Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXI
H
33

XXI
H
33

Digitized by Google

Digitized by Google

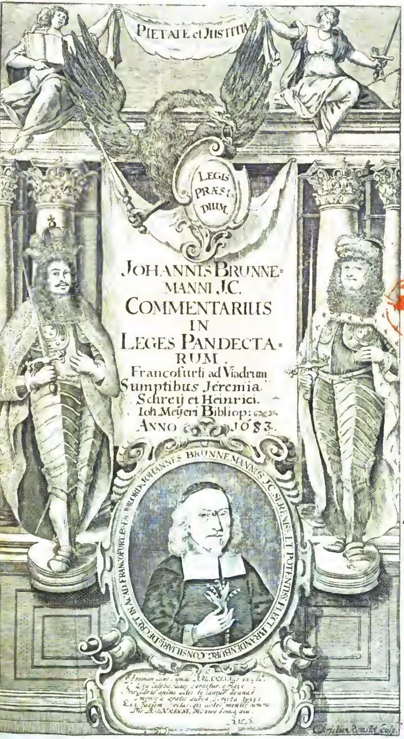
JOHANNIS BRUNNEMANNI JCTI

COMMENTARIUS

IN

PANDECTAS.

Digitized by Google

PIETATE et JUSTITIA
LEGIS PRÆSIDIUM.
JOHANNIS BRUNNEMANNI J.C.
COMMENTARIUS
IN
LEGES PANDECTARUM.
Francofurti ad Viadrum
Sumptibus Jeremiæ Schreij et Heinrici. Joh. Meyeri Bibliop:
ANNO 1683.
JOHANNES BRUNNEMANNUS J.C. SERENISS. ET POTENTISS. ELECT. BRANDENBURG. CONSILIARIUS DECRET. IN ACAD. FRANCOFURT. P.P. ET ORDIN.

JOHANNIS BRUNNEMANNI, JC.

Sereniſſ. & Potentiſſ. Elect. Brandenburg. Conſiliarii, in Academia Viadrina Anteceſſoris & Facult. Jurid. Ordinarii ac Senioris

COMMENTARIUS

In

QUINQUAGINTA LIBROS

PANDECTARUM,

Qvo

Leges ſingulæ, qvæ uſum habere videbantur, reſolvuntur, ac ſuccinctè explicantur, Controverſiæ itidem in Academiis & Foro freqventatæ nervosè deciduntur, & qvæ ex qvovis Textu notabilia erui poſſint, ex Antiqvioribus pariter ac Recentioribus Juris noſtri Interpretibus undiqvaqve collecta ſubjiciuntur, & omnia ad Uſum Forenſem accommodantur,

OPUS THEORETICO-PRACTICUM

à multis hactenus deſideratum;

Ab ipſo Autore recognitum, Legum plurimarum, in priori Editione omiſſarum, interpretatione adauctum, & Autore vivis erepto, ejus mandato publici juris factum

à

SAMUELE STRYKIO, J.U.D.

Com. Pal. Cæſ. & Pandect. Prof. Publ.

Acceſſit

INDEX RERUM ET VERBORUM LOCUPLETISSIMUS.

EDITIO TERTIA

Reviſa & multis in locis emendata.

Cum Speciali Sereniſſimi ac Potentiſſimi Electoris Brandenburgici Privilegio.

FRANCOFURTI AD MOENUM,

Sumptibus JEREMIÆ SCHREY & HENRICI JOH. MEYERI.

LIPSIÆ, Typis CHRISTOPHORI GÜNTHERI M. DC. LXXXIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMO atq; POTENTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,

DN. FRIDERICO GVILIELMO,

MARCHIONI BRANDENBURGENSI,
SACRI ROMANI IMPERII ARCHI-CAMERARIO ET ELECTORI,

SUPREMO BORUSSIÆ PRINCIPI,

MAGDEBURGI, JULIÆ, CLIVIÆ, MONTIUM, STETINI POMERANORUM, CASSUBIORUM, VANDALORUM, IN SILESIA CROSNÆ ET CARNOVIÆ,

DUCI

BURGGRAVIO NORIBERGENSI,
PRINCIPI HALBERSTADII, MINDÆ ET CAMINI,
COMITI MARCÆ ET RAVENSBERGÆ,

DOMINO RAVENSTEINII ET DITIONUM
LAUWENBURG ET BUTOW, ETC. ETC.

PRINCIPI PIO, FELICI, AUGUSTO, PACIFICO,

Felicitatem perennaturam!

SERENISSIME ET POTENTISSIME
PRINCEPS
ELECTOR,
DOMINE CLEMENTISSIME.

DEvolvitur denuo ad pedes Tuos, POTENTISSIME ELECTOR, præſens hic Liber, ſed lugubri veſte demiſſóqve vultu. Luget qvippe Autorem ſuum juſtò citiùs ſibi ereptum. Et qvamvis pingviore in publicum prodeat dote; poſthuma tamen illa eſt, nec tanta, qvantam ipſi deſtinârat Autor, ſed qvantam per fata valebat erogare. Ad Te ergo, PRINCEPS AUGUSTE, tanqvam Tutelare Numen revertitur, ut Gratiâ Tuâ Electorali munitus lucem videre poſſit, demiſsè contendens. Non indignè feres hoc deſiderium, qvi ut prima hujus Libri editio ſub Potentisſimi Nominis Tui Clypeo prodiret, clementisſimè indulſiſti. Qvapropter ſuſcipe ſereno vultu hunc orbum Autore librum, qvem orbi Parente Liberi, paternum teſtaturi obſc-

obſeqvium, me interprete, devotâ mente offe-
runt. In Tua id ſitum poteſtate eſt, SERENISSIME ELECTOR, ut neutri eorum orbitas obſit. Non deerit Libro Autor, ſi Tua fretus Auctoritate prodierit. Nec deerit liberis Pater, ſi Tu, PATRIÆ PATER, clementisſimè eosdem ſuſceperis. Illa ſanè per Orbem univerſum fama Tua eſt, qvòd propenſisſimo erga ſubditos ſis adfectu, externum hoſtem ab illorum finibus, qvod Magnanimi Herois eſt, propellendo fortiter; ac domi, qvod benignisſimi Patris eſt, in ſinu eosdem fovendo. Haud permittes ergo, ut in Libris Liberisqve BRUNNEMANNIANIS clementisſimè ſuſcipiendis fovendisqve fama tanta patiatur deliqvium. DEUS Te ſervet, PRINCEPS OPTIME, ac annorum ſeriem in immenſum extendat. Servet Te Imperio, Eccleſiæ, Subditis, ac invidenda auctoritatis incrementa DOMUI BRANDENBURGICÆ concedat porro.

T. SERENIT. ELECTORAL.

Subjectisſimus
Servus

SAMUEL STRYKE, D.

DE-

DEDICATIO PRIMÆ EDITIONIS

ad eundem

SERENISSIMUM ET POTENTISSIMUM

DN. ELECTOREM BRANDENBURGICUM, ETC. ETC. ETC.

PIetatem & Juſtitiam veram Status Rationem eſſe, nemo Chriſtiani nominis memor negabit. Nec enim Sacrarum literarum monumenta id ſaltem teſtantur; ſed & Hiſtoriarum recentiorum pariter ac antiqviorum fides id abundè comprobavit. Exempla pene multa adſunt eorum, qvi fraudibus ac cautelis fulcire Rempubl. omni niſu allaborarunt, ſæpius etiam haud contemnendum ſplendorem Reipubl. conciliarunt, ſed cum ſolido, hæc fucata Status Ratio, deſtituta fuerit fundamento, ruinam potius Reipubl. attulit, qvàm incrementum. Ex adverſo verò DEI & Juſtitiæ cultus, tanqvam vera Status Ratio, tantam nominis immortalitatem, tantam Imperii felicitatem conciliavit Conſtantinis, Theodoſiis, Juſtinianis, Carolis, Henricis, ut tantum potentiæ faſtigium, & qvot numero Gentibus tanta auctoritate ac ſplendore imperitarint, nobis ſeculo adhuc noſtro ſit admirationi. Unica hæc certè via eſt, qvâ ſtabile Principum reddatur Solium, & qvâ ſubditi, ut perpetuâ obſeqvii gloriâ venerentur Imperantes, ſub officio contineantur. Et qvod ſummum eſt, DEUS ipſe feliciſſimo ſucceſſu beabit actiones, ſi piè, ſi juſtè omnia geri in Republ. viderit.

Qvod ſi ita eſt, uti revera eſt, SERENISSIME ATQVE POTENTISSIME PRINCEPS ELECTOR, DOMINE CLEMENTISSIME, meritò gratulamur nobis, qvod ſub Veſtra Serenitate Electorali vivere nobis contigerit, qvæ veram illam Status Rationem ubivis exactè obſervârit. DEI cultum enim & Pietatem variis inſignibus documentis compertam habemus; Qvorſum enim tendunt aliàs gravisſimæ illæ, pro tranqvillandis in Religionis negotio diſſidentibus animis, ſuſceptæ curæ,

niſi

niſi ut cultus divinus eò magis promoveatur, & ad pietatis Studia hodie nimium qvantum obnubilata Subditi reducantur. Qvorſum ſpectant nupera illa Edicta de abſtinendo ab omni luxu & compotationibus tempore Qvadrageſimali, ſubjecta pœna gravisſima; niſi ut Paſſionis Dominicæ ſanctior cura, & major ratio haberetur. Svaves enim illi ſunt, qvi originem abſtinentiæ Qvadrageſimalis ad ſeqviora Eccleſiæ ſecula referunt, qvos ſi nil aliud, certè Spiridionis illius, qvi tempore Univerſalis Synodi Nicænæ vixit, & Qvadrageſimali tempore feſſum viatorem tractaverat, exemplum abundè valebit refutare. Et ut alia innumera Pietatis argumenta taceam, qvorſum demùm ſeverisſima illa Edicta, contra duella, ſeu belluinam armis non pro Patriæ Salute, ſed privatæ vindictæ cupiditate congrediendi intemperiem, promulgata, qvam ut præcepta divina ſarta tectaqve omninò ſervarentur. Nec minor Juſtitiæ cultus. Juſtitiam, ut obtineri poſſit, arma & Leges reqvirere, & utroqve Principem decoratum eſſe debere, non ſine ratione monuit noſter Juſtinianus. Utroqve verò nomine Veſtra SERENITAS ELECTORALIS laudem meretur ac Encomium. Armorum felicitatem venerantur hoſtes, admirantur exteri; Subditi verò, qvod ab hoſtium invaſionibus immunes redditi, ſubjectisſima mente agnoſcunt. Bella enim qvotqvot ſuſcepta, pro tutandis ſubditis, & pro Juſtitiæ, qvam & armis vindicare licet, impetrandâ ſuſcepta: Hinc non potuere non felicem ſortiri exitum. Nec enim Bellum, ſed Pacem qvæſivit Veſtra SERENITAS ELECTORALIS, hinc Pacem per Bellum obtinuit felicius. Ne verò, qvod admirationem mereatur magis, omittam, non ſemel ſplendidisſimam Pacem, nec armis, nec ſangvine, nec vulneribus, ſed auctoritate ſumma, & gravisſimis Conſiliis paratam reſtituit Imperio. Europa omnis hoc nomine gratias debet ac Veſtram SERENITATEM ſanctè veneratur. Tot Provinciarum ſubditi fidelisſimi ſummo obſeqvio ſe adſtrictos profitentur. Omnes deniqve unanimi calculo PACIFICATORIS nomen tribuunt. Ne verò Pace qvæſitâ negligeretur Juſtitia, omni ope Veſtra SERENITAS ELECTORALIS enixa eſt hactenus. Hac fini enim tot ſplendidisſima Tribunalia in Marchia, Boruſſia, Pomerania, Halberſtadienſi ac Mindenſi Principatu, in Clivia, Marca, & Ravensperga magnis ſumptibus erecta. Teſtantur hoc tot Viri Splendore Generis & Doctrinæ Excellentia conſpicui, his Dicaſteriis præfecti. Teſtantur id curæ de Juſtitiæ curſu in meliorem ſtatū reformando ſuſcepta conſilia, qvorſum hic in Marchia referimus meritò Reformationem Cameralis Ordinationis propediem publicandam. Teſtantur idem de novis Conſtitutionibus edendis & Caſibus in foro dubiis decidendis aliqvoties redintegratæ curæ. Teſtantur id demùm varia judicia Criminalia, etiam à Facultate noſtra exacta, abundè demonſtrantia, Veſtram Serenitatem Electoralem in infligendis qvoqve pœnis omninò juſtitiæ regulas exactè obſervare voluiſſe; ut ita omni ex parte Pietatis juſtitiæq; regulas illibatas hic advertamus. Et hæc cauſa eſt, SERENISSIME ET POTENTISSME ELECTOR, DOMINE CLEMENTISSIME, qvæ eò audaciæ me deduxit, ut præſentem hunc Tractatum Tibi offerrem. Nec enim alii offerendum hoc Opus in Juſtitiæ culturam conſcriptum exiſtimabam, niſi qvem juſtitiæ Patronum ſummum agnoſcerem. Subjectisſimâ animi devotione ad id adductus ſum, ut, qvantùm mihi gratuler, ſub tanto Prin-

to Principe vivere, poſteritati, ſi qva futura eſt, exponam. Qvod ut faciam, privatis qvoqve rationibus omnino adducor. Annus jam agitur trigeſimus qvartus, qvo Profeſſione publica in hac ACADEMIA Veſtra ELECTORALI functus fui. Septendecim anni ſunt, qvo Ordinarium Facultatis Juridicæ non ſine encomio Veſtra Seren. Electoralis me conſtituit. Sex jam anni elapſi, ubi Conſiliarii dignitate ac ſtipendio munificentisſimè decoratus, & omni vitæ tempore variis Liberalitatibus donatus, qvas non in me ſaltem, ſed & in meos clementisſimè derivari paſſa Veſtra Serenitas Electoralis, clementisſimi favoris haud dubia documenta, ſubmiſsâ animi gratitudine à me agnoſcenda. Qvorſum meritò qvoq; refero Gratiam illam Electoralem ſummam, fratri meo adhuc ſuperſtiti unico SEBASTIANO BRUNNEMANNO abundè exhibitam, qvem Veſtra Serenitas Electoralis, non tantùm Dicaſterii Pomeranici Regiminis non ita pridem clementisſimè adjunxit. Qvæ & mulra alia Electoralis clementiæ indicia, ſi ſilentio tegerem, ingratisſimis forem accenſendus. Nil ſupereſt autem, qvo devotisſimū conteſter obſeqvium, qvam præſens hoc chartaceum munus, qvod ſubjectisſimo affectu oblatum venio. Suſcipe hoc *SERENISSIME* atqve *POTENTISSIME PRINCEPS ELECTOR*, & pari vultus Serenitate, qvâ opera mea alia, hoc qvoqve dignare. Qvod reſtat obſeqvii, perpetuis precibus ſupplebo. DEUS O. M. *VESTRAM SERENITATEM ELECTORALEM*, cum Svavisſima Conjuge, Sereniſſimaqve Filiorum Principum Qvadriga ſoſpitet adhuc diutisſimè, ac longa annorum ſerie beet; qvo ſub Tanto Principe, Pio, Felici, Auguſto, Pacis Propagatore, Juſtitiæ Defenſore, tot Provinciarum clementiſſimo Tutore, floreat Eccleſia; creſcat Juſtitia; vigeant ſubditi; & Pax Orbi Romano conſervetur.

VR. SERENITATIS ELECTORAL.

Subjectisſimus

Servus

FRANCOFURTI Kalend. Maji A. O. R. M.DC.LXX.

JOH. BRUNNEMANN, D.

BENEVOLO LECTORI

S. D.

SAMUEL STRYKIUS, D.

RANDECTAR. PROF. PUBL.

QVadriennium ferè elapſum eſt integrum, ex qvo primum hic Commentarius lucem adſpexit. Qvæ tunc temporis Autorem commoverint rationes, ut publico uſui hoc exponeret opus, ipſe præfando Lectori ſatis explicuit. Edito verò eodem, haud difficulter advertit ipſe, multa huic operi deeſſe, ut abſoluti Commentarii nomen mereretur; Leges enim haud paucæ vel leviter tactæ, vel penitus neglectæ. Inde crebris amicorum literis flagitabatur, ut manum operi admoveret iterum, ac neceſſariis ſupplementis adauctum denuo typis committeret. Suſcepit hoc negotium, ac, qvantum per otium dejectasq; corporis vires licebat, ſupplere qvæ neceſſaria exiſtimabat, inſtituit. Rem ab ovo ordiebatur, ſingulas Leges antea omiſſas ſuis locis inſerendo, qvamvis qvotidiè mortis memor, ſe id operis abſoluturum deſperaret. Factum tamen eſt, ut DEO adjuvante undecim Libros abſolveret feliciter. Sed cum ultimam manum Titulo de Religioſis & Sumptibus funerum impoſuiſſet, jamqve ſeqvens de Mortuo inferendo inſtaret explicandus, ipſe, inopinatâ morte præventus, magno Jurisprudentiæ damno, Mortuis inferendus fuit. Adeò non ſine omine fuit ipſi hic titulus: Hinc nec ſine Nigro dimittenda nobis fuit illa Rubrica. Inibi enim exſolvimus ipſi, qvod pietas mandabat, ac Memoria Tanti Viri exigebat. Autore hac ratione vivis erepto, mihi qvidem Genero ipſius, tela cepta fuiſſet continuanda: Vivus enim aliqvoties hoc à me deſideravit. Eo inſuper mortuo Patronorum præcipui, ut idoneris ſubirem, ſemel atqve iterum me ſeriò monuerunt, nec juſtiſſimam ab ingenii mei modulo, qvo metiri memet didici, deſumptam excuſationem huic negotio declinando ſufficere exiſtimarunt. Verum cùm urgeret Bibliopola novam Editionem, ad illam verò perficiendam aliis occupationibus diſtricto, nec annua bima trima dies fuiſſet ſuffectura, placuit tandem conſilium, ut cum ſolis ab ipſo B. Autore conſcriptis ſupplementis in publicum prodiret, qvo eodem Volumine idem ejusdem Autoris labor exhiberetur, qvod & præſenti hac Editione factum. Ego qvidem nec adhuc dum auſim certam Supplementorum continuationem polliceri: Si tamen Deus mihi vitam viresqve animi ac corporis conceſſerit, aliaqve B. Autoris ſcripta poſthuma publici Juris facta fuerint, tentabo qvid hac in parte valeant humeri, qvid ferre recuſent. Ne tamen idem verendum Tibi, benevole Lector, qvod præſenti Editioni contigit, ſcilicet, ut Tertia editio iterum novis additionibus adaucta ſit prodituræ, ſan-

Etiam hìc interpono fidem, me curaturum, ut ſi fortè, Deo juvante, novi qvicqvam ad ſupplendum hunc Commentarium, natum fuerit, hoc ſeparatim typis exſcribatur, qvò pro libitu Tuo comparari poſſit. Interim ut præſentem hanc Editionem æqvi boniqve conſulas, eſt qvod obnixè peto. Qvod ſi fortè in novis hiſce ſupplementis qvid occurrerit, qvod palato diſpliceat, veniam dabis facilè B. Autori, qvi morte præventus limam illis addere non valuit. Nec deerunt fortè ſphalmata Typographica, qvibus, cùm in disſitis locis prælo commiſſus ſit hic Commentarius, mederi integrum mihi non fuit. Qvicqvid verò tandem in hoc Opere deſiderari poſſit, tantum non eſt, qvin adfectu Tuo ſincero, LECTOR BENEVOLE, ſuppleri poſſit abundè. Qvod ſi hoc feceris, ac æqvum Te cenſorem exhibueris, curabo, ut ejusdem Autoris Jus Eccleſiaſticum, Deciſiones, Proceſſus in Concurſu Creditorum obſervandus, & Conſilia publicæ luci exponantur; initium facturus ab ipſis Deciſionibus, nervosè conſcriptis, qvarum Centurias qvinqve proximis nundinis Lipſienſibus exhibebunt Bibliopolæ. Cætera ſuo tempore ſeqventur, prout per occupationes Academicas licuerit. Bene Vale, ac ſtudia noſtra ulteriori Tuo favore non dedignare. Dabam Francofurti d. XVIII. Martii A. O. R. MDCLXXIV.

PRÆFATIO PRIMÆ EDITIONIS AD LECTOREM.

PRolixius qvidem Propoſiti ratio tibi, Benevole Lector, qvæ ad Commentarium hunc edendum me commoverit, foret exponenda: ſed cum eadem hic, qvæ in Commentario Codicis publicando, me inſtigarit, prolixiori præfatione operæ pretium fore haud duco. In Academiis vitam hactenus tranſegi, ubi Cupidæ Legum Juventutis utilitati omnino mihi vacandum fuit. Variis qvidem qvà publicis, qvà privatis Lectionibus, qvantum Deus virium conceſſit, præſtiti, qvod mihi incumbebat, & ut Jurisprudentiam Dnn. Studioſis modò hac, modò illâ viâ familiarem redderem, allaboravi. Inter alia verò, ne à Jure Juſtinianeo abſtraherem eosdem, operam qvàm maximè dedi. Qvamvis enim ad Praxin potisſimùm collimet Jurisprudentia noſtra, nunqvam tamen conſultum exiſtimavi Praxin ſine Lege oſtendere, ſed ex Legibus potiùs Praxin derivare. Et hac occaſione Anno 1656. Collegium Pandectarum Textuale Juris Stůdioſis ptoponere cepi, non ut omnes enuclearem Leges, ſed ut ex potisſimis ſaltem verum ac genuinum ſenſum, & inſimul uſum Practicum Legis demonſtrarem. Hac operâ abſolutâ, ſed breviter tamen, Variis JCtis eandem haud diſplicuiſſe non ex uno loco reſcivi; mox Amicorum admonitiones, ut has notas reviſas & locupletatas publici juris facerem, acceſſere. Hæc tamen intentio; nunqvam hactenus mente mecum concepta, eò difficilius mihi exeqvenda videbatur, qvò magis multorum, omnia palato ſuo non arridentia carpentium,

tium; ſiniſtra judicia ſuſpicarer. Poſtea tamen, cum Commentario in Codicem publicato modeſtius aliorum judicium adverterem, ſtimulum tandem variorum literæ addidere, qvò manum operi admoverem iterum, ac Collectanea illa manuſcripta, horis ſubciſivis augerem. Qvod Opus, ut eo gratius exiſteret Tibi, Candide Lector, id operam dedi, ut recentiorum pariter ac veterum JCtorum ſcripta ſibi jungerem, & ita genuinum Legis uſum inde deducerem. Potisſimùm verò ex variis Conſiliis ac Deciſionibus hoc opus collegi, in his enim uſum Legis Practicum qvàm maximè tractari, experientia teſtatur. Controverſias illas vulgatas, in omnium libris conſpicuas vel planè neglexi, vel verbo tetigi; Nec enim hæc mea intentio fuit, ſed hanc operam aliis relinqvo. Verba Legis qvoqve non ubivis explicavi, præſertim ſi illa inſigne dubium non continerent. Miſſis enim talibus, ſtatim, qvid ex Lege qvavis colligant Doctores, ſubjeci. Brevitati ubivis operam dedi, ne in immenſum creſceret Tractatus. Hinc Leges qvoqve plures huc referri potuiſſe, facilè fateor. Sed tempori inſerviendum mihi fuit; & contentus ſum, ſi leges præcipuas, uſum habituras, tetigero; cætera ſubtilitatem redolentia, utut non omnino negligenda, hic tamen ſtudiò neglexi. De eo verò interpellandus adhuc es, Benevole Lector, Uſum Pandectarum ex Variis Doctorum Tractatibus collectum eſſe, prout qvisqve hanc vel illam Legem ſubſtratæ materiæ convenire exiſtimaverit. Ergo ſi fortè offenderis qvædam, qvæ contrarietatem ſapere videbantur, ne me ſtatim contradictionis incuſes rogo. Nec enim per temporis brevitatem licuit, omnia Doctorum aſſerta ad amuſſim revocare, hoc enim multas adhuc paginas reqviſiviſſet; ſed ſuffecerit mihi, qvorſum hic vel ille Doctor hanc Legem trahat, tibi fideliter demonſtraſſe; Tu ipſe judicium adhibebis facilè, & cui opinioni ſubſcribas, advertes levi opera. Non continuò huic operi incumbere licuit, ſed hac ſeptimana aliqvid adjeci, alterâ nihil; unde factum, ut & rem unam ſub variis textibus tractatam conſpicere liceat, qvod evitare commodè non potui. Tu tamen pro Candore Tuo hoc interpretaberis, Benevole Lector, & me aliis negotiis occupatisſimum, tibimet excuſabis. Modeſtè tractavi omnia, ergo modeſtè de me Te ſenſurum, ſi bonus es, non dubito. Verborum elegantiam ac connexionis rationem neglexi, dum ſolam utilitatem penſi habui. Si errantem me deprehenderis, amicè mone; Certè faciliorem me in emendando, ac Te in monendo deprehendes. Odi enim tenaces ſuarum opinionum, qvi erroribus propagandis, ac corrumpendæ Jurisprudentiæ nati videntur. Bene vale, ac nobis noſtrisqve laboribus ulterius fave.

WJR Friederich Wilhelm von Gottes Gnaden Marggraf zu Brandenburg/des heil. Römiſchen Reichs Ertz-Cämmerer und Churfürſt/in Preuſſen/ zu Magdeburg / Jülich / Cleve / Berge / Stettin / Pommern / der Caſſuben und Wenden/auch in Schleſien/zu Croſſen und Jägerndorff Hertzog / Burggraf zu Nürnberg / Fürſt zu Halberſtadt/Minden und Camin/Graf zu der Marck und Ravenſperg/ Herr zu Ravenſtein und der Lande Lauenburg und Büttaw. Bekennen hiermit für Uns / Unſere Erben und Nachkommen / Marggrafen und Churfürſten zu Brandenburg / ꝛc. und ſonſt iedermänniglich / Nachdem Uns Unſer Rath / und bey Unſer Univerſität zu Franckfurt an der Oder beſtalter Profeſſor Decretalium Ordinarius, Facultatis Juridicæ Ordinarius ac Senior, auch lieber Getreuer Johann Brunnemann / J. U. D. unterthänigſt zu erkennen gegeben / was maſſen Johann Michael Pabſt vor ſich und im Nahmen ſeiner Mit-Erben der Finceliſchen zu Wittenberg angenommen ſeinen Tractatum ad Pandectas zu verlegen / und in obgedachter Unſer Univerſität drucken zu laſſen / es auch damit ſo weit kommen / daß derſelbe verhoffentlich in wenig Wochen zur Endſchafft würde gebracht werden/wobey er dann noch ferner erbötig wäre/ ſeinen vor dieſem außgegebenen Tractatum ad VVeſenbecium oder Quæſtiones VVeſenbecianas genant/ etwas vermehret gleichfals daſelbſt drucken zu laſſen / wann Wir gnädigſt geruhen wolten / Jhn mit Unſerm Privilegio dahin zu verſehen/ damit ihm durch Nachdruckung oder Verführung derſelben in Unſern Landen / kein Schade / Eintrag noch Ungelegenheit zugezogen werden möge; Daß Wir ſolcher ſeiner gehorſamſten und ziemlichen Bitte in Gnaden Raum und Statt gegeben/ Thun auch das/ als der Churfürſt und Landes-Herr / Privilegiren Eingangs genanten Johann Michael Pabſten und Conſorten hiemit und Krafft dieſes/ dergeſtalt und alſo / daß niemand vorerwehnte beyde Tractatus, in dieſer Unſer ChurMarck Brandenburg / derſelben incorporirten noch auch andern Unſern Landen und Provincien/ weder nachzudrucken/noch da ſolches von andern auſſer Unſerm Gebiete geſchehe / die gedruckte Exemplaria in ſolche unſere Lande einzuführen / daſelbſt zu diſtrahiren/ heimlich oder öffentlich zu verkauffen und loßzuſchlagen befuget / ſondern ſolches männiglich bey Confiſcation der Exemplarien und ein tauſend Reichsthaler Straffe verbotten ſeyn ſolle/ Wir wollen auch Jhn den Verleger und Conſorten dabey gnädiglich ſchützen und erhalten; Geſtalt Wir dann auch allen Unſern Regierungen in allen Unſern Chur-Fürſten- und Hertzogthümern/Graf- Herrſchafften und Landen/ſolches an Unſerer Statt zu thun/ über dieſem Unſern Privilegio gebührend zu halten / und die jenigen / ſo dawider handeln/mit vorerwehnter Straffe anzuſehen/hiemit gnädigſt anbefohlen; Es ſoll aber auch Impetrant in Unſere Churfürſtl. Bibliothec allhier vier Exemplaria dieſer beyden Tractaten / ſo bald ſie heraus kommen / auf ſeine Koſten zu liefern ſchuldig ſeyn. Urkündlich unter Unſer eigenhändigen Unterſchrifft und herfürgedrucktem Inſiegel/Geben Cölln an der Spree/den 9. Martii An. 1670.

Friderich Wilhelm. (L. S.)

SUM-

SUMMO VIRO,

DN. JOHANNI BRUNNEMANNO,

JCto celeberrimo, Sereniſſimi Electoris Brandenburg. Conſiliario Magnifico, ac in Academ. Viadrinâ Anteceſſori Primario, Præceptori olim optimè merito,

Nunc Amico honoratiſſimo,

VVILHELMUS LEISERUS, J. D. & in Academ. Witteberg. Cod. P. P.

S. D.

CUm hiſce diebus offerretur mihi Tuus, Vir Conſultiſſime, in Pandectas Juſtinianæus Commentarias, fortè in mentem veniebant, qvæ Jurisprudentiæ noſtræ hodiernæ vitio dari ſolent. Nempe nimiam eſſe Legum multitudinem, qvas non communes ſaltem Germania complures, ſed & qvælibet ejus Provincia particulares habeat: qvibus ſi addas localia ſtatuta, & Doctorum atqve Interpretum opiniones, qvæ & ipſæ in caſibus ſingularibus jus faciunt, vix hominis, qvantumvis longævi; ætas illis omnibus addiſcendis ſuffecerit, nedum ut aliis rebus dediti, juxta qvam normam ſibi vivendum ſit, bene noſſe poſſint. Hinc porro fieri, ut varium ac incertum jus pene omne videatur, aliis aliam Legem propoſito caſui applicantibus: aut ſi de Lege conveniant, aliter tamen eam interpretantibus. Augeri deniqve difficultatem ex eo, qvòd de rebus obſoletis, & ab uſu noſtro alienis loqvantur Leges iſtæ, Romæ cumprimis: qvarum ſententiam ſi qvis addiſcere velit, prius mores iſtos antiqvos, multo ac de cætero inutili labore, illum addiſcere oporteat. Iſtas & hujus generis qverelas alias, qvas habet celeberrimus Auctor in ſuâ Epicriſi Legum Germanicarum, vanas penitus eſſe, ego non dixerim. Dudum certe commoverunt homines eruditos, & juſtitiæ pariter ac patriæ amantes, ut ſeculis noſtris redivivum Juſtinianum, qvi jura Germaniæ ambigua explicaret, incerta firmaret, collapſa reſtitueret, ſuperflua reſecaret, ac omnia in luculentam conſonantiam erigeret, votis expeterent. At, qvod in vulgo JCtis imputari ſolet, qvaſi per ea ſtet, qvo minus planiori jure utatur Germania noſtra, in eo injuriam noſtro Ordini fieri ego non dubito. Qvî enim Legum miniſter & Interpres Leges emendaret, qvod ad ejus, qvi ſupra Leges eſt, h. e. Legumlatoris officium pertinere dignoſcitur? Qvanqvam nec hujus in manu omne illud poſitum eſſe videatur, aut Imperatori protinus imputandum, qvod ſqvalidam Juris noſtri ſylvam non repurget. Juſtinianus emendando Jure ac Legibus ſi qvis fieri velit, forte auctoritate etiam ac imperio Juſtinianus ſit oportet: qvod omnibus non datum. Qvare eò tandem deveniendum, ut, qvæ nunc eſt, Jurisprudentiæ noſtræ rationem, non ſine ejus, qvod omnia regit, ſummi nempe Numinis conſilio talem eſſe, nec ſine eo aliqvam circa hanc mutationem ſperandam metuendamve eſſe concludamus. Qvæ cum ita ſe habeant non poſſum non valde probare inſtitutum Tuum, BRUNNEMANNE Excellentiſſime, qvo Jurisprudentiam noſtram pro hodiernâ ejus ratione ornare pergis, eâ potiſſimum parte, qvæ cæterarum fundamentum eſt, & à plurimis hodiè negligitur. Eſt enim illa Tibi laus propria, qvod ad ſingulas leges ſcripſeris; id qvod ante Te in his oris aut pauci, aut nemo! Scripſeris verò ita, ut & Legis vim ac ſententiam brevibus exponeres; uſum verò ejus hodiernum, & qvomodo à verſantibus in foro induci poſſit, diligenter commonſtrares. Qvare ob hanc rem & Tibi, SENEX venerande, & Germaniæ noſtræ, & Jurisprudentiæ hodiernæ univerſæ plurimùm gratulor, DEUMQVE ex animo precor, ut Te in ſenili iſthac ætate Jurisprudentiæ noſtræ bono qvam diutiſſimè ſoſpitet. B. V. Dab. è Muſeo 17. Cal. Jun. cIↄ Iↄc LXX.

VIRO
TITULOS SUPERGRESSO,
JOHANNI BRUNNEMANNO,
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO
ELECTORI BRANDENBURGICO &c.
à CONSILIIS:

JURISCONSULTORUM IN GERMANIA FACILE PRINCIPI, IN ALMA FRANCOFURTANA AD ODERAM ANTECESSORI, ET COLLEGII JURIDICI ORDINARIO, JUXTIMQVE SENIORI, PATRONO ET FAUTORI SUO COLENDISSIMO:

S. P. D.

NEſcio eheu! qvâ fati infelicitate Jus Romanum hodiè laborare incipiat, olim Piſanis, unà cum totâ Italiâ cœlitùs delapſum munus meritiſſimo ſuo creditum; qvod deinde Rerum Domini per Germaniam, & pedetentim Europam exoſculari, in Aulis & Academiis ſuis, tanqvam RATIONEM JURIS GENTIUM, ſuſcepere. Profectò illud in definitione JurisPrudentiæ Romanæ promiſſum in progreſſu Operis reapſe præſtitit CÆSAR literis ad miraculum uſqve imbutus, dum Divinas juxtimqve Humanas res, cum ſatietate qvadam ſuæ ReiPublicæ, eminenter tractavit. SI legere ſatageres Divina illa, qvæ juridicæ Profeſſionis ſunt, ac publica, ſiſterem facili negotio omnia, ex qvibus MAJESTAS coaleſcere poteſt: ſcilicet JURA, Religionis, *T.T.C. de SS. Trinit. & SS. Eccleſiis. l. 43. D. de Religioſ.* proqve Eâ Cæſaris proprio Nomine & non Papæ, Conciliorum indicendorum: *d. T.C. de SS. Trinit. & T.T.C. de Hæreticis.* Dominii Eminentis etiam in Clericos, atqve Horum bona. *T.T.C. de Epiſcopis.* Belli: *T.T.D. de Re Militari l. 12. D. de Captiv.* Fœderum *l. 5. D. Pactis.* Legum figendarum *T.T.D. de Origin. Jur. ad Municipalem, & Decurionibus.* Legationum *T.T.D. de Legationib.* & Academiarum fundandarum, harumq; Privilegia *T.T.D. de Muneribus & Extraordin. Cognition.* aliaqve. Ne verò hæc mihi oſtentationis causâ finxiſſe (ſi, qvæ Juris profeſſi ſunt, fingi convenit) videri poſſem, teſtes meos facio *JOHANNEM à Felden* in Elementis Juris Univerſi, & in ſpecie Publici Juſtinianei: itemqve *GUILIELMUM GROTIUM*, in Enchiridio Principiorum Juris Naturalis, qvi hujus Natales partem maximam ex Romano Jure qvàm feliciter oſtendit. De Humanis verò rebus ſilere præſtat qvàm ſcribere, cum ipſius Romani Juris Maſtiges locupletes habeam teſtes. Tam boni igitur Juris iniqvum fatum, (qvod utinam tantum metueremus, & non vires ſumere tentaret!) unde qvæſo? Sunt, qvi nimium Juris Moralis ſtudium hîc cauſſantur. Qvorum eqvidem veſtigia indiſcriminatim legere erubui; cum illud Jus Munus ſit DEI atqve Naturæ Humanæ innatum, qvod excoluiſſe fideliter, nunqvam ſatis eſſe poteſt; nemoqve eſt, qvi non illius certam ex Scholis peritiam adferat, qvàm primùm Juri ſeſe conſecrat Romano, utut qvorundam libri proſtent, ac legi ſint digni, qvi Doctrinæ Moralium Ariſtotelis, aliorumq; Antiqvorum facilè aliqvid ſuperaddere potis fuerunt. Subodorari igitur aliam cauſam cogitur, cui hæc res curæ cordiqve eſt; fortè an hanc, qvod Jus Qviritium non, cum rationibus, ſed pro imperio tantum diſponat, proqve ſeipſo tuendo affaniæ ſint ex Fontibus Juris Moralis cum labore qvodam ducta argumenta. Sed abſint injuriæ! rem aliter ſeſe habere, provoco ad puriſſimos Fontes, unde Jus Illud dimanavit, qvodqve JUSTINIANUS ex Æqvo Bonoqve exſculpſit totum: non pertinax labor foret, oſtendiſſe, cum *ANTONIO FERDINANDO de MOURE*, præeunte aliqvam partem, in Examine Theologiæ Moralis, juxta Præcepta Decalogi, & *MARTINO SCHOOCKIO*, Diatribis de Jure Naturali, juxta Patres Philoſophiæ Practicæ, Jus Morale ex ſolo Jure Romano hauſtum, aptè digeri poſſe. Nunc votum concipio: Faxit Deus Sator & Stator omnis Juſtitiæ, ut Jus Romanum, cum Monarchiâ noſtrâ Qvartâ & extimâ, ad finem ſeculi perennet! & qvidni perennabit? cum tot ſint Germaniæ, & fermè totius Europæ Principes ac Reſpublicæ, qvi illius Gentium nunc facti Juris Mecœnates egregii appellari volunt, & ſunt. Nec JCti deſunt, qvi pro Autoritate JurisPrudentiæ noſtræ, tanqvam pro aris & focis, ſuo modo, dimicant: Inter qvos emines, JOH. BRUNNEMANNE, Vir in Divino Humanoqve Jure verſatiſſime: Qvi lucubrationibus tuis Jus Pandectarum excellenter illuſtraſti, & tantam Eidem noviter conciliaſti gratiam, qvantâ, ob maleferiatos, qvibus capita ad novam Juris Artem pruriunt, ſed fruſtrà, opus erat maximè. Vos Legum Romanorum Cupidi legite & relegite hæc BRUNNEMANNI (VIRI ſtudioſam pubem ad FONTES limpidiſſimos Juris Artis rectà ducentis, nec eosdem turbantis) Scholia, ut majori amore erga Illas incaleſcatis, nec Earundem, cum intertrimento ReiPublicæ, oſores evadatis. Tu verò, JCTORUM SUMME, & PATRONORUM OPTIME, in rem Juris Romani vivas, opto, qvàm diutiſſimè. Scribebam Wittenbergæ d. XVIII. Maji. Anno M DC. LXX

JOACHIMUS Nerger / D. & Prof. Pandect. Publ.

RUBRICÆ PANDE-CTARUM

juxta ſeriem alphabeticam.

Numerus Romanus ſ. major librum; Barbarus ſ. minor titulum ſignat.

A.

DE Abigeis XLVII. 14
De Acceptilatione XLVI. 4
De Accuſationibus & inſcriptionibus XLIIX. 2
De Acqvirenda vel omittenda hæreditate XXIX. 2
De Acqvirenda vel amittenda poſſeſſione XLI. 2
De Acqvirendo rerum dominio XLI. 1
De Actione rerum amotarum XXV. 2
De Actionibus emti & venditi XIX. 1
De Ademtione libertatis XL. 6
Ad exhibendum X. 4
De Adimendis vel transferendis legatis vel fideicommiſſis XXXIV. 4
Ad Legem Aqviliam IX. 2
Ad Legem Corneliam de falſis, & de SCto Liboniano XLIIX. 10
Ad Legem Corneliam de ſicariis XLIIX. 8
Ad Legem Fabiam de plagiariis XLIIX. 15
Ad Legem Falcidiam XXXV. 2
Ad Legem Juliam de adulteriis coërcendis XLIIX. 5
Ad Legem Juliam de ambitu XLIIX. 14
Ad Legem Juliam de annonâ XLIIX. 12
Ad Legem Juliam de vi privata XLIIX. 7
Ad Legem Juliam de vi publica XLIIX. 6
Ad Legem Juliam majeſtatis XLIIX. 4
Ad Legem Juliam peculatûs, & de ſacrilegiis & reſiduis XLIIX. 13
Ad Legem Juliam repetundarum XLIIX. 11
Ad Legem Pompejam de parricidiis XLIIX. 9
Ad Legem Rhodiam de jactu XIV. 2
De Adminiſtratione & periculo tutorum & curatorum XXVI. 7
De Adminiſtratione rerum ad civitatem pertinentium L. 8
Ad municipalem & de incolis L. 1
De Adoptionibus & emancipationibus, aliisqve modis, qvibus poteſtas ſolvitur I. 7
Ad Senatusconſultum Macedonianum XIV. 6
Ad Senatusconſultum Syllanianum & Claudianum, qvorum teſtamenta ne aperiantur XXIX. 5
Ad Senatusconſultum Tertullianum & Orphitianum XXXIIX. 17
Ad Senatusconſultum Trebellianum XXXVI. 1
Ad Senatusconſultum Turpillianum, & de abolitionibus criminum XLIIX. 16
Ad Senatusconſultum Vellejanum XVI. 1
De Adſignandis libertis XXXIIX. 4
De Ædilitio edicto, & redhibitione, & qvanti minoris XXI. 1
De Æſtimatoria actione XIX. 3
De Agnoſcendis & alendis liberis, vel parentibus, vel patronis, vel libertis XXV. 3
De Albo ſcribendo L. 3
De Aleatoribus XI. 5
De Alienatione judicii mutandi causâ facta IV. 7
De Alimentis & cibariis legatis XXXIV. 1
De Annuis legatis & fideicommiſſis XXXIII. 1
An per alium cauſæ appellationum reddi poſſint XLIX. 9
De Appellationibus & relationibus XLIX. 1
De Appellationibus recipiendis, vel non XLIX. 5
Apud eum, à qvo appellatur, aliam cauſam agere compellendum XLIX. 12
De Aqva & Aqvæ pluviæ arcendæ XXXIX. 3
De Aqva qvotidiana & æſtiva XLIII. 20
A qvibus appellare non licet XLIX. 2
De Arboribus cædendis XLIII. 27

Rubricæ Pandectarum.

Arborum furtim cæſarum XLVII. 7
De Auro, argento, mundo, ornamentis, ungventis, veſte vel veſtimentis, & ſtatuis legatis XXXIV. 2
De Autoritate & conſenſu tutorum & curatorum XXVI. 8

B.

De Bonis damnatorum XLIIX. 20
De Bonis eorum, qvi ante ſententiam mortem ſibi conſciverunt vel accuſatorem corruperunt XLIIX. 21
De Bonis libertorum XXXIIX. 2
De Bonorum poſſeſſione ex teſtamento militis XXXVII. 13
De Bonorum poſſeſſione furioſo, infanti, mutuo, ſurdo, cœco competente XXXVII. 3
De Bonorum poſſeſſionibus XXXVII. 1
De Bonorum poſſeſſionibus contra tabulas XXXVII. 4
De Bonorum poſſeſſionibus ſecundùm tabulas XXXVII. 11

C.

De Cadaveribus punitorum XLIIX. 24
De Calumniatoribus III. 6
De Capite minutis IV. 5
De Captivis, & poſtliminio, & redemtis ab hoſtibus XLIX. 15
De Carboniano edicto XXXVII. 10
De Caſtrenſi peculio XLIX. 17
De Cenſibus L. 15
De Ceſſione bonorum XLII. 3
De Cloacis XLIII. 23
De Collatione bonorum XXXVII. 6
De Collatione dotis XXXVII. 7
De Collegiis & corporibus XLVII. 22
De Colluſione detegenda XL. 16
Commodati, vel contrà XIII. 6
Communia prædiorum, tàm urbanorum, qvàm ruſticorum IIX 4
Communi dividundo X. 3
De Compenſationibus XVI. 2
De Concubinis XXV. 7
De Concuſſione XLVII. 13
De Condictione cauſâ datâ, cauſâ non ſecutâ XII. 4
De Condictione ex lege XIII. 2
De Condictione furtiva XIII. 1
De Condictione indebiti XII. 6
De Condictione ob turpem vel injuſtam cauſam XII 5
De Condictione ſine cauſa XII. 7
De Condictione Triticiaria XIII. 3
De Condictionibus & demonſtrationibus, & cauſis & modis eorum, qvæ in teſtamentis ſcribuntur XXXV. 1
De Conditionibus inſtitutionum XXIIX. 7
De Confeſſis XLII. 2
De Confirmando tutore vel curatore XXVI. 3
De Conjungendis cum emancipato liberis ejus XXXVII. 8
De Conſtituta pecunia XIII. 5
De Conſtitutionibus Principum I. 4
De Contrahenda emtione XIIX. 1
De Contraria & utili actione tutelæ XXVII. 4
De Curatore bonis dando XLII. 7
De Curatoribus furioſo, & aliis, extra minores, dandiis XXVII. 10
De Cuſtodia & exhibitione reorum XXVIII. 3

D.

De Damno infecto, & de ſuggrundis & protectionibus XXXIX. 2
De Decretis ab ordine faciendis L. 9
De Decurionibus & filiis eorum L. 2
Depoſiti vel contra XVI. 3
De Diſtractione pignorum & hypothecarum XX. 5
De Diverſis Regulis Juris antiqvi L. 17
De Diverſis temporalibus præſcriptionibus & acceſſionibus poſſeſſionum XLIV. 5
De Diviſione rerum & qvalitate I. 8
De Divortiis & repudiis XXIV. 2
De Doli mali & metûs exceptione XLIV. 4
De Dolo malo IV. 3.
De Donationibus XXXIX. 5
De Donationibus inter virum & uxorem XXIV. 1
De Dote prælegata XXXIII. 4
De Duobus reis conſtituendis XLV. 2

E.

De Edendo II. 13
De Effractoribus & expilatoribus XLVII. 18
De Eo, per qvem factum erit, qvò minùs qvis in judicio ſiſtat II 10
De Eo, qvi pro tutore vel curatore negotia geſſit XXVII. 5
De Eo, qvod certò locô dari oportet XIII 4
De eo, qvod qvisqve juris in alterum ſtatuerit, ut ipſe eodem jure utatur II. 2
De Evictionibus & duplæ ſtipulatione XXI. 2
Eum qvi appellaverit in provincia defendi XLIX. 11
De Exceptione rei judicatæ XLIV. 2
De Exceptione rei venditæ & traditæ XXI. 3
De Exceptionibus, præſcriptionibus, & præjudiciis XLIV. 1
De Excuſationibus XXVII. 1
De Exercitoria actione XIV. 1
Expilatæ hæreditatis XLVII. 19
Ex qvibus cauſis majores XXV. annis in integrum reſtituuntur IV. 6
De Extraordinariis cognitionibus, & ſi judex litem ſuam feciſſe diceretur L. 13
De Extraordinariis criminibus XLVII. 11

F. Fa-

F.

Familiæ hercifcundæ X.2
De Feriis, dilationibus, & diverſis temporibus II.12
De Fideicommiſſaria hæreditatis petitione V.6
De Fideicommiſſariis libertatibus XL. 5
De Fide inſtrumentorum, & amiſſione eorum XXII. 4
De Fidejuſſoribus & mandatoribus XLVI.1
De Fidejuſſoribus & nominatoribus, & hæredibus tutorum & curatorum XXVII. 7
Finium regundorum X.1
De Fluminibus, ne qvid in flumine publico ripave ejus fiat, qvò pejus navigetur XLIII.12
De Fonte XLIII. 22
De Fugitivis XI. 4
De Fundo dotali XXIII.5
De Funeribus balneariis XLVII.17
Furti adverſus nautas, caupones, ſtabularios XLVII. 5
De Furtis XLVII. 2

G.

De Glande legenda XLIII. 28
De Gradibus, & affinibus, & nominibus eorum XXXVIII.10

H.

De Hæredibus inſtituendis XXVIII. 5
De Hæreditate vel actione vendita XVIII. 4
De Hæreditatis petitione V.3
De His, qvæ in teſtamento delentur, inducuntur, inſcribuntur XXVIII.4
De His, qvæ pœnæ causâ relinqvitur XXXIV.6
De His, qvæ pro non ſcriptis habentur XXXIV.8
De His, qvæ ut indignis auferuntur XXXIV.9
De His, qvi effuderint, vel dejecerint IX. 3
De His, qvi notantur infamiâ III.3
De His, qvi ſui vel alieni juris ſunt I.6

I.

De Impenſis in res dotales factis XXV.1
De Incendio, ruina, naufragio, rate, nave expugnatà XLVII,I
In diem addictione XIIX.2
De In Integrum reſtitutionibus IV.1
De Injuriis & famoſis libellis XLVII. 10
De Injuſto, rupto, irrito facto teſtamento XXIIX. 3
De in Jus vocando II.4
In Jus vocati ut eant, aut ſatis vel cautum dent II. 6.
De in litem jurando XII.3
De Inofficioſo teſtamento V.2
In qvibus cauſis pignus vel hypotheca tacitè contrahatur XX.2
De In rem verſo XV.3
De Inſpiciendo ventre cuſtodiendoqve partu XXV.4
De Inſtitoria actione XIV.3
De Inſtructo vel inſtrumento legato XXXIII. 7
De Interdictis, & relegatis & deportatis XLIIX22
De Interdictis, ſive extraordinariis actionibus, qvæ pro his competunt XLIII.1
De Interrogarionibus in jure faciendis, & interrogatoriis actionibus XI.1
De Itinere actuqve privato XLIII. 19
Judicatum ſolvi XLVI.7
De Judiciis, & ubi qvis agere vel conveniri debet V.1
De Jure aureorum annulorum XL.10
De Jure Codicillorum XXIX.7
De Jure deliberandi XXIIX. 8
De Jure dotium XXIII. 3
De Jure Fiſci XLIX.14
De Jure immunitatis L.6
De Jurejurando XII. 2
De Jure patronatûs XXXVII.14
De Jurisdictione II.1
De Juris & facti ignorantia XXII.6
De Juſtitia & Jure I.1

L.

De Legationibus L. 7
De Legatis & Fideicommiſſis 1. XXX.1
De Legatis & Fideicommiſſis 2. XXXI.1
De Legatis & Fideicommiſſis 3. XXXII.1
De Legaris præſtandis, contra tabulas bonorum poſſeſſione petitâ XXXVII.5
De Lege Commiſſoria XIIX.3
De Lege Rhodia de jactu XIV.2
De Legibus, Senatusconſultis & longa conſvetudine I. 3
De Legititimis tutoribus XXVI.4
De Libellis dimiſſoriis, qvi apoſtoli dicuntur XLIX 6.
De Liberali cauſa XL.12
De Liberatione legata XXXIV. 3
De Liberis & Poſthumis hæredibus inſtituendis, vel exhæredandis XXIIX. 2
De Liberis exhibendis, item ducendis XLIII.30
De Libero homine exhibendo XLIII. 29
De Libertis univerſitatum XXXIIX.3
De Litigioſis XLIV. 6
Locati conducti XIX.2
De Locis & Itineribus publicis XLIII.7
De Loco publico fruendo XLIII. 9

M.

De Magiſtratibus conveniendis XXVII. 7
Mandati vel contrà XVII.1
De Manumiſſionibus XL.1
De Manumiſſionibus, qvæ ſervis ad univerſitatem pertinentibus imponuntur XL. 3
De Manumiſſis Teſtamentó XL. 4

De Ma-

Rubricæ Pandectarum.

De Manumiſſis vindictâ XL.2
De Migrando XLIII.32
De Minoribus 25. annis IV.4
De Mortis causâ donationibus & capionibus XXXIX.6
De Mortuo inferendo & ſepulchro ædificando XI. 8
De Muneribus & honoribus L.4

N.

De Natalibus reſtituendis XL.11
Nautæ, caupones, ſtabularii ut recepta reſtituant IV.9
De Nautico fœnore XXII.2
Ne de ſtatu defunctorum poſt qvinqvennium qværatur XL.15
De Negotiis geſtis III.5
Ne qvid in flumine publico ripâve ejus fiat, qvô aliter aqva fluat, atqve uti priori æſtate fluxit XLIII.13
Ne qvid in loco publico vel itinere fiat XLIII.8
Ne qvid in loco ſacro fiat XLIII.6
Ne qvis eū, qvi in jus vocabitur, vi eximat II.7
Ne vis fiat ei, qvi in poſſeſſionem miſſus eſt XLIII.4
Nihil innovari appellatione interpoſita XLIX.7
De Novationibus & delegationibus XLVI. 2
De Noxalibus actionibus IX.4
De Nundinis L.11

O.

De Obligationibus & actionibus XLIV.7
De Obſeqviis parentibus & patronis præſtandis XXXVII.15
De Officio aſſeſſorum L.22
De Officio conſulis I. 10
De Officio ejus, cui mandata eſt juriſdictio I. 21
De Officio Juridici I.20
De Officio Præfecti Auguſtalis I.17
De Officio Præfecti prætorio I. 11
De Officio Præfecti vigilum I.15
De Officio Præfecti urbi I.12
De Officio Præſidis I.18
De Officio Prætorum I. 14
De Officio Proconſulis & Legati I.16
De Offic. Procuratoris Cæſaris, vel Rationalis I.19
De Officio Qvæſtoris I.13
De Operibus publicis L. 10
De Operis libertorum XXXIIX. 1
De Operis novi nunciatione XXXIX.1
De Operis ſervorum VII.7
De Optione vel electione legata XXXIII. 5
De Origine Juris & omnium magiſtratuum, & ſucceſſione prudentum I 2

P.

De Pactis II. 14
De Pactis dotalibus XXIII.4
De Peculio XV.1
De Peculio legato XXXIII.8
De Pecunia conſtituta XIII.5
De Penu legata XXXIII.9
De Periculo & commodo rei venditæ XVIII.6
De Petitione hæreditatis V.3
De Pignoratitia actione, & contrà XIII. 7
De Pignoribus & hypothecis, & qvaliter ea contrahuntur, & de pactis eorum XX.1
De Pœnis XLIIX. 19
De Pollicitationibus L.12
De Popularibus actionibus XLVII. 23
De Poſſeſſoria hæreditatis petitione V.5
De Poſtulando III 1
De Præſcriptis verbis & in factum actionibus XIX 5
De Prætoriis ſtipulationibus XLVI. 5
De Prævaricatione XLVII. 15
De Precario XLIII. 26
De Privatis delictis XLVII.1
De Privilegiis creditorum XLII.5
De Probationibus & præſumtionibus XXII.3
De Procuratoribus & Defenſoribus III 3
Pro derelicto XLI.7
Pro donato XLI 5
Pro dote XLI.9
Pro emtore XLI. 4
Pro hærede vel poſſeſſore XLI 5
Pro legato XLI.8
Pro ſocio XVII 2
Pro ſoluto XLI.3
Pro ſuo XLI.10
De Proxeneticis L.14
De publicanis, vectigalibus & commiſſis XXXIX. 4
De Publiciana in rem actione VI.2
De Publicis judiciis XLIIX. 1

Q.

Qvæ in fraudem creditorum facta ſunt, ut reſtituantur XLII 8
Qvæ res pignori vel hypothecæ datæ obligari non poſſint XX 3
Qvæ ſententiæ ſine appellatione reſcindantur XLIX. 8
De Qvæſtionibus XLIIX 8
Qvando actio de peculio annalis eſt XV.2
Qvando appellandum ſit, & intra qvæ tempora XLIX 4
Qvando dies legatorum vel fideiçommiſſorum cedat XXXVI.2
Qvando dies uſusfructus legati cedat VII.3
Qvando ex facto tutoris vel curatoris minores agere vel conveniri poſſint XXVI.9
Qvarum rerum actio non datur, & de exceptione jurisjurandi XLIV. 5
Qvemadmodum ſervitutes amittantur IIX.6
Qvemadmodum teſtamenta aperiantur, deſcribantur & inſpiciantur XXIX. 3
Qvibus ad libertatem proclamare non licet XL.13
Qvibus ex cauſis in poſſeſſionem eatur XLII.4
Qvibus modis pignus vel hypotheca ſolvitur XX.6

Qvi-

Qvibus modis uſusfructus vel uſus amittitur VII.4
Qvibus non competit bonorum poſſeſſio XXXIIX.13
De Qvibus rebus ad eundem judicem eatur XI.2
Qvi & à qvibus manumiſſi liberi non fiant, & ad L. Æliam Sentiam XL.9
Qvi petant tutores vel curatores & ubi petantur XXVI.6
Qvi potiores in pignore vel hypotheca habeantur, & de his, qvi in priorum creditorum locum ſuccedunt XX.4
Qvi ſatisdare cogantur, vel juratò promittant, vel promiſſioni ſuæ committantur II.8
Qvis à qvo appellatur XLIX.3
Qvi ſine manumiſſione ad libertatem perveniant XL.8
Qvis ordo in bonorum poſſeſſione ſervetur XXXIIX.15
Qvi teſtamenta facere poſſunt, & qvemadmodum teſtamenta fiant XXIIX.1
Qvod cujusqve universitatis nomine vel contra eam agatur III.4
Qvod cum eo, qvi in aliena poteſtate eſt, negotium geſtum eſſe dicetur XIV.5
Qvod falſo tutore autore geſtum eſſe dicatur XXVII.6
Qvod juſſu XV.4
Qvod legatorum XLIII.3
Qvod metûs causâ geſtum eſt IV.2
Qvod qvisqve juris in alium ſtatueri, ut ipſe eôdem jure utatur II.2
Qvod vi aut clam XLIII.24
Qvorum bonorum XLIII.2

R.

De Rebus autoritate judicis poſſidendis, vel vendendis XLII.5
De Rebus creditis, ſi certum petatur XII.1
De Rebus dubiis XXXIV.5
De Rebus eorum, qvi ſub tutela vel cura ſunt, ſine decreto non alienandis vel ſupponendis XXVII.9
De Receptatoribus XLVII.16
De Receptis arbitris, qvi arbitrium receperunt, ut ſententiam dicant IV.8
De Regula Catoniana XXXIV.7
De Regulis juris L.17
De Re judicata, & de effectu ſententiarum, & de interlocutionibus XLII.1
De Rei vindicatione VI.1
De Religioſis & ſumtibus funerum, & ut funus ducere liceat XI.7
De Re militari XLIX.16
De Remiſſionibus XLIII.25
Rem pupilli vel adoleſcentis ſalvam fore XLVI.6
Rem ratam haberi, & de ratihabitione XLVI.8
De Reqvirendis reis, vel abſentibus damnandis XLIIX.17
De Rerum diviſione & qvalitate I.8
De Rerum permutatione XIX.4
De Reſcindenda venditione XIIX.5
De Ripa munienda XLIII.15
De Ritu nuptiarum XXIII.2
De Rivis XLIII.21

S.

De Salviano interdicto XLIII.33
De Senatoribus I.9
De Senatusconſulto Macedoniano XIV.6
De Senatusconſulto Syllaniano & Claudiano, qvorum teſtamenta ne aperiantur XXIX.5
De Sententiam paſſis & reſtitutis XLIIX.23
De Separationibus XLII.6
De Sepulchro violato XLVII.12
De Servis exportandis, vel ſi mancipium ita venierit, ut manumittatur, vel contrà XIIX.7
De Servis fugitivis IX.4
De Servitute legata XXXIII.3
De Servitutibus IIX.1
De Servitutibus ruſticorum prædiorum IIX.3
De Servitutibus urbanorum prædiorum IIX.2
De Servo corrupto XI.3.
Si ager vectigalis, i.e. emphyteuticarius, petatur VI.3
Si à parente qvis manumiſſus ſit XXXVII.12
Si cui plus, qvàm per legem Falcidiam licuerit, legatum eſſe dicetur XXXV.3
Si ex noxali cauſa agatur, qvemadmodum caveatur II.9
Si familia furtum feciſſe dicetur XLVII.6
Si ingenuus eſſe dicetur XL.14
Si is, qvi teſtamento liber eſſe juſſus erit, poſt mortem Domini ante aditam hæreditatem ſubripuiſſe aut corrupiſſe qvid dicetur XLVII.4
Si menſor falſum modum dixerit XI.6
Si mulier ventris nomine in poſſeſſione calumniæ causâ eſſe dicetur XXV.6
Si pars hæreditatis petatur V.4
Si pendente appellatione mors intervenerit XLIX.13
Si qvadrupes pauperiem feciſſe dicatur IX.1
Si qvid in fraudem patroni factum ſit XXXIIX.5
Si qvis aliqvem teſtari prohibuerit, vel coëgerit XXVI.6
Si qvis cautionibus in judicio ſiſtendi causâ factis non obtemperaverit II.11
Si qvis in jus vocatus non ierit, ſive qvis eum vocaverit, qvem ex edicto nô debuerit II.5
Si qvis jus dicenti non obtemperaverit II.3
Si qvis omiſsâ causâ teſtamenti ab inteſtato vel alio modo poſſideat hæreditatem XXIX.1
Si ſervitus vindicetur, vel ad alium pertinere negetur IIX.5

Si ta-

Rubricæ Pandectarum.

Si tabulæ teſtamenti extabunt XXXVII 2

Si tabulæ teſtamenti nullæ extabunt, unde liberi XXXIIX. 6

Si tutor vel curator vel magiſtratus creatus appellaverit XLIX. 10

Si, ventris nomine muliere in poſſeſſionem miſsâ, eadem poſſeſſio, dolô malô ad alium translata eſſe dicetur XXV. 5

Si uſusfructus petatur, vel ad alium pertinere negetur VII. 6

De Solutionibus & liberationibus XLVI 3

Solutô matrimoniô, dos qvemadmodum petatur XXIV. 3

De Sponſalibus XXIII. 1

De Statu hominum I. 5.

De Statibus liberis XL. 7

Stellionatûs XLVII. 20

De Stipulatione ſervorum XLV. 3

De Stipulationibus prætoriis XLVI. 5

De Succeſſorio edicto XXXIIX. 9

De Suis & legitimis hæredibus XXXIIX. 16

De Suppellectile legata XXXIII. 10

De Superficiebus XLIII. 18

De Suſpectis tutoribus & curatoribus XXVI. 10

T.

De Tabulis exhibendis XLIII. 5

De Termino moto XLVII. 21

De Teſtamentaria tutela XXVI. 2

Teſtamenta qvemadmodum aperiantur, inſpiciantur & deſcribantur XXIX. 3

De Teſtamento militis XXIX. 1

De Teſtibus XXII. 5.

De Tigno juncto XLVII. 3

De Tranſactionibus II. 15

De Tributoria actione XIV. 4

De Tritico, vino, vel oleo legato XXXIII. 6

De Tutelæ & rationibus diſtrahendis, & utili curationis causâ actione XXVII. 3

De Tutelis XXVI 1

De Tutoribus & curatoribus datis ab his, qvi jus dandi habent, & qvi & in qvibus cauſis ſpecialiter dari poſſunt XXVI. 5

V.

De Vacatione & excuſatione munerum L. 5

Ubi pupillus educari vel morari debeat, & de alimentis ei præſtandis XXVII. 2

De Ventre in poſſeſſionem mittendo, & de curatore ejus XXXVII. 9

De Ventre inſpiciendo cuſtodiendoqve partu XXV. 4

De Verborum obligationibus XLV. 1

De Verborum ſignificatione L. 16

De Veteranorum & militum ſucceſſione XXXIIX. 12

De Veteranorum privilegiis XLIX. 18

De Via publica & itinere publico reficiendo XLIII. 11

De Via publica, & ſi qvid in ea factum eſſe dicatur XLIII 10

De Vi bonorum raptorum, & de turba XLVII. 8

De Vi & vi armata XLIII. 16

Unde cognati XXXIIX 8

Unde legitimi XXXIIX. 7

Unde vi & uxor XXXIIX 11

De Uſu & habitatione VII. 8

De Uſu, & uſuſructu, & reditu, & habitatione, & operis per legatum vel fideicommiſſum datis XXXIII. 2

De Uſufructu accreſcendo VII. 2

Uſufructuarius qvemadmodum caveat VII. 1

De Uſufructu earum rerum, qvæ uſu conſumuntur, vel minuuntur VII. 5

De Uſufructu, & qvemadmodum qvis utatur fruatur VII 2

De Uſuris, & fructibus, & cauſis, & omnibus acceſſionibus, & mora XXII. 1

De Uſurpationibus & uſucapionibus XLI 3

Ut ex legibus ſenatusve conſultis bonorum poſſeſſio detur XXXIIX. 4

Ut in flumine publico navigare liceat XLIII. 14

Ut in poſſeſſionem legatorum vel fideicommiſſorum ſervandorum causâ eſſe liceat XXXVI. 4

Uti poſſidetis XLIII. 17

Ut legatorum ſeu fideicommiſſorum causâ caveatur XXXVI. 3

Ut rubi XLIII. 31

De Vulgari & pupillari ſubſtitutione XXIIX. 6

I. N. D. N. J. C.

JOHANNIS BRUNNEMANNI JCti,

COMMENTARII IN PANDECTAS, LIBRI PRIMI,

TITULUS I.

De Juſtitia & Jure.

Ad Leg. Juri operam. 1. pr. §. 1. & Leg. Juſtitia. 10.

SUMMARIA.

Finis Jurisprudentiæ. n. 1.
Definitionis juſtitiæ explicatio. 2.
Particularis juſtitia qvotuplex? 3.
Jus qvomodo ars æqvi & boni? 4.
Jus vel publ. vel priv. 5.
An Principi poteſtas circa ſacra competat? 6.
Jus privatum circa qvid verſetur? 8.
Jus naturale qvotuplex? 9.
Qvotuplex jus gentium? 10.
Jus in genere qvomodo diſtingvatur? 11.

1 AGitur in hoc titulo
de proximo fine Ju-
risprudentiæ, qvia
ſolent practicæ di-
ſciplinæ methodô
reſolutivâ à fine in-
2 cipere. Juſtitia au-
tem definitur à Ju-
ſtiniano, *in l. 10. h. t.*
qvod ſit conſtans
ac perpetua voluntas, id eſt, habitus moralis,
ſuum cuiq; tribuendi; Suum, inqvam, Deo, Su-
um ſibi, Suum aliis hominibus, imò ſuum ſuo
modo etiam aliis animatis creaturis. Et ſic intel-
ligitur Juſtitia univerſalis, in eò a Virtute diſcri-
minata; qvod Virtus abſolutum qvid ſit, Juſtitia
verò Univerſalis relationem qvandam implicet.
Sed ſi verba (ſuum cuiq; tribuendi) de aliis ho-
minibus præcisè intelligas, non repugnárim, hanc
definitionem juſtitiæ particulari propriè compe-
tere. Particularis juſtitia vulgò in diſtributivam 3
& Commutativam dividitur. Illa circa res com-
munes tribuendo; Hæc circa res ſingulares verſa-
tur: Illa res cum perſonâ; Hæc res inter ſe con-
fert: Illam in præmiis non tantùm, ſed & pœnis
obſervandam puto; ita tamen ut in pœnis inter-
dum Arithmetica proportio, ut in homicidio &
aliis; interdum in Contractibus, v. gr. Societate
& ſimil. etiam Geometrica proportio obtineat. In
reſtitutione damni Juſtitiam Commutativam lu-
bens agnoſco. Jus verò hic definitur, qvòd ſit 4
ars boni & æqvi, ſeu eſt ars docens, qvid juſti-
tiæ conforme, & qvid in ſingulis caſibus, etiam
ſpecialiter non deciſis, rectè reſponderi debeat,
conſiderata partim Reip. utilitate. *Conf. Cujac.
Tom. 2. pag. 91. Zaſius Tom. 1. pag. 101. Bachov. in
Comment. ad h. Leg. p. m. 72. Fortun. Garc. Tom. 1.
Repet. Jur. Civ. p. 239. Marius Salomonius pag. 57.*

Ad §. 2. In hoc §. Jus dividitur in publicum 5
& privatum. Illud verſatur circa ſtatum & gu-
bernationem Imperii. Et conſiſtit in Sacris, Sa-
cerdotibus & Magiſtratibus. Sacra ad jus publi- 6

cum pertinere, noſtris videtur eſſe certum: qvod tamen nonnulli negatum volunt, & Principi nullam conſtituendi qvid circa ſacra, nullam cognoſcendi ſuper decretis Synodorum poteſtatem relinqvunt, inter qvos *D. Jacobus Revius in libello contra Vedelium edito.* Ait enim, Moſem, Davidem qvidem conſtituiſſe qvid circa Sacra, ſed ut Prophetas, non ut Reges. At qvid de aliis Regibus Iſraëlitarum? Qvid de Ducibus populi Judaici dicet? Omnes fuerunt Prophetæ? Qvid de Conſtantino, Theodoſio, Martiano, Juſtiniano? Hi annon conſtitutiones ſacras edidere? Reſpondet: Juſtinianum tantum edidiſſe Sacra, qvæ jam ante à
7 Conciliis decreta. Sed gratis hæc dicit, & nunqvam hoc probabitur. Abjectè nimis de Magiſtratu ſentiunt, qvi officium ejus ad temporalia & prophana reſtringunt, qvi poteſtatem conſtituendi qvid circa Sacra Synodis & Claſſibus in ſolidum tribuunt. Nemo qvidem facilè erit ex Chriſtianis Theologis, aut JCtis, aut Politicis, qvi curam ſacrarum rerum ab officio Principis planè ſegregare velit. Interim dicunt tamen qvidam, objectivè tantùm verſari, non verò formaliter. At verò & formaliter Sacra ordinare, litigia Eccleſiaſtica, qvantum fieri poteſt, ſopire poteſt & debet Magi-
8 ſtratus. Hoc, Jus ſcilicet privatum, circa cauſas negotiorum privatorum decidendas occupatum eſt: licet & hoc Jus in publici Juris qvæſtionibus aliqvo modo locum habeat, in terminis habilibus.

9 *Ad §. 3. & 4.* Qvod Jus dividatur in Naturale, Gentium & Civile, notum eſt. Jus naturale non qva jus, ſed qva inclinationem naturalem eſt cum brutis commune. Jus Gentium eſt hominum proprium. Sed cum qvædam Juris Naturalis dicantur, qvæ non ſunt brutis communia, hinc orta diſtinctio Doctorum, qvod aliud Jus Naturale ſit primarium cum brutis commune, materialiter ſcilicet, ſicut hoc Dd. explicant, non formaliter, *Covarruv. in c. Peccatum de R. J. in 6. P. 2. §. 11. n. 4.* Vid. *Hugon. Grot. de J. B. & P. lib. 1. c. 1. n. 11.* Aliud ſecundarium, hominum proprium, ut; cultum Deo exhibendum, parentes eſſe honorandos,
10 & ſimilia. Qvod verò Jus Gentium in primarium & ſecundarium diſtingvant Dd. in cauſa fuit, qvod Jura promiſcuè utantur voce Juris Naturalis & Gentium *§. ſingulorum 11. Inſt. de Rer. Div.* Jus Gentium primarium intelligunt id ipſum Jus Naturale, homini proprium, & vocant Jus rationis, id eſt, rationi connatum, ſine diſcurſu cognitum. Jus Gentium Secundarium, ſeu ratiocinationis eſt, qvod gentes per diſcurſum æqvitati & utilitati, &, ut ita loqvar, correſpondentiæ Gentium utile judicarunt, ut; contractus, legationum jura &c. De
11 qvibus diſtinctionibus diſputare vanum eſt. Soleo aliàs diſtingvere inter Jus Divinum & humanum. Illud vel naturale, qvod eſt ſimpliciter in theſi immutabile; vel poſitivum, v. gr. de circumciſione in V. T. & de Baptiſmo in Novo. Jus humanum eſt, vel à gentibus, qvæ aliqvid humani ingenii habent, conſtitutum; vel à Republica ordinatum, qvod eſt Jus Civile.

ad L. Veluti. 2.

SUMMARIA.

Religio erga Deum, & obſervantia erga Parentes & Patriam, qvomodo ad Jus G. ſpectant? num. 1.

Patria qvando præferenda Parentibus? 2.

IN hac Lege ad Jus gentium refertur Religio erga 1
DEUM, & obſervantia erga parentes & patriam. Sed poterat objici, natura notum eſſe, Numen eſſe, idq; colendum, & natura notum eſſe, parentibus deberi obedientiam ſeu obſervantiam. Deinde poterat objici, Religionem ad Jus publicum referri. Ad 1. reſpondeo, Jus gentium duplex dici (1.) Jus gentium inſitum rationi & (2.) qvod per diſcurſum collectum eſt; de illo hic agitur. Ad 2. reſpondeo, qvod aliud ſit Religio ipſa, qvæ Juris privati, aliud verò Jus conſtituendi ea, qvæ ad cultum DEI pertinent, & hoc eſt Juris
publici. Notetur hic obiter, parentes hic patriæ 2
præponi; licet aliàs, ſi patria & parentes contraria imperent, patria præferenda ſit *per l. 19. §. 7. ff. de Captivis & poſtlim. reverſ. L. Minimè 35. ff. de Religioſ.*

ad L. Ut vim. 3.

SUMMARIA.

Defenſio alia naturalis, alia juridica. n. 1.
Defenſio qvalem invaſionem reqvirat? 2.
Defenſio ſit neceſſaria: & an fugere oporteat? 3.
An inter nobiles & ignobiles diſtingvendum? 4.
An in conſcientia tutus, qvi non fugit? 5.
An Aggreſſorem fugientem liceat perſeqvi? 6.
Qvid ſi Aggreſſor ab alio detineatur? 7.
Defenſio ſit moderata. 8.
Paritas armorum qvomodo ſit neceſſaria? 9.
An per moderamen occidens in conſcientia tutus ſit? 10.
An invaſus, ſi alterum occidens ſe liberare noluerit, ſed ipſe occidatur peccet? 11.
Pœna exceſſus moderaminis. 12.
Jus reſiſtendi qvale, & qvando licitum? 13. ſeqq.

QVod qviſqve ob tutelam corporis ſui fecit, 1
jure feciſſe exiſtimandus eſt. Duplex eſt Defenſio, altera naturalis, de qva hic: Altera juridica, qvâ vel corpus, vel famam, vel patrimonium noſtrum, vel omnia ſimul defendimus. De
illâ hôc locô. Et ipſa vox Defenſionis infert, prære- 2
qviri & præſupponi aliqvam invaſionem, ſeu oppugnationem. Ergo ut Defenſio ſit, oportet aliqvem eſſe injuſtè invaſum, ita ut damnum immineat vel injuria realis irretractabilis v. gr. Stuprum violentum. *Georg. Obrecht. in tract. de Defenſ.*

nec.

nec. c. 2. n. 8. Nam ſi juſtè invadatur, mandatu Superiorum, neceſſe eſt, injuſtam eſſe defenſionem. Et qvidem talem offenſionem & invaſionem eſſe oportet, ut probabiliter corporis incolumitati ac vitæ vel pudori irretractabile imminere periculum videatur, ſaltem per conſeqventiam. Ipſa verò defenſio debet eſſe 1. neceſſaria. 2. moderata. Neceſſaria non eſt, ubi qvis aliter incolumitati ſuæ conſulere poteſt. Sic, ſi qvis ſine periculo ſugere potuit, conſentaneum eſt legibus, jubet Chriſtiana Religio, ut ſugiat. Illud, qvia leges eum demum abſolvunt, qvi, cum aliter periculum effugere non poſſet, ſervum alienum occidit. *l. ſcientiam 44. §. pen. ff. Ad L. Aqvil. §. 1. juris Inſt. eod. tit.* Hoc, qvia Doctrina Chriſtiana præcipit, alteri parcere, ſicut ſibi ipſi, &
4 alterum diligere, ſicut ſe ipſum. Rectiſſime hæc *Ant. Matth. ad L. 48. ff. tit. 5. cap. 3. n. 7.* Nec hîc puto diſtingvendum eſſe inter perſonas Nobiles & ignobiles. Nam neqve Nobili dedecoroſum, furentem fugere. Et Nobilis Viri eſt, opinionem hominum ſangvini humano poſtponere. Generoſi Viri eſt, ſtultas vulgi opiniones contemnere.
5 Sanè in conſcientia vix unqvam tutum etim exiſtimo, qvi fugâ potuit ſe eripere periculo, & ſangvini humano parcere, & voluit tamen, amore reputationis fictitiæ, ſangvinem humanum fun-
6 dere. Sic nec illa neceſſaria defenſio, Aggreſſorem, qvi in fuga eſt, perſeqvaris. Defenſio enim eſt inſtantis imminentisq; offenſionis propulſatio. Qvamdiu igitur urget adgreſſor, propulſationi inſiſtere convenit; ubi verò cœperit pedem referre, aut fugere, mox repellendi ceſſat neceſſitas; niſi pedem referat animo redintegrandæ pugnæ, & vires recolligendi aut arma. *Marius Salomonius in repet. hujus Legis n. 2.* Itaq; ſi cedentem fugientemve inſeqvimur, non propulſare, ſed vim ſeu vindictam incutere & facere dici-
7 mur. Neceſſitas etiam abeſſe videtur, ſi Adgreſſor ab alio jam ſit adprehenſus & ita conſtrictus, ut nocere mihi amplius non poſſit; utut enim extricare ſe manibus poſſit, non tamen inſtans periculum eſt, nec abſolute defenſio, ſi adgreſſorem
8 ab alio conſtrictum gladio ferias. Moderata defenſio eſſe debet, ſcilicet ad offenſionem proportionata, qvod pluribus explicat *Carpzovius in*
9 *pract. criminal. quæſt. 8. n. 23.* Sanè paritatem armorum non reqviri, receptiſſima eſt Doctorum ſententia. Nam aliàs in poteſtate Adgreſſoris eſſet, qvibus telis ſe defendere debeat invaſus, & ſi vacua manu me adgrederetur, telum abjicere teneter. Et ſi Hiſpanus me pugiunculo invadat,
10 & ego enſem ſtringam, imparia forent arma. Illa qvidem ad Theologos ſpectat qvæſtio, An qvi alium, invaſorem, obſervato moderamine occidit, in conſcientia tutus ſit? quod affirmant Theologi, adeò ut nec clericus irreligioſus fiat. *Vid. Steph. Fagundez. Jeſuita ad qvintum præceptum c. 3. n. 1. Et ex JCtis Beſoldus ad hanc l. 3. §. 2. & Farinac. q. 125. n. 20.* Sed poteſt peccatum intervenire, ſi pravus & vindictæ cupidus concurrat adfectus; vel ſi ex morte Invaſoris magna perturbatio in Republica Chriſtiana oriri poſſit, ut potius præſtaret mortem appetere, qvam Rempubl. pretioſo membro privare, poſt *Svarezium & Leſſium, Fagundez d. l. n. 8.* Rex eſt, *inqvit Seneca l. 2. de ira c. 30. qvem citat. Ant. Matth. d. l. num. 6.* ſi nocentem punit, cede juſtitiæ; ſi innnocentem, cede ſortunæ, imo mallem dicere, Ordinationi Divinæ. Ex adverſa parte qværitur, ſi qvis, cum 11
poſſet alterius morte expedire ſuam ſalutem, maluit tamen mori, peccet? Affirmant hoc Dd qvod intelligo cum *Beſoldo*, ſi affectatione mortis hoc faciat, ſecus abhorrens à fundendo ſangvine, medium ſalutis ſuæ expediendæ negligat. Si ſaluti animæ proximi conſulere velit, ne ea in extremas tenebras deducatur; ſi ſalutem temporalem ſuam ſaluti æternæ proximi poſtponat. Videantur hujus Legis repetitiones in *vol. 1. Repetitionum, ut Fortunii Garciæ vol. 1. p. 42. Marii Salomonii pag. 45. Claudii de Seuſſelio pag. 49. Item Franciſci Curtii pag. 54.* De pœna eorum, qvi moderamen in- 12
culpatæ tutelæ excedunt, hic non eſt agendi locus, ſed vid. *Farinac. q. 125. Carpz. in pr. crim. q. 28. Berlich. l. 4. concl. 12. Tiraq. de Legibus Connub. p. 7. gl. 1. n. 17. Decius conſ. 459. & conſ. 469. 676. & 678. Craveta conſ. 119. & alii.* Ab hac verò defenſio- 13
ne diverſum eſt jus reſiſtendi; Sic injuſtæ executioni poteſt reſiſti, & ea poteſt impediri, ſed ſine illatione violentiæ aut mortis. *Dn. Mevius part. 5. dec. 369.* Sic etiam ſeqveſtrare volenti, reſiſti po- 14
teſt, qvatenus qvis in terminis tuitionis & reſiſtentiæ manet. *Dn. Mevius part. 5. dec. 308.* Sunt 15
qvædam etiam remedia, qvibus jura noſtra defendimus propriis factis & authoritate propria. Sic qvod alter in meo fundo exſtruxit, propria authoritate deſtruere poſſum, de qvo in *l. 29. ff. ad Legem Aqvil.* ubi plura hâc de re. Huc per- 16
tinent pignorationes, qvibus libertatem prædiorum noſtrorum tuemur. Ubi tamen certus modus conſtitutus eſt, ſc ut pignorentur tantum perſonæ aut res nocentes; ut non plus pignoretur, qvam qvod pro tuendo jure noſtro ſufficiat; ut res pignoratæ ſerventur illæſæ &c. *Dn. Mev. p. 1. dec. 134.*

ad L. Manumiſſiones. 4.

SUMMARIA.

Jibre Gent. & Civ. qvomodo liberi fiant? n. 1.
Qvid Juris in propriis hominibus? 2.

SIcut Servitus eſt ex jure Gentium, dum in bel- 1
lo victi & capti fiebant ſervi, ita etiam jure gentium fiebant liberi per manumiſſionem. Natura omnes liberi nati, ſed jure gentium qvidam fiunt ſervi, ſed eodem jure iterum fiunt liberi per manumiſſionem; jure civili per rem judicatam. Licet & manumiſſioni Gentium Jure inductæ de-

Digitized by Google

terminationem ſuam adjecerit JusRomanum. Qva
2 in re parum hodie utilitatis; Qvamvis enim pro-
prii noſtri homines manumitti ſoleant, nulla ta-
men hic ſolennitate opus eſt, ſed ſi de voluntate
Domini manumittentis vel per teſtes vel ex legi-
timo inſtrumento conſtiterit, ſufficit. Tutius ta-
men Ruſticis eſt, ſi non niſi coram Magiſtratu ne-
gotium expediatur. Ne verò uſpiam in Imperio
opponi natalium poſſit vitium, Comitibus Pala-
tinis manumittendi poteſtas ab Imp. ſolet indul-
geri.

ad L. Ex hoc jure. 5.

SUMMARIA.

Subditos alterius arreſtare non licet. n. 1.
Commerciorum libertas non reſtringenda. 3. & 7.
Qvod limitatur. 4. 5.
Qvò remedio ea defendenda? 6.
An qvi in Collegio opificum *non eſt, res tamen ſuâ manu factas vendere poſſit? 8.*

1 EX Jure Gentium fluit diſtinctio dominiorum
& territoriorum: & ideò Juris Gentium eſt,
ne qvisqvam alterius ſubditos citet, arreſtet &c.
vel eorum bona detineat. Et ſi hoc fiat, arre-
ſtati magiſtratus juſtè interveniet *Dn. Mev. p. 5.*
2 *dec. 113.* Ad hoc jus pertinent bella, & belli ju-
ra. Non enim omnia belligerantibus licita, nam
3 & bella juſta ex cauſa, & juſtè gerenda. Ad hoc
cætera, qvæ ſeqvuntur, referenda, ut commer-
ciorum libertas Juri Gentium conformis; & hanc
non reſtringi omnium intereſt. *Dn. Mevius p. 2.*
4 *dec. 279.* Sed declarari debet, ut tamen (1.) Or-
dinaria charitas incipiat à ſe ipſa, ſic evectio fru-
menti prohiberi poteſt ob indigentiam propriam.
5 *Mev. p. 2. dec. 316. n. 3.* (2.) Lucrum vicinorum re-
tineri poteſt. v. g. in Pomerania eſt conſvetudo,
ne hordeum evehatur, ſed polenta ex eô facta,
vel cereviſia ex eô cocta. *Mev. d. l.* Sic utile
forte foret noſtro Electoratui, ſi primò conſcribe-
rentur multi pannifices, & datis privilegiis invi-
tarentur: poſtea prohiberetur evectio lanæ, cu-
jus emtio ſolis pannificibus concederetur, & nulli
extranei panni hic venderentur; evectio autem
panni permitteretur. Et hanc reſtrictionem com-
merciorum ex certis cauſis fieri poſſe, v. gr. in
frumento, tradunt illi Dd. qvos citat *Marqvar-
dus de commerc. l. 1. c. 3. n. 27. Stracha de Mercatu-
ris p. 4. n. 44. & hunc referens Dn. Mev. p. 3. dec.*
6 *268. n. 4.* Nam ſi civitas vel alius transvectio-
nem mercium vellet prohibere, ſolent Mandata
ſine clauſula decerni, qvaſi me viâ communi vo-
luiſſet prohibere *Dn. Mev. d. l.* Et defendenda
eſt mercaturæ libertas, qvamdiu juſta limitationis
7 cauſa non apparet *Dn. Mev. p. 4. dec. 386.* Et
ſtatuta libertati contraria jure impugnantur *Mev.
p. 4. dec. 287.* Neq; is, qvi pro ſe habet liberta-
tem commerciorum, lite pendente attentat, qvi
ſe in uſurpatione libertatis commerciorum fun-
dat *Mev. p. 5. dec. 102.* Hoc etiam ex hac lege 8
probatur, cuivis licitum eſſe, Jure Gentium mer-
caturam exercere, niſi certo jure prohibeatur *Dn.
Mev. p. 5. dec. 169.* Et qvando Collegium privi-
legium habet, ne alius vendere qveat eas mer-
ces, non videtur tamen prohibitum, qvo minùs
alius ſua manu factas res vendat *Mev. p. 5. dec.
256.* Sic non puto, pellioni interdictum, ſi mi-
tras à ſe confectas velit vendere, licet certum
Collegium habeat privilegium, qvod excludat
alios, qvi non ſunt in collegio.

ad L. Jus Civile. 6.

SUMMARIA.

AD obſervationem juris naturalis non ſemper cogimur. n. 1.
Addendo aliqvid ad jus naturale fit jus civile. 2.
Princeps poteſt privatis adimere jus qvæſitum. 3.
Non verò præſumitur hoc facere ſemper ex juſtâ cauſa. n. 4.

JUs Civile neq; in totum à Jure naturali recedit, 1
nec per omnia ei ſervit. Nam ad Juris natu-
ralis obſervantiam, propter certas cauſas, ut pro-
pter utilitatem publicam, aut propter concurſum
alterius regulæ Juris Naturalis, nos non ſemper
cogit. *Hillig. in Don. Lib. 1. cap. 12. lit. E. Marcus An-
ton. Natta in repetitione legis, Hac conſultiſſima §. ex
imperfecto n. 12. Cod. de Teſtam.* Colligunt ex hac
lege; Id qvod additur juri naturali, facere Jus Ci- 2
vile *Ferd. Vaſq. p. 1. qvæſt. ill. cap. 51. n. 54.* & addi-
tione novæ qvalitatis, novam ſpeciem induci *Ri-
minaldus jun. conſ. 32. n. 15. Menoch. remed. 6. re-
cup. poſſ. n. 8. & ſeq. Tiraq. de retract. conſang. §. 20.
gl. 1. n. 6. Hippol. de Marſil. ſing. 520.* Si modò
illa qvalitas ſit ſubſtantialis. *Curvetta. conſ. 223.
n. 6. vol. 2.* Porrò colligunt, Jus Civile ex cauſa 3
poſſe recedere à jure naturali & gentium, & illi ali-
qvo modo derogare, ſed non in totum. Ex qva
cauſa Lex animata, Princeps, propter publicam
neceſſitatem & utilitatem poteſt adimere jus pri-
vatis jure gentium qvæſitum. Et ex eo princi-
pio Jus Civile præſcriptionem introduxit. *Balbus
de præſcript. p. 1. q. 4.* An autem juſta cauſa 4
præſumenda ſit in Principe, qvi aliqvem ſuo pri-
vat, qværitur. Et videtur qvod non, ſi nec au-
dito domino procedat. *vid. Menoch. remed. 8. recup.
poſſ. n. 62. & ſeqq.*

ad L. Jus autem. 7.

SUMMARIA.

JUs Civile in qvibus conſiſtat? n. 1.
Differt à Jure Prætorio ſive Honorario. 2.

IN hac Lege proponitur diviſio juris Romani 1
ſcripti (nam conſvetudo hic non nominatur)
qvod

qvod ſit civile & hoc vel Lex i. e. ſanctio à toto
populo lata, vel plebiſcitum i. e. plebis ejusqve
Tribunorum placitum, vel Senatusconſultum,
vel Principis decretum vel Conſtitutio, vel com-
munis opinio à JCtis recepta, ac à Compilatori-
2 bus approbata. Civili oppoſitum jus eſt jus Præ-
torium, qvod Prætores introduxerunt adjuvandi
vel ſupplendi vel corrigendi juris civilis gratia,
qvod & honorarium dicitur, qvamvis honorari-
um jus etiam illud dicatur, qvod ab Ædilibus con-
ſtitutum, ſed hoc rarius eſt. Prætor autem adju-
vat civile v. gr. dum defert bonorum poſſeſſionem
ſecundum tabulas; ſupplet dum aliqvid addit;
corrigit, dum contrarium diſponit. *Vid. Cujac.
ad tit. hunc tomo 2.*

ad L. Nam & ipſum. 8.

SUMMARIA.

*JUs Præt. qvomodo dicatur viva vox Juris Civ.?
num. 1.*
An contineatur ſub jure Civ.? 2.

1 JUs Prætorium eſt qvaſi viva vox Juris Civilis, id
eſt, qvod Jus Civile in ſcriptis jubet, id Prætor
2 viva voce conſtituit, & pariter obligat. Et ſic
Jus Prætorium largo modo loqvendi continetur
ſub Jure Civili, qvatenus hoc adæqvatè juri na-
turali & Gentium opponitur.

ad L. Omnes populi. 9.

SUMMARIA.

*MAgiſtratus alii ſubjectus condit ſtatuta non con-
tra ſed præter jus civile. n. 1.*
Qvalia ſtatuta condere non valeat? 2.
Statutum præſumitur eſſe in obſervantia. 3.
*Hodie Magiſtratus ſine confirmatione ſtatuta con-
dit. 4.*

1 OMnes populi reguntur partim ſuo proprio,
partim communi jure. Proprium jus eſt
ſtatutarium, vel Civile. Hoc eſt, qvod ſupremus
in populo inſtar legis jubet; Statutarium, qvod
Civitas vel Magiſtratus, qvi alii ſubeſt, ſtatuit per
2 modum conventionis. Et poteſt hoc fieri à Ma-
giſtratu habente jurisdictionem; non contra, ſed
præter jus civile commune. Nam licet hæc lex,
ex doctrina Doctorum, det ſubditis facultatem ſta-
tuendi, hoc tamen ſemper intelligendum, modo
nihil ſtatuant contra jus & præeminentiam ſuperi-
oris. *Rol. à Valle vol. 1. conſ. 29. n. 7. ubi plures citat.*
Niſi hoc eſſet ei populo vel civitati ſpecialiter con-
ceſſum *Ruinus conſ. 33. n. 14 & ſ. Lib. 2.* Inferiores
autem tale ſtatutum condere non poſſunt, ut in
cauſis jure communi appellabilibus prohibeant
appellationem, ut *Dd. hic & Gail. L. 1. obſerv. 115.
n. 12. Dn. Mev. p. 1. dec. 222. Franc. de Clapperiis*
3 *p. 2. dec. cauſa 79.* Colligere autem ſolent ex hac
lege Doctores hic & Practici, qvod ſtatutum in
obſervantia eſſe præſumatur, nec allegantі impo-
nenda ſit probatio. *Cacheranus dec. 141. n. 1. Her-
culanus de negat. Probat. n. 26. illat. 28. Maſcardus
de probat. concl. 1339. n 3.* Sed ei; qvi abolitum
ſtatutum eſſe dicit, non ſufficit allegare, qvod ob-
ſervatum non ſit, ſed qvod contrarii actus uſur-
pati *Maſc. d. l. n. 8.* niſi non uſus haberet implici- 4
tum actum affirmativum. Qvamvis hæc & alia
de ſtatutis paulo alieniori loco proponantur, cum
de populo libero hæc lex loqvatur; ſed verum ta-
men eſt, hodie poſſe illos, qvi omnimodam Ju-
risdictionem habent, ſtatuta condere, etiam ſine
confirmatione ſuperioris, modo non contra Jus
ſuperioris ſtatuant. *Conf. P. Heig. p. 1. q. 27. n. 30. &
ſeqq.* Commune autem ſimpliciter eſt Jus Gen-
tium, qvo omnes populi tenentur, & Principes,
ſi homines ſe dicere velint. Videantur *in hanc
L. Jaſon. Zaſius & alii* prolixè de ſtatutis hic
agentes.

ad L. Juſtitia 10.

SUMMARIA.

JUſtitiæ definitio cadit in hominem. n. 1.
De Præceptis juris remiſſivè. 2.
Qvomodo differat Theologia à Jurisprudentia? 3.
Theologia qvare JCto neceſſaria? 4.

HIc proponitur juſtitiæ definitio, qvod ſit con- 1
ſtans & perpetua voluntas ſuum cuiq; tribu-
endi Fruſtra autem hic tricatur *Accurſius*, dum
Juſtitiam Divinam vult hic definiri, ut putat, hanc
definitionem non convenire homini. Sanè furi-
bus non competit, ſed omnes boni viri habent
hanc perpetuam & conſtantem voluntatem, imò
omnes veri Chriſtiani. Licet enim homo errare
poſſit in eo, qvod juſtum eſt; voluntas tamen ju-
ſtè agendi, ſi ſciat, qvid juſtum ſit, manet. Juris 2
præcepta hic tria, ut alibi, recenſentur. Scil. ho-
neſtè vivere, qvod ipſos nos reſpicit. Secun-
dum, neminem lædere. Tertium, ſuum cuiq;
tribuere, qvæ alios reſpiciunt. Qvæ præcepta
à Commentatoribus Inſtitutionum prolixè expli-
cantur, & contrariis ibidem reſpondetur: ideoq;
hic qvædam addere ſupervacuum duxi. Conferri
tamen poteſt *Hill. in Don. l. 2. c. 1. l. f.* Demum 3
ſubjicitur Jurisprudentiæ definitio in textu. Qvam-
vis autem illa definitio Theologiæ tribui poſſit,
qvod etiam illa demonſtraret qvid juſtum, qvid
injuſtum ſit: Ea tamen verſatur circa Jus Divi-
num tantum, non circa humanum Jus, niſi in ge-
nere. Jubet enim parere ordinationibus huma-
nis, ſed ipſum jus à ſuperioribus conſtitutum docet
Jurisprudentia. Neceſſaria tamen eſt JCto The- 4
ologia & aſſidua Scripturæ ſacræ lectio, ut ſciat,
qvid Juri Divino congruat, qvod omnibus ordi-
nationibus humanis contrariis derogat: nam &
Judex conſcientiæ ſuæ & partium rationem habe-
re debet, de qvo dixi in proceſſu.

Digitized by Google

ad L. Jus pluribus. pen. & L Nonnunqvam. ult.

SUMMARIA.

QVomodo Prator dicatur jus dicere, licet iniqvè judicet? n. 1.
Judex decretum faciens, ex qvò protelari lis poſſit, jus dicit. 2.
Jus capitur etiam pro vinculo ſangvinis. 3.

1 L. pen. varias Juris ſignificationes tradit, & ſo-
let ex ea notari & allegari, qvod Judex ſeu
prætor dicatur jus dicere, licet iniqvè judicet aut
decernat, reſpectu habitò non ejus, qvod fit, ſed
qvod fieri debet. Sic ex hoc infert *Dn. Mev. p.* 2
5. dec 105. Si Judex decretum faciat, ex qvo pro-
telatio litis timetur, non poſſe partem de dene-
gata & protracta juſtitia conqveri; qvia Judex de-
crevit & jus dixit, ſed opus eſſe appellatione. *In l.* 3
ult. dicitur jus accipi interdum pro vinculo ſangvi-
nis qvod planum eſt.

Titulus II.

De

Origine Juris, & omnium Magiſtratuum & ſucceſſione prudentum.

Ad L. Facturus. 1.

SUMMARIUM.

Cauſæ recenſentur hujus Tituli præmiſſi.

HÆc lex continet tantum rationem, cur,
priusqvam ipſum jus traditur, hiſtoria
& origo juris prius tractetur, 1. ut eo per-
fectior ſit cognitio juris. 2. ut principium
jurisprudentiæ eo accuratius tradatur. Nam
principium eſt potiſſima rei pars. Et ideo prin-
cipium cujusqve rei eſt ſpectandum, & vix bono
peraguntur exitu, qvæ malo ſunt inchoata prin-
cipio. *Vid. Barb. lib. 14. cap. 80. axiom. 5.* 3. Ad-
vocati cauſas forenſes peroraturi ſolent exordium
præmittere, in qvo vel benevolentiam judicis
captant, vel ſolent narrare rem ab ovò, ut nego-
tii cognitionem pleniorem Judex habeat. 4. ut
qvaſi lux aliqva ſeqventibus materiis accenda-
tur &c.

ad L. Neceſſarium. 2.

SUMMARIA.

QVibus juribus P. R. vario tempore uſus ſit? n. 1.
Qvinam fuerint Prudentes, qvaqve ipſorum reſponſa? 2.
Manu regiâ, qvid ſignificet? 4.
Qvomodo abſoluta fuerit olim, & hodienum ſit Principum poteſtas? 5.
An præcisè ex legibus ſit judicandum, an verò ex judicio naturali? 7.
Leges varias ob cauſas mutari poſſe, 8. exemplò declaratur. 9. Viceſima & qvindena hereditatis qvid? 16.

1 PRimo ſub Regibus ferebantur Leges, qvæ Re-
gibus exactis in deſvetudinem abiere & ſuc-
ceſſere Leges XII. tabularum & Diſputationes fo-
ri: poſteà formæ certæ actionum, SCta, Plebiſcita,
qvæ conſentiente Senatu legis vim nacta, Præto-
rum & Ædilium Edicta, & demum, feſſa Respu-
blica cum in poteſtatem unius receſſiſſet, Princi-
pum conſtitutiones. De Magiſtratibus Romanis
Hiſtorici agunt. Prudentes erant JCti, qvibus 2
ab Auguſto facultas data de jure reſpondendi, à
qvorum ſententia Judici non licebat recedere.
L. 2. §. fin. h. t. qvid hodiè juris in Reſponſis Col-
legiorum Juridicorum ſit, alibi explicant, & de
eò aliqvid dixi in proceſſu Juris Civilis. Totus 3
titulus eſt Hiſtoricus magis qvàm Juridicus; hoc
tamen notandum duxi.

Ad §. 1. Qvando dicitur, Manu Regiâ, i. e. 4
abſoluta poteſtate populi vel Regis, ita ut ſolen-
nis judiciorum ordo non fuerit obſervatus. Hinc 5
abſoluta fuit Regum poteſtas, niſi fortè certis
Conventionibus & conditionibus Regnum acce-
perit: nam his obligatus & conſtrictus magis
qvàm privati; ſicuti DEUS præ hominibus con-
ventionibus & promiſſis ſuis obligatur, qvia Ipſa
Veritas, de qvo alibi, & materia hæc qvotidia-
na eſt.

Ad §. 2. Notat *Zaſius*, per filium in jure no- 6
tari etiam nepotem, qvod ex Hiſtoriis probat.
Conf. Menoch. conſ. 310. n. 28. & conſ. 347. n. 48. &
nomine filiæ etiam neptis continetur. *Gabrielus
Romanus lib. 6. tit. de Verb. ſignif. Concl. 1. n. 1. 5. & 43.*

Ad §. 3. Notat *Zaſius n. 11.* legibus fundari 7
civitates, quod hodiè adeò verum eſt, ut etiam
peſſimi homines v. gr. Saccularii vivant ſuis legi-
bus. Nam nullum Collegium conſiſtere poteſt ſine
ſuis legibus; ut adeò periculoſa adſertio ſit non-
nullorum Politicorum; non eſſe præcisè ex Legi-
bus judicandum, ſed ex Judicio naturali hominis
politici: qvæ opinio Regnis & Civitatibus interi-
tum minitatur.

Ad §. 4. Obſervo, Leges interdum cor- 8
rigendas eſſe, qvando abſurditas vel iniqvitas
ſubſit, vel qvando lites per leges fiunt immor-
tales, vel præſenti ſtatui non conveniunt.
Prudenter itaqve faciunt Principes, qvando
leges

leges pro ſtatu ſui Regni corrigunt. Exemplo id
9 declaro. Eſt apud nos & in vicinis provinciis Conſvetudo, & ſtatutum, ut Conjux ſuccedat in dimidia bonorum. Pone aliqvem opibus potentem, qvi fortè habet 10000. in bonis, duxiſſe juvenculam dote deſtitutam; ex qvâ ſuſcepit 4. vel qvinq; liberos. Horum legitima erit dimidia bonorum; omnia enim ſunt parentis, ſcilic. 5. millia. Uxor etiam petit ſuam ſtatutariam portionem, ſcil. 5000. Hic abſurda duo emergunt. 1. hunc Maritum ne qvidem ad pias cauſas, neqve uxori dilectæ, neqve liberis, neqve extraneis benè meritis qvicqvam poſſe legare; ſed hoc caſu eſt inteſtabilis. 2. uxori fortè aſperiori, ingratæ &c. dimidiam partem tenetur relinqvere. Et licet qvis fortè dicere poſſit, liberis conſtituendam eſſe legitimam in dimidiæ partis bonorum dimidiâ. Sed ita nodus non diſſolvitur, nam præſumeret communionem bonorum, qvam tamen neqve jus civile, neqve jus Marchicum adprobat. Ideoqve ex his & aliis cauſis alibi exponendis ſtatutum illud temperandum eſſe putarem: ita ut marito usq; ad tertiam bonorum liceret diminuere portionem ſtatutariam.

10 *Ad §. 5.* Notatur, ſi qvid ſit extraordinarium, hoc ſub incerto & indeterminato nomine relinqvi, & innominatum vocari, qvod *Zaſius n. 9. & ſeqq.* declarat exemplis innominati contractus, innominatæ ſervitutis, anomalæ ſucceſſionis, anomalæ & maternæ tutelæ, anomalæ jurisdictionis.

11 *Ad §. 7.* Ob exitum criminis ſalutarem remitti pœnam delicti poſſe. *Tiraqvell. cauſ. 52. de pœnis temp. Farin. q. 98. num. 174. Ant. Matth. de crimin. tit. 18. n. 12.*

Et ad hunc §. agit Zaſ. de Scribæ & Cancellarii dignitate.

Ad §. 9. Notandum, vocem MOX non accipiendam pro confeſtim, ſed deinde, ut notat *Zaſius* hic; & conf. *Dn. Richter de Adv. Sign. in verb. MOX.*

12 *Ad §. 11.* Qvia hæc eodem tempore facta non eſſe conſtat, ut probat *Zaſius d. l.* ideoqve videtur ſubaudiri vox *circiter* vel *præter propter.* Unde probat hic *Zaſius numer. 2.* non eſſe teſtes condemnandos tanqvam falſos, qvamvis in tempore non exactè conveniant vel in horâ diſſentiant. *Conf. Farin. qvæſt. 64. numer. 84. & qv. 65. numer. 34. & q. 66. numer. 36. Maſcardus de probat. Concl. 368. num. 7.*

Ad §. 12. Notat *Zaſius*, ſi qvis ex ſtatuto 13
compromiſſarios conſtituat, & juret, ſe ſervaturum; ſi non ſervet, non videri perjurum, qvia ex neceſſitate videtur facere; ſed id meum non facio.

Ad §. 14. Saltem hoc notat *Zaſ. n. 2.* qvod 14
partic. A, hîc ſignificet poſt; A Regibus i. e. poſt. Qvod in explicandis aliis legibus locum habere poteſt.

Ad §. 16. Deſcribit *Zaſius* Officium Cenſo- 15
rum, qvorum magna fuit in Romana Civitate utilitas. Et de horum officio videatur *Klock. de Ærario l. 2. cap. 80. num. 40. & ſeq.* & de cenſoribus clandeſtinis *idem c. 135.* qvod uſurpari in celebri civitate audivi.

Ad §. 44. Inter autores mentio fit etiam 16
viceſimæ hæreditatis. De qva etiam *in L. ult. C. de Adr. Edicto tollendo.* In cujus locum ſucceſſit decima translaturis hæreditatem ex Conſvetudine impoſita, & ſtatuto; apud nos qvindena. *Vid. Zepperus de jure Detract. Carpzov. part. 3. Jurispr. for. C. 38. d. 19. Rauchb. p. 1. q. 15. Mev. p. 3. deciſ. 142.* Ubi docet per ſtatuta id etiam liberis hæreditatem translaturis incumbere, licet alias, ubi hoc non ſpecialiter convenit, contrarium placuerit. In Marchiâ Brandenburgicâ ſolvitur etiam qvindena à Liberis: Exceptis Clericis, Profeſſoribus &c. *ut obſervavit Scheplitz collector conſvet. March. p. 3. tit. 8. §. 1. numer. 5. Ubi toto illo titulo plura de qvindena.* Relinqvo cætera omnia hiſtorica. Si qvis ea ſcire cupiat, adeat textum per ſe clarum & adjungat *Zaſium. Bachov. ad part. 1. Digeſt. Petr. Fabrum, Cagnolum,* & cæteros. Paragraphi ferè omnes facilè intelligi poſſunt, qvibus lucem majorem addiderunt dicti Dd. & plures alii. Cæterum, qvomodo in Germania pedetentim invaluerit Jus Juſtinianeum, & qvomodo ex Italia in Germaniam translatum, id ſpeciali & eleganti tractatu enucleavit *Dn. Hermann. Conring. de Origine Juris Germanici.*

TITULUS III.

De
Legibus, SCtis & longa Conſvetudine.

Ad L. Lex 1. & l. Nam & Demoſthenes. 2.

SUMMARIA.

Etiam delicta per ignorantiam commiſſa legibus coërcentur. numer. 1.

Exemplum de paſtore ignorante oves ſuas. 2.

Exemplum ſecundum, in commendante perſonam ignotam. 3.

An mulier conſvetudinem introducere poſſit? 4.

1 COntinet lex prima definitionem Legis,
quòd ſit commune præceptum , ſcilicet
quod omnes obligat, & communis Rei-
publicæ ſponſio, dum conſul proponebat
legem, populus approbabat; & nihil in hâc Lege dif-
ficile aut valdè notabile, niſi quod Lex coërceat et-
2 iam delicta per ignorantiam commiſſa. Nam &
culpa coërcetur, & ignorantia quædam punibilis.
Præter exempla à Gloſſa allegata, habemus exem-
plum *in c. pen. X. de Reg. Jur.* Non eſt juſta pa-
ſtoris excuſatio, ſi Lupus oves comedat; & paſtor
neſciat. Nam regula, quod ignorantia facti a-
lieni excuſetur *in L. 21. de probat.* locum non ha-
bet, ubi quis tenetur inveſtigare. *L. 9. ff. de juris
& facti ignorantia L. 3. §. 4. de in rem verſ Barboſa
locupl. L. 9. c. 3. axiom. 12. Covar. optime adc. Alma
Mater p. 1. c. 10. n. 17.* quod potiſſimum locum ha-
bet in paſtore animarum, cui nulla ovis, ne mini-
ma quidem debet eſſe incognita. Sed ô quam
rari, in civitatibus præſertim, qui ſuas oves norint
& eorum ſciant converſationem; & tamen o-
mnes admittunt ad Sacramentum. Sic in eo, qui
eligit aliquem ad officium præſertim Eccleſiaſti-
cum, injuſta & culpabilis eſt ignorantia qualita-
3 tum perſonæ, *c. innotuit. 20. X. de Elect.* Et culpa-
bilis eſt commendatio perſonæ ignotæ *arg. L. 12. §.
12. ff. Mandati.* Injuſta ignorantia Legum, igno-
rantia etiam ſtatutorum, ſi quis diu ibi verſatus.
Alia exempla culpabilis ignorantiæ habet *gloſſa
hic.* Sed de hoc alibi fuſius *Vid. de hac L. 1. Marius
Salomonius tom. 1. repet. pag. mihi 167.*

4 De mulieribus hic quæritur à Zaſio, an mu-
lieres conſvetudinem introducere poſſint? quod
negat *Romanus ſing. 45.* Ego ſanè hanc & ſimi-
les quæſtiones de origine conſvetudinis non pa-
rum ineptas judico. A quocunque enim primus
actus ſit factus , ſive is mas ſive fœmina fuerit,
non id attenditur; ſed quod multi actus celebrati
longo tempore à viris & mulieribus in judicio &
extra judicium. Hinc nuper reſpondimus cui-
dam quærenti; An Senatus poſſit obſervantiam
& conſvetudinem introducere, ut uxor ſua bona
teneatur conferre, licet maritus ſit obæratus ? Et
affirmavimus, ſi per 31 annos (nam erat locus Sa-
xonico jure utens) talis conſvetudo fuerit uſurpa-
ta, & actus multi exerciti, nec ullus actus contra-
rius celebratus. Nec attendendum eſſe , quis
primum introduxerit, ſed quid longævo uſu in-
troductum ſit. Hinc non malè hic *Zaſius num. 5.*
quia actus pluries exercentur à viris, quàm à mu-
lieribus, frequentioris uſus gratiâ tantum virorum
in lege *1. & 2.* fieri mentionem: quæ autem fre-
quentioris uſus gratia exprimuntur, non reſtrin-
gunt diſpoſitionem. *Zaſ. in d. l. & Barboſa ad L. 1. C.
de his qui ad Eccleſiam confugiunt. in fine. Tiraq. de
Retractu Conſangvin. §. 20. gloſſ. un. n. 6. Menoch.
conſ. 106 numer. 248. & ſeqq.* Sane mulierem jus
condere poſſe, ſi jurisdictionem habeat, dubium
non eſt.

ad L. Jura conſtitui. 3. & qvatuor ſeqq.

SUMMARIA.

*LEges feruntur regulariter de iis, qvæ freqven-
ter contingunt. n. 1. & 3.*

Lex non præſumit vitam 100. annorum. 2.

*Ea qvæ dicuntur freqventioris uſus gratia, non re-
ſtringunt diſpoſitionem. 4.*

JUra loqvuntur de his, quæ frequenter fiunt, non 1
rarò, quod limitant, niſi ubi res in priſtinum ſta-
tum facile redigi non poſſet, quo referunt *L. 3. ff. ſi
pars hæredit. per. l. ult. C. de Conſul. l. 7. §. inſula. ff.
de Adqvir. rerum domin. l. ſi major. C. de Legit.
hæred. vid. Donell. L. 1. c. 15. & ibi Hill. lit. H. Fac.
cent. 1. enant. q. 10. Ant. Matth. ad Lib. 48. ff. tit. 2. c.
3. numer. 3. Bachov. ad h. t. ad l. 3. 4. 5. 6. &c. Bar-
boſa locupl. lib. 16. cap. 3. axiomate primo*, qui di-
ſtingvit inter caſus rarò contingentes per ſe vel
ratione legis generalis conſideratos. *Conſ. & Dn.
Richter. de ſignif. adverb. verbo Raro.* Jura ita-
que non ſolent ad caſum, qui rarò contingit ada-
ptari, hîc *& l. 64. de R. J.* quod regulariter ve-
rum eſt, quamvis reperiantur Exceptiones. Hinc 2
meritò impugnatur eorum ſententia, qui ſtatu-
unt, legem præſumere vitam 100. annorum. *Me-
noch. L. 6. pr. ſ. 49. num. 5.* de quo infra *ad L. 56. de
Uſufructu.* Sunt tamen exempla Legum, qvæ de
rarius contingentibus loqvuntur, licet plerumque
id non fiat. Notes autem, interdum legem in- 3
cludere expreſſe caſum frequenter contingen-
tem, ut tamen non excludat caſum rarius contin-
gentem, ubi omiſſus hic caſus, non excludendi ani-
mo, ſed quia rarò contingit. Unde regula: ea 4
quæ dicuntur gratiâ frequentioris uſus , non re-
ſtringunt diſpoſitionem. *Vid. Tiraq. de Retract.
Conſang. §. 20. gl. un. per tot. Menoch. remed. 8. re-
cup. poſſ. num. 98. Sanchez de Matrimonio l. 9. diſp.
14. num. 16. & Barboſ. ad L. 1. C. de his qui ad Eccleſ.
n. 8. Finckelth. obſ. 116. n. 8.*

ad L. Legis virtus. 7.

SUMMARIA.

OPera Legis qvænam ſint? n. 1.

An ad ea, qvæ permittuntur, opus ſit lege? 2.

OPera legum hic recenſentur, ut: (1.) impera-
re. (2.) Vetare (3.) Punire. (4.) permit-
tere ſc. adiaphora. Ubi tantum Lex determinat,
id eſt, certos ponit limites ob publicum bonum
Bachov. ad l. 2. num. 7. vel etiam vetita interdum
permittit. *Conſ. Zaſ. hic.* Et miror *Bodinum de
Republ. l. 3. c. 5. in principio* dicere ad ea, quæ per-
mittuntur, non opus eſſe lege. Imo opus eſt, ſi id
lege antiqua vel jure gentium fuerit prohibitum,
& quod permittit Lex , prohibet ne prohibeatur
nec puniatur.

ad L.

ad L. Jura. 8.

SUMMARIUM.

An omnes LL. in Corpore Juris ſint generales?

LEges in Corpore juris contentæ procul dubio ſunt generales & ad omnes pertinent, licet uni perſonæ inſcriptæ. Sed obſtare videtur, quòd leges ſingulares, reperiantur in Codice ut in *l. qvoniam. 23. C. de Epiſc. & Cler. l. neq;. 61. C. de Decur.* Reſp. *Pacius lib. 1. Enant. q. 11.* has propriè non leges, ſed privilegia vocari. Sed poteſt dici, has eſſe exceptiones regulæ, vel dicendum eſt in favorem v. gr. non perſonæ Fabiani, ſed Religionis legem illam latam eſſe, ut omnes Fabiani & Concilii ſententiam ſequantur.

ad L. Non ambigitur. 9.

SUMMARIA.

AN Senatus jus facere potuerit & qvando? n. 1.
Parlamenta Gallica an habeant facultatem jus faciendi? 2.

1 SEnatus jus facere poteſt. Sed videtur hoc pertinere ad illa tempora, quibus poſt ejectos Reges & Decemviros poteſtas ſumma ad Senatum pertinebat, nam tempore Juſtiniani omnis poteſtas penes principem fuit. *Joh. Igneus vol. 3. in rep. l. neceſſarios. §. non alii. 11. parte. 2. n. 81. ff. Ad Silan.* Atque ideo jus faciendi facultatem denegat
2 *Igneus ibidem n. 80.* Parlamentis Gallicis. *Men. l. 2. arb. qq. caſu 68. n. 32. & 33.* Conferri poteſt *Bodinus de Rep. l. 1. c. 10. pag. mihi 237.*

ad L. Neqve Leges. 10. & ſeqq. tres.

SUMMARIA.

REgula ſine Exceptione in jure formari neqvit. num. 1.
Princeps qvando conſulendus à judice vel non? 2.
In Correctoriis & pœnalibus non facile procedenda ad ſimilia. 3.

1 SEntentia legis 10. videtur hæc eſſe, quod non poſſit talis regula in jure formari, qvæ nullam exceptionem habeat, nam variæ ſunt factorum circumſtantiæ, qvæ rationem legis variant. Ideo-
2 qve ſufficit, ſi regula plerumqve procedat. Quare ſi novus caſus emergat, ad qvem Lex accommodari ob ſuam rationem vix poteſt, princeps ſtatuet de caſu novo. Interdum verò non opus eſt, ut princeps conſulatur; ſed judex poterit rationem legis reſtringere vel extendere, prout materia vel odioſa vel favorabilis eſt. V. gr. contigit caſus, ubi meretrix juvenem rapuit libidinis cauſa, an Conſtitutio de Raptu virginum huc extendi poteſt à judice? qvod affirmo, ſed hic caſus contingat difficulter: ubi ratio non eſt eadem, po-
3 terit cauſa ad principem referri. Sanè in correctoriis & pœnalibus, præſertim ubi pœna afflictiva corporis eſt, non facile locum habere *non poſſunt 12. h. t.* poſt alios notat *Gail. l. 2. obſ. 138. n. 8. & ſeqq.* quod tamen univerſale non eſt, ut ex dicto exemplo apparet. Conferri poteſt *Cornæus lib. 1. conſ. 256. num. 4.* & *Bolognettus de LL. jure & aqvit. c. 29. num. 10.*

ad L. Qvod vero. 14.

SUMMARIA.

STatutum contra jus commune non debet in conſeqventiam trahi. n. 1.
Statutum in Civitate de jure retractus, non extenditur auff die Freyhäuſer. *2.*
Sub ſtatuto, ne Nobiles emerent prædia ruſticorum, etiam Monaſteria comprehenduntur. 3.
In odioſis etiam admittitur extenſio, & qvando? 4.
Declaratur exemplo ſtatuti, excludentis matrem, & admittentis tantùm fratrem. 5.
Exemplum ubi non admittitur extenſio. 6.
Adhuc novum exemplum. 7.
Limitationes 14. ubi contra Jus commune ſtatutum in conſeqventiam trahitur. 8.

QVod contra Jus commune per privilegium vel ſtatutum, vel conſvetudinem eſt introductum, non debet extendi vel ad conſequentiam trahi: exemplum *in L. aſſiduis 12. C. qvi pot. in pign. hab.* item in ſtatuto, ut uxor pro Marito teneatur; quod ad pœnalia extendendum non eſt; quæ contra jus ſunt, extenſionem facile non patiuntur. 1
Alex. Lib. 6. conſ. 207. num. 22. Ex hac lege videtur 2
ille caſus decidi poſſe; ſi ſtatutum vel conſvetudo ſit in Civitate de jure Retractus & cauſa vicinitatis, an illud etiam ad ædes exemtas auff die Freyhäuſer extendendum, quod negat *Dn. Mevius part. 2. dec. 30.* Et ſtatutum laicorum non ex- 3
tenditur ad Clericos *Gail. l. 2. obſ. 32.* Quæſitum 4
eſt aliquando de ſtatuto, quo Nobiles prohibentur emere prædia ruſticorum, ne hæc ſubtraherentur oneribus publicis, an hoc ad Monaſteria extendendum. Poterat dubitari ex hâc lege; nam prohibitio emtionis eſt contra libertatem naturalem. Sed quia ratio eadem militat, & iſta utilitatem publicam concernit, fuit à Collegio Menſe Majo, Anno 1667. reſponſum, eandem militare rationem. *Hinc ex Baldo hic notat regulam Zaſius*, cum ſtatutum reſpicit certam qualitatem, quæ utrobique poteſt intelligi, in odioſis etiam dari extenſionem; ſecus ſi non eſſet. v. gr. Statu- 5
tum eſt, ut Frater excludat Matrem, ut Soror dotata non ſuccedat patri: utrobiq; eſt qualitas & ratio, ut conſerventur opes ſexus Maſculini, & bona in familia maneant: ergo in primo ſtatuto licet aliter Mater, aliter Avia ſignificetur, & neptis propriè filia non dicatur; utroq; tamen caſu propter paritatem rationis, imo majoritatem, ſtatutum ad Aviam & neptem extenderetur, vel potius de iis loqueretur. *Zaſ. hic n. 8. & de majori ratione n. 3.*

Hinc

6 Hinc ſi alicubi ſtatutum, ut uxor pro Marito
ſolvere teneatur: non eſt trahendum ad eum ca-
ſum, ubi Maritus concurſum excitavit, & ita ma-
riti fama ſalvari non poteſt, qvi eſt finis ſtatuti. *Carp-
zov. p. 3. C. 20. d. 11. Kobl. de Conſt. March. q. 7. n. 17.*
& ita à noſtra Facultate reſponſum Anno 1647.
7 menſe Januar. & an. 1664. menſe Septembr. Sic
alicubi habetur ſtatutum, ne fidejuſſor excutiatur,
licet renunciaverit beneficiò excuſſionis, ſi debi-
tor principalis bona habeat, qvæ vendi poſſunt:
hoc inqvàm non eſſet trahendum ad caſum, ubi
fidejuſſoris in bonis creditor jam pignus judicia-
le qvæſivit, vel ſe ut principalem obligavit, vel
jurato &c. ſicut ab aliqua Facultate reſponſum
8 vidi. Sed limitatur regula multis modis. (1.)
Quando publica utilitas extenſionem ſvadet, (2.)
quando fit ob cauſam favorabilem æquè vel ma-
gis, ut quæ ſpecialiter de libertate & de dote con-
ſtituta extenduntur ad pias cauſas, & privilegia fi-
ſci trahuntur ad Eccleſiam, ut ſuo loco demon-
ſtrabitur. (3.) quando agitur de interpretatione
actus vel ſtatuti alicujus ex vicinitate. *Klock. conſ.
20. num. 232. & conſ. 28. num. 410.* (4.) Quando fit
extenſio ad acceſſoria. (5.) quando quædam ha-
bent neceſſariam conſeqventiam. (6) quando
diſpoſitio exorbitans non haberet alias effectum.
(7.) ut non habeat locum in correlativis (8) quan-
do caſus continetur in verbis ſtatuti ex lata ſign i-
ficatione vocabuli. (9) quando extenſio fit per
communem uſum loquendi. (10.) quando duo
æquiparantur à Lege antiquà. (11) quando agitur
de excludendis fraudibus. (12.) Si extenſio non
fiat, ſequatur abſurditas. (13.) qvando unum ſur-
rogatur in locum alterius. (14) qvando unus lo-
cupletaretur cum alterius damno. Sicut has limi-
tationes ſummatim proponit & exemplis decla-
rat *Pet. Peck. ad c. 28. de R. J. Lib. 6. per totum.* Con-
ferri poteſt *Contardus ad L. diffamari. c. 4. n. 33.*

ad L. In his. 15.

SUMMARIA.

EXceptio declarat Regulam n. 1 & 2.
Firmat eam, in caſibus non exceptis. 3.

1 EXceptio derogat regulæ, imò & declarat regu-
lam ultra id, qvod acceptum eſt, v. gr. ſi teſta-
tor leget omnem penum, præter vinum, qvod Ro-
mæ eſt. Hæc limitatio facit, ut penus Romana
2 tantum intelligatur *L. 4 §. fin. de penu leg.* Unde
hic Regulam conſtituit *Zaſius*, ſi præcedat genera-
lis oratio, & ſeqvatur caſus cum certa qualitate, i-
3 ſtam qualitatem declarare generalitatem. Sed a-
lia habetur regula, quod exceptio firmet regulam
in caſibus non exceptis: qvod intelligendum, niſi
caſus non exceptus aliàs ſub regula non contineа-
tur, ut habemus exemplum in *L. 32. §. 2. de uſufr. Leg.*
quam regulam quia per limitationes explicat *Bar-
boſa lib. 5. c. 23. axiomate 24.* plura non addo.

ad L. Jus ſingulare. 16.

SUMMARIA.

JUs ſingulare qvodnam? n. 1.
Idem latius patet qvàm privilegium. 2.
Clauſulam continere ſolet non obſtantibus LL. 3.

JUs ſingulare eſt, qvod contra jus commune ob 1
utilitatem publicam à principe conſtitutum eſt.
Et ita perpetuitate juris deflectit. *Don. l. 1. c. 18. lit.
F.* Tale jus ſingulare eſt in privilegiis. Sed jus 2
ſingulare latius patet qvàm privilegium. Ut no-
tet *Bach. ad Tr. vol. 1. d. 1. th. 6. lit. E. in verbis, quaſi
lex ſingularis.* Solet autem in jure ſingulari ad- 3
hiberi clauſula non obſtantibus legibus aut ſtatu-
tis, de qva clauſula late *Bartolus ad Extravag. Ad
Reprimendum in §. non obſtantibus.*

ad L. Scire leges. 17.

SUMMARIA.

QUid ſit ſcire leges? n. 1.
Vis legalis in qvo conſiſtat? 2.

SCire Leges non eſt earum verba tenere, ſed 1
vim ac poteſtatem: nam & ratio & mens Le-
gis potius conſideranda qvàm verba. *L. 13. §. 2.
de Excuſ. Tut. Tiraq. in L. ſi unqvam verbo libertis.
n. 47. C. de Revoc. donat. & qvos refert. Finckel lib.
obſ. 67. n. 8.* Et ubi verba ac intellectus diſcre-
pant, hic potius ſeqvendus *Donell. l. 1. cap. 13.* Vis 2
enim Legalis diſciplinæ conſiſtit in juris applica-
tione. *Gratius Lib. 2. conſ. 177. n. 2. idem conſ. conſ. 144.
n. 2. Lib. 2.* Et ratio Legis eſt anima ejus.

ad L. Benignius. 18.

SUMMARIUM.

*SEmper potior æqvitatis qvàm ſtricti juris haben-
da ratio.*

COnvenit hæc lex cum *l. placuit. 8. C. de ju-
dic.* qvod in omnibus rebus potior habenda
ſit ratio æqvitatis qvam ſtricti juris. Ubi vide no-
tata. Idqve maximè obſervandum eſſe in Legi-
bus, qvæ aliqvid humaniter pro commodis homi-
num ſtatuunt, tradit *Bach. in protis ad h. t. p. 158.*
ubi tradit exempla in *l. non eo 14. C. de procur. l. plu-
res. 19. C. de fide inſtr. l. 3. §. 5. ff. de Carb. Edicto l. 4. §.
1. ff. de Leg. Comm. l. 7. §. ult. ff. de in int. reſt.*

ad L. In ambigua. 19.

SUMMARIUM.

*LEx in dubio ita interpretanda, ut evitetur ab-
ſurdum.*

QVando ſententia legis ambigua eſt, ut poſſit
utroq; ſenſu explicari, ſemper ita interpretan-
da, ut non ſeqvatur aliqvod incommodum & ab-
ſurdum, qvia hoc voluiſſe Legislator non videtur.
Multa hanc in rem habentur conſonantia jura. v. g.
l. ſemper in dubiis ff. de Reg. Jur. C. ſi ſtoto X. de R. J. &c.

ad

ad L. Non omnium, 20. & ſeq.

SUMMARIA.

NOn impoſſibile, ſed difficile eſt rationes legum inveſtigare. n. 1.

In merè poſitivis legibus interdum nulla ratio aſſignari poteſt. 2.

Lex ſæpè rationem habet eo ipſo, qvod non repugnat rationi. 3.

1 NOn negatur hîc, qvamlibet legem vel ſtatu-
tum rationem habere, ſed quod ſit difficile
eam reddere. *Lancellottus Politus ad l. filium qvem
habentem. C. fam. herc. num. 90. vol. 7. repetit.* Ubi
2 prolixè hanc materiam tradit. Sed hoc potiſſi-
mum locum habet in iis, qvæ merè poſitiva & ar-
bitraria ſunt, quorum ratio vera ac ſolida inveſti-
gari non poteſt. v.gr. Cur mobilia triennio præ-
ſcribantur? cur legitima ſit tertia bonorum? *Do-*
3 *nell. & ibi Hill. Lib. 1. c. 13. Lit. H.* & ſic conſtitutio,
imò etiam conſvetudo eo ipſo rationabilis eſt,
quod non repugnat juri naturali, licet ejus ratio
demonſtrari non poſſit. *Bald. in Rubr. X. de conſtit.
n. 12. Tiraq. de Retract. conſang. in præfat. num. 76.
conf. Albertus Bolognetus in tr. de LL. & Æqvitate.
c. 9. num. 14. Menoch. lib. 2. A. q. caſu 82. numer. 14.*
Nam ubi lex repugnat rationi naturali, hanc ſe-
quimur. *Bach. ad Legem 17. & ſeqq. numer. 7. & 9.
Conf. Zaſius t. 1. repet. p. 170.* Notat ergo ex hâc
lege *& ſeq. Zaſius*, non eſſe ad ſuperſtitionem us-
qve inquirendum in rationem eorum, qvæ conſti-
tuta ſunt: nam hac in re facile errari & falſa ratio
ſubſtitui poteſt.

ad L. Cum Lex. 22.

SUMMARIA.

INdulgentia de tempore præterito includit prohibitionem de futuro. n. 1.

Qvia alias daret facultatem delinqvendi. 2.

1 INdulgentia reſtricta ad tempus præteritum in-
cludit tacitam prohibitionem in futurum. *Caſus
in L. 2. C. de generali abol. Hillig. in Don. Lib. 1. cap.
14. Lit. D. Tholoſ. in Synt. Lib. 23. cap. 32. n. 13. Bach.*
2 *ad L. 17. & ſeqq. h. t. n. 8.* Sic ſi propter rem proſpe-
re geſtam omnes captivi dimittantur, hoc non
prodeſt poſt hanc abolitionem delinquentibus.
Zaſ. hic n. 6. Et habet hæc regula locum, qvando
indulgentia, ſi ad futura pertineat, daret faculta-
tem delinqvendi; ſecus ſi hanc non daret, tunc e-
nim verba poſſunt ad futura accommodari.

ad L. Minimè. 23.

SUMMARIA.

A Sententia communi, niſi ratio repugnet; non recedendum. n. 2.

Novellis Adſeſſoribus in Dicaſteriis commendantur Anteceſſorum placita. 3.

Cuinam ſtudio Theoreticone an Practico magis inhærendum? 4.

Non tamen reperiunt hic aſylum ſententiæ abſurdæ. 5.

NOn ſunt mutanda ea, qvæ rectam interpre- 1
tationem ſemper habuerunt. *v. gr. l. ſi quan-
do. 19. C. de Teſt.* ſemper ita intellecta, ut teſtes et-
iam abſente parte examinarentur: *ſic L. Dos à pa-
tre. 4. C. ſolut. matrim.* de caſu, qvo liberi non ex-
tant, intellecta. Et hinc defendunt communes
opiniones: nam à ſententia communi, niſi ei ſit 2
contrarius textus & evidens ratio, non facilè di-
ſcedendum. *Zaſius hic*, opiniones communes ple-
rumqꝫ in praxi receptæ, *Confer. L. 29. h. t. c. 1. ne in-
nitaris X. de conſtitut. Tiraq. de Retract. conſang. §. 9.
n. 52. Carol. Molin. de Conſvet. Pariſ. §. 31. numer. 11.*
Et hoc notandum eſſe dicit *Bach. ad L. 17. & ſeqq.
h. t. numer. 6* contra impudentes Fabros, rece-
ptiſſima quæqꝫ convellere laborantes. Deplo- 3
randum eſt, inquit *Carpzov. p. dec. 127. in fine* quòd
novelli in Dicaſteriis Adſeſſores rectius ſibi ſape-
re videantur; vel ſaltem deciſa Anteceſſorum ad
Theoriam & diſputata Academica revocent, am-
biguaqꝫ reddant: usqve dum errorem ſuum a-
gnoſcentes ad placita Anteceſſorum redeant, à
quibus deviare ſemper piaculum fuit. Hæc *Carp-* 4
zov. Sanè in noſtra Facultate per ſtatuta jube-
mur ad praxin intentum habere oculum. Et quæ
in Academiis interdum audiverunt juvenes, in ju-
diciis & in foro ea dediſcere oportet, niſi riſui ſe
velint exponere. Et ſanè qvæ eſſet certitudo, ſi
qvisqꝫ in concipiendis ſententiis privatam ſuam
ſententiam vellet ſequi. Practica eſt Facultas
noſtra, & ideo ad Practicam etiam in Academiis
deducenda juventus. Sed abſurdæ, perverſæ & 5
juri naturali atqꝫ æquitati contrariæ opiniones
hic nullum reperiunt aſylum. *Menoch. conſ. 344. in
fine* limitat h. L. ſi id faciat, qui interpretari & con-
ſvetudinem introducere poteſt: ſed in conſvetu-
dine origo ignorari ſolet.

ad L. Incivile. 24.

SUMMARIA.

JUdicare debet Judex, totâ lege perſpectâ. n. 1.

Qvia priora ſæpè dant intellectum poſterioribus. 2.

INcivile eſt, niſi tota lege perſpecta judicare vel 1
reſpondere velle. *Donell. Lib. 1. c. 43. lit. B.* quod
ad inſtrumenta extendunt, quæ tota ſaltem in ſub-
ſtantialibus legi debent. *Fanc. Nicometius in rep.
tit. de operis novi nunt. numer. 273. Weſenb. conſ. 94.
num. 14. Bach. ad L. 17. & ſeqq. h. t. num. 4.* Nam 2
ſæpè priora dant ſequentibes intellectum *L. 8. §. fin.
de juris & facti ignor. L. 6. §. 6. de Edendo.* & proce-
mia interdum rationem finalem legis aperiunt, *l. f.
ff. de hæred. inſt.* Exemplum minus plenæ lectionis
habet *Gilkenius de Præſcript. p. 2. membr. 1. cap. 7. n. 16.
Bach. in protis p. 138.* adducit *l. 134. §. 3. ff. V. O. l. qvi
filiabus. 17. pr. de Leg. 1. l. qvæſitum. 12. §. antepen. ff. de
inſtr. leg. l. ult. ff. de hær. inſt.*

ad L.

Digitized by Google

ad L. Nulla Juris. 25.

SUMMARIA.

Favorabilia non ſunt in odium trahenda. n. 1.
Actus nullus favore meo poteſt a me confirmari. 2.
Reg. patitur ſex limitationes, ſi cum favore concurrat delictum. 3.
Item ſi neceſſaria juris ratio aliud ſuadeat. 4.
Item ſi cum favore alterum non admittatur. 5.
Item ſi acceptando unum favorabile, alteri renunciettur. 7.
Item ſi connexa ſint. 8.
Regula etiam inverſa vera eſt. 9.

1 QVæ ſunt favoris, non ſunt retorqvenda in
odium; caſus *in l. 14. C. Procur. l. 19. C. de fidejuſſ. L. 7. de jure fiſci. & in L. 3. §. 5. ff. de Carbon. Edict. Peregr. de jure fiſci Lib. 7. c. 2. num. 3. Mantica de tac. & amb. convent. Lib. 2. tit. 12. numer. 27. Dn. Thabor in axiom. Barboſ. Lib. 6. cap. 11. axiom 5.* Obſt. *l 6. de periculo & commodo. R. Pacius c. 1. q. 12.* hanc legem 25. in dubio intelligi &c Exem-
2 pla alia habet gloſſa. Sic ubicunq; actus eſt nullus favore meo, ille per ſolam meam ratificatio-
3 nem poteſt confirmari. *Gail. l. 1. Obſ. 47.* Sed limitari poteſt regula, niſi cum favore ex parte petentis concurrat delictum vel aliqva iniqvitas; nam ſic qvi moratorium impetravit, à ſuis debitoribus non poteſt impetrare ſolutionem. Sed hoc apud nos non obſervatur in privatis moratoriis: qvin imò moratoria eô fine dantur, ut interim tantam ſummam pecuniæ conqvirere à debitoribus ſuis vel aliunde poſſit. Sic dignitas perſonæ reddit delictum gravius *l. qvidam decula 1 ſ. de pœnis. l. presbyteros C. de Epiſc. Gail. l. 2. obſerv.*
4 *no. n. 42. Farin. q 98. num. 113.* (2) Limitari poteſt, ſi non ob favorem, ſed ob neceſſariam juris rationem damnum ſeqvatur, ut hæreditas defertur tibi ex favore, ſed ſimul obligaris æri alieno, hoc
5 facit juris ratio. (3) Si favor cauſa ſit, cur hoc vel illud illi dignitati non conveniat, ut, ſi Mercator
6 nobilis ſit, à Mercatura abſtinere jubetur. (4.) Si ratio æqvalitatis gravet te, ut *in l. 15. C. de Jud. in l. ſi vina. 6. ff. de periculo & commodo rei venditæ.*
7 (5) Si acceptans favorabile, renunciare alii favori præſumatur, ut, in *l. 7. C. de jure aur. ann. l. ult.*
8 *C. qui bonis cedere poſſ.* (6.) In individuis & connexis non valet per *l. 6. C. de qvæſt. Zaſius hic numer. 19.* qvamvis hoc ad quartam limitationem etiam poſſit referri. Imò qvantumcunqve aliquid eſt favorabile, ſi annexum aliqvid eſt incommodum, hoc à favore ſeparari neqvit. *Zaſ.*
9 *n. 26.* Valet & hæc regula in contrarium; quod odio tuo introductum, in tuum favorem non eſt detorqvendum.

ad L. Non eſt novum. 26.

SUMMARIA.

A Generalitate legis poſterioris, lex prior ſpecialis excepta videtur. n. 1.
Beneficium ſpeciale in aliqvâ Provinciâ ſecundum Rec. Imperii interpretandum. 2.

PRiores leges ad poſteriores trahuntur, i. e. ge- 1
neralis Lex poſterior Legem ſpecialem priorem non tollit, ſed ea potius excepta videtur, & una lex per aliam ſupplenda & explicanda *l. antepen. infra hic l. 32. §. ult. C. de Appell. Donell. L. 1. c. 13. lit. L. Carpz. p. 3. c. 29. def. 6. in fin. Fachin. lib. 3. c. 94. Cacheranus dec. 167. n. 17. Bach. ad l. 17. h. t. n. 8.* Et 2
ſic, ſi in aliqva Provincia aliqvod ſpeciale beneficium habetur, qvod non eſt contrarium beneficio communi, *in Rec. Imp. de anno 1654.* contento, tunc unum ex alio interpretandum. *Mevius p. 3. d. 265.* Et in dubio juxta Receſſum Imperii o- 3
mnium ſtatuum communi conſenſu initum pronunciandum, ſi ſpecialis conſtitutio contraria non reperiatur: nec obſtat, ſi à Circuli Duce ad obſervantiam conſtitutio miſſa non ſit. *Mevius part. 4. dec. 77.*

ad L. Ideo. 27.

SUMMARIA.

ANtiqviores LL. extenduntur etiam ad perſonas & res ſimiles. n. 1.
Exemplum in SC. Macedon. 2.

PRior lex per exemplum declaratur. Anti- 1
qviores leges declarantur, & ſupplentur non tantum per poſteriores leges, ſed etiam extenduntur ad perſonas & res ſimiles v. gr. Senatus con- 2
ſultum Macedonianum de filiis loqvens extenditur etiam ad nepotes: & licet loqvatur de pecunia; extenditur tamen ad alias res, ſi in fraudem legis mutuo datæ. *l. 7. §. 3. ff. ad Macedon.* Conf. tamen ſi lubet *Bach. ad h. t. & ad l. 17. h. t. & c. n. 8. pag. mihi 139. & ſeq.*

ad L. Sed & poſteriores. 28.

SUMMARIA.

QVomodo Lex poſterior explicetur per priorem, exemplo declaratur.

LEx poſterior explicatur etiam per legem priorem diſtingventem, limitantem, aut determinantem, v gr. in *Auth. Offeratur. C. de Litis Cont.* dicitur, ſimpliciter ſatisdandum eſſe de judicio ſiſti, ſed hoc recipit limitationem ex *l. 15. ff.* qvi ſatisdare, niſi reus poſſideat immobilia, qvod exemplum hic adducit *Gl.* & probat. *Bach. d. l.*

ad L. Contra Legem. 29. & ſeq.

SUMMARIA.

QVomodo fraus legi fieri poſſit? n. 1.
Si donaturus dicis cauſa vendat. 2.
Si minor ſervum alteri manumittendum dederit. 3.

ALiud eſt contra verba legis facere & aliud 1
in fraudem legis. Fraudem legi facit, qvi
non

Digitized by Google

non qvidem verba, ſed mentem offendit, v. gr.
ſi filiofamilias frumentum mutuò dem, ut ven-
dat, & mutui titulo habeat precium, *l. 3. §. pen. ff.*
2 *ad SC. Macedon.* item, ſi donaturus vendat dicis
cauſa, *l. 5. §. 5. ff. de Donat. inter vir. & uxor.* aliud
exemplum *in c. ad noſtram. X. de Emt. & Vendit.*
Hill. lib. 1. c. 14. lit. E. Gœdd. ad l. 6. n. 11. de V. S.
3 Sic fraudem legi faceret minor, qvi non ipſe ma-
numitteret, ſed daret ſervum alteri, ut manumit-
teretur. *Donell. ad l. ſi minor. 66. n. 3. ff. de verb.*
oblig. Aliud *in l. 8. §. 20. ff. Transact. l. ult. §. 4. ad*
munic. & alia, qvæ adducit *Bach. ad L. 17. h. t.*

ad L. Princeps. 31.

SUMMARIA.

AN Princeps legibus humanis poſitivis ſolutus ſit? n. 1.

Vivit laudabiliter ſecundum eas. 2.

An ſolutus ſit iis, iis ſi ſeſe obſtrinxerit? 3. & 4.

Nemo magis poſt Deum obligatur ex promiſſione, qvam Princeps. 5. & 6.

An privilegia per modum contractus collata, poſſint revocari? 7.

Qvando dicantur per modum contractus collata? 8.

An etiam ex Prædeceſſoris contractu teneatur? 9.

An Princeps ſine cauſa privato ſuum auferre poſſit? 10.

Qvod negatur; niſi illud jus tantum præſumtione nitatur. 11.

Aut, ſi tantum jus differat. 12.

Aut jus privato non fuerit perfectè qvæſitum. 13.

Aut ob publicam utilitatem. 14.

Princeps ſua privilegia etiam Auguſtæ communicat. 15.

1 DEcantatum hic habetur axioma, qvod Prin-
ceps legibus ſit ſolutus: ubi leges humanas
poſitivas intelligi, nec de Divino, naturali, aut
gentium jure ſermonem eſſe, & titulus & hæc ipſa
2 lex oſtendit. Sed licet Princeps non ſit obſtri-
ctus legibus; vivit tamen ut bonus Princeps le-
gibus, *l. digna vox. 4. C. h. t.* præſertim his, qvæ
certam formam actui præſcribunt, *per l. ex im-*
3 *perfecto 23. de leg. 3.* Sed & poſitivo jure poterit
conſtringi, ſi ſe ad obſervantiam legis obligavit,
etiam ſine juramento, & multò magis cum jura-
mento, nam tunc non tàm ex Lege, qvam ex
promiſſione obligatur. *Conſ. Fern. Vaſq. lib. 1.*
contr. ill. c. 2. & 3. & c. 26. n. 16. Idem de progreſſu
Succeſſ. in præfat. n. 87. & ſ. & n. 112. August. Barb.
in collect. ad d. l. digna vox. C. h. t. Bach. in Treutl.
vol. 1. diſp. 1. th. 6. lit. A. & B. & ad hanc Legem in
4 *Digeſtis.* Et nemo dixerit, Principem ex con-
tractu non obligari, nec ex conventione. *Vid.*
Zaſius in §. eodem tempore ff. de Origine Juris n.
21. ubi ait: Deum ſubjeciſſe Principi Leges, ſed
non qvæ contrariæ juri gentium. Dixerim cum 5
veteribus, neminem magis ex conventione &
promiſſione obligari, qvam Deum, qvia ipſa Ve-
ritas eſt & fides, & Deus veritatis; & poſt Deum
neminem inter mortales arctius obligari, qvàm
Principem. Qvo major perſonæ fides, eo arctius
obligationis vinculum. Et qvando dicunt Dd. 6
fidem Nobilis obligatam eſſe qvaſi juramentum;
Ergo Nobilis arctius obligatur qvàm Ruſticus. Ex 7
qvô colligitur, privilegia à Principe ſive ſubditis,
ſive non ſubditis per modum contractus, vel ob
benè merita data, revocari à Principe non poſſe, 8
cùm Princeps ex contractu obligetur. *Gail. l. 2.*
obſ. 55. Carpz. p. 1. dec. 87. Tunc autem videtur
per modum contractus dari privilegium, & non
per modum ſimplicis liberalitatis, qvando con-
currit aliqva reciproca obligatio vel compenſa-
tio. *Tiraq. ad l. unqvam. verb. Donatione largi-*
tus. n. 14. C. de Rev. donat. Frenkel. Baro de privil. l.
3. c. 8. n. 1. Sed & Succeſſor ex contractu defun- 9
cti tenetur, qvando ratione dignitatis ſuæ con-
traxit. *Carpzov. part. 2. conſt. 45. def. 7. Klock.*
conſ. 4. numer. 74. vol. 2. Sic tenetur ſtare loca-
tioni prædeceſſoris. *Covarr. p. 2. reſol. c. 14. n. 6.*
Et impoſſibile & abſurdum eſt, dari privilegium,
licere pacta violare alterô invitô Qvod etiam
de privilegiis a prædeceſſore datis affirmat *Carpz.*
p. 1. dec. 88. Occaſione hujus regulæ qværi ſolet: 10
an Princeps privato rem ſuam auferre poſſit, ſine
præſuppoſitô delictô aut contractu? qvod rectius
negatur, ſive jure civili ſive jure gentium ſit illa
res qvæſita. Sed limito (1.) Niſi aliqvid qvæſi- 11
tum Jure Civili, qvod nititur præſumtione, qvam
in hypotheſi falſam reperit Princeps; ideoqve rem
judicatam poteſt retractare, ſi iniqvitatem depre-
henderit, qvia præſumtio, qvæ pro re judicata pu-
gnat, & ob qvam Judex ab ea recedere non po-
teſt, hic ceſſat. Ergò malè abſolutum conde-
mnare, & malè condemnatum abſolvere poteſt.
Nec ipſa ſententia injuſta obligat, nec excuſat in
conſcientia; nam comperta veritate ceſſat præ-
ſumtio, & nulla lex obligat in conſcientia, qvæ eſt
in præſumtione fundata; & comperta Veritas præ-
ſumtioni præferenda. Vid. *Menoch. conſ. 57. n.*
54. (2) Declaratur, ſi non auferat, ſed tantùm 12
differat, ut in indultô moratorio. (3) Si Jus illud 13
non ſit perfectè qvæſitum: nam ſic ſpurium exi-
ſtente prole legitimâ poteſt legitimare. (4.) Ob 14
publicam utilitatem interdum, ut in tit. *in qvibus*
cauſis ſervus liberat. aut ſi res natura ſua ſit re-
vocabilis, &c. de *qva materia hic Dd. & alibi paſ-*
ſim. Princeps autem ſua privilegia vel potius 15
Jura, Auguſtæ communicat, non tamen omnia
hac l. noſtra. Pacius cent. 1. q. 13. conſ. Paris de
Puteo de Syndicatu. L. 1. c. 3. n. 7. & Nic. Mylerus
ab Ehrenbach in Gamologia illuſtrium c. 7. n. 1. &
tribus ſeqq. Conſ. repetitiones hujus Legis in vol. 1.
Zaſii p. 171. Salomonis p. 172.

Digitized by Google

ad L. De qvibus. 32.

SUMMARIA.

QVid deficiente lege attendendum ſit? n. 1.
Conſvetudine deficiente; qvid in ſimilibus caſibus lege diſpoſitum eſt. 2.
Tandem qvo jure utatur Roma? 3.
An non ex viciniâ conſvetudo dubia interpretationem capiat? 4.
Intellectus l. 2. C. qvæ ſit longa conſv.? 5.

1 SI deficit in aliqvô caſu lex ſcripta, vel ubi ex-
ſtat qvidem lex, ſed uſu deſtituta, attendenda
eſt conſvetudo, & qvomodo hactenus obſerva-
tum: adeò ut ſententia contra conſvetudinem lata
ipſo jure ſit nulla, & nemine appellante corrigen-
2 da. *Mevius part. 5. D. 150.* Si nec hæc appareat,
tunc id qvod proximum eſt, i. e. qvod in ſimilibus
rationi decidendi convenientibus caſibus fuit lege
diſpoſitum vel conſvetudine obtentum. Unde
probatur, in conſvetudine nos procedere à ſimili
3 ad ſimile. *Zaſius hic n. 8.* Si nec hoc qvidem
appareat, attendendum eſt, qvô Jure Roma uta-
tur, *hic & §. fin. Inſt. de Satiſdat.* modo mores Ro-
mani nihil virii aut abſurdi habeant. *L. 12. ff. de off.
præſ.* Sed qvod in una provincia receptum, non
propterea in aliâ ipſi unita receptum eſſe præſup-
ponendum eſt, per tradita *Dn. Mevii p. 2. dec. 185.*
4 licet ex viciniâ declarationem dubiæ conſvetudi-
nis ſumi poſſe rectè tradat *Dn. Mev. p. 2. dec. 251.*
5 *n. 11.* Licet autem *in L. 2. C. qvæ ſit longa conſve-
tudo.* dicatur, conſvetudinem legem vincere non
poſſe, id de conſvetudine particulari, inſcio ſupe-
riori introducta, præſertim de ea, qvæ per legem
prohibita, intelligendum videtur (qvamvis variæ
ſint hac de re ſententiæ. Et *Bach. ad tit. de conſve-
tudine n. 6.* hanc legem ad tempora antiqva, *d. l.
2.* ad moderna referat.) Nam poteſt Lex con-
ſvetudinem tollere, aut impedire. *Ant. Gabriel.
l. 5. de com. concl. 11. n. 27. Dn. Mevius p. 5. dec. 111.*
Deſvetudo ſola, ſi contraria conſvetudo non pro-
bata, Legem tollere neqvit. *Burſat. conſ. 339. n.
16. Dn. Thabor. de altero tanto. p. 2. art. 3. n. 6. Bach.
ad hanc Legem. Aliter Pacius cent. 1. q. 14. vid.
Zaſius ad hanc legem tom. 1. repetition.* & ſic vocem
(deſvetudinem) in hac lege de deſvetudine cum
contraria obſervantia conjuncta intelligo. Si
tamen lex nova ſit, facilior eſt probatio, qvod
non ſit in obſervantiâ. *Dn. Mevius p. 2. dec. 74.*

ad L. Diuturna. 33.

SUMMARIA.

COnſvetudo qvantum tempus reqvirat, arbitriô judicis committitur. n. 1.
Differt à præſcriptione & qvomodo? 2.

1 COnſvetudinem eſſe diuturnam, ut ea pro
jure habeatur in his, qvæ non ſunt certo
jure definita. Sed qvantum tempus reqviratur
inter Dd. controverſum. Alii immemoriale re-
qvirunt. ex *l. hoc jure §. 4. de Aqva qvotid.* Alii
tempus decennii. Sed illi & hi à diverſis conclu-
dunt; communius id arbitrio judicis committunt.
Et ideò fruſtra qværunt Dd. ſi qvis per decem An- 2
nos frumentum ſuum ad meum molendinum tra-
xerit, an exinde conſvetudo oriatur? qvod rectè
negant, ſed reqvirunt diuturnitatem temporis à
die coactionis, ſi te prohibuiſſem alio uti molen-
dino. Ut *Angelus in §. ex non ſcripto. n. 18. inſt. de
jure natur. gent. & civ.* Sed confunditur ita præ-
ſcriptio cum conſvetudine, qvi ſolennis veterum
error eſt. Præſcriptio jus facit tantum præſcri-
benti, conſvetudo omnibus *Hilliger. in Donell. libr.
1. cap. 10. lit. G.*

ad L. Cum de Conſvetudine. 34.

SUMMARIA.

QVomodo probetur conſvetudo, & an de neceſſitate, ut ſit obtenta in judicio contradictorio? num. 1.
An judex ex officio de conſvetudine inqvirere valeat? 2.
Interpretatio legum eſt vel expreſſa vel tacita. 3.
An magiſtratui teſtanti de conſvetudine credatur? 4.
Qvomodo per teſtes probetur, & an per præjudicia? 5.
Reſponſum facultatis Juridicæ. 6.

OPtimè probatur conſvetudo, ſi ea in Contra- 1
dictoriô Judiciô ſit probata; licet hec de ne-
ceſſitate ſimplici non ſit. *Donell. & Hilliger. l. 1.
c. 10. lit. H. Bach. ad l. 32. h. t.* An ex officio de 2
Conſvetudine Judex inqvirere poſſit? qværitur;
& licet *Rulandus à Valle à Klockio vol. 3. conſ. 101.
n. 241.* allegatus neget, rectiùs tamen id affirmat
Klockius d. l. n. 242. & *Dn. Mev.* in caſu introductæ
Appellationis. *p. 2. dec. 277.* Et ſi allegetur con-
ſvetudo vel ſtatutum, ſtatim ſine prolixitate etiam
ante litem conteſtatam probatio ejus injungenda.
Mev. p. 3. dec. 313. De *l. 35. cum 3. ſeqq. ut & de Lege
40. & ſ. videri poteſt Bach. ad ff. h. t.* Certè con-
ſvetudo eſt optima legum interpres, *juxta l. 37.
h. t.* Nam duplex eſt interpretatio Legum Av- 3
thentica; Expreſſa, à Principe, vel Majeſtate *L. 1.
C. de Legibus.* facienda; Tacita verò etiam à po-
pulo, connivente ſuperiore. *Pacius cent. 1. q. 15.*
Sed qværitur, an Magiſtratui de conſvetudine te- 4
ſtanti credatur? qvod affirmatur, ſi de curiæ ſtylo
teſtetur, niſi alleget ſtylum pro colorando facto
ſuo. Nam tunc in propria cauſa non ſemper ei
credendum, niſi actus alleget, & conſvetudinis
reqviſita, ut deciſum refert Dn. Vice-Præſes *Me-
vius p. 4. dec. 2.* melius autem probatur per teſtes
de actibus deponentes; nam unus non ſufficit.
*Dn. Mevius p. 4. d. 3. conſ. Maſcard. de probat. con-
cluſ. 324. & ſeqq.* Præjudicia tamen ſtatim non
pro-

probant, ſi reperiantur contraria; præſertim ſi contra legem introducta conſvetudo, gravior ejus probatio reqviritur. *Dn. Mev. p. 5. dec. 283.* Et per actus difformes non probatur. *Cravetta conſ. 96. n. 15. Menoch. lib. 4. præſumt. 31. num. 7. & qvos refert Berlich. p. 1. deciſ. 74. num. 2. & 6.* Sic cum Civitati privilegium eſſet datum, ut ſartores ruri laborantes Collegii legibus obſtringerentur, & nobilibus contrarium probandum eſſet, pro privilegio fuit reſponſum menſe Martio Anno 1668. Lucem his addere poteſt aliqva ſententia, cujus tenorem omiſſo procemio referam: Daß zwar E. E. Rath der Stadt N. ein ſolch ſtatutum, daß eine Wittib das ihrige conferiren, auch für dem Manne zahlen müſſe/ als welches juri communi zuwider laufft/ ohne S. Churfl. Durchl. unſers gnädigſten Herrn conſens, nicht einführen können. Dafern aber vor 31. Jahr eine ſolche obſervantz oder Gewohnheit eingeführet worden wäre/ freqventia Actuum, und daß kein Actus contrarius vorhanden/ erwieſen werden möchte/ würde ſolche Gewohnheit zu Recht beſtändig ſeyn/ wie denn ſolche Gewohnheit kan angeführet werden/ und in vielen Handel-Städten eingeführet worden iſt: Durch E. E. Raths Atteſtatum aber iſt ſolche conſvetudo nicht erwieſen/ weil in ſolchem Fall adſertioni Judicis nicht zu glauben/ auch dieſes Zeugnüß ad ſalvandam ſententiam à qva, à Judice à qvo ertheilet/ die Gewohnheit auch durch eidlicher Zeugen Kundſchafft müſte erwieſen werden/ und zwar alſo/ daß die Zeugen auſſageten/ daß vor 31. Jahren ein ſolcher Actus vergangen/ und nachmal vielfältig es alſo gehalten und geſprochen worden/ daß eine Wittib nothwendig ihre illata conferiren, und alſo ihres Ehe-Mannes Creditoren davon contentiren müſte/ auch niemals anders gehalten worden wäre/ welches aber in dieſem caſu nimmer ſtatt finden kan/ indem ein Urtheil den 21. Septembris Anno 1665. von der Churfl. Neuen-Märckiſchen Regierung publiciret/ welche auch in rem judicatam ergangen ſub n. 7. darinn Senatus Atteſtatum verworffen/ und wider die prætendirende Gewohnheit geſprochen worden/ dahero ſolche Gewohnheit/ nicht allein durch obiges Atteſtatum nicht erwieſen iſt/ ſondern auch geſtalten Sachen nach nimmer kan erwieſen werden. Von Rechts wegen.

ad L. Sed & ea. 35. & ſeq.

SUMMARIUM.

Conſvetudo in ſcripturam memoriæ cauſa, non per modum ſanctionis redacta, non deſinit eſſe conſvetudo.

IN hac lege parificantur Lex & conſvetudo, de qvo ſupra, & notanter hic dicitur, plures annos reqviri & *in l. ſeq.* dicitur, non fuiſſe neceſſe, ut ſcripto comprehenderetur conſvetudo. Ex qvo tamen non ſeqvitur, qvod Conſvetudo in ſcripturam memoriæ cauſa redacta deſinat eſſe conſvetudo, & fiat jus ſcriptum, niſi is, qvi jus condendæ legis habet per modum ſanctionis in ſcriptura redigat, de qvo alii.

ad L. Si de interpretatione. 37. & ſeq.

SUMMARIA.

Conſvetudo qvando vim legis habeat? n. 1.
Qvomodo legem interpretetur? 2.

LEgis optima interpres eſt Conſvetudo, qvia 1
hæc habet vim legis per *l. 38.* Sed oportet perpetuò ita eſſe judicatum. per *d. l. 38.* id eſt ſine interruptione, *l. 24. ff. Ad Trebell* nam ſi interdum contrarium pronunciatum fuerit, aut obſervatum, id pro conſvetudine habendum non eſt, ſed ibi locum habet *l. 13. C. de Sentent.* Confer notata ad *l. minimè. ſupra h. t. & qvæ habet Bach. ad l. 11. h. t.* Aliter autem interpretatur princeps 2
& judex, aliter Conſvetudo. Ille & iſte expreſsè, hæc tacitè. *Acc. hic & Pacius cent. 1. q. 15.*

ad L. Qvod non ratione. 39.

SUMMARIA.

Conſvetudo errore juris orta qvando valeat? n. 1.
Et an ad alios caſus, licet ſimiles, extendi poſſit? 2.

COnſvetudo debet eſſe rationabilis. Sed qvid 1
ſi ex errore & forte ignorantia juris aliqvid diu obſervatum? Reſp. tum valet conſvetudo. Si 1. conſvetudo non ſit contra jus naturale, nec nutriat peccatum. 2. ſi populus comperto errore perſeveret in obſervantia. Sed illa conſvetudo 2
non debet ad alios caſus licet ſimiles extendi. v. gr. ponamus: ex errore apud nonnullos introductum eſſe, ut uxor teneatur pro marito, fortè qvia exiſtimarunt in matrimonio eſſe veram communionem bonorum. Hæc conſvetudo non eſſet extendenda ad eum caſum, qvando maritus concurſum bonorum patitur. Alia exempla habet *Gloſſa* in hac lege.

ad L. Ergo omne jus. pen.

OMne jus civile per conſenſum expreſſum populi vel Senatus conſtitutum, vel à principe præſcriptum per modum præcepti, aut tacitis moribus introductum.

ad L. Totum actum. fin.

SUMMARIUM.

Jus in qvo conſiſtat?

OMne jus conſiſtit vel in adqvirendo, vel in retinendo ſeu conſervando, vel in amittendo. Sed hoc non de ſolo dominio aut poſſeſſione eſt intelligendum: ſed etiam de omni jure perſonali, qvomodo obligatio v. g. adqviratur, qvomodo retineatur, & qvomodo finiatur.

Titulus IV.
De
Conſtitutionibus Principum.

ad L. Qvod Principi. 1. pr.

SUMMARIA.

Principis placitum habet vim legis. n. 1.
Niſi hoc placitum contrarietur juri gentium aut naturali. 2.
Qvid Judici faciendum, ſi Princeps reſcribat ad preces falſas? 3. & 4.
Qvid ſi Judex ſit dubius, veræ ne preces an falſæ fuerint? 5.
Interlocutio Principis jus facit. 6.
Conciliatur. l. 5. C. de leg. 7.
Privilegia qvibusnam competant? 8.
An, & qvibus in caſibus Privilegium in R. Imperii depauperatis debitoribus conceſſum, fidejuſſoribus proſit? 9.

1 Qvod Principi placuit, legis habet vigo-
rem. Scilicet qvod ita placuit, ut juſtum
ei videatur in ejusmodi theſi ſemper, &
ſi juri gentium aut naturali non ſit, con-
2 trarium. Nam poſitivis Legibus ſuperior eſt;
ſed naturali juri æqve eſt obſtrictus qvàm priva-
tus, aut fortè magis, ut inqvit *Hippol. Rimnald. vol.*
3 *1. conſ 45. n. 84.* Sed de voluntate Principis ſo-
let eſſe controverſia. Nam in omni v. gr. Re-
ſcripto, ſubintelligitur clauſula, Rebus ſic ſtanti-
bus *c. 2. X. de Reſcript. vid. notata à me ad Legem*
fin. Cod. de diverſis Reſcript. Qvando igitur ex
ſupplicato, per qvod reſcriptum eſt elicitum, ap-
paret, falſas fuiſſe preces, judex inſuper habebit
reſcriptum, poterit & debebit in veritatem inqvi-
rere, & ſuper exceptione ſubreptionis pronunci-
are *L. 5. C. ſi contra jus.* ubi ſupplicanti injungenda
probatio, ſi falſum narravit, vel adverſario, ſi di-
4 catur verum tacuiſſe. *vid. not. d. l.* Qvod ſi de
narratis falſis non appareat, ſed de virtute & ſen-
ſu reſcripti; tunc ſi publicæ utilitati aut juſtitiæ ſit
5 contrarium, ejus ratio non habenda. Si in du-
bio verſatur Judex, res ad Principem referenda,
& de interpretatione reſcripti conſulendus; aut
ſi hoc nolit facere Judex, ſed juxta reſcriptum
procedere velit, in caſu, ubi juſtitia eſt dubia, po-
terit pars appellare. *Dn. Mev. p. 2. dec. 197.*

6 *Ad §. Qvodcunq; 1.* Dicitur hic, qvod Prin-
ceps interlocutus eſt, id jus facere. Sed ei opponi
videtur *L. 3. C. de Legibus*, qvas leges ita conci-
lient: qvod interlocutoria Principis jus regulari-
7 ter non faciat, niſi Princeps eô animô interloqva-
tur, ut jus novum conſtituat, qvod ex verbis col-
ligi poteſt. *Pac. cent. 1. q. 17. hæcit Z. ſ. aliter ad hunc Tit.*
n. 7. Bachov. in Dig. ubi multa de poteſtate Principis.

Ad §. fin. Conſtitutiones perſonales, ſeu pri-
vil. perſonalia non competunt aliis, niſi perſonis
nominatis; non hæredibus regulariter, nec fide-
juſſoribus &c. Sed qværitur de privilegio de- 8
pauperatis debitoribus in Receſſ. Imp. de anno
1654. dato, qvod duplex eſt (1.) de caſſandis vel 9
caſſatis uſuris usq; ad qvartam partem & (2) de
admittenda particulari ſolutione reliqvi; prius pu-
tat eſſe reale *Dn. Mevius p. 4. dec. 345. per verb.*
gäntzlich caſſiret und auffgehoben. Sed poſte-
rius eſſe perſonale; qvod ſoli debitori compete-
ret, ſi non bona in ſolutum dediſſet; ſed fidejuſ-
ſori non.

ad L. In rebus novis. 2.

SUMMARIUM.

Qvalis evidens utilitas in novis legibus ferendis eſſe debeat.

Si Lex nova ferenda, evidens debet eſſe utili-
tas & cauſa gravis Si v. gr. leges veteres pu-
gnent cum naturali æqvitate, ſi nimis ſubtiles &
ſcrupuloſæ, ſi utilitati publicæ contrariæ, ſi nimis
rigidæ, &c. Magna diſpunctione indiget magna
moles noſtræ Jurisprudentiæ. *Vid. Bach. hic.*

ad L. Beneficium. 3.

SUMMARIA.

Privilegia Principis qvomodo interpretanda? num. 1.
Quæ Princeps in ſui præjudicium largitur, propriè ſunt beneficia, & latiſſimè interpretanda. 2. 4. & 5.
Regalia à Principe conceſſa ſunt ſtrictiſſimè interpretanda. 6.
Si accedat ad beneficium longævus uſus, quomodo interpretatio facienda? 7.
Privilegia in præjudicium Tertii accipiuntur ſtrictiſſimè. 8.
Collegiis conceſſa priv. qvomodo explicanda? 9.
Latiſſimè privilegium interpretandum, ſi modo præſtetur, qvod præſtandum eſt ab accipiente illud. 10.
Tituli Imperatorum perſtringuntur. 11.

Beneficia & Privilegia Principum pleniſſimè in- 1
terpretanda i. e. extendenda, *ut in L. 57. de re*
judic. l. 38. ex qvibus cauſ. majores & c. l. Princeps. 21.
V. S. Enenkel. Baro in tr. de Privil. Lib. 2. c. 4. num. 4.
Et hæc, qvæ in ſui præjudicium largitur Princeps, 2
beneficia propriè ſunt & non privilegia. *Surdus*
conſ. 140. n. 50. vol. 1. Et ideo beneficia latè, pri-
vile-

vilegia, qvæ qvalitercunqꝫ alios vel in minimô lædunt, ſtrictè ſunt interpretanda. Hinc donatio Principis latiſſimè interpretanda, ita ut etiam, condonatariô alterô mortuô, ejus pars ad ſuperſtitem Condonatarium pertineat *per l. un. C. ſi Liberalitatis Imper. Socius &c.* ubi in notatis diximus, hoc etiam ad feuda pertinere. Nec veram illorum opinionem puto, qvi ad ſupremum Principem hoc reſtringunt. Nam de noſtris Germanici Imperii Principibus hoc intelligendum eſſe, probat præjudicium *Carpzovii*, qvod habet *p. 2. dec. 151. in fine.* ubi de Electore Saxonico; pro qva ſententia etiam nuper reſponſum eſt in Facultate noſtrâ. Huc pertinet, qvod beneficia Principum etiam in his, qvæ præter jus, ſint latiſſimè interpretanda. *Fauſt. conſ. Marp. 16. n. 65. vol. 1. & Carpz. d. dec. 134. n. 20.* Et beneficium Principis in dubio pro perpetuô potius, qvam pro perſonali aut temporariô habendum eſſe, patet *ex c. decet. 16. de Reg. Jur. lib. 6. & ibi not.* In iis tamen, qvæ ſpecialiter ad Principem pertinent jure Regalium, verbi gratia in venationibus qvæ hodiè ad Regalia pertinent, qvicqvid contra diſputetur, ibi beneficia ſtrictè intelligenda, ne ſucceſſori præjudicetur; verbi gratiâ conceſsâ venatione majorum ferarum, non eſt conceſſa venatio per bombardas, ſed tantum per canes & retia. *Carpz. p. 3. dec. 287.* Si beneficium cedat qvidem in præjudicium tertii, ſed accedat tamen longævus uſus, tunc conſtitutio etiam ex conſvetudine & uſu eſt interpretanda. *Franc. de Clapperius Cauſa 23. q. 3.* Verum alioqvin per interpretationem legis regulariter aliis non fit injuria. *l. 4. C. Emancip. Liber. l. 40. ff. de Admin. tut. l. 2. §. 10. & 16. ff. Ne qvid in loco publico. Schraderus de Feudis p. 4. c. 1. num. 31. Don. lib. 1. c. 15. lit. F.* & intelligenda ſunt privilegia, ſalvo jure tertii. *Gail. l. 2. obſervat. 1. n. 14.* Nam in præjudicium Principis accipiuntur latiſſimè, non verò in præjudicium alterius tertii, qvem minime lædere voluiſſe præſumitur Princeps. *vid declarationes hujus regulæ apud Jaſonem hic, præſertim n. 19. 24. & 33. & qvæ habet Barboſa locupl. l. 2. c. 5. axiom. 17.* ubi plenius hæc tractantur. *Carpz. in Juriſpr. Eccleſ. l. 1. def. 218.* Huc 9
etiam pertinent jura Collegiorum, qvæ per modum privilegii Collegiis data: nam ea plerumqꝫ privative conceſſa præſumuntur, ita ut etiam præſumantur excluſi Miniſtri Principis, ut de privilegio braxandi cereviſiam certo Collegio dato, judicatum dicit *Mev. p. 2. dec. 187.* Licet autem 10
beneficia latiſſimè intelligenda, non tamen ad eos extendenda, qvi præſtanda ex Conſtitutione non præſtant, ut ſi debitor uſurus beneficio Receſſus de An. 1654. §. Nachdem auch in den Frieden-Schluß/ꝛc. non obtulerit creditoribus offerenda, ad eum beneficii fructus non eſt extendendus, ſed is in ſolidum condemnandus, ut tradit *Mevius p. 3. dec. 265.* Titulos divinos, cœleſtes, æternos, &c. qvos ſibi Impp. tribuunt paſſim in LL. hic perſtringit Bachov. conferri etiam poteſt *Pontanus conſ. 76. n. 9. & Surdus vol. 1. conſ. 140. n. 50. confer. ad hanc legem repetit. Petri de Bella pertica tit. 1. repet. p. 186.*

ad L. αἰ μεταγενέϛεραι. fin.

SUMMARIA.

Poſteriores leges derogare prioribus, qvomodo accipiendum? n. 1.

Reqviritur autem certa voluntas Principis mutandi priora. 2.

Aliàs poſterius videtur ſubreptitium. 3.

REſcripta poſteriora ſunt potiora prioribus; 1
qvod de iis, qvæ proprio motu emanant, verum eſt; ſecus in reſcriptis a partibus impetratis:
niſi in poſteriori prioris fiat mentio, & hoc abrogetur vel declaretur. Nam ut prius per poſterius 2
tollatur, præſupponenda eſt certa & veriſimilis Principis & diſponentis voluntas mutandi priora. *Menoch. l. 6. præſumt. 38. & 40. Dn. Mev.*
p. 2. dec. 182. Ex qvo probat, ſi poſterius prioris 3
mentionem non faciat, præſumi poſterius ſubreptitium; qvia præſumitur falſis ſuggeſtionibus circumventus, qvi mutat ſententiam: nec præſumitur velle Princeps priori juri præjudicare. *Mev. d. l.*

TITULUS V.
De Statu Hominum.

ad L. Omne jus. 1.

SUMMARIUM.

Obligationes an ad res vel actiones referendæ?

OMne jus pertinet ad perſonas, vel res, vel actiones. Per actiones intelligo proceſſum, non verò jura obligationum. Ideo fruſtra hic qværitur: an per res etiam jura & obligationes intelligantur? v. gr. dono tibi omnes res meas, Reſp. hic *Bart.* qvod non, qvod in donatione qvidem concedo, ſed in aliis exemplis non admitterem. V. gr. ſi omnes res alicujus confiſcarentur, ſi puella omnes res ſuas in dotem daret &c.

ad L. Cum igitur. 2.

SUMMARIUM.

Edicta Prætorum antea annua, poſtea ſunt facta perpetua.

CUm hominum cauſa omnia jura conſtituta ſint, de perſonarum jure ſe dicit prius actu-

rum.

rum. Mentio hic ſit perpetui Edicti, cum enim Edicta prætorum eſſent annua, juſſu Adriani Imperatoris Salvius Julianus Edictum perpetuum fecit & explicavit, *de qvo Alciatus lib. 2. diſpunct. c. 27. Franzkius ad tit. de Orig. juris n. 38. & alii multi.*

ad L. Summa itaqve. 3.

SUMMARIUM.

Ad liberos vel ſervos qvinam referri poſſint?

OMnes homines ratione ſtatûs in liberos & ſervos dividuntur. Ad illos referendi etiam Adſcriptitii & homines proprii, licet in qvibusdam de ſervili ſtatu aliqvid participent. Qvò & Monachos refert hic rectè *Bart.*; Ad hos verò ſtatu liberos. Sed de Adſcriptitiis conf. diſtinctio *Bachovii ad Tr. v. 1. d. 1. th. 2. lit. D.*

ad L. Libertas. 4.

SUMMARIA.

DEfinitio Libertatis. n. 1.
In bello inter Chriſtianos capti hodiè non fiunt ſervi. 2.
Secùs ſi bellum inter Chriſtianos & Turcas geratur. 3.
An Dominus injuriam ſervo inferre poſſit? 4.

1 COntinet hæc Lex definitionem vulgarem Libertatis, qvod ſit naturalis facultas ejus,
qvod cuiqꝫ facere libet, niſi qvis vi aut jure prohibeatur. Servitus verò contra, ut in textu, ubi
etiam derivatio vulgata vocis ſervi & mancipii,
2 qvæ in Inſtitutis fuſius ſolent declarari. Notari
autem hic poteſt, qvòd capti in bello inter Chriſtianos hodiè non fiant ſervi, qvod hæc bella plusqvam ſint civilia. *Capolla de ſervit. urb. præd. c.*
3 *1. n. fin.* Unde tamen non inferendum, in Orbe
Chriſtiano non reperiri ſervos: nam licet capti
in his bellis non fiant ſervi; qvin tamen Turcæ &
Barbari capti in bello fiant ſervi, non videtur du-
4 bium. *Bach. in Tr. v. 1. d. 2. th. 2. lit. E.* Sed audivi dubitatum, an in ſervum cadat injuria? Seu an Dominus injuriam ſervo inferre poſſit? qvod apud me dubium non eſt, licet ſervus injuriarum agere non poſſit. Nam Dominus jure naturali ad nonnulla obligatus eſt præſtanda ſervo ut homini, v. gr. alimenta, informationem in fide, ut non caſtiget ſine cauſa & culpa &c. *vid. Bach. d. d. 2. th. 2. d. lit. E.*

ad L. Et ſervorum. 5.

SUMMARIA.

SErvorum unam eſſe conditionem qvo reſpectu dicatur? n. 1.
Modi juris civilis tum novi tum antiqvi (qvoad hoc remiſſivè n. 5.) qvibus qvis ſervus fit, recenſentur. n. 2. ſeqq.
Qvomodo jure Gentium ſervus conſtituatur. 6.
Ingenuus ex Matre libera natus tripliciter dici poteſt. 7.

SErvorum una eſt conditio ſcilicet ratione ſta- 1
tus, licet non ratione qvalitatum & ex voluntate Dominorum, qvod alii ſint primarii, alii vi-
carii, alii digniores, alii peritiores &c. In *§. 1.* 2
agitur de modo juris civilis, qvo qvis ſervus fit, ſcil. qvando qvis major 20. annis ad participandum pretium ſe venire paſſus eſt, qvod Lex conſtituit in pœnam facti improbi, ex *Ant. Fabro Hill. in Don. l. 2. c. 9. lit. L.* Parentes tamen poſſunt impugnare hunc contractum & vindicare, qvia filius non ſe poteſt ſubtrahere paternæ poteſtati; & poſſet emtor cum filio colludere, & filiumfamilias alterius à ſe emptum ſtatim manumittere. Sed Leo Imp. in ſua *Nov. 59.* hunc modum ſuſtu-
lit. Eſt & alius jure civili modus redigendi in 3
ſervitutem: ſcilicet ſi qvis ad metallum condemnetur, qvod qvidem qvoad ingenuos mutatum, manſit tamen qvoad Libertinos per *Nov. 22. c. 8. etſ. Don. l. 2. c. 9. lit. O.* qvibus poſſunt conferri in perpetuum condemnati ad triremes. Eſt 4
& alius modus ſcilicet Revocatio Libertini ingrati in ſervitutem per *l. 6. §. 1. ff. de Agnoſc. lib. & l. 21. pr. ff. qvod metus cauſa*, de qvo *Hilliger. in Don. l.*
2. c. 17. lit. L. Bach. d. d. 2. th. 3. lit. D. Qvomodo 5
olim ſervi facti ſint jure civili antiqvo, lubens prætereo, de eo aliqvid agitur in *l. 6. §. 5. ff. de Injuſt. rupto &c. & in tit. Inſt. de ſucceſſ. ſublat. &c. & in*
l. 4. §. 10. ff. de Re militari. Sed jure gentium ſer- 6
vus conſtituitur per captivitatem in bello, vel per nativitatem ex ancilla, qvia partus ventrem ſe-
qvitur. Et hæc in *§. 1.* hujus legis. In *§. 2.* agi- 7
tur de ingenuis, qvi definiuntur, qvod ex Matre libera nati ſint, qvod ampliatur hic 1. ut ſufficiat, matrem fuiſſe liberam tempore conceptionis, licet ancilla pepererit; vel ſufficiat tempore partus fuiſſe liberam, licet ancilla conceperit. 2. ampliatur, licet extra figuram matrimonii conceperit, qvia calamitas matris non debet nocere filio ſcilicet ratione ſtatus, qvæ ratio deciſionis eſt etiam in *l. ſi qvis rogatus. 53. ff. de fideicomm. libert.* 3. ampliatur, licet mater ancilla fuerit utroqve tempore ſcilicet conceptionis & nativitatis fortè propter ingratitudinem in ſervitutem redacta vel in metallum damnata & ſic civitate expulſa, modo medio tempore fuerit libera.

ad L. Libertini. 6.

SUMMARIA.

LIbertinus qvinam? n. 1.
Qvomodo differat à Liberto? 2.

LIbertini ſunt, qvi ex juſta i. e. vera, non pu- 1
tativa ſervitute manumiſſi ſunt. Nam ingenuitati non officit manumiſſio, ſed ſervitus præcedens. *Donell. l. 2. c. 11. in fine.* Differt 2
autem Libertinus à Liberto, qvod hæc vox

ſit

it relativa, illa abſoluta & ſtatum denotet, de quo pluribus *Hill. ad d. c. 11.* Sicut Mater, pater, filius, ſunt verba relativa, ſed verba paterfamilias, materfamilias & filiusfamilias ſunt abſoluta ſtatum lenotantia. *Ant. Auguſt. libr. ſing. emendat. pag. 32. & ſeq.* quomodo autem fiat manumiſſio, de eo alibi.

ad L. Qvi in utero. 7. & pen.

SUMMARIUM.

ILle qvi in utero eſt, non habetur pro nato, ſi tempus nativitatis ipſi utilius ſit.

PArtus in utero quoad privilegia libertatis & ingenuitatis, & ut ita loquar, legitimitatis habetur pro jam nato; ſed ſi utilius tempus nativitatis, hoc attenditur. *L. 5. §. 2. h. t.* v. gr. ſi tempore conceptionis matrimonium contrahi non potuit, benè tamen tempore nativitatis, hoc ſufficit. *Molin. de I. & I. diſp. 172. n. 2. Sanchez de Matrim. l. 8. diſp. 7. num. 191. Spino de Teſtam. gl. 15. princ. n. 118.* Idem vice verſa *Covarr. d. §. 2. numer. 18. Fachin. lib. 3. c. 50. Covarr. de Matrim. p. 2. c. 8. §. 2. numer. 2.* Aliud exemplum *l. 1. C. poſtlim. reverſ. l. 2. §. 3. ff. de Decur.* Alium caſum *l. 7.* habemus *in Fuſar. tr. de Subſt. qv. 318. num. 10.* Si ſcilicet quis ad fideicommiſſum filios meos vocavit, nam tunc etiam ille, qui vivo teſtatore conceptus, veniet. *Vid. Petr. de Greve ad hanc Legem 7. exercit. 1. & Paulus Buſius ad hanc Legem. Bach. ad has Leges, ubi reſpondet ad l. ult. ff. de collat.* ubi nulla neceſſitas eſt, ut nondum natum habeamus pro nato. Varias quæſtiones ex hâc L. deciſas reperies apud *Tiraqv. de Retract. Conſangvin. §. 1. gl. 9. num. 77. & ſeqq. Vid. Socinus conſ. 35. num. 18. vol. 2. & Cujac. ad l. pen. tom. 1. p. 228. Zachardus in rep. legis. Poſthumo. C. de Bonorum poſſ. contra tabb.*

ad L. Imperator. 8.

SUMMARIA.

ERror in inſtrumento natalium commiſſus non nocet ingenuitati. n. 1.

An Notarius errorem in Inſtrumento commiſſum corrigere poſſit? 2.

In dubio potius error, qvàm falſitas præſumenda. 3.

SEntentia legis plana, errorem in inſtrumento Natalium commiſſum non nocere ingenuitati vel ſtatui; ſed errorem ſemper corrigi poſſe. Nam ſicut amiſſio inſtrumenti natalium non obeſt *l. ſtatum. 6. C. de fide inſtrum.* Ita nec error. Tractat hic *Bart.* quæſtionem, an Notarius errorem in inſtrumento commiſſum corrigere poſſit? quod affirmat, ſi in continenti id fiat; ex intervallo autem, cum authoritate Judicis id fiat, vel error poſſit probari per teſtes, qui interfuerunt. Et in dubio potius error, quam falſitas præſumenda. Conf. *Mantonus dec. 65. Franc. Marci deciſ. 743.* & quos refert *Riccius coll. deciſ. 1195.* conf. notata ad *l. ſi librarius. 92. ff. de Reg. jur.*

ad L. In multis. 9.

SUMMARIUM.

QVando conditio mulierum deterior, & qvando melior ſit, qvàm virorum?

COnditio mulierum in multis deterior eſt, qvàm maſculorum, v. gr. in muneribus, fideicommiſſis familiæ conſervandæ cauſa relictis, in feudis, in Teſtamentis. E contrario interdum melior eſt conditio, quando infirmitas ſexus miſerationem ſvaſit, in juris ignorantiâ excuſandâ, in incarceratione, fidejuſſione & pœnis, vid. DD. & præcipuè *Decius. in l. 2 ff. de R. J. Riccius coll. deciſ. 332. Pruckmannus in tr. de differentia utriusq; ſexus, part. 1. Carpz in tr. de jure fœminarum paſſim. Mattheſilanus ſing. 110. n. 78.*

ad L. Qværitur. 10.

SUMMARIA.

HErmaphroditi ſecundum illum ſexum cenſentur, qvi prævalet. n. 1.

Reg. DD. Omne mixtum judicandum ex eo, qvod prævalet, illuſtratur. 2.

DE Hermaphroditis hîc agitur, quod atten- 1
dendus ſit ille ſexus, qui prævalet. Unde re- 2
gulam colligunt Doctores, quod omne mixtum
judicandum ſit ex eo, quod prævalet, & actus
mixtus à potentiore nomen ſumat, ut de ſententia mixta *Cravetta conſ. 27. num. 1.* de conſtitutione correctoriâ & limitatoriâ *Menoch. rem. 4. adipiſc. poſſ. n. 27. & 29.* Sic quando duæ Mercaturæ ſunt incompatibiles, principale ſequimur, aliud ſi compatibiles. *Decius in l. regulariter. n. 6. ff. de Reg. juris. Beneven. Stracha de Mercat. p. 1. n. 58.* Item ſi univerſitas ſit mixta ex clericis & laicis, ſi hi plures, coram laico conveniuntur judice. Licet alias clericus laicum ad ſuum forum trahat. *Socinus conſ. 12. num. 17. l. 1. Ant. de Burgos in rep. cap. cum dilectus n. 14. X. de Emt. & Vendit. &c.*

ad L. Paulus. 11.

SUMMARIA.

MAtrimonium ab initio nullum non validatur per jus ſuperveniens. n. 1.

Conſenſûs parentum defectus hodiè nuptias filiorum non reddit inutiles. 2.

Parentes in liberos habent tantum Imperium rationabile. 3.

MAtrimonium ab initio illicitum, v. gr. ob de- 1
fectum conſenſus parentum, non validatur
per jus ſuperveniens v. gr. conſenſum Parentum ſequentem: ſed valet matrimonium à tempore juris ſubſecuti, & ita ratihabitio hîc non retrotrahitur; adeoq; filius interim conceptus non eſt legitimus. Unde colligit *Carpz. l. 1. Jurisprud. Eccleſ. def. 41.* Sponſalia ſine Parentum conſenſu contracta

per ſubſequentem eorum ratihabitionem, non niſi
2 ex tempore ratihabitionis convaleſcere. Sed ri-
gorem hujus Legis non obſervari exiſtimo, præſer-
tim ob celeberrimum *c.p. Tanta X. qui filii ſint le-
gitimi.* ubi dicitur, illegitimè natos ex ſubſecutis
nuptiis legitimis legitimari. Ideoque in hac ma-
teriâ Jus Canonicum magis, tanquam æquitati
conveniens, & legitimationi liberorum favens,
quàm ſubtile & rigoroſum Jus Civile amplectten-
3 dum cenſeo. Præſertim cum Parentes non ha-
beant abſolutum imperium in nuptiis liberorum,
ſed rationabile: quin & parentes ſine cauſa dene-
gantes conſenſum, ſaltem ob divitias &c. ſi perſo-
næ non ſint adeò diſſimiles, graviter peccant, &
adſunt tragica ejus rei exempla.

ad L. Septimo menſe. 12.

SUMMARIA.

SEptimus menſis quomodo computandus? n. 1.
Quid de partu ſemeſtri ſit judicandum. 2.
Quid de decimeſtri? 3.
Medicorum aſſertioni ſtandum eſt. 4.
Quia tamen ipſi Medici de tempore legitimi partus diſſentiunt, in dubio: utra ſententia amplectanda? 5.

1 QVi ſeptimo menſe poſt conceptionem naſci-
tur, pro legitima ſobole habetur, ſeu initio
menſis, ſeu die 182. *L. 3. §. fin. ff. de ſuis & legit. hæ-
red.* ſive ſub finem menſis ſeptimi, hoc eſt die 210.
vel in medio menſis. *Maſcardus concl. 1151. Mynſ.
cent. 6. obſ. 40.* de partu decimeſtri vel undecime-
ſtri *Nov. 39. c. 2. Menoch. lib. 2. A. Q. caſu 89 n. 41. Za-
chias lib. 1. Qu. Medico-leg. 1. 2. qu. 6.* Octimeſtris
partus vitalis non eſt *Afflict. dec. 236. num. 4.* ubi
tamen, quod ex illo probat, eſt valdè dubium & lu-
bricum: nam ſufficit filium momento vixiſſe ad
id, ut pater ei ſuccedat. *l. 3. C. de poſth. hær. inſt. Maſc.
concl. 1089. n. 9. Sande l. 4. t. 8. def. 8. conf. Boër. deciſ.
220. & Wurmſ. pr. obſ. lib. 1. tit. de Teſtam obſ. 12.*
2 Sed infra 6. menſem natus & vitalis, non eſt legiti-
mus, *Berous l. 2. conſ. 32. num. 34.* Ad ſucceſſionem
3 tamen eum admittunt Dd. *Carpz. p. 3. c. 17. deciſ. 28.*
Sanè duodecimo menſe natum ob notam ma-
tris pudicitiam legitimum pronunciatum eſſe, te-
ſtatur *Sande l. 4. tit. 5. def. ult. & Grænvvegen ad
hanc Legem. Zachias p. 1. tit. 2. q. 6. Menoch. l. 2.
A. Q. caſu 89. num. 49.* de undecimo affirmant.
vid. Matth. Steph. ad Novell. 39. numer. 35. & ſeq.
4 *conf. Petr. de Greve ad h. l.* Ex hâc L. etiam pro-
bant, Medicorum probatorum aſſertioni ſtandum
eſſe. *Clarus §. homicidium num. 43. Menoch. l. 2. A.
Q. caſu 275. numer. 11. & Matth. Steph. ad art. 147.
conſt. Carol.* Quamvis de tempore legitimi partus
5 Dni Medici valdè inter ſe diſſentiant Facilè inter-
venire poſſunt cauſæ, cur partus ante conſvetum
tempus extrudatur, vel cur partus ultra tempus
conſvetum in utero commoretur. Non facilè
hic aſſerendum, partum eſſe illegitimum; & ex-
perimenta varia regulas illas ſæpe eludunt. *Conf.
Mynſ. c. 6. obſ. 40.*

ad L. Servus. 13.

SUMMARIA.

SErvus criminis accuſatus à Domino poteſt defendi. num. 1.
Quid ſi non defendatur, an abſolutus fiat liber? 2.
Animus pro derelicto habendi non præſumitur. 3.

SErvus criminis alicujus forte capitalis accuſa- 1
tus, poteſt à Domino defendi; quia ejus inter-
eſt, ſervum non damnari innocentem. per *l. 2. C.
de Accuſat.* Sed pone, Dominum non defendere 2
ſervum, hic ſeipſum allegationibus ſuis defendit,
& abſolutus eſt, an non fiet liber? Vid. quod ſic,
quia Dominus eum non defendendo & ita deſe-
rendo, videtur pro derelicto habere. Sed nega-
tur, quia præſumitur Dominus ipſum pro nocente
habuiſſe & ideo non defendiſſe. Animus pro de- 3
relicto habendi non præſumitur.

ad L. Non ſunt Liberi. 14.

SUMMARIA.

PArtus monſtroſi non habentur pro legitimis. n. 1.
Olim ſuffocabantur, ſed malè. 2.

PArtus monſtroſi atque prodigioſi, qui contra 1
formam humani generis procreati, non haben-
tur pro legitimis. Aliud verò, ſi præter ordinem
naturæ aliquid deſit vel ſuperſit. *l. 10. § 2. ff. de Ædil.
Edict. Dn. Struv. ad h. t. th. 4.* Illos autem ſuffo- 2
cari ſolere juxta antiquam Romuli Legem, ex
Goddæo *in l. 38. num. 16. de V. S. refert Grænvve-
gen ad hanc Legem.* Quod tamen non laudo per
tradita *Baldi & aliorum ad L. quod dicitur. 12. ff. de
Liberis & poſthumis.*

ad L. Areſcuſa. 15. & ſeq.

SUMMARIA.

CAſus L. 15. & 16. refertur. n. 1.
In gemellis ſufficit prioritas unius momenti. 2.
Quid juris, ſi neſciatur quis primus exierit? 3.
Quid ſi exſecto ventre liberi nati ſint? 4.

AReſcuſam vel Arethuſam Teſtator liberam eſ- 1
ſe juſſit, ſi tres pepererit; Ea primo unum,
poſtea tres peperit uno partu. Et procul dubio
ipſo momento, quo tertium enixa eſt, libera
fuit. Et ſic quartus liber erit, utpote à libera
natus: idem eſt, ſi duobus partubus ſingulis bi-
nos ediderit. Collige, in gemellis ratione liber- 2
tatis, primogenituræ & ſimilium, etiam priorita-
tem unius momenti ſufficere. *Men. l. 2. A. Q. caſu
47. num. 8. Tiraq. de primogen. q. 2.* Sed quid ſi ne-
ſciatur, quis primus exiverit? *conſul. Tiraq. all. q. 17.*

Nam

Nam opinio prima ab eo allegata ſorti rem committit; altera gratificationi locum facit; tertia ſorti tum committit, quando ſunt pares; quarta utrumq; admittit: per tradita *Accurſii ex l. 14. C. de fideicomm. libert.* quem refutat hic *Bachovius.* quinta alternationis remedium amplectitur, quo multæ lites hodiè ſopitæ; ſexta utrumque repellit. &c. placet prima. Sed quid ſi ancilla non pepererit, ſed exſecto ventre liberi nati ſint? Reſp. idem eſſe: & rectè inanis captationis verborum hic à *Bachovio* arguitur *Bartolus.*

ad L. In Orbe. 17.

SUMMARIUM.

Quomodo Antonius omnes ingenuos fecerit Civ. Rom?

ANtonius Imperator conſtituit, ut omnes ingenui eſſent Cives Rom. i. e. ut nullum impediret natalis ſoli conditio. *de quo vid. Pinellus de bonis mat. Rubr. p. 2. n. 11. & ſeqq.* Sed Juſtinianus *in Novell. 78.* conſtituit, ut etiam Libertini eſſent cives Romani. *Cujac. l. 4. obſ. 5. Don. l. 2. c. 16. & ibi Hilliger. conf. tamen Bach. ad h. l. & Alciatus l. 2. Diſpunct. n. 21. Joh. Igneus in rep. Legis, Neceſſarios. §. non alias ff. Ad Silan. p. 3. n. 273. & ſeq.*

ad L. Imperator. 18.

SUMMARIA.

An prægnans torqueri, relegari &c. poſſit? n. 1.
An gravidis juramentum teſtium remittendum? 2.

PRægnanti ſupplicium differendum. *Carpz. pr. crim. quæſt. 137. num. 21.* & interim ingenuum parit. *l. 5. §. 2. h. t.* Calamitas enim Matris non debet ei nocere, qui in utero eſt. *L. 3. ff. de pœnis.* Ideò prægnans non torquenda. *Farin. q. 41. num. 78. & ſeqq.* nec fuſtiganda. *Dn. Richter. dec. 7. Bachov. ad l. 17. & 18. h. t.* imò ſi ventri ex relegatione; periculum immineat, relegatio differenda. *Hahnius ad Weſenb. h. t. Richt. dec 1. num. 35.* Sed an gravidis juramentum teſtium remittendum? id quidem à Commiſſariis ita obſervari ſcio, ſed fundamentis ea opinio deſtituitur, ut rectè *Mev. p. 5. deciſ. 81.* ubi tamen monet: gravidæ qualitatem eſſe attendendam, an domi examinanda ſit, an vero differendum examen?

ad L. Cum Legitimæ. 19.

SUMMARIA.

Filius in dignitate ſequitur Patrem. n. 1.
Sicut etiam filii Propriorum hominum. 2.

IN ſtatu ſervitutis Filius Matrem ſequitur; in dignitate, Patrem; & hinc colligimus, proprios noſtros homines ſequi conditionem patris. *Guido Papæ. deciſ. 312. num. 2. Bald. conſ. 1. 4. reſolut. Bavar. 5. n. 1.* Comitum & Baronum liberos naturales pro nobilibus haberi, ex aliis notat hic *Granvvegen.*

ad L. Qui furere. 20.

SUMMARIA.

Actus irritatur, ſi in eum ſtatum deveniat, à quo incipere nequit. n. 1.
Niſi actus planè perfectus ſit. 2.

QUi furere cœpit, ſtatum & dignitatem retinet: ratio dubitandi in regula vulgari, quod actus irritatur, ubi venit in eum caſum, à quo incipere non poteſt. Sed Reſp. Quod regula illa lo- 1 cum habeat, ſi actus nondum perfectus, & ſuperveniens ipſam ſubſtantiam actus inficiat. *Bach. ad h. L.* Ex eo apparet, qui ſemel feudum adquiſivit, eum ex ſequente calamitate furoris non amittere feudum. *Carpz. Juriſpr. for. p. 3. Conſt. 25. def. 8. Roſenth. de feudis. c. 7. concl. 28. n. 1. & ſeqq.* 2

ad L. Homo liber. 21.

SUMMARIUM.

Homo liber qui ſe venundari paſſus eſt, an fiat manumiſſoris libertus?

HOmo liber, qui ſe ipſum vendidit, id eſt, ſe vendi paſſus eſt ad pretium participandum. (nam nemo ſe ipſum vendere poteſt) ſi poſtea manumittatur, non redit ad ingenuitatem, quam antea habuit, ſed fit manumiſſoris libertus: quod forte limitandum, ſi pretium reddiderit *per l. 2. ff. ſi ingenuus eſſe dicetur.*

ad L. Herennius. 22.

SUMMARIUM.

Partus ex ancilla ſub hoc modo, ut manumitteretur donatâ poſt moram commiſſam natus eſt ingenuus.

DOnata eſt mihi ancilla, ut manumitterem. Moram feci in manumittendo, interim peperit ancilla. Quæritur an partus ſit liber? Videtur quod non, quia ex ancilla natus. Sed affirm. imo partum eſſe non tantum liberum ſed & ingenuum, quia hoc caſu favore ſuo ipſo jure repræſentatur libertas, & citra manumiſſionem poſt moram factam ancilla libera eſt, & ſic ingenuum parit, *hic & l. 3. C. ſi mancipium ita fuerit alienatum,* quin & ex quo petita ſuit libertas ex fideicommiſſo debita & ita mora facta, ingenuus partus naſceretur. *l. cum verò 26. §. 1. & l. ſi quis. 55. de fideicomm. lib. Bach. ad hunc tit. ſub Rubr. ſubdiviſio perſonarum. n. 3.*

ad L. Vulgo concepti. 23.

SUMMARIUM.

Differentia inter ſpurios, nothos & naturales quænam?

DIfferentia videtur eſſe inter ſpurios & nothos & naturales liberos. Nam illi ſunt qui

ex

ex proſtibulo nati, qui patrem nominare non poſſunt, vel qui habent patrem certum, ſed eum, quem honeſtè nominare non poſſunt, nec audent; ut ſi pater inceſtum commiſerit, quales fuerunt Lothi nepotes ex filiabus; Iſti ſunt ex concubitu cum ancilla vel vidua nati extra matrimonium; hi verò ex concubina, quamvis naturales liberi etiam priores dicantur, de quo *Bach. ad Tit. 6. hujus libri. ſub rubr. de Liberis legit. & illegit. num. 4. & ſ. Paleottus in tr. de Nothis & Spuriis. c. 40. & paſſim.* conferri poteſt *Heig. p. 1. q. 21.*

ad L. Lex naturæ. 24.

SUMMARIUM.

NAti extra matrimonium in quibus & quare ſequantur matrem?

NAti extra matrimonium non ſeqvuntur patrem ſed matrem; non tantum ratione libertatis aut ſervitutis; ſed & ſi quid juris aut lucri petere poſſint, id non aliunde quam à Matre expectare habeant: quia pluribus temporibus mater liberis prodeſſe poteſt, cum pater unico tantum tempore ſcil. conceptionis prodeſſe queat. Additur exceptio, niſi lex ſpecialis aliud juſſerit, cujus rei exemplum ex *l. ult. C. de Murilegulis* refert *Bach. ad l. 1. Pandect. Tit. de Subdiv. perſon. n. 3.*

ad L. Ingenuum. 25.

SUMMARIA.

SEntentia pro ingenuo lata, inter omnes jus facit. num. 1.

Qvinqve cauſæ, in qvibus per ſententiam Tertio præjudicatur. 2.

Ut tamen ſententia ſit lata contra legitimum contradictorem. 3.

Et qvis ille ſit? 4.

Sextus etiam caſus refertur, ubi Tertio præjudicatur. 5.

Si qvis ut heres in minima ſumma condemnetur, an hæc ſentia qvoad omnes jus faciat? 6.

1 SI aliqvis dicat, me eſſe libertum ſuum, & ego
obtineam, me eſſe ingenuum, ſententia hæc jus
facit inter omnes. *Pinell. ad L. 1. C. de Bonis Matern. p. 3. n. 50. Tiraq. in tract. res inter alios limit. 18. Carpz. p. 1. Juriſpr. Conſt. 26. def. 16.* Qvinqve
autem ſunt Cauſarum genera, in qvibus per ſententiam etiam Tertio præjudicatur & jus inter o-
2 mnes conſtituitur. Eſt ſecundum *Donell. L. 27. c. 1.*
(1) Popularis actio *L. 3. §. pen. de hom. Lib. exhib.*
(2.) Accuſatio *L. 7. §. 2. de Accuſ.* (3.) Sententia contra Teſtamentum *L. 8. §. pen. ff. inoff. Teſtam.* (4.) Qua quis Filius pronunciatur *L. 1. §. 16. & L. 5. de Agnoſ. Libb.* & (5.) Sententia ſuper ingenuitate, & omni de ſtatu. Nam in hac ſententia omnibus aliis præjudicatur. *Donellus lib. 28. cap. 8. lit. F. & l. 22. cap. 5. poſt lit. X.*
Carpzov. p. 3. deciſ. 254. num. 12. Sed neceſſe eſt, ut ta- 3
lis ſententia de ſtatu ſit lata contra legitimum
contradictorem, & eum quidem præſentem & non
ex contumacia abſentem *per L. 17. §. 1. ff. de inoff.*
Teſtam. Legitimus autem Contradictor eſt pater 4
vel Dominus. *Covarr. pr. q. 13. num. 5. vide not. ad L. 14. ff. de Appellat. ſuprà. Conf. etiam Aſinius in pract.*
§. 7. cap. 5. limit. 26. num. 3. & limit. 59. num. 2. (6.) 5
Exemplum eſſe poteſt, ſi ſententia lata contra pupillum hæredem Titii, qui tamen reſtituitur in integrum, & abſtinet; nam tunc ſententia contra pupillum lata etiam ſubſtituto nocet. *L. 44. de Re ju-*
dic. Hic quæri poteſt, ſi condemner ad ſummam 6
ſolvendam ut hæres, licet minima illa ſumma ſit, an hæc ſententia quoad omnes Jus faciat, ita ut ego tenear omnibus ſatisfacere, & ideò ob minimam rem mihi dari debeat Appellatio? Id quidem videtur affirmare ob hanc rationem, quod hæc quæſtio ſtatum hominis concernat, *Dn. Mevius p. 2. deciſ. 165.* Sed mihi dubia hæc viſa ſententia eſt; nec puto cæteros, inter quos non eſt actum, fundamentum in hâc ſententiâ collocare: & quamvis dici poſſit ſolvendo eum actum hæreditarium commiſiſſe; regeri tamen poſſet, non ſponte, ſed coactum ſe ſolviſſe per Judicem. Nam facilè fieri poteſt, ut aliquis lapſu termini, vel alia ex negligentia ſuccumbat, quod non videtur aliis prodeſſe debere. *Confer. Covarr. pr. quæſt. 13. n. 5. ubi prolixè &, ut ſolet, accuratè materiam hujus nobiliſſimæ legis tractat.*

ad L. Eum qvi. ult.

SUMMARIUM.

AN adoptio Libertini à Patrono facta reddat ingenuum?

L. *Pen.* ſupra conjunximus cum *l. 7.* In *l. ult.* quæritur, ſi patronus libertinum ſuum adoptet, an reddat eum ingenuum? Vid, quod ſic, quia ſolius patroni intereſt: Ergo ille ſuum intereſſe remittere poteſt. Verum negatur, quia ſtatus hominis non ab alterius arbitrio dependet. Verum cum hodie ex *Nov. 78.* omnes Libertini habeant jus ingenuitatis, ſalvo tantum in cæteris jure patroni; utique ſi patronus remittat jus ſuum, quod fiet adoptando, ſequetur, libertinum talem ex aſſe pro ingenuo habendum, & ſic hæc lex per dictam Novellam ſublata videtur. *Bach. ad tit. 4. h. libri in fine.*

TITU-

Titulus VI.

De His, qvi ſui vel alieni Juris ſunt.

Ad L. De jure perſon. 1.

SUMMARIA.

Jus vitæ & necis olim Domino in ſervum competens abolitum. n. 1.
Effectus herilis poteſtatis qvinam? 2.
Servus ſi crudeliter tractetur præter meritum, officium judicis implorare poteſt. 3.

1 Perſona vel ſui vel alieni juris eſt. Alieni juris eſt ſervus, ſcilicet poteſtati domini ſubjectus, qui olim habebat poteſtatem vitæ & 2 necis; quod hodie ſecus. Ut *hic & in l. 2.* Effectus autem herilis poteſtatis eſt, quod ſervus domino adquirat dominium & poſſeſſionem, ſcilicet quod juſtè adquirit ſervus. *l. qvod ſervus. 24. ff.* 3 *de Adqvir. poſſ.* Ex *hac lege* Colligitur etiam ſervo competere aliquod jus contra dominum, ſi crudeliter tractetur præter meritum. Nam tunc officium judicis implorare poteſt. Ergo Dominus ne ſervum quidem lædere, ſed ei ſuum quoq; tribuere debet.

ad L. Si Dominus. 2.

SUMMARIA.

Domino non licet ſævire in ſervum. n. 1.
Marito ob ſævitiam uſus matrimonii interdicitur. 2.
Per gradus tamen procedendum. 3.

1 Hodiè neque Domino licet ſævire in Servos, nam cogitur vendere ob ſævitiem. Hic & *§. fin. Inſt. de his qvi ſui vel alieni Jur.* Sic & Sævitia immodica cauſa eſt, cur Colonus expelli poſſit. *Dn. Mevius p. 2. dec. 85.* Ob ſævitiam immodicam aliquis Juriſdictione privari poteſt. *Gail. L. 1. Obſ. 17. n. 2. Mynſ. cent. 5. obſ. 8. Roſenthal. de feudis cap. 10. concl. 33. n. 7. & Dn. Mevius d. l. Klock. v. 1. conſ. 12.* 2 *num. 44.* Ob eandem cauſam etiam Maritus uſu Conjugis ob ſævitiem ad tempus privari poteſt per ſeparationem à thoro & menſa. *De qvo alibi.* 3 Sed in ſuperioribus aliisq; exemplis ſimilibus per gradus procedendum eſſe, monet *Dn. Manzius in deciſ. ſuis q. 20. num. 13. & ſeq.* Ita ut v. gr. Nobili ad certum tempus interdicatur uſus Juriſdictionis, & ita judicatum refert. Ita ſi quis abutatur jure alias licito venationis, ad tempus primo interdici poteſt. Et hoc ad abuſum poteſtatis extenditur.

ad L. Itero in poteſtate. 3.

SUMMARIA.

Poteſtas Patria ratione effectuum nonnullorum eſt propria Roman. n. 1.
An hi effectus apud nos adhuc uſitati? 2.
Qvid apud alias gentes obtineat? 3.
Effectus illi interdum inhiberi poſſunt. 4.

Hic patria poteſtas, in qua nati ex nuptiis juſtis ſunt liberi, propria Juris Rom. eſſe dicitur, ſcilicet ratione effectuum peculiarium. *Conf. Pinellus in Rubr. de Bon. Maternis p. 2. num. 9.* verbi gratiâ quod pater adquirat per filium contemplatione patris data; quod pater jus adquirat adminiſtrandi & uſumfructum in bonis filii adventitiis; quod pater filio impuberi teſtamentum facere poſſit; quod filius familiâs non poſſit teſtari. 1
Hi & alii effectus utique apud nos locum etiamnum habent, & licet Dd. à *Grænvvegen allegati ad §. 2. Inſt. de patr. pot. & Petr. de Greve ad hanc legem*, teſtentur, in Belgio eos effectus locum non habere, in Friſia tamen id adhuc obtinere ait *dictus Grev. & Joh. à Sande lib. 2. tit. 7. def. 7.* & ſine dubio apud nos. *Conf. P. Buſius ad hanc l.* ubi de moribus Gallorum & Belgarum pluribus agit Sed nonnulli effectus inhiberi poſſunt, ut ſi quis donet vel leget filiofamilias eâ lege, ne adminiſtratio ejus ad patrem perveniat, quo ipſo tamen non negatur uſusfr. *vid. Auth. excipitur C. de bonis quæ liberis, & ibi not.* Niſi aliunde id appareat. *Sande d. l.* Filiusfam. etiam diſpenſante Principe poteſt teſtari, &c. 2 3 4

ad L. Nam civium. 4.

SUMMARIA.

Paterfamil. Filiusfamiliâs qvinam? n. 1.
Nepotes cur hodie non amplius ſint in poteſtate Avi? 2.

Hic de patrefamilias agitur & matrefamilias & filiofamilias nec non filiafamilias. Nam qvi ſui juris eſt, etiam impubes vocatur paterfamilias. Nam paterfamilias non æſtimatur ex familia, quam quis actu habet, ſed ex jure habendæ familiæ. *Hill. in Don. l. 2. c. 20. lit. B.* Et qui in patris poteſtate eſt, dicitur filiusfamilias. Quod autem dicitur hic, quod etiam nepotes ex filio & pronepotes ſint in poteſtate Avi & proavi; illud hodie ſecus ſe habet, cum filius nuptias contrahens & ſeparatam familiam inſtituens ſui juris fiat, de qvo alibi. 1 2

ad L. Nepotes. 5.

SUMMARIUM.

Modi acqvirendæ p. poteſtatis recenſentur.

Primus modus acqvirendæ poteſtatis eſt matrimonium contractum ab eo qui ſui juris

juris eſt. Secundus modus, de qvo hic, eſt, ſi is, qvi hactenus filiusfamilias fuit, liberos habeat, morte ſui patris fiat ſui juris, nam tunc liberi ejus in ipſius poteſtatem recidunt. Sed hoc ex dictis ad l. præcedentem declarationem recipit. Idem in Adoptione, ſi pater te adoptavit in locum nepotis qvaſi ex filio natum; nam mortuo adoptante recidit in filii poteſtatem, ſi eo conſentiente ut nepos adoptatus ſit. *l. 11. tit. ſeq.*

ad L. Filium. 6.

SUMMARIA.

Filius legitimus is præſumatur, qvi conſtante matrimonio natus eſt. n. 1.
Idem obtinet in legitimato per ſubſeq. matrimon. 2.
An filius ille ſit legitimus, cujus Parentes cohabitaverunt ante benedictionem Sacerdotalem? 3.

1 Filius præſumitur, qvi ex viro & uxore ad matrimonium contrahendum & generandum habilibus, ſimul cohabitantibus, conſtante matrimonio naſcitur. *Menoch. lib. 2. A. Q. caſ. 99. & lib. 6. præſ. 53. Gail. lib. 2. obſ. 79. & Maſcard. concluſ. 789.* Qvod extendunt, licet mater adulterii convicta. *Covarr. de Matrim. p. 2. c. 8. §. 3. num. 8. Buſius ad*
2 *hanc Leg.* Sed hodiè poſtqvam legitimatio per matrimonium introducta, legitimatus pro legitimo habetur in omnibus, licet extra matrimonium natus, & excludit ſubſtitutum ſub conditione, ſi ſine liberis. *Riminaldus vol. 5. conſ. 540. num. 47. Vincent. Fuſar. de Subſt. qv. 408. Marcus Ant. in repet. L. hac conſultiſſ. §. ex imperfecto. num. 99. & 100. vol. 8. conſ. Gozadinus conſ. 13. num. 46. Gratus conſ. 10. num. 10. l. 2. Paulus Pariſ. conſ. 29. num. 94. & 112.* ubi limitationem textus adducit, in marito infirmo & impotente ad generandum. *Berous vol. 2. conſ. 162. num. 6. ubi de filiationis probatione ex hâc Lege agit.* Legitimati per matrimonium veniunt ſub voce vollbürtige Brüder. *Mevius p. 3. deciſ. 87.* Legitimatus ergò per matrimonium ſubſe-
3 qvens eſt verè Legitimus. Sed qvid ſi animum habuerint contrahendi matrimonium, ſed benedictio Sacerdotalis non ſeqvatur ob alterius mortem, vel aliam cauſam, an partus redditur legitimus? Qvod affirmo: nam nuptias conſenſus facit *L. 30. de R. J.* nec Benedictio dotalis eſt de ſubſtantia Matrimonii. *Joh. à Sande lib. 2. tit. 2. def. 1. Hartm. Piſtor. obſ. 83. num. 8. & alii, qvos laudat Dn. Mev. p. 2. dec. 81.* Et ſic etiam, qvi ſponſam cognoſcit ante benedictionem ſacerdotalem, ſi moriatur, ſobolem relinqvit omni jure legitimam.

ad L. Si qva pœna. 7.

SUMMARIA.

Filio ob delictum deportato, nepos ex eo ab Avo vel inſtituendus vel exhæredandus. n. 1.
An nepos dicto caſu Avo ſuccedens conferre teneatur? 2.

Qvando aliqvis habet filiumfamilias & ex eo 1
nepotem, tunc ſi filius ob delictum deportetur, nepos procul dubio in locum filii ſuccedit, ita ut Avus eum inſtituere hæredem vel exhæredare
teneatur. Sed eſſet quæſtionis: an nepos hoc ca- 2
ſu avo ſuccedens conſerre teneatur? qvod affirmandum videtur, ſi Avo ſuccedat cum patruis. Juxta diſtinctionem *Carpz. p. 3. juriſpr. for. Conſt. 11. def. 34.*

ad L. Patre furioſo. 8.

SUMMARIA.

An Pater furioſus retineat Patriam poteſtatem? num. 1.
Reg. Facilius aliqvid retinetur in ſuo eſſe, quam ſi de novo deducatur. 2.
Limitatur. 3.
Etiam moribus noſtris Pater furioſus retinet uſumfr. 4.

Circa medium hic dicitur, furioſum retinere 1
poſſe matrimonium & poteſtatem patriam. Nam multa quidem prohibentur ab initio fieri, quæ tamen facta non reſcinduntur. *Caſtr. in l. ſi convenerit. 56. n. 3. ff. de pactis. Panorm. in c. ſignificaverunt 36. numer. 11. de Teſtibus. Marcus Mantua ſing. 70. Harpr. in §. 3. Inſt. de Excuſ. tut. Axiom. Taboris aucta. lib 14. c 93. ax. 7.* Item, quod facilius 2
aliquid conſervetur in ſuo eſſe, quam ſi de novo deducatur. *Fr. Nicomtius in rep. Rubr. ff. ſol. matr. numer. 11. Tiraq. in tract. res inter alios acta. lim. 23.*
Qvod de actu conſummato intelligendum eſſe, 3
res ipſa docet. *Joh. Hannibal. in repet. Legis, Nemo poteſt. num. 556. vol. 4.* & facilius quid retinetur, qvam de novo adqviritur. *Pruckm. v. 1. conſ. 44. n. 9. conſ. Socin. jun. conſ. 1. n. 57. lib. 1. & conſ. 31. n. 56. lib. 2. Rimin. conſ. 110. num. 27. Tiraq. ad L. boves. §. hoc verba. limit. 1. n. 39.* Licet Lex naturæ vinculum tollere non poſſit, poſtquam eſt in actum deductum, poteſt tamen anteà ejus effectum impedire. *Peckius in c. qvæ contra Jus fiunt. 63. lib. 6. numer. 7.* Qvod verò *Grænwegen* ad hanc legem 4
ait: patrem furioſum hodiè non retinere patriam poteſtatem, id intelligo de Jure Belgarum, non verò noſtro; qvo ſi contingeret talis caſus, curator furioſi patris uſumfructum liberorum haberet, donec liberi emanciparentur.

ad L. Filiusfamilias. 9.

SUMMARIA.

Filiusfam. qvoad publica munera habetur pro patrefamilias. n. 1.
In publicis judiciis accuſare poteſt ſine conſenſu Patris. 2.

In cauſis publicis, ſive autoritate tantum ta- 1
les ſint, ut Tutelæ, ſive etiam utilitate, ut munera Reip. Filiusfamilias pro Patrefamilias habetur. *Weſenbec. inſt. num. 5.* Et ſic Filiusfamilias

milias etiam in publicis Judiciis accuſare poteſt ſine conſenſu patris. *Clarus §. fin. qv. 14. n. 5. Farin. qv. 50. n. 20.* Sed de eo dubitat Ant. Matth. *in tract. ſuo crimin. tit. 13. cap. 1. n. 5.* eo qvod in crimine Adulterii ſpecialiter id ei videatur permiſſum *L. 37. ff. Adult.* ſed ex Lege 37. hoc firmiter non probatur, ideoq; in communi ſubſiſtendum.

ad L. Si judex. pen.

SUMMARIA.

Species facti refertur. n. 1.
Sententia proviſionalis non præjudicat principali cauſæ. 2.

1 Filii nomine petit mater alimenta à te, probavit filium eſſe ſemiplenè, & judex per proviſionalem ſententiam, vel ſententiam interimiſticam decernit alimenta, qværitur: an pater poſſit præjudiciali actione agere contra Matrem vel filium? Et affirmatur hoc modo, ſi dicat, licet ſis in poſſeſſione filiationis; contrarium tamen pro-
2 babo: & ſic collige, ſententiam proviſionalem non præjudicare principali cauſæ. *Vid. hujus legis Repetitio Petri de Bella pertica tom. 1. repet. p. 187. Vid. etiam diſputatio inauguralis Dn. D. Friderici Strykii de decreto interimiſtico habita Francofurti anno 1670.*

ad L. Inviti ult.

SUMMARIA.

Filius emancipatus invitus in poteſtatem non redigitur. n. 1.
Legitimatio per ſubſeq. matrim. contingit, etiam filio vel patre invito. 2.
Qvid ſi legitimatus nollet ſubeſſe patriæ poteſtati, an poſſit compelli? 3.

Filium naturalem pater vult legitimare per re- 1
ſcriptum, filius non vult legitimari, qværitur, an invitus legitimetur? Item. Pater te emancipavit, poſtea te vult in poteſtatem patriam redigere invitum, qværitur an poſſit? Videtur qvod ſic, qvia utilis eſt patria poteſtas filio ratione ſucceſſionis. Sed negatur, qvia invito beneficium non datur, & patriæ poteſtati ſubeſſe, onus etiam eſt. Et poteſt interdum eſſe filio noxia. Sed in 2
legitimatione per ſubſeqvens matrimonium non reqviritur filii conſenſus. Ob intereſſe enim publicum & favorem matrimonii legitimatio per ſubſeqvens matrimonium etiam contingit liberis naturalibus invitis, invitò etiam patre. *Covarr. in tr. de matrim. p. 2. c. 8. §. 2. n. 15. Zaſ. in t. Decret. Qvi filii ſint legitimi. n. 12. Buſius hic.* Qvod maxime verum, qvoad vitium natalium, & qvia honor non tantum filium, ſed & Patrem & Matrem contingit. Sed qvid ſi Pater filium natu- 3
ralem legitimet, & ante legitimationem filius inſtitutus ſit hæres ab alio, filius autem nolit eſſe filiusfam. ſui patris naturalis, ne is uſumfr. habeat? Putarem legitimum eum eſſe, ſed ut ſubſit patriæ poteſtati, compelli eum non poſſe ob hanc legem, & ita ſepararem legitimitatem à poteſtate patria.

TITULUS VII.

De
Adoptionibus & Emancipationibus, aliisq; modis, qvibus poteſtas ſolvitur.

Ad Rubricam.

SUMMARIUM.

Adoptiones hodie qvidem ſunt raræ, non tamen abolitæ.

Totum hunc titulum deſvetudine abolitum eſſe, nec adoptatos nobis eſſe liberos neceſſariò inſtituendos, ſed alumnos, ex aliis *adh. tit. Inſt.* tradit *Grœnwegen*, de qvo meritò dubito: licet enim rariſſimæ ſint veræ adoptiones, non tamen abolitæ penitùs Taceo alias utilitates, præſertim quod ab Adoptione ad legitimationem non infreqvens ſit argumentum *Ruinus conſ. 71. n. 3. vol. 3. Boërius dec. 122.*

ad L. Filios famil. 1.

SUMMARIUM.

Filiusfamil. efficitur etiam per adoptionem, non tamen qvamcunq;.

Filiusfamilias efficitur non tantum per nuptias, ſed etiam per Adoptionem, licet jure novo, ut jam dicetur, Adoptati non ſint ſemper in poteſtate patria adoptantis. Eſt autem Adoptio duplex. Alia ſimplex adoptio, qva pater filium ſuum alteri in adoptionem dat. Alia Arrogatio, qvâ qvis, qvi ſui juris eſt, ſeipſum alteri adoptandum dat. In ſimplici Adoptione tunc adoptatus tranſit in poteſtatem adoptantis, qvando pater ſuum filium dat in adoptionem Adſcendenti ut Avo &c. ſecus ſi dat extraneo per *l. pen. C. h. t.*

ad L. Generalis. 2.

SUMMARIA.

Arrogatio & Adoptio cujus autoritate fiant? num. 1.
Ob valetudinem generandi facultate deſtituti poſſunt adoptare, non item caſtrati. 2.

Arrogatus tranſit tum liberis in poteſtatem patris adoptivi. 3.

1 HÆc diviſionem Adoptionis in lege prima
propoſitam latius perſeqvitur. Nam arro-
gatio reqvirit authoritatem Principis; ſimplex
vero Adoptio tantum authoritatem Magiſtratus
inferioris. Nam plus eſt, ſi qvis ſui juris tranſeat
in poteſtatem alterius, qvam ſi filiusfamilias ex
2 una poteſtate in aliam tranſeat. in *§. 1.* dicitur,
qvod ii, qvi ob valetudinem generare non poſ-
ſunt, poſſint tamen adoptare, qvod tamen de
Caſtratis negatur *§. 9. l. h. t.* de qvâ differentia vi-
3 deatur *Donell. l. 2. c. 22. & ibi Hill. lit. C.* Qvando
autem qvis ſui juris exiſtens ſe arrogandum dat,
ipſe non tantum, ſed & liberi poteſtati patris ad-
optivi ſubjiciuntur, *§. 2. h. l.*

ad L. Si Conſul. 3. & ſeq.

SUMMARIA.

IN voluntaria jurisdictione poteſt idem ſuſtinere privatam & publicam perſonam. n. 1.

An ergo Nobilis hypothecam conſtituere poteſt in ſuis bonis coram ſuo judicio? 2.

An donationem exceſſivam qvis apud ſe actis inſinuari facere poſſit. 3.

Lim. Reg. niſi cauſa cognitio deſideretur. 4.

1 IN voluntaria jurisdictione idem poteſt ſuſtine-
re perſonam publicam & privatam. Hoc ex-
emplo Notarii, Comitis Palatini hic exemplificat
Bald. idem etiam in judiciali hypothecâ, qvod
Magiſtratus Creditor, conſentiente debitore, ſibi
ipſi poſſit conſtituere hypothecam judicialem &
publ. *Rauchbar. p. 1. q. 24. Carpz. p. 3. c. 3. d. 14.
Hartman. Piſtor. p. 3. q. 9.* Sic nobilis Jurisdicti-
onem habens coram Actis ſui Judicii valide teſta-
ri poteſt. *Hartm. Piſt. p. 3. q. 9. n. 7. Carpz. p. 3.
conſt. 3. def. 14.* ubi tamen monet, tutius adhiberi
2 Scultetum & Scabinos. Sic & nobilem hypothe-
cam qvidem conſtituere poſſe in bonis ſuis allo-
dialibus, ſi ſcilicet coram judicio ſuo id fiat; vel
à ſuperiori confirmari curet, tradit *Berlich. p. 2.
dec. 187.* Licet de eo dubitem. Nam conſtitu-
tio hypothecæ qvam cognitionem cauſæ reqvi-
rit? R. *Berlich. n. 11.* ne unâ re pluribus obligatâ
creditor decipiatur. Sed qvæ cauſæ cognitio?
Ea res jam antea obligata non cognitionis eſt, ſed
3 viſu percipi & in publico libro legi poteſt. Puto
dicendum de donatione, neminem ſuam donati-
onem exceſſivam apud ſe inſinuare poſſe, licet ju-
risdictionem habeat: qvia licet hæc confirmatio
donationis ſit voluntariæ Jurisdictionis, cogni-
tionem tamen cauſæ & forum competens reqvirit,
de qvo alibi, licet aliter *Berlich. d. l. n. 18. Conf. hâc
de materiâ Rauchbarus p. 1. q. 24. Anton. Gabrielius l.
3. com. concl. tit. de Donat. concl. 1. Hartm. Piſtor. p.
4 3. q. 9. Carpz. p. 3. conſt. 3. def. 14.* Limitatur ergò
ſuperior regula, niſi actus cauſæ cognitionem
deſideret. *l. un. §. fin. ff. de offic. conſul.* Et ſic ex
hâc lege probatur, in actu ſolenni, qvo plures
perſonæ reqviruntur, unam duarum vicem ſuſti-
nere poſſe, qvod hic limitatur *Buſius*, niſi aliqvid
abſurdi inde ſeqvatur, & diſerto id jure prohi-
beatur.

ad L. In adoptionibus. 5.
& L. Nam ita. 39.

SUMMARIA.

IN adoptionibus reqviritur conſenſus Patris, non fratrum. n. 1.

Qvoties ex actu aliqvis lædi poteſt; toties citandi omnes, qvorum intereſt. 2.

An filius tacendo in adoptionem conſentire poſſit? 3.

IPſius adoptandi conſenſus tantum reqviritur, 1
ſi ſui ſit Juris; ſi autem in patris ſit poteſtate,
etiam patris reqviritur, ſed non fratrum *L. 6. h. t.
& l. 2. ff. de Natal. reſtit. l. 7. h. t.* Sed ſi aliqvem
qvis qvaſi ex filio nepotem adoptet, filii etiam
conſenſus reqviritur *§. 7. h. t.* ratio *in L.
Nam ita 39. h. t.* ex qvâ hanc regulam 2
colligunt Dd. Qvoties ex actu aliqvis lædi
poſſet, toties ille citandus eſt, cujus principaliter
intereſt. *Marant. in tit. de Citation. p. 6. n. 6.
Umm. ad Proceſs. diſp. 5. n. 40.* Qvod ad actum
Jurisdictionis reſtringit *Rol. à Valle v. 1. conſ. 2.
n. 170.* & hinc fluit citatio generalis & edictalis
omnium, qvorum intereſt. *Oddus in tr. de Reſtit.
qv. 34. Hill. in Donell. lib. 23. c. 2. lit. F.* Circa d.
l. 5. qværitur, & qvidem circa finem, annon ta- 3
citus filii conſenſus; ſi taceat, qvando ſcit, ſe in
adoptionem dari vel legitimari, ſufficiat? *Qvod
ex fine d. L. 5. affirmat Romanus Sing. 594. & ibi
Addition. & Petr. Barboſa ad l. qvæ dotis n. 164. ff.
ſoluto matrim.*

ad L. Cum nepos. 6.

SUMMARIA.

ADoptio extranei in locum nepotis an reqvirat conſenſum filii? n. 1.

Qvid ſi avus nepotem ex filio velit in adoptionem dare? 2.

SI qvis extraneum in locum nepotis vult ad- 1
optare, qvaſi eſſet ex filio natus, ad id neceſ-
ſarius eſt conſenſus filii, ſcilicet ſi nepos mortuo
adoptivo avo debeat in poteſtatem filii recidere
& filio ut ſuus hæres agnaſcatur & ſuccedat: nam
invito filio agnaſci non poteſt. Sed ſi avus ne- 2
potem ex filio velit in adoptionem dare, filii con-
ſenſus non reqviritur. per *§. 7. Inſt. h. t.* qva in re
deſidero æqvitatem, qvod filius ſine ſuo facto
amittat jus, qvod habet eo eventu, ſi pater mo-
riatur, qvod tunc nepos recidat in poteſtatem pa-
tris; qvod eo caſu non continget, qvando ne-
pos in adoptionem datus præſertim adſcenden-
ti, jure novo.

Ad

ad L. Cum adoptio. 7.

SUMMARIA.

IN adoptionibus non reqviritur conſenſus Agnatorum. n. 1.

Argumentum ab adoptione ad legitimationem valet. 2.

1 AGnatorum conſenſus ad adoptionem non reqviritur, qvia Pater eos poterat excludere à ſucceſſione per inſtitutionem alterius hæredis. Unde colligunt Dd ad legitimationem non reqviri conſenſum cognatorum, qvia valet argumentum ductum ab Adoptione vel Arrogatione ad 2 Legitimationem. Et pater naturalis poterat cognatos omnes teſtando vel contrahendo à ſucceſſione repellere. *Franc. de Clapperiis in deciſ. c. 17. q. 2. n. 9. & Cauſa 74. qvæſt. 1. & 2.*

ad L. Qvod ne. 8.

SUMMARIUM.

CUr ad minoris adrogationem reqviratur curatoris autoritas?

CUratoris autoritas reqviritur ad minoris adrogationem *hic & l. fin. C. de Adopt.* qvia arrogatio poſſet eſſe minori damnoſa, ideoqꝫ curator hoc conſiderare debet.

ad L. Etiam cœcus. 9.

SUMMARIA.

COeco adoptare licet. n. 1.

Poteſt etiam eſſe judex, item teſtari. 2.

1 QVæritur an cœcus adoptare poſſit? Videtur qvod non, qvia adoptio fieri debet ex certo judicio; cum autem perſona adoptandi ſit incognita cœco, captioſa videtur adoptio. Sed affirmatur, qvia adoptantur homines non ob pulcritudinem in oculos incurrentem ſed ob dotes animi, ob amorem, ob vinculum ſangvinis &c. qvæ citra viſum deprehenduntur ex fama & 2 ſermonibus &c Sicut etiam cœcus judex eſſe poteſt. *l. 8. ff. de judic.* & cœcus teſtari poteſt, *l. 8. C. qvi teſtam. facere poſſint.*

ad L. Si qvis nepotem. 10. & L. ſi is, qvi. 11.

SUMMARIA.

ADoptatus in locum nepotis non fit ſuus hæres avi unà cum filio. n. 1.

Niſi filius non conſenſerit in adoptionem. 2.

1 AD *l. 6.* dictum eſt, poſſe aliqvem in locum nepotis adoptari qvaſi ex filio natum, qværitur, ſi avus moriatur, an unà cum filio nepos ſit ſuus hæres avi? Videtur qvod ſic, qvia hic videtur finis Adoptionis, præſertim jure veteri ante 2 *legem pen. C. h. t.* Sed negatur, qvia nepos patre vivente non fit Avi hæres ſuus, nam pater præcedit. Sed hoc limitatur in *leg. ſeq.* niſi filius non conſenſerit in adoptionem nepotis juxta *legem. 6.*

ad L. Qvi liberatus. 12.

SUMMARIA.

EMancipatio ſemel facta, citra delictum, licet conſenſus emancipantis & emancipati interveniat, reſcindi neqvit. n. 1.

Qvod tamen ad alia extendi non poſſe declaratur exemplis. 2.

FIlius emancipatus an poteſt redire in poteſtatem patriam, ita ut Emancipatio reſcindatur? 1 Videtur qvod ſic, ſi utriusqꝫ conſenſus interveniat. Sed reſpondetur, ob delictum id qvidem fieri poſſe, ſcilicet ob ingratitudinem etiam invito filio ingrato, ſed citra delictum non: qvia certi modi ſunt, qvibus qvis ſub patria poteſtate conſtituitur, inter qvos non reperitur reſciſſio emancipationis. Sed hoc non poteſt extendi ad alia, 2 Nam v. gr. Matrimonium per ſeparationem diſſolutum poteſt redintegrari re adhuc exiſtente integra. Sed vidua, qvæ per nuptias exierat è poteſtate patris, non revertitur in patris poteſtatem mortuo marito, de qva materia agit *Cephalus conſ. 432. n. 16. etſ. & n. 42.*

ad L. In omni. 13.

SUMMARIA.

PAtriâ poteſtate per emancipationem filii naturalis finita, non ceſſat omnis effectus filiationis. n. 1.

Secus ſi adoptivus filius emancipetur. 2.

Filia tamen vel neptis adoptiva, licet emancipata, in uxorem duci neqvit. 3.

Ceſſante cauſa finali, non impulſiva, ceſſat effectus. 4.

PAtria poteſtate per Nuptias adqviſita & per 1 emancipationem finita, non finitur omnis effectus filiationis ratione dignitatis paternæ, item ratione ſucceſſionis, ſed qvid, ſi qvis ſit Adopti- 2 vus filius & emancipetur, an deſinunt omnes effectus? qvod affirmatur, nam adoptio eſt vinculum juris civilis, qvod per aliud remedium juris civilis ex aſſe poteſt tolli. Sed alibi excipitur 3 filia vel neptis adoptiva, qvæ licet emancipata ſit, in uxorem duci non poteſt ob pudorem naturalem *l. 55. ff. de Ritu nupt.* Notat hic *Gl.* diſcri- 4 men inter cauſam finalem & impulſivam, qvod illa ceſſante ceſſet effectus, aliud verò in hâc, de qvo vide *l. 25. C. de jure dotium. & Everb. in loco top. 80. & Barb. locupl.*

ad L. Sed etiam. 14.

SUMMARIUM.

FIlio adoptivo emancipato, an nepos in familia avi adoptivi conceptus & natus retineat ejus dignitatem & alia jura?

ADoptavit qvis Titium, hic cum conſenſu patris nuptias contrahit & progenerat in familia adoptivi parentis Cajum. Hic Cajus eſt ne-

posAvi adoptivi. Sed pone Titium fuiſſe emancipatum, an nepos retinet dignitatem & alia jura avi Adoptivi? Videtur qvod ſic, qvia hic conceptus & natus eſt in familia Avi, ergo hic aliqvale vinculum naturale videtur concurrere. Sed negatur, nam hic Cajus nullum jus habet in juribus Avi, niſi per vinculum civile, ſcilicet patris adoptione, ergo hoc ſoluto ceſſat effectus in nepote.

ad L. Si paterfamilias. 15.

SUMMARIA.

Effectus arrogationis ratione adoptivi parentis. num. 1.

Caſus regulæ: Qvod qvis non poteſt facere tanqvam ipſe, id poteſt facere tanqvam alius. 2.

Ejusq; limitatio. 3.

Arrogatio reqvirit cauſæ cognitionem & qvalem. 4.

Matrimonium qvare favorabilius adoptione? 5.

Secundæ nuptiæ certo reſpectu ſunt odioſæ & favorabiles. 6.

An qvis plures arrogare poſſit, & an alienum Libertum? 7.

Pater adoptivus debet eſſe ætate major adoptando, & cur? 8.

1 IN principio agitur de Arrogando. Si qvis ſui
juris velit adrogari, tunc non tantum ipſe tranſit in poteſtatem adoptivi parentis vel Arrogatoris, ſed etiam liberi ejus, qvos in poteſtate ſua habet, & qvi fortè in bello capti poſtliminio redeunt, & qvi adhuc in utero ſunt, & omnia ejus bona adqviruntur Arrogatori. Unde etiam teſtamentum ejus fit irritum. *l. 11. §. ult. ff. de Bon. poſſ.*
2 *ſec. tab.* In §. 1. habetur hæc ſpecies facti: Habebam duos filios & ex ſecundo nepotem, volo hunc nepotem adoptare qvaſi ex primo filio natum, qværitur, an poſſim? Videtur qvod repugnet natura. Sed affirm. ſi eum prius emancipem, & poſtea adoptem, qvaſi ex primo filio natum. Qvia hoc non facerem ut avus, ſed ut qvivis extraneus; unde ſolent probare hanc regulam: qvod qvis non poteſt facere tanqvam ipſe, id poteſt facere
3 tanqvam alius, qvam regulam hic limitat *Bartolus*, niſi veniat contra fidem datam in Contractum
4 vel ex conjunctione perſonæ. In §. 2. reqviritur in arrogatione cauſæ cognitio in ſpecie ſuper ætate, an ſit major 60. annis: nam minor 60. annis potius generationi prolis incumbere debet, niſi morbus aut valetudo impediat, aut perſona arro-
5 ganda ſit conjuncta. Unde colligitur matrimonium eſſe favorabilius adoptione, utpote per qvod Reſpublica multiplicatur incolis. Ideoqve ſecundæ nuptiæ, licet ratione liberorum prioris matrimonii, ſi qvi ſint, odioſæ ſint, in ſe tamen
6 & ob utilitatem Reip. favorabiles ſunt. Ideoq; homines potius alliciendi ſunt ad ſecundas nuptias in Domino contrahendas, qvàm deter-
7 reri. In §. 3. prohibetur qvis plures arrogare, ne ſpes adoptivorum liberorum deminuatur, niſi juſta cauſa v. gr. opes vel plures ſint cognati pauperes vel conſilii indigi, nec 2. aliqvis alienum libertum arrogare poteſt, ne patrono ejus præjudicetur. *l. 1. §. 2. ff. ſi qvis à parente manumiſſus.*
Pater adoptivus etiam debet eſſe ætate major ad- 8
optando, cujus ratio eſt *in l. ſeq.* qvia Adoptio naturam imitatur. Et ſanè ridiculum eſſet, ſi juvenis à ſene pater vocaretur.

ad L. Adoptio .16.

SUMMARIUM.

Qvi adoptare poſſit & qvi non?

QVi non poſſunt generare, non etiam poſſunt adoptare, ut Eunuchus, minor adoptando adoptans, Fœminæ *§. 4. J. h. t. & §. 10. J. Eodem.* Et qvibus potentia generandi in perpetuum ademta. Collige, Legem naturam imitari. *Dn. Tabor. in axiom. Barb. l. 10. c. 10. ax. 21. conf. Franc. Pont. conſ. 53. n. 29. & Leonis. conſt.*

ad L. Nec ei permittitur, 17.

SUMMARIA.

REqviſita circa arrogationem attendenda. n. 1.

Alienæ hæreditatis ſpes in jure non eſt probabilis. 2.

HIc habentur ea, qvæ in arrogatione impube- 1
ris attendi debent (1.) cauſæ cognitio, an cauſa arrogationis ſit probabilis, nec ſiniſtra ſit ſuſpicio malitiæ, v. gr. Tutor nondum redditis rationibus minorennem adhuc adultum adrogare neqvit, qvia poſſet ideò fieri, ut ſubtrahat ſe rationum redditioni, qvæ eadem cauſa in nuptiis militat. Hic poſſet eſſe cauſa turpis, ſi qvis puellam vellet adrogare, ut forte ejus copiam habeat turpem. Sed prius declaratur §. 1. niſi Tutor eſſet proximus ſangvine junctus & qvaſi patris loco, nam vinculum ſangvinis & ætas adoptantis ſiniſtram opinionem excludunt. Attendi debent (2.) Facultates arrogantis & arrogati, an expediat arrogando arrogatio, an forte inhiet adoptans bonis adoptandi, vel ſe liberet à redditione rationum, vel an forte ideò, ut evertat Teſtamentum patris pupilli, in qvo pupillariter aliqvis pupillo ſubſtitutus eſt, qvia ita tertio præjudicaretur, nam pupillus, cui aliqvis ſubſtitutus, hæredem habere ex Teſtamento neqvit, ſi ſit arrogatus. Nam Teſtamentum, in qvo ſubſtitutio pupillaris, eſt pupilli Teſtamentum interpretatione juris. Qvod tamen non eſt præſumendum in Cognato vel tali viro, cujus innocentia perſpecta eſt per §. 4. *h. t.* Demum §. *ult.* agitur de ſatisdatione, de qva lege ſeqvente. (3.) Ætas, annon expediat potius liberis generandis operam dare. (4.) an liberos jam habeat, qvorum ſpes facilè diminuenda non eſt.
Unde probatur, licet ſpes alienæ hæreditatis non 2
ſit probabilis, vel in jure conſiderabilis, ſecus in hæreditate paterna, ubi liberi habent ſpem conſiderabilem. *Baldus l. 11 poteſt. ff. de Adqvir. hæredit. & ibi Jaſon. & Tiraq. de primogen. q. 40. n. 96.*

Ad

ad L. Non aliter. 18. & L. His verbis 19. & L. Hæc autem. 20.

SUMMARIA.

ARrogator impuberis debet ſatisdare de bonis reſtituendis, ſi arrogatus impubes deceſſerit, non ſi pubes, & qvare? n. 1.

Qvid ſi arrogator ſimpliciter ſine ſatisdatione, vel planè non promiſerit? 2.

1 ARrogator impuberis debet ſatisdato promittere, ſi arrogatus impubes deceſſerit, qvod bona ejus velit reſtituere proximis cognatis, vel his, ad qvos ea res pertinet v. gr. ſubſtitutis pupillo, vel legatariis, vel ſi cui libertas relicta poſt mortem pupillis. *l. 10. h. t.* Nam per Adrogationem evaneſcit Teſtamentum pupilli factum à patre: Ideoq; etiam, qvæ in Teſtamento relicta, evaneſcunt. Sed per ſatisdationem relicta confirmantur & conſervantur. Sed cur non poſt pubertatem, nam & tunc decedens impubes ad arrogatorem transfert? R. tunc potius facto pupilli amittunt ſucceſſionis jura, cum pubes potuerit emancipationem petere causâ cognitâ. *L.*
2 *nonnunqvam. 32. h. t.* Si autem ſatisdatio fuerit omiſſa & non præſtita, fingitur hæc in favorem pupilli, & inde datur actio utilis, *per l. 19. h. t.* qvod intelligunt nonnulli, ſi ſimpliciter promiſerit ſine fidejuſſore. Vid. *Alphanus collect. 518. Conſ. in rep. l. 1. ff. de ſtipul. Prat. vol. 6. rep. juris* Sed melius generaliter intelligitur, ſive arrogator hoc ſimpliciter promiſerit ſine ſatisdatione, ſive promiſſio ea planè non facta. Ergo ſic tacita hic ſtipulatio, in favorem non tantum eorum, ad qvos ea res pertinet, ſed ipſius etiam pupilli, nè ejus vita inſidiis exponatur, ſi ad ſe ſciret ejus bona ex aſſe perventura Arrogator.

ad L. Nam & fœminæ, 21.

SUMMARIUM.

Cur fœminæ arrogari poſſint?

QVæritur hic: an fœminæ arrogari poſſint? Ubi ratio dubitandi vel ea eſt, qvod olim in Comitiis fieret adoptio, qvorum communionem non habebant fœminæ. *Hell. in Don. l. 2. c. 23. lit. G.* vel qvod finis adoptionis eſſet propagatio familiæ, qvæ per fœminas non fit. Sed ratio decidendi, qvia poteſt eſſe favorabilis & utilis fœminæ adrogatio.

ad L. Si Arrogator, 22.

SUMMARIA.

ETiam hæredes arrogatoris debent bona reſtituere arrogati impuberis defuncti hæredibus. num. 1.

Lucrum, qvod defertur non ut hæreditas, transmittitur etiam ſine agnitione. 2.

An præter qvartam poſſit Arrogator ſubſtituere arrogato? 3.

Qvarta hæc qvomodo computanda? 4. & 5.

ET licet poſt mortem arrogatoris mox dece- 1
dat impubes arrogatus, hæredes tamen arrogatoris tenentur reſtituere bona arrogati, & qvartam; ubi præſupponendum eſt, impuberem fuiſſe exhæredatum, vel in minimâ parte inſtitutum.
Vid. Bach. ad tit. præc. n. 17. Unde colligunt, lu- 2
crum qvod alicui defertur non ut hæreditas, etiam ſine agnitione transmitti. *Gail. lib. 2. obſ.*
120. in f. & 131. in fin. Præterea arrogator non 3
poteſt ſubſtituere arrogato pupillariter præter qvartam, qvam ab arrogatore expectat, ultra verò non, ne qvidem per fideicommiſſum; & ſic appellatione liberorum non ſemper veniunt adoptati. *L. ſi ita qvis. 51. §. 1. de legat. 2. conf. notata infrà ad l. 10. §. 6. de Subſt. Gail. lib. 2. obſ. 136. n.*
13. Fuſar. tr. de Subſtit. qv. 316. Hæc qvarta eſt 4
arrogati legitima, ſi arrogator aliqvando ipſum ſine cauſa emancipet aut exhæredet, & eſt qvarta legitimæ, qvæ alias ipſi deberetur, non verò qvarta omnium bonorum arrogatoris, ne melioris conditionis ſint adoptivi, qvàm naturales
liberi. Et ſi contingeret, ut qvis *habens 4. liberos* 5
naturales causâ cognitâ ob vinculum ſangvinis adoptet duos, qvomodo hi qvartam omnium bonorum habere poſſent ſine injuria naturalium? Nec obſtat, qvod hæc dicatur qvarta bonorum; nam regulariter non adoptant, niſi orbi; & legitima liberorum etiam alias qvarta bonorum dicitur. *l. 6. de inoff. Teſt. vid. Bach. in Tract. d. 2. th. 9. lit. C. Zæſius ad h. t. n. 11.*

ad L. Qvi adoptionem, 23.

SUMMARIA.

ARrogatio vel adoptio plena tribuit jus agnationis, non cognationis. n. 1.

Nuptiæ inter fratrem adoptatum & filiam naturalem qvare prohibitæ? 2.

QVæritur, an Adoptio tribuat jus agnationis 1
& cognationis? Reſp. affirmando de illa, non de hac: nam cognatio eſt vinculum juris naturalis, ſeu eſt vinculum ſangvinis, & per nativitatem conſtituitur. Sed jus Agnationis eſt vinculum juris civilis, qvod tribuit adoptio, ſi ſit arrogatio, vel ſi in ſpecie ſit Adoptio, & fiat ab
Aſcendente juxta diſtinctionem *leg. pen. C. h. t.* Un- 2
de adoptatus non fit cognatus uxori vel Matri adoptantis, ſed qvia filia adoptantis in familia eâdem eſt, adoptatus fit agnatus, ita ut etiam inter fratrem adoptatum & filiam naturalem nuptiæ ſint prohibitæ.

ad L. Neqve abſens, 24.

SUMMARIUM.

An & cujus conſenſus reqviratur in arrogatione?

COnſenſus Arrogantis & arrogati ad arrogationem neceſſarius eſt & diſſentiens arrogari non poteſt, ſicut etiam in arrogatione impuberis tutoris conſenſus neceſſarius. *l. ult. C. de Author. tut.*

ad L. Poſt mortem. 25.

SUMMARIA.

REgula: Nemo poteſt factum ſuum impugnare, declaratur exemplo. n. 1.

Niſi factum favore tertii prohibitum. 2.

Eadem limit. Qvænam vera ratio decidendi in hac lege? 4.

Præſumtio fraudis eſt, ſi qvis litem differat, & cum hæredibus ignaris litiget. 5.

Agnatus in feudi oppignorationem conſentiens tenetur, qvamvis Domini conſenſus non ſeqvatur. 6.

Ex eo, qvod qvis improbavit, an intentionem ſuam probare poſſit? 7.

Cur per alium adoptare vel arrogare non liceat? 8.

1 PAter contra emancipationem à ſe factam & di-
uturnitate temporis roboratam venire non
poteſt, præſertim ſi factum non ſit prohibitum,
nam emancipare ſine ſolennitate non eſt prohibi-
tum. Unde nata regula: Nemo poteſt ſuum fa-
ctum ipſe impugnare. *Tiraqvel. in l. ſi unqvam.*
verbo revertatur. n. 406. Ax. Barb. lib. 6. c. 3. n. 24.
ubi plurimi citantur. ſed potiſſima limitatio eſt,
2 niſi factum favore tertii prohibitum; nam tunc
reperiuntur textus, qvod qvis factum proprium
impugnare poſſit. *Panorm. in c. 6. X. de rebus*
Eccl. non alien. n. 4. & 12. Tuſchus concl. 509. lit. P.
Fuſar. de Subſt. q. 717. n. 2. conf. Petr. de Bella perti-
3 *ca repet. ad h. l.* Et multò magis qvis propri-
um factum impugnare poteſt, qvando prohibitio
alienationis ad publicam utilitatem facta. *Pet.*
Peckius in c. qvæ contra. 69. de R. J. l. 6. n. 9. Sed
in hac Lege ſpecialior videtur ratio decidendi.
4 Licet pater poſſit vivente filia emancipationem
impugnare. *L. 2. C. ſi adverſus rem judic.* ſecus ta-
men eſt mortua filia: nam videtur malitioſè diſtu-
liſſe litem poſt mortem filiæ, ut objiceret ejus hæ-
redibus de facto ita non informatis. Et hunc ſen-
ſum commendat *Petr. Barboſa in l. 35. n. 19. ff. ſo-*
5 *luto matr.* Unde hæc Lex notabilis eſt, qvod
ſit præſumtio fraudis, qvando aliqvis litem dif-
fert poſt mortem alicujus, ut cum hæredibus li-
tigaret ignaris; qva malitia hodiè ſæpè apparet,
ſed non ſemper attenditur; deberet actor rationẽ
dilationis exprimere. Et hunc ſenſum ſvadent ver-
ba initialia legis *poſt mortem.* Ergo duplex ratio
decidendi (1.) Qvod ipſe emancipârit; & (2.) qve-
relam poſt mortem filiæ diſtulerit. Ex hoc textu
probabilis redditur ſententia *Rauchbari p. 1. q. 45.*
6 Qvod agnatus conſentiens in feudi oppignoratio-
nẽ teneatur, licet conſenſus Domini non ſeqvatur,
nam Agnatus, ſi feudũ ipſi obveniat, contra ſuum
factum venire neqvit, & accedit *c. Titius & ibi Dd.*
ſi de feudo defuncti. & exceptio defectus dominici
conſenſus eſſet exceptio juris tertii. Domini
conſenſus & Agnatorum conſenſus ad diver-
ſa tendunt, ille obligat directum dominium
& feudi ſubſtantiam, hic fructus ſolum, ſi ſibi ape-
riatur feudum. Ex qvibus rationibus facilè cor-
ruunt contraria argumenta *Carpzovii p. 2. c. 46.*
def. 9. & l. 4. Reſp. 68. & p. 2. dec. 176. Poteſt etiam 7
qvis ex eo ſuam intentionem probare, qvod im-
probavit, ſi id faciat per modum exceptionis, &
ita deſtruendo. *Petr. Peckius ad c. 38. de R. J. l. 6.*
n. 5. Dd. hic. Subjicitur hic qvod nemo per alium 8
poteſt adoptare vel arrogare, qvia actus legiti-
mus & ſolennis eſt.

ad L. Qvem filius. 26.

SUMMARIUM.

NEpos à filio emancipato adoptatus non fit avi agnatus.

FIlius meus emancipatus adoptat te, an tu ſis nepos meus? Negatur, qvia filius meus non amplius eſt in familiâ meá, ergo per eum nemo fieri poteſt mihi agnatus per *l. 23. h. t.*

ad L. Ex adoptivo. 27.

SUMMARIUM.

NEpos ex filio adoptato poſt adoptionem, non antenatus, eſt in poteſtate avi adoptivi.

DE eo, qvi ex filio adoptato naſcitur, qværitur: an ſit in poteſtate avi adoptivi & pro nepote habendus ſit? qvod affirmatur, ſi natus ſit poſt adoptionem, nam qvi natus eſt ante adoptionem in familia patris naturalis potuit ab avo naturali retineri, dato in adoptionem filio.

ad L. Liberum arbitrium. 28.

SUMMARIUM.

FIlius poteſt in adoptionem dari, ut & emancipari, retento in poteſtate nepote, & contra.

AGit hæc lex de emancipatione liberorum: nam dictum in lege præcedenti, qvod poſſit avus naturalis filium in adoptionem dare retento in familia nepote. Ergo hic qværitur, an poſſit pater emancipare filium retentum in poteſtate nepote vel contra? Et videtur qvod non, qvia non debet ſeparari pater & filius, qvod hic fieret. Sed utrumqꝫ affirmatur, qvia avus hoc ſuo jure facere poteſt.

ad L. Si Pater. 29.

SUMMARIA.

PAter vel nutu in adoptionem filii conſentire poteſt. n. 1.

Ubi conſenſus pro ſolennitate reqviritur, ſufficit nutus ejus, qvi fari non poteſt. 2.

PAter conſenſum ad filium in adoptionem 1
dandum etiam tacitè præſtare poteſt nutu &
ſignis, ſi loqvi non poſſit. Ex qvo *Tiraqvel. ad*
LL.

LL. Connub. gl. 7. numer. 16. deducit, etiam Tutorem autoritatem interponere poſſe nutu, ſi fari non poſſit; idem in matrimonio contrahendo, idem et-
2 iam in juramento præſtando. *Tiraq. d. l. n. 18. & 19.* & in genere, ubi conſenſus pro ſolennitate requiritur, ſufficit nutus ejus, qui fari non poteſt.

ad L. Et qvi uxores. 30.

SUMMARIUM.

Uxorem non habens qvare poſſit adoptare filium?

QVæritur: an, qui uxorem non habet, poſſit adoptare filium? Videtur quod non, quia adoptio naturam imitatur, ſed ſine uxore nemini naſcitur filius. Sed affirmatur, quia ſufficit, quod habere poſſit uxorem. Nam Lex ſupplet naturam, quæ non eſt in actu, non autem eam, quæ non poteſt eſſe, ut ex *l. 2. §. 1.* loquitur hic *Ant. Faber in ration.*

ad L. Non poteſt Filius. 31.

SUMMARIA.

PAter qvando cogi poſſit, ut liberos emancipet. n. 1.
Hodiè liberantur liberi à pot. Patr. per ſeparatam œconomiam 2. & nuptias. 3.
Soluto matrimonio non reviviſcit Patria poteſtas. 4.

1 PAter non poteſt compelli, ut filium vel filiam emancipet; niſi (1.) peccandi neceſſitatem liberis imponat. *L. 10. C. de Epiſc. Audient.* aut (2.) pejus tractet contra officium paternum *L. ult. ff. ſi à patre qvis manum.* (3.) aut legatum ſub conditione hac (ſi emancipet) relictum acceptet. *L. 92. ff. de Cond. & demonſtr. P. Buſius hic. Farin. quæſt.*
2 *144. numer. 53.* Sanè moribus noſtris liberi liberantur à patria poteſtate per ſeparatam Oeconomiam. *Dn. Struvius ad tit. de Adopt. th. 68. Sichard. ad Rubr. Cod. qvi admitti. num. 7. Colerus deciſ. 41. num. 8. Joh. à Sande l. 2. tit. 7. def. 6. & qvos refert Dn. Mevius ad Jus Lubec. l. 1. tit. 3. numer. 24. Zep-*
3 *perus de Codicil. l. c. 5. num. 31.* Similiter & nuptiæ diſſolvunt patriam poteſtatem de conſvetudine, de qua teſtatur *Hering. de fidej. c. 7. num. 621. & alii relati à Dn. Mevio d. l. numer. 25.* quatenus ſcilicet hæc emancipatis liberis utilis; nam ſi eſſet inutilis, haberentur pro ſuis, quia tranſmittunt hæreditatem paternam, præteriti dicunt Teſtam. nullum.
4 *Joh. à Sande d. t. 7. def. 5.* Semel etiam diſſoluto matrimonio, diſſoluta patria poteſtas non reviviſcit. *Tiraq. de LL. Connub. gl. 3. n. 1. Dn. Mev. d. l. n. 26. Joh. à Sande d. d. 5.*

ad L. Nonnunqvam. 32. & L. & ſi pubes 33.

SUMMARIA.

FIlius arrogatus impubes auditur, ſi probaverit pubes factus, ſibi inutilem eſſe arrogationem. num. 1.
An vitricus privigni tutor eſſe poſſit? 2.

SI impubes arrogatus, pubes factus probaverit, ſibi inutilem eſſe adoptionem, poteſt liberari à patriâ poteſtate. Imò ſi minor arrogatus poſteà læſionem probet, reſtituendus eſt. *l. 3. §. 6. ff. de Minor.* Eſt alia cauſa extorqvendæ emancipationis, ſcilicet, ſi quis agnovit legatum eâ conditione ſibi relictum, ut liberos emanciparet. *L. 92. ff. de condit. & dem.* licet abſolutè hoc imponi non poſſit. *L. 114. §. 8. de leg. 1.* 1

Ad §. Imperator 1. Vitricus privigni tutor non quidem facilè dandus, interdum tamen cauſâ cognitâ id permittitur. *Finckelth. obſerv. 53. per totam.* 2

ad L. Qvæſitum. 34.

SUMMARIA.

SI qvis filium ſuum adoptandum dederit Titio ſub conditione, ut eundem mihi poſt triennium denuò adoptandum det, an ex hoc pacto detur actio? n. 1.
Jus filiationis & adoptionis à Salvatore noſtro non ad tempus, ſed in perpetuum nobis qvæſitum. 2.

DEdit quis filium ſuum adoptandum Titio, ſub hâc conditione, ut eundem filium adoptivum mihi poſt triennium denuo adoptandum det, quæritur an vel mihi, vel adoptivo filio, vel patri detur ex hoc pacto actio? Videtur quod ſic, quia pacta ſervanda ſunt, ſed negatur, quia adoptio eſt actus legitimus, qui diem vel conditionem non admittit *l. actus legitimi 77. de Reg. jur.* nec igitur ad tempus filius conſtitui poteſt. Dum hæc ſcribo tempore quadrageſimali, incidit mihi ſummum beneficium à Salvatore noſtro nobis præſtitum, dum titulo oneroſiſſimo morte ſua acerbiſſima jus filiationis & adoptionis nobis peperit, non ut ad triennium, nec in hoc ſolum ſeculo, ſed ut in æternitate hoc jure frueremur, modò dignos adoptione nos exhibeamus. Hæc de tempore monui, Lector boni conſulat! 1 2

ad L. Per adoptionem. 35.

SUMMARIA.

ADoptio auget dignitatem, non minuit. n. 1.
Doctor, qvi eſt Notarius publicus, poteſt inſtrumenta publica conficere. 2.

ADoptio non minuit dignitatem, ſed auget. 1
Hinc colligitur, majorem dignitatem ſupervenientem non tollere jura perſonæ priſtina.
Hinc Notarium publicum poſtea Doctorem crea- 2
tum poſſe adhuc inſtrumenta publica conficere, deciſum refert *Berlich. p. 1. deciſ. 27.* Sic Nobilis ſangvine, ſi à plebejo adoptetur, non ob id nobilitatem ſangvinis amittit; & à non nobili genitus, non tamen fit nobilis natu. *Cujac. ad L. 13. h. t. & Dn. Struv. hic th. 65.*

ad L. Emancipari. 36.

SUMMARIUM.

U*Bi actus voluntariæ juriſdictionis exerceri debeat ?*

ACtus Juriſdictionis voluntariæ quovis loco, idoneo tamen & honeſto, imò loco judicii, licet ratione perſonarum incompetentis, exerceri poſſunt, imò etiam extra territorium. *l. 2. ff. de off. Proconſ. Don. l. 2. c. 26. lit. H. Covarr. lib. 3. Reſol. c. 20. n. 8. Matth. Steph. de Juriſd. lib. 1. l. 13. n. 5. Cujac. ad l. 18. Julii Pauli: tomo. 1.*

ad L. Adoptare. 37.

SUMMARIA.

I*N locum nepotis an adoptare liceat, etſi quis filium non habeat, & quæ hujus adoptionis utilitas? num. 1.*

An Filium adoptatum emancipatum readoptare liceat? 2.

1 QVæritur 1. an te poſſim adoptare in locum
nepotis, ſi filium non haberem, & videtur,
quod non, quia Adoptio naturam imitatur, quæ
non patitur, ut quis nepotem habeat ſine filio. Sed
affirm. quia ſufficit, quod filium habere poſſit. Sed
quæ utilitas hujus adoptionis, quod non in filium,
ſed nepotem adoptavit? Reſp. id forte poterit
2 placere, ſi filium habuit. Adoptatum filium e-
mancipatum readoptare non licet, diſplicuit enim
nimia inconſtantia & variatio adoptantis. Se-
cus in naturali patre emancipante & adoptante,
quia tunc redditus videtur. *per l. 41. h. t. Bach. ad
tit. prac. num. 7.*

ad L. Adoptatio. 38.

SUMMARIA.

A*Doptio non ritè facta à Principe confirmari poteſt, citatis illis, quorum intereſt. n. 1.*

Quomodo Princeps ſupplere poſſit ſolennitates? 2.

1 QVando adoptio non rite eſt facta, tunc à Prin-
cipe confirmari poteſt, ſi citentur illi, quorum
2 intereſt, ut in *l. ſeqq.* dicitur, nam Princeps poteſt
ſupplere ſolennitates, modò ſubſtantialia negotii,
quod in conſenſu conſiſtit, adſint.

ad L. Nam ita. 39.

SUMMARIA.

R*E inter alios actâ, citari debet is, cujus intereſt. num. 1.*

Quod duobus modis limitatur. 2.

1 LIcet inter alios negotium geratur, omnis ta-
men, qui habet intereſſe & ex actu eo lædi
poſſet, citandus eſt. *Marinta p. 6. tit. de citat. n. 2.
& quos refert Hilliger. ad Don. lib. 23. c. 2. lit. B.* v.
gr. quando arrogatio confirmanda, citandi ſunt a-
gnati, quorũ intereſt, alii non: cum inſtrumentum
antiqvum reficiendum, vel copia fide digna de-
ſcribenda. Niſi primò, id principaliter eum non 2
tangat, ſed per conſequentiam. *Dd. refert Hill. d. l.*
Deinde limitatur iſta regula in hoc textu, ſi abſens,
etiam ſi præſens eſſet, actum tamen impedire ſuâ
contradictione non poſſet, licet maximè proteſta-
retur. *Gail. l. 2. obſ. 142. n. 2. plures citans. Rol. a Valle lib. 1. conſ. 2. n. 177.*

ad L. Adrogato. 40.

SUMMARIA.

A*N qui adoptatur, cum ſua prole tranſeat in poteſtatem adoptantis? n. 1.*

Quot annis adoptans debeat eſſe ſenior adoptando? 2.

Spado cur arrogare poſſit? 3.

I*N princ.* agitur de ea quæſtione, an qui adopta- 1
tur, cum ſuâ prole etiam tranſeat in poteſtatem
Adoptantis? Et diſtinguitur inter arrogatum in
ſpecie, & inter adoptatum in ſpecie. Si quis
ſui juris ſe det arrogandum, tranſit cum ſuâ prole
in poteſtatem Arrogantis. Sed ſi pater ſuum fi-
lium adoptandum det mihi, poteſt nepotes ex eo
filio natos in ſua poteſtate retinere, quod planum
eſt. *In §. 1.* agitur de ætate arrogandi. Dictum 2
ſupra, quod Adoptans debeat eſſe ætate major a-
doptando. Sed hic quæritur: quot annis debe-
at eſſe ſenior? Et videntur 14. anni ſufficere, quia
id tempus ad generandum aptum eſt; ſed reſpon-
detur, 18. annos, qui plenam conficiunt puberta-
tem, requiri, quia in generatione natura requiri-
tur & judicium. Sed in adoptione ſolum judi-
cium, ideoq; plus temporis requiritur ex *Ant. Fa-
bro Hill. ad Don. l. 2. c. 22. lit. E.* *In §. 2.* agitur de 3
Spadone, quod arrogare poſſit non obſtante im-
pedimento corporis, quia hoc vitium arte tolli po-
teſt & tempore mutari *Donell. d. c. 22.* ſufficit enim
qualiscunq; potentia, quæ quandoq; in actum de-
duci poſſit *Hill. d. C. 22. lit. C.* nam & Spado uxo-
rem ducere poteſt *l. 39. §. ult. ff. de jure dotium.*

ad L. Si pater. 41.

SUMMARIA.

S*I Avus filium emancipatum vel in adoptionem datum, retento in poteſtate nepote, iterum adoptet, an nepos deſinat eſſe agnatus? n. 1.*

Quid ſi Avus moriatur, an nepos prædicto caſu recidat in poteſtatem ſui parentis? 2. & 3.

EMancipavi filium, retento in poteſtate mea 1
nepote ex eo filio, poſtea verò filium adopto,
quod pater naturalis facere poteſt (ſecus in ado-
ptivo *l. 37. h. t.*) vel do filium meum in adoptionem
tibi, retento nepote, poſtea eum filium mihi reddis
in adoptionem, utroq; caſu nepos deſiit eſſe agna-
tus jure veteri, ſed poſt *l. pen. C. h. t.* tantum in primo
caſu. Quæritur autem: an quaſi reviviſcat hoc 2
jus,

jus,ut ſi moriar,filius meus in familiam ac poteſtatem ſui parentis ac mei filii reverti recidat, quod factum fuiſſet, ſi filius in poteſtate mea manſiſſet. Quod videtur dicendum, quia filius reverſus videtur omnia jura filii priſtina recuperare. Sed negatur, quia filius adoptatus eſt ut extraneus, & nepos ſemel conſecutus eſt per emancipationem patris, ut in ejus poteſtatem non recidat. Nec obſtat *l. 23. ff. de liberis & poſth.* quia redditus vi-
3 detur filius ſed citra præjudicium alterius. Aliud vero hodie dicendum videretur, ſi filius extraneo daretur adoptandus per *d. l. pen.* item, ſi quis ob dignitatem liberetur patria poteſtate *Novell. 81. cap. 2.*

ad L. Etiam infantem. 42.

SUMMARIUM.

INfans poteſt dari in adoptionem, aliud in arrogatione.

INfans an poteſt dari in adoptionem? Vid. quod non, quia ipſius nullus eſt conſenſus. Sed affirmatur, quia authoritas patris, cujus optimum conſilium præſumitur, ſupplet conſenſum infantis. Sed aliud in Arrogatione videtur *Martius in Dig. 1. tit. adoptiv. 4.*

ad L. adoptiones. 43.

TAntum dicit, quod in locum nepotis poſſit aliquis adoptari, de quo ſupra & quidem quaſi ex filio etiam ſpurio.

ad L. Si is, qvi. 44.

SUMMARIUM.

AN nepos, qvem avus filium naturalem habens adoptavit, cum ejus filii liberis jus fraternitatis & agnationis conſeqvatur?

QVæritur: ſi aliquis habens filium naturalem, in locum nepotis aliquem adoptaverit, an habeat cum ejus filii liberis jus fraternitatis & agnationis? Et diſtinguitur, utrũ ille ſimpliciter fuerit adoptatus in locũ nepotis, non in ſpecie ex illo filio. Illo caſu poteſt fieri adoptio, quaſi ex filio, qvẽ habere poſſum in futurum vel ex filio incerto per *l. praeced.* & eo caſu neganda eſt quæſtio, ſed hoc caſu affirmanda.

ad L. Onera. pen.

SUMMARIUM.

AN propter officium ab arrogato vel adoptato geſtum vel aliam adminiſtrationem negotiorum pater teneatur?

QVi arrogatus vel adoptatus eſt, ſuſtinuit quædam onera, v. gr. ex contractu vel officio geſto vel ex alia adminiſtratione negotiorum, an ea onera pertineant ad Patrem adoptivum? Quod affirmat hic & *l. 42. ff. de peculio* licet diverſæ ſint de hac *l. 42.* ſententiæ. Et ſic pater tenetur ſatisfacere pro filio adoptivo, aut miſſionem pati in bona filii adoptivi illata. De quo *Barb. in protu ad tit. 6. Rubr. de Effect. n. 6. p. 227. & ſeqq.*

ad L. In ſervitute. ult.

SUMMARIA.

Filius in ſervitute conceptus & natus & poſtea manumiſſus poteſt a patre itidem manumiſſo arrogari, arrogatus tamen non cenſetur ingenuus. n. 1.

Unio prolium qvid ſit? 2.

QVidam ſervus genuit ex contubernio filium, 1
poſtea uterq; manumittitur; quæritur 1. an pater poſſit filium in ſervitute conceptum & natum arrogare? 2. an arrogatus videatur ingenuus quaſi a libero genitus, prius affirmatur, quia id lege nulla prohibitum. Poſterius negatur, quia non verè ex libero natus. Cognata Adoptioni
eſt Unio prolium, quæ eſt liberorum hinc inde 2
facta Adſumtio, qua liberi prioris matrimonii (ſive mariti & uxoris ſive alterutrius) & poſterioris, quaſi ex iisdem parentibus omnes nati eſſent, cauſa cognita coram Magiſtratu ordinario præſentibus Tutoribus, Curatoribus & Cognatis liberorum de commodo liberorum teſtantibus exæquantur, de qua materia *Dn. Koppen l. 1. obſ. 55.* & in peculiari tractatu *Jac. Riccius & alii.*

TITULUS VIII.
De Diviſione Rerum & Qvalitate.

Ad L. Summa. 1.

SUMMARIA.

APud Hollandos Eccleſiæ non ſunt divini juris, ſecus apud nos. n. 1.

Res hæreditariæ ratione poſſeſſionis ſunt in nullius bonis. 2.

Qvid ſint res communes, publicæ, univerſitatis. 3.

1 COntinetur hic diſtinctio rerum, quod aliæ ſint Divini Juris, aliæ humani; ſed obiter notetur, *qvod Grœnvveger ad §. nullius. Inſt. h. t. notet*, apud Hollandos, Seelandos, Eccleſias non eſſe divini juris, nec ſacras, ſed humani. Ego id in medio relinquo; apud nos certè adhuc divini juris ſunt. Conſecrantur mandato Principis à Conſiſtoriis vel Superintendentibus, & cauſæ circa ædificia Eccleſiaſtica ſunt conſiſtoriales; quia ad curam Epiſcopi pertinent. *c. qvidam. 10. c. 18. qv. 2. & can. Eccleſ. 8. de Conſecrat. diſt. 1. Carpz in Juriſpr. conſiſt. l. 2. def. 334.*
Deinde dicitur, res hæreditarias nullius in bonis 2
eſſe; quod intelligo ratione poſſeſſionis, non dominii aut juris, nam ſic in bonis ejus, qui hæres eſt, eſſe intel-

intelliguntur, modo poſtmodum adita ſit hæreditas. *l. ult. ff. Exp. hæred. Menoch. rem. 13. recup. poſſ.*
3 *num. 39.* Deinde dividuntur humanæ res pluribus communes in communes, publicas & univerſitatis: Illæ omnibus gentibus ratione uſus ſunt communes; iſtæ omnibus provincialibus; hæ omnibus univerſitatis membris ſunt communes.

ad L. Quædam naturali Jure. 2.

SUMMARIA.

MAre refertur inter res communes. n. 1.
Quomodo mare commune ſit ratione uſus, & tamen in juriſdictione Principis. 2.

1 MAre hîc inter communia refertur, cui hodie opponitur, quod Principes ſibi in certos diſtrictus juriſdictionem arrogent. Sed aliud eſt, uſu eſſe commune, & aliud in juriſdictione eſſe. Certè litrorum uſus communis eſt, & tamen procul dubio juriſdictio eſt Imperii vel Principis.
2 Quod autem rectè ſibi tribuant juriſdictionem Principes, ex eô paret, quia cum magna ſcelera patrentur in mari, utiq; juriſdictionem alicui competere neceſſe eſt, ne in mari ea ſint permiſſa, quæ in terrâ prohibita. *Zaſ. h. t. n. 8. vid l. Inſulam. Itz. l. c. 9. infra de Judic. & ibi notata.*

ad L. Item lapilli. 3.

SUMMARIA.

REs communes dupliciter dicuntur. n. 1.
Occupatio rerum, quæ nullius ſunt, interdum prohibita. 2.

1 ALiæ res communes ſunt, ita ut non poſſint eſſe alicujus propriæ, ſed eorum uſus manere debet communis. Aliæ vero ita, ut occupanti cedant, qualia ſunt, quæ nullius fuerunt, ſed alicujus eſſe poſſunt, ut Lapilli, gemmæ Electrum & alia
2 in littore inventa. Jus tamen ſtatutarium interdum arcet privatos ab occupatione rerum, quæ nullius ſunt. Ut de Electro in Boruſſia reperto conſtat, cujus aucupatio & occupatio à ſupremo Magiſtratu interdicta.

ad L. Nemo agitur. 4.

SUMMARIA.

AN in mari cuivis liceat piſcari? n. 1.
Ædificia in littore exſtructa num uſu omnibus communia? 2.
Quid juris in flumine? 3.

1 PIſces maris ſunt communes, ergo occupanti cedunt, ergo nemo prohibendus eſt littus accedere & piſcari, niſi ſcilicet ſuperioris Lex vel
2 Statutum ex probabili cauſa hoc prohibeat. Unde quæritur hic, an etiam ædificia in littore exſtructa ſint communia uſu omnibus? Quod negatur, quia locus, cui aliquid inædificatum eſt, ceſſit oc-
3 cupanti. Sed flumina pene omnia, ſcilicet perennia & à natura facta ſunt publica, imò & portus. Nam licet aqua profluens ſit communis & cedat occupanti, aliud tamen eſt in ipſo flumine.

ad L. Riparum uſus. 5.

SUMMARIA.

DAntur res communes uſu, ſed quoad proprietatem in alicujus bonis. n. 1.
Caſam in littore maris ponere licet etiam ſine decreto Principis. 2.

NOnnulla ſunt communia uſu, ſed proprietate 1
ſunt in alicujus bonis, ut Ripa, qui eſt in proprietate & dominio eorum, qui vicina prædia habent, & ideò arbores in ripa poſitæ eorum eſſe præſumuntur; ſed uſus eſt communis ut fluminis, nam qui in flumine navigant, navem adpellere, ligare, retia ſiccare & onus in ripa reponere &c. poſ-
ſunt. In §. 1 ex eo, quod in Mari omnibus piſcari 2
liceat, deducitur, quod etiam iis caſam in littore ponere liceat, in quam ſe noctu vel in tempeſtate recipere poſſint, per regulam in *l. 2. ff.* de juriſdictione, adeò ut hic non ſit opus decreto prætoris vel principis, quod ad ædificium ponendum alias requiritur in *l. 50. ff. de Adquir. rerum dominio.*

ad L. In tantum. 6.

SUMMARIA.

ÆDificium in littore eſt in dominio ædificantis. num. 1.
Res univerſitatis non ſunt ſingulorum. n. 2.
An Cives teſtes eſſe poſſint in cauſa univerſitatis. 3.
Prata univerſitatis, an ſimul illius ſint, qui ibi habet juriſdictionem. 4.
Res ſacra quænam dicatur? 5.
Ædificio ſacro diruto, an locus maneat ſacer? 6.
An hodie in loco ſuo quis locum religioſum facere poſſit? 7.
Mortuum invitis cæteris inferre poſſe in commune ſepulcrum, interdum fallit. 8.
Cadavere in locum alienum purum illato, an locus fiat religioſus? 9.

IN principio dicitur, quod, qui in littore ædi- 1
ficant ſint domini fundi, ſed lapſo ædificio locus in priſtinam libertatem quaſi revertitur, & cedit illi, qui denuo ædificat. Quæ ſunt univerſita- 2
tis, non ſunt ſingulorum. Aliud enim eſt civitas, & aliud cives ſinguli. *Rol. à Valle vol. 3. conſ. 53. num. 6. Joh. God. lib. 2. Conſil. Marpurg. 38. num. 131.* quod commune eſt, meum non eſt. *Gail. de pignorat. obſerv. 20. numer. 7.* Et ſic ſervus civitatis pro civibus ſingulis teſtis eſſe poteſt, vel contra eos; Sic etiam contra ſingulos vel pro iis torqueri.
Gail. d. l. Sic Cives poſſunt eſſe teſtes in causâ uni- 3
verſitatis, quæ non ad ſingulorum utilitatem principa-

cipaliter pertinet. *Weſenbec. in ff. de teſt. numer. 3. Farin. quæſt. 60. num. 496 & Maſcard. concluſ. 318.* Nec civis capiendus pro debito civitatis. *Berlich. p. 1. concluſ. 76. Coler. de Proceſſ. p. 2. 1. 3. n. 334.* Ex
hâc Lege etiam colligo, quia agri & prata alicujus
4 pagi communia ſunt univerſitatis, utiq; non ſunt
etiam illius, qui ibi Jurisdictionem habet. Et ita
in paſcuis univerſitatis non poteſt Nobilis plura
pecora paſcere, quàm ſubditus, quia hæc prata
ſunt communitatis. *Covarr. pr. qq. c. 37. Card. Tuſchus concluſ. 112. num. 4. lit. P. Caſp. Manzius Cent. deciſ. 9. 14. Berlich. p. 2. concluſ. 49. numer. 15.*
5 *In §. 2.* dicitur quod res ſacræ & religioſæ & ſan-
ctæ in nullius ſint bonis & *in §. 2.* dicitur, rem ſa-
cram eſſe, quæ publicè ad cultum Divinum con-
ſecrata, nemo enim ſibi privatim aliquid ſacrum
facere poteſt. Id tamen de publica conſecra-
tione dictum intelligo, ſi etiam ab Univerſitate a-
liqua à cœtu in nave res aliqua ſacra conſtitua-
6 tur. Qvamvis autem diruto ædificio privato in
littore res redeat ad priſtinam libertatem, aliud
tamen eſt in ædificio ſacro diruto, nam locus ſeu
area ut pars ædificii ſacer manet, quod declaran-
dum eſt, niſi hoſtes, qvi eam Religionem non co-
lunt, prophanaverint, *l. 36. ff. de Religioſis.* Sed
hoſtibus recedentibus redeunt ad ſuam qualita-
7 tem ſacram. In *§. 4.* agitur de loco Religioſo,
quod eum quilibet ſibi in loco ſuo alias propha-
no facere poſſit inferendo mortuum cadaver:
Sed id jure can. mutatum, quo non niſi in loco
publico Religioſo ſepultura facienda, *c. 3. X. de Se-*
8 *pulturis.* Dein dicitur, poſſe aliquem ſuum mor-
tuum invitis cæteris inferre in commune ſepul-
crum, quia locus ad id deſtinatus, & ſic non eſt po-
tior conditio prohibentis. Qvod tamen decla-
randum, niſi juſta cauſa prohibitionis, v. gr. ſi ca-
9 daver peſte emortuum. Demum religioſus lo-
cus fit, ſi quis in locum alienum purum intulerit
cadaver, conſentiente domino, licet poſtea pœ-
nituerit dominum conceſſionis, qvia ſufficit, eum
ſemel conſenſiſſe; vel ſi affirmativa lectio ſuſti-
nenda, habebitur hic ſenſus, quod poſſit quis fa-
cere locum religioſum etiam in fundo alieno, licet
domino non conſentiente, ſi modo ex poſtfacto
ratum id habeat, quia ratihabitio mandato æqui-
paratur. *c. ratihabitio. 10. de Reg. Jur. l. 6.*

ad L. Sed Divi. 7.

SUMMARIUM.

Cenotaphium an faciat locum religioſum?

IN *§. ult. legis præcedendis* quæritur de Cenota-
phio, id eſt, monumento vacuo, an faciat locum
religioſum? Quod videtur affirmandum authori-
tate Virgilii. Sed negatur in *l. 7. & l. 6. in fine. ff. de Relig.* Aliud eſt enim religioſum eſſe, aliud de-
ſtinatum ad id, ut fiat religioſus. Sola illatio mor-
tui humani corporis facit locum religioſum.

ad L. Sanctum eſt. 8.

SUMMARIA.

QVid ſit ſancta res? n. 1.
Ob turbationem ſacrorum pœna capitis irrogatur. 2.

SAnctum eſt, quod ab injuriis hominum eximi- 1
tur & defenditur, ut muri Civitatis, & portæ,
etiam in Municipiis, quamvis in his violatis pœna
levior. *Bocr. dec. 232. Menoch. l. 2. A q. caſ. 483. Schneidevvin. ad §. 10. Inſt. h. t.* Referri poſſunt et-
iam loca ſacra, in quibus ſi quis peccet, gravius
puniendus eſt, qvàm ſi aliô loco peccaret. *Decianus in tract. Crimin. l. 6. c. 2. num. 8.* Nam in ter- 2
dum turbatio ſacrorum etiam pœnam capitis me-
retur Jure Civili *L. 10. C. de Epiſc. Roland. a Valle l. 2. conſ. 24. num. 7. Berlich. p. 4. concl. 20. numer. 28. Finckelth. obſ. 72.* ubi jure Saxonico mitiorem pœ-
nam obtinere dicit.

ad L. Sacra loca. 9.

SUMMARIA.

REs ſacra qvomodo fiat? n. 1.
Locus ſacer & ſacrarium differunt. 2.
Evocatio ſacrorum in ſacrario cur neceſſaria fuerit? ratio deſideratur. 3.
Res ſanctæ unde dicantur? 4.
An ad refectionem murorum municipalium reqviratur conſenſus ſuperioris? 5.
Qvæ mani res non recipiant æſtimationem? 6.

PRimò habetur definitio rerum ſacrarum, ſci- 1
licet qvod ſint DEO publicè, id eſt, publi-
ca authoritate dedicatæ & conſecratæ, ſive id in
Civitate ſive ruri vel in agro id factum; nam con-
ſecratio facit locum ſacrum. Unde apparet, præ-
dia eccleſiaſtica ad res ſacras non pertinere. Illud
verbum (*publicè*) quod in *pr.* habetur, declaratur
in §. 1. quod dedicatio fieri debeat à Principe, vel
ex ipſius ſpeciali mandato ab alio, quia ſupremum
jus in ſacris temporale eſt penes principem. In *§.* 2
2. proponitur diſtinctio inter locum ſacrum & ſa-
crarium. Nam ſacrarium non eſt locus DEO
conſecratus, ſed in quo ſacra inſtrumenta repo-
nuntur; quorſum autem evocatio ſacrorum ne- 3
ceſſaria fuerit in ſacrario, non apparet, nam abla-
tis rebus ſacris res deſinit vocari ſacrarium, ſola
repoſitio facit ſacrarium, ſola ablatio facit, ut non
amplius ſit ſacrarium. In *§. 3.* agitur de rebus 4
ſanctis, cur ita vocentur, ſcilicet à ſanctione
pœnæ, ſicut leges ſanctæ dicuntur. Et quod 5
de muris urbium municipalium dictum in *lib. 8.*
id hic repetitur, & exinde quæritur: an refi-

tere

Digitized by Google

cere muros municipales liceat, vel aliquid cum eis conjungere vel ſuperponere ſine Principis vel præſidis authoritate? quod hic negatur, forte ex hac ratione, quia videri poſſint municipales aliquid monſtri alere & rebellionem moliri, nam munitio urbis interdum fit ſub titulo refectionis Unde patet multo minus ſine conſenſu ſuperiorum licere municipibus muros de novo exſtruere Ut putat ſic *Bart.* Sanè hodie non puto, conſenſum ſuperiorum ad refectionem requiri noſtris mori-
6 bus. In *§. ult.* dicitur rem ſacram non recipere æſtimationem, quia extra commercium eſt. Idem dicitur de Libertate in *l. libertas. 108. de Reg. Jur.* & patria poteſtate *l. 114. §. 8. de Leg. 1.* Unde etiam jus patronatus, quod licet per ſe ſacrum non ſit, ſacræ rei tamen annexum non poteſt taxari. Si tamen res ſacræ ob neceſſitatem famis aut redemtionis captivorum vendantur, tunc fiunt æſtimabiles, ut aliæ res non ſacræ.

ad L. Ariſto. pen.

SUMMARIUM.

LOcus à mari occupatus licet in privati dominio fuerit, fit communis.

QVem locum occupat mare, ita ut non facile receſſurum videatur, is locus fit communis licet antea in privati alicujus dominio fuerit, ſicut è contrario locus communis, cui inædificatur, fit privatus. Publicum autem hic pro communi ſumitur.

ad L. Si qvis violaverit. fin.

SUMMARIA.

MUros tranſcendere, qvando capitale? n. 1.
An idem juris in civitatibus municipalibus? 2.
An hic Voluntas pro facto puniatur? 3.

SI quis muros Civitatis Imperatoriæ vel Imperialis tranſcendat, animo hoſtili, & tempore belli, reus eſt capitis; nam ita reſtringitur hæc Lex ad has civitates & tempus belli. *Vid. Boër. dec. 232. Bartol. de Capua ſing. 5. Lud. Rom. ſing. 743.* An 2
verò ad Municipales hoc extendatur, diſputant *Menoch. lib. 2. A. Q. caſ. 483. Gudd. ad l. 5. n. 17 ff. de V. S.* Arbitraria hodiè pœna videtur. *Farin. q. 20. num. 152. Chriſtin. vol. 4. dec. 149. in f. Grænvegen ad hanc l. P. Buſius hic. Berlich. dec. 70. & Petrus de Greve hic.* Voluntatem pro facto puniri, colligunt 3
ex fine *L.* contra *l. cogitationis. ff. de pœnis.* Sed verba tranſcendere voluit, ſic interpretantur hic *Bart. & Hill. in Don. lib. 4. c. 1. lit. Z.* quod ſit idem, quod volens & ſpontè tranſcenderit, & ſine neceſſitate expediendæ ſalutis.

TITULUS IX.
De Senatoribus.

Ad L. Conſulari fœminæ. 1.

SUMMARIA.

VIr conſularis vel præfectorius cur præferatur fœminæ conſulari? n. 1.
Qvænam utilitas hujus qvæſtionis, qvis dignior ſit? 2.
An parentes conſeqvantur dignitatem per filium? 3.

1 COnſularis vir præfertur in honore fœminæ conſulari, id eſt, uxori viri conſularis. Ratio eſt in præſtantia ſexus, & quia fœmina per alium conſecuta eſt hanc dignitatem ſcilicet à marito. Sed vir conſularis propria virtute. Idem dicitur in viro præfectorio, id eſt, qui eſt præfectus prætorio vel urbi vel vigilum, quod tales etiam præferantur fœminæ conſulari.
2 De quo hiſtoricè cum *Fabro* hic agit *Bach. ad prœm.* Sed quæritur de utilitate hujus quæſtionis, quis dignior ſit, *Accurſius* tradit in iis exemplis conſiſtere utilitatem, in quibus dignitatis habetur reſpectus, v. gr. in danda dilatione debitori per *l. majorem. 8. ff. de pactis* & in depoſitione documentorum *l. fin. c.*
3 *de fide inſtrum.* Mater autem viri conſularis non habet præferentiam: unde apparet, parentes non conſequi dignitatem à filio & per filium. Exceptio habetur *in l. fin. princ. C. de Metatis l. 12.*

ad L. Caſſius. 2.

SUMMARIA.

OB turpe factum ſenatu motus, teſtis vel judicis officio fungi neqvit. n. 1.
An infamia facti à teſtimonio & judicio repellat? 2.
Princeps contra infamiam reſtituere poteſt. 3.

QVi ob turpe factum, quod infamiam importat, ſenatu movetur, quæritur, an teſtimonium dicere in judicio vel judicis officio fungi poſſit. Vid. quod ſic, quia multi extra Senatum ſunt judices. Sed reſp. cauſa remotionis attendenda, quæ eſt turpis, & Lex Julia hoc prohibet. *hic & l. 6. §. 1. ff. de Crim. Repet.* Unde qværitur, an in- 2
famia facti à Teſtimonio & judicio repellat, quod hic affirmat *Accurſ.* ſed negat hic *Bach.* Sed addi- 3
tur in textu limitatio, niſi reſtitutus ſit à principe, qui contra infamiam reſtituere poteſt. Quod non tantum de Principe ſummo, ſed etiam aliis Principibus Germaniæ intelligo, licet id neget *Beſoldus p. 3. conſ. 117.* Cujus etiam ſententia, quod reſtitutus à Cæſare non poſſit ad munera publica promoveri, meritò mihi diſplicet.

ad L. Senatorem remotum. 3.

SUMMARIA.

SEnatu motus capite non deminuitur. n. 1.
An idem Romæ morari poſſit & qvare? 2.
Inter infamiam facti & juris an hic diſtingvendum? 3.

1 SEnatu qvi movetur, nec libertatem, nec civitatem, nec ſamiliam amittit, ergo capite non
2 deminuitur; ſed qværitur: an Romæ morari
poſſit? Videtur qvod non, qvia miles ob cauſam
ignominioſam miſſus non poterat Romæ, aut, ubi
princeps erat, morari, *l. 2. §. 4. ff. de his qvi not. infam. l. 8. §. 9. ff. de Excuſ. tut.* fortè qvod Imperatores milites, à qvibus compellabantur, ſoliti fuerint commilitones dicere, ut hic *Bach.* ſed affirm.
qvia infamia neminem repellit ab urbe, nulla forte
3 civitas ab infamibus libera. Nec reſtringenda hæc
lex ad infamiam facti ut hic *Accurſ.* facit. *

ad L. Qvi indignus. 4.

SUMMARIA.

AB ordine & dignitate inferiore ob delictum publicum excluſus, ad ſuperiorem non admittitur. n. 1.
Qvid ſi ob defectum qvalitatis ab ordine inferiore excludatur? 2.

1 QVæritur: an, qvi excluſus eſt ab ordine & dignitate inferiore ad ſuperiorem admitti
poſſit? Vid. qvod non, qvia pœnæ reſtringendæ
ſunt. Sed aff. qvia ſc. delictum publicum, ob
qvod qvis excluditur, repellit ab omni dignitate, & multò magis à majore qvam minore. v.
g. qvi non erat dignus recipi in ordinem eqveſtrem, minus erat dignus, ut reciperetur in Sena-
2 torium. Aliàs poteſt qvis ab ordine inferiore excludi ob defectum qvalitatis, qvi defectus tamen
non repellit à majore dignitate. v. g. qvi triennium in Academia non contrivit, repellitur à Canonicatu. Sed qvod in Epiſcopum eligi vel poſtulari poſſit, non dubito cæteris paribus. Unde ſvavis hic eſt *Accurſ.* qvi objicit, Principem excludi à
præſidis officio, & tamen non à dignitate ſupremâ.

ad L. Senatoris. 5.

SUMMARIA.

IN majoratibus an præferatur filius ante dignitatem Patris natus, poſt eam nato? n. 1.
Conciliatio l. 11. C. de dignit. 2.
An hæc lex hodiè in totum abrogata? 3.
An filia Senatoris potuerit nubere liberto? 4.
Ab extraneo adoptatus an dignitatem patris adoptivi conſeqvatur? 5.

1 IS etiam Senatoris filius eſt, qvi ante adeptam
dignitatem natus eſt; unde probant, natum ante
adeptam dignitatem, ut in majoratibus, in Feudis regalibus, & præcipuè Electoralibus præferri
Nato poſt dignitatem adeptam. *Tiraq. de Primogen. q. 31. n. 12. Andreas Knichen de Sax. non provoc. Jure c. 3. n. 51. & ſeqq.* Sed valdè obſtare
videtur *Lex 11. C. de dignit.* Omiſſis autem aliorum reſponſionibus, lubens adqvieſco in ſententia *Carpzovii p. 3. conſt. 10. def. ult. & lib. 6. Reſp. 98. n. 13. & Duar. diſp. anniverſ. 29.* Scilicet qvod
poſterior pars priorem corrigat; hoc ſenſu, ſi Senatoris filii ante dignitatem ademptam editi privati eſſent, ut fortè tum aliqvi voluerunt, idem etiam de filiabus dicendum foret; ſed æqvius viſum
Imperatori patris dignitatem indiſtinctè prodeſſe.
Qvamvis dici etiam poſſit particulam *Si*, initio
dictæ legis 11. deeſſe, librariorum culpâ omiſſam.
Franzk. ad hunc tit. n. 17. Et Legis hujus deciſio- 3
nem ad opifices, Meiſters-Söhne/ etiam extendit *Carpz.* ſed videtur *Granwegen*, qvi ſe refert *ad not. l. 11. C. de Dignit.* hanc Legem de Senatoribus
abrogatam dicere; qvod fateor, qvatenus de Senatoribus Romanis loqvitur, ſed qvandocunqve
aliqvis ſplendor ex Lege vel ſtatuto ad liberos deſcendit à Parentibus, meritò hæc lex omninò adhuc alleganda eſt, juxta *Carpz. d. l.* Senatoris filia
non poterat nubere libertino, ſed ſi de facto faciat,
matrimonium eſt nullum, *per l. humilem. C. de inceſt. nupt.* Sed pone, patrem Senatu motum eſſe, qværitur: an jam valeat matrimonium? Vid.
qvod ſic, qvia jam non videtur filia Senatoris. 4
Sed neg. valere. Sicut enim calamitas patris non
nocet filiæ, ita ei prodeſſe non debet. Qvod au- 5
tem dicit, nihil intereſſe à qvo adoptetur, id fortè de diverſis dignitatis gradibus vel etiam de
honorariis Senatoribus. Fortè etiam hoc additum à Triboniano, ut putat hic *Bachov.* ita ut ab
extraneo adoptatus, licet non tranſeat in familiam, dignitatem tamen Patris adoptivi conſeqvatur. Verbum *(qvaliter)* poteſt ad diverſas
ſpecies adoptionis referri.

ad L. Senatoris filius. 6.

FIlius adoptivus Dignitatem Senatoriam per adoptionem qvæſitam amittit per emancipationem. n. 1.
Non item filius naturalis, uti nec per adoptionem. 2.

DIgnitas Senatoria, qvam conſeqvitur per 1
adoptionem filius adoptivus, non diutius durat, qvam durat adoptio. Nam ſi emancipetur,
ceſſat etiam effectus adoptionis, ſcilicet Dignitas
illa per adoptionem tributa *per hanc l. & l. 13 ſupr.*
de Adopt. Firmius jus eſt filii naturalis, nam hic 2
non amittit dignitatem per emancipationem *per l. ſeq.* nec per adoptionem ſi v. g. Senator det filium ſuum in adoptionem Viro inferioris Ordinis, qvia Adoptio auget dignitatem, non minuit.
l. 35. de adopt.

ad L. Emancipatum. 7.

SUMMARIA.

SEnatoris filius emancipatus an adhuc pro tali habeatur? n. 1.
Si Senator Pater ex ordine motus ſit, filius tamen ejus gaudet privilegiis. 2.

Idem obtinet, ſi Pater ex collegio ejectus ſit. 3.
Filius Senatori ob crimen Senatu moto natus, an fruatur privilegiis Senatorum filiis competentibus? 4.
Nepoti ex filio Senatu moto ante conceptionem illius, an avi Senatoris dignitas proſit, nec obſit patris calamitas? 5.
Conciliatur l. 11. C. de Quæſtion. 6.
Patre ex culpa amittente feudum, an hoc nepos retineat ex perſona Avi? 7.

1 SEnator filium ex uxore genitum emancipat,
an pro Senatoris filio habendus? Reſp. affirm.
qvia emancipatio non aufert ea, qvæ à natura ab
2 ortu competunt. Si Senator moveatur ordine,
& eo tempore filius conceptus ſit vel natus, pœna patris non nocet filio, ſed filius habetur
pro Senatoris filio. Hoc omninò notandum
pro liberis degradatorum, depoſitorum, vel
qvibus Nobilitas ademta, vel qvi ex Collegio
ob delictum ejecti, id futuris liberis ſed non na-
3 tis, imò neqve conceptis nocere. Ideoq; cum
Pater eſſet ejectus ex Collegio propter delictum,
filium tamen gaudere beneficiis, qvæ opificum
filiis per ſtatutum data, rectiſſimè decidit *Carpz.*
4 *p. 3. dec. 298.* *Ad §. ſi qvis 2.* Senator moveatur Senatu ob crimen, poſtea naſcitur ei filius,
qværitur, an hic fruatur privilegiis, qvæ alias Senatorum filiis tributa in jure communi vel ſtatutario? Et qvidem qværitur de eo caſu, qvando
conceptus fuit patre adhuc in dignitate ſedente,
nam ſi poſt amiſſam dignitatem conceptus ſit,
res caret dubio. Sed ſi conceptus ſit ante amiſſam
dignitatem, videtur etiam amiſiſſe filius dignitatem. Sed negatur hoc, ratio *in l. qvi in ventro*
7. ſupra de ſtatu hom. conceptus qvoad com-
5 modum ſuum habetur pro nato. *In §. Sed
ſi pater 3.* qværitur, ſi qvis Senator habeat filium
& hunc ipſum Senatorem, & ex hoc filio nepotem, filius autem Senatu moveatur, anteqvam
concipiatur nepos, an obſit nepoti calamitas
patris. Vid. qvod ſic, qvia pater non potuit
transmittere honorem, qvem tempore conceptionis non habuit. Sed Neg. qvia Lex Julia
complectitur filium & nepotem per *l. 44. ff. de
Ritu nupt.* ibi: *qvi Senator eſt qvive filius neposve &c.* Ergo ex L. Julia Nepos etiam habet
privilegium, non ex patris ſed ex Avi perſona.
Ergo ex verbis Legis calamitas patris non poteſt
nocere nepoti, ſed potius ei prodeſt avi digni-
6 tas. *Barb. hic.* Sed obſtare creditur *l. 11. C. de Quæſtion.* Varie reſpondet *Accurſius* & *Bart.* ſed non
adeò ſufficienter, qvia hic de nepote poſt ademtam dignitatem nato. Neq; ſatisfacit reſponſio *Bachovii*, qvod hoc ex verbis Legis Juliæ veniat. Nam cur non idem Lex in tortura conſtituit, ut filius neposve Senatoris eſſet à qvæſtionibus immunis. Forte dici poſſit, torturam ad
eruendam veritatem & publica crimina puniendа eſſe inventam, & ideò immunitatem non fuiſſe
7 extendendam. Colligit hic *Acc. & Bart.* qvod
ſi pater ex culpa amittat feudum, qvod hoc retineat ex perſona Avi nepos. Sed id dubium ob
c. un. lib. 2. feud. tit. 31. niſi intelligant de filio culpam committente anteqvam feudum ſit adeptus.

ad L. Fœmina. 8.

SUMMARIA.

FOEmina ſeqvitur conditionem mariti. n. 1.
Liberi ſuſcepti à Patre nobili, matre ignobili nobiles naſcuntur. 2.
Vidua impudicè vivens an perdat dignitatem mariti? 2.
Nobilitas eſt vel congenita vel adſcititia. 4.
Qvando adſcriptitius ducit adſcriptitiam, Domino vindicante maritum, uxor ſeqvi tenetur. 5.
Qvando adſcriptitius ducit uxorem liberam, ignorantem conditionem mariti, qvid juris? 6.

FOEmina ſeqvitur conditionem mariti, & ita 1
etiam nobilis cenſetur ex Mariti nobilitate, licet ipſa ignobilis nata ſit. *Sixtin. L. 2. conſ. Marpurg. 9. n. 36. Carpz. Juriſpr. Eccl. l. 2. def. 270. n. 7.*
Et ideò liberi ex tali matrimonio nati, ſiunt verè 2
nobiles, & in feudis Imperii & Electoratus ſuccedunt, teſte *Carpz. L. 2. Juriſprud. Eccleſ. d. 11. & d.
56. n. 12. Reinkink. de Regim. Eccleſ. &c. L. 1. claſſ. 5.
c. 11. n. 23.* & ſic etiam in aliis provinciis Imperii
Romani. Et hanc dignitatem retinet, etiam ſolutô matrimoniò, donec Viro ignobili nupſerit,
vel donec inhoneſtè vivere incipiat. *Tiraq. de
Nobil. q. 18. n. 13. Menoch. l. 2. Arb. qvæſt. caſu 288. n.
26. Guido Papæ Deciſ. 3. 79.* idq; etiam de immunitate à tortura in criminibus non exceptis ſtatuit
Dn. Thabor. de Tortura c. 5. n. 36. Et licet vidua im- 3
pudicè vivens non poſſit dotem perdere, per tradita *Carpz. in pract. Crim. q. 65. n. 49. & ſeqq. & p.
2. dec. 181. n. 7.* non tamen ob id retinebit dignitatem mariti. Et ideò non poteſt privilegio mariti
frui, ut vult *Carpz. d. dec. 181.* qvippe dos eſt patrimonium proprium viduæ. Dignitas mariti eſt
adſcititia dignitas. Probant Dd. citati ſuam opinionem *ex l. ius ſolis. C. de Revoc. donat. & Nov. 39.
c. 2. conf. Covar. pr. qq. c. 7. n. 1.* Duplex ergo No- 4
bilitas, alia congenita, alia adſcititia; qvarum iſta
hac eſt præſtantior cæteris paribus, qvod hæc facilius amittatur, ut ex hac lege probat *Tiraq. d. l.
n. 12.* Ex hac etiam Lege probatur, ſi ex noſtris 5
hominibus propriis aut adſcriptitiis ducat alibi
uxorem, qvod ſi vindicetur maritus, uxorem teneri ſeqvi maritum, ita tamen, ut Dominus uxoris accipiat certam æſtimationem ancillæ & viduæ
renuptæ, qvod qvomodo faciendum, vid. *Mevius
p. 2. deciſ. 231.* Sanè ſi homo proprius alibi duxerit 6
viduam habentem prædia & immobilia, hæcq;
illi bona fide vinculi ignara nupſerit, difficilis erit
vindicatio: ſed hoc caſu æqvius eſt, favore matrimonii, dominum, qvi adſcriptitium vindicat,
accipere mariti æſtimationem, ut factum ſcio.

ad L. Filiam. 9.

SUMMARIA.

MAtrimonium inter filiam Senatoris & libertinum an ſit prohibitum? n. 1. & 3.
An tale matrimonium ex eo tempore qvo pater Senatu motus, reddatur validum? 2.

Filia

1 FIlia Senatoris nubit Libertino, ſed illud matri-
2 monium eſt jure invalidum. Sed qvid ſi pater
Senator Senatu moveatur, an tunc ex eo tempore
validum reddetur matrimonium? Videtur qvod
ſic, qvia ceſſare videtur impedimentum. Sed ne-
gatur, qvia ſecuta macula patris dignitatem filiæ
3 antea natæ non tollit. Sed jure novo hoc matri-
monium, ſi haberemus libertinos, non eſſet pro-
hibitum. *Auth. ſed novo. C. de Nupt.*

ad L. Liberos, 10.

SUMMARIUM.

Qvinam dicantur liberi Senatorum?

PEr liberos Senatorum non tantum liberi primi gradus, ſed etiam ex his nati, & qvi ex adoptivis liberis Senatoris naſcuntur, vocantur liberi Senatorum. Sed aliud in nato ex filia, qvi ſeqvitur conditionem non Matris, ſed Patris.

ad L. Senatores, 11.

SUMMARIUM.

QVoad Jurisdictionem & munerum delationem ratio habetur domicilii accidentalis, non originis.

SEnator creatus non amittit prius domicilium, ſed adqvirit novum. Sed jure novo domicilium accidentale non tantum in Jurisdictione, ſed munerum delatione attendi, non verò prius originis domicilium, rectè tradunt *Paurm. l. 2. de Jurisd. c. 28. n. 37. Zang. de Exc. p. 2. c. 1. n. 28. & hos allegans Hilliger. in Donell. l. 17. c. 12. lit. B. & conf. Grænwegen. ad l. 3. C. de Municip. & orig.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

FOEmina nobilis inferioris conditionis marito nubens amittit privilegia. n. 1.

Qvod limitatur. 2.

Inter Senatores Roman. an & illuſtres referendi? 3

FOEmina nobilis, ſive talis ſit a natalibus, ſive 1
à conjugio mariti nobilis, inferioris conditio-
nis marito nubens, amittit privilegia, & in ſpe-
cie, ſi ex ſtatuto pœna mitior nobili indicatur.
vid. *Tiraq. de Nobilit. q. 18. per totam.* Sed limi- 2
tatur hic, niſi Imperator nobilitatem conſervet
fœminæ extra nobilitatem nubenti. Paragra- 3
phum primum à Triboniano interpolatum eſſe
putant *Cujac. ad l. 1. C. de Dignit. & Bach. hic p. 203.*
particulam *(usq.)* autem incluſivè accipiendam.
eſſe puto. De illuſtribus & ſuperilluſtribus circa
hanc legem aliqvid proponit *Hier. Cagnola. in
repet. l. 2. ff. de Orig. jur. n. 96.*

AD TITULUM X.
De Officio Conſulis.

SUMMARIA.

COnſulis officium ſpectat potiſſimum ea, quæ ſunt voluntariæ jurisdictionis. n. 1.

Voluntaria jurisdictio interdum cognitionem cauſæ requirit. 2.

An coram eodem Magiſtratu, qvi cauſam cognoſcit, & ipſum negotium expediendum? 3. (qvare? 4.

Manumiſſio an coram uno Conſule fieri potuerit &

1 COnſulis officium continet potiſſimum ea,
qvæ ſunt voluntariæ Jurisdictionis, licet in
liberalibus cauſis, *per l. 27. ff. de lib. cauſ. l.
4. ff. ſi ingenuus eſſe dicatur*, & aliis fortè,
etiam contentioſam Jurisdictionem habuerint.
Dn. Struvius ad hunc tit. th. 10. Sed notabile eſt
ex §. 2. qvod ſi Conſul fortè minor ſit 20. annis,
non poteſt apud ſe manumittere, niſi cauſa ma-
numiſſionis apud Collegam probata. Atqve ſic
non obſtat *L. 18. §. 1. ff. de Manum. vind.* qvia hic
apud Collegam tantum cauſa cognoſcitur. *Vid.
Hill. & qvos hic allegat in Donell. l. 2. c. 15. lit. C.
& Petr. de Greve hic.* Obiter nota, voluntariam 2
jurisdictionem interdum reqvirere cognitionem
cauſæ, & ad hanc alterius Magiſtratus autoritate
opus eſſe. Sic non valeret inſinuatio donationis
qvingentos ſolidos excedentis, ſi ipſi donatario
donatio inſinuaretur, cum inſinuatio cognitio-
nem cauſæ reqvirat, & judicem competentem.
l. 32. C. de Donation. Sed ſi cognitio cauſæ re- 3
qviratur, non poteſt hæc ab ipſa negotii expedi-
tione ſeparari, ſed coram eodem Magiſtratu, qvi
cauſam cognoſcit, etiam ipſum negotium, pro-
pter qvod cognitio ſit, expediendum eſt, niſi ne-
ceſſitas compellat, ut coram alio expediatur *§. 1.
hujus legis.* Colligitur ex hac lege, non fuiſſe ne- 4
ceſſe, ut manumiſſio fieret coram ambobus Con-
ſulibus, ſed poterat coram uno fieri, coram qvo
ſcilicet nomina manumittendorum profeſſa erant
Bach. hic. Nam publica pleraqꝫ graviora collegia-
liter geſta probabile eſt.

TITULUS XI.
De Officio Præfecti Prætorio.

Ad L. Un.

SUMMARIA.

PRæfectus Prætorio qvis? n. 1.

Cur à præfecto Prætorio appellari non potuerit. n. 2.

Per ejus ſententiam condemnatus non poteſt reſtitui ab alio judice. 3.

PRæfectus prætorio prætorianorum militum 1
& aulæ præfectus, cui univerſalis jurisdictio
& merum Imperium univerſè commiſſum,
non pro parte. Et ejus duo hic recenſentur 2
privilegia (1.) Qvod ab eo appellari non poſſit,
qvia credidit Princeps, eos, qvi ob ſingularem
induſtriam, exploratâ eorum fide & gravitate,

Digitized by Google

ad ejus officii magnitudinem adhibentur, non aliter judicaturos eſſe pro ſapientia à luce dignitatis ſuæ, qvam ipſe foret judicaturus. (2.) Qvod qvi per ejus ſententiam condemnatus, reſtitui ob ætatem ab alio judice non poſſit. *conf. Guido Papæ*
3 *ſing. 661.* Et hoc locum habere poteſt in omnibus Magiſtratibus ſupremis, Principi proximis. *Capyc. dec. 130. n. 45.* judicat etiam ſecundum conſcientiam. *Guido Papæ dec. 29. n. 1.* Nec tamen poteſt condere legem derogantem Juri communi. *Rom. conſ. 218. n. 6. & 12. Riminaldus conſ. 193. n. 9. & conſ. 373. n. 8.*

TITULUS XII.
De Officio Præfecti Urbi.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

AD officium Præfecti urbi qvænam ſpectabant? num. 1.
Res & perſonæ præſumuntur eſſe ejus, in cujus territorio ſitæ ſunt. n. 2.
Prælatus petens decimas in alienâ parochiâ, debet allegare titulum. 3.
Idem in oppido agente contra dominum territorii. 4.
Omnes in civitate onera ſubeunt, niſi exemtionem probent. 5.
Jurisdictio ſupremi Tribunalis per totam provinciam eſt fundata. 6.
Res intra limites feudi reperta præſumitur feudalis. 7.
Jus venandi inter Regalia refertur. 8.
Cuinam præſumatur jus Patronatus competere? 9.
Qvisnam cenſeatur loci in medio ſiti dominus eſſe? 10.
Qvando præſumtio hæc locum habeat? 11.
An Domino ſervum adulterium cum hera committentem occidere liceat? 12.
Ad officium Præfecti urbi pertinet etiam cognitio civilium qvorundam negotiorum. 13.
De Tutore ſuſpecto qvis cognoſcat, qvis pœnam dictet? 14.
Prælatus ob delictum gravius non tantùm deponi, ſed etiam ad judicem Criminalem ad ulteriorem pœnam remitti poteſt. 15.
Qvodnam remedium ſervi, ſi crudeliter tractetur? 16.
In Nummularios cui jurisdictio competebat? 17.
Qvæ pœna liberti patronum criminis alicujus accuſantis vel cum inimicis Patroni conſpirantis? 18.
Vaſallus feloniam committit, ſi cum inimicis domini amicitiam contraxerit. 19.
Ob publicam utilitatem Magiſtratus ſubditos compellere poteſt ad vendendum. 20.
An Civitati municipali permiſſum ſit, pretium granis ſtatuere. 21.
Ad qvietem populi tuendam qvænam obſervare habebat Præfectus urbi? 22.
Stationarii milites ad qvem finem reqvirebantur? 23.
Occulti denunciatores & exploratores à Magiſtratu conſtituti qvam utilitatem præſtent? 24.
Præfectus urbi poteſt etiam ex tota Italia relegare. 25.
An Magiſtratus hodiè ultra ſuam provinciam aliqvem relegare poſſit? 26.
Præfectus urbi potuit alicui interdicere certam regionem urbis. 27.
Magiſtratus hodiè qvoq; ad rumores ſcandaloſos ſopiendos perſonam ſuſpectam jubere poteſt, ut aliorſum ſe conferat. 28.
Qvod exemplo declaratur. 29.
Præfectus urbi aliqvem negotiatione vel profeſſione certæ artis &c. etiam in perpetuum prohibere poterat. 30.
Non obſtat l. fin. ff. de pœn. n. 31.

PRæfecto urbi cuſtodia urbis erat commiſſa, 1
& animadverſio criminum in urbe non tantum & in ſuburbiis, ſed etiam in Italia intra centeſimum lapidem commiſſorum. Sed in ſpecie ei commiſſa erat cura nonnullorum negotiorum, in ſpecie coërcitio ſervorum & defenſio eorum contra Domini crudelitatem vel obſcœnitatem, de qvo *in §. 8. h. l.* item ſi ſervus Domino dederit ſui pretium, ut manumitteretur, item ſi ſervus pecuniam alteri dederit, ut ematur & tum manumittatur *§. 1. h. l.* juncta *l. 5. in fine. de judic.* Sed & libertinorum cura ipſi commendata, ut ſcilicet liberti ſuis patronis alimenta præſtent. *l. fin. ff. de Libb. agnoſc.* & honorem præſtent. *§. 2. h. l.* Et habebant poteſtatem relegandi & deportandi in inſulam certam, qvam Princeps adſignaverit. *§. 3. h. l.* In §. 4. dicitur, 2
qvicqvid intra urbem admittitur, vel intra centeſimum miliare, ad præfectum urbi pertinere: unde colligere ſolent Dd. qvod res & perſonæ in territorio alicujus ſitæ ejus eſſe præſumantur qvoad Jurisdictionem, cujus eſt Territorium, niſi exemptio probetur. *Meiſchnerus tomo 3. dec. 23. n. 10. Klock. conſ. 10. n. 1. vol. 1. Dn. Mevius p. 2. dec. 313. n. 4. & dec. 314. n. 8. Dn. Richter. vol. 2. conſ. 1. n. 13.* & incola in dubio eſt ſub jurisdictione Senatus, niſi aliud actum. *Dn. Mev. p. 3. dec. 309.* & cujus eſt bonorum univerſitas, fundatam intentionem habet qvoad omnes res, qvas comprehendit. *Dn. Mev. p. 5. dec. 27.* Sic hoc ſæpè allegatur in jure Can. v. gr. Prælatus allegans ſe 3
præſcripſiſſe decimas in alienâ parochiâ, debet allegare titulum in hác ſpecie, qvia decimæ ad eum pertinere videntur, cujus eſt parochia. *Covar. in c. poſſeſſores. p. 2. §. 5. n. 2. & lib. 1. reſol. c. 17. n. 7. Joh. Guttierez. lib. 2. can. qvæſt. cap. 21. n. 67. Joh. Balthaſar. tit. 9. reſol. Bavar. reſ. 8. n. 19.* Sic oppidum agens contra Dominum Territo- 4
rialem Jurisdictionem habentem in puncto retinendæ poſſeſſionis, (niſi antiqva ſit poſſeſſio) præ-

prӕter actus poſſeſſorios, debet etiam titulum
probare; qvia præſumtio pro eô eſt, cujus eſt
Territorium. *Menoch. remed. 3. retin. poſſ. n.
590. & ſeqq.* & oppidum vel alia perſona à Prin-
cipe ſpoliata & exuta jurisdictione non poteſt
reſtitui, niſi titulum docuerit, qvia præſumtio
eſt pro Domino, cujus eſt Territorium. *Matth.
Steph. de Jurisdict. lib. 2. p. 1. cap. 7. n. 78. & ſeqq.*
5 *& n. 110.* Sic qvoad onera & munera Civitatis,
Magiſtratus fundatam intentionem habet ad-
verſus omnes, qvi ſub illa degunt & bona poſſi-
dent. *Dn. Mevius p. 3. dec. 155.* adeò ut, licet ali-
qvi ea aliqvandiu non dependerint, tamen ſub-
ire debeant, niſi poſſeſſio immunitatis fuerit lon-
giſſimi temporis, vel brevioris qvidem, ſed titu-
6 lata. *Dn. Mev. p. 4. dec. 210.* Sic qvando cauſa
ob aliqvam probabilem rationem in inferiori
judicio cognoſci non poteſt, ſupremum Tribunal
in primâ inſtantiâ adire licet. Nam hujus Juris-
dictio in totâ provinciâ eſt fundata, & defectus
7 aliarum ſupplet. *Dn. Mev. p. 1. dec. 238.* Sic etiam
qvando de qvalitate hujus vel illius rei qværitur,
an ſit feudalis, præſumitur ea, ſi intra limites feu-
di à Domino conceſſi reperiatur, donec contra-
rium probetur. *Afflictus dec. 129. & 255. & qvos
refert Franc. de Clapperiis p. 2. Cauſ. 50. q. 2. n. 2.*
8 *& p. 2. Cauſ. 61. qvæſt. un. & cauſa. 74. q. 1.* Sic qvia
jus venandi præſertim majores feras penes Prin-
cipem, ejusqve regalia. *Meiſchnerus t. 3. dec. 33.
n. 87. Knichen de pactis inveſtit. p. 2. c. 2. num. 38.
Wehnerus in voce* Forſtrecht; Ideo non debet
aliqvis defendi in poſſeſſione ejus Juris, qvod
ſoli Principi conceditur. *Covar. in pract. qvæſt.
cap. 17. n. 6. Menoch. Rem. ult. ret. poſſeſſ. n. 24.* Et
ita reſponſum à noſtra Facultate menſe Martio
Anno 1661. Et à Lipſienſibus etiam ita reſpon-
9 ſum eſſe memini. De Jure patronatûs dubito,
an idem dicendum; cum hoc Jus non pertineat
ad jura Epiſcopalia vel Regalia, ſed Jure com-
muni competat ex ædificatione & reparatione.
10 Huc ſpectat, qvod Jurisdictio alicujus loci in me-
dio ſiti, cenſeatur ejus eſſe, qvi circumjacentium
locorum Jurisdictionem habet. *Hier. de Monte
in tr. de finibus. cap. 83. pr. Prukmann. vol. 1. conſ.*
11 *27. n. 4. Cravetta p. 4. conſ. 615. n. 1.* Qvæ præ-
ſumtio tamen potius in petitorio qvàm poſſeſſo-
rio locum habet *Klock. pr. conſ. 95. n. 3. In §.*
12 *5.* agitur de ſervo adultero, qvi heræ ſuæ ſtu-
prum intulit; hunc olim licebat domino occide-
re; hodiè verò non putarim etiam jure Juſtinia-
neo licere, niſi in Adulterio deprehenderit eum
dominus. Igitur præfectus Urbi in hunc ſervum
13 animadvertet. Sed & in civilibus nonnullis ne-
gotiis cognoſcere poteſt, maximè de violentia,
14 ut dicitur *in §. 6.* Qvod tutores ſuſpectos atti-
net, ejus rei cognitio ad prætorem pertinet, ſed
ſi inſignis dolus tutoris appareat, qvod hic *in §.
7.* exemplis in textu planis declaratur, tunc præ-
tores, qvi non habebant criminalem jurisdictio-
nem, ſolebant tutorem puniendum remittere
ad præfectum urbi, cujus rei ſæpè fit in materia
tutelari mentio. Ex qvo hic *Bartolus* concludit, 15
Prælatum ob delictum gravius non tantum de-
poni, ſed etiam ad judicem criminalem ad ulte-
riorem pœnam remitti poſſe. Qvamvis autem 16
ſervus nec convenire Dominum nec accuſare poſ-
ſit, niſi in qvibusdam caſibus, de qvibus *in l. 53. ff.
de jud.* per modum tamen qverelæ ad præfectum
urbi recurrere poteſt, & qveri, ſe crudeliter vel
obſcœnè tractari, ſibi alimenta denegari; & præfe-
ctus urbi ſervo debet ſua autoritate ſuccurrere. *§.
8.* In Nummularios id eſt collybiſtas, & qvi per- 17
mutandis pecuniis operam dabant & Argentariis
inferiores erant, jurisdictio præfecto urbi qvo-
qve competebat, qvi ad fraudes erant adſveti,
qvorum fraudibus obviandum, *§. 9.* De liber- 18
to in patronum contumelioſo cognoſcit præfe-
ctus urbi, adeò ut ſi probetur, ſervum patronum
criminis alicujus detuliſſe vel accuſaſſe vel cum
inimicis Patroni conſpiraſſe, etiam damnatio-
nem in metallum tali liberto imponere poſſit
per *§. 10.* Unde hic *Gloſſa* colligit, feloniam 19
committere vaſallum, ſi cum inimicis Domini
amicitiam contraxerit, & ſolenne eſt argumen-
tum à liberto ad vaſallum. De qva cauſa agi-
tur. *lib. 2. feud. tit. 57.* Qvamvis autem nemo 20
ad venditionem rei ſuæ ſit compellendus. *L. 11.
C. de contrah. Emt.* nec qvis compelli poſſit,
ut certo pretio vendat. *L. nemo 9. C. de Judæis.*
Ad utrumqve tamen ob publicam utilitatem
præfectus Urbi & hodiè omnis Magiſtratus ſu-
perior ſubditos compellere poteſt ad venden-
dum, ubi de victualibus ſermo, *§. cura carn.
Fabianus de Monte in tract. de Emt. qv. 3. n. 33.
Covar. Lib. 3. reſol. cap. 14. n. 1. Gomez. t. 2. reſol.
c. 2. n. 52. Surdus de alimentis t. 1. qvæſt. 77.* Sed 21
ordini Civitatis & decurionibus permiſſum non
eſt, pretium grani, qvod invehitur, ſtatuere. *L. 3.
§. 1. ff. Ad L. jul. de annona;* ſed hoc moribus
non obſervari, tradit *Petr. de Greve hic, & Pau-
lus Buſius.* Qvod non admitto generaliter, niſi
civitas haberet jurisdictionem in vicinos pagos
& ruſticos, qvia ne ſic qvidem is regulariter
poſſet ſubditorum grana pro lubitu taxare. *vide
not. ad d. l. 3. §. 1.* Sed id de frumento intelligo.
Sed ſecundum proportionem pretii frumenti,
aliarum rerum pretia à Magiſtratu taxari poſſe,
receptum, de qvo *Klok. de Ærario l. 2. c. 112.*
Pertinet qvoqve ad curam Præfecti Urbi qvies 22
populi, ad qvem finem cavebit 1. ne in ſpecta-
culis publica qvies turbetur. 2. ut ſtationarios
milites diſpoſitos habeat, per qvos publicam
qvietem tueatur. 3. ut habeat ſuos emiſſarios &
exploratores, à qvibus qvid agatur diſcere & re-
ſciſcere poſſit in *§. 12. h. t.* Et puto diſpoſitio- 23
nem ſtationariorum militum non tantum ad
ſpectacula eſſe reſtringendam. Nam turbæ li-
cet freqventer in ſpectaculis à factioſa plebe
excitari ſolitæ fuerint: experientia tamen docet,
qvod turbæ etiam alia occaſione cieri poſſint.

Colligo ex *hoc* §. qvod non ſit iniqvum, ſi Ma-
giſtretus habeat occultos denunciarores & ex-
ploratores, per qvos reſcire poſſit, qvid ubiqve
agatur, qvod in Gedanenſium celebratiſſima
Republ. fieri accepi. Nam ita multa ſcelera im-
pediri poſſunt, & commiſſa explorari, & explo-
rata puniri, ne Deus ulciſcatur. Multæ factio-
25 nes & conſpirationes deteguntur &c. Præfe-
ctus Urbi poteſt ex urbe relegare & ex totâ Ita-
lia, per *§. 13. h. l.* qvamvis aliàs de iis tantùm,
qvæ intra centeſimum miliarium admiſſa ſunt,
26 cognoſcere poſſit. Ex qvo infert *M. Steph. ad
Nov. 53. n. 4.* interdum poſſe Magiſtratum re-
legare aliqvem ultra provinciam ſuam, qvod
hodiè ſolet fieri, ubi qvis vice Principis judicat.
vid. not. ad l. 7. §. 10. ff. de interdictis & releg.
27 Porrò dicitur hîc, Præfectum urbi poſſe interdi-
cere alicui certam regionem urbis, ſiqvidem
Romanorum Urbs in 14. Regiones erat diviſa.
28 Unde conſultum eſſe hac occaſione judico, ut ſi
perſona ſuſpecta alicubi moretur, & ſiniſtri ſer-
mones ſpargantur ſine certo Authore, Magiſtra-
tus præmiſſa informatione jubeat perſonam ſu-
ſpectam, ut in alium ſe conferat locum, eo tan-
tum fine, ut tales rumores ſcandaloſi ſopiantur.
Magiſtratus enim nihil imputat perſonæ illi, ſed
29 materiam rumoris plebi ſubtrahit. Qvod
exemplo declaro. Utitur juvenis aliqvis alicu-
jus civis ædificio & menſa, ſpargantur rumores
de nimia iſtius juvenis cum Hoſpita familiarita-
te. Auditis ſuſurris Magiſtratus poteſt & debet
injungere juveni, ut de alio ſibi proſpiciat di-
verſorio, ut materia rumoris adimatur plebi &
30 ſcandalum evitetur. Poterit etiam præfectus
urbi negotiatione, vel profeſſione certæ artis vel
Advocatura aliqvem prohibere ad tempus vel
31 in perpetuum, vel etiam ſpectaculorum uſu. Sed
ei, qvod de perpetua interdictione profeſſionis
dicitur, opponi ſolet *l. fin. ff. de pœnis.* Sed *d. l.*
ult. agit de præſide, noſter §. de præfecto urbi, li-
cet aliter ad hunc §. reſpondeat *Bachov.*

ad L. Pen.

SUMMARIUM.

Cum præfecti urbi circa Argentarios non tantum in criminalibus, ſed etiam pecuniariis cauſis occupata.

UT circa Nummularios occupata eſt cura præfecti urbi, ita & circa Argentarios, non tantum in criminalibus, nam hoc genus hominum multa per fraudem egiſſe fertur; ſed etiam in pecuniariis cauſis.

ad L. fin.

SUMMARIA.

Præfectus urbi poteſt etiam extra territorium judicem dare. n. 1.

Idem fortè poteſt Rector Academiæ. 2.

PRæfectus urbi, licet extra Territorium ſuum 1
non poſſit coërcere facinoroſos, poteſt tamen
extra territorium conſtitutus judicem aliqvem
dare, qvi in territorio jus dicat. *Cum Confio Dn.
Struvius, ad hunc tit. in fine.* Unde colligi fortè 2
poſſit, Rectorem Academiæ non poſſe qvidem extra Acad. cognoſcere cauſas, ſed tamen aliis delegare poſſe cauſas, qvi in loco Academiæ judicarent. Et qvi in alterius territorio vel Jurisdictione Jurisdictionem exercet, videtur injuriam illi inferre. *arg. L. hujus & l. 13. §. fin. ff. de injuriis.* Unde qvi puerum in alieno diſtrictu ceperat, eundem reſtituere non tantum juſſus, ſed etiam actione injuriarum tenetur, imò etiam de vi publicâ, & de ambitu, ſi accedant arma. *Guido Papæ decis. 413. n. 2. Gail. lib. 1. de pace publ. c. 16. n. 27. & ſ. Menoch. rem. 3. retin. poſſ. n. 606. Weſenbec. conſ. 43. n. 44. Franciſc. Marci dec. 427.* ita in Facultate noſtra reſponſum, die 13. Aug. anno 1653. Et ſic etiam dantur mandata ſine clauſula. *Dn. Mev. p. 4. dec. 175.*

TITULUS XIII.

De

Officio Qvæſtoris.

Ad L. Un.

SUMMARIA.

Qvæſturæ nomen unde petitum? n. 1.
Titulus Qvæſtoris & Cancellario tributus, ut & judici. 2.
Qvinam ad officium Qvæſtoris eligebantur? 3.
Opinio communis ſeqvenda eſt, niſi ſit abſurda. 4.

1 QVæſtura nomen accepit à qværenda pe-
cunia publica & curanda & eroganda.
2 Poſtea etiã is titulus Cancellario tributus,
qvod fortè ex eo ortum habeat, qvod *in
hac lege §. 2.* de Candidatis principis ſolis libris
principalibus in Senatu legendis vacantibus ha-
betur. Judices & criminales qvæſtores vocati.
Sed prima acceptio hujus loci eſt. Erant au- 3
tem Qvæſtores in urbe & provinciis. Et tam ple-
beji qvàm patricii ad hoc officium eligeban-
tur, cum fuerit primordium honorum. *Ex
pr. hujus legis verſ. Sanè crebrior*, colligere ſolent 4
Dd. in judicando communem opinionem, ſi ea
non abſurda, ſeqvendam eſſe. *Cevallos in præfatione ſui ſpeculi. n. 30. & ſeqq.* qvæ materia ubiqve reperitur. Solemus hic communem opinionem ſeqvi, qvia ea præſumitur in foro recepta, niſi contrarium apparet, niſi opinio communis ſit notoriè contra æqvitatem. *de qvo alibi.*

TITU-

TITULUS XIV.

De

Officio Prætorum.

Ad L. Apud filiumfamilias. 1.

SUMMARIUM.

IN juriſdictione voluntaria, non contentioſa, filius prætor patri jus dicere poteſt.

IN juriſdictione voluntaria, v. gr. in authoriſanda manumiſſione filius prætor etiam patri jus dicere poteſt, nam filiusfam. officio publico fungens pro patrefamilias habetur, *l. 9. de his qvi ſunt ſui juris*, & hic non eſt metus, qvod aliqvis fraudetur. Licet aliud in contentioſa jurisdictione *l. 10. ff. de juriſdict.*

ad L. Sed etiam. 2.

SUMMARIUM.

UNum duorum vicem in juriſdictione voluntaria obtinere poſſe, declaratur exemplo.

HIc etiam filiusfamilias prætor à patre ſuo apud ſe, id eſt, ipſius filii authoritate emancipari poteſt vel in adoptionem dari poteſt, & ita unus duorum vicem obtinet; qvod in jurisdictione voluntaria receptum, ſed in contentioſa non procedit. per *l. 9. pr. ff. de pactis l. 13. §. 4. ff. Ad Trebell.* unus autem tum duorum vicem obtinet, qvando adſunt diverſi reſpectus de qvo *Menoch. conſ. 902. n. 71.*

ad L. Barbarius Philippus. 3.

SUMMARIA.

SEntentia legis. n. 1.

An inſtrumentum confectum ab eo, qvi, cum non eſſet Notarius publicus, pro tali tamen habeatur, ſit publicum inſtrumentum? 2.

Qvid juris, ſi in perſona Notarii vitium ſit, creatus tamen ab eo ſit, qvi poteſtatem creandi habebat? 3.

Qvid ſi qvis Notariatum exerceat, ſciente Principe? 4.

Variæ qvæſtiones hic tractari ſolent, remiſſivè. 5.

Error non quidem ut cauſa, occaſionaliter tamen ſæpè jus facit. 6.

An Princeps inidoneum promovendo, videatur de inhabilitate ejus diſpenſare? 7.

Ob intereſſe Tertii interdum communis error jus facit. 8.

1 LOqvitur hæc Lex de aliqvo ſervo, qvi aufugerat, & pro ingenuo habitus ob inſignes animi dotes prætor creatus erat, cùm neſciret populus eum eſſe ſervum: propter favorem publicum placuit, ut omnia, quæ ab eo in officio geſta, eſſent valida, quia populus, ſi ſciviſſet ſervum, potuiſſet eum liberum efficere; & creando eum prætorem, ipſum idoneum judicavit. Hic 2
tractari ſolet quæſtio à Dd. an inſtrumentum confectum ab eo, qui non erat Notarius, ſed habebatur pro Notariò, publicum inſtrumentum dici poſſit & videtur *Bart.* ſibi ipſi non conſtare; nam in explic. hujus legis affirmat, in repetitione negat, ſi modo repetitio illa ejus ſit. Qùia autem ratio decidendi non tantùm in utilitate partium ſita, ſed & in eô, quia populus potuerit ſervo decernere hanc poteſtatem, ideoq; tutior videtur ſententia negans quam amplectitur *Pacianus Lib. 2. cap. 21. & Farinac. q. 155. parte qvinta, per totam.* & faciunt huc rationes, qvibus in hâc qvæſtione utitur *Tiraq. in tr. de LL. Connub. gl. 8. n. 154.* nam qvi ſe pro Notario gerit, cùm non ſit, falſum committere videtur, & puniendus eſt. *L. eos. §. fin. ff. de crim. falſi.* qvomodo ergo ejus inſtrumentis credetur? *Marcus Mantua ſing. 140.* ſolus Princeps etiam confert tabellionatum, non uſus privatorum &c.
Sed ſi ponamus hos terminos, qvod aliqvis ſit 3
creatus ab eo, qvi habet poteſtatem creandi, ſed in perſona Notarii eſt vitium, tunc poſſet habere locum hic caſus noſtræ legis, ut ex *Turzano & Paciano Farin. d. l. num. 91.* ſi ſcilicet creans ſit Princeps vel alius, qvi poſſit hoc impedimentum tollere, & contra illud diſpenſare, ſi ſciret. Forte & 4
ille caſus applicari poteſt, qvando qvis Notariatum exercet, ſciente & patiente ſuperiore, habente poteſtatem creandi Notarios. *per Jaſ. in hac L. n. 52. & Pacian. d. l. n. 33. Farin. num. 69.* Qvamvis autem plures in hâc Lege qvæſtiones proponi poſſint: v. gr. an locum habeat in judice delegato? 5
an in Spiritualibus? an in tutoribus? item an error publicus poſſit jus facere? an Princeps alicui jus ſuum adimere poſſit? nolumus tamen hic diffluere, inſtituti noſtri memores. Addo tantum 6
hoc, licet regulam ex hoc textu collectam nonnulli refutent, negandum tamen non eſt, occaſionaliter errorem interdum jus facere, non verò per modum cauſæ. Cæterum *Zaſius ad hunc tit.* ex profeſſo hanc legem interpretatur, cujus unam hypotheſin allegabimus; nam dicit *n. 9.* Principem 7
inidoneum vel inhabilem promovendo, videri de inhabilitate diſpenſare, ſi modo Princeps ſciat; qvod admitto, ſi defectus talis ſit, in qvo à Principe diſpenſari poſſit. Sed qvod Scientia Principis reqviratur, huic textui non convenit: nam populus non ſciebat inhabilitatem Barbarii Philippi.

Digitized by Google

8 Declaratur etiam hæc lex, quod error communis ob intereſſe tertii ſuſtineatur, non verò in favorem ipſius, qui ſtatum ſuum novit atque inhabilitatem. *Wammeſ. vol. 1. conſ. 578. numer. 16.* & reſtringi ſolet hæc lex ad officia autoritate & utilitate publica. *Salgado in Labyr. cred. p. 2. cap. 9. numer. 144. & p. 2. c. 22. numer. 6.* Hanc Legem & regulam, quod error communis jus quaſi faciat, etiam ad monetæ varia genera accommodat *Dn. Mev. p. 3. deciſ. 267. cætera videantur in Dd. allegatis aliisqve. Conſ. Paul. Buſ. Petrus de Greve ad h. t. & Bach. ad h. t. & hanc l.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

CUr Prætor ſeipſum tutorem conſtituere neqveat? num. 1.

Qvare ſeipſum judicem dare non poſſit? 2.

QVæritur 1. an prætor ſeipſum tutorem con- 1
ſtituere poſſit? 2. an ſe ipſum dare poſſit ju-
dicem? Prius videtur affirmandum, qvia poteſt
prætor circa ſeipſum jurisdictionem voluntariam
exercere. Sed negatur, qvia in conſtitutione
tutoris aliqva cognitio neceſſaria eſt, an ſit idone-
us, an expediat pupillo, quod circa ſe ipſum expe-
dire prætor nequit. Secunda quæſtio etiam vi- 2
detur affirmanda, quia prætor ipſe, ſi voluit,
olim potuit cauſam cognoſcere. Sed negatur,
nam quamvis ipſe potuerit cognoſcere, id ta-
men fieri non potuit invitis partibus. Poſtquam
ea introducta fuit procedendi ratio ordinaria,
partibus judicem petentibus ſeipſum obtrude-
dere & ingerere non potuit, ne ſe redderet ſuſpe-
ctum: & à judice dato appellabatur ad prætorem.
Bach. ad h. l. ult.

TITULUS XV.

De

Officio Præfecti Vigilum.

Ad L. Apud vetuſtiores 1. & l. pluribus. 2. & l. Nam ſalutem. 3.

SUMMARIA.

EXcubiæ urbis cui olim committebantur? n. 1.
A capite dependet ſalus totius imperii. 2.
Roma in qvatuordecim regiones erat diviſa. 3.
Officium Præfecti vigilum qvodnam? 4. & 11. ſeqq.
Qvæ pæna incendii culpâ commiſſi? 5.
Incendium præſumitur factum culpâ inhabitantium. n. 6.
Conciliatio L. 11. ff. de com. rei vend. 7.
De leviſſima culpa nemo tenetur. 8.
Qvi allegat inhabitatorum culpam, eam probare debet. 9.
Qvid operetur præſumtio contra inhabitatores? 10.
Præfecto vigilum competit merum imperium. 12.
Securitatis publicæ & privatæ maxima habenda ratio. 13.
Præfectum vigilum oberraſſe calceatum cum hamis & dolabris qvomodo intelligendum? 14.
An unus ſaltem Præfectus an plures ſimul fuerint? 15.

1 IN his textibus hiſtoricè explicatur, cui urbis
excubiæ olim commiſſæ fuerint, ſcilicet 1.
Triumviris nocturnis, interdum etiam Ædili-
bus & Tribunis plebis. 2. poſtea Auguſtus 7.
cohortes opportunis locis diſpoſuit, ubi binas re-
giones urbis quælibet cohors tueretur, præpoſi-
to ei Tribuno, & omnibus cohortibus præpoſito
præfecto vigilum: huic enim commiſſæ excu-
biæ & vigilum cohortes, nequid per noctem in
urbe delinquatur, neve incendium oriatur in ur-
be, à qua Salus Reip. dependet. Unde colligitur 2
politicè, à capite dependere ſalutem totius corpo-
ris & imperii, & periculo urbis periclitari Remp.
Et hiſtorice colligitur, Romam fuiſſe in quatuor- 3
decim regiones diviſam. *In §. cognoſcit. 1. legis
tertiæ* deſcribitur officium præfecti vigilum Quod 4
cognoſcat de incendiariis, effractoribus, furibus,
raptoribus, receptatoribus, quos omnino ut offi-
cialis mero imperio gaudens caſtigare potuit:
Sed ſi atrocius factum & perſona famoſior, po-
tuit eum caſtigandum remittere ad præfectum
urbi. Nam imperium merum habuit ſuos gra-
dus. Licet alias remiſſiones illæ fieri ſoleant
ab eo, qui non habeat merum imperium, ut
prætor. Sed ſi culpâ commiſſum incendium 5
ob ignem negligentius habitum, poteſt fuſtiga-
tione vel alia pœna ſevera iſtam negligentiam
punire. Subjicit JCtus quod incendium præſu- 6
matur factum culpâ inhabitantium; ſed huic non
obſtat *L. 11. ff. de commodo rei vend.* nam d. L. 11.
dicitur, quod incendium non præſumatur culpa 7
patrisfamiliâs ortum, quæ non ſunt contraria.
Nam poteſt incendium oriri culpa inhabitantis
citra culpam patrisfamiliâs: ideoq; magna cir-
cumſpectione hic opus eſt, an caſu, an ex cauſâ
extrinſecâ, an verò culpâ exortum videatur in-
cendium. *Menoch. Lib. 2. A. Q. caſ. 390. & Lib. 6.
præſ. 61. num. 31. Carpzov. pr. crim. qv. 39. n. 28. Bach.*

vol.

vol. 1. diſp. 18. th. 8. lit. C. Gail. L. 2. obſ. 21. Joh.
Aloyſ. Ricc. dec. 181. Afflictus dec. 57. Petr. de Greve
ad hunc textum, & Paulus Buſius ad d. l. 11. Sed
ſi unus paterfamiliâs ſit, tunc ex culpâ ſua vel fa-
miliæ ſuæ tenebitur præſumtivè, niſi de diligentiâ
ſua docuerit. *Sande L. 8. t. 6. d. 9. Carpzovius d. l.*
8 Sanè de leviſſimâ culpâ in omittendo nemo tene-
tur, niſi ex natura contractûs ad eam præſtandam
9 obligetur. *Maſc. concl. 893. num. 9.* Et qui culpam
habitatorum pro fundamentô ſuæ intentionis po-
nit, certi hominis culpam probare tenetur. *Maſc.*
d. concl. numer. 17. Finckelth. obſ. 89. Sed poſſet quis
objicere, præſumtionis hujus, quæ in hoc loco ha-
10 betur, nullum fore effectum. R. Omninò, nam
Judex ex hâc præſumtione contra inhabitatores
inquirere poteſt, eosque urgere, ut autorem in-
cendii nominent. *Farin. q. 110. cap. 2. num. 96. Me-*
noch. L. 2. A. Q. caſu 390. num. 6. Deinde opera-
tur præſumtio contra eum, qui ſolus in domo fuit.
Menoch. d. l. n. 5. Finckelth. d. obſ. 89. num. 29. Sanè
creditor immiſſus tantum de dolo & latâ culpâ te-
netur. *L. 9. §. 5. ff. de rebus autor. jud. poſſ. & ibi not.*
11 Si inſulæ id eſt domus, vel horrea id eſt loca in
quibus non frumenta, ſed res pretioſæ recon-
ditæ, fuerint effracta, vel alia talia repoſitoria;
jurisdictio erit præfecti vigilum, qui non tantum
contra effractores inquiret, ſed etiam de ſervis cu-
ſtodibus horreorum quæſtionem habebit & tortu-
ræ eos ſubjiciet, licet in illis ſervis portionem ha-
12 beat Imperator. Ex quo apparet, præfecto
13 vigilum competere merum imperium. Et præ-
cipue habendam eſſe rationem ſecuritatis publicæ
& privatæ, nec principis ex parte ſervos eximi
14 tormentis, hæc *in §. 2.* Hoc autem à præfecto vi-
gilum exigitur, ut per totam noctem vigilet & per
plateas coërret, id eſt hinc inde ambulet calcea-
tus cum hamis & dolabris, per quæ intelligenda
ſunt vel inſtrumenta diruendis ædibus incendio
proximis apta, vel vaſa ad hauriendam aqvam
accommodata, de qvo hic *Bach.* Exiſtimo ſanè 15
plures fuiſſe præfectos vigilum; nam uni omnium
noctium excubias fuiſſe puto impoſſibiles. Ha- 16
buit etiam jus imperandi civibus & inqvilinis, ut
diligenter ignem cuſtodiant, & aqvam in cœna-
culo id eſt ſuperiori parte ædium, in qva cœnari
ſolebat, habeant reſtinguendo igni neceſſariam
§. 4. Et demum adverſus Capſarios, id eſt cuſto- 17
dos veſtium in balneis publicis jus qvoqve dicit
præfectus vigilum de qvibus *Cujac. l. 5. obſ. 8.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

QVis animadvertat in incendiarium culpoſum,
qvis in doloſum? n. 1.

Qva pœna latam culpam committentis in igne cuſto-
diendo? 2.

HIc diſtinguitur inter incendium culpoſum ob 1
ignem negligenter habitum, & incendium
doloſum. Illius convictos poteſt præfectus vigi-
lum fuſtibus cædere vel flagellis: ſed eos, qvi do-
loſe incendium fecerant, ad præfectum urbi capi-
taliter ab eo puniendi remitti debebant; & cum
ſervi fugitivi noctu aufugere ſoleant, hos etiam
conqvirere & ſuis dominis reſtituere debet præfe-
ctus vigilum. Colligitur ex *hac l. & l. 3. §. 1.* qvod 2
qvando lata culpa commiſſa in cuſtodiendo igne,
tunc etiam pœna afflictiva corporis v.g. fuſtigatio
vel relegatio locum inveniat. *Rauchb. pr. q. 10. n. 10.*
& qvos refert *Carpz. in pract. crim. q. 39. n. 36.*

TITULUS XVI.

De Officio Proconſulis & Legati.

Ad L. Proconſul. 1.

SUMMARIA.

PRoconſul qvis? n. 1.

Qvando inſignibus proconſularibus uti, & juris-
dictionem contentioſam exeqvi valuerit? 2.

Rector Academiæ extra locum Academiæ inſignibus
Rectoralibus uti qvidem, ſed jurisdictionem
exercere non poteſt? 3.

1 HActenus de officiis Magiſtratum urbano-
rum. Jam incipitur tractatio de Magiſtra-
tibus provincialibus. Inter qvos anti-
qvior erat Proconſul, qvi cum conſulari
2 Imperio in provincias à Senatu mittebatur. De
hoc *in l. 1.* dicitur, qvod ſtatim cùm urbe egreſſus,
poſſit uti inſignibus proconſularibus, ſed jurisdi-
ctionem (contentioſam ſcilicet per *l. ſeq.*) exeqvi
3 neqveat. Ex hac *l. 1.* putarem probari poſſe, Re-
ctorem Academiæ extra locum Academiæ inſigni-
bus Rectoralibus uti poſſe, licet jurisdictionem ex-
ercere neqveat.

ad L. Omnes Proconſules. 2.

SUMMARIA.

PRoconſul poteſt extra ſuam Provinciam exercere
jurisdictionem voluntariam, ſed non contentio-
ſam. n. 1.

Epiſcopus poteſt conferre beneficium extra parœciam
ſuam. 2.

Teſtamentum poteſt inſinuari apud acta incompe-
tentis judicis. 3.

Notarius non poteſt inſtrumenta conficere extra terri-
torium Regis, à qvo eſt creatus. 4.

PRoconſul aliusve Magiſtratus extra Provinci- 1
am ſuam poteſt exercere Jurisdictionem vo-
luntariam, ſed non contentioſam, hic *& L. 36. §. 1.*
ſuprà de Adopt. Covarr. L. 3. Reſol. cap. 20. num. 8. &
qvos allegat. Hillig. in Donellum Lib. 17. cap. 9. lit. F.
Sic Epiſcopus extra parœciam ſeu Territorium ſu- 2
um poteſt beneficium ad ſuam parœciam perti-
nens conferre. *Paulus Buſius ad hanc Legem.* qui
§. 1. hujus legis, quo dicitur, apud Legatum pro-
con-

conſulis manumitti non poſſe, rectè de eo caſu in-
telligit, quando provinciam non eſt ingreſſus Le-
gatus, cum *Gloſſa & Franzkio ad h.t. num.20.* Conf.
hic Bachov. Sanè inter Legatum proconſulis & a-
lium delegatum judicem magnum eſſe diſcrimen
tradit hic multis *Bach.* Sed Vicarius Epiſcopi, cui
data eſt poteſtas conferendi beneficia, poteſt con-
ferre extra ſuam diœceſin &c. *Beer. deciſ.30. Lud.*
Rom.ſing.49. Sic deputatus parochialis poteſt con-
feſſiones audire extra parochiam, licet contrarius
3 videatur *Ripa de peſte.c.8. num.51.* Ex hoc textu
probari poteſt, teſtamentum judiciale apud acta
incompetentis Judicis inſinuari poſſe. *Dn. Mev.*
p.3.dec.293.n.17.& ſeq. Sed *in c. ſtatutum. in fi-*
ne.de præbend.lib.6. datur exceptio, niſi aliquid
4 tribuatur jure ſpeciali; Sic etiam volunt, Notari-
um creatum a Rege non poſſe extra regnum con-
ficere inſtrumenta, licet ſit juriſdictionis volunta-
riæ. *Ripa d.l.n.52.* quod intelligo ita, ut in judicio
illius Regni id fidem mereatur.

ad L. Nec adoptare, 3.

SUMMARIUM.

Legatus Proconſulis an adoptare poſſit?

IN *l.2.§.1.* dictum, apud Legatum Proconſulis manumitti non poſſe, quod cum aliis intellexi de eo tempore, quo nondum ingreſſus eſt provinciam: hic dicitur, quod nec adoptio ejus autoritate fieri poſſit, cum apud eum non ſit Legis actio, quem textum *Gloſſa* de eo caſu explicat, quando nondum eſt ingreſſus provinciam ſuam, licet aliter hic *Bach.* ſed illi rei immorandum non eſt.

ad L. Obſervare, 4.

SUMMARIA.

QUænam præcepta Proconſul obſervare habebat? n.1. & 6.

Rectores provinciarum melius faciunt, ſi abſque uxoribus proficiſcantur. n.2.

Muliebris ſexus eſt ſævus, ambitioſus, poteſtatis avidus. 3.

In culpâ eſt Maritus ſecum ducens uxorem, pernicioſam provincialibus. 4.

Maritus tenetur exhibere familiam ſuam, ſi malè geſſiſſe officium dicatur. 5.

Peregrinantes ſolitâ viâ uti debent & quare? & an tempore belli? 7

Qui ratificat actum tempore incongruo factum, non diſponit in præteritum, ſed in futurum? 8.

1 LEx hæc continet certa præcepta pro procon-
ſule, v.gr. ne oneret provinciam hoſpitiis præ-
bendis, ſcilicet pro comitibus ſuis: deinde ne ha-
beat ſuos ſtratores, ſed ad illud miniſterium utatur
militibus, qui alias provincialium ſumtibus ſuſten-
tandi, ne nimis graventur provinciales, ſi nimis
multos habeat proconſul in miniſterio ſuo. Ita
Bachov hic poſt *Revardum* citatum. *In §.2.* agi-
2 tur de proconſulum Uxoribus. Rectores & Ma-
giſtratus Provinciarum melius faciunt, ſi abſque
uxoribus in provincias proficiſcantur: ſed ſi ſecum
ſumant, ſi ea ex re damnum oriatur, id reſarcire te-
nentur, atque ſic hoc caſu maritus pro uxore tene-
tur, contra regulam *in tit. Cod. Ne uxor pro marito.*
Beſius ad hanc leg. Peckius ad c. non debet. 22. de R.
J. lib.6. num.6. ratione dub.9. Cauſa autem Legis 3
poteſt eſſe, quod, ex Severi Cecinnæ apud Taci-
tum judicio, muliebris ſexus, ſi licentia adſit, ſæ-
vus, ambitioſus, atque poteſtatis avidus ſit. *Tiraq.*
ad L.2. connub. n.1. Et in culpa videtur eſſe mari- 4
tus, qui pernicioſam provincialibus ſecum duxit
uxorem, ut pro eâ culpa teneatur non ſecus, quàm
caupo, nauta, ſtabularius, qui utitur operâ malo-
rum hominum. Tenetur autem Magiſtratus pe-
culiariter. *Petr. Gregor. l.47.tit.32.n.29.* Colli- 5
git hic etiam Baldus, teneri Magiſtratum exhibere
familiam ſuam, ſi malè geſſiſſe officium dicatur.
Berlich.p.1.deciſ.54.n.5. Priusquam ingrediatur 6
provinciam, debet proconſul edictum de adven-
tu ſuo mittere & de ſui commendatione, nec debet
admittere, ut ab Amicis extra fines provinciæ ipſi
occurratur & honor exhibeatur; ſed debet quili-
bet in ſua patria vel habitatione proconſulem ex-
cipere. *§.3. h.l.* Significare etiam debet præde-
ceſſori ſuo per literas, qua ingreſſurus ſit provinci-
am, additur *in §.4.* ratio per ſe clara. Ingreſ-
ſurus etiam ſolita via utatur & per civitates me-
tropolitanas incedet, in Aſia tamen etiam per ma-
re proficiſci tenebantur proconſules. Ratio *in*
§.5. Et ſane novas & inſolitas vias quærere vel
inſolita facere, ſolet eſſe inſolentis & novitatis cu-
pidi animi. Huc poſſet referri, quemlibet pere- 7
grinantem debere ſolita via uti, ut ipſius ſecuritati
a ſuperiori proſpiciatur, *l.2. & 5. C. de curſ. publ.*
Roſenthal. de feudis c.5. concl.22. Colerus de proceſſ.
Execut.p.1.c.2.n.197. quod tamen in bello ceſſare
ſolet, ſed de hoc alibi. Legato non poteſt man- 8
dare Proconſul nondum ingreſſus, ſed ſi antea
mandaverit, poteſt id revocare, *§.fin. h.l. videa-*
tur hic Baldus de Ratificatione, & talem regulam ex
lege eruit: Ratificans actum ſuum tempore in-
congruò factum, non diſponit in præteritum, ſed
in futurum. Nam ratificatio actus nullius non
eſt, niſi novi actus celebratio. *Menoch. conſ.88.*
n.66.Barb. locupl.lib.16. cap.4. axiom.14. verſ. & in
actu valido &c.

ad L. Aliqvando, 5.

SUMMARIUM.

TEmpore neceſſitatis Proconſul mandare poteſt juriſdictionem, antequam provinciæ ingrediatur.

QVod *in §. ult. legis 4.* dictum, Proconſulem, antequam ingrediatur provinciam, non poſſe mandare juriſdictionem, id hic limitatur, niſi neceſſitas exigat: nam poſſet proconſul in itinere ob morbum vel aliam cauſam diu detineri, quo caſu neceſſitas ſuadet, ut mandare juriſdictionem inter has moras poſſit.

ad L. Solent 6. princ.

SUMMARIA.

Judex merum Imperium habens, non poteſt illud alteri demandare. n. 1.
Qvo temperamento adhibito, merum Imperium mandari poſſit? 2.
Proconſul ſemel mandatam alii juriſdictionem iterum auferre inconſulto Principe neqvit, & cur? 3.
Antonii Fabri *conjectura infirmatur. 4.*
Annon potuerit Proconſul munera oblata acceptare, & qvare? 5.
Id qvod in noſtris judicibus ſecus eſt. 6.
Interdum divinationibus locus eſt relinqvendus. 7.
An Judici à partibus aliqvid accipere liceat? 8.
Xeniola à Provincialibus Proconſuli offerri ſolita non erant neceſſitatis. 9.

1 JUdex habens merum Imperium non poteſt id
aliis mandare, quod hic declaratur, quod pro-
conſul hoc Legato extraordinariè mandare poſſit,
2 cum hoc tamen temperamento, ut reos in vincula
conjiciat, interroget, & ſi innoxios reperiat, ipſe
ſententia ſua dimittat: ſi autem res animadverſio-
nem requirat, Legatus ad proconſulem cuſtodias
debet mittere, & ſic ergo Judex delegatus hic ab-
ſolvere poteſt, non condemnare, hic *& L. ult. §. 1.*
C. ubi Senatores. Longovall. in rep. L. imperium. ff.
de juriſdictione n. 8. Niger. in rep. l. 1. ff. de officio ejus,
cui mandata juriſd. n. 118. Menoch. lib. 1. Arb. jud.
qvæſt. 43. n. 13. & qvæſt. 54. n. 4. idem conſ. 715. num. 3.
Dd. in L. ſolent. 37. de R. Jur. ubi Decius. P. Faber in
3 *§. ſicut autem* 1. dicitur, liberum eſſe proconſuli
mandare juriſdictionem alii, vel non mandare, ſed
adimere mandatam juriſdictionem eum non poſſe
niſi conſulto principe. Nec obſtat, quod Lega-
tus ei à Senatu adjunctus, nam hic de ſingularum
cauſarum expeditione agitur, quod poſſit ſibi re-
ſervare hanc vel illam cauſam, aliam vero & ali-
am legato committere. Sed ſi ſemel commiſſa,
non debet ſine præſcitu principis revocare iſtud
mandatum. Nam hoc ſine injuria Legati vix fie-
4 ret, ergo graves cauſæ principi probandæ. Con-
jectura *Ant. Fabri* hic, quaſi Legatus ob intereſſe
principis obſervandum adjunctus fuerit, non eſſet
de nihilo, niſi obſtare videretur *§. ſeqvens 2.* ubi
Legatus prohibetur conſulere principem, ſed pro-
conſulem & hunc conſulentem Legatum debere
informare in jure. Conſultatio & Appellatio ad
immediatè ſuperiorem fieri debet, ſicuti judices
dati præſides ſuos conſulunt. *l. 79. §. 1. ff. de judic.*
5 *Bach. hic. In §. Non verò in totum fin.* dicitur
quod Proconſul non debet omnia recuſare Xenia;
quæ erant munera, quæ Rectoribus Provinciali-
bus à Principe miſſis pro felici adventu mitteban-
tur, cum Rector nemo eſſe potuerit patriæ. *L. ult. C.*
de Crimine Sacril. poterantque inter paucos dies
6 conſumi. vid. *Ant. Matth. ad l. 48. tit. 8. n. 9.* & ideo
hanc legem in noſtris judicibus, qui apud lares
domeſticos officia ſua exercent, locum non habe-
re, tradit hic *Grænvveg. conf. l. 18. & ibi not. de Offi-*
cio Præſidis. Ex proverbio, Neque omnia &c.
colligit *Delrio in rep. Legis, tranſigere. n. 112.* nimis 7
moroſum fore, nunqvam divinationibus locum
præbere, rurſus ſemper illas & ubiq; & omninò ad-
mittere, ridiculum & periculoſum. Si autem ju- 8
dicium inter partes conſtitutum ſit, nihil à partibus
accipere debebit judex, *l. 1. C. de pænis jud. Bachov.*
Qvod dicitur in fine, Xenia non eſſe producenda 9
ad munerum qualitatem, id habet hunc ſenſum, ſi
quæ Xeniola à ſubditis offerantur, ea non ita eſſe
accipienda, ut trahantur in neceſſitatem, quaſi ad
ea præſtanda, & imprimis ſucceſſori quoq; ſint ob-
ſtricti provinciales, & ab his jure quodam debita
exigi poſſint. *Bach. hic.*

ad L. ſi in aliqvam. 7.

SUMMARIA.

QVænam Proconſuli obſervanda in celebrem civitatem adventanti? n. 1.
Qvalem juriſdictionem habeat in Provinciis? 2.

PRæcepta hic traduntur Proconſuli in celebrem 1
civitatem adventanti (1.) ut libenter & patien-
ter audiat recommendationes civium (2.) ut feri-
as in adventu novi Proconſulis dari ſolitas det atq;
ordinet. (3.) Ædes ſacras & publicas circumire,
an ſartæ tectæ ſint, an ad perfectionem deductæ;
an vero perfectione opus habeant, quo caſu cura-
tores operum adhortari & adjuvare debet etiam
datis ex militia miniſtris & adjutoribus. Imò 2
Proconſules habent juriſdictionem in provinciis,
qvalem habent in urbe Magiſtratus & qvi extra
ordinem jus dicunt, ut prætores. Imò habent ju-
riſdictionem civilem & criminalem.

ad L. & ideò majus. 8.

SUpremum in provincia imperium poſt princi-
pem habet Proconſul, & nemo eſt in provincia,
qui imperium ibi habeat. Idem dicitur de præſi-
de qui à principe conſtituebatur, *l. 4. infra de offic.*
præſidis.

ad L. Neqvicqvam. 9.

SUMMARIA.

PRoconſul cauſas fiſcales non poterat expedire, tenebatur tamen Procuratori fiſci aſſiſtere. n. 1.
Ubi decretum eſt neceſſarium, libellus non ſufficiens eſt. n. 2.
Qvænam ſint illa, qvæ decretum reqvirunt. 3.
Cognoſcere de plano, & expedire qvid per libellum differunt. 4.
An ea, qvæ plenam cauſæ cognitionem reqvirunt, poſſint delegari? 5.
Judex patienter audire debet Advocatum etiam eadem repetentem, & qvare? 6.
Advocati, qvi ſunt concinnatores cauſarum & litium, coërcendi. 7.
Poſtulare prohibiti ad patrocinium præbendum non admittendi. 8.
Recenſentur qvædam, qvæ Proconſul de plano expedire potuit. 9.

Dan-

Digitized by Google

Dantur delicta, quæ verbis caſtigari ſufficit. 10.
Ob dignitatem Principalium, aut Advocatorum impudentiam vel importunitatem, cæterorum poſtulata non negligenda. 11.
An Proconſul etiam petentibus Advocatos dare debeat, & quando? 12.
Quid ſi pars conqueratur, ob potentiam adverſarii ſe nullum Advocatum conſequi poſſe? 13.

1 Nihil in provincia eſt expediendum, niſi per
ipſum: ſed excipiuntur cauſæ fiſcales, quæ
tractantur per procuratorem principis ſ. fiſci: quæ
enim in ſpecie alicui commiſſa, videntur de admi-
niſtratione generali excepta. Non autem dubium
eſt, quin Proconſul potuerit & debuerit procurato-
ri fiſci aſſiſtere & executionem pecuniarum fiſca-
lium promovere. Et hæc in *princ. legis. In §. 1.*
2 habetur regula. Ubi decretum neceſſarium eſt,
non poteſt expediri per libellum i. e. ſupplicatio-
nem & ſubſcriptionem, vel potius per reſcriptum;
3 ſed neceſſaria eſt cauſæ cognitio. Vel quæcunq;
cauſæ cognitionem requirunt, in iis judex contra-
dictorem admittet, nec indictâ cauſâ libello ſuppli-
catorio ſubſcribet. v. gr. ſi petatur conſenſus Ma-
giſtratus in alienationem prædii minoris, quæ per
audientiam, non verò per ſubſcriptionem expe-
dienda, quod bene Magiſtratibus notandum. Ca-
ſus formari poteſt ex *Weſenb. in ff. t. de rebus cor. n.
3. 4. Oddo de Reſtit. qu. 34. art. 5. Petr. Stella in rep.*
4 *hujus Legis.* Non multum abeſt ab expeditione
de plano: nam hæc opponitur expeditioni pro tri-
bunali, quod erat locus editior; non tamen eadem
ſunt cognoſcere de plano ſellâ in tellure poſitâ
& expedire quid per libellum, ut rectè *Bach. ad h.*
5 *t.* contra *Ant. Fabrum.* Nonnulli ex hoc §. hanc
regulam colligunt, omnia quæ plenam cauſæ co-
gnitionem requirunt, non poſſe delegari; ſed ea
regula non colligitur ex textu, ut rectè *Marius Sa-
lomonius in repet. h. §. n. 1. & 2. Longovall. ad d. l.
Imperium. numer. 158. Conf. Repetitiones in hanc le-
gem, ut Petr. Stellæ tom. 1. repet. p. 192. Salomonii p.
194. & Marci Mantuæ ſeorſim edit. Lugduni anno*
6 *1548. in octavô.* Circa Advocatos tria injungun-
tur Proconſuli *in §. 2. Primum* ut patiens ſit, id eſt,
libenter & cum patientia audiat advocatos, v. gr.
ne interrumpaat eorum verba, nec tacere jubeat
&c. ſicuti impatientes judices paſſim reperiun-
tur, qui impatienter audiunt, quoties eadem ab
Advocatis repetuntur, cum tamen in repetitione
aliqua circumſtantia ad rem pertinens referri poſ-
ſit. Igitur patienter judex debet audire Advo-
7 catum etiam eadem repetentem. *Alterum eſt*, ut
coërceantur Advocati mali, qui ſunt concinnato-
res cauſarum & litium, qui ſc. in hoc toti ſunt, ut li-
tes ferant, ut inde ipſi caput unctius referant, ut
loquitur hic *Bach.* Deinde Redemptores litium a-
criter caſtigabit, de quibus agitur *in l. 5. C. de poſtu-*
8 *lando & quæ ibi notata. Tertium eſt*, ne admittat
ad patrocinium præbendum, qui poſtulare ſunt
prohibiti. *In §. 3.* recenſentur nonnulla, quæ de 9
plano, id eſt, ſummariè humi poſitâ ſellâ, non pro
Tribunali poteſt expedire Proconſul, ut ſi liberos
& libertos honorem exhiberi curet parentibus,
patronis & horum liberis, vel ſi de inobedientia fi-
lii cognoſcat, quem acriter objurgare poteſt. Vel
ſi libertus ingratus probetur, poteſt fuſtibus eum
caſtigare. Ex quo notetur, quædam delicta eſſe 10
talia, quæ verbis caſtigari, & ita citra pœnam ho-
mines emendari poſſint. ut hic *Bach.* notat. Hoc 11
etiam curare debet Proconſul, ut omnium deſide-
ria audiantur, nec dignitati ipſorum principalium
aut Advocatorum vel impudentiæ aut importu-
nitati quicquam tribuatur, nec cæterorum, qui for-
te vel nullos vel non adeo exercitatos aut impor-
tunos Advocatos adhibuerunt, poſtulata negli-
gantur, quod proponitur *in §. 4.* Proconſul ali- 12
quando etiam non petentibus Advocatos dare
debet ob ſexum debiliorem, ob ætatem, ob mor-
bum, ob tenuitatem rei familiaris. Multo magis 13
dabit Advocatum, ſi qua pars conqueratur, ob
potentiam Adverſarii ſe nullum Advocatum con-
ſequi poſſe. Ubi monetur Proconſul, ne patiatur
aliquem potentiâ adverſarii opprimi, & ne quem
ita ſinat quaſi dominari in provincia, ut omnes
adverſus eum cauſas defendere vereantur, ut ait
Bach. hic. Si nemo impune vim inſerat, & alios op-
primat, non eſſet, qui ab omnibus timeretur. Et
hoc habetur *in §. 5.* Sed *in §. 6.* ſeu ultimo ea
quæ de Proconſulibus dicta ad præſides à princi-
pe in provincias miſſos extenduntur. Et ab ur-
banis Magiſtratibus hæc obſervanda eſſe (in pari-
bus terminis) putat hic *Bach.*

ad L. Meminiſſe. 10.

SUMMARIA.

AN Proconſul finito anno ulterius juriſdictionalia exercere poſſit, ſucceſſore adventum ob impedimenta retardante? n. 1.
Rectoris Magnifici hujus Academiæ adminiſtratio tamdiu durat, donec de aſſumendo Rectoratu ſucceſſor ſuum declaraverit conſenſum. 2.
Legati officium non citius exſpirat officio Proconſulis & quare? 3.
Epiſcopo ſuum munus in manus ſuperioris reſignante, an interim, donec ſucceſſor detur, ab ipſo geſta valeant & fructus faciant ſuos? 4.
Proconſul ſaltem juriſdictionem, nunquam merum imperium Legato mandavit. 5.
Juriſdictionis appellatione non venit merum imperium. 6.

PRoconſulis officium fuit annuum; quæritur er- 1
gò, ſi finito eo anno nondum venerit ſucceſ-
ſor, fortè morbo aut alio impedimento ſontico
retractus, an interim finito annuo proconſulis
officio, qui hactenus fuit, Juriſdictionalia exer-
cere poſſit? Videtur quod non, quia tempore fi-
nito pro privato eſt habendus. Sed affirmatur
quæſtio, quia interim provincia ſine Magiſtratu
eſſe

eſſe non debet, & interregna ſunt Reip. pernicioſa, ideoq; utilitas provincialium hoc exigit, & eſt qvaſi unus Proconſulatus, & qvi in perſonis ſibi invicem ſubrogatis eſt perpetuus, ut qvaſi unus
2 eſſe videatur. In Statutis locorum hac de re ſolet provideri. In Statutis Academicis habemus ſtatutum, qvod antiqvi Rectoris adminiſtratio tamdiu duret, nec ejus officium ſolo lapſu temporis expiret, donec novus Rector præſens de aſſumendo Rectoratu ſuum declaraverit conſen-
3 ſum. Sed qværitur in §. 1. an Proconſul, anteqvam ex provincia recedat, Legatum ſuum dimittere & remittere qveat. Qvod videtur affirmandum maximè finito anno: ſed negatur, qvia Legati officium tamdiu durat, qvamdiu durat officium Proconſulis, & qvando hoc extenditur poſt annum ob abſentiam novi Proconſulis, etiam illud extendi probabile eſt. Et forte eo fine additi à Senatu Legati, ut Proconſulum actiones ſpecularentur. Et uterq; depoſito officio per 50. dies in provincia commorari tenebatur *l. un. C. ut*
4 *omnes judices tàm civiles qvàm militares &c.* Ex hac lege voluerunt nonnulli probare, qvando Epiſcopus ſuum munus reſignat in manus ſuperioris v. gr. Archi-Epiſcopi, qvod tunc per eum interim, donec ſucceſſor detur, geſta valeant, & fructus faciat ſuos. Sed benè reſpondet *P. Barboſa ad L. divort. pr. p. 2. n. 51.* hanc legem loqvi de officio ſua natura temporali & de reſignatione neceſſaria. Unde illud, qvod de ſpontanea re-
5 ſignatione Epiſcopi dicitur, rectius negatur. Proconſul merum Imperium habet cum jurisdictione, & hanc mandat Legato, non illud, ideoq; ſi Legatus cauſam aliqvam audiat, qvæ delictum concernat, & animadverſionem meretur, ſi delictum probetur, debet cauſam ad Proconſulem ipſum remittere, qvia Legatus coërcendi & atrociter verberandi poteſtatem non habet. Sed huic obſtare videtur. *l. un. C. h. t.* ubi dicitur, qvod Legati audire cauſas criminales poſſint, & poſtqvam ſententiam ferendam providerint, eam cauſam remittant. Nam probabile eſt, Proconſules interdum nudam cognitionem ſuper crimine man-
6 daſſe Legato. Hinc inferri tradit hic *Bachovius*, merum imperium non venire jurisdictionis appellatione.

ad L. Legatus. 12.

SUMMARIUM.

Legatus Proconſulis cur judicem dare potuerit?

DE Legato Proconſulis qværitur, an judicem dare poſſit? Videtur qvod non, ob *l. 5. C. de judic.* Sed hic affirmatur, & in *l. 12. §. 1. de judic.* Nam hic Legatus non eſt ſimplex Mandatarius, ſed penè habet jurisdictionem ordinariam, dum a Senatu conſtituebatur, & Proconſul non ex arbitrio, ſed officii ratione tenetur mandare jurisdictionem.

ad L. Legati. 13.

SUMMARIUM.

A*N Legatus Proconſulis propriam habeat jurisdictionem?*

EX lege præcedenti colligi poterat, Legatum proconſulis propriam habere jurisdictionem, cum judicem dare poſſit. Sed hoc negatur in hac lege. Nam mandatâ jurisdictione utitur, & anteqvam mandetur jurisdictio, nihil poteſt agere. Ergo Legatus propriam jurisdictionem non habet, anteqvam ipſi mandetur jurisdictio, ſed poſtqvam mandata eſt, habet qvædam peculiaria, qvæ aliis, qvi mandatam jurisdictionem habent, non competunt, ut *in l. 12. & per h. t.* Unde proconſul propriam jurisdictionem dicitur dare Legatis *in l. 4. pr ff. de offic. ejus cui mandata.*

ad L. Proconſules. 14.

SUMMARIUM.

Cur Proconſuli tantùm 6. faſces præferebantur?

FAſces fuiſſe Conſulibus prælatos notiſſimum eſt, & qvidem 12. ut ex Hiſtoricis hic probat *Bachovius*. Sed cur proconſuli tantum 6. faſces prælati, ut hic? Reſp. fortè ut eſſet notabile diſcrimen inter Magiſtratum Urbanum & provincialem.

ad L. Pen.

SUMMARIUM.

M*Andatam jurisdictionem exercens tutorem dare neqvit, excepto Legato Proconſulis.*

PRoconſul non tantum, ſed & Legatus ejus tutorem dare poteſt *hic & l. 1. §. 1. ff. de Tutor. & Curator. datis.* Sed hanc facultatem, qvi aliàs mandatam jurisdictionem exercet, non habet.

ad L. ult.

SUMMARIA.

P*Roconſul qvando & qvamdiu utebatur inſignibus proconſularibus? n. 1.*

An in reditu potuerit jurisdictionem voluntariam exercere?

PRoconſul ſimul ac urbe egreſſus in provinci- 1
am iturus utitur faſcibus & inſignibus proconſularibus; depoſito etiam officio rediens Romam tamdiu in itinere inſignibus utitur, donec portam urbis ingreſſus ſit, & ita tamdiu retinet imperi-
um, qvod demum deponit ingreſſus urbem. Ide- 2
oqve probabile eſt, Proconſulem in reditu potuiſſe jurisdictionem voluntariam exercere, qvod poſt *Accurſium* probat *Cujac. lib. 20. Obſ. c. 37. & Bach. hic* ſecus in præſide *l. 17. ff. de offic. præſid.*

TITULUS XVII.
De Officio Præfecti Auguſtalis.

ad L. Un.

SUMMARIA.

PRæfectus Auguſtalis qvando amittat ſuam juriſdictionem, & qvomodo differat à Præſide? num. 1.

Apprehenſæ videntur omnes urbes, poſſeſſione civitatis metropolitanæ. 2.

1 PRæfectus Auguſtalis Ægypti non amittit ſu-
am jurisdictionem, priusqvam Succeſſor
Alexandriam ceu Metropolin intraverit, &
confertur cum Proconſule ſecundum qvid,
qvod officium præfecti Auguſtalis non finiatur ſuc-
ceſſoris ingreſſu in provinciam, ſicut nec Procon-
ſulis; cum præſidis officium finiatur ſtatim, qvan-
do ſucceſſor intravit provinciam *l. 17. tit. ſeq.* Un- 2
de colligunt, poſſeſſione templi cathedralis vel ca-
ſtri, vel Metropolitanæ civitatis, apprehenſam vi-
deri totam Eccleſiam; & qvæ caſtro annexa, & cæ-
teras urbes apprehenſas, ſi cætera fuerint vacan-
tia. *Vid. Natta conſ. 446. n. 3. & conſ. 562. n. 13. Pur-
puratus conſ. 499. n. 3. Socinus lib. 1. conſ. 74. n. 3.* &
Manna in tr. de Remed. poſſ. n. 244.

TITULUS XVIII.
De Officio Præſidis.

ad L. Præſidis nomen. 1.

SUMMARIUM.

Præſidis nomen ad qvos extendatur?

PRæſidis nomen generale eſt, ut ad omnes Rectores provinciarum extendatur, licet Senatores ſint, qvæ ampliatio valde obſcura, ut adeò nonnulli negativè hæc verba legant ut hic *Bach.* Sed hanc difficultatem ad Hiſtoricos remitto. Sed appellatio Proconſulis eſt ſpecialior. Sic ergo ea, qvæ de præſidibus in *h. t.* habentur, etiam ad Proconſules pertinent, niſi de his aliud in ſpecie conſtitutum.

ad L. Præſes. 2.

SUMMARIUM.

PRæſes Provinciæ vel alii Magiſtratus an actus voluntariæ juriſdictionis apud ſe expedire poſſint?

PRæſes provinciæ ſuum ſervum ſua autoritate apud ſe manumittere poteſt, poteſt etiam apud ſe adoptare, vel filium ſuum emancipare, & ſic duarum perſonarum vicem ſuſtinet, judicis & partis, qvia ſcilicet hi actus ad voluntariam jurisdictionem pertinent. Et hoc aliis Magiſtratibus commune eſt. *l. 1. & 2. ſupra de Officio prætorum l. 3. & 4. de Adopt. l. un. §. 2. ſupra de Conſulibus.*

ad L. Præſes Provinciæ. 3.

SUMMARIA.

PRæſes debet curare, ut Provincia purgetur malis hominibus. n. 1.

An facinoroſus extra locum delicti puniri poſſit? 2.

Qvid ſi delictum commiſſum contra jus gentium? 3.

Qvisnam locus delicti in injuriis ſit? 4.

CUrandum Præſidi, ut Provincia malis homi- 1
nibus purgetur, & ideò facinoroſi ubicunqve
conqvirendi. *Donell. Lib. 17. c. 16. Carpz. pr. Crim.
qv. 110. n. 13.* Et exinde *ut & ex L. 1. C. ubi Senato-
res vel clariſſimi.* probatur, facinoroſos extra lo- 2
cum domicilii & etiam extra locum delicti poſſe
puniri, ubi reperiuntur; qvod communiter re-
ſtringitur ad eum caſum, qvando is, qvi deliqvit
alibi, hic incertis ſedibus vagatur, ut *Farin. qv.
7. n. 13. Clarus §. fin. q. 30 n. 7. Decianus tom. 1. Lib.
4. c. 13. n. 5.* Sed ab his à ſe citatis recedit *Ant.
Matth. ad Lib. 48. ff. tit. 13. cap. 5. n. 4. & Joh. à
Sande tit. 1. def. 6. & Carpz. p. 2. dec. 191. n. 4.* cum
leges ita non diſtingvant. Et ſanè nimis ſcrupu-
loſa videtur communis concluſio. Nam eâ ſtan-
te, Judex poſtqvam cognovit magum, homici-
dam, in ſuo territorio morari, deberet prius co-
gnoſcere, an eſſet vagabundus? an non interim 3
is facilè elabi poſſet? Sanè qvi delictum alibi
commiſit contra jus gentium, non civitatem ſu-
am tantum, non ſolum provinciam ſuam, ſed to-
tum hominum genus offendiſſe videtur. *Conf.
Petr. de Greve ad l. 13. h. t.* Sed locus delicti eſt
principalis forum, ubi reus puniendus, & citan-
dus, licet abſens ſit. *Carpz. pract. crim. q. 110. n. 47.*
Sed in injuriis qværitur, qvis ſit locus delicti? v. 4
gr. miſit qvis ex Sileſia literas injurioſas ad me,
vel ad judicium, qværitur, an in loco ſcriptionis,
an alibi poſſit conveniri, & annon in loco rece-
ptionis literarum? Et poſterius placuit *Baldo conſ.
294. & Berlich. p. 1. dec. 181.* Hinc cum qvis inju-
rioſum ſcriptum Cameræ inſinuari curaſſet, fuit
ſuper injuriis punitus in Camerâ *Rulandus de
Commiſſ. p. 4. L. 7. c. 6. n. 11. qvem refert Berlichius
d. l.* & idem confirmat alicubi *Dn. Mev.* præjudiciis
Tribunalis ſummi Wiſmar. & ita etiam judica-
tum à Facultate noſtra *menſe Febr. Anno 1668.* cum

Titius

Titius agens in Sileſia judicium B. convitiis proſcidiſſet. *Vid. not. ad L. de Accuſat.*

ad L. Præſes. 4.

PRæſes poſt principem ſummam poteſtatem habet, ut & ſupra dictum in *l. 8. ff. de offi. proconſul.*

ad L. Præſes. 5.

SUMMARIUM.

P*Ræſes ſeipſum tutorem aut judicem dare neqvit & cur non?*

QVæritur, an præſes ſeipſum tutorem pupillo conſtituere poſſit, aut ſeipſum judicem dare, qvod utrumqꝫ negatur. Ratio dubitandi & decidendi ſupra propoſita in *l. fin. de officio prætorum*, qvia ſunt eædem rationes.

ad L. Illicitas. 6.

SUMMARIA.

I*N iis, qvæ per metum extorta, debet Præſes impedire executionem. n. 1.*
An judex ſecund. acta an conſcientiam judicare teneatur? 2.
Diſt. inter judicem ſupremum & inferiorem. 3.
Præſidis eſt, impedire ne à potentioribus inferiores opprimantur. 4.
Præſes prohibere debet, ne privati executionibus militaribus ſe adjungant. 5.
An idem in Bello Germanico obſervatum? 6.
An & qvando qvis à licita negociatione arceri poſſit? 7.
Innocentibus pœna non inferenda. 8.
Pilati peccatum huc trahitur. 9.
Pauperes hoſpitatione militum non gravandi. 10.
Qvod qvis propriæ neceſſitati impendere debet, non tenetur cum aliis communicare. 11.
Qvæ milites privati commodi cauſa, non in utilitatem militiæ faciunt, coercenda. 12.
Imperitia, non caſus medico imputari debet. 13.
Præſes cur non habeat jus deportandi? 14.
Mulcta ex cauſa paupertatis an remitti poſſit? 15.
Pœna & mulcta an æqvè minui poſſit? 16.
An minuenda mulcta, ſi ea inhibitioni multorum actuum addita & in nonnullis inhibitius paruerit, in nonnullis non? 17.

1 SI qvando per metum vel impreſſionem aliqvis adigatur ad confeſſionem falſam, debet impedire Præſes & prohibere executionem. Exinde colligitur, omnia illicitè extorta poſſe recuperari per Judicem, & ita in civilibus poteſt præſes ſe interponere, & prohibere fraudes ac violentias. Ideò *Bald.* hanc notab. legem dicit. Sic contra renunciationem exceptionis non numeratæ pecuniæ poſſet intervenire Judex. *Bald. hic.*

Ad §. Veritas. 1. Ex hoc textu probare ſolent, 2
Judicem non ſecundum conſcientiam, ſed ſecundum acta & probata judicare debere. Sed cum abſurdum videatur, Judicem ſeqvi debere fidem teſtium, qvos perjuros aut errare ſcit, & inſtrumentorum, qvæ falſa eſſe novit, ideò alii rectius negant hunc ſenſum eſſe. *vid. Conſ. Miſcell. Lib. 4. c. 20. & Groenwegen ad hunc textum. Zaſ. n. 33. Struvius Diſp. 4. th. 33. Petr. de Greve h. t. plures alii innumeri.* Communiter diſtingvitur inter ſupre- 3
mum & inferiorem Judicem, illum ex conſcientia judicare poſſe, ex *Guidone Papæ dec. 29. Groenwegen hic*; Sed hunc ad ſuperiorem rem deferre debere. *Vid. Covarr. Lib. 1. reſol. c. 1.* ubi conſentire videtur cum ſententiâ eâ, qvod vulgi traditio ex textu non probetur. *Vid. Vasq. Lib. 1. ill. qvæſt. c. 14. Cujac. l. 12. obſer. 19. Soto de Juſt. & Jure l. 5. cap. 4. art. 2. & DD. qvos allegat Hill in Don. L. 26. c. 3. lit. B.* Sanè non dubito, cordatum Judicem poſſe deprehendere teſtes in mendacio, exemplô Danielis.

Ad §. Ne potentiores. 2. Præſidis officium eſt, impedire ne inferiores à potentioribus opprimantur, idemqꝫ in ſervis conqverentibus juſtum & æqvum eſt. *per L. 1. §. 8 ff. de offic. Præfecti Urbi.*
Hinc probat & refert, etiam lite inter dominum 4
& ſubditos pendente, mandata ſine clauſula ob nova ſervitia impoſita decerni poſſe, *Dn. Mevius q. 2. dec. 80.* Hinc etiam mandata de non offendendo promanarunt. *Gail. lib. 1. de P. P. cap. 2. n. 1.*
Ad §. illicita 3. Hic prohibere jubetur Præſes, ne 5
ſe executionibus militaribus alii privati adjungant, qvaſi milites adjuturi, nam milites de omni inſolentia rationem reddere tenentur. Sed qvis tales adjuvantes & fortè ex fæce homines ad examen pertrahet, qvisqꝫ qvod ſuum eſt agat. Sed 6
in bello Germanico ſæpè milites tribulatum miſſi alios in ſocietatem tribulationis admiſerunt, ut eò plus vini vel cereviſiæ exhauriretur. In 7
§. neq; licita 4. tantum dicitur, neminem arceri debere à licita negotiatione, ſcilicet niſi delictum commiſerit, ob qvod arceri poſſet, vel niſi certus ordo aut numerus ſit negotiantium &c. Nec qvando ob delictum certa negotiatio interdicta eſt, is facilè admittendus eſt, nec innocentibus pœna irroganda, imò potius parci poteſt nocen- 8
tibus, ne noceatur innocentibus, *l. abſentem 5. ff. de pœnis.* Hæc ſunt generalia. Peccavit autem 9
graviſſimè Præſes Judæorum Pilatus, qvi innocentiſſimum JESUM primo cædi flagellis, poſteà crucifigi juſſit, occulto tamen DEI conſilio toti mundo ſalutari. In *§. ne tenuis vita. 5.* Jubetur 10
præſes præcavere; ne cum officiales vel milites adveniunt, graventur hoſpitatione tenuiſſimæ vitæ homines, fortè qvi vel unum limen (nam ita legendum videtur *Zoanetto*, qvem refert hic *Bach.*) id eſt, unam parvam caſam habent, nam limen pro domo ſumi certum eſt per tradita *Tiraq. de LL. connub. gl. 1. p. 10. n. 28.* vel qvi parvam ſuppellectilem habent, ne hi caſam aliis habitandam

& ſuppellectilem ſimplicem ſibi neceſſariam aliis
utendam dare cogantur. Sed qvomodo hoc
apud nos uſurpatum fuerit, Experientia docuit.
11 Ex hoc tamen colligo: qvod qvis propriæ neceſ-
ſitati impendere debet, & qvibus ipſe ad vitam
ſuſtentandam opus habet, non debere cum aliis
12 id communicari. Et qvia milites multa faciunt,
non in utilitatem militiæ, ſed ſui privati commodi
cauſâ, hoc ne fiat, vel ut hæc coërceatur pleone-
xia, jubetur præſes *§. ne qvid. 6.*

13 *Ad §. Sicuti. 7.* Caſus humanæ fragilitatis
medico non imputatur, ſed imperitia. Nam eſt
magna culpa, ſi medicinæ ignarus medicamenta
ægrotis ſuppeditet. *Cothman. lib. 1. conſ. 1. n. 318.*
in qvalibet enim arte imperitia culpæ annume-
randa. *A. Barboſa Locupl. l. 9. cap. 16. ax. 1.* Conſ.
Heig. p. 2. q. 26. Speckhahn. cent. 1. q. 24. Menoch. 2.
14 *A. q. caſu 531.* In *§. qvi univerſus 8.* agitur de me-
ro imperio præſidis, qvod jus gladii habeat & in
metallum damnandi. Sed cur non habet jus de-
portandi *per 6. §. 1. de Interdict. & releg. & l. 1. §. 3.
de Leg. 3.* Reſp. qvia in deportatione certa inſula ei
aſſignabatur, qvæ non niſi à principe aſſignari
poterat. per *d. l. 1. §. 3.*

15 *Ad §. Præſes ult.* Mulcta ex cauſa paupertatis
& neceſſitatis remitti poteſt; ſed *Grænwegen* hic
diſtingvit inter mulctam irrogatam ex delicto &
cauſa civili, ut hæc, non illa remitti poſſit, ſed po-
tius mulcta in pœnam corporalem mutanda. Sed
de pœnis lege definitis hic §. non videtur intelli-
gendus. *Conſ. Ant. Matth. ad l. 47. tit. 3. c. 3.
n. 6. & Peregr. de Jure fiſci l. 4. tit. 8. n. 19.* Verum
16 *Tiraq. de pœnis temp. cauſa. 32.* ita diſtingvit, qvod
mulcta etiam, qvando impoſita eſt, poteſt minui
ob paupertatem; pœna autem anteqvam impo-
natur. *Conſ. Speckhahn. cent. 1. q. 37. n. 24.* ubi alia
etiam privilegia paupert. *de qvibus Benincaſius Me-
noch. lib. 2. A. Q. caſu 182. Seb. Medic. de caſ. for-*
17 *tuitis. p. 1. q. 6.* Sed an mulcta minui debet, ſi ea
inhibitioni multorum actuum addita, & inhibitus
in nonnullis paruit, in nonnullis non? Hic mul-
ctam minuendam putamus, ob obedientiam in
nonnullis præſtitam cum *Carpzov. p. 3. dec. 299.*

ad L. Præſes Provinciæ. 7.

SUMMARIA.

*REfectio ædium à Præſide injungi poteſt poſſeſſo-
ribus, & quare? n. 1.*
*Qvid ſi unus ex ſociis ædificaverit, expenſæ verò in-
tra 4. menſes non reſtituantur? 2.*

1 PRæſes urbium ſubjectarum curam habere de-
bet, ne ruinis ædificiorum deformentur; hinc
refectionem ædium injungere poteſt poſſeſſoribus
2 *l. 8. C. de Ædific. privatis* adeò ut ſi unus ex ſociis
ædificaverit nec intra 4. menſes reſtituantur
expenſæ, is ſolidum conſeqvi poſſit, *l. 4. C. de
Ædific. priv.*

ad L. Sæpè audivi. 8. & L. Generaliter. 9.

SUMMARIA.

*SI Princeps cauſam ad judicem remittat, an is præ-
ciſè per ſe teneatur judicare? n. 1. & 2.*
*Princeps in dubio non videtur velle diminuere offici-
um ordinarii judicis. 3.*

PRinceps, ſi cauſam remittat ad Judicem inſe- 1
riorem, vel primæ inſtantiæ non videtur ar-
ctare velle judicem, & præciſè jubere, ut per ſe
cognoſcat, ſed poteſt per alium judicare, vel te-
ſtes examinare, prout ipſi placuerit. *Fortunius
Garcia in repet. Legis Gallus. ff. de liberis & poſth.
n. 84.* Remiſsâ autem cauſâ à Principe ad ordi-
narium Judicem, qværitur, an propterea Judex
delegare cauſam prohibeatur, & ipſe cauſam co-
gnoſcere teneatur? Reſp. qvod non, unde probat
hic *Bald.* qvod Princeps in dubio non velle dimi- 2
nuere videatur officium ordinarii, nec derogare
ejus poteſtati. Et ſic per mandatum, qvo man-
datur id, qvod aliàs poterat facere de jure com-
muni, non creatur nova poteſtas in ordinario.
*Conſ. c. Licet in corrigendis. & 1. Grave. de Offic. or-
din.* ideoq; per mandatum in dubio non conclu- 3
detur delegata jurisdictio, ſed tantùm ordinaria
jurisdictio excitata, *per tradita Franc. de Clapperiis
c. 8. q. 1. & 2. Menoch. lib. 1. de Arb. Judic. qvæſt. qv.
54. n. 15.*

ad L. Ex omnibus. 10.

SUMMARIA.

*AN Præſes omnia, qvæ Magiſtratus urbani, facere
poſſit? n. 1.*
Per Correctores qvinam intelligantur? 2.

QVicqvid poſſunt Magiſtratus Urbani, id et- 1
iam poteſt facere Præſes. Qvod tamen uni-
verſale non eſſe ex jam dictis patet, cum deportare
non poſſit. Per Correctores intelligunt præſides, 2
qvibus pars aliqva provinciæ regenda data eſt.

ad L. Sed licet. 12.

SUMMARIA.

*NOn videndum, qvid Romæ fiat, ſed qvid debe-
at? num. 1.*
An in omnibus qvæſtionibus præjudicia ſeqvenda? 2.

HIc habetur vulgata regula, qvod non atten- 1
dendum, qvid Romæ fiat, ſed qvid fieri de-
beat. *Vid. not. ad l. nemo. C. de Sent. & interloc.*
Non ſtatim id, qvod Romæ obſervatur, jus gene-
rale facit. Qvod illis cogitandum, qvi in omni-
bus qvæſtionibus præjudicia tantum ſeqvuntur.
Præjudicia interdum fallunt, qvia circumſtantia 2
vel unica deciſionem alterat. Sæpè in Tribunali
ſententiam aliqvam receptam videmus, qvæ ſuc-
ceſſu temporis abrogatur, qvando perſonæ judi-
cum mutantur.

Ad

ad L. Congruit bono. 13.

SUMMARIA.

Facinoroſi ubinam forum ſortiantur? n. 1.
Qvid de remiſſionibus hodie obſervetur? 2.
Qvid ſit inqviſitio generalis, qvid generaliſſima? 3.

1 Magiſtratus ex officio facinoroſos conqvirere,
& in ſcelera inqvirere tenetur, *de qvo We-*
ſenb. in ff. de accuſat. n. 3. Carpz. q. 113. n. 18. & Fa-
rin. q. 1. Colligitur etiam, facinoroſos ubiq; fo-
rum ſortiri, de qvo ad Legem tertiam. Qvamvis
enim *Marcus Mantua ſingulari 603. n. 3.* hanc le-
gem de inqviſitione facti ad informandam Curi-
am intelligat, ipſe tamen fatetur, remiſſionem in
2 deſvetudinem abiiſſe. Et ſane ingratam rem fa-
cere ſolent, qvi facinoroſum Domino ejus remit-
tunt non petenti, niſi delinqventi locupleti mul-
cta indici poſſit. Hic de generali inqviſitione
3 agunt Dd. præſertim *Bald.* Alia eſt generalis,
alia generaliſſima. Illa qvando ſuper certo deli-
ctô inqvirit; hæc qvando veretur, ne flagitia ſer-
pant. Illa, cum Autor incertus, uti ſolemus; ge-
neraliſſima verò nobis in uſu non eſt, niſi invete-
ratis delictis pœnalia proclamata ac edicta oppo-
ſita, & Magiſtratus dubitet, an omnes parituri
ſint, hîc enim talis generaliſſima inqviſitio locum
habet. Sed de hoc plura non addo, cum eam
materiam inqviſitionis alibi tractaverim.

ad L. Divus. 14.

SUMMARIA.

Furioſus delinqvens qvando puniendus ſit? n. 1.
An is, qvi ante furorem deliqvit, in furore puni-
ri poſſit? 2.

1 IN delictis à furioſo perpetratis diſtingvitur, an
in furore deliqverit, & ſatis ipſo furore punitur;
an verò tempore dilucidi intervalli, & tunc pœ-
nam merebitur. *vid. Carpz. pr. Crim. qv. 145. Petr.*
Heig. p. 2. qv. 35. Cæſar. p. 1. conſ. Illuſtr. 57. nec ob-
ſtat, qvod ob homicidium brutum occidatur, nam
reſpondet *Bach. hic*, id fieri memoriæ delendæ
cauſa, aliud in homine, qvi ad ſanam mentem re-
dire poteſt, & qvia homo eſt. Colligunt ex hâc
lege, afflicto non eſſe addendam afflictionem, *Ja-*
ſon ad L. ex facto. num. 30. ff. de vulg. & pupill. ſub-
ſtit. Dn. Tabor. in axiom. Barb. lib 1. cap. 46. axiom.
2 *2.* Sed qværitur, ſi qvis delinqvat, & poſtea in
furorem incidat, an dum in furore conſtitutus pu-
niri poſſit? qvod Dd. ex dicta regula negant. *Vid.*
Clarus §. fin. qv. 60. num. 13. Ant. Matth. de Crim. in
prolegom. c. 2. n. 7. & Bach. hic & furioſo ut abſenti
L. 124. §. 1. de R. J. ſententia à judice ferri neqvit.
L. 9. ff. de re judic. conf. Carpz. q. crim. 145. Petr.
Heig. d. l.

ad L. Illud obſervandum. 15.

SUMMARIUM.

An Præſes injuſſu Principis provinciâ exire poſſit?

PRæſidi non licet injuſſu Principis provinciâ exire, niſi ſolvendi voti cauſa, ut tamen hoc caſu abnoctare non poſſit. Hanc legem inter abrogatas cenſet *Grænwegen*, ſed putarim, id in militiâ adhuc obſervari, ſi cui cuſtodia Civitatis commiſſa, & ſi præſide abſente in provincia rebellio vel tumultus contingat, nec hodiè eam abſentiam impunitam fore.

ad L. Senatusconſulto. 16.

SUMMARIA.

SI Præſes habeat contra aliqvem actionem, an durante officio illam intentare poſſit? n. 1.
De ablata re conventus, rem deponere debet. 2.

SI præſes habeat actionem contra aliqvem, vel 1
ejus Comites, non debet actio dari durante
officio, ſed demum depoſitô. Si autem tempore
excluſa actio, reſtituatur, qvia impedito agere
non currit præſcriptio Sed ſi criminalem vel
pœnalem actionem habeat, poteſt procedi ad litis
conteſtationem, qvia periculum eſt, ne lite non
conteſtatâ pereat actio pœnalis privata, ideò ad
litis conteſt ſaltem procedendum, ne actio pereat
Maurit. de Reſt in integrum c. 392. Hill. in Don. lib.
17. c. 5. lit. G. In fine dicitur, ſi qvis de ablata re 2
conveniatur, debere rem auferri; ex qvo colligit
Autor *conſilii crim. tom. 2. conſ. 104.* qvod ſi qvis
furti vel de rapinâ conveniatur, & offerat fidejuſ-
ſionem, non tamen res debeat relinqvi penes re-
um, ſed deponi.

ad L. Si fortè. 17.

SUMMARIA.

PRæſes Provinciæ certioratus de ſucceſſoris adventu an adhuc actus jurisdictionales exercere valeat? n. 1.
Quid ſi ignoret adventum, an actus interim geſti ſint rati? 2.
Collatio beneficii facta per vicarium Epiſcopi neſcium alius vicarii creati valet. 3.

PRæſes Provinciæ cognovit, ſucceſſorem in 1
Provinciam adveniſſe, non poterit actus ju-
risdictionales exercere, nec qvi ad voluntariam,
nec qvi ad contentioſam jurisdictionem perti-
nent, v. gr. non poteſt manumiſſioni adeſſe ſua
autoritate, nec tutorem dare. Sed ſi neſciat ad- 2
veniſſe ſucceſſorem, licet advenerit, actus hi rati
ſunt. Ex hac lege differentiam inter proconſu-
lem & præſidem ſupra notavi. Unde colligunt, 3
collationem beneficii factam per Vicarium Epiſco-
pi ignorantem alium Vicarium fuiſſe creatum va-
lere. Vid. *Romanus ſingulari 58.* Et locum habet
hæc lex in privilegiis. *Gloſſa in l. tribunus pr. ff. de*
Teſtam. mil. qvam mirabilē vocat *Roman. ſing. 572.*

ad L. Plebiſcito. 18.

SUMMARIA.

M*Agiſtratui Romano in urbem advenienti licitum erat Xenia acceptare. n. 1.*
An verò noſtris judicibus hoc idem liceat? 2.

1 REgulariter Præſidibus, Magiſtratibus & judicibus munerum receptio prohibita eſt, ſed Xenia, id eſt, eſculenta & potulenta, qvæ intra dies proximos prodiguntur, & qvæ hoſpiti extraneo advenienti in gratiam & teſtificationem læti adventus dari ſolent, ipſis liberum erat accipere. *hic & l. 6. §. ult. ff. de officio Proconſ. & ibi Grænwegen. Farin. q. 111. n. 245. Ant. Matth. ad lib. 48. ff. tit. 8. cap. 1. n. 9.* Et de his Xeniis intelligit *Ant.*
2 *Matth. Legem. 6. §. fin. ff. de crimine rep.* Sed qvia in minima ſæpe cadit affectio, ideoq; hoc noſtris judicibus, qvi non ex longinqvo mittuntur, ſed apud lares domeſticos plerumqve officia ſua adminiſtrant, non convenire, putat *Grænwegen de abr. LL. d. l. conſ. Carpz. pr. crim. q. 93. n. 61. in fin. & Alexander lib. 2. Conſ. 206. n. 9. & ſeq.* Sed qværitur, an depoſitô officiô Præſes accipere poſſit munera? qvod negat *Petrus de Greve ad h. l. per l. 4. ff. & l. ult. C. ad l. Jul. repet.*

ad L. Obſervandum. 19.

SUMMARIA.

O*Rnamenta Magiſtratûs ſc. Benevolentia & Autoritas quomodo paranda? n. 1.*
Judex premere debet affectus. 2.

1 DUo ſunt, qvæ ornant præſidem omnemq; Magiſtratum, 1. Benevolentia, qvam facilitate in adeundo ſibi conciliabit. 2. Autoritas, qvam parabit, ſi paucos in familiaritatem, neminem autem in nimiam familiaritatem admittat: ſi aliter fecerit, naſcetur contemptus, ſi nimis aſperum ſe præbeat & difficilem, incurret in odium, ut ait
hic *Bach. in §. 1.* jubetur premere affectus, ne iram 2
præ ſe ferat, & illacrymando compaſſionem, & additur ſententia, non eſſe conſtantis & recti judicis, cujus animi motum vultus detegit. Peccant utiq;, qvi iram in judiciis præ ſe ferunt. Bona debent eſſe judicis verba, ſed ſtrenua facta & pœnæ competentes. Excuſatius peccant judices compatiendo. Bonæ mentis judicium eſt collacrymari miſeris. Qvod de Magno principe ante 60. annos mortuo mihi relatum eſt.

ad L. Legatus Cæſaris, 20.

SUMMARIUM.

Abdicatio officii cui fieri debeat?

PRæſes ſe abdicare officio non poteſt, niſi in manus ejus, à qvo accepit. Idem in Epiſcopo; idem ad donationem Conſtantini hic applicant Dd.

ad L. ult.

SUMMARIUM.

R*Ecenſentur nonnulla in ſervum & ancillam commiſſa ad Præſidis officium ſpectantia.*

PRæſes debet ſtuprum ancillæ illatum vel corruptionem ſervi, & nefandum ſtuprum ſervo illatum ſeveriſſimè caſtigare, præſertim ſi ſervus injuriam paſſus ſit actor, cui dominus ſummam rerum ſuarum commiſit, qvaſi hæc injuria ad totius domus everſionem pertinere poſſet. Qvia ſervi ita propudioſè tractati procul dubio mœrore conficientur, aut animum deſpondebunt, & qvæ alia peſſima conſeqventia oriri poſſunt.

TITULUS XIX.

De

Officio Procuratoris Cæſaris vel Rationalis.

ad L. Qvæ acta 1. & L. Qvod ſi 2.

SUMMARIA.

O*Fficium Procuratoris Cæſaris quodnam? n. 1.*
An juſſu Procuratoris Cæſaris ſervus nomine Cæſaris poſſit adire hereditatem? 2.

1 PRocurator Cæſaris vel Rationalis judicabat de bonis fiſco delatis & cauſis fiſcalibus, qvibus præſides ſe non facile immiſcebant. Hi qvicqvid gerebant, ita ratum erat, ac ſi ipſe Princeps mandaſſet geri, qvia ſunt adminiſtratores generales cum libera. Sed adduntur hic duæ declarationes. 1. ſi non ſuo nomine qvid gerat vel vendat, ſed fiſci nomine. 2. ſi in utilitatem Principis ac fiſci contraxerit, nam ſi in diſpendium fiſci qvid alienaverit vel transegerit, nullum id eſt, qvia ab eo geſta ob conſenſum Principis expreſſum vel tacitum valent, qvi non præ-
ſumitur in negotio Principi noxio Et qværitur in 2
§. 2. an juſſu Procuratoris Cæſaris ſervus nomine Cæſaris poſſit adire hæreditatem? Videtur qvod non, qvia per Curatorem non poteſt adiri hæreditas, *l. 90. ff. de Adqvir. her.* Sed affirmatur ex ſpeciali privilegio hujus Procuratoris & ſervi Cæſaris *hic & l. 25. §. 2. ff. de Adqvir. hered.* ſi modo hæreditas opima. Nam ſi hæc non ſolvendo ſit, aditio nulla, ratio jam dicta, idq; traditur in *l. 2. h. t.* ubi

in

in hæreditate oneroſa requiritur expreſſa voluntas principis.

ad L. Curatores. 3.

SUMMARIA.

PRocurator Cæſaris an jus pœnæ irrogandæ habeat? n. 1.

An reditum concedere poſſit deportatis & relegatis? 2.

An & qvo caſu Magiſtratus poſſit aliqvem prohibere, ne ad certum locum accedat? 3.

1 PRocurator ſeu Curator Cæſaris non habet jus pœnæ irrogandæ, nam particula *(hujus)* videtur irrepſiſſe per incuriam & ideo non poteſt deportare. Sed additur quædam declaratio in §. 1. quia cura patrimonii principis ipſi demandata, ideoq; colonos principis defendere debet, & tumultuoſos homines poteſt prohibere, ne accedant ad colonias principis, nec colonos turbent. In 2 §. 2. dicitur, procuratorem non poſſe reditum concedere deportatis & relegatis, quod ſere dubitandi ratione caret, cum reditum concedere ad Principis jura propria pertineat. Ex §. 1. *hujus legis* id 3 tantùm obſervavi, licitum eſſe alicui Magiſtratui, prohibere alicui, ne ad certum accedat locum, ſcandali vitandi cauſa. *Curtius ad l. un. num. 19. C. de prohibitis ſeqveſtr.* Ideò aulis Principum aliqui ſolent prohiberi, wann ihnen der Hof verboten wird. Id quod fit non propter ſcandalum, ſed ut ſignificetur ipſis ira principis. Poteſt & judex jubere, ut aliquis abſtineat ab alicujus fœminæ ædibus, quando ſuſpectus eſt, idque faciendum eſſe putarem ſæpius, quando juſtæ ſuſpicionis cauſæ. Utile eſſet hodiè, prohibere juvenibus tabernas præſertim ſuſpectas.

TITULUS XX.

De Officio Juridici.

Ad L. Adoptare. 1.

& L. juridico. 2.

SUMMARIUM.

Juridici officium qvousqve ſe extendat?

JUridici, qui ſolebat provinciis Italicis dari, officium etiam ad voluntariam jurisdictionem ſe extendit, ut adeò coram eo adoptio fieri poſſit, per *l. 1.* Et habet legis actionem ſcilicet actus legitimos. In ſpecie Alexandrinus juridicus poteſt etiam tutorem pupillis dare per *l. 2.* non ex vi jurisdictionis, ſed ex ſpeciali conceſſione regis ſeu conſtitutionis: Sed hæc parum faciunt ad noſtra judicia.

TITULUS XXI.

De

Officio ejus, cui mandata eſt jurisdictio.

Ad Rubric.

VId. Repetitio Pauli Oriani, Jacobi Nigri, Sebaſt. Sapiæ vol. 1. repet.

ad L. Qvæcunqve. 1.

SUMMARIA.

AN ea, qvæ ſpecialiter lege tribuuntur, mandatâ jurisdictione ſimul transferuntur? n. 1.

An merum Imperium poſſit aliis mandari? 2.

Annon propter infirmitatem aliis mandari poſſit? 3.

Qvid hoc paſſu obtineat ex conſtitut. Crim. Caroli V? 4.

Delegatus judex qualem jurisdictionem exerceat, propriam an alienam? 5.

Qvid prorogata jurisdictio? 6.

1 QVæ ſpecialiter, id eſt, expreſſè & nominatim, Lege, vel Senatus-Conſulto, vel conſtitutione Principis tribuuntur, mandatâ jurisdictione non transferentur, quæ verò ſpecialiter non tribuuntur, ſed jure Magiſtratus competunt, hoc eſt jure officii ordinarii, poſſunt delegari, & ſic jurisdictio poteſt delegari. Sic quando ſuper alimentis futuris tranſigitur, requiritur nominatim cauſæ cognitio à Prætore facienda. *L. 8. Princ. de Tranſact.* Ergò non poteſt hæc cognitio delegari. Item quando prædia minorum alienanda; requiritur cognitio Prætoris ſpecialiter; ergò hæc cognitio non poteſt delegari. Aliud exemplum in *L. 1. C. ne liceat potentioribus. & in L. placet. verſ. qvod non ita C. de pedan. Judic. conſ. Job. Longovallius in repet. L. imperium. numer. 158. & ſeqv. ff. de Jurisdict.* ubi hanc legem pluribus exponit; & ideò meri imperii cauſæ non poſſunt aliis mandari. Ex- 2 cipitur hic cauſa abſentiæ neceſſariæ, ubi tamen *Hilliger in Donell. lib. 17. c. 8. lit. Ddd.* ſolam cognitionem mandari putat, ſed non ipſum imperium merum, quod in mediô relinquo. Sa-

3 nè quia infirmitas corporis cum abſentia neceſſaria eandem videtur habere rationem. *L. 8. §. ult. cum L. ſeq. ff. de procurat. L. 18. pr. de judic.* ideò etiam infirmitatis cauſâ imperium merum mandari poſſe, tradunt *Dd. quos allegat Hillig. in Do-*
4 *nell. d. lit. Ddd.* licet ipſe recedat. Sed cum Carolus V. cauſam infirmitatis certo modo admittat in articulo *2. Conſt. Crim.* de eo nobis in noſtro imperio nullum eſt dubium, præſertim cum hodiè Magiſtratus ſint perpetui, non temporarii, de quibus hîc agitur. *Annibal. in repetit. l. nemo. de Legatis 1. num. 78. tom. 4.* Non tamen hìc dicitur, omnem Magiſtratum etiam municipalem poſſe demandare, quæ ſunt jurisdictionis. *Bart. Socinus in Repet. l. 1. ff. quis & a quo appelletur. numer. 37. vol. 6.* Sanè conſenſus ſuperioris in demandando imperio ſummo requiritur à *Car. V. Auguſtiſſimo Imperatore*, quod moribus non convenit. Conf. *Paulus Buſius ad hanc legem.* Obiter notetur vox modeſtiæ plena (videntur errare) ut obſervavit *Joh. Annibal. in rep. L. naturaliter numer. 151. ff. de Uſucap.* Notetur etiam argumentum à contrario ſenſu in verbis; *hujus rei fortiſſimum argumentum &c. vid. Mantica de conject. ult. vol. l. 3. t. 15. n. 8.*

5 *Ad §. Qui mandatum 1.* Delegatus non habet Juriſdictionem propriam, ſed exercitium juriſdictionis alienæ; & ſi alias etiam Imperium haberet, non tamen pro ſuo imperio ageret, ſed delegantis juriſdictione uteretur. *L. & ſi Prætor. 3. h. t.* & delegati poteſtas regulariter à Poteſtate delegantis. *c. 11. & 29. X. de offic. jud. deleg. vid. Hill. in Don. lib. 17. c. 8. lit. LLL.* Et delegatus Principis major eſt quolibet ordinario judice *c. 7. X. de offic.*
6 *jud. deleg. c. ſane 11. d. t.* Sed aliud videtur in prorogatâ juriſdictione dicendum, cum juriſdictio prorogata ejuſdem ſit naturæ, cujus eſt principalis. *L. 8. C. de Epiſc. audient. Lud. Rom. ſing. 11.* Ad *L. 1. h. t. vid. Repetitiones vol. 1. repet. Pauli Oriani, Jacobi Nigri, Sebaſt. Sapiæ, Marii Salomonii.*

ad L. Mandatá juriſdictione, 2.

SUMMARIA.

QVid fuerit olim, conſilium exercere? n. 1.
An is, cui mandata juriſdictio, poſſit cognoſcere de cauſa alienandi prædia Minorum? 2.

1 PRæſes ſi mandaverit juriſdictionem, non poteſt delegatus Judex conſilium exercere, id eſt, convocare equites &c. *Vid. Hill. in Donell. L. 17. c. 8. lit. G. & Joh. Juvenalis in repetit. L. imperium. num. 23. & in d. l. Joh. Longovallius n. 40. ff. de juriſdictione & Angelus in Inſt. tit. Except. in princ.*
2 *n. 7.* Quæritur autem in *§. 1.* an is, cui mandata eſt juriſdictio, poſſit cognoſcere, an minorum vel pupillorum prædia ſint vendenda ob æs alienum, vel quia plus oneris, quam commodi adferunt? Videtur quod ſic, quia hæc ad juriſdictionem præſertim hodie pertinent. Sed negatur, quia hæc cognitio Magiſtratibus ſpecialiter demandata per Conſtitutionem Severi Imperatoris. Sed hodie putarem, poſſe talem cognitionem mandari, quia mutata hodie juriſdictionis forma, & videtur hæc cognitio jure Magiſtratus competere. Et cognitio iſta requirit ſæpe, ut in rem præſentem eatur pedibus & ædes inſpiciantur, necnon ſundi, quod commodius per Mandatarium expeditur.

ad L. Et ſi prætor. 3.

SUMMARIA.

SI princeps mandet magiſtratui, quod jam ſui officii eſt, an juriſdictionem hoc caſu mandatam exerceat magiſtratus? n. 1.
Qualem juriſdictionem exerceat Camera, ſi Imperator aliquid mandet? 2.

DElegatus judex, licet aliàs ſit ordinarius, in 1
ea tamen cauſâ delegantis vice fungitur, ſcilicet ſi inferior aliàs de cauſa cognoſcere non poſſit. Nam ſi mandet v. gr. Princeps Magiſtratui, quod jam ante illius eſt officii, non mandata juriſdictio, ſed quam habet, excitata & diligentius injuncta cenſetur, & ita eo caſu non Princeps, ſed proximus ſuperior appellabitur *c. 12. de offic. Ord.*
& Camera, ſi qua cauſa ei delegata ab Imper., or- 2
dinariam tùm juriſdictionem exercet, per tradita & allegata *Hill. l. 17. c. 8. lit. Ggg.* Sed quando aliàs cauſa ad ordinariam juriſdictionem non pertinebat, vel fuerat appellatum, & cauſæ particula tantum delegata, ordinaria juriſdictio ceſſat in his, quæ ex delegatione tantùm ejus facta fuere. *Dn. Mev. part. 5. dec. 309.*

ad L. Cognitio. 4.

SUMMARIUM.

Recenſentur nonnulla, quæ mandari poſſunt.

IN hac lege enumerantur quædam, de quibus dubitari poterat, an mandari poſſint, ut 1. cognitio de ſuſpecto tutore, nam hæc pro tribunali tantum examinanda & à ſolo præſide decidenda, *L. 1. §. 11. ad Turpill.* Sed affirmatur hic, mandari poſſe, & quidem ob utilitatem pupillorum, quorum intereſt ſuſpectos tutores quàmprimum removeri. Et *d. §. 11.* opponendus non mandatario. Sed Magiſtratui municipali. 2. de bonorum poſſeſſione ſeu admiſſione ad hæreditatem prætoria. 3. In miſſione in bona, quæ petitur in ruinoſas ædes, ob non præſtitam cautionem de indemnitate. 4 ſi vidua ſe gravidam dicens miſſionem petat. 5. Si Legatarius petat immiſſionem in bona, legatorum ſervandorum cauſa. Et de his omnibus affirmatur, quod mandari poſſint, quia nullibi dicitur, quod ex ſpeciali

Lege

Lege dentur. Et licet prætor de his cognoſcat, non tamen negatur, quod ea delegare poſſint.

ad L. fin.

SUMMARIA.

QVænam ſit poteſtas judicis delegati? n. 1.
An ſubdelegare poſſit? 2.

1 IMperium mixtum Juriſdictioni ſemper adhæret, hîc *& L. 1. §. 1. h. t.* Poteſt tamen per præſcriptionem adquiri ſine Juriſdictione. *Alex. ad l. 2. ff. de juriſdict. n. 4.* & delegari juriſdictio poteſt ſine coërcitione *per c. Paſtoralis. 28. X. de Off. Jud. delegati.* Et delegatus non poteſt regulariter ducere in jus. *Alex. d. l.* Et ideo explicant hanc legem, quod facilè ſine coërcitione expediri non poſſit. *Longovall. ad d. l. imperium. n. 91.* Et delega- 2
tus Judex non poteſt ſubdelegare. *hic & l. 5. ff. de Jurisd.* niſi ſit delegatus Principis *c. 27. §. ſi verò X. de Offic. Jud. deleg. Gail. lib. 1. obſ. 97. n. 8. Hill. lib. 17. c. 8. lit. M. Molina de Juſt & Jure. tr. 5. d. l. 5.* aut niſi univerſitas cauſarum ſit delegata. *Covarr. lib. 3. Reſol. c. ult. n. 11. Sanchez. de matrim. lib. 3. diſp. 31. n. 2. Vid. infrà notata ad L. 5. ff. de juriſd.*

TITULUS XXII.
De Officio Aſſeſſorum.

Ad Rubric.

VIde *Repetit. Jacobi Nigri & Sebaſt. Sapiæ vol. 1. repetit.*

ad L. Omne Officium. 1.

SUMMARIA.

IN qvibusnam conſiſtat officium Aſſeſſorum? n. 1.
Qvid judex circa libellum obſervare debeat? 2.

1 HIc agitur de officio Aſſeſſoris, quod conſiſtat in cognitione cauſarum, in poſtulationibus, ne admittatur ignominioſus, in libellis conventionalibus, an ſint rectè concepti libelli, aliàs reſpuendi, in Edictis generalibus &c. *in hanc L. vid. repetitio Antonii de Nigris tom. 1. repetit. p. 243.* Hîc *Jaſon & alii* agunt de officio Adſeſſorum circa judicarios actus, & ſolent hîc notare præcipuè ad libellum debere re-
2 ſpicere judicem, ut hic aptè concludat; Et ſi ineptus ſit notoriè, debere eum rejici. *Carpz. de proc. titul. 6. art. 1. n. 29. & ſeqq. & l. 2. Reſp. 53. Dn. Mev. p. 5. dec. 92.* Decretum his verbis concepit *Carpz. d. art. 1. num. 31.* Würde Kläger eine Förmlichere und ſchließlichere Klage anſtellen/ und Beklagten darzu citiren laſſen/ ſo iſt Beklagter mit ſeiner Nothdurfft ſich einzulaſſen ſchuldig.

ad L. Liberti. 2.

SUMMARIUM.

An infamis poſſit eſſe judex?

ASſeſſores eſſe non poſſunt, qui ſunt infames. *L. 2. C. de dignit.* quod extendunt ad infamiam facti, qui aliena infamia laborant. *Mynſ. cent. 4. obſ. 31. Don. & ibi Hill. lib. 18. c. 2. lit. L.* Arbiter tamen ignominioſus eſſe poteſt. *L. 7. pr. ff. de Arbitr. conſ. Repetitio Jac. de Nigris vol. 1. rep. p. 245.*

ad L. Si eadem. 3.

SUMMARIUM.

Qvare nemo in patriâ ſuâ potuerit eſſe Adſeſſor?

NEmo poteſt eſſe Adſeſſor in patriâ ſuâ, quod optimâ ratione ſtatutum, ne jus violet ex amore &c. Sed ſi una provincia in duas dividatur, poteſt aliquis ex una provincia eſſe Adſeſſor in alia. *vid. Jac. de Nigris in rep. hujus L. t. 1. p. 245.* qui ſuperiorem rationem refellit, ſed aliam non reddit. Aliàs patriæ arctiùs obligamur, quàm aliis. *Klock. vol. 1. conſ. 37. n. 388.*

ad L. Diem functo. 4.

SUMMARIA.

AN Adſeſſori debeatur ſalarium, ſi absq; culpâ ſuâ abſit? n. 1.
Qvid in Gallia obtineat? 2.
Qvid ſi Advocatus conductus ſit, & reſervata utrinq; reſignatio? 3.
Qvomodo ſalarium petendum, ſi illud in qvadrimeſtria ſpatia dividatur? 4.
An totum peti poſſit, non elapſo anno, ſi habeat certam determinationem operarum? 5.
Qvomodo jure Sax. Paſtor. Eccleſ. transmittat ſalarium? 6.

ADſeſſori ſalarium debetur, licet absqve cul- 1
pa ſua in officio ceſſet, v. gr. ob mortem Legati Cæſaris; aliud verò, ſi alius Legato ante tempus ſurrogatus. *d. l. 4. h. t.* quia fortè propter delictum avocatus, cujus particeps eſt Aſſeſſor. *Donell. d. c. 2. Lit. FF. & ibi Hillig.* Et hinc fluxit, quod ſalaria integri anni Aſſeſſorum hæredibus debeantur. *Dd. hic Rauchbar. part. 1. qvæſt. 2. Gail. lib. 1. obſerv. 44. numer. 12. Carpzov. p. 2. c. 5. def. 10. & in Juriſpr. Eccleſ. lib. 1. d. 171.* Sed in Galliæ 2
Regno & Belgicis provinciis, pro tempore non præſtiti officii ſalarium perſolvi non ſolere, tradit *Chriſtin. volum. 5. decif. 118. numer. 14. & ſeqq.*

& Græv-

& Grænvvegen ad l. 15. §. 1. C. de Advor. diverſ. Ju-
3 *diciorum.* Sic etiam ſi Advocatus conductus, &
reſervata utrique reſignatio die Loßkündigung/
ſi cliens initiò anni renunciet, totius tamen anni
ſalarium debetur Advocato, ut tamen ejus anni
operas præſtet ſuas, ſi cliens velit. *Dn. Mev. p. 3.*
dec. 144. ſi autem negotium, ob quod promiſſum
fuit ſalarium, planè non ſortiatur effectum, non
poteſt peti ſalarium totum. v. gr. ſi procurator ad
appellationis inſtantiam conſtituatur, & Appel-
lationis proceſſus denegetur. *Dn. Mev. p. 3. dec. 227.*
4 Notandum autem hîc, ubi ſalaria in quadrime-
ſtria ſpatia dividuntur, daß die Salaria alle viertel
Jahr ausgezahlet werden/ ſi aliquis poſt duode-
cimam noctis horam, primo die ſemeſtris inchoa-
ti, v. gr. feſti Johannis moriatur, tunc totius qua-
drantis ſalarium hæredes habent Jure Comm. *Ex
h. l. vel argum. ejus.* & præterea jure ſingulari an-
num gratiæ, qui non à die Johannis, ſed à feſto
Michaëlis inchoandus, & ſic in Profeſſoribus hu-
jus Academiæ obſervatur. *Confer. etiam Not. ad
L. 19. §. 9. & ſeq. ff. de Locati. Conf. Cothman. Re-
ſponſ. Academ. 46. Hanc legem prolixè repetiit
Hieron. Cagnolus in ſuo tractat. & Joh. Bapt. Cac-
cialupus in repet. vol. 1. pag. 246. Jac. de Nigr. pag.
253. Sebaſt. Sapia pag. 259. & Cagnolus p. 261.* Hanc
l. 4. etiam de procuratoribus ſummorum tribu-
nalium intelligunt, ut *Dn. Mevius p. 4. dec. 200.*
quia officium honorabile. *Gail. l. 1. obſ. 43. num. 7.*
5 Sed ceſſat diſpoſitio legis de ſalario totius anni
ſolvendo, etſi minima ejus parte quis ſervierit, in
eâ ſpecie, ubi ſalaria habent expreſſam determi-
nationem & conditionem operarum. *Dn. Mevius
d. l. numer. 3.* Ex quô id etiam patet, ubi pro-
feſſio vel liberale exercitium ex Lege vel pacto
non habet certum annuum ſalarium, ibi id tan-
tùm petendum, quod labori reſpondet. *Dn. Me-*
6 *vius d. l. numer. 7.* Colligitur etiam ex hâc lege,
quod Advocatus vel alius operarum locator, non
poſſit totius anni ſalarium petere, ſi interim aliis
7 præſtitit operam. *Carpzov. dec. 136. in fin.* Si au-
tem per ſtatuta ſit receſſum ab hâc diſpoſitione
Juris civilis, v. gr. ſicut Jure Saxon Elect. paſtor
Eccleſiæ transmittit ſalarium pro ratione tempo-
ris deſerviti, licet habeat vidua cum liberis dimi-
dium annum gratiæ; in caſibus dubiis tamen non
eſt omninò recedendum ab hujus legis diſpoſitione, per tradita *Carpzov. Jurispr. Eccleſ. lib. 1. def. 200. numer. 9.*

ad L. Conſiliarii. 5.

SUMMARIUM.

A*N Aſſeſſor Magiſtratus Advocati munere in eo judicio, cui adſidet, fungi poſſit?*

ADſeſſor Magiſtratus, qui hic vocatur Conſiliarius, non poteſt Advocati munere fungi in eo judicio, cui adſidet, ſed in alio poteſt. Quod intelligendum eſt, ſine ſpeciali commiſſione judicis. Nam poteſt fieri, quod pars ob ætatem, ſimplicitatem &c. ſua deſideria judici exponere non poſſit, & Advocati ibidem non reperiantur ordinarii, quo caſu putarem, judicem uni Adſeſſorum injungere poſſe, ut partis deſiderium exponat & ipſum defendat. Quod olim factum eſſe referunt, nec abſurdum eſt, ſi hodie fiat.

ad L. fin.

SUMMARIUM.

A*N quis in ſua patria adſidere poſſit Curatori Reipubl. & quare?*

OBſcurior hæc lex. Sed videtur hic eſſe ſenſus. Cum in *l. 3.* dicatur, neminem in ſua patria Adſeſſorem eſſe poſſe, ne gratioſus aut factioſus ſit inter ſuos populares: Quæritur ergo, an quis in ſua patria adſidere poſſit Curatori Reip. id eſt, qui bona Reip. curat? Et videtur quod non, ob eandem rationem. Sed affirmatur, quia non habet ex publico Salarium, id eſt, difficulter Extraneus ſine publico Salario operam ſuam alteri Reip. navaturus eſt, ergò permitti debuit, ut civis poſſet. Accedit, quod minus ſit periculi ab Adſeſſoribus Curatorum Reip. qui erant inferiores Magiſtratus, nec magna poteſtate inſtructi, cum nec jus mulctandi quidam haberent, *l. 3. C. de Modo Mulct.* ita *Bach. ad h. l.*

LIBRI II.

Titulus I.

De Juriſdictione.

Ad L. Jus dicentis. 1.

SUMMARIA.

QVomodo differant, officium jus dicentis, judicis nobilis, ejus, qvi habet imperium, ejus, qvi habet juriſdictionem? n. 1.

Qvid in Marchiâ ad deſignandam juriſdictionem offeratur? 2.

1 OFficium jus dicentis, per qvem omnem Magiſtratum intelligo cum *Matth. Steph. de juriſdict. L. 1. c. 1. num. 28.* latius patere videtur, & multa ad id pertinere, qvæ juriſdictionis per ſe non ſunt. *L. 6. §. ult. L. 7. ff. de offic. proconſ.* Nam qvæ ſunt mixti imperii, pertinent ad officium Judicis, & tamen non ſunt Juriſdictionis, imo qvædam ſunt nec juriſdictionis nec Imperii, & tamen pertinent ad officium Judicis, ut tutorem dare. Imò officium Judicis nobile, qvod non inſervit actionibus, non eſt Juriſdictionis. *Monach. ad L. 1. conſentiur Sebaſtianus Sapia in repet. hujus Legis tom. 1. p. 270. col. 2. & Hill. ad Donell. Lib. 3. cap. 7. lit. D.* Et jus dicens interdum ſuâ, interdum adventitia utitur poteſtate. *Zaſ. ad hunc tit. num. 23. & qvos hic citat. Conf. Zaſius t. 1. pag. 175. Duarenus Lib. 1. Diſput. c. 55. Coraſ. L. 3. miſc. c. 18. numer. 13. & Cujac. ad omnes LL.*
2 *hujus tit. tom. 12. p. 163. & ſeqq.* Notandum obiter, in noſtrâ Marchiâ gallinas à ſubditis offerri, ad deſignandam juriſdictionem & imperium. *vid. Scheplitz. de conſv. Marchic. p. 2. tom. 3. num. 6. & Beſolds. Theſaurus in voce* Rauchhüner.

ad L. Cui juriſdictio. 2.

SUMMARIA.

COnceſſâ juriſdictione, qvid ſimul conceſſum intelligatur? n. 1.

Prohibito uno, omnia prohibentur, per qvæ ad illud pervenitur. 2.

An Princeps videatur habilitare delegatum, ſi ei inidoneo qvippiam mandaverit? 3.

1 COnceſſâ Juriſdictione, etiam ea conceſſa præſumuntur, ſine qvibus qxerceri non poteſt. *Hillig. in Don. lib. 17. c. 8. lit. LLL.* ut ſuprà dictum de mixto imperio. *Fachin. lib. 9. cap. 98. Gail. lib. 1. obſ. 35. n. 9. Rulandus de Commiſſ. p. 1. lib. 3. c. 3.* Item jus citandi, in contumaciam procedendi; licet edictalis citatio delegato judici extra concurſum creditorum non competat. *Scacc. lib. 1. de Juriſd. c. 34. Hill. in Donell. lib. 43. c. 2. lit. H.* Generalior autem hujus legis eſt uſus, qvod conceſſô unô, videantur & illa conceſſa, qvæ in conſeqventiam veniunt. *Hartm. Piſtor. p. 1. q. 15. num. 57.* Qvæ regula 2
toto die ex hâc L. 2. probari ſolet; ut & ſimilis, prohibitô unô omnia ea prohibita videri, per qvæ ad illud pervenitur *per L. 16. ff. de Sponſal. Zaſ. hic n. 5. & qvi referuntur à Barb. l. 14. c. 93. axiom. 18. Videatur repetitio hujus legis inter Rep. Juris tr. 1.*
pag. 273. qvæ eſt Sebaſt. Sapia. Colligitur ex hâc 3
lege, qvando Princeps inepto delegat juriſdictionem, an videatur habilitare? qvod affirm. *Monachius de Juriſdict. in hac Leg. n. 11. Et Bolognetus hic numer. 7.* qvod tamen intelligo, ſi Princeps ſciat, & defectus ſit Juris civilis, non verò naturalis. Collige etiam delegatum Judicem ad petitorium poſſe cognoſcere in poſſeſſorio. *Monach. hic num. 12. per c. 1. de cauſa poſſ. & propriet.* Et qvamvis Lex hæc loqvatur de neceſſariis, ſine qvibus omninò non poteſt exerceri juriſdictio, ſunt tamen qvi putent, ea etiam contineri, ſine qvibus commodè expediri non poteſt juriſdictio. *Monach. d. l. in fin. conf. Zaſ. t. 1. p. 177.*

ad L. Imperium. 3.

SUMMARIA.

QVid ſit imperium merum, qvid mixtum? n. 1.

Qvot & qvinam ſint gradus meri imperii? 2.

Veteres confundunt merum imperium cum regalibus. 3.

Moderna juriſdictio non ex legibus Rom. cenſenda. 4.

Exempla mixti imperii. 5.

COntinet diviſionem Imperii in merum & 1
mixtum; illud in textu definitur, qvod ſit poteſtas gladii ad animadvertendum in facinoroſos, ubi per metonomiam cæteræ pœnæ ac gradus continentur. *Buſius hic num. 2.* Hoc autem eſt jus modicè coërcendi, juriſdictioni cohærens. *Matth. Steph. lib. 1. de Juriſdict. c. 12.* Si ſcilicet Juriſdictio jure Magiſtratus aut delegationis titulô conveniat; nam Collegiis probatis licet Juriſdictio competat, non tamen videtur imperium mixtum, ſcil. pignorum capiendorum facultas competere. *Dn. Mevius p. 5. dec. 255.* Illius tres
gradus 1. Poteſtas adimendi vitam naturalem. 2. 2
Caput civile, libertatem & civitatem, ut Deportatio. 3. jus irrogandi cæteras pœnas. *Matth.*
Steph. d. lib. 1. c. 8. Collige, malè à veteribus me- 3
rum imperium cum regalibus confundi, qvod poſt alios *hic num. 3.* rectè notat *Buſius* nec illud

neſtris

noſtris moribus convenit, qvod *P. Gudelinus* de jure *Noviſſ. L. 5. c. 13. in fin. & Gronwegen ad hanc 1. L.* poteſtatem Gladii ordinariæ jurisdictionis partem eſſe putant. Qvorum dictum verum eſſe puto, ſi omnimoda jurisdictio conceſſa, item ſi jurisdictio generaliter in feudum detur, & feudo adhæreat etiam criminalis jurisdictio, vel ſi vicinis eodem verbo jurisdictionis generaliter
4 hæc conceſſa. *Dn. Mev. p. 4. dec. 290.* ubi *n. 7.*
monet, eos pernicioſos JCtos eſſe, qvi de moderna jurisdictionis forma ex Legibus Romanis
cenſent & diſputant. Sanè multi Jurisdictionem
5 ſine imperio habent. Collige mixti Imperii exempla in dandâ bonorum poſſeſſione, in mulctæ dictione, pignoris capione, corporis retentione, Advocationis interdictione, translatione poſſeſſionis in Adverſarium, etiam manu militari. *Petrus Greve ad h. L. Aliqvot hujus legis Repetitiones videre licet in volumine repetitionum juris, ut: Joh. Bapt. Caccialupus, Caſpar. Valaſcus, Sapia, Joh. Juvenalis, Urſinus Lo[illegible]vallius tr. 1.* Solent aliàs mixti imperii duos gradus facere, de qvibus *Menoch. lib. 1. A. Q. 74. n. 10. Kinchen de Sax. non provoc. jure, verbo, Ducum Saxon. c. 5. n. 51. Monach. de jurisd. c. 3. & 4. Zaſius t. 1. pag. 178.*

ad L. Jubere caveri. 4.

SUMMARIA.

AN magiſtratus municipalis poſſit jubere caveri, vel mittere in bonor. poſſeſſ.? n. 1.

Hodiè Magiſtratui Municipali competit mixtum imperium. 2.

1 MAgiſtratus municipalis non poteſt jubere
caveri, vel mittere in bonorum poſſeſſionem, qvia mixti imperii eſt, qvod Municipali Magiſtratui non competebat. *Menoch. rem. 4. adip. poſſ. n. 417. & ſeqq.* ubi tradit, nec ex ſecundo decreto à Magiſtratu municipali mitti poſſe actorem, niſi ob damnum infectum. *L. 1. & 4. ff. de damno infecto*, qvia hæc res celeritatem reqvirit. *Monach. in h. L. & Caccialupus & Sapia in repet. hujus Legis. Zaſius p. 182.* Vocabulum *Magis* comparativè, non excluſivè intelligendum, monet
2 *Monach. hic.* Sed hodiè Magiſtratui municipali
plus juris, & ſic etiam mixtum imperium competit, ſæpè etiam merum.

ad L. More majorum. 5.

SUMMARIUM.

QVibusnam caſibus delegatus poſſit ſubdelegare?

ORdinarius judex poteſt delegare, non verò delegatus, ſed hoc limitatur (1.) in delegato principis, vel cujuscunqꝫ ſuperioris, qvamvis hujus rei exemplum non facilè extare putem in his provinciis, præſertim cum induſtria perſonæ ſoleat attendi. (2.) Niſi vel expreſsè facultatem ſubdelegandi ordinarius committat, vel ſaltem tacitè, ſi geſta à ſubdelegato approbet. (3.) Niſi actus aliqvis particularis delegetur, ut recipere juramentum, & ſim. (4.) Niſi univerſitas cauſarum alicui mandata ſit. *L. 1. ff. qvis & à qvo appelletur. vid. Zaſius in ſuis operibus tom. 1. pag. 183. & tomus 1. repet. juris p. 330. Joh. Bapt. Severinus d. t. 1. repet. fol. 332. & Petrus de Bella pertica. pag. 336. & Monach. in h. l. Menoch. L. 1. A. Q. 68.*

ad L. Et qvia. 6.

SUMMARIUM.

QVando morte mandantis finiatur jurisdictio delegati?

SEntentia plana eſt. Morte mandantis finitur Jurisdictio, ſi res ſit integra, & nondum cœptum judicium à delegato. Ratio eſt, qvia in omni mandato id contingit, ut mandatum morte mandantis finiatur, cujus regulæ exceptiones ex aliis refert. *Chriſtin. vol. 3. dec. 49. n. 7.* per citationem autem res deſinit eſſe integra. *Conf. Socinus reg. 254.* modo citatio ſit legitima, & citatus exinde ſe ſatis informare potuerit, & citatio ritè inſinuata. *Conf. Romanus ſing. 322.* ſed de hâc materiâ paſſim agitur ex *c. gratum X. de offic. jud. del.* Et ex hâc ratione apparet, etiam morte mandatarii extingvi mandatum, qvia perſonæ induſtria electa. *Zaſius tom. 1. operum ſuorum. pag. 183. Monach. ad h. L.*

ad L. Si qvis. 7.

SUMMARIA.

POena corrumpentis edictum publicum 50. florenorum an hodienum uſitata? n. 1.

An in legibus ſexus maſculinus ſemper ſub ſe comprehendat fœmininum? 2.

An ſemper ruſticitas excuſet? 3.

Qvi in ære non habet, an ſemper in corpore luere debeat? 4.

QVi edicta publica perpetuæ Jurisdictionis 1
cauſa affixa dolosè corrumpit, tollit vel mandat, ſolvere tenetur Fiſco 50 florenos, nam præferenda Vulgata lectio. *Donell. lib. 15. cap. 24. lit. R. Schneidw. ad §. 12. n. 25. J. de action. Oldendorp. Claſſ. 1. ax. 3. n. 6. Camill. Borell. tom. 1. deciſ. 1. 46. n. 60.* Sed hanc legem moribus abolitam eſſe *ex Anonymo* refert *hic Gronwegen*, nam ſolet hodiè talis pervicacia arbitrariè puniri; ſicuti etiam punitur arbitrariè, ſi id Edictum corrumpatur, qvod in privatorum cauſis publicè proponi-
tur; & uterqꝫ ſexus hîc punitur. Unde colligunt, 2
in pœnalibus maſculinum ſexum etiam fœmininum comprehendere, cum utrinqꝫ militet eadem ratio. *Galiaula in repet. L. Gallus. ff. de lib. & poſth. n. 33. Tiraq. de Retr. conſang. §. 1. gl. 9. n. 214. Rittershuſ. in Novell. p. 4. c. 2. num. 22. Monach. in h. L. §. 1. Gœdd. ad l. 1. n. 53. ff. V. S.* Sanè ſi mulier non ob aliqvod neglectum punienda ſit, non videtur ſemper eadem eſſe ratio, v. gr. citantur omnes creditores: Mulier aliqva fortè neſciens citationem, ſuum creditum non liqvidum reddit, qværitur,

an

an mulier non admittenda poſt excluſivam ſententiam? putarem eam admittendam, ſaltem per beneficium reſtitutionis, non tantum in forô Saxonicô, *de qvo Berlich. pr. dec. 208.* ſed etiam in communi, ubi moribus noſtris mulieres curatorem habere ſolent in judiciis, & ſic exemplô minorum ipſis ſuccurri poteſt. Eadem pœna locum habet, qvi dum proponitur corrumpit, *§. 2.* de qvo vix dubitandum, cum major ſit audacia. Et ex hoc Edicto punitur etiam is, qvi tollit, licet non corrumpat, vel qvi per alium id facit. *§. 5. h. l.* licet mandatarius expers doli ſit. Et ſi plures corruperint, omnes tenentur. *§. fin. h. l.* A do-
3 lo autem ruſticitas excuſat *h. l. §. 4.* Sed perpetuum id in juris civilis prohibitionibus non eſt *L. 1. C. de interdict. matrim. inter pupill. Menoch. l. 2. A. Q. cap. 19. n. 34. Barbeſ. locupl. L. 6. c. 06. axiom. 1.* Nam ſi qvid occultè fiat vel contra jus naturale, ruſticitas non excuſat. *Monach. in §. 4. h. l.* Et qvi non habet in ære, luat in corpore, qvæ regula in delictis, non contractibus, obtinet. *d. L. 7. §. 3. & L. fin. ff. de in jus voc. Menoch. Lib. 2. A. Q. caſ. 247. Schneidew. d. l. n. 47. & 57. Borellus*
4 *l. 1. tit. 46. n. 60. Riccius coll. dec. 661.* ſed hanc regulam limitat *Jaſon in §. pœnales. n. 50. Inſt. de actionibus*, niſi eſſet levior transgreſſio, & perſona ſine culpa ſua pauper, nam non ſtatim debet in corpore luere, qvod laudat etiam *Tiraq. in tr. de judicio in rebus minimis. concl. 7.* Plures limitationes habet *Jaſon. d. §. n. 43. & ſeqq. Conf. Zaſius in ſuis operibus p. 187.*

ad L. Adeò. 8.

SUMMARIA.

SI plures album corruperint, & unus pœnam totam perſolverit, an cæteri ab eadem liberentur? n. 1.

In actionibus pœnalibus delinqventes ſinguli tenentur in ſolidum, nec ſolutione pœnæ ab uno facta cæteri liberantur. 2.

Secus in actionibus ex delicto rei perſecutorius. 3.

1 IN fine legis præcedentis dictum, ſi plures corruperint, omnes teneri, & qvidem tenentur ad pœnam in ſolidum, hic qværitur, ſi unus inter plures pœnam totam perſolverit, an per hanc ſolutionem cæteri ab eadem pœna liberentur? Videtur qvod ſic per *l. 1. §. ſi plures 4. ff. de eo per*
2 *qvem factum erit qvo minus &c.* Sed negatur, qvia regulare eſt in actionibus pœnalibus, ut plures delinqventes teneantur in ſolidum, nec ſolutio pœnæ ab uno facta cæteros liberet *l. 1. C. de Condict. furt. l. 1. §. fin. ff. ſi is qvi teſtamento liber eſſe juſſus erit.* Qvoniam qvisqꝫ ſui delicti pœnam per-
3 ſolvit. Sed aliud in actionibus ex delicto rei perſecutoriis, in qvibus venit, qvod intereſt actoris, qvod ſi ab uno accipiat, à cæteris petere neqvit. Et de hoc caſu loqvitur *d. §. ſi plures* ubi pœna vocatur reſpectu rei. *Bach. ad h. l. 3.*

ad L. Si familia. 9.

SUMMARIUM.

AN Dominus, cujus ſervi album corruperunt, abſolvatur, ſolvendo ſemel 50. aureos? n. 1. & 2.

QVando ſervi alicujus furtum faciunt, tum 1
Dominus non niſi ſemel pœnam dupli vel qvadrupli ſolvere tenetur; ſed in albo corrupto qvot ſervi, toties 50. floreni ſolvendi, ob contemtum Magiſtratus. In L. Aqvil. licet etiam plura ſint facta, unius tamen pœnæ ſufficit ſolutio *L. illud. 32. L. Aqvil.* Aliud in injuriis *L. 34. ff. de injur.* Sed hæc parum hodiè utilitatis habent, 2
ubi & ſervi & noxales actiones deſierunt. *Conf. Bach. ad hanc L. 9. & Zaſius ad h. L. tom. 5. p. 61.* Illud verò mirum, qvod hic dicitur, idem eſſe in L. Aqvilia, in verbis *(damnum dederunt)* Reſp. alii, hoc ultimum, qvod de damno dicitur, in ſeqventibus corrigi, vel eſſe comparationem non deciſionis, ſed rationis decidendi. Vel qvod in Lege Aqvilia etiam ſint plura facta, & ſic ſummo jure idem dicendum, ſed eveniſſe, qvod illa æqvitas extenſa ſit ad damnum L. Aqviliæ ob fortiorem rationem. *Vid. En. Tabor. ad tit. Furti adverſus Nautas. lib. 21. Cujac. l. 8. obſ. 20. & Bach. ad h. l.*

ad L. Qvi Juriſdictioni. 10.

SUMMARIA.

ANnon qvispiam in propria cauſa judex eſſe poſſit? n. 1.

Annon verò judex juriſdictionem ſuam tueri debeat? 2.

Si judex afficiatur atrociori injuria, qvid ipſi faciendum? 3.

An Princeps ipſi judicent in crimine majeſtatis, moribus Europæis? 4.

Qvando is, qvi juriſdictionem habet, judex in propria cauſa eſſe neqveat? 5.

Sunt caſus, in qvibus qvis in propria cauſa judex valeat. 6.

Nobiles in Marchiâ coram officiali ſuo conveniunt ſubditos ſuos. 7.

NEmo ſibi aut ſuis jus dicere poteſt, hîc & *L.* 1
unic. C. Ne qvis in ſua causâ. Qvod de contentioſâ Juriſdictione intelligendum. *Non obſtat L. 77. de judic.* videantur ibi notata. Hinc qvando cauſa inter Magiſtratum & Civem ventilatur, ille Judex competens non eſt. Nec obſtat, 2
qvod juriſdictionem ſuam tueri debeat ex *l. un. ff. Si qvis jus dic. non obtemp.* nam id ad tuitionem judicii pertinet, non alias cauſas. Et qvamvis injuriâ judici ratione dignitatis illatâ, cum ipſum cauſam cognoſcere poſſe putent, cum non tàm ſua, qvàm officii cauſa ſit *Gall. lib. 1. obſ. 39. n. 2. Farinac. qvæſt. 17. n. 46. Dn. Mevius p. 5. dec. 324. Vivius dec. 278.* Id tamen periculoſum videtur.

Digitized by Google

Cum enim pœna injuriarum jure communi in ar-
bitrio judicis conſiſtat, verendum, ne nimis æſti-
met injuriam Judex. *Panorm. in c. 1. X. de Ma-*
3 *ledicis.* Qvod ſi igitur injuria atrox, ſvaderem,
ut Judex conſilium reqvireret Juriſperitorum, &
directioni judicii præficeret virum, qvi ſuſpicione
4 vacet. Aliàs ſuſpicionibus janua aperietur; ne
affectibus ſuis qvid dediſſe videatur. Unde in
tota Europa moribus obtinuiſſe hîc notat *P. Bu-*
ſius, ut Principes de Crimine Majeſtatis contra ſe
5 commiſſo, non ipſi, ſed per alios judicent. Unde
apparet, Locatorem, utut Jurisdictionem habeat
in pago, & ſibi eandem reſervaverit, non tamen
poſſe eſſe Judicem in controverſia, qvæ circa lo-
cationem inter eum & conductorem exiſtit, ſed
alius debet qværi Judex. Sed in aliis cauſis, qvæ
contractum non concernunt, ſed ob qvas etiam
in extraneum jurisdictionem exercere poſſet,
omninò habet jurisdictionem. *Vid. Dn. Mevius*
6 *p. 4. dec. 246.* Cæterum alios caſus exceptos,
in qvibus propriâ autoritate qvid facere poteſt,
vide *remiſſivè tractatos in notatis ad L. 29. §. 1. ad*
Legem Aqvil. Nobiles etiam ſubditos ſuos co-
ram officiali ſuo convenire poſſe, præjudiciis fir-
mat *Berlich. dec. 109. & Autores* refert plures *n. 6.*
7 Sic conſvetudo eſt in Marchiâ, ut Domini ſubdi-
tos ſuos ob non præſtitas operas & alia caſtigare
poſſint. Ita deciſum in Camerâ Brand. in Cauſa
Ottho Craman und Hans Robeln Anno 1600.
Mittwochs nach Miſericordias Domini his ver-
bis: Wann der Krüger die Pachte zu rechter
Zeit nicht abgibt/mag ihm der von Robel/ wie
diſsfalls der Landes-Gebrauch mitbringt/ ſelbſt
gebührlich verhelffen.

ad L. Si idem. 11.

SUMMARIA.

SI qvis poteſt plures actiones cumulare, an exclu-datur cognitio judicis, habentis reſtrictam jurisdictionem? n. 1.

An in mulctâ minimâ appellatio locum habeat? 2.

In Cameræ qvid hoc paſſu obtineat? 3.

An ſi cauſa ſit infamans, ſtatim ad Cameram ap-pellari poſſit? 4.

Qvomodo jurisdictionis termini ſervandi inter Lo-catorem & Conductorem? 9.

In qvibus caſibus in Camerâ ſumma appellabilis non attendatur? 10.

1 QVidam Judices habent jurisdictionem ad
certam ſummam reſtrictam, ut defenſores
Civitatis, per *Novell. 15.* Qvando igitur qvis
plures actiones contra unum poteſt cumulare,
per eam cumulationem non excluditur jurisdictio
judicis, habentis reſtrictam jurisdictionem, & ſic
cumulatio plurium actionum, imò & ſortis & uſu-
rarum, poteſt fundare jurisdictionem Cameræ.
Gail. Lib. I. obſ. 123. n. 3. Myrſ. cent. 5. obſ. 83. n. 4.
Et attenditur hic, qvantum in judicium deductum
ſit, non qvantum debeatur. Hinc cum ſumma
300. thal. petita à duobus correis, poſtqvam unus
ſuam partem ſolvit, exceptionem non devolutæ
appellationis fuiſſe rejectam, refert *Dn. Mev. p. 3.*
dec. 359. Interdum licet per ſententiam dicitur 2
mulcta minima, qvæ non contineat talem qvan-
titatem, in qva appellatio locum habere poſſit,
poteſt tamen appellatio admitti, qvatenus gra-
vatum ſe ſenſit in ipſa mulctæ dictione, dum per
mulctam etiam minimam irrogari poteſt præju-
dicium, qvaſi hoc vel illud contra jura fecerit,
ubi omninò ob præjudicium datur appellatio. *Dn.*
Mev. p. 5. dec. 254. In Camera de jure novo *per* 3
decretum de anno 1603. receptum, ut attendatur
non libellus, ſed gravamen, in qva ſumma per
ſententiam læſus eſt. Bluhm *de Proceſſ. Cam. tit.*
46. n. 9. ubi id declarat exemplis *n. 10.* ſic licet re-
conventio ſit majoris ſummæ, qvæ alias non ca-
deret in forum hoc, in eodem tamen judicio ven-
tilanda ex natura reconventionis. *Mohgn. de re-*
convent. q. 57. Licet ergo regula ſit, de qvibus 4
cauſis Judex per conventionem cognoſcere non
poteſt, de iis nec per reconventionem, &c. *Spe-*
cul. de Reconvent. §. 2. n. 9. Mind. de proc. lib. 3. cap.
6. n. 17. tamen ea regula locum non habet, ſi diſ-
paritas ſit in qvantitate tantùm, per *§. 1. b L. Ma-*
mm. 1 p. 4. diſſ. n. 331. Ummius de Proceſſ. diſp. 10. n. 12.
Wamm. ſ. vol. 1. conſil. juris Pontiſ. conſ. 71. n. 2. Sic 5
à rejectâ reconventione appellari poteſt, licet
qvantitas, ſuper qvâ reconventio inſtituitur, per
ſe non appellabilis. *Dn. Mev. p 3. dec. 171.* qvod
limitatur in actionibus duplicibus. *§. fin.* qvia tota
res ibi æſtimanda, qvæ tota in judicium venit, &
vel uni adjudicari poteſt. *Zæſ. ad h. t. n. 58. Buſius*
hic n. 6. Licet diſſentiat Gothofredus ad h. t. l. lit. E.
Conf. notata ad L. 10. §. 1. ff. de Appell. Notanda 6
autem eſt limitatio ejus regulæ, qvod, ubi Judicis
jurisdictio ad certam ſummam adſtricta, infra il-
lam qvantitatem nec per modum ſimplicis qve-
relæ, nec per appellationem adiri poſſit Judex,
ſcilic. niſi cauſa ſit infamans, & ſententia infamet,
nam tunc etiam in minimâ ſummâ ad Cameram
appellatur, ut de praxi Cameræ Spir. & Tribunalis
Wiſmar. aliisq; judiciis teſtatur *Dn. Mev. p. 4. dec.*
46. n. 1. Sed id eò non extendendum eſt, ſi per 7
conſeqventias reus velit famæ jacturam allegare,
ut ſi res vindicetur, & reus per conſeqventiam
diceret, famam ſuam periclitari. Nec hoc ex- 8
tendendum ad eum caſum, ubi injurioſum qvod-
piam incurrit in proceſſum; nam eô caſu injuria
ad reconventionem finitâ lite remittenda, per *L.*
ſiqvidem. C. de injuriis. Mevius d. l. Interdum 9
ſolet etiam Jurisdictio reſtringi ad certos caſus ac
terminos, ita Locatores prædiorum, qvibus ma-
terialiter vel ſubjectivè ineſt jurisdictio, ſolent
concedere jurisdictionem ad certum uſum & fru-
ctum prædii, den Dienſt-Zwang. *Dn. Mev. p. 4.*
dec. 246. Interdum etiam datur facultas, ut
conductor delinqventes poſſit in ipſo ſcelere com-
prehen-

prehendere & carceri mancipare, cognitione ſalva locatori &c. In conductionibus ſolet accuratè cognoſci, an juriſdictio conceſſa conductori & qvatenus. Nam ſi ſimpliciter, non in ſpecie, in conductorem ſibi locator reſervaſſet juriſdictionem, conductor illi ſe ſubmiſiſſe non præſumitur; ſi autem ſe etiam ſubmiſit, ſemper excipienda cauſa domini propria, qvando cum conductore litem habet, ut hæc pluribus explicat *Mevius d. l.*
10 In ſeqventibus caſibus etiam non attenditur ſumma appellabilis in Camerâ, ut in injuriis, in Juriſdictione, aliisqꝫ juribus non æſtimabilibus, ut Jure patronatus, in annuis redditibus irreluitivis, in qvibus ſumma appellabilis eſt 16. Imperialium, ſecus in reluitivis, licet per accidens reluitivi fiant, item in cauſis eorum qvi ultra 2000. in bonis non habent, & in 300. flor. per ſententiam læſi ſunt. *Blubm. de Jure Camer. d. cap. 46. num. 42. & ſeqq.*

ad L. Magiſtratibus, 12.

SUMMARIUM.

Magiſtratus Municipalis an habeat merum imperium?

Magiſtratus municipalis non habet imperium merum, ne qvidem in ſervos. Sed particula aliqva meri imperii ipſis municipalibus Magiſtratibus conceſſa ob vilitatem perſonæ, qvod poſſint ſervum caſtigare ob delictum. Sed hodiè pleraqꝫ municipia, qvæ immediatè Principi ſubjecta, ſolent habere merum imperium. Qvod ex privilegiis civitatum ſumendum.

ad L. Eum qvi. 13.

SUMMARIA.

Qvinam Magiſtratus poſſit jubere judicare? n. 1.
An Proconſul judici à ſe dato mandare poſſit, ut cauſam cognoſcat poſt adventum ſuccedentis Proconſulis? 2.
Paria ſunt aliqvid tempore prohibito facere, & in tempus prohibitum actum conferre. 3.

1 Magiſtratus id eſt non municipalis ſed major, qvi eſt cum poteſtate, poteſt jubere judicare, & ita poteſt Judicem dare, qvorum hoc fru-
2 ſtra fieret, niſi poſſet cogere, ut judicaret. *In §. 1.* proponitur hic caſus. Proconſul dat me Judicem, ut hanc vel illam cauſam cognoſcam, & qvidem ita, ut cauſam audirem & cognoſcerem poſt adventum ſucceſſoris, per qvem Proconſulis officium finitur, qværitur an valeat mandatum? Videtur, qvod ſic, qvia mandatum datum eſt durante adhuc poteſtate. Sed negatur, qvia paria ſunt aliqvid tempore prohibito facere, & in tempus prohibitum actum conferre, ſiqvidem omnis diſpoſitio cenſetur eo tempore facta, in qvod confertur, *l. 12. ff. de jure dot. l. 4. C. de Donat. ante nupt. Barboſa locupl. lib. 18. c. 8. axiom. 20. Klock. vol. 2. conſ. 35. n. 8. & ſeq.* Et ſi depoſito officio nollet Judex judicare, non poſſet à dante compelli *Bach. hic.*

ad L. Eſt receptum. 14.

SUMMARIA.

An major ſe alterius juriſdictioni ſubmittere poſſit? n. 1.
An in tali judicio etiam admittatur reconventio? 2.
Qvid ſit jus Auſtregarum? 3.

Judex major, aut æqvalis ſe alterius Juriſdicti- 1
oni poteſt ſubjicere, qvod ad ipſum Imperatorem Dd. extendunt *per c. 5. Aur. Bulla. Matth. Steph. L. 2. de juriſdict. p. 1. c. 1. n. 54.* & *Hill. in Donell. L. 17. c. 2. lit. B.* Et hoc caſu non habet locum pœnitentia *ut in L. 18.* dicitur. *Zaſius ibidem n. 36.* Et Princeps licet poſſit de jure cognoſcere, tamen ex honeſtate in propria cauſa prorogare juriſdictionem vel compromittere in arbitrum ſolet. *Paurmeiſt. L. 2. de juriſd. c. 5. n. 81. Knichen. de Jure Territor. c. 1. n. 182. Hill. d. l.* Et 2
qvando ſuperior inferiori ſe ſubmiſit tacitè vel expreſſè, coram eo etiam datur reconventio, per hanc legem. *Zaſius hic in fine. Maligratus de Reconvent. q. 26.* Huc totum jus Auſtregarum perti- 3
net, qvo immediati Imperii ſtatus, ſi conveniantur, poſſunt eligere certas perſonas, coram qvibus conveniantur, de qvo *in par. 2. Ord. Cam. tit. 4. & 6. agitur.* Hujus finis eſt, ut & immediati ſtatus habeant primæ inſtantiæ beneficium, nec cogantur in Camera ſtatim comparere. Hinc patet in favorem reorum immediatorum hoc privilegium conceſſum, qvicqvid dicat *Blubm. in jure Cam. c. 27. n. 48.*

ad L. Si per errorem. 15.

SUMMARIA.

Qvando poſſit prorogari juriſdictio? n. 1.
An hodie juriſdictio prorogari poſſit citra conſenſum ordinarii? 2.

Prorogari qvidem poteſt Juriſdictio alicujus, 1
ſi aliqvam habeat, modo non erretur in perſona, vel in cauſa vel in qvalitate Juriſdictionis, ſive uterqꝫ erret, ſive alteruter. *L. 2. ff. de judic. Hill. in Donell. lib. 17. c. 10. lit. L. Coraſ. miſc. l. 4. cap. 11.* Nil enim tam contrarium conſenſui, qvam error. *Axiom. Barboſ. lib. 5. c. 14. ax. 11.* Exemplum *in L. 23. C. Locati.* Sic licet conductione finitâ, qværtio dominii referri locatori non poſſit. *L. 25. C. Locati.* ſecus tamen eſt, qvando qvis

ignorans rem ſuam eſſe, vel jus ſuum, conduxit,
poteſt dominii qvæſtionem referre ob errorem.
Dn. Mev. p. 2. dec. 265. Cur alienam à ſuis moribus hanc legem dicat *Grænwegen*, non apparet,
niſi omnis prorogatio jurisdictionis ibidem abolita ſit, vel ſuperior intercedat. Cæterum de
prorogata jurisdictione videatur *Monachus ad L. 13. h. t.* ubi per 4. capita hanc materiam tractat.
*Donell. l. 17. cap. 10. Berlich. p. 2. concl. 5. Chriſtin. vol. 2. dec. 160. Vasqvius l. 2. illuſtr. qvæſt. cap. 14.
Decianus in Tr. Crim. l. 4. c. 23.* & alii, qvos magno numero recenſet *Monach. d. l. de prorogat. c. 4. n. 5.*
Sanè qvando intereſſe peculiare ſuperioris eſt, poteſt ſuperior intercedere. *Klock. vol. 1. conſ. 2. n. 53.*
2 Et hodiè prorogari non poſſe jurisdictionem, citra ordinarii aut competentis Judicis conſenſum,
putant Dd. qvos recenſet *Pruckman. vol. 2. conſ. 20. n. 135. & Grevæus ad obſ. Gailii. l. 1. concl. 40. n. 1.*
Et jurisdictio Judicis delegati prorogari neqvit. *c. 40. X. de Offic. jud. deleg. Pruckm. d. conſ. 20. n. 133.*
& in dubio præſumitur potius error, qvàm voluntas prorogandi. *Pruckman. d. l. n. 132.*

ad L. Solet Prætor. 16.

SUMMARIA.

DElegatio Univerſalis, Generalis & ſpecialis qvomodo differant? n. 1.

Delegatus an particulam cauſæ ſubdelegare poſſit? 2.

1 DIſtingvitur delegatio jurisdictionis, in univerſalem ad univerſitatem cauſarum; & generalem ad omnes cauſas, qvas Cajus & Titius
inter ſe habent; & ſpecialem ad certam cauſam.
2 *Zaſ. hic Matth. Steph. lib. 1 de Jurisdict. c. 20.* Delegatum autem Judicem aliis articulum cauſæ
ſubdelegare non poſſe, niſi à Principe ſit delegatus, dicitur *leg. 5. C. de judic.*

ad L. Prætor. 17.

SUMMARIA.

AN Advocatus in eadem cauſa judex delegatus eſſe poſſit? n. 1.

Judex à reo condemnato hæres inſtitutus, an appellationem proſeqvi poſſit? 2.

1 LEx hæc plana; ſed unum illud notabile, qvod
qvi Advocatus fuit alicujus cauſæ; poſtea in
eâdem causâ Judex delegatus eſſe non poſſit, imò
nec teſtis, ex majore ratione. *l. fin. de Teſtibus. c. fin. Extra. eodem*, qvod ex hâc lege hic colligit *Zaſius n. 15. pag. 199. & Monachus hic n. 3. ubi plures allegat.*
2 Ex hâc lege colligitur, ſi Judex contrariam ſententiam tulit, ſi à reo hæres inſtituatur,
honeſtè eum facturum, ſi à proſecutione appellationis abſtinuerit. *Pileus dec. 96. Et ſimilem habet dec. 124. de Epiſcopo Bononienſ., qui poſteà factus archiepiſcopus Ravennas. &c.*

ad L. Si convenerit. 18.

SUMMARIA.

QVousq; in jurisdictione prorogata locum habeat pœnitentia? n. 1.

Qvæ cauſæ non admittant prorogationem? 2.

Qvid hodie circa prorogationem obtineat? 3.

An diffamator teneatur ſe ſiſtere, provocatus ad judicium extraneum. 4.

IN Jurisdictione prorogata locum habet pœni- 1
tentia, qvousq; Judex adeatur, & lis fuerit conteſtata. Nec obſtat *L. pen. C. de Pact.* qvæ de
non utendo privilegio adverſus forum aliàs competens, loqvitur. *Hill. in Donell. Lib. 17. c. 10. Lit. E. Zaſius ad h. t. n. 31. & qvos allegat. Bach. ad l. 2. Pand. tit. de prorogat. jurisdict. n. 11.* Alium ſenſum huic Legi tribuit *Coraſius L. 4. c. 5. conſ. Alciatus Lib. 2. paradox. c. 17.* Limitatur autem hæc
lex, niſi prorogatio facta ſit in Judicem præſentem & acceptantem. Sed etſi lis non ſit conteſtata,
ſed allegatæ exceptiones dilatoriæ; tamen poſtea pœnitentia non habet locum. *per L. 52. pr. ff. de judic. Buſius ad h. l.* nam non præcisè reqviri litis
conteſtationem, cum *Vult. ad l. 1. C. h. t. n. 152.* ſtatuit *Bach. d. l. n. 12.* Sed ſufficit, ſi partes adierint
Judicem & alter non ſtatim proteſtatus ſit, ſed aliam exceptionem dilatoriam opponat, per qvam
non declinat judicium. Sanè ſi ſemper in primo termino litis conteſtaretur eventualiter, ut ex
Receſſu Noviſſimo fieri debebat, non opus eſſet
hac qvæſtione. Clericus ſanè non poteſt proro- 2
gare jurisdictionem ſecularis Judicis. *c. ſi diligenti. X. de foro comp. ubi ratio. Buſius hic n. 4* nec cauſæ ſpirituales, in ſpecie matrimoniales, nec feudales prorogationem admittunt, nec ſi per ſtipulationem conventum, nec ſi jurato, nec ſi ipsô
facto conſentiat contrahendo & delinqvendo.
Zaſius hic. Sed cum Jurisdictio hodiè ſit facta 3
patrimonialis, & mulctæ tint fructus Jurisdictionis, receptum eſt, poſſe ordinarium Judicem avocare cauſam. *M. Steph. de Jurisdict. Lib. 1. c. 25. n. 50. Vult. ad L. 1. C. h. t. n. 168. & ex iis Hill. ad Donell. L. 17. c. 10. Lit. N.* Qvamvis alii diſſentiant.
Vide *Dn. à Lanzium dec. 97.* Dixerim, prorogationem adhuc hodiè locum habere, licet ordinarius re integrâ avocet, qvod facere poteſt ex
conſvetudine. Unde hodiè rarò contingunt prorogationes, niſi inter peregrinos, qvod vocatur
das Gaſtrecht. Subſiſtere autem puto conventionem, ſi qvis promitteret, ſe conveniri velle,
qvocunq; loco reperiatur. *Ludovic. Gozadinus in rep. Legis, ſi in conſcribendo. C. de pact. n. 6. tom. 7.*
Et hoc caſu non haberet locum pœnitentia. *Zaſ.*
n. 36. Sed qværitur, ſi diffamatus provocet ad ju- 4
dicium extraneum incompetens, an diffamator
coram eo ſe ſiſtere debeat, ac actionem diffamatam proponere? Videtur qvod non, qvia eſt incompetens, dum non eſt competens diffamati judex. Sed aff prius, negatur poſterius. Illus

ratio

ratio eſt, qvia licuit diffamato prorogare juriſdictionem & propterea non præjudicatur diffamatori, ſed is, licet comparere teneatur, non tamen eô locô actionem intendere tenetur, ſed eam aliô locô intendere poteſt, licet is Judex eſſet competens, ut alibi id probatur. Nam Judex judicii diffamatorii pronunciat de termino, intra qvem agere debet diffamator.

ad L. Pen.

SUMMARIA.

AN mutatione fori juriſdictio judicis poſt ſententiam impediatur? n. 1.

Fœmina ſeqvitur forum mariti. 2.

In fundanda Cameræ juriſdictione creditur ſupplicanti, donec contrarium probetur. 3.

In ſolvenda Lata, in regno Galliæ uſitata, an ad petitionem, an verò ad ſententiam reſpectus habeatur? 4.

1 MUtatio fori poſt ſententiam, imò etiam litem
conteſtatam, prioris Judicis juriſdictionem
non impedit, & ſi perſona illa ſub prioris Judicis
territorio habitet, in eo fiet executio; ſin minus,
ad Judicem novum ſcribit, pro executione ſententiæ, qvæ literæ vocantur mutui compaſsûs vel
ſubſidiales, *de qvibus Berlich. p. 1. concl. 79. n. 12.*
Umm. diſp. ult. num. 6. Zaſ. hic n. 19. Atq; ſic hîc
agitur de præventione, de qvâ hic *Monach. in hoc
textu, & qvos c. 3. prolixè allegat. & Zang. de Except. p. 2. c. 3. Chriſtinæus L. 2. dec. 31. & ſeq. Marta*
2 *tom. 1. tit. prævention. Donell. L. 17. c. 18.* Nota etiam hic, fœminam ſeqvi forum mariti. *Dd. hic.* &
ſepulturam mariti. *Zaſ. hic n. 3.* & ex *§. 1.* notatur, qvando juriſdictio ad certam ſummam reſtricta, qvantum petitum, non qvantum debeatur,
in prima ſubſtantia attendi debere *Gail. lib. 1. Obſ.*
3 *113. n. 2. Mynſ. cent. 3. obſ. 38. n. 3.* Collige ad fundandam juriſdictionem Cameræ, ſtandum eſſe
narratis ſupplicantis tantiſper, donec contrarium
probetur, & qvod ſufficiat in libello, allegare
qvalitatem tribuentem juriſdictionem. *Gail. L. 1.
obſ. 31. n. 1. Mynſ. C. 2. obſ. 9.* Ex *d. §. 1.* ſeqvitur,
ſi ſtatutum ſit alicubi, ut in Galliâ, qvod condemnatus in judicio, ſi non negaverit debitum reus,
debeat partem litis decimam qvintam ſolvere
4 fiſco, qvæ vocatur LATA; Si autem reus neget
& convincatur, triplam ſolvere teneatur LATAM:
certum eſt, ad ſententiam habendum eſſe reſpectum, non ad petitionem. Sed in eâdem provinciâ SCtum eſt, ut ſi lis ultra annum duret qvod
tunc ſingulæ partes LATÆ mediam partem interim ſolvere teneantur, ubi neceſſariò ad petitionem debet haberi reſdectus. *Conf. hac de re tradita
à Franc. de Clapperiis p. 2. dec. cauſ. 93. q. un.*

ad L. ult.

SUMMARIA.

QVomodo Judex poſſit excedere juriſdictionem ſuam? n. 1.

Qvid judici loci faciendum, ſi civis alibi delictum commiſerit? 2.

An judex loci delicti poſſit reum ex intervallo capere? 4.

Qvando hodie remiſſio neceſſaria? 5.

Ampliationes hujus Legis. 6.

Qvando juriſdictio extra territorium exerceri poſſit? 7. 8. & 9.

VAriè poteſt fieri, ut Judex excedat Juriſdi- 1
ctionem ſuam, ut in causâ, qvantitate, loco, tempore, forma & perſona, qvod hic explicat
Monachus. Igitur Judici extra ſuum territorium,
vel ſupra modum ſuæ Juriſdictionis jubenti, impunè non paretur. Exemplificatur hæc regula
in citationibus extranei, non per ſubſidium factis,
qvæ ſunt ipſo jure nullæ, qvando conſtat, Judicem eſſe incompetenrem. *Dn. Mev. p. 3. dec. 105.*
ubi docet, qvomodo Judex parti citanti injungere debeat, ut citationem convenienter extrahat,
& decenter inſinuari curet. Sic licet Judex do- 2
micilii, de delicto civis alibi commiſſo inqvirere
poſſit; non tamen ita, ut inqviſitionem extendat
ad locum, ubi commiſſum eſt delictum, & ibi juriſdictionem exerceat. Qvod autem de delicto
alibi commiſſo cognoſcere poſſit, eſt hæc ratio,
qvia forum domicilii concurrit cum aliis judicii
locis ſpecialibus, & remiſſio rei abiit in deſvetudinem, *Vid. Dn. Mev. p. 4. dec. 176.* Sæpè memi- 3
ni, citatum eſſe reum alterius territorii a Judice
loci delicti, ſed fruſtrà. Id certum, poſſe Judicem loci delinqventem, in loco delicti deprehenſum, ſcilicet in ipſo flagrante crimine, punire, etiam nobilem, ſed non deprehenſum citare neqvit,
ut ſæpè judicatum. Sed an Judex loci delicti 4
reum, ibi ex intervallo deprehenſum, poſſit capere & inſtituere proceſſum, id verò dubium eſt:
ſed puto id affirmandum, ſi Judex domicilii non
inſtituit jam proceſſum &c. Et ſi Judex incompetens inſtituerit proceſſum criminalem contra
certam perſonam, Judex ordinarius poteſt intervenire, & ſi rejecta eſt interventio ac ſpreta, tunc
datur appellatio. *Dn. Mev. p. 4. dec. 274.* Hodiè 5
etiam remiſſio neceſſaria videtur, qvando inqviſitio contra præſentem formata, & is aufugerit
poſt ſententiam. *Carpz. pr. crim. q. 110. n. 63. Richt.
dec. 15. n. 6.* Sed & ante ſententiam, ſi formata
ſit ſpecialis inqviſitio, putârim, neceſſariam eſſe
remiſſionem, cùm inqviſitus jam non poſſit ſe judicio liberare, & ſe alii ſubjicere judicio jam formato, & jure Judici qvæſitô per litis pendentiam.
Sed regula hujus legis (1.) ampliatur, ut nec in 6
territorio liget, ſi locus exemtus. *Roland. à Valle
vol. 3. conſ. 33. n. 27.* (2) Ampliatur, ut locum etiam habeat in Principe. *Matth. Stephan. de Juriſdict. lib. 2. part. 3. c. 7. n. 196.* (3.) Ut ſi excedat
qvantitatem Judex, nec ſententia valeat in eâ
qvantitate, ſuper qvâ aliàs cognoſcere poſſet.
L. 27. fam. hercis. (4.) Ut etiam locum habeat in
executivis. *Colerus de proc. exec. p. 2. c. 1. n. 7.*

Dn. Mevius p. 1. dec. 242. ut etiam locum habeat
in caſu, ubi Præfectus Nobilium ſibi ſubjectorum
7 ſubditos vellet citare. *Berlich. p. 1. dec. 59.* Et cre-
ditur hactenus narrationi in libello. Sed limi-
tanda regula in jurisdictione voluntariâ, qvæ ex-
tra territorium inter ſubditos exerceri poteſt. *L.
emancipati, §. 1. ff. de Adopt. l. 2. de Offic. Proconſ.
Berojus vol. 3. conſ. 59. n. 26.* Inter ſubditos in-
qvam, nam legitimatio ejus, qvi danti comiti-
vam non eſt ſubjectus, non valet. *Vid. Decius conſ.
150. n. 2.* Et non eſt novum, ut geſta per unum
Judicem ratione ſubjectionis perſonæ extendant
effectum ad res alterius fori. *L. 5. §. 12. ff. de rebus
8 eorum.* (2.) Si Judex domicilii puniat ſubditum,
de delicto alibi commiſſo; licet hæc ſit potius de-
claratio. *Menoch. hic n. 16. ubi plures citat.* (3.)
Datio curatoris, vel prohibitio alienationis, affi- 9
cit res alibi ſitas. *L. 1. C. Emanc. Marcus de Mantua
ſing. 671. conf. Joh. Guttierez. de Tutelis p. 1. c. 6.
Berojus v. 3. conſ. 102. n. 20* per Areſtum etiam Ju- 10
dex de non ſubditô cognoſcit. Colligunt, (1.)
Judicem pronunciare poſſe, ſe eſſe competen-
tem. *Monach. hic n. 23.* (2.) Judicem teneri
alterius Judicis ſententiam exeqvi. *Monach. n.
26. Carpz. in proceſſu tit. 25. art. 1. n. 26. Berlich.
p. 1. concl. 79. n. 12.* Ex hac lege probatur, in-
eptè peti Reſcripta ad Judicem alium non ſub-
jectum, ad qvem ſolum cauſæ cognitio ſpectat,
ſed interceſſionales dari poſſunt. *Dn. Mev. p. 3.
dec. 145.*

TITULUS II.

Qvod qvisqve Juris in alterum ſtatuerit, ut ipſe eodem Jure utatur.

Ad Rubric.

ÆQvitati maximè conſentanea eſt Regula, qvæ in Rubricâ & L. habetur. Nemo enim petere debet id, cujus contrarium in caſu converſo non eſſet poſtulaturus. *Hartm. Piſt. p. 1. q. 24. n. 82.*

Ad L. 1. & 2.

SUMMARIA.

VErbum ſtatuerit *qvomodo accipiatur? n. 1.*
Cur imperitia Adſeſſoris magiſtratum excuſet, neqvaqvam verò Aſſeſſorem ipſum? 3.

1 VErbum STATUERIT, cum effectu ac-
cipiendum, ſc. ſi eventum res habuit;
unde colligunt, Verba ſemper cum effe-
ctu intelligenda eſſe. *Zaſ. hic n. 7. & Tuſch.
concl. 90. lit. U. & Barb. lib. 19. ax. 8. n. 22.* & affe-
ctum non puniri, niſi ſeqvatur effectus. *Riccius
coll. deciſ. 326.* Sed notetur hic diſcrimen inter
novum jus ſtatutum à Judice, & impetratum à
parte. Ad illud reqviritur effectus, ad hoc non,
ſed ſufficit tantum impetratio; Ratio fortè, cum
Magiſtratus non exeqvendo jus novum videatur
pœnitentia ductus. Sed privatus impetrando
conſummavit delictum, & eô uti voluiſſet, ſi po-
tuiſſet, licet aliter *Franzkius ad h. t. n. 8.* Et in il-
lo dolus manifeſtus ipſius Magiſtratus reqviritur,
nam Adſeſſoris culpa magiſtratui non præjudicat.
2 *L. 2. h. t.* JCtos hodiè, ſi perperam & doloſè
conſulant, ex hoc Edicto utiliter teneri, notat hic
Buſius & Bach. poſt Zaſ. & Jaſonem hic. Cæte-
rum conatum pro delicto non puniri, ex *h. L. 1. §. 1.*
probatur, de qvo alibi. Qvod de pœna cogi-
tationis hic habent, remotius videtur. In Ec-
cleſia limitant regulam, qvod poſſit legem vel in-
ſtrumenentum pro ſe allegare, & contra ſe tamen
admittere non teneatur. *Panorm. ad c. novit. 13.
n. 28. X. de judiciis. & ad c. cum Venerabilis. 6. n. 57.
X. de except.* Nota ex *L. 2.* imperitiam Adſeſſo- 3
ris excuſare Magiſtratum, non verò ipſum Adſeſ-
ſorem, qvi peritiam Juris profitetur. Nam in
Adſeſſore peritia reqviritur, non verò talis in Ju-
dice neceſſaria eſt. *Vid. Decius ad L. 2. h. t.* Et
ſic conſilium dans Advocatus de imperitia tene-
tur, non ergo Magiſtratus punietur, ſi ipſi nulla
culpa poſſit imputari, cur elegerit imperitum.
Dec. d. l. n. 13. Et ita intelligo *Menochium conſ.
4159. per totum.*

ad L. Si qvis. 3.

SUMMARIA.

JUs retorſionis qvibus caſibus locum habeat? n. 1.
Qvare exceptio, non etiam actio, contra hæredem detur? 2.
Jus retorſionis generale ubi locum habeat? 5.
Jus Albinagii in Gallia qvid? 6.
Jus retorſ. habet locum in repreſſaliis. 7.
An poſſit exerceri ab inferioribus magiſtratibus? 9.

JUs retorſionis non habet locum, niſi is, contra 1
qvem illo uti volumus, Jus novum impetravit,
ac tunc non tantum Creditor ille, contra qvem
impetravit, ſed etiam impetrantis alii debitores
contra ipſum utuntur. *pr. h. l.* nam alias inter impe-
trantem & eum, contra qvem impetratū, nulla eſſet
actio, impetrans impune hoc ferret; & nocet non
tantū in actionib9 jam qvæſitis, ſed etiā qværendis
§. pen. h. l. ſic tenetur etiam Fidejuſſor hoc edicto,

v. gr.

v. gr. ſi mihi fidejuſſorem dediſti, ſed impetras
Reſcriptum, ne tui debitores contra te ulla exce-
ptione utantur, utiqve & ego poſſum agere, con-
tra te, ut tu no tantum, ſed etiam fidejuſſor tuus
nulla contra me exceptione utatur, nam ſi tuus fi-
dejuſſor poſſet uti exceptione, dolus tuus foret
impunitus. *Zaſ. ad h. t. numer. 4.* Sed procura-
tori non nocet, ſi in alienam utilitatem jus no-
vum impetravit. *§. 1. h. l.* nec injuſtitia filii no-
2 cet patri *§. 4. h. l.* Cæterum ex *§. 5.* hujus legis
concludunt, quod exceptio (non etiam actio)
ex hoc Edicto detur contra hæredem; ex quo
porrò quotidiè generale hoc theorema paſſim Dd.
allegant: quod licet actio ex delicto contra hære-
dem non poſſit intendi, exceptio tamen ex delicto
contra hæredem detur. *Zaſ. hic numer. 9. Farin.
quæſt. 10. numer. 76. Limit. 14. Vaſqv. lib. 3. illuſtr. qv.
cap. 96. numer. 23. Petr. Barboſa ad l. 2. pr. numer.
132. ff. col. matr. & notata. ad l. fin. C. de Crimine
Majeſt.* Quia (1.) non eſt imputandum ei, qui li-
tem non eſt conteſtatus, cum non ſit in poteſtate
ejus, quando actor agat. *L. purè. §. fin. ff. de Doli
except.* (2.) Quia facilius exceptiones in hære-
dem tranſeunt, quàm actiones, cum etiam inter-
dum in ſingularem ſucceſſorem deſcendant. *L. et-
iam. 8. ff. de jurejur. Conf. Carpzov. p. 1. c. 8. defin. 18.
& Pract. Crim. p. 2. quæſt. 92. numer. 27. & 35. Vivius
3 deciſ. 304.* Et puto hanc exceptionem, quod ſci-
licet pater damna intulerit, poſſe inſtrumento et-
iam liquido opponi, per tradita *Farin. d. quæſt. 10.
numer. 60. & 64.* Nam licet exceptio, quæ op-
ponitur inſtrumento liquido, ſi per documenta li-
quida probari non poſſit, poſſit ex ſtatuto differ-
ri in reconventionem: hoc tamen caſu fruſtrane-
um foret, quia reſervatio eſſet fruſtranea, & non
poſſet dari reconventio, quia ex lege Aquilia non
agitur contra hæredem, ſed tantum excipitur. *Bald.
in L. C. de compenſat. numer. 11. Panorm. in c. 2. X. de-
poſiti. numer. 10. Tyndarus de compenſation. art. 8.
numer. 38. & Trentacinq. l. 3. de Compenſ. reſol. 2. num.
23.* & ex debito naturali etiam oritur compen-
ſatio. *L. 6. de compenſ.* Et ſic à Facultate noſtrâ
4 reſponſum *die 8. Dec. ann. 1651.* Sed de moribus
uxòris non habet exceptionem hæres mariti. *L. 15.
§. 1. ſolut. matr.* Poteſt etiam *ex h. §.* ſtatumina-
ri ſententia eorum, qui volunt, maritum uxoris hæ-
redi objicere poſſe exceptionem adulterii, quando
hic dotem mulieris repetit. *Farin. quæſt. 142. numer.
59. & ſeq. & quæſt. 10. numer. 17. & Ant. Matth. in
5 criminal. lib. 48. tit. 3. c. 3. numer. 8.* Datur etiam
generale jus retorſionis, quô civitas una vel Pro-
vincia contra aliam & ejus cives utitur, juſſu ſcili-
cet ſuperioris. v. gr. Quoniam in Archiepiſco-
patu Magdeburgico creditoribus Marchicis non
ſolvuntur Chirographaria debita ex feudis Magde-
burgicis, idem jus uſurpari poteſt, quando Magde-
burgenſes petunt ſua debita ex feudis Marchicis,
licet hæc aliàs in debitis ante annum 1654. con-
tractis, æri alieno ſubjaceant. Sic ſi Reges Gal- 6
liæ Albinagii jure (ſeu, ut alii rectius dici putant,
Advenati Jure, quod Advenarum hæreditatem
concernat. *Franciſc. Barry de Succeſſ. lib. 1. Tit. 7. nu-
mer. 21. Gregor. Tholoſ. lib. 42. c. 8. numer. 24.*) Ger-
manorum in Gallia peregrinantium, & ibi denato-
rum bona occupant, meritò idem Juris adverſus
Gallos in Germania decedentes obſervari poſſet
autoritate ſuperiorum. *Vid. quæ notavi in com-
ment. Cod. ad Auth. omnes Peregrini. C. Commun.
de Succeſſ.* Item ſi vicini utuntur jure repreſſa- 7
liarum, idem jus contra vicinos impetrare poſſu-
mus à ſuperiore. Sic ubi ex loco Romano-Ca-
tholicorum decimæ non ſolvuntur Miniſterio
Evangelico, Jure retorſionis nec viciſſim ex locis
Evangelicis, Romano Catholicis præbendæ deci-
mæ, juxta *Carpzov. L. 1. Juriſpr. Eccleſ. deciſ. 137.*
quod verum puto, ſi iis denegentur decimæ, qui
noſtris prius denegârunt, nam alieno odio nemo
prægravari poteſt. Sed quæritur, an contra 8
Hamburgenſem, ubi nulla eſt diſtinctio utenſilium
rerum & expeditoriarum, poſſint Lipſienſes ex-
ercere jus retorſionis? Sed quia deferunt Ham-
burgenſes extraneis omnia bona, licet non ut u-
tenſilia, ſed hæreditaria, id jus retorſionis locum
non habet, per tradita *Carpzovii deciſ. 23.* Sic Fri-
ſii uſurpant jura Areſtorum contra alios, ubi are-
ſtandi jus receptum. *Joh. à Sande lib. 1. Tit. 17. de-
fin. 3.* Sic qui nobis Marchicis debita ex feudis in
ſubſidium noſtris non ſolvunt, conſultô Sereniſſi-
mô, nec illis ſolvimus, ut antea dictum in hypo-
theſi. *Berlich. jam citandus.* Et ſic in facultate
reſponſum *menſe Majo anno 1643.* Hoc jus retor- 9
ſionis quidem à Statibus Imperii exerceri poſſe,
non nego, quia à Repreſſaliis diſtat, cum *Dn. Mevio
part. 2. deciſ. 59.* ſed inferioribus Magiſtratibus
non tribuo. Notandum tamen, per uſum hujus
Edicti non liberari debitorem à naturali obligatio-
ne, & ſic non operari condictionem, quaſi indebi-
ti ſoluti, *per §. ult. hujus Legis 3. & ibi Barc.* Collige
ex hôc textu, neminem petere debere id, quod in
caſu converſo non erat poſtulaturus. *Hartm. Piſt.
l. 1. q. 24. n. 82.* Sed de hôc Jure Retorſionis fuſius a-
lii, de quo *Moller. Carpz. Berl. ad conſt. Sax. 38. p. 3. &
Carpz. l. 4. Reſp. 37. & d. 326. Pruckm. conſ. 31. n. 86. &
ſeq. vol. 1. Thoming. d. 26. Matth. Col. d. 55. Virgil. Pin-
gizer. q. 33.*

ad L. ult.

SUMMARIA.

AN impetranti jus novum contra utentem jure retorſionis, idem jus concedatur? n. 1.

Qui lege permittente quid facit, non meretur pœnam. 2.

1 IMpetraſti contra me jus novum, ego jure re-
torſionis utor, quæritur, an tu viciſſim eo jure
contra me uti poſſis, quaſi ego jure iniquo uſus
ſim? Quod negatur, quia jure iniquo uſus ſum
Lege permittente, ergo pœnam non mereor. Et
retorſio retorſionis non datur, ideò nec Magiſtra-
tus ex hoc Edicto jus dicens punietur. Notetur, 2
eum pœnam non mereri, qui facit aliquid Lege
permittente, quam regulam ex hac lege colligit
Bach. hic.

TITULUS III.

Si qvis Jus dicenti non obtemperaverit.

Ad L. unic.

SUMMARIA.

*QVomodo magiſtratus ſuam juriſdictionem con-
tra inobedientes tueri poſſit? n. 1. 2. 3.*
An Conſiſtoria jus mulctandi habeant? 4.
An mulctæ ad fiſcum pertineant? 5.
An procuratori mulcta injungi poſſit? 6.
*An Tutor, condemnatus ad reſtitutionem expenſa-
rum faciendam adverſario, pupillo eas impu-
tare poſſit? 7.*
Reus areſtum violans an ſit audiendus? 8.
Modi procedendi contra contumaces remiſſivè. 9.
*An & qvomodo ob ſportulas judicio non ſolutas con-
tumacia partis poſſit puniri? 10.*
*Ex contumacia defuncti an hæres ſit condemnan-
dus? 11.*

1 MAgiſtratus majores poſſunt Juriſdictio-
nem ſuam tueri, & contra inobedien-
tes procedere incarcerationibus, immiſ-
ſionibus, de quibus hic *Zaſ. & Weſenb.
in ff. & Mevius ad Jus Lubec. Lib. 1. §. 1. art. 2. Do-
nell. Lib. 15. cap. 24. Lit. S. T. U. Bach. Diſp. 4. in
Treutl. th. 9. lit. D. & E.* Sed idem de omnibus
Magiſtratibus etiam Municipalibus noſtri tempo-
ris affirmat *Speculator p. 3. tit. de Sentent. §. 2. n. 12.*
licet de ſcripto jure neget *Joh. Juvenalis in rep. L.
Imoerinm. tit. præc. num. 22.* Et Judex ſuperi-
or, ſi inferior contra inhibitionem quid attenta-
verit, licet appellans non eadem revocari petat, li-
cet etiam appellationi renunciet expreſſè, vel taci-
tè deſerendo appellationem, poteſt attentata, ſi
præſertim in contemtum judicis fiant, revoca-
re, vindicare & coërcere. *Dn. Mevius p. 4. deciſ.
221. & 222. Manzius in cent. dec. quæſt. 20. num. 1.*
2 Quæſtio hic vulgaris, an hic de mulcta applican-
da fiſco agatur, & verba, quanti ea res eſt, de con-
temtu Judicis æſtimando, & ea æſtimatione ob
contemtum Magiſtratus fiſco applicandâ, accipi-
unt. *Zaſius Lib. 1. intell. ſing. c. 2. Donell. d. l. 15. cap.
24. Oldendorp. Claſſ. 1. act. 1. cap. 4. quem laudat
Franzkius ad h. t. num. 9. Bach. d. l. Licet diſſentire
videatur Menoch. rem. 1. ret. poſſ. num. 82. & ſeqq. &
alii.* Melius autem *Menoch. L. 2. A. Q. caſu 153.*
3 per extremum procul dubio executio ſententiæ
vel decreti intelligenda. *Donell. Bach. Oldend.
d. l. & Franzkius ad h. t.* Qvid verò ſibi velit
Dn. Grænvvegen, quod de hac lege abrogata di-
cit, ignoro; Nam *L. 53. ff. de re judic.* procul du-
bio hoc non vult, quod contumax ob contuma-
ciam cadat cauſa, hoc enim eſſet contra *L. 13. C. de
judic.* Sed quod contumax non appellet, ut ſuo
loco dicetur, & non capio, quomodo una lex Pan-
dectarum aliam abroget. Ex hac Lege de mul- 4
ctâ intellectâ meritò colligit *Dn. Mevius p. 3. de-
ciſ. 258.* Conſiſtorio jus mulctandi omninò com-
petere in cauſis conſiſtorialibus. Sed id argu-
mentum tantum concluderet in mulcta pro con-
tumacia coërcendo impoſitâ. Nam aliæ ſunt
mulctæ ob coërcendam contumaciam, quæ omni-
bus judicibus competunt per hanc legem, aliæ ve-
rò ſunt mulctæ criminum, de quibus *in tit. Cod. de
modo mulctarum.* Vide *notata à me ad d. t. legem
quintam.* Sed quæritur, an ad jura Fiſci hæ mul-
ctæ pertineant? Quod affirm. *per tit. feud. quæ 5
ſint Regalia.* Sed negari nequit, ut plurimum eos
judices, qui criminalia tractant, jus mulctandi ha-
bere, licet non omnes in ſuas utilitates vertant.
Nam aliud exigere, aliud capere mulctam. *Dn. Mev.
p. 4. dec. 363.* Sed moribus plerumque ſunt com-
pendia judicii criminalis, nam juriſdictio crimi-
nalis aliàs valdè moleſta, & nemo facilè eam expe-
teret, niſi hæc compendia mulctarum multiplices
curas, moleſtias & expenſas compenſarent. Ex
hâc etiam lege privilegia per implorationem offi-
cii judicis defendi poſſe, tradit *Rnland. de Commiſſ.
p. 3 l. 3. c. 6. in fin.* Quod hic in §. 2. de procura- 6
tore ipſo ob contumaciam mulctando dicitur, ei
non adverſatur, quod procuratoris negligentia
Domino obſit, per *L. 10. C. de procur.* Nam illa
Lex 10. de proceſſu loquitur, hæc verò lex & ejus
§. 2. de propria & merè perſonali contumaciæ
pœna. *Petr. de Greve ad h. l.* Ex quo aliquando 7
Tutor, condemnatus ad reſtitutionem expenſa-
rum faciendam adverſario, quas voluit pupillo
imputare, repulſus menſe Januario anno 1656. *Conf.
Gutierez. de Tut. p. 2. c. 4. numer. 13. Menoch. conſ.
145. numer. 6.* & quia Tutor præſumitur, ſi ſuc-
cumbat, temere litigaſſe. *Covarr. pr. quæſt. 27.
numer. 3.* ideò ſolent conſilium prudentum re-
quirere litem moturi. Ob Areſti violationem 8
reus non eſt audiendus, niſi ſecuritatem judi-
cio

cio de ſe ſiſtendo præſtiterit *Dn. Mev. p. 4. deciſ. 71.*
9 De aliis modis procedendi contra contumaces. *Vid. Gail. de Areſtis cap. 10. Clarus §. fin. q. 44. Menoch. l. 2. A. Q. caſu 153.* A contumaciæ pœnâ non niſi juſta cauſa excuſat. *Marcus Mantua ſing.*
10 *41.* Ob ſportulas judicio non ſolutas, contumaciam partis puniri poſſe, ita ut ei audientia tam in aliis, quàm in hac cauſa denegetur, decretum eſſe refert *Dn. Mev. p. 3. dec. ult.* Demum ex fine notetur, ex contumacia defuncti non eſſe condemnandum hæredem, quia contumacia crimen eſt. *Carpzov. in proc. tit. 24. art. 1. n. 9. Ziegl. ad Lancell. l. 3. tit. 6. §. 1. verſ. contumaci e crimen.* Sed id de mulcta, non de intereſſe partis adverſæ intellexerim.

Titulus IV.

De in Jus vocando.

Ad L. In jus vocare, 1.

SUMMARIUM.

In jus vocare qvid ſit?

IN jus vocare eſt juris experiundi cauſa vocare, id eſt, citari curare partem, ut quod petimus, conſequamur. Nam Magiſtratus ex variis cauſis aliquem ad ſe vocare poteſt, ideo loco differentiæ eſt, quod hæc vocatio fiat experiundi juris cauſa. Licet enim jus in theſi certum, ad factum tamen applicatum ob varias circumſtantias fit incertum. Ideo experitur Actor, an quod ſibi deberi putat, conſequi poſſit.

ad L. In Jus. 2. & l. vel qui cadaver. 3.

SUMMARIA.

AN Magiſtratus temporalis, & in qvibus caſibus poſſit in jus vocari? n. 1.
Qvid moribus noſtris? 2.
Qvinam in jus vocari neqveant? 3.

1 PErſonæ quædam in Jus vocari planè non debent, vel ob officium temporale, vel ob Religionem, vel ob utilitatem publicam. Collige ergo Regulam: Magiſtratum temporalem in jus vocandum non eſſe, quamdiu in poteſtate eſt. Quæ regula limitatur, niſi (1.) in officio gravius quid deliquerit *L. 4. C. ad l. Jul. repetund. Novell. 8. c. 10. Nov. 86. c. 4. Bach. in Tr. d. d. 4. th. 6. lit. B.* (2.) Lim. niſi aliàs dies exitura ſit. *l. 16. de Offic. Præſid. Joh. Mauritius de reſtit. in integrum. c. 39.* (3.) Niſi citetur ad diem officiü finiti. *Zaſ. hic num. 3. Cacheranus dec. 130. numer. 12.* aut (4.) tantum ad cautionem præſtandam citetur *l. 12. pr. de accuſ. l. 38. §. ult. ff. de Adulter.* niſi in loco domicilii ubi non gerit Magi-
2 ſtratum conveniatur. *Boër. dec. 11. numer. 2.* Sanè hodie Magiſtratum durante officio poſſe conveniri, teſtantur *Buſius ad hanc l. numer. 13. Groenvvegen ad h. l. P. de Greve ad h. l.* & reſtatur idem uſus.
3 Pontifex etiam ſeu Epiſcopus dum ſacra facit, in jus vocari non poteſt, nec qui ſe ob religionem movere ex eo loco non poſſunt citra mandatum præpoſiti, ut Monachi, vel qui ad Aſylum confugerunt, nec qui in curſu publico transvehitur in cauſa utilitatis publicæ, item qui uxorem ducit aut quæ nubit, quod favor matrimonii introduxit: unde etiam novelli conjuges à bello excuſationem habent; nec judex, dum cauſam ſibi commiſſam cognoſcit, in jus vocari debet, quia prius mandatum de cauſa cognoſcenda prius exequendum eſt, antequam novæ citationi pareatur, ſi hoc illi impedimento ſit. Item is, qui apud prætorem cauſam agit, fortè cauſam extraordinariam, de qua ipſe Prætor ſolebat cognoſcere. Demum is non poteſt duci, qui funus curat & ducit familiare, id eſt, alicui ex familia ſua, quæ omnia ſunt liquida, & per ſe clara. In *L. 3.* adduntur ii, qui funus vel cadaver proſeqvuntur. Poteſt fortè hæc lex ad ſolam deductionem funeris reſtringi, cura verò funeris per novendiüm fiebat, & ſic tamdiu durabit excuſatio, ut ita in *l. 2.* non ſit neceſſe cum *Accurſio* ad funus familiare eam *l. 3.* reſtringere.

ad L. Qvicunqve. 4. & l. quia ſemper. 5.

SUMMARIUM.

AN Parentes, mutato procedendi ordine, ſine venia, & qvo modo in jus vocari poſſint?

PRincipium tractat adhuc de iis, qvi plane in jus vocari non poſſunt, ut qui alicubi judicii cauſa ſubſiſtere compelluntur, quia duobus locis eſſe neqveunt. Sic vocari non poſſunt furioſi & infantes, qvod certum eſt. Sed in *§. 1.* agere incipit Imp. de iis, qui vocari quidem poſſunt, ſed non ſine veniâ, & ſunt patroni & parentes. Et hi quidem in infinitum, utriusqve ſexus, etiam qvi extra matrimonium genuere liberos, etiam in ſervitute. Et ſic mater, qvæ ſemper certa eſt, in jus vocari neqvit. Qvamvis autem mos, aliqvem propria autoritate trahendi ad judicium, noſtris moribus non amplius obtineat; in eô tamen hujus, & ſeqventium legum autoritas adhuc obtinebit, ut v. g. Libertus vel filius non diſſimulare debeat, ſe eſſe libertum vel filium, & debeat ſupplicem libellum ita formare, ut verbis temperet, nec qvid exprimat, qvod reverentiæ debitæ obviare videatur, per tradita *Bach. in Treutl. d. d. 4. th. 6. lit. C. Hilliger. in Don. l. 23. c. 3. lit. Z. Grœnvvegen ad l. 6. h. t.*

ad L. Parentes. 6.

SUMMARIUM.

AN liberi ex concubinatu geniti poſſint parentem in jus vocare?

DIctum jam in *l. 4. & 5.* matrem non poſſe vocari in jus à filio ſpurio ſeu vulgo concepto, ſed quid de liberis naturalibus, id eſt, ex concubinatu genitis, quæritur, an & hi prohibeantur parentem naturalem in jus vocare? Et cum in Concubinatu pater ſit certus ex ratione legis præcedentis, ideo neganda quæſtio.

ad L. Patris adoptivi. 7.

SUMMARIA.

AN quis à filio adoptivo filii emancipati poſſit in jus vocari? n. 1.

Quid hodie in adoptato à filiofamiliâs? 2.

1 FIlius meus emancipatus (nam de eo intelli-
gunt hanc legem, non de filiofamilias) adoptat
te, quæritur, an tu me ſine venia poſſis in jus vo-
care? Videtur quod non, quia Avus tuus videor
factus per adoptionem. Ergo non poteris avum
in jus vocare; ſed affirmatur, quia filii emancipa-
ti adoptivus filius non eſt meus nepos, nec me a-
2 gnatione attingit. Imo hodie per *l. pen. C. de A-
dopt.* non fieret nepos meus, ſi filiusfamilias meus
eum adoptaret, quia non tranſiret in poteſtatem
filii mei ut adoptivi parentis extranei, ergo nec in
meam.

ad L. Adoptivum. 8.

AN adoptatus parentem adoptivum in jus vocare valeat? n. 1.

An Pater naturalis à filio in adoptionem dato poſſit in jus vocari? 2.

Quinam pro patronis habeantur? 3.

An omnis manumiſſor privilegio de non in jus vocando ſine venia gaudeat, & quando id amittat? 4.

1 QVæritur de adoptato filio, an parentem ado-
ptivum in jus vocare poſſit? Videtur quod
ſic, quod naturale vinculum hic videtur conſide-
rari, ſed negatur, imò ne quidem petitâ veniâ po-
teſt vocari pater adoptivus in jus, non ex Edicto
prætoris, ſed ex ratione alia, quod inter patrem
& liberos nulla eſſe poſſit lis, niſi filius habeat
caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe peculium, & ratio-
ne hujus peculii conveniat patrem, nam in tali
peculio habetur pro patrefamilias, ita tamen ut
2 venia hoc caſu petenda ſit. Sed quæritur, ſi
filium tuum mihi dederis adoptandum, an po-
tes tu à meo adoptivo filio in jus vocari? Vi-
detúr affirmandum, præſertim jure veteri, quo
ſolvitur poteſtas patris naturalis. Sed nega-
tur hic, quia manſit reverentia patri natu-
3 rali præſtanda & à natura injuncta. Sed quæri-
tur in *§. 1.* cum ſuprà dictum in *l. 4. §. 1.* patro-
num à Liberto non poſſe ſine venia in jus vocari,
quinam hic habeantur pro patronis. *Reſp.* pro-
priè Patroni ſunt, qui ex juſta ſervitute aliquem
manumiſerunt. Sed hic latius ſe extendit hoc
nomen, nam cum liberti honores aucuparentur,
ſolebant clam agere cum patronis, ut de ingenui-
tate ſua ageretur, & per colluſionem patroni Li-
bertus pro ingenuo pronunciaretur. Quia ergo
credebantur honores ita pollui, ideo qui colluſio-
nem detegebat, nanciſcebatur jus patronatus in
illum Libertum, *l. 1. ff. de Colluſ. deteg.* Sed huic
videtur derogatum per *Novell. 78.* quia omnes li-
berti jura ingenuorum conſecuti ſunt. Et cùm
ſententia quæ in rem judicatam tranſiit, pro veri-
tate habeatur, ideo is, qui in judicio, in quo ſe pa-
tronum eſſe obtinuit, patronus pronunciatus, pro
patrono habendus, & cum juramentum vim
rei judicatæ habeat, habebitur is quoque pro
patrono, qui deferente liberto juravit ſe eſſe pa-
tronum. Sed an omnis manumiſſor habebit hoc 4
privilegium de non in jus vocando ſine venia?
Reſp. ita, niſi ſe indignum reddiderit patronus,
quod exemplo hic declaratur, ſi libertum vel li-
bertam ad jurandum de non ducenda uxore, de
non nubendo adegerit & compulerit: nam talis
per Legem Æliam Sentiam jure patronatus priva-
batur, niſi factum ſit ob favorem liberorum impu-
berum, vel quia ad nuptias aut liberos generan-
dos inidoneus, libertus vel liberta per *l. 3. §. 5. ff.
de ſuis & legit. hæred. l. 6. §. 2. de jure patron. l.
pen. ff. qui & à quibus manumiſſi &c.* Sed hoc
in fine hujus legis temperatur, ut pater, qui ade-
git, privetur quidem ſucceſſione aliisque pri-
vilegiis, præſertim de non in jus vocando
ſine venia; ſed vivente patre etiam filius deli-
cti haut conſors ſed innocens jure patronatus &
hoc privilegio fruatur.

ad L. Is quoque. 9.

SUMMARIA.

HÆres ex fideicommiſſo manumittens ſervum an poſt à liberto ſine venia in jus vocari poſſit? numer. 1.

Fruſtra quis implorat beneficium, qui à ſua parte præſtanda nondum præſtitit. 2.

DEbebam ex fideicommiſſo ut hæres fortè ma- 1
numittere ſervum, quod etiam feci & manu-
miſi, quæritur, an libertus ille me ſine venia
in jus vocare poſſit? Videtur quod ſic, quia non
ex liberalitate, ſed ex debito manumiſi, & talis non
habetur pro patrono quoad omnia *l. 29. ff. de bonis
libert. l. 13. §. 1. ff. de Operis libert.* Sed negatur quæ-
ſtio, quia verba Edicti generalia. Quod declara-
tur hic, ſi manumiſerim ex fideicommiſſo. Nam
ſi non-

ſi nondum manumiſerim, poteſt ſervus, ſine pe-
tita venia officium nobile judicis implorare, ut
2 manumittatur *l.9. C. de Condict. cauſa data.* quia
nondum id præſtiti, ob quod mihi hoc privilegi-
um competit: fruſtra quis implorat beneficium,
qui nondum præſtitit id, quod à ſua parte facien-
dum erat.

ad L. Sed ſi hac lege. 10.

SUMMARIA.

*EMens hac lege, ut manumitteret, an ſi moras
nectat, à ſervo hoc caſu ipſo jure libero ſine ve-
nia in jus vocari poſſit? n. 1.*

*Emtore contra legem conditionis ancillam proſtitu-
ente, an venditor conſeqvatur hoc privilegium
de non in jus voc. ſine venia? 2.*

*Qvid, ſi patronus ſe det arrogandum, an prædictum
jus retineat? 3.*

Qvid ſi libertus arrogatus fuerit? 4.

*Reſtitutio natalium ſervi tollit reverentiam patrono
ex hoc tit. competentem, non item jus aureo-
rum annulorum. 5.*

*Libertus ſine præfatione honoris Patronum non po-
teſt in jus vocare. 6.*

*An libertus civitatis decuriones in jus vocare poſ-
ſit? 7.*

*An dictum privilegium patronus deportatus reti-
neat? 8.*

*An & adoptivi parentes patroni ſine venia in jus vo-
centur? 9.*

An liberi patroni ab ipſo in adoptionem dati? 10.

Qvid ſi filius patroni emancipatus? 11.

Qvid ſi liberi patroni ſint naturales? 12.

*An liberta à patrono impregnata poſſit filium inde
natum, vel hic illam in jus vocare? 13.*

*Qvid ſi liberi patroni capitis accuſaverint libertum,
vel in ſervitutem petierint? 14.*

An liberto detur actio famoſa contra patronum? 15.

*An patronus nomine alieno conveniendus ſine venia
in jus vocari poſſit? 16.*

Item an Tutor, ſi pupillus ſit patronus? 17.

1 EGo hac lege emi Pamphilum ut manumitte-
rem, ſed moras nexui, & ſic fit liber ipſo jure
ſine meo facto ex Conſtitutione Marci Imperato-
ris, quæritur, an me ſine venia in jus vocare poſſit?
Vid. quod ſic, quia non præſtiti libertatem. Sed
neg. quia mora mea ipſi non nocuit, pervenit ad
libertatem, imo mora quodammodo occaſionali-
ter influxit in ipſius libertatem, & Imperator em-
torem moroſum, quia occaſionem libertati præ-
buit, jure patronatus privare noluit: quod hic li-
mitatur, niſi ſuis, id eſt, ſervi nummis emerim, ut
manumitterem, & fidem fregi. Hic enim duplex
quaſi perfidia & ſic dignus beneficio hoc non eſ-
2 ſem. In *§. 1.* habetur hæc ſpecies; Ancillam
quis vendidit hac lege, ne proſtitueretur, & ſi con-
tra fiat, libera efficeretur. Emtor eam proſtituit,
& hoc caſu fit libera, & venditor conſequitur jus
patronatus, & in jus ſine venia vocari non po-
teſt. Sed quid ſi venditor manus injectionem
tantum ſibi reſervaverit in caſum proſtitutionis,
nemo fit patronus, manet ancilla. Si in primo
caſu & venditor conſentiat ex poſtfacto in proſti-
tutionem, ancilla fit libera. *tit. Cod. ſi mancipium
ita fuerit alienatum ne proſt. l. 1. ff. de his qvi ſine
manumiſſ. ad lib.* Sed venditor jure patrona-
tus ſe reddit indignum. In *§. 2.* quæritur, an Ar- 3
rogatio patroni facta id eſt, ſi patronus ſe det ar-
rogandum, tollat hoc privilegium. Videtur,
quod ſic, quia multa alia jura familiæ amittunt, ut
operarum obligationes, ſed hoc jus reſervatum
fuit. Sed quid ſi libertus arrogatus fuerit? Equi- 4
dem hic cum effectu arrogari non debuit in præ-
judicium patroni, ſi tamen per obreptionem, id
eſt, per mendacium facta ſit arrogatio, jus patro-
no ſalvum manet. In *§. 3.* conſtituitur differen- 5
tia inter jus aureorum annulorum & reſtitutio-
nem natalium, & per illud jus non amittit patro-
nus reverentiam, quæ ex hoc titulo ipſi competit,
ſed bene per poſterius, quia per hoc plenam in-
genuitatem conſequitur Libertus. Sed cum li- 6
bertus Patrono reverentiam debeat, & ſic ſine ve-
niâ, hodiè ſine expreſſione illius relationis, & ſine
præfatione honoris, eum vocare in jus non poſ-
ſit, ſub pœna 50. aureorum. *L. pen. h. t.* Quæri- 7
tur, an libertus civitatis ſingulos Decuriones poſ-
ſit ſine veniâ in jus vocare, quod affirm. *§. 4.*
quia libertus civitatis non eſt ſingulorum civium
libertus, & ſic eos in jus vocare poteſt. *Conf. not.
ad l. 7. §. 1. infrà. qvodcunqve univerſitatis nomine.*
Porro Liberi & parentes patroni aut patronæ hoc 8
privilegio fruuntur utriusque ſexus. *§. 5. h. l.* Sed
quid ſi patronus deportetur, retinetne hoc jus?
Videtur quod ſic, quia hoc jus ex reverentia na-
turali ortum habet, ſed negatur *§. 6.* quia amittit
omnia jura civilia, qvale etiam hoc eſt. Sed ſi
reſtituatur, reſtituitur etiam ei hoc jus *§. 6. h. l.* licet
ad id, ut bona & dignitates reſtituantur, ſpeciali
indulgentia opus ſit. *l. 2. & 3. C. de ſent. paſſ. &
reſtit.* Quod de parentibus patroni dictum in *§.* 9
5. id in *§. 7.* extenditur ad adoptivos etiam pa-
rentes patroni, ut nec ii ſine venia in jus vocen-
tur, ſcilicet quamdiu Adoptio durat, nec obſtat
l. 7. h. t. quæ non loquitur de libertis, ſed de libe-
ris, quorum diverſa ratio eſt. Liberi autem pa- 10
troni non poſſunt in jus vocari, non tantum qui
ſunt in poteſtate, ſed etiam in adoptionem dati
& nepotes patroni in familia adoptiva ſuſcepti,
§. 8. Cujus argumento rectè ſtatuitur, etiam E- 11
mancipatos filios patroni hoc privilegio frui; nam
excipitur nepos, quem emancipatus adopta-
vit. Liberi autem patroni intelliguntur, cujus-
cunque ſint gradus, etiam ultra trinepo-
tem. *§. 9. h. t.* In *§. 10.* extenditur ad liberos 12
patro-

patroni naturales, quod nec illi in jus vocari poſ-
13 ſint ſine venia, quod mirum. Ideoque quæritur,
ſi liberta à patrono imprægnata te pepererit, an
mater tua te, vel tu matrem in jus vocare poſſis?
Utrumque *in d. §.10.* negatur, non mater te vocat,
quia filius patroni es, nec tu matrem, quia tua ma-
14 ter eſt. Quæ autem de liberis patroni hactenus
dicta, ea limitantur *in §.11.* niſi liberi patroni ca-
pitis accuſaverint libertum vel in ſervitutem pe-
tierint. *l. 9. ff. de Bonis Libert.* Illud autem, ſi hæc
concurrant 1. ſi accuſator ſit major 25. annis. 2. ut
accuſet de crimine capitali, cujus pœna ad mini-
mum ſit exilium. 3. ut accuſationem ad exitum
perduxerit, & quidem per calumniam. *l. 10. ff. de*
15 *jure patron. l. 14. ff. de Bonis Libert.* Sed an prætor
indiſtinctè actionem dat Liberto contra patro-
num? Reſp. *in §. 12.* quod non, quid ſi enim a-
ctionem inſtituerit famoſam aut per quam ad mi-
nimum fama patroni ſuggilletur. Niſi patronus
atrocem injuriam Liberto intulerit, nam eo caſu
16 daret prætor famoſam actionem. Honor autem
iſte non tantum debetur patrono, ſi nomine pro-
prio conveniatur, ſed ſi etiam alieno, ut tutor. cu-
rator, Actor, id eſt, qui ab Univerſitate vel à Tu-
tore ad defendendum conſtituitur, imo etiam ut
defenſor, ex quo apparet, etiam hoc privilegium
17 valere in officio voluntario. E contrario ſi patro-
nus pupillus ſit, tutor ſine venia in jus vocari po-
teſt *§. ult. h. l.* quod merito miror.

ad L. Qvamvis non. 11.

SUMMARIUM.

QVibus caſibus pœna 50. aur. ſine venia vocantis Patronum in jus, ceſſet?

TRes caſus recenſentur, quibus pœna 50. aureorum remittitur. 1. Ob pœnitentiam, quia illa pœnitentia, quæ rem deducit ad priſtinum ſtatum, pœnam abolet. *l. 8. §. pen. ff. de Alien. Judicii mutandi cauſa facta.* & per pœnitentiam liberatur patronus à moleſtiis judicii. *P. Barboſ. ad l. alia. 15. §. eleganter. n. 4. ff. ſol. matrim.* (2.) caſus, quando Patronus noluit venire. (3.) ſi Patronus non invitus comparuit; unde colligitur, præſentiam partis citatæ haberi loco novæ citationis, & purgare vitium citationis *l. 1. §. 1. ff. de Feriis. Gail. lib. 1. obſ. 58. Myns. c. 2. obſ. 18. Vantius de nullitat. tit. ult. numer. 116.* Deinde colligunt, privilegio ob reverentiam conceſſo tacitè renunciari poſſe, licet non expreſsè. *Barboſ. d. l. numer. 2. Covarr. in c. qvamvis. de Pact. lib. 6. pr. n. 27. conſ. Campegius de Dote p. 5. q. 244.*

ad L. Si libertus. 12.

SUMMARIUM.

ABſente patre ipſe filius agit propter injuriam ſibi illatam.

QVando abſente patrono ipſius filius in jus vocatur ſine venia, ipſe filius poteſt agere propter injuriam ſibi illatam, ſic ergo præſente parte non aget filius, ſed benè abſente. Quod etiam in actione injuriarum receptum eſt. *l. 17. §. 10. de Injur. l. 18. §. 1. ff. de judic.*

ad L. Generaliter. 13.

SUMMARIA.

QVomodo accipienda ſit Lex de non vocando Patrono ſine veniâ in jus? n. 1.
An hoc edictum etiam ad Vaſallum pertineat? 2.

QVibus perſonis reverentia debetur peculia- 1
ri ex ratione, illas ſine venia vocare non o-
portet. Sed hæc lex nec generaliter nimis, de
quibusvis honoratioribus, nec nimis ſtrictè de ta-
li reverentià, quæ juris neceſſitate debetur, ſed de
tali, quæ ſimilis eſt reverentiæ parentibus debitæ,
intelligenda. *Hillig. in Don. lib. 23. c. 2. lit. T. Petr.*
de Greve ad h. l. Et ideò verius eſt, ad Vaſallum 2
hoc edictum non pertinere, cum non perpetua hu-
jus cum liberto comparatio, & inter Dominum
ac vaſallum mutua obligatio. *Gail. de pignorat. obſ. 15. n. 4. Myrſ. c. 4. obſ. 91. Roſenthal. de feudis c. 10. concl. 23. n. 19. Hillig. in Don. lib. 23. c. 2. lit. T. & alii.* Si tamen irreverenter loquatur de Domino, ubi res non exigit, impune id non feret.

ad L. Libertus. 14.

SUMMARIUM.

AN & qvomodo liberto contra patronum accuſantem ſe defendere liceat?

SI Libertus à patrono accuſetur, & Libertus frequenter adeat judicem, ut lis citò terminetur, non videtur contra hoc Edictum agere, ne quidem ſi reconveniat patronum, aut de calumnia puniri petat. Nam aliud eſt in jus vocare, aliud ſe defendere, non hoc, ſed illud eſt prohibitum; ideoque ſi crimen patrono objiciat ad ſui defenſionem, impune hoc faciet.

ad L. Libertus. 15.

SUMMARIUM.

AN libertus libellum Principi offerens contra Patronum incidat in pœnam Edicti?

OFfert Libertus libellum ſupplicem conſultorium Principi contra patronum, etiam ut alii malunt, petit, judicem ſibi dari in lite cum patrono; quæritur, an incidat in pœnam hujus Edicti? Reſp. ſi non diſſimulaverit ſeſe Libertum, & Imperator reſcripſerit, videtur remiſſa pœna. Ex quo videtur ſequi, quod ipſo jure incurrat pœnam, ideoq; *Bach.* mavult legere admiſſa vel commiſſa. Quod in medio relinquo.

ad

ad L. Qværſitum eſt. 16.

SUMMARIUM.

SÆpè perſona ex diverſis reſpectibus diverſo qvoq; jure cenſetur.

LIbertus alieno nomine, ſc pupilli, poteſt in jus vocare patronum. Unde probant, perſonam unam eandemqve diverſis reſpectibus & qvalitatibus cenſeri poſſe. *hic & l. 21. ff. de his qvibus ut indignis. Receſſ. Imper. de anno 1548. §. 71. Gail. l. de Areſt. Imp c. 6. n. 14. & ſeqq. Tiraq. de Nobilitat. c. 28. n. 9.* Sic aliqvando Comes conſideratur ut immediatus Imperii ſtatus, interdum ut ſubjectus ſtatui· *Meiſchnerus tom. 2. dec. 6. n. 53. Dn. Richter. vol. 2. conſ. 1. n. 4. & ſeq. & qvos refert. Carpz. p. 2. dec. 194. n. 15.* (qvid autem exinde inferat, de eo vide not. *ad l. 3. de Colleg.*) & vide qvos refert *Barboſa locupl. l. 14. c. 30. axiom. 2.*

ad L. Eum pro qvo. 17.

SUMMARIA.

CAvens de reo judicio ſiſtendo ſi non exhibeat ſiſtendum, ad qvid teneatur? n. 1.

Fugitivæ leges qvænam dicantur? 2.

Verus ſenſus ſuppeditatur hujus legis. 3.

1 SEntentia hujus legis eſt, qvod qvi cavit de reo judicio ſiſtendo, ſive ea cautio expoſita fuerit coram officio prætoris, ſive coram Judice dato, teneatur exhibere ſiſtendum, alioqvin condemnandus ad id, qvod Actoris intereſſe pronunciaverit Judex. Sed qvid hoc ad Rubricam? Fu-
2 gitivam ideò hanc legem qvidam dixerunt: Nam fugitivæ leges ſunt, qvæ per errorem in titulum
3 aliqvem relatæ, ad qvem non pertinent. Fortè dicere voluerunt Compilatores, ſi libertus pro patrono caverit ſiſtendo, ſine venia poſſe peti exhibitionem, ſed hic nihil certi decido.

ad L. Pleriqve. 18.

SUMMARIA.

NEmo in ædibus ſuis inveſtigandus eſt. n. 1.

An idem obtineat in Criminalibus? 2.

Qvibus porrò caſibus qvis inveſtigari poſſit? 3. & 4.

Die Haußſuchung *qvando locum habeat? 5.*

1 DOmus ſua tutiſſimum cuiq; refugium, ideoqve in ædibus ſuis ſiqvis latitat, inveſtigandus non eſt, qvod ad navem etiam extendit *Stracha de Nautis p. 2. n. 5.* ſed conſvetis remediis, ſc. miſſione in poſſeſſionem, vel citatione edictali, contra latitantem procedendum eſt. *Zaſ. hic &*
2 *Bach. in Treutl. vol. 1. diſp. 4. th. 1. lit. B.* Ad criminalia hoc non extendendum eſſe, ſed poſſe prævio decreto delinqventem ex ædibus extrahi, poſt *Chriſt. ad Stat. Mechlin. tit. 1. art. 31. notat hic Grœnwegen. Gail. lib. 1. obſ. 48. n. 14. Mynſ. c. 4. obſ. 69. n. 3.* nec hoc habet locum in debitore de fuga ſuſpecto. *Mynſ. d. l. n. 10.* Alias limitatio-
3 nes vide apud *Joh. à Sande ad L. nemo de domo. 103. de R. J. Hyppol. de Marſil. ſing. 189.* imò eo caſu, qvo præſentia partis neceſſaria videtur, per *L. ult. C. de procurat.* ego etiam inveſtigationem in- 4
ſtitui poſſe putem, *arg. l. conſentaneum. §. ult. ... eum cogendum &c. C. qvomodo & qvando Judex.* juxta communem intellectum. Sed eo caſu non putarem eſſe eum inveſtigandum in propriis ædibus, ſed poſſe apprehendi in platea ab officialibus, ſi autem e manibus officialis ſe extricarit, tunc officialis eum inſeqvi & in propriis ædibus inveſtigare poteſt, qvia initium facti reſpiciendum. *arg. l. 25. §. fin. ff. de adult.* & hoc ad Eccleſiam accommodat *Hyppol. de Marſil. ſing. 225. n. 4.* Qvam tamen extenſionem meam non facio. Inveſtigationem etiam rerum furto amiſſarum in domibus, præſertim in pagis, fieri poſſe, experientia probat, per tradita *Reppen. obſ. 8.* Et hanc inve- 5
ſtigationem Haußſuchung ad jurisdictionem civilem & mixtum imperium pertinere tradit *Berlich. p. 1. dec. 120.*

ad L. Satisqve pœnæ. 19.

SUMMARIA.

DOmi latitans qvomodo coerceri poſſit, ut veniat? n. 1.

Qvibus caſibus de domo ſua qvis in jus vocari poſſit? 2.

Citatio prima ad domum fieri non debet? 3.

HIc redditur ratio, cur nemo ex ſuis ædibus 1
extrahendus & ſimul rationi dubitandi reſpondetur. Nam poterat qvis opponere. Ergo per *l. 18.* fiet, ut aliqvis impune jurisdictionem judicis eludere poſſit, ſi domi maneat. Reſp. poſſe ipſum coërceri, ut veniat, per immiſſionem in bona ex primo decreto, qvod ij ſum ſatis pœnæ ratione habet. Sed ad ſecundum decretum & venditionem bonorum non perveniri poterit, niſi probetur, cum fraudulenter domi latitare, *l. Fulcinius. 7. §. 2. ff. qvibus ex cauſ. in poſſ. eatur.* Sed additur hic duplex caſus, in qvo regula *legis 18.* li- 2
mitatur. 1. ſi ultrò aditum ad ſe permittat habitator, ut poſſit vocari. 2. ſi ſe conſpiciendum præbuerit, qvi inſignis effectus eſt proſpectionis, ut proſpiciens vocari in jus poſſit, ſi proſpiciat & proſpexiſſe videatur. Unde obiter notandum, 3
citationem primam ad domum fieri non debere, nam alias proſpectus non reqvireretur.

ad L. Sed etiam. 20.

SUMMARIA.

AN qvis in locis publicis citari poſſit? n. 1.

Qvo caſu ædes privatæ plus juris habeant publicis? 2.

IN locis publicis poteſt qvis citari & vocari in 1
jus v. g. in theatro, balneo, & ſimil. ut in locis
ſuburbanis, vinea v. gr. Unde probatur, plus juris 2
hac in parte ædes privatas habere, qvam publicas, licet regulariter ſecus: qvod pro (*vinea*) (janua) legendum eſſe putat *Cujac. l. 21. obſ. c. 38.* id ſuo loco relinqvimus.

ad L. Sed & ſi is. 21.

SUMMARIA.

AN qvis in caſibus in l. 19. propoſitis violenter extrahi ex ſua domo poſſit? n. 1.

Si qvis in ædibus ſuis verbis citetur, ſed nolit comparere, qvid operetur citatio? 2.

1 PRæſuppoſito qvod in duobus illis caſibus, qvi *in l. præcedenti* propoſiti, aliqvis in ædibus ſuis, verbis citari poſſit, qværitur, an iis caſibus etiam invitus violenter extrahi ex ſua domo debeat? qvod negatur, ergo illa limitatio *legis plerique 18.* eſt particularis: realiter citari non poteſt, qvi in ſua domo eſt, licet interdum, ſi ſe conſpiciendum præbeat vel aditum ultro concedat,
2 verbis citari poſſit. Sed cui bono erit illa citatio verbalis? Reſp. ut in contumaciam procedi poſſit per immiſſionem in bona, ut antea dictum.

ad L. Neqve impuberes, 22.

SUMMARIA.

AN puellæ ſui juris in jus vocari poſſint? n. 1.
Qvando qvis in jus venire non teneatur? 2.

1 LEx qvo brevior in principio, eo obſcurior. Puto præferendam eſſe lectionem vulgatam: *Neq; impuberes, neq; puellas &c.* Nam cur hoc diceretur de impuberibus puellis qvaſi puberes puellæ duci poſſent. Sed adhuc qvis qværat, qvare JCtus de puellis alieno juri ſubjectis loqvatur, qvaſi verò puellæ, qvæ ſui juris ſunt, in jus vocari poſſint; fortè reſponderi poteſt, illas vocari poſſe, ut cum curatore compareant. *In §. 1.* duo caſus proponuntur, qvibus qvis in jus venire non
2 tenetur. 1. ſi defenſorem habeat, a qvo defendatur. 2. ſi cum actore tranſegit, res eſt plana.

ad L. Communis, 23.

SUMMARIA.

QVare libertus communis patronum aliqvem in jus vocare non poſſit, benè autem libertus univerſitatis?

HIc iterum agitur de patrono ſine venia non in jus vocando, ut meritò methodi rationem qvis deſideret. Qværitur de liberto pluribus communi, an patronum aliqvem in jus vocare poſſit. Qvod affirmandum videtur *ex l. 10. §. 4. h. t.* ſed negatur, qvia Domini ſinguli in ſervo communi partes habent, non ita ſinguli in ſervo univerſitatis *Bach. hic.*

ad L. In eum. pen.

SUMMARIA.

QVæ pœna liberti patronum ſine venia in jus vocantis, & an adhuc obtineat? n. 1.
Qvid ſi libertus hanc pœnam ob inopiam ſolvere neqveat? 2.
Qvi non habet in ære, luat in corpore. 3.

POena liberti & ſimilium patronum ſine venia 1
in jus vocantium eſt 50. aureorum, qvæ nec in hæredem datur, nec hæredi, qvia tendit tantum ad vindictam ut actio injuriarum, nec ultra annum datur hæc actio, qvia eſt pœnalis prætoria. Sed 2
hanc pœnam 50. flor. exoleviſſe, non malè hic tradit *Grœnwegen.* Si libertus vocaverit ſine venia patronum, & ob inopiam pœnam illam ſolvere non poſſit, caſtigatur in corpore. Unde nata 3
regula, qvando qvis non habet in ære, luat in corpore, *l. 7. §. 3. ſupra de jurisd. l. 35. ff. de injur. l. 4. C. de ſerv. fugit.* Vide ea, qvæ de hac regula dicta ſunt *ad l. 7. de jurisdict.*

TITULUS V.

Si qvis in jus vocatus non ierit, ſive qvis eum vocaverit, qvem ex edicto non debuerit.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

AN fidejuſſor idoneus ſemper privilegio fori renunciare debeat? n. 1.
Fidejuſſor ſuis privilegiis ſpecialiter debet renunciare. 2.

1 NOn videtur fidejuſſorē dediſſe, qvi ignoranti actori dedit eum, qvi fori privilegio tutus eſt, niſi privilegio renunciaverit. Poteſt autem hæc lex dupliciter accipi 1. de eo, qvi alias ſubjectus, ſed a principe exemtus eſt. 2. de eo, qvi communi jure non eſt ſubjectus, & ſic vox privilegii impropriè acciperetur. Ergo privilegiatus vel exemtus jurisdictioni fidejuſſor non eſt idoneus, niſi privilegio fori renunciet. Sed hoc ad fidejuſſorem de judicio ſiſti, reſtringit *Gomez. tom. 2. reſol. c. 13. n. 8.* Sed alius fidejuſſor, licet ſit altérius Jurisdictionis, non poteſt tamen repelli, niſi fidejuſſor oblatus eſſet alterius domicilii remotioris, tunc enim ſine magna difficultate conveniri non poſſet. *Bachov. in Treutl. vol. 2. d. 28. th. 2. lit. E.* Notandum 2
etiam, fidejuſſorem ſuis privilegiis ſpecialiter debere renunciare. *Caſtrenſis in l. ſi qvis in conſcribendo. n. 3. C. de Epiſc. & Cler.* licet aliter *Bachov. d. diſp. 28. th. 5. lit. C. & D.* de qvo alibi.

ad L. Ex qvacunq; cauſa. 2.

SUMMARIA.

AN, ſi dubium ſit, num citans habeat jurisdictionem, citatus impunè emanere valeat? n. 1.
Qvomodo accipiendum, qvod dicitur: cauſa injuſta excuſat à contumacia? 2.
Cautela pro citatis, coram judice incompetente comparentibus. 3.
An coram alio judice poſſit incompetentia allegari. 4.
An judici competat facultas mulctandi citatum non comparentem, & qvando? 5.
An ruſticitas libertum ſine venia patronum in jus vocantem excuſet? 6.

Omnis ille, qvi vult agere, debet habere aliqvod intereſſe. 7.
Firmatur præjudiciis. 8.
Fidejuſſor datus de judicio ſiſtendo an ob rei fugam præſtare pœnam teneatur? 9.

1 QVando conſtat, citantem vel in perſona vel
in hac cauſa non habere juriſdictionem, im-
pune non paretur. *L. ult. de Juriſdict.* Sed ſi dubi-
um ſit, an ei competat, & citans habeat præſum-
tionem pro ſe, & ſit in qvaſi poſſeſſione Juriſdi-
ctionis, citatus verò ſe exemtum dicat, hoc caſu
debet comparere, & ſuam exceptionem allega-
re. *L. 2. & 5. ff. de Jud. Bon. Lib. 23. c. 10. & ibi
Hill. lit. E. Gail. L. 1. obſ. 48. n. 9. Myſ. cent. 6.
obſ. 7. n. 6. Tiraq. ad L. ſi unqvam, verbo: rever-
tatur. n. 452. Koeck. conſ. 4. n. 128. vol. 1. Chriſtin.
vol. 1. dec. 53. n. 8. & ſeqq. Fr. de Salgados in La-
byr. cred. Lib. 1. c. 7. n. 71. P. Barb. in L. ſi qvis ex
aliena. ff. de Judic. Dn. Struv. Exerc. 5. th. 14.
Grænwegen ad tit. Cod. ſi à non comp. jud.* Et ſic
judex debet cognoſcere, an ſua ſit Juriſdictio, &
in qvæſtione incompetentiæ eſt competens Ju-
dex. *Gail. lib. 1. obſ. 34. Carpzov. p. 1. Juriſpr.*
2 *C. 3 def. 11.* Nec obſtat, qvod cauſa injuſta et-
iam excuſet à contumacia & dolô, nam hoc ve-
rum eſt, ſi cauſa ſit dubia. At ubi dubia eſt Ju-
riſdictio, non dubia eſt paritio. *Conf. Marcus
Mantua ſing. 41. Cantiuncula conſ. 425. n. 7. & ſeq.*
3 Et hoc fine Practici habent cautelam, ut reus
comparens in judicio, proteſtetur, ſe non aliter
in hoc judicium conſentire, qvam qvatenus de
jure teneatur, ne ſcilicet per comparitionem vi-
deatur prorogare Juriſdictionem. *Speckhahn.
cent. 2. qvæſt. Claſſ. 4. q. 1. Franzkius ad hunc &*
4 *ſeq. tit. n. 4.* Ex hac L. probatur, eum, qvi in-
competentiam allegat, non poſſe eam allegare
in alio judicio, ſed à qvo citatus eſt, ut præjudi-
5 cium allegat *Dn. Mev. p. 4. dec. 327.* Prætor au-
tem vel Judex in jus vocatum non parentem mul-
ctare poteſt, & hæc facultas mulctandi omni
Judici competit, ſcilicet ob contumaciam in non
veniendo. Sed habetur hic duplex exceptio 1.
ſi ex ruſticitate non ex contemtu emaneat. 2. ſi
6 adverſarii non interſit alterum emanſiſſe. Sane
ruſticitas in eo, qvi ſine venia patronum in jus
7 vocat, non excuſat *l. 2. C. de in jus voc.* Ex eo,
qvod dicitur, prætorem remittere pœnam, qvo-
ties nihil intereſt actoris, qvod in eo termino
non venerit, colligendum eſt, omnem actorem
qvando ob non ſervatam fidem agere vult, de-
bere habere aliqvod intereſſe, vel damni, vel lu-
cri interverſi. *Hic & L. qvi inſulam. 95. de Verb.
oblig.* Ex eô porro ſeqvitur deciſio caſus; ſi de- 8
cretum, emtorem venditoris famulo locum in
prædio concedere debere, qvo venditoris debita
à ſubditis ſolvantur, emtor verò dicat, ſe velle il-
la debita exigere & venditori præſtare, hunc au-
diendum eſſe, judicatum refert *Dn. Mevius p. 4.
d. 209.* ſic cum vidua non marito, nec liberis, nec
parentibus, ſed tertio cuidam promiſiſſet ſub pœ-
na, ſe nunqvam nupturam, actionem tamen
tertio dari negavimus in *Facultate noſtra menſe
Oct. Anno 1667.* Porrò ex verbis finalibus colli- 9
gitur, fidejuſſorem datum de judicio ſiſtendo pœ-
nam non præſtare ob rei fugam, ſi fiſci non interſit
ex carcere abitum eſſe. *Cravetta conſ. 760. n. 22. p. 3.
Lud. Rom. conſ. 19* qvos refert *Hering. de fidejuſſ.
c. 24. n. 100.* Ex qvo reſpondi aliqvando, fidejuſ-
ſorem, qvi 200. thal. judicio promiſerat, ſi inqvi-
ſitum non ſiſteret, non teneri ad eam pœnam per-
ſolvendam, ſi ex Actis probaverit, nullam pœ-
nam & nec torturam qvidem inqviſito ex iſtis in-
diciis dictari poſſe, & ſic fiſci non intereſſe.

ad L. fin.

SUMMARIA.

SI fidejuſſor reum non ſtiterit, qvomodo teneatur? num. 1.
Ad qvid teneatur fidejuſſor, ſi nulla certa pœna adjecta? 2.

SI fidejuſſor reum non ſtiterit, tenetur ad inter- 1
eſſe; Qvod intereſſe melius eſt, ut ſpecificetur
certa ſumma, in criminalibus præſertim. Sed
qvæſitum memini, an ſi reus criminis poſtulatus
non venerit, & talis pœna ſit dictanda, qvæ ab-
ſenti etiam irrogari poteſt, ut relegatio, an tunc
fidejuſſor teneatur? Concluſum fuit, non teneri,
niſi ratione expenſarum, cum judicis vel partis
non interſit amplius. Colligunt ex hac lege Do-
ctores, fidejuſſorem de judicio ſiſti, ſi non ſtitit
principalem, teneri ad intereſſe, niſi certa pœna
ſit appoſita. *Matth. de Afflict. dec. 254. n. 1.* Ideoq;
aut de certâ pœnâ convenit, & tunc nihil debe- 2
tur ultra pœnam; aut non eſt certa pœna, & tunc
tenetur ad intereſſe ſolvendum judici, ſi ex officio
inqvirat; aut parti, ſi accuſet, aut imploraverit
reſtitutionem rerum. *Conf. prolixè diſſerentem hâc
de re Farinac. q. 34. & Carpz. pr. crim. q. 112. n. 109.
Clarum §. fin. q. 46. n. 17. Anton. Matth. ad l. 48. tit.
14. c. 2. n. 13.*

TITULUS VI.

In jus vocati, ut eant, aut ſatis, vel cautum dent.

ad L. Edicto. 1. & l. Qvoniam. 3.

SUMMARIA.

QValenam ſatisdatio à parentibus, uxore &c. reqviratur? n. 1.
Verus intellectus legis. 2.
Qvænam reqvirantur ad idoneum fidejuſſorem? 3.

QVando lis cum parentibus, patronis, uxo- 1
re, aliisqve perſonis neceſſariis eſt; tum
qvidem tales perſonæ à ſatisdatione im-
munes non ſunt, per *h. L. & L. 2. §. 2. ff. qvi
ſatisd. Carpz. p. 2. C. 5. d. 22.* Sed qvalitercunq; tamen
cavent, & ne qvidem Juramentum reqviritur,

cum turpe ſit, illis perſonis non credere niſi juratis. *Corſ. in Miſc. lib. 4. cap. 10. per totum.* ubi *n. 3.* aliorum interpretum ſententiam rejicit, qvi textus accipiunt de caſu, qvos lis cum extraneo, & debeat dare fidejuſſorem, ubi ſufficere putant, admittendum eſſe minus idoneum fidejuſſorem, ſi neceſſarium det. *Donell. & ibi Hilliger. lib. 23. cap. 9. lit. H.* Qvos etiam refutat *Hering. de fidejuß. c. 8. n. 90.* nam de actore & reo conjunctis ſermo eſt. *Vid. Francus de Fidejuß. c. 4. n. 27.* Et *Bachovius ad l. 2. h. t.* cui meritò abſurdum videtur, ut qvis pro vocato ſibi planè extraneo cogatur accidere fidejuſſores non idoneos, modò
2 ſint ex neceſſariis vocati. Sed non malè notat *Zaſ. ad tit. 8. n. 12.* textum hunc de facultatibus, non de conveniendi facultate eſſe intelligendum, v. gr. ſi conjunctus vellet peregrinum dare fidejuſſorem. Nam ut fidejuſſor idoneus ſit, tria reqviruntur. (1.) Idoneæ opes, (2.) Con-
3 veniendi facilitas. (3.) Perſonæ integritas. *Roffredus de libell. p. 3. Rubr. 5. pag. 116. n. 2.* v. gr. conveniendi facilitas non eſt in Caviliatore, vel qvi præſcriptione fori tutus. *l. 3. de Fidejuſſ. l. 4. §. 1. qui Satisdare.* Ergo civiliter hoc accipiendum, hoc ſenſu, ut non ſit accuratè inqvirendum in facultates fidejuſſoris. Si autem aliqvis perſpicuè inops ſit, aut fœmina, qvæ fidejubere non poteſt, abſurdum eſt ut qvis tales admittere cogatur, cum ea fidejuſſio planè nulla ſit futura. Ita *Bach. d. l. ad l. 2. h. t.*

ad L. Item pro patrona. 2.

SUMMARIUM.

PRo quibus perſonis qualiscunq; fidejuſſor accipiendus?

PErſonæ neceſſariæ qvibus ſcrupuloſa disqviſitio, an fidejuſſor idoneus? hic recenſentur, ut patronus vel patrona, liberi, uxor, nurus, & ſtatuitur pœna 50. aureorum.

ad L. fin.

SUMMARIUM.

FIdejubens de duobus ſiſtendis, ſi unum tantum ſiſtat, an teneatur ad totam pœnam promiſſam?

QVi de duobus ſiſtendis fidejuſſit, ſi unum tantum ſiſtat, alterum non, qværitur an in ſolidum teneatur ad totam pœnam promiſſam? Videtur qvod non, qvia pœna loco intereſſe promittitur; intereſſe autem recipit diviſionem. Sed affirm. qvia hæc natura pœnæ eſt, ut tota & in ſolidum debeatur, ſi ſolidum non præſtetur *l. 4. §. ult. ff. de verb. obl.* Sed hanc legem de jure ſtricto accipiunt Dd. cum *Accurſ.* Aliud dicendum ex æqvitate, ſi dolus abſit, nam tunc exceptione doli contra exactionem totius pœnæ promiſſor defenditur per *l. 9. §. 1. ff. ſi quis cautionibus.* niſi fortè ille, cui facta promiſſio, poſſit oſtendere, ſuâ nihilominus, licet uno exhibito, in ſolidum intereſſe, de qvo caſu *hanc l.* accipi poſſe hic tradit *Bachov.* Sed non abſurdum eſt, unam legem de ſtricto ac ſummo jure, aliam de æqvitate loqvi.

TITULUS VII.

Ne qvis eum, qvi in jus vocabitur, vi eximat.

ad L. Hoc Edictum. 1.

SUMMARIA.

QVid ſi in jus vocatus ire qvidem paratus ſed ab alio vi eximatur? n. 1.

Qvid ſi ſervus exemerit? 2.

Qvando pœna ſtatuta in eximentem locum habeat? 3.

An hodiè ex hoc edicto actio detur? 4.

1 SI qvis in jus vocatus non ierit, à judice mulctatur, ſed qvid ſi ire paratus ab alio vi eximatur? Reſp. dari pœnalem actionem vocanti contra eximentem. Et ſi ſervus exemerit
2 conſentiente Domino aut non impediente, cum poſſet, datur actio pœnalis contra Dominum, ſi verò ſine Domini expreſſo vel tacito conſenſu id fecerit ſervus, Dominus dedendo noxæ ſervum
3 à pœnali judicio ſe liberare poteſt. Sed pœnam eximentis aliqvem non incurrit, qvi eum eximit, qvi incarcerari non debuit; unde colligitur regula: ubi citatio non ſubſiſtit, ibi nec pœna citationis ſpretæ locum habet, *L. 3. pr. h. t. Vid. Clarus. §. fin. qv. 29. n. 4. Car. Ruinus in repet. L. hoc Edicto. ff. de novi operis nunt. n. 185. vol. 5.* Et ſic opus eſt, ut perſona citata & vi exemta talis ſit perſona, qvæ potuerit in jus vocari. *Roffredus de libell. p. 3. Rubr. 6. n. 1. & 2.* ut judex habuerit facultatem in jus vocandi; nam ſi qvis à pedaneo judice vocatus vi eximatur, non tenetur ex hoc edicto eximens; cujus ratio, qvia pedaneus Judex vocare non poteſt in Jus, & ita vitioſè vocat. *Longovallius in repet. Legis, imperium. de Jurisdict. n. 31. vol. 1.* Et ſic ex *L. 3. d. t.* non poteſt probari, infimos Magiſtratus non habere jus mulctandi & coërcendi contemtores ſuæ jurisdictionis. *Cagnolus ad l. un. ff. ſi qvis Jus dicenti n. 52.* ubi tamen malè calumnianti tribuit facultatem jurandi in litem, de qvo mox dicetur. Sed poterat dubitari, an ex hoc edicto actio hodiè detur? qvia 4
per citationem perpetuatur actio ad 30. an. Et ſic, qvi hodiè non cum effectu convenitur, poſt an. aliqvot poteſt conveniri. Qvem ſcrupulum movet *Gomeſius ad §. pœnales. n. 17. Inſt. de act.* Sed reſp. hunc tit. ut & 10. poſſe habere utilitatem in actionibus, qvæ breviori tempore includuntur, & deinde ratione aliâ poteſt intereſſe actoris, nec violentia & dolus debet eſſe impunitus.

ad L. Nam cùm. 2.

SUMMARIUM.

QVibus caſibus vi eximens actione pœnali non teneatur?

IN hac lege recenſentur 3. caſus in qvibus vi eximens actione pœnali non tenetur, 1. ſi perſona ea vocata, qvæ ob reverentiam vocari non debuit

buit ſine venia: qvo caſu integra videtur patrono
competere actio ex Edicto de in jus vocando, licet
patronus vi exemtus fuerit. Alter caſus eſt, ſi qvis
vocetur ad judicem incompetentem, qvando is
notoriè eſt incompetens, nam tunc eximens non
tenetur actione pœnali ob rationem, qvæ habetur
in *l. 1. ſi deliqvit qvi vocat, non deliqvit qvi eximit*,
qvæ tamen ratio procedit qvoad intereſſe partis,
non qvoad intereſſe publicum. Tertius caſus
eſt, ſi ad judicem competentem qvidem qvis vo-
cetur, ſed habeat privilegium, ne coram eo ſtare
compellatur vel ratione privilegii perſonæ vel
cauſæ. Sed videbatur hoc caſu dicendum, quod
omninò eximens teneatur, quia is comparere &
privilegium allegare tenetur. *l. 2. ſupra, ſi qvis in
jus vocatus non ierit*. Sed reſp. *Bach. ad h. l* hoc ſo-
lius Magiſtratus reverentia eſſe conſtitutum, ut
vocatus apud eum privilegium allegare debeat,
quod minimè excuſat vocantem & non ignoran-
tem privilegium, & ideò qui peccavit vocando,
non habebit actionem pœnalem privatam.

ad L. Qvod ſi ſervum. 3.

SUMMARIA.

AN ſervum eximens de exemto teneatur? n. 1.
Qvid ſi qvis vocatum ad pedaneum judicem exemerit? 2.
An vi eximens ſine dolo tamen, teneatur hac actione? 3.

1 TRia hic quæruntur 1. an etiam is de exemto
teneatur, qui ſervum exemit? Et quidem aut
de civili judicio agitur aut criminali. Si illud,
non poteſt in jus vocari ſervus, quia non habet
perſonam ſtandi in judicio; Ergo pœnalis actio
locum non habet. Si hoc, tunc quidem citari &
abduci poteſt, ſed non propriè in jus vocari: & eo
caſu parata eſt actio contra poſſeſſionem ſervi, ut
eum exhibeat, quo contra eum accuſatio inſtitui
2 poſſit. 2. an ille, qui ad pedaneum judicem voca-
tum exinuit, hac pœnali actione teneatur? quod
negatur *§. 1.* qvia non erat moris, ut quis voca-
retur ad judicem pedaneum, ſed partes conſtituto
apud Prætorem judicio ultro ſe ſiſtere curam pe-
3 daneo judice tenebantur. 3. an poſſit quis vi ex-
imere ſine dolo, ut tamen teneatur hac actione?
quod affirmatur. v g. Si quis eximat eum, qui
non debebat vocari, ſed ſi errat in facto & ea per-
ſona exemta non ſit talis, quæ vocari non debuit,
datur hæc actio, nec tamen adeſt dolus. Ita
Bach. ad h. l. 3.

ad L. Sed eximendi. 4.

SUMMARIA.

QVis eximere, qvis eripere dicatur? n. 1.
An eximens vocatum per calumniam in pœnam Edicti incidat? 2.
Qvid ſi juſta cauſa eximendi, an ſola vis abſente dolo pœnæ locum faciat? 3.

VOcabulum eximendi hic explicatur, qvod 1
ſc. generalius ſit voce (Eripere): nam eximere
dicitur etiam ille, qvi moram injecit, vi tamen
aliqva adhibita eo fine, ut interim dies actionis
v. g. redhibitoriæ, qvæ breviſſimo tempore du-
rat, exeat. Item is qvoqve dicitur eximere, qvi
detinet iturum in jus. Eripere autem tantum
dicitur, qvi jam eundem aufert. Sed qværitur 2
in *§. 1.* ſi qvis per calumniam vocatus ſit, ubi
vocans nullam habet contra vocatum actionem,
an ſi eum eximam, videar in hanc pœnam inci-
diſſe. Videtur qvod non, qvia eximens eum,
qvi non debet vocari, non incidit in hoc Edi-
ctum. *l. 1. & 2.* Atqvi qvi per calumniam voca-
tus eſt, non debuit vocari. Reſp. omninò me
incidere in Edictum. Nam aliud eſt, loqvi de per-
ſona, qvæ in jus vocari non debuit. Illo caſu qvis
non incidit in Edictum, ſed hoc caſu qvia an per-
ſona debeat an non, an calumnioſè in jus voce-
tur? cognitio judicis eſt, non privati. *In §. 2.* 3
qværitur, ſi qvis faciat, ut ab alio eximeretur, an
dolus reqviratur? Videtur qvod non, qvia vis
ſine dolo ſufficit. *l. 3. §. 2 h. t.* ſed affirmatur, qvia
ſi juſta cauſa eximendi ſola vis abſente dolo huic
Edicto locum non facit. Vid. *Bach. hic.*

ad L. Si per alium. 5.

SUMMARIA.

QVinam teneatur hoc Edicto? n. 1.
Ad qvid teneatur, qvi aliqvem vi eximit? 2.
Jura maximo odio viam facti deteſtantur. 4.
Explicatio l. 1. §. fin. h. t. 5.
Qvi citatum eximit, & parti ad intereſſe, & judici ad pœnam tenetur. 6.
Qvi debitorem fiſci detinet, fiſco ſatisfacere debet. 17.
Qvando negativa facti probanda? 8.
Actio ex hoc Edicto eſt pœnalis prætoria. 9.
An detur heredi & qvando? 10.

HOc Edicto tenetur non tantùm, qvi ipſe exe- 1
mit, ſed qvi dolo fecit, ut per alium exime-
retur. Sed qværitur, ad qvid teneatur, qvi in 2
civili cauſa reum vi eximit, & ita eum ſubtrahit
Judicio? R. Qvanti ea res æſtimata eſt ab acto-
re, id eſt, qvanta ſumma eſt petita. *Vid. Zaſ. ad h.
t. n. 1. Struvius in ex. ad h. t. th. 17.* ideoqve ma- 3
lè nonnulli hic generaliter æſtimationem jura-
tam reqvirunt, ut *Roffredus ad Rubr. 6. n. 4. Ca-
gnolus d. l. & Rol. à Valle vol. 4. conſ. 87. n. 18.*
qvos refutat *Hilliger. in Don. lib. 15. c. 27. lit. D.
Duar. ad L. h.* Qvomodo enim calumniatori
dari poſſet poteſtas jurandi, & tamen hæc actio
etiam calumniatori datur, ob odium violentiæ
per h. L. 5. §. 1. Deinde ſinguli in ſolidum eam
æſtimationem ſolvere tenentur, nec unius ſolutio
aliis prodeſt. *h. l. 5. §. 3.* Ratio *in l. fin.* qvia qvi-
libet ſuam pœnam ſolvit. Horum ratio, qvia jus 4
noſtrum odiò magnô deteſtatur violentiam & vi-
am facti, præſertim ſi etiam cum Magiſtratus con-
temtu conjuncta, ut ferè communiter fit. Ideò
ſemper exiſtimavi, contumaciam & violentiam

 gravi-

Digitized by Google

graviter ſemper eſſe caſtigandam, ut juſtitiæ ſuus
5 conſtet vigor. Nec ſuperiori expoſitioni obſtat *L. 1. §. fin.* nam ibi de perſona agitur, cui reverentia debetur, hic de perſona, qvæ potuit citari, licet calumnioſè citetur, ut ita calumniator nihil agat contra Edictum. Sed nihilominus durum eſt, qvod calumnianti ſit reſtituendum intereſſe, qvod non poteſt habere, qvia calumniator eſt. Ideo *l. 4. §. item ſi qvis.* qvi §. de calumniatore loqvitur,
6 poteſt intelligi de pœna judici debita. Nam qvi v. gr. aliqvem realiter citatum è manibus judicis vel ſatellitum exemerit, is tenetur parti ad intereſſe, ſi id probaverit vel juramento aſſeruerit. Et ſic de vero intereſſe ejus, qvi non eſt calumniator. Secundò tenetur Judici ad pœnam, qvem maximè læſit. Et ſic eximentem & judici & parti teneri, evincit *Menoch. conſ. 230. n. 82. & ſ. conſ. Euge-*
7 *nius conſ. 31. n. 38. & ſeqq.* Adfine eſt huic, qvod is, qvi debitorem fiſci detinet, fiſco ſatisfacere teneatur. *L. 3. C. de Exactor. tribut.* & judicatum ita referunt *Chriſtin. V. 1. dec. 179. Guido Pap. 4. dec. 579. n. 1.* qvos refert *Groenwegen ad d. l. 3.* Conferantur ea, qvæ à me *ad d. L. 3. in Comment. Cod.* notata.

Probari autem debet ab actore, qvod per hanc exemtionem factum, ut non in judicium deduceretur reus. *conſ. Cephal. conſ. 604. n. 3. & 35.* ex qvo *Bart.* & alii probare volunt, nega- 8
tivam facti ab eo, qvia in ea fundamentum ſuum ponit, eſſe probandam, per multa allegata *Paciani de Prob. p. 1. c. 51. n. 28.* Qvia autem hæc actio, 9
qvæ contra eximentem datur, pœnalis eſt, ideò nec exemtus liberatur, nec ſi plures exemerint, & unus pœnam ſolverit, cæteri liberantur, ſed qviſqve pœnam ſui delicti perſolvit per *§. 2. h. l.* nec obſtat *l. 1. §. 4. in fin. de eo per qvem factum &c.* qvia ibi intereſſe venit, hic pœna violentiæ. Et ex eadem 10
cauſa fluit, qvod in *§. fin.* dicitur, non dari in hæredem. Et cum ſit prætoria pœnalis, non datur poſt annum. Hæredi autem datur, ſi ejus interſit. Nam licet intereſſe hic non vindicetur, ſed pœna petatur, in perſona tamen hæredis intereſſe conſideratur.

ad L. fin.

SUMMARIA.

POena ob exemtum debitorem in jus vocatum ſoluta non liberat ipſum debitorem. n. 1.

Actio ex hoc Edicto cui & ad qvid detur? 2.

SI qvis ob exemtum debitorem in jus vocatum 1
pœnam perſolverit, non liberat ipſum debitorem, qvia pœnam ſui delicti perſolvit: Debitor manet obligatus. Datur hæc actio ei, cujus intereſt, 2
ſed non ad intereſſe, ſed ad pœnam violentiæ.

TITULUS VIII.

Qvi ſatisdare cogantur vel jurato promittant, vel ſuæ promiſſioni committantur.

Ad Rubric.

SUMMARIA.

DE qvânam re Actor ex L. diffamari ſatisdare debeat? n. 1.

Abuſus hodiernus circa exceptionem ſatisdationis. 2.

1 IN h. t. agitur de ſatisdatione, qvam reus præſtabat de ſe judicio ſiſtendo. *§. 2. J. de Satisd.* Sed hodiè Actor, etiam provocatus ex L. diffamari. *Carp. p. 1. c. 5. def. 28. Dn. Mevius p. 3. dec. 277.* ſatisdare debet de lite proſeqvenda, & expenſis vel etiam de Reconventione. Et hæc Exceptio ante litem conteſtatam opponenda, qvia eſt dilatoria. Unde ſeqvitur, in Appellationis inſtantia opponi non poſſe, cum hæc reducat cauſam ad tempus litis conteſtatæ. *Dn. Me-*
2 *vius p. 1. dec. 137.* Qvamvis hodie ea exceptio ſatisdationis vel cautionis in abuſum rapiatur, & ea malitioſorum litigantium & procuratorum communis cautela ſit, qvâ juſtam intentionem actoris ſolent ad tempus eludere. Sicût enim ſecuritati litigantium providendum eſt, ne litibus frivolis vexentur; ita cavendum, ne per exceptiones frivolas intentio juſta ſuſpendatur. Ideoqve ubi in omnem eventum juſta litigandi cauſa judici apparet, non debebat Judex malitiæ rei indulgere, & fruſtratoriam cautionem actori imponere, ut rectiſſimè judicat. *Dn. Mevius p. 2. dec. 26. conf. Proceſſ. meus civ. c. 8. n. 12. & ſeqq.*

ad L. Satisdatio. 1.

SUMMARIA.

QVâ ex cauſa Prætor in ſtipulationibus fidejuſſores deſideraverit? n. 1.

De qvo fidejuſſores cavere debeant hodiè? 2.

Qvibus caſibus certa qvantitas exprimenda ſit? 4.

Qvotuplex ſit cautio? 5. & an cautio de judicio ſiſti planè exoleverit? 6.

Hodiè ſatisdatio per pignora fieri poteſt. 7.

SAtisdatio eſt cautio fidejuſſoribus facta, *hic & L. 7. ff. de prætor. ſtipul.* Cur autem in his prætoriis ſtipulationibus prætor fidejuſſores deſideraverit, ratio eſt, qvia hæc cautio ob rem incertam, futurum ſcilicet eventum litis, interponebatur, qvo caſu non certa poterat dari æſtimatio, ergo nec cautio per pignora, qvæ habent certam æſtimationem. *conſ. Franzkius ad h. t. n. 12. Struv. ad h. t. th. 21.* Licet in qvibusdam caſibus ſpecialibus, ubi certa eſt rei æſtimatio, ut in Le-

gato.

gato, qvò pertinet *l. 1. pr. ff. ut ſerv. legator. conſ.*
2 *hic Bachovius.* Sed hodie receptum, ut fidejuſ-
ſores caventes de judicio ſiſti, vel pro reconven-
tione & expenſis, non indefinitè ſpondeant, ſed
pro certa qvantitate; in qva tamen convenire
partes non ſolent, ſed hoc à judice determinan-
dum, pro natura actionis, ut nec reus lædatur.
3 *Dn. Mev. p. 3. dec. 253.* Sanè memini, cum in
actione furti actori cautio fidejuſſoria injungere-
tur, vel depoſitio pecuniæ ad 300 thal. & reus ap-
pellaſſet, & majorem cautionem petiiſſet, appel-
lationem non fuiſſe admiſſam. Et cautio ſemel
in prima inſtantia præſtita etiam in Appellat. in-
4 ſtantiâ durat. *Dn. Mev. p. 3. dec. 369.* Sed qværi-
tur, an certa qvantitas exprimenda? Reſp. in cau-
tione de judicio ſiſti, ſi cauſa civilis, non eſt opus,
ut exprimatur certa qvantitas, niſi ita viſum fue-
rit judici. Sed ſecus in criminalibus. *Vid. Dn.
Mev. p. 4. q. 37.* Eſt ergo cautio qvadruplex.
5 (1.) Prætoria per ſatisdationem (2.) Pignoratitia.
(3.) juratoria. (4.) Nuda repromiſſio, per *L. 3. C.*
6 *de V. S.* Satisdationem de judicio ſiſti, hodiè ex-
oleviſſe, multis allegatis Doctoribus affirmat
Grænwegen ad §. 2. Inſt. de Satisdat. Sed quam-
vis concedam, eam non adeò frequentari, ve-
rum tamen manet in foro communi & Saxonico
eam peti poſſe, quando reus de fugâ ſuſpectus, aut
non poſſeſſionatus. *Zanger. de Except. p. 2. c. 21.
n. 48. Carpz. Lib. 2. Reſp. 79. & de proc. tit. 9. art. 5.
n. 15.* Eſt & illud notandum, ſatisdationem præ-
toriam hodiè de conſvetudine per pignora fieri
7 poſſe, ut ex *Menoch. de A. Q. c. ſi 42. n. 3. Gailo
de Areſt. c. 3. n. 4.* probat *Dn. Hahn. ad ff. Weſ. h. t.
n. 4. P. de Greve. ad h. L. 1. in fin. P. Buſius n. 4. We-
ſenb. ad h. t. n. 7. Carpz. pr. crim. q. 112. n. 99.* Et
hæc ſatisdatio de expenſis ſaltem à reconvenien-
te præſtanda. *Carpz. p. 1. c. 5. def. 24.*

ad L. Fidejuſſor. 2.

SUMMARIA.

INidoneus fidejuſſor dicitur etiam ob conveniendi difficultatem. n. 1.
Judex in cautione oblatâ debet prius voluntatem partis reqvirere. 2.
Inter qvos cautio de judicio ſiſti locum habeat? 3.
An parentes etiam vel liberi fidejuſſorem dare debeant? 4.
Qvalis fidejuſſor hic acceptandus? 5.
An filius, licet ſit in alterius poteſtate, fidejuſſor eſſe poſſit pro patre? 6.
Fidejuſſor de judicio ſiſti, tenetur aut ad intereſſe aut ad pœnam. 7.
Tenetur etiam in veram qvantitatem. 8.
An etiam teneatur de judicato ſolvendo? 9.
An toties qvoties præſentare debeat? 10.
An fidej. de jud. ſolv. habeat beneficium excuſſionis? 11.
An ratio habeatur actionis, qvod vel in ſimplum, vel in duplum, vel in triplum ſit? 12.

NOtetur verò *in pr.* Fidejuſſorem idoneum 1
dici, non tantum ex facultatibus, ſed ex con-
veniendi facultate, ideoqve rejici poſſe poten-
tem, rixoſum, cavillatorem. *Gail. Lib. 2. obſ. 27.
n. 25. Hering. de Fidejuſſ. c. 7. n. 590.* Sic igitur
non ſemper injurioſum eſt, non admittere fide-
juſſorem, ſi recuſatio fiat ob potentiam. Et ex 2
hâc & præcedente lege apparet, judicem non ac-
ceptare debere cautionem oblatam, niſi prius
partis voluntatem reqviſiverit. *Dn. Mev. p. 3.
dec. 111.* & qvi certo loco fidejuſſorem dare pro-
miſit, non liberatur, ſi alio loco dare velit. *Dn.
Mev. p. 5. dec. 336.* Inter eos verò tantum lo- 3
cum habet cautio de judicio ſiſti, inter qvos ju-
dicium conſiſtere poteſt: nam fruſtra ei fieret,
qvi agere non poterit, fruſtra præſtaretur ab eo,
qvi perſonam ſtandi non habet. Exemplum ha-
bet *Accurſius* in ſervo, poteſt etiam dari aliud in
pupillo. Parentes ſi liberos, vel Liberi pa- 4
rentes; ſc. in caſibus ubi inter eos lis eſſe poteſt,
& petita venia; vel ſi maritus etiam uxorem,
&c. conveniant, non ſunt immunes à cautione
præſtandâ, tum ne fruſtraneum ſit judicium,
tum qvia non arguit hæc exceptio calumniam.
Vid. Carpz. p. 1. C. 5. dec. 22. Sed tamen qvalis- 5
cunqve fidejuſſor acceptandus eſt, per *§. 2. de
qvo ſupra ad L. 1. ff. in jus vocati ut eant &c.* Qvod
in §. 3. extenditur ad liberos etiam ex fœmineo
ſexu deſcendentes, & ſi parens à filio conventus
ipſe ſit in alterius poteſtate, extenditur etiam ad
Nurum & pronurum. In qvibus caſibus qvalis-
cunqve fidejuſſor acceptandus eſt. Sed obſerve-
tur 1. terminos habiles eſſe ponendos, ſcilicet
qvando lis inter parentes & liberos eſſe poteſt,
v. g. ſuper peculio caſtrenſi, ſuper ſponſalibus
&c. 2. de fidejuſſore hoc accipiendum eſſe, qvi
alias fidejubere poteſt, ſed ob inopiam ſatis ido-
neus non eſt, qvod ſubjicitur in *§. 4.* nam fœmi-
nam nemo tenetur accipere niſi juratam. Sub- 6
jungitur etiam *in hoc §.* qvod filius pro patre fi-
dejuſſor eſſe poſſit, licet ſit in alterius poteſtate,
qvamvis hoc caſu executio contra conventum
filium eluſoria videri poſſit juxta *Bach. hoc loco.*
Fidejuſſor qvando reum non ſiſtit, ad qvid te- 7
netur? R. *in §. fin.* ad intereſſe, aut ad pœnam
conventam, & ſi reus plus debeat, qvàm erat il-
la pœna conventa, ad pœnam tantùm tenetur.
Sic ſi minus debeat, pœna tamen conventa de-
betur. *Pet. de Greve ad h. §.* Ex qvo, ni fallor, 8
ſeqvitur, fidejuſſorem, qvi de judicio ſiſti promi-
ſit, ſi non ſteterit, & de certa qvantitate in pœ-
nam ſolvendâ non convenerit, in veram qvan-
titatem teneri, ſcil. qvæ ab actore petita eſt, ſed
poſſe fidejuſſorem rei partes defendendas ſuſci-
pere. *Conf. Weſenbecius h. t. n. 9.* & miror *Ba-
chovium in notis ad d. n. 9.* de cautione de judica-
to ſolvendo id intellexiſſe. Unde lucem accipere
poteſt, id qvod tradit *Carpzovius lib. 2. Reſp. 83.*
qvod ſcilicet fidejuſſor de judicio ſiſti datus, non 9
teneatur de judicato ſolvendo; qvod verum eſt.

Namnon tenetur, qvod ob negationem, vel mo-
ram, aut contumaciam rei accidit. ſed ad debitum
petitum tamen tenetur, & hæc fortè fuit ſententia
Mod. Piſt. p 3. q. 115. Qværitur autem, an ſæpius,
10 toties qvoties præſentare teneatur? Et Reſp. *Caſtr.*
hic diſtingvendo, an ſemel ſe ſtiterit & tunc ſatis-
datio præſtetur, an verò de eo ſatisdatio præſtita,
qvi nondum ſe ſtitit. Illo caſu usq; ad ſententiam
ſæpius præſentari debet, non hoc; & *Caſtrenſem*
ſeqvitur *Wammeſ. conſ. 7. n. 2. tom. 4.* Videndum
tamen, qvid actum. Plerumq; promittitur repræ-
ſentatio toties qvoties, præſertim ea die, qva ſen-
tentia publicanda. *Conſ. Farin. q. 34. n. 153. & ſeqq.*
Sanè tempus ſemeſtre, qvod fidejuſſoribus datur
in l. ſancimus C. de fidejus. hodiè in uſu eſſe non vi-
detur iis, qvos refert *Farin. d. q. 34. n. 149.* & *Gren-
wegen ad d. l. ſancimus.* ſed id generaliter non di-
11 xerim. Sed an fidejuſſor pro judicato ſolvendo da-
tus habet beneficium excuſſionis, ut prius conve-
niatur principalis? Negant hoc communiter. *Vid.
Coler. de Proceſſ. execut. p. 1. c. 10. n. 252. Hering. de
fidejus. c. 27. p. 1. n. 317. Dn. Mev. p. 2. dec. 370. n. 7. ubi*
12 *ita judicatum refert.* Subjicitur autem *in l. ſeq.*
ſive in duplum ſit actio, ut furti nec manifeſti; ſive
in triplum, veluti concepti oblati; ſive in qvadru-
plum, ut furti manifeſti, in tantum teneri ſponſo-
rem: qvoniam actio, ſuper qva reus principalis
conveniebatur, ad id originaliter competebat,
alioqvin ad augmentum, proveniens ex mora vel
culpa debitoris principalis, non teneretur. *Coraſius
in Miſcel. hæc totidem verbis notans lib. 2. cap. 12. n. 12.*

ad L. Sive in duplum. 3.

SUMMARIUM.

*Fidejuſſor in certam qvantitatem ſe non obligans
ad qvid teneatur in actionibus civilibus & pœ-
nalibus?*

Niſi in certam qvantitatem fidejuſſor ſe obli-
gaverit, tenetur fidejuſſor in id, qvanti re-
vera intereſt Actoris; idq; in civilibus indubium
eſt: ſed qvid in pœnalibus actionibus v. g. actione
furti, qvæ ad duplum vel qvadruplum datur? for-
tè ibidem tantum ad ſimplum tenebitur fidejuſſor,
qvia ulterius domini non videtur intereſſe. Sed
reſpondetur, fidejuſſorem etiam ad duplum vel
qvadruplum teneri vel triplum, qvia jam tanti
actoris intereſt.

ad L. Si deceſſerit. 4.

SUMMARIA.

*Fidejuſſor cavens de reo ſiſtendo liberatur ejus in-
teritu. n. 1.*

Qvid ſi fidejuſſor ſit in mora? 2.

*An ſi perſona exhibenda ante moram mortua, ipſo
jure non competat actio? 3.*

*An morte rei extingvatur cautio non tantum pro
reo, ſed & pro heredibus ejus præſtita? 4.*

1 Sicut qvi certam ſpeciem promiſit, interitu ejus
non culpoſo ſed caſuali liberatur, ita fide-
juſſor qvi ſpopondit ſe ſtiturum reum, liberatur
perſonæ ſiſtendæ interitu. *h. t. & l. 66. ff. de verb. obl.*
Sive ergo ante præceptum Judicis vel poſt illud,
ſed ante diem, qva ſiſti debuit, deceſſerit, libera-
tur fidejuſſor. Sed ſi poſt diem, qva exhibendus 2
eſt reus, moriatur reus, tunc propter moram con-
tinuatur obligatio. Sicut enim promiſſor ſpeciei
ob moram tenetur, licet res interierit poſt moram
ſcilicet contractam; ita etiam idem eſt in perſona
exhibenda. An autem ipſo jure non competat 3
actio, ſi perſona exhibenda ante moram mortua,
an verò per exceptionem elidatur, de eo ad *h. l.*
agit *Bach.* Sed qvid ſi fidejuſſor pro reo non tan- 4
tum, ſed pro hæredibus ejus cautionem de ſiſten-
dis præſtet? Hoc caſu morte rei non extingvi
cautionem, non eſt incerti juris.

ad L. Si vero. 3.

SUMMARIA.

*Qvæ differentia inter fidejuſſionem de judicio ſiſti
& de judicato ſolvendo? n. 1.*

*An, ſi fidejuſſor idoneus offeratur, nec admittatur,
ſemper detur actio injuriarum? 2.*

In principio proponitur differentia inter fidejus- 1
ſionem de judicio ſiſti, & de judicato ſolvendo.
Ab illa liberatur fidejuſſor, ſi reus ante moram
factam moriatur, ut dictum *in l. 4.* ſed hæc non fini-
tur, licet ante moram condemnatus moriatur, aut
civitatem amittat: qvia non promiſit ſe ſtiturum
perſonam, ſed pœnam ſoluturum, qvod mortuo
condemnato facere poteſt. Si autem fidejuſſor ido- 2
neus ſit oblatus, & tamen non admiſſus, nec reus
liberatus, utriq; datur injuriarum actio. *§. 1. h. l.
Harpr. in t. J. de Injur. §. 1. n. 25. Hering. de fide-
juſſ. c. 25. n. 146.* & Judex tenetur de Syndicatu,
Franc. de fidej. c. 3. n. 265. Hering. d. l. n. 147. Sed
prius verum eſt, niſi ob potentiam recuſetur, ut
dixi ad l. 2. nam potentes, licet probi, metum re-
verentialem incutere poſſunt.

ad L. Qvoties. 6.

SUMMARIA.

*Vitiosè cautum vel ſatisdatum non videtur cau-
tum. n. 1.*

Qvando vitiosè cautum dicatur? 2.

*Paria eſſe, omninò non fieri, & fieri qvidem, non ta-
men legitimè. 3.*

Qvando vitiosè cautum vel ſatisdatum eſt, 1
non videtur cautum, & cautio habenda eſt
pro nulla. Tunc autem vitioſe cavetur, qvando 2
illæ perſonæ ſpoponderunt, qvæ cum effectu fide-
jubere non poſſunt ut mulieres, ſervi, milites, mi-
norennes &c. *l. 8. §. 1. & 2. h. t. & l. 3. de fidejuſſ.*
Regula hinc probatur; Paria ſunt, non fieri & mi- 3
nus legitimè. *Harpr. §. 2. J. de Uſufr. n. 185. Vid.
Barboſ. Lib. 14. c. 3. ax. 19.* Hujus Legis exempla
varia. v. gr. Repetitio teſtium facienda ob nullita-
tem examinis. *Dn. Mev. p. 4. dec. 250.* ut ſi inter-
rogatoria omiſſa, ſine culpa ejus, ad qvem ea res
ſpectat. *Dn. Mev. d. p. 4. dec. 251.*

Ad

ad L. Si Fidejuſſor. 7.

SUMMARIA.

Forenſis non idoneus fidejuſſor eſt, niſi renunciet ſuo foro. n. 1.

Idoneus fidej. ubi domicilium habere debeat? 2.

Neceſſaria cautio poteſt alibi fieri, non voluntaria. 3.

Exemplum cautionis voluntariæ. 4.

Poſſeſſor rei mobilis debet eam ſeqveſtrare, donec ſatisdederit. 5. & 7.

Si ſuſpectus de fuga ſit. 6.

An arreſtatus, cautione oblatâ, poſſit impunè ex arreſto recedere? 8.

Qvibus Caſibus hoc ipſi non liceat? 9.

1 FOrenſis, & qui forum habet privilegiatum, non
habendus pro idoneo fidejuſſore, niſi privilegio fori renunciet; unde colligit *Hering. c. 14. n. 16.*
Forenſem hoc in loco fidejubentem, ſuo foro tacitè
non renunciare. Nam ſi tacitè renunciaſſet, eo ipſo
quod fidejuſſit, non foret opus expreſſâ renunciatione. Ita à nobis pronunciatum *die 3. Jan. anno*
2 *1668.* Et ideò hodiè fidejuſſor non videtur idoneus, niſi Juriſdictioni judicis illius ſubjectus ſit, coram quo cauſa pendet, adeoq; non in eadem provincia tantùm, ſed & in eadem civitate domicilium
habeat. *P. Peckius d. jure ſiſtendi. c. 45. n. 14. Carpz. proc. tit. 9. art. 5. n. 19. & Chriſtin. ad ſtat. Mechlin. tit. 3. art. 7. num. 7. & tit. 7 art. 12. n. 4.* & quos refert
Grœnvvegen ad h. L. & ita pronunciatum à nobis
die 2. Jan. anno 1668. Sed ſuprà dixi, aliud fore, ſi
in eadem civitate, licet ſub diverſa juriſdictione,
3 conſtituti ſint, *ex Bach. vol. 2. d. 28. th. 2. Lit. E.* Si
quis neceſſariò debuit ſatisdare, remittendus eſt,
ut alibi cautionem præſtet; ſed ſi voluntariò, tunc
non remittitur, quia ipſe ſe in eam neceſſitatem
conjecit; unde probant, neceſſitatem, quam quis
ſua culpa attraxit, non relevare. *Ahaſv. Fritſchius de præſidio Neceſſitat. Sect. 4. th. 5.* Colligitur etiam
ex hoc §. quandocunq; actori incumbit neceſſitas
cautionis, tunc immobilium poſſeſſionem, licet ea
in alio diſtrictu ſita, ſub eodem principe tamen, loco cautionis eſſe. *Carpz. p. 3. Juriſpr. Conſt. 5. dec. 3.*
4 Exempla voluntariæ ſatisdationis recenſet hic
Gloſſa v. gr. ſi ex contractu ſpontè quis ſatisdaturum ſe promiſerit, vel tutor contutori obtulerit
ſatisdationem, &c. *Pariſius vol. 1. conſ. 110. numer.*
5 *8. & 98.* Poſſeſſor rei mobilis conventus, poteſt
juberi, ut interim, donec ſatisdet, rem in judicio
deponat; *§. fin. h. l.* unde probatur, Reum non
tantum de judicio ſiſti, ſed etiam de re non alienanda, & in caſum victoriæ ſolvendâ, cavere,
Speculator de ſatisd. §. 2. pr. Valaſc. lib. 1. conſult.
6 *66. numer. 14.* Quod tamen intelligendum videtur,
ſi reus de fuga ſit ſuſpectus. *Menoch. lib. 2. A. Q. caſu 87. num. 10. Ummius ad Proceſſ. diſp. 9. n. 15. Gail. lib. 1. obſ. 148. numer. 2. Mynſ. c. 5. obſ. 35. n. 4. Camill. Borell. t. 2. deciſ. tit. 37. n. 29. Conf. Salgado in Labyr. cred. p. 1. c. fin. num. 155.* Alia exempla, in qui- 7
bus ſequeſtratio, jure communi regulariter prohibita, permiſſa eſt, recenſet ad *h. L. in Exerc. 2. Petr. de Greve. ſc. L. 16. ff. de offic. Præſ. L. 5. ff. fam. herc. l. 5. §. 1. ut Legatorum nom. l. 21. §. fin. de Appell.*
Videri poſſunt notata mea *ad tit. Cod. de ſeqveſtratione prohibita.* Sed quid ſi Areſtatus in perſona 8
vel re offerat ſufficientem cautionem, an poteſt
impunè ex Areſto ſine licentia recedere? Affirm.
id *per h. §. Dn. Mev. p. 3. dec. 275.* Areſtatum autem
oblatâ cautione de judicio ſiſti, relaxationem impetrare debere regulariter, tradit idem *Dn. Mev. p. 4. deciſ. 36. & p. 2. dec. 299.* Non ſemper tamen 9
Areſtum per cautionem tollitur, v. gr. ſi ad illud
pro ſecuritate exactionis ſe adſtrinxit debitor. *Dn. Mev. p. 1. dec. 240.* vel ſi promiſit debitor, quodvis
judicium ſe agniturum, & foro renunciavit, per notata *ad L. 47. §. 2. ff. de Admin. tut.* vel ſi ex conſuetudine inſtrumentum habet paratam executionem, tunc enim ſive opponi poſſit exceptio in continenti liquidabilis, ſive non, quivis Judex cognoſcit de cauſâ: nam ſi exceptio liquida, abſolvitur
reus, ſi illiquida, ad reconventionem ea remittenda *Dn. Mev. p. 1. dec. 243.* Sed ſi alibi bona habeat
areſtatus, ſolet apud nos remitti cauſa ad judicem
ordinarium.

ad L. de Die Ponenda.

8. pr. & §. 1.

SUMMARIA.

Die non expreſſâ à partibus, cujus ſit electio? n. 1.

Qvando Actoris partes potiores ſint, & qvando rei? 2.

Incertitudo diei non vitiat ſtipulationem. 3.

Qvænam perſonæ ad fidejuſſiorem adhiberi neqveant, & qvæ detur limitatio? 4.

Caſus, ubi uxor pro marito poſſit fidejubere. 5.

Si ſervus datus fuerit fidejuſſor, comperto errore denuo cavendum. 6.

Secùs ſi perſona ſubleſtæ fidei aut non ſatis idonea. 7.

Exceptio in minore aut muliere, ſi his per minùs idoneum caveatur. 8.

Confuſio facit ceſſare ſatisdationem. 9.

Neceſſaria ſatisdatio qvænam? & in quibus caſibus obtineat? 10.

Item ubi præſtari poſſit? 11.

Species facti ad §. 4. proponitur. 12.

Ob alterius cautionem nemo tenetur decedere de jure ſuo. 13.

In neceſſaria ſatisdatione ſi cavens alibi quàm ubi petitur, præſtare velit cautionem, an & qvomodo jurare debeat? 14.

Qvibus hoc juramentum remittatur? 15.

Qvando juramentum deferri neqveant & qvomodo forma ejus concipienda? 16.

Remiſſionem petens ad ſuum municipium, ubi antea noluit præſtare cautionem, non auditur. 17.

Propo-

Digitized by Google

1 PRoponitur caſus, quando actor & reus de die
convenire non poſſunt, vel non expreſſerunt
certum diem, quod tunc actoris ſeu ſtipulatoris ſit
2 electio. Unde colligit hic *Gloſſ. & Dd.* quod in
judiciorum præparatoriis in judicio ordinando
potiores ſint partes actoris, quam rei. Sic in am-
biguâ oratione, id quod utilius eſt actori, accipi-
mus. *L. 66. de judic. l. 172. §. 1. ff. de R. J.* Sed in exi-
tu judicii & lite decidenda, favorabiliores ſunt
partes rei. *L. 125. ff. de R. J. Petr. de Greve ad hunc*
3 *textum.* Collige etiam, incertitudinem circa di-
em hoc caſu non vitiare ſtipulationem. *Maria-
nus Socinus in repet. Legis, ita ſtipulatus. n. 95. & n.*
4 *157. vol. 6.* Perſonæ quædam ad fidejuſſionem ad-
hiberi non poſſunt, ut mulieres, ob SCtum Velle-
janum, nec milites ob privilegium militiæ, nec mi-
nor 25. annis, quia non habet liberam adminiſtra-
tionem bonorum & habet beneficium reſtitutionis
in integrum. Sed additur *in §. 1.* limitatio, niſi
talis perſonæ in rem ſuam, & in utilitatem ſuam
ſpondeant & fidejubeant v. gr. ſi maritus conve-
niatur ſuper fundo dotali & cavere jubeatur, uxor
ob intereſſe ſuum poteſt fidejubere validè pro ma-
rito. Sed obſtat *l. 25. §. 3. h. t.* ubi dicitur mari-
tum & uxorem ambos poſſidere fundum dota-
lem & ſic neutrum teneri ad cavendum. *Reſp.* id
intelligendum, ſi de alia re conveniatur maritus,
poſſeſſio fundi dotalis liberat eum à cautione. per
d. §. 3. Aliud ſi ſuper ipſo fundo dotali conve-
niatur, ut poſt alios reſpondet *Bach. ad l. 6. h. t.* No-
5 tetur autem *ex d. §. 1.* quod mulier; agente etiam
maritô in rem ſuam, id eſt, mulieris, poſſit fideju-
bere pro marito, non obſtante SC. Vellejano. *P.
Buſius ad h. §.* quia hic ad utilitatem ſuam fideju-
bet. *Hering. de fidejuſſ. c. 7. n. 413.* Idem de mino-
re curatorem habente. Sic textus etiam de mili-
te verus eſt. *Vid. Ludov. Rom. ſingul. 122.* Alias
6 miles juſtè reprobatur. *Sande l. 3. tit. 10. ref. 1.* Si
ſervus datus fuerit fidejuſſor, comperto errore po-
7 terit Actor petere, ut denuo caveatur. Sed poſſet
quæri, ſi alias perſona ſubleſtæ fidei aut non ſatis i-
donea ad fidejubendum adhibeatur, an ſuccurren-
dum etiam hoc caſu Actori vel illi, cui cautio præ-
ſtanda? quod negatur, quia ſemel approbavit.
Debuiſſet inquirere in conditionem ejus. Nam a-
liud eſt, fidejuſſorem eſſe non poſſe, & aliud eſt eſ-
8 ſe poſſe, licet non ſit adeò idoneus. Sed hoc ca-
ſu minori aut mulieri, ſi illis cautio præſtita & mi-
nus idoneus datus fidejuſſor ſuccurrendum erit ob
9 imperitiam juris. *In §. 3.* proponitur modus, quo
cautio fidejuſſoria expirat, ſcilicet confuſio, quan-
do ſc. is, qui pro judicato ſolvendo fidejuſſit, actori
ſeu ſtipulatori ſucceſſit; tunc enim novam cautio-
nem petere poteſt; nam cautiones prætoriæ repe-
tuntur, quando ſine culpa creditoris deſiit eſſe cau-
tum *4. pr. et. ſtip.* culpa autem non eſt adire hære-
10 ditatem ſibi delatam. *Bach. hic. In §. 4.* proponi-
tur diſtinctio inter neceſſariam & voluntariam ſa-
tisdationem, illa eſt, quæ à Lege vel Edicto alicui
actui annexa eſt; ſicut qui tutor eſt, tenetur cavere
rem pupilli ſalvam fore. Uſufructuarius de u-
tendo juxta arbitrium boni viri & reſtituendo: &
hæres tenetur cavere iis, quibus legata ex die vel
conditionatè relicta ſunt, hic Legatarius petens le-
gatum ab hærede, cui controverſia movetur de
hæreditate, tenetur cavere in eventum. *l. fin. C. de
petit. hæred.* hic etiam Legatarius cavere tenetur,
ſi ob latens æs alienum dubium ſit, annon ultra do-
drantem ſit legatum *L. 1. ff. ſi cui plus quam per L.
falc. &c.* In his neceſſariis ſatisdationibus non te- 11
netur qvis cavere præciſe in loco, in quo conveni-
tur, ſed auditur, ſi eam alibi vel in alia civitate e-
jus provinciæ præſtare velit. Sed pone hunc 12
caſum, hæres noluit cavere fideicommiſſario, de fi-
deicommiſſo eveniente conditione ſolvendo,
ideoqve fideicommiſſarius immiſſus; hæres jam
vult præſtare cautionem in provincia, qværitur, an
audiendus? Reſ. *in §. 4. verb. plane ſi.* quod non,
quia ob contumaciam ſuam paſſus eſt immiſſio-
nem, ſecus eſt, ſi ſine culpa ſua paſſus eſſet. Ge- 13
neralius autem Dd. videntur hunc §. intelligere,
quando ex eo inferunt, ob alterius cautionem ne-
minem teneri decedere de certo jure ſuo. Sic cum
locator ageret contra conductorem ad eum ex-
pellendum, & obtinuiſſet ſententiam, à quâ appel-
latum, & locator oblatâ cautione, petiiſſet emiſ-
ſionem conductoris, rejectam fuiſſe hanc peti-
tionem, refert *Dn Mevius part. 2. d. 33.* quia quam-
diu res eſt dubia, nemo privandus poſſeſſione ſuâ.
L. 5. C. qui admitti ad bon. poſſ. Dictum antea in 14
neceſſaria ſatisdatione remittendum eſſe caven-
tem, ut, ſi velit, alibi præſtet cautionem, ſed tenetur
is jurare, ſe Romæ ubi ab eo petitur cautio, eam
præſtare non poſſe, in municipio vel alia civitate
poſſe, nec calumniæ cauſa petere ſe remiſſionem:
non vero tenetur jurare, ſe alibi non poſſe præſta-
re cautionem, quam in municipio, quia ſic ad per-
jurium via panderetur ſed hoc tantum jurabit, ſe
Romæ non poſſe præſtare. Quod juramentum pa- 15
rentibus & patronis remittitur. Hoc *in §. 5.* colli- 16
gitur, non eſſe juramentum deferendum, ubi an-
ceps eſt perjurium. *L. 4. pr. ff. de in litem jurando.*
Nec juramenti forma ita conjicienda, ut poſſit per- 17
jurio occaſio præberi. *In §. fin. legis octava* propo-
nitur caſus, ubi is, qui tenetur cavere, non poteſt
remiſſionem petere ad ſuum forte municipium, ſi
ſcilicet ibi petita cautio, ſed noluit ibidem præſta-
re; nam ille poſtea non auditur, ſi eo ſe remitti Ro-
mæ poſtularet. Variatio odioſa.

ad L. Arbitrio. 9.

SUMMARIA.

ARbitri juris quid ſint? n. 1.
*Ab arbitro compromiſſario appellari non poteſt,
benè tamen ab arbitro juris. 2.*

OB controverſias incidentes ſolebant judices 1
alios dare judices, quos arbitros vocabant,
qui

qui v. gr. de idoneitate fidejuſſoris cognoſcebant, & ab horum ſententiis admittebatur appellatio, quia arbitri juris erant, qui ex Jure & facto, quæſtionem decidebant, nam quia hi arbitri à judice dabantur, ab iis poterat appellari. *Petr. de Greve ad h. L. conf. Scaccia de Appellat. quæſt. 17. Limit. 13. n. 5.* Collige, plus indulgeri, quando quis compellitur ad actum, quàm quando ſponte aliquid fa-
2 cit. Nam in contractu eligens arbitrum, appellare non poteſt, ſed quando à judice datur. Sic quando ſtipulantes diſſentiunt, nulla eſt ſtipulatio extra judicium. Sed in judicio, non rei aſſertioni, qui ſemper diceret, ſe de alio ſenſiſſe, ſed actoris aſſertioni, creditur. *L. inter Stipulatorem. 83. §. 1. de V. S. Marcus Mantua ad c. delectus de Arbitris. numer. 13.*

ad L. Si ab Arbitro. 10.

SUMMARIA.

Semel approbata cautio poſteà rejici non poteſt. num. 1.

Quando fidejuſſor non eſt ſolvendo, quibus caſibus alius dari debeat? 2. & 3.

Judex à quo, ſi appellans bonis labatur, cautionem exigere poteſt? 4.

1 IN principio hujus legis dicitur, quod qui ſemel approbavit cautionem, & recepit, poſtea pœnitere, vel aliam poſcere, & incarceratum tamdiu
2 detinere non debeat. *Mev. p. 3. dec. 210.* Sed in §. 1. dicitur, quod, ſi fidejuſſor ob calamitatem ſolvendo non fiat, alius poſteà dandus ſit, ſcilicet ubi ex officiò Prætoris jubemur ſatisdare, ſecus ubi ex promiſſione ſpontaneà. *Vid. Hering. d. tr. c. 13. num. 8. Carpz. p. 1. conſt. 5. def. 11. Wiſſenbach. vol. 2. d. 27. th.*
3 *12.* Sic ergo exceptio ſatisdationis poſt litem conteſtatam opponi poſſet ei, qui vel cujus fidejuſſor ſub ingreſſu litis ſatis fuit locuples, lite pendente tamen poſſeſſionem vendidit, aut alio modò facultatibus lapſus fuerit. *Carpz. d. def. 11.* vel ſi ita in bonis verſetur, ut futuræ paupertatis metus, ex argumentis non dubiis oriatur, nam tunc etiam ad cautionem de judicato ſolvendo præſtandam agi poteſt. *Dn. Mev. p. 3. dec. 75.* cautum enim non eſt, quod cautum non durat. *L. 4. ff. de prætor. ſtipul.*
4 *Mev. p. 4. d. 16.* Sic licet in ſtatutis non fortè teneatur cautionem præſtare judici à quo, ſi tamen labatur bonis appellans, & ſuſpicio fugæ adſit, ac periculum in morâ, poteſt judex à quo cautionem exigere, hac ex cauſa tamen editionem Actorum dene-
5 gare nequit. *Dn. Mev. p. 4. d. 364.* Cautio autem non fit ex quovis caſu, ſed tali, qui priorem cautionem perimat, vel inutilem reddat. *Mevius part. 5. deciſ. 8. Hering. de Fidejuſſ. cap. 13. numer. 19. conf. not. ad L. 4. ff. ut in poſſeſſ. leg. & L. 4. de prætor. ſtipul.* Sed ſi in perſona ipſius debitoris lapſus facultatum contingat, nova cautio non petitur. *Dn. Mevius p. 5. dec. 8.*

ad L. Julianus. 11.

SUMMARIUM.

AN, ſi procurator actoris poſt exactam cautionem à reo mandatum acceperit, ſatisdatio ob ratihabitionem ſit valida?

TItius falſus procurator meo nomine acturus ob fundum exigit cautionem a reo, poſtea illi mandatum do, & interim ab eo geſta rata habeo, quæritur, an ſatisdatio ſit valida? quod aſſirm. quia ratihabitio mandato æquiparatur. Nec obſtat *l. 7. in fine ff. judicatum ſolvi.* nam reſpondet hic *Bach.* quod ibi non proponatur procurator, ſed defenſor, qui ſine ullo mandato intervenit, qui ſuo nomine ſatisdat & in eum executio fit. Ergo ſi poſtea tanquam procurator rei aut ut hæres permittente Actore in judicio conſiſtat, & ita alio nomine, fidejuſſores liberantur.

ad L. Inter omnes. 12.

SUMMARIA.

AN ſatisdatio fideicommiſſario ſemper præſtetur ab hærede? n. 1.

Quomodo hæres apprehendere poſſeſſionem poſſit, ſub conditione inſtitutus? 2.

PRo debito ſub conditione ex ultima volunta- 1
te, indiſtinctè cavetur, aliàs non ſine cauſa cognita. Exinde probatur, ſatisdationem vel cautionem ab hærede, fideicommiſſario vel ſubſtituto ſemper præſtandam, quamvis nulla ſuſpicionis cauſa exiſtat contra hæredem. *Poſt Peregrinum de fideicom. art. 40. n. 20. Carpz. L. 1. Juriſpr. Eccleſ. def. 91. in fine.* Sed quomodo hic hæres potuit appre- 2
hendere poſſeſſionem hæreditatis, cum tamen ſub conditione eſſet inſtitutus, hæres ſub conditione non eſt verus hæres. Gloſſa reſpondet, petiiſſe eum bonorum poſſeſſionem *ex L. 2. §. 1. de bon. poſſ. ſecundum tab.* Alii putant, poſſe ſine vitio ab hærede ſub conditione inſtituto adiri hæreditatem. *Nevizanus conſ. 52. n. 24. ubi citat Bolognetium & alios.* Sed id ambiguum *videtur Menoch. rem. 9. recup. poſſ. n. 235.* quia hic non agitur, quomodo fideicommiſſarius venerit in poſſeſſionem. Ergo termini habiles ponendi, v. gr. ſi venerit in poſſeſſionem authoritate judicis, quia forte creditores urgent, quo caſu prætor det bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas ſub cautione de reſtituendo, ſi quid deminuerit. vid. *notata ad l. 8. ff. de Prætor. ſtipul.* aut voluntate ac diſpoſitione Teſtatoris.

ad L. Sed & ſi plures. 13.

SUMMARIUM.

HÆres ſub conditione inſtitutus quando & cui cavere teneatur?

HÆres ſub conditione inſtitutus poteſt admitti ad bonorum poſſeſſionem cum cautione de reſtituendo, ſi quid deminuerit, per *lib. 12. præced. & l. 8. ff. de Prætor. ſtipul.* Eaque cautio præſtanda eſt vel hæredi ab inteſtato vel ſubſtituto,

tuto, & ſi plures ſint ſubſtituti ſingulis præſtanda eſt cautio, per *hanc legem.*

ad L. Filiusfamilias. 14.

SUMMARIA.

DEfenſor quis ſit, & quomodo caveat? n. 1.
An perſona conjuncta teneatur cavere de judicato ſolvendo? 2.

1 DEfenſor eſt, qui ſine mandato abſentem de-
fendit, ſed is tenetur præſtare ſatisdationem
2 vel cautionem de judicato ſolvendo. Sed quæ-
ritur hic, an perſona conjuncta defendens perſo-
nam conjunctam, v gr. pater defendens filium, vel
filius defendens patrem, teneatur præſtare hanc
cautionem de judicato ſolvendo? quod hic affir-
matur.

ad L. Sciendum. 15.

SUMMARIA.

REus immobilia poſſidens an & quando ſatisdare non teneatur? n. 1.
An uſusfructus & annui reditus liberent à ſatisdatione? 2. & 3.
An Tabernæ poſſeſſio? 4. 5. 6. 7.
An prædium controverſum? 8.
Quid ſi prædium ſine dubio ad actorem pertineat? 9.
Quid hodie obtineat? 10.
Quonam reſpectu creditor poſſeſſor dici poſſit? 11.
Quodnam tempus in exigenda ſatisdatione inſpici debeat? 12.
Quæ ratio differentia ſit, quod fidejuſſorem caſus inopinatus reddat inidoneum, non verò proprium factum ſi v. g. alienaverit prædium? 13.

1 POſſeſſio rerum ſoli (immobilium) liberat ali-
quem à ſatisdatione. Scilicet de judicio ſiſti,
de qua hic propriè agitur, ne obſtet *l. 1. §. 1. ff. ut
leg. nom. cav. l. 51. & ſeq. de procur. l. 7. de prætor. ſti-
pul. Bach. hic.* poſt alios: Sed extendunt Dd. etiam
ad alias cautiones. Et ſufficit poſſeſſio, ſi non ti-
tulo dominii directi, ſed tantum utilis poſſideat, ut
emphyteuta, vaſallus. *Carpz. p. 1. c. 5. d. 20.* licet et-
2 iam obæratus ſit; Sed uſusfructus non liberat, niſi
in foro Saxonico, poſtquam ſemen raſtro ſuba-
3 ctum. *Carpz. d. c. 5. def. 21.* Exinde colligunt etiam,
poſſeſſorem annuorum redituum non teneri ad
præſtandam cautionem. *Gail. l. 2. obſ. 10. num. 6. Joh.
Koppen. dec. 24. n. 4. Mynſ. c. 3. obſ. 6. n. 3. Carpz. p. 1. c. 5.
def. 16.* Et quia *in §. 4.* dicitur, eum, qui habet a-
ctionem perſonalem ad fundum, non tamen rele-
vari à ſatisdatione, ideoque *definitio 17. Carpzov.* de
actione reali intelligenda, ne obſtet *d. §. 4.* Sic
non obſtrictus eſt creditor ſatisdare pecuniæ hæ-
reditariæ, cujus dies nondum ceſſit. *Carpz. d. l. d.
18.* Et debet intelligi de poſſeſſione indubitatâ, ne
4 obſtet *§. 5. h. L.* Extendunt regulam h. L. ad poſ-
ſeſſionem tabernæ, ex qua merces non tam facilè
poſſunt amoveri, modò ea taberna non ſit vilior.
Berlich. part. 2. deciſ. 292. conf. Dn. Struvius in Exer-
5 *cit. ad h. t. th. 25.* Nec putant neceſſarium, ut
poſſeſſor ſua bona obliget, quia in lege non habe-
tur. *Carpz. p. 1. Juriſpr. c. 5. d. 4. Weſ. in ff. h. t. n. 11.
Dn. Struv. th. 24. Buſius hic numer. 5.* Si tamen 6
poſſeſſio immobilium vix videatur ſufficere, ad-
jungi poteſt juratoria cautio. *Dn. Mev. p. 2. dec. 257.*
Non autem neceſſe eſt, ut in eâdem civitate, ſed
ſufficit, ſi in eadem Provincia quis immobilia bona
habeat, licet non ſub eodem tribunali. *Carpzov. in* 7
proceſſ. tit. 9. art. 5. numer. 70. quod exemplo Epi-
ſcopatuum Miſniæ declarat *Carpz. p. 3. dec. 226.* Sed
quæritur, ſi de prædio cum alio ſit controverſia?
R. *Jaſon. hic & Carpzov. p. 1. c. 5. def. 15.* liberari poſ- 8
ſeſſorem, niſi de ipſo fundo ſit controverſia cum
reo, & tunc ſatisdationem requiri, ſi ob fructus et-
iam conveniatur, & non ob ſolum fundum, tradit
*Hilliger. in Donell. l. 23. c. 9. lit. C. qui in toto eo capite
plura habet. conf. Valaſcus lib. 1. conſult. 66. numer.
8. & ſeq.* Qvando autem ab actore petitur ſa- 9
tisdatio, & dominium rei petitæ ſine dubio perti-
net ad actorem, v. gr. Agnatum, reus verò Jus re-
tentionis prætendit, ac ſatisdationem exigit, meri-
tò hæc exceptio rejecta, quia actor jus in re habet.
Dn. Mev. p. 4. deciſ. 303. Hodie, ſi cujus perſona 10
vel res areſtantur, putant, poſſeſſorem immobili-
um teneri ad cautionem fidejuſſoriam, vel hypo-
thecariam. *Chriſtin. ad Stat. Mechlin. tit. 3. art. 7.
num 8. Groenwegen hic.* Quod in his terris non
obtinet. In §. 2. negatur, creditorem poſſeſſo- 11
rem eſſe, ſed *in L. 35. ff. de pign. act.* affirmatur.
Poteſt dici, ratione uſucapionis, & reſpectu ſatis-
dationis præſtandæ pro poſſeſſore eum non habe-
ri, benè tamen ratione ipſius poſſeſſionis, aliusque
ejus effectus. *Neguz. de pign. p. 3. m. 1. r. 29. Vult. ad
pr. n. 12. tit. Inſt. de interdictis.* Unde etiam poſ-
ſeſſoria remedia Creditori tribuenda, tradit *Dn.
Mev. p. 5. dec. 94. Menoch. remed. 9. recup. poſſ. qv. 26.
n. 197.* An autem quis cavere debeat, tempus 12
cautionis præſtandæ attendendum. per *§. ult.* Et
ut ſi idoneus fuit reus tempore præſtandæ aliâs
cautionis, & poſtea fundum vendit, non tenetur
poſteà ad ſatisdationem; ita ſi ſatisdationem præ-
ſtiterit, & poſtea fundum adquirat, non propterea
relevatur à ſatisdatione. Sed quæro, cur *in l. 10.
h. t.* ſi caſus inopinatus fidejuſſorem reddat ini- 13
doneum, de novô cavendum ſit; hic vero ipſe de-
bitor vendendo fundum, & ſic ſuo facto in incer-
tum caſum & periculum vocare poſſit adverſari-
um. Meritò id abſurdum videtur *Jaſoni hic & Um-
mio D. 9. th. fin. & num. fin.* niſi dicamus, præſup-
ponere hic JCtum, immobilem rem fuiſſe obliga-
tam, & ſic cum onere tranſire quod tamen pleriſq;
diſplicet. Hoc mihi videtur, ſi adverſarius unam
vel aliam rem immmobilem poſſideat, & metus
ſit, ne vendat, poſſe jure peti, ut bona obligentur, ut
certò & indubitatè onus cum re tranſeat.

ad L. fin.

SUMMARIA.

QVando locus ſit juratoria cautioni? n. 1.

An

An perſonæ leves ad eam admittantur? 2.
An perjurus ſit, qvi, cum de judicio ſiſti caviſſet, poſtea ex cauſa non comparet? 3. & 4.

1 QVi non poteſt cautionem præſtare de judicio ſiſti, debet juratò cavere. Qvod locum habet in perſonis illuſtribus. *L. 17. C. de Dignit.* & Nobilib. *Tiraq. de Nobilitat. c. 20. n. 189.* Sed hodiè ex penuriâ cautionis admittuntur paſſim ad juratoriam cautionem, qva jurant, ſe credere, qvod non poſſint invenire fidejuſſorem, de qva forma teſtatur. *Weſ. ff. h. t. num. 10.* & qvos re-
2 fert *Hillig. ad Donell. Lib. 23. c. 9 lit. l.* Excipiunt verò perſonas leves, & perverſorum morum; qvod de reo non poſſeſſionato concedo; ſed de Actore non concedo, niſi actionem injurioſam intendat. Qvis enim æqvis auribus audiet reum petentem, ut actor, qvi civiliter ſine ulla nota famæ egit, incarcerandus ſit, ut dixi in *proceſ. civ. c. 8. n. 14. & ſeq.* Qvi ergo juratò 3
cavit de judicio ſiſti, ſi poſtea ex probabili cauſa nova, vel ex juſſu ſuperioris non ſe ſiſtit, an perjurus ſit, hic qværitur. Qvod neg. qvia in juramento videtur excepta autoritas Legis vel ſuperioris. Conſ. notata *ad L. fin. ff. ad Municipalem.*
Conditiones tacitè inſunt juramentis. Hinc cum 4
aliqvando qvis cautionem juratam præſtitiſſet, poſteà verò inaudiiſſet, ſe carceri mancipandum eſſe, fugam arripuiſſet, qværebatur, an eſſet perjurus. Reſpondebam, videndum eſſe, an non vana illa fama fuerit; ſi non vana, perjurum non eſſe. Nam judex acceptando juratam cautionem, videtur promittere ſecuritatem à carcere, qvam cum violat judex, etiam reus, ſi recedat à ſuâ juratâ fide, pro perjuro non eſt habendus, qvia omne juramentum intelligitur, rebus ſic ſtantibus, &c.

TITULUS IX.
Si ex noxali cauſa agatur, qvemadmodum caveatur.

Ad L. Si qvis eum. 1.

SUMMARIA.

CUr ſervus in eadem cauſa exhibendus, donec judicium accipiatur? n. 1.
Qvid ſit in eadem cauſa ſiſtere? 2.

1 SI agatur contra ipſum ſervum criminaliter vel ex delicto ſervi contra Dominum noxaliter, dominus qvidem noxæ dedendo liberatur, ſed ſervus in eadem cauſa exhibendus, donec judicium accipiatur. Fortè qvia omnis cautio de judicio ſiſti civili jure lite conteſtatâ expirabat (apud nos ſecus) vel qvia judicio accepto ſervus fiebat litigioſus, cujus conditionem Dominus mutare non poterat, ut *Bach. h. t.* obſervavit.
2 Sed qvid eſt in eadem cauſa ſiſtere? Reſp. hoc explicavi *§. 1. hujus legis.* ſcilicet qvando jus Actoris non eſt factum deterius. Hoc verò exemplis declaratur, ſcilicet ſi ſervus manumiſſus, vel actio lapſu temporis expirat ob moram in exhibendo ſervo, qvi injuriam intulit, commiſſam, ſi in potentiorem translatus ſervus &c.

ad L. Sed alio jure. 2.

SUMMARIA.

NOn liberatur debitor, qvando impoſſibilitati cauſam dedit. n. 1.
Dominus præſens conventus actione noxali, qvid præſtare debeat? 2.
Qvid ſi domino abſente ſervus præſens ſit? 3.

1 NOn liberatur Dominus, ſi caverit nomine ſervi, & vendiderit eum, vel ex poſteriori noxa, noxæ dederit. Nam cum cauſa, ſuper qva cautum eſt, antiqvior fuit delicto & actione, qva conventus Dominus ſervum noxæ dedidit, non videtur ex delicto poſt ſecuto & à ſervo commiſſo deterior fieri poſſe aut debere conditio ejus, cui ſemel cautum eſt *Bach. h. t.* ſed ejus, qvi prior ſententiam meruit, potior eſt conditio *l. 14. ff. de nox. act.* Nam ex cautione præſtita in ſolidum tenetur. *Cujac. t. 1. p. 879.* Colligi hinc videtur, non liberari debitorem, qvi fecit, ut præſtari non poſſit res debita, qvando impoſſibilitas profecta eſt ex factô debitoris. *Alex. l. 7. conſ. 12. in princip. per hanc l. & Card. Tuſchus tomo 4. lit. 1. concl. 54. n. 11. Dn. Mevius p. 3. dec. 358. n. 4.* Si do- 2
minus ſit præſens, & noxaliter conveniatur ex delicto ſervi abſentis, ſi non neget, eum eſſe ſervum ſuum, vel debet promittere, ſiſti ſervum; vel judicium noxale ſuſcipere, vel cavere de ſervo noxæ dedendo. Si vero dominô abſente, præſens ſer- 3
vus à nemine defendatur, a judice ex primo decreto datur actori poſſeſſio, qvalis ex primo dari ſolet, & poſtea ex ſecundo decreto noxæ datur ſervus. Domino autem poſteà conquerente, noxæ deditio reſcinditur, & agenti actio noxalis reſtituitur. *§. 1. h. l.* Sed aliter hunc §. explicat *Lud. Bolognetus in repet. Legis, ſi finita. §. Julianus. 16. ff. de damno infecto vol. 5.* Sed huic materiæ non immoror.

ad L. Si cum uſufructuario. 3.

SUMMARIUM.

USumfructum habens in ſervo, an teneatur ſervum defendere?

SI is, qvi habet uſumfructum in ſervo, ſervum nolit defendere, denegatur ipſi uſusfructus perſecutio, qvamvis enim uſufructuarius ſervum noxæ dedere non poſſit, in qvo eſt ratio dubitandi, poteſt tamen ſervum defendere. *l. 26. §. fin. ff. Nox. act.*

ad L. Si cum uno. 4.

SUMMARIUM.

UNus ex dominis ex noxali cauſa conventus ſervum communem in ſolidum defendere debet.

SI cum uno ex Dominis ſervi communis ex noxali cauſa agatur, ex cautione de judicato ſolvendo in ſolidum is defendere ſervum tenetur, qvia res eſt individua. *P. Buſius ad h. L. Pacius c. 1. q. 73. Molinæus in tract. de Dividuo & Individuo.*

p. 2. n. 422. & ſeqq. Sed ante acceptum judicium noxale poteſt Dominus ſuam partem cedendo ſe liberare. *l. 8. ff. Nox. act.*

ad L. Pen.

SUMMARIA.

AN qui ſervum ſiſtendum exhibuerit, in eadem cauſa cum ſtitiſſe cenſendus? n. 1.

An in pœnis criminum irrogandis reſpiciatur ad ſententiæ tempus? 2.

1 QVæritur hic, ſi is, qui ſervum ſiſtere debebat,
liberum eum exhibeat, an in eadem cauſa
ſtiterit? Diſtingvitur, an ob noxalem actionem
ſiſtendus fuit, an verò ob corporis coërcitio-
nem. Illo caſu videtur in eadem cauſa ſiſti, quia
quæ antea noxalis erat, in ipſum manumiſſum
2 datur. Ex hac lege colligi videtur, qvod in
pœnis criminum irrogandis, non reſpiciatur
tempus delicti, ſed ſententiæ. Sed ita adverſatur
L. 1. ff. de pœnis. Ideoq; hujus legis hæc tantum ſententia eſt, quod durior actoris conditio fiat; decet enim probare actor, illum tunc ſervum fuiſſe. *Pacius d. c. 1. q. 74. Buſius & P. de Greve ad h. L.* ſeu tempus delicti reſpicitur, qvatenus opponitur tempori judicii accepti, nam hoc præprimis reſpiciendum. *Cujac. l. 11. obſ. c. 22. Bachov. hic*

ad L. fin.

SUMMARIUM.

SI, promittens ſervum ſtatu liberum ſe ſtiturum, eundem liberum exhibuerit, an in eadem cauſa ſtitiſſe cenſeatur?

SI quis ſervum, qui ſtatu liber erat, ſe ſtiturum promiſit, & poſtea eundem liberum exhibuerit, non videtur in diverſa cauſa ſtitiſſe, nam dum ſtatu liber fuit, in poteſtate Domini non fuit hoc impedire. Erquicunq; ſiſtit reum in alia cauſa, idq; citra voluntatem ſuam, ſine ſuo facto, videtur in eadem cauſa ſiſtere.

TITULUS X

De eo, per qvem factum erit, qvo minus qvis in judicio ſiſtat

Ad Rubricam. & l. 1.

SUMMARIA.

QVando contingere poſſit, ut actor actionem amittat, reo non comparente. n. 1.

Actio uſucapione annihilata reſtituitur. 2.

Impedire quis hic dicatur? n. 3.

An omnes in ſolidum teneantur, uno verò ſolvente cæteri liberentur? 4.

An hæredi vel in hæredem detur actio ex hoc Edicto? 5.

1 SUmma eſt hujus tituli, quando tertius acto-
rem vel reum doloſè impedit, ne veniat ad
judicium, & actor actionem propterea ami-
ſerit, quod fortè apud nos rarius contingit,
niſi in actionibus ædilitiis, vel injuriarum, vel
aliis, quæ breviſſimi temporis vitam habent, vel
ſi reus ad expenſas condemnatus, quod in benè
conſtitutis Rebuspubl. & judiciis obſervari ſo-
2 let. Sed apud nos ſi reus referret, ſe juſto &
probabili errore fuiſſe deceptum, ſibi enim di-
ctum, Actorem non venturum, &c. puto reſtitu-
tionem non denegatum iri contra ſententiam,
reô nondum auditò, latam. Sed ſi qvis vellet con-
3 tra impedientem agere, non poſſet repelli. Im-
pedire autem rectè dicitur & is, qui per alium im-
pedit *§. 1. h. l. 1.* vel qui triſte aliquod narrat, quo
exterritus vocatus ſe non ſiſtit *§. 2.* & ſi per col-
luſionem actoris fuerit impeditus, datur contra
eum ex vadimonio deſerto agentem exceptio.
4 *§. 3.* Si plures eſſent, qui ex compoſito acto-
rem vel reum decepiſſent, omnes in ſolidum te-
nerentur, unô autem ſolvente, liberarentur. *l. 1.
§. 4. h. t.* licet aliud in vi eximente. Violentia
odioſior dolo. Nam illa violat vinculum Reip.
conf. notata ad Rubr. ſeq. Et ſi ſervus impediit,
datur noxalis actio in Dominum *§. 5. h. l. 1.* Hære- 5
di autem datur intra annum, quia datur ad coër-
cendum dolum. In hæredem non datur, niſi qua-
tenus pervenit. Nam turpe lucrum etiam hære-
dibus extorquendum. *l. 5. ff. de Calumniat.* & hoc
commune eſt cum aliis actionibus pœnalibus.

ad L. Si actoris. 2.

SUMMARIUM

Quid ſi ſervus venturum ad judicium impedierit?

SI ſervus impediit venturum ad judicium, tunc intereſt, an ſciente Domino & non prohibente hoc fecerit, an non: ſi hoc, datur actio noxalis contra Dominum, ſin illud, in ſolidum hac actione tenetur, quod per ſe planum.

ad L. fin.

SUMMARIA.

ACtio ex hoc Edicto contra quem & ad qvid detur? num. 1.

An ſi impediens non ſit ſolvendo, contra uſucapientem reſtituatur actio? & qvid hodie? 2.

Si Actor & Reus ab aliis fuerint dolo impediti, an habeant hanc actionem? 3.

Ratio dubitandi à parte Rei. 4.

Quid ſi actor Reum, & hic actorem dolo impedierit? 5.

An tertius impediens teneatur ad ſummam debitam, an ad promiſſam à fidejuſſore in caſum, ſi non ſtiterit? 6.

HÆc actio datur actori contra eum, qui reum 1
dolo detinuit, ad id quod intereſt, v. g. ſi in-
terim reus dominium adqviſivit, vel actione per
præſcriptionem liberatus ſit in *pr. h. l.* Apud nos
habe-

haberet locum ratione impenſarum itineris ab
Actore ſuſcepti, qvamvis non dubitandum, alios
etiam fingi poſſe caſus, in qvibus intereſſe Actoris
2 æſtimari poſſit præter dicta exempla. Sed ſi is, cu-
jus dolo factum, ne accederem, non eſt ſolvendo,
tunc contra me, qvi interim rem uſuceperam, re-
ſtituitur actio utilis, annihilata uſucapione vel præ-
ſcriptione. Sed jure novo per *L. 2. C. de Annali præ-
ſcriptione*, omnis præſcriptio per citationem inter-
3 rumpitur. per *notata ad d. L. 2.* Si actor abſuit dolo
Titii impeditus, & reus qvoqꝫ abſuit dolo Mevii
impeditus, tunc actio hæc datur actori contra Ti-
4 tium, & reo contra Mevium. *§. 2. h. l.* ubi difficul-
tas eſt, qvomodo reus ad intereſſe agere poſſit,
cum nihil ejus interſit, nam ſi veniſſet reus, fuiſſet
hoc fruſtraneum. Reſpondet hic *Bach.* cum *Accur-
ſio*, ſpecialem eſſe rationem cautionis de judicio
ſiſti. Non putarem, omne intereſſe denegandum
reo, v. g. ſi Advocatos conduxit, ſi voluit recon-
venire, ſi contumaciam actoris accuſare potuit.
Si actor, qvi hic ſtipulator dicitur, reum, & hic acto- 5
rem dolo impedierint, dolus cum dolo compenſa-
tur, & neutri datur actio. *§. 3. h. l. fin.* In *§. fin.* verò 6
hæc ſpecies; Agere volo contra te ad 100. das fide-
juſſorem, qvi 50 thaleros promittit, ſi te non ſtite-
rit, impediris à Titio, hic mihi non ad 50. ſed ad
100, contra Titium datur actio, qvia tanti mea re-
vera intereſt, ſi actionem amiſi Titii dolo.

Titulus XI.

Si qvis cautionibus in judicio ſiſtendi cauſa factis non obtemperaverit.

Ad Rubric.

SUMMARIA.

Deſerti Vadimonii pœna qvænam in Tertio ſit? n. 1.
Qvomodo differat tit. 10. & tit. 7. hujus libri? 2.
An detur actio contra actorem, qui ſe non venturum dixit, & tamen venit? 3. & 4.

1 Deſerti Vadimonii (ſi qvis conſtituto tem-
pore in judicio non compareat) pœna,
alia eſt in Tertio, alia in Reo; in illo duplex
datur actio, prout vel vi eximit, de qvo
tit. 7. vel dolo impediit, de qvo *tit. 10.* ut ſi triſte
qvid denunciavit, vel perſvaſit, adverſarium non
venturum, ubi datur actio ad intereſſe. *L. fin. §. fin.*
2 *d. t.* & differt *hic tit. 10. à tit. 7. ne qvis eum qvi in jus
vocabitur, ut eximat*, qvod in *d. t. 7.* de vi, hic de
dolo agatur. In *tit. 7.* agit actor, hic reus etiam;
ibi interdum ad meram pœnam, hic ad intereſſe;
illic datur actio de reo exemto, hic etiam de acto-
3 re impedito. De qvo in *d. t. 10. Weſ.* Sed qvid ſi
actor edicat reo, ſe non venturum ad judicium, &
tamen veniat, an tunc actio dabitur reo contra
actorem? N. hoc in *§. 3. L. 1.* qvia ipſi exceptio ſuf-
ficit. Si verò reus per illam moram actione libe-
ratus. v. gr. Si interim uſucepit rem, & qvi im-
pediit reum, non ſit ſolvendo, & non poſſit ſolve-
re intereſſe, reſtituitur actio amiſſa contra debito-
rem reum. *L. fin. §. 1.* Sed hoc non facile contin-
gere poſſe, putat *Grænwegen ad d. l. fin.* cum acti-
4 ones 30. annos durent. Sed ſunt etiam hodiè an-
nales, vel per ſemeſtre tantum durantes actiones.
Reus autem, ut & ejus fidejuſſor ad id, qvod in-
tereſt, obligatur, de qvo *Treutl. & Bachov. diſp. 5.
th. 8. Coler. deciſ. 104. Hering. de fidej. c. 21. n. 8.*
Qvomodo articuli formandi ſint. Vid. *Roffredus
de libellis. Rubr. 7.*

ad L. Vicena millia. 1.

SUMMARIUM.

In computatione dierum juridicorum, neqve dies promiſſionis de ſiſtendo, neqve dies, qvo ſiſtere debet, computantur.

In h. L. 1. obiter notetur computatio diurnorum itinerum, qvod hodie arbitrio judicis ſubmittendum eſſe, non male notat *Grænwegen ad h. L. Buſius hic.* Collige, diem promiſſionis de ſiſtendo, & diem, qvo debet ſe ſiſtere, non debere computari; unde probant, diem factæ inſinuationis non debere computari. *Gail. L. 2. obſ. 48. n. 15. Mynſ. c. 5. obſ. 15. Carpz. p. 1. Conſt. 2. d. 23. Tiraq. de Retr. conſang. §. 1. gl. 11. n. 18.* ubi plures citat, & multis modis limitat *n. 23. & ſeqq.* v. g. ſi dicatur hinc vel abhinc, vel qvando ſtatuitur terminus ab actu, non à die actus, vel ſi aliqvid faciendum dicitur, poſtqvam illud vel illud factum fuerit, item ſi ejus interſit, cui terminus ſtatutus eſt, &c. *Tiraq. d. l.*

ad L. Non exigimus. 2.

SUMMARIA.

An ſi de lite tranſactum ſit, agatur ex cautione ad pœnam deſerti vadimonii? n. 1.
Recenſentur cauſæ qvædam à pœna deſerti vadimonii excuſantes. 2.
Varia ſunt impedimenta, qvæ à contumacia excuſant. n. 3. 4. & 9.
Qvibus caſibus impedimenta, aliàs legalia, non tamen excuſent? 5. & 6.
An, qvi impedimentum per literas excuſat, ſit condemnandus in expenſas. 7.
An allegans impedimentum docere debeat de diligentia in eo removendo? 8.
An & qvomodo allegans probare teneatur impedimentum, & qvando poſſit per jusjurandum? 10.

Non agitur ex cautione ad pœnam deſerti va- 1
dimonii, ſi de lite tranſactum ſit, ſive id fiat
ante diem, qvo ſiſti debuit, ſive poſt eum; ut
illo caſu ipſo jure ſit tutus promiſſor, hoc verò
caſu per Exceptionem, qvia videtur etiam de
pœna tranſactum. Præterea varias ob cauſas 2
reus excuſari poteſt à pœna deſerti vadimonii, ut

ſi ob munus municipale impeditus *§. 1. h. l.*
ſi coactus fuit perhibere teſtimonium in judicio
§. 2. ſi qvis valetudine adverſa vel tempeſtate,
qvæ ſcilicet impedimento eſt itineri (non enim
qvævis fœda tempeſtas ſufficit *§. 6. h. l.*) vel vi flu-
minis impediatur *§. 3. & §. 7.* item ſi mulier gra-
vida & uterum gerat & ob id impediatur, vel poſt
partum decumbat *§. 4.* Et de furore eſt *§. 5.* item
ſi qvis à Magiſtratu fuit detentus ſine ſua culpa.
3 *§. fin. h. l.* Varia ergo impedimenta notentur,
qvæ contumaciam excuſant vel purgant, ut va-
letudo minus commoda, tempeſtas, vis fluminis,
bellum, peſtis, carcer, imperium ſuperioris, &c.
Conf. Carpz. p. 1. c. 9. d. 7. & ſeqq. Hill. in Donell. L.
23. c. 9. Lit. R. Menoch. L. 2. A. Q. caſ. 153. Zang.
4 *de except. p. 2. c. 9.* Qvo referunt hic Dd etiam
exceptionem loci non tuti, qvo caſu vel admit-
tendus eſt procurator, vel dandus citato ſalvus
conductus, aliàs in contumaciam contra eum
procedi non debet. *Dn. Mev. p. 3. dec. 282.* for-
mulam pronunciandi, ſi contumacia accuſata &
propter periculum emanſerit reus, habet *Zan-*
5 *gerus de Except. p. 2. c. 5. n. 10.* Sed notetur hic
duplex Exceptio. (1.) Si ſe reus nimium arctaſ-
ſet, & debuiſſet citius proficiſci, nec in ultimum
tempus differre iter, ubi tamen arbitrium boni
judicis reqviritur, per *§. 8. vid. Hilliger in Donell.*
6 *d. l.* (2.) Qvod impedimenta affectata non ſuppe-
ditent excuſationes. *Vid. Hill. in Don. dicto loco*
& Berl. p. 1. concl. 17. n. 61. ſicut & in §. ult. habetur
regula: Nullum affectatum præbere excuſatio-
nem. *Farin. qv. 7. n. 64. Cdd. de reſtit. q. 2. Tiraq. de*
Retr. conſangv. §. 35. gl. 4. n. 29. nec attendenda im-
poſſibilitas, in qvam qvis ſe ipſum conjicit. *Dn.*
7 *Mev. p. 3. dec. 368. n. 4.* De illo caſu autem, qvan-
do impedimentum non eſt urgens, nec ſubita-
neum, ſed prævisum, intelligo *Carpz. p. 1. conſt. 9.*
def. 19. ubi tradit, eum, qvi in termino per literas
abſentiam excuſat, in expenſas termini conde-
mnandum: nam ſi impedimentum ſit urgens &
ſubitaneum, qvod prævideri vix potuit, non poſ-
ſet in expenſas etiam condemnari, cum abſit cul-
8 pa. Addunt & alii, qvod allegans impedimen-
tum, docere debeat de diligentiâ ſua in remo-
vendo impedimento, per *L. h. 2. & L. 14. pr. ff. de*
re militari. Menoch. de A. J. Q. caſu 118. in fine. &
caſu 153. n. 15. Gail. lib. 1. obſ. 143. n. 2. Bocr. dec. 40.
n. 4. Qvod tamen non concesſerim, niſi in im-
pedimentis facilè removendis, nam hæc non
excuſarent, niſi probatâ diligentiâ. *Zang. d. tr. p.*
9 *2. c. 6. n. 77. Carpz. p. 1. conſt. 19. def. 9.* Sanè ad im-
pedimenta etiam pertinet morbus, licet Advo-
catus petere qvid potuiſſet, qvia morbus infor-
mationem excluſit. *Dn. Mev. p. 2. dec. 211.* Pro-
10 bare autem debet allegans impedimentum.
Maſc. concl. 184. & qvidem qvod ob illam cau-
ſam fuerit impeditus, & ſi qvædam præſumtio ad-
ſit, poteſt per juramentum probari, qvia punctus
reſtitutionis non eſt magni præjudicii. *Mynſ. c. 3.*
obſ. 92. Gail. lib. 1. obſ. 145. n. 4. Mev. p. 2. dec. 212.
conf. Carpz. p. 1. conſt. 9. def. 10. & 11.

ad L. Sed actio. 3.

SUMMARIA.

Detentus à privato, ne ad judicium veniat, an
excuſetur? n. 1.
Qvid ſi à Magiſtratu per injuriam detentus fuerit? 2.

Dictum antea in fine *legis ſecundæ*, ipſum ex- 1
cuſari à pœna, qvi à Magiſtratu fuit detentus
ſine ſua culpa. Sed qvid ſi à privato detinea-
tur? Videturne hic excuſatus? Negatur, ſed tene-
tur, verum qvod ipſius intereſt, propria actione
à detinente conſeqvitur. Et cum *Accurſio hic* 2
Bald. idem eſſe dicit, ſi qvis à Magiſtratu per inju-
riam detentus fuerit, ſcilicet dum extra fines offi-
cii id fecit, qvia hactenus pro privato eſt.

ad L. Sed & ſi qvis. 4.

SUMMARIA.

An fidejuſſores liberentur à pœna pro reo ſiſtendo
promiſſa, ſi ob crimen cautionem præcedens
capitalis pœna reo fuerit inflicta? n. 1. & 3.
Qvid ſi poſt factam promiſſionem criminis reus
fiat? 2.
Cur in contractibus renunciatio generalis caſuum
fortuitorum proſit, non verò in præſenti ma-
teria? 4. & 5.
An fidejuſſoribus detur exceptio doli contra caventem
ſuæ cauſa? 6.
An fidejuſſor teneatur ad qvantitatem promiſſam, li-
cet minoris interſit actoris? 7.

Capitalis pœna (id eſt ſupplicium ultimum vel 1
Exilium) inflicta ob crimen præcedens pro-
miſſionem de judicio ſiſti, præſtat excuſationem
fidejuſſoribus & exulantis defenſori. Qvia con-
demnatus ſiſti non poteſt. Si reus poſt factam 2
promiſſionem, & fidejuſſionem præſtitam, crimi-
nis reus fiat, id eſt, crimen poſteà commiſerit, &
ob id conveniatur criminaliter, ſeu capitaliter;
hoc non præſtat excuſationem juſtam fidejuſſori-
bus, qvo minus ad pœnam non præſentati debi-
toris teneantur, qvia poſteà delinqvendo debitor
ſeipſum in eam impoſſibilitatem conjecit, neq;
impoſſibile eſt, ut dum in reatu eſt, præſentetur
alibi ſub cuſtodia. Aliud, ſi ob delictum promis- 3
ſionem præcedens detineater. *L. 2. §. fin. ff. de cu-*
ſtod. reorum. Sed cur damnatô ad pœnam ca-
pitalem reo, excuſantur fidejuſſores? R. qvia jam
impoſſibile eſt, præſentare, qvia judex ſine mora
ſententiam exeqvetur. *Hondedeus vol. 1. conſ. 111. n.*
57. Ubi idem eſſe dicit, ſi ſaltem ſit confeſſus
crimen capitale, qvia iſti impendet damnatio &
executio. *Hondedeus d. conſ. 111. n. 58. conf. Euge-*
nius conſ. 68. n. 41. & ſeqq. In *§. 2.* habetur aliud 4
impedimentum excuſans à pœna, ſcilicet funus
domeſticum & in *§. 3.* captivitas apud hoſtes, qvæ
ſunt plana. Ex *§. 4.* autem notetur, qvod re-
nunciatio generalis caſuum fortuitorum hic non
proſit ſed aliud in contractibus. *L. 6. C. de pign. Alt.*
Don. lib. 16. c. 3. Cur aliud in prætoriis ſtipulati-
onibus, qvàm in contractibus? R. *Bal. hic.* qvia
ſtipulationes prætorias benignius interpretamur

ex

ex mente prætoris, cum in conventionalibus ſerventur partium conventa. *L. in conventionalibus. 52. de V. O.* Atqve ea etiam reſponſio eſt *Pinelli ad L. 2. C. de reſc. vend. p. 1. c. 3. n. 27. & Card. Mantica de tac. & amb. convent. l. 1. 6. tit. 18. n. 3. & Joh. Guttierez. de juram. confirm. l. 1. c. 24. n. 2. & 3.* Et ſic regula illa Notariorum, qvod renunciatio generalis non ſufficiat, niſi ſpecialis præceſſerit, ex *hoc §.* non probatur, ut *Groenwegen* ad hunc textum, licet eam regulam etiam JCti proponant. *Vid. Dn. Matth. Cuno de pactis c. 24. n. 86. Maſcardus concl. 1271. n. 2. & ibi allegati.*
5 Eaqve regula habet ſuam rationem, nam nimis
captioſa foret generalis renunciatio, qvia qvis
in genere omni exceptioni renunciat, cum eve-
nire poſſint exceptiones, de qvibus nunqvam
cogitatum fuit. *Petrus Peckius ad c. 54 de R. J.*
6 *lib. 6. r. 4.* Non debui cavere ex aliqva cau-
ſa, præſtiti tamen ſatisdationem, an datur exce-
ptio doli, qvod ſine cauſa caverim? Diſtingvi-
tur, an ex errore facti caverim, an ex conven-
tione ſpontanea, ut illô caſu mihi detur exceptio
doli, non hoc, *§. ult. h. l.* ratio *in l. cujus per errorem. de R. J. Vid. Gedd. de ſtipulat. c. 3. n. 71.*
7 Et ſi fidejuſſor pro te judicio ſiſtendo in certam
qvantitatem ſe obligaverit, eam qvantitatem debet actori ſolvere, licet alias minoris interſit, modo non ex errore in plus ſe obligavit, *d. §. ult.*

ad L. 5.

SUMMARIA.

CAſus Legis proponitur. n. 1.

An poſſim agere ad pœnam contra alterum correum, ſi ab uno ſummam conſecutus ſim? 2.

Qvi rem ipſam habet, non poteſt ad pœnam deſerti vadimonii agere. 3.

Si pater pro filio vel contra promiſerit pœnam, niſi ſliterit, an uno convento alter liberetur? 4.

1 DUo erant creditores correi ſtipulandi, uni ca-
vi ſub pœna de judiciô ſiſti, alter me impedi-
it, an prior ad pœnam me convenire poteſt, &
an mihi prodeſt exceptio doli? Diſtingvitur, an
ſocii ſint, an non. Illo caſu obſtabit exceptio do-
li, qvia ex dolo ſocii alter compendium facere
non debet, & ſocietas non debet eſſe medium
improbi qvæſtus; Poſteriori caſu, non debet
mihi dari exceptio, ſed contra alterum mihi da-
2 tur regreſſus. Sed pone, duos eſſe correos de-
bendi, unus cavit mihi de judicio ſiſti, alter non:
deſeruit prior vadimonium, ego autem ab alte-
ro ſummam debitam conſeqvor, an datur mihi
actio ad pœnam ex ſtipulatu contra primum?
Negatur, qvia nihil mea intereſt, qvi rem ha-
3 beo. *V. Cujac. t. 1. p. 1553. & ſ.* Collige, non
poſſe ad pœnam deſerti Vadimonii agere, qvi
rem ipſam habet, acceptatio rei inferr remiſſio-
nem pœnæ, v. gr. *Leg. ſi qvis in tantam. 7. C. unde Vi. hic & L. pen. de Lege Commiſ. Menoch. remed. 9. rec. poſſ. n. 150. & ſeqq. conſ. Ronchegallus ad l. 9. ff. de duobus rei. in §. Sed ſi qvis. n. 29.* Et
4 qvia pater & filius qvaſi correi ſunt *l. 44. ff. de
pecul.* (licet non propriè ſint) ideò ſi pater pro filio
vel filius pro parre promiſerit pœnam, niſi judicio
ſliterit, uno convento alter liberatur.

ad L. Si is qvi. 6.

SUMMARIA.

SI ſiſtendus Reipubl. cauſa abſit, an hoc nomine fidejuſſori competat Exceptio? n. 1.

Fidejuſſor non tenetur, ubi reo liberum eſt ſe non ſiſtere. 2.

FIdejuſſor pro me ſpopondit; Sed ſiſtere me non 1
poſſum, qvia Reipublicæ cauſa abſum, qværi-
tur, an hæc Exceptio fidejuſſori competat? Reſp.
qvidni? nam aliàs fidejuſſor contra me regreſſum
haberet, & mihi excuſatio iſta non prodeſſet. Et 2
notetur ex hac regula, fidejuſſorem non teneri,
ubi reo liberum eſt ſe non ſiſtere.

ad L. Si qvis ſervum. 7.

SUMMARIUM.

FIdejubens pro ſervo in judicio ſiſtendo, an & qvas habeat exceptiones?

QVi fidejuſſit pro ſervo in judicio ſiſtendo, habet easdem exceptiones, qvas haberet, ſi pro libero fidejuſſiſſet, præterqvam qvod ſervus Reip. cauſa abeſſe non poſſit, ſed infirmitate, tempeſtate &c. ita impediri poteſt, ut libera perſona.

ad L. Etſi poſt tres. 8.

SUMMARIA.

QVando in ſtipulationibus judicialibus admittatur purgatio moræ? n. 1.

Stipulatio prætoria laxior eſt, qvã conventionalis. 2.

Qvis horis matutinis vocatus à meridie comparet, non eſt contumax. 3.

IN ſtipulationibus Judicialibus admittitur pur- 1
gatio moræ, niſi actoris jus factum deterius, aut
dilatio de momento in momentum currat. *Gæd.
ad L. 12. §. 1. ff. d. V. S. n. 12.* Collige, ſtipulatio- 2
nem prætoriam laxiorem eſſe, qvàm conventio-
nalem: nam in hac ſi dies & pœna additur, non
ſolet purgatio moræ admitti, *L. 12. C. de contr. ſtipul.* Secus tamen eſt in ſtipulatione prætoria, ſi modo actoris jus non ſit deterius, nam & tertio die agere poteſt, &c. *Ant. Fab. L. 6. conject. c. 7. Donell. ad L. 91. §. fin. ff. de V. O.* & *hos citans Schulz. de obl. c. 6. n. 10. in fin. Jac. de Nigris in rep. L. Inſulam. 51. ff. de V. S. n. 124. & n. 158. Joh. Hannib. ad d. L. n. 54. & 68.*
Non verò ipſo jure purgatur mora, ſed per exce-
ptionem. *Jac. de Nigris d. L. n. 52. & 89.* Ex hac 3
lege probatur, eum, qvi horis matutinis vocatus à meridie compareat, non eſſe contumacem. *Arum. L. 1. dec. 11. Carpz. dec. 43.*

ad L. Si Servus. 9.

SUMMARIA.

SErvus in civilibus non poteſt ſatisdationem præſtare de ſe ſiſtendo, benè tamen in criminalibus. n. 1.

Qvare fidejuſſor de pluribus ſervis ſiſtendis ſub pœna permittens, unum ſiſtendo, liberetur pro parte à pœna. 2.

1 SErvus non habet perſonam ſtandi in judicio,
ideoqve non poteſt ſatisdationem præſtare de
ſe ſiſtendo. Ergo ſi præſtiterit ſatisdationem,
ea eſt nulla, & fidejuſſor non obligatur. Nam prin-
cipali exiſtente nullo, etiam acceſſorium nullum
eſt. Sed qvid ſi criminaliter conveniatur ſervus?
Putarim, non tantum ab alio defendi poſſe, ſed &
ipſum ſervum de ſiſtendo ſatisdationem præſtare
2 poſſe. Si qvis autem fidejuſſerit vel promiſerit
de pluribus ſervis ſiſtendis, & unum ſtiterit, hic
qvidem mero jure tenetur ad pœnam conventam
in ſolidum, ſed poteſt pœnam dividere, & præſta-
re partem pœnæ, reſpectu illius, qvi non fuit præ-
ſentatus. Qvæ ſit ejus rei cauſa, dubitatur. *Bart. & D. l. omm.* dicunt eſſe eam, qvod hic verſemur
in prætoriis ſtipulationibus, ubi prætor multa de-
cernit ex æqvitate, & ita non repugnat *l. ſi is qvi ducenta. 13. §. cum ita. de Reb. dubiis. Alciatus in repet. l. 4. §. Cato. n. 165. de Verb. obl.* qvamvis in ſeqq.
alias rationes recenſeat. *Crotus in rep. d. §. n. 99. & in ſecunda repetit. n. 53. Car. Ruinus in rep. d. §. n. 72.*

ad L. Si cum Judicio. 10.

SUMMARIA.

AN ſi principale debitum ſit nullum, ſine effectu habeatur ſatisdatio de ſiſtendo? n. 1.

An promiſſor, cujus dolo ſiſtendus periit ante diem, qvo ſiſtere debuit, teneatur? 2.

Stipulatio adjecta actioni, ſeqvitur naturam ejus. n. 3.

Fidejuſſor in actione injuriarum, reo mortuô, non tenetur. 4.

An idem in cæteris delictis? 5.

Qvomodo actio injuriarum dicatur per litem conteſtatam fieri perpetua? 6.

1 UBi principale debitum nullum eſt, vel reus
notoriè præſcriptionem pro ſe habet, ſine ef-
fectu eſt ſatisdatio vel promiſſio de ſiſtendo, ſi ſci-
licet de hoc conſtet. Sed ſi id dubium ſit, omni-
no tenetur fidejuſſor ſiſtere reum, ut de veritate
2 conſtare poſſit, *in princ. hujus legis.* Sed in *§. 1.*
dubitatur, ſi homo ſiſtendus, v. g. Servus, dolo
promiſſoris perierit, omninó qvidem tenetur, ſed
qværitur, an expectandus dies qvo ſiſti debuit?
Videtur qvod non, qvia ante diem iſtum certum
eſt, ſiſti eum non poſſe ut mortuum, & qvia dolo
promiſſoris periit, jam tum tenetur pro eo pro-
miſſor: Sed reſpondetur, expectandum eſſe illum
diem, qvia ex obligatione in diem ante diem agi
3 non poteſt. *In §. 2.* hoc traditur, ſtipulatio acti-
oni accedens ſeqvitur ejus naturam, & eam, ſi per-
4 ſonalis ſit, non facit tranſire ad heredem. Nam
ſicut injuriarum actio mortuo reô non datur con-
tra hæredem, ita nec fidejuſſor tenetur; Idem, ſi
reus delicti privati fuerit mortuus ante litem con-
teſtatam; & id multo magis in publicis. *Fern. Vaſq. p. 1. illuſtr. c. 95. n. 25. Farin. q. 10. n. 36.* addi-
tur tamen hic limitatio, niſi ſteterit per delin-
qventem, qvo minus lis conteſtaretur, tunc enim
lis habenda eſt pro conteſtata. *Bald. hic n. 4. Alex. n. 4. Farin. d. q. 10. n. 51. Timq. de Retr. Lignag. §. 15. gl. 2. n. 5. & 6. & qvos refert Berlich. p. 2. dec. 192. n. 7. & d. 209. ubi de foro Saxonico.* Nam licet in
foro Saxonico contumacia damno litis puniatur,
non tamen ſublatus eſt alius effectus; nam ſtatu-
tum Saxonicum venit hac in parte ad ampliandum
Jus Civile, & augendam pœnam. *Berlich. d. dec. 209. conf. idem Berlich. p. 5. concl. 70. n. 5. & ſ.* Col- 6
ligitur etiam ex hoc §. Injuriarum actionem per
litem conteſtatam continuari, & fieri perpetuam.
Clarus §. injuria. num. 59. Sed hoc ratione trans-
miſſionis in hæredem intelligendum, nam ſola ci-
tatione interrumpitur præſcriptio. *vid. Carpz. p. 4. conſt. 46. d. 6.* qvid in oblato principi libello, *vid. Dn. Mev. p. 5. d. 370.*

ad L. Si qvis qvendam. 11.

SUMMARIA.

FIdejuſſor in eadem cauſa qvando ſtitiſſe dicatur? num. 1.

An teneatur ad intereſſe, ſi non ſteterit in eodem ſtatu ratione facultatum? 2.

QVi promiſit, ſe hominem ſive liberum ſive 1
ſervum ſiſturum, is debet in eadem cauſa
iſtum ſiſtere, id eſt, in eo ſtatu, ut perſecutio acto-
ri non reddatur deterior. Sed qvid ſi difficilior 2
reddatur perſecutio. v. g. ſiſtendus interim plus
æris alieni contraxit, vel amiſit pecunias, vel da-
mnum paſſus ex incendio, qværitur, an ideò fide-
juſſor teneatur ad intereſſe, qvod non ſtiterit in
eadem cauſa? Videtur qvod ſic, qvia perſecutio
deterior videtur. Sed negatur, qvia debet ho-
mo ſiſti in eodem ſtatu, in eadem qvalitate ratio-
ne fori, non ratione facultatum, nam forum mu-
tatur plerumqve dolosè ad eludendam jurisdictio-
nem ordinariam. Sed facultates facilè amitti
poſſunt citra dolum, imò etiam citra culpam, &
nimis rigorosè ageretur cum fidejuſſoribus de ju-
dicio ſiſti promittentibus, ſi propter qvamvis
mutationem circa fortunas temporales contin-
gentem ad intereſſe tenerentur.

ad L. Qvi autem. 12.

SUMMARIA.

NOvo privilegio munitus non ſiſtitur in eadem cauſa. n. 1.

Princeps poteſt pendentes cauſas avocare. 2.

Qvando actoris debeat intereſſe, ut ex ſatisdatione agat? 3.

Annon interdum fidejuſſor condemnetur, ad qvod Principalis non tenetur? 4.

QVi novo privilegio munitus ſiſtitur, non po- 1
teſt dici, qvod in eodem ſtatu vel cauſa ſi-
ſtatur. Sed dices, non poſſe privilegium objici,
poſtqvam qvis eſt præventus & jam conventus.
Sed poteſt Princeps novum privilegium alicui 2
concedere, eum ab ordinaria jurisdictione libe-
rare, imò pendentes etiam cauſas avocare. *Hill. in Don.*

Don.l.17.c.18.lit.D. conſ. not. ad l. judicium ſolvitur.
3 *58. de judic.* Ut actor autem ex ſatisdatione agere poſſit ad intereſſe, ſufficit ab initio ut interfuerit, licet poſteà deſinat; qvomodo hoc fieri poſſit, explicat Gloſſa v. g. pro injuriante ſpopondiſti, ille poſt moram poſt diem moritur, jam meâ non intereſt amplius, cum contra mortuum actione injuriarum experiri non poſſim, ſed antea intererat, habui jus qvæſitum, ſcilicet actionem injuriarum
4 contra vivum injuriantem. Illud hic collige, fidejuſſorem, qvi de reconventione & expenſis ſpopondit, omninò ad damna & expenſas teneri, licet ad id, in qvod forte condemnandus eſſet actor, ut interdum fit, non teneatur, & ſic intelligendum puto *Carpz. in proc. tit. 9. art. 5. n. 9.* & hoc tractatum in Facultate, *die 2. Jan. anno 1668. conſ. Carpz. d. l. n. 3.*

ad L. Qvoties. 13.

SUMMARIUM.

C*Ur fruſtra qvis promittat, ſe ſervum ſtiturum in judicio civili?*

SErvus non poteſt in judicio ſubſiſtere, & non habet perſonam ſtandi in judicio. Ideoq; fruſtra qvis promittit, ſe velle eum ſiſtere in judicio civili. Fruſtra ipſe ſervus alium promitteret ſe ſtiturum. Igitur hæc lex ad criminale judicium contra ſervum inſtituendum non pertinet.

ad L. Si Procurator. 14.

SUMMARIA.

S*I promittens ſe reum ſtiturum, id non præſtiterit, ad qvid teneatur? n. 1.*

Promiſſio de judicio ſiſtendo procuratori actoris, non ipſi principali facta an ſit valida? 2.

1 QVi de me judicio ſiſtendo promiſit, ſi id non præſtitit, tenetur ad pœnam conventam, ſed ſi de pœna nihil ſit conventum, tunc tenetur ad
2 id, qvanti intereſt Actoris Sed pone, non ipſum principalem, ſed procuratorem ejus ſtipulari à te, qvod me velis in judicio ſiſtere, & nihil conventum eſt de pœna, an hæc ſtipulatio & promiſſio tua ſit valida? Videtur qvod non, qvia procurator non potuit intereſſe ſuum allegare, ergo fruſtranea videtur hæc cautio. Sed affirmatur, qvia intereſſe Domini ſeu principalis hic conſiderandum eſt, cum ex prætoriis ſtipulationibus domino ipſi actio dari ſoleat: qvam deciſionem multo fortius locum habere dicit JCtus, ſi non ſimpliciter ſtipulatus ſit procurator, ſed qvanti ea res erit, ſcilicet qvæ in judicium deducitur, qvæ eſt Domini, non procuratoris.

ad L. ult.

SUMMARIA.

A*N tutor pœnam, nomine pupilli promiſſam, mortuo eo, præſtare teneatur? n. 1.*

An ſalarium adhuc debeatur, qvod promiſſum eſt medico pro valetudine mea curanda, eo mortuo? 2.

TUtor nomine pupilli conventus præſtitit cauti nem de judicio ſiſti, ſed non venit; ergo 1
commiſſa eſt ſtipulatio: ſed pone, pupillum interim adoleviſſe, vel deceſſiſſe, vel beneficio prætoris ſe abſtinuiſſe ab ea hæreditate, ex qva actio nata erat, poteſtne tutor compelli ad pœnam ſolvendam? Neg. qvia finita eſt cauſa ſtipulationis. Qvod probatur exinde, qvia licet condemnatus eſſet tutor, circa pupillum autem aliqva ex prædictis mutationibus contingat, non datur actio judicati contra tutorem. Nam primo caſu in pupillum, ſecundo caſu in hæredem pupilli, tertio in nullum dabitur. *Vid. Cujac. t. 4. p. mihi 15.* Collige, nihil intereſſe, utrum ſtipulatio ſit interpoſita ſine cauſa ab initio, an poſtea finiatur cauſa. *Cardin. Mantica de tac. & amb. conventionibus lib.*
14. tit. 12. n. 12. ubi id exemplis declarat; ſi qvid 2
annuum JCto, ut meam cauſam ageret; vel Medico, ut mihi medicamentum præſcriberet, promiſerim ſtipulanti, hæc promiſſio mortuis illis finitur, cum cauſa finiatur. Collige tutorem & curatorem nomine officii, & non ſuo, ſe obligaſſe in dubio præſumi. *Berlich. p. 1. dec. 15. n. 4. & n. fin. Menoch. l. 3. præſumt. 49. n. 5.*

TITULUS XII.
De Feriis, Dilationibus & Diverſis
Temporibus.

Ad Rubric.

SUMMARIA.

F*Eriæ à contumacia excuſant. n. 1.*

An tempora feriarum in terminum dilationis computanda? 2.

1 FEriæ & Dilationes non comparentem excuſant, de qvo *vid. not. in Comment. Cod. h. t. lib. 5. t. 11. Tholoſ. lib. 2. c. 16. & lib. 48. c. 8. Scacc. lib. 2. de Jud. c. 3. Umm. ad Proceſſ. diſp. 7.* De eo
2 verò qværitur, an tempora feriarum in terminum dilationis computanda? Diſtingvi ſolet, an majorem partem dilationis abſorbeant feriæ, an non. Illo caſu excipiendæ, per allegata *Hill. l. 24. c. 6. lit. F.* hoc caſu non, *ob L. 3. C. de Dilat.* qvamvis Judex melius exprimat in citatione verba, (excluſis vel incluſis feriis) qvod ſi non factum, id arbitrio judicis committendum. *Dn. Mev. p. 3. dec. 276.*

ad L. 1. & L. 6.

SUMMARIA.

T*Empore meſſis aut vindemiæ nemo compellendus in jus venire? n. 1.*

An hoc privilegium temporis etiam non occupatis circa rem ruſticam competat? 2.
Qvi occupatus eſt circa rem ruſticam, non poteſt citari. 3.
Multa prohibentur fieri, qva facta firmitatem habent. 4.
An ſententia tempore feriarum lata ſit ipſo jure nulla? 5. & 6.
An bene fiat, qvod diebus dominicis palæſtrica exerceatur? 7.
Qvænam cauſæ diebus feriatis expediri poſſint. 8.
Cauſæ piæ qvænam ſint? 9.
Etiam cauſa alimentorum celeritatem reqvirit. 10.
An in conſcientia excuſetur, qvi tales actus die dominico tractat? 11.

1 TEmpore meſſis aut vindemiæ nemo compellendus in jus venire. Et qvia *in hac lege prima princ.* expreſſe ſit mentio occupatorum circa rem ruſticam: Hanc tamen potius eſſe cauſam impul-
2 ſivam, qvàm finalem reſpondent multi. Atq; adeo hoc privilegium temporis communiter omnibus tribuit *Carpz. p. 1. C. 3. d. 22. Bach. hic.* ſed qvæ ſit mea ſententia, dixi *ad proceſſum civilem c. 6. n. 23.*
3 Sed occupatus circa rem ruſticam citandus qvidem eo tempore non eſt, ſed ſi ſponte venerit, tenet judicium; unde probant, citationem ratione formæ invalidam convalidari per comparitionem citati, & tunc compelli poſſe ad reſpondendum. *Gail. Lib. 1. obſ. 58. n. 1. & ſ. Mynſ. cent. 2. obſ.*
4 *18. & cent. 3. obſ. 90. Hill. in Don. Lib. 23. c. 2. lit. B.* Colligunt etiam, multa prohiberi, qvæ tamen facta firmitatem habent. *L. 1. §. biduum. ff. qvando ap-*
5 *pell. c. 16. X. de regularibus.* Qvod verò *Grænwegen ad h. §.* tradit, ſententiam tempore feriarum contra abſentem latam ſine appellatione non reſcindi, id moribus noſtris adverſatur: nam remedium nullitatis eſt à remedio appellationis diſtinctum. qvod etiam nuperus Receſſus Imperii confirmat. Ideoqve verum manet, ſententiam contra non conſentientem in feriis meſſium
6 latam eſſe nullam. Sed & qvæ in feriis ſacris lata eſt, ipſo jure nulla eſt, ſive conſenſerit reus, ſive non. *L. fin. C. h. t. & L. 6. ff. h. t.* ratio eſt, qvia his feriis ſacris renunciare non licet, Qvamvis autem conſvetudinem contrariam alleget *Grænwegen ad L. ult. C. h. t.* ea tamen potius corruptela eſt; qvalis etiam eſt, cum nonnulli judices in pagis, diebus Dominicis, ſolent
7 judicium conſtituere. Corruptela etiam eſt, Diebus Dominicis poſt publicum cultum concedere exercitia palæſtricæ artis, aut comœdias; cum ſanctificatio Sabbathi non conſiſtat tantum in paucarum horarum ſpatio, nec ad cultum publicum ſit reſtringenda, ſed integra dies ſacra eſſe debeat; ut hinc miratus ſæpe fuerim *Dn. Carpz. p. m. in Jurisprud. Eccl. Lib. 2. def. 252.*
8 contrarium ſtatuiſſe. Qvæ cauſæ ſunt publicæ, vel piæ, vel celeritatem reqvirunt, etiam diebus feriatis expediri poſſunt, *§. 2. h. l.* exempla in *h. t. & L. 2. & L. 9.* Ad cauſas publicas pertinent fiſcales & piſtoriæ, per *L. 4. C. h. t. Hill. in Don. Lib. 4. c. 7. Lit. d.* Sed hoc de feriis meſſium rectè intelligit juxta textum, *Farinac. p. 1. fragm. Lit. F. n. 202.* Sed id etiam ad cauſas directò publicas reſtringit *Buſius ad L. 1. n. 13.* & ita cauſam dotis excludit.
Cauſæ piæ intelliguntur, qvæ directò tales ſunt, 9
ut cauſæ matrimoniales, ſpirituales, alimentorum, perſonarum miſerabilium. *Buſ. d. L.* qvò referri poteſt peregrinus iter faciens, per tradita
Stracch. de Mercat. p. 2. n. 38. Celeritatem reqvi- 10
runt cauſæ alimentorum, item captura debitoris de fuga ſuſpecti. *Petr. Peckius de jure ſiſtendi c. 10. n. 1. Chriſtin. vol. 2. dec. 158. n. 8.* vel ubi actio peritura tempore, vel morte, vel abſentia, ubi tamen ad litis conteſtationem tantum devenitur, per *h. L. 1. §. fin.* qvò referri poſſunt cauſæ nonnullæ in *L. 3.* enumeratæ. Hos caſus omnes ad duos generales revocavit *Scaccia.* ſc. neceſſitatis & pietatis. *Vid. Hill. in Don. d. L. 24. c. 7. lit. Z. & ſeqq.* & de actibus voluntariæ jurisdictionis non eſt dubium, per *L.*
7. C. h. t. & transactione, *L. fin. C. eodem.* Sed an in 11
foro conſcientiæ qvis excuſetur, alia qvæſtio eſt. Nam & labores ruſtici die Dominica admittuntur, per *L. 2. C. h. t.* & tamen id in forô conſcientiæ vix admittendum videtur *Ameſio de caſibus conſcient. L. 4. c. 33. Q. 9. Zeppero de LL. Moſaicis L. 4. c. 9.* quos laudat *Grænwegen ad L. 2. ipſi tertiam.* Sed pleriq; admittunt operas in meſſe, in caſu neceſſitatis. *Conf. Gail. Lib. 1. obſ. 58. n. 13. Scaccia de jud. Lib. 2. c. 5. n. 35. Tiraq. in tr. de privileg. piarum cauſ. priv. 156.* Qvod & Theologi admittunt.

ad L. Eadem oratione. 2.

SUMMARIUM.

QVænam in feriis meſſium & vindemiæ expediri poſſint?

REcenſentur hic qvædam, qvæ etiam in feriis meſſium expediri poſſunt. Nam ad meſſium & vindemiarum ferias totum hunc locum pertinere rectè hic probat *Bach.* ab exemplo miſſionis in poſſeſſionem qvæ requirit decretum, quod pro tribunali oportet interponi. Sunt autem varia, qvæ hic recenſentur, ut qvod tutores ac curatores dari poſſint, ut officii admoneantur ceſſantes, i. e tutores, nam ita legendum & comma poſt vocem *ceſſantes* collocandum, rectè hic *Ant. Faber. & Bach.* annotavit, item qvando tutores excuſare ſe volunt à tutela, & qvando alimenta conſtituuntur, ſi ætas probanda, cujus ratio obſcurior, niſi dicamus ætatem plerumqve probari extra ſolennem judicii figuram, cum & parentes admittantur. Item qvando mulier gravida ob uterum, qvem gerit, in poſſeſſionem mittenda eſt, item ſi qvis rei ſervandæ cauſa in bonorum poſſeſſionem ſe mitti petat, qvod hæres ſæpè maturationem reqvirat, vel ſi Legatarii aut fideicommiſſarii petant immiſſionem, ſi non caveatur, vel ſi ob ruinoſas ædes cautio de damno infecto non præſtitur & immiſſio petenda.

Vol

Vel ſi Teſtamenti exhibitio petatur. Idem ſi jacenti hæreditati, dum ſperatur hæres, datur curator. Idem de alendis liberis, parentibus ac patronis; ſed hoc ad alimenta, de qvibus ſupra, potuit referri. Idem qvando hæres ſuſpectam hæreditatem tenetur fideicommiſſario reſtituere, ſi atrox injuria illata, qvam mox vindicari Reip. intereſt, & demum qvando ſervus per fideicommiſſum ſibi relictam libertatem vindicat. Hæc inqvam & ſimilia in feriis meſſium & vindemiæ expediri poſſunt.

ad L. Solet. 3.

SUMMARIUM.

REcenſentur adhuc alia meſſis & vindemiarum tempore expedire licita.

HIc recenſentur & alia negotia, qvæ meſſis & vindemiarum tempore expediri poſſunt, & primò qvidem, qvæ morte rei finiuntur, ut furti actio, & Legis Aqviliæ & injuriarum atrocium. Sed cur atrocium tantùm meminit? *Bach. hic* putat de realibus injuriis, qvæ ex L. Cornelia vindicantur, & qvæ anno non finiuntur hic agi, nam licet actio de his injuriis non anno expiret, morte tamen injuriantis expirat. Qvamvis putem, atrociores injurias eò citius vindicandas, ne partes ad arma veniant. Secundò huc pertinent, qvæ tempore finiuntur, v. g. anno, ſi qvis ex incendio, ruina, naufragio, rate, nave expugnata aliqvid rapuiſſe dicatur. Nam hæc actio eſt prætoria, & ex delicto, & ſic annalis. Huc omnis actio pertinet tempore brevi moritura, ut actio redhibitoria, item injuriarum etiam de levioribus injuriis. Et in his actionibus, in qvibus metus eſt, ne mors hominis aut actionis tempus actionem extingvat, ita tempore meſſis procedendum; ut tantum fiat litis conteſtatio, qvæ actionem reddit perpetuam, qvamvis judicium liberale favore libertatis juxta *Bach. hic.* tempore feriato tractetur & finiatur, nam cauſa libertatis qvaſi pro pia habetur. Qvod in §. 2. de nundinis habetur, paulò obſcurius eſt. Fortè intelligi poteſt de iis juxta *Bachovium*, qvi frumenta à ruſticis emunt, ut poſtea in nundinis ſoli vendant monopolium exercentes. Cæterum qvæ tempore feriato liceat agere in judicio, de eo pluribus *Camillus Borellus tomo 2. deciſ. tit. 38. Chriſtin. vol. 2. dec. 158. & alii.*

ad L. Præſides. 4.

SUMMARIUM.

AN Magiſtratus poſſit initium feriarum ruſticarum determinare?

LIcet Præſides aliiqve Magiſtratus nec ferias ſolennes, nec repentinas indicere poſſint. *L. a nullo. C. h. t.* poſſunt tamen feriarum ruſticarum initium determinare. *Pacius cent. 2. Enant. qu. 81.* nam ob diverſam aëris temperiem in omnibus provinciis nihil certi ſtatui potuit. *Buſius hic n. 2.* & ob copiam frugum longius aut brevius tempus eſt ſtatuendum meſſi vel vindemiæ *Bach. hic.*

ad L. Pridie. 5.

SUMMARIA.

COnſulatus & Prætura munere apud Romanos defuncti pridiano die jus non dicebant. n. 1.

An ſtudioſi ſub finem officii Rectoratus tutò delinqvere valeant? 2.

CAlendis Januariis apud Romanos conſulatus 1
& prætura conferebantur, ideoq; qvi prius iſto munere defuncti erant, pridianum diem qvaſi feriatum habebant & ſui copiam non faciebant. Et ſic qvaſi juſticium fuit. Qvo abuti ſolent ho- 2
mines malè feriati, qvi ſub finem officii Rectoratus ſpe impunitatis ſæpius delinqvere ſolent. Sperant enim, antiqvum Rectorem non vindicare poſſe ob temporis brevitatem, novum nolle, cum ſub illius regimine peccatum non ſit.

ad L. Si feriatis. 6.

SUMMARIA.

SEntentia tempore meſſis invito reo lata eſt ipſo jure nulla. n. 1.

Parte utraq; volente etiam in feriis, modò non in honorem DEI ſint conſtituta, ſententia ferri poteſt. 2.

SI invito reo ſententia tempore feriato, utpote 1
meſſis vel vindemiæ feratur, ea ipſo jure nulla eſt, ut adeo non morer opinionem *Ant. Fab. qui lib. 3. Cod. tit. 11. def. 1.* ubi appellationem reqvirit. Nam hic disertè negatur judicatum, & judicati executio inhibetur. Sed hæc intelligenda ſunt ex 2
hac *lege 6.* niſi voluntas partium accedat. Nam parte utraq; volente etiam in feriis cauſa cognoſci & ſententia ferri poteſt, qvod de feriis in utilitatem hominum conſtitutis, ſcilicet meſſium & vindemiæ, intelligendum eſt, nam iis, qvi in honorem DEI conſtitutæ ſunt, renunciari non poſſe manifeſtum eſt.

ad L. Oratione. 7.

SUMMARIA.

IN pecuniariis una tantùm, in criminalibus duæ actori, reo tres, dilationes dantur. n. 1.

Qvid moribus noſtris? 2.

Hodiè tres dantur probatoriæ dilationes. 3. 4. & 10.

An Tertia dilatio concedenda, ſi pars facto adverſarii in ſecunda impediatur? 7.

An opus ſit reſtitutione in integrum, ſi impoſſibile fuerit in termino comparere? 8.

Si per judicem ſtet, qvo minus fiat, qvod in prima vel ſecunda inſtantia fieri debuit, an labantur fatalia? 9.

Item ſi per judicem ſtet, qvò minus detur prorogatio petita, an dilatio habenda pro conceſſa? 10.

Tertia dilatio qvomodo ex Rec. Imp. concedatur? 11.

In

1 IN pecuniariis cauſis plus ſemel dilatio non dan-
da, ideoque omnis dilatio eſt peremtoria. *Dn.
Mev. p. 1. dec. 134. n. 8. & p. 5. dec. 237. n. 2.* in cri-
minalibus Actori duæ, reo tres dilationes dandæ.
L. fin. h. t. niſi inopinatum quid emergat *L. 7. h. t.*
2 *Pacius d. cent. 1. q. 83.* Sed hodiè apud nos rece-
ptæ prorogationes dilationum, & valdè ampliata
eſt materia dilationum, quam reſtringere lex vult.
L. 2. C. de temp. appell. Data autem videtur non
tantum, quando per decretum conceſſa eſt, ſed et-
iam, cum petita & non denegata eſt dilatio *Dn.
Mev. p. 5. dec. 162.* & dari poteſt ex officio, ne pro-
batio pereat, & ſi æquitas ſuadeat. *Dn. Mev. p. 5.*
3 *dec. 232.* Sed dilationes probatoriæ ter tantum
hodiè dantur. Prima non difficulter, quæ ſolet
in ipſa commiſſione examinis peti decerniq́;. *Ru-
land. de Commiſſ. L. 2. c. 8. n. 1.* quæ interdum da-
tur, ut ſit unica pro omni, ob juſtam cauſam *Ru-
land. d. l. & Blubm de Proc. Cam. tit. 73. n. 76.* Se-
4 cunda dilatio probatoria datur cum cauſæ cogni-
tione. *Rec. Noviſſ. §. 50.* an ſcilicet petens ſecun-
dam, debitam diligentiam adhibuerit, & utrum
5 impedimenta ſint legitima, cum hac tamen diſtin-
ctione, ut ſi terminus primus nondum præterla-
pſus, etiam dilatio danda ſine probatione impe-
dimenti; ſin præterlapſo primo termino, diligen-
tia probanda & impedimentum, & hoc quidem
juramento probare ſufficit. *Blubm. d. l. §. 81. & ſ.*
6 Quod ſi tamen nulla diligentia in prima dilatione
adhibita, Secunda quidem dari, ſed procurator
mulctari ſolet, per ea, quæ tradit *Blubm d. l. n. 63.*
7 Et quando in ſecunda dilatione facto Adverſatii
impeditur altera pars, non eſt concedenda tertia
dilatio, nec opus eſt juramento, quia conſtat de
impedimento, & ſic dilatio ſecunda potius proro-
ganda, donec adverſa pars impedire deſinat pro-
bationem. *Mev. p. 5. dec. 196.* & *dec. 201.* ubi agit de
impedimento notorio. Superfluum igitur erit
juramentum. In ſpecie verò juramentum non
requiritur, ſi pars, in cujus favorem hæc conſtitu-
ta, id non petierit, vel expreſsè remiſerit. *Dn. Mev.*
8 *d. 202.* Nec opus eſt reſtitutione in integrum,
quando impoſſibile fuit, intra terminum compare-
re, aut probare. Sed quaſi nondum eſſet lapſus
terminus, poteſt prorogatio peti. *Dn. Mev. p. 5.*
9 *dec. 311.* Et cum per judicem ſtat, quo minus id
fiat, quod in prima vel ſecunda inſtantia fieri de-
buit, etſi proteſtatio non ſit facta, non labuntur
tamen fatalia, aut certè datur reſtitutio, per *l. ſed
& ſi. 26. §. 4. ff. Ex quibus cauſis majores. Gail. l. 1.*
10 *obſ. 91. n. 10. Dn. Mev. p. 5. dec. 314.* Et ſi pars pro-
rogationem petat & per judicem ſtet, quo minus
detur, dilatio habenda pro conceſſa, & intra ter-
minum petitum res peragenda *Dn. Mev. p. 6. dec.*
11 *213.* Tertia verò dilatio, quæ hodiè per *Receſſum
Nov.* in locum quartæ ſurrogata *in §. 50.* debet
dari cum certa ſolennitate, ita ut petens juret in
perſona, vel ex ſpeciali mandato, ſi non in man-
dato ad cauſam hoc datum, quod non malitioſè
hanc dilationem poſtulet. *N. 90. c. 4. l. pen. X. de
Teſtibus Ord. Cam. p. 3. tit. 16. Dn. Mev. p. 5. dec. 140.*
Hæc tertia dilatio poſtea poteſt prorogari. *d. Rec.
§. 50.* Interdum tamen Judex ex officio non peti-
tam dilationem dare poteſt. *Dn. Mev. p. 2. dec. 369.*
Inferunt ex l. 7. licet defunctus ultimam dilatio-
nem habuerit, hæredi tamen adhuc novam dila-
tionem eſſe dandam. *Myns. c. 1. obſ. 73. Gail. l. 1. obſ.
91. n. 17.*

ad L. More Romano. 8.

DIes civilis, non naturalis à media nocte inci-
pit. *Vid. Gedd. ad l. 2. § 1. n. 7. ff. de V. S. Ti-
raq. de retract. conſang. §. 1. gloſſ. 11. n. 2. ſeq. Cujac. l.
15. obſ. 52. & quos citat Hill. ad Donell. l. 24. c. 6. in fine.*

ad L. Divus Trajanus pen.

SUMMARIA.

*MIlitares cognitiones etiam in feriis ſc. humanis
tractari poſſunt. n. 1.*

*In feriis divinis an & quando negotia expedire li-
ceat? 2.*

*An exercitium militum in armis die Domin. proban-
dum? 3.*

MIlitares cognitiones etiam in feriis tractari 1
poſſunt, nam plerumq́; hæ cauſæ feſtinatio-
nem requirunt, & ne nimis diu captivi in cuſtodiis
detineantur. Sed hæc, quæ de feriis antea dicta
ſunt, quod nonnulla in iis licita, ea de feriis hu-
manis intelligenda. Nam quod ad ferias Divi- 2
nas attinet, nihil in iis tractandum, niſi in mora
ſit periculum. Nec probo morem quorundam 3
tribunorum, qui diebus Dominicis milites in ar-
mis exercent.

ad L. fin.

SUMMARIA.

*QUot dilationes in Camera dentur in cauſis cri
minalibus? n. 1.*

*Moribus noſtris, malè omnino in civilibus cauſis in-
numerabiles, at in crim. vix una datur dilatio. 2.*

IN civilibus non niſi una dilatio utriq́; datur Sed 1
in Criminalibus tres accuſato, accuſatori duæ
dantur. Sed in Camera Spirenſi, in quibus caſibus
ſuper criminalibus cognoſcit, non obſervatur hoc
diſcrimen. *Gail. de P. P. lib. 1. c. 9. n. 7.* Sed nec in aliis
judiciis id obſervari, conqueruntur Dd. relati ab
Hill lib. 24. c. 6. lit. C. & D. Et hodie inquiſitis vix 2
una, in civilibus innumerabiles dilationes dantur
ſæpiſſimè. Ita leges eluduntur. Nam ſolet hæc
prima quæſtio eſſe, an reus ſit torquendus, ſed an
ipſi defenſio ſit permittenda, inuſitata moribus
noſtris quæſtio eſt. Solemus tamen in Facultate
noſtra, decernere dilationem aliquam, an poſ-
ſint elicere indicia, ne tortura executioni trada-
tur. Sicut & illa regula, quam ex hoc textu pro-
bant, ſcilicet omnem dilationem eſſe peremto-
riam. *Gail. Lib. 1. obſ. 91. num. 2. Scaccia de
judic.*

Judic. Lib. 2. c. 3. num. 21. Paradoxorum hoc hodiè practicis videri, dicit ex aliis *Hill. d. L.* In Camera Electorali Brand. Neomarchica, qui prorogationem termini non petiit, præterlapſa dilatione, non quidem amittit receſſum illum, ſed mulctam ſolvere tenetur.

TITULUS XIII.

De

Edendo.

Ad Rubric.

SUMMARIUM.

Qvid ſit edere actionem?

EDere actionem, i. e. nomen actionis communicare tenebatur actor reo ad deliberandum; hinc de editione inſtrumentorum, libellorum, & rationum hîc agi ſolet, de qua *Mindan. de proceſſ. lib. 2. c. 47. & ſeq. Tholoſ. Lib. 48. c. 5. Don. & ibi Hill. Lib. 23. c. 3. Treutl. diſp. 3. th. 3.*

Ad L. 1.

SUMMARIA.

ACtor cur prius edere teneatur actionem reo? n. 1.
Editio actionis vel inſtrumenti qvomodo fieri ſoleat? 2.
Cur actor hodie genus actionis non teneatur nominare? 3.
Quare inſtrumenta ſine die & conſule ſint edenda? 4.
Cur non eodem modo rationes & acta judicialia? 5. & 7.
Qvid hodiè obſervetur? 8. ſeq.
Si Tertius intereſſe ſuum docet, acta etiam ſunt edenda ipſi. 10.
An actor teneatur exhibere inſtrumenta ad fundandam exceptionem reo? 11.
An reus ad fundandam replicationem actori? 12.
Senſus §. ult. hujus legis. 13.
Si actor nolit edere inſtrumenta, reus ab inſtantia abſolvitur. 14.

1 QVicunqve agere vult in judicio, debet prius
edere actionem reo ob duplicem cauſam:
prior utilitatem rei, altera ipſius actoris intereſſe
reſpicit. Scilicet ut 1. reus ſcire poſſit, an cedere de-
beat, an verò contendere, ſecundò ut reus para-
tus venire in judicium poſſit, nec opus habeat
petere ſpatium ad deliberandum. *l. 1. pr. h. t.*
qvid autem Edere ſit, explicatur *in §. 1.* qui per
2 ſe planus. Nam Editio actionis vel inſtrumen-
ti fieri ſolet, 1. ut facultas detur reo eiqve Advo-
cato, ut deſcribat, vel 2. poteſt in calamum di-
3 ctari, vel 3. deſcripta copia tradi. In ſpecie ve-
rò actio movenda poterat Romæ in Albo de-
monſtrari, qvod noſtris moribus non convenit,
îmo nec nominare tenetur actor apud nos actio-
nis genus, ne ſuper genere actionis partes diſpu-
4 tent. *In §. 2.* dicitur, inſtrumenta ſine die &
Conſule eſſe edenda, ne qvid in fraudem prolato
die fiat, i. e. ne qvis cognitô die aliud Teſta-
mentum falſum conficiat, qvaſi hoc prius eſſet.
Cujac. l. 3. obſ. 7. Bruſius hic. Sed excipiuntur ab 5
hâc regulâ in hoc §. rationes, quia de harum in-
tegritate ſine diei additione conſtare non poteſt.
Hill. in Donell. l. 23. c. 6. & ſtipulationes *§. 4. h. l.*
Eadem ratio apocharum & actorum judicialium.
Weſenb. in ff. ad h. t. n. 13. Acta enim judicia-
lia cum deſignatione, quid hôc vel illô die a-
ctum ſit, edi jubentur à judice ſuperiori avocan-
te cauſam, aut appellationem recipiente; ubi
ſæpè querela partis de actis non completis, quod
non quidem præſumendum eſt, ſed probatio
defectus injungenda defectum allegant, & man-
datum poſteà decernitur de actis ſupplendis. *Dn.
Mev. p. 5. dec. 135.* Quod ſi acta perierint planè,
vel de integro agendum, vel Acta ſupplenda ex
manualibus. *Berlich. p. 2. dec. 293.* Deinde de- 6
claratur hic ſuperior regula, quod non de die ſo-
lutionis, ſed de die dati & confecti inſtrumenti in-
telligenda. Item communia, & magis propria
inſtrumenta integra ſunt edenda. *Buſ. hic n. 7.* De- 7
mum notandum, quando editio inſtrumenti pe-
titur ad probationem examinandam, vel facien-
dam, omninò integrum inſtrumentum edendum
eſſe. *Ant. Fab. in Cod. ſuo h. t. def. 2.* Item ſi ad inſtru-
mentum falſi arguendum. *per l. 13. C. de contrah. ſti-
pul. Mynſ. ad c. 1. de probat. n. 38. Hill. d. c. 6. lit. M.*
Sed hodie regulam illam non ſervari, teſtatur *Bu- 8
ſius & Grænwegen.* Et ſanè ex inſtrumento, niſi di-
em ſciat reus, perfectè ſe informare non poteſt, &
nunquam obſervavi in Actis, editionem fieri ſine
die. Ergò hic §. meritò inter antiquatos referri
poteſt. *In §. 3.* dicitur, actorem non teneri ad in- 9
ſtrumenta edenda, quibus uſurus non eſt, ſed
contrarium colligitur ex *L. 5. C. h. t.* Sed intelli-
gendus §. 3. de eâ editione, quæ fuit ante litem
conteſtatam, ad deliberandum; *L. 5.* verò de edi-
tione, quæ fit ad fundandam exceptionem. *Min-
dan. lib. 2. c. 48. n. 8.* & *Hillig. in Don. lib. 23. c. 6. lit. E.
Bach. in Treutl. vol. 2. diſp. 5. th. 4. lit. A. Berlich. p. 1.
concl. 45 n. 15. & ſ.* Ita ut, licet Actor mercator non
in libro ſuo mercatorio ſe fundet, ſed in chirogra-
pho, reus tamen editionem libri jure petere poſ-
ſit, ut judicatum refert *Ant. Faber. in Cod. tit. de
Edendo. def. 16. Hill. in Donell. l. 23. c. 6. lit. E.* & in
Facultate deciſum memini. Actor etiam acta, 10
quæ inter eundem & tertiam perſonam geſta,
edere tenetur, modo intereſſe petens doceat. *Dn.
Mev. p. 5. dec. 304.* Sic ſi ſolvi quaſi ex mandatô
tuô Titio, tu verò mandatum negas, poſſum pe-
tere, ut mediante juramentô exhibeas omnes li-

teras

teras, quæ à Titio hac de re ſunt emiſſæ, ut ex iis
11 veritas inveſtigetur *Dn. Mev. p. 5. dec. 362.* Quanvis autem actor ad fundandam exceptionem rei teneatur edere documenta. *l. 5. C. h. t.* id tamen limitat *Natta conſ. 8. n. 4. & 5.* in iis exceptionibus, quæ intentionis actoris æquitatem non perimunt, v. g. tu es excommunicatus, tu non potes eſſe Pro-
12 curator, &c. An autem ad fundandam replicationem edere inſtrumenta teneatur reus Actori, quæritur, & communiter id Doctores affirmant. Nam quando reus quid allegat, in quo ſuam exceptionem fundat, eò ipſo videtur eſſe actor. *L. in Except. 19. ff. de probat.* & actor replicaturus loco rei eſt. *L. 2. §. 1. ff. de Except.* Imò Judicis arbitrio relictum eſt, quotiescunque veritas, niſi ex inſtrumentis, erui non poteſt, ut exigat etiam à reo documenti alicujus editionem. *Ruland. de Commiſſ. p. 2. lib. 5. c. 19. n. 15. Mindanus de Mand. lib. 2. cap. 48. n. 4. & hos laudans Dn. Mevium p. 2. dec. 27. & p. 3. dec. 337.* ubi refert, reo appellato injunctam eſſe non editionem parti faciendam, ſed exhibitionem in judicio ad informationem Judicis. Privilegium etiam ſi aliquis alleget, editio reo etiam injungenda, ut deciſum, teſte *Dn. Mevio p. 3. dec. 408.* Sed negantes videantur apud *Hill. l. 23. c. 7. lit. L. Bach. ad Weſ. n. 12. in fin. Grevèn. exercit. 2.*
13 *th. 3.* Sed quid eſt, quod Ruſticitati, ætati & ſexui aliquid condonandum dicitur *in §. ult.* Nam nullibi habetur pœna actoris, qui noluit edere actionem. *Zaſius* de abroganda fide inſtrumento. *Bachov. hic* de mulcta ei, qui reum non facta èditione
14 in jus ire coëgit, irroganda intelligit. Fortè etiam Judex reum ab inſtantia abſolvit, cum ei actor non vult edere actionem vel documenta.

ad L. Si legatum. 2.

SUMMARIUM.

AN hæres conventus ob legatum, rectè petat editionem teſtamenti à legatario?

SI legatarius petat legatum & Hæres conventus neget legatum, & petat editionem Teſtamenti a Legatario, ut hic fundamentum ſuæ intentionis probet, quæritur an rectè? quia non Legatarius ſed Hæres copiam Teſtamenti habere ſolet. Ideoque Actor dicere poteſt, habes intus, quód petis.

ad L. Senatus. 3.

SUMMARIA.

AN, & in quibus cauſis fiſcus à reo petere poſſit inſtrumenta? n. 1.

Hoc privilegium fiſci extenditur ad alias cauſas, 2. 3. & 4.

An Judex de ſyndicatu conventus edere acta teneatur? 5.

1 REgula eſt, quod áctor à reo inſtrumenta edi petere non poſſit, quæ regula hic habet in fiſco exceptionem. Fiſcus agens civiliter poteſt urgere reum, ut edat omnia inſtrumenta, quæ ad rem præſentem faciunt, quod eſt ſpeciale in fiſco, in cauſa pecuniariâ. *Peregrin. de jure fiſci Lib. 7. c. 3. n. 11. Gail. Lib. 1. obſ. 106. n. 11. Pacius cent. 1. qu. 56.* aliud in cauſa capitali. *L. 2. §. 7. de Jure fiſci. Donell. & Donell. & Hill. d. lib. 23. c. 7. lit. E. Cavall. q. 827. Berlich. p. 1. dec. 56. n. 10. Vid. notata ad d. l.
2. §. 7. Sed notandum, hoc privilegium ſolere 2
extendi ad cauſas Eccleſiæ aliasque pias, matrimonii, dotis, alimentorum, libertatis, miſerabilium perſonarum. *Menoch. l. 2. A. Q. caſ. 499. n. 46. & ſeqq. Dn. Mev. p. 5. dec. 318. Buſius hic. & quos citat Hill. d. lit. E.* Nam privilegia fiſci ad Eccleſiam accommodari ſolent à Doctoribus, per tradita ad *L. 6. & l. 28. infra de jure fiſci, ubi citavi Everhardum, Tiraq. & Dn. Manzium.* Et præter hos *Menochius conſ. 39. n. 4.* tradit, Eccleſiam & fiſcum à pari procedere, ubi allegat *c. 1. de Reſtit.* Et Eccleſiæ jura ſunt paria Reip. juribus. *Menoch.
conſ. 1280. n. 11.* Et hoc jure Canon. extenſum ad 3
fœnerationem, qui ob uſurariam pravitatem conventus tenetur edere ſuos libros. *Clementina 1.
§. Cæterum. de Uſuris.* Et ad omnes, qui fraudes 4
in ſuis contractibus committere ſunt ſoliti, ut publicani, caupones, ſtabularii, cum *Felino. Gail. lib. 1. obſ. 106. n. 13. Buſius ad h. l. n. 5. & 6. Hill. ad Don. l. 23. c. 7. lit. H.* Alias ſuperioris regulæ exceptiones vide in *Mindano l. 2. de Mandat. c. 4. Ruland.
de Commiſſ. p. 2. l. 5. c. 14.* Judicem, ſi de Syndi- 5
catu conveniatur, non teneri edere acta, ſuſtinet *Berlich. p. 1. dec. 54.* quod limitandum putarem, niſi indicia adſint malè adminiſtratæ juſtitiæ.

ad L. Prætor ait. 4.

SUMMARIA.

ARgentarii quibus rationes edere teneantur & quare? n. 1.

Quæ de Argentariis olim, hodie de Notariis publicis intelliguntur. 2.

Quando Notarius juberi poſſit inſtrumentum exhibere. 3.

Ad rationes reddendas obligatus an etiam ad edendum manuale &c. Tage-Buch *teneatur? 4.*

Num pater pro filiofamil. argentario obligetur & quando? 5.

Quando Dominus ſervi argentariam exercentis, amiſſionem inſtrumenti probare debeat. 6.

Adminiſtrator aliquis documenta alió transferens an ſuis ſumtibus in loco adminiſtrationis ea edere cogatur? 7.

Quid ſi alibi conveniatur, quàm in loco adminiſtrationis? 8.

ARgentarii iis, cum quibus illis negoti- 1
um fuit, rationes edere tenentur cum die & Conſule, cum ſint ſingulorum rationes. per
l. 4. pr. & §. 4. Quæ de Argentariis hic & *in* 2
L. 6. & 10. dicuntur (de quorum officio agunt citati ab *Hillig. d. l. 23. cap. 7. lit. G.* parum hodiè utilia ſunt, cum deſierit eorum offi-

ſicium, ſed ea ad Notarios publicos & Secreta-
os, nec non Archivarios accommodant *Mynſ.*
c. 1. X. de prob. n. 15. & *qvos citat Hill. d. c. 7. lit.*
. Buſius ac Grænwegen ad h. l. 4. & Notariorum
eredes, Archivariorum autem ſucceſſores ad
em tenentur. *Buſius & Grænwegen d. l.* etiamſi
ficium depoſuerint. *h. l. 4. §. 4.* modo id inſtru-
entum de mandato petentis editionem antea
ctum, & de eorum re propria *h. l. 4. §. 1. & l. 6.*
. h. t. Menoch. lib. 2. A. Q. caſ. 499. n. 15. & qvos
legat. Hill d. l. Sed qvorum rogatu non eſt
onfectum inſtrumentum, illis Notarius non e-
t, *per allegata Gail. lib. 1. obſ. 106. n. 6.* niſi judi-
s etiam interſit, v. gr. Si agatur de attentatis,
n ante notitiam appellationis, an poſt, facta ſint,
m tunc ob intereſſe fiſci Judex inſtrumentum,
l unius tantum inſtantiam confectum, exhiberi
ebebit *Dn. Mev. p. 3. dec. 356.* Unde decidi poteſt
æſtio, an qvi ad rationes reddendas obligatur,
iam ad edendum manuale Tagebuch/ qvod ſua
anu ſcripſit, teneatur. Et diſtingvendū eſt, utrum
erit miniſter Domini, an verò non, & ſui cauſa
anuale ſcripſerit, ut ſi qvis jure retentionis in
ndo ſit. Ille tenetur ad edendum manuale,
ia qvod qvis meo nomine ſcripſit, meum in-
rumentum eſſe videtur, ſed hic non. *Dn. Mev.*
. 6. dec. 188. Sed qvid ſi filiusfamilias argentarii
unus exerceat, ſed non rectè ſcripſerit ac edi-
erit rationes, an pater tenetur? Affirmatur id
ac duplici conditione (1.) ſi pater ſcivit. (2.) Si
lius qvæſtum referat ad patrem, alias non. *Ex*
. nota deciſionem, ſi ſervus ſciente Domino ar-
entariam exercet, Dominum debere probare
miſſionem inſtrumenti, qvia præſumitur ad eum
erveniſſe, ſed ſi ignaro eo exercuit ſervus, Do-
ini ſacramento creditur. Cur ita? qvia priori
aſu conſtat, vel certo præſumitur, rem ad Domi-
um perveniſſe, ſed poſtea non. Ideoq; Theori-
ci colligunt: in hærede Tutoris præſumi, qvod
d eum inventarium & reliqva pervenerint, ergo
eredum juramento non credi, qva de re poſt
lios *Menoch. conſ. 354. n. 16.* Ex *§. 5.* notetur, ſi
qvis alicubi argentariam exercuerit, vel tutelam
dminiſtraverit, & aliò documenta tranſtulerit,
uis ſumtibus teneri edere eum documenta, ubi
xercuit vel adminiſtravit. Sed ſi alibi conve-
iatur, qvam loco adminiſtrationis, ſumtibus pe-
entis editionem faciendam; & petens deſcripto
ebet eſſe contentus, nec tranſlationem origina-
is urgere poteſt. Et de ultimo pluribus *Dn. Me-*
. in p. 6. dec. 211. & Bach. hic.

ad L. Spatiumqve. 5.

Dictum eſt in *lege præced.* ſi editio rationum alibi petatur, qvam ubi adminiſtrata eſt Argentaria, qvod edenda ſint deſcripta ſumtibus petentis, & hic dicitur, qvod dandum ſit ſpatium temporis, intra qvod rationes deſcribi poſſunt, qvod per ſe planum.

ad L. 6.

SUMMARIA.

Ubi argentarius rationes ſuas in villam vel horreum civitati, in qva argentaria exercita, vicinum tranſlatas edere debeat? n. 1.

Ex unius hominis fide ſuppletur, qvod fidei alterius deeſt. 2.

Unus teſtis notatus, & teſtis unus ſpectatæ fidei, faciunt plenam probationem. 3.

An juramentum calumniæ præſtari debeat ab eo, qvi petit, ſibi edi rationes? 4.

Qvando mediante juramento editio injungenda? 5.

Libri Mercatorum ad faciendam ſemiplenam probationem debent continere utramq; paginam. 6.

Contra recuſantem edere agitur ad intereſſe. 7.

Dies & conſul in principio Inſtrumenti expreſſi, habentur pro repetitis in ſeqventibus. 8.

Qvomodo fieri poſſit editio rationum vel documentorum? 9.

An & Argentario edendæ rationes? 10.

An amiſſio rationum edendarum juramento probari poſſit? 11.

Qvid ſi judex injunxerit probationem, an ſufficiat juramentum? 12.

Dictum in *l. 4.* ſi Argentarius rationes ſuas in 1
alium locum tranſtulerit extra locum, ubi Argentariam exercuit, qvod tunc ſuis ſumtibus debeat edere in loco, ubi exercuit. Sed pone, Argentarium rationes ſuas non in aliam civitatem, minus in aliam provinciam, ſed tantum in villam vel horreum civitati, in qva argentaria exercita fuit, vicinum tranſtuliſſe. Hæc translatio videtur extra culpam eſſe, & procul dubio habere rationes ſoliti fuere Argentarii in villis & prædiolis ſuis ſuburbanis. Si plures ſint hæredes, à qvi- 2
bus editio poſtulatur; & ille, qvi vult ac poteſt edere, vilioris ſit conditionis, poteſt peti, ut cæteri etiam ſubſcribant editioni: unde ſolet probari, fidem atqve integritatem unius hominis tanti æſtimari, ut ex ea ſuppleatur, qvod deeſt alterius fidei atq; integritati, & ideò hunc textum intimis omnium præcordiis imprimendum eſſe monet *Tiraq. de pœnis temperandis, cauſa 51. n. 119. ubi plures allegat Carpzovius part. 1. c. 16. def. 54. n. 8.* Si 3
ergo unus teſtis ſit notatus ſaltem infamia facti, habeat verò conteſtem ſpectatæ & notatæ fidei, facient ambo plenam probationem, qvaſi integerrima alterius fides defectum ſuppleat. *Tiraq. d. l. num. 121. Farin. de Teſtibus qvæſt. 52. n. 328.*

Qvando qvis petit, ſibi edi rationes, prius juramentum calumniæ præſtare debet, *§. 2. h. l.* ne fortè rationes petat, qvæ ad ſe non pertinent,

vel ut vexet Argentarium, vel forte an ſibi rationibus ſit contradicturus. Nam qvæ non invenit hodiè hominum aſtutia? Sed hoc *Carpz. p. 1. conſt. 17. def. 29.* non freqventari, cum *Weſenbecio & Rauchbaro* ſtatuit. Sed ubi jus commune viget, ut apud nos, jusjurandum de calumnia exigi poterit, niſi antea jam præſtitum, aut ejus intereſſe verum ac liqvidum ſit, aut liqvidum red-
5 di poſſit. Sed nec editio injungenda, ut edat mediante juramento, niſi fides ejus, cui injungitur, ſuſpecta, qvamvis ita poſſit injungi, ut edat, prout juramento, ſi opus foret, id adſeverare poſſit, ſe bona fide edidiſſe, *Dn. Mevius p. 6. dec. 212.* Argentarius autem non omnia, qvæ ſcripſit, edere tenetur, ſed librum tantum rationum & qvidem perfectum continentem accepta & data non-ſoluta tantùm, imo etiam conſtituta, qvæ maximè ad officium Argentariorum pertinebant.
6 *§. b. l.* Unde notandum, etiam libros Mercatorum ſi ſemiplene debeant probare; debere continere utramqve paginam, id eſt accepta & expenſa. *Carpz. p. 1. Jurispr. fin. c. 17. d. 35. n. 7.*
7 Contra eum, qvi recuſat edere, datur actio ad intereſſe *§. 4.* intereſt autem mea, ſive ipſe mandaverim conſignari, ſive, procurator meus mandaverit, ſive ego petam editionem ſive procurator meus *§. 5. b. l.*

8 Expreſſio diei & Conſulis initio facta in ſeqventibus videtur repetita *§. 6. b. l.* Nam hic in Titii rationibus qvod expreſſum, videtur etiam in meis rationibus repetitum. Singularis hic §. qvem extendunt Dd. ad Codices, in qvibus plura teſtamenta ſcripta ſunt, & in primo dicatur, teſtes fuiſſe rogatos, qvod idem in ſeqventibus videatur repetitum. *Dd. refert. Card. Mantica lib. 2. de Conject. ult. vol. lib. 2. tit. 11. n. 17.* à qvibus tamen recedit *n. ſeq.* Mihi videtur hic de correſpectivis rationibus ſermo eſſe, & ſic ſi Teſtamentum eſſet reciprocum, & in primo fiat mentio de rogatu teſtium, tunc hoc in ſecun-
9 do repetitum videri. In *§. 7.* explicatur modus, qvomodo fieri poſſit editio rationum (imo etiam aliorum documentorum, qvamvis hic de Argentarii rationibus in ſpecie ſermo ſit) ſcilicet qvod dictari poſſint rationes in calamum, vel deſcriptæ poſſint tradi, vel ipſe liber rationum
10 proferri poſſit. Sed an Argentario edendæ rationes? Reſp. regulariter non, nam ipſius officium eſt rationes conficere, ideoqve ab aliis eas petere non poteſt; Sed causa cognita jubetur etiam Argentario fieri Editio *§. 8. & 9. b. l.* Nam Argentario edendæ rationes, ſi ipſe eas caſu aliqvo amiſerit, & ille caſum probaverit. At nonne ſolet juramento amiſſio probari? Reſp. qvando editio jure actionis petitur, *ut hic, & in L. ſi creditor 5. C. de pign. act.* tunc debet caſus vel amiſſio probari, ſed ſi officio judicis petatur, juramentum ſufficiet, niſi aliter Judici viſum fuerit, cujus arbitrio hoc ſubjectum. *Conſ. Carpanus ad ſtatuta Mediol. cap. 81. n. 37. & ſeqq. Maſcardus concl. 850. n. 9. Dn. Mev. p. 2. dec. 283. Berlich. p. 1. dec. 9. conf. Ruland. de Commiß. p. 2. lib. 5. c. 25. n. 24.* modò jurans ſit perſona honeſta, fide digna, & dicat veroſimilia is, qvi amiſſionem allegat, & amiſſio non ſit magni præjudicii. *Gail. lib. obſ. 37. n. 2. & 3. Berlich. d. dec. 9. n. 4. & ſeqq.* Injuncta tamen 12
probatione amiſſionis, non poterit ſe ad juramentum offerre, qvia conditio, ſi probaverit, non adimpletur per probationem præſumtivam, nec per juramentum, ſed opus eſt probatione vera & legitima, ut *Alex. hic qvem ſeqvitur Berous vol. 3. conſ. 19. n. 14.* Sed ſi in probatione ſuccumbat reus, non tamen ſtatim condemnandus, cum tenorem inſtrumentorum aliis modis probare poſſit. *Dn. Mevius p. 2. dec. 284.* Editio autem non niſi ſemel facienda, niſi cauſa adſit repetendæ editionis *§. ult. b. l.*

ad L. Veluti. 7.

SUMMARIA.

AN & qvibus in cauſis repeti poſſit editio? n. 1.
Vox ITERUM qvomodo accipiatur? 2.

Dictum eſt in fine legis præcedentis, non niſi 1
ſemel editionem peti poſſe niſi ex cauſa repetatur editio. Tales cauſæ hic recenſentur, prima eſt, ſi probet, editam antea copiam ſeu exemplum non ſe habere in promtu, ſed alibi. Secunda, ſi non perfectè ſibi editas rationes eſſe probet, & aliqvid deſit. Tertia, ſi probet caſu, non negligentia ſua ſe perdidiſſe deſcriptum exemplum. Et qvando talis cauſa ſubeſt, toties, qvoties ea ſubeſt, editio peti poteſt etiam tertia vice. Unde apparet ſignificatio vocis ITE- 2
RUM, qvod accipiatur pro ſæpius, qvoties opus eſt. Vid. *Dn. Richter. in tractat. de adverbiis in voce ITERUM.*

ad L. Ubi exigitur. 8.

SUMMARIA.

AN juſſus à judice edere rationes, nolit tamen, compelli poſſit mandatis pœnalibus? n. 1.
Lectio mendoſa §. 1. hujus L. corrigitur. 2.

SI qvis à Judice vel Commiſſario jubetur ede- 1
re, & is ex vera contumacia ac dolo ac culpa lata (nam culpa levis hic excluditur) nolit edere, tunc mandata pœnalia decernuntur, ut tradit *Rulandus p. 2. lib. 5. cap. 26. n. 3. de Commiſſariis*, cum editio fiat ex diſpoſitione legis, con-

cur-

currente judicis præcepto pœnali. *Purpuratus conſ. 266. n. 2. & ſeqq.* Sed excuſat à pœna ætas gravior, ruſticitas, ſexus, ut ex hac lege colligit *Rulandus d. l. n. 7.* Tenetur ultra pœnam inflictam à judice, etiam parti ad intereſſe, per ea, qvæ refert *Rulandus d. l. n. 4.* & qvidem qvod tum interfuit, non qvod magis vel minus poſtea
2 interfuit. *h. l. §. 1.* Cujus lectio mendoſa, nam ita habent vetuſtiſſima Exemplaria. *Locum hac actio habebit neq; AD argumentum &c.* ut notat *Bachov. ad l. 6. §. 4. h. t.* qvomodo autem intereſſe deſinere poſſit ſupra eſt explicatum.

ad L. Qvædam ſunt Perſonæ. 9.

SUMMARIA.

QVibus actionibus editio poſtulari poſſit, & qvomodo per ordinarias? n. 1.
Qvomodo ex edicto Prætoris? 2.
An & argentarii hæres teneatur edere rationes? 3.
Item an ejus ſucceſſor ſingularis? 4.
Legatarius ad id, qvod ſine damno ſuo præſtare valet, in ſubſidium compelli poteſt. 5.
An Mercatoribus credatur in iis, qvæ ad mercaturam pertinent? 6.
Qvænam reqvirantur ut mercatoribus, qvoad ipſorum libros, credatur? 7.
Qvid ſi mercator ſcripſerit ſe ad mandatum alterius dediſſe? 8.
Qvibus perſonis edi debeant rationes? 9.

1 EDitio poſtulatur (1.) per actionem ordinariam, qvando ex natura contractus aliqvis tenetur ad conficiendas & edendas rationes, tunc enim non ex hoc Edicto, ſed ordinaria actione agitur. *Purpuratus in rep. l. 1. C. de Edendo. n. 53. & ſeq. vol. 7. rep. jur.* ut, à Procuratore per actionem mandati; à ſocio actione pro ſocio; Tutore, actione tutelæ. Vel (2.) ex Edicto, & qvidem
2 dupliciter (1.) incidenter, ex officio judicis nobili, aut imploratione officii judicis, de qvo in hoc titulo principaliter agitur. Vel (2.) agitur contra recuſantem, qvanti intereſt aut interfuit, documentum edi. *L. 6. §. 4. l. 8. §. 1. & l. fin. ff. h. t.* Et ſic agitur contra Notarium, olim verò Argentarium. *Vid. Mindanus d. l. 2. c. 47. n. 12. Weſenb. ad h. t. n. 11. Zaſ. ad h. t. n. 17. Dn. Struv. exerc.*
3 *5. th. fin. Hill. d. c. 7. lit. I.* Argentarius non tantum ſed & hæres ejus tenetur edere rationes, licet ejusdem profeſſionis non ſit. Sic ſi filius aut ſervus argentariam exercuit, pater aut dominus
4 tenetur, de qvo ſupra. Sed ſucceſſor ſingularis non tenetur directò, pone Argentarium ſuas rationes mihi donaſſe inter vivos, vel mihi legaſſe, non teneor ad edendum. Sed qvid remedii? Reſp. poſſe eum, cujus intereſt, rationes edi, denunciare hæredi, ne mihi rationes exhibeat, qvod ſi ſpreta denunciatione faciat, tenebitur hæres, ſed ſi ſine dolo tradidit, in ſubſidium cauſa cognita contra me tanqvam ſucceſſorem ſingularem datur actio. Hæc *in §. 1.* ex qvo notandum, 5
licet actio ex contractu non detur contra ſucceſſorem ſingularem, ſi tamen qvid petiero, qvod Legatarius ſine damno ſuo præſtare poteſt, omnino in ſubſidium compelli poſſe ad id præſtandum, nam ipſi non nocet, alteri prodeſt, ad qvod præſtandum omnino compelli poſſunt homines, per *l. 38. in fine. ff. de Evict.* Qvia in codicibus 6
Nummulariorum & data & accepta continentur, utiqve ad eorum ſc. codicum fidem recurritur. Per §. 2. ex hujus §. argt fortè practica emerſit, qvod mercatoribus credatur in iis, qvæ ad mercaturam pertinent, qvod Dd. ubiqve atteſtantur. *Carpz. p. 1. c. 17. def. 35. & ſeq.* & multi alii. Qvæ res hodiè in abuſum trahi videtur. Qva- 7
tuor autem hujus reqviſita refert *Finckelth. obſ. 79. num. 12. & ſeqq.* (1.) ut Mercator ſit homo legalis & probatæ fidei. (2.) ut cauſam obligationis contineat. *L. 25. §. 4. ff. probat.* (3) ut propria manu inſcripſerit. (4.) ut tàm data qvàm accepta, *per hunc §. 2.* adde (5.) ut non confuſè, ſed diſtinctè omnia ſcripta. (6.) ut obligatio mercantiam concernat. *Carpz. p. 1. conſt. 17. d. 37.* Vide *Dn. Mevium p. 1. dec. 241. Carpz. L. 3. Reſp. 58. & L. 6. Reſp. 121. Hering. de fidejuſſ. c. 20. §. 1. n. 71. & qvos refert Finckelth. d. l. n. 17.* Sed de tertio reqviſito non eſt omnium ſententia, nam in foro Sax. non reqviritur propria manus. *Carpz. p. 1. c. 17. d. 35. n. 9.* & alibi etiam *Marqvardus de Jure Mercat. L. 3. cap. 9. n. 29. & ſeq. conf. Dn. Mevius ad Jus Lub. L. 5. tit. 6. art. 4. n. 25.* Sed qvæ- 8
ritur, an ſi in libro mercatoris ſcriptum, ſe ad mandatum alterius ſolviſſe, an huic ſcripturæ credendum? Neg. qvia contractus Mandati ad mercaturam propriè non pertinet. *Mevius p. 5. dec. 18.* His perſonis debent edi rationes; qvales 9
ſunt 1. qvi ipſi contraxerunt (2.) in qvorum poteſtate ſunt, qvi contraxerunt; & 3. qvi contrahentibus ſucceſſerunt. *§. ult. h. l.* ſi modo juramentum calumniæ præſtiterint. *§. pen. h. l. & l. 6. §. 2. h. t.*

ad L. 10.

SUMMARIA.

NUm argentarius contra ſe rationes exhibere teneat? 1.
Cur Prætor edictum fecerit de rationibus ab Argentariis edendis, & non de aliis itidem rationes conficientibus? 2.
An totus codex rationum, an verò tantum pars exhiberi debeat? 3.
An reus condemnatus vel actor ſuccumbens ob rationum defectum, in novo judicio de hoc intereſſe agere valeant? 4.
Poſſe aliqvem ſine injuria judicis & ſine propria culpa ſuccumbere, exemplo declaratur. 5.
Emendatur §. fin. h. L. à Bachovio. 6.

1 IN *principio legis* continetur ampliatio, ſcilicet
qvod Argentarius non tantum teneatur edere,
ſi editio contra tertium petatur, ſed etiam, ſi cum
ipſo Argentario lis ſit. Nam ſi conveniam Ar-
gentarium, is contra ſe rationes exhibere tene-
tur, qvia hæ qvaſi communia inſtrumenta ſunt,
qvæ etiam reus edere tenetur. *l. 7. C. h. t.* In
2 *§. 1.* redditur ratio, cur prætor edictum fecerit,
de rationibus ab Argentariis & ſimilibus v. g.
Nummulariis edendis, & non de aliis abſimili-
bus, qvi etiam rationes conficiunt, ſcil. qvia
officium eorum publicam habet cauſam & offi-
cium eorum eſt rationes diligenter conficere.
Qvæ ratio in hodiernis Notariis locum habet.
3 Non opus autem eſt, ut totus codex edatur, ſed
ſufficit, ſi ea pars edatur, qvæ ad petentem per-
tinet. *§. 2. h. l.* Exinde concluditur, Mercato-
rem agentem ex chirographo, teneri qvidem
exhibere librum rationum, vel mercaturæ, ſed
non totum, ſed illam tantum partem, qvæ ad
reum petentem pertinet, ſicut hanc practicam
commendat *Gailius Lib. 1. obſ. 106. n. 10. Berlich. p. 1. concl. 43. n. 23. Marqvardus de jure Merc. L. 3. cap. 10. n. 36.* Sed rectè monet *Carpz. p. 1. c. 17.
d. 5.* arbitrio judicis committendum eſſe, an to-
4 tum inſtrumentum edendum. In *§. ult.* tracta-
tur qvæſtio; ſi reus fuerit condemnatus, qvi ta-
men, ſi rationes habuiſſet, potuiſſet abſolvi, aut
ſi actor ſuccubuit, qvi tamen obtinere potuiſ-
ſet ſententiam, ſi rationes habuiſſet, vel eæ edi-
tæ fuiſſent, qværitur, inqvam, an in novo judi-
cio de hoc intereſſe cum Argentario agi poſſit?
Videtur qvod non, nam aut injuria judicis con-
demnatus reus vel ſuccubuerit Actor, vel culpa
propria ipſius rei vel Actoris? Si illud, cum judi-
ce aget, ſi hoc, ſibi hoc debet imputare. Et ſi
jam poteſt probari juſtitia cauſæ, cur non idem
fieri potuit in priori judicio. Sed reſp. poſſe
aliqvem jam evidentiora documenta conſeqvi,
qvæ tunc non habuit, ex qvibus poterit probare,
5 ſe victurum fuiſſe, ſi rationes habuiſſet. Ideo-
qve poteſt fieri, ut aliqvis ſine injuria judicis &
ſine propria culpa ſuccumbat, qvod declaratur
exemplo: ago contra te ex documento, ſed hoc
à Titio valde corruptum eſt, ut debitum ex eo
conſeqvi non poſſim. Sed poſtea copiam judi-
cialem ejus documenti conſeqvor, qvæ fortè ex-
tracta eſt, cùm nondum eſſet corruptum. Hic
ego probare poſſum ex nova copia, ſi documen-
tum ab illo non eſſet corruptum, me conſeqvi
6 debitum potuiſſe. *Bach. hic* emendat textum &
pro *(poterit & tunc probare)* legit potuit vel po-
terat & pro *(probabit curabit)* probavit curavit.
Et fateor, concinniorem eſſe hanc lectionem, licet
ſenſus §. ſic aliàs perſpicuus.

ad L. Exempla inſtrumentorum. 11.

SUMMARIA.

AN ſubſcriptio edentis in exemplo documenti neceſſaria ſit? n. 1.

Exemplum totum à Notario deſcriptum an reqvirat ejus ſubſcriptionem? 2.

QVæritur, an Argentarius ſubſcribere ratio- 1
nes editas debeat? Idem de aliis, qvi do-
cumenta edere tenentur, qværi poteſt, an eo-
rum ſubſcriptio in exemplo vel copia neceſſaria
ſit? Qvod negatur, ſi modo conſtet, exemplum
cum originali collatum eſſe, qvid enim ſi ipſe Ar-
gentarius exemplum totum deſcripſerit? Qvid ſi 2
in judicio fuerit deſcriptum? Idem dixerim de
Notario, ſi ille exemplum totum deſcripſerit, non
reqviri ſubſcriptionem. Ideoq; *Menoch. conſ. 996.
n. 11.* dicit, inſtrumentum debere eſſe à Notario
deſcriptum vel ſubſcriptum.

ad L. Fœminæ remotæ. pen.

FOemina non poteſt fungi officio Argentarii, qvia eſt virile officium & pene publicum. *l. 10. §. 1. h. t.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

AN actio, qvæ datur contra recuſantem edere, ſit annalis an verò perpetua? n. 1.

Qvando detur hæredi? 2.

ACtio, qvæ contra recuſantem datur ad inter- 1
eſſe, eſt annua, nec datur contra hæredem,
ſc. ſi defunctus edere recuſavit, nam ſi ipſe hæres
recuſavit edere, ex ſuo facto tenetur. Illud ho-
diè mutatum eſſe, hic dicit *Dn. Grænwegen*, dum
ſe refert ad dicta *ad L. 1. §. ult. ff. de eo, per qvem
factum &c.* ubi dicit, has actiones durare 30. an-
nos. Sed Dd. communiter id de actionibus ci-
vilibus, & prætoriis rei perſecutoriis intelligunt,
non de prætoriis pœnalibus, qvalis hæc *& d. tit.*
Ideoqve videntur hæ actiones adhuc eſſe anna-
les, non perpetuæ. Sed hæredi datur hæc 2
actio, ſi defunctus petiit editionem, & non impe-
travit. Qvia ex parte ejus eſt rei perſecutoria,
& datur ad intereſſe.

TITU-

Titulus XIV.

De Pactis.

Ad Rubric.

IN hoc titulo agitur de pactis, ſive de fundamento contractuum, actionum, & exceptionum, de qva materia prolixè agit *Dn. Matthæus Cuno, olim Ordinarius Facult. Juridicæ in Academia hac. Caccialupus, Borcholt. Tholoſanus L. 21. c. 1. ſeq. Treutl. diſp. 6. aliiq;.*

ad L. Hujus edicti. 1.

SUMMARIA.

PRincipium juris divini & humani eſt, Fidem ſervare. n. 1.
Qvàm raro fides hodienum ſervetur. 2.
An Transactio ſit contractus? 3.
An definitio pacti etiam tacito competat? 4.

1 NIhil tàm congruum fidei humanæ, qvam
ea, qvæ inter eos placuerunt, ſervare.
Hoc principium Juris divini & humani
eſt, à qvo nunqvam deflectendum, niſi
qvatenus jure ab eo recedere permiſſum, vel ne-
ceſſitas aliud ſvadeat, vel tertio æqvitas aliud
ſuggerat. *Dn. Mev. p. 4. dec. 168.* ubi multa de
Æqvilibrio & temperamento obſervando inter
2 creditores & debitores. Sanè hæc lex prima
in praxi jam diu ſepulta. Rari fidem ſervant,
omnia utilitate metiuntur, qvorum Chriſtiano-
rum, utut in cœlum evehantur, ſeqvior qvàm
honeſtorum Judæorum ac Turcarum in die De-
cretorio erit conditio, cujus diei prænuntius et-
iam fœdifragi, Apoſtolica voce, recenſentur. De-
finitur autem Pactum *§. 2.* qvod ſit duorum plu-
riumve in idem placitum conſenſus. Conven-
tionis autem vox generalis eſt ad omnes contra-
3 ctus & transactiones pertinens. Unde, obiter
ut notem, *Loriottus de Transact. axiom. 80.* vult
colligere, transactionem non eſſe contractum,
cum ei contradiſtingvatur. Et licet re contra-
hatur, licet verbis contrahatur, oportet tamen
eſſe conventionem vel conſenſum duorum in
4 unum. Fruſtrà autem diſputant, an definitio
pacti etiam tacito competat? Nam conſenſus eſt
tacitus, vel expreſſus. Fruſtra etiam ex l. defi-
nitionem colligit *Hipp. Riminald. vol. 1. conf. 45.
num. 79.* qvaſi à Principe non poſſit, niſi ex con-
ſenſu Procerum, lex condi, ſiqvidem lex & con-
ventio diverſa ſunt. Ex pacto obligatur prin-
ceps omnium maximè, ſed non à lege. Aliud
eſt, de eſſe loqvi, & aliud de benè eſſe.

ad L. Labeo ait. 2.

SUMMARIA.

QVot modis contractus conſenſualis celebrari poſſit? n. 1.
Pacta tacita qvænam? 2.
Qvale pactum eſt, cum chirographum redditur debitori? 3. & 5.
Remiſſio non inducitur, qvando ob alium finem facta. 4.
Cur, ſi pignus redditur, non tamen ſtatim remiſſio inferatur? 6.
Qvando redditio etiam chirographi non operetur remiſſionem? 7.
An præſumatur remiſſio, ſi debitor habeat inſtrumentum? 8.
An ſi creditor penes ſe habeat nomina mea activa, præſumantur oppignorata, an in ſolutum data? 9.
An ſi creditor uni ex correis debendi inſtrumentum reddat, utrumq; liberaſſe præſumatur? 10.

IN L. 2. agitur de modis, qvibus conſenſus 1
contrahitur, ſc. per Epiſtolam, nuncium vel fa-
ctum. *Don. lib. 7. c. 7.* Item qvod tacitè paci-
ſci poſſimus, nam pacta ſunt vel expreſſa vel ta-
cita. Hæc ex contrahentium præſumto conſen- 2
ſu, aut ex natura actus, aut ex legis diſpoſitione.
Loriottus de Transact. axiom. 146. Illius exem-
plum in *§. 1.* allegatur, ſi ſcilicet Chirographum à
Creditore reddatur debitori. *Mindan. de Mand.
L. 2. c. 20.* Nam per talem redditionem nedum 3
debitor Principalis, ſed etiam correus liberatur
Wammeſ. cent. 4. conſ. 22. n. 7. & ſeq. non ſi à tu-
tore, cujus non eſt donare. *Bart. in L. Labeo.
§. ſed etiam. h. t. & Baldus ibi. Jaſon. Menoch. L. 3.
præſumt. 140. n. 14. Schraderus vol. 2. conſ. 24. n. 16.*
Et ita à Facult. noſtra pronunciatum ſcio, *menſe
Julio anno 1658.* Deinde non inducitur remiſ- 4
ſio, qvando ob alium finem facta. *Menoch. d. l.
n. 19.* Ut ſi hoc actum, ut novum daretur in-
ſtrumentum, veteri tamen jure retento. *Mevius
p. 5. dec. 406.* Sed qvando fidejuſſor actione 5
mandati ſolutâ pecuniâ agit contra principalem,
ſufficit, ſi fidejuſſor chirographum habeat, etſi nec
cancellatum ſit, nec probetur à Creditore red-
ditum. *Ant. Faber L. 8. Cod. tit. 24. def. 21. Dn.
Mev. p. 2. dec. 307.* Sed aliud in pignore, qvod 6
licet redditum debitori, non tamen infert remiſ-
ſionem tacitam debiti. *L. 3. h. t.* Ratio diffe-
rentiæ eſt nota, qvod in cautione omne jus de-

biti conſiſtat, non in pignore; Et qvod reddi-
tionis chirographi nullus alius finis, nulla alia
utilitas eſſe poſſit, qvod ſecus in pignore *Fortun.
Garcia in h. l. 2. §. 1. h. t. num. 2.* Unde ſi reddi-
tio chirographi alium finem habet, non dicitur
remiſſio, v. gr. ſi creditor plura inſtrumenta ha-
7 beat, nam tunc non præſumeretur remiſſio. *Gar-
cias n. 6. Greven Exerc. 3. n. 2. & Buſius hic per l.
fin. ff. de his qvæ in Teſtam. del.* licet *Dn. Wiſſen-
bach. contradicat. ex 9. & 14.* qvid ſi verò habeat
originale Notarius in ſuo Protocollo, deciſio hu-
jus legis locum haberet juxta *Garciam ib. n. 1.*
Nam non præſumitur creditor expeditiorem pro-
bationem reſpuere, ſi non voluiſſet remittere.
An autem ex eo, qvod debitor habeat inſtru-
mentum debiti, præſumitur remiſſio vel ſolutio.
8 Qvod affirmat. donec probetur contrarium. *L.
24. ff. prob. Garcias n. 9. Wiſſenbach. d. diſp. 9. n. 15.*
ſcilicet ſi à creditore traditum probetur, ut vult
Dn. Mev. p. 2. dec. 242. n. 4. Difficilius autem
præſumitur, ſi perſona ſuſpecta aut domeſtica,
qvæ ſubtrahere potuit *Garcias d. l. n. 10. conf. Ne
guzant. de pign. membr. 3. part. 6. n. 19. & ſeq. conf.
Greven. d. Exerc. 3. n. 2.* præcipuè verò *Menoch. l.
3. præſumt. 140. & ſeq.* qvi materiam hanc tractat
enucleatiſſimè. *P. Buſius Borchold. de pact. cap.
2. &c.* Exemplum alicujus caſus ex hac lege
deciſi, de Epiſcopo, qvi ornamenta noluit dedi-
care Eccleſiæ, ſed ea penes fratrem depoſuerat,
9 habet *Schurſius p. 3. conſil. 44. n. 8. & ſeqq.* Sed
qværitur, ſi creditor meus nomen meum habe-
at, qvo alius mihi obſtrictus eſt, an datio in ſolu-
tum præſumatur, an vero oppignoratio? In du-
bio poſterius præſumendum, niſi pro priori ſint
præſumtiones aliæ, v. gr. ſi diu habuit, ſi me diu
non interpellavit, ſi id non reqvirat ſecuritas
10 crediti. *Dn. Mev. p. 1. dec. 160.* ſed qvid ſi cre-
ditor inſtrumentum, qvo ſibi duo obligati ſunt,
uni eorum tradidit, an etiam alteri ſuum vincu-
lum remiſerit, vel an retinuerit, vel id primo,
cui inſtrumentum datum, donatum ſit. *Vid.
Garcias ad hanc l. 2. n. 4.* Ego admitterem ſe-
cundam ſententiam, qvod ei, cui inſtrumentum
tantum redditum, remiſſio ſit facta, non alteri;
niſi hoc expreſſis verbis dicatur, aut ex conje-
cturis appareat, multó minus ceſſionem ac do-
nationem hic admitto, ob jura vulgata.

ad L. Poſtqvam. 3.

SUMMARIA.

*REmiſſio pignoris non infert remiſſionem debiti
num. 1.*
Redditio pignoris an tollat vinculum pignoris? 2.
*Creditor ad concurſum citatus emanens amittit jus
prioritatis, non obligationem perſonæ. 3.*

1 REmiſſio pignoris non infert remiſſionem de-
biti. *Neguzantius de pign. memb. 1. partis
3. num. 15. Salgado in Labyr. cred. p. 1. cap. 29. num.
4. Menoch. l. 3. præſ. 140. num. 24.* Sed annon
vinculum pignoris per redditionem pignoris vi-
detur ſublatum? Sed negatur hoc, cum redden- 2
do pignus, videtur tantum commoditatem pi-
gnoris conceſſiſſe, & non vinculum pignoris diſ-
ſolviſſe, *per l. cum ex cauſa. 9. C. de Remiſſ. pign.
Garcias ad l. Labeo. h. t. n. 3.* Dicerem diſtin-
gvendo, aut poteſt allegari ratio redditi pigno-
ris, v. gr. qvia uſus pignoris vel pignorum ne-
ceſſarius eſt debitori, propter feſtivitatem nupti-
arum, vel ad aliam neceſſariam, aut utilem cau-
ſam, & pignoris vinculum non videtur extin-
ctum; aut nulla apparet alia cauſa, & tunc re-
miſſio pignoris ex hac lege præſumenda. Et ex 3
argument. *h. l.* probat *Salgado in Labyr. lib. 1. c.
8. n. 17.* creditorem ad concurſum citatum ſi ema-
neat, amittere jus prioritatis, non verò obli-
gationem perſonæ, ſi poſtqvam cæteris cre-
ditoribus ſatisfactum, aliqvid ex bonis ſu-
perſit.

ad L. 4.

SUMMARIA.

*EXemplum taciti pacti in inqvilino ſupellectilem
ſuam in domum conductam inferente. n. 1.*
An mutus paciſci poſſit? 2.
An teſtis eſſe, aut fidejubere poſſit. 3. & 4.
Alia Exempla taciti pacti recenſentur. 5.
*Qvando ea, qvæ in præfationibus dicta ſunt, poſtea
repetita cenſeantur? 6.*
*Pactum in mutuo, ut ſors non petatur, qvamdiu
uſuræ ſolvantur, an valeat? 7.*
*Qvid ſi ita conventum, ut non liceat ſolvere ſor-
tem, niſi ad placitum creditoris? 8.*

ALiud exemplum taciti pacti *in principio hujus* 1
legis proponitur, ſcilicet ſi inqvilinus inferat
ſupellectilem ſuam in domum conductam. Nam
invecta & illata in prædium urbanum videntur
pignoris loco obligari locatori, de qvo alibi
actum fuſius. Mutus etiam paciſci poteſt, qvia 2
poteſt conſenſum explicare ad interrogationem
alicujus, nutu vel ſcriptura; Hinc qværitur, an
teſtis eſſe poſſit? Videtur qvod non, ob *c. per.* 3
*ibi: jurantis conſenſus non ſufficit, ſed etiam verba
reqviruntur. X. de jurejur.* ſed affirm. per tradita
Covarr. in c. qvamvis. de pact. lib. 6. num. 5. ubi
dicit, ad juramentum reqviri verba, ſi loqvi poſ-
ſit, non, ſi loqvi non poſſit, ubi refert *Alciatum
lib. 1. parergon. c. 2. Tiraq. de LL. connub. gl. 5. num.
18. Gloſſa in c. teſtes. cap. 3. qv. 9. conf. Farin. qv. 61.
oppoſit. 11. n. 35. & ſeqq.* Hodie etiam mutum fi- 4
dejubere poſſe, tradit *Hering. de fidej. c. 7. n. 149.
& ſeqq.* Sed in eô, qvi naturâ ſimul mutus ac
ſurdus eſt, ſecus. *Maſcard. concl. 1358. n. 34. Farin.
d. qv. 61. oppoſit. 11. & 39.* Sic & in ſtipulatione
dotis

5 dotis tacita ineſt conditio, ſi nuptiæ ſeqvantur,
qvod per ſe planum. *In §. fin.* proponitur ca-
ſus, qvod initio conventum fuerit de ſorte non
ſolvenda, donec uſuræ ſolvantur, licet poſtea de
ſorte reſtituenda purè concepta ſint verba, vi-
6 detur tamen prior conventio repetita. Qvæ
ergo in præfationibus dicuntur, vel de qvibus
in tractatu convenit, licet poſtea pura promiſſio
concepta, repetita tamen hæc conditio videtur.
Vid. Garcias h. ubi n. 3. contra Bart. idem eſſe di-
cit, licet ex intervallo contractus ſit initus; li-
mitat tamen cum *Bartolo*, ſi omiſſum id ſit tale,
qvod reqvirit factum extrinſecum, ut *in l. 3. pr.
de Uſufructu. Vid. Beſoldus conſ. 29. n. 49. Bar-
boſa locupl. l. 14. cap. 58. axiom. 4.* & præfatio actus
declarat mentem & animum paciſcentium. *Me-
noch. conſ. 14. n. 4.* & cauſam finalem conventio-
nis. *Menoch. conſ. 192. num. 3. & conſ. 189. num.*
7 *26.* Ex hoc §. probatur etiam, poſſe conveniri
in mutuo, ut ſors non petatur, qvamdiu uſuræ
ſolvuntur, & ſic qvaſi annuus reditus eſſet, in
quô ſoli debitori vel venditori conceſſa luitio.
8 *Ruin. vol. 2. conſ. 82. n. 8.* Contrarium pactum
eſt, ut non liceat ſolvere ſortem, niſi ad placi-
tum creditoris, qvale pactum admittit in pe-
cunia, non verò in aliis rebus fungibilibus, qva-
rum pretia variant. *Zaſ. in l. qvi Romæ. n. 10.
ff. de Verb. obl.*

ad L. Conventionum, 5.

SUMMARIA.

Pacta ſunt vel privata, vel publica, ſeu ſponſiones. n. 1. & 21.

Qvotupliciter ſponſio accipiatur? 2.

Fœdus & pactio qvomodo differant? 3.

Qvid ſit ſponſio, explicatur. 4.

Si accedit juſſus majeſtatis, non ſponſio, ſed fœdus eſt. 5.

Cum Dux non alienum, ſed ſuum factum promittit, privata fides eſt, non ſponſio. 6.

Qvando uſus ſit ſponſionum? 7.

Non laudandi Duces, ſæpè ſponſiones facientes, cum tamen belli autores eſſe pergant. 8.

Utrinam utiliores ſint ſponſiones, ei qvi facit, an, cui fiunt? 9.

Sponſiones fiebant apud Romanos per plures perſonas. 10. & 11.

An per ſponſiones tales Princeps obligetur? 12.

Rationes juris adducuntur. 13.

An Romani propterea adeò culpandi, qvod pacta ſuorum Ducum non rata habuerint? 14.

An ſponſiones obligent Principem, ſcientem & tacentem? 15.

An ſponſiones factæ à Ducibus obligent milites? 16.

Ad qvid teneatur ſponſor? 17. & 18.

An pœna capitalis in ſponſoribus locum habeat? 19.

Moribus noſtris, qvomodo teneantur ſponſores? 20.

Continetur hic diviſio pactorum in publica & 1
privata; illorum exemplum allegatur hic, ſi
duces belli inter ſe tractent, ac faciant conven-
tiones de induciis, de redemtione captivorum,
ſepeliendis cadaveribus, &c. huc etiam ſponſio-
nes pertinent, qvibus de pace vel alio puncto
ſpondent duces, in qvam ſponſionum publica-
rum materiam, alibi rarius tractatam, Lectori
forſan non ingratam, hic excurrere placuit.
Sponſio cujus originationem à ſpondendo dedu-
cimus, multifariam accipitur: vel pro ſtipulati-
onis certo genere, vel pro ſponſione ludicra, qvæ
fiebat potiſſimum interpoſita ſtipulatione certæ
pecuniæ, qvam perderet is, qvi ſponſione vince-
retur. Qvanqvam autem Sponſio, fœdus, qvod 2
eſt publica populorum Principumve inter ipſos
conventio, in perpetuum concepta; & Pactio, 3
qvæ eſt Principum populorumve conventio et-
iam temporaria, qvæ ſæpius Magiſtratuum aut
Ducum poteſtati permittitur, qvi ad breve tem-
pus differre, aut pactis aliqvot dierum indu-
ciis, ſuſtinere bella ſuô Jure poſſunt, differant,
ut ex dicendis apparebit: Sæpe tamen evenit,
ut qvod Imperator injuſſu populi & ſine autho-
ritate Senatus pepigerit, id ſive fœdus ſive pax
appelletur, ſit etiam contractus, pactio, pro-
miſſio, &c. *Grotius libro 2. capite 15. num. 3. de
jure pacis & belli.* Sponſionem ita definit: Spon- 4
ſio eſt, ubi hi qvi a poteſtate ſummâ mandatum
ejus rei non habent, aliqvid promittunt, qvod
illam propriè tangit. *Bodinus lib. 5. cap. 6.* ita:
Sponſio eſt ducum Legatorumve pactum con-
ventum ſine populi juſſu, cujus exitus & con-
ditiones à principibus populisve pendent, ut
rata irritave ſint promiſſa. Nam Sponſio
juſſu ſummæ poteſtatis non fit; qvod enim juſ- 5
ſu ſummæ poteſtatis fit, fœdus dicitur, ubi ipſe
populus iræ divinæ obſtringitur, ſi minus ſtetur
dictis. Igitur Coſſ. profecti ad Pontinum
in colloqvium, cum de fœdere victor agitaret,
negârunt, injuſſu populi fœdus fieri poſſe, *Li-
vius lib. 9.* Factum igitur ſpondent alienum,
qvod ſcilicet à ſummâ poteſtate præſtitum iri
promittunt. Qvod ſi verò non ſpondeatur 6
factum alienum, ſed Dux ipſe ad aliqvid agen-
dum & exercitum vel copias deducendas ſe
obliget, non eſt Sponſio, ſed privata Imperato-
ris fides, hoſti de induciis, vel deducendis ex
arce & Provincia aliqva copiis, interpoſita,
qvalis eſt Gallorum de ducendis ex Neapoli-
tano regno copiis, pactio apud *Jovium lib. 4.
hiſtoriarum.* Uſus ſponſionum eſt, qvoties in 7

morâ periculum eſt, aut juſſa Majeſtatis audiri neqveunt. Cum enim extra Italiam gererent bellum Romani vel ab hoſtibus obſiderentur, eorum Duces de pace injuſſu populi ſtatuebant & paciſcebantur, qvæ facta à Populo pro re natâ, vel rata fuerant habita, vel rejecta. Qvæ facta Ducum excuſanda videntur, qvod Exercitus, qvibus imperium nitebatur, ex anguſtiis eripere hoc modo voluerint, & qvod plerumqve res fuerit cum hoſtibus proſperâ fortunâ
8 ebriis. Hoc tamen laudari non poterit, qvod pacem ſpoponderint, & tamen belli authores Romanis fuerint. Nulla enim neceſſitas tanta eſſe videtur, qvæ licitum reddat dolum talem, in pacto ejusmodi adhibitum. Aut ergo ſincera fide ſpondere, aut ad ultima ſeſe parare po-
9 tuiſſent. Utiliores autem illi, à qvo, qvam cui fiunt. Nam cujus Principis aut populi Imperator ſpondet, ille nullò vinculo hoſti eſt obſtrictus, priusqvam ratam habeat conventionem, ut ex dicendis patebit; Hoſtis verò ſtatim obſtringit ſeſe, & anteqvam pax ab altero ſit confirmata, occaſiones egregias admittit; alter, qvæ ab Duce injuſſu ſuo acta ſunt, reſcindere valet. Qvod autem famoſam illam Caudinam attinet ſponſionem, tanta neceſſitas præcipitandi negotium non incumbebat Pontio. Unde Poſthumius dicit, Samnites, dum ſenes ab domo ad conſultandum accerſiverunt, Romam Legatos mittere potuiſſe, & tridui iter expeditis fuiſſe, interea autem rem fuiſſe in induciis. Hinc Jugurtha ad Bochum, ſæpè antea pacem cum Romanis Imperatoribus conventam fruſtra fuiſſe, conqveritur, tutiusqve arbitratur, ſi per inſidias captô Syllâ juſſu S. P. Q. R. fœdus fieret *Sal. in*
10 *Jugurtha*. Fiebat ſponſio plerumqve per plures Perſonas: ſpondebant enim Conſules, Præfecti, Legati, Qvæſtores, Tribuni Militum, qvorum nomina exprimebantur: *Liv. lib. 9.* In majorem rei certitudinem obſides dabantur, & propter obſides etiam DC. eqvites imperati: qvi capite luerent, ſi pacto non ſtaretur. Sic Tramulii etiam ſponſio apud *Jov. lib. 11.* obſidibus roborata. Addita plerumqve hac conditione, ſi S.P.Q.R. cenſuiſſet. *Valtrin. lib. 6. de re mi-*
11 *litari Roman. c. 10. & Polyb. lib. 3.* Tutius eſt autem, ſponſione & juramento integrum exercitum obſtringere; ſcilicet ſi ſponſio rata non habeatur, ut omnes milites redire teneantur. Ideoqve Pontius à ſingulis militibus idem Jus jurandum, qvod à Ducibus, extorqvere debuiſſet, ut ſi populus Romanus pacem repudiaret, ipſi ad Samnites captivi, aut in fauces Appennini, unde erepti fuerant, redirent: Cui conditioni paruiſſent, vel ab Senatu coacti, perinde ut Conſul ipſe. Nam in conſimili cauſa poſt cladem Cannenſem, cum octo millia militum captivorum Annibal Romam miſiſſet, ut libertatem auri pondo in ſingula capita redimerent, neqve Senatus annuere vellet, ſed decreviſſet deinceps civibus Romanis, aut ſerviendum, aut moriendum eſſe: Conſules edixerunt, ut milites ante diem ſtatum ad hoſtes redirent; omnes edicto paruerunt præter unum *(Liv. lib. 1.)* qvi veteratoria fraude datam hoſti fidem callidâ interpretatione eludere tentârat. Hunc Senatus vinctum, ad Annibalem miſit. Aut ſi durum Senatui videretur, juratum exercitum Samnitibus dedere, pacis conditiones ratas habuiſſet. *Bodin. lib. 1. cap. 10.* Immotè igitur colligimus, ipſum Principem ſive populum tali factâ ſponſione non obligari. *Grot. lib. 2. cap. 15. n. 3.* ita: Sicut Magi- 12
ſtratus populum non obligant, ita nec minor pars populi. (certum enim eſt, militem, qvem ſecum habet Imperator belli, minorem eſſe univerſo populo *(Liv. lib. 5. pag. 140.)* qvod pro Romanis eſt adverſus Gallos Senones: nam major pars erat apud Camillum. Imò etiam ſi major civitatis pars in exercitu eſſet, non obligaret tamen civitatem Ducum ſponſio. Milites enim gregarii nihil ſpondere ſolent. Imperator belli pro- 13
curator eſt civitatis. Jam Procurator qvando excedit fines mandati, non poteſt ullo jure obligare eum, à qvo mandatum habet, nec poteſt de re minima tranſigere injuſſus. Qvid ſi enim ſpondeat Dux intolerabiles conditiones, tenebiturne Princeps aut Populus? Non cenſeo. Hinc rectiſſimè Poſthumius: Si ſpopondiſſemus, urbem relicturum Populum Romanum, ſi incenſurum, ſi Leges non habiturum? ſi ſub Regibus futurum? Indignitas enim rei ſponſionis vinculum non levat. Si qvid eſt, in qvo obligari populus poſſit, in omnibus poteſt. Qvid enim vobiſcum P. C. qvid cum populo Romano actum eſt? qvis vos appellare poteſt? qvis ſe à vobis dicere deceptum? hoſtis? an civis? hoſti nihil ſpopondiſtis: Civem neminem pro vobis ſpondere juſſiſtis: nihil ergo vobis nec nobiſcum eſt, qvibus nihil mandaſtis: nec cum Samnitibus, cum qvibus nihil egiſtis. Qvæ ex Livio hoc loco apponere placuit, cum ſatis nervoſa ſint & perſpicua. *Jovius* qvidem Libr. II. invehitur in conſiliarios Ludovici XII. R. G. qvod authores Regi fuiſſent, probroſam iſtam ſponſionem Divionenſem à Tramulio factam ratam non habere, (qvam ratam habuiſſe Regem, dicit *Bodinus*, qvod qvomodo veritati hiſtoricæ congruat, non video) qvâ Tramulius promiſerat, Regem Mediolanenſi Imperio ceſſurum, & certis temporibus ſexcenta aureorum nummûm millia Helvetiis perſoluturum, cum hi ad nullas ſeſe conditiones obſtringerent, niſi ut domum redirent. *Gvicciardinus lib. 12.* Ita autem ratiocinatos fuiſſe Conſiliarios, refert Jovius: qvid ſi Tramulius ſpopondiſſet: Regem regno ſe abdicaturum, vel Lutetiam, antiqvam Regum ſedem, relicturum, arma traditurum, aut Galliam Helvetiis tributariam effecturum, num ſponſio 14
iſta

iſta Regem obligatura eſſet? *Albericus Gentilis lib. 1. de armis Romanorum cap. 6.* invehitur in Romanos, eosqve fraudulentiæ inſimulat, qvod Magiſtratuum ſuorum pacta irrita eſſe pronunciaverint. Sed ſine fundamento id à *Jovio & Alberico* dicitur. Etiamſi enim ſufficientem & urgentem cauſam habuerit Imperator, cur ſpoponderit, iſtud tamen non ſtatim probat, pacta iſta neceſſariò à Majeſtate confirmari debere. Qvamvis æqvius faciant ii & honeſtius, qvi conditiones, modò tolerabiles ſint, à Ducibus acceptas, ratas habent. Si autem plane intolerabiles ſunt conditiones, ſemel atqve iterum petendum eſt, ut conditiones aliqvantulum corrigi patiatur hoſtis, aut loco alicujus certam aliqvam pecuniæ ſummam accipere velit, &c. Non poſſunt tamen plane ab omni fraudis crimine abſolvi Romani, qvod alios populos eorum Ducum conventis obligari voluerint, ut Carthaginenſes ex ſponſione Aſdrubalis. Nec qvicqvam ad rem facit, qvod Polybius excuſaturus Romanos libr. 3. rationem differentiæ inter Luctatii fœdus & Aſdrubalis hanc ponit, qvòd in illo addita fuerit exceptio hæc, ſi populus cenſuiſſet, in hoc non. Nam propterea ſponſio ſemper irrita declarabatur, qvia injuſſu Senatus & populi Carthaginenſis facta. At Aſdrubalis etiam injuſſu Senatus & populi Carthaginenſis facta. Aut ſi exceptio iſta omittatur, ſponſio juſſu populi facta erit? qvid ſi ſine exceptione iſta Luctatius Populum Romanum dediſſet, aut ad iniqviſſimas conditiones obſtrin-
15 xiſſet? Sponſio autem ex notitia & ſilentio ſummam poteſtatem non obligat, ad ratas habendas conditiones duriores; Nam qvi tacet, non conſentit. Silentium eſt privatió, non actus. *Alberic. Gentil. lib. 1. d. armis Romanor. cap. 6.* Secus eſt, ſi præter ſilentium res ſive actus aliqvi acceſſerint, qvi ad aliam cauſam probabiliter referri neqveant, qvàm ad conſenſum, tum rectè intelligitur actus ratus eſſe habitus. Nam ſine re aut facto aliqvo ſilentium non ſatis probabilem voluntatis conjecturam ſuppeditat, præcipuè ſi pactio verbis negantibus concepta ſit, ut in Asdrubalis pactione, qva convenerat, ne Pœni amnem Iberum tranſirent. Non rectè igitur Romani ex ſilentio Carthaginenſium ratihabitionem colligebant facti alieni. *Grot. lib. 2. de J. belli & pacis cap. 15. n. 17.* Adeoqve ſi vera ſunt, qvæ de Ludovico XII. R. G. refert Jovius, eum ſcilicet ad tempus ſimulaſſe, nam qvi tacet, non ſimulat, qvaſi ſibi placeret ſponſio Divionenſis, non rectè reſciſſa ab eodem fuit. Sed de eo *Gvicciard.* nihil
16 habet. Nec etiam ipſos milites. Cum enim nihil promittant in ſponſionibus, neqve etiam obligantur. Non igitur opus fuit, ut ſeſe iterum Appennini anguſtiis includerent: neqve etiam ſilentium eorum nudum ſufficiens præbet conſenſus argumentum, & multo minus, qvàm in populo aut Principe. Nec ſi conſentiant milites, ad id obligati ſunt, ad qvod ſeſe obſtrinxerunt ſponſores. Tenetur autem 17
ſponſor ad id faciendum, qvod poteſt, nimirum ut Principi pacem perſvadeat. Qvi factum enim alienum ſpondent, omnem operam impendere debent, qvo id, qvod promiſſum eſt, à tertio præſtetur. Ideò fidem ſuam non liberavit Poſthumius, qvod non ſvaſor, ſed disſvaſor fuerit Romanis & impedierit, ne pacem ratam haberent. Aut ſi id præſtare non poſſit, ad id, qvod intereſt, vel ad ſui deditionem obligabitur. Nam hoc loco ſponſor non liberatur, etiamſi omnem operam dederit, ut id, qvod ſpopondit, fiat. Nam negotii hujus, cui contractus ineſt, natura obligationem multò ſtrictiorem deſiderat: unde promiſſio, ratam rem haberi, ad id, qvod intereſt, Jure etiam Civili obſtringit. *Grot. lib. 2. c. 15. num. 3.* Dici igitur poteſt, ſponſorem teneri ad id, qvod intereſt. Si autem Sponſores præ ſe tulerunt po- 18
teſtatem publico nomine contrahendi, ex damno, per dolum dato, ad reſtitutionem tenebuntur. Si id non apparebit, tenebuntur ad id, qvod intererat ex vi negotii, ratum haberi; Et hoc caſu non corpora tantum, ſed & bona ſponſorum erunt obligata, niſi pœnam vice ejus, qvod intereſt, expreſſerint: Cum autem obſi- 19
dibus pœna eſſet, ut capite luerent, ſi pacto non ſtaretur; an eadem pœna dicta ſit ſponſoribus in obſcuro eſt. Procul dubio autem, aut conveniebat in tali negotio, ut ſponſores, ſi P. R ratum non haberet, ſe dederent; aut uſu introductum, ut populus eos, qvorum ſponſionem approbare gravaretur, dedere hoſti teneretur. Pœnæ autem ſtipulatio tali modo facta efficit, ut ſi factum præſtari neqveat, nihil aliud ſit in obligatione: ſuccedit enim certum loco incerti, qvod intereſt. Erat autem communis temporum priſcorum ſententia, etiam vitam validè poſſe obligari. Apud nos autem, qvi aliter ſentimus, ta- 20
li ſponſione bona primum ad id, qvod intereſt, & ſi ea non ſufficiant, corpus ad captivitatem obligari videtur. Vid. *Grot. lib. 2. c. 15. num. 16.* Ad reſtituendam autem rem in priorem ſtatum, neqve populus obligatur; Populus enim nullo modo obligatur, ut ſupra demonſtratum, qvia nihil egit cum hoſte. Iniqvum igitur fuit Pontii poſtulatum, ut populus Romanus legiones intra ſaltum reſtitueret. Neqve Dux, qvia ipſe non habet tantam poteſtatem in milites, ut eos hoſti, qvaſi oves mactandas, objicere valeat: Neqve ad id ſe obſtrinxit, neqve lege ad id obſtringitur. Salvus conductus etiam ad publica 21
pacta pertinet, uti etiam conventiones principum cum ſtatibus provinciæ. Fidem autem hoſti & rebelli datam ſervandam eſſe, pluribus tradit *Garcias, Buſius, Hunnius, in tr. de*

pactis

pactis c. 2. qv. 5. & alii. Wiſſenbach. vol. 1. ad ff. diſp. 9. th. 2. n. 9.

ad L. Legitima. 6.

SUMMARIA.

PActum eſt vel nudum vel veſtitum. n. 1.
Pacti veſtiti ſpecies eſt Pactum legitimum. 2.
Etiam juramentò firmatum. 3.
Veſtitum eſt qvintuplex. 4.

1 PActum vel eſt nudum vel veſtitum; hoc vel naturâ ſuâ, & eſt contractus; vel ex accidenti, & qvidem vel ex aſſiſtentia Legis, ut pactum
2 legitimum, de qvo hic, verb. gr. Promiſſio dotis. *L. 6. C. de dotis promiſſ. L. 35. C. de Donat.* vel ex contractus cohærentia, ut pactum in continenti adjectum. *Bach. in Treutl. vol. 1. diſp. 6. th. 1. lit. D. & vol. 2. diſp. 9. th. 1. lit. B. & C.* vel ex cohærentia traditionis, qvando pactum in ipſa traditione initum. *L. traditionibus 48. ff. h. t.* vel ex authoritate Judiciali, cum in judiciis qvaſi con-
3 trahatur. *L. 3. §. 11. ff. de Pecul.* vel veſtitur juramento, ex qvo actio in factum jure civili dari
4 ſolet, & magis ex jure Can. Unde apparet qvintuplex veſtimentum pacti, qvo pactum aliàs nudum veſtiri ſolet, ex receptâ Doctorum ſententia, contra qvam diſputare infrugiferum eſt, & actus fruſtraneus, à qvo aliàs jus noſtrum abhorret, *L. 14. §. 1. ff. ut legatorum nomine cav.* Nam qvæ communiter recepta ac nihil habent abſurditatis, merito conſervamus. *l. minimè 23. ff. de Legibus.*

ad L. Juris Gentium. 7.

SUMMARIA.

PActa juris Gentium partim actionem, partim exceptionem pariunt. n. 1.
Alia pacta tranſeunt in contractus nominatos, alia in innominatos. 2.
Ex contractu innominato qvaenam detur actio? 3.
Qvid ſi pactum nullam cauſam contineat, vel contineat qvidem, ſed ea pro nulla habeatur, an inde competat actio vel exceptio? 4.
Hodiè ex omni conventione ſeriâ oritur actio, vel condictio ex Canone vel lege dicta. 5.
Qvomodo pacta inſint contractibus, & modò actiones, modò exceptiones forment? 6. & 7.
An etiam ſtricti juris contractibus inſint pacta. 8.
Pacta b. f. contractibus in continenti non addita parere ſaltem except. non actionem, exemplis declaratur. 9.
Limitatio ſubjicitur. 10.
Pacta contra jura aut in fraudem jurium inita non valent. 11.
Ampliatur tripliciter. 22.
Pacta de non petendo partim realia partim perſonalia. 12.
Potiſſima differentia horum pactorum qvaenam? 13.
Dolus deſcribitur. 14.
Cur dolus tantùm in edicto excipiatur & fraudis non fiat mentio? 15.
Dolus etiam ex poſtfacto commiſſus operatur exceptionem vel replicationem doli. 16.
An in dubio pactum, an ſtipulatio facta præſumatur. 17.
Paciſci licet, ne agatur actione judicati. 18.
Actio de incenſis ædibus per pactum remitti poteſt. 19.
Qvando denunciatione novi operis paciſci liceat? 20.
Pactum ne depoſiti agatur, vel ut depoſitarius omne periculum in ſe ſuſcipiat, valet. 21.
An hæres ante aditam hæreditatem cum creditoribus de ære alieno ſolvendo paciſci poſſit? 23.
Qvid ſi ſervus ſub conditione fuerit inſtitutus? 24. & 26.
Si hæres mandata nonnullorum creditorum adierit, & ab aliis creditoribus inqvietetur, qvomodo ipſi ſubveniatur? 25.

PActa juris gentium aut actionem pariunt, & 1
tunc jure civili approbata, aut tantum exceptionem, ut pacta nuda, qvæ jure civili non proſunt ad agendum, ſed tantum ad excipiendum. Deinde pacta alia tranſeunt in aliud no- 2
men Contractus, & pariunt actionem *d. l. 7. §. 1.* alia in contractum non tranſeunt, qvia tamen habent cauſam, id eſt mutuam obligationem, vel negotium, dationem aut factum, ex qvo alter obligetur; naſcitur inde contractus innominatus. Et tunc datur præſcriptis verbis actio, qva in 3
parte Julianum à Mauritiano rectè reprehenſum dicit JCtus in *§. 2.* nam Julianus in factum actionem & ſic ſubſidiariam tantum à prætore dandam eſſe dixerat. *§. 2.* Aut nullam talem cau- 4
ſam continent, & tunc non actio, ſed exceptio oritur, niſi in continenti contractui addantur. Interdum cauſa adeſt, ſed ea pro nulla habetur, v. gr. ſi paciſcor tecum, ne maleficium committas, nam ſponte & ſine conventione debebas à maleficio abſtinere, & ſi qvid ob eam cauſam dedi, poſſum repetere. *l. 4. §. 2. ff. de cond. ob turpem cauſ.* ſed ſi nulla cauſa ſit, nullum negotium, nulla datio, nullum factum, ex qvo alter obligetur, tunc pactum non ad agendum prodeſt, ſed ad excipiendum *§. 4. h. l.* &c. *confer dicta ad l. 6.* Sed jam receptiſſimum 5
eſt Jure Canon. *c. 1. X. h. t.* aut certè (qvia de

hoc

hoc diſputare non libet) de conſvetudine,
ex omni conventione deliberatè & ſerio initâ
actionem dari, qvam vocant condictionem
ex Canone vel lege, ut poſt veterum unani-
mem conſenſum tradunt *Gudelinus de jure
noviſſ. l. 3. c. 5. Chriſtin. vol. 2. dec. 92. Grœnwegen
ad l. 10. C. h. t. Greven Exerc. 3. theſ. 5. in fine. &
qvi non?*

6 In §. 5. agitur de ea materia, qvomodo pa-
cta inſint contractibus, & actiones forment. *Ex
Hottomanno h. locum Hillig. in Donell. L. 15. c. 1.
Lit. D.* ita expeditè explicat. Intereſſe ex parte
actoris eſt, valere ad actionem reformandam,
id eſt, ad ſolennem ejus formulam, vel minuen-
dam, qvod nocet actori, vel augendam, qvod
7 nocet reo. Ex parte rei tantum ineſt, qvando
Exceptionem dat reo *Confer. Franzk. ad tit. de
emt. num. 332.* qvi monet, verba (initio con-
tractus) intelligenda eſſe juridice, anteqvam ad
8 alia negotia progreſſum. Cæterum an etiam
ſtricti juris contractibus inſint pacta, & actiones
ex iis informent, ſpinoſa & foro inutilis eſt
qvæſtio, de qva vide Autores *qvos Hillig. d. Lit.
D. allegat. & Conf. noviſſimè Zœſius ad h. t. n. 62.
9 & ſeq. & Dn. Wiſſenbach. diſp. 9. theſ. 30.* Ergo
qvæ pacta bonæ fidei contractibus in continen-
ti non addita, actionem non pariunt, §. 5. qvod
exemplis declaratur 1. ſi poſt divortium paciſca-
tur fœmina, ut ſtatim redderetur dos, qvæ ta-
men poſt aliqvod temporis ſpatium reddenda
fuiſſet, non datur ex eo pacto actio. Si etiam
finita tutela convenerit inter Tutorem & pupil-
lum, ut majores uſuræ ſolverentur, ex ea con-
ventione nulla actio. Idem declaratur exem-
plo Emtionis. Nam ex intervallo facta pacta
non formant actionem ex emto. Sed ex parte
rei poſſunt parere exceptionem, v. gr. ſi pla-
ceat, ut qvod pretium ex contractu ſtatim ſol-
vendum erat, poſt annum demum ſolvatur, hoc
pactum proderit emtori, ſi ante annum lapſum
conveniatur. Sed illa ſcrupuloſitas in foro non
10 attenditur. In §. 6. habetur limitatio ejus,
qvod antea dictum, ſcilicet, qvod pacta ex in-
tervallo addita, non pariant actionem. Nam ſi
pactum circa ſubſtantialia contractus ex interval-
lo adjiciatur, ex hac ratione ſi pacto effici po-
teſt, ut planè à contractu emtionis abeatur, ita
etiam pars emtionis mutari poteſt, ſive cum uno
ſive cum pluribus contrahatur, ſive cum uno hæ-
rede, ſive cum utroqve paciſcar, ut tamen illo
11 caſu pro parte hæredis fiat reformatio. In §. 7.
habentur Verba Edicti prætoris, qvod prætor
pacta ſine dolo malo inita neqve contra par-
tem juris Romani aut in fraudem Legum conven-
ta, velit ſervare, id eſt, ex iis jus reddere, dando
exceptionem, interdum etiam actionem. Hodie
Edicto prætoris opus non habemus: Sed hoc
tamen manet qvod pacta contra jura aut in
fraudem jurium inita nullam habeant autori-
tatem.

In §. 8. alia datur diviſio pactorum de non 12
petendo, qvod alia ſint in rem, alia perſonalia.
Illa ſunt, qvando qvis abſolute, & nulla reſtri-
ctione ad perſonam facta paciſcitur, hæc contra.
Interdum fit qvidem perſonæ mentio, ſed non
animo reſtringendi, ſed ut demonſtretur, cum
qvo pactum ſit, ut *ex Sandio Lib. 3. deciſ. 12. alle-
gat Wiſſenbach. diſp. 9. th. 7.* Sed in dubio reale
eſt. *Menoch. Lib. 3. præſumt. 47. Dn. Carpz. p. 2.
Juriſpr. For. Conſt. 41. def. 14. in fine. Dn. Thabor
in axiom. Barboſæ Lib. 14. c. 1. axiom. 5. Dn. Mevius
p. 5. deciſ. 349.* Qvod *Menochius n. 9.* extendit
ad eum caſum, ſi particula taxativa ſit annexa
hoc, modo, mihi ſoli &c. ſed periculoſa hæc ſen-
tentia *per L. 22. h. t.* ad qvam divinatoriè reſpon-
det *Menochius conſ. 705. n. 28.* & fortè ſimplicior
& verior ſententia *Cagnoli & Cavalcani*, qvos
ibidem pro diſſentientibus citat *Menoch.* Con-
cludo ex dictis, pactum cum Rege non ſtatim
perſonale eſſe. *Grotius L. 2. de Jure pacis &
belli cap. 16. n. 16. Wiſſenbach. d. l.* Potiſſima au- 13
tem differentia, inter pactum in rem & in perſo-
nam, hæc eſt, qvod illud in hæredem tranſeat,
hoc non. *L. 21. pr. & L. 40. pr. ff. h. t.* In §. 9. 14
deſcribitur Dolus, qvod ſit aliud agere & aliud
agi ſimulare alterius circumveniendi gratia, qvia
dolus ſine ſimulatione eſſe neqvit. *Donell. l. 15.* 15
c. 40. §. 10. ſatis obſcurus eſt. Interim *Cujacii* in-
terpretationem amplector. Reddere vult JC.
rationem, cur dolum tantum in Edicto ſuo ex-
ceperit & fraudis nullam fecerit mentionem. Sed
reſp. aut fraus accipitur pro damno obtingente
ſine dolo alterius, aut de fraude qvatenus dolo
æqviparatur. Si illo modo capiatur, iniqvum
foret damnum excipere. Nam contrahentes
eventum non præſtare tenentur; ſi hoc modo
capiatur, ſupervacua mentio fraudis, cum inſit
dolo hoc modo accepta fraus. In §. 11. qværi- 16
tur, an dolus etiam ex poſtfacto commiſſus no-
ceat & reſpondetur affirmando, ſive ab initio do-
losè contrahatur ſive ex poſtfacto, v. gr. ſi alter
promiſſa dolo non ſervat. Nam tunc datur ex-
ceptio vel replicatio doli. In §. 12. proponitur 17
qvæſtio, ſi in pacto in ſcripturam redacto repe-
riantur hæc verba (*rogavit Titius, ſpopondit Me-
vius*) an ea verba inferant pactum nudum, an
verò ſtipulationem, qvæ qvæſtio nobis qvidem
inutilis ita deciditur, qvod in dubio ſtipulatio
facta præſumatur, niſi aliud actum probetur.
Nam poteſt etiam pactum per interrogatio-
nem & reſponſionem fieri ſine animo ſtipu-
landi. In §. 13. qværitur, an paciſci poſſim, 18
ne agas contra me actione judicati? Videtur
qvod non, qvia de judicato transactio non
admittitur. Reſp. omnino valet pactum,
nam aliud eſt remittere jus ſuum, aliud de
ſuo

ſuo jure tranſigere. Remitti poteſt jus et-
19 iam liqvidum. Sed qværitur *in d. §. 13.* an
actio de incenſis ædibus per pactum remitti
poſſit, qvod affirmatur, de privato enim in-
20 tereſſe hic agitur, non de publico. In *§. 14.* qvæ-
ritur, an de Nunciatione novi operis paciſci lice-
at? Et ratio dubitandi in textu, qvia in ea re im-
perium Prætoris verſatur, ſed affirmatur, qvod
concedatur pactio, qvando ob opus privatum
& in cauſa privata novum opus nunciatum eſt,
qvia nemo invitus agere, compellitur; Sed ſecus,
ſi de publico opere, cui nocitum eſt vel noceri
poſſet, nunciari poſſit novum opus. Nam qvæ
ſunt publica aut publicè utilia, privatorum pactis
21 non ſubſunt. In *§. 15.* qværitur, an poſſit Depo-
ſitarius cum deponente paciſci, ne depoſiti aga-
tur, vel ut Depoſitarius periculum omne in ſe ſu-
ſcipiat? Qvod utrumqve affirmatur, nam licet in
priori caſu videatur dolus remitti, id tamen fit ta-
citè, qvæ tacita remiſſio doli fieri poteſt. *l. 27. §. 3.*
22 *h. t.* In *§. 16.* repetitur id, qvod *in §. 7.* propoſi-
tum, ſcilicet pacta contraria juri communi, qvæ
hic à jure communi remota dicuntur, non eſſe ſer-
vanda, qvod hic ampliatur 1. qvod ne qvidem
ſub tali conditione qvid legari poſſit *hic & l. 39. §.
fin. & l. 113. §. fin. de Leg. 2.* 2. ampliatur, qvod ne
jurata qvidem talia pacta valeant, cùm juramen-
tum non debeat eſſe vinculum iniqvitatis; qvod
fieret, ſi pacta prohibita poſſent juramento con-
firmari. 3. ampl. qvod non poſſit tale pactum in
ſtipulationem deduci, nam ſuper qvibus paciſci
prohibemur, ſuper iis nec ſtipulatio valebit. In
23 *§. 17.* qværitur, an hæres ſcriptus, ante aditam
hæreditatem poſſit cum creditoribus de ære alie-
no ſolvendo & parte debiti remittenda paciſci?
Videtur qvod non, qvia ad id, ut qvis ut hæres
paciſcatur, neceſſe eſt, ut hæres ſit, ſed affirma-
tur, qvia eſt in poteſtate ejus, ut poſſit hæres eſſe,
qvando vult. Ideoqve noſtro ſeculo praxis hæc
eſt, ut hæredes ſuſpectam habentes hæreditatem,
anteqvam adeant eandem, petant à judice citari
creditores, non ad concurſum, ſed ad tractan-
24 dum ſuper ære alieno. Sed qvid de ſervo? Reſp.
aut ſervus ſub conditione inſtitutus, & tunc inu-
tiliter paciſcitur, qvia non poteſt adire, qvando
vult, ſed tenetur expectare conditionis even-
tum. *§. 18. h. l.* Aliud ſi ſervus vel filius purè in-
ſtituatur, qvo caſu poteſt adire, qvando vult *§.*
25 *19. h. l.* Sed qvid ſi hæres mandatu nonnullo-
rum creditorum adierit hæreditatem, & ab aliis
creditoribus inqvietetur? Reſpondetur hæredem
habere pro ſe pactum non tantum, ſed etiam acti-
onem mandati contra eos, qvorum mandatu adi-
26 it. *§. ult. h. l.* Sed in caſu, ubi ſervus ſub con-
ditione fuit hæres inſtitutus, pactum qvidem di-
recto non proderit, proderit tamen ad exceptio-
nem doli, ſi hæres factus in plus conveniatur,
qvam conventum erat. Qvæ ſubtilitas in Pan-
dectis ſæpe ocurrit.

ad L. Majorem. 8. & L. Reſcriptum. 10.

SUMMARIA.

Creditores vel qvantitate vel numero plures, remittendo debitum, poſſunt præjudicare reliqvis debitoribus. n. 1.

Qvænam ſit hujus rei ratio? 2.

In qvibus caſibus locum habeat Regula? 3. 4. 5.

Debitoris verò officium eſt, præſentare omnia bona ſua. 6.

Novem limitationes, ubi non præjudicant, referuntur. 7. 18. & 19.

An Creditores arreſtantes conſentire reliqvis teneantur? 11.

Qvid juris circa privilegiarios Creditores? 12.

An præjudicetur Creditoribus, qvi jura dominii prætendunt? 13. & aliis privilegiatis? 14.

Hæc lex ad locationem extenditur. 15.

An debitor, cui remiſſio facta, denuò conveniri poſſit, ſi locupletior factus? 16. 17.

Uter ex duobus emtoribus ſit præferendus, an is, qvi totam ſummam, minorem tamen; an qvi majorem offert, at in terminos diſtinctam? 21.

An exceptio pacti, cui ſubjecta fuit ſtipulatio pœna, concurrat jure civ. cum actione ex ſtipulatu & qvid hodiè? 22. & 23.

An pactum tertii mihi pariat actionem? 24.

An pactum procuratoris juvet dominum? 25.

QVando major pars Creditorum, vel qvi ma- 1
jorem creditarum pecuniarum partem ha-
bent, cum debitore paciſcuntur, licet numero
perſonarum pauciores ſint, poſſunt in paciſcendo,
vel remittendo partem, vel dilationem conceden-
do, minori parti præjudicare. *Brunus de ceſſion.
bonor. Credit. q. 22. Zang. de Except. p. 2. c. 12. Ber-
lich. p. 2. deciſ. 235.* Ratio autem hujus rei aſſigna- 2
tur *à Berlichio p. 1. dec. 125. n. 9.* hæc, qvod major
pars ex miſericordia debitori certam partem re-
mittat vel dilationem concedat, ut is ad meliorem
ſtatum pervenire, & eò citius reliqvam partem
ſolvere poſſit, qvo caſu ſi minor non cogeretur
conſentire, majoris partis intentio ſuum effectum
habere non poſſet, ſed qvod major pars remitte-
ret, minor arriperet. Et hoc locum habet, non 3
tantum debitore mortuo, ſed etiam vivo. *Berlich.
d. d. 235. n. 6. ubi plures citat.* & in Univerſitate de-
bitrice. *Berlich. d. l. n. 9.* & competit beneficium
hoc etiam fidejuſſoribus. *L. 85. §. 1. Mand. Berlich.
d. l. n. 14.* licet ſecus in moratorio Principis. *Ber-
lich. d. l. n. 14.* & competit ipſi pupillo contra tuto-
rem, eundemq; creditorem ſuum, qvi aliis remiſ-
ſionem perſvaſit, per *L. 44. h. t.* etiam contra ceſ- 4
ſionarium. *Berlich. n. 19.* qvi non poteſt eſſe melio-
ris conditionis qvàm cedens, & contra pupillos
Creditores. *L. 9. pr. h. t. Berlich. n. 20.* & viduas.
Berlich. n. 21. Etiam contra inſtrumentum publi-
cum. *Berlich. n. 22.* & poſt executionem factam,
& ca-

& capta pignora *Berlich. d. l. n. 44. & ſeq.* ſed hoc
non credo, qvia tunc, qvando non in contuma-
ciam, ſed ex cognitione inſtrumenti, immiſſus
habet hypothecam judicialem, hypothecarii au-
tem, ut mox dicetur, non poſſint à majori parte
creditorum obligari. Etiam hæredibus debito-
ris competit hoc beneficium, licet ſecus in in-
6 dulto moratorio. *Berlich. n. 29. & ſeq.* Debet
autem debitor bona ſua deſcribere, & præſenta-
re, & cumulum æris alieni docere, & poſtea fa-
cienda eſt uniformis remiſſio, de qva materia
pluribus *Berlich. p. 2. dec. 230. Et Stracha de De-
coct. p. 6.* ubi multis modis id declarat, & limi-
7 tat. (1.) Si qvis debeat ex cauſa delicti. *Hippol.
de Marſ. ſing. 182.* (2) Si debitor iſti beneficio
renunciaverit. *Berl. d. l. n. 33.* (3.) Si major
pars totum creditum vellet remittere *Berlich. d.
l. n. 35. Romanus ſing. 100. Stracha d. p. 6. n. 12.*
(4.) Si meum debitum juratum. *Berlich. n. 37.*
(5.) Si creditor æqve inops. *Berlich. n. 43.* (6.) Si
creditores non convenerint. *Berlich. p. 2. dec. 236.*
8 *n. 2. per l. 10. pr. h. t.* (7.) Qvod tale pactum
hypothecariis non obſit, per *d. l. 10. pr.* Ra-
tio eſt, qvia ſi non eſſet, qvem convenirent cre-
ditores hypothecarii, agerent contra tenentes
bona, qvod *Matth. de afflict. dec. 288.* limitat, niſi
omnes eſſent hypothecarii, de qvo tamen dubi-
tat *Stracha*, niſi in eo caſu, qvando priores poſ-
ſent poſterioribus ſuas hypothecas auferre. *Stra-
cha n. 13.* Verius eſt, qvod nec priores hypothe-
carii conſentientes in remiſſionem, poſteriores
obligent per tradita *Berlich. part. 2. deciſ. 158.* &
multò minus id dici poteſt, ſi major pars cre-
ditorum ſit hypothecariorum poſteriorum & chi-
rographariorum, qvi prioribus tempore & pri-
vilegio hypothecariis vellent leges præſcribere,
qvod mihi perqvam abſurdum videtur. Non
ſubſunt aliorum placitis privilegia & hypothe-
9 cæ. Sed tantum qvi paris conditionis ſunt, in-
ter ſe majorem numerum faciunt. *Dn. Mevius p.
5. dec. 297.* Et non habet locum regula: privi-
legiatus contra privileg. &c. ſed ſi unus habet
Jus potentius alterô in terminis *Berlich. dec. 157.*
Sic ſi priores hypothecarii vellent remittere, non
poſſent alios poſteriores ad eandem remiſſio-
10 nem compellere. *Berlich. d. p. 2. d. 238.* ubi ex-
cipit caſum. Nec etiam hypothecarii poſſunt
à Chirographariis compelli, ut dilationem con-
cedant, nam *L. ult. C. de Ceſſ. bon.* de electione
11 tantum loqvitur. *Berlich. p. 2. dec. 239.* Cre-
ditores tamen arreſtantes, pacto à majori parte
creditorum inito conſentire teneri, affirmat *Ber-
lich. p. 2. dec. 240.* de qvo meritò dubitandum, &
præferrem, ſi mihi concipienda eſſet ſententia,
opinionem *Modeſt. Piſt.* Nam *L. 10.* excipit hy-
pothecarios, nec diſtingvit, utrum per conven-
tionem, an verò per ſententiam judicis & in ju-
dicio, an verò per legem vel ſtatutum conſtituta
12 ſit hypotheca. Circa privilegiarios creditores
variè diſputat. *Berlich. p. 2. dec. 241.* Mihi
certum eſt, eos, qvi hypothecam non habent,
teneri placitis majoris partis Creditorum, non
verò, ſi præter privilegium hypothecam habe-
ant. *L. 10. h. t.* Uti autem hypothecariis cre- 13
ditoribus majoris partis Creditorum conven-
tio non nocet: ita multò minus iis nocet, qvi ju-
ra dominii prætendunt, aut hypothecariis omni-
bus jus potius habent; ut qvi vindicare rem à
debitore volunt, vel rem depoſitam repetunt
ſcilicet extantem, vel qvi merces venditas ob
non ſolutum debitum & dolum emtoris repetunt
*Menoch. L. 2. A. 97. caſu 203. n. 25. Berlich. p. 2.
dec. 242. n. 20. & ſeqq.* item miniſtris mercedem 14
pactam petentibus, nec creditoribus funeralium
expenſarum, vel debitis fiſcalibus hypotheca-
riis, ac Uxori dotem repetenti, & qvi ad refe-
ctionem credidit, ſicut hæc ex aliis prolixè de-
ducit *Berlich. d. dec. 242.* Diſpoſitionem hujus
legis §. & 10. ad locationem extendendam puto.
Nam qvando creditorum major pars dat dila- 15
tionem, & particularem amplectitur ſolutionem,
hoc ipſo aliqvid de ſuo jure, qvo præſentem to-
tam ſolutionem petere poſſunt, remittunt, & ſic
rectè hoc approbat *Berlich. d. p. 2. dec. 243.* qvi
tandem *dec. 244* qvæſtionem hanc proponit,
an debitor, cui pars debiti remiſſa, poſtqvam
locupletior factus, poſſit ad id, qvod antea re-
miſſum eſt, ſolvendum conveniri? Reſpondet 16
Autor iſte affirmativè & putat cum aliis, con-
dictionem ob turpem cauſam dari exceptis non-
nullis caſibus. Ego ſane non video turpitudi-
nem aliqvam in debitore inope, niſi concurrat
dolus. Ideoqve debitor, qvacunqve actione
conveniatur, habet exceptionem. Sed ſi de-
bitor pleraſq e pecunias occultavit, alioqve
tranſtulit, & ſic creditores per fallaciam ad re-
miſſionem allicit, tunc tranſactio reſcindi po-
teſt. *L. ſub prætextu 19. C. de tranſact. & L. in
Summ. 65. §. 1. ff. de condict. ind.* Aliàs turpiter
non agit, ob præſentem inopiam remiſſionem
petendo debitor, & qvod ab initio turpe non
fuit, qvomodo ex poſtfacto turpe fieri poteſt?
Sed poſſet aliqvis opponere; ſicut is, qvi pro 17
præſenti neceſſitate famis aliqvid ſurripit, poſteà
locupletior factus tenetur reſtituere, ex hac ra-
tione, qvia, cui furtum factum, donare non vi-
detur, cum officio ſuo ſatisfeciſſet, ſi crediddiſſet
in eum caſum, ſi locupletior factus. Ergo idem
hic. Sed magna eſt differentia; illic enim nulla
à Domino remiſſio facta eſt, qvæ hic reperitur.
Sed ut ad declarationes redeamus, notandum,
(8.) Qvod tamen ſolidum à fidejuſſoribus poſ- 18
ſit minor pars exigere, ſi non expreſſe conſenſit,
per *L. ſi præcedente. 58. §. 1. ff. Mandati. Berlich.
dec. 235. n. 14.* vel fuit abſens & non citatus *Ber-
lich. dec. 236. n. 8.* (9.) Qvod talis remiſſio non 19
obſtet privilegiatis in beneficio, licet obſit in

remiſſione *d. l. 10. pr. Struchs d. l. n. 16.* conf. et-
iam *Pacius cent. 1. q. 89. Berlich. dec. 235. & ſeqq.
Menoch. l. 2. A. Q. caſu 345. n. 9.* & alii. Qvid
in Hollandiâ Juris, tradit hic *Grœnwegen conſ. et-
iam Trentac. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 3. n. 2.* & *Buſius
hic.* & *Wiſſenbach. diſſ. 9. th. 38.* Plures tradit
limitationes *Berlich.* licet de qvibusdam dubita-
20 re liceat. Materiam hujus legis etiam ad qvæ-
ſtionem, ubi pecunia ſit deponenda, applicat
Dn. Mevius p. 2. dec. 170. Colligitur etiam ex
hoc textu, in concurſu creditorum qvoties duo
21 offeruntur emtores, qvorum primus totum pre-
tium in una ſumma vult ſolvere, ſed alter pluris
vult emere, ſed pretio in diſtinctos terminos di-
viſo, hunc eſſe præferendum, ſi omnibus illo
caſu ſatis fieri non poteſt. Qvia hujus ſolutio
pluribus creditoribus prodeſt, qvam ila. Illic
tantum prioribus, hic etiam ſeqventibus conſu-
litur. *Matth. Col. de proc. exec. p. 3. cap. 9. n. 93.
Berlich. p. 1. concl. 81. n. 184. qvos refert Carpz.
p. 1. c. 32. def. 41. Finckelthaus. obſ. 69.* qvamvis au-
tem *Carpz. d. l.* in fine ſubjungat, ſi deducto in-
teruſurio, adhuc particularis ſolutio ſuperet pre-
tium in una ſumma ſolvendum; non videtur ta-
men illa limitatio recipienda, qvia creditores
privilegiati de lucro certant, qvando dilata ſo-
lutione interuſurium prætendunt, poſteriores de
damno, & multis in judiciis fortis poſteriorum
creditorum prius habetur ratio, qvam uſura-
rum, qvas prætendunt priores; idqve, ni fallor,
æqvitati conſonum magis, ut pluribus ſatisfiat,
conf. notata ad d. l. 58. §. 1. Mand.

22 In *§. 1. legis 10.* proponitur caſus, qvo pa-
cto ſubjecta fuit ſtipulatio pœnæ, & qværitur an
exceptio pacti concurrat cum actione ex ſtipu-
latu? Videtur qvod non, qvia ſtipulatio pœnæ
prior eſt. per *l. qui Romæ 122. §. fin. ff. de V. O.*
Sed hic admittitur concurſus, qvia ſtipulatio pœ-
næ non videtur novaſſe conventionem præce-
dentem. Sed alterutra tantum agendum eſt, ſi
utaris exceptione, à ſtipulatione pœnæ liberare
eum oportet, ſi ad pœnam agas non uteris ex-
ceptione, niſi addita clauſula: rato manente
23 pacto. Sed puto hoc pertinere ad ſubtilitates
inanes. Nam non video, cur non conventus
hodiè exceptione pacti uti, & ad pœnam recon-
veniendo agere poſſit, cum hodiè per ſtipula-
tionem pœnæ nulla inducatur Novatio *l. fin. C.
de Novat.*

24 In *§. fin. leg. 10.* dicitur, qvod pactum tertii
mihi non pariat actionem, benè tamen exce-
ptionem, v. gr. ſi tu paciſcaris cum meo cre-
ditore, ne a me petat. *Alex. vol. 5. conſ. 40
n. 8.* qvamvis recentiores velint, neqve hoc
abſurdum putem, ex pacto tertii mihi compe-
tere actionem, ſi tertii factum ratum habeam,
25 qvia ille meum negotium geſſit. Sed pactum
procuratoris, ut prodeſt domino, ita & ei-
dem nocet, ſi habeat ſpeciale mandatum ad
paciſcendum, vel generale cum liberâ, aliâs
paciſci non poteſt, ſicut etiam ſolutionem ac-
cipere non poteſt ad agendum datus, niſi ſit
procurator omnium bonorum cum libera. *Vid.
Molina. t. 2. de Juſt. & Jure diſp. 563. n. 7.
& ſeq.*

ad L. Si plures. 9.

SUMMARIA.

Unius ſummæ plures creditores, an majorem partem faciant, & ſic minori præjudicent in danda dilatione debitori? n. 1.

Si unus plura nomina minuta conjunctim cæterorum creditorum nomina ſuperent, cujusnam præponderet votum? 2.

An creditor uſuras cum ſorte conjungere poſſit, ut ejus tanqvam majorem ſummam habentis votum prævaleat? 3.

Dictum eſt ad *leg. 8. & 10.* majorem partem 1
creditorum minori præjudicare in danda
dilatione debitori, vel in remittenda parte de-
biti? qværitur igitur 1. an, ſi unius ſummæ plures
creditores, an hi loco unius creditoris habendi,
an verò majorem partem faciant, v. gr. ſi ſint
plures rei ſtipulandi, qvi eandem ſummam ſti-
pulati ſunt, vel plures Argentarii, qvi ſimul pro
indiviſo contraxerunt, vel ſunt plures tutores
unius pupilli, qvi pupillus eſt creditor? Et re-
ſpondetur, plures pro uno creditore in his caſi-
bus eſſe habendos, & ſic non poſſunt majorem
partem creditorum efficere, ad ſummam debi-
tam qvoqve reſpiciendum & non tantùm ad
perſonas creditorum. Idem ſi plures pupilli
idem nomen habeant, qvorum unus eſt Tutor,
qvia difficile eſt, ut unus duorum vicem ſuſtine-
at, de qvo vide *notata ſupra ad l. 2. ff. de Offic.
prætor.* Idem eſt ſi qvis plures actiones habeat,
tamen non æqvant alterius unam majorem, nam
hic nomina non attenduntur. Secundo qvæ- 2
ritur, ſi qvis habeat plura nomina minuta qvi-
dem, ſed qvæ tamen conjuncta majorem aliis
creditorum nominibus ſummam faciunt v. g.
debet mihi Titius 60. & 70. & 80. thal. ſi hæ ſum-
mæ conjungantur, efficiunt 210. thaleros; qvæ-
ritur an meum votum præponderet illi, qvi
in una ſumma prætendit 200. thal. qvod affir-
matur, qvia nulla ratio hanc conjunctionem
impedit, præſertim in cauſa hac favorabili.
Tertio qværitur, an & uſuræ cum ſorte conjun-
gendæ, ut faciant majorem ſummam & credito-
ris votum præponderet? qvod affirm. ut ex di-
ctis etiam patet.

Ad

ad L. Qvia & ſolvi. 11.

SUMMARIUM.

PRocurator univerſorum bonor. poteſt paciſci & ſolutionem acceptare.

PRocuratori ad agendum dato qvidem non licet paciſci, nec ſolutionem accipere; ſed ſi qvis univerſorum bonorum procurator ſit, de qvo hic ſermo eſſe videtur, poteſt & paciſci pro principali & ſolutionem acceptare.

ad L. Nam & nocere. 12.

SUMMARIUM.

QVando pactum Procuratoris Domino nocere poſſit?

DUo caſus hic habentur, qvibus pactum procuratoris domino nocere poteſt, (1.) ſi ei ſpecialiter hoc mandatum, ut ita paciſceretur, (2.) ſi univerſorum bonorum procurator ſit, nam & hic rem in judicium deducere valet. Et hanc legem de procuratore univerſorum bonorum cum libera intelligit hic Gloſſa, qvæ diſtingvit inter procuratorem bonorum univerſorum ſimplicem & cum libera.

ad L. Sed ſi tantum. 13.

SUMMARIUM.

PRocurator in rem ſuam paciſci poteſt & ſolutum accipere.

PRocurator datus ad agendum paciſci non poteſt, aliud enim eſt agere, aliud paciſci, neq; ei ſolvi poteſt. Excipitur hic procurator in rem ſuam ſeu ceſſionarius, qvi paciſci poteſt & ſolutum accipere: nam licet alieno nomine agat, agit tamen in propriam utilitatem & propriam litem exercet.

ad L. Item Magiſtro. 14.

SUMMARIUM.

ADminiſtratoris ſeu Magiſtri Collegii pactum an ſociis proſit & noceat, & qvid hodiè?

COllegia habent ſuos Adminiſtratores ſeu Magiſtros Älterleute/ de quibus quæritur, an horum pactum ſociis & iis, qui ſunt de collegio, proſit & noceat? Quod affirmatur, quia liberior hujus poteſtas, quam Curatoris Reipublicæ *l. 37. h. t.* ſi talis caſus hodie offerretur, attendenda eſſe dicerem ſtatuta collegii & conſvetudinem. Vix enim noceret ſocietati Magiſtri conventio.

ad L. Tutoris qvoqve. 15.

SUMMARIUM.

TUtor aut Curator jus liqvidum pupilli aut Minoris per pactum remittere neqvit & qvare?

TUtoris pactum pupillo prodeſt, ſed non obeſt, *L. 28. §. 1. h. t.* nec poteſt Tutor aut curator remittere, quod pupillo aut Minori debetur per *l. 22. C. h. t.* Et non obſtat, quod Tutor tranſigere poſſit *l. 56. §. 4. ff. de furtis* & juramentum deferre *l. 17. §. 2. ff. de jurejur.* Nam hæc fieri poſſunt in re dubia ac controverſa: Aliud verò eſt jus liquidum per pactum remittere.

ad L. Si cum emtore. 16.

SUMMARIA.

AN & cur Emtoris hæreditatis pactum de non petendo debito cum debitore hæredit. initum obſtet hæredi vendenti? n. 1.

An ex pacto Venditoris cum Emtore de re vendita reſtituenda initio Emtori exceptio detur contra Procuratorem pretium petentem? 2.

IN *princ.* proponitur ſpecies hæc: Vendidi tibi 1
hæreditatem. tuqve cum debitore hæreditario
paciſceris de non petendo debito. Ego conve-
nio debitorem hæreditarium ut hæres, qværitur,
an tuum pactum mihi obſtet? qvod affirmatur,
qvia emtori hæreditatis utiles actiones compe-
tunt, & emtor hæreditatis vice hæredis eſt. *l. 2. §.*
18. ff. de Hæred. vend. In *§. 1.* proponitur tale fa- 2
ctum: Mandavi tibi, ut ſervum meum venderes,
qvod factum: Vendidiſti Titio, ſed cum ei diſpli-
ceret, cum Titio pactus ſum, ut reſtitueret ſervum
illum tibi, ſed tu agis actione venditi ad pretium,
qværitur an ex meo pacto detur Titio exceptio
contra Te? qvod affirmatur, qvia enim res eſt
tradita & venditio ipſo jure non retractatur, hoc
ipſum actum videtur, ut procurator non poſſet
pretium petere; cum æqvitas non patiatur, ut pro
re, qvæ tamen reſtituitur, pretium ſolvatur.

ad L. Si tibi Decem. 17.

SUMMARIA.

QVid circa pactum, ut plus in mutuo reddatur, olim & hodiè obtineat? n. 1. & 2.

An pactum ipſo jure tollat actionem? 3.

An ex pacto pignoris oriatur actio, & qvomodo hæc tollatur? 4.

Pactum ne à debitore ſed ab hærede petatur, hæredi non prodeſt. 5.

Pactum ne à me neqve à filia petatur, an jure civ. ſubſiſtat qvoad filiam, ſi mihi ſit hæres? & qvid hodiè? 6.

An emtorem juvet pactum à venditore cum Domino initum, ne à ſe peteret, dum viveret? 7.

Si uſusfructus pacto qvæſitus vendatur, an pactum proſit Emtori? 8.

An ſi Eccleſia cedat privilegium ſuum uſurarum alteri, ceſſionarius eo uti valeat? 9.

Pactum poſſeſſoris hæreditatis an proſit hæreditatem evincenti? 10.

IN principio hujus legis dicitur, pactum eſſe in- 1
utile in mutuo, ut plus reddas acceptô, qvod
& *in leg. rogaſti. ff. ſi certum pet.* habetur. Nam
hoc pactum eſſet contra ſubſtantiam mutui, qva-
le pactum non valet. Sed qvia hodiè ex pacto 2
datur actio, valeret hoc pactum, niſi factum in
fraudem conſtitutionis Imperii de uſurarum qvan-
titate *Grænweg. ad h. l.*

3 *Ex §. 1.* notatur, pactum ipſo jure non tol-
lere actionem, niſi ſit interpoſitum ſuper actione
furti vel injuriarum, qvia tale pactum ipſa lege
12. tabb. confirmatum. *Cujac. ad h. §. tom. 1. p. 840. Delrio ad l. tranſigere. C. de Transact. n. 171.*

4 *In §. 2.* Dicitur, qvod ex pacto pignoris,
qvod nudo conſenſu contrahitur. *L. 1. ff. pignor. act.* detur actio jure honorario, id eſt prætoriô,
& tollitur hæc actio per exceptionem, ne petam.
Et hæc ipſa exceptio prodeſt etiam poſſeſſori hy-
pothecæ, licet creditor cum debitore pepigerit
de non petendo, ut in Friſia judicatum refert
Greven. Exerc. 3. n. 11. Sed *hunc §.* intelligit de
remiſſione debiti, non verò pignoris *Bach. de pign. l. 5. c. 6. n. 1.* contra *Cujacium & Fabrum*, qvi
dicunt, hypothecæ jus per contrarium pactum
5 per exceptionem tantum tolli. Si conventum,
ne à debitore, ſed ab hærede petatur, palam eſt,
pactum hoc hæredi non prodeſſe, qvia perſonale
eſt per *§. 3. h. l.*

6 *In §. 4.* Habetur ſpecies; ſi pactus ſim, ne à me neqve à filiâ petatur: qvod pactum qvoad filiam non ſubſiſtit, nec reconvaleſcit, ſi mihi hæres ſit filia, cujus ratio eſt, qvia perſonale eſt pactum. Sed nimia hæc ſubtilitas, imò danda eſſet filiæ exceptio doli, licet eſſet perſonale pactum per *l. 21. §. 2. h. t.* In foro utiqve hoc pactum pro perſonali non haberetur. Cæterum hac de re multa *Bach. ad tit. de pact. Rubr. de pactis Autorum & ſucceſſorum & in Rubr. de pactis perſonarum, quæ ſunt juris alieni in fine.*

7 *In §. 5.* Deciſio eſt notabilis & ſingularis,
v. gr. Poſſeſſor rei alienæ paciſcitur, ne Dominus
à ſe petat, dum vivat. Sed poſſeſſor illam rem
vendit, an emtori proſit, qværitur? videtur
qvod non, qvia eſt perſonale pactum, qvod nec
hæredi prodeſt. Sed affirm. ex hâc ratione, qvia
aliàs pactum non prodeſſet venditori, & videtur
Dominus à venditore petere, qvi ab emtore vel
donatario, ceu ſucceſſoribus licet ſingularibus,
petit. *Vid. Cujac. ad h. §. tom. 1. p. 846.* Vel
aliud exemplum fortè aptius ex *L. 8. §. fin. ff. de*
8 *periculo & commodo rei vendita.* Paciſceris me-
cum, ut habeam uſumfructum prædii Tuſculani,
hunc uſumfructum vendo, pactum illud emtori
prodeſt, licet ſit perſonale. *Cujac. tom. 2. ad h. L.*
9 Ex hoc §. poteſt aliqva deciſio confirmari; ceſſit
tibi Eccleſia nomen, & qvia Eccleſia poteſt uſu-
ras ultra alterum tantum percipere ex *Noviſſimo*
Receſſu, ideò ceſſit tibi hoc privileg. & niſi frua-
ris hoc jure, te poſſe repetere id, qvod dediſti
Eccleſiæ; qværitur an frui poſſis illô beneficiô,
qvod perſonale eſt; Affirmatur hoc à *Dn. Mevio*
p. 4. dec. 115. ubi alia fundamenta adducit; ſed
10 puto, poſſe etiam hunc allegari textum. In *§. 6.*
agitur de poſſeſſore hæreditatis, an hujus pa-
ctum ei, qvi poſtea hæreditatem evicit, proſit vel
noceat.

ad L. Sive de eo. 18. cum §. ult. legis. 17.

SUMMARIA.

Servi pactum an domino proſit? n. 1.
Qvid ſi filiusfamil. paciſcatur? 2.

Servi pactum Domino prodeſt ſive imperſona- 1
liter concipiatur, ne petatur, ſive Dominus
contraxerit, ſive ſervus, nam tunc dominus ex pe-
culio conventus habebit exceptionem pacti. Idem 2
in filiofamilias, qva de re multa habet *Bachov.* ubi
de pactis perſonarum, qvæ ſunt alieni juris. *n. 1.*

ad L. acqvirent. 19. & L. vel de in rem. 20.

SUMMARIA.

Pactum ſervi b. f. poſſeſſi an proſit b. f. poſſeſſori? num. 1.
Pactum filiif. amil. ne à ſe petatur an proſit patri & qvamdiu? 2.

Qvod antea de ſervo vero dictum, id exten- 1
ditur in *l. 19.* ad eos, qvi ut ſervi bona fide
poſſidentur, qvi vel non ſunt ſervi, aut non illius,
à qvo poſſidentur, horum enim pactum prodeſt
bonæ fidei poſſeſſori, qvia qvicqvid ſervus bona
fide poſſeſſus ex operis ſuis adqvirit, id poſſeſſori
adqvirit, *§. 4. Inſtitut. per qvas perſonas adqvimtur.* 2
Extenditur id etiam *in §. 1.* ad filiumſamilias, ſi
paciſcatur, ne à ſe petatur, nã licet videatur qvoad
ſonum verborum pactũ perſonale, prodeſt tamen
Patri, ſi actione de peculio conveniatur, vel de in
rem verſo, vel ſi pater non conveniatur, ſed fili-
us conveniatur, quem pater vult defendere: ra-
tio eſt, quia ex contractu filii pater convenitur
actione de peculio, ergo ex filii pacto etiam ju-
vandus. Hinc exceptio hæc non prodeſt patri
filio mortuo, quia perſonale pactum eſt per *l. 5.*

ad L. Et hæredi. 21. & L. Niſi hoc actum. 22.

SUMMARIA.

Ex pacto filii qvanam detur exceptio patri & qvando? n. 1. & 13.
Ex pacto ſervi domino datur Exceptio ſi non pacti, tamen doli. 2.
An pactum patris filio vel in gratiam filii paciſcentis, huic proſit? 4.
Jus etiam ſcriptum pacto remitti poſſe, exemplis declarat. 5.
Pacta in rem concepta proſunt etiam fidejuſſoribus. 6.
Qvid ſi debitor, ne à ſe petatur? 7.
Qvando tale pactum non proſit fidejuſſori? 8.
Qvare debitor poſſit paciſci cum creditore ne à fidejuſſ. petatur; Fidejuſſor contra non; ne à debitore? 9.
An juramentum fidejuſſoris proſit Principali? 10.
Fidejuſſor in ſuam rem paciſci poteſt. 11.

Ut

1 UT jam dictum, ex pacto filii datur exceptio
patri vivo filio, non verò, eo mortuo, quia
2 eſt perſonale pactum? In §. 1. quæritur de ſervo,
an hujus pactum perſonale (ne a ſe petatur) porrigatur ad Dominum? Et hoc qvidem negatur, ſed datur tamen ſubſidiaria exceptio doli, unde multæ leges limitandæ. Nam licet exceptio pacti in nonnullis caſibus alteri denegetur, exceptio tamen ſubſidiaria locum habebit. Sed ſub-
3 tilitas hæc in foro non attenditur. Et puto etiam mortuo filio, de qvo *in principio legis* agitur, ſive exceptionem pacti ſive doli patri in foro dan-
4 dam. In §. 2. agitur de pacto patris, qvi ſi paciſcatur filio vel in gratiam filii, filio hoc non proderit, ſed patri proderit, ſi ex contractu filii actione de peculio vel de in rem verſo conveniatur pater. Si hoc actum; qvæ verba ita intelligit *Bach.* niſi ex verbis appareat, qvod ſolam perſonam filii ſpectaverit pater. Sanè ex pacto patris non datur directò exceptio pacti, datur
5 tamen exceptio doli in *§. 2. h. l.* Non tantum jus præſens poteſt remitti, ſed & jus ſperatum, v. gr. filiafam. poteſt paciſci, qvod nolit de dote agere, cum ſui juris erit per *§. 3. h. l.* & filiusfamilias poteſt paciſci de Legato conditionali ſibi relicto, cum ſpem habeat, qvod tempore præſcriptionis exiſtentis fortè ſit ſui juris futurus *§. 4.*
6 *h. l.* Pacta in rem concepta omnibus proſunt, qvorum obligationem diſſolutam eſſe paciſcentis intereſt *§. fin.* & ſic Debitoris conventio fidejuſſori prodeſt, *Treutl. d. diſp. 3. th. 4. Lit. D. Donell. Lib. 12. c. 17. & Lib. 16. cap. 25. Lit. F.* cujus exceptio in *L. 22. ſeq.* niſi pactus ſit debitor, ne à ſe
7 peteretur ſolo. Sed jure novo & hæc exceptio proderit fidejuſſori, qvia per *Nov. 4. C. 1.* habet beneficium excuſſionis, qvod per pactum perſonale debitoris cum creditore ipſi non poterit
8 adimi. *Wiſſenb. diſp. 9. n. 46.* In iis ſanè caſibus, in qvibus regreſſum contra debitorem fidejuſſor non habet, poteſt *Lex 22.* locum habere, ut ſi donandi animo, ſi in rem ſuam, ſi pro invito fidejuſſit. *Cujac. ad h. l. tom. 2. Wiſſenb. d. l.* qvamvis velint etiam tale pactum, ut à ſolo debitore non petatur, ita prodeſſe fidejuſſori, ut opponi poſſit creditori exceptio doli. *Menoch. conſ. 705. n. 28.* Obiter notes, pactum in caſu *d. §. ult. l. 21.* in gratiam tertii fieri poſſe, ſed per conſeqventiam. Imò debitor poteſt paciſci cum creditore, ne à fidejuſſore petat, per *L. 27. §. 1. ff. h. t.* ratio in noſtro §. ult. *Wiſſenbach. d. l. num. 47.*
9 Sed fidejuſſoris pactio non prodeſt principali, qvia nihil ejus intereſt, nec habet debitor regreſſum contra fidejuſſorem. *L. 23. h. t. Don. d. c. 25. lit. F. Wiſſenb. d. l. n. 47. & ſ.* Exceptio eſt in *L. 25. §. 2. & L. 26. h. t.* Sed fidejuſſoris juramentum principali prodeſt, & correi juramentum prodeſt correo, etiam non ſocio. *L. 28. pr. & §. 1. de Jurejur.*
10 Major fides religionis, qvàm fidei datæ. Jusjurandum eſt ſolutionis inſtar, non verò pactum. *Cujac. ad L. 23. h. l. tom. 2.* fidejuſſoris in rem ſuam pactum reo prodeſt, *L. 24. h. t.* qvia magis principalis eſt Item etiam fidejuſſoris pactum prodeſt principali reo, ſi hoc actum, ubi exceptio doli. *L. 25. h. t.* pactum correi debendi correo, non ſocio, non prodeſt. *L. 25. pr. h. t.*

ad L. Fidejuſſoris. 23.

SUMMARIA.

Fidejuſſoris pactum cur non proſit reo principali? n. 1.
Cur idem non proſit confidejuſſori? 2.

Fidejuſſoris pactum non prodeſt, ut ad ll. præ- 1
cedentes dictum, reo principali, qvia fidejuſſoris non intereſt; nam debitor principalis exactus contra fidejuſſorem non habet regreſſum.
Nec fidejuſſoris pactum prodeſt confidejuſſori, 2
ubi ratio dubitandi, qvia videtur intereſſe paciſcentis fidejuſſoris propter actiones, qvas creditor fidejuſſoribus à ſe conventis cedere tenetur, qvibus id, qvod ſolverunt, à confidejuſſoribus repetunt. Sed huic rationi dubitandi reſpondetur hic, non ſatis eſſe, ut qvomodocunqꝫ interſit, ſed reqviri, ut interſit principaliter: ut intereſt Rei, contra qvem ordinariam actionem fidejuſſor habet, vel ut intereſt correi debendi.

ad L. Sed ſi fidejuſſor. 24.

SUMMARIA.

Pactum illius, qvi in rem ſuam fidejuſſit, prodeſt reo principali. n. 1.
Declaratur exemplu. 2.

QVod antea dictum de fidejuſſore, in ſimpli- 1
ci fidejuſſore obtinet, ſed aliud in eo, qvi in rem ſuam fidejuſſit, cujus pactum prodeſt Reo
principali, qvia fidejuſſor talis eſt Rei loco. Com- 2
muniter cum Gloſſa allegant exemplum in eo, qvi pro ſuo procuratore fidejuſſit. *Ant. Fabr.* adfert exemplum mulieris, qvæ pro marito fidejubebat, à qvo petebatur fundus dotalis, de qvo *Bach. ſub Rubr. de pacto unius ex pluribus reis in fine.*

ad L. Idem in duobus. 25.
& L. videlicet. 26.

SUMMARIA.

QVando fidejuſſoris pactum, ne à principali petatur, proſit huic? n. 1.
Qvamvis ex alterius pacto non qværatur jus, qværitur tamen exceptio doli. 2.
Hodiè etiam alteri obligatio qværitur. 3.

IN princip. dicitur, pactum cum uno correo 1
debendi prodeſſe alteri, ſi ſocii ſint. *Ronche-*

gall.et ad l.9.princ.n.147.ff.de duobus reis. Ratio
in regula *L.21.§.fin.* In *§.1.* dicitur, perſonale
pactum non prodeſſe aliis, nec ipſi hæredi, qvæ
plana ſunt. Sed notandus *§.2.* hujus legis *& l.*
ſeq. ubi dicitur, fidejuſſoris pactum, ne à prin-
cipali debitũ petatur, non prodeſſe qvidem, ita ut
exceptionem pacti habeat debitor; ſed habere ta-
men eum exceptionem doli ſuccedaneam, qvia
creditor dolo id petit, id eſt contra promiſſionem
2 factam fidejuſſori. Notetur ergo generalis de-
claratio omnium jurium, qvæ dicunt, ex pacto
alterius alteri non qværi jus, ſcilicet agendi vel
excipiendi ex pacto, competere tamen exceptio-
nem doli, qvod benè notandum; nam hoc effe-
ctu, & reſpectu hujus exceptionis doli utiliter pa-
3 ciſcor alteri. Deinde conſvetudine vulgari re-
gula iſta de non qværenda alteri obligatione non
amplius obſervatur. *Dn. Mev. p. 4. dec. 112. n. 5.*
Cothman. vol.2. Reſp.54. n. 87. Et ſanè hominis in-
tereſt, ut homo alter beneficio à ſe afficiatur. Uti-
nam omnibus prodeſſe poſſim, optimorum vo-
tum eſt.

ad L. Si unus. 27.

SUMMARIA.

Pactum unius correi credendi qvoad obligationem tollendam alteri non nocet. n 1.

Pactum debitoris, ne debitum petatur intra annum, prodeſt fidejuſſori. 2.

Nec minus, ſi debitor paciſcatur, ne à fidejuſſore petatur. 3.

Qva ratio differentiæ, qvoad pactum per contrarium pactum non tollatur, benè ſtipulatio per aliam? 4.

Species facti §.2.verſ. quod & in ſpecie, *proponitur. 5.*

Favorabilis eſt illa interpretatio, per qvam ad naturam priſtinam reditur. 6.

An teneat conventio, ne dolus futurus præſtetur? 7.

An Princeps poſſit delictum futurum remittere? 8.

An pactum de non revocandâ donatione ob ingratitudinem valeat? 9.

Qvid ſi à donatore tale pactum ſit juramento firmatum? 10.

Dolus futurus non qvidem principaliter, benè tamen per conſeqventiam, remitti poteſt. 11.

An pacta poſſint extendi ad alias perſonas & res? 12. & 13.

Conventio ne 20. petantur pro 10. qvæ debentur, vel contra, an valeat? 14.

Obligatus ad dandum Stichum aut decem, an ſi paciſcatur de non petendis 10. Stichum adhuc teneatur dare? 15.

Qvid ſi homo debeatur, an paciſcens ne ſtichum dare cogatur, alium hominem petenti opponere valeat exceptionem? 16.

Acceptilatio inutilis an habeat vim pacti? 17.

An ſervus hæredi futuro ſtipulari poſſit? 18.

DUo Argentarii in ſolidum contraxêre, vel duo 1
ſunt correi, qværitur, an unius pactum al-
teri noceat; & videtur qvod ſic, qvia unus ex
correis credendi ſolidum petere & acceptilando
totam obligationem poteſt conſumere. Sed nega-
tur, qvia in correi cujusq; perſona in ſolidum tota
conſiſtit obligatio, ſi igitur ab una perſona ea fuit
petemta, non poteſt alteri jus agendi ſupereſſe,
pacto autem non perimitur obligatio. Nec eſt con-
ſeqventia, rectè ſolvitur ei, ergo illius pactum no-
cet alteri. In *§.1.* qvæſtio ferè indubitabilis pro- 2
ponitur, ſi principalis debitor paciſcatur, ne pe-
tatur debitum intra annum, an hæc pactio fidejuſ-
ſori proſit? Qvod omnino affirmandum. Ea ma- 3
gis dubia fuit, an principalis debitor poſſit paci-
ſci, ne a fidejuſſore petatur, qvod aff. in *d. §.1.*
qvia paciſcentis intereſt. Pactum, ne peterem, 4
non tollitur per pactum contrarium, ſed ope ex-
ceptionis, vel replicationis, ſecus in ſtipulationi-
bus, qvia in ſtipulationibus jus continetur, in pa-
ctis factum verſatur, i. e. Stipulatio habet vim, fo-
mentum & effectum datum a jure Civili, qvo fit,
ut etiam præcedentem obligationem tollat ipſo ju-
re: ſed pactum nudum non corroboratur à Jure
civili, ſed relinqvitur in ſuis terminis. *Caballinus*
ſive Molinæus in tr. Dividui & Individui pr. n. 10.
Coraſius lib. 2. miſcell. c. 16. Mantua ſingul. 610. &
ſing. 641. qvi hunc §. cum l. fin. C. de Novat. & l. Sti-
chum. §. naturalis. ff. de Solution. conciliat. Limi-
tationes hujus regulæ examinat *Fortunius Garcias*
ad hunc §. vol. 1. repetition. Deinde *in verſ. qvod &*
in ſpecie, proponitur hæc ſpecies: Conventum, ut 5
dos ſtatim ſoluto matrimonio redderetur, poſteà
placuit, ut tempore à Lege conſtituto, ſcilicet poſt
annum, ſolveretur; an hoc poſtetius pactum con-
ditionem dotis deteriorem reddat, & ſic nullum
ſit? N qvia hoc poſterius pactum ad ſuam priſtinã
naturam deducit. Ex hoc *§.2.* ubi dicitur, non fieri
deteriorem conditionem dotis, ſi per conventio-
nem ad naturam priſtinam redeat, inferunt, rem fa-
cile redire poſſe ad ſuam priſtinam naturam, & fa- 6
vorabilem eſſe illam interpretationem, per qvam
ad naturam primævam reditur. *Vasq. L.2. ill. cap.*
82. n. 4. Cravetta conſ. 616. n. 15. Hartm. Piſt. l. 2. q. 36. n.
4. & conſ. 1. pro Genero n. 365. Caſpar. Klock. vol. 1. conſ.
50. n. 300. & vol. 2 conſ. 19. n. 5. & facile amplectenda
eſt illa interpretatio, qvæ nos ad jus commune
reducit. *Tiraq. ad l. ſi unqvam C. de revoc. donat. in*
voce libertis. n. 35. Nulla conventione fieri po- 7
teſt, ne dolus futurus præſtetur, qvia præſtaret oc-
caſionem peccandi. *§.3. & 4. h. l. Covarr. L. 2. reſol. c.*
14. n. 3. Tiraq. ad l. ſi unqvam. in præf. n. 140. Guttirez.
de juramento confirm. p. 1. c. 10. n. 5. Don. lib. 16. c. 6. lit. C.
Hic paragraphus primo de dolo futuro, poſteà *in*
verſ. qvamvis de dolo præterito loqvitur, cujus
ſenſus eſt, dolum futurum non poſſe remitti, benè
tamen præteritum, ut ita totus §. non de dolo fu-
turo intelligatur. *Finckelth. obſ. 80. n. 22.* Sic poſſum
paciſci poſt furtum, ne cum fure agam furti. Ex
hoc *§.4.* probat *Menoch.* poſt ſpolium commiſſum,
ſi ſpo-

ſi ſpoliatus paciſcatur cum ſpoliatore, de non revocanda poſſeſſione, vel de non moleſtando ſpoliatore, repelli poſteà ab interdicto, unde vi. *Me-*
8 *noch. remed. 1. recup. poſſeſſ. numer. 81. & ſeqq.* Imo ne Princeps quidem poteſt delictum futurum remittere, quia invitaret ad delinquendum. *Natta conſ. 528. n. 15.* Et ſi Dominus feudi promittat, ſe non ademturum feudum ob feloniam, (ſcilicet futuram) hoc de felonia in omittendo eſſet intel-
9 ligendum. *Natta d. l. num. 16.* Sic nec valet pactum donationi additum, quod nequidem ob ingratitudinem ea ſit revocanda, quia impunitatem dat futuro delicto, & ſic ad delinquendum invitat. *Tiraq. in præfatione Legis, ſi unquam. n. 140. C. de Rev. donat. Boër. conſ. 41. numer. 11. Gutierez. de juramento confirmatorio, lib. 1. cap. 10. nu-*
10 *mer. 5. Carpzov. p. 2. deciſ. 123. numer. 5.* Sed quæritur, an juramento confirmari poſſit tale pactum de non revocando ob ingratitudinem, & an hoc juramentum obliget: & reſp. communiter, quia ex parte jurantis obſervantia hujus juramenti nullam continet turpitudinem, ideò hoc ſervandum eſſe. *per c. quemadmodum verſ. quod ſi expreſſe. X. de jurejurando. Gutierez. d. cap. 10. numer. 6. Carpzov. d. l. numer. 14.* Sed ſi donatio ipſa, non verò pactum illud fuit roboratum, & ita nihil de ominoſo caſu ingratitudinis dictum, hoc ad caſum ingratitudinis non eſſe extendendum, tradit *Carpzov.* Quod in foro externo concedo, ſed in foro conſcientiæ nego, ſi jurans de hoc caſu cogitaverit. In dubio tutius eſſe
11 putarem, petere abſolutionem ad cautelam. Sed per conſequentiam dolus futurus videtur remitti poſſe, cùm multa principaliter fieri nequeant, quæ tamen per conſequentiam fieri poſſunt. *Cravetta conſ. 6. numer. 112.* Et præſertim dolus futurus in omittendo vel non faciendo conſiſtens, remitti poſſe videtur, per tradita *Jacobi Philippi Portii conſ. 147. numer. 23. & ſeqq.* quia delicta in omittendo leviora. *Conf. Cephalus L. 2. conſ. 192. numer. 51. Decius conſ. 187. numer. 3. & conſ. 192. n. 4.* Dolum etiam præſumtum quoad futuram adminiſtrationem remitti poſſe, tradit. *Covar. l. 2. var. reſol. c. 14. n. 4. §. quintum dolus.*

12 Pacta non ſunt extendenda ad alias perſonas, res, vel ſpecies. *§. 4. h. l. Natta conſ. 63. numer. 28. Cephal. conſ. 21. numer. 14. & conſ. 35. numer. 29.* Et ideò ex inſtrumento guarentigionato contra tertium non agitur. *Carpzov. l. 4. Reſp. 10. & l. 3. de-*
13 *ciſ. 254.* ubi pluribus hâc de re. Sed Gloſſa elegans hujus loci excipit nonnullos caſus, ut quando in ſpeciali caſu alteri per alterum actio quæritur, vel ſi principaliter interſit paciſcentis, per *L. 17. §. 5. ſuprà h. t.* vel pro una perſona reputentur, vel una ſit acceſſoria reſpectu alte-
14 rius. In *§. 5.* quæritur, ſi cum 10. deberem, pactus ſim, ne viginti petantur, vel ſi 20. debeam, & paciſcar, ne 10. petantur, an valida conventio? Videtur, quod non, quia acceptilatio, quæ non congruit debito, imperfecta eſt, imò nulla *l. 14. ff. de Acceptilat.* Sed affirm. quia pro parte ſatis congrua eſt pactio, & quod in *d. l. 14.* dicitur, imperfectam eſſe Acceptilationem, eò tantum pertinet, quod debitor non liberetur ipſo jure. Aliàs Acceptio inutilis prodeſt ad Exceptionem pacti dandam. *l. 8. ff. de Accept. Bach. h.* In *§. 6* agitur 15
de Alternativa obligatione, v. gr. debeo Stichum aut 10. paciſcor tecum de non petendis. 10. an Stichum poſſis petere? Videtur quod ſic, quia tantum pactum eſt, ne 10. petantur. Sed negatur, quia debitoris paciſcentis contra intentionem fieret deterior conditio. Nam in alternativa obligatione electio eſt debitoris. Gravius autem obligaretur, ſi præcisè Stichum teneretur præſtare. Cum tamen hoc actum videatur, ut levius obligaretur. Sicut enim petitione unius vel ſolutione aut acceptilatione unius rei ex iis, quæ alternativè debentur, tota tollitur obligatio, ipſo jure: ita per pactum de uno non petendo tollitur obligatio, quoad exceptionem. Sed additur in textu limitatio, niſi hoc actum, ut Stichus ſolus præſtaretur. Quod in dubio, ſpreta illa ſubtilitate, ſemper actum dicerem, ſi convenit, ne 10. petantur. Objicitur vulgo huic textui *l. 13. §. 6. ff. de Acceptil.* Sed Reſp. ibidem *in notatis ad d. l. 13.* Sed aliud ſtatuitur in 16
obligatione generali, ſi hominem debeam & paciſcar, ne Stichum dare compellar, nam alium hominem petenti non obſtabit exceptio pacti vel doli *in §. 7. h. l.* Et ſic differentia hic notanda inter obligationem alternativam & generalem, de qua agit ſic *Bachov.* Nec obſtat, *d. l. 13. §. 4. de Acceptil.* quia differentia eſt in Acceptilationem & pactum. Qui autem paciſcitur de toto non petendo, ei etiam competit Exceptio, ſi pars petatur. Quod exemplis declaratur. *in §. 8.* quæ plana 17
ſunt. *In §. 9.* agitur de Acceptilatione inutili, an ea ut pactum valeat? Quod affirmatur. *hic & l 8 pr. de Acceptilat. Zaſ. num. 19. ad illum tit. n. 5. Dn. Struv. ibid. theſ. 19.*

In *§. ult.* demum quæritur, an ſervus hære- 18
di futuro ſtipulari poſſit? Et diſtingvitur, utrum hæredi futuro ſub nomine proprio ſtipuletur, an verò futuro hæredi in genere ſub nomine appellativo, non proprio; aut in rem de debito non petendo. Primo caſu non valet pactum, ut *hic & l. 16. ff. de Stipul. ſerv.* Secundo caſu valet per *lib. 28. §. fin. ff. de Stip. ſerv.* Tertio caſu etiam valet, ut *hic.*

ad L. Contra. 28.

SUMMARIA.

Pacta conventa contra jus & æquum, non habentur rata. num. 1.

Curator furioſi vel prodigi in damnum eorum paciſci nequit. 2.

Servus vel filius famil. an paciſcendó domino vel patri præjudicare poſſit ? 3.

An filius, qvi habet liberrimam adminiſtrationem rerum paternarum, poſſit donare ? 4.

An Dominus teneatur admittere pactum remiſſorium servi, ſi pro eo aliud acceperit ? 5.

Confeſſionem adverſarii vel depoſitionem teſtis allegans & qualitatem approbare debet. 6.

1 COntra Juris Civilis regulas pacta conventa
rata non habentur. *Pacius cent. 2. qvæſt. 4.* vel
ſi contra ſubſtantiam contractus veniant, ejusq;
alterationem Jus vetet. *Trentl. & Bach. vol. 1. diſſ.
6. th. 10. lit. D. Barb. lib. 14. c. 1. ax. 2. Carpzov. pag. 3.
cap. 30. d. 2.* præſertim ſi ſint contra Jus & æqvum.
vid. Dn. Struvius ad h. t. theſ. 25. Et actus, qui reſiſtente
Jure civili fit, nec naturalem, nec civilem
obligationem producit, ut ait *Jaſon ad l. ſi non ſortem.
pr. num. 3. ff. de condict. ind.* Nam id fit con-
2 tra jus, quod Lex vetat. *Buſius hic.* Curator furioſi
vel prodigi pro furioſo & prodigo paciſci poteſt,
non contra eos, nec in eorum damnum. *§. 1. h. l.*
3 *In §. 2.* agitur de ſervo ac filio familias, an paciſcendo
Domino vel patri præjudicare poſſint? Et
diſtingvitur, an ipſi perſonaliter paciſcantur, ſe
non petituros, & inutile eſt pactum, quia petitio
proprie ad Dominum & parentem ſpectat. Aut
paciſcuntur in rem de debito nunquam petendo,
& tunc non valet, niſi concurrentibus his tribus
requiſitis (1.) ut habeat ſervus vel filius liberam
peculii adminiſtrationem (2.) debitum illud ad
peculium pertineat, & (3.) pro hoc damno ali-
4 quid æquivalens commodum acceperint. Ex
quo §. tantum id noto, ſi ſervus vel filius circa
rem patris paciſcatur, ſi donando hoc faciat,
non præjudicat Domino vel parenti, additur hic
ratio, quia licet liberrimam habeat facultatem
adminiſtrandi peculium, ſemper donandi tamen
facultas excepta, quia donare non eſt adminiſtrare,
ſed dilapidare. *Bald. ad l. pactum Curatoris.
numer. 1. C. h. t. Alex. conſ. 22. numer. 7. lib. 1.*
ubi dicit, non poſſe jus liquidum remitti ab illo,
qui non donare. Sed ſi non animô donandi
pactus, ſed pro eô aliud, quod ſimile eſt, conſe-
5 cutus eſt, non poteſt Dominus non acceptare
pactum remiſſorium; quia nemo poteſt pro parte
contractum approbare, ſed tenetur eum approbare
cum omnibus punctis & clauſulis, ut ex
hoc §. communiter inferunt. *Rol. à Valle conſ. 97.
in fine vol. 1. Natta conſ. 534. numer. 2. & ſeqq.* ubi
tradit, Clericos non poſſe pro ſe allegare ſtatuta
laicorum, niſi cum omnibus qualitatibus, & ſic etiam
contra ſe allegari patiantur. *Zaſius ad h. §. nu-*
6 *mer. 9.* Infero etiam ex hoc, ſi quis confeſſionem
Adverſarii allegat, vel depoſitionem teſtis, quod
non poſſit qualitatem ſeparare; ſed dictum cum
ſua qualitate approbare teneatur, qua in parte ab
ineptis patronis ſæpe peccatur.

ad L. Sin autem. 29.

SUMMARIUM.

AN pactum ſervi juſſu domini pecuniam ejus credentis, in continenti contractui adjectum præjudicet Domino ?

AGitur hic de ſervo, qui juſſu Domini pecuniam ejus credidit vel qui fœnerandis dominicis pecuniis eſt præpoſitus, quæritur, ſi hic in ipſo contractu apponat pactum in continenti, an hoc præjudicet Domino. v. gr. de uſuris minoribus (nam pactum de non petendo ne quidem in continenti facere poſſet, quia pugnat cum ſubſtantia contractus. Nam contraria ſunt credere & donare) & affirmatur quæſtio, quia tale pactum eſt pars contractus, ergo ſervandum eſt; non poteſt enim contractus pro parte approbari, pro parte reprobari. Sed ex intervallo non poteſt præjudicare domino, cui ex contractu jam antea jus eſt quæſitum.

ad L. In Perſona, 30.

SUMMARIA.

AN filius remittendo injuriam ſibi illatam, præjudicet patri ? n. 1.

Qvid ſi Pater remittat, an præjudicet filio? 2.

Novationem inutilem vim habere pacti taciti de non petendo exemplo claret. 3.

An, ſi ſtipulans ab alio ſub conditione, qvod Titius debet, deficiente contra Titium agat, ipſi obſtet Exceptio? 4.

QVando filiusfam. injuriâ afficitur, habet pa- 1
ter actionem injuriarum & filiusfam. Sed
quid ſi filius remittat actionem, an hoc patri præjudicat?
Negatur, quia pater ſuo nomine habet actionem
injuriarum. *Vid. P. Barb. ad L. Lucius Titius
30. n. 4. ff. ſol. matr.* Sed ſi pater remittat, id 2
præjudicat filio, niſi pater perſona ſit vilis & abjecta.
L. 17. §. 13. ff. de injur. Boër. dec. 120. n. 6. Pater tamen
invito filio de inofficioſo Teſtamento non agit.
L. 8. pr. ff. de inoff. Teſt. quia injuria ſoli filio illata.
*Boër. d. l. Menoch. conſ. 470. n. 20. Vid. not. ad l. Lucius.
38. ff. ſoluto matr.* Novatio inutilis vim habet 3
pacti taciti de non petendo, per *§. 1. hujus legis 30.*
nam creditor Titii, dum, quod ſibi debebat, à ſervo
ſtipulatur, tacite Titium liberaſſe & ſervum
agnoviſſe videtur, non quatenus ſervum, ſed quatenus
contra dominum actionem de peculio habere
poteſt, v. gr. ex credito, non verò ex fidejuſſione,
ex quo contra Dominum de peculio
actione agi non poteſt: cum enim de
peculio contra dominum creditor Titii agere
poſſit, meritò ei contra Titium agenti obſtabit
Exceptio. Quomodo legem hanc defen-

ſendat contra *Ant. Fabrum Bach.* Videatur *ad tit. de pactis. ſub Rubrica de pactis perſonarum qvæ ſunt* 4 *juris alienι. num. 4.* In *§. 2.* qværitur, ſi ſub conditione à te ſtipulatus fuerim, quod Titius jure debet, conditio autem deficiat, an mihi contra Titium agenti obſtet Exceptio pacti vel doli? quod negatur, quia deficiente conditione deficit etiam pactum de dimittendo Titio.

ad L. Paciſci. 31.

SUMMARIUM.

AN pactum ne venditor de vitio eqvi poſt contractum apparente conveniatur, obſtet Emtori, & qvæ ratio?

VEndidiſti mihi eqvum & convenit inter nos, te de vitio equi conveniri non debere, quæritur, ſi equi vitium deprehendatur, an valeat pactum? Videtur quod non, quia eſt contra Edictum Ædilitium. Sed affirm. quia Edictum Ædilitium non publicum favorem, ſed privatorum reſpicit, cui favori privato partes contrahentes renunciare poſſunt. Imo pactum hoc potius eſt contra verba Edicti, quam contra ſententiam. Nam actiones, quas dant emtori Ædiles, repudiare non vetant. Et improprie dicitur eſſe contra Edictum, quod contra beneficium eſt ex Edicto competens. *Pac. Cent. 2. qv. 4. Hilliger in Donellum l. 15. c. 1. lit. B. Capolla ad tit. de Æd. Edicto n. 7.*

ad L. Qvod dictum. 32.

SUMMARIA.

PActum principalis debitoris cur fidejuſſori proſit? numer. 1.

An debitor in præjudicium fidejuſſoris contra pactum primum de non petendo iterùm paciſci poſſit? 2.

Pactum de non petendo an proſit illi, qvi animo donandi, non rogatu principalis fidejuſſit? 3.

Ex ratione decidendi lex limitari & declarari poteſt. 4.

1 DIctum eſt in *l. 21. §. fin. h. t.* quod Exceptio pacti initi à principali debitore extendatur ad fidejuſſorem, additur hic ratio, nam niſi hoc fieret, inutile eſſet pactum debitori, nam ſi fidejuſſor conveniretur à creditore, haberet ille regreſſum contra debitorem, quem convenire poſſet actione 2 mandati. Quod extendunt Dd. quod, ſi debitor poſt pactum primum de non petendo initum, contrarium poſtea paciſcatur, fidejuſſori tamen per id non præjudicetur, cui per pactum primum jus quæſitum eſt. *Hering. de fidejuſſ. c. 27. p. 4. num. 33.* 3 ex qua ratione ſequitur declaratio, quæri enim poſſit, ſi quis pro me fidejubeat donandi animo, id eſt, non rogatu meo, neque animo repetendi, ſi conveniretur, an pactum de non petendo proſit fidejuſſori? Qvod negatur, quia talis fidejuſſor non habet contra me actionem mandati, ergo deficit ratio, cur pactum debitoris ad fidejuſſorem extendatur. Notetur hic obiter, quomodo ex ra- 4 tione decidendi Lex limitari & declarari poſſit.

ad L. Avus. 33.

SUMMARIA.

PActum Avi ne à ſe nec à filio dos pronepti promiſſa petatur, an impediat petitionem dotis à cohærede filii? n. 1.

An qvis ſibi ſtipulando, omnibus hæredibus acqvirat obligationem? 2.

PRomiſit Avus pronepti dotem, poſtea pactus 1 eſt, ne à ſe nec à filio dos petatur, quæritur an à cohærede filii poſſit dos peti? quod affirmatur ſcilicet pro rata ejus, nam Avus ſoli filio paciſci & providere voluit. Poteſt ergo aliquis uni hæredum ſuorum paciſci vel ſtipulari, ſi ſibi ſtipulatus non eſt; ſed ſi prius ſtipulatus eſt ſibi, diſtingvi a- 2 liàs ſolet inter obligationem dandi & faciendi; ut illìc omnibus, hìc uni tantum Jus acquiratur. *L. continuus. 137. §. ult. ff. de V. O.* quia factum uni præſtitum non omnibus præſtatur, ſic liber ſcriptus uni prodeſt, alteri non. *Zaſius hic numer. 10. Donell. lib. 12. cap. 17. lit. H. & ibi Hilliger & Donellus in L. ſtipulatio iſta. 38. §. alteri. numer. 42. de V. O. Pac. cent. 2. q. Bronchorſt. cent. 1. aſſert. 37. Zaſius in d. l. 137. §. fin.*

ad L. Jus agnationis. 34.

SUMMARIA.

AN de jure agnationis vel filiationis paciſci qvis poſſit? n. 1.

An privati ab onere tutelæ paciſcendo ſe liberare valeant? 2.

QVæritur hic, an de jure agnationis vel filia- 1 tionis paciſci qvis poſſit, v. gr. ut non ſit Agnatus vel filius, qui tamen Agnatus vel filius verè eſt. Et videtur quod ſic, quod jus Agnationis per ſententiam amitti poteſt. *l. 3. pr. de Agnoſc. liberis*, & per juramenti delationem. *l. 3. §. 2. de jurej.* Sed negatur quæſtio, quia jus Agnationis à lege defertur & certis legitimis mediis tollitur, inter quæ pactum non reperitur. Nec ferendum eſt, ut 2 homines privati ab onere tutelæ paciſcendo ſe liberent. Sicut etiam pater paciſcendo non poſſit, ut qui filius eſt, non ſit filius, licet emancipare poſſit.

ad L. Tres Fratres. 35.

SUMMARIA.

AN Creditor poſt liberationem generalem, pecuniam à debitore doloſè ſubtractam adhuc petere valeat? n. 1.

An qvietatio extendatur ad ſpecies poſteà demum repertas? 2.

Limitatio adjicitur. 4.

Dolus præteritus remittitur, ſi hoc expreſſim fiat. 5.

QVando poſt liberationem & abſolutionem 1 generalem factam, ut etiam ad non ita cognita

gnita extendatur, ex poſtfacto apparet, alte-
rum ex contrahentibus dolo ſubtraxiſſe pecuni-
am, de quâ tempore quietationis nulla habita
fuit notitia, tunc non obſtante illa generali abſolu-
tione & liberatione, etiam facta per verba
multum prægnantia, pecuniæ ſubtractæ peti
poſſunt, oppoſita exceptioni pacti replica doli.
2 *Aug. Berous lib. 1. conſ. 201. numer. 12.* Collige,
quietationem ad ſpecies de novo repertas, & al-
terius dolô occultatas, non extendi, ſed obſtat re-
plicatio doli. *Covarr. l. 2. reſol. cap. 14. numer. 4.
Riccius coll. deciſ. 257. Carpzov. part. 2. conſt. 11. d. 8.
Berlich. part. 2. deciſ. 263. numer. 34.* nec repu-
gnant aliæ Leges: *L. ſ. matris L. cauſas. l. ſub præ-
textu C. de tranſact. & L. poſt diviſionem C. de pa-
ctis.* Nam ibi nihil habetur de dolo & ſubtra-
ctione, ut hic. *Marcus Mantua ſing. 642.* Hinc
Anno 1659. Menſe Majo in Facultate noſtra irrita
pronunciata eſt quietantia, quæ ex falsâ alterius
3 aſſertione data. Collige, liberationem tuto-
ris rationibus ritè redditis, retractari non poſſe,
niſi aut dolus Tutoris aut error calculi arguatur.
*Carpzov. part. 2. cap. 11. def. 8. Dn. Mevius p. 3 deciſ.
113.* & quietatio, quantumvis generalis, non tra-
hitur ad adminiſtrationem doloſam, niſi de hoc
expreſsè facta mentio. *Damhud. in patroc. pup.
tit. de Tutorum & curat. liberatione cap. 2. numer. 4.
4 & 12.* Sed limitatur hæc deciſio, niſi tempore
liberationis & tranſactionis de illis rebus cogita-
tum. A contrario ſenſu hujus legis colligit *Cra-
vetta conſ. 294.* quod verba univerſalia trahan-
tur ad incognita; ſed id non eſt facilè conce-
dendum, niſi de animo caſus quoscunqve in-
cludendi conſtet, & de nonnullis pecuniis fue-
rit actum Conferri poteſt *Pariſius L. 1. conſ. 75.
5 n. 1.* Colligitur porro ex *h. L.* dolum præteritum
in adminiſtratione commiſſum remitti poſſe, nun-
quam tamen videri remiſſum, niſi expreſſim &
ſatis urgentibus clauſulis remittatur, aut ex certâ
remittentis ſententiâ, eum remiſſum, conſtet. *Co-
varr. d. l.*

ad L. Si cum fundum. 36.

SUMMARIA.

SI poſſidens fundum meum juxta pactum Titio eum tradiderit, an detur rei vindicatio? numer. 1. & 3.

Quid ſi nondum tradiderit, an detur exceptio pacti? 2.

1 SPecies facti eſt; fundum meum poſſides,
convenit inter nos, ut fundum illum Titio tra-
das, tuqve illum tradideris, quæritur, an quaſi
pœnitentia ductus poſſim fundum vindicare i. e.
2 quod negatur, quia obſtat pactum. Sed quid
ſi, qui ſecundus caſus eſt, non tradideris? Reſp.
non datur tibi exceptio pacti, niſi tua ipſius cauſa
ita inter nos convenerit & per te non ſteterit,
quod non tradideris: nam ei, cujus intereſt,
datur Exceptio pacti, ſi tua non intereſt, non da-
tur hæc Exceptio. Sed quæritur hic, cur non de-
tur pœnitentia, cum tamen in mandato re inte-
grâ, item in contract. innominatis admittatur pœ-
nitentia. R. *Fortun. Garcias ad L. 7. h. t. num. 106.*
quia non eſt contractus innominatus, ſed reci-
procus & ſimplex. *Zaſius hic num. 14. Etſi aliter Co-
varr. L. 1. reſolution. c. 14. n. 8.* qui rationem conſti-
tuit in eo, quod gratia poſſeſſoris illa conventio
facta. *Conf. Runius conſ. 66. Lib. 1.*

ad L. Imperatores. 37.

SUMMARIA.

AN adminiſtratores poſſint aliqvem liberare per pactum? n. 1.

Debitum uſurarium poſſunt remittere. 2.

An hodie legis h. uſus? 3.

An Camerarius remittere poſſit, quod Senatus emit contra Legem Anaſtaſianam? 4.

ADminiſtratores civitatum non poſſunt de- 1
bitorem civitatis liberare per pactum, ſed ta-
lia decreta ſunt ambitioſa *L. 12. C. de Decret. conf. L.
12. C de Tranſact.* ſed hoc limitant in debitô uſu- 2
rario, quod quidem licitum jure civili, ſed non in
animæ judicio; præſertim ſi contineat uſurariam
pravitatem, & ideò licere tale jus remittere ad
exonerationem animæ, tradunt *Tiraq. in L. ſi un-
quam. verſ. donatione largitus n. 202. & Hier. Ce-
vall. plures citans q. 844.* Hanc legem non ob- 3
ſervari, tradit hic *Grænvvegen*, ſed rationem non
video, niſi hanc, quod hodiè dominetur avaritia,
& refrixerit charitas, & ſic nullæ ferè leges obſer-
vantur. Hinc dicerem, ſi Senatus contra Legem 4
Anaſtaſianam nomina emerit, dotô parvô pretiô,
debere Conſulem vel Camerarium remittere,
quod ultra pretium petere intenderat. Nam Ca-
merarius non ita tenetur Curiæ providere, ut con-
ſcientiam vulneret, ut curiam locupletet, & ſe in
Gehennam præcipitet. Omnes ſumus obligati
Eccleſiis, Academiis, Rebuspublicis, Curiis pro-
ſpicere, & earum commoda providere; Sed usqve
ad Aram, ne cum alicujus injuriâ hoc fiat, quod
Adminiſtratoribus ſæpe inculcandum eſt.

ad L. Jus Publicum. 38.

SUMMARIA.

JUs publicum pactis privatorum mutari non poſſe, exemplis declaratur. n. 1.

An valeat pactum, ne currat præſcriptio? 3.

An valeat pactum contra ſolennitates juris? 4.

Plura exempla adhuc referuntur. 5. & 6.

Limitatur Reg. ſi Princeps ſimul ad utilitatem privatam reſpexerit. 7.

An Transactio privatorum contra Regalia Principis facta, huic præjudicet? ſpecies facti hinc inde ventilati, declaratur. 8. 9.

Priva-

1 PRivatorum pactis jus publicum mutari non
poteſt ; hinc non poteſt renunciari privi-
legio ob publicam utilitatem introducto *L. 7. §.*
14. h. t. Barb. lib. 4. cap. 1. ax. 12. ne quidem ju-
2 rato. *Dd. in c. cum contingat. X. de Jurej.* Exem-
plum *in l. inter debitorem. 42. h. t.* ubi dicitur,
non valere pactum inter debitorem & credito-
rem, ut ille pignorati fundi tributa ſolvat, ſc. in
præjudicium fiſci, benè tamen in præjudicium pa-
ciſcentis. *Pacius cent. 2. quæſt. 8.* Aliud exem-
3 plum *in tit. Cod. ſine cenſu & reliqvis &c.* Sic pa-
ctum, ut non currat præſcriptio, non valere
putant, cum præſcriptio ob favorem publicum
introducta. *Vaſq. d. tr. §. 10. numer. 8.* Sed id du-
bium, cum ob ſecuritatem privatorum princi-
4 paliter introducta. Sic non poteſt contra fieri,
ſi jus certam ſolennitatem ſubſtantialem præſcri-
bat. *Vaſq. de ſucc. cred. L. 1. §. 3. numer. 7.* Sic
nec valet juramenti calumniæ remiſſio mutua, ſi
5 Judex velit exigere. *Dn. Mevius part. 4. dec. 53.* nec
juramentum appellationis appellanti ſtatim à ju-
dice remittendum, licet ſit à parte remiſſum,
quia potiſſimum judicio & judicii gratia præſta-
6 tur. *Dn. Mevius part. 4. deciſ. 275.* Sic qui pa-
ciſcitur, ne alium, quàm Titium hæredem in
Teſtamento inſtituat, ne filia ſibi ab inteſtato ſuc-
cedat, vel vivo Teſtatore, ne hæres falcidia
utatur, ne in funus uxoris quidquam conferat, &
tamen dotis partem lucretur, & ſimil. *Cujac. ad*
7 *h. t. tom. 2.* Sed diſtingvendum ad legem, ut
tunc habeat locum, quando quid ad utilitatem
publicam principaliter, vel tantum, eſt conſtitu-
tum, non verò quando ad utilitatem etiam pri-
vatam reſpexit Princeps. *Bolognettus in l. nemo*
poteſt. numer. 266. & ſeqq. de legatis. Cagnol in l.
nec ex prætorio. numer. 4. de Reg. jur. Circa hanc
legem hæc etiam ſpecies facti tractanda. Civi-
tas N. habebat Jus ſtapulæ, & quæ in ſuperiori
8 fluminis parte non poterat via fluminis uti, ſed
cum tempore belli viæ intutæ eſſent, transactum
eſt cum alia Civitate M. ut Civitas N. non utere-
tur jure prohibendi, ſed pateretur merces flumi-
ne ſecundo deferri, & pro illa patientia promit-
tit certam pecuniæ partem, & ea Transactio ad
tempus facta, atqve à Superiore confirmata. Tem-
pore lapſo & Superiore defunctô, transactio re-
novata & aucta penſio, ſed non denuo impetra-
tus conſenſus Superioris, quæritur an rectè? Reſp.
quod non (1.) quia jura fluminum pertinent ad
Regalia, & ſunt publici Juris. (2.) Novum hoc
quaſi fuit vectigal, contra Receſſum *Imperii de*
anno 1576. §. weiters. *118.* (3.) contra eos,
qui telonia de loco in locum transferunt, dan-
tur mandata ſine clauſula. *Petr. Fridericus l. 2.*
de Mandat. cap. 42. numer. 4. obſtare demum vi-
debatur *§. 9. Pacificat. Oſnabrug.* E contrariô
9 Civitas pro ſe allegabat. (1.) Conſenſum Su-
perioris defuncti. (2.) adhuc militare easdem

cauſas. (3.) ſe ſuper Jure privato transegiſſe, ſc. Jure prohibendi tranſitum per flumen, & compenſatione lucri, quod civitas habitura fuiſſet ex terreſtri transvectione mercium, jus ſtapulæ remitti poſſe, fuiſſe tantùm prioris transactionis continuationem, & auctionem pecuniæ præſtandæ impedire præſcriptionem. *Maſcard. concluſ. 1136. numer. 1. Men. rem. 3. ret. poſſ. n. 572. &c.* Re hâc ita utrinqve ventilatâ, judicium Lectori relinquo, nam res dubia videtur.

ad L. Veteribus. 39.

SUMMARIA.

PActa obſcura ſunt contra Autores contractûs interpretanda. num. 1.

Qvando Privilegium contra Principem interpretandum? 2.

Qvando inſtrumentum contra fiſcum interpretandum? 3.

Qvid juris, ſi qvis fateatur, ſe centum thaleros meos habere? 4.

An Senatus, qvi vendit domum, ohne alle Beſchwernüß *tremiſerit onera publica? 5.*

Qvibus caſibus pacta obſcura pro autore explicanda? 7. 8. & ſeqq.

An h. Lex abrogata ſit? 15.

PActa obſcura ex circumſtantiis quidem expli- 1
canda. *L. 34. de R. J.* aut ex negotii naturâ. *L. 67. de R. J.* ſed ſi verum ſenſum ita elicere non poſſimus, pacta interpretanda contra venditorem & locatorem, eosqve, qui Autores primi contractus ſunt, & circa rem ſuam potuerunt clarius ponere legem, *hic & l. 21. de contr. emt. l. 172. de R. J. Menoch. conſ. 416. num. 19.* Exemplum de ſtillicidio habet *Pacius cent. 2. quæſt. 8. & l. 33. ff. de contrah. Emt. vid. ibi Gothofredus & Bachov. diſp. 6. th. ult. Tiraq. in L. ſi unqvam. numer. 54. C. de Revoc. donat. & de Retract. conſang. §. 1. gl. 9. num. 210.*
Si privilegium à Principe per modum contractûs 2
inferiori conceſſum, contra Principem eſt in-
terpretandum. *Borcholt. part. 2. conſ. 16. p. 104.* Et 3
ſic inſtrumentum contra fiſcum interpretandum, quando præſumtio eſt, quod à fiſco inſtrumentum conditum; non enim tantum, ſi verba ab aliquo prolata conſtent, ſed ſi prolata præſumantur, contra eum interpretatio facienda. *Cravet. vol. 6. conſ. 983. n. 63.* Sic ex hâc L. colligit *Cujac. ad*
L. Publica. §. ult. ff. depoſiti. ſi quis fateatur, penes 4
ſe habere meam pecuniam ſc. plus minus 100. Thal. interpretationem contra eum faciendam eſſe, qui potuit loqui clarius. Ponamus alium caſum, ſi Se-
natus ita vendat domum his verbis; qvitt und 5
frey ohn alle Beſchwerde; quærebatur, an etiam immunitas ab oneribus publicis promiſſa? Ita videbatur dicendum ex hâc lege,
quia

quia Senatus ut venditor clarius ſuam mentem
exprimere poterat, de qvibus oneribus loquatur.
Licet hanc Legem, hunc caſum proponens *Du. Mertus part. 3. deciſ. 180.* pro emtore alleget, ſed hoc caſu exemtio ob oneribus publicis
non potuit concedi, & in dubio immunitas non
videtur conceſſa à publicis, præſertim futuris,
ideoque contra emtorem poteſt fieri interpretatio, quia emtori obſtat præſumtio Juris, quod
ſine oneribus publicis fundus vendi non poſſit.
6 Veriſimilitudo tamen prius attendenda, quam
hæc Lex; & ita propter veriſimilitudinem etiam
pro loquente verba intelligenda. *Peckius ad cap. 25. de R. J. lib. 6.* Limitatur autem Regula hujus
7 *Legis.* (1.) Niſi interpretatio aliunde ex circumſtantiis aut naturâ negotii ſumi poſſit. *L. in ob-*
8 *ſcuris. 114 ff. de R. J.* (2.) In judiciis puto verba à
proponente eſſe explicanda *L. ambiguus. 96. de*
9 *R. J.* (3.) Pro actore facienda interpretatio. *L. ſi qvis intentione. 66. de judiciis.* (4.) Privilegiorum interpretatio eſt Principis. *L. Neratius. 191.*
10 *de R. J.* niſi per modum contractus data, nam tunc
contra Principem facienda. *Borcholt. part. 2. conſ. 16.*
11 *pag. 104.* (5.) Niſi adjectum aliquid in favorem
emtoris, tunc enim Venditoris eſt explicatio, præſertim in acceſſoriis. *L. 34. pr. de contrab. emt.*
12 (6.) Excipiuntur ſtipulationes prætoriæ, quarum
interpres neuter litigans, ſed prætor. *L. 9. de præ-*
13 *tor. ſtipul.* (7.) ſi ſtipulator utitur verbis indefinitis, ejus in favorem interpretatio facienda. *L.*
14 *23. de Serv. urb. præd.* (8.) ſi aliàs exitum res non
reperiret, pro ſtipulatore facienda interpretatio.
L. cum qvi calendis. 41. de V. O. Sic licet Eccleſia communibus paſcuis cum civibus uti poſſit,
per tradita *Camilli Borelli part. 1. deciſ. tit. 7. numer. 11.* non eſt tamen dubitandum, eam etiam ad onera præſtanda teneri. Hanc legem abrogan-
15 dam eſſe, putat *Grænvvegen ad h. l.* quia in utriusqve partis poteſtate poſitum fuit, legem apertius dicere. Sed incogitantius hoc dictum putaverim; nam hic quæſtio eſt, quando aliunde interpretatio ſumi non poteſt, & vel contra venditorem, vel contra emtorem ſit interpretatio facienda, quid horum faciendum: certè contra utrumque interpretatio fieri nequit.

ad L. Tale Pactum. 40.

SUMMARIA.

QVibus caſibus confeſſio ſine cauſa valeat? n. 1. & ſeqq.

An, qvi poſt appellationem transegit certâ pecuniâ promiſſâ, eâ non ſolutâ poſſit ex re judicatâ conveniri? 6.

An ſuperior injuriam conditione eâ remiſſam, ne nova committatur, ſecutâ aliâ, vindicare poſſit? 7.

Condemnatus, qvi petit terminum ſolvendi, ſententiam approbare videtur. 8.

An, ſi unus hæres uſuras ſolvit, à cohærede debitum petere valeam? 9.

An diviſio æris alieni ab hæredibus facta præjudicet creditoribus? 10.

An Pater paciſcendo cum genero, præjudicare videatur Filio ſuo poſtea ſuſcepto? 11. & 15.

Omiſſa in diſpoſitionibus habentur pro expreſſis, ſi diſponens veriſimiliter de iis cogitavit. 12. & 14.

An Vidua cum mariti hæredibus paciſcens, filium poſteà enixa, teneatur ſtare pacto in præjudicium filii înto? 16.

LIcet confeſſio ſine causâ non valeat *l. cum de* 1
indebito 25. §. fin. ff. de Probat. c. ſi cautio 14. X. de fid. inſtrum. Limitatur tamen *h. L.* qvando
profiteor, te non teneri, qvia eſt pactum liberatorium. *Maſcard. de Probat. concl. 345. numer. 40. plures citans.* Et ipſum pactum hic cauſa eſt *Hill. lib. 14. cap. 37. lit. C.* & eſt reale, licet hæredum
nulla mentio, qvia pacta in dubio in rem ſunt.
L. 7. h. t. Carpzov. p. 2. cap. 41. dec. 14. in fin. Alia 2
limitatio eſt in confeſſione judiciali; quæ etiam ſine cauſa valet. *Maſcard. d. concl. 345. numer. 16. Hartman. Piſtor. obſerv. 39. numer. 7. Carpz. dec. 125. numer. 22.* ſi non incidenter facta iſta confeſſio.
Maſcard. d. l. num. 21. Berlich. deciſ. 96. num. 5. Alia 3
etiam, in confeſſione jurata. *Maſcard. d. l. num. 36.*
Alia in confeſſione reali, ſi qvis confiteatur, rem
eſſe meam. *Maſcard. d. l. num. 48.* Alia ſi donationis propoſitum appareat &c. Excipiunt et- 4
iam nonnulli geminatam confeſſionem. *Berlich. d. l. num. 4.* item ſi referat ſe confeſſio ad aliud 5
inſtrumentum, qvod cauſam continet. *Berlich. d. l. numer. 11.* item in articulo mortis ad piam
cauſam &c.

In §. 1. hæc facti ſpecies: Condemnatus 6
ſum à judice, ut fundum actori reſtituam, ſed appello à ſententia iſta, pendente appellatione tranſigo, & promitto certam pecuniam, hoc pacto, ut
ſi non ſolvam, ſententiæ debeam parere; Non
ſto promiſſis, quæritur, an ex re judicata poſſim
conveniri? Videtur quod non, quia appellavi, &
fortè ſententia eſt injuſta. Sed affirm. quia ex
illo pacto quaſi ex confeſſione convenior. *Vid. Hier. Verius in repet. Rubrica de Verb. oblig. num. 184. & Zaſius qvi numer. 11. h.* hanc format quæ-
ſtionem; ſi quis ſuperior remittat rebellionem, 7
injuriam, furtum, hac conditione, ut ſi in poſterum nova injuria inferatur, quod tunc veteres
cum novis ſint vindicandæ, an ſemel remiſſæ injuriæ denuò vindicandæ? Reſp. quod non, quia pactum ipſo jure tollit priorem injuriam. Sed poteſt
affirmari quæſtio; nam Divina Majeſtas ob novas
injurias priorem remiſſionem revocat; ſed homo
non poteſt, niſi ubi reſervaverit. Colligitur ex hoc 8
§. quod condemnatus petens terminum ſolvendi,
ſententiam approbare & appellationi renunciare

ciare videatur. *L. ad ſolutionem. C. de re judic.*
Gail. l. 2. de pace public. c. 4. n. 25. Mynſ. cent. 3. obſ.
22. n. 6. Dn. Manzius in cent. deciſ. q. 79. n. 21. Ex
hoc §. 1. colligit *Gail. lib. 1. obſ. 135. n. 9.* partes poſſe
renunciare nullitatibus, ne illæ opponantur, ſed
id non firmiter ex hoc loco concluditur, qvia de
ſententiæ nullitate hic non agitur. §. 2. hæc ſpe-
9 cies: Sunt duo hæredes, qvi inter ſe dividunt
bona, ac nomina paſſiva, primus mihi ſolvit uſu-
ras per aliqvot annos, poſteà cum videretur mihi
ejus fides nutare, convenio ambos; ſecundus mi-
hi opponit pactum cum ſuo cohærede factum, &
præſertim, qvod hoc approbaverim accipiendo
ab illo uſuras. Sed negatur illius intentio, qvia
non ſponte, ſed oblatas uſuras accepi, ideoq; non
approbavi illam diviſionem. Nam cogi pote-
10 ram ad acceptandas uſuras etiam à tertio. Collige,
diviſionem æris alieni factam inter cohæredes,
non præjudicare creditoribus, qvia pactum ad
alios, qvam cum qvibus eſt initum, non porrigi-
tur. *L. 27. §. 4. h. t. Dn. Thabor. in Berb. 14. c. 1.*
axiom. 9. niſi ſpontanea conventione ipſi divi-
dant, non ſi ab uno oblatas pecunias acceperint.
conf. l. 2. C. h. t. & præſertim Zaſius hic.
11 *Ad §. fin.* Pater cum genero paciſcitur, ſi filia
ſine prole moreretur, dimidia dos marito rema-
neret, altera dimidia fratri ſuo reſtitueretur. Sed
poſtea pater filium ex uxore ſuſcipit, filia moritur
ſine prole, maritus vult dotem retinere totam,
qvia factum illud erat pactum in favorem fratris,
ſed hic non ſucceſſit, ergo pactum ad perſonam
filii non eſt extendendum *d. L. 17. §. 4. h. t.* Sed
pro filio reſpondetur, qvia ſi pater ſciviſſet, ſe ſub-
laturum liberos, in fratrem pactum non direxiſ-
ſet. Pater voluit hæredi conſulere, & ſic filio et-
12 iam. Collige, qvod ea, qvæ in diſpoſitionibus,
deciſionibus & ſtatutis ſunt omiſſa, habenda ſint
pro expreſſis, qvando veriſimile eſt, talia proviſa
fuiſſe, ſi ſtatuens de iis cogitaſſet. *Zaſius ad h. l.*
Dn. Richter. vol. 2. p. 4. conſ. 55. n. 13. vid. l. Titius. 25.
§. Lucius. 1. ff. de liberis & poſthumis. Nec obſtat
13 *L. ſi quis ita. 16. §. 3. ff. de Teſt. Tutel.* qvam objicit
Vinc. de Franch. dec. 91. n. 24. nam ibi non agitur
de favore filii, qvem pro mortuo habuit pater.
Adhuc enim ſub Judice lis eſt, an expediat filio
abſenti habere communem cum fratribus Tuto-
rem, & annon expediat habere proprium Tuto-
14 rem Dativum. Manet igitur concluſio; id eſſe
ſervandum, licet in ſtatuto vel diſpoſitione non
expreſsè contineatur, ſi veroſimile ſit, ſtatuen-
tem hoc daturum, ſi interrogatus fuiſſet. *Conf.*
Tiraq. ad L. ſi unqvam C. de revoc. donat. in præ-
fat. n. 56. ubi ad Reſcripta id etiam extendit. *Natta*
ad l. hac conſult. §. ex imperf. C. de Test. n. 209. Fa-
bius Accoromb. ad l. heredes mei. § cum ita. ff. ad
Trebell. Et in contractibus hanc regulam locum
habere, tradit *Natta conſ. 676. n. 14. vol. .. conferri*
poteſt Socinus Junior conſ. 128. num. 87. vol. 1. Pariſ.
conſ. 26. n. 57. vol. 3. In ultimis voluntatibus hanc
regulam valere, plurimis autoritatibus probat
Menoch. conſ. 209. num. 21. qvæ verò *Menochius conſ.*
235. n. 33. contra diſputat, parum roboris habent,
qvippe major favor deſcendentium, qvam colla-
teralium, ut notiſſimum eſt. Idem autem *Menoch.* 15
regulam hanc in fideicommiſſis valere, & penè in
omni materia, ubi iis, qvæ objiciebantur, reſpon-
det *Men. conſ. 173. n. 66. & ſeqq.* Eandemq; regulam
commendat *Rolandus a Valle vol. 4. conſ. 4. n. 24.*
ut evitentur abſurda, qvæ incurremus, ſi verbis
preſsè inhæreremus. Conferri poteſt etiam *Pur-*
puratus conſ. 368. n. 1. Propoſitus fuit Facultati
caſus aliqvis huc ſpectans, ubi vidua cum Mariti 16
hæredibus ab inteſtato tranſegerat, ut datis 40.
thaleris, totam hæreditatem retineret; ſed poſteà
enixa eſt filium; qværebatur, an illa Transactio
valeat. Videtur qvod ſic, qvia licet non ſubſit
cauſa, tranſactio tamen valida, per *l. in ſumma.*
§. 1. de condict. indeb. Sed non poterat Mater præ-
judicare fœtui? Et in hanc ſententiam allegabatur
hæc lex, qvamvis tranſactio validior alias pacto.
Colligit hanc regulam ex hoc §. *Zaſius*, qvod diſ-
poſitio collata in aliqvem reſpectu alicujus qva-
litatis, vindicet ſibi locum in ſuffecto, ad qvem
tranſit illa qvalitas.

ad L. Intra illum diem. 41.

SUMMARIA.

PActum, ſi creditori certo tempore 10. ſolvantur, qvod tunc reſiduum acceptum ferre velit, cur debitori det ſaltem exceptionem? n. 1.

Promiſſio liberationis in futurum infert liberationem in præſenti. 2.

DEbes mihi 20. ſed poſtea paciſcor, ſi mihi 10. 1
ſolveris hac ſeptimana, qvod tunc reſiduum
acceptum ferre velim, qværitur, an actio compe-
tat? qvod negatur ex illo vulgari, qvod actio ex
pacto nudo non detur. Sed datur exceptio. Un- 2
de colligit *Marian. Socin. in rep. l. 4. §. Cato ff. de*
V. O. n. 69. vol. 6. promiſſionem liberationis in fu-
turum inferre liberationem in præſenti.

ad L. Inter debitorem. 42.

SUMMARIA.

AN pactum valeat, qvo debitor de fundo oppignorato tributa ſolvere debet? n. 1.

Qvid juris in venditore? 2.

NOn poteſt conveniri, ut debitor, qvi præ- 1
dium non poſſidet, ſed creditori dedit, tri-
buta ſolvat, non creditor, qvi poſſidet Ratio
adducta *in L. 38. h. t. & in tit. Cod. ſine cenſu & reli-*
qvis. vid. Tiraq. de Retr. conſang. § 6. gl. 1. n. 7. Pinell.
ad l. 1. C. de bonis mat. p. 2. n. 72. amplia. 13. Sed
certum eſt, ejusmodi Pactum non valere in frau-
dem fiſci. Verum, qvid inter paciſcentes? Va-
letne inter illos pactum hoc? Affirm. hoc ex *l. 52.*
§. 2. h. t. ubi ſermo eſt de debitore, qvi fundum

pignori dat creditori, & promiſit, ſe velle onera
2 publica & tributa exolvere. Sed qvid in venditore dicendum? *Rauchb. p. 1. q. 18. n. 7. & 8. ut & Frantzkius ad tit. ff. de Act. Emt. n. 155.* putant, hic aliud dicendum, qvia *d. l. 52. §. 2.* de creditore tantum loqvitur. Sed qvia contraria ſententia *Baldo, Salyceto, Caſtrenſi* hic placet, & nullam video rationem urgentem, cur idem non ſit dicendum, & tantum præjudicium fiſci hic conſiderandum venit, per verba textus, *qvantum ad fiſci rationem.* nolo à tantorum virorum ſententia recedere; & ita etiam die *26. Sept. anno 1664. in Dicaſterio Magdeburg. Saxonico* pronunciatum eſſe memini, ubi ferebatur ſententia, civitatem tributa ab emtore petere poſſe, non obſtante pacto, ſed dandum eſſe emtori regreſſum ex pacto contra venditorem.

ad L. In emtionibus. 43.

SUMMARIA.

A Naturalibus contractuum per pactum recedi poteſt. n. 1.

Naturalia contractuum qvæ ſint, remiſſive? 2.

1 QVæ ſunt naturalia contractus, ad ea contra-
hentes tenentur ſine ſpeciali conventione,
ſed per pactum à talibus naturalibus recedi po-
2 teſt; Qvæ autem ſingulorum contractuum Naturalia ſint, de eo videri poteſt *Nicol. Motzius in tract. de contractibus*, qvi de naturalibus peculiarem ſemper format Rubricam.

ad L. Cum in eo. 44.

SUMMARIA.

TUtor, qvi cum pupilli Creditoribus tranſigit, ipſe remiſſionem facere debet, ſi creditor eſt. num. 1.

An Creditor pupilli tutor eſſe poſſit? 2.

Qvid judicandum ſit de iis, qvos Dd. ab hac regula excipere ſolent? 3.

1 SI tutor, cum aliàs abſtenturus fuiſſet pupillus,
cum creditoribus tranſigat, ut certam partem crediti remittant; ipſe Tutor etiam remiſſionem facere tenetur illius partis, ſi pupilli creditor. *Paulus de Caſtr. hic, ubi hunc textum ſingularem vocat, & ex eo Berlich. p. 2. dec. 235. n. 16.* Hinc notandum: qvod qvis in alio ſervat, id etiam in ſe ſervare cogitur. Exemplum regulæ *in l. frater à fratre, in tit. de condict. indeb.* ſi mandem tibi, ut tu exigas à creditoribus, multò magis à te ipſo teneris exigere, ſi es debitor. Similis textus *in l. altius. ff. ſi ſerv.*
2 *vindic. Zaſ. hic.* Ex hôc textu apparet, poſſe creditorem eſſe pupilli Tutorem, qvod Jure novo aliter ſe habet, per *Nov. 72.* qva creditor vel debitor pupilli prohibetur admitti ad Tutelam, ſub pœna jacturæ crediti aut apochæ; à qva regula tamen excipitur Mater & Avia, Pater & Tutor Teſtamentarius, ſi teſtator creditum aut debitum ſcivit. *Berlich. p. 2. deciſ. 257. n. 18.* item ſi ſimul cum tutela legatum qvid mihi ſit, item qvi creditum allegavit, à Judice tamen juſſus gerere. *Berlich. & alii d. l.* Hoc tamen notandum, non omnibus limitationibus adductis ab autoribus aſſurgendum
eſſe, v. gr. qvando nonnulli excipiunt creditum 3
litigioſum, vel ſi alios contutores habeat, ſi debitor nomen in Inventario exprimat, ſc. ſi antea non allegavit, ſi ſit naturale debitum, item ſi habeat actionem tantum realem, item excipiunt Curatorem ad litem, & curatorem bonorum abſentis, de qvibus limitationibus dubitandum. (1.) qvia nullo textu ac ratione nituntur. (2) Ratio novi Juris in Lege nova expreſſa, in his etiam caſibus locum habet, ſc. metus ſubtrahendorum inſtrumentorum: ubi autem nova lex rationem expreſſam continet, extenſio locum habet, & caſus ſimilis non tàm extenditur, qvàm includitur. *Everb. in loco à ſpeciali n. 5. ad c. 28. de R. J. l. 6.*

ad L. Diviſionis. 45.

SUMMARIA.

PActum de re communi dividenda an pariat actionem? n. 1.

An hodie ex omni pacto detur Actio? 2.

PActum inter ſocios vel non ſocios de re com- 1
muni dividenda non parit actionem, qvia non
eſt niſi nudum pactum, ex qvo non datur Actio.
Sed in foro hodiè datur ex omni pacto actio, mo- 2
do in ſpecie prohibitum non ſit.

ad L. Pactum inter hæredem. 46.

SUMMARIUM.

CAutio de legato ſolvendo die vel conditione, ſub qva illud relictum, impleta, an & qva de cauſa remitti poſſit a legatario?

QVando mihi qvid legatum ſub die vel ſub conditione, tunc poſſum agere cum hærede, ut cautionem præſtet die vel conditione impleta de Legato ſolvendo, qværitur an hoc jus remittere poſſim per pactum? Videtur qvod non, qvia Teſtamentorum favor publicus. Sed affirmatur ob duas rationes, qvia ipſe Teſtator remittere hæredi hanc ſatisdationem poteſt, huic enim liberum eſt legare vel non legare, & ideò liberum eſt providere, ne hæres iſta cautione gravetur; ſecunda ratio etiam in textu eſt, qvod qvisqꝫ poſſit juris ſui perſecutionem remittere vel deteriorem facere.

ad L. Emtor prædii. 47.

SUMMARIA.

PEr pactum ad contractum rediri vel jus ex contractu competens reſervari poſſe exemplo declaratur. n. 1.

Omnem orationem, qvantumvis generalem, capere interpretationem ex mente contrahentium per exemplum illuſtratur. 2.

1 *IN principio* continetur hæc ſpecies. Emi prædium 20 ſolidis, poſteà paciſcitur venditor mecum, ſe contentum fore 13. ſolidis, ſi intra 14. dies ſolvero. Sed cum hoc non fieret, paciſcitur ſecunda vice, ſe contentum fore 13. ſolidis, ſi intra 10. dies ſolvero. Si verò intra decem dies non ſolvero, integros 20. ſolidos à me ſolvendos eſſe. Non ſolvo intra illos decem dies, an poteſt venditor integros 20. ſolidos petere? Videtur qvod non, qvia ex pacto nudo non datur actio; ſed affirmatur, qvia ex prima venditione, non ex pacto ago. Per pactum reditur ad contractum vel reſervatur jus ex contractu competens. *In* §. *1.*
2 proponitur ſeqvens ſpecies: Rationem implicitam habebam cum Argentario i. e. variis ex cauſis nobis invicem eramus obligati. Poſtea Argentarius mihi epiſtolam miſit, in qva confitetur, ſe ex duabus cauſis mihi debere 300. & 400. Cætera inſtrumenta, ſi qvæ reperiantur, debere haberi pro cancellatis & nullis. Sed ante aliqvot annos dedi mandatum ipſi Argentario, ut 300. Titio ſolveret, qvod non fecit, ideoqꝫ damnum patior à Titio. Convenio Argentarium actione mandati, hic opponit exceptionem pacti ex allegata epiſtola, qvam ab eo accepi, retinui, & ſic contenta approbavi. Inter alia autem continebatur, qvod omnia inſtrumenta debeant eſſe caſſa & nulla. Ergo etiam hoc mandatum. Qvod negatur, nam omnis oratio, qvantumvis generalis, capit interpretationem ex mente contrahentium, & ex eo, qvod inter partes eſt actum: Accepti & expenſi ratio tantum eſt computata, cæteræ obligationes manent in ſuo ſtatu.

ad L. In traditionibus. 48.

SUMMARIUM.

Qvando ex pacto actio detur?

PActa omnia per traditionem rei veſtiuntur, ita ut ex illis detur actio, & in traditionibus qvodcunqve pactum admittitur. v. g. ut res donata poſt mortem Donatarii alteri reſtituatur. *Mant. lib. 13. de tac. & amb. conv. t. 48. Carpz. p. 3. c. 8. d. 22. Berous vol. 1. conſ. 5. n. 11.* & ſic fideicommiſſum etiam in contractu conſtitui poteſt, per *l. qvoties C. de Donat. qvæ ſub modo. Fuſarius de ſubſtit. q. 14. Klock. vol. 2. conſ. 17. n. 7. Dn. Richter. dec. 26.* limitanda hæc regula, niſi nihil interſit alterius. *l. pen. h. vid. Zaſius hic.*

ad L. Si qvis crediderit. 49.

SUMMARIUM.

B*Eneficium competentiæ an per pactum acqviri poſſit, & qvis hujus effectus?*

VAlet pactum, ne qvis conveniatur nec excutiatur ultra, qvam facere poteſt, & ſic competentiæ beneficium in pactum deduci poteſt & parit exceptionem, ſi creditor in ſolidum excutere debitorem vellet.

ad L. Non impoſſibile. 50.

SUMMARIA.

P*Actum, ne depoſitarius vel commoditarius ſervum meum furem faciat, an ſit validum? n. 1.*
Reſpondetur ad rationem dubitandi? 2.

DEpoſui ſervum apud te vel tibi commodavi 1
cum hoc pacto, ne eum furem facias, qværitur an pactum valeat? Videtur qvod non valet pactio, ne qvis faciat delictum, qvia qviſqꝫ jure à delicto abſtinere tenetur, & turpe eſt ſuper eo paciſci, ad qvod ipſa Lex eum obligat. *l. 7. §. 3. h. t.* Sed affirmatur valere, & ad rationem dubi- 2
tandi reſpondetur *a Bach. in Rubr. de objecto pactorum n. 2.* qvod pactum hactenus ſit nullum, ut non proſit ei, qvi non deliqvit, ad qvod ne faceret omni jure tenebatur *d. l. 7. §. 3.* at prodeſt contra eum, qvi ex pacto non debuit delinqvere, ſi contra pactum deliqverit & *Bach.* ſimilem caſum eſſe dicit in *l. ex ea 121. §. 1. de Verb. oblig.* Nam ex pacto teneberis ſi dolo non corruperis ſed neglexeris; unde fur factus eſt ſervus non dolo tuo, ut poſſis actione ſervi corrupti conveniri, ſed negligentia tua, & ſic actione ex contractu vel actione præſcriptis verbis ad pœnam conventam vel intereſſe teneberis.

ad L. Si cum te. 51.

SUMMARIA.

E*Xempla pactorum errorem in ſubſtantia continentium. n. 1.*
Qvid pactum operetur, qvando in ſubſtantia conventionis erratum eſt? 2.

TItius me hæredem inſtituit, mihi refertur 1
injunctum fuiſſe mihi à Teſtatore, ut debitore meo remitterem debitum per pactum, ſed error eſt, ideò ex hoc erroneo pacto nulla exceptio. Idem ſi credam me gravatum, ut 10. Titio darem, delegavi debitorem meum Mevium Titio, ut illi ſolvat, qvod factum per compenſationem, dum Mevius erat creditor Titii, nam omnia manent integra ob errorem in ſubſtantia. Nam error, 2
qvi in ſubſtantia intervenit in pacto, ne qvidem ad liberandum prodeſt. Et error ac deceptio, qvæ intervenit in ſubſtantia conventionis, etiam in acceſſorias clauſulas & pacta influit. *Menoch. conſ. 103. n. 78. & conſ. 378. n. 27.*

ad L. Epiſtola. 52.

SUMMARIA.

A*N ille, qvem ſcripſi cohæredem meum eſſe, ex ſcriptura illa actionem habeat? n. 1.*

Pactum, ut prædium creditori obligatum à Titio emtum oblatâ pecuniâ reſtituatur, an proſit debitori, & an habeat actionem neg. geſt. 2.

Pactum cum creditore, cui prædium pignori datum, ut tributa ſolvat, ſed à me recuperet, num valeat? 3.

Lectio §. ult. emendatur. 4.

1 SCripſi in epiſtola, Paulum mihi cohæredem
eſſe; qværitur, an ex hoc habeat actionem Paulus contra poſſeſſores rerum hæreditariarum? R. qvod non, qvia verba enunciativa, qvando proferuntur ſuper eo, ſuper qvo partes non potuerunt diſponere, non inducunt probationem. Nam ſangvis facit cohæredem, non ſcriptura. Et ideo ſupra dictam regulam probat ex hoc *textu Franc. de Clapperiis cauſ. 28. q. 1. ad h. t. relatus à Dn. Thabore. l. 5. cap. 13. ax. 1.* De §. 2. vide *notata ad*
2 *l. 42. h. t.* In *§. 1.* habetur talis facti ſpecies: obligavi
meum prædium creditori meo, ille ſuo jure vendit, ſed non prorſus extraneo, nam hic non teneretur oblata ſibi pecunia rem emtam reſtituere, ſed tibi, qvi mecum pactus es te velle emere fundum, ſed ſi tibi offeratur pecunia, te velle mihi reſtituere prædium emtum: hoc pactum utile eſt, & hæredem qvoqve tuum obligat, qvia tu negotium meum geſſiſti emendo fundum, proinde datur mihi qvoq; contra te actio negotiorum geſto-
3 rum. *In §. 2.* habetur ſpecies hæc, dedi pignori
tibi prædium meum, ſub ea conventione, ut tu qvidem tributa ſolvas, ſed ea a me recuperes, qværitur, an hoc pactum ſit validum? Vid. qvod non propter *l. 42. h. t. & l. 1. C. ſine cenſu & reliqvis &c.* Sed aff nam licet talia pacta non obſint fiſco, inter ipſos tamen privatos hæc pacta ſunt valida. *vide à me notata ad illum tit. in codice.* In *§. 3. ſeu ultimo* videtur eſſe lectio vitioſa & loco
4 *(acturu)* legendum (acturus) & pro *eo* (ei) ut
Bach. hic. & fere deciſio indubia eſſet, niſi obſtare videretur *§. 3. Inſt. de V. O.* Sed reſp. hic obligationem tranſire contra hæredem, ſed hunc defendi exceptione pacti. *Bach. hic.*

ad L. Sumtus. 53.

SUMMARIA.

CUm Advocato de ſumtibus præſtandis paciſci licet, non verò de qvota litis. n. 1.

Qvid ſi pactum de certa ſumma in caſum victoriæ initum? 2.

1 CUm procuratore paciſci de ſumtibus præſtan-
dis licet, ſed de qvota litis paciſci prohibitum qvia redemtiones litium odioſæ, de qvo vide his
2 *notata ad l. 5. C. de poſtulando.* An autem paciſci
de certa ſumma liceat, non de qvota litis, v. gr. de centum dandis in caſum victoriæ & putem non admittenda talia pacta, ſi vel minima ſuſpicio fraudis contra contrahentes militet, & fraus videatur facta Legi, qva in parte juramentum purgationis deferri poſſet.

ad L. Si pactus. 54.

SUMMARIUM.

AN mora in tradendo ſticho commiſſa ob pactum de non petendo ſticho, ipſo jure an per exceptionem purgetur?

DEbui ſtichum, ſed anteqvam in eo præſtando moram committerem, per pactum mihi remiſſa eſt neceſſitas præſtandi ſtichum, qværitur, an mora ſit prorogata, qvod ſine dubio affirmandum: Sed qvid ſi poſt moram in tradendo ſticho commiſſam fiat pactum de non petendo ſticho, hic non ipſo jure, ſed per exceptionem mora purgata videtur. Conſ. hic *Bachov. & Dd.* qvos de purgatione moræ refert *Hering. de fidejuſſ. cap. 24. num. 196. & ſeq.*

ad L. Si debitor. 55.

SUMMARIA.

AN uſufructuario Debitori ex pacto ſervi fructuarii de non petendo detur exceptio? num. 1.

Qvid ſi uſufructuarius ſit creditor & ſervus fructuarius paciſcatur de petendo? 2.

SI habeam uſumfructum in ſervo & tibi debeam 1
20. & hic ſervus, in qvo uſumfructum habeo, paciſcitur tecum de non petendo, tunc ex hoc pacto mihi naſcitur exceptio. E contrario ſi tu 2
mihi debeas, & ſervus in qvo uſumfructum habeo, paciſcatur de petendo, habeo replicationem pacti per *l. 17. §. ult. h. tit.* & qvia Uſufructuarius per ſervum adqvirit, qvicqvid ex operis ſuis ſervus qværit.

ad L. Si convenerit. 56.

SUMMARIUM.

AN, & qvando ita conveniri poſſit, ut altera tantùm pars contrahentium obligetur?

SUmma eſt, qvod ex cauſa poteſt pars contractûs una tolli, alterâ remanente ſalvâ. Et ſic poteſt claudicare contractus. *Zaſius* autem hic format tres concluſiones (1.) eſt, in veſtibulo ipſo contractus non poteſt conveniri, ut altera pars tantùm obligetur. (2.) ſi contractus ſit perfectus, ſed à neutra parte conſummatus, ſed res integra, & ne tunc qvidem conveniri poteſt, ut una pars tantum obligetur, altera non. Et hoc caſu intelligit *L. cum emtor. C. de Reſcind. vendit. & l. fin. ff. de Accept.* (3.) Poſtqvam facta eſt executio contractus, poteſt conveniri, ut uni parti remittatur obligatio, alteri non, ex juſta cauſa. *conf. Jaſon hic & Franc. Marc. p. 2. dec. 20. num. 4.*

ad L. Qvi in futurum. 57.

SUMMARIA.

AN inter Chriſtianos tolerari poſſit Creditor, cui uſuræ prænumerantur, ne ſors interim exigatur? n. 1.

Qvo caſu ſors ante diem peti poſſit? 2.

Si duo pacta ſimul conventa, unum in perſonam, alterum in rem, an illud qvoqve ad hæredem pertineat? 3.

1 POterant olim in anteceſſum ſolvi uſuræ ad annum, ex quo reſultabat tacita pactio, ne interim ſors exigeretur. Sed hoc moribus Chriſtianis vetitum, rectè ſcribit *Mornac. hic, qvem laudant Dn. Struv. Exerc. 27. th. 57. & Wiſſenbach. vol. 1. d. 42. th. 26. in fin.* Putarem tamen, ſi ſors danda mutuò in favorem piæ cauſæ, ſcil. ut ex uſuris pauperes alerentur, ſi creditor vellet ex liberalitate erga pauperes uſuras primi anni prænumerare, ut ſtatim fieret diſtributio, ſi hoc creditor volens ac ſponte fecit, non vituperandum, ſed laudandum hoc eſſet, in tanta eorum, qui pauperibus ſuccurrunt, raritate; præſertim hoc caſu, qvando creditor jamdiu & ante annum obligavit ſe ad numerandam pecuniam, & mora in debitore, cui
2 numerari debuit. Ex hac lege etiam colligunt, ante diem ſortem peti poſſe, ſi uſuræ conſtituto tempore non ſint ſolutæ. *Georg. Schultz. in tr. de*
3 *oblat. c. 4. n. 25.* ubi præjudicia allegat. *In §. 1.* proponitur caſus, quo duo vel plura pacta conventa, alterum in perſonam, alterum in rem, an etiam illud ad perſonam directum ad hæredem pertineat? Videtur quod ſic, ne in perſona hæredum pacta claudicent. Sed negatur, nam pacta plura cumulata ſingula ſuam naturam retinent.

ad L. Ab Emtione. 58.

SUMMARIA.

QVando contractus conſenſuales contrario diſſenſu ſolvantur? n. 1.

An ex contractu annihilato gabella ſolvenda? 2.

An in diſtractu reqviratur conſenſus ejus, cujus in contractu? 2.

1 COntractus ſolo conſenſu conſtantes ſolo contrario diſſenſu ſolvuntur, ſi res integra, aliàs novus eſſet contractus. *Weſenb. in ff. de Reſc. vend. num. 5. Dd. ad §. fin. J. qvibus mod. toll. oblig. Molin. tr. 2. de J. & J. diſp. 273* Et ſic hoc loco pactum ipſo jure tollit obligationem, nudo conſenſu contractam. confer. *Bachov decad. 95. errorum Fabri*
2 *errore 8. n. 4.* Sed an contractu annihilato gabella ſolvetur? Diſtinguitur (1.) utrum ex pacto præambulo, v. gr. addictione in diem, vel lege commiſſoria reſcindatur contractus; an verò ex novo placito. Illo caſu non debetur gabella, quia fit reſciſſio ex priori contractu; ſed hoc caſu ſubdiſtinguitur, utrum in continenti fiat, an verò non; & utrum fiat re integra, annon. *vid. Baldus hic. & infra de Reſcind. vendit. Ant. Gomez. t. 2. reſol c. 2. n. 21. Molin. d. l. Fagundez. de J. & J. lib. 5. cap. 3. num. 4. & ſeqq.* nam ſi ſtatutum, quod ex ſolo contractu; ſecus ſi ex intervallo diſcedatur, cum fiſco jus quæſitum. *Dd. dd. locis.* Sed ex hâc 3
lege non ſequitur, in diſtractu ejus conſenſum requiri, cujus conſenſus in contractu requirebatur. v. gr. Dominus feudi ad hypothecam in feudo conſtituendam requirebatur, ſed non ad diſtractum. *Affl. dec. 232.* Gloſſa hic etiam de conſtituto agit, quod per id liberet ſe venditor à neceſſitate tradendi. *de qvo vid. Tiraq. de Conſt. p. 1. num. 7. & ſeqq. & Gvido Papæ dec. 101. & 109.*

ad L. Per qvos acqviri. 59.

SUMMARIUM.

Per qvas perſonas adipiſcamur exceptionem pacti?

PEr quas perſonas aliquid adquirimus, ſi pro nobis ſtipulentur, per easdem etiam exceptionem pacti adipiſcimur, ſi in fructum noſtrum paciſcantur, v. g. filiusfamilias, ſervus, vel qvi pro ſervo bona fide poſſidetur, vel in quo ſervo uſumfructum habeo &c.

ad L. Imperator. 60.

SUMMARIA.

VEra legis ſententia refertur. n. 1.

An in concurſu Creditorum cognati extraneis præferendi? 2.

DUbia hæc lex, & ejus tres referuntur intelle- 1
ctus à *Zaſio ad d. l. tom. 1. p. 270.* Mihi videtur ſententia ſimplicior: Creditores ex bonis etiam extraneo venditis creditorum partem volunt acceptare & contenti eſſe, quod fieri poteſt, modo conſanguineus præferatur extraneo, juxta *L. 16. ff. de reb. auth. jud. poſſ.* Sed an id ſequatur, 2
quod Cognati præferantur in concurſu, ut velle videtur *Dn. Carpz. dec. 64. n. 11.* de eo dubito. Sed hoc tantum ſequitur, quod in adjudicatione præferantur. Ex hac Lege etiam infert *Tiraqvellus in tr. de utroqve Retractu in præfat. n. 44.* conſanguineorum ſuffragia in communi cauſa aliis præferenda.

ad L. Pen.

SUMMARIUM.

AN poſſim tale pactum inire, in qvo meâ non intereſt?

PAciſci non poſſum, ut tuam rem non facias religioſam, neque ut eam invito me alienes, illud favore religionis, hoc libertatis, & quia in neutro habeo intereſſe, nam exceptio, tuâ non

intereſt, omnem repellit actionem *vid. not. ad l. 2. §. 5. de Aqua pluv. arc.* Ergo ſi conveniam tecum, ut Victori aut fabro ferrario vendas, omnino habeo intereſſe aliquod. Et tunc ſi pactum tale cum intereſſe meo conjunctum, contractui vel traditioni rei meæ appoſitum valet. *L. fin. C. de pact. int. Emt. & l. fin. C. de reb. alien. non alien. Pacius cent. 2. q. 11. Donell. lib. 9. c. 10. lit. F. Klock. vol. 2. conſ. 42. n. 109.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

QVando pactum Principalis debitoris noceat fidejuſſori? n. 1. & 2.

Contrahentes à pacto, qvo mihi jus qvæſitum eſt, non poſſunt recedere in meum præjudicium. 3.

1 PActum de non petendo inter debitorem & creditorem initum, fidejuſſori nocere, dictum ſuprà; ſed ſi in contrarium poſtea paciſcatur debitor de petendo, hoc fidejuſſori non præjudicat. *Hering. de fidejuſſ. c. 27. p. 4. n. 32. & ſeq.* Unde probabilis redditur ſententia *Carpzovii p. 3. dec. 251.* ſi creditor cum debitore principali tranſigat, 2 & partem debiti remittat, creditor tamen ſibi reſervet facultatem, debitum integrum petendi à debitore, qvod tamen, non obſtante illa reſervatione, poſſit fidejuſſor ſe defendere exceptione transactionis. Probatur etiam *ex h. l.* qvando ex conſenſu contrahentium, per diſpoſitionem legalem mihi jus eſt quæſitum, re vel ſpe irrevocabile, ab eo recedi non poteſt in meum præjudi- 3 cium, me non conſentiente. *Car. Ruinus vol. 1. conſ. 186. n. 2. Tiraq. de Retr. conſang. § 1. gl. 18. n. 56.* Et qui novum feudum acqviſivit ſibi & fratribus, liique in ſimultaneam inveſtituram recepti, ſi adqvirens cum Domino vellet in contrarium paciſci, nihil ageret. *Carolus Ruinus vol. 1. conſ. 213. n. 5. conſ. Caroc. dec. 74. n. 10. & Tiraq. de Retr. convent. §. 1. gl. 7. n. 21.*

TITULUS XV.

De

Transactionibus.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

DE qvibusnam rebus tranſigere liceat? n. 1.

An transactio valeat, ubi nulla lis metuitur? 2.

An ſuper re judicata? 3.

Qvando transactio pactum, & qvando contractus innominatus ſit? 4.

Qvid ſi fiat de re liqvida? 5. & 6.

1 TRanſigo de re dubia, paciſcor etiam de re certâ, *vid. Treutl. & ibi Bachov. vol. 1. diſp. 7. th. 1. lit. E.* Eſt enim transactio rei dubiæ conventa & non gratuita deciſio. Ergo ubi non eſt lis, neqve probabilis metus futuræ litis, non poteſt ſubſiſtere transactio. *Card. Mantica de tac. & amb. convent. lib. 26. tit. 1. n. 13.* Unde Patris transactionem ſuper bonis filii, ſi liqvida ſit, non ſubſiſtere, reſpondit *Natta conſ. 543. n. 29. & ſeqq.* ubi dicit, de ſubſtantia eſſe, ut ſit res dubia; facit *l. præſes C. h. t.* Et ſic etiam mariti transactionem de nomine uxoris factam, ex hoc capite irritam pronunciatam in Camera Brandenburgi-
2 ca, ſcio. Qvamvis autem lis non metuatur, ſed alia ratione res ſit dubia, transactio valet, ut ſi ſpes fideicommiſſi, propter incertum caſum, modico præſenti accepto, remittitur. *L. 11. C. h. t.* Sed
3 qværitur, an valeat transactio ſuper re judicata, aut juramento deciſa, ſi non ut transactio, tamen pactum? R. (1.) Si de donationis propoſito appareat, valebit ut pactum *per l. 32. C. h. t. Zaſ. ad h. t. n. 10.* nam donandi animus non præſumitur, niſi debitum remittatur. *Lorottus de Transact. ax. 59.* qvam regulam cum limitationibus pluribus tractat *Menoch. lib. 2. arb. qvæſt. caſu 82.* Sed qvæ- 4
ritur hic, qvid ſit Transactio? R. aut ſtat in terminis nudæ conventionis, & pactum eſt; aut una pars implevit, qvod actor ſemper feciſſe videtur, qvi remiſit actionem, & tunc eſt contractus innominatus, qvia producit actionem præſcriptis verbis. *L. 6. C. h. t.* Et ideò transactio facta de re 5
liqvida magnam habet præſumtionem fraudis, nam præſumtio eſt contra actorem, qvod calumnioſè egerit, & rem certam dubiam fecerit ad vexandum reum, & inducendum ad compoſitionem metu litis. *Oldrad. conſ. 280. Romanus conſ. 517. & hos referens Cravetta conſ. 152. n. 10.* Nec confeſſioni partium hic ſtatur, dum dicunt, litem ſubeſſe, qvia ſumus in materia prohibita. *Cravetta conſ. 175. n. 4.* nec Notario credendum de lite teſtanti, nam poteſt eſſe lis ficta. *Decius conſ. 351. n. 3.* Ex his ergo infertur: qvando lis non 6
eſt de præſenti, nec adeſt timor inſtantis litis, nec eſt aliqva potentia propinqva, ſeu cauſa probabilis ad id credendum, nulla eſt transactio. *Pariſius p. 2. conſ. 12. n. 32. & ſeq.* Et ubi lis ficta eſt calumnioſè, nulla eſt Transactio. *Paris. vol. 3. conſ. 85. n. 31. Weſenb. conſ. 38. n. 19. Klock. vol. 2. conſ. 39. n. 58.*

ad L. Transactum. 2.

SUMMARIA.

QVæ actio detur illi, qvi à ſua parte ſatisfecit transactioni? n. 1.

An hodiè obſervetur Aqviliana ſtipulatio? 2.

TRansactio fit vel per Aqvilianam ſtipulationem, vel per pactum unius partis implemen-

Digitized by Google

mento conſummatum. *L.38. C.h.t. Bachov. d.th. ht. F.* Nam ut anteà dictum, actor hic ſemper implevit pactum, dum remiſit actionem, reus verò habet exceptionem, imò quia hodie ex nudo, deliberatô tamen pacto, actio datur, non eſt dubium, quin actori non tantum, qui implevit à ſua parte, ſed & reo, ſi ſe ad implendum paratum eſſe demonſtret, actio detur. v. gr. ad extradenda documenta, ad dandam quietantiam, vel ſi quid aliud actor in transactione promiſit. Quod de Aquiliana ſtipulatione *hic & LL. ſeqq.* dicitur, id ita
2 fiebat, quod ex alia quàm verborum obligatione
debebatur, id per hanc ſtipulationem novabatur,
& per acceptilationem tollebatur, ſed hic modus
tranſigendi ab uſu receſſit.

ad L. Imperator. 3.

SUMMARIA.

Contra quem legatarii agant ubi hæres ſcriptus cum legitimo tranſegit? n.1.

Sed Creditores, contra quemnam? 2.

An tranſactio obſtet, quando cum hærede de fideicommiſſo tranſegi, quod poſtea in codicillis invenitur amplius fuiſſe? 3. & 4.

An tranſactio debitoris cum Mevio hæredem creditoris pignus non jure vendentis ſe jactante inita, vero hæredi præbeat exceptionem? 5.

An idem repetere valeat, quod tranſactionis cauſa datum? 6.

1 HÆres ſcriptus cum legitimo hærede, Matre
v. gr. tranſigit, quæritur, contra quem agant
legatarii & fideicommiſſarii? R. cum hærede ſcripto, nam ex Teſtamento hi tantum jus habent. Sed
quid ſi pleraque bona acceperit Mater? R. hæres
ſcriptus ſuæ negligentiæ imputabit, ſi hâc de re ſi-
2 bi non cavit. Sed quid in creditoribus? R. Quia
horum Jus non ex teſtamento dependet, hæredem ſcriptum non tantum, ſed etiam legitimum
pro ratâ convenient actionibus utilibus. *L. 14. h. t. Cuj.tc. t. 2. vid. Trigona ſingul.94. & notata infrà ad l. 14.*

3 *Ad §. 1.* Fideicommiſſum mihi relictum in
Teſtamento; ſuper hoc cum hærede, viſis & lectis tabulis, tranſigo, poſteà apparuit codicillus,
in quo amplius fideicommiſſum mihi relictum, an
mihi obſtat exceptio? Videtur quod ſic, quia ob
nova inſtrumenta non poteſt impugnari transactio. Sed R. non ſuper Codicillis transegi. Ergo eſt nova actio, ſuper qua nondum transactum,
nec opus reſtitutione. *Cujac. hic tom. 2. Tren-*
4 *tac. l.3. tit. de Transact. 1. numer. 11.* Et ſic colligo, Transactionem, licet ob prætextum novorum
inſtrumentorum non poſſit reſcindi, ſecus tamen
eſſe, ſi reperiatur nova ultima voluntas, aut Codicillus, & quid ſimile. *Carpzov. lib.5. Reſp.7. num. 16. Jaſon. ad l. ſub prætextu. 19. n.5. C. de Transact. Card. Mantica de Tac. & ambig. volunt. lib. 26. c.6. numer. 11.* & ſic reſponſum in Facultate
menſe Martio anno 1668. Sed hoc ad alia nova
inſtrumenta extendi non poteſt, quia hic de ultimis voluntatibus agitur, de quibus nondum viſis
tranſigi non poteſt. *Card. Mantica d.l.6. paſſim.*

Ad §. 2. Creditor meus pignus ſibi traditum 5
non jure vendidit. Mortuo eo cum Mevio, qui
ſe jactat eſſe creditoris hæredem, volo agere, actione pignoraticia, ſed tranſigo cum Mevio. Poſtea productum Teſtamentum, in quo Septitius
hæres ſcriptus. Hunc convenio actione pignoraticia ob pignus male venditum, quæritur (1.) an
hic ſe exceptione transactionis cum Mevio initæ
defendere poſſit & (2) an Septitius hæres verus 6
poſſit repetere à Mevio, quod à me transactionis
cauſa ipſi datum. Utrumq; negatur, & res inter alios acta. Sed obſtare videtur *l.25. §.17.* juncta *lege 31. pr. & ult. ff. de pet. h. red.* Verùm ibi agitur de poſſeſſione hæreditatis, hic verò de eo, qui ſe ſaltem jactat eſſe hæredem, licet eam non poſſideat & Mevius hic non tanquam negotiorum geſtor, nec nomine hæreditario accepit ſolutionem, ſed ex transacto, & ſic quaſi ex proprio contractu.

ad L. Aquiliana. 4.

SUMMARIUM.

AN legata ſub conditione in ſtipulationem deduci poſſint, & quomodo?

DIctum anteà omnem obligationem in Aquilianam ſtipulationem deduci, & ſic per acceptilationem tolli poſſe, quæ eſt ſubtilitas noſtra plus ſpinoſa & in foro inutilis. Sed quæritur, an ea, quæ ſub conditione legata, in ſtipulationem deduci poſſint, quod affirmatur, nam novari poſſunt etiam ea, quæ ſub conditione debentur, ſed ita ut effectus novationis in tempus exiſtentis conditionis ſuſpendatur *l.12. & 21. ff. de Acceptil.*.

ad L. Cum Aquiliana. 5.

SUMMARIA.

AN etiam transactio ad ea, de quibus non fuit actum, ſit extendenda? n.1. & 3.

Quietantiæ generales captioſæ ſunt. 2.

An petitio & transactio generalis, quoad non cogitata tranſigenti noceat? 3.

LItes, de quibus non eſt cogitatum, in ſuo ſtatu 1
remanent & ideò transactio præcisè de iis rebus, de quibus tunc, cum tranſigeretur, actum fuit, intelligenda, nec extendenda. Unde colligit *Dn. Mevius p.3. deciſ. 263.* in transactione inter
Principem & urbem Sedinenſium facta, non videri Principem jus ſuum, tunc minimè controverſum voluiſſe includere. Infertur etiam, libe- 2
rationes & quietantias generales eſſe captioſas,
& multis difficultatibus ſubjectas, ad quas nemo
facilè compellendus eſt. *Bart. hic. numer. 3. & ſ. Dambouderius in tr. de patrocinio pupillorum tit. de tutor. & curat. liberatione num. 7. & ſeqq. Seb. Medic. in tr. de Acceptilat. p. 1. q.10. num. 1.* Sed ſi 3
petitio & transactio generalis ſit, nocet omninò

 tranſi-

tranſigenti, licet de eâ re non cogitaverit. *Card. Mantica d. t. 6. num. 8.* niſi dolo alicujus occultata. *l. tres fratres. 5. de pactis.* Declarat hanc legem *Cephalus conſ. 36. num. 26.* ſi jus competens omnino ſit inopinatum. Et dicitur hic captioſa liberalitas, quæ ex fraudulenta & captioſa interpretatione inducitur contra eum, qui tranſigere voluit non liberalitatem exercere. *Bach. lit.*

ad L. De his. 6.

SUMMARIA.

QUare de controverſiis ex teſtamento ortis, non poſſit tranſigi, ante inſpectas teſtamenti tabulas? n. 1.

Quid ſi pactio ſit gratuita? 2.

An renunciari huic lege poſſit? 3. 4. 5.

An clauſula Notar. de viſis ac lectis verbis teſtamenti, ſit præciſè neceſſaria? 7. 8.

1 DE controverſiis ex teſtamento ortis non po-
teſt tranſigi, niſi inſpectis & perlectis tabulis
Teſtamenti; ratio, ne quid facilè admittatur
contrarium intentioni Teſtatoris, & quia hæc eſſet
fraudis occaſio, & quia improba ac captioſa vide-
tur hæc tranſactio, quod ita homines modicô ac-
ceptò, inexpectato obvenientia facilè ſint repudia-
turi. *Zeſ. ad h. t. n. 20.* ubi etiam *Cujacium* refutat,
qui putat hanc prohibitionem ad eas tranſactio-
nes, quæ coram judice fiunt, pertinere. Sufficit au-
tem, ſi de contentis in Teſtamento certam ſcienti-
am habeant. *Greve ad h. t.* Idem in Teſtamento
nuncupativo in ſcripturam redacto dicendum.
*Bach. in Tr. d. 7. th. 4. lit. G. Dn. Struvius Exert. ad
h. t. th. 57. Greve ad h. t.* Sic in Teſtamento nun-
cupativo examen Teſtium præmittendum eſt. *Dn.*
2 *Struvius d. l. & Carpzov. l. 6. Reſp. 13. n. 1. & ſ.* pa-
ctionem tamen gratuitam, etiam non inſpectis
verbis teſtamenti, fieri poſſe, notat *Dn. Struv. d. l.*
3 de quo tamen dubitare licet, ob ſequentia. Re-
nunciari huic legi poſſe, negant *Dd. Bart. Bald. Sa-
lyc. hic, quos refert Carpzov. p. 2. deciſ. 157. n. 7.* niſi
renunciatio ſit jurata. *Gutirrez. de juram. confirm.
p. 3. cap. 2. numer. 20. Dn. Struv. d. l. Mant. de tac. &
amb. convent. l. 26. tit. 2. n. 31.* ſcilicet ſi renunciatio
fiat ſpecificè, ut renuncient huic Juri, quicquid
Teſtamentum dixerit. *Carolus Rumus lib. 2. conſ. 16.
numer. 7. Berous vol. 1. conſ. 177. numer. 15. & ſ. Cra-
vetta vol. 5. conſ. 852. numer. 5. Rolandus à Valle conſ.
13. numer. 28. vol. 1. Joh. à Sande lib. 4. Art. 5. def. 15.*
4 ubi proponit ſpeciem facti, quod liberi inter ſe
tranſegerint cum juramento, & poſteà, reperto Te-
ſtamento, in quo fideicommiſſum relictum, mor-
tuô unô liberorum, reliqui fideicommiſſum pe-
tiiſſent; nam non obſtante juramento, quod ta-
men præſtitum ratione beneficii reſtitutionis mi-
noribus competentis, deferebatur petitioni fidei-
commiſſi, quia nemo videtur beneficio, quod
ignorat, renunciare. Sufficit autem, ſi paciſcen-
tes habeant notitiam teſtamenti, & eorum, quæ in
eo ſunt relicta, licet illud non præſens ſit tempo-
re tranſactionis. *Menoch. rem. 4. adip. poſſ. num. 109.*
Et ſufficit, ſi oculo intellectus conſpexerint verba. 5
Rumus vol. 2. conſ. 14. n. 12. Cæterum huic L. in fi-
deicommiſſi remiſſione locum non eſſe, tradit *Me-
noch. conſ. 323. numer. 57.* Per clauſulam (renuncio
omni Juri & legum auxilio) etiam huic Legi re-
nunciari, tradit *Rol. à Valle vol. 4. conſ. 17. numer. 11.* 6
*Surdus conſ. 267. numer. 11. vol. 2. conſ. Cacheranus de-
ciſ. 112. per totam. Simon de Prætis. conſ. 116. n. 18. &
conſ. 137. numer. 107. Mandellus conſ. 201. & ſ.* So- 7
lent ob hanc legem, Tranſactionibus ſuper ulti-
mis voluntatibus addere Notarii clauſulam quod
viſis ac lectis verbis Teſtamenti tranſegerint.
conf. Chriſtin. v. 1. deciſ. 84. Licet hæc neceſſaria
non ſit, ſi aliunde ſcientia tenoris teſtamenti pro-
betur. *Sande d. l.* Argumento hujus Legis proba-
tur, rem judicatam producto Teſtamento, irritam
reddi. *vid. not. ad l. 1. §. 1. ff. teſtam. quemadm. a-* 8
per. Ad diviſionem etiam hanc legem refero cum
Portio conſ. 135. num. 18. Menoch. conſ. 707. n. 19. ubi
multa habet de renunciatione etiam juratâ, quæ ta-
men non ſunt omnia ad palatum conſcientioſi Ju-
dicis. *conf. Portius conſ. 19. n. 58.*

ad L. Et poſt rem judicatam. 7.

SUMMARIA.

QUando de re judicata tranſigi poſſit? n. 1.

An principalis tranſigere poſſit, fidejuſſore condemnato? 2.

An fidejuſſor tranſigere poſſit? 3.

DE Re judicatâ non poteſt tranſigi, niſi appel- 1
latum ſit, vel adhuc appellari poſſit, per *h. L.
in princ.* vel ſi de validitate ſententiæ dubitetur. *l.
eleganter. 23. §. 1. ff. de Condict. indeb.* vel ſi jusjuran-
dum acceſſerit ad Tranſactionem, ſi reus paru-
erit ſententiæ & rem præſtet, & poſteà ob novum
metum litis tranſigat, &c. *Mynſ. cent. 4. obſ. 47. cir-
ca finem. Klock. vol. 2. conſ. 57. n. 21.* Illud verò peri-
culoſum videtur, quod *Weſenb. ex aliis conſ. 70. n. 12.*
ſtatuit: ſuper re judicata non tranſigatur, ſed ami-
cabilis compoſitio fiat; nam ita eludi poſſent
Leges.

In §. 1. Quæritur, quid ſi fidejuſſor con- 2
demnatus, an principalis debitor tranſigere po-
teſt? Quod affirmatur, & tranſactio hæc prodeſt
fidejuſſori etiam condemnato, & ſic per reum con-
ſequitur, quod per ſe contra rem judicatam habe-
re nequit. Sed ſi fidejuſſor tranſigat, hoc fit inuti- 3
liter, ſed quod ex tranſactione ſolvit in cauſam ju-
dicati, imputatur. Sed ſi unus fidejuſſor de ſua
rata tranſigat, id alteri fidejuſſori neque prodeſt,
neq; nocet. *Carpz. p. 2. dec. 196.* Et ſic etiam, quæ
ſententia eſt. *§. 2.* qui de alimentis tranſigit ſine
prætore, contra legem *8. h. t.* id, quod ex tranſ-
actione ſolvit, in præterita alimenta imputatur, *hic
& l. 8. §. 22. h. t. Cujac.*

ad L. Cum hi. 8.

SUMMARIA.

DE alimentis futuris non licet tranſigere & qvare? num. 1.

Ampliatur hæc regula & limitatur. 2. & ſeqq.

In qvantum Prætoris cognitio hoc caſu neceſſaria? 11.

An renunciatio jurata hoc caſu valida & qvare? 12.

Qvænam à Prætore in cauſæ cognitione inſtituenda hic obſervari debeant? 13. ſeqq.

An Tranſactio ſuper alimentis authore Prætore facta extendatur etiam ad habitationem vel veſtiarium legatum? 16. ſeq.

Decretum Prætoris ſine pravia cauſæ cognitione eſt irritum. 18.

Qvando procurator fiſci vel præfectus ærarii poſſit tranſactionem de alimentis permittere? 19.

An ſuper lite de alimentis mota in judicio tranſigi poſſit ſine decreto? 20.

Si ſuper alimentis tranſactum & tranſactionis cauſa qvid datum, in qvam cauſam id imputandum? 21.

Si minus debeatur ob alimenta præterita qvàm tranſactionis cauſa datum, qva actione ſummæ exceſſiva repetatur? 22.

Qvid ſi pecunia ex tranſactione data fuerit conſumta vel perdita, an ceſſet repetitio? 23.

An prohibitio tranſactionis ſuper alimentis pertineat ad omnia annua legata vel uſumfructum legatum? 24.

Num permutatio rei ob alimenta ſolvendæ ſine Prætore facta valeat? 25.

An alimenta cum vita finiantur? 26. & 27.

An tranſactio ſuper alimentis ſeſe extendat ad veſtimenta. 28.

Habitatione legata, ad qvem periculum incendii ſpectet? 29.

1 DE alimentis futuris non licet tranſigere ſine
decreto Prætoris, ne homines tenues, quibus
alimenta legari ſolent, neglectis futuris, exigua
præſentia præferant, & poſteà egeant, contra Te-
ſtatoris intentionem, ſi ſc. ex ultima voluntate,
non ex contractu debeantur; quia ſi ex contra-
ctu debita ſint, nihil fit contra piam defuncti vo-
luntatem. *Dn. Struv. ad h. t. th. 58. Coler. de Ali-*
2 *ment. lib. 2. cap. 8. Bach. d. th. 4. lit. F.* Hæc Re-
gula locum habet in alimentis ex certo prædio
legatis, item in legata habitatione, & veſtibus
per *§. 1. h. l.* & calceario i. e. legato ad calcean-
3 dum relicta. *§. 14.* Ampliatur porro regula,
quod ea in alimentis, non tantum in Teſta-
mento, ſed & in Codicillo relictis locum habe-
at. Imo in iis, quæ mortis cauſa donata aut
conditionis implendæ cauſa relicta, v. gr. inſtituo
Petrum hæredem, ſi Johanni præſtet alimenta.
Nam de his tranſigi non poteſt, niſi inſpectis ta-
bulis Teſtamenti. *§. 2. h. l.* Amplius ampliatur in 4
§. 2. ſive in annos ſingulos, ſive menſes, ſive dies
præſtanda ſint alimenta, ſive in perpetuum ad vi-
tam ſive ad certos annos relicta alimenta v. g. ad
plenam pubertatem. *§. 3. h. l.* Idem ſi certa ſumma 5
relicta ad alimenta, ut ea fœnori collocetur, & ex
uſuris vivam. *§. 4.* nec diſtinguitur, utrum liberti-
no, an vero ingenuo alimenta relicta ſint *§. 7. h. l.*
item quarum facultatum dominus ſit Alimentari-
us. *d. §. 7.* Si etiam fundus ad alimenta legatus, li- 6
cet proprietas ſimul legata, alienari tamen
quoque pro lubitu nequit *§. 15.* Et ſi fundus pro
alimentis legaris obligatus eſt, jus pignoris re-
mitti non poteſt, quia Teſtator non voluit tan-
tum de alimentis Legatario providere, ſed etiam
de cautione & certitudine. *§. 15.* quin ſi pluribus
alimenta relicta ſint, ne quidem inter ſe tranſige-
re poſſunt, v. g. ſi uni velint fundum ad alimen-
ta relictum vendere *d. §. 15.* Ampliatur quoque
in *§. 24.* ut etiam permutatio prohibita. *Petrus
Gerh ſing. 95. §. 6.* Limitatur vero regula vel po- 7
tius declaratur, ſi mihi à te relicta alimenta, &
tibi ob eum finem prædium relictum, ut mihi ali-
menta ex eo præſtares, nam tu potes tranſigere,
quia mea ceu alimentarii cauſa non fit deterior.
§. 5. h. l. (2.) Limitatur, niſi tranſactio conditio- 8
nem alimentorum meliorem faciat, ut, ſi quod in
ſingulos annos præſtandum, in menſes dividа-
tur, vel quod in ſingulos menſes præſtandum, in
dies dividatur, magis enim hic ceſſat periculum,
item ſi alimenta anno finito præſtanda & ego tran-
ſigam, ita ut initio anni præſtentur *§. 6. h. l.* Sic 9
quando favore minoris vel Eccleſiæ, aliqua ſo-
lennitas requiritur, ſi utilis contractus minori vel
Eccleſiæ, etiam ſine ſolennitate valet. *Bart. in §. 6.
qvem refert. Rol. a Valle vol. 1. conſ. 99. n. 37. & vol. 2.
conſ. 54. numer. 22.* Idem ſi alimentarius tranſi- 10
gat, ita ut plus conſequatur, & modus alimento-
rum ob æs alienum dubius, ſicut caſum talem re-
fert. *Carpzov. p. 2. deciſ. 157. Mantica de tac. & amb.
convent. L. 26. tit. 3. num. 10.* Idem ſi de præteritis a-
limentis agatur *L. 8. C. h. t.* Et ſi Prætor ſine cauſæ 11
cognitione decretum interponat, nullum hoc eſt.
§. ſi prætor. 17. h. l. Quia neceſſaria eſt cauſæ co-
gnitio. Et ſic ubi vidua cõtraxerat de alimentis fu-
turis, & hæc tranſactio eſſet confirmata à ſuperio-
re, pro nulla tamen habita fuit *à Facultate noſtra,
menſe Majo Anno 1644.* Quia de cognitione cau-
ſæ præhabitâ non conſtabat, quæ tamen præcede-
re debet. *L. 105. de R. J. L. 3. §. 8. de bonis auth. Jud.
poſſid. Menoch. l. 1. A. Q. caſ. 74. num. 25.* Et ſi jura- 12
tò huic Legi renuncietur, renunciatio valida,
quia prohibitio hujus legis non fit ob turpitu-
dinem, ſed ob utilitatem privatorum. *Zaſ. ad
h. t. numer. 19. Dn. Struv. d. l. th. 58. Buſius ad h.
L.* licet alii per juramentum planè non confirma-
ri renunciationem, putent, ut *Pariſius vol. 3. conſ.
95. n. 26.*

95.n.26. ab hâc tamen juratâ renunciatione ab-
ſolutionem dari, tradit. *Covarr. ad c. qvamvis*
part.2. §. fin. numer. 12. ſi poſteà alimentarius
13 in magnam egeſtatem perveniat. Cauſæ cogni-
tio à prætore inſtituenda conſiſtit circa tria, ut di-
citur *in §. 8.* quærendum eſt enim (1.) de cauſa
transactionis. (2) de modo. (3.) de perſo-
nis tranſigentium. Cauſa poteſt eſſe, ſi alibi hæ-
res præſtandis gravatus, alibi vero alimentarius
domicilium habeat, quo caſu præſtatio alimento-
rum præſertim ſingulis menſibus aut ſeptimanis
præſtanda magnas haberet difficultates, item ſi al-
ter eorum nondum transtuliſſet domicilium, ſed
transferre vellet, aut ſi cauſa urgeat præſentis pe-
cuniæ, v. gr. ſi alimentarius modica ſumma præ-
dium pignori datum reluere poſſit, ex quo for-
te plures fructus percipere poteſt, aut ſi plures
ſint gravati alimentis præſtandis, & difficile ſit
à ſingulis exigere, tunc enim præſtaret, ſi ita tranſi-
gatur, ut ab uno vel ex communi arca, ex com-
14 muni prædio præſtantur hæc *in §. 9.* Modus con-
ſiſtit in ætate alimentarii, an ſit ea junior an pro-
vectior, an ſpes ſit longævæ vitæ, vel an alimen-
tarius ſit tenuioris valetudinis. *§. 10. h. l.* quamvis
enim longitudo vitæ noſtræ in Divino decreto
conſiſtat, in transactione tamen ſuper alimentis
incundus annorum numerus, quibus ſecundum
ordinem naturæ communem quis victurus ſpera-
15 tur. Perſonarum etiam attenditur qualitas, &
quidem Alimentarii, an totus dependeat ab ali-
mentis relictis, an verò aliunde etiam vitam ſu-
am ſuſtentare poſſit, & hoc caſu facilius transa-
ctio à prætore permittitur. Deinde attendun-
tur mores ejus, à quo alimenta relicta, an talis ſit
perſona, à qua in futurum ſperari poſſint alimen-
ta, an ſit homo fraudulentus alios circumvenire
16 ſolitus &c. *§. 11. h. l.* Sed quæritur ſi jam Auto-
re prætore transactum fuerit de Alimentis, an et-
iam Transactio iſta ad habitationem vel veſtiari-
um legatum extendatur? Videtur quod ſic, ob id,
quod dictum *in §. 1. h. l.* quod etiam ſuper habi-
tatione & veſtiario tranſigere ſine prætore non li-
ceat. Ergo ſub alimentis etiam hæc continen-
tur. * Reſp. aliud eſt loqui de prohibita transa-
ctione, aliud de conceſſa transactione. In prohi-
bitione ſub alimentis veniunt habitatio & veſtia-
ria, non vero in conceſſione, quæ ſtrictè inter-
pretanda, ut media vitæ ſuſtentandæ ſalva ſint. *§.*
17 *12. h.l.* quod extenditur *in §.13.* ut ſi quis de alimen-
tis transegerit, non tantum non videatur de ha-
bitatione & veſtiario transegiſſe, ſed etiam ut non
teneatur invitus de his tranſigere, licet forte præ-
tor permiſerit etiam de his ut tranſigatur. Nam
prætor poteſt permittere, ut etiam de parte ali-
18 mentorum tranſigatur *§. 16.* Si autem ſine cauſæ
cognitione permiſerit transactionem prætor, vel
ſi cognoverit de cauſa, ſed non de modo, aut
perſonis, ut ſupra dictum, irritum & vanum eſt
decretum prætoris, quia cauſæ cognitio eſt neceſſa-
ria. Sicut etiam decretum de alienandis prædiis
minorum ſine ſufficiente cauſæ cognitione, inter-
poſitum eſt nullum, *§.17.h.l.* de quo alibi. Et hanc
cognitionem cauſæ prætor vel proconſul vel præ-
ſes alii delegare nequit. *§.18.h.l.* Sed & procurator 19
fiſci vel præfectus ærarii poterit transactionẽ per-
mittere, ſi contra fiſcum aut per alium agatur de a-
limentis. *§.19.* Ille ergo judex ad autorandam &
confirmandam transactionem idoneus eſt, coram
quo lis agitur. *Bach.* In *§. 20.* quæritur, ſi de alimen- 20
tis lis in judicio fuerit, annon tunc tranſigi poſſit ſi-
ne decreto prætoris vel judicis? Videtur quod ſic,
quia non tam de alimentis quam de lite, de contro-
verſia mota tranſigendum eſt. Quavis lite favora-
bilior transactio. Sed negatur, quia ad circumve-
niendam legem poſſet lis fingi, ut tantum Trans-
actioni color quæreretur. Ubi lis fingitur, ibi calu-
mnioſa transactio *l. in ſumma 65. §.1. ff. de condict. in-*
deb. Ergo nec ſuper controverſia de alimentis mo-
ta tranſigi poteſt. In *§. 21.* quæritur, ſi ſuper Ali- 21
mentis transactum & transactionis cauſa quid da-
tum, anne hoc reſtituendum vel in quam cauſam
computandum? & reſpondetur, ſi aliud legatum
relictum, aut ſi nulla alia legata relicta, in alimenta
præterita id imputandum. Sed quod ſi minus de- 22
beatur ob alimenta præterita, quam datum eſt
transactionis cauſa v. g. præteriit tantum annus,
quo dari debuerunt 20. thaleri loco alimentorum,
ſed Alimentarius accepit ex Transactione centum,
hoc caſu 20. in annum primum imputabuntur, reli-
qua octoginta repetentur condictione ſine cauſa.
Nam Alimentarius non debet cum alterius damno
locupletior fieri *§. 22.* Unde apparet, ſi ea pecunia 23
ex Transactione data fuerit conſumta vel perdita,
quod tunc ceſſet repetitio ex his duabus rationi-
bus, quas ex *Ant. Fabro* hic refert *Bach.* (1.) quia con-
tra juris prohibitionem facta fuit ſolutio. (2.) Quod
qui ſolvit alimenta & quidem clam, videatur ſpon-
te ſolvere perdituro. In *§. 23.* quæritur, an pro- 24
hibitio pertineat ad omnia annua legata vel uſum-
fructum legatum? Reſp. ſi loco alimentorum hæc
relicta, omnino affirmanda eſt quæſtio, ſecus ſi non
loco alimentorum, ſed ut quis locupletetur, hæc
ſint relicta, v. g. ſi homini nobili & diviti annuum
quid ſit relictum, huic non videtur vice alimento-
rum id legatum, quia alimenta aliunde habet. Idem
ſi uſusfructus eidem legatus. Aliud ſi homini pau-
peri annuum quid & modicus uſusfructus, qui vix
ad alimenta ſufficiat, legatus ſit, nam tunc præſu-
mitur id vice alimentorum legatum. Nec ob-
ſtat, quod in *§.7.h.l.* dicitur, non eſſe attendendum,
quarum facultatum ſit Alimentarius, nam ibi ſer-
mo eſt, quando conſtat, quid eſſe legatum ex-
preſſe ad Alimenta etiam diviti, hic verò de ca-
ſu dubio quæſtio eſt, an vice alimentorum quid
relictum. *§. 24.* Summa eſt; permutationem rei 25
ob alimenta ſolvendæ non poſſe fieri, niſi Auto-
re prætore, ſi alimentarii cauſa fiat deterior. Sed
ubi per Transactionem à forma Legati non re-
ceditur,

ceditur, & Alimentarii cauſa deterior non reddi-
tur, transactio etiam ſine prætore facta valida eſt.
26 *§. ult. h. l.* *Et §. 10.* probatur, alimenta cum vita
finiri, nec futura alimenta, licet ad certum tempus
relicta, hæredibus deberi. *Gail. l. 2 obſ. 88. n. 13. Coler.
de Aliment. l. 2. c. 12. n. 44. Surdus de aliment. tit. 5. qu.
1. n. 1. Berlich. p. 5. concl. 38. n. 47. Pruckm. vol. 1. conſ.
35. n. 50. Finckelth. obſ. 102. n. 29.* Et hoc quidem in
gratiæ anno, ſi vidua & liberi mortui fuerint, vero-
ſimilius mihi videtur, quicquid in contrarium al-
27 leget *Carpz. in Jurisp. Eccl. l. 1. def. 216.* Si ſemel pro
ſemper pater naturalis pro alimentatione filii na-
turalis quid det vel promittat, & interim infans
moriatur, reſiduum tamen Matri deberi, putant
Beuſt. de Sponſ. p. 1. c. 29. in f. Finckelth. d. l. numer. 25.
28 *Notetur etiam ex §. 12.* poſtquam transactum eſt ſu-
per alimentis, veſtimenta peti poſſe, quia hic de a-
lienatione & remiſſione alimentorum agitur, an-
guſtior ſignificatio, ut in re odioſa, recepta, ut ad ci-
baria adſtringatur. *Men. l. 2. Arb. jud. q. caſu 170. n. 28.
Hill. in Don. l. 12. c. 4. lit. J. & Pac. c. 2. qu. 15.*
29 *Ex §. ult.* notetur, quod habitatione legata, peri-
culum incendii ſit penes Legatarium. Aliud *in l. 9.
§. 1. de Locato.* Ratio eſt, quia ille titulus eſt lucrati-
vus, hic oneroſus. *Marcus Mantua ſing. 284. & hic
Bald.* Plura hâc de materiâ vide tis *apud Surdum in
tr. de alim. tit. 8. priv. 56. Coler. d. tr. l. 2. cap. 8. Card.
Mant. d. l. 26. tit. 3. Gutt. p. 3. c. 3. de jur. confirm. Covar.
in c. quamvis. p. 2. §. 6. n. 12.*

ad L. Qvi cum Tutoribus. 9.

SUMMARIA.

*QVare transactio ſe non extendat ad ea, quæ poſtea
ſupervenerunt? n. 1. & 3.*
An ad ea, quæ dolo occultata? 2.

1 TRansactio non extenditur ad ea, quæ poſtea
ſupervenerunt, jura, ſed de jure præſenti, quod
jam habet, *per h. l. 9. princ.* nec pertinet ad ignota,
quæ tum temporis cogitari non potuerunt. *Dn.
Mev. p. 5. dec. 236. n. 3.* nec obſtat *L. 122. §. fin. de V. O.*
quia ibi ſubintelligendum eſt, id actum eſſe, ne con-
tra diviſionem factam ex fideicommiſſo patris
poſteà veniretur, vel fratrem non ſucceſſiſſe ex fi-
deicommiſſo, ſed directo Jure. *vid. Jaſ. in d. §. fin. n.
45. & Alex. n. 35. Zaſius n. 19. Crotus n. 30. vol. 6. repet.
2 Juris. P. Buſius ad h. L.* nec extendenda transactio
ad ea, quæ alterius dolo ſunt occultata, *hic §. 2. &
L. tres fratres. ff. de pact. L. 3. C. h. t. Mantica de con-
vent. l. 26. tit. 6. n. 9.* vel quæ non ſunt expreſſa, vel
quæ in lite non verſabantur, vel de quibus tunc
nondum litigabatur *§. fin. h. l.* licet transactio quoad
verba generalis videatur. *Mol. diſp. 558. n. 2.* benè ta-
3 men ad connexa. *Valaſcus conſ. 39. n. 5.* illorum ratio,
quia ſtricti juris eſt. *v. Treutl. & Bach. d. diſp. 7. th. 4.*

ad L. De re filiorum. 10.

SUMMARIA.

*AN pater de rebus filii transfigere poſſit? n. 1.
An poſſit de filii bonis immobilibus? 2. & 3.*

QVæritur, an Pater de rebus filii adventitiis 1
tranſigere poſſit, quod negatur in caſu filio-
rum emancipatorum, affirmatur de filiisfamiliâs,
qui in poteſtate patris ſunt. Sed quid in immobili-
bus? Reſp. poteſt pater habens in poteſtate libe- 2
ros, ſi tranſigat de prædio retinendo, non verò a-
lienando, niſi ex cauſa neceſſitatis & æris alieni,
ubi etiam ſine decreto, ſi aliter bona conſervari
nequeant. Ideoque diſtinguunt inter filium e-
mancipatum, & in poteſtate exiſtentem. Illo ca-
ſu decreto opus eſt, & cognitione cauſæ, etſi non
exacta: nam patris conſilio facilè aſſurgendum,
per l. 7. §. 2. ff. de rebus eorum, qui ſub tutela. Sed ſi
filiusfamiliâs, cum Pater ſit legitimus Adminiſtra-
tor bonorum filii, & habeat uſumfructum, poteſt de
iis tranſigere & alienare ob neceſſitatem. *vid. Gail.* 3
*l. 2. obſ 72. n. 14. Myns. Cent. 6. obſ. 61. Tiraq. ad l. ſi un-
quam. in præfat. n. 34.* ubi concludit, poſtquam in
præcedentibus numeris diſputaverat. *Covarr. l. 1.
reſol. c. 8. n. 6. conferri poteſt Cephal. conſ. 24. n. 22. &
conſ. 58. n. 94. & conſ. 334. n. 63.*

ad L. Poſtrem. 11.

SUMMARIA.

*QVando de re judicata compromiſſum admitta-
tur? n. 1. & 2.
An ſuper re judicatâ in foro interiori dubia liceat
tranſigere? 3. & 4.
Qui vult tranſigere, debet prius excutere conſcienti-
am ſuam, an res ſit dubia? 5.
Quare Remittendo de re judicata liceat tranſigere? 6.*

DE re liquida & re judicata non admittitur 1
transactio, & ſic nec compromiſſum de re
judicatâ valet. *Decius conſ. 22. circa finem.* Idem in
criminalibus dicit *Delrio ad L. tranſigere. n. 174.* cum
regulariter cauſæ criminales civilem proceſſum
imitentur. Admittitur tamen, quando negatur li-
quidum eſſe. *Mynſ. cent. 4. obſ. 47.* Unde apparet, 2
ſuper inſtrumento liquido fieri poſſe transactio-
nem, ſi ſuper formæ & fidei defectu ſermo ſit, v. gr.
ut ex *L. ult. C. plus valere, quod agitur &c. Buſius ad
L. 7. h. t. n. 6.* & licet de cauſa liqueat; ex propria
confeſſione, ſi tamen confeſſus alleget errorem, ſu-
per ea cauſa, non obſtante confeſſione, tranſigi po-
teſt. *Buſius d. l. n. 8.* Sic licet eſſet ob rem judicatam 3
in forô exteriori res liquida, ſed in foro interiori
dubia, quia ſententia, ubi de juſtitia ejus ipſe victor
valdè dubitat, eô ipsô in conſcientia fit dubia, nam
hæc tranquillam conſcientiam non reddit; er-
go etiam in tali cauſa licebit tranſigere. Sic ſi ali- 4
quis tranſigeret quaſi de re dubia, quam tamen ſcit
ex alterâ parte eſſe liquidam, conſcientiam vulne-
rat, ſi transactionem perſvadeat. *Card. Mant. de tac.
& amb. convent. L. 26. tit. 8. n. 22.* Ergò tu qui tranſi-
gis cum alio, prius excute conſcientiam tuam, &
regulam Chriſti: *quod vultis, &c.* & cum ea pri-
us tranſige. Rectiſſimè *Klock. vol. 3. conſ. 182. num.
680.* allegat, & ſua facit verba Autoris: Wobey
wol zu conſideriren/ daß zu rechter Verſicherung
gutes

gutes Gewiſſens nicht gnug / daß jemand einen Vertrag für ſich habe / ſondern iſt nothwendig den Sachen beſſer zurück aus dem eigentlichen Grund nachzuſehen / ob nicht eine vortheilige kluge Parthey die ander hinterliſtig / oder mit unausſetzlicher Zunöthigung dahin gebracht und getrieben habe / von ihren kundbaren und klaren Rechten / um Ruhe und Friedens willen / dem unbefugten Verfolger in Vertrags-weiß / eines oder anders zu laſſen / *ut piè ſcribit Author* der Salmans Weiliſchen nothwendigen Erinnerung über den Gräfl. Hangenbergiſchen Gegenbericht / *q.12.p.202. ſubjiciens*: daß dergleichen Proceß bey Gott nicht gebilliget / ſondern auch wol in dieſer Welt mit zeitlichem Fluch und gäntzlicher Vertilgung herrlicher Geſchlechter / die man durch unziemliche Mittel bereichern und erhöhen wollen / geſtraffet werden / *exemplo Gaufredi Normannorum Ducis, qui in gratiam Gerardi Berlaji Reguli, perſvaſionibus, aliisq; modis apud vicinum Abbatem Monaſteris S. Albini tantum effecerat, ut cum Berlajo tranſactionem Monaſterio perniciosam Abbas iniret. Inter homines res acta & compoſita videbatur; ſed Deus interceſſit, correptumq; eam ob rem in ſomnis Gaufredum, gravi interminatione adegit, ut tranſactionis inſtrumentum Gerardo per vim extorſerit, & diſcerptum in fruſtra combuſſerit. Non omnibus divina ejusmodi monitio in tempore obtinget. ſed quidem pœna omnibus, utinam non poſt tempus.* Hæc piè *Klock. d. l.* Utinam omnes litigantes & practici hoc crederent, & ſuæ ſaluti proſpicerent! *Conf. Caccialupus de Offic. Adv. c.4.n.5.* quem laudat *Hill.*
6 *in Don. l.18.c.3.lit.X.* Remittendo tamen tranſigere poſſumus, ut animo donandi remittamus obligationem ex re judicatâ adquiſitam, nam licet hoc non valeat ut tranſactio, valebit tamen ut pactum. *Carol. Rum. vol.1.conſ.109.n.10.* quod admitto, ſi ſpontanea ea fuit donatio & liberalis, non per litem calumnioſè motam extorta.

ad L. Non eſt ferendus. 12.

SUMMARIA.

AN, qui teſtamenti partem legit, & tranſegit, poſſit tranſactionis reſciſſionem petere, quod non totum viderit? n. 1.

Quid ſi poſtea Codicilli reperiantur? 2. & 4.

Quid ſi quis non quidem legerit teſtamentum, habeat tamen ejus exactam notitiam? 3.

1 VIdit aliquis teſtamentum & tranſegit, poſteà excipit, ſe non vidiſſe & perlegiſſe integrum Teſtamentum, ſed tantum partem, ideo tranſactionis reſciſſionem petit, ſed male, quia qui vidit Teſtamenti partem, totum Teſtamentum vidiſſe
2 præſumitur. Aliud autem, ſi poſtea codicillus proferatur. Nam licet novis repertis inſtrumentis tranſactio reſcindi non poſſit, ſecus tamen eſt in poſteà repertis aut productis Codicillis, diviſione paterna aut materna inter liberos. *Carpz. l.6.Reſp.43. Trent. lib.3. tit. de Tranſact. reſ.1. numer.11.*
3 Sed quid ſi non quidem legit Teſtamentum, habuit tamen ejus exactam & perfectam notitiam? Reſp. Sufficere, ſi aliunde, quam ex teſtamento cognitionem relictorum habeat. *Natta conſ.145. n.3.* quod 4
autem codicillorum ignorantia præſumatur, de codicillo à Teſtamento ſeparato intelligendum, prout tradit *Trentacinq. d. l. n.17.*

ad L. Nulli. 13.

SUMMARIA.

QVibus caſibus Procurator tranſigere poſſit? n.1.

An pater de filii bonis, Vaſallus, maritus poſſint? 2.

Adminiſtratores poſſunt, ſi rem quæſtionis retineant. 3.

PRocurator fiſci ſine conſenſu Principis non poteſt tranſigere; de aliis procuratoribus privatorum communis eſt diſtinctio, an ad agendum ſint dati generaliter, omnibus ſcilicet cauſis, & tunc non poſſe tranſigere; an vero omnibus negotiis & bonis adminiſtrandis dati, & tunc tranſigere poſſe. Idem de Præſide *L.12.C.h.t.* de patre adminiſtrante bona filii adventitia, quod ſcilicet 1
tranſigere poſſit, ſi non alienet, de quo ſupra, idem in Vaſallo, ſi non alienet fundum feudalem, quod Dd ad h.t. perſeqvuntur uberius. Maritus tranſigere poteſt nomine uxoris, ob poteſtatem maritalem. *Tiraq. de LL. connub. gl.1.p.1.n.3. Cothm. conſ.8. n.81. Weſ. conſ.11.n.17.* ut legitimus conſuetudine uxoris Curator. *Gail. lib.1. obſ.133. n.1. Mynſ. dec.1. Reſp.10.* Et uxorem non poſſe reſtitutionem petere, ſi facto approbavit. *L.5.ff. rem ratam haberi.* & ita *deciſum menſe Julio anno 1654.* Ideoq; hic Gloſſa notabilis allegari ſolet à Doctoribus his, & ab aliis, quod Adminiſtratores, Tutores, Patres, Oeconomi Eccleſiarum, procuratores fiſci poſſint tranſigere, ſi rem quæſtionis retineant, non ſi apud adverſarium dimittant: prolixè hoc autoritatibus confirmat *Joh. Ant. Trigona ſing.93. Tiraq. de Retr. conſang. §.1. gl.14. n.68.* Tranſactio enim alienatio eſt, quando per eam res alienatur, non quando retinetur. *Tiraq. d. l. n.69.* Et, ut dixi, tutor non tantum limites officii excedit, quando rem pupilli poſſeſſam alteri tradit, ſed etiam, quando ab adverſario poſſeſſam ipſi relinquit. *Tiraqv. d. l. n.70. & ſeqq. Conf. Cephal. conſ.133. n.78. & n.87. Simon Cell. de Decret. 1.6. n.102.*

ad L. Controverſia. 14.

SUMMARIA.

HÆredis ſcripti tranſactio cum legitimo facta præjudicat creditoribus. n.1.

Diſtinguitur tamen. 2.

Quænam ratio decidendi? 3.

An etiam legatariis noceat talis tranſactio? 4.

SIngularis hæc Lex eſt. Quando ſcriptus hæres tranſigit cum legitimo hærede, tunc creditores hæreditarii ambos conveniri debent pro portionibus hæreditariis. Et ſic tranſactio horum præjudicat creditoribus. Et ita hanc Legem reputant ſingularem *Bald. Jaſon, Angelus, Alex. quos refert Johan. Anton. Trigona ſing. 94.* ubi tamen diſtinguit, utrum querela inoffic. Teſtam. fuerit mota, an verò de nullitate actum.

Illo

Illo caſu jam anteà ſcriptus adiit hæreditatem, ergo ſolus tenetur; hoc caſu aut legitimo certa res, vel ſpecies vel ſumma datur, & ſolus hæres ſcriptus convenietur; aut verò per qvotas dividunt, & tunc uterq; proportionabiliter convenietur. *Conf. Matthæus Matthesilanus ſing. 4. n. 8. Felin. in*
3 *c. pen. n. 13. X. de re judic.* Ratio decidendi conſtituitur hic in certitudine ſucceſſionis, qvia ignoratur, qvis hæres ſit. *Trigona d. l. & Surdus l. 1.*
4 *conſ. 92. n. 28.* Ideò ad legatarium non videtur pertinere hæc lex, niſi legata in ſucceſſione ab inteſtato repetita. Nam tunc certum eſſet, qvis ſit hæres ſcriptus, à qvo ſolvenda legata. *Surdus d. conſ. 92. n. 29.* Si etiam creditores onus probandi in ſe ſuſciperent, audiendos eos eſſe, tradit *Surdus d. l. n. 30.*

ad L. Pacto convento. 15.

SUMMARIA.

TRanſactioni in caſum contraventionis pœnæ ſtipulatio addi poteſt. n. 1.

Qvomodo fieri poſſit, ut reſciſſo pacto ſtipulatio pœnæ locum habeat? 2.

1 HIc ſuggeritur conſilium, ut Tranſactioni non tantum ſubjiciatur Aqviliana ſtipulatio, qvod tunc temporis freqventabatur, ſed apud nos id uſitatum non eſt, ſed ut in caſum contraventionis etiam pœnæ ſtipulatio addatur juxta
2 *l. ubi 40. C. h. t.* Sed quomodo fieri poteſt, ut reſciſſo pacto tamen ſtipulatio pœnæ locum habeat? *Accurſius* intelligit, ſi omittatur exceptio pacti. Malo id tali exemplo declarare, donec melius afferatur: tranſegi tecum de re judicata ac liquida, & ſtipulatus ſum à te pœnam, ſi contravenias. Hic ipſum pactum tranſactionis reſcinditur, ſed ſtipulatio manet. Nam quando pactum ratione materiæ vel ob prohibitionem Legis reſcinditur, ſtipulatio pœnæ locũ habere non poſſet.

ad L. Qvi fidem. 16.

SUMMARIA.

QVis effectus ſit clauſulæ, rato manente pacto, *in tranſactione? n. 1. & 3.*

Qvando non ſervanti fidem in tranſact. promiſſam, non liceat ſervare fidem? 2.

1 SI pœna in Tranſactione placita cum clauſula, rato manente pacto, tunc is, qvi fidem frangit, & pœnam ſolvere & debitum principale tenetur. *hic & L. 17. C. h. t.* cum aliàs ſine hác clauſula tantum ad alterutrum teneatur. *L. 48. ff. de Act. emt. l. 122. §. fin. ff. de Verb. Obl. Vid. Molin. tr. 2. diſp. 556. d. J. & J. n. 10. Marta de clauſul. p. 1. clauſ. 141. Joh. Guttierez. ad l. nemo poteſt. de Legat. 1. n. 423. & de juram. confirm. l. 1. c. 60. n. 1.* Collige, fidem frangenti fidem non eſſe ſervandam. *Barboſa Locupl. l. 6. c. 15. ax. 9.* Et ſic eſt hæc juſta cauſa 2
recedendi à Tranſactione, ſed auditâ tamen cauſa à ſuperiori, qui non facile retractari patietur has tranſactiones. *Dn. Mev. p. 5. dec. 120.* Præſer- 3
tim verò nota virtutem clauſulæ, rato manente pacto, quæ efficit, ut obſervans contractum poſſit uti remediis contrariis, nam in ejus favorem, non verò in favorem contravenientis hæc clauſula addita. *Afflictus dec. 220. n. 5. Riccius Collect. 973.* & juramento vis hujus clauſulæ tribui ſolet. *Baldus deciſ. 22. Marta d. l. Gail. l. 1. Obſ. 150. n. 15.* Et hæc clauſula facit, ut pœna toties debeatur, quoties contravenitur. De hac clauſula videatur *Marta d. l.* conferri poteſt *Cephal. conſ. 35. n. 23. Fulgoſ. conſ. 111. n. 1.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

AN tranſactio facta à Venditore hæreditatis, noceat emtori? n. 1.

An cedens poſſit tranſigendo præjudicare ceſſionario? 2. & 3.

An ignorantia debitoris liberet eum, ſi pepigerit? 4.

HÆreditatem vendidi tibi, & ceſſi actiones 1
hæreditarias, interim cum uno debitore tranſigo, qui poſteà à te conventus, quæritur, an habeat except. tranſact. R. Quod ſic, quia debitor ignorans tranſegit cum vero Creditore, qui adhuc habet directam actionem. *Afflict. dec. 335. n. 22. Ruinus conſ. 177. n. 1. vol. 1. Cacheranus dec. 45. n. 2. Cephal. conſ. 346. n. 16. Vid. Trentac. L. 3. tit. de ſolut. reſp. 14. n. 2. Dn. Manzius in cent. dec. 15. qv. 45. ubi duo præjudicia allegat.* Sed quæritur, 2
an cedens poſſit præjudicare ceſſionario indiſtinctè, extra tres illos caſus, qui in *L. 3. C. de Novat.* continentur, & licet *Bart. & Dd. in L. 63. §. ſi hæres, 2. ff. ad Trebell.* diſtinguant, utrum ceſſio facta ſit in commodum & cum periculo cedentis, an verò ceſſionarii, & ad illum caſum reſtringant *d. L. 3.* quod ſequitur *Franc. de Clapperis in ſuis deciſion. part. 2. cauſ. 63. qv. un. Caballinus de evict. §. 3. n. 13.* Neſcio annon ſimplicior Dyni ſententia, quam in *d. §. ſi hæres.* proponit, ſcilicet indiſtinctè nocere, præter dictos tres caſus. Sed prior diſtinctio videtur commmunior, quam & probat *Neguz. de pign. p. 2. membr. 3. n. 27.* Sed an 3
ignorantia debitoris indiſtinctè ipſum liberet, ſi pactus fuerit? R. per diſtinctionem, utrum liberatus ſit debitor gratis, vel cum pacto oneroſo, ut hæc lex ad ſecundum hunc caſum reſtringatur. Et *Franciſcus de Clapp.* hanc diſtinctionem in enarratione cujusdam cauſæ ſe ſecutum eſſe dicit, *d. l. n. 19. & ſeqq. Adde not. ad L. 3. C. de Novat.*

LIBRI III.

Titulus I.

De Poſtulando.

Ad L. Hunc titulum. 1. & L. Fatuo. 2.

SUMMARIA.

ADvocati officium honorabile eſt. n. 1.
Advocati debent habere teſtimonium vitæ & doctrinæ. 2.
Tres ordines prohibitorum poſtulare recenſentur. 3.
Cauſa prohibitionis alia generalis, alia ſpecialis. 4.
Qvid poſtulare ſit, explicatur? 5.
An minor eſſe poſſit Procurator? 6.
Ad ſtatutum vel conſvetudinem condendam qvalis cauſa ſufficiat? 7.
Surdus in ſcriptis poſtulare poteſt. 8.
Ex officio patronus debet dari ei, qvi ob alterius potentiam invenire non valet. 9.
Advocatus pauperi datus non excuſatur ob id, ſi dicat, ſibi cauſam injuſtam videri. 10. 11. & 12.
An Advocatus, qvi in prima inſtantia conſuluit, teneatur in ſecunda? 13.
Advocatus reſpectu ſui clientis ubi ſortiatur forum? 14.
An poſſit contra magiſtratum aut dominum feudi patrocinari? 15. & 16.
An fœmina pro aliis poſtulare poſſit? 17.
Qvibus caſibus admittatur fœmina? 18.
Cæcus an poſſit magiſtratûs aut judicis officio fungi. 19.
Qvinam & in qvantum poſtulare prohibeantur? 20. ſeq.

1 IN pr. Legis cauſa hujus tituli præcipua continetur, ſc. tuendæ dignitatis, judicii & Judicis cauſa, hæc de Advocatis conſtituta, ſiqvidem honorabile Judicis officium. *Vid. Tiraq. de Nobilit. c. 28. n. 3. & ſeqq.* Et ſic minus idoneus Advocatus ex officio repelli poteſt à Judice, licet ab adverſario admittatur. *L. 7. h. t.* Sic nemo poteſt renunciare his, quæ reſpiciunt decorem prætoris. *Matthesilanus ad L. ſin autem. part. 5. n. 3. C. de Temp. app.* Nota, *reperitur hic tract.*
2 *in tractatu Singularium Matthesilani vol. 1.* Advocati autem teſtimonio vitæ & doctrinæ muniti eſſe debent, nec paſſim, ac ſine delectu admittendi. *Dn. Mev. p. 1. dec. 189.*

3 *In §. 1.* recenſentur tres ordines prohibitorum poſtulare, qvidam enim in totum prohibentur, quidam pro aliis poſtulare prohibentur, ſed pro ſe ipſis poſſunt, quidam pro ſe & pro aliis admittuntur, ſed non pro omnibus, ſed certis tantum perſonis. Addi poteſt alia diviſio ex *Bachovio ad h. t.* 4
quod alia cauſa prohibitionis ſit generalis, ut pueritia, ſexus, infamia, alia ſpecialis & propria, ob quam quis contra hunc poſtulare nequit. *l. pen. & ult. h. t.*

In §. 2. explicatur, quid ſit poſtulare, ſc. eſt 5
deſiderium ſuum vel alterius coram eo, qui jus dicit, exponere, vel alterius deſiderio contradicere. Et ideò poſtulare latius quid eſt, quàm Advocatum agere, ſiquidem eum, qui ſuum deſiderium exponit, advocatum non dicimus; alibi ſtrictius eſt, dum poſtulare dicitur coram tribunali. *Hill. in Donell. l. 18. c. 3. lit. M.*

In §. 3. recenſet eos, qui plane non poſſunt poſtulare, ut Minor 17. annis, & ſurdus. Illius ratio, cum non habeat perfectum Judicium, quod in poſtulando requiritur. *Zaſ. ad h. t. num. 4.*
ex quo probat, majorem 17. annis, licet minor 6
25. annis ſit, poſſe poſtulare & procurare. Nec obſtat *lex 12. C. de procur.* quia de defenſore loquitur; minor 25. annis defenſor legitimus non eſt. *L. 51. ff. de procurat. Weſenbach. diſp. 11. th. 3. conf. Hill. in Don. l. 18. c. 3. lit. T. Petr. de Grev. hic.* Sed Jure Canon minor 25. annis procurator eſſe nequit. *c. 5. de procur. l. 6.* Obiter hic notant Doctores ex verbis; & *moderatam hanc ætatem ratus &c.*
non exigi ad ſtatutum vel conſuetudinem 7
condendam exactam rationem vel cauſam, ſed aliqualem, modo non ſit contra jus divinum ac naturale, aut peccatum nutriat &c. *Baldus hic. & conſ. 166. n. 1. quem aliisq; refert Tiraq. in præfat. tractatus de utroq; Retr. num. 76.*
In Surdo 8
ratio manifeſta eſt in textu; ex quo facilè colligitur, ſurdum in ſcriptis poſtulare poſſe.

In §. 4. dicitur, Patronum deberi dari ex 9
officio illi, qui ob potentiam adverſarii non poteſt invenire patronum. *Gail. lib. 1. obſ. 43. Mynſ. cent. 4. obſ. 32. & conf. l. pen. C. h. t. & Ordinatio Camer. p. 1. cap. 29. pr.* Et ſic etiam pauperi, cui gratis præſtanda omnia, per tradita *Gail. lib. 1. obſ. 43. per totum. Menoch. lib. 2. A. Q. caſu 369. Mynſ. cent. 4. obſ. 32. Gilken. ad l. 1. C. de litis conteſt. n. 66.* ſi prius juramentum prævia informatione præſtiterit. *Carpzov. part. 1. Jurisprud. conſ. 1. def.*

10 *def. 25.* ubi qværitur, ſi advocatus pauperi datus,
ob id humeros ſuos ſubducere qveat, ſi dicat,
cauſam ſibi injuſtam videri? Qvod negat *Dn.
Mev. p. 3. dec. 200.* nam eo fine adjungitur, ut ad-
ſit, & alter qvalitercunqve defenſus dici poſſit,
& ne indefenſus pereat, aut inſtrumento defenſi-
onis non careat, ut ad tranſactionem rem dedu-
11 cere qveat. Ne lite pendente de ejus eventu
certus omninò Advocatus eſſe poteſt. Hinc et-
iam Advocatis ex officio ſolet mandari patroci-
nium, extra caſum paupertatis, licet Advocati
non ſint immediatè ſubjecti Tribunali, ut de
praxi Cam. Spir. & Wiſmar. Trib. teſtatur *Dn.
12 Mev. p. 4. dec. 247.* Sic ſi ſemel cauſam agen-
dam ſuſceperint, poteſt mandari, ut negotium
ad finem perducant *Dn. Mev. p. 4. dec. 248.* qvod
tamen intelligo, niſi injuſtitiam cauſæ allegent &
13 probent. Qvin & ex hac ipſa lege, & *§. 4.* col-
ligitur, etiam mandari poſſe ei Advocato, qvi in
primâ inſtantiâ conſuluit, ut in ſecunda qvoqve
poſtulet, licet operam Advocatus in omnibus
inſtantiis non promiſerit. *Dn. Mev. p. 4. dec. 249.*
ſed poſſit dici, ſufficere, ſi in paucis gratificemur;
ſed puto omninò mandari poſſe, ſi interſit clien-
tis, hunc retinere, & Advocatus damni nihil al-
14 legare poſſit. Collige ergò, Advocatum in fo-
ro, cui per officium ſervit, ſortiri forum, licet
alibi domicilium habeat, ſcilicet in his, qvæ ad
15 ejus officium pertinent. Colligitur etiam, Ad-
vocatum poſſe contra Magiſtratum patrocinari,
non tantum in juſta cauſa. *Carpzov. p. 1. c. 1. d. 21.*
ſed etiam in cauſa dubia. *Dn. Mev. p. 1. dec. 155.*
16 Si Advocatus etiam contra Dominum feudi pa-
trocinetur alii, eum non amitttere feudum, præ-
ſertim ſi juſſus hoc faciat, vel antiqviori Domino
patrocinetur, tradit *Klock. vol. 2. conſ. 4. n. 191. &
ſeq. conf. Bach. ad Treutl. h. t. th. 2. Lit. G. Hill. d. c.
3. lit. LL.*

17 *In §. 5.* prohibetur pro aliis poſtulare fœmi-
na, cujus ratio in pudore ſexus; occaſionem au-
tem dedit Calphurnia, vel ut *Comſius* putat, Ca-
ja Affrania Licinii Buctrionis uxor, fœmina im-
pudentiſſima. *Comſius l. 4. miſc. c. 21.* unde cau-
ſam finalem ab occaſione diſtingvendam, mo-
nent. *Vid. Rimin. Jun. l. 6. conſ. 662. n. 3.* Licet
alias rationes etiam habeat *Hill. in Don. d. c. 3.
lit. LL.* pro ſe autem poteſt poſtulare fœmina, qvia
hoc non eſt virile officium, ſe defendere, nec rei
ſuæ bene gerendæ occaſio alicui auferenda. *L. 4.
& 9. C. de procur.* Jure Sax. verò curatore opus.
18 Pro certis perſonis admittitur. *L. 41. ff. procur.*
ut & qvando tutrix liberorum eſt, (qvo caſu ta-
men ſolent habere curatorem ad litem) item ſi
pro fratre aut cognato in cauſa liberali poſtulet.
L. 3. §. 2. de lib. cauſ. Hill. d. l. unde etiam in cauſa
pietatis admittenda; cum cauſa pietatis æqvipa-
retur cauſæ liberali, & cum hodiè frigeat pietas,
nemo non admittendus. De Cæco, de qvo
hic dicitur, qvod dignitatem retineat, ſed no-
vam non acqvirat, conf. *L. 6. ff. de judic.* Ex qvo 19
§. colligitur diſcrimen inter judicem & Magiſtra-
tum; nam in Magiſtratu Majeſtas & decor reqvi-
ritur, in judice peritia & ſcientia Juris. *L. 12. §. 2.
ff. de judic. Duar. lib. 1. diſp. anniverſ. 23. & Menoch.
conſ. 100. n. 251. plura de Cæco habet Donell. & Hill.
l. 17. c. 24. lit. N. O. P.* Licet autem, ubi ſen-
tentia ex ſcripto recitanda, & in finium contro-
verſiis viſu opus ſit &c. hæc tamen per alium fie-
ri poſſunt; ad judicandum oculis non eſt opus,
ſed lingva & auribus. *Wiſſenbach. d. diſp. 11. n. 7.
Petr. de Greve ad h. §. 5.* prohibetur item capitali 20
crimine damnatus, ſi pœnam aliqva ratione eva-
ſerit, item ſi à Principe pœna remittatur, *L. ult.
C. de gen. abolit. Hill. l. 18. c. 3. lit. Z.* Item poſtu-
latione prohibitus. Qvi nefando crimine mu-
liebria volens paſſus eſt *§. 6.* & qvi calumniæ da-
mnatus eſt in publico judicio admiſſæ *d. §. 6.*
item qvi locavit operas ſuas, ut cum beſtiis de-
pugnaret, non qvi virtutis cauſa id fecit *d. §. 6.*
imò ſi etiam virtutis cauſa id fiat, ſed in Arena
ſcilicet Scena Romana, in qva pugnare coram
plebe erat omnibus probroſum, & militibus ca-
pitale, *l. 4. ff. de pœnis.* qvod prolixè ibidem de-
claratur. Et hæ perſonæ, qvæ locarunt operas
ſuas in arena, admittuntur, ut pro ſe poſtulent,
ſed pro aliis poſtulare prohibentur, niſi curam
aut tutelam aliorum gerant *d. l. §. 6.* In *§. 7.* per- 21
git ad eos, qvi non pro omnibus poſtulare pro-
hibentur, ut qvi Edicto prætoris ut infames no-
tantur, nam hi lege, plebiſcito, SCto, Edicto, de-
creto Principum pro ſe & certis perſonis tantum
poſſunt poſtulare *§. 8. h. t.* Si tamen à Principe
vel Senatu fuerint reſtituti, vel ſi prætor ex cauſa
ætatis in integrum reſtituerit, liberantur ab in-
famia & pro omnibus poſtulare poſſunt. *§. 9. &
10. h. l.* Pro qvibus autem perſonis tales poſtu-
lare poſſint, habetur *in §. fin. h. l.* qvi ſatis pla-
nus, pro parente, patrono &c. item pro mente
captis, qvibus dari ſolet curator *l. 2. h. t.*

ad L. Cui eorum, 3.

SUMMARIA.

Tutor licet infamis, pro pupillo poſtulare poteſt. num. 1.
An morte conjugis affinitas ſolvatur. 2. & 3.
An teſtis pro affini deponere poſſit? 4.
An duo affines eſſe poſſint in eodem collegio? 5.
In cauſa matrimoniali durat effectus affinitatis ſoluta. 6. & 8.
Idem in ſtatuto, ut cauſæ affinium prærequirant compromiſſum. 7.
An Mutus vel ſurdus ſemper indigeant curatore? 9.

P*Rincipium Legis. 3.* connectitur cum *lege 1. &
2.* nam *in fine legis 1.* actum eſt de perſonis,

qvæ pro certis perſonis poſtulare poſſunt, licet
ſint infames. Inter tales reperitur Tutor, qvi
poteſt pro pupillo poſtulare, ſi vel pater in Teſta-
mento hoc onus ei impoſuit, aut cum plures eſ-
ſent tutores, is, cui à majori parte tutorum hoc
munus impoſitum, vel qvi à Judice datus eſt.
2 Idem in Legitimo Tutore. Notetur autem *§. 1.*
dicitur enim hic, eas adfinitates intelligendas
eſſe, qvæ ſunt, non qvæ qvondam fuerunt; unde
colligitur, morte conjugis ſolvi affinitatem, qvia
medium & ratio fundandæ affinitatis ſublata.
3 Hinc infertur, qvando ſtatutum eſt, ut cogna-
tus cognatum, adfinis adfinem compellere poſſit
ad compromittendum, tunc hoc ſtatutum ceſſa-
re diſſoluta adfinitate, licet ſuperſtes in vidui-
tate permaneat. Et ideo non pertinet ad litem,
qvæ verſatur inter ſocerum & generum ſolutâ ad-
finitate, ut ex hoc textu probat *Blancus in tr. de
Compromiſſ. q. 3. n. 23.* ubi prolixè hanc materi-
am tractat. Hoc poteſt in aliqvibus qvæſtio-
4 nibus Juris locum habere, v. gr. Qvando qvæ-
ritur. (1.) An teſtis pro Adfini deponere poſſit?
Diſtingvitur inter affinitatem præteritam & præ-
ſentem, diſſolutâ enim affinitate, ceſſat effectus.
*Farinac. L. 2. q. 54. n. 32. Albericus in tract. de teſtib.
p. 1. n. 16.* ubi notanter dicit, paria eſſe, non eſſe
affinem, vel affinitatem eſſe ſolutam. *Timq. in
tract. ceſſante cauſa. p. 1. n. 28.* Sicut etiam in
5 Facultate noſtra deciſum memini. (2.) In qvæſt.
An duo affines in eodem collegio eſſe poſſint?
Eadem diſtinctio habetur, juxta communem
ſententiam, de qva teſtatur *Dn. Mevius ad Jus
Lubec. L. 1. tit. 1. art. 7. n. 22.* ubi dicitur, hoc
concedi diſſolutâ affinitate per mortem ejus, per
qvem contracta fuit, & effectus affinitatis ceſſa-
re ait extincta cauſa, ut beneficium competat.
L. rei judicata. §. ſocero. ff. ſol. matr. item qvod
abſq; venia in jus vocare non liceat. *L. de his.
6 C. de furt.* & in ſolâ cauſa matrimoniali durare
effectum affinitatis, ob honeſtatem publicam,
7 ait *Mev. d. l. n. 27.* (3.) in qvæſt. an qvando
ſtatutum eſt, ut cauſæ affinium præreqvirant
compromiſſum, ibi Dd. eand. diſtinctionem ha-
bent, ut apparet ex traditis *Andr. Barbatiæ, ad
L. cum acutiſſimi. C. de fideicomm. n. 144. & ſeq.*
8 imò adfinitatem diſſolvi morte perſonæ mediæ,
qvoad omnes effectus, exceptô matrimoniô,
videtur eſſe communiter receptum. *Tuſch.
concl. 239. n. 13. lit. A.* cui jungo caſum *legis ult.
C. de V. S.* ubi id fieri ob materiæ favorem, ſta-
tuunt Doctores ibidem. Cætera *in l. 3.* ſunt
plana, ut qvod tales perſonæ pro genero, pro
nuru, pro ſocero vel ſocru poſtulari poſſint, &
additur, curatorem datum muto, ſurdo, prodi-
go vel minori poſſe pro perſona curanda poſtu-
9 lare. Sed qværitur hic à *Bartolo.* An Mutus vel
Surdus ſemper opus habeant curatore? Qvod
rectè negat, qvia per ſe ipſos nonnulli ali-
qvid gerere poſſunt, ut muti nutu volunta-
tem ſuam declarare poſſunt. *l. 65. §. pen. ff.
ad Trebell.*

ad L. Item qvibus. 4. & l. Et qvi negotiis. 5.

SUMMARIUM.

Curatores infirmis dati an pro iis poſtulare valeant?

Curatores etiam dari ſolent laborantibus in-
firmitate corporis vel morbo chronico, ſi
ſua negotia gerere impediantur. Et horum
Curatores qvin pro infirmis poſtulare poſſint,
nullum eſt dubium.

ad L. Puto. 6.

SUMMARIA.

Si curator ſit inter perſonas pro aliis poſtulare indiſtinctè prohibitas, an pro perſona curanda nihilominus poſtulare valeat? n. 1.

An prohibitus poſtulare poſſit in ſcriptis operam ſuam commodare? 2.

Sed qvid ſi certus numerus Advocatorum, qvi in ſcriptis conſulunt. 3.

Sunt tres ordines prohibitorum poſtulare, qvi- 1
dam tàm pro ſe tàm pro aliis prohibentur.
Qvidam prohibentur pro aliis tantùm, pro ſe
poſſunt. Qvidam pro ſe non tantum poſſunt
poſtulare, ſed pro aliis, non omnibus, ſed certis
perſonis, ut ſupra dictum. Sed qværitur de ſe-
cundo ordine, ſi qvis indiſtinctè prohibitus ſit
pro aliis poſtulare, an ſi munus curatoris gerat,
poſtulare poſſit pro perſona curanda? Qvod af-
firmatur *in l. 6. pr.* qvia officii neceſſitas ipſum
admittit. Et aliud ſi diceremus, tendere poſſet
illud in detrimentum perſonæ curandæ; & cura-
tor majorem notitiam habet rerum & forte me-
lius Advocato exponet. *In §. 1.* dicitur, qvi pro-
hibetur coram ſe poſtulare, qvod non prohibe-
atur coram ſucceſſore, qvia pœnæ molliendæ
ſunt, & non exaſperandæ. Unde nonnulli vo- 2
lunt, prohibitum poſtulare, poſſe in ſcriptis ope-
ram ſuam commodare. *Weſenb. in ff. h. t. n. 5.
Carpanus de ſtat. Mediolan. l. 1. c. 60. n. 1.* Sed hoc
diſplicet *Ummio diſp. 2. ad proceſſum n. 26.* puta-
rem, exactè attendenda eſſe verba prohibitionis
Judicis, & delictum, qvo prohibitionem meruit,
ſi enim in ſcriptis delinqvit, palam eſt, prohi-
bitum nec in ſcriptis patrocinari poſſe. Sic ſi 3
certus numerus Advocatorum, qvi in ſcriptis
conſulunt, certè prohibitio generalis eſſe videtur.
Aliud, ſi certus numerus Advocatorum propo-
nentium cauſas in audientiis, ſed ſcripturæ per
qvemlibet fieri poſſunt, ut in Electoratu Brand.

De

De hoc caſu ſententiam *Weſenbecii* intelligerem, ſi non in ſcriptis deliqvit.

ad L. Qvos prohibet. 4.

SUMMARIUM.

A*N judex Advocatum poſtulare prohibitum recuſare teneatur, qvando adverſarius non excipit?*

LIcet prohibitum poſtulare Advocatum habeam, & Adverſarius contra eum non excipiat, poteſt tamen judex ex officio eum repellere, qvia Juri, qvod alterius favore introductum eſt, renunciare non poſſum. *Gail. l. 1. obſ. 40. n. 10. Matheſilanus in l. cum anteriorib. §. ſi autem partes. n. 3. C. de temp. appell. cujus commentarius in tr. de ſingularibus continetur.*

ad L. Imperator. 8.

SUMMARIUM.

An finitâ pœnâ relegationis finiatur infamia?

QVi ad qvinqvennium prohibitus eſt poſtulare, abſoluto tempore poteſt poſtulare; unde, collata etiam *L. 5. ff. de Decur.* colligunt, finita pœna remotionis & relegationis, finiri infamiam, ſed contra eſt *L. 6. C. de his qvi not.* Variè reſp. Diſtingvunt alii inter crimina, alii inter reſponſa JCtorum & Imperatorum, qvod ultimum placet. *Conf. Ant. Matth. ad l. 48. ff. tit. 19. c. 1. n. 4. Manzius ad h. t. n. 190. & ſeq. Wiſſenbach. d. 11. th. fin. Pacius c. 2. q. 20. Hillig. ad Donell. l. 18. c. 8. lit. Hh.*

ad L. Ex eâ causâ. 9.

SUMMARIUM.

A*Dvocatus in uno judicio prohibitus, qvando in alio admittatur?*

SEntentia, qvâ alicui Advocatura interdicitur, ſi nullam infamiam ea cauſa contineat, non porrigit ſuum effectum extra Jurisdictionem Judicis prohibentis, & ſic alibi patrocinari clientibus poteſt Unde colligit *Dn. Mevius p. 5. dec. 375.* Advocatum extraneum ob injurioſa dicta vel ſcripta in judicio hoc, ibi puniri poſſe.

ad L. His qvi fiſci. 10.

SUMMARIA.

A*N Advocatus fiſci contra fiſcum vel Decurio contra civitatem poſtulare poſſit? n. 1.*
An Clericus contra ſuam Eccleſiam? 2.
An vaſallus contra Dominum? 3.
An Donatarius poſtulans contra donantem amittat rem donatam? 4.

QVædam contra certas perſonas aut contra 1
certum collegium poſtulare prohibentur. v.
gr. Advocatus fiſci non poteſt alicui patrocina-
ri contra fiſcum, nec Decurio contra Civitatem
vel Rempublicam. Sed excipiuntur tres caſus
(1.) ſi pro ſe & in propria cauſa poſtulet. (2.) Si
pro parentibus aut liberis poſtulet contra fiſcum.
Vel (3) ſi ſit tutor & poſtulet pro pupillo. Nam
officii neceſſitas ipſum excuſat. Sic Clericus non 2
poteſt poſtulare contra ſuam Eccleſiam, & ſi id
faciat, perdit beneficium. *c. p. ult. X. de poſtulando.*
Si tamen in duabus Eccleſiis beneficium habet,
pro una contra aliam poſtulare poteſt, *Gl. in d. c.*
ult. relata à *Bachov. ad h. t. num. 6.* Sic vaſallus 3
non poteſt poſtulare contra Dominum, præſer-
tim in cauſa criminali vel civili gravi. *lib. 2. feud.*
tit. 33. §. 1. Roſenthal. de feudis cap. 10. concluſ. 55.
& qvos *d. l.* refert. *Bach.* qvi rectè reprehendit 4
Panormitan. ad d. c. ult. & Gailium l. 1. obſ. 88. n.
6. Statuentes, donatarium ſi poſtulat contra donantem, amittere rem donatam & donantem revocare poſſe donationem, qvod nulla lege probatur, niſi per poſtulationem grave damnum donatori datum, qvod difficulter probabitur, ſc. poſtulationem eſſe cauſam, cur ſuccubuerit donator.

ad L. fin.

SUMMARIUM.

A*N Advocatus in una cauſa utriqve parti operam ſuam commodare poſſit & qvando id liceat?*

IN una cauſa Advocatus non poteſt utriq; parti operam ſuam commodare, ne qvidem ſucceſſivè, ſi unam deſerere & ad aliam defendendam tranſire velit: Excipiuntur autem hic duo caſus (1.) qvi Advocatus fuit contra patrem, in eodem negotio poteſt eſſe Advocatus pro filio, cujus tutelam gerit. Et (2.) ſi qvis ut Advocatus fiſci egit contra patrem, in eodem negotio poteſt filium defendere contra fiſcum, ſi ſit ejus tutor, cujus ratio in neceſſitate officii.

TITULUS II.
De his qvi notantur infamia.

Ad Rubric.

SUMMARIA.

INfamia juris & facti qva ſit? n. 1.
An ex ſtupro natus infamis ſit? 2.
Vulgus infames honorat, innocentibus maculam affricat. 3. 6. & 7.
An lictores &c. ſint infames? 4.
Statuta opificum emendari merentur. 8.

1 INfamia eſt læſæ exiſtimationis ſtatus; eſtqve
duplex, juris vel facti. Illam jus, hanc opi-
nio hominum probabilis, ex proprio hominis
facto proveniens, conciliat. Nam v. gr. ex
ſtupro natus non eſt infamis, ne qvidem infamia
2 facti. Nam qvomodo qvis ex facto alieno fieri
poteſt infamis? *Hartm. Piſt. p. 1 q. 30. Thoming. q.*
48. & hos referens Carpzov. p. 2. dec. 111. n. 10.
Stupratores condemnati infames ſunt, non ex
his nati, multominus ſpuriorum liberi legitimi à
3 dignitatibus arceantur. Sed contraria opinio
ſtultæ plebi inſidet, qvæ infames honorat, inno-
centibus maculam affricat. Hi ſunt motes ſe-
4 culi corruptiſſimi! Sic lictores, carnifices non
ſunt infames, ſed viles; ideò liberi eorum non
poſſunt à dignitatibus arceri. *Carpzov. p. 2. dec.*
5 *112.* Sic nec is Collegio opificum excludendus,
qvi à ſe, vel alio imprægnatam, (modo hoc ca-
ſu editus ſit partus) duxit ſciens. *Carpz. p. 2.*
6 *Jnrupr. for. conſt. 6. def. 13. & 14. Berlich. p. 2. de-*
ciſ. 299. aut qvi filiam opilionis duxit. *Carpz. l.*
6. Reſp. 99. ſicut etiam ſententiam ita latam me-
mini; vel qvi lictoris filiam duxit. *Carpz. p. 1. dec.*
7 *18.* Lictoris filio ad Sacrum Miniſterium aſpi-
ranti, à ſtulta plebe vitium natalium ſtultè obje-
ctum eſſe, memini. Ita nec infamia juris nec
facti laborat filius ejus, qvi ſupplicio adfectus,
vel qvi ejus viduam ducit in uxorem. *Carpz. p. 2.*
8 *dec. 192.* Utile eſſet, ſi opificum ſtatuta, qvæ
contra jus gentium interdum pugnant, à Supe-
rioribus revidetentur & emendarentur, & ſtultæ
opiniones hominum mentibus eximerentur.

ad L. 1.

SUMMARIA.

CAuſæ infamantes qvænam? num. 1.
Scenicæ perſonæ apud Gentiles majori, qvam apud Chriſtianos, odio fuerunt. 2.
Lenocinia qvæ fuerint? 3.
Qvid hodiè juris circa feſtinatas nuptias? 4.

1 L Ex prima continet enumerationem cauſarum
infamantium, ut ignominioſa miſſio, exerci-
tium artis ludicræ, prodire in ſcenam, Lenoci-
nium, Calumnia in judicio publico admiſſa, Præ-
varicatio, Feſtinatæ nuptiæ, bina ſponſalia,
idem de furto, rapina, injuriis; aut dolo facta
condemnatio vel transactio, item condemnatio
in actione directa pro Socio, Tutelæ, depoſiti,
mandati, non verò transactio, nec confeſſio.
Qvæ ſingula excutere, non eſt noſtri propoſi-
ti. Sed de nonnullis pauca monebo. Sceni- 2
cas perſonas qvod attinet, mirandum, gentili-
bus magis ſcenas, & Theatricos ludos ac co-
mœdias odioſas fuiſſe, qvam hodie Chriſtianis.
Rectè *Chryſoſtomus* Theatra vocat peſtilentiæ ca-
thedram, incontinentiæ Gymnaſium, luxuriæ
officinam, impudicitiæ orcheſtram &c. impu-
riſſimarum cogitationum, ſermonum atqve fa-
ctorum ſparguntur ibi ſemina; ut rectè *Dn.*
Wiſſenb. diſp. 11. th. 15. in Comœdiis, præſertim
interſcenüs ſcandaloſa, obſcœna repræſentari,
experientia proh dolor! teſtatur. Ita juventus
ad turpia deducitur & vetita. Lenocinia qvod 3
attinet, habebant caupones & ſtabularii manci-
pia, propter qvod pœnam nullam ſuſtinebant,
ſed edicto prætoris infamiâ ſolum notabantur.
Juſtinianus autem hoc genus hominum ſuſtulit.
Nov. 14. de Lenonibus. Feſtinatæ nuptiæ ſunt, 4
qvæ contrahuntur à vidua intra annum luctus,
ubi punitur & vidua & qvi eam duxit ſponte,
& qui eam elocavit &c. Sed jure can. hoc
non obſervatur. Modò conſtet, viduam
gravidam ex priori matrimonio non eſſe. Nam
ſi hoc dubium ſit, dignum eſt feſtinatum ma-
trimonium infamia; Bina ſponſalia aut binas
nuptias adhuc infamiam irrogare non eſt
dubium. Alios infames juxta ordinem Alpha-
beti diſpoſitos, vide apud *Manzium h. t. n. 95.*
& ſeqq.

ad L. Qvod ait Prætor. 2.

SUMMARIA.

QVotuplex miſſio militum? n. 1.
An judex miſſionis cauſam exprimere debeat? 2.
Miles ob adulterium extra militia locum commiſſum damnatus an ipſo jure fiat infamis, vel opus ſit miſſione ignom? 3.
Ignominioſè miſſus neqve in urbe Rom. neqve ubi Imperator eſt, morari debet. 4.
Qvæ pœna in ſcenam vel arenam prodeuntium ob lucrum captandum? 5.

QVadruplex eſt miſſio militum, (1.) hone- 1
ſta, (2.) cauſaria, (3.) Ignominioſa &
(4.)

(4.) quæ ſit, quod militiam elegerit, ad evitanda munera publica. Miſſio ignominioſa infamat non tantum caligatum militem, id eſt, infimæ ſortis, ſed etiam officiales & ipſum Centurionem ac ſuperiores Duces, ſcilicet reos. Exercitu autem miſſus dicitur, qui non à cohorte, ſed a numeris multis militum dimiſſus eſt *§.1. h. l.* ubi exerci-
2 tus deſcribitur. Quæritur autem an judex, ſi aliquem mittat militiâ, teneatur cauſam miſſionis ſpeciatim exprimere? Et vid. quod non, ob vulgatam regulam Dd. Sed affirm. Unde notatur, quotiescunque ſententia habet plures effectus, & ratione unius poſſet nocere, ratione alterius non, tunc debet judex cauſam exprimere, ex qua condemnatio facta; ne ſententia noceat indefinitè & generaliter lata, ſed tantum in eo effectu, quem judex intendit, quam cautelam neceſſariam eſſe poſt *Gloſſam & Socinum* dicit *Zaſius ad L. ſi a te 9. princ. ff. de Except. rei judic. numer. 7.* quod ſi autem omiſerit judex, evolvenda ſunt acta, & in dubio quod minus eſt, præſumendum erit, per tradita *Zaſii d. l. numer. 8.* In quibus autem caſibus aliàs rationes in ſententiis exprimendæ ſint, tradidi *in proceſſu civ. cap. 27. numer. 20.* Sed ſolent judices deciſioni diffidentes omitte-
3 re. In *§. 3.* agitur de milite adulterii damnato, quæritur, ſi miles ob adulterium extra militiæ locum commiſſum condemnatus ſit, an tunc ſit infamis ipſo jure, nec opus ſit, ut à Duce ignominioſe mittatur ab exercitu, quod videtur negandum, quia miles ob miſſionem ignominioſam ſit infamis. Sed judex, qui de Adulterio extra militiæ locum cognoſcit, non poteſt ipſum mittere vel pronunciare eum mittendum eſſe. Verum reſpondetur, hoc caſu militem adulterii condemnatum ipſo jure eſſe condemnatum & militia miſſum, licet ſuper miſſione nulla lata ſit ſenten-
4 tia. Ignominiosè autem miſſus neqve in Urbe Romana neqve ubi Imperator eſt, morari debet, quod in militibus ſpeciale. *Vide notata ſupra ad*
5 *l. 3. de Senatoribus.* In *§. ult.* fama inuritur ipſo jure iis, qui in ſcenam vel arenam prodeunt ob lucrum captandum &c. nam hoc turpe, imo militibus capitale, ut dixi ſupra per *l. 14. ff. de pœnis.*

ad L. Qvi autem. 3.

SUMMARIUM.

Locans operas ſuas, ut ſcenicum ageret, an fiat infamis, licet ſe non ſtiterit?

Locavit aliquis operas ſuas, ut in ſcenam prodiret artis ludicræ cauſa, ſed non ſe ſtitit, an ſit infamis? Videtur quod ſic per *l. 1. §. 6. tit. præc.* Sed Reſp. ibi ſermonem eſſe de eo, qui operam ſuam locavit, ut cum beſtiis pugnaret, ideoqve qui ſe non ſtitit in ſcena ludicræ artis cauſa, infamiam hic non incurrit, quia non eſt conſummatum factum, nec ita turpe ut eſt locatio operis ad pugnam cum beſtiis ineundam.

ad L. Athletas autem. 4.

SUMMARIA.

Cur ſervus Leno, manumiſſus etiam infamis ſit, meretrix vero ancilla neqvaqvam? n. 1.

Seqvior ſexus in delictis carnis mitius tractatur. 2.

Quæ pœna calumniatorum & prævaricatorum? 3.

Furti condemnatus ſit infamis. 4.

Hodie in injuriis reſervatur fama, & qvare? n. 5. & 6.

IN pr. dicitur de Athletis & ſimilibus, qui virtu- 1
tis cauſa congrediuntur, nam hi non notantur infamia. In *§. 1.* de Brabeutis qui multo minus infames ſunt, quæ ſunt plana. Sed in *§. 2.* & *3.* dicitur de Lenonibus, quod licet ſervus lenocinium fecerit, tanquam acceſſionem alterius negotiationis, infamem tamen eum manere manumiſſum: Quod in meretrice ſecus, cui manumiſſæ non nocet quæſtus in ſervitute factus. *L. pen. h. t.* quia Leno aliis etiam peccandi præbet cauſam. *P. Buſius hic.* & in ſe non tantum, ſed etiam in alios peccat. Unde Dd. tradunt, lenocinium eſſe gravius adulterio. Dd. refert *Farinac. de Delictis carnis quæſt. 144. numer. 2. & Calvinus in Lexic. voce Leno.* Et puellæ ut plurimum violenter fere co-
gebantur à Lenonibus. Addo & hoc, ſequiorem ſe- 2
xum, cæteris paribus, in delictis carnis caſtigandis,
mitius tractandum. *De quo alib.* In *§. pen.* agitur 3
de iis, qui calumniæ damnati ſunt, quod illi ſint infames, ſcilicet ſi judex pronunciet (calumniatum eſſe Actorem vel Accuſatorem) nam ſi ſaltem dicat, ipſum non probaſſe, non ſtatim ſequetur calumnia nec infamia. Agitur etiam de prævaricatoribus, id eſt, qui colludunt cum Adverſario in fraudem fiſci, vel produnt ſui clientis cauſam & ſecreta, & adverſam partem adjuvant. *vid. infra t. t. de*
prævaricatoribus; & hi infames ſunt. In *§. ult.* di- 4
citur, quod ex cauſa furti vel injuriæ damnatus fiat infamis, ſive civiliter ſive criminaliter conveniatur, quod Dd. communiter limitant in minimo
furto vel injuria. *Tiraq. de judic. in exiguis n. 64.* Et 5
ſanè hodie moris eſt, ut in injuriis ſoleat reſervari fama. Nam infamia hodie à Collegiis homines excludit, & ad extremam egeſtatem deducit, & ferè
omnibus alimentis privat. Hanc autem pœ- 6
nam alicui ob lubricum lingvæ irrogare, mihi ſemper iniquiſſimum viſum. Et quis tandem eſt, qui ſit purus ab injuriis, qui nunquam in corruptiſſimo hoc ſeculo lingvâ ſuâ peccaverit in proximum?

ad L. Qvoniam. 5.

SUMMARIA.

QVando de crimine capitali paciſcens pro confeſſo habeatur? n. 1.

An de crimine ingerente pœnam ſangvinis paciſci liceat? 2.

An in crimine non capitali ante litem conteſtatam tranſigens fiat infamis? 3.

At qvid ſi tranſigat ad remittendam vexam? 4.

An & qvando infamis fiat, qvi in actione famoſa ſummam petitam ultrò præſtat? 5. & 6.

1 QVi de crimine non capitali paciſcitur, habe-
tur pro confeſſo, ſcil. Si pretio pactus eſt,
per *L. 6. §. 3. h. t.* & ſic licet gratis aliquid impe-
trare, quod pretio non licet. *Gail. L. 2. obſ. 102. in
fin.* Nam ubi transactio locum non habet, com-
poſitio tamen amicabilis habere ſolet. Qvod
pluribus explicat *Molin. tr. 2. diſp. 556. numer. 6. &
P. Gregor. in jus can. lib. 2. tit. 3. cap. 2.* Sed hoc
2 in celebri *L. tranſigere. 18. C. de Transact.* reſtrin-
gitur ad ea crimina, quæ ſangvinis pœnam i.e. pœ-
nam mortis naturalis (vide *ad h. t. Zœſium n. 25.*)
non ingerunt. Nam de iis, quæ pœnam ſangvi-
nis irrogant, ſive ſint publica, ſive privata. *Menoch.
l. 1. A. Q. c. 82. n. 6. Delrio ad d. L. tranſigere num. 167.*
3 licet tranſigere. Sed quæritur, an in criminibus
non capitalibus reus ante litem conteſtatam tran-
ſigens fiat infamis? Negat hoc *Weſenb. ad h. t. nu-
mer. 5. & ibi Dn. Hahnius & Treutl. vol. 1. Diſp. 8.
th. 5. lit. H.* Sed dubium movet *L. 6. §. 3. ff. ibi, ne
ſecum ageretur*, quæ vix commodè de proſecu-
tione litis accipi poſſunt. Accedit etiam *L. ult.
ff. de Prævaricat. & L. 6. §. 2. ff. Repetundar.* Et
ad *Weſenbecii* rationem poteſt reſponderi, quod
hic non ſit nuda confeſſio extrajudicialis, ſed da-
tio pecuniæ, & qui poſt litem conteſtatam tranſi-
git, certè judicialiter non ſtatim tranſigit; ideò
verior fortè ſententia contraria, etiam ante inſti-
tutum judicium tranſigentem, fieri infamem, ſicut
ſentit *Hill. ad Donell. L. 18. cap. 8. Lit. RR. Bachov.
ad Tr. d. l. Ant. Matth. ad L. 48. tit. 19. cap. 7. n. 17.
& Dn. Franzkius ad ff. Tit. de Transact. numer. 25.*
Sed prior ſententia fortè æquior, nam poteſt ali-
quis meticuloſus & lites defugiens fortè hic im-
4 pingere. Illa verò limitatio ſeu proteſtatio, quod
ad remittendam vexam tranſigat, rotam ferè re-
gulam deſtruit. Nam ſic quilibet diceret, ſe ad
remittendam vexam tranſigere. Eſt hoc tan-
tum inventum Practicorum, fundamento deſtitu-
tum. Certior illa limitatio, niſi juſſu prætoris
5 tranſigat. *L. 6. §. 3. h. t.* Limitant etiam regu-
lam noſtram, ſi quis actione famoſâ conventus,
ſummam ab actore petitam ultrò præſtiterit, nec
ſententiam expectet, quod non fiat infamis; e-
jusqve opinionis fuit primùm *Panormit.* quem
multi ſecuti ſunt. Quam ſententiam quidem
concedo in actione famoſâ, quæ ex contractu de-
ſcendit, de quo caſu etiam loqui videtur *L. 73. de
procurat.* Sed ſi de actione ex crimine loquan-
tur nunquam illam ſententiam meam faciam, &
fortè abſurda etiam eſt. Nam v. gr. ſi quis me
conveniat actione injuriarum, & æſtimet injuri-
am 200. flor. & hanc æſtimationem juramento ſe 6
confirmare poſſe aſſerat, ſi cum actore tranſigerem,
& darem 70 flor. fierem infamis, ſi autem ſum-
mam petitam totam ſc 200. flor. darem, non fie-
rem infamis. Eſtne hoc ſatis abſurdum, cum po-
ſteriori caſu magis videar fateri? Deinde ſolu-
tio ſummæ petitæ nihil aliud eſt, quàm deciſio litis,
non certè judicialis, ſed conventionalis & non
gratuita. Ergò re ipſa eſt transactio, licet actor
conſentire lege jubeatur. Conferantur, quæ hac
de re habet *Manzius ad h. t. numer. 219.* ubi ipſe
videtur dubitare. Sed ſentit mecum *Freberus de
infam. cap. 8. numer. 26.* laudatus *ab Hill. in Donell.
L. 18. c. 8. Lit. Nn.* ubi tamen contrarium recepti-
us eſſe, cum aliis dicit, ſed abſurditate non caret
id receptius, niſi id de Contractibus intelligatur,
& conſentit *Bach. ad ff. ad Tit. de his qui not. infam.
c. 2. §. unicum supereſt p. 770.*

ad L. Furti. 6.

SUMMARIA.

FUrti condemnatus eſt infamis indiſtinctè. n. 1.

A qvo tempore incipiat infamia, ſi furti damnatus appellaverit? & qvis uſus qvæſtionis? 2.

Qvid ſi qvis nomine alieno furti condemnatus ſit, an fiat infamis? 3.

Per procuratorem totam cauſam agens an per ſententiam condemnatoriam fiat infamis? & qvid hodie? 4.

Infamia notatur, qvi pactus eſt pretio, non prece. 5.

Qvi juſſu Prætoris tranſigit, non fit infamis. 6.

An juramentum purgationis poſſit deferri Reo criminaliter accuſato? 7.

An mandans, qvi fidejuſſori ſuo promiſit, qvod velit ipſum liberare, & certo tempore non ſtetit promiſſis, condemnatus, infamis fiat? 8.

Etiam in judicio contrario ſententia infamat, qvando agetur de fide ruptâ. 9.

Hæres actione ex contractu condemnatus qvando fieri poſſit infamis? 10.

In contrariis judiciis Tutelæ, Mandati &c. condemnatus regulariter non incurrit infamiam. 11.

FUrti condemnatus infamis eſt, ſive de furto 1
manifeſto ſive non manifeſto ſit condemnatus.
In §. 1. autem quæritur, quid ſi furti condemnatus 2
appellavit & prior ſententia confirmetur, à quo
tempore infamia incipiat, an à tempore primæ ſen-
tentiæ, an verò à tempore ſecundæ ſententiæ con-
firmatoriæ? quæ quæſtio locum habere poteſt, ſi in-
terim condemnatus in alia cauſa pro teſte produ-
ctus ſit. Et diſtingvitur, utrum cauſa appellationis

pro

pro deſerta ſit pronunciata, & tunc infamia inci-
pit retro à tempore primæ ſententiæ, quia Appel-
latio pro nulla eſt habenda; an vero in materia-
libus ſit pronunciatum, & prima ſententia con-
firmata, nam tunc infamia incipit demum à tem-
3 pore ſententiæ ſecundæ confirmatoriæ. Quod
de condemnatis ob furtum aliamve ob cauſam
famoſam dictum eſt, quod fiant infames, id de-
claratur *§. 2. hujus legis.* ſi quis proprio nomine
condemnetur, nam ſi quis nomine procuratorio
vel ut curator, aut ut tutor, aut ut defenſor, aut ut
furis hæres condemnatus ſit, infamis non fiet *§. 2.*
4 *h. l.* Sed quæritur, an is, qui per procuratorem
totam cauſam egit, per ſententiam condemnato-
riam infamis fiat: quod negant, quorum ſententi-
am amplectitur *ad h. t. cap. 1. Bachov.* qui cum vul-
gata legendam eſſe ait (nec ego) non vero (nec er-
go) ſed hodie, ubi in ipſum reum ferri ſolet ſen-
tentia, parum tuta eſt hæc cautela evitandæ in-
famiæ, ſcilicet, quod delinquens per procurato-
rem litigando poſſit evitare infamiam, licet pro-
5 curator infamis non fiat. Non notatur is infa-
miâ, qui prece pactus eſt, ſed qui pretiò. *§. 3. h. l.*
Weſenb. d. l. Sic ergò transactio ſuper injuriis
fieri ſine nota nequit, ſed pactum & remiſſio fie-
ri poteſt. *Dn. Mevius p. 1. dec. 223.* licet & trans-
actio fieri poſſit autoritate judicis. *Dn. Mev. d. l.*
per §. ſeq. & quidem ex hoc §. apparet, quod
ille etiam notetur, qui ante judicium acceptum
paciſcitur, ex verbis textus, ne ſecum agere-
tur, *Hill. in Donell. L. 18. c. 8. Lit. RR. Franzk. ad tit.*
de Transact. numer. 25. Colligitur etiam ex *§. 3.*
6 juſſu prætoris qui tranſigit, eum non notari. Exin-
de notatur, poſſe aliquem ob ſcandalum & tur-
bationem quietis publicæ compelli ad Trans-
actionem. *Menoch. lib. 2. A. Q. caſ. 442. numer.*
16. Parthen. litig. L. 2. c. 4. num. 22. Dn. Mevius p. 1.
deciſ. 244. ſicut etiam per litis moras partem ad
tranſigendum adduci poſſe, tradit *Dn. Mevius dec.*
p. 1. dec. 225.

Ad §. 4. Qui, ut purgaret ſe ab injuria, ju-
ramentum purgationis præſtitit, ille pro confeſſo
haberi nequit, quia purgavit ſe. *Setſerus de Ju-*
rejur. l. 3. c. 11. numer. 51. Unde colligit *Carpzov. p.*
1. Jurispr. forenſ. conſt. 22. defin. 2. poſſe reo etiam
criminaliter ob injurias accuſato juramentum
7 purgatorium deferi. Et hoc idem juramentum
in cauſis civilibus interdum locum habet, ubi
præſumtio contra aliquem militat, vel ubi jura-
mentum ſuppletorium locum non habet. *Carpzov.*
d. conſt. defin. 13. & ſeq. Cæterum in quibus cau-
ſis hoc juramentum adhiberi ſoleat, ſcil. in arduis,
& quod ex officio dictari poſſit à judice, de eo
vid. Hilliger in Donell. lib. 24. cap. 10. ubi plures
Dd. recenſet, quos alioſq; hic allegare tempus pro-
hibet.
8 *Ad §. 5.* Mandaſti mihi, ut fidejuberem pro
te, quod promiſi, ſed rogavi te, ut intra duos
menſes ſolveres mihi, quo poſſim me liberare. Sed
tu non ſtetiſti promiſſis, hinc ego ſolvere coactus
ſui, convenio te actione mandati, quæritur, ſi
te condemnavero, id eſt condemnari fecero, an
fias infamis? Videtur quod non; quia eſt a-
ctio mandati contraria, quæ non infamat, ſed tan-
tum directa. Sed affirm. quia hic de fide rupta 9
agitur; ergo inferri poteſt, etiam ſententiam in
judicio mandati, & ſimili contrario, infamare,
quando de fide ruptâ agitur, vel potius hæc actio
eſt directa, quia videtur mutuum eſſe mandatum.
Vid. Donell. l. 8. c. 18. lit. H. & J. Marq. Freberus de
infamia cap. 11. numer. 9. Sed quæritur *in §. 6.* an 10
& hæres actione ex contractu condemnatus infa-
mis fieri poſſit? Et diſtingvitur, utrum contra-
ctus ad hæredem tranſeat ut Depoſitum, & inter-
dum etiam Mandatum, an vero non, ut tutela &
ſocietas. Illo caſu ſi hæres perfide in Depoſito
verſatus ſit, vel mandatum à defuncto inchoa-
tum ad finem perducere voluit, ſed perfidè egit 11
& contra bonam fidem, illo caſu omnino per ſen-
tentiam ob proprium dolum notari poteſt infa-
mia. In *§. fin.* repetitur id, quod antea dictum,
ſcilicet in contrariis judiciis tutelæ, mandati, ſo-
cietatis, depoſiti condemnatum non reddi infa-
mem, quia non de fide rupta agitur, ſed de cal-
culo tantum, & ut is, qui eo judicio contrario ex-
peritur, indemnitatem habeat, cujus regulæ limi-
tationem jam habuimus.

ad L. In Actionibus. 7.

SUMMARIA.

IN qvibusnam contractibus condemnatus infamis fiat? n. 1.

Qvare is, qvi ex causâ famosâ ex contractu deſcendente tranſigit, non infamis fiat? 2.

IN quatuor contractibus quis condemnatus ſit 1
infamis, ſi directa actione ſit conventus, videl.
Mandato, depoſito, ſocietate & tutelâ, quia ibi de
perfidia ſingulari agitur, ex aliis contractibus non,
licet de dolo agatur & perfidia. Sed qui ex cau- 2
ſa famoſâ, quæ ex contractu deſcendit, tranſigit, in-
famis non eſt, quia odioſa non ſunt extendenda, &
qui in contractu paciſcitur, non videtur fateri i-
pſum delictum, ſed contractum. *Bach. d. l. Weſenb. in*
pr. Manzius ad h. t. n. 63.

ad L. Genero. 8.

SUMMARIA.

AN infamis fiat, qvi filiam ſuam alii elocat, genero mortuo, qvem tamen mortuum eſſe neſciebat? n. 1.

An pœna fuſtigationis plectenda fœmina ſoluta,
qvæ

quæ rem habuit cum Titio, qui pellicem habebat, vivente adhuc legitimâ uxore, quam ignoravit fœmina illa? 2.

An fœmina, ſi putaverit, maritum ſuum adhuc vivere, qui tamen mortuus, & ſe ab alio ſtuprari patiatur, adulterii pœnæ ſubjicienda? 3.

1 QVi genero mortuo, cum eum mortuum eſſe neſciret, filiam alii in matrimonium collocat, quæritur an notetur? Videtur quod ſic. 1. Quia hic magis infamis, qui filiam duobus nuptam voluit, & polygamiæ reus eſt. 2. Qvia intra annum luctus junxit. Sed negatur, quia licet adſit dolus, non eſt tamen corpus delicti, cum eo tempore prior gener eſſet mortuus. Deinde lugere non potuit, quem mortuum eſſe neſcivit. Nec obſtat. *L. 1. §. 6. de poſtulando*, quia adeſt ibi ipſum factum, ſcil. locatio. *Hillig. in Don. L. 18. cap. 7. lit. C. conſ. Socin. jun. conſ. 70. numer. 30. vol. 1.* Tempus luctus hic dicitur eſſe continu-
2 um, & ignoranti currit. Hæc Lex in conſiderationem veniebat, cum offerretur hic caſus: Titius deſertâ Annâ uxore, & alibi locorum relictâ, ſe alio contulit, aliamqve ibi duxerat uxorem Mariam, hâc vivente, adulterium commiſit cum Berthâ, fœminâ ſolutâ. De illo non erat dubium, quod pœnæ bigamiæ ſubjaceret; de hac quærebatur, an ut adulterâ pœnâ fuſtigationis plectenda? Videbatur quod ſic, quia ſcivit matrimonium Titii cum ſecunda, ſc. Maria, non verò legitimam primam uxorem ſcivit; ſed R. Maria in rei veritate, conſtante primô matrimoniô, non erat uxor, ſed potius pellex. Ergo reſpectu hujus non potuit adulterium committere, licet in dolo fuerit, & reſpectu hujus Mariæ ſe adulterari putaverit. Sed dici poſſet è contrario, quod hic tantum eſſet error in perſona. Accedebant aliæ rationes mitigandæ pœnæ ſcil. uterus Berthæ, quæ ſolutam à fuſtigatione liberabat. *l. Imperator. ff. de ſtatu hom.* nec Reip. conducebat, tamdiu alere in carcere ream; accedebat, quod ſolutæ à marito ſtupratæ non ſit certa & uniformis pœna; accedebat infirmitas ſexus, favor partus innocentis, qui adhuc erat in vivis. Ideoqve argumentum aliquale ex no-
3 ſtra lege deſumi poſſe putabam. Sed ſi fœmina, maritum in vivis eſſe exiſtimans, ſe ſtuprari patiatur à juvene, qui in eadem opinione fuit, cum tamen eô tempore jam deceſſerit Maritus, lex hæc melius accommodari poteſt in terminis, ut in neutrius perſona adulterii pœna locum habeat. Et aliquando ex hoc textu conſului, ſi aliquis uxorem ſuam in transmarino regno degentem, adhuc in vivis eſſe credens, aliam nihilominus in Germania duxerit, cum tamen prior uxor mortua eo tempore fuerit, non eum habendum eſſe pro bigamo, ob deficiens corpus delicti.

ad L. Uxores. 9.

SUMMARIA.

QVæ pœna viduæ intra annum luctus nubentis? numer. 1.

An eadem obtineat in maritis? 2.

Qvid juris in ſponſa? 3.

Qvid hodie obſervetur? 4.

VIduæ, quæ intra annum luctus nubunt, fiunt 1
infames ipſo jure: ſed quid in Maritis, an 2
& hi uxoribus orbati, ſi intra annum luctus ducant uxorem, fient infames? quid in ſponſis, an 3
intra annum, ſi poſt mortem ſponſi nubant, fient infames? Utrumque negatur. Nam hæc materia reſtringenda eſt, non ampliando. Apud 4
nos, ut dictum, ceſſat ex hac cauſa infamia, ſi modo conſtet, viduam non eſſe gravidam ob metum confuſionis ſangvinis & ſeminis.

ad L. ſolet à Principe. 10.

SUMMARIA.

AN vidua, ut intra anuum liceat nubere, à Principe poſſit impetrare conſenſum, vel reſtitutionem famæ, ſi de facto nupſerit? n. 1.

An, ſi intra annum luctus ſponſalia ſaltem contrahat, incurrat infamiam? 2.

Qvid ſi durante anno oſculum admittat vidua, an fiat infamis? 3.

AN verò vidua à Principe poteſt impetrare, ut 1
intra tempus luctus liceat ipſi contrahere nuptias? de eo nullum eſt dubium, quin etiam ſi de facto nupſerit, non eſt dubium, quin infamiam per reſtitutionem tollere & abolere poſſit Princeps. Sed quid ſi vidua intra annum luctus non quidem 2
matrimonium conſummet, ſed, ut fieri ſæpe ſolet, ſponſalia tamen contrahat, an hac ratione infamiam incurret? Reſp. in hac *l. 10.* quod non. Nam ſponſa habetur quidem pro uxore in favorabilibus, non verò in odioſis. vid. *Mynſ. c. 6. obſ. 78.* Nec 3
ſi vidua oſculum admittat intra annum luctus infamis fiet. *Rimnald. l. 2. conſ. 155. n. 9.*

ad L. Liberorum. 11. §. 1. & 2.

SUMMARIA.

LIberorum & parentum luctus in quantum impedimento ſit nuptiis? n. 1.

Qvare fœmina intra anuum luctus nubens infamis fiat? 2. ubi & ampliationes.

Annon etiam jure Canonico fœmina intra annum luctus nubens infamis fiat? probabiliter disqviritur. 3. & 4.

Qvantum tempus apud Evangelicos uxoribus præfiniatur? 5.

Annon diſpenſatio hoc paſſu locum habeat? 6. & 7.

Vidua etiam ob luxurioſam vitam intra luctûs tempus fit infamis. 8.

Libe-

1 Liberorum & parentum luctus impedimento
2 nuptiis non eſt, niſi ratione honeſtatis. Mu-
lier, quæ intra tempus lugendo marito præſtitu-
tum, hodiè annum, nubit, & qui eam duxit, quive
eam elocavit, infames fiunt. Etiamſi maritus
fuerit perduellis, quem lugere non oportet. *§. 1.
h. l. 11.* vel licet ſe ſuſpenderit aut manus ſibi ipſi
intulerit, *§. 3. h. l.* Si modo quis ſciens faciat
factum non ignorans, & ſponte ac non juſſu ſu-
perioris. *§. fin. h. l.* Cauſa eſt turbatio ſangvi-
nis, quæ quia ceſſat, edito intra annum partu,
ceſſat etiam prohibitio. *h. l. 11. §. 2.* Ex hoc §.
*Joh. Longovallius in rep. L. imperium. ff. de Ju-
riſdict. numer. 58.* probat, multas rationes ad
textum accumulari, quarum una non ſufficiat.
3 Sed prohibitio hæc jure Canonico abolita, *per c.
pen. & ult. X. de Secund. nupt.* An rectè, diſpu-
tant noſtri, defendunt Romano-Catholici. Equi-
dem non puto, eam fuiſſe mentem Pontificis, ſi
conſtaret, vel ſpes eſſet prolis, protinus conce-
dendas eſſe ſecundas nuptias, ubi fœtus de utro-
que ſemine poſſit participare, & dubitari poſſit,
cujus ſit filius. Nam hæc res horrenda & intole-
rabilis viſa fuit ſemper in Eccleſiâ Chriſtianâ, ut
rectè dicit *Beza de divortio pag. 89.* Et talem
fœminam, quæ non certò ſcit, ſe eſſe gravidam,
vel non, ſed dubitat, vel quæ ſcit ſe gravidam,
4 omninò pro infamiſſima perſona, ut ita loquar,
habendam eſſe puto, & eam graviter punien-
dam. Et ſic ubi timetur ſangvinis turbatio &
incertitudo prolis, Jus Civile meritò ſequimur,
non Canonicum, ſi ita generaliter ſenſiſſet, (quod
non credo) *Carpzov. L. 2. Jurispr. Eccl. defin. 159.
Anton. Gabriel. tit. de ſecund. nupt. concl. 5. num. 5.*
Et in eo ingenuos Catholicos conſentire, nullus
5 dubito. Sed in ſtatutis municipalibus Evange-
licorum ſolet provideri, ut aut annum, aut de-
cem menſes cogatur nuptias differre vidua; & li-
cet maritus nullum habuerit ſibi præſcriptum
6 tempus, ſolet tamen illi 6. menſium, vel aliud tem-
pus præſcribi, intra quod uxorem ſuam eluge-
at. Sed ut ad viduam redeam, diſpenſari ſo-
let ex cauſa, ſi certum ſit, defunctum diu ægro-
taſſe, nec benevolentiam præſtitiſſe uxori. *Carp-
zov. Lib. 2. Jurisprud. Eccleſ. deciſ. 164.* Sanè ſi
vidua gravida, à nemine, nec Pontifice, nec
Principe diſpenſari poſſe, reor, ut illa nuptias
7 contrahat, uterum habens. Prohibitio autem
feſtinatarum nuptiarum poſt divortium in fœ-
minis, ubi uteri aliqualis ſpes, omninò etiam
prohibita. Ideoqve de contrario caſu intelli-
gendus *Carpzov.* de honeſtate loquendo *d. l. de-
8 fin. 165.* Rectè hæc & decenter. Sed notandum,
viduam non tantum ob feſtinatas nuptias, ſed
etiam ob turpem & luxurioſam vitam intra an-
num luctus fieri infamem. *Clarus in §. ſtuprum.
numer. 6. Card. Tuſch. concluſ. 164. numer. 45. &
ſeqq. lit. N. & Trentacinq. l. 3. de matrimon. reſol.
n. 9.* Colligitur ex fine Legis, juſſum parentis ex-
cuſare filium à pœna. *Peckius ad c. 24. numer. 3. de
R. J. L. 6.*

ad L. qvi juſſu patris. 12.

SUMMARIUM.

*An filius juſſu patris viduam intra annum du-
cens infamis fiat, ſi emancipatus eam retineat
in matrimonio?*

Filius, qui juſſu patris viduam intra annum luctus uxorem ducit, infamis non fit, ſed quæritur, ſi emancipetur & talem uxorem in matrimonio retineat, an fiet infamis? Videtur quod ſic per *l. qui contra. C. de Inc. nupt. & 66. pr. ff. de Ritu Nupt.* ſed negatur, quia hic turpitudo tantum in matrimonio contracto vel initio nuptiarum. *l. 13. pr. h. t.* non in continuatione & uſu matrimonii ſucceſſivo, ut in dictis caſibus: nam qui conſangvineam in matrimonio retinet, ſemper continuat inceſtum; putarem tamen filium, qui juſſu patris talem uxorem duxit, ſui juris factum debere abſtinere ab uſu conjugii, quamdiu non conſtat, quod gravida non fuerit.

ad L. Qvid ergo. 13.

SUMMARIA.

An, ſi pater ex poſtfacto reſciſcat, filium duxiſſe viduam intra annum luctus, & patiatur eam retinere, fiat infamis? n. 1. ſeq.

Qvid, ſi patiatur filium vel filiam bina ſponſalia contrahere? 3.

Qvid, ſi qvis alieno nomine bina ſponſalia contrahat? 4.

Qvo tempore bina ſponſalia debeant eſſe celebrata, ut ſeqvatur infamia? 5.

An notatur alterutra ſponſalia per nuptias conſummans? vel ſponſalia contra jus contrahens? 6.

Sententia arbitri non infamat, nec ſententia judicis interlocutoria. 7.

Qvando pœna ultra merita gravior imponitur, de infamia videtur eſſe transactum? 8.

An hodiè bujus legis uſus ſit? 9.

Qvales probabiles cauſæ ſint, propter qvas exiſtimationem judex poſſit reſervare? 10. & ſeq.

An crimen ſtellionatûs infamet? 12.

Pater, qui paſſus eſt filium ducere viduam intra 1
annum luctus, fit infamis. Sed quid ſi pater
id ignoravit tempore contracti matrimonii, poſteà
verò reſcivit & patitur filium retinere talem uxo-
rem, an fiet etiam tunc infamis? quod *in princ. le-
gis 13.* negatur ex hac ratione, quod prætor ad
initium nuptiarum reſpexit. Notetur hic caſus, 2
quo ratihabitio retro non trahitur, quod addi
poteſt

poteſt iis, quæ habet *Barboſa locupl. l.16. cap.4. ax.*
3 *14.* Sic pater, qui paſſus eſt, ut filius vel filia bi-
na ſponſalia contraheret, fiet infamis, nam qui pa-
titur, quod poteſt prohibere, ipſe feciſſe vide-
4 tur *l. 2. de Noxal. act.* Sed ſi quis alieno nomine
bina ſponſalia contrahat, modo in poteſtate il-
lam perſonam non habeat, non incurrit infami-
am. *§.1.h.l.* Sane opinio ejus apud honeſtos vi-
ros gravatur, qui pararius vel conſultor eſt bi-
5 norum ſponſalium. Debent autem bina ſpon-
ſalia eodem tempore contrahi, ſi infamia ſequa-
tur, i. e., ut concurrant eodem tempore, licet
diverſis temporibus contracta *§.2.h.l.* v.gr. ſi
quis contrahat cum puella ſponſalia & poſt ſe-
meſtre, antequam fuerint hæc ſponſalia pro ir-
6 ritis declarata, cum alia contraxerit. Illud ve-
rò indubium, quod notetur perſona, quæ al-
terutra ſponſalia per nuptias conſummavit. *§.3.
h.l.* Nec illud dubium eſt, quod qui ſponſa-
lia cum altera contraxit contra jus naturale &
civile, pariter notetur per *§.4. h.l.* quia hic ac-
7 cedit Inceſtus periculum per *§. 4. h.l.* In *§.5.*
ad aliam materiam delabitur JCtus, ſcilicet ad
infamiam per ſententiam illatam, & quærit, an
etiam ſententia arbitri infamet, v.gr. ſi actio-
ne depoſiti vel tutelæ coram compromiſſario ju-
dice conveniatur & condemnetur, quod nega-
tur in *d. §.5.* quia laudum ſeu pronunciatio Ar-
bitri non poteſt habere omnes effectus ſenten-
tiæ, præſertim in hac materia odioſa. Senten-
tia judicis interlocutoria vel admonitio judicis
non infamat *§. 6. h. l.13.* & *l. 20. h. t. & ibi no-
8 tata.* Si non tantum gravior ultra legem, ſed &
ultra merita dictata ſit pœna, de infamia tempus
præſtitutum videtur tranſactum. *§.7. h. l. lib.14. C.
h. t. Donell. lib.18. cap.8. & ibi Hilliger. lit. CC.
Molina de J. & J. tom.5. diſp. 9. numer.20. Bachov.
d. diſp.8. th.2. conf. Guido Papæ ſingul.574. num.3.
diſtinguens.* Et hoc ad relegationem & corpo-
ralem pœnam videtur reſtringi; non verò ha-
bet locum, ſi pecuniaria gravior ſubſtituatur
pro minori pecuniariâ, ſed certè Princeps et-
iam inferior poſſet tamen pœnam etiam pecunia-
riam adgravare, & reſervare famam ſaltem, ex
9 ratione hujus §. Hanc tamen inanem ſubtilita-
tem hodiè ceſſare, dicit hic *Grænvvegen*, quia pœ-
næ hodiè ſunt arbitrariæ. Sed & tunc tempo-
ris multæ pœnæ arbitrariæ fuerunt, & licet rarius
hoc hodiè fiat, non tamen putarim, propterea
hoc eſſe abolitum. Infert autem ex hoc *Carp-
10 zov. in pract. crimin. quæſt. 94. numer. 79.* Si
Judex exaſperando pœnam poteſt tacite exiſti-
mationem reſervare, utique magis poteſt ob
probabilem cauſam, ſi injuria non adeò a-
trox, vel ſi infamia alimentis privaret con-
demnatum. *Dn. Mevius p.5. deciſ.368.* adeò
ut ſi judex non reſervet famam, ubi tamen
reſervare debebat, ob perſonæ qualitatem, aut
facti circumſtantiam, juſtè appellari poſſit. *Dn.
Mevius d.l.* Et videntur mihi illi, qui hoc ne- 11
gant, hominem in Idea Platonica conſiderare, &
lubricitatem linguæ non ſatis attendere. De quo
etiam antea dixi.

Crimen ſtellionatus infamat; *§. fin.* cui 12
directò opponitur *L. 2. ff. de Stellionatu.* Dd.
hunc §. de tali Stellionatus crimine, cum quo
concurrit actio civ. infamans, intelligunt. Et
ſic. *Don. l.18. c. 8. poſt lit. Q. & ibi Hill. lit. R.* ubi
plurimæ conciliationes habentur, *Wiſſenb. d.11. th.
23. Greven Exerc.4. th.9. conf. Men. l.2. A. Q. caſ.381.
n.30. & ſeq. Duarenus l.1. anniverſ. diſp. c.42. Bach. in
Tr. vid. vol.1. d.3. th.6. lit. C.*

ad L. Servus, 14.

SUMMARIA.

*AN, ſi ſervus hæres inſtitutus à domino ob in-
juriam ſervo alteri illatam convento, poſt
mortem ejus litem continuet, condemnatus
fiat infamis? n. 1.*
*An idem, ſi filius in tutela malè verſetur, & pater
conventus moriatur? 2.*

SErvus Titii injuriam tibi gravem intulit, cu- 1
jus dominum Titium noxali actione conve-
niſti. Sed Titius interim moritur inſtituto hæ-
rede ſervo illo, qui continuat litem. Tandem
injuriarum condemnatur is, qui fuerat ſervus,
quæritur, an ſit infamis? Videtur quod ſic, quia
ex proprio facto condemnatur. Sed negatur,
quia lis cum eo non eſt conteſtata, propter hanc
ſubtilem rationem eximitur ab infamia is reus
injuriarum. Fortè idem dicendum eſſet, ſi filius 2
in tutela malè verſatus vel in depoſito, & pater
peculiotenus conventus moriatur, de quo cogi-
tandum.

ad L. notatur. 15. & L. cùm non prægnans. 16.

SUMMARIA.

*VIdua gravidam ſe dicens per calumniam, ut
ſcil. mittatur in bona mariti, an fiat infa-
mis? n. 1.*
*Quid ſi prægnans quidem ſit, ſed ex alio, non ma-
rito? 2.*

VIdua ſciens ſe non eſſe prægnantem, ſi ſe ta- 1
men prægnantem dicat eo fine, ut in poſſeſſio-
nem bonorum mariti mittatur, & miſſa ſit, quia hoc
per calumniam dixit, ideo ſi calumniæ damnata vi-
dua, & decedere jubeatur, fiet infamis ipſa & pater,
ſi ejus juſſu ſe gravidam dixerit. Idem dicendum, ſi 2
prægnans quidem ſit vidua, ſed non ex marito, ſed
ex alio, per *l.16. h. t.* ubi major calumnia.

ad L. Debuit. 17.

SUMMARIUM.

A*N, ſi vidua ob gravidicatem ſimulatam immiſſa nondum ſit ſui juris, notetur infamia?*

VIdua, qvæ ſe prægnantem dixit, cum non eſſet, & propterea immiſſa fuit in bona mariti, tunc notatur infamia, qvando ſui juris eſt Nam qvando filiafamilias eſt, & juſſu patris ſe finxit gravidam, non notatur, ſed pater ejus. *l. 19. h.t.*

ad L. Ea qvæ falſa. 18.

SUMMARIUM.

A*N Vidua falsâ perſvaſione putans ſe gravidam, fiat infamis?*

PLanum eſt hoc, qvod reqviratur calumnia ad actionem illam in factum, qvæ datur hæredi contra viduam ad intereſſe, & famoſa eſt. *l. 1. in-fin. ſi muber ventris nomine in poſſeß. &c.* Ergo ſi falſa perſvaſione putavit ſe gravidam, non poteſt notari infamia, qvia ceſſat calumnia. Error calumniam excludit.

ad L. Non alia. 19.

SUMMARIUM.

Q*Vænam reqvirantur, ut vidua infamia notetur?*

AD id, ut vidua infamia notetur, neceſſe eſt, ut non tantum 1. per calumniam ſe finxerit gravidam, 2. ut immiſſa ex eo prætextu fuerit in bona mariti cum damno hæredis; ſed etiam ut in ſententia calumniæ fiat mentio. Nam ſi hoc non exprimatur, præſumendum eſt in meliorem partem, qvaſi potius probabili errore decepta hoc dixerit, qvia ſemper in dubio melior interpretatio adhibenda. Conf. *notata ad l. 2. §. 2. h. t.*

ad L. Ob hæc verba. 20.

SUMMARIA.

A*N judex, qvi aliqvem inſtigatorem litis vocat, videatur eum infamaſſe? n. 1.*
An & qvalis judicis ſententia infamet? 2.

1 JUdices, ſi qvem hortatorem aut inſtigatorem litis improbæ vocent, non videntur eum infamaſſe, qvia non mandatorem ſed inſtigatorem vocant; qvaſi diceret, ſi qvis iniqvam litem & calumnioſam perſvaſerit, non eſt infamis infa-
2 mia juris notatus, ſed qvi mandavit. Sed Dd. communiter inferunt ex hac lege, qvod ſola ſententia definitiva infamet, non interlocutoria. *L. interlocutio. 19. C. h. t.* minus verò admonitio Judicis. *Manzius h. t. q. 5. Molina dict. diſp. 9. n. 7. & diſp. 7. n. 6. Bach. d. th. 6. lit. B. Hill. in Donell. d. c. 8. lit. X.* Nam verba Judicis vituperium continentia, ſine cognitione cauſæ non infamant. *Bart. hic.* Sed videtur huic legi obſtare *L. 1. §. incidit. ff. ad SC. Turpill.* Variè reſpondent: inter alia, hanc legem de verbis SCti, alteram de ſententia loqvi. *Vid. Hill. d. l. Ant. Matth. in crimin. in proleg. c. 1. n. 10. & in L. 48. tit. 17. c. 3. n. 4. Greve d. Exerc. 4. th. 10.*

ad L. Lucius. 21.

SUMMARIA.

A*N teſtis infamis fiat propterea, qvia ejus teſtimonium à judice rejectum eſt? n. 1.*
An perjurus infamis ſit? 2.

SI judex contra teſtimonium judicet, teſtis non 1
propterea fit infamis, neqve enim, inqvit *Hill. in Don. d. c. 8. lit. S.* neceſſe eſt, teſtem falſum dixiſſe; qvid ſi pro ſingulari, vel ſuſpecto habuit? Sed certè plus dicit hæc lex, licet Judex teſtimonia falſa dicat, propterea tamen teſtes non fieri infames, qvia cauſa non eſt teſtium; nec poteſt qvis infamis fieri ex ſententia inter alios lata.
Notat hic gloſſa, perjurum eſſe infamem, ex *L.* 2
ſi qvis major. C. de Tranſact. Qvam gloſſam commendat *Lud. Rom. ſing. 425.*

ad L. JCtus fuſtium. 22.

SUMMARIA.

A*N ipſa pœna infamet? n. 1.*
An & qvo caſu h. l. hodiè adhuc uſum ſuum habeat? 2. & 3.
Explicatur l. 8. C. h. t. 4.
Cauſa, qva infamat, non debet eſſe prætenſa, ſed probata. 5.
An etiam genus pœnæ infamet? 6.

NOn ipſa pœna, ſed cauſa pœnæ reddit infa- 1
mem, ideoq́ nec carcer, nec tortura, nec fuſtigatio, nec relegatio infamat, niſi cum cauſæ cognitione & crimine probato, *ut in L. 16. C. h. t.* Nam fuſtigatio eſt pœna, qvæ variis criminibus dictari poteſt. *Hillig. c. 8. lit. T. Molina diſp. 9. num. 18.* Exemplum *Manzius ad h. t. q. 7. num. 19.* v. gr. ſi qvis ob portata arma fuſtigetur, qvod contra ſtatutum portaverit; Item ſi vilis perſona per latam culpam homicidium involuntarium commiſerit; ſi qvis incendii autor non dolo, ſed culpâ fuerit. Sed videri poteſt *Joh. Coraſ. Lib. 1. miſc. c. 16. n. 5. Joh. Igneus in rep. Legis, neceſſarias, §. non alias. n. 291. ff. Ad Silan. vol. 3. repetit. Juris.*
Hanc legem in uſu non eſſe, notat *Grænwegen ad* 2
h. l. Sed id non capio. Sed diſtingvendi duo caſus, 1. Si qvis ſine præcedente cauſa & tumultuario proceſſu ad pœnam iſtam condemnatus; & nemo fortè dicet, taliter pœnâ afflictum eſſe

3 infamem. Aut intelligimus talem caſum, ubi
qvis in proceſſu legitimè inſtituto fuit condemnatus ad pœnam, innocens tamen; & licet hunc etiam, qvamvis non Ethicè, juridicè tamen infamem dicat *Ant. Matth. in Lib. 48. tit. 18. c. 3. num. 7. & Wiſſenbach. diſp. 11. th. 24.* non tamen poſſum mihi perſvadere, qvod regulæ illæ de firmitate rei judicatæ eousq; poſſint extendi, ut etiam res judicata noceat corpori ac famæ, qvæ vitæ æqviparatur innocentis. Nec lex hanc poteſtatem dedit Judici, ut innocentem infamem facere poſſit, & manifeſtè probatur hæc ſententia ex *L. 8. C. h. t.* ad qvam contortè reſpondet *Ant.*
4 *Matth. d. l.* Nam dicit ibi, reum non omninò fuiſſe innocentem, ſed de furto concepto debuiſſe damnari, & qvia duriori pœna affectus ſit, transactum eſſe de infamiâ. At enim repeto. 1. omninò fuiſſe innocentem in ea cauſa, nam de furto concepto non fuit conventus, nam ſic ſine nullitate furti non fuiſſet condemnatus, ſed fuit conventus actione furti, in eâ cauſâ omninò fuit innocens. 2. Falſum ergo, qvod gravior pœna hic ſurrogata in locum levioris pœnæ, cum nullam pœnam ſit meritus. 3. Gravior meritò pœna tunc famam reſervat, cum relegatio vel pœna corporalis eſt inflicta. *L. 13. §. 7.* Unde autem probari poteſt, qvod relegata fuerit Ulpia? Textus ait, ipſam furti condemnatam eſſe, qvæ procul dubio pecuniaria eſt. Et ideò *Martini veteris Gloſſatoris, & Zaſii Lib. 2. ſing. intell. c. 2.* ſententia probabilis mihi videtur. Et, ſi Dd. adeò ad æqvitatem ſolent confugere, cur non in hâc qvæſtione in ſententiam æqviſſimam deſcendamus? Cum non habeamus rigorem in ſpecie
5 expreſſum. Et poteſt omninò etiam adduci hæc *L. JCtus* in argumentum, qvia cauſam non oportet tantum eſſe prætenſam, ſed probatam. Probata ſanè in caſu noſtro non poteſt eſſe cauſa, ſed
6 probatio aut erit nulla, aut erronea. Ex hâc lege etiam confutari poteſt opinio *Weſenb. ad h. t.* qvi præter legem & ſententiam admittit tertiam cauſam infamantem, ſc. genus pœnæ; ſed hæ pœnæ ſententiam vel decretum præreqvirunt, & ideò ſententia infamat, ut rectè *Manzius ad h. t. q. 6.*

ad L. Parentes. 23.

SUMMARIA.

Parentes & liberi, item cognati an lugendi, & ſi non fiat, ſeqvatur infamia? n. 1.

Luctus Parentum an ſuſpendat nuptias nimis feſtinatas? 2.

Parentes & liberi, qvando moriuntur, lugendi ſunt, imò etiam cognati alii, prout qvisq; voluerit. Sed ſi talis luctus non obſervetur, non habet locum infamia. Eſt ergo hic luctus in parentibus & liberis honeſtatis & æqvitatis naturalis. In cognatis voluntatis, in marito lugendo neceſſitatis. Primus luctus poſſet ſuſpendere nuptias nimis feſtinatas ex præcepto ſuperioris, licet infamia violantem non ſeqvatur. 1 2

ad L. Pen.

SUMMARIA.

Ancilla ſeipſam proſtituens pro lucro an, libera facta, ſit infamis, & qvare non? n. 1.

Qvid ſi Leno durante ſervitute lenocinium exercens fiat liber? 2.

Ancilla ſe ipſam proſtituit accepto ſemper turpi lucro, poſtea libera fit, an ipſi adhæreat infamia? Videtur qvod ſic, per *l. 4. §. 3. h. t.* ſed negatur, qvia longè gravius eſt, alios ad peccandum allicere, qvam in ſuum corpus peccare. Nam licet domini corporum noſtrorum non ſimus, excuſatius tamen peccamus, qvàm ſi aliis neceſſitatem peccandi imponamus. Ideoq; Leno manet infamis, licet tunc ſervus fuerit, cum Lenocinium exercuerit. Ancilla, qvæ ſe proſtituit, libera facta non eſt infamis. 1 2

ad L. ult.

SUMMARIA.

An exhæredatus filius lugere debeat patrem? num. 1.

Qvid ſi maritus in bello dicatur periiſſe, nec tamen corpus ejus appareat, an lugendus? 2.

Si de morte mariti certò non conſtet, an à nuptiis abſtinendum? 3.

Leve illud dubium eſt in *l. fin.* an exhæredatus 1
filius lugere debeat patrem, qvod affirmatur,
qvia luctus parentis ad jus naturale pertinet. 2.
Si maritus in bello dicatur periiſſe, an etiam eo 2
caſu lugendus, ſi corpus ejus non appareat, ut ſæpe fieri ſolet? qvidni. Et, ſi de morte non conſtet 3
certò, planè à nuptiis abſtinendum, ne cum ſcandalo ad maritum priorem redire jubeatur.

TITU-

Titulus III.
De Procuratoribus.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

Qvisnam ſit procurator? num. 1.
Ad unam rem conſtitutus an verè ſit procurator? 2.
Uſus procuratorum qvisnam? 3.
Cur abſens conſtitui poſſit procurator? 4.

1 IN principio continetur deſcriptio Procurato-
ris, qvi juſſu Domini aliena negotia admini-
ſtrat, ſive ſint Judicialia, *de qvibus in h. t. po-
tiſſimum agitur*, ſive extrajudicialia, *de qvibus
agitur in tit. Mandati.* Et hæc definitio etiam
procuratori in rem ſuam competit. *Vid. Hilli-*
2 *ger. in Donell. l. 18. c. 9. lit. A.* *In §. 1.* qværitur,
qvoniam procurator dicitur conſtitui ad unam
rem vel ad plures, an qvi ad unam rem conſtitui-
tur, verè ſit procurator? Videtur qvod non, qvia
tantum nudus miniſter eſt, ut ſi tibi literas ad fra-
trem perferendas traderem. Sed reſp. Aliud eſ-
ſe conſtituere aliqvem ad unam rem gerendam,
& aliud, nudum miniſterium alicui committere.
Obiter in *§. 1.* dicitur, qvod procurator vel coram
3 vel per nuntium conſtituatur. *In §. 2.* uſus pro-
curatorum traditur, cum per nos ipſos omnia ge-
rere non poſſimus, neceſſe fuit admittere procu-
4 ratores. Et *in §. fin.* dicitur, aliqvem abſentem
conſtitui poſſe procuratorem, cum contractus
Mandati ſit conſenſualis, qvalis per nuntium vel
epiſtolam iniri poteſt.

ad L. Dummodo certus. 2.

SUMMARIA.

ABſens ſi detur Procurator, debet eſſe certus, & ejus conſenſus reqviri. n. 1.
An furioſus dari poſſit procurator & qvæ ratio dubitandi? 2.

1 DIctum jam eſt, abſentem dari poſſe procura-
torem, ideoq; additur, certam debere dari
2 perſonam, & hujus conſenſum reqviri. *In §. 1.*
qvaſi cavillationi occurritur, poſſet aliqvis cavil-
lari, ſi abſens dari poteſt procurator, ergo etiam
furioſus, qvi abſentis loco eſt. *l. 124. §. 1. de R. J.*
Reſp. autem JCtus, hunc pro abſente non eſſe
habendum, ut cum eo poſſet contrahi, imò plus
eſt, qvàm abſens. *Hill. in Don. l. 18. c. 11. lit. R.*
qvamvis hic accuratio in Triboniano deſiderari
poſſit, qvis enim tàm ſtupidus, qvi putet furio-
ſum dari poſſe procuratorem, & id vellet con-
cludere ex eo, qvia abſens dari poteſt. Vid. *Bach.
ad h. t. c. 2. n. 2. pag. 805. & ſeq.*

ad L. Item & ad litem. 3.

SUMMARIA.

AD litem futuram an dari poſſit procurator? n. 1.
Simpliciter datus ad lites futuras non cenſetur datus. 2.
An ſub conditione, ex die & ad diem dari poſſit, & qvare? 3.
Conſtitutio Procuratoris cur non ſit actus legitimus? 4.

AD litem futuram, qvæ metuitur, dari poteſt 1
procurator, modò ex perſonis litigaturis &
negotii qvalitate appareat, qvæ futura ſit cauſa.
Hilliger. in Donell. l. 18. c. 12. lit. Ff. Simpliciter 2
autem datus ad futuras non videtur datus. *Bartol.
in l. omnium 17. h. t.* qvem ſeqvitur *Bach. ad hanc
Rubr. cap. 3. n. 2.* Et qvia Mandatum eſt contra- 3
ctus conſenſualis, ideò ſub conditione, ex die &
ad diem dari poteſt, v. gr. ad annum. Unde 4
Anton. Faber hic concludit, conſtitutionem procu-
ratoris non eſſe Actum Legitimum.

ad L. Et in perpetuum. 4.

SUMMARIA.

PRocuratore in perpetuum conſtituto an mandatum revocari poſſit? n. 1.
Qvid ſi clauſula de non revocando addita? 2.

NOn eſt dubium, qvin procurator etiam in 1
perpetuum, dum vivit, conſtitui poſſit juxta
l. 4. qvod tamen non impedit, qvo minus vivente
mandatario mandans mandatum revocare poſ-
ſit, nam hoc natura Mandati importat *§. rectè. 9.
& ſeq. l. de Mand.* Ideò clauſulam de non revo- 2
cando mandato fruſtraneam eſſe dicunt Dd. relati
ab *Hilligero in Don. l. 18. c. 17. lit. A.*

ad L. Præſens. 5. & l. & qvi in foro 6. & l. & ideò. 7.

SUMMARIA.

PRæſens qvinam dicatur conſtituiſſe procuratorem? n. 1.
Qvid interſit, præſens an abſens conſtituat procuratorem? 2.

VEl Præſens conſtituit procuratorem, vel ab- 1
ſens. Prius per exempla in his *LL.* declara-
tur. Nam 1. qvi in horto fortè ſuburbano dedit
Mandatum, pro præſente habetur. 2 qvi in foro
rerum venalium mandatum dat, pro præſente ha-
bendus, & 3. qvi in continentibus ædificiis & for-
te in ſuburbanis ædibus conſtituit. Sed cui bo- 2
no hæc ita declarantur? Reſp. Eſt diſcrimen, an
qvis præſens conſtituat procuratorem an abſens,
nam priori caſu procurator Actoris non cavet de
rato, nec procurator rei de judicato ſolvendo ſed
hæc facienda abſente eo, qvi conſtituit procura-
torem. *l. mutus. 43. §. 3. h. t. & §. ſin autem 3. &
ſeq. Inſt. de ſatisdat.*

ad L. Filiusfamilias. 8. pr.

SUMMARIA.

IN qvibus cauſis filiusfam. procuratorem dare poſſit? n. 1.
Filia ipſa, qvando de dote agere poſſit? 2.
An & qvando invitus aliqvis procurator dari poſſit? 3. & 4.
An in judicialibus tacens habeatur pro conſentiente? 5.
Qvid juris in acceptante mandatum procuratorium & tacente? 6.
An acta ante emendationem mandati inſufficientis injunctam eâ factâ videantur ratihabita? 7.
An aliqvis compelli poſſit ad conſtituendum procuratorem? 8.
Qvare miles non poſſit fungi officio procuratoris? 9.
Qva ratio differentia ſit, qvod præſcriptio militiæ ante litem conteſtatam tantùm, falſi verò procuratoris ſemper opponi poſſit? 10. 11. & 12.
Procurator poſt ſatisdationem præſtitam, an & qvomodo ſe iterum exonerare poſſit? 13.
An juſta renunciandi cauſa ſit non accepti ſalarii? 14.

1 IN qvibus cauſis filiusfamilias in Judiciis verſari
poteſt, ut in cauſis peculii Caſtrenſis, & injuriarum, in illis procuratorem dare poteſt. Ergo
regulariter non poteſt dare, nec in judiciis verſari; ſed in nonnullis tantum cauſis agere poteſt,
ſi injuria ipſi illata. *L. ſi longius. 18. §. 1. de judic.*
ſi velit, qvod vi aut clam agere, ſi depoſiti, ſi
commodati, ſi filia de dote. *L. 9. ff. de obl. &
act.* ſc. hic duo caſus exprimuntur, ubi filia ipſa
2 de dots agit, (1.) ſi pater abſens, nam tunc filia
tantum agere poteſt cum cautione de rato. (2.)
qvando pater ſuſpectus eſt de dilapidatione, qvô
caſu non oneranda filia cautione de rato, ſed etiam contradicente patre agere poteſt. *Petr. Barb.
ad L. 2. §. fin. n. 16. ff. ſoluto matrimon.*

3 *Ad §. 1.* Invitus procurator non datur, qvia
non eſt officium publicum. Ex qvâ ratione ſeqvitur, ubi procuratoris officium eſt publicum &
ordinarium munus, ut ſolet eſſe in Tribunalibus
ſuperioribus, præſertim in Camera Spirenſi, ibi
etiam invitum compelli poſſe, per *Ord. Carm. p.
1. tit. 19. §. 5. Gail. l. 1. obſ. 43. n. 6. Mynſ. cent. 4. obſ.
32.* qvod & de aliis ordinariè non conſtitutis procuratoribus, qvi tamen procurando aliis operam
ſuam locare conſveverunt, intelligendum putat
*Gail. d. l. n. 8. P. Frider. lib. 2. de Mand. Jud. c. 53.
n. 11. & qvos allegat Hill. in Donell. lib. 18. c. 16. lit. A.*
Qvorum tamen ſententiam meam non facio.
Nam qvi multorum procurator fuit, non ſtatim
meus compellitur eſſe procurator, & manet ibi
ratio regulæ, qvod non ſit officium publicum,
4 hoc caſu. Unde caſus decidi poteſt talis; Pater
filii abſentis defenſor extitit, patre mortuo, actor
contra Advocatum, qvô uſus erat pater, egit, ut
deſenſoris officium ſuſciperet. Negatur, eum
compelli ad hoc poſſe; nam diſtincta hæc ſunt
munia. *Dn. Mev. p. 3. dec. 299.* Dicitur etiam
in hoc §. qvod invitus ille dicatur, qvi non expreſsè conſenſit. Ergo videmus, qvod in judi- 5
cialibus tacens non habeatur pro conſentiente.
Sed expreſſo conſenſu opus eſt, ut *Greven ad h. l.*
notat. Sanè *L. qvi patitur. 18. ff. mandati*, de tacente, in ſuum favorem pro conſentiente habendo, loqvitur. Qvando tacens pro conſentiente
habendus, eſt materia freqvens; plura congeſſit
*Dn. Thabor in Barb. lib. 18. c. 1. ax. 7. Hill. in Don.
l. 18. c. 17. lit. B.* jure Can. tamen acceptans man- 6
datum procuratorium & tacens pro conſentiente
habetur, argt. *l. 16. ff. de SC. Maced.* per *Clement.
1. h. t. Dn. Zieglerus ad Lancell. l. 3. t. 2. §. 22.* Sed 7
qvid ſi mandatum inſufficiens emendare juſſus,
an anteacta videtur rata habuiſſe, qvæ ante emendationem acta ſunt? Aff. qvia ratificatio fit etiam
factis. *L. 5. ff. rem ratam haberi. Dn. Mevius
p. 2. dec. 32.* Sed occaſione hujus legis probatur, 8
nec invitum aliqvem compellendum eſſe ad conſtituendum procuratorem, qvia poteſt per ſe ipſum
litigare, niſi ſc. abiturus ſit principalis, qvo caſu
procuratorem conſtituere, compelli poteſt. *Ln.
Mev. p. 3. dec. 220.*

Ad §. 2. Miles procurator eſſe neqvit, tum 9
ob rationem ex publico depromtam, ne à ſignis
diſcedat, & civilia negotia tractet, tum ob privatam, ne adverſario gravis ſit ex faſtu qvodam.
Sed hic adduntur duæ limitationes, niſi in rem
ſuam ſit procurator, id eſt, ceſſionarius, item, niſi
pro turmâ ſuâ procuret, &c. Sicut Clericus procurator eſſe non poteſt, benè tamen pro Eccleſia.
c. 2. X. ne Clerici ſecularibus. Nov. 123. c. 6. Sed notanter additur declaratio, qvod præſcriptio militiæ opponi poſſit tantum ante litem conteſtatam;
cujus ratio eſt, qvia eſt exceptio dilatoria. Sed 10
qvi fit, qvod contra procuratorem falſum, vel qvi
mandato deſtituitur, ſemper poſſit opponi *per L.
24. C. h. t.* Scilicet diſtingvendum eſt inter ex- 11
ceptiones, qvæ totum proceſſum reddunt nullum,
& alias; exceptio, tu non es procurator, ſemper
audienda; exceptio, tu prohiberis, ante litem
conteſtatam eſt admittenda, poſteà non, qvia
factus litis dominus. Habemus hic exemplum, 12
ubi expreſſa nocent, non expreſſa non nocent,
per *L. 77. de R. J.* Miles non admittitur, ne qvidem parte conſentiente, & tamen tacitè admittitur. *Bach. in Trentler. v. 1. d. 9. th. 6. lit. B. conf.
Camill. Borell. tom. 1. deciſ. tit. 66. n. 58. Hill. in Don.
L. 18. c. 11. Lit. C. & lib. 18. cap. 11. lit. U.* De minore 25. annis, ſi contra eum non excipiatur, idem
videtur, qvod de milite. *conf. tamen Trentacinq.
tom. 2. reſol. tit. de proc. reſ. 3. n. 35. Zang. de Except.
p. 2. c. 8. n. 24.*

Ad §. fin. Procurator, poſt ſatisdationem 13
præſtitam, non poteſt ſe exonerare officio Procuratoris, niſi juſta cauſa acceſſerit, v. gr. ſuperveniens inimicitia, diffamatio, aliæqve legitimæ
cauſæ,

cauſæ, *de qvibus hic & L. 9. h. t. Gail. L. 1. obſ. 46. n. 1. & ſeq.* Ubi deſcribit proceſſum, qvomodo procurator exonerationem petere ſeu liberationem debeat. Scilicet, citandus eſt Dominus ſeu principalis & Adverſarius, ſummariè cognoſcitur, & examinatur cauſa, exonerationis prætenſio, v. gr. cauſæ injuſtitia, vel alia, & in contumaciam non comparentis Procutator exoneratur. *Gail. d. l. & Hill. in Donell. lib. 18. cap. 16. l. M.* Colligitur ex hoc §. qvod non tantum litis conteſtatione, ſed & ſatisdatione Domini, præſente vel conſentiente procuratore facta, res deſinat eſſe integra. *Gail. d. obſ. n. 4. conf. Wurmſ. tit. 5. obſ.*
14 *15.* Non autem eſt juſta cauſa renunciationis mandati, ſi ob cauſam non accepti ſalarii renunciet, nam hæc cauſa non habetur in jure expreſſa, & poterit ipſi Judex proſpicere de ſalario, & Judicis intereſt, ut cauſa uno contextu ad finem perducatur. *Dn. Mevius p. 3. dec. 243.* Sigism. Scaccia *de judiciis c. 101. n. 4.* qvidem tradit, ſe non meminiſſe, diſputatum fuiſſe de exoneratione procuratoris; & qvam ſpem felicis exitus habere poſſet, qvi per invitum litigat; qvod qvidem vetum eſt, ſi alicubi ſit procuratorum copia, ſed poſſet contingere caſus, qvod alium procuratorem ob inopiam, aut ob potentiam adverſarii nanciſci non poſſit; ideoq́ tales leges, de exoneratione procuratoris loqventes, non puto eſſe inutiles.

ad L. Aut ſi valetudinem. 9.

SUMMARIA.

EX qva cauſa Procurator ab onere procurationis ſe liberare poſſit? n. 1.
An etiam ob voluntariam peregrinationem? 2.

1 CAuſa cur ſe procurator ab onere procurationis liberare & exonerare poſſit, eſt etiam valetudo adverſa vel neceſſaria peregrinatio, v. gr.
2 ſi à Republica mittatur. Idem de voluntaria intelligit *Gloſſa* & exemplum dat in eo, qvi ire vult ad S. Jacobum. Melius eſt exemplum in peregrinatione ob ſtudia ſuſcepta, & qvæcunq́ probabiles habet rationes & non eſt affectata.

ad L. Vel hæreditas. 10. & L. ſi tamen. 11.

SUMMARIA.

AN procurator ob hæreditatem ipſi obvenientem ſe exonerare poſſit? n. 1.
An ob præſentiam Domini? 2.

1 DUæ hic aliæ cauſæ recenſentur, ob qvas procurator exonerationem petere poteſt. Ut 1. ſi hæreditas ipſi obvenerit, qvæ ipſum occupet, id eſt, multis difficultatibus & laboribus implicet,
2 ut aliena negotia vix tractare poſſit. Altera cauſa eſt, qvando Dominus eſt præſens, & compelli poteſt, ut ipſe compareat in judicio, qvid ſi enim Dominus abſfuturus nec conſtituiſſet procuratorem, ille verò revertatur, poterit compelli dominus, ut ceſſante cauſa exoneretur, & ipſe cauſam gerat, modo non ſit ex iis perſonis, qvæ in jus vocari prohibentur. *l. 2. ff. de in jus vocando.* Si verò præſens Dominus me ab initio procuratorem conſtituiſſet, vix poſſem ob præſentiam Domini me exonerare. *Bach. hic c. 5. n. 6.*

ad L. Sed etiam. 12.

SUMMARIUM.

PRædictæ cauſæ an omnimodò excuſent procuratorem?

CAuſæ hactenus recenſitæ excuſant procuratorem a neceſſitate ſuſcipiendi judicii, ſed non a ſimplici neceſſitate ſuſcipiendi, hactenus tantum, ut litis conteſtatio fiat, ſi fortè res vel actio tempore ſit peritura, qvod generaliter intelligendum eſſe contra *Fabrum* monet *Bach. d. l.*

ad L. Sed hæc. 13.

SUMMARIUM.

AD cauſas exonerantes procuratorem arbitrium judicis accedere debet.

HÆ cauſæ exonerantes procuratorem non in puncto conſiſtunt, ſed habent ſuam latitudinem. Morbi non ſunt pares nec ſemper hæreditas adeò implicita curis &c. Igitur Arbitrium judicis accedere debet, an ea cauſa ipſum impediat, an morbus talis ſit, qvi adminiſtrationi ſit impedimento.

ad L. Si poſt datum. 14.

SUMMARIA.

CApitales inimicitiæ inter procuratorem & dominum an juſta cauſa exonerationis? n. 1.
An ob rem non defenſam à procuratore propter inimicitiam intervenientem, committatur ſtipulatio? 2.
Qvæ natura prætoriarum ſtipulationum? 3.

QVando inter datum procuratorem & Dominum capitales inimicitiæ exarſerint, hæc etiam juſta cauſa eſt exonerationis, *hic & l. 8. in fine & l. 43. in fine, h. t.* Et ob rem non defenſam 1 2
non committitur ſtipulatio, id eſt, ſi procurator ſatisdationem præſtitit de re defendenda vel etiam ipſe dominus pro procuratore, & inimicitiæ capitales eruperint inter Dominum & procuratorem, ex ea ſtipulatione contra procuratorem vel dominum agi neqvit; qvia hæc prætoriarum ſtipulationum indoles, qvod interpretationem reci- 3

piant ex mente prætoris, & qvibus tacita videtur ineſſe conditio, ſi res in eodem ſtatu manſerit, ut *Ant. Faber hic.*

ad L. Si defunctus. 15.

SUMMARIA.

AN officium Procuratoris finiatur morte Principalis, etiam ante litem conteſtatam? n. 1. & 2.
An ſententia mortuo principali in procuratorem ferri poſſit? 3.
An hodiè Procurator ſiat dominus litis? 4.
Secundum Rec. Imperii diſputatio de reaſſumtione ceſſat. 5.
Inſtantia ipſo jure tranſit in hæredem & qvando? 6.
In duplicibus judiciis qvare duplex ſatisdatio præſtanda? 7.

1 PRocuratoris officium non finitur morte Prin-
cipalis, qvando ſatisdatio præſtita eſt, & ſic
ante litem conteſtatam etiam perpetuatur. *Gail.*
d. obſ. n. 4. Klock. vol. 3. conſ. 173. n. 8. & 9. Buſius
hic. Si ſcil. ſatisdatio pro præſenti procuratore
præſtita, nam ſi pro abſente & ignorante, ex ſatis-
datione domini agi poteſt contra fidejuſſores, non
2 verò contra procuratorem. Cum igitur moribus
noſtris inſeri ſoleat inſtrumentis procuratoriis
clauſula ſatisdationis, inde raró finiri morte man-
datum, etiam ante litem conteſtatam, notant *Si-*
chard. in L. 23. C. h. t. n. 4. & Giſanius ibidem n. 8.
Gail. d. n. 4. & *Hill. in Don. l. 18. c. 12. lit. Dd.* & mul-
tò magis mandatum non expirat poſt litem con-
teſtatam, nec readſumtione proceſſus opus eſt.
Gail. lib. 2. obſ. 109. num. 6. & 7. Unde etiam ſen-
tentiam hoc caſu in favorem, vel contra mortu-
3 um ferri poſſe, modo in perſonam procuratoris
concipiatur, tradunt *Mynſ. cap. 1. obſ. 85. Hartm.*
Hartm. lib. 2. tit. 7. obſ. 2. n. 1. Klock. d. l. Wammeſan
conſ. juris canon. conſ. 424. n. 6. & Buſius ita ſe con-
ſuluiſſe, hic refert. Qvomodo autem argumen-
tis *Dn. Carpzovii*, qvæ proponit *l. 3. Reſp. 24. &*
Bachov. in Treutl. d. d. 9. th. 10. ſit occurrendum,
dixi ad *proceſſum civilem, cap. 1. num. 68. conf. Hill.*
d. l. Nec concedendum eſt, qvod *Grænwegen*
4 *ad l. 23. C. h. t.* tradit, hodiè procuratorem non
fieri dominum litis, & licet hoc concedatur, de-
ſinit tamen res eſſe integra. Ut pluribus tradidi
5 in proceſſu *d. l.* Hodiè ſi procuratoria nomine
partis & hæredum concipiantur, ex præſcripto
Receſſus Imperii de anno 1654. diſputatio hæc de
Readſumtione ceſſat. Colligunt etiam ex hac
6 lege, ut & *l. 33. de fidejuſſ.* Inſtantiam in terminis
habilibus i. e. ad hæredem alias tranſeuntibus,
ipſo jure tranſire in hæredem. *Mynſ. c. 1. obſ. 85.*
Scaccia de Appell. q. 15. num. 260. Hanc legem
etiam ad nunciationem novi operis, & præſti-
tam à nunciato ſatisdationem accommodat *Ant.*
Rubeus in repet. legis, non ſolum. §. morte. ff. de novi
7 *operis nuntiatione. num. 97. & ſeqq. vol. 5.* In §. 1.
dicitur, in duplicibus judiciis, qvæ tractantur *in*
lib. 10. Pandect. qvia uterqve litigantium, & actoris
& rei perſonam ſuſtinet, ideò procuratores etiam
ad agendum & defendendum videntur dati, &
ita utrinqve ſatisdatio eſt præſtanda.

ad L. Ante litem. 16.

SUMMARIA.

QUando dominus litis poſſit mandatum revocare? n. 1.
Conciliatio h. l. cum l. 64. *2. & 3.*
Qui ipſe agere non poteſt, non poteſt mandatum revocare? 4.

DOminus, lite nondum conteſtatâ, poteſt re- 1
vocare mandatum, & ipſe ſuſcipere litem;
vel aliis mandare; ſed poſt litem conteſtatam
non, niſi juſta accedat cauſa; *de qvo in ſeq. l. vid.*
Mynſ. cent. 5. obſ. 44. Gail. lib. 1. obſ. 74. n. 10. Treutl.
diſp. 9. th. 10. lit. B. Pacius q. 32. Sed huic *L. 16.* 2
obſtare videtur *L. 64.* ubi id de cauſa cognita dici-
tur, qvæ verba expungenda, putat *Cujac.* qvem
refert *Hill. in Don. lib. 18. cap. 17. lit. B.* & nuper *Ln.*
Wiſſenbach. diſp. 12. th. 8. Sed nulla pugna; nam 3
d. l. 64. loqvitur expreſſis verbis de defenſore, &
qværitur, an reus principalis amovere defenſo-
rem, qvi ſatisdationem præſtiterat, invito actore,
poſſit; & R qvod non, niſi cauſâ cognitâ; nam
actoris intereſt, cum defenſore potius, qvi ſatis-
dationem præſtiterat de judicato ſolvendo, qvàm
cum Domino experiri. *Hill. in Don. lib. 18. c. 17.*
lit. B. & Bachov. in Tr. d. d. 9. th. 11. lit. B. Qvæ
cauſæ ſint revocationis, in ſeqventibus legibus
perſpicuè proponitur. Notandum autem, eum, 4
qvi ipſe agere non poteſt, revocare non poſſe *L.*
2. C. h. t. nec mandatum procuratori in rem ſuam
factum revocari poteſt.

ad L. Poſt litem. 17.

SUMMARIA.

AN parte adverſâ invitâ mandatum ex voluntate procuratoris revocari poſſit? n. 1. ſeq.
An poſt litem conteſtatam principales tranſigere poſſint? 3.
Ex qvibus cauſis Dominus poſſit revocare mandatum & litem in ſe transferre? 4.

POſt litem conteſtatam, non ſine cognitione 1
cauſæ, mandatum revocari poteſt, *per h. l.*
Sed qværitur, an conſentiente procuratore revo-
cari poſſit, licet invita parte adverſa? Negat *Dn.*
Carpzov. dec. 45. Wiſſenbac. vol. 3. conſ. 145. Mynſ.
Cent. 5. obſ. 44. n. 5. & reſp. 89. num. 6. Hill. in Donell.
L. 18. cap. 17. Lit. G. Reſold. in delibat. Juris Lib. 3.
quaſt. 22. qvia in judicio qvaſi contrahitur, &
hunc qvaſi contractum non poteſt Dominus &

procu-

procurator diſſolvere, adverſariô invito,& poſſet
judicium variari perſonarum mutatione. *Myns. d. l. n. ult. Hillig. d. c. 17. lit. C.* & probo poſſet ſub-
2 ſtitui improbus. Quicquid ſit, putarem contra-
dictionem Adverſarii attendendam non eſſe, ſi
nullum intereſſe prætendere poſſit. *conf. Scaccia de ſent. & re judic. gl. 14. quæſt. 25. numer. 114.* &
Ronchegallus ad l. 2. de duobus reis. numer. 87. &
hos referens *Dn. Zieglerus ad Lancellottum l. 3. tit. 2. §. 15.* Sed quæritur, an poſt litem conteſtatam
3 principalis tranſigere poſſit? Vid. quod non,
quia hic dicitur, non ſine cognitione cauſæ re-
vocari poſſe & poſt litem conteſt. procurator eſt
Dominus litis. Sed R. hoc intelligendum, quam-
diu proceſſus & lis durat, ſed per transactionem
finita lite procurator fruſtrà renititur. *Carpzov. p.*
4 *3. deciſ. 246.* Sicut autem ipſe, qui dedit procu-
ratorem, cauſa cognita in ſe transferre litem po-
teſt, ita idem hæredi licet *§. 1. h. l.* Et quæcun-
que cauſæ faciunt, ut procurator non poſſit
compelli ad accipiendum judicium, eædem cau-
ſæ efficiunt, ut Dominus poſſit revocare man-
datum & in ſe litem transferre, v. g. propter ini-
micitiam capitalem exortam vel ob hæreditatem
amplam delatam procuratori &c. ſed quid de æ-
tate? Videri poterat, quod ſibi debeat imputare
Dominus, quod ſenem prius dederit. Sed reſp.
ætatem etiam conſiderandam. Nam inter moras
judicii, præter ſpem Domini ab Adverſario ne-
xas poteſt ingraveſcere ætas. Aut forte neſcit æ-
tatem, vel præter ſpem eum ob ætatem minus ido-
neum deprehendit.

ad L. aut religionis. 18.

SUMMARIUM.

S*Acerdotis officium procuratori delatum an liberet à procuratorio munere?*

QVando procuratori defertur ſacerdotis officium, quia minus vacare poteſt procuratorio muneri, poteſt mutare Dominus procuratorem, & ſic ſe exonerare poteſt.

ad L. item ſuſpectus. 19. & ſeqq.

SUMMARIUM.

E*X quibus cauſis Dominus revocare poſſit mandatum?*

DUæ in *l. 19.* proferuntur cauſæ, quas Dominus habere poteſt, ut revocet mandatum. 1. Suſpicio, ſi forte Dominus habeat quædam colluſionis indicia, item ſi inimicus fiat procurator per *l. 20. & 21. h. t.* item ſi adfinitatem contrahat cum adverſario. *l. 22. h. t.* vel hæres adverſarii factus ſit *d. l. 22.* vel ſi latitet forte ob creditores ſuos *l. 21.* Secunda cauſa eſt, ſi quid acciderit procuratori, ob quod negotio adeſſe non poſſit, v. g. ſi in exilium pulſus ſit, *l. 22.* ſi in vinculis ſit, ſi in hoſtium vel prædonum poteſtate *l. 19.* ſi in judicio publico vel privato diſtringatur, vel valetudine vel multitudine propriorum negotiorum *l. 20. h. t.* longa peregrinatio &c. *l. 23.*

ad L. mutari. 24.

SUMMARIUM.

A*N ex iiſdem cauſis, ex quibus revocatur mandatum, procurator dimiſſionem petere poſſit?*

QVæritur, an ob has cauſas etiam ipſe procurator dimiſſionem petere poſſit, quod affirmatur, ſcilicet in terminis habilibus, ſi valetudinem, ſi multitudinem negotiorum, ſi ætatem ingraveſcentem, ſi peregrinationem alleget, nam ſe ſuſpectum ipſe non dicet.

ad L. Qvæ omnia. 25.

SUMMARIA.

A*N cauſæ removendi Procuratoris Rei & in Procuratore Actoris locum habeant? n. 1.*
An, ſi dominus litis objiciat Procuratori ſuo crimen poſt litem conteſtatam, ſaltem ut illum removeat, Prætor de eo cognoſcere debeat? 2. & 3.
An audiendus ſit officialis purgare volens crimen à magiſtratu objectum? 4. & 5.
An jus retorſionis ex hac lege probari poſſit? 6.
An ei, qui retorſione uſus eſt, liceat injuriarum agere? 7.
An judex retorſionis ſcriptum ad acta recipere debeat? 8.
Quod aliàs licitum non eſt, ſit licitum, cum exiſtimationis noſtræ intereſt. 9.
An cedens ante litem conteſtatam poſſit revocare mandatum? 10.
An Procurator jure retentionis actorum & documentorum uti poſſit propter ſalarium ſuum? 11.

QVæ hactenus dicta de cauſis removendi pro- 1
curatoris, qværitur, an in procuratore Acto-
ris quoque locum habeant? Eqvidem, qvod in reo hoc locum habeat, non eſt dubium, cum ille invitus trahatur in judicium, nec habeat tantum temporis ſpatium, ut poſſit maturè deliberare, quem procuratorem conſtituat, quod ſecus in actore, cujus in arbitrio eſt, quando agere velit; ſed reſpondetur idem eſſe dicendum de Actore, nam & hic futuros caſus ac eventus rerum augurari non potuit. *pr. h. l.* Species facti *in §. 1.* hæc: Actor procuratorem ſuum, poſt litem conteſtatam, ab officio procuratoris remoturus cauſam aliquam falſam prætendit, qvæ exiſtimationem procuratoris onerabat, v. gr. quod colluſiſſet cum Adverſario; Cum autem procurator reſponderet, dominum mentiri, qværitur, an de veritate vel falſitate hujus objecti prætor cognoſcere

debeat?

debeat? Videtur quod non, quia procurator vi-
detur invito ſe ingerere, & hoc ipſo ſe reddere ſu-
ſpectum. Quam regulam ex hâc lege ſolent
2 probare, vid. *Dn. Thabor in Barb. l.9. cap.55.* Sed
reſpondetur, procuratorem eſſe audiendum, dum
ideò tantum obſiſtit, ut ab objecto crimine ſe
purget, crimine non probato, non vult dimitte-
3 re procurationem. Ex hac lege probatur, ſi Ma-
giſtratus aliquem officialem ſuum vellet deſti-
tuere, & quidem ob delictum, hoc caſu audien-
dum eſſe officialem, ſi pudorem ſuum purgare
velit, ut anno 1657. menſe Auguſto pronuncia-
4 tum memini. Sed aliud, ſi Dominus id faciat ex
ea poteſtate, quam habet; nam ſicut officialis
poteſt reſignare, ita etiam Magiſtratui dimiſſio-
nem dare licet, Dd. communiter. *Vid. Klock. vol.
1. conſ.32. numer.13. Cavall. q.425. numer.16. Boer.
deciſ.149. numer.24. Menoch. L.1. A. Q.55. num.4.
Dn. Mev. p.2. dec.12. Joh. à Sande lib.5. tit.10. deciſ.2.*
5 *Gratianus t.3. diſſert.590. numer.12.* Ex hâc lege
probare volunt jus retorſionis; Sed malè. Vid.
*Rennemannus de jure Retorſionis & Finckelthaus.
obſ.37. Nebelera dec.18.* Nam hoc jus contrari-
um juri Divino, quod recriminationem omninò
prohibet, & commentum, quod non ſit vindicta,
ſed defenſionis ſpecies, ſolidè refutat *Rennemannus
d. tr. p.3. th.46.* in jure Civili nunqvam proba-
tum; nam ſi ſpeciem facti hujus legis attenda-
mus, item *l.14. §.6. de bonis libertorum*, nihil ibi
præſidii habet. Non enim in noſtra lege quæ-
ſtio eſt, an procurator rectè mendacii arguerit
Dominum, vel an dominus habeat actionem in-
juriarum, ſed quæſtio eſt, an procurator obje-
6 ctum crimen purgare poſſit. Sed hoc tamen
conſvetudine receptum, eum, qui Retorſione u-
ſus, actionem injuriarum non habere, ut pro-
bant Dd. quos allegat *Harpr. ad §.12. Inſt. de Ju-
dic. numer.97.* E contrario, ſi actio injuriarum
mota, non etiam retorſio licita, quia unum re-
medium tollit alterum, *Dn. Mevius p.5. deciſ.337.
vid. not. ad L.14. §.6. de bonis libert.* Sicut autem,
ſi ex inſtitutâ actione colligitur injuria, actio in-
juriarum non competit, ſed finis litis expe-
ctandus, ita nondum finita lite, qui retor-
quet, præpoſterè agit & pœnam meretur. *conſ.
7 Mev. part.5. deciſ.338.* Non verò debet Judex
retorſionis ſcriptum ad Acta recipere, quia eſt
vindicta extrajudicialis, quæ ad judicem non
pertinet. *Dn. Mevius d. part.5. deciſ.329.* quip-
pe jure ſcripto non probatur, conſvetudine tan-
tum per conniventiam toleratur, ne injuriatus
prolixis, moleſtis, & acerbis litibus implicetur.
Ex hâc lege notetur, ea, quæ aliàs conceſſa non
ſunt, ſi tamen exiſtimationis noſtræ interſit & fa-
8 mæ, licita eſſe. v. gr. in cauſa minima, vel
infra quantitatem expreſſam, non licitum eſt ap-
pellare ad Cameram Spirenſem; ſi tamen ea cau-
ſa concernat famam, appellatio recipitur, ut
obſervârunt Cameralium deciſionum ſcripto-
res. Colligitur etiam ex hâc lege, quod cedens 9
ante litem conteſtatam non poſſit revocare man-
datum. *Buſius ad L.16.* quia Ceſſionarius a-
nalogicè tantum eſt procurator. *Franzkius ad h.
t. numer.43.* vel ſubtilitate juris eſt procura-
tor, non in rei veritate & effectu. Sed poteſt
tamen cedens re integra exigere debitum à de-
bitore ceſſo. *per L.3. C. de Novat.* qui vide-
tur effectus eſſe ſubtilitatis juris, de quo alibi
in *tract. de ceſſ. act.* & ſuprà *de tranſact. lege ſir.di-
ctam pluribus.* Ex fine legis hujus colligitur, 10
procuratorem jure retentionis Actorum ſc. & do-
cumentorum uti poſſe, propter ſalarium fortè
promiſſum vel impenſas. *Weſenbec. hic numer.
8. Rosbach. tit.20. numer.43. Mauzius ad h.t. nu-
mer.355.* & *Moliguatus de jure retent. qvæſt.75.
Menoch. rem.11. recup. poſſ. numer.14. Finckelth.
obſ.98. numer.31. & ſeqq.* qui varios de jure re-
tentionis textus adducit. Quamvis autem Dd.
in exemplis mentionem tantum faciant impenſa-
rum, & ad has etiam hic *Grænvvegen* jus retentio-
nis reſtringat, ut ſcilicet ob ſalarium non poſſint
retineri, ſed tantum propter impenſas, videtur ta-
men contrarium inferre generalitas *hujus textus*,
& uſus moresq; noſtri.

ad L. Niſi Dominus. 26.

SUMMARIUM.

*AN procurator ob ſalarium vel impenſas ha-
beat jus retentionis, oblatâ ſolutione reali à
Domino?*

IN *lege præced.* dictum quod ob ſalarium vel im-
penſas procurator jus retentionis exercere poſ-
ſit quod hic limitatur, niſi dominus ipſi ſolvere ex-
penſas &c. velit in continenti, nam oblata ſolu-
tione reali ceſſat jus retentionis. *Medices de
Compenſat. qvæſt.16. num.1. p.2. Moliguatus de jure
Retent. q.355. & q.413.*

ad L. In cauſæ cognitione. 27. pr.

SUMMARIA.

*AN domino liceat à procuratore ſuo qvædam au-
ferre, qvædam relinqvere? n.1.*

Sententia §. primi. 2.

*Qvibus caſibus Domino per procuratorem acqviri-
tur actio? 3. & 4.*

Qvid hodienum obtineat? 5.

SI Dominus à procuratore ſuo velit quædam 1
transferre, quædam ei relinquere, rectè hoc re-
pudiare poteſt procurator, quia non apparet cauſa,
cur fidem in his magis ſequatur, quam in cæteris,
quam rationem allegat *Don. l.18. c.17.* Verũ rectiꝰ in-
telligitur legis principiũ de unâ lite & judicio uno,
quod

quod per partes dividere vult Dominus, ratio
eſt, quia non debet ita dividi judicium, & procu-
rator primo non ſuſcepiſſet judicium, niſi tota lis
ſibi commendaretur. *vid. Hillig. in Donell. d. l.
lib. 1.*

2 *Ad §. 1.* Sententia §. eſt, quando ex parte
actoris translata eſt actio à procuratore in princi-
palem, vel contra, quod tunc cautio de judicato
ſolvendo à reo præſtita proſit ei, in quem judicium
translatum, ut actio utilis illi competat; quod in
omnibus prætoriis ſtipulationibus videtur verum
3 per *L. 5. ff. de prætor. ſtipul.* Unde apparet, re-
gulariter per procuratorem non adquiri domino
actionem, niſi in ſtipulationibus prætoriis & ju-
dicialibus (ſicut fidejuſſorem, qui pro accuſatore
in judicio ſpoponderat, poſt abſolutionem reo
teneri, tradit *Dn. Mev. p. 3. deciſ. 294. conf. L. 3. c.
58. illuſtr. qq. numer. 9. Zaſium in l. 9. §. 6. de ju-
4 rej.*) Item in aliis caſibus, ut ſi domino præſente
ſtipulatus. *L. 79. de V. O.* Vel ex re domini. *L.
68. h. t.* vel in caſu depoſiti. *L. 26. ff. depoſiti.* I-
dem in caſu actionis exemto, per *L. 13. §. 25. ff.
de Act. emt.* Item Hypothecæ. *L. 2. C. per quas
perſonas.* in mutuo. *L. 9. §. 7. ff. ſi certum pet.*
Videatur *Manzius ad h. t. numer. 272. Bach. in not.
ad Weſ. in numer. 8. Donell. l. 12. cap. 7. Buſius in L.
72. h. t. Dn. Struvius Exerc. 20. th. 4. Dn. Greven.
Exerc. 4. th. ult. Joh. à Sande in tr. de Ceſſ. cap. 6. nu-
5 mer. 15. & ſeq.* Sed in foro hodiè iſtam ſubtili-
tatem non conſiderari, puto, ſed ex actione
quæſita per procuratorem dabitur actio utilis
principali. Ultima verba *§. 1. directa penitus tol-
lenda.* intelliguntur de eo caſu, quando à procura-
tore translatum eſt judicium. Quæ contra *Anton.
Fabrum l. 12. conject. c. 4.* retinenda eſſe, tradit *Joh. à
Sande de Ceſſ. act. c. 8. n. 6.*

ad L. Si Procurator. 28.

SUMMARIA.

AN actio ex Re judicata procuratori detur? n. 1.
An, ſi defenſor Abſentis ſatisdedit de judicato ſolvendo, contra Reverſum detur actio? 2. & 3.

1 ACtio ex re judicata datur Domino & procura-
tori, huic ex ſubtilitate juris civilis, ſed ſine
effectu, quia poteſt repelli per exceptionem, &
Domino competit actio utilis, ſed cum effectu.
vid. Hill. in Donell. l. 18. c. 18. lit. D. Nam jure
proprio procurator Domino ſemper adquirit a-
ctionem utilem. *l. in omnibus. ff. de prætor. ſtipul.
2 Gæddæus de ſtipulat. cap. 10. numer. 30.* Sed ſi pro-
curator meus ſatisdederit de judicato ſolvendo,
contra me actio non datur, ſicut etiam, ſi defen-
3 ſor abſentis caverit de judicato ſolvendo, contra
abſentem reverſum non datur actio ex eâ cautio-
ne; unde refert *Dn. Mevius p. 4. deciſ. 126.* cum
contra abſentem in proceſſu actum eſſet, isqve à
patre ſuo defenſus, ſi abſens reverſus fuit, ex iis a-
ctis non poteſt condemnari, ſed novo judicio inſti-
tuto opus eſt, quia per alium nemo obligatur, niſi
mandatum præceſſerit, aut ſequatur ratihabitio.

ad L. Si actor. 29.

SUMMARIUM.

AN creditor meus teneatur cum Titio agere, cui vendidi omnia mea nomina, tàm activa qvàm paſſiva?

VEndit hæres ſuam hæreditatem, ſeu mercator ſuam tabernam, id eſt nomina activa & paſſi-va, Titio, pollicetur hic, ſe velle ſuſcipere in ſe o-mnes lites, quæritur, an Creditor teneatur cum em-tore ſeu Titio agere? Videtur quod ſic, cum enim actor ſuum Jus activum in alium poſſit transferre, cur non idem in jure paſſivo. Sed negatur: alia e-nim ratio actionis, quæ in noſtra poteſtate eſt, alia juris paſſivi, quod non poteſt cedi alteri, ut jus a-gentis deterius reddatur. *L. 25. C. de pact. l. 3. ff. famil. herciſc. Sichardus in lege 2. C. de hæred. vend.*

ad L. Actoris. 30.

SUMMARIA.

AN procurator, cum dominus non eſt ſolvendo, contra reum condemnatum actionem judicati habere poſſit, propter ſalarium ſuum? num. 1.
An advocati poſſint ſuos clientes convenire ob ſalarium? 2.

PRocurator, ſi Dominus non ſit ſolvendo, atque 1
ab eo expenſas recipere non poſſit, in ſubſidium
habebit actionem judicati contra Reum conde-
mnatum, & quidem ſine exceptione: non poteſt
repelli exceptione, de qua in *l. 28.* Sed poteſt com-
pelli reus, ut ſatisfaciat actoris procuratori de ex-
penſis, quarum exempli gratia mentionem fieri
puto, namqve & de ſalario judex, quod æqvum eſt,
decernet; de hoc ſenſu legis *Hillig. ad Donell. l. 18.
c. 18. l. K.* Pertinet huc etiam caſus, quod Procura- 2
tores & Advocati ob ſalarium poſſint convenire
ſuos clientes in Camera, licet abſentes ſint, licet et-
iam Cameræ immediatè non ſubſint. *Conceptum
Ordin Camer. p. 1. tit. 46. §. 10. & Jacob Blubm. in jure
Camer. tit. 26. num. 18. & ſeq. Gail. lib. 1. obſerv. 1. num.
37. quod declarat Gail. l. 1. obſerv. 44. n. 5. & Blubm. d.
tr. tit. 34. num. 249.*

ad L. Si qvis. 31.

SUMMARIA.

AN, ſi procurator poſt condemnationem hæres Domini fiat, actione judicati teneatur? n. 1.
Qvid, ſi non ex aſſe ſit hæres, & integrum judicatum ſolverit, an detur repetitio? 2.
Qvando in unâ cauſâ poſſint adhiberi plures procuratores? n. 3.

An

An per conſtitutionem novi procuratoris prior removeatur? 4.
Quid ſi dominus ipſe cauſam ſuam agat? 5.

1 SI procurator rei condemnatus ſit & poſtea Do-
mini hæres fiat, an poteſt actione judicati con-
2 demnari? Reſp. vix de hoc dubitare licet; ſed
quid ſi non ex aſſe ſit hæres, & integrum judica-
tum ſolverit, an repetet à cohæredibus? Re-
ſponſio eſt plana *in princ.* Aut ſolvit totum ex
mandato cæterorum cohæredum, aut non, illo
caſu partem repetet à cohæredibus actione man-
3 dati, hoc verò caſu negotiorum geſtorum. In
unâ causâ, ſi plures agant vel defendant ſe, non
eſt prohibitum, plures adhibere procuratores.
Ergo à contrario ſenſu, ſi una ſit cauſa & perſona,
non licet plures adhibere procuratores. *conf. l. 37.
§. 1. & l. 38. h. t.* adverſario contradicente. Idem
in Tutore. *l. 24. §. ult. de Admin. tut.* quia pro-
curatorem ita dare jus eſt, ne tamen in partis in-
commodum fiat, quod fieret, defenſione per plu-
res ſciſſâ; quam ſequitur moleſtia evocandi o-
mnes, juſtitiæ mora; & difficultas præſtationis.
Multis hoc declarat, & ſufficit pro multis *Donell. l.
10. c. 15. per totum.*

4 *Ad §. fin.* Per conſtitutionem novi procu-
ratoris prior removetur vel revocatur; licet po-
ſteriore tutore dato, non removeatur prior. *l. 2.
C. de Teſtam. Tut.* nec res diverſis temporibus le-
gata priori ademta. *l. 33. ff. de leg. 1.* ratio eſt,
quia plures tutores dari poſſunt, & una res plu-
ribus legari poteſt, ſed non plures procuratores.
Donell. l. 18. c. 15. lit. B. limitatur hoc, quod locum
habeat, ubi uterque eſt vel generalis vel ſpecialis
procurator, non ſi prior ſpecialis, alter generalis,
nam tunc hujus conſtitutio illi non derogat. *Cre-
menſis ſing. 114.* & quos hic refert; quia generi
per ſpeciem derogatur. *cap. generi per ſpeciem de
5 R. J. lib. 6.* Similis tacita illa derogatio, quando
Dominus ſine procuratore ipſe cauſam agit, niſi
expreſſe proteſtetur, quod ipſum revocare nolit,
vel aliàs hoc ex conjecturis appareat, ſi variet Do-
minus, *per c. pen. de proc. l. 6. Sigism. Scaccia p. 1. de ju-
dic. c. 101. n. 43. ubi plures Dd. alleg.*

ad L. pluribus. 32.

SUMMARIA.

SI plures procuratores in ſolidum dentur, quinam agere poſſit? n. 1.
Quando in ſolidum dari intelligantur? 2.
Si plures conjunctim dentur, quomodo agant? 3.

1 PRocuratores plures dantur vel in ſolidum, ut
ſinguli in ſolidum agere poſſint, vel conjun-
ctim, ut omnes conjunctis operis agant. Si illud,
occupantis, id eſt ejus, qui antevertit agere, & li-
tem conteſtatus eſt, melior eſt conditio, ille ſolus eſt
dominus litis, nec cæteri ſe liti immiſcere pote-
runt, & ſic non obſtat regula *in l. 31. præcedenti* tra-
dita, quia in effectu unus tantum datus. *Cujac. ad
h. L. lib. 8. Pauli ad Edictum. Manzius ad h. t. n. 118. &
ſeq. Speculator lib. 1. parte 3. n. 16. Carpz. dec. 26. num. 10.*
Idem in Syndico. *Carpz. d. l. n. 11.* Tunc autem vi- 2
dentur in ſolidum dati, quando habetur clauſula
(& conſtituo utrumque eorum,) quod præjudiciis
Cameræ probatum aſſerit *Myſ. c. 1. obſ. 47.* item, ſi
cuilibet eorum cauſam committat, cum hæc par-
ticula ſit diſtributiva *Aloys. Ricc. dec. 1444. & Dn.
Zieglerus ad Lancell. l. 3. tit. 2. §. 6.* item, ſi dicat ſe
ratum habiturum, quicquid ab eis vel ab aliquo
eorum geſtum fuerit *Ziegl. d. l.* Sed ſi ita plu- 3
res dati, ut omnes conjunctis operis agant in u-
na eademqve cauſa, id jure prohibitum, nec habet
effectum, quia omnes non poſſunt agere, prohiben-
te jure, nec unus, deficiente voluntate. *l. 40. §. ult.
h. t. Donell. d. c. 15. lit. D.* ſed in nonnullis caſibus
admittuntur plures procuratores in jure canonic.
per c. ſi duo. 6. de procur. lib. 6. Et jus canonicum
in judiciis ſequimur, ut plures conjunctim dari
poſſint teſte *Dn. Zieglero ad Lancellot. l. 3. tit. 2.
§. 6.* Sane Syndici in ſolidum etiamnum dati
præſumuntur, ut unus eorum abſque altero au-
diri debeat. *Carpzov. de proc. tit. 5. art. 4. num. 50.
& Lancellottus. d. l.* Collige ex hâc lege, ut & ex 4
L. 14. de noxal. act. l. 9. de re judicata, quando duo
pares ſunt in jure, regulariter occupantis melio-
rem eſſe conditionem. *Carpzov. lib. 2. Reſp. 46. nu-
mer. 8.* quod ad caſum, ubi faber prius occu-
pavit habitationem, extendunt. *Menoch. L. 2. A.
Q. caſ. 237. numer. 7. alii, qvos refert Finckelth. obſ.
64. num. 23. & ſeq.*

ad L. Servum. 33.

SUMMARIA.

QVis admittendus eſt ad excuſandum eum, qui abſens condemnari poteſt. n. 1.
Conciliatio l. pen. ff. de publ. jud. *2. & 3.*
Caſus referuntur, ubi qvis abſens condemnari poteſt. 4.
Referuntur exempla, ubi qvis ad excuſandum abſentem admittendus eſt. 5.
Qvidnam Procurator actoris præſtare debeat? 6.
Qvando ceſſionarius teneatur defendere cedentem reconventum? 7.
An exceptio, qva cedenti poteſt objici, etiam ceſſionario obſtet? 8.
An compenſationis exceptio ceſſionario objici poſſit? 9. 10. & ſeqq.

QVæritur in princ. an filiusfam. & ſervus poſſint 1
conſtituere procuratorem? qvod affirmatur
de filiofam. ſed de ſervo negatur. Limitatur hoc,
quod ſervus in cauſa peculii poſſit procuratorem
conſtituere, non quidem ad agendum, quod enim
ipſe per ſe agere nequit, non poterit etiam per a-
lium

lium agere. Sed ad negotia peculii extrajudicia-
lia. In *§. 1.* quæritur, an is, qui de ſtatu ſuo liti-
gat, poſſit dare procuratorem, quod quidem tunc
in dubium eſt, quando eſt in poſſeſſione libertaris
& in ſervitutem vindicatur, ſed magis dubium
eſt, in eo, qui poſſidetur ut ſervus & ſeipſum vin-
dicat in libertatem, quod etiam hic affirmatur pro-
cul dubio ex favore libertatis, nec obſtat *l. 1. pr. C.*
de Aſſert. toll. quæ in ſpecie loquitur de judicio
Status. Ubi abſens quis condemnari poteſt, ibi
quemvis pro eo verba facientem, & abſentiam e-
jus excuſantem audiri, æqvum eſt. *§. 2. h. l.* Et i-
dem videtur dici *in L. 3. C. de Accuſat.* quod reos
capitalium criminum abſentes defendi, æqvum ſit.
Sed contrariatur *L. pen. §. 1 ff. de publ. Judiciis & L.*
1. ff. an per alium cauſ. appellat. Nonnullli pu-
2 tant, hic agi de excuſatione abſentiæ. Sed ver-
bum (*innocentium*) repugnat; ideoq; *Ant. Matth.*
in L. 48. ff. tit. 13. cap. 4. in fine, pro innocentiam
ſubſtituere vult abſentiam, quod etiam probat
3 *Wiſſenbach. diſp. 12. th. 18.* Sed violentum nimis
id remedium. Dixerim *§.* hunc ſe ipſum expli-
care, nam loquitur de caſu, quando quis abſens
4 condemnari poteſt. Quando autem illud fit? R.
quando procedi debet ad relegat. vel pecuniari-
am pœnam. *L. 5. pr. de pœnis* item in nonnullis ca-
pitalibus cauſis, *ut L. 4. §. ult. Ad L. Corn. de Sica-*
riis. & ubi memoria defuncti damnatur, & in ca-
pitalibus qvoqve, cognitione inter accuſatorem &
reum receptâ. *L. 10. de publ. judic.* i. e. ſi lite con-
teſtatâ jam inter reos receptus abeſſe cœpit. *Cu-*
jac. l. 20. obſ. 11. (*conf. Zaſ. ad h. t. numer. 5.* & ſic
non obſtat *d. l. 3.* quæ de hoc caſu apertè non
loquitur.) Hæc ita rectiſſimè & prolixè *Hill. ad*
Donell. l. 18. c. 1p. 10. lit. E. p. 350. conf. Carpzov. pract.
crimin. part. 3. qvæſt. 105. Sed & alias exceptio-
nes refert *Menoch. lib. 1. Arb. qvæſtion. q. 80. n. 95.*
5 *& ſeqq.* Præcipuè notanda tertia declaratio,
quando Tertius adduxiſſet teſtes, per quos in con-
tinenti innocentia abſentis probari poſſit. *Menoch.*
numer. 95. & ſeq. item ſi tertius vellet interve-
nire, & reum defenderet, ſi ille haberet ſpeciale
intereſſe, ut pater pro liberis, maritus pro uxore,
Dominus pro ruſticis. *Menoch. d. l. n. 97. & ſeq.*
conf. ad h. l. Benedictus de Plumbino in repet. l. pen. §.
ad crimen. numer. 23. & ſeq. ff. de publ. judic.
l. 6. & Joh. Ant. Rubeus in repetit. ad hanc legem
lib. 1. repet.

6 *§. 3. & 4.* Summa eſt, procurator actoris
debet (1) Cavere de rato, ſc. ſi principalis non-
dum cavit, vel ubi habet mandatum ad negotia.
vid. l. 39. §. 1. & (2.) debet principalem defende-
re in reconventione, hic & *L. 5. C h. t.* Sed huic
adverſatur *L. 17. C. h. t.* Ideoqve *Dn. Wiſſen-*
bach. deſ. 12. th. 5. hunc textum ad eos reſtrin-
git, qui ſine mandato cum cautione de ra-
to admittuntur. Sed videtur probanda ſen-
tentia *Donelli lib. 18. cap. 16. lit. N.* quæ hæc eſt, ſi
procurator actoris habet tantùm mandatum a-
gendi, non tenetur defendere principalem, ſed
tenetur defendere cauſativè, ſi nolit, ut ipſi actio
denegetur. *L. 43. §. 3. ff. l. 5. C. h. t.* quæ eſt
etiam *Vaſqvii L. 2. cont. 23. numer. 1.* ratio eſt, quia
per adhibitionem procuratoris deterior conditio
rei fieri non debet. *Molignatus de Reconvent. q.*
16. Donell. & ibi Hillig. l. 18. cap. 13. lit. A. & ſeq. Sed
proprio nomine ſi conveniatur procurator, re-
ſpondere uon denetur, quia proprio nomine non
egit. *Molign. d. l. q. 17.*

ad §. fin. & L. ſi qvis in rem. 34.

CEſſionarius, ſeu procurator in rem ſuam 7
tenetur defendere cedentem reconven-
tum, ſi ceſſio voluntaria ſit, non neceſſaria;
quod declaratur exemplo in *L. ſeq. ſi quis in rem.*
ubi licet emtio ſit volunraria, ceſſio tamen ne-
ceſſaria. Sic etiam ubi ceſſio facta eſt ex cauſa
diviſionis hæreditatis, vel aliarum rerum commu-
nium, tenetur ceſſionarius reſpondere, per *L. 3. ff.*
famil. hercisc. conf. Donell. l. 18. cap. 13. lit. G. & Hilli-
ger. Sed diverſa quæſtio eſt, an exceptio, quæ
cedenti opponi poteſt, eriam ceſſionario obſtet; 8
quod eſt affirmandum, ſed de exceptione reali a-
gamus. *vid. Don. l. 18. c. 13. Joh. a Sande in tr. de Ceſ-*
ſion. action. c. 10. n. 3. 4. 5. & lib. 3. tit. 17. def. 11. & tract.
meus de Ceſſ. act. cap. 5. numer. 10. & ſeq. Nam
quæ exceptio obſtat cedenti, ea etiam poteſt
ceſſionario opponi, per tradita *Joh. à Sande de*
Ceſſ. act. cap. 13. In ſpecie verò compenſatio, nam 9
cum compenſatio ipſo jure minuat debitum,
non potuit cedens, qui ceſſo debitori etiam erat
obligatus, plus cedere, quàm quod compenſatio-
ne facta ſupereſt. *Theſaur. dec. 221. Salgado in Labyr.*
p. 3. c. 6. §. un. n. 20. ſeqq. Magnum enim diſcrimen 10
eſt inter mutuam petitionem & compenſatio-
nem, nam hæc elidit actionem, non id præſtat a-
ctio in reconventione allegata. Sic ceſſa actio quæ-
dam confidejuſſori meo, ille me convenit actione
ceſſâ; excipio, cum ſuam partem virilem detra-
here debere, ille negat, cum beneficio divi-
ſionis renunciaverimus, ſed regero, illam
renunciationem factam in gratiam creditoris,
non confidejuſſorum inter ſe, ergo confide-
juſſor ſuam partem detrahere debet. *Dn. Mevius*
pag. 3. deciſ. 234. Sed recepta eriam in mareriâ 11
compenſationis apud nonnullos diſtinctio, utrum
ante ceſſionem oppoſita ſit cedenti compenſa-
tio, & tunc indiſtinctè omni ceſſionario obeſſe
exceptionem compenſationis; an verò non
ſit oppoſita ante ceſſionem, & tunc diſtin-
gvunt inter ceſſionem ex cauſa lucrativâ & o-
neroſa, & inter actionem directam & utilem,
ut

ut illic indiſtinctè noceat, hoc caſu non. *Dn. Mevius part. 4. deciſ. 140. Carpzov. part. 3. deciſ 255.*
12 Ceſſionem voluntariam, quam ſc. hodiè Redemtores litium faciunt, transferre compenſationem in ceſſionarium, non ita in ceſſione neceſſaria, quam aliquis accipere tenetur. Sed quicquid ſit, puto, compenſationem ſemper no-
13 cere ceſſionario; atque ideò in dubium vocari poteſt deciſio *Dn. Mevii part. 4. deciſ. 141.* ubi dicit, tunc demum opponi ceſſionario compenſationem, quando ante ceſſionem oppoſita fuit compenſatio; ſiquidem, ſi ante oppoſitam compenſationem ceſſum eſt nomen, non tamen niſi compenſabile nomen ceſſit, & quomodo cedens nomen, quod ſubjectum eſt compenſabilitati, ut ita loquar, ſine ea qualitate cedere poteſt alteri? & quomodo cedens conditionem debitóris, valentis compenſare, poteſt deteriorem facere? Ergo *§. hic* de mutua petitione loquens, ad compenſationem tamen extendi nequit. Et compenſatio objecta retrotrahitur, quaſi ab initio objecta fuiſſet. Ut multis authoritatibus confirmavi *ad l. 4. C. de Compenſat.*

ad L. Sed & hæ. 35. & L. vel in operis. 36.

SUMMARIA.

AN cuivis liceat præſtitâ cautione abſentem defendere? n. 1. & 3.

Ad qvid teneatur defenſor? 2.

An in Cauſis, qvæ ſpeciale mandatum reqvirunt, ſufficiat cautio de rato? 4.

An libertus ob ingratitudinem in ſervitutem revocari poſſit per procuratorem? 5.

An etiam in ſummariis actionibus debeat abſens defendi in reconventione? 6.

Reconventio coram eodem judice inſtituenda. 7.

Qvid ſit defendere? 8.

Qvo caſu durior ſit conditio defenſoris, qvàm Domini? 9.

An procurator actorem in reconventione qvoqve præcisè defendere debeat? 10.

Num defenſio etiam in patiendo conſiſtat? 11.

1 LIcet abſentem defendere cuiqve liceat, non tamen licet pro alio ágere, niſi certis perſonis, ſcil. Marito, parenti, liberis, fratribus, libertis & cognatis, ſed præſtita cautione, ſi ea ante litem conteſtatam petatur. *L. 40. §. pen. ff. h. t. L. Maritus. C. h. t.* Et deciſionem hanc extendit *Dn. Mevius part. 4. deciſ. 361.* etiam ad cohæredes in cauſa communi, & hæ perſonæ, quæ ſine mandato admittuntur, debebunt abſentem in reconventione defendere, quod alterum eorum onus
2 eſt; nam 1. cavent de rato. 2. in Reconventio-
3 ne tenentur reſpondere. *Molignatus de Reconvention. qvæſt. 15.* In Adfinibus idem ſtatuit, ſed ad aſcendentem & deſcendentem lineam reſtrin-
git. *Hippol. de Marſil. ſing. 123.* Deinde non habet 4
locum hæc lex in iis, quæ ſpeciale mandatum requirunt, ubi non ſufficit cautio de rato. *Romanus ſing. 227. Covarr. L. 1. reſolut. c. 6. num. 5.* ut in ſpiritualibus, *de qvo tamen vide Roman. ſing. 619.* nec ſolutionem poteſt accipere. *Amanellus de claris aquis ſing. 20. conſ. P. norm. in c. nonnulli. 28. § fin. numer. 10. de Reſcriptis. & ibi Felin. numer. 21. An-
gelus conſ. 194. numer. 1.* An autem patronus li- 5
bertum ut ingratum accuſare & in ſervitutem revocare poteſt per procuratorem? Affirm. Sicut & libertus per procuratorem reſpondere poteſt. *§. 1. h. l.*

In §. 2. Dicitur, etiam in præjudiciali- 6
bus actionibus vel poſſeſſoriis, ſtipulatione legatorum, damni infecti actione, quæ ſummaria eſt, debet abſens defendi in reconventione, & ſic in ſummariis etiam reconventio locum habet. *Molign. d. tr. qvæſt. 51.* Et debet defenſio fieri coram competenti Tribunali nec alio extrahi debet *per
hunc §. 2.* Ex hoc §. etiam probatur, Recon- 7
ventionem non in alio judicio, ſed coram eodem judice eſſe inſtituendam. *Hic & l. 22. de judic. Hill. in Donell. l. 17. c. 18. lit. M. & lib. 18. cap. 13. lit. O. ubi Ant. Fabrum contrarium ex hoc §. inferentem re-
futat.* In §. 3. quæritur, quid ſit Defendere, Reſ. 8
eſt facere id, quod Dominus faceret, & Defenſor vicem Domini ſubit, ut etiam perſonale ejus privilegium, quod aliàs hæredi ac fidejuſſori negatur, Defenſori competat, ſc. beneficium com-
petentiæ *l. 51. §. 1. h. t.* Et non debet eſſe durior 9
conditio Defenſoris, quam Domini, niſi quod non hic, ſed ille ſatisdare debeat de judicato ſolvendo, quia reus invitus comparet, Defenſor ul-
tro. In *§. 4.* quæritur, an procurator Actoris præci- 10
sè teneatur defendere actorem in reconventione, præſertim ſi velit pati, ut committatur ſtipulatio, & ut ex commiſſa ſtipulatione agatur, & hoc affirmatur. Eſt autem expedita ratio cogendi, ſi deneget actionem prætor *l. mutus. 43. §. pœna. 4. h. t.
Bach. ad h. l. cap. 5. n. 5. in fine.* In *§. fin.* & *l. ſeq. q.* 11
26. quæritur, an Defenſio etiam in patiendo conſiſtat. Si patiatur, quod Dominus pati cogeretur, v. g. ſi patiatur adverſarium in poſſeſſionem venire ob non præſtitam cautionem de damno infecto, item ob legata ſub conditione relicta. *per tot. tit. ff. ut in poſſeſſione Legatorum &c. eſſe liceat,* vel in operis novi nuntiatione, vel ſi ſervus, qui damnum dedit, noxæ dedatur. Et hæc, quia Dominus etiam pati cogeretur, & grave foret procuratorem talibus cautionibus gravare, non ſunt adverſa procuratoris officio, qui defendit autorem, dum hæc paſſus eſt, modo præſtet cautionem de rato, quod Dominus hæc ſit rata habiturus *l. 36. h. t.*

ad L.

ad L. Omnium. 37.

SUMMARIA.

AN ſufficiat, ſi procurator in una cauſa actorem defendat, in alia non? n. 1.

Qvid ſi ultrò qvis ſe ad defendendum offerat, an teneatur in omnibus defendere? 2.

Procurator an & actioni in hæredem non tranſeunti in reconventione motæ reſpondere teneatur? 3.

An reus teneatur pati, ut reconventiones ab ipſo inſtitutæ in plures defenſores dividantur? 4.

1 QVæritur autem, an procurator ſatisfecerit
ſuo officio, ſi in una cauſa actorem defenderit, non verò in alia. Pone, Actorem reconveniri in tribus actionibus, ſufficitne, ut procurator in una actione eum defendat & reconventioni reſpondeat, in aliis non? & reſpondetur, in
2 omnibus eum defendendum eſſe, licet is, qvi ultro ſe ad defendendum offert, non teneatur in omnibus defendere, niſi cauſæ ſint connexæ,
3 *l. 46. §. 1. h. t.* Et illud extenditur, licet in reconventione talis moveatur actio, qvæ in hæredem non datur, ut furti, injuriarum. Nam ſi vivo
4 actore hæ in Reconventione moveantur, reſpondere tenetur Actoris procurator. Sed qvid ſi in ſingulis reconventionibus ſinguli ſe offerant Defenſores, an tenetur reus pati, ut ita reconventio in plures Defenſores dividatur? Et reſp. affirmativè, nam tot ſunt reconventiones, qvot actiones: Et qvia ſunt diverſæ reconventiones, admittendi etiam diverſi defenſores.

ad L. Non tamen. 38.

SUMMARIUM.

AN una reconventio fortè majoris ſummæ plures defenſores admittat pro parte reſpondentes?

IN hac lege qværitur, qvoniam plures defenſores in pluribus reconventionibus admittuntur, an etiam ſi in una ſit reconventio, ſed fortè majoris ſummæ, & plures ſe offerant defenſores, qvi ſinguli pro parte velint reſpondere reconventioni, an hoc admittendum ſit? & reſpondetur negando. Nam hic eſt una actio, una reconventio, qvæ ita in partes dividi non debet.

ad L. Non ſolum. 39.

SUMMARIA.

AN procurator actorem defendens, quandocunqve interrogatus teneatur reſpondere? num. 1.

Qvo caſu procurator præſtare debeat juramentum calumniæ? 2.

Qvibus caſibus procurator teneatur cavere de rato? 3.

Caſus, in qvo aliqvis ſuo nomine agens cavere de rato debet. 4.

Pater agens de plus dote de rato cavet. 5.

Pater agens de injuria filio illata non cavet de rato. 6.

Qvibus caſibus cautio de rato cum cautione de judicato ſolo concurrat? 7.

In cauſa famam concernente opus eſt ſpeciali mandato. 8.

IN principio hujus legis qværitur, an procurator 1
actorem defendens, teneatur etiam reſpondere interrogatus ſive ante, ſive poſt litem conteſtatam. v. g. ſi qværatur, an hæres præſens ſit vel abſens? & videtur qvod non, qvia interrogaretur ſuper facto ut plurimum alieno: Sed affirmatur, nam alias non plene defenderet actorem, & poterit ſpatium temporis petere ad conſulendum principalem, & poterit etiam de cognitis interrogari. Sed qværitur, an procurator præſtare de- 2
beat juramentum calumniæ? Negat *hic Acc.* niſi ſit procurator in rem ſuam, aut ipſe procurator ſatisdationem præſtiterit. Procurator, qvi nul- 3
lum habet mandatum, non admittitur cum cautione de rato, qvia non eſt procurator; ſed qvi mandatum habet, ille tenetur ſatisdationem præſtare de rato, niſi dominus ip ſe clauſulam, de rato, mandato inſeruerit; qvod hodiè ſemper fit. Qvando igitur dominus (1.) de rato non cavit, aut (2.) mandatum eſt dubium, aut (3.) mandatum eſt certum, ſed inſufficiens, aut (4.) mandatum eſt præſumtum, ut ſi conjuncta perſona pro conjuncta agat, tum procurator tenetur cavere de rato *hic & L. 33. §. 3. ff. & L. 1. C. h. t. vid. Bach. v. 1. d. 9. th. 8. Lit. B. C. & Don. atqve ibi Hillig. L. 18. c. 12. & ſeqq. Vaſq. p. 2. Illuſtr. Lib. 2. cap. 16.*

Ex §. 1. notari etiam poteſt caſus, in qvo 4
aliqvis ſuo nomine agit, & tamen cavere debet; ut ſi procurator juravit, Domino ſeu principali deberi, & ex jurisjurandi cauſa agat; ibi actio qvidem ex proprio contractu nata, ſed tamen debet cavere de rato, & hic qvæſita actio per cauſam alienæ litis. *Donell. lib. 18. c. 13. lit. D. qvi aliud ſimile exemplum allegat. ex l. 5. §. 1. 2. & 6. ff. de conſt. pec.* cautio de rato autem non ad Creditores Domini principalis, ſed ad Dominum tantum dirigenda eſt; cum creditorum tantum per conſeqventiam interſit *§. 2. h. l. Donell. l. 18. Cap. 13. lit. T. & ibi Hilliger.* Pater de dote agens te- 5
netur cavere, filiam ratam habituram, & ſe velle defendere filiam, *§. 3. h. l.* cujus ratio, qvia actio dotis filiæ communis, nec ſine ejus voluntate moveri poteſt, & ideo non poteſt pater ſuo nomine

agere, qvin ſimul agat alieno nomine. *Ex Ant. Fabro Hill. in Donell. l. 18. c. 13. lit. D.*

6 Qvando injuria illata filio, & pater agit, non habet pater neceſſe de rato cavere, qvia ex una injuria duæ actiones, ſic ergo pater propria actione agit. *Petr. Barb. ad L. 2. §. fin. n. 34. ff. ſol. matrimon.* Alias rationes proponit *Hilliger. in Donell. d. c. 13. lit. V.* qvem vide. In cauſa ſtatus cavet procurator de rato, ſive ſit ex parte actoris ſive rei *§. 5. h. l.*

7 *Ad §. 6.* notetur caſus, ubi cautio de rato cum cautione de judicato ſolvendo concurrit. Si minor cum decreto vendidit fundum, & poſtea petat reſtitutionem, tunc procurator rei ſeu emtoris & de rato & de judicato ſolvendo cavebit. Alius habetur *in §. ult. h. l.* qvando qvis ut ſuſpectus tutor convenitur, & per procuratorem ſe defendit. *Bach. in Weſenb. ad h. t. in fin.* qvos caſus explicat *Dn. Manzius de Defenſoribus n. 37. & ſeq.* ubi *addit. n. 41.* alium caſum in duplicibus
8 judiciis; ex qvo notetur, ſpeciali mandato opus eſſe, ubi qvis vult agere in ea causâ, qvæ famam concernit, nec generale ſufficere. *Don. Lib. 18. cap. 12. poſt. Lit. JJ. Ummius ad proc. d. 3. n. 36. & ſeqq.*

Cæterum *in §. fin.* vulgata exemplaria legunt pro *accuſabitur, excuſabitur*, qvam lectionem probat *Wiſſenbach. D. 51. th. 21. & Bachov. ad Tr. v. 2. d. 9. th. 3. lit. D.*

ad L. Pomponius. 40.

SUMMARIA.

AN omnes actiones per procuratorem expediri poſſint? n. 1.
An areſtum reqvirat ſpeciale mandatum? 2.
Procurator cautionem exigens v. g. de damno infecto, an teneatur cavere de rato? 3.
Caſus refertur, qvo defenſor de judicato ſolvendo, & etiam de rato cavere debebit? 4.
Cur defectus mandati ſemper allegari poſſit, cautio verò de rato tantum ante lit. conteſt. 5. & 6.
Qvando conjunctæ perſonæ ad agendum ſine mandato admittantur? 7.
An dominus ſententiam à falſo procuratore impetratam ratificare poſſit? 8.

1 IN h. l. notetur in pr. qvod qvædam actiones, ut de liberis exhibendis, non poſſint per procuratorem expediri; ſed omnes hodiè poſſe civiles actiones per procuratorem expediri, hic tradit *Groenwegen*, qvod etiam in dato exemplo probo, cum valde deminuta ſit patria poteſtas.
2 Sed ex *d. l. 40. princ.* colligunt *Dd. vulgo*, qvod Areſtum reqvirat ſpeciale Mandatum, qvos refert, & non omnino admittit *Petr. Peckius de jure ſiſt. c. 3. qvem refert Hilliger. in Donell. l. 18. cap. 10. lit. C.* Nam poteſt perſona areſtanda eſſe egregia, qvam Dominus vix præſumitur velle ita areſtari; poſſet principalis in pœnam ob id incidere, atq; ita Dd ſententia contraria fortè in areſto perſonarum non habet facile locum.

In §. 1. proponitur ſpecies, qvod domus 3
tua meæ damnum minabatur, & procurator meus ſtipulatur damni infecti, vel mihi relictum eſt ſub conditione legatum, procurator meus exigit cautionem *ex tit. ff. ut legatorum nom. caveatur*, qværitur, an utroq; caſu procurator meus teneatur cavere de rato? Videtur qvod non, qvia non poteſt tua intereſſe, ſi ego nolim id ratum habere, nam tunc res omnis integra & in ſalvo eſt. Sed affirmatur, qvia poteſt tua intereſſe, ne nova lite pulſeris & denuo conveniaris.

In §. 2. proponitur hoc factum, ego volo 4
vindicare agrum, tu cum abſens ſis, offert ſe ad defenſionem Titius. Hic ut Defenſor tenetur cavere de judicato ſolvendo, ſed an etiam de rato? qvod affirmatur, qvia licet mihi fundus à Defenſore vi judicati reſtituatur, ſecurus tamen non ſum, qvia potes vindicare iterum a me fundum, ſi judicium illud ratum non habueris, ſecus eſt, ſi eum procuratorem conſtituiſti, aut ipſe egiſti cauſam, nam ſi ſuccubuerit verus procurator aut tu ipſe, tibi poſtea agenti obſtabit Exceptio rei judicatæ.

In §. 3. notetur, cautionem de rato poſt li- 5
tem conteſtatam opponi non poſſe, cum tamen defectus mandati ſemper allegari poſſit *L. 24. C. h. t. vid. Zaſ. ad h. t. num. 16. Bach. in Tr. d. d. 9. th. 8. lit. B. C.* qvia ſibi imputet, qvod cautionem non exegerit reus, ſed defectus mandati judicium reddit nullum; inde apparet, ceſſionem, ſi nulla ſit, poſſe etiam poſt litem conteſtatam reqviri, qvia ſi nulla ceſſio, nullum etiam mandatum eſt. Ergo manifeſta nullitas. Potuit de- 6
bitor credere ceſſionem, ſi eam alleget actor, etiamſi poſtea dubitet; cur non liceat ceſſionis probationem petere poſt litem conteſtatam? Nam ceſſionarius de lucro, debitor ceſſus de damno militat, dum ſi ſolvere teneretur falſo ceſſionario, adhuc ſemel creditori vero ſolvere teneretur. Et ſic puto, ceſſionis defectum, ut mandati, ſemper allegari poſſe, licet ſecus videatur *Dn. Mevio p. 4. dec. 324.*

In §. ult. dicitur, qvod in cauſis famoſis, 7
& magni præjudicii ſpeciale mandatum reqviratur. *Carpz. p. 1. c. 17. d. 43.* & conjunctæ perſonæ pro ſe invicem ſine mandato agant vel excipiant, cum cautione de rato, *L. maritus h. t.* Sed hoc, niſi de contraria voluntate Principalis appareat, *per h. §.* qvia præſumtio cedit veritati; & hoc etiam in tacita prohibitione, ſi uxor dedit mandatum

in una cauſa. *Trentac. lib. 2. de procur. reſol. 5. in*
8 *fin. conferantur notata in d. l. maritus C. h. t.* Qvod autem ſententiam in favorem conjunctæ perſonæ latam dominus ratificare poſſit, non autem à falſo procuratore impetratam, ut *Dn. Franzkius ad h. t. n. 33. & Zæſ. num. 17.* Id poſterius ſcilicet non admitto; nam ſecundum receptam ſententiam etiam geſta à falſo procuratore dominus ratificare poteſt. *Gail. l. 1. obſ. 47. Chriſtin. v. 2. dec. 109. n. 4.* Nota etiam ex dictis ſupra, exceptionem Cautionis de rato, ut ea à conjuncta perſona præſtetur, non poſſe poſt litem conteſtatam opponi. *Mev. p. 4. dec. 361.*

ad L. Fœminas. 41.

SUMMARIUM.

QVibus caſibus fœminis pro aliis poſtulare permiſſum ſit?

1 FOEminis interdum pro parentibus, qvos morbus aut ætas impedit, qvi alium defenſorem non habent, procurare permittitur. *Don. lib. 15. c. 11. & Hill. lit. J.* Et hoc caſu Fœmina pro parentibus agens, defendere parentes in reconventione debet, & propterea tamen contra SCtum Vellejanum non agit, qvia Senatusconſultum de hoc caſu pietatis non agit, & ideò non eſt neceſſaria renunciatio SCti.
2 Atqve ita etiam pro liberis, defenſore aut curatore carentibus, præſertim ſi moram res non admittat, procurare poſſe patem fœminam, cum *Manzio de procur. n. 87. &*
3 *Weſ. h. t. n. 4.* licet aliàs contra *L. 32. §. 1. ff. N. G.* pro libertate etiam mulier admittitur. *L. 3. §. 1. ff. de lib. cauſ.* Ergo Fœmina (1.) admittitur pro parentibus & liberis in caſu neceſſitatis, & ubi moram res non admittit. *Anton. Faber hic & Hill.*
4 *L. 18. c. 11. lit. G.* Sic uxor pro marito captivo admittitur. *Gail. lib. 1. obſ. 133. num. 9.* Mater pro filio in cauſa appellationis. *l. 1. §. 1. de Appellation. recip.* (2.) ob favorem cauſæ, ut dotis, Libertatis, piæ cauſæ, cui omnes favere debent *Tiraqvellus poſt leges connub. gl. 5. num. 171.* &c. (3.) ubi non curantur apices Juris, ut in foro Mercatorum, vel in inferioribus judiciis nonnullis. *Sichardus ad l. 18. C. h. t. num. 3.* Nec hæc ut commenta excludenda fuiſſe à *Giphanio in hac l.* exiſtimo, cum optimam rationem habeant: cum except. contra procuratoris perſonam ſint de apicibus Juris. *Sich. ad L. 18. h. t. n. 3. & ſ.* (4) ubi adverſarius non excepit. *Petr. Barb. in L. cum. prætor. §. fin. num. 246. ff. de judic.* (5.) ubi conſtituta
5 eſt procuratrix in rem ſuam. *L. 4. C. h. t.* qvæ de tutrice allegant in hâc materiâ, aliena ſunt; Hoc tamen puto, tutricem matrem ipſam poſſe agere, niſi ſtatuto prohibeatur, ut in foro Sax. qvin imò apud nos adhiberi ſolent curatores ad litem.

ad L. Licet. 42.

SUMMARIA.

AN in popularibus actionibus admittatur pro Actore procurator? n. 1.

An pro reo admittatur? 2.

Qvando in actione injuriarum admittatur procurator. 3.

Ex conſtitutione procuratoris non ſemper actionem mandati oriri, duobus exemplis probatur. 4. & 5.

Dominus poteſt eſſe procurator in re ſua reſpectu juris, qvod Tertius in illa habet? 6.

An plures in actione communi dividundæ poſſint habere unum procuratorem? 7.

Conciliatio l. 48. ff. fam. herciſc. 8.

Si cum pluribus communem cauſam habentibus agendum, peti poteſt, ut unus conſtituatur procurator? 9.

Plures fidejuſſores de judicato ſolvendo dati qvomodo reum defendere debeant latitantem? 10.

LIcet alias in communi causâ aliqvis procura- 1
torem dare poſſit, præſtitâ cautione de rato, aut de judicato ſolvendo. *L. 2. C. de Conſort. litis. Marcus Mantua ſing. 575.* In popularibus tamen actionibus non poteſt conſtitui ab actore Procurator, niſi de privato actoris damno agatur, i. e. ſi ita de publico agat, ut etiam privatum commodum defendat; nam hactenus ſapit naturam privatæ actionis *Bach. in Weſ. num. 5. Manz. h. t. num. 135.* qvod *hic & L. 45. §. 1.* proponitur, & exemplis actionum de viâ publicâ declaratur.
Sed pro reo in populari actione indiſtinctè Pro- 2
curator admittitur, qvia ſemper propria ejus actio. *L. 5. ff. de popul. action. Donell. Lib. 18. cap. 10. lit. B. & ibi Hilliger.* nec in popularibus actionibus opus eſt cavere de reconventione. *L. 43. §. 3. h. t.*

Ad §. 1. In injuriarum actione civili ad- 3
mittitur procurator. *Pacius qv. 45. Baſius hic.* Sed aliud in actione injuriarum crimin. qvando contra non illuſtrem agitur. *L. fin. C. de injur. l. 11. §. 2. & l. 17. §. 10. 15. 19. ff. de injur.* Exemplum ſimile *in c. 5. X. h. t.* ſi maritus agat ad pœnam, ob adulterium uxoris, non habet locum procurator, ſecus, ſi ad ſeparationem, & ita civiliter, agat.

Ad §. 2. Ex conſtitutione procuratoris ori- 4
tur actio mandati, ſed id non ſemper fieri, duobus Exemplis probat. (1.) Qvando hæreditatem vendidi, & convenior à creditoribus hæreditariis, *per L. 2. C. de hæred. vend* & emtorem conſtitui procuratorem in rem ſuam, ad defendendum adverſus creditores, eoqve nomine pro te

O 2 con-

conſentiente expoſui cautionem de judicato ſolvendo, ſi eâ ex cautione conventus qvid præſtitero, id à te conſeqvor non actione mandati, qvod inter nos interceſſit, ſed actione venditi, qvia debuiſti agnoſcere æs alienum, hæc enim
5 obligatio antiqvior. (2.) exemplum, fidejuſſor ex ſtipulatione conventus debitorem dedit procuratorem ad defendendum, & pro eo cavit judicatum ſolvi, ſi ex eâ cautione conventus fidejuſſor aliqvid præſtitit, id conſeqvitur à debitore principali, non ex poſteriori mandato, qvo mandavit defenſionem, ſed actione contraria ex priori mandato, qvo fidejuſſit. Unde colligit *Cujac. in lib. 8. Pauli ad Edictum, ad hunc textum.* ubi antiqvior obligatio & actio eſt plena, junior pro nulla aut ſupervacua habetur.

6 *Ad §. 3. 4.* Dominus poteſt in re ſua procurator eſſe reſpectu Juris, qvod mandans in illâ re habet, v. gr. Si Creditor debitorem ſuum conſtituat procuratorem in actione hypothecaria, contra tertium inſtituenda; ſimile exemplum in *§. 3.* ubi fideicommiſſarius procuratorem conſtituit fiduciarium hæredem, licet apud hunc etiam directæ actiones ſint. Sic etiam correus à correo dari poteſt. *§. 5. h. l.* de qvo *vid. Hill. in Donell. l. 18. c. 11. lit. S.* Sic uxor poteſt maritum conſtituere procuratorem in dotalitio. *Weſenb. ad h. t. n. 4. Manz. n. 116. & ſ. Pacius in Meth. Cod. n. 14. membro 2. h. t.*

7 *Ad §. 6.* Si plures ſint, qvi familiæ herciſcundæ, vel communi dividundo agunt, non poſſunt habere unum procuratorem communem, qvia inter ipſos fiunt condemnationes, adjudica-
8 tiones; jam idem ſibi condemnari neqvit. Huic non adverſatur *L. 48. ff. fam. herciſc.* ubi dicitur, aut omnes hæredes accipere debere judicium, aut conſtituere unum procuratorem. Nam hæc *lex 42. §. 6.* loqvitur de caſu, cum plures diverſa intentione agunt, *L.* verò *48.* de eo caſu, qvando
9 omnium una eſt intentio. *Mev. p. 4. dec. 63.* Unde colligitur practica, ſi cum pluribus communem cauſam habentibus agam, petere poſſum, ut conſtituant unum procuratorem, ad qvem omnes citationes dirigendæ. *Dn. Mev. p. 4. dec. 63. & p. 2. dec. 342. Chriſtinæus vol. 2. dec. 287. n. 4.*

10 *In §. ult.* agitur de caſu, qvando Reus conventus dedit plures fidejuſſores de judicato ſolvendo, qvomodo illi reum defendere debeant latitantem. Reſp. ſi unus ex his in ſolidum eum defendat aut omnes unum procuratorem conſtituant.

ad L. Mutus. 43.

SUMMARIA.

Mutus aut ſurdus an procuratorem dare; aut ipſi dari poſſint? n. 1. & 2.

Lex tacitè permittit, qvæ non prohibet? 3.

An populari actione agens qvemvis ex populo reconventum à reo teneatur defendere? 4.

Si minorenni præſenti curator petatur, minoris conſenſus reqviritur; Si abſenti, de rato cavendum? 5.

Quæ pœna procuratoris actorem in reconventione defendere renuentis? 6.

Si actoris procurator petat cautionem à reo, & præſens ſit ſervus, cui præſtanda cautio, vel qvis ſtipulari debeat? 7.

An & qvando procurator dominum defendere cogatur? 8.

MUtus & ſurdus poſſunt procuratorem dare, 1
qvia conſenſus nutu declarari poteſt, ſi audiat; vel ſcripto, ſi ſcribere poſſit; ſcilicet ſi caſu utrobiqve ſenſu privatus, vel alterutro à natura. *Ex Anton. Fabro hic, Hilliger. lib. 18. cap. 12. lit. X. & conſ. l. 6. cap. 5. lit. R.* Dari autem procurator 2
non poteſt ad judicialia, qvi mutus & ſurdus eſt, ſecus ad extrajudicialem adminiſtrationem, ſub præcedenti tamen declaratione.

Ad §. 1. In iis, qvæ regulariter licita ſunt, 3
qvidem habilis præſumitur, donec de contrario conſtet, & Lex tacitè permittit, qvæ non prohibet, *hic & l. 5. ff. de probat. Carpz. p. 1. Jurispr. conſt. 16. def. 53. n. 3. Barb. locuplet. l. 14. c. 25. ax. 2.*

In §. 2. qværitur, an qvi populari actione 4
contra te agit, v. g. de Albo corrupto vel ex interdicto de via publica, teneatur defendere qvemvis ex populo, ſi aliqvem ex populo vis reconvenire? Videtur qvod ſic, qvia nomine populi agit. Sed negatur, qvia jus populi tuetur, non verò ſingulorum. Et ſuam qvoqve cauſam tuetur, & non præſtat fidejuſſorem *l. 56. §. ult. de fidejuſſ.* & pœna ad Actorem regulariter pertinet *l. 3. pr. de Sep. viol.*

In §. 3. Agitur de petendo curatore mino- 5
renni, nam ipſe debet conſentire in perſonam curatoris, alias datio eſt nulla, ſi minor præſens & non conſenſit. Nam licet minor cogatur ad judicialia adhibere curatorem ſive conveniat alium, ſive conveniatur, non tamen hunc vel illum cogitur admittere curatorem. Sed ſi petam abſenti minori curatorem, teneor de rato cavere.

In §. 4. Agitur de procuratoris actoris, 6
qvi actorem in reconventione non vult defendere, pœna, ſcil. qvod denegetur ei actio. Ergo regulariter præciſè compelli neqvit, de qvo ſupra etiam actum.

In §. 5. proponitur caſus, ſi actoris pro- 7
curator petat cautionem de judicato ſolvendo à reo, vel de judicio ſiſti, vel etiam de

damno

damno infecto, vel legato conditionali ſolvendo, & præſens ſit Domini ſervus, an ſervo, an procuratori ſit præſtanda cautio, vel an ſervus ſtipulari debeat, an verò procurator? Videtur procuratori eſſe præſtandam cautionem, qvia dignior, ſed affirmatur de ſervo. Nam Dominus ex ſtipulatione ſervi directam nanciſcitur actionem, ex procuratoris verò ſtipulatione tantum utilem. Directa actio eſt melior, uti & ordinarium remedium præferendum eſt extraordinario.

8 *Ad §. fin.* Licet procurator dominum defendere non cogeretur, qvod tamen regulariter facere debet; ſi tamen de judicato ſolvendo ſatisdederit, tenetur defendere actionem in reconventione, ſi actio tempore peritura. Qvæ ſubeſt antinomia inter hunc *§.* & *l. 76. h. t.* de ea diluenda ab aliis agitur. *Pac. cent. 2. q. 46. & Hillıger. l. 18. c. 16.* ſeqvuntur diſtinctionem *Bart. & Bronchorſti l. 1. aſſert. 54.* qvod *l. 76.* de defenſore ſine mandato, *hic §.* de defenſore cum mandato intelligenda.

ad L. Vel ſi longinqvo. 44.

SUMMARIUM.

PRocurator diu abſuturus non tenetur defendere actorem.

IN *præcedenti lege* dixerat JCtus, interdum procuratorem actoris non teneri defendere actorem, ut ſi Adfinitas diremta, ob qvam ſuſceptum erat mandatum, ſi inimicitia capitalis exorta inter procuratorem & Dominum, ſi Domini bona perierint, vel poſſeſſa fuerint à creditoribus. Hic alia cauſa eſt ſi ſcilicet diu abſuturus eſt procurator vel alia juſta cauſa ſit, de qvibus cauſis actum *in l. 8. in fine & l. ſeq. h. t.*

ad L. Non cogendum. 45.

SUMMARIA.

AN ſicut Procurator actorem in reconventione defendere tenetur; ita etiam Procurator Rei? num. 1.

An ſi procurator, cui novum opus nuntiatum, cautionem præſtet de demoliendo ſi nocuerit, de rato cavere debeat? 2.

1 PRocurator Actoris, ſi non velit defendere actorem in mutua reconventione, ei denegatur actio, niſi juſtam cauſam habeat, qvæ recenſetur in *l. 44. præced. h. t.* Sed procurator rei, ſi recuſet defendere, hanc pœnam non poteſt incurrere, ut ei denegetur actio, ſed tenetur ex ſtipulatione ad id, qvod intereſt, aut in pœnam certam, ſi certa pœna comprehenſa fuerit eâ ſtipulatione. *vid. Pac. cent. 2. q. 31. Hillig. ad Donell. l. 18. cap. 13. lit. S.*

De *§. 1.* actum ſupra *ad l. 42. in princ. §. 2.* 2 hæc eſt ſpecies facti. Procurator tuus ædificat, ego nuntio procuratori tuo novum opus, ille cautionem præſtat de demoliendo, ſi nocuerit, & interdicto utitur, ne vis ipſi fiat nec prohibeatur ædificare, qværitur, an de rato cavere debeat? qvod negatur, qvia illa cautio ſupervacanea, nam utilius mihi eſt te non habere ratum; nam ſi non habeas ratum, irrita etiam erit cautio procuratoris de demoliendo opere, & ſic tenebit nunciatio novi operis à me facta, & qvæ interim exſtructa diruenda. Ergo mea intereſt potius, te non habere ratum, qvam habere.

ad L. Qvi proprio. 46.

SUMMARIA.

AN reus poſt L. C. non niſi causâ cognitâ procuratorem ſuo loco ſubſtituere poſſit? num. 1.

Qvæ differentia inter defenſorem ſpontaneum & neceſſarium? 2.

An alienæ litis defenſor ſemper ſatisdare debeat? 3.

An, qvi defendit aliqvem, eum etiam in reſtitutionis inſtantia defendere teneatur? 4.

Judicium reſcindens & reſciſſorium ex h. l. probatur? 5.

Procurator lucra dolo accepta domino reſtituere debeat? 6.

An qvæ procurator ob dolum ſolvit, à domino repetere valeat? 7. & 8.

Procurator actoris vel rei, non item defenſor, impenſas factas ſive vincat ſive ſuccumbat, repetit? 9.

IN *pr.* qværitur, an ſi reus litem conteſtatus eſt, 1 poſſit poſteà procuratorem ſuo loco ſubſtituere? Videtur, qvod non, niſi cauſa cognita, qvia poſt litem conteſtatam non poteſt lis à procuratore transferri in principalem niſi cauſa cognita *l. 17. pr. h. t.* Sed affirmatur, qvia nec procurator injuriâ afficitur, nec adverſarius gravatur, cui ſolennis cautio de judicato ſolvendo, à principali vel à procuratore præſtatur, ideoq; hæc conſtitutio procuratoris potius utilis eſt adverſario, qvam præjudicialis.

In §. 1. Inſinuatur diſtinctio inter Defen- 2 ſorem ſpontaneum, qvi vel cum vel ſine mandato reum defendit, & neceſſarium, i. e. actorem, qvi actorem in reconventione tenetur defendere. Nam hic in omnibus cauſis in judicium à reconveniente reo deductis, tenetur actorem defendere. Sed ſpontaneus ſeu voluntarius defenſor poteſt ſaltem in una cauſa defendere, nec compellitur in aliis cauſis eum defendere.

3 Nemo alienæ litis idoneus defenſor ſine ſatisdatione, qva cavere tenetur de judicato ſolvendo. *Weſenb. in ff. num. 12. Donell. & ibi Hill. lib. 18. c. 13. lit. HH. Zang. de Except. p. 2. cap. 21. n. 55.* licet, ſi defenſor ſit locuples, habeatqve bona immobilia, hac ſatisdatione ille non ſit onerandus, ut putat *Zang. d. c. 21. n. 57. Wiſſenbach. ad Pand. vol. 2. diſp. 28. th. 27.* qvod tamen intelligo ita, ut defenſor expreſsè ſtipulata qvaſi manu promittat ſolutionem judicati, in eventum ſuccumbentiæ, *confer. Socinum reg. 8.*

4 *Ad §. 3.* Qvi defendit aliqvem, tenetur etiam, qvando actor reſtitutionem petit, in reſtitutionis inſtantia defendere, qvia ſunt cauſæ connexæ; ſed an ipſe reſtitutionem petere tenetur? Negandum videtur ex iis, qvæ habet *Dn. Mev. p. 5. dec. 271.* ubi dicit, procuratorem non teneri reſtitutionem petere, *ex L. un. C. Etiam per procuratorem in Integr. reſtit.* Verum ubi hoc remedium eſt ordinarium, etiam reſtitutionem petere, & appellare tenetur ex communi, licet proſeqvi non teneatur, nam illud ad proſecutionem extendendum non eſt. *vid. Boër. dec. 285. num. 11. &*
5 *Hillig. in Donell. l. 18. c. 16. lit. J.* Ex hoc §. probant diſtinctionem inter judicium reſcindens & reſciſſorium. *Bachov. hic.* qvia per reſtitutionem non reſtituitur res, ſed Jus agendi, aut removetur exceptio.

6 *Ad §. 4.* Procurator etiam lucra, errore vel imperitia judicis accepta, reſtituit. *Bach. ad Digeſta h. t. c. 7. n. 1.* Sed ſi dolo accepit pecuniam ab actore, ut reus, à qvo conſtitutus eſt, condemnetur, & reus judicato opponet exceptionem doli, actor tamen pecuniam à ſe datam non repetit, nam juſtius eam retinet. *l. ſi procurator rei ff. de Doli exc.* Sed qvid ſi qværatur, an domino ſive ipſi reo reſtituere debeat; id Gl. *Aff.* ex & in hoc textu. Sed videtur hoc non accepiſſe nomine principalis. Ideoqve magis fiſco aſſignarem lucrum hoc, *per l. Lucius. 9. de jure fiſci.*

7 *Ad §. 5.* Qvod procurator ob dolum ſuum ſolvit, non repetit, cujus rei ratio evidens, qvia ſui delicti culpam luit. *Bach. d. c. 7. n. 1.* Hinc ſi Advocatus ſine mandato compareat, & pœnam incurrat, hanc parti non imputat. *Carpz. p. 1. c. 1. d. 26. n. 7.* Secus igitur foret, ſi probare poſſit procurator, ſe ex errore condemnatum ad pœnam. Ex argumento hujus §. etiam ſeqvitur, ſi procurator præter mandatum plus petat, pœnam hanc ad Dominum non redundare. *Menoch.*
8 *conſ. 127. n. 8.* Si impenſas fecerit procurator Actoris vel rei, eas repetit, *§. 6. h. l.* ſive vincat, ſive ſuccumbat *l. 44. C. Mandati.* Aliud in Defenſore ſine mandato me defendente, nam ille ſi vincat, expenſas repetit, non ſi ſuccumbat. per *l. 5. §. 6. ff. judicatum ſolvi. D. §. ult. in 2. ll. ſeqq.*

ad L. Qvi duos. 47. & l. itaqve. 48.

SUMMARIUM.

D*Uobus mandatâ adminiſtratione negotiorum, an unus ab altero nomine mandatoris debitum exigere valeat?*

I*N §. ult. legis. 46.* dicitur, ſi duobus ſit mandata adminiſtratio negotiorum, qvorum alter eſt debitor mandatoris, ille cum hoc rectè aget & debitum exiget, qvod *in ſeqq. legibus* limitatur, ſi ſpeciale mandatum habeat; nam licet alter procurator, ſcilicet debitor, videatur habere exceptionem, hæc tamen per replicam ſpecialis mandati elidetur, & ſic *§. ult. ex legibus ſeqq.* explicandus. Aliter *Accurſius* hic. Aliter *Cujacius lib. 26. obſ. 6. & Bachov. ad h. t. cap. 2. n. 4.*

ad L. Ignorantis. 49.

SUMMARIUM.

A*N, & qvando Procurator fines mandati excedens, domino præjudicet?*

PRocurator, ſi non commiſſa agat, Domino non præjudicat. *Don. Lib. 18. c. 18. Lit. A. Ant. Faber. L. 2. C. tit. 6. def. 2.* planè ſi dominus ſciens patiatur procuratorem excedere fines mandati, ex patientia illud extendi, ſtatuit *Pinell. in l. 2. C. de Reſc. vend. p. 2. c. 1. num. 18. Vasq. p. 2. Illuſtr. c. 23. n. 5. & Maſcardus de probat. concl. 1158. n. 19. qvos citat Hill. in Don. L. 18. c. 13. Lit. BB.* qvod non injuſtum puto, qvia præſumitur dominus dolosè facere, qvi ſcit, ſibi hæc non ocfutura. Sed qvid ſi neget dominus ſcientiam? ſi verò ſimilia argumenta ſcientiæ adſint, Dominus ignorantiam juramento adſeret. *Dn. Mev. p. dec. 270.*

ad L. Qvacunqve. 50.

SUMMARIUM.

A*N liberatio procuratoris à præſtita cautione judicatum ſolvi proſit etiam principali?*

PRocurator tuus mihi præſtitit cautionem de judicato ſolvendo. Ex hac prætoria ſtipulatione tu actione utili potes conveniri. Si ergo procuratorem liberem per Acceptilationem, vel per pactum, vel per Novationem, vel alio modo, ea liberatio etiam tibi proderit, cum facilius liberemur qvàm obligamur.

ad L. Minor. 51.

SUMMARIA.

A*N minor poſſit eſſe procurator? n. 1.*
Qvibus caſibus eſſe non poſſit? 2.
Qvando poſſit? 3. 4. & 5.
An defenſor ejus, qvi locupletiſſimus eſt, teneatur cavere de judicato ſolvendo? 6.
An defenſor in perſonalibus actionibus fruatur beneficio competentiæ? 7.

Minor

1 MInor licet Excuſator eſſe poſſit. *L. 12. C. h. t.*
Defenſor tamen idoneus non eſt, ob metum
reſtitutionis. Probare volunt *Dd. ex h. l.* quod
minor non poſſit eſſe procurator. Sed loquitur
de defenſore, nec dicitur, quod ipſo jure prohibea-
tur. Placet hâc in re ſententia. *Hillig. in Donell. L.
18. c. 13. lit. T.* Minor non eſt ita inhabilis, ut ſi ab
adverſario admiſſus; judicium reddatur nullum,
2 *per h. l. junct. l. 16. ff. de Minor.* quoties verò pe-
riculum, ne illô in integrum reſtitutô, judicium
reddatur nullum, juſte eum recuſat adverſarius,
quando ejus læſio ſubeſſe poteſt, ut ſi defenſor eſ-
ſe velit, cui præſtanda cautio de judicato ſolven-
do, vel ubi de mandato plenam fidem non fa-
cit, ubi cavere debet de rato, utrobique enim de
re ejus familiari agitur, & ſic poſſet in integrum
3 reſtitui. Quando verò nulla ipſius minoris læ-
ſio metuitur, juſtè non recuſatur. Ut ſi pro Ma-
jore defenſor cum mandato comparet, & domi-
nus ipſe pró eô ſatisdedit judicatum ſolvi; item
ſi cum mandato pleno apparet, nam ſi lædatur,
imputet ſibi dominus. *per L. 23. §. 1. de minor.*
Hoc rectiſſ. *Hilliger.* ſed jure can. Minorennis ar-
cetur. *cap. 5. X. h. t. conf. Zaſ. ad h. t. num. 11.* Non
adeò diſſentit in effectu *Dn. Hahnius ad Weſenb.*
4 *ad h. t. num. 4.* Nec *Carpzov. part. 3. deciſ. 203.* ubi
multis tradit, majorem 17. annis, minorem ve-
rò 25. annis, poſſe eſſe procuratorem, ſi pars
non contradicat, ſed juſtè poſſe recuſari; quod
intelligo, ſi pars periculum demonſtrare poſſit,
ut jam dixi. *Conferri poteſt Petr. Barboſa ad L.
quia tale. 14. numer. 70. ff. ſoluto matrim.* Sed po-
teſt dubitari, cur hic fidejuſſoribus minoris ſuc-
curratur, cum regula ſit contraria. *in l. ſi pupil-*
5 *lus. 35. ff. de Rec. arbitr.* ſed ſpeciale eſt in certis
ſpeciebus, ut in hoc textu, & in *l. 89. de Acquir. hæ-
red.* quia fidejuſſores hic pro minori dati non
ſimpliciter, ſed ſub certæ perſonæ qualitate,
tanquam defenſore vel hærede. *Donellus lib. 21. cap.
ult. lit. M. ubi recitat Hilliger Doctores aliter cum*
6 *Gloſſa reſpondentes.* Defenſor alterius abſentis,
qui locupletiſſimus eſt, an tenetur cautionem
præſtare de judicato ſolvendo? Videtur quod
non, quia nemo ſuperfluis cautionibus oneran-
dus eſt. Sed affirm. quia hæc cautio non tantum
ad ſecuritatem Actoris requiritur, ſed ut medi-
ante ea Defenſor quaſi dominus conſtituatur. Et
ideo ex hoc §. colligit Theoricam *P. Barboſa ad
L. Divortio. 8. §. interdum. numer. 36.* ubi dicit, re-
ceptiſſimam eſſe traditionem, quod ſi cautio ro-
gatur ob eam tantum rationem, ut creditor ſe-
curus reddatur, prout in dubio præſumitur, locu-
pletiſſimum liberari à præſtanda cautione; Sed ſi
ob aliam cauſam jubeatur, ut hic, non li-
berari locupletem, & refert *Ripam in lege, ſi quis
ab alio. pr. numer. 5. ff. de re judic. & Alciatum
in L. ſatisdationis. pr. numer. 6. de V. S.* *Ad §. 1.*
Defenſor etiam in perſonalibus actionibus, ut hic
Defenſor mariti, fruitur beneficio competentiæ,
licet id aliàs hæredi & fidejuſſori non detur, ideo-
que melior conditio defenſoris, quàm hæredis
vel fidejuſſoris. Satis enim habet Actor, ſi tan-
tum conſequitur, quantum conſequeretur, ſi ma-
ritum ipſum conveniſſet, nec ex perſona de-
fenſoris lucrum captare poteſt. *Donell. & ibi Hilliger. lib. 18. cap. 13. lit. p.* ubi *Hilliger.* contra *Giphanium* idem eſſe dicit in defenſore voluntario, *de §. 2. in l. ſeq.*

ad L. & ſi conſularis. 52. & l. non videtur. 53.

SUMMARIA.

AN quis ſine ſatisdatione de judicato ſolvendo defendere poſſit? n. 1.

Quid ſi defenſor ſit locupletiſſimus vel conſularis? 2.

An Tutor & Curator teneantur ad ſatisdandum? 3.

NEmo poteſt ſine mandato alium defendere, 1
niſi ſatisdationem præſtitet de judicato ſol-
vendo. *l. 46. §. 2. h. t. & 53.* ne judicium reddatur
eluſorium, quod extenditur *in §. ult. legis præce-* 2
dentis. 51. licet Defenſor ſit locupletiſſimus, imo li-
cet conſularis ſit, *l. 52. h. t.* quia alias fruſtra
cum eo litigaretur. Sed Tutor & Curator ad 3
ſatisdandum non ſunt obligati *l. ult. §. 3. C. de
Admin. tut.*

ad L. Neqve fœmina. 54.

SUMMARIA.

PErſonæ recenſentur, quæ non poſſunt alterius defenſionem ſuſcipere. n. 1.

An adminiſtratores alibi, quàm ubi geſſerunt, conveniri poſſint? 2.

Tutor licet in loco tutelæ geſtæ rationes reddere teneatur, tamen in loco domicilii conveniri poteſt? 3.

FOEmina, vel miles, vel qui perpetuo ac chroni- 1
co morbo laborat, aut Magiſtratum initurus,
aut abſuturus, aut qui invitus judicium accipere non tenetur, defenſionem alterius ſuſcipere non poſſunt. De fœmina tamen quod hic dicitur, limitari poteſt, niſi periculum ſit in mora: Nam multò æquius eſt, uxorem admittere abſente marito, ad excuſationem abſentiæ non tantum, ſed etiam deductionem, cur appellatio non ſit deſerta, quàm abſenti jura omnia præcidere, & ſic admiſſam teſtatur *Dn. Mev. p. 4. dec. 329.*

Ad §. 1. Tutores & omnes adminiſtratores eô 2
locô, ubi geſſerunt, debent defendi ſeu conveniri, de *quo in L. 1. & 2. C. ubi de ratiocin.* quia in loco adminiſtrationis facilius tam per teſtes, quam per inſtrumenta veritas reperiri poteſt, adeo ut remittendus ſi tutor, ſi ibi non reperiatur. *l. 36. inf. & l. 45. de judic.* Multos in hanc rem allegat Autores *Dn. Jo-*

hannes Heeſe de rationibus red. loco 5. num. 2. & ſeqq.

3 Sed quæritur, annon extrajudicialiter ad rationes reddendas in loco domicilii compellari poſſit; quod affirmandum, quia aliud eſt, de foro judiciali agere, aliud de rationum redditione, ubi nulla adhuc controverſia. *Carpz. p. 3. dec. 206. n. 17. conſentit ur Heeſe d. l. n. 15.*

ad L. Procuratore. 55.

SUMMARIUM.

CEdens & ceſſionarius, ſi ambo concurrunt qualem actionem habeant?

CEſſione factâ, cedens habet directam actionem, Ceſſionarius utilem, ambobus autem concurrentibus, facta denunciatione Ceſſionis, hic cedenti, licet habeat directam actionem, præferendus. *hic & L. 3. C. de Novat.* Et hoc intelligimus abſolutè, licet nulla alia denunciatio facta. *Joh. à Sande de ceſſ. act. c. 12. num. 4. Trentacinq. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 29. n. 8.* Sed ſi cedens partem debiti ceſſerit, & alteram retinuerit, ſi concurrant, paria jura habent, & neuter ab altero repellitur. *vid. Salgado de Somoza in Labyr. p. 3. c. 13. §. un. n. 83.* niſi cedens ſe obligaverit ad evictionem Juris & facti. *Vid. meum. tract. de ceſſ. act. c. 5. n. 36. & ſeqq.*

ad L. Ad rem mobilem. 56.

SUMMARIUM.

Cui actio mandata, illi præparatoria etiam mandata intelliguntur.

Cui mandatur actio, videtur etiam præparatoria eſſe mandata, & ſine quibus mandatum expediri nequit. *Menoch. remed. 6. recup. poſſ. n. 43. Decius ad Rubr. L. qui admitti. n. 75. Weſ. in ff. hic numer. 9.* & qui vult conſequens, vult etiam antecedens, in his ſcilicet, quæ à diſpoſitione illius pendent, *Barboſ. Locupl. l. 3. cap. 55. ax. 3. ubi plures citat.* & limitat, quod illa regula procedat in his, quæ pendent à mera voluntate diſponentis, ſecus in aliis, ex *Craveta vol. 1. conſ. 134. num. 45.* ubi tractat eam quæſtionem, an ex majoribus ordinibus præſumantur minores præceſſiſſe.

ad L. qvi procuratorem. 57.

SUMMARIA.

AN procurator vi mandati, ut confeſtim agat contra debitorem principalis, poſſit litem ad finem perducere? n. 1.

An procuratori adverſarii Exceptio non oppoſita etiam poſt L. C. opponi poſſit? 2.

1 DEdi mandatum, ut confeſtim agas contra Titium debitorem meum, quæritur, an vi hujus mandati litem peragere & ad finem perducere poſſis. Inepta videtur ratio dubitandi, quia totum judicium expediri confeſtim non poteſt, unde videri poſſit, tantum litis conteſtationem vel primum actum judicii eſſe mandatum; ſed certum eſt totum judicium eſſe mandatum, nec poſſunt actus judiciales dividi, nec præſumor velle dividere.

In §. 1. quæritur, ſi potuerim procuratori Adverſarii opponere aliquam exceptionem & non oppoſuerim, an poſt litem conteſtatam eandem opponere poſſim, & videtur, quod ſic, quia aliàs judicium redderetur nullum. Sed reſpondendum eſt per diſtinctionem, aut poteſt opponi Exceptio perſonæ procuratoris, quod ſit miles &c. & hæc tantum ante litem poteſt opponi, poſtea vero non; aut opponi poteſt mandato, & hæc omni tempore poteſt oppponi, ne judicium retrò reddatur nullum; aut opponitur perſonæ dantis procuratorem, quod dare non poſſit, & hæc videtur ſemper opponi poſſe. 2

ad L. Procurator. 58.

SUMMARIA.

QVodnam diſcrimen ſit inter mandatum generale & cum libera? n. 1.

An maritus tranſigere poſſit de re uxoris? 2.

Qui habet mandatum cum liberâ, habet etiam poteſtatem permutandi; ideoque colligitur, diſcrimen eſſe inter mandatum generale & cum libera, *hic & c. 4. de Procurat. in 6to. Ranchb. p. 1. q. 2. n. 20. Hillig. in Donell. lib. 18. cap. 12. lit. HH. & Weſenb. num. 3. & qvos citat. Hill. in Don. l. 4. c. 15. lit. D. & noviſſimè Wiſſenbach. diſp. 12 ad Pand. th. 10. & Petrus de Greve Exerc. 4. th. 25.* nam ille, qui tantum generale mandatum habet, res alienare non poteſt. *L. 63. h. t.* nec tranſigere. *L. 60. ff. h. t.* Sed hic poteſt, per *h. l. 58.* Et qui mandatum generale cum liberâ habet, poteſt ea expedire, quæ ſpeciale mandatum requirunt. *c. 4. h. t. lib. 6. Covarr. l. 1. reſol. 6. n. 3. & hunc citans Hilliger d. l. H. Diſſentit Donell. ad l. 4. c. 15. & Franzkius in Pand ad h. t. n. 41. Bach. in Tr. v. 1. d. 27. th. 5. lit. B. & C.* Et qui mandatum cum libera habet, poteſt etiam ſolvere creditoribus, *l. 59. h. t.* Exinde etiam probat *Dn. Mev. p. 4. deciſ. 32.* 2
maritum tranſigere poſſe de re uxoris; quod tamen in ſuis terminis intelligo, ſi bona dotalia immobilia, vel bona paraphernalia non alienet, & concurrant cætera requiſita Transactionis. Ex qua cauſa nuper rejecimus in Facultate transactionem mariti cum extraneo factam, quâ nomen liquidum uxoris, cum liquido alio permutaverat maritus, quemadmodum illa in Camera Brandenburgica Electorali antea rejecta fuerat. Valet etiam Transactio facta à marito de bonis uxoris, eâ poſtea vel verbis vel factis conſentiente. *Carpzov. p. 2. conſtitut. 15. def. 20. Hartman. Piſtor. obſerv. 155.*

ad L.

ad L. Mandato. 60.

SUMMARIA.

AN procurator, qui excedit fines mandati, præjudicet domino? n. 1.

Num idem Appellationi renunciare valeat? 2.

1 Cui generaliter agendi poteſtas data, non poteſt tranſigere, ubi *Cujac.* vult legendum, diminuendi, quem refutat *Hilliger. in Don. lib. 22. cap. 4. lit. R.* Et quando procurator excedit fines mandati, in eo non præjudicat principali, *hic & L. 27. pr. h. t.* Sed additur hic Exceptio, niſi Dominus ratum habuit non tantum expreſsè, ſed etiam tacitè, v. gr. Solvendo vel petendo id, quod procurator ſtipulatus fuerat, vel acceptando, vel aliquandiu retinendo ceſſionem &c. *arg. lib. 16. ff. ad SC. Maced. & ibi not. Dn. Mev. p. 2. dec. 140. Ex hac*
2 *lege* probatur, procuratorem, licet datus ſit cum clauſulis prægnantiſſimis, non poſſe tamen renunciare Appellationi ſine ſpeciali mandato. *Dn. Mev. p. 6. dec. 190.*

ad L. Plautius. 61.

SUMMARIUM.

An & quando actio judicati in procuratorem detur?

PRocuratore vel defenſore damnato, actio judicati in eum datur, ſi in rem ſuam procurator datus ſit; vel ſi ſe liti obtulerit. *L. 4. de re judic.* Si quis ergò ſe liti obtulit; ſciens, non eſſe cautum, i. e. ſciens, dominum præſentem non ſatisdediſſe, judicatum patitur. *Vid. Cujac. l. 14. obſ. c. 30.* Lex igitur loquitur de procuratore falsô vel aſſerto ex parte rei, non ex parte actoris. Nam hoc caſu totum judicium nullum; illo caſu, quando quis ut procurator rei, vel ut defenſor, ſciens non eſſe ſe procuratorem, agat, tunc periculo ſententiæ ſe ſubjicit; ſed procurator actoris falſus tenetur ad damna ac expenſas. *Mynſ. cent. 1. obſerv. 35. Damhoud. praxi rerum civ. c. 92. de falſo procur. num. 1. Manz. in cent. deciſ. qu. 73. numer. 13. conf. Farin. qu. 150. n. 89. & q. 169.*

ad L. ad legatum. 62.

SUMMARIUM.

AN procurator ad legatum petendum conſtitutus contra hæredem legatum negantem agere poſſit interd. de Tabb. exhib.

LEgatum mihi relictum à Titio, ego te procuratorem conſtitui, ut Legatum ab hærede petas, quod facis, ſed hæres negat Legatum, ideoq; agis interdicto de Tabulis Exhib. Hæres excipit hoc interdictum non contineri mandato. Sed inepta exceptio judicatur. Nam cui conſequens commiſſum, ei etiam neceſſarium antecedens commiſſum videtur per *l. ad rem mobilem 56. h. t.*

ad L. Procurator. 63.

SUMMARIA.

QUænam cauſæ requirant ſpeciale mandatum? numer. 1.

An mandatum cum liberâ æquipolleat mandato ſpeciali? 2.

PRocurator bonorum totorum alienare res 1
non poteſt, niſi (1.) tempore ſint perituræ, aut (2.) habeat mandatum cum libera, aut ſpeciale. Ergo ſic colligitur, venditionem rerum tempore non pereuntium requirere ſpeciale mandatum. Sed multa alia ſunt, quæ etiam ſpeciale mandatum requirunt, quæ collegit *Mozzius in Tit. de diviſ. Mandati. n. 11. & ſeqq. ubi numerat. 97. caſus.* inter quos præcipui de matrimonio contrahendo, de reſtitutione in integrum de ſuſpecto tutore, de liberis ducendis, de juramento deferendo & referendo, prorogatione, Jurisdictione, recognitione inſtrumentorum, &c. *Conf. Dd. quos refert Hill. in Donell. L. 18. c. 12. in fine.* Colligunt etiam ex 2
hoc textu, quod mandatum cum liberâ æquipolleat mandato ſpeciali, quod in totum tamen non vult concedere *Mozzius d. l. num. 55.* dum ait, hoc quidem verum eſſe regulariter, dari tamen caſus, ubi mandatum cum libera non ſufficit, ut in matrimonio, vel ubi de magno præjudicio agitur. *Finckelth. obſ. 110. n. 20.* Et ita ait, per clauſulam; do Titio facultatem faciendi omnia ea, quæ ipſe poſſem facere; dari quidem mandatum cum liberâ, ſed non ſpeciale, niſi ſcilicet quidam actus, qui ſpeciale mandatum requirunt, prius exprimantur.

ad L. is cujus nomine. 64.

SUMMARIUM.

An defenſor ante litem conteſtatam à principali, ſi ipſe judicium ſuſcipere velit, poſſit repelli?

PEtit aliquis in meum fundum immiſſionem ex cauſa crediti vel alia, tu te offers ad mei defenſionem. Antequam verò litem conteſtaris, ſupervenio ipſe & me præſentem ſiſto, & volo ipſe judicium tractare & peragere, quæritur, an audiendus ſim? Reſpondetur me audiendum eſſe, ſed causâ cognitâ, quia Adverſarii mei intereſſe in eo verſari poteſt, ut potius per defenſorem defendar, ob ſatisdationem de judicato ſolvendo in parata pecunia, & defenſoris ratione exiſtimationis intereſſe poteſt. Sed putarem, non facile ipſum principalem à judicio repellendum.

ad L. Si Procuratorem. 65.

SUMMARIA.

AN in mandato neceſſaria ſit clauſula ratihabitoria? n. 1.

Mandatum procuratorium, quæ requiſita habere debeat? 2.

Revocato mandato ignorante judice & adverſario, an irritus reddatur proceſſus? 3.

Con-

1 COntinetur hic formula mandati Procurato-
rii. *Weſenb. in ff. num. 6.* unde *ex h. L.* probant,
clauſulam ratihabitoriam in mandato requiri. *Hill.
d. c. 12. Lit. EE. Speculator L. 2. p. 3. de procur. §. 3. nu-
mer. 20. Weſ. in ff. h. t. numer. 6. Rulandus p. 1. Lib. 5. c.
8. num. 6.* nam poſſet procurator nonnulla negli-
gere, de quibus ipſe dominus negaret, ſe teneri. Sed
*Dn. Habnius ad Weſenb. diſſentit cum Bachovio ad
tit. de Procur. c. 4. numer. 2. & aliis*, quod ex naturâ
mandati rata habere omnia teneatur, quod qui-
dem verum eſt de geſtis, ſed circa neglecta poſſit
tamen controverſia oriri, ex omiſſione clauſulæ
dictæ. Quicquid ſit de jure, periculo non caret
omiſſio iſtius clauſulæ. Ut autem ad ratihabitio-
nem, ſive ex expreſſa promiſſione ſive ex lege for-
tius teneatur, debet mandato inſeri conſtitutio
2 hypothecæ. *Berlich. deciſ. 80.* Forma igitur man-
dati in his conſiſtit, 1. adſit nomen conſtituentis,
ut ſciatur, an legalis ſit, & procuratorem conſti-
tuere poſſit; cui adjungendum nomen hæredis,
vor mich und meine Erben / ex noviſſ. conſtit. im-
per. *de an. 1654.* 2. nomen conſtituti 3. nomen
adverſarii. 4. cauſa vel generaliter omnes cauſæ.
5. judex. 6. ad quos actus. 7. clauſula de ratihabit.
8. clauſula ſubſtituendi. 9 libera facultas agendi,
quæ ipſe Dominus agere poſſet. 10. promiſſio de
indemnitate procuratoris. 11. Hypotheca. 12 Sub-
3 ſcriptio & ſigillum. Collige *ex fine legis hujus*, ſi
revocatum fuerit mandatum ignorante judice &
Adverſario, irritum non eſſe proceſſum cum tali
procuratore initum *Zang. de Except. p. 2. cap. 8. n. 67.
Dn. Ziegl. ad Lancell. l. 3. tit. 2. §. 70.*

ad L. Si is. 66.

SUMMARIUM.

AN procurator inter duo alternativè debita eligere poſſit ſine ſpeciali mandato?

STipulatus ſum Stichum aut Damam, quem vellem, electione mihi reſervatâ eligit procurator meus Stichum; ſi non habet ſpeciale mandatum, mihi præjudicare nequit. *L. 49. h. t.* Sed quid ſi ratam habeam electionem? R. hic confirmi ſtipulationem, i. e. nullum amplius jus eligendi competere, quia ratihabitio mandato æquiparatur. *L. fin. C. de SC. Maced. Cujac. in l. 9. q. Papin.* collige, electionem inter duo alternativè debita, requirere ſpeciale mandatum, & electione ſemel facta, non licere amplius eligere, ideoq; magni eſt præjudicii. *Tiraq. in tr. ad l. boves. n. 15. de V. S. Chriſtinaeus p. 1. d. 124. per totum.*

ad L. Procurator. 67.

SUMMARIUM.

AN procurator qui pro domino ſe obligavit, teneatur etiam depoſito officio.

PRocurator, qui pro Domino ſe alii obligavit, etiam depoſito officio tenetur. Ergo loquitur hæc lex de Procuratore, qui ſe ipſum obligavit & proprio nomine; nam adſtringendo fidem propriam terminos officii ſui exceſſit. *Menoch. conſ. 58. n. 57. Mandell. conſ. 12. n. 9. Cavalcanus de Tutor. n. 172. Boër. dec. 273. n. 5. & Berlich. p. 1. d. 13. n. 7. & p. 2. d. 252. n. 26. Joh. à Sande l. 3. tit. 7. d. 1.* Et verum igitur eſt, procuratorem alias, extra caſum jam propoſitum, depoſito officio non teneri, *arg. l. fin. ff. de Inſt.* quia inſtitor & Procurator ad paria judicantur. *Kopp. d. 21. n. 4. Berl. d. l. n. 42. & quos retulit Joh. à Sande d. l.*

ad L. quod procurator. 68.

SUMMARIA.

AN ex ſtipulatione procuratoris, ſine ceſſione, etiam invito eo, principalis agere poſſit? n. 1.

An hodie ex omni ſtipulatione procuratoris principali acquiratur utilis actio? 2.

PRocurator meus, quod ex re mea ſtipulatur, niſi 1
mandatum ſit contrarium, id mihi adquirit, ita
ut ex illa ſtipulatione ſine ceſſione, etiam invito
procuratore, agere poſſim. Ratio eſt duplex 1. quia
procurator meus eſt & mihi ſtipulatur, & 2. ex re
mea, v. gr. ſi ex mea vinea annuorum fructuum
centum quantitatem ſtipuletur. Sed hodie in fo- 2
ro ex omni ſtipulatione procuratoris, quam facit
procurator meus, ut talis, id eſt, in meum commo-
dum, ſive ex re mea ſtipuletur, ſive non, adquirit
mihi utilem actionem, de quo alibi. Licet in Theo-
ria ad caſus ſpeciales id videatur reſtringendum.
*Habnius ad Weſenb. ad h. 1. numer. 8. Manzius de pro-
cur. numer. 272.*

ad L. Paulus reſpondit. 69.

SUMMARIA.

AN, ſi Dominus judicium à defenſore ſuſceptum in ſe transferre nolit, liti tamen adeſſe poſſit? numer. 1.

Cui prædicto caſu adverſarius citationes & decreta inſinuare valeat? 2.

DIctum antea, quod Dominus præſertim poſt 1
litem conteſtatam non poſſit confeſtim
transferre judicium à procuratore in ſe, niſi
cauſa cognita, poſſet enim præjudicari adver-
ſario, imo ipſi procuratori. Sed quid ſi Do-
minus non transferre velit in ſe judicium, ſed
tantum adeſſe liti per procuratorem peragendæ.
Videtur, hoc non ſimpliciter eſſe concedendum,
quia videtur hoc propoſuiſſe ſibi Dominus metu
colluſionis, quod procuratori injurioſum vide-
tur. Sed affirmatur quæſtio; Nam poteſt eſſe alia
cauſa: putarem tamen. Adverſarium petere poſſe, 2
ut non teneatur citationes & decreta inſinuare ipſi
Domino, ſed ſoli procuratori. Nam gravaretur
Adver-

Adverſarius, ſi duobus omnia decreta & citationes inſinuari deberent, quod Experientia teſtatur.

ad L. Pater filio. 70.

SUMMARIA.

Caſus legis refertur. n. 1.
Cum rationibus decidendi. 2.

1 Species facti hæc eſt: Pater Sempronium creditorem ſuum filio impuberi tutorem dedit teſtamento; Tutor finita tutela deceſſit, fratre Mevio hærede ſcriptô, qui & ipſe defunctus eſt, & nomen pupilli, i.e. creditum, quo pupillus, ut hæres patris, ipſi obligatus erat, Titio ab hæredibus per modum fideicommiſſi reliquit, cui fideicommiſſo ut hæredes ſatisfacerent, mandârunt Titio actionem pecuniæ creditæ contra pupillum. Hoc in caſu hæredes tenebantur hoc nomen cedere, & tamen ceſſionarius hæredes in reconventione tenetur defendere, per *L. h. contra L. 33.*
2 *§. ult. ff. h. t.* Ratio decis. (1.) quia non eſt neceſſitas ex parte Titii accipientis ceſſionem, ſed ex parte hæredum. (2.) eſt ex cauſa lucrativa, & (3) tam tutelæ, quàm pecuniæ creditæ petitio ex hæreditate Sempronii deſcendit. Reconventio autem ex eadem cauſa facilius admittitur. *Donell. & ibi Hilliger. lib. 18. cap. 13. lit. K. Joh. à Sande de ceſſ. action. cap. 10. numer. 11.* Et licet in foro Saxonico reconventio ſimultanea non habeat locum, aliud tamen ubi ſunt connexæ, & ex eadem causá ortum habent. *Carpzov. p. 1. Jurispr. conſt. 7. def. 8.*

ad L. abſens reus. 71.

SUMMARIA.

An quis cauſas abſentiæ per procuratorem reddere poſſit, licet procuratorem ad totam cauſam non conſtituat? n. 1.

An in Criminalibus abſentia per procuratorem excuſari poſſit? 2.

Quando procuratori plenè aliquem in criminalibus defendere liceat? 3.

1 Abſens ſum & forte per ſubſidium citatus vel per Edictum, an cauſas abſentiæ per procuratorem reddere poſſum, licet ad totam cauſam procuratorem non conſtituam? Videtur quod non, quia ita ad partem judicii tantum conſtitueretur procurator. Sed affirm. quia nemo tenetur per procuratorem litigare, & poteſt ſpes eſſe, me brevi rediturum & cauſam peracturum &c.
2 An verò in criminalibus id verum ſit? quæritur, quod affirmandum, ſi abſentia tantum excu-
3 ſetur, imo per procuratorem plene aliquis in criminalibus defendi poteſt, ſi abſens puniri poteſt, juxta *l. 33. §. 2. h. t. conſ. l. 12. §. 1. C. h. t. & notata in fin. ad l. pen. ff. de publ. judic.*

ad L. Procuratorem. 72.

SUMMARIA.

An per procuratorem Domino actio acqviratur? num. 1.

Qvid moribus noſtris? 2.

Per Procuratorem Dominus non acqvirit actio- 1
nem, ſed retinet, v.g. Si intra legitimum tempus reum convenerit. *L. 72. h. t.* conſtituit debitorem in mora, & perpetuat actionem. *L. 24. §. fin. ff. de Uſur.* ſi nomine Domini vicino opus novum nunciaverit, jus domino priſtinum conſervatur, interdicto quod vi aut clam. *L. 17. ff. de operis novi nunt. Petrus de Greve Exerc. 4. th. ult.* verum contrarium videtur dicendum, ſcilicet quod procurator domino actionem adquirat ipſo jure, & non opus ſit ceſſione, per *L. 68. h. t.* ſed reſpondent Dd. ibi ſpecialem eſſe rationem, quia ex re Domini ſtipulatur, *arg. L. 2. C. per quas perſon.* licet *Cujac.* illam legem negativè legat, quem ſequitur *Joh. à Sande d. tr. c. 6. n. 14.* Vide caſus, ubi dominus ex facto procuratoris habet actionem, in
not. *ad L. 27. §. 1. h. t.* Sed hodiè ſubtilitas illa non at- 2
tenditur in foro, & rectiſſime; nam utilem hodie ſemper dari, manifeſtum eſt.

ad L. Si Reus. 73.

SUMMARIA.

Caſus legis refertur. n. 1.
An quis actione depoſiti conventus, ſententiam evitare poſſit, reſtituendo depoſitum? 2.

Si debitor meus pecuniam deponat, quam procurator meus acceptare noluit, quid operetur illa depoſitio? 3.

An in caſu h. L. neceſſaria ſit oblatio & depoſitio pecuniæ? 4.

Si poſt litem conteſtatam debitor offerat ſummam petitam, an abſolvendus ſit? 5.

Species hujus L. eſt hæc: Debuit mihi qvis ex de- 1
poſito 100. quæ mihi interpellanti noluit ſolvere, ideoque eum per procuratorem convenio, cui procuratori offert centum, ſed procurator renuit accipere, cum non haberet mandatum ad ſolutionem acceptandam, ſed ad agendum; & ſuſpectus videtur debitor, quod procuratori offerat. *Joh. Hannibal. in rep. l. ſi inſulam. ff. de Verb. obl. numer. 129.* Verum cum non malitiosè videatur diſtuliſſe ſolutionem, quia fortè non habuit, cum interpellaretur, ideò admittitur ad depoſitionem in judicio, &c. Et Reus paratus ſolvere,
non tenetur ſuſcipere judicium. Et ſic ſi quis 2
Titium vellet convenire actione depoſiti, Titius reddendo depoſitum, evitaret ſententiam, & ſic etiam infamiam; quod etiam ad eum, qui de crimine privato civiliter & pecuniariè convenitur, nonnulli Doctores extendunt; de quo tamen lex hæc non loquitur, & ſuprà illam abſurdam ſententiam

3 tentiam protrivi, *ad L. 5. de his qui not. inf. im.* Sed ut ad legem noſtram redeamus, in qua de depoſitione & conſignatione pecuniæ in cauſa civili ſermo eſt, notandum, hanc depoſitionem nihil operari amplius, quam ut ſententia non feratur; nam quia procuratori facta, non purgat moram, nec ſiſtit curſum uſurarum, nec transfert periculum, niſi ſignificata fuerit depoſitio mihi creditori, & tantum tempus effluxerit, ut potuerim acceptare ſolutionem. *Caſpar. Rodericus de*
4 *annuis redit. Lib. 2. cap. 15. numer. 9.* Sed quæritur, an neceſſaria ſit ſemper oblatio & depoſitio pecuniæ? R. Tunc neceſſaria eſt, quando vult ſe liberare; modo fiat denunciatio domino, non procuratori; ſed tunc neceſſaria non eſt, quando reperire non poteſt dominum, cui ſolvat, *per l. 4. §. ult. ff. de L. Commiſſ. l. cum quidam. 17. §. 3. de Uſur. Hippolyt. Riminald. lib. 2. conſ. 181. numer. 7. &*
5 *seqq.* Hinc egregiam cautelam ex hac lege idem *Riminaldus* colligit; ſi quis metuat in futurum, ut deponat ſuam partem. *Rimin. d. l. numer. 64.* Hoc notandum eſſet ſociis, qui periculum ex ſocietate metuunt, & ſtatim à ſocietate recedere volunt. *confer. notata ad l. obſignatione. C. de ſo-*
6 *lut. & Gozadinus conſ. 57. numer. 5.* Probatur ex fine legis, judicem poſſe abſolvere reum, quando poſt litem conteſtatam offert ſummam petitam. *vid. Donell. lib. 18. cap. 12. & ibi Hilliger. lit. NN. & OO.* Sed quid ſi plures ſint rei vel hæredes unius debitoris, & unus offerat ſuam partem? Tunc liberatur ille à litis conteſtatione, ſed non in totum ab impendiis, intereſſe, &c. quod explicat *Carol. Molin. de Caball. in tr. de Dividuo & Indiv. p. 2. numer. 134.* Sed ſi debitum ſit hypothecarium, unus hæredum ſuam partem offerendo, non liberatur, excepto legato pecuniæ. *lib. 1. C. communia de legat.*

ad L. nec civitatis. 74.

SUMMARIUM.

An Syndicus univerſitatis ante litem conteſtatam poſſit procuratorem conſtituere?

ACtor civitatis ſeu Syndicus univerſitatis poteſtne ante litem conteſtatam procuratorem conſtituere in cauſa ad civitatem vel univerſitatem pertinente? Reſp. quod non, quia nondum eſt Dominus litis, procurator autem eſt, qui juſſu Domini aliena negotia gerit &c.

ad L. qui abſentem. 75.

SUMMARIA.

AN defenſor emtoris venditori fundi, quem tertius vindicat, litem denuncians teneatur præſtare cautionem de rato? n. 1.

An emtor agens etiam litem denunciare poſſit? 2.

1 Emi à Titio fundum, quem me abſente vindicat Lucius, tu te offers ad defenſionem meam, & ita præſtas cautionem de judicato ſolvendo, Tu litem denuncias Titio venditori, qui petit à te cautionem de rato habendo, me ſcilicet ratum habiturum. Quæritur an rectè, Reſp. quod ſic, nam ita conſulitur ſecuritati Titii, quid enim ſi revertar & à victore Lucio fundum petam vel vindicem, & Titio venditori iterum litem denunciem? nam Titius non redderetur ſecurus, niſi cautio de rato præſtetur. *vid. Cujac. tomo 1. ad hanc l.* Notetur, quod emtor agens etiam litem denunciare poſſit. 2

ad L. Titius. 76.

SUMMARIA.

PRocurator excuſatur à defenſione continuanda propter inopiam, quæ reo Principali accidit? numer. 1.

Quænam commoda ſint paupertatis? 2.

Unde probanda paupertas? 3.

DEfenſor, qui ſe liti obtulit & ſatisdedit, propter inopiam, quæ reo principali accidit, a defenſione continuanda, & judicato ſolvendo non excuſatur, ſecus autem in procuratore. *L. 43. h. t.* Collige, quoties quis ex juſſu aut diſpoſitione alterius quid adminiſtrat, fortunæ mutatio multum facit ad ſolvendum ejus mandatum. *L. 21. §. 4. de ann. Leg. L. 38. pr. & L. 82. de ſolut. Bart. & P. Buſius hic.* Colligunt etiam ex hoc textu, paupertatem eſſe ſpeciem defenſionis, & excuſationem defenſionis præſtare. *Mynſ. c. 4. obſ. 97.* à mora excuſat. *Barboſa locuplet. l. 14. c. 15. ax. 5.* & deſtituto proſequendæ appellationis mediis, etiamſi non omninò pauperi, fatalia non currunt. *Dn. Mev. p. 3. dec. 178.* ſed in fatalibus interponendæ appellationis ſecus, niſi perſona plane imperita, & non potuerit conſulere advocatum. *conf. Gail. l. 1. obſ. 142. Wiſſenbach. ad lib. 49. tit. 4. th. 13.* Paupertas tamen æſtimanda ex atteſtatis aut juramento allegantis. Paupertas autem pro natura privilegii paupertati conceſſi, diverſimodè deſcribenda. *ex Alex. conſ. 37. vol. 7. Dn. Mev. p. 3. dec. 84.*

(margin numbers: 1 beside "DEfenſor, qui ſe liti obtulit…", 2 beside "Colligunt etiam…", 3 beside "Paupertas tamen æſtimanda…")

ad L. 1. pen. ult.

SUMMARIA.

ADvocatus, qui temerè litem extrahit, condemnatur in expenſas, ſi principalis inſons ſit. n. 1.

Datur ad duas res petendas, an judicia ſeparare & unam tantùm petere poſſit? 2.

1 QVia Defenſor boni viri arbitratu debet reum defendere, ideoque ſi adverſarium detineat frivolis & fruſtratoriis exceptiunculis, ut lis finem ſortiri non poſſit, is non rectè defendit, & committitur ſtipulatio de defendendo. *Vid. Ant. Rub. in tr. de poteſt proc. p. 2. n. 61.* Argumento hujus legis, Advocatum temere litem extrahentem ad expenſas condemnari poſſe, ſi principalis inſons, putarem.

Quæ-

2 Qværitur verò in *l. fin.* ſi ſis datus ad duas res petendas vel vindicandas, tu unam tantum vindicas, Adverſarius tuus dicit non eſſe ſeparanda illa judicia; Utramqve rem debere peti, ut moleſtiâ ſemel liberetur. Sed reſpondetur, te judicia ſeparare poſſe, qvot enim ſunt res petendæ, tot ſunt judicia per *l. 32. ff. de Evict.* & *l. 6. ff. de Exc. rei judic.* & poteſt aliqva probabilis cauſa eſſe, cur petitionem alterius rei differas, v. gr. ad conqvirendas meliores probationes.

Titulus IV.

Qvod cujuscunqve univerſitatis nomine vel contra eam agatur.

Ad Rubric.

SUMMARIA.

AN Civitas ſemper per Syndicum agere teneatur? num. 1.

Qvomodo, qvi de Civitate ſunt, illius nomine agere poſſint? 2.

1 UNiverſitas h. e. Civitas vel Collegium regulariter per Syndicos comparere ſolet. *Carpzov. p. 1. c. 13. def. 5. & p. 3. dec. 205. n. 8.* etiam in criminalibus. *Menoch. lib. 1. A. Q. 85. n. 105. Gail. de Arreſt. Imper. Lib. 2. c. 9. n. 3. Mynſ. cent. 4. obſ. 76.* Cum tamen Civitas procuratorem conſtitueret mandato procuratorio in ſolita forma, admiſſum fuiſſe, refert *Dn. Mev. p. 2. deciſ. 35. per c. 9. Extm. de procur.* qvia ubi de intentione conſtat, verba non curantur. 2 *Hill. in Don. l. 18. c. 12. lit. Y.* Nonnulli etiam ex Univerſitate poſſunt loco Univerſitatis agere, ſi de rato caveant, exemplo litis conſortum; nam nihil adverſarii intereſt. *Carpzov. dicta deciſ. 205. n. 13. & ſeqq. præcipuè n. 19.*

ad L. 1.

SUMMARIA.

AN inferior magiſtratus poſſit condere collegia? num. 1.

Collegia in Rep. Rom. tandem Reip. pernicioſa fuerunt. 2.

Qvomodo reſtauratio collegii ſemel extincti fieri poſſit? 3.

Probata collegia an poſſint habere arcam communem & Syndicum? 4.

Qvando communitas eſt contumax, in cujusnam bona immiſſio ſit facienda? 5.

Si Syndicus deſerat judicium, an judex contra civitatem procedere valeat ſine citatione? 6.

In delictis Rectorum qvando civitas teneatur? 7.

Qvando tota univerſitas ex delicto obligetur? 8.

Qvando Civitas dicatur non defendi? 9.

An univerſitas conventa defendi poſſit à privato ſine mandato, cum cautione de judicato ſolvendo? 10.

Qvid moribus noſtris? 11.

OMne collegium regulariter eſt improbatum, 1 niſi conſtet, ſpecialiter id eſſe approbatum à Principe, qvod non tamen niſi Lege aut SCto fieri potuit. Ergo inferior Magiſtratus Collegia condere non debet, niſi conceſſione Principis aut immemoriali præſcriptione ſit adqviſitum. Et ſi inferior hanc habeat facultatem, non tamen poteſt concedere Collegia aliàs prohibita, & non aliter niſi Reip. commodo, & qvidem ſemper ſub inſpectione Superioris. *Dn. Mevius p. 4. deciſ. 301.* ubi obſervat, qvæ ſub incunabulis Civitatis cœ- 2 pere Collegia, ut ut Reip. utilia, tamen tandem in noxam abiiſſe, & per ea Magiſtratuum auctoritatem eviluiſſe, ſuppreſſas leges publicas, & ſub illorum placita tracta &c. Et ſi Collegium 3 ſemel exſtinctum, reſtauratio ſine venia ſuperiorum non eſt licita. *Dn. Mev. p. 4. dec. 378.* Exſtinctum autem videtur, ſi ſinguli ſeparatim ſua habere cœperunt, & per decennium in ſeparato ſtatu ſteterunt. *Mev. d. l.* Notetur autem hic, etiam de Collegiis mechanicis hic ſermonem eſſe, ut piſtorum &c. qvæ collegia non habere reſtitutionem in integrum, tradit *Alex. Tartagn. ad l. civitas. ff. ſi certum pet. de qvo prolixè agit Berlich. p. 2. dec. 216.* ubi affirmativam defendit indiſtinctè de omnibus Collegiis, nixus autoritate *Caval. l. 4.* qvæ 4 autem ſunt probata Collegia, poſſunt habere arcam Communem & Actorem vel Syndicum, per qvem negotia Collegii expedienda *§. 1. h. l.*

Ad §. 2. Communitas poteſt & eſſe contu- 5 max, & in contumaciam hanc poteſt decerni miſſio in bona communia, & ſic contumacia Rectorum univerſitatis vel Eccleſiæ, ipſi poteſt præjudicare. *Scacc. lib. 2. de Judic. c. 1. n. 283.* Sed qværi- 6 tur, ſi Rector Civitatis vel Syndicus deſeruerit judicium, an contra Civitatem poſſit procedere Judex ſine citatione, ut contra privatum poteſt, *ex c. fin. de dolo & contumacia. L. 6.* qvod negat *Menoch. conſ. 2. n. 356.* eo qvod procuratoris confeſſio etiam tacita nocere non ſoleat, ubi gravioris eſt res præjudicii. Circa delicta Rectorum 7

univerſitatis aliàs diſtingvere ſolent, inter delicta
in committendo & omittendo. Ex his tenetur.
arg. l. 10. C. de SS. Eccleſ. ex illis non, per *L. ſanci-*
mus. C. de pœnis. Farin. qv. 24. n. 130. Beſoldus conſ.
8 *91. n. 114.* Qvomodo vero tota univerſitas ex
delicto ſuo obligetur, *vid. Maſcard. concl. 1421. Ant.*
Matth. in l. 48. ff. tit. 18. c. 4. n. 30. Wiſſenbach. ad
ff. d. 12. th. 21. Mynſ. cent. 4. obſ. 78. & ſeq. Diſtin-
gvunt etiam inter delicta tranſeuntia, & ſucceſſi-
vum tractum habentia ac permanentia; ut hæc
etiam ſine ulla convocatione ac deliberatione à
tota univerſitate videantur commiſſa. *Klock. vol.*
9 *2. conſ. 59. n. 19.* Notetur autem hic, qvando Ci-
vitas dicatur non defendi, ſcil. ſi nullus eam de-
fendat, vel defenſor abſit, vel inhabilis ſit, qvia
paria ſunt, planè non fieri vel ita non fieri, ut fieri
debuit, *l. qvoties. 6. ſupra qvi ſatisdare. l. 3. ff. de*
fidejuſſ.

10 *Ad §. ult.* Univerſitas conventa, vel cujus
bona arreſtantur, defendi à privato poteſt ſine
mandato, ſi modò cautionem de judicato ſol-
vendo præſtet. *Weſenb. ad h. t. n. 6. & ibi Bach. &*
Munz. ad h. t. n. 71. Licet aliter vocem *extranei*
11 hic capiat *Carpzov. p. 1. c. 13. d. 6.* Hodiè autem
ſine mandato pro reo neminem experiri poſſe, hic
tradit *Grœnwegen*, qvod non admitto; nam leges
has abrogatas, nemo mihi perſvadet, qvæ de ab-
ſentis defenſione loqvuntur.

ad L. Si municipes. 2.

SUMMARIUM.

PRocurator Civitatis ob æs alienum nonnullorum civium reconventus an eos defendere teneatur?

DAtus ſum à Civitate procurator, poſtea conveni Titium, hic me vult reconvenire ob æs alienum, qvo nonnulli Cives ipſi obſtricti ſunt, qværitur, an eos cives defendere debeam? qvod negatur. Qvia aliud eſt Civitas, & aliud cives ſinguli, non ab his, ſed à Civitate ſum conſtitutus. *Conferantur notata ad l. 7. §. 1. h. t.*

ad L. Nulli. 3.

SUMMARIA.

SYndicus poteſt conſtitui à majori parte Collegii. num. 1.
Annon Civitas absq; Syndico agere poſſit? 2.
Si parva ſit communitas, omnes adeſſe debent. 3.
Qvando civitas de violata pace ſuſpecta eſt, qvomodo ſe purgare poſſit? 4.

1 ILle Syndicus rectè datur, qvi à majore parte
Collegii datus, licet omnes non fuerint præſen-
tes. Ideoq; diſcrimen eſt inter collegium, & ju-
dices plures cauſæ datos. Illo caſu non reqviritur
omnium præſentia, ſed benè hoc. *Dn. Mevius p. 4.*
dec. 152. & not. ad l. 18. de Arb. Et non ſufficit,
ſingulos ſeparatim conſentire, ſed neceſſe eſt, eos
congregari. *Trentac. lib. 1. reſol. h. t. reſ. 1. n. 11.*
ubi in ſeqq. id tractat pluribus. Ex hac lege 3. & 2
l. 1. §. 1. probare ſolent, Civitatem non niſi per
Syndicum agere, aut conveniri poſſe. *Coll. Arg.*
d. 5. in pr. e. Weſenb. hic n. 8. Carpzov. p. 1. c. 13. def.
5. qvod intelligo de eo caſu, qvando urget Ad-
verſarius. Nam rationem adſignat *Carpzov.* hanc,
d. d. 5. ne defenſio vel actio per plures ſciſſa in-
commodo adverſarium afficiat. Ergo volente
Adverſario litigans Civitas Syndicum conſtituet,
vel etiam ex officio, jubente Judice, ut judicium
melius expediatur, argt. *l. 5. §. 7. ff. judicatum*
ſolvi. Dn. Ziegl. ad Lancel. l. 3. tit. 2. §. 1. verb.
Syndicus eſt. Sanè ſi parva ſit communitas, v. 3
gr. ruſticorum in uno pago, poſſunt omnes adeſſe
in judiciis, in commiſſionibus, præſertim ſi ha-
beant Advocatum; nam eo caſu geſta à tota Uni-
verſitate non eſſe irrita, reſponſum in Facultate
menſe Majo anno 1668. Ex lege hac ſeqvitur, qvo- 4
ties de violata publica pace ſuſpecta eſt univerſi-
tas, debent duæ partes univerſitatis vel Collegii,
aut civitatis juramentô ſe purgare. *Ord. Cam. p. 2.*
tit. 10. §. 1. Gail. l. 2. de P. P. c. 7. n. 16.

ad L. Plane. 4.

SUMMARIA.

IN pluralitate votorum an tertius electioni de ſe factæ poſſit conſentire? n. 1. & 2.
An frater fratri ſuffragium dare poſſit? 3.
Urbs municipalis ſtatuta condere poteſt. 4.
Electione data cui daret, ſeipſum eligere neqvit. 5.

IN pluralitate votorum tertius electioni de ſe fa- 1
ctæ conſentire poteſt, *hic & c. 83. X. de Elect.*
Menoch. conſ. 1226. Tuſc. concl. 72. lit. E & concl.
158. lit. B. idqve etiam in Electione Imperatoris
approbatum in *A. B. cap. 2. in fin. c. cum in Jure. 33.*
X. de Elect. Zaſ. ad tit. de Elect. n. 60. Nonnulli- 2
bi verò, ubi ad eligendum ſingulare aliqvod
commodum redundare ſolet, eum, qvi adſpirat,
è numero ſuffragatorum ſurgere debere, notat
hic *Buſius.* Et qvod in L. h. dicitur, extenditur 3
in *L. 6. ſeq. pr.* ad fratres, qvod frater fratri ſuffra-
gium dare poſſit, addita decidendi ratione, qvod
dederit ſuffragium non ut frater, ſeu domeſtica
perſona, ſed ut decurio; qvia ſcilicet in publicis
non conſideramus vinculum domeſticæ ſocieta-
tis, & in officiis publicis patria poteſtas non atten-
ditur. Ideoqve in Parlamento Pater & filius Se-
natores eſſe poſſunt. Et in eâdem Eccleſiâ Pa-
ter & Filius, & multo magis duo fratres præben-
das habere poſſunt, ex *Fr. Marc. p. 1. deciſ. 629.*
Marta t. 4. tit. Pater. cap. ult. Et in eâdem *leg.* 4
6. pr. hoc etiam notatur, qvod municipalis Urbs
leges, id eſt, ſtatuta condere poſſit. *de qvo alibi.*

Pro-

Probant etiam, ſi cui electio data fuit, cui daret, non poſſe ſe ipſum eligere. *Farin. qv. 168. n. 122.* qvia aliud eſt, eligere ſe & aliud, electioni aliorum de ſe factæ conſentire.

ad L. Illud notandum. 5.

SUMMARIUM.

An Patris ſuffragium filio proſit?

PAtris ſuffragium filio prodeſt, & contra per modum adgregationis, dum parti pro filio votanti ſe adjungere poteſt. *Romanus ſing. 813. Enenck. Baro in tr. de Privil. Parent. & lib. c. 13.* ubi plures caſus recenſet, qvando Pater pro filio teſtimonium ferre poſſit. *conf. etiam Farin. q. 54. n. 177. & multis ſeqq.*

Ad L. 6.

SUMMARIA.

ACtus non exeqventi, ſed ordinanti, tribui debet. num. 1.

An inſtrumentum Syndicatus ſatis roboretur ſigillo Senatûs appenſo? 2.

In pagis conſtituitur Syndicus à majore parte. 3.

An in concipiendo mandato neceſſaria ſit ſubſcriptio ſingulorum, an verò Collegii? 4.

Cur privatus ad lites futuras procuratorem conſtituere poſſit, & non univerſitas? 5.

An Syndicus per decretum conſtitutus, per aliud decretum revocari poſſit etiam poſt L. C? 6.

Syndicus Civitatem defendere tenetur etiam in reconventione. 7.

Qvando cavere de rato debeat? 8.

Regulariter qvæ de procuratore dicuntur, etiam de Syndico dici poſſunt. 9.

1 DE *principio hujus legis* actum *ad legem. 4. h. t.* Ex §. 1. notetur; qvod factum ab his, qvi habent autoritatem à Senatu, ab ipſo Senatu videtur factum, & actus non ex ſeqventi, ſed ordinanti debet tribui. *Cravetta conſ. 144. n. 3. Natta conſ. 153. n. 18. Surdus de Aliment. tit. 8. priv. 56. n. 88. Dn. Tabor. in Barboſ. lib. 1. cap. 26. axiom. 34.* Ex hoc textu, ut & ex *L. 4.* poteſt colligi, ſolos Decuriones potuiſſe Syndicum conſtituere, & ſic etiam hodiè Senatum, modò ſigillum Senatus &
2 ſubſcriptio adſit. Sed licet ſignum ſolum ſubjectum ſit, validum tamen eſt inſtrumentum Syndicatus, per tradita *Carpzovii p. 1. dec. 28.* Nam ſignum publicum ſolum poteſt probare, non ita privatum. *de qvo alibi.* Sed Tribunorum conſenſus, ſi de ſolo curiæ intereſſe agatur, non reqviritur, & ita decretum eſſe refert *Dn. Mev. p. 2. dec. 36. Carpzov. d. c. 13. d. 7.* qvod intellige in cauſa, qvæ ad Tribunorum curam non pertinet, & ſi id patiatur ſtatus civitatis, isqve non ſit po-
pularis. *Conf. Mynſ. cent. 1. obſ. 76.* Sane in pa- 3
gis, ubi non eſt ordo ſeu Senatus, neceſſe eſt, Syndicum conſtitui à majori parte ruſticorum. Et ſi ibi ſint viduæ & pupilli, curatoria ſimul Syndico tradenda, ut vult *Carpzov. d. conſt. 13. def. 5.*
Nomina autem ſingulorum ſubſcribi, non eſt ne- 4
ceſſe, ſi ſub nomine Collegii, ſecus ſi ſub nomine perſonarum ſingularum, Wir Canonici &c. *Mynſ. cent. 3. obſ. 18. Ruland. de Commiſſ. p. 1. lib. 5. cap. 8. n. 8. lit. H.* Ubi tradit, in Camera recepta eſſe talia mandata, Wir Bürgermeiſter und Rath ꝛc. non addito, und alle Bürger. Superioris tamen, vel Rectoris Collegii nomen exprimendum eſt, ut Abbatis, Abbatiſſæ, Rectoris &c. ex qvo capite mandatum rejectum eſſe, meminit *Rulandus d. l. lit. G.* Mandatum etiam ſub nomine Stadthalter und Räthe pro valido habi-
tum, dicit *ib. lit. I.* In §. 2. qværitur, an Syndi- 5
cus ad futuras lites conſtitui poſſit, qvod negatur, ſed cur privatus ad lites futuras procuratorem conſtituere poteſt *l. 3. tit. præced.* & non Univerſitas? Reſp. privatus eſt rerum ſuarum liberrimus arbiter. Sed Decuriones, à qvibus conſtituitur Syndicus, ſunt tantum Adminiſtratores. Et Univerſitas ſemper eſt præſens, & decreta certo judicio fieri debent. Ita *Bach. ad tit. de pro-*
cur. cap. 3. n. 2. In §. 3. dicitur, Actorem vel 6
Syndicum conſtitutum per decretum, per aliud decretum revocari poſſe, qvod ante litem conteſtatam fieri poſſe non adeo eſt dubium, ſed poſt litem conteſtatam non niſi cauſa cognita. *Ad §. 4.*
Ut Procurator Actoris tenetur defendere princi- 7
palem ſuum in reconventione; ita etiam Civitatis Syndicus, ſi Civitas per Syndicum agat, tenetur etiam Civitatem in reconventione defendere, & regulariter, cæteris paribus, qvæ de procuratore dicuntur, etiam in Syndico locum habent.
Et ut procurator verum habens mandatum non 8
cavere tenetur de rato, ita nec Syndicus; uterqꝫ autem tenetur, ſi dubium ſit mandatum vel decretum. Et poteſt Reipublicæ intereſſe, ut Syndicus admittatur, ſi decretum dubium fortè, ſi res peritura tempore, vel Adverſarii abſentia metuatur, ſi Adverſarius expenſas termini petat vel petere velit &c. *Vid. Vantius de Nullit. tit. ex def. Mandati. n. 160. Hilliger. in Donell. l. 18. c. 13. lit.*
CC. Sicut etiam procurator ante litem conte- 9
ſtatam procuratorem dare non poteſt, ita nec Syndicus. Sic non datur actio judicati contra Syndicum, ſicut nec contra procuratorem. Et ſicut procurator vocari poteſt, ita etiam Syndicus. Et ut filiusfamilias procurator conſtitui poteſt, ita etiam Syndicus eſſe poteſt, præſertim cum hoc qvaſi publicum munus ſit, & filiusfamilias ex omni cauſa obligetur. *l. 39. de Obl. & act.* Ex qvibus ſeqvitur, regulariter ea, qvæ de procuratore dicuntur, etiam de Syndico dicenda eſſe.

ad L. Sicut. 7. §. 1.

SUMMARIA.

EXemplum Actionis etiam contra civitatem à Prætore conceſſa. n. 1.

In caſu debiti Univerſitatis, an executio in bona ſingulorum fieri poſſit? 2.

Exempla varia, ubi aliud jus ſervatur in univerſitate, aliud in ejus membris. 3.

An delictum particularium Civitati præjudicet? 4.

Lim. niſi membra Civitatis ſua bona obligaverint hypothecæ. 5.

An membrum univerſitatis poſſit eſſe teſtis in cauſa univerſitatis? 6.

Solutâ univerſitate, ad quemnam redeant nomina activa & paſſiva? 7.

An unica perſona in Facultate poſſit conſilium præbere? 9.

An majori parte conſtituentium mortuâ, ab hæredibus readſumtio ſit facienda? 11.

1 PRætor non tantum civitatibus dat actionem, ſed etiam aliis dat actionem contra Civitatem, nam & civitas poteſt debere & habere creditores, & ſic conveniri. Qvod *in principio legis* exemplo declaratur, ſi Reſpublica Legatum miſerit, & hic ex propriis qvid expenderit, habebit contra municipes, id eſt, contra civitatem actionem, ſcilicet ſi non acceperit ſalarium loco expenſarum. 2 Ex *§. 1.* notatur, qvod aliud ſit univerſitas, aliud ſingula univerſitatis membra. *Rol. à Valle vol. 3. conſ. 53. n. 6.* Aliud eſt debitum Civitatis, aliud ſingulorum. Ergo qvod univerſitas debet, ſinguli non debent, & ideò in caſu debiti executio pro debito non debet fieri in bona ſingulorum, ſed ſaltem in bona univerſitatis. *Joh. Koppen q. 60. n. 16. & Carpz. p. 2. Juriſpr. conſt. 6. def. 24.* qvia debitum univerſitatis non eſt debitum ſingulorum *Klock. conſil. 153. n. 90. vol. 3.* Et res univerſitatis non ſunt res ſingulorum. *Klock. d. l. n. 91. vid.* 3 *l. 6. §. univerſitatis, ſuprà de Rer. div. & ibi not.* Sic qvi promittit, Rempublicam ſalvam fore, non tenetur de damno perſonæ particularis. *L. 2. ff. ad Mun.* Nec lis univerſitatis dicitur ſingulorum, & privilegia civitatis non ſunt ſingulorum. Aliud eſt intervenire pro Republ. & aliud pro ſingulis; & aliud relinqvere legatum Civitati, aliud ejus membris. Libertus univerſitatis non eſt ſingulorum libertus. *L. 10. §. 4. de in jus voc.* Qvæ exempla adducit *Klock. d. conſ. 153. n. 92. & ſeq.* Addo, Syndicus Civitatis eſt miniſter Civitatis, ſed non ſingulorum. Et hinc apparet, jura repreſſa- 4 liarum eſſe illicita, de qvibus alibi. Nec delictum civium particularium Civitati præjudicat. *Farin. q. 24. n. 101. Marqvard. de Mercatur. L. 4. c. 3. n. 19.* niſi communi conſilio in actum. *arg. L. 15. §. 2. qvod vi aut clam.* aut delictum eſſet ſucceſſivum, v. gr. rebellio, non momentaneum, ut transvectio mercium ſine ſolutione vectigalis. *Farin. d. l. n. 131.* nam ob rebellionem cives ſingulos detineri poſſe ex gravi cauſa, tradit *Franc. de Clapperiis Cauſ. 12. q. 2.* Nec factum aliqvot civium ſingulorum privilegio Civitatis contrarium, Civitati vel aliis civibus præjudicat, qvo minus privilegio illo uti poſſint. *Dn. Mev. p. 4. deciſ. 68.* Sed 5 notanda eſt inſignis limitatio, niſi membra civitatis ſe ſingula, ſuaque bona obligârint hypothecæ, tunc enim ſinguli tenentur, non ex obligatione perſonæ, ut ita loqvar, univerſitatis, ſed ex obligatione rerum pro communitate obligatarum, & ex obligatione ſingularum perſonarum de univerſitate; nam in his, quæ ad ſingulos pertinere debent, conſenſus majoris partis populi ſingulis non præjudicat. Ergò in hoc puncto, ſi ſinguli vel ſingulorum bona obliganda, ſingulorum etiam conſenſus neceſſarius eſt. Nec diſtingvendum cum *Bartolo*, utrum communitas habeat poteſtatem ferendi leges, an non. *vid. de hac re acutè agens Hartm. Piſt. p. 1. q. 37. n. 10. & ſeqq.* Et ſic intelligo *Beſium hic n. 2.* Si univerſitas tota, i. e. non Senatus, vel ordo, vel Adminiſtratores, ſed ſinguli de univerſitate conſentiant, ut ſinguli obligentur. Sic etiam pro 6 Univerſitate teſtis eſſe poteſt membrum Univerſitatis, ſi ſingulorum non ſit utilitas, v. gr. Si agatur de jure Curiæ vel Cameræ Civitatis, civis vel membrum poteſt eſſe teſtis, non ſi agatur de jure paſcendi vel piſcandi Civitatis. *Farinac. q. 60. n. 496. Carpz. in Proc. tit. 13 art. 5. n 82. Dn. Struv. ad tit. de Teſt. th. 39.* Secus, ſi Senator in teſtem à Senatu producatur, nam is non eſt admittendus teſtis pro Senatu, quia Senatus agit & Senator habet affectionem ad cauſam *Dn. Mev. p. 2. dec. 65.* Movet hic etiam *Beſius* quæ- 7 ſtionem, an ſolutâ univerſitate quilibet partem nominum activorum vel rerum communium petere poſſit; quod affirmat de iis ſocietatibus, quæ jure quaſi ſocietatis vel communionis ratione aliquid commune habent ut piſtorum, ſutorum: ſecus in univerſitate Eccleſiæ; Academiæ, Civitatis, nam ſolutis his corporibus bona ad Superiorem redeunt, & ex his, quæ manent, ad fiſcum ſecularem; ex illis ſcilicet Eccleſiaſticis, quæ manſerunt bona, ad fiſcum Eccleſiaſticum pertinent. Nam illa ex collatione privatorum ſeu membrorum facta ſunt communia, hæc verò facta ſunt publici, & partim divini juris. Civitatem tamen deſtructam, ſed reædi- 8 ficatam recuperare jura & feuda, tradit *Oddus in Reſtit. in Integr. p. 2. qv. 98. n. 26. & Klock. vol. 3. conſ. 147. num. 118.* Ex *§. ult.* etiam apparet, manere 9 collegium etiam in una perſona; unde putant, etiã unicam perſonam in Facultate poſſe conſiliũ præbere conſulenti. *Carpz. p. 1. Juriſpr. for. conſt. 26. def. 3. n. 2.* quod ſæpè factũ memini, & gradum honoris Academicũ conferre In hoc tamen caſu, ubi grado conferendi, obſervavi, ad examen vocatos fuiſſe

Digitized by Google

Doctores extraneos. Et ſi omnes cæteri Canonici in poſtulando peccent, poteſt unus eligere idoneum. *Gloſſa in c. 2. in verbo, pauciores. X. de poſtul. prælat.* Et unum remanentem Cardinalem poſſe Pontificem eligere, tradit *Fr. Marci p. 1. dec. 936. n. 15. & cum eo Klock. d. conſ. 147. n. 116.*
10 Notandum etiam ex hoc §. idem collegium manere, licet per partes totum ſit mutatum, *de qvo in l. proponebatur. 76. de judic.* Et ideò dubitandum de definitione ultima *Carpzovii ad conſt.*
11 *13. p. 1.* dum ait, majori parte conſtituentium mortuâ, readſumtionem eſſe ab hæredibus faciendam. Nam, ſi omnes conſtituentes eſſent mortui, Syndicatus tamen non extingvitur, & major pars tantum reqviritur in conſtituendo Syndico.

ad L. An civitates. 8.

SUMMARIA.

AN etiam in nomina Civitatis executio fieri poſſit? n. 1.

An Creditori invito poſſit nomen in ſolutum dari? 2. & 3.

1 IN hac lege dicitur, non repertis rebus mobilibus, & immobilibus civitatis bonis, poſſe executionem fieri in nomina civitatis debitricis, ut in privati; unde apparet, eundem ordinem judicii atq; executionis in civitatibus obſervari, ac
2 in privatis. Et ex hac Lege colligitur etiam, civitatem non poſſe nomen aliqvod invito creditori in ſolutum dare, ſi civitas bona immobilia habeat; ex qvo *Berlich. p. 2. dec. 296. n. 15.* arguit, nec pupillum poſſe obtrudere ſuo creditori no-
3 men. Nec obſtat *Lex 5. §. 9. de rebus eorum, qvi ſub tutela.* Nam reſp. qvod ille §. non loqvatur de executione, ſed de alienatione ac diſtractione bonorum pupilli.

ad L. Pen.

SUMMARIUM.

CUm civitate in judiciis procedi, ut cum aliis privatis, exemplis declaratur.

Cum civitate ita proceditur in judiciis, ut cum aliis privatis, qvod hic exemplis declaratur diviſorii judicii, ſi civitati & mihi relicta hæreditas, ſi habeam agrum civitatis agro confinem, & de finibus interveniat controverſia, item ſi in loco civitatis opus fiat, ex qvo timetur, ne aqva pluvia redundans noceat &c.

ad L. ult.

SUMMARIA.

AN Syndicus Civitatis ſolùm ad actiones propriè ſic dictas conſtituatur? n. 1.

Ex ſtipulatione Syndici civitati tantùm utilis, non directa, competit actio. 2.

Actor vel Syndicus civitatis non tantum ad 1
actiones propriè ſic dictas conſtituitur, ſed & qvæ actionum inſtar obtinent, ut ad nuntiandum novum opus, ſi qvis ædificet, qvod damnum civitati minitetur. Idem ſi Civitati in diem vel ſub conditione qvid legatum ſit, poteſt Syndicus conſtitui, qvi agat contra hæredem, ut ſtipulanti Syndico caveat de Legato ſolvendo, ſi conditio extiterit &c. Item ſtipulari poteſt Actor ſive Syndicus in caſum damni futuri, item judicatum ſolvi, ſi agat contra me & ego à te defendar. Additur verò hic, potius ſervum 2
Civitatis ſtipulari debere, qvia ſcilicet ex ſtipulatione ſervi habet civitas directam actionem, ſicut etiam ſupra de procuratore dictum, ſed ex ſtipulatione Syndici tantum utilem. Sed ejusmodi ſubtilitates inanes non attenduntur.

TITULUS V.
De Negotiis Geſtis.

Ad L. Hoc edictum. 1.

SUMMARIUM.

NEgotiorum geſtio cur recepta & qvam utilitatem præſtet?

Oſtenditur hic ratio, cur receptum fuerit abſentium negotia gerere, ſcilicet ob abſentium utilitatem, nam niſi hoc reciperetur, & utrinqve actio daretur, magnis damnis afficerentur abſentes, qvod hic exemplis declaratur, nam ſi abſentes non defendantur, in eorum bona fieri poteſt immiſſio; eorum pignora diſtraherentur, pœnalis ſtipulatio committeretur, ſi qvid ad diem promiſſum non præſtatetur, ſæpè injuria rem ſuam amitterent, v. gr. ſi vili pretio vendantur à creditoribus. *Bach. ad h. t. c. 1. n. 1.*

ad L. Si qvis. 2.

SUMMARIA.

AN is, qvi alicujus debitum longè minus exſolvit, repetiturus poſteà in pecunia numeratâ, habeat negot. geſt. actionem? n. 1. & 2.

Qvid hodiè hoc caſu obtineat? 3.

Actio neg. geſt. directa & contraria qvid ſit? 4. & 5.

An is, qvi in concurſu creditorum aliqvid impendit de ſuo, habeat neg. geſt. actionem? 6.

IN h. l. ejusqve verbis *(etiam ignorantis)* conti-
netur continuatio hujus titulii cum præcedenti-
bus, ut qvis non tantum ex mandato obligetur,
ſed etiam ignorans, &c. ut adeò ex his verbis ma-
lè colligatur, negotium geſtum poſſe eſſe ſcientis.
1 *vid. Bach. in Tr. v. 1. diſp. 10. th. 1. lit. C.* Colligi-
tur ex hac lege, ſi qvis negotiorum geſtorum
actione uti velit, debere utiliter rem alteri geſſiſſe.
2 Qvid verò de iis, qvi hodie aliorum debita ex-
ſolvunt, per qvaliacunqve nomina, communi-
ter longè minoris æſtimata, & poſtea repetunt
in pecunia parata? Hi certè non in utilitatem ter-
tii, ſed ſuam geſſerunt negotium, & ideo non ha-
bent N. G. act. *Dn. Mev. p. 2. dec. 132.* ubi ceſſionem
3 etiam creditoris, ut ſuſpectam, arguit. Sed hæc
in judiciis non attendi ſolent ſemper, ſed indul-
getur interdum avaritiæ redemtorum litium. Sed
notandum ex h. L. objectum vel finis actionis
4 negotiorum geſtorum directæ & contrariæ. Di-
recta datur domino contra geſtorem, ut actus
ſui rationem reddat, & eo nomine condemnetur,
qvicqvid vel non, ut oportuit, geſſit, vel ex his
negotiis retinuit. *Eſcobar. de Ratioc. c. 3. n. 8.* &
qvos recenſet Dn. Joh. Hecſer de Rat. red. loc. 1. n. 16.
5 Contraria verò geſtori contra dominum, ſi in rem
alterius qvid impendit, vel ſi ſe aut ſua obliga-
vit, ut præſtetur eo nomine, qvicqvid abeſt, vel
abfuturum eſt, & poteſt geſtor etiam uſuras pete-
re, qvas percipere potuit ex pecuniis erogatis.
6 *L. 18. C. h. t. & L. 19. §. 4. h. t.* Qvi etiam in uti-
litatem omnium creditorum in concurſu credi-
torum impendunt aliqvid de ſuo, habent nego-
tiorum actionem, ut ante omnia credita reſtitu-
antur, qvod ampliat *Dn. Mev. p. 3. dec. 358.* licet
in ſententia prioritatis omiſſæ eæ expenſæ fuerint,
& reſtringit, qvatenus ſc. erogatæ in omnium
creditorum utilitatem, non in ſuum vel ſuorum
commodum.

ad L. Ait Prætor. 3.

SUMMARIA.

TEnor Edicti. n. 1.
An & quando fæmina judicialia exercere va-
leat? 2.
Pupillus qvando & qvomodo ex negotiorum geſtione
obligetur? 4.
Hæreditas jacens, an obligetur ex neg. geſt. 5.
Qvomodo hæredes tutorum ad rationes reddendas
obligentur? 7. & ſeqq.
Qvando neg. geſtor. teneatur præſtare tantùm do-
lum, & qvando culpam leviſſ. 11. & 12.
Ad qvid teneatur moribus noſtris? 13.
Utilis neg. geſt. actio, qvando locum habeat? 14.
Qvotuplices ſint, neg. geſtores? 15.
Si negotium Titii qvod ſponte geſſiſſem, ab ipſius ami-
co mihi gerendum mandetur, an concurrat
actio Mand. & N. G.? 16.
Qvæ actiones competant, ſi negotium Mevii gere-
re volens fidejuſſorem indemnitatis accepe-
rit? 17.

IN ea Lege notatu digna occurrunt ſeqventia. 1
In pr. habetur Edictum Prætoris, qvod habet
duo capita, primum, ſi qvis abſentis negotia ge-
rat. 2. Si qvis hæreditatis vacantis negotia ge-
rat. Utroqve caſu dat prætor actionem. In
§. 1. habetur regula, qvod ſub maſculino com-
prehendatur fœmininum. *L. 1. de V. S. & L. 75. de*
Juriſdict. Sed hoc in terminis habilibus, ſi ſci- 2
licet extrajudicialia gerat, vel judicialia ob ſuos
liberos, parentes, ob cauſam piam, ob injuſtè op-
preſſum, &c. & ita in terminis habilibus; ſicut et-
iam fœmina juriſdictionem exercere poteſt, qvan-
do ſucceſſit in feudo juriſdictionem habente. *Ti-*
raq. de primog. q. 10. Menoch. conſ. 804. n. 71. Cephal.
l. 2. conſ. 159. n. 29. In *§. 2.* dicitur, nihil intereſſe, 3
an qvis unum negotium, an verò plura ſuſcipiat,
de qvo in ſeqq. plura. Et *§. 3.* nihil intereſſe di-
citur ſive maris ſive fœminæ negotium geram.

In *§. 4. & 5.* notetur, qvod pupillus & fu- 4
rioſus qvoqve ex negotiorum geſtione obligen-
tur, qvatenus ſc. utiliter eorum negotium geſtum.
Molin. de juſt. & jure tr. 2. d. 555. n. 1. poſt multos alios.
& antea tantum naturaliter obligabantur, ita ut
ſi geſtor à pupillo conveniretur, poſſet compen-
ſare id, qvod pupillus geſtori debebat. Sed ex
Conſt. D. Pii civiliter etiam obligantur, vid. *Cu-*
jac. L. 13. obſ. 7. & Buſius hic. Obligantur autem
ex æqvitate, qvia eorum res & utilitas tota eſt.
vid. L. 46 ff. de Obl. & Act. qvatenus utiliter actum,
qvia hæc obligatio non ex conſenſu, ſed ex ne-
gotio geſto eſt. *Setſer. de juram. l. 1. c. 4. n. 9. & ſeq.*
Donell. & Hill. l. 15. c. 16. lit. B.

In *§. 6.* De hæreditate jacente agitur, qvod 5
etiam illa obligetur, ſi qvis ejus negotia geſſerit,
& ideò pertinet hoc ad explicationem verborum
Edicti (cum moritur.) Qvæ autem inter hunc
§. & l. 28. §. fin. de ſtipul. ſerv. refertur antinomia,
eam ſublatam vide *à Pacio c. 2. q. 49. & Bachovio*
in Treutl. v. 1. d. 10. th. 1. lit. C. Scilicet hic non
negatur actionem poſteà qværi hæredi, poſtqvam
adiit hæreditatem, qvippe hoc tempus cum tem-
pore mortis conjungendum.

In *§. 7.* hoc tantum habetur, qvod hæc actio 6
hæredi & hæredibus detur, qvod ſoa luce patet,
cum ſit ex qvaſi contractu, nam omnes actiones
ex contract. & qvaſi contr. ſunt hæreditariæ. Ex 7
hoc autem §. ut & clarius ex *L. fin. § fin. C. de hære-*
dibus tutorum. probatur, qvod etiam hæredes tu-
torum ad rationes reddendas obligentur. *Eſcobar.*
de Ratiocin. c. 3. in fine & qvos adducit. Joh. Hee-
ſer. de Rat. redd. loc. 1. n. 22. qvod etiam eo caſu
verum eſſe, dicit *Carpz. dec. 125.* Si tutor vivus ſæ-
pius proteſtatus fuerit contra moram adulti.
Sed ea ſententia procul dubio non habet lo- 8
cum,

cum, ſi tutor ſæpè ad rationes reddendas ſe obtulit,& eum, cui reddendæ ſunt, admonuit, & is tamen admonitus in mora ſit, qvia hic videtur mortem tutoris exſpectare, ut ſæpe fit, ut eò facilius hæredes, qui in probabili ignorantia verſantur, illaqveet, ideo rationes habendas eſſe pro redditis, quia per adultum ſtetit. *Maſc. concl. 1263. n. 13. Menoch. l. 2. præſumt. 91. n. 7. & conſ. 988. n. 7. Eſcobar. de Ratiocin. c. 6. in fine. Dn. Mevius p. 4. dec. 110. Martinus Naurat. in diſc. de Rationariis p. 11. §. præterea Jtc. Schultes ad Mod. Piſt. q. 126. numer. 30. Dn. Richter. dec. 13. n. 24.* & ſecundum hanc ſententiam bis
9 pronunciatum eſſe, tradit *Dn. Heeſer. d. loco 1 num. 125.* quamvis tutior ſit cautela, petere à judice arbitrum ad rationes reddendas & examinandas. *L. 53. verſ. Liber etiam. ff. de judic. Heeſer. d. l. numer. 128.*

10 *In §. 8.* dicitur, victori dari actionem negotiorum geſtorum contra geſtorem, ſi quid dolo fecerit, quia res ejus geſta: debitori autem non datur actio neg. geſt. contra executorem, ſi quid dolo fecit, nam invito debitore pignora capta, ergo non datur actio neg. geſt. nec ideò obſtat *L. 50. de Evict. Pac. cent. 2. q. 50. Trentl. & ibi Bach. v. 1. d. 10. th. 2. lit. C.*

11 *In §. 9.* dicitur, ſi aliquis aggrediatur negotia abſentis neglecta, quæ alius geſturus non erat, & iis non geſtis dominus damnum erat paſſurus, qvod hoc caſu teneatur geſtor tantum ad dolum & latam culpam. *Oldendorp. in Cl. act. Claſſ. 4. Act. 25. in pract. numer. 3. Manzius ad h. t. num. 89.*
12 Sicut è contrario, ſi alius adſuit, qui negotium gerere voluit, & potuiſſet melius; ſi geſtor eum excluſerit, tenetur ad culpam etiam leviſſimam. *gl. hic & ad §. 1. Inſt. de Obl. ex qv. delicto Manz. n.*
13 *90.* ut ita non malè dixerit ad *L. 20. C. h. t.* qualem culpam geſtor præſtare debeat, judicis arbitrio moribus noſtris relinquendum eſſe, ut & *Greven Exerc. 5. th. 7.* ſed & ad caſum præſtandum interdum tenetur, non tantum ſi hunc ſuſcepit, ſed etiam, ſi novum negotium, ab uſu abſentis alienum, ſuſceperit. *L. 11.* ſi ſui lucri cauſa rem aggreſſus &c. *de qvo Manz. d. l. n. 91.*

14 *In §. 10.* dicitur, tunc etiam utilem & extraordinariam act. Neg. Geſt. dari, quando vel neceſſitate urgente quid facit, ſcilicet ſi neceſſitas ſit non in perſona, ſed in re aliàs peritura, vel ſi perſona ſe teneri ſibi falſo perſvadeat. *Don. lib. 15. c. 15. lit. H. & ſeq.* ſc. ſi alia actio deficiat, ut in *L. 19. §. 2. Manz. ad h. t. n. 35. Bach. d. d. 10. th. 1. lit. C.* Aliud exemplum *in L. 29.* quæ etiam de utili act. agit.
15 Unde *Oldendorp. claſſe 4. act. 25. numer. 4.* triplicis differentiæ geſtores facit, videlicet voluntarios, qui ultrò abſentis res gerunt; neceſſarios, ut in *d. l. 29. h. t.* & demum, quaſi neceſſarios, qui opinione neceſſitatis aliorum res gerunt. *§.*
16 *ult.* Hæc eſt ſpecies, volui tuum negotium ſponte gerere, poſtea amicus tuus mandat mihi, ut hoc negotium geram, quæritur, an concurrat actio mandati & negotiorum geſtorum, videtur, quod non, quia habere mandatum, & non habere mandatum ſunt contraria, ſed affirmatur, quia hic actiones illæ non concurrunt contra eandem perſonam. Contra te datur actio negotiorum geſtorum, ſed contra amicum tuum actio mandati,
quod alio ſimili exemplo declaratur in *hoc §.* ſi v. 17
g. negotium tuum gerendi propoſitum habens, Titium ut fidejuſſorem indemnitatis accepero. Ubi contra te actio neg. geſtorum, contra Titium verò actio ex ſtipulatu competit vel condictio certi.

ad L. Sed videamus. 4.

SUMMARIUM.

AN fidejubens pro ignorante habeat actionem neg. geſt.?

REpetenda eſt ex *§. ult. legis præcedentis* facti ſpecies. Volui tuum negotium gerere, ſed ut ſecurior reddar, accipio fidejuſſorem amicum tuum, qui pro te ignorante mihi promittit indemnitatem, quæritur, ſi mihi iſte fidejuſſor condemnetur, an poſſit habere contra te actionem, quod affirmatur, dum enim pro ignorante fidejubet juxta *l. fidejubere 30. ff. de fidejuſſ.* videtur habere animum tuum negotium gerendi, niſi animo donandi fidejuſſit, quod præſumendum tamen non eſt, niſi probetur.

ad L. Item ſi cum. 5.

SUMMARIUM.

AN actio neg. geſt. ex animò, an verò ipſa geſtione oritur?

ACtio negotiorum geſtorum datur contra eum, qui mea negotia putans ex mandato ſe gerere, ſine mandato tamen gerit, licet neceſſitate ſe gerere putet, actio enim hæc ex geſtione oritur. Et ideò, ſi quis mea negotia gerat eò animo, quaſi fratris eſſent, & fratris intuitu, non fratrem, ſed me obligat. Nam ex re, non ex animi deſtinatione hæc actio oritur. *Don. l. 15. c. 17. & ibi Hill. lit. B. Molina de J. & J. diſp. 553. n. 7.*

ad L. Si pupilli. 6.

SUMMARIA.

QVotuplici modo negotium ad aliqvem pertinere poſſit? n. 1.

An, ſi negotia pupilli geram, etiam tutorem obligatum habeam? 2.

Si inſtitori dederim contemplatione Domini, an etiam inſtitorem habeam obligatum? 3.

Digitized by Google

Si inſtitori dederim contemplatione Domini, an etiam inſtitorem habeam obligatum? 3.

Si ſtipuler ſolutionem à procuratore, cui pecuniam dedi, ut ſolvat creditori ſui principalis, an contra principalem adhuc ſuperſit actio? N.G? 4.

Abundans cautela non nocet. 5.

Pecuniam ad me transferendam ſuſcipiens ſine mandato meo, qva actione teneatur? 6.

An, ſi qvis lucri ſui cauſa ad neg. alterius accedat, habeat actionem neg. geſt.? 8.

Proprium negotium (ſecus, ſi ſit commune) gerens, qvaſi meum, an conveniri poſſit act. N.G? 9.

Si mihi tecum commune negotium mandem Titio, an hic contra te habeat actionem? 10.

An libero, qvi ſe ſervum meum eſſe exiſtimans meum negotium geſſit, competat Act. N.G? 11.

Qvod contemplatione filii geſtum eſt, an & qvando à Patre repeti poſſit? 12.

An de re, non nomine meo geſtâ, conveniri poſſim hac actione? 13.

Ex ratihabitione mandati, an verò neg. geſt. actio oriatur? 14.

An poſſidens liberum, ut ſervum bona fide, teneatur liberi abſentis negotia gerenti? 15.

Num is, cujus negotia intendi gerere, ſi tamen ex errore geſſerim, mihi obligetur? 16.

Caſus paragraphi. 17.

Si alienum negotium meo nomine geratur, ut ego ratificem, an exinde tenear? 18. ſeqq.

An & qvando neg. geſtor ad alia etiam, qvam qvæ ſuſcepit, gerenda teneatur? 21.

An, ſi negotium ſit ſtricti juris, etiam uſuræ debeantur? 22.

1 IN princ. dicitur, dupliciter ad aliqvem negoti-
um pertinere. (1.) Proprietate. (2.) Cura & ſol-
licitudine, qvibus addunt (3.) ipſam geſtionem,
qvatenus qvis in rem meam, qvid expendit. *Bart.
ad h. l. §. 9. Menoch. conſ. 963. n. 20. & ſeqq.* qvibus
Menoch. deſignato loco addit qvartum, ſcilicet
2 ratihabitionem. Si Tutoris contemplatione ne-
gotium pupilli geram, utriusqve eſt negotium;
tutoris, cura & ſollicitudine; pupilli, proprietate,
ergo utrumqve habeo obligatum, ſed ſi me tu-
tor conveniat, tenetur mihi præſtare cautionem
de indemnitate, ſi me pupillus aliqvando con-
veniret. *L. 31. §. 1. h. t. vid. Manz. ad h. t. n. 66.
ſeqq.*

3 *Ad §. 1.* Mutuò dedi tuo inſtitori 100. thal.
ut pignus tuum liberet, ideoqve tui contempla-
tione contraxi, ſic te habebo obligatum, ſed an
etiam inſtitor tuus proprio nomine obligatur? N.
qvia tui contemplatione mutuò ipſi dedi. Col-
ligunt, ex contractu cum Inſtitore vel procura-
tore, contemplatione Domini inito, inſtitorem
non obligari, niſi obligationem in ſe receperit.
*Carpzov. dec. 10. Boër. dec. 80. n. 4. Decius conſ.
510. Soc. jun. conſ. 17. n. 9. 13. & 20. vol. 2.* Sed 4
qværitur in *§. 1* qvid, ſi ſtipulatus fuerim ſolutio-
nem à procuratore tuo, annon tunc procurato-
ris fidem ſum ſecutus, annon contra procurato-
rem datur actio ex ſtipulatu. Aff. Sed ex hoc
non ſeqvitur, qvod animum negotium tuum ge-
rendi depoſuerim, ſed præſumor à procuratore
ſtipulari ex abundanti majoris cautelæ cauſa, ut
haberem procuratorem ex ſtipulatione, te ex ne-
gociorum geſtione obligatum: Sic ergo notanda 5
hic regula: qvod abundans cautela non noceat
*l. 17. C. de Teſtament. Barboſa locupl. lib. 1. cap. 6.
axiom. 1. & 3. Klock. vol. 1. conſ. 51. n. 205.* In *§. 2.* 6
dicitur, eum, qvi pecuniam ad me perferendam
acceperit ſine mandato meo, teneri mihi actio-
ne negotiorum geſtorum. Collige ex hoc *§.* ubi 7
creditor non pupilli, ſed tutoris fidem ſeqvitur,
hunc teneri. *Dn. Mev. p. 4. dec. 188. n. 5.*

Ad §. 3. Si qvis lucri ſui cauſa, & animo de- 8
prædandi, ad alterius negotia accedat, non recu-
perat expenſas niſi ex iis locupletior redditus.
Dominus Molina tr. 2. diſp. 554. n. 3. Et ſic geſtor
tenetur actione negotiorum, ſed dominus non
tenetur, qvia non hujus, nec alterius cujusqvam,
ſed ſuum potius negotium geſſit. Sed qvatenus
locupletior factus dominus, eatenus tenetur. *Ca-
pyc. dec. 180. n. 3. & ſeqq. Dn. Manz. ad h. t. n. 48.
& ſeq.* *In §. 4.* proponitur, qvod aliqvis per 9
ſupinam negligentiam & ex ſimplicitate *l. fin. C.
Arb. tut.* ſuum ac proprium negotium geſſerit,
ſed qvaſi meum, hoc caſu actionem negotiorum
naſci bona fides impedit. Nam non eſt geſtum
alienum negotium, qvod hic neceſſarium.
Qvando verò qvis commune ſibi mecum ne-
gotium ſine mandato geſſerit, tenebitur mihi ra-
tione partis meæ, & tenebor illi. Idem ſi mihi 10
tecum commune negotium mandem Titio, qvæ-
ritur, an ille contra te, qvi ipſi nihil mandaſti,
habeat actionem & tu contra illum. Re-
ſpondetur aut ſciens ex parte tuum hoc nego-
tium geſſit, aut ignorans, illo caſu habet negoti-
orum geſtorum actionem, hoc caſu non. In 11
§. 5. qværitur, ſi qvis liber, qvi ſe ſervum meum
eſſe exiſtimavit, meum negotium geſſit, naſcitur
hæc actio negotiorum geſtorum, qvia ex re, non
ex animi deſtinatione hæc actio oritur *ut dictum
ad l. 5. h. t.* Sententia *§. 1.* hæc eſt. Contem- 12
platione filii tui ejus negotia gero, datur actio
neg. geſtorum contra te, ſed peculiotenus, non
in ſolidum: ſi verò tui intuitu geſſerim, datur
actio in ſolidum (qvid ſi verò inutilem filio ſer-
vum emi, contemplatione filii tui, tu verò ra-
tum habes, non teneris in ſolidum, ſed pecu-
liotenus, qvia eatenus tantum ratum habere vi-
deris, ſed ſi nihil in peculio, qvatenus locu-
pletior es. Unde regula: qvod meo no- 13
mine geſtum non eſt, non poſſum ratum
habe-

habere. *c. ratum. 9. de R. J. l. 6* quod limitant, niſi
re ipſa de re noſtra, licet non noſtro nomine, quid
geſtum, aut ego in mei præjudicium id ratum ha-
beam. *L. fin. ff. h. t. l. 16. §. 1. de pignor. L. 3. C. de con-*
trah. emt. Barb. l. 16. c. 4. ax. ult. Petrus Peckius, Dy-
nus & Camſius ad d. c. Benedictus de Capra Reg. 54.
num. 6. Nota ergo, patrem poſſe ratum habere,
quod filii nomine geſtum, ratione patriæ poteſta-
tis & lucri adquiſiti. *Sebaſt. Sapia in rep. l. a. 54 C.*
14 *qui admitti. l. 8. rep.* Circa ratihabitionem, an
ex ea mandati actio, an verò negotiorum geſto-
rum, diſtingvitur. Si meum ſit negotium, & meo
nomine à te geſtum, ſi accedat ratihabitio, manda-
ti datur actio. *l. Semper 60. de R. J.* cum quâ tamen
actio negotiorum geſtorum concurrit. *L. 9. h. t.* Si
verò meum negotium, & meo nomine non ge-
ſtum, tunc actio negotiorum geſtorum; idem, ſi
alienum negotium, ſed meo nomine geſtum, &
ad me inde aliquid pervenit, per *h. l. §. pen.* ſi nihil
pervenit, ratihabitio nullum habet effectum. *§. 5.*
Pacius cent. 2. q. 53. Philipp. Matth. ad l. 60. num. 11.
Trentl. diſp. 10. th. 6. lit. B. Bronchorſt. cent. 2. aſſert. 47.
Hill. lib. 15. c. 15. lit. C. Petrus Greven Ex. 5. th. 6. In
15 *§. 7.* proponitur hic caſus; Pamphilum, ut ſer-
vum, poſſides bona fide, ego Pamphili abſentis ne-
gotium geſſi, an habeo te obligatum? Diſtingvi-
tur (1.) utrum habeam pro tuo ſervo, an verò
pro libero. (2.) Diſtingvendum inter ea, quæ ſe-
qvuntur Dominum putativum, & quæ hominem
liberum bona fide poſſeſſum. Nam qui bona fi-
de poſſidet pro ſervo liberum, eum ſeqvuntur ea,
quæ adquirit ſervus putativus ex re Domini vel
ex operis ſuis. Ergo reſpectu harum rerum ha-
beo te obligatum, reſpectu cæterarum ipſum Pam-
16 philum. In *§. 8.* quæritur, ſi negotium tuum vo-
lui gerere, & dedi pecuniam, ne Pamphilus occi-
deretur, cum tamen ſervus non ſit tuus, ſed Titii an
contra Titium habeam actionem; Reſp. affirmati-
vè. Ratio *in l. 5. h. t. & hac l. §. 5.*

Ad §. 9. Cum ego putarem, Titium tibi
17 ære eſſe obſtrictum, eum interpello, qui meis ver-
bis credens mihi ſolvit, tu ratam habens ſolutio-
nem, ut ſolent hodiè compendia nulla repudiare,
facis, ut Titio detur contra te condictio indebiti,
& mihi contra te de reſtituenda pecunia, & tibi
contra me actio negot. geſt. competit de expenſis.
Molin. tr. 2. d. 553. numer. 8. Julianus ad h. §. tomo
18 *1. p. 182.* Unde ſequitur, alienum negotium non
pertinens ad me, ſi tamen meo nomine geratur,
& ego ratificem, quod tunc, ſi utilitatem inde
percipiam fiat meum negotium, quod etiam ha-
betur in duobus ſequentibus *§§.* Alienum ita
fit meum. *Joh. Bapt. Nicol. tom. 1. regul. Lib. 1. in*
19 *voce alienum p. mihi 71.* Nam *in §. 10* credidi te eſ-
ſe Titii hæredem, cum tamen Sejus ſit, & ita no-
mine tuo ac tuum negotium geſturus exigo debi-
tum ab aliquo debitore hæreditario, quod tu ra-
tum habes & pecuniam exactam retines, hic reve-
20 ra tuum negotium geſſi. Et tu petitione hæredi-
tatis à Sejo conveniri potes. Aliud dicitur eſſe
in §. 11. ſi hæreditarias ædes, quaſi tu eſſes hæ-
res, cum non ſis, tui contemplatione reparave-
rim, nam licet id ratum habueris, quia tamen re-
paratio in tuum commodum vere non facta,
ideoque negotiorum actione ex ratihabitione non
teneris.

Ad §. fin. Inter tutorem & negotiorum 21
geſtorem hoc intereſt, quod ille negotia omnia,
hic ea tantum, quæ ſuſcepit, gerere teneatur. *L.*
20. C. h. t. Limitatur (1.) niſi alius erat geſturus
omnia, ſciente geſtore (2.) ſi geſtor eo animo ac-
ceſſit, ut omnia geſturus, ut negotiorum geſtor
univerſalis, & tamen quædam non geſſit. (3.) ſi
à ſe ipſo exigere neglexit, nam quod alios debi-
tores convenire non potuerit, habet rationem ob
defectum mandati, ſed quod à ſe ipſo non exe-
gerit, nullam habet excuſationem. (4.) Si ne-
gotiorum geſtor fuerit conjuncta perſona, quæ ſi-
ne mandato agere potuit, per *L. maritus C. de*
procur. Collige ex textu, negotium ſtricti Juris ſi 22
ſit, & ita non debeantur uſuræ, quod tamen ob
negotiorum geſtionem ſuſceptam ad uſuras te-
neatur. *vid. Molin. diſp. 553. numer. 6. Petr. Gre-*
ven. Ex. 5. th. 7. Dn. Manz. ad h. t. n. 96. & ſeq. Capra
reg. 65. num. 10. Anton. de Butrio in c. non injuſtè num.
20. de procurat.

ad L. Quia tantundem. 7.

SUMMARIA.

QVæ in b. f. judiciis debeantur? n. 1.
An actio neg. geſt. ſit bonæ fidei? 2.

IN bonæ fidei judiciis ea officio judicis deben- 1
tur, quæ in ſtricti Juris judiciis diſertè caveri
ſolent, v. gr. dè uſuris, de quibus dixerat in *§.*
ult. Leg. præced. quod Neg. Geſtor earum pecu-
niarum, quas à ſe ipſo exigere debuerat, uſuras in-
ferre teneatur, quia ſc. eſt b. f. negotium. Re-
gula hujus legis, ſcil. quod tantundem faciat offi-
cium judicis in bonæ fidei judiciis, quantum in ſti-
pulationibus expreſſum eſt, ſæpè ſolet allegari &
eſt quotidiana. Actionem neg. geſt. b. f. actionem 2
eſſe, hic dicitur *& in §. 28. I. de Act.* & ſic à tempore
moræ currere uſuras.

ad L. Si autem is. 8.

SUMMARIA.

AN, qui negotia alicujus gerit, teneatur ejus debi-
ta exigere? num. 1.

An, qui mea neg. univerſa gerit. teneatur à ſe ipſo
debitum exigere? 2. & 3.

An

An hac in foro utilitatem habeant ? 4.
An is, qvi agrum meum ab aliqvo evicit, & plures, qvàm debebamur, fructus accepit, teneatur mihi illos reddere ? 5.
Qvid in foro conſcientia hoc paſſu obtineat, & moribus? 6. & 9.
Judex, qvando reum condemnat, rejectâ exceptione compenſationis, an nova actione debitum peti poſſit ? 8.
An is, qvi duorum ſociorum negotia gerit, habeat actionem etiam contra prohibentem? 9.

1 GErit qvis negotia fratris, qveritur, an ejus debita exigere debuerit? videtur, qvod non,
qvia conveniendi alios facultatem ſine mandato
non habuit. Sed affirmatur, qvia potuit offere
cautionem de rato, *L. 21. de procurat.* Multo ma-
2 gis ergo debuit exigere à ſe debita. Pone ergo,
te mea negotia univerſa gerenda ſuſcepiſſe, ſed tu
ipſe actione ædilitiâ mihi teneris; exacto ſemeſtri, exſpiravit illa actio, non te poſſum actione
ædilitia convenire, ſed poſſum te convenire negotiorum geſtorum actione, qvod debitum eo
3 nomine non exſolveris. Pone, illlum geſtorem
mihi etiam ex Lege Aqviliâ obligatum, moritur
geſtor, hæredem actione Legis Aqviliæ conveni-
re non poſſum, qvia actio hæc ex delicto ad hæredem non tranſit, ſed actione negotiorum geſtorum poſſum hæredem convenire, eò qvod
defunctus mihi de damno non ſatisfecerit, &
4 damnum reſtituerit. Hæc, ut acutè ab Ulpiano dicta, notanda; poſſunt enim aliqvando in
foro utilitatem parere. Videtur mihi ſimile exemplum, qvod is, qvi ſolutum iterum ob rem judicatam exigat, non habeat repetionem. *L. 29. §. 1. Mandati.* Sed tamen *ex L. 6 §. de Edendo.* ipſi poteſt ſubveniri.

5 *Ad §. 1.* Vindicaſti aliqvem agrum à Pe-
tro qvaſi meum, obtinuiſti non tantum agrum,
ſed & plures fructus, qvàm qvos jure petere potueris, tenerisne fructus illos per injuriam qvaſi
evictos mihi ſolvere? Videtur, qvod non, qvia
indebite hæc qvæſita; ſed affirm. hic, *L. 33. h. t.*
unde regula notanda, negotiorum geſtorem etiam ea, qvæ indebitè qvæſita, ſcilicet ex eo nego-
6 tio alieno ſuſcepto, teneri reſtituere. Ego putarem, hæc illicite & indebite qvæſita, ſi de foro
concientiæ loqvamur, nec ad geſtorem, nec ad
dominum pertinere, ſed illi reſtituenda, qvibus
7 per obreptionem & indebitè exorta. Qvod hîc
rectè ad hanc legem notat *Cenſ. Gallicana*; licet
Grænwegen ad eum caſum reſtringere videatur,
qvando haberi potuit copia ejus, qvi ſolvit indebitè. Nam qvod *Grænwegen* putat, ſi non repetat læſus, ei non eſſe hoc reſtituendum, in foro conſcientiæ vix obtinet, niſi colligatur animus remittendi ex conjecturis.

8 *Ad §. 2.* Qvando Judex condemnat reum
inſuper habita vel neglecta exceptione compenſationis, tunc omninò directæ actioni locus eſt, ſed qvando debitum ad compenſandum inductum, præcedente plena cognitione cauſæ rejectum, tum nova actione peti neqvit. *vid. infrà l. 7. §. 1. de Compenſat. & ibi notata.*

Ad §. 3. Geſſi negotium commune duorum 9
ſociorum, qvorum unus tamen prohibuit, ne
gererem, qværitur, an etiam actio detur contra prohibentem? Neg. *ob l. fin. C. h. t.* Sed an detur contra eum, qvi non prohibuit? Aff. ita ut ſocius, qvi prohibuit, ex nulla parte, neqve per ſocium, neqve per ipſum geſtorem aliqvid damni ſentiat. Sed an, qvi non prohibuit, tenetur in ſolidum? *id Gl. hic & Caſtr. ac poſt eum Bach. in Tr. d. 10. th. 6. lit. C.* negat, ſed pro parte, ut ita prohibitio vim ſolutionis habeat. *Vid. etiam Ronchegallus ad L. eandem 9. §. ſed ſi qvis. n. 45. ff. de duobus Reis. Manz. ad h. t. n. 45.*

ad L. Pomponius. 9.

SUMMARIA.

AN, qvi negotia mea malè geſſit, teneatur neg. geſt. actione? n. 1.
Qvalem hoc caſu actionem Geſtor. habeat ? 3.

SPecies facti hæc: Geſſiſti negotia mea, ſed ma- 1
lè, ego tamen rata ea habeo, qværitur, an teneatis actionè neg. geſtor.? Pomponius negat, & inde refert, ante ratificationem pendere actionem, nam ſi ſemel nata eſſet, non poſſet tolli nudâ ratificatione. Sed Scævola affirmat, dari act. geſt. neg. non qvidem ad reprobanda ea, qvæ ſemel probata, ſed ad repentenda ea, qvæ nomine meo accepiſti. Nota, in verbis (Scævola imo puto)
deſinere ſermonem Pomponii. *vid. Treutl. d. d. 10.* 2
th. 6. lit. A. Qvotidiè ex hâc lege allegant regulam, Probatum ſemel reprobari amplius non poſſe. *Barb. lib. 14. ax. 37. c. qvod ſemel. de R. J. Menoch. conſ. 364. n. 17. Dn. Mevius p. 3. dec. 17.* Et nota in fine, etiam poſt ratihabitionem dari negotiorum actionem, qvod etiam confirmat *L. 6. §. 9. ff. & l.*
9. C. h. t. Sed geſtor contra ratum habentem ha- 3
bet actionem mandati. *L. 60. de R. J. vid. Hill. in Don. l. 15. c. 15. lit. C.*

ad L. Sed an ultrò. 10. pr.

SUMMARIA.

AN illi, qvi negotia mea malè geſſit, qva tamen approbavi, tenear ratione ſumtuum? n. 1.
An neg. geſtor. habeat actionem, ſi geſtio non habeat utilem eventum? 2.
Si domino ab initio non expediat, talia negotia geri non datur h. actio. 3.
Conſilium pro Neg. geſtoribus. 4.

MInus rectè geſſi tua negotia, approbaſti tamen, directâ actione me convenire neqvis, ergone te

te contraria actione ratione ſumtum convenire
poſſum? Videtur, quod non, quia iniqvum videtur, eum, qui culpam remiſit, conveniri ad ſumtus culpoſè factos reſtituendos; ſed reſp. quod ſic,
quia ſi noluiſſet Dominus geſta approbare, nulla
invicem daretur actio, ſed poſtquam approbavit,
invicem naſcitur actio. Et aliàs, ſi unus remittat jus
ſuum, alteri tamen jus ſuum ſalvum manet. *L. 56. ff.
p. act. vid. Bach. in Tr. d. 10. th. 6. lit. A.*

2 *Ad §. 1.* Negotium utiliter geſtum eſſe ſufficit, licet utilem non habeat eventum. *Molina d.
diſp. 554. numer. 2.* & ideò, ſi intentio bona gerentis, & res Domino utilis quoad ſpeciem & communem omnium opinionem, non finis, ſed principium conſiderandum. *Gail. lib. 2. obſ. 8. numer. 5.
Manz. ad h. t. numer. 77. Zaſ. n. 12. Barbatia conſ.*
3 *46. & conſ. 71. vol. 4.* Ergo ſi ſtatim ab initio
Domino non expediat. v. gr. Si Dominus inſulam, quaſi impar ſumtui dereliquerit, non datur
actio negotiorum geſtorum, quia non geſſit utiliter negotium, qui rem non neceſſariam & quæ onerature eſt patremſamilias, aggreditur. *Cujac. l.
17. obſ. 39. Manz. ad h. t. numer. 80.* Dominum ergo debet reſpicere utilitas, ne oneretur à geſtore
excogitatis expenſis, & multiplicatis ſumtibus, quibus impar Dominus rem ſuam cogatur relinque-
4 re. Ideoque utiliſſimum geſtori, abſente domino conſilium Magiſtratus vel amicorum requirere. *Vide in ſimili Garciam de Expenſis c. 1. n. 30. & 5.*
Colligitur etiam ex hâc lege, quod ad ſuperfluas
expenſas, vel quas prudentes pro ſuperfluis habent, quæ Dominum gravant, non juvant,
Dominus non teneatur. *Gail. lib. 2. in fin. Molin. d. l. num. 5.*

ad L. Si negotia. 11.

SUMMARIA.

AD qvamnam culpam teneatur geſtor? n. 1.
An, ſi geſtor in qvibusdam lucratus ſit, in aliis damnum dederit, dominus poſſit utilia approbare, inutilia repudiare? 2.

1 NEgotiorum geſtor tenetur de culpâ leviſſima,
ſi alius diligentius fuiſſet adminiſtraturus, &
hic ſe obtulit. *§. 1. J. de Oblig. ex qvaſi contractu.*
aliàs tantum ad levem; ſi verò negotia planè aliàs deſerta jacuiſſent, tantum ad culpam latam.
Molin. ad. diſp. 553. n. 4. licet alii variè diſſentiant *Donell. & ibi Hill. l. 15. c. 15. lit. F. Treutl. d. diſp. 10. th. 5. lit.
C.* ſi etiam negotia patriſamilias inuſitata tentârit,
& inſolita aggreſſus ſit, in culpa eſt, & ſic ob præcedentem culpam etiam ipſi caſus imputatur. *l. 22.*
2 *h. t. Buſius hic.* Si verò in quibusdam Domino
quid lucratus eſt, in aliis damnum dedit, damnum
cum lucro compenſandum, nec poteſt Dominus utiliter geſta rata habere, cætera repudiare. *Molin. de J. & J. d. 554. num. 4.* cum nec pupillus nomina à tutore contracta quædam agnoſcere, quædam repudiare poſſit, ſed aut omnia agnoſcere,
aut omnia repudiare teneatur. *l. cum qværitur. 16.
ff. de Adm. tut.* Nec obſtat. *L. 23. §. 1. Pro ſocio.* Nam
in ſocietate aliud, quia ibi tertius intervenit. *Chriſtoph. Sturzius in L. ex qva perſona. 149. de R. J. n. 6.*

ad L. Succeſſori. 12.

SUMMARIA.

AN inter hæredem capti ab hoſte & hujus negotiorum geſtorem detur actio? n. 1.
An negotiorum geſtor filiif amil. militis teſtamentum condentis, contra ejus hæredem habeat actionem? 2.
An ſufficiat, ſi negotia ſive vivi ſive mortui fuerint, utiliter geſta, licet eventus non reſpondeat? 3.
Qvando utiliter qvid geſtum dicatur? 4.

FUit quis captus ab hoſte, cujus negotia geſſi, 1
ſed ille in captivitate mortuus, quæritur, an inter ejus hæredem & me negotiorum geſtorum actio detur, quod affirmatur. Nam licet ille in
ſervitute ſit mortuus, ob fictionem tamen Legis
Corneliæ in ipſa acie, in qua captus eſt, mortuus
fingitur, & ſic hæredem habuit. Sed quid, ſi filius- 2
familias ſit miles & de peculio Caſtrenſi Teſtamentum fecerit, & ego ipſius negotium geſſi, an inter hæredem ejus & me eſt negotiorum actio? quod
affirmatur. In §. 2. fit comparatio inter negotia 3
vivi & mortui. Nam utroq; caſu ſufficit, ſi utiliter
geſſerim, & omnes dicant, me utiliter & benè geſſiſſe, licet eventus non reſpondeat, & optimè cogitata peſſimè cadant. *hic & l. 10. §. h. t. Manzius de
Neg. geſt. numer. 77. & ſeqq.* Neceſſe verò eſt, ut 4
reſpectu illius Domini utiliter quid geſtum ſit &
ipſius interfuerit *d. l. 10 §. 1.* & non tantum in genere, licet eventus non reſpondeat. vid. *Bachov. ad
h. t. c. 6. num. 3.*

ad L. Debitor. 13.

SUMMARIA.

AN creditor debitoris defuncti hæreditatem curandam ſuſcipiens, ſi pecunia à debitoribus defuncti exacta ſeponatur & pereat, creditum admittat? n. 1.
Qvid, ſi juſtam cauſam ſeponendi pecuniam habuerit? 2.

TItius mihi debet quinquaginta & deceſſit, cu- 1
jus hæreditatem ego curandam ſuſcepi & nomen hæreditarium exegi, quod eſt 100. thalerorum,
vel ex venditione rei hæreditariæ tantum confeci,
quæ in arca repono, quæ pecuniæ furto vel incendio periere. Impendi etiam 10. thaleros in negotia hæreditaria. Qværitur, an poſſim qvinqvaginta petere & illa 10. qvæ impendi, reſpondetur, me
50. petere non poſſe ex mutuo, nec impenſos illos 10. thaleros, qvia pecuniam ſeponere non
debui,

Digitized by Google

debui, ſed mihi aliisqve creditoribus hæreditariis ſolvere. Hoc enim boni patrisfamilias eſt, ex pecunia parata ſe ab ære alieno liberare, & ſtulti eſt, pecuniam otioſam ſeponere, ſi urgearis ære alieno. Sed hoc limitatur, niſi juſtam habuerim cauſam ſeponendi pecuniam, id eſt, ſi opus fuit reſervare pecuniam, ne bona ob non ſoluta tributa publicarentur, vel periculum pœnæ ex trajectitia pecunia immineat.

ad L. Si filiusfamil. 14.

SUMMARIUM.

EX negotiorum geſtione filiifamil. an & pater, & qua actione teneatur?

FIliusfamilias, ſi negotia alicujus geſſerit, tenetur non tantum ipſe filius, ſed & parer negotiorum geſtione, actione de peculio, vel de in rem verſo, ſi pecuniam in utilitatem patris vertit. Idem in ſervo ac ancilla.

ad L. Pomponius. 15.

SUMMARIA.

AN Pubes, cujus adhuc impuberis negotia geſta, teneatur ultrà, quam quatenus locupletior factus eſt? n. 1.

In omnibus contractibus initium ſpectandum. 2.

1 NEgotium pupilli & filiifamilias gero, interim pupillus fit pubes, & filiusfamilias ſui juris, quæritur, an nihilominus pubes eatenus tantum teneatur, quatenus locupletior factus, & is, qui ſui juris jam, in quantum facere poteſt, ex beneficio prætoris? Videtur, quod non, quia res in alium ſtatum jam deducta. Sed affirm. quia initium negotii ſpectandum; niſi poſtquam pupillus pubes factus, aliud novum aggrediar
2 negotium, tunc enim diverſi ſunt contractus. Ergo ſuperior regula non valet. Colligitur regula quotidiè ex hoc textu allegata, quod initium cujuslibet contractus reſpiciendum ſit, & qualitas ſuperveniens non tollat vel mutet originalem naturam. *vid. Barb. L. 17. c. 80. ax. 5.*

ad L. Sed & cum aliqvis. 16.

SUMMARIA.

SI qvis plura negotia ſimul, non ſucceſſivè ſuſcipiat, an tot ſint contractus, qvot negotia? n. 1. & 3.

Qvænam hujus qvæſtionis utilitas? 2.

1 SI quis plura vel omnia negotia mea adgrediatur, non ſunt tot contractus, id eſt, quaſi contractus, quot ſunt negotia, nam animus ipſius adſpiciendus eſt, qui eſt plura vel omnia mea nego-
2 tia gerere, Ergo unus eſt quaſi contractus, cujus rei utilitas eſſe poteſt in eo caſu, quando in uno caſu lucrum mihi promovit, in altero damnum dedit, nam quia unus eſt quaſi contractus, damnum & lucrum licet in diverſis negotiis factum compenſari poteſt, ſicut in mandato tradidi ad *l. 4. C. mandati.* Sed ſi quis unum tantum negotium 3
aggrediatur, eo finito autem aliud, tunc ſunt diverſi quaſi contractus.

ad L. Eum actum. 17.

SUMMARIUM.

SErvus liber factus, an teneatur de iis, qua in ſervitute geſſit?

SI ſervus mea negotia geſſit, & poſtea quam geſſit liber factus, tunc renetur non de iis, quæ in ſervitute geſſit, ſed tantum de iis, quæ geſſit jam liber factus, niſi poſt adeptam libertatem geſta iis, quæ in ſervitute geſta, ſint connexa, & ita ſeparari non poſſint, quod exemplo hic declaratur, ſervus cum adhuc eſſet, aream emit, & in ea domum ædificavit, ſed domus corruit; poſtea liber factus aream locavit, locatio ſola in negotiorum geſtorum actionem veniet.

ad L. Proculus. 18.

SUMMARIUM.

AN ſervus alienus mea negotia gerens poſt manumiſſionem teneatur de non geſtis in ſervitute?

SErvus tuus mea negotia geſſit, & aliquid impendit, quod ſolvere ſibi potuit ex peculio, ſed non ſolvit, verum integrum peculium manumiſſori reſtituit. Hic ſervus liber factus perſeverat in adminiſtratione juxta legem præcedentem, an mihi tenetur actione negotiorum geſtorum ex eo, quod ſibi non ſolverit, cum potuiſſet ex peculio ſibi ſolvere, quod *in l. 19.* extenditur, licet nihil in peculio fuerit, ſi modo poſtea habuit & in geſtione poſt manumiſſionem perſeveravit, ſicut enim liber homo præſcriptione non liberatur, ſi ſibi ſolvere potuit, ita etiam ſervus perſeverans in geſtione, tenetur de non geſtis in ſervitute, licet manumiſſione liberatus videatur.

ad L. Atqvi natura. 19.

SUMMARIA.

SErvus negotiorum geſtor à quo tempore debeat rationes reddere? n. 1.

Si liber homini, quem b. f. ut ſervum poſſideo, quid mandaverim, an detur actio mandati vel N. G.? 2.

Neg. meorum geſtor rem meam ignorans emit, an teneatur mihi eam jam uſucaptam reſtituere actione neg. geſt.? 3.

Cautela hoc caſu obſervanda. 4.

An Advocatus poſſit uti fraude ad fraudem excludendam? 5.

In N. G. actione, an etiam uſura veniant? 6. & 7.

Conſvetudinem domini debet attendere neg. geſtor? 8.

An contra captivum reverſum ejus geſtori detur act. N. G.? 9.

De

1 DE *principio legis* dictum *ad legem præced. in*
§. 1. dicitur, qvod, licet negotiorum geſtor
à capite ad calcem debeat rationem reddere, hoc
tamen in ſervo geſtore ita intelligendum, ut à tem-
pore libertatis adeptæ rationem reddere tenea-
tur: nam de iis, qvæ in ſervitute conſumta, non
tenetur, ſed à negotiorum geſtione hactenus ab-
ſolvitur: Verum, ſi ſolvere ſibi potuit ex peculio
id, qvod naturaliter ipſi debebatur, tenetur. In
2 *§. 2.* Petro, qvi liber qvidem erat, ſed bona fide
ut ſervus à me poſſidebatur, aliqvid mandavi,
qværitur, an actio mandati contra eum locum
habeat, & id negatur, qvia non ex libera volun-
tate id negotium expediit, ſed qvaſi ex ſervili ne-
ceſſitate. Igitur ad negotiorum geſtionem id
accommodat JCtus. Et ita neceſſitas putativa
non impedit actionem negotiorum geſtorum.
Hæc enim actio variis figuris, & caſibus adapta-
3 tur. Paragraphi tertii hæc eſt ſpecies: Qvi ne-
gotia mea gerebat, ab alio rem meam ignorans
bona fide emit; cum ignoraret eſſe meam, & eam
uſucepit, an tenetur mihi actione negotiorum ge-
ſtorum reſtituere? Nege, qvia emendo, non me-
um, ſed ſuum negotium gerere voluit; Sed ſi an-
te impletam uſucapionem cognoverit, rem eſſe
meam, bona fides exigit, ut eam mihi reſtituat,
4 qvia negotia mea gerebat. Poterit tamen ſub-
ornare aliqvem & ſubjicere, qvi ab eo vindicaret
rem meo nomine: nam commodius eſt, ſubjice-
re hominem, qvi ſibi eam rem nomine meo e-
vincat, qvam ultrò rem meis rationibus inferre,
ſiqvidem hoc caſu non haberet ratione evictionis
venditorem obligatum; qvod notetur pro cau-
tela, qvâ qvis ſibi poteſt conſervare actionem de
evictione, & alii præcidere cauſam agendi ſecum.
Cujac. in lib. 9. Pauli ad Edictum. pag. mihi 915. Ne-
qve hæc cautela iniqva, qvia tantum conſervat
5 jura utentis eadem, & excludens fraudem. Et
hinc defendi poterit nonnullorum opinio, qvod
Advocatus poſſit uti fraude, ad excludendam
fraudem Adverſatii, & hoc non eſſe fraudem in-
ferre, ſed fraudem repellere. *Hippol. de Marſil. ſing. 1771. Tiraq. de Retractu in Præfat. n. 68. Bach. ad tit. de Dolo cap. 1. n. 7.*

6 *In §. 4.* In actione negotiorum geſtorum
directa non tantum ſors venit, ſed etiam uſuræ,
ut ſuprà dixi, qvas ex pecuniâ alienâ geſtor per-
cepit, ne de alieno lucrum ſentiat, ſcilicet uſuræ
ex ea ſumma, qvæ deductis expenſis ſupereſt; vel
etiam uſuræ, qvas percipere potuit, nec percepit;
ſcilicet ſi is, cujus negotia ſunt, pecuniam fœnori
exponere ſolebat; debuit enim, qvi ejus negotia
gerenda ſuſcepit, eum imitari, & facere, qvod
7 is facere ſolebat. Et in contraria actione etiam
veniunt uſuræ, qvas geſtor præſtitit nomine ali-
eno, vel qvas ex ſua pecunia percipere potuit, ſi
8 ſolitus fœnerari. *Cujac. d. l. pag. 916.* Collige;
negotiorum geſtorum debere attendere conſve-
tudinem Domini. *Ang. Beroius conſ. 193. n. 16. vol. 2.*
Aliter geſtor negotiorum mercatoris, aliter no-
bilis viri gerere debet. In *§. 5. ſeu ultimo* qværi- 9
tur, ſi ejus, qvi captivus apud hoſtes detinetur,
geſſerim negotia, an, ſi reverſus fuerit, poſſim
agere hac actione neg. geſt. qvod affirmandum,
qvia jure poſtliminii ſemper in civitate fuiſſe fin-
gitur, ratio dubitandi in textu habetur & levi-
or eſt.

ad L. Sin autem. 20.

SUMMARIUM.

AN contra captivi in captivitate mortui hæredem detur actio negot. geſt.?

IN fine legis præcedentis dixerat, eum, qvi captivi reverſi negotia gerit, habere negotiorum actionem, hic qværitur, ſi captivus in captivitate moriatur, an detur contra eum, qvi captivi denati hæres eſt, actio negotiorum geſtorum, qvod affirmandum eſt, ob fictionem Legis Corneliæ, qvæ in acie deceſſiſſe fingitur.

ad L. Nam & Servius. 21. §. 2.

SUMMARIA.

SI duo captivi pro tertio dimiſſo, ut lytron pro tribus afferret, emanente ſolverint, an & qvam contra hunc habeant actionem? n. 1. ſeq.
Hæreditas jacentis negotia gerens an ſibi obliget etiam pupillum hæredem? 3.
Principali mortuo, qvalia negotia gerere valeat neg. geſtor? 4.
Qva actione teneatur, qvi aliena negotia per alium geſſit? 5.

SPecies facti *in principio legis* eſt hæc: Tres ci- 1
ves Romani à Luſitanis tunc hoſtibus capti,
qvorum unus dimiſſus hac lege, ut lytron redi-
ens pro omnibus tribus reportaret, & ſi emanſe-
rit, ut duo illi in captivitate retenti lytron pro ter-
tio dimiſſo ſolvant: Non redit dimiſſus, cogun-
tur ergo duo illi pro tertio lytron ſolvere, qværi-
tur, an duo illi habeant actionem contra tertium,
qvod per ſe clarum eſt, ſed dubium eſt, qvænam
detur actio? Eqvidem ordinaria negotiorum actio 2
non datur, qvia non potuerunt illi duo ſuum pro-
prium negotium gerere ſine tertii negotio, & fe-
cerunt neceſſariò, non ſponte. Sed poteſt dari
negotiorum geſtio ſubſidiaria. Sed hodiè ſuffi-
cit, qvod actio detur, ſive illam mandati, ſive
negotiorum geſtorum directam vel ſubſidiarium,
ſive doli actionem nuncupes. In *§. 1.* dicitur, 3
eum, qvi hæreditatis jacentis negotia gerit, ſibi
obligare hæredem, licet pupillus ſit, nam ex hoc
qvaſi contractu obligatur pupillus non tantum,
ſi ejus negotia tunc ſint, cum geruntur, ſed etiam, 4

ſi ejus poſteà fiant. Si principalis, cujus negotia gero, ſit mortuus, non teneor nova negotia inchoare, teneor tamen cœpta perficere. *Manz. ad h.t.n.105.*

5 *Ad §. 3.* QVI aliena negotia gerit per alium, hac actione tenetur, ac ſi ipſe geſſiſſet. *Oldend. de Act. Claſſ.4.act.25.q.4.§.nec refert, qvem laudat Manz.h.t.n.43.*

ad L. Sive hæreditaria. 22.

SUMMARIA.

FRumentum in uſum familiæ meæ emens, an, ſi id caſu perierit, pretium repetere poſſit? n. 1.
Caſus, qvem culpa præceſſit, præſtari debet. 2.
Ex delicto nemo præmium conſeqvitur. 2.

1 NEgotium meum geſſiſti & frumentum in
uſum familiæ meæ emiſti, ſed caſus contigit,
qvo frumentum periit incendio vel direptione ci-
tra tuam culpam, (nam ſi culpa præceſſiſſet ca-
ſum, omninò tenereris etiam caſum præſtare) hic
caſus ſuperveniens non impedit, qvo minus id,
qvod pro frumento dediſti pretium, actione neg.
2 geſtorum repetere poſſis. Collige, caſum tunc
præſtandum eſſe, qvando culpa præceſſit *l.5.§.
4.& l.15.pr.ff.commod.Barb.locupl.13.cap.9. axiom.3.*
item ex eo, ob qvod qvis debet puniri, non debet
præmium conſeqvi. *hic & l.31.de Arbitris & c.34.X.
de ſent.Excommunicat.*

ad L. Si qvis negotia. 23.

SUMMARIA.

INdebitè exactum, ſi Dominus ratum habeat, negotiorum geſtor reſtituere debet. 1.
Indebitum ſolvens nomine Domini ab eo repetere neqvit. 2.

1 QVicqvid indebitè exigit negotiorum geſtor,
ſi Dominus ratum habeat, non poteſt reti-
nere, ſed Dominus reſtituere id debet, qvia abſti-
2 nere omni lucro & fidem præſtare debet. Sed ſi
indebitum ſolverit nomine Domini, ab eo repe-
tere non poteſt, ratio eſt, qvia Dominus ratum
non habuit, qvia nemo indebitum ſciens ſolvit.
Et culpam committit negotiorum geſtor, qvod
indebitum ſolvit.

ad L. Si ego hac. 24.

SUMMARIA.

AN ſolutione factâ geſtori, liberetur ſolvens? n.1.
An ante ratihabitionem mihi per neg. geſtorem competat poſſeſſio? 2.
Qvid in mandato? 3.

1 PEr ſolutionem factam geſtori non liberatur
ſolvens, nec dominium adqviritur creditori,
niſi ſecutâ ratihabitione. Unde inferunt Dd. ſi
Notarius vel geſtor pro abſente ſtipulati fuerint
donationem, qvod ante ratificationem revocari
donatio, & alteri fieri, ab eoqve acceptari poſſit.
*Afflict.deciſ.300.n.2. Decius conſ.226. Cagnolus in L.
ſingularia.ff.ſi certum pet.n.155.* licet hanc regu-
lam in textu in privatis, non in Notario admittat
*Hippol. Rimnaldus vol.3.conſ.242. n.132. confer. Ce-
phal.conſ.33.n.23.lib.1.* Collige etiam, per negoti- 2
orum geſtorem non competere mihi poſſeſſionem
neq; dominium, niſi ratum habuero negotium,
& is meo nomine rem acceperit. *Berous vol.3.
conſ.47.n.27.& ſeqq.Maſcardus concl.1189.n.6. Cra-* 3
vetta conſ.252. Klock.vol.1.conſ.7.n.837. Sed debet
ratificatio re integra accedere. *l.24.ff. rem ratam
haberi.* Sed aliud in mandato, ubi ratificatio in
ipſo mandato continetur expreſsè vel tacitè, unde
cum nomine Agnati Titius mortuo vaſallo feudi
poſſeſſionem apprehendiſſet, interim autem, an-
teqvam Agnatus notitiam mortis vaſalli conſe-
qveretur, Dominus apprehendiſſet poſſeſſionem
tribuimus in *Facultate menſe Novembr. anno 1667.
conf.Borcholt.de adqvir.poſſ.c.4.n.30.*

ad L. Si qvis. 25.

SUMMARIUM.

Qvænam geſtor repetere valeat?

QVando geſtor plus debito impendit, repetit tamen ea, qvæ debuit impendere. *Manz. h. t.n.128.Zæſius n.12.ratio in l.23.*

ad L. Cùm alicui. 26.

SUMMARIUM.

SI hæreditas Civitati per fideicommiſſum relicta ab hærede ab inteſtato obtineatur, an pro uno adminiſtratore negot. hæred. facto non ſolvendo cæteri obligentur?

QVidam me inſtituit hæredem cum hoc onere, ut hæreditatem civitati reſtituerem, qvod etiam exeqvor. Civitas conſtituit tres curatores negotiorum hæreditariorum, ſcilicet Cajum, Sejum & Titium, qvi inter ſe diviſerunt adminiſtrationem. Sed tu petis hæreditatem ab inteſtato, dum Teſtamentum nullitatis arguis & obtines cauſam. Interim Titius factus eſt non ſolvendo, & qværitur, an portio Titii deficiens à reliqvis duobus Adminiſtratoribus ſolvenda, qvod negatur. Et ſic mitius agitur cum iſtis Adminiſtratoribus, qvam cum aliis Officialibus & Tutoribus, partim qvia diviſerunt negocia, cum adhuc omnes eſſent ſolvendo, deinde non Hæredis ab inteſtato negotium geſſerunt vel gerere voluerunt, ſed Reipublicæ, & demum hæres lucrativo titulo adipiſcitur hanc hæreditatem. *Bach.in h.l.in ſpicilegio.*

Ad

ad L. Ex duobus. 27.

SUMMARIA.

SI geſtor voluptatis cauſa qvid impenderit, an repetat? n. 1.

An impenſas factas in filiâ ſororis alendâ repetere poſſim? 2.

Qvid ſi ſint magna expenſa? 3.

Qvid ſi dixerim, me animo repetendi impendiſſe? 4.

1 SI geſtor voluptatis & ſplendoris cauſa qvid impendat, v.g. ædes ampliores faciendo, non eas repetit. *Manz. h.t.n.57. Boer. deciſ.320. n.12. Rumus lib.3. conſ.23. confer. P. Barb. ad L. divortio. §. ſin. part. 1. n.76. g. ſol. matr.* Sed ſemper tamen ad conſvetudinem domini reſpiciendum.

2 *Ad §. 1* Alui filiam ſororis pietatis reſpectu, an eo nomine impenſas repeto? Ex *hoc §. & L. 1. & 11. & 15. C. h. t.* reſpondetur, eum, qvi vinculo pietatis & affectionis alteri eſt obligatus, præſumi pietatis reſpectu & affectione geſſiſſe, præſertim ſi ex propriis ali non potuit; ſecus ſi bona habuit apud matrem, vel avunculum, patruum, &c. vel ſi Mater vel Avunculus ipſi debuit. *vid. not. ad L. alimenta. C. h. t. Molina d.554. n.7. & 8. Garcias de Expenſ. c.4. n.24. Surdus de alim. tit.6. qvæſt.1. Man-*
3 *tica de tac. & amb. convent. lib.13. tit.20. n.5.* Præſertim ſuperior præſumtio pro pietate militat in expenſis non adeo magnis, nam magnæ expenſæ non præſumuntur ex pietate factæ. *Garcias de expenſ. c.4. n.24.* pietas enim apud nos hodiè refrixit; niſi ex perſona & magnificentia alentis aliud
4 præſumi poſſit. Sanè, ſi qvis aſſerat, ſe animo repetendi impendiſſe, qvod ſolet fieri ſæpius, qvando inimicitia inter conjunctos exarſit, dicerem, geſtorem conjunctum juramento debere confirmare, qvod animo repetendi impenderit. *confer. Molin de J. & J. d. d.554. num.12. Manz. ad h. t. n.45. & ſeq. Zæſ. num.11.*

ad L. Si qvis. 28.

SUMMARIUM.

AD qvid tenear Titio, ad cujus mandatum aliena negotia, ſed malè, geſſi?

TItius mandavit mihi, ut gererem tuum negotium, & geſſi, ſed malè, teneor Titio mandati, ſed ad qvid? R. qvanti tenetur Titius tibi, & id à me exigere poteſt Titius, licet tibi nondum ſolverit. Collige, qvod Procurator & negotiorum geſtor recuperet etiam ea, in qvibus ſe obligavit, qvia hoc ipſo pauperior redditus. *vid. Don. lib.15. c.16. & ibi Hill. lit. D. Manzius in h. t. n.124.*

ad L. Cùm pater. 29.

SUMMARIA.

TUtor poſthumi fruſtrà ſperati, ſi qvid interim expenderit, an habeat actionem negot. geſt.? num. 1.

Qvid ſi ante nativitatem poſthumi qvædam geſſerit, an habeat actionem tutelæ? 2.

COnſtituit qvidam me Tutorem poſthumi ſpe- 1
rati, proponuntur duæ qvæſtiones (1.) qvid ſi poſthumus non ſeqvatur, ut eſt interdum ſpes fallax, & ego interim aliqvid expendi ac geſſi, antequam innotuit, viduam non eſſe gravidam, an habeo actionem negotiorum geſtorum? (2.) Qvid ſi naſcatur poſthumus, & qvædam geſſi eo 2
tempore, qvod ejus nativitatem præceſſit, an habeo actionem tutelæ? Utraqꝫ qvæſtio affirmatur, prima ex eâ ratione, qvia tutor non fui deficiente poſthumo; altera ex eo, qvod is, qvi in utero adhuc eſt pro jam nato habetur *per l. qvi in utero ſupra. de ſtatu hominum.*

ad L. Ex facto. 30.

SUMMARIA.

AN teneatur ſub-curator curatori, & quâ actione? n. 1. & 2.

An confidejuſſorum unus ab altero repetere valeat hac actione, qvod ſolvit? 3.

CUratori rei frumentariæ datus ſubcurator, hic 1
frumentum corrupit; Reſpublica agit contra curatorem, hic contra ſubcuratorem actione utili negotiorum geſtorum. Manus manum lavat. Idem in duobus Magiſtratibus, ſi unus ob alterius 2
culpam mulctatus, modò non ſit fraudis particeps. Eadem ratio tutoris, qvi ſi pro contutore qvid expendat, hac actione repetit, niſi fraudis conſcius. Conſcii ejuſdem fraudis invicem nunqvam agunt. Sed cur non idem in confidejuſſo- 3
ribus? nam fidejuſſor contra fidejuſſorem non habet actionem ſine ceſſione. R. Magiſtratuum, curatorum, contutorum commune eſt periculum & officium, confidejuſſores non ſunt collegæ. Tot ſunt obligationes, qvot fidejuſſores. *Cujac. ad L. 3. ff. Salviam p.1886.*

ad L. liberto. 31.

SUMMARIA.

SI mandatarius pecuniam meo nomine mutuò acceptam in meam utilitatem non verterit, an a creditore & à fidejuſſore dato conveniri poſſim? n. 1.

Geſtor negotiorum Sempronii inter alia & negotium Titii geſſit, an etiam ob hoc Sempronius actionem habeat? 2.

Si pars, non attentâ excuſatione abſentia ejus, in contumaciam condemnetur, nec appellet excuſans, an hic teneatur N. G.? 3.

An N. Geſtor de acceptis pecuniis uſuras ſolvere debeat? 4.

Certâ pecunia ſummâ relictâ ad aliqvid faciendum, an ſi plus impenſum, detur repetitio? 5.

Hæres tutoris non tenetur ex geſtis poſt tutoris mortem. 6.

An mater tutelam filii gerens, poſſit procuratorem dare? 7.

An in communem litem expenſas faciens habeat Act. N. G.? 8.

1 MAndavi tibi, ut pecuniam meo nomine vel in meam utilitatem mutuò acciperes, tu literas meas oſtendiſti Titio & accepiſti pecuniam, & dediſti fidejuſſorem, qvi etiam intuitu mei ſpopondit. Et ſic Titius & fidejuſſor meam fidem ſecutus eſt, ſed tu pecuniam in meam utilitatem non vertiſti, qværitur, an à Titio conveniri posſim & à fidejuſſore; qvod utrumqve affirmatur, qvia uterqve ſecutus meam fidem, & negotium meum geſſit, & ſic ad exemplum inſtitoriæ actionis datur actio negotiorum geſtorum.

2 *In §. 1.* proponitur, qvod voluerim negotia Sempronii gerere, ſed interea negotium Titii etiam geſſi, qværitur, an Sempronius etiam actionem habeat ob negotium Titii? Videtur negandum, qvia magis ſpectamus rem ipſam & veritatem, cujus ſit negotium. Sed aff. qvia hic intereſt Sempronii, qvi fuit curator Titii; nam hoc ſubintelligendum eſſe videntur ſvadere ultima verba *§. 1.* qvamvis generalius intelligat *Bach. in ſpicilegio ad hunc. §.*

3 *In §. 2.* habetur hæc facti ſpecies, lite tecum
ceu reo conteſtata à Titio, tu abeſſe incipis & fru-
ſtraris judicium. Adverſarius tuus petit, ut in
contumaciam condemneris; ego abſentiam tuam
excuſo, & reddo cauſas abſentiæ, ſed nihilomi-
nus condemnaris; à ſententia non appello; qværi-
tur, an tibi contra me competat actio negotiorum
geſtorum, qvod non appellaverim; Reſp. ſi ad
plenam defenſionem tuam acceſſiſſem, tunc obli-
garer ad appellandum. Sed qvia tantum abſentiæ
cauſas reddidi, appellare non teneor. Sed qvi
ipſum principale negotium defendendum ſuſci-
pit, tenetur appellare, licet non teneatur proſe-
qvi. *Scaccia de Appell. c. 5. n. 29. & ſeq.* qvod li-
4 mitat *n. 41* hæc *in §. 2.* *In §. 3.* qværitur, an ne-
gotiorum geſtor de acceptis pecuniis uſuras ſol-
vere, in qvantum ſcilicet ſupereſt detractis ſumti-
bus neceſſariis; qvod affirmatur, cùm negotio-
rum geſtorum actio ſit bonæ fidei, *hic & l. 7. h. t.*
& l. 19. §. 4. & l. 37. §. 1. h. t. niſi Dominus non
fuerit ſolitus exigere uſuras *l. 13. §. 1. de Uſuris.* Sed
ſi pecunias in ſuam utilitatem vertit & non habet
in depoſito, indiſtinctè tenetur in uſuras maxi-
mas *l. 38. h. t. conf. Bachov. ad Tr. vol. 1. d. 10. th. 4.*
5 *lit. A.* *In §. 4.* dicitur, qvod ſi certa pecuniæ
qvantitas relicta ad aliqvid faciendum, ſi plus
impenderit, non habeat ille repetitionem ejus,
qvod expendit ultra illam qvantitatem. Ratio
eſt hæc, dum Teſtator certam qvantitatem dari
voluit liberto, hoc ipſo in favorem hæredis plus
6 dari prohibuit. *In §. 5.* habetur hæc ſpecies;
Tutor Caji geſſit tutelam, qvi in Teſtamento con-
ſtituit tutorem me, ego immiſcui me negotiis
Caji, qværitur, an Cajus teneatur? qvod nega-
tur, qvia hæres tutoris non tenetur ex geſtis poſt
mortem tutoris. Mater filii tutelam licet gerat, 7
procuratorem tamen vel actorem conſtituere ne-
qvit; *§. 6. h. l.* ſed hunc §. mutatum eſſe, dicit hic
Grænwegen, & recte. Nam Mater poteſt eſſe tu-
trix, ergo procuratorem vel actorem conſtituere
poteſt, imò etiam ſtando in jure communi poſſet
agere nomine filii, licet ſoleant matres curato-
rem ad litem ſibi petere, qvando tutelam filio-
rum gerunt, etiam apud nos. Ad textum con-
ferri poteſt. *Petr. Barboſa ad L. 3. & 4. n. 12 ff.*
ſolut. matr.

Ad §. ult. Hic §. ideò notetur, qvod diſtin- 8
ctio proponatur inter ipſam rem in judicium deductam, qvæ poteſt eſſe individua, ut aqvæductus, & inter præſtationem expenſarum, qvæ dividua *vid. Bach. d. d. 10. th. 3. lit. H.* qvod is, qvi in communem litem fecit expenſas, tunc actionem negotiorum geſtorum habeat. *Berlich. p. 2. deciſ. 194. n. fin.*

ad L. Fidejuſſor. 32.

SUMMARIA.

AN fidejuſſor pro uno contractu datus, ſi pignora ob alium data redemerit, habeat actionem mand.? n. 1.

Num idem teneatur, ſi pignora redemta perierint? 2.

An creditor pignoratitia actione conveniri poſſit ad reddenda pignora à fidejuſſore redemta? 3.

Mater dona nomine filiæ à ſponſo recipiens, an teneatur actione mandati? 4.

FUi obligatus Titio ex duobus contractibus, pro 1
uno contractu dedi pignora. Fidejuſſor
utrumqve debitum ſolvit, & redimit pignora,
qværitur, an fidejuſſor habeat actionem mandati,
qvod negatur, qvia alterum debitum ſolvit ſine
mandato, ſed competit ipſi actio negotiorum ge-
ſtorum. Sed qvid ſi apud fidejuſſorem pignora 2
redemta perierunt? Reſp. Caſum non præſtat, ſed
culpam tantum. Sed porrò qværitur, an cre- 3
ditor pignoratia actione à me conveniri poteſt ad
reddenda pignora? qvod negatur, qvia jus ſuum
ceſſit fidejuſſori, qvod facere potuit, & ſic in re
licita verſatus eſt. *In §. 1.* Recipit Mater dona 4
nomine filiæ à ſponſo, qværitur, an competat
actio mandati, vel depoſiti, qvod negatur, ſed
actio negotiorum geſtorum. Nec obſtat *l. 25. ff.*
Depoſiti, qvæ de filia ſciente loqvitur *Bach. in tr.*
v. 1. d. 10. th. 3. in fine.

Ad

Digitized by Google

ad L. Hæres viri. 33.

SUMMARIA.

AN, ſi uxor bona mariti adminiſtraverit, contrà eam hæredi mariti detur actio expilatæ hæreditatis? n. 1.

Actio negotiorum geſt. eſt ſubſidiaria. 2.

1 UXor Titii bona mariti adminiſtravit, & bona
ejus poſt mortem ejus retinuit, qværitur, an
actio expilatæ hæreditatis contra eam hæredi ma-
riti datur? qvod hic negatur, & per *l. pen. ff. de
Expil. hæred. & l. 4. C. eodem.* qvia qvaſi domina
eſt ratione bonorum mariti. Sed dabitur con-
tra uxorem actio ad exhibendum vel negotiorum
2 geſtorum, ut ita ex multis legibus colligatur, hanc
actionem negotiorum geſtorum eſſe ſubſidiariam,
qvando æqvitas dari jubet, ſed alia non datur.

ad L. Neſennius. 34.

SUMMARIA.

QUando expenſæ, qvæ ſunt factæ pietatis intuitu, repetantur? n. 1.

Expenſæ in filii alimenta factæ, an repetantur à matre? 2.

Expenſarum in perſonam filii, vel res ejus factarum diverſa conſideratio. 3.

Limitationes adducuntur. 4.

Præſumtiones, qvæ ſvadent, eas eſſe factas animo non repetendi. 5.

Præſumtiones contrariæ, de animo repetendi. 6.

1 EXpenſæ, qvas qvis pietatis intuitu fecit, non
repetuntur, *hic & l. 27. h. t.* niſi fecerit animo
repetendi, qvem verbis manifeſtat proteſtanti-
bus, vel etiam factis, v. g expenſarum in librum
rationum relatione; qvorum hoc tamen ſolum
non ſufficit, ſed tantum debilem præſumtionem
præſtat, qvæ facilè à materna pietate & expenſa-
rum favore vincitur. Ideoqve hæ rationes in tex-
tu conjungendæ. *Vid. Finckelthaus. obſ. 12. n. 12.
& qvos ibi refert*, loqvens de Expenſis ſtudiorum,
Mantica de tac. an b. Convent. Lib. 13. tit. 18. n. 16.
2 & ita expenſæ in alimenta etiam filii factæ à ma-
tre repeti non poſſunt, ſed ſi in res filii expende-
rit, præſumitur animo repetendi feciſſe. *L. 11. C.
h. t. vid. Treutl. & Bachov. d. diſp. 10. th. 3. lit. C.*
3 *Carpzov. p. 2. c. 10. def. 22. Cujac. tom. 1. p. 539. ſeq.* Et
ſic notetur differentia inter expenſas in perſonam
filii factas & in res, ut illæ præſumantur animo pi-
4 etatis factæ, hæ non. Sed illud ex h. l. limitatio-
nem recipit, ſi ſcilicet (1.) adminiſtret res filii,
ſemper enim geſtor præſumitur ſumtus facere ex
bonis à ſe geſtis. *Joh. à Sande tit. 8. def. 3. Hartm.
Piſtor. p. 1. q. 19. n. 6. Richter. vol. 1. conſ. 5. n. 7.* (2.)
Si pater locuples. *L. 5. §. 14. de Agnoſc. lib. L. 43.
de Jure Dot. vid. Maſc. de probat. concl. 76. & concl.
555. n. 89. & ſeq. Surdus de aliment. tit. 6. q. 8. n. 105.
Conferantur, qvæ à me tradita ad L. 11. C. h. t. & Me-
noch. L. 2. A. Q. caſ. 88. n. 20. & ſeq. Cephal. conſ.
674. n. 35. Soc. junior conſ. 79. n. 91. L. 3. P. Barbeſ. in 5.
part. leg. 1. n. 148. ff. matr.* Potiſſimum hic locum
habent præſumtiones, v. gr. ſi ille, qvi aluit, eſt
cognatus, patris loco honorandus, isqve dives, 5
& is, qvi altus eſt pauper; ſi hic tutores habeat,
qvorum officium erat, pupillo vel adulto de vi-
ctu proſpicere; ſi per decennium tacuit, & nihil
qvicqvam ſibi refundi petiit; ſi impenſam nun-
qvam in rationes retulit, aut, ſi retulit qvidem,
ſed ſub ſolle, dum annuatim qvid expenderit, in
una ſumma computaverit; ſi cum poſtea opus ha-
beret pecunia, mutuo acceperit pecuniam à tuto-
ribus pupilli, qvod non feciſſet, ſi pupillum ſibi
obligatum eſſe crediidiſſet, & ſimilia, qvæ con-
geſſit *Dn. Mev. p. 4. dec. 317.* E contrario autem, 6
qvod repetendi animo aluerit, poteſt allegari,
qvod debitor illius, qvi alendus erat, fuerit, qvo
caſu potius credendum, voluiſſe eum compen-
ſandi animo alere, qvo caſu tamen illud, qvod
ultra debitæ pecuniæ uſuras ſeu reditus annuos
expenſum, non deberi, putat *Dn. Mev. p. 4. dec.
318.* niſi animus repetendi probetur. *confer. Me-
noch. L. 3. præſ. 142.*

ad L. Divortio. 35.

SUMMARIA.

AN maritus habeat beneficium competentiæ, in paupertatem lapſus, cum bona uxoris adminiſtravit, nec dotem, ut debuit, exegit? n. 1. & 2.

An fidejuſſor tutoris liberetur, ſi tempore depoſiti officii ſolvendo is fuerit? 3 & 4.

Creditor ſui debitoris negotia gerens, num ſibi ſolvere & pignora reſtituere liceat? 5.

Venditor animalis morboſi, ſi geſtor negotiorum emtoris extiterit, an illud, etiam poſt 6. menſ. debet recipere? 6. & 7.

Qvando perpetua eſt actio & geſtor creditoris ſatis locuples, an teneatur, qvod à ſe non exegerit? 8. ſeq.

Qvid in Tutore à ſe ipſo debitum non exigente? 10.

MAritus ſoluto matrimonio bona uxoris ad- 1
miniſtraverat, & cum à ſe ipſo dotem exige-
re debuerit, non tamen hoc fecit, nec exegit. la-
bitur in paupertatem, qværitur, an habeat bene-
ficium competentiæ? R. Intereſſe, utrum actione
dotis conveniatur, an verò act. neg geſt. Si il-
lud, habet beneficium; ſin hoc, non habet. Col-
lige, maritum, ſi ex contractu poſt ſolutum ma-
trimonium inito conveniatur, non habere bene-
ficium competentiæ. *P. Barb. ad L. maritum. n.
90. ff. ſolut. matr.* Sed additur declaratio poſte- 2

rioris membri, modò tantum temporis ſpatium
ipſi datum fuerit tempore geſtionis, ut commodè
ſolutionem expedire potuerit, unde colligitur ge-
3 neralis declaratio multarum conſtitutionum. Cer-
tum eſt, fidejuſſorem tutoris liberari, ſi tempore
depoſiti officii ſolvendo fuit, item nominatorem
alicujus ad officium publicum liberari, qvando
tempore depoſiti officii ſolvendo eſt adminiſtra-
4 tor. *l. 11. §. 1. ff. ad municipalem.* Sed hæc & ſimi-
lia intelligenda ſunt cum aliqva latitudine, ſi tan-
tum temporis effluxerit, ut potuerint ab eo & ra-
tiones adminiſtrationis, & reliqvationis præſta-
tio exigi. *vid. explicatio L. 1. C. de periculo nomina-
torum. Franc. de Clapperiis in ſuis dec. p. 2. Cauſ. 62.
q. 3. & ſ. ubi notabilem hanc legem eſſe monet.*

5 *In §. 1.* agitur de Creditore gerente ſui debi-
toris negotia. Hic tenetur ſibi ſolvere, & pigno-
ra reſtituere, ſcilicet ſi habeat ex geſtione pecu-
niam, unde ſibi ſolvere poſſit: ſi enim non habe-
at, non etiam culpæ reus eſt. qvod ſibi non ſol-
6 verit. *In §. 2.* agitur de Redhibitoria actione,
qvando homo vitio latente affectus vel animal
morboſum venditum, & venditor talis negotia
emtoris geſſit, annon malè fecerit, qvod non re-
ceperit hominem vel animal vitio aliqvo notabi-
li affectum & ſic etiam ad redhibendum vel reci-
piendum animal etiam poſt ſex menſes teneatur,
qvod aliàs ſpatium eſt redhibitoriæ actionis, qvo
7 hæc actio præſcribitur, qvæ qvæſtio affirmativè
qvidem deciditur, his reqviſitis concurrentibus.
(1.) Si mancipium vel pecus repererit, (2.) & qvi-
dem cum acceſſionibus, (3) niſi deterior culpa
emtoris factus eſt ſervus, (4.) niſi etiam inveniat
per ſervum eum adqviſita ex operis illius non ex
re emtoris. Si aliqvid horum deſit, non eſt im-
putanda culpa venditori, ſi non recepit hominem
vel animal morboſum, nec negotiorum geſtio ex
amicitia procul dubio ſuſcepta deteriorem ejus
conditionem reddere poteſt, qvam ſi non geſſiſ-
8 ſet. Atqvi ſi non geſſiſſet, non fuiſſet obligatus
animal morboſum recipere ſine acceſſionibus &c.
In §. 3. tractatur qvæſtio qvoniam tenetur Nego-
tiorum geſtor, ſi cum eſſet debitor illius, cujus
ſunt negotia, à ſe non exegerit, an, qvando per-
petua eſt actio & geſtor ſatis locuples, poſſit acti-
one negotiorum geſtorum conveniri, qvod à ſe
non exegerit? qvod negatur, qvia is, cujus ne-
gotia geſſi, nullum habet intereſſe, nam nihil ipſi
abeſt, nec præſcribitur facilè actio perpetua, &
ſine intereſſe nemo admittendus eſt ad agendum:
9 ſed additur hic exceptio, niſi prius debitum fue-
rit uſurarium, debuit enim dominum à curſu uſu-
rarum liberare, qvod facere ſolent prudentes pa-
10 tresfamilias. Sed cur aliud in Tutore, cui indi-
ſtincte imputatur culpa, qvod à ſe ipſo non exege-
rit? Reſp. qvia pupilli ſemper intereſt ob ſingula-
ria actionis Tutelæ privilegia.

ad L. Si liber homo. 36.

SUMMARIA.

Liber homo b. f. ſerviens ſi mutuam pecuniam in Domini utilitatem verterit, an comperto errore habeat act. de in rem verſo vel negot. geſt.? num. 1.

An eſſet actio neg. geſt. ſi Dominus creditori b. f. ſervientis tantum ſolverit, qvantum in ipſius utilitatem verſum? 2.

Liber homo mihi ſervit bona fide, & mutuam 1
pecuniam ſumſit & in meam utilitatem vertit.
Qværitur, an, comperto errore, is habeat actio-
nem contra me, & videri poterat, qvod detur
actio de in re verſo, ſed datur tantum contra pa-
trem vel Dominum, qvalis ego non ſum in rei
varietate. Qværitur ergo, an habeat actionem
negotiorum? videtur qvod non, qvia non ut ami-
cus libera voluntate geſſit, ſed ex ſervili neceſſi-
tate putativa, ſed reſpondetur, dari negotiorum
geſtorum actionem, qvia hæc variis figuris & ca-
ſibus applicatur, & qvaſi ſubſidiaria actio eſt.
Sed qvid, ſi ejus creditori tantum ſolverim, 2
qvantum ille in meam utilitatem vertit? Reſp. hic
non dari actionem negotiorum geſtorum ob com-
penſationem vel qvod ipſo jure ſolutio creditori
tuo à me facta liberet ab ea obligatione, qva tibi
ſum devinctus *l. 11. §. 5. ff. de pign. act.*

ad L. litis conteſtatæ. 37.

SUMMARIA.

An pupillus, qvatenus ex contractu ſine tutoris authoritate geſto locupletior factus, teneatur? n. 1.

Qvo tempore pupillus reperiatur locupletior? 2.

Negotiorum geſtores qvo onere graventur? 3.

An filio emancipato, cujus res a ſe donatas pater adminiſtrat, contra patrem detur Actio N. G.? 4.

In principio proponitur hoc factum, qvod con- 1
traxerim cum pupillo ſine Tutoris authoritate,
ergo contractus eſt ipſo jure nullus: cujus regulæ
exceptionem dedit Pius Antoninus Imp. ſi pupil-
lus ex eo negotio locupletior factus, nam tunc
eatenus, qvatenus locupletior factus, tenetur.
Sed hic qværitur, qvo tempore reperiatur locu- 2
pletior, an tempore contractus, an verò tempore
litis conteſtatæ, & poſterius placuit. Nam ante
judicium acceptum non eſt obligatus. Sed cum
inſtituitur judicium, tunc qværendum eſt de eo, an
locupletior ſit redditus. Et qvid prodeſſet pupillo,
ſi antea fuiſſet locupletior redditus, ſed illud lu-
crum amiſiſſet. *In §. 1.* duplici onere gravantur ne- 3
gotiorū geſtores (1.) ad uſuras tenentur, ſi qvid ac-
ceperunt ex ea geſtione, cum ſit b. f. negotium,
de

de quo antea *& in l. ſeq.* (2.) & ſi pecuniam abſentis alii crediderunt, periculum nominis à ſe contracti ſuſtinent, ſi ſcilicet culpam aliquam in contrahendo admiſerunt, fortè, ſi inidoneo crediderint, nam ſi creditor caſu fortuito non ſolvendo fiat, ſicut alia media ſunt plura, hic caſus fortuitus ge-
4 ſtori non imputatur. *In §. 2.* quæritur de filio emancipato, cujus res à ſe donatas pater adminiſtrat, quæritur, an filio contra patrem detur actio N. G. Videbatur, quod non, ob reverentiam patri debitam, ſed affirmatur, quia inter patrem & filium emancipatum poteſt contractus celebrari, & res hæc licet à patre donatæ ſint, perfectè tamen filio ſunt adquiſitæ.

ad L. Qvi ſine uſuris, 38.

SUMMARIA.

IN neg. geſtore debitum duplex conſiderandum. numer. 1.

Qvonam caſu neg. geſtor. uſuras præſtare debeat, & qvantas? 2. & 3.

1 IN negotiorum geſtore duplex debitum conſi-
derandum, alterum geſtionem præcedens, v. gr.
ſi ab eo, cujus negotium geſſi, mutuum accepi ante
geſtionem; alterum geſtionem ſequens, ut ſi ex
ipſa geſtione acceptas pecunias in meos uſus con-
2 verterim. Circa prius diſtingvitur, an à ſe exi-
gere debuerit geſtor, an non; quod poſterius,
dici poteſt eo caſu, quando debitum eſt in diem, &
hoc caſu nullas præſtat uſuras, quando verò exi-
gere debuit, tunc ſolvit uſuras minores, & à Do-
mino exigi ſolitas. *L. 6. in fin. & L. 29. §. 4. h. t.*
licet actio uſuraria per ſe non fuerit, quia ſufficit,
3 quod ex debito non uſurario fiat uſurarium. Ubi
verò pecunias ex geſtione acceptas vertit in ſuum
lucrum, præſtat uſuras maximas ſeu graviſſimas.
L. 10. §. 3. ff. mandati. vid. Bach. d. d. 10. th. 4. lit. A. & Dd. ac rationes pro hac ſententia, quod ſcilicet hoc jure non ſit mutatum, adducit *Rauchb. p. 2. q. 26. n. 23. & ſeq.* Licet ipſe diſſentiat, qui tamen primæ rationi non ſatisfecit. Collige ex h. L. negotiorum geſtorem, quicquid de domini pecunia adquiſiverit, Domino reſtituere. *Rodericus de Jure annuor. redit. lib. 3. q. 11. n. 17.*

ad L. Solvendo. 39.

SUMMARIA.

AN pro invito rectè ſolvatur? n. 1.

In cujusnam perſona hoc beneficium aliqvid operetur? 2.

An Dominus emphytevſin vindicare poſſit ex caducitate, ſi pro emphytevta alius canonem ſolvat? 3.

An alius pro alio vectigal; ne merces in commiſſum cadant? 4.

Pro ignorante vel invito debitore rectè ſolvi- 1
tur, nam conditionem aliorum meliorem fa-
cere poſſumus, etiam ignorantium, ſed deteriorem
non item, *vid. Donell. lib. 12. c. 26. lit. B. C.* ſed id
ſingulare, quod etiam in invitum hoc conferri
videatur beneficium, contra Regulam juris. Ve-
rum beneficium principaliter confertur in volen-
tem, ſcilicet creditorem, & ſic per conſequenti-
am beneficium confertur in invitum. *vid. Hill. d.*
lib. 12. c. 17. lit. D. Et beneficium operatur aliquid 2
in perſona ejus, qui id reſpuit, ſcilicet debitoris,
nam ab eo ſolvens nihil repetit. *L. fin. C. de Neg.*
Geſt. niſi ei ceſſa actio; ſed operatur aliquid in
perſona tertii, qui id, quod ſibi debetur, accipit.
Bach. in Tr. v. 2. d. 29. th. 3. lit. P. Et liberatio hic
debitoris contingit ex neceſſaria ratione juris. *Ba-*
chov. d. l. Qua occaſione quæri poteſt, an ſi alius 3
pro emphytevta canonem ſolvat, dominus ex
caducitate prædium vindicare non poſſit. Et
poſſe Dominum agere, volunt *Cagn. in L. 69. de R.*
J. & Molinæus ad conſv. Paris. §. 55. n. 83. Surd. d.
174. num. 32. Sed contraria ſententia æquior ex
neceſſaria juris ratione ſequitur, quam probat
Bach. d. l. Wiſſenb. ad Pand. v. 2. d. 28. th. 13. Et ſic 4
putarem, alium pro alio vectigal ſolvere poſſe, ne
merces in commiſſum cadant, quod aliquando
contigiſſe memini. Conferri poteſt *Menoch. conſ.*
771. n. 9. Collige etiam ex lege hac, alii quam cre-
ditori ſolvi non poſſe, ut ſequatur liberatio. *L. invi-*
to 12. C. de Solut. Dn. Mev. p. 5. d. 19. n. 1.

ad L. Si communes. 40.

SUMMARIUM.

An & qvando ſocio detur actio neg. geſt.?

QVando Socius negotium commune pro parte ſua gerere potuit, & nihilominus totum negotium geſſit, datur negotiorum geſtorum actio, ſi verò non potuit ſuum negotium ſeparatim gerere, non datur hæc actio, ſed communi dividundo; ut tamen, ubi res jam diviſæ, in ſubſidium detur etiam hæc actio. *L. 3. C. h. t. Pacius cent. 2. qv. 63. Bach. d. diſp. 10. th. 3. lit. G. Garſias de expenſ. c. 19. n. 2. Cujac. l. 26. obſ. 36. Bronchorſt. cent. 2. aſſert. 15. Don. l. 15. c. 15.*

ad L. Qvi ſervum. 41.

SUMMARIUM.

AN dominus teneatur tantùm peculiotenus, pro cujus ſervo furti reo litis æſtimatio ab alio ſoluta eſt?

SErvus meus furtum fecit, quem defendiſti, & ſolviſti litis æſtimationem, negotium ergo meum geſſiſti, ergò teneor tibi, ſed an peculiotenus? Neg. quia tunc peculiotenus tenetur dominus, quando cum ſervo contractum, quod hic non eſt, nam quaſi contraxiſti cum domino, ergò

teneor in ſolidum, ſcilicet quatenus æſtimatio litis non excedit pretium ſervi, nam ſi excederet, eatenus non geſſiſti utiliter. Sed forte nec æſtimationem damni infra pretium ſervi reſtituere domino expediebat. R. homo tamen eſt, & opinione communi utiliter meum geſſiſti negotium. *vid. Cujac. ad lib. 30. Pauli ad Edictum, mihi tomo 1. part. 1217.*

ad L. ſi ſervi mei. 42.

SUMMARIUM.

ABſentis negotia gerenda ſuſcipiens precibus ſervi ejus, qva teneatur actione?

ABſentis negotia ſuſcepi gerenda non ſponte, ſed admonitione & precibus ſervi ejus. Qværitur, qvalis actio detur contra me, Diſtingvitur, qvid actum ſit, an fuerit mandatum, id eſt, an ſervus abſentis mecum contractum Mandati inierit, ut ſuſciperem negotium abſentis Domini, tunc daretur ex hoc contractu actio de peculio, vel de in rem verſo, ut palam eſt: Sed ſi non eo animo me rogavit ſervus abſentis, ut mandaret mihi, ſed ſvaſerit tantum, ut negotia Domini ſui ſuſciperem, hoc caſu datur Actio negotiorum geſtorum, quæ variis factorum figuris accommodatur.

ad L. Cum pecuniam. 43.

SUMMARIA.

AN is, qvi pro prohibente ſolvit, habeat actionem neg. geſt.? n. 1.
An, qvi pro aliis ſolvunt nomina incerta? 2.

1 QVi pro ignorante ſolvit, tunc demum habet
negotiorum geſtorum actionem, ſi debitoris
non interſuit non ſolvi; ſecus vero, ſi interſuerit,
id non fieri, pone, quod compenſare potuit; nam
de ignorante, non prohibente, hæc lex intelligenda.
Hill. lib. 15. c. 16. lit. E. multo minus habet actionem,
qui pro prohibente principali ſolvit. *L. fin.
C. h. t.* niſi favor publicus expenſas etiam pro invito
fieri ſvaſerit, v gr pro liberatione hominis
perire volentis, pro informando puero egregiæ indolis,
patre reluctante &c. *vid. Molin. de J. & J. tr.
2. d. 554. n. 1. Gomez. t. 2. reſol. c. 13. num. 11. Roma-*
2 *nus ſing. 124. Tiraq. de Nobil. c. 6. numer. 38.* Ex hâc
lege occurri poſſet illis, qui pro aliis nomina incerta
ſolvunt, & poſtea paratam pecuniam repetunt,
cum ipſi debitores talia media ſolutionis
habuerint.

ad L. Is qvi amicitia. 44.

SUMMARIA.

PLanè extraneus, qvi pupillo tutorem, petit, an impenſas repetat? n. 1.
An Vitricus ad alimenta gratis præſtanda teneatur? 2.

1 SI quis plane extraneus paternæ amicitiæ cauſa
pupillo tutorem petat, vel ſuſpectos tutores
poſtulavit, impenſas non repetit, tum quia ex
amicitia ſingulari & pene fraterna hoc factum, &
prætereà hæc impenſa circa perſonam pupilli erat
minima, unde ad modicam hoc reſtringit *Menoch.
L. 2. A. Q. caſ. 88. numer. 61. Coler. in tr. de Aliment.
lib. 3. c. 5. numer. 12. Cujac. d. l. Neſennius p. 540. lit. C.*
Licet autem Vitricus etiam petere teneatur tuto- 2
rem nomine uxoris, ad alimenta tamen gratis
præſtanda pupillo non tenetur, per *L. ſi paterno 15.
C. h. t. Colerus de Alim. l. 1. cap. 12. num. 23. & d. cap. 5.
numer. 22. Surdus de Aliment. tit. 6. qvæſt. 11. num. 4.
Finckelthaus obſ. 10.* Collige, Amicitiam conſangvinitati
æquiparari. *latè Tiraq. ad L. ſi unqvam.
voce, libertus n. 96. & ſeqq.*

ad L. Qvæ utiliter. 45.

SUMMARIA.

EXpenſa pro alterius honore conſeqvendo qvando actione Neg. Geſt. repeti poſſint? n. 1.
Indigni ſunt honore, qvi per ſaltum adſcendunt. 2.
An ſervus Domini negotia gerens, ſi ei purè libertas in teſtamento relicta, rationes reddere hæredibus teneatur? 3.
Potius id, qvod in veritate, qvàm qvod in opinione eſt, in actione Neg. Geſt. attendi, exemplo probatur. 4.

SI quis pro alterius honore conſequendo expen- 1
dit nonnihil, hoc repetit actione negotiorum
geſtorum: ratio dubitandi forte hæc; non fuit locupletior
inde factus, imo honor majores requirit
ſumtus ad tuendam dignitatem. Sed intelligenda
hæc lex, ut ſe ipſam declarat, ſi (1.) dignus ſit honore,
(2.) ſi honeſte datæ ſunt expenſæ ex conſvetudine
loci, ut in Academiis. (3.) ſi per gradus conferatur,
non per ſaltum. *t. t. Decretalium de Clericis
per ſaltum promotis.* Quod ultimum ex hac lege 2
allegari poteſt, quod illi ſcilicet ſint indigni honore,
qvi per ſaltum adſcendunt In *§. 1.* agitur de ſer- 3
vo, qui domini negotia geſſit, an ſi ei purè libertas
relicta in Teſtamento, rationes reddere hæredibus
teneatur; Videtur, quod ſic ex *l. fin. §. pen. Cod. de
petit. hæredit.* Sed negatur *hic & l. 17. h. t.* rationi
dubitandi reſponderi poteſt, quod corpora rationum
edere & res domini ex geſtione apud ſe relictas
reddere compellendus ſit. In *§. 2.* refertur, me 4
ſolviſſe creditoribus hæreditariis in favorem ſororis
meæ, quæ in teſtamento hæres inſtituta, ſed filius,
quem pater in Teſtamento illo exhæredaverat,
per querelam Teſtamenti inofficioſi id Teſtamentum
evertit, an competit mihi actio negotiorum
geſtorum contra filium, cujus creditoribus in effectu
ſolvi, licet ſororis negotium me geſſiſſe exiſtimaverim?
quod affirmatur, quia ut ſupra dictum,
potius id, quod in rei veritate eſt, quàm quod in opinione
eſt, in hac actione attenditur.

ad L.

Ad L. Mandaſti. 46.

SUMMARIA.

Pater pro filio mandatum, ut Titio fundum emeret, adimplens quam actionem habeat contra mandantem? n. 1.
Qvid ſi non filio meo ſed extranei mandatum, & ego ejus contemplatione fundum emerim? 2.
Qvid ſi pater pro filio, cui mandatum, ut fidejuberet, fidejuſſerit? 3.
Si contemplatione Titii mandatum, ut fidejuberet ſuſcipientis qvidem, ſed id facere impediti fidejuſſerim, an habeam act. Neg. Geſt.? 4.

1 Mandaſti filio meo, ut tibi ſundum emeret,
ego cognito hoc mandato tibi ipſe emo fundum,
quæritur, quæ actio mihi detur contra te?
diſtingvitur hic, utrum contemplatione tui emerim,
quia utilius id putavi nec tibi damno futurum,
an vero contemplatione filii id fecerim, ne
ſi ille non emerit, mandati teneatur. Illo caſu
habeo actionem negotiorum geſtorum, hoc caſu
habeo actionem mandati, & tu habes contra me
2 actionem de peculio. Comparat autem JCtus
ſecundum quid alium caſum, ſi ſcilicet non mandaſſes
filio meo, ut emeret tibi ſundum, ſed extraneo,
& ego extranei contemplatione, ne mandati
actione teneretur, emerim, nam hoc caſu inter te
& Extraneum mandati actio naſcitur, inter me vero
& extraneum datur actio negotiorum geſtorum;
quæ inter me & filium meum in priori ſpe-
3 cie non datur. Quod de mandato, ut emeret
fundum filius meus, antea dictum, idem de eo caſu
eſſe dicendum ſubjungitur, ſi dederis manda-
4 tum ut fidejuberet, & ego fidejuſſerim. Et ideo
ſi Titio mandaſti, ut fidejuberet, & is mandatum
ſuſcepiſſet, ſed ille hoc facere impediretur, forte
quia noluit creditor illius perſona eſſe contentus,
& ideo Titii contemplatione, ne mandati
teneretur, fidejuſſi, negotiorum geſtorum actio
mihi contra Titium competit, quia ejus fidem liberavi.

ad L. Actio negotiorum. 47.

SUMMARIA.

Actio negotiorum geſtorum vel ordinaria vel extraordinaria eſt. n. 1.
An ſint ejusdem effectus? 2.

1 Notetur ex hâc L. qvod actio negotiorum geſtorum
ſit vel directa & ordinaria; vel utilis
& extraordinaria, quæ à prætore variis caſibus, quibus
æquitas ſuccurri ſvadet, quaſi in ſubſidium accommodatur,
ut in *l. 19. §. 2. h. t. & aliis textibus, vid.*
2 *Bach. diſp. 10. th. 5. lit. A.* Collige etiam, quod actio
utilis & directa ejusdem ſint effectus, quæ regula
ſæpè ſolet allegari in omnibus materiis, ubi hæc diſtinctio
actionis in directam & utilem occurrit.

ad L. penult.

SUMMARIUM.

An & cur ſoror ſecuritatem deſiderans nomine dotis fratrem poſſit compellere ad liberandum maritum à cautione ignorante ſorore præſtitâ?

Soror tua nuptias contraxit cum Titio, tu nomine uxoris ſtipularis, a Titio dotem reddi ſorori, quod tamen ignorat ſoror. Poſtea ſoror vult habere ſecuritatem à marito, qui etiam paratus eſt cavere uxori, dummodo liberaretur a ſtipulatione tecum contracta, quæritur, an ſoror te poſſit compellere ad liberandum maritum. Qvod affirm. quia poteſt expedire uxori ex propria ſtipulatione potius habere ſecuritatem, quàm fratris, à quo cedi poſtea deberet.

ad L. ult.

SUMMARIA.

An res à ſervo vendito oblatæ poſſint vindicari ab eo, cui venditæ, vel ſi exſtinctæ, an detur Actio Neg. Geſt.? n. 1.
Si Titius ſe hæredem eſſe exiſtimans, errore ſolverit legatum res propriæ, an habeat act. Neg. Geſtor. contra inſtitutum hæredem? 2.

Duas ſpecies & partes hujus Legis ait eſſe *Cujac. ad l. 8. qvæſt. Africani mihi tomo 2. p. 2019.* 1
& in utraque hoc juris, ut ſi quis geſſerit negotium,
quod putat ſuum eſſe, cum eſſet meum, detur
actio negotiorum geſtorum, & res ipſa ſpectetur
potius, quam opinio geſtoris, priori ſpecie mihi
directa in geſtorem, in poſteriori contraria contra
me. Species prima: Servum tibi vendidi, qui
ſervus meas res per furtum ſecum abſtulit, & tu
eas res vendis certus, quia emiſti ſervum cum peculio,
& credidiſti, eas res ad peculium pertinere.
Rem illam poſſum vindicare ab eo, cui vendidiſti.
Sed quid ſi res extincta, & datur mihi contra te actio
negotiorum geſtorum. Poſterior ſpecies eſt 2
hæc: Titius, cum ſe Sempronii hæredem eſſe exiſtimaret,
errore ſolvit res proprias nomine hæreditario,
quas teſtator legaverat, cum conſtet, res alienas
legari poſſe. Sed ego ſum inſtitutus hæres & itaq;
Titius contra me habet actionem negotiorum geſtorum
contrariam, ut pretium earum rerum recipiat,
quia ea ſolutione liberor à Legatariis. *Conf. Cujac. d. l.*

TITU-

Titulus VI.
De Calumniatoribus.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

QUinam ſint calumniatores? n. 1.
Quæ pœna pecuniam in criminali cauſa ante vel poſt judicium ſuſceptum accipientis? 2.
Quando is, qui judicium corrupit, litem perdat? 3.
An tranſigendi animo Advocato adverſarii pecuniam dare liceat? 4.
Pecuniæ nomine quæ contineantur? 5.

1 COntinet ipſum edictum, quo ei, qui, ut alteri calumniæ cauſa negotium faceret, vel non faceret, pecuniam accepit intra annum, qui ſcienti tantum currit, quadrupli pœna dictatur, cui ineſt ſimplum. *L. 5. § 1. h. t. Bachov. diſp. 10. th. ult. lit. C.* poſt annum in ſimplum.
2 Et hoc etiam in criminalibus negotiis locum habet
§. 1. h. l. ubi concurrit crimen repetundarum *hic & l. 7. §. ult. ff. de crimine Repetund.* & committit crimen falſi & crimen concuſſionis, quorum pœnas recenſet hic *Accurſ.* ſi quis in criminali cauſa pecuniam accipiat: ſive pecuniam accipiat ante judicium acceptum, ſive poſt, nam ſufficit, quod propudioſum propoſitum habuerit, licet effectus non ſit ſecutus, de aliis calumniatorum pœnis extraordinariis loqvitur *L. pen. h. t. & Dd. ad §. quadrupli. J. de action. Menoch. lib. 2. A. Q. c. ſ 321.*
3 Notandum autem in §. 3. eum, qui corrumpit
Judicem, vel Adverſarium, id eſt, partis adverſæ Advocatum, litem perdere debere. *hic & l. 1. de Condict. ob turpem cauſam. & l. 29. de Jure fiſci.* quam pœnam tamen non incurrit ipſo Jure, ſed per ſententiam, ut verba ſatis innuunt. Practica erit ſecundum *Bart. hic*, ut innocens petat ſententiam ferri in calumniatorem, tanqvam confeſſum, nam & reum hac pœna teneri, rectè ex *l. 2. C. de pœna judic. qui male judic. & d. l. 29.* probat *hic Bart.*
4 Sed aliud erit, ſi tranſigendi animo quis det Ad-
verſarii Advocato pecuniam, nam aliud eſt cor-
5 rumpere, aliud tranſigere. Pecuniæ autem nomine omnis res pretio parabilis continetur, per *§. fin. h. t.* quia non minus turpiter facit, qui aliquid pro pecunia accipit calumniæ cauſa, quam qui pecuniam accepit.

ad L. Qvin etiam. 2.

SUMMARIUM.

PEcuniam accepiſſe calumniæ cauſa qvotupliciter qvis dicatur?

PEcuniam accepiſſe dicitur porro etiam is, (1.) cui obligatio vel debitum remittitur à creditore ſuo calumniæ cauſa. (2.) ſi creditam pecuniam accepit eo fine, ut aliquando reddatur, ſed ſine uſuris, & eo intuitu, ut calumniam faceres (3.) ſi res vendita vel locata minori pretio, vel minori penſione, eo fine ſcilicet, ut calumniam alter faceret vel non. (4.) is, qui quidem non accepit, ſed alii dari mandavit, nam per alium lucrabitur. (5.) is, cujus nomine alius accepit, & is ratum habuit.

ad L. Et generaliter. 3.

SUMMARIA.

AFfectus qvomodo hic puniatur? n. 1.
An paciſcens ob calumniam conventus ex hoc Edicto teneatur? 2.
Cur, qui dedit, ut calumnia inferretur, non habeat hanc actionem? 3.
Si accipienti pecuniam calumniæ inferendæ cauſa quid dederim, ut meo honori parcat, quæ actiones mihi competant? 4.

QVicunque compendii aliquid ſenſit, ut alicui 1
calumniam inferret vel non inferret, hanc pœnam meretur. Hic autem punitur affectus, licet non ſequatur effectus, *§. 1. h. l.* quia lex ſolum affectum cum aliquo actu, datione ſcilicet, conjunctum hic pro effectu accipit. Ergo non
eſt nudus affectus. Porro ex hoc Edicto tenetur, 2
ſi quis ob calumniam conventus turpiter pactus eſt, cum fateri ita hoc crimen videatur & aliquod
commodi accepiſſe *§. 2. h. l.* Illi vero non datur re- 3
petitio, qui dedit, ut mihi calumnia inferretur, quia
turpiter dedit: ſed quid, ſi tu pecuniam accepe- 4
ris à Titio, ut mihi calumniam inferres, & ego tibi dedero, ut meo honori parcas, ex duplici cauſa habeo actionem, ſcilicet poſſum repetere quadruplum ejus, quod tibi Titius dedit, & ejus, quod tibi dedi, ſiquidem non turpiter dedi redimendo calumniam. Hæc in §. 3.

ad L. Hæc actio. 4.

SUMMARIA.

AN actio hæc in qvadruplum competat ejus heredi, qvi dedit, ne ſibi calumnia inferretur? num. 1.
Qvid in herede ejus, qvi injuriam pati debuit ob pecuniam ab alio datam? 2.

ACtio hæc datur ei, qui dedit, ne ſibi calu- 1
mnia inferretur, ſed an hæredi ejus datur? Videtur hoc dicendum, nam actio pœnalis datur etiam hæredi, ſi defuncto aliquid abſit, ſed negatur, quia ſufficit, quod habeat condictionem dati ex turpi cauſa. Et prætor noluit extendere actionem

hanc

hanc ad hæredem, cum quodammodo ſit ſimilis
2 actioni injuriarum & ad vindictam tendat. Multo
magis deneganda eſt actio in quadruplum, non e-
jus, qui non dedit, ne pateretur calumniam, ſed e-
jus hæredi, qui injuriam pati debuit ob pecuniam
ab alio datam. Nam ibi fortius ſtringit ratio *Ba-
chov. ad h. tit. n. 12.*

ad L. In hæredem. 5.

SUMMARIA.

QVando turpia lucra ab hæredibus extorqvenda ſint? n. 1.

Qvomodo hæc actio concurrat cum condictione ob turpem cauſam? 2.

1 TUrpia lucra etiam hæredi extorquenda, licet
crimina ipſa extingvantur morte, ſi modo hæ-
res exinde locupletior redditur, ſicut enim ex de-
licto defuncti non obligatur ad pœnam, ita ex de-
licto defuncti lucrari non debet. *Vaſqvius p. 1. cont. ill. c. 96. num. 26. & ſeq. Covar. l. 3. var. reſol. c. 3. n. 7.* licet hæres nullum fecerit inventarium, ultra accepta tamen non tenetur. *Farin. qvæſt. 10. n. 59. vid. Beſold. conſ. 134. q. 2. & Decianus pract. crim. l. 8. cap. 39. n. 22. Peregrinus de Jure fiſci lib. 2. tit. 2. n. 6. vid. not. infr. ad l. 9. ff. de jure fiſci.*
2 *In §. 1.* dicitur, hanc actionem quoad ſim-
plum cum condictione ob turpem cauſam concurrere, & unam per aliam conſumi, ut tamen condictio tollat hanc quoad ſimplum, *conf. Hahn. ad Weſenb. ut & Dn. Struv. th. 60.*

ad L. Annus autem. 6.

SUMMARIUM.

In hâc actione qvâ diverſitate annus currat?

ANnus hic diverſimodè currit; ei, qui dedit, à datione; ei, cujus nomine datum, à ſcientiæ tempore; additur hic ratio, quia neſciens non videtur facultatem experiendi habere, & ignorans non videtur negligere Jus ſuum, nec ipſi currunt tempora. *Aug. Barboſa locupl. l. 9. cap. 3. axiom. pen. & ult.*

ad L. Si qvis. 7.

SUMMARIA.

QVâ diverſitate interdum duo, interdum unus hâc act. teneatur? n. 1.

An contra accipientem pecuniam, ut filiofam. calumniam inferat, patri detur actio? 2.

Qvid ſi filiusfam. acceperit ob inferendam mihi calumniam, An ipſe teneatur & cui? 3.

An ſi publicanus, cui vectigal ſolutum, adhuc ſemel ſolutionem extorqveat, ſubjaceat huic Edicto? 4.

TU dediſti pecuniam Titio, ne mihi calumnio- 1
ſam litem moveret, aut feciſti animo negotium meum gerendi, & tunc ſi ratum habui, ego dediſſe videor; aut dediſti ex affectione, non animo repetendi, & tu & ego actionem habemus.
In *§. 1. legis ſeptimæ* agitur de filiofamilias, ſi, 2
ut is accuſetur, acceperis pecuniam, patri ejus da-
tur actio ex hoc edicto. Si autem filiusfamilias ac- 3
ceperit pecuniam, ob inferendam mihi calumniam, ipſe tenetur, & poteſt conveniri à me in quadruplum, & à te, qui ei dediſti, ne mihi injuria fiat.
In *§. 2.* agitur de publicano, cui vectigal 4
ſolvi & tamen quaſi non ſolviſſem, mancipia mea retinet, & ita pecuniam extorquet, ſed quia non agendo negotium faceſſit, *Bach.* eò productum eſſe Edictum.

ad L. pen.

SUMMARIUM.

INnocens de crimine accuſatus, an, ſi vexam redimat, habeat repetitionem dati?

ACcuſaſti me de crimine, quod probari nequit, ego licet innocens ſim, ob periculum tamen capitis redimo vexam, ut loqvuntur, an datur mihi repetitio dati. Quod affirmatur, imo à ſuperiore ob concuſſionem extra ordinem puniri poteſt *l. fin. ff. de Concuſſ.*

ad L. ult.

SUMMARIA.

CAſus legis refertur. n. 1.

Separatorum ſeparata debet eſſe ratio. 2.

An hujus tituli hodienum uſus ſit? 3.

ACcuſas me de crimine, & petis, ut ſervus meus 1
torturæ ſubjiciatur. Ille ſervus debilitatus &
deterioratus eſt per torturam. Mihi abſoluto da-
tur actio ad duplum per *l. 6. C. h. t.* & præterea pu-
niris ob calumniam. Ex hâc L. ſolent probare 2
regulam, ſeparatorum ſeparatam eſſe rationem.
Vid. Barboſ. l. 17. c. 21. axiom. 2. Sed hic titulus ab u- 3
ſu paulo remotior, ideoque hunc titulum exoleviſſe, notat *Grœnwegen*; quod intelligo de pœnâ talionis olim calumniatori infligendâ; nec tamen in Gallia pœnam calumniatorum exoleviſſe, tradit *Chriſtinæus v. 4. dec. 205. n. 22.* Sanè raro ex hoc Edicto agitur, ſi tamen agatur, non poſſet denegari actio. Imo & calumnia in agendo & excipiendo deprehenſa, ceu perfidiæ & impietatis ſpecies punienda. *Dn. Mevius part. 2. deciſ. 209.* Et per mille annos nemo de calumnia eſſet punitus, impunibile tamen hoc delictum propterea non redditur.

LIBRI IV.

Titulus I.

De in Integrum Reſtitutionibus.

Ad L. utilitas, 1.

SUMMARIUM.

Quinam in integrum reſtituantur?

PRætor læſos reſtituit & eorum jura redintegrat, qui vel metu, vel calliditate ſeu dolo, ſive ætatis fragilitate, ſive ob abſentiam læſi ſunt. Et ſic hic habentur quatuor cauſæ reſtitutionis, quæ in ſingulis titulis poſtea tractantur. Et obiter hic colligi poteſt, Compilatores clauſulam generalem, de qua *in tit. Ex quibus cauſis majores &c.* de cauſa abſentiæ intellexiſſe, nam ita alia adhuc exprimenda fuiſſet cauſa, ſed practica latius hoc extendit; de quo ſuo loco.

ad L. Sive per. 2.

SUMMARIUM.

Aliæ reſtitutionis cauſæ.

HIc recenſentur duæ aliæ cauſæ reſtitutionis ut 1. ſtatus mutatio, ſeu minima capitis deminutio; *de qua infra in peculiari titulo.* Altera eſt Error, non qui in ipſo negotio intervenit, nam ille error negotium ipſum reddit nullum, *l. 57. ff. de Obl. & Act.* ſed talis opinio erronea, quæ cauſam dedit negotio.

ad L. Omnes, 3.

SUMMARIUM.

IN cauſa cognitione ejus juſtitia & veritas conſiderand ...

CUm hic reſcindantur actus jure validi, non paſſim reſtitutio concedenda, cauſa demum bene cognita. In qua cauſæ cognitione quærendum eſt (1.) de juſtitia cauſæ v. gr. an ſenectus ſit cauſa conſtitutionis, an ignorantia ſit cauſa reſtitutionis. (2.) de veritate cauſæ & quidem remotæ & proximæ. Remota eſt v. gr. dolus, ætas &c. proxima eſt læſio, nam non ſufficit ad reſtitutionem, ſi quis ſe probet fuiſſe minorem, ſed & oportet probare læſionem. Nec læſionem probare ſufficit, niſi etiam cauſa remota, ſcilicet ætas minorennis probetur. *Conf. Bachov. ad h. t. 1. Rubr. de modo concedendi reſtitutionem.*

ad L. Scio. 4.

SUMMARIA.

PRopter rem minimam non conceditur reſtitutio? n. 1.

Verus legis intellectus. 2.

In minimâ ſumma non datur appellatio. 3.

Niſi ſit pauper. 4.

1 PRopter minimam rem non debet concedi reſtitutio, ſi majori ſummæ præjudicetur, v. gr. ſi expediat pupillo vel minori, retinere agrum, & tutor in pretio quodammodo læſus, vellet reſtitutionem petere, venditor autem nollet aliquid de pretio deminuere, ſed potius totum contractum vellet reſcindi, ſi minor ob parvum exceſſum in pretio reſtitueretur, & ita totus contra- 2 ctus reſcinderetur, damnum incurreret minor, dum agrum amittit ſibi utilem. Ita intelligo hanc legem. *Vid. Donell. Lib. 21. c. 9. & ibi Hill. lit. L. Bachov. in Treutl. vol. 1. diſp. 11. th. 2. lit. B.* Vulgo colligunt ex h. l. ob rem minimam non dari reſtitutionem. vid. *Pinell. ad L. 2. C. de reſcind. vend. p. 1. c. 1. numer. 25. Buſius hic, & multi alii.* Sed legem hanc de caſu ſpeciali loqui, rectè probat *Sfortia Oddus. lib. 1. de Reſtit. q. 4. art. 12. numer. 98. & 102. Gomez. ad §. pœnales. Inſtit. de Actionibus. num. 4. Johannes Hannibal. ad L. poſt contractum. ff. de Donat. num. 88. & conf. Mauritius de Reſtit. cap. 3. n. 28. in fin.* Accuratiores etiam Autores pro illa ſententia, quod ob minimam cauſam non detur reſtitutio, hanc legem allegare ſolent, forte ex ejus argumento. Non nego, non eſſe ob rem minimam reſtitutionem faciendam, nec pacta reſcindenda ob rem modicam, nec actum ipſo jure validum retractandam ob rem minimam. *Vid. Bachov. ad tit. 1. h. L. cap. 2. n. 1.* Nec ob rem mini- 3 mam dari debet appellatio. *Dn. Mev. p. 3. deciſ. 235.* Poteſt tamen fieri, ut pauperi ſit aliqua læſio magna, quæ diviti modica, ideoq; arbitrio judicis hoc committerem, attentô reſpectu perſonarum & patrimonii. Hinc bene conſtitutum in Ordinatione Wiſmar. ſummi Tribunalis, ut licet ſumma non 4 ſit appellabilis, tamen admittatur pauper, ut refert *Dn. Mevius p. 5. dec. 84.* Pertinet igitur ad privilegia pauperis, quod admittatur ad reſtitutionem, appellationem, querelam, licet ſumma ſit minima.

ad L. Nemo. 5.

SUMMARIUM.

Quando res poſſit dici amiſſa?

NEmo videtur amiſiſſe rem, ad quam recuperandam habet remedium etiam extraordinarium, ſcilicet reſtitutionem à prætore faciendam. *hic & l. 14. ff. de V. S. in fine.* Nam tunc propriè res amiſſa, quæ ita nobis abeſt, ut nulla actio ſuperſit, qua vel ipſam rem, vel ejus pretium aut æſtimationem conſequi liceat. *Gædd. ad d. l. 14. num. 25.*

Ad L. Non ſolum. 6.

SUMMARIA.

AN reſtitutio in integrum etiam hæredes juvet? num. 1.
An hoc beneficium cedi poſſit? 2.
Qvæ diſtinctio hic adhibenda? 3.
An ſi libertus læſus in ſervitutem revocetur, Domino reſtitutio detur? 4. & 5.

1 REſtitutio in integrum datur etiam hæredibus & omnibus univerſalibus ſucceſſoribus, v. g. fideicommiſſario vel ei, qvem filiusfamilias miles in Teſtamento in peculio caſtrenſi ſcripſit hæredem, vel patri in peculio caſtrenſi filio ſuccedenti. Item ſi is, qvi læſus in ſervitutem redigatur, datur reſtitutio domino, non tamen niſi intra tempus ſtatutum, olim annum utilem, hodie qvadriennium *l. ſupervacuam C. de temp. reſtit.* qvia reſtitutio datur ad rem ipſam, & ratione geſti negotii, & qvia aliqvid abeſt. *Mynſ. cent. 4. obſ. 19. Maurit. in tr. de reſtit. c. 15. Odd. de reſt. qv. 50. Zaſ.* 2 *n. 2. ad h. l.* Ex qvo ſeqvitur, cedi poſſe beneficium reſtitutionis, cum omne, qvod ad hæredes tranſit, regulariter etiam ſit ceſſibile; Et hoc in ſpecie de reſtitutione minorum, expreſſum in *L. 24. ff. de Minor. Wiſſ. ad Pand. diſp. 13. th. 5.* Di- 3 ſtingvendum itaqve ex hoc textu, aliud eſſe, ſi perſonæ qvalitas ſit cauſa immediata beneficii, ut in *L. 13. ff. ſol. matr.* aliud, qvando eſt cauſa remota. Nam reſtitutionis minorum cauſa immediata eſt læſio in bonis, læſio hæc ex ætate provenire præſumitur, unde hoc mixtum privilegium dici poteſt. *Dn. Richter. dec. 4. num. 22.* magis tamen reale ex cauſa proxima. Sed porro qvæ- 4 ritur *in hac lege.* Si libertus meus adierit hæreditatem, & læſus ſit, poſtea verò ob ingratitudinem eum in ſervitutem revoco & ita ejus bona jure peculii adqviro, an poſſum reſtitutionem petere. Reſp. hoc citra controverſiam affirmandum, ſi minorennis fuit, cum adiret, licet propriè viventis liberti hæres aut ſucceſſor dici non poſ- 5 ſim. Sed qvid ſi libertus non fuerit minor & ita non adſit cauſa reſtitutionis remota. Sed & hoc caſu me reſtitutionem petere poſſe, hic dicitur, qvia habui jus contra libertum, ut poſſim eum in ſervitutem revocare ob ingratitudinem, qvod jus mihi competens non potuit adeundo hereditatem damnoſam intervertere. Nec revocavi in ſervitutem ob agnoſcendam hæreditatem, ſed vindictæ cauſa.

Ad L. Divus. 7.

SUMMARIA.

PRæſumtio contumaciæ tollitur, ſi citatus ſtatim poſt terminum compareat. n. 1.
Solennia non facile ſunt mutanda. 2.
Præſumtio contrariâ præſumtione eliditur. 3.
Si contumacia ficta eſt, reſtitutio datur ad totam cauſam. 4.

PRæſumtio contemtus judicis, reſultans contra contumacem ex eo, qvod citatus non venit in termino, tollitur ex eo, qvod citatus confeſtim poſt terminum venit; ſeu contumax fictus vel præſumtus veniens, judice adhuc ſedente, reſtituitur ad totam cauſam. *Cacheran. deciſ. 71. n. 31.* Et ſic contumacia poſt diſceſſum Judicis non niſi cum cauſæ cognitione purgari poteſt. *Damhoud. Pract. civ. cap. 8. num. 3. Grænwegen hic.* Et purgatur contumacia, ſi citatus, ut compareat horis matutinis, à meridie veniat. *Carpz. p. 1. dec. 43.* Notetur etiam, non facile eſſe aliqvid mu- 2 tandum in ſolennibus judiciorum. Sed hic ſen- 3 tentia in contumaciam lata, pro ſe præſumtionem tantum habet, qvæ contraria præſumtione eliditur. Qvando igitur ſine culpa ſua abeſt & 4 ita ficta eſt contumacia, debet ad totam cauſam reſtitui, ut cauſa de integro cognoſcatur, maximè ſi dolus adverſarii occurrat, & abfuerim dolo adverſarii, qvod ſæpe contingit. Debet enim prætor potius in integrum reſtituere læſum contumacem fictum, qvam famoſam actionem doli dare. *hac in §. 1.*

Ad L. Inter minores ult.

SUMMARIA.

REſtitutio contra ſententiam fit vel ad totam cauſam vel ad appellandum. num. 1.
Hoc declaratur exemplis. 2. ſeqq.

COntinetur hic reſtitutionis contra ſenten- 1 tiam diviſio. Nam aliqvis contra ſententiam reſtituitur ad totam cauſam, ut omnia ſint ſalva & integra: Alii vero reſtituuntur ad appellandum, ut liceat poſt effluxum decendium appellare. Declaratur id exemplo. Minor v. g. 2 cum Republica litem habuit, & defenſus eſt per curatorem ſuum, nam alias judicium eſſe ipſo jure nullum, ſententia autem eſt lata pro Republica contra minorem, hic datur reſtitutio ad totam cauſam, ut cauſa de integro cognoſcatur; & qvia hic de Republica agitur, multo magis locum hoc habet, ſi minor cum privato litiget. Tunc 3 autem minor reſtituetur, qvando læſus reperitur, ideo addita in textu verba, cognita ſcilicet cauſa. Et qvamvis dici poſſit, dari minori actionem contra curatorem, à qvo malè defenſus eſt, reſponderi tamen poteſt, nimis ita arctari jura minoris, ſi contra Curatorem agere teneatur, & poteſt lædi ſine culpa tutoris. Ideoqve minor habet electionem *per tit. Cod. ſi tutor vel curator intervenerit.* Sed aliud in iis, qvi abſunt Reip. cauſa, nam ſi 4 hi per procuratores defenſi ſint, (nam alias con-

tra abſentem ſententia ferri non potuiſſet) ſi victi, petere poſſunt reſtitutionem ad appellandum tantum; nam ſi præſentes fuiſſent, aliud non potuiſſent agere, qvam appellare.

TITULUS II.

Qvod metus cauſa geſtum eſt.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

VIs metum includit, non contra. n. 1.
An Provincia poſſit allegare metum, contra Tribunum militum, ratione debiti in militia contracti, nunc pacis tempore ſolvendi? 2.
Si licita fuerit extorſio, qvid Tribuno probandum? 3.

1 IN L. 1. continetur edictum Prætoris, qvod *poſt Bald. ad L. 27. de Donat.* commendat *Menoch. lib. 2. A. Q. caſ. 135.* & de cauſa decreti *Franzkius ad h. t. n. 3.* Scilicet prætor dicit, ſe non habiturum ratum, qvod metus cauſa geſtum erit: & rationem reddit, cur non addatur vocabulum vis, qvia vis atrox includit metum, non vero
2 metus vim. Sed hic qværitur, an debitum in militia contractum occaſione collectarum, debeat tempore pacis ſolvi; v. gr. impoſuit Tribunus provinciæ vel ubi certam collectam, & ea tota non potuit exigi, an poſteà tempore pacis pro-
3 vincia poſſit allegare metum. Diſtingvendum videtur, an Tribunus juſſu Superioris hoc fecerit pro conſervanda Legione, an non; item an Jus habuerit, an non. *Conf. Mev. p. 2. dec. 24.* Pax Osnaburgenſis tollit eas obligationes, qvæ illicitè extortæ ſunt, ſed & ſi licita fuit extorſio, probandum Tribuno, qvod Legionem de ſuo aluerit, aliàs enim tantum ſuam portionem, ſeine *gage*, milite jam exautorato, petere poſſet, ut à Collegio noſtro reſponſum *menſe Decembr. Anno 1658.*

Ad L. Vis autem. 2.

SUMMARIUM.

Qvalis vis hoc loco intelligatur?

IN L. 2. definitur vis, de qva *Weſenb. in ff. n. 2. h. t.* Sane vis interdum dicitur, qvando paſſus nihil confert, nullo actu conſenſum teſtatur, & patiens tantum patitur, ut in ſpoliato; ſed hæc vis non habet reſtitutionem ex hôc libro, ſed ex *lib. 43.* & ex actione ſpolii, &c. & hanc vim, qvæ non in voluntatem fertur, & voluntas non cooperatur, vocat *Fagundez. de Juſt. & jure l. 1. c. 5. n. 1. & Zæſ. ad h. t, n. 2.* abſolutam & præciſam; ſed metus aliqvem conſenſum factis vel verbis teſtatum infert in hâc materia. conſ. *Franzk. ad h. t. n. 5.*

Ad L. Continet. 3.

SUMMARIA.

REſtituendus ob vim illatam aliqvid feciſſe debuit n. 1.
An metus allegari poſſit, ſi magiſtratus per vim qvippiam faciat? 2.

UT autem competat reſtitutio, neceſſe eſt, ut 1
petens reſtitutionem aliqvid fecerit ob vim ſibi illatam, nam ſi nihil fecit, ſed tantum paſſus eſt, non opus eſt reſtitutione; ut etiam *ad l. præced. dictum.* Si Magiſtratus per vim qvid faciat, 2
qværitur, an hic ſit metus, qvi hic conſideratur. R. Si Magiſtratus ſua decreta exeqvatur, non videtur eſſe talis metus, ſed ibi alia ſunt media, qvibus nos defendimus. Sed ſi qvid Magiſtratus ſine ordine judiciario, ſeu extra judicium de facto vim inferat, contra id omninò datur actio qvod metus cauſa, tempore debito. Hinc meritò repulſus, qvi ſe per judicialia decreta, qvibus interminata erat executio, ſolutionem promiſiſſe dicebat. *Dn. Mev. p. 5. dec. 224.*

Ad L. Ego puto. 5.

SUMMARIUM.

Exemplum juſti metus.

AN metus ſervitutis poteſt eſſe cauſa reſtitutionis? Videtur qvod non, qvia nemo privatorum poteſt alium in ſervitutem redigere. Sed reſpondetur, poſſet qvis habere documenta mea, per qvæ ſtatum meum & libertatem probare poſſum, qvæ occultando me in ſervitutem redigere poſſet juxta *l. 8. §. 1. h. t.*

Ad L. Metum. 5.

SUMMARIUM.

Qvid ſit juſtus metus?

NOn qvilibet metus, ſed cruciatus corporis ac majoris malitatis hic reſtitutionem merebitur; ratio eſt *in lege ſeqvente*, qvod talis metus reqviratur, qvi in virum conſtantisſimum cadit. At qvis non timet cruciatum corporis? vel qvæ non timet vim pudori inferendam?

Ad L. Metus. 6.

SUMMARIA.

QValis metus hic intelligatur? n. 1.
Pro diverſitate perſonarum diverſus etiam metus eſt. 2.

MEtus hîc conſideretur, qvi in conſtantisſimũ 1
virum cadit neqve vani timoris juſta excuſatio eſt. *l. 184. de R. J. 13. de Re jud.* qvod in latitudine explicandum, pro qvalitate perſonæ, & ſic etiam

etiam metus hic conſideratur, qvi in conſtantem
fœminam cadit; nec in utroqve ſexu par metus
reqviritur, & ſic arbitrio Judicis committendum
hoc, per *L. 3. ff. ex qvib. cauſ. maj. Weſenb. hic n. 3.
Menoch. d. caſu 135. n. 3. Gail. de P. P. Lib. 1. c. 2. n. 5.
Sanchez. de matrim. L. 4. diſp. 3. n. 2. Covar. de
Matrim. p. 2. c. 3. §. 4. n. 17. Carpz. in Juriſpr. Conſiſt.
L. 2. d. 29. Fagundez. de J. & J. L. 1. c. 5. n. 10. &
Treutl. th. 4. Lit. A. Wiſſenb. ad Pandect. diſp. 13. n. 13.*
Et ita minor metus excuſat fœminam, non ma-
rem. *Tiraq. plurimos allegans in tr. de LL. Con-*
2 *nub. gl. 1. part. 9. num. 160.* Deinde inter mares
magna eſt diſſimilitudo, nam major metus in
milite, qvam in literato reqviritur; qvidam na-
tura aliis ſunt meticuloſiores, qvi nullibi non ti-
ment. Ætas etiam in metu conſideranda. Et
ita metus cadens in virum conſtantem, non ab-
ſolutè tantum, ſed etiam reſpectivè ad perſonam
conſideratur, *ut probat Sanchez. d. d. 3. n. 2. & Fa-
gundez. d. l.*

Ad L. Nec timorem. 7.

& L. 8. h't.

SUMMARIA.

AN metus infamiæ metus juſtus ſit? n. 1.

*Cur reſtituatur, qvi in adulterio deprehenſus me-
tu mortis qvid promiſit? 2.*

*An etiam reſtituendus, qvi à patre adulteræ aut ma-
rito deprehenſus promiſit? 3.*

1 EDictum propriè ad ea pertinet, qvæ facto in-
ferri poſſunt, infamia autem, authoritate le-
gis vel immediate, vel mediante ſententia Judi-
cis, infertur. Infamiæ ergo metus hic propriè
non conſideratur. Occidere me qvis poteſt, vel
bonis exuere, & calumniari, ſed non poteſt infa-
mem me facere, qvod ſine cauſa legali fieri ne-
qvit. *Bach. ad Treutl. v. 1. d. 11. th. 4. Lit. A. Hill. Lib. 15.*
2 *c. 38. Lit. M.* Id verò mirum, qvod aliqvis in a-
dulterio deprehenſus, ſi metu mortis qvid præſti-
terit vel promiſerit, reſtituendus ſit: ſed prætor
hic non intuetur adulterum, ut talem, ſed factum
impreſſi metus Jure omni illicitum, qvod malo
more, mortis metu intentato, dare coactus ſit.
Nec obſtat *Lex 4. de condict. ob turpem cauſam.*
nam alia ibi qvæſtio, anteqvam turpiter datum
condicere poſſit, hic, an violenter repetere poſ-
ſit; illic data pecunia, ne prodatur, hic ne occida-
3 tur. *vid. Don. & ibi Hillig. lib. 14. c. 25. lit. D. P. Bu-
ſius ad L. h. Wiſſenb. ad Pand. d. 13. th. 14.* Videtur au-
tem hic textus non procedere in iis caſibus, in
qvibus Leges ipſæ gladium vindicicem patri &
marito, ſed huic certo reſpectu, porrigunt, nam
cum hi mortem minitentur licitè, ſaltem in foro
exteriori, non poterit hæc licita vis, comminata
tantum, actionem qvod metus cauſa parere, qvæ
vindicat metum mortis incuſſum contra jura.
Nam ſi vis conceſſa, comminatio violentiæ ma-
gis conceſſa videtur. Niſi qvis dicat violentiam
in iſto caſu præſumi ex ira & qvaſi furore inflictam,
nec præſumtio ceſſat in eo, qvi pecuniam
extorqvet. Vel reſponderi poteſt, non probari
occiſionem, ſed pœnam remitti ob præſumtum
ſummum dolorem & qvaſi furorem.

Ad L. Iſti. 8.

SUMMARIA.

QVomodo metus ſervitutis ſit juſtus? n. 1.

An metus, ne vis inferatur, juſtus? 2.

*An metus juſtus, ſi qvid promiſſum pro liberorum, u-
xoris, fratris, &c. periculo? n. 3.*

Pater prius torqvetur, qvàm filius. 4.

Libert, ne parentes crucientur, juſtè metuunt. 5.

Metus ſtupri metus juſtus eſt. 6.

ANtea dictum *in l. 4.* metum ſervitutis etiam 1
parere reſtitutionem, cujus hic habetur e-
xemplum, *in fin.* ſi qvis me det in ſervitutem &
habeat documenta, qvibus libertatem meam ſeu
manumiſſionem poſſum probare, & ille minite-
tur, ſe inſtrumenta illa diſcerpturum, niſi hoc vel
illud dederim. Illud certum; metum, ne vis pu- 2
dori inferatur vel ne ſtuprum patiatur violen-
tum mulier, juſtam eſſe cauſam reſtitutionis *§. 2.
h. l.* cum iſte metus major eſſe debeat qvam mor-
tis, & Theologi, ni fallor, de earum æterna ſalute,
qvæ metu ſtupri violenti in flumen ſe præcipita-
runt, bene ſperant. Et non tantum iſte metus ſuf- 3
ficit, ſi qvis talem violentiam timeat in ſua per-
ſona, ſed etiam ſi in liberis ſuis metuat *§. fin. legis 8*
Nam parentes magis in liberis, qvam in ſe ipſis
pro ſuo affectu terrentur. *Menoch. lib. 6. præſ. 56. n.
7.* Et ſi periculum filii juſtum metum incuti pa-
renti *Menoch. conſ. 1. n. 275.* periculum uxoris ma-
rito, & contra *vid. D. Thoma Fagundez. de J. & J. l.
1. c. 5. n. 5.* ubi idem eſſe dicit *n. 6. & ſeq.* ſi metus vi-
tæ fratri, ſorori, conſangvineo, &c. immineat; imo
juſtus piusqve hic metus, etſi adfini. *Menoch. d. l. n.
279.* Et hinc probare ſolent, qvando Pater & filius 4
ſimul torqvendi, ab hoc fieri debere initium,
qvod in Collegiis juridicis obſervari ſolet, ut pa-
ter prius in perſona filii qvaſi torqveatur, & ad
veritatis confeſſionem, anteqvam ſibi inſtru-
menta applicentur, adigi poſſit. *Manzius de Re-
ſtit. tit. 4. num. 24. Zanger. de qv. c. 4. n. 28. Carpzov.
pr. crim. qv. 124. n. 18.* Dixerim, liberos metu cruci- 5
atus inferendi parentibus ſi qvid promittant, hoc
Edicto juvari, licet ſubdubitet *Bach. ad h. t. c. 1. in fi-
ne.* Notetur etiam, viris bonis & fœminis metum 6
ſtupri majorem eſſe debere, qvam mortis v. g ma-
ritus ut ſtuprum violentum ab uxore avertat,
qvid non promittet? qvot Virgines mortem vo-
luntariam, qvàm ſtuprum, pati maluerunt?

Ad L. Metum. 9.

SUMMARIA.

*AN in metu ſufficiat ſuſpicio, an verò neceſſaria ſit
facti atrocitas. n. 1.*

Exemplum juſti metûs. 2. & 3.
An actio quod metus cauſa contra univerſitatem detur? 4.
An metus contra me allegari poſſit ab eo, quem ego ſuperveniens à latronibus liberavi pro certa mercede? 5.
Metus contra incutientem allegandus. 6.
Pro protectione licitum eſt mercedem accipere. 7.
In quibus caſibus Dd. perperam h. l. utantur. 8. & ſ.
Quando non opus ſit, hanc actionem intentare? 9. & 16.
Duplex caſus cauſam præbens reſtitutioni. 11.
An etiam in negotio imperfecto detur reſtitutio? 12. ſeqq.
Quando actio quod metus cauſa cum aliis concurrat? 17.
An tantùm rem reſtituiſſe ſufficiat? 18.
Si quadruplum ex hâc actione accepi, an poſſim actione utili ipſam rem vindicare. 19.
An pœna quadrupli abolita? 20.
Quando rei reſtitutio ſola ſufficiat? 21.
An hæc actio detur contra poſſidentes rem metu extortam? 22.
Declaratur exemplô fidejuſſoris. 23.

1 METus hic non accipitur pro ſuſpicione me-
tus inferendi, ſed reqviritur metus jam in-
cuſſus & facti atrocitas, hic & *l. metum C. h. t.* So-
la enim proteſtatio, ſi qvis dicat, ſe hoc vel illud
non ſponte, ſed coacte promittere, non ſufficit.
Maſcardus concl. 1055. n. 9. Tuſch. concl. 224. n. 18.
nec obſtat *l. 33. §. 2. de uſucap.* qvæ ſecundum
materiam ſubjectam accipienda. *Hill. in Don.
lib. 15. c. 31. lit. L.* Sed & intervallum ſit aliqvod,
ſi tamen continuus metus, licet in præſenti mo-
mento non ſit metus illatus, dari tamen reſtitu-
tionem, vult *Menoch. conſ. 1. n. 287. & Riminal-
dus vol. 6. conſ. 614. n. 84.* ubi hanc L. & ejus
principium de ſuſpicione metus remota intelli-
git. De probatione metus *vide, qvos allegavi*
2 *ad L. 9. C. h. t.* Exemplis hoc in textu declara-
tur; v. gr. ſi audito rumore adventantis ini-
mici mei tum armis, fundum reliqverim, non
eſt juſtus metus, nec habet locum hoc edictum,
qvia dejici non expectavi, ſed aufugi. Sed ſi
armatis jam ingreſſis fugerim, tunc datur reſti-
3 tutio, qvia jam periculum præſens eſt. Sic ſi a-
liqvis in meâ areâ adhibitis armatis ædificet,
datur huic edicto locus, ſi taceam, qvia patien-
tia inſtar traditionis eſt. *§. venditæ. Inſt. de Rer.
div.* & ſi pati coactus, tradere videor coacte, ut
rectè hic Gloſſa.

Ad §. 1. Primo dicitur, actionem qvod me-
4 tus cauſa etiam contra univerſitatem dari, ſi
ſcilicet univerſitas communicato conſilio mi-
hi vim intulerit, *de qvo Bruſius hic.* Sed deinde
etiam hæc ſpecies proponitur: Incidis in mi-
lites vagantes vel latrones, &c. à qvibus tibi 5
præſentis mortis metus incutitur, ego superve-
niens te libero, & polliceris mihi, cum in peri-
culo adhuc eſſes, 50. thal. qvaſi mercedem libe-
rationis; poſtea contra me uteris exceptione,
qvod metu inductus promiſeris. Sed exce-
ptio rejicitur, addita ratione, qvod operæ meæ
pretium petam; additur limitatio, niſi ego ipſe
te in has inſidias præcipitaverim, & hunc me-
tum tibi fieri procuraverim. Ex qvo diſcimus
(1.) licet non qværatur, à qvo metus ſit incuſſus, 6
ſi tamen metus non ſit directè incuſſus ad ex-
torqvendum aliqvid, licet alioqvin incuſſus ab
homine in alium finem, qvod ob hunc metum
non reddatur contractus irritus. *Steph. Fa-
gundez d. J. & J. lib. 1. cap. 5. n. 19. Afflictus dec. 246.
conf. Azorius p. 1. Inſt. mor. lib. 1. cap. 10. n. 11. &
parte 3. lib. 6. c. 7. Leſſius de J. & J. lib. 2. cap. 17.
dub. 6. Zaſ. ad h. t. n. 14.* ubi reqvirit ad hanc
actionem qvod metus cauſa, ut ſit facta vis ab
eo, cui promiſſum qvid eſt, aut ab alio in eum fi-
nem, ut ei præſtaretur aliqvid. Colligitur (2.) 7
pro Advocatia ſeu protectione licere mercedem
accipere ac ſtipulari. *Caſpar. Klock. vol. 1. conſ.
37. n. 24. Menoch. conſ. 29. n. 34.* Nonnulli
Dd. ex *hoc §.* probant, qvod donatio remune-
ratoria ob metum non reſcindatur; ſed ex h. l. 8
id non probatur, nam ſi donatarius metum in-
ferret, omninò reſtitutio peti poſſet. *vid. Me-
noch. d. l. & D. Cuno in tr. de pact. lib. 1. cap. 6. n.
201. verſ. rurſus.* Alii inferunt, Jure civili nemi-
nem teneri alterum defendere: Sed nec hoc 9
ſeqvitur, qvia hic de reali defenſione agitur,
qvæ cum periculo conjuncta. *vid. Dec. ad L.
50. n. 4. & ſeqq. de R. J.* Nec ex hoc textu colli- 10
gi poteſt, ſi cui Leges vindictam ex causâ ſpe-
ciali concedunt, qvod id etiam aliis commite-
re poſſit. Sed id ex hâc lege non ſeqvitur,
qvia ſermo hic eſt de Jure defenſionis natura-
lis, qvæ pro me & alio mihi competit. *Rol. à Val-
le lib. 2. conſ. 34. n. 30.*

In §. idem Pomponius 2. proponitur duplex 11
caſus cauſam præbens reſtitutioni 1. ſi cogar ſer-
vum manumittere, non qvidem ab ipſo ſervo ſi
cogar, ſed ab extraneo, qvo caſu tamen non re-
ſtituor contra libertatem & ita contra ſervum.
per l. & eleganter. 7. pr. infra de dolo malo, ſed
contra eum, qvi me ad manumittendum com-
pulit, ut conſeqvar æſtimationem ſervi. Alte-
rum exemplum eſt, ſi qvis me compellat, ut meas
ædes deſtruam & deponam.

In §. 3. Qværitur, an in negotio etiam im- 12
perfecto detur reſtitutio ſeu imploratio judi-
cis officii, ut retractetur negotium v. g. ſi non-
dum conſummatus contractus metu initus, tunc
eſt imperfectum negotium, nam ſi me coëgit,
ut

Digitized by Google

ut ipſi promitterem 100. ſi nondum ſolverim,
eſt imperfectum negotium, qvo caſu ſufficere
videtur Exceptio. Poſſum enim expectare, do-
nec me conveniat, nam tunc de metu poſſum
excipere. Sed ſi perfectum negotium, ut nihil
jam amplius deſideretur v.g. fui compulſus ad
vendendum & tradidi etiam coactus, vel ſi libe-
ravi debitorem meum metu compulſus, hic non
13 prodeſſet Exceptio, ſed opus eſt actione. Sed de-
ciditur *in d. §. 3.* qvod etiam in primo caſu im-
perfecti negotii detur Actio ſeu imploratio officii
judicis, qvod ex reſcripto Imperatoris hic pro-
14 batur. Nam durum eſſet & iniqvum, ſi metum
paſſus & ad promittendam pecuniam compulſus
teneretur expectare, donec ex extorta illa pro-
miſſione conveniatur: qvid ſi expectat ille Ad-
verſarius meam mortem, ut hæredes meos con-
veniat? qvid ſi teſtes, per qvos violentiam pro-
bare potuiſſem, interim moriantur? qvid ſi aliàs
conditio mea fieret durior. Ergo concluditur
etiam, negotio exiſtente imperfecto ad qvod
metu compulſus ſum, dari actionem ſeu implo-
rationem officii judicis, nec me teneri expectare,
donec conveniat *conf. Bach. ad h. t. c. 3. n. 1.*

15 *Ad §. 4.* Sententia eſt, qvod non ſemper
opus ſit actione qvod metus cauſa, ſed poſſimus
actione veteri experiri, reſciſſo illo negotio, per
qvod ea actio ſublata fuit, & qvia reſciſſio illa à
prætore fit, qvaſi reſuſcitata utilis appellatur, v.
gr. coactus fui tradere prædium meum, domi-
nium translatum eſt, ergo rei vindicationem
amiſi, adeo Judicem, narro factum, & peto re-
ſciſſa traditione, per donationem involuntariam
facta, me admitti ad prædii vindicationem &
16 eventualiter vindico. Sic debes mihi ex mu-
tuo centum, compellis me gladio ſtricto, ut te
liberem per acceptilationem, debito ſcilicet mo-
do, per Aqvil. ſtipul. Hic peto reſciſsâ liberatio-
ne, ut mihi permittatur agere condictione certi
ex mutuo, & eventualiter ſimul peto, mihi red-
17 di 100. Atqve hæ utiles actiones ſunt. Sed ob-
ſtat, qvod hæc actio qvod metus cauſa cum aliis
actionibus non concurrat. R. ſcil. cum hetero-
geneis, nam hæ utiles actiones ſunt homogeneæ,
ex eodem Edicto datæ.

In §. 5. hujus legis 9. qværitur, an is, cui re-
18 ſtitutio rei per metum acceptæ injungitur, tan-
tum teneatur rem reſtituere, & reſpondetur,
qvod etiam teneatur cavere de dolo, qvod rem
eodem in ſtatu reſtituat, qvod non deterioraverit, non obligaverit pignori, non manumiſerit ſervum reſtituendum &c. *hic & l. 18. & 45: de Rei vind. & l. 15. ff. de pignorat. act.*

19 *Ad §. 6.* Dixerat JC. in §. 4. præter actionem qvod metus cauſa, dari etiam actionem veterem, jam à Prætore renovatam, & qvaſi utilem. Si igitur actione qvod metus cauſa egerim, & ob
contumaciam rei qvadruplum acceperim, an
poſſim rem vindicare utili actione? Neqvaqvam,
qvia illi ſimplum ineſt. Ergo idem non poteſt 20
bis peti contra bonam fidem. *Franzk. h. t. num. 20.* Qvadruplum abolitum eſſe, dicit hic *Grænw.* qvod de noſtris Germaniæ moribus non concedo. Lex ſemper viget, licet non ſemper juxta eam pronuncietur. Certè nec contra eam deciſum puto. Genus calumniæ, *de qvo in tit. de Calumniat. agitur*, rarius eſt.

In §. 7. repetitur id, qvod de cautione præ- 21
ſtanda *in §. 5.* dictum, recenſentur tamen exempla, in qvibus reſtitutio ipſa ſufficit, ſi v. g. liberare aliqvem coactus ſum per acceptilationem, qvia ſufficit, veterem obligationem meam mihi reſtitui & qvod ego reponar in ſtatum meum priorem, item ſi reſtituar contra promiſſionem à me factam illi, qvi per vim ſtipulatus eſt à me, vel ſi coactus ſum ſervitutem vel perſonalem vel realem remittere, qvia ſufficit, ut in veterem ſtatum reponat.

Ad §. ult. Actio hæc in rem ſcripta, & datur 22
contra eos omnes, qvi rem metu extortam poſſident, & ita ex metu ab aliis illato lucrum facere volunt, nam & hi delinqvunt, qvod conventi non reſtituant rem, & ita metum approbent. *Do-
nell. lib. 15. c. 38. lit. U. & ibi Hill. Trentac. lib. 1. re-* 23
ſol. 1. qvod met. cauſ. reſol. 2. Declaratur illud exemplo in textu. Debes mihi 100. dediſti fidejuſſorem, hic minatur mihi mortem, ut liberem, qvod factum, an actio qvod metus cauſa contra debitorem datur? Videtur qvod non, qvia metum non intulit; ſed affirm. qvia ſufficit, à fidejuſſore illatum eſſe metum, ut ille & tu liberare mini. Tertius antem poſſeſſor rei per metum extortæ non delinqvit ab initio, ſed cum conventus rem non reſtituit. *Donell. d. l.*

Ad L. Illud verum. 10.

SUMMARIUM.

Qvomodo contra fidejuſſores ob metum principali incuſſum Actio detur?

DEbitor meus me metu incuſſo perculit & compulit, ut ipſum non tantum, ſed & fidejuſſores ejus liberarem, qværitur, an contra fidejuſſores agere poſſim, ut reſtituar & actio contra eos reddatur? Vid. qvod non, qvia hi metum non intulerunt, ſed reſpondetur, qvod ſic, nam ſi actione ex ſtipulatu conveniantur, & hi excipiant, ſibi remiſſum eſſe vinculum obligationis, volunt lucrari ex violentia debitoris creditori illata & ſic tenebuntur hac actione, qvæ in rem ſcripta. Et debitor ipſe convenietur, ut non tantum reſtituar in obligationem principalem, ſed & fidejuſſoriam, qvi denuo illos fidejuſſores vel alios æqve idoneos dabit, & pignora in eandem cauſam reſtituat. *§. 1. h. l.*

Ad L. Si qvis. 11.

SUMMARIUM.

Qvid ſi extraneus me vi compulerit, ut debitorem & fidejuſſorem liberem?

SI non ipſe debitor, ſed extraneus me creditorem compellat vi facta, ut debitorem & fidejuſſorem liberem, qvod etiam feci, adqvid ago contra fidejuſſorem? poſſumne contra illum ſcilicet fidejuſſorem agere, ut debitoris principalis qvoqve obligationem mihi reſtituat? qvod negatur, tenetur fidejuſſor ſuam obligationem reſtituere, non ipſius debitoris.

Ad L. Sed & Partus. 12.

SUMMARIA.

DE qvibusnam fructibus teneatur metum inferens reſtituendis? n. 1.

Vim paſſus niſi in damno verſetur hac Actione agere neqvit. 2.

1 MEtum inferens, tenetur etiam de fructibus percipiendis, ut & alius malæ fidei poſſeſſor; qvod & de eo verum puto, qvi metûs illati conſcius vulneratâ conſcientia rem adqvirit, nam & ille dantis titulum injuſtum eſſe novit. *Dn. Struv. ad h. l. n. 20.* ſed bonæ fidei poſſeſſor tenebitur ad fructus extantes, vel conſumtos qvidem, ſed ex qvibus factus locupletior, v. gr. ſi ſatisfactum ejus creditori. *de qva materia alibi plura.*

2 *In §. 1. & 2. hujus legis 12.* proponitur, non poſſe agi actione, qvod metus cauſa, niſi vim paſſus in damno verſetur v. g. intuliſti mihi vim, ut redderem tibi tuum inſtrumentum, in qvo tu debitum confeſſus es, poſtea forte adſumto milite tibi viciſſim vim infero, ut illud documentum mihi reddas, qvod etiam facis. Hic neuter noſtrum in damno verſatur, ut patet, qvia nemini abeſt, qvod ſuum eſt. Sic etiam, ſi creditor debitori vim intulerit, non poterit ille conveniri ex hoc Edicto, qvia debitor in damno non verſatnr, qvia ſolvit, qvod debuit, licet creditor contra legem Juliam agat, ut in lege ſeq dicitur.

Ad L. Extat. 13.

SUMMARIA.

QVando Creditor, qvi propria authoritate ſuum debitum extorſit, jus ſuum amittat? n. 1.

An creditor ipſo jure ſuum jus amittat? 2. & 3.

An hac conſtitutio D. Marci de amittenda re, propria authoritate ablata, hodiè obtineat? 4. 5. & 6.

An in foro conſcientiæ tutus ſit, qvi rem verè alii debitam, vi tamen ablatam, reſtitui ſibi petit? 7.

An hæc pœna ad heredes extendatur? 8.

An à pœna liberetur, cui in inſtrumento conceſſa facultas ingrediendi ſeudum? 9. 10. & 11.

An poteſtatem hanc ex contractu habens renunciare eidem videatur, ſi judicem adeat? 12.

CReditor, qvi per vim vel authoritate pro- 1
pria rem ſuam, vel debitum ſuum extorſit,
Jus ſuum amittit, hic *& l. 7. C. de vi publ. vid. Si-
chard. C. p. 181. Hill. lib. 15. c. 30. lit. B. Menoch.
rem. 5. recup. poſſ.* Similes leges alias habet hæc
lex nobilisſima plures, non tantum, allegatam
L. 7. ſed & *L. 1.. C. unde vi L. 4. C. finium regund.
Nov. 60. cap. 1.* Eadem pœna ejus, qvi clam in-
vaſit, ſine violentia armorum modò invitô poſ-
ſeſſore id fiat, & ſi præſens fuiſſet reluctaturo, *Dn.
Mev. p. 4. dec. 219.* nec pœna ceſſat, ſi brevi dece-
dat de poſſesſione, pœnitentia ductus, non expe-
ctatâ ſententiâ, niſi pœnam hac lege inflictam
vel infligendam remittat ſpoliatus, qvod non
præſumitur, qvando petenti creditori hæc exce-
ptio opponitur. *Dn. Mev. p. 4. dec. 220.* Sed
& hæc pœna etiam ad milites pertinet, qvi, qvo
ad vim inferendam propenſiores ſunt, eô magis
coërcendi, & ignorantia juris naturalis, qvalis
hæc eſt, eos non excuſat. *Dn. Mev. p. 4. dec. 418.*
Qværitur (1.) an ex conſtitutione Marci Im- 2
peratoris ipſo jure amittat rem ſuam dominus,
vel debitor ſuum creditum; qvod hic aff. *Gloſſa
& Anton. Matth. ad l. 48. ff. tit. 4. cap. 3. num. 4.*
cum hoc tamen temperamento, ſi modo declara-
toria ſententia de metu illato, lata; Verum æ-
qvius eſt, dicere non ipſo jure incurri pœnam a-
misſionis. *Tiraqv. ad l. ſi unqvam. C. de Revoc.
donat. voc. revertatur n. 152. & 187. Dn. Mev. p. 4.
dec. 220. n. 1.* Et ſi nec creditor, qvi per violen- 3
tiam dicitur arripuiſſe pro credito aliqvid, ar-
cendus eſt à concurſu ſed poteſt etiam ſuum cre-
ditum explicare, ſalvis exceptionibus aliorum
creditorum. *Dn. Mev. p. 5. dec. 157.* Sed (2.) 4
qværitur, an hæc conſtitutio Marci per deſvetu-
dinem ſublata. Id audacter pronunciant non-
nulli, ut *Covarr. l. 3. reſ. 16 n. 7. & Farin. q 175. p.
1. n. 145. & Græ-wegen. ad h. l.* Sed qvod hic vel
ille hanc legem non allegatam, nec inſerenda
ſententia obſervatam viderit ex hoc nulla deſve-
tudo probari poteſt. Sed ipſe cauſam, ubi ali- 5
qvis hæres legitimus domum ac bona defuncti
occupaverat, & poſteà dicebat, ſe non ut hære-
dem, ſed ut creditorem occupaſſe, in qva ſenten-
tia inter H. M S. M. & A. M. ſententia ex
hac lege concepta ſuit à Dominis JCtis Jenenſi-
bus, & ita apud nos pronunciatum die 19. Octobr.
anno 1647. Leges præſumuntur vigere, niſi de 6
conſvetudine contrariâ manifeſtâ appareat. *Dn.
Mev. p. 1. dec. 95.* Et præſertim tales leges ho-
diè neceſſariæ, ubi pleriqve jugum obedientiæ
excutere velle videntur. Non ergo admitti-
mus qvod *Petr. de Greve, exerc. 5. th. 20.* hanc le-
gem

gem à tota Geldria, Gallia & communi totius
Chriſtiani orbis uſu exulare dicit; qvomodo e-
nim id probare poterit? qvo fine tot Juriscon-
ſulti eos textus tam diligenter tractant? *Vid. Me-*
7 *noch. dicto rem. 5.* Ideoqve univerſalem con-
ſvetudinem contrariam non audeat aſſerere
Carpz. p. 3. d. 269. Licet in Sax. foro non obſer-
vetur hic rigor. Sed qvid in foro conſcientiæ?
Non dubito, tutò vim paſſum retinere poſſe, imo
exigere pecuniam ſibi violenter extortam, licet
debitam. Nam juſtus & titulus ex lege, qvæ cre-
ditorem in pœnam violentiæ Jure ſuo privare, &
me injuriam paſſum liberare voluit, modo verus
ſit dolus & contemtus Magiſtratus. *Carpzov. d. l.*
8 *num. 13.* Sed ad hæredes hæc pœna non pertin-
git. *Menoch rem. 9. recup. poſſ. num. 299.* Sicut
& pronunciatum in Fac. noſtra, menſe Julio an-
no 1645. & oct. anno 1674. Sed ſi ipſo jure infige-
retur pœna, poſt mortem ejus poſſet ferri ſenten-
tia declaratoria, ut in aliis fit pœnis, qvæ ipſo
9 Jure infliguntur. Sanè ab hâc pœnâ liberari
qvis poteſt, qvando in inſtrumento data facul-
tas, propria autoritate ingrediendi bona, per
notata *L. 3. C. de pign.* & ſic dicto menſo Julio
etiam pronunciatum. Qvod qvidem *Dn. Me-*
vius negat *p. 4. dec. 217.* Sed ſi conventum, ut
propria autoritate creditori occupare liceat bo-
na debitoris? nam tunc hactenus, ut impunè hoc
faciat, pactum illud utiqve effectum habebit;
10 Nam licet Leges omninò improbent occupatio-
nem propria autoritate factam, non tamen lu-
crum id invito addicitur, ſcilicet cujus res occu-
pata fuit, qvia hoc conceſſit: nam licet hæc con-
ceſſio judici non præjudicet, præjudicat tamen
debitori, qvi ob id factum, qvod ut fieret con-
ceſſit, non poteſt obtinere lucrum i. e. domini-
um rei occupatæ. *l. creditores. C. ne pign. Gail.*
lib. 2. obſ. 45. n. 8. Fridericus Mart. tr. de jure
11 *cenſuum. cap. 6. n. 371.* Nec obſtat, qvod, qvi alie-
no nomine ſe poſſidere conſtituit, poſſeſſione
privari ſine judicis autoritate non poſſit; re-
ſpondeo enim, ipſum non conceſſiſſe, nec de-
diſſe creditori hanc poteſtatem occupandi rem.
conſ. Weſenb. conſ. 284. n. 33. Menoch. d. remed.
5. n. 28. Farin. q. 175. p. 1. n. 129. & p. 3. n. 174. &
12 *qvos refert Finckelth. obſ. 24. n. 15.* Sed qvid ſi
habens ex contractu hanc poteſtatem, judicem
adeat, an renunciare videtur huic juri, & judicis
ſententiam exſpectare tenetur? Id affirmat *Car-*
din. Mantica de tac. & amb. convent. lib. 11. tit. 5. n. 20.
niſi id jus reſervaverit. *Mantica d. l. n. 20. Neguz.*
13 *de pign. p. 4. n. 26* Colligitur ex hâc lege, nemi-
nem conqveſturum apud Judicem à judicio re-
pellendum eſſe, & injuſta eſſe mandata inhibi-
toria de lite non proſeqvenda, & dari appella-
14 tionem. *Dn. Mev. p. 1. dec. 96.* Sed annon per
modum exceptionis agenti hæredi opponi poſ-
ſit? Videri id poſſit ex traditis ſuprà, *qvod qvis-*
qve Juris. Sed de eo cogitandum.

Ad L. Item ſi cum. 14.

SUMMARIUM.

*Debitor, ut per acceptilationem ſe liberet, compul-
ſus ex hoc Edicto non agit. n. 1.*
Actio, qvod metus cauſa, eſt arbitraria. n. 2.
Qvomodo pœna qvadrupli evitari poſſit? 3.
In qvantum poſt annum detur hæc actio. 4.
Hoc declaratur gemino exemplo. 5. & ſeqq.
Qvid in metu attendendum? 8.
Hæc actio arbitraria eſt. 9.
Verba qvædam legis dubia explicantur. 10. ſeq.
*An is, ad quem res metu extorta b. f. pervenit, abſolvi
poſſit? 12.*
*Opinio nonnullorum de rebus metu extortis exami-
natur. 13.*
*An ſi principalis metu coactus promiſerit, etiam fide-
juſſor reſtituendus? 14. & 16.*
Qvid qvadruplari debeat? 15.
*Qvid ſit qvadruplum, ſi qvis ut contumax ex Edicto
condemnetur? 17.*
*Si res metu extorta naturaliter pereat, cujusnam pe-
riculum ſit? 18.*
*Qvænam reqviruntur, ut qvis de bonis debitoris ipſe
ſibi ſatisfacere poſſit? 19.*
*Qva actione conveniendus, qvi rem per vim extorſit?
20.*
*An actio doli, & qvando cum actione, qvod metus
cauſa, concurrat? 21.*
Cur hic una actio altam non conſumat ipſo jure? 22.
Id, in qvo læſus ſum, qvadruplandum. 23.
Qvod ſi plures ſint delinqventes? 24.

SI qvis perpetua exceptione tutus creditorem 1
compulerit, ut per ſolennem acceptilationem
ipſum liberaret, qværitur, an compulſus poſſit ex
hoc Edicto qvod metus cauſa agere, qvod merito
negatur *per l. 12. §. 2.* qvia creditor in damno non
verſatur, propter exceptionem enim perpetuam
jam antea non poterat debitorem convenire.
Nec obſtat *l. 9 §. 3. h. t.* qvia ibi agitur de debitore,
hic de creditore & ibi actio & Exceptio ex eodem
Edicto fluit, qvod hic non eſt. Actio qvod me- 2
tus cauſa eſt arbitraria, qva jubetur reus rem re-
ſtituere, cui ſi non pareat intra annum, in qva-
druplum agitur, qvo qvadruplatur omnis cauſa,
i. e. utilitas, per *h. l. 14. §. 1.* Unde mixta eſt actio,
qvæ continet ſimplum & pœnam, ſimplum eſt res
extorta & omnis utilitas, qvam habuiſſem, ſi me-
tus non illatus, triplum eſt pœna. Hæc autem na- 3
tura actionis hujus, ut qvi judicis juſſu ipſam rem
vel damnum datum actori reſtituit, pœnam hanc
evitet. *§. 27. Inſt. de Act.* Indeqve actio hæc arbi-
traria vocatur. Conferi poteſt *Struvius ad h. t. th.
20. & cæteri Dd. d. §. 27.* Actio verò in ſimplum eſt
perpetua, i. e. triginta annos durat. *Grænwegen ad
l. 4. C. h. t.* cauſa tamen cognita Actio in qvadru-
plum qvadriennium durat.

5 *In §. 2.* Explicatur id, qvod *in l. 14. §. 1.* dictum poſt annum actionem in ſimplum dari cauſa cognita, hoc declaratur duobus exemplis 1. ſi aliqvis injuriam per violentiam paſſus ſit, non datur actio, qvia injuriarum actio anno expirat, ergo etiam ex hoc Edicto de injuria illata
6 poſt annum agi neqvit. Alterum exemplum in hærede, cujus Anteceſſori fuit res erepta per vim, nam ille poteſt agere contra poſſeſſorem poſt annum petitione hæreditatis, qvæ datur contra eum, qvi pro poſſeſſore posſidet, & ita non
7 opus erit actione ex hoc Edicto. Sed qvid ſi non is posſideat, qvi vim intulit, ſed alius, qvi bono & ſpeciali titulo posſidet, hoc caſu ceſſat petitio hæreditatis, qvia hæc non datur contra eum, qvi titulo ſingulari posſidet, ergo tunc locus erit huic actioni ex hoc Edicto.

8 *In §. 3.* dicitur, non qværendum eſſe, qvis metum intulerit, ſed an metus illatus ſit, & res mihi per vim extorta: licet ergo poſſeſſor metum non intulerit, qvia tamen non vult rem reſtituere, merito punitur, qvia lucrum ſentire vult cum alterius damno. Qvod ſuo modo etiam de eo caſu intelligi poteſt, qvando poſſeſſor habet illam rem titulo oneroſo, nam cum rem, qvæ malo titulo ad Autorem ſuum venit, vult retinere, procul dubio contra jus compendium ſuum qværit. Et qvamvis obſtare videatur ea ratio, qvod iniqvum videatur, poſſeſſorem forte etiam bonæ fidei ex alieno facto puniri, qvæ ratio dubitandi in textu *§. 2. habetur*, reſpondetur tamen, hanc pœnam tripli non tam propter metum, ſed propter contumaciam non reſtituentis infligi, hæc eſt proxima pœnæ cauſa: Ergo probandum eſt, tantum metum fuiſſe illatum & aliqvid per metum eſſe datum vel promiſſum.

In §. 4. dicitur, hanc Actionem eſſe Arbi-
9 trariam. Nam judex arbitratur primò, rem metu extortam deberi reſtitui, cui ſententiæ ſi pareat poſſeſſor, ulterior ſententia non eſt neceſſaria, qvia actor obtinuit, qvod petiit & pœna non habet locum, qvia nulla contumacia. Sed ubi reus non vult reſtituere, tunc accuſata rei con-
10 tumacia, reus contumax in qvadruplum, cui tamen ſimplum ineſt, condemnatur. Verba illa in textu *(usqve ad ſententiam ab arbitro datam)* ſunt dubiæ lectionis. Nam ſi ſententiam primam, qvæ arbitrium vocatur, intelligat JCtus, verum omnino eſt, etiam poſt eam ſententiam integrum eſſe reo, reſtituere rem & evitare pœnam. *Videri poteſt Bach. ad h. t. cap. 2. mihi*
11 *pag. 987.* Videri poſſet forte hic ſenſus, usqve ad ſententiam ultimam, qvam tulit judex, qvi antea ut Arbiter ſententiam qvaſi interlocutoriam tulerat. Nam prima ſententia videri poteſt interlocutoria, licet ſua natura ſit definitiva, cum altera ſententia vero comparata, qvaſi interlocutoria videri poteſt. Et ibi vox arbitri accipienda in ſenſu diviſo.

In §. 5. qværitur, an non interdum is, ad 12
qvem res metu per alium extorta bona fide pertinet, abſolvi posſit? qvod affirmatur, nam ſi res interiit, ſi ſervus aufugit, omnino abſolvendus ſum, ſi in caſu ſervi profugi cautionem præſtem de reſtituendo ſervo, ſi in poteſtatem meam iterum pervenerit. Nam in Arbitrio i. e. in prima ſententia non poteſt pronunciari, eum, qvi bona fide rem poſſedit, ſed tempore ſententiæ non amplius posſidet, reſtituere rem debere, qvam non habet. Deinde *in §. 5.* qværitur, an nonnullo-
rum opinio, qvæ exiſtimant, eos, qvi per emtio- 13
nem rem metu extortam acceperunt vel qvibus res illa donata vel legata eſt, non teneri, in jure ſit fundata? Eqvidem de emtore qvod opinantur, habet aliqvam ſpeciem, qvia habet titulo oneroſo, & abeſt pretium, qvæ autem in donatario & legatario ſit ratio, non eſt liqvidam. Sed verius eſt, etiam b. f. emtorem ex hoc Edicto teneri, & multo magis donatarium & legatarium, qvi de lucro certant. Additur ratio, ne metum paſſo metus ſit captioſus, i. e. ne in fraudem metum paſſi res vendi, donari aut legari posſit. *in verſ. Pedius.* differentia conſtituitur inter eum, qvi metum intulit & inter poſſeſſorem, qvi accepit ab eo, qvi metum intulit. Ille tenetur ex hoc Edicto, licet rem ad alium transtulerit, nam hoc fide mala factum, ſed is, ad qvem pervenit bona fide, tenetur, ſi adhuc posſideat, ut dictum *in §. 5. h. l.*

De fidejuſſore dato qværitur *in §. 6.* ſi metu
coactus promiſerim, dato fidejuſſore, qvi non eſt 14
metu compulſus, & ego petam reſtitutionem, qværitur an etiam fidejuſſor reſtituendus? videtur, qvod non, qvia volens ſine metu ſpopondit, ſed affirmatur, qvia reſciſſo principali reſcinditur acceſſorium. Sed ſi principalis ſine metu promiſiſſet, fidejuſſor autem metu & minis adactus ſpopondiſſet, is ſolus haberet reſtitutionem non principalis, qvia ſublato acceſſorio non ſtatim tollitur principale.

In §. 7. qværitur, qvid qvadruplari debe-
at, an tantum id, qvod dedi metu compulſus, an 15
vero etiam damnum per id mihi datum, & videri poſſet prius, qvia odioſa eſt actio pœnalis ad qvadruplum, ſed affirmatur *in §. 7.* poſterius, qvia id omne reſtituendum eſt, qvod mihi abeſt. Ergo qvadruplari debet res cum fructibus & intereſſe.

In §. 8. repetitur id, qvod de fidejuſſore an- 16
tea dictum, ſcil. liberato principali etiam liberari fidejuſſorem, in ſpecie etiam, ſi de judicio ſiſti promiſit, qvod *Acc.* intelligit, ſi coactus dedi fidejuſſorem, licet hic volens ſpoponderit.

In §. 9. tractatur qvæſtio, ſi qvis me ad 17
pro-

Digitized by Google

promiſſinem violenter compuliſſet & ego ex hoc Edicto egerim, ut me per acceptilationem liberet, ille vero condemnatus contumaciter hoc ſpernat, qvid ſit qvadruplandum? Reſpondetur, ſimplum promiſſum eſſe acceptilandum & tripli pœnam eſſe ſolvendam. *per §.9. h. l. in §.10.* dicitur triplum in pœna eſſe, qvod per ſe liqvet.

18 *Ad §.11.* Difficilis hic §.11, eſſe perhibetur, ideoqve ex *Wiſſenbachio diſp. ad Pand. 13. th.15.* ſenſum ejus ſuccinctè explicabo. Qvæſtio eſt, ſi res metu extorta naturaliter ſeu caſu, non vero culpa poſſeſſoris perierit, an ille liberetur; & diſtingvitur, utrum ante condemnationem qvadrupli perierit, an poſt eam. Si illud, tenetur in qvadruplum indiſtinctè, ſive res apud Dominum eodem modo fuiſſet interitura, ſive non *verſ. Si autem ante.* qvia ſibi debet imputare, qvod arbitrio Judicis non paruerit. Si poſt condemnationem qvadrupli, tum iterum ſubdiſtingvitur: aut enim periit intra tempus judicati, i. e. intra qvadrimeſtre, ex *L. ult. C. de Uſuris rei judic.* aut poſt; ſi illud, tunc ab qvadruplum tenetur, qvando æqvè apud dominum priſtinum metu non illato non periiſſet, ſed ſi æqvè peritura fuiſſet, tantum ad triplum tenetur, ab æſtimatione tamen ſeu ſimplo abſolvitur. Sed ſi poſt tempus judicati, ſcilicet 4. menſes periiſſet, tunc indiſtinctè tenetur ad qvadruplum poſt ſententiam autem non ſemper, cum tam nic major contumacia. Ad qvam difficultatem reſpond. *Dn. Struv. ad h. t. th. 21.* & *Hill. in Don. L. 15. c. 38. lit. S.* ita, qvia poſt ſententiam transfuſa eſt prior actio in actionem judicati. *lit. 6. §. 6. de pign.* in judicato autem faciendo non fecit moram. Sed, ſi verum fateri fas eſt, hæ tricæ ſunt, & non neceſſariæ difficultates. Dn. Struv. *d. l.* hoc etiam ad tertium poſſeſſorem extendit; *d. th. 21. in fin. vid. P. Buſius ad h. §. & P. de Greve Exerc. 5. th. 21.* Qvid in Rei vindicatione circa inte-
19 ritum rei ſtatuendum, dicetur ſuo loco. Demum hæc lex locum non habet, qvando aliqvis per viam juſtitiæ ſuum conſeqvi non poteſt, ſed per occultam compenſationem aliqvid de bonis debitoris occupat, unde ſibi ſatisfaciat; ſi modo ſeqventia concurrant reqviſita. (1.) ſi debitum ſit liqvidum. (2.) ſi deſperet, ſe via juris debitum ſuum conſecuturum, ob magnam debitoris authoritatem & malitiam. (3.) ſi ex tali compenſatione & apprehenſione non ſeqvatur ſcandalum. & (4.) ſi non plus accipiat, qvam qvod debetur, de qva materia in foro conſcientiæ licita, *Molina de juſt. & jure diſp. 691.*

In §. 12. Qværitur, an qvi vim intulit & à
20 me rem extorſit, an furti poſſit conveniri aut actione vi bonorum raptorum, qvod negatur, qvia voluntas coacta tamen eſt voluntas, in facto & rapina non concurrit voluntas Domini, qvæ hic concurrit, dum dedi rem, licet metu majoris mali.

Ad §. 13. Actio de dolo cum actione qvod 21
metus cauſa concurrit. Sed hoc videtur obſtare illi regulæ, qvod actio de dolo non detur, niſi alia actio deſit; ſed hic alia actio datur. *R. Bach. ad Weſ. num. 9.* illam regulam limitandam, ſi alia actio ſit ex contractu, ſed ſi alia actio ſit ex delicto, & qvidem ex eodem delicto, unde actio doli eſt, non videtur prohiberi concurſus. *confer. Bach. ad primam partem Pandect. ad hunc tit. c. 3. n. 3.* Aliter autem *Dn. Hahnius ad Weſenl. d. L.* cum *Bachovio* facit *Petr. de Greve Exerc. 5. n. 22.* conf. etiam *Hill.* aliter reſpondens *lib. 15. cap. 40.*
lit. X. Dicitur autem hic, qvod una actio per 22
alteram conſumatur mediante exceptione. Sed cur non ipſo jure? Reſp. *Bach. d. c. 3. n. 3.* qvia competit ad diverſa, ſed qværit porrò, cur non utraqve detur, & cur non, qvod uni actioni deficit, per alteram ſuppleatur, qvod aliàs fieri ſolet? Sed reſp. qvod actio qvod metus cauſa non ſit in qvadruplum per ſe, ſed fiat per contumaciam, & ſic etiam hæc actio per actionem in rem conſumitur. *L. 9. §. 6. h. t.*

In §. 14. Qværitur qvid qvadruplandum 23
ſit v. g. ſi ex Teſtamento tibi debeam 40. ut Legatum vel fideicommiſſum, tu me compellis, ut tibi trecenta promitterem, ago contra te ex hoc Ed[illegible] juberis me liberare à promiſſione extorta [illegible] non vis parere, qvid ergo qvadruplandum? Reſp. 40. vere debeo. Ergo in his læſus non ſum, his detractis remanent 260. Ergo hæc ſumma qvadruplanda, nam in hac ſumma damnum verſatur.

In §. ult. Hujus legis agitur de pluribus 24
delinqventibus, ubi qværitur 1. an ſinguli in ſolidum convenire poſſint, qvod affirmatur. 2. Qværitur, an ſi unus arbitrio i. e. primæ ſententiæ paruerit, & rem reſtituerit, vel ſi id non fecerit, ſed ob contumaciam ſolverit qvadruplum, an cæteri liberentur, qvod utroqve caſu affirmatur, qvadruplatur enim intereſſe: Sed in hoc caſu deſiit intereſſe per ſolutionem ſimpli ante contumaciam, vel qvadrupli poſt contumaciam.

Ad. L. aut in id. 15.

SUMMARIUM.

Uno ex pluribus electo cæteri conſortes non liberantur.

QVid ſi vero minus reſtitutum fuerit, v. g. ante contumaciam ſint tantum reſtituta 90. cum tamen metum paſſus 100. petierit; aut ſi poſt contumaciam debuiſſet habere 400. & tantum trecenta acceperit, anne tunc de eo, qvod deeſt ſummæ petitæ, à cæteris peti poſſit. Videtur qvod non, ſed electione unius cæteri videntur liberati, & forte id, qvod deficit, donatum eſt, ſed affirmatur, qvia Electio unius non liberat alios con-

conſortes. *l. fin. C. de fidejuſſoribus* : & Donatio non eſt præſumenda. Et qvod particulam acceptarit ab uno, potuit habere aliam probabilem cauſam, v.g qvod ab uno integram ſummam exigere non potuerit, vel aliam. Et idem eſt in Mandato *l. 27. §. ult. ff. Mandati & l. 13. ff. de fidejuſſ.*

Ad L. Qvod diximus. 16.

SUMMARIUM.

QVi rei æſtimationem accepit, poſſeſſorem per vim convenire neqvit. n. 1.

Qvid ſi ſervi plures vim intulerint, & Dominus rem reſtituerit? 2.

Qvid ſi vero ſervum noxæ dedat? 3.

Datur hæc actio hæredi & contra eum. 4.

1 SI contra eum, qvi metum intulit, actum fuit, & ille vel ſimplum vel qvadruplum reſtituit, qværitur, an etiam contra eum, qvi rem per vim extortam poſſidet, agi poſſit. Videtur, qvod ſic, qvia deeſt ipſi res erepta, ſed negatur, qvia accepit æſtimationem & ita non amplius ejus intereſt, & qvia ſolutio facta ab uno, qvi metum intulit, liberat cæteros *lege 14. § fin ſupra h. t.* idem in contrario caſu, ubi res eſt evidentior, ſi conveniatur prius poſſeſſor, & ille rem reſtituerit. Et hoc *in princ. legis hujus.*

2 *In §. 1.* Agitur de ſervis pluribus vim inferentibus, qvando ſcilicet res extorta pervenit ad Dominum, & Dominus noxali actione conventus reſtituit rem, vel ob contumaciam qvadruplum, an ob hoc liberati ſint ſervi, ſi ad libertatem pervenerint, nam alias noxa caput ſeqvitur. Et ex ratione allegata *in l. 14. §. fin. & l. hac in pr.* merito hoc affirmatur. Sed ſi ſervum noxæ dedat,
3 poterit conveniri hac actione, ſi res ad eum devenerit: Qvod qvidem mirum, ſed ratio eſt, qvia hæc actio eſt in rem ſcripta, & poterit ſervum noxæ datum per condictionem ſine cauſa repetere, ſi rem reſtituat.

4 *In §. 2.* Dicitur, hanc actionem hæredi dari, cum ſit rei perſecutoria, qvod per ſe eſt planum, ſed *in §. fin.* dicitur etiam contra hæredem hanc actionem dari, ſi res ad eum pervenit, addita eleganti ratione, qvod turpiter vel ſcelere qvæſitum ad compendium hæredis non debeat pertinere & qvod turpia lucra etiam hæredibus extorqvenda *l. 5. ſupra de calumniat.*

Ad L. Videamus. 17.

SUMMARIA.

PRætor ſi actionem in hæredem dat, qvotus hæres intelligatur? n. 1.

Qvod ſemel eſt tranſmiſſibile, poſtea tale in infinitum eſt. 2.

An in conſcientia tutus ſit, qvi petit rem à ſecundo hærede; qvæ tamen primo hæredi à militibus erepta eſt? 3.

1 CUm Prætor in hæredem dat actionem, qvatenus ad eum pervenit, ſufficit; ſi ad primum hæredem pervenerit, qvi rem conſumſit; ideò hunc textum ſingularem vocant Dd & cum iis *Vasq. p. 1. controv. illuſtr. lib. 3. c. 69. confer. l. 19. inf. eod.* alia eſt autem ſignificatio verbi, perveniſſe. *L. 23. ff. de pet. hæred. Philip. Matth. ad L. 59. de R. J. n. 16.* qvando autem pervenit ad hæredem, eſt actio perpetua per *h. l.* ideoqve in delictis, qvando regula limitatur, actiones ex delictis competentes non tranſire contra hæredes, niſi aliqvid ad hæredem pervenerit, hoc ſolet declarari, ſi tamen ad primum hæredem pervenerit, ſufficit. Plurimos citat ad hoc Doctores, & *ex h. l.* hanc declarationem confirmat *Farinac. q. 10. n. 57.* Ex verbis (*& perpetua actio eſſe cœpit*) probant etiam Dd. qvod 2
id, qvod tranſmisſibile factum, poſteà in alios in infinitum tranſmisſibile ſit. *Nic. Noalis in tr. de Tranſmiſſ. cap. 36. n. 8. Schraderus de feudis. p. 4. cap. 2. n. 281 plures citans.* Sed in foro conſcientiæ pono circa h. l. caſum: Si mihi per metum res extorta, 3
& illa ad primum hæredem perveniſſet, ſed primo hæredi res à militibus erepta, an à ſecundo hærede poſſim in foro interiori petere rem illam mihi extortam. Ratio dubitandi eſt, qvia hæc lex fundatur in præſumtione, qvod id, qvod ſemel tale eſt, etiam tale manere præſumatur *Lucas de Penna in l. 1. C. de Jure fiſci. in fin.* ſed in foro conſcientiæ non præſumtio, ſed veritas, attenditur. Collige etiam eum, qvi conſumſit rem, poſſidere videri.

Ad L. Si ipſa res. 18.

SUMMARIA.

QVo caſu is, ad qvem res pervenit, qvæ interiit, poſſit dici factus locupletior? n. 1.

Res ſurrogata ſuccedit in locum rei. 2.

HÆc Lex loqvitur de eo caſu, qvando res 1
metu extorta ad me pervenit bona fide, qværitur, ſi intereat, an ſim locupletior factus; & reſpondetur, qvod non; ſi verò ea in aliam rem per venditionem, emtionem, ſit converſa, hoc caſu, ſi res altera pereat, adhuc locupletior videor factus. Qvià ſemel res ſurrogata ſucceſſit in 2
rei locum; ſicut in petitione hæreditatis bonæ fidei poſſeſſor, licet non habeat res, ſi tamen habeat pretia, tenetur. *l. 22. & ſ. de petit. hæred.* In actione de dolo hæres tenetur, ſi ad eum pervenit, licet poſtea amiſerit. *Gloſſa in l. 28. tit. ſeq. in voce, locupletior, qvam laudat Rota Gen. dec. 83. num. 13. conf. Calvinus in Lexico. verbo, locupletior.*

Ad L. Qvantum. 20.

SUMMARIA.

QVo tempore res perveniſſe dicatur? n. 1.

Qvid ſit perveniſſe perpetuo? 2.

JAm dictum, qvando res pervenit ad me, qvod 1
tunc teneat. Sed qværitur, qvo tempore dicatur perveniſſe; Et videtur dicendum, tempore judi-

judicati *per l. 36. §. pen. ff. de petit. hæred.* Sed hic
dicitur tempus litis conteſtatæ eſſe attendendum,
qvod forte ita intelligendum, ſi poſtea conſum-
ſerit, nam ſi caſu res periit, iniqvum videretur bo-
næ fidei poſſeſſorem vel hæredem gravari reſtitu-
tione. Sed qvando certum eſt, rem certo per-
venturam, fruſtra de tempore qværitur, v. g. ſi li-
beratio per vim extorta à debito, nam hanc libe-
rationem ad Reum perventuram eſſe certum eſt.
2 Notetur ergo ex hoc textu, perveniſſe id in per-
petuum videri qvo à debito liberatus eſt debitor.
L. 66. de Solut. Hill. in Donell. l. 15. c. 11. lit. i.

Ad L. Si mulier, 21.

SUMMARIA.

An liberta contra patronum reſtitui poſſit? n. 1.
*An qvod metu geſtum eſt nunqvam ratum habea-
tur? 2.*
Qvomodo b. f. Poſſeſſor reſtituendus? 3.
*Qvare promiſſio dotis metu facta, ipſo jure non va-
leat? 4.*
Inqviritur in rationem. 5.
*Etiam matrimonia metu inita, ipſo jure ſunt nul-
la. 6.*
An etiam renunciatio venditionis metu extorta? 7.
*Voluntas eſt duplex, alia vi prior, alia vi poſte-
rior. 8.*
*Qvi metu compulſus repudiavit hæreditatem, qvam
actionem habeat? 9.*

1 Liberta fuit ingrata contra me patronum ſu-
um. Ego ob ingratitudinem eam volo in ſer-
vitutem vindicare, illa metu compulſa mihi ali-
qvid dat vel promittit, ne in ſervitutem illam re-
vocem, qværitur, an ex hoc Edicto reſtitutionem
petere poſſit, qvod videtur affirmandum *per l.
ſupra h. t. in fine & l. 8.* Sed negatur, qvia ipſa
ſibi metum intulit, & ego via juris uti volui, non
vero via facti ut *in d. l. 7. & 8. & hoc in princ.*
2 *In §. 1.* dicitur qvod metu geſtum eſt, nullo
tempore à prætore ratum haberi, cum tamen
qvadriennio duret hodie & olim anno utili actio:
Ergo videtur, ratum haberi poſt annum & qva-
driennium. Sed forte JCtus eo reſpexit, qvod poſt
annum etiam cauſa cognita detur.

In §. 2. qværitur, ſi ego b. f. poſſideam fun-
dum, qvi per metum mihi incuſſum eripiatur
mihi, ego autem actione qvod metus cauſa ad re-
ſtitutionem fundi agam, adverſarius autem re-
ſtituere juſſus nolit reſtituere fundum, & nunc a-
gam ad qvadruplum, in qvā pœnam condemna-
tur Reus, qværitur qvid qvadruplandum? Reſp.
non qvidem pretium fundi, qvia non ſum Domi-
nus, ſed b. f. poſſeſſor tantum, qvod probat Ad-
verſarius, ergo tantum qvadruplandum eſt in-
tereſſe ſeu utilitas poſſeſſionis & fructuum, qvos
percipere potui. Si Dos metu promiſſa, ipſo jure
non valet promiſſio dotis, *§. 3. h. l.* qvod in dote
ſpeciale eſſe, tradunt Dd. Licet enim *Bart. hunc §.*
de dote ſine ſtipulatione promiſſa intelligat, com-
muniter tamen hic intellectus reprobatur, teſte
*Baldo Novell. de Dote p. 6. privil. 39. n. 2. Petr. Barb.
p. 4 Rubr. Soluto matr. num. 28.* De ratione autem
ſpecialitatis philoſophatur *Barboſa d. l. n. 29. &
ſeqq.* Fortun. Garcias *in c. 1. de pactis num. 34.* hanc
reddit, qvod in dote conſideretur id, qvod bo- 5
num & æqvum eſt, cum igitur metus repugnet
bono & æqvo, meritò metus ipſo Jure irritet do-
tis promiſſionem; addo ſicut ſponſalia metu
contracta ipſo jure nulla ſunt, ita & acceſſorium
ſc. dotis promiſſio. Nec obſtar, qvod in dotis
promiſſione, ſemper fingatur ſtipulatio; nam
id ideo conſtitutum, qvia in dote præponderat
bonum & æqvum, & ſic hoc rationi *Garciæ* non
eſt opponendum. Aliter *Bach. in prima parte
Pandect. ad h. t. c. 4. num. 1.* Dixerim etiam, qvia 6
matrimonia etiam ſpiritualia, & vota metu ex-
torta ſunt ipſo Jure nulla, de qvo *Steph. Fagund.
de J. & J. L. 1. c. 6.* dotem etiam monaſterio ex
metu promiſſam, non debeti. Hactenus ergo ha-
buimus exempla in matrimonio & dote, qvæ ob
metum ipſo jure nulla: Idem in ſpiritualibus o-
mnibus. *Hippol. de Marſil. ſing. 347. Guido Pa-
pa ſing. 969. qvos refert Dn. Manzius in tract. de reſtit.
tit. 4. n. 10.* idem in Teſtamento. *l. 20. §. fin. ff. de Te-
ſtam.* & aliis *vid. Dn. Manzius.*

Qvia *in §. preced. 3.* dictum, dotis promiſ- 7
ſionem metu extortam eſſe ipſo jure nullam, qvæ-
ritur, ſi ego vendiderim tibi fundum, & tu me
compellas, ut à venditione recedam & ipſi re-
nunciem, an hæc renunciatio ſit ipſo jure nulla &
ita prior obligatio maneat, an vero mihi opus ſit
hac actione ex Edicto? & hoc ultimum affirma-
tur, prius negatur: Et ſimile eſt hoc exemplum
Acceptilationi, ad qvam me compulit meus de-
bitor, nam & tunc huic actioni locus.

Ad §. 5. Coacta voluntas etiam voluntas 8
eſt. *Gail. lib. 2. obſ. 93. n. 5. Menoch. rem. 1. recup.
poſſ. num. 104.* Sed non eſt libera, qvæ in matri-
monio reqviritur. *Gail. d. l. n. 6.* Duplex enim
voluntas alia vi prior, cui vis eſt contraria, alia vi
poſterior, qvæ vi non eſt contraria, cum vis eam
efficiat. *Pacius cent. 2. q. 67. Hill. in Don. lib. 17. c.
38. lit. A. conf. Barb. locupl. l. 19. c. 41. ax. 34.* Sed
circa hanc materiam Doctores ex Ethicis paſſim
philoſophantur. Et qvia qvotidie allegatur Lex,
non addo plura.

Ad §. ult. Metu compulſus repudiavi hære- 9
ditatem, datur mihi electio, an petitionem hære-
ditatis utilem inſtituere velim, an vero actione
qvod metus cauſa uti. Sed una electa alteram
conſumit. Ex hoc §. probare ſolent, eum, qvi ha-
bet facultatem apprehendendi rem propria au-
thoritate, ſi adeat judicem, illi facultati videri re-
nunciare, ne ludibrio habeantur judicia. *Me-
noch. rem. 4. adipiſc. poſſ. num. 423. & remed. 5. poſſ.
adipiſc. n. 157. Sed de eo alibi.*

Ad L. Qvi in carcerem. 22.

SUMMARIA.

AN contractus ab incarcerato factus ſit ipſo jure nullus? n. 1.
An carceratus ſemper videatur promiſiſſe per vim? 2.
An hoc edictum pertineat ad conventiones in bello metu expreſſas? 3.
Limitationes attendendæ circa carceratum. 4.
An h. L. hodiè uſitata? 5.

1 QVi in carcerem aliqvem detruſit, ut aliqvid ei extorqveret, qvicqvid ob hanc cauſam factum eſt, nullius eſt momenti, adeò, ut contractus ipſo Jure ſit nullus. *Guttierez. de Juram. confirm. l. 1. c. 57. n. 6. Rol. à Valle lib. 3. conſ. 57. n. 57.* licet non ipſe carceratus, ſed pro eo pater contraxerit. *Rol. à Valle l. 1. conſ. 2. n. 61. & ſeqq.* adeò ut hæc exceptio fidejuſſori qvoqve competat. *Guttier. n. 11.* contra tertium tamen non datur.
2 *Guttier. d. l. n. 1. 2. & 7.* Collige, carceratum præſumi per vim promiſiſſe & metum. *Hippolyt. de Marſ. ſing. 306. Roland. à Valle vol. 1. conſ. 2. n. 51.* præſertim verò ſi ſit carcer injuſtus, de qvo nonnulli volunt accipere hunc textum, qvos citat *Wiſſenbach. diſp. 13. n. 22.* ſed & de carcere juſto qvidem, ſed injuſta ejus cauſa, & ubi prius dimittere reum recuſat, donec promittat, intelligi poteſt. *Dn. Manzius de Reſt. t. 4. n. 37.* Rectè autem
3 *d. l. Wiſſenbach.* monet, hoc Edictum non pertinere ad eas conventiones, qvæ in bello vi metuqve vel publicè vel privatim exprimuntur, qvia Jure Gentium hæc licent. Sed pluribus legem noſtram limitat *Farin. qvæſt. 25.* ut (1.) Locum habeat in carcere injuſto etiam ratione cauſæ, (2.) Si carceratus cum carcerante contrahat, non ſi cum alio, (3.) Si in carcerati favorem &
5 liberationem ſit contractum. Et qvamvis ſint, qvi hanc legem conſvetudine contraria ſublatam putent, hoc tamen intelligendum eſſe monet *Farin. d. l.* ſi carcer ſit juſtus. Et hinc, ni fallor, fluxit, qvod Princeps carceratorum juramenta ad interim relaxare ſoleat ad effectum agendi. Plura hac de lege vide ſis apud *Covar. de Matrimonio p. 2. c. 3. §. 4. n. 25. Ruinum lib. 5. conſ. 113. num. 4. Decianum vol. 3. Reſp. 102. num. 1. Purpuratum conſ. 282. n. 6.*

Ad L. Ult.

SUMMARIA.

AN metus circa contractum in loco celebri initum præſumatur? n. 1.
Fortior præſumtio reqvirit fortiorem probationem contrariam. 2.
Cur executio, non ſervato juris ordine facta, non revocetur, ſi debitum verum ſit? 4.
Cur creditor non amittat jus ſuum, ratio affertur? 5.
An in vi compulſiva hoc edictum locum habeat? 6.
An metus vinculorum ſit juſtus? 7.
An Pugil à certamine prohibitus ex hoc Edicto non agit? 8.
Qvomodo is, qvi nihil debet, ſi alicui iniqvè delegatus fuerit juvandus? 9.
Qvid ſi autem verè fuerit debitor? 10.

MEtus qvidem uon præſumitur, ſed proban- 1
dus, qvia eſt delictum. *Menoch. l. 3. præſumt. 126.* maximè verò non præſumitur, qvando contractus celebratur in civitate vel alio loco celebri, cum potuerit jus publicum invocare. Sed admittit hæc præſumtio probationes in contrarium, ſed longè evidentiſſimas. *Menoch. ubi plures citat. d. præſ. 126. n. 3. & conſ. 410. num. 3.* Colli- 2
ge etiam, ubi contra aliqvem præſumtio eſt, qvod ille duriori probatione oneretur. *Bart. hic.* Et licet ſint impares numero vel dignitate teſtes, pro ea tamen parte ferenda eſt ſententia, pro qva eſt veriſimilitudo. *c. inſpicimus. 45. de R. J. lib. 6. & ibi Dynus, P. Peckius & alii Dd. Berlich. p. 2. dec. 233. n. 12.* Et contra ejusmodi veroſimilitudinem fortior & plenior probatio reqviritur, nam probationem alterius adgravat. *Berl. d. l. n. 14. & ſeq.* Interdum ob veroſimilitudinem plus cre- 3
ditur injuratis, qvam juratis teſtibus. *Hippol. de Marſ. ſing. 298.* & plus non legitimè, qvam legitimè repertis. *Idem Hippol. ſing. 243.* qvæ & in Actore procedunt. *Berlich. d. dec. 233. n. 16.*

Ad §. ult. Qvando Judex inciviliter, & nullo Juris ordine ſervato, executionem fecit, & debitor coactus eſt dare rem, debitum tamen 4
ipſum eſt verum debitum, executio non revocatur, qvia, qvi exigitur, dum ſolvit, qvod debet, damni nihil patitur. *L. 12. §. ult. & l. 14. pr. qvod metus cauſa. Sande L. 1. t. 12. def. 2. Riccius dec. coll. 286.* Nam ubi de cauſæ meritis conſtat, inordinatus proceſſus toleratur. *Dn. Mev. p. 2. dec.*
177. Sed qværitur, cur hic non amittat jus ſuum, 5
per *L. meminerit. C. unde vi?* Tres Reſponſiones adducit *Jaſon ad L. Jubere n. 4. & 5. ff. de Juriſdict.* Mihi videtur ratio eſſe hæc, qvod hic non tam Creditor qvàm judex peccaverit, judex autem habeat pro ſe præſumtionem. vid. *Menoch. remed. 8. recuper. poſſeſſ. n. 29. & ibi allegati.* Collige ex hoc *§. ult. collato cum lege 5. de vi &* 6
vi arm. qvod in vi compulſiva non habeat locum regula, qvod ſpoliatus ante omnia reſtituendus, qvia hic adeſt aliqva voluntas. Qvod benè notandum. *vid. Menoch. rem. 1. recup. poſſ. q. 20. n. 102. & d. remed. 8. n. 28.* Et ideo de vi compulſiva hic §. intelligendus, ex verbis (*compulſus eſt dare*) unde notatur, qvicqvid factum à judice per vim compulſivam, qvod alias fieri non debebat, non reſcindi. vid. *Berous vol. 3. conſ. 9. n. 20. & 24.* Conferri poteſt prolixa diſputatio hac de re apud *Achillem Perſonalem de adipiſc. poſſ. n. 260. & ſeqq.*

In

7 *In §. 1.* Proponitur hæc facti ſpecies. Tu
mihi minaris, te velle me accuſare apud Magi-
ſtratum, & me vinculis ligatum velle ducere ad
curiam, niſi tibi ædes meas vendam. Ego, qvia
potens es opibus & dignitate, injuriam metuo, &
tibi vendo, an poſſum coram prætore vel præ-
ſide hoc interdicto uti? videtur, qvod non, qvia
metus inferendæ actionis ſeu viæ juris non vi-
detur juſtus metus; Sed qvia potius metu vin-
culorum v·n didi, qvam metu cognitionis judi-
cialis, ideoqve ad præſidem, qvi peculiariter de
venditionibus cognoſcit. *l. 6. ff. de Off. præſid.*
pertinet, hanc venditionem reſcindere, ideoqve
loco actionis ex hoc Edicto datur mihi implora-
tio officii judicis.

8 *In §. 2.* agitur de pugile, qvem fenerator pro-
hibet freqventare Theatra, niſi majorem debito
qvantitatem ſolvat aut ſe ſoluturum promittat.
Hic non eſt metus cruciatus corporis, Ergo ex
hoc Edicto contra fœneratorem non agit; Sed
imploratur officium judicis, dum ille inciviliter
majorem ſummam vult extorqvere.

In §. ultimo habetur hæc ſpecies, tu me
compuliſti per miniſtrum judicii, qvi dicit, ſibi 9
hoc commiſſum eſſe, ut delegari me paterer tuo
creditori, qvaſi tibi deberem. Ego reſpectu ju-
dicis habito me delegari patior, cum tamen nihil
tibi debeam, & poſtea experior, apparitorem ſine
mandato judicis id feciſſe, qværitur, an ex Edicto
hoc agere poſſim? & reſpondetur, qvod non,
qvia non eſt vis vel juſtus metus. Sed incivili-
ter tamen proceſſit; Et ita à judice reſcindenda
eſt delegatio. Aliud eſt, ſi tibi vere debeam, & 10
in eam qvantitatem, qvam tibi debui, fui ob-
ligatus, qværitur, an etiam hoc caſu imploratio-
ne officii judicis poſſim à delegatione me li-
berare? ſed id negatur, qvia tu tuum recepiſti,
licet inciviliter proceſſeris, dum authoritate ju-
dicis abuſus es, inſtruendo apparitorem, ut qva-
ſi à judice juſſus, me id juberet. Sed qværitur,
an actioni *ex lege Extat. 13. h. t.* locus ſit, & ita,
an jus crediti amiſeris, qvod affirmat *hic Accur-
ſius*, ſi judex non juſſerit, rectius negat *Ant. Fab.
hic*, nam nulla eſt violentia, licet abuſus ſis auto-
ritate judiciali.

Titulus III.

De Dolo malo.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

Qvot modis dolus conſideretur? n. 1.
Qvomodo hoc loco? 3.
An dolus contra hoſtes licitus ſit? 4.
Ex dolo triplex remedium datur. 5.
Qvando actio doli locum habeat? 6. & ſeq.
Actio doli non datur, qvando alia actio competiit, qvamvis non amplius competat. 7.
An in conſcientia tutus ſit, qvi non poteſt amplius conveniri doli actione tempore excluſâ. 8.
Qvi aliam actionem habuit, eamqve Acceptilatione ſuſtulit, doli actionem non habebit. 9. 10.

1 *IN pr.* continetur cauſa Edicti, ne aliis eſſet
malitia ſua & calliditas lucro, aliis ſimplicitas
damno. In *§. 1.* Edictum ipſum proponi-
tur. In *§. 2.* verò duæ definitiones, de qva-
rum collatione videri poteſt *Dn. Franzkius ad
h. t. n. 6. & ſeqq. Bargalius de Dolo l. 2. cap. 1. n. 21.
Donell. l. 15. c. 40. & ibi Hilliger.* Obiter noto,
dolum malum multipliciter ſumi. (1.) pro
2 læſione, ſed involuntaria, qvem vocant dolum
in re. (2.) pro intentione juri contraria, ut ſi
qvis ſine cauſa petat, & opponatur exceptio do-
li. (3) Pro animo nocendi alteri in delictis, ita
reqviritur dolus in furto, homicidio, &c. (4.) pro
intentione in contractu lædendi immodicitate 3
pretii, (5.) hic pro machinatione aliqva in al-
terius deceptionem facta: de dolo bono doli
mali excluſivo agitur *in §. 3. h. l. vid. Tiraq. de
Retr. §. præfat. n. 70. & ſeqq. & Hill. in Donell. lib.
15. cap. 40. lit. C. Delrio ad L. contractus de R. J. ca-
pite. 1. plurima exempla adducens*, ubi tamen rectè 4
notat, nec dolum contra hoſtes licitum, ſi fides
data, aut jura belli violentur. Hæc enim non eſt
ſolertia, ſed deteſtanda perfidia. *conf. Marcus Man-
tua ſing. 315.* Ex dolo autem hoc triplex oritur re-
medium. (1.) Actio doli ſive petitio reſtitutio- 5
nis propter dolum. (2.) Actio in factum. (3.)
Exceptio doli. Actione de dolo peto, ut qvod
dolo tuo amiſſum, reſtituatur. In *§. 4.* habetur re- 6
gula, qvod actio doli locum habeat, ubi alia a-
ctio non datur, qvod exemplis declaratur *in §.
4. & 5.* ſi vel interdictum ſit, qvo qvis poſſit
ſuum recuperare, non eſſe locum actioni doli,
vel ſi exceptione tutus ſit vel ſi de dolo ſtipula-
rum ſit & promiſſum ſit, dolum abfuturum, tum
licet dolus ſit commiſſus, datur tamen actio ex
ſtipulatu, qvæ non infamat; item ſi ſtipula-
tio rei turpis ſit, ut nemo daturus ſit ex hac
actionem, tunc læſus ſine actione doli tutus
eſt: Notetur exgo ex *§. 4.* qvod ſit famoſa
actio & ita hoc reſpectu qvodammodo pœ- 7
nalis, ſcil. niſi alia actio æqvè infamans; aut
actio alia plenior, ut qvod metus cauſa per *L.*

14. §. 13. h. t. aut ſi dubitatur, an alia actio com-
petat, ut *in L. 7. §. 3. h. t.* aut ſi illa, qvæ concur-
rit, ſit criminalis, nam cum actione ex Lege Cor-
nelia de falſis concurrit, *L. 9. §. 2. h. t.* De qva re-
gula & exceptionibus *videatur Oldendorp. d. 6.
art. 1. Donell. & ibi Hill. lib. 15. c. 40. Pacius cent. 2.
qv. 24. & Dd. paſſim. vid. etiam Wiſſenbach. ad
Pand. Diſp. 15. th. 31. P. Buſius ad l. 2. & ſeqq. h. t.*
7 In §. 6. Regulæ ſuperioris ampliatio notabilis
continetur, ſc. qvod nec tunc actio doli detur,
qvando alia actio competiit, licet jam non com-
petat, v. g. Si temporis lapſu ſublata, ut redhibi-
toria, qvia imputare ſibi debet, qvi maturius
non egit. *vid. Hill. l. 15. c. 40. lit. R.* niſi in hoc ipſo
dolus admiſſus, ut dies exiret, v. g. ſi Reus actorem
ludificationibus fruſtratus, nam tunc eſt reſtitu-
tioni locus. *L. 23. §. ult. Ex qvibus cauſ. maj. vid.
Cujac. ad. l. 1. tom. 2. p. 265. Buſius ad d. l. 2. Wiſſen-
bach. ad Pand. d. 12. th. 32.* Sed juxta hunc §. 6.
8 qværo, qvid in foro conſcientiæ? Habeo actio-
nem ædilitiam, qvia doloſè per machinationem
& calliditatem morboſum pecus pro ſano mihi
vendidiſti; labitur ſemeſtre, amiſi actionem red-
hibitoriam, & fortè ob aliqvam cauſam, qvæcun-
qve illa ſit, nec actione emti damnum conſeqvi
poſſum, poteſne ſalva conſcientia lucrum illud
retinere? qvod non putarem, nam ita cum da-
mno meo locupletareris; & ſolet dolus (qvi in
te fuit) culpæ (qvæ in me fuit, dum non egi) præ-
ponderare. *L. 9. §. fin. ff. ad l. Aqvil. Card. Tuſchus
concl. 579. num. 1. lit. D.* Si qvis etiam habuerit a-
9 ctionem, qvam Acceptilatione ſuſtulit, non habet
actionem doli, qvia ſibi imputet, qvod actio-
ni, qvam habuit, renunciavit & ita ſuo facto fecit,
ut non poſſit alia actione uti, niſi forte dolo in-
10 ductus, ut acceptilatione actionem tolleret. *In §.
ult.* autem dicitur, non ſolum negari actionem
doli, ſi aliam actionem habeat contra eum, à qvo
deceptus eſt; ſed etiam ſi contra Cajum ſit actio,
per qvam indemnis ſervari poſſit, *qvod in ſeqq. le-
gibus late perſeqvitur.*

Ad L. 2. & ſeqq. tres.

SUMMARIA.

CUm alia actio ſuppetit, non ago doli. n. 1.
*Qvod exemplo tutoris in damuum pupilli con-
trahentis declaratur. 2.*
*Qvare hoc caſu actio doli cum actione famoſa non
concurrat? 3.*

1 COntinetur hîc alia ampliatio notabilis re-
gulæ in *L. 1. §. 4.* propoſitæ. Cum alia a-
ctio, aliud remedium datur, qvo damnum &
dolum alterius paſſo ſuccurri poſſit, non dari
actionem doli, licet illa actio detur contra ter-
tium. Nam ſi à tertio rem, in qva deceptus
ſum, habere poſſum, non poſſum agere contra de-
2 cipientem actione doli, qvod exemplo declara-
tur in *L. 5.* Contraxit Titius cum Tutore & pupil-
lo, & qvidem in damnum pupilli, tutore collu-
dente hic datur actio contra tutorem, ergo non
poteſt actio doli moveri contra Titium, niſi tutor
non ſit ſolvendo. Sed obſtare videtur, qvod a- 3
ctio famoſa benè poſſit concurrere cum actione
doli, ut antea dictum, atqvi hæc actio tutelæ eſt
famoſa. Reſpondeo, actio alia famoſa poteſt cum
act. doli concurrere, ſi utraqve daretur contra
Titium. Sed hæ actiones contra diverſas perſo-
nas dantur, & hic non poteſt locum illa ratio ha-
bere, qvod Titii non interſit, qva actione infa-
mis fiat Aliæ exceptiones regulæ illius continen-
tur in *L. 7. §. 1. h. t.* ubi criminalis actio cum actione
hac concurrit, *L. 9. §. 2. h. t.* vel ſi alia actio ſit inuti- 4
lis, forte qvod tertius non ſolvendo. *L. 5. h. t.*

Ad L. Nam is nullam. 6.

SUMMARIA.

*PAria ſunt, non habere actionem, & habere, ſed pro-
pter inopiam adverſarii inanem. n. 1.*
*Fidejuſſoris exceptio excuſſionis non audicur, debito-
re non ſolvendo exiſtente. 2.*
Idem ſi excuſſio notoriè eſt fruſtranea. 3.

NOn videtur actionem habere, cui propter 1
inopiam adverſarii actio inanis eſt: & ſic cre-
ditores liqvidantes, qvibus ex concurſu nihil ad-
judicari potuit, pro non creditoribus habendi.
Dn. Mev. p. 3. dec. 354. unde probant, fidejuſſorem
non poſſe opponere exceptionem excuſſionis, ſi 2
debitor notoriè ſolvendo non eſt. *Gail. lib. 2. obſ.
27. num. 14. Berlich. p. 2. concl. 24. n. 138. Coler. de Pro-
ceſſ. Execut. p. 1. c. 10. num. 385. Hering. de fidejuſſ. c. 27.
m. 1. n. 199.* Nam non tollit qvidem Jus agendi, ſu-
ſpendit tamen effectum plenariæ executionis,
*vid. Dn. Thabor. in Barboſ. lib. 1. cap. 16. axiom. 10. &
lib. 9. cap. 66.* Exemplum hujus regulæ habetur in
L. 7. §. 6. & §. 9. Sic etiam fruſtra de excuſſione 3
principalis aut ſpecialis hypothecæ excipitur,
qvando excuſſio notoriè fruſtranea aut difficilli-
ma. *Croc. de Excuſſ. bon. q. 37. Dn. Mev. p. 4. dec. 48.* Sic
ſi cum meo procuratore colluſeris, hoc non exi-
ſtente ſolvendo, contra te datur actio de dolo,
qvia non habeo aliam actionem in effectu. *l. 7. §.
9. h. t.*

Ad L. Eleganter. 7. & 8.

SUMMARIA.

*QVid, ſi Dominus minorennis ſervum dolo ipſius
inductus vendiderit? n. 1.*
*Qvando dolus det cauſam contractui, & qvando in-
cidat? 2.*
Cauſa hujus diſtinctionis. 3.
*Cujusnam reſpectu talis contractus nullus ſit, an dece-
pti, an verò decipientis? 4.*

Dolus

Dolus dans cauſam etiam diſtractui, eundem annullat. 5.
Si Tertius det cauſam dolo contractui, an ipſe jure nullus ſit? 5.
Qvid ſi dolus det cauſam matrimonio? 7.
Qvid ſi dolus incidat in contractum? 8.
Si qvis ad contractum ſtricti juris inducatur, qvid juris? 9.
Qvi actionem aliam habet, ei non datur actio doli. 10.
An, ſi res promiſſa deteriorata reſtituatur, actio doli detur? 11.
An doli actionem habeam, ſi proprietarius ſervum uſuarium occiderit? 12.
Qvid ſi hæres ſervum legatum occiderit? 13.
Qvid ſi tuum armentum dolo tertii mihi nocuerit? 14.
Cur contra tertium Actio L. Aqviliæ non detur? 15.
Qvid ſi alius ſervum meum à vinculis liberaverit? 16.
De ſervo, qvi pretium pro libertate Domino promiſit, & inid Expromiſſorem dedit ſub certa lege. 17.
Qvid ſi adverſarius dolo mei procuratoris fuerit abſolutus? 18.
Falſo affirmans pecunias petentem eſſe ſolvendo an doli teneatur? 19.
Falſo aliqvem commendans ſui lucri cauſâ doli tenetur. 20.

1 HAbui ſervum, qvi me adhuc minorennem decepit & dolo eò adegit, ut tibi venderem cum peculio: Emtor hunc ſervum manumiſit. Qværitur, an detur actio doli? Reſp. diſtinctè dupliciter: 1. ſi emtor non ſit conſcius doli; & ita non datur actio doli contra emtorem, ſed contra ſervum jam manumiſſum ad intereſſe, qvia hic talis dolus eſt, qvo libertatem meruit, ergo ex eo facto conveniri poteſt *per l. 3. C. an ſervus ex ſuo facto.* 2. ſi emtor particeps doli & dolus dederit cauſam contractui; nam talis contractus, cui dolus cauſam dedit, eſt ipſo jure nullus, ergo non datur contra emtorem actio ex vendito; (nam vocabula ex vendito ex emto ſæpe confundantur) Ergo opus eſt actione doli. Sed annon ut minor reſtitui poſſum contra ſervum? Hoc negatur.
2 Præcipue notandum ex principio, qvod dolus duplex ſit, alius dans cauſam contractui, alius incidens. Ille eſt, qvando qvis ab initio per falſas perſvaſiones & machinationes perſvaſus ad contrahendum acceſſit, aliàs non contracturus, ſi non dolo eſſet inductus; Hic eſt, qvando qvis aliqvem aliàs contrahere volentem in ipſo contractu decipit. Ille contractum bonæ fidei ipſo jure reddit nullum, per verba textus *(aut nullam eſſe venditionem &c.) de qvo Carpzov. p. 2. c. 34. d. 9. Gail. lib. 2. obſ. 2. num. 6. Bach. in Tr. vol. 1. diſp. 28. th. 2. lit. F.* Idqve in foro conſcientiæ etiam veriſſimum, tradunt *Covarr. in reg. poſſeſſor. p. 2. §. 6. num. 6. Valaſc. de Jure Emphyt. q. 3. n. 9. Lud. Molina de Juſt. & Jur. diſp. 352. n. 4.* Atqve hæc in ſcholis ac judiciis receptiſſima eſt ſententia, qvam etiam pluribus tuetur, & contrariis reſpondet *Zæſius in h. t. num. 3. & ſeq.* Cauſa ejus rei 3
ſufficiat, qvod initium contractus vitioſum non poſſit conſiſtere cum pleniore atqve exuberantiore iſta fide, qvam tales contractus reqvirunt. *Dn. Struvius ad h. t. th. 27. conf. Marcus de Mantua ſing. 316.* Hoc tamen ita declarant, contractum eum eſſe nullum ſcilicet in favorem decepti; nam ſi deceptus velit ſtare contractui, tene- 4
tur omninò & alter ſtare. Nam ex parte decipientis conſenſus eſt abſolutus, & non erroneus. *Zæſ. d. l. n. 11.* nec decipiens poteſt allegare ſuam turpitudinem, qvod per dolum alterum ad contrahendum induxerit. *cum Molina ſentit Leſſius de J. & J. tom. 1. lib. 2. cap. 17. dubit. 5. n. 32.* licet diſſentiat *Sanchez. de matrimonio lib. 4. diſp. 15. n. 5. & Lagundez de J. & J. lib. 1. cap. 3. n. 17.* Practica autem hujus legis hæc eſt, ut deceptus tutus ſit exceptione, ſi nihil præſtitit, vel ſi tradidit, poterit indebitum repetere, & de dolo replicare. *Dn. Manzius de Reſt. ex capite doli. cap. 5. n. 12.* Et ſicut dolus dans cauſam contractui 5
bonæ fidei ipſum annullat, ita etiam dolus dans cauſam diſtractui, ſeu liberationi à contractu b. f. reddit diſtractum nullum. *Gail. l. 2. obſ. 2. n. 6. & Dn. Manzius d. l. n. 19.* Si autem tertius det 6
cauſam contractui ſuo dolo; tunc valet contractus, & actio doli datur contra tertium *Medina de Reſtitution. qvæſtion. 33.* Excipiunt tamen 7
contractum matrimonii, qvi licet per dolum expreſſus, tamen valet. *Molina tractatu 2. diſp. 259. & d. diſp. 352. n. 5.* cauſa eſt ejus indiſſolubilitas; qvod intelligo ſi res non amplius integra, & dolus reſpiceret bona fortunæ. Sed qvan- 8
do dolus incidit in contractum, i. e. qvando emturus aliàs eſſem, ſed non tanti, contractus eſt validus; ſed qvod ratione doli exceſſit, repetitur, & ſuppletur illud, in qvô dolus adhibitus. *Medina d. q. 33. Molin. dd. diſp. 259. & 352.* Et decipienti hoc caſu non datur electio, an ſtare velit contractui, & reducere ad æqvitatem, an verò à contractu malit recedere, qvia Jus hanc electionem nunqvam tribuit doloſo. *Covarr. lib. 2. var. reſp. c. 4. n. 12.* Si aliqvis ad contractum 9
ſtricti juris inducatur, contractus non eſt nullus, ſed datur vel exceptio doli, ſi omnia integra, vel Actio, ſi contractus conſummatus. *Dn. Manzius d. c. 5. n. 17.* Sic ſi dolus incidat in contractum ſtricti juris, datur vel actio vel exceptio doli; in ſubſidium etiam interdum datur actio doli, contra eum, cui dolus profuit in nonnullis caſibus, v. g. ſi dolo procuratoris reus ſit abſolu-

tus, licet reus ipſe in dolo non fuerit, neqve aliud
ad eum perververit, in ſubſidium contra reum actio
10 dolo datur. *h. l. 7. §. pen.* Si deceptus habeat
actionem furti, non datur actio doli, qvia per
actionem dupli vel qvadrupli ſuum conſeqvi po-
teſt, & indemnitati ſuæ conſulere; hoc *in §. 1.* Si
etiam habeat popularem actionem, per qvam
conſulere poſſit indemnitati ſuæ, excluditur
11 actio doli. *per §. 2.* Sed qværitur, ſi promiſſam
rem qvidem tradideris, ſed deterioratam, ſi ſer-
vum deterioraveris vel fundum extirpando ar-
bores, an actio doli detur, & reſpondetur in *§. 3.*
h. l. aut res vendita eſt, & hoc caſu excluditur
actio doli, qvia præſto eſt actio emti. Si autem
ſtipulanti promiſſa & tradita deteriorata & ſubdi-
ſtingvitur, an præſtita cautio de dolo abſuturo, &
ceſſat actio doli, qvia datur actio ex ſtipulatu ex
cautione. Sed ſi nulla talis præſtita ſit cautio
& res deteriorata tradita, & non datur actio ex
ſtipulatu, qvia contractus eſt ſtricti juris &
res præſtita eſt. Ergo eo caſu datur actio
doli.

12 *In §. 4.* agitur de ſervo uſuario, in qvo ha-
beo ſolum uſum neceſſarium. Proprietarius
poſſidet eum & occidit, qværitur, an contra pro-
prietarium habeam actionem doli, qvod negatur,
13 qvia habeo actionem ex Lege Aqvilia utilem,
nam ſi dominus eſſem, competeret mihi directa.
Item, ſi legatum mihi ſervum occiderit is, qvi
hæres eſt, & qvidem ante aditam hæreditatem;
datur mihi actio ex Teſtamento; Ergo ceſſat actio
doli. *§. 5. h. l.* Si verò poſt aditam hæreditatem
occidat, datur mihi actio Legis Aqviliæ ut Domi-
no, nam licet Legatarius jam à morte Teſtatoris
dominus ſit rei legatæ, id tamen fit juris fictione,
qvæ in L. Aqvilia non attenditur.

14 *In §. 6.* qværitur, ſi tuum armentum dolo
tertii in meo agro damnum dederit, an contra
eum habeam actionem doli? Reſponſio eſt ex-
pedita, qvod non, qvia habeo actionem de pau-
perie ex titulo, *ſi qvadrupes*, contra te; Ergo
ceſſat actio doli. Excipitur niſi non ſis ſol-
vendo, nam tunc videtur nulla mihi competere
actio. *l. 6. h. t.* Si tamen noxæ deditum à te
ſit animal, ceſſat actio doli, licet non ſolvendo
ſis, etiamſi animal minoris æſtimetur, qvanti
æſtimari poſſit damnum. Nec obſtat *l. 7. §.*
1. ff. qvod vi aut clam, nam ibi Dominus ad duo
tenetur ad patientiam & noxæ deditionem, &
15 unum præſtando ab altero non liberatur. Sed
cur contra tertium non datur actio Legis Aqviliæ?
Reſp. *Accurſ.* qvod etiam *probat Bach. hunc. §.* in-
telligendum eſſe de dolo admiſſo in omittendo,
nam actio Legis Aqviliæ datur, qvando in com-
mittendo damnum datum.

16 *In §. 7.* proponitur hæc facti ſpecies. Ha-
bui ſervum vinculis conſtrictum ob aliqvod de-
lictum, tu eum ſolvis, ut fugeret, qvæ fuga et-
iam ſecuta, qværitur, an actio doli detur contra
te. Reſpondetur, non dari, nam aut feciſti do-
lo in damnum meum, ut mihi noceres & tunc
datur actio furti, qvia opem tuliſti ſervo, ut fur-
tum ſui faceret, aut feciſti ex miſericordia & po-
tes conveniri actione ſubſidiaria in factum, *ex
Lege Aqvilia.*

In §. 8. difficilis hæc eſt ſpecies, prout eam 17
format *Bachov. ad hunc tit. c. 3. mihi pag. 1028.*
Servus promiſit 100. ſuo Domino pro libertate,
& in hanc ſummam Titium expromiſſorem dedit,
hac lege, ut in jam liberum factum rurſus ab Ex-
promiſſore transferretur obligatio & ſervus liber
jam factus illa 100. rurſus promitteret Domino,
qvoniam ex promiſſione in ſervitute facta non
datur in manumiſſum actio; ſi poſtea ſervus liber
factus non pareat conventioni, nec patiatur in
ſe transferri obligationem, qvæ actio detur do-
mino. Pomponius dabat actionem doli con-
tra ſervum liberum factum, qvod improbat Ul-
pianus ideo, qvia Dominus habet actionem con-
tra Expromiſſorem, ſi ſolvendo ſit: Nec poteſt
Dominus repelli exceptione per Expromiſſorem,
niſi eo caſu, qvo contra conventionem ipſe
Dominus ſervi promiſſionem admittere nollet,
nec pati, ut in eum à Titio transferatur obliga-
tio: Expromiſſor tamen ex actis contra ſervum
habet actionem doli vel ſi expromiſſor non ſit
ſolvendo, domino datur actio doli contra manu-
miſſum.

In §. 9. habetur hæc facti ſpecies. Procu- 18
rator meus ad agendum conſtitutus colluſit cum
Adverſario meo, qvi mihi v. g. in certum erat
obligatus, ita ut Adverſarius meus abſolveretur:
negatur mihi in reum actio doli, qvaſi corrupe-
rit procuratorem meum, qvia habeo Mandati
actionem contra procuratorem, ſi modo hic ſol-
vendo, niſi Reus paratus ſit, ut ex integro cauſa
agatur, ſub hac exceptione, ſi ſit colluſum, de
qvo tantum agitur, ſed qvia corrumpens Adver-
ſarii procuratorem litem perdit, *§. hic*, de collu-
ſione ſimplici ſine corruptione per pecuniam fa-
cta. Sed ſi reus recuſet judicium, tunc datur actio
priſtina, & exceptioni rei judicatæ opponi poteſt
exceptio doli *per l. 25. h. t. Vid. pluribus hoc expli-
cans Bach. ad hunc titulum cap. 4. p. 1036. & ſ.* ubi
dicit, dignum eſſe hunc vindice nodum, ſi qvi-
dem tanti eſt in his tricis operam ponere.

In §. ult. & l. ſeq. 8. qværitur, ſi cum pecu- 19
niã à me peteret Titius, tu falſo affirmaſſes, eum ſol-
vendo eſſe ſatis, an poſſis actione doli conveniri?
in §. ult. legis 7. hoc negatur, licet nulla alia mihi
contra te competat actio. Ex commendatione enim
falſa nõ præſumitur ſtatim dolus, niſi magna callidi-
tas

tas & lucrum commendantis concurrat. *Finckelth. obſ.16. numer.5. vid. notata ad l.12. §.12. ff. Mand. Wammes. conſ.8. num.12.* Sed ſi, cum ſcires, Titium labi facultatibus, & callidè affirmaris, eum eſſe ſolvendo, mei decipiendi cauſa, maximè, ſi feciſti tui lucri cauſa, tunc dabitur mihi actio doli *per l.8. h.t.* Si etiam quis ſe idoneum mentitus eſt, ut pecuniam acciperet, ubi actio alia non competit, tenetur de dolo *l.43. §.3. ff. de furtu.* Et favore pupillorum receptum, ut, qui diceret, tutorem idoneum eſſe, teneatur inſtar fidejuſſoris, adeoque ceſſaret actio doli. *Conf. Bach. d.c.4. pag.1039. & ſeq. collige ergo ex d. §. ult. & l 8. h.t.* Ex §. fin. notetur, ex commendatione, licet falſa deprehendatur, non præſumi dolum, niſi magna calliditas & lucrum commendantis concurrat. *Finckelth. obſ. 16. numer.5. & ſeq. vid. not. ad L.12. §.12. ff. Mand.* deinde notetur, doli aut calliditatis præſumtionem faciendam non eſſe, cum negans vel aliquid aliud agens ex eo evidens aliquod commodum non ſen-
20 tit *Wammes. conſ.8. num.12. & 4.* Qui idoneum aliquem affirmat doloſè & ſui lucri cauſa, tenetur actione de dolo. *Dn. Mevius de Jur. Lub. Lib. 3. t.10. art. unic.* ubi varia exempla recenſet. *Wammes. conſ.3. cent.4. num.4.* ſecus autem, ſi non ſit evidens & magna calliditas, tunc enim non datur actio doli, per *d. §. fin. & h. L.8. Caſtrenſ. Lib.1. conſ. 429. n.3. Men. conſ. 406. n.106. & ſeq.* conſ. *Surdus d. 216. num.24.*

ad L. Si qvis. 9. & ſeq. 10.

SUMMARIA.

Ubi datur alia actio, ceſſat actio doli. n. 1.
Hæc Regula illuſtratur exemplis. 2. ſeqq.
In hac actione æſtimatio rei quæ abeſt & qvalitas perſona conſideranda. 9.
Qvænam reqvirantur ad actionem doli? 10.
An de furto ad duos aureos criminaliter agi poſſit? 11. & 12.
Quomodo damnum in re minimâ datum reſarciendum? 13.
Ex modicitate rei colligitur, non fraudem adfuiſſe. 14.
Cur de re minima detur actio furti, & non actio doli? 15.

1 Regula fuſè tractatur à compilatoribus, ſcilicet quod Actio doli non detur, ubi alia actio
2 datur, exemplum habetur etiam *in l.9. princ.* perſvaſiſti mihi, hæreditatem mihi delatam eſſe exilem & valde oneratam ære alieno, ut eo viliori pretio tibi venderem, quia datur actio vendi-
3 ti, non utique dabitur doli. Sed ſi quis mihi doloſè & falſo perſvaſerit, ut repudiarem hæreditatem, datur actio doli; ſed ſi minori perſvaſeris, huic competet reſtitutio in integrum & ideo ceſſabit actio doli. Sic ſi mihi ſervum 4
legaverit Teſtator, data mihi optione, & hæres mihi exhibeat omnes ſervos, unum vero præ aliis falſo commendet, dabitur etiam actio doli *§.1. hujus lib.9.* Si vero non omnes exhibiti dolo hæredis, adhuc datur Legatario facultas eligendi, & ceſſabit igitur actio doli *lib.4. & 5. de opt. leg. Conf. Bach. d.c.4. pag.1040.*

In §.2. proponitur ſpecies facti hæc, Ti- 5
tius filium ſuum exhæredavit, Tabulas ſupprimit hæres vel extraneus, ut forte filius ignorans exhæredationem, ſine mota querela decederet; quod & factum, hæredes reliquit extraneos, qui querelam non præparatam non poſſunt movere, quæritur ergo an habeant actionem doli? Videtur quod non, quia habent actionem criminalem ſcil. ex Lege Cornelia de falſis; ſed affirmatur, quia actio criminalis ad exemplum vindictæ publicæ tendit, actio doli ad intereſſe privatum. Ergo tendunt ad diverſa nec una alteram impedit.

In §.3. hujus legis, qui in vulgata Editione 6
ponitur ut lex nova, proponitur hæc ſpecies; Habebam certam quantitatem olei, quam vindicas à me, ſed cum metuam, ne inter moras judicii deterioraretur, ideo cum conſenſu tuo depono id oleum apud Sejum ceu Sequeſtrum, cum hoc mandato ut venderet & vincenti pretium daret; tu vero deſiſtis à lite, & oleum manſiſſet meum, niſi tu litem moviſſes, daturne actio doli contra te? Videtur affirmandum quia dolo tuo factum, ut darem oleum Sejo. Verum cum actio depoſiti vel mandati detur contra Sejum, *l.12. §.2. ff. de Depoſiti vel actio præſcriptis verbis ut hic*, non datur actio doli, diſi Sejus non ſolvendo ſit, nam tunc datur contra te actio doli.

In §. 4. Hæc eſt facti ſpecies; ſervus tuus 7
mihi furtum fecit, ideo te noxali judicio convenio, tu mihi noxæ dedis ſervum & petis ut abſolvaris, quod etiam factum, poſtea actione hypothecaria convenior, ideoque video me à te eſſe deceptum. Qværitur ergo ſi appareat ſervum alii eſſe obligatum, an actione doli te poſſim convenire? Videtur, quod non, quia datur actio rei judicatæ *per l. ſi hominem 69. ff. de ſolut. & lib. 4. de re judic.* Sed affirmatur, quia *in d. l.69. & lib. 4.* agitur de deditione ſervi poſt ſententiam. *Vid. Pacius cent.2. qvæſt.80. Bachov. ad h.t. cap.4. pag. 1043.*

In §.5. ſeu pen. quæritur, ſi ſervus tuus con- 8
tra me doloſe quid fecerit in damnum meum, an poſſis actione doli noxali conveniri? Diſtingvitur utrum dolum commiſerit in contractu & tunc datur actio de peculio, aut in ſpeciali delicto v.g. furto, injuria & tunc datur actio noxalis furti,

injuriarum &c. aut vero nec in contractu dolum commiſit, nec in nominato ac ſpeciali delicto, ut ſi mihi perſvaſiſſet, ut non idoneam hæreditatem adirem.

9 *In §. ult.* redditur ratio, cur prætor dixerit cum cauſæ cognitione hanc actionem dandam, ſcilicet quia conſideranda eſt æſtimatio rei, quæ abeſt & 2. qualitas perſonæ: illud habetur in hoc *§. & l. ſeq. 1.* quod de re minima non detur actio doli, & usque ad duos aureos *per d. l. 10.* ita ut de duobus aureis non detur. Secus eſt in actione furti *§. gallinarum inſtit. de Rerum Div.*

10 Hæc actio cum cauſæ cognitione danda; ubi
cognoſcendum, An alia actio detur, quod in multis legibus hic ſcrupuloſè tractatur. (2.) An
cauſa ſit juſta, ſcilicet dolus ac calliditas. (3) An
perſonæ qualitas hoc patiatur. (4.) An res ipſa
tanti ſit valoris, ut actio famoſa ea de re detur,
nam pro re minima hæc actio non datur, v.gr.
duobus aureis. *§. fin. & L ſeq.* quos æſtimat *Zaſ.*
ad h. t. num. 17. Non enim decet præcipuum hominis bonum ob rem minimam vitiari. *Marqvard.*
Freher. Lib. 2. de Exiſtim. cap. 7. numer. 6. Hill. in Don.
11 *Lib. 15. cap. 40. lit. CC.* Ex quo etiam deducere volunt, quod de furto criminaliter & extraordinariè
procedi non poſſit, niſi furtum excedat duos aureos, per *L. 10. h. t.* & *Weſ. hic num. 6.* & *de furtis n.*
10. ubi adhuc dimidium aureum Hungaricum
addit. Sed certum eſt, inter actionem doli, &
criminalem perſecutionem furti multum inter-
12 eſſe. Illa enim Civilis, hæc criminalis. Ideoque melius in arbitrio judicis committitur, quodnam furtum ſit parvum; poteſt eſſe parvum
furtum, quod patienti magnum. Sed quomodo reſarciendum damnum in re minimâ da-
13 tum? R. Damnum quantulumcunque ſarciendum. *L. 22. in f. princ. ff. de damno inf. §. 16. J. de*
R. D. non quidem per actionem in dolum, ſed
per actionem in factum. *Donell. & ibi Hill. d. c.*
40. lit. Ee. conf. Marcus Mantua ſing. 317. Exinde etiam inferre videtur *Tiraq. de judicio in re-*
14 *bus exiguis pag. 79. in f. & pag. ſeq.* ex rei modicitate colligi, quod non adſit fraus vel dolus.
v.gr. Si teſtis habeat modicum præjudicium,
non præſumitur pro modico illo pejerare. Sed
cur de furto etiam in re minima agere licet, &
15 non actione doli? R. Furtum clam committitur ab ignoto, à quo vix ſatis cavere nobis poſſimus: Sed dolus ab eô, quem novimus, vid. *Zaſ. ad h. t. num. 18.*

ad L. Non debet. 11. & 12.

SUMMARIA.

Contra qvos actio doli non detur? numer. 1.

Annon in exceptione mentio fieri poſſit doli, contra perſonam honoratiorem? 2.

Qvomodo verò actio in factum detur? 4.

An harum actionum differentia hodiè uſitata? 5. & 6.

Contra quaſdam perſonas, quibus reve- 1
rentiam debemus, actio doli non datur, ut
contra Parentes, Patronos, homines in dignitate
conſtitutos, nec vitæ ſequioris hominibus contra
homines vitæ emendatioris. *Donell. d. cap. 40.*
poſt Lit. Dd. Et ideò viles perſonæ admonentur, ne mentionem doli faciant in libello contra
honoratiorem perſonam, nam tunc libellus non
valeret; ideò hunc textum ſingularem vocat
Cæpolla cautela 162. Et idcirco cum Doctoribus
valdè commendat hunc textum *Lud. Gomez. ad*
§. ſupereſt. numer. 24. J. de act. ubi dicit cum Gl.
ſingulare eſſe, ob qualitatem perſonæ mutari genus actionis, eadem cauſa manente. Quin et- 2
iam Exceptionem doli à perſonâ vili contra emendatioris vitæ Virum opponi non debere, notat *Cæpolla, cautela 107.* quia de facto vel opinione hominum etiam exceptio doli gravat aliquem.
conf. Jaſon. in d. §. ſupereſt. numer. 21. An au- 3
tem contra patrem detur reſtitutio ex dolo patris
velato, vide *Mauritium de Reſtit. cap. 224. & à me*
notata ad L. Si cum pater. C. Si adverſus rem jud. &
ad L. fin. C. qvi & adverſus qvos. Et contra per- 4
ſonas illas datur actio in factum perpetua. *L. 29.*
h. t. in qua nulla fit doli mentio, qua petimus rem
reſtitui, quia damnum quantulumcunque reſarciendum, nec debet aliquis ex dolo lucrari. *L. 12. h. t.*
Sed quæritur, an hæ leges, quæ tam ſcrupuloſe in- 5
ter actiones diſtingvunt, noſtris moribus ſint abolitæ? *Grænvvegen hoc affirmat ad h. L. & ad L. 2.*
h. t. ob hanc rationem, quia hodiè nomina actionum non ſunt exprimenda. R. non videre me
conſequentiam; nam licet Advocatus non teneatur nomen actionis exprimere, ſcire tamen debet
genus actionis, nam alioquin impertinenter & ineptè concludet. Et Adverſarius omninò idem
genus actionis ſcire debet. Et Judicis prima eſt
cura poſt legitimationem perſonarum & narrationem facti, quale genus actionis intentetur, *de qvo*
alibi. Taceo quod, quando reus negat actionem actori competere, omnino actor eam nominare de-
beat. Et prætereà in re ipſa eſt diſcrimen & in 6
narratione facti. Nam in actione doli refero, me eſſe deceptum; quibus verbis aut ſimilibus in actione in factum uti non debeo. *Cæpolla d. cautela 107. n. 1. & cautela 162.* Formulam actionis in factum deſcribit *Sich. ad L. 5. n. 8. C. h. t.* Sane nimis ſcrupuloſè hoc tractari non nego.

ad

ad L. Hæredibus. 13.

SUMMARIA.

QUando actio ex h.l. contra hæredem detur? numer. 1. & 2.

In quantum hæres teneatur, ſi dolus in contractu admiſſus? 3.

Quibus caſibus pupillus actione doli conveniri poſſit? 4.

Quibus caſibus Eccleſia? 5.

1 LIcet contra eum, cui honorem & reverentiam debeo, de dolo agere non poſſim, ſi me dolo circumvenerit, contra hæredem tamen datur actio ex dolo hæredis *Pacius cent. 2. qu. 82.* Nam actio in factum perpetua. *L. 29. h. t.* actio doli datur non tantum contra eum, qui me decepit, ſed etiam ejus hæredem, ſcilicet lite cum defuncto conteſtata, vel nondum conteſtata, ſi quid ad hæredem pervenit, ex *tit. Cod. ne delicto deſunctis &c.* habetur infrà *in L. 17. §. 1. & L. 26. ſeq. Bargalius de*
2 *Dolo l. 2. div. 7.* Sic hæres tenetur, licet nihil ad eum pervenerit, ſi ipſius dolo factum, ne perveniret. *d. l. 27.* Imo ſi ſemel pervenit ad primum hæredem, ſufficit, per *L. videamus. 17. in. praced. & ibi not. Dn. Struv. ex. 39. in fin.* Sanè hæc de dolo abſolutè commiſſo extra contractum intelligen-
3 da. Nam ſi in contractu dolus admiſſus ab eo, qui mecum contraxit, dolus defuncti purgatur per actionem ex contractu, nec opus eſt actione doli, nec tenetur tantum hæres in quantum pervenit, ſed in ſolidum.

4 *Ad §. 1.* In hoc §. & L. 14. & princ. L. 15. tractatur de pupillo, in quibus caſibus actione doli conveniri poſſit. (1.) quidem, ſi deceptoris hæres ſit, juxta jam dicta. (2.) Si ipſe proximus ſit pubertati, & dolo quid fecerit, quod exemplo in *L. 14.* declaratur; & (3.) Si ex tutoris dolo conveniatur, modo pupillus exinde factus ſit locupletior. *L. 15. pr. h. t. L. 24. ff. ſi quis omiſſa cauſa Teſt.*
5 *conf. Bachov. ad hunc tit. cap. 3. numer. 1.* Atque eadem ratio Eccleſiæ, ſi ex dolo Prælati fiat locupletior, & civitatis, ſi ex dolo adminiſtratorum conveniatur, per *L. 15. §. 1. h. t. Cæſar Bargal. de dolo lib. 2. diviſ. 6. numer. 11.* Notant autem Doctores ex *l. 14. verbo, mentitus.* maximam præſumtionem fraudis ac doli eſſe contra eum, qui in mendacio deprehenditur, ſi mendacium in ejus commodum cedat. *Rumus v. 2. conf. 42. n. 18. Cothman. v. 1. conf. 1. n. 314. & ſeq.*

ad L. Sed ex dolo. 15.

SUMMARIA.

EX adminiſtratorum dolo an detur actio doli contra civitatem? n. 1.

Executio pœnæ contumaciæ an facienda contra adminiſtratores, an contra civitatem? 2.

An ex procuratoris dolo contra dominum actio doli detur? 4.

Cur in actione doli, perſona exprimenda, non verò, quod metus cauſa? 5.

DE princ. Legis dictum ad *L. 13. §. 1. h. t.* In *§. 1. &* 1
ſeq. agitur de civitate, ſi Adminiſtratores ejus vel Conſules dolum admiſerint, an actio doli detur contra cives. Negatur, niſi quatenus ex dolo aliquid ad civitatem pervenerit. Sed contra ipſos Conſules actio doli datur. Ex hoc rectè infert 2
Dn. Mevius p. 3 dec. 374. Si Conſules in cauſa civitatis contumaciæ rei facti ſint, & executio pœnæ contumaciæ facienda, eam non contra Civitatem, ſed contra Regentes inſtituendam eſſe. Nul- 3
lum enim mandatum ad delicta porrigitur. Cæterum verbis his (*quid enim municipes dolo facere poſſint*) non impoſſibilitatem, ſed raritatem denotari, *cum Gl. notat Bach. d. c. 3. n. 1.* nam cives univerſi quid doloſè machinari poſſunt; ſed id fit rarius, dolus non ſolet cum multis communicari.
Sed in §. 2. agitur de procuratore, an ſi ab hoc do- 4
lus commiſſus, exinde actio detur contra ipſum dominum, & reſponſio eſt plana ex §. 2. quod detur adverſus dominum actio, ſi aliquid compendii ex dolo procuratoris ad dominum pervenit, aliàs non, ut non opus hic ſit diſtinctione illâ, qua utitur *Bargalius de dolo d. div. 6. n. 10.* Sed illi diſtinctioni locus eſt, quando de exceptione doli agitur, de qua in *L. 4. §. 18. ff. de Except. doli.* In §. ult. 5
dicitur exprimendam eſſe perſonam, cujus dolo quid factum, ſecus quam in actione, quod metus cauſa; quia hæc actio doli non eſt in rem ſcripta, ut actio quod metus cauſa, ſed exceptio tamen doli eſt realis. *L. 2. §. 2. de Except. doli. Manzius d. l. numer. 66.*

ad L. Item. 16.

SUMMARIUM.

DE dolo acturus & perſonam, à qua & rem, in qua deceptus eſt, exprimere debet.

QVemadmodum de dolo acturus tenetur exprimere perſonam, à qua deceptus ſit, ita etiam rem, in qua deceptus ſit, nam in ſpecie omnia exprimenda, ut reus ſcire poſſit, an litigare, an cedere debeat, in hoc præſertim famoſo judicio. Neque licet actori hic vagari i. e. in genere dicere, ſe eſſe deceptum, & poſtea variare in negotio, in quo dolus admiſſus. Ita etiam in actione injuriarum omnes circumſtantiæ exprimendæ. *lib. 7. pr. ff. de injur. & in omnibus publicis judiciis lib. 3. de Accuſat.*

ad L. Si plures. 17.

SUMMARIA.

SI plures dolum admiſerint, an pro parte, an in ſolidum teneantur?

SI plures dolum in uno aliquo negotio admiſerint, omnes tenentur & quidem non pro parte, ſed in ſolidum, hic *& L. 1. §. ſi plures. ff. de eo per quem factum.* quod odio doli conſtitutum eſſe, tradit *Bargal. de Dolo L. 4. c. 1. n. 115.* & ſi unus rem reſtituat, vel intereſſe juramento determinatum ſolverit, omnes liberantur, nec inter reos ordo eſt, cum æqualiter deliquerint. *Bargal. d. l.*

ad L. Arbitrio judicis. 18.

SUMMARIA.

AN doli actio arbitraria ſit? n. 1.
Caſus ubi non arbitraria eſt, ſed ubi judex ſtatim ad intereſſe condemnat. 2. 3. & 4.
Uſufructuarius, ſi hæres domum incenderit, hac actione non agit. 5.
Qvid ſi qvis pondera juſto majora commodaverit? 6.
Qvid ſi minora? 7.
Qvid ſi ſervus mihi promiſſus à tertio fuerit occiſus. 8.

1 ACtio de dolo arbitraria eſt, qua agitur, ut quod dolo amiſſum eſt, reſtituatur juſſu Judicis, quod ni faciat, condemnatur in id, quantum in litem juraverit Actor, certâ quantitate à Judice determinanda. *Men. de A. Q. caſ. 207. n. 17. Bach. in tr. de Action. diſp. 17. th. 15. Dd. in §. 31. J. de Action. conf. not.*
2 *ad L. 5. infrà de in litem jurejur.* Sed notandæ limitationes ex textu, ubi actio doli non eſt arbitraria. Primò ſi res dolo adquiſita extincta caſu, ubi fruſtra juberet Judex rem reſtitui, cum non poſſit, ſed protinus ad intereſſe condemnatur, & ſic hoc ca-
4 ſu actio doli arbitraria non eſt. Alius caſus eſt, ſi alter qui dolo quid adquiſivit, ſine dolo in alium rem transtulit. Tertius eſt, quando alterius dolo inſtantia extincta, i. e. triennium lapſum, quo caſu agitur contra doloſum, non ut rem reſtituat, & hic ceſſat arbitrium, ſed ut conſequatur actor, quanti interfuit, id non eſſe dolo factum. *§. 4. h. l. Bargal. d. c. 1. n. 71.* Sed de inſtantia quod dicitur, nobis in uſu non eſt, ſed inſtantia manet poſt triennium, ne dicam tricennium, ſicubi autem obtineat inſtantiæ lapſus, reſtitutio dabitur. *Grænvvegen hic ad l. properandum 13. §. 1. C. de judic.* Non properamus in judiciis juxta *l. properandum.*

5 *In §. 2. hujus Legis 18.* proponitur, quod Hæres inſulam i. e. domum cujus uſusfructus mihi legatus, incenderit, & quæritur an detur actio doli? quod negatur, ſed datur actio ad exemplum legis Aquiliæ, in qua æſtimatur non proprietas ſed uſusfructus. *l. 12. ff. de uſufr.*

6 *In §. 3.* Qværitur, ſi quis venditori majora pondera commodaret eo fine, ut plus vendito accipiat emtor, hoc caſu non datur actio doli, quia alio remedio venditori conſuli poteſt. Forte dabitur actio venditi? Sed hoc negatur, nam id, quod ob falſa pondera amplius datum eſt, non eſt venditum, ergo datur condictio indebiti ratione amplioris quantitatis. Si quis autem minora pon- 7
dera commodaverit in damnum emtoris, aget emtor actione emti, ut quod deeſt mercibus præſtetur, nec intereſt quoad hanc actionem, an venditor ſciverit minora, an vero ignoraverit, an emtor ſciverit majora vel non, *l. 32. de Act. emt.* At quid ſi ſciens ſcienti commodaverit etiam furti tenetur, cum furi opem tulerit. *l. 52. §. 22. ff. de Furtu.* Si verò placuit partibus, ut hæc pondera pro juſtis habeantur contra commodantem datur actio doli. *vid. Cujac. tomo 2. ad hunc tit. & h. l. p. mihi 275.*

In §. ult. proponitur, quod ſi ſervum, quem 8
tu mihi ex contractu debebas, tertius occiderit, hic tu liberatus es interitu rei promiſſæ, & contra tertium non competit actio Legis Aquiliæ, quia non ſum dominus, ergo danda eſt hæc actio doli, *vid. Bach. ad h. t. c. 4. p. 1012.* ubi rectiſſime compilatoribus nimiam ſcrupuloſitatem exprobrat.

ad L. Fidejuſſor. 19.

SUMMARIUM.

AN liberetur debitor cujus fidejuſſor animal promiſſum occidit?

SAtis acuta hæc Lex: Promiſi animal certum, dedi fidejuſſorem, ſed promiſi, velle me dare animal poſt 6. menſes, ante terminum fidejuſſor meus occidit animal, ergo ego liberor, quia ex ratione juris debitor ſpeciei liberatur interitu rei, ſi interitus contingat ſine debitoris culpa & mora. Et ſic liberatur etiam fidejuſſor, non quidem ex ſuo facto immediatè, ſed ex eâ Juris ratione, quod liberato principali debitore, non poteſt obligatus eſſe fidejuſſor. Quod ergò creditori datur remedium, niſi actio doli? Obſtat *L. 95. §. 1. ff. de ſolut.* Sed hic de caſu, ubi nondum mora commiſſa, agitur. *conf. hic Accurſ. & Cujac. ad h. l. tom. 4. p. 727. Bach. ad h. t. c. 4. p. mihi 1043.*

ad L. Servus tuus. 20.

SUMMARIUM.

QVa actio detur, ſi ſervus, ut domino ſolvat, ab alio mutuatus ſit?

SErvus meus mihi naturaliter debuit 100. quia autem non eſt ſolvendo, ideo hortatu meo accepit à te 100 quos 100 aureos mihi ſolvit, quæritur quæ tibi actio competat; Actio de peculio non datur in effectu, quia in peculio nihil eſt. Actio de in rem verſo non competit, quia Dominus ſuum, ſeu quod tibi debetur, accepit, *per l. 10. §. 7. ff. de in rem verſo.* Ergo datur Actio doli quia *in §. hujus* legis habetur hæc quæſtio, credidi ſocietati alicui & convenio te ceu ſocium in ſolidum, tu perſuades

mihi

mihi, te non eſſe ſocium, ideoqve abſolveris, hic nulla alia actio, qvàm doli tantum. Sed cur non utar actione priſtina & ſi excipias de re judicata, ego replicem de dolo juxta *l. 25. h. t.* Durus hic nodus ex nimia compilatorum curioſitate ortus. *Bach. ad h. tit. pag. 1056. & ſeqq.* recitat conciliationem *Cujacii.* Sed ipſe de ea dubitat & cogitandum eſſe ait de diverſitate caſuum.

ad L. Qvod ſi. 21. & ſeq.

SUMMARIA.

AN actio doli detur, cum poſt delatum juramentum adverſarium perjurii convincere poſſum? n. 1.

An jure Civili pœna perjurio ſtatuta? 2.

1 PEtii debitum, negaſti, non potui probare, detuli igitur tibi juramentum, qvod præſtitiſti,
poſtea evidenter probo perjurium, an actio doli?
Neg. qvia ſententia ex Jurejurando lata prætextu
perjurii non retractatur. Obiter notes. (1.) poſt
juramentum delatum & præſtitum, ſecutam in
2 hâc ſpecie ſententiam. (2.) Perjurii pœnam eſſe
non divinam tantum, ſed etiam humanam in jure
civili, per *L. ſeq.* ut rectè *ex h. & ſeq. lege* probat
Dn. Carpzov. pract. crimin. q. 46. num. 15. ubi numerus ſeqq. varias leges citat; & pœna perjurii *in Conſt. Carol. art. 107. & ſeq.* expreſſa. *conf. Grænwegen ad L. 2. C. de Reb. credit. Hartm. Piſt. obſ. 150. Rauchbar. p. 2. q. 3. confer. qvæ notavi ad l. 2. C. de Rebus cred.*

ad L. Si Legatarius. 23.

SUMMARIUM.

QVid ſi per fallaciam legatarii legata ſint ſoluta?

LEgati tibi ſunt 100. thaleri, ſed illud Legatum excedit qvantitatem hæreditatis, ſed ut ſolida & integra legata conſeqvaris perſvades hæredi, ſatis ſolvendo eſſe hæreditatem, qværitur an hæredi competat actio doli? videtur qvod non, qvia condictio indebiti, *l. 2. & 3. ff. de condict. ind.* Sed hic affirm. & reſponderi poteſt, hanc legem intelligendam eſſe in terminis habilibus, qvamvis alii concurſum actionis generalis concedant. vid. *Accurſ. hic Bach. ad h. t. c. 4. p. 1044. & ſeq.*

ad L. Si dolo. 24.

SUMMARIUM.

Qvid ſi ſervus dolo actoris liber declaretur?

ASſertor ſervi, qvi vindicat ſervum in libertatem, dolo effecerit, ut abſente eo, qvi ſe dicebat eſſe dominum, & ſervum in ſervitutem vindicabat, ſententia ferretur pro Libertate, qværitur, an detur contra eum actio doli? qvod videtur negandum, qvia poteſt reſtitui, ſi probet ſe non fuiſſe contumacem & non debuiſſe pronunciari ſe abſente, ſed qvia contra libertatem non datur reſtitutio, ideoqve ſtatim datur actio doli i. e. non debet qværi de cauſa abſentiæ. *conf. Bach. d. c. 4. pag. 1045.*

ad L. Cum à te. 25.

SUMMARIA.

AN actio doli locum habeat contra eum, qvi falsò aſſeruit, ſe creditori meo ſolviſſe, & abſolutus eſt per ſententiam. n. 1.

Qvomodo contra juramentum ſuppletorium admittatur probatio per inſtrumenta? 2.

PEto à te decem, tu fateris debitum, ſed ais, te 1
meo creditori vel procuratori meo nomine
ſolviſſe, & ita, cum hoc Judici & mihi perſvaſiſſes, abſolveris. Poſteà comperi, falsò te ſolutionem adſeruiſſe, qværitur, an actio doli competat? videtur qvod ſic, qvia mea actio per ſententiam abſolutoriam extincta. Sed negatur, cum detur actio priſtina; cum ſententia obligationem civilem eliſerit, non verò naturalem, per *L. Julianus. ff. de Condict. indeb.* Ergo exceptioni tuæ de
re judicata repono replicam de dolo. Ex hoc 2
textu colligit *Carpz. p. 1. c. 15. def. 5* contra juramentum ſuppletorium dari probationem per inſtrumenta, ita ut non ope reſtitutionis procedatur, ſed ex integro agatur; verum videantur *notata ad L. admonendi. ff. de jurejur.*

ad L. In hæredes. 26. cum 4. LL. ſeqq.

SUMMARIA.

QVando intelligatur aliqvid ex delicto defuncti ad hæredem perveniſſe? n. 1.

Exemplum in cocta cereviſia, ſed defraudatâ acciſâ. 2.

Cur actio Doli, qvæ in hæredem datur, perpetua ſit? 4.

REgula eſt notiſſima, qvod hæres ex delicto de- 1
functi non teneatur, exceptio non minus nota, niſi ad hæredem qvid pervenerit; tunc autem qvid perveniſſe videtur, ſi ob delictum locupletior hæreditas ad eum pervenit, vid. *Arum. qvæſt. 10. num. 57* & ſic actio hæc in hæredem, ut & omnis actio in factum, perpetua eſt. *L. 28. h. t.* licet alias actio doli ſit biennalis, ne qvidem per litis conteſtationem extendenda *L. fin. C. h. t. & ibi Dd.* Notetur igitur ex his legibus, (1.) hanc actionem doli contra hæredem dari, ſi aliqvid ad eum pervenit, & benè notetur, qvomodo aliqvid ad hæ-
redem perveniſſe dicatur, ſcil. ſi opulentior 2
hæreditas pervenit, v. gr. ſi maritus defraudavit acciſam & coctâ cereviſiâ procul dubio ſenſit lucrum, qvod etiam hæredibus extorqvendum, qvale præjudicium allegat *Dn. Manzius in cent. deciſ. q. 74. num. 21.* (2.) Si ad eum qvidem nihil pervenit, ſed dolo hæredis factum eſt, ne

per-

Digitized by Google

perveniret, v. gr. Si rem dolo acqviſitam à defuncto hæres peremit. Similis extenſio in *L. 2. ff. de vi & vi armata.* (3.) ex *L. 28.* notandum, hanc
4 actionem doli, qvæ in hæredem datur (qvæ potius in factum actio dicenda) perpetuam eſſe, & ſubjicitur ratio in *L. 29.* qvia hic de calculo i. e. ſubducendis rationibus, qvid defunctus ex dolo lucratus ſit, agitur. Et demum ſubjicitur (4.) in *L. 30.* hic nulla cognitione cauſæ opus eſſe ſc. qvalis perſona hæredis, an ſumma modica, &c. *Buſius* hic putat, in factum actionem prætoriam dari contra hæredem, etiamſi locupletior hæreditas ad eum non perveniat. Qvod non capio; ſanè de illo caſu ſi loqvitur, qvando dolo fecit ne perveniret, tunc expreſſus hic textus eſt.

ad L. Cum qvis. 31. & 4. ſeqq.

SUMMARIA.

Contra eum, qvi perſvaſit œconomo, ut relinqveret poſſeſſionem meam, actio doli datur. n. 1.

Eadem tenetur hæres, qvi ſervum ante diem manumiſit. 2.

Eadem tenetur, qvi permiſit ſaxum eruere, & poſt impenſas factas vetuit. 4.

Eadem, qvi ante aditam hæreditatem delevit teſtamentum. 5.

Eadem tenetur Legatarius, perſvadens hæredi, de ſolidis legatis ſolvendis. 6.

1 HAs propterea notandas putavi, qvia continent caſus, in qvibus actio doli dari debet, v. gr. Si qvis Oeconomo vel procuratori meo, vel familiæ perſvaſerit, ut poſſeſſione cederet, de dolo actio datur, ſi damnum inde accepi, fortè qvod latrones damnum dederint, vel qvod arva non ſint proſciſſa. Hoc caſu poſſeſſionem non amitti,
2 hic dicitur. Sed vid. *L. ult. C. de adq. poſſ.* Aliud exemplum actionis de dolo in *L. 32.* Si libertas alicui relicta in diem, & ante diem hæres manumiſit, & qvidem callidè & in fraudem cohære-
3 dum, anteqvam rationes redderet ſervus. Aliud *in L. 33.* Venalem rem habui, & adeſt opportunitas vendendi, ſed tertius mihi controverſiam movit, ut opportunitas vendendi è manibus elabe-
4 retur. Aliud *in L. 34.* ſi permiſiſti mihi donationis cauſa, ut liceret ſaxum eruere ex tuo fundo, & cum me præparaſſem, & impenſas feciſſem, recuſas. Sed hodiè datur condictio ex donatione, vel ex eo contractu, qvo permiſſa effoſſio. *Cujac. ad h. t.* licet intelligi etiam lex fortè de eo caſu poſſit, ſi qvis precariò concedat effodere ſaxum.
5 Aliud exemplum eſt in *L. 35.* ſi qvis teſtamentum deleverit, ſcil. ante aditam hæreditatem, nam hæres & legatarii habent actionem doli, poſt aditam hæreditatem datur actio legis Aqviliæ ad exhibendum & depoſiti. *L. 42. ff. ad L. Aqvil.* Sic ſi legatarius perſvaſerit hæredi, hæreditatem ad tota legata ſolvenda ſufficere. *l. 23. h. t.* ſi qvis tabulas teſtamenti ſupprimat, ne de inofficioſo agatur & filio mortuo eas proferat *l. 9. §. 2. h. t.* plura exempla in qvibus actio doli locum habet, refert *Collegium Argent. h. t. d. 8. & ſq. & Dn. Manzius d. l. de Reſtitutione ex capite doli n. 34. & ſeqq.*

ad L. Si duo. 36.

SUMMARIA.

SI duo dolum commiſerint, an & qvando uterqve de dolo agat? n. 1. & 2.

Qvando inter conjuges compenſatio adulterii admittatur? 3.

SI duo dolum commiſerint, invicem de dolo 1
non agunt, qvia delicta paria mutua compenſatione tolluntur. *Bargal. de Dol. lib. 6. reg. 65. Farin. p. 1. fragment. lit. D. n. 110. Klock. vol. 2. conſ. 59.*
num. 39. Exempla habet hic *Cujac. t. 2.* Sed no- 2
tabiliter hæc regula limitatur, ſi non agatur de mutuo dolo, per viam actionis & reconventionis, ſed actione ex contractu, & reus excipiat de dolo actoris, nam tunc actor non poteſt replicare de dolo conventi, nam ſi ambo hoc caſu in dolo ſunt, potius id obeſſe debet reo, juxta *L. 4. §. Marcellus. 13. ff. de Exc. Dol. Petr. Barbos. ad l. viro atqve uxore. n.*
22. ff. ſolut. matr. Sed ſi v. g. maritus agat de 3
adulterio uxoris, & uxor reconveniat maritum de adult. & qvidem uterqve civiliter, tunc locum habet compenſatio ex h. L. *Thomas Sanchez. de matr. lib. 10. diſp. 7. Farin. de Delictis carn. q. 143. n. 72.*

ad L. Qvod venditor. 37.

SUMMARIUM.

VEnditor, qvi commendandæ mercis cauſá, aliqvid affirmat, an teneatur actione ædilitia?

SI venditor generaliter aliqvid dixit commendandi cauſa, non tenetur actione ædilitia. *L. 19. de Aed. Ædil.* idem ſi in ſpecie qvidem, ſed qvod apertè falſum ſit. *L. 43. §. 1. ff. de contr. Emt. Donell. lib 13. c. 3.* vel ſi commendet decipiendi animo, non tenetur actione ædilitia, ſed hoc caſu datur actio ex emto civilis.

ad L. Qvidam. 38.

SUMMARIUM.

QVam actionem Creditor falſa ſcriptura deceptus habeat?

TU Debitor conficta epiſtola, qvaſi à me ad Creditorem tuum ſcripta, feciſti, ut creditor fidem habeat epiſtolæ, & tibi acceptum ferat debitum. Falſitate poſtea detecta qværitur qvam actionem habeat creditor? Reſp. ſi minor, habet reſtitutionem ob ætatem, ſi major habet actionem doli. Diſſimiles ſpecies eſſe. *in l. 4. & 10. ff. de Condict. cauſa data &c. notat Bach. ad h. t. c. 4. pag. 1048.*

Digitized by Google

Ad L. Si te. 39.

SUMMARIUM.

Qvid ſi qvis dolo ſe judicio offerat?

VOlebam rem mobilem à Titio vindicare, qvi rem illam mobilem fere per triennium poſſidebat; tu, ut Titius compleret uſucapionem, te offers liti & dicis, te poſſidere & præſtas cautionem de judicato ſolvendo. Unde te convenio, ſed abſolveris ex cauſa aliqva, neſcio qva, qværitur, an actio doli mihi competat? qvod affirmatur, qvia decepiſti me & interim Titius abſolvit uſucapionem, ergo tua fallacia mihi nocuiſti.

Ad L. Ult.

SUMMARIUM.

Qvid ſi qvis alicui hæreditatem ut idoneam dolo perſvadeat?

SI qvis mihi perſvadeat, ut adirem hæreditatem, qvam ſcivit non eſſe ſolvendo, & ille tamen hæreditatem idoneam eſſe dixit, tunc ſi minus idonea eſſe appareat, habeo actionem doli, ſed ſi creditor hæreditarius ſit, tutus ſum exceptione doli, nec igitur actione doli opus eſt.

TITULUS IV.

De

Minoribus viginti qvinqve annis.

Ad L. 1. & 2.

SUMMARIA.

AN minori res ſuas benè gerenti adminiſtratio permittenda? n. 1.
Qvid ex Reform. Polit. in Imperio obtineat? 2.
Qvid Severus circa minores conjugatos ſtatuerit? 3.
Doctor juris an reſtituendus ſit? 4.

1 LEx 1. continet cauſam reſtitutionis minoris, qvia fragile & infirmum hujus ætatis conſilium, Deinde in §. 1. ipſum Edictum continetur, de cujus interpretatione *Donellus l. 21. cap. 6. & in §. fin.* regula ut minori adminiſtratio non committatur, qvamvis benè rem ſuam gerat, qvod alii de plena adminiſtratione, ut *Cujac. ad l. 1. §. h. t. referente Hilligero mox citando.* alii de veniæ ætatis imploratione, alii de judicialibus intelligunt, vid. *Hill. in Don. lib. 3. c. 18. lit. E. Petr. Greve Exerc. 6. th. 1.* ſed poteſt intelligi de minore habente curato-
2 rem. *vid. Bach. ad h. t. ff. c. 1. n. 1.* Hodiè in noſtro Imperio poteſt hic §. abſolutè concedi, non eſſe facile concedendam minorenni rerum ſuarum adminiſtrationem, ſed teneri curatorem accipere, cum ob Reformationem Politicam etiam invitis dentur curatores, aut certè dari debeant, præſertim nondum conjugatis. Sed Jure Romano matrimonium non attendebatur, ut *ex L. ſeq.* apparet, ubi hæc qvæſtio; Servus
3 conceſſerat, ut minorennibus ratione capacitatis honorum, tot anni adderentur, qvot liberos haberent, v. g. Natus annos 23. habere tres liberos, poterat ad honorem promoveri, ad qvem non niſi majorennes eligebantur, unde notat *Bach.* maritum ob liberos citium admittendum ad honores. *Bach. ad h. t. cap. 16. pag. 1136.* & qværitur, an idem ſit in concedenda adminiſtratione, qvod negatur in *L. 2.* Qvia dicitur in *L. 1.* in fine, etiam benè gerentibus minoribus adminiſtrationem non eſſe committendam, ideoqve qværit ad *L. 1. Bruſius*, ad Doctor juris reſtituendus, & communiter diſtingvunt, an in jure, 4
an in facto læſus ſit, ut hoc caſu reſtituatur. *arg. h. §. fin.* qvod etiam in iis, qvi peritiam artis profitentur, verum eſt *Vid. Dn. Struv. ad h. t. th. 55. Zaſ. n. 21. Wiſſenbach. ad Pand. diſp. 14. th. 4. & 24. plures citant. conf. Greve Ex. 6. th. 2.*

Ad L. Deniqve. 3.

SUMMARIA.

AN hodie ſolus Princeps, an verò etiam magiſtratus ordinarius reſtituat minorem? n. 1.
Cur, ſi finis contractûs in majorennitatem cadit, non reſtituatur minor? 2.
Id qvod limitatur. 3.
An, ſi minorennis contra tutorem agit, & ſententia fertur in majorennitate, reſtitutio detur? 4.
An, ſi minor ratam habeat rem major factus, reſtituatur? 8.
Qvotuplex modus ſit ratificandi? 9.
An minor, ſi ſe immiſcuit paternæ hæreditati, & major exegit paterna debita, reſtituatur? 11.
Qvalis diſtinctio hoc caſu neceſſaria? 12. & 13.
Qvomodo computandi anni ſint in h. t.? 14.
Qvomodo dilatio computanda? 15.
Qvomodo qvadriennium? 16.
An filiusfam. læſus reſtitui poſſit? 17. 19. & 20.
An, ſi minor reſtituatur ad novas probationes, hoc etiam majorem juvet? 18.
An ob delictum patris peculium profectitium publicetur? 21.
Dos qvomodo ſit proprium patrimonium filiæ? 23.
Minor ab homine iniqvo arrogatus reſtitui poteſt? 25.
Filius etiam contra factum patris reſtitui poteſt. 26. & 27.
Servi in contractu læſi non reſtituuntur. 29.

In

1 IN principio dicitur, Imperatores perrarò &
extra ordinem minoribus rerum ſuarum ad-
miniſtrationem conceſsiſſe, qvod ex legibus præ-
cedentibus explicandum. Sed collige ex h. t.
qvando ceſſat beneficium prætoris, qvod tunc
Imperator vel Princeps extra ordinem ſuccur-
rere poſsit, qvæ duo videtur confundere *Chri-
ſtinæus vol. 2. dec. 119. num. 1.* ubi dicit, hodie ſo-
lum Principem reſtituere minorem, qvod ſi fortè
de minoribus Gallorum & Belgarum loqvatur,
id ſuo loco relinqvo, ſed in tota Germania Supe-
riori notiſsima praxis eſt, minores à Magiſtratu
2 ordinario reſtitui. In §. 1. proponitur regu-
la, ſi finis contractus in tempus majorenniratis
incidat, non reſtituitur minor, qvia major factus
perficiendo approbavit, niſi (1.) dolo adverſarii
extractum negotium, ut in majorennitate perfice-
3 retur, aut (2.) conſeqvens, qvod tempore majo-
rennitatis factum, neceſſariò ſeqvatur ex eo,
qvod à minore geſtum, ubi non finis, ſed initium
in his duobus caſibus reſpicimus, ut infrà pro-
babitur. Species facti in textu propoſita hæc eſt:
4 Minorennis judicium tutelæ inſtituit contra tu-
torem ſuum, vel ejus hæredes, ſed illud judicium
tamdiu extrahitur, donec majorennis factus, &
tunc ſententia abſolutoria lata pro hæredibus
tutoris, an contra hanc ſententiam, ſi res judicata
facta, datur reſtitutio? qvod negatur, qvia per
ſententiam læſus eſt: at ſententia lata contra ma-
jorennem. *Mauris. de Reſtit. q. 255. Hill. in Donell. l.
21. c. 7. lit. O.* ſcilicet niſi evidenri calliditate ex-
5 tractum negotium. Alius caſus, ubi in minori-
bus finis non principium attenditur, habetur *in l.
7. §. 1. ff. de ſtat. liber. conſ. l. 3. §. fin. ff. add Sc. Maced. l.
1. C. ſi adverſus rem judic. conſ. Oddus de Reſtit. p. 1. q.
25. art. 6.* ubi diſtingvit, an actus neceſſariam con-
ſeqventiam habuerit, ut ſi in proceſſu læſus ſit, an
non. *Menoch. l. 1. de A. Q. q. 37. num. 12. qvem lau-
dat P. Barboſa. ad L. divorcio. §. ſi vir. num. 46. &
6 ſeq. Surdus dec. 297. num. 12.* Rectè à Buſio hic
ad L. 3. notatus *Coſtalius*, qvi venditione à mino-
ri facta, & re poſt majorem ætatem tradita, non
putat impediri reſtitutionem contra textum, &
7 ad §. 5. *ſi filiusfam.* reſp. *Buſius.* Similis lapſus
Wammeſii p. 1. conſ. 58. num. 21. & ſ. Sic etiam
competet reſtitutio, ſi ſe ignoraſſe læſionem la-
tentem, cum traderet, dicat, &c. *Bach. h. t. c. 3. num.
8 6.* Collige etiam ex hoc *§. 1.* qvando major factus
negotium perfectè in minore ætate geſtum ap-
probat, non poſſe peti reſtitutionem, *hic & tit.
Cod. ſi major factus ratum habuerit.* licet actio-
nem ex *L. 2. C. de Reſc. vend.* non amittat, qvia
ſeparata ſunt remedia, reſtitutio ex capite æta-
tis, & ex capite læſionis enormis. *Pinell. p. 2.
de Reſc. vend. cap. 1. n. 33. & c. 4. num. 4. hunc
9 referens D. Mevius p. 5. dec. 21.* Triplex autem
eſt modus ratificandi (1.) verbis expreſsis. (2.)
tacite per lapſum qvadriennii, qvod à die perfe-
ctæ ætatis, ſcienti, non ignoranti, currit. (3.) qvæ
fit facto, ſi ſolvat aut ſolutionem recipiat, cujus
rei exempla plura recenſet *Menoch. rem. 15. recup.
poſſ. num. 118.* Colligitur etiam ex hoc *§. 1. & l. 1.* 10
C. ſi major factus licet minor major factus nego-
tium approbet vel ratificet, ſi tamen dolus adver-
ſarii ſubeſt, qvi ſtudio extraxit negotium, vel
contra minorem machinatus eſt, qvod tunc ob
dolum reſtitutio minori jam majori facto non ſit
neganda. *Pariſ. lib. 1. conſ. 49. num. 38. & ſeq.*
qvod de dolo vero non præſumto intelligit.
Menoch. de remed. 15. n. 133. & ſeqq. Nam ra-
tificatio non poteſt trahi ad ignorata. Qvæ au-
tem doloſe ab altero ſtructa, ignorare præſumi-
tur minor.

In §. 2. dicitur, Minor ſi immiſcuit ſe pater- 11
næ hæreditati, licet major factus debita pater-
na exegerit, dari tamen reſtitutionem, qvia
actus aditionis in minore ætate erat jam perfe-
ctus, & non obſtat *1. C. ſi maj. fact.* vid. *Menoch.
rem. 15. recup. poſſ. num. 126.* Sed nec tum vi-
detur omnis ſcrupulus exemtus, ideoqve *Dn.
Struvius ad h. t. th. 52.* diſtingvit, an geſtum 12
in majorenni ætate neceſſariò inferat appro-
bationem ejus, qvod in minorennitate ſe im-
miſcuerit hæreditati. v. gr. qvod debita exi-
git, non neceſſariò approbavit aditionem, ſed
potius ſubeſt animus benè hæreditatem admi-
niſtrandi, ne ulla negligentia illi imputetur,
debitoribus forte poſteà factis non ſolvendo,
ſicut ſi ædes in minorennitate emtas fulſiſſet,
&c. vid. *Struv. d. l.* qvæ omnino placent in
nodo hoc diſſolvendo, convenit *Donell. l. 21.
cap. 12. lit. Bb. & ibi Hilliger in notatis.* Colli- 13
ge, qvando finis ita habet neceſſariam conſe-
qventiam ad principium, tum poſito principio,
conſeqvens non poteſt non ſeqvi. *Menoch. l. 1.
arb. qvæſt. q. 37. num. 12. Hier. Gratus vol. 2. conſ. 116.
num. 19.*

Ad §. 3. Non ſufficit, extitiſſe ultimum 14
diem anni 25. ad denegandum reſtitutionem,
ſed completum annum eſſe oportet. *Oddus de
Reſt. qvæſt. 2. art. 8. Donell. lib. 21. cap. 7. lit.
B. & ibi Hilliger.* Et ſic in primo die anni 26.
incipit majorennitas. Qvæ de anno bis ſex-
tili hic habentur, benè explicat *Franzk. ad h.
t. num. 3. & ſ.* Colligunt etiam, dilationem da- 15
tam à momento in momentum currere, ita ta-
men ut dies termini non computetur. *Afflictus
dec. 73. num. 7. Camill. Bor. lib. 1. dec. tit. 47. num.
67.* Sic & qvadriennium, intra qvod hodiè 16
reſtitutio contra contractum validum petenda,
& qvinqvennium, intra qvod contractus inva-
lidus impugnandus. per *L. fin. C. ſi major factus
&c.* à momento in momentum currunt. *Steph.
Fagund. de Juſt. & J. L. 1. c. 12. n. 14.* licet in ſeqq.
recedat ab hoc.

Ad

17 *Ad* §. *4. 9. & 10.* Qværſtio hæc eſt circa fili-
umfam. an ſi hic læſus reſtirui debeat? Ratio du-
bitandi eſt, ſi filiusfamilias reſtitueretur, etiam
pater reſtituendus eſſet, qvod tamen prætor non
18 inrendit. Unde probatur, qvod ſi minor reſti-
tuatur ad novas probationes, poſt publicata at-
teſtata, non videri etiam majorem reſtitutum, niſi
connexa cauſa ſit & inſeparabilis. *Marianus So-
cinus Senior in tr. de Teſtibus n. 129.* Sed affirm.
19 qværſtio. (1.) in caſtrenſibus. *§. 10. h. l.* qvid ibi
pro patrefam. eſt. (2.) In aliis etiam peculiis ex
his cauſis, ex qvibus obligatur, & convenitur fi-
lius v. gr. Si filius contraxit juſſu patris, utiqve
pater conveniri poteſt & filius, & ſic filius, ſi
conveniatur, habet reſtitutionem, ſi læſus. Ex
mutuo patris juſſu accepto non reſtituitur, qvia
filius non opus habet reſtitutione, qvia commu-
ni Jure eſt tutus, & datur actio in patrem. *Bach.
ad h. t. c. 11. n. 2.* Si autem juſſu patris non con-
traxit, ſed ſuo nomine, filius ſi convenitur, reſti-
tuitur, & pater etiam. *l. 27. h. t. Bruſius hic n. 4.*
Si autem pater conveniatur, non reſtituitur filius,
magis enim patris intereſt, qvam filii. *Conſ. Pa-
riſ. conſ. 57. n. 2. & 36. vol. 4.* Si verò mandatu
patris vel alterius ut procurator qvid geſſerit,
extra mutuum, filiusfam. non reſtitueretur, per
*L. 23. ff. h. t. vid. Cuj. t. 2. ad h. §. & Petr. Greve d.
Exerc. 6. th. 3. Donell. & ibi Hillig. l. 21. c. 7. lit. E.*
20 *& F.* Si autem filius relinqvit peculium ca-
ſtrenſe (de qvo *§. 9.* intelligit *Zaſius ad h. t. n. 50.*
Sed aliter *P. Barboſ. ad l. 14. de ſolut. matr. n. 53.*
qvi intelligit de profectitio) & in eo ſuccedat pa-
ter filio, ille ut qvaſi hæres reſtituendus. *§. 9. de
qvo vide Hillig. in Don. lib. 21. c. 14. lit. E.* Sed qvid
de adventitio peculio? Puto filiofam. indiſtinctè
reſtitui, cum *Gloſſa ad §. 7. h. & L. Bruſ. n. 6.* qvia
21 hoc adqviritur filio Jure novo. Notant etiam ex
§. 4. in fin. ob delictum patris non publicari pe-
culium profectitium filii. *Menoch. rem. 9. recup.
poſſ. n. 72. & ſeq.* idqve communiter ex hoc §.
probare Dd. teſtatur *Franc. de Clapperiis p. 2. deciſ.
cauſa 92. n. 7.* ubi tamen admodum ſollicitos eſſe
dicit Dd. in conciliando *hoc §. cum L. 1. §. 4. in
fin. ff. qvando de peculio annalis.* mihi videtur de
publicatione bonorum ex cumulo æris alieni
contingente hic §. loqvi, alter de ea, qvæ eſt ex
22 delicto. Ex hoc *§. Gail. lib. 2. obſ. 27. n. 33.* colli-
git, Patrem qvi pro filio fidejuſſit, non juvari
beneficio Excuſſionis, excepto mutuo, ne deci-
piantur creditores. *conſ. Donell. lib. 21. c. 47. poſt
lit. D. conſ. etiam ad hanc materiam Cephal. conſ.
256. n. 52. lib. 2.*

23 *Ex §. 5.* Nota, dotem eſſe ipſius filiæ pro-
prium patrimonium; nam eſt qvidem in do-
minio mariti qvoad fructus & rei vindicatio-
nem, ſed in dominio uxoris naturali? vid. *notata
ad l 30. C. de jure dotium. Carpz. pr. Juriſpr. con-
ſiſt. p. 2. def. 19. n. 21. Gomez. ad §. fuerat Inſt. de
act. n. 49. Barboſ. locuplet. l. 4. cap. 51. axiom. 9.*
Ex §. 6. collige, minorem arrogatum poſſe reſti- 24
tutionem petere contra arrogationem, de qvo
vide *Donell. & ibi Hillig. l. 21. c. 12. lit. F.* Si minor 25
ſe arrogandum dedit & qvidem prædoni & ho-
mini iniqvo, qvi forte inhiaturus eſt minoris bo-
nis, reſtitutionem petere poteſt *§. 6. h. l.*

In §. 7. proponitur duplex ſpecies facti. 26
1. Minorenni legatum eſt aliqvid, ut daretur poſt
mortem parentis, qvod ſæpe fiebat, pater paciſci-
tur de non petendo & patri conſentit filius, an fi-
lius reſtituendus? qvod affirmatur, qvia ipſius
filii intereſt propter ſpem legati, qvod ipſi poſt
mortem competit: nec obſtat *l. ult. C. qvi & ad-
verſus qvos &c.* qvia, non tam contra factum pa-
tris, qvàm contra hæredem, à qvo legatum eſt,
reſtituitur. Alterum factum eſt, qvando filio 27
aliqvid legatum eſt, non qvidem poſt mortem
patris, ſed qvod patri non adqviritur, ſed perſo-
næ filii cohæret ut militia, & hoc caſu patri paci-
ſcenti ſi conſenſerit, reſtituitur filius, qvia pater
de re aliena hic pactus eſt. Et hoc caſu iterum
non contra patrem ſed contra hæredem reſtitui-
tur. Et ideo non admitto qvod *Bach. c. 11. p.
1103.* dicit in utroqve caſu hodie per *d. l. ult.* ſe-
cus eſſe.

In §. 8. Minor adverſus negligentiam in 28
non denunciando adhibitam reſtituitur, qvem
Hilliger in Don. lib. 21. c. 8. lit. C. laudat, qvod ele-
gantem ſpeciem contineat, qva nihil geſtum
cum minore, ſed reſtitutio reponens in priſti-
num ſtatum tantum tollit impedimentum,
qvod aditioni obſtabat, & allegat *Fr. de Caldas ad
l. 3. C. de Reſtit. min. verbo. læſis n. 2. & Vrinm dec.
443. n. 17. & ſeqq.* Liberis hominibus competit 29
reſtitutio, non verò ſervis, ſi in contractu læſi
ſint *per §. 11. h. l.* qvia ſervus poſt manumiſſio-
nem conveniri neqvit, imputare ſibi debet Do-
minus, ſi ſervo peculium & ita liberam admini-
ſtrationem peculii conceſſerit, & ſervus omnia,
qvæ gerit ex voluntate Domini gerere videtur,
dum hic ipſi peculium conceſſit, *per l. 1. §. 5. ff.
de Adqvir. poſſ. & l. ſeq. h. t.*

Ad L. Etenim. 4.

IN *l. 4.* continuatur materia §. *ultimi legis præ-
cedentis.* Nam redditur ratio jam allegata, qvod qvicqvid agit ſervus, Domini mandato videatur gerere, & idem eſſe dicendum, ſi inſtitor Domini fuerit, nam nec tunc ſervus reſtituitur, ſed declaratur hoc, niſi dominus fuerit minorennis, nam hic reſtituetur ex ſua perſona.

Ad L. Si tamen. 5.

SUMMARIUM.

Qvo caſu ſervus reſtitui poſſit?

IN hac lege continetur ſingularis caſus, qvo ſervus reſtituitur, ſcilicet ſi ipſi libertas relicta

per fideicommiſſum, & hæres moram faciat, & interim ob moram damnum paſſus ſit minor, dum v. gr. ipſi relicta fuit hæreditas, & qvo minus adipiſci potuerit hæreditatem, fuerit ob moram hæredis impeditus *Vid. Bach. ad h. t. c. 4. n. 1.*

Ad L. Minoribus. 6.

SUMMARIA.

REſtituuntur etiam minores, qvando eorum intereſt litibus non vexari. n. 1.

An reſtituatur minor, qvi adiit hæreditatem cum inventario? 2.

An reſtituatur etiam in alia re litibus obnoxia? 3.

1 NOn tantùm eo caſu ſuccurritur minoribus,
qvando rei familiaris damnum patiuntur,
ſed etiam ubi eorum intereſt, litibus & ſumtibus
non vexari, v. gr. Ob non confectum inventa-
rium, vel aditam hæreditatem non locupletem.
2 *Mauris. in tract. de Reſt. c. 233.* Sed qværitur, an ſi
minor cum beneficio Inventarii adierit hæredita-
tem, poſſit petere reſtitutionem? Negat id *Dn.
Mevius p. 3. dec. 18.* eo qvod pro nulla ſit læſio,
cum propter Inventarium ſit indemnis & poſſit
creditoribus cedere hæreditatem. Sed an poſ-
ſit hæreditatem invitis creditoribus cedere, id
3 dubium eſt, & de eo alibi actum. Licet autem
nonnulli hunc textum reſtringant ad hæredita-
tem, verius tamen eſt, generaliter intelligendum
eſſe, v. gr. ſi permutaverit rem cum alia implicita
litibus, vel rem emerit implicitam jurgiis, licet
ipſi evictionis præſtatio promiſſa. *Oddus p. 1. q. 4.
art. 10.*

Ad L. Ait Prætor. 7.

SUMMARIA.

PEr geſtum qvid intelligatur? n. 1.

Debitori volenti ſolvere minori qvid obſervandum? 2. & 3.

Cur contra contractus decretó judicis factos reſtituatur minor, & non contra talem ſolutionem? 4.

Qvid ſi pecunia caſu periit, an reſtituatur? 5.

An contra ſolutionem annuorum redituum? 6.

An contra fidejuſſionem reſtituatur? 7.

Limitationes afferuntur. 8.

Qvando minor in judiciis læſus reſtitutione opus habeat? 9.

Qvid ſi condemnatus appellet, an reſtitutionem petere poſſit? 10.

An contra aditionem hæreditatis? 11.

An contra electionem reſtituatur? 12.

An vidua minorennis audiatur, quæ velit, electâ portione ſtatutaria, ſua repetere? 13.

An minor contra rem ſuam ſub haſtâ venditam reſtituatur? 14.

Qvid obſervetur circa prædium ſub haſta vendendum in Camerâ Brandenburg. 15.

An minor ad licitationem admittendus? 16.

Cur non reqviritur enormis læſio, ubi reſtitutio ſit contra rem judicatam? 17.

Qvid hodiè obtineat circa rem Minoris licitandam? 18.

An minor reſtitutus ad omiſſam hæreditatem, audiendus ſit, ſi eam iterum repudiare velit? 19.

An reviviſcat ſubſtitutio vulgaris, ſi is, qvi adiit, contra aditionem reſtitutus ſit? 20.

An contra lapſum fatalium reſtituatur? 21.

Sed an probare debeat læſionem, qvod non appellarit? 22.

An minori contra cremodicium detur reſtitutio? 23.

PEr geſtum hic intelligitur non tantum qvod 1
cum eo contractum, ſed & qvod qvaſi con-
tractum, qvod renunciatum, qvodve neglectum
&c. *Donell. l. 21. cap. 8. lit. A. & ibi Hill.* Qvia de-
bitor minori ſolvens non conſeqvitur plenam li-
berationem. *§. fin. Inſt. qvib. alien. lic.* ideò debi- 2
tor ſolvere volens, poteſt minorem compellere,
ut ſibi curatorem petat. *Buſius hic.* Et ſi fiat ſo-
lutio minori cum conſenſu curatoris & decreto
prætoris, tunc non datur reſtitutio.. Idem eſt, 3
ſi pecunia debita in loco ſolito deponatur, nam
& depoſitio liberationem tribuit, & optimum
hic conſilium datur debitori minoris, qvi vult
ſolvere minori, ſed metuit reſtitutionem, nam
poteſt in judicio deponere, ſic erit ſine periculo.
Car. Molin. de contract. uſurar. n. 300. qvæ cautela
bene notanda. Sed videtur obſtare, qvod 4
contra contractus etiam ex decreto judicis fa-
ctos reſtituatur minor, ſi læſus. *L. ſiqvidem. C. de
præd. min.* Sed in ſolutione ſpecialis ratio eſt,
qvia contractus ſunt voluntatis, ſolutio neceſſi-
tatis, hic non eſt decretum tantum, qvo aliqvid
permittitur, ſed jubetur. *Gl. hic & Mauris. de
Reſtit. q. 178.* Et plenam liberationem jus civile
etiam hic tribuit debitori compulſo ſolvere, licet
ipſi minori, non curatori, qvia juſſus excuſat.
Neqve verò, licet ſine decreto ſolutio facta, re- 5
ſtituendus minor, niſi pecunia perdita à minori
Oddus q. 52. art. 1. ubi negligentia præſupponen-
da eſt, nec caſus fatalis hic eſt. *Bach. h. t. c. 2. cir-
ca fin.* unde ſi pecunia ſoluta caſu periit, nec ul-
la in minore ſocordia aut diſſipatio, negant re-
ſtitutionem. *Oddus p. 1. q. 4. art. 5. n. 24. Mauri-
tius de reſtit. cap. 175. & hos referens Hilliger in Do-
nell. l. 21. cap. 10. lit. D.* nec locum habebit reſtitu- 6
tio, ſi ſolutio facta annuorum redituum, per *L.
25. C. de Admin. tut.*

Digitized by Google

7 *Ad §. 3.* In Interventionibus & Interceſſionibus etiam Minori ſuccurritur, v. gr. in fidejuſſione, mandato, conſtituto, ex promiſſo. Sanè ſi ſine conſenſu curatoris minor fidejubeat, qvi habet curatorem, communis ſententia eſt, fidejuſſionem hanc eſſe ipſo Jure nullam. Qvam poſt alios amplectitur *Gædd. de ſtipulat. c. 7. concl. 14. n. 270. & Hering. de fidejuſſ. c. 7. n. 86. & ſeqq.* Nec hic probatio læſionis reqviritur, qvia dum fidejuſſit, ſe læſit. *Harim. Piſt. l. 1. q. 37. num. 60. quos refert Hillig. in Donell. l. 21. c. 10. l. CC.* Ex-
8 cipitur (1.) niſi Minor dolo deceperit alium, cui ſe fidejubendo obligavit, fortè qvod ſe majorem dixerit, vel curatorem ſe non habere, arg. *t. t. C. Si minor ſe majorem &c.* (2.) Si pro patre fidejuberet; nam ad hoc obligantur omnes liberi, per *Auth. ſi captivi. C. de Epiſc. & Cler. Gomez. tom. 2. reſol. c. 13. n. 19. Dn. Manzius de fidejuſſ. c. 2. n. 44.*

9 *Ad §. 4. 5. & 6.* In §. 4. agitur de judiciis, qvod etiam læſus minor reſtituendus ut ſi vadimoniũ deſeruit. *L 7. §. ult.* ſi modò rectè cũ minore conſtitutum judicium, alioqvin ipſo Jure tutus eſt. *l. contra. l. 54. ff. de re judic.* v. g. ſi de matrimoniali cauſa agatur, & ſi adverſus omiſſam appellationẽ reſtitui velit. *L. 7. §. pen. h. t.* Sed hæc limitat *Bach. ad h. t. c. 6. n. c.* ſi culpa Curatoris qvid omiſſum in dicio, & de re pecuniariâ agatur, contra eum potius dandam eſſe actionem, qvam ut judicium reſcindatur. Si autem minor oſtendat, ſua intereſſe, ut ipſam rem recuperet, dandam eſſe reſtitutionem, ut ex *Rol. à Valle conſ. 70. n. 18. vol. 2. & Balb. de præſcript. part. 1. p. 15. princ. q. 6. n. 4.*
10 tradit *Bach. d. l.* Sed pone, minorem eſſe condemnatum & appellaſſe, an pendente appellatione reſtitutionem petere poteſt? & an in appellatione interim procedendum? utrumq; af-
11 firmat *Dn. Mevius p. 2. dec. 65.* Et de Aditione hæreditatis §. 5. ſi ſcilicet damnoſa ſit hæreditas, vel multis negotiis implicita, ut minoris interſit, litibus non implicari. Et ſatis eſt, ſuſpectam eſſe hæreditatem, licet evidens damnum non appareat, & datur hæredi ſuo, qvi ſe immiſcuerat hæreditati paternæ, & jam ſe vult abſtinere. *Bach. ad h. t. cap. 5.* Sed in §. 6. dicitur notabiliter, qvod etiam contra lucra omiſſa reſtituatur minor. *Covar. lib. 1. reſol. c. 5. n. 2. Menoch. conſ. 412. n. 44.* ubi id limitat, niſi juramentum accedat *Oddus q. 4. art. 8. Bach. ad h. t. cap. 4.* qvia hoc poſcit favor ætatis, cùm aliàs reſtitutio ob damnum reſarciendum dari debeat. *Hill. ad Donell. l. 21. cap. 8. lit. D.* Unde hic infert *Beſius & Boër. dec. 350.* etiam contra reſignationem beneficii reſtitui minorennem. Declarationem hujus §. vide in *l. 17. §. 3. de Uſuris. Oddus de Reſt. qv. 89. art. 2.*

12 *Ad §. 7.* Sed qvid ſi in debito alternativo læſus ſit, eligendo, dum ei hoc jus competeret, deterius, vel ſolvendo melius? Reſp. dari reſtitui. Ex qvo colligo, ſi Vidua minorennis, qvæ 13
electionem habet, an portionem ſtatutariam petere velit, an ſua repetere, ſi alterum elegerit cum damno ſuo, poſſe reſtitui. Et idem in Marito, qvi moribus noſtris optionem habet, nec enim invito portio ſtatutaria obtruditur.

Ad §. 8. Qvando res minoris vendita ſub 14
haſta per licitationem, tunc facilè non eſt concedenda reſtitutio, niſi enorme damnum patiatur minor; ex qvo tamen probatur, dari reſtitutionem ob grave damnum. *Bach. h. t. c. 9. n. 2.* Ideoqve *Berlichii deciſ. 117.* dubia, qvando negat, hunc §. de venditione ſub haſta intelligendum eſſe. Sed qværerem, in qva venditione licitationes admittantur à prætore? putarem igitur, omninò etiam contra ſubhaſtationem reſtitui poſſe minorem; & in textibus allegatis *à Berlichio, ſc. l. 1. C. de præd. & decurionum. ſine decreto. & l. 5. C. de fide & jure haſtæ fiſcalis*, eſt ſpecialis caſus, ut ex lectione legum apparet. Nec etiam admittenda ſimpliciter *deciſio 126.* qvod ob immodicam læſionem non detur actio contra venditionem ſub haſta. Dicerem itidem non facilè, ſecus ſi læſio enormiſſima & evidentiſſima.
In Camera Brand. Electorali receptiſſimum eſt, 15
qvando prædium debitoris obærati primò taxatur, poſtea ſubhaſtatur, ſi qvis licitetur pretium infra dimidiam pretii taxati, ſtatim qvod tunc repellatur licitator, nec id ſignificetur aliis, an qvis ſuperaddere velit majus pretium; ſed ſi qvis pretium dimidia pretii taxati majus offerat, tunc demum per Edictum id ſignificatur creditoribus. Ideò ſtante hac obſervantia, vix poterit contra haſtem fiſcalem diſputari. Sanè in iis rebus, qvæ moram patiuntur, venditis, non dari reſtitutionem, ex hoc §. probatur. Sed an 16
poſt tempus ſubhaſtationi præſtitutum, minor ad licitationem admittendus: Concedunt illud Dd. ſed fiſco negatur, in *L. ſi tempora. 4. C. de fide & Jure haſtæ fiſc. Franc. de Clapper. cauſa qvinta dec. 2.* Sed cur contra rem judicatam, qvando 17
petitur reſtitutio, non reqviritur enormis læſio? R. *Oddus q. 53. art. 4. n. 18.* qvod hic & in *L. 1. C. Si adverſus vendit. pign.* agitur contra tertium ſeu emtorem pignoris. Hodie in gratiam minoris 18
rurſus non admitti ulteriorem licitationem, dicit hic *Grænwegen.* Sed ſi hoc intelligit de diſtrahente fiſco ob debita fiſcalia, hoc concedo, per *L. 5. C. de fide & jure haſtæ fiſc.* Sed in aliis caſibus nego, nec de conſvetudine apparet contraria.

Ad §. Reſtitutus 9. Minor omittens hæredi- 19
tatem, contra omiſſam hæreditatem reſtitutus ad adeundam hæreditatem, poſtea vult iterum reſtitui contra aditam hæreditatem, ad eam repudiandam, qværitur, an audiendus ſit? Videtur qvod non (1.) qvia variatio in Jure odioſa, &

qvia ſæpius in integrum reſtitutio admitti non debet. Sed affirmatur hic, favore minoris ætatis; ex qvo ſatis diluitur prima ratio dubitandi, & non obſt. *tit. C. ſi ſæpius reſtitutio &c.* qvia loqvitur de eo caſu, ſi in una eademqve cauſa; ſed hic alia cauſa aditionis, alia repudiationis. *Zaſ. ad h. t. n.11.* qvi etiam reſpondet *ad l. ult. verſ. non autem filio. C. de bonis qvæ liberis. & Wiſſenbach. ad Pand. diſp. 14. th. 5.* Vel in *d. t.* agitur de eo caſu, ubi qvis contra denegatam reſtitutionem peteret reſtitutionem, nam ita res abiret in infinitum, hic autem agitur de reſtitutione facienda, non contra denegatam, ſed impertitam reſtitutionem. *Hilliger in Donell. l.21. c. 12. lit. O.*

20 *Ad §. 10.* Subſtitutio vulgaris facta puberi vel impuberi extraneo, aditione hæreditatis expirat; qvid ſi verò is, qvi adiit, reſtitutus ſit & ſe abſtinuit? Reſp. non reviviſcere ſubſtitutionem, niſi hæreditas non ſolvendo ſit, *vid. Cujac. tom. 2. ad §. h. & Donell. lib.6. c.24. lit. M. & ibi Hillig. Paul. Buſius ad d. §. Wiſſenbach. diſp.14 th.6. Dn. Struv. Exerc.33. th.17. Franc. de Barr. de Succeſſ. lib. 3. tit. 5. n.9. Fachin. l.4. cap.73.* Non obſtat *l. 44. ff. de re judic.* Sed ibi agitur de impubere ſuo, hic de extraneo. Nec obſtat *L. 61. de Adqvir. hæred.* qvia alia ratio ſubſtituti, alia cohæredis, cui licet totum agnoſcere, vel à toto recedere. Sed huic §. videtur derogatum per *Nov. 1.* qvà qvovis modo deſiſtente hærede, locus ſit ſubſtituto. *Buſius hic n. 5.*

21 *Ad §. 11.* Decendium appellationis, qvod datum eſt, minoribus currit ipſo Jure, ſed ſi non appellarint, datur contra lapſum fatalium reſtitutio. *Vaſq. de Succeſſ. L. 1. §. 10. n.52. Oddus de Reſtit. q. 88. n. 46.* ubi id *n. ſeq.* extendit, licet non habuerit curatorem; ſcilicet qvod tunc etiam ipſo Jure non currat decendium, qvæ ſententia communis ex eo etiam præterea, qvæ ab *Oddo* adducta, poteſt confirmari, qvod minor etiam ſine curatore appellare poſſit, cum interpoſitio appellationis non ſit verus actus Judicii. *Beſold. de Appell. c. 5. n. 1. & Hill. in Don. l.28. c.6.*
22 *lit. H. Berlich. p. 2. dec. 288. n. 7. & ſeq.* Sed probare ne hoc caſu debet Minor læſionem? & qvamvis ſint, qvi negent, cum hoc ipſo, qvod non appellârit, videatur læſus; pleriqve tamen affirmant, eo qvod pro ſententia præſumatur, & ideo debet Minor oſtendere ſummariè jura ſua, & allegationes antea non deductas. *Myrſ. cent. 5. obſ. 17. Oddus q. 37. art. 5. Hill. in Donell. l.21. c. 10. lit. CC.*

23 *In §. fin. hujus Legis ſeptima*, qværitur de Eremodicio, forte ſi ob lapſum triennii lapſa ſit inſtantia, an non reſtituendus ſit minor. Reſp. ſi judicium cum minore rectè conſtitutum (nam aliàs judicium ipſo jure eſſet nullum, & minor ipſo jure tutus eſſet *l. 54. de re judic.*) & tutor non ſit ſolvendo,) nam aliàs contra tutorem ageretur, ob lapſam inſtantiam *l. properandum. §. ult. Cod. de judic.*) dari reſtitutionem, cum etiam majorennibus ob cauſam abſentiæ juſtam contra eremodicium detur reſtitutio, multò igitur magis minor eſt audiendus.

Ad L. Minor. 8.

SUMMARIUM.

An, & qvibus conditionibus, minor reſtituatur contra contumaciam?

MInor contra contumaciam reſtituitur in integrum, qvod de ficta contumacia intelligit *Caldas in L. 3. C. de reſt. Min. verbo, Læſis. n. 5. conf. Hill. in Donell. lib. 21. c. 10. Lit. O. Oddus p. 2. q. 82. art. 7. Zaſ. ad h. t. n.28.* qvia eſt tantum dolus præſumtus. *Berlich. p. 2. dec. 188. num. 23.* Sed minorem tamen impenſas adverſario reſtituere debere, æqvius eſt, per tradita *Fachin. Lib. 8. q. 104. P. Buſius ad h. l. n. 6.* Sed videbatur minor ipſo Jure tutus contra citationem peremtoriam, per *L. contra. 54. ff. de re judic.* Sed lex noſtra accipienda de caſu, qvo lis ab initio legitimè defenſa, & poſtea deſerta eſt. *P. Buſius hic n. 2.* Si tamen negligentià curatoris inſtantia lapſa, curator prius conveniendus, anteqvam reſtitutio detur. *L. 13. §. fin. C. de judic. Buſius hic n. 3.* Ut autem citatio minoris ipſum in contumacia conſtituere poſſit, neceſſe eſt, ut curator ſimul citetur. *Buſius hic n. 4.*

Ad L. Si ex cauſa. 9. & ſeq.

SUMMARIA.

AN minor reſtituatur contra diſtractionem pignorum ex cauſa judicati captorum? n. 1.
Unde probetur grave damnum minoris? 2.
An contra diſtractionem pignoris conventionalis? 3.
An minorennis puella reſtituenda contra dotem à ſe conſtitutam, & qvid moribus noſtris? 4.
Hodiè ſæpè filiæ gravantur in dotis conſtitutione. 5.
Mulier ſecundo marito conſtituens dotem poteſt reſtitui. 6.
An minor in delictis reſtituatur? 7.
An minor, qvi oblatam transactionem repudiavit, & litem perſeqvi maluit, contra non acceptatam transactionem reſtituatur? 8.
An uxor, ſi dolosè à marito divertat, & ſic dotem amittat, reſtituenda? 9.
Major 20, ſed minor 25. annis, ſi venundari ſe paſſus eſt, non reſtituitur. 10.
Minor reſtituitur contra merces commiſſas ob non ſolutum vectigal. 11.

An

*An contra ſententiam, in qvâ qvis liber pronuncia-
tus eſt, reſtitutio locum habeat?* 12.

1 IN *Prin.* dicitur, qvod minori etiam contra
diſtractionem pignorum, qvæ ex cauſa judica-
ti capta ſunt, detur reſtitutio, ſi grande damnum
minoris ſit, & ſic facile non eſt reſtituendus. Sed
2 unde grande damnum æſtimabitur, an ex *l. 2. C.
de Reſcind. vendit.* ut putat *Donell. l. 21. cap. 9.*
Sed id potius arbitrio Judicis alii committen-
dum putant, qvi conſiderabit perſonæ qvalita-
tem, dives an pauper ſit, cum leve ſit locupleti,
qvod pauperi magnum. *l. 52. §. 2. de judic. Oddus
q. 1. & 4. art. 12. num. 106.* & qvos refert *Hilliger
in Donell. lib. 21. c. 9. lit. M.* Sed videtur obſtare,
qvod emtor nihil cum minore geſſerit. Sed reſp.
Hill. d. l. lit. N. qvod factum judicis habeatur
pro facto partis. *l. 13. C. de Evict.* Hæc de pigno-
3 re prætorio. Qvid in pignore conventionali?
R. Diſtingvitur in *tit. Cod. ſi adverſus vend. pign.*
an à patre, an ab ipſo minore pignora data ſint?
Videantur notata *ad d. tit. Cod.* Reſtitutionem
hodiè fieri, negat *Grænwegen ad d. t. Cod.* Sed id
fortè de moribus Belgicis intelligendum.

4 *In §. 1.* dicitur, in dotis conſtitutione mi-
norennem puellam læſam reſtituendam, ſi v. gr.
omnia bona in dotem dederit; ſed noſtris mo-
ribus potius maritus læſus intelligitur, ſi omnia
bona uxoris in dotem acceperit, tunc enim eò
amplius dotalitium conſtituendum, juxta pro-
verbium, Reiches Ehegeld/ arme Kinder. Sed
huic §. 1. videtur obſtare *L. 61. ff. de Jure dotium,*
ubi amplioris dotis promiſſio ipſo jure invalida.
R. ibi interveniebat dolus curatoris. *vid. Wiſ-
ſenb. d. d. 14. th. 12.* ibi Curator conſtituit, hic
ipſa mulier. *confer. Hilliger. in Donell. lib. 21. cap.
5 10. lit. E.* Hodiè tamen ſæpè fit, ut filiæ graventur
in dotis conſtitutione, v. gr. ſi dos mortuo patre,
à Matre, Affinibus &c. conſtituatur in nomini-
bus non idoneis in prædiis non frugiferis, in
mercibus inutilibus, & tunc datur reſtitutio, li-
cet ſponſus conſenſerit, per *hunc §. Oddus de Re-
ſtit. quaſt. 59. art. 2.* Et ſic reſtitutionem tali
caſu dedimus fœminæ E.M. menſe Sept. anno
6 1661. Sic ſi mulier ſecundo marito omnia in
dotem dederit, læſa videtur mulier, ſi liberorum
ex primo matrimonio non habeat rationem.
*Mauritius cap. 209. num. 3. Hilliger in Donell. l. 21. c.
10. lit. F.* Et eſt duplex hic læſio animadverten-
da (1.) circa ipſam dationem dotis. (2.) circa do-
talis prædii, vel rei in dotem datæ æſtimationem.
*P. Barboſa in l. æſtimatis. num. 24. ff. ſoluto ma-
trim.* Et circa pacta etiam mulier dici poteſt læ-
ſa. *l. 48. §. 1. h. t. Hilliger. d. l.*

7 *In §. 2.* Qvæſtio proponitur, an in delictis
reſtituatur, ſive delictum ſit abſolutum per ſe
conſiſtens, ſive in contractu, v. g. depoſiti com-
miſſum; & hoc negatur. Sed notandum hic, mi-
norem ex Lege Aqvilia conventum, & damnum
negantem, poſſe reſtitui contra negationem, ne
ob negationem in duplum condemnetur; ex qvo
nonnulli volunt probare, minorem contra con-
feſſionem delicti poſſe reſtitui, licet errorem non
probet. Sed reſp. *Ant. Matth. ad L. 48. ff. tit. 16.
cap. 1. num. 12.* reſtitui hic minorem contra infi-
ciationem, etſi nihil doceat, qvia planum eſt, eum
eſſe lapſum, qvia cum ſimpli ſolutione defungi
poſſit, inficiando dupli ſe obſtrinxit: at ſi confeſ-
ſus ſit, non poteſt planum eſſe, temere id ab eo
factum. Ex hoc §. 2. cum *Gloſſa* colligunt Dd. 8
qvando minor in judicio offert transactionem, &
adverſarius offerat ſe, qvod certam ſummam da-
re vel remittere velit, Minor vero abrumpat tra-
ctatum, & litem proſeqvatur, deniqve contra
minorem feratur ſententia, qvod tunc minor
poſſit reſtitutionem petere contra non accepta-
tam transactionem ab Adverſario oblatam, &
hanc ceu cautelam commendat *Cremenſis ſingul.
29. Ludov. Rom. ſingul. 403. Capolla caut. 6. Oddus
de Reſtit. p. 2. q. 66. art. 5. n. 27.* qvi tamen *num.
ſeq.* id limitat, niſi dolo minoris abrumpatur
tractatus pacis. Sed hanc cautelam non ita ge- 9
neraliter intelligere vult *Hill. in Donell. l. 21. c. 8.
lit. D.* Uxor divertit à marito doloſe (nam &
dolus culpæ ſpecies eſt) & ideo meretur amiſ-
ſionem dotis ut adultera, & qværitur an fœmina
reſtituenda? qvod negatur, qvia Adultera pri-
vatur dote. Et ſic ab adulterio ad deſertionem
hic formatur argumentum. At vero Adulte-
rium deſertione gravius crimen eſt. Sed ple-
rumqve deſertio malitioſa (nam ſecus eſt ſi ob
ſævitiam fiat) cum Adulterio ſolet eſſe conjun-
cta. *In §. 4.* qværitur de eo, qvi major 20. an- 10
nis minor vero viginti qvinqve annis ſe venun-
dari paſſus eſt participato pretio, an reſtitutio-
nem debeat impetrare, qvod negatur, qvia mu-
tato ſtatu non datur reſtitutio. Lex enim hanc
pœnam irrogat. *Ex §. 5.* notetur, minorem ſi 11
non per dolum, ſed negligentiam non ſolverit
vectigalia, contra merces commiſſas, ſeu potius
contra publicanum in integrum reſtitui poſſe.
Vid. *Oddus q. 82. art. 4. Maurit. q. 248. Farin. q.* 12
173. p. 1. n. 47. In §. ult. dicitur, contra ſenten-
tiam, in qva liber pronunciatus eſt aliqvis, non
dari reſtitutionem, niſi manumittendum eſſe
pronuncietur, datur tamen Appellatio. Vid.
*Donell. l. 21. c. 12. & ibi Hilliger. lit. A. & B. confer.
notata ad tit. C. ſi adverſus libertatem.* qvod limi-
tatur in *l. 10. h. t.* niſi princeps reſtituat ex ma-
gna cauſa, i. e. ſi manumiſſo ſervo carere ne-
qveat. *Oddus p. 2. q. 55. art. 4. Mauritius q. 149.
& Hill. d. c. 12. lit. D.*

Ad L. Verum. 11.

SUMMARIA.

*QVomodo minori, ſi damnum ſenſit, in danda li-
bertate ſuccurratur? n. 1.*

Qvomodo majori 20, ſed minori 25. annis? 2.
Qvid ſi Curator ex cauſa non juſta excuſetur? 3.
Qvalis læſio, & qvid porrò in reſtitutione reqviratur? 4.
An ex caſu fatali læſus reſtituatur? 5.
An in ſortitione? 6.
An mediocris læſio ſufficiat? 8.
An in libello neceſſarium, qvod facilitate ſua læſus ſit minor? 9.
An in caſu fatali, qvi prævideri potuit à prudentibus, admittatur reſtitutio? 10.
Qvando minor contra minorem reſtituatur? 11.
Qvando Eccleſia contra Eccleſiam? 12.
An filiusfam. major munire ſe poſſit SC. Macedon. contra minorem mutuò dantem? 13.

1 QVæritur hic, qvomodo ſuccurratur Minori, qvi damnum ſenſit in danda libertate. Et qvidem non ſuccurritur, ut manumiſſus in ſervitutem revocetur, ſed aliter ei ſuccurritur, tu qvantum fieri poteſt, ſervetur indemnis, & qvidem per actionem doli aut actionem utilem, qvod Minoris interfuit non manumitti, & qvidem vel contra ipſum manumiſſum, vel illum, qvi ad manumiſſionem induxit; ſed & tenetur manumiſſus actione ad exhibendum vel actione furti vel condictione furtiva, ſi qvid abſtulit. Nam licet ex delicto in ſervitute commiſſo manumiſſus non teneatur, qvia tamen hic manumiſſus in continua contrectatione rei alienæ manet, & ita furtum continuat, ideo datur actio furti contra manumiſſum *princ. h. l.*

2 *In §. 1.* agitur de minore 25 annis ſed 20. annis majore (nam minor 20. annis Lege Sentia ſine cauſæ cognitione prohibebatur manumittere, & ita nec ea lege vendere poterat, ut manumitteretur) & hinc ſi læſus ſit & libertas nondum data, poteſt per reſtitutionem ipſi ſuccurri, qvia nondum data eſt libertas & ſic cauſa integra, & ita contra libertatem datam, ſi dies nondum venit, non poteſt reſtitui, ſed bene contra Libertatem dandam. Sic etiam ſi Minor 25. annis hac lege emerit ſervum ut manumitteret, poterit ſuccurri ante tempus, qvod debebat manumitti, ut ei liceat reſtituere ſervum & recipere pretium, ſi doceat ſe læſum & nimio pretio emiſſe.

3 *In §. 2.* proponitur hæc ſpecies facti. Minori datus eſt Curator Salvianus, qvi poſtea urbicam procurationem erat adeptus, & ita ſe excuſabat à cura, qva in re ipſius petitis malè detulit prætor, cum illa non fuerit juſta cauſa excuſationis, ſed tantum abſentia ob negotia transmarina expedienda, vel Miniſterium circa principis perſonam. Ideoqve decretum illud videtur nullum. Sed forte minor per Amicos eſt defenſus, qværitur ergo, an iſte minor in integrum reſtituendus. Reſp. ad reſtitutionem reqviri, ut cum ipſo minore contractum ſit, ergo
per principem minori ſuccurrendum eſt. Non 4
omnis læſio ſufficit Minori, ſed conſiderabilis,
etſi dolo adverſarii vel ſua facilitate læſus ſit.
Maſcard. concl. 1062. n. 5. Tiraq. de retract. conſang.
ad fin. 1. n. 51. unde probatur ad reſtitutionem
minori dandam, non reqviri ſemper dolum Adverſarii,
ſed etiam inconſultam facilitatem; late
Menoch. rem. 15. recup. poſſ. n. 136. Non verò ſi 5
ſobriè rem geſſerit, & ex caſu fatali acciderit
damnum. *Oddus q. 4. art. 5.* Ubi enim Minor
utitur Jure communi, non videtur circumſcriptus.
L. fin. C. h. t. niſi caſum culpa præceſſerit,
per *§. ſed hæc res. 5. h. t.* Et ſic creditor, qvi mutuò
dedit minori, non eſt tutus, ſi bona fide crediderit,
nam ſi pecunia credita caſu amiſſa fuerit,
tenetur tamen hunc caſum præſtare creditor,
& ſic tam ratione contractus, qvàm futuri eventus
periculo ſubjicitur, qvia ab initio debebat
cum conſenſu curatoris dare mutuo, & ſollicitus
eſſe de verſione. *Rodericus de Ann. Red. lib. 1.*
q. 14. n. 41. Et ex hoc probatur, minorem ex 6
ſortitione læſum non reſtitui, niſi ſortitio nulliter
facta aut inſignis læſio. *Sande l. 4. t. 11. dec. 1.*
Et ex d. §. 4. probatur, mulierem remittentem 7
pignus non reſtitui, ſi tempore remiſſionis dotem
conſeqvi potuit, licet tempore petitæ reſtitutionis
conſeqvi neqveat. *Dn. Mev. p. 2. dec. 130.*
Sed & gravem non levem oportet eſſe læſionem
per *L. 4. ſupr. de Reſtit.* Sed mediocrem inter- 8
dum vel minorem, læſione inſpecta, qvalitate rei
& perſonæ, arbitrio Judicis ſufficere, tradunt
Sfortia Oddus de Reſtit. q. 4. art. 12. & alii ſuprà
allegati. Cæterum an neceſſe ſit, in libello ex- 9
primere, qvod minor ſua facilitate & negligentia
lapſus ſit, de eo diſputat *Mauritius de reſt. q.*
174. Sed verius eſt, libellum, in qvo hoc omiſſum,
non propterea eſſe ineptum.

Ad §. 5. Dictum, ob damnum fatale, qvod 10
etiam majorenni accidere poſſit, minorem non reſtitui; ſed hic in verſ. *Sed hæc res*, continetur nobilis limitatio, niſi damnum præſagiri potuerit magis qvam lucrum: nam ſi id non prævidit, qvod prævidere potuit & debuit vir prudens, omnino hoc facilitati ætatis imputandum, qvod hic exemplis declaratur, ſi adiit hæreditatem, in qva animalia veloves fuerunt mortalitati obnoxiæ, & ſic reſtituuntur minores contra factum, qvod non feciſſent, ſi prudenter rem exputaſſent, licet caſus mere fatalis ſit ſecutus, nam culpæ & negligentiæ reus eſt, qvi caſum facile contingentem non metuit. *Mauritius de reſtit. q. 297. Oddus d. q. 4. n. 30. conſ. Natta l. 3. conſ. 548. n. 37. & ſeqq.*

Ad §. 6. Minor contra minorem non reſti- 11
tuitur, niſi alter, qvi reſtitutionem petit, de damno certet, alter de lucro, hic & *L. 54. h. t. vid.*

Oddus

Oddus qv. 18. art. 5. Maurit. de tract. q. 218. Wiſſemb. d. diſp. 14. th. 11. Ex primò colligunt regulam: Privilegiatum contra alium privilegiatum uti Jure communi. *Barboſ. lib. 14. c. 83. axiom. 26. Berlich. p. 1. concl. 5. n. 36. Carpzov. p. 2. Conſt. 5. def. 2. n. 9. & l. 2. Reſp. 37. Oddus de reſtit. q. 18. art. 4.* Sed qvando alter de damno certat, tunc ille ſolus privilegiatus eſt, ut *Ant. Faber h. l. ex eo Hillig. in Donell. l. 21. c. 12. lit. q. & Oddus p. 1. q. 18. art. 4. n. 33.* Qvod ſi autem nec lucrum alter minorennium habet ex eo contractu, v. gr. Si mutuo det minor alteri minori, & hic conſumſerit
12 vel perdiderit, non datur reſtitutio. Sic Eccleſia etiam contra Ecleſiam reſtituitur, qvando altera facta locupletior. *Buſius ad l. 34. h. t. n. 3. Oddus p. 1. q. 18. art. 9.* Nec obſtat *l. fin. de qvibus cauſis majores.* Nam poteſt dici, abſentem læſum contra abſentem ideo non reſtitui, qvia ſola abſentia non dat privilegium, ſed cum læſione. *vid. Barboſ. d. l. lim. 2.*

13 *Ad §. ult.* Minorennis mutuò dat filiofamilias majori, & cum condictionem certi contra eum inſtitueret, reus excepit de SC. Macedon. actor replicat, qvod reſtitui debeat ob ætatem, fortiùs enim favorabile reſtitutionis beneficium, qvam odioſum SCti Macedon. *Oddus p. 1. q. 18. art. 7. Zæſ. ad h. t. n. 57.* qvia SC. Macedon. non tam in favorem filiifam. qvam odium creditorum conſtitutum eſt, nec peccat adeo minor filiofamilias credendo, cum probabilis ſit ignorantia juris in minore. *Hilliger. d. c. 12. lit. R.* qvando igitur concurrunt duo beneficia diverſi generis, infirmius cedit fortiori. *P. Greve Exerc. 6. th. 7.*

Ad L. Si apud. 12.

SUMMARIUM.

Contra qvemnam reſtituatur minor, ſi mulier pro alio interceſſit, contra mulierem, an Principalem?

Si mulier pro alio intercedit, vel novando in ſe, recipit debitum, ſed obligando Minori, reſtituitur Minor non contra Mulierem, ſed principalem debitorem, niſi hic ſolvendo non ſit; nam ſi ſolvendo non eſſet, mulier convenietur, nec SCto Vellejano juvabitur. *Oddus qv. 18. art. 8. n. 52. Caldas in l. 3. verbo, Læſis. C. de Reſtit. Min. n. pen. & ult. Zæſ. ad h. t. n. 57. Dn. Manzius de Fidej. c. 3. n. 25. Hering. de Fidejuſ. c. 7. n. 465. & qvos hic refert.* Sed qværitur, an neceſſe ſit, ut ab initio non ſit ſolvendo, vel an ſufficiat, ſi ex poſtfacto fiat non ſolvendo? Et poſteriorem ſententiam defendit *Maurit. q. 284. n. 3.*

ad L. In cauſæ. 13.

SUMMARIA.

An ex perſonâ minoris fidejuſſor reſtitutionem habeat? n. 1.
Qvæ limitationes notandæ? 2.
An minor reſtituatur contra tertium poſſeſſorem? 3. 4. & 5.
Qvot modis reſtitutio contra tertium fiat? 6.
An ex h. l. probari poſſit remedium reſcindens & reſciſſorium? 7.

Fidejuſſor Minoris ex perſonâ Minoris reſtitu- 1
tionem non habet, ſic ergo licet beneficium reſtitutionis ad hæredem tranſeat, non tamen tranſit in fidejuſſorem, qvia hæres eſt univerſalis ſucceſſor defuncti, fidejuſſor verò pro alio intercedit ex diſpoſitione hominis. Et ſic reſtitutio minori danda, & contra eum, cum qvo contraxit, & contra ipſum fidejuſſorem, ſi ab eo actione mandati conveniatur. *Donell. lib. 21. cap. ult. poſt lit. G.* Et licet liberato reo liberentur acceſſiones. *l. 43. de ſolut.* id tamen verum eſt in vera liberatione juris communis. *Donell. d. l.* Sed patitur hæc regula ſuas limitationes. (1.) Si dolus cre- 2
ditoris intervenerit, nam tunc etiam fidejuſſori ſuccurritur. *L. 2. C. de fidejuſſ. min. Oddus q. 48. art. 2.* (2.) Si creditori ſalva ſit actio contra alium. *L. 51. ff. de procur. l. 2. §. 1. ff. de Admin. Tut. Maur. c. 14. n. 9. Struv. ad h. th. 60.* (3.) Limitatur, ſi aliqvo modo regreſſum haberet fidejuſſor, & minor contra fidejuſſorem non poſſit reſtitui. *Oddus q. 48. art. 4.* (4.) Si fidejuſſor ignoravit, principalem eſſe minorennem. *L. 48. ff. de fidejuſſor.* Alias exceptiones vide in meis *not. ad tit. Cod. de fidejuſſ. min. conf. Wiſſenb. ad h. d. d. 14. th. 16. Buſius hic & apud Oddum d. l. & Donell. d. l.* Debet autem cognitio cauſæ fieri citatis & præſentibus partibus aut per contumaciam abſentibus. *Verb. cauſa enim cognita.*

In §. 1. notandi ſunt caſus, in qvibus con- 3
tra tertium poſſeſſorem, minor reſtitutionem petere poſſit. (1.) Si interſit Minoris, rem eam habere, v. g. Prædium avitum à minore cum decreto Judicis venditum Titio, hic Sempronio rurſus vendidit; hic ſi Judex videat, minoris intereſſe, prædium ipſi avitum reſtitui, utiqve poterit alienationem reſcindere, & reſciſſa alienatione actionem in rem utilem dare minori contra Sempronium, licet minor cum Sempronio nihil egerit. *Conf. Maurit. q. 21. n. 7. Steph. Fagundez. de Juſt. & Jur. L. 1. c. 12. n. 4. Vaſqvius l. 3. contr. cap. 65. Hilliger in Donell. l. 21. cap. ult. lit. O. Oddus p. 1. qv. 32. art. 17.* (2.) Si Sempronius 4
vel ſecundus emtor ſciverit, rem à minore venditam, poſſet aliàs etiam minor agere contra tertium poſſeſſorem, per h. §. qvia tunc videtur ap-

probaſſe alienationem primam à minore factam.
5 (3.) Licet hoc ignoraverit emtor ſecundus, ſed emtor primus non ſit ſolvendo, atqve ita fruſtranea actio minoris contra Titium primum emtorem. *Donell. & Hilliger. d. l. lit. O.* aliàs non facile contra Tertium reſtituendus, *L. 39. §. fin.* ſalvo tamen regreſſu. per *l. 16.* Dupliciter autem
6 fit reſtitutio contra Tertium. (1.) Si prætor ipſe & eum, qvi cum minore contraxit, & tertium poſſeſſorem, in qvem contrahens rem illam alienavit, ad ſe vocet, & contra utrumqve ſimul, ut res minori reſtituatur, pronunciet. Vel (2.) reſciſſa alienatione, dato in rem judicio, partes ad judicem mittat, & pronunciationem ipſius re-
7 qvirat. *Franzk. ad tit. 1. Lib. h. n. 37.* Ex h. §. Dd. colligunt duplex remedium (1.) reſcindens, per qvod removetur obſtaculum, & qvod agi non poterat, & (2.) reſciſſorium, qvod reſciſſo obſtaculo incipit competere. *Hill. in Don. L. 21. c. 5. Lit. S.* Sed id ex hoc §. non ſeqvi ait *Franz. ad d. t. n. 17.* dum enim prætor dat judicium ſeu actionem in rem, videtur alienationem reſcindere. Qvæ ſententia videtur etiam eſſe *Dn. Struvii ad tit. de Reſtitut. th. 3.* Qvæ ſententia, utut contraria receptior ſit, cum ad minuendas lites faciat, favore digna, niſi contraria eſſet uſu recepta.

Ad L. Planè. 14.

SUMMARIUM.

Qvibus ex cauſis reſtitutio contra tertium fiat?

Reſtitutio fit regulariter contra eum, qvi cum minore contraxit non contra tertium: Interdum tamen favore minoris fit reſtitutio contra tertium, idqve potiſſimum tribus caſibus, 1. ſi is, qvi cum minore contraxit, non ſit ſolvendo, 2. ſi ſciens minorem læſum rem adqviſiverit, 3. ſi minoris interſit rem ipſam habere. Ideo non agendum ſtatim eſt contra tertium, ſed contra eum, qvi cum minore contraxit, poſtqvàm ergò una ex dictis cauſis reperitur, tunc demum cauſa cognita itur ad tertium poſſeſſorem. *Conf. Bachov. ad h. t. c. 10. n. 3. pag. 1091.*

Ad L. Sed ubi. 15.

SUMMARIUM.

Qvid ſit ille tertius, contra qvem reſtitutio interdum datur?

Qværitur hic, qvis ſit intelligendus per tertium, contra qvem cauſa cognita interdum datur reſtitutio, an præciſè ſit, qvi rem accepit ab eo, qvi cum minore contraxit? reſpondetur per tertium intelligendum eſſe omnem eum, ad qvem res minoris pervenit, licet per plures manus res ambulaverit, tertius tamen, contra qvem reſtituitur minor, habet regreſſum contra ſuum Autorem & hic iterum contra ſuum Autorem.

Ad L. In cauſæ. 16.

SUMMARIA.

Ubi minor communi jure tutus eſt, non opus habet ad beneficium reſtitutionis recurrere? n. 1.
Qvot modis limitetur regula? 2. 3. & 4.
Qvomodo ab aliis alius h. L. ſenſus afferatur 5. & 6.
Caſus §. refertur. 8.
Qvare in hoc caſu condictio ſine cauſa cum reſtitutione concurrat? 9.
In minori ſumma læſus Minor non reſtituitur. 10.
Qvomodo intelligatur, licere naturaliter alterum circumvenire? *11.*
Qvænam ſint duæ juris naturalis regulæ? 12.
An, & qvando aliqvis lædi poſſit uſqve ad dimidiam partem? 14. & 15.
Diſcrimen inter l. 2. C. de reſcind. vend. & h. l. *refertur. 16.*
An in conſcientia ſecurus, qvi in pretio alterum lædit? 17.
Coram qvonam judice reſtitutio contra ſententiam petenda? n. 18.

Si communi Jure tutus eſt, v. gr. ſi alia actio 1
ſit, vel contractus ſit ipſo jure nullus, non opus eſt ad extraordinarium remedium reſtitutionis venire, nam remedium ordinarium facit ceſſare extraordinarium *Menoch. conſ. 380. Klock. vol. 1. conſ. 37. num. 132.* Sic fruſtrà petitur Edictalis citatio, qvando ſcitur, ubi citandus degat. *Dn. Mev. p. 1. dec. 253. Hilliger in Donell. l. 21. c. 11. lit. K. Dn. Mev. parte 1. dec. 112. n. 6. & dec. 125. n. 2.*
Exceptio prima, niſi hoc Minori ſit utilius, 2
per L. 3. ſi tutor vel Curat. interv. vid. Odd. p. 1. q. 17. art. 2. Carpzov. p. 2. c. 11. d. 24. Bachov. ad h. t. c. 16.
num. 1. Exceptio ſecunda, ſi ordinarium ſit Ju- 3
dicium generale. *§. 2. hujus legis.* Tertia, ſi tendant remedia ad diverſa. Qvarta, ſi extraordinarium utilius. *Hill. in Don. l. 20. c. 3. lit. L. Finckelth. multos referens obſ. ult. n. 15.* exempla ſunt in *L. 3. C. ſi Tutor vel curator intervenerit.* Alia
exceptio *in L. 9. pr. ff. qvod metus cauſa.* Vi- 4
deatur de concurſu hujus reſtitutionis cum aliis
remediis prolixè diſſerens *Oddus tom q. 19.* Sed 5
alium hujus legis ſenſum tradit *Finckelthaus obſ. ſua ult. n. 21.* hoc modo, ut verba (ALIA ACTIO) non activè, ſed paſſivè intelligantur, i. e. ut Judex cognoſcat, an aliàs creditor contra minorem actionem habeat; nam ſi non competit ipſo Jure actio contra minorem, cui fini adhibebitur reſtitutio? & veteres codices pro (alia) aliqva legiſſe ex *Ruſſardo & Wal-*

Waltbero d. l. refert Finckelthaus. Qvi ipſo Ju-
re munitus eſt, i. e. conveniri neqvit, ei non
6 neceſſarium eſt remedium extraordinarium. Et
ſanè conſentio, hunc ſenſum ab exemplo hic ſup-
poſito probari. Nam pupillus ſine autoritate
tutoris contrahens, ab actione ipſo jure tutus eſt,
& conveniri neqvit; ergo nullo opus habet re-
ſtitutione, *conf. Donellus lib. 21. cap. 11. lit. L. & ibi Hilliger. conf. Dn. Manzius ad hunc tit. n. 112.*

7 *Ad §. 1.* Idem dicit, qvod *L. Eleganter. de Dolo.* ſcilicet ſi qvis dolo inductus, ut venderet, ut ſocietatem contraheret, aliàs non vendituras, non contracturus, ipſo jure nullus eſt contractus. *Carpzov. p. 3. c. 11. d. 29. Hartm. Piſt. p. 1. q. 23. n. 2.* ſic etiamſi donationis gratia contrahat ſocietatem, ut alter nec pecuniam nec operam conferat, nam his caſibus etiam major ipſo jure tutus eſt, *hic & l. 3. in fine, & l. 5. in fine ff. pro ſocio.*

8 *Ad §. 2.* Teſtator inſtituit hæredem Cajum,
& eum per fideicommiſſum obligat, ut res eas Ti-
tiæ reſtituat, cum hac conditione, ut ſi Titia mo-
reretur, has res reſtitueret Cajo, ſed Cajus præ-
moritur, & Titia cavet hæredis Caji hæredi, de
rebus ſolvendis in caſum ſuæ mortis. In hâc
ſpecie propoſita, hæres, cui reſtituere debebat Ti-
tia res illas, erat inſtar legatarii, & ſic hoc fidei-
commiſſum conditionale non transmitti poteſt
in hæredis hæredem. Et Legatum conditiona-
le non transmittitur in hæredem Legatario pen-
dente conditione mortuo. Ergo illa ſine cauſa
promiſit reſtitutionem rerum, ergo cautionem à
ſe interpoſitam, cauſa deſtitutam, poteſt condi-
9 cere condictione ſine cauſa. Et ſic condictio ſi-
ne cauſa cum reſtitutione hic concurrit, juxta
ſententiam *Martini, qvam Cujac. ad hunc §. pro-
bat tom. 2.* cujus fortè hæc ratio, qvod hæc reme-
dia ad diverſa tendant, vel potius, qvod genera-
lis actio, ut condictio indebiti vel condictio ſine
cauſa poſſit cum extraordinario remedio con-
currere, *arg. L. 23. tit. præc. Maurit. q. 12. num.
4. & 5.*

In §. 3. continetur regula, qvod non detur reſtitutio, qvando contractus non valet & ita nullus eſt, de qvo antea dictum.

10 *Ad §. 4.* Contra id, qvod paulo majori pre-
tio emerit Minor, vel paulo poſt minori vendi-
derit rem ſuam, non datur ipſi Minori reſtitutio,
qvia modica circumventio naturaliter, i. e. Jure
11 Gentium licita. Sed hoc variè declarant. Alii
vocem *naturaliter* intelligunt de inſtinctu natu-
ræ, à ſenſualitate proveniente. *P. Barb. ad Rubr.
ff. ſolut. matrim. p. 2. n. 27.* Alii de Jure Gentium,
qvod jure Gentium non puniatur circumventio,
ſed permittatur. *Pinellus ad l. 2. C. de Reſcind.
vendit. p. 1. c. 1. n. 35.* Leges enim ad præcaven-
dum multitudinem litium, & incertitudinem
dominiorum, conceſſerunt, id eſt non punive-
runt aliqvalem læſionem, illudqve cujusvis
conſcientiæ commiſerunt. Cum enim duæ ſint 12
regulæ Juris Naturalis; prima, conſervandam
eſſe ſocietatem civilem, & prohibendum, ne
ſocietas litibus immodicis turbetur; altera, ne
aliqvis alterum circumveniat, & hæc cedere de-
beat illi, ut legi ſupremæ, leges aliqvalem con-
ventionem non probant, non laudant, ſed con-
nivendo permittunt, ut ſocietas hominum con-
ſervetur. *Spino à Carceres in ſpec. Teſtam. gl. 13.
num. 50.* Hoc ſanè certum eſt, legem hanc de 13
pretio eſſe intelligendam. Et nulla fuit gens,
qvæ ob minimam læſionem in pretio dederit
remedium, ad emendandam minimam læſio-
nem. Et ita non eſt ob id ſtatim reſcindendus
contractus, licet in pretio, ſine tamen facto do-
loſo & mendacio qvis læſus ſit. *vid. Carpzov. p. 3.
decif. 222. n. 9.* Sed majorennes impune lædi 14
poſſunt usqve ad dimidiam partem, per *L. 2. C.
de Reſcind. vendit.* qvæ lex hac noſtra recentior
videtur. *vid. Pinell. d. l. num. 33. Wiſſenbach. diſp.
14. th. 26.* Deinde nec majorennes lædi poſſunt,
multo minus minorennes, etiamſi læſio infra di-
midiam facta, ſi committatur dolus, ſi dolus in-
terveniat, etiamſi modica intervenit læſio, poteſt
tamen illud emendari per actionem ex emto, per
*Julianus 13. §. 4. ff. de Act. emti. Covarruv. l. 2. re-
ſol. c. 4. num. 11. Hartman. Piſtor. p. 1. qvæſt. 23. num.
4.* ubi *num. 5.* exemplum habet, ubi venditor 15
fundum vendiderat, & prætenderat, ſe eodem
pretio ab alio emiſſe, oſtenſo etiam inſtrumento.
Obſervandum ergo diſcrimen inter d. legem ſe-
cund. & hanc legem. Lex 2. agit in genere de 16
majoribus, qvod illi circumveniri poſſint ſine
dolo, in pretio usqve ad dimidiam; ſed hic reſti-
tuendus minor, licet dimidiam partem juſti pre-
tii non exceſſerit; nam non reqviritur læſio ul-
tra dimidiam, ſed etiam, qvæ infra dimidiam eſt,
& non eſt minima, adeò ut qvanta ſit læſio ſuf-
ficiens ad reſtitutionem, id judicis arbitrio per
communem ſententiam committatur. *vid. Oddus
de reſtit. q. 4. art. 12. num. 106. & art. ſeq.* Illud au- 17
tem certum, ſi qvis ſciens juſtum pretium majo-
ri pretio rem ſciens vendat, licet non poſſit ob
modicam læſionem conveniri; tamen in foro
conſcientiæ ipſum non poſſe eſſe ſecurum; pec-
catum enim eſt, ſecundum tradita Theologo-
rum. *vide Covarr. de reſol. c. 4. n. 11. Molina tr. 2.
de Juſt. & Jure 350. num. 5. qvi plures citant. & Fa-
gundez de Juſt. & Jur. l. 5. c. 28. num. 6.* Varia
hic dici poſſent, ſed brevitati ſtudeo.

Ad §. fin. Reſtitutio contra ſententiam
ab eo Judice, qvi tulit, peti poteſt. Et ille 17
Judex contra ſuam ſententiam in integrum
reſtituit, *Fr. Caldas. ad l. ſi curatorem 3. C. de
Reſt.*

Reſt. min. in verbo, implorandum n. 17. Sfortia Oddus in tr. de reſtit. p. 2. quæſt. 32. art. 16. & q. 42. art. 5. n. 21. Et ſi tempora ad appellandum data lapſa ſint, petitur reſtitutio ab eo judice, qvi ſententiam tulit, cum cauſa ad Superiorem non ſit devoluta. *Scaccia de Appell. q. 19. remed. 2. n. 39.* Sed contra lapſum fatalium poſt interpoſitam appellationem reſtitutio petenda eſt à Judice ſuperiori, ſeu ad qvem. *Gail. lib. 1. obſ. 143. n. 1.*

Ad L. Præfecti. 17.

SUMMARIA.

Cur à Præfecto Prætorio reſtitutio, non appellatio fieri poſſit? n. 1.

An minor cauſas novas in reſtitutione contra ſententiam allegare neceſſe habeat? 2.

Coram qvonam in Camera Spirenſi reſtitutio petatur? 3.

1 A Præfecto prætorio non poterat appellari,
ſed poteſt tamen ab ipſo peti reſtitutio à minore contra ſententiam propriam; ratio eſt, qvia
appellando arguimus iniqvitatem judicis, minor
verò petendo reſtitutionem, arguit propriam im-
2 prudentiam & facilitatem. Unde *Donell. lib. 21.
c. 11.* infert, non audiendum eſſe minorem, niſi
novas allegationes adferre velit; in qvo tamen
contrarius eſt *Oddus q. 32. art. 17. qvem etiam ad
dictum caput lit. F. refert Hilliger*, qvi concedit
reſtitutionem, etiamſi judex ex imperitia ſententiam juri contrariam protulerit, qvæ ſententia
benignior eſt. Et ſanè Minor ferè ſemper poterit imprudentiam ſuam arguere, licet omnia in
facto, qvæ ad hanc cauſam definiendam reqviruntur, adduxerit; qvid enim, ſi jura ad ſpeciem
facti non rectè applicaverit? ſi deductionem ju-
3 ris non fecerit? A Sententia in Camera Imperiali lata reſtitutio petitur ab ipſo judice Cameræ,
non à Reviſoribus. *Blubm. de jur. Cam. cap.
78. in 4.*

Ad L. Minor. 18.

SUMMARIA.

An inferior magiſtratus poſſit reſtituere contra contractum coram Superiore celebratum? num. 1.

Annon in praxi ab hâc diſpoſitione receſſum ſit? 2.

Qvid ſi Princeps contra ſententiam à ſe latam reſtituat? 3.

In beneficio reſtitutionis qvantum temporis concedatur minoris heredibus? 4.

1 In principio notatur, non poſſe minorem
vel inferiorem Judicem reſtituere Minorem
contra ſententiam, à majore judice latam;
qvod hic ampliant Dd. qvos citat *Oddus q. 32. art.
19. num. 145.* licet à ſuperiori non fuerit ſententia lata, ſed contractus tantum a Superiore confirmatus, non poſſe tamen minorem Judicem reſtituere minorennem contra contractum illum:
Inferior enim non poteſt manum apponere ſuper
eo, ſuper qvo manum appoſuit jam antea ſuperior. *Cravetta t. 1. conſ. 137. num. 8.* Inferior non
reſcindit factum ſuperioris. *Bald. in princ. Socinus conſ. 83. num. 4. & ſeqq.* Sed cum contractus 2
hodiè confirmari ſoleant à Superioribus, non
ſemper adhibita cauſæ cognitione plenaria, & in
talibus confirmationibus cuilibet jus ſuum ſoleat reſervari, de practica hujus ſententiæ dubito, ſc. qvod minor contra contractum à ſuperiore confirmatum reſtitutionem petens, ad ſuperiorem remittendus ſit, nec memini hujus remiſſionis unqvam factæ. *conf. etiam Oddus q. 22. art. 8.
& ſeq.* ubi, nec præſentiam principis, nec decretum judicis impedire reſtitutionem, tradit. In
§§. ſeqq. dicitur, rarò Principem contra ſenten- 3
tiam à ſe latam reſtituere in integrum, & putant
Doctores, ſi princeps contra ſuam ſententiam reſtituat, qvod poſſit ſententia executioni tradi,
dum cauſa reſtitutionis pendet. *Menoch. de præſumt. l. 1. q. 74. n. 2. Corſetus ſing. 140.* Et in *§. pen.*
dicitur, qvod contra ſententiam à delegato
Principis latam ſolus Princeps reſtituat, qvia
ſcilicet delegatus principis, omni alio Judice ordinario major eſt. *Oddus de Reſtit. q. 32. art. 21.*
& idem eſt ſive ipſe princeps judicet ſive alius
vice principis, qvi hoc habet & ſpeciali commiſſione, qvia contra ſententiam Delegati non alius
reſtituit, niſi ipſe princeps. *§. 3. & 4. hujus legis.
In §. ult.* dicitur, qvod beneficium reſtitutionis 4
in integrum tranſeat in hæredem minoris, licet
majorennem, qvi habet qvadriennium ab adita
hæreditate, interdum plus, ſi hæres eſt minor,
ubi qvadriennium currit poſt annum 25. ætatis
hæredis. Si verò minor vel major majori ſuccedat intra qvadriennium illud conſtituto, datur
hæredi id tempus, qvod defuncto de qvadriennio illo ſupererat, per *L. 5. C. de temp. reſtit. vid.
Oddus q. 20. art. 5. Zæſ. ad h. n. t. 49. & not. ad d. l.
5. Franzk. ad tit. 1. hujus lib. n. 40.*

ad L. Interdum. 19.

SUMMARIA.

Qvomodo reſtitutionum tempora computentur? n. 1.

Qvid ſi intra qvadriennium ex cauſa impeditus non agat? 2.

Qvando brevius majorennitatis tempus ſtatuitur, qvomodo tempus reſtitutionis computetur? 3.

Computatio qvænam, ſi minor minorenni ſuccedat? 4

Contra

Contra, ſi minor majori? 5.
Qvid, ſi major minori? 6.
Vel major majori ſuccedat? 7.
Cum minor contra aditam vel repudiatam hæreditatem reſtituitur, an alienata interim revocanda? 8.

IN hac lege prolixius id traditur, qvod ad legem præcedentem brevius traditum, nam hic explicatur, qvomodo tempora reſtitutionum
1 minoris læſi hæredi computanda. Notandum autem ad intellectum hujus legis. (1.) Minorennitatem computari utriqve ſexui ad 25. annum ætatis completum, & ſi in ea ætate minor læſus ſit, ad id datur ei reſtitutio. Sed (2.) notandum, eam reſtitutionem non in infinitum peti poſſe, ſed tantum intra qvadriennium à tempore majorennitate adeptæ, ſcilicet à fine 25. anni
2 computandum. Intra qvod qvadriennium debet ſive agendo ſive excipiendo reſtitutio peti, niſi intra qvadriennium id facere fuerit impeditus, per *L. fin. C. de temp. reſtit. & ibi not. Dn. Mevius p. 3. dec. 333.* ut ſi vi, metu, dolove alterius impeditus minor, item ſi ignorantia læſionis probabilis intervenerit, & idem eſt, ſive impedimento morali ſive naturali impeditus fuerit. *Steph.*
3 *Fagundez de Juſt. & Jur. l. 1. c. 12. num. 10.* Sed ſi ex ſtatuto brevius tempus majorennitati adjectum, v. g. ſi qvis anno 18. fiat majorennis, tunc non tantum intra qvadriennium, ſed intra ſeptennium, uſqve ad annum 25. ætatis reſtitutionem competere, *l. 5. C. de temp. reſt. Berl. p. 1. deciſ. 6. qvos ibidem refert.* Sed duo hic notandi
4 caſus. (1.) Si minor minorenni ſuccedat, tunc habet plus temporis, qvam defunctus ad reſtitutionem v. g. Defunctus complevit annum 24. ergo habet adhunc unum annum minorennitatis, & præter eum qvadriennium, intra qvod reſtitutionem petere poteſt, ſed ſi ejus hæres complevisſet annum 20. habebit adhuc 5. annos minorennitatis ex ſua perſona, & præterea qva-
5 driennium. Alter caſus, ſi minor ſuccedat majori intra qvadriennium tantùm conſtituto, tunc majori, ſi annus ex illo qvadriennio ſuperſit, hæredi poſt adeptam majorennitatem, non tantum qvadriennium, ſed annus tantùm indulgetur. *vid. Franzk. d. l. n. 40. Donell. & ibi Hill. & qvos*
6 *citat l. 21. cap. ult. l. f.* Tertius caſus, qvando major ſuccedit minori, ſtatim ab hæreditate adita datur ipſi qvadriennium ex perſona defuncti.
7 Qvartus caſus, qvando major ſuccedit majori, tunc hæres id tempus de qvadriennio, qvod defunctus adhuc habuit, adipiſcitur. *hic & l. 1. 4. &*
8 *5. C. h. t.* Si minor contra aditam hæreditatem reſtituatur, an interim alienata revocanda? Vid. qvod ſic, qvia omnia in priſtinum ſtatum ſunt reponenda; ſed negatur hic, ſi bona fide interim geſta ſunt, & titulus eſt lucrativus hæreditas, licet aliàs via juſtitiæ reſtitutus etiam ad alienata reſtituatar. *Menoch. remed. 10. recup. poſſ. n. 113. & ſ.* Atqve hæc in contrario etiam caſu, ſi contra repudiatam hæreditatem reſtituatur. *Zaſ. ad h. t. c. 16. n. 2.*

Ad L. Papinianus. 20.

SUMMARIA.

QVando abſentia tribuat reſtitutionem? n. 1.
Qvid ſi minor major factus lite conteſtatâ deſiſtat? 2.

ABſentia neceſſaria v. gr. Exilium non tribuit 1
reſtitutionem, ſi procuratorem mittere potuit. *Marcus Mantua ad c. tranſmiſſa n. 23. X. de præſcript.* Ego ſanè iſtum textum intelligo de abſente exſule majore, in qvadriennio conſtituto, nam ſi minor, ob imprudentiam ſuam, qvod procuratorem non miſerit, videtur poſſe reſtitui. *conf. tamen l. 26. §. 1. & ſſ. Ex qvib. cauſ. maj. & qvæ habet Hilliger. ad Donell. l. 21. c. 5. lit. H.* Et non debet inde præmium expectare, unde pœnam meretur. *l. qvod à qvoqve 46. & ibi Hieron. Francus de Reg. Juris.*

In §. 1. qværitur, ſi qvis, qvi in minorenni- 2
tate contraxit & læſus ſit, petierit reſtitutionem poſt adeptam majorennitatem, in qvadriennio iſto & poſtea lite conteſtata deſtitit, an hæc litis conteſtatio ipſi proſit, qvod videtur affirmandum, qvia litis conteſtatio ſolet perpetuare actionem *per l. fin. C. de præſcr. 30. annorum.* Sed negatur, qvia, qvi deſtitit, videtur liti renunciaſſe.

Ad L. In integrum. 22.

QVæritur verò, qvis dicatur deſtitiſſe? Reſp. hic non eum, qvi diſtulit cauſam peragere, ſed qvi in totum renunciavit. Idem habetur *in l. deſtitiſſe 10. ſſ. de judic. & in l. deſtitiſſe. 13. ſſ. ad SC. Turpill.*

Ad L. Cum mandatu. 23.

SUMMARIA.

AN filiusfam. à Patre procurator conſtitutus, reſtituatur? n. 1.
An Dominus ex procuratoris negligentiâ læſus reſtitui poſſit? 2.

Filiusfamilias ſi à patre conſtituatur procura- 1
tor in bonis paternis, filius non reſtituitur, ſecus ſi in peculio mandetur à patre, ut contrahat, per *l. 3. §. 4. h. t. & ibi Ant. Faber. & hunc referens Hill. lib. 21. cap. 7. lit. E. conferatur etiam Mauritius c. 2. q. 3.* Si autem Minor ex mandato aliqvid damni ſentiat, tunc datur ei reſtitutio. Qvomodo autem *l. 3. & ult. C. ſi Tutor vel curator intervenerit*, loqvens de tutore, cum *hac lege* circa finem concilianda ſit, & cur aliud in procuratore

videa-

videatur *Donell. lib. 21. c. 11. lit. L. & M. & ibi*
Hill. Hartman. Piſtor. p. 1. q. 12. n. 11. ubi cum
Gloſſa aliìſqve Doctoribus allegatis defendit di-
ſtinctionem inter Adminiſtratorem volunta-
2 rium. Et qvamvis nonnulli Dd. qvaſi à con-
trario ſenſu deſumto argumento, ex hac lege in-
ferant, dominum ex procuratoris negligentia
læſum, non habere reſtitutionem in integrum, ſi
procurator non ſit ſolvendo, qvia hic in ſpecie de
minoribus hoc dicitur, communem tamen ſen-
tentiam defendit, ac huic argumento reſpondet
Hartm. Piſtor. p. 1. q. 36. n. 8. Nam multi ſunt
caſus, in qvibus perinde ut minoribus ætatis be-
neficio ſubvenitur, ita etiam majoribus ex clau-
ſula generali ſuccurritur.

ad L. Qvod ſi minor. 24.

SUMMARIA.

Cum minor convenitur actione neg. geſt. qvomodo evitet condemnationem? n. 1.
An ſemper reſtituendus ſit minor? 2.
An minor contra repudiatam hæreditatem reſtituatur, cum res ſunt diſtracta? 3.
Cum minor ad lucrum reſtituitur, qvousq; hoc intelligendum? 4.
An minor ad lucrum à ſubſtituto perceptum, reſtituatur, ſi contra repudiationem reſtitutio facta? 5.
Qvomodo Dominus ex dolo ſervi vel paterfam. ex filii dolo teneatur? 6.
Omnia in priſtinum ſtatum reponenda, reſtitutione facta. 7.
Minor in venditione læſus debet offerre pretium. 8.
An, minore contra jus ſimultaneæ inveſtitura reſtituto, hypotheca alii interim facta ſit nulla? 11.
Qva propriè actio ex hoc edicto detur? 12.

1 Minor, ſi alterius negotium geſſerit ſine man-
dato, & conveniatur actione neg. geſt. po-
teſt evitare condemnationem, ſi cedat reſtitu-
tionem in integrum. *vid. Donell. lib. 21. c. 7. lit. G.*
2 *& ibi Hill.* Non ſemper reſtituendus Minor, ne
aliàs nemo cum ipſo contraheret, *§. 1. h. l.* ſed
probandum eſt, minorem dolo adverſarii vel ſua
culpa & negligentia eſſe læſum, nam alterutrum
probare ſufficit, per particulam AUT, per *l. 5. C.*
h. t. Oddus q. 4. art. 2. qvamvis læſio appareat,
aut ex negligentia Minoris, aut Curatoris id fa-
ctum præſumendum eſt. *Bach. ad h. t. c. 2. n. 2.*

3 *Ad §. 2.* Contra repudiatam temere hære-
ditatem reſtituendus qvidem eſt minor, ſed ſi res
hæreditariæ nondum ſint diſtractæ; qvando verò
ſunt diſtractæ, & res non ſunt integræ, tunc Mi-
nor non eſt reſtituendus; nec textus hic, qvi de
extraneo hærede loqvitur, per *L. fin. C. de Rep.*
hæred. qvæ, de ſuo hærede loqvitur, abrogatus
eſt. *Pacius cent. 3. q. 3. Hill. in Donell. lib. 7. c. 2. lit.*
Aa. Zæſ. ad h. t. n. 10. Fr. Caldas. ad l. 3. C. de Reſt.
verbo, læſis n. 47. Odd. q. 63. art. 2. Bachov. h. t. c. 4
licet hoc affirmet hic *Grænwegen.* Ex hoc §. ſe- 4
qvitur, ſi minor ad lucrum omiſſum reſtituitur,
tunc eo uſqve hoc intelligendum, donec res in-
tegra, & jus alteri nondum eſt qvæſitum. *Co-*
varr. lib. 1. reſol. c. 5. n. 2. ubi tradit, minorem non
reſtitui contra reſignationem beneficii, ſi hoc al-
teri interim collatum. *Oddus de Reſtit. p. 1. q. 4.*
art. 8. n. 62. Ideoqve de reſtitutione ad lucrum
hunc §. intelligunt. *vid. Oddus p. 1. cap. 25. art.*
ult. Collige etiam, ſi Minor hæreditatem repu- 5
diaverit, & ſubſtitutus adierit, atqve aliqvid
ſua dexteritate in hæreditate lucratus ſit, qvod
ad illud lucrum minor pervenire non poſſit, ſi
contra repudiationem reſtituatur. *Weſenb. ad h.*
t. n. 5. conf. Odd. q. 50. art. 1. n. 21. ubi explicat vo-
cem *Pacius*, qvæ hic habetur. Notetur autem
ex hoc textu, non ſeqvi, ſi aliqvis per viam Juſti-
tiæ contra ſententiam privatam reſtituatur, qvip-
pe hic de qvæſitis lucroſo titulo agitur. *Menoch.*
remed. recup. poſſ. 10. n. 114.

In §. 3. hujus Legis 24. agitur de circum- 6
ſcriptione facta à ſervo vel filiofamilias. In ge-
nere & utroqve in caſu tenetur Dominus ac Pa-
ter, 1. ſi qvid ex contractu ad eos pervenerit vel
2. ſi agatur de peculio. In ſpecie ſervus, ſi non
poſſit ſatisfieri, noxæ dedendus aut verberan-
dus juxta regulam, qvi non habet in ære, luat in
corpore. *l. fin. ff. de in jus vocando.* Filiusfami-
lias autem, ſi nihil ſit in peculio, nec qvidqvam
ad patrem pervenerit, condemnatus eſt, ita ta-
men, ut executio differatur uſq; ad tempus, qvo
aliqvid adqvirat.

Ad §. 4. Reſtitutione factâ, omnia red- 7
integranda i. e. in priſtinum ſtatum reponenda.
Et reſtitutio nihil aliud eſt, qvam in priſtinum
ſtatum repoſitio. *Menoch. conſ. 883. n. 38. in*
prædicto recup. poſſ. rem. num. 5. & ſ. Carpzov. Jn-
riſpr. Eccleſ. lib. 2. def. 51. in fin. Et ſic nihil am-
plius reſtituitur, qvam qvod habuit ante læſio-
nem, non plus. *Sfortia Oddus de Reſt. p. 1. art. 4.*
n. 45. v. gr. Minor eſt læſus, dum vendidit bo- 8
na ſua, cogitur ergo emtor reſtituere rem, ſed
minor debet etiam offerre pretium, *vid. Klock.*
vol. 2. conſ. 51. num. 31. niſi ſciverit Emtor, ipſum
malè conſumturum pecuniam; ad exemplum
creditoris mutuantis, qvamvis cum hoc
durius agatur circa probationem verſionis;
nam creditor tenetur verſionem probare, ven-
ditor non, & æs alienum ſolvere neceſſe eſt,
credere non item. *Hartman. Piſtor. p. 1. q. 38.*
n. 36. vid. *l. unic. C. de Reput. qvæ fiunt in*
Judic.

9 *Judic. & ibi Dd. Odd. qv. 48.* eatenus tamen Mi-
nor tantum tenetur ad pretium reſtituendum,
qvatenus eſt locupletior redditus. *l. 27. §. 1. h. t.*
10 Sed ad qvem pertinebit onus probandi, mino-
rem eſſe locupletiorem factum? & tuentur multi
hanc ſententiam, qvod emtor hoc teneatur pro-
bare. *Vid. Oddus q. 47. art. 5. Hartm. Piſt. p. 1.*
11 *q. 38. n. 34.* Circa hunc §. qværunt, an ſi minor
amiſerit Jus ſimultaneæ inveſtituræ, & poſteà re-
ſtituatur in integrum, ſi interim hypotheca mihi
cum conſenſu Domini conſtituta, hæc effectum
habeat, vel ob defectum conſenſus agnati mino-
ris nulla? Reſp. prius affirm. poſterius negan-
dum, qvia ea tantum reſtituenda minori, qvæ
amiſit ex ipſa læſione, ſed illa hypotheca non flu-
xit ex amiſſione ſimultaneæ inveſtituræ, & du-
bium fuit, an etiam deferatur aliqva ſucceſſio
agnato. *Carpzov. dec. 76.* Collige etiam *ex hoc §.*
eum, qvi ſciens perdituro credit, non habere re-
petitionem. Sed de eo alibi.

12 *Ad §. ult.* Ex hoc Edicto nulla actio pro-
pria, qvæ in hac ſpecie una eſſet & certa: Totum enim hoc pendet ex cognitione Prætoris, is variè rem æſtimat, prout minori expedire videtur. modo vicem actionis in perſonam, modo vicem actionis in rem præſtando, modo actiones remiſſas reſtituendo. *Donell. l. 21. cap. ult. lit. P.* cujus verba Tibi, Lector, admetior.

Ad L. Illud, 25.

SUMMARIA.

QVo caſu minor condictione indebiti utatur, qvô Major non poteſt? n. 1.

Qvare mandatum ſpeciale reqviritur in Procuratore reſtitutionem petente? 2.

Niſi incidenter petatur reſtitutio. 3.

1 AGitur in hac lege de condictione indebiti,
qvod ea interdum detur, ubi aliàs majori
non daretur, v.g. Si qvis errat in Jure, ſi ex ea
cauſa, qvæ ex inficiatione in duplum creſcit, mi-
nor ſolverit, reſtitutus habet utilem condictio-
2 nem de indebito ſoluto. *Cujac. ad h. t.* Reſtitu-
tio in integrum per Procuratorem qvidem fieri
poteſt, ſed habentem ſpeciale mandatum, qvia
venit Minor contra proprium factum, & procu-
rator contra Domini factum venire neqvit. *l. 30.*
mandati. Covarr. lib. 1. reſol. 6. Sed ſi in genere
detur mandatum ad reſtituendum, licet in ſpecie
cauſa, in qva reſtitutio petenda, non exprimatur,
hoc tamen mandatum ſufficere, tradit *Covarr. d.*
Reſol. 6. n. 2. Hill. l. 21. c. ult. lit. A. & Rol. à Valle
vol. 2. conſ. 26. per totum. Mynſ. cent. 2. obſ. 26.
Ummius ad proceſſ. d. 3. n. 37. Sed hujus manda-
ti defectus per cautionem de rato ſuppletur. *l. ſeq.*
3 *Odd. q. 31. art. 12. Don. lib. 18. c. 12. lit. KK.* Exci-
piunt *Br.* & noviſſimè *Grœnwegen*, niſi incidenter
petatur reſtitutio. *Covarr. lib. 1. reſol. cap. 6. n. 1. per c. ſuſcitata. X. de Reſtit. in integrum.* Ex eo enim, qvod alicui commiſſa litis proſecutio, cætera qvoqve mandata, ſine qvibus lis peragi neqvit. *l. 56. de procur. Oddus q. 31. art. 13. Covarr. d. num. 1. & Hillig. ad Donell.* & ſic admiſſum procuratorem refert *Dn. Mev. p. 5. dec. 97.* Et ſi cognati vel conjunctæ perſonæ poſſunt cum cautione de rato agere loco alterius, per *L. Maritus. C. de procur.* utiqve etiam procuratorem conſtituere poſſe videntur cum clauſula rati. Sed *conf. Covarr. d. l. n. 5. ubi videtur diſſentire per l. 27. pr. h. t.* ubi de patre agitur, & reſpondet ad *l. ſed & hæ. 35. de procurat.* & communem ſententiam eſſe, cognatos non admitti, teſtatur *Oddus q. 31. art. 9.* qvæ merito prævalet. Sanè mandatum cum clauſula de rato non videtur ſufficere. *Covarr. d. l. n. 4* ſed ſi ratihabitio ſeqvatur. *Dn. Mev. p. 5. dec. 99.* nam qvæ ſpeciale mandatum reqvirunt, per ratihabitionem tamen confirmantur, per *l. 26. pr. h.* & *l. 22. §. 1. ſeqq. ff. rem. rat. hab. Petr. Peck. c. 10. de R. J. l. n. 9.*

Ad L. Qvod ſi. 26.

SUMMARIA.

AN, qvi generale mandatum habet, reſtitutionem petere poſſit? n. 1.

An ſemper admittatur, ſi offerat cautionem de rato? 2.

An tutores & adminiſtratores neceſſe habeant ſpeciale mandatum? 3.

HAbet qvis procuratorem generalem, hic re- 1
ſtitutionem petit nomine Domini, qværi-
tur, an ſit audiendus? Videtur, qvod non, qvia
reſtitutio ſpeciale mandatum reqvirit; ſed affir-
matur, ſi modo caveat de rato. Unde colligunt
regulam, ea, qvæ reqvirunt ſpeciale mandatum,
admitti tamen, ſi offeratur cautio de rato. *Pet.*
Peckius de jure ſiſtendi c. 3. num. 3. in fine. Sed hoc 2
cum grano ſalis intelligendum, ſi præſumatur,
non difficulter dominum in ratum habiturum,
ut in Areſto perſonæ, de qva materia fuſe agit
Pet. Peckius d. l. Igitur mandatum cum libera ad-
mittendum; ut ejus vi poſſit peti reſtitutio. *Co-*
varr. d. c. 6. n. 3. Et tutor, qvi à Lege datur abſqve 3
ſpeciali mandato, admittitur. *Maurit. c. 27.* Et
adminiſtratores Reip. *Trentac. l. 2. reſol. tit. de*
procur. reſ. 2. n. 8. & prælati *Oddus d. q. 31. art. 7. &*
qvos ad hunc refert Hill. d. l. Sanè ſi prima ſenten-
tia non admittit, ut ſi criminalis, etiam cauſa
reſtitutionis plane reſpuit procuratorem, *Hip-*
pol. de Marſil. ſing. 221. qvem etiam refert. *Hill. d. l.*
Sanè hic defenſorem admitti in criminalibus;
non dubito, etiam ſine mandato. *arg. l. 16. ff. de*
Appell. Qvod ſi verò is, qvi minorem circumſcri-
pſit, abſens ſit, poteſt intervenire loco abſentis de-
fenſor ejus, ſi de judicato ſolvendo caveat.
§. 1. h. l.

Ad L. Patri pro filio. 27.

SUMMARIA.

QVando Pater loco filii reſtitutionem petere poſſit? n. 1.
An minor adverſus creditorem mutuò dantem reſtituendus? 2. & 3.
Qvid ſi minor cariori, qvam par eſt, pretio rem emerit? 4.
An audiendus ſit emtor, qvi viliori pretio à minore rem emit, ſi ſupplere illud velit? 5.
Malæ f. poſſeſſor etiam fructus percipiendos reſtituit. 6.
Minor debitum acceptum ferens contra Debitorem & fidejuſſorem reſtituitur. 7.
Eadem ratio ſi duos habeat Reos debendi. 8.
Uti & ſi novaverit debitum. 9.
Etiam contra eos, contra qvos actio doli non datur, minor reſtituitur. 10.

1 IN princ. dicitur, patrem loco filii reſtitutionem
petere poſſe, ſi ex cauſa peculiari filius conve-
niatur, non ſi ex alia cauſa. *l. 3. §. 4. h. t. Hillig. l.*
21. c. 7. lit. N. Petr. Barboſa ad l. 3. & 4. ſol. matr.
num. 15. & ſeqq. Non vero poſſunt petere cæte-
ri cognati, ex communi ſententia, licet etiam im-
2 pugnet *Barboſ. d. l. n. 13.* Notetur etiam ex fine
principii, ſi minor ætas, & prodigi mores con-
currant, haberi id, ac ſi ſententia declaratoria
fuiſſet lata. *Romanus ſing. 226. Oddus d. qv. 31.*
art. 9. & 37. Sic etiam cognati poſſunt petere
reſtitutionem, etiam ſi cognati habeant intereſſe.
Oddus d. l. num. 38.

3 *In §. 1.* dicitur, minorem adverſus credito-
rem, qvi ipſi mutuo dedit, reſtituendum eſſe, ſi
ſi minor pecuniam diſſipaverit, vel eam alteri e-
genti & inidoneo mutuo dederit; ſed tunc minor
actionem ſuam contra ſuum debitorem creditori
4 ſuo cedere tenetur. Idem ſi minor cariori,
qvam par eſt, pretio, rem emerit, nam tunc ven-
ditio reſcindenda, & tenetur venditor pretium
cum uſuris perceptis vel percipiendis reſtituere.
Ex qvo §. notetur caſus, ubi qvis cedere
Jus ſuum tenetur. *Vid. meus tract. de ceſſ. act.*
5 *c. 3 num. 71.* Item qvod qvi à Minore emit, mino-
re qvam oportet pretio, reſtituere teneatur fun-
dum; qvod intelligunt nonnulli, licet emtor,
qvod deeſt juſto pretio, ſupplere velit, qvia res
utrinqve reſtituenda ſuæ integritati. *Buſius ad l.*
24. §. reſtitutio. h. t. n. 2. Pinell. ad l. 2. C. de Reſc.
vend. p. 3. cap. 1. n. 21. & Caldas ad L. 3. C. de Reſt.
minorum. in verbis, implorare in integrum reſtitu-
tionem. num. 15. Licet communis Gloſſæ hujus
loci ſententia ſit contraria, ſcilicet poſſe emtorem
excludere Minorem venditorem, ſi juſtum pre-
tium ſuppleat, niſi interſit minoris, potius retine-
re rem. *Garcias de Expenſis c. 18. num. 24. per l. 12.*
§. 1. ff. de Jur. dot. Odd. de Reſtit. qv. 57. art. 4.
Caſpar Rod. de Ann. redit. l. 1. q. 10. num. 17. Rol. à
Valle lib. 1. conſ. 59. n. 4. Nota etiam, eum, qvi 6
cum titulo poſſidet, ad fructus percipiendos te-
neri, ſi mala fide poſſideat. Nam hic venditor
majori pretio vendens tenetur pretium reſtitue-
re cum uſuris, qvas ex pecunia percipere potuit,
ſed minor non tenetur, niſi ad pretium; niſi locu-
pletior factus. *Caſp. Rod. d. tr. qv. 14. n. 49.* Mi- 7
nor ſi acceptum tulerit ſine cauſa debitum ſuum,
ſi petat reſtitutionem, non tantum actionem
contra debitorem liberatum, ſed & contra fide-
juſſores & in pignora recuperat. Eadem ratio 8
eſt, ſi habeat duos reos debendi & dimiſerit u-
num aut liberaverit, qvia conditio ejus per unius
dimiſſionem fit deterior, ideo reſtituendus eſt ad
totam actionem contra utrumqve, nam ſi vel
unum tantum dimiſiſſet, nocuit, ſibi, dum ami-
ſit jus eligendi, *in §. 2. h. l.* Eadem ratio eſt, ſi no- 9
vavit debitum, & id in idoneum debitorem
tranſtulerit. Nam actio vetus ipſi reſtitui-
tur §. 3.

In §. ult. habetur regula, qvod etiam ad- 10
verſus eos detur reſtitutio minori, contra qvos
de dolo actio non datur, niſi ſpecialiter nonnul-
læ perſonæ excipiantur ſcilicet pater & patronus.
per l. fin. C. qvi & adverſus qvos &c.

Ad L. Cum minor. 28.

SUMMARIUM.

Qvando minor contra tutorem reſtituitur, in actione directâ, an etiam tutor in actione contrariâ? num. 1.

QVando directo Judicio actum eſt contra tutorem, & res deciſa, poteſt reſtitutionem petere minor, ſed tutori propterea non debet reſtitui etiam actio contraria, qvia ſunt ſeparata judicia, ſeparatæ ſententiæ. *Cujac. ad hanc l. & Hilliger ad Donell. l. 21. c. ult. in fine.* Sed qvando de utroqve judicio ſimul actum, & res per tranſactionem ſopita, tunc reſtituitur minor non tantum, ſed & tutor. *l. 1. C. ſi adverſus Tranſact. Mauritius de Reſtit. c. 214. num. 5. & ſeq.* qvod tutor expenſas ſuas in priori actione ſatis deduxerit, & ſic abſolutus fuerit ab actione minoris, nam alias non petiiſſet reſtitutionem minor, niſi tutor abſolutus. Tutor autem ideò abſolutus, qvia expenſas ſuas antea deduxit. Sed prior conciliatio communior videtur & proponitur *à Caſt. d. l.*

Ad L. Etiam ſi patre. 29.

SUMMARIA.

AN minor reſtituatur, cum Patre tutore læſus eſt? num. 1.
An ſi contra unum caput ſententiæ reſtitutus ſit minor, in aliis poſteà alter admittendus? 2.

Digitized by Google

Cum in uno capite leuteratio interpoſita eſt, an qvoad alia ſententia in rem judicatam tranſeat. 3.

An, ſi filius contra aditam hereditatem reſtitui vult, citandi ſint creditores? 4.

1 Licet Pater isqve Tutor contraxerit cum tertio, ſi tamen læſus reperiatur minor, datur reſtitutio, nam non reſtituitur contra patrem, ſed contra factum patris, ne obſtet *l. 2. C. Qvi & adverſus qvos &c.* Nec obſtat, qvod pater optimum conſilium pro filio præſumatur apprehendere. Sed hæc præſumtio non excludit probationem læſionis aut fraudem tertii. Multo igitur magis reſtituendus Minor, licet conſangvinei interfuerint. *Mauritius c. 145. Hillig. in Donell. l. 21. c. 11. lit. H.*

2 *In §. 1.* dicitur, qvod Minor, ſi contra unum caput ſententiæ petiit reſtitutionem, & alter admiſit, ſi in cæteris etiam punctis emendetur, alter non ſit admittendus, qvia cætera in rem judicatam reſpectu alterius tranſierunt, niſi puncta eſſent inſeparabilia. *Petr. Friderus lib. 3. de Contin. cauſa cap. 16. n. mag. 3. & 4.* Poteſt reſtitutio etiam contra unum ſententiæ caput peti, cæteris tamen ſalvis, ſi cætera illi non cohæreant, qvia ſunt tot ſententiæ, qvot ejus capita. *Hillig. lib. 27. c. 2. lit. B.* Secus in connexis. *vid. Riccius dec. coll. 364. Menoch. rem. 9. recup. poſſ. n. 327. Gail. Lib. 1. obſ. 110. n. 6. Maurit. de Reſtit. c. 214. num. 3.*

3 Sic ſi qvis leuterationem ab uno capite ſententiæ interponat; qvoad alia capita ſententia tranſit in rem judicatam. *Jac. Schultes ad Piſt. p. 1. qv. 22. n. 12.* Qvod limitat *Carpz. p. 1. Juriſpr. for. conſt. 9. def. 9. in fin.* niſi intra decendium leuteratus adhærere ſe dicat, nam tunc, etiam in diverſis punctis, corrigenda eſt ſententia Secus eſt, ſi leuterans & appellans generaliter prius appellaſſet, & poſteà appellationem ad certum punctum reſtrinxiſſet. *Carpzov. d. l.*

4 *Ad §. fin.* Filius minor adiverat hæreditatem paternam, poſteà petit reſtitutionem, & vult abſtinere, qværitur, an citandi ſint Creditores? Qvod affirm. qvia per aditionem ſe qvaſi obligaverat Creditoribus paternis. Ergo illi audiendi ſunt, per hanc *L. & Auth. ſi omnes. C. ſi min. ab hered. ſe abſt. Mauritius c. 134.* Unde colligitur, ad reſtitutionem impetrandam neceſſariam eſſe eorum, qvorum intereſt, citationem, aliàs reſtitutio eſt nulla. *hic & d. Auth. Si omnes. C. Si minor. ab hared. ſe abſt. Mauritius de Reſtit. c. 137. Oddus q. 34. art. 8.* qvi *num. 42.* tradit, minorem reſtitutum citatis nonnullis, non habendum eſſe pro reſtituto qvoad cæteros. Nam poteſt qvis ex poſtfacto reddi pro parte teſtatus & inteſtatus. *Conſ. Mauritius. d. c. 137.*

Ad L. Si filius. 30.

SUMMARIA.

An Filius emancipatus poſſit reſtitui contra omiſſam bon. poſſeſſionem, ſi major factus agnoſcit ligatum? n. 1.

Qvando appellans, qvi pendente appellatione attentat, renunciaſſe intelligatur appellationi? 2.

Filius emancipatus non petiit juſto tempore 1 bonorum poſſeſſionem, reſtitutionem petiit, ſed major factus ex Teſtamento patris legatum accepit, & ideò id approbavit, ergo reſtitutionem petere neqvit amplius, ſed liti renunciavit. *l. 1. & 2. C. ſi major factus &c. Bachov. ad h. t. c. 3. n. 7.* Ex hoc textu probatur, qvod actus contrarius litis pendentiæ, inducat tacitam renunciationem, in qvo notabilem hunc textum dicit *Gail. Lib. 1. obſ. 146. num. 12.* Unde porrò probatur, Appel- 2 lantem ſi pendente appellatione aliqvid attentet, cenſeri renunciaſſe appellationi, feciſſeqve ſe indignum appellatione, ac eam deſeruiſſe, & haberi ac ſi nunqvam appellatum eſſet, & hoc habetur *in c. an ſit de Appell. Gail. plures citans d. l. Myrſ. c. 2. obſ. 50. conſ. proceſſ. meus civ. c. 28. n. 82.* Sed intelligendum, ſi attentatum ſit manifeſtum, non ſi altioris indaginis, qvo caſu interim rejicienda appellatio. *Dn. Mevius p. 5. dec. 264. conf. Bach. ad h. t. cap. 3. in fin. & c. 7. pag. 1078.*

Ad L. Si Mulier. 31.

SUMMARIUM.

An, ſi minor contra aditam hæreditatem reſtituitur, libertates data, & debita ſoluta revocentur?

Ex h. l. notetur, ſi minor adierit hæreditatem, & nonnullos ſervos manumiſerit, vel Creditoribus aliqvibus ſolverit, minor autem reſtituatur, qvod tunc rata maneat libertas, & Creditores, qvi ſuum acceperunt, non teneantur accepta communicare cum aliis, ideoqve hunc textum notabilem *hic* dicit *Buſius*. Ratio prioris eſt, qvia libertas ſemel data non revocatur. *§. 6. Inſt. qvi & qvibus ex cauſ. Odd. qv. 55. n. 25.* poſterioris ratio, qvia Creditores ſuum conſecuti, & rectè facta non revocantur.

ad L. Minor. 32.

SUMMARIUM.

Debitor minori pro majori à judice declarato ſolvens num liberatur?

Minor acturus contra me, cum ipſi objicerem defunctum ætatis, dicit ſe eſſe majorem, judex eum majorem eſſe pronunciat ex adſpectu externo, capillis, barba &c. Solvo

vo igitur illi debitum, Minor malè-conſumit pecuniam, qværitur, cujus ſit periculum, an meum? Negatur, qvia authoritate judicis compulſus ſolvi. Eſtne curatoris periculum? Affirm. ſi ſcivit adhuc eum eſſe minorem, aliàs non. Res judicata pro veritate habetur.

Ad L. Si minor. 33.

SUMMARIUM.

An minor, ſi ex legato damnum ſenſerit, reſtituendus?

LEgata eſt minori qvantitas 20. thalerorum, ſub hoc tamen onere, ut Legatarius ſervum ſuum manumitteret, qvi 30. vel 40. thaleris æſtimari poterat. Minor inconſulto curatore acceptat legatum, ſed poſtea deprehendit, plus damni eſſe in manumittendo ſervo, qvam commodi in legato, qværitur, an minor reſtituendus ſit. Si majorennis eſt, accepto legato præcisè teneretur manumittere, licet minus ſit in Legato. *l. 70. §. 1. de Leg. 2. l. 36. pr. ff. Ad L. falcid.* Sed qvia minor eſt, poteſt reſtitutionem petere, ſi legatam qvantitatem pecuniæ reſtituat.

Ad L. Si minor. 34.

SUMMARIA.

QVid ſi minor minori filiofamil. pecuniam crediderit? n. 1.

Si minor compromiſit, qvando opus habeat reſtitutione? 2.

1 IN *principio hujus Legis* qværitur, ſi minor minori filiofamilias crediderit pecuniam, & hic opponat Exceptionem SCti Macedoniani, cujus conditio potior? Reſpondeo ejus, qvi conſum ſit, ſi autem extet pecunia tempore litis conteſtatæ, creditoris potior eſt conditio. Sed aliud eſt, ſi minor filiofamilias crediderit, ubi potior eſt cauſa ætatis, qvam SCti Macedoniani per *l.* 11. *§. fin. h. t. Conf. Bach. ad h. t. cap. 10. n. fin. pag. 1092.*

2 *In §. 1.* Minor eo ipſo læſus, qvod in arbitrium promiſit. *Bach. h. t. c. 9. n. 1.* qvod de Jure communi intelligit *Rol. à Valle v. 2. conſ. 57. n. 35.* qvia ſtatutum de compromittendo complectitur etiam minores, per tradita *Camilli Borelli de compromiſſo §. 1. gl. 3. num. 53. & ſeqq. conf. Randens. l. 1. conſ. 17. n. 65. Caroc. dec. 13. n. 5.* cognitionem cauſæ hic reqvirit *Maurit. qv. 56.* ut ſi habet curatorem, & ſine ejus conſenſu compromiſit, ipſo Jure nullum compromiſſum ſit; ſi autem non habeat & compromiſit, detur reſtitutio. *Camill. Borell. d. l. n. 59.* & poſſe minorem, qvi renunciavit reſtitutioni, & omni Legum auxilio, nihilominus reſtitutionem petere, ex hoc §. concludit *Oddus p. 1. q. 26. art. 1.*

Ad L. Si emtionem. 35.

SUMMARIA.

AN Minor reſtituendus, qvi, cum licitaſſet avitum, prædium, ab alio poſtea ſuperatus, elabi tempora paſſus eſt? n. 1.

Idem tamen pretium offerre debet. 2.

In adjudicatione domûs paternæ, frater ſorori præfertur. 5.

Interdum propter affectionem datur actio aliàs non competitura. 6.

POne caſum, prædium minoris venditur ſub 1
haſta, ob æs alienum, pretium pollicetur ipſe
minor, ſuperatur ab alio emtore, interim labuntur tempora licitationis, qværitur, an reſtituendus minor? Vel ita, Minor emit rem ſuorum majorum, cum pacto addictionis in diem, ſed offert ſe opimior emtor, ergo res eſt reſtituenda alteri cum fructibus, qværitur, an minor contra licitationem ſit reſtituendus? Affirm. utrumqve ſi res majorum fuit, ut tamen tantum pretium numeret, qvod ille promiſit, qvi licitatus eſt ultimo. Hoc intereſſe hic *Baldus* & alii mirabile vocant. Vid. *Tiraq. de Retr. p. 1. præfat. n. 34.* Et ſic intereſſe affectionis poteſt eſſe enorme, & ſic conſiderabile. *Vinc. de Franchis dec. 17. n. 18. Tiraq. d. l. Joh. Igneus in rep. l. dudum. C. de contrah. vend. n. 31. vol. 7. & Sebaſt. Sapia in rep l. un. C. de Sent. qvæ pro eo qvod intereſt. n. 36. vol. 8.* & *Weſenb. in ff. hic num. 6. Randenſis l. 1. conſ. 6. n. 25. & conſ. 8. n. 23. Oddus conſ. 47. num. 17.* Propter intereſſe
affectionis ergo reſtituitur minor. Ideoqve ſi 2
extraneo adjudicatus fundus majorum Minoris, reſtituitur minor, ſi idem pretium offert, qvod extraneus. Ideoqve propter intereſſe affectionis minor dicitur enormiter læſus. *Alex. conſ. 67. num. 3. lib. 5. Decius conſ. 403. num. 22.*
Montanus de Tutel. c. 23. num. 424. Unde colligi- 3
tur, cohæredem in venditione fundorum præferendum eſſe extraneo emtori. *Dn. Mevius p. 4. dec. 397. n. 5. conf. not. ad l. 16. ff. de reb. Auth. judic.*
poſſ. Hinc colligunt, ſtante ſtatuto, qvod Jus re- 4
tractus intra annum exerceri, tantum poſſit, minori poſt annum ſuccurrendum *Nic. de Mantul. in rep. leg. un. C. de ſent. qvæ pro eo qvod intereſt. n. 36. vol. 8. Joh. Ign. in rep. l. nudum. C. de contr. emt. n. 36. vol. 7.* ubi de addictione in diem agit, in qva minor ſuperatus ab alio reſtituendus. *Conf. Oddus q. 4. art. 10.* ubi hanc legem generaliter in omni conventione intelligit. *n. 92. & ſeq.*
Ex hac lege probare videtur *Dn. Mev. p. 2. deciſ.* 5
51. in adjudicatione domus paternæ fratrem ſorori præferendum, cum per illum familia conſervetur. Hinc infertur, qvandoqve pro- 6
pter affectionem dari actionem, qvæ alias competitura non erat, non autem qvanti ex

affectu

affectu ſuo putat actor, id præſtatur. *Donell. l. 26. c. 15.* Et ſi fundum ſitum in aëre ſalubri vendidit minor, reſtitutioni locum eſſe, ſcribit *Ripa Vinc. de Franchis dec. 17. n. 18. & ſeqq.*

Ad L. Minor. 36.

SUMMARIA.

QVando minor contra omiſſa in judicio reſtituatur? n. 1.
An pauper ob paupertatem? 2.
An etiam Eccleſia? 3.
An poſt publicata atteſtata minor valeat teſtes producere? 4.

1 SI minor qvicqvam allegare, & pro ſe adducere omiſerit, ſi ob hoc læſus fuerit, poteſt hoc
omiſſum repetere, id eſt, reaſſumere per auxilium
in integrum reſtitutionis, & iterum allegare
id, qvod omiſit. Et hanc rem in foro freqventem aſſerunt *Jaſon. in l. 2. §. 9. ff. de Jurejur. &
hunc referens Rebuffus ad l. 28 ff. de V. S. verſ. minor 25. annis omiſſ. & c. pag. 720. Mev. arb. l. 2. A. Q.
caſu 175. n. 171. n. 12.* Sed debet judex conſiderare, an exceptio omiſſa juvare poſſit minorem, &
non poſſit elidi, & annon aliunde melius defendi poſſit intentio minoris *Hillig. in Donell. l. 21.
cap. 8. lit. F.* Et conſeqventer contra terminum
probatorium lapſum reſtituitur Minor *Oddus p.
2. qv. 64. & qv. ſeqq.* qvando in electione actionis læſus, art. 3. ſi in libello male concepto art. 4.
contra exceptiones dilatorias. art. 5. vel qvod
non exceperit contra judicem ſuſpectum, art. 6.
adverſus ſententiam interlocutoriam, qva judex
ſe competentem dixit art. 7. adverſus poſitiones
in ſui præjudicium factas *qv. 65. art. 2.* contra reſponſiones male factas art. 3 contra non data interrogatoria, art. 4. contra negationem perpe-
2 ram factam &c. Sed an pauper ob paupertatem
etiam reſtituitur, exemplo Minoris? Affirm.
Carpzov. p. 1. c. 16. def. 17. Univerſitatem etiam
lapſo termino audiendam eſſe. *Carpz. d. conſt.
16. def. 19.* & Eccleſia. *Oddus qv. 65. art. 11. n. 57.*
3 qvia per alios gubernatur, & fruitur minoris pri-
4 vilegiis. Sic ſi minor poſt atteſtata publicata
vellet teſtes producere, audiendum eum eſſe,
tradit *Berlich. p. 1. concl. 40. num. 23.* qvo caſu tamen juramentum malitiæ minori, vel ejus Curatori, vel utriqve ob metum informationis videretur præſtandum.

Ad L. Auxilium. 37.

SUMMARIA.

ACtiones pœnales duplices ſunt. n. 1.
Qvomodo pro illarum diverſitate minor reſtituatur? 2.
An minor reſtituatur adverſus accuſationem, omiſſam probationem? 3.
An, ſi adulterium &c. fateatur, reſtituatur? 4.
Minor non reſtituitur ad lucrum odioſum. 5.
In qvantum minor in delictis reſtitui poſſit? 7.
In qvibusnam pœnis reſpectus habeatur minorennitatis? 8.
An fiſco reſtitutio concedatur? 9.

DUo ſunt genera Actionum pœnalium; u- 1
num qvo vindictam tantum perſeqvimur,
ut injuriarum, & adulterii; alterum, qvo pecuniam perſeqvimur, ut furti. Prioris generis 2
actionem ſi omittat Minor, id eſt, intra ſtatuta
tempora non moveat, non poteſt reſtitutionem
petere: Poſteriori in genere poteſt petere reſtitutionem, non ſecus ac in omiſſa hæreditatis aditione, vel bonorum poſſeſſione. Sed in injuria poſt annum, vel in adulterio poſt 60. dies non
poteſt petere reſtitutionem, nam ita, ut ſibi impunè calumniari liceret, peteret. *Hillig. d. l. 21. c. 12. l.
g.* Ipſo jure tutus eſt minor, ſi accuſationẽ deſerat,
l. 1. §. 10. Ad Turpil. Hillig. l. 21. cap. 12. lit. I. Nec re- 3
ſtituitur adverſus omiſſam probationem in
criminalibus, aut non probata crimina, qvæ teſtibus objici poterant. *Gutierez. l. 1. pract. qvæſt.
cap. 65. Hillig. d. l.* niſi periculum impendeat minori. Sed qvid ſi adulterium fateatur aut leno- 4
cinium, vel qvod duxerit eam, qvam polluit,
vel ſi domum ad adulterium præbuit? Reſp.
In delictis non datur reſtitutio in integrum, qvia
fruſtrà legem invocat, qvia contra eam delinqvit. *Vid. Cujac. hic.* Ex his collige, minorem 5
non reſtitui ac lucrum ex alterius delicto qværendum, ſeu lucrum odioſum. *Tiraq. de Retr.
conſang. §. 35 gl. 2. n. 10. Sfortia Oddus de Reſtit. p.
1. q. 4. art. 9. Vinc. de Franch. dec. 421. n. 4.* Et minor non reſtituitur ad exceptionem odioſam.
Covar. pr. q. 26. n. 4. nec ad objectionem criminum omiſſam. *Vinc. de Franch. d. l. n. 7. Sfortia
Oddus de Reſtit. q. 89. art. 3. per totum.* ubi ad fiſcum etiam id extendit: excipit verò pœnam
conventionalem; diſſentire tamen videtur *Mauritius de Reſt. 1. qv. 262.* Qvod de atrocioribus 6
hic dicitur, ſubaudita particula MAXIME, intelligendum; nam & furtum & injuria non ſunt
atrocia delicta, & tamen non datur reſtitutio.
Bach. h. t. c. 14. n. 2. Qvod reſtringo (1.) ad de- 7
licta in committendo, qvia ſi deliqvit ſine dolo,
omittendo, reſtituitur. *l. 2. C. ſi adverſus delictum.
Faber ad l. 108. de R. J.* (2.) ad delicta ipſa; nam contra confeſſionem præſertim præſumtam reſtitui
poteſt. *Farin. qv. 11. num. 32. Hillig. in Donell. l. 21.
c. 10. lit. N.* (3.) Declaratur, ut miſeratio ætatis
in qvibusdam delictis, jure Divino non capitalibus, judicem ad mediocrem pœnam perducere poſſit. *Tiraq. de pœn. temp. cauſa 7. Carpzov.
pract. crim. qv. 143. num. 6. Oddus de reſtit. qv. 80.*
Unde patet, regulariter non minui pœnam 8
ordinariam minori ob ætatem; ſed interdum,
ſcilic. pro ratione criminis, & potiſſimum in extraordinariis pœnis. *Conf. Job. à Sande l. 5. t. 9.*

def. 4. Sed in ordinariis, ut homicidio, adulterio, furto, non debet haberi reſpectus minorennitatis, ut ſemper pronunciari ſolet. Col-
9 ligitur ex hoc, qvod etiam Fiſco non competat reſtitutio contra alium ad augendam pœnam. *Odd. q. 3. art. 13. n. 86. & ſeq.* & qvod beneficio legis indignus, qvi contra eam delinqvit. *Vide plures citatos à Barboſa Locuplet. Lib. 10. c. 10. axiom. 39.*

ad L. Æmilius. 38.

SUMMARIA.

Species legis refertur. num. 1.
Rationes decidendi. 2.
An, cum major contraxit, minor ſucceſſor reſtituendus? 3. & 4.
Terminus patri præfixus an currat minori filio? 5.
An per interpellationem venditor à pacto commiſſorio ejusqve pœnâ recedat? 6. 7.
An emancipatus de iis, qvæ ante emancipationem geſſit, reſtituatur? 8.

1 Species hujus Leg. hæc eſt: Æmilius ab Obinnio fundum emerat, ſecundum Legem Commiſſoriam, cujus ſumma, ſi ſtato tempore non ſolvatur pretium, res ſit inemta; defuncto Æmilio ceſſaverant filiæ Curatores ſæpius admoniti; ideoqve juxta Legem Commiſſoriam venditor eundem fundum vendit Claudio; pupilla petit reſtitutionem, ſed ſuccubit; ſed ab
2 Imperatore tamen reſtituta. (1.) qvia dies committendi incidit in tempora minorennitatis. (2.) receſſum à commiſſoria lege videtur, per petitionem pretii, (3.) durities legis commiſſoriæ in propoſito. (4.) fraus tutorum, qvi remoti ſunt. *Cujac. hic & Gilken. de præſcr. p. 3. c. 1. n. 37. Oddus p. 2. qv. 86. art. 2. Hill. in Donell.*
3 *l. 21. c. 7. lit. K.* Collige, ſi Major contraxit, & illi Minor ſuccedat, hunc non reſtitui, niſi v. gr. dies committendæ venditionis in ætatem Minoris incidat: nam ſi Major ſucceſſiſſet, diem committendi obſervaturus, & legi obſecuturus præ-
4 ſumitur. Collige ex textu regulam: ſi qvid non cum minore, ſed cum defuncto geſtum ſit, cui defuncto Minor ſucceſſit, non dari reſtitutionem, niſi aliqvid ad illum actum pertinens ſimul ſit geſtum cum minore hærede, vel aliqvid, qvod ad implendum actum cum defuncto geſtum pertinet, inciderit in perſonam & ætatem minoris. *Curvetta conſ. 685. n. 15. Bach. h. t. c. 3. n. 4.* Deinde nota, præſcriptionem
5 conventionalem ſeu terminum præfixum, qvi cœpit currere patri, currere etiam filio pupillo, absqve ſpe reſtitutionis. *Theſaur. deciſ. 163. n. 1. ſeq. Joh. Hannibal. in rep. l. naturaliter. ff. de uſuc. n. 250. Conf. Balbus de præſcript. partis 6. prim. p. t. n. 29. Sande l. 1. t. 15. d. ult. Manrit. de reſt. c. 103. n. 5.* qvi tamen id declarat, ut ſubducantur abſentiæ tempora. *c. 299. n. 2. & c. 308. in fin. Bach. d. l. n. 5.* Collige etiam, per interpellationem 6
venditorem recedere à Lege commiſſoria, cui ob moram locus fuerat. *Menoch. lib. 2. A. Q. caſ. 220. n. 35. Modeſt. Piſtor. v. 1. conſ. 64. n. 65.* & à moræ pœna. *Aug. Berous lib. 1. conſ. 200. n. 3. 6. & 13.* niſi reſervaverit ſibi, qvod ob moram debebatur, aut utrumqve, principale ſcil. debitum & moræ pœna ſimul peti poſſet. *Ang. Berous d. l. n. 22.* Et ſanè textus noſter agit 7
de caſu, ubi petitio pretii non eſt compatibilis, cum reſolutione contractus, & ſic ambo peti non poſſunt. Cum ergò elegerit pretium, reſolutioni contractus renunciaſſe videtur. *poſt Decium, Alex. Jaſonem à ſe alleg. Joh. Ant. Rubeus in rep. l. virum. Si certum pet. n. 181. 182. & ſeq. vol. 2.* Et in compatabilibus per novam interpellationem magis conſtituitur in mora debitor, & augetur mora ac contumacia. *Ant. Rubeus in repet. l. non ſolum. §. morte. ff. de Novi operis nunt. n. 378. vol. 5. Conferatur in hanc legem Gilkenius de Uſucap. p. 3. c. 1. n. 28. & ſeqq.* ubi *n. 38.* dicit, non ſingulas, ſed univerſas rationes Imperatorum commoviſſe. Conf. etiam Diſſertatio peculiaris de hac lege *Dn. Samuelis Strykii Profeſſoris in hac Acad. Ordinarii.*

In §. 1. qværitur, ſi filius fuerit emancipatus, an de his, qvæ geſſit, cum adhuc in poteſtate patris eſſet, reſtitutio detur? qvod negatur, 8
in his, qvæ patri adqviruntur, nam alias non filius, ſed pater reſtitueretur. Sed qvid ſi ſub conditione ſtipulatus eſſet minor & conditio exiſteret poſt manumiſſionem? Reſp. tunc patri adqvireretur, ſecus in Legatis. *l. 78. ff. de V. obl.* Et ſic in Legatis filio emancipato ſuccurritur. *Conf. Oddus de Reſt. p. 1. q. 49. art. 8. & Bach. ad h. t. c. 11. p. 1100.*

Ad L. Intra utile. 39.

SUMMARIA.

An mora adverſarii minori præjudicet in qvadriennio computando? n. 1.
An à ſententia interlocutoria liceat appellare? 3.
Qvid faciendum, ſi impoſſibile fuerit intra terminum actum expedire? 5.
An ei, cui probatio injuncta, currat terminus probatorius, ſi appellaverit? 6. & 7.
Qvid ſi dubium ſit, annon contra lapſum terminum excuſationes habeat? 8.
Ex favore cauſæ cum contra lapſum terminum reſtitutio ſit, an judex appellationis de cauſa principali valeat cognoſcere? 9.
An minor per curatorem vendens mihi prædium, qvod melioravi, reſtituendus ſit contra curatorem, an contra me? 10.

Si

1 SI per Appellationem & moram adverſarii
Minor reſtitutionis cauſam intra qvadrien-
nium non potuit abſolvere, hoc ipſi non præ-
judicat, qvia fraus Adverſarii Minor obeſſe non
debet. *Menoch. l. 2. A. Q. caſu 16. num. 8.* Et
generalis, ſi aliqvis impediatur facto adverſa-
rii, ei non currit inſtantia, qvia culpa vacat.
Gail. l. 1. obſerv. 91. num. 8. Idem eſt, ſi per ju-
dicem minor fuerit impeditus, qvo minus in-
tra qvadriennium lis poſſet ſopiri. *Mynſing.
cent. 1. obſerv. 51. Hill. in Donell. l. 21. c. 10. lit. X.*
2 Collige (1.) qvadriennium etiam in Appella-
tione currere. & (2.) intra qvadriennium et-
iam finiri debere proceſſum hunc. *Bachov. cap.*
3 *16. num. 2.* (3.) A ſententia interlocutoria, qvæ
vim Definitivæ habet, licere appellare, qvod
tum fit, cum per eam definitur articulus, ex
qvo deciſio totius cauſæ dependet. *Marant. in
ſpecul. c. 6. tit. & demum fertur ſententia. num. 44.
Gail. lib. 1. obſerv. 130. num. 6. Scacc. de Appellat.*
4 *qv. 17. Limit. 47. num. 168.* Collige ex hac lege,
ſi ab adverſario appellante factum, ut non po-
tuerim intra terminum probare, id mihi præju-
dicare. *Hic & l. 39. ff. de Excuſ. tut. Carpzov.
lib. 3. Reſp. 86. num. 17. & p. 2. dec. 193. num. 11. Vi-
vius dec. 256. per totam Natta Conſ. 172. num. 16.
lib. 1. Conſ. Marp. vol. 3. conſ. 29. num. 113.* aut ſi
5 alio modo impoſſibile fuerit, intra terminum
actum expedire, ob factum tertii, vel ob ca-
ſum, præſtat reſtitutionem petere termino la-
pſo, aut ſi hæc non petita, poteſt probaturus,
qvaſi terminus non eſſet lapſus, dilationem
aut prorogationem petere. *Dn. Mev. p. 5. deciſ.*
6 *311. Conf. Manzius deciſ. 52.* aut ſi ipſe, cui pro-
batio injuncta, appellaverit temerariè qvidem,
non currit tamen terminus probatorius, niſi
poſtqvam ſententia, qva probatio injuncta,
rei judicatæ vires conſecuta eſt. *Dn. Mev. p. 1.
dec. 101. & p. 3. dec. 173.* Scilicet ſi ex poſtfacto
appareat temeritas, appellans autem habuerit
probabilem cauſam appellandi. Si etiam in
7 ſententia, qva probatio mihi injuncta, cer-
tus terminus non ſit præfixus, hic non cur-
rit, niſi mihi denuo præfigatur, ut decretum
memini *in judicio Appellat. Electoral. Brand. Ra-
vensb. in cauſa Principis Abbatiſſæ contra colenos*
8 *Qvernheimenſis d. 3. April. anno 1666.* Si au-
tem dubium ſit, annon contra lapſum termi-
ni idoneas excuſationes habeat, & id altiorem
indaginem reqvirat, poteſt Judex admittere
examen, ita ut de Except. termini lapſi una cum
meritis cauſæ diſputent partes. *Dn. Mev. p. 5.*
9 *dec. 24.* Ex favore cauſæ datur etiam reſtitu-
tio contra terminum lapſum. *Carpzov. l. 3.
Reſp. 74.* Judex tamen Appellationis, omiſſo
articulo, ſuper qvo appellatum, invito ap-
pellante, volente appellato, poteſt de cauſa
principali pronunciare; qvia, ut prius ſuper
articulo illo pronuncietur, verſatur ſolius ap-
pellati favor, qvi ſuo favori poteſt renunciare.
Nam ſi pro Appellante in illo puncto pronun-
ciet, tota cauſa à judice Appellationis cogno-
ſcitur. *c. ult. de Appell.* Ergò ſic Appellans re-
fragari non poteſt. Et hanc ſalutarem caute-
lam ac medelam, contra temerarios Appellan-
tes, commendat, & in Cam. Spir. ſæpe adhibi-
tam *ex Bart. in l. ejus qvi. num. 10. ff. de Appellat.
rec.* refert Gail. *lib. 1. obſerv. 136. Mynſing. cent. 3. ob-
ſerv. 79. Dn. Mev. p. 5. deciſ. 124.*

Ad. §. 1. Res minoris, v. gr. prædium per 10
curatorem adhibitis ſolennitatibus venditur
mihi, Ergo refeci iſtud prædium, & multis mo-
dis melioravi; Minor petit ſe contra alienatio-
nem reſtitui; Minor habet idoneum cura-
torem, qvi ſolvendo eſt, qvem poteſt conve-
nire, qværitur, an contra me reſtitutionem pe-
tere poſſit? qvod negatur, niſi mihi operarum
æſtimationem & pretium meliorationum reſti-
tuat. Hæc inſignis declaratio regulæ *L. 3. C. ſi
tutor vel curator intervenerit*, ideo hunc §. ſingu-
larem vocat *Cagnolus ad l. 2. C. de Reſcind. vendit.
n. 153.*

Ad L. Minor annis. 40.

SUMMARIA.

*AN minor, qvi debitum ex fideicommiſſo ſenten-
tia adjudicatum tranſtulit in actionem mutui,
ſit reſtituendus? n. 1.*

*An inſtrumentum & res judicata jure Civ. habeat
paratam executionem? 2. & 3.*

*An teſtamenta reſpectu legatarii habeant paratam
executionem? 5.*

*An minor contra dationem in ſolutum reſtitui poſ-
ſit? 6.*

MInor, cuì deberi centum ex cauſa fidei- 1
commiſſi pronunciatum erat, novatio-
ne facta, tranſtulit debitum in actionem
mutui. Sed qvia actio rei judicatæ prom-
tior & utilior, minor reſtituendus. *Bachov.
b. t. c. 8. num. 1.* Et ſic ex hoc textu probare 2
ſolent, inſtrumentum de jure Civili non ha-
bere paratam executionem. *Cagnolus in l. in
Teſtamentis. num. 8. de Reg. Jur. Menoch. re-
med. 4. adipiſc. poſſ. num. 695. Thesaur. dec. 26.
num. 1. Vinc. de Franchis dec. 218. num. 5.* Et 3
qvod è contrario Res judicata habeat para-
tam executionem, ſi officium judicis implo-
retur. *Marc. Mantua ſing. 645.* & qvando
Judex cauſam, qvæ ſummariæ ſit cognitio- 4
nis, ad proceſſum ordinarium remittit, eſt
gravamen ſufficiens ad appellationem. *Dn.
Mev. p. 5. dec. 186.* Colligitur etiam ex hoc 5
princ. legis, licet teſtamenta habeant para-
tam executionem ratione hæredis, non ta-
men reſpectu Legatarii vel Fideicommiſſa-

rii; nam hæredi competit immiſſio ex Teſtamento, vitio viſibili non laborante. *Menoch. d. remed. 4. num. 694. & ſeqq. Theſ. dec. 26. n. 10.* Ex lege hâc recte concluſum, eum, qvi poſt ſententiam ad ordinarium remittitur proceſſum, ſuper executione juſtè appellare. *Dn. Mevius p. 4. dec. 371.*
9 Minor parentis debita ſoluturus dederat cum
decreto prædia inſolutum, ſed inconſulte, qvia
alia media erant, qvibus poterat ſolutio fieri:
Qværitur ergo, an poſſit contra dationem in ſolutum reſtitui? qvod affirmatur. Sed qvid de fructibus à creditore perceptis? Reſp. hi cum uſuris creditori debitis compenſabuntur.

Ad L. Si judex circumvento. 41.

SUMMARIA.

AN minor poſt impetratam reſtitutionem priſtino ſuo jure uti valeat? n. 1.
An cognatus, qvi obtinuit, ut retraheretur fundus avitus, huic ſententia renunciare poſſit? 2.

1 MInor, impetrata reſtitutione, poteſt pœnitere, & ſuo jure non uti, nec alter poteſt allegare rem judicatam in favorem Minoris latam. Et ideò licet, reſtitutione minori data, etiam alteri reſtituenda ſit actio ſua connexa, id ita tamen verum eſt, ſi minor reſtitutione impetratâ uti velit. *Mauritius de Reſtit. c. 214. num. 7.* Et ſi minor impetrata reſtitutione, qvod accepta reddere juſſus, ſi nolit, malitqve ex pœnitentia, qvod habet retinere, qvam qvod amiſit recipere, id ei licet, & utilem habet contra eum, qvi ex cauſa judicati rem, qvam dederat, petit, exceptionem. *Donell. l. 21. cap. ult. lit. C.* Iniqvum enim eſt, ut res judicata noceat ei, pro qvo & in cujus favorem lata eſt. *l. 16. ff. de Except. rei judic. Mauritius de Reſtit. cap. 142. & Hill. in Donell. d. l.* De
voce, Venditor, hic, an emtor ſit intelligen-
2 dus videatur hic *Gothofr. & Hill. d. l.* Et minor
compelli poteſt, ut à contractu recedat, aut eum obſervet. *Oddus q. 26. art. 2.* Sicut etiam Minor renunciare poteſt Appellationi, de qvo *Berl. p. 2. deciſ. 221.* & qvilibet exceptionibus dilatoriis ex compromiſſo renunciare valet. *Carpzov. p. 1. Jurispr. c. 3. d. 20.* Ex eo inſert *Tiraqv. de Retr. Lignar. §. 36. ad finem tit. gl. 2. num. 24. & Vinc. de Franchis dec. 346.* qvod Cognatus agens ad retrahendum fundum avitum, ſi obtinuit ſententiam, poſſit tamen ſententiæ obtentæ renunciare; & emtor, qvi obtinuit in redhibitoria, poteſt renunciare ſententiæ. *Poſt Baldum & Cæpol-*
3 *lam Tiraq. d. l.* & poteſt alter conditionaliter de-
ſponſatorum, renunciare conditioni in ſui favorem additæ. *Carpzov. Jurispr. Eccleſ. l. 2. def. 24.* & qvilibet ſuo favori poteſt renunciare *Carpz. p. 2. dec. 161. n. 8.*

Ad L. Præſes. 42.

SUMMARIA.

AN Præſes contra ſuam ſententiam in integrum reſtituat? n. 1.
In remediis poſſeſſoriis an reſtitutio locum habeat? 2.
An reſtitutio minori, & qvando tantum præſtet, qvantum majori appellatio? 3. 4. & 5.

PRæſes contra ſuam & Prædeceſſoris ſen- 1
tentiam poteſt in integrum reſtituere: in
qvantum enim poteſt per Appellationem refor-
mari, in tantum etiam per reſtitutionem, Unde 2
qvidam inferre voluerunt, qvod in remediis
poſſeſſoriis, in qvibus Appellatio non conceditur,
nec reſtitutio locum habeat qvos allegat *Me-
noch. remed. 3. retin. poſſ. num. 854.* Sed lex hæc
de effectu Appellationis loqvitur, non verò,
qvod æqve late pateant. Vid. *Menoch. d. l. num.
856.* Colligitur etiam ex hac lege, qvod tantum 3
præſtet reſtitutio Minori qvod appellatio Majo-
ri, & ideo per reſtitutionem impediri executio-
nem. per *l. un. C. in integr. reſtit. poſtulam &c.
Mynſing. c. 1. obſerv. 80. Afflict. dec. 356. num. 3. &
qvos refert Finckeltb. obſerv. 106. num. 5.* niſi reſti 4
tutio tantum videatur petita ad differendum
curſum juſtitiæ, per *c. ſuſcitata, 6. X. de in integr. reſt.
Mynſ. c. 1. obſerv. 48. Sfortia Oddus de reſtit. q. 43.
art. 5. num. 69. Lancellot. de Attentatis p. 2. cap. 8.
num. 60. & qvos refert Finckeltb. d. obſ. 106. num. 8.*
Deinde non retardatur executio, qvando ob 5
omiſſas probationes petitur reſtitutio. *Lancellot.
d. l. num. 134.* & qvando contra ſententiam
Principis reſtitutio petita, *Finckeltb. d. l. num. 14.*

Ad L. De ætate. 43.

SUMMARIA.

CAuſa ætatis qvalem cognitionem reqvirat? num. 1.
A qvonam probanda ætas? 2.

ÆTatis cauſa plenam cognitionem reqvirit, 1
qvia per hanc cauſam majori cauſæ præ-
judicatur. *Bachov. h. 1. cap. 1. circa fin.* Qvo-
modo autem ætas probanda, *vid. not. ad l. 13. de
probat. Riccius coll. deciſ. 302. Trentac. lib. 2. t. Mi-
nor. reſol. 2. Odd. q. 37.* Et probanda eſt ætas, ſive 2
major ſive minor, ab eo, qvi eam allegat, & in ea
ſe fundat. *Caldas in repet. l. Curatorem C. Reſtit.
verb. legit. tempus n. 20. plures allegans. Panormit.
in c. 1. X. de Regular. num. 5. Speculator in tit.
de Act. num. 4. 5. & 8.* Hoc autam notabile in 3
hac *l. 43.* qvod ſententia ſuper ætate lata jus fa-
ciat inter omnes. *Dn. Carpzov. p. 1. conſt. 26. def. 16.
& 17. Dn. Mev. p. 2. dec. 165.* ideoqve hanc le-
gem

Digitized by Google

gem prolixe explicavit *Bartolus & conſ. h. 25. de Statu hominum.*

Ad L. Non omnia. 44.

SUMMARIA.

AN minor ita promiſcuè reſtituendus? n. 1.
An minori detur actio famoſa de dolo? 2.
Qvotuplex læſionis modus ſit? 3.

1 IN hac lege dicitur, non ſemper reſtitui minorem, ſed qvando vel dolo Adverſarii, vel ſua facilitate læſus. Et vox, circumſcripti, utrumqve complectitur. *Trentacinq. lib. 2. tit. de Minor.*
3 *reſol. 2. n. 27.* Seqvitur exinde, nunqvam minori dari actionem de dolo famoſam, qvia habet reſtitutionem. *Hillig. in Donell. l. 21. cap. 10. lit. A.* Nota bene hic triplicem læſionis modum. (1) Si qvid amiſerit. (2.) Si qvid acqvirere omiſerit. (3.) Si indebito oneri ſe ſubmiſerit; licet hæc ad duo membra reduci poſſint, damnum & omiſſum lucrum *Bach. h. t. c. 4.* Sed damnum eſt vel præſens, vel qvod metuitur.

Ad L. Etiam ei. 45.

SUMMARIA.

POſthumus in re ante ſuam nativitatem uſucaptâ reſtituitur. n. 1.
Qvid ſi tutor cum adverſario colluſiſſet? 2.

1 SI uſucapta ſit res, etiam anteqvam naſceretur poſthumus, tamen datur reſtitutio poſthumo; Ratio *in l. 7. de Statu hom. Donell. & ibi Hill. l. 21. cap. 8. lit. H. & Hill. cap. 7. lit. L.* Præſupponendum autem eſt, uſucapionem eſſe cœptam contra majorem.

2 *In §. 1.* dicitur, ſi Adverſarius pupilli minorennisve fraude tutoris vel curatoris fuerit abſolutus, qvod licentia detur pupillo aut minori, ut prius agat cum tutore. Ergo datur minori electio. *hic & l. ult. C. ſi tutor vel curator.* Præſupponendum eſt autem, curatorem colluſiſſe cum Adverſario, vix enim qvisqvam gratis eſt malus. *Conferri poteſt Bachov. ad h. t. c. 3. num. 3.*

Ad L. Eum qvi. 46.

SUMMARIA.

AN, qvi minorem ſine mandato malè defendit, reſtituatur ex perſona minoris? n. 1.
Qvid verò in Procuratore minoris juris ſit? 2.

1 DEfendi Minorē ſine mandato, & malè defendi, an ex perſona Minoris reſtitutionem petere poſſim? an & ipſe Minor defenſus poſſit petere reſtitutionem? R. Negatur utrumqve, nec poſſum ego petere, nec id neceſſarium Minori. Sed obſtare videtur, qvod habeam negotiorum geſtorum actionem contra Minorem. Reſp. Sed
2 poteſt eo caſu reſtitui, ſi utiliter geſſi. Sed aliud in Procuratore Minoris, ubi, qvia executio in bona Minoris fieri poteſt, præjudicium Minoris verſatur. *Barboſ. in l. Maritum. 13. n. 47. ſol. matr. Odd. q. 17. art. 6. n. 55.*

Ad L. Tutor. 47.

SUMMARIA.

QVid ſi tutor rem pupillarem vendat, matre contradicente? n. 1.
An, ſi curator rem cum minore communem vendidit, uterqve reſtituendus? 2.
An ex pluribus rebus rebus venditis una vel altera retrahi poſſit? 3.
Qvando reſtitutio in commum re ſocio obſit vel proſit? 4.

IN *lege hac 47.* Primo proponitur hæc ſpecies facti: Sum Tutor tuus, & cum urgear à creditoribus paternis, volo vendere nonnullas res, ut æs alienum ſolvi poſſit. Mater tua id vult impedire & denuntiat emtoribus, ne emant. Sed cum alia media ignorem, vendo nihilominus. Poſtea vis reſtitui in integrum, & probare læſionem. an potes reſtitui? Videtur, qvod non, qvod omnia bona fide geſta, ſed reſpondetur, nullam eſſe conſeqventiam, omnia bona fide à Tutore acta, ergo non datur Reſtitutio, ſi læſio probetur. Curator prædium ſibi cum minore commune vendidit, ſed minor reſtitutionem petiit & obtinuit, qværitur, an eatenus tantum, qvatenus minoris pars eſt vendita, minor reſtituendus? Affirm. qvia reſtitutio non poteſt eſſe latior læſione; ſed additur notabilis limitatio, niſi emtor mallt à toto contractu abire, ob incommodum communioins. Exemplum ſimile eſt in *l. 34. ff. de Ædil. Edict.*
Et ſic ex hoc §. colligitur, qvod is, qvi retrahere 3
vult unam rem ex pluribus rebus venditis, exceptione ſubmoveri poſſit. *Tiraq. de Retractu. §. 23. gl. 1. n. 1.* & ita pronunciatum refert *Joh. à Sande lib. 3. tit. 5. defin. 10.* Colligitur etiam, qvod reſti- 4
tutio Minoris in re dividua communi ſocio non proſit. *l. unic. C. ſi comm. cauſa.* Nocere tamen poteſt ſocio, ſi alteri partem prædii emere non expediat, per *h. l. conf. Oddus de Reſt. q. 46. art. 4. Berlich. p. 2. dec. 220. & notata ad d. l. unicam.*

ad L. Minor. 48.

SUMMARIA.

MInoris, ſi fidejuſſit, reſtitutio principali debitori non prodeſt. n. 1.
Qvid ſi ancilla à minore vendita manumittatur? 2.
Mulier contra pactionem dotis reſtitui poteſt. 3.

MInor cum eſſes, fidejuſſiſti pro Titio: poſt- 1
ea petis reſtitutionem, qværitur, an Titius etiam reſtituendus; qvod negatur, qvia reſtitutio non debet eſſe latior læſione, minor tantum læſus eſt.

In §. 1. Minor vendidit ancillam, Emtor 2
eam manumiſit, poſtea animadvertit læſionem, qværitur, an minor poſſit reſtitui? Reſp. contra Libertatem non datur reſtitutio *l. 21. h. l.*

h. l. ſed contra emtorem datur actio ad intereſſe, qvia ſcire debebat, minorem poſſe reſtitui, & ita non debuiſſet manumittere. *Bachov. h. t. c. 14. pag. 1127.*

3 *In §. 2.* Reſtituenda dicitur Mulier contra pactionem, qvam paſſa fuit adjici in conſtitutione dotis, qvæ ipſi damnoſa eſt, præſertim qvam majorennis fœmina non pateretur addi. Ergo ſic lubricitate ætatis læſa præſumitur.

Ad L. Penult.

SUMMARIUM.

Minor an contra ſubhaſtationem reſtituendus?

QVando res fuit ſub haſta ritè vendita, ſi tamen minor grande damnum ſentiat, reſtituendus minor; nam de ſubhaſtatione videtur loqvi *Hilliger. in Don. l. 21. cap. 9. lit. Q.* Nam contra ſubhaſtationem, ſi grande damnum probetur, omnino reſtituendus, præſumtioni enim ſemper præferenda veritas. Sic & contra tranſactionem non facile reſtituendus Minor, niſi gravior læſio. *l. 11. C. de Tranſaction.* qvia ſua natura utilis eſt tranſactio, qvod litem exſtingvat. *Mauritius c. 210. & ſeq. Hillig. d. l. de qvo pluribus Oddus p. 2. artic. 66.*

Ad L. Ult.

SUMMARIUM.

Qvid ſi minor alterius obligationem novandi animo in ſe transtulerit?

FUi obligatus actione temporali, minor pro me novandi animo in ſe transtulit obligationem, ideoqve petit reſtitutionem, ſed creditor etiam reſtituendus eſt in eum ſtatum, in qvo antea fuit. Sed pone, tantum 10. dies ſuperfuiſſe, qvi ſi lapſi fuiſſent, præſcripta fuiſſet actio, qværitur, an tantum 10. dies reſtituendi creditori qvod affirmatur & pignora etiam reſtituenda *vid. Bach. ad h. t. c. 8.*

TITULUS V.

De Capite minutis.

Ad L. 1. & 2.

SUMMARIA.

QVo reſpectu capitis diminutio ſit ſtatûs mutatio? n. 1. & 2.

Qvid h. loco ſtatus ſignificet? 3.

Cur Prætor contra capite minutos actionem reſtituat? 4.

An hæc reſtitutio ſe extendat ad delicta? 5.

1 IN Lege 1. habetur definitio Deminutionis capitis, qvod ſi ſtatûs mutatio, ſcilicet in deterius; nam filiusfamilias, morte patris, ſtatum
2 mutat. *l. 1. §. 1. ad Tertull.* capite tamen non minuitur. *l. 3. §. ult. ad Macedon.* nec deportatus, cum Civitati reſtituitur. *Donell. l. 21. c. 5. lit. Z.*
3 *& ibi Hilliger.* Et ſtatus hic non qvamlibet conditionem perſonæ, v. gr. ſexum & dignitatem ſignificat, ſed libertatis, civitatis, aut familiæ
4 qvalitatem. *Hill. d. l. lit. Aa.* In Lege 2. §. 1. Decretum Prætoris & ſcopus totius tituli, ut ſi qvid actum cum his, qvi deminutionem capitis minimam poſtea patiuntur, in eos per reſtitutionem detur actio, ne alterius facto alteri ignoranti actio adimatur, unde, ſi proprio facto ademit ſibi actionem, non juvatur. *Hill. in Donell. l. 21. c. 5. lit. Bb.* Si etiam contraxero tecum & tamen arrogatus fueris, in te tanqvam filium, & arrogatorem dabitur actio. *vid. Hilliger. d. c. 3. lit. CC.*
5 Idqve in contractibus; nam in delictis reſtitutioni locus non eſt, cum nemo delictis exuatur capitis deminutione, *d. l. 2. §. 3. Weſenb. in π. hic n. 3.*

Ad L. Liberos. 3. & ſeq.

SUMMARIA.

LIberi ejus, qvi arrogatur, capitis deminutionem patiuntur. n. 1.

Etiam emancipati capite minuuntur. 2.

Non tamen manumiſſi. 3.

IN *l. 3. primo* qværitur, ſi qvis habeat liberos & 1
arrogandum ſe tibi dederit, an arrogati liberi capitis deminutionem patiantur; qvod affirmatur, qvia mutant familiam.

In §. 1. qværitur, an Emancipati liberi ca- 2
pite minuantur, qvod non videtur, qvia fiunt ſui juris, ſed affirmatur, qvia emancipationes fiebant per trinam venditionem, & ita per ſervilem ſtatum, & amittebat emancipatus jura ſuitatis & ſucceſſionis ab inteſtato. Aliud autem 3
in Manumiſſione, nam Manumiſſus nunqvam caput habuit jure civili *l. qvod attinet. de Reg. Jur.* Sed cum manumittitur, caput civile habere incipit.

Ad L. Amiſſione. 5. & ſeq.

SUMMARIA.

QVanam ſit media capitis diminutio? n. 1.

Minima capitis deminutio ſaltem jura privata perimit? 2.

MEdia capitis deminutio eſt, qvando qvis 1
civitatem amittit, v. g. ſi alicui aqva & igni interdicatur, ſi hoſtis Imperii Romani declaretur, ſi qvis ad hoſtes deficiat, de qvo videre licet *Bachov. ad h. t. n. 3. & ſ.*

In §. 2. legis 5. dicitur, qvod minima ca- 2
pitis deminutio, qvæ ſalva civitate fiebat, tantum

tum privata jura, jura familiæ, operarum obligatio, uſus & uſusfructus, non verò publica perimat v.g. dignitates & munera publica, nam in his filiusfamilias pro patrefamilias habetur. *l. pen. ff. de his, qvi ſui vel alieni juris ſunt.*

Ad L. Tutelas. 7.

SUMMARIA.

QVanam tutela capitis deminutione pereat? n. 1.
In qvantum regula procedat, ceſſante cauſa ceſſat effectus? 2.
Qvi propter agnationem ſemel hæres eſt, eâ ſublatâ, non deſinit. 3.
Delicta cum capite ambulant. 4.
Qvid ſi libertus, qvi eſt meus debitor, in ſervitutem revocetur? 5.
Qvid ſi qvis mediam capitis deminutionem patiatur? 6.

1 LEctio hujus leg. omnino mendoſa videtur, & verba, *Exceptis his*, abundare. *Cujac. lib. 9. obſ. 17. Hotom. lib. 3. obſ. 9. Bach. in Tr. vol. 1. diſp. 11. th. 16. lit. B. Wiſſenbach. vol. 1. diſp. 50. th. 13. & qvos recenſet Hilliger in Donell. l. 3. c. 14. lit. H.* Senſus autem Legis in principio eſt, qvod tutela Teſtamentaria & dativa deminutione capitis non pereat: Sed legitima tutela, qvæ ob familiam defertur, perit deminutione capitis minima. *conf. Bach. ad h. t. n. 12.* Colligitur autem capi-
2 tis deminutione tutelas non tolli. Et adduci ſolet hæc lex in declaratione regulæ, ceſſante cauſa ceſſat effectus: qvam regulam limitat *Tiraq. in reg. ceſſante cauſa p. 2. limit. 12.* niſi eſſet effectus
3 conſummatus & perfectus, v. g. qvi propter agnationem ſemel factus eſt hæres, non deſinit eſſe hæres, ſi Agnatio tollatur. Sed ſublimitat: niſi effectus eſſet ſucceſſivus, ut hic adminiſtratio tutelæ, ideò effectus ceſſante cauſa omninò tollitur. *Baldus ad c. qvemadmodum. n. 4. X. de jurej. Barb. locupl. 3. c. 10. axiom. 12.* Et ſimiliter hoc declarat *Menoch. conſ. 106. n. 96.*

4 *In §. 1.* dicitur, delicta cum capite ambulare & ſeqvi eum, qvi capite deminutus eſt, ut dictum eſt *ad l. 1. & 2.*

5 *In §. 2.* proponitur hæc ſpecies: Habui debitorem libertum tuum. Hic ob ingratitudinem in ſervitutem revocatur, & ſic maximam capitis deminutionem patitur, an retineo actionem vel an reſtituetur actio? Videtur, qvod non, qvia hoc Edictum de minima capitis deminutione loqvitur, ſed affirmatur, qvia æqvum eſt, ut is, ad qvem bona liberti perveniunt, ſive tu ſis, ſive fiſcus, mihi obligetur, & ſic in bona fiet miſſio, ſi tu nolis eum defendere.

6 *In §. ultimo* agitur de media capitis deminutione, ſi qvis civitate amiſſa in exilium miſſus amittit bona, non poteſt is conveniri, ſed is conveniendus eſt, ad qvem bona pervenerunt, ne creditores injuria afficiantur. Et adeò, qvia fiſcus bona occupavit, tenebitur. *l. 5. C. de Bonis proſcript. l. 2. C. ad L. Juliam de Vi publ.* Et creditorum conditio melior eſt qvam fiſci. *l. 11. & 17. ff. de jure fiſci. Ita Bach. ad tit. hunc num. 6.*

Ad L. Eas. 8.

SUMMARIA.

AN actiones ex jure naturali orta per capitis diminutionem tollantur? n. 1.
Tria genera obligationum referuntur, qvæ non pereunt cap. diminutione. 2.

SI qvis actionem habet ex jure naturali, eam 1
non amittit capitis deminutione, ſed eam tantum, qvam ex jure Civili habet; qvod probatur exemplo actionis dotis, qvæ in bonum & æqvum concepta eſt, & in *l. 10.* exemplo legatæ habitationis, & annui legati. Additur autem ratio, qvam Dd. ſæpe allegant, qvod Civilis ratio naturalia jura corrumpere non poſſit. Ex lege autem hac colligunt Dd. qvod conſtitutio dotis ad Jus Gentium referenda, qvos refert, & hanc opi- 2
nionem examinat *Petr. Barb. ad Rubr. tit. ſoluto matrimonio. parte 4. n. 23. & ſ.* Tria ſunt ergò obligationum genera, qvæ per minimam capitis deminutionem non pereunt. 1. munera publica. 2. Actiones ex cauſa naturali. 3. Ex delicto. *Bachov. ad h. t. in fine.*

ad L. Ut qvandoqve. 9.

EXemplum habetur ejus, qvod in præcedenti lege dictum eſt, nam qvando filia emancipata eſt, competit actio de dote, ut maritum inveniat. *vide Cujac. ad tit. Paulum lib. 11. ad Edictum. tomo 1. mihi pag. 944.*

Ad L. Pen.

SUMMARIUM.

An legatum in annos ſingulos cap. deminutione tollatur?

LEgatum in annos ſingulos relictum non tollitur capitis deminutione, qvia toties repetitum videtur legatum, qvot ſunt anni, & hic conſideratur indigentia naturalis. *Donell. lib. 10. c. 21.* nam & capite deminuti victu & amictu opus habent, & deportati eô carere non poſſunt *Bach. ad h. l pen. pag. m. 1159.* Et ita alimenta etiam deportato relinqvi poſſunt, ut & ſervis *l. 17. ff. de Alim. leg. Bach. ad h. t. in fin.*

Ad L. fin.

SUMMARIUM.

Tres cap. diminutionis ſpecies explicantur.

TRiplex eſt Diminutio capitis; maxima, qvâ libertas; media, qva Civitas; minima, qvâ familia mutatur. Sed pluribus de hac materia vulgari non placet agere.

Titulus VI.

Ex qvibus cauſis majores 25. annis in integrum reſtituuntur.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

QVinqve genera cauſarum, ubi ex aqvitate Prætor reſtituit, deficiente ſpeciali cauſâ. n. 1.
Actio reſciſſoria freqventiſſimè datur propter abſentiam. 2.
An ex probabili ignorantia reſciſſoria actio concedatur? 3. & 4.
An in concurſu creditores edictalem citationem ignorantes poſteà audiantur? 5. & 6. ſeqq.

1 QVando non eſt ſpecialis cauſa reſtitutionis, tunc ex æqvitate Prætor reſtituit
læſum, & qvidem ob qvinqve cauſarum
genera. (1.) eſt ipſa perſona petentis reſtitutionem, qvalis cauſa eſt error, ignorantia,
abſentia probabilis. (2.) perſona adverſarii, v.
2 gr. abſentia qvæcunqve. (3.) perſona judicis.
(4.) perſona tertii. (5.) Caſus fortuitus. Datur
verò maxime & freqventiſſime actio reſciſſoria
alicui læſo, propter abſentiam adverſarii qvamcunqve. *l. 21. §. 1. h. t.* vel propter ipſius abſentiam, ſed neceſſariam & probabilem, vel ptoba-
3 bilem tantum. *In §. fin.* notetur clauſula, ex
qva Dd. communiter colligunt, ex capite probabilis ignorantiæ reſciſſoriam etiam actionem
dari. *Gail. lib. 2. obſ. 19. n. 19. & obſ. 48. n. 13. Tiraq. de Retr. Conſang. §. 35. gl. 4. n. 36. Schurfius cent. 1. conſ. 61. n. 2. & ſeqq. Covar. in reg. poſſeſſor. p. 3. §. 3. n. 1. & qvos refert Manzius ad h. t. n. 144.* Licet
hoc in theoria negent Dd. & illam clauſulam intelligant de alia cauſa abſentiæ, ut poſt *Weſenb. hic Dn. Habn.* excipit tamen certos caſus *Dn. Struv. hic theſ. 76. & Wiſſenbach. Exerc. 15. th. 7.*
4 Sed qvicqvid ſit in Academiis, in foro recepta
illa ſententia, qvod etiam ob ignorantiam facti
ex probabili cauſa detur reſtitutio, etiam poſt
centum annos, ut volunt Dd. ſi ignorantia probabilis. *Hippol. de Marſil. ad l. qvi ignorant. n. 12. ff. de falſis. Marianus Socinus conſ. 86. n. 106. & Petr. Peck. ad c. ignorantia 14. de R. J. lib. 6. n. 8. & 10.* non vero, qvando ignorantia eſt vincibilis &
cum aliqva negligentia conjuncta *Oddus de Reſt. p. 1. q. 8. n. 57. Maſcardus de probat. concl. 879. n. 49.*
nam qvadriennium currit à die ſcientiæ. *Carpz. p. 2. dec. 115. n. 7.* ideoqve ab initio utile, in progreſſu continuum eſt tempus. *Manzius h. t. n. 195. & ſeqq.* & in Eccleſia læſa, à tempore mortis prælati currit. *Card. Tuſchus concl. 268. n. 17. Oddus q.*
5 *19. art. 8.* Exemplum eſt in concurſu creditorum, ſi per ſententiam cæteris creditoribus præcludatur via liqvidandi, qvo caſu, ſi qvis ignorantiam citationis edictalis juramento confirmet, ſolet dari reſtitutio, per tradita *Dn. Mevii p. 3. dec. 48.* ubi monet, cauſam ità comparatam
eſſe debere, ut à negligentia excuſet, & per æqvitatem mereatur reſtitutionem. Memini tamen
in *Cam. Brandenb.* in ſecunda inſtantia admiſſos
Creditores; Sed puto, id factum per reſtitutio- 6
nem in integrum ſaltem tacitam. Sed cum juramento ſæpe extra hanc Provinciam per reſtitutionem admiſſi in Collegio noſtro. Sic ſi Pro- 7
curator victus non ſit ſolvendo, ex hac clauſula
ſolet contra lapſum fatalium reſtitutio dari, per
tradita *Carpz. p. 1. c. 1. d. 23. Vid. not. infra ad l. 1. §. ult. qvando appell.* Et ſi Procurator malè ſe 8
geſſit in Judicio, Domino datur in ſubſidium reſtitutio contra adverſarium, non tantum minoti,
per *l. 23. de minor.* ſed etiam Majori. *Hartm. Piſt. p. 1. q. 36. n. 8. Sfortia Oddus de Reſt. p. 1. q. 8. art. 9. ubi teſtatur de Communi.*

Ad L. Hoc edictum. 2. & 3.

SUMMARIA.

ABſentia metûs cauſa dat reſtitutionem. n. 1.
Reqviſita, ut ne metus pro ſupervacaneo habeatur, qvænam? 2.

NOtetur, abſentiam metus cauſa eſſe cauſam 1
reſtitutionis. Sed metum non oportet eſſe
ſupervacuum, qvod in diſqviſitione judicis conſiſtit, qvæ diſqviſitio in tribus vertitur membris.
(1.) Conſiderandum ipſum malum, v. gr. mortis,
infectionis, carceris &c. (2.) Cauſa metus & ti- 2
moris. (3.) perſona, à qva metus proficiſcitur,
ſicut hæc omnia enucleate proponit, & explicat
Oddus de Reſtit. qv. 7 art. 9. per totum.

Ad L. Item hi. 4. & 5.

SUMMARIA.

ABſentia affectata non prodeſt. n. 1.
Abſentia probabilis qvomodo affectata fiat? 2.
An, qvi Romæ Reipubl. operam dat, pro abſente habendus? 3.

ABſentia affectata non prodeſt, nam nul- 1
lum impedimentum affectatum excuſat.
Oddus de Reſtit. p. 1. qv. 27. Tiraq. de Retr. Conſang. §. 35. gl. 4. n. 29. qvos refert Hilliger in Donell. l. 21. c. 5. lit. G. Sanchez. de Matrimon. lib. 3. diſp. 39. n. 6. Ceſſante autem cauſa abſentiæ 2
probabilis, ſi porrò abſit, ea abſentia eſt affectata, qvando abſens ptiotem cauſam durare
fingit.

gigit. Eſt autem voluntaria, qvando ob res ſuas componendas ibi manet aliqvandiu. Sed notandum, licet qvis ceſſante cauſa abſentiæ maneat, debet tamen ei computari tantum tempus, intra qvod redire domum potuit. *Odd. de Reſt. p. 1. q. 27. art. 3. num. 28.*

3 In *§. 1. legis & l. ſeq.* qværitur, an Magiſtratus, qvi Romæ Reip. operam dat, pro abſente ſit habendus, & ita reſtituendus, qvaſi abeſſet à Civitate Romana? Ratio dubitandi forte erat, qvia ob negotia Reip. impendenda, qvo minus ſua curet, impediri & animo abeſſe videtur. Sed is verè non abeſt. *Hillig. d. c. 5. lit. G.* Ex hoc argumento occurrebatur aliqvando cuidam Appellanti, qvi ob officium publicum, ſcil. Commiſſariatûs, ſe excuſabat, qvo minus in anno juſtificare Appellationem potuerit.

ad L. Milites. 7.

SUMMARIUM.

AN milites Romæ militantes pro abſentibus habendi?

A Regula *legis 5. §. 1. h. t.* excipiuntur milites, qvi licet Romæ militent, pro abſentibus tamen habentur, & ita reſtituuntur, qvia rebus ſuis ſupereſſe planè non poſſunt, & nulla ſubſiſtendi ſpes certa: nam ſi aliò proficiſci jubeantur, parere habent neceſſe; nec ibi qvis eſſe intelligitur, ubi tantùm ad tempus vel caſu reperitur. *Oddus de Reſtit. p. 1. q. 6. art. 4. & Hillig. d. l. 21. c. 5. lit. I.* Et ſolum armorum uſui invigilare videntur. *Bachov. ad h. t. c. 2. pag. 1168.*

ad L. Legatis. 8.

SUMMARIUM.

Legati municipii etiam Reip. cauſa abſunt.

LEgati urbis Romanæ Reip. cauſa abſunt. Sed hic qværitur, qvid de illis dicendum, qvi municipii cauſa abſunt? Reſp. qvamvis Edictum prætoris de Urbis Romanæ Legatis loqvitur, ab Imperatoribus tamen latius hoc extenſum eſt ad municipiorum Legatos.

ad L. Succurritur. 9.

SUMMARIA.

INcarceratus an & qvare reſtituendus? n. 1.
Variæ perſonæ referuntur, omnes reſtituendæ. 2.
Ubi incarceratus procuratorem mittere potuit, non reſtituitur. 3.

1 LIcet exulibus non ſuccurratur *l. 26. §. 1. h. t.* aliud tamen in vinctis, incarceratis, & qvi in latumiis detinentur, de qvibus *Hillger. in Donell. l. 21. c. 5. lit. H.* Nam hi nec ipſi agere, neqve alteri mandare actionem poſſunt, aut procuratorem conſtituere *l. 1. ff. de Diverſis & temp. præſcr.* nam conſtituens procuratorem debet plena libertate frui. *c. accedens. 10. de procurat.* nec procurator habet ſemper opportunitatem adeundi principalem incarceratum. *Oldend. in Enchir. Except. in rubr. de Except. carcerat. & hunc referens Dn Manzius h. t. n. 44.* Idem 2
dicendum de eo, qvi metu pœnæ exire non audet, cum poſſet, item qvi filium habet incarceratum. *Odd. q. 7. art. 5. h. t.* qvi juramento impeditur, ne recedere qveat *Oddus d. art. 5. n. 38. Guido Papæ ſing. 437.* Et qvi alibi ob Repreſſalias detinetur. *Oddus d. q. 7. art. 6. & ſeqq. n. 52.* Et qvi à latronibus detinetur aut inimicis, qvod tamen *Oddus d. art. 6. num. 65.* intelligit, ſi damnum à detentoribus & inimicis recuperare neqveat. Si autem 3
carceratus in hypotheſi procuratorem mittere potuit, non datur ipſi reſtitutio. *Oldendorpius in Enchir. Except. de Except. carcer. §. 2. & Dn. Manzius hic. num. 42.*

ad L. In eadem. 10.

SUMMARIA.

A Militibus detenti neceſſariò abſunt. n. 1.
Uti & ii, qvi ſine dedecore in publico comparere non audent. 2.

SPecies abſentiæ neceſſariæ eſt, qvi à militibus 1
aut miniſteriis publicis detinentur & adſervantur, qvi tamen probare debent, ſe ita adſervatos, ut supereſſe rebus ſuis non potuerint. Huc 2
pertinent etiam illi, qvi ſine dedecore in publico comparere non audent, ut qvi ob fidejuſſionem exire non audent. *l. 28. §. 1. h. t.*

ad L. Ei qvoqve. 11. & ſeq.

SUMMARIA.

QVi in ſervitute fuit, hoc Edicto juvatur. n. 1.
Lis de ſtatu commodè ſemper moveri neqvit. 2.

QVi in ſervitute fuit, hoc Edicto adjuvatur, 1
ſive vera ſit, ſive bona fide ſerviat, ſive ſciat ſe eſſe liberum, ſed in ſervitute invitus detineatur, ſed qvi de ſtatu ſuo litigat & provocat ad libertatem, ex eo tempore petere reſtitutionem non poteſt, qvia ab eo tempore etiam alias actiones in judicium deducendi facultatem habet. *l. 33. ff. de procurat.* Sed de tempore præterito ſuccurritur, 2
qvia multa incidere poſſunt, qvare commodè lites de ſtatu movere non poſſint.

ad L. Rectè 13.

SUMMARIA.

AN ſervus hæres inſtitutus reſtitui poſſit? n. 1.
Filiusfam. in peculio caſtrenſi reſtitui poteſt. 2.

SErvus à Domino ſuo hæres inſtitutus eſt, ante- 1
qvam autem moreretur Dominus, res qvædam ejus uſucaptæ ſunt. Mortuo Domino petit ſe reſtitui, qvod denegatur, qvia verè ſervus fuit, & qvia nulla bona habuit, ſed ea demum mortuo domino ad eum pervenerunt. Filiusfamilias

Digitized by Google

2 poteſt reſtitutionem petere in peculio caſtrenſi, nam peculii adventitii liberam adminiſtrationem non habet niſi in actione injuriarum & de dote & ſimil. ideoq; peculii caſtrenſis in ſpecie mentionem facit.

ad L. Item, 14.

SUMMARIUM.

AB hoſtibus capti, non transfuga, hoc Edicto fruuntur.

QVi ſunt in hoſtium poteſtate, illi habentur pro abſentibus, & fruuntur hoc Edicto, non vero, qvi transfugerunt, nam non poteſt qvis præmium mereri, unde pœnam meretur. In dubio autem captus præſumi debet ab hoſte, ſi antea probus fuit miles. *l. non omnes 5. §. à barbaris. 6. ff. de Re militari.*

ad L. Ab Hoſtibus. 15.

SUMMARIA.

AB hoſte captus cur reſtituendus? n. 1.

Jus poſtliminii etiam apud hoſtes natus habet. 3.

Præſente milite qvod ſit, reſtitutionem non meretur. 4.

Abſens reverſus qvantum ſpatium habeat? 5.

An abſens ſtatim habeatur pro reverſo, cum redit? 6.

1 QVi ab hoſte captus eſt, qvia nec ipſe agere, nec procuratorem conſtituere poteſt, habet reſtitutionem: qvod ad eum, qvi apud hoſtes natus eſt, extenditur, licet etiam curator bonis interim conſtitutus. Unde qvaſi obiter colligitur, 2 hoc caſu curatorem bonorum, qvia adminiſtrationem bonorum cum libera, & à Lege viva habet, petere poſſe reſtitutionem.

3 *In §. 1.* reperitur transpoſitio verborum. Senſus enim eſt, non minus apud hoſtes natus, habet jus poſtliminii, qvam ſi captus fuiſſet, nam ſi mater cum partu redierit jure poſtliminii gaudet. *hic & l. 25. ff. de captivis. De qvo Bachov. ad h. t. c. 2. n.*

4 *4. per 1171. & ſeq.* Præſente milite qvod ſit, non meretur reſtitutionem, ſed debet appellari v. g. ſi non ob præſtitam cautionem de damno infecto decreto ſecundo prætor juſſit vicinum poſſidere & ita negatur reſtitutio *per §. 2. h. l.*

5 *Ad §. finalem.* Tempus abſentiæ deſinit, reverſo aliqvo domum. Sed qvia non ſtatim, qvando ex curru deſcendit, poteſt judicem adire; ideoq; aliqvod temporis ſpatium modicum ipſi concedendum, intra qvod res ſuas componere, & cum Advocato deliberare poſſit. Et hoc totum arbitrio judicis committendum, qvi qvalitatem perſonæ & facti conſiderare debet. *Bald. hic & Menoch. lib. 2. Arb. qv. caſu 33. Oddus de Reſtit. qv. 26. art. 3. num.*

6 *36.* Unde infert hic *Bart.* qvem etiam laudat. *d. l. n. 22.* abeſſe aliqvem videri, non ſolum ſtatim ac locum, unde abſuturus eſt, egreditur, ſed etiam antea, per modicum tamen aliqvod tempus, qvo ſe præparat. *Conſ. Mauritius de Reſtit. c. 359. in A.* Et modicum tempus non eſt in conſideratione, ſed adhuc pro abſentia computabitur. *Manzius ad h. t. num. 221.*

ad L. Non enim. 16.

SUMMARIUM.

JUdex non facilè denegare ſolet reſtitutionem, ob neglectum terminum petentibus.

NOn negligentibus ſubveniunt jura, ſed neceſſitate rerum impeditis. *Donell. & Hillig. lib. 21. c. 5. lit. H. Dn. Mev. p. 4. dec. 229. num. 2.* Sed ſi juſta videatur alicujus intentio, non debet facile judex, ob neglectum unum vel alterum terminum, denegare reſtitutionem; ſi proferatur aliqvid, qvod aliqvatenus à contumacia & negligentia excuſare poſſit. Facilis enim judex eſſe debet ad concedendam in talibus purgationem à contumacia, vel reſtitutionem in integrum, ne alicui ob litigiorum ſubtilem & curioſam obſervantiam fiat injuria. *Dn. Mev. p. 5. d. 5.* Id totum igitur, qvod in *l. præced. & hic* ventilatur, arbitrio judicis committendum. *Manzius ad h. t. num. 222.*

ad L. Julianus. 17.

SUMMARIUM.

ETiam, qvi lucrum ob abſentiam amiſit, reſtituitur.

OB abſentiam neceſſariam non tantum qvis reſtituitur, ſi damnum ſenſerit in bonis ſuis, ſed etiam ſi ob abſentiam lucrum amiſit v. g. ſi miles inſtitutus hæres ſub conditione, ſi interea tempus certum lapſum ſit ob abſentiam ejus. Sic etiam ſi mihi relictum ſit legatum in annos ſingulos, qvibus in Italia eſſem, ſed ego non potui in Italia eſſe ob abſentiam neceſſariam: ergo danda eſt reſtitutio. Sic ſi ſtudioſo ſtipendium legatum eſſet, ſi in Academia Electorali ſtudia continuaverit, ſed ob abſentiam neceſſariam non potuit hic verſari: Ergo datur ipſi reſtitutio.

ad L. Sciendum. 18.

SUMMARIA.

MAjori ſuccurritur in damnis non in lucris, num. 1.

Qvomodo major in lucris cum vel ſine alterius damno qværendis reſtituatur? 2.

In qvodnam lucrum minor, Eccleſia, reſtituatur? 3.

IN damnis ſuccurritur Majori, non in lucris alterius damno qværendis. Duplicia verò lucra 1 ſunt, alia ſine alterius damno, ut: ſi amiſit qvis ob abſentiam ſuam locupletem hæreditatem; alia cum alterius damno, ut: ſi rem alterius uſucapio, 2 vel in pœnam alterius qvid ultionis cauſa peto, ut

ut ob injuriam, &c. Et hæc lucra, qvæ cum alterius damno conjuncta, vel ſaltem in pœnam alterius capiuntur, non pariunt reſtitutionem abſenti. *Cujac. ad h. l. tomo 1. p. 949. Exemplum in l. 30. h. t.*
Nec in his lucris amiſſis minori ſemper ſuccurri-
3 tur, *de qvo Odd. qv. 4. art. 9.* Nam neqꝫ minor,
neqꝫ Eccleſia, neqꝫ abſens reſtituitur ad lucrum
conjunctum cum pœna, aut damno alterius. *Tiraqv. de Retr. Conſang. §. 35. gl. 2. num. 10. & 11.*
Nec minor ex alterius delicto ad lucrum reſtituitur. *Afflict. dec. 309. Vid. not. ad l. auxilium. 37. ſuprà de Minoribus.*

ad L. Deniqve. 19.

SUMMARIUM.

Captô aliqvô ab hoſte an interrumpatur uſucapio?

CAptô aliqvô ab hoſte, interrumpitur poſſeſſio; ergo etiam Uſucapio, qvia poſtliminium ad jura pertinet, non ad facta, qvale eſt poſſeſſio, qvæ in facto conſiſtit. *Cujac. ad h. l. tomo 4. p. 53.* Poſtliminium non poteſt efficere, ut videaris feciſſe, qvod non feciſti, factum non reddit infectum. *conf. Bachov. ad h. t. c. 4. p. 1187.*

ad L. Nec utilem. 20.

SUMMARIA.

REm alienam b. f. emens capitur ab hoſtibus, an contra interruptam uſucapionem reſtituendus? n. 1. & 2.
Qvomodo dominium aut poſſeſſio amittantur? 3.

1 REm alienam bona fide qvis emerat, ſed poſtea
capitur ab hoſtibus, ergo apud hoſtes non
potuit implere Uſucapionem, an reverſus jure
poſtliminii recuperat interruptam uſucapionem,
ut medio tempore fingatur impleviſſe uſucapionem? qvod negatur, qvia auxilium reſtitutionis
non datur lucrifaciendi causâ. Et Dominus non
videtur amiſiſſe, qvod ei ablatum non eſt. *Cujac. ad h. l. tomo quarto pag. mihi 292.* & primus dominus dominium non amittit, niſi alteri adqviratur *Dn. Manzius hic n. 54.* Tantum præſcriptum,
qvantum poſſeſſum; & eſt iniqviſſimum auferre
Domino, qvod caſus ei non abſtulit. *Klock. vol. 1.*
2 *conf. 23. num. 1.* & ubicunqꝫ Jus commune fundat
intentionem alicujus generaliter, tunc certi alicujus Juris, ab alio qvodam uſurpati, Poſſeſſio, ad
alia ne qvidem ejusdem ſpeciei, extendenda.
Klock. vol. 1. conf. 29. n. 890. Sed ſi aliqvis aliqvot
actus alicujus juris generalis præſcripſerit, alio in
poſſeſſione non exiſtente, jus præſcriptum ad omnes partes & ſpecies extenditur. *Cuvetta de Antiqvit. temp. p. 4. §. tranſeo. num. 57. Guttierez. l. 2. Can. qv. 21. num. 114. Klock. vol. 2. conf. 97. num. 49.*
3 Colligitur etiam ex hac L. differentia inter Dominii & poſſeſſionis amiſſionem: illud non amittitur
à me, niſi alteri etiam adqviratur, ſed aliud in
poſſeſſione. *Petr. Barboſa in l. ſi alienam. 12. num. 100. ff. ſol. matr.*

ad L. Item ait. 21.

SUMMARIA.

QVomodo præſenti contra abſentem ſuccurratur? n. 1. & 2.
Qvid ſi ad alicujus defenſionem ultro ſe nemo offerat? 3.

IN hac lege tractatur alterum caput Edicti, qvo 1
conſulitur præſenti contra abſentem, qvando
actio præſentis præſcribitur ab abſente. Nec in
hac parte diſtingvitur inter abſentiæ ſpecies, ut in
prima parte. Nam in prima parte affectata abſentia & non neceſſaria non præſtat reſtitutionem.
Sed qvando præſenti contra abſentem ſuccurritur, non intereſt, ex qvacunqꝫ cauſa alter abſit,
§. 1. h. l. nam non debet alterius juſtiſſima abſentia
mihi nocere abſqꝫ mea culpa. Sed hoc ſi abſens 2
non defendatur, ſi enim reliqvit procuratorem,
tunc habet præſens, qvem conveniat. Sic etiam
ſi poſſideat bona immobilia & abſens ſtudio latitet, ad immiſſionem & ad ſecundum decretum
procedi poteſt, ſi verò non latitet nec ſe occultet, tunc poteſt ad immiſſionem & primum decretum procedi. *§. 2. h. t.*
Sed *in §. ult.* qværitur, an ille pro non defenſo 3
habendus ſit, ad cujus defenſionem ſe nemo ultro
offert? Neg. ratio *in l. ſeq.* nam amici interrogandi ſunt, an velint defendere. Deinde qværitur, ſi qvis offerat ſe ad defendendum, ſed cautionem de judicato ſolvendo nolit præſtare: qvod negatur. Nam qvicunqꝫ alium vult defendere, tenetur cavere de judicato ſolvendo.

ad L. Ergo. 22.

SUMMARIA.

PRæſens contra abſentem ad interrumpendam præſcriptionem agere volens, qvid & qvomodo probare debeat? n. 1. & 2.
Abſens ſi latitet, an præſens immiſſionem petere poſſit? 3.
Abſentia nec nocere nec prodeſſe debet. 4.

QVando volebam agere, ad interrumpen- 1
dam præſcriptionem, contra abſentem, tunc
neceſſe eſt probare, qvod abſens fuerit indefenſus; qvod probabitur, ſi interpellaverit cognatos abſentis, & ſi recuſent defenſionem, deſuper inſtrumentum confici curet, qvo facto ſemper poſteà contra abſentem præſens reſtitutionem petens au-
diendus. *Cujac. ad h. leg. tom. 1. pag. 950.* Unde pro- 2
batur, præſentem contra abſentem non reſtitui,
niſi ſit indefenſus: indefenſus autem eſt, cujus cognati reqviſiti nolunt defendere, aut ſi ſatisdatio-

nem de judicato ſolvendo præſtare nolunt, *per l.*
3 *21. §.3. h. t. Manz. h. t. n. 95. & ſeq.* Sed etſi latitet, poteſt præſens petere immiſſionem & diſtractionem bonorum ſucceſſivè, aut, ſi non latitet, immiſſionem ſolam. *d. l. 21. §. 2. Manzius d. l. num. 100.* Et jure novo datur præſenti contra abſentem ordinarium remedium, ſi ſcilicet denunciatio facta præſidi vel Epiſcopo, &c. *l. 2. C. de Annali Except.* ex qvo tamen non ſeqvitur, reſtitutionem prætoriam præſenti contra abſentem eſſe negandam.

Ex §. 1. hujus legis notetur, qvod ſicut nocere abſentia non debet, ita nec iis prodeſſe debet, qvod *in §. 2.* accommodatur ad furioſos, infantes, civitates, nam qvando ii non defenduntur, præſentes contra eos reſtituuntur, ne cum alterius diſpendio locupletentur.

ad L. Ait prætor. 23.

SUMMARIA.

QVi eſt in vinculis, non verò ab hoſte captus, uſucapere poteſt. n. 1. & 3.
Reſtitutio etiam in qvaſi poſſeſſione locum habet. 2.
Cui bono ſit reſtitutio? 4.

1 QVi in vinculis eſt, poteſt uſucapere, & ita, ſi non defendatur, datur reſtitutio. Sed qvi ab hoſte captus eſt, non poteſt uſucapere, nec
2 cœptam uſucapionem complere. Non tantum autem Reſtitutio locum habet, ſi dominium vel poſſeſſio vera, ut rei corporalis, ſed etiam qvaſi poſſeſſio juris vel uſusfructus ſit amiſſa; & tunc reſtitutio fructuum facienda, qvos abſens facere potuiſſet pro qvalitate ejus, qvi interim bona vel mala fide rem poſſedit. Et ſic *hic §. 2.* etiam de b. f. poſſeſſore intelligendus. *Baebov. ad h. t. cap. ult. n. 5.*

3 *In §. 3.* continetur limitatio ejus, qvod dictum *in §. 1.* nam ibi dicitur captos ab hoſtibus non poſſe uſucapere. Sed id intelligendum, niſi habeant ſervos vel mancipia domi, per qvos poſſidere vel uſucapere poſſint.

4 *In §. ult.* proponitur tacita objectio, cui bono ſit reſtitutio, cum per remedium miſſionis præſenti contra abſentem ſuccurratur: ſed reſpondetur, duobus caſibus remedium miſſionis non ſufficere. 1. ſi forte bona non habeat, in qvæ mitti poſſit, vel ob potentiam Adverſarii mitti non poſſit. 2. alter ſi non latitet & juſta cauſa ſit abſentiæ, qvo caſu immitti poteſt creditor, ſed ex ſecundo decreto immitti non poteſt.

ad L. Sed &. 24.

ET licet contra fruſtratores & latitantes dentur remedia; poteſt tamen dari reſtitutio contra fruſtratores: qvis enim malitiis hominum peſſimorum ſatis obviare poteſt. Artes enim litem protrahendi infinitæ & ideò utile eſt reſtitutionis beneficio frui.

ad L. Qvod qvidem. 25.

POteſt contingere, ut aliqvis multis negotiis diſtrictus ſit, & ita citra culpam rei actio pereat & præſcribatur.

ad L. Sed & ſi. 26. §. 1.

SUMMARIA.

QVomodo qvis contra Prætorem reſtituatur? num. 1.
An & qvando deportato ſuccurratur contra præſentem? 2.
Qvi in jus vocari neqveunt, pro abſentibus habentur. 3.
Ad qvos clauſula (neqve defenderetur) pertineat? 4.
Impeditus agere, qvando ad reſtitutionem admittatur? 5.
Reſtituitur, cujus teſtes judex non examinavit, lapsâ interim qvarta dilatione. 6.
An reſtitutio concedenda contra immixtionem iis, qvi in adminiſtratione manent? 7.
An danda ſit reſtitutio illi, cujus culpa protracta juſtitia? 8.
Qvantum temporis reſtituendum læſis? 10.
Sententia clauſulæ generalis qvanam? 11.
Legatus civitatis qvando reſtituatur? 12.

PRætor ſi negotiis diſtrictus ſit, & moras ſine dolo nectat, poteſt actio perire, & hoc caſu po- 1
teſt peti reſtitutio actionis amiſſæ. Præſenti con- 2
tra deportatum ſuccurritur, ſed deportato vel relegato non ſuccurritur, qvando ſcil. reſtituitur beneficio Principis, qvia potuit mittere Procuratorem, & qvia ſua culpa contra bonos mores abeſt. *Oldendorp. claſſe 6. act. 9. q. 3. Dn. Manzius in h. t. n. 42.* Sed interdum ipſi ſuccurrendum v. g. qvi Procuratorem facilè conſtituere non potuit, aut ſi, qvem conſtituit, is abiit. *Oldendorp. cl. 6. act. 9. q. 3. Dn. Manz. h. t. n. 45.* Unde colligunt, qvod etiam Deportatus vel Relegatus à Principe reſtitutus, à Prætore ad jura amiſſa poſſit reſtitui. *Odd. qv. 7. art. 3. ubi id limitat Hillig. in Donell. l. 21. c. 5. lit. H. Mauritius d. cr. qv. 34.* Ad abſentes refe- 3
runtur, qvi licet corpore præſentes ſint, non tamen in jus vocari poſſunt ob Dignitatem, nam de iis non eſt ſermo, qvi ſine venia non poſſunt, ſed qvi nullo modo vocari non poſſunt, de qvibus ſupra de in jus vocando. De clauſula (neqve 4
defenderetur) dicit JCtus *in §. 1.* ad omnes caſus, qvibus qvis non defenderetur, nec habet *§. 3.* hunc ſenſum, qvaſi in uſucapione abſentis aliud ſit obſervandum, ſed habet hunc ſenſum, qvod de uſucapione ſatis antea actum ſit. *Baebov. ad h. t. cap. 4. pag. 1188.*

Ad

Digitized by Google

5 *Ad §. 4.* Impeditus per Judicem meretur reſtitutionem, ſive id fiat ob negligentiam, ſive per ſordes actionem denegaverit: ut ſi jure Retractus uſurus intra annum non admittatur ad pecuniam deponendam, qvale exemplum habet *Mau-*
6 *ritius de Reſt. 354* vel ſi qvis produxit teſtes, judex autem ob alia negotia non examinet, & interim qvarta dilatio, hodie tertia, lapſa, qvale habet *Maurit. d. tr. c. 403.* Et hoc qvod de ſordibus dictum eſt, locum habet, ſi in parte judicii per ſordes damnum datum, ut explicat *Sfor 12 Odd. de Reſt. q. 13. art. 2.* Cæterum prolixè hanc materiam tractavit *Oddus d. q. 13. per totam & Manzius in h. t. num. 127.*

7 *Ad §. 5. 6.* Qvi eſt in dolo & culpa, atqve adeò ipſe fruſtratus eſt, non poteſt impetrare reſtitutionem. Sic qvi noluit parere judici, & judex ob eam inobedientiam denegat audientiam, non poteſt obtinere reſtitutionem. Hoc inducit *Dn. Mev. p. 3. dec. 19.* contra eos, qvi petunt reſtitutionem in integrum contra immixtionem, & tamen interim in adminiſtratione manent, nec facto ipſo abſtinent, nec Curatorem bonis dari petunt. Sic ſi filius velit abſtinere, actu debet id facere, non
8 verbis nudis *Dn. Mev. p. 2. d. 243.* Sic non videtur reſtitutio dari, ſi concurrat culpa *Sfort. Odd. d. q. 13. art. 6.* Unde ſi alicui protracta juſtitia, & tantum temporis habuiſſet, ut potuiſſet Promotoriales à Superiori obtinere ad judicem, dubito, an danda ſit reſtitutio, præſertim ſi judex aliqvam cauſam protractionis allegare poſſit.

9 *Ad §. 7.* Ob ferias ſolennes non datur reſtitutio, ſecus ob ferias extraordinarias & repentinas. *Odd. qv. 18. art. 3. Maurit. q. 356. Donell. cap. 5. & ibi Hilliger. lit. D. Manzius ad h. t. num. 12.* Et ſic ob meſſem non dabitur reſtitutio, qvia diu prævideri potuit. Nec ob nundinas.

10 *Ad §. 8.* Si temporis lapſu qvis læſus ſit, tantum tempus eſt reſtituendum, qvantum duravit læſio. *Clem. un. de Reſtitut. in integrum.* qvantum abſtulit læſio, tantum reponit reſtitutio. *Oddus q. 19. art. 2. Richter. deciſ. 21 n. 29.* Nec dabitur ad reſtitutionem integrum qvadriennium. *Odd. qv. 19. art. 4. Tiraq. de Retract. Conſangv. §. 35. gl. 2. n. 12. Balbus de Præſcript. p. 1. partis 1. Principalis n. 28.* Nam ſi per unum diem Reip. cauſa abeſſe cœpit, reſtitutio unius diei dabitur. *Carpzov. Jurispr. p. 2. dec. 116. in fine. Dn. Manz. h. t. n. 244. & ſeqq.* Ideoq́ ſi tempus læſionis ſit minus qvadriennio, tunc communis opinio eſt, reſtitutionem peti debere intra tantum tempus, qvantum eſt læſionis. *Oddus q. 19. art. 4. n. 39.* Sic ſi qvis intra annum non potuit jure retractus uti, tantum tempus reſtituendum de anno, qvo impeditus fuit. *Tiraq. de Retr. §. 35. gl. 2. n. 1. Manzius de Reſtit. h. t. n. 210.*

Ad §. ult. Clauſulam generalem (ſi qva juſta alia cauſa) hic §. explicat, qvod etiam in non- 11
nullis aliis cauſis abſentiæ ſuccurratur abſenti; licet non Reip. cauſa abſit, v. g. (1.) Si à Civitate 12
Legatus miſſus, qvi reſtituitur, ſive habuerit procuratorem, ſive non, qvia Legatus municipalis communi civium placito in utilitatem omnium eſt creatus. *Dn. Manzius ad h. t. n. 68. & ſeqq.* (2.) Si ut teſtis evocetur à Superiore. *Vid. Franzk. hoc prolixè explicans ad § 1. de Teſtib. n. 25.* Unde colligitur, Jus evocandi teſtes competere Superiori in ſubditos mediatos. *Ran. bl. p. 1. q. 13. de qvo infra in l. 5. §. fin. ff. de Teſtib.* (3.) Exemplum, qvando qvis propter cognitionem ſuæ cauſæ vel Appellationis gratia abeſt; & demum (4.) qvando qvis ex neceſſitate abeſt.

ad L. Et ſive qvid. 27.

SUMMARIUM.

AN, qvi propter abſentiam non lucrari potuit, reſtituendus?

QVi ex juſta & probabili abſentia qvid amiſerunt, ſive lucrati non ſunt, poſſunt reſtitui. Sed poterat qvis dicere, imò in hoc edicto lucri nulla habetur ratio? Sed vera eſt ſententia hujus legis, ſi ſine alterius damno ob abſentiam lucrari non potuerunt, non verò cum lucri faciendi cauſa ex alterius pœna vel damno auxilium ſibi impertiri deſiderant. *L. 18. h. t. Dn. Manzius h. t. n. 64. & n. 250.*

ad L. Nec non. 28.

SUMMARIA.

AN, qvi ex probabili cauſa abeſt, mittere præciſè procuratorem debeat? n. 1.

Qvinam præterea habeantur pro abſentibus ex probabili cauſa? 2. & ſeqq.

Verba qvædam Edicti explicantur. 5.

Qvid ſi qvis ſæpe Reip. cauſa abfuerit? 6.

An, qvi in provincia domicilium habet, Romæ conveniri poſſit? 7.

Qvomodo abſens Reip. cauſa reverſus exceptionem habeat? 8.

Qvinam fructus reſtituendus? 9.

QVi abeſt ex cauſa probabili, ne decipiatur ob 1
juſtiſſimam cauſam datur ei reſtitutio, & additur hic ratio, qvia fortè Procurator mortuus: ex qvo tamen non probatur, mittendum fuiſſe Procuratorem: ſed hoc ſaltem colligitur, ſi habuiſſet Procuratorem, per qvem ſufficienter defenſus fuiſſet, qvod tunc reſtitutio non detur. *Oddus de Reſtit. qv. 30. art. 3. n. 11.*

Ad §. 1. Etiam ille ex probabili cauſa abeſt, 2
qvi licet non ſit carceri incluſus, recedendi tamen facultatem non habet, ut qvi ſub fidejuſſorum ſatisdatione eſt, qvi promiſit, ſe nolle recedere à loco, qvi ſiſti juſſus eſt, & eo nomine fidejuſſorem

Digitized by Google

dedit. *Oddus q. 7. art. 5. n. 29. Duar. ad h. t. fol. 126. qvem refert Hilliger ad Donell. l. 21. c. 5. lit. H.*
3 In eadem cauſa ſunt, qvi ſine dedecore non poſ-
ſunt in publicum prodire, ut nobiles depauperati.
l. 10. h. t. Oddus d. l. num. 30. vel ſi carcere exire
4 poſſet, ſed ob metum pœnæ non auderet. *n. 32.* Et
ſic Areſtatus hodie, ſi præſertim fidejuſſorem re-
perire non poſſit, pro abſente ex probabili cauſa
haberi debet. *Wammeſ. conſ. 5. n. 12. cent. 4.*

5 *In §. 2.* Explicantur verba Edicti (qvod ejus
per leges, plebiſcita, SCta, Edicta &c. licebit.)
Hæc verba non innuunt qvaſi de ſingulis caſibus
legem ſingularem reqvirat, ſed ne contraria lex
reſtitutionem prohibens reperiatur, in dubio enim
6 reſtitutio locum reperit. Qvid autem ſi ſæpius
qvis abfuerit Reip. cauſa? Reſp. *in §. 3.* qvamvis
voluerint nonnulli tantum temporis ſpatium eſſe
dandum, qvantum poſtrema abſentia abſtulit: ta-
men magis obtinuiſſe, integrum annum eſſe dan-
dum, ſi abſentiæ ſimul junctæ tantum tempus ab-
ſumſerint.

7 *In §. 4.* qværitur, an ſi adverſarius meus domicilium habeat in provincia, & tamen Romæ degat, an poſſum eum Romæ convenire? qvod negatur, ſi jus revocandi domum habuerit, ut Legati, nam tunc litem conteſtari & finire non potui.

8 *In §. 5.* qværitur, ſi is, qvi fuit abſens Reip. cauſa, redierit & poſſeſſionem ſine vitio nactus fuerit, an ſi qvis rem vindicet, habeat exceptionem? & qvamvis actionem reſciſſoriam det prætor, non tamen eſt dubium, qvin exceptionem habeat, nam cui damus actionem, ei magis damus exceptionem. *l. invitus. 56. §. 1. de R. I.*

9 *In §. ult.* de fructibus agitur, an etiam medii temporis fructus reſtituendi? & fructus reſtituendi ſunt à milite, qvi interim poſſedit & uſucepit, vel militi, ſi præſens contra militem abſentem uſucepit.

ad L. Videlicet. 29.

OFficium publicum nemini debet eſſe damnoſum. vid. *Barb. lib. 13. ax. 13. c. 18. Gail. lib. 1. obſ. 99. n. 3. Menoch. conſ. 58. n. 63.*

ad L. Cum miles. 30.

SUMMARIA.

QVomodo reſtitutio in hæredem detur? n. 1.
An reſtitutio contra tertium concedatur? 2.

1 REſtitutio ita datur in hæredem, ſicut contra defunctum, ideoq́ poſſeſſio hic tranſit in defunctum, ſc. ſecundum qvid, ratione juris uſucapiendi. vid. *Tiraq. in tract. Le mort. &c. in præfat. decl. 3. num. 4. Menoch. rem. adip. poſſ. 4. n. 82. & remed. 1. recup. poſſ. n. 399. & Hilliger. in Donell. l. 17. c. 10. lit. C.*

Ad §. 1. Reſtitutio præſentis contra abſen- 2
tem etiam datur contra tertium poſſeſſorem, v. g. ſi abſens uſuceperit rem, & poſtea alienaverit, nam tunc non minus is, in qvem alienaverit, qvam alienator, conveniri poteſt. *Gloſſa hic.* & hæc reſtitutio videtur eſſe in rem ſcripta. *Manzius h. t. n. 112.*

ad L. Si is. 31.

SUMMARIUM.

AN qvi poſt impetratam reſtitutionem poſſeſſionem amiſit, opus habeat reſtitutione nova?

QVando qvis reſtitutionem impetravit, ſi poſſeſſionem nactus eam poſtea amiſerit, tunc actionem habet perpetuam, qvia nulla amplius reſtitutione eget, ut qvi rem ſuam recipit ſine vitio. *Hillig. in Donell. lib. 21. c. 5. lit. T.* ubi refutat *Donellum*, qvi omnem actionem videtur velle facere perpetuam, cujus contrarium ex hoc textu & *l. 35. in fine pr. ff. de Oblig. & Act.* & ſic aliud qvadriennium remedio reſcindenti, aliud actioni reſciſſoriæ tribuunt Dd. niſi poſſeſſionem acceperat, qvo caſu actio reſtituta perpetua, licet *Duarenus ad tit. Cod. de Tempor. reſtit. in integrum.* idem utriqve tribuat qvadriennium, cujus rationes habet *Hillig. d. l.*

ad L. Abeſſe. 32.

SUMMARIUM.

AN pro abſente habendus, qvi adhuc intra provinciam eſt?

ABeſſe intelligitur & is, qvi ab urbe profectus, licet provinciam non exceſſerit, de cujus lectione; qvoniam nonnulli legunt, *acceſſerit*, vid. *Hilliger. in Donell. d. l. 21. c. 5. lit. G.* Et qvi exceſſit urbe, tamdiu pro abſente habetur, donec in urbem revertatur, & recenſentur exempla, qvi Reip. cauſa abſunt ut Proconſules, Legati, præſides, Tribuni &c.

ad L. Inter eos. 33.

SUMMARIA.

IN qvibusnam cauſis fiſcus reſtitutionem habeat? num. 1.
An Tabelliones Reip. causâ abſint? 2.

FIſcus etiam vel fiſci patronus habet reſtitutio- 1
nem ex generali clauſula. *l. 1. Cod. de Sententiis contra fiſcum latis retract.* qvod exceptionem habet in pœnalibus, qvando Judex juſtâ minorem pœnam indicit, ut tradunt *Ant. Gabriel. l. 7. commun. concluſ. concl. 12. Gvido Papæ deciſ. 302. Manzius h. t.*
num. 174. Tabelliones & qvi notis compendioſe 2
ſcribunt, non abſunt Reip. cauſa, ſed ſui compendii & commodi cauſa abſunt, ſi abſint & ſic

ſic non merentur reſtitutionem *§. 1. hujus legis* Medici militum, qvia horum opera in publico neceſſaria, reſtitutionem merentur.

ad L. Miles. 34.

SUMMARIA.

QVinam milites pro abſentibus non habeantur? num. 1.

An publicani Reip. cauſa abſint? 2.

1 QVæritur 1. an milites qvi commeatu accepto
domi degunt, pro abſentibus habeantur?
qvod ſine dubio negandum, ſed 2 qværitur, qvid
2 de publicanis, an hi Reipublicæ cauſa abſint? Et
negatur hic, qvia ſui commodi gratia vectigalia
conduxere & conſtat, nimis leves rationes dubitandi ſæpe in jure reperiri.

ad L. Qvi mittuntur. 35.

SUMMARIUM.

Varia exempla eorum, qvi Reipubl. cauſa abſunt.

VAria hic recenſentur exempla eorum, qvi Reip. cauſa abſunt, ut; 1. qvi mittuntur, ut milites ducerent vel reducerent vel legerent. 2. Qvi à municipio vel Legione mittuntur ad gratulandum principi de re proſpere geſta 3. Procuratores Cæſaris, licet non totius patrimonii principis, ſed qvarundam tantum rerum procuratores ſint, qvia hi etiam tenentur abeſſe. 4. Præfecti Ægypti Reip. cauſa abeſſe finguntur: milites urbis defendendæ cauſa Romæ degentes. 5 Ad malos homines compeſcendos miſſi 6. Qvi ad bellum miſſi in acie ceciderunt, unde patet eorum hæredibus dari reſtitutionem, qvi à municipio ſuo miſſi Miles qvi commeatu abeſt & rediturus in itinere eſt.

ad L. Reipublicæ. 36.

SUMMARIA.

QVi propter Remp. lucri ſui cauſa abſunt, an reſtituendi? n. 1. & 2.

An verò Mercatores annonam importantes in civitatem? 3.

1 REip. cauſa abſunt, qvi coacti abſunt, non ve-
rò, qvi lucri ſui cauſa procuraverint Legatio-
nem. Unde infertur, Mercatores Reipublicæ cauſa
non abeſſe, adeoq; nec reſtitutionem mereri, qvan-
do ad nundinas proficiſcuntur. *Oldend. claſſe 6. act.*
2 *9. q. 3. §. multominus. & Dn. Manzius h. t. n 60.* licet
aliter & per diſtinctionem reſpondeat *Oddus q 7.*
3 *art. ult. & Hilliger in Donell. l. 21. c. 5. lit. K.* Excipi-
unt autem illos Mercatores, qvi annonam in Civi-
tatem ex juſſu ſuperioris important. *l. 5. § negotiatores. 3. ff. de jure immunitatis.* ubi dicitur, tales Negotiatores Reip. cauſa abeſſe. *confer. Hilliger. ad Donell. l. 21. c. 5. lit. K. ubi varias opiniones recenſet.*

ad L. Hi qvi. 37.

NEmo Adſeſſoris officio fungi poterat ultra 4. menſes *per l. 10. C. de Adſeſſoribus*, qværitur ergo, ſi ultra 4. menſes abſint, an Reip. cauſa abſint? qvod merito negatur, qvod nemo ex delicto præmium mereatur.

ad L. Si cui. 38.

SUMMARIUM.

Qvando Adſeſſor Reip. cauſa abſit?

QVod *in l. præcedenti* dictum *hic in principio* limitatur, niſi in ſpecie permiſerit Princeps ut in patria mea Adſeſſoris officio fungerer, nam tunc Reip. cauſa abſum. Durante autem officio non tantum ſed etiam finito officio dandum eſt aliqvod temporis ſpatium, intra qvod redire potuerit habita ratione perſonæ, temporis, loci &c. Aliud ergo, ſi proprii commodi cauſa vel delectationis gratia aliqvo deflectit.

ad L. Is qvi. 39.

SUMMARIUM.

Qvatenus, qvi Reip. cauſa abeſt, & procuratorem reliqvit, reſtituatur?

QVi Reip. cauſa abeſt, licet Procuratorem reliqverit, tamen reſtituendus. *l. 26. §. ult. h. t.* ſi ſc. Procurator non potuit defendere, & ſic actio fuit inanis. Sed ſi defendere potuit, denegatur reſtitutio, per *h. l. ex Ant. Fabr. Hillig. d. c. 5. lit. L. Conf. Bach. diſp. 11. th. 17. lit. A. & Maurit. quæſt. 252.* Sed ſi procurator non ſit ſolvendo, datur reſtitutio. *de quo alibi.*

ad L. Si qva. 40.

SUMMARIA.

ACtiones ad vindictam non reſtituuntur niſi militi. n. 1.

Relegato reſtituto uſucapio reſcinditur. 2.

ACtiones qvæ ad vindictam tendunt, ob ab- 1
ſentiam non reſtituuntur: habemus vero hic
exceptionem in milite, cui reſtituuntur actiones amiſſæ. v. g. Debuit miles jure mariti accuſare uxorem ſuam de adulterio, qværitur an debeat ei reſtitui actio amiſſa lapſu 60. dierum? Ergo miles favorabilior eſt minorenne, cui actio ad vindictam non reſtituitur.

In §. 1. agitur de relegato vel deportato, cu- 2
jus res interim, dum abeſt, venditæ & uſucaptæ
ſunt, Relegatus autem reſtituitur à principe, qværitur, anne uſucapio reſcindenda? A.

ad L. Si qvis. 41.

SUMMARIUM.

Qvomodo miles ratione legati reſtituatur?

MIliti qvid legatum in ſingulos annos, qvibus in Italia eſſet, dum autem miles Reip cauſa abeſt, legatum amiſit. Sed poteſt reſtitui ad legatum petendum *hic & l. 17. §. 1 h. t.* ſed ita ut ipſe fideicommiſſum præſtare cogatur, qvo oneratus fuit, nec enim ideo ſuccurritur militi, ut injuſtum adqvirat lucrum, ſed ne ſit in damno *Bachov. c. ult. h. t. pag. 1209.* collige; abſenti reſtitui actionem cum ſuo onere.

ad L. Non verè. 42.

NOn eſt Reip. cauſa abſens, qvi voluntariam legationem ſubit ſui commodi cauſa, qvia nullum affectatum præbet excuſationem.

ad L. Si qvis. 43.

SUMMARIUM.

ABſens Reip. cauſa ad lucrum amiſſum reſtituitur.

AD lucrum amiſſum Reip. cauſa abſens reſtituitur, non captet qvis lucrum ex pœna & damno alterius *l. 18. & ſ. h. t.* Hic habetur exemplum, ſi qvis annua 100. ſtipulatus ſit qvoad ipſe vel promiſſor in Italia eſſet & alteruter Reip. cauſa abeſſet & ſic deficeret conditio, hoc ſtipulatori fraudi eſſe non debet.

ad L. Is qvi. 44.

SUMMARIUM.

AN abſens reſtituendus, ſi idem damnum domi paſſurus fuiſſet?

TUm datur reſtitutio abſenti, ſi ob abſentiam læſus ſit; unde colligunt, impedimentum allegatum ſemper eſſe debere cauſam immediatam læſionis. *Odd. qvæſt. 27. art. 4.* Ceſſat igitur, ſi idem damnum domi erat paſſurus. Nam ſi anteqvam abiret, rem ſuam eſſe ignoravit, qvæ ab aliis poſſidebatur, ſi reverſus impleta uſucapione id reſciſcat, & tamen appareat, non prius ipſum illius rei notitiam conſecuturum fuiſſe, etſi ſemper adfuiſſet, reſtitutio omnino neganda. *Hill. in Don. l. 21. c. 5. lit. H. in fine.* Rem hanc aliis exemplis declarat *Mauritius de reſtit. qu. 358.* Sic ſi qvis abſens fatale damnum paſſus eſſet, qvod etiam præſenti accidiſſet, non datur ei reſtitutio, qvia damnum hoc non immediatè ob abſentiam ipſi accidit. *Dn. Manzius ad hunc tit. num. 22. & ſ.* Sic ſi immiſſionem in bona nec præſens evitare potuiſſet, non datur reſtitutio. *l. 41. de Reſt. militum Dn. Manzius h. t. num. 75.*

ad L. Milites. 45.

MIlites Reip. cauſa abſunt, qvia ſine periculo vitæ à ſignis recedere non poſſunt, de qvo ſupra.

ad L. Ult.

PRivilegiatus abſens contra abſentem eadem ex cauſa reſtituitur, ſi ille de damno militet. *Lancellottus Politus in rep. l. filium qvem habentem. C. fam. herc. numer. 113. Oddus de Reſt. in integrum. q. 18. art. 4. numer. 33. Menoch. l. 4. præſumpt. 189. num. 124. Pruckman. vol. 1. conſ. 3. n. 85. Manzius h. t. n. 206.*

TITULUS VII.
De Alienatione Judicii mutandi cauſa facta.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

QVænam concurrere debeant, ut alienatio dicatur facta judicii mutandi cauſa? n. 1.
Qvæ actiones dentur ex hoc edicto? 2.
Res litigioſa qvomodo fiat? 4.
An exceptio litis in potentiorem translata in ſecundâ inſtantia opponatur?
Ceſſio nominis in potentiorem an mereatur amiſſionem crediti? 7.
Qvisnam lucretur illud debitum? 8.

1 SI qvis rem alienaverit (1.) Judicii non præſentis, ſed futuri mutandi cauſa, & ſic ante Judicium. (2.) & qvidem per actum inter vivos (3.) Ut duriorem Adverſarium mihi ſubſtitueret. (4.) Idq; dolo malo. (5.) Mea interſit rem non eſſe alienatam, (Et hæc omnia concurrere oportere, tradit *Dn. Manz. de reſtit. ad hunc tit. num. 46.*) datur Reſtitutio in integrum, & actio in factum, qvanti mea intereſt, alium adverſarium me non habere. *Surdus deciſ. 172. numer. 2. Frantzkius ad h. t. numer. 5.* & competit etiam actio directa in ipſum poſ-
2 ſeſſorem, *ex l. un. C. h. t.* ut ſcilicet Domino magis conſultum ſit, & actio realis utilis contra eum, qvi dolo deſiit poſſidere, de qvo *Manzius h. t. numer. 53. & ſeqq.* ſed eligendo realem, amittit actionem in factum, non contra. *Vid. not. l. 95. §. 9. ff. ſolut. matr. & Mev. p. 4. deciſ. 104.* Ex qvo apparet, huic actioni in 3
factum non dari locum, ubi propter valetudinem qvis alienavit, vel ſi mea non interſit. *Weſenbec. in ff. hic numer. 6. Klock. conſ. 39. num. 37.* Si autem res ſit litigioſa, qvod in Realibus 4
fit citatione, in perſonalibus litis conteſtatione, nulla eſt alienatio. *Auth. Litigioſa. C. de Litig.* qvæ communis eſt opinio; teſte *Surdo d. l. numer. 3. l. 2. & fin. C. de Litigioſ. Weſenbec. d. t. numer. 5. Klock. vol. 2. conſ. 55. numer. 14.* Et ſi in po- 5
tentiorem fiat ceſſio nominis, plectitur jacturâ nominis, per *l. 2. C. Ne in potentiorem. ubi vide notata.* Sed poteſtne Exceptio, qvod lis in po- 6
tentiorem tranſlata, in ſecunda inſtantia opponi? Aff. qvia Creditor hoc caſu creditum amittit, ideoqve hæc exceptio eſt peremtoria, & ſic in Appellatione admittenda. Sed ceſſio nominis in potentio- 7
rem aliàs non meretur amiſſionem Crediti, niſi ceſſio animo doloſo fiat, & hoc fine ut debitor vexetur. *Mev. p. 3. deciſ. 50.* Sed lucraturne de- 8
bitor ceſſus illud debitum? Negare videtur hoc *Dn.*

Dn. Mevius p. 2. dec. 174. qvia utitur verbo *MULCTANTUR.* Sed pace tanti Viri qvod dixerim, non videtur firmiter pro Fiſco concludi poſſe ex eo verbo. Nam id verbum, *MULCTARI*, non ſemper ad pœnam Fiſcalem arbitrariam pertinet. Nam in *l. præced. 1.* idem verbum habetur, ſi qvis potentiorem Advocatum ſibi adſciſcat; & Gloſſa verbum jacturæ explicat per amiſſionem, & de Fiſco nihil habetur. Dd. ipſi implorationem debitori dant: at ſi Fiſcus poſſit exigere nomen, potentiorem habebit adverſarium debitor, & datum fuit hoc debitori ob vexationem, qvam à potentiori paſſus eſt.

ad L. Aut alium. 2.

SUMMARIUM.

QVibus modis durior adverſarius alicui obtrudatur?

DUrior Adverſarius nobis obtruditur multis modis, ſi v. g. ſit alterius jurisdictionis, vel ſit potentior, *per l. præced.* vel ſi ſit contentioſior cautelarum artifex, calumniator, & malus practicus.

ad L. Qvia etiam. 3.

SUMMARIA.

CUr durior reddatur conditio mea obtruſione hominis alterius fori? n. 1.

Qvi vi vel clam opus fecit, tenetur id tollere. 2.

Qvid ſi ædificans ædes nunciato ſibi novo opere vendat? 3.

Qvinam potentiores vocentur? 5. & 6.

An Clerici, milites, &c. hoc nomine veniant? 7.

Qvomodo hæc actio ab alienatore evitari poſſit? 8.

1 IN *principio legis tertia* redditur ratio, cur durior reddatur conditio mea, ſi alterius fori homo mihi obtrudatur, qvia ſcilicet Ipſius forum ſeqvi debeo. Sed huic rationi opponi poteſt, qvod actio in rem non poſſit tantum in loco domicilii intendi, ſed in loco rei ſitæ: ſed ſufficit, qvod habeam electionem, ut poſſim vel in loco domicilii convenire vel in loco rei ſitæ, prout mihi commodum viſum fuerit; ſed qvando aliqvis mihi ſubſtituit alienæ jurisdictionis hominem, ibi non poſſum non gravari; nam ſi res non reperiatur hic, teneor ipſum in loco domicilii convenire. Durior etiam fit conditio rei petitæ, ſi manumittatur ſervus, qvem vindicaturus ſum, qvia prætor favet libertati & fortè liqvidiſſimas reqviret probationes.

In §. 2. proponitur caſus, ſi qvis vi vel clam
2 opus fecerit, tenetur interdicto & aqvæ pluviæ arcendæ, ut opus ſuis impenſis tollat; qvando vero poſſeſſor rem, unde damnum timetur, alienavit, novus poſſeſſor non tenetur, ut ſuis expenſis tollat novum opus, ſed ut tantum patiatur tolli. Atqvi dices, qvi novum opus fecit, licet non amplius poſſideat, tenetur tamen impenſas ſuppeditare *l. 16. §. fin. ff. qvod vi aut clam.* Sed reſpondeo, ineſſe in hac reſtitutione & impenſas litis hujus, *Bach. ad h. t. n. 8.*

In §. 3. formatur ſic caſus: Ædificanti tibi 3
nuncio novum opus, tu ſtatim rem vel ædes vendis; emtor ſtatim me id primo non animadvertente ædificat, hic neuter tenetur ſuis impenſis opus novum tollere, non tu, qvia contra inhibitionem non ædificaſti, non emptor, qvia ille contra prohibitionem non ædificavit, nam ipſi non nunciavi novum opus. Ergo teneris ad intereſſe ob alienationem factam & teneris ferre impenſas tollendi operis. Nam duriorem meam cauſam feciſti.

In §. 4. dicitur, qvod officio judicis tantum 4
conſeqvatur qvantum interſit, alium adverſarium non habere, & non poteſt hæc actio locum habere, ſi intereſſe non poſſit probari. Potentior 5
hic dicitur, cui pares eſſe non poſſumus, i. e. qvi potens eſt, non opibus, i. e. divitiis, non dignitate, ſed facultate vexandi ob officium, v. g. Si qvis Rectori provinciæ cedat nomen. *Dn. Mev. p. 2. dec. 175.* ſi autem res, vel actio in potentiorem ratione officii fiat, alienatio ipſo jure nulla. *d. l. 1. & 2. C. ne liceat. Oldend. claſſ. 1. act. 11. n. 3. Dn. Manzius ad h. t. n. 12.* Sic etiam putem, qvi Can- 6
cellario Principis cederet, id in potentiorem tranſlatum eſſe *cum Card. Tuſcho concl. 463. n. 5.* ubi plures perſonas recenſet privilegiatas, v. g. Cleri- 7
cos, milites, imò ipſas Eccleſias, qvod non placet; nam privilegiati neminem ſuo privilegio opprimunt, ſed tantum à vexatione liberant, *vid. not. ad l. 2. C. ne potentiores.* & notat *Hillig. ad Don. l. 18. c. 11. lit. L & M.* potentiores videri etiam extraneos, qvos in ſuo foro convenire cogor. Hoc tantum in privilegiato, cui nomen ceſſum, notandum, qvod non ſuo, ſed cedentis jure ac privilegio utatur, de qvo alibi.

Ad §. ult. Actio ex hoc edicto evitari poteſt, 8
ſi alienator ſe offerat ad excipiendam utilem rei vindicationem; nam non datur hæc actio, ubi tranſlatio non mutat litem, nec detrimentum infert actori vel reo, cum deficiat intereſſe, qvod hic conſideratur. *Dn. Mev. p. 4. dec. 103.* Sic etiam non competet actio, ubi in ſimilem & æqvalem perſonam facta tranſlatio. *Carpzov. p. 1. Conſt. 32. def. 23.* Sed an contra utilis actio evitari poſſit, ſi qvis Prætorium Judicium ſuſcipere paratus ſit, *vid. Bachov. in Treutl. vol. 1. diſp. 11. theſ. fin. lit. B. Conf. Pac. cent. 3. q. 14. & ſeq. Hillig. in Don. l. 20. c. 3. lit. L.*

Ad

ad L. Item ſi res. 4.

SUMMARIA.

QVid ſi res alienata ab emtore ſit uſucapta? numer. 1.
Qvid in hoc Edicto reqviratur? 2.
Etiam juſta Appellatio execratione litis deſeri poteſt. 3.
Malunt viri boni re carere, qvam in juſtitia officinâ conſtupratâ vexari. 4.
Ad qvales alienationes hoc Edictum pertineat? 5.
An ad hanc actionem admittatur, cujus non intereſt, rem alienatam eſſe? 6.
Officiales Principis poſſunt litem de cauſa criminali Advocato fiſci committere. 7.
Inferiores magiſtratus, ſalvô hoc edictô, inqviſitiones ſuperiori committunt. 8.
Qvamdiu hæc actio duret? & an in hæredem detur? 9.

1 IN *L. 4. pr.* agitur de re alienata & ab emtore uſucapta. Hic datur utilis actio contra alienatorem. Sed, inqvis, ſi alienator retinuiſſet rem, ipſe uſucepiſſet rem? Reſp. ponendos eſſe terminos habiles i. e. v. g. ſi res ſit immobilis, qvam contrectando non committitur furtum.

2 *In §. 1.* notanter dicitur, duo hæc concurrere debere in hoc ſecundo edicto. 1. dolus 2. judicii mutandi intentio, adeo ut ſi alterum deficiat non habeat locum hæc actio. Ergo ſi qvis dolo faciat, ut à te transferat, ſi non faciat mutandi judicii cauſa, non tenetur. E contrario in verſ. *non tamen*, dicitur poſſe aliqvem bene declinare judicium & rem deſerere ſine dolo. Nam non alie-
3 nat, qvi omittit poſſeſſionem. Verecunda cogitatio ejus eſt, qvi lites execratur, boni enim viri execrantur lites. *Barb. locupl. l. 10. cap. 23. ax. 2. Carpzov. p. 1. c. 1. def. 9.* & poteſt etiam juſta lis aut Appellatio execratione litis deſeri. *Mev. p. 4. dec. 287.* & cuilibet liberum, à lite deſiſtere, per *l. deſtitiſſe. & ibi not. ff. de judic. vid. Camill. Borell. de Compro-*
4 *miſſ. §. 2. gloſſ. 1.* Multi boni viri malunt re aliqvâ carere, qvàm moleſtiâ judiciariâ vexari, præſertim qvando vident SacroSanctas juſtitiæ officinas ubiqve conſtupratas, ex *Oldendorp. d. claſſ. 1. act.*
5 *11. n. 3. Dn. Manzius n. 25. ad h. t.* Non ſolum autem ad eam alienationem pertinet hoc Edictum, qva qvis vult dominium transferre, ſed qva etiam poſſeſſionem vult transferre. *§. 2.* Si qvis etiam occupationum ſuarum gratia vel ob ætatem vel valetudinem actiones vel res ſuas aliis vendat, non coërcetur hoc Edicto, qvia deeſt dolus, nam licuit ſemper per procuratores agere & poſtea actiones cedere. Ad alienationem judicii mutandi cauſa factam pertinet etiam ſervitutis conſtitutio, ſi is, qvi à me timet controverſiam, ſervitutem conſtituat vicino in fundo, qvem vindicaturus ſum. *§. 4.*

6 *Ad §. 5.* Ille tantum ad hanc actionem admittitur, cujus intereſt, rem non eſſe taliter alienatam, v. g. ſi qvis impenſas fecerit, aut ſi qvam aliam incommoditatem ſenſerit, item ſi res perierit, qvod non eſſet factum, ſi alienata res non fuiſſet. Sic ſi res non fuit petitoris, non poteſt agi hac actione; & translatio in eum, cujus ea res, non nocet. Unde probat *Mev. p. 4. dec.* 7
289. qvando officialibus Principis ſuper jurisdictione criminali lis movetur, qvod tunc illam litem committere poſſint Advocato fiſci, ad qvem illa lis propriè pertinet. Sic ſæpius fit, qvod 8
inferiores Magiſtratus ob paupertatem inqviſitionis ſumtibus impares ſuperiorem implorent, ut ille inqviſitionem inſtituat per procuratorem fiſci, qvo caſu tamen in hoc edictum non peccatur, nec hoc fit dolo. Et ſuperioris omnium maximè intereſt, ne delicta maneant impunita.

Ad §. fin. Hæc actio annalis eſt, qvia eſt Præ- 9
toria, & ex delicto; & ideò contra hæredem non datur, ſed ex parte Actoris eſt rei perſecutoria, & ideò hæredi datur. *l. 4. §. fin. h. t. Weſenb. in ff. h. t. num. 7. conf. Oldend. cl. 1. act. 1. qvaſt. 3. Manzius hic num. 41. & ſeqq.* Et ex hoc §. colligitur, delictum i. e. dolum diſſe cauſam huic titulo. Et ſic ſi ſine fraude fiat etiam ceſſio in potentiorem, non erit pro fraudulenta habenda; ut ſi nomen ſit certum. *Mev. dec. 51.*

ad L. Vel ſimilem. 5. & 7.

SUMMARIUM.

Qvalis hæc ſit actio & contra qvos detur?

HÆc actio eſt qvidem non pœnalis, ſed rei perſecutoria, non ad vindictam tendit, ſed intereſſe perſeqvitur. Ergo Hæredi datur, ſed non contra hæredem nec contra bonorum poſſeſſorem, qvi loco hæredis eſt, nec contra fidecommiſſarium. Nulla enim Actio ex delicto, utcunqve rei perſecutoria ſit, in hæredes datur in ſolidum, ut per inductionem probavit. *Bach. ad Decad. 56. Fabr. 78. & ad h. t. p. 1229.*

ad L. Vel poſt. 6.

QVamvis hæc actio ſit rei perſecutoria, qvia tamen ex delicto datur, ideo annalis tantum eſt & ad annum datur.

ad L. Ex hoc edicto. 8. §. 3.

SUMMARIA.

QVomodo durior mea reddatur conditio? numer. 1.
Qvid ſignificet alienare? 2.
Hæredis inſtitutio huc non ſpectat. 3.
Qvalis alienatio hic prohibeatur? 4.
An venditori ſuo redhibens rem, aut ceſſionarius retrocedens hoc edicto puniatur? 6.

DUrior redditur conditio mea, ſi Adverſarius

us exhibeat rem, ſed in alio ſtatu v. gr. uſuca-
ptam, cum perinde ſit, ſive rem in alium ſtatum
tranſtulerit ſive penes ſe habeat, ſed ego cum ef-
fectu conſeqvi non poſſim *pr. h. l.* Non vero de
præſente lite loqvitur Edictum, nam ſi de re lis,
qvæ alienatur, alienatio eſt ipſo jure nulla, ſed re-
2 qviritur, ut futuræ litis metu fiat. Alienare au-
tem non ſignificat dominii translationem, nam a-
lias non poſſet dari ſi verè alienata fuiſſet. Et
ideo Alienationis verbum hic accipitur pro tali a-
ctu, per qvem, ſi dominium eſt penes alienantem,
3 dominium transferri ſolet. Hæredis inſtitutio
vel Legatum huc non ſpectant. Nam ſi qvis no-
men litigioſum leget, eventum litis legaſſe vide-
tur. *Nov. 112. c. 1. Auth. nunc ſi heres l. de Litigio-*
4 *ſis.* Alienatio inter vivos hic prohibetur, non
verò inſtitutio hæredis vel legatum; nam hæc
alienatio eſt neceſſaria, & oportet moriturum a-
licui relinqvere, ſive in Teſtamento, ſive ab
inteſtato. *Cyprianus Regn. in cenſ. in h. l.* ubi di-
cit, non tamen fraudem Teſtatoris mulctan-
dam eſſe, qvod qvomodo fieri poſſit, ſuo loco
relinqvo. Sed Principi non licet relinqvere. *§.
fin. Inſt. Qvib. mod. Teſtam. infirm. & ibi Dn. Man-
zius Donell. lib. 6. c. 17. lit. O. & ibi Hillig.* Et ta-
le teſtamentum, in qvo litis cauſa princeps inſti-
tutus eſt, nullum eſſe, defendit *Dn. Manzius de*
5 *Teſtam. tit. 6. q. 7. num. 36.* Si res à me vindican-
da alienata qvidem fuerit, ſed tamen iterum re-
cepta, qvia non durat alienatio nec in effectu
durior fit conditio mea, nec factum alienationis
per ſe illicitum.

6 *Ad §. fin.* Qvi venditori ſuo redhibet
rem, non videtur judicii mutandi cauſa aliena-
re. Sic ceſſionarius, licet ceſſionem retrocedat
cedenti potentiori, non etiam alienavit judicii
mutandi cauſâ. *Dn. Mev. p. 4. dec. 351.* qvia facilius
7 res ad priſtinam naturam revertitur. Sic ſi ali-
qvis actione reali conventus nominet authorem,
& is compareat, ac litem ſuſcipiat, non eſt ea alie-
natio hic vetita. *Mev. p. 4. dec. 352.*

ad L. Nam &, 10.

SUMMARIUM.

Ceſſante dolo, ceſſat hoc Edictum.

QVando alienatio fit ex neceſſitate, ceſſat dolus & ſic etiam hoc Edictum. Et ſi Tutor alienaverit doloſè & animo judicii mutandi cauſa, datur in ipſum tutorem vel curatorem actio.

ad L. Penult.

SUMMARIUM.

CUm ceſſi actionem militi, an poſteà ipſe poſſim agere?

HAbui actionem realem contra Te, ſed actionem illam ceſſi militi, & qvidem Judicii mutandi causâ, & in potentiorem, qværitur, an valeat? Reſp. qvod non. Sed ſi ego velim agere, non miles, dabiturne mihi actio? Affirm. qvia ego retinui actionem directam, & videor non litem, ſed ipſam rem donaſſe. Ex hoc textu poteſt colligi; Licet ceſſio in potentiorem facta fuerit, ſi tamen ipſe cedens agat, ceſſare pœnam. *Tit. ne liceat. potent. Mev. p. 3. dec. 52.*

ad L. fin.

SUMMARIUM.

QVanam pœna illius ſit, qvi fundum communem pro ſua parte vendidit, cum ſciret, ſocium communi dividundo acturum? num. 1. & 2.

HAbui cum Titio fundum communem, & 1
cum ſcirem illum mecum acturum commu-
ni dividundo, & victurum eum, qvi plus licita-
tus fuerit; ideò cum me imparem ſentiam po-
tentiori, meam partem vendidi. Pœna hujus
rei eſt, qvod nec ipſe emtor, nec ego agere poſ-
ſim communi dividundo propter impenſas. Hic
ergo prohibitum eſt judicium communi divid.
Nota hic, qvod re litigioſâ venditâ & evictâ, de-
tur proceſſus contra ipſum tertium ſive ſcientem
ſive ignorantem, per *l. 1. §. ult ff. qvæ res pign. & ibi
not. & l. fin. C. de Litigioſis.* Ex verbis ultimis hu- 2
jus Legis probat *Cujacius lib. 10. obſ. c. 3.* ei, cui ceſ-
ſum eſt nomen judicii mutandi cauſa, eam dene-
gari actionem; cui addit *Dn. Manzius ad h. t. n. 60.*
qvod ſi non denegetur actio, denegari tamen de-
beat privilegium fori, vel ſi qvod aliud privilegi-
um habeat, qvod non habet is, qvi ceſſit; & dene-
gari debeant ceſſionario actiones, niſi paratus ſit
eô jure agere, qvo cedens uti debuiſſet. *Manzius
d. l. conf. etiam Hill. in Don. l. 15. c. 27. lit. B. Cyprianus
Regnerus in cenſura ad l. 11.*

TITU-

TITULUS VIII.

De Receptis, qvi arbitrium receperunt, ut ſententiam dicant.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

ARbitrium & judicium qvomodo differant? n. 1.
Annon arbiter ob contumaciam audientiam denegare poſſit? 2.
Inter triplices Arbitros qvinam ſint ſtatutarii? 3.
Qvinam ſint Arbitri juris? 4.
Arbitri aſſumtitii qvinam? 5.
Qvinam arbitratores, & arbitri in ſpecie. 6.

1 ARbitrium ad ſimilitudinem Judiciorum
redactum eſt, niſi ſc. in Jure differentia ex-
primatur. Exempli gratia per judicium in-
ducitur litis pendentia, hæc tamen coram
arbitris non inducitur. *Gail. lib. 1. obſ. 141. n. 3.* Sic li-
cet judex mulctare poſſit, per *l. un. ff. ſi qvis jus di-
centi non obtemperaverit*, hoc tamen Arbitro non
competit, per tradita *Cagnoli ad l. un. num. 159. &
ſeqq.* ubi *n. 62.* id dicit locum non habere in Arbi-
2 tro, vigore ſtatuti electo, de qvo tamen dubito. Sed
hic aliud qværitur, licet arbiter mulctare non poſ-
ſit, annon ob contumaciam poſſit denegare audi-
entiam, donec expenſas refundat, per *l. ſancimus C.
de judiciis.* qvod qvidem affirmat *Jaſon*, à qvo ta-
men diſſentit *Zaſius*, ubi dicit, per totam Germani-
am ita obſervari, ſcilicet qvod ob contumaciam
audientia ab Arbitro non poſſit denegari. *Zaſius in
d. l. ſancimus. n. 6. C. de judic. Conſ. Hieron. Gratus
vol. 2. conſ. 112. n. 13.* de differentiis autem agit *Specu-
lat. lib. 1. p. 1. §. 4. de Arbitr. Don. lib. ult. c. ult.* Sunt
3 autem Arbitri triplices. (1.) Statutarii, qvi ex ſta-
tuto inducuntur, & qvorum cognitioni partes ſe
ſubmittere tenentur, & tales ſunt illi, qvi inter
conjunctas perſonas alicubi conſtituuntur ex ſta-
tuto, ut in Hiſpania, de qvo ſtatuto paſſim Dd. Hi-
ſpani, aliiqve, *ut Horat. Carpanus ad ſtat. Mediol.
vol. 1. c. 125. num. 1. & 5. & Hillig. l. 28. c. 14. lit. A. &
Camillus Borellus in tract. de Compromiſſis ſtatim in
princ.* Huc etiam Auſtregarios judices refert *Franz-
4 kius ad ff. h. t. n. 6.* (2.) alii ſunt Juris, qvi à Judice
conſtituuntur ad litem inter cohæredes de judicio
famil. hercisc. vel pro ſocio, vel ad articulum juris
aliqvem definiendum, ut an fidejuſſor idoneus ſit
5 vel non, & ſimilia. (3.) dicuntur arbitri aſſumtitii,
qvi à partibus eliguntur. Et hi vel dantur, ut
ſimpliciter rem aliqvam æſtiment vel definiant,
nullô obſervatô ordine judiciariô, & hi proprie Ar-
bitratores dicuntur; aut ut adhibitâ cauſæ cogni-
tione qvæſtionem controverſam ad modum judi-
6 cii definiant; Et hi in ſpecie arbitri dicuntur. *Lud.
Molin. de Juſt. & Jure tr. 5. diſp. 3.*

ad L. Ex compromiſſo. 2.

SUMMARIA.

AN ex laudo detur exceptio judicati? n. 1.
Reductio hodiè qvando peti poſſit? 2.
Qvam vim habeat exceptio ex laudo? 3.

EX laudo, id eſt, ſententia Arbitri, non datur 1
Exceptio Judicati, benè tamen pacti; imò
etiam hodiè indiſtinctè Actio & Exceptio, qvan-
do jurata eſt compromiſſio, vel qvando partes
ſubſcripſerunt ſententiæ, vel qvando per decen-
dium tacuerunt, & non oppoſuerunt qverelam
nullitatis, vel reductionem ad arbitrium boni viri
petierunt. *l. 4. & ſeq. C. h. t. Pacius cent. 3. qvæſt.
13. Molin. tr. 5. diſp. 34. numer. 5.* Nam reductio 2
hodiè indiſtincte peti poteſt. *Joh. à Sande lib. 1.
tit. 14. d. 1.* & qvidem apud eum, qvi aliàs judex
ordinarius futurus erat. *Gail. lib. 1. obſ. 149. num. 2.
Mynſ. c. 2. obſ. 61. Joh. à Sande d. t. 14. d. 2.* Et
hanc Reductionem ad 30. annos fieri poſſe, au-
tumant Dd. vulgo, de qvo alibi. *Et vid. Fachin.
l. 8. c. 95. Sande d. t. 14. def. 3.* Et hæc Reductio-
nis petitio ſuſpendit executionem Laudi. *vid.
Chriſtinæus vol. 2. dec. 143. n. 8. & ſeq. Sande d. l.
d. 4.* Sed ut redeamus ad Exceptionem, eſt hæc 3
Exceptio litis finitæ, ut Exceptio rei judicatæ &
transactionis. *Dn. Mev. p. 2. dec. 280. Gail. lib. 1.
obſ. 450. num. 13.* & hoc locum habet, licet nudo
pacto ſit compromiſſum. *Dn. Mev. d. l.* & poſſunt
decerni mandata cum clauſula de ſervando Lau-
do, ſive ad partem ſive ad judicem. *Dn Mev. d. l.*

ad L. Labeo ait. 3.

SUMMARIA.

AN ſententia arbitri contra pupillum rata habenda? n. 1.
An ad arbitrium qvis compelli poſſit? 2. & 3.
Qvinam arbitri eſſe poſſint? 4.

IN *principio* proponitur, qvod qvis fuerit tutor, 1
qvem voluit convenire pupillus poſt finitam
tutelam. Sed compromiſerunt in me, ego abſol-
vo tutorem, qværitur, an prætor ratam habere
debeat ſententiam. Qvod negatur, nam contra
ſententiam datur exceptio. Et ideo præſuppo-
nendum eſt, cum authoritate & conſenſu curato-
ris fuiſſe compromiſſum. *de qvo pluribus cum Fa-
bro agit Bach. ad h. t. c. 2. p. 1245.* Nemo eſt ad arbi- 2
trium compellendus, unde etiam aliqvis ad trans-
actionem compelli neqvit. *Menoch. l. 2. A. qv. ca-
ſu 442. num. 8. Carpzov. lib. 3. Jurispr. Eccleſ. def. 26.
num. 2.*

n. 2. Vid. not. ad l. 6. §. 4. de his qvi notant. infam. Sed qvemadmodum in certis caſibus ob rationem ſtatûs partes ad transactionem compelli poſſunt, ne turbetur Reſpublica; ita per ſtatutum illud diſponi poteſt, ut in L. 1. notatum, & à ſuperiori ob utilitatem publicam hoc juberi poſſe, non ambi-
3 go. Sed &, ubi qvis ſemel ſuſcepit arbitrium, cogendus ille eſt expedire, qvod ille expediendum ſuſcepit, qvia non debent decipi, qvi eum qvaſi Virum bonum diſceptatorem inter ſe elegerunt: nam poſſet contingere, qvod explorarit utriusq; partis jura & in gratiam alterius nollet pronunciare forte corruptus ab altera parte. Præſertim ſi pecuniam acceperit, cogendus eſt arbitrium ferre, ſeu ſententiam pronunciare vel laudum.

4 *In §. fin.* autem qværitur, qvinam poſſint eſſe Arbitri, & reſpondetur, qvod omnes poſſint. Sed excipiuntur Magiſtratus ipſi ad qvorum cognitionem cauſa dijudicanda ſpectat.

ad L. Nam magiſtratus. 4.

SUMMARIA.

PAr in parem non habet imperium, qvomodo intelligatur? num. 1.
Primogenitus punire poteſt fratrem ultrageni-tum. n. 2.

1 PAr in parem non habet imperium, de qva regula vid. *Barb. lib. 14. c. 3. axiom. 5. & Klock. vol. 1. conſ. 13. n. 13. & 57. & conſ. 29. n. 714.* Limitatur autem hæc regula, qvod non habeat locum in Condominis, qvorum alter delinqvens ab altero judicari poteſt, per tradita *Klockii d. conſ. 13. n. 59.* item qvando Territoria diviſa & diſtincta. *Menoch. 298. num. 14.* & qvos refert *Klock. d. conſ.*
2 *13. n. 60. & ſeq.* Sic primogenitus habens adminiſtrationem, fratrem punire poteſt. *Menoch. conſ. 466. n. 25. & Klock. d. l. licet idem, ſive potius Merckelbach. d. conſ. 29. n. 417. aliter ſentiat.*

ad L. Sed &. 5. & ſeq.

SUMMARIUM.

Etiam filiusfam. arbiter eſſe poteſt.

FIliusfamilias poteſt eſſe Arbiter, nam hoc pendet à liberâ voluntate partium. Imò in cauſa patris poteſt eſſe Arbiter, &, ut dictum, à liberâ voluntate partium hoc dependet, & eſt inſtar judicis, nec attenditur jus poteſtatis *l. in privatis 77. ff. de judic.*

ad L. Pedius. 7. & ſeq.

SUMMARIUM.

An infamis arbiter eſſe qveat?

IN princ. notetur, qvod etiam infamis eſſe poſſit arbiter. Ratio dubitandi eſſe poteſt, qvòd arbiter debeat eſſe vir bonus, in virorum autem bonorum cenſu infamis eſſe neqvit. Ratio decidendi, qvod ſufficiat ad id munus obeundum, litigatores fidem ejus tanqvam boni viri ſecutos eſſe. *Ant. Matthei ad l. 48. tit. 18. c. 3. n. 3. M. Ant. Blancus de Compromiß. qv. 2. n. 13. Joh. Baptiſta de comprom. lib. 4. cap. 10.* Sic ſervo non poteſt deferri arbitrium. Sed ſi duobus, habili & inhabili, datum eſt arbitrium, hoc nullum eſt, ſed ſi pluribus in ſolidum datum eſt, ut vel unius ſententia valeat, poterunt ſinguli compelli *l. 8. h. t.* alias arbitrium datum, collectivè datum videtur. *Roncbegallus ad L. Reos §. tabulis. n. 17. ff. de duob. reis.* Hinc qværitur, an laico & clerico poſſit dari arbitrium in cauſis ſpiritualibus? & affirm. *per c. per tuas. 9. & ibi Panorm. n. 3. X. de Arbitris. & Joh. Baptiſta in tract. de Arbitris, qvi habetur vol. 3. tractatuum lib. 4. c. 15.*

ad L. Sed ſi. 9.

SUMMARIA.

QVid ſi in ſervum fuerit compromiſſum? n. 1.
In pupillum fruſtra compromittitur. 2.
An judex ordinarius arbiter eſſe valeat? 3.
Qvis arbiter ſententiam dicere cogendus non ſit? 4.
Hodiè compromiſſa ſunt freqventiſſima. 5.

SErvum non poſſe eſſe Arbitrum, dictum antea, 1
ſed qvid ſi in ſervum compromiſſum & ſervus
interim liber factus ſententiam tulerit, qværitur,
an valeat? Reſp. qvod ſic, ſi partes conſentiant,
ut adeò fieri videatur ex novo compromiſſo. In 2
pupillum fruſtra compromitti dicitur *in §. 1. h. t.*
qvia ad minimum 20. annorum oportet eſſe Arbitrum *l. 41. h. t.* Nec in ſurdum aut mutum compromitti poteſt. *hac l. 9. §. 1.* In judicem, qvi de cauſa illa judicaturus eſt, non rectè compromittitur. Sed diſtingvitur inter Arbitrum & Arbitra- 3
torem. Non Arbiter, ſed tamen Arbitrator, id eſt, amicabilis compoſitor poteſt eſſe judex ordinarius. *Vid. Menoch. conſ. 573. num. 16. Lud. Burgeſius in repet. l. ſi ſe ſubjiciant. ff. de judic. n. 62. Donellus lib. 17. cap. 10. lit. EE.* ad judicem jam datum & aditum hunc textum reſtringunt, de judice futuro affirmant, qvod dari poſſit arbiter, cum nulla id ratio prohibeat. *Auter Blancus de Compromiſſis qv. 2. num. 41. & ſeqq. Dn. Ziglerus ad Lancell. lib. 3. tit. 4. §. 2.* Sed Jure Canon. videtur etiam Judex ordinarius Arbiter eſſe poſſe, *per c. cum tempore. X. h. t. Gloſſa hic & Balbus deciſ. 410. l. 1. §. & poſt operis 9. de novi operis nunt. & ibi Caſtr. num. 3. Caſt. in l. 1. num. 2. & Alex. ad tit. de judic.* Sic etiam manifeſta ſit turpitudo Arbitri, non eſt cogendus ſententiam dicere, vel ſi à partibus ſit diffamatus, de qvo tamen, an ea diffamatio ſit gravis, prætor cognoſcit. Non debebit cogi etiam, ſi partes relicto Arbitro judicem ordinarium

 adie-

adierint, ſcilicet ſi uterqve id fecerit. *arg. l. 30. h. t.*
5 Hodie in judicio Compromiſſa ſunt freqventiſſima, & utiliſſima ad proceſſum contrahendum, ubi Judex ordinarius judicat qvidem ex vi ſuæ jurisdictionis, ſed juxta compromiſſum, qvod non immutat illius rationem. *Dn. Mev. p. 1. dec. 98. n. 3. Conf. Salyc. in l. ſi verò. n. 2. C. de judic. & ibi Jaſon. n. 10. conſ. Carpzov. p. 1. c. 1. dec. 15.*

ad L. Vel alium. 10.

SI partes compromiſerint in me, & poſtea in alium compromittant, ego non ſum compellendus arbitrium ferre, ob contemtum & ſi litem conteſtati ſunt, ſolvitur arbitrium, pœna tamen debetur. *d. l. 30. h. t.*

ad L. Litigatores. 11. & l. ſeq.

SUMMARIA.

QVid ſi partes deſeruerint arbitrum? n. 1.
An arbiter cogatur ſententiam ferre? 2.
An reqviratur ſtipulatio pœnæ nummariæ? 3.
Qvid ſi ſub certo pacto in aliqvem compromittatur? 4.
Qvid ſi pœna ſub conditione ſit promiſſa? 5.

1 SI ipſæ partes deſeruerint arbitrum, alio arbitro aut judice adito, non eſt ferenda iſta levitas, ſi poſtea ad priorem Arbitrum redeant & eum, ut ſententiam dicat, cogi velint, ſiqvidem hæc contumelia eſſet. Hoc proponitur in princ. legis
2 11. *In §. 1.* dicitur, qvod non cogatur Arbiter ſententiam ferre, niſi de pœna compromiſſum fuerit. *Nov. 82. c. 11.* Sed hodiè ſufficit ſtipulatio, etiam nudum pactum ſine conventione pœnæ. Horum certa eſt obſervantia. Et ſine ſtipulatione pœnæ dantur ex laudo mandata ſine clauſula. *Dn. Mev. p. 3. dec. 280.*

3 *In §. 2.* qværitur, an reqviratur ſtipulatio pœnæ nummariæ, an verò alia pœna ſufficiat, qvæ ſit pecunia æſtimabilis? qvod aff. & declaratur exemplo depoſitionis rei vel pecuniæ factæ apud Arbitrum hac conditione, ut reddatur illi, qvi paru-
4 erit ſententiæ. Sic etiam, ſi ambo ſibi invicem qvid debeant & conveniat inter eos, qvod velint in me compromittere, cum hoc pacto, ſi qvis non paruerit ſententiæ in puncto compromiſſi, qvod tunc ſuum creditum ab altero ille, qvi non paret, petere non debeat. Et obſtare ſic exceptionem pacti & ſic Compromiſſum nudo pacto fieri dicitur *in §. 3.* utrinqve autem vinculum eſſe debet, & ſi ſtipulatio non ſit mutua, compromiſſum non valet per *§. 4. h. l.*

5 *In §. 5.* qværitur, ſi pœna promiſſa ſit ſub conditione, an pendente conditione cogendus ſit Arbiter ferre ſententiam? qvod negatur, nam ſi conditio deficiat, fruſtraneus erit labor, ſupervacuo autem labore nemo onerandus eſt, & ideo prætor diem proferet & cauſa cognita dilationem dabit, nam poſſet actio perire tempore.

ad L. Pomponius. 13.

SUMMARIA.

AN, ſi pœna compromiſſi accepto lata ſit, arbiter ſententiam ferre cogi poſſit? n. 1.
An, ſi alterius pœna ſaltem ſit compromiſſa, arbiter ſententiam ferre teneatur? 2.
Qvid hodiè obtineat? 3.
Mediator arbiter non eſt. 4.
An Arbiter omni tempore ad ſententiam dicendam compelli poſſit? 5.
Si Arbiter juret, ſibi non liqvere rem, an pronunciare teneatur? 6.
Arbiter habet remedium paratum transmiſſionis actorum. 7.

IN principio proponitur hæc ſpecies, paciſcuntur 1
duo compromittentes de certa pœna ejus, qvi non eſt pariturus. Sed anteqvam feratur ſententia, alter alteri acceptam fert pœnam ſeu remittit pœnam, qvaſi ſolviſſet, qværitur, an poſſit compelli Arbiter, ut ſententiam ferat? & reſpondetur, qvod non, qvia ille, cui pœna accepto lata, non tenebitur metu pœnæ parere, ideoq; labor Arbitri poterit eſſe inanis per *l. 11. §. ult.*

In §. 1. proponitur hæc ſpecies, ego & tu mu- 2
tuas controverſias habuimus, de meis controverſiis compromiſimus, & ego actor tantum ſum pœnam ſtipulatus de illis controverſiis, an ſit validum compromiſſum & Arbirer ad ferendam ſententiam compelli poſſit? qvod affirmandum videtur, qvia de una tantum cauſa compromitti poteſt, & ſi petitor vel Actor ſuccumbat & non pareat, licet nullam qvidem pœnam promiſerit, tamen reus abſolutus exceptione eſt tutus: ſed reſpondetur tamen, Arbitrum non teneri ſententiam ferre, niſi utrinq; pœna promiſſa, nec ſufficere, ſi alter exceptione tutus ſit. Sed ut verum fa- 3
tear, ea omnia, qvæ de pœna compromittentium hactenus dicta, & qvod ſine ea Arbitri hodie non poſſint compelli ad ſententiam ferendam, parum in judiciis curantur præſertim poſt *l. 5. C. h. t.* Nam hodiè Arbiter ſemel ſuſceptum officium expedire tenetur, & partes ex arbitrio obligantur etiam ſine ſtipulatione pœnæ, qvod ſemel pro ſemper notaſſe ſufficiat.

In §. 2. qværitur, an etiam ſit Arbiter & Ar- 4
bitri munus expedire debeat, qvi pollicitus eſt ſe velle mediatorem eſſe vel ſuo conſilio litem componere vel tractare inter partes & tentare compoſitio-

ſitionem? qvod negatur, ſiqvidem Arbiter ad modum judicis decidit controverſiam; ſed Mediator non decidit, ſed conſilia componendæ litis tantùm ſuggerit.

5 *In §. pen.* qværitur, qvia ſæpius dictum, Arbitrum compelli poſſe, ut ſententiam ferat, an omni tempore poſſit compelli, ut etiam diebus feriatis procedat? qvod negatur, nam qvibus diebus Judex compelli neqvit, ut ſententiam ferat, his diebus nec Arbiter poteſt, niſi periculum ſit, ut experiret actio, & dies prorogari ſeu proferri ab Arbitro non poſſit, de qvo poſtea.

6 *Ad §. ult* Arbiter, ſi jutet, ſibi non liqvere, non tenetur pronunciare; unde nonnulli probant, Judicem, ſi ſibi non liqveat, poſſe à ſe dimittere partes. vid. *Menoch. rem. 3. retinendæ poſſ. n. 748.* Sed hoc tantum hic dicitur, qvod dandum ipſi ſpatium; qvod ad ordinarium judicem etiam accommodat *Donell. l. 26. c. 1. lit. E.* ubi *Hill. Dd.* refert, qvi de hoc aſſerto ſibi non liqvere aſſerunt.
7 Sed hodie & judices & arbitri habent paratiſſimum remedium Transmiſſionis Actorum ad Sapientes. *Hillig. d. l. lit. G.* qvamvis hæc ſæpiſſimè fiat, ubi transmittendi judici benè liqvet, ſed transmiſſio fit ad evitandam invidiam &c. Et inter partes conveniri poteſt, ut ſententia à Sapientibus feratur; vel ut Arbiter ex conſilio Sapientum judicet, qvô caſu reqvirere illud, ſed non ſemper ſeqvi teneri, tradit *Lanfrancus. de Oriano in tr. de Arbitr. memb. 5. n. 1. & ſeq.* Sed videnda ſunt verba compromiſſi. Exemplum in fine ſubjeci.

ad L. Sed ſi. 14.

SUMMARIUM.

An ad certum tempus compromitti poſſit?

COmpromitti poteſt, ut intra certum tempus finiatur compromiſſum. Etſi verò nullum tempus adjiciatur, Arbiter tamen conſentientibus partibus, & ſi id omittat, à prætore poteſt cogi, ut diem ſtatuat.

ad L. Licet. 15.

SUMMARIUM.

Cauſa, ob qvas arbiter ad ſententiam dicendam compelli neqvit.

VAriæ cauſæ hic recenſentur, ob qvas Arbiter ad ſententiam ferendam compelli neqvit: 1. ſi fuerit infamatus à Litigatoribus *de qvo ſupra.* 2. ſi capitalis inimicitia inter Arbitrum & alterum ex litigatoribus exorta 3. ætas ingraveſcens. 4. conſtitutio corporis ſeqvior. 5 munus novum publicum. 6. moles propriorum negotiorum. 7. neceſſarium iter, &c.

ad L. Et ſi. 16.

EXcuſationes autem qvædam in perpetuum excuſant, ut inimicitia capitalis aut ſenectus, qvædam ad tempus tantum, ut morbus temporarius, qvia ex hac cauſa differre non deſerere officium ſuum debet. Sed cum inſtaret finis diei fideicommiſſi, & partes velint de novo compromittere, omninò debet compromiſſum accipere Arbiter, qvi fortè in mora fuit, & non excuſatur ob officium publicum vel privatum, ſed denuò in ſe compromitti patiatur: qvod ſi dies proferri potuit, prætor compellet Arbitrum proferre diem.

ad L. Item ſi unus, 17. pr.

SUMMARIA.

Debitor, qvi bonis ſuis ceſſit, an compromittere poſſit? n. 1.
Qvando arbiter compelli poſſit & non poſſit? 2.
Compromiſſum in arbitrium tertii collatum non valet. 3.
An alternativè in plures compromitti poſſit? 4.
Qvomodo ut tertius aſſumatur, compromitti poſſit? 5. & 6.
Si tres arbitri dati ſint, an Arbitrium duobus, abſente tertio, latum valeat? 7.
Qvid ſi tres ſint dati, ſub clauſula: ſi non omnes. 8.
Qvid ſi unus nolit adeſſe, cum poſſit? 9.

DEbitor, qvando bonis ſuis cedit, amiſit actiones activas & paſſivas, nec agere nec convenire poteſt. *Brunus de ceſſ. bon. qvæſt. 17. Natta conſ. 440. n. 1. lib. 2.* & ideo ceſſat arbitrium, qvæ exceptio eſt impeditiva ingreſſus litis. *Blancus de Compromiſſ. q. 4. tit. de Except. n. 1.* qvod tamen intelligendum cum effectu, ſi bona in ſolutum data. *Salgado in Labyr. p. 1. c. 14. n. 51.* 1
Qvando litigatores deſeruerunt Arbitrum, tunc Arbiter non eſt cogendus ſententiam ferre, ob contumeliam Arbitro illatam. Sed qvid ſi poſtea redeant, an tunc compelli poteſt Arbiter. Qvod negatur *§. 1. h. l.* niſi fortè non ex contemtu, ſed ex alia cauſa receſſerint, item ſi breviori tempore Arbitrum deſeruerint. Eſt enim hæc cognitio Prætoris. Si qvidem plures ſunt Arbitri, non eſt cogendus unus & alter, ut ſententiam ferant, ſed omnes ſimul. 2

In §. 3. qværitur, ſi compromiſſum ſit in me ita tamen, ut id pronunciem, qvod Advocato illi placuerit, an valeat compromiſſum? qvod negatur, nec valet arbitrium, in qvo libera facultas arbitri ſententiæ non eſt futura. 3

Sed *in §. 4.* qværitur, an poſſit ita in plures Arbitros compromitti alternativè, ut ſtetur ſententiæ tuæ vel meæ? Reſp. tunc alteruter compelli poteſt, ut ſententiam ferat, qvia juxta compromiſſi legem. 4

In §. 5. qværitur, an ſi compromittatur in duos ita, ſi diſſentiant, aſſumant tertium, compro- 5

miſſum valeat? Et reſpondetur qvod non, qvia in
aſſumendo tertio poſſunt diſſentire, & ſic res exi-
tum non reperiret: ſed ſi de tertio in ſpecie actum,
ut Sempronius aſſumatur & illius judicium & arbi-
trium audiatur, tunc valet compromiſſum, qvia
tunc in tertii perſona non poſſunt diſſentire, ſiqvi-
dem tertius expreſsè vocatus, nec remedium. *l.*
6 *duc. 28. ff. de Re judic.* in Arbitris locum habet. Sed
hoc temperatur *in §. 6.* Nam ibi datur remedium,
qvod prætor poſſit duos Compromiſſarios judices
ſeu arbitros in deciſione vel aſſumtione tertii diſ-
ſentientes compellere ad aſſumendam certam
perſonam Arbitri. Et ſic hoc compromiſſum per
ſe non valet, ſed ope prætoris. *vid. Bach. ad h. t.
cap. 2. pag. 1241.* cui aqva hic hæret.

7 *Ad §. ult.* Si tres Arbitri dati, & duo pro-
nuncient, tertio abſente, arbitrium eſt nullum.
Vid. not. ad L. duo ex tribus. 39. ff. de re judic. Nam
duo concludunt præſente tertio reluctante, ſed
non, tertio abſente; qvia tertius forte in ſuam ſen-
tentiam trahere potuiſſet duos præſentes. *Carpzov.
p. 1. c. 1. def. 14.* Et ſi tertius non vocatus, nulla eſt
ſententia. Qvando enim certi judices ſunt con-
ſtituti aut delegati; tunc omnes adeſſe debent, &
unius abſentia facit ſententiam nullam eſſe; niſi
cum clauſula; ſi non omnes; dati fuerint. *Dn. Me-*
8 *vius p. 4. dec. 152.* Si autem ſub illa clauſula dati
Commiſſarii, tunc ſi unus vel impedimento juris
vel facti impediatur, qvo minus adeſſe poſſit, cæ-
teri poſſunt ſententiam ferre. Sed qvid ſi nolit
9 unus adeſſe, cum poſſet? Reſp. ad hunc caſum illa
clauſula ſimpliciter non extendenda; niſi forte
clauſula ita exprimatur: ſi non omnes interfuerint,
vel ſimul neqviverint, aut noluerint intereſſe, per
c. ſuſcitatus. 13. X. de Reſcriptis. & ibi DD.

ad L. Sicut. 18.

SUMMARIUM.

Sententia uno arbitro abſente lata non valet.

SI tres ſint Arbitri electi & duo ferant ſententi-
am abſente tertio, licet illi duo contra ſentiant,
non tamen valet ſententia, ſiqvidem neceſſe eſt,
ut omnes judicarint: qvi verò abſentes fuerunt,
non potuerunt judicare. *Ut dictum. d. l. 17. conf.
Blancus de Compromiſſ. q. 9. num. 53.*

ad L. Qvalem. 19. & ſeq. & L. Qvi tamen 21. §. 1.

SUMMARIA.

IN pronuntiando arbiter an libertatem habeat? n. 1.
An arbiter, cui plures controverſiæ ſimul injunctæ, ſententiam in una latam mutare poſſit? 2. & 3.
Qvid interſit, num collectivè vel ſigillatim cauſæ commiſſæ ſint? 4.
An Arbiter ſententiam definitivam mutare poſſit? 5.
Arbiter errorem corrigere neqvit. 6.
Qvid ſi plures ſint controverſiæ & una fuerit definita? 7.
Qvid indicet verbum Videri? 8.
An arbiter diem ſolutionis præſtituere poſſit? 9.
An ſententia arbitri poſſit eſſe incerta? 10.
An arbiter pœnam adjectam remittere poſſit? 11.
Qvid ſi tempus compromiſſi præfixum elapſum ſit? 12.
Qvid ſi plures controverſiæ in compromiſſum ſint adductæ? 13.
Arbiter inhoneſti nihil debet jubere. 14.
Qvid ſi arbiter poſt diem præſtitutam velit pronunciare? 15.
Non comparens in termino pœnam incurrit. 16.
Qvid, ſi de loco in compromiſſo nihil dictum? 17.
Ad inhoneſtum locum citatus impunè non paret. 18.
Intra qvantum tempus parere deceat, cum nullum expreſſum eſt? 20.

IN princ. dicitur, qvid pronuntiandum ſit, liber- 1
tati Arbitri relinqvendum eſſe, & alias compro-
miſſum eſt inutile, ſi debet pronunciare, qvid Ti-
tio videatur. Sententia non videtur dicta, niſi 2
à tota lite diſcedatur. Et ideò ſi plures contro-
verſiæ ſimul injunctæ, & ille unam definiat, pote-
rit eam mutare. Sed hoc limitandum, niſi partes 3
maximè cum proteſtatione ſuper uno puncto ſub-
mittant & concludant. Nam tunc, ſicut Judex
non poteſt tranſire terminos concluſionis; niſi
concludere juſſus in omnibus, *per tradita Dn. Me-
vii p. 2. deciſ. 265.* ita idem eſſe puto in Arbitris.
Maximè autem intereſſe videtur, an Arbitro omnes 4
cauſæ collectivè commiſſæ ſint, qvæ inter N. &
N. verſantur; an verò ſigillatim hæc & illa. Illo
caſu valebit deciſio *hujus §.* Sed hoc caſu qvot
ſunt controverſiæ, tot videntur eſſe ſententiæ.
Conf. in ſimili Hahnius ad proc. diſp. 5. n. 7. Eaqve
diſtinctio per *legem 21. §. 1.* probatur. *Ad § ult.* 5
l. 19. qværitur, an Arbitet ſententiam ſuam mutare
poſſit? Et diſtingvitur, an illa ſententia ſit inter-
locutoria, an definitiva; Hanc mutare non poteſt,
qvia functus eſt officio ſuo, niſi ea ſententia ſit
contraria compromiſſi formæ, qvo caſu eſſet nul-
la, & ſic nondum eſt functus officio ſuo. *Joh. Bapt.
de ..rb. l. 9. c. 15. n. 14.* Sed in Interlocutoriis, qvæ
ad præparandam litem faciunt, ut, de tempore,
loco &c. poteſt mutare. *Donell. l. 27. c. 1. ht. L. & F.
vid. notata ad l. qvod juſſit. 14. ff. de re judic.*

ad L. Qvia. 20.

AD *L. 21.* Arbiter licet erraverit in ſententia, 6
corrigere tamen errorem neqvit, qvia ſemel
functus eſt officio ſuo.

ad L. Qvæ tamen. 21.

IN *hac l. 21. in principio* proponitur, ſi plures 7
controverſiæ non connexæ ſint definiendæ
& una controverſia fuerit definita, an ſententia
illa definitiva corrigi & mutari peſſet, donec

de

de omnibus conſtet ? Et diſtingvitur , an hoc actum ſit, ut de omnibus & univerſis controverſiis ſimul pronuncietur, an verò ut de ſingulis: ſi illud, licet mutare, ſin hoc, non, qvia ſunt plura compromiſſa. Nec habetur pro ſententia, qvæ non lata ſecundum legem compromiſſi. Alia ratio prætoris, qvi in re dubia poteſt pro parte dictare actionem *l. qvidem. 21. ff. de Rebus cred.*

8 *In §. 1. dicitur*, ſi Arbiter pronunciet, nihil videri debitum, videri abſolviſſe reum. Eſt hoc verbum in ſententiis veterum freqventatum modeſtiæ ſignificandæ cauſa, de qvo *Hilliger. l. 26. in Donell. l. 2. lit. C.*

9 *In §. 2.* qværitur, an Arbiter diem ſolutioni præſtituere poſſit? Videtur qvod non, qvia formam compromiſſi præciſe tenetur ſeqvi. Sed affirmatur, qvia pertinet hoc ad plenam deciſionem cauſæ.

10 *In §. 3.* qværitur, an ſententia Arbitrii poſſit eſſe incerta? qvod exemplo ſententiæ negatur, vide notata *Dd. ad §. curare 32. Inſt. de Act.*

11 *In §. 4.* qværitur, an Arbiter pœnam adjectam poſſit remittere? qvod negatur, qvia ſuper pœna non compromiſſum. Sed ſi ita ſtultus eſſet arbiter, ut in cauſa principali pronunciaret, & pœnam ſimul remitteret, hanc remiſſionem pœnæ invalidam eſſe, ſed ſententiam in principali negotio validam *Accurſius notat & ex eo Bach. ad h. t. c. 4. n. 1.*

12 *In §. 5.* qværitur, ſi tempus compromiſſo præſtitutum ſit elapſum, & partes de novo velint compromittere, an recipere tenetur Arbiter? & diſtingvitur, an ipſe in mora fuerit an non; nam ſi Arbiter in mora fuit, qvo minus abſolveretur compromiſſum, tenetur compromiſſum de novo recipere, ſi partes velint. Sed ſi in mora non fuit, non tenetur. Si in compromiſſo aliqvid de prorogando die placuit, id obſervandum, ſi Arbiter ſemel recepit.

13 *In §. 6.* agitur de pluribus controverſiis in compromiſſum adductis. Nam qvando omnes controverſiæ committuntur decidendæ, & deciduntur, tunc eſt plenum compromiſſum, licet ſuo modo plenum ſit compromiſſum circa unicam & ſingularem controverſiam. Alio ſenſu plenum compromiſſum dicitur, cui addita eſt clauſula doli, qvam ſcilicet ſubintellectam adjici utile eſt. *l. 31. in fin. h. t.* Ne autem Arbiter contra intentionem litigantium compromiſſum latius extendat, utile eſt in ſpecie exprimere, de qvibus controverſiis in ſpecie velint compromittere.

14 *In §. 7.* prohibetur Arbiter, ne qvid inhoneſti jubeat, & ne litigantes pareant, ſi fortè interloqvendo aliqvid jubeat Arbiter, qvod legibus ſit contrarium, nec pœna in ſtipulationem deducta huc pertinet.

In §. 8. qværitur, ſi certus dies præſtitutus 15
compromiſſo, Arbiter autem jubeat, ut poſt diem adſint audituri ſententiam, an, ſi non pareat nec veniat pars, pœnam incurrat? Videtur qvod ſic, qvia valet ſententia Arbitri, ut poſt diem compromiſſi reus ſolvat, ergo officium Arbitri ſe extendit ad tempus poſt tempus compromiſſi. Sed reſpondetur qvod non, nam ſententia definitiva Arbitri extendit effectum ſuum poſt tempus compromiſſi, non ita interlocutoria. Si tamen uterq; litigatorum pareat & Arbiter lapſo die compromiſſi ferat ſententiam, hæc valere videtur ex tacita qvaſi prorogatione *l. 50. h. t.* Non comparens 16
in termino incurrit pœnam, qvod declaratur *§. 9. h. l. 21.* niſi probabilem cauſam habeat, ut adverſam valetudinem, abſentiam Reip. cauſa, nam hoc caſu licet ob ſtrictam ſtipulationis pœnæ naturam ipſo jure incurrat pœnam, exceptione tamen defenditur, ſi res dubia ſit, aut ſi impedimentum notorium, denegatur actio ad pœnam, ſi modo impeditus paratus ſit, qvaſi de novo compromittere & ſe ſubmittere arbitri ſententiæ. Si verò Arbiter officium jure ipſo finitum readſumere recuſet, compelli Arbiter non poteſt.

In §. 10. agitur de loco ſententiæ ferendæ. 17
Qvando de loco in compromiſſo nihil dictum eſt, tunc partes jubendæ adeſſe in loco compromiſſi & non alibi, id enim tacitè actum videtur. Qvando verò Arbiter alio loco comparere juberet, impune non pareretur: Sed poſſet tamen citare ad locum circa urbem in ſuburbanis prædiis, forte ſi in dignitate conſtitutus animi gratia in ſuburbanis prædiis commorari ſæpe ſoleat, ſi modo partes in locum illum commode venire poſſunt.

Ad §. pen. l. 21. Qvi ad locum inhoneſtum 18
v. gr. popinam. *Scacc. l. 1. de judic. c. 32. n. 26. Sichard. ad l. 5. C. qvomodo & qvando Judex n. 9.* citatus, ob non factam paritionem non tenetur ad pœnam. Ex qvo concludunt, à citatione interdum, qvando aliqvam injuriam continet, poſſe appellari. *Tholoſ. de Appell. l. 2. c. 15. Dn. Mev. p. 4. dec. 89.* Notetur hic regula, abſurdum eſſe, 19
juſſum in alterius perſona locum habere, in alterius non, qvia judicium utrinq; æqvaliter procedere debet.

Ad §. ult. l. 21. qvando nullum tempus ex- 20
preſſum, intra qvod pareri debeat, tunc illud intelligendum eſt, qvod judicatis & confeſſis datur. Sed melius, id modicum tempus judicis arbitrio committi; modo anteqvam ex ſtipulatione pœnæ agatur, paritio ſententiæ vel ſolutio offeratur. *A. enoch. l. 2. Arb qvæſt. caſu 8. in fine. conf. Johannes Hannibal. in repet. l. ſi inſulam. n. 78. ff. de Verb. obl. vol. 6. & Jac. de Nigris in repet. d. l. ſi inſulam. num. 141.*

ad L. Utiqve. 22.

SUMMARIUM.

Qvando mora poſſit purgari?

MOra poteſt purgari, ſi non interſit victoris, qvod non acceperit ſolutionem. Nam ſi damnum inde percepit & hoc probari poſſit, tunc hoc à victo litigatore reſarciendum eſt. Imò intereſſe eſt favorabilius qvam pœna. Et qvamvis per *l. 38. §. alter. ff. de V. O.* qvando pœna in ſtipulationem deducta, non curemus de intereſſe, ſi tamen indemnitatem velit præſtare victus, à pœna abſolvendum eum eſſe hic tradit Accurſius. Imò dixerim, ſi moroſus vellet probare, nullum intereſſe verſari in mora illa, imò fortè damnoſum fuiſſe, ſi citius accepiſſet ſolutionem, à pœna liberandum fore moroſum. Nam nemo ſine intereſſe agere poteſt.

ad L. Celſus. 23. & ſeq.

SUMMARIA.

QVid ſi reus in termino ab arbitro ſtatuto non ſolvat? n. 1.

Victor acceptando ſolutionem, pœnæ renunciaſſe videtur. 2.

Qvid ſi debitor propter creditoris impedimentum intra tempus ſolvere non poſſit? 3.

An, qvi fecit, qvod potuit, ſed non, qvod debuit, pœnam incurrat? 4.

Qvid ſi is, cui res ſolvenda, eam accipere nolit? 5.

1 ARbiter poteſt jubere definitivè, ut reus ſolvat
intra certum tempus intra Calendas Septembris. Sed qvid ſi non offerat in termino, an poteſt
postea ſumma debita offerri? Videtur, qvod
ſic, qvia purgari mora poteſt. Sed negatur, qvia
pœnam incurrit condemnatus ipſo lapſu temporis, qvando poſt longius ſpatium ac intervallum
offertur, non, ſi in continenti. *per l. 51. ita l. 3. 5.*
2 *Seja. 2. de V. O.* Sed qvid ſi acceptaverit victor
ſolutionem, an renunciaverit pœnæ? qvod hic in
principio affirmatur, nam etiam venditor poſt terminum ſolutionem pretii acceptans, videtur legi
Commiſſoriæ renunciaſſe *per l. 6. §. ult. ff. de Lege Commiſſ.*

3 *In §. 1.* traditur hæc facti ſpecies; Condemnaris ab Arbitro, ut mihi ſolvas futuris Calendis Septembris, dictarum Calendarum tempore ob iter neceſſarium vel ægritudinem meam non potes mihi dare, ſed poſt Calendas Septembris paratus ſum accipere, ſed tu in mora es, qværitur, an pœnam incurras? videtur, qvod non, qvia pœna in eum caſum placita, ſi in termino ab Arbitro ſtatuendo non ſolveris. Sed in termino non potuiſti ſolvere; ſed affirmatur, qvia in præcepto Arbitri ſunt duo capita, 1. ut ſolvat vel det. 2. Ut in Calendis Septembris det. Licet ergo à pœna ſis liberandus qvoad alterum, non tamen qvoad primum, debuiſti poſtea ſolvere, ſi in termino non potuiſti ob impedimentum in mea perſona contingens. Subtilis iſta diſtinctio & æqviſſima.

In §. 2. qværitur, ſi ſolvere vel aliqvid face- 4
re ab Arbitro juſſus fecerit, qvod potuit, ſed efficere non potuit, incurrat in pœnam conventam?
Vid. qvod ſic ob regulam *in l. continuus. 137. §. illud. 4. ff. de Verb. oblig.* Sed negatur, nam æqvius
agitur in judicialibus, ad qvorum ſimilitudinem
compromiſſa redacta ſunt, qvam in conventionalibus. Sed qvid ſi per eum ſtet, cui res ſolven- 5
da & ipſe accipere noluit, an incurritur ipſo jure
pœna? Negatur *in §. ult.* qvando ſtat per alterum,
ipſo jure non incurrit alter pœnam, ſed qvid ſi
poſtea alter acceptare velit, an, ſi alter nolit præſtare, incurrit pœnam, qvod affirmatur *arg. §. 1. hujus legis. & per l. ſeq. 24.*

ad L. Labeo. 25. & 26.

SUMMARIA.

CAſus legis refertur. num. 1.

Prorogatio diei, qvomodo utiliter facienda? 2.

In primo compromiſſo dati fidejuſſores in prorogatione dati intelliguntur. 3. & 4.

SPecies Legis hæc eſt: compromiſi tecum in Lu- 1
cium, ea conditione, ut una die pronunciaret
de omnibus, haberet tamen poteſtatem prorogandi terminum, pronunciavit de qvibusdam, &
prorogavit diem: prorogatio valida, non verò
ſententia, qvia non judicavit ſecundum formam
compromiſſi, ergo prorogatio ad id conducit, ut
poſſit denuò cognoſci & definiri, qvaſi nihil definitum ſit. Colligunt, qvando dies prorogatur, 2
debere id fieri cum omnibus qvalitatibus & ſolennitatibus, qvæ reqviruntur in primo actu, & trahere ſecum omnia acceſſoria, & ejusdem naturæ
eſſe cum primo actu. Hæc regula ex hoc textu
colligi ſolet. *Tiraq. de Retr. Convent. §. 1. gl. 7. n. 27. Coler. de Proceſſ. Execut. p. 1. c. 10. num. 303. Menoch. conſ. 610. n. 6. & conſ. 659. n. 1. Klock. vol. 2. conſ. 53. n. 57. Carpz. p. 1. dec. 51. n. 14.* Nam
hic Prorogatio valet, ac ſi nulla controverſia
eſſet deciſa. Si in primo compromiſſo dati 3
eſſent fidejuſſores, illi etiam in prorogato obligarentur; vel alii prioribus ſimiles adhibendi, nam alias, ſi fidejuſſores nollent denuo ſe obligari poſt diem, & is, qvi eos dedit, non teneretur alios dare fidejuſſores, eſſet in poteſtate fidejuſſorum priorum, an litigator pœnam incurrat vel non, id qvod abſurdum, ut alterius facto alterius conditio fiat deterior.

Qvod

4 Qvod de fidejuſſoribus nolentibus amplius
poſt terminum obligati eſſe, id etiam de fidejuſſoribus mortuis dicendum, nam alii ſimiles, qvantum fieri poteſt, ſubſtituendi *l. 26. h. t.* & qvod in primo termino faciendum erat, id etiam in termino prorogato faciendum. *Berlich. p. 2. deciſ. 211. Conf. Barb. lib. 14. c. 101. axiom. 1.* Prorogatio non eſt liberatio, ſed obligationis prius contractæ cum omni jure dilatio. *Camill. Borell. conſ. 11. n. 22.*

ad L. Diem proferre. 27.

SUMMARIA.

INterlocutoria, qvâ dies profertur, an abſente parte ferri poſſit? n. 1. & ſeq.

An, citatione nullâ prævîâ, Arbiter cauſam definire poſſit? 4.

An hæres ex compromiſſo teneatur? 5. & 6.

Limitatur, niſi (1.) effectus arbitrii in hæredem transeat. 7.

Vel (2.) pro ſe & hæredibus compromiſerint. 8.

Vel (3.) Univerſitas compromittat. 9.

Qvomodo ſtandum ſit ſententiæ arbitri ſive juſtæ, ſive injuſtæ? 11.

An ab arbitrio appelletur? 12.

An intra 30. annos reductio à laudo admittenda? 13.

Homologata ſententia an impugnari poſſit? 14.

Qvam vim habeat, ſi partes arbitrum abſolutè aſſumunt? 15.

Sententia pro diverſitate vel paris vel imparis numeri arbitrorum qvomodo valeat? 16.

An arbiter ferat ſententiam, parte per contumaciam abſente? 17.

Coram partibus corpore tantùm præſentibus ſententia ferri neqvit. 18.

Qvis ſit contumax? 19.

An, ſi de pœna expreſsè non conventum, actio detur? 20.

1 INterlocutoria, qvâ dies tantum profertur
vel prorogatur, etiam parte abſente ferri poteſt, qvod parvi ſit præjudicii. *Maraut. p. 6. t. de*
2 *ſentent. num. 11. Gail. lib. 1. obſ. 109. num. 2.* Unde
volunt (1.) ſententiam interlocutoriam, qvæ parvi præjudicii ſit, vel tendat in favorem abſentis, eo etiam abſente ferri poſſe. Et hoc maximè verum eſt in ſententia Arbitri, ſi non, aut parum præ-
3 judicet abſenti. *Blancus de Arbitr. q. 9. n. 7.* Limitant
tamen hanc regulam, qvod, qvando eſſet in ultima die termini à partibus conventi, tunc non niſi citatione partium prævia Laudum ferre poſſit.
4 *Blancus d. q. 9. n. 8.* (2.) Qvod etiam nulla citatio-
ne prævia poſſit Arbiter cauſam definire, ſi per partes id actum. *Hippol. de Marſil. ſing. 173. Camill. Borell. de Compromiſſis §. 3. gl. 4. n. 63. conf. Zaſius ad l. ſi qvis arbitratu. de V. O.*

Ad §. 1. Compromiſſum non tranſit ad 5
hæredem, i. e. hæres ex compromiſſo non tenetur. Nam ſi partes coram arbitro litigaverint, & Arbiter ſciat, qvid pronunciandum ſit, tamen hæres ſe ſubmittere non tenetur. *Innoc. ad c. ex parte X. h. t. Blancus in tr. de Compromiſſo qvæſt. 7. n. 1. verſ. prædictam concluſionem, ubi plures citat. Cam. Borellus de compromiſſ. §. 2. gl. ſſ. 4. num. 133.*
Qvod verum eſt, licet plures ex una parte Acto- 6
ris vel rei compromiſiſſent, & unus mortuus eſſet, & cauſa ſit individua, alias non. *Gloſſa hic & Hartman. Piſt. obſ. 100. num. 2. Carpzov. p. 1. conſt. 1. def. 16. Blancus d. qv. num. 28.* Sed arbitrii effe- 7
ctus tranſit ad hæredem; unde hic notatur Labeo, qvod excluſerit hæredem a jure offerendi pecuniam; nam ex Laudo Arbitri vel ſententia tenetur hæres. *Blancus d. qv. 7. num. 4.* Dein- 8
de limitatur hæc lex, vel lex ipſa regulam limitat; niſi partes compromiſiſſent pro ſe & hæredibus, nam tunc non finitur morte compromiſſum, ſed tranſit ad hæredes. *c. fin. X. h. t. Hippol. de Marſ. ſing. 54. Blancus d. loc. num. 2.* ubi id declarat.
ſi utraqve pars pro hæredibus compromittat. De- 9
mum limitatur; ſi univerſitas compromittat, & qvidam moriantur. *Blancus d. l. numer. 5.* Ex-
cipit etiam *Cam. Borellus d. l. numer. 143.* ſi in 10
Arbitratorem compromiſſum ſit; nam hoc tam judicii, qvam transactionis figuram repræſentat, & ibi plures refert.

Ad §. 2. Stari debet ſententiæ Arbitri, ſi- 11
ve æqva ſit ſive iniqva; id, qvod de Arbitratore intelligendum puto, in cujus voluntatem qvaſi tranſigendum abſolute compromittitur. Aliud in arbitrio propriè ſic dicto, qvi ad cognoſcendam cauſam aſſumitur. *Molina tr. 5. c. 30.* Vel dicendum, id tantum dici ad excludendam redu-
ctionem ad Arbitrium boni viri. Sanè reperiun- 12
tur caſus, in qvibus appellari poteſt ab arbitrio, ſi Judex det Arbitrum in aliqvo cauſæ articulo, omninò poteſt ab eo arbitrio appellari; ut in præparatoriis, an cauſæ recuſationis juſtæ, *l. fin. C. de Judic.* an fidejuſſores idonei. *l. 9. ff. qvi ſatisdare. Carpzov. p. 1. Jurisprud. c. 1. d. 13. Vaudus l. 1. qv. 14. & qvos refert Hilligerum ad Donell. l. 25. cap. ult. l. C.* Ab Arbitris ſtatutariis, i. e. qvos ex ſtatuto eligere oportet, appellari poſſe, vulgò ſtatuunt *Mynſing. cent. 4. obſ. 68. & Hilliger. d. l.* ſicut etiam Arbitrium per reductionem ad arbitrium boni viri apud judicem ordinarium, qvi alias cognoviſſet, impugnari poteſt.
Mynſ. cent. 2. obſ. 61. qvod intra 30. annos fie- 13
ri poſſe, receptum eſt in Camera, teſte *Gailo lib. 1. obſ. 150. conf. Anton. Faber d. t. 35. def. 5.* qvod juri an conſonum ſit, meritò dubitatur, niſi præſupponamus enormiſſimam læſionem, de qva illa communis traditio intelligi poteſt. *conf. Menoch. conſ. 1. numer. 348. & conſ. 412.*

num.14. Sicut jure canonico à laudo appellationem admitti tradit *Menoch. conſ. 406. num. 42.*
14 Sanè homologata ſententia Arbitri non poteſt
reformari, ſi ſcilicet ſententiæ ſubſcripſerint,& ſi-
lentio decem dierum eam homologaverint. *l. 4.*
& pen. C. h. t. juncta Novella 82. cap. 11. Collige
ex hoc §. Arbitrum interdum abſolutè aſſumi,in-
15 terdum non. Hoc fit, qvando compromittentes
reſervant ſibi Appellationem unam, vel Leute-
rationem: nam tunc qværi ſolet, an illo caſu
leuterari, hoc verò caſu appellari poſſit? qvod
denegandum, qvia, qvi unum ſibi tantum reſer-
vat, cæteris beneficiis videtur renunciare. *l. 21. ff.*
de judic. Berlich. dec. 186.

16 *Ad §. 3.* Si arbitri pares numero, non ſtatur ſententiæ, ſi diſcordes; ſi numero impares, ſtatur majori parti? Si verò tres arbitri in diverſis ſummis condemnent, ſtatur ejus ſententiæ, qvi in minimam qvantitatem condemnavit, qvia in eam omnes conſenſere. *Vid. Covarr. hoc textum prolixè explicans. lib. 2. var. reſol. cap. 2. num. 6. & paucis Petr. Gerhardus ſing. 25. in fine Cujac. lib. 12. obſ. 16.* Sed hunc §. in æſtimatione rerum locum non habere, nec ubi diſſimiliter Arbitri electi, poſt alios allegatos, tradit *Surdus vol. 3. conſ. 452. n. 73. & 74.*

17 *Ad §. 4.* Arbiter non fert ſententiam, abſente parte per contumaciam, niſi aliud actum. Ratio eſt, qvia non contrahitur eremodicium coram Arbitro, ſicut coram judice. *Blancus de Comprom. q. 9. num. 10. Cam. Borell. de Comprom. §. 3. gl. 4. num. 63. & ſeq.* Arbitrum ex ſtatuto cognoſcentem coërcere contumaciam poſſe, tradit *Blancus d. tract. qv. 6. n. 2.*

18 *In §. 5.* qværitur, an poſſit dici ſententia
lata coram partibus, qvando partes ſunt præſen-
tes corpore, non animo v. gr. ſi ſint dementes,
pupilli abſente tutore &c. qvod omninò ne-
19 gandum. Contumax is eſt & pœnam incurrit,
qvi qvidem ab Arbitro citatus ſe ſtitit, ſed Arbi-
trum ſententiam ferre prohibuit, nam ille non
paruit ſententiæ per *§. pen. h. l.* Sed ſi Arbiter
nihilominus pronunciet, evitabitur pœna, ſi poſtea
paruit, qvia verba cum effectu accipienda. *Bach.*
ad h. t. cap. 3. p. 1258.

20 *In ultimo §.* qværitur, an, ſi de pœna non expreſsè convenerit, ſed partes ſimpliciter promiſerint, ſe ſtaturos ſententiæ, & omninò agendum ſit actione ex ſtipulatu ad intereſſe? qvod affirmatur. Ergò ſic ſine ſtipulatione pœnæ poteſt Arbiter compelli ad ſententiam ferendam, qvia partes ad parendum poſſunt compelli, licet de pœna certa non convenerit.

ad L. Non autem. 28.

IN hac lege qværitur, an ſufficiat, incertam qvantitatem eſſe promiſſam (qvanti ea res erit) qvod hic affirmatur, nam hoc qvoqve in obligatione eſſe intelligitur, ubi partes ſimpliciter promiſerunt, ſtatum iri ſententiæ Arbitri.

ad L. Adverſus. 29.

SUMMARIA.

QVomodo pars litigans non parendo juſſibus arbitri pœnam incurrit? n. 1.

Qvod petitur à fidejuſſore etiam à principali peti videtur. 2.

QVando pars litigans non paret ei, qvod juſ- 1
ſit Arbiter, vel ſi faciat id, qvod prohibuit
Arbiter, pœna incurritur: Si ergo prohibuit à reo
petere, & actor à reo petat, pœnam meretur. Ab 2
alio autem, ſi petat, non incurrit pœnam, niſi ille
ſit, qvi regreſſum contra reum ſit habiturus, ut fi-
dejuſſor, nam dum a fidejuſſore petitur debitum,
peti videtur ab ipſo principali. Sed è contra-
rio, ſi compromiſero cum fidejuſſore tuo, & veti-
tus ſim petere à fidejuſſore tuo, non facio contra
ſententiam, ſi à te petiero, nam & qvi pactus eſt,
ne à fidejuſſore petat, à reo principali petere po-
teſt, niſi interſit fidejuſſoris, à qvo petere ſum
prohibitus.

ad L. Si qvis rem. 30.

SUMMARIA.

AN, qvi compromiſit ſub pœnâ, relictô compromiſſo judicem adire poſſit? n. 1. & 3.

Duos eſſe caſus, ubi pœna cum principali petitur. 2.

QVidam compromiſit cum pœna, & poſtea, 1
contemto compromiſſo, adit judicem ordi-
narium, qværitur, an ad pœnam teneatur, & cau-
ſam principalem agere poſſit coram ordinario ju-
dice? qvod affirmatur, ſcilicet ſi pœnam perſol-
verit, finitum eſt compromiſſum, ſed cauſa prin-
cipalis coram judice ordinario ventilanda.
Communiter ex hac lege concludunt, pœnam
peti cum principali. In hos acriter invehitur *Ca-*
ballinus in tr. de dividuo & individuo p. 2. n. 574. Et
omninò duæ ſunt inſtantiæ, ut ita loqvar; ob con-
temtum Arbitrum debet pœnam, ſed non pro-
pterea à judice ordinario repellitur, ſed ibi de ipſo
principali puncto agitur. Duos autem caſus re- 2
periri, ait *d. l. Caballinus n. 576.* in qvibus pœna
cum principali petitur, ſc. alter eſt *in l. pen. ff. de*
Transact. & l. cum proponas. C. eodem. Alter in *l.*
ſi qvis major C. de Transact. Regula autem eſt, non
poſſe qvem petere pœnam & principale debi-
tum, ſed alterutro contentum eſſe debere. *Ca-*
ball. d. tr. p. 1. num. 55. & p. 2. num. 569. Ex hoc

textu

3 textu apparet, poſſe aliqvem relicto compromiſſario judice (ſi pœnam ſolvat) judicem ordinarium adire, qvod ad Arbitratorem nolunt extendere. *conf. Caccialupus de Transact. qvæſt. 11. n. 2. conf. Parpuratus conſil. 366. n. 1.*

ad L. Ita demum. 31.

SUMMARIA.

QVando arbitro non paretur, pœna exigitur. num. 1.
Species doli. 2.
Qvod compromiſſum plenum vocetur? 3.

1 QVando Arbitro non paretur, exigitur pœna ex ſtipulatione modo nihil dolo adverſarii factum ſit, qvia non debet præmium doli ferre. Et igitur tacitè hæc compromiſſo ineſſe videtur conditio, ſi ſine dolo Adverſarii non paritum fuerit ſententiæ, qvæ tamen conditio tacitè ſubintellecta non facit ſtipulationem conditionalem *l. conditiones 99. ff. de Condit. & demon. ex Accurſio Bachov.*
2 *ad h. t. c. 6.* Species autem hic recenſentur, ut, ſi qvis Arbitrum corruperit, vel Advocatum adverſæ partis vel alias Adverſarium dolo circumvenit.
3 Qvamvis autem clauſula doli tacitè inſit, ſolebat tamē expreſsè in compromiſſo hæc clauſula de abfuturo dolo exprimi, qvo caſu tale compromiſſum plenum vocatur. Qvando igitur clauſula hæc non expreſsè habetur, & commiſſus eſt dolus, datur actio & exceptio doli, qvando autem exprimitur, datur actio ex ſtipulatu.

ad L. Non diſtingvemus. 32.

SUMMARIA.

LIcet in compromiſſo majorem vel minorem qvantitatem ſtipulari. n. 1.
Qvando arbiter ad ſententiam dicendam compellendus? 2.
An mulier pro alio compromittere poſſit? 3.
An arbiter eſſe poſſit remiſſivè? 4.
An ex compromiſſo, qvod aut non valet, aut pendet, pœna debeatur? 5.
Sacerdos arbitri officio fungi non tenetur. 6.
Qvando arbitrium finiatur? 7.
An in re criminali aut feudali compromittatur? 8. & 9.
De privato delicto compromitti neqvit. 10.
An ſervus compromittere poſſit? 11.
Qvando legatus coram arbitro comparere teneatur? 12.
Qvid ſi is, qvi, cum defuncto promiſerat, hæreditatis facit controverſiam? 13.
Qvid ſi mihi facultas data ſit prorogandi temporis compromiſſi? 14.
Arbiter tergiverſans puniri poteſt. 15.
Qvid ſi plures arbitri electi ſint? 16.
An exceptio judicis ſuſpecti poſt litem conteſt. opponatur? 18.
Qvomodo probetur, ſuſpectum eſſe judicem? 19.
An recuſatio judicis per ſe injurioſa ſit? 20.
An arbiter ultra id, qvod ſibi commiſſum eſt, agere poſſit? 22. & 30.
Regula officii arbitri eſt forma compromiſſi. 23.
Qvomodo arbiter ſententiam ferre debeat? 25.
Qvid ſi Domini Procuratorum nomine ſtipulati fuerint? 26.
Procuratores in arbitriis litis Domini non fiunt. 27.
Qvando heredes ab arbitro citari poſſint? 28.
In qvibus arbitri conſiſtat officium? 29.

LIcet in compromiſſo majorem qvantitatem ſtipulari loco pœnæ, qvam revera eſt, vel etiam minorem. 1

In §. 1. lectio variat, nam vulgata Editio habet, niſi pœna compromiſſa ſit, qvæ magis placet, ſcilicet tunc Arbitrum compellendum ſententiam dicere, ſi de pœna eventualiter fuerit conventum, per *l. 11. §. 1. ſupra h. t.* 2

Ad §. 2. qværitur, an mulier pro alio compromittere poſſit, v. g. qvod arbiter in aliena cauſa pronunciaverit, ſoluturam ſub pœna ſolita? qvod negatur, qvia eſſet ſpecies interceſſionis. Mulier autem ob beneficium SCti Vellejani non poteſt in effectu ſe pro alio obligare. Ergo alius v. gr. Mas majorennis ſui juris pro alio compromittere poteſt. Sed & mulier in ſua cauſa qvin compromittere poſſit dubium non eſt. An autem Mulier Arbiter eſſe poſſit, *vide Blancus de Compromiſſ. c. 2. n. 34. & ſeqq.* 3 4

In §. 3. agitur de compromiſſo, qvod vel ab initio nullum eſt, vel ſub judice lis eſſe poteſt, num ex eo pœna debeatur, v. gr. ſi ſub conditione ſuſpenſum compromiſſum, morte ante ſententiam fuit finitum, nam morte poſt ſententiam non finitur, ſed per ſententiam finitum eſt, item, ſi pœna per acceptilationem remiſſa, *de qvo ſupra.* Item, ſi ad judicem ordinarium vocata cauſa, qvo caſu compromiſſum finitum qvoqve eſt *l. 30. ſupra h. t.* vel ſi tempus præſtitutum elapſum, his inqvam caſibus prætor compellere non debebit. Si qvis Sacerdos DEI Altiſſimi fiat Arbitri officio fungi non tenetur, niſi poſt ſacerdotii Dignitatem ſpontè ſuſcipiat hoc *in §. 4.* Si cauſa fuerit ſopita per transactionem vel res petita caſu periit, cauſa eſt finita & ita qvoqve arbitrium. *§. 5.* In cauſa ſtatus & criminali non poteſt compromitti, niſi civiliter agatur. *§. 6. h. l. l. 13. §. 5. ff. de his, qvi not. inf. in. Blancus de Compromiſſ. l. 4. n. 26.* qvamvis in genere de omni actione famoſa intelligat, & ita judicatum refert *Sandel. 5. t. 8. def. 6.* qvod meum non facio. Sanè de re feudali in Arbitrum compromittere non licet. *Cavall. qv. 782. Clarus §. feudum. qv. 38.* 5 6 7 8 9

Roſen-

Roſenthal. de feudis. c.9. concl. 22. & Klock. vol. 1.
10 *conſ. 50. num. 4. ſeq. Menoch. conſ. 1. num. 267.* Nec
de delicto privato putarim compromitti poſſe, ſi
criminaliter agatur. Sic nec de populari judicio
compromitti poteſt. *§. 7. h. l.*

11 *In §. 8.* qværitur, an ſervus poſſit compromittere? qvod negatur, adeò, ut ne qvidem in peculium detur actio, qvia compromiſſum habet ſe inſtar judicii, adeò, ut ſi ſervus cum libero compromiſerit, compromiſſum tamen non valeat, qvia compromiſſum claudicare non debet *l. 21. §. per h. t.*

12 *In §. 9.* hæc ſpecies: Compromiſi in Arbitrum, poſtea Romam Reip. cauſæ mittor ut Legatus & conſeqvor beneficium revocandi domum, qværitur, an ſententia Arbitri habitura ſit effectum? qvod ſi enim privilegium revocandi domum facit, ne judicium cœptum porrò tenear exercere, qvanto minus cogar compromiſſo parere? & ita nec ferre ſententiam cogetur Arbiter & dicitur nihil intereſſe, an tunc qvoqve in Legatione fuerit, necne: Scilicet in alia Legatione, nam alias repugnaret, qvod mox ſeqvitur, ſi in ipſa Legatione compromiſerit, ipſum non poſſe revocare domum & Arbitrum cogi pronunciare. *conf. Bachov. ad h. t. c. 5. p. 1269.* Ergo qvibus caſibus Legatus Legationis tempore cogeretur coram judice ordinario comparere, is etiam coram Arbitro.

13 *In §. 10.* hæc facti ſpecies refertur *à Bach. d. c. 5. pag. 1271.* Compromiſit Titius cum Cajo de re qvadam controverſa & Titius deceſſit: Si Cajus contendat ſe hæredem, & alteri ſuper hæreditatem moveat controverſiam, interim Arbiter non debet ferre ſententiam, ne fiat præjudicium hæredi: Præſupponendum ergo eſt, in compromiſſo factam eſſe mentionem hæredis, qvod compromiſerint pro ſe & hæredibus, nam alias compromiſſum morte Titii foret finitum. Ideo autem præjudiciale foret Arbitrium, nam ſi ferretur ſententia contra Cajum, inde inferretur, eum non eſſe hæredem, qvi vincere deberet, ſi hæres eſſet.

14 *In §. 11.* hæc ſpecies facti: Compromiſſum eſt in me à te & Titio, data mihi facultate prorogandi temporis compromiſſi: Sed ego non prorogo tempus, qværitur, an tu propterea, qvod emaneas, pœnam incurras? videtur, qvod non, qvia data eſt mihi facultas prorogandi, ſed affirmatur, nam conceſſio mihi facta non facit prorogationem temporis, ſed decretum meum: clauſula illa in mei favorem compromiſſo inſerta, & Arbiter præſumitur intra adjectum diem ſententiam dicturus, niſi expreſſè protulerit diem *ita Bach. ad h. t. c. 5. p. 1253.*

15 *In §. 12.* dicitur, Arbitrum tergiverſantem & ſe celantem poſſe per judicem ordinarium citari & mulctari. Et ideò non præcisè compellitur, ſed mulcta & captis pignoribus, Arbiter.

In §. 13. agitur de Arbitris pluribus electis, 16
qvi vel ita eliguntur, ut vel unus poſſit ſententiam
ferre & cæteros poſtea excludere, vel ut omnes
ſimul pronuncient juxta ſuffragia majorum: hoc
caſu omnes adeſſe debent, illo caſu non.

Ad §. 14. Si arbiter rogatus, ne ob ſuſpi- 17
cionem ſententiam diceret, & tamen dixit, ſen-
tentiæ huic exceptio doli opponitur. Unde pro- 18
bant, recuſationem ſuſpecti judicis etiam poſt li-
tem conteſt. opponi poſſe, ſi nova, aut noviter no-
ta cauſa. *Dn. Mev. p. 2. dec. 337. & qvos ibi citat. Dn.*
Zieglerus ad Lancellottum l. 3. tit. 1. §. 30. verſ. alte-
ro litigatorum petente, & qvos citavit in proceſſu
Civ. c. 7. num. 17. Suſpicio autem contra judi- 19
cem aut arbitrum facilè probatur, ſi favor in per-
ſona emineat, & ex hoc magis, qvam pro merito
qvid dictum vel ſcriptum; item, ſi qvid extra A-
cta allegata partis pro ipſa favorabiliter addu-
cat, vel ſcommata in alteram partem projiciat.
Dn. Mev. p. 5. dec. 15. 332. aliasqve cauſas recenſet
Zangerus de Except. p. 2. c. 4. Gail. l. 1. obſ. 33. Ma-
ranta in ſpeculo p. 6. in titulo, qvandoq; appellatur.
num. 27. & ſeq. Chriſtin vol. 2. dec. 148. & poteſt et-
iam peti, ut delegato vel etiam ordinario judici
adjungatur Commiſſarius, *per tradita Carpzov. p. 3.*
dec. 221. Per ſe injurioſa non eſt recuſatio judicis, 20
niſi injuriæ aliæ concurrant; nec ob eam poteſt
recuſans puniri, ſed poſſunt contra talem judi-
cem decerni mandata ſine clauſula. *Dn. Mev. p. 1.*
dec. 51 & ſeq. nec cauſam ſuſpicionis tollit diver-
ſitas reſpectuum. *Dn. Mev. p. 1. dec. 103.* Exceptio 21
autem recuſationis judicis ſemper cum expreſſio-
ne cauſæ fieri debet. *Dn. Mev. p. 1. dec 193.*

Ad §. 15. Arbiter nihil poteſt ultra id, qvod 22
ſibi in compromiſſo eſt conceſſum. Eſt vulgata
regula, ſed accuratè obſervanda Arbitris. *Boër. dec.*
283. numer. 15. Alciatus de præſumt. reg. 3. præſ. 12.
num. 5. Et ſi ultra illud compromiſſum pronun-
ciaret, adeò nullum id eſſet, ut nec etiam poſſit à
partibus ipſis homologari atqve approbari, ſi
credimus *Alexandro conſ. 123. lib. 2. qvem refert*
Menoch. conſ. 613. num. 3. ubi id extendit, ſi alia ver-
ba compromiſſi eſſent generalia, debent tamen
ad ſpeciem propoſitam reſtringi. In ſumma, 23
Compromiſſi forma eſt Regula officii Arbitri, ut ſi
compromiſſum contineat punctum poſſeſſorii &
petitorii, de utroqve poſſit pronunciare Arbiter,
qvia judicare debet, ſola facti veritate inſpecta.
Men. conſ. 722. n. 6. & 11. Sic etiam coram Arbitro 24
nec reconventio locum habet. *P. Barb. ad l. 1. ff. de*
jud. n. 60. & ſeqq.

Para-

25 *Paragraphi 16.* obſcurioris hæc videtur eſſe ſententia. Arbiter debet ſententiam ferre juxta compromiſſi formam & rem controverſam, hos terminos ſi exceſſerit, ipſi impune non paretur, v. gr. ſi dicat eundum eſſe ad judicem vel in ſe rurſum vel alium compromittendum: Super hoc enim aditus non eſt & fieret ita progreſſus in infinitum & propagarentur Arbitria, neqve aſſeqverentur finem, qvi eſt, ut lites finiantur. *vide Bachov. ad h. t. c. 4. pag. 1260.* Eadem ratio, ſi jubeat ſibi aliqvem adjungi, nam de hoc compromiſſum non eſt. *§. 17. h. l.*

26 *Ad §. 18.* qværitur, ſi domini nomine procuratorum ſuorum ſtipulati ſunt in compromiſſe, an Arbiter poſſit jubere, ut ipſi principales ſeu domini adſint & ſe præſentent? Videtur, qvod
27 hoc ſit extra formam compromiſſi: Sed affirmatur qvæſtio, qvia ipſi domini ſtipulati ſunt, nec procuratores in Arbitriis domini fiunt litis, ut ju-
28 diciis. Si etiam hæredum in compromiſſo eſt mentio facta, hæredes vi hujus compromiſſi citari ab Arbitro poſſunt, nec enim eo caſu finitum eſt morte Arbitrium. *§. 19. h. l.*

29 *Ad §. 20. pen.* traditur, ad officium Arbitri pertinere, ut pronunciet, qvomodo vacua rei poſſeſſio, ſuper qva controverſia eſt, ſit tradenda; non autem debet jubere procuratorem cavere de rato, qvia ſi non habeat ratum dominus, committitur ſtipulatio, i. e. ex ſtipulatione pœnæ tenetur procurator, maximè, ſi hic compromiſit. Sed & ſi ipſe Dominus ſtipulatus fuerit vel ſtipulanti promiſerit, non eſt opus cautione de rato, niſi dubium ſuboriatur ſuper Mandato.

30 *Ad §. ult.* Si arbiter extra metas compromiſſi evagetur, id pro nullo habendum, cujus rei exemplum habet *Dn. Mevius p. 1. dec. 98.* Si ea compromiſſi lex fuit, ut à Collegio mercatorum peteretur ſententia, ſed Arbiter petit à Collegio JCtorum, nullum eſt Laudum. *conf. l. 50. h. t.* Et ſi contra tenorem compromiſſi judicatum, ſententia ipſo jure eſt nulla, & intra 30. annos impugnari poteſt. *Dn. Mev. p. 1. dec. 100.*

ad L. Arbiter. 33.

SUMMARIUM.

COntradicente utraq; litigantium parte, dies prorogari neqvit.

SI in compromiſſo data facultas proferendi vel prorogandi diem, hoc qvidem facere poteſt; ſed ſi utraqve pars litigans contradicat, non poteſt prorogare, qvia litigantes ambo diſcedere poſſunt à compromiſſo, & Arbitri poteſtas tota ex voluntate litigantium pendet, nec intereſt Arbitri.

ad L. Si duo rei. 34.

SUMMARIA.

SI ex duobus correis credendi unus compromittat, alterò prohibente, an in pœnam incidat ſocius, ſi petat? n. 1.

Idem in duobus correis debendi. 2.

Pœnâ ſemel commiſſa compromiſſum finitur. 3.

SI duo ſint creditores correi credendi, & unus 1
compromittat in Arbitrum, hic vetet eum petere, qværitur, an alter ſocius, ſi petat, in pœnam incidat? Videtur, qvod non, qvia ex pacto compromiſſi cæteris ſociis non erat præjudicatum, qvo minus illi agere poſſint ad ſolidum pretium; ſed qvia exactâ ſolutione illud erat communicandum etiam ei, qvi vetitus erat petere, ideo ſolvenda eſt pœna, ſub qve alius, ad cujus utilitatem per conſeqventiam agebatur, petere vetitus erat, & hujus, qvi vetitus erat petere (nam hoc erat verbum Arbitris ſolenne) erat facere, ne qvid indirectè fiat contra ſententiam Arbitri, qvæ ratio ceſſat in correis, non ſociis Idem in
duobus correis debendi. Si v. g creditor com- 2
promiſit cum uno correo debendi & ſuccubuit, & petere prohibitus eſt, hic, ſi ab altero petat, incidit in pœnam, ſi duo correi ſint ſocii, qvia duo correi debendi ſunt inſtar fidejuſſorum, qvod unus ſolvit, alteri imputat, ideoqve in effectu petit creditor, à qvo petere prohibitus eſt. *Roncbegallus de duobus reis. ad l. eandem §. Sed ſi qvis. numer. 20. & num. 38. d. tit. conf. H. Ugerum in Donell. l. 16. cap. 25. lit. B. & Bachov. ad h. t. c. 6. pag. 1279.*

In §. 1. qværitur, ſi altera pars litigans non 3
pareat, & ita incidat in pœnam, an poſtea iterum in pœnam incidere poſſit; qvod negatur, qvia poſtqvam ſemel eſt commiſſa pœna, compromiſſum eſt finitum, & Arbiter nihil habet, qvod jubeat, niſi hoc actum in compromiſſo, ut toties incidat in pœnam, qvoties non paret.

ad L. Si pupillus. 35.

SUMMARIUM.

An pupillus, ſi compromiſerit, obligetur?

SI pupillus compromiſerit ſine authoritate Tutoris, non obligatur, uti notum eſt, ſecus eſt, ſi fidejuſſorem adhibuerit. Nam licet pupillus ex promiſſione ſua non obligetur civiliter, ſufficit tamen naturalis illa obligatio pupilli per ſe inefficax, ut ſuſtineat fidejuſſoris obligationem per *l. Marcellus 25. ff. de Fidejuſſ.* ſed ſi cum Tutoris authoritate compromiſit, validum eſt compromiſſum, licet, ſi læſus ſit, detur reſtitutio.

ad L. Si feriatis. 36.

SUMMARIUM.

An ſententia die feriato dicta ab arbitro valeat?

Qvæ-

QVæritur, an valeat ſententia ab Arbitro di-ćta die feriata? Reſp. non, niſi juſſu prætoris & conſentientibus partibus ſit lata. Ergo etiam pars una ſe non ſiſtens vel non parens ſine exceptione in pœnam incidit. Sed qvid ſi in ſpecie prohibitum, ut non feratur illa die ſententia. Reſp. tunc nec prætoris juſſus qvicqvam operabitur contra expreſſam legem. Ideò legem hanc rectè intelligimus de feriis ob neceſſitatem hominum indictis, non verò ob honorem DEI & ſic ſententia ab Arbitro die Dominica lata nulla erit *l.7. & ult. C. de feriis.*

ad L. Qvamvis. 37.

SUMMARIUM.

QVomodo hæres in pœnam conventionalem incidat?

SI Arbiter vetuerit, Titium petere à Cajo, etiam hæres Titii vetitus eſt petere, qvia repræſentat hæres Titium; etiamſi hæres ignoret compromiſſum, incidit tamen in pœnam conventionalem, licet in compromiſſo vel in ſententia nulla facta ſit mentio hæredis; nam alias Arbitria differrent lites, non auferrent, cum tamen finiendarum litium cauſa Arbitria conſtituta ſint.

ad L. Cum pœna. 38.

SUMMARIUM.

QVi ex litigantibus arbitri ſententia non paret, in pœnam incidit.

QVando unus litigantium non paret Arbitri ſententiæ, incidit in pœnam: ſed qværitur, ſi alterius non interſit, forte rem reſtituendam alter tertio mox reſtituere debuit, an tenetur nihilominus ad pœnam conventam? Videtur, qvod non, qvia ceſſat intereſſe, ſed aff. nam qvando de certa pœna convenit, non amplius qværitur, qvanti interſit. *l.38. §. alteri. ff. de Verb. obl.* Scilicet ſuper intereſſe non eſt diſputandum, qvia ſemel loco ejus, qvod intereſt, pœna eſt promiſſa.

ad L. Non ex omnibus. 39.

SUMMARIA.

QVænam compromittentibus agenda? n. 1.
Etiam contumaciam litigatoris arbiter punire poteſt. 2.
Qvis contumax non ſit & qvis ſit? 3. & 4.

1 DUo ſunt, qvæ à compromittentibus agenda, & in qvibus Arbitro parere debent, ſcilicet operam præbere & ſolvere pecuniam juxta juſſum Arbitri, qvia limites compromiſſi ſunt ab Arbitro obſervandi: qvid enim, ſi juſſerit, ut Cajus Bertham ducat uxorem, qvæ non eſt in lite. Operam autem præbent, dum adſunt & præſentiam ſui fa-
ciunt. Sed & contumaciam litigatoris Arbiter 2
punire poteſt, pecuniam Adverſario dare jubendo, qvæ vera mulcta non eſt, ſed inſtar mulctæ, qvia non fiſco, ſed Adverſario applicatur, qvæ etiam præcisè exigi neqvit, ſed qvi eam ſolvit, in pœnam conventionalem incidit. Demum dici- 3
tur *in princ. hujus legis,* in contumacium numero non eſſe habendum, ſi teſtium nomina ex ſententia Arbitri non exhibuerit. Qvia ſufficit, ſi ſuo tempore producantur & metuere poteſt producturus, ne corrumpantur.
In §. 1. legis 39. dicitur, eum pro contuma- 4
ce habendum, qvi facit, qvo minus ſententiam dicere aut in officio ſuo progredi poſſit arbiter, ut ſi non vult conſentire in prorogationem diei, qvæ tamen Arbitro ex compromiſſo conceſſa eſt.

ad L. Arbiter. 40.

SUMMARIUM.

AN, ſi unus compromittentium die ſtatuto mortuô arbitro compareat, pœna ſit commiſſa?

ARbiter juſſit adeſſe Calendis Auguſti, ſed ante eum diem deceſſit Arbiter: Alter compromittentium adfuit, alter non, qværitur, an pœna ab hoc commiſſa? R qvod non, qvia alterius non interfuit. *Hipp. Riminaldus vol. 2. conſ. 172. n. 60. & ſeqq. conſ. Randenſis lib. 1. conſ. 23. n. 540.*

ad L. Cum Julia. 41.

SUMMARIUM.

An minor 20. annis arbiter conſtituatur?

MInor 20. annis non poteſt eſſe Arbiter, *Men. caſ. 540. num. 4. Blancus de Compromiſſ. q. 2. n. 72. Don. l. 28. cap. 10. lit. D.* ſecus in judice, qvi minor 20. annis, major tamen octodecim annis, judex dari poteſt. Et ſic videtur alia eſſe ratio judicis, alia arbitri; *Blancus de Compromiſſ. cap. 2. n. 22.* qva in re non immoror, niſi dicamus hanc ex *l. 57. de re judicata* eſſe declarandam. *Zaſ. ad h. t. n. 13. Wiſſenb. ad tit. de judic. n. 12.* Si tamen major 20. annis, & minor 25. annis temerè receperit arbitrium, reſtituendum eſſe multi dixerunt, ut habetur *in §. 1.*

ad L. Arbiter. 42.

SUMMARIUM.

Qvid ſi fiſco condemnatus ſolvere nolit?

COmpromiſſum fuit in me & qvidem, ut poſſem non parentem fiſco condemnare in certum. Tu non pares, ergo tibi infligo pœnam fiſcalem. Tu non vis parere, fiſcus non habet actionem, qvia alter alteri nihil ſtipulando adqvirere poteſt, ne qvidem fiſco.

ſco. Sed reſpondetur ſit ſanè, ſed ne impunè feras, poteſt Adverſarius tuus pœnam exigere.

ad L. De rebus. 43.

SUMMARIUM.

AN controverſia omiſſa iterum moveri & cognoſci poſſit?

COmpromiſſum eſt in me, ut de omnibus controverſiis ſententiam ferrem: ſed omiſit petitor aliqvam per errorem, tunc citra periculum pœnæ committendæ controverſia omiſſa iterum moveri & cognoſci poteſt, qvia petitur id, ſuper qvo pronunciatum nondum eſt. Sed præſupponendum eſt, indefinitè controverſias mihi eſſe commiſſas, non verò nominatim ſingulas, nec expreſsè actum eſſe, ut de omnibus pronunciarem, ſed tacitè *vid. Bachov. ad h. t. C. ult. pag. 1288. & ſeq.*

ad L. Inter Caſtellianum. 44.

SUMMARIUM.

Arbitri ſententiæ ab initio paruiſſe non ſufficit.

COmpromiſerunt duo in me circa controverſiam finium, direxi fines, & initio paruerunt partes, poſtea verò alter fines mutat, qværitur, an incidat in pœnam? Videtur, qvod non, qvia ſufficit eum ab initio paruiſſe. Sed affirmatur, qvia res hæc habet tractum ſucceſſivum. Ergo qvandocunq; qvis venit contra arbitrium, incurrit in pœnam. Alias rationes habet *Bachov. in fine capitis ultimi.*

ad L. In compromiſſis. 45.

ARbitrium non egreditur perſonam Arbitri, neq; electum videtur arbitrium incertum tanqvam boni viri, ut in contractibus ſolet intelligi *l. 76. cum ſeq. ff. pro ſocio.* Sed hujus arbitrium eligitur.

ad L. De his. 46.

SUMMARIUM.

Futuræ controverſiæ in compromiſſum non veniunt.

QVæritur, an in compromiſſum generale veniant etiam futuræ controverſiæ? qvod negatur, qvia non videtur actum, niſi de iis controverſiis, qvæ tempore compromiſſi fuerunt: nam arbitria & compromiſſa ſtricti juris ſunt, putarem tamen arbitrium ſuper novis controverſiis non eſſe nullum, ſi illæ ſint connexæ & partes tacitè, qvaſi denuò, compromittant.

ad L. Si compromiſſum. 47. & ſeq.

QVando compromiſſum factum eſt, etiam pro hæredibus, an tunc ſine novo compromiſſo, altero litigatore mortuo coſam ejus hærede poteſt ſententia ferri? Aff. Sed qvid ſi hæres ſit pupillus vel furioſus? Reſp. non tenebitur ferre ſententiam Arbiter, nec debet ferre, niſi adhibito conſenſu tutoris aut curatoris.

ad L. Sed &. 49.

SUMMARIA.

HÆredis furioſi vel pupilli præſentia non reqviritur, ſed ſufficit Curatoris. n. 1.
Qvomodo arbiter partes adeſſe jubeat? 2.
Ex unius parte compromiſſum ad hæredes non tranſit. 3.

QVando furioſus eſt hæres, tunc denunciari etiam Arbitro debet, ne ferat ſententiam, ſed adhibito curatore, nec reqviritur præſentia furioſi, modo curatoris præſentia ſit. Secus in pupillo majore infante, cujus eſt aliqvod judicium, ſed infirmum, ſed furioſi nullum. In foro tamen in judiciis non exigitur pupilli præſentia, modo Tutor adſit 1

In § 1. dicitur, qvod Arbiter partes adeſſe jubeat per nuntium vel per Epiſtolam, qvod per ſe planum. 2

Sed *in §. fin.* proponitur hoc ſactum. Compromiſerunt in me Cajus & Titius. Cajus etiam pro hæredibus ſuis compromiſit, ſed non Titius. Cajus moritur, qværitur, an finitum compromiſſum? videtur, qvod non, qvia etiam hæredum ejus expreſsè facta mentio: Sed affirmatur, qvia non debet claudicare, ita ut ex unius parte ad hæredes tranſeat, ex alterius parte non. 3

ad L. Arbiter. 50.

SUMMARIUM.

ARbitro extra metas officii qvid jubenti impunè non paretur.

ARbiter, cui certus dies dictus erat, nec data facultas prorogandi, prorogari juſſit diem, cum ſorte illi nondum liqveret, alter non vult comparere, qværitur, an incidat in pœnam? qvod negatur, qvia extra metas officii qvid jubenri impunè non paretur. Colligitur tamen ex verbis (alter ex litigatoribus) ſi uterq; compareat, qvod ex tacita qvadam prorogatione valeat ſententia *Bach. ad h. t. c. 3. pag. 1254.*

ad L. Pen.

SUMMARIA.

ARbiter an in re ſua eſſe valeat? n. 1.
Forma Compromiſſi refertur. 2.

ARbiter in re ſua qvis eſſe non poteſt, habetur hic ratio. De qvo pluribus agit *Blancus de Compromiſſis q. 2. n. 52.* ubi tamen id limitat *n. 53.* qvod in cauſa Eccleſiæ poſſit in Prælatum vel Clericum compromitti, citans plures. 1

Subjiciam hic formulam compromiſſi in Proceſs-Sachen in Camera Electorali aliqvando delineatam.

2 Anreichend die Form des Proceſſus, haben ſich beyde Theil derſelben halber dahin vereinbahret/ daß Hohendorff und die Woiſſe / mit Deducirung ihres Rechten und Anfoderung/ innerhalb 6. Wochen den nechſten von dato anzurechnen den Anfang machen ſollen. Darauf ſoll inner gleichen Friſt die Antwort ex parte Creditorum erfolgen/ und ie von 6. Wochen zu 6. Wochen verfahren werden/ biß ſo lange/ daß iedes Theil drey gewechſelte Schrifften einbracht (denn da ein oder das ander Theil nur zwo Schrifften einbringen wolte/ſoll es zu ſeiner freyen Willkühr ſtehen) es ſoll aber auch im letzteren Satz an Uhrkunden oder dergleichen etwas in facto beſtehend nichts neues eingewandt/ ſondern darinn allein/ was Juris gebraucht werden/ oder da ein oder das ander Theil ſich herwider zu handeln unterſtünde / und einig nicht hiebevor gebrachtes Uhrkund beym letzten Satz erſt produciren/ oder ſonſt etwas neues in facto einmiſchen würde/ ſoll derſelbe Satz gar ab actis removiret und hinweg gethan werden/ und ſoll die Erkäntnüß hierüber bey den Herren Kammergerichts-Rähten beſtehen. Alle dilatoriſche Exceptiones, wie die auch geſchaffen wären und den Nahmen hätten/ ſollen beydentheils abgeſchnitten und genommen ſeyn. Jngleichen ſoll es auch keiner ſonderbaren Krieges-Befeſtigung bedürffen/ ſondern alsbald von Beweiß und den meritis cauſæ principalis der Anfang gemacht werden/ dabey auch alſo fort/ ob ein Theil vom andern die Edition einiger Urkunden zu ſuchen/ ſolcher Edition gedacht werden ſoll. Damit auch obbeſtim̃te Zeit der 6. Wochen von Terminen zu Terminen deſto feſter und richtiger gehalten werde/ ſollen ſonſten aus keinerley Urſachen / wohin die auch rühreten/ oben geſatzte Termine prolongiret und verlängert werden/ es würde dann (da Gott vor ſey) ein Juſtitium im gantzen Lande/ oder aber es wäre der Advocaten einer mit kundbarer Leibes-Schwachheit behafftet / auff welchem Fall noch eine Kammergerichts-Friſt/ und alſo ingeſamt 12. Wochen auff geſchehenes gebührliches Anhalten eingereumet werden mögen. Und wenn nun die Satz-Schrifften alſo gewechſelt/ wie obſtehet/ einkommen/ wollen die Herren Rähte ſolche ex officio an drey unverdächtige Juriſten-Facultäten Teutſches Landes/ auff gleiche der Parten Unkoſten und Darlege üm Vorſprechung verſchicken; und ſoll es bey dem/ was die meiſten unter dieſen ſprechen und erkennen/ überall verbleiben und gelaſſen werden. Jm Fall aber dieſe 3. erholte Urthel einander gantz ungleich/ und es dem gemeinen Sprüchwort nach/ qvot capita tot ſenſus, auch allhier gehen wolte/ ſolten alsdenn die Acten noch an 2. Facultäten abermalen Amts halben und auff gleiche beyder Theile Unkoſten verſchicket werden, und bleibt es nicht weniger als zuvor gemeldet/ bey den Majoribus und deme/ was die meiſten Belehrungen geben werden. Und damit dieſes üm ſo viel deſto ſteiffer und feſter gehalten / erfolget/ und exeqviret werden möge: So haben beyde Theile abermalen wolwiſſend und deſſen erinnert allhier im Churfürſtl. Kam̃ergericht ſich alles Gebrauchs/ aller Appellationen, tàm à definitiva, qvàm ab interlocutoria, aller reduction ad arbitrium boni viri, aller ſupplicationen, alles recurſes ad ſuperiorem, aller Imploration officii Judicis, aller reſtitution in integrum, etiam ex capite læſionis longê enormiſſimæ, aller Denunciation etiam Evangelicæ, aller qverel, und in ſumma aller und ieden Remedien, wie die heiſſen und Nahmen hätten/ ſie wären erdacht und ausgeſetzet/ oder künfftig zu erdencken und auszuſetzen/ und derſelben gar keine wider die ob ausgedrückte Maß/ geſtellte Urthel / und ſententie bey Pœn 200. Ungeriſche Gülden/ ſo iedesmal/ wenn dieſen etwas zuwider vorgenommen werden wolte / das Theil ſo herwieder thut/ zu milden Sachen/ durch die Herren Räthe zu verordnen/ verfallen ſeyn ſoll/ gar nichts einzuwenden/ ſondern die Execution oberwehnten Urthel ihren ſtarcken Lauff zu laſſen/ gantz kräfftiglich ſich verziehen und begeben/ und reſpectivè dahingegen einander bey iedermans Treu/ Glauben und wahren Worten zu halten und unverbrüchlich zu erfolgen/ mit Hand und Mund zugeſagt/ und verſprochen. 2c.

ad L. Si qvi. ult.

SUMMARIUM.

An mora purgari poſſit?

COmpromiſerunt in me duo, juſſi alterum ſolvere intra certum diem v. g. Calendas Sept. qvod non facit, ergo incurrit in moram, qværitur an purgare moram poſſit & qvando? qvod affirm. qvamdiu non eſt lis conteſtata ſuper pœna aut qvamdiu alterius non interfuit.

TITU-

TITULUS IX.

Nautæ, Caupones, Stabularii, ut recepta reſtituant.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

AN nautæ, &c. teneantur recipere? n. 1.
Duplex actio ex hoc edicto datur, una ex qvaſi contractu, altera ex qvaſi delicto? 2. & 4.
Qvando proteſtatio liberet cauponem? 3.
Qvinam per nautas intelligendi? 5.
Ex navium cuſtodum facto exercitor tenetur. 6.
Qvid Chirembolum ſit? remiſſivè. 7.
Ab exercitoribus navium majorum ad minorum exercitores valet conſeqventia. 8.
Qvi vilibus ſervis qvid tradit, cauponem non obligat. 9.
De qvibus receptis hic agatur? 10.
Si depoſiti res Titii in navi, cum uterq; repetimus, utri ſint reſtituenda? 11.
An nauta præſtet factum viatorum? 12.

1 IN princ. recenſetur Edictum; *Nautæ, Caupones, Stabularii, qvod cujusq; ſalvum fore receperint, niſi reſtituant, in eos judicium dabo.* In *§. 1.* habetur objectio, videri id iniqvum, ut officium eorum ipſis ſit damnoſum. Verum reſp. qvod non teneantur recipere, niſi velint. Ex qvo aliqvis colligeret, cauponi liberum eſſe, unum vel alterum non recipere, & receptionem non poſſe injungi à Magiſtratu. Sed reſp. *Dn. Mev. p. 3. dec. 64. n. 1.* hoc pertinere ad principium profesſionis, qvam recipere liberum; ſed ubi ſemel recepta, neceſſitas recipiendi illis incumbit. Deinde reſpondetur *in §. 1.* qvod ne ſic qvidem malitiæ ho-
2 minum iſtorum ſatis occurri poſſit. Contra Nautas etiam, Caupones & Stabularios datur duplex actio, una ex qvaſi contractu, ut in eorum cuſtodiam ſaltem ipſo facto recepta reſtituantur, niſi vi majori vel caſu, qvi averti non potuit, perierint. *l. 1. h. t. Pet. Gregor. lib. 29. Syntagm. c. 9. n. 12.* aut
3 ni hoſpes proteſtatus fuit. *l. fin. h. t.* Unde colligunt, proteſtationem liberare proteſtantem, qvando ei adverſarius conſentit, qvod ex textu de Jure qværendo intelligendum puto; nam jus qvæſitum
4 ea non tollit. *Menoch. conſ. 370. n. 5.* Altera actio eſt ex qvaſi delicto Cauponis, de qvâ in *l. 6. h. t. & pluribus infra. furti adverſus Naut.*

5 *In §. 2.* explicatur, qvinam per nautas intelligendi ſunt? certè non per remiges obligantur Domini vel exercitores navis, uti apparet ex *toto titulo de Exerc. act.* Sed per Magiſtros navis, ergo per Magiſtros obligatur, niſi qvis nautæ & remigi cuſtodiendum dare jubeat, tunc enim obligatur ex ejus facto.

In §. 3. dicitur de iis nautis, qvi cuſtodien- 6
do victui aliisq; rebus præpoſiti, nam Exercitor, qvi eos propoſuit, tenetur ex iis rebus, qvæ eorum cuſtodiæ traditæ, & ſi non expreſsè aliqvi ex nautis cuſtodiæ rerum ſint præpoſiti, ex recepto
tamen tenetur Exercitor. De voce Chirembo- 7
lum aliisq; nobis incognitis nominibus videri
poſſunt *Critici & Bachov. ad h. t. paſſim.* Qvod 8
hactenus dictum de Exercitoribus navium majorum, id ad minorum navium & ſcapharum Exercitores extenditur *in §. 4. legis primæ.*

In §. 5. Jam agitur de iis, qvi exercent cau- 9
ponam, & de Inſtitoribus, qvi cauponæ vel hoſpitio ſunt præpoſiti, & additur, ſi qvis vilibus mancipiis ſervis mediaſtinis aliqvid committat cuſtodiendum, qvod non obligetur Exercitor cauponæ: nam iſti ſervi viles non ſunt ideo accepti, ut res cuſtodiant, ſed ut purgent atria & labores ſordidiores expediant. Sed de qvibus rebus re-
ceptis in hoc Edicto agitur? Reſp. *in §. 6.* de Mer- 10
cibus & de acceſſoriis mercium & de veſtibus, qvibus in navi utuntur ac de cæteris, qvæ ad qvotidianum uſum habentur.

In §. pen. proponitur hæc ſpecies: depoſui 11
res tuas in navi, qvando ambo concurrimus, cui ſit danda Actio? Videtur tibi, ob *l. bona fides ff. Depoſiti*, ſed hic diſtingvitur, utrum meâ interſit, merces ſalvas eſſe, v. g. ob pactum vel hypothecam, vel ob aliam rationem, & tunc mihi ſunt reſtituendæ; aut mea non intereſt, merces ſalvas eſſe, & tunc tibi datur Actio. *Vid. prolixè diſſerens hac de re B. Barboſa. ad l. ſi alienam. 12. n. 21. ff. ſolut. matrim.*

In §. ult. dicitur, qvod Nauta præſtet factum 12
etiam vectorum, cum qvo videtur pugnare *l. 6. §. 3. h. t. & l. un. §. ult. ff. de furt. adverſus nautas.* Communis eſt interpretatio, qvod *§. ult.* hujus legis 1. de actione ex qvaſi contractu in ſimplum, cæteræ leges de actione in duplum loqvantur. *Pacius cent. 7. q. 57. Hilliger. in Donell. l. 15. c. 42. lit. N.*

ad L. Sicut &. 2.

SUMMARIUM.

QVando viatorum factum caupo præſtare teneatur?

IN fine præcedentis legis dixerat, qvod Exercitor navis teneatur ex facto nautarum non tantum, ſed & vectorum; in hac lege idem eſſe dicitur in viatoribus, qvorum factum præſtare tenetur caupo, ſcilicet qvando convenitur actione ex qvaſi maleficio, ut jam dictum, ex pluribus perſeqvitur *Bach. ad h. t. pag. 1301. & ſeq.*

ad L. Et ita, 3.

SUMMARIA.

ETiam de rebus in littore perditis magiſter navis tenetur? n. 1.
Cur Prætoria Actio fuerit introducta? 2.
Exercitor de damno fatali non tenetur. 3.
Sed tamen de culpa leviſſima. 4.
Culpa leviſſima vix eſt culpa. 5.
Caupo non ut caupo rem accipiens hac actione non tenetur. 6.
Qvid ſi filiusfam. vel ſervus cauponariam exerceat? 7.
An furti & Honoraria de Recepto concurrant? 8.

1 IN *l. 3. princ.* primò dicitur, licet res in littore perierint, ſi tamen ſemel receptæ ſint à Magiſtro navis, teneri Exercitorem, qvia jam ad iſtarum rerum cuſtodiam tenetur.

2 *In §. 1.* qværitur, cur prætoria actio fuerit
introducta, cum tamen Civilis detur, nam ſi vector mercedem dedit, eſt ex locato actio, ſi totam navem conduxit, ex conducto actio datur de rebus, qvæ deſunt, ſi gratis cuſtodiendæ datæ, de-
3 poſiti datur actio. Sed reſp. dupliciter. 1. voluiſſe prætorem reprimere improbitatem hoc genus hominum & hanc curam declarare. 2. Actio hæc amplior, nam in actionem depoſiti venit tantum dolus, in actionem locati culpa. Sed hic etiam de recepto tenetur Exercitor Navis ſine culpa,
4 ſed tamen non de damno fatali. Sed dicat aliqvis, ſi ſine culpa tenetur & non de damno fatali, ad qvid ergo tenetur vel ex qva cauſa? Reſp ex culpa leviſſima, qvæ hic culpæ opponitur: Nam vox
5 culpæ abſolutè poſita de levi accipitur. Et ideo ex hoc §. probatur, culpam leviſſimam vix dici poſſe culpam, nam hic res ſine culpa periiſſe dicitur, qvæ tamen per culpam leviſſimam procul dubio periit, alias non poſſet obligari. *conferantur Dd. qvos refert Hill. in Donell. l. 16. c. 7. lit. Q.*

6 *In §. 2.* qværitur, an actio hæc prætoria detur, ſi caupo qvid recipiat, non ut caupo ex officio cauponario, ſed ut alius qvis extra negotium cauponarium? & reſpondetur, qvod non, ſed tunc aliis actionibus civilibus conveniri poteſt, & ſic
de leviſſima culpa non tenetur. Sed qvid ſi fi- 7
liusfamilias aut ſervus cauponariam aut navem exerceat? Et diſtingvitur *in §. 3.* an ſine Domini aut patris ſpeciali voluntate id faciat, annon: ſin illud, tunc tenentur tantum de peculio, ſin hoc, inſolidum. Et ſi ſervus Exercitoris qvid ſurripuit, dominus dedendo noxæ ſervum non poteſt ſe liberare, ſed inſolidum tenetur.

In §. ult. legis tertiæ qværitur, an furti actio 8
& honoraria de Recepto concurrant & qvidem cumulativè? Et reſpondetur, unam actionem per aliam non conſumi ipſo jure, ſed officio judicis vel exceptione doli efficitur, ne utraqꝫ actione agi poſſit; ſcilicet ut, ſi prius actum ſit de Recepto, actioni furti obſtet Exceptio, ſi autem prius actum actione furti, tunc actio de Recepto habeatur pro extincta, prout in commodato reſpondetur *in l. 71. ff. de furtis. Conf. Bachov. ad h. t. Rubr. de concurſu act. pag. 1306.*

ad L. Sed & ipſi. 4.

SUMMARIA.

COntra nautam, ſed non nauta datur actio furti? num. 1.
Non intereſt, qvi rem inferat. 2.
Nauta etiam de iis rebus, pro qvibus certa merces non ſolvitur, tenetur. 3.

SI ipſe nauta furtum fecit, datur actio furti do- 1
mino: & licet res iterum nautæ ſurripiatur, non tamen habet nauta, qvi primo ſurripuit, actionem furti; licet enim actio furti detur ei, cujus intereſt, rem non eſſe ſurreptam, & hujus furis interſit, non tamen intereſt ex cauſa honeſta. Sin verò alius ſurripuit: aut caupo recepit ſalvam fore, aut non, & hoc caſu ipſe dominus aget, illo caſu caupo, cujus periculum eſt *hæc in princ. hujus legis.* Non 2
autem intereſt, qvis ſit vectus vel viator, qvi res intulit, an alias etiam ſit caupo vel Nauta, qvia res inferunt, non qvatenus alias caupones vel Nautæ ſunt, ſed qvatenus jam ſunt viatores.

In §. ult. h. l. qværitur, an etiam Nauta te- 3
neatur de iis rebus, pro qvibus ſpecialiter nulla merces ſolvitur v. g. veſtimenta, penus & qvæ vitæ ſuſtentandæ neceſſaria? & affirmatur; qvia & harum rerum cuſtodia neceſſaria eſt, & interdum major, qvam aliarum rerum.

ad L. Nauta. 5.

SUMMARIUM.

Cuſtodiæ præſtandæ ſæpè naturam contractus.

EX qvibusdam contractibus etiam cuſtodia præſtanda eſt, licet hoc expreſſè non ſit dictum:

dictum: ut hic de receptis, & qvæ Fulloni & Sarcinatori reficienda vel polienda traduntur. Ideoq́ licet viator pro cuſtodia non debet mercedem, tamen caupo tenetur ad cuſtodiam. Nam & Sarcinator non accipit mercedem pro cuſtodia, & tamen ad cuſtodiam præſtandam tenetur. Et ſicut contra furtum debet defendere rem receptam caupo, in qvo præſumitur culpa, ita etiàm à damno (excepto purè fatali) tenetur defendere rem receptam *§. 1. h. l.*

ad L. Licet gratis. 6.

SUMMARIA.

ACtio de Recepto etiam ei, qvi gratis navigavit, competit. n. 1.
An caupo teneatur, ſi viatoris ſervo uſus ſit, & hic ſuo Domino qvid ſurripuerit? 2.
Qvid ſi ſervus talis ſit communis? 3.
Qvid ſi ſervus ſervo in eadem navi damnum dederit? 4.
An viatorum factum caupo præſtare teneatur? 5.
Propter res in navi depoſitas duas ex h. edicto actiones habeo. 6.
Qvomodo contra ipſum exercitorem agam? 7.

1 ACtio de Recepto competit mihi, licet gratis navigaverim vel diverterim, qvia ſibi debet imputare caupo, qvod gratis me admiſerit & ſe obligatum eſſe nolle non prædixerit.

2 *In §. 1.* qværitur, ſi ipſius viatoris ſervus domino ſuo qvid ſurripuerit aut damnum dederit, ſi
caupo ipſius ſervi viatoris opera uſus fuerit, an
actio contra cauponem viatori competat? qvod
videtur negandum, nam cum alias dominus teneatur
ex ſervi ſui delicto, non videtur ob furtum ab
eo f… tum actio dari contra non dominum. Sed
affirmatur, nec conſideratur hic, qvod meus ſer-
3 … s ſit, ſed qvod caupo ejus opera utatur. Si verò
mihi ſervus iſte communis ſit cum caupone, qvod
mihi dedit caupo communi dividundo judicio
pro parte recuperabit.

4 *In §. 2.* qværitur, ſi ſervo meo ab alio ſervo in eadem navi vel caupona damnum datum ſit, an contra nautam vel cauponem detur actio? Neg. qvia ſervus non eſt inter res, qvas caupo ſalvas fore recepit. Ille autem, qvi damnum dedit, aut ejus dominus propriis tenebitur actionibus.

5 *In §. 3.* JCtus agit de actione ex qvaſi maleficio, & qværit, an etiam eorum factum præſtare
teneatur, qvi itineris cauſa divertunt? & negatur
de actione ex qvaſi maleficio, nam hi ſæpe ſunt incogniti,
niſi rem ſalvam fore recepit, qvo caſu
6 etiam factum viatorum præſtare teneretur. Si qvis
ex familia Exercitoris qvid ſurripuerit, vel
damnum dederit in rebus à me depoſitis, habeo
duas actiones: unam in factum ex hoc titulo in
ſimplum: alteram pœnalem in duplum contra
ipſum furem. Si contra Exercitorem egerim, ce- 7
dere debeo actionem meam, qvamvis ipſe habeat
actionem locati; ſed ſi alterutrâ egerim, ex alterâ
poſtea agenti obſtat Exceptio ſive rei judicatæ, ſive
doli. *§. ult. h. t. vid. Dn. Thabor ad tit. furti adverſus nautas, th. ult. conf. Boër. dec. 56.*

ad L. Debet exercitor. 7.

SUMMARIA.

CUr exercitor ex factó nautarum teneatur? num. 1.
Qvid juvet proteſtatio facta à nautâ? &c. 2.
Qvando proteſtatio nihil proſit? 3.
Qvando proteſtatio omninò fruſtranea? 4.
De damno, qvod nautæ inter ſe dant, exercitor non tenetur. 5.
Limitatur hoc. 6.
Exercitor ſervi nautæ factum præſtat. 7.
Caupo ex furto ſuorum ſervorum in duplum non tenetur. 8.
Si plures navem exercent, ſinguli in ſolidum non tenentur. 9.
Hæc judicia qvamvis ſint honoraria, tamen perpetua ſunt. 10.
Qvid ſi ſervus, qvi navem exercuit, mortuus ſit? 11.

EXercitor tenetur ex factó nautarum, cum ipſe 1
eos ſuo periculo adhibuerit. *Carpzov. p. 2. dec. 133. n. 17.* Et familiam bonam qvilibet Nauta tenetur eligere. *Afflict. dec. 82. n. 4.*

Ad §. 1. Notabitur hic materia de proteſta- 2
tione, ſi ad proteſtationem accedat conſenſus ejus,
cui fit proteſtatio, qvod tunc proteſtatio liberet:
ſed idem effectus, ſi factum dependeat tantum à
proteſtantis voluntate, tunc enim jura proteſtan-
tis conſervat; ſi proteſtatio fiat in tali facto, qvod 3
non dependet à voluntate ſola præſtantis, tunc
proteſtatio non proderit, niſi ſeqvatur alterius et-
iam conſenſus, ut hic. *Conf. Carpz. p. 1. dec. 75.*
n. 9. & ſeq. Sanè ſi proteſtatio fiat ſuper eo, qvod 4
planè non dependet à voluntate partium, ſed à
diſpoſitione juris, fruſtranea eſt proteſtatio. *Carpz.*
p. 1. c. 1. def. 11. Klock. vol. 2. conſ. 62. n. 16. & Barb.
Locupl. l. 14. c. 103. ax. 10. Hæc actio ex qvaſi deli-
cto in duplum eſt, ſc. in furto *§. 1. h. l. 7.* Qvando 5
nautæ inter ſe damna dant, de eo Exercitor non
tenetur, qvia vectoribus & viatoribus tenetur Ex-
ercitor, non verò nautis inter ſe, niſi nauta habeat 6
duplicem reſpectum & ſit in nave, ut Mercator &
ut nauta, nam ſi damnum ei datum, datur ei actio,
ut mercatori, qvod exemplo tunc tèmporis uſitato
declarat, nam qvatenus nauta aliqvis eſt, eatenus
præſtat ipſius factum, qvatenus merces habet in

 navi,

navi, eatenus præſtat ipſi factum cæterorum nau-
7 tarum. *hoc in §. 2.* Servus nautæ, licet nauta non
ſit, ſi tamen damnum det, ipſius factum præſtare
8 tenetur Exercitor. *§. 3.* Sed qværitur *in §. 4.* an
caupo ex furto ſervorum ſuorum teneatur in du-
plum? qvod negatur. Nam in electione nauta-
rum poteſt culpam committere, ideoq; ex eorum
furto in duplum tenetur, ſed in ſuorum ſervorum
perſonis non habet electionem, ſed qvos jure hæ-
reditario ſortè accedit; ideoq; noxali actione tan-
tum tenetur, i. e. ut poſſit noxæ debendo ſe libera-
re. Nam cum eſſent ingenia ſervorum Romanis
ſuſpecta, caverunt, ne ultra pretium ſui damnum
darent domino.

9 *In §. 5.* agitur de eo caſu, qvando plures na-
vem exercent, an ſinguli in ſolidum teneantur?
& videtur, qvod ſic *per l. 1. §. ult. & 2. ſeqq. legibus
de Exercit. act.* Sed negatur & dicitur, qvod te-
neantur pro parte, & ea qvidem non æqvali, ſed
qva navim exercent.

Et in d. §. ult. Sermo eſt de actione Exerci- 10
toria & actione, ex contractu, hic de actione ex
qvaſi maleficio. Hæ actiones ſcilicet ex qvaſi
delicto, ex furto vel damno dato, licet ſint honora-
riæ; tamen ſunt perpetuæ, & tamen in hæredem
non dantur, qvia ſunt ex qvaſi delicto: ex qvo in- 11
fert, ſi ſervus navem exercuit & mortuus eſt, de
peculio actionem contra dominum, nè qvidem
intra annum, dari ſcilicet ex qvaſi delicto. Sed 12
ſi filiusfamilias & ſervus conſenſu patris aut domi-
ni exercuerint navim, in ſolidum tenebuntur.

LIBRI V.

TITULUS I.

De

Judiciis, & ubi qvis agere vel conveniri debet.

Ad L. 1. & l. 2. princ. & §. 1. & 2.

SUMMARIA.

Judex conſenſu partium de non ſubjectis ſibi cognoſcit. n. 1.

Qvid ſit prorogatio? 2.

Qvalem judex exerceat juriſdictionem in prorogantes? 3.

Ad prorogationem reqviritur conſenſus partium. 5.

An reqviratur conſenſus judicis ordinarii? 6. & 7.

Qvæ juriſdictio ſit prorogabilis? 9.

Qvando prorogatio temporis ad tempus locum habeat? 10.

1 QVilibet Judex, qvi juriſdictionem habet
ordinariam, inter eos, qvi alias ſibi non
ſunt ſubjecti, poteſt cognoſcere, ſi con-
2 ſentiant; qvæ Juriſdictio vocatur Proro-
gata, qvæ ita definitur, qvod ſit extenſio juriſdi-
ctionis ordinariæ, ad cauſam ſeu perſonam alias
ſub ea non comprehenſam. *Pet. Barb. ad h. l. 1.
n. 16.* Unde colligit ex voce *Extenſionis Barboſa*
3 *d. l. num. 74.* qvod prorogatio debeat fieri ſub ea-
dem forma, qvam habebat juriſdictio ordinaria
& ſic aliam juriſdictionem non poſſit exercere in
prorogantes, qvam exercet in ſubditos. *Barb. d. l.
num. 77.* qvod exemplo judicis in cauſis mercatu-
ræ confirmat. Et hæc prorogatio tranſit ad ſuc-
ceſſorem in officio. *Barboſ. d. l. num. 170.* Qvo- 4
tuplex autem ſit prorogatio, tractat idem ad *l. 1.
art. 2.* ſufficit autem conſenſus partium tacitus.
Barboſ. ad h. l. art. 3. num. 4. & ſeqq. Unde ſi qvis 5
comparuit cum proteſtatione, nulla eſt proroga-
tio. *Barboſ. d. l. num. 16.* nec error inducit proro-
gationem *l. 2. pr. h. t. Barboſ. d. art. 3. num. 21. &
ſeqq. Donell. & Hillig. l. 17. cap. 10. lit. L.* Metus
etiam impedit juriſdictionem prorogatam. *l. 2. in
fine princ. h. t. Barboſ. d. l. num. 45. & ſeqq. Donell.
& ibi Hillig. d. c. 10. lit. M.* Non autem neceſſa- 6
rius eſt conſenſus ordinarii Judicis, ſed privato-
rum conſenſus ſufficit, qvæ vox hic bis poſita &
ideò Judex tenetur jus dicere. *Donell. & ibi Hil-
lig. lit. N. contra Valtej. hic num. 162. Bocer. & Mat.
Steph.* niſi ſcilicet ordinarius litigantium Judex 7
prohibeat, qvod hodie moribus receptum. *Matth.
Steph. de juriſd. lib. 1. cap. 25. num. 50. Valtej. hic
num. 168. & qvos recenſet Hillig. d. l.* Sed error
ex parte judicis non nocet, ſi putet ſe eſſe compe-
tentem. *l. 2. §. 1. h. t.* Qvamvis autem *Donellus* 8
& alii velint mandatæ juriſdictionis prorogatio-
nem

nem eſſe, contraria tamen eſt ſententia commu-
nis Jure Canonico probata in *c. 40. X. de offic.
judic. delegati*, quam materiam prolixè tractat
9 *Hillig. d. l. lit. P.* Media ſententia eſt qvod ju-
riſdictio per univerſalem delegationem commiſ-
ſa ſit prorogabilis, non vero qvæ ad certam cau-
ſam reſtricta *Dn. Zieglerus. ad Lancellot. l. 3. c. 2. §.
20.* & qvos refert *Bach. ad tit. de Juriſdict. tit. de
prorog. juriſdict. n. 3.*

10 *In §. 2. legis ſecundæ.* fit ſermo de proroga-
tione temporis ad tempus, & habet locum tan-
tum in delegata vel mandata juriſdictione, ſcil.
quando ad tempus datus judex conſenſu parti-
um tempus prorogat: & hic expreſſo conſenſu o-
pus ſit tum partium tum judicis. *Bach. d. l. num. 6.*
Plura videantur apud *Vultej. & P. Barboſ. hic
Bachov. h. l.*

ad L. Conſenſiſſe. 2. & 3. & ſeqq. & l. 18.

SUMMARIA.

QVinam habeant privilegium revocandi do-
mum. n. 1.
Qvid ſi Legatus conſtituit, ſe ſoluturum, an habeat
jus revocandi domum? 2. & 3.
Qvibus caſibus ceſſet hoc jus? 4. 5. & 6.
An ſi alios actione injuriarum &c. conveniant, in re-
conventione habeant privilegium domum re-
vocandi? 7. 8. & 9.
Referuntur aliæ perſonæ, qvæ hoc privilegium ha-
bent. 10.
Legatis hoc in caſu pingvius privilegium conceſ-
ſum. 11.
Tres caſus, qvibus gaudent legati hoc jure, qvam-
vis ibi contraxerint. 12.
Hoc privilegium tamen allegari debet. 13.
An diffamator citatus comparens diffamatum coge-
re poſſit, ut ſtatim reſpondeat? 15.
An judex ipſe de ſua competentia cognoſcat? 16.
An de recuſatione ob ſuſpicionem? 17.
An de jure revocandi domum dicta, hodiè qvippiam
utilitatis habeant? 20.
Civitatum privilegium de non evocandis civibus, ubi
non inveniat locum? 22. & 23.
Omnes cives Imperii hoc Privil. habent. 24.

1 ROma eſt communis patria. *l. 33. ff. ad muni-
cipalem. de qvo Barboſa ad d. §. 3. n. 13. & ſeqq.*
Legati, & qvi neceſſaria de cauſa teſtimonii dicen-
di, vel Tutelæ vel Judicii Romam evocati, vel qui
propter Appellationem a icubi degunt, niſi in lo-
co eo contraxerint vel deliqverint, non poſ-
ſunt ibi conveniri, ſed habent privilegium re-
vocandi domum, i. e. poſtulandi, ut lis transfe-
ratur in locum domicilii, ne occaſione litis à mu-
nere publico retrahantur. *Don. lib. 17. cap. 13. &
ibi Hill. Petr. Peckius de Jure ſiſtendi cap. 5. num. 7.*
Exceptio eſt in conſtituto. *l. 8. h. t.* unde colli- 2
gunt, locum confirmationis contractûs forum
non tribuere. *Gail. lib. 2. obſ. 1. num. 4. Donell. l.
17. c. 14. poſt lit. M.* Ratio autem legis eſt in *l.
33. ff. de Donat.* qvod origo contractus inſpicien-
da. Sed ei obſtare videtur *l. 5. §. 1. de Conſtit.
pec.* ad qvam reſpondet *Donell. l. 17. c. 14. lit. N.
Cujac. lib. 13. obſ. 17. Donell. reſponſionem probat
Kitterſhuſ. ad Novell. p. 9. c. 10. numer. 51.* Hilli- 3
ger ita, ſi Legatus Romæ conſtituit, ſe Romæ ſolu-
turum, qvod in provincia contraxerat, Romæ
convenietur. *d. l. 5. §. 1.* ſin in provincia con-
ſtituit, ſe Romæ ſoluturum, Romæ tempore Lega-
tionis conveniri neqvit. *d. §. 1.* qvod ſi Romæ
conſtituit, ſoluturum ſimpliciter, non adjecto
loco, qvod in provincia contraxit, non conve-
nietur tempore legationis. *conf. etiam Barboſa
ad l. 2. h. t. §. 3. numer. 14. & ſeqq.* Ceſſat ve- 4
rò hoc jus revocandi domum (1.) ſi illi, qvi jus
habent, ibidem contraxerunt. *d. l. 2. §. 4. h. t.*
nam alias daretur occaſio transferendi domum
res alienas. *l. 25. h. t.* Exceptio in Legato, qvi
licet in eo loco, ſed ante legationem contraxerit,
tamen jus revocandi domum habet. (2.) Ceſſat 5
hoc jus, ſi ultra tempus ſubſiſtat. *d. §. 4.* (3.) Si 6
ibi alios conveniat, tunc enim ibidem reconve-
niri poteſt, etiam durante legatione, non qvaſi
ab omnibus aliis conveniri poſſet, ſed tantum ab
eo, qvem convenit, ut pluribus probat *Barbo-
ſa ad h. l. 2. numer. 218. & ſeqq.* qvod tamen tem-
peratur hic *§. 5.* niſi alios ex Lege Aqvilia, vel in- 7
juriarum actione conveniant; nam tunc recon-
veniri non poſſunt, ne in poteſtate cujusqve ſit,
pulſando Legatum, ſubjicere eum juriſdictioni, ex
qvo *Bart. in Auth. & conſeqventer. numer. 3. C. de
ſent. Baldus in l. 1. C. de juriſd. & Maranta de Ord.
judic. diſt. 6. numer. 6.* inferunt, reaccuſationem
non procedere, ſi judex accuſati non ſit judex
competens accuſatoris; qvos refutat *Anton.
Matth. in l. 48. ff. tit. 3. cap. in fine*, cum nec in-
juriam paſſus teneatur convenire injuriantem.
Sed cum hodie moribus noſtris injuriatus te- 8
neatur honorem ſuum defendere, & maneat ra-
tio, qvod qvi habet contra me actionem; nec
poſſit me v. gr. Lipſiæ convenire, poſſit me pul-
ſando trahere ad judicium Lipſienſe; nam ſi in-
juriarum agam, poteſt me reconvenire, & ſic
per injuriam mihi illatam conſeqvetur id;
qvod alias facere non poterat, ideoqve ſenten-
tia Marantæ & Doctorum probabilis eſt. *conf.
Mindan. l. 3. de Contin. cauſæ cap. 7. numer. 4.* ubi
tradit, ſi qvis injuriam ſuam vindicet, eum non
poſſe reconveniri, ſi judex in reconventum
non habeat alias juriſdictionem. Et ſanè non 9

 video,

video, qvomodo peſſimæ huic cautelæ obviari
poſſet, ne aliqvis me injuriando ad forum in-
competens traheret; non igitur ſententiam illam
ſimpliciter improbandam putarem; maximè ſi
criminaliter agam ſuper injuriis, & ille me vellet
10 actione Civili convenire. Sed non tantum Le-
gatis, ſed etiam aliis teſtimonii dicendi, vel ex a-
lia probabili ac præciſè aut cauſative neceſſariâ
cauſâ, privilegium revocandi domum competit,
ſcilicet qvi in aliqvo judicio verſatur, de qvo
Barboſ. hic num. 276. & ſeq. ut ſi qvis Commiſ-
ſionis gratia, vel ut judex delegatus alicubi ver-
ſetur, vel qvi tutelæ actione convenitur alibi, vel
appellavit Romam, vel Romæ reſtitutionem in
integrum petit, & ſimiles. Hi enim ex neceſſa-
11 ria cauſa ibi conveniri non poſſunt. His omni-
bus datur jus revocandi domum, niſi ibi con-
traxerint; magis verò proviſum Legatis, nam his
datur privilegium, etiamſi antea ibi contraxe-
rint, modo non tempore legationis ibi contra-
xerint. *§. 4. hujus Legis.* Sed ſi in Legatione
contraxerint Legati, non fruuntur hoc privile-
gio, ſive Romæ ſive in Italia contrahant. *Hac L.*
12 *2. §. 5.* Sed excepti tres caſus, qvibus etiam Le-
gatus privilegio fruitur, licet Romæ vel in Italia
contrahat, v. gr. (1.) ſi hæreditatem adeat. *l. 26.
h. t.* (2.) ſi cum alio egerit, ob injuriam vel da-
mnum &c. tunc enim reconventus habet privile-
gium. *d. §. 5. hujus Legis.* (3.) ſi conſtituerint rei,
qvod alibi contraxerint. *d. §. 5. Donell. lib. 17. c. 13.*
13 *poſt lit. H.* Sed id privilegium allegandum eſt,
alias nullitas allegari neqvit. *Vantius de Nullit.
tit. Ex defectu juriſd. numer. 150. Vid. Carpzov. p. 1.*
14 *deciſ. 78.* ubi de legato ita deciſum refert. Ex hoc
§. etiam probant, præſentem non videri citatum,
nec teneri ut reſpondeat. *Dn. Struv. ad tit. de in
jus voc. th. 10.* Si tamen pars ſine citatione ipſa
compareat ſatis inſtructa, rectè porrò procedi-
15 tur. *Dn. Mev. p. 5. dec. 141.* Sed qvid ſi diffamator
citatur me inſtante, & is in termino compareat, ve-
litq; ſtatim actionem proponere, & petat, ut ego
ad reſpondendum compellar, an hoc poſſit obti-
nere? Reſp. qvod non; nam citatus eſt ad judici-
um diffamatorium, non verò ad principalem a-
ctionem. Ergo ſicut diffamator non poteſt com-
pelli, ut ſtatim agat, ſed ipſi tantus terminus ſtatu-
endus, intra qvem agat, ita nec ego compelli poſ-
ſum, ut ſtatim reſpondeam. *Carpz. p. 3. dec. 214.* Et
notetur hic ex §. 5. ſi prætor Romanus ſtatuat, e-
um eſſe ad domicilium remittendum, ſtatuendum
ipſi eſſe terminum, ut ibi ſe defendat, præſtitâ
cautione de ſiſtendo. *P. Barboſa ad l. 2. §. Legatu.
num. 364.*

16 *Ex §. 6.* hujus legis notetur, qvando de
competentia judicis lis eſt, ipſe Judex poteſt ſen-
tentiam ferre de ſua competentia, qvia ad iſtam
qvæſtionem competentiæ aut incompetentiæ ſa-
tis competens eſt judex. *Gail. lib. 1. obſ. 34. num. 4.
Zang. p. 2. c. 1. n. 447.* Sed aliud in recuſatione 17
ſuſpecti, *per l. apertiſſimi. 16. de judiciis.* qvia per
hanc exceptionem reprehenditur perſona, & ad in-
dignationem movetur Judex. *Gail. d. l. num. 6. Dn.
Mev. p. 2. dec. 31.*

In §. 7. dicitur, talem dilationem, datam 18
debitori ob beneficium revocandi domum, non
debere eſſe fraudi creditori, ita ut actio ei non
præſcribatur. Qvod in fine dicitur, qvod non 19
omnibus, ſed majoribus judicibus mulctæ dictio
competat, id noſtris moribus mutatum *videantur
notata mea ad l. 2. C. de Modo Mulctarum & con-
ferri poteſt P. Barboſa ad d. §. ult.* Sed qvæ in le- 20
ge ſecunda habentur de jure revocandi domum,
in praxi in terminis non multum videntur habe-
re utilitatis, niſi ea, qvæ in aliis qvæſtionibus ar-
gumenti loco adduci poſſint. Nam hodie Roma
non eſt communis patria, nec tribuit forum Regis
ſeu Principis ſedes; ſed habet qvilibet jure com-
muni jus, ut ita loqvar, revocandi domum, ſeu
beneficium primæ inſtantiæ. *Zaſ. ad h. t. in pr.
Dn. Struv. ad h. t. th. 15.* ubi tamen notat, hæc ap-
plicari ad deputatos ſtatuum à Principe evocatos,
qvod non poſſint ob debita civitatum in loco
conveniri. *Petr. Peckius d. c. 5. num. 9. Chriſtin. vol.
2. deciſ. 160. num. 9.* Legati Principum ipſo jure tu- 21
ti, in loco Legationis & judicium inviti ſibi &
ſuis non accipiunt. *Grænwegen hic & Greve Ex-
erc. 7. th. 4.* Habent etiam Civitates privilegium de 22
non evocandis civibus, ſed civibus in civitate ſua
conveniendis, qvod privilegium tamen non eſt
magnæ virtutis. Nam ſi ex delicto conveniatur 23
alibi, non eſt privilegio locus. *Dn. Mevius p. 2. de-
ciſ. 4.* nec ſi actione reali, ſeu rei vindicatione,
vel hypothecaria actione pulſetur; nam ibi rei ſitæ
locus inſpicitur. *Dn. Mevius p. 3. deciſ. 118.* nec
ſi alibi litigat, juramentum ibidem præſtare re-
cuſabit. *Dn. Mevius p. 3. deciſ. 375. & p. 4. deciſ. 467.*
nec habet locum hoc privilegium in cauſis, in qvi-
bus Senatus non eſt competens judex. *Dn. Mev.
ad Jus Lubec. l. 5. tit. 3. art. 4. numer. 28.* Imo 24
ſi civis alibi contraxerit, non habet locum jus
non evocandi, ſi credimus *Carpzov. l. 2. Reſp. pag.
29.* Imò hodiè, ut dixi, omnes cives Imperii ha-
bent hoc privilegium de non evocando: Daß
alle des Heil. Reichs Verwandten und Unter-
thanen bey ihren ordentlichen inländiſchen Ge-
richten gelaſſen werden. *Ordin. Crimin. p. 2. tit. 1.*
qvod etiam Capitulationibus Cæſareis ſolet inſeri.
Dn. Mev. p. 1. dec. 125. n. 7.

ad L.

ad L. Non videtur. 3.

SI notorium ſit, me non eſſe ſubjectum vel me habere beneficium revocandi domum, ſi de facto vocer ad judicium, & ego me non ſiſtam; non poteſt contra me judex procedere in contumaciam per immiſſionem, qvia non præſumor fruſtrandæ actionis cauſa latitare: nam ſemper melius præſumendum eſt, cautus ergo debet eſſe judex in Proceſſu in contumaciam.

ad L. Lis nulla. 4.

SUMMARIA.

CAuſa, ubi inter patrem & filium lis oritur. n. 1.
Hodiè pater de adventitio conveniri poteſt. 2.
An hodiè de profectitio? 3.
Tales cauſæ citiſſimè privatim dirimendæ. 4.

1 INter patrem & filium non poteſt Lis eſſe. Exci-
piuntur tamen à *Gl. & Bart.* aliqvi caſus; qvan-
do ad alimenta agitur, vel Pater filium in poteſta-
tem revocat, vel patri uſusfructus in adventitio
2 peculio non qværitur. *Capycius deciſ. 56.* imo ex-
cipitur hodie, præſertim noſtris moribus, non tan-
tum peculium caſtrenſe & qvaſi caſtrenſe, ſed et-
iam Adventitium. Nam qvia in hoc uſumfr. tan-
tum habet pater; ſi eo jure abutatur, omnino à
filio conveniri poteſt. *Buſius hic.* idq; paulò ge-
3 neralius *Grænvvegen ad h. l.* Sanè in profectitio
etiam hodie nulla lis eſſe poteſt inter patrem & fi-
lium. Id tamen maximè curandum, ut tales lites
vel intra privatos parietes ſopiantur, vel citiſſimè
4 decidantur. Et ubi impietas vel liberorum erga
parentes, vel parentum aut vitricorum adverſus
liberos & privignos deprehenditur, impietatis
mulcta erit reſtitutio expenſarum & mulcta extra-
ordinaria. *Dn. Mev. p. 3. dec. 298.*

ad L. Si qvis. 5.

SUMMARIA.

CItatus ad alienam jurisdictionem, in dubio venire debet. n. 1. & 3.
Qvid ſi incompetentia notoria ſit? 2.

1 SI qvis alienæ jurisdictionis ſit, & dubium ali-
qvid ſit in jure vel facto, debet venire & alle-
gare exceptionem, *hic & l. 2. ſi qvis in jus voc.* alias
2 contra eum in contumaciam proceditur. Aliud
autem eſt, ſi exemtio ſit notoria; nam tunc etſi ci-
tatus non compareat, tamen citans non poteſt
contra eum procedere tanqvam contumacem.
Ut dictum *ad l. 3. h. t. Mynſing. cent. 6. obſ. 7. Me-
noch. remed. 5. recup. poſſ. num. 16. Petr. Barboſa ad
h. l. numer. 11. & ſeqq.* maximè ſi nullam ipſo ju-
3 re jurisdictionem habeat in citatum. Sed ſi
habeat jure mero jurisdictionem, licet per exce-
ptionem notoriam ſit elidibilis, tutius videtur,
debere citatum comparere. *Barboſa hic num. 34.
& ſeqq.* Et non videtur contumax, qvi præſens
judicium accipere non tenetur. *Barboſ. hic num.
4. ſeq. & l. 3. h. t.*

ad L. Cœcus judicandi. 6.

SUMMARIA.

AN cæcus poſſit conſtitui judex? n. 1.
Qvomodo ſententiam recitare poſſit? 2.

COecus judicandi officio fungi poteſt, ſed qvæ- 1
ritur 1. an cœcus poſſit conſtitui judex, poſt-
qvam cœcus factus eſt? qvod negat *Acc. per l. 1.
§. 5. de poſtulando.* Affirmat verò *Donell. l. 17. cap.
24. & in Hill. in not. lit. N. O. P.* Et ſanè poſſunt
eſſe qvalitates in cœco, qvæ defectum viſus ſup-
plent.

Qværitur 2. qvomodo ſententiam recitare 2
poſſit? Reſp. per alium & memoriter. *conf. Dn.
Strykius in tr. de jure Senſuum in tit. de Viſu. cap.
5. num. 10.*

ad L. Si qvis poſtea. 7.

SUMMARIA.

IN jus vocatus, ſi mutaverit forum, an coram primo judice comparere teneatur? n. 1.
Citatio inducit præventionem. 2.
Citatio hodiè & præventionem & litis pendentiam operatur. 3. & 4.
In criminalibus citatio verbalis, an realis præventionem inducat? 5.
Annon cauſa Commiſſarius delegata & per citationem inchoata à ſuperiori avocari poſſit? 6.

SI qvis in jus vocatus fuerit, & poſtea muta- 1
verit forum, vel per privilegium, vel mutatio-
nem domicilii, coram primo judice tenetur cau-
ſam proſeqvi. *Donell. lib. 17. c. 8. lit. D. Petr. Frider.
Mind. l. 3. de contin. cauſ. cap. 3. n. marg. 15.* nam
ubi acceptum judicium, ibi finiri debet. *l. 30. h. t.
Gail. lib. 1. obſ. 11. Salgado in Labyr. p. 1. c. 7. num. 78.
& ſeqq. ubi de Clericis.* Unde in his LL. de præ-
ventione agunt *Barb. hic & Ant. Gabriel. t. de Ju-
dic. concl. 1. Zang. de Except. p. 2. c. 3.* Huic legi vi-
detur obſtare *l. 12. ff. ſi qvis cautionib.* ſed illa de a-
liis privilegiis, v. g. moratoriis loqvitur. *Cujac.
hic.* Aliter *Barb. ad h. l. n. 123.* Videtur etiam ob-
ſtare *l. 4. §. 5. de Re mil.* Sed reſpondet *Cujac. d.
l. tomo. 2.* qvod loqvatur in ſpecie de reo capita-
lis criminis, dante nomen militiæ. Probatur au- 2
tem ex hac lege, qvod citatio præventionem in-
ducat, licet juris pendentia per ſolam litis conte-
ſtationem inducatur. Sed moribus noſtris qvo- 3
niam Magiſtratus ipſi judicant, dici poteſt, litis pen-
dentiam & præventionem ferè unius eſſe rationis,
dum per citationem, ſpecificam ſcil. & legitimam,
legitimèq; inſinuatam, non tantum præventio, ſed
& litis pendentia inducitur. *Obrecht. de jurisd. lib.
3. cap. 14. n. 9. & ſeqq. Gail. l. 1. obſ. 29. n. 5. & obſ. 74.
num. 18. Maſc. concl. 1233. n. 6. & Mynſ. cent. 4. obſ. 26.*

qvos

qvos laudat Franzkius ad h. t. n. 54. conf. Hillig. in Donell. lib. 17. c. 18. lit. C. Carpzov. p. 1. conſt. 7. def. 21. Gail. l. 1. obſ. 11. n. 1. & alii. Licet ſi circumducta ſit citatio, id eſt, ſi uterqve emaneat, aut actor rei contumaciam non accuſet, effectum eum amittat nec præventionem operetur. *Carpzov. l. 2 Reſp. 47.*
4 *Dn. Zieglerus ad Lancell. l. 3. tit. 5. §. 4.* Licet ergo, ſi civis noſter in alieno territorio deliqverit, & à nobis & à Domino territorii illius citari, & in contumaciam procedi poſſit, ſi tamen ego ipſum præveniam, ille non poteſt inqvirere. *Dn. Mevius*
5 *part. 5. d. 300.* Si tamen in criminalibus unus judex perſonaliter citaſſet, alter verò captivaſſet, hunc potiorem fore, tradit *Alex. ad l. ſepulchri ff. de ſepulchro viol. Boſſius in tr. crim. tit. de foro compet. n. 99. & ſeq. Sig. Scaccia de Judiciis lib. 1. cap. 12. n. 65. Clarus §. fin. q. 37.* nam citatio realis fortior eſt verbali. *Petrus Barb. ad h. l. n. 66. & in ſeqq. ubi diſputat.* Et confeſſio rei coram uno judice criminali, licet proceſſus nondum ſit formatus, facit præventionem. *Barb. d. l. n. 100.* Ob rationem hujus legis, militem ſuam legionem ſecutum revo-
6 catum a Tribunali, refert *Dn. Mev. p. 1. dec. 252.* Sed qværitur; annon committens cauſam Commiſſariis delegatam, & per citationem inchoatam, pœnitente altera parte, avocare poſſit? qvod meritò affirmat *Carpzov. d. dec. 97.* nam ſuperiori competit jus avocandi maxime à commiſſariis.
7 Sed regulam hujus textus limitat in Scholari facto *Barb. hic n. 13.* An autem is, qvi proprio motu Principis accepit novum privilegium, excipiendus ſit? de qvo *Barb. n. 114. & ſeqq.* de eo valdè dubito, qvia textus non limitat, nec ejus ratio.

Legem 8. habuimus ſupra in l. 2.

ad L. Inſulam. 9.

SUMMARIUM.

Inſulanus ubinam conveniendus?

HUjus ſumma videtur eſſe hæc, qvod inſulæ adjacentes videantur Italiæ eſſe, & ad eam pertinere, ita ut inſulanus in Italia poſſit conveniri etiam ex delicto. *Decianus l. 4. prax. crim. c. 17. n. 29. Gerb. ſing. 15. Klock. de Ærario l. 2. c. 114. n. 4.* Imò qvidam per centum milliaria in Mari extendunt poteſtatem vicini Principis, ut *Alber. Gentilis & Georg. de Calbedo, qvos refert Klock. d. l.*

ad L. Deſtitiſſe. 10.

SUMMARIA.

AN mereatur pœnam, qvi à lite deſiſtit? n. 1.
Duplex limitatio affertur. 2.
Conſilium pro appellantibus. 3.

1 DEſtitiſſe is non videtur, i. e. non meretur pœnam calumniantium, nec tergiverſantium ex SC. Turpill. qvi à lite bona fide inſtituta, cognita juſtitiâ cauſæ partis adverſæ, deſiſtit. Sed hæc ad expenſas non trahenda exiſtimo: nam litem temerè moviſſe, & bona fide inſtituiſſe, non ſunt contraria. Ergo ſi qvis cognitâ injuſtitiâ cauſæ ſuæ, de qva litem tamen calumnioſe non movit, renunciet liti, poteſt hoc facere per hanc legem. *Carpzov. p. 1. c. 11. d. 9.* cum du- 2
plici tamen cautela: (1.) ut expenſas reſtituat. *l. eum qvem. 79. h. t. Salyc. ad l. 4. C. de pact. qvæſt. 7. Hartm. Piſt. p. 4. qvæſt. 22. num. 5. Schultes obſerv. 48. Carpzov. l. 3. juriſpr. Eccleſ. d. 38.* (2) niſi rei interſit, ut lis ad finem perducatur, & ſententia deſuper feratur. *Caſtr. ad d. l. 4. Petr. Peckius de jure ſiſtendi. c. 48. in fin. & Sande lib. 1. tit. 18. def. un.* Et pœna in ſecunda inſtantia infligenda temerè appellantibus, ob oculos ponenda, ut ſi pœnam effugere velit, cito ab appellatione deſiſtat. *Dn. Mev. p. 3. dec. 245. & alibi.* Et cum melius ſit, temerari- 3
as Appellationes impedire potius, qvam admiſſas vindicare; conſilium præbet *Dn. Mevius dict. dec. 245.* ut Appellatus judici proponat juſtitiam cauſæ per ſupplicationem, & hanc deductionem judex transmittat ad Appellantem, moneatqve, ſi hæc ita ſe habeant, ut deſiſtat, alias impune id non laturum; & ſi audire nolit, ut breviorem terminum ad juſtificandum præfigat. Appellato ſanè licet renunciare liti, nec Appellanti licet repoſcere expenſas, per tradita *Dn. Mevii p. 3. dec. 316. & ſeq.*

ad L. Si à me. 11.

SUMMARIA.

ADverſario in filium arrogato ſolvitur judicium. num. 1.
Limitatio. 2.

SI qvis Adverſarium ſuum arroget in filium, 1
ſolvitur judicium, qvia ab initio inter patrem & filium non poteſt conſiſtere judicium, & irritum redditur judicium, qvando devenit ad eum caſum, à qvo incipere non potuit. Sed intelligo 2
legem cum hac limitatione, niſi talis caſus ſit, in qvo patri cum filio lis eſſe poteſt, de qvo ſupra.

ad L. Cum Prætor. 12.

SUMMARIA.

AN, ſi prætor ex tribus judicibus unum judicare vetat, cæteris judicare permiſerit? n. 1.
Qvando illud, qvod uni prohibetur, videatur alteri permiſſum? 2.
Qvando judex delegatur, in dubio, juriſdictionem ordinariam, an delegatam habeat? 4.
An hodiè omnibus judicibus delegare permiſſum? 5.
An hodiè delegatus poſſit ſubdelegare? 6.
Qvi non poſſunt judices dari? 7.

PRætor dederat tres judices, ſed unum ve- 1
tat judicare, an tacitè videtur committere cæte-

Digitized by Google

cæteris duobus, ut cauſam cognoſcant? Videtur qvod non, qvia verba negativa ſunt diſpoſitiva.
2 Sed affirm. qvia prohibitio certæ perſonæ ſtrictè interpretanda. *Barb. hic num. 20. ſeqq.* Cum qvid uni prohibitum, videtur cæteris permiſſum. *Barb. hic numer. 26.* qvod intelligo, ubi anteà illud Lege vel ſtatuto permiſſum erat; nam tunc illud per prohibitionem uni factam confirmatur. *Riminaldus vol. 4. conſ. 353. num. 78.* Niſi freqventioris uſus gratia uni prohibitum, *per l. un. C. de Raptu Virg. Petr. Barb. hic num. 50. & Aug. Barb. lib. 14. c. 93. axiom. 17. & in Collectaneis ad L. 1. C.*
3 *de his, qvi ad SS. Eccleſ. confug.* Infertur etiam, qvi in certo caſu ſibi providit, videtur voluiſſe, ut contrarium obſervaretur in caſu omiſſo, plures refert hic *Barb. num. 37. & ſeqq.* Inferunt etiam ex hac lege, incluſionem unius non eſſe excluſionem alterius, præterqvam in connexis, *Dec. conſ. 99. Menoch. l. 1. A. qv. caſu 37. n. 21. & ſ.* de qva regula prolixe *Barb. l. 9. c. 30. axiom. 2.*

Ad §. 1. Agitur hic de Eo, qvi judicem delegare poſſit, ſcilicet qvibus Lege conceſſum eſt vel conſvetudine; qvod hic exemplis declaratur.
4 Cum autem ſit interdum dubium, an ordinaria jurisdictio data ſit, vel delegata, ideò notandum, ſi una certa cauſa committatur, præſumitur delegata, niſi per modum excitatorii inſtigetur judex aliàs ordinarius; qvando autem univerſitas cauſarum committitur, videtur ordinaria jurisdictio data, licet nullum detur Territorium, qvia de eſſentia jurisdictionis ordinariæ non eſt, ut ſit annexa territorio. *Marانta p. 4. diſt. 5. judic. n. 2. Blancus de compromiſſ. qv. 6. n. 4. Barb. hic in §. 1. n. 46.* plura autem de iſta differentia vid. *apud*
5 *Marantam. d. l. & Barb. hic.* Illud autem non videtur adeo operosè disqvirendum, qvis hodiè delegare poſſit? Nam ni fallor omnes judices ex Conſvetudine poſſunt hodiè delegare, exceptis Delegatis, qvi ſubdelegare non poſſunt, niſi ſint Principis Delegati, qvi ſubdelegare poſſunt.
6 Sed & alterius judicis delegatus poteſt ſubdelegare articulum non jurisdictionalem, ſed pertinentem ad ea, qvæ in mero facto conſiſtunt, atq; adeò nullam jurisdictionalem cognitionem reqvirentem. *Barb. hic n. 126.* Et is, qvi habet delegatam jurisdictionem ſuper univerſitate cauſarum, poteſt ſubdelegare certam cauſam. *Barb. hic n. 124. & n. 188.*

7 *In §. 2.* agitur de iis, qvi non poſſunt judices dari. Nam qvidam prohibentur natura, ut perpetuò furioſi, impuberes, & muti ac ſurdi: qvidam Legibus, ut Senatu moti, ob turpem cauſam per legem Repetundarum *l. 2. ſupra de Senat.* Moribus fœminæ & ſervi, qvia receptum eſt, eos civilibus officiis non fungi. Minores 18. annis non natura, ſed Lege prohibentur *l. 57. ff. de Re judic.* Filiusfamilias poteſt eſſe judex per *§. ult.*

ad L. In tribus 13. & ſeq.

SUMMARIA.

In judiciis diviſoriis qvinam actor reusve ſit? num. 1.
Lim. ſi partes ſunt concordes de re communi. 2.
Uter in interdicto, uti poſſidetis, actor ſit? 3.

In Judiciis diviſoriis ſcil. Familiæ herciſcundæ, Communi dividundo, & Finium regundorum, uterqve actor eſt, uterq; reus. Sed ratione ordinis Proceſſus, & oneris probandi is Actor eſt, qvi prior provocavit ad judicium. *Contardus ad L. Diffamari. c. 5. n. 2. Klock. vol. 29. n. 6. ſeq. Barboſ. hic num. 44. Pacian. de Probat. lib. 1. c. 60. n. 9.* qvod hic *P. Barboſa num. 30.* ad eum caſum reſtringit, qvando partes ſunt concordes, qvod res ſint communes, & tantum agitur de re dividenda; nam qvi non poſſidet rem communem, & poſſeſſor negat, rem pertinere ad eum, inepte judicio diviſorio ille ageret. *Barb. d. l. n. 13. & ſeq.* Eadem ratio interdicti, ne vis fiat ei &c. & interdicti, uti poſſidetis, qvatenus enim provocat alium, actor eſt, qvatenus tuetur ſuam poſſeſſionem, eſt reus. *Menoch. rem. 1. retin poſſ. num. 94.* Sed cum ambo ſimul provocant, ſorte res dirimenda. *leg. ſeq. h. t. Don. lib. 17. c. 12. lit. T. & ibi Hillig. Carpz. p. 1. c. 7. dec. 23. Conferri poteſt Raudenſ. lib. 1. conſ. 25. numer. 95. Hieron. de Monte de fin. reg. c. 45. n. 2. & ſeq.* 1 2 3

ad L. Filiusfam. 15.

SUMMARIA.

Judex, qvi malè judicat, qvomodo puniendus? n. 1.
Qvid ſi dolo? 2. & 7.
Qvomodo pater ex delicto filii malè judicantis teneatur? 3.
An pater conveniri poſſit ratione peculii adventitii? 4. & 6.
Qvid ſi habeat filius pecul. caſtrenſe? 5.
Hodie an judices per imperitiam judicantes plectantur? 8. 9. & 10.

Filiusfamilias poteſt dari judex, per *l. 12.* ſed qvid ſi male judicet? Reſp. Judex, qvi ex imperitia malè judicat, litem ſuam facit, dum condemnatur eatenus, qvatenus religioni Judicis viſum fuerit, & filiusfam. pro ratione peculii. *l. fin. de var. & extraord. cognit.* Sed ſi dolo, i. e. ex amicitia, odio vel ſordibus, tunc veram litis æſtimationem præſtat. *Petr. Barb. hic n. 10. ſeq. Donell. l. 28. c. 2.* Illud in hac L. dubium eſt, qvomodo pater ex delicto filii poſſit de peculio teneri, cum tamen ex delicto filii non teneatur? ideoq; forte legendum, filiifamilias, ſecundum *Cujac. lib. 2. ad h. L.* Sed *lib. 13. obſ. 18.* nihil mutandum cenſet, ſed qvod de peculio hic dicitur, intelligit ita: filium per imprudentiam malè judicantem teneri peculiotenus; 1 2 3

non

non qvaſi ex peculio invito patre hoc fieri debe-
at, ſed aliunde, aut carcere tamdiu detinendus.
Conf. Pac. c. 3. q. 23. Licet, ſi pater ſciat litem
conteſtari filium ſuper Syndicatu, tunc etiam in-
vito patre fiat executio in peculium. *Bachov. ad*
h. l. n. 28. Sed qvid ſi filius habeat peculium ad-
4 ventitium? Reſp. tale non venire in confiſcatio-
nem, ut tradit *Clarus §. fin. qv. 86. num. 3. & qvæſt.*
78. num. 12. Gail. l. b. 2. de P. P. c. 14. in fin. Dn. Man-
zius in cent. deciſ. qv. 80. Sed ſi pater non habeat
uſumfr. in bonis adventitiis? Ut in *Auth. excipi-*
tur C. de bonis qvæ liberis &c. tunc hi omnes con-
cedunt, in peculium adventitium dandam eſſe
5 actionem. Sanè peculium Caſtrenſe confiſcari
non poſſe, dicitur *in l. 3. C. de bonis damnat.* qvod
an hodie in uſu, dubito. Sanè poſſet etiam exe-
cutio mulctæ in peculium adventitium fieri, ſcili-
cet qvoad proprietatem, ſalvo uſufructu, ex *Ario*
Pinello de bonis mat. l. 1. p. 1. numer. 45. Manzius d. l.
6 *n. 15.* Plane ergò notanda *ex §. 1. h. l.* diſtinctio,
an judex ex imperitia male judicet, an verò ex do-
lo; ut ibi arbitrariè, hic ad ſolidam æſtimationem
damni teneatur. *Vid. tradita ad tit. C. de pæna ju-*
dicis. Barboſ. hic n. 47. ubi *in ſeqq.* plures inter il-
7 los duos caſus differentias tradit. Et hinc actio
de Syndicatu datur contra judicem, licet non ap-
pellando pars conſentire videatur. *Barboſ. hic n.*
8 *29. & ſeqq.* Sed prius membrum videtur o-
mninò hodiè ceſſare. Et ſanè periniqvum fo-
ret, & male ageretur cum judicibus, præſertim
ſubalternis, ſi in tam difficili juris ſcientia, in tan-
ta opinionum varietate, tantâqve cauſarum multi-
tudine, ipſi ſingularum cauſarum periculo tene-
rentur, obnoxii ſi qvid fortè iis per imprudenti-
am vel imperitiam excideret; ſunt verba nota-
tu digna *Dn. Grænvvegen ad pr. inſt. de Obli-*
gat. ex qvaſi delicto. Conſ. Chriſtin. vol. 4. dec.
9 *95. numer. 5.* Et ſanè tota die videmus refor-
mari ſententias judicum, ut malè latas, nec ta-
men unqvam qvis teſtabitur judicem, qvi per
imperitiam vel negligentiam malè judicat fuiſſe
10 punitum, ſaltem arbitrariè. Sed ſi dolo litem ſu-
am faciat, hac in parte juri nihil derogatum puta-
verim, cum *Chriſtin. d. l.*

ad L. Julianus. 16.

SUMMARIUM.

An actio de Syndicatu tranſeat ad judicis hæredes?

AN actio de Syndicatu tranſit ad judicis hæredem? Vid. qvod ſic, per *l. 4. §. fin. ff. de damno infect.* ubi ſi hæres negligens in adminiſtranda juſtitia ſit, & ipſe & hæres ejus tenetur. Sed negatur, & reprehenditur Julianus, qvia ut ex delicto, ita & qvaſi delicto hæres non tenetur, niſi lite à defuncto conteſtata. *add. l. 4. § fin.* vide, qvid reſpondeatur ibidem.

ad L. Julianus ait. 17.

SUMMARIA.

AN Judex, uni litigatorum ſuccedens ut hæres, deſinat eſſe judex? n. 1.

An Princeps aliusve in propria cauſa judex ſit? 2.

JUdex, ſi uni litigatorum ſuccedat ut hæres, de- 1
ſinit eſſe judex, qvia jam eſt ex parte cauſa i-
pſius judicis *conf. notata ad l. fin. C. de Bonis qvæ*
liberis. Neminem autem rei ſuæ judicem eſſe 2
notiſſimum eſt; cujus exceptio eſt in ſummo Prin-
cipe, qvi per ſuos conſiliarios a vinculo, qvoad
hoc punctum, abſolutos ſolet de propriis cauſis
judicare. Sed ita ipſe non judicat. Sed pro-
grediuntur qvidam ulterius. Sed concedunt o-
mnes, eum honeſtius facere, ſi compromittat *de*
qvo vid. Hill. in Donell. l. 17. c. 2. lit. B. plurimos
citans. Alias limitationes regulæ *vid. ap. Barbo-*
ſam locupiet. lib 9. c. 89. axiom. 4. Sed ut talis
conſvetudo ſit rationabilis, qvod qvis in ſua cau-
ſa ipſe judicare poſſit, id mihi nullatenus videtur
verum; de Judice ſuam jurisdictionem defen-
dente alibi dictum. Colligitur ex hac L. ſuſpi-
cionem etiam pendente judicio natam poſſe judici
opponi. *Don. l. 17. c. 25. lit. O.*

ad L. Si longius. 18.

SUMMARIA.

AN Judex propter impedimentum ſe excuſare poſſit? num. 1.

Qvæ differentia hic obſervanda in judice ordinario & delegato? 2.

An teſtis decumbens, parte adverſâ non citatâ, examinari poſſit? 3.

Propter abſentiam alterius, ſæpè admittitur in judicio, qvi aliàs abſq; mandato non admitteretur. 4.

DIcitur in principio; incidente infirmitate 1
vel neceſſariâ profectione, non eſſe amplius
expectandum judicem. Et ob impedimentum
ſuperveniens poſſe ſe judicem excuſare, ſi ſcili-
cet impedimentum longius ſit, *per hunc textum.*
Sed hic tria monet *Barboſa* (1.) hunc textum etiam 2
in Ordinario judice procedere, ut alius ſurroge-
tur, ſi longius impedimentum. *Barboſ. n. 9.* (2) eſſe
differentiam inter ordinarium & delegatum Judi-
cem, qvod ſi duo ordinarii ſint, altero impedito,
alter cognoſcat, non idem in Delegatis. *Barboſ. hic*
n. 18. & ſeq. (3.) qvando ſurrogatus eſt aliqvis
in locum alterius, & impedimentum, qvod non
brevi deſiturum videbatur, tamen citius ceſſat;
tunc eſſe diſtingvendum inter ordinarium judi-
cem & delegatum; ille ceſſante impedimento ſta-
tim reaſſumit judicium, non hic. *Barb. n. 28. & ſeqq.*
Ex hoc textu colligit *Gail. lib. 1. obſ. 102. num. 4.* qvod 3
teſtis gravi morbo decumbens, ut vitæ ſubſit
peri-

periculum, à judice incompetente, imò ſolo Notario, parte adverſâ non citata, examinari poſſit, qvia periculum, qvod in mora eſt, dilationem reſpuit *Corſ. idem de P. P. l. 1. cap. 5. num. 15.*

4 *Ad §. 1.* Propter abſentiam patris licet filio agere, ubi alias agere non poſſet absqve patris conſenſu. Unde hic conficiunt communem regulam; propter abſentiam alterius admitti ad agendum in judicio, qvi alias non eſſet admittendus absqve alterius conſenſu; & ita, qvamvis mulier ex ſtatuto non poſſit agere in judicio ſine conſenſu mariti, ſi tamen Maritus fuerit abſens, & abſentia ſit diu duratura, poterit agere mulier *Petr. Barb. hic num. 46. & ſeqq.* ſi ſit periculum in mora *Barb. d. l. n. 53.* Et ne delictum maneat impunitum, permittitur, qvod alias non permitteretur *Barb. num. 55.* Et hinc filiusfamilias ob injuriam ſibi illatam agere poteſt, vel ob damnum datum, vel ob furtum.

Ad L. Hæres. 19.

SUMMARIA.

AN non heres ex perſonâ defuncti forum ſortiatur? n. 1.

Qvando heres nullo proprio privilegio excuſatur, qvale privilegium intelligatur? 2.

An heres conveniatur ex perſona defuncti, qvando judicium nondum cœptum eſt? 3. 4. 5.

An tutor & alii adminiſtratores tantum in loco adminiſtrationis conveniendi? 6. & ſeqq.

Annon actori electio relinqvenda? 10. & 11.

Limitationes, qvibus tantum in loco adminiſtrationis convenitur. 12.

Qvis locus habeatur pro loco adminiſtrationis? 13.

Qvando qvis in loco contractus conveniatur?

Qvando qvis in loco contractus conveniatur? 14. & 15.

Qvibus caſibus abſens ad locum contractûs? 17.

Loca varia, qvæ non habeantur pro locis contractus? 18.

An advena teneatur ſtatim judicium accipere? 19. 20. & 21.

In qvibusnam caſibus qvis in loco contractus non poſſit conveniri? 22.

Qvi ex mandato conveniendus eſt, in qvonam loco conveniri debeat? 25.

In loco deſtinatæ ſolutionis ratio habenda valoris pecuniæ. 26.

Qvi in alium locum deſtinavit ſolutionem, an in loco domicilii conveniri poſſit? 28.

1 NOnnulli ex alterius perſona ſortiuntur forum, ut hæres, qvi convenitur eo loco, ubi defunctus, debuit, ſi præſens ſit; licet ratione perſonæ judici aliàs non ſit ſubjectus, qvia ſcil. defunctum repræſentat, & ex perſona defuncti conditio creditoris non mutatur. Et qvamvis dubitari ſoleat, an verba, *ſuo proprio privilegio*, de privilegio perſonæ proprio, an vero de communi privi- 2
legio, etiam intelligantur, v. gr. Clericorum, Studioſorum; & receptior ſententia ſit, legem hanc de privilegio communi, v. gr. Clericorum, eſſe intelligendam, ſic Clericus ſuccedens Laico non poterit ex hac lege coram Judice Laico conveniri, niſi cœptum ſit contra defunctum Laicum Judicium. *Covar. pract. qv. c. 8. n. 4. Gail. l. 1. obſ. 57. num. 8. Beer. dec. 69. n. 32. Vivius lib. 2. opin. 26. Zæſius ad Decret. tit. de foro compet. n. 26. & ſeq.* Verior tamen contraria ſententia *Vinc. de Franchis dec. 234. Donell. l. 17. c. 11. & ibi Hill. lit. C. Pet. Barboſa ad l. 19. pr. n. 9. & ſeqq.* Sed videntur 3
duo caſus excipi in hoc textu. (1.) Si judicium cum defuncto cœptum; & de eo hic implicitè, expreſſius *in l. 34.* agitur. (2.) Si Judici- 4
um cum defuncto non ſit cœptum, tunc conveniri poteſt in loco, ubi defunctus potuit conveniri, ſub hac tamen conditione, ſi præſens ſit. Sed in priori caſu abſens etiam citandus videtur. Si autem non defendatur, mittitur Actor in poſſeſſionem bonorum hæreditariorum. *Zang. de Except. p. 2. c. 1. num. 63. Hill. in Donell. l. 17. c. 11. lit. B.* Et ſic hîc menſe *Jan. Ao. 1662.* pronunciatum. Qvamvis au- 5
tem hoc totum principium Legis de Judicio cœpto velit intelligere vir magnus, malim tamen ſeqvi communem ſententiam: hæredem etiam in judicio non cœpto cum defuncto teneri litem ſuſcipere. Nam ex voce, *defenſionis* vix certum argumentum ſumitur, & ſolet de Judicio nondum cœpto de eo, qvi convenitur, uſurpari: & vox *conveniri*, pro communi militat ſententia, qvam poſt veteres amplectuntur. *Donell. l. 17. c. 11. Zæſ. ad h. t. num. 72. Franzk. n. 9. Petr. Barb. ad h. l. pr. n. 20. & ſeq.*

Ad §. 1. Qvando qvis ex adminiſtra- 6
tione tutelæ vel negotiorum geſtorum vel alterius officii convenitur, tunc debet eo in loco conveniri, ubi adminiſtravit. *Hic & l. 1. C. ubi de ratiociniis tam publicis qvam privatis. Gutierez de Tutor. p. 3. c. 10. n. 125. Eſcobar. de Ratioc. c. 17. num. 2. Dn. Mev. p. 5. dec. 299. Carpzov. lib. 2. Reſp. 33.* Sed paſſim hunc § Dd. intelligunt excluſivè, ut tantum in eo loco, in qvo rationes adminiſtravit conveniri poſſit, non alibi, ſi forte domicilium alibi habuit vel mutavit. Et ideo caſum notat *Covar. pr. q. 10. n. 4.* ubi in civilibus locum habet remiſſio. Sed contra hanc ſententi- 7
am videtur pugnare id, qvod *Vult. ad l. 1. C. ubi de Ratiocin. n. 9.* notat, ubi de contraria conſvetudine teſtatur; & magis pugnat, qvod aliqvis in loco contractus non poſſit conveniri, niſi ibi reperiatur hic vero dicendum eſſet, reum in loco rationum adminiſtratarum conveniri poſſe, licet ibi non repe-

8 riatur. Pone, aliqvem tutelam aminiſtraſ-
ſe in Bohemia, ſed propter religionem eje-
ctum tranſtuliſſe domicilium in Miſniam.
Juxta hanc Dd. ſententiam in Miſnia non po-
terit conveniri, ſed in Bohemia; ſed qvia
fieri poteſt, ut ille nunqvam in Bohemiam re-
vertatur; ideo illi Dd. concedere hoc de-
bent, conveniendum eum eſſe abſentem in
Bohemia per ſubſidium juris, aliàs enim nul-
9 libi conveniri poſſet. Sanè ſi textus juris at-
tendamus, non videntur illi neceſſitatem im-
ponere Actori, qvaſi tantum eo loco conve-
nire geſtorem debeat, ſed qvod reus voca-
tus ibi ſe ſiſtere teneatur. Salvis igitur alio-
10 rum Judiciis, de ea traditione Doctorum du-
bito, ſed actori electionem tribuo. Sicut et-
iam hanc ſententiam tuetur, ſi teſtimonia
adſint adminiſtratæ rationis, *Chriſtin. vol. 2.
dec. 160. n. 2. Mont. de Tutelis c. 39. num. 218. We-
ſenb. in opere poſth. ad tit. Cod. ubi de Ratiocin.
n. 1. & hos laudans ad l. 1. C. d. t. Grænwegen.*
11 Scilicet puto, ut in contractu, ita etiam qvaſi
contractu, v. gr. negotiorum geſtione & admi-
niſtratione tutelæ, ſi ibi non reperiatur, non
poſſe ibi conveniri, adeò ut nec in contumaciam
contra abſentem procedi nec ob contumaciam
12 mulctari poſſit. *Barboſa hic n. 19. & n. 21. & ſ.* Niſi
(1.) renunciavit ſuo foro, tunc enim in ſubſidi-
um citari poteſt. *Barb. hic n. 43.* (2) ſi litem
conteſtatus fuerit & poſtea ſe abſentaverit,
citari & contra eum procedi poteſt. *Barb. n.
30.* (3.) Licet abſens non poſſit compelli ad
ſe defendendum in loco contractus, qvando
ab eo abeſt, tamen miſſio in bona ejus fieri
poteſt *Barb. hic n. 32.* qvomodo autem citatio
13 fieri debeat, tractat *Barb. d. l. n. 80. & ſeq.* Sed
rectè explicandum, qvis ſit locus adminiſtratio-
nis? v. gr. adminiſtravit tutelam, ſed nomina
pupilli exegi in Pomerania; Locus non erit Po-
merania, ſed locus domicilii. Nam ubi ge-
ſtor habitavit, & curam alienis rebus impendit,
ibi geſſiſſe creditur, & ibi cura negotiorum alte-
rius habita eſt. Multum enim inter hanc cu-
ram, & inter ejus executionem intereſt *Dn. Mev.
d. p. 5. dec. 299.*

14 *Ad §. 2.* Non tantùm in loco Domicilii
qvis conveniri poteſt, ſed etiam in loco con-
tractus, hic autem locus tum demum tribuit
forum, qvando Reus ibidem contraxit, ibi-
qve reperitur, non ſtatim receſſurus. *c. 1. §.
contrahentes. de foro comp. l. 6. Gail. l. 1. obſ. 36.
n. 14. Carpzov. lib. 1. Reſp. 30. & p. 1. dec. 78. n.*
15 *12.* Unde colligitur, ſi contrahens tecum
ſciat, te mox receſſurum, non poſſe eum te
convenire in loco contractus. *Barb. hic num.
94. & ſeq.* unde ſi qvis cum advenâ contra-
hat, præſumitur ſcire, eum mox receſſurum.
16 *Barb. d. l. n. 97. & ſeq.* Interdum tamen etiam
abſens ad locum contractus citari qvis po-
teſt: ut (1.) ſi ſpecialiter ſit conventum, & hoc
fit in cautione de judicio ſiſti, aut de ſe perſo-
ſonaliter præſtando. *Guid. Papæ dec. 61. num. 2.*
vel (2.) ob arreſtum impoſitum poſſit citari.
Dn. Mev. p. 1. dec. 239. vel (3.) ſi ibi ſolutio deſti-
nata. *Matth. Steph. de jurisd. l. 1. c. 29. n. 6. & ſeq.
Hill. in Don. l. 17. c. 14. lit. C.* (4.) aut ſi ibidem ha-
beat officinam. *Gail. lib. 2. obſ. 36. Zang. de Except.
p. 2. c. 1. n. 123. ſeq. Carpz. lib. 2. Reſp. 30.* Idem putat
Berlich. p. 2. dec. 253. ſi mercator ſingulos mer-
catus viſitet, de qvo dubitare licet; cum nec
locus contractus ſit, nec domicilii. Regula 17
ergo ſit, qvod aliqvis in loco contractus ce-
lebrati (niſi in alium locum collata ſolutio, per
§. 4. h. l.) poſſit conveniri. Nam regula eſt
nota, ſi contrahatur in certo loco, & in alium
locum conferatur ſolutio, hunc præcipuum
locum contractus eſſe *l. contraxiſſe. de Obl. &
act. Barb. in hac l. in pr. n. 48.* Per locum contra- 18
ctus celebrati non intelligimus principium
contractus, ubi de contractu tractatum, nec
ubi inſtrumentum confectum, niſi placuerit,
ut in ſcriptis contraheretur. *Zang. de Exc. p. 2.
c. 1. num. 44.* ſed ubi confirmatus contractus.
Franzk. ad h. t. n. 36. & ubi per literas contractum,
locus is contractûs, ubi literæ acceptatæ. *Ber-
lich. dec 37. Struv. th. 38. Hill. l. 17. c. 14. lit. D.* Sed
tribuit hic locus jurisdictionem, ſi ut dixi ibi re-
periatur. *d. c. 1. §. contrahentes, de foro comp.
l. 6. Hillig. in Don. l. 17. c. 14. lit. F. Chriſtin. vol. 2.
dec. 164. n. 1. Grænwegen ad l. un. C. ubi conveniatur
qui certo loco num. 2.* nec per ſubſidium ci-
tatus comparere tenetur. *Gail. l. 2. obſ. 36. num.
14. Zang. d. c. 1. num. 73. Struv. th. 40.* ubi notat,
contra abſentem per areſtum procedi poſſe.
Notetur ex hac lege, advenam mox receſſu- 19
rum non teneri ibi judicium accipere, qvod
intelligitur, ſi tempore contractus ſit mox re-
ceſſurus. Nam ſi judicii dictati tempore
ſit mox receſſurus, omnino poterit conveni-
ri, ut rectè *Hillig. ad Don. l. 17. c. 14. lit. F.* Si 20
tamen ſit contractum cum Advenâ, conveniri
is poteſt in loco contractus pro his, qvæ ſe-
cundum naturam contractus erant ſtatim ex-
pedienda, v. gr. ſi qvi emat eqvum & preti-
um dedit, certe & alter eqvum tradere de-
bet. Ideoqve qvando ſub fide ad credenti-
am contrahitur, hic §. circa finem videtur
intelligendus. *Barb. hic. num. 112. & ſeqq.* Sed
ſi habeat pergulam vel tabernam alicubi, de- 21
bet ibidem reſpondere, qvia alias cogitur ibi-
dem aliqvandiu ſubſtituere *Barb. d. l. num. 100.
& n. 123.* Notentur igitur caſus, ubi qvis in 22
loco contractus non poteſt conveniri. (1.) In
advena mox receſſuro, ut jam dictum. Exci-
piuntur tamen caſus, ſi ſtatim imminent evi-
ctio, per *l. pen. §. 1. de peric. & commod. l. 24.
C. de Evict. Caball. de Evict. §. 2. num. 8.* (2.) In
l. 65. h. t. (3.) In *l. 8. h. t.* (4.) In *l. 47. pr. de Le-
gat. 1. Weſenb. Diſp. 16. th. 18. Struv. d. l. theſ. 42.*

Sic

23 Sic ſi cliens ſtatim receſſurus cum alio litem ha-
bens, conducat Advocatum, hic contra illud ad
competens ſalarium agere poteſt, licet ſit mox
poſt audientiam receſſurus. *Panorm. in c. fir. n. 33.
de foro compet. qvem laudat Barboſa hic n. 124. & ſ.*
Sic etiam, qvi reperitur in loco, in qvem ſolutio
deſtinata, licet mox receſſurus, tamen ibi conve-
niri poteſt. *Bach. hic num. 133.*

24 *Ad §. 3.* Contractus per inſtitorem alicubi
factus, perinde habetur, ac ſi ipſe Dominus ibi-
dem contraxiſſet. *Romanus ſing. 240. Cremenſis
ſing. 77. & Barb. hic n. 2.* qvi hunc §. etiam ad ge-
ſta per particularem procuratorem extendit *n.*
25 *12.* Unde infertur, qvod qvis non conveniatur
ex mandato, in eo loco, in qvo mandatum dedit,
ſed in qvo loco mandatum executioni manda-
tur; & qvi mandavit delictum, convenitur in eo
loco, in qvo mandatum habuit executionem.
*Guido Papa dec. 104. Stracha de Mercaturu tit.
qvomodo in cauſa mercatorum procedendum ſit.
num. 28. & Barb. hic n. 20. & ſeq.*

26 *Ad §. 4.* Locus deſtinatæ ſolutionis præci-
pue tribuit forum, adeò, ut hoc caſu non atten-
damus locum celebrati contractus. *l. 21. ff. de O &
A. l. 3. de rebus autorit. jud. poſſ. l. un. C. ubi conv.
qvi certo loco. de qvo Don. & Hillig. lib. 17. c. 14.
Carpzov. l. 2. Reſp 29. Dn. Struv. ad h. t. th. 39. per
tot.* Qvamvis hic locus etiam faciat, ut arbitraria
actione Reus ubivis conveniri poſſit, *per tot. tit.
ff. de eo qvod certo loc. Carpzov. de Reſp. 30. n. 5. ſeq.*
Sed tunc habenda eſt ratio valoris pecuniæ.
27 Nam ſi Lipſiæ ſolutio facienda; Lipſienſis etiam
valor pecuniæ attendendus. Igitur ſi alibi con-
veniam, intereſſe illud attendendum, ſi debitor
28 in mora fuerit. *Berlich. dec. 102.* Sed ſi qvis de-
ſtinaverit ſolutionem in alium locum, & alibi
habeat domicilium, tunc utrobiqve conveniri
poteſt, & electio eſt Actoris, modò alter locus
non ſit controverſus, ut declarat *Dn. Mev. p. 3. dec.
20.* ubi addit etiam aliam Exceptionem, ſi ex pe-
culiari beneficio Reus forum eligere poſſit, ut
Regnum Sveciæ *in Pacif. Osnabr. art. 1. §. è con-
tra ſi contigerit. &c. conf. Decianus lib. 4. tract. crim.
cap. 5. n. 2. & qvos refert Hill. in Donell. l. 17. c. 19.
lit. A.* ubi relativè tractatur, an per proceſſum
Legis diffamari hæc electio adimatur. Sed rece-
ptior ſententia eſt, qvod diffamator provocatus
adhuc habeat electionem. *Gail. l. 1. obſ. 11. n. 4.*
29 *Carpzov. in proc. tit. 20. art. 2. n. 16.* Sicut etiam
in Facultate noſtra ita reſponſum memini.
Hinc colligitur, locum domicilii eſſe generalem,
& concurrere cum aliis ſpecialibus foris. *P.
Barb. hic n. 32* & ibi qvis convenitur, licet ibi non
reperiatur. *Barb. hic n. 37.* qvia ſemper relinqvit
ibi familiam. *Barb. d. c. n. 49.*

Ad L. Omnem, 20.

SUMMARIUM.

*AN, qvod de mutuo in præcedentibus dictum, eti-
am de aliis contractibus intelligendum?*

QVod de loco contractus antea dictum, non
tantum de mutuo, ſed de omnibus aliis et-
iam contractibus & obligationibus, etiam qva-
ſi contractibus eſt intelligendum, hic v. g. ſi
Lipſiæ indebitè aliqvid acceperis, ibidem etiam
conveniri potes. Exceptio eſt *in l. 26. h. t.*

Ad L. Si debitori, 21.

SUMMARIA.

*DEbitori confeſſo per ſententiam danda eſt dilatio,
& quanta? n. 1.*
Qvæ ſententia magis eſt executio condemnationis. 2.
*Qvibus caſibus qvadrimeſtre ſpatium non indulgea-
tur? 3.*
Qvæ hîc dicatur competens cautio? 7.

IN Debitorem confeſſum non eſt ferenda ſen- 1
tentia, ſed danda dilatio ad ſolutionem, ſub
cautione tamen; & Dilatio eſt eadem, qvæ da-
tur condemnatis, ſcil. qvatuor menſium, *l. 3. C.
de Uſuris rei judic. Cujac. ad h. l. t. 2. Barboſa hic n.
163. & ſeqq.* Additur hic ratio, qvia non eſt ma-
gnum damnum in mora modici temporis, ſed
reus debet præſtare cautionem de ſolvendo, de
qvo *Barb. n. 148. & ſeqq.* Et hoc præceptum 2
de ſolvendo non eſt propriè ſententia con-
demnatoria, ſed potius qvædam Executio fictæ
condemnationis, qvæ videtur reſultare ex con-
feſſione judiciali, dum confeſſus pro judicato
habetur. *Barb. hic. n. 81. & n. 91.* Et hoc præ-
ceptum de ſolvendo, licet non ſit definitiva ſen-
tentia, revocari tamen non poteſt, qvia eſt loco
definitivæ, *Barb. hic n. 109. & ſeqq.* Et ab hoc
decreto appellari poteſt, ſi doceatur error con-
feſſionis. *Barb. n. 127. & ſeqq. & n. 132.* Limita- 3
tur autem regula de dando ſpatio qvadrimeſtri
condemnatis, ſi (1.) res vindicetur, & reſtitutio
facienda mihi rei meæ. *Barb. hic n. 178.* (2.) Si re-
nunciaverit *L. pen. C. de pactis.* (3.) Si creditor de
fuga ſuſpectus. (4.) Si judex ex cauſa proroget,
vel coarctet hoc ſpatium *l. 2. ff. de re judic. Barb.
hic num. 184.* Ideoqve *l. 4. §. 5. ff. de re judic.* lo-
qvitur de eo caſu, qvando citra cauſam coarctat
modo terminum. Sane in Criminalibus & mul- 4
tis hoc ſpatium non dari, placuit pluribus, teſte
*Claro §. fin. q. 95. num. 1. Gail. l. 2. de pace publ. c. 4.
num. fin. licet dubitet. Manzius in cent. decis. qvæſt.
79. in fin.* Sed hoc ad arbitratorem extendendum 5
non eſſe, notat *Romanus ſing. 194.* & qvia judica-
tis in actione perſonali tantum hæc dilatio da-
tur, ideò etiam de confeſſis in actione perſonali 6
tantum hæc lex intelligenda. *Buſius hic Barbo-
ſa n. 178.* Notes verò, competentem cautionem 7
reqviri pro qvalitate perſonarum, ſive fide-

juſſoriam, ſive pignoratitiam, ſive juratoriam, ſi-
ve nudam repromiſſionem. *Cujac. tom. 2. ad h. l.*
8 ubi notat, hoc tempus ob neceſſitatem coarctari
poſſe, præſertim ſi debiter ſibi terminum ſolvendi
aſſignari petat, qvia tunc legali dilationi renun-
ciare videtur. *Barb. hic num. 185.*

Ad L. Qvi non cogitur. 22.

SUMMARIA.

Actor non poteſt declinare reconventionem. num. 1.
An Clerici reconveniantur? 2.
An idem in matrimonialibus cauſis? 3.
An coram Arbitris? 4.
An Procurator actoris de proprio debito reconveniri poſſit? 5.
An actor reconventionem evitet, deſerendo litem? 6.
Compenſatio in illiqvidis locum non habet, an idem in reconventione? 7.

1 QVi coram judice agit, non poteſt declinare
ejus forum, ſi à reo reconveniatur. *hic & l.*
cum Papinianus. 14. C. de Sent. & interlocut. Ord.
Cam. p. 3. tit. 30. Mind. l. 3. cap. 7. Maranta q. 4.
diſt. 6. n. 30. & ſeq. Myrſ. c. 1. obſ. 10. Carpz. p. 1. c. 7. d. 1.
2 adeò ut Clerici etiam in reconventione forum
declinare non poſſint, ut plurimis authoritatibus
probat *Hill. in Donell. l. 17. c. 18. lit. M.* Excipitur,
niſi ſuam & ſuorum injuriam perſeqvantur. *l. 2. §.*
3 *ſed & ſi agant. ff. h. t.* Idem ſi cauſa v. gr. matri-
monialis cognitionem judicis reſpuat. *Moli-*
gnatus de Reconv. qv. 57. Carpzov. p. 1. c. 7. def. 2.
ubi idem dicit in omnibus conſiſtorialibus cau-
ſis. Sed neceſſe eſt, ut non poſt litem conteſtatam
opponatur, ſi debeat habere proceſſum ſimulta-
4 neum. *Carpzov. d. d. 2.* nec coram Arbitris lo-
cum habet, qvia eorum facultas cognoſcendi ad
5 certam cauſam eſt reſtricta. *Carpz. d. l. def. 5.*
Nec locum habet, ſi Procurator Actoris de pro-
prio debito reconveniatur, qvia non ſuam, ſed
alterius cauſam in judicium deduxit. *Carpzov. d.*
6 *l. d. 6.* Sed proteritne Actor Reconventionem
evitare, ſi liti velit renunciare? Negat hoc *Carp-*
zov. d. l. def. 15. Obtinet autem Reconventio
in cauſis ſummariis, teſte *Carpz. d. c. 7. d. 24.* &
7 illiqvidis. Nàm hoc omninò intereſt inter Re-
conventionem & Compenſationem, ut hæc ſo-
lum in liqvidis, illa etiam in illiqvidis detur.
Carpz. d. 25. De hac materia plura in proceſſu.

Ad L. Non poteſt. 23.

SUMMARIA.

QVæ poſt lit. conteſt. accidunt, in judicium deducta non videntur. n. 1.
An verò idem in judiciis univerſalibus ſit? 2.
Lim. de re principali. 3.
An excipiendæ actiones reales & in rem ſcriptæ? 5.
An ex libello generaliter concepto ſententia ferri poſſit de nova cauſa emergente? 6.

NOn videtur id in judicium veniſſe, qvod
poſt litem conteſtatam accidit, ſed qvod 1
ante litem conteſtatam deberi incipit. *l. 35. ff. h. t.*
Vultej. §. ſin minus. n. 4. I. de Act. Barboſa hic n. 6.
plures allegans. Sic ſi mutua petam 10. qvæ non
debentur, ſed poſt litem conteſtatam incipit de-
bere alter, non videtur hoc novum mutuum in
judicium deductum, nec debitor ex eo conde-
mnari debet. *Donell. l. 19. c. 14. poſt lit. D.* Sed
limitant Dd. qvod hæc regula tantùm locùm 2
habeat in judiciis ſingularibus, non univerſali-
bus, v. g. petitione hæreditatis, interdicto qvo-
rum bonorum, &c. ubi etiam ea veniunt in judi-
cium, qvæ ex poſtfacto accedunt. *Anton. Gabriel.*
lib. 2. com. concl. tit. 1. de jud. c. concl. 3. num. 4. Hil-
liger. in Donell. l. 19. c. 14. lit. E. & qvos plena manu
allegat Menoch. remed. 1. adip. poſſ. n. 70. & ſeq.
Conſ. Joh. à Sande tit. 4. def. 1. licet diſſentiat hic
Barb. num. 24. Et Regula hæc tantum intelli-
genda de principalibus rebus petitis, non de ac- 3
ceſſoriis. *l. ædiles etiam 25. §. 8. ff. de Ædil. act.* ſi
ſcilicet veniant ex natura actionis, & ſuperve-
niant poſt litem conteſtatam. *Barb. hic n. 40. Do-*
nell. l. 26. c. 4. & ibi Hill. lit. E. conf. Buſius hic, qvi
in re ipſa videtur convenire. Et limitatur et-
iam regula, ſi jus futurum à præſenti vel antiqvo 4
pendeat. *Sande d. t. 4. def. 3. Barboſa hic num. 14.*
vel ſi alia juſta cauſa. *Sande d. d. 3.* non verò
ſunt excipiendæ actiones reales, aut in rem ſcri-
ptæ, ut vult Gloſſa, nam qvos allegat textus, illi 5
loqvuntur de alio caſu. Nam lex hæc intelli-
genda, qvando defectus provenit ex parte acto-
ris; textus autem illi loqvuntur, qvando actor
mero jure habet actionem, cum effectu tamen
eam exercere neqvit, vel qvia reus rem non poſ-
ſidebat, vel qvia nihil erat in peculio, *Barb. hic*
num. 20. Notandum autem, jure Canon. ſi in
libello cauſa ſit generaliter expreſſa, ſuper jure 6
provenienre ex nova cauſa poteſt ferri ſententia
in eodem judicio. *c. Abbate ſanè. §. fin. de re judi-*
cata lib. 6. qvod etiam in imperio obſervandum.
vid. P. Barboſa hic n. 40. & ſeq. Et hæc etiam in
judicio delegati judicis locum habere, tradit *hic*
Barboſa n. 102. & ſeqq.

Ad L. Non alias. 24. & L. Si Legationis. 25.

SUMMARIA.

AN & qvatenus à Principe ad locum reſidentiæ ſuæ evocati, conveniri ibidem poſſint? n. 1.
Legatos ubi delinqvunt punire licet. 2.
Et ubi contrahunt actione Reali convenire. 3.

QVos Princeps ad locum reſidentiæ ſuæ
evocavit, non poſſunt ibidem conveniri, 1
niſi ibi contraxerint, nam habent privilegium re-
vocan

2 vocandi domum: ſicetiam Legati, ſi Romæ de-
qverint ibi puniuntur, etiamſi ſervi eorum Ro-
mæ deliqverint, domini Romæ conveniri pote-
3 runt noxali actione. Demum Legati non poſſunt
actione reali Romæ conveniri ob rem antea poſ-
ſeſſam, niſi ibidem poſſidere incipiant & ſic qva-
ſi ibidem contrahant *per l. ſeq.* ubi ratio, ne pote-
ſtas detur Legatis ſub hac ſpecie res alienas do-
mum auferendi.

Ad L. De eo. 26.

SUMMARIUM.

Legatus Romæ qvi adiit hæreditatem, an propterea conveniri poſſit?

Legatus Romæ adiit hæreditatem ſibi delatam, qværitur, an pot conveniri Romæ? Videtur qvod ſic, qvia ita adeundo obligat ſe creditoribus ex contractu defuncti, & Legatariis ex qvaſi contractu. Ergo obligabitur. Sed negatur, qvia poteſt præſtando cautionem ſe liberare à moleſtiis, & ſi id non præſtet, immiſſionem pati cogitur, non in ſua, ſed hæreditaria bona acceſſoria & noviter qvæſita. *P. Barboſa ad l. 2. §. Legatis n. 171. & ſeq. hoc tit. ubi varias rationes decidendi examinat.* ratio *in lege ſeq.* qvia immiſſio cuſtodiæ cauſa facta non impedit Legatum in expeditione muneris ſui.

Ad L. Sed & 28.

SUMMARIA.

Legatus reſtitutam accipiens hæreditatem tempore legationis conveniri neqvit. n. 1.

Uti nec reſtituens hæreditatem. 2.

Bene tamen ille, cui à Legato reſtituitur. 3.

Juramentum deferri non poteſt in cauſa, qvâ judicium non teneor accipere. 4.

Legatus non habet privilegium in rebus moram non ferentibus. 5.

In actione tempore peritura, qvâ actor jure nondum agere valet, ad litis conteſtat. perveniendum. 6.

Caſus alicujus ſingularis deciſio. 7.

1 IN lege præcedenti dictum, Legatum licet tempore Legationis adeat hæreditatem, non poſſe tamen conveniri Romæ, cujus forte plures rationes & forte etiam hæc, qvod adito hæreditatis interdum moram non ferat, nec ſit adeo ſpontanea ut alii contractus. Sed hic qværitur in principio, ſi is non adierit hæreditatem, ſed gravatus hæres ipſi tempore Legationis reſtituerit ex fidei commiſſo hæreditatem ſive ſponte, ſive coactus, an tunc conveniri poſſit tempore Legationis? qvod negatur, qvia non poteſt diverſitatis ratio reddi, cur, ſit ipſe adiit, non poſſit conveniri, ſi reſtitutam acceperit conveniri poſſit.

2 *In §. 1.* autem hujus legis 28. ponitur
caſus converſus, ſcilicet Legatus eſt inſtitutus
hæres, gravatus tamen, ut mihi hæreditatem re-
ſtituat. Dum Legati munere fungitur, moritur
Teſtator. Adit hæreditatem Legatus & mihi re-
ſtituit. Ergo Legatus non poteſt conveniri *per*
l. 26. Sed qværitur, an ego poſſim conveniri: 3
Videtur qvod non, qvia per SC. Trebellianicum
mihi videtur communicari debere, ſed affirm.
me poſſe conveniri, nam beneficium revocandi
domum, qvod legatus habet, perſonale eſt, nec
in alium tranſit. Notetur autem ex *§. 2.* regu- 4
la: ex qvibus cauſis judicium accipere non te-
neor, in iis cauſis nec juramentum deferri poteſt.
Exemplum in *l. 14. §. 3. C. de non num pec.*
& ibi Donell. & qvæ ibi dixi. Sic ſi qvis mihi mo-
veat Actionem, & ego opponam exceptionem
privilegiatam, litis ingreſſum impedientem, A-
ctor mihi juramentum deferre neqvit. Hoc non-
nulli adeò extendũt, ut lapſo terminô probatoriô
non poſſit juramentum deferri, ex ſuperiori re-
gula. *Caſtr. in d. l. 3. Sed de eo alibi.*

Notetur etiam ex *§. 3.* Legatum non habe- 5
re privilegium in iis, qvæ moram non patiuntur
& publicæ ſunt utilitatis. Nam tenetur hic cau-
tionem præſtare, aut in poſſeſſionem ruinoſarum
ædium admittere vicinum. Deinde ex *§. 4.* no- 6
tetur, qvod qvando aliqva actio tempore peri-
tura, & actor tamen jure prohibeatur agere, qvod
tunc ad litis conteſtationem perveniendum ſit,
ne actio pereat. Nec obſtat *l. 1. §. fin. de Annali Except.* qvia loqvitur de præſcriptione. Actiones autem temporales ſua natura ex temporis lapſu pereunt, neqve opus eſt bona fide, & ita extra terminos præſcriptionis ſumus, *P. Barb. ad l. 2. §. 3. h. t. n. 203. & ſ.*

In §. ult. Habetur mirabilis deciſio. Reli- 7
qvit qvis filium & uxorem prægnantem. Filius vult uxore nondum enixa convenire debitores hæreditarios, qværitur, ex qva parte? Videtur pro parte dimidiâ jure communi, qvia unus ſolet naſci. Sed qvid ſi plures naſcantur? qvid ſi 4. vel 5. naſcantur? Hic JCti mediam ſententiam ſecuti, & 3. partes ſeponendas eſſe putarunt, qvia poſſent tres naſci. Sed rariſſimus hic caſus eſt. Procul dubio freqventius contigit apud Sabinianos.

Ad L. Qvi appellat. 29.

SUMMARIA.

Actoris eſt prius probare. n. 1. & 2.

Primum privilegium reconventionis eſt, qvod pari paſſu ambulent. 3.

Secundum, qvod coram eodem judice utraqve cauſa tractanda. 4.

Qvando utrumqve locum habeat? 5.

1. QVi prior appellat i. e. ad judicium provo-
cat, prior agit. *Pan. in c. 2. num. 13. X. de*
Ora. Cognit. videtur textus hic de duplici judi-
2. cio intelligendus. Sed ſolet ex hac lege proba-
ri, Actori incumbere onus, ut prior probatio-
nem ſuſcipiat ſuæ intentionis. *Maſcard. de*
probat. concl. 37. n. 6. & ſeqq. de qvo in proceſſu
fuſius actum. Alii hanc legem intelligunt de
ſimultaneo proceſſu Conventionis & recon-
3. ventionis. Nam reconventio habet duo pri-
vilegia (1.) qvod pari paſſu ambulent, ut ſin-
guli actus judicii ita expediantur, ut conve-
niens primum actum faciat, poſtea reconve-
niens alterum, adeo ut, licet de veritate unius
4. cauſæ conſtet, differenda tamen ſit ſententia,
donec de altera conſtet. (2.) Qvod coram
eodem judice utraqve cauſa tractanda, cujus
ratio, qvod Actor hunc elegerit judicem, & ideo,
licet non ſit ſuus competens judex, qvia tamen
tempore contractus potuit facere, ut reus re-
5. nunciaret foro, elegiſſe dicitur. *Barboſa hic*
num. 17. Et primum privilegium locum habet,
qvando ante litis conteſtationem aut etiam po-
ſteà in continenti inſtituitur reconventio. Sed
ſecundum privilegium locum habet, in qvacun-
qve parte judicii inſtituatur reconventio. Se-
cundum privilegium locum habet, ſi ſolus actor
elegit judicem, & qvidem ſponte, & hinc, qvi
ob injuriam alium tenetur convenire, non ha-
bet adverſus eum locum reconventio. *l. 2. §. 5.*
verſ. ſed & ſi agant. ff. h. t. &c. qvæ omnia & a-
lia accurate hic perſeqvitur *Barboſa & multi alii*
in Proceſſibus.

Ad L. Ubi acceptum. 30.

SUMMARIA.

LItis pendentia per citationem inducitur. n. 1.
Qvod lim. ſi citatio à judice competente fa-
cta. s. 2.

Judex domicilii, coram qvo cœptus proceſſus, ex-
cludit judicem loci delicti, poſteà cognoſcere va-
lentem. 4.

Limitationes Regulæ afferuntur. 6.

An conventio ex L. diffamari inducat pendentiam
litis? 7. & 21.

Vel conventio, ex L. ſi contendat, de Fidejuſſ. 8. &
24.

An accuſatio nullitatis inducat litis pendentiam, &
impediat executionem? 9. & 10.

An per arreſti impoſitionem fiat lis pendens? 11. & 12.

An creditor arceatur ob litis pendentiam, ſi in ſupe-
riori judicio concurſus excitetur? 15.

Creditor an lite pendente cum debitore, poſſit agere
contra fidejuſſorem? 16.

Exc. litis pendentia qvando proponenda? 18.

An per reſcriptum Principis inducatur? 19.

An per inſpectionem vulnerum inducatur? 20.

An Superior cauſam in inferiori judicio penden-
tem poſſit committere ad amicabilem compoſitio-
nem? 22.

Avocationes cauſarum quibus caſibus permiſſæ? 24.
25. & 26.

An continentia cauſa ſit, ſi, cum de pignoratione agi-
tur, poſteà ob aliud debitum ſimilis pignoratio
fiat? 27.

An delinqvens citatus ab uno judice, præventionem
opponere poſſit alteri judici capienti? 28.

UBi cœptum judicium, ibi finiendum. Hanc 1.
legem de cœpto judicio per litis conteſta-
tionem proprie loqvi, ſupra dixi: Sed & per
citationem litis pendentia hodie inducitur,
& litis pendentia tàm Reum qvàm Actorem
in eodem judicio retinet, *Donell. & ibi Hillig.*
l. 17. c. 18. Barboſa ad l. 7. §. 274. ff. h. t. & eſt
qvaſi cauſæ continentia. *Mindan. lib. 3. de Con-*
tin. cauſar. c. 5. n. margin. 11. Roſenthal. de feu-
dis c. 12. concl. 1. n. 76. & 85. Qvod intelligen- 2.
dum, ſi citatio à judice competente & non ſu-
ſpecto facta; nam ſi declinari poſſit judicium,
litis conteſtatio reqviritur. *Gail. lib. 1. obſ.*
74. num. 4. Lancellottus de Attent. p. 2. c. 4.
in præfat. n. 52. Scaccia de judic. civ. l. 2. c. 2. num.
34. Regula hæc habet varias ampliationes, 3.
qvas vide in *Ant. Gabriel. l. 2. comm. concl. tit.*
de judic. concl. 1. qvibus adde hanc, qvod ju-
dex cauſæ præparantis ſit etiam judex cauſæ
præparatæ, ut loqvitur *Cachemius dec. 78. n. 18.*
Et habet etiam locum in proceſſu executivo,
ſi aliud non conventum. *Dn. Mev. p. 3. dec. 105.*
Habet etiam hæc regula locum in criminali-
bus. Nam licet locus delicti in criminibus 4.
aliis potentior ſit; illic tamen ſi judex domi-
cilii inceperit proceſſum, non poteſt poſteà
judex loci delicti contra reum procedere, et-
iamſi ibidem, poſteà deprehendatur, qvia præ-
venta eſt ejus jurisdictio. *Zang. de Except. p. 2.*
c. 3. num. 9 Dn. Mev. p. 4. dec. 177. Et ſi præ- 5.
ventio non attendatur à judice prævento, lo-
cum habet Appellatio. *Dn. Mev. p. 2. dec. 293.*
Sed multas etiam habet hæc regula limitatio-
nes, ſi non ante litem conteſtatam opponatur,
qvia eſt dilatoria exceptio. *Barb. ad L. 7. h. t.*
num. 276. (1.) Si prior protrahat judicium,
aut (2.) nolit judicare. *Dn. Mev. p. 1. dec. 164.* 6.
(3.) Exeqvi neqveat aut perficere, &c. *de qvi-*
bus Gabr. d. concl. 1. item ſi pendentia litis ten-
dat in præjudicium ſuperioris. *Cacher. d. l. conf.*
Lancellot. de Attent. p. 2. c. 4. lim. 2. n. 5. Non
habet etiam locum, ſi non eadem res, aut non
ex eadem cauſa petatur. *Barb. d. l. num. 277.*
Aliter limitat *Alb. Brunus conſ. 54. num. 13.* in
finita inſtantia; hoc tamen à nobis non obſer-
vatur. Sic conventio facta ex *L. Diffamari* non 7.
inducit pendentiam litis, vel præventionem in
principali judicio. *Dn. Mev. p. 1. dec. 198.* Nam
in practica *Legis Diffamari* duo judicia haben-
tur

tur 1. Diffamatorium, ut agat. 2. Principale,
qvod, ubi inſtituendum ſit, in arbitrio eſt Diffa-
matoris provocati. *Gail. l. 1. obſ. 11. per tot. Carpz.*
8. *l. 2. Reſp. 34. Dn. Mev. p. 3. dec. 350.* Multo mi-
nus in Practica *Legis ſi contendat &c. de Fidejuſſo-*
9 *ribus.* Sic ſi qvis nullitatem ſententiæ allega-
verit agendo, ſi poſteà is, pro qvo ſententia lata,
executionem petat non dicitur lis pendere, ne-
que eſt attentatum, ſi judex exeqvatur; qvia
iniqvum eſſet, ſi extraordinarium ſcilicet reme-
dium nullitatis excluderet ordinarium. *Lancell.*
de Attent. p. 2. c. 17. n. 17. Sig. Scaccia de Appell. q.
10 *19. remed. 1. concl. 4. n. 2.* Limitat tamen hoc
Dn. Mevius p. 4. dec. 302. niſi lex ipſa nullam di-
cat ſententiam, vel ob difficultatem executionis
judici aliud videatur, maximè ſi nullitatis de-
ductio brevi expediri poſſit. *Conf. Marcellus Ca-*
la de modo artic. gl. 1. §. 1. n. 27. & ſeqq. Stephan.
Nathen. de Inſt. vuln. l. 2. tit. 2. c. 12. n. 4. Barboſa
Locuplet. l. 9. c. 91. ax. 10. Salgado in Labyrintho p.
1. c. 7. n. 78. Jub. à Sande tit. 7. dec. 1. de qva du-
11 bitare licet. Sed an per Arreſti impoſitionem
fit lis pendent? Neg. *Berlich. p. 1. dec. 119.* qvia,
qvæ ad executionem faciunt, in his Creditor va-
riare poteſt. Sed diſtingvit *Dn. Mev. p. 4. dec.*
248. an pro ſecuritate tantum ſui crediti, an et-
iam pro perſecutione ſui juris arreſtum petie-
12 rit. Nam ſi Arreſtans non hoc intendit, ut in
illo foro, ubi impetravit, ageret, ſed alio fine, non
fieri litem pendentem, qvam qvis non intendit;
at ubi res non tantum Arreſto obnoxias faciat,
ſed etiam hoc proſeqvi & jus ſuum perſeqvi co-
gitat, tum Areſtum facit litis pendentiam. Ideo-
13 qve ſi qvis, cujus bona alibi arreſtata, agat con-
tra Areſtantem ex *L. Diffamari*, ille ſe exceptione
litis pendentis excuſare neqvit, qvia in loco A-
reſti malè conveniebatur, cum potuerit facilè
in ſuo foro conveniri. *Dn. Mev. p. 5. dec. 112. &*
14 *222.* Sic nec citatio illegitimè inſinuata impe-
dire me poteſt, qvo minus ex *L. ſi contendat. ff. de*
Fidejuſſ. agere poſſim. *Dn. Mev. p. 5. dec. 124.*
qvod in concurſu lis ſuper aliqvo credito in ſu-
15 periori judicio pendeat, Creditor tamen ob præ-
tenſam litis pendentiam non poteſt arceri à con-
curſu, ſed admitti debet: nam ſi debitor non ob-
ſtante lite pendente cedere bonis poteſt; ita vi-
ciſſim Creditori obſiſtere non debet, ſi interea
bonis ceditur, ut etiam pro ſe vigilet; præſer-
tim cum concurſu excitato communia ſunt cre-
ditorum jura. *l. 6. §. 1. ff. qvæ in fraud. cred. Dn.*
16 *Mev. p. 5. dec. 156.* Qvær. verò, ſi Creditor ege-
rit contra debitorem, an lite pendente liceat et-
iam agere contra fidejuſſorem? Affirm. nam
alia lis eſt & cauſa; contra Debitorem ex mu-
tuo actum, contra fidejuſſorem ex ſtipulatu. Sed
ſi debitor talem exceptionem oppoſuerit, qvæ
non ſit perſonalis ſed realis, tunc eadem exce-
ptio fidejuſſori competet. *Dn. Mev. p. 5. dec. 221.*
licet hæc non videatur litis pendentiæ, ſed alia
exceptio. Si lis pendeat contra unum correum 17
debendi, non liberari alterum tradit *Menoch.*
conſ. 795. num. 13. Exceptio litis pendentiæ an- 18
te litem conteſtatam proponenda, qvia eſt dila-
toria, & poſt litem conteſtatam ei renunciatum
videtur. *Dn. Mev. p. 1. dec. 165.* Sed an per Re-
ſcripti impetrationem litis pendentia induci-
tur? Neg. *Berlich p. 2. dec. 232.* ubi *num. 14.* 19
ait: *l. ult. C. qvando libellus Principi datus &c.*
procedere ſaltem qvoad effectum interrumpen-
dæ præſcriptionis & perpetuandæ actionis, non
qvoad ordinem proceſſus. Sed aliud videtur
dicendum, ſi libellus actionis oblatus. *conf.*
Carpz. p. 1. c. 7. d. 22. & l. 2. Reſp. 49. & qvæ di-
xi in Proceſſu c. 7. n. 14. Per inſpectionem vul- 20
nerum qvær. an inducatur præventio? ſi al-
tera pars v. g. præjudicialem actionem alibi
intendat, & cum hoc caſu citatio nulla facta,
& inſpectio vulnerum ſit potius præparatio
ad judicium futurum, hinc verius, non eſſe
hanc litem pendentem. *vid. Berlich. p. 2. dec.*
277. Si etiam lis in judicio aliqvo pendeat, 21
fruſtraneus eſt proceſſus alibi poſtea ex *L.*
Diffamari inſtitutus. *Carpz. p. 3. dec. 214. num.*
23. & ſeq. Et ſi lis in judicio inferiori pen- 22
deat, non poteſt ſuperior committere cau-
ſam aliis ad amicabilem compoſitionem, in-
vita altera parte; niſi ſalus publica periclite-
tur, aut pietas inter ſanguine junctos, aut
cauſa miſerabiles perſonas concernat. *Carpz.*
p. 3. dec. 220. Etiamſi per commiſſionem lis 23
pendeat, poſſe tamen eum, qvi petiit com-
miſſionem, pœnitere, & ad committentem
provocare, ſtatuit *Berlich. d. 129.* Avoca- 24
tiones cauſarum regulariter prohibitas eſſe,
ex hac lege colligitur. *Covar. lib. 1. pr. qq. q. 9.*
n. 1. Schrad. de feudis p. 10. ſect. 1. n. 180. qvos lau-
dat. Dn. Mev. p. 2. dec. 134. ubi limitat. & non
debet Avocatio facile fieri, niſi edocta re-
qviſitione, elapſo termino &c. *Dn. Mev. p. 2.*
dec. 139. Limit ſi qvis libellum Principi in- 25
ſinuet, qvi tamen ob contrarias conventio-
nes judicare neqvit *Mev. p. 1. dec. 232.* Limi-
tatur etiam, ſi prior judex mortuus, & is, qvi 26
ei ſurrogatur, habet intereſſe in eâ causâ, vel
proxima cognatione aut affinitate junctus;
nam tunc avocari à ſuperiori cauſa poteſt. *Dn.*
Mev. p. 2. dec. 215. Item ſi pars repulſa exceptione
ſuſpecti judicis provocaverit, & alter conſen-
tiat, cauſa ad ſuperiorem ſine judicis conſenſu
transferri poteſt. *Dn. Mev. p. 3. dec. 139.* qvo caſu
cauſa de novo agenda eſt, *Dn. Mev. d. l. dec. 140.*
Qvid ſi de pignoratione actum, poſteà ob aliud 27
debitum ſimilis fiat pignoratio, an in his judi-
ciis ſit continentia cauſæ? Reſp. *Fr. de Clapperiis*
cauſa 25. qv. un. continentiam cauſæ dici, qvan-
do plures ſunt ſpecies ſub eodem genere, & qvia
plures ſunt actus ejuſdem generis, pro conti-
nentia reſponſum. *Jaſon. & Caſtr. ad l. nulli.*

C.h.t. Pendentiam cauſæ contra mandatorem,
fidejuſſorem, aut correum non impedire, qvo
minus principalis debitor, aut alter fidejuſſor con-
veniri poſſit, notatur *ad l. 60. de Mandat.&c. vid.*
28 *notata ad tit. C.de conſortibus ejusdem litis.* In cri-
minalibus delinqvens citatus ab uno judice, non
poteſt præventionem opponere illi, qvi perſo-
nam delinqventem cepit, qvia citatio realis eſt
verbali potior. *Farin.q. 7.n. 53.* ubi id limitat, ni-
ſi delinqvens ſponte in manus alterius ſe dede-
29 rit. Reus etiam contumax contra unum judi-
cem non poteſt alii, à qvo convenitur vel capitur,
30 præventionem opponere. *Farin.d.l.n.55.* Nec in-
qviſitio generalis facit præventionem. *Farin.d.l.n.*
56. ſed per validam citationẽ. Neq; affectata præ-
ventio impedit alium judicem. *Farin.d.l. n. 64.*
Aliam habet limitationem *in fine ſeu num. fin.*
qvam retuli in l. Divus Pius.31. ff. ad l. Corn. de falſis.

Ad L. Si Judex. 32.

SUMMARIUM.

SUbſtitutus judex videtur iisdem conditionibus datus, qvibus prior.

QVando judex removetur, & alius ſubſtituitur, manet idem judicium *l. 76. h.t.* Licet autem ſimplicitet ſubſtitutus ſit, videtur tamen iisdem conditionibus datus, qvibus prior, & tantum tempus videtur ipſi præſtitutum, qvantum primo fuit: idcirco qvod tempus reſiduum erat, ſucceſſor in munere judicandi habeat. *per hanc L. Donell. lib. 17. c. ult. & ibi Hill. lit. N.*

Ad L. Non videtur. 33.

SUMMARIUM.

LIbelli copiam ſibi edi poſtulans, ad poſſit exceptione fori declinatoria uti.

EXceptio fori declinatoria ante omnes alias exceptiones declinatorias eſt opponenda, *per l.52. pr. h. t. Carpzov. lib. 2. Reſp. 9. Umm. diſp. 8. n. 70.* Sed id hoc declaratur, ſi ad informationem ſuam libelli copiam ſibi edi poſtulavit. Nam hoc poſtulans non oſtendit ſe litigare velle, ſed cognoſcere, qva actione conveniatur. *Donell. l. 17. c. 10. & ibi Hill. lit. I.*

Ad L. Si is. 34.

SUMMARIA.

AN Romæ conventi & decedentis hæres in Africa teneatur judicium continuare? n. 1. & 2.

An hæres præcisè ad reaſſumtionem litis citandus? 3. & 4.

1 COnventus aliqvis fuit Romæ, deceſſit, habuit
hæredem in Africa, an hic Romæ judicium
continuare debeat? Aff. qvia inſtantia litis tran-
2 ſit in hæredem. Unde jure communi probant,
inſtantiam ipſo jure in hæredem tranſire, nec
reaſſumtionem litis eſſe ex jure civili, ſed ex con-
ſvetudine *conf. l. 29. de operis libert. l. 78. §. pen.*
ad SC. Trebell. Gail. lib. 1. obſ. 37. Carpz. p. 1. dec. 29. n.
11. & ſeqq. unde nullam nullitatem aut iniqvita- 3
tem admiſſam, aut certe in ſuperiori judicio at-
tendi, ſi Rei hæres jubeatur adeſſe liti, licet non
ſpecialiter ad reaſſumtionem fuerit citatus, ſtatu-
it *Dn. Mev. p. 4. dec 153. Conf. not. ad d. l. 58. ff. de A.*
& O. Si tamen in foro aliqvo recepta reaſſumtio- 4
nis neceſſitas, eam etiam poſt ſententiam & rem
judicatam reqvirendam, tradit *Carpz. p. 3. dec. 44.*

Ad L. Non qvemadmodum. 35.

SUMMARIA.

JUdicium non inſtituitur de futura obligatione. n. 1. & ſeqq.

Re in judicium deductâ, judex cognoſcit etiam de iis, quæ poſteà acceſſerunt. 4.

An in debito annuo ad futuram penſionem agere poſſim? 5.

Qvomodo debitum ante diem petatur? 6.

FIdejuſſor qvidem in futuram obligationem 1
accipi poteſt, ſed judicium de futura obliga-
tione inſtitui non poteſt. Ideoqve ſi Actor fa-
teatur deberi ſub conditione, & tamen petat ſolu- 2
tionem præſentem, ineptus plane libellus eſt; ſe-
cus ſi non allegetur conditio ab Actore, & ſic dif-
fert hæc L. *à l. 23. h. t. & ibi Barb. n. 13. & n. 57.*
Sed obſtare videtur *l. 40. ff. ad L. Aqvil. R. Cujac.* 3
ad l. 23. h. t. tomo 2. ibi factum præceſſiſſe, & ita ob
damnum habet jam de præſenti actionem *Barbo-*
ſa ad d. l. 23. h. t. n. 114. & ſ. & ſi deficiat conditio,
actio eſt nulla. Nec obſt. *l. 76. §. 1. de V. O.* qvia 4
præceſſerat obligatio. Re autem in judicium
deducta, judex de omnibus iis arbitratur, qvæ
ad eam rem pertinent, licet poſt litis conteſtatio-
nem contigerint *l. 31. §. 13. de Ædil. Edict.* ut ſiege-
rim contra conductorem ob duorum annorum
penſionem, extracto per biennium judicio, ju-
dex in 4. annorum penſiones condemnabit. *Wiſ-*
ſenbach. Diſp. 16. theſ. 2. Nec obſt. *l. 41. h. t.* qvia 5
ibi eſt obligatio in diem. Exceptionem hujus
regulæ ſtatuit in debito annuo *Alex. l. 1. conſ. 95.*
num. 3. nam tunc non tantum ad præteritas, ſed
etiam futuras penſiones agere poteſt *Gail. l. 2. obſ.*
74. n. 2. Petr. Barb. ad h. t. n. 112. Sed ibi obligatio 6
præcedit. Obiter hoc etiam hic pro declaratione
notandum, poſſe debitum ante diem peti, ut ad-
veniente die ſolvatur, interim autem formetur
proceſſus. *Afflict. dec. 279.* licet hoc diſpliceat *Ca-*
gnolo ad l. 14. ff. de R. J. n. 16. Conferri poteſt Cephal.
conſ. 381. n. 36. Decianus lib. 5. reſp. 21. n. 12.

Ad L. Interdum. 36.

SUMMARIA.

JUdex prorogare poteſt dilationem. n. 1.

An Senator aliqvibus in provincia negotiis defunctus privilegio fori ſe defendere poſſit? 2.

EX cauſa poteſt judex prorogare dilationem,
& 1

& differre diem v. g. ob profectionem neceſſa-
2 riam vel luctum &c. qvæ res plana. Sed qværi-
tur in §. 1. an Senator, ſi in provincia aliena nego-
cia geſſit, ſe privilegio fori defendere poſſit?
Neg.

Ad L. Si de vi. 37.

SUMMARIA.

VI dejectus qvot actiones habeat? n. 1.
Utra actio alteri præferenda, ſi rei vindica-tio concurrat cum judicio criminali? 2.
Qvid ſi poſſeſſorium unde vi. cum petitorio actor ſi-mul proponat? 3.
Qvid ſi actor de vi, reus in petitorio agat? 4.

1 QVando v. g. vi dejectus ſum de poſſeſſione,
tunc habeo tres actiones. 1. Rei vindicatio-
nem. 2. Interdictum unde vi 3. judicium crimina-
le de vi publica. Multiplex igitur qvæſtio. Si
2 qværatur (1.) de rei vindicatione & judicio cri-
minali & reſp. præferendum eſſe judicium Cri-
minale, ut gravius. (2.) qvando actor proponit
3 poſſeſſorium unde vi cum petitorio in eodem li-
bello, an eodem tempore ſimul de utroqve agi
debeat? Et reſp. qvod cumulatio qvidem fieri
poſſit in libello, ſed de poſſeſſorio unde vi co-
4 gnoſcendum prius. (3.) an ſi actor unde vi, reus
in petitorio agat; an illius cauſa prius cogno-
ſcenda? qvod affirmatur. *vid. hic Barboſa de or-
dine cognitionum prolixè diſſerens & Menoch. rem. 1.
recup. poſſ. paſſim. Cujac. lib. 5. obſ. 15. Perez. ad tit.
C. de Ord. judic.*

Ad L. Qvod legatur. 38. & l. 50.

SUMMARIA.

UBinam Legatum petendum, ſi ſpecies legata ſit? n. 1.
Qvantitas legata ubi petatur? 2.
An rei vindicatio inſtituatur, ſi res mobilis ſit, & qva-lis debeat eſſe? 3.
An locus rei ſitæ attendatur, qvando reus alibi domi-cilium habet? 4. & 5.

1 AGitur hic de duplici qvæſtione. (1.) ubi Le-
gatum vel Fideicommiſſum petendum. (2.)
ubi ſolvendum vel præſtandum. In prima
qvæſt. diſtingvitur, an ſpecies an qvantitas le-
gata: illa per perſonalem actionem petitur,
ubi domicilium habet hæres, vel major pars
eſt hæreditatis; per actionem realem, ubi res eſt.
Præſtanda autem indiſtinctè res eſt, qvando
2 ſpecies legata. Aliud ſi qvantitas Legata, qvæ
in domicilio hæredis, aut ubi major pars hæ-
reditatis; niſi qvantitas ad certum fundum re-
lata, ut hic. *vid. hic gloſſ. Donell. l. 17. c. 15. & ibi
Hill. Molina de J. & J. d. 195. n. 9. Petr. Bar-
boſa ad l. 1. 9. princ. ff. h. t. n. 48. & ſeq. confer.
Anton. Peregr. de fideic. art. 53. Menoch. l. 4.
præſ. 200. Conſ. not. ad tit. C. ubi fideicommiſ-
3 ſum, &c.* Collige, rei vindicationem inſtitui
non tantum, qvando res immobilis eſt, ſed &
qvando res mobilis. *Carpz. in proc. tit. 3. art. 3.
§. 2. Donell. & ibi Hill. lib. 17. c. 17. Vultej. ad l. 1. C.
ubi in rem actio. num. 19.* modo non ſit alio trans-
ferenda, ſed ut ibi maneat, & aliqvandiu ſubſi-
ſtat. Nec intereſt, an voluntate habentis, an ex
neceſſitate juris ibi ſit. Et ſi res mobilis legata
ſit, poteſt etiam ad exhibendum agi. Sic et am
judex competens eſt, ſi ibi depoſita ſit, vel areſto
ibidem nexa. *Dn. Mev. p. 4. d. 74.* Ex hac lege 4
infertur, locum rei ſitæ locum habere, ſive reus
domicilium ibi habeat, ſive non. *vid. poſt alios
Carpzov. in proceſſu tit. 3. art 3. §. 1.* Hinc deci-
ſus eſt caſus à *Berlichio* talis: Cives Naumbur- 5
genſes tenentur jurare, qvod in alio judicio con-
vices non velint convenire: qværebatur autem,
annon in loco rei ſitæ convicem ſuum Civis
Naumburgenſis convenire poſſit? & deciſum
affirmativè, & qvod ſtatutum illud & juramen-
tum poſſit intelligi de extraordinario judicio ex
cauſa commiſſionis vel delegationis, addo &
Areſti. Et ideò non excludendum aliud forum
ordinarium, ut deciſum refert *Berlich. p. 2.
dec. 245.*

Ad L. Cum furioſus. 39.

SUMMARIA.

FUrioſus dilucida intervalla habens rectè judex datur. 1.
Hoc ampliatur. 2.
Legatus tempore legationis, ibi fidejubet, ubi etiam conveniri poteſt. 3.

QVæritur, an furioſus poſſit judex dari? qvod 1
affirmatur, ſi dilucida intervalla habeat licet
hoc periculoſum videatur. Et qvamvis eo tem- 2
pore, qvo dabatur judex, furioſus fuerit, datio ta-
men valet, ut poſſit tempore intervalli judicare,
qvia abſens etiam dari poteſt judex. Ergo etiam
furioſus habens intervalla tempore furoris dari
poteſt, ut tempore intervalli judicet.

In §. 1. agitur de Legato, an ſi tempore Le- 3
gationis fidejuſſerit, ex qvalibet cauſa, poſſit in
Italia vel Romæ conveniri? qvod affirmatur,
qvia tempore Legationis contraxit.

Ad L. Non qvicqvid. 40.

SUMMARIA.

REg. Non omne, qvod judex facere poteſt, ſtatim debet; in qvibus locum habeat? n. 1.
Exemplis illuſtratur. 2. & 3.
Judex tamen declarare debet, qvid facturus ſit? 4.
Judex omittendo etiam litem ſuam facit. 5.

QVod judicis poteſtati permittitur, non ſub- 1
jectum eſt neceſſitati; non, qvod poteſt ju-
dex facere, ſtatim dabit. Unde judex, qvi po-
teſt ſemper aliqvid ex Officio facere, ſi id non
facit, non tenetur parti. *Paris. de Puteo de Syn-
dic. in tit. Officium jud. n. 1.* Et lex hæc intelligen-
da de iis, qvæ ſunt liberi arbitrii judicis. *Me-
noch. l. 1. qv. arb. 41. num. 2.* & ſi qvid petatur,
non

non tamen tenetur judex ſemper petenti obſe-
cundare. *Dec. ad l.1. de jurisd. num. 14.* Sic ſi ju-
2 dex petat, ut ſuper injurioſis ſcriptis Collegium
pronunciet, hoc non neceſſitat, niſi vera calu-
mnia deprehendatur. *Dn. Mev. p. 4. dec. 146.* Sic
3 ſi petatur, ut contra abſentem procedat, non ta-
men ad id faciendum ſimpliciter tenetur. *l. 1.
C. qvomodo & quando judex.* Sic poteſt teſtes
omnes ſimul obſtringere juramento, ſed non te-
netur. *Dn. Mevius part. 4. dec. 264. Conf. Joſe-
phus Ludov. dec. 96. n. 18. Cæſar. Contardus in repet.
l. diffamari. num. 103. C. de Ingen. manumis. Sal-
4 gado in Labyr. p. 2. c. 3. n. 17.* Qvamvis autem id,
qvod in liberam voluntatem judicis confertur,
judex facere non compellatur, debet tamen de-
clarare, qvid facturus ſit. *Vid. Cujac. ad Papin. l.
4. & Menoch. l. 1. A. qv. q. 41. num. 2. Dec. ad l. 1.
ff. de jurisd. n. 14.*
5 *In §. 1.* dicitur, judicem non tantum ſuam
litem facere, ſi contra leges faciat, ſed ſi etiam
qvid omittat, qvod facere debet. *Cujac. d. l.*

Ad L. Omnibus. 41.

SUMMARIA.

*Debitor ante adventum diei ſolvere non cogi-
tur. n. 1.*
Qvod limitatur. 2.
*In b. f. judiciis ad cautionem præſtandam ante diem
agi poteſt. 3.*
An & qvando idem in ſtricti juris judiciis? 4. & 11.
Conciliatio cum l. 1. §. 2. de uſur. 5.
Qvibus caſibus debitor ante diem debeat cavere? 9.
Qvalis coactio hic reqviritur? 10.
*Si debitor initiò ſe locupletem dixerit, an poſteà ad
cautionem compellatur? 12.*

1 Regula eſt, qvod ante adventum diei vel
conditionis non poſſit debitor cogi ad ca-
vendum de ſolvendo, poſtqvam dies vel condi-
tio advenerit. *l. inter omnes. 12. ff. qvi ſatisdare
2 cog.* Excipiuntur tamen certi caſus, in qvibus
cautio reqviritur, ut ſi dilatio à principe detur.
l. univerſa. 4. C. de prec. imp. off. vel à Lege *l. ſi debi-
3 tori. 21. h. t.* Hic alia exceptio habetur. Nam
in bonæ fidei judiciis, ſi qvis aliqvid ſub condi-
tione debeat, vel in diem, qvamvis ante diem
ſimpliciter peti non poſſit, ad cautionem ta-
men præſtandam agi poteſt, ſi nova cauſa ſu-
perveniat, ob qvam timere poteſt creditor, ne
fiat non ſolvendo debitor. *Barboſa hic n. 40. &
ſeqq.* idem in locatione *Wiſſenb. d. 37. th. 21.* Aliud
in ſtricti juris judiciis volunt *Cujac. lib. 17. obſ.
4 37. Hering. de fidejuſſ. c. 3. n. 50. ſeq.* Nec obſt.
l. 1. §. 2. de Uſuris. Nam ibi judex functus erat
ſuo officio, qvod ad futura non extenditur. *Cu-
jac. hic.* Sed ut dicam qvod res eſt, hic de con-
5 ditionali debito non agitur, ſed in diem. Po-
terit tamen officio judicis, ubi ſuſpicio juſta eſt,
etiam huic provideri. *Afflict. dec. 108. num. 3.*
Et textum hunc etiam in ſtricti juris contra-
ctibus locum habere, volunt Dd. communiter,
ſi credendum *Stracha de Mercat. p. 2. num. 22.* Li-
mitatur verò, qvod non habeat locum, ſi ſit locus
pœnitentiæ, *per l. Seja ff. de donat. cauſa mortis.* 8
*Rom. ſing. 646. Barb. hic. num. 52. & ſ. conf. Par-
palias in repet. l. 2. ff. ſol. matr. num. 108.* qvi *n. 69.*
ponit regulam, qvod nullus debitor in diem te- 9
neatur cavere; Niſi 1. miſerationis gratia ipſi de-
tur dilatio; aut 2. ex teſtamento, aut 3. ex contra-
ctu; ſi juſta cauſa urgeat, ut hic.

Sed qværitur, qvalis cautio hic reqviratur. 10
Et videtur recepta ſententia propoſita ab *Alexan-
dro in l. ſi finita. §. eleganter. n. 15. ff. de damno inf.*
qvi diſtingvit, utrum ſcil. agatur propterea ante
tempus, ut debitum poſſit eſſe liqvidum: poſſent
enim teſtes mori, & hoc caſu ad nudam repromiſ-
ſionem & confeſſionem agitur; aut propterea
ante diem agitur, qvia ſuſpectus, & fieri poſſit
non ſolvendo, & tunc fidejuſſoria cautio reqvi-
ritur. *Barboſa hic num. 46.* Qvamvis autem 11
hanc legem etiam in ſtricti juris judiciis eô tan-
tum caſu admittant, ſi id commodum debitori.
*Alex. d. l. & ad l. 2. ff. ſolut. matr. n. 14. & Crotus
ad d. l. 2. n. 55. Ripa num. 39.* Barboſa tamen hoc
negat, ſed concedit in ſtricti juris judiciis indi-
ſtinctè hoc beneficium locum habere; ſed non
jure actionis, ſed officio judicis. *Barb. ad d. l. 2.
n. 28.* ubi legem hanc *n. 9.* limitat: niſi cauſa non
eſſet nova, ſed initiò adfuerit, & eam ſciverit
creditor. *Barb. hic. n. 69.* Si tamen debitor ſe di-
xerit eſſe locupletem, omninò tamen ſine nova
cauſa poteſt compelli ad cautionem, ſi paupertas
in notitiam veniat. Ex iis, qvæ de juſta cauſa 12
ſuperveniente dicta, colligitur, nec conducto-
rem teneri perfecto contractu cavere de in-
demnitate, niſi juſta cauſa, metus ſcilicet dilapi-
dationis, &c. urgeat. *Dn. Mev. p. 5. dec. 357.*

ad L. Si Uxor. 42.

SUMMARIUM.

*Qvæ cauſa ſit, qvod Legatus Romæ divortium fa-
ciens dotem ibi petere valeat? n. 1. & 2.*

Si Legatus Romæ verſetur, & ibi divortium fa- 1
ciat ab uxore, dos ibi peti poteſt, qværitur,
qvæ cauſa? Alii privilegio dotis id tribuunt,
qvam aliasqve opiniones refutat *Barboſa ad l. 2.
de Legatis 3. n. 159. & ſeqq.* qvi tandem rationem
eſſe dicit, qvod intervenerit factum & culpa ma-
riti, nam ſi culpa uxoris divortium factum, hæc
non inferret petitionem dotis. *l. 8. C. de repud.*
Et ita etiam *Donellus & ibi Hillig. l. 17. c. 13. lit. H.* 2
Et ex hoc textu colligitur regula, qvo modo qvis
ſortitur forum in loco contractûs, eodem modo
ſortitur in loco diſtractus. *Barboſa. d. l. n. 168. &c.*

Ad L. Eum qvi. 43.

SUMMARIA.

*In certo loco ſolvere pollicitus poſt moram ubiqve
conveniri poteſt. n. 1.*

Qvod

Qvomodo hoc ſit intelligendum? 2.

1 QVi promiſit aliqvid certo loco præſtare vel
ſolvere, poſt moram ubiqve conveniri pot-
2 eſt. Sed hoc civiliter intelligendum eſſe monet
Donell. l. 17. c. 19. ubi lit. D. allegat. Hillinger. Weſé b. Zaug. Matth. Steph. ſc. in qvibus locis alias ſine mentione loci conveniri potuiſſet cum abſurdum ſit illum, cui debitor ſe ſine mentione loci obligavit, non niſi certis locis poſſe convenire reum ſc. domicilii, contractus &c illum vero, cui ſub certo loco ſe obligavit debitor, poſſe debitorem ubiqve convenire.

Ad L. Non idcirco. 44.

SUMMARIA.

AN, ſi plures appellarunt, & qvidam ceſſant, hoc vigilantibus prajudicit? n. 1.

Servi qvaſi liberi conſtituentis Procuratorem cognito ſtatu reus abſolvitur ab inſtantia? 2.

1 QVando contra plures agitur, & lis eſt conteſtata, nonullis Reip. cauſa abſentibus lis cum præſentibus peragi poteſt: item plures appellarunt in cauſa communi, qvidam ceſſant v. g. petere Apoſtolos, vel introducere appellationem: Qvær. an cæteris vigilantibus hoc præjudicet? Neg. per *l. 1. C. de Conſortib. ejusd. litis & h. l.* Sed negligentes carent effectu Apellationis. *Dn. Mev. p. 2 dec 341.* ſcilicet qvando cauſa eſt dividua, ut ſe explicat hic JCtus. Verum de eo ulterius diſputat *Roncbegallus ad l. 3. §. ubi duo n. 140. ff. de duobus reis.*

2 *In §. 1* agitur de ſervo, qvi qvaſi liber conſtituit procuratorem, ſed cognito ſtatu dantis procuratorem, abſolvitur reus ab inſtantia & ſalva manet actio vero creditori, De abſolutione ab inſtantia *vide infra l. 73.*

Ad L. Argentarium. 45.

SUMMARIA.

ARgentarius atqve Tutor ubi conveniendi? n. 1.

Si documenta ad manus ſe non habere prætendant, dilatio danda. 2.

Ratio 3.

Debitorem alibi damnatum in loco contractûs actione judicati conveniri poſſe, declaratur per caſum. 4.

1 ARgentarius qvidam exercuit argentariam
Romæ, qvi tamen habuit domicilium in
provincia, convenitur ergo Romæ, qværitur. an
rectè, qvod affirmatur, qvia qvilibet adminiſtrator
debet ibi conveniri, ubi adminiſtravit, qvia
ibi faciliores ſunt probationes, & idem in Tuto-
2 re. Sed qvid ſi Argentarius vel Tutor, prætendant,
ſe non habere ad munus documenta, ſed
alibi, Remittendane eſt cauſa vel danda dilatio?
3 Reſp. poſterius faciendum cauſa cognita; nam ſolent
Aminiſtratores malè ſibi conſcii allegare abſentiam
documentorum, ideoqve videndum, an
aſſertio eorum probabilis ſit vel non.
4 *In §. 1.* habetur hæc ſpecies: Bertha Florentina
Florentiæ domicilium habens mutuam accepit
pecuniem Romæ. Bertha moritur relictâ Florentiæ filiâ. Hanc vel ejus Tutores potuiſſet Creditor Romæ convenire, ſed qvia ibi non reperiebantur. conventi ſunt Tutores vel curatores in provincia, & condemnati ſunt. Anteqvam autem ſatisfieret, venerunt Tutores Romam, qværitur an ibi actione judicati conveniri poſſint? Videtur qvod non absqve literis ſubſidialibus, ſed affirmatur, qvia ab initio Romæ conveniri potuiſſent ſi ibi deprohenſi eſſent. Ergo colligitur, debitorem alibi damnatum in loco contractus actione judicati conveniri poſſe. *Conf. Cujac. tomo 4to ad lib. 3 Reſp. P. pin.*

Ad L. Judex. 46.

SUMMARIUM.

Qvando Judici furioſo abrogandum ſit officium?

JUdex ſi furioſus fiat, non ſtatim ei abrogandum officium, ſed tunc, qvando nulla ſpes ſalutis adeſt.

Ad L. Obſervandum eſt. 46.

SUMMARIA.

COmmiſſarii non ad placitum partis, ſed ex judicis officio conſtituuntur. n. 1.

Qvibus caſibus commiſſarius dari ſoleat à judicer? 2.

Hodie Commiſſarii ad qvidnam conſtituantur. 3.

NOn eſt dandus judex, qvem pars nominatim 1
petierit. Ideoqve qvoties Commiſſarii dandi
ad ſententiam ferendam, hoc ex officio alicui
mandet judex. Excipitur hic princeps *Donell. l. 17. c. 25. & ibi Hill. lit. E.* ſi nominatim ob perſpectam
fidem confirmet. Alias verò qvando 2
non ad ſententiam ferendam, ſed examinandos
teſtes commiſſio decernitur, poteſt judex aliqvem conſtituere. 1. Qvando circa nominatam perſonam partes conveniri non poſſunt. 2. Qvando pars arbitrio judicis id commiſit. 3. Qvando ob ſuſpicionem nominato aliqvem adjungit. Vel jubet, ut denuo partes Commiſſarium nominent. *Rulandus de Commiſſar. l. 2. c. ult. n. 8. & ſeqq.* Apud nos rariſſimè Commiſſarii ad definiendam cauſam, ſed tantum ad referendum & tentandam transactionem conſtituuntur.

Ad L. Pars literarum. 48.

SUMMARIA.

MAjorem magiſtratum temporalem gerentes conveniri neqveunt. n. 1.

Qvod hic extenditur dupliciter. 2.

QVi majorem Magiſtratum temporalem ge- 1
runt, conveniri non poſſunt eo anno, qvo
officium gerunt, de qvo ſupra *de in jus vocando.*
qvod hic dupliciter extenditur 1. Qvod 2
nec alios convenire durante officio poſſint, nam ſi hoc facere poſſent, reconveniri etiam poſſent. 2. qvod nec in cauſis pupillorum, qvorum

rum tutelam gerunt, conveniri poſſint, ſed actio differenda in tempus finiti officii.

Ad L. Venditor. 49.

SUMMARIA.

VEnditor tenetur emtorem defendere non obſtante privilegio ſuo. n. 1.

Qvando venditor in ſuo judicio conveniri debeat? 2.

1 QUando Evictio denunciatur venditori, hic
non obſtante privilegio ſuo debet emtorem
in eo judicio defendere, ubi nata eſt controver-
ſia; unde denunciatum aut intervenientem fo-
rum declinare non poſſe tradit *Gail. lib. 1. obſ. 71.
n. 2. Mindanus de coutu. cauſ. l. 3. c. 5. n. 20. Afflict.
deciſ. 277. num. 2. Natta. conſ. 630. Caball. de Evict.
§. 3. n. 118.* ubi *num ſeq.* hoc extenditur ad Cleri-
cum *Covar. plures citant pr. q. 8. n. 3. Mynſ. c. 1. obſ.
22. Gail. l. 1. obſ. 37. n. 7. Matth. Steph. de jurisd. l. 1. c.
31. n. 5. Conferatur Decianus Reſp. 118. n. 26. vol. 3. Ri-
minaldus 422. n. 18. lib. 4. Maranta. p. 6. m. 5. n. 10.
Theſaur. dec. 213. ubi ad fiſcum defeu. emtem id exten-
2 dit.* Si, tamen venditor negaret, ſe teneri ad evi-
ctionem præſtandam, nec veniret, utiqve tunc co-
ram ſuo judice erit conveniendus. *Grænwegen ad
3 l. 1. C. ubi in rem actio. n. 2. Joh. à Sand l. 1. def. 5.* Ideo-
qve colligitur, etiam facta denunciatione de-
nunciantem manere debere in lite. *Carpz. p. 1. Ju-
rispr. c. 3. d. 28.*

Ad L. Si fideicommiſſum. 50.

SUMMARIA.

JUdex à præſide datus etiam hoc mortuo ſententiam ferre poteſt. n. 1.

An hæres de fideicommiſſo in loco domicilii conveniri poſſit? 2.

An & qvibus caſibus in loco domicilii teneatur præſtare legatum? 3. & 4.

An, ubi major pars hæreditatis. 5? & 6.

1 IN *§. 1. hujus legis* qværitur, an judex à præſide da-
tus, etiam præſide mortuo poſſit ſententiam
ferre? Videtur qvod non, qvia Mandatum mor-
te finitur. Sed aff. ſi lis vivo præſite dante inchoa-
2 ta. Hæres ob fideicommiſſum conventus in lo-
co domicilii, non poteſt declinare judicium per
hanc legem §. 2. ſed non tenetur præſtare ibi lega-
3 tum, ſed poteſt præſtare in loco, ubi major pars
hæreditatis eſt. Et ſic electio loci ſolutionis eſt pe-
nes debitorem ſeu hæredem. *Hill. in Don. l. 17. c.
4 15. lit. C.* niſi hæres ſibi præjudicaverit, ut ſi in
loco domicilii ſolverit partem *h. l. §. fin.* vel
hanc defenſionem omiſerit. *l. 52.* aut ſi in lo-
co domicilii promiſerit ſolvere. *l. 51. h. t. Mat-
theſilanus ſing. 122 Felinus in c. ficut ratione X.
5 de foro comp. n 17.* Sed ubi res certa petitur,
ibi danda eſt, ubi eſt, licet alibi petatur. *L. 38.
h. t. Donell. d. c. 15. & lib. 8. c. 35.* Aliter *P. Barboſa
in l. 19. pr. h. t. num. 34.* ubi ait, hæredem adeun-
do hæreditatem videri qvaſi contraxiſſe cum Le-
gatariis ſolutionem contuliſſe in eum locum, ubi
major pars eſt hæreditatis. Et *in fine hujus legis*
dicitur; Si hæres partem legati ſolverit, tunc eti-
am totum ſolvere teneri, per *§. ult. hujus legis.* Sed 6
ſi unum legatum alibi ſolverit non in eo loco, ubi
major pars eſt, qvoad alia tamen legata ſibi non
præjudicat. *arg. l. 85. §. Teſtator. de Leg. 2. de qvo
Balb. in l. 19. pr. h. t. n. 68. & ſeqq. Moltua de pri-
mog. l. c. 13. n. 73.*

Ad L. Qvatenus. 51. & L. 52.

SUMMARIA.

UBi heres, ſi bona hæreditaria in duobus locis, ſit conveniendus? n. 1.

Qvibus caſibus hæres exceptioni fori; ſolvam, ubi major pars; renunciet? 2.

IN *§. 1. hujus Legis* qværitur, ſi hæreditaria bona
ſint duobus locis Lipſiæ & Francofurti ad Mœ- 1
num, hæres Lipſiæ conveniatur, ille verò excipi-
at, Lipſiæ qvidem eſſe majorem qvantitatem bo-
norum, ſed & majorem maſſam æris alieni, per
qvam illa pars bonorum diminuatur, & ſic in ef-
fectu Francofurti eſſe majorem partem, qvia mi-
nus æris alieni? Sed hoc non attendi responde-
tur, qvia æs alienum Lipſienſe non tantum Lip-
ſenſia bona afficit, ſed totam hæreditatem minu-
it, niſi Teſtator diſpoſuerit, ut alibi præſtarentur
legata vel alimenta. Exceptioni fori prædictæ
videtur renunciatnm (1.) ſi hæres alio loco ſe le-
gatum præſtiturum promiſit & id qvidem, ante- 2
qvam hæres hæreditatem reſtitueret; vel fidei-
commiſſarius, cui onus ſolvendorum legatorum
incumbit, poſt reſtitutionem *P. Barb. ad l. 19. pr.
h. t. num. 77. & multis ſeqq.* (2.) ſi hæres aliis dila-
toriis uſus hanc omiſerit, lite conteſtatâ hac
præſcriptioni uti vellet. *l. 32. pr. h. t.*

SUMMARIA.

QVibus caſibus hæredi non proſit exceptio; præſtabo legatum, ubi major hæreditatis pars? n. 1. & 3.

Teſſera frumentaria qvid fuerit? 2.

An dicta exceptio locum habeat, ſi res certa legata alicubi reperitur? 4.

Hæres hâc exceptione tutus an teneatur ad ſatisdandum? 5.

INterdum non prodeſt exceptio hæc, qvod hæ- 1
res non teneatur, reſpondere vel præſta-
re ibi, qvia alibi eſt major pars hæreditatis; id-
qve interdum fit (1.) ob rem legatam, qvæ
alibi reperiri neqvit, ut teſſeræ frumentariæ, qvæ 2
erant fragmenta chartæ, ligni, vel plumbi, cer-
ta notâ inſignita, qvæ comparari à præfecto
annonæ poterant, *de qvibus Donell. l. 17. c.
15. lit. D. & ibi Hilliger & qvos alleg. 1r.*

(2.) ex

3 (2.) ex genere perſonarum, ſi clariſſimus, qvi
Romæ conſiſtere tenetur, propter minimum le-
gatum in provinciam proficiſci teneretur. *Don. d.
c. 15. in fine.*

4 *Ad §. pen. & ult.* Non cempetit etiam Ex-
ceptio hæredi, ſi res certa legata alicubi reperta
petatur: hic electionem reo tribuit *Hillig. in Do-
nell. lib. 17. c. 15 lit. C.* qvod an textui conveniat,
dubito; nam ſi electio daretur hæredi, reipſa ha-
beret hæres exceptionem. Et eſt regula, qvod
conventus rei vindicatioue, omninò in eô loco
reſpondere teneatur. *vid. d. hoc §. Barboſ ad*
5 *princ. h. l. n. 46. & multis ſeqq. In fin.* dicitur, li-
cet hæres habeat præſcriptionem hanc, hæredita-
tis pars alibi eſt, nihilominus tenetur ad ſatis-
dandum, ſe alio loco reſponſurum.

Ad L. Vix certis, 53.

SUMMARIA.

SErvi qvando contra dominum agere valeant? num. 1. & 2.

Adminiſtratores cautè agunt, ſi petant commiſſarios, coram qvibus rationes reddant, ubi dominus in mora eſt? 3.

1 REcenſentur hic caſus, qvibus ſervus contra
Dominum agere poteſt, v. g. ob ſuppreſſas
tabulas, ob annonam, falſam monetam &c. *Dor.
l. 17. c. 4. vide not. ad l. 1. ſupra de off. præf. urbi.*
Ubi nota, qvod ſervus liber eſſe juſſus rationibus
redditis poſſit arbitrium petere, ut rationes red-
2 dantur, diſpungantur, & examinentur; Unde
cautela pro omnibus tutoribus, adminiſtratori-
3 bus colligitur, qvi volunt rationes reddere, &
per moram Adulti aut Domini impediuntur,
ſcil. ſi a judice petant commiſſarios, qvam caute-
lam commendat *Eſcobar. de Ratiocin. c. 5. n. 95.
Joh. Heeſer de ration. redd. loco 1. n. 128.*

Ad L. Per minorem. 54.

SUMMARIUM.

MInor cauſa avocari poteſt, cum in Tribunali ventilatur major cauſa.

MAjor cauſa trahit ad ſe minorem, majori cauſæ per minorem non debet præjudicari. Hinc ſi major cauſa ventiletur in ſupremâ curiâ, minor cauſa, qvæ eſt illi præjudicialis, aut habet connexitatem cauſæ, avocari poteſt. *Dn. Mev. p. 2. dec. 135.* Sic univerſalis concurſus trahit ad ſe actiones particulares. *Salgado in Labyr. c. 4.* Aliud exemplum *in l. 35. ff. de jure fiſci. de qvo infrà.*

Ad L. Edictum. 55.

SUMMARIA.

TRia Edicta coram contumacem reqviruntur, annumeratis tamen prioris judicis edictis? n. 1.

An publicatis jam tribus ab Anteceſſore Edictis ſucceſſor adhuc ſemel edictum edere teneatur? 2.

Reſponſio ad obſtantem legem. 3.

COntra contumacem reqviritur trinum Edi- 1
ctum de *qvo infra*, ſed qværitur 1. an in nu-
mero Edictorum connumeretur Edictum Ante-
ceſſoris in officio ſeu prioris judicis? qvod affir-
matur, qvia idem eſt officium. 2. qværitur, qvid 2
ſi Anteceſſor tria Edicta publicaverit, an ſucceſ-
ſor procedere poſſit in contumaciam? Reſp. Suc- 3
ceſſor debet adhuc ſemel edictum publicare, nec
obſtat *l. 8. C. qvomodo & qvando judex &c.* ubi
præſtat relativum ad remotius referre, qvam ma-
nus textui emendando admovere. *Hilliger in
Donell. l. 17. c. 26. in fine lit. O.*

ad L. Licet. 56.

SUMMARIA.

AN geſta per falſum Procuratorem à Domino poſt ſententiam ratificari poſſint, diſqviritur? n. 1. & ſeqq.

An principalis pro parte geſta approbare pro parte improbare valeat? 10.

COlligunt ex hac lege; Geſta per falſum 1
Procuratorem poſt ſententiam à Principali
ratificari poſſe indiſtinctè *Gail. lib. 1. obſ. 47.
Riccius coll. deciſ. 344 Vantius de Nullit. tit. qvibus
modis ſent. nullitas &c. n. 10.* Sed diſſentiunt &
hanc legem de pendente judicio accipiunt. *Zaſ.
ad tit. de Procur. n. 17. & Wiſſenbach. ad Pandect.
d. 12. n. 13.* Sed vid. pro communi ſententia *Hill. l.
18. c. 12. lit. G.* & de praxi teſtatur *Peckius ad c. 11.
de R. J. in 6. n. 11.* Nam communis ſententia nihil 2
habet abſurditatis: cum enim actus aliqvis alte-
rius nomine geſtus habet omnia eſſentialia, ſolo
ejus conſenſu deficiente, ſuperveniente eô actus
validatur. *l. 16. §. 1. ff. de pign.* Et ipſe *Franzk. d. l.* 3
fatetur in ſui præjudicium Dominum eum vali-
dare poſſe, contra qvod tamen eædem rationes
Bachovii ſtringunt. Et ſanè, ſi poſt litem conte- 4
ſtatam ſupervenit Dominus, litis conteſtatio a
falſo procuratore facta etiam eſt ipſo jure nulla,
& tamen fatente *Bachovio, cæterisq;* poteſt valida-
ri, & ſententia qvidem ea nulla eſt; ſcil. ſi velit
Dominus. Nec exceptio falſi Procuratoris da- 5
tur Adverſario, ſed ei cujus nomine egit. Neqve 6
inde inæqvalitas judicii, qvia idem in utroqve
membro dicunt Dd ſive contra Dominum, ſive
pro Domino lata ſit ſententia. Et adduxit præju-
dicia *Gail. & conſentit Teſſ. dec. 7. Trentac. l. 2. Reſol.
tit. de Procur. reſ. 2 n 2. & Hill. in Don d. l. 18. c. 12.
lit. G.* Huic communi etiam ſententiæ adſtipula- 7
tur *Dn. Mev. p. 5. dec. 99.* Qvamvis autem valdè
hanc ſententiam communem limitet *Trentac.
d. l.* plures tamen limitationes fundamento,
ut puto, deſtituuntur. Hanc limitationem 9

concedo, ſi præcedens vel concomitans volun-
tas pro forma reqviratur; qvam limitationem
n.5. proponit. Reliqvas non puto eſſe admit-
tendas. Nam *L. ſi qvis obrepſerit. ff. de falſis.* lo-
qvitur de obreptione circa ſubſtantialia, ut ipſe
9 agnoſcit *n.7.* Sanè ſi Principalis doloſè tacuiſſet,
non putarem ad ratificandum ipſum admitten-
dum eſſe, ſecundum tradita *Trentacinq. d. l. circa*
10 *fin.* Item ſi ſententia habeat plura capita, &
Principalis pro parte vellet ratificare judicium,
pro parte non; non putarem audiendum eſſe
principalem: qvia ſententia qvoad formalia eſt
indiviſibilis, ut probat *l. 27. ff. fam. hercisc. Vid.*
Barboſa l. 17. c. 19. axiom. 4 Et principalis geſta Pro-
curatoris pro parte ratificaret, pro parte non;
qvod admittendum non eſt.

Ad L. Tam ex contractibus. 57.

SUMMARIA.

CUm filiofam. agi poteſt ex omni obligatione. num. 1.

An filiusfam. jure veteri habuerit perſonam ſtandi in judicio? 2.

Pater poſt litem conteſtatam tenetur pro filio, ut fidejuſſor. 3.

1 CUm Filiofamil. agi ſemper poteſt ex obliga-
tione, ſive ea oriatur ex contractu, ſive de-
licto, *hic & l. 39. de O. & A.* & mortuo filio, judi-
cati etiam actione cum patre agitur. *vid. Donell.*
2 *lib. 17. c. 4. & 5.* Colligitur ex hac lege jure an-
tiqvo non habuiſſe filiumfamilias perſonam
ſtandi in judicio, ſed à patre dependiſſe, ut con-
tra *Bart.* pluribus probat *Menoch. rem. 10. recup.*
poſſ. n. 206. & ſeq. Sed de hoc ſuprà, qvid jure no-
3 vo obtineat, actum. Colligitur ex hoc textu,
acta judicii & inſtantiam tranſire ad patrem, qvia
pater, poſt conteſtatam à filio litem, tenetur pro
filio, ut fidejuſſor, & filius conteſtans litem ſe ta-
citè videtur obligare ad ſolvendum id, in qvo
fuerit condemnatus, & pater videtur pro eô in-
terceſſiſſe, qvatenus in peculio eſt. *Petr. Barb. ad*
L. ſi conſtante. §. fin. n. 21. ff. ſol. matr.

ad L. Judicium. 58.

SUMMARIA.

JUdex delegans juriſdictionem delegatam poteſt avocare. n. 1.

An Judex ſuperior ab inferiori? 2.

An Imperator à Camera? 3.

Qvibus caſib. ſummus Princeps avocare ſoleat?

JUdex delegans poteſt delegatam juriſdictio-
nem revocare; & ſic de delegata juriſdictio
ne intelligit. *Dn. Mev. p. 2. dec. 134.* Sed verum
eſt, judicem ſuperiorem poſſe avocare cauſam ab
inferiore etiam ordinario, ſi dependeat juriſdi-
ctio inferioris à ſuperiore, idqve verba Legis in-
ſinuare videntur. Sanè à Camera cauſam avo-
care non poteſt Imperator. *Ord. Cam. p. 2. tit. 35.*
qvia Camera dependet ab Imperatore & Stati-
bus Imperii. Differt verò ab avocatione Reſcri- 4
ptum, qvo Imperator de cauſa referri jubet. *Dn.*
Mev. p. 1. dec. 249. Ideoqve nec ſummus Prin- 5
ceps hodiè cauſas à judicibus inferioribus avo-
care, nec commiſſionem nolente alterà parte or-
dinare poteſt, niſi ſit cauſa aliqva ſpecialis, v. g.
Si lis inter parentes, aut liberos, aut proximos co-
gnatos, aut cauſa concernat perſonas miſerabi-
les, vel in eâ lite periclitetur ſalus publica, qvo
caſu Superior, non obſtante litis pendentia,
Commiſſariis ad amicabilem compoſitionem
cauſam committere poſſet, ut multis tradit *Carpz.*
p. 3. dec. 220. Covarr. pr. q. 9. n. 4. Alb. Brunus conſ.
92. Gail. lib. 1. obſ. 41. Chriſtinæus vol. 1. dec. 259.
Beſoldus in theſ. in voce Abforderung. *& Berlich.*
p. 1. deciſ. ult. & p. 1. concl. 6. Vid. & inauguralis
diſſ. Dn. D. Qvilovii hic habita anno 1660.

Ad L. Si locus. 59.

SUMMARIA.

JUdex ordinarius an teneatur locum judicii exprimere? n. 1.

Qvid de judice delegato? 2.

Ubi conſvetudo conſulenda? 3.

SI ordinarius judex ſolitum habet tribunal, id, 1
licet non expreſſum, intelligitur tamen; ſin ſe-
cus, locus deſignandus eſt. *Hill. in Don. lib. 23. c.*
2. lit. M. Sic ergò delegatus judex ſemper lo-
cum in citatione exprimere debet. *Umminus diſſ.*
ad proceſſ. 5. n. 53. Nec admitto, judicem delega- 2
tum debere obſervare locum delegantis, ut vult
Maranta p. 6. de ſent. n. 73. conf. Cephal. conſ. 304. n.
144. Sed hac in re conſvetudo conſulenda, nam 3
ille, qvi delegat judicem, videtur in loco ſolito
delegare. In hac civitate reperitur in Curia
conclave, qvod vocatur Die Commiſſion-
Stube/ putarim ergo, ſi delegatus propriarum
ædium non faciat mentionem, hoc conclave eſſe
intelligendum.

Ad L. Mortuo judice. 60.

SUMMARIUM.

Judex ſurrogatus, ex iisdem actis, mortuo judice, ferre debet ſententiam.

MOrtuo judice is, qvi ei ſurrogatus eſt, ex iis-
dem actis ſententiam ferre debet. *Donell. l.*
17. c. 26. lit. M. & ibi Hill. ubi notat, non inanem
itaqve eſſe qvæſtionem in *L. 76. h. t.* Et ſic con-
venit regula, qvod ſurrogatus eodem jure frua-
tur, qvo is fruitur, cui ſubrogatus eſt. *Barb. l. 17.*
c. 59. ax. 3.

Ad L. Solemus. 61.

SUMMARIA.

EXplicatio Regulæ vulgaris ſtatuentis, id in judicium venire, de qvo inter partes actum. n. 1.

Qvæ negative formata certior eſt. 2.

Vul-

1 VUlgaris regula, qvod in judicium veniat, de
qvo inter partes actum eſt, ſed ea regula
non eſt perpetua. Nam ſæpè de alia re actum
dicit actor, de alia reus, ideoqve id intelligen-
dum eſt in judicium veniſſe, de qvo Actor ſen-
ſit, qvi optimus verborum ſuorum interpres eſt.
Et ſic ambigua petitio accipienda juxta intentio-
nem proferentis, modo poſtea probatio clara of-
feratur *l. 83. §. 1. de Verb. Obl. Hill. in Donell. l. 26.*
2 *c. 4. lit. C. Pacius cent. 2. q. 7.* Certior autem illa
regula eſt negativè formata, non venire in judi-
cium, de qvo actum expreſsè, ne veniret. *h. §. 1.*
dicitur de Latrunculatoribus. qvi ſcilicet ad La-
trones inqvirendos conſtituti, qvod in pecunia-
riis cauſis judicare non poſſint. *vid. Donell. & ibi
Hill. lit. V. lib. 17. c. 9.*

Ad L. Inter litigant. 62.

SUMMARIA.

*IN judicio formando alter Petitoris, alter Poſſeſſo-
ris locum habet. n. 1.*
Illo non probante hic in poſſeſſione manet. 2.
Exceptio in duplicibus judiciis. 3.
Qvando ſeqveſtrationi locus? 4.

1 QVando judicium formandum, alter petito-
ris, alter poſſeſſoris locum habere debet, &
2 hic commodo poſſeſſionis fruitur. Et ſi petitor
non probet, hic in poſſeſſione manet. Exceptio
3 vulgo ſtatuitur in duplicibus judiciis; ubi ta-
men, qvi prior provocat, pro petitore habetur.
Sæpè, qvando de juribus & in poſſeſſorio agitur,
non ſatis convenit inter partes, qvis pro poſſeſ-
4 ſore habendus, ubi ſeqveſtratio interdum adhi-
beri ſolet vel poſſeſſorium ſummarium, ſive mo-
mentaneum.

Ad L. Rectè defendi. 63.

SUMMARIUM.

Qvando qvis ab alio defendi poſſit?

DEfendi qvis poteſt etiam ab alio, ſi ille præſtet de judicato ſolvendo cautionem. Sed ſi id non præſtetur, qvod judex pronunciaverit, non ſatisfactum eſt promiſſioni de judicato ſolvendo, qvia hæc ſtipulatio tres clauſulas habet. *l. 6. ff. judicatum ſolvi.*

Ad L. Non ab judice. 64.

SUMMARIA.

IN qvibus cauſis Actor in litem poſſit jurare? num. 1.
An Judex, Reo in dolo & contumacia conſtituto, intereſſe Actoris æſtimare poſſit? 2.
An cautio de judicato ſolvendo coram uno judicio præſtita, ad aliud qvoqve trahi poſſit? 3.

1 IN nonnullis cauſis Actor jurare poteſt in li-
tem ob dolum Rei vel contumaciam, & in
ſpecie in actionibus bonæ fidei, in qvibus agi-
tur de re reſtituenda, depoſiti, commodati, &c.
item in remediis reſtituendæ poſſeſſionis, item in
actione reali &c. de qvo pluribus *infra in peculia-
ri titulo.* Sed an non judex æſtimare poteſt inter-
eſſe actoris, qvando reus in dolo v. g. ſi dolo fe- 2
cit, ne poſſideret & in contumacia eſt? Reſp. ne-
gando, culpam æſtimare poteſt judex, ſed do-
lum actor, nam gravius agendum eſt cum dolo-
ſo reo, qvàm culpoſo. *h. §. 1.* agitur de hoc ca-
ſu, volo tecum agere coram Senatu Academico,
defenſionem tui ſuſcipit Amicus tuus, & præſtat 3
cautionem de judicato ſolvendo. Sed poſtea
mutato conſilio ago contra defenſorem tuum co-
ram Senatu Oppidano, qværitur, an etiam ſtipu-
latio illa ad hoc forum trahenda? qvod negatur,
qvia eſt aliud judicium.

Ad L. Exigere. 65.

SUMMARIA.

ANnon in loco domicilii maritus de dote conveniendus? n. 1.
Plures rationes adducuntur in hanc rem. 2. & 3.
Si diverſa ſunt ſtatuta domicilii mariti & uxoris, utriusnam ſeqvenda? 4.
Limitationes afferuntur. 5.
Cujusnam loci conſvetudines reſpicienda, in conficiendis pactis dotalibus? 6. & 7.
Si alius locus reſtitutionis dotis expreſſus, hic ſervandus. 10.
Idem, ſi ſponte in domicilium uxoris tranſeat. 11.
Maritus ſecundum ſtatutum domicilii ſui lucratur dotem, licet poſtea alio ſe contulerit. 12.

QVamvis in cæteris contractibus qvis poſſit 1
conveniri in loco contractûs, niſi alio loco
ſolutio ſit facienda; maritus tamen dote accepta
non eſt conveniendus in loco contractus, ſed
tantum domicilii mariti, per *h. l.* qvia contractus
talis eſt, ut ex eo mulier ſtatim migret in alium
locum. Aliam rationem aſſignat *Petr. Barboſa* 2
ad l. 19. §. proinde. h. l. n. 69. qvia hic agitur de ef-
fectu contractus, ſcilicet de repetitione dotis;
nam in his, qvæ concernunt formam & ſubſtan-
tiam contractus, attendimus locum contractus.
l. 6. de Evict. in aliis, deſtinatæ ſolutionis. Et 3
propter naturam matrimonii, videtur tacitè
collata reſtitutio dotis in domicilium Mariti, qvâ
præſumtione præhabitâ, jus generale eſt, qvod
Maritus non conveniatur in loco contractus, ſed
in loco, in qvem videtur collata ſolutio. *Petr.
Barboſ. ad h. l. n. 17.* Unde colligunt Dd. qvod ſi 4
diverſa ſint ſtatuta vel conſvetudines domicilii
mariti & uxoris, qvoad bonorum diviſionem at-
tendenda eſſe ſtatuta Domicilii mariti. *Crescenſis
ſing. 67. Covarr. de matrim. p. 2. c. 7. pr. num. 9.
Carpz. p. 3. c. 23. d. 13.* Niſi matrimonium eo animo 5
contraxerit, ut in Domicilio uxoris habitaret.

Portius conſ. 21. n. 68. aut niſi intervenerit error &
ignorantia juris ſtatutarii. Alex. conſ. 100. n. 6. l. 3.
Et juxta ſtatuta loci domicilii mariti judicatur
etiam de fundo in domicilio priſtino uxoris ſito.
Ruinus vol. 3. conſ. 58. n. 12. & ſeq. Conf. Gratus
6 Reſp. 113. n. 2. vol. 2. Barbatias conſ. 4. vol. 2. No-
tetur etiam, qvod qvoad ſolennitatem conficien-
dorum pactorum dotalium, debeat attendi con-
ſvetudo loci, in qvo fiunt dotalia inſtrumenta, ut
in omnibus, qvæ reſpiciunt initium obligatio-
nis. Petr. Barboſ. d. l. n. 90. & ſeqq. Sed aliud, ut
dictum, in reſpicientibus executionem & effe-
7 ctum. Ut hic. Ex hac lege deciſus caſus menſe
Auguſto A. 1666. Nobilis Luſatus duxit aliqvam
virginem nobilem in Sileſia, de Lucro dotis qvæ-
rebatur: an de illo ſtatuendum ex ſtatuto loci,
ubi pacta dotalia facta & Nuptiæ celebratæ; an ve-
rò ex ſtatutis Luſaticis? poſterius placuit. Et ita
Maritus lucratus eſt dotem, ſalvâ parentibus in
conjugio defunctæ filiæ legitimâ. Carpz. p. 3. c. 23.
d. 19. Conf. Schrad. in Miſcellan. c. 2. Mantellus in
8 Repet. h. L. & Ricc. coll. dec. 441. Collige, uxo-
rem ſtatim tranſire in domicilium mariti. Tiraq.
de LL. connub. gl. 1. p. 1. n. 28. & gl. 8. n. 241. Col-
9 ligitur etiam, eandem eſſe rationem diſtractûs,
qvæ eſt contractûs. Tiraq. de LL. Con. gl. 5. n. 8.
de qvo tamen vide P. Barb. d. l. n. 14. Collige
10 tamen, ubi alius locus ſolutionis vel reſtitutionis
dotis expreſſus, qvod tunc maritus in loco ſolu-
tionis expreſſo vel in domicilio converiti poſſit,
& ſic deciſio hujus legis non habet locum, ubi
locus ſolutionis expreſſus. Petr. Barb. ad h. l. n.
11 18. Et ſi maritus ſpontè tranſeat in domicilium
uxoris, ut ſæpè fit, deciſio hujus legis ceſſat, ra-
tione veteris domicilii, ſed locum habet in do-
micilio mariti novo, in qvod tranſit. Barb. hic
12 n. 30. Sed qværitur, ſi in domicilio mariti ſit ſta-
tutum de lucrandâ parte dotis, & maritus trans-
tulerit poſtea domicilium in alium locum, ubi
non reperitur tale ſtatutum, an maritus percipiat
illud lucrum? Affirmandum videtur, per tradita
Barboſæ ad h. l. n. 128.

Ad L. Si qvis intentione. 66.

SUMMARIA.

*ACtor poteſt declarare intentionem ſuam, imò de-
bet, juſſu judicis. n. 1.*

*Idem, ſi poſſeſſorium vel petitorium inſtituere ve-
lit. 2.*

Qvare ſecus ſe habet in contractibus? 3.

*Confeſſus poteſt ſe declarare. Qvæ cautela pro iis,
qvi ſe fundant in confeſſione adverſæ partis, ob-
ſervanda ſit? 4.*

*An teſti licitum ſit, interpretari ſuam depoſitio-
nem? 5.*

Princeps ſuam gratiam interpretatur. 8.

1 IN ambigua oratione libelli id accipiendum,
qvod actori eſt utilius. Donell. & ibi Hillig.
l. 26. c. 4. lit. C. Petr. Barboſa hic n. 16. adeò ut ſi
pars petat, ut judex cogat partem declarare in-
tentionem ſuam ambiguam, debeat judex id ju-
bere. Si verò nihil petat, judex ex officio id
poſſit declarare, ut in ſimili diſtingvitur in l. fin.
C. de Annali Except. notante id Barb. hic n. 22. Sic
qvando dubium, an petitorium, an poſſeſſorium 2
intentatum ſit, ſtatur declarationi actoris. Joh.
Ant. Rubeus in rep. l. naturaliter. §. nihil commune.
n. 256. de acqvir. poſſ. Socinus ib. n. 16. & ſeqq.
Idem in libello exceptionis. Baſius hic. confer.
Socinus junior conſ. 39. n. 70. vol. 2. Purpuratus in l.
poſtqvam liti. C. de Pact. n. 29. Secus in contra- 3
ctibus. Vid. L. veteribus ff. de Pactis. qvia con-
tractus dependet à duorum conſenſu, qvam ra-
tionem commendat Barb. hic n. 33. & confeſſus
poteſt ſuam confeſſionem interpretari. Wammeſ.
conſ. 575. n. 2. in Conſil. Canonici juris. & ea aſſumi- 4
tur interpretatio confeſſionis, qvæ confitenti
utilior; unde cautum eum eſſe debere, qvi fun-
dat ſe in confeſſione adverſæ partis, ut ſi ambigua
ſit, petat per partem declarari, ne aliàs in dubio
contra eum fiat interpretatio. Barb. hic n. 8. &
ſeqq. Et qvi profert aliqvid in judicio, ſemper 5
in ſui favorem protuliſſe videtur. Neviz. conſ. 4.
n. 8. Barb. hic n. 27. & teſti licet interpretari
ſuam depoſitionem in continenti, non ex inter-
vallo, ob metum ſubornationis, niſi jubeat ju-
dex. c. præterea. in fine X. de Teſtibus cogendis. late
Barb. hic n. 136. & ſeqq. Felinus in c. perſonas. n. 7. c.
cum clamor. in pr. X. de Teſtib. Wammeſ. d. l. Et 6
in dubio etiam actionem eam motam videri,
colligunt ex hac L. qvæ agenti utilior, & propo-
ſito negotio magis congrua. Dn. Mev. p. 3. dec.
207. n. 7. Alex. vol. 2. conſ. 67. n. 5. Et habet re- 7
gula locum etiam in cauſa criminali. Barb. hic n.
34. Et hæres etiam libellantis poteſt declarare
verba libelli, per deducta Barboſæ hic n. 49. &
multis ſeqventibus. Princeps poteſt interpretari 8
gratiam ſuam, & judex ſuam ſententiam. Barb.
hic n. 90. & ſeq. & n. 104. Qvomodo hæc L. cum
L. 26. §. 8. ff. de jurejur. concilietur, vid. Rubeus
d. l. & Fab. Acoronibonus in d. l. naturaliter. §. nihil
commune n. 94. Limitatur verò regula hujus le- 9
gis (1.) niſi ex deductis in proceſſu veroſimilius
in contrarium videatur. Nam hæc præſumtio
fortior illâ, qvæ in hoc textu intelligitur. Barb.
hic n. 25. (2.) ut non niſi ſemel fieri poſſit decla-
ratio, reſpectu unius ejusdemqve ambigui Bar-
boſa hic n. 75.

Ad L. Qvi ſe dicit. 67.

SUMMARIA.

*REſolutio caſus de ſervo redemto manumittendo,
per qvæſtionem geminam.*

SErvus aliqvis à me accepit pecuniam, ut
daret Titio & ut is redimeret ſervum à Ca-
jo Domino & poſtea manumitteret. Titius
redemit ſervum, ſed non manumittit, ſervus
pro-

provocat ad judicium, qvod favore libertatis optimo jure facere poteſt; qværitur 1. qvomodo judex pronunciare debeat, an pro libero eum declarare debeat, an vero manumittendū? & poſterius affirmatur. 2. ſed ſi Cajus latitet? Reſp contra Cajum in contumaciam procedendum eſſe, ſicut contra hæredem pronunciari ſolet, à qvo per fideicommiſſum libertas relicta eſt.

Ad L. 68. 69. 70. 71. & 72.

SUMMARIA.

QVanam reqvirantur ad citationem peremptoriam? n. 1. 2. 5. & 8.
Annon judex ex officio taliter citare poſſit? 3. & 4.
Qvibus caſibus una peremt. citatio non ſufficiat? 6.
Sapè ſpatium 30. dierum neceſſarium non eſt. 7.

1 TRactatur hic materia citationis peremptoriæ (1.) Finis, ut altera parte abſente ad ſententiam perveniri poſſit. *L. 68. Don. lib. 28.*
2 *c. 3.* (2.) Qvid reqviratur ad hanc impetrandam, ſcil. petitio partis *d. L. 68. ibi, qvis petat. Auth. qvi ſemel. C. qvomodo & qvando. Scacc. lib. 1. de Judic. c. 91. n. 15. Gail. lib. 1. obſ. 10. & 55. n. 6. Bo-*
3 *rell. p. 1. deciſ. tit. 46. n. 170.* In qvibusdam caſibus tamen judex ex officio in contumaciam procedere poteſt, etiam parte non petente. *Theſaur. dec. 19.* & qvos refert *Dn. Manzius in cent. deciſ. qv. 56. n. 8. Hill. in Donell. l. 23. c. 2. lit. b.* ut ſi reſpiciat cauſa publicam utilitatem vel crimina notoria ac ſcandala. *Friderus de Mandatis l. 1. c. 1. n. 8.* Et huc refero caſum, qvem ſibi propoſuit
4 *d. l. Manzius.* Et judices hodie ſæpiſſime ſolent, tergiverſante una parte vel utraqve, cauſam pro concluſa acceptare ex officio, hac formula: Und wird die Sache hiermit ex officio für beſchloſſen
5 angenommen. (3.) Reqviritur, ut trina ſit citatio, qvarum qvælibet habet 10. dies, *per L. 69. h. t. Gail. lib. 1. obſ. 53. n. 20.* aut una peremtoria, inſtar trium, ſi 30. dies complectatur, per *L. 72. h. t.* ibi, *unum pro omnibus &c.* ubi id Judicis arbitrio committitur; nam locum hoc habere nolunt
6 Dd qvando ad privationem agitur. *Sichard. ad l. 2. C. qvomod. & qvand. Jud. Scacc. de judic. l. 1. c. 91. n. 25. Hillig. in Donell. lib. 23. c. 11. lit. S. Mindan. de Proceſſ. l. 2. c. 2. num. 2.* Sic etiam una non ſufficit, qvando de pœna agitur. *c. ex tua 11.*
7 *X. de Clericis non reſid.* interdum tamen nec tantum ſpatium reqviritur, ubi cauſa levis: nam pro conditione cauſæ, perſonæ, vel temporis, ordinem Edictorum poteſt judex moderari. *Dn. Mev. p. 2. dec. 167.* ubi à nimis anguſto termino re-
8 cte appellatum eſſe tradit. (4.) Qvæ ſit clauſula peremptoriæ Citationis, ſc. qvod velit etiam abſente parte altera cognoſcere & pronunciare *L. 71* Vocatur autem peremptoria clauſula, qvod perimat diſceptationem, nec patiatur amplius reum tergiverſari *l. 70. h. t. Carpzov. p. 1. c. 2. d. 22. & de Proceſſ. t. 7. art. 1. n. 23.* Sed de hac re in proceſſu fuſius.

Ad L. Et poſt edictum. 73.

SUMMARIA.

SEntentia in contumaciam lata ſapè pro contumace fertur. n. 1.
An poſt tertiam citationem qvarta moribus noſtris neceſſaria? 2. & 3.
Qvotuplex via proponatur reo comparenti, adverſus actorem emanentem? 5. & 6.
An circumducta citatio operetur litis pendentiam? 7.
Qui verè contumax eſt, an habeat beneficium appellandi? 10.

QVando abſente altero in contumaciam ſen- 1
tentia fertur, non ſemper contra contumacem, ſed etiam pro ipſo ſententia ferri poteſt, ſemper tamen in expenſas condemnatur. *L. 13. §. 3. C. h. t. Mindan. lib. 2. de Mandat. c. 20. n. 2.* Ubi hanc legem cum certa moderatione in Camera obſervari, teſtatur *Mynſ. cent. 4. obſ. 67.* Colli- 2
ge etiam ex hac lege, qvando qvis ter citatus eſt, qvod tunc qvarta citatio neceſſaria, ut videat ſe declarari contumacem. *Mich. Uncurrus in rep. l. ſi finita. §. Julianus ff. de damno inf. n. 77.* Sed 3
Doctorum ſententia & uſus fori eſt contrarius. Sic nec cauſa cadit ob ſolam contumaciam, ſi actor non probet. *Menoch. l. 2. A. qv. caſ. 28. num. 4. Gail. lib. 1. obſ. 60. n. 8. & Hillig. l. 28. c. 3. lit. E.* L. contumacia. *de re judic.* alium ſenſum habet. Sed contumacia in non reſpondendo 4
plectitur damno litis, ſi præſens nolit reſpondere. *l. 11. §. 4. ff. de Interrogat. ubi vid. not.*

Ad §. 1. & 2. Si actor, qvi citari fecit reum, 5
in termino emanſerit, circumducitur Edictum ſeu citatio Peremptoria, i. e. deletur & obliteratur. *Donell. lib. 28. c. 3. lit. G. Mindan. d. l.* qvo caſu tamen duplex via propoſita Reo compa- 6
renti, ut vel à citatione abſolutionem petat, manente nimirum libello; vel ab obſervantia judicii & inſtantia, ubi novo libello opus eſt, & citatione adverſæ partis. *Mindan. p. 2. c. 20. n. 8. Maranta p. 5. tit. 1. n. 47. Additionator ad Roding. in Pand. Cam. l. 3. c. 54.* Et ex h. t. colligit *Carpz. lib. 2. R. 47. n. 12. & Berlich. dec. 1. & Mev. p. 2. dec. 67.* circumductam citationem non operari litis pendentiam aut præventionem, ſcil. in favorem actoris. Nam ſi actor emaneat, reus autem com- 7
pareat, actor reum in alio judicio convenire neqvit, ſed lis pro pendente habenda. *Baldus hic n. 1. & 5. Cujac. lib. 13. obſ. 11. Berlich. p. 1. deciſ. 1.* Sicut & citatio ab incompetente judice facta non inducit pendentiam litis. *Mev. p. 2 dec. 68.* Aliqvantulum tamen arbitrio judicis actor à reo expectandus eſt. *c. conſuluit de offic. judic. del. Menoch. l. 2. A. qv. caſ. 45. n. 5. &c.*

10 *Ad §. ult.* Qvi verè contumax in non ve-
niendo (ſecus in non edendo *l. fin. §. 1. ff. de Ap-
pel.*) condemnatus eſt, non habet beneficium
appellandi. *l. 23. §. fin. de Appell. Marant. p. 6. t. de
Appell. n. 28. Socinus in reg. contumax. 74. Menoch.
lib. 1. A. Q. q. 70. num. 38. Donell. lib. 28. c. 6. lit. I.
& ibi Hillig.* Sed hæc de contumacia vera intel-
ligenda, ficta enim non adimit beneficium ap-
pellationis. *hic & l. 3. C. qvom. & qv. judex Ma-
ranta p. 6. ſpec. tit. de Appell. n. 289. & ſeq. Gut-
tierez. p. 1. pr. qq. 50. num. 1.* & qvos allegat *Hil-
lig. in Donell. l. 28. c. 6. lit. I. Gratus Reſp. 200. num.
16. vol. 1.* Et ubi ob contumaciam vel deſertio-
nem prohibita eſt appellatio, tunc etiam reviſio
prohibita. *Dn. Mevius p. 4. dec. 353.*

Ad L. De qvare. 74.

SUMMARIA.

Judex cognitâ causâ ſi ſententiam ferre nolit, cogi poteſt. n. 1.

An Judex datus de qvalibet quæſtione pronunciare debeat? 2.

Privati non qvidem judicem dare ſed juriſdictionem prorogare poſſunt. 3.

Qvomodo prorogatio ratione temporis & ſummæ licita? 4.

Qvomodo talis prorogatio vocetur & qvando locum habeat? 5.

Solvente alio pro mortuo debitore hujus hæres non liberatur. 6. & 7.

Solvens talis qvalem habeat actionem. 7.

An hæres mortui debitoris conveniri poſſit à Creditoribus? ibid.

1 SI judex datus cognoverit cauſam, & poſtea
nolit ferre ſententiam, à ſuperiore ad id com-
pelli poteſt. Unde ſententia Doctorum refu-
tatur, qvi nolunt eum judicem, cui cognitio cau-
ſæ commiſſa, non poſſe ſententiam ferre. *Hilli-
ger in Donell. l. 26. c. 1. lit. B.* Sed executionem
2 non habebit judex datus. Sanè an expreſſe de
qvalibet qvæſtione pronunciare debeat, alia
qvæſtio eſt? ubi diſtingvi ſolet, inter qvæſtiones
incidentes & emergentes, de qvo *videri poteſt*
3 *proceſſus meus civilis c. 12.* Privati qvidem pri-
vatum judicem facere non poſſunt, ſed proroga-
4 re poſſunt juriſdictionem, *de quo ſupra.* Sic etiam
ratione temporis prorogatio licita, idem ratione
ſummæ *per §. 1. h. l.* ſi judex reſtrictam facultatem
habeat judicandi ad certam ſummam & partes
conſentiant, ut etiam de ampliori ſumma judi-
5 cet. Et hæc prorogatio vocatur de re ad rem, de
cauſa ad cauſam, & locum habet, ſi cauſæ conve-
niant in communi forma *Bach, ad tit. de juris-
dict. tit. de prorogata jurisd. n. 7.*

6 *In §. 2.* hæc ſpecies: Amicus meus in
Galliam profectus habet multos creditores,
qvi abſente eo petunt immiſſionem in ejus bo-
na. Ego offero me defenſioni ejus & præſtita
cautione de judicato ſolvendo, condemnor, &
judicati actione conventus, ſolvo id, in qvod
condemnatus abſens fuit. Verum eo tempore, 7
qvo condemnatus fuit, jam erat mortuus qværi-
tur 1. an Amici hæres liberatus ſit, 2. an poſſim
hæredem convenire, ut mihi reſtituat, qvod ſol-
vi, & 3. an hæres à creditoribus, qvibus ego ſol-
vi, conveniri poſſit? Reſp. ad primum, non ipſo
jure liberatum eſſe, qvia judicium fuit nullum
mortuo debitore, 2. qvod habeam actionem ne-
gotiorum geſtorum. 3. qvod in effectu non poſ-
ſit conveniri, qvia habet exceptionem doli, nam
creditores bis idem peterent.

Ad L. Si Prætor. 75.

SUMMARIA.

QVomodo ſententia in contumaciam adverſus abſentem lata impugnetur? n. 1.

An executor ſententiæ nullitatem attendere debeat? 2.

An ſententia ex falſis allegationibus lata ſit nulla? 3. & 4.

An de impedimentis, cur ſe non ſtiterit citatus, cognoſcat executor? 6.

SI ſententia contra abſentem in contumaciam 1
lata, ex duabus cauſis ea impugnari poteſt.
(1.) Si præſens falſis allegationibus eam expreſſit
(2.) Aut abſens venire non potuit, aut non de-
buit. Colligunt (3.) *ex hac leg.* Executorem
datum oppoſitam ſententiæ iniqvitatem atten-
dere non debere, licet iniqvitas ex Actis conſtet.
Barboſa hic num. 22. benè tamen nullitatem. *Me-
noch. lib. 1. A. Q. 38. num. 18. Barboſ. n. 41.* vel in
exceptionibus compatientibus ſecum ſenten-
tiam. *Barboſ. hic. n. 53.* illam tamen regulam in-
telligunt de mero Executore, cui executio ſen-
tentiæ cum cauſæ cognitione latæ commiſſa, a-
liud autem eſſe in mixto executore, qvi conceſ-
ſionem factam à Principe causâ non cognitâ, &
ſibi commiſſam exeqvitur. *Petr. Barboſ. hic n. 3.
& ſeqq.* Colligunt (2) Sententiam ex falſis 3
allegationibus contra abſentem latam, eſſe nul-
lam. *Alexand. ad L. qvi Romæ. §. duo fratres.
n. 41. de V. O. Additionator ad Matthesil. in.
ſing. 824.* ſcilicet ſi dolus adſit. Et ita diffe-
rentia eſt inter falſas allegationes productas 4
contra abſentem; ſi producantur falſa inſtru-
menta vel teſtes falſi contra eum, qvi præſens
fuit, vel habuit procuratorem, tunc ſententia
mero jure valet, ſed per reſtitutionem emenda-
tur, per *l. Divus ff. de re judic.* ſi contra abſen-
tem, ſententia ipſo jure nulla; per *legem hanc
§. Marcellus* qvæ eſt communis concordia in
praxi notanda. *Barboſa hic n. 18. & ſeqq. plures*

citans

citant n. 19. Et ideò de hac exceptione nullitatis hic cognoſcere poteſt Executor. *Barboſa hic n. 62.* qvi tamen *n. ſeq.* notat, executorem niſi falſitas ex ſententia appareat, falſitatem iſtam ad judicem referre debere. Colligitur (3.) etiam, purgata contumacia omnia in priſtinum ſtatum eſſe
5 reſtituenda. *Carpz. p. 1. c. 9. d. 13.* (4.) Judicem præſtare debere, ne judicium ſit eluſorium, *ex ſine princ.* Ex qvo deducit *Dn. Mev. p. 1. dec. 177.* poſſe judicem, ſi apertè id petatur, & cauſa ſit rationabilis, exigere cautionem de judicato ſol-
6 vendo. Collige (5.) de impedimentis, cur ſe non ſtiterit citatus, executorem cognoſcere poſſe, adeo ut ſi ſciverit judex cauſam abſentiæ probabilem, ſententiam ipſo jure eſſe nullam. *Barb. hic n. 65. & ſeq.*

Ad L. Proponebatur. 76.

SUMMARIA.

AN ſi in judicio, collegio, perſonæ mutantur, idem videatur judicium? n. 1. 3. & 4.

Niſi qvid ſingulorum perſonis adhæreat. 2.

1 JUdicis perſona mutata, vel judicibus per partes mutatis, idem tamen judicium manet, qvia mutatis partibus, & manente eâdem forma, dicitur eadem res. *Cagnol. ad l. 2. de pact. int. Emt. n. 257. & Barb. hic n. 21. Don. lib. 17. c. 26. lit. M. & ibi Hillig.* item ſi totum univerſale, ut Legio, Collegium; ſive integrale, ut Navis; ſive individuale, ut Homo, ſecundum omnes ſuas partes mutetur, idem tamen totum videtur manere; qvod hic *Barb.* variis illuſtrat exemplis *n. 17. & ſeq. &*
2 *Cagnol. in l. 2. C. de pact. int. emt. n. 12. & ſeq.* Limitat verò *Barb. hic n. 32.* in his, qvæ ſingularum perſonis cohærent, ut Juramentum. Exemplum de Electoribus habet *Menoch. conſ. 219. n. 14. & ſeqq. Vinc. de Franch. dec. 544. n. 9 Guido Papæ decıſ. 279.* Hinc ſi prædeceſſori aliqvid mandatum, qvod ille morte præventus expedire non potuit, poteſt & debet illud ſucceſſor in officio expedire. *Nov. 134. c. 6.* qvia idem officium, idem judicium. *Conf. Salgado in Labyrintho cred. p. 3.*
3 *c. 6. pr. n. 9. & ſeqq.* Hinc qvia civitas eadem manet, noviter recepti cives ad æs alienum jam dudum contractum tenentur. *Manzius in cent. decıſ. q. 4.*

Ad L. In privatis. 77. & ſeq.

SUMMARIUM.

An & quando pater in cauſa filii judex eſſe poſſit?

PAter in cauſa filii poteſt eſſe judex, & contra; ſcil. conſentiente parte adverſa, ne obſtet *l. 10. ff. de juriſdict. Don. & ibi Hill. lib. 17. c. 25. lit. H.* Nam hic tantum ea ratio dubitandi, an propter jus poteſtatis, qvod easdem perſonas facere videtur, judicium ſit nullum? ut ex *L. ſeq.* patet; ſcilicet qvod qvoad functiones & munera publica, non attendatur jus poteſtatis. *l. 9. ff. de his qui ſui vel alieni juris ſunt l. 13. §. ult. ff. ad Trebell.* ſed an judex repudiari poſſit, hic non diſputatur. *Bach. ad Treutl. vol. 1. diſp. 3. th. 8. lit. A.* Sed ſic in ſua cauſa qvis eſſe poſſit judex? Reſp. negando, qvia tres reqviruntur perſonæ, ergo pater filii judex eſſe poteſt, niſi recuſetur. *Blancus de Comprom. qu. 2. n. 2. Zaſius in l. qui juriſdictioni n. 3. ff. de juriſd. Bach. ad l. 10. ff. de juriſdict.*

Ad L. Eum qvem. 79.

SUMMARIA.

QVando victus expenſas reſtituere teneatur? n. 1.

An neceſſariò petendæ? 2.

Qvid ſi culpam pars in procuratorem conjiciat. 3.

Qvid ſi juramentum calumniæ præſtiterit? 4.

Qvales expenſæ reſtituendæ? 5. & 6.

Expeditius expenſæ in judicio, ubi ſunt factæ, taxantur. 8.

An in criminalibus cauſis expenſæ reſtituantur? 9.

An denunciator abſoluto reo in expenſas condemnandus? 10.

An appellatione rejecta, expenſæ repetantur? 11. & 12.

An reus, qvi abſolvitur, in expenſas condemnari poſſit? 13.

An uſuras expenſarum petere liceat? 14.

An conſtituatur hypotheca in ſorte, uſuris & expenſis, ante concurſum adjudicatis? 15. & 16.

Qvanam forma adjudicandarum expenſarum. 18. & ſeq.

An præter expenſas etiam damna reſtitui debeant? 20. & 21.

In qvibusdam qvæſtionibus judex inferior in conſilium ſuperiorem adhibere valeat? 22.

LItis temerariæ effectus eſt, ut Litigator ad re- 1
ſtitutionem expenſarum teneatur, & coram eo judice, qvi principalis cauſæ judex fuit, conveniendus eſt. *Berlich. p. 2. dec. 173.* Unde L. 13. h. t. *ex h. L.* explicatur, ut victus tum demum in expenſas condemnetur, ſi temere litigavit. *Don. lib. 26. c. 3. lit. E.* aliud ſi habet probabilem litigandi cauſam. *Covarr. pr. qu. 27. n. 3. Tuſc. concl. 625. n. 7. Gail. l. 1. obſ. 151. n. 23. Ant. Faber in Cod. l. 7. tit. 18. d. 4. num. 3.* Et licet *Pet. Barb. n. 172.* 2
reqvirat, ut ſint petitæ, tamen in Camera etiam non petitæ adjudicantur. *Gail. d. l. n. 21. Mynſ. cent. 2. obſ. 22. & cent. 4. obſ. 55.* Non verò ex- 3
cuſatur pars, ſi in Procuratorem ſuum culpam & retardationem proceſſus transferat. *Dn. Mev. p. 5. dec. 215.* nec excuſat juram. calumn. qvia hoc calumniam excludit, non temeritatem; & cum Juſtinianus ſemper reqvirat juram. calumn. 4
male regulam de impenſis generalem ſtatuiſſet. *Covarr. in pr. qu. c. 27. n. 1. Hill. in Don. l. 24. c. 3. lit. F.* licet diſſentiat *Carpzov. dec. 46.* In taxatione autem expenſarum notandum, 5
neceſſarias tandum adjudicandas, ſi vel opi-

nione fuerint neceſſariæ viſæ, ſcil. opinione juſta
& probabili. Ideoqve pro iis ſupplicationibus,
qvæ per decreta abnutiva remiſſæ, nihil debet
6 adjudicari, aut qvæ attenduntur. Deinde & re-
jiciendæ ex impenſæ, qvæ occaſione qvidem li-
tis, at non principaliter ejus cauſa inſumuntur,
7 vel qvas tertius cauſat. Hæc *Dn. Mev. p. 3. dec.*
129. Hinc cum aliqvando in Facultate expenſæ
taxandæ eſſent, inſtantiæ unius ſeu Leuteratio-
nis, in qva ratione certi puncti victor cauſæ prin-
8 cipalis ſuccubuerat, fuerunt omiſſæ. Qvamvis
fatear, expeditiùs in ipſis judiciis taxationes ex-
penſarum fieri, cum ſportulæ ſint inæqvales, &
diſtantiæ locorum aliæq; circumſtantiæ variæ.
9 Qvod de expenſis hactenus dictum, etiam in cri-
minalibus cauſis, abſoluto reo locum habet, ut
Accuſator reſtitutione expenſarum puniatur, ni-
ſi juſtam ac probabilem cauſam litigandi habue-
rit. *Dn. Mev. p. 3. dec. 295. & p. 4. dec. 31. & p. 5. d.*
10 *30.* Denunciator abſoluto reo excuſatur ab ex-
penſis, ſi aliqvatenus indicia, qvæ denunciavit,
probavit *Dn. Manz. in cent. deciſ. q. 67. præſertim*
n. fin. Conf. Carpz. dec. 188. ubi idem eſſe dicit, ſi
denunciator ſuper iis rebus, qvas denunciavit,
11 juramentum præſtitit. Si Appellatio vel qve-
rela nullitatis ſtatim fuit rejecta, non poteſt ad
expenſas condemnari, qvia nullas jam dum fe-
12 cit altera pars. &c. *Carpz. p. 1. dec. 50.* Sed hoc
limitat *Dn. Mev. p. 4. dec. 252.* niſi qvæſita juſtitiæ
remora, & per iſtam damna ſenſit alter, cujus
13 valdè interfuit juſta citius fieri. Interdum li-
cet Reus abſolvatur, poteſt tamen condemnari
in expenſas, qvod ſcil. reus cauſam dedit liti vel
proceſſui gloriationibus ſuis vel ſermonibus
Carpz. lib. 3. Juriſpr. Eccl. def. 38. ubi agit de cau-
14 ſa matrimoniali. An verò uſuræ expenſarum
adjudicandæ? Aff. *Carpz. p. 3. dec. 243.* ſcilicet
ſi non tantum adjudicatæ, ſed etiam liqvidatæ
expenſæ, & moderationem à judice acceperint,
nam uſuræ ex re judicata debentur, & expenſæ
qvaſi ex damno contra legem Aqvil. dato petun-
15 tur. Sed ſi expenſæ mihi adjudicatæ ante con-
curſum, qværitur, an hypotheca conſtituta mihi
in ſorte, uſuris & expenſis? R. qvod tunc in eo-
dem loco, qvo ſors collocata, etiam uſuræ de-
bent collocari: Sed ſi nulla pro ſorte conſtituta
hypotheca, ad privilegia refert *Carpz. p. 3. dec.*
16 *280.* Ego putarem ad Chirographaria debita
tunc pertinere, qvia ex ea opinione ſeqvere-
tur, ſi ante concurſum mihi ſumma adjudi-
cata, me eam in concurſu privilegiatorum
creditorum petere poſſe, qvod non puto eſſe re-
17 cipiendum. Et ſanè appellatum non poſſe in
expenſas condemnari, certum eſt, niſi ex iiſ-
dem actis judicetur, de qvo *Hillig. alios alle-*
18 *gans. lib. 26. c. 3. lit. H.* Forma adjudicanda-
rum expenſarum eſt præſcripta in *Auth. poſt*
Jusjurandum. C. h. t. ubi prius moderatur ju-
dex, poſtea jurat pars, ſi minus non expen-
diſſe, qvo juramento tamen opus non eſſe putat
Dn. Mev. p. 5. dec. 266. ſi expenſæ judiciales cer-
tæ, in qvibus etiam alias moderatio non facien-
da & paucæ aliæ. Imo obſervavi ex actis trans- 19
miſſis, ſine hoc juramento, moderationes expen-
ſarum factas eſſe alibi, & hic à Collegio noſtro.
Sed aliud eſt loqvi de damnis non factæ reſtitu- 20
tionis; nam hæc adjudicantur non ob temerita-
tem, ſed ob calumniam & doloſam vexationem:
& utraqve nimirum & damna moræ & expenſas
litis adjudicari poſſe, illa ob calumniam, has ob
temeritatem, ex *§ 1. Inſt. de pœna temere litig.* pro-
bat *Dn. Mev. p. 3. dec. 128.* & hoc in praxi rece-
ceptum teſtatur. Sanè plerumqve tantùm ex- 21
penſarum reſtituendarum fit mentio in ſenten-
tentiis. Sed ut calumnia concurrit etiam da-
mnum ac intereſſe.

In §. 1. Hujus legis habetur inſignis qvæ- 22
ſtio, an inferior judex in conſilium adhibere
poſſit ſuperiorem? Et diſtingvitur inter qvæ-
ſtionem juris & facti. Illa ad ſuperiorem refer-
ri poteſt, qvia jus eſt certum, qvod *Barboſa hic n.*
21. intelligit etiam eo caſu, qvando jus eſt ambi-
guum, ob varias Doctorum opiniones contra
Paulum Caſtr. qvi has qvæſtiones qvæſtionibus
facti conjugit. Et has relationes partibus eden-
das eſſe, patet ex *l. 1. C. de Relat. de qvo Barb. hic n.*
35. nam interdum judex in vera qvæſtione juris
eruenda poteſt errare, à cujus deciſione litis de-
ciſio dependet. Et ſic Princeps etiam conſuli
poteſt non tantum à judicibus, ſed etiam priva-
tis; ut teſtatur Codex totus. Sed qvæſtiones fa-
cti non ſunt referendæ, ſed judex ipſe pronun-
ciabit ſecundum conſcientiam ſuam. Qvid ho-
diè fiat, alibi dictum & eſt notorium.

ad L. Si in Judicis. 80.

SUMMARIA.

Error in nomine judicis non vitiat judicium. n. 1.
Ut nec citationem. 2.
Limitatio. 3.

Error in nomine judicis non vitiat judicium, 1
modo in perſona partes conſenſerint, qvod
eſt planum. Ideoqve dubito de ea ſententia, 2
qva dicunt, ſi in citatione in nomine erratum ſit,
qvod ea ſit nulla. *Gail. l. 1. obſ. 48. n. 23. & qvos re-*
fert. Hill. in Don. l. 23. c. 2. lit N. niſi verſemur in 3
caſu dubio, nam ſi perſona certa ſit, non putarem
ob errorem citationem irritam reddi.

ad L. Qvi neqve. penult.

SUMMARIUM.

A ſuperiore judex vel arbiter conſtitutus judicare poteſt.

Qvi

QVi à ſuperiore judex conſtitutus vel datus Arbiter judicare poteſt. Nemo ſibi judicis officium arrogare poteſt, & notetur hic Arbitrum judicem vocari, ſed ex compromiſſo *Don. l. 17. c. 6. lit. C.* & omnem judicem datum eſſe perſonam publicam. *Hill. d. l. lit. D.*

Ad L. Nonnunqvam. Ult.

HIc tantum dicitur, qvod Magiſtratus viatori in re vili poſſit committere cognitionem.

TITULUS II. De Inofficio Teſtamento.

Ad L. Sciendum. 1.

SUMMARIA.

QVerela inofficioſi teſtamenti qvalibus liberis concedatur? num. 1.

An etiam illi, qvi poſt ſponſalia, ante nuptias tamen, morte ſecutâ natus eſt? 2.

Transverſalibus qvando detur? 3. & qvid ſi clauſula codicillaris adjecta? 4.

1 QVerela inofficioſi datur vel *Liberis* & his qvidem 1. Naturalibus & Legitimis, contra patris & Matris Teſtamentum. 2. Legitimatis. 3. Adoptatis, qvi ſcil. in familiam tranſeunt patris adoptivi. 4. iis, qvi tantum naturales ſunt, in bonis matris. *l. 29. §. 1. h. t.* 5. etiam emancipatis contra patris Teſtamentum, *Nov. 115. c. 3.* de qvibus *Zaſ. ad h. t. n. 6. & ſeqq.* &
2 *Dn. Struv. th. 11. & ſeqq.* ubi *th 16.* dicit eum etiam admitti, qvi poſt ſponſalia conceptus & natus, nuptiis non ſecutis per mortem alterius. Et ita
3 reſponſum a nobis memini. Vel *Parentibus*: non vero transverſalibus, *hic & l. 21. C. h. t. Vid. Donell. lib. 19. c. 4. lit. H. & ibi Hillig.* niſi conſangvineis fratribus, qvando a defuncto fratre infamia juris, aut facti notata perſona, imò etiam levi
4 macula laborans inſtituta. *l. 27. C. h. t.* qvo caſu ne qvidem, ſi clauſula codicillaris addita, turpis perſona qvicqvam lucrabitur, per notata *ad l. 3. ff. Si à parente qvis manumiſſus ſit.* qvi textus eſt ſingularis.

Ad L. Hoc colore. 2.

SUMMARIA.

QVæ fictio aut color obtendatur? n. 1.

An hodiè hoc colore opus ſit? 2.

1 QVia ultimæ voluntates hominum temerè retractandæ non ſunt. *L. 120. de V. S.* ideo hoc colore, & qvaſi juris fictione introducta eſt qverela, qvaſi non ſanæ mentis fuerit teſtator. *Hic & L. 5. h. t.* qvaſi Teſtamenti factionem non habuiſſet, licet verè habuerit; aliàs enim Teſtamentum eſſet nullum, nec opus eſſet qverela.
2 *Don. d. c. 4. lit. Q. & ibi Hillig.* Sed hoc colore hodie, poſtqvam per *Juſtiniani Nov. 115.* laxa teſtandi libertas coarctata eſt, non opus eſſe cenſet *Franzk. ad h. t. n. 12. & Dn. Struv. th. 3.*

Ad L. Inofficioſum. 3.

SUMMARIUM.

Ob qvas cauſas detur qverela inofficioſi?

QVerela inofficioſi Teſtamenti datur, ob Exhæredationem iniqvam, vel præteritionem ſcilicet maternam, nam præteritio liberorum à patre facta ipſo jure nullum reddit Teſtamentum: & oſtenditur hic, qvomodo filii agentes contra Teſtamentum modeſte agere poſſint, ſi ſcilicet cauſam exhæredationis in inimicos v. gr. novercam derivent.

Ad L. Non eſt. 4.

SUMMARIA.

CAuſa impulſiva teſtamentorum inofficioſorum. num. 1.

Qvicqvid patres contra liberos faciunt, præſumuntur perſvaſionibus novercalibus facere. 2. & 3.

NOtetur hic cauſa impulſiva, qvæ ut plurimum ſolet teſtamentis inofficioſis cauſam præbere, ſcil. novercalia delinimenta, de qvibus 1
Carpz. p. 3. c. 23. th. 7 unde colligitur, qvicqvid faciunt Patres contra liberos habentes novercas, præſumuntur facere Novércalibus perſva- 2
ſionibus inducti. *Tiraq. ad L. 9. Connubialem. n. 196. ſeq. Menoch. conſ. 685. n. 23. Boër. dec. 318. n. 3. & qvos allegat Caceran. deciſ. 31. n. 9. Maſcard. de Probat. Concl. 1113. n. 2.* Hinc liberis maximè pro- 3
videndum per Areſta contra vitricos ac novercas, qvæ nullibi ſunt æqviora. *Dn. Mev. p. 5. dec. 210. Conf. Simon. de Prætis de interp. ult. vol. l. 2. interpr. 1. dubit. 2. ſol. 1. num. 13. & ſeq.*

Ad L. Nam & 5.

SUMMARIUM.

AN etiam nepotibus ex filia competat qverela inofficioſi?

QVerela competit etiam ex filia natis nepotibus, qvia etiam Matris Teſtamentum impugnare poſſunt & *in §. 1. h. l.* formalia libelli deſcribuntur, ſcilicet immerentem ſe & indigne præteritum, & parentem non ſanæ mentis fuiſſe.

Ad L. Poſthumus. 6. & ſeq.

SUMMARIA.

AN poſthumis neceſſaria qverela? n. 1.

Qvomodo tranſmittatur qverela in hæredes, & qvomodo præparetur? 2.

An in liberis neceſſarium, qverelam præparari? 3.

Ad qvemnam effectus ſententiæ tranſeat, cum unus, jus qverelandi non habens, teſtamentum reſcindit? 4.

An ad bona teſtatoris illi veniant reſciſſo teſtamento,

mentò, qvi non habentes qverelam, ab inteſtato tamen ſuccedunt? 5. & 6.

An actio propterea nulla, qvia nullum jus actor habet, aliis, qvorum intereſt, prodeſſe ſoleat? 7.

Qvomodo qverela præparata in hæredem tranſeat? 8.

1 PRimo hic dicitur, qvod etiam Poſthumis detur qverela. Ratio in *L. 7. de ſtat. hom. Don. d. c. 4. lit. D.* Sed hi hodiè non opus habent, qvia poſthumorum præteritio nullum facit teſtamentum, de qvo poſtea. In fine autem habetur
2 materia transmiſſionis, qvomodo qverela in hæredes transmittatur, ſc. ſi vel ſi petita poſſeſſio bonorum. *L. 2. C. h. t.* vel Comminatio aut Libellus oblatus, aut animus qverelandi qvocunqve actu declaratus, qvod in aſcendentibus etiam hodiè locum habet. *Suarez. in repet. L. qvoniam.*
3 *C. h. t. ampl. 16. n. 8.* In Liberis aliud, ſi filius deliberante adhuc hærede ſcripto decedat, relictis liberis; nam tunc etiam non præparata qverela ad Liberos venit. *l. 34. C. h. t.*

4 *In §. 1.* habetur deciſio mira, qvod, ſi unus caſu reſcindat Teſtamentum, qvi tamen alias non habet qverelam, effectus hujus ſententiæ tranſeat ad illum, qvi alias habuiſſet qverelam. Et ideò hoc tanqvam ſingulare meritò commendat *Corſetus ſingul. 345.* Cujus ratio eſt, qvia reſciſſo Teſtamento, locus fit Succeſſioni ab inteſtato. *Forſter. de Succeſſ. ab inteſt. l. 1. c. 8. n. 14. & ſeqq. Buſius ad h. l. conf. Par. ſius conſ 2. n. 76. vol. 2.*
5 unde etiam difficilis qvæſtio deciditur, an reſciſſo Teſtamento illi, qvi alias ſucceſſuri erant ab inteſtato, ad qverelam tamen non admittuntur, ad bona teſtatoris veniant? v. gr. an reſciſſo per qverelam Teſtamento fratris, alterius conſangvinei fratris liberi, vel fratres uterini, vel cum patre reſcindente fratres Germani concurrant in ſucceſſione? Et ex hac L. omnino affirmativam ut communiorem ita & veriorem puto, qvia qverela reducit rem ad ſtatum inteſtati, & non datur tertium genus ſucceſſionis. *Forſt. d. l. & Nov. 118.* omnes ſucceſſiones ab inteſtato complectitur, etiam eas, ubi teſtamentum ruptum fit & irritum. *Vid. Bach. in Treutl. v. 1. d. 13. th. 4. lit. D.* & hanc communem eſſe fatetur *Zaſ. ad h. t.*
6 *n. 45. & Struv. ad h. t. th. 24.* Nec obſtat *l. 16.* ubi filius tertius pro parte ſua tantum egit, & alter repudiat. *Vid. Cujac. ad l. 16. tom. 2.* Et ita, ſi parens exhæredatus inofficioſum probaverit teſtamentum, ad ſucceſſionem etiam venient de-
7 functi fratres. Ex hoc §. etiam ſeqvitur, ſententiam nullam, cum actor nullum jus habuerit, prodeſſe tamen ei, qvi actionem habet, & cujus intereſt. *Lud. Rom. ſing. 253. & Alexander in l. ſæpè n. 50. ff. de re judic.* & qvamvis alias ſententia inter alios lata aliis non præjudicat, hic tamen habetur exceptio. Habuimus ſupra caſus ejusmodi *in l. ingenuus. ff. de ſtatu hom.*

In §. ult. Legis ſexta & l. 7. agitur de qverela præparata, qvæ in hæredem tranſit, ſi agnita 8
bonorum poſſeſſio, vel ſi cœptá ſit controverſia, ſi comminatus tantum qverelam vel uſqve ad libelli dationem proceſſerit. Sed hodiè deſcendenti neceſſaria. Nam liberi primi gradus qverelam non præparatam transmittunt in nepotes ex ſe natos, per *l. 34. C. h. t. Vid. Not. Barboſæ ad L. 5. C. h. t. & qva ibi notavi, & qva notat Vasqvius ad L. qvamvis. n. 12. C. h. t.*

Ad L. Papinianus. 8.

SUMMARIA.

AN Pater, invito filio, ejus nomine contra matris teſtamentum, qverelam, aut præparatam à mortuo, movere valeat? n. 1.

Qvid jure noviſſimo? 2.

An pater injuriam illatam remittere poſſit, invitò filio? 3.

An qverelam ſemel remiſſam poſteà intendere liceat? 4.

Qvid ſi Imperator, Eccleſia, aut fiſcus hæredes inſtituti ſint, an qverela locus ſit? 5. & 6.

An detur qverela contra teſtamentum nobilis veterani militiá miſſi, de bonis ſuis caſtrenſibus cum præteritione filiorum, teſtantis? 7.

An jure novo militis teſtam. ſubjaceat qverelæ? 8.

An mater habeat qverelam, cum Titius pupillariter ſubſtitutus eſt à pupilli patre? 9.

An eo caſu mater ſuam legitimam petere poſſit? 10.

Annon igitur mater hoc caſu legitimam è bonis mariti petat? 11. ſeqq.

Qvo titulo filius ſuam legitimam habere debeat? 15.

Pater ſubſtitutione pupillari filium non gravat. 17.

An ex ſubſtitutione ſuccedentium ſpes averti poſſit, cum Princeps pupillo dat facultatem teſtandi? 18.

An in computatione legitima exhæredatus partem faciat? 19.

Qvanta hodiè ſit legitima? 20.

An ſi plures rem vendentes læſi ſint, unus contractum impugnare poſſit in ſolidum, an verò pro ſua parte? 21.

Legitima an ſit qvota hæreditatis, an qvota bonorum? 22. & 27.

Legitima debet eſſe expers omnis gravaminis. 23.

An igitur aſſignanda præcisè ſit in pecunia numerata? 24.

An filia ex feudo paterno elocanda præferatur creditoribus in concurſu? 25.

Qvid ſi filia ex conſtitutione privilegium habeat, aut ex feudo paterno dotem, aut ex novo legitimam petendi, an hoc caſu Creditoribus præferatur? 26.

An fructus imputentur in legitimam, percepti ex hæreditate poſt tempus reſtituenda? 29.

Qva cauſa Teſtamentum impugnandi & qvomodo proponenda? 30.

An per modum reconventionis qverela moveri poſſit? 31.

An, qvi motá qverelá ſuccubuit, ex teſtamento commodum habeat? 32. & 36.

Qvibus

Qvibus caſibus hæc tanqvam indigno ablata fiſco non vindicentur? 33.
Filius probabilem contradicendi cauſam habens, legitimam non perdit. 34. & 35.
Teſtamentum impugnanti utilis eſt proteſtatio. 37.
An qvartam habens qverelam movendo, ſi ſuccumbat, eam amittat? 39.
Qvare ſententia contra hæredem pro filio exhæredato legatariis præjudicet? 40.
An idem jure noviſſimo? 41.
Qvamdiu duret qverela? 43. & 44.

PAter invitô filiô nomine filii contra teſta-
mentum matris qverelam non movet, nec eô
1 mortuo præparatam licet a filio. Illius ratio,
qvia ſoli filio facta injuria; hujus ratio, qvia a-
ctio, qvæ injuriam vindicat, non ſolet hæredi da-
ri. *Vid. Barb. ad L. Lucius Titius. 35. n. 11. ff. ſolut.*
2 *matr.* Sed hoc mutatum, rectè dicit ad hanc Le-
gem *Buſius & Grænwegen.* Nam Pater filiifami-
lias hæres eſt in Adventitiis, ſcil. in bonis mater-
nis, & ea jure peculii hodiè non occupat; ergò ut
hæres filii poteſt præparatam à filio qverelam
exeqvi. *Conf. hic Zaſ. n. 18. & Franzkius n. 18.* Col-
3 ligunt etiam Dd. *ex hoc princ.* non poſſe patrem
invito filio remittere injuriam illatam; ſed hoc
refutat *P. Barb. in L. Lucius Titius. 39. n. 6. & ſeqq. ſol. matr.* qvia hic injuria ſolum filium contingit, non patrem, & ideo pater non aget, invito filio. Et hic de bonis agitur, qvæ pater diſſipare non debet.

4 *Ad §. 1.* Remiſſa qverela non poterit poſtea de novo intendi; ſcil. ſi ſimpliciter remiſſa, ſecus, ſi per transactionem, & illi non ſteterit hæres, per *l. ſi inſtituta. 27. h. t. in princ.* vel ſi deceptus mendacio hæredis. *l. 21. pr. h. t.* Hæredes verò nec ſic poſſunt reſuſcitare qverelam, per transactionem à defuncto remiſſam *l. 6. C. de Transact.* ſed habent hæredes actionem de dolo, niſi probet hæres, defunctum eo animo non deſeruiſſe qverelam. *Cypr. Regnerus in Cenſ. hic. Vid. Loriottus de Transact. axiom. 89. Donell. l. 19. cap. 6. in princ.*

5 *Ad §. 2.* Etiamſi Imperator inſtitutus ſit,
poteſt tamen dari qverela inofficioſi Teſtam. Im-
perator enim hic non vult locupletari ex lacry-
mis liberorum, & ratio *in l. ex imperfecto. 23. de*
Leg. 3. & ita nec Eccleſia, ut *Gothofred.* hic notat.
Verba Auguſtini notiſſima: Qvicunqve vult ex-
hæredato filio hæredem facere Eccleſiam, qvæ-
rat alterum, qvi ſuſcipiat, non Auguſtinum, *can.*
6 *ult. cauſ. 17. q. 4.* Idem eſt, ſi fiſcus hæres inſtitu-
tus. *l. 10. C. n. t.* qvia fiſcus regulariter utitur
jure communi, niſi in caſu, de qvo agitur, ſpecia-
liter reperiatur privilegiatus. *Farin. in fragm. verbo, fiſcus. n. 149. & ſeqq. & qvos refert A. Barboſa ad d. l. 10.*

Ad §. 3. Miles veteranus militia miſſus, 7
& ſui juris vel paterfamilias, nulla alia bona
habens, præter Caſtrenſia, facit Teſtamentum, & præterit Liberos, an datur contra id qverela? Vid. qvod non, qvia miles eſt. Deinde, qvia peculium Caſtrenſe habet. Sed affirm. qvia 1. non actu militat, ſed miſſus eſt. 2. Nec ratione bonorum ipſi competit privilegium, qvod peculio Caſtrenſi datum eſt. Pater jam. non habet peculium. *Conf. Zaſ. ad h. t. n. 29.*

Ad §. 4. Teſtamentum militis non ſubja- 9
cet qverelæ. *L. 9. C. h. t.* qvod no qvidem novo jure mutatum. *Don. lib. 19. c. 5. Fachin. lib. 6. Controv. c. 74. Conſ. not. ad d. l. 9. in Cod.* id tamen hic limitatur, ut non habeat locum poſt locum miſſionis.

Ad §. 5. Pater pupillum inſtituit hæredem, 10
eidem ſubſtituit pupillariter Titium, Qv. An Mater habeat qverelam? R. qvod non, qvia Pater fecit; id eſt, Mater non poteſt qveri de injuria à filio ſibi illata; nec frater habet qverelam, qvia injuria a Patre, & non de ipſius, ſed filii, hæreditate agitur. *Don. lib. 19. c. 5. lit. A. & ibi Hill. Hartm. Piſt. obſ. 30. Carpz. p. 3. conſt. 8. d. 1. Covarr. de Teſtam. c. 10. n. 21.* Sed qvæſtio eſt, qvam dicti Doctores movent, an adminimum tamen Matri competat jus petendi Legitimam ex bonis impuberis? Et hoc communiter negant *Dd. ex hoc §. qvos allegatos vide apud Carpz. d. c. d. 1. & Finckelth. obſ. 29. n. 16.* Sed puto, affirmantem ſententiam eſſe veriorem & æqviorem; Nam non
eſt conſeqventia: eſt à qverela excluſa, ergò et-
iam à Legitima, & omninò hæc etiam Legitima
jure naturæ debetur, & debet omne gravamen à
Legitima abeſſe. Dicit qvidem *Dn. Carpz. d. l.* 11
abſurdum eſſe, Matri è bonis mariti legitimam
deberi; ſed reſp. maritus teſtatur in caſum, ſi filius impubes moriatur, qvo caſu adveniente, omninò Legitima jam Matri debetur, & impubes ipſe etiam vivo patre bona propria habere poteſt, tum Caſtrenſia ex donatione Principis, tum Adventitia ex ultimis voluntatibus, in qvibus legitimam matri præſcindere nimis durum foret. Et hanc ſententiam tuetur *Dn. Richter dec. 45. Pruckm. vol. 2. conſ. 23. n. 42. & ſeq. & qvos allegat ac ſeqvitur Finckelth. Coraſius ad L. precibus n. 46. & ſeq. C. de impub. ſubſtit.* ubi tamen ad bona filii id minus rectè reſtringit. *n. ſeq. vol. rep. 8.* & ipſe *Dn. Carpz.* præjudicium contrarium allegat Facult. Jurid. Lipſ. & Senatus Burdig.
Hill. lib. 19. c. 5. lit. A. Ad *c. 1. de Teſtam. lib. 6.*
reſpondet *Politus de Subſtit. pupill. n. 25. & Za-* 12
ſius de Subſtit. pup. n. 20. qvod poſſit intelligi de donis à patre profectis, non de aliis adventitiis, licet diſſentiant *Menoch. l. 4. præſ. 38. n. 29.* & *Berlich. p. 3. concl. 10. n. 20.* Sed dici poteſt, non adeò nos ligare conſtitutionem Pontificis,

ficis, qvi communem ſententiam ſecutus, in
rebus Politic. Sed nec noſtrum §. in tacita
13 ſubſtitutione pupillari) qvæ ſcil. in vulgari
expreſſa continetur) locum habere, communi-
ter receptum, per *l. 8. C. de Impub. & aliis ſubſtit.*
cum enim pater expreſſe non ſubſtituerit, cre-
dendum eſt, voluiſſe patrem ſuam diſpoſitionem
debere eſſe conformem debito filii, cujus perſo-
nam ſuſtinet, ut ſicut filius non excluſiſſet ma-
trem, nec ipſe pater excluſiſſe videatur. Atqve
ita ſentiunt *Menoch. l. 4. præſ. 39. Covarr. ad c.
Raynut. §. 4. n. 6. Gomez t. 1. reſol. c. 4. n. 8. Dauth.
ad l. 1. ff. de Subſtit. vulg. & pup. n. 661. Carpz. d.
conſt. 8. d. 2. Molina d. 184. &c.*

15 *Ad §. Si qvis mortu. 6.* Sufficit jure Dige-
ſtorum, Legitimam habere filium qvocunqve
titulo, etiam donationis mortis causâ. Sed hoc
mutatum *Nov. 115.* Nam debet habere titulo hæ-
16 redis, de qvo alibi. Sanè licet hæres in certa re
inſtitui non poſſit, ſi alius abſolutè inſtitutus, vi-
detur tamen inſtitutus, ſi in certa qvantitate, ve-
lut in legitima inſtitutus reperiatur. *dicta Nov.
115. c. 5. in princ.*

17 *Ad §. ſi qvis impubes. 7.* Pater ſubſtituendo
pupillariter filio ſuo, ipſum non gravat, ſed ipſi
potius providet *L. 26. C. h. t.* Unde colligunt,
onus legitimè imponi poſſe in favorem filii.
Berl. p. 1. dec. 110. Conſ. Notata mea ad L. 26. C. h. t.
18 Sed qværitur, ſi Princeps pupillo prudenti daret
facultatem teſtandi, qvod fieri poteſt, præſertim
ad pias cauſas. *Vivius in comm. opin. v. pupillus
num. 8.* an everti ita poſſit ſpes ſuccedentium ex
pupillari ſubſtitutione? Putarem in pupillari
ſubſtitutione id affirmandum, qvia ex eo ipſi
ſubſtituitur, qvia aliqvem ſubſtituere ea ætate
neqvit, qvod ſi facultatem à Principe acqvirat,
ceſſat cauſa ſubſtitutionis pupillaris.

19 *Ad §. Qvoniam 8.* In computanda Legiti-
ma exhæredatus facit partem, i. e. ejus habetur
in computatione ratio, qvia admitti ſperatur.
Vid. Riccius coll. qv. 480. v. gr. Si duo exhære-
dati, unus agat, alter non; ille tantum dimi-
20 diam Qvartæ habebit. Hodiè autem Legitima
non eſt Qvarta, ſed ſi qvatuor aut pauciores Li-
beri, Triens eſt; ſi plures, ſemis. *Auth. Noviſſ. C.
h. t.* Sed an exhæredatus partem faciat, vide-
bimus in. *L. 10. §. 4. de bon. poſſ. contra tabb.* Ex
21 hoc §. probari etiam poteſt, qvod ſi plures ven-
dant rem, & in pretio læſi ſint, qvod unus non
poſſit impugnare contractum in ſolidum, ſed
tantum pro ſua parte. idqve etiam *Berlich. deciſ.
52. num. 4.* decidit, ſed mutat poſtea ſententiam;
qvod qvidem admitti poteſt in iſtis, qvos ponit,
terminis, ſi res diviſionem patiatur; alias ex hoc
§. decidendam qvæſtionem putarem, juxta pri-
mam *Berlichii* opinionem.

Ad §. 4. 9. Legitima intelligitur de ducto
ære alieno & funeris expensâ, non verò liber-
tatibus. *Vid. Lancell. Politus in rep. L. filium.*
Unde colligunt, hanc non eſſe Qvotam hæredi-
tatis, ſed Qvotam bonorum. *Gilken. ad Auth.* 22
Noviſſ. C. h. t. num. ſeq. & qvos citat. Sed negan-
da videtur ratio conſeqventiæ; nam & Qvarta
Falcidiæ non eſſet Qvarta hæreditatis, nec Tre-
bellianica. Sed huic qvæſtioni, qvæ parum in
receſſu habet, non immoror. Pars hæreditatis
eſt & qvantitas, tamen aliter definiri neqvit,
qvam ſi æs alienum deducas. *Vid. Dn. Wiſſen-
bach ad Pand. d. 17. th. 9. ubi etiam plures citat.*
Colligitur etiam ex hoc §. qvod Legitima omnis 23
gravaminis, imò etiam conditionis ac fideicom-
miſſi debeat, eſſe expers. Hic & clarius in *l. 32.
C. h. t.* adeo, ut licet filii approbaverint Teſta-
mentum paternum, onus tamen rejicere poſſint,
ut tradit *Dn. Mev. p. 4. dec. 15. vid. Not. ad d. L. 32.
& Carpzov. plures citans p. 2. dec. 146. num. 9.*
Sed ex hoc non ſeqvitur, Liberis Legitimam to- 24
tam in pecunia parata aſſignandam eſſe: Nam
ſive ſit pars hæreditatis, ſive bonorum, tamen
illa pars in omnibus rebus hæreditariis compe-
tit. Nec igitur liberis competit jus eligendi ab-
ſolutum, ſed ut pars Legitimæ arbitrio judicis
aſſignetur in pecunia parata, pars in nominibus.
&c. *Carpzov. p. 3. dec. 266.* Colligitur etiam ex 25
hoc §. licet in feudis filiæ ex feudo elocandæ ſint
etiam ab Agnatis, hoc tamen locum non habere
in concurſu creditorum, qvia debita patris ante
conſtitutionem dotis ac Legitimæ creditoribus
ſunt ſolvenda; qvia pro modo facultatum patris
dos conſtituenda. *l. 60. & l. 69. §. 5. de jure dot.
Weſenbec. p. 1. conſ. 50. num. 19. &c. Finckelth. obſ.
113.* Sed qvando ex Conſtitutione privilegium 26
habent, ut aut dotem ex feudo antiqvo petere
poſſint, aut ex feudo novo Legitimam, tunc hoc
aliis Creditoribus non habentibus jus in feudo
radicatum aut habentibus qvidem, ſed poſte-
rius, præjudicabit. *Carpzov. p. 2. dec. 175.* Ubi
per totam tradit, ex hac legitima non debere æs
alienum ſolvi; nam alias in caſu obrutæ hæredi-
tatis fruſtra privilegium hoc eſſet datum. Id- 27
eoqve reſpondet ad regulam noſtri textus, qvod
Legitima non debeatur, niſi deducto ære alieno,
qvod ea non ſit trahenda ad illum caſum, ubi Le-
gitima datur ex ſingulari privilegio.

Ad §. Si conditioni. 10. Qverela non naſci- 28
tur ante aditam hæreditatem; poteſt enim fieri,
ut hæres ſcriptus repudiet hæreditatem, & qve-
rela non ſit opus. *Don. lib. 19. c. 4. lit. O.* & ab adi-
tione vires ſumit Teſtamentum. *Hill. d. l.*

Ad §. 11. Qvi juſſus eſt hæreditatem re- 29
ſtituere poſt certum tempus, fructus medii
temporis imputat in Legitimam. Sed hoc in
Legitima liberis primi gradus relinqvenda
cor

corrigitur. *l. jubemus. C. de SC. Trebell.* imo jure
noviſſimo planè abrogatum videtur. *Buſius ad
h. §.* qvia à Legitima omne gravamen abeſſe de-
bet, per *l. 32. C. h. t.* Gravamen autem eſt, ſi filius
eam ſucceſſivè & particulariter ex fructibus ha-
bere debeat.

30 *In §. 12.* Plures ſunt cauſæ, ex qvibus Te-
ſtamenta impugnari poſſunt v. gr. qvod ſint nul-
la vel inofficioſa vel rupta vel irrita : filius ergo
hæc cumulat, ſicut etiam in foro alternative cu-
mulari poſſunt hoc modo, Teſtamentum hoc di-
co nullum, aut ſi eſt validum, eſt inofficioſum;
debet actor eligere, de qvo vitio prius agat, nam
per unum ſibi non præjudicat in altero. *vide l.
14. & 16. & ibi notata. C. h. t.*

31 *Ad §. 13.* Ex hoc §. obſerva, qverelam inof-
ficioſi Teſtam. per modum reconventionis op-
poni poſſe qvando filius eſt in poſſeſſione & ſcri-
ptus hæres petit. *Molignatus de Reconvent. qv. 52.*

32 *Ad §. 14.* Qvi contra teſtamentum qvere-
lam movit & ſuccubuit, non poteſt ex eo teſta-
mento qvid cum effectu capere, qvia non debet
commodum capere ex eo, qvod niſus eſt impu-
gnare, *Hic & c. ex eo de R. J.* (qvod tamen in ſe-
paratis, non in connexis procedit. *Berlich. p. 1.
33 dec. 38.*) Sed ſi aliqvid ex Teſtamento accepit,
Fiſco id vindicatur, qvaſi indigno ablatum; niſi
1. ante ſententiam pœniteat, aut 2. errore proba-
bili id fecerit, aut 3. ſi abſente filio pro Teſtamen-
to pronunciatum, cum potius ob contumaciam
victus præſumatur, aut 4. ſi ſolennia tantum im-
pugnaverit, licet hæc exceptio non ſit ſub regu-
la, *Don. lib. 19. c. 10. lit. K. & Hill. lit. L. Peregrin.
de Jur. Fiſci lib. 2. c. 7. n. 2. Carpz. p. 3. c. 7. d. 24.
34 Dn. Richter dec. 42. Struv. ad h. t. th. 28.* Exinde
colligitur, ſi filius probabilem cauſam contradi-
cendi Teſtamento paterno habeat, licet pater
privationem pro pœna adjecerit, legitimam ta-
men ſuam non amittere. *Weſenb. p. conſ. 315.
num. 14. Finckelth. obſ. 109. n. 6.* cum hæc natu-
rali jure Liberis debeatur. *l. 36. §. 2. C. de inoff.
Teſt.* qvi enim Legitimam petit, Teſtamentum pa-
ternum impugnare non videtur. *Vaſq. de Teſta-
toris potent. §. 10. n. 252. & qvos refert Finckelth. d.
35 l. n. 11.* Ergo hic textus de calumnioſa lite intel-
ligendus, non de eo caſu, ubi qvis de jure diſpu-
tavit. *l. 24. ff. de his qvib. ut indign.* qvod verum
eſt, etiamſi Teſtator expreſsè clauſulam juſtifica-
toriam in Teſtamento appoſuerit, ob rationem
36 in *L. nemo 55. de Leg. 1.* Colligunt etiam ex hoc
§. neminem in ea ſcriptura, qvam improbat,
fundamentum ſuum ponere poſſe. *Alex. l. 2.
conſ. 136. in fin. & l. 17. conſ. 209. n. 4. Vivius dec.
37 370. n. 370. n. 6.* Utilis autem ejus, qvi Teſtamen-
tum impugnat, proteſtatio eſt, qvod in caſu in-
ſperato, ſi Teſtamentum pro valido pronunciare-
tur, ſibi omnia jura ex eo ſibi competentia &
competitura reſervet, cum proteſtatio conſervet
jura noſtra, ſicut hanc cautelam tradit *Vult. vol. 1.
conſ. Marp. 29. n. 117.* Qvidam volunt probare 38
ex hoc §. qvod liceat moram purgare uſqve ad
ſententiam. Sed hos refutat *Menoch. l. 2. A. qv.
caſu. 7. n. 12 Conf. Ruinus conſ. 72. n. 3. l. 5. Goza-
dinus conſ. 49. n. 19.* Avus maternus arrogavit 39
Titium, huic debetur qvarta ex *Conſtitutione Di-
vi Pii.* Hunc Titium exhæredat pater adopti-
vus, hic movet qverelam, ſed male, qvia habet
qvartam ex conſtitutione principis. Sed ſi ſuc-
cumbat, an amittit illam qvartam? qvod nega-
tur, qvia in qverela ſuccumbens ea tantum amit-
tit, qvæ ex Teſtamento comperunt, ſed illa qvar-
ta competit ex conſtitutione principis, & ex
contractu.

Ad §. Si ex cauſa 16. Si contra Teſtamen- 40
tum ſententia lata, Teſtamentum ipſo jure re-
ſciſſum, & liberi ſunt ſui hæredes, nec valent Le-
gata, imo nec Libertates relictæ. Sed qvid
cauſæ, qvod ſententia inter hæredem ſcriptum &
filium teſtatoris lata Legatariis præjudicet, cum
tamen ſit res inter alios acta? & cur ſententia lata
contra Legatarium non præjudicat hæredi vel
aliis Legatariis. *L. 1 ff. de Except. rei jud.* Dif-
ferentia communiter ſtatuitur, qvod in *hoc §.*
egerit ille, cujus principaliter interfuit, ut totum
teſtamentum corrueret, & via aperiretur. Sed
in *d. l. 1.* egerat Legatarius, cujus non interfuit,
totum Teſtamentum manere vel corruere. *Zaſ.
ad hunc §. tom. 1. p. 355. & Dd. Conf. etiam Franc.
de Clappertis p. 2. deciſ. cauſa 66. qv. 2.* ubi ita pro-
nunciatum teſtatur. Sed hodie Teſtamento 41
nullo pronunciato, legata tamen debentur, per
Nov. 115. c. 3. qvia per ſolam inſtitutionem alte-
rius hæredis injuria facta liberis, ergo ea ſola
tollenda, & voluntas ultima, qvantum fieri po-
teſt, ſalvanda. Obiter nota argumentum, qvod 42
exhæredatio tunc extingvat jura ſuitatis, qvando
ſortitur effectum, debita etiam, per aditionem
hæreditatis confuſa, per hanc ſententiam reſti-
tuuntur. *L. 21. §. fin. h. t.* & omnia ad cauſam in-
teſtati reducuntur. *Don. lib. 19. c. 10.*

Ad §. ult. Qverela ultra qvinqvennium 43
moveri non poteſt, qvod tamen computatur
à die aditæ hæreditatis, non mortis. *l. pen. §. 2.
h. t.* ſed poſt qvinqvennium hoc ex magna cau-
ſa aliqvis audiri poteſt, vel per reſtitutionem, vel
per diſpenſationem. Videri poteſt *Zaſ. ad h.
t. n. 53.* Sed ſi in qvinqvennio datæ liberates
ſervis ex Teſtamento, eæ revocari neqveunt, ſed
à ſingulis ſolvendi victori 20. aureis. Sed non
currit hoc qvinqvennium minori. *l. 2. & ſeq. C.
in qvib. caſ. reſtit. in integ. neceſſ. non eſt.* Nec ob- 44
ſtat *l. 1. C. de Reſtit. min.* qvæ de expreſſa renun-
ciatione poteſt intelligi. *Weſſenb. d. l. th. 15. Od-
dus de Reſtit. q. 85. art. 5. Donell. l. 21. c. 9. lit. F.*

Ad L. Si autem. 9.

SUMMARIA.

AN motá intra qvinqvennium qverela, data in teſtamento libertas ſervis competat? n. 1.
Qvid hodie obtineat? 2.

1 IN *§. fin. legis octava* dictum eſt, ſi ex ſpeciali
cauſa poſt qvinqvennium admittatur ad qve-
relam, an libertas interim data ſervis revocanda?
qvod negatur, ut jam dictum. Hac occaſione
jam qværitur, qvid ſi intra qvinqvennium a-
ctum, an libertas competat? R. diſtingvitur inter
directam & fideicommiſſariam libertatem, illa
non competit: ſed hæc, ſinguli manumiſſi 20. au-
2 reos victori ſolvant. Sed hodiè id abrogatum,
cum omnia Legata, & ſic etiam libertates magis
conſerventur. *Auth. Ex cauſa C. de Liberis præteritis.*

Ad L. Si pars. 10.

SUMMARIA.

AN in dubio pro validitate teſtamenti, an pro filio ſit pronunciandum? n. 1. & 2.
Hodiè in dubio contra teſtamentum pronunciandum. 3.
Filius exhæredatus legatum ſine detractione alteri totum reſtituere juſſus ad qverelam non admittitur. 4.

1 QVando paria utrinqve vota ſunt, ea vin-
cunt, qvæ validatem teſtamenti aſſerunt.
Hinc in dubio pro validitate Teſtamenti pro-
2 nunciandum. *Vid. Barb. lib. 18. c. 14. ax. 2.* Sed
huic legi cenſuram adhibet cum *Autumno Cyprianus Regnerus*, dicens, qvamvis cauſa Teſta-
menti favorabilis ſit, fortiorem tamen rationem
pro filio militare. Et omninò ita eſt, nam jure
naturæ & gentium, filio debetur hæreditas pa-
terna. Et ſanè Exhæredatio hodiè ſemper præ-
3 ſupponit delictum atqve ingratitudinem. Sed
in dubio delicta non ſunt præſumenda, per *l. merito ff. pro ſocio.* Dicendum itaqve, vel JCtum
loqvi de eo caſu, qvando de forma Teſtamenti
qværitur, & non intervenit favor liberorum,
nam ubi favor liberorum intercedit, in dubio
contra Teſtamentum ferendam eſſe ſententiam
exiſtimo. Vel dicendum eſt, legem hanc in-
telligendam de illo tempore, qvo fere abſoluta
patribus poteſtas exhæredandi competebat. Sed
cum Imperator certam formam præſcripſerit ex-
hæredationi, & hæc ſemper delictum præſuppo-
nat, in dubio hodiè contra Teſtamentum pro-
nunciandum, nec delictum præſumendum eſt.

4 *In §. 1. hujus legis* qværitur, qvoniam is, qvi
qverelam movet, nihil poteſt ex Teſtamento ca-
pere, & is, qvi aliqvid percepit ad qverelam non
eſt admittendus, qværitur, ſi filio exhæredato
qvid legatum cum hoc onere, ut ſine detractio-
ne id totum mihi reſtituat, an ille admittendus
ad qverelam? qvod negatur, qvia in effectu
nihil percepit, ſi mihi reſtituit totum.

Ad L. Etiamſi. 11.

SUMMARIUM.

Filius à patre vivo donationem accipiens & poſtmodum exhæredatus rectè ad qverelam admittitur.

ACcepit qvis à parente vivo donationem vel filia accepit dotem. Sed poſtea pater eos exhæredat, hæres ſcriptus opponit, eos à parente donationem vel dotem accepiſſe, Ergo non poſſe eos voluntatem patris impugnare, qværitur, an hoc juri conſonum ſit? negatur, qvia ea tantum amittit qverelam movens, qvæ eſt Teſtamento capit, non verò qvæ aliunde forte à vivo patre acceperat.

Ad L. Nihil intereſt. 12.

SUMMARIUM.

AN Filius de inofficioſo agere poſſit, qvi exhæredatus petit legatum, in codicillis poſteà repertis ademtum?

PAter filio exhæredato reliqvit Legatum, qvod tamen in Codicillis adimit, filius codicillorum ignarus petit Legatum, ſed productis Codicillis ſuccumbit, qvær. an poſſit de inofficioſo Teſtamento agere? Videtur, qvod non, qvia variatio in jure prohibita. Sed reſp. affirm. qvia, ſi ſint duæ viæ, qvarum una alterius electione tollitur, ſi prima electa non poterit de jure ſortiri effectum, poteſt ſecunda via ambulari. *Hic & l. ſi verò. 8. ff. de bonis libert. l. filium. §. ſi qvis contra tab. ff. de Legat. præſtand. Tiraq. ad l. boves. §. hoc ſermone. de V. S. lim. 1. 2. n. 14.* Et hæc regula valdè utilis, & qvotiescunqve electio unius remedii eſt inutilis, & effectum habere non potuit, reſtat alterum remedium, licet alias electione unius alterum tollatur.

Ad L. Titia. 13.

SUMMARIA.

AN Teſtamentum adjecta clauſula codicillari factum, in qvo nonnullis inſtitutis, nonnullis exhæredatis, filio legatum relictum eſt, à qverela liberum ſit? n. 1.
An teſtamentum, in qvo liberi præteriti, ſuſtineatur in vim fideicommiſſi, an verò corruat? 2. & ſeqq.

PAter inſtituit hæredem filiam, alteram nul- 1
liter exhæredat, filio legat & fortè aliis, addi-
ta clauſulâ codicillari; qvod ſi non valeat ut
Teſtamentum, valere debere ab inteſtato
Legata ac fideicommiſſa, qværitur, an pro-
pter clauſulam codicillarem valeant Lega-
ta? Negat Paulus. qvia Teſtamentum hoc
habetur, qvaſi à demente factum, clauſula
autem Codicillaris vitium perſonæ Teſtato-
ris

2 ris non ſupplet. Ex hac Lege probatur. Te-
ſtamentum, in qvo liberi præteriti, non ſuſtineri
in vim fideicommiſſi, ſed corruere. *Harprecht
& Fachin. qvos ſeqvitur Carpzov. p. 3. c. 9. d. 12.*
qvam ſententiam veriorem dicit *Barry de Suc-
ceſſ. lib. 10. tit. 16. n. 11.* Cui non obſtat *L. 24. §. 11.*
3 *ff. de Fideicom. Libert.* qvæ de Poſthumo præteri-
to loqvitur, ubi probabilis ignorantia, non de-
4 mentia. Nec *L. 29. §. 1. de Teſtam.* qvia ibi regula,
in noſtra lege exceptio. Sed Dd. communiter
diſſentiunt, qvos citat *Carpz. & Barry dictis lo-
cis, & Danth. de Teſtam. n. 364. & ſeq. Gomez. t. 1.
reſol. tit. 6. n. 24. Covar. ad c. Raynutius §. 1. n. 4.
verſ. item non obſtat X. de Teſtam. & Sande l. 4. tit.
2. def. 2.* Atqve alios referens *Zepperus in tr. de*
5 *Codicill. cap. 4. n. 56. & ſeq.* Sed ſententia prior
videtur æqvior, & ita aliqvando a nobiſs reſpon-
ſum ſcio. Optarem, ut Principis hunc articu-
lum controverſum deciderent, & inclino in ſen-
tentiam priorem, cum præteritiones & exhære-
dationes injuſtæ plerumqve ex delinimentis
Novercalibus oriri ſoleant.

Ad L. Pater. 14.

SUMMARIA.

*IN qverela deſcendentes præferuntur adſcendenti-
bus. n. 1.*

*An in eodem ordine locus ſit ſucceſſioni ad qverelan-
dum? 2.*

1 IN qverela deſcendentes præferuntur Adſcen-
dentibus, & illis victis vel non qverelantibus,
his demum competit qverela. Unde colligi-
tur, in diverſo ordine locum eſſe ſucceſſioni in
qverela. Nam v. gr. deficientibus vel acqvieſcen-
tibus Deſcendentibus, admittuntur aſcendentes,
per *h. l. 14.* ſed in eodem ordine non datur, v. g.
acqvieſcente filio, non poteſt qverelam inſti-
2 tuere nepos, per *L. 34. C. h. t. Vid. Dn. Struv. ad
h. t. th. 19. Zoeſ. n. 64.* Licet aliter *Gozadinus in re-
pet. L. qui ſe patris C. unde Liberi n. 228. & 237. &
239. Conf. Vaſqvius de ſucc. creat. §. 30. n. 141.*

Ad L. Nam & ſi. 15.

SUMMARIA.

*QVo reſpectu liberorum hæreditas æqve debeatur
parentibus, ac horum illis? n. 1.*

An parentibus etiam duplex qvarta debeatur? 2.

*Qverelam deſertam exhæredatus non transmit-
tit. 3.*

An teſtamentum pro parte reſcindi poſſit? 4.

1 NOn minus Liberorum hæreditas parenti-
bus debetur, turbato ordine naturæ, qvam
parentum, Liberis; qvod de ipſo jure ſucceden-
di, non de modo ac remedio intelligendum eſſe,
monet *Rol. à Valle conſ. 39. n. 20. vol. 3. Conf.*
2 *Marc. Mantua ſing. 511. 512.* Sed qvemadmodum
liberis parentibus ſuis ſuccedentibus duplex
qvarta debetur, per *c. Raynutius X. de Teſt.* ita et-
iam parentibus, qvando liberis ſuccedunt, du-
plicem qvartam deberi, ſtatuunt Dd. communi-
ter. *Covar. in c. 16. X. de Teſtam. §. 11. n. 11. Molina
Theol. de juſtit. & jure tr. 2. d. 187. n. 6. Molina
JCtus l. 1. de jure primog. c. 17. n. 5. Carpz. lib. 6.
Reſp. 25.* *In §. 1.* dicitur, exhæredatum filium 3
non transmittere qverelam etiam præparatam,
ſi qverelam deſeruit, qvia non ſufficit litem in
ſtituere, niſi in ea perſeveret. *In §. ult.* dicitur, 4
poſſe pro parte reſcindi Teſtamentum, ſi qvere-
lans unum ſcriptum hæredem vicerit, ab alio
vincatur: & ſic defunctus inteſtatus & teſtatus
deceſſit. Undè ex hoc §. colligunt, ſuper eo-
dem facto ſententias contrarias tolerari, inter
diverſas perſonas latas. *Vid. Salgado in Labyrintho
Credit. p. 2. c. 22. n. 130. & ſeq. & p. 3. c. 1. n. 124.*

Ad L. Filio. 16.

SUMMARIA.

*IMpugnans pro ſua parte Matris Teſtamentum ex-
hæredatus filius, obtentâ victoria ſorori exhære-
datæ non prodeſt. n. 1.*

*Avus acceptum à filio trientem nepti à patre ſuo ex-
hæredata, obtenta causâ reſtituere tenetur. 2.*

*Sententia patris de jure ſuo agentis nepti non
prodeſt. 3.*

FIlius exhæredatus à Matre aut præteritus im- 1
pugnat Teſtamentum Matris, ſed pro ſua tan-
tum parte, & obtinet victoriam, qværitur, an hæc
victoria proſit ſorori, qvæ etiam exhæredata vel
præterita, & frater ſorori communicare teneatur
partem ſuam? qvod negatur, nam res inter alios
acta & de parte fratris tantum actum, & ſoror
ſibi imputet, qvod tacuerit. *In §. 1.* difficilis 2
hæc facti ſpecies, Titius teſtamento facto filiam
exhæredavit. Pater Titii, qvi cum reſervato ju-
re manumiſſionis eum emancipaverat, ideoq;
petit bonorum poſſeſſionem ad exemplum pa-
troni, & obtinet trientem, poſtea filia movet qve-
relam & obtinet cauſam, an pater teneatur trien-
tem nepti reſtituere? qvod affirmatur, qvia filiæ
potior eſt ratio, qvam patris in ſucceſſione.
2. Qværitur, annon ſententia patris proſit nepti? 3
qvod negatur, qvia pater non de jure Teſtamenti
egerit, ſed de jure ſuo, dum petiit bonorum poſ-
ſeſſionem. Sed ſi pater moviſſet qverelam con-
tra totum Teſtamentum, hoc prodeſſet nepti,
qvia ſententia lata eſt de jure Teſtamenti.

Ad L. Qvi repudiantis. 17. & ſeq.

SUMMARIA.

CAſus legis aliàs difficilis proponitur. n. 1.

*Portio repudiantis hæreditatem, accreſcit qvere-
lanti. 2.*

An filia, repudiata qverela, dotem petere poſſit? 3.
An ſententia contra teſtamentum lata præjudicet etiam hæredi abſenti? 4. *ſeqq.*

DIfficilis hæc lex, ad cujus intellectum notandum monet *Donellus & Hilliger lib. 19. cap. 9.* diverſas eſſe qvæſtiones (1.) an in qverela locus juri adcreſcendi? qvod affirmat *l. 23. §. ult. h. t.* (2.) an in Legitima relicta ad excluſionem qvere-
1 læ ſit locus juri accreſcendi? qvod negatur. Speciem facti propono ex *Hilligero d. c. 9. lit. A.* ferè totidem verbis: Qvi habet mille in bonis, & duos filios, utroq; exhæredato, ſed priori 125. loco Legitimæ relictis, deceſſit, jus autem ita fuit, ut cui legitima tota relicta, qverela excluderetur, non verò, cui minus: hoc ſcil. tunc juris fuit. Qværitur,, an, ſi is, cui nihil vel minus relictum, non moveat qverelam, per hoc qverelam nanciſcatur alter, cui 125. relicta, qvi alias non habiturus erat ſuam qverelam, qvia habebat integram qvartam? Et ſic non obſtat *l. 23. de judic.* qvia loqvitur de eo, qvod accrevit ex cauſa non de præterito, ſed ex nova cauſa. *Barb. in d. l. 23. n. 36.* id hic negatur. Sed pone, utrumqve exhæredatum, neutri qvid legatum Legitimæ loco, alter non qveritur excluſus renunciatione vel tempore, partem non facit, ideoqve alter totam hæreditatem conſeqvitur, ita ut dixi. *Hilliger.* Aliter alii, qvos citat
2 *Hilliger. d. l.* Aliter *Dn. Struv. th. 26.* Collige autem ex *h. L. princ. & l. 23. §. fin. h. t.* qvi repudiat hæreditatem, ejus portionem fratri, qvi inofficioſi qverelam movit, accreſcere, & ſic eum totam hæreditatem petere poſſe. *Conf. Gail. l. 2. obſ. 122. n. 17. Peregrinus de fideicom. art. 38. n. 12. Hill. l. 7. c. 12. lit. O. Fachin. l. 4. c. 31. Berl. p. 3. concl. 12. n. 36. Dn. Manzius de Teſtam. tit. 2. q. 4.*
3 *n. 59.* Qværitur verò, an filia, repudiatâ qverelâ, dotem & legitimam petens ſit audienda? qvod affirm. qvia ſic non impugnat teſtamentum. *l. 39. C. h. t.*

4 *Ad §. 1. & l. 18.* Sententia lata contra teſtamentum præjudicat omnibus, ſed ſi contra præſentem hæredem ſcriptum lata; ſecus ſi eo abſente, per contumaciam: nam tunc ob contumaciam potius videtur damnatus, qvam ex juſtitia cauſæ. *Gail. l. 2. de pace publ. c. 5. num. 9. Farin. q.*
5 *11. n. 92.* Sed ſecus eſt, ſi judex fuit motus ad ſic pronunciandum ex juſta cauſa, vel veritate probationum, non autem ex ſola contumacia. *Bald. in L. ingenuum. ſuprà de ſtatu hom. Franc. de Clapperiis p. 2. deciſ. Cauſa 68. q. 1. n. 4.* Sed ſi ex actis de juſtitia cauſæ appareat, & nulla ſit ſuſpi-
6 cio colluſionis. Et ſic cum Procurator fiſci in Provincia diſtraxiſſet bona, in qvibus uxor habebat ſpecialem hypothecam, & Procurator fiſci conqverente uxore ſuperatus, hæc ſententia contra emtores executioni data, ut refert *Franc. de Clapp. d. l. Confer. not. ad d. l. 14.*

Ad L. Mater. 19.

SUMMARIA.

FIlia in teſtamento inſtituta, everſo eo, non repellitur ab inteſtato ſuccedere. n. 1.
Ratio. 2.
A remedio inutili datur regreſſus ad utile. 3.
Nemo juri, qvod ſibi competere ignorat, videtur renunciaſſe. 4.

QVerela non poteſt intentari, niſi pro ea par- 1
te, qva hæres eſt ab inteſtato. Et ſi teſtamentum planè everteretur, & filia inſtituta adiiſſet ex Teſtamento, ab inteſtati tamen ſucceſſione non
repellitur; qvia licet ex Teſtamento adierit ma- 2
ternam hæreditatem, non tamen reſpuit ſucceſſionem ab inteſtato, ſi Mater aliqvando per qverelam ſororis inteſtata redderetur. Sed ſoror exhæredata tenetur, poſtqvam evertit teſtamentum, communicare cum ſorore inſtituta hæredi-
tatem. Collige, Teſtamentum inofficioſum 3
qvaſi à furioſo factum videri, & qvi amplectitur remedium inutile, non prohibetur redire ad utile, & qvi utile amplectitur, aliud utile poſtea amplecti non prohibetur. *Dn. Mev. p. 5. dec. 199. confer. not. ad l. 12. h. t.* Ex eo etiam, qvod hic dicitur, eum qvi ex Teſtamento adiit hæreditatem, non videri repudiaſſe hæreditatem ab inteſtato,
qvam ſibi competere neſcivit, rectè Dd. colli- 4
gunt, neminem videri renunciaſſe juri, qvod ſibi competere ignorat. Doctores plures referuntur in *Barb. Locupl. locis communib. lib. 16. c. 31. ax. 6. Carpz. p. 2. juriſpr. Conſt. 16. d. 19. n. 3.*

Ad L. Qvi de. 20.

SUMMARIA.

FIlius impubes exhæredatus, motâ ipſi ſtatûs controverſiâ, bonorum poſſeſſionem petere neqvit. n. 1. & 3.
Effectus poſſeſſionis bonorum. 2.

FIlius impubes exhæredatus intendit qvere- 1
lam, opponitur ipſi controverſia ſtatus, qværitur, an filius poſſit bonorum poſſeſſionem ex Carboniano Edicto (*de qvo infra*) petere? Cujus
poſſeſſionis bonorum tres effectus, 1. ut is, qvi 2
eam agnovit, ſolus poſſideat, niſi etiam Adverſarius ſit ex liberis, 2. ut interim ex bonis alatur,
3. ut exerceat actiones fortè perituras. Et hoc 3
negatur ex hac ratione, ſi ſcriptus hæres fateretur, impuberem eſſe filium Teſtatoris, non teneretur tamen ſtatim decedere de poſſeſſione nec alimenta dare, ſi ejus ætatis ſit, ut poſſit cauſam ingratitudinis præbere; utiqve multo minus tenetur, ſi neget filium. Ideoqve qverela & qvæſtio ſtatus vel differenda cauſa cognita in tempus pubertatis aut mox utraqve cauſa conjungenda.

Ad

Ad L. Eum qvi. 21.

SUMMARIA.

EXhæredatus, dolo inſtituti hæredis, deferens qvereſam, cognita fraude ad eam regreſſum habet. n. 1.

Hæres dolo ſolvens exhæredato tertiam partem, eam ut indebitam non repetit. 2.

Scripto hæredi, evictâ per querelam hæreditate ſalva ſunt actiones, qvas contra defunctum habuit. 3.

1 FIlius exhæredatus movet contra ſcriptum hæ-
redem qverelam, hæres perſvadet exhæreda-
to ſe rogatum tacitè, ut reſtitu it ei partem ter-
tiam hæreditatis, qvod Exhæredatus credit ve-
rum eſſe, & qverelam deſerit, voluit fideicom-
miſſo eſſe contentus. Sed cognita fraude qværi-
tur, an detur ipſi regreſſus ad qverelam? Affirm.
2 ne ſtatus ſcripto hæredi proſit *hic in princ. Sed in
§. 1.* hæc ſpecies, pone. hæredem tertiam partem
ſolviſſe exhæredato, qvi cognita fraude redinte-
grat qverelam: Scriptus hæres repetit partem
tertiam, ut indebitam. Sed non poteſt ſcriptus
hæres repetere tertiam, qvia ſciens indebitum
ſolvit. Indebitum repetere poteſt, qvi per er-
rorem ſolvit indebitum. *In §. 2.* qværitur, ſi evi-
cta ſit hæreditas per qverelam, an ſalvæ ſunt ſcri-
pto hæredi actiones, qvas fortè habuit contra de-
functum? videtur, qvod non, qvia aditione ſunt
confuſæ actiones. Reſp. qvod poſſit petere vel
compenſare, qvia aditio non habuit effectum.

Ad L. Filius. 22.

SUMMARIA.

AN pater legatum ab uxore ſibi relictum amittat, cum teſtamentum nomine filii impugnat, nec tamen obtinet? n. 1.

An hoc caſu patri competat jure novo uſusfructus? 3.

Hæres exhæredati ob inſtitutam ab hoc qverelam, ſi vincitur, Legatum ſuum non amittit. 4.

Sed ab exhæredato tantum comminatam movens querelam, ſi vincitur, Legatum ſuum amittit. 5.

Filii exhæredati cœptam ante arrogationem qverelam perngens & ſuccumbens Legatum non amittit. 6.

1 PAtri Legatum fuit in Teſtamento uxoris,
qvod tamen per qverelam nomine filii im-
pugnavit, & non obtinuit, qvær. an Legatum a-
mittat? Videtur, qvod ſic, ob *l. 8. § meminiſſe. h. t.*
Sed negatur (1.) qvia qverela competit ſoli filio,
& in ea agitur de meritis ſolius filii. (2.) Pater
excitando qverelam alteri commodum parat.
Sed hæc ratio ſecunda non videtur ſubſiſtere
cum jure tunc ante Juſtinianum conſtituto. Sed
vid. *P. Barb. ad L. Lucius Titius. ff. ſol matr. n. 12.*
Alias reſponſiones cumulat *Jac. de Nigris in rep.
l. 1. C. qui admitti n. 44. & ſeq.* qvi verba: *Alii
commodum victoria parat*; ſingulariter refert ad
Adverſarium, ut & *Pinellus* jam citandus. *Conf.
Sebaſt. Sapia in d. l. 1. n. 49. 52. & ſeq.* Sed placet 2
mihi reſponſio, qvod hæreditas patri per filium
hoc caſu non poſſit qværi, *arg. l. 5. §. 3. ff. de his
quib. ut indign.* ſed qværatur ſoli filio, & ſic com-
modum ſolius eſt filii. Et hæc videtur eſſe mens
Zuchardi in rep. d. l. 1. n. 76. Ex qvo ſenſu nota- 3
biliter colligo, patri non competere, etiam jure
novo, uſumfructum, ſi pater nomine filii impu-
gnavit Teſtamentum, & ſuccubuit. Conferri
poteſt *Pinellus p. 1. Rubr. C. de bonis mat. n. 21. &
ſeqq.* qvi varias opiniones recenſet. *conſ. Alcia-
tus l. 4. paradox. c. 3. In § 2.* hæc ſpecies Ex- 4
hæredavit Titius filium alio ſcripto hærede ex-
traneo, mihi vero centum legavit. Filius me
inſtituit hæredem & moritur, ego qverelam à fi-
lio exhæredato cœptam continuo & victus ſum,
qværitur, an meum legatum amittam ex *d. §. me-
miniſſe?* qvod negatur, qvia teneor, ut hæres,
actionem continuare. Sed qvid ſi comminata 5
tantum ſit qverela à defuncto filio, an, ſi moveam
qverelam, qvod poſſum facere ex *l. 34. C. h. t.* &
vincar, amittam legatum, qvod hic affirmatur.
Qvod in tutore ſecus, qvi ratione officii loco pu-
pilli qverelam movere tenetur. *In § 3.* hæc
ſpecies. Filium exhæredatum cœpta lite arro- 6
go & ſic dominium bonorum ejus conſeqvor, ſi
cœptam ante arrogationem qverelam peregero
& ſuccumbam, non amitto legatum, qvia jure
ſucceſſionis continuare litem debui, niſi in ex-
penſas velim condemnari lite deſerta.

Ad L. Si pœnas. 23.

SUMMARIA.

FIlius emancipatus in Teſtamento præteritus, nepotem hæredem inſtitutum bonorum poſſeſſione contra Tabulas excludere neqvit. n. 1.

An idem jure Novo obtineat? 2.

Filius exhæredatus hæredi, ut hæredi, debitum ſolvendo amittit qverelam. 3.

Altero exhæredatorum litem ab utroq; motam deſerente, pars ejus alteri accreſcit. 4.

PAter filium emancipavit, nepotem ex eo reti- 1
nuit in poteſtate, filium in teſtamento præ-
teriit, nepotem inſtituit hæredem, qværitur, an in
bonorum poſſeſſione contra tabulas filius eman-
cipatus excludat nepotem? qvod negatur *per
Edictum de Conjungendis cum emancipatis liberis.*
Sed concurrit filius emancipatus cum nepote in
eandem hæreditatem vel partem: Idem, ſi filius
emancipatus ſit exhæredatus, nam conjungen-
dus eſt cum nepote. Sed hæc perſeqvi opus 2
non eſt, nam jure novo *per Nov. 118.* filius emanci-

Cc 3 patus

patus ab inteſtato præfertur nepoti, de qvo in-
3 ſra. *In §.1.* dicitur, filium exhæredatum, ſi ali-
qvam rem hæreditariam emerit à ſcripto hærede,
vel ei ut hæredi debitum ſolverit, non habere
qverelam, qvia agnovit eum pro hærede & per
conſeqventiam actu tali confirmavit Teſtamen-
4 tum. Si duo autem exhæredati & ambo mo-
veant, ſed alter deſerat litem vel poſt qvinqven-
nium & ita nulliter moveat, illius pars alteri ac-
creſcet.

Ad L. Circa. 24.

SUMMARIA.

AN unus filius qverelare poſſit contra extraneum cum altero filio inſtitutum? n. 1.

An fratris teſtamentum, in qvo inter extraneos hæredes inſtituta eſt turpis perſona, qvoad hanc qverelæ obnoxium ſit? 2.

An portio turpis perſonæ repudiantis reliqvis accreſcat? 3.

1 INſtituit qvis filium & extraneum hæredem,
alterum verò filium exhæredat, qvi impugnat
teſtamentum paternum pro parte extranei, anne
hoc poteſt valere? Ratio dubitandi eſt, qvia ne-
mo pro parte teſtatus & inteſtatus decedere po-
teſt. Sed affirm. qvia ab initio non poteſt qvis
ſemel eſſe inteſtatus & teſtatus, ſed ex poſtfacto
hoc fieri poteſt, ſi teſtamentum pro una parte
tantum impugnetur. *Guttierrez in rep. C. qvando*
2 *non petentium partes n. 11.* Sic ſi ex *L. 27. C. h. t.*
qvis præterito fratre alios extraneos hæredes in-
ſtituiſſet, & inter hos aliqvem, qvi infamia nota-
tus; pro hujus parte reſcindetur tantum teſta-
mentum. *Gomez. tom. 1. reſol. cap. 11. n. 37. Ferd.
Vaſqvius de Succeſ. in tit. de Succeſſoris potentia §.
10. n. 575.* & hos referens *Fr. de Barry de Succeſſ.*
3 *lib. 10. tit. 6. n. 2.* Sed qvid ſi turpis perſona re-
pudiet ſuam partem, an ejus portio cæteris ac-
creſcet? Id affirm Dd communiter, ut apparet
ex traditis *Gomezii & Vaſqvii d. l.* Licet ille diſ-
ſentiat. Et communis vera eſt: Nam qverela
non datur niſi contra eum, qvi adiit, ergo nec ex
teſtamento veniet frater, qvia non ſcriptus nec
ab inteſtato, qvia Teſtamentum adeſt, qvod im-
pugnatum non eſt.

Ad L. Si non mortis. 25.

SUMMARIA.

QVod donatum hôc animô, ut in qvartam computaretur, excludit qverelam. n. 5.

Filiis contra Teſtamentum Patris non agentibus, fratres id ratione turpis perſonæ, qvæ erat inſtituta, oppugnantes, ſoli ex victoria fructum habent. 2.

1 IN princ. dicitur, donatum inter vivos filio eâ
intentione, ut computaretur in Qvartam, qve-
relam excludit, & ad ſupplementum agetur; nam
ſimpliciter acceptando legatum non videtur
actioni ſuppletoriæ renunciare. *l. 35. §. 2. C. h. t.
& ibi à Barboſ. & à me notata.* Præſupponen-
dum igitur, filium fuiſſe exhæredatum, non præ-
teritum, *Vasq. p. 1. contr. ill. c. 106. n. 21.* qvæ aliàs
in Qvartam imputentur, *Vid. Franzk. h. t. n. 39.
& ſeq.*

§. 1. hæc eſt ſpecies: Teſtator qvidam habe- 2
bat alios filios & duos fratres & inſtituit aliqvos
hæredes extraneos, intereſt una perſona turpis.
Fratres non habent qverelam, qvia excludun-
tur à filiis. Filii non audent movere qverelam,
qvia forte ſciunt, ſe juſtè exhæredatos, ideoqve
fratres agunt contra ſolam perſonam turpem,
ergo pro parte tantum Teſtator fit inteſtatus &
ſolis fratribus proficit victoria.

Ad L. Si ſub conditione. 26.

SUMMARIUM.

SErvus ab hærede manumiſſus, impugnato poſtea teſtamento, non revocatur.

HÆres ſum inſtitutus ſub hac conditione, ſi Stichum manumiſero, igitur adita hæreditate manumitto. Poſtea filius, qvi exhæredatus erat, impugnat Teſtamentum, & obtinet, qværitur an revocanda manumiſſio? qvod negatur, ſed manumiſſus ſui pretium ſolvere tenetur filio Teſtatoris.

Ad L. Si inſtituta. 27.

SUMMARIA.

AN filius, qvi cum hærede transegit, redire ad qverelam valeat, qvando hæres fidem non præſtat? num. 1.

An filius, qvem filium eſſe Teſtator negavit, contrarium probans qverelam habeat? 2.

An militis Teſtamentum ſubjaceat qverelæ? 3.

An litigans litiganti teneatur proſpicere de litis ſumtibus? 4.

Qvænam ad hoc reqviruntur? 5.

Debitori ex bonis arreſtatis debentur alimenta. 8. & 9.

Qvænam reqviruntur, ut qvilibet pauper ſumtus poſcere poſſit? 10.

An creditori egeno ſumtus ſint ſuppeditandi ad litem? 11. & 12.

Sumtus ad litem inter magiſtratum & cives ortam ex publico ærario ſumendi. 13.

Pro judice, qvi priorem ſententiam tulit, præſumtio militat. 14.

Proviſionalis ſententia qvando non præjudicet definitivæ. 15. & 16.

In proceſſu qvando qværitur, werden Vorſchuß thun ſoll/ *neceſſaria eſt proviſionalis ſententia. 17.*

Pendente concurſu, ſolet interim provideri perſonis miſeris. 18.

Martis filium pro mortuo habentis Teſtamentum qverelæ ſubjacet. 19.

Si fili-

1 SI filius, qvi movit qverelam, tranſigat, hæres
autem fidem non præſtet. integra eſt qverela
ipſi ſcil. tranſigenti, ſed aliud in hæredibus. *L. 6.
C. de Transact.* qvia hi in lite non præparata non
ſuccedunt. *Donell. lib. 19. c. 8. & ibi Hill. lit. A.
Fachb. l. 1. c. 10. Pacius cent. 3 aſſert. 36.* Vel in *d. l. 6.*
agitur de lite ipſo jure ſublatá per pactum, ut *Al-
ciatus lib. 5. paradox. c. 6. conſ. Joſeph Ludov p. 1.
dec. Peruſ. 46. n. 5. & Johan. Cephal. conſ. 127. num.*
2 *4. vol. 1. Conſ. etiam Buſius hic.* Licet Teſtator
aliqvem filium ſuum eſſe neget in Teſtamento, ſi
tamen probare poſſit, ſe eſſe filium, habet qvere-
3 lam *§. 1. h. l.* qvod per ſe liqvidum. Militis etiam
Teſtamentum non ſubjacet qverelæ, licet miles
conqveri velit *§. 2. h. l.* Sed veterani Teſtamen-
tum poteſt impugnari, licet confectum ſit de bo-
nis bello adqviſitis *l. 8. §. 3. h. t.*

4 *Ad §. 3.* Qvamvis litigans non teneatur
proſpicere de alimentis vel litibus ſumtibus. *L.
17. ff. de Tut. & rat. diſtrah. Coler. de Alim. lib. 1. c.
14. n. 18.* Aliud tamen eſt, qvando reus bona,
propter qvæ agitur, poſſidet, & Actor pauper
eſt. *Hartm. Piſt. p. 1. qv. 20. Joh. Bapt. Pontanus
de alim. c. 19. n. 3. Fachin. l. 1. c. 77. Coler. de Alim.
l. 3. c. 15. Mynſinger. cent. 6. obſ. 21. Pariſ. de Puteo
tr. de Syndic. in verbo, Experſa num. 1.* vel bona
alicujus ſeqveſtrata ſunt. *Alvar. Valaſc. dec. 1.*
5 Sed tria hic reqviruntur, 1. ut ſit filius vel nepos
Teſtatoris 2. ut actor ſi pauper. 3. ut habeat ſen-
tentiam primæ inſtantiæ pro ſe, qvod pluribus
explicat *Covarrr. in pr. qvæſtion. c. 6. n. 6. Menoch.
l. 2. præſ. 67. num. 41. Carpzov. dec. 48. num. 19.*
Sed tertium non reqviri, ſed in facto tantum hic
referri, vult citatus *Colerus & Afflict. dec. 11. Sur-
dus de Alim. p. 1. qv. 28. num. 11. & qv. 112. n.*
6 *18. Fachin. l. 12. qv. 62.* Communiter etiam col-
ligunt Dd. ex hoc §. ita, qvod ſententia, etiam
per Appellationem ſuſpenſa, habeat pro ſe ra-
7 tione alimentorum præſumtionem. Qvando
autem litis expenſæ ab altero litigante ſint præ-
ſtandæ, diligenter explicavit per varios caſus
Menoch. de Præſ. lib. 1. qv. 35. conf. Ceph lib. 1. conſ.
8 *127. num. 12. Alciat. de Præſumt. reg 3. præſ. 9* Col-
lige, Areſtatis bonis debitoris cum creditori-
bus litigantis, debere ipſi ex bonis areſtatis ali-
menta & litis impendia neceſſaria porrigi. *Dn.*
9 *Mevius p. 3. deciſ. 280.* Nam anteqvam res areſta-
tæ areſtantibus adjudicentur, nil detrahendum
debitorum neceſſitati, & litis ſumtus præbendi
ad litem ſuper areſto: nec tantum ad hanc; Sed
ad alias etiam lites, ſi aliunde non habeat expen-
ſas, in qvo juramento ipſius credendum, & lis
non appareat temeraria. *Dn. Mev. p. 4. dec. 338.*
10 Si qvilibet pauper, res communes aut ſuas repe-
tens, habet hoc jus, ut poſſit petere ſumtus, ſi
actor 1. ſic pauper & 2. de ſuo aut communi liti-
get 3. ut pro ipſo militet præſumtio. *Dn. Me-
vius p. 4. dec. 194. n. 4. Carpz. p. 3. dec. 243.* Et
nulla apparet ratio diverſitatis, cur non etiam
Creditori egeno debitum repoſcenti idem ſit in-
dulgendum, ſi ipſius intentio ſit liqvida, ſed ex-
ceptio ſit altioris indaginis. Sicut aliqvando, 11
cum debitor Novationis exceptionem oppone-
ret creditrici viduæ, ſumtus huic adjudicatos
æqvè tradit *Dn. Mev. d. l.* Ex hoc textu colligi- 12
tur, æqvum eſſe, qvando inter Magiſtratum &
cives controverſia eſt de Adminiſtratione bono-
rum Civitatis, de Collectandi modo, & ſimilibus,
ſicut Magiſtratus impenſas ſumit ex publico, ita
etiam civibus ex publico ærario ſolvendas eſſe,
per tradita *Dn. Mevii p. 5. dec. 341.* Nam æra-
rium non eſt Senatus ærarium, ſed civium &
civitatis. Senatus tantum adminiſtrator eſt. Et
ſi eſſet pro Magiſtratu præſumtio, non tamen hæc
excluderet cives ab ærario in cauſa communi.
Sic etiam poſtqvam apparet, deberi aliqvid Titio, 13
de qvantitate autem non conſtet, pauperi liti-
ganti reus tenetur præſtare alimenta etiam ſine
ſatisfactione, nec tum exigenda cautio *Dn. Mev.
p. 5. dec. 376.* Colligitur, etiam ex hoc §. pro ju- 14
dice, qvi primam ſententiam tulit, adhuc milita-
re præſumtionem. *Menoch. præſ. 67. n. 41. &
Maſcard. concl. 16. n. 14. Carpz. dec. 48. n. 16.* &
ejus aſſertioni tamdiu credi, donec probetur
contrarium. *Carpz. d. l. Dn. Mev. p. 1. dec. 118.
Maſ. concl. 951. per totam* & ſi judex in ſententia à
à qva referat, hoc vel illud confeſſum eſſe reum,
hactenus judici credendum eſt, donec probetur
contrarium. *Hic & c. 6. X. de Renunciat. c. 23. de
Elect. Latè Berlich p. 2. dec. 212.* ubi præjudicium
refert, & Reſponſum JCtorum Marpurg. *n. 54.*
In genere notandum ex hoc §. exemplum provi- 15
ſionalis ſententiæ, qvæ non debet præjudicare
ſententiæ definitivæ, ut dicitur in hoc §. cujus
tria reqviſita recenſet *Dn. Mev. p. 3. dec. 376.* (1.) 16
ut ſit ejus neceſſaria & juſta cauſa ad prævenien-
dam aliqvam inſignem iniqvitatem, vel incom-
moda majora. (2.) ut citetur alter, cujus in-
tereſt, (3) ut tantum in neceſſariis providea-
tur; de cætero omnia ſunt integra, & in eventu
litis parti alteri illæſa. Sic in proceſſu ſæpè qvæ- 17
ritur, qvis interim expenſas litis ſolvere debeat?
Wer den Vorſchuß thun ſoll? ubi proviſionis
ſententia reqviritur. *Dn. Mev. p. 2. dec. 276. &
Marta in Digeſt. deciſ. tom. 6. p. 207. & 214.*
Et ſic ſi ſtatim res definiti non poſſit, & tamen dif-
ferri iniqvum, proviſionaliter citra præjudicium
cauſæ interim decernuntur nonnulla inciden-
tia. *Dn. Mev. p. 4. dec. 67. conf. Petr. Rebuffus in
tr. de proviſ. ſent.* Pendente etiam concurſu, 18
piis corporibus vel perſonis miſeris ſolet provi-
deri, & mandari liqvidatis, ut interim ſolvant
uſuras, ut factum memini à *Dicaſt. Wolgaſt.
Regio A. 1664. menſe Januario, in cauſa Ruloff*
Knuthen *Creditoris.* Si Mater præteriit filium, 19
qvem pro mortuo habuit, ſubjacet ejus Te-
ſtamentum qverelæ per *§. 4. h. t.* qvod per
ſe planum.

Ad L. Cum mater. 28.

SUMMARIA.

Cum mater credens filium eſſe mortuum alium inſtituit, an teſtamentum impugnatione opus habeat? num. 1.
An vero legata præſtanda? 2. & ſeqq.
Reſponſum Facultatis cum rationibus decidendi. 5.

1 SI mater credat filium mortuum, & alios inſti-
tuat; inſtitutio potius extendenda ad eum,
qvi mortuus credebatur ex conjectura volunta-
2 tis, qvam ut Teſtamentum impugnetur. Nam ſi
ſciviſſet mater, filium vivere, eum hæredem in-
ſtituiſſet. Sed Legata tamen præſtanda ſunt,
qvia Teſtamentum impugnatur tantum ratione
ignorantiæ, non ratione præteritionis aut exhæ-
redationis. *Hic & L. 3. C. h. t. Mantica l. 4. con-
ject. tit. 14. conf. Don. & ibi Hillig. lib. 6. c. 13. lit. G.
Gallian. in Auth. ex cauſa. n. 9. vol. 8. repet. Aliter
Raph. Fulgoſius in d. Auth. num. 42. Fachin. l. 4. c.
3 14. Zaſ. ad h. t. num. 37.* Qvamvis autem com-
muniter ſentiant, qvando filius à patre vel ma-
tre pro mortuo habitus, aut poſthumus à teſta-
tore aut teſtatrice ignoratus fuit, qvod tunc le-
gata non debeantur, argumento ducto à dona-
tione inter vivos, *ex L. Si unqvam C. de Revoc. do-
4 nat. Gail. l. 2. obſ. 113. num. 2.* Id tamen per hanc
Legem videtur confundi. Nam verbum *Ad-
notatum* non corrigentis, ſed notantis vox eſt, ut
recte Donell. l. 6. c. 13. Et ſanè ſi ſciens pater præ-
teriit filium vel poſthumum, & re & conſilio vo-
luit fraudare filium, & tamen Legata debentur,
cur non idem ſit in caſu ignorantiæ, non video.
5 Hinc cum offerretur menſe Majo Anni 1668. ca-
ſus, qvo maritus uxorem & proximos hæredes
inſtituiſſet, & uxori prælegaſſet 2000. thal. &
uxor tribus ſeptimanis poſt peperiſſet filiam, re-
ſpondimus in Facultate, deberi prælegatum
(1.) qvia præſumebatur ſcientia uteri. (2.) re
tantum præteriit pater poſthumum, non conſilio,
per hanc Legem (3.) Continebatur etiam in diſ-
poſitione clauſula codicillaris, qvæ in hoc caſu
conſervat legata, licet poſthumus ignoranter
præteritus. *Gail. l. 2. obſ. 114. n. 5. n. 5.* (4.) Ma-
ritus diu ſupervixerat, & duas filias ſuſceperat ex
eâdem uxore, & non mutaverat teſtamentum,
arg. *L. tractabatur. ff. de Teſt. mil. Gail. d. obſ. 114. in
fin. Mynſ. c. 5. obſ. 64.* (5) Uxor erat marito & li-
beris ut Mater perſona conjunctiſſima. *Menoch.
l. 2. A. qv. caſu 157. Barry de ſucc. l. 10. tit. 10. n. 10.*
(6.) videntur poſthumæ inſtitutæ, dum dictum
nechſte Erben.

Ad L. Si ſuſpecta. 29.

SUMMARIA.

Hærede victo, an etiam legatariis præjudicetur? num. 1.
Qvando hodiè interveniant uxores contra mariti creditores? 2.
An ſpurii habeant querelam? n. 5.
Tranſactio ſuper querela facta efficit, ut Teſtamentum maneat firmum. 6.
An à fœmina adoptatus & præteritus habeat querelam? 7.
Qvodnam in querela ſit forum competens? 8.

HÆres in hac qverela primus & principalis 1
defenſor eſt, qvo victo etiam Legatariis
ignorantibus præjudicabatur, licet Legatarii li-
tem motam ignoraverint. *Covarr. 4. 13. num. 3.
Carpzov. p. 1. Juriſpr. c. 26. d. 16. num. 3.* Si tamen
litem motam eſſe ſciant, poſſunt adſiſtere hæ-
redi ſcripto, & Teſtamentum defendere, ſed te-
nentur litem in eo ſtatu aſſumere, in qvo fuit
tempore Interventionis. *Covarr. d. pr. qvæſt. 13.
n. 3.* de qvo vid. *Proceſſ. meum civ. c. 13.* Et hoc 2
jure freqventiſſime hodiè utuntur uxores con-
tra mariti creditores jure, ſi in hypothecam ſpe-
cialem petatur executio; non jure, ſi prohibere
tentent deſcriptionem bonorum mariti. *Dn. Me-
vius p. 4. dec. 107.* Et ſic etiam, qvando inter de- 3
bitorem & creditorem primum lis eſt, probabilis
eſt metus colluſionis, & ſic in omnibus articulis
litis admittendus eſt tertius *Dn. Mev. p. 4. dec. 285.*
Sic etiam ſimultanee inveſtitus poteſt interveni- 4
re ob intereſſe ſuum. *Dn. Mev. p. 4. dec. 404.*

In §. 1. dicitur, qvod etiam ſpurii habeant 5
qverelam contra Teſtamentum matris, ſi in eo
exhæredati vel præteriti, & *in §. 2.* ſi ſuper qverela 6
tranſigatur & nulla ſententia deſuper feratur,
manet Teſtamentum in ſua firmitate & valent li-
bertates & legata, qvod jure novo etiam obtinet
(ſcilicet qvod de Libertatibus & legatis dictum)
everſo per qverelam Teſtamento. *In §. 3.* qvæ- 7
ritur, an aliqvis à fœmina ſine diſpenſatione
principis adoptatus & ab ea præteritus habeat
qverelam? qvod negatur, qvia non eſt filius
adoptivus.

In §. ult. dicitur de foro competente hujus 8
judicii, qvod eſt domicilium hæredis. Vid.
Zaſ. ad h. t. num. 34.

ad L. Adverſus. 30.

SUMMARIUM.

Patri præterito contra teſtamentum filii avo in adoptionem dati & poſt ſui juris facti, querela datur?

PAter naturalis dedit filium in adoptionem avo paterno vel materno, & ideo filius tranſiit in poteſtatem patris adoptivi, hic filius adoptivus, forte qvia pater adoptivus mo-

mortuus ſit ſui juris, & fecit Teſtamentum, in qvo patrem naturalem præteriit, qværitur, an patri detur qverela? qvod affirmatur, qvia ab inteſtato ſuccedit &c. hodie id non habet dubium.

Ad L. Pen. & ſeq.

SUMMARIA.

IN qverela locum habet Edictum ſucceſſorium num. 1.

Qvid interſit inter qverelam liberorum & parentum? 2.

An filius à Patre exhæredatus & ab extraneo inſtituto iterum hæres inſtitutus qverelam movere poſſit? 3.

Ratio. 4.

Qvomodo qvis approbare dicatur teſtamentum, ut à qverela excludatur? 5.

Qvare patrocinio ſibi aliqva præjudicet, non vero, cum pupilli nomine agit? 6.

Qvid hodiè circa acceptationem legati obtineat? 8.

Qvid hodiè circa materiam Qverelæ uſitatum ſit? 9.

1 IN qverela ſucceſſorium Edictum habet locum, ut ſi unus nolit aut non poſſit qverelam movere, ſeqvens admittatur. *Donell. lib. 19. c. 7. & ibi Hill. lit. B.* ſcil. uno ordine deficiente, ut ſuprà explicatum. *Conf. Buſius ad l. 6. §. fin.*

2 *In §. 1.* dicitur, nihil intereſſe inter qverelam liberorum & parentum, qvis iuſtitutus ſit, an aliqvis ex liberis an extraneus an municeps. Sed in effectu aliqvid intereſt, nam ſi aliqvis ex liberis inſtitutus, non irritum redditur totum teſtamentum, ſecus ſi extraneus.

3 *In §. 2.* Eſt mira deciſio v. gr. pater meus me exhæredavit, inſtituto extraneo, hic poſtea me hæredem inſtituit, an poſſum qverelam movere? qvod affirmatur; ſed ſi rem mihi legaverit extraneus, qvam ex patris bonis habet, & ego ſciens acceptavero, non poſſum qve-
relam movere. Cur ſic, qvia Hæreditas eſt qvid 4
univerſale, & ſic non poſſum ſeparare hæreditatem extranei & patris mei. Sed cauſa Legati eſt ſeparabilis. Sed contra qvem inſtituetur qverela? Reſp. *Bart.* contra Legatarios. Sed cum hodie Legata maneant, parum utilis eſt *§. 2. & 3.*

Ad §. 3. & 4. & l. fin. Agitur hic de Appro- 5
batione Teſtamenti, qvæ excludit à qverela, qvæ ſit vel acceptando Legatum ab eo, cui idem Legatum; vel Teſtamento, ſi adſcripſerim, vel hæredi patrocinatus ſim. *per l. fin. pr. h. t.* item ſi ab
hærede qvid emerim. *l. 23. §. 1.* Sed cur patroci- 6
nio ſibi præjudicat, & tamen non, qvando ut Tutor ex Teſtamento inofficioſo nomine pupilli Legatum petit *L. eum qvadam 26. C. de Adm. Tut.* Videtur hæc eſſe ratio, qvod Tutor neceſſitate officii teneatur agnoſcere Legatum pupillo ſuo relictum; ne conveniatur actione tutelæ; ſed patrocinium præbere, eſt actus voluntarius, non neceſſarius. Unde concludunt, actum volun-
tarium nocere, non neceſſarium. *Hic & L. 26. §.* 7
1. de pign. Menoch. conſ. 58. n. 61. & ſeq. Don. lib.
19. c. 6. qvod de acceptatione Legati in his texti- 8
bus dicitur, hodie non obtinet, nam cum everſo per qverelam Teſtamento legata conſerventur, filius acceptando legatum non amittit qve-
relam. *Donell. l. 19. c. 6. lit. D.* Multo magis ſine 9
periculo Legatario patris ut hæres ſuccedet. Materia hujus judicii non eſt adeo freqvens moribus noſtris, qvia ex communi & recepta ſententia datur uno tantum caſu, qvando Exhæredatio facta ex cauſa in Legibus probata, & in Teſtamento expreſſa, ſed qvæ in hypotheſi & facto non poſſit probari.

TITULUS III.
De Hæreditatis petitione.

Ad L. Hæreditas. 1. & duas ſeq.

SUMMARIA.

QVotuplici jure hæreditas defertur? n. 1.

Alia diviſio. 2.

Qvis jure novo fiat hæres? 3.

Qvibus caſibus hæres hæredis ſit etiam defuncti hæres? 4.

Pœna primo hæredi comminata ad hæredis hæredem non extenditur. 5.

1 HÆreditas defertur vel jure vetere vel novo. Illo qvando ſucceditur vel *ex Lege 12. tabb.* qva Lege defertur ſuis liberis, Agnatis, patronis, vel ex Teſtamento. Nam Teſtamentaria ſucceſſio etiam apud
veteres in Comitiis fiebat. Deinde *in l. 2.* alia 2
diviſio proponitur, qvod hæreditas mihi deferatur vel meo jure vel per alios ſcil. filios, ſervos &c. nam ſi juſſerim perſonam, qvæ in mea poteſtate eſt, adire hæreditatem, per eam adqviro hæreditatem. Sic ſi hæres ſim Titii & hic ſit hæres Seji, ſum etiam hæres Seji per Titium. Jure
novo fit hæres, qvi ex SCtis aut novis conſtitu- 3
tionibus ſuccedit, ut emancipati, Mater, cognati & ſimiles.

Ex hac Lege id tantum colligimus ex *verſ.*
ſed & ſi. Hæres hæredis eſt etiam primi de- 4
functi hæres, per *L. hæredis appellatione. de V. S. Donell. & ibi Hillig. lib. 19. c. 12. lit. E. Barboſ. lib. 8. c. 5. axiom. 5. Buſius hic.* & qvidem propriè. *Menoch. rem. 4. adipiſc. poſſ. num. 237.*

Sic

Sic hæres hæredis præſtare ea debet, qvæ immediatus præſtare debuit. *Menoch. conſ. 89. num. 127.* Et juſſus dare hæredi, poteſt dare hæredis hæredi. *Menoch. d. l. num. 131.* Et hæres hæredis habet beneficium Legis ult. *C. de Edicto D. Adriani tollendo. Menoch. d. conſ. n. 132. & d. remed. 4. qu. 3. n. 356.* Et ſic hæres hæredis etiam perſonam defuncti repræſentat. *Menoch. d. conſ. n. 133.*
5 Pœnam tamen hæredi comminatam à Teſtatore non pertinere ad hæredis hæredem, diſputat *Riminaldus vol. 1. conſ. 23. num. 259.*

Ad L. Si hæreditatem. 4.

SUMMARIA.

AN Actore unam rem petente, reus tamen de cæteris condemnari debeat? n. 1.
An ſi is, à qvo hæreditas petitur, poſt litem conteſtatam alias res hæreditarias poſſidere cœperit, de illis teneatur? 2. ſeqq.
Utile eſt, res hæreditarias ſpecificè exprimere. 9.

1 IN hac L. 4. Actor hæreditatem petierat, & unam tantum rem petierat, qværitur, an reus de rebus etiam poſtea apprehenſis condemnari debeat? Vid. qvod non, qvia dum res certæ in judicium deductæ, aliæ in judicium non videntur deductæ, qvia videntur coanguſtaſſe univerſalem petitionem, atqve feciſſe ſingulare judicium. *Achilles Perſon. de pet. hær. num. 557. Menoch. l. 2. A. qu. caſu 176.* Sed affirm. qvæſtio, qvia, licet certa res expreſſa, petitio tamen, ſe hæredem declarari, præceſſit. *Covarr. pr. qu. c. 12. num. 6. Gomez in l. Tauri. 45. n. 166. Hillig. bos re-*
2 *ferens l. 19. c. 14. lit. D.* Et ſic is, à qvo petitur hæreditas, vel una pars hæreditatis, ſi poſt litem conteſtatam etiam alias res hæreditarias poſſide-
3 re cœperit, de illis etiam tenetur. Nec obſtat *L. 23. ff. de Jud.* qvæ de ſpeciali actione loqvitur. *Don. lib. 19. c. 14.* & ibi formatur actio ex jure rei, hic ex jure actoris. *Cujac. hic.* & alia ratio actionis de pluvia arcenda. Aliter *Barboſa in d. l. 23.*
4 *num. 24.* Collige, in hac actione non opus eſſe, ut res exprimantur in ſpecie. *Hillig. lib. 19. c. 14. lit. D. P. Barboſ. ad tit. ſol. matr. p. 3. Rubr. num.*
5 *44. Achil. Perſonalis de pet. hær. num. 555.* Qvamvis autem *Achil. Perſonalis num. 556.* tradat, qvando res particulariter & expreſsè ſint ſpecificatæ in libello, tunc res poſt litem conteſtatam reo ſupervenientes eodem judicio peti non poſ-
6 ſe. Sententia tamen ea confutatur *per hanc L. & l. 18. §. 1. & l. 41. pr. h. t.* Et qvia Actor petit, ſe hæredem declarari, & ſibi hæreditatem reſtitui, ideoqve virtualiter ex ipſa res petitæ videntur.
7 Et generalis petitio alias ex proſecutis in proceſſu declaratur, cum magis proſecutio, qvam petitio attendi debeat. *Roland. à Valle conſ 79. n. 37. lib. 1. Menoch. remedio recup. poſſ. primo. n. 77. & conſ. 521. num. 7.* Et ab hac ſententia, qvia juri 8
& æqvitati conformis, judici in judicando non eſt recedendum, qvicqvid in contrarium dicat
Achil. in Perſon. d. l. n. 557. v. ſ. Sed his non ob- 9
ſtantibus. Utile tamen illud eſſe putatur, ut res hæreditariæ cognitæ ſpecificè in libello, qvantum fieri poteſt, exprimantur, ne poſt rem judicatam novo judicio opus ſit. *Gail. l. 1. obſ. 68. Rauchbar p. 1. q. 29. num. 3. Hill. d. lit. D. Klock. vol. 2. conſ. 47. num. 22. Achil. Perſ. h. t. n 555.* qvamvis in foro petitio Inventarii vel juratæ deſignationis cum hac actione cumulari freqventiſſimè ſoleat, & jure poſſit, per tradita *Chriſtinæi vol. 2. deciſ. 173. num. 4.* ubi reſpondet ad *l. defenſionis 7. C. de Jure fiſci*, ubi res ſtatim occupanda erat.

Ad L. Divus Pius. 5.

SUMMARIA.

POſſeſſori motâ controverſia petitionis hæreditatis nil diſtrahere de hæreditate licet. n. 1.
Niſi cautione præſtita. 2.
Excipiuntur qvidam caſus. 3.
Poſſidens hæreditatem proferentem teſtamentum, exceptione falſi repellere poteſt. 4.
In præjudicium hæreditatis nihil fieri debet. 5.

HIc qværitur, an mota controverſia petitio- 1
nis hæreditatis poſſeſſor poſſit aliqvid diſtrahere vel deminuere de hæreditate, & qvidem qvando controverſia eſt, licet nondum ſit lis. id
eſt judicialiter nondum pendeat lis; Et responde 2
tur, qvod non, niſi præſtiterit ſatisdationem de judicato ſolvendo, vel alia ſolita cautio, ſcilicet
de rebus hæreditariis conſervandis & non de 3
minuendis. Interdum ſine cautione admittitur diſtractio ob cauſam neceſſariam, v. g. ob funerandum defunctum, vel ut familiæ alimenta præſtentur, item ne pignora pretioſa vendantur à creditore, vel ut ſolvatur æs alienum hæredita
rium vel ſi res ſint tempore perituræ *Paragra-* 4
phi primi hæc eſt ſpecies: tu poſſides hæreditatem Mevii, ego peto hæreditatem & profero Teſtamentum, in qvo hæres inſtiturus ſum. Tu dicis, Teſtamentum eſſe falſum & proponis accuſationem falſi, differenda eſt petitio hæreditatis, donec qvæſtio de falſo decidatur & iterum offerenda eſt cautio de non deminuenda hæreditate:
In §. fin. dicitur, petitionis hæreditatis eam au- 5
toritatem eſſe, ut nihil in præjudicium ejus fiat. Hic non poteſt familiæ herciſcundæ agi, ne præjudicetur petitioni hæreditatis *l. 1. ff. fam. herc.* nec de tabulis exhibendis *l. ult. ff. de Tabb. exhib.* Hæc & alia judicia differuntur, donec actum de petitione hæreditatis.

Ad

Ad L. Si Teſtamentum. 6.

SUMMARIA.

AN legitimus hæres Teſtamentum falſi accuſans legatum petenti præſtare debeat? n. 1.
Qvid ſi Legatarius ipſe de falſo accuſaverit? 2.

1 IN Teſtamento es hæres inſtitutus, ego ut legitimus hæres Teſtamentum falſi accuſo, venit Titius & petit Legatum; qværitur, an hoc legatum præſtandum? Reſp. alterutrum eſſe faciendum, aut præſtandum eſt Legatum, ſi Titius cautionem præſtet de Legato reſtituendo, ſi Teſtamentum falſi convincatur, aut differenda eſt pe-
2 titio legati, donec de falſo peractum. Si autem Legatarius ipſe de falſo accuſiverit & ſuccubuerit, Legatum petere non poteſt.

Ad L. Si qvis libertatem. 7.

SUMMARIA.

CAſus legis refertur. num. 1.
An pendente judicio petitionis hæreditatis, Creditor particulari judicio rem petere debeat? 2.

1 SPecies facti eſt: Qvidam ſervum hæredem ſcribit, & filium exhæredat; filius nondum agit, ſed ſervo, qvi ſe jam pro libero agit, movet qvæſtionem ſtatus; Servus detrectat judicium liberale, & prius agendum eſſe dicit de inofficioſo. Diſt. autem, utrum ſervus poſſideat hæreditatem, an filius; Si ſervus poſſidet, differendum liberale judicium; *in princ. hujus legis.* ſed ſi filius poſſideat, & tunc ſervus debet petere hæreditatem, & filius excipiet de inofficioſo. *Vid. Cujac.*
2 *ad hanc L. tom. 2. p. 379.* Collige, qvod, ſi Legatarius vel Creditor, pendente judicio petitionis hæreditatis, contra Poſſeſſorem agat particulari judicio, differri hæc actio propter petitionem hæreditatis non debeat. *L. fin. C. h. t.* ſecus ſi ipſe Conlitigator petat aliqvid titulo particulari, qvo caſu univerſali actioni non debet præjudicari. *h. l. Valaſc. lib. 1. Conſult. 90. n. 3.* Lex eſt obſcurior & prolixior qvam utilior.

Ad L. Legitimam. 8.

SUMMARIA.

AN, qvi in facto errans accepit legatum, poſſit legitimam ab inteſtato hæreditatem petere? n. 1.
Qvi ignorans falſitatem teſtamenti, agnoſcit legatum, poſtea de falſo agere poteſt. 2.

1 SI qvis in facto errans & vires Teſtamenti ignorans, Legatum acceperit, propterea non videtur approbare Teſtamentum, ſed poteſt legitimam hæreditatem petere ab inteſtato, cum nemo ea, qvæ ſibi competere neſcit, remittere præſumatur *L. 35. ff. de Pact.* & error non inducit repudiationem *l. mater. 19. tit. praec. Zaſ. ad h. t. n. 14. Donell. lib. 19. c. 12. & Hillig. lit. C. Buſius ad h. l.* &
2 qvi ignorat, falſum eſſe Teſtamentum, & acceptavit legatum, non prohibetur poſtea de falſo agere. *l. 3. C. ad L. Corn. de falſis. Menoch. conſ. 162. n. 18. Barry de Succeſſ. l. 10. tit. 9. n. 4.*

Ad L. Regulariter. 9.

SUMMARIA.

COntra qvemnam detur hæc actio, & qvid ſit pro hærede, pro poſſeſſore poſſidere? n. 1.
Titulus emtæ hæreditatis qvisnam? 2.
An contra emtorem hæreditatis hæc actio, an verò rei vindicatio detur? 3.

PEtitio hæreditatis datur contra eum, qvi titulo pro hærede poſſidet, aut pro poſſeſſore. 1
Pro hærede poſſidet, qvi putat aut perhibet ſe hæredem eſſe. *L. 11. h. t.* Pro poſſeſſore verò poſſidet Prædo. *L. 1. in fin.* qvi interrogatus, cur poſſideat; reſpondet, qvia poſſideo. *L. 12. h. t.* Titulo 2
verò pro hærede adhæret titulus emtæ hæreditatis, ſi venditor non extet, aut modico vendiderit, vel contra venditorem agere non expediat. *Vid. Weſenbec. in Il. h. t. n. 10. Don. l. 13. c. 12. Treutl. & Bach. vol. 1. diſp. 14. th. 4. & 12. Franzk. ad h. t. n. 15. Buſius hic.* Sed opponitur *L. 2. C. h. t.* ubi dicitur, emtorem rerum hæreditatis, ſingularum rerum jure conveniri, i.e. ſpeciali in rem actione. Reſpondent Dd. non dari petitionem hæ- 3
reditatis contra emtorem. *d. L. 2.* niſi in caſibus exceptis, ut ſi res petitori ſalva aliàs eſſe non poſſit, per *L. 13. §. 4. h. t. Donell l. 19. c. 12. Broneborſt. c. 1. c. 37.* Sed ab hac diſcedit *Wiſſenb. Diſp. 17. th. 17.* & ſubdubitat *Hill. d. c. 12. lit. Aa.* Sed meliorem non adferunt. Ex *hac L.* probatur titulum hæredis ex teſtamento, nullo modo excludere actorem à petitione hæreditatis.

Ad L. Licet. 10.

SUMMARIA.

PEtens hæreditatem petit ſe hæredem declarari. n. 1.
Qvid verò Reo faciendum? 2.
Ratio. 3.

QVi petit hæreditatem ſive ex aſſe ſive par- 1
tem qvotitativam, ille petit ſe declarari hæredem. Sed reus non tenetur plus præſtare, 2
qvam qvod poſſidet aut doloſè deſiit poſſidere. Nam actor metitur intentionem ſuam ex ſuo ju- 3
re, qvod eſt univerſale, ſed condemnatio eſt particularis, in qvantum poſſidet reus.

Ad L. Pro hærede. 11. & L. Qvi interrogatus. 12.

SUMMARIUM.

Qvid ſit pro hærede, & qvid pro poſſeſſore poſſidere?

Ex-

EXplicatur tantum, qvid ſi pro hærede, qvid ſit pro poſſeſſore poſſidere. Et qværitur hic, an ſi qvis dicat ſe hæredem, ſed ſciens hoc falſum eſſe, habendus eſt, ac ſi pro hærede poſſideat. Et qvi ut bonorum poſſeſſor poſſidet. pro hærede poſſidet, qvia eſt hæres prætorius, qvi bonorum poſſeſſionem agnovit, qvi nec per mendacium contendit ſe hæredem eſſe, pro poſſeſſore poſſidet *l. 2. h. t.*

Ad L. Nec ullam. 13.

SUMMARIA.

AN fur pro poſſeſſore poſſideat? n. 1.
Qvis porrò pro hærede poſſideat? 2.
An & qvomodo conveniendus ſit petitione hæreditatis, qvi rem ſpeciali titulo poſſidet? 3.
Qvando hæc actio utilis detur contra emtorem particularis? 4.
Juſſus hæres exiguo pretio alteri hæreditatem vendere, à petituro hæreditatem conveniri neqvit. 5.
Secus ſi ipſa certa ſumma numerata fuerit. 6.
An ſcienter alienam hæreditatem emens poſſideat pro poſſeſſore? 7.
Emens à fiſco hæreditatem vacantem conveniri poteſt. 8.
An paragraphus mutatus ſit? 9.
Cum uxor alienam hæreditatem in dotem dedit, tenetur maritus pet. hæred. utili. 10. & 11.
Si defunctus res alienas titulo emtionis poſſedit, qvomodo hæres conveniri poſſit? 12.
An is, qvi alieno nomine poſſidet hæreditatem, teneatur hâc actione? 13.
Qvi dolo deſiit poſſidere, qvomodo liberari ab hoc judicio poſſit? 14. & 15.
Qvando hoc judicium contra eum detur, qvi liti ſe obtulit? 16.
An debitor hæreditatis hac fictione teneatur? 17.
An interdictum Qvorum bonorum contra debitorem hæreditarium detur? 18.

1 IN *principio* dicitur, furem & prædonem pro
poſſeſſore poſſidere, qvod per ſe planum. *Paragraphi primi* ſententia pariter clara eſt. Qvi autem bona fide reſtituit hæreditatem, non tenetur
actione hac, niſi doloſe poſſidere cœperit, *in §. 2.*
2 qvod in judiciis realibus eſt uſitatum. Et ille pro
hærede poſſidere dicitur *§. 3.* qvi non ita poſſidet, ſed ab alio hæreditario titulo accepit rem, qvi poſſedet pro hærede, licet modernus poſſeſſor ignoret, defunctum poſſediſſe pro hærede.
3 Qvi ſpeciali titulo rem poſſidet, non convenitur
petitione hæreditatis, *§. 1. h. l.* cujus rei rationes varias reddunt *ad h. t. Dd. & præſertim Buſius ad h. L.* Sed excipitur, niſi titulus ille Jure Civ. notoriè ſi invalidus, v. gr. ſi emit à populo, ſi uxor donatum accepit à marito &c. Nam hi tituli ſunt vitioſi, & ſic pro poſſeſſore poſſident. *Weſemb. ad h. t. n. 10. Dn. Struv. th. 47.*

Sed obſtat, qvod prædo non ſit, qvi pretium numeravit, per *§. 8. hujus legis.* Sed reſp. prædonem eſſe, qvi titulo invalido emit; non eſſe prædonem, qvi à non Domino titulo aliàs valido emit. *Struv. ad h. t. th. 47. Franzk. h. t. n. 11.*

In §. 4. habetur illa materia, qvam habui 4
in *L. 9.* ſcilicet qvod contra emtorem hæreditatis etiam detur petitio hæreditatis ſc. utilis, qvando venditor ob abſentiam vel paupertatem conveniri neqvit. *Conſ. Alex. l. 5. conſ. 184. Covarr. pr. qu. c. 12.* In venditione rei particularis hæreditariæ communiter diſtingvunt, ut ſi titulus ſit validus & qvæſitus, ante mortem defuncti, non detur petitio hæreditatis; ſi invalidus, vel validus qvidem, ſed qvæſitus poſt mortem, detur hæc actio. *Afflictus dec. 228.* qvâ de re prolixè agit *Barry de Succeſſ. lib. 11. tit. 14. n. 2. & 3.*

In §. 5. qværitur, ſi inſtitulus ſim hæres 5
cum hoc tamen onere, ut hæreditatem tibi vendam certo, ſed parvo pretio, an is, qvi vult petere hæreditatem, te convenire debeat, an me, ſi juſto pretio vendidiſſem, ego conveniri deberem, ſed qvia exiguo pretio vendere debui, tu tanqvam fideicommiſſarius conveniendus es. Idem eſt, *ſi* à Teſtatore juſſus fuerim retenta aliqva certa qvantitate hæreditatem reſtituere tibi
§. 6. Sed qvid ſi ſtatu libero hæreditatem reſti- 6
tuere juſſus ſim, ſi ille certam qvantitatem mihi numeret, hic ego conveniri poſſum, qvia videor pretium accepiſſe & pecunia illa eſt hæreditaria & imputatur in falcidiam *l. 41. ff. de Donat. mortis cauſa.* hic & is, qvi ſolos fructus ex hæreditate
retinet, tenetur *§. 7. h. l. In §. 8.* iſta ſaltem qvæ- 7
ſtio, an qvi ſciens alienam hæreditatem emit, pro poſſeſſore poſſideat, qvod negatur *in §. 8.* qvia nemo prædo eſt, qvi pretium numeravit,
qvæ regula ex *hoc §. 8.* ſæpè allegari ſolet. *In §. 9.* 8
qværitur, an ſi emerim à fiſco hæreditatem vacantem, poſſim conveniri? Videtur qvod non, ſed qvod fiſcus poſſit conveniri, qvia pretium accepit, ſed affirm. qvod ego poſſim conveniri
ob privilegium fiſci. Hic §. 9. eſt mutatus per *l. 2.* 9
C. de Qvadrienn. Præſc. Gothofr. hic & Grænwegen. Coll. Arg. h. t. §. 28. Sed *Zaſ.* hunc §. intelligit de eo caſu, ubi actio contra Fiſcum non datur, v. gr. ſi Fiſcus ea conditione vendidit, ne teneretur. *Zaſ. n. 22. ſecutus Donellum lib. 19. cap. 12. circa finem.* Sed rectè ibidem dicit *Hillig. lit. BB.* ſe non videre, qvomodo per pactum fiſci cum emtore poſſit veri hæredis jus minui. Ideoqve puto, illum §. 9. eſſe mutatum. Nam emtor hæreditatis, qvi à fiſco emit, ſtatim eſt ſecurus. Et ſic etiam ſentit *Petr. de Greve Exerc. 8. theſ. 2.* licet alii hunc textum de univerſitatis venditione intelligant, illam vero legem ſecundam de rei ſingularis venditione, ſed non apparet ratio differentiæ.

10 *Ad §. 10.* Habemus hic aliud exemplum
utilis petitionis hæreditatis, ſi mulier hæredita-
tem alienam in dotem dedit. Nam directa pe-
titio hæreditatis datur contra uxorem, ſoluto
matrimonio & dote reſtituta: ſed contra mari-
tum datur utilis, & ſic probatur ex hoc §. qvan-
do dos ſoluto matrimonio ad uxorem redit, non
id fieri prævio novo titulo. *P. Barb. ad l. ſi alie-*
11 *nam. 12. n. 2. ff. ſol. matr.* Undè porrò infertur,
licet maritus in bona fide ſit, dum rem dotalem
alienam poſſidet, hanc tamen bonam fidem ma-
riti non prodeſſe uxori in mala fide conſtitutæ;
nam qvando res redit ad uxorem, non id fit per
novum titulum, ſed redit res ad antiqvum titu-
lum; licet in contrarium inclinet *Barb. d. l. n. 3.*
præſertim id jure novo verum erit, per *Auth.*
12 *malæ fidei. C. de præſc. longi temp.* Qværitur, ſi
res alienas defunctus poſſedit & qvidem titulo
emtionis, an ego etiam ut hæres petitione hære-
ditatis conveniri poſſim, affirmatur de utili,
qvando vero defunctus absqve titulo poſſedit,
ego hæres directa actione poſſum conveniri.

13 *Ad §. 12.* Qvi alieno nomine poſſidet hæ-
reditatem vel hæreditarias res, non poteſt con-
veniri petitione hæreditatis, qvia hæc non datur,
niſi poſſideat ſuo nomine, ut hæres, vel pro poſ-
ſeſſore: poteſt tamen condemnari ad edendum
inventarium, qvod is fecit ad præparandam
actionem contra eum, cujus nomine poſſidetur.
Dn. Mev. p. 5. dec. 293.

14 *Ad §. 13. & 14.* Poſſeſſor hæreditatis tene-
tur hac actione, per *L. 9. h. t.* ſed interdum et-
iam, qvi non poſſidet, ſi ſe liti obtulit, vel dolo
poſſidere deſiit. *Hic & L. 45. h. t. Donell. c. 12.*
poſt lit. G. Qvia tamen dolo deſiit poſſidere,
poteſt liberari hac actione, ſi novus poſſeſſor pa-
ratus ſit judicium pati, modò petentis non in-
terſit, per *§. 14. hujus leg.* Cæterum ſi novus
poſſeſſor rem aut æſtimationem præſtiterit, libe-
ratur is, qvi dolo deſiit poſſidere. *L. 95. §. 9. ff.*
15 *de ſolut.* Sed ſi actor convenerit prius eum,
qvi dolo deſiit poſſidere, & is æſtimationem præ-
ſtiterit, (nam rem præſtare neqvit) non id
prodeſt poſſeſſori novo, ſed hic ad rem tenebitur
præſtandam, per *§. 14. & d. §. 9. legis 95. ff. de So-*
16 *lut. Struv. ad h. t. n. 48.* Qvod ad eum attinet,
qvi ſe liti obtulit, non dabitur actio, ſi actor ſci-
vit ante litem conteſtatam, nihilominus peragi-
tur judicium, & condemnatur, qvanti interfuit
non decipi. *L. 45. ff. h. t. Zæſ. h. t. n. 30.*

17 *Ad § fin.* Debitor hæreditatis tenetur hac
actione, qvia eſt poſſeſſor juris non tantum, ſi di-
cat ſe hæredem eſſe. *Achil. Perſ. h. t. n. 634.* ſed
etiam ſi ideo non præſtet, qvia non vult. *Donell.*
l. 19. c. 13. lit. F. ſed ſi dubitet, an Actor ſit hæres,
non datur actio. *L. 42. h. t. Zæſ. h. t. n. 26.* Et ideo
omnes actiones hæreditariæ, ſcil. particulares,
veniunt in hanc actionem, *L. 20. §. 4. h. t.* Sed
interdictum qvorum bonorum non datur contra 18
debitorem hæreditarium. *l. 2. ff. qvor. bonor.* &
ideò inter duas has actiones hanc differentiam
allegant. *Maranta p. 4. diſt. 7. n. 8.* qvod limitat
Achill. Perſonalis d. tit. de petit. hær. num. 481. niſi
debitor in re & perſona obligatus ſit.

Ad L. Sed utrum 14. & L. Vel aliqvam. 15.

SUMMARIUM.

Qvæſtiones qvædam de debitoribus hæreditariis.

IN his ambabus legibus declaratur ulterius, &
qværitur, an etiam is ſit debitor hæreditarius,
& ita petitione hæreditatis conveniri poſſit, qvi
ex delicto qvid debeat hæreditati, qvod affirma-
tur. Sed an & is qvi cum ſervo hæreditario va-
cante hæreditario contraxit & ſe obligavit, qvod
etiam affirmatur. Sed qvid ſi jacenti hæredita-
ti qvis damnum dederit, & ita ad hoc reſarcien-
dum ſit obligatus, qvod itidem affirmatur. Sed
qvid ſi aliqvis rem hæreditariam ſurripuit? iti-
dem hoc liqvido affirmatur. *l. 15.*

Ad L. Qvod ſi. 16.

SUMMARIA.

AN petitio hæreditatis detur contra debitorem in diem? n. 1. & 2. 3.
An hoc caſu agatur ſine actione? 4.
Cum agitur ad cavendũ, qvalis cautio neceſſaria? 5.
Qvis hæreditatem petere poſſit? 6.
An qvi poſt mortem defuncti, hæreditatis debitor factus conveniri poſſit? 7.
Contra qvos porro detur hæreditatis petitio? n. 8. 9. & 10.
An venditor hæreditatis pretio nondum accepto conveniri poſſit? 11.
An accipiens rem à Liberto in fraudem Patroni alienatam conveniri poſſit? 12.
Qvis porrò hæreditatis petitione conveniri poſſit? 13.

DIctum in *L. 15. §. fin.* petitionem hæreditatis 1
dari etiam contra debitorem hæreditarium:
hic qvær. de debitore, qvi in diem vel ſub con-
ditione debet. Reſp. *in pr.* rei judicatæ tempo-
re videndum, an dies venerit, an conditio exti-
terit; ſi autem non venerit, cavere debet de reſti-
tuendo debito, cum dies venerit, aut conditio
exstiterit. Nec obſt. *l. 35. ff. de judic.* qvia hic 2
non agitur cum eo ut debitore, qvia debitor non
eſt, qvi ſub conditione debet, ſed ut cum poſſeſ-
ſore juris hæreditarii. *Donell. l. 19. c. 13. lit. H. &*
ibi Hillig. Ex eo vacillat explicatio *Cagnoli in l.* 3
Lecta. num. 180. ff. ſi certum pet. qvi hanc legem
intelligit de conditione adjecta executioni, non
debito. Sic fruſtrà mirantur Dd. qvod hic ſine 4

actione actor agat. *Cagn. d. l. n. 163.* Nam
hic omnino actio, ſed petitio hæreditatis non
ad ſolvendum, ſed ad cavendum. Hinc
etiam omnia jura limitationem recipiunt, ſi cre-
dimus *Aſſiƈto dec. 279. circa finem*, qvæ ante diem
5 non permittunt agere, ſc. ad ſolvendum. Qvalis
cautio hic reqviritur? R. *Cagn. num. 164.* nudam
promiſſionem, per *l. ſancimus. C. de V. & R. ſignif.*
niſi ſupervenerit nova cauſa ſuſpicionis. *L. in
omnibus. 41. ff. de jud.* peti etiam poteſt hæreditas
ab eo, qvi ex debitore hæreditario qvid exi-
git. §. 1.

6 Item qvi pretium rerum hæreditariarum ac-
cepit, & qvi, cum petiiſſet hæreditatem & fortè
negligentia poſſeſſoris victricem ſententiam ob-
tinuit, æſtimationem hæreditatis conſecutus eſt
7 per §. 2. *h. l.* Supra dictum, debitorem hæredita-
rium convenire poſſe, ſed qværitur, an is, qvi
factus eſt hæreditatis debitor poſt mortem de-
8 functi, teneatur hac actione qvod affirm. §. 3. Et
ab eo poteſt hæreditas peti, qvi negotium hære-
ditatis geſſit, non ſi hæredis negotium geſſit, qvia
hic non eſt debitor hæreditatis, ſed hæredis *d.* §. 3.

In §. 4. qværitur, an poſſeſſor hæreditatis,
9 ſi ab alio vi dejectus ſit, poſſit conveniri Petitio-
ne hæreditatis; Videtur, qvod non, qvia vere
non poſſidet, nec dolo deſiit poſſidere. Sed af-
firm. qvia eſt juris poſſeſſor, & habet interdictum
10 unde vi, qvod victus, ſi cedat, liberat ſe. Sed
qvid dicendum de violento poſſeſſore, qvi alium
dejecit? Reſp. qvia ille pro poſſeſſore & ut prædo
poſſidet ideo etiam poteſt conveniri §. 4. & ſic
petiturus hæreditatem habet electionem.

11 *In* §. 5. qværitur, qvia venditor hæredita-
tis vel rerum hæreditariarum poteſt conveniri,
ideo qværitur, ſi pretium nondum acceperit, an
& tunc poſſit conveniri, qvod affirmatur, ſed ita
ut cedendo actionem liberetur, unde regula ſu-
mitur, qvoties qvis ideo tenetur, qvod actionem
habeat, cedendo eam liberatur. *hic & l. 51. ff. de
peculio.*

12 *In* §. 6. agitur de patrono, in cujus fraudem
libertus aliqvid alienavit ſive titulo oneroſo
venditionis, ubi fraus probanda, ſive titulo lu-
crativo donationis ſive inter vivos, ſive mortis
cauſa, ubi fraus præſumitur, an qvi rem à liberto
accepit, poſſit hac actione conveniri, qvod nega-
tur 1. qvia Calviſiana actione tenetur patrono,
qvæ ratio tamen vix concludit, cum hæc actio
cum aliis concurrere poſſit. 2. Qvia is, qvi per
fraudem aliqvid à fraudulento liberto accipit,
fraudis particeps eſt debitor non hæreditarius,
13 ſed patroni.

In §. *ult.* hæc facti ſpecies. Inſtitutus ſum in
Teſtamento invalido hæres, ita tamen ut hæredi-
tatem tibi reſtitutam, ego bona fide Teſtamentum
pro valido habens reſtitui hæreditatem tibi vel
pretia rerum à me diſtractarũ reſtituo, poſſumne
conveniri petitione hæreditatis, qvod affirma-
tur, qvia ſum poſſeſſor juris & habeo condictio-
nem indebiti contra[?]te, qvam[?]ſi ceſſero, libero me
à petitione hæreditatis, qvia etiam res hæredita-
riæ vindicari poſſunt hic & *l. 2. C. Eodem.*

Ad L. Qvod ſi. 17.

SUMMARIA.

*HÆres putativus bona fide legata de ſuo ſolum re-
petit evictâ hæreditate. n. 1.*

*Et ſi ſoluta recuperare neqvit, ſibi ſatisfacit, retentio-
ne rerum hæreditariarum. 2.*

HÆres putativus bona fide legata à ſe relicta 1
ſolvit de ſuo, hic convenitur petitione hæ-
reditatis, & ſuperatur, qværitur, an poſſit repe-
tere pecuniam Legatariis ſolutam, videtur qvod
non, qvia ſibi proſpicere debuiſſet ſtipulatione,
Evicta hæreditate legata reddi: Sed reſponde-
tur, potuiſſe ſolutionem fieri nulla adhuc mota
de hæreditate controverſia. Ideoqve habet re- 2
petitionem. Sed qværitur 2. qvia fieri poteſt, ut
à Legatario putativo ob paupertatem non poſ-
ſit ſolutum Legatum recuperare, an hoc caſu
poſſit ſibi ſatisfacere retentione rerum hæredita-
riarum; qvod affirmatur, ſi actionem ſuam,
qvam habet contra Legatarium, ſcilicet condi-
ctionem indebiti, actori cedat.

Ad L. Item videndum. 18.

SUMMARIA.

*AN contra hæredem ex invalido teſtamento, ob a-
lienatas nonnullas res, detur petitio hæredi-
tatis? n. 1.*

*An petitio hæreditatis contra eum detur, qvi negat
ſe poſſidere? 2.*

Qvid ſi inter moras judicii poſſidere incipiat? 3.

Qvid de juribus hæreditariis? 4.

I*N principio* hæc facti ſpecies. Inſtitutus ſum in 1
Teſtamento invalido vel ab eo, qvi non habuit
facultatem teſtandi, hæres ergo res hæreditarias
nonnullas trado Argentario vendendas. Ar-
gentarius amittit illas caſu fortuito vel per cul-
pam qvidem, à qvo tamen pretium recuperare
ob paupertatem non poſſum. Qværitur, an te-
near petitione hæreditatis? Reſpondetur per
diſtinctionem aut bona fide poſſedi, aut mala
fide, ſi hoc, utiqve teneor ad æſtimationem re-
rum hæreditariarum, ſin bona fide poſſedi, teneor
qvidem, ſed poſſum me liberare cedendo actio-
nes contra Argentarium. Qvær. ſi conve- 2
niam petitione hæreditatis eum, qvi tamen ne-
gat, ſe aliqvid poſſidere, an detur actio? qvod
neg. & ideo meritò rejicitur opinio *Gomez. in
L. Tauri 45. n. 166. ab Hillig. l. 19. c. 12. lit. N.*
Sed qvid ſi inter moras judicii res qvasdam hæ- 3
reditarias poſſidere incipiat? R. tunc teneri,
per hunc textum, qvia in hoc judicium univerſale
etiam

etiam futura veniunt. *l. 4. ſupr. h. t. Cagn. d. l. n. 161.* Vid. *Donell. l. 19. c. 14. lit. C. & ibi Hillig.*

4 *In §. ult.* dicitur, non tantum corporales res hæreditarias, ſed etiam jura hæreditaria in hanc actionem venire, qvod per ſe liqvidum.

Ad L. Et non tantum. 19.

SUMMARIA.

QVales, ultra hæreditarias, res hâc actione reſtituendæ? n. 1.
Qvæ res ſpeciali actione peti poſſint? 2.
An, ſi hæres pro emtore res à defuncto poſſeſſas uſu ceperit, has res petitione perſeqvi debeat? 3.
An & res, de qvibus defuncto controverſia fuit, in hæreditatis petitionem veniant? 4.
An ob ſervitutes hæc actio detur? 5.

1 NOn tantum res hæreditariæ ſunt reſtituendæ, ſed etiam, qvarum periculum ſpectat ad hæredem, ut res pignoratæ, conductæ, vel ita depoſitæ, ut periculum ad defunctum pertineret. De qvo *Weſenb. in ff. num. 11. Don. l. 19. c. 13. poſt lit. A. Dn. Struv. th. 53.*

2 Qvædam res autem ſpeciali actione in rem etiam peti poſſunt, ut hypothecæ per hypothecariam, res bona fide à non domino emtæ per publicianam, & tamen veniunt in petitionem hæreditatis, qvædam verò actione reali peti non poſſunt, ut res commodatæ aut depoſitæ, qvæ neceſſariò veniunt in hanc actionem.

3 *In §. 1.* qværitur, ſi hæres pro emtore res à defuncto poſſeſſas uſuceperit, an has res petitione hæreditatis perſeqvi debeat vel poſſit, qvod negatur, qvia dominium defunctus non habuit, ſed hæres demum conſecutus eſt, ergo rei vindicationem habet. Et non obſtat agenti exceptio præjudicialis, qvod judicio centumvirali non debeat fieri præjudicium, qvia res eſt hæredis, non verò unqvam fuit defuncti, nec hæreditaria. Sed manet hic ſcrupulus, qvomodo hæres rem à ſe non poſſeſſam uſucapere potuerit, niſi qvis dicat, poſt uſucapionem completam rem amiſſam eſſe.

4 *In §. 2.* qværitur, 1. ſi defuncto de re aliqva fuit controverſia & is, qvi ei controverſiam moverat, ipſi detulerit juramentum, rem non eſſe actoris, qvo caſu vindicationem non habuit defunctus, ſed tantùm jus retentionis *l. 11. ff. de jurejur.* an & hæ res veniant in petitionem hæreditatis, qvod affirmatur. 2. qværitur, qvid ſi res poſſeſſor ſua culpa amiſerit. Et idem dicitur & hoc multo magis dicitur de prædone, qvi non ob culpam ſimplicem, ſed ob dolum tenetur.

5 *Ad §. fin.* Ob ſervitutes non competit petitio hæreditatis, ſed opus eſt actione Confeſſoria. Rationem habet *Donell. & ibi Hill. l. 19. c. 13. lit. K.* nam qvi ſervitutem debet, non ad faciendum, ſed ad patiendum tenetur, ergo nulla reſtitutio. *Franzk. h. t. n. 26. Achil. Perſon. n. 634.* Idem in perſonalibus ſervitutibus, qvæ ad hæredem non veniunt. *Dn. Struv. th. 53.* in feudis non dari volunt Dd. à qvibus diſcedit *Buſius ad h. L.*

Ad L. Item veniunt. 20.

SUMMARIA.

AN ad res hæreditarias reqviratur præcisè, ut emta ſint pecuniâ hæreditariâ? n. 1.
Tres caſus diſtincti diſtinctè rem explicant. 2.
In dubio, an præſumatur res eſſe hæreditaria, an hæredis nomine emta? 3.
An res vendita ipſa aut ejus pretium in petitionem hæreditatis veniat? 4.
An ea, qvæ acceſſerunt hæreditati, in hanc actionem veniant? 5.
An etiam fructus? 6. & 7.
In hoc judicio reus tenetur de fructibus conſumtis, ſecus in rei vindicatione. 8.
An, ſi debitor hæreditarius moriatur, contra ipſius hæredem actio ex L. Aqvilia in duplum detur? 9.
Quomodo ſurrogatum aſſumat naturam ejus, cui ſurrogatur? 10.
Poſt inſtitutam à defuncto actionem noxalem hæres ad executionem agit. 12.
Ratio. 13.
SCti prima pars. 14.
Secunda pars. 15.
Tertia pars. 16.
Qvarta pars. 17.
Qvinta pars, agens de Poſſeſſore bonæ fidei & malæ fid. 18. ſeqq.
An qvod de hærede putativo dictum, etiam ad putativum bonorum poſſeſſorem extendendum? 22. & 23.
Qvid per pecuniam redactam ex rebus venditis intelligendum? 24.
Qvid ſi poſſeſſor b. f. rem in hæreditate acceptam alteri vendat? 25.
In litem juratur contra reſtituentem. 28.

IN petitionem hæreditatis veniunt etiam res hæreditatis cauſa comparatæ, etſi non ex pecunia hæreditaria, qvia cum has poſſideat nomine hæreditatis, eas illi acqvirit *L. 2. §. ult. de acqvir. rer. dom.* ut tamen pretium reſtituatur, *per h. L. Don. l. 19. c. 13. poſt lit. B.* Sed uberius diſtingvi à Dd. ut à *Baldo, Fulgoſo, &c.* ſolent hi caſus (1.) aut res ex pretio hæreditario nomine hæreditatis comparata, & tunc ſine diſtinctione, an bonæ, an verò malæ fidei poſſeſſor ſit, venit in petitionem hæreditatis, aut (2.) nomine hæreditario, & in commodum hæreditatis comparata, ſed non ex pecunia hæreditaria, & tunc etiam res eſt hæreditaria *per h. l.* aut (3.) res eſt pecunia hæreditaria emta, ſed non nomine hæreditatis, & tunc res non ſuccedit loco rei. *P. Barb. ad Rub. ſol. matr. p. 3. n. 73. Men. conſ. 213. n. 7. & ſeq. & n. 19. & ſeqq.* Sed qvid ſi non appareat, an nomine 1 2 3

hæreditatis, an ſuo putativus hæres emerit? R.
Menoch. d. conſ. 213. n. 36. & ſeqq. qvod præſumen-
dum ſit, ipſum ſuo nomine emiſiſſe, per regulam
*in L. & magis. ff. de Solut. & textum in L. ſi hæres
pecuniam ff. ad Trebell.* ideoqve *in Rota Nov. ff. dec.
201. p. 1. n. 1.* dicitur, conſtare debere, rem emtam
fuiſſe nomine hæreditatis, cum hoc non præſu-
4 matur. Si qvam rem vendidit poſſeſſor, qværi-
tur, an res ipſa veniat in petitionem hæreditatis,
an verò pretium. Reſp *in §. 2.* ſi res fuit vendita
ob æs alienum, tunc venit tantum pretium, ſi ve-
ro ſine cauſa, venit res ipſa cum fructibus.

In §. 3. Perſeqvitur JCtus materiam eam,
5 qvæ ſcil. veniant in petitionem hæreditatis; &
dicit, ea etiam venire, qvæ hæreditati acceſſe-
runt ante hæreditatem aditam indiſtinctè, poſt
aditam verò hæreditatem ſi id, qvod acceſſit, ex
6 hæreditate ortum trahat, aliàs non. Et ſic, ad-
dit, etiam fructus rerum hæreditariarum indi-
ſtinctè venire in petitionem, qvia non poſſunt
non ex hæreditate eſſe. Ratio horum aſſigna-
tur, qvia hæreditas, ceu res univerſalis, & aug-
mentum recipit & deminutionem; ideoqve fru-
ctus hic veniunt non officio judicis, ut in rei vin-
dicatione, ſed jure actionis. *Hipp. Riminaldus l.
5. conſ. 596. n. 8.* qvi hunc §. etiam ad petitionem
7 Legati extendit. *num. 4. & 5.* Et hi fructus hæ-
reditatis veniunt etiam, ſi poſſeſſor ante litem
conteſtatam percepiſſet. *l. 28. h. t.* Et hi fructus
debent adjudicari etiam parte non petente,
utrumqve ſecus in Rei vindic. *Vid. Donell. l. 19.
8 c. 13. & ibi Hill. lit. C. & D.* Hanc differentiam,
(qvod ſcil. in hoc judicio reus teneatur ad fru-
ctus conſumtos reſtituendos, qvatenus ſcil. fa-
ctus eſt locupletior, non ita in Rei vindicatione)
receptam eſſe in foro, teſtatur *Pinell. ad L. 2. C. de
Reſc. vend. p. 2. num. 60. & ſeq. Wiſſenb. Diſp. 17.
th. 19. conf. Struv. h. t. num. 55. Buſius ad h. l. Petr.
Greve Ex. 8. th. 5.*

9 *Ad §. 4.* Dictum antea, qvod contra debi-
torem hæreditarium detur petitio hæreditatis.
Sed pone, Te defuncto damnum intuliſſe, hæres
Te convenit ob damnum, ceu ex L. Aqvilia de-
bitorem, Tu negas damnum datum; an ob infi-
ciationem in duplum agere poſſit hæres? qvod
in §. 4. negatur; ob hanc rationem, qvando una
actio ſurrogatur alii, qvod hoc fiat ſecundum
primordialem actionis naturam, non accidenta-
lem, ut hic omnes. Licet *Zaſius lib. 1. Reſp. ſing. c.
14.* aliam rationem aſſignet, qvod ſcil. inficiatio
poſt defuncti mortem accedat. Sed prior ratio
communiter eſt recepta; & non malè inde infe-
10 runt Dd. ſurrogatum aſſumere naturam ejus, cui
ſurrogatur, & hoc intelligendum eſſe de natura
primordiali, non etiam accidentali. *plures Dd.
allegat Tiraq. in tr. Le mort. ſaiſit. p. 2 decl. 9. n. 22.*
Sic juramentum aſſumit naturam contractus, per
L. ult. C. de non num. pec. ſed primordialem, non
accidentalem. *Covarr. in c. qvamvis p. 1. §. 4. n. 2.*
Et diſpoſitio qvæ continet aliqvos caſus, non re- 11
cipit caſus continentes pœnam. *Lud. Gomez ad
§. fuerat Inſt. de Act. n. 12.*

In §. 5. habetur caſus, ubi noxali actione 12
egerat defunctus, & obtinuit; & hæres agit peti-
tione hæreditatis ad executionem rei judicatæ
contra dominum. Nam poſſeſſor potuiſſet ſe 13
liberare ob damnum a ſervo datum, ſervum no-
xæ dedendo, ſcilicet intra qvadrimeſtre ſpatium
temporis judicatis datum, vel etiam poſt illud,
anteqvam conveniatur. Sed poſtqvam con-
ventus eſt poſſeſſor petitione hæreditatis a vero
hærede, jam præcisè ad damnum reſtituendum
tenetur.

In §. 6. Habetur SCtum, cujus 5. ſunt par- 14
tes 1. pars eſt de uſuris, ſi unius hæredis pars fiſco
ut caduca debeatur, poſſeſſores autem aliqvid
bona fide diſtraxerint, has pecunias non item
uſuras fiſco & veris hæredibus deberi. per § 6.
qvod etiam ad eum caſum, ſi fiſcus ex cauſa va-
cantium bonorum occupare velit hæreditatis
partem vel totam, extenditur. §. 7. item ſi civi-
tati pars hæreditatis debeatur. §. 8 imò ſi tan-
tum inter privatos lis ſit §. 9. & habet hoc SCtum 15
locum in peculio caſtrenſi §. 10. ſcilicet qvando
miles de eo fecit Teſtamentum. *Secunda* pars
SCti eſt, ſi qvis poſſeſſor res qvasdam hæredita-
rias vendiderit, licet res caſu perierit, qvo etiam
apud hæredem verum periiſſet, pretia tamen re-
rum iis deberi §. 6. & 18. Tertiæ partis eſt ſum- 16
ma, ſi qvis de facto occupet hæreditatem cum
ſciret ad ſe non pertinere, de rebus ante litem
conteſtatam diſtractis eum teneri, qvia ab initio
malæ fidei poſſeſſor eſt. *Qvarta pars* loqvi- 17
tur de eo poſſeſſore, qvi probabiles habuit cau-
ſas, cur exiſtimaverit, hæreditatem ad ſe pertine-
re, is enim tantum tenetur, qvatenus locupletior
redditus. *Qvinta pars* agit de tempore, qvan- 18
do poſſeſſor bonæ fidei in mala fide conſtitua-
tur, ſcilicet cum primum ei denunciatum eſt, vel
vocatus eſt ad judicium. Sed qvid ſi ſciat, hæ- 19
reditatem ad alium pertinere, ſed nondum ſit
denunciatum, an tunc pecuniæ ex venditione
rerum hæreditariarum redactæ uſuras? Affirm.
in §. 11. qvia in mala fide eſt. Qvid ſi vero de- 20
nunciatum ſit, puta ejus procuratori, ſed poſſeſ-
ſor non ſciat, nondum factus certior de certiora-
tione? Reſp. tunc pro b. f. poſſeſſore habendum
poſſeſſorem *in §. 11. & 12.* Sed qvid ſi ſciens 21
hæreditatem ad ſe non pertinere res hæreditarias
diſtraxit, an ſufficit? ſi pretia accepta reſtituat
vero hæredi? Hoc negat §. 13. Sed tenetur hic
malæ fidei poſſeſſor ad res diſtractas reſtituendas
cum fructibus, ſed ſi eam rem onerosam forte ex-
pediit, eſt in electione Actoris, rem vel pretium
conſeqvi cum uſuris, qvod & dicitur de eo, qvi
poſt petitam hæreditatem res ſteriles vel tem-

pore

22 pore peritutas vendit juſto pretio. *In §. 14.*
qværitur, qvia Senatus loqvitur de his, qvi ſe hæredes exiſtimant, an idem, ſi qvis ſe bonorum poſſeſſorem eſſe credat jure prætorio, vel qvi ſe alia ratione ſucceſſorem eſſe credit. Scilicet, ſi peculium filii ad ſe pertinere credat, vel ſibi ut fideicommiſſario reſtitutam eſſe hæreditatem credat, omnia hæc membra affirmantur. *in d. §.*
23 *14.* Sed qvid ſi pecuniam hæreditariam poſſeſſor
hæreditatis penes ſe habeat, ſed eam non attigerit & in uſus ſuos non convertit, an tunc ad uſuras tenebitur poſſeſſor? Reſp. *in §. 15. omnino*, negatur, ex qva voce nonnulli colligunt, ne qvi-
24 dem malæ fidei poſſeſſorem hoc caſu teneri. Qværitur autem *in §. 16.* qvid per pecuniam redactam ex rebus venditis intelligendum? & reſp. pecuniam licet non exactam ſed penes emtorem adhuc exiſtentem intelligendam eſſe, ſed tunc, ut ſupra dictum, actionem cedere poteſt bonæ fidei poſſeſſor. Qvod etiam in §. *18.* proponitur.
25 *In §. 19.* hæc eſt qværtio. Poſſeſſor b. f. in hæreditate accepit rem aliqvam pretioſam, qvam mihi vendit. Qvæ res à Titio vindicatur, qvi me convenit. Ego litem poſſeſſori denuncio. Sed obtinet Titius, cui rem teneor reſtituere, & poſſeſſor hæreditatis mihi pretium reſtituere tenetur, qværitur, an illud pretium in petitionem hæreditatis veniat, & reſponſio plana eſt, 1. qvia pretium non habet, & 2. res vendita non fuit hæreditaria.

26 *In §. 20.* qværitur, qvid ſi poſſeſſor rem hæreditariam vendiderit & poſtea ob vitium rei actione ædilitia conventus rem v. g. animal, an pretium reſtituendum, & reſponſio itidem plana, qvia res eſt hæreditaria, & pretium, qvi actione ædilitia poſſeſſorem convenit, refuſum eſt.

27 *In §. 21.* qværitur ſi poſſeſſor rem hæreditariam venditit & in hunc vel alium caſum emtori cautionem præſtiterit, an etiam viciſſim à vero hærede cautionem & adſecurationem petere poſſit, qvod affirmatur de b. f. poſſeſſore. De qva & qvomodo cum *l. inſulam. ff. de V. O.* conciliandа, prolixe *Jac. de Nigris in d. l. inſulam n. 221. & ſeqq.*

28 *In §. ult.* dicitur, qvod bonæ fidei poſſeſſor teneatur ad pretium redactum ex rebus venditis. Malæ fidei poſſeſſor ad rem ipſam cum fructibus, ſi extet aut recuperari poſſit. Sed ſi non poſſit rem recuperare, contra eum in litem juratur, ſed ſi deperditæ res verum pretium reſtituet, notetur ergo ex §. ult qvod, qvi non reſtituit, cum reſtituere poſſit, vel dolo facit, ut reſtituere non poſſit, in dolo uterqve ſit, & ſic contra eum in litem juretur. *Hic & l. 25. §. 10. h. t. Menoch. l. 2. A. Q. 207. n. 15. Hill. in Donell. lib. 26. cap. 8. lit. A. Setſerus de juram. lib. 5. c. 5. num. 10. & plures alii.*

Ad L. Deperditum. 21.

SUMMARIUM.

Differentia inter vocem Deperditum & Deminutum.

Differentia hic tantum traditur inter vocem deperditum & deminutum, nam utrumqve verbum in SCto reperitur. Deperditum autem refertur ad actum naturalem ſeu interitum, qvando res in rerum natura eſſe deſiit. Deminutum vero ad actum civilem, qvando qvidem res adhuc eſt in rerum natura, ſed uſucapta.

Ad L. Si & rem. 22.

SUMMARIA.

An res pro pretio præſtari poſſit? n. 1.
Qvando pretium ſuccedat loco rei. 2.

Ponitur hic caſus *in l. 22.* Vendidit poſſeſſor 1
hæreditatis rem ex hæreditate, & poſtea rem recuperat vel nullo vel exiguo pretio forte poſtea deterioratam, qværitur, ſi hæres petat pretium, poſſeſſor vel reus rem ipſam deterioratam, forte præſtare poſſit, Reſp. in prædone certum eſt pretium ſemper poſſe peti, ſed qvid in bonæ fidei poſſeſſore? Reſp. & rem & pretium, per qvod intelligo, qvantum deducto pretio à ſe dato ſupereſt, ſi redemit pretio à ſe dato ſupereſt, ſi redemit pretio, ne ex aliena re lucretur, nam & pretium pro re hæreditaria videtur hæreditarium. Collige, in univerſalibus judiciis pre- 2
tium ſuccedere loco rei. *Hic & L. 20. § 6. & L. 29. h. t. A. Barb. l. 14. c. 76. ax. 6. & Petr. Barboſa ad Rubr. ff. Sol. matr. p. 3. n. 73.* ubi idem in dote eſſe ait. *Don. d. c. 13. & Hill. lit. B.* imo venit etiam, qvicqvid occaſione rei hæreditariæ eſt nactus. *L. 25. h. t.*

Ad L. Utrum autem. 23. & ſeq.

SUMMARIA.

Pretium loco rei reſtituendum, ſi poſſeſſor locupletior factus. n. 1.
An poſſeſſor ſemper præſumatur locupletior factus? 2.
An etiam pecuniam pœnæ loco acceptam reſtituat? 3.

Tum autem pretium reſtitui oportebit à b. f. 1
poſſeſſore, ſi locupletior ſit & talis duret, qvod ab actore probandum. *Achil. Perſon. de Petit. hæred. n. 658. Menoch. rem. 15. recup. Poſſ. num. 585. & Buſius hic.* Pretia autem hæc reſtituenda, licet res perierit, aut res deminutæ ſint. *l. 20. §. 6. 17. & fin. h. t.* Secus in ſingulari judicio, cum hic pretium per ſe petatur. *Donell. lib. 19. c. 14. lit. R. & ibi Hillig.* Non autem facimus cum illis, qvi

ex doctrina *Angeli* hic præſumunt, locupletiorem poſſeſſorem redditum, & ſic condemnandum, niſi probet, ſe pretium vel fructus malè conſumſiſſe, vel alteri donaſſe, vel aliud contigiſſe, ex qvo liqveat, perventionis effectum non duraſſe, nec fuiſſe reum factum locupletiorem. Plurimos *Dd*, refert *Pinell. ad L. 2. C. de Reſc. vend. p. 2. c. 4.*
3 *num. 64.* Sed id in malæ fidei poſſeſſore non videtur dicendum, per ante tradita. Si etiam ob non juſto tempore ſolutionem factam, pœnam conſecutus ſit poſſeſſor, hanc etiam reſtituet; non verò qvod ob acceptam injuriam aut dejectionem paſſus eſt: hæ enim ſunt perſonaliſſimæ actiones, per *h. L. §. 1. & ſeq.*

Ad L. Sed & ſi. 25.

SUMMARIA.

Poſſeſſor hæreditatis omne lucrum, qvod occaſione ejus acqviſivit, reſtituit. n. 1.
Res ex pecunia hæreditaria redacta, non ſemper eſt hæreditaria? 2.
Qvis dicatur pro prædone poſſidere? 3.
An teneatur dolum præſtare & culpam? 4.
An teneatur omnes fructus reſtituere? 5.
Error juris inducit bonam fidem qvoad fructus? 6.
Qvo temperamento id verum ſit? 7.
Qvare b. f. poſſeſſor in hac actione ob interpellationem incipiat malæ f. poſſeſſor eſſe? 8. 9. & 10.
Hâc actione conventus, licet non cedat, præſumitur tamen in b. f. eſſe. 11.
Qvare poſt litem conteſtatam omnes fructus reſtituere teneatur? 12.
Qvo reſpectu is, qvi dolo deſiit poſſidere, habeatur pro poſſeſſore? 13.
An juramentum in litem locum habeat? 14.
Neqve ob culpam, neqve propter abuſum, ſed in qvantum locupletior factus eſt poſſeſſor, tenetur hac actione? 15.
Qvando ex hæreditate nihil deducere licet? 16.
Qvid ſi hæres ex ſemiſſe, putans ſe eſſe ex aſſe, rem inutiliter conſumſerit? 17.
In qvantum qvis ſit rei ſuæ moderator & arbiter? 18.
Poſſeſſor, qvod ex hæreditate conſumſit, an totum illud hæreditati expenſum ferendum? 19.
An alienatio valida, ſi hæres juſſus eſt reſtituere qvicqvid ex hæreditate ſuperfuerit? 20.
An hæres rem hæreditariam vindicare ab emtore poſſit, qvam poſſeſſor vendidit, & pretium conſumſit? 20. ſeqq.
Actio hæc mixta eſt? 25.
Fructus augent hæreditatem. 26.

1 IN princ. dicitur, poſſeſſorem hæreditatis omne id lucrum, qvod occaſione hæreditatis acqviſivit, hac actione reſtituere teneri, v. g. vendidit fundum hæreditarium 100. flor. & accepit 50. cum pacto Legis commiſſoriæ, niſi reſiduum ſolverit emtor, res ſit inemta: non ſolvit emtor, rem recuperat poſſeſſor, & lucrum eſt in 50. flor. ſolutis. Et hoc reſtituendum vero hæredi.

Ad §. 1. In judicio hoc univerſali pretium 2
ſuccedit loco rei, ſed non contra res in locum pretii. Nam, ut ſupra dictum, res ex pecunia hæreditaria comparata, non ſemper eſt hæreditaria *P. Barb. ad Rubr. ff. ſol. matr. p. 3. num. 73. de qvo ſupra ad L. 20. pr. Menoch. conſ. 213. num. 14. & ſeq.* Et ideo, ſi ex pretio rei hæreditariæ venditæ aliam rem emit, non tenetur rem ſuo nomine emtam reſtituere, ſed pretium vel qvatenus locupletior redditus.

Pro prædone poſſidet, qvi nullam cauſam 3
poteſt obtendere, ne qvidem commentitiam aut
coloratam, *§. 2. & 3. h. l.* Nam aliud eſt mala
fide poſſidere, & aliud ut Prædo. *Weſenbec. ad
tit. Cod. hunc n. 23.* qvem refert *Hill. ad Donell. l.
19. c. 12. lit. R.* Ideoqve præſtat, dolum etiam 4
præteritum, i. e ante litem conteſtatam commiſ-
ſum & qvoqve culpam, ſi nomina hæreditaria
non exegit, ſi potuit, & nomina præſcribi paſſus
eſt, ſi non fecit illud, qvod facere potuit. Prædo 5
etiam fructus percipiendos & qvos verus hæres
percipere potuit, reſtituere debet *§. 4. h. l.* qvod
eſt liqvidum. Sed qvantum ad fructus, paria
ſunt, ſive ab initio qvis prædonis more hæreditatem occupaverit, ſive ex poſtfacto mala fides ſupervenerit *§. 5. h. l.* qvod intelligo ratione fructuum, qvi, poſtqvam poſſeſſor in mala fide conſtitutus, percipi potuerunt.

Ad §. 6. In bona fide eſt, qvi in jure errat, 6
& ſic fructus conſumtos non reſtituit *Donell. lib.
19. c. 14. lit. M. Cov. lib. 1. Reſol. c. 3. n. 8.* Et hinc
colligitur regulam illam, qvod error juris non
inducat bonam fidem, eſſe limitandam, qvod
non habeat locum in fructibus. Nam titulus
cauſatus errore juris prodeſt, & non impedit bo-
nam fidem qvoad acqviſitionem fructuum.
*Hic & L. qvod uxor. ff. de adqv. poſſ. Balbus in rep.
L. Celſus. de Uſucap. p. 1. n. 18.* Sed illud duplici- 7
ter temperatur (1.) ut error juris in præſumatur, & ſic etiam juramento allegantis non committatur, qvia obſtat præſumtio juris. *Pinell. ad l. 2. C. de Reſt. vend. p. 2. c. 4. num. 42. P. Barb. ad L. ſi mons. 10. in prælud. n. 15. ff. ſol. matr.* qvod tamen in perſonis qvibusdam locum habere puto. (2.) Non aliter audiri hunc errorem, niſi adhibuerit peritiores, vel adhibere non potuit. *Barb. d. l. n. 19. Pinell. d. l. n. 41.*

Ad §. 7. Bonæ f. poſſeſſor hæreditatis ob 8
motam controverſiam, imò ob interpellationem incipit malæ f. poſſeſſor eſſe, qvia in b. f. actione verſamur. Secus in Rei vindicatione, qvæ ſtricti

juris

9 juris. *Hartman. Piſt. lib. 4. qv. 27. n. 7.* Sed obſt.
L. 40. h. t. ubi dicitur, non teneri metu periculi
mortalitatis poſſeſſorem jus ſuum, indefenſum
10 relinqvere. Sed reſpondendum (1.) ratione
fructuum tantum induci malam fidem, non item
reſpectu mortalitatis eventum & caſum, qvaſi
hic eſſet præſtandus. (2.) prius tunc demum ve-
rum eſſe, qvando ita facta eſt denunciatio, ut
poſſit malam fidem inducere. *Vid. Garſ. de
Expenſ. c. 23. n. 44. Hartman. Piſt. d. n. 7. & Hill.*
11 *lib. 19. c. 14.* Qvi interpellatur & convenitur pe-
titione hæreditatis, licet non cedat, præſumitur
tamen bona conſcientia ſe defendere, niſi evi-
12 dens calumnia appareat. Qvod indiſtinctè
omnes fructus poſt litem conteſtatam reſtituen-
di, id non tantum fit ex mala fide, ſed ex vi litis
conteſtationis, & ſic ex qvaſi contractu.

13 *Ad §. 8.* Qvi dolo poſſidere deſiit, habetur
pro poſſeſſore qvoad incommoda, & datur con-
tra eum utilis petitio hæreditatis. *Men. rem. 1.
adipiſc. poſſ. n. 66. Hillig. in Donell. lib. 19. c. 12.
lit. H.*

14 Qvod *in §. 9.* dicitur, non tantum eum, qvi
poſſidet hæreditatem, ſed & qvi dolo deſiit poſſi-
dere, teneri de fructibus, liqvidum eſt. Jura-
mentum etiam in litem locum habet, & hæres
poteſt mediante hoc juramento æſtimare res hæ-
reditarias contra eum, qvi dolo deſiit poſſidere,
ſed & jurari poteſt contra eum, qvi adhuc poſſi-
det, ſed per contumaciam res hæreditarias reſti-
tuere recuſat.

15 *Ad §. 11.* Non agendum eſt aſperè cum bo-
næ f. poſſeſſore hæreditatis, nec ob culpam aut
abuſum rei, ut putabat, ſuæ mulctandus, ſed re-
ſtituere tantum debet, in qvantum locupletior
eſt redditus, ſcil. civilem obligationem, qvate-
nus acqviſivit: non verò naturalem, v. g. ſi qvid
ex hæreditate donavit, licet ad antidora obliga-
verit donatarium, hoc tamen in conſideratio-
nem non venit, niſi qvando antidora accepit.
*P. Peckius in c. locupletari. 48. de. R. J. lib. 6. Pinell.
de bon. mat. p. 3. legis 1. num. 85. pag. 375.* Qvod
hic de naturali obligatione in §. hoc dicitur, id
ad jus naturale refert, qvod ad honeſtatem per-
tinet, non ad jus gentium coactivum, *Connan. lib.
1. Com. c. 6. n. 13. Conf. ad h. §. Socinus jun. conſ. 4.
n. 29. lib. 2. & conſ. 9. n. 45. lib. 3. & conſ. 104.
n. 34.*

16 Si poſſeſſor hæreditariis bonis cautius uta-
tur, ideo qvia opimam hæreditatem ſe accepiſſe
putavit, nihil ex hæreditate deducet, qvaſi ob
hæreditatem pauperior factus, ſe ipſum decipit.
Etſi etiam mutuum accedit intuitu hæreditatis
ex ea laturus, nihil deducet ex hæreditate, qvia
ſe ipſum decipit. §. 13. Si rem hæreditariam pi-
gnori dedit, qvia rei alienæ pignus jure non ſub-
ſiſtit. *per tit. Cod. ſi res aliena pignori data ſit*, ideo
ipſe poſſeſſor hæreditatis perſonali actione à cre-
ditore conveniri poteſt §. 14. §. 15. obſcurior eſt,
cujus ſenſum verbis *Collegii Argent. ad h. t. theſi
34.* proponam, qvod ſi qvis ex aſſe ſe hæredem
putans cum ex ſemiſſe tantum eſſet; hæreditatem
occupaverit & partem ejus aliqvam inutiliter,
ſed ſine dolo conſumſerit, neqve in totum de ſuo
ſemiſſe neqve in totum de ſemiſſe alieno, ſed pro
rata conſumſiſſe videtur, & qvod adhuc apud
eum extat pro rata inter petitorem & poſſeſſorem
dividendum. Sed deciſionem hanc iniqvita-
tis accuſat *Anton Faber. in Ratior.*

Colligitur ex hoc §. qvod qvilibet in re ſua 18
ſit moderator & arbiter. *L. in re. C. Mandati.* etiam
abutendo, per *h. §.* ſi ſcil. in alterius incommo-
dum non tendat. *Dn. Struv. ad h. t. n. 59.* aliàs
ſecùs, qvia Reipubl. intereſt, divites habere ci-
ves. *§. 2. Inſt. de his, qvi ſui vel alien. jur. Joh. Cro-
tus in rep. l. Nemo poteſt. de Legat. 1. num. 26. vol.
4. Petr. Rebuff. in rep. l. un. C. de ſentent. qvæ pro eo
qvod intereſt & c. n. 560. in 8. vol. tract. tractat.*

In §. 16. Si poſſeſſor ex hæreditate aliqvid 19
conſumſit, qvær. an totum illud hæreditati ex-
penſum ferendum? & reſpondetur, eatenus tantũ
locupletiorem redditum, qvatenus ſolebat ero-
gare ante adeptam hæreditatem, in eo verò, ſi
qvid latiùs contemplatione hæreditatis accepit,
non videtur locupletior factus: qvæ definitio
benè notanda. Subjicitur hic caſus: ſi hæres ro- 20
gatus, qvicqvid ex hæreditate ſuperfuerit, reſti-
tuere mihi, hic alienatio valida, modò non fiat
ad fideicommiſſi deminutionem. *Hic & l. 54. ff.
ad Trebell.* Sed hodie diminutio conceſſa uſqve
ad qvartam. *Grænwegen hic & vid. notata ad
Auth. contra ad SC. Trebell.*

In §. 17. hæc ſpecies: Poſſeſſor hæreditatis 21
rem aliqvam vendidit, ſed pretium inutiliter
conſumtum, bona tamen fide; qvær. an verus
hæres poſſit rem illam ab emtore nondum uſu-
captam repetere rei vindicatione? R. non poſſe,
ſi emtor regreſſum habeat contra venditorem,
qvi erat poſſeſſor hæreditatis; nam ſic poſſeſſor te-
netur plus præſtare, qvàm in qvartum locuple-
tior factus, & ſic per obliqvam præjudicaretur
petitioni hæreditatis. Sed qvomodo emtor non 22
poteſt habere regreſſum contra venditorem? R.
ſi convenerit, ne venditor de evictione tenere-
tur. *L. 16. C. de Evict. Don. l. 19. c. 14. poſt lit. S.* Sed
deciſ. hanc taxat *Grænwegen*, & vult juri conveni-
re, rem illam vindicari poſſe, licet regreſſum em-
tor habeat: idqve probat ex *l. 13. §. 4. h. t.* Sed ibi 23
agitur de emtore hæreditatis, qvi de ſingulis re-
bus evictis non habet regreſſum, per *l. 1. C. de E-
vict.* & ſic ex hac contraria juri ſententia ſeqve-
retur, b. f. poſſeſſorem etiam in id teneri, ex qvo
non eſt factus locupletior.

Multo magis emtor repellet hæredem ve- 24
rum rem hæreditariam vindicantem, ſi pretium
a poſſeſſore qvalecunqve accepit. *per d. §. 17.*

Ad §. 18. Hæc actio mixta eſt, qva habet 25
perſonales præſtationes, ſcil. ea, qvæ à Credito-
ribus exacta, vel rerum pretia, & ſi qvid in hære-
ditate geſſit poſſeſſor &c. *Cov. pr. qv. 12. Hill. in*

Sic hæres hæredis præſtare ea debet, qvæ immediatus præſtare debuit. *Menoch. conſ. 89. num. 127.* Et juſſus dare hæredi, poteſt dare hæredis hæredi. *Menoch. d. l. num. 131.* Et hæres hæredis habet beneficium Legis ult. *C. de Edicto D. Adriani tollendo. Menoch. d. conſ. n. 132. & d. remed. 4. qv. 3. n. 336* Et ſic hæres hæredis etiam perſonam
defuncti repræſentat. *Menoch. d. conſ. n. 133.*
5 Pœnam tamen hæredi comminatam à Teſtatore
non pertinere ad hæredis hæredem, diſputat *Riminaldus vol. 1. conſ. 23. num. 259.*

Ad L. Si hæreditatem. 4.

SUMMARIA.

AN Actore unam rem petente, reus tamen de cæteris condemnari debeat? n. 1.

An ſis, à qvo hæreditas petitur, poſt litem conteſtatam alias res hæreditarias poſſidere cœperit, de illis teneatur? 2. ſeqq.

Utile eſt, res hæreditarias ſpecificè exprimere. 9.

1 IN hac L. 4. Actor hæreditatem petierat, & unam tantum rem petierat, qværitur, an reus de rebus etiam poſtea apprehenſis condemnari debeat? Vid. qvod non, qvia dum res certæ in judicium deductæ, aliæ in judicium non videntur deductæ, qvia videntur coanguſtaſſe univerſalem petitionem, atqve feciſſe ſingulare judicium. *Achilles Perſon. de pet. hær. num. 557. Menoch. l. 2. A. qv. caſu 176.* Sed affirm. qvæſtio, qvia, licet certa res expreſſa, petitio tamen, ſe hæredem declarari, præceſſit. *Covarr. pr. qv. c. 12. num. 6. Gomez in l. Tauri. 45. n. 166. Hill. hos re-*
2 *ferens l. 19. c. 14. lit. D.* Et ſic is, à qvo petitur hæ-
reditas, vel una pars hæreditatis, ſi poſt litem
conteſtatam etiam alias res hæreditarias poſſide-
3 re cœperit, de illis etiam tenetur. Nec obſtat
L. 23. ff. de Jud. qvæ de ſpeciali actione loqvitur.
Don. lib. 19. c. 14. & ibi formatur actio ex jure rei,
hic ex jure actoris. *Cujac. hic.* & alia ratio actio-
nis de pluvia arcenda. Aliter *Barboſa in d. l. 23.*
4 *num. 24.* Collige, in hac actione non opus eſſe,
ut res exprimantur in ſpecie. *Hillig. lib. 19. c. 14.*
lit. D. P. Barboſ. ad tit. ſol. matr. p. 3. Rubr. num.
5 *44. Achil. Perſonalis de pet. hær. num. 555.* Qvam-
vis autem *Achil. Perſonalis num. 556.* tradat,
qvando res particulariter & expreſſè ſint ſpecifi-
catæ in libello, tunc res poſt litem conteſtatam
reo ſupervenientes eodem judicio peti non poſ-
6 ſe. Sententia tamen ea confutatur *per hanc L. &*
l. 18. §. 1. & l. 41. pr. h. t. Et qvia Actor petit, ſe
hæredem declarari, & ſibi hæreditatem reſtitui,
ideoqve virtualiter eæ ipſæ res petitæ videntur.
7 Et generalis petitio alias ex proſecutis in proceſ-
ſu declaratur, cum magis proſecutio, qvam pe-
titio attendi debeat. *Roland. à Valle conſ. 79. n. 37.*
lib. 1. Menoch. remedio recup. poſſ. primo. n. 77.
& conſ. 521. num. 7. Et ab hac ſententia, qvia juri 8
& æqvitati conformis, judici in judicando non
eſt recedendum, qvicqvid in contrarium dicat
Achil. in Perſon. d. l. n. 557. verſ. Sed his non ob- 9
ſtantibus. Utile tamen illud eſſe putatur, ut res
hæreditariæ cognitæ ſpecificè in libello, qvan-
tum fieri poteſt, exprimantur, ne poſt rem judica-
tam novo judicio opus ſit. *Gail. l. 1. obſ. 68.*
Ranchbar p. 1. q. 29. num. 3. Hill. d. lit. D. Klock. vol.
2. conſ. 47. num. 22. Achil. Perſ. h. t. n. 555. qvam-
vis in foro petitio Inventarii vel juratæ deſigna-
tionis cum hac actione cumulari freqventiſſimè
ſoleat, & jure poſſit, per tradita *Chriſtinæi vol. 2.*
deciſ. 173. num. 4. ubi reſpondet ad *l. deſertionis 7. C. de Jure fiſci*, ubi res ſtatim occupanda
erat.

Ad L. Divus Pius. 5.

SUMMARIA.

POſſeſſori motâ controverſia petitionis hæreditatis nil diſtrahere de hæreditate licet. n. 1.

Niſi cautione præſtita. 2.

Excipiuntur qvidam caſus. 3.

Poſſidens hæreditatem proferentem teſtamentum, exceptione falſi repellere poteſt. 4.

In præjudicium hæreditatis nihil fieri debet. 5.

HIc qværitur, an mota controverſia petitio- 1
nis hæreditatis poſſeſſor poſſit aliqvid diſ-
trahere vel deminuere de hæreditate, & qvidem
qvando controverſia eſt, licet nondum ſit lis, id
eſt judicialiter nondum pendeat lis; Et reſponde- 2
tur, qvod non, niſi præſtiterit ſatisdationem de
judicato ſolvendo, vel alia ſolita cautio, ſcilicet
de rebus hæreditariis conſervandis & non de- 3
minuendis. Interdum ſine cautione admitti-
tur diſtractio ob cauſam neceſſariam, v. g. ob fu-
nerandum defunctum, vel ut familiæ alimenta
præſtentur, item ne pignora pretioſa vendantur
à creditore, vel ut ſolvatur æs alienum hæredita-
rium vel ſi res ſint tempore perituræ *Paragra-* 4
phi primi hæc eſt ſpecies: tu poſſides hæredita-
tem Mevii, ego peto hæreditatem & profero Te-
ſtamentum, in qvo hæres inſtiturus ſum. Tu di-
cis, Teſtamentum eſſe falſum & proponis accuſa-
tionem falſi, differenda eſt petitio hæreditatis,
donec qvæſtio de falſo decidatur & iterum offe-
renda eſt cautio de non deminuenda hæreditate:
In §. fin. dicitur, petitionis hæreditatis eam au- 5
toritatem eſſe, ut nihil in præjudicium ejus fiat.
Hic non poteſt familiæ hercifcundæ agi, ne præ-
judicetur petitioni hæreditatis *l. 1. ff. fam. herc.*
nec de tabulis exhibendis *l. ult. ff. de Tabb. exhib.*
Hæc & alia judicia differuntur, donec actum de
petitione hæreditatis.

Ad L. Si Teſtamentum. 6.

SUMMARIA.

AN legitimus hæres Teſtamentum falſi accuſans legatum petenti præſtare debeat? n. 1.
Qvid ſi Legatarius ipſe de falſo accuſaverit? 2.

1 IN Teſtamento es hæres inſtitutus, ego ut legi-
timus hæres Teſtamentum falſi accuſo, venit
Titius & petit Legatum; qværitur, an hoc lega-
tum præſtandum? Reſp. alterutrum eſſe facien-
dum, aut præſtandum eſt Legatum, ſi Titius cau-
tionem præſtet de Legato reſtituendo, ſi Teſta-
mentum falſi convincatur, aut differenda eſt pe-
2 titio legati, donec de falſo peractum. Si autem
Legatarius ipſe de falſo accuſaverit & ſuccubue-
rit, Legatum petere non poteſt.

Ad L. Si qvis libertatem. 7.

SUMMARIA.

CAſus legis refertur. num. 1.
An pendente judicio petitionis hæreditatis, Creditor particulari judicio rem petere debeat? 2.

1 SPecies facti eſt: Qvidam ſervum hæredem ſcri-
bit, & filium exhæredat; filius nondum agit,
ſed ſervo, qvi ſe jam pro libero agit, movet qvæ-
ſtionem ſtatus; Servus detrectat judicium libera-
le, & prius agendum eſſe dicit de inofficioſo.
Diſt. autem, utrum ſervus poſſideat hæredita-
tem, an filius; Si ſervus poſſidet, differendum li-
berale judicium; *in princ. hujus legis.* ſed ſi filius
poſſideat, & tunc ſervus debet petere hæredita-
tem, & filius excipiet de inofficioſo. *Vid. Cujac.*
2 *ad hanc L. tom. 2. p. 379.* Collige, qvod, ſi Lega-
tarius vel Creditor, pendente judicio petitionis
hæreditatis, contra Poſſeſſorem agat particulari
judicio, differri hæc actio propter petitionem hæ-
reditatis non debeat. *L. fin. C. h. t.* ſecus ſi ipſe
Conlitigator petat aliqvid titulo particulari,
qvo caſu univerſali actioni non debet præjudi-
cari. *h. l. Valaſc. lib. 1. Conſult. 90. n. 3.* Lex eſt ob-
ſcurior & prolixior qvam utilior.

Ad L. Legitimam. 8.

SUMMARIA.

AN, qvi in facto errans accepit legatum, poſſit legitimam ab inteſtato hæreditatem petere? n. 1.
Qvi ignorans falſitatem teſtamenti, agnoſcit legatum, poſtea de falſo agere poteſt. 2.

1 SI qvis in facto errans & vires Teſtamenti
ignorans, Legatum acceperit, propterea non
videtur approbare Teſtamentum, ſed poteſt legi-
timam hæreditatem petere ab inteſtato, cum ne-
mo ea, qvæ ſibi competere neſcit, remittere præ-
ſumatur. *L. 35. ff. de Pact.* & error non inducit re-
pudiationem *l. mater. 19. tit. præc. Zaſ. ad h. t. n. 14.*
Donell. lib. 19. c. 12. & Hillig. lit. C. Buſius ad h. l. &
2 qvi ignorat, falſum eſſe Teſtamentum, & accepta-
vit legatum, non prohibetur poſtea de falſo age-
re. *l. 3. C. ad L. Corn. de falſis. Menoch. conſ. 162. n.*
18. Barry be Succeſſ. l. 10. tit. 9. n. 4.

Ad L. Regulariter. 9.

SUMMARIA.

COntra qvemnam detur hæc actio, & qvid ſit pro hærede, pro poſſeſſore poſſidere? n. 1.
Titulus emtæ hæreditatis qvisnam? 2.
An contra emtorem hæreditatis hæc actio, an verò rei vindicatio detur? 3.

PEtitio hæreditatis datur contra eum, qvi ti- 1
tulo pro hærede poſſidet, aut pro poſſeſſore.
Pro hærede poſſidet, qvi putat aut perhibet ſe
hæredem eſſe. *L. 11. h. t.* Pro poſſeſſore verò poſ-
ſidet Prædo. *L. 1. in fin.* qvi interrogatus, cur poſ-
ſideat; reſpondet, qvia poſſideo. *L. 12. h. t.* Titulo 2
verò pro hærede adhæret titulus emtæ hæredi-
tatis, ſi venditor non extet, aut modico vendide-
rit, vel contra venditorem agere non expediat.
Vid. Weſenbec. in II. h. t. n. 10. Don. l. 13. c. 12. Treutl.
& Bach. vol. 1. diſp. 14. th. 4. & 12. Frantzk. ad h. t.
n. 15. Buſius hic. Sed opponitur *L. 2. C. h. t.* ubi
dicitur, emtorem rerum hæreditatis, ſingularum
rerum jure conveniri, i.e. ſpeciali in rem actio-
ne. Reſpondent Dd. non dari petitionem hæ- 3
reditatis contra emtorem. *d. L. 2.* niſi in caſibus
exceptis, ut ſi res petitori ſalva aliàs eſſe non poſ-
ſit, per *L. 13. §. 4. h. t. Donell l. 19. c. 12. Bronchorſt.*
c. 1. c. 37. Sed ab hac diſcedit *Wiſſenb. Diſp. 17. th.*
17. & ſubdubitat *Hill. d. c. 12. lit. Aa.* Sed melio-
rem non adferunt. Ex *hac L.* probatur titulum
hæredis ex teſtamento, nullo modo excludere
actorem à petitione hæreditatis.

Ad L. Licet. 10.

SUMMARIA.

PEtens hæreditatem petit ſe hæredem declarari. n. 1.
Qvid verò Reo faciendum? 2.
Ratio. 3.

QVi petit hæreditatem ſive ex aſſe ſive par- 1
tem qvotitativam, ille petit ſe declarari hæ-
redem. Sed reus non tenetur plus præſtare, 2
qvam qvod poſſidet aut doloſè deſiit poſſidere.
Nam actor metitur intentionem ſuam ex ſuo ju- 3
re, qvod eſt univerſale, ſed condemnatio eſt par-
ticularis, in qvantum poſſidet reus.

Ad L. Pro hærede. 11. & L. Qvi interrogatus. 12.

SUMMARIUM.

Qvid ſit pro hærede, & qvid pro poſſeſſore poſſidere?

Ex-

EXplicatur tantum, qvid ſi pro hærede, qvid ſit pro poſſeſſore poſſidere. Et qværitur hic, an ſi qvis dicat ſe hæredem, ſed ſciens hoc falſum eſſe, habendus eſt, ac ſi pro hærede poſſideat. Et qvi ut bonorum poſſeſſor poſſidet, pro hærede poſſidet, qvia eſt hæres prætorius, qvi bonorum poſſeſſionem agnovit, qvi nec per mendacium contendit ſe hæredem eſſe, pro poſſeſſore poſſidet *l. 2. h. t.*

Ad L. Nec ullam. 13.

SUMMARIA.

AN fur pro poſſeſſore poſſideat? n. 1.

Qvis porrò pro hærede poſſideat? 2.

An & qvomodo conveniendus ſit petitione hæreditatis, qvi rem ſpeciali titulo poſſidet? 3.

Qvando hæc actio utilis detur contra emtorem particularis? 4.

Juſſus hæres exiguo pretio alteri hæreditatem vendere, à petituro hæreditatem conveniri neqvit. 5.

Secus ſi ipſa certa ſumma numerata fuerit. 6.

An ſcienter alienam hæreditatem emens poſſideat pro poſſeſſore? 7.

Emens à fiſco hæreditatem vacantem conveniri poteſt. 8.

An paragraphus mutatus ſit? 9.

Cum uxor alienam hæreditatem in dotem dedit, tenetur maritus pet. hæred. utili. 10. & 11.

Si defunctus res alienas titulo emtionis poſſedit, qvomodo hæres conveniri poſſit? 12.

An is, qvi alieno nomine poſſidet hæreditatem, teneatur hâc actione? 13.

Qvi dolo deſiit poſſidere, qvomodo liberari ab hoc judicio poſſit? 14. & 15.

Qvando hoc judicium contra eum detur, qvi liti ſe obtulit? 16.

An debitor hæreditatis hac fictione teneatur? 17.

An interdictum Qvorum bonorum contra debitorem hæreditarium detur? 18.

1 IN *principio* dicitur, furem & prædonem pro poſſeſſore poſſidere, qvod per ſe planum. *Paragraphi primi* ſententia pariter clara eſt. Qvi autem bona fide reſtituit hæreditatem, non tenetur
2 actione hac, niſi doloſe poſſidere cœperit, *in §. 2.* qvod in judiciis realibus eſt uſitatum. Et ille pro hærede poſſidere dicitur *§. 3.* qvi non ita poſſidet, ſed ab alio hæreditario titulo accepit rem, qvi poſſedet pro hærede, licet modernus poſſeſſor ignoret, defunctum poſſediſſe pro hærede.
3 Qvi ſpeciali titulo rem poſſidet, non convenitur petitione hæreditatis, *§. 1. h. l.* cujus rei rationes varias reddunt *ad h. t. Dd. & præſertim Buſius ad h. L.* Sed excipitur, niſi titulus ille Jure Civ. notoriè ſi invalidus, v. gr. ſi emit à populo, ſi uxor donatum accepit à marito &c. Nam hi tituli ſunt vitioſi, & ſic pro poſſeſſore poſſident. *Weſemb. ad h. t. n. 10. Dn. Struv. th. 47.* Sed obſtat, qvod prædo non ſit, qvi pretium numeravit, per *§. 8. hujus legis.* Sed reſp. prædonem eſſe, qvi titulo invalido emit; non eſſe prædonem, qvi à non Domino titulo aliàs valido emit. *Struv. ad h. t. th. 47. Frantzk. h. t. n. 11.*

In §. 4. habetur illa materia, qvam habui 4
in *L. 9.* ſcilicet qvod contra emtorem hæreditatis etiam detur petitio hæreditatis ſc. utilis, qvando venditor ob abſentiam vel paupertatem conveniri neqvit. *Conſ. Alex. l. 5. conſ. 184. Covarr. pr. qv. c. 12.* In venditione rei particularis hæreditariæ communiter diſtingvunt, ut ſi titulus ſit validus & qvæſitus, ante mortem defuncti, non detur petitio hæreditatis; ſi invalidus, vel validus qvidem, ſed qvæſitus poſt mortem, detur hæc actio. *Affl. Elus dec. 228.* qvâ de re prolixè agit *Barry de Succeſſ. lib. 11. tit. 14. n. 2. & 3.*

In §. 5. qværitur, ſi inſtitulus ſim hæres 5
cum boc tamen onere, ut hæreditatem tibi vendam certo, ſed parvo pretio, an is, qvi vult petere hæreditatem, te convenire debeat, an me, ſi juſto pretio vendidiſſem, ego conveniri deberem, ſed qvia exiguo pretio vendere debui, tu tanqvam fideicommiſſarius conveniendus es. Idem eſt, ſi à Teſtatore juſſus fuerim retenta aliqva certa qvantitate hæreditatem reſtituere tibi
§. 6. Sed qvid ſi ſtatu libero hæreditatem reſti- 6
tuere juſſus ſim, ſi ille certam qvantitatem mihi numeret, hic ego conveniri poſſum, qvia videor pretium accepiſſe & pecunia illa eſt hæreditaria & imputatur in falcidiam *l. 41. ff. de Donat. mortis cauſa.* hic & is, qvi ſolos fructus ex hæreditate
retinet, tenetur *§. 7. h. l. In §. 8.* iſta ſaltem qvæ- 7
ſtio, an qvi ſciens alienam hæreditatem emit, pro poſſeſſore poſſideat, qvod negatur *in §. 8.* qvia nemo prædo eſt, qvi pretium numeravit,
qvæ regula ex *hoc §. 8.* ſæpè allegari ſolet. *In §. 9.* 8
qværitur, an ſi emerim à fiſco hæreditatem vacantem, poſſim conveniri? Videtur qvod non, ſed qvod fiſcus poſſit conveniri, qvia pretium accepit, ſed affirm. qvod ego poſſim conveniri
ob privilegium fiſci. Hic §. 9. eſt mutatus per *l. 2.* 9
C. de Qvadrienn. Præſc. Gothofr. hîc & Grænwegen. Coll. Arg. h. t. §. 28. Sed *Zaſ.* hunc §. intelligit de eo caſu, ubi actio contra Fiſcum non datur, v. gr. ſi Fiſcus ea conditione vendidit, ne teneretur. *Zaſ. n. 22. ſecutus Donellum lib. 19. cap. 12. circa finem.* Sed rectè ibidem dicit *Hillig. lit. BB.* ſe non videre, qvomodo per pactum fiſci cum emtore poſſit veri hæredis jus minui. Ideoqve puto, illum §. 9. eſſe mutatum. Nam emtor hæreditatis, qvi à fiſco emit, ſtatim eſt ſecurus. Et ſic etiam ſentit *Petr. de Greve Exerc. 8. theſ. 2.* licet alii hunc textum de univerſitatis venditione intelligant, illam vero legem ſecundam de rei ſingularis venditione, ſed non apparet ratio differentiæ.

10 *Ad §. 10.* Habemus hic aliud exemplum
utilis petitionis hæreditatis, ſi mulier hæredita-
tem alienam in dotem dedit. Nam directa pe-
titio hæreditatis datur contra uxorem, ſoluto
matrimonio & dote reſtitutâ: ſed contra mari-
tum datur utilis, & ſic probatur ex hoc §. qvan-
do dos ſoluto matrimonio ad uxorem redit, non
id fieri prævio novo titulo. *P. Barb. ad l. ſi alie-*
11 *nam. 12. n. 2. ff. ſol. matr.* Undè porrò infertur,
licet maritus in bona fide ſit, dum rem dotalem
alienam poſſidet, hanc tamen bonam fidem ma-
riti non prodeſſe uxori in mala fide conſtitutæ;
nam qvando res redit ad uxorem, non id fit per
novum titulum, ſed redit res ad antiqvum titu-
lum; licet in contrarium inclinet *Barb. d. l. n. 3.*
præſertim id jure novo verum erit, per *Auth.*
12 *mala fidei. C. de præſc. longi temp.* Qværitur, ſi
res alienas defunctus poſſedit & qvidem titulo
emtionis, an ego etiam ut hæres petitione hære-
ditatis conveniri, poſſim, affirmatur de utili,
qvando vero defunctus absqve titulo poſſedit,
ego hæres directa actione poſſum conveniri.

13 *Ad §. 12.* Qvi alieno nomine poſſidet hæ-
reditatem vel hæreditarias res, non poteſt con-
veniri petitione hæreditatis, qvia hæc non datur,
niſi poſſideat ſuo nomine, ut hæres, vel pro poſ-
ſeſſore: poteſt tamen condemnari ad edendum
inventarium, qvod is fecit ad præparandam
actionem contra eum, cujus nomine poſſidetur.
Dn. Mev. p. 5. dec. 293.

14 *Ad §. 13. & 14.* Poſſeſſor hæreditatis tene-
tur hac actione, per *L. 9. h. t.* ſed interdum et-
iam, qvi non poſſidet, ſi ſe liti obtulit, vel dolo
poſſidere deſiit. *Hic & L. 45. h. t. Donell. c. 12.*
poſt lit. G. Qvi tamen dolo deſiit poſſidere,
poteſt liberari hac actione, ſi novus poſſeſſor pa-
ratus ſit judicium pati, modò petentis non in-
terſit, per *§. 14. hujus leg.* Cæterum ſi novus
poſſeſſor rem aut æſtimationem præſtiterit, libe-
ratur is, qvi dolo deſiit poſſidere. *L. 95. §. 9. ff.*
15 *de ſolut.* Sed ſi actor convenerit prius eum,
qvi dolo deſiit poſſidere, & is æſtimationem præ-
ſtiterit, (nam rem præſtare neqvit) non id
prodeſt poſſeſſori novo, ſed hic ad rem tenebitur
præſtandam, per *§. 14. & d. §. 9. legis 95. ff. de So-*
16 *lut. Struv. ad h. t. n. 48.* Qvod ad eum attinet,
qvi ſe liti obtulit, non dabitur actio, ſi actor ſci-
vit ante litem conteſtatam, nihilominus peragi-
tur judicium, & condemnatur, qvanti interfuit
non decipi. *L. 45. ff. h. t. Zæſ. h. t. n. 30.*

17 *Ad §. fin.* Debitor hæreditatis tenetur hac
actione, qvia eſt poſſeſſor juris non tantum, ſi di-
cat ſe hæredem eſſe. *Achil. Perſ. h. t. n. 634.* ſed
etiam ſi ideo non præſtet, qvia non vult. *Donell.*
l. 19. c. 13. lit. E. ſed ſi dubitet, an Actor ſit hæres,
non datur actio. *L. 42. h. t. Zæſ. h. t. n. 26.* Et ideo
omnes actiones hæreditariæ, ſcil. particulares,
veniunt in hanc actionem, *L. 20. §. 4. h. t.* Sed
interdictum qvorum bonorum non datur contra 18
debitorem hæreditarium. *l. 2. ff. qvor. bonor.* &
ideò inter duas has actiones hanc differentiam
allegant. *Mantua p. 4. diſt. 7. n. 8.* qvod limitat
Achill. Perſonalis d. tit. de petit. har. num. 431. niſi
debitor in re & perſona obligatus ſit.

Ad L. Sed utrum 14. & L. Vel aliqvam. 15.

SUMMARIUM.

Qvæſtiones qvædam de debitoribus hæreditariis.

IN his ambabus legibus declaratur ulterius, & qværitur, an etiam is ſit debitor hæreditarius, & ita petitione hæreditatis conveniri poſſit, qvi ex delicto qvid debeat hæreditati, qvod affirmatur. Sed an & is qvi cum ſervo hæreditario vacante hæreditario contraxit & ſe obligavit, qvod etiam affirmatur. Sed qvid ſi jacenti hæreditati qvis damnum dederit, & ita ad hoc reſarciendum ſit obligatus, qvod itidem affirmatur. Sed qvid ſi aliqvis rem hæreditariam ſurripuit? itidem hoc liqvido affirmatur. *l. 15.*

Ad L. Qvod ſi. 16.

SUMMARIA.

AN petitio hæreditatis detur contra debitorem in diem? n. 1. & 2. 3.
An hoc caſu agatur ſine actione? 4.
Cum agitur ad cavendũ, qvalis cautio neceſſaria? 5.
Qvis hæreditatem petere poſſit? 6.
An qvi poſt mortem defuncti, hæreditatis debitor factus conveniri poſſit? 7.
Contra qvos porro detur hæreditatis petitio? n. 8. 9. & 10.
An venditor hæreditatis pretio nondum accepto conveniri poſſit? 11.
An accipiens rem à Liberto in fraudem Patroni alienatam conveniri poſſit? 12.
Qvis porrò hæreditatis petitione conveniri poſſit? 13.

DIctum in *L. 15. §. fin.* petitionem hæreditatis 1
dari etiam contra debitorem hæreditarium:
hic qvær. de debitore, qvi in diem vel ſub con-
ditione debet. Reſp. *in pr.* rei judicatæ tempo-
re videndum, an dies venerit, an conditio exti-
terit; ſi autem non venerit, cavere debet de reſti-
tuendo debito, cum dies venerit, aut conditio
exticerit. Nec obſt. *l. 35. ff. de judic.* qvia hic 2
non agitur cum eo ut debitore, qvia debitor non
eſt, qvi ſub conditione debet, ſed ut cum poſſeſ-
ſore juris hæreditarii. *Donell. l. 19. c. 13. lit. H. &*
ibi Hillig. Ex eo vacillat explicatio *Cagnoli in l.* 3
Lecta. num. 180. ff. ſi certum pet. qvi hanc legem
intelligit de conditione adjecta executioni, non
debito. Sic fruſtrà mirantur Dd. qvod hic ſine 4

actione actor agat. *Cagn. d. l. n. 165.* Nam
hic omnino actio , ſed petitio hæreditatis non
ad ſolvendum , ſed ad cavendum. Hinc
etiam omnia jura limitationem recipiunt, ſi cre-
dimus *Afflicto dec. 279. circa finem*, qvæ ante diem
5 non permittunt agere, ſc. ad ſolvendum. Qvalis
cautio hic reqviritur? R. *Cagn. num. 164.* nudam
promiſſionem, per *l. ſancimus. C. de V. & R. ſignf.*
niſi ſupervenerit nova cauſa ſuſpicionis. *L. in*
omnibus. 41. ff. de jud. peti etiam poteſt hæreditas
ab eo , qvi ex debitore hæreditario qvid exi-
git. §. 1.

6 Item qvi pretium rerum hæreditariarum ac-
cepit , & qvi, cum petiiſſet hæreditatem & fortè
negligentia poſſeſſoris victricem ſententiam ob-
tinuit, æſtimationem hæreditatis conſecutus eſt
7 per *§. 2. h. l.* Supradictum, debitorem hæredita-
rium convenire poſſe, ſed qværitur, an is, qvi
factus eſt hæreditatis debitor poſt mortem de-
8 functi, teneatur hac actione qvod affirm. *§. 3.* Et
ab eo poteſt hæreditas peti , qvi negotium hære-
ditatis geſſit, non ſi hæredis negotium geſſit, qvia
hic non eſt debitor hæreditatis, ſed hæredis *d. §. 3.*

In §. 4. qværitur , an poſſeſſor hæreditatis,
9 ſi ab alio vi dejectus ſit , poſſit conveniri Petitio-
ne hæreditatis ; Videtur, qvod non , qvia vere
non poſſidet , nec dolo deſiit poſſidere. Sed af-
firm. qvia eſt juris poſſeſſor, & habet interdictum
10 unde vi , qvod victus , ſi cedat, liberat ſe. Sed
qvid dicendum de violento poſſeſſore, qvi alium
dejecit? Reſp. qvia ille pro poſſeſſore & ut prædo
poſſidet ideo etiam poteſt conveniri §. 4. & ſic
petiturus hæreditatem habet electionem.

In §. 5. qværitur , qvia venditor hæredita-
11 tis vel rerum hæreditariarum poteſt conveniri,
ideo qværitur, ſi pretium nondum acceperit , an
& tunc poſſit conveniri , qvod affirmatur , ſed ita
ut cedendo actionem liberetur, unde regula ſu-
mitur, qvoties qvis ideo tenetur, qvod actionem
habeat, cedendo eam liberatur. *hic & l. 51. ff. de*
peculio.

12 *In §. 6.* agitur de patrono, in cujus fraudem
libertus aliqvid alienavit ſive titulo oneroſo
venditionis, ubi fraus probanda , ſive titulo lu-
crativo donationis ſive inter vivos , ſive mortis
cauſa, ubi fraus præſumitur , an qvi rem à liberto
accepit, poſſit hac actione conveniri , qvod nega-
tur 1. qvia Calviſiana actione tenetur patrono,
qvæ ratio tamen vix concludit, cum hæc actio
cum aliis concurrere poſſit. 2. Qvia is, qvi per
fraudem aliqvid à fraudulento liberto accipit,
fraudis particeps eſt debitor non hæreditarius,
13 ſed patroni.

In §. ult. hæc facti ſpecies. Inſtitutus ſum in
Teſtamento invalido hæres, ita tamen ut hæredi-
tatem tibi reſtitutam, ego bona fide Teſtamentum
pro valido habens reſtitui hæreditatem tibi vel
pretia rerum à me diſtractarũ reſtituo, poſſumne
conveniri petitione hæreditatis, qvod affirma-
tur, qvia ſum poſſeſſor juris & habeo condictio-
nem indebiti contra te, qvam ſi ceſſero, libero me
à petitione hæreditatis , qvia etiam res hæredita-
riæ vindicari poſſunt hic *& l. 2. C. Eodem.*

Ad L. Qvod ſi. 17.

SUMMARIA.

*HÆres putativus bona fide legata de ſuo ſolum re-
petit evicta hæreditate. p. 1.*

*Et ſi ſoluta recuperare neqvit, ſibi ſatisfacit , retentio-
ne rerum hæreditariarum. 2.*

HÆres putativus bona fide legata à ſe relicta 1
ſolvit de ſuo , hic convenitur petitione hæ-
reditatis, & ſuperatur, qværitur, an poſſit repe-
tere pecuniam Legatariis ſolutam, videtur qvod
non , qvia ſibi proſpicere debuiſſet ſtipulatione,
Evicta hæreditate legata reddi : Sed reſponde-
tur , potuiſſe ſolutionem fieri nulla adhuc mota
de hæreditate controverſia. Ideoqve habet re- 2
petitionem. Sed qværitur 2. qvia fieri poteſt, ut
à Legatario putativo ob paupertatem non poſ-
ſit ſolutum Legatum recuperare , an hoc caſu
poſſit ſibi ſatisfacere retentione rerum hæredita-
riarum ; qvod affirmatur , ſi actionem ſuam ,
qvam habet contra Legatarium , ſcilicet condi-
ctionem indebiti , actori cedat.

Ad L. Item videndum. 18.

SUMMARIA.

*AN contra hæredem ex invalido teſtamento, ob a-
lienatas nonnullas res , detur petitio hæredi-
tatis ? n. 1.*

*An petitio hæreditatis contra eum detur, qvi negat
ſe poſſidere ? 2.*

Qvid ſi inter moras judicii poſſidere incipiat? 3.

Qvid de juribus hæreditariis ? 4.

I*N principio* hæc facti ſpecies. Inſtitutus ſum in 1
Teſtamento invalido vel ab eo, qvi non habuit
facultatem teſtandi , hæres ergo res hæreditarias
nonnullas trado Argentario vendendas. Ar-
gentarius amittit illas caſu fortuito vel per cul-
pam qvidem , à qvo tamen pretium recuperare
ob paupertatem non poſſum. Qværitur , an te-
near petitione hæreditatis ? Reſpondetur per
diſtinctionem aut bona fide poſſedi , aut mala
fide, ſi hoc , utiqve teneor ad æſtimationem re-
rum hæreditariarum, ſin bona fide poſſedi, teneor
qvidem , ſed poſſum me liberare cedendo actio-
nes contra Argentarium. Qvær. ſi conve- 2
niam petitione hæreditatis eum , qvi tamen ne-
gat, ſe aliqvid poſſidere, an detur actio? qvod
neg. & ideo meritò rejicitur opinio *Gomez. in*
L. Tauri 45. n. 166. ab Hillig. l. 19. c. 12. lit. N.
Sed qvid ſi inter moras judicii res qvaſdam hæ- 3
reditarias poſſidere incipiat ? R. tunc teneri,
per hunc textum, qvia in hoc judicium univerſale
etiam

etiam futura veniunt. *l. 4. ſupr. h. t. Cagn. d. l. n. 161.* Vid. *Donell. l. 19. c. 14. lit. C. & ibi Hillig.*

4 *In §. ult.* dicitur, non tantum corporales res hæreditarias, ſed etiam jura hæreditaria in hanc actionem venire, qvod per ſe liqvidum.

Ad L. Et non tantum, 19.

SUMMARIA.

Qvales, ultra hæreditarias, res hâc actione reſtituendæ? n. 1.
Qvæ res ſpeciali actione peti poſſint? 2.
An, ſi hæres pro emtore res à defuncto poſſeſſas uſu ceperit, has res petitione perſeqvi debeat? 3.
An & res, de qvibus defuncto controverſia fuit, in hæreditatis petitionem veniant? 4.
An ob ſervitutes hæc actio detur? 5.

1 NOn tantum res hæreditariæ ſunt reſtituendæ, ſed etiam, qvarum periculum ſpectat ad hæredem, ut res pignoratæ, conductæ, vel ita depoſitæ, ut periculum ad defunctum pertineret. De qvo *Weſenb. in ff. num. 11. Don. l. 19. c. 13. poſt lit. A. Dn. Struv. th. 53.*

2 Qvædam res autem ſpeciali actione in rem etiam peti poſſunt, ut hypothecæ per hypothecariam, res bona fide à non domino emtæ per publicianam, & tamen veniunt in petitionem hæreditatis, qvædam verò actione reali peti non poſſunt, ut res commodatæ aut depoſitæ, qvæ neceſſariò veniunt in hanc actionem.

3 *In §. 1.* qværitur, ſi hæres pro emtore res à defuncto poſſeſſas uſuceperit, an has res petitione hæreditatis perſeqvi debeat vel poſſit, qvod negatur, qvia dominium defunctus non habuit, ſed hæres demum conſecutus eſt, ergo rei vindicationem habet. Et non obſtat agenti exceptio præjudicialis, qvod judicio centumvirali non debeat fieri præjudicium, qvia res eſt hæredis, non verò unqvam fuit defuncti, nec hæreditaria. Sed manet hic ſcrupulus, qvomodo hæres rem à ſe non poſſeſſam uſucapere potuerit, niſi qvis dicat, poſt uſucapionem completam rem amiſſam eſſe.

4 *In §. 2.* qværitur, 1. ſi defuncto de re aliqva fuit controverſia & is, qvi ei controverſiam moverat, ipſi detulerit juramentum, rem non eſſe actoris, qvo caſu vindicationem non habuit defunctus, ſed tantùm jus retentionis *l. 11. ff. de jurejur.* an & hæ res veniant in petitionem hæreditatis, qvod affirmatur. 2. qværitur, qvid ſi res poſſeſſor ſua culpa amiſerit. Et idem dicitur & hoc multo magis dicitur de prædone, qvi non ob culpam ſimplicem, ſed ob dolum tenetur.

5 *Ad §. fin.* Ob ſervitutes non competit petitio hæreditatis, ſed opus eſt actione Confeſſoria. Rationem habet *Donell. & ibi Hill. l. 19. c. 13. lit. K.* nam qvi ſervitutem debet, non ad faciendum, ſed ad patiendum tenetur, ergo nulla reſtitutio. *Franzk. h. t. n. 26. Achil. Perſon. n. 654.* Idem in perſonalibus ſervitutibus, qvæ ad hæredem non veniunt. *Dn. Struv. th. 53.* in feudis non dari volunt Dd. à qvibus diſcedit *Buſius ad h. L.*

Ad L. Item veniunt. 20.

SUMMARIA.

AN ad res hæreditarias reqviratur præcisè, ut emta ſint pecuniâ hæreditariâ? n. 1.
Tres caſus diſtincti diſtinctè rem explicant. 2.
In dubio, an præſumatur res eſſe hæreditaria, an hæredis nomine emta? 3.
An res vendita ipſa aut ejus pretium in petitionem hæreditatis veniat? 4.
An ea, qvæ acceſſerunt hæreditati, in hanc actionem veniant? 5.
An etiam fructus? 6. & 7.
In hoc judicio reus tenetur de fructibus conſumtis, ſecus in rei vindicatione. 8.
An, ſi debitor hæreditarius moriatur, contra ipſius hæredem actio ex L. Aqvilia in duplum detur? 9.
Qvomodo ſurrogatum aſſumat naturam ejus, cui ſurrogatur? 10.
Poſt inſtitutam à defuncto actionem noxalem hæres ad executionem agit. 12.
Ratio. 13.
SCti prima pars. 14.
Secunda pars. 15.
Tertia pars. 16.
Qvarta pars. 17.
Qvinta pars, agens de Poſſeſſore bonæ fidei & malæ fid. 18. ſeqq.
An qvod de hærede putativo dictum, etiam ad putativum bonorum poſſeſſorem extendendum? 22. & 23.
Qvid per pecuniam redactam ex rebus venditis intelligendum? 24.
Qvid ſi poſſeſſor b. f. rem in hæreditate acceptam alteri vendat? 25.
In litem juratur contra reſtituentem. 28.

IN petitionem hæreditatis veniunt etiam res hæreditatis cauſa comparatæ, etſi non ex pecunia hæreditaria, qvia cum has poſſideat nomine hæreditatis, eas illi acqvirit *L. 2. §. ult. de acqvir. rer. dom.* ut tamen pretium reſtituatur, *per h. L. Don. l. 19. c. 13. poſt lit. B.* Sed uberius diſtingvi à Dd. ut à *Baldo, Fulgoſo, &c.* ſolent hi caſus (1.) aut res ex pretio hæreditario nomine hæreditatis comparata, & tunc ſine diſtinctione, an bonæ, an verò malæ fidei poſſeſſor ſit, venit in petitionem hæreditatis, aut (2.) nomine hæreditario, & in commodum hæreditatis comparata, ſed non ex pecunia hæreditaria, & tunc etiam res eſt hæreditaria *per h. l.* aut (3.) res eſt pecunia hæreditaria emta, ſed non nomine hæreditatis, & tunc res non ſuccedit loco rei. *P. Barb. ad Rub. ſol. matr. p. 3. n. 73. Men. conſ. 213. n. 7. & ſeq. & n. 19. & ſeqq.* Sed qvid ſi non appareat, an nomine 3

 hæ-

hæreditatis, an ſuo putativus hæres emerit? R. *Menoch. d. conſ. 213. n. 96. & ſeqq.* qvod præſumendum ſit, ipſum ſuo nomine emiſiſſe, per regulam *in L. & magis. ff. de Solut. & textum in L. ſi hæres pecuniam ff. ad Trebell.* ideoqve *in Rota Nov. ff. dec. 201. p. 1. n. 1.* dicitur, conſtare debere, rem emtam fuiſſe nomine hæreditatis, cum hoc non præſu-
4 matur. Si qvam rem vendidit poſſeſſor, qværitur, an res ipſa veniat in petitionem hæreditatis, an verò pretium. Reſp *in §. 2.* ſi res fuit vendita ob æs alienum, tunc venit tantum pretium, ſi verò ſine cauſa, venit res ipſa cum fructibus.

In §. 3. Perſeqvitur JCtus materiam eam,
5 qvæ ſcil. veniant in petitionem hæreditatis; & dicit, ea etiam venire, qvæ hæreditati acceſſerunt ante hæreditatem aditam indiſtinctè, poſt aditam verò hæreditatem ſi id, qvod acceſſit, ex
6 hæreditate ortum trahat, aliàs non. Et ſic, addit, etiam fructus rerum hæreditariarum indiſtinctè venire in petitionem, qvia non poſſunt non ex hæreditate eſſe. Ratio horum aſſignatur, qvia hæreditas, ceu res univerſalis, & augmentum recipit & deminutionem; ideoqve fructus hic veniunt non officio judicis, ut in rei vindicatione, ſed jure actionis. *Hipp. Riminaldus l. 5. conſ. 596. n. 8.* qvi hunc §. etiam ad petitionem
7 Legati extendit. *num. 4. & 5.* Et hi fructus hæreditatis veniunt etiam, ſi poſſeſſor ante litem conteſtatam percepiſſet. *l. 28. h. t.* Et hi fructus debent adjudicari etiam parte non petente, utrumqve ſecus in Rei vindic. *Vid. Donell. l. 19.*
8 *c. 13. & ibi Hill. lit. C. & D.* Hanc differentiam, (qvod ſcil. in hoc judicio reus teneatur ad fructus conſumtos reſtituendos, qvatenus ſcil. factus eſt locupletior, non ita in Rei vindicatione) receptam eſſe in foro, teſtatur *Pinell. ad L. 2. C. de Reſc. vend. p. 2. num. 60. & ſeq. Wiſſenb. Diſp. 17. th. 19. conſ. Struv. h. t. num. 55. Buſius ad h. l. Petr. Greve Ex. 8. th. 5.*

9 *Ad §. 4.* Dictum antea, qvod contra debitorem hæreditarium detur petitio hæreditatis. Sed pone, Te defuncto damnum intuliſſe, hæres Te convenit ob damnum, ceu ex L. Aqvilia debitorem, Tu negas damnum datum; an ob inficiationem in duplum agere poſſit hæres? qvod in §. 4. negatur; ob hanc rationem, qvando una actio ſurrogatur alii, qvod hoc fiat ſecundum primordialem actionis naturam, non accidentalem, ut hic omnes. Licet *Zaſius lib. 1. Reſp. ſing. c. 14.* aliam rationem aſſignet, qvod ſcil. inficiatio poſt defuncti mortem accedat. Sed prior ratio communiter eſt recepta; & non malè inde inferunt Dd. ſurrogatum aſſumere naturam ejus, cui
10 ſurrogatur, & hoc intelligendum eſſe de natura primordiali, non etiam accidentali. *plures Dd. allegat Tiraq. in tr. Le mort. ſaiſit. p. 2 decl. 9. n. 22.* Sic juramentum aſſumit naturam contractus, per *L. ult. C. de non num. pec.* ſed primordialem, non accidentalem. *Covarr. in c. qvamvis p. 1. §. 4. n. 2.*
Et diſpoſitio qvæ continet aliqvos caſus, non re- 11
cipit caſus continentes pœnam. *Lud. Gomez ad §. fuerat Inſt. de Act. n. 12.*

In §. 5. habetur caſus, ubi noxali actione 12
egerat defunctus, & obtinuit; & hæres agit petitione hæreditatis ad executionem rei judicatæ contra dominum. Nam poſſeſſor potuiſſet ſe 13
liberare ob damnum à ſervo datum, ſervum noxæ dedendo, ſcilicet intra qvadrimeſtre ſpatium temporis judicatis datum, vel etiam poſt illud, anteqvam conveniatur. Sed poſtqvam conventus eſt poſſeſſor petitione hæreditatis à vero hærede, jam præcisè ad damnum reſtituendum tenetur.

In §. 6. Habetur SCtum, cujus 5. ſunt par- 14
tes 1. pars eſt de uſuris, ſi unius hæredis pars fiſco ut caduca debeatur, poſſeſſores autem aliqvid bona fide diſtraxerint, has pecunias non item uſuras fiſco & veris hæredibus deberi. per § 6. qvod etiam ad eum caſum, ſi fiſcus ex cauſa vacantium bonorum occupare velit hæreditatis partem vel totam, extenditur. §. 7. item ſi civitati pars hæreditatis debeatur. §. 8 imò ſi tan-
tum inter privatos lis ſit §. 9. & habet hoc SCtum 15
locum in peculio caſtrenſi §. 10. ſcilicet qvando miles de eo fecit Teſtamentum. *Secunda* pars SCti eſt, ſi qvis poſſeſſor res qvasdam hæreditarias vendiderit, licet res caſu perierit, qvo etiam apud hæredem verum periiſſet, pretia tamen re-
rum iis deberi §. 6. & 18. Tertiæ partis eſt ſum- 16
ma, ſi qvis de facto occupet hæreditatem cum ſciret ad ſe non pertinere, de rebus ante litem conteſtatam diſtractis eum teneri, qvia ab initio
malæ fidei poſſeſſor eſt. *Qvarta pars* loqvi- 17
tur de eo poſſeſſore, qvi probabiles habuit cauſas, cur exiſtimaverit, hæreditatem ad ſe pertinere, is enim tantum tenetur, qvatenus locupletior
redditus. *Qvinta pars* agit de tempore, qvan- 18
do poſſeſſor bonæ fidei in mala fide conſtituatur, ſcilicet cum primum ei denunciatum eſt, vel
vocatus eſt ad judicium. Sed qvid ſi ſciat, hæ- 19
reditatem ad alium pertinere, ſed nondum ſit denunciatum, an tunc pecuniæ ex venditione rerum hæreditariarum redactæ uſuras? Affirm.
in §. 11. qvia in mala fide eſt. Qvid ſi vero de- 20
nunciatum ſit, puta ejus procuratori, ſed poſſeſſor non ſciat, nondum factus certior de certioratione? Reſp. tunc pro b. f. poſſeſſore habendum
poſſeſſorem *in §. 11. & 12.* Sed qvid ſi ſciens 21
hæreditatem ad ſe non pertinere res hæreditarias diſtraxit, an ſufficit? ſi pretia accepta reſtituat vero hæredi? Hoc negat §. 13. Sed tenetur hic malæ fidei poſſeſſor ad res diſtractas reſtituendas cum fructibus, ſed ſi eam rem oneroſam forte expediit, eſt in electione Actoris, rem vel pretium conſeqvi cum uſuris, qvod & dicitur de eo, qvi poſt petitam hæreditatem res ſteriles vel tem-

pore

22 pore perituras vendit juſto pretio. *In §. 14.*
qværitur, qvia Senatus loqvitur de his, qvi ſe hæ-
redes exiſtimant, an idem, ſi qvis ſe bonorum
poſſeſſorem eſſe credat jure prætorio, vel qvi ſe
alia ratione ſucceſſorem eſſe credit. Scilicet,
ſi peculium filii ad ſe pertinere credat, vel ſibi ut
fideicommiſſario reſtitutam eſſe hæreditatem
credat, omnia hæc membra affirmantur. *in d. §.*
23 *14.* Sed qvid ſi pecuniam hæreditariam poſſeſſor
hæreditatis penes ſe habeat, ſed eam non attige-
rit & in uſus ſuos non convertit, an tunc ad uſu-
ras tenebitur poſſeſſor? Reſp. *in §. 15. omnino*, ne-
gatur, ex qva voce nonnulli colligunt, ne qvi-
24 dem malæ fidei poſſeſſorem hoc caſu teneri. Qvæ-
ritur autem *in §. 16.* qvid per pecuniam redactam
ex rebus venditis intelligendum? & reſp. pecu-
niam licet non exactam ſed penes emtorem ad-
huc exiſtentem intelligendam eſſe, ſed tunc, ut
ſupra dictum, actionem cedere poteſt bonæ fidei
35 poſſeſſor. Qvod etiam in *§. 18.* proponitur.
In §. 19. hæc eſt qvæſtio. Poſſeſſor b. f. in hæredi-
tate accepit rem aliqvam pretioſam, qvam mihi
vendit. Qvæ res à Titio vindicatur, qvi me
convenit. Ego litem poſſeſſori denuncio. Sed
obtinet Titius, cui rem teneor reſtituere, & poſ-
ſeſſor hæreditatis mihi pretium reſtituere tene-
tur, qværitur, an illud pretium in petitionem
hæreditatis veniat, & reſponſio plana eſt, 1. qvia
pretium non habet, & 2. res vendita non fuit
hæreditaria.

26 *In §. 20.* qværitur, qvid ſi poſſeſſor rem hæreditariam vendiderit & poſtea ob vitium rei actione ædilitia conventus rem v. g. animal, an pretium reſtituendum, & reſponſio itidem plana, qvia res eſt hæreditaria, & pretium, qvi actione ædilitia poſſeſſorem convenit, refuſum eſt.

[illegible] *In §. 21.* qværitur ſi poſſeſſor rem hæreditariam venditit & in hunc vel alium caſum emtori cautionem præſtiterit, an etiam viciſſim à vero hærede cautionem & adſecurationem petere poſſit, qvod affirmatur de b. f. poſſeſſore. De qva & qvomodo cum *l. inſulam. ff. de V. O.* conciliandа, prolixe *Jac. de Nigris in d. l. inſulam n. 221. & ſeqq.*

28 *In § ult.* dicitur, qvod bonæ fidei poſſeſſor teneatur ad pretium redactum ex rebus venditis. Malæ fidei poſſeſſor ad rem ipſam cum fructibus, ſi extet aut recuperari poſſit. Sed ſi non poſſit rem recuperare, contra eum in litem juratur, ſed ſi deperditæ res verum pretium reſtituet, notetur ergo ex §. ult. qvod, qvi non reſtituit, cum reſtituere poſſit, vel dolo facit, ut reſtituere non poſſit, in dolo uterqve ſit, & ſic contra eum in litem juretur. *Hic & l. 25. §. 10. h. t. Menoch. l. 2. A. Q. 207. n. 15. Hill. in Donell. lib. 26. cap. 8. lit. A. Setſerus de juram. lib. 5. c. 5. num. 10. & plures alii.*

Ad L. Deperditum. 21.

SUMMARIUM.

Differentia inter vocem Deperditum & Deminutum.

DIfferentia hic tantum traditur inter vocem deperditum & deminutum, nam utrumqve verbum in SCto reperitur. Deperditum autem refertur ad actum naturalem ſeu interitum, qvando res in rerum natura eſſe deſiit. Deminutum vero ad actum civilem, qvando qvidem res adhuc eſt in rerum natura, ſed uſucapta.

Ad L. Si & rem. 22.

SUMMARIA.

AN res pro pretio præſtari poſſit? n. 1.
Qvando pretium ſuccedat loco rei. 2.

POnitur hic caſus *in l. 22.* Vendidit poſſeſſor 1
hæreditatis rem ex hæreditate, & poſtea rem
recuperat vel nullo vel exiguo pretio forte poſt-
ea deterioratam, qværitur, ſi hæres petat pre-
tium, poſſeſſor vel reus rem ipſam deterioratam,
forte præſtare poſſit, Reſp. in prædone certum
eſt pretium ſemper poſſe peti, ſed qvid in bonæ
fidei poſſeſſore? Reſp. & rem & pretium, per
qvod intelligo, qvantum deducto pretio à ſe da-
to ſupereſt, ſi redemit pretio à ſe dato ſupereſt, ſi
redemit pretio, ne ex aliena re lucretur, nam &
pretium pro re hæreditaria videtur hæredita-
rium. Collige, in univerſalibus judiciis pre- 2
tium ſuccedere loco rei. *Hic & L. 20. §. 6. & L. 29. h. t. A. Barb. l. 14. c. 76. ax. 6. & Petr. Barboſa ad Rubr. ff. Sol. matr. p. 3. n. 73.* ubi idem in dote eſſe ait. *Don. d. c. 13. & Hill. lit. B.* imo venit etiam, qvicqvid occaſione rei hæreditariæ eſt nactus. *L. 25. h. t.*

Ad L. Utrum autem. 23. & ſeq.

SUMMARIA.

PRetium loco rei reſtituendum, ſi poſſeſſor locupletior factus. n. 1.

An poſſeſſor ſemper præſumatur locupletior factus? 2.

An etiam pecuniam pœnæ loco acceptam reſtituat? 3.

TUm autem pretium reſtitui oportebit à b.f. 1
poſſeſſore, ſi locupletior ſit & talis duret,
qvod ab actore probandum. *Achil. Perſon. de Petit. hered. n. 658. Menoch. rem. 15. recup. Poſſ. num. 585. & Buſius hic.* Pretia autem hæc reſtituenda, licet res perierit, aut res deminutæ ſint. *l. 20. §. 6. 17. & fin. h. t.* Secus in ſingulari judicio, cum hic pretium per ſe petatur. *Donell. lib. 19. c. 14. lit. R. & ibi Hillig.* Non autem facimus cum illis, qvi

9 juris. *Hartman. Piſt. lib. 4. qr. 27. n. 7.* Sed obſt.
L. 40. h. t. ubi dicitur, non teneri metu periculi
mortalitatis poſſeſſorem jus ſuum indefenſum
10 relinqvere. Sed reſpondendum (1.) ratione
fructuum tantum induci malam fidem, non item
reſpectu mortalitatis eventum & caſum, qvaſi
hic eſſet præſtandus. (2.) prius tunc demum ve-
rum eſſe, qvando ita facta eſt denunciatio, ut
poſſit malam fidem inducere. *Vid. Garſ. de
Expenſ. c. 23. n. 44. Hartman. Piſt. d. n. 7. & Hill.*
11 *lib. 19. c. 14.* Qvi interpellatur & convenitur pe-
titione hæreditatis, licet non cedat, præſumitur
tamen bona conſcientia ſe defendere, niſi evi-
12 dens calumnia appareat. Qvod indiſtinctè
omnes fructus poſt litem conteſtatam reſtituen-
di, id non tantum fit ex mala fide, ſed ex vi litis
conteſtationis, & ſic ex qvaſi contractu.

13 *Ad §. 5.* Qvi dolo poſſidere deſiit, habetur
pro poſſeſſore qvoad incommoda, & datur con-
tra eum utilis petitio hæreditatis. *Men. rem. t.
adipiſc. poſſ. n. 66. Hillig. in Donell. lib. 19. c. 12.
lit. H.*

14 Qvod *in §. 9.* dicitur, non tantum eum, qvi
poſſidet hæreditatem, ſed & qvi dolo deſiit poſſi-
dere, teneri de fructibus, liqvidum eſt. Jura-
mentum etiam in litem locum habet, & hæres
poteſt mediante hoc juramento æſtimare res hæ-
reditarias contra eum, qvi dolo deſiit poſſidere,
ſed & jurari poteſt contra eum, qvi adhuc poſſi-
det, ſed per contumaciam res hæreditarias reſti-
tuere recuſat.

15 *Ad §. 11.* Non agendum eſt aſperè cum bo-
næ f. poſſeſſore hæreditatis, nec ob culpam aut
abuſum rei, ut putabat, ſuæ mulctandus, ſed re-
ſtituere tantum debet, in qvantum locupletior
eſt redditus, ſcil. civilem obligationem, qvate-
nus acqviſivit: non verò naturalem, v. g. ſi qvid
ex hæreditate donavit, licet ad antidora obliga-
verit donatarium, hoc tamen in conſideratio-
nem non venit, niſi qvando antidora accepit.
*P. Peckius in c. locupletari. 48. de R. J. lib. 6. Pinell.
de bon. mat. p. 3. legis t. num. 85. pag. 375.* Qvod
hic de naturali obligatione in §. hoc dicitur, id
ad jus naturale refert, qvod ad honeſtatem per-
tinet, non ad jus gentium coactivum, *Connan. lib.
1. Com. c. 6. n. 13. Conf. ad h. §. Socinus jun. conſ. 4.
n. 29. lib. 2. & conſ. 9. n. 45. lib. 3. & conſ. 104.
n. 34.*

16 Si poſſeſſor hæreditariis bonis cautius uta-
tur, ideo qvia opimam hæreditatem ſe accepiſſe
putavit, nihil ex hæreditate deducet, qvaſi ob
hæreditatem pauperior factus, ſe ipſum decipit.
Etſi etiam mutuum accedit intuitu hæreditatis
ex ea laturus, nihil deducet ex hæreditate, qvia
ſe ipſum decipit. *§. 13.* Si rem hæreditariam pi-
gnori dedit, qvia rei alienæ pignus jure non ſub-
ſiſtit. *per tit. Cod. ſi res aliena pignori data ſit,* ideo
ipſe poſſeſſor hæreditatis perſonali actione à cre-
ditore conveniri poteſt *§. 14. §. 15.* obſcurior eſt,
cujus ſenſum verbis *Collegii Argent. ad h. t. theſi
34.* proponam, qvod ſi qvis ex aſſe ſe hæredem
putans cum ex ſemiſſe tantum eſſet; hæreditatem
occupaverit & partem ejus aliqvam inutiliter,
ſed ſine dolo conſumſerit, neqve in totum de ſuo
ſemiſſe neqve in totum de ſemiſſe alieno, ſed pro
rata conſumſiſſe videtur, & qvod adhuc apud
eum extat pro rata inter petitorem & poſſeſſorem
dividendum. Sed deciſionem hanc iniqvita-
tis accuſat *Anton Faber. in Ration.*

Colligitur ex hoc §. qvod qvilibet in re ſua 18
ſit moderator & arbiter. *L. in re. C. Mandati.* etiam
abutendo, per *h. §.* ſi ſcil. in alterius incommo-
dum non tendat. *Dn. Struv. ad h. t. n. 59.* aliàs
ſecùs, qvia Reipubl. intereſt, divites habere ci-
ves. *§. 2. Inſt. de his, qvi ſui vel alien. jur. Joh. Cro-
tus in rep. l. Nemo poteſt. de Legat. 1. num. 26. vol.
4. Petr. Rebuff. in rep. l. un. C. de ſentent. quæ pro eo
qvod intereſt & c. n. 560. in 8. vol. tract. tractat.*

In §. 16. Si poſſeſſor ex hæreditate aliqvid 19.
conſumſit, qvær. an totum illud hæreditati ex-
penſum ferendum? & reſpondetur, eatenus tantũ
locupletiorem redditum, qvatenus ſolebat ero-
gare ante adeptam hæreditatem, in eo verò, ſi
qvid latiùs contemplatione hæreditatis accepit,
non videtur locupletior factus: qvæ definitio
benè notanda. Subjicitur hic caſus: ſi hæres ro- 20
gatus, qvicqvid ex hæreditate ſuperfuerit, reſti-
tuere mihi, hic alienatio valida, modò non fiat
ad fideicommiſſi deminutionem. *Hic & l. 54. ff.
ad Trebell.* Sed hodie diminutio conceſſa uſqve
ad qvartam. *Grænwegen hic & vid. notata ad
Auth. contra ad SC. Trebell.*

In §. 17. hac ſpecies: Poſſeſſor hæreditatis 21
rem aliqvam vendidit, ſed pretium inutiliter
conſumtum, bona tamen fide; qvær. an verus
hæres poſſit rem illam ab emtore nondum uſu-
captam repetere rei vindicatione? R. non poſſe,
ſi emtor regreſſum habeat contra venditorem,
qvi erat poſſeſſor hæreditatis; nam ſic poſſeſſor te-
netur plus præſtare, qvàm in qvartum locuple-
tior factus, & ſic per obliqvam præjudicaretur
petitioni hæreditatis. Sed qvomodo emtor non 22
poteſt habere regreſſum contra venditorem? R.
ſi convenerit, ne venditor de evictione tenere-
tur. *L. 16. C. de Evict. Don. l. 19. c. 14. poſt lit. S.* Sed
deciſ. hanc taxat *Grænwegen,* & vult juri conveni-
re, rem illam vindicari poſſe, licet regreſſum em-
tor habeat: idqve probat ex *l. 13. §. 4. h. t.* Sed ibi 23
agitur de emtore hæreditatis, qvi de ſingulis re-
bus evictis non habet regreſſum, per *l. 1. C. de E-
vict.* & ſic ex hac contraria juri ſententia ſeqve-
retur, b. f. poſſeſſorem etiam in id teneri, ex qvo
non eſt factus locupletior.

Multo magis emtor repellet hæredem ve- 24
rum rem hæreditariam vindicantem, ſi pretium
a poſſeſſore qvalecunqve accepit. *per d. §. 17.*

Ad §. 18. Hæc actio mixta eſt, qva habet 25
perſonales præſtationes, ſcil. ea, qvæ à Credito-
ribus exacta, vel rerum pretia, & ſi qvid in hære-
ditate geſſit poſſeſſor &c. *Cov. pr. qv. 12. Hill. in*

D in. l. 19. c. 12. lit. A. Zaſ. ad h. t. num. 4. qvæ autem in SCto de petitione hæreditatis ſtatuta, ea etiam in judicio familiæ hercisc. locum habent per § *19. h. l.* ſc. in terminis habilibus.

26 *Ad §. fin.* Fructus augent hæreditatem etiam rerum pignori acceptarum *l. 41. §. 1. hoc tit.* & idcò judex hic in fructus etiam non petitos poſſeſſorem condemnabit. *Sichard. in Rubr. h. t. C. n. 8. Hill l. 19. c. 13. lit. C. Carpzov. p. 1. conſt. 26. def. 8.* qvod in Rei vindicatione ſecus eſt.

Ad L. Qvod ſi 26. & ſeq.

SUMMARIA.

QVæ res hæreditatem augeant? n. 1.
Lucrum omni Poſſeſſori auferendum. 2.

1 PArtus & fructus animalium & aliarum rerum hæreditariarum augent hæreditatem, & ſic cũ ipſis animalibus & fundis reſtituendi. Et partus ancillarum & penſiones urbanorum prædiorum, imò etiam, ſi ſuperis placet, & fructus lupanariorum, qvod abominamur, & valdè honeſtos viros oportet eſſe, ſcilicet qvi tam fœdum qvæſtum exercent etiam per alios.

2 Lucrum omni poſſeſſori auferendum eſt, ſive bona ſive mala fide poſſederit, ob æqviſſimam juris naturalis regulam, qvod nemo cum alterius damno locupletior reddi debeat.

Ad L. Mercedes. 29.

SUMMARIUM.

Qvænam res ad fructus referantur?

HIc recenſentur tres ſpecies, qvæ ad fructus referuntur & adeo ſunt reſtituendæ, ut 1. mercedes, qvas à prædiorum ruſticorum conductoribus accepit poſſeſſor. 2. operæ ſervorum 3. vecturæ navium & jumentorum, qvicqvid ex his percepit; res eſt liqvida.

Ad L. Julianus. 30.

SUMMARIA.

QVid juris, ſi poſſeſſor hæreditatis mutuo dederit alicui pecuniam hæreditariam? n. 1.
An pecunia ſit res, qvæ ſervando ſervari neqvit? 2.

1 POſſeſſor hæreditatis mutuo dedit tibi pecuniam hæreditariam cum ſtipulatione uſurarum ſi ſtatuto tempore reſtituatur. Qværitur, an verus hæres poſſeſſorem conveniens electionem habeat, utrum pecuniam reſtitutam poſſeſſori velit repetere, an vero ſortem à debitore repetere periculo poſſeſſoris, an verò ceſſum recipere nomen ſortis & uſurarum periculo ſuo, qvod negatur in b. f. poſſeſſore, qvia fieri poſſet, ut hæres verus petat ceſſionem ſortis periculo poſſeſſoris & poſſeſſor, qvia tu non es ſolvendo, non poſſet pecuniam extorqvere. Cum tamen poſſeſſor in hac actione eatenus tantum teneatur qvatenus locupletior factus. Qvamvis autem *Tiraq. de Retr. Lign. §. 1. gloſſ. 7. n. 103.* ex hac lege probare velit, pecuniam eſſe rem, qvæ ſervando ſervari non poſſit, & textum hunc apertiſſimum dicat, 2 refutatur tamen *à Pinello in tr. de Bonis mat. part. 2. Legis primæ n. 42.*

Ad L. Si poſſeſſor. 31.

SUMMARIA.

POſſeſſor m. f. ex ſuis bonis ſolutum Creditoribus non repetit? n. 1.
Sicut eſt in b. f. poſſeſſore. 2.
Qvæ in favorem hæredis conſtituta, in odium ejus detorqvenda non ſunt. 3.
Poſſeſſor m. f. damnum per culpam hæreditati datum reſtituit 4.
Prædo, non exacta à Creditoribus hæreditariis pecunia, non tenetur. 5.
Solutum à Debitore hæreditario, poſſeſſori reſtituendum. 6.

POſſeſſor malæ fidei. ex ſuis bonis ſolvit creditoribus hæreditariis, an hoc poteſt vero hæredi imputare & ſatisfactionem petere, ſi ab hærede hac actione conveniatur. Videtur qvod ſic qvia liberavit hæredem ab ære alieno. Sed qvia non ipſo jure, non liberatur, cum ſolutionem fecerit poſſeſſor ſuo nomine, ſed poterit tamen ſatisfactionem petere, ſi poſſeſſor præſtiterit cautionem de hærede defendendo, ſi a creditoribus conveniatur. Sed ſi poſſeſſor ſit bonæ fidei, non præſtabit cautionem, ſed cedet tantum condictionem indebiti, qvam habet contra creditores hæreditarios, qvi ſuo nomine indebitè ſolvit, imò non præſtita cautione nec conceſſione poterit ſe hæres defendere contra creditores hæreditarios, nam bis idem peterent doloſe? M. fidei autem poſſeſſor, ſi qvid ei debeatur, maxime ſi naturale tantum ſit debitum, non ſibi ſolvet nec imputabit hæredi, niſi expediat hæredi & forte metuat, ne aliqvando in pœnam aut uſuras condemnetur, ſi creditum ſit ſub pœnam vel uſurarium, nam qvæ in favorem hæredis conſtituta, in odium ejus detorqvenda non ſunt. *§. 1 h. l.* Secus autem in b. f. poſſeſſore, qvi ſibi ſolvere poterit. §. 2. Malæ f. poſſeſſor damnum per culpam hæreditati qvandocunqve datum reſtituit; b. f. verò poſſeſſor non, niſi litem conteſtatus ſit; qvia cum adhuc bonam fidem haberet, qvaſi rem ſuam neglexit, & re ſua ſe abuti putavit. *§. h. l. Conf. Struv. ad h. t. th. 59.* Prædo ſi non exegerit pecuniam debitam á creditoribus hæreditariis, qvi interim inidonei ſunt facti, qværitur, an teneatur? Negatur; qvia nemo ſine actione experiri poteſt *l. 9. §. 3. ff. de Adminiſtr. tutorum.* 1 2 3 4 5

In §. ult. dicitur, ſi á debitore hæreditario qvid ſolutum ſit poſſeſſori, hoc reſtitui debere etiam á bonæ fidei poſſeſſore, qvæ reſtitutio, ſi facta, ipſo jure liberat debitores hæreditarios. 6

Ser-

Ad L. Per ſervum. 32.

SUMMARIA.

SErvus qvod operis ſuis acqvirit, hæredi acqvirit. n. 1.

Qvid ſi poſſeſſor fuerit ſcriptus in teſtamento, qvod poſtea expugnatur? 2.

1 SErvus hæreditarius qvid adqviſivit, cum eſſet
penes poſſeſſorem hæreditatis, ex operis ſuis,
qværitur, an qvod operis ſuit adqviſivit, adqvi-
ratur poſſeſſori, an verò hæredi: Videtur prius,
qvi ſervus bona fide poſſeſſus adqvirit b. f. poſ-
ſeſſori, qvod ex operis ſuis aut ex re poſſeſſoris
adqvirit. Sed reſpondendum eſt, hoc verum
eſt in b. f. poſſeſſore cum titulo. Sed ſi falſo ti-
tulo poſſidet, non poteſt hoc adqvirere, pro hære-
2 de, qvi poſſidet, non habet titulum. Sed qvid
ſi poſſeſſor fuerit ſcriptus in Teſtamento, qvod fi-
lius exhæredatus poſtea impugnat, qvia hic ha-
bet titulum poſſeſſor, ergo per ſervum adqviret,
ſed reſpondetur, ſi Teſtamentum aut inofficio-
ſum expugnetur, cauſa ad non cauſam, titulus
ad non titulum redigitur.

Ad L. Niſi ex re. 33.

SUMMARIA.

LImitantur, qvæ de ſervo in præcedenti lege dicta ſunt. n. 1.

Malæ f. poſſeſſor an ſervum venditum, an ejus pretium reſtituere debeat? 2.

1 DIctum *in lege præced.* per ſervum hæreditatem
nihil adqviri poſſeſſori, qvod hic limitatur
in princ. legis, niſi ex re hæredis ſcripti in Teſta-
mento inofficioſo, ſtipuletur ſervus. Nam hic
1. habet poſſeſſor aliqvem titulum ſcil. ex Teſta-
mento, qvi titulus in effectu juſtus eſſet, ſi per
qvinqvennium filius tacuiſſet. Deinde adqvi-
rit ſervus ex re poſſeſſoris, ideoqve merito apud
poſſeſſorem manet.

2 *In §. 2.* agitur de homine ſervili diſtracto,
præſertim à m. f. poſſeſſore. Si enim ſervus
venditus fuit inutilis hæreditati, reſtituet pre-
tium. Si autem fuit neceſſarius hæreditati &
hæc ſervo non potuit carere, eo caſu reſtituen-
dus eſt, ſi extat; ſi deceſſit, non tamen debet lu-
crari pretium, ſed hoc reſtituet.

Ad L. Filiifamilias. 34.

SUMMARIA.

AN filiusfam. teſtari poſſit? n. 1.

Filiofam. hæreditatem poſſidente pater conveniri poteſt. 2.

FIliusfamilias non poteſt teſtari, niſi ſit miles & teſtetur de peculio caſtrenſi, Ergo ſi me hæredem inſtituit. qværitur, an poſſim petitione hæreditatis agere contra poſſeſſorem; Videtur qvod non, qvia filiusfamilias non poteſt habere hæredem. Sed reſp. qvod hoc ſit verum ab inteſtato, ſed ex Teſtamento tali poteſt habere hæredem, qvamvis hodie poſt *Novellam 118.* omninò poſſit habere hæredem, non tantum in peculio caſtrenſi, ut concedit *Ant. Faber.* ſed etiam in caſtrenſibus.

In §. 1. qværitur, ſi filiusfamilias aut ſer- 2
vus poſſideant hæreditatem, an pater vel Domi-
nus poſſint conveniri, qvod affirmatur, ſi facul-
tatem reſtituendi habeant. Si etiam ſervus rem
hæreditariam vendiderit, & pretium in peculio
habeat, poteſt dominus, qvia juris poſſeſſor eſt,
conveniri.

Ad L. Idem Julianus. 35.

SUMMARIUM.

Actio venditi etiam ignoranti Domino acqviritur?

SEd qværitur, ſi ſervus nondum accepit pretium ex re vendita, an tunc poſſit conveniri dominus, qvod affirmatur, qvia habet actionem venditi, qvæ etiam ignoranti Domino adqviritur, qvam poſſeſſor cedet hæredi.

Ad L. Si à Domino, 36.

SUMMARIA.

AN Dominus vel pater poſt annum à manumiſſione numerandum conveniri poſſit? n. 1.

Qvomodo Actio de peculio ab hæreditatis petitione diſtet? 2.

Qvando actio petendæ hæreditatis contra filiumfam. detur? 3.

Qvæ actio locum habeat, ſi poſſeſſor hæreditatis ſervum hæreditarium occiderit? 4.

An prædo ſi à ſe diſtracta res hæreditaria periit, liberetur? 5.

Qvonam tempore videndum ſit an ſit locupletior? 6.

An malæ f. poſſeſſor detrahat impenſas? 7.

SErvus vel filiusfamilias hæreditatem adiit 1
alienam fortè bona fide, & diſtraxit res qvaſ-
dam hæreditarias, pretia rerum accipit filius vel
ſervus, poſtea dominus vel pater manumittit
vel emancipat ſervum & filium, qværitur, an pa-
ter vel dominus poſt annum ab emancipatione
vel manumiſſione numerandum poſſit conveni-
ri, qvod negandum videtur *ob totum tit ff. quan-
do de peculio actio annalis eſt*, ſed affirmatur, qvia
actio de peculio multum diſtat à petitione hære-
ditatis. Nam in actione de peculio deducit 2
Dominus, qvod ſibi à ſervo naturaliter debetur,
qvod in petitione hæreditatis locum non habet.
Qvod ſi verò Dominus ex facto ſervi, qvia hære-
ditatis debitor fuit, ſervus fuit, tunc locum ha-
bent ea, qvæ de actione de peculio dicuntur.
Idem ſi non fuit debitor, ſed pretia rerum con-
ſumſerit, tunc dominus deducit, qvod ſibi de-
betur.

In §. 1. dicitur, hanc actionem peten- 3
dæ hæreditatis etiam contra filiumfamilias
dari, ſi poſſidet hæreditatem & ſic reſtitu-
endi facultatem habet, & multo magis ſi pa-
ter-

terfamilias fuerit, cum adiret hæreditatem, & poſtea per arrogationem factus ſit filiusfamilias & in alienam poteſtatem tranſierit.

4 *In §. 2.* refertur caſus, qvod ſi poſſeſſor hæreditatis ſervum hæreditarium occiderit, & diſtingvitur, utrum id ante aditam à petitore hæreditatem fecerit, an verò poſt. Illo caſu Actio Legis Aqviliæ locum habet & petitio hæreditatis, ut tamen, ſi petitione hæreditatis damnum proſeqvatur, caveat de Actione Legis Aqviliæ non movenda (qvamvis putem, ſine hac cautione petitorem agentem poſtea ex Lege Aqvilia, exceptione doli, qvod idem bis petat, repelli poſſe) poſteriori caſu actio Legis Aqviliæ locum habebit, qvia propius jam ſervus eſt hæredis.

5 *In §. 3.* proponitur hoc factum; prædo rem hæreditariam diſtraxit, qvæ poſtea periit tali caſu, qvo etiam apud poſſeſſorem periiſſet, qværitur, an prædo liberetur, qvod negatur, ſed petitor hæres habet electionem, an velit verum pretium petere vel acceptum, ſi forte pluris venierit res.

6 *In §. 4.* qværitur, qvonam tempore videndum ſit, an ſit locupletior, & tempus judicati eſſe attendendum reſpondetur, non verò tem-
7 pus litis conteſtatæ, ſi res poſtea perierit. Impenſas in cultura agri factas vel pro colligendis fructibus, eas omnis poſſeſſor, etiam m. f. poſſeſſor & prædo detrahit. *§. ult. h. l. Romanus ſing. 336. Menoch. l. 2. A. qv. caſu 258. n. 22.* qvia fructus non intelliguntur, niſi deductis impenſis. *Franzk. ad tit. de R. V. n. 85. Donell. l. 20. c. 7. & Dn. Struv. ad tit. de R. V. th. 30.* qvi duas exceptiones ſtatuit (1.) in fure. *l. 27. §. 25. ff. ad l. Aqvil.* (2.) in *c. Paſtoralis. 28. de Decimis.*

Ad L. Qvod ſi. 37.

SUMMARIUM.

An hæres poſſeſſori hæreditatis refundere teneatur ſumtus, qvos fecit, nec in eo anno fructus percepit?

1 SI poſſeſſor hæreditatis ſumtus fecit, & in eo anno nullos percepit fructus, qvær. an actor hos ſumtus refundere teneatur? Vid. qvod non, qvia nec actor qvid lucratur. Sed affirm. qvia ſicut poſſeſſor hæreditatis tunc fructus reſtituit perceptos & conſumtos, ſic exinde locupletior factus, ſic in contrario ſi ob fructus percipiendos pauperior factus, ut hoc caſu, debet indemnis ſervari. *Petr. Barb. ad l. divortio. §. fin. p. 1. n. 3. & 4. Tiraq. de Retr. Conv. §. gl. 4. n. 7.*

Ad L. Plane. 38.

SUMMARIA.

AN & quando m. f. poſſeſſor expenſas utiles deducere poſſit? n. 1.

Diſtingvitur inter univerſale & ſingulare judicium. 2.

MAlæ f. poſſeſſor etiam utiles expenſas offi- 1
cio judicis repetit, ſi alter locupletior fieret. Sed *in L. domum. 5. C. de R. V.* dicitur, malæ f. poſſeſſorem non poſſe repetere expenſas utiles, niſi ſeparari poſſint. Sed diſtingvit *Coſta de Jur. & Facti ignor. diſtinct. 34. n. 22.* utrum aliqvid novi aggreſſus ſit, de qvo *d. l. 5.* An verò rem veterem fecerit utiliorem. *Conf. Donell. lib. 20. c.
7. lit. H.* Deinde notetur ad hanc L. diſtinctio 2
inter judicium univerſale & ſingulare. In illo poſſeſſor retentionem habet, ſive res ſit peremta ſive non. Nom b. f. poſſeſſor ſemper poteſt deducere pretium meliorationis, ſed in Rei vindicatione conſiderantur res particulares, & ſic re illa peremtâ, non poteſt qveri de melioratione *P. Barb. ad l. divortio. §. fin. p. 1. num. 65.* ſed in univerſali judicio m. f. poſſeſſor deducit meliorationes tantum, ſi extet res meliorata. *Barb. d. l. n. 66.* Sed b f. poſſeſſor deducit expenſas neceſſarias, ſive extent adhuc ſive non. *Hic & l. 10. ff. de Neg. geſt. Dn. Mev. p. 2. dec. 227.* Conf. *Franzk.
ad tit. de R. V. num. 88.* Colligunt etiam ex ver- 3
bis; *& idipſum officio judicis continetur*, ſi ſtatuto dicatur, qvod contra inſtrumentum non poſſit opponi exceptio niſi ſolutionis, alia etiam exceptio, ſi alias actor locupletaretur cum alterius jacturâ, poſſet per modum implorationis officii judicis opponi. *Barb. Bald. hic & qvos citat Berlich. pag. 2. dec. 270. num. 1. & 2.*

Ad L. Utiles. 39.

SUMMARIA.

QVanam utiles & neceſſariæ expenſæ? n. 1.

An voluptariæ expenſæ à poſſeſſore hæred. repetantur? 2.

Qvibus voluptarias expenſas retinere liceat? 3.

IN *principio* referuntur exempla utilium & ne- 1
ceſſariarum expenſarum, ut 1. ad refectionem ædium qvæ fiunt, 2. ad agros in culturam redigendos. 3. Si ſervi damnum dederunt & non expediat ſervos noxæ dedere, cum damnum datum
valde à pretio ſervi ſuperetur & ſimiles. Volu- 2
ptarias expenſas nec bonæ nec malæ fidei poſſeſſor in in Rei vindicatione repetit, ſcil. regulariter. Nam ſi probetur, Actorem easdem facturum eſſe, vel Actor rem venalem habuit, etiam hæ præſtandæ. *Hic & L. 29. ff. de R. V.* Vid. *Don. l. 20.
c. 7. lit. H. & conf. L. 47. de Solut.* Sed in petitione 3
hæreditatis bonæ fidei, poſſeſſori licet per exceptionem doli voluptarias expenſas retinere, non verò malæ fidei poſſeſſoribus. His tamen conceditur, ut tollant voluptaria opera, ſi ea ſine læſione rei tolli poſſint. *§. 1. h. l.*

Ad L. Illud qvoqve. 40.

SUMMARIA.

AN poſſeſſor teneatur de caſuali rei interitu? num. 1.

Qvis fructuum fructus præſtare teneatur? 2.

Poſ-

Poſſeſſori b. f. ob hæreditatem ſe obliganti hæres de indemnitate cavebit. 3.

1 QVæritur: an poſſeſſor teneatur ob caſualem rei interitum poſt litem conteſtatam? Contrariæ erant ſententiæ; ſed Paulus diſtingvit inter Prædonem & b. f. poſſeſſorem. Ille tenetur, hic non debet jus ſuum indefenſum relinqvere. *Cujac. hic & Br. f. & Donell. l. 19. c. 14. & ibi Hillig.* Nullus ergo poſſeſſor tenetur rem dimittere ob contradictionem alterius. *Gail. l. 1. obſ. 5. n. 5. Poſtius de Manuten. v. 1. obſ. 1. n. 37. Vid. L. 24. de uſuris.*

2 *In §. 1.* dicitur, prædonem debere fructuum fructus præſtare, qvia fructus augent hæreditatem & ſunt pars Univerſitatis. Sed b. f. poſſeſſor tenetur, qvatenus locupletior factus eſt. Et ſi occaſione hæreditatis aliqvam actionem adqviſivit v. gr. Interdictum unde vi, debet illam
3 cedere. *per §. 2. hujus legis & l. 16. §. 4. h. t.* E contrario ſi poſſeſſor b. f. ſe obligaverit ob hæreditatem, v. gr. ſi damni infecti cavit, de indemnitate ipſi ab hærede cavendum eſt. *§. 3. hujus legis & l. 19. ff. de Rei vindic.* Si etiam poſſeſſoris ſervus damnum dedit hæreditati, poſſeſſor ſervum noxæ dedendo ſe poteſt à damni præſtatione liberare *l. 51. alias 7. §. 1. ff. qvod vi aut clam.*

Ad L. Si qvo. 41.

SUMMARIA.

QVæ res in hæreditatis petitione veniant? n. 1.
Qvid ſi fidejuſſores dati ad inopiam redigantur? 2.
An poſſeſſor etiam rerum defuncto oppignoratarum fructus reſtituere teneatur? 3.

1 IN petitione hæreditatis non tantum veniunt res hæreditariæ, qvas reus tempore motæ litis poſſidebat, ſed etiam, qvas lite pendente poſtea adqviſivit, maxime qvia eſt univerſale judicium.
2 Sed qvid ſi fidejuſſores de judicato ſolvendo dati in certam ſummam dati ſint, & poſtea multo major numerus rerum hæreditariarum à poſſeſſore petatur, item qvid ſi dati fidejuſſores ad inopiam redigantur, an de novo cavendum, qvod affirmatur. Illud certum, ſi res pauciores poſt litem motam poſſideat, ſi modo cæteras ſine dolo malo poſſidere deſierit, ratione rerum amiſſarum abſolvendus erit.

3 *In §. 1.* qværitur, an etiam rerum defuncto oppignoratarum fructus poſſeſſor reſtituere debeat. Affir. de rebus, qvæ fructus ferre ſolent, nam pignorum fructus ad debitorem pertinet, niſi aliud conventum. *l. 22. §. 2. ff. de pign. act.* adeo ut etiam fructus percipiendi veniant. *l. 3. C. de pign. act.* Aliud conveniri ſolet in contractu antichretico.

Ad L. Si debitor. 42.

SUMMARIUM.

An hæc actio detur contra eum, qvi dubitat, hæreditatem pertinere ad actorem?

DEbitor hæreditatis tunc petitione hæreditatis convenitur, ſi ſe hæredem eſſe dicat, aut ideò non præſtat, qvia non vult; non autem ſi neget aut dubitet, hæreditatem pertinere ad Actorem. Hunc textum totum tit. gloſſare, dicit hic *Br.* unde non eſt neceſſe, ut debitor ſe hæredem eſſe contendat, ut *Cacheran. dec. 74. num. 16.* qvam opinionem reprobat. *Hillig. l. 19. c. 13. lit. E. Weſenbecius. Zaſ. h. t. n. 26.*

Ad L. Poſtqvam 43.

SUMMARIUM.

An Legatarius, accepto legato, petitionem hæreditatis ab inteſtato inſtituens, legatum reſtituere debeat?

MÆvius reliqvit Teſtamentum, in qvo mihi aliqvid legatum eſt, hoc mihi ſolvit hæres ſcriptus. Poſtea inſtituo petitionem hæreditatis ab inteſtato, & dico Teſtamentum non eſſe ſolenne & juſtum (non verò dico inofficioſum, nam ſic amittebam legatum) qvær. an Legatum prius reſtituere debeam; qvod affirmatur, modo poſſeſſor caveat de Legato reſtituendo, ſi in petitione hæreditatis ſuccubuero, modò non per calumniam hæreditatem petierim, ſed per errorem. Nam ſi per manifeſtam calumniam petierim, legatum amitto.

Ad L. Cum is. 44.

SUMMARIUM.

An legatum non reſtituens, obtentâ cauſâ, integram hæreditatem petere poſſit?

IN *lege præcedenti* dictum, eum, qvi petere vult hæreditatem, debere prius reſtituere acceptum ex errore allegato legatum. Sed qværitur, ſi Legatum non reſtituerim ex aliqva cauſa allegata & poſtea me petente hæreditatem ſuccumbas, an poſſum petere, ut hæreditatem integram reſtituas non deducto Legato, videtur qvod ſic, qvia tibi imputare debes, qvod legati reſtitutionem non urſeris, ſed litem conteſtatus ſis, ſed negatur, qvia idem bis peterem, qvod bona fides non patitur.

Ad L. Qvi ſe liti. 45.

SUMMARIUM.

Qvi ſe obtulit liti qvando habeatur pro eo, ac ſi poſſideret?

QVi ſe obtulit liti, qvaſi poſſideat rem controverſam, ille tenetur ac ſi poſſideret, licet non poſſideat. Sed lim. *in L. 26. de R. V.* niſi Actor ſciverit, qvod Reus non poſſideat; nam ſic à ſeipſo deciperetur. Sed declaratur hæc limitatio hoc loco, ſi ab initio ſciverit. Sic enim ab initio ignoraverit, & pendente lite compererit, omnino tenetur is, qvi ſe obtulit, qvia per litis conteſtationem qvaſi contraxit. *L. 3. de peculio. Dn. Manzius in cent. dec. 157. n. 26.*

Ad

Ad L. Prædonis. 46.

SUMMARIUM.

Qvis prædonis loco habeatur?

INſtitutus es hæres cum onere fideicommiſſi, ut hæreditatem incapaci reſtitueres, qvod etiam te facturum promiſiſti. Fiſcus à te petit hæreditatem, *ex l. 17. §. 2. ff. de Uſuris.* Qværitur, an pro prædone habendus ſis, & ita ad omnia obligeris, ad qvæ alias prædo obligari ſolet, qvod hic affirmatur.

Ad L. Lucius. 47.

SUMMARIUM.

An, qvi Teſtamentum falſum dicit ſed non probat, ſolennitates poſtea ejus accuſaturus ſit audiendus?

TEſtamentum Cognati mei falſum dixi, ſed non potui probare. Poſtea dico Teſtamentum debitis ſolennitatibus deſtitui, qværitur an debeam audiri. Videtur qvod non *per l. 19. princ. ff. de Bonis Libert.* Sed affirm. qvia hic poſterior actio non præjudicat priùs inſtitutæ actioni, ſed bonorum poſſeſſio contra tabulas præſupponit validitatem Teſtamenti, qvod hic non eſt, qvia Teſtamentum idem poteſt eſſe falſum & ſolennitatibus debitis deſtitutum.

Ad L. in æſtimationibus. 48.

SUMMARIUM.

Hæreditatem vendens ad qvid reſtituendum teneatur?

BOna fide poſſideo hæreditatem, & tamen à me petis hæreditatē, qvæ conventione mala fide ficta inducitur, ego poſtea vendo hæreditatē vel res hæreditarias & qvidem viliori pretio, qvam valebat. Poſtea fertur ſententia contra me, qværitur, an ad pretium verum tenear reſtituendum, an verò tantum acceptum. Prius affirmatur, ſi ſponte & ſine neceſſitate vendidi more negotiatorum, ſed ſi ex neceſſitate feci, tantum ad acceptum pretium, qvod ego ſi juſſus ſim in Teſtamento res hæreditarias vendere, vel alia neceſſitas id exegerit.

Ad L. Si bonæ f. 49.

SUMMARIA.

AN pendente lite ſuper hæreditate poſſeſſor b. f. poſſit convenire debitores hæreditarios? num. 1.

Qvid ſi petitor rem hæreditariam vindicare velit? 2.

An poſſeſſor poſſit hæreditaria nomina arreſtare? 3.

1 QVær. an poſſeſſor b. f. qvi hæreditatem poſſidet, pendente lite ſuper hæreditate, poſſit convenire debitores hæreditatis? Affirm. Nam poſſent actiones præſcribi, & ille habetur interim pro Domino, donec contrarium probetur, & ipſi adminiſtratio hæreditatis interim incumbit, modò præſtet cautionem debitori, & ſecurus ſaltem per depoſitionem reddatur petitor
hæreditatis. *Dn. Mev. p. 3. dec. 40.* Si verò peti 2
tor rem hæreditariam vindicare velit, ſimiliter
id facere poterit ſub cautione, qvia ſingularis rei
vindicatio univerſali judicio non præjudicat 3
Sic per Areſtum poſſeſſor hæreditatis non poteſt
prohiberi, qvò minus hæreditaria nomina pendente petitione hæreditatis exigat, niſi fraus & dilapidatio metuatur. *Dn. Mev. p. 3. dec. 189.*

Ad L. Hæreditas. 50.

SUMMARIA.

QVid ſit hæreditas? n. 1.

An poſſeſſor expenſas repetere valeat, qvas in monumento teſtatoris juſſu ipſius fecit? 2.

HÆreditas eſt ſive in corporibus conſiſtat 1
ſive non, nam eſt vox jus notans, hoc dicitur *in princ.* qvod per ſe liqvidum. Paragraphi
primi hæc ſpecies Juſſerat Teſtator, ut hæres 2
ſibi monumentum faceret, qvod hæres putativus fecit, an poteſt has expenſas repetere? Aff. adeò ut non tantum retentionem, ſed & negotiorum geſtorum actionem habeat, ſi modum non exceſſit, qvia ad hoc poterat compelli. Unde elegantem Theoricam eliciunt Dd. Qvando b. f. poſſeſſor facit illud, ad qvod verus hæres tenebatur, & cogi poterat, tunc ille habet actionem negot. geſtorum. *P. Barb. ad L. divortio 7. §. fin. p. 2. n. 2. Garcias de Expenſis c. 7. n. 23.* Conferri poteſt *Molinæus ad Conſvet. Pariſ. §. 1. gl. 5. num. 94.*

Ad L. Hæres. 51.

SUMMARIA.

AN furioſo ſubſtitutus ab hærede ejus fructus petere poſſit? n. 1.

Cur poſſeſſor b. f. fructuum poſt judicium acceptorum uſuras non ſolvat? 2.

SEjus furioſum Cajum hæredem inſtituit & ei, 1
ſi in furore deceſſerit, & ita hæreditatem non adierit, per vulgarem ſubſtitutionem, (nam ſubſtitutio exemplaris *ex l. humanitatis C. de Impub. & aliis ſubſtit.* tempore Papiniani nondum recepta, & dicta lex longe poſt Papin. lata) furioſus moritur, ſubſtitutus petit hæreditatem, ab hærede furioſi, qvi ab inteſtato foret hæres, ſi furioſus tempora intervalli habuiſſet, & hæreditatem adiiſſet, qværitur, an fructus medio tempore percepti reſtituendi? qvod affirmatur, qvantum locupletior factus furioſus, ita tamen ut impenſæ utiles, & neceſſariæ in res hæreditarias factæ deducantur, ſi ex bonis ipſius furioſi hic furioſus ſuſtentari non potuit *Hæc in princ.*
Difficilis *in §. 1.* nodus; qvod b. f. poſſeſſor 2
fru

fructuum poſt judicium acceptorum uſuras non ſolvat, cum tamen eo tempore fiat malæ fidei poſſeſſor. Gloſſa hic dicit, hoc fieri ideò, qvia b. f. poſſeſſor poſt litem motam tenetur fructus colligere. *Copus de fruct. l. 2. tit. 1. c. 1.* dicit, ideò ſuccurri, qvia alio ex capite gravatur, dum de percipiendis tenetur poſt litem conteſtatam, qvod ſæpe in jure noſtro fit, ut qvi in uno gravatur, in altero ſublevetur. Aliter *Perſonalis de petit. hæred. num 659.* Vid. *etiam Donell. & ibi Hill. l. 19. c. 14. lit. H.*

Ad L. Si poſſeſſor. 52.

SUMMARIUM.

An poſſeſſor fructus ex hæreditate inhoneſtos reſtituere continreatur?

SI poſſeſſor inhoneſtos fructus ex hæreditate percepiſſet, debet & hos reſtituere. HancLegem cum *Autumno* abrogandam cenſet *Granwegen*; ſed non video, cur non illud lucrum apud verum hæredem debeat manere potius, qvam poſſeſſorem; qvia poſſeſſor nullum habet titulum retinendi hos fructus, & debet reſtituere omne id, qvod occaſione hæreditatis acqviſivit. Sed melius hæc Fiſco acqviruntur, per *L. Lucius. 9. de Jure Fiſci.*

Ad L. Non ſolum. 53.

SUMMARIUM.

Qvænam ſit neceſſaria alienatio?

QVæritur hic, qvænam ſit neceſſaria alienatio. Reſpondet per exempla. 1. Qvæ ob æs alienum exſolvendum facta, 2. qvæ ad conſervandas res hæreditarias facta, 3. qvæ facta eſt in iis rebus, qvæ tempore perituræ aut deteriores futuræ, ut fructus arborum, vinum, frumentum, & ſim.

Ad L. Ei qvi. 54.

SUMMARIA.

QUalem, à fiſco emens hæreditatem, habeat actionem? n. 1.

Qvalem hæres contra Creditorem ratione pignoris a defuncto accepti habeat actionẽ? 2.

An m. f. poſſeſſor damnum prædiis hæreditariis datum præſtare teneatur? 3.

1 IN *princ.* dicitur eum, qvi à fiſco caducam emit hæreditatem vel partem ejus, habere utilem petitionem hæreditatis, exemplo fideicommiſſarii, cui etiam utilis hæc actio competit. *t. t. infra de fideicommiſſaria hæred. petit.*

2 *In §. 1.* qværitur, ſi defunctus pignus dedit ſuo creditori, & ei ſatisfecit de debito vel hæres ei ſolvit, an habeat pignoraticiam actionem & pignus poſſit repetere, qvod liqvido affirmatur.

3 *In § 2.* agitur de m. f. poſſeſſore, cujus negligentia prædia hæreditaria ſunt deteriorata, qvod damnum id præſtare teneatur, qvod non minus liqvidum eſt, qvam cætera in hac Lege ſunt.

Ad L. Evicta. 55.

SUMMARIUM.

An poſſeſſor teneatur de commodo, qvod ob damnum vel ex L. Aqvilia, vel ex actione furti conſecutus eſt?

POſſeſſor hæreditatis etiam illud commodum, qvod ob damnum hæreditati datum ex actione L. Aqviliæ conſecutus eſt, vel qvod ex actione furti habet duplum, debet hæreditati inferre; nam per ea etiam lucra augetur hæreditas. Idem in peculio, qvod etiam qvid univerſale eſt, per *l. 9. § 1 ff. de pecul. & ibi Cujac. t. 1. p 1691.*

Ad L. Cum hæreditas. 56.

SUMMARIUM.

An poſſeſſor lupanar in prædio exercens fructus reſtituere teneatur?

POſſeſſor exercuit in prædio Lupanar & locupletior inde redditus; poſtqvam tu petis hæreditatem, qværitur, an fructus Lupanaris à poſſeſſore perceptos reſtituere teneatur, videtur qvod non, qvia tu procul dubio Lupanar non exercuiſſes, ſi prædium habuiſſes: Sed affirmatur, qvia nullum lucrum ſive honeſtum, ſive inhoneſtum penes poſſeſſorem manere debet,

Ad L. Cum idem. penult.

SUMMARIA.

AN, ſi duo à me diverſis proceſſibus hæreditatem petant, & alter vicerit, reſtitutio facienda, anteqvam cum altero proceſſus finitus? n. 1.

Unius petitio non impedit alterius executionem. 2. & 3.

PEtitur à me à duobus aliqva hæreditis diverſis in proceſſibus, Alter victricem 1
obtinet ſententiam, an huic facienda reſtitutio, anteqvam alter proceſſus finem conſeqvatur? Aff. ſed præſtitâ cautione, qvod me indemnem ſervare velit. Collige, unius petiti- 2
onem non impedire executionem alterius, ſi poſſeſſori de indemnitate caveatur. *hic & l. 57. de R. V. Buſius ad h. l. Donell. lib 20 c. 7. lit. L. & lib 29. c. 14. lit. H.* Et ejus cautionis mentio in ſententia facienda eſt. *Cæſar Contardus in rep. l. un. in notabilibus. n. 14. C. ſi de momentan. poſſeſſ.* Et ſic, ſi tertius interveniat ob 3
jus ſuum à me ſeparatum, non auditur, ſed ego poſſum ſententiam obtinere, præſtitâ cautione. *Cothman. vol. 4 conſ. 4. n. 173. Carpz. proc. tit. 4. art. 2. n. 138.*

Ad L. Filius. fin.

SUMMARIA.

QUod pater in honorem filii habentis bona

Ee adven-

adventitia, expendit, de cujuſnam bonis dediſſe videatur? n. 1.
An idem in dote filiæ datâ? 2.
Veterum mos, cum filiofam. volebant relinqvere, ut pater acqvireret, qvisnam? 3.
Hodiè qvid obtineat? & qvibus caſibus uſusfructus patri auferri poſſit? 4. & 5.
An alieno filiofam. teſtator ratione talium bonorum tutorem conſtituere valeat? 6.

1 QUæ pater in honorem filii babentis bona
adventitia expendit, præſumitur de bonis
filii dediſſe. Sed qvia loqvitur hæc Lex de ero-
gatione factâ in honorem filii, qvod in dubio
2 cenſeatur ex bonis filii facta; ideô hanc Legem
nolunt extendere ad dotem filiæ datam, qvia
etiam in his terminis, ſcil. ſi pater filiæ bona
adminiſtrat, cenſetur ex ſuis tamen bonis do-
taſſe. *L. fin. C. de Dotis promis.* Nec hoc igitur
ad cauſam ſtudii extendendum, qvia cauſa do-
tis & ſtudii in jure æqviparantur. *gl. fin. in l. un.*
3 *C. de ſtudiis lib. urbis Romæ. Pet. Barb. in l. 1.*
parte 7. n. 23. & n. 29. ff ſol. matr. Ex hâc L. pro-
batur veterũ mos, qvando volebant Filio fami-
liâs alterius hæreditatem relinqvere, ut tamen
patri non adqvireretur, ſolebant ſub conditio-
ne emancipationis filio relinqvere. Hodiè ta-
lia bona non acqviruntur patri qvoad propri- 4
etatẽ, ſed tanrùm qvoad uſumfructum; ſed hic
uſusfructus prohiberi poteſt, per *Auth. C. de*
Bonis qvi liberis. non tantum verbis expreſſis,
ſed etiam per conſeqventiam, *Berlicb p. 1. dec.*
135. aut ſi diſponatur, ut res ipſi filio tradatur,
vel ut pater filio reſtituat, vel ſi aliàs verba ni-
hil operarentur, vel ſi & inſtitutio & Fideicom-
miſſum relictum ſit favore filii, vel ſi integra
bona ſine deminutione reſtitui jubeat, vel ſi
ſpeciales Curatores dederit filio, qvas aliasqve
præſumtiones recenſet *Berlicb. p. 1. dec. 130.* In
Legitima ſane Patri uſusfructus adimi non po- 5
teſt, per *Nov. 117. in Rubr. & §. 1.* Vid. à me no-
rata ad *Auth. excipitur. d. t. &* Berlich. *dec. 157.*
qvidem *Gloſſam* mavult ſeqvi, qvàm clarum
textum & tot Doctores, qvos recenſet *n. 5.* qvi-
bus addatur *Guttierez. in c. qvamvis in ver-*
bis: nullum ad paterna bona regreſſum &c.
num. 20. Molina de J. & J. d. 177. num. 11. Nec
pater commoditatem fructuum in illis bonis
habebir *Berlicb. dec. 138.* & in his bonis ali-
eno filiofam. non tutorem, ſed curatorem Te- 6
ſtator conſtituere poteſt. *Berlicb. dec. 139* qvi
patri tamen ob intereſſe rationem reddere te-
nebitur. *Berlicb. d. p. 1. dec. 140. & 141.*

TITULUS IV.
Si pars Hæreditatis petatur.

Ad L. Poſt actionem. 1.

SUMMMARIA.

AN bic Titulus rectè nunc ſeqvatur? n 1.
Hæres metiri ſuam actionem debet non ex facto adverſarii, ſed ex ſuo jure 2.
Cum plures bæreditatem poſſident, & plures pro parte agant; an ſinguli à ſingulis petant 3. 4.
Qvomodo bæres ex ſemiſſe trientem poſſidens contra cobæredes agere poſſit? 5.
An pars incerta peti poſſit? 6.

1 I*N principio* redditur tantùm ratio Methodi,
qvod titulum de totius hæreditatis petitione
ſeqvatur rectè titulus de petitione partis hæ-
2 reditatis. Petens hæreditatem metitur actio-
nem ſuã non ex facto adverſarii ſui, ſed ex jure
ſuo; ſeu concluſio in petitione hæreditatis ſumi-
tur reſpectu juris agentis, non reſpectu poſſeſ-
ſoris conventi, *Br. bic.* ideoqve hæreditatem
petere poteſt ab eo, qvi vel unam rem hæredi-
tariam poſſidet. *Weſenb. in ff. ad tit. præced n.*
3 *6.* Hinc hæres pro parte, etſi bæreditas magni,
res autem poſſeſſa parvi ſit pretii, non tamen
niſi partem conſeqvetur, cum *Gomezio & Ol-*
dendorpio Hillig. in Donell. l. 19. c. 16. lit. B.
4 Qvando plures poſſident hæreditatẽ, & plu-
res etiam pro parte ad ſe pertinere hæreditatẽ
dicunt, non ſinguli à ſingulis petent, ſed uter-
qve ab utroqve §. *2.* niſi unus cohæres cum
extraneo poſſideat, & cohæres non plus dimi-
dia poſſideat, ubi à ſolo extraneo petetur. *§. 3.*
Et hoc contra juris ſummi rationem. *Vid. Do-*
nell. l. 19. c. 16. poſt lit. B. & ſatius eſſet, bæredes 5
ſimul in judicium vocare, ut agnoſcit hic *Cy-*
prianus Regner. in Cenſ. Si ſint tres poſſeſſores
hæreditatis, ego & tu, qvi verus cohæres eſt &
Mevius extraneus, ſinguli autem poſſidemus
4. uncias ſeu trientem, cum tamen ſemiſſis
mihi debeatur, hic agere poſſem contra te, ut
ſemiſſem tui trientis & Mevium, ut alium ſe-
miſſem trientis ſui mihi reſtituat. Sed ſic ha-
bebo beſſem, nempe 4. uncias; habebam antea
duas uncias à te ſeu ſextantem, & duas itidem
à Mevio qvæ octo unciæ beſſem conficiunt.
Reſp. te poſſe ſextantem i. e, duas uncias à me
petere vel compenſare *bæc in §. 4.* Sed non vi-
deo, cur non debeam ab extraneo Mevio duas
uncias petere, & tamen alias duas uncias à Me-
vio potes etiam petere.

In §. ult. conceditur, ut pars incerta peti 6
poſſit, ſi ſint fœminæ vel uxores fratrum de-
functi, qvia incertum, qvot liberos qvæli-
bet ſit paritura, vel an ſit paritura, forte
tum etiam collaterales in capita, non in
ſtirpes ſuccedebant. Hodiè ſi vel tres liberos,
pariat

pariat, unicam tamen portionem venter vel tres liberi fratris habebunt.

Ad L. Si ex pluribus. 2.

SUMMARIA.

INſtitutus pro parte, uno repudiante ſuam portionem, totam petere poteſt hæredit. n 1.
An poſſim integram hæred. petere, ſi ego purè, alter cohæres ſub conditione ſit inſtitutus? 2.

1 INſtitutus pro parte, altero deliberante, partem ſuam tantum petet; ſed altero repudiante, petet totam. Hîc qværit *Gloſſa*, an ſi
2 alter ſub conditione inſtitutus, ego purè, an poſſim tantam hæreditatem petere, pendente conditione? & diſtingvitur: an primo ſim in ſolidum inſtitutus, & poſteà ſub conditione adjunctus Sejus, an verò ego in dimidiâ ſtatim ſim inſtitutus: Et illo caſu me totam hæreditatem petere poſſe, non vero hoc. *Conf. etiam ad hanc l. Hier. Gabriel conſ. 42. n. 45. lib. 2. Cephal. vol. 5. conſ. 716. n. 59.*

Ad L. Antiqvi. 3. & ſeq.

SUMMARIA.

SI pars hæreditatis incerta ſit, qvomodo ad certitudinem redigenda? n. 1.
An uſus ſit hodiè hujus §. cum raròtergemini naſcantur? 2.
Qvomodo leges attendant caſus rariores? 3.

1 SI incertitudo partis ex conditione rerum oriatur, v.g. ſi mulier uterum gerat, & incertum ſit, qvot ſint naſcituri, nunc incertitudo interpretatione juris Autorum ad certitudinem aliqvam reducta; cum prægnans habenda ſit, ac ſi tres paritura ſit, qvia id accidere poſſit. Sed poſtqvam peperit, ad veritatem naturæ reditur. *Donell. l. 1. c. 15. & lib. 19.*
2 *c. ult. lit. E. & F. & ibi Hillig.* Sed qvia rari gemini, rariſſimè tergemini naſcuntur, vix *hunc §.* obſervari putem cum *Grænwegen.*
3 Colligitur tamen ex hac L. & L. *ſi major C. de Legit. hær.* qvod etiam Leges attendant caſus rariores, potiſſimum vero ſi à naturâ fiant, qvæ facto hominis mutari non poteſt, & ſic ſemper in ſe certitudinem habent. *Cagnol. in L. ea qvæ raro 65. de R. J. n. 7. & ſeqq. Conf. d. h. §. Menoch. l. 6 præſ. 51. Tiraq. ad L. ſi unqvam præſ. n. 111. Socinus junior. conſ 35. num. 30. lib. 2. & qvos allegat. Hillig. d. lit. F.*
4 Colligitur tamen ex eo, in dubiis caſibus mediam viam eſſe eligendam. *Bald. de Ubaldis in tr. de Pactis n. 9. Berous vol. 3. conſil. 10. n. 34* Si autem pauciores, qvam tres naſcnatur, reſiduum ei pro rata adcreſcit, ſi plures qvam tres naſcantur, qvod portentoſum videtur, decreſcit pro rata ſingulis portio ſua *per l. 4.*

Ad L. Illud ſciendum. 5.

SUMMARIUM.

Incertitudo naſciturorum, non impedit, qvo minus cohæres adeat hæreditatem.

INcertitudo naſciturorum ſeu poſthumorum pariendorum non impedit, qvo minus cohæres adire poſſit hæreditatem, licet ipſe neſciat, qvam portionem ſit habiturus. v.g. ſi qvis pater liberos & Uxorem prægnantem reliqverit, vel ſi vidua falsò habeatur pro prægnante & filius ita ſit ex aſſe hæres, hoc tamen neſciat, qvo caſu incertam partem hæreditatis petet. Idem eſt ſi extraneus cum naſcituris inſtituatur hæres, modo certo ſciat, defunctum eſſe Teſtatorem & ſe inſtitutum eſſe purè vel ſub conditione, licet portionis debitæ qvantitatem ignoret.

Ad L. Sorori. 6.

SUMMARIUM.

Qvam portionem ſoror poſt Teſtamentum matris nata fratribus detrahat?

DEceſſit Mater relictis 4. filiis, qvos hæredes inſtituerat & filia, qvam poſt Teſtamentum enixa erat, vel qvam Mater exhæredaverat, nam tunc temporis poterat exhæredatio fieri ſine causâ, hoc caſu ſoror ſingulis fratribus portionem qvartam detrahit. Et ſumtus, qvi in hæreditatem juſtè facti ſunt, ei, qvi aliqvam partem â cohæredibus evicerit, pro rata ſunt imputandi. *§. 1. h. l.*

Ad L. Non poſſumus. 7.

SUMMARIUM.

Per petitionem partis hæreditatis, non agitur ad dividendam hæreditatem.

PEr petitionem partis hæreditatis non agitur ad dividendam hæreditatem, qvippe ad diviſionem hæreditatis agitur actione familiæ herciſcundæ, ſed per hanc actionem conſeqvitur qvis partem pro indiviſo, ut declaretur hæres pro iſtâ vel iſtâ portione, ſed poſtea ad diviſionem agitur judicio familiæ herciſcundæ. Sed puto utrumqve judicium eventualiter & ſucceſſivè cumulari poſſe in uno judicio.

Ad L. Permittendum. 8.

POteſt qvis pro parte cedere, & pro parte contendere. *Hic & L. 21. de reb. cred. Don. l. 10. poſt lit. A. Vid. not. in d. l. 21.* v. g. ſi qvis à me petat hæreditatem ex aſſe, & ego fatear ipſum pro ſemiſſe eſſe hæredem.

Ad L. Cum multi. 9.

SUMMARIUM.

Qvomodo contra procuratorem hæredis ante teſtatorem defuncti agi poſſit?

TItius fecit Teſtamentum, in qvo abſentem Meviū pro vivo habitū cum aliis inſtituit

hæredem. Petrus ut procurator Mevii ipſum Mevium adhuc vivere exiſtimans, partem hæreditatis accepit & bona hæreditaria vendidit, cum tamen Mevius jam tum mortuus fuerit, qvi Mevius Petrum procuratorem ſuum cum alio hæredem conſtituit an contra Petrum poteſt petitione hæreditatis agi, & pro qva parte, Videbatur qvod non, qvia non ſuo nomine poſſidet, ſed affirmatur qvia jam ſuo nomine poſſidet. Et poteſt tota hæreditas peti à Petro, niſi partem hæreditatis cohæredi jam reſtituit.

TITULUS V.

De Poſſeſſoria Hæreditatis petitione

SUMMARIA.

1 *Cui detur poſſeſſoria hæreditatis petitio? n. 1.*

An hodiè hujus tit. utilitas ſit? 2.

Poſſeſſoria hæreditatis petitio datur ei, qvi jure civili non eſt hæres, ſed ſuccedit jure prætorio, & eſt bonorum poſſeſſor, & in hac petitione hæreditatis prætoria eadem locum habent, qvæ dicuntur de petitione hæ-
2 reditatis civili. Poſſeſſoria autem hæreditatis petitio hodiè ferè inutilis, cum ex Jure Civili ſuccedatur. *Grœnwegen hic.* Niſi uſum ejus in caſibus ſpecialibus qvis ponat, ut in *L. 12. & 17. ff. de injuſt. rupto.* Sic hodiè ut plurimum utuntur remedio *legis ult. C. de Divi Adriani Edicto toll. de qvo infra ſuo loco.* Sic & cognationem habet cum hac petitio curatelæ bonorum abſentis, cum oblatione cautionis, de qva *infrà de Curatoribus bonorum lib. 42.*

TITULUS VI.

De Fideicommiſſaria hæreditatis petitione.

Ad omnes 3. Leges hujus tituli.

SUMMMARIA.

Contra qvemnam detur hæc petitio? n. 1. & 2.

Cur detur? 2.

Effectus reſtitutæ hæreditatis 4.

1 Hæc datur Fideicommiſſario, cui verbo reſtituta eſt hæreditas & pro hærede habetur in effectu *§. 3. Inſt. de fidei-co[illegible]ered. l. 1. h. t.* Et hæc actio omnia habe[illegible]væ de petitione hæreditatis ſupra dicta, nam ea omnia in hac fidei commiſſaria petitione hæreditatis locum habent *l. c. h. t.* Et hæc actio non tantum fideicommiſſario, ſed & hæredi ejus & bonorum poſſeſſori i. e. prætorio hæredi & aliis ſucceſſoribus competit. *l. 3. ſeu ult. in princ.* non vero competit contra hæredem fiduciarium. *l. 3. §. 1. h. t.* Nam
qvia is, qvoniam verbo reſtitui hæreditatem 2
ſatis confeſſus eſt, non ſe ſed fideicommiſſarium in effectu eſſe hæredem. Si qvid tamen non reſtituit, ſed ultra Trebellianicam qvid retinuit, alia actione id peti poteſt. *Weſenb. in*
ff. h. t. ſed contra tertium, qvi hæredita- 3
tem, putans ſe eſſe hæredem, vel mala fide, poſſidet. Et omnia hic locum habent, qvæ *tit. 3.* dicta ſunt, ſed debet prius verbaliter minimum fieri reſtitutio, aut ſi hæres bona omnia alienaverit, nam tunc reipſa videtur reſtitutionem feciſſe. *Sande l. 4. tit. def. 13.*
Reſtitutâ igitur hæreditate omnia jura hære- 4
ditaria, qvæ hæredi & in hæredem competunt, etiam fidei commiſſario & in fideicommiſſarium competunt *d. l. 3. §. fin.*

LIBRI

LIBRI SEXTI
TITULUS I.
De Rei Vindicatione

Ad L. Poſt actiones. 1.
SUMMARIA.

IN rei vindicationem qvænam veniant? n. 1. & 2.
Qvò jure pater filium vindicet? 3. & 5.
Qvomodo Imperator ſit mundi Dominus? 4.
Hodiè ruſtici vindicantur. 7.

1 PEr Rei vindicationem petuntur res ſin-
gulæ, animatæ & inanimatæ, mobiles &
immobiles, imò etiam collectiva cor-
pora, ut grex, Eqvitium, & ſimilia: licet
omnia corpora mea non ſint, major tamen
pars; ut tamen in reſtitutionem aliena cor-
2 pora non veniant. *L. 1. §. ult. & §. 2. h. t.* Et
poteſt grex vindicari, licet qvædam imò o-
mnia corpora ſurrogata ſint, *per l. 8. Donell.*
3 *l. 20. c. 4. lit. O. & ſeq.* Notetur ex §. 2. patrem
filium vindicare poſſe, non jure Gent. ſed
jure Qviritium Romano. Vid. *Pinell. p. 2. Rubr.*
de bon. mat. n. 5. ex qvo etiam notant, Impera-
4 torem eſſe totius orbis Dominum, ſcil. ratio-
ne protectionis. *de qvo vid. Covar. in c. pecca-*
5 *tum p. 2. §. 9 n. 7. & 8.* Alias poteſt filius peti
per actionem præjudicialem, de qvibus actio-
nibus *agitur in. §. præjudiciales 13. Inſt. de Acti-*
onibus, vel interdictis ſcilicet de Liberis exhi-
6 bendis vel cognitione prætoriâ. Colligitur
etiam, Civem à Senatu vindicari poſſe. *Cora-*
ſius in rep. L. frater à fratre. n. 78 ff. de Condict.
7 *indeb.* & ſic hodiè ruſtici etiam vindicari ſo-
lent jure Conſvetudinario, *arg. l. 37. §. 1. ff. ad*
munic. l. 14. C. de Agric. & cenſ. c. 55. X. de Appell.
Vid. *Hill. in Donell. l. 20. c. 4. lit. G.*

Ad L. Sed ſi. 2.
SUMMARIUM.

Qvomodo gregis ad duos Dominos ſpectantis vindicatio inſtituenda?

SI duorum Dominorum par eſt ovium v. g. numerus, in grege. v. g. qvilibet habet 50. qværitur, an poſſit alter gregem vindicare, qvod negatur, qvia grex non eſt alterius ſed amborum. Sed forte partem dimidiam vindicare unus vel alter poterit? Negatur, qvia ſi eſſet communis grex & alter dimidiam peteret, ſingulorum capitum pars media vindicaretur, qvod dici non poteſt, qvia ſingula capita non ſunt communia. Si grex eſſet communis, pars dimidia vindicari poſſet, qvamvis incerta ſit *l. 3. §. ult. & l. 76. §. 1. h. t.* Ergo petendum eſt, qvantum patet in illo grege eſſe meum.

Ad L. Marcellus. 3.
SUMMARIA.

QUomodo oves ſubſtitutæ vindicari poſſint? num. 1.
Qvomodo armamenta navis vindicanda? 2.
An in petitione prædii omnia inſtrumenta exprimenda? 2.
Mixtæ res pro parte incertâ vindicantur 4.

HAbeo gregem 300. capitum, qvorum cen- 1
tum oves ab aliqvo, qvi fuit Dominus vel
bonæ fidei poſſeſſor; qværitur, an poſſim
vindicare etiam ilias 100. oves ſubſtitutas;
qvod affirmatur *argument. l. proponebatur. ff.*
de judic. Et ſi dominus fuit, qvi mihi vendidit,
datur rei vindicatio, ſi b. f. poſſeſſor publicia-
na datur.

In §. 1. de Armamentis navis dicitur, 2
qvod armamenta navis ſingula, vel ſcaphæ
ſingulæ vindicandæ, qvia ſunt diverſæ res
diverſa corpora, non partes navis, & exinde,
qvod de armamentis dicitur, qvod non intel- 3
ligantur nave petitâ, nonnulli concludere
voluerunt, in petitione caſtri vel prædij o-
mnia inſtrumenta eſſe exprimenda, qvos re-
futat *Mod. Piſt. conſ. 50. n. 4.* Videtur enim
differentia eſſe inter hæc; & armamenta facilè
poſſunt exprimi.

In §. ult. agitur de rebus commixtis, qvæ 4
ſcilicet fiunt communes, & ſic pro parte in-
certâ vindicantur, licet, qvanta pars alterius fu-
erit, non conſtet.

Ad L. Qvo qvidem. 4.
SUMMARIUM.

Qvales dentur contra confundentem diverſa metalla actiones?

SEd danturne aliæ actiones contra eum, qvi confudit diverſa metalla. Reſp. contra eum, qvi bonâ fide confundit, datur actio communi dividundo, contra eum, qvi malâ fide confudit, datur actio furti, vel ad exhibendum, & jurari poteſt contra eum in litem. Sed in actione ad exhibendum ratio bonitatis metalli habebitur, qvantum ſcilicet unius materia alterius materiâ fuerit pretioſior.

Ad L. Idem Pomponius. 5.
SUMMARIA.

COmmixtio, abſqve confuſione qvæ fit, dominium non mutat. n 1.

De confuſione ſpeciem mutante, remiſſivè. 2.
Res diverſi generis absqve mutatione ſpeciei, commixtæ qvomodo vindicandæ? 3.
Cui fœtus animalis cedat? 4.
Qvando arbor in aliam tellurem translata Domino ſoli cedat, remiſſivè 5.
Error in nomine non vitiat judicium. 6.
Si plures ſint ſervi ejusdem nominis, qvis præſtandus, & annon ſententia ſeqvi poſſit. 8. & 9.

1 IN *principio* agitur de commixtione & dicitur, qvæ commixtione non confunduntur, eorum dominium remanet, qvorum prius erat, niſi Dominorum voluntate ſit facta commixtio, qvo caſu acervus fit communis.

2 *In §. 1.* agitur de confuſione, qvæ ſpeciem mutat, ut ſi ex melle & vino fit mulſum, hoc caſu ſi alterius ſit mel, alterius vinum, ſed ejus qvi fecit, qvæ vocatur ſpecificatio modus adqvirendi dominii, ſi res non poſſit reduci ad priorem materiam, de qva *in §. 25. inſt. de Rerum Diviſ.*

3 *In §. 2.* agitur de materiis diverſi generis, qvæ commixtione non mutant ſpeciem, qvæ ſi ſeparari ! poſſint, qvilibet vindicabit ſuum, ſi ſeparari non poſſint, communia fiunt & qvilibet ſuam partem vindicat. E. gr. ſi plumbum cum argento mixtum, ſeparari hæc poſſunt Si æs cum auro, non poſſunt ſeparari, cum æs evaneſcat. *Hilliger. in Donell. l. 4. c. 31. l. G. Coll. Argent. h. t. th. 32. in fine.*

4 Fœtus animalis cedit ei, cujus eſt mater, non verò cujus pater eſt, qvia ſeqvitur ventrem. *§. 3.*

5 *In §. 4.* agitur de arbore, qvæ in aliam tellurem translata cedit, i. e. in dominium ejus tranſit, ſi ibi in novo ſolo radices egit. *vid. notata ad §. 31. Inſt. de rerum diviſ. Donell. l. 4. cap. 34.*

6 Error in nomine vel falſa demonſtratio non vitat judicium, ſi modo partes in re conveniant. *§. pen. h. l, & §. ult.*

7 *Ex §. ult. notetur* qvod qvando plures ſunt ejusdem nominis, qvod tunc ſententia ſeqvi non poſſit. Cui vulgo opponunt. *L. ſi qvis intentione. 66. ff. de judic.* qvod actoris ſit declarare, *ut Gl & Dd. ad hunc §.* qvos refutare nititur *Buſius hic & Fab. Accorombonus in rep. L. naturaliter. §. nihil intereſt. n. 97. de acqvir. poſſ.* Ideoqve negat *Joh. Franc. Purpuratus in rep. L. Edicta. C. de Edendo, n. 81* ex hoc §. ſeqvi, qvod *Bartolus* deducit, ſcil qvod facultas declarandi non tranſeat ad aliqvem, licet juris fictione pro eadam perſona habeantur, defunctus & hæres, pater & filius.
8 Sed certè in hoc §. præſupponendum puto, actorem noluiſſe aut non potuiſſe declarare. Sed declarationi hæredis omninò ſtandum eſſe, cum aliis etiam ſtatuit *Menoch. conſ. 279. n. 18.* Sed ſi defuncti intentio hæredi obſcura, poterit hæc lex locum habere. *Donell. l. 20. c. 4. & ibi Hill. lit. X. & qvos his allegat.*

Ad L. Si in rem. 6.

SUMMARIA.

SPecies vindicanda qvomodo deſcribenda? n. 1.
Cum Titius vindicat prædium, ex inſtrumento dubio, Titius an reus probare debeat prædii terminos? 2.
An in hac actione libellus ſemper debeat eſſe ſpecialis? 3.

RES vindicanda debet eſſe ſpecies, & qvi- 1
dem certa & ideò deſcribenda à loco, nomine & vicinis, ſi res ſoli ſit; à ſexu, colore, ſi brutum; à pondere, menſurâ & origine, ſi res in qvantitate conſiſtat, de qvo *Donell. l. 20. c 4. poſt lit. R. Coler. ad cap. 2. X. De libell. oblat. Conf. Speculator lib. 4. tit. de cauſa poſſeſſionis & proprietatis §. 4. ubi plures li-*
bellos proponit. Buſ. hic. Hinc qværabatur, 2
cum Titius totum prædium vindicaret, & produceret inſtrumentum, qvod tamen ſcrupulum movit, dum in eo hæc verba habebantur: So viel N. N. daran gehöret ꝛc. cui probatio imponenda? Reſp. *à Dn. Mevio,* & ita judicatum teſtatur, qvod non probatio reo imponenda, qvid exceptum velit, ſed actori, qvantum habeat, cum Actor id, qvod autoris fuit, ſpecialiter deſignare debeat, per hanc
L. Dn. Mev. p. 3. dec. 290. Collige, libellum 3
debere eſſe ſpecialem, niſi generale ſit judicium, aut debitum ſit per judicium liqvidandū. *Mev. p. 5. dec. 40.* ubi agit de actione ad damnum ob non ſervatum contractum refundendum, nam ſufficit, ſi poſtea in proceſſu liqvidetur.

Ad L. Si is. 7.

SUMMARIA.

QUi convenit liti ſe offerentem, etiam poſtea fundi poſſeſſorem convenire poteſt. n. 1.
Limitatio. 2.

VOlui vindicare agrum, tu te obtuliſti liti 1
& ita te conveni, condemnaris igitur, ſolvis æſtimationem prædii à me æſtimati forte per juramentum in litem. Poſtea mihi relatum eſt, fundum, qvem petii, poſſideri à Mevio, qvem convenire volo, qværitur, an poſſim. Videtur qvod non, qvia idem bis peterem *& per l. 51. §. 1. ff. de Re judic. & l. 26. ff. de Noxal. act.* Sed affirmatur qvæſtio, qvia diverſa ſunt in obligatione, is, qvi ſe obtulit, tenetur ad æſtimationem, poſſeſſor ad ipſam rem tradendam. In dictis textibus autem agitur de tali caſu, ubi idem ab utroqve debe-
tur. Limitanda tamen hæc lex eſt, ſi doloſe 2
ſe obtulit, ad decipiendum actorem. Non ſi fecit ad liberandum poſſeſſorem & animo gerendi ejus negotium. Nam alias poſſeſſor

duo-

Digitized by Google

duobus obligatus eſſet, domino ſcilicet rei petitæ & negotiorum ſuorum geſtori.

Ad L. Pomponius. 8.

SUMMARIUM.

Qvomodo ager à ſocio & extraneo poſſeſſus vindicandus?

EST mihi tecum communis ager, hunc tamen pro parte dimidia poſſides, & alius extraneus alteram dimidiam, qværitur hic, an à te mediam partem tuæ dimidiæ debeam petere, an vero totam dimidiam ab extraneo. Reſp. Si poſſides cum Extraneo pro indiviſo, ut qvælibet pars agri ſit communis, tunc partem meam à ſolo extraneo peto & vindico. Si autem poſſidetis pro parte diviſa diviſis regionibus & tunc peto meæ partis dimidiæ partem dimidiam à te, partem alteram ab Extraneo, qvia mihi communis eſt tecum ager, ergo qvælibet pars qvælibet areæ pro parte mea eſt.

Ad L. Officium. 9.

SUMMARIA.

QUænam actori hâc actione probanda? n. 1.
Qvid ſi agatur contra eum, qvi ut colonus in poſſeſſione eſt? 2.
An detur hæc actio contra illos, qvi à nobis titulum habent? 3. & 4.
Caſus ubi Dominus à depoſitario rem vindicare poteſt. 5.
An pœna inficiationis in iis, qvi ſine animo domini poſſident, locum habeat? 6.

1 DUo probanda ſunt in Rei Vindicatione; dominium Actoris, de qvo *in L. 23.* à parte Rei verò poſſeſſio, per *h. l.* Poſſeſſor autem hic ille dicitur, qvi etiam nudam habet detentionem, modò facultatem reſtituendi habeat. Vid. *Don. lib 20 c 3. lit. D. & ibi Hillig. plura habet nota-*
2 *tu digna.* Sed qvid ſi v. g. agam contra eum, qvi ut colonus tantum in poſſeſſione eſt? Reſp. ſi litem ſuſcipiat, porrò contra eum pergitur in judicio, ſed id Locatori præjudicare neqvit *t. t. res inter alios acta. Struv. h. t. th. 9.* Sed poteſt nominare eum, cujus nomine rem poſſidet. Vid. *Donell. l. 20. c. 3. lit. G. & ſeq.* qvâ de re etiam actum *in Comm. ad L. 2. C. ubi in rem*
3 *actio. & Proc. Civ. cap. 11.* Sed datur hæc actio contra eos etiam, qvi à nobis ipſis titulum habent, ſi titulus ſit vitioſus & jure improbatus *L. 33. §. 1. l. 36. pr. & l 39. & l. 55. de Dona. int. vir. & ux. Hill. d. c. 3 lit. A.* Imò ſi à nobis etiam
4 habeat titulum, ſed qvi ad transferendũ Dominium non eſt aptus, v g ſi conduxit, coommodatò accepit, tunc poſſumus non tantùm actione perſonali ex Locatione, commodato, & ſimilibꝰ
5 agere, ſed etiam actione reali. Sed dari caſus tradit *Dn. Struv ad h. t. th. 10.* in qvibus Dominus à Depoſitario & ſimilibus rem vindicare tenetur, qvò refert *l. 2. ff. Commod. l. 38. pr ff. de pecul. l. 24. §. 2. de Auth. jud. poſſid. l. 5. §. 18. de Tribut. act. l. 2. C. præſcr. 30. ann.* Plures Dd. de hoc, qvod ipſe etiam v. g. Deponens, commodans, & ſim. rem vindicare poſſit, vid. apud *Hillig. d. c. lit. G.* allegatos. Sed an in
his, qvi ſine animo Domini in poſſeſſione ſunt 6
locum habeat pœna inficiationis? ex *l. fin. h. t.* & affirmativam defendit *Marcus Ant. Cucbus in tr. de mentiente circa poſſeſſionem. n. 369. & ſeqq.* Si in ſpecie modo interrogentur, an detineant, & hoc negent. nam poſſent ſine falſitate dicere, ſe non poſſidere. Sed hæc ſententia poſſeſſionis ipſi poſſeſſori non præjudicaret. Videtur hanc legem reſtringere ad caſum ubi non conſtat, qvis poſſideat, *Ant. Rubeus in rep. l. naturaliter. §. nihil commune. n. 227 ff. de adqvir.*
poſſ. vol. 5. Ex hoc textu videtur colligi; pro- 7
batâ ab Actore intentione, & didicitis atteſtatis, Reum poſſe ſuam intentionem negativam probare. Sed hoc in teſtibus temperatur, per *Nov. 90. c. 5.* Vid. *Socin. Senior in tr. de Teſtibus n. 28. & Lanfr. de Oriano eodem tr. n. 36.*

Ad L. Si res mobilis. 10.

SUMMARIA.

UBinam res petita reſtituenda ſit? n. 1.
An ſi civis Norimbergenſis Lipſiam eqvo vectus veniat, eqvus ejus Lipſiæ vindicari poſſit? 2.

QUælibet res mobilis reſtituenda eſt, vel ubi 1
res ſita eſt, vel ubi petitur, ſumtu tamen & periculo Actoris, niſi à malæ fidei poſſeſſore alio ſit translata. Ex qvo poterit refutari *Donelli* opinio, qvod res tantum vindicari poſſit in loco rei ſitæ, *Franzk. ad tit. de judic. n. 71.* Sed
qvid ſi Civis Norimberg. eqvo vectus Lipſiã veniat, an eqvus Lipſiæ poteſt vindicari? 2
Et cum *Azone* pleriqve tradunt affirmandum, hunc & Lipſiæ in loco rei depræhenſæ, & in loco domicilii Norimbergæ conveniri poſſe, ut ex *Sichardo ad L. ult. C. ubi in rem. num. 3. & aliis allegat. Hill. d. c. 17. lit. M.*

Ad L. Niſi 11. & ſeq.

SUMMARIUM.

Ubi res mobilis reſtituenda ſit?

DIctum antea eſt, rem mobilem ibidem reſtitui debere à b. f. poſſeſſore, ubi eſt; Sed hic habetur Exceptio, niſi Actor malit, ut ſuis expenſis, qvæ in reſtitutionem præter alimenta faciendæ ſunt. ſuoqve periculo, res reſtituatur in loco judicii, qvo caſu ipſi de reſtitutione cavebitur. Atqve hoc obtinet etiam in malæ fidei poſſeſſore, ſi alio loco rei poſſeſſionem nactus ſit, ſed ſi alio rem transtulit ſuis impenſis & periculo, ibi, ubi petitur, debet reſtitui.

Ad L. Non ſolum. 13.

SUMMARIUM.

Reſtituenda res non deteriorata, ſecus Actio legis Aqvil. locum habet.

REſtituenda res non deteriorata, nam ſi v.g. homo debilitatus, deterioratio hæc eſt æſtimanda à judice, & locum etiam habet actio Legis Aqviliæ, ſed ſi æſtimationem damni per actionem realem intendat conſeqvi, promittere debet, ſe actione Aqviliâ non uſurum, ne bis idem petat & conſeqvatur.

Ad L. Qvod ſi. 14.

SUMMARIUM.

Actor ad reſtitutionem damni cum rei vindicatione ſimul agere poteſt?

ERgo Actor poteſt eligere, utrum reſtitutionem damni in re vindicandâ perſeqvi unà cum rei vindicatione, qvo caſu ſimplum conſeqveretur, an vero velit actione Legis Aqviliæ in caſum inficiationis & in pœnam ejus perſeqvi duplum, nam ſi ſucceſſivè utràqve actione poſſet agere in caſum inficiationis, non duplum, ſed triplum conſeqveretur.

Ad L. Item ſi. §. 1.

SUMMARIA.

QUomodo reſtituens ſervum vulneratum injuriarum teneatur? n. 1.

Malæ f. poſſeſſor, qvi fructus corruptioni obnoxios vendidit, an teneatur de ſolidâ æſtimatione, an verò, qvantum accepit? 2.

An qvi rem meam emit viginti, vendidit autem qvinqve & viginti, teneatur de qvinqve tantum? 4.

Qvid per modicum in §. 3. intelligatur? 6.

Si res apud poſſeſſorem fato pereat, & actor vincat, cujusnam periculo hoc fiat? 7. & 8.

Qvis dicatur in morâ eſſe? 9.

Litis conteſtatio inducit malam fidem tantum qvoad fructus. 10.

1 REſtituens ſervum vulneratum injuriarum etiam tenetur, *princ. h. l.* ſcilicet ſi id in odium & injuriam Domini fecerit. Malæ fidei
2 poſſeſſor, qvalis etiam is eſt, qvi bonæ fidei poſſeſſor fuit, ſed à qvo petita eſt hæreditas, ſi rem ex neceſſitate diſtrahat, v.g. fructus corruptioni obnoxios, qvær. an ad totius rei veram & ſolidam æſtimationem ſit condemnandus, an vero ad pretium tantum acceptum? & poſterius placuit: qvia licet ſit m. f. poſſeſſor, ex neceſſitate tamen diſtraxit. Voluerunt nonnulli ex
3 hoc §. colligere, qvod poſſeſſor, ſi nondum lite denunciatâ vendiderit rem, teneatur usqve ad pretium, ſi ab emtore res recuperari non poſſit. *Vid. Jac. Schultes. ad Mod. Piſt. p. 2. q. 6. n. 14. & 21. & Pingizer. q. 40. n. 33. & ſeqq. qvos tamen refutat Hilliger. in Donell. l. 20. c. 5. lit. E.*
4 qvi tamen rectè concedit, ſi v.g. Titius rem meam emeret à non Domino 20. flor. & eam itecum bonâ fide vendat 25. flor. Cajo, Titium conveniri poſſe tantum in augmento pretii, cum *Uſyllo in §. Sic itaqve 14. Inſt. de Act. n. 14.* adeò ut in foro conſcientiæ ulterius non teneatur *Covar. in c. peccatum. de R. J. lib. 6. parte 3. pr. n. 4.* & ſi donatam rem acceperit & vendi- 5
derit, in totum pretium teneatur Titius; eamqve ſententiam alias ex *L. 52. h. t. & L. ſi me & Titium 32. ff. ſi certum petat:* probat *Dn. Struv. h. t. th. 13.* qvi in Facultate Jenenſi ita pronunciatum refert, & *Carpz. pr. crim. q. 87. n. 71.*

Ad §. 2. Poſſe aliqvem compelli, ut rem 6
ſuam vendat, de eo alibi. Sed qvid eſt, qvod modici pretii hic faciat mentionem, cum tamē aliàs, qvi rem coactus ob publicam utilitatem vendere cogitur, juſto id pretio poſſit vendere, non modico, nec ſub fide? *Fabianus de Monte de emt. q. 3. n. 40. Vaſcus t. 1. conſult. c. 22. n. 5. & ſeq. Vaſq. parte 1. contr. ill. lib. 1. c. 15.* Sed videntur tamen Dd. hoc loco per modicum pretium intelligere juſtum, qvod modicum dicitur ratione coactionis. Videri poteſt *Rimin. p. 2. conſ. 199. n. 171. & ſeq.* Sed non fuit hæc venditio, ſed agri militibus adſignabantur, modico dato honoris gratia, de qvo *Donell. l. 4. c. 27. & ibi Hillig. lit. P. & L. 20. c. 5. & ibi qvos Hillig. citat. lit. M.*

Ad §. 5. Si res poſt moram apud poſſeſ- 7
ſorem fato interiit, & poſtea Actor vincat, Reus periculum rei ſuſtinere cogitur. Nec obſt. ſi dicatur eodem modo apud actorem rem perituram fuiſſe, qvia reſpondetur, qvod vendere potuerit. *hic & L. 47. § fin. de Leg. 1. Covar. in cap. peccatum p. 2. §. 6. n. 1. Jaſon. in leg. qvod te mihi ff. ſi certum petatur. n. 28. Carocius in tract. de depoſit. p. 1. tit. de Caſu n. 3. Zæſ. ad h. t. num. 55. Donell. lib. 20. c. 5. D. & ib. Hillig.* Idem ma-
gis ſi juſſus reſtituere contumax fuit, vel temerè 8
ad judicium provocavit *Dn. Mev. p. 3 dec. 412.*
Sed hic in morâ non ſtatim eſt, à qvo res petitur 9
ſed ſi ſciat, rem ad alium pertinere, & moram in reſtituendo fecerit. Nam reus indefenſam ſuam rem non tenetur relinqvere, nec mortalitatem præſtare. *l. 40. ff. per hæred. Zaſ. num. 49 ad h. t.* Litis enim conteſtatio tantum inducit 10
malam fidem qvoad fructus, non tamen obligat eum ad rei interitum, idqve etiam probat *L. utiqve* ſeqvens, ſi pendente lite res petita perierit, ſuper acceſſoriis tamen ferendam eſſe ſententiam, qvia ſcil ſuper re peremtâ ferri non poterat. *P. Barb. ad L. divortio. 8. §. fin. p. 1. n. 64.*

Ad L. Utiqve. 16.

SUMMARIA.

QUomodo re poſt litem conteſtatam peremtâ judex reum condemnare debeat? n. 1.

Malam fidem inducit litis conteſtatio, non ratione rei interitûs. 2.

Emittens navim juſto tempore ob interitum ejus tenetur. 3.

REpoſt litem conteſtatam peremtâ judex 1
pronunciabit, rem fuiſſe Actoris, ſed qvia periit, abſolvet Reum, & condemnabit eum in fructus & acceſſoria. Ita Practicam hujus Legis deſcri-

deſcribit *Donell.l.20.c.6.lit.A.*unde probatur,
qvod poſſeſſor bonæ fidei,ſi res poſt litis conte-
ſtationem pereat, non teneatur de rei interitu,
nam litis conteſtatio inducit malam fidem re-
2 ſpectu fructuum poſtea perceptorum & perci-
piendorum, non ratione interitus. *P. Barb.ad
l.divortio 8 §.fin.p.1.n.n.64 ff.ſol.matrim.* ubi
etiam colligit ex hac lege, peremto principali,
tolli acceſſorium qvidem,ſed ſecus, ſi poſt litẽ
conteſtatam pereat. *Barb d.l.ubi n.ſeq. plures
citat & refutat Menoch. rem. 15. recup. poſſ.
num. 512. & 521.*

3 Si qvis navem à me petat & ego idoneo
tempore,qvo ſolet navigari,navem emiſerim,
& ea abſorbeatur à mari in tempeſtate, qværi-
tur,an tenear ob interitum? N. qvia non eſt in
culpâ,ſi qvis utatur re ad eum uſum, ad qvem
eſt deſtinata.

Ad L. Julianus. 17.

SUMMARIA.

*EMens bonâ fide ſervum, & m. f. eundem
alienans tenetur ad ejus æſtimationem
n. 1.*

*Moram in reſtituendo ſervo nectens etiam ad
fructum tenetur? 2.*

*Qvid ſi dolo ſervum poſſidere deſiit præſtare
debeat? 3.*

1 EMi à te ſervum Mevii forte bonâ fide,qvia
te habeo pro domino. Poſtea Mevius à me
vindicat eum ſervnm, lite conteſtata eum ven-
do Titio,qvi eum ſervum occidit,qværitur, an
à me æſtimationem petere poſſit Mevius, vide-
tur qvod non,qvod ſit iniqvum,me alterius fa-
ctum præſtare. Sed reſp. me factum meum præ-
ſtare,cum malâ fide diſtraxerim.

2 *In.§.1.* qværitur, ſi moram fecit in reſti-
tuendo ſervo petito & hic moriatur, an etiam
ad fructus teneatur & qvousqve? Reſp. ratio-
ne fructuum teneri poſſeſſorem usq; ad diem
ſententiæ percipiendorum *hic & l.33.h.t.*

3 *In §. 2.* qvod de fructibus dictum, ad o-
mnem cauſam i. e. intereſſe extenditur & ad
fructuum fructus. Et ſi poſſeſſor poſt litem con-
teſtatam uſucepit ſervum à Titio vulneratum,
habet actionem Legis Aqviliæ, qvam cedere
debet. Sed qvid, ſi dolo deſiit poſſidere ſervum
poſſeſſor,& aliqvis ſervum occidit, tunc præ-
ſtare debebit poſſeſſor? Reſp. aut pretium ſervi,
qvia dolo deſiit poſſidere, ſolvit, aut cedet acti-
onem Legis Aqviliæ, ita ut electio competat
Actori. Si poſſeſſor occaſione rei ab alio fructus
accepit, reſtituere tenetur, qvia lucrum ex alie-
nâ re percipere non debet.

Ad L. Si poſt. 18.

SUMMARIA.

*QUomodo reus per uſucapionem dominus fa-
ctus teneatur ad reſtitutionem? n. 1.*

*An hodie uſucapio pendente lite facta proce-
dat? 2.*

SI Reus rem petitâ uſuceperit lite pendente, 1
res cum cautione reſtituenda: ſed qvomodo
tenetur Reus Dominus jam factus ad reſtituti-
onem? R uſucapionem pro juſtâ acqviſitione
hic non haberi, qvia debuit reſtituere initiò
litis. Factum igitur ei ſuum, non alii nocere
debet, & in judicio qvaſi contractum. ita *Do-
nell. l. 20. c. 6* Sed hodie uſucapio non proce- 2
deret, qvia per denunciationẽ interrumpitur,
& actum judicialem, prout habetur *in L. 2. C.
de Annali Excep.*

Ad L. Ipſi qvoqve. 19.

SUMMARIUM.

*An interdum reſtituenti poſſeſſori de indemni-
tate cavendum ſit?*

IN *l. præced.* dictum, qvod ſervum uſuca-
ptum reſtituens debeat cavere, qvod eum
non obligaverit in vim hypothecæ nec manu-
miſerit. Nam hæc in ſenſum non ſtatim cadunt,
ſed qværitur hic, annon interdum reſtituenti
poſſeſſori cavendum ſit de indemnitate, qvod
affirmatur hic, de bonæ fidei poſſeſſore, ſi forte
ille cavit vicino domus controverſæ de dam-
no infecto, cui cavendum eſt de indemnitate,
ſi domus ruinam patiatur & poſſeſſor ex ſtipu-
latione conveniatur.

Ad L. Prætoria. 20.

SUMMARIUM.

*Servus cum omnibus per eum acqviſitis reſti-
tuendus.*

QUicqvid per ſervum adqviſitum eſt poſſeſ-
ſori, ut hæreditas, partus ancillæ una cum
corpore ſervi, reſtitui debent. Actor enim
omne habere debet, qvod habiturus fuiſſet, ſi
eo tempore, qvo judicium accipiebatur, ſervus
fuiſſet reſtitutus, ſed hæc materia à noſtris judi-
ciis alienior.

Ad L. Si à bona. 21.

SUMMARIA.

*AN qvi b. f. ſervum poſſedit, ſi aufugerit, æ-
ſtimationem ejus præſtare teneatur? 1.*

*Qvando vindicans actiones ſuas poſſeſſori ce-
dere debeat? 2.*

SErvum poſſideo bonâ fide, qvem tu vindi-
cas. Servus fugit à me poſt litem conteſtatam 1
forte metuens crudelitatem, an teneor præſtare
æſtimationem? Reſp. per diſtinctionem. utrum
ſervus talis ſit, qvi cuſtodiri debuit, forte qvia
ſtigmate notatus, annon, ſed fuerit integræ
opinionis. Illo caſu teneor præſtare æſtimatio-
nem, nam tunc fuga mihi imputanda. *l 36. §.
ult. h. t.* & tu teneris cedere mihi actiones, 2
qvas habes, ſcilicet rei vindicationem & ad
exhibendum, qvia nondum uſucepi. Si autem
uſucepi ſervum, credere teneor ego actiones &
fructus ejus temporis, qvo poſſedi. Sed ſi ſine
culpa

culpâ ſim, non qvidem teneor cavere de perſeqvendo ſervo, bene tamen de ſervo reſtituendo, ſi ſervum nactus fuero.

Ad L. Qvod ſi. 22.

SUMMARIUM.

Qvid ſi ſervus dolo poſſeſſoris fugerit?

QUod ſi poſſeſſoris dolo & colluſione fugerit ſervus, damnandus erit poſſeſſor, ut ſervi pretium reſtituat, & jurari poteſt contra eum in litem, *l. qvi reſtituere. 68. h. t.* nec actio ei cedenda eſt.

Ad L. In rem Actio. 23.

SUMMARIA.

IN rei vindicatione reqviritur probatio dominii. n. 1.
Exceptis caſibus, qvando dominium ipſo jure tranfertur? 2. ſeqq.
Res ſacræ à privatis vindicari neqveunt. 5.
Jure acceſſionis qvis fiat Dominus? 6. & 8.
Antilogiæ conciliatio remiſſivè. 7.
Qva actione illa petenda, qvæ corpori alicui per prævalentiam accedunt? 9.
An tignum alienum à ſuo Domino vindicari poſſit? 10.
An cæmenta vindicari poſſint? 11.
Interdum m. f. poſſeſſor melioris eſt juris qvàm b. f. poſſeſſor. 12.

1 IN rem actio reqvirit probationem Dominii,
qvocunq; jure illud acqviſiverit. *Donell. lib.
30. c. 2. lit. B.* & qvidem non de tempore præ-
terito, ſed præſenti id probandú. *Carpzov. p. 1.
c. 16. d 24.* Unde probatur, rem vindicanti
non ſufficere ſolum titulum, ſed acqviſitio-
nem dominii: Ideoqve ei, qvi ſolum titulum
habet: conſultum eſt, ſi ab authoribus ſua ju-
ra ſibi cedi curet, nam tunc ceſſo jure experie-
tur. *Mev. p. 3. dec. 291.* Excipiuntur tamen ca-
2 ſus, qvando dominium ipſo jure, & per legem
transfertur & acqviritur, nec traditione opus
eſt. *Mev. d. l. per l ult. C. de SS. Eccleſ.* Hoc ta-
3 men deciſ. ſeq. limitat, ut locum habeat,
qvando Eccleſia agit cum eo, â qvo titulum
habet. Sed hoc qvidem conceſſerim, ſi ter-
tius acceperit ab alio, non ab autore, à qvo
Eccleſia Dominium habuit ipſo jure. Nam ſi
4 Titius, qvi per titulum transtuliſſet prædium
in Eccleſiam ſine traditione, & poſtea tertio
venderet & traderet, tunc Eccleſia hoc tertio
potius jus haberet, & Titius non potuit rem
Eccleſiæ donare. Sed ſi Tertius per præſcri-
ptionem qvadragenariam præſcripſiſſet, tunc
hoc concedere poſſum.

5 *In §. 1. hujus legis 23.* agitur de rebus
Sacris ſeu locis Sacris & Religioſis, qvod qva-
ſi noſtra vindicari non poſſint, ſcilicet à pri-
vatis, ſecus ab Eccleſiis & earum Oeconomis.
Sanè in Locis Religioſis habent privati aliqvod
jus ſcilicet interdictum. *l. 1. infra de mortuo
inferendo.*

Jure acceſſionis fit is Dominus, qvi alie- 6
nam partem minorem vel viliorem ſuæ rei ad-
jungit, fit Dominus materiæ alienæ. *per §. 2. h. l.
& §. 26. J de Rerum diviſ.*

In §. 3. eſt vulgaris antilogia inter *h. §. &* 7
§. 34. Inſt. de R. D. nam hic domino tabulæ, ſed
in d. §. 34. pactori tribuitur dominium. Qvos
textus conciliat *Donell. l. 6. cap. 36. & ibi Hill. &
Bach. in Treut. vol. 2. diſp. 2. p. 240.*

In §. 4. Habetur regula generalis: qvi per 8
acceſionem fit dominus materiæ alienæ, ſi vin-
dicet totum corpus a materiæ inſitæ domino,
tenetur pretium materiæ accedentis ſolvere, ſi
poſſeſſor v g ſtatuæ non tantum, ut dixi, ſit do-
minus materiæ, ſed etiam, ſi bonâ fide poſſideat
totum. Et notandum hic, rem noſtram per præ-
valentiam trahere ad ſe rem alienam.

In §. 5. dicitur ea qvæ accedunt alicui 9
corpori per prævalentiam, donec conjuncta
ſunt, vindicari non poſſunt: Sed actione in factum priori Domino conſulitur vel ad exhibendum agi poteſt, ut ſeparetur res adjuncta & vindicetur; excipitur hic ferruminatio ſeu conſuſio metallorum ejusdem ſpeciei. Sed qvando unio ſit inter diverſa corpora & ſeparata, ut grex qvilibet ſui corporis vel ſuæ rei v. g. arietis dominus manet.

In §. 6. agitur de Tigno juncto. Nam nec 10
vindicari poteſt Tignum alienum à ſuo domino, vel hic ad exhibendum vel ſeparandum agere poteſt. Sed datur actio ad duplum. *vid. tit. infra in libro 47. de Tigno juncto.*

In §. ult. Agitur de cæmentis, qvæ domi-
nus cæmentorum, qvandiu aliis materialibus 11
juncta, vindicare non poteſt; ſed domo diſſoluta poſſunt vindicari, etiam poſt 30. annos, qvia per ſe non poſſiderentur & dominus cæmentorum ſtante domo non potuit vindicare, ſed ſi malâ fide junxi, potuit contra me dominus
cæmentorû agere: Et ſic hactenꝰ in hoc puncto 12
malæ fidei poſſeſſor melioris eſt juris, qvam b. f. poſſeſſor, ex allegatâ ratione, qvod contra b f. poſſeſſorem agi non potuerit, ſed contra m. f. poſſeſſorem potuerit agi.

Ad L. Is qvi deſtinavit. 24.

SUMMARIA.

COnſultum eſt volenti agere hâc actione, ſi prius poſſeſſionem conſeqvi poſſit. n. 1.
An ſalvâ conſcientiâ hoc conſilio uti valeat, qvi ſcit ſe in petitorio non obtenturum? 2.

COntinetur hic conſilium, qvod rem vindi- 1
caturus utilius faciat, ſi per remedium poſſeſſorium poſſit conſeqvi poſſeſſionem; nam poſſeſſio relevat â probando. *Cluvius re-*

rum

rum qvotid. c. 1. num. 152. Vid. tamen Legem
Circa.infra de Probat. Melius eſt poſſidere,
qvàm alio poſſidente petere. Videatur ta-
men *Cothmann. Conſ. 55. num. 90. & qvos al-*
2 *legat. Hill. l. 20. tit. 2. lit. T.* Ex hoc textu
nonnulli voluerunt probare, nunqvam poſ-
ſe in poſſeſſorio agenti Dominium opponi,
ſed eos refutat *Menoch. rem. 1. recup. poſſ.*
num. 142. Sed hic qvær. An ſalvâ conſci-
3 entiâ is poſſit hoc conſilio uti, qvi ſcit rem
ad ſe non pertinere, & qvi judicio petitorio
ſcit, ſe non obtenturum? Puto his conclu-
ſionibus rem decidi poſſe. (1.) Si qvis ſciat,
rem ad ſe non pertinere, nec poſſeſſionem
debet affectare. (2.) Si putet rem ad ſe per-
tinere, ſed de probatione dubitet, poſſe hoc
conſilio uti. *Fr. Sarmientus lib. 2. ſelect. in-*
terpr. c. 13. num. 5. Guttierez. canſ. 6. num. 12. &
Klock. v. 1. 40. num. 18.

Ad L. Is qvi ſe obtulit. 25.

SUMMARIA.

QUi liti ſe obtulit ante litem conteſtatam, revocare poteſt mendacium. n. 1.
Qvomodo porrò liberetur? 2.
An poſſeſſor liberetur, ſi is, qvi ſe obtulit liti, condemnatus ſit? 3.
Qvisnam intelligatur ſe liti obtuliſſe? 4.
An, qvi actione reali conventus, lite finitâ velit dicere, ſe non poſſidere, excuſetur? 5.

1 QUi ſe obtulit liti, tenetur qvaſi poſſide-
ret, licet non poſſideat, ſi ſcil. litem con-
teſtatus eſt; ſed ante litem conteſtatam revo-
care mendacium licet impunè, *per h. l. Don.*
lib 20. c. 3. lit. M. & ibi Hillig. idem in pe-
titione hæreditatis. *Donell. l. 19. c. 15. l. H. &*
2 *ibi Hillig.* Intelligitur etiam hoc, ſi Actor
putet ipſum poſſidere; nam ſi contrarium
ſciret, à ſe deciperetur Actor, ut dicitur in
Lege ſeq. ſcilicet ſi ab initio ſcivit *Manz. dec.*
57. num. 23. Et licet, qvi ſe obtulit liti, ſit con-
3 demnatus, poſſeſſor tamen non eſt liberatus.
l. 7. h. t. Pro eo autem, qvi ſe obtulit, non
4 habendus eſt, qvi judicium ſuſcepit, ſed non
expreſſe dixit interrogatus, ſe poſſidere. *Bart.*
& Dd. ad h. L. Ex hac Lege etiam proba-
5 tur, eum, qvi actione reali conventus, ſi li-
te finitâ vellet dicere: ego non poſſideo, &
vellet ita nominare verum hæredem, non ex-
cuſari: nam hoc ante litem conteſtatam fie-
ri debuiſſet. *Mev. p. 3. dec. 98.* Ex hac L.
6 probatur etiam, ſi contra tertium pignoris
poſſeſſorem lis inter alios agitata, & ſenten-
tia nihil operetur, ſeu novo proceſſu opus
ſit; ſi tamen tertius ille interveniat & liti ſe
implicet, neqve poteſtetur tantum, ne ſibi
præjudicium fiat, ſed exceptiones ſuas inter-
veniendo alleget, & ſic merita cauſæ tractet,
tunc is ſine novo proceſſu etiam condemnari
vel abſolvi poteſt in eodem judicio. *Mev. p. 4.*
dec. 208.

Ad L. 26.

SCiens non decipitur. *Conf. c. 27. de R. J. lib.*
6. & Donell ac ibi Hill l. 21. c. 10. lit. L. & ſci-
enti non infertur dolus. *Menoch. conſ. 98. n. 39.*
& qv. 720. n. 8.

Ad L. Sin autem. 27. & tres ſeqq.

SUMMARIA.

POſſeſſor ob mendacium ante litem conteſtatam revocatum non tenetur, niſi alteri damnum ſit datum. n 1.
An ſufficiat poſſidere tempore litis conteſtatæ n. 2.
Fructuum nomine, ex qvo poſſedit, tenetur. 3.
An poſſeſſor eqvi, eundem debilitans, petitori teneatur de deterioratione? 4.
An qvi ante litem conteſtatam dolo deſiit poſſidere, ut poſſeſſor conveniri poſſit? 5.
Qvid ſi pater per filium poſſideat? 6.
An poſſeſſor ſumtus in rem petitam factos recuperare poſſit? 7.
Hoc explicatur duplici exemplo. 8. & 9.
An reus, qvi tempore judicati poſſedet, reſtituere teneatur: qvamvis litis conteſtatæ tempore non poſſederit? 10.
An etiam, ſi nullo tempore litis poſſederit? 11.
An lite pendente unius litigantis jus corroborari poſſit per ſupervenientem tertium? 12.
Permittenda eſt abraſio meliorationis, ſi impenſæ utiles factæ. 13.
Qvid ſi puerum alienum poſſeſſor reddat eruditum? 14.
Caſus duo, ubi tales impenſæ in puero factæ repetuntur 15.
Denunciationis effectus eſt, ut tacens pro conſentiente habeatur. 16.

SI cum vellem Titium actione reali con- 1
venire, tu te obtuliſti liti, & dixiſti, te poſ-
ſidere, hoc mendacium ſi ante litem con-
teſtatam revocetur, non es habendus, niſi
damnum mihi dederis iſto mendacio v. g. ſi
interim Titius uſucapionem compleverit, &
ſic omni modo hoc caſu teneris. Non ſuffi- 2
cit autem poſſidere tempore litis conteſtatæ,
ſi ante ſententiam poſſidere deſiit, ſine do-
lo malo. Econtrario ſufficit ad condemna-
tionem, ſi tempore ſententiæ poſſideat, li-
cet antea non poſſederit. Et fructuum no- 3
mine, ex qvo poſſedet, tenebitur *§. 1. h. l.*
Sed qvomodo dabitur actio reo non poſſi-
dente? Reſp. *Donell. l. 20. c. 5. lit. B.* ſi o-
miſsâ qvæſtione poſſeſſionis litem ſuſcepit
reus

reus aut cum negaret, id probandum ſuſcepit
petitor. *Conſ. tamen ibidem Hillig.*
4 *In §. 2.* proponitur hæc ſpecies, poſſedi
eqvum, qvem tu petis extrajudicialiter vel
petis judicialiter qvidem, ſed ego habeo ra-
tionabilem cauſam, cur non reddam. Hunc
eqvum notabiliter debilito, poſtea in dire-
ptione militari mihi vi ſurripitur, an teneor
de deterioratione? Reſp. qvod non, qvia peti-
toris non intereſt, qvia in communi clade,
etiam ipſi ſurreptus fuiſſent eqvus, qvia o-
mnes eqvi rapti ſunt. Sed ſi intra annum
abreptus fuerit eqvus & petitor agat, tene-
tur actione Legis Aqviliæ, qvia in actione
Legis Aqviliæ attenditur æſtimatio qvanti
intra annum pluris valuit. *l. 2. & l. 23. §. 3. ff.
ad L. Aqvil.* Et ita Lex Aqvilia retro re-
ſpicit.
5 *In §. 3.* qværitur, an, qvi ante litem con-
teſtatam dolo deſiit poſſidere ut poſſeſſor,
conveniri poſſit? Eqvidem de eo, qvi
poſt litem conteſtatam dolo deſiit poſſidere,
nullum eſt dubium, nam ille non ratione fictæ
poſſeſſionis, ſed veræ convenitur, cum poteſt
litem conteſtatam omnis culpa præſtanda ſit.
Helliger. in Donell. l. 20. c. 3. l. C. Sed etiam is,
qvi antè litem conteſtatam poſſidere dolo de-
ſiit, etiam affirmatur, qvod ut poſſeſſor con-
damnetur, idqve probatur exemplo petitio-
nis hæreditatis.
6 *In §. 4* Agitur de patre vel domino
qvi per filium vel ſervum poſſidet, & filius
vel ſervus abſit ſine dolo, & qværitur, qvid
faciendum judici, an ſtatim ſententia feren-
da, & reſpondetur, vel dilationem dandam
aut cautionem præſtandam de re reſtituenda,
qvam primum reſtitui poteſt.
7 *In § 5.* Agitur de ſumtibus in rem pe-
titam ante litem conteſtatam factis, an eos
poſſeſſor recuperare poſſit, reſpondetur affir-
mativè per exceptionem doli, nam ſi pe-
titor reſtitutionem rei peteret ſine reſti-
tutione expenſarum, vellet ditari cum alte-
8 rius damno: qvod exemplis duobus decla-
ratur. Servum poſſedi, qvi dedit Titio da-
mnum, ille convenit me actione noxali, po-
tui ſervum dedere noxæ. ſed id non facio, ſed
præſto damni ſolutionem, eam mihi petitor
9 reſtituere tenetur. Alterum exemplum eſt,
ſi in areâ tuâ, per errorem habens aream pro
meâ, domum exſtruxerim, petitor tenetur
reſtituere expenſas aut pati, ut ædificium de-
ſtruam & auferam, qvod etiam in areâ do-
natâ à marito uxori obſervatum. Si tem-
10 pore judicati poſſidet Reus, tenebitur re-
ſtituere, licet tempore litis conteſtatæ non
poſſideat. Potuit enim fieri hoc, ſi omiſſâ
qvæſtione poſſeſſionis judicium ſuſcepe-
rit Reus. *Donell. l. 20. c. 5. lit. B.* ubi *Hillig.*
id nimis extenſum eſſe ait. Nam volunt
11 Dd. etiam tunc ferendam eſſe ſententiam,
qvando reus nullâ parte litis poſſidet, hoc
effectu, ut ſi poſtea conſeqvatur poſſeſſio-
nem, ſine novo proceſſu executio fiat, ſed id
dubium *Hilligero.* Probant ex h. t. qvod litis
pendentia non impediat, qvo minus jus uni- 12
us ex litigantibus poſſit roborari per tertium,
& qvod ſuperveniens jus convalidet judici-
um. *Anton. Gabriel in comm. concl. lib. 2. de
judic. concl. 2. & 3. Lancellot. de Attentatis p.
2. c. Limit. 20.*
Si impenſa utilis in re facta, permittenda 13
abraſio meliorationis, ſi impenſam Dominus
reſtituere nolit. *§. ult. & ll. ſeqq. duabus*
Sed qvid ſi puerum alienum poſſeſſor eru- 14
ditum reddidit, ſic abraſio certe fieri non
poteſt, ergo nec repeti poteſt impenſa hæc
utilis à malæ fidei poſſeſſore. *Garcias de Ex-
penſ. c. 5. num. 3.* Sed hoc de inope acci-
piendum, qvi impenſas non poteſt reſti-
tuere; ſecus in locuplete, ob verba Le-
gis: qvia neqve carere ſervo meo debeam
&c. *Pet. Barb. ad l. divortio §. fin pag. 1. num.
72. Cujac. l 9. obſ. 38.* Sed ſubjiciuntur duo 15
caſus, ubi hæ etiam impenſæ utiles reſtitu-
endæ. (1.) Si actor venalem habeat,
& plus ex artificio ſit conſecuturus, *L. 29.
h. t.* (2.) Si ſciente Domino eruditus,
ſcil. ſi anteqvam informaretur, denuncia-
vit poſſeſſor, ut vindicaret mancipium, ſi ſu-
um eſſe putaret, & hoc non fecit, *per l. 30.
h. t. Cujac. dicta obſ. 38. Neguz. de pign memb.
4. partis 5. num. 20. Menoch. l. 2 A. Q. ca-
ſu 278.* Ubi nota inſignem effectum de- 16
nunciationis, ex qvo probari poteſt, denun-
ciationis hunc etiam effectum eſſe, ut tacens
altè nec contradicens pro conſentiente ha-
beatur: præſertim verò ſi in judicio fiat,
& de modico agatur alterius præjudicio.
*Gl. in L. ſi fidejuſſor. pr. in verbo: recuſare ff.
qvi ſatisdare. Menoch. l. 2. præſ. num. 5. &
præſumt. 75 libri 29. num. 6. Alex. in l. non
ſolum §. morte num 27. ff. de Novi operis
Nunc. Cæpolla cautela 24. Rubeus in rep. d §.
morte. num. 262.*

Ad L. Cæterum. 31. & ſeq.

SUMMARIA.

*An ſervi impuberis, qvem vindico, operæ
conſiderandæ in hac actione? n. 1.*
*An à poſſeſſore operæ ex artificio, qvo ab eo
imbutus, percipiendæ repetantur? 2.*
*Qvandò m. f. poſſeſſor de fructibus percipi-
endis teneatur? 2.*
*Qvare m. f. poſſeſſor non teneatur de fructi-
bus, qvos ex melioratione per ſe facta perci-
pere potuit? 4*
*B. f. poſſeſſor non tenetur de fructibus perce-
ptis ex melioratione, niſi locupletior inde
redditus? 5. & 6.*
*An b. f. Poſſeſſor adoleſcentuli reſtituat fru-
ctus ex artificio ejus quæſitos? 7.*

Annon

Annon hi fructus cum expenſis in erudiendo eo factis compenſentur? 8.
Qvænam concurrere debeant, ſi fructus cum talibus expenſis non compenſandi? 9.
Fructus percepti ex meliorationibus ad meliorantem pertinent. 10.

1 SPecies facti: à te vindico ſervum, annos 16.
natum; qvær. (1.) an etiam impuberis operæ veniant conſiderandæ? Affirm. qvia poſt
5. annum etiam operæ ejus eſſe poſſunt. *L. fin.*
2 *ff. de Servor. operis.* (2.) An operas ex artificio, qvo à Te imbutus, percipendas repetere
poſſim? Neg. qvia artificium tu docuiſti.
3 Malæ fidei poſſeſſor percipiendos fructus reſtituere tenetur. Sed hoc limitatur hic: niſi
fructus percipi poterunr operà poſſeſſoris, aliàs non, v. gr. Si artificium docuit; idem
in meliorationibus, licèt aliud in fructibus perceptis. Et de malæ f. poſſeſſore ex
hoc arguitur, qvod percipiendorum fructuum faciat mentionem. *Donell. d. c. 5. poſt lit. K. p. 634. in pr. Covarr. lib. 1. Reſol. c. 8. n. 4. Carpzov. P. 3. Juriſpr. Forenſis Conſtit. 32. def. ult. P. Barboſa in d. l. Divortio 7. §. fin. p. 1. n. 51.* qvod ſummè notandum eſſe,
ait *Menoch. remedio 15. recup. poſſ. n. 611.* & percepturus fuiſſet fructus ex re propriâ ſcili-
4 cet melioratione. Ratio autem hujus deciſionis eſt, ſi teneretur reſtituere etiam eos fructus, qvos ex meliorarione per ſe facta percipere potuit, ſua induſtria ſibi foret damnoſa,
contra regulam *in L. fin. C. de Alluv. Romanus ſing. 37. P. Barboſ. d. t. Tiraq. de Retr. p. 1. §. 15. gl. 1. n. 29. Covarr. lib. 1. reſol. c. 8. n. 4.*
5 Sic ergò fructus meliorationum percipiuntur à meliorante ut Domino. *Neguz. de pign. m. 4. partis 5. n. 20. Roſenthal c. 10. concl. 42. lit. BB.* Undè duo conſectaria inſert *Barboſ. d. l.* 1. Licèt b. f. poſſeſſor teneatur fructus cum meliorationibus compenſare. *L. ſumtus. 48. h. t.* etiamſi ex fructibus non ſit redditus
6 locupletior. *Barboſ. d. l. n. 4.* non tamen tenetur de perceptis ex ſuâ melioratione, ſi ex illis non ſit factus locupletior; ſed extantes tantùm tenebitur reſtituere. *Barboſ. d. l. n. 52.*

7 *In ſeq.* autem Lege 32. habetur hæc ſpecies: Poſſedi bona fide (nam in hôc eſt diſſimilitudo inter L. 31. & 32.) ſervum adoleſcentulum, qvem imbui artificio, ex qvo artificio, fructus redundant ad poſſeſſorem. Hos fructus non reſtituit b. f. poſſeſſor. Sed qvær.
8 annon *juxta d. l. Sumtus 48. h. t.* fructus hi compenſandi cum expenſis in erudiendo ſervo factis? Reſp. *in l. 32.* ex operis ante 25. vel potius qvintum ætatis annum præſtitis, nullam fieri compenſationem cum ſumtibus, ſed illa compenſatio incipit tantum ab anno 26.
9 Et ſic tria hic reqviruntur 1. ut ſint operæ provenientes ex artificio, non ex officio. 2. ut ſervus didicerit artificium ſumtibus poſſeſſoris.
& 3. ut ſint præſtitæ ante annum 25. vel qvintum ætatis; nam poſteà in compenſationem veniunt. *P. Barb. d §. fin. p. 1. n. 55. & 56.*
Colligitur etiam, fructus perceptos ex melio- 10
rationibus ad meliorantem pertinere; imò etiam malæ fidei poſſeſſorem, qvi melioravit fundum, ex meliorationibus percipiendos reſtituere non teneri. *Conf. Matth. de Afflictis dec. 87. n. 6. & ſeq. Neguz. de pign. membr. 4 part. 5. princ. n. 20. Card. Tuſchus concl. 178. n. 10. lit. M. Peregrinus de Fideicom. art. 53. n. 67.* Et ita de prædio conducto meliorato non ſine conſenſu Locatoris Reſp. *in Facultat. die 19. Julii anno 1653.*
In L. 32. legendum puto: Poſt qvintum 11
annum, *ex L. ult. ff. de Operis Serv. Vid. Cujac. ad d. L. 31. & ad hanc L. 32.*

Ad L. Fructus. 33.

SUMMARIA.

MAlæ fidei poſſeſſor, ſicut etiam b. f. poſt litem conteſtatam, reſtituunt percipiendos fructus. num. 1.
An in m. f. poſſeſſore benè diſtingvatur, num titulum habuerit? 2. & 3.
Ratio habetur fructuum honeſtè *percipiendorum. 5.*

MAlæ fidei poſſeſſor etiam percipiendos 1
fructus reſtituere tenetur, qvod & in b. f. poſſeſſore locum habet in fructibus, qvi poſt litem conteſtatam percipi potuerunt, *per L. 20. h. t. Donell. 20. c. 5. poſt lit. R. p. 633.*
Carpz. d. l. n. 4. Sed malæ f. poſſeſſorem, qvi 2
titulum habet, non teneri ad fructus ante litem conteſtatam percipiendos, *per L. Si fundum. 17. C. h. t.* probant *Hartm. Piſtor. p. 4. qv. 28. n. 6. & Carpz. d. conſt. 32. def. ult. n. 8.*
Sed illa diſtinctio aliis diſplicet, qvia etiam 3
b. f. poſſeſſor poſt litem conteſtatam omnem indifferenter reſtituit. Et *L. 17.* allegata ad certam ſpeciem facti, nempe fructuum perceptorum directa, ad negationem aliorum fructuum non rectè extenditur. *Vid. Donell. l. 10. c. 5. Franzk. ad h. t. n. 73. & ſeq. Struv. ad h. t. th. 18.* Et ſi dolo res perierit, fructus tamen 4
percipiendi debentur usqve ad ſententiam,
per hanc L. Nota tamen ex hac Lege, eorum 5
fructuum habendam eſſe rationem, qvi honeſtè percipi potuerunt. Et ſi ego proprietarius petam rem à fructuario, & inter moras judicii finiatur uſus fructus, ab eo tempore fructuum habenda eſt ratio.

Ad L. Idem eſt. 34.

SUMMARIUM.

Qvæ rei petitæ acceſſerunt, à tempore acceſſionis etiam rei accedunt.

IN *l. 33.* dixerat JCtus, petam fundum à fructuario vel ab eo, qvi habet cauſam à fructuario, & inter moras judicii uſusfructus finiatur morte uſufructuarii vel alio modo, ab eo

Digitized by Google

tempore fructus reſtituendos eſſe,idem hic eſſe dicitur in iis,qvæ rei petitæ acceſſerunt,ut alluvione,inſulâ, ædificatione,ſcilicet qvod à tempore acceſſionis etiam rei accedentis fructus veniant.

Ad L. Et ex diverſo. 35.

SUMMARIA.

FRuctuum à tempore, qvo à proprietate diſceſſerunt, habetur ratio. n. 1.
Qvando judex fundum ſine fructibus actori adjudicavit, an hi tamen reſtituendi? 2.
Propter fructus datur etiam condictio ſine cauſa. 3.
Expenſæ poſt condemnationem an peti poſſint? 4.
An Dominus à poſſeſſore æſtimationem fundi accipiens, eidem de evictione teneatur? 5.
Reſponſio ad obſtantem legem. 6.
An partem rei vindicare poſſim? 7.

1 SI plenæ proprietatis Dominus poſt litem
cum poſſeſſore conteſtatam, uſumfructum
ejus rei alii legaverit & deceſſerit tranſlatô
judiciô in hæredem Domini; vel ſi poſt litem
conteſtatam uſumfructum prædii alii
donaverit, ab eo tempore, qvo fructus à proprietate
diſceſſerunt, fructuum non habetur
ratio, qvia ex eo tempore petitor & hæres
2 ejus fructus percipere non potuiſſet. Licèt
judex per Errorem fundum Actoris eſſe pronunciaverit,
nullâ mentione fructuum; jubendus
tamen eſt reus, ut fructus etiam reſtituat,
qvia vi ipſa de his qvoqvè pronunciatum,
qvod de fructibus lite pendente, non
anteà perceptis intelligitur, ut dictum anteà,
3 *per L. Ædiles 25. §. de Ædil. Edicto. Hill. lib. 20. c. 6. lit. B. ubi plures allegati.* Imo de
fructibus etiam dabitur condictio ſine cauſâ,
qvi ſine cauſâ ſint fructus penes poſſeſſorem.
4 *l. 1. §. fin. de Cond. ſine cauſa l. 3. C. de cond. ex Lege. Buſius hic.* Sane expenſæ litium
poſt condemnationem à victo peti non poſſunt.
L. 3. C. de Fruct. & lit. expenſis. Buſius hic.

5 *In §. 2. hujus l. 35.* hæc eſt ſpecies: peto
fundum, qvem probo eſſe meum, ſed poſſeſſor
non vult reſtituere, & ideò æſtimationem
mihi ſolvit, præſertim ſi in litem jurem. Poſſeſſor
petit, ut ipſi caveam ſuper evictione
præſtandâ, qværitur, an teneat cavere? Videtur
qvod ſic, qvia qvaſi vendidi rem. Sed
reſp. qvod non, qvod coactus vendidi, ſibi
imputet poſſeſſor, qvod rem non reſtituit.
6 Sed videtur obſtare *l. 36 pr. de Donat.* inter
virum & uxorem, qvæ in ſpecie de uxore loqvitur,
qvæ habet cauſam à marito, nec hic
præſtatur juramentum in litem & ſtipulatio
ſimpli tantùm locum habet.

7 *In §. fin.* qværitur, ſi partem rei tantùm
velim vindicare & res ſine interitu dividi non
poſſit, ut homo & navis, an poſſim partem petere,
Reſp. affirmando de parte petitâ pro indiviſo.

Ad L. Qvi petitorio. 36.

SUMMARIA.

IN rei vindicatione reus poteſt interrogari, an poſſideat? num. 1.
An interrogationes abrogatæ ſint? 2. & ſeqq.
Qvænam differentia ſit inter eum, qvi dolo poſſidere deſiit, & qvi alienavit judicii mutandi cauſa. 7.
Poſſeſſor, ſi ejus culpa res periit, ad æſtimationem tenetur. 8.

IN rei vindicatione Reus poteſt interrogari, 1
an poſſideat, vel non, ut Actor non teneatur
utrumqve probare. De qvo *Borell. tom. 2. deciſ. tit. 17. Hillig. in Donell l. 20. c. 3. lit. R.*
Unde patet, interrogationes in jure non eſſe 2
abrogatas, licet *Grænwegen* putet, interrogationes
eſſe obſoletas, nec teneri Reum ad eas
reſpondere. Sed qvid ſi Reus jubeatur di- 3
ſtinctè reſpondere ad libelli capita? tunc
enim omnino litem ſpecificè conteſtari debet,
& ſic etiam ſpecificè dicere, an poſſideat,
ex nuperrimô Receſſu Imperii de anno 1654.
Qvid ſi poſitiones formet, & una poſitio ſit,
Reum poſſidere? ideoqve ex his videmus,
omninò hanc & ſimiles Leges non eſſe abrogatas.
Et non poſſum ſatis aſſeqvi, qvod 4
Grænwegen dicitur reſpondere interrogatori
fore ſupervacaneum, qvia ſi poſſeſſor
conventus ſe poſſidere non neget, etiamſi non
poſſideat, ſolere tamen condemnari, tanqvam
qvi ſe liti obtulit. Atqvi ſi non ne- 5
get ſe poſſidere, non poteſt haberi pro eo,
qvi ſe liti obtulit, ſed neceſſe eſt, ut qvis pro
eo, qvi ſe obtulit, habeatur, expreſsè affirmet
ſe poſſidere. Deinde ſi Reus, non negans 6
ſe poſſidere, poſſet condemnari ad æſtimationem,
utiqve Actor rem ipſam poſſet petere
à vero poſſeſſore; & ſic haberet rem &
æſtimationem; qvod procul dubio non admittet
Grænwegen, ut apparet ex iis, qvæ habet
ad §. Ex diverſo. 30. Inſtit. de R. D. Licet
juri id ſit conveniens. *per l. 7. h. t.* Et ex
hac L. apparet, eum eſſe condemnandum, qvi
dolo deſiit poſſidere. Sed qvæ eſt differen- 7
tia inter eum, qvi ex Edicto de Alienatione
judicii mutandi cauſâ facta convenitur, &
eum, qvi dolo poſſidere deſiit? Poteſt fieri, ut
aliqvis dolo deſierit poſſidere, qvi tamen noluit
duriorem Adverſarium ſubſtituere, ſed ſe
tantum moleſtiâ liberare; talem ex Edicto
qvidem non poſſe, ex hoc tamen capite condemnari.
Sanè ſi qvis ſciens rem petit, per
latam culpam rem periculo præſentaneo expoſuerit,
omninò ad latam culpam tenetur,
qvaſi dolo deſiiſſet poſſidere, *per hanc L. §. 1. Buſius hic.*

In §. 1.

8. *In §. 1.* habetur qværtio, ſi poſſeſſoris culpâ res periit poſt litem conteſtatam, v. gr. ſi ſervam petitam per inſidioſas & periculoſas vias miſit, vel in arenâ pugnare permiſerit, vel ſervum fugitivum non cuſtodiat, vel incommodo tempore navim fluctibus commiſit, & hæc abſorpta, his inqvam caſibus an ad æſtimationem ſolvendam teneatur, & reſponſio eſt plana, qvod ſic.

Ad L. Julianus. 37.

S U M M A R I U M.

An b. f. aream emens & m. f. eidem ſuperædificans exceptione doli expenſas ſervare poſſit ?

BOnâ fide aream emi, eô fine, ut aliqvod ædificium in ea ponerem. Sed anteqvam ædificarem, refertur mihi, aream non eſſe nec fuiſſe venditoris, ſed alienam, ædiſico nihilominus, qværitur, ſi dominus verus repetat aream, an per exceptionem doli poſſim expenſas ſervare, qvod negatur, qvia ædificavi malâ fide, licet bonâ fide aream emerim. Sed habeo hoc juris tantùm, ut poſſim ædificium tollere ſine diſpendio areæ domini.

Ad L. in fundo. 38.

S U M M A R I A.

QVinam caſus ſint, ubi b. f. poſſeſſor expenſas utiles deducit? n. 1.
An impenſæ meliorationis, an verò ipſa melioratio reſtituenda ? 2.
Qvid ſi pauper ſit dominus, nec poſſit reſtituere impenſas ? 3.
Annon domino pauperi licentia detur redimẽdi rudera, qvæ poſſeſſor auferre vult ? 4.
Qvid ſi abraſio ad nihil utilis ſit ? 5.
Qvid ſi impenſa qvam melioratio major ? 6.
Deciſio legis locum habet, qvamvis poſſeſſor cauſam à domino habeat. 7.
Dominus emphyteutæ æſtimationem ruderum offerre poteſt 8.
Undenam impenſa æſtimanda? 10.

1. BOnæ fidei poſſeſſor deducit utiles expenſas tribus caſibus, ut tradit *Garcias de Expenſis c. 1. n. 25. Don. l. 20. c. 7. & Menoch. l. 2. A. qv. caſu 258. n. 51. & ſeqq & n. 57. & ſeqq. & n 64.* (1.) Si Dominus aliàs eas erat facturus, nam conſvetudo domini eſt prima eorum, qvæ impenſa ſunt, regula, & recte imputat, qvi ſumtus facit, qvos ipſe Dominus fa-
2. cturus erat. *Dn Mevius p. 6. dec. 157.* (2.) Si illicò rem illamelioratam erat venditurus. (3.) Si ſit dives, & habeat, unde illas expenſas refundat. Sed qværitur (1.) An impenſam ſufficit reſtituere, v. gr. ſi meliorationis expenſæ poſſint æſtimari 15. flor. ipſa verò melioratio 10. florenis, & ſufficit ſi decem tantùm refundantur, qvia forte melioratio tempore attrita. *Neguz. de pign. m 4. partis qvintæ num. 11. & 16. Hartm. Piſt l. 2 p. 2 qv. 42. num. 18. & ſeq. conſ. Roland. à Valle conſ. 28. num. 18. vol. 1.* Sed
3. qvær. (2.) qvid ſi pauper ſit Dominus, ut non poſſit expenſas meliorationis reſtituere? Reſp. tunc permittendum poſſeſſori, ut meliorationem tollat ex fundo; ita tamen, ne deterior ſit fundus, qvàm ab initio fuit, anteqvam ædificaretur. Ergò aliud in divite, qvi tenetur reſtituere expenſas utiles. *Men. caſu 258. n. 65.* Sed qvando jam poſſeſſor vo- 4.
lebat tollere, qværitur (3.) annon detur Domino pauperi licentia redimendi rudera, qvantum ſcil. habiturus eſſet poſſeſſor ablatis ruderibus? Aff. Non ergò totius meliorationis æſtimationem conſeqvi poteſt. *Hartm. Piſt. p. 2. lib. 2. qv. 42. n. 15.* Sed ſi abra- 5.
ſio vel ablatio conceſſa, an etiam eo caſu licita, qvando abraſum ad nihil utile eſſet poſſeſſori? Neg. nam malitiis hominum indulgendum non eſt, *per hanc L.* qvæ ſolet ſemper ob hanc ſententiam allegari. Sed ſi im- 6.
penſa pluris ſit, qvam ipſa æſtimatio, non tamen in plus condemnandus eſt, qvam meliorata res eſt; vel ſi meliorata ſit res pluris, qvam impenſa rei, nihil tamen præter impenſam eſt reſtituendum. Et ita concurrere hæc duo oportet, ut non minùs impenſum ſit, & tantidem ſit melioratio. *Neguz. de pign. m. 4. part 5. princ. n 11.* Et ſic deciſio hu- 7.
jus Legis non tantum locum habet in eo, qvi cauſam non habet à Domino rei, ſed etiam in eo, qvi cauſam habet à Domino. *Rimin. conſ. 411. n. 71. & ſeq. vol. 4. licet ſecus Rota Rom. Noviſ. dec. 186. p. 2.*

Ex hac L. etiam colligitur, Emphyteu- 8.
tæ, ſi velit auferre meliorationes, Dominum poſſe offerre æſtimationem ruderum. *P. Barboſa ad L. Divortio §. ult. p. 1. n. 111.* Nonnulli ex hac L. & exemplo picturæ voluerunt 9.
probare, circa voluptuarias etiam impenſas diſtingvendum eſſe inter divitem & pauperem: ſed reſp. qvæſtionem in hâc L. tantùm eſſe de utilibus impenſis; ad declarandam autem hominum malitiam tantùm ſumtum eſſe exemplum ſimile à voluptuariis, *Menoch. l. 2. A. qv. caſu 258 n. 78. Gilken. de Expenſis p. 3. c. 1. n. 25.* Sane impenſam in rem non ex fructuum qvantitate, ſed ex Rei neceſſitate & 10.
utilitate æſtimandam eſſe, monet *Dn. Mev. p. 2. dec. 210.* De expenſis autem arbitraria & ſummaria eſt qvæſtio. *Mev p. 3. dec 42.*

Ad L. Redemtores. 39. & ſeq.

S U M M A R I A.

AN cæmenta, ex qvibus ædificatur, ſtatim cedant in dominiũ ejus, cujus eſt area? n. 1.
Mulier rem ſuam Creditori pignori datam & ab hoc diſtractam vindicare poteſt. 2.

SIqvis locet ſuam operam, ut inædificando 1.
opere & ex cæmentis ſuis ædificet, qværitur, an cæmenta ſtatim transeant in dominium illius, cujus eſt area? videtur, qvod non, qvia ex locatione, non transfertur dominium; ſed aff. qvia dominium non transfertur ex locatione, ſed ex ædificatione in alieno ſolo.

2 *In §. 2.* proponitur, mulier ſe obligaſſe pro alio & rem ſuam pignori dediſſe creditori. Creditor diſtrahit pignus, an mulier poteſt vindicare rem à creditore diſtractam. Et reſponſio plana eſt, qvod poſſit, ob SCtum Vellejanum & qvia nullum pignus creditor diſtraxiſſe videtur. *per l. 40.*

Ad L. Si qvis hac Lege. 41.

SUMMARIA.

IN addictione in diem poſt allatam conditionem, non licet actione in rem uti. num. 1.

Servus ex mandato Domini rem vendens dominium tradit. 2.

1 ADdictio in diem ſi fiat per verba directa, qvibus ſcil. ipſa venditio eventualiter pro eâ habetur, ac ſi non ſit facta, ut res ſit inemta, ſi melior conditio afferatur, ipſo jure reſolvitur dominium etiam ſine traditione, ut ex hoc aliisqve textibus hic â gloſsâ allegatis probatur; qvod etiam eſt in Lege Commiſſoriâ. *Covarr. l. 3. Reſol. c. 8. n 1. Mantica lib. 4. de tac. & ambig. convent. tit. 28 n 14. Molina de J. & J. diſp. 378. n. 9. Zæſ. ad tit. de Addict. in diem num. 13. Struv. ad d. t. th. 35.* Sed anteqvam fiat adjectio, i. e. anteqvam melior conditio ab alio offeratur, emtor habet actionem in rem *per hanc l. 41.*

2 *In §. 1.* igitur de ſervo habente liberam adminiſtrationem peculii, vel ſpeciale mandatum Domini, qvi ſi mihi vendiderit rem, habeo actionem in rem. Qvia ipſe Dominus mihi vendidiſſe fingitur.

Ad L. Si in rem. 42.

SUMMARIUM.

Poſſeſſore rei petitæ poſt litem conteſtatam mortuo, hæres ex defuncti, non ſua perſona tenetur.

SI poſt litem conteſtatam poſſeſſor rei petitæ deceſſerit, non tenetur hæres ex perſona ſua, ſed ex perſona defuncti. Si qvid defunctus commiſerit, i. e. ſi qvid fecit defunctus, propter qvod damnari potuit, & ſi non poſſiderit, ut ſi dolo deſiit poſſidere, ſi dolo aut culpa ejus res periit *l. 40. pr. de pet. hæred.* qvibus caſibus transfertur actio in rem ad hæredem non per ſe, ſed per conſeqventiam actionis rei judicatæ *l 3. §. 11. de pecul. Donell. l. 20. c. 9. in fine. ubi Hill. lit. T.* idem eſſe dicit, ſi per defunctum ſtetit, qvo minus lis conteſtata fuerit. *l. 10. § ult. ff. ſi qvis cautionibus.*

Ad L. Qvæ religioſis. 43.

SUMMARIUM.

An & qvomodo lapides ſepulchrorum vindicari poſſint?

LApides ſepulcrorum ſunt religioſi, & ideò licet ſint exemti, non poterunt vindicari, ſed ei, cujus eſt ſepulcrum vel monumentum extra ordinem ſuccurritur. Sed ſi me invito lapides mei monumento adjecti, potero vindicare, ſi ſeparati fuerint qvâcunqve ex causâ, licet ideò ſeparati, ut refectô ſepulcrô reponerentur.

Ad L. Fructus pendentes. 44.

SUMMARIA.

FRuctus pendentes pars fundi ſunt. n. 1.

Utilitatem hujus legis cernere eſt in variis caſibus. 2. & 3.

In petitione fundi fructus inſunt 4.

Fructus per ſe non ſunt pars fundi. 5.

FRuctus pendentes ſunt pars fundi, & fun- 1
dus cum fructibus pro unâ & eadem re
habetur. *L. ult. § 6. ff. qvæ in fraud. Cred.* Uti 2
litatem hujus Legis in exemplis probat *Bu-*
ſius hic, ut in revocatione alienatorum per
fraudem, in fructibus in feudo pendentibus
&c. *Carpzov. p. 3. Conſt. 13. def. 1.* Et ideò fru- 3
ctus pendentes in venditione fundi conti-
nentur, vel in ſolutum datione *l. 13. §. 10. ff.*
de Act. emti. & idem in Legato fundo. *Carpz.*
d. l. Tiraq. de Retr. lign. §. 1. gl. 6. 7. 42. qvi &
num. ſeq. ad fundum hoc extendit, aliaqve
exinde deducit. *num. 37. & ſeqq. Marc. Mant.*
ſing. 310. Exinde colligitur, in petitione fun- 4
di ineſſe fructus, & in ſententia, qvà fundus
mihi adjudicatur, ineſſe fructus pendentes.
Covarr l. 1. reſol. c. 3. n. 2. & c. 15. n. 1. Qvando 5
autem fructus conſiderantur per ſe, tunc
non conſiderantur ut pars fundi. *Hartm. Piſt.*
p. 1. qv. 24. n. 12. Idem in rediiibus nondum 6
ceſſis. *Gail. lib. 2. obſ. 10. num. 3.*

Ad L. Si homo. 45.

SUMMARIUM.

Qvis poſſeſſor & qvando teneatur etiam de culpa?

SEntentia manifeſta eſt, qvod bonæ fidei poſſeſſor ante litem conteſtatam teneatur de dolo tantùm, non de culpa, qvia credidit, ſe in ſuis rebus negligentem eſſe. Sed malæ fidei poſſeſſor ante litem conteſtatam tenetur etiam de culpa, ſed poſt litem conteſtatam etiam is, qvi bonà fide antea rem poſſederat, tenetur etiam de culpâ, qvæ omnia ſunt certa.

Ad L. Ejus rei. 46. & ſeq.

SUMMARIA.

Ejus rei, qvæ per in rem actionem petita, tanti æſtimata, qvanti actor in litem juraverit, qvando conſeqvatur reus dominium, n. 1.

Qvid ſi reus non ſit præſens, an actor teneatur cavere de re tradenda? 2.

SI Reus non vult reſtituere rem & actor juraverit in litem, reus qvidem conſeqvitur dominium qvaſi emtor, ſi præſens ſit; ſi abſens, cum Reus poſſeſſionem conſecutus fuerit, ſed petitor ad evictionem

non

non tènetur, *per L. 35. §. 2. h. t.* ubi ratio, qvia
2 ſibi imputare debet, cur non reſtituerit, Sed
qvid ſi reus non ſit præſens, an Actor tenetur
cavere, ſe rem traditurum? Neg. Sed per ſe
non futurum, qvo minus res tradatur. *l. 47.
h. t.* ne ſcilicet aliàs litis æſtimatione percepta
impedire poſſet, ne reus unqvam Dominus
fiat. *Hill. in Don. l. 20. c. 7. lit. O.* & actor cedere
cogitur Actionem ſuam, qvàm ratione rei
habet, ſi non dolo amiſit hic poſſeſſionem.
3 *L. 63. juncta L. 69. & ſeq. h. t.* Licet detur
etiam ſine ceſsione auxilium Prætoris, & Pu-
bliciana etiam contra priſtinum Dominum.
Hill. d. l. lit. P. Conf Setſ. de juramentis l. 5. c. ult.
4 *n. 10.* Colligitur etiam, extra res dotales per
æſtimationem contrahi venditionem, & æſti-
ſtimationem in locum rei ſuccedere. *hic & L.
7. §. 1. tit. ſeq. Maſcardus concl. 666. per totam,
Schultes. qv pr. 53. n. 39. p. 2. & Finckelth. obſ. 65.
num. 16.*

Ad L. Sumtus. 48.

SUMMARIA.

*AD expenſas recuperandas qvô remediô
utendum? num, 1*
Qvâ diſtinctione res dirimenda? 2.
*B. f. poſſeſſor fructus conſumtos lucratur,
qvando nullæ ſunt meliorationes factæ. 3.*
*Poſſeſſori de meliorationibus excipienti actor
opponit compenſationem fructuum 4.*
*An fructus compenſandi in re ſubjectâ reſtitu-
tioni? 5.*
Facultatis Reſponſum. 6.
*An, qvi rem dotalem à marito emit, & meliora-
menta fecit, ea computentur cum fructi-
bus? 7.*
*An Emphyteuta, emphyteuſin cum meliorati-
nibus reſtituens, computet fructus? 8.*

1 AD expenſas recuperandas Actio non da-
tur, ſed tantum exceptio doli vel rei re-
tentio. *Hic & L. 33. ff. de condict. indebit:* Ad-
ditur tamen inſignis diſtinctio *in h. l.* utrum
fructus conſumti excedant pretium melio-
2 rationum, & tunc pro fructibus conſum-
tis, ſi non eſt factus locupletior, conve-
niri non poterit: An vero fructus ſint æ-
qvales meliorationis ſumtibus, & tunc
fiet compenſatio fructuum & impenſarum:
an vero meliorationes excedant expenſas.
& tunc pro concurrente ſummâ fiet com-
penſatio, id, qvod deeſt, ſolvendum eſt
b. f. poſſeſſori. Ideoqve totum fun-
damentum hujus Legis eſt in æqvitate.
3 Unde colligitur inſignis limitatio ad regu-
lam, qvod b. f. poſſeſſor fructus conſumtos
ſuos faciat: nam hæc locum habet, qvando
ab eo nullæ ſunt factæ meliorationes. Nam
ſi melioravit, tenetur ex æqvitate fructus
conſumtos cum meliorationibus compen-
ſare, licet non ſit factus locupletior. *P. Bar-
boſ. ad L. divortio § fin p. 1. n. 41 & ſeqq.* Qvan-
do autem locupletior redditus, etiam ceſſan-
tibus meliorationibus reddere tenetur, & fru-
ſtrà de Compenſatione qværitur. *Cravetta
vol. 3. conſ. 408. num. 13.* Et ſic qvando b. f. 4
poſſeſſor conventus rei vindicatione, exci-
pit de meliorationibus per ſe factis, actor pot-
eſt replicare de compenſandis fructibus cum
meliorationibus, qvæ eſt Practica hujus Le-
gis, qvam commendat *Barb. d. l n. 42.* Sed 5
qvid in re ſubjectâ reſtitutioni, v. gr. ſi fidei-
commiſſo ſubjecta? Hic non compenſan-
tur fructus cum meliorationibus; nam
hæc lex loqvitur de eô caſu, qvando fructus
percipiuntur ex re alienâ, ſecùs, ſi ex re meâ
propriâ, licet reſtitutioni ſubjecta. *Franc. Cre-
menſ. ſing. 106. Cravetta d. l. n 13 Rol. à Valle
conſ. 30. n. 4. lib. 1. Car. Ruinus conſ. 155. num. 14.
vol. 3.* Hancqve communem opinionem fate-
tur ipſe aliàs contrarius *Achilles Perſonalis
de Adipiſc poſſ n 088. Conf. Dn Mev. p 3. dec.
41. num. 2.* Et ideò, cùm proponeretur caſus, 6
qvòd Prælati mortui filius in anno gratiæ
prædium devaſtatum vendidiſſet ſine con-
ſenſu clericorum, & poſt 25. annos capitu-
lum repeteret, poſſeſſor autem, qvia erat
bona fide conſtitutus, (venditor enim ſe
conſenſum impetraturum promiſerat) peteret
meliorationes: reſponſum, ſi fructus exce-
dant vel æqvent præſentem meliorationis
æſtimationem, locum habere compenſatio-
nem: ſecus, ſi meliorationis æſtimatio ex-
cedat. *die 29. Maji 1668 Conf. Not. ad L. 55. ff.
Locat.* Sic ſi qvis à marito emat rem dota- 7
lem, & feciſſet in re melioramenta, hæc non
computarentur cum fructibus, qvia, ſi res
non fuiſſent alienata per maritus, fructus illius
fuiſſent mariti durante ante matrimonio: er-
gò æqvitas hujus legis ceſſat. *Neguz. de pi-
gnor. m. 4. part. 5. n. 13.* Sic etiam Emphyteuta 8
reſtituens rem Emphyteuticam cum meliora-
tionibus, non computat, fructus, qvia hos non
percipit ratione nudæ promiſſionis, ut in hac
Lege, ſed ratione utilis dominii. *Neguz. d l. n.
14.* Contra ſuperiorem Practicam hujus Legis
videtur diſputare *Achill. Perſon. de adipiſc.
poſſ. n. 689. & ſeqq.*

Ad L. Solum. 49.

SUMMARIA.

SOlum eſt pars ædium. n. 1.
Declaratur per exemplum. 2.

QUæritur, an ſolum ſit pars ædium; qvod 1
affirmatur, qvia duæ ſunt partes ædium ſo-
lum & ſuperficies, ideoq; ſi ædes incendio pe-
riiſſent, ſolum tamen vindicari poteſt, qvia
meum eſt, qvod ex re mea ſupereſt, cum jus
vindicandi habeo *per h. l. §. 4.* Gloſſa dat 2

exemplum de bove meo, cujus corium ſupereſt, nec obſtat *l. 49. de Leg. 2.* qvia ibi bos nondum erat legatarii.

Ad L. Si ager. 50.

S U M M A R I A.

Res emta, ſed nondum tradita, vindicari neqvit, 1.
Exceptio in hærede. 2.
Caſus, in qvibus Dominium ſine poſſeſſione qværitur. 3.

1 REm emi, ſed nondum mihi tradita eſt, an poſſum eam vindicare? Reſp. qvod non, qvia ex ſolo contractu dominium non trans-
2 fertur. Secus autem in hærede, qvi poteſt vindicare omnes res, qvæ defuncti fuerunt, licet earum poſſeſſionem nunqvam habuerit, qvia aditâ hæreditate omnia jura in
3 eum tranſeunt. exceptâ poſſeſſione. Hic notat Gloſſa caſus, in qvibus dominium ſine poſſeſſione qværitur, ut in hærede, in Legatario, in bonorum poſſeſſore, in fidei commiſſariâ hæreditate, in dominatione, & venditione factâ Eccleſiæ, in pacto Legis Commiſſoriæ, & addictionis in diem.

Ad L. Si in rem. 51. & ſeq.

SUMMARIA.

Hæres poſſeſſoris tenetur ut poſſeſſor, ſed annon etiam ex delicto defuncti teneatur? n. 1.
Hæres indiſtinctè ex ſuo facto tenetur. 2.
An teneatur hæres, ſi defunctus, qvi facto ſuo nocuit, ante litem conteſtatam mortuus? 3.

1 HIc & ſeqq. LL. aliqvot agitur de Poſſeſſoris hærede, qvi tenetur, non ut hæres, ſed ut poſſeſſor, & ideò ex hæredibus ille tantùm tenetur, qvi poſſidet. *L. 55. h. t.* Tenetur tamen etiam ex facto defuncti, ſi ille qvid deliqvit, *L. 42. h. t.* & à Defuncto lis conteſtata. Tunc enim cum omni causâ tranſit
2 actio in hæredem. Sed hæres indiſtinctè ex actu ſuò tenetur, ſi per dolum vel culpam circa
3 rem qvid deliqvit, *per h. l. 51.* Sed qvid ſi ante litem conteſtatam mortuus defunctus, qvi facto ſuo nocuit? Negatur, qvod hæres teneatur, niſi locupletior inde redditus: nam teneretur actione in factum. *L. 52. Vid. Donell. l. 20. c. 3. lit. S. & ibi Hillig. Struv. ad h. t. th. 12. Zæſ. ad h. t. num. 39.*

Ad L. Si fundi. 53.

SUMMARIUM.

Poſſeſſor b. f. agrum conſeminans, fructus ſupervenïente Domino colligere neqvit.

SI poſſeſſor b. f. agrum conſeviſſet & poſteà petatur ab eo fundus, qværitur, ad frumentum poſſeſſor colligere poſſit? qvod videtur affirmandum, qvia ipſe conſevit. Sed negatur, qvia ſemen fit jam fundi & eſt pars fundi, non vero negatur, qvia ſumtus poſſit per exceptionem ſervare. Alii de m. f. poſſeſſore intelligunt hanc legem.

Ad L. Inter officium. 54.

SUMMARIA.

AN, qvi vindicanti aut convento patrocinium præbet. poſteà verò comperit, rem ſuam eſſe, dominium amittat? n. 1.
Conciliatio cum l. ult. de inoff. teſt. 2. & 3.

QUi vindicanti aut convento patrocinium 1
præbuit, poſtea autem comperit, rem eſſe ſuam, an dominium amiſit? Videtur qvod ſic, qvia judicialiter confeſſus eſt, rem eſſe alterius, cui adſtitit; ſed contrarium reſpondetur, qvia confeſſio errans non eſt confeſ-
ſio. Et ideò non obſtat *L. ult. ff. de inoff. te-* 2
ſtam. qvæ nullum habet errorem. Et hîc agitur de Actu, qvi à ſolo conſenſu & declaratione animi non pendet, *ut in d. l. ult.* Sed reqvirit qvid plus, ut traditionem rei alicujus aut juris. *Bart. hic & Menoch. conſ. 58. n. 63. Ti-*
raq. de Retr. Conſang. §. 1. gl. 9. n. 268. Sed hic 3
n. 269. videtur potius hos textus ita conciliaxe, qvòd hæc Lex loqvatur de ignorante; illa de ſciente. Et videtur illi rationi differentiæ præferre hanc etiam *Hill. d. l.* Ratio *in l. 35. de A. R. D. Donell. l. 20. c. 2. lit. O. ibi Hell.*

Ad L. Si poſſeſſor. 55.

S U M M A R I U M.

Hæres ſolus poſſidens fundum ſolus conveniri poteſt.

TItius reliqvit duos hæredes, qvorum alter fundum poſſidet, qvem vindicare intendo, qværitur an ullum hæredem, qvi ſolis fundum poſſidet, inſolidum convenire poſſem, qvod affirmatur, qvia ſolus poſſidet. Hæredes enim poſſeſſoris ante litem conteſtatam conveniuntur hâc actione, ſecundum qvòd poſſident, non pro portione hæreditariâ.

Ad L. Vindicatio. 56.

SUMMARIUM.

Peculium vindicari neqvit.

QUæritur, an peculium vindicetur? Videtur qvod ſic, qvia grex vindicari poteſt. Sed negatur, qvia grex conſtat ex pluribus corporibus; peculium verò conſtat non tantum corporibus, ſed etiam Juribus, ideoqùe vindicari non poteſt, ſed res ſingulas petere is debet, cui legatum eſt peculium. Sed difficultas eſt, qvomodo res ſingulas ſpecialiter exprimere poſſit.

Ad L. Is à qvo. 57.

SUMMARIA.

CUm contra poſſeſſorem ſententia fertur. cujus executionem Tertius impedire vult, an audiendus ſit? n. 1.
Qvò caſu hæc locum habeat? 3.
Qvid ſi Tertius interveniens opponat ſe actori, negandò jus ad ipſum pertinere, antum impedienda executio? 4.

Qvid

Qvid ſi lata ſententia in rem judicatam tranſierit, an differenda executio? 5.

An hæc lex in beneficialibus locum habeat? 6.

1 Cum contra aliqvem poſſeſſorem fertur ſententia, & alius tertius velit impedire executionem in re ipſâ petitâ, hæc non impedienda eſt, ſed præſtanda à victore cautio de præſtanda re. ſi tertius obtinuerit, ſcil. per fide juſſores & pignora, ſic aliter cautum eſſe neqveat, vel per ſolam reſervationem juris in re, ubi nullum periculum. *Mev. p. 5. dec. 212. Conf. Gail. l. 1. obſ. 70. n. 20. & ſeq.* Cauſa
2 tamen intervenientis coram competente judice ventilanda. *Mev. p. 5. dec. 407.* Sed hæc
3 lex locum tantùm habet, ſi tertius interveniniens me conveniat de eâdem re peculiari judicio, vel ob cauſam præſenti judicio diverſam: nam tunc victor tenetur cavere, reſtituturum ſe alteri in caſu victoriæ, *per hanc L.*
4 Sed aliud, ſi Tertius in eodem judicio interveniat, & opponat ſe primo Actori, & petat eum excludi, allegando jus ad eum non pertinere, ſed potiùs ad ipſum. Nam tunc ſuperſedendum in primô judiciô, donec tertius doceat de jure ſuo, & ſic impedienda reſtitutio. *P. Barboſ. ad l. ſi alienam. num. 15.*
5 *ff. ſol. matr.* Sed ſi latâ ſententiâ, qvæ in rem judicatam tranſiit, lis de eâdem re moveatur ab aliô, nec executio differenda, nec cautio præſtanda. *Covarr. d. l.* cum tunc victor potius habendus ſit pro poſſeſſore. Nec facta concluſione in cauſa, cautioni locus. *Barb. d. l. n. 16. Conf. Gail. lib. 1. obſ. 60. n. 21.* niſi jus intervenientis liqvidum, & potius victoris jure probetur. *Vid. Mev. p. 5. d. 334. Ant. Faber l. 6. Cod. 1. 20. d. 39.* Jus tamen reconveniendi reſervari poteſt. *Mev. p. 5. dec. 335.* An
6 habebat hæ lex locum in beneficialibus. videtur affirmari per *Matth de Affict. in c. cum de re §. rei autem. n. 10. tit. de inveſt. de re al. facta. & in decimis Prædialibus n. 11. & in c. ſi duo homines. tit. ſi de feudo fuerit controverſia int. dom. & agn. 33. & in c. imperialem. §. præterea int. duos de probib. feudi alien. per Frid. n. 67. Vid & Franc. Pont. conſ. 90. n. 1.* Probant etiam ex hâc Lege, inſtantiam non tranſire in ſingularem ſucceſſorem. *Klock. conſ. 39. n. 46. vol. 2.*

Ad L. à qvo. 58.

AN, ſi ſervus vindicetur, de ejusdem nomine furti agatur per alterum judicium, alteri præjudicium creetur?

POſſideo ſervum, qvem tu vindicas à me, qvia autem ſervus ille futurum commiſerat, convenior à Titio, cui furtum factum noxali actione. Qværitur, an per alterum judicium alteri præjudicium creetur; Dinſtingvitur, an prius tibi condemner, an verò Titio. Si tibi condemnor, ut ſervum reſtituam, tu debes cautionem mihi præſtare de indemnitate, ſi forte Titius etiam contra me obtineat: Si verò Titio condemnor & ego illi ſervum dedam, nulla condemnatio locum habet, nec poſſum tibi condemnari, qvia nec poſſideo, nec dolo deſii poſſidere.

Ad L. Habitator. 59.

SUMMARIUM.

COnductor feneſtras domui conductæ à ſe impoſitas vindicare neqvit.

EGo, vel ut conductor, vel ut uſufructuarius, habitavi in domô alienâ. & qvia domus feneſtris deſtituebatur & nonnullis januis, ideò inpono deſideratas feneſtras & januas, qværitur, an poſt annum, poſtqvàm tempus conductionis finitum vel uſusfructus tempore finitus eſt, poſſim feneſtras vindicare. Reſp. qvod non; qvia ſeqvuntur dominium domûs. Sunt enim partes ædium. Pone autem, proprietarium ipſum exemiſſe illas feneſtras & januas, fortè ut aliis ædibus jungeret, & hôc caſu poſſunt vindicari, qvia redeunt ad ſuam priſtinam conditionem.

ad L. Qvod infans. 60.

SUMMARIUM.

Furioſus aut infans, impunè rem poſſeſſam corrumpunt.

LEgis ſenſus planus, qvòd infans aut furioſus impunè rem poſſeſſam corrumpunt, qvia illum innocentia conſilii, hunc infelicitas fati excuſat.

ad L. Minicius 61.

SUMMARIA.

NAvis ex alienâ materiâ refecta, reficientis manet. n. 1.

Secùs ſi de novô ex alienâ materiâ ædificetur. 2.

Reſponſio ad objectionem. 3.

EGo refeci meam navem ex alienâ materiâ, 1
an eadem navis mea maneat, qværitur & affirmatur. Sed ſi navem de novo ædificem 2
ex alienis tabulis videtur eſſe navis ejus, cu- 3
jus tabulæ ſunt ad navem faciendam exaſciatæ. Sed ſi carina tua erit, etiam navis. Objici ſolet *l. 26. de adqvir. rerum dominio*, ſed ibi ſermo eſt de arboribus nondum præparatis, niſi fortè hîc veſtigium ſit diſſenſionis inter Sabinianos & Proculianos.

Ad L. Si navis. 62.

SUMMARIA.

AM m. f. profeſſor penſiones, qvas ex navi &c. locari ſolutâ, percipere potuiſſet, ſolvere teneatur? n. 1.

Solvit fructus, non uſuras m. f professor. 2.

Qvotuplices fructus ſint? 3.

An fructus reſtituendi, qvi à poſſeſſore, an verò, à petitore percipi potuêrunt? 4. & ſeqq.

1 IN hac *L. 62.* hæc ſpecies: malæ fidei poſſeſ-
ſor navis vel tabernæ vel areæ, non locavit
has res, cùm locari ſolerent. qvær. an penſio-
nes, qvas percipere potuit, teneatur ſolvere?
Vid. qvod non, qvia malæ fidei poſſeſſor, qvi
non attigit pecunias hæreditarias, ad uſuras
ejus pecuniæ non tenetur *l. 20. §. 14. ff. de pet.*
hær. ſed affirmatur, qvia hic ſine ſuô periculô
tempeſtate commodâ locare potuit, ſed pe-
cunia dantis periculo mutuò datur. Vid. *Cu-*
2 *jac. tom. 4. h. t. ad h. l.* Collige ex hac L. fru-
ctus differre ab uſuris. Nam de uſuris m. f.
poſſeſſor non tenetur, ſed de fructibus. Vid.
Cujac. l. 18. obſ. c. 3 & hunc referens Dn. Struv.
3 *ad h. t. th, 18.* Notetur hic diſtinctio fructu-
um, alii enim natura proveniunt, ſive ſpontè
ſive adhibitâ operâ hominis. *Donell. lib 4 c. 25.*
Alii jure, & dicuntur Civiles, ut ex uſu rei,
mercedes; ex vecturis, penſiones: qvæ tamen
ſunt potiùs loco fructuum.

4 *Ad §. 1.* Circa percipiendos fructus du-
bium occurrit, an conſiderentur illi, qvi â
poſſeſſore, an verò, à petitore percipi potue-
rint? & poſterius placuit per hunc §. *Don. lib.*
20 c. 5. lit. I. Umm. ad Proceſſ. diſp. 31, n. 17.
5 *Phil. Matth. ad L. 78. in fin. de R. J.* Nec obſtat
L. domum. 5. C. h. t. qvia ibi talis ſpecies pro-
poſita, ubi penſiones ab utrôqve percipi po-
tuêrunt. *Donell. l. 20. c. 5. lit. I.* Nec enim
6 ſpectandum, qvid poſſeſſor, ſed qvid peti-
tor habere potuerit, ſi res ab initio reſtituta
fuiſſet: nam petitor perſeqvitur ſuum da-
mnum: *Vid Menoch. rem. 1. recup. poſſ n. 414.*
7 *& ſeq.* ubi *num. 240.* tradit, idem contineri *in*
L. domum 5. qvod hic: nam ibi dicitur, cum
omni causâ damni dati; ſub qvibus verbis con-
tinetur, qvod petat Actor fructus, qvos
ipſe Actor percipere potuit, Hoc enim
utiqve damnum eſt, qvod ibi latius probat
8 *Dn Struv. ad h. t. th. 18.* Et hoc, qvod malæ
fidei poſſeſſor fructus reſtituat percipiendos,
ſive titulum habeat, ſive non, hodie pleriqve
affirmant.

Ad L. Si culpa. 63.

S U M M A R I U M.

POſſeſſor, qvi rem culpâ amittit, qvando teneatur eam præſtare?

SI poſſeſſor culpa etiam levi poſſeſſionem amiſerit, tenetur rem præſtare. *Hic & L. 36. §. 1. h. t Menoch. adipiſc. poſſeſſ. remed. 1. n. 66. Cæſar Bargalius de Dolo lib. 6. regula 17. n. 18. Peregrin. de Fidei comm. art. 46. num. 27.* Qvod tamen de amiſſione poſt litem conteſtatam factâ rectè intelligit *Hillig. lib. 20. c. 3. lit. L. in fin.* Nam ſi facto ſuo liberatur poſſeſſor, ſi tranſtulit; magis, ſi qvod omiſit. *Hillig. d. l.* & ſic etiam de lite conteſtata intelligit *Struv. h. t. th. 27.* licèt antea b. f. poſſeſſor fuerit.

Ad L. Cum in rem. 64.

SUMMARIUM.

IN rei vindicatione fructus pariter & qvaſi fructus attenduntur.

IN rei vindicatione rario habenda non tantùm fructuum, qvæ ex re percipiuntur, ſed etiam eorum, qvæ uſui ſunt, & qvaſi fructus v g. vaſa & alia, qvibus utimur, vel ut alii interpretantur, qvæ ad uſuarium pertinent.

Ad. L. Emtor. 65.

S U M M A R I A.

CAſus legis refertur. n. 1.
Qvod in dotem datur, auferri neqvit, benè tamen, qvod in peculium. 2.

SPecies facti: Creditori meo prædium me- 1
um obligavi in ſortem & uſuras; Deinde
Titius prædium illud emit à Cajo non Domino; Creditor meus agit actione hypothecariâ cum Titio, qvi ſolvit ipſi ſortem & uſuras debitas; Ego illud prædium vindico à Titio, ille mihi reputabit ſortem & uſuras, qvas creditori meo ſolvit, & à tempore ſolutionis etiam ſortis uſuras, qvas Creditori ſolvere debuiſſem, at de uſuris uſuras ſolvere non teneor, qvia magis rei ſuæ ſervandæ, qvam meæ causâ ſolvit, ſi magis mei gratiâ, etiam de uſuris uſuras deberem ſolvere, fructus autem percepti ante litem conteſtatam, pro modo concurrentis qvantitatis, compenſantur cum uſuris novis, vel cum ſumtibus in rem factis. *Vid. L. Sumtus. 48. h. t. & Cujac. in L. 2. reſp. Papin. tom. 4. conſ. Ruinus vol. 1. conſ. 13. h. n. 14. Rol. à Valle vol. 1. conſ. 30. n. 24.*

In §. 1, agitur de ancillâ in peculium da- 2
tâ, non in dotem. Nam qvod in dotem datur, non poteſt filiæ auferri, qvia eſt proprium patrimonium filiæ; pone ergò in peculium datam eſſe filiæ ancillam, hanc pater poteſt adimere. Pater ergò factó Teſtamentô exhæredat filiam additâ ratione, qvod ſatis amplum peculium habeat. His verbis non videtur legatum peculium. Ergo non poteſt vindicare ancillam in peculium datam, ſed poteſt ſe defendere, per exceptionem doli, dum ex his verbis voluntas Patris eluceſcit.

Ad L. Non ideò minùs. 66.

SUMMARIA.

REi vindicatio locum habet in re, cujus dominium à nobis abire ſperatur. n. 1.
Exemplum de gravato ex fidei commiſſô generali. 2.

LIcet dominium ſub conditione reſoluti- 1
va ſit receſſurum, interim datur tamen

Rei vindicatio. *Tiraq. de Retr. Conven. §. 2.*
gloſſ. unica. n. 36. Don. lib. 20. c. 2. lit. H. & ibi
2 *Hill.* Sic qvi Fideicommiſſo conditionali
gravatus, interim poteſt rem vindicare, &
de eâ diſponere. *Sande l. 4. tit. 5. def. 16.* &
alienare, ita, ut conditione veniente tamen
irrita alienatio, & res inpræſcriptibilis. *L. fin.*
§. 3. C. Commun. de legat.

Ad L. à Tutore. 67.

SUMMARIA.

AN venditor dominium amiſerit illius rei, qvam in domo emta emtor reperit? n. 1.
Qvid ſi Theſaurum inveniat? 2.
Qvid ſi emptor id præſciverit? 3. & ſeq.

1 EMtor reperit rem aliqvam venditoris in
domô emtà, dominium non amiſit ven-
2 ditor. Sed fortè emtor reperit theſaurum.
R. Eſt ille emtoris, qvia emtor non habet
ratione venditionis, ſed inventionis, & ſic
3 ex diverſo titulo. Sed qvid ſi emtor præ-
ſciverit, nullum hic remedium venditori da-
ri, eo, qvod ſit donum fortunæ, dicit *Petr.*
Barboſ. ad L. divortio. §. ſi fundum n. 31. & 32.
ff. ſolut. matrim. Cagnolus in L. 2. n. 171. C. de
4 *Reſcind. vendit.* Sed ſi non ſit theſaurus, ſed
pecunia à venditoris prædeceſſoribus ab-
ſcondita, hæc à venditore poteſt vindicari.
Cagnol. d. l. num. 172.

Ad. L. Qvi reſtituere. 68.

SUMMARIA.

REo, qvi non vult reſtituere, manu militari res auferenda eſt n. 1. & 2.
Manus militaris caſtrenſis, & non Caſtrenſis, qvid utraqve? 3. & 4.
Cum reus ſive dolo ſive culpa deſiit posſidere, qvomodo condemnatio facienda? 5.
An judex in hoc vindicationis judiciò taxare valeat? 6.
An æſtimatio litis duplum excedere poſſit? 8.

1 SI Reus non vult reſtituere, dicens ſe non
poſſe, ſi tamen habeat rem, poteſt manu
militari res ab ipſo auferri; Nec obſtat *L. 1.*
2 *C. de offic. militar. judic.* qvia de executione
ſententiæ non loqvitur. Vide defenſionem
h. l. contra *Ant. Fabrum* apud *Donell. & Hill.*
l. 20. c. 6. lit. G. Bachov. in tr. de Action. diſp. 7.
th. 11. Nam manus militaris duplex, Caſtren-
3 ſis & non Caſtrenſis; hæc eſt Apparitorum
& Stipatorum, qvibus omnes judices armati
erant. Et de his hæc Lex & *L. ult. §. ult.*
qvod metus cauſa. Illa verò eſt militarium ju-
dicum, qvæ manus in executione privata-
rum cauſarum prohibita. *L. 1. C. de Offic. Mi-*
lit. judicum, & de hâc intelligenda *L. 5. C. de*
4 *Juriſd.* qvæ de vetito judicio loqvitur, qvod
ita eſt incompetens, ut per prorogationem
competens fieri non poſſit, ut judicium mili-
tare inter non milites. *Vid. Vult. ad d. l. 5.*
Et ſic reſponſum *An. 1655. menſ. Sept.* Rerum 5
non poſſeſſarum nomine, ſiqvidem dolo fa-
ctum, qvo minus posſiderentur, qvantum
in litem ſine ulla taxatione juratum fuerit,
condemnatio facienda; ſi autem dolô non
ſit factum, qvò minùs reſtitutio fierit poſſit,
per culpam tamen hoc facit, qvanti res eſt
i. e. qvanti adverſarii interfuit, rem præſti-
tam non eſſe. *Oldendorp. in Progymn. Claſſ.*
3. act. 2. circa fin. Peregrin. d. art. 46. num. 26.
Klock. vol. 2. conſil. 55. num. 2. Sed qværitur.
an poſſit in hoc judiciô vindicationis judex
textare? qvod negare videtur *Coraſ. l. 6 miſc.* 6
c. 1. & 2. ubi dicit, hic eſſe aliqvid ſpeciale ex
verbis textus (ſine ulla taxatione) Sed *Do-*
nellus hunc ſenſum his verbis tribuit, cum
nulla taxatione à judice præfinita juravit, id
judex ſeqvi debet. *Donell. l 26. c. 11.* Vulgò
intelligunt ita: ſine aliâ taxatione, ſcil. à Le-
ge. *Pac. cent 3. qv. 88. & qvos d. c. 11. lit. E.*
citat Hill. Non videtur mihi *Coraſii* explicatio 7
inepta, præſertim cum *Donelli* interpretatio-
ni videantur obſtare verba: in infinitum:
& Doctorum reſponſio inconcinnior. Ex §. 8
autem hoc colligitur, æſtimationem litis fa-
ctam poſſe excedere duplum, qvia agitur
hîc non de certâ æſtimatione rei, ſed pœnâ
contumaciæ. *Struv. ad tit. de in litem jur. th.*
67. Donell. l. 26. c. 11. & ibi Hillig. lit. C. Duar.
in l. 5. ff. de jurejur. in lit. n. 27. & 35. Limnius
d. 20. num. 26.

Ad L. is qvi. 69.

SUMMARIUM.

An ei, qvi dolo deſiit poſſidere, vindicans actiones cedere debeat?

VOlo vindicare fundum. Sed tu deſiiſti dolo poſſidere, ideò admittor ad juramentum in litem; ſed tu petis, ut caveam de evictione vel potiùs, ut actiones illas, qvas ob illam rem habeo, tibi cedam, Qværitur, an rectè? qvod negatur, qvia pœna contumaciæ hæc eſt.

Ad L. Nec qvaſi. 70.

SUMMARIUM.

An poſſeſſor, qvi dolo deſiit poſſidere, Publicianâ uti poſſit?

SEd hic qværitur, an poſſeſſor, qvi dolô deſiit poſſidere, & ſic pretium à me taxatum ſolvit, poſſit publicianâ uti? Videtur, qvod ſic, qvia habet jam titulum ſc. emtionis, ſed negatur additâ eleganti ratione, ne in poteſtate cujusqve ſit, per rapinam ab invito Domino rem juſto pretio comparare vel potius extorqvere,

Ad

Ad L. Qvod ſi. 71.

SUMMARIUM.

An, ſi in litem jurare renuo, judex pretium æſtimare poſſit?

POſſeſſor dolo deſiit rem, qvam vindico, poſſidere, ergò poſſum in litem jurare, ſed ego Religione ductus, cùm fortè incognitum ſit pretium, nolo in litem jurare, ſed peto, ut judex verum pretium æſtimet, an audiendus ſim, qværitur? qvia juramentum in litem inventum eſt in pœnam contumacis & favorem meum. Ergò poſſim huic favori meo renunciare.

Ad L. Si à Titio. 72.

SUMMARIUM.

An non-dominus fundum à ſe alienatum, ſi vero domino ſuccedat, vindicare poſſit?

A Titio emo fundum, qvi tamen me neſciente tuus eſt, traditur etiam mihi fundus ſolutô pretiò. Titius moritur, te hærede inſtituto, qværitur, an tu vindicare poſſis fundum? Videtur, qvod ſic, qvia à non-domino emi; ſed negatur, qvia Tu ut Titii hæres præſtare teneris factum defuncti. Et poſſum etiam fundum à te petere, & ſic notetur caſus, ubi publiciana datur contra dominum, & dominus interdum non poteſt vindicare, qvod fit, qvando petitor & poſſeſſor cauſam habent ab eodem.

Ad L. In ſpeciali. 73.

SUMMARIUM.

An qvis partem dominii probare teneatur?

VIndico partem fundi à te, & peto, ut jubearis declarare, pro qvâ parte tua ſit. R. ad id te non teneri. Nam ego teneor probare dominium & pro qvâ parte ſim dominus. Sed teneris tamen reſpondere, pro qvâ parte poſſideas & pro qvâ parte ſis hæres *L. 20. §. 1 ff. de Interrog. act.*

Ad L. Id eſt. 74. & ſeq.

SUMMARIUM.

Qvis ſit ſuperficiarius?

SUperficiarius eſt is, qvi habet jus in ſuperficie aliqvid habendi, ædificandi vel implantandi, de qvô *infra de Superficiebus.* Hic ſolebat canonem ſolvere qvotannis & qvamdiu canonem ſolvit, habet jus in re, & ideo competit ei actio in rem *hic & l. 1. §. 3. de Superficiebus*, qvando ſcilicet eſt ſuperfices perpetua. *Zæſius ad d. tit. de Superfic. num, 3 Struvius ad d. tit. th. 125. & th. 128.*

Ad L. Qvæ de tota. 76.

SUMMARIUM.

Qvomodo pars incerta vindicari poſſit?

QVod juris in toto qvoad totum, idem juris eſt in parte qvoad partem. *Menoch. l. 3 præſ. 35. n. 27. Tiraq. de retr. conſang. §. 1. gl. 7. num. 46. Carpzov. p. 2. conſt. 48. d 5. Hillig. l. 20. c. 4. lit. Y. Barboſ. Locupl. l. 18. c. 22. ax. 4.* Legatus mihi eſt fundus. Sed cum notorie ultra dodrantem legata adſcendant, locum habet Lex Falcidia. Sed cùm vires hæreditatis ignorem, vindico in certam partem, qvantum qvidem deducta falcidia ſupererat. Nam ſi nihil hæredi relictum & tota hæreditas exhauſta legatis, tunc certa eſt pars, nimirum qvarta in ſingulis rebus, ſed qvatenus hæredi aliqvid relictum eſt, non tamen integrâ parte, tum Legatarius non poteſt qvartam partem exprimere.

Ad L. qvædam mulier. 77.

SUMMARIA.

VEnditor, qvi rem venditam conduxit, hoc ipſo & poſſeſſionem & dominium transfert. num. 1.

Videtur venditor reſtituere ſe poſſidere nomine emtoris. 2.

SI venditor vel donator rem conducit ab 1.
eo, cui dedit, ipſa conductio transfert poſ-
ſeſſionem, qvam habet, & dominium. Et
colligitur exinde modus transferendæ poſ-
ſeſſionis ac dominii, & venditor conducens 2.
ab emtore videtur conſtituere ſe poſſidere
nomine emtoris. *Tiraq. de poſſ. conſt. p 3. li-
mit. 9. num 3* Et ex verbis finalibus colligi-
tur, eum, qvi emit rem aliqvam, ſi in poſſeſ-
ſione reperiatur, videri ex præcedaneo titulo 3.
in poſſeſſione eſſe. *Bald ad l. 2 C. de ac-
qvir. poſſ* & ſic hanc Legem accommodare
ſolent ad materiam pacti cum Creditore de
ingrediendo propriâ authoritate. Præſu-
mitur interim poſſeſſio reſpectu illius tituli.
*Menoch. rem. 5. adipiſc. poſſ. n. 171. & ſeq.
lib. 3. præſumt. 101. num. 10. & lib. 6. præſ. 67.
Maſcardus de Probationib. concl. 1295. Bar-
boſa Locupletatus lib. 14. c. 44 axiom 8. Carol.
Ruinus conſ. 37. num. 16. v. 4. Cravetta conſ.
957. n. 14 vol. 5.*

Ad L. Si ejus fundi. 78.

SUMMARIUM.

An b. f. poſſeſſor fructus non coactos reſtituere teneatur?

QVæritur, an b. f. poſſeſſor non coactos fructus teneatur reſtituere? Reſpondet Labeo qvòd non; qvod ex parte corrigit Paulus; nam fructus non perceptos non tenetur reſtituere. Sed poſſunt fructus eſſe percepti, i. e. ſeparati à fundo & tamen non coacti i. e. in granaria reconditi. Ergò tenetur etiam non coactos reſtituere, ſi modò ſint percepti, licèt non coacti nec collecti.

Ad

Ad L. Si hominem. Penult.

SUMMARIUM.

An b. f. poſſeſſor fructus non coactos reſtituere teneatur?

POſſedi Servum vel Vaccam bonâ fide, tu vindicas ſervum vel vaccam, poſt litem contestatam moritur ſervus vel vacca, an teneor ad fructus? Aff. Sed ad qvos, Reſp. qvos poſt litem conteſtatam percepi, nam non teneor meum jus indefenſum relinqvere; ſed ad qvod usqve tempus? Reſp. usqve ad mortem, Paulus dicit, ſi ante mortem aliqvamdiu ægrotavit, nec tempore morbi fructus percipiendos me reſtituere.

ad L. fin.

SUMMARIA.

POena inficiationis ejus, qvi falsò negat ſe poſſidere, qvænam? n. 1.

Eadem pœna ejus, qvi falsò dicit ſe alienò nomine poſſidere. 2.

Reqviſita ad hanc inficiationis pœnam, qvæ ſint? 3. 4. 5. & 6.

Inficiationis pœna, an hodiè uſitata? 7. & 8.

POena inficiationis, ſi falsò qvis dicat, ſe
1 non poſſidere, eſt, ut negans rei negatæ poſſeſſione privetur, ſi ſcil. dolô malô, vel latâ culpâ, & directò hoc neget, de qvô pluribus *Hillig. lib. 20. c. 3. lit. R. Marc. Anton. Cucbus in tr. de mentient. circa poſſ. Menoch. conſ. 1.*
2 *fin. Ricc. coll. deciſ. 210.* Idem eſt, ſi qvis ſe alieno nomine poſſidere reſpondeat, & tamen poſſidere convincatur nomine proprio. *Aſſiſt. dec. 18.* ubi *præjudicium allegat. Hippol. de Marſil. ſing. 242. & Guido Papæ dec. 609. Maranta p. 6. ſpec. memb. 6. n. 1. Beccius conſ. 64. n. 3.* Negationem autem factam oportet 3
dolo eſſe factam vel latâ culpâ. *Alexand. conſ. 35. num. 1. vol. 6. Guttierez. in Auth. Sacramenta. n. 61. C. ſi adverſus vendit. Vid. Hill. in Donell. l. 20. c. 8. lit. R.* Præter id autem, ut dolosè falsò reſpondeat, neceſſe eſt, ut ſpe- 4
cialiter reſpondeat; non ſi reſpondeat, nego narrata. *Hill. d. l.* & ut in negatione perſiſtat; qvia revocare poteſt, anteqvàm convincatur. *Guttierez. d. l. n. 69. & Hill.* & ut Actor hoc beneficium petat, qvod omninò tunc fieri 5
poſſe puto, licet in libello ſe dominum declarari petierit: qvomodo enim mendacium Rei præſcire poterit? Deniq; reqvirunt, ut 6
convincatur Reus, non ſi aliundè id conſtet; ſed rectè hoc rejicit *Hillig.* Qvod verò *Grænwegen ad h. l.* pœnam inficiationis hanc 7
ceſſare vult, id non intelligendum de univerſali conſvetudine, qvam tot Conſulentium & Decidentium ſcripta confutarent, ſed de unius vel alterius Provinciæ conſvetudine. Sit ſanè, alicubi ceſſet mentientium pœna, apud alios in dubio præſumitur valere. Neqve apparet ratio, cur non falſa ac doloſa confeſſio confitenti noceat, & adverſario non proſit, nec unqvam probari poteſt, ex mendacio pœnam Fiſco deberi, & 8
ſanè in hypotheſi, ſi poſſeſſio à reo negata in fiſcum transferretur, redderetur actoris conditio deterior, dum poſſeſſor potentior ſubrogatur, qvod contra *Dn. Cyprianum Regnerum* hic etiam monere volui.

TITULUS II.

De Publiciana in rem actione.

Ad L. ait Prætor. 1.

SUMMARIA.

QVinam actione Publicianâ uti ſoleat? n. 1.

An, qvi uſucepit rem, opus eâ habeat? 2.

An, qvi rem im̃obilem per 10. annos poſſedit 3.

An eâ uti poſſit m. f. poſſeſſor 4.

An qvi b. f. per 30. annos poſſedit? 5.

Reg. Qvibus caſibus citra traditionem transfertur dominium à domino, in iis etiam locum habet Publiciana à non domino? 6.

Qvinam ſint illi caſus? 7.

An poſſim hâc actione experiri, ſi qvis rem meô nomine poſſidere conſtituat, & amittat? 8.

An Publiciana detur Domino? 9. & 10.

Cumulari ſolet hodiè rei vindicatio cum hac actione. 11.

An uſucapionis jus in deſvetudinẽ abierit? 12.

QVi nondum uſucepit rem bonâ fide 1
traditam, & poſſeſſionem amiſit, habet Prætoriam actionem Publicianam, qvæ etiam ob difficultatem probationis domini, qvæ in rei vindicatione reqviritur, cum vindicatione cumulari ſolet. *Oldendorp. Claſſ. 3. act. 9. Schneidw. ad §. 3. Inſt. de Act. n. 61. Gail. l. 1. obſ. 62. num. 5 & Hill. l. 20. c. 8. lit. S.* Sed ſi qvis rem uſuceperit, non eſt opus ho- 2
norariâ actione, *per h. l. 1. §. 1.* Idem eſt, ſi qvis rem immobilem per 10. annos poſſede- 3
rit juſto titulo, non opus habet Publicianâ; ſed rei vindicatione, cum per præſcriptionem longi temporis acqviſiverit verum dominium. *P. Buſius ad l. 1. tit. præc.* Sed qvando qvis malâ fide poſſedit agrum, tunc, ſi agri poſſeſſionem amittat, eum vindicare non poteſt: nam longiſſimi temporis præſcri- 4
ptio

ptio non tribuit titulum vel dominium, ſed
tantùm actionem excludit. Eſt tantùm
præſcriptio actionis, non verò rei acqviſitio
5 vel uſucapio. Sed ſi bonâ fide qvis poſſe-
dit 30. annos, tunc poteſt vindicare agrum.
per l. pen. C. de Præſcr. 30. annor. Buſius ad
6 *l.1. in fin. & vid. not. ad d.l.pen.§. 1.* Colligi-
tur etiam ex hâc Lege in fine & L. ſeq. In qvi
bus caſibus à Domino citra traditionem
poteſt transferri dominium, iis caſibus à
non-Domino etiam citra traditionem trans-
ferri vel dari actionem Publicianam. *Struv.
ad h.t. th.43.* Ut ſi inſtituatur qvis hæres.
7 *Menoch. rem. 4. adipiſc. poſſ. n. 601.* vel ſi cui
legetur res aliena à Teſtatore poſſeſſa, vel ſi
res mortis cauſa donata, ſi hæreditas verbis
fideicommiſſario reſtituta, aliisqve caſibus,
qvos hic proponit *Gloſſa. in L. ſunt & aliæ.*
8 *3. h.t.* Ex hac etiam L. deducitur; ſi qvis rem
ſuam meo nomine ſe poſſidere conſtituat, &
ille poſſeſſionem amittat, me poſſe Publicia-
nâ actione experiri. *Tiraq. de Conſtit. poſſeſſ.*
9 *p.1. num.16.* Et qvàmvis qværant Doctores,
an Publiciana detur Domino, fruſtranea ta-
men hæc qvæſtio videtur, qvia Dominus
utiqvè poterit ſe gerere pro qvaſi Domino,
ſi authoris ſui dominium non valeat proba-
10 re. Pone, me emiſſe à Titio, qvem ſcio
Dominum fuiſſe, qvia per decem annos poſ-
ſedit fundum: ſed non poſſum præſcriptio-
nem hanc probare; qvidni poſſem ego, qvi
tamen verè Dominus ſum, actione Publicia-
11 nâ agere ex qvaſi dominio. Sed fruſtra de
hôc diſputatur ex hôc etiam capite, qvod rei
vindicatio cum Publicianâ actione alternati.
vè aut disjunctivè cumulari ſoleat, teſte pra-
xi qvotidianâ. Miror. *Dn. Grænwegen ad*
12 *h. t.* dicere, Uſucapionis jus apud Belgas in
deſvetudinem abiiſſe. Sed id ſuo loco relin-
qvo. Sed in noſtris aliisqve provinciis in
viridi eſt obſervantià, & ſic etiam Publicia-
na, licèt actionis nomen in libello non ſoleat
exprimi.

Ad L. vel mortis. 2.

S U M M A R I U M.

Rei alienæ legatæ Dominus Legatarius non fit niſi traditione.

IN *l. præcedente* dictum, Legatum adqviri ſine traditione, ſcilicet ſi defunctus habuit dominium; ſi autem res aliena fuit legata, tunc non aliter Legatarius fit Dominus, niſi traditione aut uſucapione. Si ergò adqviſiverit poſſeſſionem rei alienæ legatæ non ex manu hæredis, & amittat rem legatam, tunc non poteſt vindicare, ſed Publicianam habet actionem, qvod idem hic dicitur in re mortis Cauſa donata; qvid donationes mortis cauſa donatæ? qvia donationes mortis cauſa ad ſimilitudinem legatorum redactæ ſunt.

Ad L. ſunt & aliæ. 3. & tres ſeqq.

S U M M M A R I A.

P*Ræter venditionem & traditionem etiam alii tituli ad dandam actionem publicianam ſunt idonei. n. 1. & 2.*

IN Materia Publicianæ actionis ſœpè fit 1
mentio venditionis & traditionis. Sed alii etiam tituli ſunt idonei ad dandam actionem Publicianam. v.g. Si dotis cauſa data res aliena & nondum uſucapta, licèt non ſit æſtimatò data, & qvando qvid cauſa judicati datur: item cauſa donationis, permutationis, & ſim:

In l. 4. refertur alia cauſa & alius titu- 2
lus, ſcilicet datio in ſolutum, qvæ inſtar venditionis eſt *per h.t.* item datio noxæ cauſa, etiamſi cauſa ſit falſa *per l. 5. h. t.* item ſi ſervum à nemine defenſum juſſu prætoris duxerim, & poſtea poſſeſſionem amiſerim *per l. 6.* qvæ omnià ſunt plana.

Ad L. Sed & ſi res 7.

S U M M A R I A.

A*Njuſtus ſit titulus ſi Reus litis æſtimationem offerat & Actor acceptet? n. 1.*
An hanc actionem habeat, qvi à furioſo ignorans emit? 2.
An titulus lucrativus etiam inducat Publicianam? 3.
An qvi à minorenne annis putans eum eſſe majorennem, uſucapere poſſit? 4.
An etiam permutatio inducat Publicianam? 5.
Publiciana imitatur naturã interdictorum. 6.
Qvid ſi rem petenti, ſed probare non valenti juramentum deferatur? 7.
In qvibus conveniat hæc actio cũ Rei Vind.? 8.
An etiam hæredi hæc actio competat? 9.
An, ſi alius meo nomine emat, publicianam habeam actionem? 10.
An b. f. emtori contra m. f. venditorem detur Publiciana? 11.
Defuncti m. f. hæredi nocet, ſed ejus b. f. eidem prodeſt? 12.
Venditoris m f. non nocet emtori. 13.
Extenditur hoc ad ſervum ementem? 14.
Bonam fidem ad hanc act. reqviri. 15.
An malâ fide ſuperveniens irritam reddat hanc actionem? 16.

IN *l. 7. pr.* continuat præcedentium legum 1
materiam, *& in princ.* dicitur, ſi res adjudicata ſit alicui in judicio communi dividundo, vel familiæ herciſcundæ. Sic etiam juſta cauſa vel titulus eſt, ſi reus litis æſtimationem offerat & Actor acceptet, nam ſic qvaſi vendit Actor rem petitam & reus emit, qvi ſi poſſeſſionem amittat, poteſt publicianâ actione repetere rem.

Siqvis à furioſo ignorans emit, actio-
nem Publicianam habet, *§. 2. h. l.* non con- 2
tra furioſum *l. 2. §. 16. ff. pro Emptore,* ſed contra

tra extraneum, per *hunc §.* Et ſic hos textus conciliat *Donell. l. 20. c. 8. lit. Q* qvam conciliationem defendit *Hill. ad lit. Q.* Alii tamen inter æqvitatem & jus ſtrictum diſtingvunt. *Cuj. l. 16. obſ. 29. Zæſ. ad h. t. n. 7. & Struv. th. 41.*

3 *In §. 3.* qværitur, an donatio vel titulus lucrativus etiam inducat publicianam? Ratio dubitandi, qvia ſemper ſolet deterior eſſe conditio ejus, qvi de lucro certat, qvàm de damno; ſed affirmatur, qvia honeſtus eſt titulus pro donato, qvi præſupponit bona merita, ideoqvè etiam contra ipſum donatorem hæc actio datur.

4 *In §. 4.* qværitur, ſi à minorenne emam, habens eum pro majorenne poſſum uſucapere & rem amiſſam poſſum petere per publicianam; imò idem, ſi à pupillo emam, habens eum pro pubere, ſed ſecus, ſi in jure errem, ſi ſciens ipſum eſſe minorem & habere curatorem, vel ſi ſciens eum eſſe pupillum; ſed putem à talibus perſonis emere poſſe, nam hic eſſet error juris, qvi non ponit uſucapionem. *l. 2. §. ſi à pupillo. 15. ff. pro emtore.*

5 *In §. 5.* dicitur, etiam permutationem eſſe juſtum titulum & inducere publicianam, qvod etiam ſuprà dictum.

6 *In §. 6.* qværitur, an publiciana imitetur naturam interdictorum, vel rei vindicationis? & affirmatur; nam licet detur non domino, datur tamen fictione juris ut domino, nam fingitur uſucepiſſe. Et ideò declaratur b. fid. poſſeſſor, & non obtinet Actor cauſam, qvia poſſedit, ſed qvia poſſedit juſtô titulô, qvi probandus eſt, ut in rei vindicatione.

7 *In §. 7.* agitur de juramento judiciali. v. g. petii à te rem, ſed non potui probare dominium vel titulum, ideoqve deſero tibi juramentum, qvòd res tua ſit, qvod præſtas, ſed amittis poſſeſſionem, poſſumne petere hanc rem per publicianam? Reſp. ita, ſed contra te tantùm utor, qvi detuliſti non contra alium. Sed pone, te mihi detuliſſe juramentum, qvod res petita non ſit mea, eo caſu non habeo publicianam, ſed exceptionem tibi ſoli & non alii opponendam. Qvomodo hic § *cum l. 24. ff. de Except. rei judic. Videatur Weſenb. ad tit. Cod. de Rei vindic. num. 57.*

8 *Ad §. 8.* Omnia hic eadem, qvæ in R. V. niſi ſcil. Leges diverſum qvid ſanciant. *Vid. Dd. qvos citat. Hill l. 20. c. 8. lit. L.*

9 *In §. 9. hujus legis* qværitur, an competat hæc actio etiam hæredi & bonorum poſſeſſori, ceu hæredi prætorio ſeu honorario? qvod affirmatur; qvia jus bonæ fidei poſſeſſoris ad hæredem tranſit.

10 *In §. 10.* qværitur, ſi ſervus meus emit vel procurator meus vel tutor meus, aut curator aut negotiorum geſtor nomine meo qvid emerit, an ego habeam actionem publicianam? qvod ſine dubio affirmatur.

In §. 11. agitur de malæ fidei venditore, 11
qvi ſciens rem alienam mihi vendidit, ſed ego
bonâ fide emo ab eo, qvem habui pro domino, an habeam publicianam? qvod affirmatur; qvia bona fides ex parte emtoris à Lege reqviritur. Antea dictum, hanc actionem publicianam dari hæredi.

In §. 12. autem hujus legis qværitur, 12
qvid ſi defunctus Emtor fuerit in bona fide,
ſed ego in malâ fide; aut ſi defunctus in malâ
fide ſit conſtitutus & ego in boná? & re-
ſpondetur, qvod mala fides defuncti mihi no-
ceat & bona fides defuncti mihi proſit,
qvia reqviritur bona fides in emtore. *§. 15.* Sic 13
ergo autoris vel venditoris mala fides non
nocet emtori. Sed Emtoris mala fides no-
cet emtoris hæredi & ſucceſſori etiam ſingu-
lari per tradita Hilligeri *ad Don. l. 20. c. 8. lit.*
R. Et hoc *in §. 13.* extenditur ad ſervum 14
meum ementem, qvi ſi malâ fide, ſciens rem
non eſſe venditoris emat, ipſius mala fides mi-
hi fraudis ignaro prodeſt. Ratio redditur *in*
§ 14. qvia, an emtor extra dolum ſit, tempus
emtionis inſpicitur, ſed & tempus traditio-
nis *per §. fin.* Bona fides reqviritur ad id, ut 15
qvis habeat Publicianam; ſicut in uſucapio-
ne, & qvidem in emtione tempore contractus
& traditionis. *Don. d. c. lit. R.* Et licet in 16
uſucapione mala fides ſuperveniens irritam
reddat uſucapionem Jure Canonico; ſecùs ta-
men hic, ubi Domino nihil aufertur. *Schneidw.*
d. l. n 55. Ant. Burgoſ. ad Rubr. decret. de Emt.
vend. n. 10. Gilken. de Præſcript. p. 2. m. 2. c. 7.
n. 3. Hill. d. lit, R. Struv. ad h. t. 42.

Ad L. de pretio. 8.

SUMMARIUM.

Ad Publicianam, pretium eſſe ſolutum, non reqviritur.

IN hac lege qværitur, an ad Publicianam reqviratur, ut pretium ſit ſolutum? qvod negatur; qvia prætor non reqvirit; ubi ergò lex non diſtinguit, nec nos diſtingvere debemus.

Ad L. Sive autem. 9. ſeq.

SUMMARIA.

AN, qvando res emtori non eſt tradita, ſed ejus hæredi, detur publiciana? n. 1.
Qvid ſi emtionem traditio præceſſit? 2.
An hæreditatis emtor, rem unam hæreditariam amittens, publicianam habeat? 3.
Qvando eadem res ab eodem duobus vendita, qvis præferendus? 4. & 5.
Ratio deciſionis. 6.
L. 15. C. de rei vind. *variis modis limitatur, & qvid de eâ ſentiendum, disqviritur. 7. ſeqq.*
Conciliatio cum l. 31. §. fin. de act. emti. 12. *& ſeqq.*
An mala fides autoris noceat in Publicia- *(na? 16.*
Qvid ſi res duobus vendita, ab uno ſignata, alteri verò realiter tradita ſit? 17.

Quæ uſucapi non poſſunt, nec per publicianam peti poſſunt. 18.
An per ſervum hæreditarium hæc actio acqviratur? 19.

1 *IN principio hujus legis* qværitur, an, ſi emto-
ri res non ſit tradita, ſed ejus hæredi, detur
publiciana? qvod affirmatur; qvia non re-
qviritur à prætore, ut emtori defuncto tradita
fuerit. Sed & locum habere poteſt publi-
ciana, ubi nulla traditio vera ſit facta, ut ſi
emtor rem ſibi commodatam oppignoratam
2 vel depoſitam penes ſe habeat & emat *§. 1.*
h. l. 9. Ergò idem in Conſtituto. Qvid au-
tem, ſi præceſſit emtionem traditio, v. g. ven-
do tibi agrum, ſed ſub conditione, ſi cogna-
tus meus, cujus hæres ſum futurus, in Italiâ
mortuus ſit. Interim trado tibi agrum, hic
traditio præceſſit emtionem, qvæ exiſtente
conditione demùm perficitur.

3 *In §. 3.* qværitur, an, ſi hæreditatem eme-
rim, rem unam hæreditariam mihi traditam
amiſero, habeam publicianam? videtur, qvod
non; qvia ſingulæ res hæreditariæ non ſunt
exemtæ *l. 1. C. de Evict.* ſed affirmatur, qvia
traditio rerum ſingularum hæreditariam fa-
cit, ut res ſingulæ habeantur pro emtis.
4 Qvando ab eodem res duobus vendita eſt, is
præfertur, cui res primùm tradita, qvia tra-
ditio demùm transfert dominium, & ſic uſu-
capiendi conditionem & Publicianam, *per L.*
5 *qvoties 15. C. de Rei Vind.* &, ſi Titius mihi
vendat & tradat, poſteà tibi vendat & tradat,
mihi contra Te datur Actio Public. *Bachov.*
de Act. diſp. 3. theſ. 22. Struv. ad h. t. theſ. 45.
Oldendorp. c. 3. act. 3. & qvos allegat pro
communi ſententia Hilliger l. 20. c. 8. lit. Z.
6 Ratio hujus eſt, qvia ille, qvi me in priorem
transtulit poſſeſſionem, jus omne, qvod ha-
buit, in me transtuliſſe videtur, *Dn. Franzk.*
ad h. t. n. 6. Bachov. de Action. diſp. 3. th. 22.
qvod ſi duobus à diverſis vendita ſit res, po-
tior eſt cauſa poſſidentis. Nuperâ die incidi
in d. Legem 15. C. de Rei vend. & vidi, variis
modis eam limitari, v. g. (1.) Si a perſona Ec-
cleſiaſtica prius mihi vendatur, ſed mihi non,
tibi autem poſteà ementi tradita. (2) Si ſe-
cundus emtor ſciat, *per l. 26. ff. h. t.* (3.) Si
poſterior titulus lucrativus, qvas breviter hic
7 examinabo: Primam qvod attinet, qvære-
rem, qvam actionem primus, qvi ab Eccle-
ſiaſtica perſona emit, habeat contra ſecun-
dum: num Rei vindicationem? imò non
habet, qvia utiqve Dominus non eſt; qvam-
nam ergò? qvia ex contractu non habet,
8 nec ex delicto. In ſecunda limitatione idem
poſſit dici; ſed putarem, contra conſcium
fraudis ſecundum emtorem, primo dan-
9 dam actionem doli. Tertiam autem limi-
tationem falſam puto, qvia is, cui prius em-
ta, nulla competit actio contra ſecundum,
qvi ex titulo lucrativo factus jam eſt Domi-
nus. Nec objiciat mihi aliqvis, hodiè non 10
exprimenda in foro genera actionum. R. imò
certum competere neceſſe eſt genus actionum,
idqve Actori & judici cognitum eſſe opor-
tere. Nec venditor in omnibus his ſpecie- 11
bus habet actionem, niſi velit propriam tur-
pitudinem aperire. Si autem à diverſis, ceſ-
ſat hæc actio, qvia poſſeſſio juncta titulo for-
tior eſt nudo titulo; & uterqve non Domi-
nus par jus habet in re aliena: ergò priori-
tas temporis alteri præjudicare neqvit. Sed 12
poſteriori membro videtur obloqvi *l. 31. §. fin.*
ff. de Act. Emt. Communis diſtinctio eſt, u-
trum agat unus eorum, qvi à diverſis emê-
runt, ſcil. emtor cum aliô emtore, qvi ab alio
emit; & de hôc caſu hic agitur; an verò aga-
tur de duobus illis emtoribus agentibus cum
poſſeſſore tertio in Actione Publicianâ; & de
hôc agitur *d. §. fin. Bach d. th. 22.* Licèt diſſen-
ſionem agnoſcat *Cujac. lib. 18. obſ. 31.* Qvam- 13
vis autem *Hill. in Don. l. 20. c. 8. lit. Z.* à rece-
ptâ hâc interpretatione recedat, & de illô ſal-
tem caſu, qvando alter emit ſolum, & non-
dum traditum accepit, intelligat, ea tamen in-
terpretatio infert vim textui, ut rectè *Dn.*
Franzk. d. l. n. 7. Illi rationi *Hilligeri*, qvam
qvarto loco ponit, qvod ſemel qvæſitum prio-
ri, qvaſi dominum, ac jus poſſidenti illi ſine fa- 14
cto ſuo qvæcunq; ſit bona fides poſſeſſoris po-
ſterioris, adimi neqveat; forte reſponderi po-
teſt, debile hoc jus eſſe, & fictione juris intro-
ductum, & non ſemper locum habere contra
illum, qvi ſimile jus habet ab alio, licet poſte-
rius. Sed limitandum membrum poſterius, 15
niſi res veniat ad poſteriorem affecta vitio
reali; nam ita prior poſſet à poſteriori avo-
care per Publicianam: nam is, ad qvem res
venit cum vitio, non videtur habere titulum
conſiderabilem, qvod ad hanc actionem, & ſic
pro eô habendus, ac ſi haberet nudam poſſeſ-
ſionem ſine titulo *§. 5. h. t. P. Barboſa ad l. ſi*
alienam. 11. n. 42. ff. ſol. matr Zuchardus in
rep. Legis fin. C. de Edict. D. Adr n. 397. vol. 8.
Et qvàmvis mala fides autoris aliàs ſoleat no- 16
cere b. f. poſſeſſori, *per Auth. malæ fidei. C. de*
longi temp. Præſcr. ſecus tamen eſt in Publi-
ciana. *P. Barboſa d. n* 44. nec remedium poſ-
ſeſſorium datur contra b. f. poſſeſſorem poſte-
riorem. *Menoch. rem. 15 recup poſſ. n. 91. Barb.*
d l. n. 45. Sed qværitur, ſi merces ab uno ſigna- 17
tæ, alteri verò realiter traditæ eſſent? & illum
præferendum eſſe, *hic* reſpondet *Buſius*, cum
per ſignum tradita videatur poſſeſſio *L. 14. ff.*
de Peric. & Com. ſic ſi Eccleſiæ prius vendita,
non tradita, illa præfertur *ex l. fin. C. de SS.*
Eccl. Buſius hic.

Ad §. 5. Qvæ uſucapi non poſſunt, nec 18
poſſunt per Publicianam peti. *Hic & l. 12. §. 4.*
h. t. Sed exceptio in fundo vectigali *d. l. 12. §. 2.*
Confer ea, qvæ ex *Barboſa* notata de vitio rei.
Per ſervum hæreditarium hæredi adqviri 19
poteſt

poteſt publiciana. *per §. ult. h. l.* Idem in Civitatis ſervo & civitate, qvod *in l. 10.* ampliatur ſive ex peculiô ſive non em:rit.

Ad L. Si ego emi. 11.

SUMMARIA.

AN Emtor, ſi rem emtam voluntariò tradidit alteri, habeat Publicianam? n. 1.
An de ſervitute competat actio publiciana? 2.
An furtivæ ancillæ partus publicianâ peti poſſit? 3.
Extenditur ad partum partus. 4.
An contra poſſeſſorem extraneum ratione tigni detur Publiciana? 5.
Pars per alluvionem accreſcens ſeqvitur fundum. 6.
An areæ emtæ inædificans habeat Publicianam? 7.

1 HIc qværitur in principiô, ſi res à me emta, ſed meâ voluntate alii tradita, an ego habeam publicianam? qvod affirmavit, qvod verò Accurſius intelligit de donatione, ita ut illi, cui tradita eſt, donatam eam velim, id non concedo, nam ita non haberer pro poſſeſſore.

2 Qværitur in 1. §. an de ſervitute competat Actio? & reſpondetur affirm. qvod duobus exemplis probatur: (1.) Si non Dominus fundi ſervientis mihi ſervitutem conſtituerit (nam ſi Dominus conſtituiſſet, non Publiciana, ſed Confeſſoria daretur.) (2.) Si Dominus ſine titulo me ſervitute uti pateretur, qvæ patientia ſoli Domino competit. *Longevall. in rep. l. imperium. ff. de juriſd. n. 278. vol. 1.*

3 *In §. 2. h. l.* agitur de partu ancillæ furtivæ, an hic partus publicianâ actione peti poſſit? & affirmatur, ſi apud b. f. poſſeſſorem conceptus & apud furem conceptus ſit; ſed fur non habet publicianam nec hæres ejus, qvia ſuccedit defuncto invito. *Gedd. ad l. 26. de V. S. n. 9. Donell. l. 5. c. 25. lit. D. & ibi Hill. lit. D. & G.* Qværitur tamen *in §. 3.* an, ſi mihi ancilla furtiva donata, partus apud me conceptus & natus peti poſſit per Publicianam? qvod affirmatur, ſi tempore eo, qvô peto vitium furtivitatis ignoro, & ſi etiam tempore eo, qvô naſcitur, ego in bonâ fide fui, qvod per ſe planum videtur. Et in omnibus caſibus, in qvibus mater, ſi non ſit furtiva, poteſt per Publicianam peti, in iis caſibus furtivæ ancillæ partus poteſt peti, ſi petitor matrem furtivam eſſe ignoravit; *per §. 4.* qvod extenditur *in §. 5* ad partum partus licet non natum, ſed exciſum. Sed id pla-
4 num eſt, ut pleraq; in hoc titulo. Qvid ſi vero
5 ædes emerim & poſtea dirutæ ſint ædes & fortè nonnulla tigna non fuerunt mei autoris, an datur mihi actio publiciana contra poſſeſſorem extraneum? ratio dubitandi fortè eſt illa, qvia tigna non poſſideo, ſed ædes, ſed ſubtilis hæc ratio hic non attenditur *§. 6. h. l.* & dirutis ædibus poſſedi. De Alluvione qværitur.

6 *In §. 7.* Ubi habetur certa definitio, qvod Alluvio vel pars per alluvionem accreſcens ſeqvatur fundum. Unde, ſi fundus per Publicianam peti non poteſt, nec alluvio poteſt, qvia, alluvio ſeqvitur principale, qvod ante de Tignis dictum, ad partes ſtatuæ reciſas extenditur *in §. 8.* Sic etiam, ſi aream emi & ædi- 7
ficaverim in eâ domum, ſi non poſſim probare dominium Autoris mei, datur hæc actio, *per §. 9.* Idem in caſu inverſo, ſi domum emerim & ad aream ea pervenerit. *§ ult. h. l.*

Ad L. Cum ſponſus. 12.

SUMMARIA.

QValis actio detur ſponſæ ad repetendum ſervum à ſponſo ſibi donatum? n. 1.
An Fideicommiſſarius rem hæreditariam ab extraneo poſſeſſore petere poſſit? 2.
An Publiciana detur ratione fundi vectigalis? 3.
An res, qvas lex alienari prohibet, Publicianâ peti poſſint? 4.
Etiam infans ſervus hâc actione peti poteſt. 5.
An res pro parte per hanc actionem peti poſſint? 6.
Etiam, qvi momento rem poſſedit, hâc actione uti poteſt. 7.

IN *l. 12. princ.* Sponſa tua accepit à te ſervum 1
alienum donatum bonâ fide, ſiqvidem inter deſponſatas perſonas donatio non eſt prohibita. Poſteà ſecutis nuptiis ſponſa eundem ſervum tibi dedit in dotem, ſecutô divortiô, anteqvam ſervus uſucaperetur, ſponſa repetit ſervum actione de dote à marito ab alio actione publicianâ, qvia habet juſtum titulum, &, qvia, cui damus actionem, multò magis exceptionem, habet illa, ſi ab extraneo ob ſervum illum conveniatur, exceptionem, ſed non contra verum dominum ſervi, qvi potior eſt, nam publiciana non datur contra verum dominum, cujus conditio potior eſt, qvàm b. f. poſſeſſoris *l. pen. h. t.*

In §. 1. hæc eſt ſpecies. Defunctus per 2
fideicommiſſum reliqvit hæreditatem mihi, qvam mihi verbotenùs in judicio reſtituit hæres. Sed inter alias res etiam librum habuit defunctus, cujus poſſeſſionem amiſerat. Ego ab extraneo poſſeſſore peto illum librum. Qværitur, an poſſim? Videtur, qvod non, qvia poſſeſſionem libri nunqvam habuit, nec hæreditatis, ſiqvidem verbis tantum reſtituta hæreditas, hæres ſum. Sed affirmatur, qvia loco hæredis eſt fideicommiſſarius & defunctus poſſedit.

Paragraphi 2. hæc ſpecies. Emi fun- 3
dum vectigalem ſeu Emphyteuticum, ſed habeo pro proprio venditoris, hunc uſucapere non poſſum ob rei qvalitatem, niſi municipum negligentia cauſam det uſucapioni *l. 15. §. 27. ff. de damno infecto.* Aſt publiciana datur, qvia ratio, qvæ uſucapioni obſiſtit, hic ceſſat. *Ex Ant. Fabro Hill. in Don. lib. 20. c. 8. lit. N.* Idem ad ſuperficiarium extendit *§. 3.*

4 *In §. 4.* agitur de rebus illis, qvas Lex aut Conſtitutio prohibet alienari, & qværitur, an per Publicianam peti poſſint, ut res ſacræ, ſundus dotalis &c? qvod negatur, qvia titulus vitioſus eſt.

5 *In §. 5.* dicitur, infantem anniculo minorem etiam peti poſſe per Publicianam, ratio ex jure antiqvo ſumta, qvam hîc inſinuat Gloſſa.

6 *In §. pen.* agitur de eâ qvæſtione, an res
pro parte peti poſſit per actionem publicia-
nam? Videtur, qvod non, qvia res pro parte
non poteſt uſucapi: E. uſucapio hic ſingi po-
teſt. Sed affirmatur, nam res pro parte vindi-
cari poteſt, ergo etiam peti per qvaſi vindica-
tionem ſeu Publicianam, qvia qvæ in rei vin-
dicatione locum habent, ea etiam de Publicia-
na dicenda. *l. 7. §. 8. h. t.* Et non eſt novum,
rem aliqvam uſucapi non poſſe, & tamen per
Publicianam poſſe peti, ut de agro vectigali
jam dictum, ut & de anniculo nondum anni-
culo. Etiam, qvi momento poſſedit rem, hac
7 actione uti poteſt *§. ult. h. l.* ſicut etiam ſuffi-
cit, ut momento qvidem ad aliqvam perve-
nerit. *per l. cum prætor 127. de Reg. Jur.*

ad L. Qvæcunqve. 13.

SUMMARIA.

QVi à pupillo emit, ſolennitatem adhibitam probare debet. n. 1.

Qvæ non præſumitur. 2.

Conſenſus capituli probandus in re ab Eccleſiâ emta. 3.

Qvæ cauſa ad Dominium transferendum, ea etiam ad Publicianam ſufficit. 4.

An, qvi ex pignore rem poſſidet, hâc actione uti poſſit? 5.

1 QVi à pupillo emit, debet probare ſolenni-
tatem debitam, i. e. autoritatem tutoris,
&, ſi res immobilis ſit, decretum interveniſſe.
§. ult. h. l. Unde colligere ſolent, ſolennita-
2 tem extrinſecam non præſumi, ſed proban-
dam eſſe *Hic & h. l. Gloſſa & l 30. ff. de V. O.
Vid. Dd. & Limitationes poſitæ à Domino
Thabore ad Barb. l. 17. c. 37. ax. 3.* cujus pri-
mam limitationem in antiqvis probat etiam
*Vaſqvius illuſtrium. lib. 1. c. 39 n 10. Conf. Me-
noch. l. 3. præſumt. 132. per totam.*
3 Ex hoc §. colligit etiam *Buſius*, in iis, qvæ
ab Eccleſiâ emta ſunt, probandum eſſe con-
4 ſenſum capituli. Qvæcunqve cauſa eſt ido-
nea ad transferendum dominium, ſi ex eâ cau-
ſâ fiat traditio à verô Dominô, ea etiam ſuffi-
cit ad Publicianam, ſi tradatur res à non Do-
mino illi, qvi bona fide accipit, v. gr. permu-
tatio, donatio, in dotem datio, in ſolutum
datio, ſocietas, & ſim. Hæc regula traditur
in princ h. l.

5 *In §. 1.* qværitur, ſi qvis titulo pignoris aut precarii poſſeſſionem acceperit à non Domino, an poſſit illam rem forte amiſſam per hanc actionem petere, qvod ferè caret ratione dubitandi. Nam oportet adeſſe titulum ad transferendum dominium, qvalis titulus hic non reperitur.

Ad L. Papinianus. 14.

SUMMARIUM.

AN, ſi procurator volente Domino rem vendat, & eo invito tradat, emtor contra Dominum Publicianâ agere poſſit?

SPecies legis 15. hæc eſt. Mandavi meo procuratori, ut agrum meum venderet. Qvod ſecit procurator & pretium accepit. Poſteà prohibeo, ne procurator tradat, ſed procurator non attentâ meâ prohibitione nihilominus tradit. Qværitur, an emtori competat actio publiciana contra me? qvod affirmatur; qvia ſi emtor amiſit rem, poteſt à me petere rem, ſi autem ego petam ab emtore, ut dominus, agrum illum, emtori competit exceptio, ſi non, Autor, i. e. venditor ex voluntate tuâ vendidit. Et ſic in hoc exemplo Publiciana etiam contra dominum, qvia adhuc ſum Dominus, dum me prohibente fuit traditus ager.

Ad L. Si Servus. 15.

SUMMARIUM.

An Dominus rem, qvam ſervus fugitivus emit & amiſit, Publiciana petere poſſit?

SErvus meus in fuga eſt & emit rem aliqvam à non Domino, qværitur, ſi ſervus amiſerit poſſeſſionem, an petere poſſim per Publicianam Actionem? Videtur, qvod non; qvia poſſeſſionem nunqvam accepi: Sed reſpondetur, qvia fuga ſervi mihi fraudi eſſe non debet, & prætor ex æqvitate Dominum fugientis ſervi habet pro poſſeſſore rei à ſervo fugitivo emtæ. *l. 34. Caſtillo p. 475.*

Ad L. pen. & ult.

SUMMARIA.

AN hæc actio contra Dominum detur? n. 1.

Qvibus caſibus contra dominum locum habeat? 2.

HÆc actio contra omnem poſſeſſorem da- 1
tur, præterqvam contra Dominum, cui
datur Exceptio domini. Æqvius enim eſt tue-
ri Dominum, qvam poſſeſſorem bonæ fidei.
*Vid. Hill. l. 20. c. 8. lit. AA. & Donell. lib. 9.
c 9. in pr. p. 804* Interdum tamen Dominus 2
non habet Exceptionem, ut ſi contra poſſeſſo-
rem noxali judicio actum eſſet. *l. 28. ff. de
Noxal. act.* aut ſi mandante Domino res ven-
dita &c. *per l. 14. h. t.* item ſi ex cauſa damni
infecti poſſideatur. *Vid. Gl. in l. f. h. t. Buſ.
ad l. 7 §. Prætor ait. h. t. Zœſ. ad h. t. num. 5.*
aut ſi nondum Dominus vendidit & poſteà
Dominus factus alii vendidit *l. 72. tit. præced.*
ſi qvis conventus à Domino abſolutus ſit, &
dominus poſteà conſeqvatur poſſeſſionem *l.
4. ff. de Exc. rei judic.* item, ſi qvis culpa deſiit
poſſidere & æſtimationem ſolvit *l. 62. tit. præ-
ced.* Alius caſus *in l. 57. ff. Mandati.*

TITU-

TITULUS III.

Si ager Vectigalis, i. e. Emphyteuticarius petatur.

Ad L. Agri. 1. & 2.

SUMMARIA.

QVinam ſint agri vectigales? n. 1.
Conductores agrorum Civitatis habent jus in re. 2. 3.
Ratio differentiæ inter publica & privata prædia locata. 4.
Majus jus habet conductor agrorum Principis. 5.
An hic etiam agatur de agris emphyteuticariis? 6.
De qvonam dominio, directóne, an utili hic agatur? 7.

1 DE agris à Civitate locatis *hic* agitur; & diſtingvitur, utrum civitas in perpetuum agrum locet, an verò eo more, ut privati, ad tempus. Illi agri vocantur Vectigales, qvia ve-
2 ctigal qvotannis ſolvebatur; hi verò non vectigales. Sed in utriſq; colonus habet jus in re,
3 ſeu Dominium, ut Practici volunt, utile. Nam non agitur hic, niſi de Civitatis & Reip. agris; & horum Conductores, ſive in perpetuum, ſive ad tempus etiam modicum locati fuerint, habent jus reale ſeu in re, qvod in Conductoribus agrorum publicorum eſt ſpeciale. *arg. l. ff. de ioco publ. fruendo Gl. ibid. & Pinell. ad*
4 *l. 1. C. de bon. mater. p. 3. n. 67.* Ratio differentiæ inter publica & privata prædia locata, ſumitur tùm ex fide, qvæ in Civitate major, qvam in privato eſſe debet; tùm ex majore concedentis poteſtate, tùm ut publica faciliùs colonos
5 reperiant. Majorem adhuc poteſtatem in conductorem agrorum Principis transferri, probatur *ex l. 12. in fin. C. de fundis Patrim.* In Principe enim & veritatis obſervatio & poteſtas reqviritur, & præſumitur longè maxima, Atq; ſic de agris Emphyteuticariis hic adæqvatè non agitur; ſed communiter tamen Dd. hanc
6 Legem ita intelligunt, qvòd, qvi in perpetuum conduxit prædium, habeat in rem actionem, etiam contra ipſum Dominum, & jus hoc reale, nec ipſi nec hæredibus ejus, qvamdiu Canon ſolvitur, auferri debeat. *per l. 2. h. t. Vid. Donell. l. 9. c. 13. & ſeq. & Carpz. p. 2. c. 38 d. 16. Tiraq. de Retr. Conſang. §. 14 l. 14. n. 79. Valaſc. de Jure Emphyt q. 27. Guttierez. l. 2. can. qv. c. 8. n. 2. Vid. Dn. Franzk. ad tit. de Locato n. 30.*
7 *& ſeqq.* Qvamvis autem Dominium tùm de directo, tùm de utili uſurpetur; hic tamen in §. 1. qvando dominium emphyteutis negatur, ex adjunctis & ex oppoſitione apparet, de directô hic ſermonem eſſe. *Cagn. ad Rubr. ff. ſi qvis jus dic. n. 14. & Menoch. l. 3. conſ. 226. n. 177. Fabius Accoromb in rep. L. naturaliter. §. nihil commune n. 16. ff. de Adqvir. poſſ.*

Ad L. Idem eſt. ult.

SUMMARIA.

EMphytheuſis natura ſua in perpetuũ conſtituitur, vel in tempus non modicum. n. 1. 2.
Tempus non modicum qvantum 3.
An locatio in longum tempus in fundo Minoris aut Eccleſiæ fieri poſſit? 4. & 5.
Qvænam differentia inter emphyteuſin & locationem ad longum tempus? 6.
Utilitas hujus differentiæ. 7.
An locatio perpetua præſumenda, ſi qvis poſſederit fundum conductum per multos annos? 8.
Diverſus contractus eſt cenſiticus, de qvo remiſſivè 9.

EMphyteuſis natura ſua in perpetuum con- 1
ſtituitur. *L. 1. h. t.* juxta communem intellectum. *Carpz. part 2. conſt. 39. d. 21* interdum
verò ad tempus non modicum; nam ita ſup- 2
plent Dd. Legem ult. *arg. L. 1. § 3. ff. de Superficie.* qvod de tempore 10. annorum intelligit
Accurſius, Donellus & alii ad L. 1. Donell d. 3
l 9. c. 13. poſt. lit. M. Et hanc locationem ad longum tempus, eſſe volunt ſpeciem alienationis, ſeu per eam transferri utile Dominium. *Mantica de tac. & amb. convent. l. 5 tit. 4. n. 6. &*
qvos refert Finckelth. obſ. 3. n. 2. Hanc loca- 4
tionem ad longum tempus in fundo minorennis fieri non debere, dicunt *Covar. l. 2. reſ. c 16. Trentac. l 2. tit. de minor. reſ. 2. Montanus de*
Tutel. c. 33. n. 401 Sande l. 2. tit. 9 d. ult. nec puto 5
locum habere in fundis Eccleſiæ, pro qvibus, ſi qvis per 40. annos uniformem penſionem præſtitit, ſed ex ſcriptura non appareat, nec canon ille emphyteuticus, præſumitur mera Lo-
catio. *Mev. p 3. d. 288.* Licet autem Dd. hodie 6
confundant Emphyteuſin cum Locatione ad longum tempus, putarem tamen adhuc aliqvam differentiam manere. Nam licèt per utrumq; contractum, juxta communem intellectum harum LL. ex utrôqve, ſi accedat traditio, jus in re conferatur, in eô tamen videntur differre, qvòd in Locatione ſit ex natura contractus qvædam proportio inter fructus, qvi communiter percipi poſſunt; & inter penſionem, qvæ proportio in Emphyteuſi, ubi tantùm ad recognitionem Dominii ſolvitur canon, non attenditur *Conf. Job. à Sande lib. 3 tit. 6. def.*
10. qvæ diſtinctio poterit utilitatem habere in 7
petenda remiſſione Canonis ob incurſum ho-
ſtium. Licèt autem per 50. annos, qvis fundum 8
conductum poſſederit, & eandem penſionem dederit, non tamen præſumenda eſt Locatio perpetua, nec colonia perpetua, niſi aliud conſvetudine introductum, nam nova ſemper reconductio præſumitur. *per l 13. §. ult. de Lo-*
cat. per tradita Dn. Mev. p. 1 dec. 165. Alius 9
ab Emphyteutico contractu putatur contractus cenſiticus. *Carpz. p. 3. c. 30 d. 8. conf. Mynſ. c. 3. obſ 65. in fin.* Plura de Emphyteuſi *hic Dd. methodici & Zaſ. ad tit. de Locat. Conferri poſſunt Notata ad tit. C. de Jure Emph.*

LIBRI SEPTIMI
TITULUS I.
De Uſufructu & qvemadmodum qvis utatur, fruatur.

Ad L. Uſusfructus. 1.
SUMMARIUM.

Qvid ſit uſusfructus, remiſſivè?

LEx 1. continet definitionem, qvod ſit jus alienis rebus utendi fruendi ſalvâ rerum ſubſtantiâ; qvam prolixè explicat *Donell. lib. 10. c. 2.* præſertim verò *Caſtillo de Uſufr. cap. 4. & ſeq. Dn. Manz. ad princ. Inſt. h. t. & ibi Dd. cæteri & alii paſſim*, qvorum eruditè tradita huc transferantur.

Ad L. Eſt enim. 2.
SUMMARIUM.

Qvodnam ſit ſubjectum Uſusfructus?

USuſfructus eſt jus in corpore, qvô ſublatô tollitur Uſusfructus, nam ſerviente fundô ſublatô, tollitur ipſa ſervitus, qvod eſt planum.

Ad L. Omnium. 3.
SUMMARIA.

QValis traditio in uſufructu neceſſaria? n. 1.
Uſusfructus annon facto hæredis conſtitui debeat? 2.
An uſusfr. ipſo jure, an verò factô hæredis conſtituatur, remiſſivè? 3.
Etiam pacto nudo uſusfructus conſtitui poteſt. 4.
Etiam in rebus mobilibus eſt uſusfructus. 5.
Qvibus modis finiatur uſusfructus? 6.
Qvid ſit uſus & qvibus modis conſtituatur? 7.

1 USuſfructus debet tradi; qvæ traditio in
hôc jure talis eſt, ut proprietarius fructua-
rium in fundum inducat, eumqve uti frui pa-
tiatur. *Donell. lib. 10. c. 5. lit. D. Bachov. in
Treutl. vol. 1. Diſp. 16. th. 3 lit. A.* Et ideò pa-
ctô nudô non conſtituitur. *Caſtillo in tr. de*
2 *Uſufr. c. 10. n. 10. & ſeq.* Sed videtur hîc in-
nui, qvòd etiam ei, cui relictus uſusfructus, fa-
ctô hæredis debeat dari, i. e. conſtitui Uſus-
fructus. Et ideò colligere licet, qvàmvis u-
ſusfructus legatus aditâ hæreditate ipſo jure
acqviratur Legatario, debere tamen Legata-
rium ex manu hæredis accipere rem, cujus
uſusfructus legatus eſt, ita ut qvaſi poſſeſſio ſi-
ne qvaſi traditione non transferatur. *hic &
L. 23 ff. de adqvir. poſſ. Pinell. ad L. 1. C. de
bon. mat. p. 3. n. 61. & 65. & varios Dd. alle-
gans Caſtillo de Uſufr. c. 6. n. 26. & ſeq. & c. 9.
n. 14. Dn. Struv ad h. t. th. 12.* licet huic tex-
tui reſpondere conetur *Berous vol. 2. conſ. 141.*
3 *n. 12.* Vide de hac qvæſtione, an legatus Uſusfr.
ipsô jure conſtituatur, an verò factô hæredis
opus ſit, in utramqve partem prolixè diſpu-
tantem *Manz. Cancell. Neoburg. ad h. t. n.
41 & multis ſeqq. Ex principio hujus legis* po-
teſt fortè colligi etiam pactô nudô poſſe uſum- 4
fructum conſtitui, de qvo *Caſtillo d. tr. c. 10.
num. 9. & ſeqq* qvicqvid ſit, hodiè nudâ pa-
ctione conſtitui poſſe, mihi dubium non eſt.

In § 1. legis tertiæ qværitur, an uſusfru- 5
ctus etiam in rebus mobilibus v. g. ſervo vel ju-
mento conſtituatur? qvod affirmatur.

In §. 2. aſſeritur, ne uſusfructuarium cor- 6
pus proprietario eſſet planè inutile, ſi perpe-
tuò inhæreret, ideoq; placuit, ut certis modis
finiatur ſc. morte fructuarii, conventione, &
ſim. de qvô pòſt fuſiùs.

In §. ult. confertur inter ſe uſusfructus & 7
uſus, id eſt, jus utendi ad neceſſitatem tantùm
& traditur regula: Qvibus modis uſusfructus
conſtituitur, iis modis etiam uſus v. g. Teſta-
mento, conventione & ſimil. & qvibus modis
uſusfructus finitur, ſcil. morte fructuarii vel
conventione, iis modis etiam uſus finitur.
Exceptio vel declaratio ſumi poteſt ex *l. 19. ff.
de uſu & habitatione.* ubi dicitur uſus partem
conſtitui non poſſe, licet uſusfructus pars poſ-
ſit conſtitui.

Ad L. Uſusfructus. 4. & ſeq.
SUMMARIA.

USusfructus formalis & cauſalis qvisnam? n. 1.
An admittenda hæc diſtinctio? 2.
Qvomodo uſusfructus ſit pars dominii? 3.
Formalis qvàm diversè conſtituatur? 4.
Uti pro parte conſtitui, ita pro parte deminui poteſt. 5.
Uſusfructus ſervitus eſt dividua. 6.

VIdetur hæc fuiſſe mens JCti, qvod volue- 1
rit inſinuare diviſionem uſusfructus in
cauſalem & formalem. Nam uſusfructus cau-
ſalis eſt, qvando uſusfructus cum proprietate
conjunctus eſt: Formalis eſt, ubi proprietas
eſt penes unum, uſusfr. verò penes alium;
qvam multis defendit *Caſtillo d. tr. c. 1. & Bu-
ſius ad h. L. 4.* Fruſtrà autem in hac diſtinctio-
ne refutanda laborant qvidam Neoterici. Ne- 2
mo enim tamen abſurdus unqvam, ut opinor,
fuit, qvi hanc dixit eſſe diviſionem generis in
ſpecies, ſed eſt diſtinctio nominis ſeu vocis u-

ſus

3 ſusfructus *Vid. Franzk. ad h. t. n. 9. & ſ.* Qvod
hic dicitur, uſumfr. eſſe partem dominii, ei non
videtur obſtare *L. 25. ff. de V. S.* nam aliud eſt
de fundo loqvi, aliud de Dominio fundi; hu-
jus ſcilicet pleni & perfecti pars eſt uſusfru-
ctus, non verò fundi. *Vid. Donell. l. 10. c. 2. lit.
C. Pinell. ad L. 1. C. de bon. mat. p. 3. n. 1. & alii.*
4 De cauſali pars prima Legis, de Formali pars
ſecunda loqvi videtur: ubi dicitur, qvod uſus-
fructus purè, vel ex die, vel etiam ad diem dari
poſſit. *Vid. Bach. ad d. loc. th. 1. lit. G. & Don.
lib 10. c. 5. poſt lit. B. & c. 16* Idem pro diviſâ vel
indiviſâ parte poteſt conſtitui. *L. 15. h. t.* ſcilicet
ratione fructuum & emolumentorum *Bach.
d. l th 3. lit. K Cancell. Manzius ad h. t. n 91.*
5 *Struv ad h t th. 14. Buſius ad h. l.* Et qvia pro
parte conſtitui poteſt uſusfructus, ideò pro
parte deminui poteſt, ſi uſusfructus excedat
6 qvadrantem; item, ſi minuat Legitimam por-
tionem liberis vel parentibus debitam, ſed
qværitur hîc, ſi aliqvis uſumfructum promiſe-
rit, & decedat pluribus hæredibus relictis, an
qvilibet hæredum pro parte ſuâ teneatur ad
uſumfr. conſtituendum? qvod affirmatur;
qvia uſusfructus eſt dividua ſervitus.

Ad L. Uſusfructus. 6.

SUMMARIA.

Qvibus modis conſtituatur uſusfructus? n. 1.
*Uſusfructus ſervo conceſſus competit etiam
Domino. 2.*

1 PErſeqvitur hæc lex materiam illam, qvibus
modis uſusfructus conſtitui poſſit, ut ſi 1.
uſusfructus mihi legetur, vel 2. ſi mihi pro-
prietas legata deducto uſufructu, nam tunc
penes hæredem manet uſusfructus ad vitam.
3. A judice & in judicio conſtituitur, qvando
de dividendâ hæreditate vel aliâ re commu-
ni dividendâ agitur. Qvando enim res com-
modè dividi non poteſt, tunc uni proprietas,
2 alteri uſusfructus conſtitui poteſt. Deinde
qværitur, an uſusfructus filiofamiliâs vel ſervo
conceſſus patri & Domino competat? qvod
affirmatur *in §. 2.* & ſi ſervus meus inſtituatur
hæres, alii poteſt legari proprietas deductô u-
ſufructu, qvia ſervo qvæſita hæreditas mihi
adqviritur & ita qvoqve uſusfr. *§. ult. h. t.*

Ad L. Uſufructu legato. 7.

SUMMARIA.

*AD uſufructuarium pertinet omnis utili-
tas. n 1.*
Declaratur hoc per exemplum. 2.
*Dominus ædes, qvarum uſusfructus penes
alium eſt, altius tollere poteſt. 3.*
*Sed in area cujus uſumfructum alius habet,
ædificare neqvit. 4.*
*Fructuarius reficere rem debet & modicas im-
penſas facere. 5.*
Qvid ſi velit deſerere rem? 6.
*Ad qvales expenſas Miniſtri verbi divini in
refectione ædium teneantur? 7.*
*An ad collectas obſtrictus ſit fructuarius? 8.
& 11.*
An ad ſervitia militaria? 10.
An ad modicas refectiones? 12.
Qvid ſi proprietarius id prohibeat? 13.
*An voluptuariæ refectiones prohiberi poſ-
ſint? 14.*

OMnis utilitas ex re proveniens vel occa- 1
ſione rei, ad uſufructuarium pertinet, v.
gr. Laudimia, de qvibus *in L. 9 h. t.* Hinc ſi 2
habeam uſumfructum ædium, & vicinæ ædes
ruinam minitentur, ex qvâ ædibus, qvarum
uſumfructum habeo, periculum immineat, &
vicinus cavere nolit, poſſum petere, ut immit-
tar in ædes vicinas ex causâ damni infecti. Et
ſi ob contumaciam vicini ex ſecundo decreto
immittar, ſi finitus uſusfructus, ego tamen
vel mei hæredes, vicinas ædes retineo, qvia
in eo etiam uſusfructus earum ædium, qva-
rum uſumfructum habeo, conſiſtit. Nam ſi-
cut fructus perceptos retineo, ita etiam, qvic-
qvid occaſione uſusfructus adqviſivi. Qvid 3
autem, ſi vellet dominus illarum ædium,
qvarum uſumfructum habeo, ædes illas altius
tollere, an poſſum prohibere? Videtur qvod
non; qvia ædes altiores ſunt pretioſiores,
ſed affirm. qvia exaltatio ædium ſine meâ tur-
batione & impedimentô fieri non poteſt. Un-
de ſeqvitur, ſi habeam uſumfructum areæ, &
dominus vellet in areâ ædificium exſtruere, 4
qvod hoc prohibere poſſim. Nam non pote-
ro poſteà uti frui areâ, ut tali

Ad §. 2. Fructuarius debet rem reficere, 5
ut tamen modicas tantùm impenſas faciat,
& ſartas tectas ædes conſervare teneatur,
qvæ verò vetuſtate lapſa, eorum refectio ad
proprietarium pertinet. *Caſtillo c. 56. n. 3. &
ſeq. Carpz. p. 3. conſt. 31. d. 9. & Bach. d. l. th.
13.* Sed ſi vult fundum deſerere, nec ad modi- 6
cas expenſas tenetur. *L. 48. h. t.* niſi propter
culpam fructuarii res deteriorata. *l. 64. & ſeq.
Manz. ad h t. n. 182.* Exemplo uſufructuarii 7
etiam Miniſtros Verbi Divini ad refectionem
ædium Parochialium obligatos eſſe, hinc con-
cludit *Carpzov. in Juriſpr. Eccl. lib. 2. def.
352.* qvod de modicis expenſis intelligo, per
ea, qvæ jam tradita ſunt; non de caſu, ubi ob
vetuſtatem qvid collapſum &c. qvæ diſtinctio
etiam habetur qvoad Parochiales ædes ruri ſi-
tas, *in Ordin. Conſiſt. noſtra c. 25* Ad colle- 8
ctas etiam & tributa fructuarium teneri, *hic* di-
citur. *Carpz. p. 1. c. 32. d. 9.* qvod ampliat *Pi-
nellus ad l. 1. C. de bon. mat. p. 2. num. 72.* (1.)
in marito poſſidente bona dotalia. *l. 13. ff. de
Impenſ.* (2.) in Emphytevta & Vaſallo, *per l. 2.
C. de Jure Emphyt.* qvæ aliæqve ampliationes
in *Pinello* videri poſſunt & *Berlich. p. 2. deciſ.
228. per totam, præcipuè n. 8. & qvos ibi citat.*
Et poſt mortem collectæ etiam ab hæredibus 9
mariti ſolvendæ. *Vid. not. ad l. 5. C. de Cenſibus.*

10 Sic etiam fructuarius ſervitia militaria præſtat.
Roſentbal de feudis c. 10. concl. 6. num. 16.
11 Sed hoc limitat *Carpz. lib. 1. Reſp. 105.* niſi fru-
ctus ſuperentur à collectis, *arg. hujus textus*
& l. 30. §. 1. de Leg. 3. cum qvo etiam ſentit
Hering de Fidejuſſ. c. 30. n. 52. multos allegans,
& Klock. de Contrib. c. 11. n. 130. Richter. dec. 20.
n. 7. & 8. Franciſcus Barry in tract. de Suc-
ceſſ. lib. 9. tit. 24. n. 58. & qvæ habet Dn.
Struvius ad h. t. th. 24. Dn. Manzius ad h. t.
n. 178. Annuos reditus etiam incumbere uſu-
fructuario, tradit *hic Buſius & Regnerus.*
12 *In §. 3.* dicitur, fructuarium per judicem
vel Arbitrum etiam compelli poſſe, ut modicas
refectiones ſuſcipiat. Sicut etiam arbores
novas in locum demortuarum ſubſerere vel
ſubſtituere tenetur, ſed non ſi vi ventorum fue-
13 rint dejectæ *per l. 59. h. t.* Sed qvid ſi pro-
prietarius ob aliqvam cauſam forte ex invi-
diâ & malitiâ vellet prohibere fructuarium, ne
reficiat? Prohibitio hæc nulla eſt, qvia ſi non
reficiat, amittit utilitatem. Et eſt ſimilis pro-
14 hibitio, ne aret agrum, nec colat. Nam
fructuum perceptio hæc ut & refectionem
reqvirit. Sed qvid de voluptuariis refectioni-
bus, anne hæ prohiberi poſſunt? Reſp. non,
niſi vellet ædes ampliores facere vel utiliores,
ita ut facies rei mutetur, vel res nova fiat.

Ad L. Qvamvis. 8.

SUMMARIA.

1 *AN fructuarius & qvomodo meliorem fun-
dum reddere valeat? num. 1.*
An ædificium cœptum perficere? 2. & 3.

MEliorem qvidem licet facere fundum fru-
ctuario, *per l. 13. §. 4. & ſeq.* ſcilicet co-
lendo; modò non ſubſtantiam mutet, *per h. l.*
& l. 44. Don. l. 10. c. 10. lit. C. Struv. h. t. th.
22. unde nec ædificium novum exſtruere po-
2 teſt, nec cœpta perficere. *L. 15. pr. & l. 61. h. t.*
Struv. d. l. niſi uſufructu aliter uti non poſſit.
Wiſſenb. d. 19. th. 9. h. t. Utcunqve *Nera-
tius* ex ſubtilitate juris merâ nec hoc concede-
3 re videatur. Sed videtur hoc rectæ rationi
contrariari, nam eluſorium eſſet hoc legatum
uſusfructus, & qvi largitur uſumfructum, ille
concedit etiam id, ſine qvô uti frui non poteſt.
Et qvando ædificium imperfectum perficitur,
ſubſtantia rei non mutatur. Et non præſu-
mendum, voluiſſe Teſtatorem, ut imperfe-
ctum ædificium injuriis cœli expoſitum po-
tius collabatur, qvàm perficiatur.

Ad L. Item ſi fundi. 9.

SUMMARIA.

*QVænam ad fundi fructus pertineant? n.
1. & 4.*
Qvando lapides in fructu ſint? 2.
Qvando metalla? 3.
Qvando Venationes? 4.
An inſula nata? 5.
An Laudimia? 6. & 7.
An inveſtitura? 8.
*Qvomodo ſeminarii fructus ad fructuarium
ſpectent? 9.*
Qvomodo inſtrumentum agri? 10.
Qvomodo ligna cædere liceat? 11.

AD fructus fundi pertinet, (1.) qvicqvid 1
ex fundo percipi poteſt, ſi modò arbitrio
boni viri percipi poſſit. Ut Apes, Lapidici-
næ, Metalla etiam noviter inventa. Circa
qvæ tamen diſtingvitur *in L. 7. §. 13. ff ſol.*
matr. an lapides renaſcantur vel non, ut illo 2
caſu tantum in fructu ſint. *Caſtillo de uſufr.*
c. 37. num. 9. Deinde in fructu hæ venæ 3
erunt, ſi ſint antiqvæ, *per L. Si fundus. 8. ff.*
ſol. matr. Caſtillo d. l. num. 6. Et demum
licet non ſint antiqvæ, ſi modo Uſufructarius
fundum meliorem reddat, non deteriorem.
Caſtillo d. c. 37. num. 15. & ſeq. P. Barboſ. ad L.
Divortio § ſi vir n. 4. & ſeq Manzius d. l. n.
128 (2.) Fructus Alluvionum, Aucupiorum & 4
Venationum: nam & hæ pro fructibus agri ha-
bentur. ſcilicet qvando locus ad venandum
comparatus, & cujus utilitas in venatione, *per*
L. 26. ff de uſur. non verò qvatenus jure
Gentium omnibus uſus venationis patet.
Conf. Manzius ad h. t. n. 126. Vid. not. ad L.
26. de uſur. Modeſt. Piſtor. part. 1 qvæſt 15.
Carpz. p. 3. c. 32. d. 9. Hillig. lib. 10. c. 8. lit. F.
& Caſtillo c. 36. num. 23. Sed inſulæ prope 5
flumen natæ non accedunt uſufructui vel uſu-
fructuario. Qvia eſt qvaſi proprius & ſepa-
ratus fundus. Et ex generalitate hujus Legis,
ut & *L. 7.* concludunt, non ad Proprietarium,
ſed ad uſufructuarium Laudimia pertinere. 6
Guido Pap. dec 477. Oldradus conſ. 44. &
qvos refert ac ſeqvitur *Franc. de Clapperiis*
part. 2. cauſa 64. q. 1. Caſtillo de Uſufr. c. 36.
num. 34. Unde etiam, ſi filius habeat dire- 7
ctum dominium in fundo Emphytevtivo, Lau-
dimium ad patrem pertinebit, ut Uſufru-
ctuarium. *Molina de J. & Jure tr. 2. num.*
21. Franzk. de Laudimio cap. 7. num. 8. In- 8
veſtitura tamen à Domino perficienda. *Her-
man. Storre in vol. Baſil. d. 14. th. 24.* Se-
minarii fructus qvidem ad fructuarium per-
tinent, ita tamen ut in locum ſeminarii vendi-
ti ſemper ſubſtituat aliud, nam ſeminarium 9
ut inſtrumentum Agri ſemper debet eſſe pa-
ratum, ſi forte mortuo fructuario ager cum
inſtrumentis ſit reſtituendus. Puto vete-
res frumentum ad ſerendum vel ſementem
ſemper habuiſſe ſeparatum & hoc fine ſepo-
ſitum. *per §. 6. h. l.* inſtrumentorum etiam
agri colendi uſusfructus ad fructuarium perti-
net, ſed vendere ea neqvit, qvia non ſunt
fructus, ſed pertinent ad rem, cujus uſusfru-
ctu-

11 ctus eſt *§. 7. h. l.* De eo non eſt dubium, qvin ex ſylva vel ſalicto fundi uſufructuarii materiam ad facienda inſtrumenta agri ſumere poſſim, ſed ligna cædere & vendere non licet, niſi in ſpecie ſylvæ vel arudineti uſusfructus ſit legatus, ita tamen tunc cædere licebit, qvando in ſpecie ſylvæ uſusfructus conſtitutus, ut ad modum boni patrisfamilias cædat, nec neceſſe eſt, id declarare ex conſvetudine defuncti, ſed ex conſvetudine boni patrisfamilias in genere, qvod inſinuant illa verba, qvod ad modum hoc referendum ſit, non ad qvalitatem utendi.

Ad L. Ex ſylva. 10. & ſeq.

SUMMARIA.

QVomodo uſumfructum ſylvæ habens lignis uti debeat? n. 1.
Qvomodo in ſylva non cædua materiam ſuccidere liceat? 2.
Qvomodo grandibus arboribus? 3.

1 QVi habet ſylvæ uſumfructum, ad modum patrisfamilias, ſicut ille cædere ſolebat, debet uti lignis, & debet parcere grandibus & frugiferis arboribus; niſi arbores ſint depulſæ, qvibus ad uſum ſuum & villæ, & non amplius uti poteſt, per *L. 12. pr. h. t. Barry d. t. 24. n. 15. & Donell lib. 10. c. 7. & ibi Hill. lit. B. ſeq.* Omnia enim debet is, cui uſusfructus legatus, ad conſvetudinem Domini dirigere.
2 *Caſtillo c. 22. n. 9. & ſeq.* Si verò non ſit cædua ſylva, nihilominus tamen materiam ſuccidere poteſt fructuarius, qvantum ſatis ad refectionem villæ vel ad fulciendam vineam. Palamenta tamen & ramos ex ſylva ſumere ſemper licebit, licèt Dominus pro cædua non habuerit, nec ſuccidere ſolitus.

3 Qvod *in L. 11.* de grandibus arboribus dicitur, id in Gallia antiqvatum eſſe, dicit *Dn. Grœnwegen hic.* Sed id explicandum eſt ex traditis à *Buſio ad h. l.* Nam ſi ſylva magna ſit conſtans frugiferis arboribus, ſolet qvotannis certa qvantitas ex arboribus arefactis cædi à bono patreſamiliâs, & ideò etiam ab Uſufructuario, non tantùm in prædii utilitatem, ſed etiam ad utilitatem Uſufructuarii. Sed id omne ex more boni patrisfam. & ex magnitudine ſylvæ definiendum.

Ad L. Arboribus. 12.

SUMMARIA,

ARboribus frugiferis vi ventorum evulſis qvomodo utatur? num. 1.
Arbores dejectæ in ſylva non cædua proprietarii ſunt. 2.
Uſufructuarius evulſas arbores non poteſt vendere. 3.
Nec excidere frugiferas, pro reparatione fundi. 4.
Niſi domino denunciaverit. 5.
Qvomodo navi, qvæ eſt in uſufructu, utendum ſit? 6.
Uſufructuarius ſuum jus alteri vendere poteſt. 7.
Qvamdiu ceſſionarius hôc jure utatur? 8.
An Uſufructuarius domino potius, qvàm extraneo vendere jus ſuum teneatur? 9. & 10.
In ſervo fugitivo uſusfructus retinetur. 11.
Ratio. 12.
Uno actu ſingulari retinetur poſſeſſio totius juris. 13.
Cujus ſint fructus à fure ſeparati, disqviritur? 14. & 15.

IN pr. hujus L. dicitur de arboribus non cæ- 1
duis, ſed frugiferis, ſi ventorum vi aut terræ motu depulſæ aut evulſæ ſint, poteſt arboribus illis uti ad comburendum, vel refectionem domus: ſcil. qvando aliundè non habet materiam ignis. Et ſic ſupponitur hic, 2
arbores in ſylva non cædua vi dejectas proprietarii eſſe, & uſufructuario nullum jus competere *Manzius ad h. t. num. 155.* niſi ad neceſſarios uſus. Et ſic etiam uſufructuarius, ſi 3
vellet vendere tales arbores evulſas, male faceret, qvia in fructu non ſunt, nec adeſt cauſa neceſſaria refectionis. *P. Barboſa ad L. divortio §. ſi fundum, num. 13 & ſeq. & num. 22. Cavalcanus d. tr. num. 157. Guttierez. de Tutel. p 3. c. 27. num. 2. Caſtillo c. 25. num. 23.* Et ideò non poteſt excidere arbores frugife- 4
ras etiam pro reparatione fundi *Caſtillo d. c. 25. num 25.* Notabilis limitatio Legis noſtræ 5
hæc eſt, niſi Fructuarius denunciaverit proprietario, ut tolleret, ille verò pro derelicto habeat. *Barboſ. in d. § ſi fundum num. 21.* Si navis uſumfructum habeam, poſſum illam 6
navigatum mittere, licet metui poſſit periculum naufragii, qvia ad illum uſum parata navis, modò non tempore inſolito v. gr. hiemali mittat. *l. 16. §. 1. ff. de Reivindic. & l. 16. C. de Officio Rect. provinc.* Unde probat hic Gloſſa, qvando ſocius utitur re communi, prout ſolent eâ uti, & ſi ad eum finem res parata, prohibitionem alterius nihil operari.

Ad §. 2. Uſufructuarius jus ſuum alteri 7
vendere poteſt vel locare, vel cedere, ut Emtor & Conductor vel Ceſſionarius loco fructuarii utantur. *Hic & l. 76. h. t.* nam ſic ipſe Fructuarius per eos uti videtur. *Hic & l. non utitur 38. h. t.* Et Conductor vel Emtor 8
nil habet ratione ſuæ perſonæ, qvàm effectum uſusfructus & commoditatem. Ideòqve Conductor vel Emtor ad vitam uſufructuarii tantùm fructus percipit. *de qvo vid. Carpzov. p. 1. c. 32. d. 21. & part. 2. cap. 42. d. 9. & deciſ. 138. Pinell. p. 3. Legis 1. C. de bon.*

bon. mat. n. 63. Cavalcanus de Uſufr. mulieri relicto. n. 171. Bachov. d. l. th. 10. lit. A. & B. Manzius ad h. t. n. 196. & ſeqq. Donell. l. 10. c. 8. lit. G. & ſeq. idem ſi negotiorum meorum ge-
ſtor locet vel vendat & ego ratum habeam. Et
ex generalitate hujus. §. probat *Caſtillo de*
9 *Uſufr. c. 74. n. 5.* non habere Dominum pro-
prietatis prærogativam, qvaſi Uſufructuarius
ei potiùs locare vel vendere Uſumfructum te-
neatur, qvàm extraneo. qvod etiam probat *L.
cui uſusfr. 67. h. t.* Et ibi *n. 6.* de *Cavalcano*
contemtim ſcribit, eum parùm accuratè ſcri-
bere, & ſine ullo delectu omnia congerere in
unum. Et poſteà examinat autoritates alle-
gatas, dicitqve, eas aut non probare, aut in di-
verſis caſibus loqvi. Et cum *Caſtillo* ſentit
etiam *Covarr. l. 3. var. reſol. c. 14. num. 6. &
Carpzov. p. 2. dicta dec. 138. num. 8. & ſeqq.*
10 Sed qvia tamen Dd. communiter ſententiam
contrariam defendunt, ut agnoſcit *Carpz. d. l.
num. 6.* & ſententia communis nullam habet
iniqvitatem; putarem, ſi adhuc res ſit inte-
gra, Proprietarium admittendum, niſi uſu-
fructuarius intereſſe aliqvod, cur non hunc
ſed alium eligere velit, allegare & probare
poſſit.

11 *In* §. 4. dicitur, qvod, ſi ſervus fugitivus,
in qvô uſum fructum habeo, ex re meà vel ex
operis ſuis qvid adqvirat, per hoc ipſum, qva-
ſi utar, retineam uſumfructum. Et licèt alius,
vel prædo vel is, cui hæreditas vendita eſt, vel
cui proprietas legata, nactus ſit poſſeſſio-
12 nem, uſusfructus tamen retinetur. Sufficit
enim, retineri affectum volentis & ſervum
uſufructuarii nomine aliqvid facere. *Coll. Arg.*
13 *ad h. t. th. 50.* Unde Dd. inferunt, per unum
actum ſingularem retineri poſſeſſionem totius
juris in univerſo.

14 *In* §. 5. ſeu ultimo qværitur, qvia fructua-
rius non aliter facit fructus ſuos, qvàm ſi ipſe
aut alius ejus nomine perceperit, qvid ſi fur
fructus ſeparaverit, cujus erunt? Reſp. inte-
rim proprietarii ſunt, & is habet condictionem
furtivam, ſed uſufructuarius habet actionem
furti, qvia ipſius eſt intereſſe. Sed ſi uſufru-
ctuarius nanciſcatur poſſeſſionem, ſit do-
15 minus fructuum & habet condictionem fur-
tivam, ſi ipſi auferantur. Ideoqvè domi-
nium, qvod proprietarius habere dicitur, eſt
interimiſticum. Sicut fructus rei ſub condi-
tione legatæ eſt interim penes hæredem, ſed
poſt conditionem exiſtentem, penes Legata-
rium.

Ad L. Si cujus rei. 13.

SUMMARIA.

*Uſufructuarius de qvo cavere debeat? n. 1.
An ante cautionem præſtitam fructus ſuos faciat? 2. & 3.
Qvid ſi ea petita ſit? 4.
Cautio non debetur niſi petita. 5.
Qvomodo Uſufructuarius de deterioratione teneatur? 6.
An ſemper detur Actio L. Aqviliæ contra uſufructuarium? 7.
Qvâ teneatur propter negligentiam Actione? 8.
Qvando inter fructuarios lis eſt, judex poteſt proviſionaliter ſtatuere? 9.
Qvid ſit Proviſionale remedium ſeu interim? 10.
Qvo in poſſeſſorio locum habeat? 11.
Qvando ſubſtantiam non mutat Uſufructuarius, poteſt meliorare fundum? 12. & 13.
Limitatur. 14.
Ædium qvalitatem uſufructuarius mutare neqvit. 15.*

AGitur hic de ſatisdatione, qvâ promittit 1
fructuarius, ſe uſurum boni viri arbitrio,
i. e. ad modum boni patrisſam, & ante hanc
cautionem præſtitam, ſi petita ſit, fructus ſuos
non faciet. *Cevall. in ſpecul. qv. 408. Gail. l.* 2
2. obſ. 46. Sed accipiendum hoc eſt de Uſu-
fructuario non poſſidente, aut vitioſè poſſi-
dente, aut poſſidente legitimè, ſed ubi hæres
vel Proprietarius cautionem petiit. Nam ſi 3
non vitioſe, nec clam poſſideat uſufructuarius
rem uſufructuariam, omninò fructus ſuos fa-
ciet, licèt cautionem non præſtiterit, modò
ea petita non ſit. Nam cautio hæc non eſt 4
de ſubſtantia uſusfructus, & cautio hæc re-
mitti poteſt expreſſè & tacitè. Et plurimos
pro hac ſententia adducit Doctores *Caſtillo.
c. 16. n. 9.* & cautio hæc aliàs non debetur, niſi
petatur. *Ant. Gabriel. l. 5. concl. comm. tit. de* 5
*Uſufr. concl. 2. n. 13. Manzius ad tit. Uſufru-
ctuarius qvemadm. caveat. n. 25. conf. Gail. l. 2.
obſ. 46. Struv. ad tit. ult. h. lib. n. 8.*

In §. 1. & 2. agitur de deterioratione rei u- 6
ſufructuariæ, qvæ ſi facta fuerit ante ſatisda-
tionem præſtitam, tenetur fructuarius ex L.
Aqvilia. Et interdicto qvod vi aut clam *de
qvo in libro 43. tit. 24.* item furti etiam tene-
tur, qvia, anteqvam ſatisdet, non debet rem
occupare, multò minùs deteriorare.

In §. 3. deniqvè Conſultus qværitur, an 7
ſemper detur Legis Aqviliæ actio contra uſu-
fructuarium? qvod negatur; qvia actio legis
Aqviliæ datur ob factum nocivum, non autem
ob non factum, ſi negligens fuit, i. e. ſi non
proſcidit agrum, ſi vites non ſubſevit, ductus
aqvarum corrumpi paſſus ſit. Sed his caſi- 8
bus datur actio ex cautione in præteritum, ſi
ante præſtitam cautionem qvid damni per ne-
gligentiam dederit.

Ad §. *Æqviſſimum. 3.* Si inter duos Fru- 9
ctuarios lis ſit, & verendum, ne intereà, dum
cauſa plene cognoſcitur, partes ad arma ve-
niant, poteſt judex proviſionaliter ſtatuere,
qvomo-

10 qvomodo interim comportare ſe habeant:
vel etiam ſuper alimentis &c. qvod dicitur
proviſionale remedium, Hiſpanis, interim,
de qvô plura *Gail.l.1.obſ.5.ubi n.2.plures alle-*
11 *gat.Chriſtinæus vol.1. dec.276.* Et hoc in poſ-
ſeſſorio retinendæ tantùm obtinet, non adipi-
ſcendæ, nec recuperandæ. *Mev. p. 2. dec.
236.* Et cautio de non turbando exigi poteſt.
*Mev.p.3. dec. 193. vid. not. ad l. 27. §. 3. de
Inoff. Teſt.*

12 *Ad §. 4.* Uſufructuarius poteſt uſusfru-
ctus conditionem facere meliorem, non de-
teriorem. Illud declaratur, modò ſubſtan-
tiam rei non mutet, ſed tantùm qvalitatem.
Donell. l. 10. c. 10. Ex poſteriori membrô con-
cludit *Mev. p. 4. dec. 136.* nec Paſtorem Ec-
cleſiæ cum patrono paciſci poſſe de ſalario in
præjudicium Eccleſiæ.

13 Qværitur *in §. 5.* an poſſit uſufructuarius
meliorem & utiliorem facere fundum? qvod
affirmatur, niſi neceſſariam partem agri adi-
mat & in ea calcis, cretæ, imò auri, argenti fo-
dinam velit inſtituere; ſi tamen major fru-
ctus ex auro & argento, ſi id in mediocri co-
piâ reperiatur, indiſtinctè fodina inſtitui po-
14 teſt. Si tamen, qvod poſuit fructuarius, aë-
rem corrumpat, vel multùm gravet proprieta-
rium, ſi fortè id, qvod inſtituitur, magnum
apparatum aut operariorum copiam reqvirat,
qvod grave futurum proprietario, non fecit
officium boni viri aut patrisfamilias. Nec æ-
dificium ponet, niſi id fiat colligendorum fru-
ctuum cauſa. *hoc in §. 6.*

15 *In §. 7. & ult.* agitur de uſufructu ædium,
qvòd, qvi in ædibus uſumfructum habet, non
poſſit qvalitatem ædium mutare vel diætas
transformare, nec domum per cænacula di-
videre. Et ſi locare velit, qvaſi domum debet
locare non qvaſi ſtabulum jumentorum aut
piſtrinum, nec privatum balneum locabit aut
publicè lavare ſinet *per §. ult. h. l.*

Ad L. Licet. 14.

SUMMARIUM.

Tantùm ad habitandum Uſufructuarius domum locare poteſt.

NOn debet uſufructuarius in alium uſum
locare domum, qvàm ad habitandum.
Sed qvid ſi majorem fructum inde percipere
poſſit, ſi ut ſtationem jumentorum locet? Reſp.
neqvetùm licere ad alium uſum locare, qvia,
ſi ad alium uſum locaretur, facilè ſubſtantia
rei corrumpi poſſit, cùm tamen ſalva debeat
retineri ſuſtantia.

ad L. Sed ſi qvid. 15.

SUMMARIA.

FRuctuarius debet uti, non abuti, & qvid ſit abuti? n. 1.
Qvod exemplis declaratur? 2.
Cur à domino, ne qvidem conſentiente uſufructuario, ſervitus imponi non poſſit, disqviritur? 3.
Noſtris Moribus qvid obſervetur? 4.
An veſtium uſusfructus ſit? 5.

FRuctuarius ita debet uti re, ut non abuta- 1
tur, i. e. aliter non utatur, qvam ad eum u-
ſum, ad qvem parata eſt. Idqve declaratur
exemplis, (1.) Inædificatorum, qvæ tollere 2
neqvit. *in princ. Legis* (2.) Mancipiorum, ut
iis fruatur ſecundum eorum conditionem
§. 1. & ſeq. (3.) Veſtimentorum, qvæ non
debet locare, hoc enim vir bonus non facit.
§. 4. Aliud in ſcenicâ veſte, & ſimil. Sed 3
illud plane ſingulare, qvod in fine L. dici-
tur, ſervitutem à Domino, ne qvidem fru-
ctuario conſentiente, imponi poſſe, qvod ſen-
ſui communi videtur contrarium, ideoqvè
varias conqvirunt rationes Dd. qvas vid.
apud *Donell. lib. 10. c. 11. lit. A. & Bachov.
th. 10. lit. D.* Caſtillo, examinatis aliorum ra-
tionibus, ſed & correctionibus, qvibus huic
Legi lucem afferre poſſunt, *Fulgoſii* rationem
approbat, ſcilicet uſufructuarium imponere
ſervitutem non poſſe, qvia non eſt Domi-
nus, nec poſſe eum per conſenſum ſuum jus
deminutum proprietarii facere integrum, u-
ſufructu remanente. Et hanc defendit con-
tra *Pinellum c. 35. num. 15. & ſeq* qvæ etiam
placere videtur *Dn. Struvio ad h. t. th. 21.*
Sed nec *Hilligero* hæc ſatisfacit *d. c. 11 lit. A.*
Credamus ergò, interdum JCtos ſpinoſiores
habuiſſe rationes. Et ſi talis caſus contin- 4
geret, dubitari poſſet, an juxta hanc legem
ſpinoſam, ob rationem imperveſtigiabilem,
& procul dubio ſcrupuloſiorem, reſponderi
debeat? imò noſtris moribus non obſervari
credo cum *Dn. Grænwegen ad h. l. in fine. Vid.
Weſenb. in tit. Cod. de Servit. num. 33.*

Occurrit hîc qvæſtio, an etiam veſtium 5
poſſit eſſe uſusfructus? Et communiter diſtin-
gvitur inter feſtivas ac ſcenicas ex unâ, &
qvotidianas ex alterâ parte; ut in illis; non
his verus competat uſusfructus, ſed qvoniam
veſtes qvotidianæ qvidem, non tamen ad u-
ſum qvotidianum, concedi poſſunt, ideò di-
ſtingvunt alii, qvid actum, an ipſæ reſtituen-
dæ, an aliæ ſimiles. *Franzk. ad tit. de uſufr.
earum rerum. Dn. Struv. th. 39.* qvæ etiam
accipienda diſtinctio. Sed qvando de loca-
tione qværitur, ibi diſtinctio prima adhiben-
da, ut facit *Caſtillo cap. 51. in fine.*

Ad L. Niſi. 16.

SUMMARIUM.

Qvomodo Servitus fundo, qvi eſt in uſu, imponi poſſit?

DIctum anteà, ne qvidem conſentiente fructuariô proprietarium ſervitutem fundo imponere poſſe, qvod hic limitatur, niſi ſervitus deteriorem conditionem fructuario non faciat *v. gr.* ſi vicino conſtituat ſervitutem de altius non tollendis ædibus. Nam id uſumfructum nec perceptionem fructuum impedit.

Ad L. Locum autem. 17.

SUMMARIA.

QVomodo proprietarius locum religioſum ex puro facere poſſit? n. 1.

An proprietarius ſervum, in qvò habeo fructum, coërcere poſſit? 2.

An ſervo noxæ dato uſusfructus exſpiret? 3.

Qvalem propter occiſum ſervum uſufructuarius habeat actionem? 4.

1 IN princ. qværitur, an proprietarius locum religioſum ex puro facere poſſit? qvod affirmatur, ſi conſentiat fructuarius, idqè conſtitutum ſavore Religionis, ſed id apud nos locum non habet, qvia non agnoſcimus locum Religioſum, niſi publicum.

2 *In §. 1.* agitur de coërcitione ſervi, in qvô habeo uſumfructum, an proprietarius hunc coërcere poſſit? Qvod affirm. ita ut ſeverior caſtigatio Proprietario competat, ſine dolo tamen, qvam mihi fructuario, cui tantùm modica coërcitio competit.

3 *In §. 2.* qværitur, ſi proprietarius noxæ dederit ſervum, in qvo habeo uſum fructum, an mihi competat adhuc uſus fructus, ut poſſim petere? qvod affirmatur, ſi offeram litis æſtimationem.

4 *In §. fin.* ſubjicitur qvæſtio, an uſufructuarius, ſi ſervus ejus à te occiſus, habeat utilem actionem Legis Aqviliæ? qvod videtur negandum, qvia non eſt dominus; ſed affirmatur *hic & l. 11. §. fin. & l. ſeq. ff. ad L. Aqvil.*

ad L. Agri. 18.

SUMMARIA.

IN locum arborum demortuarum, aliis ſubſtitutis, priores ſunt fructuarii. n 1.

Qvare evulſæ non ſint fructuarii? 2. & 3.

In legato gregis uſufructu, alias oves ſubmittere debet. 4.

Qvid ſi ſingularum ovium uſusfructus relictus? 5.

1 QVando agri vel Sylvæ uſusfructus legatus, in locum demortuarum aliæ arbores ſubſtituendæ ſunt, & priores mortuæ ad fructuarium pertinent; qvamvis ſecus ſit in evulſis. *l. 12. pr & L. arbores. 59. pr. h. t. Donell. l. 10. c. 8. lit. E. c. 13. poſt lit. D. Caſtillo d. tr. c. 25. n 21. Cavalc. de uſufr. mul. rel. num. 159.*

2 Scilicet qvod ultimo loco dictum de eô caſu, ſi non fructuarius in locum earum, qvæ ventò dejectæ ſunt, alias ſubſtituerit, intelligit *P. Barboſ. ad l. divortio 8 §. Si fundum n. 21. ff. ſol. matr. qvi etiam citat Paul. de Monte pico in rep. L. Titia cum Teſt. §. fin. n 118. infr. de Leg. 2.*
Sed de hâc reſtrictione multùm du- 3
bito, nec videtur ineſſe vis argumento *Barboſæ.* Nam arefactas arbores facit ſuas, non tantùm ob ſubſtitutionem, ſed qvia arefactio non ex cauſa externa, ſed intrinſeca procedit, & ſubſtitutio aliarum arborum eſt tan-
tùm cauſa ſine qva non. Eâdem ratione 4
uſufructu gregis legato, in locum demortuorum alia capita ſubſtituenda ſunt, *per L. vetus. 68. h. t.* Nam aliàs non uteretur arbitrio boni viri, & ſubſtituta capita deſinunt eſſe uſufructuarii, ſed ſi ex grege nova capita ſubſtituere non poſſit, ad id non tenetur, *arg. §. 38. Inſt. de R. D. ibi, ex fœtu. & d. l. 68. ibi, ex agnatis* (zugezogen) *Cephal. qv. 325. Caſtillo de uſufr. c. 27. num. 11. Cavalc. de uſufr. mulieri relict. n. 84 Gomez. t. 2. reſol. c. 15 n.
7. Manzius de uſufr. qv. 15 n. 188.* Nec ſurro- 5
gare tenetur, qvando non gregis, ſed ſingulorum capitum uſusfructus legatus *L. 70. §. 3. h. t.* nam oves ſingulæ non recipiunt augmentum ut grex, & mortuô capite finitur uſusfructus. *Manz. d. l. 187.*

Ad L. Proculus. 19.

SUMMARIA.

IN legatô uſufructu, ædium, hâc conditione, ne altius tollantur, uſusfructus, an proprietas legata videatur? 1.

Probatur qvod proprietas legata. 2. & 3.

An, ſi uſusfructus legetur, cum hoc onere, ut ſervitutem alii prædio debeat, annon proprietas legata cenſeatur? 4. & 8.

Qvid ſi legetur uſusfructus eâ lege, ne alienetur? 5. & 6.

Qvid ſi legetur, ut liceat transferre in alium? 7.

Qvid ſi legetur, ut poſt mortem meam reſtituam Titio? 9.

Evulſis arboribus, proprietario licitum domino denunciare, ut aut tollat, aut pro derelicto habeat. 10.

QVidam legat mihi uſumfructum ædium, 1
hâc conditione, ullæ ædes aliùs non tollantur, & ita lumen aliarum ædium hæreditarum obſcuretur &c, Qværitur, an uſusfructus, an verò proprietas legata videatur? Illud videtur, qvia uſusfructus nominatur; ſed huic rationi reſponderi poteſt, qvòd multi caſus ſint, qvibus ſub nomine uſusfructus plena proprietas intelligitur. *Menoch. l. 4. præſ. 133. Hillig. in Don. l. 10 c. 5. lit. A.*
Et reſpondetur igitur, qvòd proprietas le- 2
gata videatur, non qvidem ex hâc ratione, qvod uſufructuarius alias altiùs non poſſit ædificare, & ſic hanc prohibitionem debuiſſe

aliqvid

aliqvid operari; ſed qvia, ſi uſusfructus hic
eſſet legatus, & rei uſufructuariæ ſervitus altiùs
non tollendi eſſet impoſita, tunc res ſuo Domi-
no ſerviret, & una res hæreditaria, ſcilicet do-
mus, cujus uſumfructum haberem, (nam pro-
prietas eſſet hæredis) ſerviret aliis ædibus
ejusdem hæredis, qvod in jure noſtro abſur-
3 dum. Atqve hanc rationem allegat *Cujac.
ad l. generali capite. ff. de Uſufr. leg. tom. 2.
pag. m. 676* eamqve laudat *Caſtillo c. 30. n. 27.*
Et eam rationem confirmant argumenta *Pi-
nelli*, qvæ contra communem intellectum Le-
gis hujus cumulat, *ad l. 1. de bon. mater. num.
42. & ſeqq.* Ergò rectè colligitur èx hâc Le-
4 ge, ſi teſtator leget uſumſructum cum hôc one-
re, ut ſervitutem debeat alii prædio hæredita-
rio, qvod tunc legata videatur proprietas; &
qvod proprietas hic legata, convincunt ver-
ba: *Inſulam &c.* NB inſulam ita poſſe lega-
ri. Et ita rectè ſentit *Menoch. d. præſ. 133. n.
2. Mantica de Conject. l. 9. tit. 5. n. 8. & qvos
citat Caſtillo d. c. 30. n. 25.* Licet diſſentiat
5 cum *Pinello Fach. l. 5. c. 43. & Buſius hic.* Sed
alterum illud, qvod ex hac Lege volunt dedu-
cere, ſcilicet qvando Uſusfructus legatus eâ
Lege, ut non alienetur, tunc proprietatem
videri legatam, qvod ex hac lege volunt
probare Dd. qvos magna ſerie allegat *Ca-
ſtillo num. 31.* illud, inqvam, poſtqvam ve-
ra ratio decidendi cognita eſt, ex hâc Lege
6 non ſeqvitur, ut recte *Caſtillo d. c. n. 33.* Sed
potius dicendum, ex abundante factam pro-
hibitionem alienationis. Et ſic in hôc pun-
cto aſſentior *Pinello & Struvio ad h. t. th. 11. &
Buſio ad h. L. & Wiſſenb. th 3. Fach. l. 5. c* 44.
7 Cæterùm ſi uſusfructus conceſſus, ut liceat
alienare & transferre in alium, vel ipſa pro-
prietas videtur legata. *Menoch. l. 4. præſ. 133.
n. 1. Sande l. 5. t. 3. d.* 4. ubi cautio de qva-
drante reſtituenda neceſſaria. *Nov. 10.* niſi
remiſſa. *Sande d. l. Dd. citat. d. l. Struv.* vel
8 uſusfructus regularis. Legato uſufructu inter-
dum proprietas legata, ſi Legatario impona-
tur onus conſtituendæ in fundô ſervitutis. Sed
& alii reperiuntur caſus, in qvibus ſub nomine
uſusfructus plena proprietas intelligitur.
*Conf. l. ult. ff. de Uſufr. earum rerum l. 34. §.
3. de leg. 2. l. 15. de Auro & Arg. legato Me-
9 noch l. 4. præſ. 133. Caſtillo de Uſufr. c 30.* Hinc
placuit, ut ſi uſusfructus bonorum ad vitam
legaretur mihi, ut poſt mortem meam, reſti-
tuam Titio, non uſumfructum, ſed proprieta-
tem legatam videri. *Sande l. 5. tit. 1. def. 2.*
de hac L. diſſentit *Pinell. in L. 1. C. de bon. mat.
p. 3. num.* 41 *& Buſius hic.*

10 *In §. 1.* Confirmatur ſententia ſuperiùs
allegata, qvòd evulſis tempeſtate arboribus
uſufructuario liceat experiri contra proprieta-
rium, ut aut tollat, aut pro derelicto habeat.
*Gl. hic Barb. in d. l. divortio 7. §. ſi fundum.
n. 2. ff. ſol. matr.*

Ad L. 20.

Vid. Notat. *ad Leg. 38. infrà de Uſufru-
ctu Legato.*

Ad L. Si ſervi. 21.

SUMMARIA.

*Servus fructuarius qvid Legatarió acqvi-
rat? num. 1.*

*Cui ſervus fructuarius, ſi ſit hæres inſtitutus,
hæreditatem acqvirat? 2.*

SErvi Stichi uſusfructus mihi legatus, qvæ-
ritur, qvid mihi adqvirat? & reſponſio eſt 1
plana, qvòd illud mihi adqvirat, qvod ex ope-
ris meis vel ex re meâ adqviſivit: Sed qværi-
tur, qvid ſi hæres inſtitutus vel legatum ei ſit 2
relictum? & diſtingvitur, utrum in gratiam
proprietarii vel ipſius ſervi, an verò intuitu
fructuarii hoc relictum ſervo, ut illô caſu ad
proprietarium, hôc caſu ad fructuarium reli-
ctum pertineat.

Ad L. Sed & ſi. 22.

SUMMARIUM.

Cui id, qvod ſervo fructuario donatũ, cedat?

QVæſtio legis præcedentis applicatur ad do-
nationem ſi qvid ſervo, in qvô uſumfru-
ctum habeo, donatum ſit, & ſimilis diſtinctio
proponitur, an intuitu meæ perſonæ, aut pro-
prietarii, vel ipſius ſervi gratiâ qvid donatum?
Deinde eam diſtinctionem etiam applicat, ſi
qvid conditionis implendæ cauſa aliqvid ac-
cipiat ſervus *v. g.* ita inſtituitur Tacitus hæres,
ſi illi ſervo 50. ſolvat.

Ad L. Sed ſicuti. 23.

SUMMARIA.

*QVibus modis ſervus, qvi eſt in fructu, fru-
ctuario proſit? 1. & 2.*

*Qvomodo fructuarius ſervum ad operan-
dum compellere poſſit? 3.*

HÆc lex continuat iſtam materiam legum
præcedentium nobis non adeò utilium, 1
& qværit 1. an paciſcendo poſſit ſervus prodeſſe
fructuario? & affirmatur, ita ut ei qværat ex-
ceptionem, non actionem; qvamvis ſi ſervos
haberemus, qvia ex pacto nobis datur actio, et-
iam ſervi fructuariis adqviſituri eſſent actio-
nem. Sic etiam ſervus ei, qvi in ſervô uſum-
fructum habet, adqvirere poteſt exceptionem, 2
qvi per acceptilationem liberat fructuarium à
ſuô creditore, hôc modô habesne acceptum,
qvod Titius tibi debet, qvi in me habet uſum-
fructum.

In §. 1. autem qværitur, an fructuarius
compellere poſſit ſervum ad operandum? 3
qvod affirmatur, modò id fiat per modicam
caſtigationem, non ut torqveat vel flagellis
cædat.

Ad L. Si qvis. 24.

SUMMARIUM.

An ſervus fructuario ſtipulari poſſit?

SI ſervus mihi, in qvem uſumfructum ha-

beo ſtipuletur, promiſſor mihi obligatur, qvia hoc eſt uſitatum. Undè notant hîc argumentum ab uſitatis & ſolitis. *l. 34. de Reg. juris. Everbar. in pecul. loco ab uſitatis & ſolitis.*

Ad L. Sed & ſi qvid. 25.

SUMMARIA.

QUæ ſervo ſolvuntur, fructuario acqviruntur. n. 1.

Hoc ipſum tamen interdum in pendenti eſt. 2. ſeq.

Incertitudo vitiat actum. 4.

Si ſervus operas ſuas locavit, an fructuario penſio debeatur & qvamdiu? 5.

Qvid ſi uſusfructus in ſingulos annos legatus ſit? 6.

Qvomodo ſervus fructuarius acqvirat proprietario? 7. & 8.

Qvomodo fructuario? 9.

Servus conducens operas ſuas à fructuario, nihil agit. 10.

Ratio. 11.

Qvid ſi ſervus duobus ſit in uſumfructum datus? 12.

An hæc hodiè habeant aliqvam utilitatem? 14.

1 HAbeo in Stichô ſervô uſumfructum, tamen ſtipularis à Titio centum, ut illa tibi aut ſervo illi Sticho præſtentur eô animô, ut per Stichum mihi adqvirantur. Si ea Sticho ſolvantur, adqviruntur mihi, qvia Stichus eſt hic adjectus ſolutionis gratiâ, ergò ei rectè ſolvitur. Sed adjicitur ſtipulationi non proprietarii gratiâ, ſed intuitu mei, ergò mihi adqvirit. *hæc in princ.*

2 Sed *in §. 1.* vult JCtus probare, qvod interdum in pendenti eſt; qvod declarat, hôc exemplô. Ego habeo uſumfructum in Stichô ſervô, hic ſervum alium emit & ſatisfacit venditori per pignora data vel fidejuſſorem datum, qværitur, an ſervum emtum Stichus mihi adqviſiverit, an proprietario? R. in pendenti eſt dominium, & pendet eventus ex numeratione pecuniæ, nam ſi pretium numeret ex meo, ſervus emtus retrò videtur meus, ſi ex pecuniâ proprietarii, proprietarii etiam retrô fingitur eſſe ſervus, ſi ex utriusqve pecuniâ ſolvit pretium, communis mihi eſt ſervus cum proprietario. Idem eſt ſi per capitis deminutionem uſum-
3 fructum amiſerim. Nec obſtat *l. 24. p. ff. de Act. emti*, ubi dominium non erat adqviſitum, nec venditori ſatisfactum. Sed qvid ſi plus pretio ſolvit ſervus? Reſp. qvos ultimo ſolvit, ii à Domino vindicabuntur, aut ſi
4 conſumti ſint, condicentur condictione indebiti. Sed ſi confuſæ ſint utriusqve pecuniæ ob incertitudinem, nihil agitur. Unde notatur regula, *ex hoc §* qvod incertitudinis ratione neutrum valeat, qvod *ut hic ex l. 17. ff. de In diem Addict. l. in tradendis 7. ff communia præd. l. 17. §. 14. ff. de inſtructo leg. l. 10 ff. de Rebus dub. Late Barboſa locuplet. l. 9. c. 28. axiom. 4.*

In §. 2. proponitur, ſervum illum, in 5
qvô uſumfructum habebam, ſuas operas per ſtipulationem locaſſe, qværitur, an mihi & qvamdiu penſio debeatur? Affirmatur prius, & ad poſterius reſpondetur, uſufructu per capitis deminutionem finitô ſtipulationem vel effectum ejus tranſire ad proprietarium, qvod alias non ſolet regulariter fieri, niſi ad hæredem, vel arrogatorem, bonorum poſſeſſorem vel fideicommiſſarium. Sed qvid ſi uſusfructus in ſingulos annos 6
legatus? hic ſingulis annis per deminutionem capitis poteſt amitti & ſeqventi annô reſtitui. Et ſic effectus ſtipulationis, ſervus poteſt ob meam deminutionem capitis amitti, qvi tamen ſeqventi annô ab hærede ad me redit, qvia ſingulis annis poteſt amitti & recuperari uſusfructus, qvando in ſingulos annos legatus *l. 1. §. ult. ff qvibus modis uſusfr. &c.*

In §. 3. qværitur, qvia dictum eſt, 7
qvæcunqve ſervus adqvirit ex operis ſuis, vel ex re fructuarii & ea res ab uſufructuario poſſideri neqveat, pone, fructuarium eſſe judæum ſangvine, & à ſervo emtum mancipium Chriſtianum. Cui adqviratur? & reſpondetur, id adqviri proprietario. Sed 8
qvid ſi ex re fructuarii ſervus ſtipuletur proprietario? & reſpondet huic adqviri. Licèt fructuarius à proprietario condicere poſſit. *per l. pen. ff. de ſtipul. ſerv.* Sed qvid ſi ſervus ex re proprietarii ſtipuletur fructuario? & reſpondetur, fructuario nihil adqviri.

In §. 4. dicitur, ſi ſervus, cujus uſum- 9
fructum habeo, à me ſtipuletur uſumfructum, ut ipſi jus meum cedam, eum, non ſibi, ſed proprietario uſumfructum adqvirere: Nam ſibi utiliter ſtipulatur, ſicut ſervus communis, ſi rem alterius ipſi domino ſtipuletur, nihil agit, qvod meum eſt, meum amplius fieri neqvit.

In §. 5. Servus, in qvô uſumfructum 10
habeo, à me conducit operas ſuas. Fortè dico, *ut vult Cujac.*, vive jure tuô, & qvàm maximum poteris ex tuis operis qvæſtum facere, ſatis habebis, ſi mihi qvotannis intuleris aureos viginti, hic nihil agitur, niſi proprietarii nomine ſervus operas ſuas à me conduxerit *per l 37. § ult. ff. de Pecul.* Ideò autem ſervus, in qvô habeo uſumfructum, 11
operas

operas ſuas vel rem meam ſtipulatur inutiliter à me, qvia fieri non poteſt, ut qvis ſibi obligatus ſit vel ut in ſeipſum habeat actionem.

12 *In §. 6.* proponitur hic caſus: Stichus ſervus habuit proprietarium Titium. Et fuit in uſufructu Sempronii & Mevii. Servus ex re Mevii ſtipulatur certam ſummam, an id, qvod ſtipulatus eſt, adqvirat totum vel pro parte Mevio? Sempronio nihil adqvirit, qvia non ex re ejus ſtipulatur, nec operis ſuis qvid adqvirit: ideò reſpondetur, partem mediam adqviri Mevio, partem proprietario, qvod tamen forte declarandum, ut proprietarius per condictionem ſine causâ reſtituere Mevio teneatur *arg. l. 23. § fin. ff. de Adqvir. rerum dom. & l. 19 ff. de ſtipul. ſervorum.* ſi autem nominatim Mevio ex re Mevii ſtipuletur ſervus, ſolidum ei rectâ viâ adqviſivit.

13 *§. fin* ferè caret dubitandi ratione, dicit enim, per fructuarium ſervum acqviri uſumfructum habenti ex duabus cauſis 1. operis ſuis vel ex re uſufructuarii, qvâcunqve ratione conſtitutus ſit uſusfructus, ſive titulo legati ſive per ſtipulationem vel traditionem, ſive ti-
14 tulo dotis &c. Hæc omnia, qvæ hactenus de fructuario, ſervo dicta, parum utilitatis in judiciis noſtris habent.

Ad L. Si operas ſuas. 26.

SUMMARIA.

Operis locatis, ſi intereat uſusfructus, qvid ad Fructuarium pertineat? n. 1.

Si marito & uxori domus communis legata, qvid penſionis maritò mortuò debeatur? 2.

1 Si operæ locatæ, conſideratur tempus, qvo duravit uſusfructus, qvoniam operis ſervi uſufructuarii locatis, non poteſt perceptionis, per qvam fructus fiunt uſufructuarii, aliter iniri ratio, niſi etiam ipſum tempus in conſiderationem veniat, cum hôc ipſo, qvod fructuarius ſervum alteri locat, & is operis ſervi nomine Fructuarii utitur, ipſe fructuarius uti, atqve indè fructus percipere videatur. *l. 12. §. 2. & L. non utitur. 38. ff. h. t. Hartmann. Piſt. p.*
2 *1. q. 24 num. 22.* Deinde hic fructus ſingulis diebus percipiuntur. Et hinc dubitare licet de deciſione *Berlich. p. 2. dec. 227.* ubi de domô, marito & uxori communi legatâ agit, & penſiones eas tantùm aſſignat marito, qvarum dies venit & ceſſit marito vivo. Nam ut ex hac *L. & L. 58. h. t.* apparet, penſio pro habitatione inter uſufructuarii hæredes & uxorem pro ratâ dividendâ, licèt dies nec venerit nec ceſſerit, per tradita *in d. L. 56.*

Ad L. Si pendentes. 27.

SUMMARIA.

Fructus pendentes ad uſufructuarium pertinent. n. 1.

Tabernâ uſufructuarius pro lubitu uti poteſt. 2.

Uti & arte ſervi fructuarii. 3.

Qvare Fructuarius onera publica agnoſcere debeat? 4.

Servitutem fundo à defuncto impoſitam fructuarius pati debet. 5.

In *princ. legis 27.* qværitur, an fructus pen- 1
dentes arborum vel ſtantes agrorum pertineant ad eum, cui uſusfructus horti vel agri relictus? qvod affirmatur, ſi jam debeatur legatum. Nam ſi non debeatur, ſunt hæredis.

In §. 1. habetur hæc qvæſtio, ſi Teſtator, 2
qvi mihi tabernarum uſumfructum legavit, certas merces ſolitus fuit deponere in tabernis hiſce, qværitur, annon locare poſſit tabernas iſtas ad alias merces in iis deponendas? qvod merito affirmatur; nam uſufructuarius poteſt uti pro lubitu, modò non abutatur, aut contumelioſè, aut injurioſè, re utatur.

In §. 2. revertitur JCtus ad tædioſam il-
lam materiam de ſervô fructuariô, qvô Teſta- 3
tor ad operas viles & ſordidas uſus eſt, qvem uſufructuarius liberalibus aliisve artibus imbuit, hôc caſu non eſt debium, qvin arte ejus uti poſſit.

In § 3. habetur materia de oneribus pu-
blicis, qvòd ea agnoſcere teneatur uſufructua- 4
rius. Ratio, qvia hæ publicæ penſitationes ſunt onera fructuum, qvamvis teſtator hæredi hoc onus imponere poſſit *L. 32. h. t.* Licet Fiſco contra Fructuarium jus ſit integrum *arg. L 42. de Pact. juncta Lege 7. de Publicanis. Donell. l. 10 c. 13. lit. H. Conſ Berous conſ. 146. n. 16. vol. 1. Klock. de Contr cap. 11. n. 119. & ſeqq.* qvi *n. 130.* id limitat, niſi fructus minores ſint collectis. *Videatur Franc. de Clapperius p. 2. dec. cauſa 85. q. unica. Hartm. Piſt p. 1. q 46. n. 33.* qvod etiam ad extraordinaria onera extendit *Carpz. p. 3. Juriſpr. for. conſt 16. def 25.*

In §. 4. agitur de onere ſervitutis, ſi de- 5
functus ſervitutem fundo impoſuit, & qvidem tunc nullum dubium eſſe poteſt, qvin ſervitutem eam pati debeat uſufructuarius, qvia res tranſit cum onere. Sed qvid ſi defunctus ſtipulanti promiſerit ſervitutem? nam hoc caſu ſervitus nondum videtur conſtituta. Sed tunc contra ſervitutem nihil agere valet uſufructuarius, qvia non debet reluctari voluntati defuncti.

In §. ult. proponitur hæc ſpecies, vendi- 6
tus eſt Titio ſervus, ita tamen ut Romæ non debeat morari ſub certâ pœnâ, Emtor in eô ſervô uſumfructum mihi legat. Qværitur, an ego etiam tenear curare, ne ſervus iſte Romæ moretur? & affirmatur, eſt enim hoc qvaſi onus, qvod unà cum re ad omnes ſucceſſores tranſit. *per l. 56. ff. de contrah. emt.*

Ad L. Numiſmatum. 28.

SUMMARIUM.

An numiſmata aurea poſſint in uſumfr. dari?

QVæritur, an numiſmata aurea poſſint in uſumfr. dari? Videtur qvod non, qvia eorum non videtur alius eſſe uſus, qvàm erogatio; ſed aff. qvia eorum uſus eſſe poteſt in eô, qvod inſtar gem̃arum & monilium portari ſoleant ad pect9; qvod videtur apud nos ceſſare.

Ad L. Omnium bonorum. 29.

SUMMARIA.

IN uſufructu omnium bonorum ſalva debet eſſe liberis legitima n. 1.

An etiam nomina hic veniant? 2.

Qvid intelligatur ſub uſufructu bonorum mobilium? 3.

In uſufructu omnium bonorum æs alienum detrahendum 4.

1 OMnium bonorum uſusfructus relinqvi poteſt, ſed ſalva debet manere liberis Legitima, *per Auth. Noviſſ. C inoff. Teſt. Grænwegen ad h. L Gail. l 2. obſ 144 n 1. Barry d.t. 34. n 32 Graſſus §. legatum. qv. 25.* qvid autem in uſufructu omnium bonorum veniat, de eo vid. *Card Mantica l. 9. de Conject. ult. vol. tit 6. Menoch. d. Præſ 138. & conſ. 407.* & qvos allegat *Caſtillo d. c 38. toto & aliqvot*
2 *ſeqventibus*. Nam ſi ſimpliciter omnium bonorum uſusfructus legatus, etiam nomina ve-
3 nient. Sub uſufructu bonorum omnium mobilium, in dubio intelliguntur ea mobilia, qvæ uſu non conſumuntur. Etſi omnium mobilium uſusfructus legatus ſit, non tamen pecuniæ uſusfructus videtur legatus. *vid. dicta ad*
4 *l. ſi chorus 79 §. 1. de Leg. 3.* Sanè uſufructu omnium bonorum relictô, æs alienum a bonis deducendum eſſe, probat *L. 69. ad L. Falc. L. ult. ff de uſufr. leg. Covar. lib. 2. obſ. 146. Wiſſenb. ad h. t. th. 6.* ubi aliud in patre uſufructuariô bonorum filii &c.

Ad L. Si is qvi binas. 30.

SUMMARIUM.

An qvis ædes altius tollendo, alterius lumina obſcuriora reddere poſſit?

TEſtator binas ædes habuerat, & harum ædium uſumfructum uni ſi legat, qværitur, an hæres poſſit alteras ædes extollendo harum ædium, qvarum uſusfructus mihi legatus eſt, lumina obſcuriora reddere? qvilibet diceret qvod non, qvia ita præjudicat mihi hæres. Sed affirmatur, qvia cuilibet licet ſuas ædes tollere, niſi contraria ſervitus fuerit conſtituta, & hæres proprietarius eſt etiam harum ædium. Sed hoc ita conceditur, ut modicum lumen concedatur, qvod habitantib9 ſufficiat.

Ad L. Ex re. 31.

SUMMARIA.

Qvod ſervo uſufructuario dono, an etiam ex re meâ ſit?

SÆpe dictum per ſervum, in qvô uſumfructum habeo ex duabus cauſis adqviri 1. ſi ex operis ſuis qvid adqviſierit, 2. ſi ex re meâ, hic qværitur, an id etiam ex re meâ qvæſitum videatur, qvod ipſi donavi. vel in peculium dedi, & qvod lucrum ex adminiſtratione rerum mearum fecit? qvod utrumqve affirmatur. Res clara.

Ad L. Si qvis. 32.

SUMMARIUM.

Uti uſusfructus ita & alia ſervitus perſonalis, ab eo reſervari poteſt, qvi domum alienat.

UT uſusfructus, ita & alia ſervitus perſonalis v. g. uſus habitatio ad tempus, vel in perpetuum, jus paſcendi, perſonæ competens poteſt ab eo reſervari, qvi alteri domum, vel alium fundum vendit, vel donat. Idqve hodiè freqventiſſimè contingit, ut vendentes domum ſibi habitationem reſervent & excipiant.

Ad L. Si Titio. 33.

SUMMARIA.

MOrtuò uſufructuariò accreſcit uſusfructus proprietario. n. 1.

Qvid ſi uſusfructus duobus legetur & ab unò repudietur? 2.

Qvid ſi proprietas duobus legata? 3.

TEſtator Mevio proprietatem ſundi Tuſcu- 1
lani legat, Titio uſumfructum legat. Sed Titius vivô Teſtatore moritur, qværitur, an uſusfructus ad hæredem pertineat? Videtur, qvod ſic, qvia Mevio ſola proprietas relicta, ſed negatur, qvia jure conſolidationis uſusfructus adqviritur Mevio, & fit cauſalis uſusfructus, qvia Teſtator noluit uſumfructum ad hæredem pertinere, & multò magis id verum eſt, qvando mortuô teſtatore & conſtitutô uſufructu Titius mortuus eſt.

In §. 1. hæc eſt ſpecies, ut eam proponit 2
Hilliger in Donell. l. 10. cap. 23. lit. C. Uſusfructus fundi eſt legatus Viro A. & B. A. repudiat, vel agnitam partem amittit: Deinde & B. repudiat & amittit. Pars deficiens B. adcreſcit A. modo is eô in ſtatu ſit, ut capere poſſit, qvia, 1. legatur utriqve in ſolidum, ergò ſic & altera pars legata cenſetur, & 2. qvia conſiſtit in factô perſonæ, facilius adcreſcit perſonæ. Secus
eſt, ſi proprietas duobus legata, mihi & Titio 3
& ego partem meam petam, ſed ſuccumbam & abſolvitur reus. Titius poſteà repudiat ſuam partem, qvam petenti mihi obſtat exceptio rei judicatæ, qvia hic portio portioni accedit.

Ad L. Qvoties. 34.

SUMMARIA.

DUobus relictus eſt uſusfructus alternis annis, uter primo anno habeat? n. 1.

Ex duobus præſentatis uter confirmandus? 2.

Legatum propter incertitudinem vitiatur. 3.

Uſu-

*Uſufructuarius proprietatem emendo uſum-
fructum non retinet. 4.*
*Sed proprietatem iterum vendendo uſumfru-
ctum recuperat. 5.*
*Si Colono relictus eſt uſusfructus, qvid hæres
ipſi reſtituere debeat? 6.*
*Qvando fructus intelligantur non deductis
expenſis? 7.*
*Qvare combuſtis ædibus uſufructuariis totus
pereat uſusfructus, non verò in uſufru-
ctu omnium bonorum? 8.*
Qvid ſi uſusfr. omnium im̃obilium relictus? 9.

1 IN principio hæc facti ſpecies habetur: Titius
& Sejus alternis annis habere debent uſum-
fructum, qvis primo anno? Res non eſt ob-
ſcura, qvod ordinem ſcripturæ debeamus ſe-
qvi, qvod ex hac L. probare ſolent. *Decius
in L. in Teſtamento n. 12. C. de Teſt. mil. Dn.
Thabor in Barb. l. 13. tit. 30. ax. 7. Zaſ. conſ.*
2 *13. n. 15. vol 2* Ex hoc princ. Legis colligunt,
qvando duo ſunt præſentati alternativè, & ſint
paria cætera, primum eſſe confirmandam in
dubio, qvod de Adſeſſoribus præſentatis tra-
3 dit *Blum de jure Cam. t. 7. §. 34.* Deinde
dicitur *in princ.* ob incertitudinem Legata-
rios ſe ipſos impedire, qvia Legatum vitia-
tur per incertitudinem. *Hippol de Marſil. ad
Rubr. de Probat. num. 390. Thabor. d. tr. l. 9.
c. 28. ax. 4.*
4 Demum *in princ hujus legis 34* qværi-
tur, ſi alteruter ſc. Sejus proprietatem emerit
ab hærede, an retineat legatum uſusfructus?
qvod negatur, qvia jam habet plenam pro-
5 prietatem ſeu plenum dominium, res ſua ſibi
ſervire neqvit. Sed pone, Sejum proprie-
tatem iterum poſteà vendere, an recuperat
uſumfructum? qvod non videtur, qvia ſemel
amiſit. Sed affirmatur, qvia ſi alternis annis
relinqvatur uſusfructus, ſunt plures uſusfru-
ctus & ſingulis annis recurrentibus novus eſt
uſusfructus.
6 *Ad §.* 1. In hoc §. proponitur, qvis ſuo
colono reliqvit uſumfructum: hic colonus
poſt mortem Teſtatoris aget cum hærede, ut
ſe liberet ab obligatione penſionis, & reſtituat
ſibi impenſas in culturam fundi, imò in fru-
7 ctus factas. Ex hoc § colligunt: Licet aliàs
fructus non intelligantur, niſi deductis expen-
ſis, *per l. 7. ff. ſol. matr.* id tamen exceptionē pa-
ti in diſpoſitione hominis: nam ſi ibi reperian-
tur fructus extantes vel pendentes, illud intel-
ligi, non deductis expenſis *Capyc. dec. 20.
num. 16. Tiraq. de Retr. Conſangv. §. 15. gl.
1. num 18. & qvos refert P. Barboſa in l. 7 n.
22. ff ſol. matr Franzk. lib 3. Reſol 18 n. 6.
& ſeq.* ubi hunc §. ſolennem textum vocat,
ut ita ſuperior regula ad diſpoſitiones Legum
ac ſtatutorum reſtringenda ſit.
8 *Ad §. fin.* Qvando ædium uſusfructus
legatus eſt, combuſtis ædibus perit totus
uſusfructus, ſed ſi omnium bonorum Uſus-
fructus legatus ſit, areæ tamen uſusfructus
competit, qvia in primâ ſpecie tota forma
mutata, in ſecunda non: vel qvi legat univer-
ſitatis uſumfructum, certam rem non reſpicit.
*Caſtill. de Uſufr. c. 77. n. 11. Donell. l 10. c. 18.
lit. A.* Exinde deducit *Caſtillo d. l. & Surdus
conſ. 26. num. 11.* licet non omnium bonorum
uſusfructus legatus ſit, ſed tamen univerſitas, 9
v. g. uſusfructus omnium immobilium, qvòd
tunc etiam deciſio hujus legis locum habeat.
Et licèt ædium pars maneat, area ſcil., ea tamen
ædium nomen non meretur. Sed aliud in
Servit. realibus, de qvibus ſuo loco, & videa-
tur *Caſtillo d. l. n. 15. &c.*

Ad L. Si uſusfructus. 35.

SUMMARIA.

*SI hæres in fraudem uſufructuarii tardiùs
adit hæreditatem, ob id tenetur. n 1.*
*Servus, qvi finito uſufructu liber fieri debe-
bat, æſtimationem ejus præſtante hærede,
liber non ſit. 2.*

HÆres eâ mente & ita intentione tardiùs 1
adit hæreditatem, ut eò tardiùs ego, cui u-
ſusfructus legatus eſt, ad perceptionem veni-
rem, & ipſe fructus percipere interim poſſit,
hoc ipſum præſtabit hæres.
In §. 1. proponitur hæc ſpecies Teſta- 2
tor mihi uſumfructum ſervi ſui Stichi legat, ita
ut finitô uſufructu ſervus debeat eſſe liber Hæ-
res non ipſum ſervum vult præſtare, ideoqve
æſtimationem legati præſtat qværitur, an Sti-
chus jam ſtatim fiat liber? Videtur, qvod ſic,
qvia deſiiſſe videtur uſusfructus etiamſi perti-
nere ad me nunqvam cœperit *l. 3. § 1. ff. Uſu-
fruct. qvemadmodum caveat.* Sed nega-
tur, imò expectandum eſt tempus, qvô per
mortem meam vel deminutionem capitis
alias finiretur uſusfructus, qvia æſtimationem
uſusfructus habeo, & ſic in effectu utor fruor.

Ad L. Qvi uſumfructum. 36.

SUMMARIA.

*QVid ſi Teſtator areæ uſumfructum mihi le-
get, & poſtmodum ipſe in illam ædificet?
num. 1.*
Sublatâ domo ejus uſusfructus non debetur. 2.
*An ſcyphorum uſusfructus legatus, redactis
iisdem à Teſtatore primò in maſſam, & po-
ſteà iterum in priſtinam formā, debeatur? 3.*
*Stipulato nudam à defuncto proprietatem ple-
num dominium hæres præſtare tenetur. 4.*
Declaratur hoc exemplo. 5.
*In qvantum propter moram ratione ſervi
fructuarii teneatur? 6.*

IN *princ. tria habentur.* 1 Teſtator mihi legat 1
uſumfructum areæ, poſteà verò in illâ areâ
domum ædificat, qvæ domus tamen vivô ad-
huc Teſtatore corruit, qvia ergò mortuô
Teſtatore eſt area, utiqve ejus uſusfructus
mihi debetur. 2. Si reliqvit mihi uſumfru- 2
ctum domûs, ſi domus corruit, nec areæ

3 uſusfructus debetur. 3. Si ſcyphorum uſum-
fructum mihi legavit, poſteà verò Teſtator ſcy-
phos conflat & in maſſam redigit, tandem
verò iterùm ſcyphos ex maſsâ eâdem fecit,
qværitur an horum ſcyphorum novorum u-
ſusfructus mihi debeatur? qvod affirman-
dum videtur, qvia eſt eadem materia & ea-
dem forma. Sed nimis ſcrupuloſè JCtus hoc
negat, qvaſi non iidem ſcyphi eſſent, qvos
Teſtator legavit.

4 *In §. 1.* proponitur hic caſus. Stipula-
tus ſum à Titio proprietatem nudam fundi.
Poſteà moritur Titius, qværitur, qvid mihi hæ-
res præſtare debeat, an nudam proprietatem,
an vero plenum dominium? Et reſpondetur
poſterius, qvia in dubio Titius ſibi reſervaſſe
uſumfr. ad dies vitæ. Nam non poteſt faci-
lè fingi, qvòd hæc fuerit mens Titii, *ſibi &
hæredibus ſuis reſervare uſumfructum, niſi
5 hoc expreſsè dictum. Declaratur hoc aliô
exemplô. Teſtator mihi legat proprietatem
hujus prædii deductô uſufructu: Hæres, an-
teqvàm ego peterem, moritur. Hujus hæ-
res hæredi plenum dominium tradere debet,
qvia uſusfructus hæredi primo reſervatus vi-
detur. Idem ſi Teſtator mihi legavit fundi
proprietatem deductô uſufructu, ſi navis ex
Aſiâ venerit, pendente conditione moritur
hæres, mihi debetur dominium plenum.

6 *In §. 2.* proponitur hic caſus. Legatus mihi eſt ſervi uſusfructus, ſed hæres in morâ eſt, & detinet ſervum per tres menſes eundem, donec ſervus moriatur, lapſis tribus menſibus à tempore moræ, hôc caſu præſtabit mihi hæres æſtimationem uſusfructûs trium menſium. Eôdem môdo ſi ego ceu uſufructuarius moriar, interim ejus temporis æſtimationem præſtabit hæres meo hæredi.

Ad L. Qværitum eſt. 37.

SUMMARIUM.

Promiſſor propter moram ad fructus tenetur vel eorum æſtimationem?

A Legato tranſit JCtus ad ſtipulationem. Stipulor à te uſumfructum fundi ad decennium. Per integrum qvinqvennium me fruſtraris & in mora es, ne mihi tradas, qværitur, an iſtius qvinqvennii fructus vel eorum æſtimationem mihi tenearis præſtare? Videtur, qvod non, qvia ſtipulatio eſt contractus ſtricti juris, in qvô non veniunt fructus, ſed reſp. niſi ipſi fructus in ſtipulationem veniant, ut hic fit in ſtipulatione uſusfructus. Idem eſt ſi decem annorum operas ſervi tui ſtipulatus ſim.

Ad L. Non utitur. 38.

SUMMARIUM.

Qvomodo Uſusfructus non utendo amittatur?

USuſfructuarius amittit uſumfructum, non utendo per decennium, de qvo *infra tit.* 4. Sed pone, me vendidiſſe uſumfructum vel locâſſe, vel donâſſe, ſi per decennium non uſus fuerim, an tunc etiam amiſerim? reſpondetur, tunc non utendo amitti uſumfructum, ſi nec ipſe, nec alius ejus nomine utatur. Imò ſi vendiderit fructuarius uſumfructum, & emtor non fuerit uſus fructibus, non tamen amittitur uſusfructus, qvia fructuarius pretiô utitur loco fructuum *leg. ſeq.* Imò ſi qvis qvaſi negotium meum gerens uſus fuerit uſufructu, non amittitur uſusfructus, qvia non ſuo, ſed uſufructuarii nomine percepit fructus. Unde probabiliter colligi poſſet, ſi alius pro me vectigal ſolverit, qvaſi negotium meum gerens, qvòd tunc merces meæ non cadant in commiſſum.

Ad L. Qvod ſi. 40.

SUMMARIUM.

Qvomodo differant venditio uſusfructus & ejusdem donatio?

IN hâc lege conſtituitur differentia inter venditionem uſusfructus & ejusdem donationem. Si vendiderim uſumfructum, licet emtor non utatur, retineo tamen uſumfructum, qvia utor pretio. At ſi donaverim & donatarius non utatur, amitto uſumfr. Cur ſic? qvia nihil habeo, qvô utar, ut in venditione.

Ad L. Statuæ. 41.

SUMMARIA.

AN ſtatuæ & imagines ſint in uſufructu & qvomodo? num. 1.

Etiam ſterilium fundorum uſusfructus legari poteſt? 2.

IN *hac l.* qværitur, an ſtatuarum & imagi- 1
num uſusfructus ſit; & affirmatur, ſed qvæ-
reret aliqvis, qvis fructus ſtatuarum? Reſp.
Acc. ſi qvilibet viſurus ſtatuam daret num-
mum. Sicut Florentiæ videre volens Leo-
nem, id in medio relinqvo. An etiam ſteri- 2
lium fundorum uſusfructus legari poſſit, ubi
expenſæ culturæ ſuperant fructus? videtur,
qvod non; qvia nulla hujus fundi utilitas:
Sed affirmatur, qvia 1. aliqvem fructum tamen
fert, licet minorem expenſis. 2. Poſſet à fru-
ctuario ejusqvè operâ fertilior reddi.

Ad L. Si alii uſus. 42.

SUMMARIA.

FRuctuarius percipit omnia commoda, niſi qvid à Teſtatore detractum. n. 1.

Qvid interſit omnium bonorum uſumfructum, & omnium bonorum æſtimationis uſumfructum eſſe legatum? 2.

SI Teſtator uſumfructum alicui leget, Fru- 1
ctuarius omnia commoda habebit, niſi Te-
ſtator

ſtator qvid detraxerit, ut ſi uni uſum, alteri fructum legavit, id enim percipit fructuarius, qvod uſuario ſupereſt, ut tamen & ipſi fruendi causâ uſus ſuperſit, *hic & l. 14. §. pen. & ſeq. de uſu & habit.* *Donell. l. 10. c. 7.* Nec obſt. *l. 5. §. 2. ff. Uſufructuarius qvemadmodum caveat*, qvia ibi dicitur fructum, non uſumfructum legatum eſſe. *Vid. Hill. d. c. 7. lit A. & Bach. d. diſp. 16. th. 8. lit. D.*

2 *In §. 1. Legis hujus 42.* habentur duæ ſpecies inter ſe collatæ, prima hæc eſt: Legavit Teſtator mihi uſumfructum omnium bonorum & prætereà legavit etiam mihi proprietatem fundi alicujus Altera ſpecies eſt: qvod juſſerit Teſtator æſtimari omnia bona ſua & æſtimationis hujus uſumfructum mihi legat, & prætereà fundi àlicujus proprietatem, qværitur, qvid inter hæc duo interſit? Reſp. in primâ ſpecie deducendus eſt fructus prædii ipſius legati, qvia res ſua nemini ſervit: Sed in ſecundâ ſpecie ab æſtimatione non deducitur fundus legatus, ſed videtur idem his legari, ſcilicet fundus, cujus proprietas, ut ſimul ejus æſtimati fructus legentur.

Ad L. Etiam partis. 43.

NOn tantùm omnium bonorum, ſed & partis bonorum uſusfructus legari poteſt. Qvando pars non definita, dimidia intelligitur. *Vid. Barboſ. loc. lib. 14. c. 3. ax. 6.*

Ad L. Uſufructuarius. 44. & 61.

SUMMARIA.

FRuctuarius nihil de novo ædificare valet, melius etiam repoſiturus. n. 1.
Qvod ampliatur. 2.
Proprietarius, qvi nullum intereſſe, id impediendo, allegare poteſt, non auditur. 3.
Annon extruere poſſit lapidicinas? 4.
Annon ædificium extruere? 5.

1 FRuctuarius nihil de novô ædificare debet, etiam melius repoſiturus, niſi velit uſufructu privari: aliud verò eſt, ſi velit tueri, qvod accepit. Qvod extenditur *in l. 61. h. t.* Ex qvibus duabus Legibus apparet triplex ampliatio (1.)
2 neqvidem in melius poſſe mutare uſumfructum. (2.) Ne qvidem â defuncto inchoata perficere. (3.) Neqvidem, ſi aliter uſufructu uti non poſſit; qvorum omnium ratio fluit ex ratione juris, qvòd non conſiſtat uſusfructus, mutatâ rei formâ. *Pinellus plures citans ad l. 1. C. de bon. mat. p. 2. n. 53.* ubi *n. 53.* excipit partem in adventitiis. Et rationem *Pinelli* ſuprà allegatam probat etiam *Caſtillo c 33. n. 16. conf. tamen Hillig. l. 10. lit. F* Licet in tertiâ ampliatione aliàs omnes contrarium dicerent. *arg. l. 2. ff. de jurisd.* & merito ex æqvitatis ſummâ ratione contrarium dicendum, de
3 qvô ſupra *ad l. 8.* & ſanè proprietarius hoc caſu vix aliqvod intereſſe allegare poſſet; & ſine intereſſe ligitans meritò à foro cum canibus arcendus. Ideoqve multæ inanes tricæ hic apparent. Sed obſtare videtur *L. 13. §. 5 h. t.*
ubi lapidicinas exſtruere poteſt. R. ſed ita, ſi 4
agriculturæ non noceant, atqve ſic forma non mutetur. Vid. *Caſtillo c. 33. n. 23. & ſeq.* Obſtat etiam *d. l. 13. §. 6.* Sed ibi de ædificiô ad fructus percipiendos poſitô, cujus magnus favor. *Donell. l. 10. c. 10. in fine & ibi Hill. ac Pinell. d. p. 2. n. 54.*

Ad L. Sicut. 45.

SUMMARIA.

IMpendia in certitudinem ſervi fructuarii facta, uſufructuario ferenda ſunt. n. 1.
Limitatur. 2.

IMpendia in valetudinem & curam ſervi fru- 1
ctuarii, ab uſufructuariô facta, uſufructuario ferenda, qvis etiam cibaria ſervo tali ſuppeditare tenetur. Sed de inpendiis modicis in- 2
telligendum: qvid enim ſi morbô inveteratô laboret ſervus, anteqvàm eô frueretur uſufructuarius? Ideoqvè magnæ impenſæ ex parte, ſi non in totum, ad proprietarium pertinebunt.

Ad L. Si extraneo. 46.

SUMMARIA.

Filius à patre præteritus, matri, cui ſola fundi proprietas erat relicta, plenum dominium obtentâ causâ reſtituere tenetur. n. 1.
Rei in uſnmfructum legata refectio ad hæredem pertinet. 2.

PAter filium emancipatum præteriit, extra- 1
neum inſtituit, matri ſuæ proprietatem ſolam fundi hujus reliqvit. Filius perit bonorum poſſeſſionem contra tabulas & obtinuit, qværitur, an matri nuda proprietas fundi præſtanda? videtur qvod ſic; qvia nuda proprietas ipſi legata; ſed reſpondetur, matrem debere habere plenum dominium, proprietatem cum uſufructu. Nam Teſtator voluit fundi Uſumfructum pertinere ad hæredem extraneum inſtitutione, qvi cum non ſit in effectu, ſed filius emancipatus, & filio non ſit reſervatus uſusfructus, exinde ſeqvitur proprietatem & uſumfructum jure conſolidationis ad matrem pertinere, qvia hæres extraneus, cui reſervatus erat uſusfructus pro mortuo habetur, qvam deciſionem juvat pietatis reſpectus.

In §. 1. dicitur, qvod rei in uſumfructum 2
legatæ refectio ad hæredem pertineat, & hic ex Teſtamento conveniri poſſit, ſi hoc onus Teſtator ei impoſuit.

Ad L. Qvod. 47.

SUMMARIUM.

Hæres propter rem uſufructuariam non refectam, tenetur legatarii hæredibus.

TEſtator injunxit hæredi, ut rem, cujus uſumfr. Titio reliqvit, hæres reficeret. Sed hæres non reficit, ideoq; Titius non potuit uſu-

fructu frui, poſt biennium moritur Titius, qværitur, an Tiui hæres intereſſe non refecti fundo pro tempore præteritô ab hærede petere poſſit? qvod affirmatur & eſt per ſe planum.

Ad L. Si abſente. 48.

SUMMARIA.

AD modicam refectionem uſufructuarius tenetur. n. 1.

Hæres tamen eô abſente erogatas modicas expenſas repetit. 2.

Uſufructuarius etiam immaturos fructus percipiendô ſuos facit. 3.

Qvomodo hodiè ligna immatura cædere poſſit? 4.

1 MOdica refectio rei pertinet ad uſufru-
ctuarium, & ejus onus eſt. Abſente igi-
tur eô, cui uſusfructus legatus, hæres interim
2 modicas impenſas facit in re reficiendâ, & qvi-
dem, animô gerendi negotium abſentis fru-
ctuarii, qværitur, an repetere poſſit expenſas
modicas erogatas? Qvod negandum vide-
tur, qvia ſibi in futurum proſpicere velle vide-
tur, ob ſpem redituri uſusfructus ad proprie-
tatem. Sed affirmatur, qvia pro tempore
præſenti alienum negotium geſſit, idqvè ſatis
declaravit. Si verò uſusfructuarius paratus
ſit relinqvere uſum fructum, tunc non tene-
tur ad reſtitutionem expenſarum hic *& l. 64. h. t.*

In § 1. agitur de uſufructuario, qvi im-
3 maturos fructus cædit & percipit, qvod imma-
turos fructus & ligna immaturè cæſa ſua faciat.
Sed qvod de lignis immaturè cæſis dicitur, ita
4 puto moribus noſtris declarandum, ut tamen
fructuarius ratione deteriorationis teneatur,
nam valdè nocet ſaltibus & ſylvis, ſi arbores
immaturè cædantur.

Ad L. Si mihi. 49.

SUMMARIUM.

Qvomodo duo certi fundi uſumfructum à duobus hæredibus petere poſſint?

TEſtator ſcriptis duobus hæredibus, fundi certi uſumfructum mihi & tibi reliqvit: Qværitur, à qvônam meam dimidiam debeam petere? Reſpondetur, hujus dimidiæ partem mediam me petere debere ab unô hærede, & alteram medium partem ab alterô hærede, qvod eſt planum.

Ad L. Titius. 50.

SUMMARIUM.

Qvomodo legatarius partem uſusfructus reſtituturus impenſas repetere poſſit?

TItius mihi fundum certum legavit, ſed ita, ut partis dimidiæ uſumfructum Meviæ præſtarem. Ego, priusqvam reſtituam, horreum collapſum reædifico, qværitur, an Mevia pro parte ſuâ dimidiam partem expenſarum reſtituere teneatur? qvod affirmatur, qvia pro parte dimidiâ in commodum uſufructuariæ hæ impenſæ factæ, & ſi non reſtitutis impenſis uſumfructum conſtituerim, datur mihi actio negotiorum geſtorum, *l. 48. pr. h. t.* aut poſſeſſio condicetur condictione incerti *l. 40. § 1. ff. de Condict. indeb.*

Ad L. Titio. 51.

SUMMARIUM.

Uſusfructus in tempus mortis legari neqvit.

USusfructus non poteſt legari in id tempus, cum moriêris, ſiqvidem tunc finiretur uſusfructus, ſi anteà eſſet conſtitutus, qvia non debet actus incipere ab eô caſu, qvô debet finiri. *hic & l. 5 ff. de uſufr. leg. l. 76. de jure dotium. l. 4. C. de Donat. ante nupt. l. 17. ff. de Manumiſſ. Teſtam*

Ad L. Uſufructu. 52.

SUMMARIUM.

Cur uſufructuarius tributa ſolvere teneatur?

TRibuta ſunt onera fructuum, ergò ab uſufructario ſunt ſolvenda. *vide not. ad l. 27. § 3. h. t.*

Ad L. Si cui. 53.

SUMMARIUM.

Collapſa parte domus fructuariæ, ejus uſusfructus non perit.

DOmus alicujus uſusfructus mihi relictus, maxima pars domus collapſa, pauxillum reſtat. Si tota domus collapſa eſſet, finitus eſſet uſusfructus. Sed qvia pars reſtat per eam totius areæ ac ſoli uſusfructus retinetur. *hic & l. 22. § fin. C. de Agric. & cenſ.*

Ad L. Sub conditione. 34.

SUMMARIUM.

Qvid ſi fundus vendatur, cujus uſusfructus ſub conditione relictus?

TEſtator mihi legat uſumfructum certi fundi ſub conditione aliqvâ, poſt mortem Teſtatoris hæres ejus vendidit proprietatem ejus fundi deductô uſufructu, qværitur 1 ſi conditio extiterit, & ego habuerim uſumfructum, ſed poſtea amiſerim? Reſp. uſusfructus conſolidatur cum proprietate, & emtor proprietatis habet plenum dominium. Sed qværitur 2. ſi conditio defecerit, ad qvem pertinebit uſusfructus? & reſp. ad hæredem, qvia ab illo legatus eſt uſusfructus, Ergò ex intentione Teſtatoris manet penes hæredem, niſi in emtione exceptus uſusfructus, Legatarii cauſa. &c.

Ad L. Si infantis. 55.

SUMMARIUM.

Qvomodo infantis uſus eſſe poſſit?

SErvi, qvi adhuc infans eſt, uſus vel uſusfructus mihi relictus eſt, qværitur, an valeat legatum? videtur qvod non; qvia infantis

qvis

qvis uſus eſſe poterit? Reſp. affirmatur, qvia,
cum adoleverit, incipit illius eſſe uſus vel u-
ſufr. notetur, verbum tantummodò eſſe JCti,
non Teſtatoris.

Ad L. An uſusfructus. 56.

SUMMARIA.

USusfructus morte finitur. n. 1.
Qvomodo pereat civitati relictus? 2.
*Terminum longævæ vitæ eſſe centum anno-
rum, qvomodo intelligatur? 3. & ſeqq.*
*In uſufructu ſi de hærede actum, ad primum
reſtringendum. 6.*

1 MOrte naturali fructuarii finitur uſusfru-
ctus. Qvod uti certiſſimum, ita rationem
præbet multis legibus, v. g. Legi, *hæres meus.
79. §. qvamvis 3 de Cond. & demonſtr.* qvia
ibi confertur in id tempus, qvô extingvi debet.
Caſtillo c. 61. n. 15. Eadem ratio *l. 24. §. 1. de
2 leg. 1.* Sed qvia Civitas vix perire poteſt, ideò
placuit, ut longiſſimô humanæ vitæ ſpatiô et-
iam uſusfructus civitati relictus periret. *Hic
& l. 8. ff. de Uſufr. leg. Barry d. t. 34. n. 44.
Weſenb. ad tit. qvib. mod. uſusfr. amitt. &
Manzius n. 130. Cujac. lib. 15. obſ. 12. Franzk.
ad tit. qvib mod. uſusfr. amit. in fin.* Idem
in Eccleſia. *Hill l. 10 c. 17. lit. B & ſeq.* Col-
3 lige, vitæ longævæ hominum terminum eſſe
centum annorum. Sed exindè non ſeqvitur,
præſumi hominem centum annos vivere,
Wiſſenb. Exerc. 43. th. 16 Nam præſumtio de-
bet fieri ſuper iis, qvæ utplurimùm fiunt. Sed
4 præſumtio de hoc tantum effectu intelligenda,
ut ante centeſimum annum non poſſit certo
mors præſumi, ut hæredi detur hæreditas, ut
explicat *Bach. ad Tr. vol. 2. diſp. 4. th. 12.* Aliàs
5 pronior ſum in eam ſententiam, qvòd jura
non præſumant vitam centum annorum, ſed
terminum tantum longiſſimæ vitæ conſtituant.
*Vid. Menoch. lib. 6. præſumt. 49. licet diſſen-
tiat Finckelth. obſ. 100. qvi n. 14. plures citat,
ut Maſcardum, Menochium ſibi contrarium,
6 & alios.* Ideoqvè etiamſi actum, ut in hæ-
redem tranſiret, de primo tantùm hærede id
interpretatur Imper. *in L. Antiqvitas. C. h. t.
ubi vid. & Caſtillo d. c. 61. n. 24. & ſeqq.*

Ad L. Dominus. 57.

SUMMARIA.

*REſtitutâ proprietate uſusfructus remanet.
num. 1.*
Reſponſio ad obſtantem legem. 2.
Qvid jure noviſſimò obtineat? 3.
*Unò ex libertis, qvibus certi prædii uſusfru-
ctus erat relictus, mortuò, ejus portio cæ-
teris non accreſcit. 4.*

1 HAbui jam antè uſumfructum certi prædii,
cujus proprietatem mihi legat Titius. Sed
qvia Titius filium juſtè exhæredavit, ideo-
qvè hic movet qverelam inofficioſi teſtamen-
ti, & obtinuit pro ſe ſententiam, & ideò re-
ſtituere cogor proprietatem, qværitur, an
retineam uſumfructum? Videtur qvod non,
qvia conſolidatione anteà extinctus fuit uſus-
fructus. Sed qvia expugnatô Teſtamentô o-
mnia in eô ſtatu ſunt qvaſi nunqvam accepiſ-
ſem qvicqvam ex Teſtamento *per l. qvi repu-
diantis §. ult de inoff. Teſtam.* Nec obſtat *l. ſi* 2
tibi. ff. qvibus modis uſusfr. amit. qvia in illâ
lege verè extinctus fuit uſusfructus conſolida-
tione, hîc non. Nec condemnatio hic pro-
deſt mihi, qvia uſumfructum anteà habui &
Teſtamentum evacuatum. Sed jure noviſſi- 3
mô hæc deciſio non valeret, qvia hodiè qvere-
la legata non infirmat; Sed ſolam inſtitu-
tionem.

In §. 1. Habetur hæc ſpecies: Teſtator 4
libertis ſuis per fideicommiſſum reliqvit cer-
torum prædiorum uſumfructum cum hâc ad-
jectione (ob alimenta): igitur ab hæredibus
præſtantur libertis ad alimenta fructus. Po-
ſteà unus ex Libertis moritur, qværitur, an 5
ejus portio cæteris libertis adcreſcat? qvod
affirmandum videtur, *ob tit. ſeq* ſed negatur,
nam ſi illa verba (ob alimenta) non fuiſſent
adjecta, jus adſcreſcendi locum haberet, ſed ex
hôc additamentô apparet, Teſtatorem voluiſ-
ſe non plus qvemlibet libertum habere debe-
re, qvàm ut vitam ſuam toleraret. Ergò por-
tio mortui ad hæredem recurrit.

Ad L. Defuncta. 58.

SUMMARIA.

*SI Fructuarius, agrò locatò, moriatur, qvan-
tam penſionem tranſmittat, ſi ante ſolu-
tionis terminum, omnes fructus collecti
ſint? 1. & 4.*
*Qvare penſio tota Fructuarii ſit, ſi fructus in
prædiò ruſticò collecti, ſecus ſi in urbanò? 2.*
Qvid de decimis, cenſibus? 3.
*Qvando certa pars fructuum qvotannis le-
gatur, an uſusfructus ſit? 5.*
*An ſi pars ſexta fructuum legata ſit, eadem
qvotannis præſtanda? 6.*

SPecies facti eſt: Uſufructuaria agrum lo- 1
caverat colono, colonus fructus perceperat
menſe Octobri, penſio ſolvenda erat menſe
Marito ſeqventis anni; uſufructuaria mori-
tur menſe Decembri, & ſic diu ante termi-
num ſolvendæ penſionis, & tamen trans-
mittit integram penſionem in ſuum hæredem,
qvia ante mortem percepti fructus à Colo-
no. *Hartman. Piſtor. p. 1. q. 24. num. 21.* Si
ergò locavit rem fructuarius, & conductor 2
fructum percipit, penſio tota fructuarii eſt, ſi
ſcilicet fundi fructus ſemel colligantur, ut in
prædiô ruſticô: aliud in conductione æ-
dium, ubi penſio debetur pro ratâ temporis,
qvô

qvô ſtetit uſusfructus *L. 26. h. t. Donell. lib. 10. c. 9. lit. B. & ibi Hill. Vid. Cujac. ad h. t. P. Barb. ad L. divortio. pr. p. 2. n. 25. Caſtillo c. 77. n. 20. & ſeq. ff. ſol. matr. Wammeſ. cent. 2. conſ. 29. n. 3. & cent. 5. conſ. 81. n. 1. Bach. diſp. 16. th. 19. lit.*
3 *D. Struv. ad h. t. n. 19.* ubi idem dicit de cenſi-
bus, decimis, qvia ratione juris in re percipi-
4 untur. Sed ſi colonus mortuô fructuariô ni-
hil perceperit, jus percipiendi non habet, ex-
tinctô jam uſufructu.

5 *Ad §. 1.* Qvando pars certa fructuum, & qvidem non omnium, ſed certi frumenti legatur, non intelligitur uſusfructus, ſed hæres tenetur certam partem fructuum Legatario ſolvere: qvia ſi uſufructuarius eſſet, omnes fructus lucraretur, & ſi certam partem fructuum omnium percipere potuit, eſſet fructuarius pro parte. Sed qvia certa ſpecies fructuum deſignata, ſcilicet oleris & porrinæ, uſusfructus eſſe neqvit. *Donell. l. 10. c. 5. & ibi Hill lit. G. & Connanus l. 4. c. 3. num. 4. Caſtillo c. 29. num. 25. Pinell. ad L. 1. C. de bon. mat. p. 2. n. 13.*

6 *In §. 2. hujus legis 58.* qværitur, ſi Teſtator mihi legaverit partem ſextam fructuum, an illam partem qvotannis præſtare debeat, an verò ſemel præſtitiſſe ſufficiat; & illud affirmatur, niſi hæres probaverit, teſtatoris hanc mentem fuiſſe, ut ſemel tantùm præſtaretur.

Ad L. arbores. 59.

SUMMARIA.

Arboribus vi dejectis alias ſubſtituere fructuarius non tenetur. 1.

Penſio fundi locati ſpectat ad uſufructuarium. 2.

Si verò id ſpecialiter non dictum, ſpectat ad heredem. 3.

Uſufructuarius conductorē poteſt expellere. 4.

Arundo cæſa qvomodo ad uſufructuarium pertineat? 5.

1 QVi habet uſumfructum ſylvæ, & qvædam arbores vi tempeſtatis dejectæ ſint, illis ſubſtituere fructuarius alias arbores non tenetur, qvia hæ arbores vi dejectæ non adqviruntur fructuario, ſed proprietario, & hic caſus à vi externâ contingit, à re proficiſcitur. *conf. Donell. l. 10. c. 13. lit. C. & D.*

2 *In §. 1.* agitur de agrô à Teſtatore illô tibi
locatô, cujus uſumfructum mihi legavit, ad
qvem penſio illa pertineat? & reſpondetur,
ad me, qvia omne qvod ex fundo naſcitur,
ad uſufructuarium pertinet, ſi modò hoc ſpe-
cialiter dictum. Sed qvid ſi non ſit ſpeciali-
3 ter dictum, tunc penſio debetur hæredi. Sed
4 ut emtor conductorem poteſt expellere, ita
& ego conductorem expellere poſſum, niſi
mihi penſionem ſolvat, niſi ſpecialiter pen-
ſio ſit excepta & dictum, ut hæres eam
penſionem recipiat, qvô caſu expellere non
poſſum.

In §. 2. dicitur, arundinem cæſam, ſi in eâ etiam utilitas prædii conſiſtat & ſoleat cædi, ad uſufructuarium pertinere.

Ad L. Cujuscunqve. 60.

SUMMARIA.

DEjectô aut ſpoliatô uſufructuario omnia cum fructibus ſunt reſtituenda. n. 1.

Qvid ſi verò medio illo tempore jus, qvod in fundo habuit, amiſit? n. 2.

Actio confeſſoria pro uſufructu contra Dominum & non dominum datur. n. 3.

Qvid ſi fundus, cujus uſusfructus mihi legatus, à tertio poſſideatur? 4.

LEgatus mihi eſt fundi certi uſusfructus. Et 1
cum intrare vellem, non ſum admiſſus,
vel fui etiam dejectus è poſſeſſione & ſimul
ablata omnia mobilia à me in fundum illata,
qvæ procul dubio reſtituenda ſunt cum fructi-
bus mediô tempore perceptis aut percipien-
dis Sed qvid ſi medio tempore amiſerim 2
jus illud, qvod in fundo habui, forte qvia ca-
pitis deminutionem paſſus ſim? & hoc caſu
de fructibus usqve ad tempus amiſſi uſusfru-
ctus agere poſſum.

In §. 1. dicitur, actionem confeſſoriam 3
pro uſufructu conſtituto dari non tantùm con-
tra Dominum ſed & contra eum, qvi non eſt
Dominus. Sed pone, mihi eſſe legatum u- 4
ſumfructum & fundum poſſideri à tertio, con-
tra qvem agit hæres rei vindicatione & ego
confeſſoriâ? & tunc diſtingvitur, an uterqve
confiteatur, me eſſe uſufructuarium, & debet
mihi reſtitui uſusfructus, aut uterqve diffitea-
tur, mihi competere uſumfructum & diffe-
renda eſt reſtitutio, ſed poſſeſſor cavere tene-
tur de reſtituendis fructibus.

De Lege 61. vid. Not. ad L. 44.

Ad L. Uſufructuarium. 62.

SUMMARIA.

USufructuarius in fundo fructuario etiam venari poteſt n. 1.

Qvas feras vivarii uſumfructum habens mactare poſſit? 2.

IN hac lege 1. *qværitur in princ.* an uſufru- 1
ctuarius poſſit venari in eo fundo, in qvo
habet uſumfructum? qvod affirmatur, qvia
& jure gentium ſuas facit feras, qvia nullius
ſunt & occupantis fiunt, & jure civili, qvia ha-
bet uſumfructum.

Deinde *in §. 1.* qværitur, ſi mihi vivarii 2
uſusfructus ſit conſtitutus, an poſſim feras
incluſas capere & mactare? Reſp. de iis feris,
qvas fructuarius incluſit, vel qvæ durante
uſufructu delapſæ in vivarium, nullum eſt
dubium, ſed & de feris, qvæ tempore traditi
uſus-

uſusfructus incluſæ erant? idem affirmatur, ſi modò eundem numerum, qvi tempore traditi uſusfructus fuit, præſtet, qvia non poſſunt aliàs dignoſci illæ, qvæ noviter inciderunt à veteribus. Et ſic ob difficilem diſcretionem aliqvid fit, qvod aliàs non fieret.

Ad L. Qvod noſtrum. 63.

SUMMARIUM.

Plenum dominium qvi habet, qvalem uſumfructum habeat?

QVi plenum dominium rei habet, is habet uſumfructum cauſalem, non verò formalem, qvi apud Dominum eſſe non poteſt, cùm res ſua nemini ſerviat. Ergò ſi concedat mihi vel alii concedat uſumfructum formalem, transfert ille id, qvod ipſe non habet, dum ſeparat uſumfructum à proprietate *Caſtillo de uſufr. cap. 1. n. 39.*

Ad L. Cum fructuarius. 64.

SUMMARIA.

FRuctuarius uſumfructum cedens, liberatur ab onere qvòvis. n. 1.
An idem in Vaſallo? 2.
An idem in domino cedente peculium ſervi? 4.
An idem in aqvâ pluviâ arcendâ? 5.
An Emphyteuta refutare Emphyteuſin poſſit? 6.
Qvibus caſibus hoc licitum? 7.
An renuncians uſui communis putei à refectione liberetur? 8.

1 FRuctuarius, cum cedere vult uſumfru-
ctum, liberatur ab onere, qvod ſibi ob
uſumfructum incumbit. v. g. refectione, qvia
ſcil. ſolius fructuarii causâ conſtituitur uſus-
2 fructus *Carpz. p. 2. dec. 139. n. 18.* idem in Va-
ſallô refutante *Lib. 2. Feud. tit. 38.* qvia Va-
ſallus indefinitè ad ſervitia tenetur propter
3 rem. Sic metuens litem poteſt rem deſerere
odio litis. *L. 4. §. 1. de Alien. judic. mut. cauſa.*
4 Et Dominus poteſt cedere peculio ſervi, ut tri-
butoriam evitet Actionem. *L. 8 §. 1. de Tribut.*
5 *Act.* Sed in aqvâ pluviâ arcendâ hoc non
procedit, qvia poſſeſſor ad onus ſuis ſumti-
bus faciendum tenetur. *L. 7. pr. ff de Aqva*
6 *pluv. arc.* Nec Emphyteutam poſſe refutare
Emphyteuticum prædium, communiter re-
ceptum, qvia Emphyteuta ad culturam &
Canonem ſolvendum ſuam perſonam et-
iam obligavit, *per L. 3. C. de fund. patrim. c. 3.*
de immun. Eccl. Roſenthal. de feudis c. 9. m. 1.
7 *concluſ 50. n. 13. lit. G. & qvos refert.* Ac ita
deciſum teſtatur *Carpzov. p. 2. dec. 139. n. 10.*
Et *ſeqq.* id limitat, ſi juſta ſuperveniat cauſa;
ut ſi res periit, aut ſi onus auctô numerô Domi-
norum fiat importabile, vel qvando Emphy-
teuta non ad certum canonem; ſed incerta
8 ſervitia eſſet obſtrictus. Sanè ſi qvis vellet
uſui putei communis renunciare, à refectio-
ne tamen ſe liberare is non poſſet. *Rom. ſing. 63. Capolla de ſerv. Urb. Pr. cap. 47. Conſ. Guido Pape dec. 444.*

ad L. Sed cum. 65.

SUMMARIA.

USufructuarius de deterioratione tenetur. num. 1.
Domum vetuſtam uſufructuario hæres reficere non tenetur. 2.

SI fructuarius rem, in qvâ uſumfructum ha- 1
bet, ſuâ vel ſuorum negligentiâ deteriorem
reddidit, non poteſt ſe liberare cedendo fun-
dum, qvia ad modum boni patrisfamiliâs be-
nè adminiſtrare debet rem. Sed qværitur
in §. 1. Si Teſtator domus vetuſtate corruptæ 2
uſumfructum mihi legaverit, an hæres tenea-
tur reficere prius? qvod negatur, qvia legata
videtur ut eſt, ſicut ſi proprietatem mihi legaſ-
ſet, hæres non teneatur reficere.

Ad L. Cum Uſufructuario. 66.

SUMMARIUM.

Qvâ actione uſufructuarius propter rem deterioratam à proprietariò conveniri poſſit?

SI uſufructuarius rem deteriorem fecerit, poteſt à Domino proprietatis actione Legis Aqviliæ conveniri, etiam actione ſervi corrupti, ſi ſervi animum corrupit vel actione injuriarum: ſi ſervum torqvendo deteriorem fecit; res plana eſt.

Ad L. Cui Uſusfructus. 67.

SUMMARIA.

USufructuarius uſumfructum alii vendere poteſt. 1.
Etiam invitò Dominò. 2.
An hic retractus locum habeat, remiſſivè? 3.

USufructuarius uſumfructum ſeu commo- 1
ditatem uſusfructus alii vendere poteſt, ita
ut emtor tamdiu fruatur, qvamdiu fructuarius
vivit. Et hoc qvidem etiam invitô proprie- 2
tariô facere poteſt, ſcil. vendere, qvòd in Em-
phyteuta ſecùs. Cæterùm an in uſufructu 3
venditô Retractus locum habeat, vid. *Caſtillo*
de uſufr. c. 74.

Ad L. Vetus fuit. 68.

SUMMARIA.

PArtus ancillæ in fructu non eſt. 1.
Niſi etiam expreſſè ſit legatus. 2.
Secus in fœtu pecoris. 3.

ANcillæ uſusfructus mihi legatus eſt, an 1
partus ad me pertinet? & negatur, qvia
partus hominis in fructu non eſt. Sed ſi non 2
ancillæ tantùm, ſed & partûs uſusfructus
mihi relictus, tunc utiqvè partus meus eſt,
non jure proprietatis, ſed uſusfructûs in eô
conſtituti, qvia partus naſciturus legari po-
teſt. Sed aliud in fœtu pecorum, nam ſi
gregis uſusfructus ſit relictus, fœtus pecoris 3
ad

ad fructuarium pertinet cum onere tamen, ut ſubſtituat ex fœtu alia capita.

Ad L. Vel inutilium. 69.

SUMMARIUM.

Capita gregis demortua fiunt uſufructuarii & ſubſtituta proprietarii.

INutilia vel demortua capita gregis deſinunt eſſe proprietarii & fiunt uſufructuarii: E contrario ſubmiſſa vel ſubſtituta à fructuario capita ſtatim adqviruntur proprietarii, & deſinit dominium fructuarii. *Vid. Donell. lib. 10. cap. 13. lit. G. Caſtillo de uſufr. cap. 27. num. 11.*

Ad L. Qvid ergò. 70.

SUMMARIA.

QVid ſi fructuarius non ſubſtituat? n 1.
Qvando fœtus ovium proprietarii, qvando uſufructuarii ſit? 2.
Fœtus ante ſubſtitutionem perit fructuario. 3.
Subſtitutio ubi locum habeat? 4.
Qvid ſi fœtus ante & poſt caſum fuerit editus? 5.
Qvid ſit ſubmittere? 6.

1 SI fructuarius non ſubſtituat capita ex fœtu, non tenetur domino proprietatis, qvi agit ex cautione vel in factum.

2 *In § 1.* dicitur, fœtum ovium, qvando
jam ſubmiſſus vel ſubſtitutus eſt, eſſe proprie-
tarii, ſed ante ſubmiſſionem eſſe fructuarii,
qvod ex l. 69. clarum. Ex eô etiam perſpicuè
3 ſeqvitur *in §. 2.* ſi fœtus ante ſubſtitutionem
periret, eum fructuario perire, & hujus eſſe
periculum, & ejus qvoqve eſſe commodum,
ſi qvid commodi ex pecude mortuâ percipi
poſſit.

4 *In §. 3.* Illud, qvod de ſubſtitutione aliorum capitum dictum, declaratur, ut locum tantùm habeat, qvando univerſitas fuit legata v. g. grex, non vero, ſi certus numerus legatus v. g. centum oves, qvæcunqve moriuntur nihil eſt ſupplendum, qvia rem tueri debet, ut accepit. *l. 44.* Grex autem ſubſtitutis aliis capitibus idem manet *l. 22. de Leg. 1. Donell. l. 10. c. 13. lit. F. Caſtillo d. tr. c. 27. n. 14.*

In §. 4. nimis curioſè qværitur, ſi nullæ 5
oves mortuæ & ante caſum fuerit editus fœtus
& poſt caſum, an ex priori fœtu ſubſtituenda
capita? & reſpondetur, priorem fœtum eſſe
fructuarii: Sed ſi omnis fœtus poſt caſum
mortuarum ovium editus, ex priori fœtu ſub-
ſtitutio facienda: Submittere autem eſt diſper- 6
tire ac diviſionem facere *§. ult.* ſc. utilia ſubmittendo & inutilia ſibi ſervando & hæc diviſio non ipsô jure fit, ſed factò fructuarii.

Ad L. Si in area. 71.

SUMMARIUM.

Qvomodo, areâ mutata, uſusfructus reſtituatur?

Habebam in areâ uſumfructum. Sed in areâ qvis ædificavit, & ſic facies rei mutata, ſed ſi intra decennium aufertur domus, areæ uſusfructus reſtituitur.

Ad L. Si dominus. 72.

SUMMARIUM.

An, qvi ſolam fundi proprietatem habet, utiliter uſumfructum leget?

SI is, qvi ſolam proprietatem fundi habet, mihi uſumfructum legaverit, utile eſt legatum non tantum, ſi vivô Teſtatore aut eô mortuô ante aditam hæreditatem defunctо, vel hæredi accedat, ſed etiam ſi poſt aditam hæreditatem accedat.

Ad L. Si areæ. 73.

SUMMARIUM.

An areæ uſumfructum habens caſam in ea ponere poſſit?

IN hâc lege qværitur, an is, cui relictus eſt uſusfructus areæ, in eâ caſam ponere qveat? videtur qvod non; qvia ita facies rei mutatur. Sed affirmatur, qvia cuſtodiæ rerum cauſa non ad habitandum caſa poſita.

Ad L. Si Sticho, ult.

SUMMARIUM.

Qvid ſi uſusfructus duobus ſervis diverſis legatus ſit?

SI meo ſervo & tuo uſusfructus legatus, uſusfructus ad nos Dominos pertinet pro parte æqvali.

TITULUS II.
De Uſufructu Adcreſcendo.

Ad Rubr.

SUMMARIA.

JUs accreſcendi locum non habet in contractibus. num. 1.
De qvônam uſufructu hic titulus loqvatur? 2.

1 JUs accreſcendi non habet locum in contractibus. *Duarenus de Jure adcreſc. l. 1. c. 15. num. 16.* adeoqvè nec in donationibus. *Carpzov. p. 2. dec. 134. num. 11. & ſeq. Mev.
de Jure Lubec. l. 1. tit. 5. art. 14* Et ideò titu- 2
lus hic non poteſt accipi de uſufructu inter vivos conſtitutô, ſed per ultimam voluntatem relictô. *Svevus de jure adcr. l. 2. cap. 2. Donell. l. 10. cap. 23. & ibi Hill. l. A. & Coll. Arg. ad h. t. th. 2.* Excipitur donatio Principis, *per l. un. C. Si liberalitatis Imperialis socius ſine hærede deceſſerit, & ibi notata. Carpzov. dec. 134.*

Ad

ad L. Qvoties. 1. & L. Ideoq; 2.

SUMMARIA.

Jus accreſcendi qvomodo in variè conjunctis locum habeat? num. 1.
Qvid, ſi pluribus libertis ad alimenta uſuſfr. relictus, & unus deficiat, an locus erit juri accreſcendi? 2. & 3.
Qvid in legatò veſtitu aut legatis veſtibus teſtatoris? 4.
Qvid, ſi pars fundi uſufructuaria huic, & alia alteri aſſignata? 5.
Uſumfructum ſervo communi legatum, unò repudiante, alter totum habet. 6.
Qvid, ſi uſusfructus duobus conjunctim & tertio ſeparatim legetur? 7.
Qvinam re tantùm conjuncti? 8.
Specialia in uſufructu accreſcendo qvaenam ſint, à proprietate? 9. & ſeqq.
An ſi proprietas nuda alicui legata, jus accreſcendi detur? 13.
Jus accreſcendi jure conſolidationis fortius eſt. 14.

1 IN materiâ Legatorum conſuncti dicuntur
vel *Re*, ſi eadem res duobus diverſis com-
matibus legata, in ſolidum; vel *Verbis*, ſi duo-
bus æqvis partibus eadem res legata; vel *Re
& Verbis*, ſi duobus copulativè res eadem
legata; & in his omnibus, etiam qvi verbis
tantùm conjuncti, jus accreſcendi eſſe, com-
munis videtur eſſe ſententia, *per l. un. §. 10. C.
de Caduc. toll. l. 66. de Hæred. inſt. l. 16 §. ult. de
Leg. 1. L 89. de Leg. 3 Bart. in L. Re conjunct. 89.
de Leg. 3. n. 23. Donell. lib. 7 c. 13. Berlich. p. 2. dec.
285. num. 15. Struv. ad h. t. th. 28. Wiſſenb. d. 19.
th. 12.* Et hanc in judicio ſervandam, ſvadet
Menoch. lib. 4. præſumt. 159. num. 17. ubi hanc
2 qvæſtionem prolixè tractat. Exceptio habe-
tur *L. Dominus. 57 § 1. ff. de Uſufr.* ubi pluribus
libertis ad alimenta legatus eſt Uſusfructus,
& ſi eorum unus amiſerit uſumfructum, ejus
pars nô acqviritur Collegatariis, ſed proprieta-
rio, qvia non voluit teſtator, ut eorum unus pl9
haberet, qvam ut vitam toleraret. Et ſic uſufru-
3 ctu limitatô ad finem alimentorum, ceſſat jus
accreſcendi. *Cujac. lib. 7. Reſp. Papin. tom. 4 p.
980. & Wiſſenb. d. d. 9 th. 14. in fin* ubi diſertè
4 hanc rationem probat. Idem in legatô veſtitu;
aliud verò in legatis veſtibus Teſtatoris, ubi u-
ſumfructum omninò locum habere, tradit
Berlich. p. 2. dec. 286. n. 5. & ſeq. qvia in uſufru-
ctu portio non portioni, ſed perſonæ accreſcit
5 *Berlich. d. l.* Sed id aliter ſe habere videtur in
uſufructu, ſi partis fundi uſusfructus huic, & al-
terius alteri ſit relictus; nam hic ceſſare di-
citur jus accreſcendi, *in L. 6. princ. Vaſq. de Suc
ceſſ. progreſſ §. 23. n. 28. Fachin. lib. 5. controv. c.
50. & Berl. num. 21.*

6 *In §. 1. hujus legis 1.* dicitur, ſi ſervo com-
muni meo & tuo uſusfructus legetur, tunc
nos eſſe conjunctos *hic & l. 20. & 40. de Leg. 2.*
Et ſic unô repudiante vel amittente uſumfru-
ctum alter totum habet, non jure adcreſcendi,
ſed pro partibus dominicis, qvando ſervo ſim-
pliciter legatum eſt, pro æqvis verò ſeu virili-
bus partibus, cum legatus eſt contemplatione
dominorum. Aliud in proprietate ſervo com-
muni legatâ *l. 20. de Leg. 2. vid. Donell. l. 10. c.
23. lit. G. & qvos ibi refert Hilliger, & Coll. Arg.
hoc tit. th. 4. & 12.*

In §. 2. agitur de eô caſu, ſi meo & tuo 7
ſervo communi uſusfructus legatus, & in aliâ
periodô in etiam Titio legetur, ſi tu deficias, Ti-
tio nihil adcreſcat, ſed mihi, qvia ſumus magis
conjuncti inter nos, qvam Titius, cui ſeparatim
legatus uſusfructus, qvod *in § 3.* extenditur, ſi
mihi & tibi legetur uſusfructus, & poſtea ſepa-
ratim Titio.

In §. 4. dicitur 1. inter conjunctos re tan- 8
tùm, ut ſi mihi totius fundi uſusfructus relictus,
& poſteà etiam tibi diverſâ in periodo legetur.
Et idem dicitur eſſe in proprietate relictâ.

Dantur in Uſufructu qvoad jus accreſcen- 9
di nonnulla ſpecialia, qvia hic etiam conſtitu-
tus & acqviſitus uſusfructus, & poſteà amiſſus,
jus accreſcendi admittit. Secùs in proprietate. 10
L. un. §. 4. C. de Caduc. toll Proprietas enim ſe-
mel conſtituitur, cum vindicatur: uſusfructus
verò qvotidie conſtituitur, qvia in fructuum
perceptione conſiſtit. *Cujac. hic* ergò pars uſus- 11
fructus omiſſa vel amiſſa adcreſcit alteri, ſed
pars proprietatis omiſſa tantùm. *Cujac. t. 4. p.
370. Gomez. t. 1. reſol. c. 10. n. 41 Dn. Franzk.
ad h. t. n. 17. & Dn. Struv. th. 29. Zaſ.
n. 6. Wiſſenb. ad Pand. d. d. 9. th. 10.* Ei 12
etiam accreſcit, qui partem ſuam jam amiſit,
per l. 10. §. 1. h. t. qvia portio vacans non rei,
ſed perſonæ cohæret, *de qvô vid. Donell &
Hill. l. 10. c. 23. Franzk. h. t. n. 24. Struv. d. l. Sver.
de Jure Accreſc. l. 1. c. 4. Zaſius ad h. t. n. 7. Wiſ-
ſenb. d. d. 9. th. 11.*

In §. ult. legis 1. habetur hæc ſpecies. Te- 13
ſtator duobus hæredibus inſtitutis mihi pro-
prietatem nudam legavit, & ſic uſumfructum
reſervavit duobus hæredibus, in hac ſpecie
non datur jus adcreſcendi, qvia videtur uſus-
fructus hæredibus pro portionibus hæredita-
riis. Ideoq; ſi alter ex uſufructuariis amittat u-
ſumfructum, qværitur, ad qvem perveniat
pars amiſſa? & reſpondet, ad proprietarium 14
jure conſolidationis. Nam licèt jus adcreſcen-
di aliàs fortius ſit jure conſolidationis, ubi ta-
men illud ceſſat, huic locus erit. Et ſic amiſſa
pars uſusfructûs non ad cohæredem venit, ſed
jus conſolidationis ad me proprietarium &
legatarium.

Ad L. Idem Neratius. 3.

SUMMARIA.

Juri adcreſcendi qvando locus ſit? n. 1.

Qvo reſpectu duo ſolidum & partem uſusfructus habeant? 2.

Qvomodo, ſi duo Domini proprietatem tradiderint alteri, jus accreſcendi ceſſet? 3.

Qvomodo Jus accreſcendi locum habeat, ſi alteri proprietas, alteri uſusfructus ſit legatus? 4.

1 PRoponitur hîc regula, toties jus accreſcendi eſſe, qvoties in duobus, qvi in ſolidum habuêrunt, concurſus diviſus eſt. Non enim contraria ſunt, in ſolidum habere, & partem habe-
2 re. Nam ſolidum initiò debetur, ſi non concurrant; partes verò ab initiò hâc conditione, ſi concurrant. *Hill. l. 8. c. 20 lit. E. Franzk. ad h. t. n. 8. & ſeqq.* qvomodo autem hæc regula in diverſis conjunctis ſpeciebus procedat, *vid. Hill. in Donell. lib 7. c. 13. lit. K.*

3 *In* §. 1. alius caſus proponitur, in qvò ceſſat jus adcreſcendi, ſcilicet ſi duo domini deductô & ſibi reſervatô uſufructu proprietatem mihi tradiderint, ſi alter eorum amiſit ſuum uſumfructum, non ad alterum dominum venit uſusfructus, qvia â diviſis partibus diviſim datus, ſed ad me redit uſusfructus jure conſolidationis, ſeu ad proprietarium, non ad totius fundi uſumfructum, ſed pro parte, qvam habuit is in fundo, qvi mihi, tradidit.

4 *In* §. 2. hæc ſpecies. Teſtator mihi legavit fundum (ſcilicet non detractô uſufructu) & tibi ejusdem nudum uſumfructum. Si tu deficias vel amittas uſumfructum, ad qvem perveniat. an ad hæredem jure conſolidationis, vel an ad me jure adcreſcendi: Et affirmatur poſterius: Sicut ê contrario, ſi moriatur, qvi plenam proprietatem habet, uſusfructus ad collegatarium tranſit & non tantùm conſtitutus, ſed etiam amiſſus uſusfructus jus adcreſcendi amittit.

Ad L. Si Tibi. 4.

SUMMARIUM.

Qvomodo ſi uni proprietas & duobus uſusfructus legatus, juri accreſcendi locus?

TEſtator tibi proprietatem fundi, mihi & Mevio uſumfructum legavit, hic qvilibet noſtrûm habet partem tertiam uſusfructus. nam tu hæres plenum dominium, id eſt, uſumfructum proprietati annexum ſeu cauſalem. Si Mevius amittat uſumfructum, pars ejus accreſcit mihi & tibi, & ſic tu habes dimidiam partem uſusfructus & ego alteram.

Ad L. Et ſi tradideris. 4.

SUMMARIUM.

An ſi proprietas vendita ſit, juri accreſcendi locus?

SEd qværitur circa legem præcedentem, ſi tu proprietatem alii vendideris deductô uſufructu, an etiam deficiente me vel Meviô jure accreſcendi fruaris? Et videtur qvod non, qvia non videtur idem uſusfructus, anteà fuit cauſalis, jam formalis; ſed aff. qvia eſt idem uſusfructus, licèt ratione annexæ vel ſeparatæ proprietatis ita diſtingvatur.

Ad L. Idem &c. 6.

SUMMARIA.

Quæ de vendente proprietatem anteà dicta, ad Legatarium hic extenduntur. n. 1.

Qvid ſi uſusfructus alteri purè alteri ſub conditione legatus? 2.

QUod anteà dictum de eô, qvi vendidit pro- 1
prietatem deductô uſufructu, id extenditur, ſi alter ex Legatariis uſumfructum nactus fuerit, nam non eſt diverſus uſusfructus. Si tibi proprietas, mihi uſusfructꝰ pars legata ſit, ſi unꝰ deficiat, non eſt jus adcreſcendi, qvia non ſumꝰ conjuncti, ne verbis qvidem, ideò amiſſus à me uſusfructus ad te ut proprietarium jure Conſo-
lidationis accedit. Sed qvid ſi Teſtator mihi 2
& tibi legaverit uſumfructum, mihi purè, tibi ſub conditione? reſp. *in* § 2 interim pendente conditione uſusfr. totus eſt meus, ſed exiſtente conditione, ſi amiſerim per deminutionem capitis, totus uſusfructus eſt tuus.

Ad L. Si qvis Attio. 7.

SUMMARIUM.

Qvi mihi & hæredibus ſuis uſumfructum legat, qvam partem habeam?

LEgavit qvis Attio & omnibus hæredibus ſuis uſumfructum, hic Attius dimidium habebit, qvia tantum habet unus nominatus, qvantum plures innominati conjuncti per nomen collectivum. Notetur autem, hic non de Attii, ſed Teſtatoris hæredibus ſermonem eſſe. *Dec. conſ 470. n. 10 & 11. Seb. Sapia in rep. l. fin. C. de impub. ſubſt. n. 16. Zaſ. l. 1. ſing. Reſp. c. 19. n. 6. & lib. 2. c. 20.*

Ad L. Si mulieri. 8.

SUMMARIA.

Matri amiſſis liberis uſusfructus totus accreſcit. n. 1.

Qvomodo filii matris collegatarii non ſint? 2.

SI mulieri cum liberis ſuis uſusfructus lege- 1
tur, amiſſis liberis mater jure adcreſcendi totum habet uſumfructum. Idem in caſu con-
triariò. Sed qvid pater ſolos filios ſuos hæredes 2
ſcripſerit, uxori autem à filiis legaverit uſumfructum, ut eo ſimul frueretur cum liberis ſuis? qvô caſu filii matris collegatarii non ſunt, nec eſſe poſſunt, qvia hæredibus à ſemetipſis fruſtrà legatur, & nihilominus inter matrem & filios verſatur jus adcreſcendi atqve ſi collegatarii eſſent.

Ad

Ad L. Si proprietas. 9.

SUMMARIUM.

Quid ſi duobus fundus ſit legatus & uni uſusfructus ejus?

TEſtator legavit mihi & tibi fundum & uſumfructum ejus fundi legavit Titio, qværitur, qvas partes habeamus in uſufructu, nam ego & tu habemus partem uſusfructus cauſalis? Et reſp. me & te habere ſemiſſem in uſufructu & alterum ſemiſſem habere Titium, qvia idem eſt in inſtitutione hæredis *per. l 59. §. 2. ff. de Hæred. inſt.* Idem ſi duo ſint fructuarii & uni fundus legatus, nam tunc i'li duo habebunt ſemiſſem unum, & alterum ille unus.

Ad L. interdum. 10.

SUMMARIA.

Ex Cujacio legis hujus difficilis interpretatio affertur. num. 1.

Habet hodiè parum ſucci. 2.

1 OBſcurior hæc Lex & ſpinoſior, de cujus intellectu concertant Doctores, & ideò in forô parùm utilis. Diſſidentes interpretationes adducit ex *Cujacio* & Generoſo Sverino *Hill. in Don. lib. 10. c. 23. lit. C.* Ex qvo breviter repetam Cujacii interpretationē, qvam habet *lib. 9. obſ. 11.* tripartitam (1.) Si A. & B. legatus eſt uſusfructꝰ, & portio A ei ablata eſt in judicio, ſi poſteà portio B. fortè non utendo deficiat, non acqviritur victori, nec proprietario, ſed Collegatario A. (2.) Si verò A. non utēdo, vel partis dominii acqviſitione amiſerit ſuā partē, tunc ejus pars accreſcit B. Sed ſi & hic amittat, non accreſcit Collegatario, ſed Proprietatio. Nam qvia totus uſusfructus in B. reciderat, perſonæ A. non amplius poteſt haberi ratio. (3. Si autem A. litem habuit non cum poſſeſſore, ſed cum eo, qvi ſe obtulit, ubi portio per ſententiam A. amiſſa non accreſcit victori, qvi non poſſidet, nec poſſeſſori, qvi non litigavit, ſed accreſcit B. qvàmvis hic etiam portionem ſuam ſtatim amiſerit, qvæ redit ad proprietarium, non ad A. cujus, cum totus uſusfructus ad B. pervenerit, ratio haberi neqvit. Et in hâc tertiâ ſpecie videtur conſiſtere lex noſtra Sed parùm ſucci habet hæc Lex.

Ad L. Pen. & ult.

SUMMARIA.

An, ſi ſingulis hæredibus ſingulis legatariis uſusfructus legatur, conjunctio videatur? n. 1.

An inter conjunctos verbis locus ſit juri accreſcendi? 2.

SI à ſingulis hæredibꝰ ſingulis legatariis Uſusfructus relictus ejusdem fundi, pro partibus iis, pro qvibus illi hæredes ſunt, videtur uſusfructus relictus, & non ſunt conjuncti Nam ad conjunctionem reqviritur, ut unus Teſtator legata ab eôdem hærede præſtanda relinqvat duobus. *Berl. d. l. n. 27. Fr. Barry de Succeſſ. l. 13. tit. 1. n 8, Menoch. lib 4. præſ. 159. n. 15 Struv. ad h. t. th. 31.* Ex hâc lege penult. *Zaſ. n. 2.* vult probare, qvòd inter conjunctos verbis tantum non ſit jus accreſcendi, ſed ei ſatisfit à *Wiſſenbachio* citatô ſuperius *th. 12.*

TITULUS III.

Qvando dies Uſusfructus legati cedat.

Ad L. Unic.

SUMMARIA.

QUando cedat dies uſusfructus relicti in annos ſingulos? num. 1.

Qvare ab aditâ hæreditate cedat dies, purè relicti? 2.

In diem relicti qvando cedat? 3.

Uſusfructuarius ante diem agens nihil agit, ſecus in Creditore. 4.

Si poſt aliqvot annos adeatur hæreditas, an præteritorum annorum fructus debeantur, & qvid in annuis legatis? 5.

1 QUando uſusfructus eſt relictus in dies, menſes, annos ſingulos ſunt plura Legata; primi anni purum, ſeqventium verò conditionale *L. 4 ff. de Annuis Legat.* Ejus Legati igitur dies non ſemel cedit, ſed per tempora adjecta, cujus uſus in amittendo uſufructu, de qvô *Donell l. 10. c. 20. poſt. lit.*
2 *C.* Cæterùm regulariter dies uſusfructus legati non cedit à tempore mortis defuncti, ut alia legata, ſed à die aditæ hæreditatis, qvia in illis ſpectatur utilitas transmiſſionis, qvæ hîc attendi non poteſt, & deindè ad uſumfructum conſtituendum & hæredis & Uſufructuarii facto opus eſt. *Bach. d. Diſp. 16. th. 3. lit. C. & D. Donell. d. c. 20. poſt. C. & Weſenb. hic in ff.*
In uſufructu in diem relictô dies cedit non ab 3
aditâ hæreditate, ſed poſt adventum diei præſcriptæ. Licèt enim dies certus ſit, qvia tamen uſusfructus ad hæredem non tranſit, perinde conditionem facit, atqvè ſi incertus dies præſcriptus eſſet. *l. 2. & 5. ff qvando dies leg ced. Dn. Franzk ad h. t. num. 6.* Unde hoc ſeqvitur, qvod, licèt alias Creditor ante diem ceden- 4
tem agat, plus tempore petat & mulctetur, Uſufructuarius tamen ante diem agens nihil agat, *per d. L. 2 § ult. Dn. Franzk. d l. n. 7. Dn. Struv ad h. t.* Hinc etiam aliud fluit, ſi uſusfru- 5
ctus legetur, & poſt aliqvot annos adeatur hæreditas, præteritorum annorum fructus non debeantur; ſed annuis legatis ſecus, qvorum dies à morte Teſtatoris cedit, *arg. l. 16 l. 18. & 19. de Ann. Leg Cujac lib. 23. obſ. c. 10. & Franzk. d. l. in fin. Wiſſenb. ad Pand. d. 19. theſ. 16.*

TITULUS IV.

Qvibus modis Uſuſfr. vel uſus amittitur.

Ad L. 1.

S U M M A R I A.

QUando capitis deminutione non amittatur uſuſfr? num. 1.

An fundus Emphyteuticus in uſumfr. dari poſſit? 2.

An ipſo jure in fundo ſuperficiario conſtituatur uſuſfr? 3.

Tria tempora, qvibus uſuſfructus non cedit. 4.

1 HÆc Lex perſpicua, ex eâ tamen notandum (1.) qvod capitis deminutione non amittatur Uſuſfructus, niſi dies ceſſerit, v. gr. ſi ante aditam hæreditatam de-
2 portatus & reſtitutus. *Donell. l. 10. c. 20. in pr.* (2.) etiam fundum Emphyteuticum in uſumfructum dari poſſe, qvod *Baldus* intelligit, etiam ſine conſenſu Domini & id ex hôc textu vult probare, qvod de conceſſione Uſuſfructus ad modicum tempus videtur concedere *Tiraq. de Retr. Conſ. §. 1. gl. 7. n. 47* Sed id ex hôc textu, ubi tantùm qvæſtio eſt, an in fundô Emphyteuticô poſſit conſtitui uſuſfructus, non verò qvomodo, non poſſe probari, notat *Rom.*
3 *ſing 627. Cremenſis ſing. 86.* (3) Uſumfructû non poſſe conſtitui in fundô ſuperficiariô vel Emphyteutico ipſo jure, ſed tuitione Prætoris *Donell. l. 9. c. 16. fin. Manzius h. t. n. 17.* Demum
4 (4) tria tempora, ex qvibus non cedit uſuſfructus. 1. ante aditionem. 2. ante diem. 3. Si in ſingulos annos relictus. *Don. l. 10. c. 2. lit. C.* vel qvamdiu vivet; nam tunc videtur repetitus. *Manzius h. t. n. 24.*

Ad L. Si duobus. 2.

SUMMARIA.

QUomodo uſufructu alternis annis relictô fruendum? num. 1.

Qvid ſi duobus alternis annis ſit relictus? 2.

Qvid ſi alter horum moriatur? 3.

Qvomodo taliter relictus uſuſfructus per capitis deminutionem amittatur? 4

Si uſuſfructus ita relictus legatarii concurrere neqveunt. 5.

1 SI teſtator mihi legaverit uſumfructum alternis annis, tunc unô annô primô ego fruor, ſeqventi annô hæres, annô tèrtiô iterùm ego fru-
2 or. Sed qvid ſi duobus mihi & tibi relinqvatur uſuſfructus. Dum apud nos manet uſuſfructus, apud hæredem continuis annis eſt nuda pro-
3 prietas. Sed qvid ſi alteruter noſtrum mortuus fuerit, & alteri pars deficiens non adcreſcet, qvia Teſtator inter eos diviſit uſumfructum per vices annorum, nec voluit alterum cùm altero concurrere, ſed partes uſuſfructus fecit per intervalla temporum.

In §. 1. hujus legis agitur de uſufructu alter- 4
nis annis uni vel duob9 relictô, qvòd non poſſit per capitis deminutionem niſi pro illò annô amitti, qvia plures ſunt uſuſfructus & repetiti. Singulis annis alius atq; alius eſt uſuſfructus, & commemoratio temporis vim repetitionis habet.

In §. *ult.* negatur, ſi uſuſfructus alternis 5
annis relictus, Legatarios concurrere poſſe, ut unô ſimul annò fruantur, qvia voluntas Teſtatoris repugnat.

Ad L. Sicut in annos. 3.

SUMMARIA.

USuſfructus capitis deminutione amiſſus legari poteſt. num. 1.

Item ſi ad tempus ſit legatus. 2.

An repetitio amiſſi per capitis deminutionem uſuſfructus, jus accreſcendi ſecum habeat? 3.

Qvid ſi ſaltem partem amiſſi uſuſfructus repetere liceat? 4.

Mortuô fructuario, proprietarius propriâ autoritate poſſeſſionem capere poteſt 5.

Qvando capitis deminutione non finiatur? 6.

IN *l. 3. princ.* agitur de repetitione uſuſfru- 1
ctûs, qvæ eſt nova legatio uſuſfructûs, ſi capitis deminutione amiſſus fuerit, his fortè verbis, qvoties capite minutus eſt, vel qvoties
amiſſus eſt ei lego, vel qvamdiu vivit, ei lego. 2
Idem ſi ad tempus ſit legatus, ad decennium v. gr. & ita tacitè repetitus intelligitur uſuſfructus, expreſsè verò ſi legatus, qvoties capitis deminutione amiſſus fuerit.

In §. 1. proponitur hæc ſpecies: Teſtator 3
legavit Mevio & Titio uſumfructum, ſed eſt in perſonâ Titii repetitus expreſsè vel tacitè, qværitur, ſi Titius deminutionem paſſus & poſteà ex repetitione uſumfructum recuperavit, an Titius & Mevius ſint conjuncti & mortuô Titiô ex jure adcreſcendi ſuccedat ipſi Mevius, vel contra? Et affirmatur, qvia, licet non verbis, re tamen conjuncti ſunt, etiam poſt repetitionem jus adcreſcendi ſalvum manet.

In §. 2. hæc ſpecies: Mihi & tibi legatus 4
eſt uſuſfructus, ita tamen ut in perſonâ tuâ fiat repetitio, ſi amiſeris uſumfructum, ita tamen ut non recuperes totum uſumfructum, ſed partem. Hic conjuncti ſumus etiam poſt repetitionem, qvia pars ineſt toti, ſed licèt jus adcreſcendi aliàs ſit reciprocum, hîc tamen non eſt; nam ſi moriaris, totus tuus uſuſfructus mihi adcreſcit, ſed ſi ego moriar, pars tantùm uſuſfructus tibi adqviritur, ne fiat contra voluntatem Teſtatoris, qvi voluit ut partem tantùm reſumeres. Morte

5 te adeò finitur uſusfructus, ut poſſeſſionem Dominus propriâ autoritate capeſſere poſſit.
6 *Caſtillo c.61. Hill.l.10.c.17.lit. A.* Sic & capitis deminutione finitur, niſi repetitum ſit legatum, vel expreſsè, ſi in ſingulos annos ſit relictum; vel tacitè ſit relictum, qvoad vivet Fructuarius, *per h. L. Don. & Hill.lib.10.c.22.*

Ad L. Si legatum. 4.

SUMMARIA.

Magis ex fideicommiſſarii, qvàm legatarii perſonâ uſusfructus perit. n. 1.

Incapaci poteſt dari, ut capaci reſtituat. 2.

1 SI Legatarius uſumfructum alii debet reſtituere, magis ex Fideicommiſſarii qvam Legatarii perſona perit Uſusfr. *Manz. ad h. t. n.15.* Exinde probari poſſet, incapaci aliqvid dari vel
2 legari poſſe, ut alteri reſtituat capaci, i.e. propter incapacitatem legatarii non perit Uſusfructus, ſed propter incapacitatem Fideicommiſſarii, qvia non videtur cujusqvam id eſſe, qvod ei neceſſe eſt alteri reſtituere, v.gr. Chriſtianum mancipium Judæo.

Ad L. Repeti poteſt. 5.

SUMMARIA.

P*Er fructuarii hæredes qvinam intelligantur? num. 1.*

Uſusfructus amiſſus qvando repeti poſſit? 2.

Uſusfructus per ſervum acqviſitus etiam ſervo vendito retinetur. 3.

Re mutatâ tollitur uſusfructus. 4.

Uſusfructus areæ, poſito in eam ædificio, tollitur. 5.

1 POteſt legari uſusfructus, ut etiam fructuarii hæredibus acqviratur, ſed tunc primi hæredes tantùm intelliguntur. *L. Antiqvitas. 14. C. de uſufructu. Caſtillo d.c.61.n.24.& ſeq. Noalis de Transmiſſ. c.65. n. 4. Struv. h. t.theſ.33. Molin. tr.5. Diſp.9.n. 1. Tiraq.in tr. De Mort.*
2 *part. declar 4 n.2. Don.lib.10.c.17.lit. E.* Et ſic uſusfructus, qvôcunqve modò amittatur, per repetitionem recuperatur, modò non morte amittatur, niſi hæredum etiam facta mentio.

3 *In §. 1.* qværitur de ſervo, in qvô uſumfructum habeo, cui uſusfructus fundi fuit legatus, qvi mihi adqviritur, poſteà ſervi uſumfructum vendo, an retineo uſumfructum fundi per ſervum qvæſiti? Et reſponſio eſt plana, qvod uſumfructum fundi ſemel qvæſiti retineam.

4 *In §. 2.* proponitur alius modus tollendi uſumfructum præter deminutionum capitis maximam & mediam & præter mortem, ſcilicet Mutatio Rei, qvia uſusfructus eſt in re, qvâ ſublatâ tollitur etiam uſusfructus v. gr. ſi ædes, qvarum uſusfructus legatus eſt, incendiô conſumtæ ſint vel vitiô ſuô corruant, & ad aream deductæ; nam tunc nec areæ Uſusfructus permanet.

5 *In §. 3.* qværitur, ſi areæ uſusfructus legatus & in eâ ædificium ſit poſitum, an uſusfructus areæ tollatur? Qvod affirmatur, nec intereſt, an per dominum, an per extraneum illud exſtructum ſit, ita tamen ut contra Dominum agatur ex Teſtamento, vel de dolo.

Ad L. Sed &c. 6.

SUMMARIUM.

Qvod interdictum contra ædificantem in areâ fructuariâ detur?

COntra ædificantem in areâ, cujus uſusfructus mihi relictus eſt, competit interdictum qvod vi aut clam. *l. 13. pr. & l.16.§.1.ff. qvod vi aut clam.*

Ad L. Niſi. 7.

SUMMARIUM.

An ſublatô ædificiô areæ uſus recuperetur?

SEd qvid ſi is, qvi ædificavit, iterùm tollat ædificium, an recupero uſumfructum? Reſp. ſi intra decennium tollatur, ipſo jure reſtituitur uſusfr ſi tranſactô decenniô hæres mihi denuò cedere debet uſumfructum *per h l. 7.*

Ad L. Fundi. 8.

SUMMARIUM.

Dirutô ædificiô fundi uſusfructus non tollitur.

SI fundi uſusfructus mihi ſit relictus, & villa ſeu ædificium ſit dirutum, non amittitur uſusfructus, qvia villa eſt acceſſio fundi, ſicut arbores ſylvæ. Sic ergò mutatio in acceſſoriô non tollit principale.

Ad L. Sed & eo. 9.

SUMMARIUM.

Exuſtâ villâ ſi fundi uſusfructus legatus ſit, ſolô frui licet.

QUid ſi fundi Uſusfructus legatus ſit, & villa exuſta ſit, qværitur, an ſolô illô, cui impoſita villa fuit, frui poſſem? Videtur qvod non, ſed affirmatur, qvia non eſt legatus villæ, ſed totius fundi qvaſi cujusdam univerſitatis.

Ad L. Qvid tamen. 10.

SUMMARIA.

D*Omô dirutâ fundi, licet ejus ſit acceſſio, uſusfructus non tollitur. n.1.*

Sed novâ domô exſtructâ uſusfructus non remanet. 2.

Si ex fundô per inundationem ſit palus, tollitur uſusfructus. 3.

Et contra ſi ſtagnum fiat ager. 4.

Idem ſi ſylvâ excisâ fiat ager. 5.

Secus eſt in arvô, ſi in eô vites plantentur. 6.

Maſſæ uſusfructus perit ſi ex eâ vaſa fiant, & contrà. 7.

Secus in proprietate legatâ. 8.

Rei, qvæ mutata aliud nomen adſumit, perire uſumfructum, declaratur exemplô navis & qvadrigarum. 9.13. & 14.

*Qvare ædium reſtitutarum uſuſfr. non reſti-
tuatur, ſecus atqve in ſervitutibus reali-
bus? 10.*

*Cum reſtituta vetus, non nova eſt, uſuſfructus
redit. 11.*

An ſi receſſerit aqva, reſtituatur uſuſfr.? 12.

1 IN *l. 10. pr.* proponitur ſpecies; qvòd ſi do-
mûs uſusfructus ſit legatus & fundi, & fun-
dus villæ vel domûs acceſſio, ſicut prata apud
2 nos ſunt ædium acceſſiones, ſi domus diruta,
tamen fundi uſusfructus non eſt ſublatus. Sed
qvid ſi demolitis ædibus novas exſtruxerit, an
3 uſusfructus manet? qvod negatur, qvia eſt res
alia, aliud ſi per partes refecerit & planè nova
domus ſit; Sic ſi ex fundò per inundationem fi-
at palus vel ſtagnum, tollitur uſusfructus fun-
4 di, qvia externa forma mutata eſt *§ 2. h. l.* idem
5 in contrariô caſu, ſi ſtagni uſusfructus legatus &
6 exaruerit fiatq; ager, ob eandem rationem *§. 1.*
7 Idē ſi ſylvæ uſusfructus & ſylva exciſa fiat ager
per §. 4. ſecùs ſi arvi legatus uſusfructus & vi-
tes plantentur in eò arvo *d. §. 4.* Si maſſæ uſuſ-
fructus legatus (qvamvis non intelligam, qvos
fructus generet rudis maſſa) & ex eâ fiant vaſa,
uſusfructus finitur, & caſu converſô idem, ſi va-
8 ſorum uſusfructus legatus & vaſa conflentur
per §. 5. h. l. Alia ratio in proprietate legata,
ſi res ad ſua principia redire poſſit *l. 24. de Ad-
qvir. rerum domin.* Diſſolutio etiam ornamen-
9 torum alicujus rei, qvæ facit diverſam figu-
ram, tollit uſumfruct. Sic ergò mutatione
rei, ſi in aliud nomen tranſeat, tollitur uſuſ-
fructus. Item licèt eædem partes reſtaurentur
diſſolutâ prius nave. *§. 7. h. t.* Qvadrigæ U-
ſuſfr. legatus, ſi unus pereat, uſusfructus tolli-
10 tur *§. ult. h. t.* de qvà materiâ pluribus agit
Donell d. l. 10. c. 17. Sed mutatæ rei exempla
hic notanda, ut in ædibus, ſi diſſolvantur; nam
reſtitutarum etiam ædium uſusfructus non re-
ſtituitur. *§ 7 h. leg. & L. 36. tit. 1.* qvod in uſu-
fructu ſpeciale. Nam ſecùs eſt in ſervitutibus
realibus. *L. 20. §. 2. ff. de S. U. P* nam hic ſubti-
11 litatem ſeqvuntur Leges, ut eò citiùs uſusfru-
ctus redeat ad proprietarium. *Donell l. 10.
c 18. lit. B. Franzk. h. t n. 7.* Sed ſi res reſti-
tuta nova non eſt, ſed vetus, reſtituitur uſuſfr.
12 ut areæ uſusfructus ædificiô extinctus, hôc de-
ſtructô, reſtituitur. *L. 36. pr. & L. 71. de Uſufr.* Si a-
qva receſſerit, qvæ agrū inundaverat, reſtituitur
agri uſusfructus. *l. 23. & ſeq.* Secùs ſi flumen
13 novum alveum fecit *L. 24. h t. & Wiſſenb. d.
d. 19 th. 20.* Qvod de nave ſuprà dictum, ei vi-
detur obſtare *L. 83. §. 5. ff de V. O.* Sed videatur
Wiſſenb. d. d. 19. th. 18. Sed id, qvod de qva-
drigâ in fine *h. l.* dicitur, minimam ſubtilita-
14 tem ſapit, & non puto, eſſe in uſu, cum *Dn. Wiſ-
ſenb. d. d. 19. theſ. 19.*

Ad L. Niſi alius. 11.

SUMMARIUM.

*Qvando qvadrigæ uſuſfructus mortuô unô
eqvô non exſtingvatur?*

UNô mortuô eqvô qvadrigæ uſumfructum extingvi dictum in præced. lege, qvod hic limitatur, niſi anteqvam dies legati cedat fortè ante aditam ab hærede hæreditatem, eqvus a-lius ſubſtitutus ſit, qvod etiam in proprietate qvadrigæ legatâ locum habet *l. 65. §. 1. de Leg. 2.*

Ad L. Si cui. 12.

SUMMARIUM.

*Balnei uſuſfructus perit, ſi ex eò habitatio
fiat.*

EX dictis patet, qvòd, nomine rei mutatô, amittatur uſusfructus, qvia hic ſubtilitatem reſpiciunt Leges, ex qvô ſeqvitur, ſi qvis mihi balnei uſumfructum legaverit & fecerit ex balneô habitationem vel tabernam, vel ſi hiſtrione ſervô legatô ad aliud artificium eum tranſferat, extingvi uſumfructum.

Ad L. Si Fructuarius. 13.

SUMMARIA.

*Fructuarius ipſe percipere debet fructus. n. 1.
Cur non idem in b. f. poſſeſſore? 2.*

*In Fundò fructuariò locatò, qvæ ratio fructu-
um ineunda? 3.*

*In prædio urbanò hæredes fructuarii lucran-
tur fructus pro rata temporis. 4.*

*In prædiò ruſticò, tota penſio debetur Fructu-
arii hæredibus, ſi modò vivente eò à colonò
fructus ſint percepti 5.*

*Qvid tranſmittat Fructuarius in uſufr. pen-
ſionum? 6.*

Juris Saxonici diſpoſitio æqvior. 6.

FRuctuarius fructus ſuos non facit, ſi ipſe 1
perceperit, hoc eſt, à dolo ſuparaverit, vel
alius ejus nomine; ſed bonæ fidei poſſeſſor
ſemper percepiſſe dicitur, qvâcunq; ratione
& à qvôcunqve ſint ſeparati, *hic & l. 15. §. 1. de
Uſuris. Donell. l 10 c. 9. & ibi Hill lit. A. Bachov
in Treutl diſp. 15. vol. 1. th. 11. lit. E & F.* Nam
b. f. poſſeſſor eſt qvaſi Dominus, hic autem 2
acqvirit dominium fructuum, à qvôcunqve
ſeparentur. *Petr. Barboſa ad l. divortio 8. pr.
perte 3. num. 26.* Sed ſi fundus fructuarius
locatus, diſtingvi ſolet inter prædium urba- 3
num & ruſticum, ut in illius uſufructu divi-
datur inter Fructuarium vel ejus hæredes, &
proprietarium pro ratâ temporis, ſed in ruſti- 4
cis prædiis diſtingvitur, utrum à colonô ſint
percepti an non, ut illô caſu penſio tota de-
beatur fructuarii hæredibus, licet dies ſolven- 5
dæ penſionis longè poſt mortem Fructuarii e-
veniat, idqvè probat *ex l. 26. & l. 58. ff. de Uſufr.*

Si

Si uſusfructus penſionum alicui conſtitutus, mortuus fructuarius non transmittit penſionē, cujus dies nondum ceſſit. *Vid. Carpzov. p. 3. Juriſpr. c.16.d 5. & Berlich p. 3. concl.22. n.*
6 *29. & qvos hic citant.* Sed juris Saxonici diſpoſitio æqvior, qvæ agrò raſtrô ſubactô ob culturam & laborem fructus nondum percepitus uſusfructuarii hæredibus attribuit, idem *Carpzov. p.1. Conſt.5. def.21.*

Ad L. Excepta. 14.

SUMMARIUM.

Qvomodo uſusfructus in totum & pro parte tollatur?

MOrte & capitis deminutione uſusfructus in totum tollitur, niſi aliud actum. Sed reliqvis modis etiam pro parte tollitur, ut ſi pro parte non ſit uſus vel pars fundi mutata *per l. 25. h. t.*

Ad L. Interdum. 15.

SUMMARIUM.

Manumiſsò ab hærede ſervô, ejus uſusfructus tollitur.

SErvi uſusfructus mihi eſt legatus, donec manumittatur, qværitur, an ſi hæres manumittat, finiatur uſusfructus? Qvod affirmatur, qvia proprietario videtur facultas data, ut qvôcunq; tempore poſſit manumittere ſervum.

ad L. Si ſub conditione. 16.

SUMMARIA.

INter qvosnam locum non habeat jus accreſcendi? num. 1.

Adveniente conditione finitur uſusfructus. 2.

1 JUs accreſcendi non eſt inter eos, qvi diverſô ſucceſſionis genere, vel ex diverſô jure, vel diverſis Teſtamentis ſuccedunt. *Gomez. l.1. reſol. c.10. n.16. & alii qvos allegat Hill. in Donell. l.7. c.13. lit. A.*
2 Ex hac lege notetur etiam, finiri uſumfructum per adventum conditionis, v.gr. ſub conditione mihi legatus, qvem interim hæres alii conſtituit, qvi finitur, exiſtente conditione.

ad L. Si tibi. 17.

SUMMARIA.

CAſus legis proponitur. num. 1.

Qvi in libello ſe dixit proprietarium & probavit utile dominium, ſententiam obtinere poteſt? 2.

1 FUit mihi uſusfructus purè legatus, proprietas verò tibi ſub conditione, ſi Doctor creaberis. Pendente conditione emo proprietatem, ſed poſteà impletur conditio; Tu petis à me proprietatem & uſumfructum cauſalem, an rectè? Videtur qvod non, qvia ſola proprietas Tibi legata, ſed affirm. qvia uſumfructum formalem non poſſum retinere, cum per acqviſitionem Proprietatis etiam revocabilem, & ita per conſolidationem fuerit extinctus. Ita JCti ſubtiliter & mirabiliter potiùs deciderunt, qvàm ex dictamine rationis naturalis. Ideoqve hanc Legem ut ſingularem commendat *Rom. ſing. 61.* qvi notat ſimilem textum *in L. is cujus. 26. de Leg. 2.* ut ſi 2
proprietarius ſervi inſtituit hæredem uſufructuarium, & eundem ſervum alteri legavit, non poteſt Fructuarius retinere uſumfr. per confuſionem extinctum. *Tiraq. de Retr. Conſ §.1. gl. 7. num 62.* Hanc legem iniqvitatis poſt alios accuſat hic *Grænwegen.* Certè ſpinoſa magis eſt, qvam æqva. Ex verbis, dominium proprietatis, colligit *Pinellus de bon. mat. in l. 1. p.2. n.7. & ſeq.* qvia hic intelligitur res ipſa, ideò ſi actor in libello ſe dixerit proprietarium, & probaverit dominium utile, eum ſententiam obtinere debere.

Ad L. Si ſervo. 18.

SUMMARIUM.

Uſusfructus ſervo hereditario à Teſtatore relictus ad hæredem pertinet.

SErvo hæreditario ante aditam hæreditatem relictus ab aliqvô Teſtatore uſusfructus. Qværitur, an uſusfructus ad hæredem pertineat? Videtur qvod non, qvia videtur hæreditati jacenti relicta, ergò cum per aditionem hæreditatis deſinat hæreditas, videtur extinctus uſusfructus Sed affirmatur, qvi dies legati uſusfructus non cedit, niſi aditâ hæreditate & ratio decidendi eſt etiam *in l. ſeq.*

Ad L. Neqve. 19

SUMMARIUM.

Mutatione proprietarii uſusfructus non tollitur.

MUtatione proprietarii non tollitur uſusfructus. Ideò ſi hæres proprietatem vendat tibi, ut tu alii & ille iterùm alii, non amitto uſumfructum, qvi mihi competit, Qvod idem in ſervitutibus realibus eſt.

Ad L. Is qvi uſumfr. 20.

SUMMARIA.

USu partis retinetur jus totius à ſciente n.1.

Uſu unius ſpeciei juriſdictio univerſalis retinetur. 2.

Facultas exigendi de omnibus vectigalia retinetur, exigendo de qvibusdam. 3.

USu partis retinetur jus totius à ſciente, ſecùs ab ignorante: qvia illô caſu uſus eſt 1
parte juris, qvatenus pars eſt; hic vero ut totô jure. Colligunt exindè cum *Baldo,* eum, qvi habet juriſdictionem univerſalem, 2
uſu unius ſpeciei juriſdictionem univerſalem retinere. Et per unum actum retine-

3 tur poſſeſſio totius juris univerſalis *Franc. de Clapperiis Cauſa 52.q.3.n.9.* Sic ſi Princeps in genere juſſerit, ut de omnibus mercibus ſolvantur vectigalia, ſi de qvibusdam tantùm ſunt exacta, retinetur facultas exigendi de omnibus.
4 *Franc. de Clapper. d. l n.8.* qvi petere poterat annua decem in antiqvâ monetâ, ſi ſciens accipiat in minore, non tibi præjudicat. *Bart. & Bald. hic.*

Ad L. Si Uſusfructus. 21.

SUMMARIUM.

Civitas aratrum paſſa amittit uſumfructum.

UT homo morte, ita Civitas aratrum paſſa amittit uſumfructum, qvod planum.

Ad L. Si mulieri. 22.

SUMMARIUM.

Qvomodo uſusfructus per alium retineatur?

USusfructus vel uſus retinetur per alium, ſi uſufructuarius per decennium abſuerit, & ita non ſit uſus. Sic ſi maritus peregrinetur, per uxorem retinet uſumfructum, ſi eâ fundô utatur, & idem in caſu converſô.

ad L. Si ager. 23. & ſeq.

SUMMARIA.

INundatione an dominium tollatur? n. 1,
Qvid apud Hollandos circa fundum inundatum? 2.
Uſusfructus arenâ ſublatâ & aliâ terrâ ſuggeſtâ non tollitur. 3.

1 INundatione impeditur uſusfructus, imò tollitur dominium, niſi aqva ſtatim uno impetu recedat, & non fecerit alveum: nam ſi hoc, deſertus etiam alveus publici juris eſt, *Colleg. Argentor. ſub tit. de Ac. R. Dom. th. 29. n. d. Donell. c. 18. poſt lit. C. Hugo Grot. L. 2. de Jure*
2 *Pac. & Belli c. 8. n. 8.* ubi *n. 10.* teſtatur, apud Hollandos contra Jus Romanum poſſeſſorem fundi inundati per piſcaturam poſſeſſionem retinere poſſe, ut & *Wiſſenb. ad h. t. th. 20.*
3 *In §. 1. l. 24.* dicitur idem, qvod de inundatione dictum in uſu locum trahere. *Et in §. 2.* dicitur, non finiri uſumfructum, ſi arena ſeu ſuperior terra arenoſa ſublata & alia regeſta.

Ad L. Placet. 25.

SUMMARIUM.

Non uſu etiam pars uſusfructus amittitur.

USusfructus totus non tantùm non uſu amittitur, ſed etiam pars vel diviſa vel indiviſa. *de qvo etiam ſuprà dictum.*

Ad L. Si ager. 26.

SUMMARIUM.

Fundô reſtitutô ejus uſusfructus revertitur.

SI habeam uſumfructum fundi & ſervi adſcriptitii, & fundus ab hoſte captus poſteà reſtitutus ſit, revertitur uſusfructus jure poſtliminii. Nam & res inanimatæ habent jus poſtliminii, *l. 20. §. 1. ff. de Capt. & poſtlim. reverſis.*

Ad L. Si Servus. 27.

SUMMARIUM.

Alius modus tollendi uſumfructum.

HAbetur hic etiam modus tollendi uſumfructum v. gr. habeo in ſervô uſumfructum. Tu proprietatem, is mihi inſigne damnum dedit. Ego te convenio noxali actione, tu ipſum noxæ dedis, qværitur, an etiam uſumfructum mihi præſtare teneris forte in alio ſervo? Qvod negatur, qvia per confuſionem ſublatus eſt uſusfructus. Nam res mea (ſc. ſervus noxæ datus) mihi ſervire neqvit, & uſusfructus eſt rei alienæ.

Ad L. Si Uſusfructus. 28.

SUMMARIUM.

An uſusfr. alternis annis relictus non utendo amittatur?

USusfructus non amittitur non utendo, ſi alternis annis relictus; nam ſic ſunt plures uſusfr. *Conf. l. 1. §. ult. Manz. ad h. t. n. 86.* ubi refert, nonnullos putare, tempore duplicatô amitti per non uſum *L. fin C. de Servit.* Sed id videtur textui huic aut ejus rationi contrarium. *Vid. not. ad d. l. fin.*

Ad L. Pomponius. 29.

SUMMARIA.

AN amittam uſumfructum, ſi proprietarius fundum à me conductum alteri vendidit? n. 1.
Legatarius uſufructu non utens fideicommiſſario non nocet. 2.

PRoprietarius conduxit à me fructuariô fundum fructuarium, & eum poſteà vendit tibi, an amittitur uſusfructus? Aff. licèt penſionem ſolverit, qvia emtor ſuô nomine poſſidet, aliud ſi locavit meo nomine, non ſuò. *Manz. hic n. 115.* Sed videtur derogatum huic legi *per l. fin. C. de Acqvir. poſſ. vid. Grœntwegen hic.* nam ratio legis ult. æqvior, qvod noſtrum ſine factô noſtro ad alium transferri non poſſit, & ratio hujus legis ſcrupuloſior. *Cypr. Regn. hic.* 1

In §. 2. hujus legis 29. agitur de amiſſione uſusfructus, qvæ fit non utendo, & qværitur, ſi mihi legatus uſusfructus, ut tibi reſtituam uſumfructum, ſi ego non uſus ſim intra ſtatuta tempora, an id tibi ceu fideicommiſſario non noceat? Vid. qvod ſic, qvia uſusfructus ipsô jure mihi qvæſitus, per reſtitutionem non videtur deſinere. Sed fideicommiſſarii perſonam ſpectandam eſſe hic dicitur, & ita fideicommiſſarii morte non meâ exſtingvitur, & *in l. 4. h. t. & l. 29. de Uſuf. legato l. 3. ſi uſus pet.* 2

Digitized by Google

Ad. L. Caro & corium. penult.

SUMMARIUM.

Corium bovis mortui uſufructuarius non percipit.

BOvis uſusfructus mihi legatus moritur, an corium & caro meum ſit? & negatur, qvia per mortem bovis ſtatim deſinit uſusfructus.

Ad L. Cum gregis. ult.

SUMMARIUM.

Qvomodo gregis uſusfructus amittatur?

SI gregis uſusfructus mihi legatus ſit & numerus ovium ita deminutus, ut grex ampliùs dici non poſſit v. gr. ſi ad novem vel pauciora capita deminuantur. *l. 3. ff. de Abig.* tollitur uſufr. qvia hic ſubtilitatem verborum ſeqvimur.

TITULUS V.

De Uſufructu earum rerum, qvæ uſu conſumuntur vel minuuntur.

Ad L. Senatus. 1.

SUMMARIA.

Quaſi uſusfructus adhibita cautione conſtituitur. n. 1.

Exemplum, qvod in Uſufr. eſt in uſufructu omnium bonorum. 2.

Et in uſu nominum. 3.

1 USusfructus propriè eſt earum rerum, qvæ uſu non conſumuntur, ſed per SCtum & adhibitam cautionem factum eſt, ut hodiè earum rerum qvaſi Uſusfructus daretur, ex qvô colligunt, cautionem hic eſſe de ſubſtantiâ, nec à teſtatore remitti poſſe. *Gail. lib. 2. obſ. 46. n. 3. Schneid. ad pr. de Uſufr. n. fin. Donell lib. 10. c. 4. & ibi Hillig. lit. P. Treutl. diſp 16 th. 5. Surdus dec. 109. n. 3.* Licet diſſentiat *Fachin. l. 8. c. 93. Pinell. de bon mat. ad l. 1. part. 2. & Bachov ad*
2 *Tr. d. l.* Hujus qvaſi Uſusfructus notabile exemplum hodie eſt in Uſufructu omnium bonorum, cum in eâ contineantur, qvæ uſu
3 conſumuntur. *Carpz. p. 3. c 13. def. 5.* Et in uſu nominum, ubi ſors reſtituenda *l. 5. h. t.*

Ad L. Sed de pecunia. 2.

SUMMARIUM.

Qvomodo pecuniæ numeratæ ſit qvaſi uſufructus?

PEcuniæ numeratæ etiam qvaſi uſusfructus mediante cautione. Licet enim ſingulorum nummorum corpora in ſuâ ſubſtantiâ maneant, videntur tamen qvodammodo extingvi ipsô uſu per aſſiduam dominii translationem, dum expenduntur, ut ratione dominii conſumtæ rectè & ipſi nummi conſumpti dicantur *Coll. Arg. hic th. 3.*

Ad L. Poſt qvod. 3. & ſeq.

SUMMARIUM.

Etiam nominum uſusfructus legari poteſt.

IN hâc lege qværitur, an nominum uſusfructus concedi poſſit? qvod affirmatur, qvia omnium bonorum uſusfructus legari poteſt, imò nominis uſusfructus ipſi debitori legari poteſt, cujus effectus eſt, ut uſuræ ei videantur remiſſæ, cautio tamen hôc caſu præſtanda *l. 4.* unde patet, patrem habentem adminiſtrationem bonorum filii etiam nominibus qvoad uſuras uti poſſe.

Ad L. SCtum. 5.

SUMMARIA.

IN re alienâ qvaſi uſusfructus conſtitui poteſt. num. 1.

Qva actione cautio non præſtita exigi poſſit? 2

An cautio ſit de ſubſtantia uſusfr? 3.

INhâc *lege qvintâ in princ.* dicitur, in re alienâ qvaſi uſumfructum conſtitui poſſe. 1
Cautio non præſtita poteſt à Proprietario 2
(qvi tamen impropriè in hôc qvaſi uſufructu ita dicitur: nam & ipſa proprietas tranſit in uſufructuarium, ſi conſtituens habuit) condici condictione cauſâ dati &c. ut ſcil. aut rem reſtituat aut caveat, imò finitô uſufructu, licèt nulla præſtita, res condici poteſt. *Donell. l. 10. cap. 4. poſt. lit. E.* Et ſic ex 3
hôc textu dubia redditur & refutatur communis ſententia Doctorum, qvaſi hæc cautio ſit de ſubſtantiâ. *Pinell. de bonis mat. ad l. 1. p 2. n 68.* qvid ſi diceretur, neceſſariam eſſe in favorem proprietarii, non verò in favorem uſufructuarii, qvaſi reſtituere non teneatur.

In §. 2. Idem eſſe dicitur in uſu pecuniæ qvod de uſufructu pecuniæ antea dictum, ſcilicet qvia coincidunt uſus pecuniæ & uſusfructus pecuniæ.

Ad L. Si tibi decem. 6.

SUMMARIUM.

SI teſtator leget uni 10000. alteri uſumfructum qvid uterq; habeat? n. 1.

Qvid

Qvid ſi verò duobus uſusfructus 10000. legatus? 2.
Cur invicem cavere debeant? 3.

1 SIcut ſi res uni & alteri uſusfr. legatur, ambo
in uſufructu concurrunt. *l. 9. & 26. de Uſufr. Leg.* ita ſi teſtator uni 10000. legaverit, alteri
2 uſumfructum, tunc ambo in uſufructu 5000. *Cujac. t. 1. p. m. 2114.* Sed ſi duobus uſusfructus decem millium legatus, qvilibet qvinqꝫ millia in uſufructu habebit, & præſtabunt ambo cautio-
3 nes hæredi, ſed cur hic dicitur, invicem eos debere cavere? Exiſtimant qvidam, ob jus adcreſcendi debere etiam alterum Legatarium alteri præſtare cautionem, qvæ interpretatio nihil abſurdi habet.

ad L. Si vini. 9.

SUMMARIA.

COnſultius eſt, caveri in hâc materia de certa æſtimatione. n. 1.
Per q. Uſumfr. transfertur dominium. 2.

1 EX hâc L. notabimus, commodiùs eſſe in qvaſi Uſufructu, ut de certâ pecuniâ vel æſtimatione reſtituendâ caveatur, qvia poſſit diſputari, an res ſit ejusdem qvalitatis, &c. *Cujac.*
2 *an Papin qvæſt. lib. 17. pag. 578. tom. 4.* Notetur etiam per hunc qvaſi Uſumfructum transferri dominium. Verba autem ultima (idem ſcilicet de cæteris) ad præcedentia referenda, non qvoad effectum coactionis alternativæ admittendæ, ſed qvoad hoc, ut proprietas ad Legatariū transferri debeat, & æſtimatione factâ pecuniæ nomine cavendum ſit. *Caſtillo cap. 17. n. 22. ubi à numero 16. multa de hâc lege habet.*

Ad L. Tribus. 8.

SUMMARIA.

POteſt hæres unus in Teſtamentô juberi, ut pro eo, cui uſusfructus legatus, fidejubeat. n. 1.
Caſus, ubi fidejuſſor ſolvens non habet actionem mandati contra principalem. 2.
An teſtator hæresve cautionem remittere valeat Fructuario? 3.

1 TEſtator tres hæredes inſtituit, legavit Titio uſumfructum qvindecim millium, & duos hæredes juſſit pro Titio fidejubere de reddendâ eâ pecuniâ ſolutô Uſufr. Duplex hic Legatum. unum eſt uſusfr: qvod ab omnibus hæredibus petet; alterum cautionis, qvod à duobus tantùm petit actione incerti ex teſtamento. Finito Uſufructu duo illi actione mandati non agent, qvia non ex mandato Titii, ſed voluntate defuncti fidejuſſe-
2 runt. *Vid. Cujac. tom. 4. d. l.* Collige, caſum, ubi Fidejuſſor ſolvens pro debitore non habet regreſſum, qvem etiam ex hâc Lege notat *Hering. de Fidejuſſ. c. 25. n. 77.* ubi limitat ex aliis: niſi plus ſolviſſet lucrô acceptô, de qvâ limitatione dubitat tamen *Roman. ſing. 806.* Et caſum illum *ex hac L. notat*
Manzius de Fidej. c. 10. n. 30 Qvamvis autem 3
nonnulli ex h. l. probare velint, qvàmvis Teſtator non poſſit remittere hanc cautionem, poſſe non tamen jubere, ut paupere fidejuſſore contentus ſit proprietarius, qvod tamen ex hac lege non inferri putat *Pinell. ad l. 1. C. de Bon. mat. p. 2. n. 86.* ubi multis agit de remiſſione hujus cautionis, qvod ſc: non à Teſtatore, tamen ab hærede remitti poſſit. Dicerem ab hærede remitti poſſe, qvoad ſecuritatem, non qvoad conſtitutionem. *Confer. Caſtillo de Uſufructu. c. 15. per totum.*

Ad L. In ſtipulatione. 9. & ſeq.

SUMMARIA.

CUr q. Uſusfr. non intereat interitu rei? n. 1.
Cur non utendo? 2.
An in veſtimentis propriè uſusfructus ſit? 2.
Cur & qvando uſu pecuniæ legatô cautio præſtanda ſit? 4.

QUaſi Uſusfructus non interit, niſi morte 1
aut capitis deminutione, non verò interit. *L. incendium. C. de reb. cred* neqꝫ non utendo; qvia fructuarius ſit Dominus, qvi non
utendo rem ſuam non amittit. Circa veſtimen- 2
ta qværitur, an in iis propriè Uſusfructus ſit? 3
Reſp. Aff. Si hoc agatur, ut eadem reſtituantur, qvod in pretioſioribus & Scenicis fieri ſolet. Aliud, ſi conventum ut ejusdem valoris alia veſtis reſtituatur. *Vid. Franzk. ad d. t. num. 5. Struvius theſ. 39. Conf. Donell. l. 10. c. 4.*

In §. 1. Legis 10. dicitur, etiam uſu pecu- 4
niæ legato debere cautionem præſtari, qvia uſus pecuniæ eſt uſusfructus in effectu; nam omnis utilitas pecuniæ ad uſuarium pertinet, & cautio ſive ſatisdatio vel ſtipulatio poteſt præſtari ſivè ante ſolutionem pecuniæ ſive poſt eam, ſicut hoc generaliter in fidejuſſione verum eſt, qvòd etiam poſt contractum principalem interponi poſſit. *per §. fidejuſſor. Inſt. de fidejuſſ.*

Ad L. Si Lanæ. penult.

SUMMARIUM.

Lanæ & aromatum qvaſi uſusfructus eſt.

LAnæ, odorum & aromatum non verus ſed qvaſi uſusfructus eſt, ideoqve cautione opus eſt, qvòd fructuarius finitô uſufructu non idem, ſed tantundem ſit reſtiturus, nam qvomodo qvis his uti poſſet ſine abuſu i. e. conſumtione,

Ad L. Cum pecunia, fin.

SUMMARIUM.

Qvomodo proprietas tranſeat in fructuariũ?

TEſtator legavit mihi centum ad uſum meum, ita tamen, ut poſt mortem meam tibi reſtituatur, an proprietas pecuniæ ſit mea? qvod affirmatur, qvia eſt idem, ac ſi qvaſi uſusfructus mihi legatus, qvô caſu tranſit proprietas in fructuarium.

TITULUS VI.

Si Uſusfructus petatur vel ad alium pertinere negetur.

Ad L. Si fundo. 1.

SUMMARIA.

IN rebus incorporalibus datur actio confeſſoria & negatoria & qvid utraq;? n. 1.

Qvi uſumfructum habet, etiam iter habet 2. & 3.

Conciliatio cum l. un. §. 4. de remiſſ. 4.

1 IN rebus incorporalibus datur duplex A-
ctio Realis, prima Confeſſoria, pro aſſe-
rendâ ſervitute; Secunda Negatoria pro
aſſerendâ libertate. *§. æqve. 2. Inſtitut. de a-
ction.* Confeſſoria autem Actio datur non
tantum contra dominum, ſed etiam contra
qvemcumq; poſſeſſorem *L. pen. §. 1. h. t.* I-
mò licet tantùm vim faciat, & me impediat,
qvò minùs uti frui poſſim, *per l. 10. §. 1. ff.
ſi ſervit. vind. Donell. d. lib. 10. cap. 12. Olden-*
2 *dorp. Claſſ. 3. act. 4. n. 3.* Et qvi uſumfru-
ctum habet, poteſt etiam iter conſeqvi, licet
iter ſit prohibitum, & ſic ea omnia ex teſta-
mentô conſeqvetur, ſine qvibus omninò u-
ti frui non poteſt; & qvæ uſusfructus perce-
ptio neceſſariò deſiderat, etiam lumina, a-
qvam &c. Et ſi ipſe hæres non poſſit præſta-
re, ab aliô emat. Non verò ea, ſine qvibus
3 commodè uti frui neqvit. *d. l. 1. in fin.* Un-
dè colligunt, pacta contra rei ſubſtantiam
appoſita pro non adjectis habenda eſſe. *Gail.*
4 *l. 1. obſ. 4. num. 12.* Illa videtur pugna inter
hanc l. 1. §. 1. & l. un. §. 4. de remiſſ. In qva
derimendâ operoſus eſt *Caſtillo cap. 7.* qvi tan-
dem reſpondet, uſufructuarium nomine Do-
mini, non verò ſuo, vindicare poſſe ſervitutem
realem.

Ad L. Si ab hærede. 2.

SUMMARIUM.

IN fundò ſub conditione legatò, uſufructuarius omne damnum ab hærede datum actione confeſſ. repetit.

PEr Confeſſoriam repetere poteſt uſufructuarius omne damnum, qvod hæres fundo dedit, vel ſi ſervitutem fundo impoſuit; qvod ita intelligendum, ſi ſub conditione legatus uſusfructus; nam aliàs ipsô jure non ſubſiſteret impoſitio ſervitutis. *Harprecht. in §. 2. Inſt. de Uſufr. n. 121.*

Ad L. Qvi uſumfructum. 3.

SUMMARIUM.

Uſusfructus per non uſum amiſſus repeti neqvit.

LEgatus eſt mihi uſusfructus eâ lege, ut tibi reſtituam, tu acceptô uſufructu rei immobilis, eo intra decennium non es uſus; qværitur, an eum ex hâc causâ amiſſum iterùm petere poſſis? Qvod negatur, qvia, qvi ex fideicommiſſo accepit uſumfructum, non eſt Dominus uſusfructûs, qvia prætor, ad qvem tuitio fideicommiſſorum pertinet dominium tribuere, jam verò abſurdum eſt, ut qvi non eſt jure civili Dominus, plus juris habeat, qvàm ille, qvi eſt verè Dominus hujus juris ſcilicet uſusfructûs, qvem conſtat ſine ſpe reſtitutionis per non uſum decennalem rei immobilis uſumfructum amittere.

Ad L. Fundus. 4.

SUMMARIUM.

Uſusfructus ſub conditione alicui legatus, pendente eâ ad proprietarium pertinet.

TEſtator qvidam mihi legat fundum detractô uſufructu & ejusdem fundi uſumfructum ſub conditione tibi legat, pendente conditione, qværitur, ad qvem pertineat utilitas fundi? Videtur ad hæredem, qvia mihi proprietatem legavit. Sed negatur, ſed ad me plenum dominium interim pertinet; nam dum tibi ſub conditione legat, videtur voluiſſe, ut pendente conditione proprietarii eſſet uſusfructus, qvod agere intelligitur Teſtator pro cauto habetur.

Ad L. Utifrui. penult. &c.

SUMMARIA.

CUi competat de uſufructu Actio confeſſoria? num. 1.

Cui negatoria? 2.

Dominò non probante uſufructuarius abſolvitur. 3.

Qvando poſſeſſor jus ſuũ probare teneatur? 4.

Confeſſoria contra qvem detur? 5,

Hæ actiones etiam de parte uſusfructus dantur. 6.

Qvando, de præteritis tantum fructibus agatur? 7.

Qvid

Qvid in has actiones veniat? §. 8. & 9.
Cui dentur hæ actiones? 10.
Qvid porrò Confeſſoriâ petatur? 11.
Qvid in Negatoriâ? 12.
Non ex verbis, ſed à cauſa finali actionis illæ diſtinguendæ ſunt. 13. & 14.
In Negatoriâ reo imponitur probatio ſervitutis. 15.
Qvando uſufructuarius fructus ſuos faciat, non perceptos? 17.
An agnatus viduæ, in anno gratiæ ob cladem publicam parùm ex feudo percipienti, ex reliqvis annis reſarcire teneatur? 19.

1 IN *l. 5. ſeu penultimâ* agitur in principiô, 1. cui
competat de uſufructu Actio Confeſſoria? &
reſpondetur, qvòd detur fructuario, non verò
Domino, qvi non habet uſumfructum formalē,
de qvò hic agitur, ſed tantùm cauſalē, & ita Do-
minus rei vindicatione aget. Hujus formula eſt,
ajo mihi competere uſumfructum in fundo il-
2 lo. 2. qværit, cui competat Actio negatoria? Et
reſpondetur, Domino. Sed qvid ſi Dominus
3 non poſſit probare, ſe eſſe Dominum, an tene-
tur is, qvi rem veluti fructuarius poſſidet, pro-
bare, ſibi competere uſumfructum? Qvod ne-
gatur, qvia poſſeſſor omnis, ſi intentionem ſu-
am actor non poſſit probare, in ſuâ poſſeſſione
defendendus. Undè probatur, licet in actione
4 negatoriâ poſſeſſor teneatur ſuum jus probare,
id tamen intelligendum eſſe, ſi Actor domini-
um ſuum probaverit vel de eô conſtet.

In §. 1. dicitur, qvòd confeſſoria actio
5 in rem, qvæ directa tantùm, detur contra Do-
minum, ſed utilis vindicatio uſusfructus con-
tra qvemlibet impedientem.

6 In §. 2. dicitur, confeſſoriam & nega-
toriam actionem etiam de parte uſusfructus
dari. In his actionibus fructus etiam veni-
unt *§. 3. h. l.* Et ſi lite pendente finitus fu-
7 erit uſusfructus, pro præteritis tantùm fructi-
bus agitur non de futuris *§. 4.* qvod per ſe
8 planum. In has actiones venit omnis cau-
ſa fructuarii ſeu intereſſe v. gr. ſi ſervi uſus-
fructus legatus, ſed mihi præreptus, debetur
mihi, qvicqvid ex re meâ vel ex ſuis operis
9 conſecutus eſt ſervus. *§. 5.* Si etiam factô
rei amiſſus uſusfructus, renovandus non
tantùm eſt uſusfructus, ſed etiam cavendum
de evictione in caſum, ſi res fortè pignori da-
10 ta. *§. 6. h. l.* Demùm hæ actiones dantur
poſſidenti etiam (qvod ſecùs in corporum
vindicatione) qvi agit, ut adverſarius à vi &
turbatione deſiſtat, fructus autem non con-
ſeqvitur, ſed confeſſoriâ agitur, ut fructuarius
ſecurus conſeqvatur fruendi licentiam &
proprietatis Dominus non inqvietetur.
11 *§. ult.* Confeſſoria Actio datur ideò, ut de-
claretur, Actori uſumfructum competere. *L.
8. §. 3. Si ſervus vindicetur.* ut Reus condem-
netur de re reſtituendâ, aut de deſiſtendo
à vi, aut fructibus interceptis reſtituendis,
ita & uſufructuarius ſecurè conſeqvatur
fruendi licentiam. *h. l. pen. in fin. Donell. d.
l. 10. c. 12. circa fin.* Negatoria actio datur 12
Proprietario, ut fundus liber pronuncietur,
& impoſterum non inqvietetur. *hic §. ult.*
Et de Negatoriâ Actione hàc notandum
(1.) Diſcrimen harum actionum ſcil. Con- 13
feſſoriæ & Negatoriæ non ex conceptione
verborum, ſed à proprietate & causâ finali 14
eſſe ſumendum, v. gr. Qvando ago & di-
co, vicinum non poſſe altiùs ædificare, eſt in
ſpeciem Negatoria, ſed re ipsâ confeſſoria.
Contrarium eſt, qvando dico, mihi eſſe jus
altius ædificare *Cujac. in l. 15. ff de novi operis
nunc. Donell. l. 10. c. 12.* Deinde (2.) note- 15
tur, in Negatoriâ Actione non Actori impo-
nendam probationem libertatis, ſed Reum
teneri probare ſervitutem, cum pro libertate
ſit præſumtio, ſcilicet ſi de dominio Actoris
conſtet. *L. 8. C. de Servit. Carpz. p. 2. c. 41. d.
18. & l. 1. Reſp. 67. & ſeq. Dn. Richter dec. 98. n.
63. & Dn. Struv. ad h. t. th. 49.* Et Actor hic non
ſemper dominium, ſed etiam poſſeſſionem
probans auditur, ex ſtylô Cameræ, de qvô 16
teſtatur *Mynſ. c. 1. obſ. 10.* Colligitur ex *§. 4.* u-
ſufructuarium poſſe ſuos facere fructus, et- 17
iam non perceptos, eosqvè ad ſuum hære-
dem transmittere. Pone enim, Fructuarium
Confeſſoriâ agere, & pendente lite mori, hic
condemnatio fiet in præteritos fructus non per-
ceptos, etiam finitô Uſufructu: Nam qvi Uſu-
fructuarius ab aliô impeditus fuit, qvò minùs
fructus perciperet, juris interpretatione perin-
de habetur, ac ſi fructus percepiſſet. *Vid.
Hartm Piſt. p. 24. n. 23.*

In §. ult dicitur, præſtandam eſſe li- 18
centiam fruendi in Actione Confeſſoriâ, Do-
minium autem non inqvietandum in Negato-
riâ. Hinc qvæſitum, ſi vidua in annô gratiæ ex 19
feudo parum fructuum perceperit ob cladem
publicam, an Agnatus ex ſeqq. annis hos fru-
ctus reſarcire debeat? qvod negatur, qvia hic
eſt caſus fortuitus, & Dominus Fructuario non
tenetur præſtare fructus, ſed fruendi licentiam.
Ita reſp. menſe Februar. 1654.

Ad L. Qvi de Uſufructu. fin.

SUMMARIUM.

Qvomodo interdum poſſidens abſolvatur & non poſſidens damnetur?

INterdum, qvi poſſidet rem, in qvam uſusfructus mihi competit, abſolvitur, ſi ſine dolo deſiit poſſidere lite pendente: Interdum, qvi non poſſidet, damnatur, ſi ſe liti obtulerit.

Digitized by Google

TITULUS VII.
De Operis Servorum.

Ad l. 1.
SUMMARIA.

OPera ſervorum in actu conſiſtit. n. 1.
Operæ qvando debeantur? 2. & 3.
Qvomodo legatum operarum cum legatô naſcituri partus conferatur? 4.
An Dominus operas exigere valeat, cui ruſticus diù pro iis certam pecuniam præſtitit? 5.
Qvatenus operæ præſcribantur? 6. & qvid jure Saxon.? 7.

1 OPera Servorum in Actu conſiſtit, & ſi-
cut Metaphyſici loqvuntur, eſt Ens
tranſiens, non permanens, & ſic non
conſiſtit in jure, cùm tamen inter jura ſeu ſer-
vitutes perſonales tractetur. Sed vid *Hill.*
lib. 10. c. 21. lit. B & videtur non improbabi-
2 lis ſententia *Hotomanni* ab *Hill.* allegata. His
tricis non immorabor. Deindè dicitur in
3 hâc Lege, diem operarum non venire, niſi à
die, qvo debentur. Sed qvô die debentur?
4 R. qvando operæ reqviſitæ *L. 7. ff. de Uſufr.*
legato. Et ideo confertur Legatum operarum
hic cum legato ejus, qvod ex Arethusâ natum
erit. Nam ſicut in hôc Legatô tacitè ineſt con-
ditio, ſi naſcetur, ita etiam in Legatô opera-
rum, ſi exactæ erunt. *Vid. Cujac. tom. 1. ad*
5 *hanc L.* Ex hâc ratione & illud evinco qvo-
niam operæ ruſticorum non debentur, niſi ex-
actæ, utiqvè ſi diù ruſticus pro operis certam
pecuniam præſtiterit, non tamen Dominus
prohibetur ipſas operas exigere, & contrà, qvia
operæ ſingulis annis debentur, ſi exactæ. *Hu-*
ſanus de homin. propr. c. 2. n. 52. Koppen. q. 13.
6 *num. 11. Webnerus in obſ. voce* Dingnotul. Ex
qvò ſeqvitur, præſcriptionem operarum in
ſingulis annis conſiderari, & ſi diù non ſint
præſtitæ, non tamen amittuntur in futurum.
Mynſ. c. 3. obſ 73. num. 1. qvi ambo de rece-
ptô jure Camerali teſtantur. Conf. *Manzius*
in cent. dec. q. 29. Et uniformis præſtatio non
præjudicat Domino in futurum. Secùs jure
7 Saxon. *Manzius d. l. n. 4.*

Ad L. Operæ ſervi. 2.
SUMMARIA.

OPerarum legatum non perit morte. n. 1.
An & qvare operæ debeantur etiam hæredi ejus, cui relictæ ſunt? 2. 3 & 4.
Qvod in noſtris ruſticis etiam obtinet. 5.

1 OPerarum Legatum non perit capitis de-
minutione; nec morte, *per L. 2. ff de Uſu-*
2 *fruct. Leg.* Sic igitùr jus ad hæredem ejus,
cui debentur operæ, pertinet. *Weſenb. in &.*
hic in fine & Manzius ad h. t. n. 16. & ſeq. Ex
hâc ratione, qvòd hæ in facto ſervi, non in
facto ejus, cui debentur, conſiſtant; vel for-
tè, qvia ſervus, qvi operas debet alii, qvàm 3
Domino, non ita inutilis eſt proprietario, cùm
tantùm operæ ad alium ſpectent, non alia, nec
operæ ad eum ſemper ſpectant, ſed ſi indictæ,
ſi reqviſitæ; & ſi ad hæredem non pertinerent,
fieri poſſet, ut Legatum hoc eſſet fruſtaneum.
Pone, Legatarium ob locatos agros ſuos, non 4
opus habuiſſe operis, nec eas igitur reqviſi-
viſſe. Hoc poteſt accommodari ad operas 5
noſtrorum ruſticorum, v. gr. ſi mihi legatæ eſ-
ſent operæ ruſtici alicujus, tunc dicerem, na-
turam hujus Legati eſſe, ut qvamdiu ruſticus
ille vivit, operas mihi aut hæredibus meis præ-
ſtare teneatur, & cum vita ruſtici hoc legatum,
niſi aliud actum appareat, expirare.

ad l. In hominis. 3.
SUMMARIUM.

In hominis uſufructu etiam operæ ſunt.

AD *l. 3.* hujus Legis breviſſimus ſenſus hic eſt: in hominis uſufructu, in qvô & alia ſunt, etiam operæ ſunt; ſic ut uſufructuario non tantùm ex operis ſed & aliundè adqviratur; nam ſi ſervus, cujus uſumfructum habeo, hæres inſtituatur, hæreditatem mihi adqvirit, ſi ejus contemplatione relictum. *Caſtillo de uſufr. c. 50. num. 4.* Ei cui operæ legatæ, eas locare poteſt, & mercedem accipere.

Ad l. Fructus hominis. 4. & 5.
SUMMARIA.

FRuctus hominis ſunt operæ ejus. n. 1.
Et præſcribuntur, ſicut uſusfructus. 2.
Servi uſusfr. & ejus operæ idem non ſunt. 3.

FRuctus hominis in operis conſiſtunt, & in 1
fructu hominis operæ ſunt; ergò viden-
tur habere naturam uſusfructus. Undè pro-
bat *Carpzov. p. 2. Juriſpr. c. 4. d. 1.* Operas
ruſticas eôdem modô præſcribi, qvô præſcri-
bitur uſusfructus. Sed repugnare videtur 2
Lex 5. h. t. qvæ ad uſum refert, qvam tamen
Donellus implicativè intelligit, *lib. 10. c. 21* ut
etiam uſus videatur relictus. Aliter *Bachov.*
diſp 16. in Tr. lit. f. Hill. d. c. 21. lit. B. Non
tamen ex *l. 4.* ſeqvitur qvòd uſusfructus ſervi
& operæ ejus legatæ idem ſint. *vid. Caſtillo de*
uſufr. d. c. 50. n. 5.

Ad l. Cum de ſervi. ult.
SUMMARIUM.

Qvid petendum, ſi operæ legatæ non præſtentur?

AGit hæc lex, qvid petendum, ſi operæ mihi legatæ non præſtentur. Et primò notandum, operas ſervorum non æqvali pretiô æſtimari, ſed aliter operas ſervi, qvi artificiô

Digitized by Google

imbutus eſt, æſtimari, aliter ſervi mediaſtini operas. Sed qvid ſi à ſervô ob ætatem vel debilitatem operæ præſtari non potuerunt? Hic æqvum eſt, nullam æſtimationem deberi. *per §. 1.* Nec voluptatis ut ſi minùs ſit ſervus affectionis domini ratio in æſtimatione non eſt habenda. *§. 2.* Et deducendæ impenſæ neceſſariæ *§. ult. h. l. & l. 4. §. 1. h.*

TITULUS VIII
De Uſu & Habitatione.

ad L. 1. & ſeqq. 6.
SUMMARIA.

Uſus conſtituitur ad nudam indigentiam. num. 1.

An indigentia illa omnes omninò perſonas excludat? 2. & 3.

Jus Familiaritatis qvas perſonas recipiat? 4.

Hoſpitem recipere licet, qvatenùs fert honeſtas 5. & 6.

Nimis familiariter cum hoſpitâ converſans, ut alibi habitet, à Magiſtratu juberi poteſt. 7.

An ſeorſim habitationem alii locare valeat uſuarius? 8.

Qvomodo clientes & inqvilinos recipere liceat? 9. (*tas?* 10.

Qvid ſi legata ſit tantùm habitandi facul-

Qvid ſi domus ad habitandum legata? 11.

1 Uſus conſtituitur iisdem modis, qvibus uſusfructus conſtituitur *l. 1. §. 1. h. t.* ſcil. vel in teſtamentô vel actu intervivos, & conſtituit ut ſine fructu, i.e. ad nudam indigentiam, non ad utilitatem *l. 2. pr. h. t.* Indigen-
2 tia autem illa non excludit communionem uſus etiam aliarum perſonarum, ſine qvibus uſuarius commodè vivere non poteſt, *per l. 2. & ſeq.* ut uxorem, libertos *l. 2. §. 1. h. t.* &
3 clientes. *l. 3. h. t.* Sic uſus legatus viduæ communicatur etiam ejus marito ſecundo,
4 *per l. 4. §. 1. h. t.* jure Familiaritatis. Ita ſocer cum nuru habitare poteſt, *l. 5. h. t.* ex qvâ lege probare ſolent, argumentum à filiâ ad nurum duci poſſe. Sicut & ſocer & gener in pluribus cauſis aſſimilantur patri & filio. *Menoch. conſ. 27. num 3.* & ſocer & pater à pari procedunt. *Menoch. conſ. 25. num. 27.* Et Mulier poteſt libertos, ac multò magis liberos, imò omnes perſonas recipere, qvos Mas
5 recipere poteſt. *l. 6 h. t.* Non aliter autem mulier hoſpitem recipere poteſt, qvàm ſi is honeſtè cum uſuariâ habitare poſſit. *L. non aliter. 7. h. t.* ex naturâ uſûs, in qvô non eſt, niſi qvod utenti commodum, qvale non eſt, qvod inhoneſtum. *L. 125. de V. S. Donell. l 10. c. ult.*
6 *poſt lit. A.* Ideoqve etiam propter meretrices inductas poteſt locator conductorem ante tempus expellere. *Molina diſp. 499. num. 12.*
7 Et ideò ſeqvitur, Magiſtratum habere debere curam, ut non recipiantur perſonæ, in qvas cadere ſuſpicio inhoneſtatis poteſt. Et ſuprà etiam tradidi, ſi fama ſit, inqvilinum cum Hoſpitâ nimis familiariter converſari, debere Magiſtratum jubere, ut alibi habitationem conſtituat cum proteſtatione, ſe non credere famæ, ſed ut ſcandala tamen removeantur & ſpecies mali, ideò ſe hoc jubere. Neqve ſeorſim locabunt habitationem. *L. ſed neqve 8. h. t. Donell. l. 10. c. ult. lit. A.* Poteſt tamen alii locare, 8
ſi & ipſe inhabitet unà cum inqvilino. *Carpz. p. 1. dec. 69. n. 12. l. 2. §. 1. h. t.* Sed clientes non 9
recipit, niſi ipſe inhabitet & inqvilinos non recipit, niſi hoc faciat gratis. *l. 4. h. t. & ibi Gloſſa.* niſi uſuarius ſit perſona mediocris, qvæ portiuncula aliqva vult eſſe contenta, cui parva merces non eſt invidenda. *d. l. 4. verſ. ſecundum hæc.* Ubi dicitur, qvò etiam has perſonas poſſit recipere, qvibus locô ſervorum utitur, licèt ſit liberæ aut bonâ fide poſſideantur. Idem in viduis utentibus jure retentionis in ædibus. *Carpz. dec 69. n. 13.* Sed ſi habi- 10
tandi facultas tantùm legata, qvia tantùm in factô conſiſtit, planè non videtur locari poſſe, *per l. 15. pr. de Uſufr. legat. Mantic. de Conject. ult. volunt. lib. 9. tit. 4. n. 9. Manzius ad h. t. n. 85. & 97. Caſtillo de Uſufr. c. 24. n. 27.* Aliud ſi domus ad habitandum lega- 11
ta, nam tunc proprietas legata eſt, qvia legatum domûs, qvod per ſe proprietatem continet, illâ adjectione (ad habitandum) minui non poteſt. *arg. l. 31. § 1. de Donation. Mantica d. l. num. 8. Manz. h. t. num. 84.*

Ad L. Sed neqve. 8.
SUMMARIA.

Qvomodo uſum ædium habens alias perſonas recipere poſſit? n. 1.

Conditio turpis uſui legato adjecta, non attenditur. 2.

In *princ.* repetitur id, qvod ſuprà dictum, 1
qvòd eæ perſonæ, qvæ uſum ædium habent, alias perſonas recipere non poſſint, niſi uſuaria perſona ipſa ſimul inhabitet.

In §. 1. qværitur de conditionibus v. gr. 2
ſi uſus ædium uxori legetur, ut tamen à marito divertat? Hæc conditio turpis eſt, qvam mulier implere jure prohibetur. Ideoq; talis conditio ipſi remittitur, ut poſſit habitare, licèt non diverterit, poſſit tamen uti ædibus cum maritô ſuô, licèt hoc ſit contra voluntatem Teſtatoris iniqvam. *l. reprehendenda 5. C. de inſtit. & ſubſtit.*

Ad L. Cæterarum. 9.
SUMMARIUM.

Qvando & qvarum perſonarum indigentia attendenda?

Si

SI cui ſit legatus uſus aliarum rerum v. gr. gregis, vineæ, ſylvæ, tunc non tantùm attenditur indigentia perſonæ, cui ſuit relictus uſus, ſed etiam perſonæ conjunctæ ut marito vel uxori vel liberis.

Ad L. Si Habitatio. 10.

SUMMARIA.

HAbitatio & uſus ædium ferè coincidunt. num. 1.

Cur per non uſum ſervitus habitationis & operæ libertorum non amittantur? 2. & 3.

An hoc per l. 13. C. de ſervit. *mutatum? 4.*

Qvid per χρῆσιν legatam intelligatur? 5.

Legatò domûs uſufructu ſola habitatio relicta eſt 6.

Qvamdiu duret habitationis legatum? 7.

An uſuarius fundi dominum prohiberi poſſit, ne illic habitet? 8. & 9.

Cellâ vinaria uſuarius utitur. 10.

1 HAbitatio & uſus ædium ferè coincidunt,
nam neutrum donari poteſt, & qvas perſonas recipere poteſt uſuarius, eas etiam is recipere poteſt, cui legata habitatio. Sed differt in eò qvod habitatio locari poſſit *l. 13. C. h. t.* & civili morte ſeu capitis deminutione non pe-
2 reat *per hanc l.* & non utendo non pereat, qvia toties habitationis legatæ dies cedit, qvoties Legatario commodum eſt, licèt anteà non ha-
3 bitaverit, ſicut & in libertorum operis id verum eſt. *Weſenb in ff. h. t. n. 6. Caſtillo cap. 28 in fin. Cujac. in π. h. t. Manz. n. 116.* Qvod per
4 *l. ſicut 15. C. de Servitut.* mutatum eſſe, putat *Vultej. §. 3. n. 1. de Uſufr.* Sed per Leges generales non tolluntur deciſiones caſuum ſpecialium.

5 In §. 1. dicitur, per χρῆσιν legatam non videri uſumfructum legatum, ſed uſum tantùm, qvod ipſa vox ſatis innuit.

6 In § 2. qværitur, ſi cui uſusfructus domûs legatus habitandi causâ, an ſola habitatio ſit relicta? qvod affirmatur, multò magis ſi dixiſſet, uſum ædium habitandi causâ.

7 In § 3. qværitur, qvamdiu duret Habitationis legatum? Et reſpondetur, non unius tantùm anni habitationem videri relictam, ſed donec vivat habitator, cujus morte extinguitur.

8 In §. *ult.* qværitur, an uſuarius fundi dominum prohibere poſſit, ſi & illic habitare velit? qvod affirmatur, qvia ita uſus ædium impediri per dominum poſſit. Sed ſi domui ſint conjuncta prædia ruſtica, tunc non poterit uſuarius impedire familiam domini colendi agri
9 causâ ad ædes miſſam. Sed urbanam familiam miſſam prohibere & arcere poteſt uſuarius, ſicut ipſe Dominus prohiberi poteſt, niſi ipſe Dominus propriis manibus laboret & colat,
10 nam tunc dominus prohiberi poteſt, ſicut ipſi familia ruſticana prohiberi poteſt. Cellâ vinariâ & oleariâ ſolus uſuarius utetur, qvia compoſſeſſio horum locorum inſida eſſe ſolet.

Ad L. Inqve eo fundo. 11.

SUMMARIA.

USuarius Domino moleſtus eſſe non debet n. 1.

An ſicut fructuarius, ita & Uſuarius ſui juris commoditatem in alium transferre poſſit? 2.

Qvomodo limitetur? 3.

USuarius autem non debet moleſtus eſſe, vel 1
Domino, ſi ille non habitare ſed colere velit vel familiæ ejus ruſticanæ à Domino illùc miſſæ, & non poteſt jus ſuum locare vel vende-
re. Licèt Uſufructuarius commoditatem ſui 2
juris per venditionem vel Locationem in alium transferre poſſit; non tamen hoc jus vel hujus commoditatem in alium transferre poteſt uſuarius, qvia uſuarii neceſſitas ſpectatur, & pro diverſitate perſonarum, diverſa eſt neceſſitas. *Manz. n. 15 h. t.* Niſi uſus alias eſſet 3
inutilis, ſi commoditas non vendatur, vel locetur. *l. 22. pr. h. t. Manzius d. l. n. 16.*

ad L. Plenum. 12.

SUMMARIA.

VIllæ pro Domino exſtructæ uſus legatus plenior eſt. n. 1.

Uſuarius annon fructibus uti poſſit? 2.

Uſus hic conſiderandus in concreto, non in abſtracto 3.

Verba intelligenda ſecundum qvalitatem perſonarum. 4 8. & 9.

Uſuario fructus in oppidum ad ædes ſuas transferre licitum eſt. 5. & 6.

Qvid videatur relictum, ſi pecoris uſus relictus? 7.

Qvando uſus alteri locari poſſit? 8.

Qvid ſi uſus bovis relictus? 9.

Materia de ſervò legato nobis inuſitata. 10. & 11. De eodem. 12.

SI villæ prætorii ſeu ædium, qvæ in fundô 1
ruſticô pro Domino fundi exſtructæ ſunt, uſus legatus, plenior uſus legatus videtur. Et licèt ſuprà dictum, Dominum prohiberi poſſe ab uſuariô, id tamen locum non habet, ſi ad fructus colligendos & eô tempore ibi degere
velit *l. 12. pr. Uſuarius etiam &c* Uſuarius et- 2
iam naturalibus fructibus uti poteſt, ſed ad neceſſitatem ſuam, & ne agriculturam impediat, *per l. 11. h. t.* qvod hic exemplo foliorum, olei, frugum, &c declaratur, cum folia fuerint ad alenda pecora deſtinata. *Hillig. dec. ult. lit. B Molin. tr 2. diſp. 5. n. 8.* ſicut etiam apud nos, ubi fœni inopia. Sic & aqvâ utetur ad proprium Uſum, non ad compendium, ut ven-
dat. Notetur etiam in hâc L. qvòd uſus non 3
in abſtracto conſiderandus, ſed in concreto: nam largiùs agendum eſt cum Uſuario, pro ratione dignitatis *§. 1. h. l. Manzius ad h. t.*
n. 25. Struv. th. 57. h. Unde colligunt, verba, & 4
ita etiam privilegia, ſecundum qvalitatem perſonæ, cui data ſunt, intelligenda eſſe. *Vid. Jaſ. in Auth. ingreſſi. C. de SS. Eccl n. 36 Afflict. in cap. 1. num. 18. titul. ex qvibus cauſis feudum*

5 *amittatur. Menoch. conſ. 738. n. 12.* Abundan-
tes etiam in fundo fruges in oppidum trans-
ferri poſſe ad ædes uſuarii, dicitur *in d. §. 1. in*
6 *fin.* Nam aliàs ſi Uſuarius in urbe habitaret, le-
gatus uſus nullum haberet effectum. Verba
autem & diſpoſitionum & privilegiorum ita
interpretanda, ut aliqvid operentur. *Me-
noch conſ. 19. n. 8.* Et ideò etiam cum convi-
vis interdum utetur §. 1.

7 In §. 2. qværitur, qvid videatur relictum,
ſi pecoris uſus relictus? & reſpondetur, peco-
ris uſus ad ſtercorandum tantum & ad modi-
cum lactis ſumendum videri datum, qvia non
tam ſtrictè voluntates ultimæ interpretandæ
per hunc §. 1. & 2. Inſt. eodem Alia ergò ratio
eſt fructuum fundi & pecoris, fœtus editus pars
ovis non eſt, lanæ nullus uſus ut lana eſt: Ne-
ta & texta lana eſſe deſinit. *vid. Donell. l. 10.
cap. ult.*

8 In §. 3 agitur de uſu boum relictô, &
qvod ad arandum ab uſuariô uſurpari poſſit,
& ad alia, ad qvæ boves apti ſunt. Uſus loca-
ri vel alteri concedi neqvit, niſi conjectura a-
lia ſit voluntatis teſtatoris; vel ex conditione
Legatarii; ſi aurigæ eqvitii uſus relictus. *§. 4.
h. l.* vel ex genere relicti alias inutilis futuri,
ut ſi ſylvæ uſus procul habitandi ſit relictus.
9 *L. pen. pr. h. t.* Collige ex perſonâ Legatarii
Legatum ſumere interpretationem. *Surdus*
10 *de alimentis tit. 2. qvæſt. 12. num. 2.* Unde
infert *Baldus*, legatô lecti factô uxori viduæ,
non venire culcitras ex ſerico.

11 In §. 5. *ſeu ultimo* multa habentur de u-
ſu miniſterii vel ſervi legatô, materia nobis in-
uſitata. Nam primò dicitur, miniſteri uſu re-
lictô poteſt uſuarius uti cum conjuge ac libe-
ris, ſi tamen filiofamilias vel ſervo uſus ſervi
ſit relictus, non tamen niſi patri vel Domino
12 competit uſus, non verò aliis liberis. Ex ope-
ris etiam ſervi non poteſt uſuarius mercedem
capere, nec uſuarius ſervum neqꝫ ſervus ſe-
ipſum locare poteſt, ut ex operis mercedem
capiat uſuarius, poteſt tamen uſuarius pro
operâ mercedem imponere, ut ſervus vel ope-
ras vel mercedem uſuario præſtet. Utitur et-
iam ſervi operâ in fundô conducto, in lanâ
conductâ expediendâ, in veſtimentis condu-
ctis texendis, in navi fabricandâ, qvia ita non
locat operas uſuarii ſervi, ſed opus, qvod con-
duxit, perficit.

Ad L. Sed ipſi ſervo. 13.

SI ſervi vel ancillæ uſus mihi relictus, pro o-
perâ merces imponi poteſt, ut ad legem
præcedentem dictum.

Ad L. Per ſervum. 14.

SUMMARIA.

*QVando ſervus uſuarius mihi acqvirat?
num. 1.*
Qvid inter uſum & uſumfructum interſit? 2.
Uſusfructus ſine uſu legari neqvit. 3.
*Ademtis fructibus uſusfructus legatus adi-
mitur. 4.*
Uſus naturaliter ineſt uſufructui. 5.
Qvando uſus & uſusfructus confundatur? 6.
*Uſus ab uſuario amiſſus ad uſusfructuarium
redit. 7.*
Qvando uſusfructus absqve uſu eſſe poſſit? 8.
Qvid in uſufructu vel uſu contineatur? 9.

PEr ſervum uſuarium adqviro, ſi ex re meâ 1
ſtipuletur, ſed qværitur, an ex operis ſuis
extra rem meā qvid ſtipuletur vel adqvirat, an
mihi adqvirat? qvod negatur, nam in eo con-
ſiſtit inter alia diſctimen inter uſufructuarium
ſervum & uſuarium, qvòd ille ex operis ſuis
adqvirat uſufructuario, ſed uſuarius non.

In §. 1. comparatur inter ſe uſusfructus 2
& uſus. Inter uſumfructum & fructum lega-
tum nihil inter eſt, ſed inter uſumfructum &
uſum intereſt, qvòd in uſufructu inſit uſus, ſed
in uſu non eſt fructus, nam uſus poteſt eſſe ſi-
ne fructu, ſed non contrà Sed qvid ſi uſus- 3
fructus ſine uſu legetur? R inutile eſſe lega-
tum, qvia fructuum perceptio ſine uſu non po-
teſt eſſe. Sed qvid ſi uſusfructus legatus eſt, 4
poſteà fructus adimantur, vel alii legentur, to-
tus uſusfructus videtur ademtus vel transla-
tus, qvia uſusfructus legatus vel fructus legati
inter ſe non differunt: qvod ſi uſusfructus ſi-
ne uſu i. e. nullâ mentione uſus factâ legatur,
tamen, qvia uſus ineſt fructui utrumqve vide-
tur legatum. Sed ſi uſusfructus ſine uſu i. e. 5
exclusô uſu legetur, ademtio usûs nulla eſt,
qvia uſus naturaliter ineſt uſufructui, qvate-
nus ſcilicet frui aliqvis non poteſt, niſi fruen-
di causâ ſimul utatur. *vid. Caſtillo de uſufr. cap.
28. num. 14. & ſeq. Donell & ibi Hilliger. l.
10 cap. 7. lit. A* qvando eidem perſonæ uſus- 6
fructus & uſus legatur, confunditur utrumqꝫ.
Sed ſi mihi uſusfructus, tibi uſus rei legatur,
concurrimus in uſu, ſed fructus, qvos res
fert, ad me ſolùm pertinent. *§. 2. & 3. h. l.*
Unde qværitur, ſi tu amittas uſum, an uſus 7
ad hæredem ceu proprietarium vel ad me re-
deat? & poſterius affirmatur, qvia uſus natu-
raliter fructui ineſt, & recipit ita fructus natu-
ram ſuam. *Coll. Arg. hic th. 3.* Poteſt igitùr 8
apud alium eſſe uſusfructus ſine uſu, apud
alium verò uſus tantùm, qvod intelligendum
formaliter, qvatenus uſus ut ſeparata ſervitus
conſideratur, non verò materialiter, qvâ ra-
tione uſus Uſufructui ſemper ineſt. *Harpr. ad
§. 1. Inſt. de Uſufr. n. 3. & ſeq. Donell. l 10. c.
7. in pr.* Sed qvid habet uſuarius, qvid fru- 9
ctuarius? Reſp. ille habebit neceſſaria, reli-
qva habebit fructuarius *l. 42. de uſufr. Manz.
ad h. t. num. 11.*

Ad L. Fundi uſu. 15.

SUMMARIA.

*USuarius ex fructibus naturalibus pro indi-
gentiâ ſuâ in totum annum unâ vice
ſumere poteſt. n. 1.* *An*

Digitized by Google

An familia aucta, augeatur etiam uſus familiæ relictus. 2.
Qvid ſi proprietarius hôc pactô nihil fructuum percipiat? 3. & 4.
An uſuarius proprietarium prohibere poſſit? 5.

1 USuarius ex collectis fructibus naturalibus
tantum unâ vice ſumere poteſt, qvantum,
ad uſum totius anni ſufficit, licèt Proprietarius
nullam utilitatem nulloſqvè fructus percipiat.
2 Hinc qværitur, an ſi oppido vel familiæ uſus
relictus, auctô oppidô vel familia uſus amplificato
oppido debeatur, licet Proprietarius ferè
3 nihil ita ex fructibus percipere poſſit? qvod
affirm. *Zaſ. l. 2. ſing. intell. c. 15. qvem laudat
Buſius ad h. l.* & ita etiam *Wiſſenb. ad h. t.
th. 28.* ubi diſſentientem refert *Mornacium,
4 in L. 12. C. de Serv.* Putarem eſſe aliqvod diſcrimen
inter uſum alicui ad vitam legatum,
& inter uſum conceſſum oppido vel familiæ
perpetuum. De illô loqvitur hæc Lex, de
poſteriori dubitarem *ex L. 12. h. t.* Nam ita
proprietas planè inutilis foret Proprietario.
Et Teſtator ad præſentem tunc ſtatum familiæ
reſpexiſſe creditur, ſed de hôc alibi actum me-
5 mini. Uſuarius dominum proprietatis, vel
ejuſdem colonos ac familiam prohibere non
poteſt, qvæ operas ruſticas exercet, qvò minùs
agri-colendi cauſa ibi verſentur & fructus percipiant,
ſed ſi alterius rei gratia ibi verſari velint,
paterſamilias & familia ejus urbana prohiberi
poteſt *ſuprà L. 10. §. ult. h. t.*

Ad L. Si ita. 16.

S U M M A R I A.

USus fundi ita legatus uti inſtructus eſt, etiam inſtrumentis uti permittit. n. 1.
An proprietarius poſſit, invitò uſuariò, cuſtodem ſaltus conſtituere? 2.
Officialis qvando ſine expreſſione cauſæ officio ſuo deſtitui poſſit? 3. & 4.
Intereſt Superioris, ſubditos qvàm ſecuriſſimè vivere & juſtitiam adminiſtrari. 5.
Qvod ſervo uſuario dono, ipſi retineo. 6.

1 USus fundi ita mihi legatus, uti inſtructus eſt
poſſumne inſtrumentis uti? Videtur qvòd
non, qvia inſtrumentorum uſus non eſt relictus;
ſed affirmatur, qvia verba, ut inſtructus
eſt, debent habere aliqvem effectum & aliqvid
operari *de hoc in princ. legis.*

In §. 1. hæc ſpecies. Habes in ſaltu meô
2 Uſumſructum vel uſum, ſed volo cuſtodem,
ſaltûs vel caſtri conſtituere, qvær. an poſſim
Te invito eum conſtituere? Videtur qvod non,
qvia poſſet tibi eſſe moleſtus; Sed affirm. ex
hac ratione, qvia intereſt mea, fines prædii
3 mei tueri. Colligunt ex hoc: Licet Officialis
officio aliqvo perpetuo ſine juſta cauſa non
poſſit deſtitui. *Cavall. q. 425. num. 16. Boër.
dec. 149. n. 24. Petr. Anton. de Petra de qvæſito
jure non toll. c. 39. n. 4. Menoch. l. 1. A. qu. 69. 4
n. 10.* excipiuntur tamen cuſtodiæ agrorum, caſtrorum
&c. *Boër. d. l. n. 25.* & juriſdictionalia.
Men. d. l. 1. q. 55. n. 4. Klock. vol. 1. conſ. 32. n. 11.
Nam in his variare poteſt Superior, cùm ipſius 5
interſit, ut qvàm ſecuriſſime vivant ſubditi, &
jus illis omnium optimè adminiſtretur. Ideoqvè
non expreſſa causâ tales perſonæ dimitti
ſolent. Servi uſus mihi legatus eſt huic qvid 6
dono i. e. in peculium do, procul dubiô in,
meam utilitatem dedi, ergò ſicut id, qvod ex
re meâ negotiando adqvirit, mihi adqvirit, ita
etiam qvod ipſi dono retineo.

Ad L. Filiofam. 17.

SUMMARIA.

USus ædium relictus filiofam. an etiam patri concedatur? n. 1.
An Patri ex bonis adventitiis, hâc conditione filio relictus, ut ne Pater uſumfr. haberet, aliqva tamen commoditas competat? 2.

FIliofamilias vel ſervo uſu ædium relicto, 1
patri etiam abſente filio vel ſervo, & magis
præſente, uſus ædium conceditur, qvod etiam
habetur *in L. 12. §. 5. h. t.* Unde colligunt Dd. 2
qvando bona adventitia ita legata ſunt filiofamilias,
ut uſusfructus patri non acqviratur,
Patri tamen aliqvam commoditatem competere,
ob qvam filius ea bona alienare non,
poſſit, ſine patris voluntate. *Pariſ. conſ. 157. n.
5. p. 4 qvem refert Aſc. Clem. Amer. in tr.
de patria poteſt. c. 6. effectu 2. num. 44. diſcedens
à Cravetta conſ. 39. n. 2. vol. 1.* Sed hoc
punctum valdè dubium, & argumentum ex
hâc lege formatum fragile.

Ad L. Si domus. 18.

SUMMARIA.

USuarius, ſi omnes fructus percipit, ad onus etiam reficiendi tenetur. n. 1.
Si modicæ tamen expenſæ ſint. 2.

SI omnis fructus rei pro ejus conditione ad 1
uſuarium ſpectat, ad eum etiam ſolùm ſpectat
onus reficiendi, aliud ſi ad utrumqvè fructus
pertineat; & hoc juri conveniens eſt, ut ex
ratione commodi etiam æſtimentur onera.
*Donell. d. c. ult. in fin. Manzius ad h. t. num.
42. & n. 65. & Romanus ſing. 148.* ubi gloriatur,
ſe utiliter allegâſſe legem hanc Romæ.
Sed intellige Legem hanc, ſi expenſæ modicæ
non fortè abſorbeant uſum. *Vid. Rom.
ſing. 157.*

ad L. Uſus pars. 19.

S U M M A R I A.

USus cur ſit ſervitus individua? n. 1.
Annon dimidia pars neceſſariorum fructuum mihi legari poſſit? 2. 3. & 4.
Ratio. 5. & 6.

USus eſt ſervitus individua, & ideò pro 1
parte uti poſſumus. Sed ſi rationem na- 2
turalem conſulamus, non videtur aliqvid

 obſtare,

obſtare, qvo minus mihi dimidia pars neceſ-
ſariorum fructuum, lignorum, piſcium, legari
3 poſſit, v. gr. indigeo ſingulis annis 6. ſtruibus
ligni, cur non poſſunt legari tres ſtrues ex ſyl-
4 va, & ut reliqvum emere tenear? Sicut & non
impedit ratio naturalis, cur non mihi & Titio
5 ſylvæ uſus legari poſſit? Ideoq́ forte aliæ ſub-
ſunt rationes. Non enim omnes rationes in
6 Legibus allegatæ ſemper adæqvatæ ſunt. For-
tè enim hæc eſſe poteſt ratio, qvòd unò tem-
pore aliqvis pluribus indigeat, qvàm aliô tem-
pore, & poſſet eſſe materia litis, ſi duo eſſent
vel tres uſuarii &c.

ad L. Servus, cujus. 20.

SUMMARIUM.

Qvomodo uſuarius ex operis ſervi acqvirat?

SUpra dictum, qvòd uſuarius ex operis ſervi nihil adqvirat ei, qvi ejus uſum habet. Sed hoc declaratur; niſi ſervus certâ arte imbutus, aut certæ negotiationi addictus, nam eô caſu, ſi, verbi gratia, ſervus ſit inſtitor, & ego ipſum tabernæ præficiam omninò operis ſuis mihi adqvirit, qvamvis dici poſſit, cũ non tàm ex operis ſuis, qvàm circa res meas vel ex rebus meis qvid adqvirere. Sed ſi juſſu meô qvid traditum accipiat, mihi adqvirет.

ad L. Uſus aqvæ. 21.

SUMMARIUM.

Uſus aqvæ ad hæredes cur non tranſeat?

USus aqvæ perſonalis ſervitus eſt, ideoq́ ad hæredem non tranſit, qvod per ſe planum eſt.

ad L. Divus. penult.

SUMMARIA.

ANnon in legato uſu ſylvæ cæduæ uſuario ligna vendere liceat? n. 1.
In qvantum verò hoc conceſſum uſuario? 2. 3. & 4.
An uſuarius prohibere proprietarium poſſit, ne inhabitet? 5.
An nulla conclavia uſuarius locare valeat? 6.

1 IN principio notandum, qvòd interdum uſu
legato uſusfructus videatur legatus, v. gr.
ſi ſylvæ cæduæ uſus mihi legatus ſit, tunc ſi
fortè ad uſum meum non poſſim cædere
arbores ob ſylvæ diſtantiam, poſſum ad mo-
dum fructuarii ligna vendere, ſicut domi-
nus ſolebat cædere, & ſic de Uſufructu in-
telligit hanc Legem *Carpzov. p. 3. conſt. 13. def. 4. n. 8. & deciſ. 669. n. 10. Menoch. conſ. 352. n. 13. conf. Baſius hic.* Licet *Donell. l. 10. c. 24.* hanc 2
Legem intelligat, ut tamen mihi hoc caſu non
plus vendere liceat, qvàm qvantum ſatis eſt ad
ligna familiæ meæ neceſſaria coëmenda. Sed
textus dicit, tantum licere vendere, qvan-
tùm uſufructuario licet. Colligitur itaqve ex 3
hac Lege notabili, ne relictum maneat inutile,
extendi jus de minori ad majus, contra pro-
prietatem verborum. *Pinell. d. l. 1. C. de bon. mat. p. 2. n. 57.* ubi tamen communem illum
intellectum, quòd de ſylva remotiori agatur,
negat. *n. 58.* quod etiam facit *Baſius.* Sed illum 4
rejiciendum non eſſe puto cum *Wiſſenbachio ad h. t. n. 28.* Notetur ergo, ne diſpoſitio
reddatur inutilis, recedendum eſſe à propri-
etate vocis, non ſi minus utilis, ut hanc legem
declarat *Parisſ. vol. 3. conſ. 58. n. 29.* In §. 1. dici- 5
tur, uſuarium ædium poſſe prohibere Propri-
etarium, ne ipſe utatur, ex hac ratione, qvia,
licet ipſe pro hoc tempore non habeat opus to-
tis ædibus, in futurum tamen opus habere po-
teſt. Et ideò poteſt conclavia nonnulla lo- 6
care, ſi velit, qvod videtur pugnare cum na-
tura uſus; qvod fortè placuit, ideò ſi proprie-
tarium cohabitatorem ædium admittere coge-
retur, hoc materiam litibus præbere poſſet, &
receptio inqvilini tutum ipſum ab inſidiis fu-
rum præſtare poteſt. *Vid. Manz. h. t. n. 33. & n. 40* Officio, judicis incumbit cavere & prohi-
bere, ne aliter, qvàm debet, utatur.

ad L. Neratius. ult.

SUMMARIA.

PRoprietarius fundum uſuarium meliorem, non deteriorem reddere poteſt. n. 1.
Annon poſſit agrum arbuſtis conſitum excidere? 2. & ſeq.

PRoprietarius meliorem fundum facere uſu- 1
ario, deteriorem efficere non poteſt: ut ſi
ex prato faciat agrum, de qvo *Manzius h. t. n. 66.* Sed aliud putem, ſi fundi uſus mihi re- 2
lictus, in qvo certa pars conſeri ſolita. Nam
ſi injuria temporis totus fundus fiat incultus
& arbuſtis conſitus, proprietarius omninò
ad veterem formam reducere poſſet. Sic in-
terdum inter venatores & ruriculas ſolent eſ-
ſe lites. Nam ſylvæ injuria temporis factæ 3
ampliores, & qvando ruricolæ ſuos agros
purgare volunt, ab iis, qvi foreſtis præſunt,
impediuntur. Sic & Senatus interdum ſolet 4
prohibere civibus, ne prata à fruticetis pur-
gent. Ita etiam lucrum ex publicis calami-
tatibus captamus!

TITU-

Titulus IX.
Uſufructuarius qvemadmodum caveat.

ad L. 1.

SUMMARIA.

IN Uſufructu proprio duplex cautio reqviritur. num. 1.
Qvàm latè ſe extendat cautio de utendo boni viri arbitrio? 2. & 3.
An à teſtatore hæc cautio remitti poſſit? 4.
Annon ab hærede. 5. & annon donatori, fiſco, parenti remittenda? 6. & ſeqq.
Pro cautione iſta duplex conſilium affertur. Sc. I. qvales res adſint, in teſtatum redigendum. 10. & 19.
An hæres contra prohibitionem teſtatoris legatarium ad inventarium compellere valeat? 11
An Pater teneatur inventarium conficere de bonis adventitiis filii? 12. & ſeqq.
Ad minimum deſignationem conficiat. 17.
Si Pater adminiſtrator legitimus ſit, an cavere teneatur? 18.
II. Conſilium eſt, qvod, ſi non utatur boni viri arbitratu, ſtatim committatur ſtipulatio. 19.
An ob abuſum ipſo jure amittatur uſusfr.? 20. 21. & 22.
Cautio de tantodem reſtituendo in qvaſi uſufructu reqviritur. 23.
Qvalis cautio in mobilibus, qvæ uſu conſumuntur, neceſſaria? 24.

1 DUplex cautio reqviritur ab Uſufructuario, (1.) In Uſufructu propriò, ſcilic. ſe boni viri arbitrio uſurum (2.) Se reſtituturum rem finitò Uſufructu. *l. pr. h. t.* & habet locum in uſufructu rerum mobilium & immobilium *l. 1. §. 1.* & ſi uſusfructus per fideicommiſſum vel per donationem mortis cauſa vel qvocunqve aliô modô conſtitutus *§. 2. d. l.* & promittet uſufructuarius ſe reſti-
2 turum id, qvod inde extabit *d. l. 1. §. ult.* Et ex primo membro ſtatim agi poteſt, qvando qvid contra promiſſionem actum eſt. Etiam durante uſufructu & ſic ſæpius agi poteſt
3 per *hanc l. 1. §. 5.* Sed prius membrum latè patet, nam debet idem facere, qvod in re ſua faceret. *d. l. 1. §. 3.* & non deteriorare *d. §. 3.* nec pati, ut res uſucapiatur. *§. fin.* & cuſtodiam
4 præſtare. *l. 2. h. t. conf. Manz. h. t. n. 75.* Utraqve cautio tàm neceſſaria eſt, ut nec à Teſtatore remitti poſſit, per *l. 1. C. de Uſufr. Gail. L. 2. obſ. 145. Weſenb. conſ. 11. n. 5. & 17. Caſtillo de Uſufr. c.*
5 *15. Ant. Gabriel. d. Concl. 1.* Benè tamen ab hærede remitti poteſt, qvæ eſt prima limitatio.
6 *Manz. n. 100.* Altera eſt, ſi donator in re donata ſibi uſumfructum reſervaverit, qvod tunc non teneatur ad talem cautionem. *Gabr. d. concl. num. 45. Gail. d. l. n. 13. Mynſ. c. 5. obſ. 36. & Manz. d. l. n. 19.* qvia convenitur ex Liberalitate. *Coll. Arg. hic. th. 3. per l. 62. ff. de Ædil. Edict.* Tertia limitatio, ſi fructuario propri- 7
etas ex die relicta. *l. 9. §. 2. h. t. Almanzus d. l. n. 20. Gabr. n. 46.* Qvarta exceptio in fiſco. *arg.* 8
l. 1. §. 18. ut legat. nom. cav. Manz. n. 21. Qvin- 9
ta in parente. *l. ult. §. 4. C. de bon. qvæ lib.* qvod limitat *Manz. h. t. n. 17.* niſi ſecundas nuptias contraxerit. *l. 6. §. 1. de ſecundis nupt. Pinellus ad l. 1. C. de bon. mat. p. 2. n. 31.* ut autem hæc cautio facilius ſortiatur effectum,
duplex hic ſuppeditatur conſilium. (1.) Ut 10
qvalis res ſit, in teſtatum redigatur, i. e. inſtrumentum publicum ſuper rei qvalitate conſtituatur, vel inventarium. *l. 1. §. 4. h. t.* de qvo *Caſtillo c. 3. n. 87. & ſeq. & c. 14. n. 4. Theſſaur. deciſ. 80. n. 3. Manz. h. t. num. 85. & ſeq. Donell. l. 10. c. 14. Franzkius h. t. n. 4. Struv. th. 67.*
Et ex eô inferunt, hæredem poſſe Legatarium 11
compellere, ut mediante inventario res in uſumfructum conceſſas accipiat, utcunqve Teſtator prohibuerit. *Gail. l. 2. obſ. 145. num 10. & ſeq. Carpz p. 3. c. 13. d. 14. vid. not. ad l. 1. C. de*
Uſufr. Ubi qværitur, an pater uſumfructum 12
habens bonorum filii, teneatur Inventarium conficere? qvod puto affirmandum cum *Speculat.* qvem citat *Mynſing. loco citando.* ſi aliunde conſtare non poſſit, qvid reſtituen-
dum ſit. Et miror *Mynſing. c. 2. obſ. 93.* alios- 13
qve hoc negantes hac ratione niti, qvod non obſtrictus pater ad rationes reddendas, cùm tamen nullus fructuarius ad rationes reddendas teneatur, & tamen, ubi de numero & qvalitate rerum in uſumfructum datarum non conſtat, Inventarium facere tenetur.
Ergò hæc ratio non concludit. Nec non- 14
cludit reverentia, qvam filius habet erga patrem: nam filius non diffidit patri, ſed in
omnem eventum ſibi providet. Pone pa- 15
trem mori, qvantæ liberorum contentiones ſunt de bonis paternis, præſertim ſi Novercam induxerit? Etſi non relinqvat viduam, inter liberos tamen diverſorum matrimoni-
orum contentiones oriri poſſunt. Et ipſi 16
Doctores contrarii tandem fateri coguntur, aliqvam deſcriptionem neceſſariam eſſe. Vid. *Manz. h. t. n. 94. conf. Pinellus de bonis mat. p. 2. l. 1. num. 23. Garcias de Expenſis cap. 11. num. 65.*
& qvos refert Caſtillo c. 3. num. 87. & ſeqq. Nec 17
his me oppono, qvi deſignationem reqvirunt ad minimum, modò de eo conſtet, qvid
reſtituendum ſit. Sed cavere non tenetur pa- 18
ter, ſi eſt legitimus Adminiſtrator; aliud ſi ut tutor gerat negotia filii. *Pinellus ad l. 1. C. de bon. mat. p. 2. n. 27.* Nec mater à redditione rationum excuſabitur. *Pinell. d. l. n. 28.*

Digitized by Google

19 Alterum conſilium eſt, ut per ſtipulatio-
nem caveatur, ut ſi boni Viri arbitrio non u-
tatur, ſtatim committatur ſtipulatio, (i.e. ex
ſtipulatione qvid deberi incipiat (nec expe-
ctetur amiſſio Uſusfructus. *l. 1. §. 5. & ſeq. h. t.*
20 *Weſenb. hic n. 2. Manz. h. t. n. 47.* Unde obiter
colligi poſſet, non eſſe tutam eorum ſenten-
tiam, qvi ob abuſum ipſo jure amitti volunt
uſumfructum, ſicut Emphytevſis amittitur.
Vid. Harpr. §. 3. Inſt. de Uſufr. n. 43. & 59. Weſenb.
21 *ad tit. ff. Qvib. mod. uſusfr. amitt. n. 4. 8.* Sed
communior eſt ſententia, ob inſignem & per-
petuam deteriorationem autoritate judicis
expelli poſſe fructuarium. *per L. 9. §. fin. ff. de*
22 *Damno infecto.* Nec obſt. *hic §.* qvia diverſa
ſunt remedia, & unum alterum non tollit. *Ca-
ſtillo c. 21. n. 12. & ſeqq. P. Barboſa ad L. Divortio.*
23 *§. ſi fundum. n. 17. ſeq. ff. ſol. matr.* Alia cautio
eſt in qvaſi uſufructu de tantodem reſtituen-
do, de qvâ *Theſſaur. deciſ. 50. & Surdus dec. 67.*
qvam etiam nonnulli admittunt in mobili-
bus, qvæ uſu paulatim deminuuntur & in-
24 veteraſcunt. Sed illud in dubium alii vo-
cant, *per L. 9. §. 3. h. t.* ubi dicitur, liberari Fru-
ctuarium, ſi veſtem ſine dolô malô attritam
reddiderit. *Manz. n. 70.*

Ad L. Nam fructuarius. 2.

SUMMARIA.

*USufructuarius tenetur uſucapionem inter-
rumpere. n. 1.*
Tenetur porrò cuſtodiam adhibere. 2.
An ad leviſſimam culpam teneatur? 3. & 4.

1 EX L. 1. in fine apparet, qvòd uſufructuari-
us teneatur interrumpere uſucapionem
& præſcriptionem, ne amittantur res vel acti-
2 ones. Huic ſubjicitur *in L. 2.* qvod cuſtodi-
am adhibere debeat, i.e. maximam curam &
diligentiam, & facere omnia, qvæ diligentiſ-
ſimus paterfamilias facere poſſet & deberet,
ut multis allegatis Doctoribus ſtatuit *Caſtil-
lo d. tr. c. 20. n. 4. & ſeqq.* unde etiam probat *n.*
3 *17.* fructuarium leviſſimam culpam præſtare,
*per L. 13. §. 2. verſ. deniq; ff. de uſufr. juncta l. 44.
de uſufr.* Nam ſi fructuarius omittendo cul-
turam tenetur, ex qva omiſſione non datur
Actio ex L. Aqvilia, utiqve fructuarius magis
tenetur, qvàm qvi damnum dedit, jam hic
ex leviſſima culpa tenetur. Et *Donelli* ſenti-
4 entis, levem culpam tantùm præſtari, ratio
non qvadrat; nam in conſtitutione uſusfru-
ctus qvà tali, non agitur de commodô Pro-
prietarii, ſed in cautione.

Ad L. Omnes autem. 3. & ſeq.

SUMMARIA.

Ad qvos caſus cautio pertineat? n. 1.
*Qvibus caſibus cautio ex poſt-factô inutilis red-
datur? 2.*

1 CAutio pertinet, ut dixi, ad rem finitô uſu-
fructu reſtituendam, & dicitur *in l. 3. pr.*
qvod ad omnes caſus, qvibus uſusfructus
finitur v. gr. morte, deminutione capitis. Imò
pertinet ad eum etiam caſum, qvô uſusfructus
amittitur, licèt nondum cœperit, v. g. ſi condi-
tione pendente moriatur fructuarius. *§. 1. h. l.*
Stipulatio & Cautio fit interdum inutilis ex 2
poſtfacto, ut (1.) ſi uſusfructus repetitus, ut *L. 3.
§. 2.* nam ſubinde qvaſi novus uſusfructus ſub-
rogatur (2.) Si proprietarius proprietatem
alienaverit: nam novus poſſeſſor ex ſtipulatu
non aget, ſed actione in rem. *d. l. 3. §. ult.* (3.)
Si fructuarius conſeqvatur proprietatem, ubi
finitur qvidem uſusfructus formalis, ſed cautio
inutilis. *Don. l. 10 c. 14. in fin* (4.) Si proprie-
tas ſub conditione fructuario legata. *Manz.
ad h. t. n. 80. & ſeqq.*

Ad L. Huic ſtipulationi. 5. & ſeq.

SUMMARIA.

*AN uſufructuarius tantùm ratione ſuæ per-
ſonæ promittat ſe dolum non commiſſu-
rum? n. 1.*
*Cautio locum habet etiam in uſu, habitatione,
operis ſervorum, reditu prædii. 2. & 3.*
*Fidejuſſoria cautio hic reqviritur, ſed annon
pignoratitia ſufficiat? 4. 5. & 6.*
*Annon interdum cautio juratoria admitten-
da? 7.*

QVæritur hic 1. qvoniam in ſtipulatione 1
promittitur dolum malum abfuturum, an
uſufructuarius promittit de ſua tantum perſo-
na, qvod dolum malum non ſit commiſſurus;
an verò etiam hæredis & parentis adoptivi?
Videtur prius, qvia de ſuo qvilibet promittit
ſed affirmatur poſterius, qvia doli mali clau-
ſula indefinitè & in rem concepta, ſcilicet
dolum malum abfuturum. Deinde in §. 1. 2
agitur de extenſione cautionis, ut locum
etiam habeat in aliis ſervitutibus Perſona-
libus, licet uſumfructum per omnia non
imitentur, ut in uſu & Habitatione, etſi ſi-
mul habitet hæres. *l. pen. h. t.* & operis ſervo-
rum. *§. ult. h. l.* item in reditu prædii. *l. 6. h. t.* 3
*Manz. ad tit. præc. c. 9. Weſenb. in ff. h. t. num. 3.
Oldendorp. claſſ. 3. act. 6. qvæſt. 5. Manzius h. t. n.
26.* Probatur autem ex hac Lege, Cautionem 4
hanc à Fructuario præſtandam fidejuſſoriam
eſſe debere. *Gail. l. 2. obſ. 47. n. 2. Mynſ. c. 6. obſ.
48. n. 2. & hos alioſq; referens Manz. h. t. n. 45. &
ſeq.* Sed pignoribus etiam caveri poſſe, putat 5
Manz. h. t. n. 48. qvod ex hac ratione confir-
mo; cur in prætoriis ſtipulationibus non
poſſit per pignora caveri, in cauſa eſt incerti-
tudo illius debiti, ſuper qvô cautio interpo-
nenda. Aſt hic qvantitas rei reſtituendæ 6
per inventarium atqve æſtimationem facilè
conſtare poteſt. Illud ſolet ventilari, ſi nec 7
fidejuſſores recipere, nec pignora poſſet,
an juratoria cautio admittenda? ubi puto,
receptiorem & veriorem eſſe ſententiam, ad
juratoriam admittendum eſſe Fructuarium,
ſi nulla ſiniſtra opinione laboret. Sed ſi non 8
ſit perſona adeô fide digna, vel per curato-
rem

rem res adminiſtrandæ, conſtituto ei ex fructibus ſalario, donec poſſit Fructuarius cautionem præſtare. Pluribus hanc qvæſtionem allegatis variis ſententiis tractat *Manz. n. 56. & multis ſeq. Caſt. c 18. Koppen. dec. 53. n. 17. & 19.*

Ad L. Etſi uſusfr. 7.

SUMMARIA.

SI ultrò res Fructuario tradatur, an ideò cautio remiſſa intelligatur? n. 1. & 2.

Fructuarius, à qvo cautio petitur, fructus interim non facit ſuos. 3.

Proprietario hoc caſu datur condictio traditionis. 4.

Qvot modis uſusfr. pecuniæ amittatur? 5.

1 QVod ſi ultrò res tradita Fructuario, non ideò remiſſa cautio eſt, ſed datur Rei Vindicatio, exceptione per doli Replicationem re-
2 pulſa, per *h. L. 7.* Nam ſi Proprietarius rem vindicet, & Fructuarius excipiat de re uſusfr. nomine tradita; replicari poteſt, ſi cautionem præſtiteris. *Oldendorp. cl. 3. act. 6. q. 1. num. 3. Manz. ad h. t. n. 128. Donell. l. 10. c. 15. lit. A.*
3 Unde colligi poteſt, Fructuarium præſentem ſi ab ipſo cautio petita, non poſſe interim fructus ſuos facere. *Cævall. q. 408. n. 4.*
4 *& 10. Tuſchus lit. U. concl 306.* Sed hoc ſupra. Datur etiam condictio non rei ipſius, qvia Dominus non concedit rem ſuam, niſi furti. *l. fin. h. t.* ſed ſtipulationis & traditionis. *P. Bar-*
5 *boſ. ad L. Divortio §. fin. p. 2. n. 28.* Qvando pecuniæ uſusfructus legatus eſt duo caſus exprimendi ſunt, cùm morieris vel cum deminutus fueris capite, nam aliis modis non poteſt amitti uſusfructus pecuniæ vel alterius rei, cujus qvaſi uſufructus eſt v. gr. interitu non amittitur qvaſi uſusfructus, nec non utendo. *rationem vide in notatis ad l. 9. & ſeq. ſuprà de uſufructu earum rerum &c.*

Ad L. Si Tibi uſusfr. 8.

SUMMARIUM.

Qvibusnam cavendum ſit, & annon collegatario?

CUi cavendum ſit, *h. l.* explicatur, ſcil. Proprietario ſemper, ſive jam ſit ut hæres, ſive ſperetur, ut ſi alii ſub conditione legata Proprietas; interdum Collegatario ob jus accreſcendi. *Vid. Donell. lib. 10. cap. 14. Conf. Manzius ad h. t. n. 33. & multis ſeqq.*

Ad L. Si uſusfr. 9.

SUMMARIA.

QVid ſi qvis uſumfructum alteri reſtituere rogatus fuerit? n. 1.

An in uſufructu jure Civili incognito cautio- (ne ſit opus? 2.

Qvando ex die proprietas Fructuario legatur, non præſtatur cautio. 3.

Qvid ſi veſtis uſusfructus ſit relictus? 4.

SI uſusfructus mihi ſit legatur & rogatus fuerim uſumfructum tibi reſtituere, tunc *in princ. hujus legis* diſtingvitur, aut ſpes eſt, qvòd uſusfructus à te amiſſus poſſit recidere ad me, ſi forte hoc diſpoſuit Teſtator; primô caſu teneris mihi, & ego teneor hæredi cavere, ſecundô caſu tu, tanqvam fideicommiſſarius, directò teneris cavere hæredi.

In §. 1. qværitur, an in uſufructu jure ci- 2
vili incognito, ſed qvem prætor tuetur, cautione ſit opus? qvod affirmatur, ut ſi per fideicommiſſum relinqvatur, item qvando jure prætoriô valent legata, ſed id hodiè planum.
In §. 2. habetur caſus, ubi præſtanda cautio 3
non eſt, ſcil. ſi ex die Proprietas Fructuario ſit legata, qvia certum eſt, ad eum vel ejus hæredem proprietatem perventuram. *Vid. Tuſchus tom. 8. concl. 305. n. 1. Dn. Richter. deciſ. 19. n. 4. & ſeqq. Donell. l. 10. c. 14. lit. D.* niſi proprietas partis tantùm legata. *Richter. d. l. n. 5.*
Veſtis uſusfructus ſi relictus, non poteſt in eâ- 4
dem bonitate reſtitui, ſi igitùr attrita ſit, poterit ita reddi *§. 3. h. t. Conferantur de veſtis uſufructu Donell. l. 10. c. 4 & ibi Hill. lit. B.* Sed *in § ult.* agitur de pluribus proprietariis, qvòd ſinguli pro parte poſſint ſtipulari & ſingulis præſtanda cautio.

Ad L. Si ſervi. 10.

SUMMARIUM.

Qvid ſi qvis in ſervo communi partis ſuæ dimidium uſumfructum alteri leget?

HAbeo ſervum tecum communem pro partibus æqvalibus. In hôc partis meæ dimidium uſumfructum tibi lego, hôc caſu hæredi manet dimidia pars proprietatis, ſed qværitur, an hæredi meo ſit neceſſaria cautio? Videtur qvod non, qvia habet actionem communi dividundo; ſed affirmat JCtus, qvia actio communi dividundo de uſufructu non competit, nec datur ad id, qvod in cautione continetur, præſtandum.

Ad L. Uſu qvoqve. pen.

SUMMARIUM.

An mater, ſi ipſi cum liberis uſusfructus domûs legetur, cavere teneatur?

MAritus uxori legat uſumfructum domûs & diſponit, ut liberi cum matre in iisdem ædibus habitent; qværitur, an Mater teneatur cavere? Videtur qvod non, qvia, cùm liberi in iisdem ædibus habitent, poterunt omnem deteriorationem impedire. Sed affirmatur, qvia præſtat, ex ſtipulatione Matrem eſſe obligatam.

Ad L. fin.

SUMMARIUM.

Dominus qvibus caſibus rem ſuam condicere poſſit?

DOminus non condicit rem ſuam, niſi furi. Unam declarationem habuimus *in l. 7.* altera proponitur *à Menochio rem. 4. adipiſc. poſſ. n. 339.* qvòd, qvi Dominus jure fingitur, poſſit rem ſuam condicere. *L. qvi mort. cauſ. ff. de don. mort. cauſ. l. 1 C. de Don. qvæ ſub modo.* & idem Legati exemplo probat. *n. 341.* qvod tamen peti poteſt etiam actione perſonali.

Qvid in has actiones veniat? §.8.& 9.
Cui dentur hæ actiones? 10.
Qvid porrò Confeſſoriâ petatur ? 11.
Qvid in Negatoriâ ? 12.
Non ex verbis, ſed à cauſa finali actionis illæ diſtinguendæ ſunt. 13. & 14.
In Negatoriâ reo imponitur probatio ſervitutis. 15.
Qvando uſufructuarius fructus ſuos faciat, non perceptos ? 17.
An agnatus viduæ, in anno gratiæ ob cladem publicam parùm ex feudo percipienti, ex reliqvis annis reſarcire teneatur ? 19.

1 IN *l. 5. ſeu penultimâ* agitur in principiô, 1. cui
competat de uſufructu Actio Confeſſoria ? &
reſpondetur, qvòd detur fructuario, non verò
Domino, qvi non habet uſumfructum formalē,
de qvô hic agitur, ſed tantùm cauſalē, & ita Do-
minus rei vindicatione aget. Hujus formula eſt,
ajo mihi competere uſumfructum in fundo il-
2 lo. 2. qværit, cui competat Actio negatoria? Et
reſpondetur, Domino. Sed qvid ſi Dominus
3 non poſſit probare, ſe eſſe Dominum, an tene-
tur is, qvi rem veluti fructuarius poſſidet, pro-
bare, ſibi competere uſumfructum? Qvod ne-
gatur, qvia poſſeſſor omnis, ſi intentionem ſu-
am actor non poſſit probare, in ſuâ poſſeſſione
defendendus. Undè probatur, licet in actione
4 negatoriâ poſſeſſor teneatur ſuum jus probare,
id tamen intelligendum eſſe, ſi Actor domini-
um ſuum probaverit vel de eô conſtet.

In §. 1. dicitur, qvòd confeſſoria actio
5 in rem, qvæ directa tantùm, detur contra Do-
minum, ſed utilis vindicatio uſusfructus con-
tra qvemlibet impedientem.

6 In §. 2. dicitur, confeſſoriam & nega-
toriam actionem etiam de parte uſusfructus
dari. In his actionibus fructus etiam veni-
unt *§. 3. h. l.* Et ſi lite pendente finitus fu-
7 erit uſusfructus, pro præteritis tantùm fructi-
bus agitur non de futuris *§. 4.* qvod per ſe
8 planum. In has actiones venit omnis cau-
ſa fructuarii ſeu intereſſe v. gr. ſi ſervi uſus-
fructus legatus, ſed mihi præreptus, debetur
mihi, qvicqvid ex re meâ vel ex ſuis operis
9 conſecutus eſt ſervus. §. 5. Si etiam factô
rei amiſſus uſusfructus, renovandus non
tantùm eſt uſusfructus, ſed etiam cavendum
de evictione in caſum, ſi res fortè pignori da-
10 ta. *§. 6. h. l.* Demùm hæ actiones dantur
poſſidenti etiam (qvod ſecùs in corporum
vindicatione) qvi agit, ut adverſarius à vi &
turbatione deſiſtat, fructus autem non con-
ſeqvitur, ſed confeſſoriâ agitur, ut fructuarius
ſecurus conſeqvatur fruendi licentiam &
proprietatis Dominus non inqvietetur.
11 *§. ult.* Confeſſoria Actio datur ideò, ut de-
claretur, Actori uſumfructum competere. *L.
8. §. 3. Si ſervus vindicetur.* ut Reus condem-
netur de re reſtituendâ, aut de deſiſtendo
à vi, aut fructibus interceptis reſtituendis,
ita & uſufructuarius ſecurè conſeqvatur
fruendi licentiam. *h. l. pen. in fin. Donell. d.
l. 10. c. 12. circa fin.* Negatoria actio datur 12
Proprietario, ut fundus liber pronuncietur,
& impoſterum non inqvietetur. *hic §. ult.*
Et de Negatoriâ Actione hac notandum
(1.) Diſcrimen harum actionum ſcil. Con- 13
feſſoriæ & Negatoriæ non ex conceptione
verborum, ſed à proprietate & causâ finali 14
eſſe ſumendum, v. gr. Qvando ago & di-
co, vicinum non poſſe altius ædificare, eſt in
ſpeciem Negatoria, ſed re ipsâ confeſſoria.
Contrarium eſt, qvando dico, mihi eſſe jus
altius ædificare *Cujac. in l. 15. ff de novi operis
nunc. Donell. l. 10. c. 12.* Deinde (2.) note- 15
tur, in Negatoriâ Actione non Actori impo-
nendam probationem libertatis, ſed Reum
teneri probare ſervitutem, cum pro libertate
ſit præſumtio, ſcilicet ſi de dominio Actoris
conſtet. *L. 8. C. de Servit. Carpz. p. 2. c. 41. d.
18. & l. 1. Reſp. 67. & ſeq. Dn. Richter dec. 98. n.
63. & Dn. Struv. ad h. t. th. 49.* Et Actor hic non
ſemper dominium, ſed etiam poſſeſſionem
probans auditur, ex ſtylô Cameræ, de qvô 16
teſtatur *Mynſ. c. 1. obſ. 10.* Colligitur ex *§. 4.* u-
ſufructuarium poſſe ſuos facere fructus, et- 17
iam non perceptos, eosqvè ad ſuum hære-
dem transmittere. Pone enim, Fructuarium
Confeſſoriâ agere, & pendente lite mori, hic
condemnatio fiet in præteritos fructus non per-
ceptos, etiam finitô Uſufructu: Nam qvi Uſu-
fructuarius ab aliô impeditus fuit, qvò minùs
fructus perciperet, juris interpretatione perin-
de habetur, ac ſi fructus percepiſſet. *Vid.
Hartm Piſt. p. 24. n. 23.*

In §. ult dicitur, præſtandam eſſe li- 18
centiam fruendi in Actione Confeſſoriâ, Do-
minium autem non inqvietandum in Negato-
riâ. Hinc qværitum, ſi vidua in annô gratiæ ex 19
feudo parum fructuum perceperit ob cladem
publicam, an Agnatus ex ſeqq. annis hos fru-
ctus reſarcire debeat? qvod negatur, qvia hic
eſt caſus fortuitus, & Dominus Fructuario non
tenetur præſtare fructus, ſed fruendi licentiam.
Ita reſp. menſe Februar. 1654.

Ad L. Qvi de Uſufructu. fin.

SUMMARIUM.

Qvomodo interdum poſſidens abſolvatur & non poſſidens damnetur?

INterdum, qvi poſſidet rem, in qvam uſus-
fructus mihi competit, abſolvitur, ſi ſine do-
lo deſiit poſſidere lite pendente : Interdum,
qvi non poſſidet, damnatur, ſi ſe liti obtule-
rit.

Titu-

TITULUS VII.
De Operis Servorum.

Ad L. I.
SUMMARIA.

Opera ſervorum in actu conſiſtit. n. 1.
Operæ qvando debeantur? 2. & 3.
Qvomodo legatum operarum cum legatô naſcituri partus conferatur? 4.
An Dominus operas exigere valeat, cui ruſticus diu pro iis certam pecuniam præſtitit? 5.
Qvatenus operæ præſcribantur? 6. & qvid jure Saxon.? 7.

1 Opera Servorum in Actu conſiſtit, & ſicut Metaphyſici loqvuntur, eſt Ens tranſiens, non permanens, & ſic non conſiſtit in jure, cùm tamen inter jura ſeu ſervitutes perſonales tractetur. Sed vid *Hill. lib. 10. c. 21. lit. B* & videtur non improbabi-
2 lis ſententia *Hotomanni* ab *Hill.* allegata. His tricis non immorabor. Deinde dicitur in
3 hâc Lege, diem operarum non venire, niſi à die, qvo debentur. Sed qvô die debentur?
4 R. qvando operæ reqviſitæ *L. 7. ff. de Uſufr. legato.* Et ideo confertur Legatum operarum hic cum legato ejus, qvod ex Arethuſâ natum erit. Nam ſicut in hôc Legatô tacitè ineſt conditio, ſi naſcetur, ita etiam in Legatô operarum, ſi exactæ erunt. *Vid. Cujac. tom. 1. ad*
5 *hanc L.* Ex hâc ratione & illud evinco qvoniam operæ ruſticorum non debentur, niſi exactæ, utiqve ſi diù ruſticus pro operis certam pecuniam præſtiterit, non tamen Dominus prohibetur ipſas operas exigere, & contrà, qvia operæ ſingulis annis debentur, ſi exactæ. *Huſanus de homin. propr. c. 2. n. 42. Koppen. q. 13.*
6 *num. 11. Wehnerus in obſ. voce* Dingnotul. Ex qvò ſeqvitur, præſcriptionem operarum in ſingulis annis conſiderari, & ſi diù non ſint præſtitæ, non tamen amittuntur in futurum. *Mynſ. c. 3. obſ. 73. num. 1.* qvi ambo de recepto jure Camerali teſtantur. Conf. *Manzius in cent. dec. q. 29.* Et uniformis præſtatio non præjudicat Domino in futurum. Secùs jure
7 Saxon. *Manzius d. l. n. 4.*

Ad L. Operæ ſervi. 2.
SUMMARIA.

Operarum legatum non perit morte. n. 1.
An & qvare operæ debeantur etiam hæredi ejus, cui relictæ ſunt? 2. 3. & 4.
Qvod in noſtris ruſticis etiam obtinet. 5.

1 Operarum Legatum non perit capitis deminutione; nec morte, *per L. 2. ff. de Uſu-*
2 *fruct. Leg.* Sic igitùr jus ad hæredem ejus, cui debentur operæ, pertinet. *Weſenb. in ac. bic in fine & Manzius ad h. t. n. 16. & ſeq.* Ex hâc ratione, qvòd hæ in facto ſervi, non in facto ejus, cui debentur, conſiſtant; vel for-
3 tè, qvia ſervus, qvi operas debet alii, qvàm Domino, non ita inutilis eſt proprietario, cum tantùm operæ ad alium ſpectent, non alia, nec operæ ad eum ſemper ſpectant, ſed ſi indictæ, ſi reqviſitæ; & ſi ad hæredem non pertinerent, fieri poſſet, ut Legatum hoc eſſet fruſtaneum.
4 Pone, Legatarium ob locatos agros ſuos, non opus habuiſſe operis, nec eas igitur reqviſiviſſe. Hoc poteſt accommodari ad operas
5 noſtrorum ruſticorum, v. gr. ſi mihi legatæ eſſent operæ ruſtici alicujus, tunc dicerem, naturam hujus Legati eſſe, ut qvamdiu ruſticus ille vivit, operas mihi aut hæredibus meis præſtare teneatur, & cum vita ruſtici hoc legatum, niſi aliud actum appareat, expirare.

ad L. In hominis. 3.
SUMMARIUM.

In hominis uſufructu etiam operæ ſunt.

Ad *l. 3.* hujus Legis breviſſimus ſenſus hic eſt: in hominis uſufructu, in qvô & alia ſunt, etiam operæ ſunt; ſic ut uſufructuario non tantùm ex operis ſed & aliundè adqviratur; nam ſi ſervus, cujus uſumfructum habeo, hæres inſtituatur, hæreditatem mihi adqvirit, ſi ejus contemplatione relictum. *Caſtillo de uſufr. c. 50. num. 4.* Ei cui operæ legatæ, eas locate poteſt, & mercedem accipere.

Ad L. Fructus hominis. 4. & 5.
SUMMARIA.

Fructus hominis ſunt operæ ejus. n. 1.
Et præſcribuntur, ſicut uſusfructus. 2.
Servi uſusfr. & ejus operæ idem non ſunt. 3.

1 Fructus hominis in operis conſiſtunt, & in fructu hominis operæ ſunt; ergò videntur habere naturam uſusfructus. Undè probat *Carpzov. p. 2. Juriſpr. c. 4. d. 1.* Operas ruſticas eôdem modô præſcribi, qvô præſcribitur uſusfructus. Sed repugnare videtur 2
Lex 5. h. t. qvæ ad uſum refert, qvam tamen *Donellus* implicativè intelligit, *lib. 10. c. 21* ut etiam uſus videatur relictus. Aliter *Bachov. diſp 16. in Tr. lit. f. Hill. d. c. 21. lit. B.* Non tamen ex *l. 4.* ſeqvitur qvòd uſusfructus ſervi & operæ ejus legatæ idem ſint. *vid. Caſtillo de uſufr. d. c. 50. n. 5.*

Ad L. Cum de ſervi. ult.
SUMMARIUM.

Qvid petendum, ſi operæ legatæ non præſtentur?

Agit hæc lex, qvid petendum, ſi operæ mihi legatæ non præſtentur. Et primò notandum, operas ſervorum non æqvali pretiô æſtimari, ſed aliter operas ſervi, qvi artificiô

imbutus eſt, æſtimari, aliter ſervi mediaſtini operas. Sed qvid ſi à ſervô ob ætatem vel debilitatem operæ præſtari non potuerunt? Hic æqvum eſt, nullam æſtimationem deberi. *per §. 1.* Nec voluptatis ut ſi minùs ſit ſervus affectionis domini ratio in æſtimatione non eſt habenda. *§. 2.* Et deducendæ impenſæ neceſſariæ *§. ult. b. l. & l. 4. §. 1. b.*

TITULUS VIII

De Uſu & Habitatione.

ad L. 1. & ſeqq. 6.

SUMMARIA.

USus conſtituitur ad nudam indigentiam. num. 1.

An indigentia illa omnes omninò perſonas excludat? 2. & 3.

Jus Familiaritatis qvas perſonas recipiat? 4.

Hoſpitem recipere licet, qvatenus fert boneſtas 5. & 6.

Nimis familiariter cum boſpitâ converſans, ut alibi babitet, à Magiſtratu juberi poteſt. 7.

An ſeorſim babitationem alii locare valeat uſuarius? 8.

Qvomodo clientes & inqvilinos recipere liceat? 9.

Qvid ſi legata ſit tantùm babitandi facultas? 10.

Qvid ſi domus ad habitandum legata? 11.

1 USus conſtituitur iisdem modis, qvibus uſusfructus conſtituitur *l. 1. §. 1. b. t.* ſcil. vel in teſtamentô vel actu intervivos, & conſtituit ut ſine fructu, i.e. ad nudam indigen-
2 tiam, non ad utilitatem *l. 2. pr. b. t.* Indigentia autem illa non excludit communionem uſus etiam aliarum perſonarum, ſine qvibus uſuarius commodè vivere non poteſt, *per l. 2. & ſeq.* ut uxorem, libertos *l. 2. §. 1. b. t.* &
3 clientes. *l. 3. b. t.* Sic uſus legatus viduæ communicatur etiam ejus marito ſecundo,
4 *per l. 4. §. 1. b. t.* jure Familiaritatis. Ita ſocer cum nuru habitare poteſt, *l. 5. b. t.* ex qvâ lege probare ſolent, argumentum à filiâ ad nurum duci poſſe. Sicut & ſocer & gener in pluribus cauſis aſſimilantur patri & filio. *Menocb. conſ. 22. num 3.* & ſocer & pater à pari procedunt. *Menocb. conſ. 23. num. 27.* Et Mulier poteſt libertos, ac multò magis liberos, imò omnes perſonas recipere, qvos Mas
5 recipere poteſt. *l. 6. b. t.* Non aliter autem mulier hoſpitem recipere poteſt, qvàm ſi is honeſtè cum uſuariâ habitare poſſit. *L. non aliter. 7. b. t.* ex naturâ uſûs, in qvô non eſt, niſi qvod utenti commodum, qvale non eſt, qvod inhoneſtum. *L. 125. de V. S. Donell. l 10. c. ult.*
6 *poſt lit. A.* Ideoqvè etiam propter meretrices inductas poteſt locator conductorem ante tempus expellere. *Molina diſp. 499. num. 12.*
7 Et ideò ſeqvitur, Magiſtratum habere debere curam, ut non recipiantur perſonæ, in qvas cadere ſuſpicio inhoneſtatis poteſt. Et ſuprà etiam tradidi, ſi fama ſit, inqvilinum cum Hoſpitâ nimis familiariter converſari, debere Magiſtratum jubere, ut alibi habitationem conſtituat cum proteſtatione, ſe non credere famæ, ſed ut ſcandala tamen removeantur & ſpecies mali, ideò ſe hoc jubere. Neqve ſeorſim lo- 8
cabunt habitationem. *L. ſed neqve 8. b. t. Donell. l. 10. c. ult. lit. A.* Poteſt tamen alii locare, ſi & ipſe inhabitet unà cum inqvilino. *Carpz. p. 1. dec. 69. n. 12. l. 2. §. 1. b. t.* Sed clientes non 9
recipit, niſi ipſe inhabitet & inqvilinos non recipit, niſi hoc faciat gratis. *l. 4. b. t. & ibi Gloſſa.* niſi uſuarius ſit perſona mediocris, qvæ portiuncula aliqva vult eſſe contenta, cui parva merces non eſt invidenda. *d. l. 4. verſ. ſecundum bæc.* Ubi dicitur, qvò etiam has perſonas poſſit recipere, qvibus locô ſervorum utitur, licèt ſit liberæ aut bonâ fide poſſideantur. Idem in viduis utentibus jure retentionis in ædibus. *Carpz. dec. 69. n. 18.* Sed ſi habi- 10
tandi facultas tantùm legata, qvia tantùm in factô conſiſtit, planè non videtur locari poſſe, *per l. 15. pr. de Uſufr. legat. Mantic. de Conjectur. ultim. volunt. lib. 9. tit. 4. n. 9. Manzius ad b. t. n. 85. & 97. Caſtillo de Uſufr. c. 24. n. 27.* Aliud ſi domus ad habitandum lega- 11
ta, nam tunc proprietas legata eſt, qvia legatum domûs, qvod per ſe proprietatem continet, illâ adjectione (ad habitandum) minui non poteſt. *arg. l. 31. § 1. de Donation. Mantica d. l. num. 8. Manz. b. t. num. 84.*

Ad L. Sed neqve. 8.

SUMMARIA.

Qvomodo uſum ædium babens alias perſonas recipere poſſit? n. 1.

Conditio turpis uſui legato adjecta, non attenditur. 2.

IN *princ.* repetitur id, qvod ſuprà dictum, 1
qvòd ex perſonæ, qvæ uſum ædium habent, alias perſonas recipere non poſſint, niſi uſuaria perſona ipſa ſimul inhabitet.

In §. 1. qværitur de conditionibus v. gr. 2
ſi uſus ædium uxori legetur, ut tamen à marito divertat? Hæc conditio turpis eſt, qvam mulier implere jure prohibetur. Ideoqꝫ talis conditio ipſi remittitur, ut poſſit habitare, licèt non diverterit, poſſit tamen uti ædibus cum maritô ſuô, licèt hoc ſit contra voluntatem Teſtatoris iniqvam. *l. reprebendenda 5. C. de inſtit. & ſubſtit.*

Ad L. Cæterarum. 9.

SUMMARIUM.

Qvando & qvarum perſonarum indigentia attendenda?

Si

SI cui ſit legatus uſus aliarum rerum v. gr. gregis, vineæ, ſylvæ, tunc non tantùm attenditur indigentia perſonæ, cui fuit relictus uſus, ſed etiam perſonæ conjunctæ ut marito vel uxori vel liberis.

Ad L. Si Habitatio. 10.

SUMMARIA.

Habitatio & uſus ædium ferè coincidunt. num. 1.

Cur per non uſum ſervitus habitationis & operæ libertorum non amittantur? 2. & 3.

An hoc per l. 13. C. de ſervit. *mutatum? 4.*

Qvid per χρῆσιν legatam intelligatur? 5.

Legatò domûs uſufructu ſola habitatio relicta eſt 6.

Qvamdiu duret habitationis legatum? 7.

An uſuarius fundi dominum prohiberi poſſit, ne illic habitet? 8. & 9.

Cellâ vinaria uſuarius utitur. 10.

1 HAbitatio & uſus ædium ferè coincidunt, nam neutrum donari poteſt, & qvas perſonas recipere poteſt uſuarius, eas etiam is recipere poteſt, cui legata habitatio. Sed differt in eò qvod habitatio locari poſſit *l. 13. C. h. t.* & civili morte ſeu capitis deminutione non pe-
2 reat *per hanc l.* & non utendo non pereat, qvia toties habitationis legatæ dies cedit, qvoties Legatario commodum eſt, licèt anteà non ha-
3 bitaverit, ſicut & in libertorum operis id verum eſt. *Weſenb in ff. h. t. n. 6. Caſtillo cap. 28 in fin. Cujac. in π. h. t. Manz. n. 116.* Qvod per
4 *l. ſicut 13. C. de Servitut.* mutatum eſſe, putat *Vultej. §. 3. n. 1. de Uſufr.* Sed per Leges generales non tolluntur deciſiones caſuum ſpecialium.

5 In §. 1. dicitur, per χρῆσιν legatam non videri uſumfructum legatum, ſed uſum tantùm, qvod ipſa vox ſatis innuit.

6 In § 2. qværitur, ſi cui uſusfructus domûs legatus habitandi causâ, an ſola habitatio ſit relicta? qvod affirmatur, multò magis ſi dixiſſet, uſum ædium habitandi causâ.

7 In §. 3. qværitur, qvamdiu duret Habitationis legatum? Et reſpondetur, non unius tantùm anni habitationem videri relictam, ſed donec vivat habitator, cujus morte extinguitur.

8 In §. *ult.* qværitur, an uſuarius fundi dominum prohibere poſſit, ſi & illic habitare velit? qvod affirmatur, qvia ita uſus ædium impediri per dominum poſſit. Sed ſi domui ſint conjuncta prædia ruſtica, tunc non poterit uſuarius impedire familiam domini colendi agri
9 causâ ad ædes miſſam. Sed urbanam familiam miſſam prohibere & arcere poteſt uſuarius, ſicut ipſe Dominus prohiberi poteſt, niſi ipſe Dominus propriis manibus laboret & colat,
10 nam tunc dominus prohiberi poteſt, ſicut ipſi familia ruſticana prohiberi poteſt. Cellâ vinariâ & oleariâ ſolus uſuarius utetur, qvia compoſſeſſio horum locorum inſida eſſe ſolet.

Ad L. Inqve eo fundo. 11.

SUMMARIA.

Uſuarius Domino moleſtus eſſe non debet n. 1.

An ſicut fructuarius, ita & Uſuarius ſui juris commoditatem in alium transferre poſſit? 2.

Qvomodo limitetur? 3.

USuarius autem non debet moleſtus eſſe, vel Domino, ſi ille non habitare ſed colere velit vel familiæ ejus ruſticanæ â Domino illùc miſſæ, & non poteſt jus ſuum locare vel vende- 1
re. Licèt Uſufructuarius commoditatem ſui juris per venditionem vel Locationem in alium transferre poſſit; non tamen hoc jus vel hujus commoditatem in alium transferre poteſt uſuarius, qvia uſuarii neceſſitas ſpectatur, & pro diverſitate perſonarum, diverſa eſt neceſſitas. *Manz. n. 15 h. t.* Niſi uſus aliàs eſſet 2
inutilis, ſi commoditas non vendatur, vel locetur. *l. 22. pr. h. t. Manzius d. l. n. 16.* 3

ad L. Plenum. 12.

SUMMARIA.

Villæ pro Domino exſtructæ uſus legatus plenior eſt. n. 1.

Uſuarius annon fructibus uti poſſit? 2.

Uſus hic conſiderandus in concreto, non in abſtracto 3.

Verba intelligenda ſecundum qvalitatem perſonarum. 4 8. & 9.

Uſuario fructus in oppidum ad ædes ſuas transferre licitum eſt. 5. & 6.

Qvid videatur relictum, ſi pecoris uſus relictus? 7.

Qvando uſus alteri locari poſſit? 8.

Qvid ſi uſus bovis relictus? 9.

Materia de ſervò legato nobis inuſitata. 10. & 11. De eòdem. 12.

SI villæ prætorii ſeu ædium, qvæ in fundô ruſticô pro Domino fundi exſtructæ ſunt, 1
uſus legatus, plenior uſus legatus videtur. Et licèt ſuprà dictum, Dominum prohiberi poſſe ab uſuariô, id tamen locum non habet, ſi ad fructus colligendos & eô tempore ibi degere velit *l. 12. pr. Uſuarius etiam &c.* Uſuarius et- 2
iam naturalibus fructibus uti poteſt, ſed ad neceſſitatem ſuam, & ne agriculturam impediat, *per l. 11. h. t.* qvod hic exemplo foliorum, olei, frugum, &c declaratur, cum folia fuerint ad alenda pecora deſtinata. *Hillig. dec. ult. lit. B. Molin. tr 2. diſp. 5. n. 8.* ſicut etiam apud nos, ubi fœni inopia. Sic & aqvâ utetur ad proprium Uſum, non ad compendium, ut vendat. Notetur etiam in hâc L. qvòd uſus non 3
in abſtracto conſiderandus, ſed in concreto: nam largiùs agendum eſt cum Uſuario, pro ratione dignitatis *§. 1. h l. Manzius ad h. t. n. 23. Struv. th. 57. h.* Unde colligunt, verba, & 4
ita etiam privilegia, ſecundum qvalitatem perſonæ, cui data ſunt, intelligenda eſſe. *Vid. Jaſ. in Auth. ingreſſi. C. de SS. Eccl n. 36 Affl. in cap. 1. num. 18. titul. ex qvibus cauſis feudum*

5 *amittatur. Menoch.conſ.738.n.12.* Abundan-
tes etiam in fundo fruges in oppidum trans-
ferri poſſe ad ædes uſuarii, dicitur *in d. § 1. in*
6 *fin.* Nam aliàs ſi Uſuarius in urbe habitaret, le-
gatus uſus nullum haberet effectum. Verba
autem & diſpoſitionum & privilegiorum ita
interpretanda, ut aliqvid operentur. *Me-
noch conſ.19. n. 8.* Et ideò etiam cum convi-
vis interdum utetur *§. 1.*

7 In *§ 2.* qværitur, qvid videatur relictum,
ſi pecoris uſus relictus? & reſpondetur, peco-
ris uſus ad ſtercorandum tantum & ad modi-
cum lactis ſumendum videri datum, qvia non
tam ſtrictè voluntates ultimæ interpretandæ
per hunc §. 1. & 2. Inſt. eodem Alia ergò ratio
eſt fructuum fundi & pecoris, fœtus editus pars
ovis non eſt, lanæ nullus uſus ut lana eſt: Ne-
ta & texta lana eſſe deſinit. *vid. Donell. l. 10.
cap. ult.*

8 In *§ 3* agitur de uſu boum relictô, &
qvod ad arandum ab uſuariô uſurpari poſſit,
& ad alia, ad qvæ boves apti ſunt. Uſus loca-
ri vel alteri concedi neqvit, niſi conjectura a-
lia ſit voluntatis teſtatoris; vel ex conditione
Legatarii; ſi aurigæ eqvitii uſus relictus. *§. 4.
h. l.* vel ex genere relicti alias inutilis futuri,
ut ſi ſylvæ uſus procul habitandi ſit relictus.
9 *L. pen. pr. h. t.* Collige ex perſonâ Legatarii
Legatum ſumere interpretationem. *Surdus*
10 *de alimentis tit. 2. qvæſt. 12. num. 3.* Unde
infert *Baldus*, legatô lecti factô uxori viduæ,
non venire culcitras ex ſerico.

11 In *§ 5. ſeu ultimo* multa habentur de u-
ſu miniſterii vel ſervi legatô, materia nobis in-
uſitata. Nam primò dicitur, miniſteri uſu re-
lictô poteſt uſuarius uti cum conjuge ac libe-
ris, ſi tamen filiofamilias vel ſervo uſus ſervi
ſit relictus, non tamen niſi patri vel Domino
12 competit uſus, non verò aliis liberis. Ex ope-
ris etiam ſervi non poteſt uſuarius mercedem
capere, nec uſuarius ſervum neqꝫ ſervus ſe-
ipſum locare poteſt, ut ex operis mercedem
capiat uſuarius, poteſt tamen uſuarius pro
operâ mercedem imponere, ut ſervus vel ope-
ras vel mercedem uſuario præſtet. Utitur et-
iam ſervi operâ in fundô conducto, in lanâ
conductâ expediendâ, in veſtimentis condu-
ctis texendis, in navi fabricandâ, qvia ita non
locat operas uſuarii ſervi, ſed opus, qvod con-
duxit, perficit.

Ad L. Sed ipſi ſervo. 13.

SI ſervi vel ancillæ uſus mihi relictus, pro o-
perâ merces imponi poteſt, ut ad legem
præcedentem dictum.

Ad L. Per ſervum. 14.

SUMMARIA.

QVando ſervus uſuarius mihi acqvirat? num. 1.

Qvid inter uſum & uſumfructum interſit? 2.

Uſusfructus ſine uſu legari neqvit. 3.

Ademtis fructibus uſusfructus legatus adimitur. 4.

Uſus naturaliter ineſt uſufructui. 5.

Qvando uſus & uſusfructus confundatur? 6.

Uſus ab uſuario amiſſus ad uſusfructuarium redit. 7.

Qvando uſusfructus absqve uſu eſſe poſſit? 8.

Qvid in uſufructu vel uſu contineatur? 9.

PEr ſervum uſuarium adqviro, ſi ex re meâ 1
ſtipuletur, ſed qværitur, an ex operis ſuis
extra rem meâ qvid ſtipuletur vel adqvirat, an
mihi adqvirat? qvod negatur, nam in eo con-
ſiſtit inter alia diſcrimen inter uſufructuarium
ſervum & uſuarium, qvòd ille ex operis ſuis
adqvirat uſufructuario, ſed uſuarius non.

In *§. 1.* comparatur inter ſe uſusfructus 2
& uſus. Inter uſumfructum & fructum lega-
tum nihil inter eſt, ſed inter uſumfructum &
uſum intereſt, qvòd in uſufructu inſit uſus, ſed
in uſu non eſt fructus, nam uſus poteſt eſſe ſi-
ne fructu, ſed non contrà Sed qvid ſi uſus- 3
fructus ſine uſu legetur? R inutile eſſe lega-
tum, qvia fructuum perceptio ſine uſu non po-
teſt eſſe. Sed qvid ſi uſusfructus legatus eſt, 4
poſteà fructus adimantur, vel alii legentur, to-
tus uſusfructus videtur ademtus vel transla-
tus, qvia uſusfructus legatus vel fructus legati
inter ſe non differunt: qvod ſi uſusfructus ſi-
ne uſu i. e. nullâ mentione uſus factâ legatur,
tamen, qvia uſus ineſt fructui utrumqve vide-
tur legatum. Sed ſi uſusfructus ſine uſu i. e. 5
excluſô uſu legetur, ademtio uſûs nulla eſt,
qvia uſus naturaliter ineſt uſufructui, qvate-
nus ſcilicet frui aliqvis non poteſt, niſi fruen-
di causâ ſimul utatur. *vid. Caſtillo de uſufr. cap.
28. num. 14. & ſeq. Donell & ibi Hilliger. l.
10 cap. 7. lit. A* qvando eidem perſonæ uſus- 6
fructus & uſus legatur, confunditur utrumqꝫ.
Sed ſi mihi uſusfructus, tibi uſus rei legatur,
concurrimus in uſu, ſed fructus, qvos res
fert, ad me ſolùm pertinent. *§. 2. & 3. h. l.*
Unde qværitur, ſi tu amittas uſum, an uſus 7
ad hæredem ceu proprietarium vel ad me re-
deat? & poſterius affirmatur, qvia uſus natu-
raliter fructui ineſt, & recipit ita fructus natu-
ram ſuam. *Coll. Arg hic th. 3.* Poteſt igitùr 8
apud alium eſſe uſusfructus ſine uſu, apud
alium verò uſus tantùm, qvod intelligendum
formaliter, qvatenus uſus ut ſeparata ſervitus
conſideratur, non verò materialiter, qvâ ra-
tione uſus Uſufructui ſemper ineſt. *Harpr. ad
§. 1. Inſt. de Uſufr. n. 3. & ſeq. Donell. l 10. c.
7. in pr.* Sed qvid habet uſuarius, qvid fru- 9
ctuarius? Reſp. ille habebit neceſſaria, reli-
qva habebit fructuarius *l. 42. de uſufr. Manz.
ad h. t. num. 11.*

Ad L. Fundi uſu. 15.

SUMMARIA.

USuarius ex fructibus naturalibus pro indigentiâ ſuâ in totum annum unâ vice ſumere poteſt. n. 1.

An

An familia aucta, augeatur etiam uſus familiæ relictus. 2.
Qvid ſi proprietarius hôc pactô nihl fructuum percipiat? 3. & 4.
An uſuarius proprietarium prohibere poſſit? 5.

1 USuarius ex collectis fructibus naturalibus
tantum unâ vice ſumere poteſt, qvantum
ad uſum totius anni ſufficit, licèt Proprietarius
nullam utilitatem nulloſqvè fructus percipiat.
2 Hinc qværitur, an ſi oppido vel familiæ uſus
relictus, auctó oppidô vel familia uſus amplificato
oppido debeatur, licet Proprietarius ferè
3 nihil ita ex fructibus percipere poſſit? qvod
affirm. *Zaſ. l. 2. ſing. intell. c. 15. qvem laudat
Buſius ad h. l.* & ita etiam *Wiſſenb. ad h. t.
th. 28.* ubi diſſentientem refert *Mornacium
4 in L. 12. C. de Serv.* Putarem eſſe aliqvod diſcrimen
inter uſum alicui ad vitam legatum,
& inter uſum conceſſum oppido vel familiæ
perpetuum. De illô loqvitur hæc Lex, de
poſteriori dubitarem *ex L. 12. h. t.* Nam ita
proprietas planè inutilis foret Proprietario.
Et Teſtator ad præſentem tunc ſtatum familiæ
reſpexiſſe creditur, ſed de hôc alibi actum me-
5 mini. Uſuarius dominum proprietatis, vel
ejuſdem colonos ac familiam prohibere non
poteſt, qvæ operas ruſticas exercet, qvò minùs
agri-colendi cauſa ibi verſentur & fructus percipiant,
ſed ſi alterius rei gratia ibi verſari velint,
paterfamilias & familia ejus urbana prohiberi
poteſt *ſuprà l. 10. §. ult. h. t.*

Ad L. Si ita. 16.

S U M M A R I A.

USus fundi ita legatus uti inſtructus eſt, etiam inſtrumentis uti permittit. n. 1.
An proprietarius poſſit, invitô uſuariô, cuſtodem ſaltus conſtituere? 2.
Officialis qvando ſine expreſſione cauſæ officio ſuo deſtitui poſſit? 3. & 4.
Intereſt Superioris, ſubditos qvàm ſecuriſſimè vivere & juſtitiam adminiſtrari. 5.
Qvod ſervo uſuario dono, ipſi retineo. 6.

1 USus fundi ita mihi legatus, uti inſtructus eſt
poſſumne inſtrumentis uti? Videtur qvòd
non, qvia inſtrumentorum uſus non eſt relictus;
ſed affirmatur, qvia verba, ut inſtructus
eſt, debent habere aliqvem effectum & aliqvid
operari *de hoc in princ. legis.*

In §. 1. hæc ſpecies. Habes in ſaltu meô
2 Uſumfructum vel uſum, ſed volo cuſtodem
ſaltûs vel caſtri conſtituere, qvær. an poſſim
Te invito eum conſtituere? Videtur qvod non,
qvia poſſet tibi eſſe moleſtus; Sed affirm. ex
hac ratione, qvia intereſt mea, fines prædü
3 mei tueri. Colligunt ex hoc: Licet Officialis
officio aliqvo perpetuo ſine juſta cauſa non
poſſit deſtitui. *Cævall. q. 425. num. 16. Boër.
dec. 149. n. 24. Petr. Anton. de Petra de qvæſito
jure non toll. c. 39. n. 4. Menoch. l. 1. A. qv. 69.* 4
n. 10. excipiuntur tamen cuſtodiæ agrorum, caſtrorum
&c. *Boër. d. l. n. 25.* & juriſdictionalia.
Men. d. l. 1. q. 55. n. 4. Klock. vol. 1. conſ. 37. n. 11.
Nam in his variare poteſt Superior, cùm ipſius 5
interſit, ut qvàm ſecuriſſime vivant ſubditi, &
jus illis omnium optimè adminiſtretur. Ideoqvè
non expreſſa causâ tales perſonæ dimitti
ſolent. Servi uſus mihi legatus eſt huic qvid 6
dono i. e. in peculium do, procul dubiô in
meam utilitatem dedi, ergò ſicut id, qvod ex
re meâ negotiando adqvirit, mihi adqvirit, ita
etiam qvod ipſi dono retineo.

Ad L. Filiofam. 17.

SUMMARIA.

USus ædium relictus filiofam. an etiam patri concedatur? n. 1.
An Patri ex bonis adventitiis, hâc conditione filio relictus, ut ne Pater uſumfr. haberet, aliqva tamen commoditas competat? 2.

FIliofamilias vel ſervo uſu ædium relicto, 1
patri etiam abſente filio vel ſervo, & magis
præſente, uſus ædium conceditur, qvod etiam
habetur *in L. 12. §. 5. h. t.* Unde colligunt Dd. 2
qvando bona adventitia ita legata ſunt filiofamilias,
ut uſusfructus patri non acqviratur,
Patri tamen aliqvam commoditatem competere,
ob qvam filius ea bona alienare non
poſſit, ſine patris voluntate. *Pariſ. conſ. 157. n.
5. p. 4 qvem refert Aſc. Clem. Amer. in tr.
de patria poteſt. c. 6. effectu 2. num. 44. diſcedens
à Cravetta conſ. 39. n. 2. vol. 1.* Sed hoc
punctum valdè dubium, & argumentum ex
hâc lege formatum fragile.

Ad L. Si domus. 18.

SUMMARIA.

USuarius, ſi omnes fructus percipit, ad onus etiam reficiendi tenetur. n. 1.
Si modicæ tamen expenſæ ſint. 2.

SI omnis fructus rei pro ejus conditione ad 1
uſuarium ſpectat, ad eum etiam ſolùm ſpectat
onus reficiendi, aliud ſi ad utrumqvè fructus
pertineat; & hoc juri conveniens eſt, ut ex
ratione commodi etiam æſtimentur onera.
*Donell. d. c. ult. in fin. Manzius ad h. t. num.
42. & n. 65. & Romanus ſing. 148.* ubi gloriatur,
ſe utiliter allegáſſe legem hanc Romæ.
Sed intellige Legem hanc, ſi expenſæ modicæ
non fortè abſorbeant uſum. *Vid. Rom.
ſing. 157.*

ad L. Uſus pars. 19.

S U M M A R I A.

USus cur ſit ſervitus individua? n. 1.
Annon dimidia pars neceſſariorum fructuum mihi legari poſſit? 2. 3. & 4.
Ratio. 5. & 6.

USus eſt ſervitus individua, & ideò pro 1
parte uti poſſumus. Sed ſi rationem na- 2
turalem conſulamus, non videtur aliqvid

 obſtare,

obſtare, qvo minus mihi dimidia pars neceſ-
ſariorum fructuum, lignorum, piſcium., legari
3 poſſit, v. gr. indigeo ſingulis annis 6. ſtruibus
ligni, cur non poſſunt legari tres ſtrues ex ſyl-
4 va, & ut reliqvum emere tenear? Sicut & non
impedit ratio naturalis, cur non mihi & Titio
5 ſylvæ uſus legari poſſit? Ideoq́ forte aliæ ſub-
ſunt rationes. Non enim omnes rationes in
6 Legibus allegatæ ſemper adæqvatæ ſunt. For-
tè enim hæc eſſe poteſt ratio, qvòd unô tem-
pore aliqvis pluribus indigeat, qvàm aliô tem-
pore, & poſſet eſſe materia litis, ſi duo eſſent
vel tres uſuarii &c.

ad L. Servus, cujus. 20.

SUMMARIUM.

Qvomodo uſuarius ex operis ſervi acqvirat?

SUpra dictum, qvòd uſuarius ex operis ſervi nihil adqvirat ei, qvi ejus uſum habet. Sed hoc declaratur; niſi ſervus certâ arte imbutus, aut certæ negotiationi addictus, nam eô caſu, ſi, verbi gratia, ſervus ſit inſtitor, & ego ipſum tabernæ præficiam omninò operis ſuis mihi adqvirit, qvamvis dici poſſit, cũ non tàm ex operis ſuis, qvàm circa res meas vel ex rebus meis qvid adqvirere. Sed ſi juſſu meô qvid traditum accipiat, mihi adqviret.

ad L. Uſus aqvæ. 21.

SUMMARIUM.

Uſus aqvæ ad heredes cur non tranſeat?

USus aqvæ perſonalis ſervitus eſt, ideoq́ ad hæredem non tranſit, qvod per ſe planum eſt.

ad L. Divus. penult.

SUMMARIA.

ANnon in legato uſu ſylvæ cæduæ uſuario ligna vendere liceat? n. 1.
In qvantum verò hoc conceſſum uſuario? 2. 3. & 4.
An uſuarius prohibere proprietarium poſſit, ne inhabitet? 5.
An nulla conclavia uſuarius locare valeat? 6.

1 IN principio notandum, qvòd interdum uſu
legato uſusfructus videatur legatus, v. gr.
ſi ſylvæ cæduæ uſus mihi legatus ſit, tunc ſi
fortè ad uſum meum non poſſim cædere
arbores ob ſylvæ diſtantiam, poſſum ad mo-
dum fructuarii ligna vendere, ſicut domi-
nus ſolebat cædere, & ſic de Uſufructu in-
telligit hanc Legem *Carpzov. p. 3. conſt. 15. def. 4. n. 8. & deciſ. 669. n. 10. Menoch. conſ. 352. n. 13. conſ. Buſius hic.* Licet *Donell. l. 10. c. 24.* hanc 2
Legem intelligat, ut tamen mihi hoc caſu non
plus vendere liceat, qvàm qvantum ſatis eſt ad
ligna familiæ meæ neceſſaria coemenda. Sed
textus dicit, tantum licere vendere, qvan-
tùm uſufructuario licet. Colligitur itaqve ex 3
hac Lege notabili, ne relictum maneat inutile,
extendi jus de minori ad majus, contra pro-
prietatem verborum. *Pinell. d. l. 1. C. de bon. mat. p. 2. n. 57.* ubi tamen communem illum
intellectum, quòd de ſylva remotiori agatur,
negat. *n. 58.* quod etiam facit *Buſius.* Sed illum 4
rejiciendum non eſſe puto cum *Wiſſenbachio ad h. t. n. 28.* Notetur ergo, ne diſpoſitio
reddatur inutilis, recedendum eſſe à propri-
etate vocis, non ſi minus utilis, ut hanc legem
declarat *Pariſ. vol. 3. conſ. 58. n. 29.* In §. 1. dici- 5
tur, uſuarium ædium poſſe prohibere Propri-
etarium, ne ipſe utatur, ex hac ratione, qvia,
licet ipſe pro hoc tempore non habeat opus to-
tis ædibus, in futurum tamen opus habere po-
teſt. Et ideò poteſt conclavia nonnulla lo- 6
care, ſi velit, qvod videtur pugnare cum na-
tura uſus; qvod fortè placuit, ideò ſi proprie-
tarium cohabitatorem ædium admittere coge-
retur, hoc materiam litibus præbere poſſet, &
receptio inqvilini tutum ipſum ab inſidiis fu-
rum præſtare poteſt. *Vid. Manz. h. t. n. 33. & n. 40.* Officio, judicis incumbit cavere & prohi-
bere, ne aliter, qvàm debet, utatur.

ad L. Neratius. ult.

SUMMARIA.

PRoprietarius fundum uſuarium meliorem, non deteriorem reddere poteſt. n. 1.
Annon poſſit agrum arbuſtis conſitum excidere? 2. & ſeq.

PRoprietarius meliorem fundum facere uſu- 1
ario, deteriorem efficere non poteſt: ut ſi
ex prato faciat agrum, de qvo *Manzius h. t. n. 66.* Sed aliud putem, ſi fundi uſus mihi re- 2
lictus, in qvo certa pars conſeri ſolita. Nam
ſi injuria temporis totus fundus fiat incultus
& arbuſtis conſitus, proprietarius omninò
ad veterem formam reducere poſſet. Sic in-
terdum inter venatores & ruriculas ſolent eſ-
ſe lites. Nam ſylvæ injuria temporis factæ 3
ampliores, & qvando ruricolæ ſuos agros
purgare volunt, ab iis, qvi foreſtis præſunt,
impediuntur. Sic & Senatus interdum ſolet 4
prohibere civibus, ne prata à fruticetis pur-
gent. Ita etiam lucrum ex publicis calami-
tatibus captamus!

TITU-

Titulus IX.
Uſufructuarius qvemadmodum caveat.

ad L. 1.

SUMMARIA.

IN Uſufructu proprio duplex cautio reqviritur. num. 1.

Qvàm latè ſe extendat cautio de utendo boni viri arbitrio? 2. & 3.

An à teſtatore hac cautio remitti poſſit? 4.

Annon ab hærede. 5. & annon donatori, fiſco, parenti remittenda? 6. & ſeqq.

Pro cautione iſta duplex conſilium affertur. Sc. I. qvales res adſint, in teſtatum redigendum. 10. & 19.

An hæres contra prohibitionem teſtatoris legatarium ad inventarium compellere valeat? 11

An Pater teneatur inventarium conficere de bonis adventitiis filii? 12. & ſeqq.

Ad minimum deſignationem conficiat. 17.

Si Pater adminiſtrator legitimus ſit, an cavere teneatur? 18.

II. Conſilium eſt, qvod, ſi non utatur boni viri arbitratu, ſtatim committatur ſtipulatio. 19.

An ob abuſum ipſo jure amittatur uſusfr.? 20. 21. & 22.

Cautio de tantodem reſtituendo in qvaſi uſufructu reqviritur. 23.

Qvalis cautio in mobilibus, qva uſu conſumuntur, neceſſaria? 24.

1 DUplex cautio reqviritur ab Uſufructuario, (1.) In Uſufructu propriô, ſcilic. ſe boni viri arbitrio uſurum (2) Se reſtituturum rem finitò Uſufructu. *l. pr. h. t.* & habet locum in uſufructu rerum mobilium & immobilium *l. 1. §. 1.* & ſi uſusfructus per fideicommiſſum vel per donationem mortis cauſa vel qvocunqve aliô modô conſtitutus *§. 2. d. l.* & promittet uſufructuarius ſe reſti-
2 tuturum id, qvod inde extabit *d. l. 1. §. ult.* Et ex primo membro ſtatim agi poteſt, qvando qvid contra promiſſionem actum eſt. Etiam durante uſufructu & ſic ſæpius agi poteſt
3 per *hanc l. 1. §. 5.* Sed prius membrum latè patet, nam debet idem facere, qvod in re ſua faceret. *d. l. 1. §. 3.* & non deteriorare *d. §. 3.* nec pati, ut res uſucapiatur. *§. fin.* & cuſtodiam
4 præſtare. *l. 2. h. t. conf. Manz. h. t. n. 75.* Utraqꝫ cautio tàm neceſſaria eſt, ut nec à Teſtatore remitti poſſit, per *l. 1. C. de Uſufr. Gail. L. 2. obſ. 145. Weſenb. conſ. 11. n. 5. & 17. Caſtillo de Uſufr. c.*
5 *15. Ant. Gabriel. d. Concl. 1.* Benè tamen ab hærede remitti poteſt, qvæ eſt prima limitatio.
6 *Manz. n. 100.* Altera eſt, ſi donator in re donata ſibi uſumfructum reſervaverit, qvod tunc non teneatur ad talem cautionem. *Gabr. d. concl. num. 45. Gail. d. l. n. 13. Mynſ. c. 5. obſ. 36. & Manz. d. l. n. 19.* qvia convenitur ex Liberalitate. *Coll. Arg. hic. th. 3. per l. 62. ff. de Ædil. Edict.* Tertia limitatio, ſi fructuario propri- 7
etas ex die relicta. *l. 9. §. 2. h. t. Manzius d. l. n. 20. Gabr. n. 46.* Qvarta exceptio in fiſco. *arg.* 8
l. 1. §. 18. ut legat. nom. cav. Manz. n. 21. Qvin- 9
ta in parente. *l. ult. §. 4. C. de bon. qvæ lib.* qvod limitat *Manz. h. t. n. 17.* niſi ſecundas nuptias contraxerit. *l. 6. §. 1. de ſecundis nupt. Pinellus ad l. 1. C de bon. mat. p. 2. n. 31.* ut autem hæc cautio facilius ſortiatur effectum, duplex hic ſuppeditatur conſilium. (1.) Ut 10
qvalis res ſit, in teſtatum redigatur, i. e. inſtrumentum publicum ſuper rei qvalitate conſtituatur, vel inventarium. *l. 1. §. 4. h. t.* de qvo *Caſtillo c. 3. n. 87. & ſeq. & c. 14. n. 4. Theſſaur. deciſ. 80. n. 3. Manz. h. t. num. 85. & ſeq. Donell. l. 10. c. 14. Franzkius h. t. n. 4. Struv. th. 67.* Et ex eô inferunt, hæredem poſſe Legatarium 11
compellere, ut mediante inventario res in uſumfructum conceſſas accipiat, utcunqve Teſtator prohibuerit. *Gail. l. 2. obſ. 145. num 10. & ſeq. Carpz p. 3. c. 13. d. 14. vid. not. ad l. 1. C. de Uſufr.* Ubi qværitur, an pater uſumfructum 12
habens bonorum filii, teneatur Inventarium conficere? qvod puto affirmandum cum *Speculat.* qvem citat *Mynſing. loco citando.* ſi aliunde conſtare non poſſit, qvid reſtituendum ſit. Et miror *Mynſing. c. 2. obſ. 93.* alios- 13
qve hoc negantes hac ratione niti, qvod non obſtrictus pater ad rationes reddendas, cùm tamen nullus fructuarius ad rationes reddendas teneatur, & tamen, ubi de numero & qvalitate rerum in uſumfructum datarum non conſtat, Inventarium facere tenetur. Ergò hæc ratio non concludit. Nec non- 14
cludit reverentia, qvam filius habet erga patrem: nam filius non diffidit patri, ſed in omnem eventum ſibi providet Pone pa- 15
trem mori, qvantæ liberorum contentiones ſunt de bonis paternis, præſertim ſi Novercam induxerit? Etſi non relinqvat viduam, inter liberos tamen diverſorum matrimoniorum contentiones oriri poſſunt. Et ipſi 16
Doctores contrarii tandem fateri coguntur, aliqvam deſcriptionem neceſſariam eſſe. Vid. *Manz. h. t. n. 94. conf. Pinellus de bonis mat. p. 2. l. 1. num. 23. Garcias de Expenſis cap. 11. num. 65. & qvos refert Caſtillo c. 3. num. 87. & ſeqq.* Nec 17
his me oppono, qvi deſignationem reqvirunt ad minimum, modò de eo conſtet, qvid reſtituendum ſit. Sed cavere non tenetur pa- 18
ter, ſi eſt legitimus Adminiſtrator; aliud ſi ut tutor gerat negotia filii. *Pinellus ad l. 1. C. de bon. mat. p. 2. n. 27.* Nec mater à redditione rationum excuſabitur. *Pinell. d. l. n. 28.*

Digitized by Google

rem res adminiſtrandæ, conſtituto ei ex fructibus ſalario, donec poſſit Fructuarius cautionem præſtare. Pluribus hanc qvæſtionem allegatis variis ſententiis tractat *Manz. n. 56. & multis ſeq. Caſt. c. 18. Koppen. dec. 33. n. 17. & 19.*

Ad L. Etſi uſusfr. 7.

SUMMARIA.

SI ultrò res Fructuario tradatur, an ideò cautio remiſſa intelligatur? n. 1. & 2.

Fructuarius, à qvo cautio petitur, fructus interim non facit ſuos. 3.

Proprietario hoc caſu datur condictio traditionis. 4.

Qvot modis uſusfr. pecuniæ amittatur? 5.

1 QVod ſi ultrò res tradita Fructuario, non
ideò remiſſa cautio eſt, ſed datur Rei Vindicatio, exceptione per doli Replicationem re-
2 pulſa, per *h. L. 7.* Nam ſi Proprietarius rem vindicet, & Fructuarius excipiat de re uſusfr. nomine tradita; replicari poteſt, ſi cautionem præſtiteris. *Oldendorp. cl. 3. act. 6. q. 1. num. 3. Manz. ad h. t. n. 128. Donell. l. 10. c. 15. lit. A.*
3 Unde colligi poteſt, Fructuarium præſentem ſi ab ipſo cautio petita, non poſſe interim fructus ſuos facere. *Carvall. q. 408. n. 4.*
4 *& 10. Tuſchus lit. U. concl 306.* Sed hoc ſupra. Datur etiam condictio non rei ipſius, qvia Dominus non concedit rem ſuam, niſi furti. *l. fin. h. t.* ſed ſtipulationis & traditionis. *P. Bar-*
5 *boſ. ad L. Divortio §. fin. p. 2. n. 28.* Qvando pecuniæ uſusfructus legatus eſt duo caſus exprimendi ſunt, cùm morieris vel cum deminutus fueris capite, nam aliis modis non poteſt amitti uſusfructus pecuniæ vel alterius rei, cujus qvaſi uſufructus eſt v. gr. interitu non amittitur qvaſi uſusfructus, nec non utendo. *rationem vide in notatis ad l. 9. & ſeq. ſuprà de uſufructu earum rerum &c.*

Ad L. Si Tibi uſusfr. 8.

SUMMARIUM.

Qvibusnam cavendum ſit, & annon collegatario?

QUi cavendum ſit, *h. l.* explicatur, ſcil. Proprietario ſemper, ſive jam ſit ut hæres, ſive ſperetur, ut ſi alii ſub conditione legata Proprietas; interdum Collegatario ob jus accreſcendi. *Vid. Donell. lib. 10. cap. 14. Conf. Manzius ad h. t. n. 33. & multis ſeqq.*

Ad L. Si uſusfr. 9.

SUMMARIA.

QVid ſi qvis uſumfructum alteri reſtituere rogatus fuerit? n. 1.

An in uſufructu jure Civili incognito cautio- (ne ſit opus? 2.

Qvando ex die proprietas Fructuario legatur, non præſtatur cautio. 3.

Qvid ſi veſtis uſusfructus ſit relictus? 4.

SI uſusfructus mihi ſit legatur & rogatus fuerim uſumfructum tibi reſtituere, tunc *in princ. hujus legis* diſtingvitur, aut ſpes eſt, qvòd uſusfructus à te amiſſus poſſit recidere ad me, ſi forte hoc diſpoſuit Teſtator: primô caſu teneris mihi, & ego teneor hæredi cavere, ſecundô caſu tu, tanqvam fideicommiſſarius, directò teneris cavere hæredi.

In §. 1. qværitur, an in uſufructu jure ci- 2
vili incognito, ſed qvem prætor tuetur, cautione ſit opus? qvod affirmatur, ut ſi per fideicommiſſum relinqvatur, item qvando jure prætoriô valent legata, ſed id hodiè planum.
In §. 2. habetur caſus, ubi præſtanda cautio 3
non eſt, ſcil. ſi ex die Proprietas Fructuario ſit legata, qvia certum eſt, ad eum vel ejus hæredem proprietatem perventuram. *Vid. Tuſchus tom. 8. concl. 305. n. 1. Dn. Richter. deciſ. 19. n. 4. & ſeqq. Donell. l. 10. c. 14. lit. D.* niſi proprietas partis tantùm legata. *Richter. d. l. n. 5.*
Veſtis uſusfructus ſi relictus, non poteſt in eâ- 4
dem bonitate reſtitui, ſi igitùr attrita ſit, poterit ita reddi *§. 3. h. t. Conferantur de veſtis uſufructu Donell. l. 10. c. 4 & ibi Hill. lit. B.* Sed *in § ult.* agitur de pluribus proprietariis, qvòd ſinguli pro parte poſſint ſtipulari & ſingulis præſtanda cautio.

Ad L. Si ſervi. 10.

SUMMARIUM.

Qvid ſi qvis in ſervo communi partis ſuæ dimidium uſumfructum alteri leget?

HAbeo ſervum tecum communem pro partibus æqvalibus. In hôc partis meæ dimidium uſumfructum tibi lego, hôc caſu hæredi manet dimidia pars proprietatis, ſed qværitur, an hæredi meo ſit neceſſaria cautio? Videtur qvod non, qvia habet actionem communi dividundo; ſed affirmat JCtus, qvia actio communi dividundo de uſufructu non competit, nec datur ad id, qvod in cautione continetur, præſtandum.

Ad L. Uſu qvoqve. pen.

SUMMARIUM.

An mater, ſi ipſi cum liberis uſusfructus domûs legetur, cavere teneatur?

MAritus uxori legat uſumfructum domûs & diſponit, ut liberi cum matre in iiſdem ædibus habitent; qværitur, an Mater teneatur cavere? Videtur qvod non, qvia, cùm liberi in iiſdem ædibus habitent, poterunt omnem deteriorationem impedire. Sed affirmatur, qvia præſtat, ex ſtipulatione Matrem eſſe obligatam.

Ad L. fin.

SUMMARIUM.

Dominus qvibus caſibus rem ſuam condicere poſſit?

DOminus non condicit rem ſuam, niſi furi. Unam declarationem habuimus *in l. 7.* altera proponitur *à Menochio rem. 4. adipiſc. poſſ. n. 339.* qvòd, qvi Dominus jure fingitur, poſſit rem ſuam condicere. *L. qvi mort. cauſ. ff. de don. mort. cauſ. l. 1. C. de Don. qvæ ſub modo.* & idem Legati exemplo probat. *n. 341.* qvod tamen peti poteſt etiam actione perſonali.

LIBRI

LIBRI OCTAVI
TITULUS I.
De Servitutibus.

Ad L. Servitutes. 1.
SUMMARIA.

QVotuplices ſint Servitutes? n. 1.
An Servitutum diſtinctio à loco, materiâ & qvalitate prædiorum deſumenda? 2.

1 Aliæ ſervitutes competunt perſonis pro-
pter perſonas, aliæ verò perſonis pro-
pte res ſeu prædia. Et hæ vel ſunt
Urbanæ vel Ruſticæ; qvâ in diviſione diſ-
ſentiunt JCti. Nam Neratius Urbana vocat,
qvæ in urbe ſunt, ruſtica, qvæ ruri facta *l. 2.*
2 *ff. de Servit. Ruſt. præd.* Sed cæteri diſtin-
gvunt non à loco, ſed à materiâ, & qvalita-
te prædiorum. Ideoqvè prætoria ruri ædifi-
cata urbana vocant *l. 1. ff. Commun. præd. l. 198.*
de V. Sign. Sicut etiam urbana mancipia à ru-
ſticis diſtingvuntur, non loco ſed genere ope-
ris *l. 166. de V. S.*

Ad L. Unus ex Dominis. 2.
SUMMARIA.

Cur in ædibus communibus ſervitus non poſſit ab unò dominorum imponi? n. 1.
Qvid ſi diviſus ſit fundus? 2.

1 UNus ex Dominis communibus ædibus ſer-
vitutem imponere neqvit, & ne qvidem
pro parte ſuâ. *Hic & L. unus. 34. de Servit.*
Ruſtic. præd. l. 6. §. 1. Communia prædiorum.
Nec enim poſſet onerari res ſua, qvin onera-
retur res aliena. *Donell. & ibi Hill. lib. 2. c.*
9. lit. E. Manzius ad h. t. num. 190. & ſeqq.
2 Sed ſi diviſus ſit fundus, in parte diviſâ conſti-
tui poteſt ſervitus *l. 6. h. t.* qvia pars diviſa
prædium eſt, ſed pro parte indiviſâ ſervitus
imponi neqvit. Poſt plures allegatos *Dn.*
Wiſſenb. d. 20. th. 2.

ad L. Servitutes. 3.
SUMMARIA.

Alia ſervitus eſt in ſolô, alia in ſuperficie. n. 1.
Servitutes urbanæ inhærent ædificiis. 2.
Ruſticæ inhærent ſolo. 3.
Servitutes conſiderantur abſolutè & relativè. 4.
Iter, & ſerv. altius tollendi, diverſa conſideratione ruſticæ & urbanæ ſerv. ſunt. 5.
An ſtabulum ſit prædium ruſticum? 6.
Qvædam ædificia ratione pignoris vel alius effectus ſunt ruſtica prædia. 7. & 8.
An vaſallus, & emphyteuta ſervitutem imponere poſſint? 9.

SErvitus hic dividitur, qvòd alia ſit in ſolô, 1
alia in ſuperficie; qvæ coincidere videtur
cum eâ, qvâ alia Ruſticorum, alia Urbanorum
prædiorum eſſe dicitur. *Franzk. ad h. t. n. 83.*
Manzius ad h. t. num. 22. Et ſic vera erit ſen-
tentia *Bacchovii in notis ad Weſenb. ad tit de*
S. U. P. qvòd ſervitutes urbanorum prædio- 2
rum ſint hæ, qvæ inhærent ædificiis qvalibus-
cunqvè, etiam condendis fructibus, aut peco-
ribus conſtructis, & ſervitutes ruſticæ inhære-
ant ſolo; licet hortus, qvi in ſolo eſt, cenſea- 3
tur urbanum prædium, qvando accedit ædi-
bus *L. urbana 198. de V. S. Wammeſ. vol. 1.*
conſ. 442. num. 14. & ſtillicidium in ſolô caſi-
tat *Buſius hic.* Sed ob alios textus videtur di- 4
ſtingvendum, utrum conſiderentur ſervitutes
abſolutè an relativè? Abſolutâ conſideratione, 5
v. gr. iter eſt ſervitus ruſtica, qvia inhæret ſolo;
è contrario ſervitus altius non tollendi, eſt na-
turâ ſuâ ſervitus urbani prædii. Sed ſi iter
meis ædibus conſtituatur, vel ſi ſervitus altiùs
non tollendi agro, vel horto, vel horreo meo
conſtituatur, tunc iter ſit in conſideratione
relativâ urbani prædii ſervitus, & altera ruſtici,
per L. 2. ff. de S. R. P. Conf. Donell. lib. 11. c.
4. & ibi Hilliger. lit. D. latè differens. Dn.
Franzk. ad h. t. num. 55. & ſeqq. Manzius
n. 7. Sanè in *l. 4. §. 1. ff. in qvibus cauſis pignus* 6
tacitè contrahitur. ſtabulum dicitur eſſe præ-
dium ruſticum. Idem eſt de horreo dicen-
dum. Sed videtur eſſe diſtingvendum etiam 7
in ædificiis, qvod alia ædificia conſiderentur in
ſe, & tunc in materiâ ſervitutum omnes ſervi-
tutes ipſis inhærentes, etiam ſtabulis, ſunt ſer-
vitutes urbanorum prædiorum; Aliud verò, 8
ubi conſiderantur ratione pignoris taciti, vel
alterius effectus, & eô ſenſu qvædam ædifi-
cia, qvæ fructibus condendis vel pecoribus
conſervandis inſerviunt, ſunt ruſtica, & tamen
licet invecta in prædia ruſtica non ſint ſimpli-
citer obligata locô pignoris; in horreis tamen
locatis aliud, qvia horrea non fuerunt fructus,
ſed tantùm condunt, *per d. l. 4. §. 1.* Sed hic tot
ferè ſententiæ, qvot capita. *Conf. Wiſſenb. d. d.*
20. th. 2. Illud hic qværi poteſt, an etiam Va- 9
ſallus vel etiam Emphyteuta, qvi ſuperficiario
ſimiles ſunt, ſervitutem imponere poſſint? qvod
hic affirm. *Buſius.* ſed reſolutô jure Vaſalli vel
Emphyteutæ, reſolvitur & finitur jus ſervitu-
tis. *l. Lex vectigali. 31. ff. de pign. Dn. Struv.*
ad h. lib. 8. th. 29.

Ad

Ad L. Servitutes ipſo. 4.

SUMMARIA.

Servitutes ad tempus aut conditionem non quidem conſtitui; at promitti poſſunt. n. 1. & 5. *(pus ? 2. & 3.*
Qvid ſi in ipsâ conſtitutione adjiciatur tem-
Qvid ſi conditionatè promiſſa ſit ſervitus ? 4.
Modus in conſtitutione ſervitutis adjectus obſervandus eſt. 6.

1 SErvitutes neqve ex tempore, neq; ad tem-
pus, neq; ſub conditione, neq; ad certam
conditionem conſtitui poſſunt; ſed promitti
tantùm, qvia per promiſſionem non conſtitui-
tur jus in re, ſed jus ad rem. *Don. lib. 11. cap. 10.*
lit. C. D & E. & ibi Hillig. Cæpoll. de Servit.
U. P. c. 21. n. 1. Zæſ. ad tit. Communia Præd. n.
2 6. Sed ſi in ipsâ tamen conſtitutione adjiciatur
tempus vel conditio, dabunt exceptionem do-
3 li vel pacti. Ideoq; ſi ultea tempus conven-
tum velis uti ſervitute, poſſum Te impedire;
& Tu velis contra me actione confeſſoria age-
re, poſſum Tibi opponere exceptionem pacti
vel doli *Donell. d. l.* ubi effectum hujus rei de-
clarat *Dn. Manz. ad h. t. n. 24. & ſeqq. Dn.*
4 *Franzk. ad tit. Comunia Præd. n. 28. & ſeqq.*
ut & Buſius hic. Et ſi conditionatè promiſſa
ſervitus vel ex die, obligatio qvidem ſtatim
oritur, ſed conſtitutio vel patientia, poſtqvam
conditio impleta & dies venit. *l. 25. §. 10. &*
ſeq. ff. Fam. herc. l. 23. §. ult. de Servit. U. P.
5 *Struv. ad l. 8. ff th. 35.* Aliud ergò promiſſio,
aliud conſtitutio; licèt interdum in ſervituti-
bus negativis, ubi Dominus prædii ſervientis
qvid non ſe facturū promittit, eôdem tempore
& conſtitutio fieri videatur, de qvâ *Struv.*
d. th. 35.

6 *Ad §. 1.* Modus poteſt adjici Servituti, ita
ut aliter ipſo jure uti non liceat, v. gr. ut pedes
eat, certa pecora transducat, certô vehiculi ge-
nere utatur; & ſi aliò modô qvis uſus ſit, non
utendo amittat. *l. 10. & ſeq. Qvemadm. ſervi-*
tus amittatur. Zæſ. ad d. t. Comm. Præd. n. 7.
Donell. d. c. 10. poſt lit. F. Manz. n. 246. Et
huc pertinent intervalla temporum. *§. fin. h. l.*
4. & l. 5. §. 1. Manz. d. l. n. 245. Buſius hic
num. 4.

Ad L. Via. 5.

SUMMARIA.

Servitutes qvomodo conſtituantur ? n. 1.
Conſtituuntur aliò, atqvè uſusfructus, modò. 2.
Non obſtat §. 1. hujus legis. 3.

1 SErvitutes iisdem ferè modis conſtituun-
tur, qvibus uſusfructus, v. gr. per Teſta-
mentum, vel per contractum inter vivos, & ſe-
cutam traditionem, vel qvaſi, ſeu patientiam.
2 *Manz. n. 30. & ſeq. Donell. lib. 11. c. 19.* Di-
citur autem *in hâc lege qvintá* (ferè) qvia eſt
aliqva differentia; nam proprietas poteſt legari
ſine uſufructu, ſed non ſine ſervitute fundo
debita fundus legari poteſt. Deinde uſusfru- 3
ctus ex certo tempore & ad certum tempus
conſtitui poteſt; Sed ſervitus non. Nec ob-
ſtat *§. 1. hujus legis*, qvod ſervitus temporibus
ſecerni poſſit, nam ibi tempus ſuſtinet natu-
ram modi, non ipſa ſervitus ad tempus conſti-
tuitur, ſed uſus ſervitutis interdum per tem-
pus modificatur.

Ad L. Ad certam. 6.

SUMMARIA.

Qvæ diviſa & qvæ indiviſa fundi pars ſit ? num. 1.
Pro qvâ parte fundi ſervitus imponi poſſit ? 2.

FUndi pars eſt vel diviſiva ſeu certa, qvæ di-
gitô monſtrari & oculis cerni poteſt; alia in- 1
diviſa, qvæ ſolo intellectu abſtrahitur, ut pars
media. Qvando ergò qværitur, an pro par-
te fundi ſervitus poſſit imponi de parte diviſi- 2
vâ, qvæ in ſe qvodammodo totum qvoddam
eſt? Id affirmatur, non de parte indiviſâ.

Ad L. Jus cloacæ. 7.

SUMMARIA.

Servitus cloacæ qvid ſit ? num. 1.
An ſit ſerv. urbani Prædii ? 2.
Hâc ſervitute utendum civiliter. 3.

JUs cloacæ eſt jus habendi foramen vel fiſtu- 1
lam, vel tubum, per qvem colluvies defluit.
Eam autem ſervitutem urbani prædii eſſe ex-
inde patet, qvia eâ indigent plerumqve ædi- 2
ficia. Et ideò in *L. 2. ff. de S. R. P.* hoc
tantùm innuitur, hanc ut & alias urbanas ſer-
vitutes interdum ruſticis prædiis deberi. *Man-*
zius ad tit. de S. U. P. n. 146. Notandum ta- 3
men, per Cloacam non licere ſordes, excre-
menta, aliaqve fœtentia ejicere, ſed civiliter
hâc ſervitute utendum. *Vid. Cæpolla de S. U. P.*
cap. 31. & ex eo Dn. Struv. ad h. t. th. 18. de
qvo alibi.

Ad L. Ut pomum. 8.

SUMMARIA.

Conceſſio, ut ſpatiari liceat in alienô hortô, an ſervitus appellanda ? n. 1.
Annon perſonalis ſit ? 2.
Variæ ſervitutes perſonales innominatæ. 3.
Jus Venandi qvando ſervitus realis ſit ? 4.
Annon jus coqvendi cereviſiam ſit ſervitus ? 5.
Multæ ex conſvetudine receptæ ſervitutes, juri noſtro incognitæ, referuntur. 6. & ſeqq.
Servitus pro parte retineri, non acqviri poteſt. 11.
Declaratur per exemplum. 12.

COnceſſio, ut alter pomum decerpere poſ- 1
ſit in meô hortô, vel ut ei ſpatiari liceat,
non inducunt aliqvam ſervitutem, qvia non
inſerviunt utilitati fundi. *Manz. in cent. deciſ.*
qv. 28. num. 8. & ſeqq. Imò ne perſonalem 2
qvidem ſervitutem eſſe, nonnulli volunt.

Joh.

Joh. Longevall. ad l imperium. n 221. ff. de Ju-
risdict. Petr. Barboſa ad L qvia tale. 14. n. 47.
in fin & n. ſeq. ff. ſolut. matr. Cæpolla de Serv.
3 *R. Pr. c. 2. num 12.* Videtur tamen ſervitus
perſonalis innominata dici poſſe, ſicut jura ve-
nandi in alienô, hauriendi aqvam ex puteô
alienô, ligna cædendi, &c. non ſunt ſervitutes
reales, ſed perſonales ſervitutes & innomina-
tæ dici poſſunt. *Hill in Donell. l. 11. c. 1. lit. B.*
Franzk. ad tit. de ſervit. n 73. & ſeqq. Struv.
4 *ad lib 8. th. 33. Zaſ. de S. R. P. n. 12.* Si tamen
jus venandi ratione prædii mihi competat in
alienô, erit ſervitus realis. *Hill. a. l.* ſicut &
jus coqvendi cereviſiam poteſt dici ſervitus,
5 juxta *Carpz. p. 2. c. 41. d. 15.* qvod intelligo, ſi à
me cereviſiam emere cogantur cives: nam
6 erit ſervitus realis irregularis. Multæ hodiè
ſervitutes, qvæ non habent ex omni parte na-
7 turam juris noſtri Servitutum. Licèt ergò
jure noſtrò non ſit ſervitus, ſi qvis jubeatur in
meô molendinô molere. *arg. l. 15. §. 1. de Ser-*
vit. Struv. d. th. 33 ad L. 8. qvin tamen de
conſvetudine talia jura realia introducta, du-
8 bitari neqvit. Sic incolis pagi competit jus
paſcendi, piſcandi, glandis legendæ, &c. ut
de moribus Germaniæ teſtatur *Zaſius l. 1 ſing.*
intell c. 11. & Buſius hic num. 4. Sic jus ve-
nandi in alienô nemore huic Caſtro vel Burgo
9 conſtitui poteſt. *Gail. lib. 2. obſerv. 66.* Huc
etiam poſſe referri puto alias præſtationes, ut
qvod ex hôc alienô molendinô meum mo-
lendinum qvotannis tot modios frumenti ac-
cipiat, qvod ruſtici frumentum ad meum mo-
10 lendinum vehere cogantur. Item jus co-
qvendi cereviſiam ædibus competens. *Carpz.*
p. 2. cap. 14. d. 15. & ſimilia jura realia, qvæ
qvidem ſecundum Leges Juſtiniani veræ ſer-
vitutes non ſunt, ſed conſvetudine tamen
11 ſunt ſervitutes. In §. 1. dicitur, pro parte
acqviri non poſſe, ſed retineri poſſe ſervitu-
12 tem. E. gr. tuum prædium mihi debet ſer-
vitutem, ſi emerim tuum prædium, abſorbe-
tur ſervitus, qvia prædium meum alii meo
prædio ſervire neqvit. Sed ſi tui prædii par-
tem emero, retinetur ſervitus, qvia licèt pro
parte fundi indiviſâ conſtitui non poſſit ſervi-
tus per *l. 6 h. t.* poteſt tamen per partem reti-
neri, qvia facilior retentio, qvam adqviſitio:
Menoch. conſ. 146. num. 23. Conf. l. 34. & 30.
§. 1. de S. U. Pr.

ad L. Si cui. 9.

SUMMARIA.

Cum certus locus demonſtratus eſt in fun-
dô, per qvem eundem, cæteræ partes
liberæ ſunt. n. 1.

Qvid ſi nullus locus definitus ſit? 2.

An locū ſervituti aſſignatū variare liceat? 3.

An audiendus dominus fundi ſervientis, ſi,
ut alio modo conſtituatur ſervitus, pe-
tat? 4. & 5.

Cuinam electio loci ſervientis relinqvenda,
hæredi an legatario? 6.

SI certus locus demonſtretur in fundô, per 1
qvem eundem ſit, cæteræ partes liberæ ſunt.
l. certo. 13. §. 1. de Servit. R Pr. Sin generali-
ter conſtituta ſervitus, aut ita, ut totus ſerviret,
& tunc omnes glebæ ſerviunt. *d. l. 13. §. 1.* aut
indefinitè, & ſerviunt qvidem omnes, ſed ſer- 2
vitute civiliter eſt utendum, i. e. ut id fiat cum
minori ſervientis fundi detrimentô *Socinus*
conſ. 141. n. 4. & ſeqq. l. 1. Carpz. d. c. 41. d 4.
Klock. vol 1. conſil. 21. n. 121. Et qvo loco vel 3
cui loco primitùs ſervitus impoſita, mutari
non debet, *per h. l.* qvia omnis variatio odioſa.
Barboſa Locupl. l 19. c. 2. ax 2. & electa ſe-
mel via variari neqvit. *Ant. Fab. l. 3. Cod. tit.*
24. d. 4. Petr. Barboſa ad l. 2. p. 2. pr. n. 36 ff.
ſol. matr Sed ſi ſervitutis fundi dominus pe- 4
teret, ut aliô modô ſervitus conſtitueretur, au-
diendum eum eſſe, tradit *Dn. Mev. p 3. dec.*
371 modò fundus dominans ex determina-
tione per leviora media idem obtineat, qvod
per graviora præſtatur, cùm ultra alterius in-
tereſſe ceſſet, & reſiſtendum malitiæ eſt, ubi
aliqvid per æqvipollens fieri poteſt. Eaqve
ſententia probatur, *per l. 2. §. pen. de Religioſ.*
& ibi Bart. Surdus de alim. tit. 4. q. 4. n. 10.
& ſeqq. Nam iniqvum eſt denegare alteri, 5
qvod tibi non noceat, alteri verò proſit. Ma-
litiis hominum nullo modo indulgendum. *l.*
38. de Rei vind. Electionem autem loci, 6
qvamvis nonnulli Legatario vel Actori tribu-
ant; meliùs tamen tribuere videntur Reo ſeu
hæredi. *l. ſi via 26. ff. de S. R. Pr. Hillig. in Do-*
nell. lib. 11. c. 13. lit. B Wiſſenb. d. d. 20 th. 5. Car.
Molin. in Labyr. 3 n 42. Dn. Struv. ad h. t. th.
30. Buſius hic. qvod limitat *Dn. Franzk. ad*
tit. com. præd n. 38. per l. ult. ff. de Aqva qvot.

Ad L. Si iter. 10.

SUMMARIUM.

Qvomodo in prædio ſerviente ædificare
liceat?

IN prædio ſerviente licet ædificare vel ali-
qvid fodiendo, ſubſtruendo operari, ut do-
minus fundi dominantis commodè eâ ſervitu-
te v. g. itineris uti poſſit. *Confer notata ad l. 11.*
ff. Communia præd.

Ad L. Pro parte. 11.

SUMMARIA.

Servitutem pro parte indiviſâ dominii
conſtitui non poſſe, declaratur. n. 1. & 2.

An ſervitus per Teſtamentum pro parte con-
ſtitui vel adimi poſſit? 3.

PRo parte indiviſâ dominii ſervitus conſti- 1
tui non poteſt. *Hic & l 6. §. 1. f. Com. Præd.*
Buſius hic. Donell. l. 11. c. 11. poſt lit. M. dum
utimur pro ſolidô, pro parte ire non poſſumus.
Zaſ. ad tit. Com. Præd. n 8. Pone ergò, me ſti-
pulatum eſſe pro meô fundô iter perpetuum,

& poſteà anteqvam iter conſtituatur, partem
fundi alieno, non poſſum jam ſervitutem pro
parte petere, qvia non poſſum pro parte uti iti-
nere. *Vid. Cujac. ad h. l. t. 2. & Manz. ad h. t.*
3 *n. 247. & 252.* Et ut per ſtipulationem ac inter
vivos ſervitus pro parte indiviſâ non poteſt
conſtitui, ita neqvè poteſt per ultimam volun-
tatem ita pro parte conſtitui, imò nec poteſt
pro parte v. g. dimidiâ indiviſâ adimi.

Ad L. Non dubito. 12.

SUMMARIUM.

*Servus municipii ſervitutem municipio acqvi-
rere poteſt.*

IN *hac l.* qværitur, an ſervus municipii vel
Reip. Municipio ſervitutem adqvirere poſ-
ſit? Videtur qvod non; qvia non videntur poſſi-
dere per ſervū publicum; ſed affirmatur, qvia
poſſunt ex SCito poſſeſſionem adqvirere civi-
tates per ſervum publicum *l. 2. ff. de Adqvir.
poſſ.* ſicut etiam per liberam perſonam v. g.
procuratorem Municipia adqvirere poſſunt
poſſeſſionem *d. l. 2.*

Ad L. Si tam anguſti. 13.

SUMMARIA.

*CUm via tàm anguſta conſtituitur ut vehi-
culū duci, aut jumentum agi non poſſit,
intelligitur iter conſtitutum. n. 1.*

*Actus qvi non valet ſecundum verba, valet
tamen ex mente conſtituentium, ex eò modò,
qvò valere poteſt. 2. & 3.*

1 VIa ſi conſtituta ſit tàm anguſta, ut vehicu-
lum duci non poſſit, nec jumentum, iter
potiùs, qvàm via videtur conſtitutū; nam verba
intelligenda ſunt, ut inſerviant intentioni lo-
qventium, & ut actus potius valeat, qvam pere-
at. Et via Actum & iter continet, qvare ſi con-
junctim haberi neqveunt, ſingula tamen re-
ctè habentur. *Dd. hic & Donell. l. 11. c. 13. in fine.
& ibi Hillig. lit. D. Petr. Loriot in tr. de tranſ-*
2 *act. ax. 147.* Colligitur ex hâc L. regula: qvan-
do in modò conſtituendi non eſt differentia
inter actum qvi agitur, & eum qvi valere po-
teſt, tunc qvod non valet, ut ago, valet ut vale-
re poteſt. *Alciat. in repet l. 1. §. Si qvis ita. de V.
O n. 26. & ſeq vol. 6 Jacob. de Nigris in rep. d.
§. n. 47. Conf. tamen Hieron. Butigella in rep. d.
§. n. 27. & Car. Molina n. 9. in d. §. n. 42. & Lo-
riottus de Tranſact. axiom. 147 præſertim lit.
n 3.* & notetur regula, qvòd in ſervitutibꝰ reali-
bus, ſi non valet ſecundùm verba, valeat
tamen ſecundùm mentem conſtituentis, ut va-
lere poteſt.

Ad L. Servitutes. 14.

SUMMARIA.

*QUare Servitutes propriè non uſucapian-
tur? num. 1.*

Acqviritur tamen longô uſu. 2.

*Serv. continuæ longo; diſcontinuæ, immemori-
ali tempore præſcribuntur. 3.*

*Quæ diſtinctio communi ſententiâ recepta eſt,
à qvâ non facilè recedendum. 4.*

Iter ac ſepulchrum privati juris eſt. 5.

*An medius locus publicus impediat uſum ſer-
vitutis? 6. & 7.*

SErvitutes proprie non uſucapiuntur, qvia 1
1. Non ſunt res corporales. 2. Non habent
cauſam continuam, qvæ ratio ruſticis tantùm
competit. 3. Qvia non per ſe, ſed cum prædiô
poſſidentur. 4. Qvia harum nulla traditio.
Vid. Wiſſenb. in ff. hic n. 5 Sed longô uſu ac- 2
qviri poſſunt. *L. ſi qvis diuturno 10. ff.
ſi ſervitus vind. & l. foramen. 28. tit ſeq. Cu-
jac. in h. l. tom. 2. oper p. 401. lit. C. & T. & Do-
nell. lib. 11. c. 11.* Ex hac l. & l. 3. §. 4 *ff. de aqvâ
cot.* Dd. hauſerunt illam ſervitutum diviſio-
nem, qvod ſcil. continuæ longo tempore, diſ-
continuæ tempore immemoriali præſcribantur:
qvam tradunt Dd. *hic Balbus de præſcript. p.* 3
*2. part 4 pr. q. 1. Cæpoll. de Servit. Urb. Pr. c 19.
Gomez. t. 2. reſol. c 15. n. 27. & qvos refert
Harpr. ad §. 4. de Servit. n. 9.* ubi tradit, hanc
uſu receptam eſſe, licèt refutata ſit à modernis.
*Weſenb in ff h. t. num. 4. Donell l. 11. c. 11. Dn.
Franzk, ad tit. Communia Præd. n. 7. & ſeq.
Conf. Buſius hic.* Sed non ſuaſerim, ut à com- 4
muni ſententiâ in pronunciando qvis recedat,
niſi alicubi receptum, ut omnes ſervitutes lon-
gô tempore adqvirantur. Qvod qvia ſimpli-
citati magis conforme, utiliter à Superioribus
ſtatueretur. Licèt autem ſepulchrum ſit religi- 5
oſa res & publici qvaſi juris, iter tamen ad ſe-
pulchrum privati juris manet, & de eâ diſponi
poteſt, ut de ſervitute privati. *per §. 1. hujus le-
gis* 14. Medius locus publicus impedit inter- 6
dum ſervitutem: qvando ſcil. ultra commu-
nem uſum loci publici aliqvid in eo faciendū
eſt v. g. ducenda aqva *per §. ult. h. l.* Sed & hoc
licet, ſi à Principe licentiam impetremus *Do-
nell. lib 11. c. 2. lit B. & ſeq* Sed qvod dicitur 7
in fine, ſacri & religioſi loci interventum etiam
itineris ſervitutem non impedire, id ad mores
noſtros non facere, tradit *Grœnwegen*, qvod
intelligo, ſi modò per locum ſacrum vel religi-
oſum tranſitus.

Ad L. Qvoties. 15.

SUMMARIA.

*AN valeat ſervitus, ne per tuum fundum
eas? n. 1.*

*An in ſervit. reqviratur ſemper utilitas præ-
ſens? 2.*

Natura ſervitutum in qvò conſiſtat? 3.

*Si mihi promittat vicinus, qvòd velit proſpe-
ctûs mei cauſâ tollere viridarium ſuum, an
ſit ſervitus? 4.*

Servitutes ſunt affirmativæ, vel Negativæ. 5. & 6.

1 SErvitutis finis eſt, ut alicui ſerviam, i. e. utili-
tatem adferam; ergò non valet ſervitus, ne
per fundum tuum eas, & ſimiles. *Donell. l. 9. c.
21. & ibi Hill lit. M. Menoch. rem. 6. retin. poſſ.*
2 *n. 100.* Sed non reqviritur utilitas præſens, ſed
ſufficit, ſi aliqvando utilis eſſe poſſit fundo
meo *Donell. d. c. 21. in fin. Hotom. lib. 8. obſ. 11.
Harpr. in pr Inſt. h. t. n 12.*
3 *An* §. 1. Servitutum ea natura eſt, non
ut aliqvid faciat, ſed ut qvid patiatur in ſuô i e.
nos ire, agere; aut non facere teneatur, i. e. al-
tius non tollere. In alterutrô ſervitus conſiſtit
4 Si verò v. g. vicinus promittat, ſe ſublaturum
Viridarium proſpectûs noſtri causâ, datur qvi-
dem mihi actio in perſonam, ſed non eſt ſervi-
tus. Ex hâc Lege ſeqvitur, qvòd duplices ſint
5 Servitutes, affirmativæ & negativæ Affirmati-
væ ſunt, qvibus qvid pati tenetur in ſuo: nega-
tivæ, qvibus qvid non facere tenetur, v. g. affir-
mativæ ſervitutes ſunt itineris, actus, viæ, ſtil-
6 licidii, oneris ferendi, tigni immittendi; Ne-
gativæ ſunt, altius non tollendi, ſervitus ne lu-
minibus officiatur, item ſtillicidii non averten-
di, & aliæ, qvos enumerat *Molina tr. 2. de
Juſt. & Jure d. 11. num. 11. & ſ. Manzius loc.
cit. n. 28.*

Ad L. Ei, qvi pignori. 16.

SUMMARIUM.

Vindicatio qvotuplex & cui detur?

DUplex eſt vindicatio, ſervitus ſeu confeſſoria: Alia directa, qvæ datur Domino fundi *l. 2. §. hac autem 1. ff ſi ſervit. vind.* alia utilis, qvæ datur Creditori, cui prædium pignori obligatum eſt, qvia Creditor etiam utilem vindicationem ipſius fundi habet, ſcil. Hypothecariam actionem & defendit jus hypothecæ. Idem in Emphyteuta, qvi propriè Dominus non eſt.

Ad L. Viæ itineris. 17.

SUMMARIA.

CUr ſervitus pro parte indiviſâ conſtitui neqveat? n. 1.

Uſus ſervitutis apud plures inſolidum eſſe poteſt. 2.

1 NEmo poteſt ſtipulari ſervitutem pro par-
te indiviſâ, qvâ uſus ſervitutis eſt indivi-
ſus, ſicut etiam uſus perſonalis ſervitutis indi-
viſus eſt. Temporibus qvidem ſecerni poteſt
uſus ſervitutis realis. Si ergò vel dominus fun-
2 di dominantis vel promiſſor ſervitutis plures
reliqverit hæredes illi ſinguli in ſolidum pe-
tent ſervitutem, ſi ſinguli præſtare in ſolidum
debent ſervitutem, uſus ergò apud plures eſſe
poteſt inſolidum.

Ad L. Papinianus. 18.

SUMMARIA.

COnfuſione ſervitutes exſtingvuntur. n. 1.
An fundus ſerviens Legatario liber ſit præſtandus? 2.

Legatario fundum liberum ſibi præſtari petenti exceptio doli opponitur. 3.

SErvitutes extingvuntur confuſione, ſi ſcili- 1
cet dominus fundi ſervientis adqvirat fun-
dum dominantem, aut vice verſâ. Qvia nemo
ſuo prædio ſervitutem debet. Qværitur ergò, 2
ſi Teſtator hærede inſtitutô domino fundi do-
minantis, ab cô fundum ſervientem alteri le-
gaverit, an hic fundus liber præſtandus ſit Le-
gatario? qvod videtur affirmandum, qvia vi-
detur confuſa ſervitus, dum hæres fundum
dominantem habet, & jam ſervitus extingvitur.
Sed negatur qvæſtio. Sed ſi Legatarius petat fun- 3
dû liberum præſtari, ſibi, opponitur ei exceptio
doli, ut patiatur Legatarius, iterùm ſervitutem
fundo imponi, qvia fundus legatus talis dan-
dus eſt, qvalis relictus eſt. Cur autem aliud ſit
in uſufructu *vid. notata. ad l. 76. dominus 2.
de leg. 2.*

Ad L. Ei fundo. 19.

SUMMARIA.

AD ſervitutis conſtitutionem reqvitur utilitas. n. 1.

Utilitas eſt, ſi majori pretio vendi poteſt. 2.

An ſufficiat imaginaria utilitas? 3.

An amœnitas ſub utilitate comprehendatur? 4. ſtatuæ, 5.

AD conſtitutionem Servitutis reqviritur, ut 1
Servitus aliqvando utilis eſſe poſſit, licet
jam non ſit, modò ſperetur aliqvando profu-
tura: & ſic etiam tum utilitas erit, qvando ob
utilitatem majori pretio poterit vendi, vel fun- 2
dus factus amœnior. *Weſenb. in ff. h. t. n. 3.
& ibi Bachov. & Manz. ad h. t. num. 260.
Donell. l. 9. c. 21 in fin* Nam poteſt eſſe ſervi-
tus per ſe utilis, qvæ tamen per Accidens pro
ſtatu rei præſente ſit inutilis. *Hillig. d l. lit N.*
Qvod verò nonnulli imaginariam utilitatem 3
ſufficere putant, huic Legi id non convenit; nã
ſic nulla eſſet inutilis ſervitus, qvia nemo niſi
ſub utilitatis opinione ſervitutem ſtipulabitur.
Hilliger. d. l. Sanè ſub utilitate etiam amœni- 4
tatem poſſumus complecti, ut ejus qvoqve
gratiâ ſervitus imponi qveat. Nam & hæc
prædium facere poteſt melius & pretioſius. *arg.
L. hoc jure pr. de Aqva qvot. & æſt.* & qvod
ſtatutæ etiam uſusfr. relinqvi poſſit, *per L. 41. de 5
uſufr. Buſius hic.*

Ad

Ad L. Qvoties. fin.

SUMMARIA.

IN ſervitutibus patientia pro traditione eſt. n. 1.

Qvid ſi Dominus fundi alterum uti prohibeat? 2.

PAtientia hîc pro traditione eſt. Sic ergò dominus fundi ſervientis tenetur cavere de præſtandâ patientiâ. Et ſi ille impediat alterum uti, dabuntur interdicta qvaſi poſſeſſoria, de itinere actuqve privato, qvod eſt directum itemqve utile, & uti poſſidetis.

TITULUS II.

De Servitutibus Urbanorum Prædiorum.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

AN & qvibusnam prædiis reqviratur vicinitas? n. 1.

Diſtingvitur, an locò intermedio impediatur uſus ſervitutis, nec ne? 2.

Nonnullæ ſervitutes reqvirunt majorem vicinitatem. 3.

Si debetur mihi ſervitus oneris ferendi à vicinis ædibus, an contra proprietarium, an verò Fructuarium agere debeam propter ædes reficiendas? 4 & 5.

1 VUltejus *lib. 1. Juriſpr. c. 63. num. 50* diſtin-
gvit inter Servitutes ruſticas & urbanas,
ut in illis reqviratur vicinitas; in his non
ut & *Treutl. vol. 1. diſp. 17. th. 1. lit. B.* Sed in Ur-
banis qvoq; vicinitatē reqviri, *b l. 1.* aſiæq; pro-
2 bant *Bacb. d. th. 1. lit, B.* Sed diſtingvitur, utrum
locus intermedius ſervitutis uſum impediat,
nec ne: ſic via publica non impedit ſervitutem
itineris, qvia etiam in publico ire licet, ſed im-
3 mittendi, protegendi non admitit. Deinde di-
ſtingvendum inter diverſas naturas ſervitu-
tum. Aliæ aliis majorem vicinitatem reqvirunt.
Servitus proſpectus à remotiori ædificiô debe-
ri poteſt *Don. lib 11. c. 2. lit. A. & ſeq. Bacb. in Tr. v. 1. d. 17. th. 1. lit. B. Franzk. ad tit. de Servit. num. 20. & ſeqq. Struv. h. t. th. 31. Cujac. tom. 2. p. 411.*

4 *Ad §* 1. Debes mihi ſervitutem oneris fe-
rendi ex tuô ædificiò, qvod dediſti in Uſumfru-
ctum, qvær. an contra Te an verò contra Uſu-
fructuarium agere poſſim ad reficiendas ædes?
Reſp. contra Te, non contra fructuarium, qvi
5 rem collapſam reſtituere non tenetur. Sic igitùr
hic §. de Servitute oneris ferendi in ſpecie in-
telligendus; non in aliis, ubi contra omnes pro-
hibentis agitur, hic ad reficiendum. *Cujac. d. l. Weſenb. ad l. 1. C. de Servit. n. 15.*

Ad L. Urbanorum. 2. & ſeq.

SUMMARIUM.

Species ſervitutum prædiorum urbanorum n. 1. & ſeq.

1 PRoponuntur hîc ſervitutes urbanorum
prædiorum, ut 1. ſervitus altius tollendi & officiendi luminibus vicini, qvando ſcilicet, tibi competit ſervitus in ædes meas, ne altius tollam, & poſtea conveniat inter nos, ut ad certam altitudinem extolli ædes meæ poſſint, ut *Cujac.* intelligit, alii de caſu, ubi ædes ex ſtatutô certam altitudinem habent, ita tamen ut liceat vicino conſentiente altiùs tollere.

2. Servitus non extollendi ædes.

3. Servitus ſtillicidii avertendi in tectum vel 2
arcam vicini.

4. Stillicidii non avertendi, ubi ſimilis diſtinctio adhiberi ſolet, qvam proponit in primâ ſervitute urbanâ *Cujacius*.

5. Jus immittendi tigna in parietem vicini. 3

6. Projiciendi & protegendi.

7. Ne proſpectui officiatur, i. e. ut liber quacunqvè verſus proſpectus relinqvatur, cui ſimilis eſt, ne luminibus officiatur, qvæ continet ne feneſtræ obſcurentur, & ne cœli aſpectus intercipiatur. Lumen ex ſuperiori loco, proſpectus etiam ex inferiori.

Ad L. Luminum. 4.

SUMMARIUM.

Qvomodo ſervitus luminum & ne luminibus officiatur, differat?

DIfferentia hic proponitur inter ſervitutem luminum & ne luminibus officiatur: Illa eſt jus immittendæ feneſtræ in ædes alienas; hæc eſt jus, qvo prohibetur vicinus ædificare, ſi intercludat feneſtras meas vel inutiles ædificando faciat.

Ad L. Invitum. 5.

SUMMARIUM.

Qvis dicatur invitus.

QUia *in l. præc.* dixerat, ne jus ſit vicino invitis nobis ædificare, ideoqve hic qværitur, qvis invitus dicatur? Et reſpondetur, eum non tantùm invitū dici, qvi expreſsè contradicit, nō qvi tacet & patitur. Nam ſunt qvædam negotia, in qvibus VELLE exigitur, nec ſufficit pati i. e. tacere, & in his, qvi tacet, conſentire videtur, ut *in l. 1. § 3. ff. de Tribut. act. l. 2 § 2. ff. ſol. matrim.* Sed in ſervitutibus exigitur ut vicinus nominatim concedat jus ſervitutis. Imò generatim in omnibus negotiis, & infans & furioſus invitus dici poteſt.

Ad L. Hæc autem jura. 6.

SUMMARIA.

PRæter non uſum reqviritur in ſervitute urb. Præd. amittendâ, etiam actus aliqvis poſitivus. n. 1. 2. & 3.
Idem de Jure Saxon. 4.
Quæ hujus rei ratio ſit? 5. & 6.

1 LIbertas contra ſervitutem Urbanorum Præ-
diorum non præſcribitur non utendo, ſed
2 reqviritur ab alterâ parte actus aliqvis poſiti-
vus. Aliud in ruſticorum prædiorum ſervi-
3 tutibus, v. g. Si ædes Tuæ meis debeant
ſervitutem tigni immittendi, licèt per 10. annos
tignum non habeam immiſſum, ſervitutem
non amitto, niſi tu aliqvô factô libertatem
tuarum ædium conteſtatus ſis, v. g foramina
obſtruxeris, & ego non utar poſteà, *per hanc l. & per l. 18. §. ult. ff. qvemadmodum ſervitutes amittantur. Franzk. ad tit. ult. hujus libri num. 36. ubi n. ſeq. rationem reddit* Conſ. *Carpz.*
4 *p. 3. dec. 288.* ubi cum *Harprechto* rationes exa-
minat, & idem in forô Saxonicô eſſe dicit, &
præjudiciô confirmat. *Weſenb. in tit de Servit. n. 5. verſ. Urbanæ verò Servitutes, Cujac. tom. 2. p. 400. Harpr. § ult. de ſerv. n. 34. & ſeq. Don.*
5 *lib. 11. c. ult. lit.* D. Hanc autem aſſignant ratio-
nem, qvod Ruſticorum uſus non aliter expli-
cetur, qvàm ejus factô, cui debenturâ: urbanæ
verò ſolâ ejus, qvi debet, patientia. Præter
non uſum igitur facto opus eſt, qvod argumen-
tum ſit interruptæ patientiæ. *Hill. d. c. ult. lit. F.* ubi plures Dd. citat, qvi tamen in rationi-
6 bus variant Fortè & hæc ratio addi poteſt, qvia
tignum immittere fortè jam non expedit, nec
ædificiô illô indigeo; ſed non uti ſervitute ru-
ſticâ vix alii cauſæ, qvàm negligentiæ, deputari
poteſt.

Ad L. Qvod autem. 7.

SUMMARIA.

QUid ad libertatem à ſervitutibus prædiorum urbanorum præſcribendam reqviratur? num. 1.
Uſus ſervitutū ruſticarū in facto verſatur? 2.
An per arboris implantationem uſucapiatur libertas à ſervitute urbanâ? 3.

1 UT libertas à ſervitutibus prædiorum ur-
banorum præſcribatur, opus eſt. 1. ut in
ſuo aliqvid poſitum habeat, qvô uſus ſervi-
tutis impediatur, 2. ut illud immotum ſit. 3.
ut ædes per conſtitutum tempus poſſideat.
2 Aliud in ruſticis prædiis, ubi non poteſt im-
putari Domino, qvod nihil habuerit poſi-
tum ad impediendam ſervitutem, qvia non
in opere, ſed in facto earum uſus verſatur.
Donell. l. 11. c. ult. Qværitur igitur hôc locô,
circa ſecundum reqviſitum, an per Arboris
3 implantationem uſucapiatur libertas à ſervi-
tute urbanâ? Et reſpondetur qvod non, qvia
non eſt immota, vel qvod vi ventorum agitetur,
vel qvod arbor creſcat vel frondes deponit,
vel qvod transplantari poſſit, ac ſoleat, non ita
paries, *Hill. in Donell. d. l. lit. E.*

Ad L. Parietem. 8.

SUMMARIA.

Parietem communem non poteſt ſocius altero invito reficere. n. 1.
Reſponſio ad obſtantem legem. 2.

IN re communi non poteſt ſocius qvid fa- 1
cere, invito altero *l. Sabinus 28. ff. communi
divid.* Ergò nec communem parietem licet
reficere, *per hanc l. 8.* Sed videtur obſtare, *l. 12.
Communi divid.* Verum illa non dicit compe- 2
tere alteri ſociorum actionem, ſibi compe-
tere jus reficiendi, ſed dicitur, qvod habeat
actionem communi dividundo, & interdi-
ctum uti poſſidetis, ſi alter prohibere velit
ſocium, nec ipſe tamen curam reficiendi pro
parte ſuſcipere.

Ad L. Cum eo. 9.

SUMMARIA.

COntra eum, qvi tollendo ædes ſuas obſcurat lumina, nulla datur actio. n. 1.
Niſi æmulationis cauſa fiat. 2.
Idem, ſi æmulationis cauſa aperiat feneſtras. 3.
Reſponſum Scab. Lipſenſ. 4.
An hæres poſſit obturare lumina ædium, alteri à defuncto relictarum? 5.

SI qvis extollendo ædes ſuas obſcuret lumi- 1
na vicini, contra eum nulla eſt actio. *Hic
& l. 8. & 9. de Servit. Donell. l. 11. c. 5. lit. E.
& H. Cæpolla de S. U. P. c. 62. n 5. Franzk. ad h. t.
n. 30.* Conferantur multa de hac re habens
*Chriſtinæus in ſtatutis Mechlin. tit. 14. art. 27.
per totum.* Sed limitanda eſt deciſio hujus legis, 2
niſi qvis extollat ædes, vel aperiat feneſtras æ-
mulationis gratia *arg. l. 3. ff. de operib. publ. Hip-* 3
*pol. de Marſil. ſing 154. Maſcard. de probat.
concl. 621. n. 17. Chriſt. in Stat. Mechlin. l. 14. art.
28. num 2. P. Greg. l. 14 c. 11. n. 7. Doring. in Bibli-
oth. in voce, ædes. n. 182.* ubi *num. præc.* refert
reſponſum Scabin. Lipſ. his formalibus: Daß 4
ihr nicht Fug habt / euren Nachbauren an
ſolchem Fenſter-Bau zu verhindern / es wäre
denn Sache / daß er wol an andern Enden ge-
nungſam Licht zu ſeinem Bau bringen könte / und
dieſe Fenſter gegen euren Hoff / auß keiner Noth-
durfft / ſondern allein euch zum Verdruß machete.
Sed præter æmulationem limitatur hujus Le- 5
gis deciſio, ut locum non habeat in hærede vo-
lente obturare lumina ædium, alicui à defuncto
relictarum *l. 36. h. n.* qvod ad Donatorem ex-
tendit *Padilla ad L. altius C. de ſervit. &
aqva num. 27.* de qvô dubito. Sed melior eſt
limitatio, Si qvis Scholarum lumina vellet
impedire, & in donatario, &c. *Vid. Padilla d. l.*

Ad

Ad L. Gaurus Marcello. 10.

SUMMARIA.

HÆres altiùs ædes tollere & legatus obſcurare poteſt. n. 1.

Ratio. 2.

Reſponſio ad rationem dubitandi. 3.

1 TEſtator habuit vicinas duas ædes, qvarum
alteras mihi legat, alteras hæres retinet,
qværitur ergò, an hæres has altius poſſit ex-
tollere, & ita obſcurare ædes mihi legatas?
Videtur qvod non, qvia hæres tenetur præ-
ſtare aditum Legatario ad ædes legatas; Er-
2 gò debet etiam præbere lumen. Sed affir-
matur qvæſtio, qvia cuilibet naturali liber-
3 tate liberum eſt extollere ſuas ædes, licèt
obſcuret lumina vicini; Et ad rationem dubitandi reſpondetur, qvod ideò hæres debeat præſtare acceſſum, qvia ſine acceſſu uſus ædium nullus eſt, ſed obſcuratis ædibus, hæ habitari poſſunt: Et ampliatur hæc deciſio, ſi uſusfructus ædium mihi legatus: Sed declaratur, ut tamen hæres neceſſarium lumen relinqvere, nec omne lumen legatis ædibus eripere qveat, qvia ferè inutiles redderentur ædes, qvod Teſtatoris voluntati non conveniret.

Ad L. Qvi luminibus. 11.

SUMMARIA.

QVatenus ex libertate naturali altius tollere ædes poſſim? n. 1.

Qvid ſi propter utilitatem publicam certa forma præſcripta? 2.

In ſervitute altiùs tolli facultas, non neceſſitas ſpectatur. 3. & 4.

An ſervitus per hoc conſtituatur, ſi ſententiam impetravi, licere mihi in meô pariete verſus aream vicini feneſtram aperire? 5.

1 JUre Libertatis naturalis qvidem licet al-
tius tollere ædes, niſi forma publica & ſta-
tus ædificiorum hoc vetet, ne ſcilicet lice-
2 at, invitis vicinis; nam ſi propter incendia
vel aliam utilitatem publicam id ſit prohi-
bitum, pactio privatorum utilitati publicæ
3 non officiet. Et ita hæc ſervitus de altius
tollendo, de facultate contra ſtatutam formam data, intelligenda atqve interpretanda eſt, *ex L. 12. ſeq.* non verò de neceſſitate altius exſtruendi, ut *poſt Br. Cæpolla de Servit. c. 26. Carpz. p. 2. conſt. 41. d. 13. n. 7. & Manz.*
4 *ad h. t. n. 72. & ſeqq.* Sed rectius, ut dixi, de
facultate accipitur, *per tradita Dn. Franzkii ad h. t. n. 92. ubi Weizeneggerum allegat. Conf. Donell. l. 11. c. 5. poſt lit. H. Cæpolla de Servit. Urb.*
5 *Pr. c. 27. n. 4.* Qværitur autem, an ſi pro me
ſententia lata, licere mihi feneſtras habere in meo pariete, licèt ſpectent aream vicini, an per hoc ſervitus conſtituta, ut vicinus ea obſcurare ædificando neqveat? Nec hoc rectè *Sim. Piſtoris Conſ. 12. per totum*, qvia non jure ſervitutis, ſed libertatis feneſtras aperui. Si autem de menſura altitudinis inter partes non conveniat, recurritur ad arbitrum.

Ad L. Ædificia. 12.

SUMMARIA.

AN, ſi ſervitutem in tuis ædibus habeam, arbores in tecto tuo plantare poſſis? n. 1.

Per arbores vel viridaria proſpectus adimi neqvit. 2.

QVando habeo ſervitutem in tuis ædibus, qværitur, an poſſis arbores in tecto tuo plantare? Reſp. qvod ſic, qvia ſervitus altius non tollendi loqvitur de non extollendo ædificia. Sed ſi habeam ſervitutem, ne proſpectui officiatur, non potes per arbores vel viridaria proſpectum adimere.

Ad L. Qvidam. 13.

SUMMARIA.

SUper pariete communi nihil faciendum, per qvod reddatur deterior. n. 1.

Non licet tubulos ad aqvam vel fumum ducendum habere. 2.

Parietem communem licitum eſt incruſtrare. 4

NOn licet ſupra vel juxta parietem com- 1
munem aliqvid facere, per qvod deteri-
or reddatur paries: ſicut & ſocius commu-
nem parietem reficere ſine conſenſu Con-
domini non poteſt. *L. parietem. h. t. Donell.* 2
lib. 11. c. 5. poſt lit. F. Exempli gratiâ, non li-
cet tubulos habere juxta communem parie-
tem, per qvos aqva ducatur, nec per qvos fu-
mus emittatur, qvia per eos madeſit, per hos
torretur paries. *Manz. in append. de Muro* 3
communi. n. 46. Colligitur etiam ex hâc L. in-
terpellationem extrajudicialem eſſe de hone-
ſtate, *Vid. Lud. Roman. ſingulari 401.* In §. 1. 4
dicitur, qvòd liceat incruſtare parietem communem, & picturas facere, ut tamen vicinus ad damnum demolitionis præſtandum non teneatur. *Conf. Manz. in Append. n. 45.*

Ad L. Imperatores. 14.

SUMMARIUM.

Aream à ſervitute liberam habens pro lubitu in ea ædificare poteſt.

QVi habet aream à ſervitute liberam, i. e. ex qvâ nemini ſervitutem debet, poteſt pro lubitu ædificare in areâ, vel aliis hoc permittere, modò ſpatium legitimum & ex ſtatuto debitum relinqvat. Res eſt plana.

Ad L. Inter Servitutes. 15. & ſeq.

SUMMARIA.

SErvitus proſpectûs & luminum qvid differant? num. 1.

Serv. Luminum, & ne luminibus officiatur, qvid diſcriminis habeant? 2. & 3.

1 ALia eſt Servitus proſpectûs, alia lumi-
num; per hanc non debet impediri, qvo
minùs lumen è cœlo veniat, per illam verò ne
faciat, qvò minùs longiſſimè circumqvaqvè
reſpicere liceat. Et ſic hæc ſervitus etiam
amœnitatem reſpicit. *Donell. l. 11. c. 5. lit. G.
Dn. Franzk. ad h. t. n. 43. Manz. ad h. t. n. 121.
& ſ. Harpr. §. 1. Inſt. de Servit. n. 35. & ſeq. Bu-*
2 *ſius ad l. 4. h. t. n. 3. Weſenb. in ff. h. t.* Sed
qværi poſſit, annon ſit diſcrimen inter
ſervitutem Luminum, & ne Luminibus offi-
ciatur? Reſp. *Dn. Struvius ad lib. 8. th. 13.* Il-
lam eſſe, qvâ vicinus noſtra lumina vel fene-
ſtras, qvibus lumen haurimus & cœlum in-
tuemur, cogitur excipere in ſuo communi
3 pariete. *L. 4. juncta l. 16. h. t.* hanc verò nomi-
nant eam, qva prohibetur vicinus facere
qvicqvam, qvo noſtra lumina, etiam illa,
qvæ non excipit, obſcurentur, *per d. l. 4. &
l. 15. & l. 17. h. t.* Conf. *Manz. ad h. t. n. 115.
& 116.*

Ad L. Si arborem, 17.

SUMMARIA.

QVomodo arborem ponens contra ſervitutem agat & non agat? n. 1. & 4,

Qvi ſervitutem, ne luminibus officiatur, debet, non conveniri poteſt, ſi in commodum vicini ſolem adimat. 2.

Extra ſervitutem, qvando licitum mihi ſit, alterius lumina obſcurare? 3.

Qvomodo ædes deponendo luminibus offici poſſit? 5. & 6.

Qvem ſenſum habeant verba: ſtillicidia uti nunc ſunt, ita ſint. 7.

In venditione cum mentio ſit ſervitutum, activæ non paſſivæ intelliguntur. 8.

1 QVi arborem ponit, agit contra ſervitu-
tem, ſi debeat ſervitutem proximo, ne
luminibus officiatur, qvia arbor impedire
poteſt lumen cœli, ſed ſi eô locô qvis ponat
arborem, qvô locô grata erat umbra, non a-
git contra ſervitutem, qvia alter intereſſe da-
2 mni non poteſt prætendere: Sic ergò qvi
ſervitutem, ne Luminibus officiatur, debet,
ſi ſolem adimat, idqvè vicino commodum,
& utile, & ſalutare, non poteſt conveniri,
qvaſi contra ſervitutem egerit; nam in
omni actione agentis intereſſe qværen-
3 dum eſt. Et ex hôc textu, argumentô du-
ctô à contrario ſenſu, probatur, ſi ſervitu-
tem non debeam, licere mihi alterius lumi-
na obſcurare, ſi ob utilitatem meam fiat,
& non ex æmulatione. *Franc. de Clapperiis*
4 *c. 22. q. 1. n. 6. & ſeqq.* Qvi deponit ædifi-
cium, qvod anteà domum opacam faciebat,
& qvi ramos arboris dejicit, non agit contra
5 ſervitutem *§. 1.* qvod per ſe patet. Sed *in
§. 2.* dicitur, qvòd etiam deponendo ædes
vel deprimendo luminibus officere poſſit,
qvod fieri poſſe per *ἀνταναάκλασιν* ſeu preſſu-
ram fieri poſſe dicitur *in §. 2.* qvod per rever-
berationem explicat *Accurſ. adducto textu ex
lib. 1. Maccab. 6.* Refulſit Sol in clypeos au-
reos, & reſplenduerunt montes ab eis. Sed 6
res tamen manet obſcura, niſi ponas, vici-
num ex ſervitute obligatum eſſe, ut ſuis ædi-
bus affixam habeat tabulam ex aurô vel aliô
ſplendidô metallô factam, in qvam inciden-
tes radii ſolares reverberentur, & in meas æ-
des retrò illabantur. Sed nihil hic certò
affirmo.

Ad §. 3. Si domus ita vendita: ſtillicidia 7
uti nunc ſunt, ut ita impoſterum ſint; hoc de
ſervitute venditæ domui debita, non de illa,
qvam debet, intelligendum. *Videatur L. Ve-
teribus, 39. ſuprà de pactis. Donell. l. 11. c. 14. in
pr.* Hæc, qvæ de ſtillicidiis dicuntur, etiam
in aliis ſervitutibus locum habent. *Card.
Mant. de tac. & ambl. convent. tit. 27. n. 15. &
Manz. h. t. n. 150.* Et ita libera res præſumitur 8
vendita, non verò ſerviens, & qvando ſervi-
tutum in venditione facta mentio, potiùs de
activis, qvàm de paſſivis ſervitutibus hoc eſt
intelligendum.

Ad L. Si fiſtulæ. 18.

SUMMARIA.

SI fiſtulæ alterius meo parieti damnum dent, qvalis mihi actio competat. num. 1.

Cur detur actio utilis? 2.

COnceſſi tibi ſervitutem, ut poſſis per fiſtu- 1
las parieti meo perforato applicatas a-
qvam in tuum fundum ducere. Si fiſtulæ meo
parieti damnum dent, poſſum utili actione
Legis Aqviliæ agere, ſi tua culpa id factum,
qvod præſumendum eſt. Utilis autem actio 2
hic datur, qvia corpore tuo non nocuiſti, ſed
cauſam damni tantum præbuiſti: Aut datur
actio ad cavendum, ſi forte damnum nondum
factum, ſed metuatur adhuc.

Ad L. Fiſtulam, 19.

SUMMARIUM.

In pariete communi nihil innovare licet, invito ſocio.

IN pariete communi non licet aliqvid ha-
bere, per qvod paries corrumpatur, nec li-
cet communi parieti adſtruere, qvod ſublatò
pariete per ſe non ſtat. *Theſſaur. deciſ. 115. Cæ-
polla de Servit. Urb. Pr. c. 40. Coraſ. in Miſcel.
lib. 6. cap. 10. n. 1. & ſ. Vid. etiam l. parietem. 8.
h. t.* ubi dicitur, non licere parietem com-
munem demoliri, reficiendi cauſa, de qvo
*Hillig. ad Don. l. 11. c. 5. & Menoch. conſ. 1237. n.
22.* ubi ex *d. l. 8.* probat, neqvidem extolli
poſſe parietem, invito ſocio.

Ad L. Servitutes, 20.

SUMMARIA.

QVomodo ſervitutes retineantur? n. 1.

Qvid

Quid ſi per aream, in qva ſervitutem itineris habeo, ad ædes meas pervenire neqveam? 2.
Ædificium ſi collapſum & reſtitutum eſt, ſervitus priſtina iterum debetur. 3.
Idem in fonte exſiccatô, & ad venas ſuas redeunte. 4.
Aliud in ſervitutibus perſonalibus. 6.
Eccleſia reædificata recipit priſtina privilegia. 7.
An, ſtillicidium recipere qui tenetur, in eo loco ædificare poſſit? 8. & 12.
Servitutem non licet reddere graviorem. 6.
Stillicidium poteſt elevari, non verò deprimi. 9.
Uſus ſervitutis non debet difficilior reddi. 10.
Fundus ſerviens non poteſt ad culturam reduci. 11.

1 IN *princ.* qværitur, qvomodo retineantur ſervitutes urbanæ? & reſpondetur, qvòd per continuam & veram poſſeſſionem tigni immiſſi *v.g.* retieatur ſervitus urbana, cùm ruſtica ſervitus retineatur per uſum, qvi non eſt continuus *v.g.* per uſum itineris viæ, &c.

2 *In §. 1.* qværitur, ſi tu mihi conſtituas ſervitutem itineris per aream tuam ad domum meam, ſed tua area ſit altior, ita ut per aream tuam non poſſim pervenire ad ædes meas, an mihi liceat prope domum meam facere gradus vel clivos vel ſcalas, ut ex meis ædibus poſſim pervenire in aream tuam. & per tuam aream in meam domum? qvod affirmatur, ſi nihil ultra, qvod ne-
3 ceſſe eſt, itineris cauſa demoliar. Si ſublatum ſit ædificium, ex qvô ſtillicidium debebatur, & poſteà ſit re poſitum, eadem debetur ſervitus, cùm hic ædificium exſtructum & reſtitutum pro eodem habeatur. Idem ſi fons exaruerit, & poſt-
4 eà ad venas ſuas redierit. *l. 34. §. ult. de Servit. Ruſt. præd.* vel flumen receſſerit. *Carpz. p. 2. c. 41. d. ult. Donell. lib. ult. in fin. & ibi Hillig. lit. G. Tholoſan. l. 4. Syntagm. tit. 23. Dn. Manz. ad tit. ff. qvemadm. ſervit. amit. n. 29. & ſeqq. Menoch. remed. 6. retinend. poſſ. n. 147. Cæpolla de Servit. R. Pr. c. 4. num.*
5 *38.* Notetur hîc diſcrimen inter ſervitutes reales, ut in his re peremtâ, & reſtituta etiam videatur
6 ſervitus, ſed aliud in perſonalibus. Et hujus
7 Legis argumentô concludunt Dd. Eccleſia deſtructa ſi ædificetur, omnia tamen novæ Eccleſiæ competere privilegia, qvæ priori debebantur. *Zaſius ad l. inter ſtipulantem. 83. §. ſacram. 5. de V. O. n. 20. & ſeq.* Conf. *Ripa in rep. l. qvo minus n. 115. ff. de Flumin. Corneus conſ. 74. vol. 3.*

8 *In §. 3.* qværitur, an is, qvi ſtillicidium recipere tenetur, poſſit in eo loco ædificare? Et plana eſt reſponſio, qvod non, nam faceret con-
9 tra ſervitutem. Nemo propriâ authoritate ſervitutem deteriorem facere poteſt, *per §. 4. & 5.* licet meliorem facere poſſit, *Gail. lib. 2. obſ. 67. n. 6.*
10 *Donell. lib. 11. c. 14. in fine.* Hoc explicatur *in §. 5.* exemplô ſtillicidii, qvod elevari vel retroduci poteſt, non verò deprimi vel produci, qvia hoc caſu durior, illô vero levior fit conditio fundi ſervi-
11 entis. *Menoch. conſ. 1237. n. 31.* Sed nec Dominus prædii ſervientis difficiliorem uſum ſervitutis reddere poteſt, v. g. ſi qvercetum habeam, tu paſtum porcorum habeas in eo, non poſſum pro lubitu virides, vel virentes, & glandiferas arbores cædere. *ita reſp. in Facult. noſtra menſe Septemb.*
Anno 1667. Et è contrario Dominus prædii do- 12
minantis non poteſt aliqvid facere, qvo ſervitutis uſus deminuatur. *Modeſtin. Piſtor. qvæſt. 106. Dn. Manz. ad tit. Com. præd. numer. 40. Padilla in l. altius C. de Serv. numer. 24. Cæpolla de Servit. R. Pr. c. 9. numer. 40. Berlich. p. 2. concluſ. 49. Koppen. decis. 13.* Ideoqvè nec fundus alteri ſerviens 13
in præjudicium dominantis prædii, ne qvidem ad culturam reduci poteſt. *Noë* Meurer *intr.* vom Jagt-Recht / *art. 88. & Pantſchmann. de Loc. & Cond. q. 22. numer. 78.* contrariam à *Corneo in vol. 4. conſ. 188. numer. 9. & Gravetta conſ. 292. numer. 4.* propoſitam ſententiam rejicit, & ita judicatum eſſe ſcio in *Cam. Cuſtr. Elect. Brand. die 22. Junii Anno 1613.* Stillicidium autem cadit jure ſervitutis vel in aream vicini, vel in tectum vicini. Qvando in aream caſitat, non poteſt in eô locô ædificare, niſi ad eum locum, ex qvô ſtillicidium cadit. Sed ſi cadit in alterius ædificium, non poteſt ædificium altius tollere, niſi rectè ſtillicidium recipiatur & dominantis prædii conditio non fiat deterior. *per §. ult. h. t.*

ad L. Si domus tua. 21.

SUMMARIA.

REmiſſâ ſervitute altiùs non tollendi, non propterea remittitur ſervitus ſtillicidii. n. 1.
Cum remitto injuriam, damna & expenſæ non ſtatim ſunt remiſſa. 4.

SI habeam ſervitutem in tuô fundô altiùs non 1
tollendi, & ſervitutem ſtillicidii, ſi illam remiſero, non tamen remiſi hanc. Unde colligunt
Dd. hic, qvando unum remittatur, non videri et- 2
iam alterum remiſſum. *Gvido Papæ dec. 38. Tiraq. de Retr. conſangv. §. 1. gl. 2. n. 163.* Ita autem po- 3
tes altiùs ædificare, ut tamen ſtillicidii ſervitus
mihi ſalva ſit. *Cujac. ad h. l. tom. 2.* Sic ſi remitto in- 4
juriam, non tamen damna videor & expenſas remiſiſſe. *Gail. de Arreſt. c. ult. n. 7. & qvos ibi refert.*

Ad L. Qvi ædificium, 22. & ſeq.

SUMMARIA.

SI ſervitus conſtituitur, ne luminibus officiatur, an etiam futurum ædificium intelligatur? n. 1.
Qvid ſi exprimantur lumina, ut nunc ſunt? 2.
Immunitas à collectis conceſſa an etiam de futuris bonis intelligenda? 4.

Qvid ſi per immunitatem alii onerentur? 5.
An & qvatenus futuro prædio ſervitus acqviratur? 6.
Servitus conſtitui poteſt, ut aqva qværatur & ducatur. 7.

1 QVi ſervitutem ædibus ſuis conſtituit, ne luminibus officiatur, non tantùm de præſentibus, ſed etiam de futuris ædificiis videtur ſenſiſſe. Ratio eſt in oratione indefinita, qvæ æqvi-
2 pollet univerſali. Ergò. Aliud ſi expreſſè de præſentibus loqvatur, v.g. lumina ut nunc ſunt. *Dn. Manz. ad h.t. n.107.* Ad l. 12. *C.h.t.* reſpondet *Manz. d.l. n.108. Harpr. in §.1. de Servit. num.47. & ſeqq. Conf. Albert. Brunus de Augmento concl 10. n.*
3 *21. & ſeq. Cephal. conſ.273. n.8. & 92.* Unde colligunt hic Dd. regulam: Qvòd indefinita æqvipolleat univerſali *Barb. locupl. l. 9. tit. 37. axiom. 2.* Unde
4 qvær. Si Princeps concedat mihi & hæredibus meis immunitatem à collectis, ob benè merita, an etiam de futuris bonis id intelligendum? Videtur qvod non, qvia immunitates reſtringendæ, ſed affirm. ob verba generalia, & qvia ob merita data immunitas & hæredibus. *Berlich.*
5 *dec. 104.* qvod qvidem facile largior in ſpecie propoſita; ſed ſi per immunitatem alii onerarentur, diſſentirem.
6 *In §.1. leg. 23.* dicitur, futuro etiam prædio acqviri poſſe ſervitutem. Sed qvomodo ei, qvod non eſt, ſervitus acqviri poteſt? Reſp. *Donell. lib.11. c.9. lit. M.* qvod non ædificio, ſed areæ acqviratur. Sed opponit *Hill. ib.* qvod ipſi ædificio imponi & acqviri dicatur. Sed poſſet dici, imponi eam ædificio in ſpe, ſed areæ in re,
7 &c. *Conf. Manz. ad tit. de Servit. n. 204.* Hujus exemplo etiam inductum, ut ſervitus ita conſtituatur, qvô aqvam qværere, & inventam ducere liceat. *l.10. ff. de S.R.Pr. & l.fin. ff. Si ſervitus vind.* licèt *in L. ult.* Labeo videatur reprehendi à Paulo, qvi tamen idem dicit *d.L.10. Vid. Bach. in Tr. d.17. th.5. lit. A. Don. lib.11. c.10. lit. H. & ibi Hillig. Franzk. ad tit. de Servit. n.78. & ſeqq.*

Ad L. Cujus ædificium. 24.

SUMMARIA.

DOminus habens ſervitutem altiùs tollendi, ædes in infinitum tollere poteſt. n.1.
Servitus non augenda eſt, qvamvis augeatur familia, cui conſtituta ſervitus 2.
Exempla in ſervitute paſcendi, cædendi ligna, jure gratis molendi .3. 4. & 5,

1 DOminus ædium, qvibus ſervitus ab alia domô debetur, poteſt in infinitum ſuam extollere, dum ne ſervienti domui nimium noceat,
2 nec graviorem reddat ſervitutem. Ex qvâ Lege poteſt regula generalis conſtrui, ſi jus aliqvod conſtituitur domui vel Familiæ in fundo alterius, ſi aucta ſit domus vel Familia, non augeri ſervitutem, ſed conſiderandum tempus illud, qvô conſtituta fuit ſervitus. *L. Non modus 12. C. de Servit.* Exemplo ſit ſervitus paſcendi, qvam auge- 3
re & deteriorem reddere is, cui id jus in alieno competit, non debet. *Koppen. dec. 17. Schneidw. de Servit. R. Pr. n.31.* idem in jure cædendi ligna *Cæ-* 4
polla de S.U. pr. c.50. n.18. Et in jure gratis molendi frumentum. *Boër. dec. 213. num. 9. Albert. Bru-* 5
nus augmento concl.10. n 7. Conf. Corneus conſ. 90. n. 27. & ſeqq. vol.2.

Ad L. Hoc qvod. 25.

SUMMARIA.

AN ſervitutem tigni habens ſupra domum vicini ſervientem ædificare poſſit? n.1.
Qvid ſi tres ſint ædes aliæ in ſupremô, aliæ inferiore, aliæ mediô locô? 2.

IS, qvi habet ſervitutem tigni immittendi, an 1
poteſt ſupra domum vicini mihi ſervientem ædificium exſtruere, vel cœnaculum immiſſum habere? Negatur hoc, nam jure naturali ſuperpoſita cedunt inferioribus, ſi ſuperædificavero, id ſtatim cedit inferiori ædificio, ut ſuperficies cedit ſolo. Id habetur *in princ.*

Sed *in §.1.* hæc ſpecies: Tres ſunt ædes, a- 2
liæ ſunt in ſupremô locô, aliæ in inferiore locô, aliæ in mediô. Ego mediam domum habeo, in qvâ tibi, qvi ſuperiorem locum obtines, debetur ſervitus altiùs non tollendi. Sed infimô locô poſita domus eſt libera. Sed fingamus, me & inferioris prædii dominum habere communem parietem, qværitur an vicinus inferior poſſit ædes & ſic etiam parietem communem altius tollere? qvod affirmatur, qvia per illam conſtitutionem ſervitutis, nec potui, nec volui obligare communem parietem.

Ad L. In re communi. 26.

SUMMARIA.

JUre ſervitutis ſocius à ſocio prohiberi neqvit, ſed benè judiciô communi dividundo. n.1.
Rei communi non poteſt imponi, at benè ab uno ſocio retineri ſervitus. 2.

IN re communi non poteſt aliqvis facere ali- 1
qvid, vel prohibere, eâ ratione, qvod res communis ſibi ſervat. Sed aliô modô poſſum ſocium prohibere ne faciat, ſcilicet judicio ſocietatis vel communi dividundo. Et ſic non ſtat *l. Sabinus. 28. ff. comm. div.* nam jure ſervitutis non poteſt ſocius à ſocio prohiberi, ſed communi dividundo judicio benè. Ex hoc textu etiam inferunt. Rei communi non poſſe ab unô imponi ſervitu- 2
tem, ſed retineri; nam ſervitus pro parte retinetur. *Surdus vol.1. conſ.17. n.21. Cæpolla de S. U. P. c. 6.*

c. 16. in fine. faciliùs enim indulgetur retentio ejus,qvod jam habet, qvàm ut qvis conſeqvatur id, qvod non habet. *Gratianus in diſcept. forenſ. tomo 2.c.356. n. 7. Menoch.conſ. 146.n.22.*

Ad L. Sed ſi inter me. 27.

SUMMARIA.

Contra immittentem ex communibus ædibus in meas tignum, Negatoria datur actio. n. 1.

Qvomodo ſocius, ut ædificet in aream communem, prohiberi poſſit? 2.

1 Species hujus legis *in pr.* hæc eſt: Inter meam & tuam domum ſita eſt domus communis nobis. Tu ergò ex Ædibus communibus immittis tignum in ædes meas proprias, an rectè ago actione negatoriâ, tibi non eſſe jus immittendi? Qvod affirm. nam aliàs perdo libertatem mearum ædium,ſi enim non agam,communibus ædibus adqviritur tempore ſervitus. Idem eſt ſi ex ædibus tuis propriis qvid immitas in communes.

2 *In §. 1.* habetur hæc ſpecies. Habeo tecum aream communem, qvæ area debuit ſervitutem vicino. Vicinus tibi concedit, ut poſſis ædificare, ego volo prohibere, qværitur an recte? qvod affirm., non qvidem per actionem negatoriam, ſed actionem communi dividundo.

Ad L. Foramen 28. & ſeq.

SUMMARIA.

Servitutes Urb. Præd. debent habere cauſam perpetuam. n. 1.

Qvid ſit cauſa perpetua? 2.

Jus foraminis habendi & aqvæ effundendæ non habet cauſam perpetuam. 3. 4.

An igitur moribus noſtris ſit ſervitus? 5. 6. & 7.

Servitutum ruſticarum aliæ cauſam perpetuam non habent, qvomodo igitur præſcribantur? 8.

1 Legem hanc ſubtiliorem, qvàm utiliorem
eſſe, dicit *Cajac.* Omnes ſervitutes Ur
banorum Prædiorum debent habere cauſam
perpetuam & continuam: Cauſa autem illa,
eſt,cujus arcendæ, vel habendæ cauſa ſervi-
2 tus eſt conſtituta; qvæ perpetua eſt, ſi habeat
cauſam naturalem, qvæ qvidem non ſemper operatur: qvia tamen non ab arbitrio
hominum pendet, pro perpetuâ habetur.
3 *Vid. Dn. Struv. ad h. l. 8. th. 34.* Sic qvando in pavimento eſt foramen, per qvod ſordes eluantur, niſi in eum locum pluvia ca-
4 dere poſſit, non eſt cauſa perpetua. Ob
eandem cauſam neqvè ex ſtagnô vel lacu aqvæ conductus concedi poteſt. Et ſi
ex eo foramine, in qvô non conſiſtit ſervitus, damnum ſentiat, de damno infecto agendum per *l. 29. ſeq.* Sed ſubtilitatem hanc
mores noſtri non curant. Nam moribus no-
5 ſtris qvalecunqvè jus foraminis habendi &
effundendæ aqvæ, licet non confluat aqva pluvia. ad inſtar ſervitutis cloacæ, exploſâ Juris Romani ſcrupuloſâ ſubtilitate, tuitione Prætoris
conſtituitur, & acqviritur longi temporis præ-
ſcriptione, ut aliæ ſervitutes. *Buſius hic &*
Grænwegen. Et hodiè ex qvocunqvè loco du- 6
ci poteſt. *l. 9. ff. de S. R. P. Cujac. lib. 3. obſ. 28.*
Conſentit *Dn. Manz. ad h. t. n. 168.* ubi hanc
legem ſubtilem magis, qvam probabilem, 7
eſſe dicit, & rectè ſcribit, in praxi illum riſum
meriturum, qvi moleſtiam illam pro ſervitute
non haberet. Conf. *Bach. Weſ. h. t. n. 11.* Cùm 8
verò Servitutes Ruſticorum Pr. non videantur
habere cauſam perpetuam, licet nonnullæ habeant, ut Aqvæductus, itaqve de illis ſtatuunt Dn. qvod longô tempore, de his verò, qvod immemoriali tempore acqvirantur. *Carpz. p. 2. conſt. 4. d. 8. Klock. conſ. 37. n 33.* Qvæ ſententia communiter recepta in forô, licèt alii contra diſputent, ut *Weſenbec.* qvi prolixè Doctorum ſententiam refutat *ad tit. de Servit. Manz. ad tit. de Servit. num. 68. & multis ſeqq. Fachin. lib. 4. c. 22. Donell. lib, 11. c. 3. n. 11. Berlich. part. 2. concl. 6. & alii.*

Ad L. Si qvis ædes. 30.

SUMMARIA.

Confuſione ſervitus tollitur, nec reviviſcit, ſi vendam iterum fundum, qvi mihi ſervierat. n. 1.

Jus decimarum; qvando alienum prædium emo, extingvitur, qvamvis iterum vendam? 2.

Qvid ſi confuſio facta ſit per aditionem hæreditatis, qvæ iterum vendita 3.

Qvid ſi tantum partem dominii ex fundo ſerviente conſeqvar? 4. & 5.

Confuſione tollitur ſervitus, qvando idem 1
utriusqvè Dominus fit. *Hic & l. 1. ff. qvemadm. ſerv. amit.* adeò ut ſi is, qvi fundum ſervientem emit, poſteà eum alienet, non reviviſcat ſervitus, niſi denuò conſtituatur,
per hanc l. Manz. ad tit. qvemadm. Serv. amit. n. 6. Surdus vol. 1. conſ. 17. n. 6. Unde ſi 2
mihi debeantur decimæ ex illô prædiô, id autem emerim, extingvitur hoc jus, & ſi illud prædium, qvod antea ſervierat, iterum vendam, non reviviſcet illa ſervitus, niſi hoc exprimatur, qvare cautum emtorem revendentem eſſe oportere, tradit *Cæpolla cautela 92. & Surdus d. conſ. 17. num. 9.* Niſi hæc confuſio fi-
at per aditionem hæreditatis, & hæres hære- 3
ditatem vendat. *l. 9. ff. Comm. Pr.* qvia hoc actum, ut emtor eſſet qvaſi hæres. *Manz. d. l. n 7.* niſi partis fundi ſervientis dominium
qvis conſeqvatur, qvia pro parte retinetur 4
ſervitus, cujus ſublimitationem dicit *Manzius* eſſe *in l. 27. de S. R. P. n 17.* cujus ratio, qvia fundi ſervientis emti nulla pars eſt, qvæ non ſit mea, non etiam ſit ſocii. Alia limi-

5 limitatio regulæ noſtræ in *l. 15. ff. qvemadm. ſervit. amittantur.* ſcil. ſi via per plures agros meo fundo debeatur, ſi unum agrum ſervientem emero, non poteſt tolli tota ſervitus, *per l. 31. de S.R.P. Donell. l. 11. c. 17. pr. Manz. d. l. num.* 13. ubi plures limitationes *numeris ſeqq.* habet.

Ad L. Si Teſtamento. 31.

SUMMARIA.

HÆres deſtruens ædes hæreditarias à ſervitute non liberatur. n. 1.

Nam reſtitutis iis reſtituitur & ſervitus. 2.

1 TEſtator damnavit te hæredem ſuũ, ut meis ædibus conſtitueres ſervitutem luminum, Tu deſtruis ædes hæreditarias, fortè eô fine, ut ità ſervitute liberares, poſteà denuô ædificas, & vis altiores ædes exſtruere, qværitur an poſſim prohibere? Videtur qvod non, qvia ædifi-
2 ciô deſtructô amiſſa eſt ſervitus. Sed affirmatur, qvia datur utilis actio, licet non directa *hic & l. 20. §. 2. h. t.* nam voluiſti circumvenire Teſtatoris voluntatem. Reſtitutò ergò ædificiô, reſtituitur ſervitus, qvia idem Ædificium intelligitur, ſed non datur directa, ſed utilis vindicatio.

Ad L. Si ædes meæ. 32.

SUMMARIA.

AN, ſi ædes duobus ſervientes altero precariò concedente altiùs evectæ ſint, libertas decennio præſcribatur? n. 1.

Qvænam ſit ratio ſpecialitatis, qvòd præſcriptio libertatis à ſervitute urbana interrumpatur per ſucceſſorem? 2.

1 SPecies hujus legis hæc eſt: Ædes meæ ſerviunt tùm ædibus Titii, tùm Mevii, ut non debeant altiꝰ tolli. A Titio impetravi precariò, ut liceret mihi altiùs tollere, qvàmdiu ipſi placuerit, ut tenerer ipsô revocante conceſſionem, deponere faſtigium, qværitur, ſi ita altius evectas ædes habeam per decennium, an præſcripſerim libertatem contra Titium? qvod negatur, qvia precariò poſſidens non præſcribit; ſed an contra Mevium præſcripſi?
2 qvod affirmatur. ſi 10. annis poſſedi libertatem. Singulare eſt hic, qvòd Præſcriptio libertatis à ſervitute Urbana interrumpantur per ſucceſſionem alterius poſſeſſoris, nec continuentur tempora; cùm tamen aliàs inter venditorem & emtorem in uſucapionibus ſoleant continuari poſſeſſiones. Sed ſpecialitatis hujus ratio, qvòd ſervitus urbana non utendo non amittatur ſine facto ejus, qvi vult libertatem præſcribere, ut dictum ſupra, *per l. 6 h. t. & l 18. §. ult qvemadm. ſerv. amit.* Factum autem perſonæ cohæret. *Connanus lib. 4. Comm. c. 12 n. 14. & ex eo Hilliger ad Donell. lib. 5. c. 20. lit. A.*

Ad L. Eum debere. 33.

SUMMARIA.

IN ſervitute oneris ferendi, ſerviens reficere tenetur parietem. n 1.

Ad idem tenetur, ex cujus foſſâ ad meum fundum aqva defluxit. 2.

IN ſervitute oneris ferendi hoc eſt ſpeciale, 1 qvod per hanc teneatur ille, qvi ſervitutem debet, etiam reficere. *Hic & l. 6. §. 2. ff. Si ſerv. vind.* Alias enim ſervitus non conſiſteret. *Donell. & ibi Hillig. lib. 9. c. 21. lit. I. & N. Buſius ad l. qvoties. 15. §. Servitutum. ff. de ſervit* Prolixè *Dn. Manz. ad h. t. num 42. & ſeqq.* 2
Ubi id etiam extendit ad eum, ex cujus foſsâ ad meum fundum inferiorem aqua defluit, nam dominus foſſæ eam reficere debèt. *l. 2. §. 4. de Aqv. pluv. arc. Buſius hic.* Aliud in tignô immitiendô *l. 8. §. 2. ff. ſi ſerv. vind. conferri po-* 3 *teſt. Corneus vol. 3. conſ. 74. n. 5.*

Ad L. Et qvi. 34.

SUMMARIUM.

Qvomodo qvis rei ſuæ ſervitutem acqvirat?

LIcèt aliqvis ſuæ rei non poſſit ſervitutem imponere, ſi tamen rem ſuam tradat, poteſt in traditione ſuo alteri fundo ſervitutem adqvirere & ſic in traditione poteſt traditas retentarum ædium ſervas facere. *hic & l. 6. ff. communia prædiorum.*

Ad L. Si binarum. 35.

SUMMARIA.

REſervatâ ſervitute, ſed in traditione non exceptâ, ædes liberæ traduntur. n. 1.

Succurritur tamen duplici actione. 2.

HAbebam duas ædes, alteras vendidi cum 1 reſervatione ſervitutis, poſteà ædes tradidi, ubi in traditione non excepti ſervitutem, ideò tradidi liberas, licèt convenerit, ut cum ſervitute venderẽ. Sed ſuccurritur mihi duabus actionibus 1. actione venditi in id, qvod ſua in- 2 tereſt ſervitutẽ imponi. Deinde datur mihi condictio indebiti, qvia debui ædes ſervas tradere, qvæ condictio eſt incerti, qvales illæ ſunt, qvibꝰ jura traduntur Sic ergò condictiones concurrunt cum actionibus bonæ fidei. *Cujac. tom. 2. ad h. l.*

Ad L. Binas qvis. 36. & ſeq.

SUMMARIA.

INter duos Legatarios binarum ædium unâ contignatione tectarum actio, jus non eſſe immittendi, non datur. n. 1.

Hoc ampliatur dupliciter. 2.

QUidam habebat duas ædes una contigna- 1 tione tectas, i. e. unâ tignorum textione, unas mihi legavit, alteras Tibi. Tigna inter nos ſunt communia pro regione contignationis, i. e. pro modô & regione ædium: Ergò Tigna ſunt pro divisô, i. e. ex certis regionibus & partibus communia, an inter nos datur actio, jus non eſſe immittendi nec

immis

immiſſum habendi? qvod neg. qvia ſervanda eſt ea forma, qvæ obtinuit vivô teſtatore. Qvod 2 dupliciter ampliatur. 1. Idem eſt ſive purè mihi, & ſub conditione tibi ædes legaverit, per hanc *l.36.* 2. Idem eſt ſi duobus ceſſerit ædes, i. e. ſi vendiderit, vel aliò modo alienaverit, per contractum ſeu actum inter vivos.

Ad L. Si ædes meæ. 38. & ſeq.

SUMMARIA.

SErvitus proſpectus ædibus, qvæ in conſpectu non ſunt, inutiliter imponitur. n. 1.

Datur tamen caſus, ubi talis ſervitus inutilis non eſt. 2.

1 QUoniam ſervitus proſpectûs vel luminum vel altius non tollendi, imponi poteſt, non tantùm vicinis ædibus, ſed etiam ulterioribus *l.6. ff. communia prædiorum.* qværitùr ergò, an illis etiam ædibus imponi poſſit, ſi ædes plane non ſint in conſpectu? Ubi liqvida eſt reſponſio negativa, inane foret iſtis ædibus ſervitutes i- 2 ſtas imponere: Sed putarem, dari poſſe caſum, ubi utilis & non inanis foret iſta ſervitus. Pone, te habere ædes à conſpectu meo ob ædes intermedias remotas. Sed metuo ne altiùs tollas tuas ædes & conſpectum Horologii publici adimas, & ſic, altiùs ſi tollantur, conſpici à me poſſent, & impedirent proſpectum mihi utilé.

Ad L. Eos. pen.

SUMMARIA.

IN pariete communi non licet facere feneſtras ſociò invitò. n. 1.

Qvando ex opertione feneſtrarum colligatur proprietas parietis. 2.

1 IN pariete communi feneſtras' facere non licet, ſociô invitô; aliàs in ſuô licet cuilibet, qvâmvis & alteri ædificando obſtruere liceat *Donell. lib. 11. c. 5. lit. F. & ibi Hillig. Carpzov. p. 2. conſt. 41. d. 12. Dn. Franzk. ad h. t. n. 33. & ſeq. Manz. in append. de muro communi. n. 50. Zaſ. ad h. t. num. 10. Cæpolla de Servit. Urb. Pr. c. 4. num. 25. Bach. in Tr. vol. 1. diſp. 17. th. 3. lit. A.* Colligitur etiam, ex feneſtrarum aper- 2 tione colligi proprietatem parietis. *Surdus vol. 1. conſ. 126. num. 24. Menoch. conſ. 1737. num. 33. & 39.* niſi abditô locô facta, ubi conſpici vix poſſit. Nam tunc clàm facta præſumitur. *Men. d. l. n. 40. & ſeq.*

Ad. L. ult.

SUMMARIA.

AN legatarius teneatur hæredi adi[illegible] præſtare per domum, cujus habitatio ipſi legata? n. 1. & 2.

Januam in pariete ſuò, ſi vicino non nocet, qvivis ædificare poteſt. 3.

SI ad hortum ſemper per domum, cujus ha- 1 bitatio legata eſt, aditus fuit, per domum hæredi aditum præſtare debet Legatarius; Scil. ſi 1. aditus non detur, & 2. hæres redemerit, *per L. 44. § fin. de Legatis. 1. Grænwegen ad ad h. L.* Sic ſi via publica tempeſtate vel à flu- 2 mine deſtructa, vicini coguntur vendere viam ei, qvi habet prædium inter eos medium. *Petr. Gregor. l. 4. Syntagm. c. 14 num. 4. Addition. ad Chriſtin. in ſtat. Mechlin. tit. 12. art. 50.*

§. 1. hæc ſpecies. Ego apertô pariete 3 domus meæ januam ad viam publicā ducentem feci. Idqve feci intra ambitum domûs meæ, qvatenus ſtillicidii rigor. i. e. rectitudo & tecti protectio competebat. Ea janua vicino non nocet, ſed vicinus tamen vult prohibere, qværitur an poſſit? qvod *hic in § 1.* negatur, qvia nullum habet intereſſe. Malitiis autem hominum indulgendum non eſt.

TITULUS III.

De Servitutibus Ruſticorum Prædiorum.

Ad L. Servitutes. 1.

SUMMARIA.

SPecies ſervitutum Ruſticarum. n. 1.

Conſtituuntur interdum prædio, interdum perſonæ. 2.

Qvomodo id intelligendum, qvando dicitur, ſervitutum patientiam inducere officium Prætoris. 3.

1 REcenſentur hîc ſpecies ſervitutum ruſticarum, & qvidem nominatarum. Qvales ſunt, Iter, Actus, Via, Aqvæ ductus, & innominatæ, traduntur ſcilicet Aqvæ hauſtus, pecoris ad aqvam appulſus, jus calcis coqvendæ, arenæ faciendæ, jus paſcendi. Definitiones non repeto, qvia in textu ſatis perſpicuè propoſitæ. Notandum autem, has ſervitutes 2 interdum prædio conſtitui, interdum perſonæ. Qvando intuitu prædii conſtituuntur, ſunt reales, qvando perſonæ ſine mentione prædii conceduntur, ſunt perſonales, ut habebimus exemplum *in l. pen.* Qvid autem eſt, 3 qvod in fine dicitur, qvòd traditio & patientia ſervitutum inducat officium prætoris? *Accurſius* putat, hunc eſſe ſenſum, qvando per conſenſum & qvaſi traditionem ac patienti-

am

am conſtituta eſt ſervitus, tunc petente eô, cui debetur, in futurum etiam injungitur officio judicis patientia, ſed in corporalibus officium judicis non proſpicit in futurum, vel patientia efficiet, ut hanc poſſeſſionem prætor qvaſi poſſeſſorii Edictis tueatur.

Ad L. Ruſticorum. 2.

SUMMARIA.

ANnon ſervitus altius tollendi ſit ruſtica? n. 1.

Duplicem conſiderationem habent ſervitutes. 2.

Relativè urbana ſervitus ſit ruſtica. 3.

Aqvæductus pluribus concedi poteſt. 4.

1 SErvitus altiùs tollendi vocatur hic Ruſtici prædii ſervitus, qvamvis uſu juris potius urbani prædii ſervitus ſit. Sed notandum, ſervitutem duplicem conſiderationem habere:
2 Jus altiùs tollendi, cloacam habendi, item protectum, per ſe ſunt urbanorum prædiorum ſer-
3 vitutes; Sed ſi conſiderentur relativè ad dominans prædium ruſticum, eô reſpectu fieri poteſt ruſtica Servitus, v. g. ſi agro, ſi horto, ſi vineæ, imò etiã ſi Prætorio debeatur, de qvô ſuprâ. De mirâ hâc Lege vide *Donell lib. 11. c. 4. poſt lit. D. Dn. Franzk. poſt. lit. D. ad tit. de Servit. n. 64. Bach. in Tr. vol. 1 diſp. 17. th. 1. lit B. Harpr. in §. 1. Inſt. de Servit. n. 4.*

4 *In §. 1. & 2. hujus legis 2.* dicitur, aqvæductum & aqvæ hauſtum, pluribus concedi poſſe, ſi omnibus ſufficiat, & non tantùm ut diverſis diebus, aut horis alternatim utantur, ſed etiam ut iiſdem temporibus utantur. Idem in urbanis ſervitutibus *l. 15. communia præd.*

Ad L. Item ſic. 3.

SUMMARIA.

SPecies nonnullæ ſervitutum ruſticarum. n. 1. & 2.

Interdum unâ conceſſâ ſervitute videtur & alia conſtituta. 3.

Interdum etiam ratione præſumtionis alia ſervitus conceſſa videtur. 4.

Expreſſò vitiato etiam tacitum in eo comprehenſum vitiatur. 5.

1 HIc recenſentur ſpecies nonnullæ ſervitutum ruſticarum v. g. *in princ.* jus paſcendi in tuô fundô jumenta, per qvæ ager meus colitur.

2 *In §. 1.* dicitur, qvod poſſit conſtitui ſervitus, ut fructus collecti in meo agro, in tuo horreo recondantur, item jus pedamenta ad vineam ſumendi, item ut liceat lapides ex meo fundo in tuum projicere, qvod ci-
3 tra ſervitutem non licet *§. 2.* Interdum autem conceſſâ unâ ſervitute videtur & alia ſervitus conſtituta v. g. ſi mihi hauſtus aqvæ conſtitutus, iter etiam videtur conſtitutum, qvod ſuâ luce patet, nam per aërem ad fontem volitare non poſſum. Interdum et- 4
iam ratione præſumtionis alia ſervitus conceſſa videtur. v. g. Si qvis mihi conſtituat iter ad fontem, videtur etiam dediſſe aqvæ hauſtum. Nam cui bono mihi concederetur iter ad fontem. Aqvæ hauſtus ex publico flumine non poteſt cedi, qvia eſt aqva publici juris & uſus. Sed iter ad flumen publicum concedi poteſt, hæc *in §. 3.* qvæ omnia ſunt naturali intellectui congrua. Et ſolent Dd. *ex §. ult. ſeu tertio* pro- 5
bare regulam, expreſsô vitiatô etiam tacitum in eo comprehenſum vitiari. Non tamen vitiatur tacitum æqve principale *Vid. Caſtrenſis lib. 2. conſ. 106 n. 3. & Barb. locupl. l. 5. cap. 16. axiom. 20. & qvos ibi refert.*

Ad L. Pecoris. 4.

SUMMARIA.

SErvitus pecoris paſcendi qvando realis ſit? n. 1.

Qvando item Aqvæductûs ſervitus? 2.

Qvando perſonales ſint? 3.

In perſonali ſervitute utimur ad lubitum, in reali ad neceſſitatem prædii. 4.

SErvitus pecoris paſcendi & aqvæductûs eſt 1
ſervitus realis: qvando pecora ad ſtercorandum agrum habentur, vel per ea colitur fundus, ut ſi boves ad arandum habentur *Cæpolla de S. R. P. c. 8 n. 2. & Hill. in Donell. c. 7 lit. D.* 2
vel ſi aqvæductus ad irrigandum hortum, vel ad balneum conſtituatur *Menoch. rem. 6. retin poſſ. n. 30. & ſeq.* Si verò non reſpiciat 3
utilitatem prædii, perſonalis ſervitus eſt, & ad hæredem vel emtorem non tranſit. *Menoch. d. rem 6. ret. Poſſ n. 25 & ſeq Bachov. d. diſp. 17 th 5. lit. B. & Cæpolla de Serv. l. Pr. c. 4. n. 4. & ſeq Conf. Manzius de S. R. P. in 285. & ſeqq. Cephal. conſ 491. n 26.* Hoc etiam inter- 4
eſt inter ſervitutem perſonæ & prædialem, ut perſona illâ uti poſſit ad lubitum, cum moderatione tamen debitâ & civiliter; hâc verò, qvantum ad prædium dominans neceſſarium & utile eſt, *per L. ſeq.*

Ad L. Ergo ſecundum. 5.

SUMMARIA.

FUndus dominans ſi non amplius indigeat aqva, ſervitus aqvæductûs ceſſat n. 1.

Jus compaſcuorum qvi habet, qvantum pecorum paſcere poſſit? 2.

Qvid in Electoratu Brandenb? 3.

NOn poſſum ſervitute aliter uti, qvàm 1
meô fundô opus eſt, & ideò ſi fundus dominans aqvâ illâ ex vicino flumine privato ductâ non amplius indigeat, deſinit etiam ſervitus *Cæpolla d. c. 4 n. 17 Franzk. ad tit Communia Præd n. 45. Donell. l. 11. c. 14 & ibi Hill. lit. C.* Et nemo majori copiâ aqvam ducet, ſed eatenus tantùm, qvatenùs opus habet ad ſui prædii utilitatem. *Menoch rem. 6. ret.*

2 *6. ret. poſſ. num. 69.* Mutua qvaſi ſervitus eſt
jus Compaſcuorum, qvod ſi prædio debetur,
non poteſt alter omnia pecora undecunqve
qvæſita paſcere in communibus agris, ſed
qvæ ad prædium illud, cujus intuitu habet,
pertinent, Welches er in ſeinem Gute ausfüt-
tern oder auswintern kan. *Dn. Mev. p. 5. dec.*
3 *251.* qvod etiam in Electoratu Brandenb. re-
ceptiſſimum, nam talia compaſcua non ad per-
ſonarum utilitatem, ſed prædiorum, & ab iis jus
compaſcuorum regulatur. De hôc mutuô
jure vid. *Koppen. dec. 12. Wehnerus in obſ. in vo-
ce* Kuppelweide / *& Beſoldus in Theſauro pract.
in eodem verb.* Kuppelweide.

Ad L. Veluti. 6.

SUMMARIA.

Qvomodo meo prædio in alterius figulina ſervitus conſtitui poſſit? n. 1.

An liceat in utilitatem prædii, in alterius fundo tuguriolum ædificare? 3.

Differe uſusfructus figulinæ & ſervitus figulinæ. 4.

1 QVæritur, an in tua figulina ſervitus meo
prædio conſtitui poſſit? Reſp. affirman-
do, ſi prædium meum indigeat ollis vel calce
vel arena, v. g. ſi vaſa fiant ad exportandos fru-
ctus fundi. Nam ſi hæc jura mihi concedan-
tur, ut ex iis rebus qvæſtum faciam, tunc hæc
jura perſonæ videntur conceſſa, non prædio.
2 Sed qvid ſi ideò ſint conceſſa hæc jura, non qva-
ſi eſſent neceſſaria meo fundo, ſed qvia eum
fundum utiliorem faciant? Reſp. affirmando,
3 qvia utilitatem prædii mei reſpiciunt. Demum
qværitur, an ita poſſit ſervitus conſtitui, ut
mihi liceat in utilitatem mei prædii tugurio-
4 lum habere in fundo tuo? qvod affirmatur in
fine. Colligitur ex hâc lege diſcrimen uſus-
fructus figulinæ & ſervitutis figulinæ. Si enim
Dominus figulinarum concedat eas vicino, ut
exerceat ad ſui commodum, & vaſa vendat,
non eſt aliud, qvàm dare uſumfructum totius.
Si verò Dominus concedit vicino hactenus,
ut ibi vaſa faciat, vel etiam capiat pro commo-
ditate fundi ſui, ſive amphoras ad fructus ex-
portandos, ſive tegulas ad ædificia tegenda, ſer-
vitus eſt prædialis. *Caballinus ſeu potius Moli-
næus in tract. Dividui & Indiv. p. 3. n. 304.*

Ad L. Qvi ſella. 7.

SUMMARIA.

Convenientia & diſconvenientia ſervitutum ruſticarum. n. 1. ſeq.

Qvomodo ſervitutibus utendum? 5.

1 IN *lege* hac tractatur convenientia & diſcon-
venientia ſervitutum ruſticarum. 1. Qvæ-
ritur, an qvi iter habet, poſſit ſella, aut lectica
vehi? Qvod affirmatur; nam aliàs ex pedibus
laborantes itinere uti non poſſunt, 2. an, qvi iter 2
tantùm habet, jumentum ducere poſſit? qvod
neg. qvia hoc ad Actum pertinet, 3. an, qvi actum
habet, plauſtrum ducere poſſit? qvod aff. ſed 3
exindè videtur ſeqvi, inter actum & viam nul-
lam eſſe differentiam. Sed differentia videtur
eſſe in latitudine *vid. Hilliger. in Don. l. 11. c. 6.
l. H.* 4. an, qvi Actum habet, trahere ingens 4
lignum aut lapidem, aut erectam haſtam ferre
qveat? qvod negatur, qvia per haſtam fructus
decuti poſſent, qvæ tamen licita ſunt conceſ-
sâ viâ, qvia hæc latior, qvàm Actus. In ſum- 5
mâ, ita ſervitutibus nobis competentibus uti
debemus, ut ne qvid fiat extra cauſam earum,
extra utilitatem prædii noſtri, qvòd vicinis da-
mno eſſe poſſit, videlicet ſi nihil laturi ſumus,
niſi ut vicino officiamus. Nam malitiis ho-
minum indulgendum non eſt. per *l. 38. de Rei
vind. Cujac. hic.* In §. 1. dicitur, medium præ-
dium impedire uſum ſervitutis.

Ad L. Viæ latitudo. 8.

SUMMARIUM.

Qvanta viæ latitudo eſſe debeat?

LAtitudo viæ hîc definitur, qvòd in porre-
ctum, *ex L. 12. tabularum* habeat 8. pedes, in
anfractum 16, ſcilicet ſi conſtituens hanc ſervi-
tutem nullam qvantitatem latitudinis expreſ-
ſerit, nàm poteſt vel latiorem viam determina-
re, vel anguſtiorem, dummodò eam latitudi-
nem habeat, qvâ vehiculum ire poſſit, nam ali-
às etit iter, non via. *l. 23. h. t. Capolla de Servit.
ruſt. præd. c. 3. n. 4.*

Ad L. Servitus. 9.

SUMMARIUM.

Servitus aqvæ ducendæ unde concedi poſſit?

SErvitus aqvæ ducendæ vel hauriendæ non
tantùm ex capite vel fonte, ſed etiam aliun-
dè concedi poteſt, modò ſit aqva habens cau-
ſam perpetuam. v. g. Ex Rivô vel Caſtellô i. e.
receptaculò aqvæ manantis ex flumine. Nam
cauſa ſervitutis perpetua eſſe debet *conf. l. 1. §.
41. ff. de Aqva qvotid. & æſt. conf. Donell. l. 11. c. 3.
lit. C.*

Ad L. Labeo. 10.

SUMMARIUM.

Qvomodo ſervitus aqvæ ducendæ conſtitui poſſit?

POteſt ſervitus ita conſtitui, ut aqvam qvæ-
rere & repertam ducere liceat, de qvô etiam
dictum ſuprà ad *l. 22. §. 1. tit. præced.*

Ad L. Per fundum. 11.

SUMMARIA.

PLures ſi ſucceſſivè cedant ſervitutem, an idem ſit, ac ſi ceſſiſſent ſimul. n. 1.

In re communi pluribus ut ſingulis majoris partis non habetur ratio. 2.
Qvomodo id, qvod ab initiô nullum eſt, reconvaleſcat? 3.
Qvi conſenſerunt, non poſſunt revocare conſenſum, cæteris licet diſſentientibus. 4.
Idem in cauſâ matrimoniali circa conſenſum parentum. 5.

1 SI plures cedere velint ſervitutem, nec tamen
ſimul, ſed unus poſt alium; noviſſimâ ceſſio-
ne priores omnes confirmantur, ut perinde ſit,
ac ſi omnes ſimul ceſſiſſent. *hic & L. ult. ff. comm.*
præd. Si modò tempore primæ conceſſionis
ultimo cedens partem ſuam habuerit, & tem-
pore ultimæ ceſſionis etiam primus. *Donell. l.*
11. c. 9. lit. G. & I. Bachov. d. diſp. 17. th. 6. lit. B.
Mauritius in tr. de Reſtit. c. 186. n. 2. & 3. Dn. Man-
2 *zius ad h. tit. num. 193.* Colligitur etiam ex h.
L. ſi tractetur de re communi pluribus ut ſin-
gulis, omnium conſenſum reqviri, & non præ-
judicare cæteris majorem partem. *c. qvod omnes.*
de R. J. in 6. Felinus in c. cum omnes. n. 15. X. de
Conſtit. & ibi Decius. Hartm. Piſt. lib. 1. q. 37. n.
11. Klock. vol. 1. conſ. 35. n. 310. & ſeqq. Berlich. p.
3 *1. dec. 52. n. 2* Colligitur etiam, id, qvod ini-
tiò nullum eſt, interdum reconvaleſcere, qvan-
do actus non eſt omninò nullus, ſed ex eventu
validus fieri poteſt. *Decius in L. qvod ab initio.*
29. de R. J. n. 9. & qvando nullitas eſt ex parte
ejus, qvi ratificare vult actum, & ita ſuo juri
vult renunciare. *L. non eo minus. C. de Procur.*
4 *l. 56. ff. de Procur.* Collige etiam, eos, qvi an-
tea conſenſêrunt, licet aliorum conſenſus defi-
ciat, interim conſenſum ſuum revocare non
5 poſſe, ut hic expreſſe dicitur. Qvod ad ma-
trimonialem cauſam & parentum conſenſum
ſemel adhibitum accommodat *Carpz. l. 2. Ju-*
riſpr. Eccl. d. 59. n. 8.

Ad L. Inter actum. 12.

SUMMARIA.

ITer, & actus qvid ſit? n. 1.
Qvid per armenta intelligatur? 2.
In ſervitute actus & pecora agi poſſunt. 3.

1 DIſtinctio Itineris, Actus, & Viæ traditur;
qvòd iter ſit, qvô qvis pedes vel eqves
2 commeare poteſt; Actus verò, ubi armenta
trajicere, & vehiculum ducere licet, ubi per
armenta non pecora tantùm aratoria, ſed alia
etiam intelligenda eſſe, monet *Carpz. p. 2. dec.*
3 *107. n. 8. & ſeq.* undè probat, actus ſervitute
conceſſâ, etiam pecora agi poſſe omnia. *ibid.*
Conf. *Donell. lib. 11. c. 6. Dn. Franzk. ad h. t. n. 5.*
& ſeqq. Bachov. d. diſp. 17. th. 4. lit. C. Qvæ
autem ſit latitudo, habetur *in l. 8. & l. 13. ſeq.*
h. t.

Ad L. certo generi. 13.

SUMMARIA.

AN vineæ ſervitus impoſita ſublatis vitibus perimatur? n. 1.
Cum omnes partes fundi ſerviunt, qvid incumbat proprietario? 2.
Qvid ſi indefinitè conſtituta ſit ſervitus? 3.
Ita definienda eſt, ut qvàm minimum damnum ſervienti afferat? 5. & 6.
Commiſſariis in determinandâ ſervitute qvid obſervare debeant? 7.

IN pr. dicitur, ſi certo generi agrorum, v. g. 1
vineis ſervitus impoſita, ſublatis vitibus non
perimi ſervitutem, qvia Via ſolo, non ſuperficiei
impoſita, vineas nominavit, ſed ipſum ſolum
intellexit. Vid. *Cujac. ad h. l. tomo ſecundo.*
Manz. ad tit. ult. n. 34 In cæteris §§. de itinere, 2
Actu & via agitur, & qvidem aut ita legata ſer-
vitus, ut omnes partes fundi ſervirent, v. g. ut
in toto prato vel nemore haberem jus paſcen-
di, & proprietarius nihil in hujus ſervitutis
præjudicium facere debet; aut indefinitè le-
gatum iter vel Actus, & tunc arbiter conſtituet
locum ſervientem, cui commodè ſervitus im- 3
ponitur, aut Via ad qvantitatem à Lege conſti-
tutam determinabitur. Ex qvô collige, ita 4
ſervitutem decerni & determinari, ut qvàm mi-
nimô cum Domini damnô fieri poſſit. *Chri-* 5
ſtinæus in ſtat. Mechlinen. tit. 14. art. 44. n. 5. &
art. 50. num. 5. Molinæus in tr. de dividuo & in-
dividuo p. 3. n. 87. Menoch. remed. 5. ret. poſſ.
num. 111. Nam utens ſervitute aqvagii, v. g. 6
poteſt, qvicqvid ad commodiorem uſum ſervi-
tutis pertinet, efficere, ſed fundum ſervientem
deteriorem reddere neqvit. *l. 15. in f. h. t.* Ar- 7
bitri autem hi Commiſſarii vocantur, qvibus
incumbit 1. Loci ocularis inſpectio. 2. peri-
torum in arte adhibitio. 3. accurata locorum
circumſpectio & conſideratio. 4. Arbitrii edi-
tio, qvæ tamen non habet vim judicati, niſi à 8
judice per ſententiam ſit approbata, licet pars,
qvæ per arbitrium ſe gravatam ſenſit, emenda-
tionem petere poſſit. *Dn. Mev. p. 3. dec. 382.*

Ad L. per qvem 14.

SUMMARIUM.

Servitus anteà mihi conſtituta per aliam ſervitutem impediri neqvit.

SI mihi ſervitus primò conſtituta ſit, qværitur, an tibi alia ſervitus conſtitui poſſit, per qvam mihi conſtituta ſervitus impediatur? Qvod negatur & exemplis in hâc lege declaratur; nam mihi jus qvæſitum, qvod mihi tolli vel reſtringi neqvit.

Ad

Ad L. Qvintus 15.

SUMMARIA.

Domino præd. dominantis omne licet, qvod ad conſervandam ſervitutem facit. n. 1.

An etiam meliorem ſervitutem facere ei liceat? 2.

1 Domino prædii dominantis licet in prædio
ſerviente qvicqvid facere, qvod ad con-
ſervandam ſervitutem pertinet; nam & ope-
rarios inducere, terram egerere, novos canales
ponere, & ſimilia poteſt; ſed & meliorem con-
2 ditionem ſervitutis ei licet facere, modò non
novum incommodum fundo ſervienti attra-
har, idqvè magis ex lege charitatis, qvàm ſervi-
tutis. *Dn. Mev. p. 3. dec. 35. Vid. Not. ad L. 11. ff.
Communia præd.*

Ad L. Divus Pius. 16.

Juris non eſt, invitô Dominô in alienô aucupium facere, qvia fundi Dominus prohibere poteſt, ne qvis in ſuo venetur. *§. feræ. Inſt. de R. D. Ricc. deciſ. 306. Cæpolla de S. R. P. c. 21. n. 1. Surdus conſ. 390. n. 20. Corneus conſ. 211. n. 3. lib. 4. Dn. Kobl. Exerc. legali. 6. & Klock. conſ. 29. vol. 1. n. 251.* ubi id ad omnes venationes extendit *Dn. Kobl. d. Exerc. 6.*

Ad L. Imperatores. 17.

SUMMARIA.

Aqva ex flumine publico deducta ſecundum modum poſſeſſionum dividenda eſt. n. 1.

In compaſcua pro modo poſſeſſionis pecora agenda. 2.

Ruſticus ad ſufficientiam Oeconomia ſua pecora alere debet. 3.

Qvid in Electoratu Brandenb? 4.

An ad numerum ovium certum agni computandi? 5.

1 Qvando ex flumine publicô aqvæ deriva-
tio conceſſa, & de diviſione aqvæ qværi-
tur, tunc ſecundum modum poſſeſſionum
etiam aqva dividenda. Hoc eſt primum in
hâc Lege; ex qvô nonnulli deducere volunt,
2 etiam in uſu paſcuorum communium, qvando
qværitur, an qvis tot pecudes vel pecora in
paſcua publica agere poſſit, qvot vult? atten-
dendum eſſe modum poſſeſſionum *Alberieus
hic, qvem refert Menoch. l. 2. A. q. caſu 245. n. 2.*
3 Et ea qvidem ſententia in Ruſticorum prædiis
non eſt iniqva, ut ruſticus non plura pecora a-
lere debeat, qvàm qvot ad Oeconomiam ſu-
am, ad culturam agri, &c. opus eſt. Sed ple-
riqvè id cum *Menoch. citato* arbitriô judicis
4 committunt. *Manz. in cent. dec. q. 16.* Extant
hâc de re ſtatuta ferè omnibus in locis. In Ele-
ctoratu Brandenburgico nemo plus alere tene-
tur, qvam qvot ſuo proprio fœno in hyeme ſu-
ſtentare poteſt, ſo viel er aus eigenen und ge-
wonnen Futter auswintern kan. ut ſuprà et-
iam dictum. Si tamen certus numerus ovium 5
determinatus, agni non ſunt computandi, niſi
in ſecundô annô, qvod qvidem jure Bavarico
conſtitutum. Sed id tamen ſpeciem habet æ-
qvitatis. *Vid. Manz. in cent. dec. q. 27.* Deindè 6
dicitur, qvando alicui facta eſt poteſtas aqvam
ducendi ex flumine publico, id citra damnum
& præjudicium alterius eſſe intelligendum, h. e.
ejus, qvi prior jus illud conſecutus eſt, niſi
Princeps ei expreſsè deroget. *Gl. in L. 2. ff. de
Flumin. Cæpoll. d. c. 4. n. 23. Petr. Greg. lib. 4. c. 15.
num. 6. Dn. Manz. h. t. n. 44.* Et intelligendum
id eſt citra præjudicium navigationis, ſi flu-
men ſit navigabile, aut aliud ex eô navigabile
fiat. *l. 2. ff. de Flumin. l. 10. in fine. ff. de Aqva
pluvia arc.*

Ad L. Una eſt via. 18.

SUMMARIUM.

Servitus, qva mihi debetur per plures fundos, non exſpirat, ſi unius fundi dominus fiam. 1.

Una eſt ſervitus, qvæ per plures fundos 1
mihi competit, ideò ſi unius fundi Domi-
nus fiam, retineo tamen ſervitutem per omnes
fundos. *Conf. l. 15. ff. qvib. mod. ſerv. amit. & L.
31. h. t. & Donell. l. 11. c. 17. in pr. Dn. Manz. ad h.
t. de S. R. P. n. 131. & ſeq.* Sed hanc legem li- 2
mitat *Alberieus ad L. hæc autem jura. 6. tituli
præc. n. 2.* niſi ob factum hominis, v. g. prohi-
bitionem, pereat ſervitus.

Ad L. Si unus. 19.

SUMMARIUM.

Theſes qvædam de fundo communi.

In hâc lege ſeqventes theſes habentur. 1. Unus ex ſociis ſervitutem communi fundo adqvirere vel remittere non poteſt. 2. Unus ex ſociis ſervitutem ſtipulari aut promittere non poteſt. 3. Qvi ſuo fundo ſtipulatus eſt ſervitutem, ſi poſteà communem fecit fundum & partem pro indiviſo vendidit, corrumpit ſtipulationem, qvæ in emtorem non tranſit; aliud eſt, ſi ſtipulatus ſervitutem plures reliqverit hæredes. Non obſtat ei, qvod de ſervo communi hic dicitur *l. ſi fundum. 3. ff. de Servit. leg.* qvia diſtingvendum eſt inter legatum & ſtipulationem *Cujac. ad h. l.*

Ad L. Si mihi. 20.

SUMMARIA.

Duo jura habens unum remittendo non videtur remittere alterum. n. 1.

Servitus fundum ſervientem naturaliter lædere poteſt. 2.

An ſervitus emtô mediô fundô amittatur? 3.

Qvomodo aqvæ hauſtus ſit jus prædii? 4.

1 QVi habet duo jura, remittendo unum
non videtur remittere alterum v. gr. ſi
habeam in tuo fundo iter & uſumfructum, re-
mittendo hanc, iter tamen retineo. Item ſi
habeam aqvæductum, poſſum tibi concedere,
ut ædifices, ſed ita ut aquæductus mihi non
adimatur.

2 *In §. 1.* hæc eſt ſpecies, habui ſervitutem
aquæductus ex tuô fundô, poſteà Rivus ille, ex
quô aquam duxi, crevit admodùm ex nimiâ
pluviâ, quæ aqua excreſcens tuo fundo da-
mnum dedit, quæritur, an ad reſtitutionem da-
mni iſtius tenear? Quod negatur, ſi damnum
ex opere à me facto ortum, mihi id damnum
imputari poſſet, ſed quia natura loci ex nimia
aquæ pluviæ nocuit, naturale id damnum eſt,
nec ego teneor ad reſtitutionem.

3 *In §. 2.* Habeo aquæductum, ſed quia ad
rivum illum pervenire non poſſum, niſi per tu-
um fundum, ideoquè mihi ſervitutem conſti-
tuis per tuum fundum, quem fundum poſteà
emi, ubi quæritur, an amittam ſervitutem a-
quæductus? Videtur quod ſic, quia confuſio-
ne tollitur ſervitus. Sed, negatur, quia alia
eſt ſervitus, quam mihi rivi Dominus debuit,
& alia, quam tu mihi præbebas, Ergò ſervitu-
tem aquæductus retineo, licèt medius fundus
factus ſit meus.

4 In fine dicitur, aquæ hauſtum eſſe jus
prædii, ſcilicet ſi perſonæ, non vero prædio, jus
hoc ſit conſtitutum.

Ad L. Si mihi. 21. & ſeq.

SUMMARIA.

*COnſtitutâ ſervitute & non expreſsâ parte
fundi, totus fundus ſervit. n. 1.*

*Cum tamen pars eligenda ſit certa, qværitur, qvis
eligere debeat? 2.*

Cur loca fundi vacua ſola ſervire debeant? 3.

1 SI quis mihi conſtituerit vel locaverit ſer-
vitutem itineris, vel Actus, non expreſſa
fundi parte, per quam eatur, vel agatur ju-
mentum, totus fundus ſervit *hic & l. 9. ſupra
de Servit.* & hoc caſu per quamlibet fundi
partem agere, licet. Sed eligenda eſt pars
fundi, per quam eatur, & ſic coarctanda eſt
2 ſervitus. Sed quæritur, quis eligere debeat?
Reſp. ſi per contractum promiſſa & conſti-
tuta ſervitus, electio eſt ejus, cui ceſſa eſt ſervi-
tus *d. l. 9.* In legata ſervitute electio eſt hæ-
redis *l. 26. h. t.* ut tamen non ſit captioſa Le-
gatario. *conf. Donell. l. 11. cap. 13. lit. A. & B. &
3 qvos ibi refert Hilliger.* Sed quando quædam
partes, ædificiis, arboribus, & vineis vacuæ e-
rant tempore eo, cum ſervitutes ſunt conſtitu-
tæ, eæ ſolæ ſervient, non vero ea loca, quæ ſine
damno domini fundi ſervientis occupari non
poſſunt. Nam indefinita permiſſio reſtrin-
gitur ad loca minus damnoſa *l. 9. ff. ſupra de
ſervit.*

Ad L. Via conſtitui. 23.

SUMMARIA.

*DE via latitudine conveniri poteſt. n. 1.
Per lacum perpetuum ſervitus navigandi
conſtitui poteſt. 2.*

An fundi, ſi publicentur, jura ſua retineant? 3.

*Emtorum qvilibet, ſervitute inſolidum uti pot-
eſt. 4.*

An hoc aqvitati naturali conveniat, dubitatur? 5.

*Servitute conceſsâ conceditur & illud, ſine qvo ſer-
vitute uti non poſſumus. 6.*

Hoc de qvonam intelligendum? 7.

VIæ latitudo ſupra *l. 8. ex L. duodecim Tabu- 1
larum* deſcripta, tunc locum habet, qvan-
do aliud non eſt actum. Nam plures pedes
vel pauciores viæ attribui poſſunt, modò illud
ſpacium relinqvatur, ut poſſit vehiculum duci.
Per lacum perpetuum in tuô fundô exiſtentem 2
ſervitus navigandi conſtitui poteſt, ſecùs ſi la-
cus in æſtate exſiccetur, nam cauſam oportet
eſſe perpetuam. §. 1. *h. l.*

In §. autem ſecundô qværitur, an fundus 3
ſerviens, qvi debet ſervitutem, vel dominans,
cui debetur, ſi publicentur i. e. ad fiſcum de-
veniant, retineant illa jura activa & paſſiva?
Qvod affirmatur, qvia cum ſuâ causâ vel ſtatu
res qvælibet publicatur.

In §. fin. qværitur, ſi mihi conſtituiſti 4
viam per tuum fundum, & ego duas partes mei
fundi dominantis vendidero, aut qvilibet em-
torum inſolidum poſſit uti ſervitute? qvod af-
firmatur hic, qvia ſervitus prædialis eſt in toto
fundo tota & in qvâlibet parte. Sed an hoc 5
æqvitati naturali conveniat, ut ex unâ ſervitute
invitô dominô fundi ſervientis fiant plures? de
eô meritò dubitatur. Sed qvid ſi emtor par- 6
tis mei fundi, partem pro diviſo habeat, & re-
motam qvidem à tuo fundo, ita ut non poſſim
in tuô fundô ire, agere &c. niſi in intermediô
fundô ſervitutem eandem conſeqvar. *in §. fin.
h. l.* nam licet conceſſa ſervitute, etiam illa
conceſſa ſint, ſine qvibus ſervitute uti non poſ-
ſum. *Carpz. p. 2. Conſt. 41. def. 16. Zaſius ad tit.
Communia præd. n. 13.* id tamen non de aliô, ſed 7
de eôdem, qvi ſervitutem conſtituit, intelligen-
dum eſt.

Ad L. Ex meo. 24.

SUMMARIA.

*ALteri non poſſum iterùm commodare aqvam,
ex aqvaductu mihi conceſſo. n. 1.*

Conciliatio cum l. 1. §. 16. de aqva qvot. 2.

EX Aqvæductu mihi conceſsô non licet 1
alteri commodare aqvam; niſi illud pa-
ctis vel ſtipulationibus obtentum, ubi dabi-
tur exceptio pacti. Qvomodo autem hæc 2
Lex

Lex cum *L. 1. §. illud. 16. de Aqua quotid.* eſt concilianda? Reſpondent quidam, hic haberi regulam; In dicto *§. 16.* haberi exceptionem: niſi communicatio fiat, cum nullô Domini aquæ damnô. *Caſſ. Caballinus in tr. divid. & in-*
3 *div. p. 3. n. 345.* Ubi tamen aliam conciliationem ſubjicit *Donell. l. 11. c. 14. lit. C. Bach. th. 10. lit. A.* Frigida autem correctio *Hotomanni lib. 8. obſ. c. 14. Conf. Petr. Barboſa in L. uſufr. ff. ſol. matr. n. 9.*

Ad L. Si partem. 25.

SUMMARIUM.

Non ſervitus ſed commoditas dividitur.

Conceſſiſti mihi aquæductum in fundô tuô, in utilitatem prædii mei. Ego partem prædii mei vendo Titio. Cui etiam adquiritur commoditas aquæ. Sed quomodo dividitur Servitus inter me & Titium? Reſp. Servitus non dividitur *l. 17. ff. de Servit.* ſed commoditas dividitur, *Harpr. ad §. 3. I. h. t. n. 12.* nec hic diſtingvitur vel attenditur, an uni parti ſit magis neceſſaria, vel quæ pars ſit potior, an pars vendita an vero retenta.

Ad L. Si via. 26.

SUMMARIA.

Indefinitè ruſticâ ſervitute legatâ hæredis eſt electio. n. 1.

Ratio. 2.

1 Si indefinitè ruſtica ſervitus mihi legetur, quæritur, cujus ſit Electio? Reſp. hic hæredis, qui poteſt definire locum, per quem eatur:
2 Sed qui ſit, quod hic ſit electio hæredis, cum tamen alias in Legatis electio ſit Legatarii? Sed hic forte Teſtator nimium gravare velle videtur hæredem. *ut Pacius cent. 3. q. 52. & Hill. in Donell. lib. 11. cap. 13. lit. B. licet aliter Donellus d. l.*

Ad L. Si communi. 27.

SUMMARIA.

An ſervitus extingvatur, cum Prædium fundo communi ſerviens à ſociis redimitur? n. 1.

An idem in prædiis, quæ mutuò ſerviebant, communicatis? 2.

Quô caſu non confundatur ſervitus, cum Dominus prædii Dominantis ſit Dominus ſervientis? 3.

1 Prædium ſerviens fundo communi à ſociis in commune redimitur, & quæritur, an extingvatur ſervitus? Et affirm. quia aliàs cujusque ſocii pars, quæ in ſervitute fundi acquiſita, videretur ſuæ parti in Dominante prædio ſervire, quod jus non patitur. *Vid. Donell. l.*
2 *11. c. 17. lit. B. Frantzk. ad tit. ult. h. l. num. 10.* Sed aliud, ſi prædia, quæ ſibi mutuo ſerviebant, communicentur, tunc enim ſervitutes manent. *Dn. Struv. ad h. L. theſ. 53. Conf. Dn. Mantz. ad*
3 *tit. ult. h. l. num. 12.* Colligitur ergò regula, quando Dominus Prædii Dominantis adquirit dominium Prædii ſervientis, confundi ſervitutem, quam regulam limitant, niſi revocabile dominium, v. g. per contractum de retrovendendo, emerit prædium ſerviens. *Tiraq. de Retr. conſang. §. 1. gl. 7. n. 71.*

Ad L. Itinere. 28.

SUMMARIUM.

Non convenientibus de itineris loco legatariis ſervitus nec conſtituitur, nec amittitur.

Mihi tecum commune eſt prædium, cui legat Titius iter. Sed non poſſumus convenire circa locum itineris. Hæres, qui aliàs fortè habebat arbitrium, nobis committit, ſed nos circa locum non poſſumus convenire, quæritur, an ſervitus ſit quæſita? Quod negatur, atque ideò non utendo non poteſt amitti, quia, quod non eſt, perire nequit.

Ad L. Is, qvi. 29.

SUMMARIUM.

Ex fundô emtô non verò ex aliis agris, aqvam per fundum venditoris derivare licet, ſi ita conventum.

Habui duos fundos vicinos, unum ſuperiorem, inferiorem alterum. Illum tibi vendidi cum hôc pactô, vel hâc lege, ut tibi liceat ſulcô apertô aquam derivare in meum inferiorem fundum retentum. Sed Tu ex aliis etiam agris vis colligere aquam & per eundem canalem vel ſulcum derivare in meum fundum inferiorem, quæritur, an rectè? Quod negatur, quia actum videtur de aqua in tuô fundo regurgitante, non verò de alia, vicinorum aqua collecta.

Ad L. Qvi duo. 30.

SUMMARIUM.

An venditor fundi reſervatum ſibi cum aqvâ terræ ſpatium in dominio habeat?

Habebam duo prædia & in unô aquam perennem, quem fundum aquam vivam habentem vendo, reſervatâ tamen aquâ & circa aquam illam pedes 10. quæritur, an illi decem pedes terræ propter illam exceptionem, & reſervationem ſint in dominio meo? Et affirmandum videtur, quia decem pedes hi non ſunt venditi, & uſusfructus nomine interdum venit dominium: ſed negatur, nam ſolùm iter videtur conceſſum. Nam pactum illud ita intelligendum, ut fiat cum minimô ſervientis prædii damnô, & ob fontem vel lacum ego retineo pedes 10. Ergò ſervitutis cauſa accedit, & ſic conditionem ſervitutis ſequitur.

Ad L. Tria prædia. 31.

SUMMARIA.

Fundi venditi ſervitus in emtorem transfertur. n. 1.

Servitus non amittitur confuſione, niſi omnes partes fundi redimantur. 2.

 Habet

1 HAbet Titius ſupremum fundum, infimum ego, intermedium tu habes. Adqviſivi ſervitutem aqvæ ducendæ ex prædiô Titii, & ducendæ per tuum intermedium prædium. Poſteà emi à Titiô fundum ſupremum, & vendo meum priſtinum fundum inferiorem, qværitur, an in emtorem infimi agri transferam ſervitutem, qvam habui reſpectu ſuperioris & medii fundi? Videtur qvod non, qvia dum ſupremi fundi dominus factus ſum, & inferioris fundi dominus jam anteà fui, videtur confuſa ſervitus, qvia concurrit in eandem perſonam. Sed reſp. hanc rationem concludere, ſi non aliam ſervitutem haberem in medio fundô, in qvô retineo ſervitutem. Nam ſicut ſervitutem in infimô prædio meo adqvirere aqvæductum non potui, niſi & ſervitutem hanc in mediô adqvirerem. Ita ſervitutem in infimo prædio non poſſum amittere, niſi in mediô qvoqvè fun-
2 dô ſervitutem amittam. Redemtione partium ſervientium etiam pro indiviſô ſervitus non amittitur, niſi omnes redimantur. Unde Gloſſa hic regulam facit, qvando plura ſunt neceſſaria in acqviſitione, qvod etiam omnia ſint neceſſaria in amiſſione, qvam regulam ex hâc lege colligi, notat *Jaſon. ad L. Si ita ſcriptum. 13. §. regula. ff. de Lib. & Poſth. hæred. inſt. Conf. Socinus jun. Conſ. 2. n. 25. lib. 3. Conf. not. ad L. 30. tit. præc.*

Ad L. Fundus. 32.

SUMMARIA.

AD partem fundi communis, ſi ſit unius Domini, rectè ſervitus conſtituitur. n. 1.
Qvomodo parti fundi ſervitus imponi poſſit? 2.
Regula de tempore permiſſo & prohibitô. 3.

FUndus hic inter me & te communis eſt, tu
1 mihi partem tuam vendis & tradis & ad eundem fundum viam per vicinum tuum proprium fundum concedis, qværitur, an rectè conſtituta ſit ſervitus? Videtur qvod non, qvia ſervitus ad partem fundi communi non rectè conſtituitur, jam verò hîc via conſtituitur ad partem fundi communis; ſed negatur, conſtitui hanc ſervitutem fundo communi, ſed in eum caſum & in id tempus, qvô per traditionem
2 partis tuæ fundus ex aſſe meus futurus êſt. Nota parti fundi ſervitutem imponi non poſſe pro indiviſô, ſed bené pro diviſô, qvia hæc pars
3 eſt qvid totum. Notes etiam paria eſſe, fieri aliqvid tempore permiſſô, & fieri qvidem tempore prohibitô, ſed effectum conferri in tempus permiſſum. *hic & l. 6. C. de plagiariis. Sanchez. in Decal. lib. 7. cap. 2. n. 54. Barb. locupl. lib. 14. cap. 3. axiom. ult.* ubi idem dicit de tempore prohibitô.

Ad L. Cum eſſent. 33.

SUMMARIA.

SI fundi duobus communes dividantur, ut qvilibet totum retineat, rectè iis ſervitus imponitur. n. 1.
Maximè ſi per ſtipulationem hoc actum. 2.
Qvomodo ſervitutem aqvaductus habens alteri aqva hauſtum concedere poſſit? 3.
Cum ei, qvi aqvaductum habet, permittitur, ut alteri cedat aqvaductum, an inde ſervitus conſtituatur? 4.

EGo & tu habuimus duos fundos commu- 1
nes, alter Titianus, alter Sejanus dicti. Placuit poſteà, ut tu haberes Titianum ex aſſe totum & ego Sejanum ex aſſe totum, tu tuam partem, qvam habebas in Sejanô, mihi tradis & ego meam partem tibi trado, qvam habueram anteà in Titianô, & ſimul placuit, ut tibi aqvam ducere liceat in Titianum per Sejanum, & mihi etiam aqvæductus competat per Titianum in meum Sejanum. Qværitur, an rectè ita conſtituta ſervitus? Ratio dubitandi eadem, qvæ *in l. præc.* Sed affirm ob eandem rationem deciden- 2
di: maximè ſi per ſtipulationem hoc ſit actum, qvæ limitatio tamen moribus non convenit, nec ipſi juri civili, ſi actui traditionis junctum hoc pactum etiam ſine ſtipulatione.

In §. 1. dicitur, eum, qvi habet ſervitutem 3
aqvæductus, non poſſe alii concedere hauſtum aqvæ ex rivo, niſi hoc pepigerit cum Dominô fundi ſervientis. Si ergò permiſſum fuit, ut, 4
qvi habet aqvæductum, alteri ex eô aqvæductum aut hauſtum cedat, hoc non valet ut ſervitus vel realis vel perſonalis, ſed ut nuda obligatio perſonalis, & tranſit ad hæredes. *Frantzk. ad tit. Comm. Præd. n. 47. Dn. Manz. de S. R. Pr. n. 166. & ad tit. 1. n. 186. Bach. in Treutl. vol. 1. diſp. 17. th. 10. lit. A.* qvi Dd. cum in omnium pene manibus ſint, videri poſſunt, qvi fuſius hanc explicant. Conf. *etiam Caſp. Caballinus in tr. dividui & individ. p. 3. num. 353.* qvi facti ſpeciem proponit obſcuriùs.

Ad L. Unus ex ſociis 34. & ſeq.

SUMMARIA.

FUndo communi alter ſocius ſervitutem acqvirere vel remittere neqvit. n. 1.
Benè tamen pro parte indiviſâ retinere. 2.
Redeunte ad ſuas venas aqva, redit ſervitus. 3.
Servitus aqvam hauriendi non amittitur, cum fons exaruit. 4.
Agere non valenti præſcriptio non currit. 5.
Privilegium non amittitur, cum privilegii uſus non occurrit. 6. & 10.
Agnato præſcriptio ante aperturam feudi non nocet. 7.

Præ-

Præſcriptio rerum utenſilium qvando currere incipiat? 8.
Tempore hoſtilitatis aut peſtis præſcriptio non currit. 11.
Niſi culpa ejus, qvi privilegium habet concurrat, 12.

1 SI duo ſint domini fundi alicujus pro parte
indiviſâ, qværitur, an alter ſociorum ſervi-
tutem fundo communi adqvirere, vel adqviſi-
2 tam remittere poſſit? Qvod negatur; ſed qvæ-
ritur ulterius, an pro parte indiviſa retineri
poſſit ſervitus, v.g. fundum meum, cui tuus ſer-
viebat tibi communicavi, an retineo pro par-
te indiviſâ ſervitutem, atqvè ita proprius
tuus fundus communi ſerviet? qvod affirm.
qvia retentio ſavorabilior eſt, qvam adqviſitio.
per l. per retentionem 4. C. de Uſuris Barb. locuplet. l. 16. cap. 52. axiom. 1.
3 *In §. 1.* proponitur hæc qvæſtio, fons, ex
qvô jure ſervitutis ducebam aqvam, exaruit.
Ideoqvè per decennium non fui uſus iſtâ aqvâ.
Poſteà rediit ad ſuas venas aqva, an redeat et-
iam ſervitus? Et in *l. ſeq.* reſpondetur huic
qvæſtioni, reſtituendam eſſe ſervitutem, qvia
non ſum uſus per negligentiam, ſed per neceſ-
4 ſitatem. Servitus hauriendi aqvam ex fundo
alterius non amittitur, ſi fons exaruit, ut ſervi-
tute uti non potuerit. *Menoch. rem. 6. retin. poſſ.
num. 149. Frantzk. ad tit. ult. n. 29. Weſenb. ad tit.*
5 *ult. n. 6. Dn. Mauz. ad tit. ult. n. 55.* Unde regu-
la: agere non valenti non currit præſcriptio.
6 *Hic & l. 1. C. de Annali præſcr.* Sic privilegium
datum ad aliqvid faciendum non poteſt præ-
ſcribi vel amitti, niſi inchoata ſit ab eo tempo-
re, qvô privilegii uſus eſſe potuit. *Ant. Faber.
l. 7. Cod. tit. 13 d. 10. Carpzov. p. 2. dec. 115. n. 12.*
7 Sic Agnato non nocet præſcriptio, niſi ab eô
8 tempore, qvô ipſi apertum feudum *Hartm. Piſt.
p. 2. q. 8.* Sic præſcriptio utenſilium & Ex-
peditoriarum rerum non currit, niſi poſt la-
pſum diem triceſimum à morte defunctæ. *Carp-*
9 *zov. d. l. n. 11.* Sic nec præſcriptio facta con-
tra Conductorem præjudicabit Locatori, qvia
Locator agere & expellere conductorem non
10 potuit. *Carpz. d. dec. 115. per totam.* Sic tem-
pus hoſtilitatis & peſtis deducendum eſt à præ-
ſcriptione, ut interim dormiat; qvia vel planè
non, vel non ſine periculô agi potuit. *Carpz. p.*
11 *2. dec. 116.* Ex h. L. colligunt Dd. ſi qvis privi-
legiô non ſit uſus per decennium, qvia caſus
ſe non obtulit, non utendo non amittere privi-
legium. *Gail. lib. 2. obſ. 60. n. 1. & 2. & qvos refert Dn. Thabor ad Barb. Axiom. lib. 14. c. 83. ax. 10. limit. 2. Balbus p. 4. qvinta partis princip. q. 4. n. 3.* Ex non uſu neceſſario non perditur jus. *Felinus in c. cum acceſſiſſent. n. 25. X. de Conſtit. Ripa in l. qvo minus. n. 97. & 115. ff. de Flumin.*
12 Qvod limitat tamen *Menoch. remed. 6. retin.
poſſ. n. 149. & ſeq.* niſi culpa ei, qvi habet jus, imputari poſſit; ut ſi habens molendinum cum aqvæductu, & illud deſtructum fuerit, & dominus non refecerit molendinum.

Ad L. Cum fundo. 36.

SUMMARIUM.

Cur ſervitus etiam ad ſecundum emtorem tranſeat?

DUos fundos continuos habebam, unum fundum vendidi & tradidi, alterum retinui, & fundô retentô impono ſervitutem aqvæductus, qvam deberet agro vendito. Ego autem emtori ſtipulanti pœnam, pecuniæ certam ſummam promitto, ſi ei ſervitute frui per me non liceret, qværitur, ſi emtor alii hunc fundum vendat, an ſervitus ad ſecundum emtorem perveniat? Videtur qvod non, qvia ſtipulatio afficit ſolam perſonam; ſed affirmatur, qvia ſervitus ſemel conſtituta ob mutationem Domini non amittitur, & mens fuit, ut prædio qværeretur ſervitus. Mens contrahentium ſemper ſpectanda.

Ad L. Lucius Titius. pen.

SUMMARIA.

Servitus ſua natura realis qvomodo perſonalis fiat? n. 1. & 2.
Qvi ſub pœnâ promittit, ſe non aperturum in muro feneſtram, is non inſtituit ſervitutem? 3. & 4.

SErvitus ſuâ naturâ realis, ſi ad perſonam 1
referatur (v. gr. do, concedoquè tibi de a-
quâ gratuitò, ſive ad domum tuam, ſive quo-
cunque volueris) fit perſonalis, quia ſervitus
realis ad certum prædium dominans refertur.
Hic vero ex verbis: (ſive quocunquè volue-
ris) apparet, indeterminatè hoc conceſſum;
ergò eſt tantùm gratificatio perſonalis. *Alcia-
tus lib. 2. diſp. c. 7.* qui in verbo, concedo gra-
tuitò vel gratificor, ſuam explicationem fun-
dat. Sed *Joh. Longovallius in rep. l. imperium.* 2
n. 223. & ſ. ff. de jurisd. ſuam interpretationem
fundat in verbis: ſive quocunquè &c. alii in
voce fratris *Cujac. ad l. 1. l. 1. tomo. 2.* Et ideò
ſingularem hunc textum vocat cum *Baldo hic
Lud. Romanus ſing. 70. & Franc. Cremenſis ſing.
61.* Et per hunc textum concludit poſt *Specu-
lat. Hippol. de Marſil. ſing. 334.* Cùm fœmina 3
nobilis tranſigeret, ſub pœnâ promittendo, ſe
in murô non aperturam feneſtram, hanc non
fuiſſe ſervitutis conſtitutionem, ſed obligatio-
nem perſonalem, nec exinde obligatum em-
torem. Conf. *Cæpolla de S. R. Pr. c. 4. pr. De-
cius conſ. 262. num. 7. Gomez. in §. aqve n. 9.
Inſt. de act.* Et aliud exemplum de lapidis cæden-
di jure, habetur in *l. 39. §. 4. de Legat. 1. & ibi* 4
Zaſius n. 3. Cuj. 12. p. 435. Harprecht. in pr. Inſt. de

Servit. n. 75. Uſillus ad §. 2. Inſt. de Act. n. 88. & ſeq. & conf. *l. fin. ff. de. Contrab. Emt.*

Ad L. Flumine. ult.

SUMMARIA.

FLumen publ. interrumpit ſervitutem viæ. num. 1.

Sed qvid ſi flumen duorum dominorum prædia interfluat? 2.

Qvomodo ceſſio ſervitutis fieri poſſit? 3.

1 QVæritur, an flumen publicum interrumpat ſervitutem viæ? Qvod affirmatur, ſi flumen poſſit transiri vado, vel per pontem. Aliud eſt ſi flumen pontonibus trajiciatur: Sed 2
qværitur, ſi duorum dominorum prædia flumen interfluat, v. g. tuus fundus eſt mihi vicinus, ultra tuum eſt flumen publicum, ultra flumen eſt fundus Titii? Deinde eſt via publica, volo ad viam publicam per tuum fundum pergere. Qværitur, an poſſim petere, ut mihi conſtituas viam ad flumen publicum, & Titius ultra flumen ad viam publicam? qvod affirmatur, poteſt ita cedi ſervitus. Ideò ceſſio ſervitutis fieri 3
poteſt, ſi etiam unius prædium interfluat flumen, licèt hoc pontonibus trajiciatur.

TITULUS VI.

Communia prædiorum tàm Urbanorum qvàm Ruſticorum.

Ad L. Ædificia. 1.

SUMMARIA.

SErvitus ſine prædiò acqviri neqvit. n. 1.

Qvænam ſint ſervitutes Prædiorum urbanorum? 2.

1 SErvitutes prædiorum ſine prædiô actuali, aut ſperatò adqviri non poſſunt. Sed qvæ
2 ſunt ſervitutes prædiorum urbanorum? Reſp. non tantùm illa prædia urbana vocantur, qvæ in urbibus ſunt, ſed omnia ædificia habitandi causâ etiam ruri exſtructa. Non autem ſunt urbana, qvæ ædificia fructibus colligendis exſtructa; nam ea ſunt prædia ruſtica. *Cæpolla de Serv. urb. præd. c. 11. n. 2. & Hilliger. in Donell. l. 11. cap. 4. lit. B.*

Ad L. De aqva. 2.

SUMMARIA.

CUm aqva per rotam ex flumine hauritur, non propriè ſervitus eſt. n. 1.

Prætor tamen tuetur hoc pactum. 2.

Qvaſi ſervitutes ſunt, qvæ non habent cauſam naturalem. 3.

1 SI per rotam aqva ex flumine publicô vel privatô hauritur, non eſt propriè ſervitus: fit enim per artem, ut aqva aſcendat; Nihilominùs eſt qvaſi ſervitus, & tuendus eſt is, qvi poſſidet. Vid. *Franzk. de S. R. P. n 21. & Me-*
2 *nocb. rem. 6. ret. poſ. num. 68. & ſeqq.* Nam Prætor omnia pacta ſervat ac defendit, qvæ à ſervitutis natura qvidem aliena, ſed tamen dominanti prædio utilia ſunt. *Weſenb. ad tit. C. de*
3 *Servit. n. 57.* Idem de omni ſervitute dici poteſt, qvæ non habet cauſam naturalem. *Harpr. §. 1. de Servit. n. 6.* Et nota hic limitationem *l. foramen 28. ſuprà de Servit. Urb. Pr. & conferantur ibidem notata.*

Ad L. Duorum. 5.

SUMMARIUM.

Prædiò alteri traditò rectè ſervitus imponitur.

HAbeo duo prædia, qvorum alterum tibi tradidi eâ lege, ut meo prædio retento ſerviat, qværitur, an ſit vera conſtituta ſervitus? Videtur qvod non; qvia utriusqve Dominus ſum; ſed effectus ſervitutis confertur in id tempus, qvô ampliùs dominus non ero.

Ad L. Caveri. 4.

SUMMARIA.

QVare monumentis ſacris ſervitus non imponatur? n. 1.

Jus cloacæ in locò religioſò, civiliſſimè exercendum. 2.

MOnumentis vel religioſis, vel ſacris non 1
poteſt imponi ſervitus, qvia impoſitio ſervitutis eſt qvædam ſpecies alienationis, *per l. fin. C. de Rebus alienis non alienandis.* Ergò cum hæc prohibita, illam etiam prohibitam eſſe, ſeqvitur. *Cæpolla de S. U. Pr. c. 18. num. 1. Don. lib. 11. c. 9. lit. D. Manz. de ſervit. n. 218. Zæſ. ad h. t. n. 17.* Sed ſi antiqviſſimâ præſcriptione qvis 2
habeat jus cloacæ, vel ex conſenſu ſuperiorum, &c. tunc tamen civiliſſimè hæc ſervitus exercenda.

Ad L. Proprium. 5.

SUMMARIA.

COmmuni fundo ſervitutem acqvirere non poſſum. n. 1.

Cur, ſi mihi & extraneo ſtipuler, mihi acqviram; non verò, ſi mihi & ſocio? 2. 3. & 4.

NOn poſſum communi fundo ſervitutem 1
acqvirere, & ita nec ſocio; ſed ſi mihi & extraneo ſtipuler ſervitutem, mihi tantùm 2
acqviritur, non qvidem jure accreſcendi, ſed jure non decreſcendi, ob individuam ſervitutis

Digitized by Google

tutis naturam. *Alciatus in rep. legis 1. §. ſed ſi mihi. n. 26. ff. de V. O. Hillig. lib. 7. in Donell. c. 11.*
3 *lit. L.* Et hic adjectio ſocii videtur vitiare ſti-
pulationem, extranei verò non; qvia qvando
mihi & ſocio ſtipulor, non poteſt mihi compe-
4 tere ſervitus, ut non ſocio etiam competat. Sed
ſi mihi & extraneo ſtipulor, in perſona mea ſub-
ſiſtit ſtipulatio, & extraneus inutiliter adjicitur.
Vid. *Hillig. l. 11. c. 9. lit. N. Adde Franzk. tit. 1. n. 16. Buſius hic.*

Ad L. Si qvis duas. 6.

SUMMARIA.

UTrôqve traditô prædiô, ut alterum alteri ſerviat, effici neqvit. n. 1.

An qvis parti fundi alienata ſervitutem imponere poſſit? 2.

An ſocii alteras ex communibus ædibus ita vendere poſſint, ut alteris retentis ſerviant? 3.

An ædes propriæ ſervas qvis facere poſſit communibus? 4.

An ædes, ſi qvis ante venditionem eas ſervas fore dixerit, tales fiant? 5.

Sed qvid, ſi per oblivionem poſteà ut liberæ tradantur? 6.

HAbeo duas ædes vel duo prædia ruſtica,
unum ex contractu trado alteri. Dum-
trado, poſſum conſtituere alteri ſervitutem in
eô fundô, qvem retineo, vel contrà. *Hoc in l.*
1 *36. tit. præced. habuimus.* Sed qvid ſi duas ædes
habens ambas tradiderim, unas tibi, alteras Ti-
tio, tunc non poſſum efficere, ut alteræ alteris
ſervirent, qvia ſic alteri adqvirerem ſervitutem,
& alteri ſervitutem imponerem, qvod fieri non
poteſt per notiſſimam regulam, qvòd alteri ad-
qvirere non poſſim. De qvô tamen alibi di-
ctum. *infrà in tit. de V. O.*

2 *In §. 1. ſi qvis partem*, qværitur, an qvis,
ſi partem fundi alienet, ſervitutem parti traditæ
imponere poſſit? Et diſtinctio eſt plana, an
pro indiviſô partem tradat, an verò pro diviſô.
Illud fieri non poteſt, qvia non poſſum partem
indiviſam gravare, qvin etiam alteram gravem.
Sed pro parte diviſâ poſſum gravare partem
fundi vel ædium, ſi in duas vel plures regiones
ſit diviſus fundus. Qvod *in tit. præced.* etiam
habuimus.

3 *In §. 2.* qværitur, an, ſi ego & tu habea-
mus duas ædes communes, & alteras venda-
mus, cum reſervato, ut alteri communi retentæ
domui ſervirent, an hoc fieri poſſit? qvod af-
firmatur, ſive unô continuô actu hoc agamus
ambo, ſive alter prius hanc legem dixerit, &
poſteà ex intervallo alterius conſenſus qvoqvè
accedat. Nam per conſenſum poſteriorem-
prior validatur, de qvô etiam ſuprà actum, ubi
prior ad poſteriorem trahitur. *conf. Donell. & ibi Hill. l. 11. c. 9. lit. G. & ſeqq.*

4 *In §. 3.* qværitur, ſi ſint duæ ædes, alteræ
propriæ, alteræ communes, an potero propri-
as ædes ſervas facere communibus, vel contrà?
Vid. qvod ſic, qvia prædium commune ſervire
poteſt proprio. *l. 27. tit. præced.* Sed hoc ve-
rum eſt, qvando per communionem adqviſita
ſit ſervitus. Poſt communionem ſervitus im-
poni non poteſt communi, qvia per partes ſer-
vitus non adqviritur. *l. ut pomum 8. §. 3. ſupra tit. 1.* Sed hæc ſubtilitas an in forô obſervari
ſoleat, non diſputo.

In §. 4. qværitur, ſi qvis dixerit in vendi- 5
tione ædium ante traditionem eas ſervas fore?
Et reſpondetur affirmativè, qvòd ſervitutem-
imponere poſſim. Sed qvid ſi per oblivionem 6
poſteà ut liberas tradidit? reſpondetur, hoc ca-
ſu dari actionem venditi, ut patiatur emtor ſer-
vitutem imponi. *conf. Cujac. tomo ſecundo ad hanc legem* ubi lectori circa *§. 4.* explicationem
ſatisfaciet, nam ſubtilitatibus his excutiendis
prolixiores nos eſſe non convenit.

Ad L. in tradendis. 7. & L Qvicqvid. 10.

SUMMARIA.

IN ædibus venditis tradendis in ſpecie exprimendæ ſunt ſervitutes, qvæ debeantur. n. 1.

Reſervatio nihil operatur, niſi conſtet de jure reſervato. 2.

An ſervitus in fundis, inter qvos medius aliqvis interpoſitus eſt, conſtitui poſſit? 3.

Qvomodo ſervitus itineris urbani reconvaleſcat? 4.

Declaratur exemplo. 5. & 6.

QVando vendo & trado ædes, non ſufficit, 1
ſi in genere ſervitutum mentionem faci-
am, ſed opus eſt, ut in ſpecie, qvænam ſervitutes
debeantur, exprimam. *Alex. vol. 1. conſil. 28. n. 4. & ſeq.* Aliud in extraneo, cui in genere reſerva-
re poſſum ſuas ſervitutes, ſed non mihi. Ratio 2
in *L. 10.* Nota, reſervationem incertam nihil
operari, *per L. hanc & L. duo ſunt, Titii. 30. ff. de Teſtam. Tut. Menoch. conſ. 1285. n. 14. & ſeq.* & Re-
ſervatio nihil operatur, niſi conſtet de jure re-
ſervatô. *Cravetta L. 5. conſ. 570. n. 2. Menoch. conſ. 1111. n. 17.* Et qvi generaliter aliqvid reſervat in
venditione, & muſſitat aliqvid in genere, non-
expreſsô aliqvô in ſpecie, videtur in dolô eſſe.
Menoch. conſ. 1134. n. 16. ubi alios citat.

In §. 1. legis 7. qværitur, an ſervitus con- 3
ſtitui poſſit in fundis, inter qvos medius ali-
qvis interpoſitus eſt? Et diſtingvitur aliàs
inter ſervitutes ruſticorum prædiorum & ur-
banorum. In illis impeditur uſus ſervitutis
ab interpoſitis fundis. Sed non in his altiùs
non tollendi, ne proſpectui officiatur. Et no-
tetur hîc iter in urbibus ad urbanas ſervitutes 4
referri. Sed ſervitus itineris urbani reconva-
leſcit, ſi etiam per medias ædes poſteà iter ad-
qviſiero. Nam per plurium prædia ſervitus
diverſis temporibus conſtitui poteſt, qvod
hâc ſpecie facti declaratur: Habeo tria præ- 5
dia

dia continua, extremum autem ab unâ parte fundum alienum, an poteſt fundo vendito adqviri, & retentis autem fundis imponi ſervitus? Qvod aff. Sed & retentis fundis poteſt adqviri ſervitus & imponi vendito. Sed poteſtne ſervitus fundo meo ab alterâ parte extremo adqviri, & vendito extremo alteri imponi? Affirm. qvia non obſtat medius fundus, qvia me-
6 us eſt. Qvod ſi tamen aut fundum medium vel eum, cui adqviſita eſt ſervitus, alienavero, interpellatur uſus ſervitutis, vel interrumpitur ac impeditur, donec mihi cedatur ſervitus in fundo impediente.

Ad L. Si cum duas. 8.

SUMMARIUM.

Duas ædes ſimul tradens alteri domui ſervitutem acqvirere, alteri imponere neqvit.

SI qvis binas ædes habeat, & utrasqvè ſimul tradat duobus nec ullas retineat, an in tradendo poteſt alteri domui adqvirere, alteri imponere ſervitutem? qvod negatur, nam ita alii adqvireret, ſecùs autem ſi ante traditionem eam legem dixerit, undè ſeqvitur me poſſe ædibus ſervitutem imponere, vel adqvirere, etiamſi ſtatim eas traditurus ſim, & dominium earum ſtatim à me receſſurum ſit *Cujac. ad l. 6. h. t. tomo ſecundo.*

Ad L. Si ei. 9.

SUMMARIA.

SErvitus amiſſa qvomodo reſtitui poſſit? n. 1.
Exempla remiſſivè. 2.

1 IS, cujus prædium meo prædio ſerviit, me hæredem inſtituit, ego adii hæreditatem & ſic confuſa eſt ſervitus. Sed poſteà hæreditatem tibi vendidi, an reſtituitur mihi ſervitus? qvod affirmatur, qvia dum vendidi hæreditatem, hoc egi, ut omnia, qvæ hæredi competunt, in te transeant, *hic & l. 2. §. pen. ff. de hæred. vend.* Et
2 ſic habemus hic caſum, in qvô ſervitus ipsô jure amiſſa reſtituitur: Alia exempla ſunt *in l. 18. de Servit. in l. 14. qvemadm. ſervit. amit. l. unus. 34. §. ult. cum lege ſeq. ff. tit. præced. qvos caſus recenſet ad hanc l. Cujac.*

Ad L. Refectionis. 11.

SUMMARIA.

SErvitutem qvi debet, pati tenetur, ut alter refectionis cauſa accedat. n. 1.
Domino etiam conceſſa ſunt, qvæ ad commodiorem uſum ſervitutis faciunt. 2. & 3.
An meliorem ſervitutem facere poſſit? 4.
Cujusnam ſumtibus refectio facienda? 5.

1 QVi debet ſervitutem alteri, ille debet etiam pati, ut alter refectionis gratia accedat, fodiat & ſubſtruat, minore tamen, qvoad id fieri poteſt, ſervientis detrimentô. *L. 10. ſupr. de Servit. Dn. Franzk. ad tit. Com. Præd. num. 41. D. Mev. p. 3. dec. 35.* Ut & ea, qvæ ad com- 2
modiorem uſum faciunt, conceſſa videantur Domino prædii dominantis. *Donell. lib. 11. c. 14. poſt lit. B. Petrus Gregor. lib. 4. Synt. c. 14. n. 8. Cæpolla de S. U. Pr. cap. 23. n. 9.* modò non 3
ultrà, qvàm neceſſe eſt, itineris cauſa demoliar. *Franzk. ad h. t. n. 44.* Meliorem autem uſum
ſervitutis facere non poſſum, nec alter permit- 4
tere tenetur, niſi id ſine novô incommodô vel onere ſervientis fundi fieri poſſit. *l. 15. de S. R. Pr.* idqvè potiùs ex Lege charitatis qvam jure ſervitutis. *Dn. Mev. d. l.* Refectio autem fa-
cienda ab eo, ejusqvè ſumtibus, cui debetur 5
ſervitus, exceptâ ſervitute oneris ferendi, per *l. 6. §. 2. ff. ſi ſerv. vindic. & l. 33. de Serv. U. Pr. Cæpolla de S. Urb. Pr. c. 59. num. 25.*

Ad L. Cum Fundus. 12.

SUMMARIUM.

Servitus realis ſeqvitur fundum.

PErſpicua hæc lex eſt, qvòd ſervitutes reales ſemper fundum ſeqvantur nec mutatione dominorum extingvantur. Et idem ſi ſervitutes ſint diverſi generis, nam prædium ruſticum poteſt ſervire urbano, & viciſſim urbanum ruſtico, & ſemper ſeqvitur ſervitus prædium, cui adquiſitum eſt, vel cui eſt impoſitum.

Ad L. Venditor. 13.

SUMMARIA.

IN mari & aqvâ publicâ non poteſt conſtitui ſervitus, benè tamen jure obligationis valet, de qvò paciſcuntur. n. 1.
An in alienò fundò lapides qværere licitum ſit? 2.
Poteſt ob utilitatem publicam qvis compelli ad vendendum, reſtitutò tamen ipſi pretiò. 3. & 4.
Fundus ſerviens ſi neqvè ſuo neqve prædii dominantis domino ſatis fructuum præbeat, uter præferatur? 5.

MAri, quod natura omnibus patet, ſervi- 1
tus imponi neqvit; ſi tamen accola maris ſe ſuosqvè obliget, ut non niſi in aliquâ parte maris liceat piſcari, contractui ſtandum eſt, *per h. L.* idem in aliâ aqvâ publicâ jure obligationis conſiſtit, qvod jure ſervitutis non conſiſtit. *Caſtrenſis hic & Cæpolla de S. U. Pr. c. 26. n. 1. Dn. Manz. tit. 1. n. 217.*

Ad §. 1. Non licet quærere lapides in 2
alienô fundô, invitô dominô: quod intelligunt Dd. ſi lapides paſſim reperiantur, aliud verò ſi rariùs: ubi propter utilitatem publicam etiam in alienô inquirere licet, *per l. Cuncti. C. de metallariis.* Et poteſt quis com- 3
pelli ad vendendam, vel conſtituendam ſervitutem ob utilitatem publicam. *Cæpoll. de S. R. P. c. 22. n. 4. Petr. Barb. ad l. Divortio 8. §. ſi vir. n. 26. ff. ſolut. matr. Afflict. ad Conſt. Neapol. in prælud. q. 3. n. 11. Riminaldus vol. 1. conſ.*

45. n.

Digitized by Google

45. n. 70. Peregrinus de Jur. Fiſci lib. 4. c. 2. n. 13. Colligit etiam *Cagnolus ex h. §. in proœm. ff. n.*
4 *39* civitatem non poſſe auferre rem meam ſine juſtâ causâ, & non reſtitutô pretiô; & contrariam conſvetudinem eſſe diabolicam. *Aſſl. d. l. n. 12. Jaſon. in l. Barbarius Philipp. de Offic. Prætor. num. 44.*
5 Et qvia in fine hujus §. dicitur, uſum neceſſarii lapidis non intercludendum, neqvè commoditatem rei domino adimendam, ideò colligunt ex eô Doctores, qvando fundus ſerviens ita deminutus, ut domino fundi ſervientis & domino fundi dominantis ſatis fructuum præbere non poſſit, qvod hâc neceſſitate imminente ſit præferendus dominus. *Matth. de Aſſl. deciſ. 29. Cov. lib. 1. var. reſol. c. 17. num. 11. §. bis vero qvæ de jure paſcendi.* ubi hunc textum optimum vocat. *Ant. Gabr. lib. 5. cent. concluſ lib. 5. tit. de Præſcr. concl. 1. n. 10. & ſeq. Beſoldus conſ. 239. n. 20.* Conf. *l. 16. C. de Servit.*

Ad L. Iter. 14.

SUMMARIUM.

Qvo modo iter in urbanis conſtitui poſſit?

ITer etiam in urbanis præſtari poteſt, v. g. ut per tuas ædes mihi ire liceat. Sed eo & ſimilibus caſibus lex certa dici poteſt, ut qvis eat, non noctû, ſed interdiù. Item ut certô anni tempore prohibeatur Actus per fundum &c.

Ad L. Qvi per certum. 15.

SUMMARIUM.

Dominus pluribus per eundem locum ſervitutem conſtituere poteſt.

NOn poteſt prohiberi Dominus, qvò minùs per eundem locum pluribus conſtituat ſervitutem, modò id ſine ejus, qvi primo acqviſivit, præjudicio fiat. *L. Lucio. 4. ff. de Aqva qvot. & æſt.*

Ad L. Poteſt. 16.

SUMMARIUM.

Servitus etiam Teſtamento conſtitui poteſt.

SErvitus ruſtici prædii vel urbani poteſt etiam Teſtamento conſtitui, v. g. ne hæres in gratiam mearum ædium non altiùs tollat, vel ne luminibus meis officiat, vel ut iter mihi ex fundo meô per fundum hæreditarium concedat, &c.

Ad L. Si precariò. penult.

SUMMARIA.

MAceriam, qvam vicinus precariò in meo fundo duxit, propria autoritate deſtruere poſſum. n. 1.

Ob maceriam precariò exſtructam libertas non uſucapitur. 2.

Sed interdicto de precario agi poteſt. 3.

DUæ ſunt factorum ſpecies. Prima hæc. Tu 1
mihi debes iter, ego tibi non abſolutè nec perfectæ donationis gratiâ, ſed precariò concedo, ut maceriam duceres in meo fundô, poſſumne agere, ut tu maceriam deſtruas, qvia eſt precarium? Reſp. non opus eſſe interdictô de precario, ſed ego propriâ authoritate poſſum deſtruere, nam ſuperficies cedit ſolo, & *per l. qvemadmodum. ff. ad L. Aqvil.* nec ſervitus per precarium remiſſa videtur. Altera qvæſtio 2
eſt, ſi tu mihi debeas iter, & ego tibi precariò conceſſi, ut in tuô maceriam extrueres, an hôc caſu tu uſucapias libertatem? Qvod negatur, licèt tantô tempore maceriam obſtantem itineri in tuo fundo habueris, qvo ſervitus aliàs amitti ſolet. Et interim de maceriâ in tuo 3
fundô exſtructô, per interdictum de precariô agere poſſum. Qvandò verò eâ mente id permitto, ut donaretur i. e. remitteretur ſervitus, nec de precario, nec de ſervitute agetur.

Ad L. ult.

SUMMARIUM.

Cum plures domini ſervitutem conſtituunt, annon noviſſima conſtitutione confirmetur?

SI plures Domini ſeparatim ſervitutem conſtituant, noviſſimâ conſtitutione ſervitus confirmatur, niſi mutatio ratione vitæ aut alienationis contigerit in perſonâ conſtituentis, vel acqvirentis, vel alterius ſocii. Conf. *Notata ad l. 11. ff. de Servit. R. Pr.* & nota in fine regulam, 2
qvod actus defunctorum non ita ſuſpendantur, ut actus inter vivos, de qvâ *Bart. hic Marcus Mantua ſingul. 213. Gratus conſ. 116. n. 13. lib. 1.* Videatur *Carolus Molinæus in Labyr. 16 legum,* ubi *n. 92. & multis ſeqventibus* prolixè hanc legem exornat, *pag. mihi 26. & ſeqq. conſ. Donell. & ibi H ll. l. 11. c. 9. lit. G. & H. & Cuj. t. 2. ad h. L.* qvi ſatis prolixè etiam hanc explicat.

TITULUS V.

Si ſervitus vindicetur, vel ad alium pertinere negetur.

Ad L. Actiones. I.

SUMMARIUM.

Qvomodo ſervitutes prædiales peti poſſint?

SErvitutes prædiales peti poſſunt per eos, qvi habent dominium prædii dominantis. Interdum tamen illa res non eſt in dominiô noſtrô, & tamen ſervitus itineris ad ſepul-

ſepulchrum vindicari poteſt. Sic via ad flumen publicum vindicari poteſt, licèt ipſum flumen ſit publici juris.

Ad L. De Servitutibus. 2. & 3.

SUMMARIA.

PRopter ſervitutes reales datur etiam Actio Confeſſoria & negatoria. n. 1.
Qvid probandum ſit in confeſſ.? 2.
Hodiè actiones hæ locum habent etiam in qvaſi ſervitutibus, & aliis juribus. 6.
Qvi volens cereviſiam coqvere impeditur, agit negatoriâ. 7.
Qvi ex privilegiô ſolus cereviſiam coqvit, agit confeſſoriâ. 8.
Idem de decimis, jurisdictione, &c. 9.
Iter ſervitus ſemper non eſt. 10.
Qvâ actione uſufructuarius uti poſſit? 11.

1 PRopter ſervitutes reales ad exemplum per-
ſonalium datur actio Confeſſoria & Nega-
toria: illa datur Domino prædii dominantis.
2 *Donell. lib. 11. c. 15.* Et qvidem dominium pro-
bandum eſt, qvando Confeſſoria Actione agi-
tur contra Dominum prædii ſervientis; ſed
contra tertium me impedientem, v. g. Colo-
num vel alium, ſufficere videtur poſſeſſio. *Weſ.*
3 *ad l. 1. C. de Servit. n. 22.* Et ideò libellus &
ſententia debet formari ratione prædii, non
4 perſonæ. *Cæpoll. de S. U. Pr. c. 2. in pr.* Et da-
tur contra dominum prædii. *L. 6. §. 3. h. t.* In-
terdum iter petitur non ut ſervitus realis, ſed
5 ut pars uſusfructûs. *§. 2. h. L. Harpr. in pr. Inſt. de Serv. num. 44.* De natura hujus actionis
Confeſſoriæ. *Vid. Oldendorp. Claſſ. 3. act. 4. &*
6 *Weſenb. in ff. h. t.* Sane hodiè in forô hæ actio-
nes non tantùm in veris ſervitutibus & qvaſi
ſervitutibus, ut in ſervitute foraminis, ſed etiam
7 in omnibus aliis juribus adhibentur. Sic ſi
vellem in meis ædibus cereviſiam coqvere, &
alii me vellent impedire, qvaſi mihi jus co-
qvendi non competat, hôc caſu, qvia me in
libertate fundo, actione negatoriâ utor, qvâ
dico, tibi non competere jus prohibendi me,
8 &c. ita ſi habeam privilegium, ut ego ſolus ce-
reviſiàm coqvam in uſum totius civitatis, ſi
aliud id juris uſurpet, habeo actionem Con-
feſſoriam, qvâ aſſero jus prohibendi. Sic ra-
tione juris decimarum, jurisdictionis, patro-
natus, cenſuum, &c. dantur hæ actiones. *Dn.*
9 *Struv. ad h. t. th. 52. Dn. Manz. ad h. t. n. 33. & ſeq. Oldendorp. Claſſ. 3. Act. 4. q. 3. n. 5. Buſius ad L. 2. h. t.*

In §. 2. legis ſecundæ qværitur, an iter ſem-
10 per ſit ſervitus? Qvod negatur, nam qvando
uſusfructus mihi legatus eſt, & non poſſum niſi per fundum hæreditarium pervenire ad fundum, cujus uſumfructum habeo, hic mihi debet iter conſtitui per conſeqventiam, non ut ſervitus, ſed ut reqviſitum uſusfructus. Sed ſi fundo, cujus uſumfructum habeo, jam anteà adqviſita ſit ſervitus, tunc illa ſervitus ſeqvitur fundum, & ita etiam uſufructuarium.

In §. 3. qværitur, an fructuarius actione 11
confeſſoriâ uti poſſit? Et reſpondetur, eum non poſſe uti confeſſoriâ itineris, ſeu alterius ſervitutis, ſed uſumfructum poteſt petere contra impedientem & poteſt uti Interdictô de itinere actuqve privatô, qvia hoc de jure non agit, ſed de facto, an uſus ſit non minus 30. diebus. Et hoc interdictum datur hæredi & emtori, & datur etiam emtori partis per *l. 3. h. t.*

Ad L. Loci. 4.

SUMMARIA.

SErvitus infert jus in eum locum, per qvem conceſſa eſt. n. 1. (tet. 2.
Iter vel actum habens alterutrum confeſſoriâ pe-
Fructuum in Confeſſoria etiam habenda eſt ratio. 3.
Socius de ſervitute communis prædii agit in ſolidum. 4.
Damna verò reſtituenda ſunt actori tantùm, non omnibus ſociis. 5.
Qvid ſi ſocius actor ſuccumbat? 6.
Cur ſocius de re communi agere, non verò ſervitutem acqvirere valeat? 7.
Qvomodo intereſſe æſtimandum? 8.
Qvando Confeſſoria detur? 9.
Idem in aqvæ hauſtu locum habet. 10.
Negatoria tenetur, qvi ſervitutem uſurpat. 11.
Qvid ſi actor alii, qvam reo, ſervitutem debet, an propterea repellatur? 12. & 13.
Qvando exceptio juris Tertii in hâc actione repellet actorem? 15. & 16.
Qvid de exceptione habendum; ſolvam, ſi judex debitor meus mihi ſolvet? 18.
An Princeps poſſit condemnare eum, qvi pro ſe fidejuſſit? 19.
Caſus, qvibus exceptio de jure Tertii agentem excludit? 20. 21. & 22.
Servitus altius non tollendi etiam in remotioribus ædibus conſtitui poteſt. 23.

LOcus eſt pars fundi, per qvam ſervitus con- 1
ſtituta eſt. Ergò cui debetur ſervitus, jus habet in eo locô, per qvem ſervitus conceſſa eſt, hocqve *in princ. legis qvartæ* dicitur.

Sed in §. 1. dicitur, eum, qvi iter vel actum 2
habet, alterutrum confeſſoriâ actione peti debere. Nam qvi actu ſolum habet actum, ſolum vindicabit, licèt ſine itinere Actus exerceri non poſſit.

In §. 3. qværitur, an fructuum etiam in 3
confeſſoriâ habenda ſit ratio? Qvod affirmatur, ſed per fructus intelligenda utilitas, qvam habuiſſet ille, qvi confeſſoriâ utitur, ſi non fuiſſet impeditus, vel in Negatoriâ utilitas, qvam habuiſſet petitor, ſi adverſarius non
fuiſſet uſus ſervitute aſſertâ. Si de ſer- 4
vitute communis prædii unus ex ſociis agat, ille in ſolidum aget, & qvia ſententia

non

non perſonæ, ſed prædio datur, ideò ſententia
prodeſt ſocio. *per §. 3. hujus legis Donell. l. 11. c. 13. in*
5 *princ. Zæſ. ad h. t. n. 3.* Sed intereſſe i. e. damnum
impeditæ ſervitutis eſt dividuum, & ſic ratione
intereſſe vel damni reus in id condemnabitur,
qvanti Actoris non aliorum ſociorum intereſt,
6 *per hunc §. 3. Zæſ. d. l. Manz. n. 75.* Sed ſi ſuc-
cumbat Actor, ſociis non præjudicat. *Manz. d. l.*
7 Sed opponitur huic §. qvod Socius non poſſit ac-
qvirere ſocio ſervitutem, ergò neqꝫ obtinere per
ſententiam. Reſp. aliud eſſe acqvirere, aliud an-
teà competentem defendere, & in judiciô obti-
8 nere. *Cujac. hic tomo 2do.* Æſtimatio tamen ejus,
qvod intereſt, ad ſolum intereſſe petentis refe-
rendum. Et ſi plures ſint Domini fundi ſervi-
entis, contra ſingulos in ſolidum agitur. *per §. 4.*
9 *h. l.* Et datur confeſſoria actio non tantum ſi al-
ter ſervitutem neget. Sed & ſi refectionem iti-
neris vel viæ prohibeat, vel arborem habeat, qvæ
mihi uſum viæ adimit, vel aliàs impedit, qvam-
vis interdictum de itinere actuqve privatô etiam
10 competat §. 5. *h. l.* Idem qvod de itinere & viâ
& Actu dictum, etiam in aqvæ hauſtu locum ha-
bere dicitur *in §. 6.* qvod per ſe planum eſt.

11 *Ad §. pen.* Actio negatoria datur contrà
eum, qvi ſervitutem uſurpat, licet alii ſervitutem
12 debeat; nam exceptio juris tertii hic non perimit
13 jus agentis, ideò non attenditur hic. Nec ex-
ceptio Servitutis alteri competentis infringit do-
minium, niſi excipiens dicat, ſe ſucceſſiſſe in jus
14 tertii. *Petr. Barboſ. ad L. alienam. n. 55. ff. ſol. matr.*
& notetur hic exceptio, qvoad Te liberas ædes
15 habeo. Sed ſi exceptio juris tertii infringat jus
agentis, tùm de defectu juris agentis rectè oppo-
nitur, cùm hoc ipſum propriè non ſit excipere.
*Rota Genuenſis de cauſis Mercaturarum deciſ. 14. n.
55. Franc. Vivius deciſ. 291. n. 2. Klock. v. 1. conſ. 29.*
16 *n. 81. & ſeq.* Licet enim ex jure tertii non liceat
excipere. *Vult. vol. 3. conſ. Marp. 35. n. 242.* ex-
ceptionem tamen habet hæc regula, ſi exceptio
juris tertii excludat agentem. *Cacher. dec. 4. n. 1.
Zanger. de Except. p. 3. c. 26. n. 235. Pacianus de Pro-
bat. lib. 1. c. 7. num. 60. Tiraq. ad L. ſi unqvam. ver-
bo, revertatur. n. 356. de Rev. donat. & qvos Dn.
Thabor refert ad Barboſam l. 5. cap. 23. axiom. 15.*
17 Scil. ſi ſufficiat reo jus agentis peremiſſe, ut in Rei
Vind. *Hill. in Donell. l. 20. c. 7. lit. D. Conſ. Klock,
vol. 2. conſ. 29. num. 59. & Dn. Mevius p. 4. dec. 284.*
18 Aliàs ſi exceptio juris tertii eſt invalida, v. gr.
Solvere volo, ſi alii mihi ſolvant; item ſi pars vi-
cta, cui judex ipſe debet, ſolutionem retardet, ob
id debitum hæc fruſtrà opponetur: Nam licet Ma-
giſtratus injuſtè faciat, ſuum debitum non ſolven-
do, injuſtè tamen non facit, creditori cum effectu
jus dicendo. Alius reſpectus perſonæ, qva de-
19 bet & qvà jus dicit. Sic juſtè Princeps conde-
mnavit eum, qvi pro ſe fidejuſſit, injuſtè verò eum
non liberavit. Hæc *Dn. Mevius p. 5. dec. 209.*
20 Alia ſuperioris regulæ exceptio eſt, ſi qvis in jus
tertii ſuccedat, de qva *Barboſa d. l.* item ſi fide-
juſſoriè, obligatus eſt pro tertio. *L. Exceptio. ff.* 21
de Exceptionib. Item ſi jure diſponente reme-
dium alicui tertio competat, ut *in l. 10. §. fin. de* 22
*bon. poſſ. contra tabb. Peck. ad c. fruſtrà. 75. de R. J.
in 6. num. 8.*

In §. ult. legis qvartæ notatur, qvod ſervitus 23
altius non tollendi, non tantùm in proximis ſed
etiam ulterioribus & remotioribus ædibus conſti-
tui poſſit, qvô caſu domus intermedia depreſſa
non impedit ſervitutem. Sed ſi media domus
elevetur, interpellatur ſervitus, donec media do-
mus elevata ſteterit.

ad L. Et ideò. 5.

SUMMARIUM.

Idem, qvod in §. ult. l. 4. dictum, hic traditur.

IDem qvod jam dictum, in hac lege traditur, ſci-
licet ulterioribus ædibus poſſe imponi ſervitu-
tem altius non tollendi, vel ſervitutem proſpe-
ctus, licet tuæ mediæ ſint liberæ, qvamdiu enim
tu non extollis, utilis mihi iſta ſervitus, ſed ſi tu
extollas, interpellatur ſervitus.

ad L. Etſi fortè. 6.

SUMMARIA.

*AN remotiores ædes mihi ſervitutem debentes al-
tius trahentem prohibere poſſim? n. 1. & ſeq.
Qvis poſſideat in his ſervitutibus? 4. ſeq.
Qvomodo ex ſervitute oneris ferendi agere poſſim?
7. ſeq.
Servitus hæc realis eſt. 9.
Contra qvem detur? 11.
Actio Confeſſoria datur contra plures dominos in ſoli-
dum? 12.
Exceptio eſt in ſervitute oneris ferendi. 14.
Idem in actione pro cenſu, jurisdictione. 15.
Qvomodo refectio parietis in hac ſervitute fieri de-
beat, remiſſivè? 16.
Dominus fundi ſervientis parietem onus ferentem
meliorem facere poteſt. 17.*

SEd qvid ſi tu medias tuas ædes altius extuleris, 1
& is, qvi ulteriores ædes, mihi hanc ſervitu-
tem altiùs non tollendi debentes, jam altiùs etiam
extrahat, an eum impedire poſſum per actionem
confeſſoriam? Affirmandum id videtur, qvia per
elevationem ædium mediarum non amittitur
ipſo jure ſervitus ulterioribus ædibus impoſita;
ſed negatur, qvia hoc tempore mea non intereſt, 2
cùm ſervitute mihi debitâ uti non poſſim. Sed ſi 3
intra decennium depreſſæ fuerint ædes mediæ,
ſervitus vindicari poteſt.

4 *In §. 1.* explicatur, qvis poſſideat in his ſervi-
tutibus. Nam is, qvi ſervitute utitur v. gr. qvi
tigna immiſſa habet, ille poſſidet jus immittendi.
Contra ſervitutem poſſidet is, qvi contra
ſervitutem aliqvid factum habet *l. 8. §. 3.*
5 *h. t.* Si tibi igitur debeam ſervitutem altiùs non
tollendi, donec ego ædificaverim, tu es poſſeſſor
ſervitutis, & ſi ædificare velim, tu agis contra me
actione confeſſoriâ. Et ſi contra prohibitionem
ædificem, datur contra me interdictum qvod vi
6 aut clam. Poſſum etiam lapilli jactu ſeu per nun-
tiationem novi operis impediri. Sed ſi horum
nihil faciat, ſed patiatur me ædificare, fio poſ-
ſeſſor libertatis.

7 *In §. 2.* agitur de ſervitute oneris ferendi.
Ex qvâ ſervitute ago non tantum, ut vicinus one-
ra ferat, ſed hoc ampliùs, ut vicinus parietem re-
8 ficiat vel columnam, cui onus incumbit. Namq́ꝫ
hoc ſpeciale eſt in ſervitute oneris ferendi, ut licet
aliàs dominus fundi ſervientis teneatur aliqvid
pati, non facere, hic tamen & facere ſeu reficere
9 teneturis, qvi ſervitutem debet. Et ſervitus hæc
eſt realis, non perſonalis; nam ſi qvis velit evi-
tare actionem confeſſoriam & parietem vel co-
lumnam cedere, poteſt hoc facere, qvod eſt in-
10 dicium actionum realium. Et datur hæc actio
domino fundi dominantis & contra dominum
11 ædium ſervientium. Sed ſervitus oneris ferendi
contra alium impedientem non datur, ut aliæ
actiones confeſſoriæ, ratio, qvia refectio non niſi
12 ad dominum ſpectat *l. 21. §. ult. ff. de Servit.* Nam
ſicut actio Confeſſoria unicuiqve dominorum in
ſolidum datur, licet in condemnatione ad inter-
eſſe ſpeciale eorum intereſſe conſideretur. *L. 4. §. 3.*
13 *h. t.* Ita contra plures dominos ſingulos hæc
actio datur in ſolidum, qvia res hæc diviſionem
14 non recipit. *d. l. 4. §. 4.* Sed hic *in l. 6. §. 4.* ex-
ceptio habetur in ſervitute oneris ferendi, qvia
hic eſt obligatio facti, in qvâ pecuniâ præſtanda
eſt, qvæ eſt dividua. *Donell. lib. 11. c. 15. in fin. Conf.*
15 *Dn. Manz. ad h. t. n. 69.* Atqve idem in actione
Confeſſoria pro cenſu, pro jurisdictione. Nam
hæc jura dividi non poſſunt, ideoqve qvilibet, qvi
hoc de jure agere volet, de ſuâ tantùm parte
aget. *Weſenb. ad l. 1. C. de Servit. n. 13.* Et Con-
feſſoria directa pro ſervitute competens dividi-
16 tur, qvando ad intereſſe agitur. *L. 4. §. 3. h. t.* Re-
fectio autem parietis fieri in ſervitute oneris feren-
di debet eô modô, de qvo in conſtituente ſervitu-
te actum. *§. 5. hujus l. 6.* Et veniunt in hanc acti-
onem etiam fructus, i. e intereſſe ſeu commodum,
qvod percipere potuiſſet dominus fundi domi-
nantis, ſi vicinus onera ſuſtinuiſſet *§. 6. h. l.*

17 *In §. ult.* qværitur, an dominus fundi ſer-
vientis poſſit parietem vel columnam, qvæ onus
fert, meliorem facere vel deteriorem? Ratio di-
ctitat, affirmandum eſſe prius, negandum poſte-
rius. Et ſi de factô deteriorem faciat dominus
fundi ſervitutis, dicitur vel hæc actio confeſſoria
vel nuntiatio novi operis.

ad L. Harum actionum. 7.

SUMMARIA.

Concluſio in actione Confeſſ. & Neg. qvomodo formanda? num. 1.
Particula Aut *qvomodo hic capiatur? 2. & 3.*
Declaratur exemplo ſervitutis oneris ferendi. 4.

Concluditur in hac actione ita, ut ſervitus no- 1
ſtra declaretur, *per h. l.* aut res præſtetur, aut
cautio: ubi particulam *Aut*, pro copulativa poſi- 2
tam putant *Treutl. d. diſp. 17. th. 15. lit. A. Donell.*
lib. 11. c. 15. Sed poteſt dici, hæc interdum eſſe
disjuncta. Nam in ſervitute itineris & ſimilibus, 3
non opus eſt præſtatione, ſed tantum cautione In
ſervitute tigni immittendi tantùm præſtatione ſeu
receptione opus eſt. *Bachov. in Treutl. d. l. & in*
notis ad Weſenb. n. 4. qvem laudat Manz. ad h. t. n. 60.
Et declaratur hôc exemplô ſervitutis oneris feren- 4
di. Nam res præſtatur in hac ſervitute, ſi jubea-
tur Dominus ſervientis prædii emendare vitium
parietis. Cautio in futurum præſtatur & ſi nec rem
nec cautionem præſtabit, jurare contra eum po-
teſt in litem, & ſic actiones hæ ſcil. confeſſoria &
negatoria ſunt actiones arbitrariæ.

ad L. Sicut autem. 8.

SUMMARIA.

Qvis columnam reficiendam fulcire debeat? n. 1.
An ſervitutem tigni habens ſuper tignum conclave facere poſſit? 2.
Qvod mihi ſervit, meum dici poteſt. 3.
In poſſeſſione eſt, qvi tigna immiſſa habet. 4.
An unus actus jurisdictionalis ad poſſeſſionem acqvirendam ſufficiat? 6.
De forma condemnationis in actione confeſſoria. 7.
Sententia lata in actione reali novum jus non tribuit. 8.
Negatoriâ tenetur, qvi vel fumum emittere, vel aqvam demittere vult habitanti gravem. 9. & 10.
Ignis ſolitus haberi poteſt, licet aliis incommodet. 11.
An fumum gravem facere liceat? 12.
Jure proprio in ſuo qvid facere qvilibet poteſt. 13.
An in balneis cuniculum pro vapore emittendo habere liceat? 14.

Dictum antea, eum, qvi debet ſervitutem one- 1
ris ferendi, debere reficere columnam vel
parietem, cui meum onus incumbit. Sed qvia
facilè ædes meæ incumbentes poſſent corruere,
ſi paries ſuſtinens eas reficiatur, qvis interim me-
as ædes fulciet? Fortè tu, qvi ſervitutem debes.
Sed negatur; verùm ego ædes meas interea fulci-
re teneor, ne nimis gravetur is, qvi ſervitutem
oneris ferendi debet.

In

2 *In §. 1.* agitur de ſervitute tigna immittendi
& qværitur, an, qvi habet ſervitutem tigni immit-
tendi, poſſit ſuper tigna immiſſa ambulatorium
vel conclave aliud facere? Qvod affirmatur, nam
ita non gravatur dominus ædium ſervientium,
dum meis ſumtibus hæc ſuperſtruo. Nam ut *in*
§. 2. legis octavæ habetur, utraqve qvidem ſervi-
tus ſc. oneris ferendi & tigni immittendi continet
3 unus portandi qvid alienum. Sed hoc eſt diſcri-
men, qvòd in ſervitute oneris ferendi inferior de-
beat aliqvid agere ſcilicet reficere, ſed in poſte-
riori tantùm tenetur pati. *In §. 2.* notetur, ali-
qvid dici poſſe meum, qvod mihi ſervit. *l. 1. pr. ff.*
4 *qvod cum eo &c.* Is eſt in poſſeſſione, qvi tigna
immiſſa habet. Unde colligit *Bartol.* ex uno Actu
ſeqvi poſſeſſionem, qvem ſeqvuntur Dd. commu-
niter. *Menoch. conſ. 948. num. 30. Borcholt. conſ.*
9. qv. 1. Berlich. dec. 55. n. 2. Alia exempla *in li-*
5 *bro 43.* habebimus. • Illud hic mirandum non eſt,
cum habitio tigni in alieno qvaſi continuus ſit
6 unus actus. Sic etiam unus actus jurisdictiona-
lis ad poſſeſſionis vel qvaſi adqviſitionem ſufficit,
& ex eô vel tota jurisdictio habita aut poſſeſſa in-
telligitur, ſi non reperitur alius in univerſali poſ-
ſeſſione jurisdictionis in eôdem locô. *Gail. de Pi-*
gnorat. c. ult. num. 4. Dn. Mevius p. 4. dec. 291.

7 *In §. 4.* Legis octavæ qværitur de forma con-
demnationis in actione confeſſoria. Nam non
debet cedi. Nam ſi competit jam anteà ſervitus,
non poteſt cedi, ſed debet ſervitus, qvæ mihi com-
petit, declarari. Si autem uſucapta ſit ſervitus
poſt litem conteſtatam, (nam jure civili non inter-
rumpebatur litis conteſtatione uſucapio) debet
reſtitui ſervitus, ſicut in uſucapione rerum immo-
8 bilium ſ. dominiô ædium. Colligunt Dd. *ex hoc*
§. 4. ſententiam latam in reali actione novum jus
non tribuere, ſed vetus declarare, nec novi qvid
per ſententiam induci, ſed qvod eſt, demonſtrari.
Ut pluribus allegatis Dd. tradit *Hilliger. in Donell.*
l. 20. c. 6. lit. D.

9 *Ad §. Ariſto & ſeq.* Si qvis fumum in ſuperi-
orem partem ædium velit emittere jure ſervitutis,
cum eo agetur Actione Negatoria. Sicut & ſu-
perior aqvam demittere non poteſt, qvæ ſit infe-
10 riori gravis: in ſuo enim cuiqve facere licet, qva-
tenus nihil in alienum immittat, per *hanc L.* De
Caſeariis ædibus, & more infumandi caſeos, *vid.*
11 *Manz. ad t. de S. U. Pr. n. 270. & ſeq.* poterit tamen
aliqvis ſolitum ignem habere, licet aliis incom-
modet. *Vid. Cæpolla de S. U. Pr. c. 53.* De Ca-
mino altè ſubducendo, ne noceat, *vid. Chriſtin. in*
12 *ſtatutis Mechlin. tit. 14. art. 43.* Qværitur porro
in d. §. Ariſto & ſeq. an ita liceat agere, jus mihi eſ-
ſe in meo lavare, vel jus tibi non eſſe in tuo lava-
re vel ſedere, vel jus non eſſe fumum non gravem
facere? Et reſpondetur, talia jura non conſtitui,
13 & ita de his agi non poſſe. Jure propriô in ſuô
qvid facere qvilibet poteſt, nec alterius intereſt;
& ideò non datur actio alteri, ſive in proprio me
lavem vel non lavem. Sine intereſſe autem ne-
mo aget. *l. 1. C. ſine cenſu & reliqvis l'asq. l. 2. ill.*
contr. c. 85. n. 1. Demum in *§. fin.* quæritur, an
ita poſſit ſervitus conſtitui, jus tibi non eſſe in
balneis cuniculum habere, per quem vapor meas 14
ædes intret? hic & *l. 3. §. 6. ff. de Rivis.* Cum Acti-
one autem confeſſoria concurrere interdictum uti
poſſidetis notetur *ex §. Ariſto hujus legis.*

ad L. Si eo loco. 9.

SUMMARIA.

Contra ædificantem in loco itineris datur Confeſ-ſoria. num. 1.

Qvid diſcriminis ſit, ſi ob ſervitutem realem & ſi ob perſonalem agatur Confeſſoria? 2.

Qvæ Confeſſoriæ ſit natura in Realibus ſervituti-bus? 3.

Debes mihi iter, & ædificas in locô itineris, 1
poſſum experiri actione confeſſoria, tibi non
eſſe jus ædificandi, idem in ſervitute perſonali ſeu
uſufructu. Sed in hoc datur diſcrimen, quòd ob 2
ſervitutem realem agens impetret reſtitutionem
ejus, qvod contra ſervitutem exſtructum eſt, ſed
ſi contra uſumfructum quid ædificaverit alter, quia
facies rei mutata, amiſſus eſt uſusfructus & agi po-
teſt non confeſſoriâ ad deſtruendum, ſed actione
de dolo. Collige, naturam confeſſoriæ in reali- 3
bus ſervitutibus hanc eſſe, ut per eam deſtruatur,
quicquid eſt factum contra debitam ſervitutem.

In §. 1. dicitur, ſervitutem per uſum partis retineri, *hic & l. una eſt via. 18. de Serv. ruſt. præd. de qvo Donell. l. 11. c. 17. l. B. & ibi Hill.*

ad L. Si qvis diuturno. 10.

SUMMARIA.

Longô tempore acqviritur ſervitus ſine titulo ſci-ente dominô. num. 1. 2. & 3.

Qvando poſſeſſor criminalis jurisdictionis titulô opus non habeat? 4.

An idem in Regalibus? 5.

Qvænam reqvirantur ad præſcriptionem ſervitutis? 6. 10. 12. & 13.

Ad qvaſi poſſeſſionem Serv. Affirmativarum qvot actus ſufficiant? 7. & 8.

In ſerv. Negativis poſſeſſio acqviritur per prohibiti-onem & patientiam. 9.

B. f. an præſumenda præciſè ex titulo? 11.

Si fundum ſervientem poſſidet non Dominus, an tùm neceſſarius titulus? 13. ſeqq.

1 PEr longum tempus utendo ſervitute aliqva,
eandem acquirimus etiam ſine titulo, à Do-
mino patiente. Ratio eſt, qui titulum habet
2 à Domino, præſcriptione non eget. Idque
etiam probatur *per hanc L. & L. 16. h. t. & L. fin.*
ff. de Aqva pluv. Gomez. t. 2. reſol. c. 15. n. 15. &
quos laudat *Dn. Manzius tit. 1. n. 130. & ſeq. Dn.*
3 *Franzk. ad tit. Comm. Præd. n. 11.* Sufficit enim,
ſi nec clam nec precariò, nec vi uſus ſit, per de-
cem vel 20. annos. *Longevallius in rep. legis, Im-*
perium. ff. de jurisd. num. 241. & ſeqq. tomo 1. re-
pet. juris. ſciente tamen Domino. *Cævallos qv.*
47. Menoch. rem. 5. Retin. poſſ. n. 45. Bachovius d.
4 *diſp. 17. th. 9.* Sic poſſeſſor criminalis jurisdicti-
onis defenditur, etſi titulô careat, ſi ex moribus
ſit poſſeſſio. i. e. ſi ex moribus adquiratur merum
imperium, ut fieri hodiè ſolet, v. gr. Si qvis
emat pagum, cui adhæret jurisdictio criminalis,
& ſimul cum fundo venditur & emitur. *Dn. Me-*
5 *vius p. 4. dec. 292.* Aliud verò in regalibus, qvo
6 etiam Venatio refertur, de qvo alibi. Requiri-
tur ergò ad Præſcriptionem (1.) quaſi poſſeſſio ſer-
7 vitutis, idque diverſimodè: nam in ſervitutibus
affirmativis, quæ effectum poſt ſe relinquunt,
8 tigni immittendi, aquæ ducendæ, unicus actus
ſufficit, in itinere verò vel ſimilibus per uſum 30.
dierum quaſi poſſeſſio inducitur *arg. l. 1. §. 2. ff. de*
9 *itinere actuque privato.* In ſervitutibus negati-
vis per prohibitionem unius & paritionem alte-
rius inducitur poſſeſſio. Ut hæc benè explicat
10 *Dn. Manzius ad tit. 1. n. 107. & ſeqq.* (2.) neceſſe
eſt, ut bona fide uſus fuerit ſervitute, credens
eam ſibi competere. *arg. L. fin. ff. tit. ſeq.* & hanc
11 præſumi, ſi titulus adſit, non præſumi, ſi abſit titu-
lus, tradit *Dn. Manz. d. L. n. 115.* Sed neutrum
univerſale puto. Qvid enim, ſi mihi ſcienti con-
ſtituatur ſervitus à non domino? qvid ſi uſus ſim
ſine titulo, ſed non ſine cauſa probabili? Pone,
12 me reperiſſe ſemitam ab aliis tritam &c. (3.) ut
uſus ſit ſervitute tanquam ſervitute, non precariò.
13 *d. l. fin. tit. ſeq.* (4.) Communiter Doctores re-
quirunt, ſi Dominus non poſſideat fundum ſer-
vientem, ſed non dominus, quod ſit neceſſarius
titulus. *Vid. Manzius d. l. n. 57.* Sed non abs
re id in dubium vocat *Franzk. d. t. Comm. Præd.*
14 *num. 18. & ſeq.* Nam ſi ſervitus per expreſſum
bonæ fidei poſſeſſoris conſenſum conſtituitur, cur
non poſſit etiam conſtitui per tacitum conſenſum
ejus, qui b. f. poſſidet fundum ſervientem? Nec
15 Lex hæc ad caſum, ubi contra Dominum præſcri-
ptio inchoata, commodè reſtringi poteſt. Dein-
dè probatur *à Franzkio* per *L. 2. C. de Servit.* ali-
asque Leges, quæ ſententia mihi verior & ſimpli-
cior videtur. *Conf. Vaſq. p. 1. contr. l. 2. cap. 65.*
num. 7. & c. 87. num. 6. ubi habet nonnulla, quæ
pro ſententia *Franzkii* faciunt.

ad L. An unus. 11.

SUMMARIUM.

SOcius ſocium, ne in fundo communi ædificet, an prohibere poſſit?

SI fundus ſit plurium Dominorum, unus ex ſociis non poteſt agere, jus ſibi eſſe in loco eo ædificandi invitô ſociò, nec alter ſocius ita agere poteſt ſibi eſſe jus prohibendi, quamvis facilius ſit, dare jus prohibendi, quàm faciendi. Sed hæc de confeſſoria actione intelligenda. Nam per actionem Communi dividundo procul dubio ſocius prohiberi poteſt, item per interdictum uti poſſidetis *l. ſi ædes 12. ff. commun. divid.*

ad L. Egi jus. 12.

SUMMARIUM.

In Negatoria, à Reo cautio exigenda eſt.

IN negatoria actione officio judicis incumbit, cautionem ad inſtantiam partis à reo exigere, ut caveat, ſe in futurum quoq; ſervitute prætenſa non uſurum.

ad L. Fiſtulas. 13.

SUMMARIUM.

Qvid ſi fiſtulæ ruptæ vicini parietem inundent?

HAbeo fiſtulas in publico, quibus aquam duco per ſpecum, fiſtulis ruptis inundatur paries tuus, ideoq; potes agere mecum, mihi non eſſe jus ita flumen fieri, i. e. ut aqua veluti *flumen defluat cum impetu & cum damno tuo.*

ad L. Si cum. 14.

SUMMARIA.

QVi tigna in meo prædio habuit, iis corruptis, prohiberi poteſt alia immittere. n. 1.
Vera ſententia legis qvænam? 2.
An igitur talis conceſſio ſervitus ſit? 3.
Qvid ſi opere facto paries communis in alterius ædes incumbat? 4.

Cum paſſus eſſem, ut tigna haberes in meo præ- 1
dio, corruptis his tignis, alia tigna immittere
jure prohiberis. Qvi textus mirabilis habetur,
ideoq; varias habet explicationes, quas proponit
Dn. Manzius ad tit. de Servit. II. Pr. n. 18. & ſeqq.
Sed puto hunc eſſe ſenſum: immiſiſti clam tigna 2
in meas ædes, cum hoc reſciviſſem, volo ut exi-
mas, tandem rogatu tuo conſentio, ut hæc tigna
immiſſa habeas, an hoc de futuris tignis intelli-
gendum? Neg. quia conceſſio ad hæc reſtringitur.
Atq; hæc facti ſpecies ex verbis (quæ antea habu-
eris) videtur colligi. Non eſt ergò vera ſervitus, 3
ſed permiſſio reſtricta. Sed nec hæc interpreta-
tio dubiô caret, ideoq;, ut aliæ leges, quæ dubiæ
ſunt interpretationis, non magnum in foro uſum
habet hæc lex.

In §. 1. legis 14. qværitur, ſi paries mihi te-
4 cum communis, opere abs te manufacto procum-
bat in ædes meas proprias & ventrem faciat, mi-
hi tecum eſt actio, te non habere jus ita parietem
habere.

ad L. Altius. 15.

SUMMARIA.

Tutor, qvi contra ſervitutem pupilli qvicqvam facit, tenetur confeſſoria & tutelæ actione. num. 1.

Qvi ex officio alium prohibere debet, ipſe non debet committere. 2.

Fidejuſſor non poteſt à Creditore pignus emere. 3.

Fidejuſſor non debet ab officiali immobilia emere. 4.

Milites noſtri non debent deprædari provinciales. 5.

1 NEmo debet aliqvid contra debitam ſervitu-
tem facere, multominùs id debet facere tu-
tor vel curator in prædio pupilli vel minoris, & ſi
contra faciat, & confeſſoria & tutelæ actione te-
2 netur. Collige, qvod alium facientem prohibe-
re eo officio debes, idipſum committere non de-
bes, ut Tutor debet ab omni injuria pupillum vel
pupillam defendere, ergò ipſe omnium minimè
3 debet injuriam inferre. Sic fidejuſſor, qvi à cre-
ditore pignus emit, non videtur emiſſe ob hanc
ipſam rationem. *L. 2. ff. de Diſtract. pign. l. 59. de
Fidejuſſ.* Qvi pro officiali fidejuſſit, non debet
ab eo immobilia emere, ne ipſe eum inidoneum
4 reddat. Qvi alteri præſtat cautionem de inde-
mnitate, non debet ipſe in alterius præjudicium
5 aliqvid tentare &c. Milites noſtri debent pro-
vinciales defendere, ergo omnium minimè læde-
re & deprædari.

ad L. Si à te emero. 16.

SUMMARIUM.

Titulata poſſeſſio præfertur in poſſeſſorio non titulatæ.

EX titulo & qvaſi poſſeſſione adqviritur jus agendi & excipiendi. *Menoch. remed. 5. adipiſc. poſſeſſ. n. 9. & ſeq.* & in poſſeſſorio titulata poſſeſſio non titulatæ præfertur. *Gail. l. 1. obſ. 81. n. 7. & de pignorat. c. 22. n. 9.*

ad L. Si qvando. 17.

SUMMARIA.

Contra lumina impedientem Confeſſoria datur. num. 1.

Unde ſit æſtimanda? 2.

Vicinus ſterqvilinium, qvod juxta parietem alterius fecit, hac act. tollere cogitur. 3.

Idem, ſi humorem muro conciliet. 4.

1 IN *princ. hujus legis. 17.* repetitur id, qvod antea
dictum *in §. 1. legis 14.* & notetur generaliter, ſi
ædificium vicini in meum procumbat per negato-
riam actionem tollere cogetur. *In §. 1. hujus legis
17.* proponitur hæc ſpecies: Habeo ſervitutem lu-
minum in tuis ædibus. Sed tu plantas vel cucu-
meres ſeris, qvæ foliis ſuis lumen impedire poſ-
ſunt, qværitur, qvæ actio mihi detur? Reſp. Con-
feſſoria, quæ hic verbis negativis exprimitur, jus
tibi non eſſe eô locô id poſitum habere. Nam 2
qvæ ſit confeſſoria non ex figura orationis & con-
ceptione verborum, ſed ſententia ac re petita æſti-
mandum eſt. *Donell. l. 10. c. 12. & ibi Hilliger. lit. C.*
In §. ult. hæc ſpecies: Vicinus juxta cujus- 3
dam parietem ſterqvilinium fecerat, & qvær. an
cogi poſſit id tollere per actionem de ſervitute, vel
per interdictum in loco publico? qvod affirm.
Conf. *l. 24. §. 5. ff. de Damno infecto. l. 19. ff. de S. U. Pr.
& l. 13. h. t. Chriſtin. ad ſtat. Mechlin. tit. 14. art. 29. n. 2.*
qvod intelligit *Cæpolla de Serv. c. 78.* ſi tangat fimus 4
murum communem aut alienum: ſi verò non tan-
git qvidem, ſi tamen humorem conciliat muro,
idem juris eſt. *Chriſtin. d. l. Petr. Gregor. lib. 4. c. 7. n.
28. Menochius conſ. 43. n. 15.*

ad L. Is cujus. 18.

SUMMARIA.

Actor ex confeſſoriâ contra vicinum latitantem immiſſionem petit. n. 1.

Si dominus in controverſia de operis latitet, judex poteſt prohibere ſubditos, ne ullas operas interea faciant. 2. & 3.

QVi confeſſoria agit contra vicinum latitan- 1
tem, poteſt petere immiſſionem ex primo
decreto, id qvod commune eſt beneficium, & ha-
betur ratio fructuum. *Donell. lib. 11. cap. 16. lit. C. Ba-
chov. d. diſp. 17. th. 15. lit. B.* Argumentô hujus le- 2
gis colligitur, ob contumaciam rei licitam eſſe ſe-
qveſtrationem, v. gr. inter dominum & ſubditos
controverſia eſt de operis, Dominus ſubterfugit
judicium, ut fatiget miſeros ſubditos, poteſt judex
prohibere ſubditos, ne ullas etiam debitas operas
præſtent, donec dominus veniat reſponſurus. Ita 3
ob nimiam crudelitatem in ſubditos ad tempus
ſeqveſtrata fuiſſe ſervitia memini.

ad L. Si de communi. 19.

SUMMARIA.

Actor in cauſa communi ſuccumbens non præjudicat ſociis. num. 1.

Qvid ſi dolo ceſſerit per colluſionem cauſam? 2.

QVi in cauſa communis ſervitutis ſuccumbit, 1
& qvidem culpa ſua, non præjudicat ſociis.
Nam utiq; vincit & vincitur ſociis, ſed ſocii agunt
communi dividundo, vel negotiorum geſtorum
actione adverſus eum, qvi culpa ſua ſuccubuit.
Sed ſi dolo ceſſit per colluſionem cauſam, tunc 2
actio de dolo dabitur contra adverſarium, utiq;
ſi contra ſocium inanis actio, nam aliàs actio doli
non daretur. Vid. *Cujac. ad l. 4. §. 3. tom. 2. p. 458.
Conf. etiam Dn. Manz. h. t. n. 75. & Zæſ. h. t. n. 3.*

ad L. Teſtatrix. 20.

SUMMARIA.

Fundus, per quem teſtator ad ædes ire ſolebat, legatus, præſtare adhuc debet eam ſervitutem Domino ædium. num. 1.

Fundus legatus intelligitur cum ſervitute, ex aliis fundis debitâ. 2.

An ſervitus cloacæ debeatur, cum ex duabus ædibus alteras vendiderim? 3.

Si ſaltus communis emtus eſt ad pecora paſcenda, an unus ex ſociis vendendo prædium, hoc jus ad emtorem transferat. 4. & 5.

In dubiò ſervitus pro reali habetur. 6.

An igitur huic juri compaſcendi renunciare poſſit? 7. 8. 9.

Apud nos renunciari poteſt. 10. & 11.

1 TEſtator habebat fundum & ædes, ad qvas ire ſolebat per eum fundum, fortè commodè ad eas pervenire aliter vix poterat, fundum autem mihi legat, an legatus fundus eam ſervitutem adhuc præſtare debeat hæredi, cujus ædes ſunt? & videtur, qvod non, qvia dum fundum habuit, non fuit iſta ſervitus, nam in rebus unius & ejusdem domini non eſt ſervitus. Sed affirm. ob tacitam
2 Teſtatoris voluntatem. Qvi legat rem alteri, videtur concedere qvoq; ſervitutem, ex aliis ſuis
3 fundis, qva ipſe in fundo legato utebatur. Ex qva Lege deciſus eſt caſus talis: habuit qvis duas ædes contiguas, ita ut alteræ ex alteris cloacam reciperent, unas vendidit, an maneat ſervitus, qværitur? Videtur qvod non, qvia dum ambæ unum habebant Dominum, nulla erit ſervitus: Sed affirm. qvia dum vendidit cum uſu ſervitutis, videtur ſervitutem conſtituiſſe. *Dn. Mev. p. 3. dec. 34.*

4 *Ad §. 1.* Aliqvot cives pro compaſcendis pecoribus ſaltum communem emerant, nonnulli ex his ſua propria prædia vendiderunt aliis, qvær. primò, an jus compaſcendi tranſeat ad emtores, ceu ſucceſſores ſingulares? Reſp. attendendum eſſe, qvid actum ſit, an illi pro prædiis ſuis compararint ſaltum, & ſic eſſet ſervitus prædialis, & ſeqveretur emtorem, imò etiam Legatarium, de qvô ſecunda qvæſtio. Sed qvid ſi non appareat? 5
Reſp. in dubio pro prædiali eſſe habendam. Et 6
ideò colligo ex hac lege, qvando verba conceſſionis dubia, an ad perſonam tantùm, an verò ad prædium pertineant, pro prædiali eſſe habendam. *Dn. Mev. p. 5. deciſ. 251. num. 6.* Et ſic hoc caſu 7
juri compaſcendi non poterat renunciari, ſicut aliàs communioni renunciari poteſt, ut tradit *Mev. p. 5. deciſ. 252.* Nam qvamvis hic de tali jure compaſcendi non ſit ſermo, qvod apud nos in pagis reperitur: Nam apud nos conſtituitur 8
ſervitus in propriis feudis ad promiſcuum uſum, ſed in hoc §. habetur de compaſcuis in uno com- 9
muni ſaltu vel fundo; ex arg. tamen hujus §. id ſeqvi videtur. Sed huic juri compaſcendi, qvod apud nos in mutuo paſcuorum uſu conſiſtit, ſemper renunciari poſſe, communiter receptum eſt, qvia jure familiaritatis tantùm concedi ſolet, de qvo *Joh. Koppen dec. 12. Carpzov. p. 2. c. 41. d. 9. Pruckman. conſ. 14. n. 25. & hos alioſq; referens Dn. Struv. ad h. t. th. 26.* Si tamen conſtaret animus in perpetuam hanc ſervitutem reciprocam ſuis prædiis imponendi, non putarem improbandam eſſe talem conventionem, niſi novum emergens interveniat.

ad L. ult.

SUMMARIA.

Conſtitui poteſt ductus aqvæ nondum apparentis. num. 1.

Conciliatio cum l. 10. de S. R. P. 2.

POteſt etiam aqvæ nondum apparentis ductus 1
conſtitui, ut eam qværere & ducere liceat, qvod Labeonem negaſſe *hic* Paulus ait; qvod tamen repugnat *L. 10. ſupr. de S. R. Pr.* Ideoq; vel Paulus 2
non rectè intelligit Labeonem, *ut Bachov. d. diſp. 17. th. 5. lit. A.* Aut Labeo ſenſit, licere qvidem, ſed ſi expreſsè hoc convenerit, ut qværere liceret. *Donell. in Hill. lib. 11. c. 10. lit. H.*

TITULUS VI.

Qvemadmodum Servitutes amittantur.

ad L. Servitutes. 1.

SUMMARIUM.

Confuſione tollitur Servitus.

COnfuſione tollitur ſervitus, ſi idem utriusqve Dominus, ſi ſervitus per unum prædium debita & id debitum adqviſitum fuerit. *vid. notata ad l. 30. ſupra de Serv. urb. præd. Donell. l. 11. c. 17. lit. A. & ibi Hill.*

ad L. Qvi iter. 2.

SUMMARIA.

Servitus amittitur per non uſum. n. 1.

Qvid ſi utatur ſed non jure ſuo, ut viâ publicâ? 2.

Qvid ſi jure familiaritatis? 3.

Qvid ſi pro parte uſus ſit? 4.

Via & actus retinentur, ſi itinere uſus ſim. 5.

Qvid

Qvid ſi tutor ſervitute fundi dominantis cum pupillò communis non uſus ſit? 6. & 7.

Qvid ſi non uſus ſit itinere ad ſepulchrum, cum in moriendo nulla negligentia? 9.

Qvid ſi per plures fundos conſtituta ſervitus? 10.

1 Non uſu amittitur Servitus, ſi nec ipſe Dominus, nec alius ejus vel fundi nomine uſus ſit *L.5.& 2.h.t.* Nec ſocius *L.10. h. t.* Vel uſus quidem, ſed non jure ſuô *L.*
2 *fin. h.t.* ſed v gr. precariò uſus ſit, velut viâ pu-
3 blica *L.ult.h.t. Dn.Manz. n.41.h.t.* Hinc qui jure familiaritatis aliquô jure uſus eſt per mille annos id non acquirit. *Carpzov.p.2: conſt.4. def.14. in fine.*
4 Sed ſi pro parte uſus ſit, totam retinet ſervitutem. Ut ſi viam habeat, ſi ſtatutô tempore iverit, non etiam egerit jumentum, vel vehiculum, retinet
5 viam, quia eà uſus eſt pro parte: & qui actum habet ſi iverit tantùm ſolus ſine jumentô, actum retinet. *Cujac.tom.2. ad h.L p.467. Don. dict. lib.11. c.*
6 *ult. lit. A.* Sic etiam retineo, ſi communem cum pupillô fundum dominantem habeam, & nemo
7 noſtrûm uſus ſit. *L.10.in pr.h.t.* Nam propter vinculum connexitatis cauſæ incapax gaudet beneficiô capacis. *Schurf. cent.3. conſ.94. num.4. Petr. Frid.*
8 *Mind. de proceſſ.lib.1.c.34.num.20.* item ſi inunda-
9 tione periit, nam tunc reſtituitur, *L.14.h.t.* Sic iter ad ſepulchrum non perit non uſu. Nam in non moriendo nulla negligentia. *L.4.h.t.* item ſi per plures fundos conſtituta ſervitus; ratio in *L.18. de*
10 *S.R.P.* Videantur apud *Dn.Manz.* hæ & aliæ rationes *ad h.t.n.54. & multis ſeqq.*

ad L. Jura. 3.

SUMMARIUM.

Cur ſervitutes prædiales morte Domini non pereant?

Servitutes prædiales morte Domini aut capitis deminutione non pereunt, quia perſonis non debentur immediatè, ut ſervitutes perſonales, ſed dantur immediatè prædiis.

ad L. Iter ſepulchro. 4.

SUMMARIA.

Cur iter ad ſepulchrum non utendo non amittatur? n.1.

Merum imperium non utendo non amittitur, cùm nulla occaſio fuit. 2.

1 Servitus itineris ad ſepulchrum non utendo non amittitur, quia non adſunt ſemper ſepeliendi. Ergò defuit cauſa & occaſio ſervitutis uſurpandæ. *Don.l.11.cap.ult.lit.C.* licet aliter *Arumæus diſp.9. ad*
2 *Pand.th.ult.* Ex hâc Lege & ratione probari poteſt, quod merum imperium non utendo non amittatur, ſi nulla occaſio ejus exercendi adfuit, de quô alibi *Vid.not.ad L.35.ff.de S.R.Pr.*

ad L. Servitus. 5.

SUMMARIUM.

Qvomodo per non uſum ſervitus non amittatur?

Debitor ſervitute non fuit uſus per decennium, ſed ſocius meus, cui fundus mecum communis eſt, vel ut uſufructuarius vel ut b.f. poſſeſſor, retineo per eos ſervitutem, nec amitto ob non uſum, ſufficit, ſi aliquis utatur ſervitute fundi nomine *per l ſeq. princ.* cui principaliter debetur. Item ſi Mercenarius, hoſpes, colonus, Medicus, Amicus Negotiorum geſtor & ſervus uſus ſit *l. 20. & ſeqq. h.t.*

ad L. Nam ſatis. 6.

SUMMARIA.

Qvæſtio gemina qvomodo ſervitus non utendo vel retineatur vel amittatur? n.1. & ſeqq.

Cum ex uno fundo duo facti ſunt, retinetur via per totum fundum, utendo via in una parte. 5.

In *princ.* traditur id, quod jam dixi, non amitti 1
ſervitutem, ſi alius fundi nomine ſit uſus.

In §. 1. ſatis prolixè hanc analyſin proponit *Coll. Arg. ad h.t. th.5.* quòd duæ quæſtiones principales hîc proponantur, primò, an fundo communi dominante diviſô alter utendo ſibi ſervitutem retinere poſſit, alter verò non utendo poſſit amittere? Altera quæſtio, an fundô communi 2
ſerviente regionibus diviſô, is cui ſervitus debetur, eâ in parte ſervitutem amittat, per quam ſervitute conſtitutâ non utitur. Priori quæſtioni reſpondetur fundô dominante regionibus diviſo ita ut ex unò fundô duo ſint facti, ſibi quemque dominorum uſurpare ſervitutem, ſibi quemque deperdere non ſecùs ac ſi ab initiô duo fundi fuiſſent. Alteri quæſtioni ita reſpondetur, aut certus 3
viæ locus eſt, aut non. Illô caſu dividitur fundus vel per longitudinem vel latitudinem. Si per longitudinem, tunc interſecta eſt via in medio & ſic idem eſt, ſi ab initiô duo fuiſſent fundi & ſic in duobus fundis una conſiſtet ſervitus, & licèt in una parte iverim, retineo tamen ſervitutem. *l.18. de ſerv.præd.ruſt.* Si per viæ latitudinem fundus di- 4
vidatur, tunc alterà parte utendo tota retinetur. Si autem non ſit certus viæ locus, ſed ita jus conſtitutum, ut quôlibet loco ire liceat, tunc idem obſervandum quaſi duæ ſervitutes conſtitutæ, ut alteram amittamus &c. *Conferatur explicatio obſcurioris hujus §. apud Donellum lib.11. c. ult. lit. B.*
Senſus eſt: ſi mihi via debeatur per unius fundum, 5
qui fundum in duas partes diviſit, & ita duos fundos effecit, utendo viâ in una parte, totam retineo; ſive per longitudinem, ſive per latitudinem fundus ſit diviſus *Don.d.c.ult.lit.B.& Bach.th.18.*

ad L. Si ſic conſtituta. 7.

SUMMARIA.

SI ſervitutis tempus continuum, amittitur non utendo 10. vel 20. annis. n. 1.
Duplicato, ſi alternis menſibus vel annis uti liceat. 2.
Quid ſi tertiò annô uti contingat, an triplicatum tempus reqviratur? 3.

1 SI tempus ſervitutis ſit continuum, vel ſi ho-
ris alternis, vel diebus alternis uti liceat, de-
cem vel viginti annis non utendo amittitur ſervi-
2 tus; Si verò alternis menſibus vel annis, dupli-
catô tempore amittitur. Unde *Donell. d. c. ult.*
3 *lit. C.* colligit: ſi tertiô annô liceat uti, triplican-
dum eſſe tempus; quod tamen non concedunt
Dd. adeò ut in caſu abſentiæ alterius vicennium
non ſit duplicandum, quia decennium ob abſen-
tiam jam duplicatum eſt. Vid. *Capolla de S. U. Pr. c. 24. n. 5. Thoming. d. 54. n. 7. Franzk. ad h. t. n. 35. Dn. Struv. th. 56. Wurmſ. l. 1. pr. obſ. 3.*

ad L. Si ſtillicidia. 8. & ſeq.

SUMMARIA.

EX conceſſione actus ſervituti contrarii amittitur ſervitus. n. 1.
Pro parte ſervitute uſus eam totam retinet. 2.

1 SI patiar Te in areâ tuâ ædificare, in quam ſtilli-
cidium cadebat, amitto ſervitutem, quia per-
miſſione ſeu factô videor remittere ſervitutem.
Don. lib. 11. c. 17. poſt lit. B. Unde colligitur, ex con-
ceſſione actus, qui ſervituti contrarius eſt ut dura-
re ſimul nequeant, tacitè videri remiſſam ſervitu-
tem. *Weſ. in pr. n. 3. & Zaſ. n. 3. & Manz. n. 27.*

2 *In §. 1. Legis 8. & in l. 9. ſeq.* quæritur, ſi pro
parte tantùm ſim uſus ſervitute, an tota retinea-
tur? quod affirmatur. Sic qui aquam duxit in par-
tem agri, cum ſervitute aquæductus toti agro eſſet
quæſitus; uſurpat, i.e., retinet ſervitutem aquædu-
ctus in totô agrô *l. 9. Nec obſtat l. 1. §. 6. ff. de itinere actuq; privato,* quia loquitur de eô, qui non eſt u-
ſus ut ſuo jure. *Don. l. 11. c. ult. lit. A.*

ad L. Si communem. 10.

SUMMARIA.

VIa communis cur retineatur uſu unius ſocii? numer. 1.
In individuis retinetur res beneficio alterius. 2.
Lim. ſi reſtituendus in individuis aliàs non poſſet gaudere effectu reſtitutionis. 3.
Regula locum habet in præſcriptione. 4.
An idem in pignoribus? 5. & 6.
An idem in inveſtiturâ, immixtione? 7. 8. 9. 10.
Privilegium miſerabilium perſonarum ad conſortes pertinet. 11.
Inhabiles communionis occaſione fruuntur beneficiô habilium. 12. & 13.
An in probatione, præſcriptione, &c. beneficium minoris majori communicetur? 14. 15. 16. & 17.
Appellatio de re individuâ unius prodeſt alteri. 18.
Non utendo debitô tempore & loco amittitur ſervitus. 19. 20. & 21.
An amittatur ſervitus paſcendi, ſi alio genere pecudis uſus ſit? 22.
Quid ſi numerum definitum exceſſerit? 23.

VIa tecum mihi communis eſt, non ego ſed tu 1
uſus es, quær. an amiſerim? negatur; quia via
& omnis ſervitus realis, imò etiam perſonalis, ex-
ceptô uſufructu, eſt indiviſibilis; ergò retineo rem
non per me, ſed per Te. Unde regula, quòd in indi- 2
viduis res retineatur beneficiô alterius; unde re-
ſtitutio minori facta in individuis prodeſt majori.
Vid. *not. in l. un. C ſi in una eademq; cauſa. Oddus de reſt. p. 1. q. 46. art. 4. Berlich. p. 2. dec. 180. n. 2. Afflict. d.*
213. Tunc autem præter ſervitutes dicitur res indi- 3
vidua, quando is, qui reſtituendus eſt, non poteſt
ſentire effectum reſtitutionis plenè & integrè, niſi
proſit etiam cæteris. *Oddus d. art. 4. numer. 12. & art. 5. num. 15. Heig. p. 2. q. 19. num. 29. Berl. d. l. num. 6.*
qui *num. 8.* accommodat ad præſcriptionem, cum 4
Heig. p. 2. q. 19. n. 9. & n. 43. Oddus d. q. 46. art. 6. n. 22.
Berlich. n. 9. idem in fideicommiſſis, & feudis, & pi- 5
gnoribus ſtatuunt *Heig. d. l. n. 29. & 22. Berl. d. l. n. 11.*
& ſeqq. Sed quod de hypothecis dictum, reſtrin- 6
git Oddus ad eum caſum, ſi plures hæredes pro in-
diviſo poſſideant. *d. q. art. 5. n. 20.* Idem in inveſtitu- 7
ra intra annum à majore & minore non petita, ſi al-
ter minor 14. annis *Schrader. de feudis p. 6. c. 2. n. 27.*
Berl. n. 15. & non præſtitô canone Emphyteuticô.
Berl. n. 16. Et immixtione hæreditatis inconſulta *Berl.* 8
num. 19. & in alienatione prædii minoris tacitè per
quinquennii lapſum adprobata *Berl. n. 20.* & in pro- 9
batione *d. l. numer. 23.* Sic privilegium miſerabi- 10
lium perſonarum ex *tit. Cod. quando Imp.* per- 11
tinet etiam ad conſortes. *Natta conſ. 90. Covarr.*
pr. quæſt. cap. 6. & 7. Theſſaur. deciſ. 77. numer. 2.
Et inhabiles communionis occaſione fruuntur 12
privilegiis habilium, quod exemplis declarat *Hip.*
de Marſil. ſing. 180. Sic ſpurius ob ſocium poteſt 13
capere ex bonis patris. *Corſetus ſing. 298. Conf.*
Covarr. l. 1. pr. quæſt. cap. 34. numer. 2. Balbus de
præſcript. part. 1. partis quintæ. princ. quæſt. 4. Sed 14
mihi multa hic videntur dubia, quia regula ſupe-
rior, quòd ſcilicet ſæpe aliquis conſequatur ex al-
terius perſonâ, quod ex ſuâ conſequi non poſ-
ſet, locum tantùm habet in individuis. *Cagnolus in l. diem functo. ff. de Officio Aſſeſſor. num.*
163. Afflictus deciſ. 213. Menoch. conſ. 2. numer.
225. & ſ. Præſertim dubium eſt, quod de 15
probatione dicitur, ſi ſcil. res ipſa ſit dividua, i-
mò diviſa, ut quantitas, nam tunc minor
contra

contra omiſſam probationem ſine ullô ſuô damnô
reſtitui poteſt. Ergò non videtur ipſius inter-
16 eſſe. In prædiò communi poſſet color eſſe, quod
minor in communionem incideret, cum quô forte
17 in communione ſtare nollet. Sed an hic color
ſufficiat dubito, in quantitate debita, nec in proba-
tione, nec in præſcriptione concedo beneficium
18 majori communicari. Conſ. *Not. ad l. 1. h. t.* Sanè
ſi res individua & contra ambos pronunciatum,
ſi unus appellaverit, ea appellatio prodeſt etiam
alteri. *arg. h. l. Hartm. Piſt. p. 1. q. 47. n. 26.*

19 *Ad §. 1.* Si quis certô tempore & locô uti
debuit ſervitute, & aliô tempore vel loco uſus eſt,
amiſit ſervitutem, v. gr. ſi quis certis horis ducere
aquam debuit, & is nullà parte horarum, ſed a-
20 lio tempore uſus ſit, ut *hic.* Vel ſi quis latiore,
quàm debuit, viâ uſus ſit. *l. 9. §. 1. tit. præc.* Sed
21 videtur obſtare *l. 5. §. 1. ff. de Aqva quot.* Verùm
rejectis aliorum reſponſionibus reſpondet *Men.
rem. 6. retin. poſſ. num. 104.* hic agi de una perſona,
illic de duabus, quarum altera beneficiô alterius
22 utitur. Et ex arg. *h. l.* colligit *Cæpolla de S. R. Pr.
c. 9. num. 33.* Si debeatur ſervitus paſcendi cum
certo genere pecudum, & ſervitute uſus ſim cum
23 alio genere, me amiſiſſe ſervitutem: aliud autem,
ſi mihi debeatur ſervitus cum certô numerô pecu-
dum, & ego ampliori numerô ſim uſus, quia plus u-
ſus ſum, quàm debui. *arg. l. ſeq. 11. Cæpolla d. l. n. 32.
conferri poteſt Crotus conſ. 49. n. 15. l. 1.*

ad L. Is cui. 11.

SUMMARIA.

Qvomodo differant aliud facere & plus facere? n. 1. & ſeq.

Hæres fundo ſub conditione legatô, pendente ea, ſervitutem imponere poteſt. 4.

Qvæ exiſtente conditione exſpirat. 5.

Qvænam facere hæres pendente conditione non poſſit? 6.

Tali fundo tamen hæres ſervitutem requirere poteſt. 7.

1 Differentia inter hæc duo conſtituenda eſt,
quod ad amittendam ſervitutem attinet, ſcili-
cet aliud eſt, aliud facere & aliud plus facere. Qui
aliud facit, ſervitutem amittit v. gr. ſi aliô genere
2 vehiculi utatur, quàm de quô actum eſt. Sed qui
plus facit, ſervitutem non amittit, ut qui latiori
viâ utitur vel ſi aqvæ mihi conceſſæ aliam aquam
admiſcuero, vel ſi plura jumenta agam quàm o-
3 porteat. Sed dici poſſit, ſi aliud faciam, me qui-
dem conventam ſervitutem amittere, ſed aliam
ſervitutem adquirere per patientiam Domini, ſi pa-
tiatur me per longum tempus aliud agere.

4 In *§. 1.* Proponitur duplex quæſtio 1. ſi Te-
ſtator leget tibi à me hærede ſuo fundum, ſed ſub
conditione, pendente conditione, quia nondum
factus es dominus, ſervitutem impono illi fundo,
poſteà exiſtit conditio, quæritur, an iſta ſervitus
duret? quod negatur. Nam licet pendente con- 5
ditione ſim Dominus & ſic liceat mihi rem obliga-
re, alienare, vel ei ſervitutem imponere, hæc ta-
men exſtingvuntur conditione exiſtente; quàmvis 6
quædam ſint, quæ hæredi pendente conditione
non ſunt licitâ. v. g. non poteſt ſervum ſub con-
ditione tibi legatum manumittere, quia libertas ſe-
mel data revocari non poteſt. *l. 3. & l. 29. §. ult. ff.
qvi & à qvibus manumiſſi &c.* nec poteſt locum re-
ligioſum facere *l. 34. de relig.* Altera quæſtio eſt, 7
an ſi hæres adquiſiverit fundô tibi ſub conditione
legatô ſervitutem, ea permaneat fundo? aff. quia a-
lia hujus ratio. Faciliùs gratificamus alteri, quàm
nocemus.

ad L. qvi fundum. 12.

SUMMARIA.

Servitus retinetur per malæ f. Poſſeſſorem. n. 1.

Civitas à Tyranno occupata retinet juriſdictionem. 2.

Idem ſi aqva ſua ſpontè profluat. 3.

Per malæ fidei poſſeſſorem etiam retinetur ſer- 1
vitus. Unde ſi civitas habens jurisdictionem 2
à Tyranno ſit occupata, qui uteretur jurisdictione,
per eum retineret civitas jurisdictionem. *Bartolus
hic.* Idem dicendum, ſi aqua ſua ſpontè profluat, 3
nemine ducente, nam & tunc retinetur ſervitus per
hanc legem.

ad L. Si qvis. 13.

SUMMARIUM.

Parte fundi dominantis venditâ ſervitus interpellatur non amittitur.

Debes meô fundo ſervitutem viæ, ſed partem
mei prædii dominantis diſtraho pro diviſô, &
quidem eam partem, quæ proxima eſt tuo prædio
ſervienti, per quam partem in tuum fundum com-
meo. Ergò interpellatur ſervitus, non amittitur,
niſi per decennium non utar. Nam ſi intra de-
cennium recuperem partem venditam, recu-
pero ſervitutem interpellatam per medium
fundum.

ad L. Si locus, 14.

SUMMARIA.

Recedente à via flumine redit ſervitus. n. 1.

Publicâ viâ caſu deſtructâ, officio judicis vicinus per ſuum fundum tranſitum concedere debet. 2.

An à Fiſcô reſtituendum ei pretium ſit? 3.

Habeo ſervitutem viæ per tuum fundum, ſed 1
fundi tui pars, per quam via debetur, à flumi-
ne occupata, recedente flumine redit uſus ſervitu-
tutis. Idem ſi alluvione pars reſtituta, ſed ſi ultra
decennium ſteterit aqua fluminis & poſteà allu-
vione

Digitized by Google

vione pars reſtituta tibi fuerit, teneris mihi ſervi-
2 tutem reſtituere. Cum caſu deſtructa eſt via pu-
blica, tunc vicinus debet tranſitum concedere per
ſuum fundum, idqve non viâ actionis, ſed officiô
judicis. *Ludovic. Romanus ſing. 798. Petr. Gregor. l. 4. c. 14. n. 3. Maſverius in pract. t. 39. n. 2. Chriſtin. in ſtat. Mechlin. tit. 14. art. 50. in addit. Surdus d. 42. n. 1. Klock. vol. 3. conſ. 48. n. 63. & conſ. 249. n. 76. & ſeqq.*
3 *Pariſius conſ. 115. n. 2. & ſ. p. 1.* Cui pretium loci à
Fiſco reſtituendum eſt, quod licèt uſu non obſer-
vari hic dicat Gloſſa, contradicunt tamen eidem
Natta conſ. 54. n. 23. tom. 5. & Hippol. Rimmald. lib. 2. conſ. 199. n. 181. & Bruſius hic in fin. ubi in Belgio id obſervatum meminit.

ad L. Si cum ſervitus. 15.

SUMMARIUM.

Qvomodo per confuſionem ſervitus non tollatur?

SI per plures fundos mihi ſervitus debeatur & aliquem fundum ex his emo, non tollitur ſervitus per confuſionem, ſed in reliquis non comparatis retinetur ſervitus.

ad L. aqvam. 16.

SUMMARIA.

QVomodo ſervitus per aliorum uſum non conſervetur? n. 1.

Qvomodo per aliorum uſum conſervetur? 2.

1 SI ſervitus pluribus diverſô locô & tempore
debeatur, iis, qui non ſunt uſi per eos, qui uſi
ſunt, ſervitus non conſervatur, quia ſunt diverſæ
ſervitutes, quod hîc exemplô aquæductus explica-
tur, niſi fortè cum duobus ſervitus deberetur, illi
tempus inter ſe commutaverint *l. 5. §. ult. ff. de A-*
2 *qua quotid.* Sed ſi fundo communi ſit debita
ſervitus, per unius uſurpationem cæteris conſer-
vatur. Sed illa aqua, quam non utendo unus ex
iis, quibus ſervitus in pluribus fundis debetur, amiſit, non adcreſcit aliis, quibus etiam ſervitus debetur, ſed adcreſcit Domino ſervientis prædii.

ad L. Labeo ait. 17.

SUMMARIUM.

AN aqvæ hauſtus amittatur, cum intra decennium non hauſta aqva, itum tamen ad fontem eſt?

HAbui aquæ hauſtum, per decennium aquam non hauſi, ſed ivi tamen ad fontem, quær. an per illam itionem retinuerim ſervitutem? Videtur quod ſic, per *L. 2. h. t.* Sed negatur. Nam ut hanc ſervitutem quis retineat, neceſſe eſt, ut eat ad hauriendam aquam, non ut eat ſimpliciter, qui verò actum habet, ille per ſe ire poteſt, etiam ſine jumento.

ad L. Si qvis. 18.

SUMMARIUM.

SErvitus per non uſum decennió amittitur. n. 1.

Qvomodo libertas in urbanis ſervitutibus non præſcribatur remiſſivè? 2.

SI conſtituta mihi ſervitus aquæ ducendæ ex certô fonte & ego aliam duxerim, per decem annis, amitto priorem ſervitutem quia non plus, ſed aliud facio. Tempus autem negligentiæ Autoris conjungitur cum negligentiâ ſucceſſoris *per §. 1. h. l. v. gr.* Si ego per 6. annos non fuerim uſus ſervitute, & tu, cui vendidi fundum dominantem, per 4. annos non uſurpaſti, jam amiſſa eſt ſervitus.

In *§. ult.* hujus legis dicitur, quod libertas in urbanis ſervitutibus non præſcribatur, niſi factum Domini prædii ſervientis intervenerit, *de quo pluribus actum ad l. 6. ff. de ſerv. urb. præd.*

ad L. Si partem. 19.

SUMMARIA.

QVare jus aqvæductus lapſu temporis non amittatur, rivo nondum ducto? n. 1.

Actio pignoratitia, non ſolutó pretio, non præſcribitur. 2.

In Camera oppida oppignorata poſt 200. annos reſtituuntur. 3.

Qvod non fuit, deſinere dici neqvit, remiſſivè. 4.

Servitute legatâ intra decennium non uſus eam amittat. 5.

SErvitus aquæductus, rivô nondum ductô, non 1
poteſt præſcribi lapſu annorum, quia nondum
conſtituta, ſed tantùm promiſſa. Exinde colligi- 2
tur, actionem nondum natam præſcribi non poſſe,
& ſic actionem pignoratitiam, debitô non ſolutô
nec oblatô, non eſſe natam, ergò non poſſe præ-
ſcribi. *Ant. Gabriel. l. 5. tit. de Præſcr. concl. 7. n. 1. Balbus de præſcr. part. 5. princ. part. q. 2. n. 1. Mynſ. cent. decade 4. Reſp. 31.* ubi refert, in Camera multa oppi-
da oppignorata poſt 200. annos eſſe reſtituta, & in
Camera hanc ſententiam eſſe receptiſſimam, te- 3
ſtantur *Gail. l. 2. obſ. 18. Mynſ. c. 11. obſ. 16. Wurmſ. lib. obſ. tit. 29. obſ. 4.* Obitèr nota, quod deſinere dici 4
non poſſit, quod non fuit, de quô tamen pluribus differentem *vid. Men. conſ. 1063. per totum.* Sed alia ratio eſt ultimarum voluntatum, ſi enim mihi legaverit aliquis viam & hæres adierit hæreditatem, ego autem intra 10. annos legatâ ſervitute uſus non fuerim, amitto ſervitutem: Sed quid, ſi per ſeptennium ab aditâ hæreditate numerandum non fuerim uſus, poſteà vendiderim illum fundum, cui fundo via fuit legata & emtor fundi uſurpaverit ſervitutem viæ, eô caſu non eſt amiſſa ſervitus. *per §. 1. h. l. 19.*

ad

ad L. Uſu retinetur. 20.

SUMMARIUM.

Servus retinetur uſu meo & ſervi, & amici, & aliorum.

Uſu retinetur ſervitus, licet non ipſe uſus ſim, ſed meus ſervus, amicus Medicus, qui me viſitat &c. Unde rectè colligitur, facilorem eſſe juris retentionem, quàm acquiſitionem. *Pruckm. v. 1. conſ. 44. numer. 9. & Finckelthaus obſ. 18. num. 25. Vid. notat. ad tit. de his qui ſui vel alieni juris ſunt. A. Barb. locupl. lib. 16. cap. 52. ax. 1.*

LIBRI IX.

TITULUS I.

Si Qvadrupes pauperiem feciſſe dicatur.

Ad L. Si Qvadrupes. 1.

SUMMARIA.

Damnum culpabile eſt vel præter jus vel contra jus. n. 1. & ſeq.
Hic agitur de damno præter jus datô. 5.
Qvid noxia ſit? 6.
Qvid pauperies? 7.
Qvando actio de pauperie locum habeat? 8.
An, ſi qvis intraſſet ædes à cane cuſtoditas? 9.
Qvid ſi culpa aliqva procedat? 10. 11. 12. & ſeq.
Qvod ſi fera à fera concitata nocuerit? 15.
Qvid ſi fera non corpore ſed per aliud nocuerit? 16.
Conciliatio §. 1. h. l. & fin. Inſt. h. t. 17.
An, ſi unum animal alterum occiderit, hodiè actio detur? 18. & 19.
Si duo pœnâ promiſſa pacem fecerint, punitur tantùm, qvi prior rupit. 21.
In retorſione ſi qvis modum exceſſerit, principium attenditur. 22.
An pœna mendacis hodiè abolita ſint? 23.
Cur emtor qvadrupedis, qvi nocuit, de noxa teneatur? 24.
Cum animal ante litem conteſtatam moritur, an actio ceſſet? 25.
Qvid ſi poſt litem conteſt. moriatur? 26.
Qvid ſi animal ſit plurium Dominorum? 27.
Dominus interrogatus, an ipſius animal ſit & falſò negans, præſtat pauperiem in ſolidum. 28.
Qvid ſi animal noxæ dandum ab alio ſit occiſum? 29.
Ceſſio Actionis ab actione liberat. 30.

1 Damnum eſt deminutio patrimonii, & eſt
vel Fatale, quod datur à Furioſo, infante, &c. vel culpabile, i. e. à jure impro-
2 batum; & quidem vel præter jus, ut
pauperies, quæ præſupponit aliqualem culpam in Domino: & hîc agitur, vel ad damni reſtitutionem, vel ad deditionem animalis: aut
datur contra jus ut *in tit. ſeq.* vel eſt tertio da- 3
mnum, jure probatum propter defenſionem. De 5
quo etiam in *Tit. ſeq. Conſ. l. ult. in pr. Inſt. de L. Aquil. n. 5.* Sed hîc agitur de damnô datô à quadrupede, feritate contra naturam commotâ. *Hac l. §. 3.* cujus ratio in æquitate naturali. *Vid. Dn. Struv. hic th. 8.*
In §. 1. legis 1. dicitur, noxiam eſſe ipſum de- 6
lictum ſcilicet impropriè, nam animal brutum propriè non delinquit. Et hæc actio, quæ ex *Lege 12. Tabularum* datur, ad omnes quadrupedes pertinet. *§. 2. h. l.* Pauperies eſt damnum ſine injuria facientis 7
datum. *§ 3.* Ut autem actio de pauperie detur, re- 8
quiritur, ut non facta ſit ex caſu fortuitô, nec ex vi extrinſecâ, aut manifeſta hominis culpâ, etiam leviſſimâ, *§. 4.* & v. gr. ſi quis intraſſet ædes à cane 9
cuſtoditas, ſi Dominus debitam cautelam adhibuit. *Molin. de J. & J. tr. 2. d. 712. n. 10.* Sed ut animal
ſe ipſum commoverit. Nam ſi alicujus culpa fa- 10
ctum damnum, ceſſat hæc actio, & ex L. Aquilia agitur, ut ſi culpa paſtoris immiſſum. *L. ult. C. de L. A-*
quil. Ut ſi Titius inſidens trahæ citatiore curſu im- 11
pellat eqvum, ut alius fuerit obtritus. *Sande l. 5. tit. 7. d. 6. Dn. Johan. Thom. in tr. de noxa animal. c. 3. n.*
74. & ſeq. Dn. Struv. ad h. t. th. 6. Sic ſi quis ca- 12
nem ferocem teneat, & canis evaſerit. *§. 5. h. l. Moli-*
na tr. 2 d. 697. n. 27. Multò magis dabitur Actio 13
Legis Aquiliæ, ſi animal inſtigatu alterius nocuerit.
per §. 6. Sed quid ſi eqvum quis percuſſerit & eqvus 14
alium adſtantem calce petierit? Reſp. non quidem dari actionem legis Aquiliæ directam, ſed actionem in factum, quia non immediatè corpore ſuô dedit damnum: Verùm quid ſi permulſerim eqvum & palpatus ſim, & eqvus impatiens palpi calce alium petierit, tunc extra culpam ſum, & datur actio ſi quadrupes *per §. 7.* Sic ergò
permulcere eqvum extra culpam eſt. Sed quid 15
ſi fera una alteram concitaverit & altera concitata nocuerit? Reſp. erit locus huic actioni, contra dominum ejus quadrupedis, qui alium concitavit. *§. 8.*

In §. 9. Quæritur, ſi fera ipſa non nocuit 16
imme-

immediatè corpore ſuo, ſed per aliud, ut ſi plau-
ſtro everſo obtrivit aliqvem. An hæc actio detur?
qvod affirmatur *d. §. 9.*

17 *Sed in §. 10.* qværitur, an in feris locum ha-
beat hæc Actio? qvod hic negatur, *ſed in §. fin. Inſt.*
h. t. affirmatur. Poteſt reſponderi, quod detur hæc
actio, ſcilicet utilis, non detur ſc. directa. Vel 2.
hic fera cuſtodiam noſtram evaſit. Illic adhuc
eſt in cuſtodia noſtrâ. *Oldendorp. claſſe 6. Act. 12. num.*
2. Harpr. ad d. §. fin. n. 6.

18 *Ad §. 11.* Si animal meum à tuô provoca-
tum tuum occiderit, nulla datur actio contra me,
ſed ſi meum periit, datur contra Te actio. *Mol. d.*
712. num. 4. Dn. Struv. th. 13. Dn. Franzk. num. 10.
19 Hoc moribus non obſervari, tradit *hic Grœnvve-*
gen, cui ſi fides adhibenda, de ſuô forô loqvitur.
20 Si autem non appareat, utrum prius alterum ag-
greſſum ſit, damnum caſuale eſt. Ex hoc §. pro-
21 bat hic *Buſius*, ſi duo pacem ineant, ſub pœnâ im-
minente ei, uter prius ruperit, eum tantùm puni-
22 endum eſſe, qui prior rupit. Et ex *hoc §.* conclu-
ſum *die 14. Martii A. 48.* eum, qui modum in re-
torſione excedit, non teneri, qvia principium ri-
xæ attendendum. *Pruckm. vol. 1. conſ. 22. n. 95. Carpz.*
23 *p. 4. c. 12. def. 8. n. 12.* Hanc pœnam, ut & omnes
mendacii pœnas, de qvibus *in §. 15. h. l.* agitur, a-
bolitas eſſe tradit, ſed non probat *Grœnvvegen*, cui
ſi credendum, ad forum illud, in quo verſatus eſt,
reſtringendum. Præſtaret ſanè, pœnas mendacio-
rum augere, qvàm deminuere.

24 *In §. 12. legis primæ* dicitur, qvòd actio de-
tur contra dominum qvadrupedis. Sed pone,
poſt damnum à qvadrupede meô datum, me il-
lam quadrupedem vendere, qvis inter nos tene-
tur? Reſp. emtorem ſeu novum poſſeſſorem te-
neri, qvia noxa caput ſeqvitur, ut in ſervis & in
25 noxali actione. Si animal, qvod damnum de-
dit, ante litem conteſtatam moriatur, ceſſat actio
fundamento deſtituta, non adhibitâ diſtinctione,
an culpâ, an caſu pereat, modò non dolô deſierit
poſſidere, aut moram in accipiendô judiciò fece-
26 rit. Sed ſi poſt conteſtatam periit, tenetur do-
minus, qvi tamen, ſi ab aliô interfectum fuerit,
cedendo actionem liberatur. *§. 3.* Vid. *Molina d.*
27 *d. 712. num. 7. & 8. Dn. Struv. th. 17.* Si autem a-
nimal, qvod noxiam dedit, plurium ſit domino-
rum, an contra ſingulos in ſolidum datur hæc a-
ctio? affirmatur. *hoc §. 14.*

28 *Ad §. 15.* Si qvis interrogatus, an ſua
qvadrupes eſſet, falsò id negaſſet, in pœnam men-
dacii non habet facultatem dedendi noxæ ani-
mal, ſed in ſolidum pauperiem præſtare tenetur,
& Actor qvandocunqvè hanc pœnam petere po-
teſt. *Molina d. d. 712. num. 11. Joh. Thoma d. tr.*
cap. 12. num. 20. & ſeq. Species facti *in §. 1. penult.*
29 *legis primæ* eſt. Tuum animal mihi damnum de-
dit, ego per hanc actionem repeto damnum lite
conteſtatâ, Titius animal illud tuum occidit, tu a-
gis ex L. Aqvilia contra Titium ad reſtitutionem
æſtimationis, & ego contra te, an in æſtimatione
ratio, qvod tibì facultas noxæ dedendi animal per
Titii factum ademta ſit, habeatur, qværitur? qvod
affirmatur, niſi tu actionem contra Titium cedere
velis. Et hic notetur exemplum, qvô per ceſ- 30
ſionem actionis qvis ſe ab actione liberat. Datur
autem hæc actio hæredibus ut dominis & contra
hæredes, ſi domini ſint qvadrupedum. Idem in
rei vindicatione & ad exhibendum *l. 12. §. fin. ff.*
ad Exhib.

ad L. Hæc actio. 2.

SUMMARIA.

Actio de pauperie datur omnibus, qvorum intereſt. n. 1.
An hæc actio ad canem ſit extendenda? 2.
Qvid ſi in via publica à cane qvis læſus ſit, qvales actiones habeat? 3.

Hæc Actio non tantùm domino datur, ſed & 1
ei, cujus intereſt, ut commodatario & fulloni.
Et deindè hic notetur, hanc actionem ad canem, li- 2
cet pecus non ſit, tamen eſſe productam, ſi ſcil. à ca-
ne ſoluto læſus; aliud ſi ad ligatum acceſſerit.
Conf. *l. 1. §. 5. & Cujac. ad h. l. tomo 1.* Et ſi in viâ 3
publicâ à ſolutô vel ligatô cane læſus ſit, datur
hæc actio & concurrit cum actione ædilitiâ, ut
qvod non ſum conſecutus illâ, poſſim conſeqvi per
Ædilitiam, ſcil. alterum tantum, vel duplum. *Dn.*
Struv. hic th. 15.

ad L. Ex hâc lege. 3.

SUMMARIA.

Qvadrupes ſi nocuit homini, habetur ſolum ratio operarum. n. 1.
Si homo occiſus ſit, annon hæredes habeant actionem? 2. & 3.

SI qvadrupes nocuit homini libero, non habe- 1
tur ratio æſtimationis hominis vel deformita-
tis, ſed impenſarum curationis & operarum amiſſa-
rum, vel qvibus cariturus eſt. *Vid. L. 5. & Liber ho-*
mo 13. tit. ſeq. Colerus p. 1. d. 168. n. 7. D. Thom. d. tr. c. 9.
& 10. Et hos laudans Dn. Struv. th. 14. qvi in eô ca- 2
ſu, qvô homo occiſus, hæredem non habere actio-
nem, putat *ex L. 5. §. 5. ff. de his qvi dejecerunt.* Sed 3
ſi homo occiſus eſt ab eô, qvi qvid e domo effudit
& dejicit, datur actio ex bonô & æqvô, cur non
etiam ex bonô & æqvô daretur actio viduæ,
liberis, parentibus, de maritô, patre, aut
liberis à qvadrupede occiſis? *Conf. Ant. Matth.*
ad L. 48. tit. de Sicar. c. 27. numer. 12. & Joh. à San-
de l. 5. t. 7. def. 5.

ad L.

ad L. Hæc actio utilis, 4. penult.

SUMMARIA.

Actio utilis datur, ſi aliud animal qvàm qvadrupes damnum dederit. num. 1.
Pignorationes hodiè uſitatæ. 2.
Feræ poſſunt canibus abigi 3.
Qvando porci damnum dantes globis feriri poſſint? 4.
Pignoratum animal magiſtratui offerendum. 6.
Qvare damnum præſens, non meſſis inſpiciatur? 8.

1 Hæc actio utilis datur, etiamſi non qvadrupes,
ſed aliud animal damnum dederit, ut plu-
rimum autem hodiè animalia, qvæ noxam dede-
runt, includuntur, ut de domino conſtare poſſit.
2 *Bachov. in Tr. vol. 1. diſp. 18. th. 2. lit. C.* Sed & pigno-
rationes paſſim ubiq; uſitatæ. *Carpzov. p. 2. conſt.
27. defin. 1. Joh. Koppen dec. 41. Joh. Thomæ d. tr.
c. 23. & ſeq. Richter deciſ. 5. Conf. L. 39. §. 1. tit. ſeq.*
3 Sicut & ferarum damnum dantium numerum di-
minuere jure communi licere videtur, ex traditis
Klockii vol. 1 Conſil. 30. n. 1. & ſeq. Carpz. d. l. vel
poſſunt etiam canibus abigi animalia ferociora,
4 etiamſi lædantur. *Dn. Richter. d. dec. 5.* Apud
nos ſi porci v. gr. includi non poſſunt, globis fe-
riri ſolent. Sed id non facilè admittendum, niſi
aliis mediis omnibus tentatis, & niſi damnum da-
5 tum ab animali æqvet animalis pretium. Statu-
tum tamen ejusmodi, ut liceat animal, qvod de-
dit damnum, interficere, ſubſiſtere putat poſt alios
6 *Molina de J. & J. d. 697. n. 22.* pignoratum ani-
mal intra 24. horas Sax. Magiſtratui offerendum
7 *Richter d. dec. 5. num. 7.* & ſic caveat Dominus de
damnô æſtimato reſtituendô, reſtitutio animalis
ocyùs facienda: in æſtimatione autem damni,
præſens damnum, non meſſis reſpicienda; qvia
ex aliis caſibus poterat meſſis impediri, & dubia
itaq; ſpes *L. propter ſpem. 23. ff. famil. herc.* & qvia 8
ex L. Aqvilia non futurum, ſed præſens damnum
attenditur. Et hæc in illius locum ſucceſſit. *Ber-
lich p. 2. concl. 34. n. 64. & ſeq. Richter dec. 5. num.
16.* Si autem cuſtodis culpa damnum datum, hic
tenetur. *Richter d. l. n. 16.* Si autem Dominus
animal pro deſerto habere velit, hoc ipſi integrum.
Richter d. l. n. 23.

ad L. ult.

SUMMARIA.

Etiam criminaliter agi poteſt contra dominum ex hac actione. num. 1.
De feris damnum dantibus qvæ actio? 2.

Legem ult. *Dn. Grænwegen* riſu dignam judi- 1
cat, cauſam neſcio. Deciſio hæc eſt: mula
ductori eqvi crus fregit, & datur actio contra Do-
minum mulæ, qvod agaſonem non admonuerit.
Vid. *Dn. Stryk. de jur. ſenſ. Diſſ. 5. cap. 2. n. 44.* No-
tandum tamen, juxta jus divinum & Conſtit. Ca-
rolinam. *art. 136. & art. 150.* etiam criminaliter agi
poſſe, ſi dominus ſciverit feritatem beſtiæ, & mo-
nitus fuerit. De feris hic non agitur, nam ſi 2
negligenter habita, dabitur actio ex L. Aqvil. Si
ibi habita, ubi vulgò iter fit, datur actio ædilitia,
ſi cicurata, & tum hæc utilis actio datur. *Dn. Struv.
ad h. 1. th. 9.* Plura de hac actione apud *Petr. Gre-
gor. lib. 38. & d. Dn. Joh. Thomam in peculiari hac
de re tractatu.*

Titulus II.
Ad Legem Aqviliam.

ad L. 1.

SUMMARIA.

Lex Aqvilia derogat prioribus Legibus. n. 1.
An per novam conſtitutionem veteres abrogentur? 2.

1 Dicitur hic, qvòd plebiſcitum hoc ſeu Lex
Aqvilia, cujus capitulum primum habe-
tur *in L. 2. pr. h. t.* tertium verò (qvia ſe-
cundum non extat) *in L. 27. §. 5. h. t.* de-
2 roget prioribus legibus de damno latis. Unde
qvær. an per novam conſtitutionem veteres acti-
ones pœnam irrogantes abrogentur? qvod neg.
ob *L. 41. pr. ff. de Obl. & A.* & ad hanc Legem re-
ſpondetur, qvod hæc Lex nominatim derogavit
veteribus legibus. Vid. prolixam hac de re di-
ſputationem apud *Menoch. remed. 9. recup. poſſ. n.
338. & multis ſeqq. Donell. l. 21. c. 3. in pr.*

ad L. Lege Aqvilia. 2.

SUMMARIA.

Primum caput L. Aqviliæ. num. 1.
Qvænam animalia pecudum nomine veniant? 2.

Recenſetur hic primum caput Legis Aqviliæ, 1
qvod agit de occiſo ſervo alieno aut ſervo, de
aliena qvadrupede aut pecude, ſi non jure occiſa
hæc ſunt, qvod is, qvi tale damnum dedit, æſti-
mationem ſervi aut pecudis, non qvomodo tem-
pore mortis, ſed qvanti eô annô pluris æſtimari
potuit, præſtare debeat, & qvidem ita, ut contra
inficiantem detur actio in duplum. Feræ autem
nomine qvadrupedum hîc non veniunt, ſed con-
gregatim paſcuntur, non igitur Canes, Leones
&c. Continentur verò Elephanti & Cameli,
qvia jumentorum operam præſtant & Cameli
gregatim paſcuntur.

ad L. Si ſervus. 3.

SUMMARIUM.

Cur in L. Aqvil. vox. (injuria) adhibeatur ?

IN *l. 3.* redditur ratio, cur in L. Aqvilia adhibeatur vox (injuria) nam poſſet ſervus occiſus eſſe non injuriâ, ſi alii vim intuliſſet, & qvis animo propulſandi injuriam eum percuſſiſſet. Qvod *in leg. ſeq.* ulterius declaratur.

ad L. Itaqve. 4.

SUMMARIA.

ADverſus periculum me defendere poſſum cum occiſione invaſoris. num. 1.
Moderamen inculp. tut. in qvibus conſiſtat ? 2.
An autor rixæ ordinariâ homicidii pœna plectendus ? 3.
Qvid, ſi autor rixæ in neceſſitate ſe defendendi conſtitutus ſit ? 4.
An & qvatenus furem nocturnum aut diurnum occidere liceat ? 5. & 6.

1 ADverſus periculum naturalis ratio permittit
ſe defendere; itaqꝫ ſi ſervum tuum mihi inſidiantem occidero, ſecurus ero, ſi ſc. moderamen
inculpatæ tutelæ probavero, qvod conſiſtit 1. in
2 cauſa, ſc. inſultu. 2. Modô. 3. Tempore; de qva
materia ulterius *Carpzov. in pract. Crim. qv. 28. Molina de Juſt. & J. tr. 2. d. 697. n. 4. Richt. dec. 2. Ant. Matth. ad l. 47. tit. 3. c. 1. n. 4. & ad l. 48. tit. 5. c. 3. Buſius hic. Franc. Zoanellus* & alii, qvi de defenſione
3 ſcripſerunt. Sed hic qværo, qvid, ſi qvis author
rixæ, ſed non pugnæ? Hunc qvidem de damno teneri palam eſt, ſed ad ordinariam pœnam homicidii condemnandum non eſſe, ſi provocatus
4 occiſus, tradit *Sande l. 5. t. 9. d. 7.* Sed qvid ſi autor rixæ in neceſſitate ſit conſtitutus ſe defendendi, & alterum interficiat, an pœnam ordinariam merebitur? *Aff. Carpzov. pr. Crim. qv. 29. num. 48.* in aliqvo præjudicio. Sed in præjudicio, qvod *Sande* refert, autor rixæ fuit in periculo vitæ conſtitutus. Difficile eſt hic in genere aſſurgere præjudiciô *Carpzoviano*, niſi præſupponas, autorem fuiſſe pugnæ, & autorem rixæ non obtuliſſe pacem &c.

5 *Ad §. 1.* Furem nocturnum occidere licet,
cùm terrorem tenebræ augeant, incerto & anxio patrefamilias, ad auferendum, an ad occidendum fur venerit. *Ant. Matth. ad l. 48. tit. 5. cap. 2. n. 7.* ſed cum clamore, qvô furem adeſſe conteſtari debet. Furem diurnum non aliter, niſi armis
6 ſe defendat, ubi tamen clamore opus. Sed prius
limitatur *in l. 9. ff. de Sicariis*, ſi ſine periculo parcere non potuit, & niſi potuerit apprehendere, & maluerit occidere. *l. 5. h. t. l. 1. & 2. qvando liceat &c. Cujac. lib. 11. obſ. 6. 17. & lib. 14. c. 15. Ameſius l. 5. de caſibus conſc. c. 52. qv. 6. Farinac. qv. 125. n. 199. Carpzov. pr. Crim. qv. 32. n. 37. Ant. Matth. d. l. Wiſſenb. ad h. t. th. 12. Grænwegen ad h. l.*

ad L. Sed etſi. 5.

SUMMARIA.

QUis hac Actione teneatur ? num. 1.
Actio L. Aqviliæ cum act. injuriarum conjungi poteſt. 2.
Etiam cum aliis concurrit. 3.
Qvid ſi in alia act. plus ſit, qvàm in act. L. Aqviliæ ? 4.
Furioſus hac Actione non tenetur, ſed tamen impubes. 5.
In Præceptoribus ſævitiâ culpæ annumeratur. 6.
Percuſſiones in cervice oculis nocent. 7.
An liceat marito uxorem verberare ? 8.

IN *princip. legis qvintæ* dicitur, ſiqvis ferro ſe pe- 1
tentem occiderit vel metu mortis furem occiderit, eum non teneri actione Legis Aqviliæ. Sed qvi furem occidit, qvem potuit apprehendere, nec in vitæ periculo fuit, tenetur *ex Lege Aqvil. & ex Lege Cornelia de Sicariis.* Actio Legis Aqviliæ 2
cum Actione injuriarum conjungi poteſt, licet utraqꝫ actio ex uno facto oriatur. Nam & damnum & contumelia diverſimodè æſtimantur. Vid. *Gail. lib. 1. obſ. 93. n. 9. Mynſ. c. 1. obſ. 25. Hilig. lib. 21. c. 3.*
lit. A. Sed & cum aliis concurrere poteſt, ut cum 3
actione vi bonorum raptorum, cum actione de damno in turba datô, actione de ſervo corrupto, & ſimilibus. *Ant. Matth. ad l. 47. ff. tit. 3. c. 2. n. 4.*
Et ſi in alia actione plus ſit, qvàm in Legis Aqvi- 4
liæ actione, etiam illa ad plus agitur, *per L. 34. pr. ff. de O. & A. & ibi Zaſius.* Sed ſi duriore actione actum ſit, tollitur altera, non contra. *Matth. d. c. 2. in fine.* Actio autem furti non conſumit hanc actionem, nec conſumitur. *Cujac. l. 8. obſ. 24. Coll. Arg. h. t. §. 21. ubi plures recenſet actiones.*

In. §. 2. legis qvintæ negatur, furioſum, ſi da- 5
mnum dederit, vel infantem teneri ex L. Aqvilia. Sed impuberem infantem majorem, ſi injuriæ inferendæ capax ſit, poſſe puniri ex L. Aqviliâ. Sic & pupillum *de Reg. jur. l. impunit. & C. de pœnis.*

Ad §. ult. Magiſtris & Præceptoribus levis 6
caſtigatio permiſſa eſt: ſævitia autem culpæ annumeratur, & eſt injuria, & tenetur Magiſter ad impendia & præſtandum defectum operarum, *Hic & l. 13. §. Item Julianus. ff. Locati. Cujac. tom. 1. p. 2506. Molina d. d. 697. n. 13. Don. lib. 3. c. ult. lit. B.* Et ex 7
hac *l.* ut & ex *l. 13. §. 4. ff. Locati* notetur, percuſſiones in cervice, oculis nocere, qvod allegato loco *Cujac.* ex Plutarcho exemplo Alex. M. probat. Qvod Præceptoribus in ſcholis, imò & ſcholarchis notandum propono. Probat ex hoc *§. Carpz. l. 2.* 8
Juriſpr. Eccl. d. 212. licitum eſſe marito, verberibus coërcere uxorem; qvamvis vim argumenti

non

Digitized by Google

9 non capiam ſatis. Hoc exindè etiam colligitur,
qvod ob læſum ac eluſcatum filium pater habeat
actionem, non tantùm ob expenſas curæ ac funeris, ſed etiam in ſolatium. *Dn. Mevius p.1. dec. 211.*

ad L. Præceptoris. 6.

SUMMARIUM.

Nimia ſævitia Præceptoris culpæ annumeratur.

Nimia ſævitia in Præceptoribus culpæ adſcribitur, ita etiam ob nimiam ſævitiam aliqvis Magiſtratus jurisdictione privari poſſit. *Gail.l.1. obſ.17.n.2. Mevius p.2. dec.85.*

ad L. Qva actione. 7.

SUMMARIA.

Qvid pater ob filium eluſcatum conſeqvatur? 1.
An in hac actione inſtrumenta qvoq; conſiderentur? 2.
Qvid, ſi qvis plus juſto ſe oneraverit? 3.
Qvid, ſi qvis ab alio propulſus & lapſus nocuerit? 4.
In ludo conceſſo qvi nocet alteri, de damno non tenetur. 5.
Nec, ſi moriatur læſus, probato opus eſt, qvo caſu perierit. 6.
Qvid, ſi ſervus leviter percuſſus moriatur? 7.
Qvomodo diſtingvatur actio L. Aqviliæ? 8.
Utilis qvando locum habeat? 9.
Actione in factum qvando utendum? 10.
Actio in factum ſæpè pro utili ſumitur. 11.
Exemplum Actionis L. Aqviliæ. 12.

1 *IN princip. Legis 7.* qværitur, qvid pater conſe-
qvatur ob filium eluſcatum vel vulneratum?
2 Reſp. æſtimationem operarum & impenſas cura-
tionis. Circa occiſionem qværi poterat, an ne-
ceſſe ſit ad hanc actionem, ut qvis gladio ſive fu-
ſte vel manu nuda petatur? & poterat fortè dici,
qvod ſic, exemplo actionis Legis Corneliæ, ubi
reſpectus habetur ad inſtrumenta necis, ſed hic
culpa etiam conſideratur; in L. Cornelia verò do-
3 lus. Si qvis plus juſto ſe oneraverit, & onus de-
jiciendo alium læſit ex L. Aqvilia tenetur, qvia
4 qvilibet ſuas vires ponderare tenetur. Sed qvid ſi
propuliſti me, ut caderem & lapſus puerum op-
preſſi, uter tenetur? Reſp. *in §. 3.* te teneri, nam
licet corpore tuo non nocueris & ſic directa actio
Legis Aqviliæ locum non habeat, datur tamen a-
ctio in factum, qvando qvis non ſuo corpore læſit
5 alium. Ex §. 4. hujus L. notetur, ſi qvis in ludo
ac certamine conceſſo (ſecus ſi eſſet propter peri-
culum prohibitus. *l.10. ff. h.t.*) leges ludi non ex-
cedens, nocumentum alteri inferat, qvod tunc
ad reſarciendum damnum non teneatur. Vid.
Molina d.d 697.n.12. Dambouder. in pr. crim. c.86.
6 *n. 3.* Nam licet torneamenta & digladiationes
ſtrictis gladiis factæ ſint prohibitæ, non tamen alia
exercitia corporis, ut colluctatio; nam virtutis
cauſa talia exercitia permittuntur. *Hippol. de Marſil. in pract. ſua criminali §. ulterius n. 9. & ſeq.* &
clericus ob tale improviſum homicidium non fit
irregularis. *c. inter. de homicid.* Et ita non neceſſe, 7
in puncto ludi liciti probare, qvo caſu perierit.
Decius conſ. 9. n. 5.

In §. 5. qværitur, ſi leviter ſervum meum 8
percuſſeris, ex levi percuſſione ſervus meus fuit
mortuus, fortè qvia jam antea ægritudine correptus, vel debilis? Et omninò hic culpa concurrit. Ergo datur hæc actio Scire debuiſti, alios eſſe debiliores, & planam eſſe viam ad mortem.

Ad §. 6. Diſtingvitur hic inter actionem L. 9
Aqviliæ & in factum. Actio L. Aqviliæ iterum eſt
vel directa, vel utilis. Directa eſt, qvæ datur
domino ob damnum corpori à corpore datum.
Utilis eſt, qvæ vel dicitur ratione perſonæ, cui 10
datur, ſcilicet non domino, ut Fructuario. *L. 11. ff.
h. t.* vel ob modum, ſi damnum corpori qvidem
datum, ſed non à corpore, vel ob qvalitatem rei
læſæ, ſi liber homo. Actio autem in factum ſeu 11
ſubſidiaria eſt, ubi neq; corpori, neq; à corpore
datum damnum, *per §. ult. Inſt. h. t.* Sed actio in
factum ſæpè ſumitur pro utili actione, qvâ ratione
textus variè loqventes conciliari poſſunt. *Barbos.
in Tr. d. diſp. 18. th. 10.* Neq; in praxi hæc diſtinctio
adeò attenditur. Exemplum actionis Legis Aqvi- 12
liæ eſt *in §. pen.* ſi qvis de ponte dejecerit ſervum &
is in flumine perierit. Et *in §. ult.* ubi qvidam Medicus ſervum imperite ſecuerat &c.

ad L. Idem juris. 8

SUMMARIA.

Imperitia & negligentia Medici culpæ annumeratur. num. 1.
Infirmitas culpæ annumeratur. 2.
An h. L. hodiè obſervetur? 3.
Qvid ſit in judice? 4.
Qvid in Advocato ſeſe offerente? 5.
Privilegiis non gaudet, qvi munus affectat. 6.

SI Medicus medicamento perperam uſus ſit, 1
vel peritè ſatis ſecuerit ſervum, ſed ſectum de-
ſeruerit, & curam non abſolverit, vel ſi mulio mu-
lam ob infirmitatem vel imperitiam retinere ac
gubernare non potuerit, & mula ſervum alienum
obtriverit. Idem in eqvite. Infirmitas enim cul- 2
pæ annumeratur; cum affectare qvisq; non debe-
at, in qvo intelligit vel intelligere debet, infir-
mitatem ſuam aliis periculoſam futuram. Vid. *Ca-
valcan. p.1. dec.26. in fin. Ant. Matth. ad l.47. tit.3. c.1.
n.3.* Hanc Legem non adeò obſervari videtur hic 3
ſtatuere *Groenwegen*, dum ſe refert ad dicta *in §. 7.
Inſt. h. t.* ubi tamen de judice & Advocato tantùm
agit. De judice concedo, & alibi hac de re ago, 4
qvia neceſſarium munus eſt, & aliàs nullum re-
perire poſſumus judicem, ſi exactiſſimam peritiam
reqvireremus. Sed in Advocato ſe offerente 5
non concedo, ut & in aliis, qvi ſpontè ſuſcipiunt,
cui pares non ſunt. Et non prodeſt alicui, qvod

affectatum eſt. Cujus rei exempla habet *Timq. de Retr. Conſ. §.35. gl.4. n.28. & ſeqq. & Surdus vol.3.*
6 *conſ.377. in fin.* Ubi dicit eum, qvi affectat officium, non gaudere ejus privilegiis.

ad L. Item ſi. 9.

SUMMARIUM.

VAria exempla eorum, qvi L. Aqviliæ rei ſunt. num. 1. ſeq.

1 RE Ecenſentur hic varia exempla eorum, qvi Legis Aqviliæ rei ſunt, ut 1. obſtetrix, ſi medicamentum noxium dederit & homo perierit, cum hoc tamen diſcrimine, ut ſi obſtetrix ipſa dedit & applicavit, directa actione teneatur; ſi verò dedit, actione in factum. Sed differentia hæc in foro non attenditur. Nam in judiciis indiſtinctè, qvi mortis cauſam per culpam præbuit, ex L. Aqvilia tenetur.

2 *Idem in §.1.* ſi qvis per vim vel dolo, vel culpa noxium medicamentum infundat, de qvo etiam in *Conſt. Crim. art. 134. agitur.* ſi qvis hominem fame necaverit.

In §.2 qvi ſervo eqvitante eqvum concitavit, & eqvus ſe in flumen præcipitarit & homo perierit.

3 *In §.3.* ubi etiam in factum datur actio. Idem ſi ſervum meum qvis in inſidias pertraxit. Idem ſi à jaculantibus in campo aliqvis fuerit occiſus, niſi locus ille jaculanti ordinariè deſtinatus & ſervus improvidè ibidem ambulans perierit, niſi qvis datâ operâ in eum ejaculatus ſit, *per §. ult. h. l.* & per ea, qvæ *conſtitutio Imper. Carol. V. in conſt. crim. art. 146.* Luſus enim noxius etiam in culpa eſt.

ad L. Item Mela. 11.

SUMMARIA.

QVædam exempla eorum, qvi hâc Actione tenentur? num. 1.

In rixa plures vulnerantes vel occidentes omnes in ſolidum tenentur. 2.

Qvoad expenſas tamen qvilibet pro virili teneatur? 3.

Portio illius, qvi nihil in bonis habet, cæteros aggravat. 4.

Plures vulnerantes, unde mors ſecuta, omnes ex l. publicâ tenentur. 6.

Si conſtet, cujus ictu perierit, ſolus tenetur ex l. publica, qvamvis animus deliberatus non adfuerit. 7.

Qvid ſi ab uno lethaliter vulneratus, ab altero non lethaliter, animo tamen occidendi, an hic ex L. Corneliâ puniendus? 8. & 9.

Uter ex duobus ſervus lethaliter vulnerantibus de occiſo teneatur? 10. & 11.

Duo exempla eorum, qvi hac actione tenentur. 12.

Qvid ſi ſervo redhibendo damnum datum? 13.

In diſcrimen actionis L. Aqviliæ directæ & utilis & in factum inqvirere ſupervacuum. 14.

An commodatario hac actio concedenda? 15.

ET hic exempla recenſentur: Si qvis pila luſerit, & violenta repulſione pilæ cauſam præbu- 1
erit tonſori, ut noceret alii, niſi locus ludo deſtinatus: Item ſi alius tenuit ſervum, alius occidit, ambo tenentur, tenens actione in factum, occidens ex ipſa Lege Aqvilia; faciens enim & conſentiens eadem pœna digni ſunt. *c. 1. de Offic. jud. delegati. Gail. lib. 1. de pace publ. c. 1. n. 43. & 47.* Si 2
plures in rixa vulneraverint aliqvem & occiderint, omnes tenentur, & alterius pœna alterum non relevat. *Conſ. l. 34. de injur. l. 7. §. ult. de jurjud. Carpzov. p. 2 dec. 190. num. 16. & ſeq.* Et ſic qvilibet integrum damnum in ſolidum reſtituit. *Conſ. l. 51. §. fin. h. t. Zaſ. h. t. num. 21. Struv. th. 28. Sande l. 5. t. 9. def. 5. Clarus §. ult. qv. 84. num. 7. Damhoud. praxi Crim. c. 26. n. 26.* Sed 3
qvod expenſas curæ concernit, qvemlibet pro virili vidi condemnatum, v. g. Tres vulnerant unum, hic vulneratus chirurgo ſolvere debet 10. thal. pharmacopœo qvatuor, ob intermiſſas operas adjudicantur qvatuordecim thaleri, ſumma eſt 28. thalerorum. Singuli ferunt tertiam partem. Sed pone, unum horum nihil habere in 4
bonis, hujusne portio deficiens cæteros aggravat? Omninò, nam conſvetudo ita intelligenda, ne nimis a jure ſcripto diſcedat. *Conſ. Molina d. d. 697. num. 38.* Imò *Carpzov. p. 2. dec. 90.* vult 5
etiam, ſi omnes delinqventes præſentes ſint & ſolvendo, qvemlibet non niſi de ratâ teneri. Et 6
ſi plures animo occidendi unum vulneraverint, & ſecuta mors, omnes ex L. Publica *de Sicariis* obligantur, præſertim *ex Conſt. Carol. artic. 148.* Vid. *Chriſtin. in ſtat. Mechlin. tit. 2. art. 33. Menoch. lib. 2. A. Q. c. caſ. 362. num. 25. Gail. lib. 2. obſ. 4. n. 17. Anton. Matth. ad l. 48. Pand. tit. 5. c. 3. in fine. Carpzov. in pract. Crim. qv. 2. per tot.* Conſ. tamen *Wiſſenb. ad h. t. th. 3.* Sed ſi conſtet, cujus ictu 7
perierit, ille tenetur ſolus ad pœnam Legis Aqviliæ, licet non adfuerit deliberatus animus occidendi, tamen pœnam legis Corneliæ de Sicariis ſuſtinebit. *Menoch. d. caſu 362. num. 4.* Et ſi 8
aliqvis ab illo lethaliter vulneratus, ab alio verò poſteà vulneratus non lethaliter, appareat tamen animus occidendi ex qvalitate armorum, poteſt ille ex Lege Cornelia puniri. *Menoch. n. 8.* Qvod 9
non admitto, qvia ex hoc vulnere poſteriori non eſt ſecuta mors. Conf. *Alex. conſ. 46. lib. 4. & conſ. 50. num. 7. lib. 1. Roland. à Valle conſ. 63. num. 10. vol. 2.*

Ad §. 3. Si ſervum à te lethaliter vulneratum 10
alius vulneret etiam lethaliter, non primus ſed ſecundus de occiſo tenetur; cum qvo videtur pugnare *L. 51. h. t.* Ideoqve nonnulli diſſenſionem 11
agnoſcunt, niſi dicamus, diſtingvendum eſſe, an ex poſteriori vulnere ſtatim exanimatus fuerit, an non. Vel, an priora vulnera abſolutè & certiſſimè lethifera, an non, talia tamen, ut mors ſeqvi potuerit. *Vid. Zaſ. tom. 5. oper. p. 54. Cujac. lib. 27. obſ.*

27. obſ. 13. Molina d. d. 697. num. 41. Arumæus d. 10.
ad Pand. §. 3. Bach. diſp. 18. th. 9. Zœſ. n. 22. h. t. d.
12 *14. th. 24. Wiſſenb. ad h. lib. th. 14.* Si plures tra-
bem dejecerint, unde aliqvis periit, omnes ex L.
Aqvilia tenentur *per §. 4.* item ſi qvis canem ir-
ritaverit, ut alium morderet *§. 5.* Datur autem
directa actio Legis domino rei læſæ *per §. 6* de qvo
13 infrà. Sed qvid ſi ſervum redhibere volo, & in-
terim datum damnum ſit ſervo, an mihi datur
actio? Affirm. qvia interim ſum Dominus, dum
redhibere debeo *per §. 7. hujus legis 11.* Sed ſi
ſervo vel libero, qvi mihi bona fide ſervit, datum
damnum, datur in factum actio; ſed ſupervacu-
14 um eſſe puto, adeò in diſcrimine actionis Legis
Aqviliæ directæ ut utilis & in factum operam in-
ſumere & ſollicitè diſtingvere.

15 *Ad §. pen. & ult.* Hanc actionem utilem uſu-
fructuario dari, vult *§. ult.* ſed non commodata-
rio. *§. pen. Struv. ad h. t. th. 22.* qvod Molina *d. d.*
n. 44. declarat, niſi dominus abſens vel Commo-
datarius damnum aliqvod ex vulnerato, v. gr.
eqvo acceperit. *arg. L. 30. §. 1. h. t.*

ad L. Sed etſi. 12.

SUMMARIA.

Uſufructuario eqvi &c. contrà hæredem occiden-
tem eundem Actio L. Aqvil. datur. n. 1.
Æſtimatur utilitas, qva percipi potuiſſet. 2.

1 HAbeo uſumfructum in ſervo hæreditariô vel
in eqvo &c. Sed hæres, qvi habet propri-
etatem ſervi vel eqvi, occidit eundem. An mi-
hi datur Actio Legis Aqviliæ contra hæredem? Vi-
detur qvod non; qvia non ſum Dominus. Sed
affirmatur de Actione utili *per §. ult. legis præce-*
2 *dentis.* Sed qvomodo æſtimare poſſum ſervum
vel eqvum? Reſp. non æſtimo proprietatem, qvia
ea non mea; ſed æſtimo utilitatem, qvam hacte-
nus habere potui & in futurum habere poſſem, niſi
occiſus fuiſſet.

ad L. Liber homo. 13.

SUMMARIA.

Ratione corporis læſi, cur non directa detur a-
ctio? num. 1. & 2.
Ab autophonia non excuſantur, qvi pulvere nitrato
ſuccendunt navem. 3.
Qvomodo liberi corporis vulnera computanda
ſint? 4.
An deformitatis ratio habeatur? 5. & 6.
An duella & periculoſa exercitia ſalvâ conſcientiâ
ſubiri poſſint? 7.
Servum fugitivum vulnerans tenetur Domino. 8.
Qvid ſi homo liber b. f. ſerviens damnum dederit? 9.
Qvid ſi ſervus hæreditarius vel legatus occiſus fu-
erit? 10.

NEmo eſt Dominus membrorum ſuorum ide- 1
oqve non directam ſed utilem L. Aqviliæ
actionem habet, ratione læſionis corporis ſui.
Carpzov. in pr. Crim. qv. 93. n. 30. Ricc. coll. deciſ.
578. Barboſ. Locupl. l. 20. c. 16. num. 7. Hartmannus
Hartm. tit. 50. obſ. 10. Arumæus ad ff. d. 16. §. 2.
Obſtat *L. 9. §. 7. ff. de pecul.* qvæ eſt Stoicorum 2
ſcholâ profecta. *Wiſſenb. ad lib. 9. th. 19.* ubi rectè 3
ſtatuit eos, qvi pulvere nitratô ſuccendunt na-
vem, qvâ vehuntur, ne hoſtis eâ potiatur, ab Au-
tophonia ægre abſolvi. Sed qværo, qvomodo 4
liberi corporis vulnera computanda, cum da-
mnum in rebus externis tantum contingat? Reſp.
ideò dari hanc actionem, qvia ex læſione perſo-
næ oritur damnum in rebus externis, qvia im-
pendere multa debuit in chirurgos, ceſſare coa-
ctus fuit ab operis; & deinde ineptior manet ad
deinceps laborandum & lucrandum. *Molina de J.*
& J. tr. 2. d. 679. num. 2. Ant. Matth. ad lib. 47. tit.
3. c. 1. n. 2. Pinell. de bon. mat. l. 1. p. 1. n. 4. Cica- 5
tricum & deformitatis non habetur ratio, *per L.*
fin. tit. ſeq. qvod communiter limitant in puellis
innuptis, qvarum facies fœdata æſtimatur, cum
ampliore dote opus habeant. *Gomez. l. 3. reſol.*
c. 6. n. 12. Farin. qv. 119. n. 119. Zaſ. ad h. t. n. 3. qvod 6
tamen magis moribus, qvàm legibus convenire
tradit *Ant. Matth. d. tit. 3. c. 2. num. 4.* & hoc ob
atrocitatem majorem in utroqꝫ ſexu locum habere
in Gallia, teſtatur *Grœnwegen ad L. fin. tit. ſeq.* Ex
hac lege etiam inferunt, non valere ſtatutum, ut,
qvi offendit alium, ſeſe ponat in manus offenſi
puniendum. *Boer. dec. 262. n. 4.* Cum hac lege
pugnant omnia Duella. Nemo ſalva conſcien- 7
tia corpus ſuum & vitam periculo exponere po-
teſt, ſicut etiam omnia exercitia cum magno cor-
poris periculo conjuncta ob hanc legem prohiben-
da. Cur autem de fugitivo ſervo ſtatim ſubjici- 8
at, videtur ob rationem dubitandi factum, nam
qværi poteſt, qvid ſi ſervum meum, ſed fugitivum
vulneret & debilitet, an mihi detur actio? Vide-
tur qvod non, qvia in poſſeſſione libertatis eſt.
Sed affirm. qvia fuga ſua mihi jus meum adimere
non potuit, maneo dominus & ſpero me recupe-
raturum.

In §. 1. agitur de homine libero, qvi mihi bo- 9
na fide ſervüt, & damnum dedit, & qværitur, an
poſſim cum eo agere ex Lege Aqvilia? Et videtur
qvod non, qvia ut ſervus damnum dedit. Sed
affirmatur, qvia plus attendendum eſt, qvod in
veritate, qvàm qvod in opinione eſt. *c. nuper. 4.*
X. de Bigam. non ordin. c. 18. X. de ſent. & re judic.
ita tamen ut ex culpa non levi tantum teneatur. 1
l. homo liber. 45. §. 2. ff. de Adqvir. rerum domin.
Si ſervus hæreditarius occiſus, hæres aget poſt
aditam hæreditatem *§. 2. h. l.* ſed qvid, ſi ſervus
mihi legatus poſt aditam hæreditatem fuerit occi-

 ſus,

ſus, an mihi datur actio, qvod affirmatur, niſi expreſſe repudiem legatum. *per §. ult. h. l.*

ad L. Sed ſi. 14.

SUMMARIUM.

HÆres ob ſervum legatum à ſe occiſum Legatario ex L. Aqvil. tenetur.

Sed pone, ſervum mihi legatum occiſum eſſe ab ipſo hærede, an datur mihi actio contra hæredem? qvod affirm. qvia Legatarius, niſi expreſsè repudiaverit, eſt dominus rei legatæ. Ergo datur ei actio Legis Aqviliæ.

ad L. Huic ſcripturæ. 15. & ſeq.

SUMMARIA.

SI ſervus legatus ante hæreditatem occiſus ſit, legatario Actio non datur. num. 1.
Qvid ſi ſervus vulneratus ruinâ poſtea oppreſſus fuerit? 2.
Servus vulneratus ſi hæres inſtituatur, ex L. Aqvil. agere neqvit. 3.
Ratione curæ & expenſarum funeris etiam de libero homine agi poteſt utili Actione L. Aqvil. 4.

1 SErvus mihi legatus ante hæreditatem occiſus eſt, qværitur, an mihi detur actio? Videtur qvod ſic; qvia ſum Dominus; ſed negatur, qvia non perfectè ſum dominus, ſed tunc datur actio hæredi. Sed ſi vulneratus ſit ſervus ante hæreditatis aditionem, cedere tenetur hæres actionem mihi Legatario.

2 *In §. 1.* qværitur, ſi ſervus meus vulnere, qvod habetur pro lethali, afflictus, poſteà ruina oppreſſus periit, an de occiſo teneatur is, qvi vulneravit, an verò tantùm de vulnerato? Et poſterius placuit. Nam non fuit certò lethiferum vulnus, ſed ſi nullo alio caſu ſecuto moriatur, ex vulnere præſumitur deceſſiſſe, & vulnerans de oc-
3 ciſo tenetur. Sed ſi vulneratum ſervum meum manumiſerim, & hæredem inſtituerim, non poteſt hæres vulnerati ex L. Aqvilia agere. Ratio additur, qvia in eum caſum res pervenit, à qvo incipere non poteſt, nam moritur, ut liber, cujus
4 mortem Lex Aqvilia non punit. Sed punit tamen Lex Cornelia. Imo ratione curæ & deficientium operum & expenſarum funeris etiam de libero homine agi poteſt utili actione Legis Aqviliæ, & ſic *§. ultimus legis 15. & l. 16.* hodiè in foro non attenditur. Hanc Regulam *leg. 16.* in ſpeciem contrariam habemus *in c. 73. de R. J. lib. 6.*

ad L. Si Dominus. 17.

SUMMARIA.

POſſidens b. f. ſervum contra Dominum, ſi eum occiderit, rectè agit. num. 1.
Qvid ſi ſervus duobus legatus ab alio fuerit occiſus? 2.

SErvum meum tibi aliqvis dono dedit, & ſic habes titulum, ſed erroneum, bona tamen fide 1
poſſides, vel datus tibi pignori, hunc ſervum ego verus Dominus occido, qværitur, an tibi teneat? Videtur qvod non, qvia Dominus habet actionem, non verò datur actio contra dominum; Sed affirmatur de actione in factum, qvia tu ex titulo vel ex oppignoratione habes jus agendi ad tuum intereſſe. Et ſi mihi & tibi idem ſervus fuerit le- 2
gatus, & à Cajo occiſus, ſi tu repudies legatum, mihi in ſolidum datur actio Legis Aqviliæ, ne delicta maneant ex parte impunita. *per §. 1. hujus legis 17.*

ad L. Sed & ſi is. 18.

SUMMARIUM.

QValis detur actio contra Creditorem, ſi ſervum oppignoratum occiderit?

OPpignoravi tibi creditori ſervum meum, tu eundem vulneras vel plane occidis, non eſt dubium, qvod mihi detur actio Legis Aqviliæ; qvia ſum ſervi etiam oppignorati dominus, ſed an etiam mihi detur pignoratitia actio, qværitur? Qvod affirmatur, ſed altera me oportet eſſe contentum, qvia utraqve ad intereſſe tendit, qvod bis peti neqvit.

ad L. Sed ſi. 19. & ſeq.

SUMMARIUM.

QVid ſi duo habeant ſervum communem & alter eum occiderit?

SI ego & tu habeamus communem ſervum, ita ut mihi duæ tertiæ competant in eo, tibi verò unica tertia pars. Tu eum occidiſti, qværitur, an mihi contra te detur actio? qvod affirmatur *in l. 19.* qvatenus autem competat, explicatur *in l. 20.* ſc. pro ea parte, qva ſum Dominus & ſic habebo actionem ad duas tertias æſtimationis ſervo. Idem ſi vulneraveris, ubi duæ tertiæ damni mihi adjudicandæ.

ad L. Ait Lex. 21. & ſeq.

SUMMARIA.

QVanti ſervus occiſus æſtimandus? n. 1.
A qvo termino annus retrorſus ſit computandus? 2.
In L. Aq. æſtimatur corpus cum omni utilitate. n. 3. 4. & 5.

Tam

Tàm commodum extrà rem, qvàm in re. 6.
Ut tamen ſpes commodi ſit certa. 7.
Ad qvid teneatur, qvi corruptis retibus piſcatoris ſpem fefellit? 8.
In qvantum, qvi mercatoris tonnas halecum areſto detinet. 9.
In qvantum, qvi boves aratorios commodatos exercendo inutiles labori reddit? 10.

1 IN *principio legis 21.* repetitur id, qvod ſupra di-
ctum, qvod ſcilicet in Lege Aqvilia æſtimetur
ſervus, non qvanti æſtimari potuit tempore vul-
nerationis, ſed qvanti in anno eo retrorſum com-
2 putato plurimum fuit & æſtimari potuit. Sed
qværitur *in §. 1.* unde & à qvo termino annus ſit
retrorſus computandus, an a tempore occiſionis,
an verò à die vulnerationis? Et reſpondetur à die
occiſionis, niſi poſt longum intervallum tempo-
ris poſt vulnerationem moriatur; nam tunc an-
nus à die vulnerationis computatur. Nam po-
teſt eſſe vulnus lethiferum, qvod tamen non mox
vitam adimit, nam ſi à die mortis computetur an-
nus, poſſet leviter æſtimari damnum, ſi per totum
3 annum, qvod non eſt impoſſibile, decubuit. In
Lege Aqvilia non tantum corpus æſtimamus, ſed
etiam utilitatem, id eſt, qvod conſeqvi potui-
mus, vel erogare cogimur. *L. 23. h. t. Weſenb.
in π. hic n. 6.* Qvod hic exemplis declaratur,
4 & duab. leg. ſeq. Et §. 9 & ſeq. Inſt h. t. Sic ſi
rem debeat ſub pœna, hujus etiam habenda ratio.
5 *L. 22. h. t.* In ſumma omnia commoda reſtitu-
enda, qvæ intra annum ſervum vel pecudem pre-
tioſiorem reddere poſſunt. *L. inde Neratius 23.*
6 *§. 6. h. t.* Ut adeò tàm damnum extra rem, qvam
in re ſit reſtituendum, *Dn. Franzk ad h. t. n. 12.
Zaſ. n. 24.* Exempla in textibus ſunt perſpicua.
7 Sed benè obſervandum, ſpem debere eſſe certam,
per l. 29. §. 3. h. t. & l. 21. §. 3. ff. de Act. Emt. Wiſſenb.
8 *ad h. t. th. 9.* Sed ad d. L. 29. §. 3 cogitabam
aliqvando, annon corruptis retibus ſpes capturæ
piſcium, præſertim in his regionibus, & eo tem-
pore, qvò ſolet captura piſcium eſſe ditior, de-
beat æſtimari, cùm ſpes capturæ in his regioni-
bus, præſertim verò juſtis temporibus, non adeo
ſoleat eſſe incerta. Certè procul dubio aliqvid
9 cepiſſet. Aliud exemplum Facultati noſtræ nu-
per ſuggeſſit factum. Mercator Hamburgenſis
civi noſtro aliqvot tonnas halecum areſto deti-
nuit: coactus igitur civis aliunde comparare ma-
jori pretio, & Vratislaviam mittere. Ferte ton-
næ areſtatæ aëri expoſitæ vitium contraxêre; o-
mne damnum in re & extra rem, ſi areſtum inju-
10 ſtum, reſtituendum. Sic qvidam boves arato-
rios commodatò acceperat, ſed eos ita exercuit,
ut labori in meſſe faciendo minùs idonei redde-
rentur, & tunc commodatarius damnum dete-
rioratorum boum, & damnum impeditæ meſſis
debet reſtituere.

ad L. Inde Neratius. 23.

SUMMARIA.

SUbſtituto, ſi ſervus hæres inſtitutus occidatur, actio non competit. n. 1.
Reſponſio ad obſtantem legem. 2.
Hæres ita inſtitutus ſi ſervum manumiſerit, an eo occiſo hæreditatis pretium conſeqvatur? 3. & 4. 5.
Qvid ſi pictori pollex præſcindatur & idem poſteà occidatur? 7.
Qvid ſi ſervus aliorum inſtinctu Domini res malè adminiſtraverit? 8.
Porrò de æſtimando intereſſe. 9.
Qvid ſi infamis occiſus? 10.
An actio L. Aqvil. contrà hæredem datur? 11.
Annon & in qvantum ex ratione Juris Civ. contra hæredem inſtitui poſſit? 12. & ſeqq.
An actio ex L. Aqvil. tollat actionem legis Corneliæ? 16. & 17.
Qvi in hac actione damnum datum negat, ad alterum tantum tenetur. 18.
Qvæ pœna debetur, licet in libello non petita. 19.
An hodiè ceſſet hæc pœna? 20.
Qvare is, qvi occiſum eſſe fatetur, ſed non à ſe, nihilominus condemnandus? 22.
In foro Civili tamen probatio innocentiæ admittenda. 23.

IN æſtimatione damni, ut dictum eſt, etiam in- 1
tereſſe extra rem conſideratur, v. gr. ſi ſervum,
qvi ab alio hæres inſtitutus eſt, occidiſti *per h. l.*
Sed qvid ſi Titius ſervum ſuum cum libertate hæ-
redem inſtituit, & ipſi fratrem ſuum ut & me ſub-
ſtituit. Tu enim vulneraſti & occidiſti, an fratri
teſtatoris vel mihi actio Legis Aqviliæ contra te
competit? Qvod negatur, qvia non ſumus læſi, 2
ſi enim occiſus non eſſet, ipſe fuiſſet hæres & li-
ber. Nec obſtat *l. 36. §. un. h. t.* nam loqvitur de
alio caſu, ſi ſervo ſim cohæres pro parte ad-
junctus.

In §. 2. hic caſus: inſtitutus ſum hæres à Ti- 3
tio, ſi Stichum manumiſero, Stichus autem fuerit
à te occiſus, tunc hæreditatis pretium conſeqvor
per L. Aqviliæ actionem. Sed aliud ſi vivô Te- 4
ſtatore occiſus ſit, nam cùm teſtator potuerit mu-
tare voluntatem ſuam, non poteſt retrò certa
computatio inſtitui. *per d. §. 2.* Aliud etiam eſt, 5
ſi ſervus naturali fatô deceſſerit, conditio habetur
pro impleta, & non poteſt alius conveniri. Te-
ſtator enim officium magis, qvàm præciſam ne-
ceſſitatem exegiſſe, videtur *l. 4. §. 1. de leg. 1. Donell.
l. 8. c. 34. poſt lit. F.* Qvod ſi autem occiſor ſol- 6
vendo non ſit, putat Gloſſa habendam eſſe condi-
tionem pro impletâ *l fin ff. de eo per qvem factum
erit &c.* qvod in medio relinqvo.

In §. 3. agitur de eleganti pictore, cui pol- 7
lex in eô annô retrorſum computato erat
præciſus, nam æſtimatur ſecundum id tem-

pus, quo adhuc habebat pollicem, & quo ut ele-
8 gans pictor conſiderari poterat. Alia æſtimatio
ejus, quod intereſt, habetur *in §. 4.* ſi ſervus malè
adminiſtravit negotia mea, & habuit malitiæ ſuæ
complices, qvos indicare potuiſſet, ſi non eſſet
occiſus, ubi non tantùm ſervus, ſed hoc intereſſe
æſtimari poteſt. Sed quærat aliqvis, quomodo
9 hoc intereſſe probari poſſit? Idem ſi occiſus ſervus
degener, qui tamen eô anno bonæ frugis fuit *per
§. 5.* nam omnia commoda, quæ intra annum
pretioſiorem ſervum facerent, æſtimanda ſunt *per*
10 *§. 6.* Infante anniculò occiſò non fit æſtimatio
antè nativitatem, ſed poſtqvam vixit *§. 7.* nam
ante nativitatem nulla fieri poſſet æſtimatio. Ali-
11 ud in uſufructu. *per l. 12. h. t.* In §. 8. dicitur,
actionem Legis Aqviliæ non dari contra hæredem
ejus, qui damnum dedit, niſi factus ſit locupletior,
aut lis cum defuncto ſit conteſtata, quia tunc hæ-
res ex quaſi contractu tenetur. *Zaſ. n. 23.* ſed in
foro conſcientiæ eum teneri, ſi defunctus ex nota-
bili culpa obligatus fuiſſet, ad reſarciendum da-
mnum, tradit *Molina de J. & J. d. d. 697. n. 34.* &
ex æqvitate juris Canonici id affirmat *Dn. Mev. p.
5. dec. 39.* per *c. fin. X. de Sepulturis. c. in literis. X. de
Raptoribus.* quod etiam multis authoritatibus con-
firmat *Petr. Barboſa ad l. filiusfam. 15. n. 139. ff. de
jud.* licet nullum intervenerit mandatum defuncti
12 expreſſum vel tacitum. Quin etiam ex ratione
juris civilis actionem Legis Aquiliæ, quatenus
tantum intereſſe damni dati, & non pœnam per-
ſeqvitur, contra hæredem dari, & ſic nullum di-
ſcrimen eſſe inter jus Civile & Canonicum in hoc
punctô, tradit *Barb. d. l. n. 146.* ut tamen hæres
13 nunqvam ultra vires hæreditatis teneatur. Quic-
quid ſit, omninò juxta æquitatem juris Canonici
actionem dandam eſſe, & in conſcientia obligari
hæredes, & ſic ſecundum jus Canonicum, præ-
ſertim in ſummis tribunalibus pronunciandum,
14 exiſtimo. Sicut in Facultate noſtra in cauſa Ci-
vitatis alicujus, contra Perſonæ Illuſtris Filium
15 Illuſtrem reſponſum memini. Si verò per cul-
pam leviſſimam damnum datum ſit, non præcisè
putarem ad damni reſtitutionem in forô conſci-
entiæ obligari hæredem, ſed ex bono & æquo hic
judicandum. Verum id altioris eſt indaginis.

16 *In §. 9.* Ex uno facto datur actio & Legis
Aquil. & Leg. Cornel. nec una alteram tollit *§. 11.
Inſt. h. t.* Sed obſtat *l. 4. ff. de publ. judic.* ubi di-
citur, actione Legis Aquiliæ præjudicium fieri pu-
17 blico. Sed puto, reſpondendum eſſe, fieri
ita præjudicium, ſi ſuccumbat in hoc judicio civili,
ut repellatur a criminali, ſecus ſi vincat *Vid. Ba-
chov. in Tr. d. d. 18. th. 10. lit. H. Ant. Matth. ad lib.
47. ff. tit. 3. c. 2. n. 5. Cujac. l. 20. obſ. 25. Wiſſenb. ad
h. l. th. 17.*

18 *Ad §. 10.* Si quis damnum datum neget,
non tantum totum intereſſe ſolvere tenetur, ſed
etiam alterum tantum. *Hic & l. contra negantem
4. C. h. t.* idqve etiam in actione utili vel in
factum *L. penult. C. h. t. Bargalius in tr. de dolo l. 5.
c. 14. n. 43. & ſeq.* idem dicunt *Baldus & Sichardus
ad d. l. 4.* modo damnum probatum fuerit, & reus
fortè delato ipſi juramento confeſſus fuerit. *Moli-
na d. d. 697. num. 36. Bargalius de dolo d. c. 14.
num. 47.* Qvæ pœna etiam poſt inficiationem 19
peti poteſt, licet in libello non ſit petita, cum apti-
tudine huic actioni inſit. *Bald. & Salycet. in d. l.
4. Bach. d. diſp. 18. th. 10. lit. F.* Pœna hæc tamen
à patre petenda. *Buſius ad l. 2. h. t. §. & infra n.
2. & Bargal. d. l. n. 45. & ſeq.* Hanc pœnam ceſ- 20
ſare, pro more tradit *Dn. Grœnwegen*, cui tamen
non aſſentior. De mendacio vide plura *in l. 26.
§. 5. tit. ſeq.*

Ad §. ult. Si qvis confeſſus, ſe occidiſſe, te- 21
netur ex L. Aquilia, & condemnandus eſt; ſed ſi
probet, hominem eum vivere, tunc abſolvendus
eſt. Sed quid ſi probare velit, eum eſſe quidem 22
occiſum, ſed non a ſe? Reſp. ob confeſſionem pri-
us factam eum non audiendum, qvia civiliter
agitur. Nam actio Confeſſoria, i. e. actio Legis
Aqviliæ à confeſſione orta id actori tribuit, ut à
probatione relevetur, & reus ſuam innocentiam
probaturus, ſi modo occiſum eſſe conſtet, in hoc
judicio non audiatur. Sed aliud in criminali ju-
dicio *Conf. Mynſ. c. 3. obſ. 81. Boer. dec. 127. & P. Bu-
ſius hic.* Sanè in foro civili etiam probationem 23
innocentiæ hoc caſu admitterem. Nam inno-
centem damnare etiam pecuniariter, iniqviſſi-
mum videtur.

ad L. Hoc apertius. 24.

QVod de falſa confeſſione homicidii dictum *in l. præced.* ejusque *§. ult.* id locum habet in falſa confeſſione vulnerationis.

ad L. Proinde ſi. 25. & ſeq.

SUMMARIA.

EX falſa confeſſione nemo tenetur. n. 1.
Confeſſio procuratoris an Domino noceat? 2.
Confeſſus non opus habet cauſæ cognitione. 3.
Qvatenus neq; condemnari debeat. 4.
Declaratur exemplo. 5.

SI fatearis, te occidiſſe Titium, licet mortuus 1
ſit, ſed non à te occiſus, non obligaris ex ea
confeſſione. Nec falſa confeſſio procuratoris aut 2
Tutoris aut Defenſoris præjudicat domino, ſed ex
confeſſione datur utilis actio civilis confeſſoria id
eſt, ex confeſſione (nam ita hic vocatur confeſſo-
ria actio *Lud. Rom. ſing. 22.*) contra ipſos confi-
tentes,

tentes, niſi ſpeciale mandatum ad confitendum
habeat procurator, vel Dominus ratam habeat
confeſſionem; nam ita Actio Legis contra domi-
3 num daretur. In confeſſum autem nullæ ſunt par-
tes judicandi, ſcil. ut cauſa cognoſcatur, bene ta-
men ſunt partes condemnandi, quippe jubendus
eſt ſolvere. *Don. l.28. c. 1. poſt lit. H. Weſſenb. ad h.t.*
4 *th.18.* Imò nec condemnatione opus eſt, ſi ſtatim
confiteatur reus, ſed ſi litem conteſtetur & poſteà
fateatur, omninò opus eſt condemnatione, de quò
alibi. *Conf. Dn. Thabor in Barb. lib.3. c.44. ax.6. De*
§.2. hujus Leg. poteſt videri Alexand. ad lib.1. C. de
5 *Inſt. & Subſt. n.3. & ibi Decius n. 10.* Hôc exemplô
declaratur *in l. 26.* ſi reus fateatur damnum datum
& ad reſtitutionem damni ſe offerat, ſed in æſtima-
tione damni diſſentiunt partes, dum actor magni
æſtimat litem; nam tunc judice opus etiam fa-
tente reô.

ad L. Si Servus. 27.

SUMMARIA.

QVomodo hæc Actio cum Actione furti concurrat? n. 1.

An, ſi ſervus communis ſervum meum occiderit, mihi noxalis detur actio? 2.

Quid, ſi ſervus nobis communis ab alterius ſervô fuerit occiſus? 3.

An, b. f. mihi ſerviens ſi alterius ſervum occiderit, ego tenear? 4.

Qui, ſi ſervus meus in fuga conſtitutus alium occiderit, an ego tenear? 5.

Quod de damnô vel intra annum vel dies 30. æſtimandô ſtatutum fuit, hodiè non obtinet. 7.

Quare læſi hæredes non poſſint agere? 8.

Exempla damnorum, quæ in tertio cap. L. Aquil. vindicantur. 9.

Conductor, cujus fornacarii obdormientis culpâ villa exuſta eſt, hâc act. tenetur, & ex locato. 10.

An culpa in omittendo commiſſa in act. L. Aquil. veniat? 11. & 12.

Nomine liberorum hominum tenetur etiam præponens dominus. 13.

De furno prope parietem communem conſtitutô. 14.

An dominus noxios & perverſos ſervos, qui villam exuſſerunt, dedendo liberetur? 15. 16. & 17.

Alia exempla L. Aquiliæ. 18. & 19.

Cur tot exempla damnorum poſita ſint? 20.

Servum alienum virgis cædens injuriarum tenetur. 21.

Si veſtimenta ſcidit, tenetur ex L. Aquilia. 22.

Item qui frumentum meum in flumen effuderit. 23.

Quid, ſi quis nummos de manu mihi excutiat? 24.

Quid, ſi quis mulierem gravidam percuſſerit? 25.

Quid, ſi mulum locatum nimium oneraverit? 26.

Alia exempla. 27.

Qui vina ſpurcant & corrumpunt, ex L. Aquil. tenentur. 28.

An qui olivas alterius decuſſit, expenſas à domino repetere valeat? 31.

Qui poſſidet, poteſt repetere expenſas meſſis. 33.

Ligna immatura cædens ex L. Aquilia tenetur. 34.

Ex quâ Actione puerum caſtrans teneatur? 35.

An & quando Artifex, cui calicem gemmeum perforandum dedi, ex L. Aquil. teneatur, cum frangatur? 36.

An communio bonorum inter conjuges obtineat in Electoratu Brandenb.? 39.

Aliæ ſpecies damni dati. 40.

I*N princ. hujus legis* agitur de concurſu hujus a- 1
ctionis cum actione furti; ſcilicet ſi ſervum me-
um furripueris & poſteà occideris, quod mirum &
ſingulare non eſt, cùm oriantur ibi diverſæ actio-
nes ex diverſis actibus. Nec una aliam tollat, quia
alterâ damnum, alterâ pœnam perſeqvor.

In §. 1. qværitur, ſi ſervus mihi tecum com- 2
munis ſervum meum occiderit, an datur mihi con-
tra te actio noxalis? Et diſtingvitur, utrùm tuâ
voluntate fecerit, an non, ut illô caſu mihi detur
actio, ſed non hoc, ex eleganti ratione, quod ſervus
communis ideò fortè poteſt occidere ſervum me-
um, ut me ſolum haberet dominum & ex delicto
commodum habere poſſet.

In §. 2. quæritur, ſi ſervus tibi mecum com- 3
munis ſit occiſus à ſervo Titii, an uterq; noſtrum a-
gere poſſit & an in ſolidum? Reſp. Ad æſtimatio-
nem ſervi occiſi quisque pro parte aget, ad noxæ
deditionem quilibet in ſolidum, quia hæc res di-
viſionem non recipit. Si tamen unus egerit ad no-
xæ dedendum, & obtinuerit, alter non aget.

In §. 3. qværitur, ſi is, qui mihi pro ſervo 4
bonâ fide ſervit, alterius ſervum occiderit, an te-
near ego? Reſp. hic, quod non; quod fortè intelli-
gendum, ſi actio contra me moveatur, quando non
amplius poſſideo. *Ob l.11 ff. de Noxal. act. & l. pen. C.*
de furtis. Sed de eô, ut materia abolita, nolo eſſe
ſolicitus. Secundò quæritur, ſi in fuga ſervum ha- 5
beam, qui occidit alterius ſervum, an tenear?
quod affirmatur *d. §.3.* quod intelligendum fortè
eſt, ſi facilè ſiſti poſſit, alias enim tenetur ad caven-
dum *l.21. §.3 ff. de Noxal. act. l.5. §. fin. ff. Ad exhiben-*
dum. Hactenùs de primô capite Legis Aquiliæ. Se-
cundum caput in deſvetudinem abiit *per §. 4.*

In §. 5. habetur tertium caput, (quod alii ſe- 6
cundum vocant, planè obliteratô eô, quod veteri-
bus dicebatur ſecundum) in quô de damnô datô,
præterquàm in homine & pecude, agitur, ubi æſti-
matio inſtituitur, quanti fuit intra triginta dies,
quod hic prolixè explicatur, & *Weſenb. in ff. h.t. n.8.*
& 9. Sed quod hic habetur de damno æſtimando, 7
quanti

Digitized by Google

quanti fuit intra 30. dies; & in primâ parte Edicti,
quanti res pretioſior fuit intra annum, id in praxi
non obſervatur. Poſt *Schneidvv. Reinhardum*
Grotium, & alios, Ant. Matth. ad L. 47. tit. 3. cap. 3. n.
4. Et Struv. ad h. t. th. 25. Grœnvvegen ad §. 9. Inſt.
h. t. & Advocatos hoc præterire refert *Sich. ad*
8 *Rubr. C. h. t. numer. 13. & ſ. Buſius hic.* De forô Sa-
xon. ad *L. 28. infra h. t.* Et ſi adhuc obſervare-
tur, læſi hæredem ad id, quanti pluris fuit intra an-
num vel menſem, non puto poſſe agere, quia hu-
jus reſpectu eſt pœnalis. *§. 9. inf. h. t.*

9 *In §. §. ſequentibus* habentur exempla da-
mnorum, quæ in tertiô capite vindicantur, quæ
brevibus transmittenda, ut ſi quis ſervum meum
occiderit vel pecudem, ſed aduſſerit eum face ob-
jectâ vel fregerit *§. 6. h. t.* vel ſi villam meam aut
arbuſtum incenderit *§. 7.* Si incendere vo-
luit domum meam, & vicini domum ac-
cendit, tunc enim vicino tenetur & inquilinis e-
jus *§. 8. h. l.*

10 *Ad §. 9.* Si Fornacarius obdormiit ad i-
gnem, & villa exuſta eſt, tenetur conductor
tàm ex Locato, quàm ex L. Aquilia, ſi Dominus
negligentior fuit in negligendis miniſtris, id eſt,
11 cùm alium diligentiorem nanciſci potuiſſet. Ex
hôc §. videtur colligi, etiam culpam in omit-
tendo commiſſam ex Lege Aquilia teneri. Sed
reſpondet *Pet. Barboſa ad L. ſi mora, 10. numer. 34.*
ff. ſol. matr. hic etiam factum verſari, cùm ipſe
fornacarius immiſerit ignem. Atqui idem dicit,
ſi alius immiſit. Sed reſpondet idem, alium
loco fornacarii immiſiſſe, eô vel jubente vel
12 permittente. Deindè quando Dd. dicunt, cul-
pam in omittendo conſiſtentem non veniri in
hoc judicium, id de leviſſimâ intelligunt. At-
qui hîc agitur de levi etiam culpâ, nam aliàs ex
locatô colonus non teneretur. Et an leviſſi-
mam quis culpam dicat, quando is, qui cuſto-
13 diendo igni præpoſitus obdormiit? Collige et-
iam loco liberorum hominum culinæ præfecto-
rum teneri Dominum præponentem, ut idem
Barb. d. l. numer. 38. quod intelligo, ſi in eligendis
miniſteriis negligentior fuit. Si quis furnum
14 habeat propè parietem communem, & paries
ſit exuſtus, in factum actio datur. *§. 10. h. l.*
Sed quid ſi à furno periculum metuatur, à furnario
de damno infecto ut caveatur, peti poteſt. Aliud
ſi non à furno, ſed à furnario periculum metuatur.
Capolla de ſervit. urb. prædiorum cap. 50. ubi pluribus
agit de furno.

15 *Ad §. 11.* Coloni ſervi villam exuſſerunt,
an tenetur Dominus? quod affirm. Sed poteſt-
ne noxæ dedendo ſe liberare? Affirm. Sed quid
ſi noxios & perverſos habuit ſervos? Reſp. non
16 liberatur, ſed in ſolidum obligatur. Sed ei obſtat
Lex un. §. pen. ff. furti ad verſ. nautas. Rectè di-
ſtinguit *Barb. ad d. L. ſi mora. numer. 37.* inter rem
alienam & propriam. Hic §. de colonô & exuſtâ
villâ loquitur; dictus §. pen. autem de navi pro-
priâ. Ideoque colligendum hinc videtur, levius 17
agendum cum eô, cujus familia damnum dedit
in re heri propriâ, quàm colono, cujus familia
nocuit aliis. Aliud exemplum actionis Legis A- 18
quiliæ eſt, *in §. 12* ſi dum apes meæ ad tuas advo-
laſſent & tu eas exuſſeris vel rem aliam meam ru-
perit i. e. corruperit *§. 13.* Aliud exemplum *in §.* 19
14. ſi quis lolii aut avenæ ſemen alienæ ſementi
injiciat, quô ſeges contaminaretur, quô caſu do-
minus vel colonus aget & concurrit interdictum
quod vi aut clam, ſcilicet ſi non frumentô collectô
ſed ſementi injiciatur *l. 7. §. 5. ff. quod vi aut clam,*
colonus tamen tenetur cautionem præſtare de in-
demni ſervandô reô, ſi ab ipſo Dominô ob con-
ſpurcatum & contaminatum agrum aliquando
conveniatur.

In §. 16. moveri videtur objectio, cui bo- 20
no tot exempla damnorum poſita ſint, cum gene-
rale vocabulum (corruptum) ſufficere videatur?
ſed reſpondetur, Leges ſolere ſpeciebus enume-
ratis generale verbum ſubjicere, quòd ſpecialia
complectatur. Qui ſervum alienum virgis vel 21
pugnis cecidit, vel corpus ſcidit, ſi ſervum nullô
pretiô viliorem deteriorem fecit, non tenetur ex L.
Aquilia, ſed injuriarum tantùm, ſi ad injuriam Do-
mino inferendam & intuitu Domini cecidit, niſi
ſumtus in ſanitatem ejus facti ſint; nam ob hos
ſumtus locum habet Actio Legis Aquiliæ. *per §. 17.*
Si quis veſtimenta ſciderit vel inquinarit, tenetur 22
ad damnum reſarciendum ex Lege Aquilia *per §.*
18. item ſi quis frumentum meum in flumen effu- 23
derit *§. 19.* vel ſi quis frumento alieno immiſcu-
erit, cujus difficilis eſt ſeparatio *§. 20.* Si quis de 24
manu mea mihi nummos excutiat, aut faciat ideò,
ut periret, putà ſi in flumen vel in mare vel in clo-
acam caderent, & datur actio Legis Aquiliæ in fa-
ctum, aut ideò, ut alius ſubtraheret, tunc datur fur-
ti actio *§. 21. hujus Legis & l. 52. §. 13. ff. de furtis,* li-
cet hôc etiam caſu actio in factum dari queat. Mu- 25
lier gravida ſi percuſſa abortum fecerit, is, qui per-
cuſſit, ex Lege Aquilia tenetur. Idem ſi mulum 26
ſibi locatum plus juſto oneraverit & aliquid rupe-
rit quô caſu concurrit actio locati *l. 30. §. 2. ff. locati.*
Idem ſi quis navem perforavit & indè merces 27
merſæ & corruptæ *§. 24.* idem in eô, qui immatu-
ram olivam decerpſerit, vel ſegetem immaturam
deſecuerit, *§. 25.*

Ad §. 15. Si quis vinum ſpurcaverit, 28
corruperit, ex L. Aquilia tenetur. Sed
hem! quot fraudes hodiè in vinô committun-
tur? cui malo vix datur remedium; niſi for-
tè prohibeantur exoticorum vinorum vendito-
res ac caupones, ne vina noſtra ſimul in cel-
la habeant. Quale ſtatutum in Bavaria eſſe, 29
refert

30 refert *Manz. in cent. dec. q. 25.* Deberent etiam
in benè conſtitutâ Republ. interdum tabernæ vi-
nariæ viſitari, nam interdum noxia vina vendi
poſſunt.

31 Circa quem §. quær. An, qui olivas decuſſit,
poſſit ab eô, ad quem fructus pertinebant, expen-
ſas repetere? Diſtinguitur, utrùm immaturos fru-
ctus ſeparaverit, & tunc expenſas procul dubio
non repetit, quin etiam ex Lege Aquilia tenetur;
ſed ſi maturos collegerit, videtur, dicendum eſſe,
ſi non eos interverterit, reſtituendas eſſe impen-
ſas, quia etiam m. f. poſſeſſor impenſas neceſſarias
repetit. *L. 38. ff. de petit. hæred.* Sed contrarium
hic deciditur, quia ſciens impendit in rem alie-
nam, quam non poſſidet. Qui autem ſciens in
rem alienam ſumtus facit, quam poſſidet, alii do-
nare non videtur, quia ſibi gerit non alii. *Cujac. l.
10. obſ. 1. & 4. Wiſſenb. d. d. 21. & 19. Petr. Barb. ad l.*
32 *fructus. 7. n. 9. ff. ſoluto matr.* Colligitur ergò hinc
caſus, ubi quis donare præſumitur, & propterea
33 notandus hic textus. Notandum hic etiam com-
modum poſſeſſionis; nam qui poſſidet, expen-
ſas meſſis repetit, non verò, qui non poſſidet; nam
hic & fructus & damna reſtituit, & expenſas per-
dit. *Barb. d. l. & num. 10.* ubi dicit, hanc rationem
deciſivam non intellexiſſe *Garciam de Expenſis. c. 1.*
34 *n. 13.* Idem in eô, qui ligna immatura cædit, nam is
ex lege Aquilia tenetur, aliud ſi ſalictum quis ma-
35 turum cædat *§. 2. & ſeq.* Si quis puerum caſtret,
licet pretioſiorem fecerit non quidem ex Lege A-
quiliâ tenetur, ſed injuriarum vel ex Edictô Ædili-
tiô *per l. 7. ff. de Ædil. Edicto* vel in qvadruplum *ex
L. 12. tabular. per §. 28.*

36 *Ad §. ſi calicem. 29.* Dedi gemmeum ca-
licem perforandum artifici, ſeu calix etiam leviſſi-
ma culpa artificis frangitur, hic non eſt dubium, ex
culpâ teneri ad damnum reſtituendum artificem.
Sed hic duo caſus excipiuntur (1.) ſi habuit rimas,
nam tunc fractura fit vitio materiæ. (2.) ſi ipſe
artifex proteſtatus eſt, ſe nolle teneri de periculo,
nam tunc ex Lege Aquiliâ, neque ex actione Loca-
ti tenebitur; nam de culpâ levi & leviſſimâ non
tenetur, ergò neutra actio locum habet. Ubi no-
ta vim proteſtationis. Vid. *Barboſa ad l. ſi mora
10. num. 30. ff. ſol. matr. Alciatus & Cujac. ad leg. 1. C. de
excuſat. artificum.*

37 *Ad §. 30.* Mulier, quòd margaritas à ma-
rito in uſum datas perforaviſſet, legis Aquiliæ a-
ctione teneri dicitur, quod ob communionem bo-
38 norum hodie ceſſare, ait *hic Grænvvegen.* Sed non
video conſequentiam, cùm & in communi re qui
damnum dat, hac actione teneatur. *L. 19. & ſ. h. t.*
Taceo, quòd illa communio apud omnes non
obtineat. Certè in noſtrô Electoratu id à *Dn.*
39 *Pruckmanno & Dn. Kohlio* negatur, de quô a-
40 libi. Ulpianus *in §. 31. & ſeqq.* alias ſpecies
damni dati nimis operoſe deſcribit. Et quis o-
mnia damna recenſere poſſet? v. gr. ſi quis ædium
mearum fores confregerit, vel feneſtras *in §. 31.*
Idem ſi quis aquæductum mihi ab alio conceſſum
diruat *§. 32.* Idem ſi ex plauſtrò lapis malè compo-
ſitus delapſus damnum det *§. 33.* Idem ſi ſervo
conducto mulum regendum committat & ille
pollicem avellat ſervo *§. pen.* & ſi quis vas vina-
rium perforaverit &c. *§. fin.* Satis prolixus fuiſti,
Ulpiane, in damnis datis recenſendis, ſed nemo iis
recenſendis ſufficiet.

ad L. Qvi foveas. 28.

& princ. leg. ſeq.

SUMMARIUM.

*QVi propter feras capiendas facit foveam, qvate-
nùs ex L. Aqvil. teneatur, ſi qvis incidat?*

QVi ferarum capiendarum cauſa foveas faciunt, ſi quis incidat, quæritur, an is, qui foveam fecit, teneatur ex L. Aquilia? Item ſi quis laqueos ponat. In *l. ſeq.* diſtingvitur hic: an in locô, quô iter fieri ſolet, fecerit, vel non: ut illô locô ex L. Aqvil. teneatur, hôc verò non. *Molina d. d. 697. num. 16.* Nam conſveta faciens culpæ reus non eſt, nec tenetur de damno. *Dn. Mev. p. 3. dec. 147. n. 7. Cravetta conſ. 6. numer. 68. & qvos refert Barb. lib. 3. cap. 59. ax. 12.*

ad L. Qvemadm. §. 1.

SUMMARIA.

PRopriâ authoritate poſſum deſtruere, qvod qvis in meo prædio facit, non, qvod in ſuô. n. 1. & 2.

Caſus præcipui referuntur, ubi qvis judex eſſe poteſt in propriâ cauſâ. 3. & 4.

An deſtruere poſſit ſocius, qvod à ſociô in re communi extructum eſt? 5.

An cum dominô navis agatur, ubi navis fune ruptô, in aliam incurrit? 6.

Qvid ſi id fiat culpâ nautarum? 7.

Leges nauticæ ab hâc lege receſſerunt. 8.

Si navis incidat in retia ad piſces capiendos expoſita, damnum non piſcium, ſed retium reſarciri debet. 9.

Continuatur materia de navibus. 12.

Qvinam ex ſecundô capite conveniantur? 13.

An ex hâc Lege teneatur magiſtratus, qvi animantia oppignorata fame necat? 14.

An idem, ſi magiſtratus contra reſiſtentem violentius qvid egerit? 15.

An h. L. de magiſtratu hodiè ceſſet? 16.

SI qvis in meô prædiô qvid fecerit, poſſum 1
propriâ authoritate deſtruere; ſecùs ſi in
ſuô

ſuô fecerit, licèt ſuprà meum fundum; nam tunc
2 officium judicis implorandum. Prius probatur,
quia poſſeſſio rei tribuit facultatem, ſuam poſſeſ-
ſionem propriâ authoritate defendendi. *Weſenb. in
ff. de adqvir. poſſ. n.7. in fine. Gail. lib.1. obſ.147. n.2.
Borcholt. conſ.9. q.1. Bart. in L.1. §.2. de novi operis
nunc. Ant. Matth. ad L.47. tit.3. c.1. n.4. Surdus dec.
168. n.1. Meiſchnerus t.3. d.9. n.145. Matth. Steph. de ju-
riſd. l.1. c.40. Menoch. rem. 3. retin. poſſ. n.29. Roſen-
thal. de Feudis c.10. concl. 41. numer.49. Colerus de
Proceſſ. p.1. c.3. numer.145. Hill. in Donell. lib.15. cap.*
3 *45. lit. Q.* Alii caſus, in quibus quis in propriâ
causâ poteſt eſſe judex, recenſentur à *Speculatore
lib.1 part.2. tit. de Actore. n.55. & ſeqq.* Quorum
4 præcipui ſunt, ſi hoc conventum inter partes, ſi
judicis copia non ſit item caſus præſens in appre-
henſione vacuæ poſſeſſionis, ſpoliô in continenti
ſpoliatori ereptô, in jure retentionis, in captiva-
tione furis nocturni, in deſtructione ædium pro-
ximarum incendio, & ſim. *Bart. & Alex. ad l.7. §.
3. ff. qvod vi aut clam. Matth. de Afflictis in c.1. pr. de
5 pace juram. firm. Gæden. conſ.10. num.11.* Sed poteſt-
nè ſocius in communi locô, quod à ſocio exſtru-
ctum, in continenti vel ex intervallô propriâ au-
thoritate demoliri? Reſp. negando communi-
ter, *ob l.26. & ſeq. ff. de Serv. U. Pr.* Doctores citat
Cothman. vol.1. conſ.39. n.177. (licèt ipſe diſſentiat)
*Gylman. tom.4. Symph. p.1. voto 16. num.34. & ſeqq.
Conf. Vaudus l.2. qv.30.* Item *Dn. Struvius in tr. de
priv. vindicta.*

6 *Ad §.2. juncto §.4.* Si fune ruptô, aut
cum à nemine regeretur navis, in alienam navem
incurriſſet, cum domino navis agendum non eſt.
Negativam lectionem receptiſſimam contra *Ant.
Fabrum* tuetur *Bach. ad Tr. v.1. d.18. th.5. lit. C. Cu-
jac. ad l.25. obſ.10. & Dn. Wiſſenbach. ad h. t. numer.20.*
nam & ſubitâ atque improviſâ tempeſtate, ſineq;
culpâ nautarum hoc fieri potuit, ſtante in anchoris
7 nave. Sed quid ſi culpa nautarum una navis in
aliam impegiſſet? tunc aliud dicendum *per §. ſeq.
8 Molina d.d. 697. numer. 6.* Leges verò nauticas
hujus temporis ab hâc lege receſſiſſe, refert *Wiſſem-
bach. d.l. & refert Grotium, Ant. Matth. ad lib.47.
tit.3. c.3. num.2.* ubi rationem legis nauticæ reddit
Beneven. Stracha de Nautis p.3. n.45. & 46. ubi hunc
textum prolixè interpretatur.

9 *Ad §.3.* Notetur hîc, quòd ſi navis incidat
in retia, ad piſces capiendos expoſita, & quidem
culpâ nautarum, debeat damnum reſarciri retium
ruptorum, ſed non piſcium, qui capi poterant: nam
hoc damnum eſt incertum, quia lucrum incertum
10 erat. Et hunc §. notandum eſſe, ait *Natta conſ.
450. numer. 6.* quòd hic piſcatores pervenerint ad
11 actum piſcaturæ proximum; utique multò mi-
nùs illud lucrum æſtimandum, quòd quis fe-
ciſſet ex emtione fundi & mercium, à quâ emtio-
ne à me fuit retractus. Nam piſcatores ad pro-
ximum actum pervenerant; ſed ad talem actum
nondum mercator pervenit. Et ideò hunc tex-
tum notabilem etiam eſſe dicit *Hip. Riminaldus lib.
1. conſ.52. & lib.2. conſ.218. n.130.* ubi refert *Caſtren-
ſem & Jaſonem* hunc textum commendantes, &
*conf. Ant. Gabriel. l.3. tit. de Solut. concl.10. numer.3.
verſu: contrarium.*

In §.4. Continuatur materia de Navibus, 12
ſi quis navem ſibi occurrentem ſua nave ſubruiſ-
ſet, quod aut vi tempeſtatis citra culpam guber-
natoris navis factum, & non datur actio, aut ve-
rò culpâ nautarum & in hos danda actio. Si quis
funem, qvô navis alligata, præſciderit, ſi navis per-
ierit, actio Legis Aqviliæ in factum datur *§.5. h. t.*
Et ex hôc ſecundô capite conveniuntur ii, qvi in 13
aliis animalibus, qvæ in pecudum numerô non
ſunt, damnum dat, v.gr. cane, qvi occidit vel aprum
vel avem &c. *§.6. h. t.*

Ad §. pen. Ex L. Aquiliâ tenetur etiam 14
Magiſtratus, ſi res animatas oppignoratas fame ne-
cavit. *Molina d.d.697. num.19.* item res pignori ca-
ptas licitè vel illicitè attritas & corruptas reddi-
dit. Aliud ſi contra reſiſtentem violentius qvid 15
egit; qvia ubi defenſio illicita, ibi offenſio licita,
& officii neceſſitas eas à dolo excuſat, ſi eum occi-
dant, qvem aliter prehendere neqveant. *Gail. lib.
2. obſ.110. n.40. Damboud. pract. crim. c.84. numer.35.*
Hanc legem *Dn. Grænvvegen* non obſervari dicit, 16
qvia ſcil: judex ob imperitiam malè judicans non
tenetur. Sed nulla hic conſeqventia: Nam
hic de judice non malè judicante ſed fame necan-
te incluſas beſtias, vel res pignoratas deteriorante
ſermo eſt; niſi velimus dicere, qvidlibet Magiſtra-
tui aut judici impunè licere. Ideò hic §. omni-
nò obſervari debet. Sed de ipſâ re, an judex
ex leviſſimâ vel levi culpâ malè pronuncians te-
neatur, alibi actum. Vox (plurimi) in capite ter- 17
tiò Legis Aqviliæ repetenda eſt ex primô capite,
dicta enim in unô capite legis, tacitè intelliguntur
repetita in alio capite.

ad L. Qvi occidit. 30.

SUMMARIA.

*Cur ſervum alienum in adulteriò occidens ex L. A-
qvil. non teneatur? n.1.*

*Si ſervus pignori datus à Titio interemtus ſit, credi-
tori an verò debitori domino ſervi actio ex h.
L. detur? 2.*

Qvid ſi debitor non ſit ſolvendo? 3.

*An obnoxius ſit L. Aqvil. qvi vinum meum ebibit, aut
frumentum conſumſit? 4.*

*Occaſionem damni qvi dat, pro eò habetur, qvaſi da-
mnum dediſſet. 6.*

Qvid per occaſionem intelligatur? 7. & ſeqq.

1 QVI deprehendit ſervum alienum in adulteriô & eum occidit non tenetur ex Lege Aqviliâ, *in princ. bujus legis*, cauſa eſt juſtus dolor.
2 Dediſti mihi pignori ſervum vel animal pro 30. thaleris, ſervum occidit Titius, cui dabitur actio ex L. Aqvilia? Reſp. non mihi ſed tibi, qvia tu es Dominus, cui ſoli hæc actio datur.
3 Sed pono, te non eſſe ſolvendo, vel actionem perſonalem eſſe præſcriptam, & tempore excluſam, annon æqvum eſt, mihi contra Titium dari actionem? Affirm. de utili, ſed non in plus, qvàm tu mihi debebas, in ſuperfluum non, qvia
4 ſubſidiaria hæc tantum actio. Hinc apparet, 1. interdum utilem actionem Legis Aqvil. dari non-domino. 2. actionem perſonalem poſſe eſſe præſcriptam, remanente hypothecaria. *Vide Cujac. t. 1. ad h. L. p. 1101. & notata mea ad L. 2. C. de Lscit. pign.*

5 *Ad §. 2.* Frumentum meum abſumſiſti, vinum e bibiſti, an ex L. Aqvilia teneris? R. propriè non, qvia res eæ ad uſum vel abuſum potiùs à Deo conditæ; Sed qvia meum fuit, teneris mihi utili vel in factum actione. *Cujac. d. l.*

6 *Ad §. 3.* Qvi non prævidet, qvod prævidêre debuit, in culpâ eſt. Qvi occaſionem damni dat, damnum dediſſe intelligitur. Sed per occaſionem hîc cauſa intelligenda eſt. Nam oc-
7 caſio ſignificat aliàs cauſam remotam & per accidens, qvæ non eſt ordinata ad eum effectum.
8 Ideoqvè impropriè hic videtur locutus JCtus, ut tradit *Tiraq. in tr. ceſſante cauſa limit. 20. num. 8.* nam eventus non adſcribitur principiô remotô, ſed cauſis propioribus. *Baldus conſ. 136. qvem refert Tiraq. d. l. num. 9.* & exemplum allegat *num. 10.* Si aliqvem pulſem, & illi incidat in lapidem &
9 vulneretur. Hinc etiam infert *n. 12.* munera Legatis oblata iis acqviri, qvia reſpectus Principis eſt tantùm occaſio. Declarat tamen hanc regulam pluribus *n. 13. & ſeqq. Conf. de hac reg. Dn. Tabor. in Barb. l. 13. c. 12. axiom. 1.* ubi limitat: niſi dans cauſam remotam in actu illicitô verſetur, vel in actu licitô, ſed minùs circumſpectè agat,
10 *per Leg. ſeq.* Qvi ſervum vulnerat alienum, & ſervus non ex vulnere, ſed ex negligentiâ periit, non tenetur de occiſô, ſed tantùm de vulneratô. *§. ult.* qvia vulneratio eſt tantùm cauſa per accidens & remota mortis.

Ad L. Si putator. 31.

SUMMARIA.

AN putator arboris frondes dejiciens & lædens teneatur h. L.? n. 1.
An auriga extra culpam ſit, ſi ſupervehat puerum, ſi acclamavit anteà? 2. & 3.
Duo ad homicidium caſuale reqviruntur. 4.

CUlpa eſt, cùm qvid à diligenti provideri potuit, & non eſt proviſum. Sed qvær. in hâc Lege, ſi putator arboris in privatô locô, ubi iter non ſit, frondes dejecerit & aliqvem læſerit? Et reſpondetur hîc, dolum & latam culpam præſtandam eſſe. Et ſic hic eſt limitatio legis 44. 1
h. t. Conf. Molina d. d. n. 14. Ex hâc Lege probatur, aurigam in plateâ ſupervehendo puerum occidentem extra culpam eſſe, ſi exclamando præ- 2
monuerit *Dn. Mev. p. 1. dec. 221.* Putàrim tamen, debere ſiſtere curſum animadverſô periculo, & committendum ipſius juramentô, ſi dixerit; ſe ſiſtere non potuiſſe; nam ſi potuit ſiſtere animadverſô periculô, utiqvè in culpâ eſt, ſi non pe- 3
percit homini, & qvidem puero. Collige ad id, ut homicidium dicatur caſuale, duo reqviri (1.) ut opus ſit per ſe licitum. (2.) ut fiat juſto loco ac tempore *Conſt. Crim. art. 146. Carpz. in pract. criminali q. 27. n. 17. & ſeqq. conf. & c. 23. & fin. X. de Homicid.* 4

Ad L. Illud qvæſitum. 32.

SUMMARIUM.

Si plura delicta diverſis temporibus facta de qvôlibet pœna imponenda eſt.

QVando familia mea, i. e. ſervi coadunati damnum tibi dedêrunt, ſemel tantùm vel ſimplam pœnam exſolvere ſufficit. *Vid. notata l. 9. ſupr. de jurisd. & Pacius cent. 1. q. 526. & Cujac. lib. 8. obſ. 20.*

In §. 1. qværitur, ſi qvis primò ſervum alienum vulneraverit, & poſteà ex intervallô occiderit, an tàm de occiſô, qvàm de vulnerato teneatur? Et affirmatur, qvia ſunt plura delicta. Et hic colligitur ex textu, qvando plura delicta diverſis temporibus facta, de qvôlibet imponenda eſt pœna, ſecùs ſi pluriès delinqvat unô impetu.

Ad L. Si Servum. 33.

SUMMARIA.

PRetium verum & juſtum unde æſtimandum? n. 1.
An ex nobilitate rei? 2.
An verò ex communi hominum æſtimatione? 3. & 4.

IN damni æſtimatione non conſideratur ſin- 1
gularis affectio ad rem. Verum & juſtum cujusqve pretium non ex cujuslibet affectione, ſed ex communi æſtimatione omnium perpenditur.
Hic & l. pretia rerum. 63. ad L. Falcid. Et ſic etiam 2
æſtimatio damni, non ſecundum affectionem ejus, qvi damnum paſſus eſt, neqvè ex nobilitate rei aut naturâ, ſed ex communi hominum æſtimatione fieri debet. Sic qvi gemmam contudit 3
magni pretii, procul dubiô majus qvid reſtituit, qvàm ſi eqvum interficiat, qvàmvis hic illâ ſit nobilior. *Covar. d. l.* Caterùm regulæ hujus

Digitized by Google

utilitatem, & qvæ exindè conſectaria ſeqvantur,
4 docet *Covar. l.2. reſol. c. 3. num. 4. & ſeq.* Et pre-
tium juſtum eſt, qvod communiter à cæteris
præſtaretur. *Menoch. conſ. 114. num. 20. & conſ. 137.
n. 2.*

Ad L. Titio. 34. & ſeq.

SUMMARIUM.

Qvid, ſi ſervus duobus legatus occiſus fuerit & alter Legatum repudiet?

Titius mihi & tibi legat Stichum. Dùm tu deliberas, an tu velis acceptare legatum, Stichus occiditur à Cajô, poſteà tu repudias legatum, qværitur, an mihi ſolida actio de occiſo Sticho competat, contra Cajum? Et hoc affirm. *in l. 34.* & ratio aſſignatur ex jure adcreſcendi, vel non decreſcendi.

Ad L. Nam ſicut. 36.

SUMMARIA.

Qvid, ſi ſervus uni legatus occiſus fuerit & hic legatum repudiaverit? n. 1.
An, ſi ſervus hæres inſtitutus ſit, & ex vulnere lethali moriatur, ejus hæres de occiſô agere poſſit? 2.
Qvid, ſi ſervo tali cohæres datus fuerit? 3.

1 IN *l. præcedente* dictum, ſervô duobus legatô &
occiſô, alterô repudiante, alterum legatarium,
qvi acceptavit inſolidum, ex L. Aqvilia agere;
hoc declaratur aliô exemplô *in principiô hujus legis*, ſi v.g. mihi ſoli legatus Stichus & ille fuerit
occiſus & ego repudiaverim legatum: Tunc
actio legis Aqviliæ penes hæredem manet. Nam
repudiatum legatum pro non-legatô eſt.
2 *In §. 1.* hæc proponitur facti ſpecies. Teſtator ſervum ſuum Stichum inſtituit hæredem, &
liberum eſſe jubet. Sed Servus ille lethaliter
vulneratus eſt, & moritur, relictò me hærede;
qværitur, an ob occiſum Stichum poſſim agere
ex Lege Aqvilia? Reſp. Qvòd non, qvia defunctus ſui pretium petere non potuit, & ita nec hæres ejus defuncti æſtimationem petere potuit, &
ita nec hæres ejus defuncti æſtimationem petere
poterit, qvia defunctus & hæres cenſentur eſſe una perſona. Et ſi verum fateri fas eſt, non ſenſi damnum ex Stichi interitu, ſed potiùs commodum.
3 Aliud autem eſt, ſi ſervo datus ſit cohæres, nam
hic habebit actionem, de qvô *ad l. 23.* actum, ubi
de ſubſtituto ſermo fuit.
4 *In §. 2.* habetur eadem ſpecies, qvæ *in l. 1. §. 16. ſupra tit. hujus libri* fuit propoſita; nam poteſt
illi, contra qvàm ago ex noxâ qvadrupedis, utilius eſſe, noxæ dedere qvàm æſtimationem damni, ad qvàm occiſa qvadrupede jam præcisè
teneor.

Ad L. Liber Homo. 37.

SUMMARIA.

CUm mandatarius parere neceſſe habet, & mihi damnum dat, cum mandante ago. n. 1.
Qvid, ſi atrox ſit delictum? 3.
Qvid, ſi non habuit neceſſe parere exeqvens? 4. & 5.
Ad qvid mandatarius habeat facultatem denunciandi litem mandanti? 6. & 7.

SI juſſu alterius qvis mihi damnum dedit, ſi pa- 1
rere habuit neceſſe, cum mandante ago. *hic &
l. 11. §. 5. l. 7. §. ff. de injur. l. 7. §. 4. ff. arb. furt. caſ. l. 15. §.
1. ff. de Sicar.* adeò ut exeqventi in levioribus 2
ignoſcatur. *l. 157. l. 167. §. 1. & l. 169. ff. de R. J.* in atrocioribus verò pœna mitigetur. *l. 20. ff. de O. & A. l.
8. C. ad l. Jul. de vi. Ant. Matth. ad lib. 48. tit. 18. c. 4. n.* 3
*14. Farin. qv. 97. Tiraq. de pœn. temperandis. Buſius
ad h. l.* Si non neceſſe habuit parere, cum exe- 4
qvente ago. Sed & poſteriori caſu cum man- 5
dante agere poſſum, ſi mandatarius aliàs non erat facturus. *l. 11. § 3. ff. de injur. d. l. 15. de ſicar. l. 6. C. de
his qvibus ut ind. Molina de J. & J. diſp. 550. n. 2. Farinac. qv. 7. n. 48. Clarus §. fin. qv. 89. Decianus lib. 9.
pr. crimin. c. 39. Ant. Matth. d. l. n. 15.* Habet ta- 6
men mandatarius facultatem denunciandi litem mandatori. *Auth. Qvâ in prov. §. eo autem abſente. C. ubi de criminibus.* non eum in finem, ut
liti eximatur mandatarius, ſed ut à mandante
exceptionibus inſtruatur. *Berlich. dec. 75. n. 1. & 2.*
Sic etiam Advocatus injuriarum actione impe- 7
ditus, poteſt litem denunciare clienti, cujus
mandatu qvid ſcripſit. *Berlich. d. l. n. 5.*

Ad L. Si eô tempore. 38.

SUMMARIUM.

Qvid, ſi ſervum meum b. f. tibi ſervientem alius tuus ſervus vulneraverit?

EMiſti meum ſervum ignorans, qvem ſervum alius tuus ſervus vulneraverit, qværitur, an ex L. Aqvilia actione noxali te convenire poſſim? Qvod affirmatur. Hoc Gloſſa non ait procedere in petitione hæreditatis, per *l. 25. §. 11. ff. de pet. hæred.* & in actione ſervi corrupti. *l. 1. §. 1. ff. de ſervo corrupto.*

Ad L. Qvintus Mutius. 39.

SUMMARIA.

CAuſam abortui dans eqva prægnanti, Domino tenetur. n. 1.
Propter damnum, qvod alienum pecus in agrô meô dedit, habeo actionem de paſtu. 2.
Annon includere liceat? 3.
Qvid ex conſvetudine hodie? 4.
Oblata cautione pecus reſtituendum. 5.

IN *princ hujus legis* agitur de eqvâ prægnante in 1
alienô agrô reperta, ſi agri dominus in eam manum injiciendo per culpam abortui cauſam injiciendo per culpam abortui cauſam præbeat, an
teneatur domino? Qvod affirmatur præſuppoſitâ ſcil. culpâ. Qvicunqvè pecus alienum in 2
agrô ſuó deprehendit, ita debet abigere, ac ſi
ſuum deprehendiſſet, i. e. non includat, neqvè damnum det, adeoqvè tenetur actione

Digitized by Google

one L. Aqviliæ: haberet tamen actionem de pa-
3 ſtu, de qvô *Dn. Joh. Thomæ d. tr. c. 14. & ſeqq.* Unde
colligitur, incluſionem fieri non debere, niſi for-
tè eô fine fiat, ut cognoſcatur, qvis ſit Dominus.
Bach. in Tr. d. 18. th. 2 lit. C. Molina d. d. 697. num.
23. Dn. Mev. p. 1. dec. 34. num. 13. Sed de conſve-
4 tudine paſſim pignorationes ſunt receptæ, & in-
cluſiones. *Dn. Richter. dec. 5. Dn. Mev ad jus Lu-*
bec. l. 3. tit. 11. n. 9. ad Rubr. & Dn. Thomæ d. tr. c. 23.
& ſeq. qvos laudat D. Struv. h. t. th. 4. Grænwegen
5 *ad h. l.* Oblatâ autem cautione de reſtitutio-
ne damni æſtimandi, ſolet imperari reſtitutio.
Dn. Richt. d. dec. 5. n. 14.

Ad L. In L. Aqvil. 40.

SUMMARIA.

Actio utilis L. Aqvil. datur propter chirographum deletum. n. 1.

Qvid ſi ſub conditione qvid debeatur ex eô? n. 2. & 3.

Pendente conditione poteſt agi ad damnum eventualiter. 4.

An & qvando teſtes ad perpetuam rei memoriam ab actore producti examinentur? 5. & 6.

1 DAtur etiam utilis actio Legis Aqviliæ ob
chirographum deletum vel ſubreptum, &
2 qvidem licet in eô mihi ſub conditione aliqvid
promiſſum; qvia poſſent teſtes mori, ſed exe-
cutio ſententiæ differenda, qvia pendente con-
ditione nullum habeo intereſſe, cum conditio
3 deficere poſſit. Sed qvia ſpes eſt exſtituræ con-
ditionis, & metus mortalitatis teſtium; ideò
prænaturè agi poteſt ſummariè. *Nellus Gemin.*
de teſtibus n. 78. qvòd hic agat is, qvi non habet
4 actionem, ſed habere ſperat. Undè apparet,
pendente conditione agi poſſe ad damnum
eventualiter; qvare ſingulariſſimam hanc legem
vocat hic *Bart.* & multa ſibi objicit, præſertim *le-*
gem 20. C. de Probat. ubi nil qvicqvam niſi furtum
aut dilaceratio chirographi reqviritur; & re-
ſpondet de damnô ab ipsô datô, de qvô obliga-
5 to documentum loqvitur, agi; hic verò de ter-
tiô dilacerante ſermonem eſſe. Et notabilem
hanc legem dicit eſſe *Baldus in c. qvoniam freqven-*
ter. & ex eo *Pinell. de bonis mat. l. 1. p. 3. n. 78. Bartolus*
hic agit de examine ad perpetuam rei memori-
6 am. *Petrus Ravennus ſing. 25.* Nam hic ob metum,
ne teſtes moriantur, ad perpetuam rei memori-
am teſtes examinari petuntur, qvod aliàs Actori
non ſolet concedi, niſi impediatur agere impedi-
mento juris vel facti: hic impedimentum juris,
conditione nondum exiſtente. *Camill. Borell.*
lib. 2. dec. tit. 8. num. 9. Petr. Gilken. ad Auth.
Sed & ſi qvis. C. de Teſtibus n. 16. Conf. Dd. ad tit. De-
cret. ut lite non conteſt.

Ad L. Si qvis. 41.

S U M M A R I A.

PRopter Teſtamentum deletum cui competat Actio? n. 1.

Qvæ detur Actio, ſi qvis depoſitas apud ſe teſtamenti tabulas aliis legaverit? 2.

PRopter Teſtamentum deletum non qvidem 1
competit actio Legis Aqviliæ Teſtatori; be-
nè tamen hæredi & Legatario, qvorum intereſt.
In §. 1. qværitur, ſi qvis Tabulas Teſtamenti 2
apud ſe depoſitas aliis legaverit, qværitur, qvæ
actio detur? Et reſponderit, ſi id faciat ob inju-
riam inferendam, actio injuriarum dabitur; ſi
fecit animo nocendi, datur in factum actio; & ſi
animo lucri id faciat, datur actio furti.

Ad L. Qvi tabulas. 42.

SUMMARIUM.

Qvæ detur Actio contra delentem verba inſtrumenti apud ſe depoſiti?

QVi delevit verba Teſtamenti vel alterius inſtrumenti apud ſe depoſiti in damnum alterius, is actione Legis Aqviliæ tenetur, ſed & actione depoſiti tenetur & ad exhibendum. Scilicet ſi corruptio facta ſit poſt aditam hæreditatem, ſi antea, datur actio de dolô *Pac. cent. 2. q. 87. Hilliger in Donell. l. 15. c. 40. L. B.*

Ad L. Ob id. 43.

SUMMARIA.

HÆredi contra inferentem damnum ante aditam hæreditatem, Actio datur. n. 1.

Aliàs tria ſeqverentur abſurda. 2. ſeq.

EGo ſum inſtitutus hæres, anteqvàm autem 1
adirem hæreditatem, damnum dediſti in re-
bus hæreditariis, qværitur, an poſtea mihi ad-
eunti hæreditatem detur actio Legis Aqviliæ?
Videtur qvod non; qvia tunc, cùm damnum
daretur, non eram dominus, ſi qvidem jacente
hæreditate non committitur furtum *L. 68. ff. de fur-*
tis. Sed affirmatur, qvia ſi non daretur hæredi
actio, tria ſeqverentur abſurda vel iniqva. 1. Si 2
præſens dominus tantùm haberet actionem, ne-
qvè ab hærede ad hæredem poſſet tranſire hæc
actio, cùm tamen actio Legis Aqviliæ ad hære-
dem tranſeat. 2. ſi qvis apud hoſtes captus eſſet 3
& ei damnum daretur, reverſo ei non daretur
actio, qvia tunc, cùm damnum daretur, non erat
dominus, qvod eſſet iniqvum. 3. Si poſthumus 4
hæres eſſet & datum eſſet, interim hæreditati
damnum, poſthumus non haberet actionem
hanc, qvia tempore damni dati non erat domi-
nus, qvod etiam iniqvum. Sic in actione arbo-
rum furtim cæſarum, & in *Interdicto qvod vi aut*
clam, qvæ competunt, de eô qvod jacente hære-
ditate factum.

Ad L. In L. Aqvil. 44.

SUMMARIA.

IN L. Aqvil. leviſſima culpa ſufficit. n.1.
In cuſtodiendô igne ſumma cuſtodia neceſſaria eſt. 2.
An pulſandus ſit hâc act. qvi ex natura contractûs ad leviſſimam culpam non tenetur? 3.4.6. & 7.
An qvi gratis ſanat aliqvem, & leviſſimam culpam committit, teneatur h. act.? 5.

1 IN L. Aqvilia etiam levisſima culpa ſufficit;
qvod tamen de culpa in committendo intelli-
gunt. Majus enim delictum, qvod facto com-
mittitur, qvàm qvod omisſione perpetratur. Et
ſic Dd. ſentiunt communiter cum *Gl. hic Cavor. de*
Matrim. p. c. 6. §. 8. num. 17. Rolandus à Valle l. 2. conſ.
95. n. 29. Afflictus dec. 57. n. 8. Donell. l. 15. c. 42. poſt lit.
C. P. Barboſa in l. ſi mora 10. n. 32 ff. ſol. matr. Vid.
Schrad. part. 2. de feud. part. 9 princ. ſect. 7 n. 62. Zœſ.
ad h. t. n. 7. qvi omnes moventur *l. 13. §. 2. ff. de uſu-*
fruct. Sed diſſentit *Buſius ad l. 27. h. t. Anton.*
Matth. ad l. 47. tit. 5. c. 6. in fine. & Dn. Struv. h. theſ.
20. per l. 8. & 27. §. 9. ff. h. t. Molina d. d. 697. n. 9. &
2 *ſeqq.* Sed illis legibus ſatisfacit *Zœſ. d. l. & P.*
Barboſa in l. ſi mora n. 34. ff. ſol. matr. Et ſanè in
cuſtodiendô igne ſumma diligentia, etiam ne
3 qvid omittatur, neceſſaria eſt. Aliam etiam ad-
dunt limitationem huic legi, ſcilicet, ſi qvis con-
traxerit cum aliô, & ex naturâ negotii non ad le-
visſimam, ſed ad levem vel latam tantùm culpam
4 teneatur, v. g. Conduxi prædium, per negligen-
5 tiam levisſimam datum eſt damnum; vel adhi-
buit qvis curam in ſanando ægrotô, & qvidem
gratis, ſed commiſit culpam levisſimam; non
tenetur ex L. Aqvilia. *Covar. de matrim. p. 2. c. 6. §.*
5. num. 14. Molina d. d. 697. n. 8. Menoch. l. 2. A. qv.
caſu 3. q. 9. ubi tamen de culpâ omisſionis videtur
6 loqvi. *Struv. ad h. t. th. 20.* Sed hanc ſententiam
meritò in dubium vocat *Petr. Barboſa ad d. l. ſi*
mora, num. 32. Nam in *l. 5. § fin.* dicitur, dubita-
ri, an in eô caſu actio locati locum habeat, ſed de
actione Legis Aqviliæ non dubitatur. Et *in l. 45.*
pr. ff. Locati. datur actio ex L. Aqvilia, Et cum
7 *Barb.* ſentit etiam *Zœſius ad h. t. n. 9.* Et ſane po-
namus, duos dediſſe damnum per culpam leviſ-
ſimam prædio, qvorum unus fuit ipſe conductor,
alter extraneus, ex contrariâ opinione extraneus
conveniri poſſet, non conductor, cum tamen hic
8 magis ſit culpandus. Alia limitatio hujus legis
habetur in *L. Si putator. 31. h. t.* & alia *in l. 54. §. 2.*
de Adqvir. rerum dom. Hancqve legem etiam
in forô conſcientiæ procedere probabilius eſſe,
dicit *Covar. p. 2. de Matrim. c. 6. §. 8. n. 16.* Conf. *Ber-*
trandus vol. 5. conſ. 104. n. 4.

Ad L. Scientiam. 45.

SUMMARIA.

QVi videt damnum dare eum, qvem pro poteſtate prohibere poteſt, damnum reſtituere debet, num. 1.
Qvando mitius puniatur, qvi prohibere poterat, nec prohibuit? 2.
An, qvi ratum habet delictum, h. act. pulſetur? 3.
Qvomodo, ſi ſervus vulneratus ſanatus fuerit, agi poſſit? 4.
An, cum in congreſſu duo ſe vulnerârunt, unus occiſus repertus pro aggreſſore habendus? 5. & 6.
Qvid hoc caſu in criminali judicio? 7.
In inſultato non præſumitur ulciſcendi cauſa qvid factum? 8.
Qvi lapidem in aggreſſorem mittit, & occidit tertium, an teneatur ex L. Aqvil.? 9. & 10.

IN princ. hujus legis dicitur de eô, qvi videt 1
damnum fieri, & prohibere poteſt ratione po-
teſtatis, qvam habet in eam perſonam, qvæ da-
mnum dedit; nam tunc ipſe damnum dediſſe
videtur, & ſic tenetur reſtituere damnum. *Hic.*
& l 3. & ſeq. tit. ſeq. Licet enim alias is, qvi pro- 2
hibere poteſt, ſed non prohibuit, mitius punia-
tur, cum ex præſumtione condemnetur. *Me-*
noch. l. 2. arb. qv. caſu 345. num. 13. Ant. Matth. d. l.
n. 16. id tamen de criminali judiciô intelligen-
dum: hîc autem agitur de civili judiô reſtitutio-
nis. *Molina de juſt. & J. d. 729. n. fin.* Sanè ratum
habens delictum ſuô nomine commiſſum non 3
tenetur ad reſtitutionem. *Ant. Matth. in proleg.*
crim. c. 1. n. 14. & ſeqq. ne qvidem in forô conſci-
entiæ *Molina d. l. n. 3.* Licèt *Clarus* diſſentire vi-
deatur. *§. fin. q. 87. n. 5.*

In §. 1. legis 45. qværitur, an ſi ſervus vul- 4
neratus ſit ſanatus, posſit ex L. Aqvilia agi?
Qvod affirmatur ratione impenſarum & opera-
rum, qvid ſi verò ſervum meum vulneraſti, qvem
liberum putaſti? Reſp. ex Lege Aqvilia te tene-
ri *in §. 2.* licèt aliud videatur dicendum in inju-
ria *l. 15. §. 45. ff. de injur.* qvando duo concurrê-
runt, dum ſtramenta ardentia tranſiliunt & am-
bo collapſi, unus verò flammâ conſumtus eſt,
eô caſu neuter tenetur, qvia non conſtat, uter al-
terum everterit *§. 3.*

Ex qvo §. probant Dd. multi, qvòd, qvan- 5
do in congreſſu duo ſe vulnerârunt, & unus mor-
tuus reperitur, occiſus aggreſſor præſumatur.
Sed vix *ex hoc §.* id probatur, cum ſuperſtes, qvia 6
de eo, an aggreſſus fuerit, non conſtat, in dubio
abſolvendus ſit. *Vid. Menoch. l. 2. A. qv. caſu 363. n.*
16. & l. 5. præſ. 39. Sed in criminali judiciô non 7
ſtatim abſolvetur. Sed interdum, niſi præſum-
tiones probitatis pro ſuperſtite militent, tortu-
ræ locus eſſe poteſt.

Ad §. pen. Illud videtur animô defen- 8
dendi factum, qvod non ulciſcendi cauſa
eſt

eſt factum; licèt hoc præſumendum non ſit in in-
ſultato; & aggreſſus omnia præſumatut facere ad
ſui defenſionem. *Gail. lib. 2. obſ. 110. n. 11.* ubi hanc
9 communem vocat & plures citat. Sed qvid ſi la-
pidem miſerit in aggreſſorem, ſed ferierit tertium
innocentem, an tenetur ex L. Aqvilia ad da-
mnum teſtituendum tertio? qvod affirm. hîc.
Sed id temperat *Molin ad. d. 697. n. 10.* modò ali-
10 qvâ ſuâ culpâ id faciat. Sed tunc aggreſſor po-
tiùs tenebitur tertio, ut qvi occaſionem præbuit
damni. *Mol. d. l.*

In §. ult. legis 45. datur exemplum dati damni per ſublatum idoneum parietem.

Ad L. Si, vulnerato. 46.

SUMMARIUM.

Qvid, ſi ſervus vulneratus, propter qvem ago ad damnum reſtituendum, moriatur?

SErvum meum vulneraſti, ago contra te, & condemnaris ad damnum reſtituendum. Poſtea verò ex vulnere moritur, an de occiſó poſſim tecum agere; Qværitur? Et reſpondetur, qvod ſic.

Ad L. Sed ſi priore. 47.

SUMMARIA.

QVi de ſervo vulneratô egit, an poſteà, ſi moriatur, de occiſò agere valeat? n. 1.

Qvatenus qvi ex L. Aqvil. condemnatus eſt, ex L. Cornelia condemnari poſſit? 2.

1 EGi de ſervô vulneratô, poſteà moritur ex
vulnere ſervus, & volo agere de ſervo occiſo,
an rectè? Neg. Sed obſtat mihi exceptio doli, niſi
in id tantùm agam, qvantùm ex priori actione
non ſui conſecutus; & ita ex actione ſecunda de-
ducendum, qvod ex prima conſecutus eram,
qvòd actio de occiſo ſervo illam de vulnerato
2 abſorbeat. *Cujac. t. 1. pag. 2304.* Ex hâc lege ſeqvi-
tur, eum, qvi condemnatus eſt L. Aqvilia, ſi ſe-
qvatur mors, ex Lege Cornelia etiam criminali-
ter poſſe condemnari, ſi modò vulnus certa &
immediata cauſa mortis. *Hippol. Riminaldus vol.
2. conſ. 121. num. 3.* ubi de vulnere lethali plura.

Ad L. Si Servus. 48.

SUMMARIUM.

Qvid, ſi ſervus in teſtamentô liber juſſus, hæreditati damnum dederit?

TEſtator, me hærede inſtitutô, ſervum ſuum jubet eſſe liberum, is ſervus damnum dedit hæreditati ante aditam hæreditatem. Poſteà denuò damnum infert, qværitur, an utrumqve poſſit conveniri? Aff qvia ſunt diverſa facta. Imò ſi priùs damnum fuerit datum latâ culpâ, etiam in duplum convenietur, *l. 1. pr. ff. Si qvis Teſtamento liber eſſe juſſus fuerit.*

Ad L. Si qvis. 49.

SUMMARIA.

APes factô fumo fugans in factum tenetur. n. 1.

Qvi arcendi incendii cauſa vicinas ædes diruit, an teneatur ex L. Aqvil. ſi ignis eò non pervenerit? 2.

An h. L. hodiè abrogata ſit? 3.

IN *princ. legis* agitur de apibus alienis fumô fa- 1
ctô fugatis, vel necatis, qvòd actione in factum
teneatur is, qvi hoc fecit, qvia magis cauſam
mortis præſtitiſſe videtur, qvam occidiſſe. Sed
illa otioſa eſt ſubtilitas in noſtris judiciis. Si 2
qvis arcendi incendii cauſa ædes alienas dirue-
rit, ne ignis ad ſe perveniret licèt ignis eò usqvè
non pervenerit, actione tamen L. Aqviliæ non te-
nebitur propter juſtum metum, ſed à totâ vici-
niâ reſarciendum damnum, *§. 1. h. l. arg. L. 2. ff.
ad L. Rhod.* qvod benignius eſt. *Buſius ad hanc
legem Gail. lib. 2. obſ. 22. n. 3. & ſeq. Molin ad. d. 697.
num. 4.* qvi tamen in reſtitutione damni diſ-
ſentit. Sed affirmativa verior. Qvod autem 3
Grœnwegen, hanc legem non ſolvere obſervari, di-
cit, id non poteſt concedi. Nam & reperiuntur
exempla, & non uſus non abrogat legem, & non
amittit jus, qvi eô non utitur, niſi ſibi: & qvod,
licèt non ex L. Aqvilia teneatur deſtruens, ta-
men teneatur ex æqvitate Legis Rhodiæ, non
tàm deſtruens, qvàm vicini, probat *Mod. Piſt. conſ.
16. n. 9. & 16.* & ordines Friſiæ condemnatos, refert
Sande lib. 5. tit. 7. d. 3.

Ad L. Qvi domum. 50.

SUMMARIUM.

Domum alienam deſtruens & loco ejus balneum ædificans ex L. Aqvil. tenetur.

DEſtuxiſti domum meam & feciſti balneum, qværitur, an tenearis mihi ex L. Aqvilia? Videtur qvod non; qvia balneum exſtructum cedit ſolo, & ſic locô domus balneum habeo. Sed aff. qvia damnum ſenſi, qvòd domus mea deſtructa. Si tamen balneum mihi utile ſit, hujus æſtimationem deducendam putarem.

Ad L. Ita vulneratus. 51.

SUMMARIA.

CUm unus ſervum vulneravit lethiferè, alter poſt aliqvot dies unô ictu ipſum confecit, an uterqvè de occiſó teneatur? n. 1.

In qvantam verò æſtimationem condemnentur illi duo, ſi ſervus poſt vulnera ante mortem hæres inſtitutus ſit? 2. 3. 4. & 5.

Utilitas præponderat ſubtilitati juris. 6.

Qvid, ſi crim inaliter agendum, an uterqvè pœnâ ordinariâ afficiendus? 7.

An ſub ſpe impunitatis liceat judici elicere confesſionem? 9.

An judex inferior hoc caſu teneatur ſtare promiſſis? 10.

An confeſſio ſub ſpe impunitatis elicita ſufficiat ad condemnationem? 11.

1 SPecies facti eſt; vulneravit Titius meum ſervum lethiferè. ſed aliqvot diebus ſupervixit,
interim à Cajò hæres inſtitutus, mox à Sempronio unô ictu confectus eſt, qværo, an uterqvè teneatur de occisô (Qvod affirmat hîc Julianus, ex
his rationibus (1.) qvia etiam Titius inflixit
ictum mortiferum. (2.) & ille tenetur de cæde,
ex cujus ictu poſt aliqvot dies aliqvis decesſit.
(3.) qvando plures vulnerárunt, & non apparet,
ex cujus ictu mortuus, omnes tenentur de occi-
2 sô. *l. 11. §. 2. h. t.* Sed ergò qværitur, in qvam
æſtimationem uterqvè condemnetur? Reſp. diverſimodè: nam Titius condemnatur in pretium ſervi, qvanti retrò intra annum valuit; ſed
Sempronius condemnatur etiam ratione amiſſæ
hæreditatis: nam retrorsùm, non prorsùm da-
3 mnum à Titio datum computandum. Videntur
refragari Ulpianus & Celſus *in l. 11. §. 3. h. t. & in
l. 21.* Ideoqvè apparet, fuiſſe diſſenſionem JCtorum, qvod fatetur etiam *Cujac. in explic. hujus
4 Legis t. 1. p. 2305.* Sed movet Julianus hic objectionem, qvòd fortè abſurdum ſit dicere, unum à
duobus eſſe occiſum. Sed reſpondet, abſurdius
5 eſſe ſi teneretur neuter. Multa contra communem rationem diſputandi recepta eſſe pro utilitate communi, qvod exemplo declarat: ſi tres
trabem furati ſint, qvilibet tenetur ad duplum
trabis, licèt unus non ſurripuerit, nec movere
6 potuerit. Ideoqvè utilitatem præponderare
ſubtilitati & regulis juris; qvotidiè ex hâc Lege
colligunt *Dd. Gail. l. 2. obſ. 56. num. 4. Surdus conſ.
7 210. num. 29.* Sed ſi criminaliter agendum eſſet,
& hæc cauſa decidenda, prior ordinaria pœna
non affligeretur, qvia ex ejus vulnere licet le-
8 thali non eſt mortuus. Colligunt etiam, publi-
9 cè intereſſe, delicta non relinqvi impunita. Qvâ
occaſione qværo, an liceat ſpe impunitatis elicere confesſionem? &, an talis confesſio ſufficiens
ad condemnationem? Prius qvod attinet, diſtingvend. (1.) inter judicem, qvi à pœna ordinariâ ob gratiam recedere poteſt, & inter alium
inferiorem. Ille poteſt, ſi Reipubl. interſit maleficium detegi, & qvidem ultra commune intereſſe, ex ſpeciali qvâdam ratione, ut ſi conſpiratio
metuatur, vel ſi literæ diffidatoriæ projectæ vel
grandia furta. *Conf. Farin. qu. 81. n. 277 &c.*
(2.) Si pœna non ſit ſimpliciter jure divinô con-
10 ſtituta, ut in homicidiô. Alius autem judex inferior non debet confesſionem ita elicere, ut probavi *in proc. Crim. c. 8. m. 1. n. 53.* Et ſi fecerit
promisſionem, ipſe non poteſt ſtare promisſis,
qvia pœnæ perſecutio non voluntati judicis
committitur, ſed legis authoritati reſervatur. *l. 1.
§. 4. ff. ad SCtum Turpil. Finckelth. obſ. 105.* Poſte- 11
rior qvæſtio negatur, qvia confesſio iſta fiduciâ
promiſſæ impunitatis, & deſideriô liberationis à
carcere conſeqvendo non ſufficiet, præſertim ſi
voto fruſtratus revocet confesſionem reus. *Farin. d. q. 81. n. 287. & 293. Menoch. l. 2. A. q. caſu
367. num. 3. Conf. varias opiniones recenſens Berlich. dec. 61.*

Ad L. Si plagis. 52.

SUMMARIA.

MEdici imperitia vel malum vulnerati regimen an delictum percuſſoris augeat? n. 1. ſeq.

Stuprum ſubſecutô infanticidiô gravius punitur. 4.

An is dici posſit principium injuriæ, qui per iram aliquid fecit? 5.

An & qvando in homicidiô ira liberet à pœna ordinariâ? 6. & 7.

Qvinam ſenſus Reg. Ex factô jus oriri? 8.

An, ſi bos in experiendo ſervum percuſſerit, Actio detur? 9.

Cur, ſi pila ludens alium impulerit & hic crus fregerit, Actio non detur? 10.

MEdici imperitia vel negligentia infirmi, aut 1
hominì ejus non imputatur percuſſori, nec
auget delictum, ſcil. ut teneatur percutiens de
occiſo. Cæterùm ſi criminaliter extra ordinem 2
agatur, putarem ex eventu ſeqviori augendam
eſſe pœnam extraordinariam. Nam ſi ex malô
regimine moriatur vulneratus, certum eſt, qvòd
pœna ordinaria non teneatur, qvod optime norunt Patroni cauſarum. Dum communiter mortem malo regimini adſcribere ſolent. Sed qvia 3
tamen prima cauſa eſt vulnerans, putarem, percuſſorem graviore pœnâ extraordinariâ plectendum eſſe, qvàm ſi reconvaluiſſet vulneratus, ſi-
cut ſtupratorem, cujus pœna eſt hodiè extraordi- 4
naria, graviùs puniendum eſſe puto, ſi ſeqvatur
infanticidium, ob triſtem eventum. Debebat
enim ſtuprator ſcire, talem eventum facilè ſeqvi
poſſe & ſolere.

Ex §. 1. colligitur regula: Non is, qvi per
iram aliqvid facit, ſed qvi alium ad iram provo- 5
cat, princeps & principium dicitur injuriæ, & culpa penes eum eſt, qvi prior percusſit. *Hic & l. 4.
C. de Serv. fugit. Pruckman. conſ. 22. vol. 1. n. 95.
Modeſt. Piſt. vol. 2. conſil. 4. num. 36. Carpzov. p.
4. Jurispr. conſt. 9. def. 4. & conſt. 12. def. 4.
& conſt. 12. def. 8. num. 13.* In crimine homi- 6
cidii ſanè ira non ſemper liberat à pœnâ ordinariâ, per *art. 137. Conſtitutionis Carolinæ. Vid. in
Pract. crimin. q. 147. n. 44. & ſeqq.* Sed ſi injuriâ 7
reali ac atroci ſupra modum commotus occiderit aliqvem, tunc extraordinaria pœna ſolet dictari, præſertim ſi talis injuria, qvæ vel in furorem

posſit

poſſit agere, ut ſi qvis reperiat adulterum cum uxore, &c.

8 *Ad §. 2.* Species facti eſt clara. Notetur autem, ex hôc § colligi communem illam regulam: ex facto jus oriri. Cujus hic ſenſus, qvòd jus ſecundum facti circumſtantias variet, & facti mutatio minima in circumſtantia aliqva, mutet etiam jus, qvâ de re prolixè *Petr. Barb. ad l. Titia 35. n. 25. ff. ſoluto matr. Purpuratus in l. precibus. C. de Imp. & al. is ſubſtit. num. 24. & quos refert. Aug. Barboſa lib. 6. c. 3. axiom. 12.*

9 *In §. 3.* proponitur hæc ſpecies. Vendo tibi juga duo bonum hâc conditione ut experiaris & periculum facias, an tibi expediant. Servus tuus a bove unô cornu petitur, an ob damnum illud tibi teneor? Reſp. ſi boves retines, tibi nulla datur actio; ſed ſi nolis retinere, datur tibi actio, modò non hominis culpa bos cornibus tuo ſervulo nocuerit.

10 *Et in §. 4.* agitur de pilæ luſu, ſi cum pilam capere velles, impuleris meum ſervum, & ideò lapſus hic crus fregit, non datur actio Legis Aqviliæ, cùm id caſu magis, qvam culpa videatur factum. In ludô qvod fit, non præſumitur factum animô nocendi. *Barb. locupl. l. 10. cap. 30. axiom. 1.*

Ad L. Boves. 53.

VAccas alienas in anguſtum locum compulit, undè factum, ut una & altera abortiretur, vel damnô aliqvô afficeretur, datur actio in factum, exemplô Legalis Aqviliæ.

Ad L. Legis Aqviliæ. 54.

SUMMARIUM.

A*N ei, qvi promiſit ſervum, quem ante traditionem ſtipulator interfecit, concedatur actio ex L. Aqvil?*

STipulatus ſum à te Stichum, interfeci eum, an tibi ut Domino, qvia nondum tradidiſti, detur actio Legis Aqviliæ? Reſp. aut ante moram, aut poſt moram interfeci. Si ante moram, tunc datur tibi actio, nam licèt liberatus ſis, privatus es commodô intermedii temporis, & ratione hujus ages; Si verò interfecerim poſt moram, tunc nulla tibi datur actio, qvia mihi potiùs, qvàm tibi intuli injuriam. *Cujac. tom. 4. p. 728.*

ad L. Stichum. 55.

SUMMARIUM.

A*N ei, qvi promiſit Stichum 10. aut Pamphilum, 20. valentem, ex qvibus ſtipulator occiſit Stichum, concedatur actio ex L. Aqvil.?*

QVidam promiſit Stichum aut Pamphilum ille 10. aureis, hic 20. vendi poterat, Creditor vel extraneus interfecit Stichum, qværitur an detur actio ex L. Aqvilia? Aff. qvia peremtô viliori ſcil. Stichô, tenetur Pamphilum tradere. *Vid. Cujac. d. t. 4. p. 729. & t. 1. p. 778.* nec putarem, compelli poſſe creditorem, ut mortui pretium acceptet, licet interdum id conſentiente creditore fieri poſſit. *L. 47. §. 3. d. Leg. 1.*

ad L. Mulier. pen.

MUlier, ſi damnum mariti rebus intulit, etiam ex Lege Aqvilia tenetur.

ad L. Eqvum. ult.

SUMMARIUM.

An ſi eqvi commodati crus fractum ſit, Actio L. Aqvil. detur?

SI eqvi mihi commodati crura fracta ſunt, non datur actio Legis Aqviliæ contra me, niſi mea culpa factum illud ſit; ſi verò eqvi culpa, contra dominum datur actio. *l. 41. ff. de Ædil. Edicto.*

TITULUS III.

De

His qvi effuderint vel dejecerint.

Ad L. Prætor ait. 1. & 2.

SUMMARIA.

D*E qvônam delicto in hôc edicto agatur? n. 1.*
Ad qvid teneatur habitator adium? 2.
Habitatori datur regreſſus contra dejicientem. 3.
An ſolus habitator teneatur? 4.
An hodiè adhuc duplum ſolvatur ex hôc Edictô? 5.
An pœna occiſi hominis hodiè 50. aurei? 6.
Si qvid poſitum habeatur, cujus caſu noceri poſſit prætereuntibus, qvalis actio detur? 7.
Civitas tenetur præſtare ſecuritatem viarum, aut damna reſtituere. 8.
Qvid pro dejectô habendum? 9.
Contra qvem detur hac actio? 10.
Dejectum à filio non gravat patrem. 11.
Si ſervus effuderit, extra ordinem corrigitur. 12.
Hoſpes de effuſô non tenetur. 13.
Contra plures habitantes datur actio in ſolidum. 14.
Qvare in hôc edictô unius ſolutione cæteri liberentur, non verò in L. Aqvil. 15. & 16.

1 AGitur hîc de qvaſi delictô, & qvidem de
primô edictô, ubi damnum datum, ſi ex
ædibus ſine præmonitione qvid effuſum
vel dejectum in eum locum, ubi vulgò
eô tempore iter fieri ſolet, ſivè ſit publicus ſivè
privatus; nam hîc de via publicâ propriè ſic di-
ctâ non agitur. *per hanc l. 1. §. 2. Hip. Riminaldus*
2 *vol. 6. conſ. 626. num. 43. & ſeq.* & tenetur habita-
tor ædium ad damnum reſtituendum in duplum:
ſi verò liberi hominis corpori nocitum ſit, ad pœ-
nam arbitrariam agetur, non ſi veſtimentis no-
citum ſit corpori *§. 6. h. l.* Si verò Liber occi-
3 ſus, ad 50. aureos, ſed intra annuum; ſed habi-
tatori datur regreſſus contra eum, qvi verè de-
jecit. *L. 5. §. 4. h. t.* Idqvè in bonum commu-
ne ita ſtatutum, ut cum hôc onere habitarentur
ædes. *Molina tr. 2. d. 697. n. 15. & diſp. 710. num. 3.*
4 Et ſolus qvidem habitator vel caput domûs te-
netur, niſi conſtet, ex eâ parte effuſum, qvæ ali-
cui inqvilino locata; nam tunc, qvi eam par-
tem conduxit, ſolus tenetur. *l. 5. §. 1. & ſeq. h. t.*
5 *Molina d. l. n. 4.* Sed hodiè non duplum, ſed
ſimplum, & qvantum datum eſt, reſtitui vult
Grænwegen ad §. 1. Inſt. de Oblig. ex qv. delicto. &
6 *Dn. Struv. ad h. t. th. fin.* Sed de eô dubito, nam
conſtat, non uſu non tolli leges. Sed pœnam
occiſi hominis non eſſe hodie 50. aureos, idem
Grænwegen dicit, qvod non invitus concedo.
Nam gravior etiam, imò corporalis pro modô
7 culpæ poſſet dictari pœna. *Struv. d. l. th. 41.* Vel
damnum metuitur, ſi qvis poſuit, vel ab aliô po-
ſitum ſciens patitur, cujus caſus prætereunti no-
cere poſſit, ubi datur actio popularis ad 10. ſoli-
dos; ſed ſi poſitum deciderit, datur actio L. A-
qviliæ contra eum, qvi poſuit. *L. 5. §. 6. h. t. vid.*
Bach. in Treutl. diſp. 18. th. 11. lit. C.

8 *Ad §. 1.* Dicitur hic, publicè utile eſſe, iti-
nera tuta conſervare. Undè colligunt, Princi-
pem vel Civitatem teneri præſtare ſecuritatem
viarum iter facientibus, vel damna reſtituere.
Gail. lib. 2. obſ. 64. num. 2. Roſenthal. de Feudis c. 5.
9 *concl. 3. n. 22.* Pro dejectô autem habendum eſt,
qvod ſuſpenſum eſt, & ſuâ ſponte delapſum, un-
10 de damnum datum. *per §. 3. h. l. 1.* Et actio de
dejectô non datur contra dominum ædium, ſed
contra inhabitantem, penes qvem culpa eſt.
Nec dicitur hic, qvòd in inficiantem detur actio
in duplum, ut in L. Aqvilia, ſed hæc actio ſtatim
in duplum datur, ſive fateatur, ſive inficietur &
11 convincatur reus *§. 4.* Nec effuſum aut de-
jectum à filiofamilias gravat patrem, qvia pater
peculio tenùs tenetur; non ex delictô, ſed con-
12 tractu filiusfamilias. Si verò ſervus effuderit
vel dejecerit, nec noxalis actio ſola, nec de pecu-
liô locum habet, ſed ſervus extra ordinem judi-
13 cis officio corrigitur. *§. 8. h. l.* Circa habita-
torem non diſtingvitur, an in ſuô, an in condu-
ctô, vel an gratuito habitet. Sed hoſpes non
tenetur, qvia hic poteſt ignorare & præſumitur
ignorare, qvòd eo loco commeare ſolent cives *§.*
9. Oldend. claſſe 6. act. 20. n. 3.

Ad §. ult. & L. ſeq. Contra plures in eodem 14
cœnaculo habitantes in ſolidum datur actio id-
qvè ob incertitudinem, ob qvam ex facto alie-
nô culpa præſumitur. *Dn. Struv. ad h. t. th. 33.*
Sed ſi unus ſolvit, repetit ſolutum pro parte à 15
correis, *per l. 4. h. t. Vid. Ronchegall. ad l. 9. ff. de*
duob. reis n. 314. & ſeq. Molina d. d. 710. n. 4. Aliud
ſi ex propriô delictô qvis obligetur. *d. l. 9. & §.*
1. Et hinc apparet ratio, cur in lege Aqvilia u- 16
nius ſolutione non liberentur reliqvi, qvia hic de
unius hominis admiſſo agitur. Unus tantùm
effudit vel dejecit, licèt plures inhabitent, & de
unius hominis factô ſæpiùs qværi, non eſt æ-
qvum. *l. pen. inf. π. Nautæ, Caupones &c.* In Lege
Aqvilia agitur de factô plurium. *l. 11. π. de L.*
Aqvil. pr. Cujac. ad l. 4. h. t. tomo 1. p. 1027.

Ad L. Et qvidem. 3. & ſeq.

SUMMARIA.

SI plures ſunt habitatores, contra ſingulos hac da-
tur Actio. n. 1.
Qvi ſolvit pro pluribus, à conſorte partem repe-
tit. 2.

QVando plures ſunt habitatores, contra ſin- 1
gulos in ſolidum datur, qvia difficilè eſt
ſcire, qvis dejeciſſet *per l. 2.* Sed ſi unus ſit exa-
ctus, cæteri liberantur, qvia ſcilicet habitator ha-
bet regreſſum contra verum dejicientem, ſicut fi-
dejuſſor cæteros confidejuſſores, vel principa-
lem debitorem liberat. *conferantur notata ad l.*
item Mela 11. §. ſi plures. tit. præced. Et qvod u- 2
nus præſtat ſocietatis judicio, vel utili actione
recuperat ab alterô, qvi non ſolvit, *per l. 4. ſeq. h.*
t. unde colligitur, qvando plures tenentur ex
qvaſi delicto, ſi ſolvat unus, repetere eum partem
à conſorte. Aliud in verô delictô.

Ad L, Si verò. 5.

SUMMARIA.

QVi effudit, ipſe tenetur. n. 1.
Majorem ædium partem habens ſolus tene-
tur. 2.
Qvid ſi dominus modicum hoſpitiolum ſibi retinue-
rit? 3.
In eum datur actio, ex cujus parte qvid dejectum
eſt. 4.
Dominus ædium id, qvod propter inqvilinum ſolvit,
ab eo repetit. 5.
Civis ob debitum Civitatis prehenſus, damnum à ci-
vitate repetit. 6.
An hac actio detur hæredi aut contra hæredem? 7.

De

De libero homine occiſô, qvisnam agat? 8.
Neqvis in protectô id poſitum habeat, cujus caſus nocere poſſit? 9.
In qvônam utilitas hujus edicti conſiſtat? 10. ſeq.
An, ſi qvis me ignorante ex ædibus meis qvid poſuit, contra me actio detur? 12.
Qvalis hac ſit actio?

1 SI plures diviſô in cœnaculô habitent & certò
ſciri poſſit, ex cujus cœnaculô fuit effuſum,
is, qvi in eô cœnaculô habitat, ſolus tenetur. Si
2 autem qvis cœnaculariam exercens, vel hoſpi-
tiola diſtribuens, maximam partem ædium ha-
beat, ſolus tenebitur. Idem ſi gratuitas habi-
tationes libertis & clientibus ſuis vel uxoris, vel
amicis ſuis modica hoſpitiola diſtribuit *per §. 1.
h. l.* qvia eorum operis plerumqvè utebantur;
3 Si autem Dominus modicum ſibi hoſpitiolum
retinuerit, (ut hodiè ſæpe fieri ſolet inter paren-
tes & liberos) reſiduum pluribus locaverit, o-
4 mnes tenebuntur, qvi ibi habitant *d. §. 1.* Inter-
dum tamen ſi ſine captione actoris id fieri qveat,
prætor æqvitate motus dat in eum potius actio-
nem, ex cujus parte qvid dejectum vel effuſum
eſt, licèt plures in ea domo habitaverint, qvod ſi
autem ex ea parte qvid dejectum eſt, ubi omnes
convenire ſolent, omnes tenebuntur *§. 2. d. l. 5.*
5 Si Horrearius dejecerit vel effuderit, vel condu-
ctor Apothecæ vel conductor Apothecæ vel qvi
in hôc tantùm conductum locum habebat, ut ibi
opus faciat vel doceat, hâc in factum actione
conveniri poterit, ſi operantium vel diſcentium
qvis dejecerit vel effuderit *Damh. in praxi rerum*
6 *crimin. cap. 143. n. 6.* Si ob id, qvod ex cœnaculô
inqvilini ejectum eſt, condemnatus eſt Dominus
7 ædium, meritò id repetit ab eô. Ex qvô proba-
tur, ſi civis ob debitum civitatis comprehenda-
tur ab aliis, licèt id fieri non debeat, ſi tamen fa-
ctum ſit ex aliqvâ probabili cauſâ, qvòd da-
mnum id à civitate repetere poſſit, ſi conſtat de
contumacia civitatis. *Franc. de Clapper. Cauſa 14.
q. 1. & 2. ubi plures citat.*

8 *Ad §. 5.* Hæc actio datur hæredi, qvia e-
jus reſpectu perſecutoria eſt, non verò contra
hæredem, *§. fin*, qvia reſpectu rei eſt pœnalis.
De libero homine autem occiſo datur uni ex po-
pulo, ſi tamen cognatus & extraneus velint agere,
cognatus præferendus, ut qvi ſuum dolorem
perſeqvitur. Undè fortè adparet, hanc pœnam
actori deberi totam, licet *Weſenbec.* inter Fiſcum
& Actorem dividat. *per l. 25. §. fin. ff. de SC. Syll.* Sed
ſi libero homini nocitum ipſi, perpetua eſt actio,
aliis annalis. Nec tranſit ad hæredes damnum
libero corpori datum *per d. §. 5.*

In §. 6. Legis qvinta proponitur poſterior
9 Edicti pars his verbis. Ne qvis in ſuggrundâ
protectôve ſupra eum locum, qvô vulgô iter
fit, in vé qvô conſiſtitur, id poſitum (vel ſuſpen-
ſum) habeat, cujus caſus alicui nocere poſſit.
Qvi adverſus ea fecerit, in eum ſolidorum decem
in factum judicium dabo: Si ſervus inſciente
Domino feciſſe dicetur, aut æſtimationem dare,
aut noxæ dedi jubebo. Utilitas Edicti hujus conſi- 10
ſtit in ſecuritate viarum. *§. 7. h. l.* & explicatur *§. 8.
& ſeqq.* nam verba (*ne qvis*) pertinent ad omnes
inqvilinos vel dominos, ſive inhabitent ſive non
inhabitent *d. § 8.* ubi verba (*ſive non inhabitent*)
ad dominos refero, nam poteſt Dominus in do-
mô alteri locata qvid ſuſpenſum vel poſitum ha-
bere, qvod nocere poſſit. Et qvalecunqve ædi- 11
ficium intelligitur, *§. 9.* & poſitum habere is et-
iam dicitur, qvi patitur, ut ab altero ponatur. *§. 10.*
Et in hoc Edicto non reqviritur, ut poſitum no-
cuerit, ut in priori Edictô, ſed ut nocere potuerit
§. 11. h. l.

§. 12. Obſcurior, ſed ſenſus poteſt hîc eſſe: 12
poſuit aliqvis ex meis ædibus me ignorante,
qvod delapſum erat & nocuerat. Hic contra
me actione datur, qvia non habui poſitum, cum
ignoraverim, *per hanc l. 5. §. 10.* ergò hoc edictum
ceſſat. Ergò dabitur actio contra eum, qvi po-
ſuit. *Vid. Bach. in Tr. vol. 1. d. 11. lit. C. Hill. in Donell.
l. 15. c. 42. lit. A.*

In § ult. dicitur, popularem eſſe actionem &
datur hæredibus, ſed non contra hæredes, qvia
pœnalis eſt.

Ad L. Hoc Edictum. 6.

SUMMARIA.

AN teneatur h. actione, ſi qvis noctu effudit? num. 1. & 2.
Qvid, ſi qvis habitet extra civitatem propè viam? 3.

ACtio hæc pertinet ad civiles vicos, imò & 1
vias publicas; ſed qvær. ſi qvis noctu effu-
derit, an teneatur hâc actione? Neg. nam in ci- 2
vitatibus ac vicis noctu commeari non ſolet; hoc
enim proprium eſt non honeſtorum hominum,
ſed furum & expilatorum. *l. 1. pr. de furtis.* Unde
noctem furibus (forte etiam adulteris) amicam
dixit Homerus. Sed extra civitatem ſi qvis pro- 3
pè viam publicam habitet, nocte etiam effundi
non debet, qvòd peregrinantibus noceat, nec ex
navi in portu, qvod aliis navibus noceat, & habi-
tor ſuorum etiam culpam præſtat *Vid. Cujac. tom.
1. p. 1028.*

Ad L. Cum liberi. 7.

SUMMARIUM.

Qvid, ſi liberi hominis corpori damnum datum?

QVando liberi hominis corpori damnum da-
tum, judex computare debet mercedes Me-
dicis præſtitas, & cæteras expenſas & qvod ad o-
peras fuit factus inutilis &c. *confer. notata ad L. li-
ber homo. 13. tit. praced.*

Titulus IV.

De

Noxalibus Actionibus.

Ad L. Noxales. 1.

SUMMARIUM.

Qvid ſint noxales Actiones ?

NOxales actiones ſunt qvalitates actionum ex delictô ſervi contra dominum competentium, ubi domino condemnato licet deditione ipſius ſervilis corporis evitate litis æſtimationem.

Ad L. Si ſervus. 2.

SUMMARIA.

SI ſervus ſciente Domino alterius ſervum occidit, Dominus tenetur in ſolidum. n. 1. & 3.

Secùs ſi ignorante dominô id ſervus fecit. 2.

Qvid ſi conveniente Domino ſervus propriô motu deliqvit ? 4.

1 QVando ſciente Dominô ſervus occidit alterius ſervum, ſi id Dominus potuit prohibere, ſed non prohibuit, tunc Dominus tenetur in ſolidum ad damni æſtimationem, nec liberatur, ſi velit noxæ dedere ſervum, qvia ipſe occidiſſe
2 videtur. Sed ſi ignorante Dominô fecit ſervus, Dominus ſervum noxæ dedendo parti læſæ liberatur. De hôc agitur *in princ. legis.* Et hanc ſi Do-
3 minus ſcivit, tunc licet is deſinat eſſe dominus, & ſervum alienet vel manumittat, manet tamen obligatus dominus, qvô ſciente ſervus damnum
4 dedit, & noxa caput non ſeqvitur. Sed qvia ſi Dominus non juſſit, ſed ſervus connivente Dominô proptiô motu deliqvit, annon ſervus ipſe tenetur ? Reſp. *ex L. 12. tabb.* ſervus noxæ dabatur, ſed dominus non tenebatur. Sed ex L. Aqviliâ etiam Dominus tenebatur; ſed qvia priores Leges ad poſteriores trahendæ, placuit, ut & cum Dominô agi poſſit ad noxam dedendam, & ad æſtimationem damni, cum ipſô ſciente ſervus damnum dederit.

Ad L. In omnibus. 3.

SUMMARIUM.

Scientia abſqve poteſtate prohibendi non nocet.

QVandocunqvè dicitur, ſervum ſciente Dominô qvid perpetraſſe, id intelligendum eſt, ſi dominus ptohibere potuit, & non prohibuit. Nam ſola ſcientia Dominum non onerat, niſi & prohibere potuerit. Qvid ſi enim Dominus ſervum ſuum delinqventem ex terri excelſâ proſpiciat & ob diſtantiam loci id ptohibere non poſſit ?

Ad L. In delictis. 4.

SUMMARIA.

IN delictis ſervorum qvatenus ſcientia Domini ipſi præjudicet ? n. 1. & 2.

Abſens licet ſciens pro approbante non habendus. 3.

Duplex datur Actio contra Dominum ſcientem. 6.

Si contra dominum qvaſi ſcientem egerim, qvod non probare poſſum, an poſteà noxali actione agere valeam ? 7.

An actori libellum mutare liceat ? 8. & 9.

In judiciis univerſalibus mutatio libelli admittitur. 10.

An qvi ad recantationem injuria egit, poſteà ad æſtimationem agere poſſit ? 11.

In criminali jud. nova indicia proponi poſſunt poſt lit. conteſt. 12.

An licita ſit mutatio libelli qvoad qvalitatem vel ſubſtantiam ? 13. 14. & 15.

SCientia ergò Domini tunc præjudicat Domi- 1
nô in delictis ſervorum, qvando prohibere
potuit, qvod *Pan. in c. cum cauſam. n. 10. & c. conſtitutis 1. n. 3. de teſtibus.* reſtringit ad delicta ſucceſſiva, in qvibus aliqva mora contingit. Nam
ſi momentaneum ſit factum, potiùs ſocordia 2
qvàm conſenſio præſumenda, niſi aliqva circumſtantia concurrat, ex qvâ conſenſio vel mandatum Domini poteſt colligi. Nec tamen in priori caſu culpa vel ſocordia citra omnem pœnam eſt. *P. Barboſa in L. ſi mora. 10. p. 2. n. 41. & ſeq. ſol.*
matr. Ex hôc textu probate intendunt, abſentem 3
licet ſcientem, non pro approbante haberi. *Car. Ruinus l. 3. conſ. 66. n. 14.* de qvâ materiâ prolixè agit *Petr. Barboſa ad L. qua dotis, 34 ff. ſolut. matr. num. 15 2.* Et ex hâc lege reſtitutio damni dictata patri, qvô ſciente & patiente filius ſclopetum 4
in pagô exploſerat. *ita reſp. die 3. Jan. anno 1645.*

Ad §. 1. Qvalitas adjuncta verbo, intelli- 5
gitur juxta tempus illius verbi, cui adjungitur. Ideoqvè ſcientia eô tempore intelligitur, qvô fuit Dominus *Gail. lib. 2. obſ. 136. n. 2. Carpzov. p. 2. conſt. 43. def. 14. num. 4. axiom. Barboſ. l. 15. tit. 3. ax. 21. conf. Raudenſis lib. 2. reſp. 24. n. 55.*

In §. 2. legis quartæ traditur, duplicem dari 6
actionem ex delictô ſervi commiſſô ſciente dominô, nam dominus in ſolidum tenetur ob ſcientiam & tenetur ad ſervum noxæ dedendum, ſed una actio alteram tollit. Secùs ſi à familia furtum dicatur factum *l. 1. §. 1. ff. ſi familia furtum feciſſe dicetur.*

Ad

7 *Ad §.fin.* Egeram contra Dominum, qvaſi
eô ſciente damnum dediſſet ſervus, ſed cum ſci-
entiam probare non poſſem, actione noxali tan-
tùm egi, & qvær: an rectè ita libellum mutare poſ-
ſim? Qvod affirmatur. Videtur qvòd non ſe-
cundum communem Dd. ſententiam, de qvâ
multis *Carpzov. p. 1. Juriſpr. conſt. 11. def. 1. & ſeq.*
8 ubi tamen non ſine dubiô tranſit, qvod *defin.* 8.
tradit, ne qvidem, ſi expenſas actor reſtituere ve-
lit, admittendum eſſe actorem, ſi velit mutare li-
bellum. Nam ſi plane actioni renunciare po-
teſt, ut traditur à Dd. ad *L. deſtitiſſe. de judic.* &
ipſe *Carpz.* tradit *de conſtit. 11. d. 9.* neſcio, qvomo-
do actori poſſit denegari emendatio novi libel-
9 li, & novi judicii formatio, ſi expenſas reſtituat.
Declarationem tamen libelli obſcuri concedunt
10 Dd. qvos ſeqvitur *Carpz. d. conſt. 11. def. 12* ſicut et-
iam in judiciis univerſalibus, ut petitione hære-
ditatis, mutationem concedunt. *Carpz. d. c. def.*
11 *13.* Hinc qvæſitum meminit *Carpzovius*, cum
aliqvando injuriatus ad recantationem intra
annum egiſſet, poſt annum verò emendare vole-
bat, & ad æſtimationem injuriæ agere, an hæc ad-
mittenda emendatio? Videtur qvod non, qvia
videtur nova actio, qvæ poſt annum non datur.
Sed affirm. qvia præſcriptio annalis per actio-
nem interrupta, & petitio tantum mutata, ipſa
actione injuriarum manente. *Vid. Carpzov. p.*
12 *3. dec. 223.* ſicut etiam in criminali judiciô nova
indicia poſt Gvarandam & litem conteſtatam
proponi poſſunt, per tradita *Carpzov. p. 1. Juriſpr.*
13 *c. 4. def. 7.* Qvalitas in ipſâ actione pendente
judicio addi vel detrahi poteſt, & licita eſt emen-
datio libelli in qvalitate, usqvè ad ſententiam.
Cagnol. ad l. Edita 3. n. 137. C. de edendo. Imò et-
14 iam in ſubſtantia, ut ex *§. 35. Inſt. de Act.* ibidem
15 probavit *Weſenb. & ego alibi.* Videtur tamen illa
ſententia in foro recepta, qvòd libellus poſt li-
tem conteſtatam emendari non poſſit, qvâ ta-
men ſtante illam limitant, niſi ob qvalitatem
additam augeatur, vel diminuatur res petita, ma-
nente eâdem actione, ut in *hôc §. ult.* qvam
materiam prolixè tractat *Joh. Purpuratus in repet.*
Legis, Edita C. de edendo. num. 161. & ſeqq. in d. l. Edi-
16 *ta. cæteri interpretes.* Colligunt etiam ex hôc
textu, ſententiam abſolutoriam parere exceptio-
nem judicati, licèt ex nova qvalitate adjecta pe-
tatur *Bart. hic.* Hoc notari poteſt ad *Coll. arg. tit.*
de Except. Rei jud.

Ad L. Si plurium ſervus. 5. & ſeq.

SUMMARIA.

QVid, ſi plurium ſervus deliqverit ſcientibus vel ignorantibus Dominis? n. 1.

Differentia harum Actionum. 2.

1 SI ſervus plurium deliqvit, aut omnes do-
mini ignorant, aut omnes ſciunt; aut qvidam
ſciunt, qvidam ignorant. Primô caſu actio no-
xalis datur contra omnes, & poſſunt ſe dedendo
ſervum liberare; ſecundò caſu omnes tenentur
ad damni æſtimationem, nec dedendo ſervum
liberantur. Tertiò caſu is, qvi neſcit, poteſt no- 2
xæ dedere, ſed qvi ſcit ad æſtimationem damni
præcisè tenetur. Differentia autem harum actio-
num conſpicitur non tantùm in facultate deden-
di, ſed etiam in eô, qvòd qvi ob ſcientiam conve-
n tur, teneatur etiam Dominus ſi alienaverit no-
xium ſervum vel manumiſerit vel ſervus deceſ-
ſerit, qvia ipſe videtur deliqviſſe Dominus. Et
ſervus ipſe, licet manumiſſus, tenetur. Sed Do-
mini ſcientis hæres non tenetur, qvia eſt pœna-
lis actio.

Ad L. Noxalis autem. 7.

SUMMARIUM.

NOxalem Actionem caput ſeqvi, declaratur per exemplum.

NOxalis actio caput ſeqvitur, ergò ſi ſervus tuus mihi venditus apud te deliqvit, poſſum tamen conveniri actione noxali, licèt tunc temporis, cùm delinqveret meus ſervus non fuerit, ſi tamen te ſciente tùm deliqvit, tùm etiam teneberis. licèt non amplius poſſideas, ſed ſi is, qvi damnum paſſus, me convenerit & ſervum acceperit, non poterit contra te agere ob ſcientiam tuam.

Seqventes in hoc titulo leges non omnes explicavi, qvia continent materiam à noſtris judiciis remotiorem.

Ad L. Si ſervus. 8.

SUMMARIA.

AN de furto à ſervo communi commiſſo in ſolidum conveniri poſſim? n. 1.

Cedere poſſumus liti, ante, non poſt conteſtationem. 2.

SI ſervus meus & Titii furtum fecit, & ego con- 1
veniar, teneor in ſolidum, neqvè poſſum me
liberare ſolvendo partem æſtimationis poſt li-
tem conteſtatam, benè autem ante litem conteſt.
Ubi notat *Baldus*, qvòd qvis cedere poſſit liti an- 2
te litem conteſtatam, non poſt. *Conf. Car. Moli-*
næus ſive Caſpar Caballinus in tractatu de dividuo
& Indiv. p. 2. n. 424. & 426. & Lud. Bologninus in rep.
l. 4. §. Cato. n. 125. ff. de V. O.

Ad L. Si communis. 9.

SUMMARIA.

TItii ſcientis & Caji ignorantis communis ſervus furtum fecit, in qvantum contra alterutrum agam? n. 1.

Conciliatio cum l. pen. ſi fam. furtum. 2.

HAbuêrunt Titius & Cajus communem fa- 1
miliam. Hæc mihi furtũ fecit Titiô ſciente,
Cajô ignorante. Si Titius conveniatur, ille toties
duplum ſolvere tenetur, qvot ſunt perſonæ,

Digitized by Google

ſerviles,nec partem recuperat. Cajus ſi conve-
niatur, pro totâ ſamiliâ ſolvit pœnam, ac ſi unus
tantùm ſervus ſurtum feciſſet, juxta *tit. ff. ſi fami-*
2 *lia furtum &c.* Sed priori parti videtur obſtare,
l. pen. dicto tit. Reſpondet *Cujac. hic tomo 1. p. 1361.*
tres caſus diſtingvendo, 1. Si Dominus ſcivit &
juſſit, 2. Si non juſſit, ſed tamen non prohibuit,
cùm prohibere poſſet. 3. Si non prohibuit, nec
prohibere potuit. De illô caſu loqvitur hæc
Lex; de iſtô *d. l. pen.* juxta qvam non prohibens
conſeqvitur tantùm ſimplum ejus, qvod pro uno
ſervo ſolviſſet.

Ad L. Si qvis. 14.

SUMMARIA.

QVando occupantis melior ſit conditio? num. 1. & 5.
Inter plures areſtantes diligentioris conditio melior eſt. 2.
Item pendente concurſu fieri poteſt. 3.
Qvisnam dicatur occupaſſe? 4.

1 PLuribus ex noxali cauſâ ſervum petentibus,
ei dedendus ſervus, non qvi prior egit, ſed
qvi prior ad ſententiam pervenit, occupantis
melior eſt conditio, ſcil. ſi prior non tantùm agat,
ſed etiam ſi prior ad ſententiam pervenerit, *per*
2 *h. l. & l. 10. de peculio.* Unde probatur, ſi inter
plutes areſtantes unus fuerit, cæteris diligentior
in pari omnium cauſa citiùs ſententiam pro ſe
impetraverit, eum ante omnes juvandum eſſe,
nec differendam executionem, ob aliarum litium
difficultatem. *Dn. Mevius de Areſtis cap. 19. & ſeq. n.*
3 *26. Peck. de jure ſiſt. c. 4. n. 8.* qvod etiam pendente
concurſu fieri poteſt, ſi unins cauſa liqvida & ha-
bens paratam executionem inſtrumentum, &
qvod procul dubiô primum. *Pruckman. vol. 1.*
4 *caſ. 15. n. 87. & ſeqq. Mevius d. l.* Alibi tamen occu-
pâſſe ille dicitur, qvi in jus vocat *l. 19. de rejudic.*
Et ſupra ad L. 32. titul. de. Procurator. alibi, qvi li-
tem conteſtatus eſt. *l. 9. de V. O. l. 32. de Procur. Hil-*
lig. in Don. l. 27. c. 9. lit. MM. Sed regula textûs li-
mitanda: ſi jus concurrentium ſit æqvale. *Carpz.*
lib. 2. Reſp. 46. n. 8. Mevius d. l. num. 31.

Ad L. Qvoties. 21.

SUMMARIA.

JUſſus jurare recuſans pro confeſſô habetur. n. 1.
Qvando juramentum purgationis à Principali præſtandum? 2.
Qvid jure Can.? 3.

1 SI juramentô ſe qvis purgare juſſus, nolit ju-
rare, pro confeſſô & convictô habendus, *hic &*
cap. 10. de Purg. Canon. Ord. Cam. p. 2. tit. 10. Gail. lib.
1. obſ. 86. & ſ. Carpz. p. 1. Juriſpr. conſt. 23. d. 17.
2 *Ad §. 5.* Juramentum purgationis per ipſum
principalem præſtandum, non per Procuratorem,
niſi ſit perſona illuſtris *l. 2. §. 3. C. de jurejur. propter*
calum. Ord. n. Cam. d. tit. 10. Seſſerus de juram l. 3. c. 11.
n. 41. Sed hoc mutatum jure Can. non ſine jacturâ 3
juſtitiæ. *Vid. Proceſſum meum c. 15. n. 7.*

Ad L. Si ſervus. 22.

SUMMARIA.

DOminus aut damnum, aut noxam præſtare debet. n. 1.
Qvid, ſi commodaverit ſervum? 2.
Qvid, ſi pignori dederit? 3.
Qvid, ſi dominus non habet in promtu pecuniam, ut luat, an dicatur habere facultatem tradendi? 4.
Caſus referuntur, qvibus dominus in ſolidum de ſervi noxiâ condemnatur. 5. & 6.
Facultatem ſolvendi non habet, cui non eſt parata pecunia, licet bona adſint. 7.

DOminus ſervi noxalis tenetur aut damnum 1
reſarcire, aut ſervum noxæ dedere, ſi modò
poteſtatem dandi habuit. Sed qvid ſi poſuerit 2
vel commodaverit eum? R. qvia habet poteſta-
tem repetendi, utiqvè poteſt dedere. Sed qvid ſi 3
pignori dedit Dominus? non convenietur Cre-
ditor, ſed debitor Dominus. Sed hic tunc habet 4
facultatem dedendi, qvando pecuniam habet in
promtu, qva luere poſſit ſervum pignori
datum: nam ſi pecuniam non habeat, licet
res habeat, ex qvarum venditione pecunia iſta
redigi poſſit, non tamen videtur habere faculta-
tem tradendi, ne ſuas res vendere cogatur. Sed 5
ſi non exhibeat, cùm poſſet, aut abſentem non
defendat, aut deſuper caveat, aut ſervum forte
precariò alteri datum non repetat, aut cum pe-
cuniam haberet, non tamen redimat ſervum pi-
gnori datum, aut ſi ſervum ſuum eſſe per calu-
mniam neget, modo probetur, ſervum ejus eſſe,
vel delatô jurejurandô noluit jurare, vel qvi do-
lô talem ſervum noxium deſiit poſſidere; his
omnibus caſibus tenetur Actione Prætoriâ in
ſolidum, *Cujac. ad h. l. tom. 1. pag. 1009.* Nec ob- 6
ſtat *l. 88. de V. S.* qvia aliud eſt qværere, qvid
qvisqvè in bonis habeat, & aliud, an qvis habeat
facultatem redimendi, exhibendi, &c. Collige:
Non videri habere facultatem ſolvendi præſen- 7
tem, qvi non habet pecuniam paratam, licet
bona habeat. *Baldus hic.* Unde non eſt ita fa-
cilis ſolutio, ſi fidejuſſor vel debitot tantùm bo-
na, non pecuniam habeat.

Ad L. Electio. 26.

SUMMARIA.

INficiatio defuncti an hæredi noceat? n. 1 & 2.
Qvô caſu nec ipſi neganti? 3.

INficiatio defuncti non nocet hæredi, nec 1
ipſi neganti, ſi inficiationem revocet. Pri-
us etiam in depoſito ſit. Nam licet dolus 2
à de-

à depoſitario defuncto admiſſus. & hic ab hærede præſtandus, mendacium tamen defuncti non nocet hæredi. *l. 1. §. 1. & l. 18. ff. depoſiti.* Poſterius patet ex iis, qvæ dicta ſunt *ad L. 23. §. 10. ff. ad L. 3 Aqvil.* Nam ſi nondum damnum probatum, & tunc poſteà confiteatur, non habet locum pœna mendacii. *Bargalius de dolo lib. 5. c. 14. n. 47.*

ad L. Et generaliter. 28.

SUMMARIA.

AN, ſi b. f. poſſeſſor ſervum noxa dedit, accipiens exceptionem vero domino ſupervenienti opponere poſſit? num. 1.

An, ſi verus Dominus caſu recepit ſervum, Publiciana hoc caſu detur? 2. & 3.

An ſervus noxæ deditus uſucapi poſſit à ſciente, eum non fuiſſe dedentis? 4. & ſeqq.

1 BOnâ fide poſſideo ſervum, qvi tibi noxiam dedit, ego tibi eum noxæ dedi, non qvidem transferendo in te jus dominii, qvod non habeo, ſed omne jus meum, qvod habeo. Dominus ſervi verus poſtmodum à Te vindicat ſervum potes opponere exceptionem, ut prius ſolvat æſtimationem da-
2 mni. Sed qvid ſi dominus caſu recuperet poſ-
3 ſeſſionem ſervi, an tibi competit Publiciana? Affirm. & licet hæc aliàs contra Dominum non detur, hic tamen datur, qvia ſi exciperet de dominio, replicare poſſes de ſatisfactione damni ſeu de dolo.
4 Sed an poſſum talem ſervum uſucapere, ſi ſciam eſſe alienum? qvod hic affirm. Nam non ſemper ſcientia rei alienæ malam fidem inducit, ſcil. qvando non adeſt ſcientia injuſtæ poſſeſſionis.
5 Nam ita cogitare potes: licet non ſit rei ſervus, debuiſſet tamen ipſe Dominus mihi de damno ſa-
6 tisfacere, aut ſervum dedere. Caſus ergò hic ſpecialis eſt, ubi illi datur Præſcriptio, qvi tamen bona fide deſtituitur, qvod communiter hic Dd.
7 ſecundo decreto adſcribunt. Sed ratio eſt in ipſa deditione ſervi, qvæ à Domino facta transfert dominium; ſi àb ſ. poſſeſſore, transfert uſucapiendi conditionem, & hic Publiciana datur contra Dominum, qvia etiam Dominus, ſi poſſediſſet, damnum ſarcire, aut dominium dedere debuiſſet. *Cujac. ad h. l. tom. 2. pag. 1946. & Ruſius ad h. l.* qvi nec jure Canonicô aliud eſſe contra Conſtantium contendit. *Conf. Arum. d. 8. ad Pand. §. 8.* Sed utut non fuerit uſucapta, nunqvam tamen Domi- 8
nus habere poterit hunc ſervum, niſi de damnô ſatisfaciat.

ad L. Qvoties. 34. & ſeq.

SUMMARIUM.

EX delicto filiifam. qvomodo contrà Patrem agatur?

EX delicto filiifam. non datur noxalis actio contra parentem, ſed agitur contra filium, qvi ſi condemnatus eſt, actio ex judicato datur contra parentem, qvatenus in peculiô eſt, qvia eſt jam non ex delicto, ſed qvaſi contractu. In judiciis enim qvaſi contrahimus.

ad L. Qvemadmodum. 38.

SUMMARIA.

DOminus qvi ſervum pro derelicto habet, liberatur, num. 1.

Annon hoc caſu Dominus dicatur dolo poſſidere? 2.

DOminus ſervi poteſt ſe liberare ab actione no- 1
xali, ſi ſervum pro derelicto habeat nam Dominus tantum tenetur. Nec hic dici poteſt qvod 2
dolo deſierit poſſidere, nec enim cauſa actoris ſit durior; nam aut alius eum apprehendit, aut ſiet liber: ſi illud, habet qvem conveniat Actor; ſi hoc, ipſe ſervus qvi fuerat, convenietur.

ad L. Cum ſervus. 41.

SUMMARIUM.

AN actio noxalis contra ſocium detur, in delicto ſervi communis.

EGo & tu habuimus ſervum communem, is tibi nocuit, an potes habere contra me actionem noxalem? Negatur, nam ſi extraneo dediſſet, etiam contra te is in ſolidum poſſet agere, qvi noxalis actio non recipit diviſionem. Sed poteris mecum agere actione communi dividundo, ut damnum dividatur. *Cujac. t. 1. p. 2338.*

LIBRI X.

TITULUS I.

Finium Regundorum.

ad L. Finium, 1.

SUMMARIA.

QVomodo hæc Actio tùm perſonalis, tùm realis ſit? num. 1.

Principaliter tamen in rem potius qvàm perſonam eſt. 2.

1 ACtio finium regundorum eſt tùm per-
ſonalis tùm realis. Realis eſt, dum qvi-
libet ſuam partem vindicat; perſonalis
verò ob præſtationes perſonales v. gr.
qvando peto, ut aliter dirigantur termini, & ex
tuo fiat meum. Vel qvando alter utiliter qvid
impendit in utilitatem communium finium. *l. 4.*
§. 1. h. t. vel ſi damnum dedit alter in confinibus
2 *per l 4. §. 3. & ſeq. h. t.* Nam in his conſiſtunt
perſonales præſtationes. Principaliter tamen
potius in rem, qvàm perſonam videtur Actio.
Qvamvis evenire poſſit, ut modò finium regun-
dorum agatur, tantum præſtationum perſonalium
habeatur ratio: modò ut tantum rei vindicationis
natura ſervetur *Coll. Arg. ad h. t. th. 30.*

ad L. Hæc actio, 2. & ſeq.

SUMMARIA.

CUm fines commodè non poſſunt dividi, per condemnationem & adjudicationem judex dirigit. num. 1. & 2.

Jus fines dirigendi eſt pars juriſdictionis. 4.

Cum veſtigia terminorum adſunt, ad veterem formam rediguntur. 5.

1 QVod ſi fines commodè dirimi non poſſunt,
poteſt judex, qvamvis hæc actio non ſit b.
fidei, *per l. 4. §. 2. h. t. Zæſ. ad h. t. n. 2. Wiſſenb.*
th. 5. amovendæ obſcuritatis gratia, novos fines
per aliam regionem, ubi commodum fuerit, di-
2 rigere; idqve per condemnationem & adjudica-
tionem ex bono & æqvo. *Weſenb. in ff. h. t. num. 7.*
Alter verò in certam pecuniam condemnandus
l. 3. h. t & ſic fieri poteſt, ut ſententia cum libello
non conſentiat. *Hieron. de Monte in tr. de finibus*
3 *regund. c. 101. n. 4. & 5.* Et ita hoc judicium ad
diviſoria judicia rectè refertur. *Bachov. diſp. 2. de*
4 *Action. th. 8. lit. A. Boer. deciſ. 42. n. 39.* Et eſt hoc
jus fines dirigendi pars juriſdictionis. *Klock. vol. 1.*
conſ. 10. num. 489. Licet ſubditi ſine conſenſu
Magiſtratus de finibus tranſigere poſſint. *arg. l. 12.*
h. t. Carpzov. p. 2. conſt. 41. def. 17. Qvando ve- 5
rò veſtigia terminorum veriſimiliter inveniri poſ-
ſunt, tunc omninò vetera monumenta attenden-
da ſunt, & ſic res ad veterem formam reducenda.
Myſing. c. 6. obſ. 27. Dn. Franzk. ad h. t. n. 29. per c.
3. X. de probat.

ad L. Sed & loci. 4.

SUMMARIA.

IN hoc judicio habetur etiam ratio intereſſe. n. 2.

Fructuum qvalis ratio habenda? 3.

Cur, ſi Agrimenſor ab uno conductus eſt, ab adverſario tamen pars qvaſi mercedis ſolvenda ſit? 4.

An judex datus de crimine termini moti, cognoſcere qveat de finibus regundis? 5.

Qvid, ſi portio fundo pluribus communi adjudicanda ſit? 6.

Qvomodo, ſi fundo communi proprium meum fundum ſit commune, agere poſſim? 7.

Utilis hæc actio datur Emphyteutæ, uſufructuario &c. 8.

An verò ſocus? 9.

An & qvando detur hoc judicium in Prædiis urbanis, & qvando non in ruſticis? 10. 11. & 12.

An detur de juribus, v. gr. juriſdictione? &c. 15.

PRæcipua hæc lex; & in princ. dicitur, qvòd 1
non tantùm circa fines totius agri, ſed & uni-
us controverſi loci diviſio & ſciſſura ab arbitro
fieri poſſit; & ſic eſt extenſio ejus, qvod in *l. 2. &*
3. dictum erat. Sed in §. 1. duo habentur, qvod 2
etiam ejus, qvod intereſt, habènda ſit ratio, ſi ſci-
licet poſſeſſor aliqvam utilitatem perceperit ex
eô locô, qvem repertis veris terminis vicini fu-
iſſe apparet. *Chriſtin. vol. 2. dec. 183. n. 3.* & rectè 3
ſubjicitur *in §. 2.* qvod fructuum habenda ſit ra-
tio, ſcilicet qvos poſt litem conteſtatam poſſeſſor
loci controverſi percepit ex eodem. Nam an-
tea bona fide perceptos & conſumtos lucratur
poſſeſſor, ut in rei Vindicatione, *per hanc L. Petr.*
Greg. lib. 5. c. 5. & Chriſtinæus d. l. Dn. Struv. ad h.
t. th. 58. & aliud videtur in aliis diviſoriis judiciis,
per *l. 44. §. 3. tit. ſeq. Dn. Franzk. h. t. n. 40. & ſeq.*
Alterum qvod in *§. 1. hujus legis* reperitur, licet 4
agrimenſor ab uno conductus, ab alterô tamen
etiam pars qvaſi mercedis (nam vera conductio
non eſt) ſolvenda, cum id inter præſtationes per-
ſonales referatur, & utriusqve negotium geratur
in duplici hoc negotio.

Digitized by Google

Ad §. 4. In §. 4 hujus Legis habetur hæc
5 facti ſpecies: datus judex criminali judiciô de
terminô motô, apparet ex teſtium dictis, quinam
fuerint juſti & genuini fines, quær. an de his etiam
cognoſcere poſſit? Qvod hic affirm. quia ſi inci-
dat civile judicium criminale, de civili etiam
cognoſcet judex, & pronunciabit quoque, ſi
utramque jurisdictionem habeat. *Ant. Matth.*
ad lib. 48. tit. 17. c. 2. n. 1. & Conf. Deccianus lib.
4. Pr. Crim. c. 30. Conf. & Ruſius hic, qvi hic ali-
6 *qvid ſingulare agnoſcit.* Et ſi vicinus fundus
communis pluribus & huic fundo pluribus com-
muni portio mei fundi adjudicanda juſtô pretiô,
tunc fundo iſti adjudicatur hæc portio non ho-
mini, & quem quis ſociorum partem habet in
fundo communi pro indiviſa, eam etiam partem
habet in adjudicata parte, quoniam magis fundo
adjudicantur fines, & inter fundos eſt lis. *per §.*
5. & 6. h. l.

7 *Paragraphi 7.* ſenſum hunc tradit *Cujac. ad*
l. 23. Pauli ad Edictum. tomo 1. p. 1114. Ego
& tu communem fundum habemus & ego ſolus
in confinium proprium meum habeam fundum,
inter nos judicium de finibus regundis fundi
communis & fundi proprii neque directum ne-
que utile reddi poſſe, quia ego & tu pro una per-
ſona habemur in fundo communi, ergo non poſ-
ſumus litigare, ſed ſi velimus de finibus agere,
teneor vel meam partem fundi communis vel
fundum proprium vendere. Neque ſolùm in-
ter duos, ſed etiam inter tres pluresve fundos
judicium hoc accipi poteſt, ſi ſinguli plurium
fundorum confines ſint.

In §. 9. dicitur, quod utilis hæc actio de-
8 tur emphytevtæ, uſufructuario, imò & creditori,
pignoris poſſeſſori. Et hoc ad Prælatos Eccle-
ſiarum accommodat *Dn. Franzk. hic n. 16.* quia &
9 hi uſufructuarii ſunt; non verô datur inter ſoci-
os, qvia ſic idem contra ſe ageret. *l. 4. §. 6. h. t.*
Zæſ. h. t. n. 17. Dn. Franzk. n. 14.

10 In prædiis urbanis, quatenus talia ſunt,
cùm confinia non dicantur, ſed vicina, non ha-
bet locum hoc judicium *§. pen. & ult. h. l.* Un-
de probat *Tholoſ. lib. 4. c. 7. n. 19. & Hippol. Ri-*
min. vol. 4. conſ. 367. n. 22. & n. 28. in prædiis
11 urbanis legem finalem non habere locum. Sed
nec in ruſticis datur ſemper, quando locus pu-
12 blicus intercedit. *l. 4. §. fin. & l. ſeq h. t.* E con-
trario in urbe quoque habet locum, quando hor-
13 ti urbani vicini. *hoc §. fin.* Sed ad jura incor-
poralia, v. gr. jurisdictionem, jura venandi &
ſimilia, hoc judicium, ut etiam in aliis factum,
qvodammodo extenſum fuit, teſte *Henn. Ham-*
melio de action. c. 52. n. 14. & ſeqq. qvem laudat
Dn. Struv. ad h. t. th. 52.

ad L. Qvia magis. 5. & ſeq.

SUMMARIUM.

*Cur intervenıente flumine confinium non intelli-
gatur?*

IN præcedentis legis *§. fin.* dictum erat, ſive flu-
men, ſive via publica interveniat, confinium non intelligi; nam ita cum *Haloandro* legendum eſſe poſt *Cujac.* rectè tradit *Autor Collegii Argentor. ad h. t. th. 12.* huic ſubjicitur ratio *in h. l. 5.* qvia meo fundo magis ſit confinis via publica vel flumen publicum, qvàm ager vicini. Sed ſi rivus privatus interveniat, contra dominum rivi etiam agi poteſt finium regundorum.

ad L. De modo. 7.

SUMMARIUM.

*UNde hanc actionem arbitrariam eſſe colli-
gatur?*

QVando aliqvis de territorio majorem, qvàm par eſt, qvàm ipſi aſſignatus erat modus, occupaſſe partem dicitur, dari ſolent arbitri, qvi majorem locum diminuunt & alteri partem aſſignant. Unde colligunt Dd. hanc actionem eſſe arbitrariam, non ſtricti juris. *Hieron. de Monte de finibus cap. 69. n. 2. & Colleg. Arg. hic th. 38.*

ad L. Si irruptione. 8.

SUMMARIA.

*NIhil intereſt, caſu fortuito an facto hominis ob-
ſcurati ſint fines? n. 1.*
*Agrimenſores in regendis finibus mittendi, qvi rem
oculis ſubjiciant. 2. & 3.*
Qvibus creditur, modò non ſint ſuſpecti. 4.
*Hodiè controverſia de finibus per commiſſarios de-
ciditur. 5.*
Exemplum citationis ad inſpectionem ocularem. 6.
*Probatio per inſpectionem ocularem nunqvam ex-
cluditur. 7. & 8.*
Repeti poteſt ſumtibus petentis. 9.
*Debet præcedere cauſa cognitio, & citari, qvorum
intereſt. 11. & 12.*
*Oculari inſpectioni comparatur judicium perito-
rum. 13.*
Hæc actio durat 30. annos. 14. & 15.
Fines Parochiarum nunqvam præſcribuntur. 16.

NIhil intereſt, caſu fortuito fines obſcurati 1
ſint, ut cum inundatione ac irruptione flu-
minis, an verò factô hominis ſint confuſi. Nam
omni caſu ſuum cuiqve reſtituendum, & jubebit

Digitized by Google

præſes ſubditos alieno abſtinere & ſuô eſſe contentos. In finibus regendis agrimenſores mittendi, & res ipſa oculis ſubjicienda. Nam qvod patet expreſſè, non eſt probare neceſſe. *Weſenb. in ff. num. 7. Mynſing. 6. obſ. 37. num. 5. Hieron. de Monte in d. tr. c. 30. n. 2. Schepliz. in promt. tit. 41. §. 1.*
3 & hæc ſpeciali commiſſione opus habere videtur, niſi res ipſa reqvirat, ut teſtes, niſi in rem præſentem ducantur, deponere neqveant. *Dn. Mev. p. 5. dec. 310.* Nam hic rerum peritis credendum, modo
4 non ſint ſuſpecti. Nam in talibus perſonis non tantùm ſcientia, ſed & conſcientia & fides attendenda. *Chriſtin. vol. 2. dec. 184. Hieron. de Monte d. tr. c. 30. n. 2. & c. 101. n. 10.* & mittendi arbitri. *l. 8. h. t. & l. 44.*
5 *de Arbitris.* Hodiè per Commiſſarios ſolent hæ controverſiæ decidi, de qvo *Ruland. de Commiß. p. 1. lib. 4. c. 5. & c. 20.* Exemplum citationis ad
6 ocularem inſpectionem ſubjicio: Nun tragen Wir/ ob ſolch euer Beginnen/ ein ungnädiges Mißfallen/ wollen euch auch daſſelbige hiermit ernſtlich verwieſen/ und darneben anderweit befohlen haben/ daß ihr gegen den 26. Julii/ als welchen Tag Wir ex officio, zu Verrichtung obverſtandener Commiſſionen/ hiermit angeſetzet haben wollen/ euern Commiſſarium, welchen wir auf euer unterthänigſtes Bitten an eurer Seiten darzu hiebevor verordnet/ und denen vorhin zu dieſer Sachen deputirten Commiſſarien/ die doch ohne das mehrentheils von euch gleichfals vorgeſchlagen waren/ gnädigſt adjungirt, zur Stelle ſchaffet/ euch auch ſelbſten/ nebſt den Außſchuß der Gemeine aus der Stadt N./ vor den deputirten und adjungirten Commiſſarien/ mit euer Nothdurfft gefaſt geſtellet/ und nach eingenommener Beſichtigung und angeſtallter Erkundigung darauff gütlicher Handlung/ oder Verabſcheidung gewartet/ mit der endlichen Commination und Verwarnung/ dafern ſolches von euch nicht erfolgen ſolte/ daß die alsdann anweſende Commiſſarii in contumaciam zu verfahren hiermit befehlicht ſeyn/ und ihr darwider nicht weiter gehöret werden ſollet/ wornach ihr euch zu achten/ ſeynd euch ſonſten mit Gnaden gewogen/ geben Cöllen an der Spree am 23. Junii Anno 1630.

7 Et hæc probatio, ſcilicet ocularis inſpectio, ita eſt privilegiata, ut nunqvam excluſa videatur, licet aliæ probationes excluſæ ſint. *Maſcard. de probat. in proœm. qv. 8. Berl. p. 1. concl. 47. in pr.*
8 Et hoc ſenſu verum, qvod dicunt: ſententiam finium regundorum non tranſire in rem judicatam, ſi ſcil. per ocularem inſpectionem aliud probari poſſit. Et ſic intelligo *Chriſtinæum ad Stat.*
9 *Mechlin. tit. 14. §. 2.* Et poteſt hæc inſpectio ſemel facta repeti ad inſtantiam ejus, qvi petit, ejusqve ſumtibus. *Chriſtin. d. tit. 14. §. 3. n. 2.* Et ſic inſpectio, citatis & auditis prius partibus, à judice decernenda. *Vid. Chriſtin. d. tit. 14. §. 4.*
10 Et facta inſpectione oculari non ſtatim ferenda eſt ſententia, ſed Rotulum prius partibus communicandum, & illæ deſuper audiendæ, ne ſententia nullitate laboret. Debet etiam aliqva 11
cauſæ cognitio præcedere ocularem inſpectionem, per verba *§. ſi res ita exigit. Dn. Mev. p. 4. dec. 139. n. 3.* & debent citari omnes, qvorum 12
intereſt. *Dn. Mev. d. l. n. 5. & in proceſſu meo c. 22. n. 6.* & res in eo verſari debet, ut ad probationem perventum fuerit. *Dn. Mev. d. l. n. 4.* Nam intereſt utriusqve partis, ut præſentibus omnibus fiat inſpectio. *Dn. Mev. p. 5. dec. 226.* De oculari inſpectione vid. *Maſcard. de Probat. in Proœm. d. q. 8. Klock. vol 1. conſ. 29. n. 239. & qvos allegavi in Proceſſu Civ. c. 22. n. 1.* Huic oculari 13
inſpectioni comparatur judicium peritorum, qvod tamen per ſe non eſt ſententia, ſed ſi temerè judex ab eo recedit, litem ſuam facere videtur. *Dn. Mev. p. 2 dec. 261.* Et ſpeciale eſt in hoc ju- 14
dicio, ut non niſi triginta annis huic actioni præſcribatur. *L. fin. C. h. t.* qvod non ita intelligendum, qvaſi poſſeſſores agrorum, poſtqvam confines agros per 30. annos poſſederunt, non poſſint amplius actionem hanc inſtituere, ſed qvod de mutatis terminis, poſtqvam 30. anni a mutatione fluxerunt, non poſſit agi. *Chriſtin. d. dec. 185. num. 4. Paulus Buſius ad L. 1. h. t. n. 7.* Etſi 15
igitur intra 30. annos veteres termini reperiantur, novi evellendi erunt, & juxta veteres fines regendi; Sed ſi poſt lapſum 30. annorum veteres appareant, novi retinendi. *Chriſtin. ad ſtat. Mechlin. tit. 14. art. 7. n. 4.* Sanè fines Parochi- 16
arum Jure Can. præſcribi nunqvam poſſunt. *c. pen. X. de Paroch. Buſius ad L. 1. h. t. Bach. in Tr. vol. 1. diſp. 19. th. 8. lit. C. & D. Hieron. de Monte d. tract. c. 74. Dn. Struv. ad h. t. th. 60.*

ad L. Judicium. 9.

SUMMARIUM.

Qvid ſi duo ſocii fundum communem diviſerint?

SI duo Socii fundum communem diviſerunt, aut aliqvis fundum alienavit, pertinet ad ſocios vel ademtorem judicium familiæ herciſcundæ, qvia mutatio dominorum non mutat cauſam actionis finium regundorum, qvia hæc actio magis fundorum, qvàm perſonarum propria eſt, *l. 4. §. 5. h. t.*

ad L. Judicium. 10.

SUMMARIA.

Judicium finium regundorum duplex eſt. n. 1.
Qvi prior provocavit, prior probabit. 2.

Judicium finium regundorum, ut & familiæ 1
herciſcundæ & de commmuni dividundo ſunt

ſunt judicia duplicia, ubi uterqve & Actoris &
Rei perſonam ſuſtinet. Et ideò in his judiciis
utriqꝫ ſimul probatio injungi ſolet, qvod in aliis
2 ſecus. Notandum tamen, qvia in judiciis ordo
neceſſarius, & non poſſunt duo actus contrarii
ſimul expediri, ideoqꝫ ejus probationem prius
audiendam, qvi prior provocavit. Si tamen al-
ter nihil contra petat, ſed tantùm ejus, qvi ad ju-
dicium provocavit, intentioni contradicit, tunc
is nihil tenebitur probare *Dn. Struvius ad h. t. th.
54. & Franzkius n. 8.*

ad L. In finalibus. 11.

SUMMARIA.

QVomodo probatio in hoc jud. inſtituatur? n. 1. & 2.

An etiam per teſtes de auditu? 2.

An etiam per ſolutionem cenſus & alios modos? 4. 5. & 6.

Situs ſolet per ichnographiam deſcribi. 7.

Si probationes utrinqve pares, pro reo pronuncia-tur. 8.

1 AGitur hic de Probatione in hoc judiciô Fini-
um Regundorum, ſc. per vetera monumenta,
per autoritatem cenſus ante litem motam ordi-
2 nati. Ad vetera monumenta referuntur foſſæ,
aggeres, lapides, ſtrues lapidum, arbores nota-
3 tæ, fama, &c. *c. 13. X. de Probat.* atqꝫ ſic etiam
teſtes de auditu hic admittuntur in re antiqva,
*arg. l. 28. de Probat. l. 2. §. 8. de aqva pluv. arc. hujus
hic. Mynſ. c. 6. obſ. 26. n. 3. & ſ. Wiſſenb. ad h. t. th. 6.*
4 Item per recognitionem aut ſolutionem alicujus
cenſus. *c. cum olim de cenſibus* per confeſſionem
partis, per cuſtodum appoſitionem. *l. 15. §. ult.*
5 *ff. de Fundo inſtr. Leg.* per exercitium jurisdictio-
nis. *c. cum ad ſedem. X. de Reſtit. Spoliat.* per li-
bros valdè antiqvos. *d. c. cum cauſam. 13. X. de*
6 *Probat.* de qva materia uberius loqventes videan-
tur. *Mynſ. d. c. 6. obſ. 25. & ſeq. GvidoPapæ dec. 193.
Chriſtin. d. d. 103. num. 5. & ſeqq. Maſcard. concl. 393. &
aliqvot ſeqq. Card. Tuſchus concl. 700. Menoch. l. 6. de
Præſumt. 143 & ſeq. Scheplitz. in Promt. tit. 41. §. 2. &*
7 *ſeqq.* Et ſolet loci ſitus pro informatione judicis
8 abſentis per Ichnographiam deſcribi. Et ſi proba-
tiones utrinqꝫ pares, pro Reo, qvalis is habetur,
qvi provocatur, erit pronunciandum. *c. ex Literis
3. de Probat. Hier. de Monte de Finibus c. 59. in fine.*
Nec locus hic juramento ſuppletorio, ut poſt *Vi-
vium & Vaſq. tradit. Hillig. in Donell. l. 24. c. 19 lit.
Q. & Berlich. p. 2. dec. 233.*

ad L. Eos terminos. 12.

SUMMARIUM.

EMtor meus, cui demonſtravi certos fines, an ad terminos antiqvos provocare poſſit?

HAbui fundos duos, & vendidi tibi unum, demonſtratis certis finibus fortè novis; poſteà moves mihi controverſiam, vel alii tibi, vel tu aliis, & provocas ad antiqvos terminos, qværitur an rectè? Videtur qvod ſic, qvia res ad antiqvum ſtatim reducenda; ſed negatur hic, qvia non potes alios terminos petere, qvàm qvi tibi venditi & demonſtrati ſunt, fundorum finitio in arbitrio duorum eſt. Vid. *Cujac. ad h. l. tom. 1. p. 109. Buſium ad h. l.*

ad L. Sciendum. fin.

SUMMARIA.

SPatium à ſepimento, maceriâ &c. quantum obſervandum? num. 1.

An hæc lex hodiè obſervetur? 3.

Latrunculatores facinoroſum in alieno territorio perſeqvi poſſunt. 5.

LEx hæc ſpatium relinqvendum deſcribit à ſe- 1
pimento, maceriâ, domô, juxta agrum alie-
num faciendâ, ſepulchrô, puteô, arbore &c. Con-
feratur *l. 1. C. de Aqvæductu, & ibi Dd. Tholoſanus
lib. 4. c. 7. num. 18. Viv. dec. 243. Theſſaurus dec.
129.* Et hæc lex non de prædiis Urbanis, ſed 2
ruſticis loqvitur, ut conveniat Rubro. *Tholoſ.
l. 4. c. 7. num. 19. Hipp. Rimin. conſ. 367. n. 22. &
ſeqq Surdus conſ. 74. n. 1.* Sed & hæc lex non in 3
ruſticis, multò minùs in urbanis obſervatur. Sed
hàc de re ſtatuta & conſvetudines Locorum at-
tendendæ, teſte *Nevizano conſ. 58. n. 10. Surdo d.
conſ. 74. n. 2. Buſio hic. Grænwegen ad l 9. C. de
Ædif. privat.* Solet hic qvæſtio ventilari, an ſi 4
qvis reperiatur occiſus in confinio, ad cujus ju-
risd. hoc pertineat? Sed de hoc alibi ad *lib. 11.*
agetur, *tit. de Rebg.* Sed hoc colophonis locô 5
addam: ſi facinoroſus effugiat, & è manibus
Latrunculatorum elabatur, & in aliud territorium
veniat, poſſe eos ſeqvi, & eum apprehendere.
Vid. *Receſſ. Imper. de Anno 1559. §.* Und wiewol
*2. Gail. de P. P. l. 1. c. 16. n. 25. Mynſ. cent. 2. obſ. 28. Ad-
dit. ad Zæſ. in hoc tit.*

Titulus II.
Familiæ herciſcundæ.

ad L. 1.

SUMMARIA.

QVanam origo hujus actionis? num. 1.
Cuinam concedatur hæc actio? 2.
Qvi eſt in poſſeſſione, indiſtinctè admittitur. 3.
Cum actor non poſſidet, nec reus eum pro cohærede agnoſcit, non habet hanc act. 4.
Qvando judex poſthabitâ negatione iſtâ, ad diviſionem progrediatur? 5.
An poſſit hæc actio cum petit. hæred. conjungi? 6.
In qvantum poſſeſſio pro poſſeſſore probet? 7.

1 IN *l. 1.* origo actionis hujus deſcribitur, ſcilicet
qvod ſit à Lege 12. Tabb. introducta hoc fine,
ut cohæredes haberent actionem, ſi vellent à
2 communione recedere, *& in §. 1.* deciditur
qvæſtio, cui detur judicium Familiæ herciſcundæ,
& ponuntur tres caſus, qvi tamen ad dichoto-
miam referri poſſunt. Qvi vult agere judicio
Familiæ herciſcundæ, aut eſt in poſſeſſione hære-
ditatis (nam de hujus diviſione hic agitur) aut
3 non eſt in poſſeſſione. Si illud, tunc indiſtin-
ctè admittitur, ſive Reus eum fateatur cohære-
dem, ſive non, qvia præſumtio ex poſſeſſione pro
4 eo militat. Sin non eſt, tunc ſubdiſtingvitur,
utrum Reus provocatus ad hoc judicium Acto-
rem habeat pro cohærede, an verò non? ut illo
caſu admittatur, non hoc; qvia præjudicium non
debet fieri hæreditati, & debet prius conſtare,
qvis hæres ſit, & datur igitur ei petitio hæredi-
tatis. Exceptio enim (Tu non es hæres) eſt præ-
judicialis, & tollit jus agendi. *Marpurg. vol. 1. conſ.
26. n. 5. & 6.* Vid. *Bach. in Tr. v. t. d. 19. th. 8. lit. A.
Dn. Franzk. ad h. t. n. 10. Dn. Struv. th. 5. Alvarus*
5 *Valaſcus in tr. de partitionibus c. 2. n 21.* etſi tamen
judex videat, eum protelandi judicii cauſa nega-
te, actorem eſſe hæredem, poſthabita ea negati-
one, ad diviſionem progredietur. *Valaſcus d.*
6 *l. n. 26. & ſeqq.* Poterit etiam petitio hæreditatis
cum hoc judicio Fam. herciſc. conjungi, ut ta-
men de petitione hæreditatis prius cognoſcatur.
7 *Buſius hic.* Non autem ſe defendere poteſt, qvò
minus admittat cohæredem, ſi dicat, ſe aliqvid
8 erogaſſe in alimenta. *Dn. Mevius p. 2. dec. 19.* Pro-
batur etiam ex *h. L. 1. §. 1.* Sententia *Cyni in L. 1.
C. ubi cauſa ſtatus. in 5. qvæſt.* poſſeſſionem vel
qvaſi alicujus Juris non probare Jus, niſi reſpectu
qvalitatis, qvæ ratione præparatoriorum fuiſſet
probanda: non autem reſpectu qvalitatis inciden-
tis, cum ad deciſionem cauſæ principalis neceſſa-
riò eſſet probanda. Conf. *Baldus hic n. 3. & i nunc.
de Clapperius p. 2. dec. cauſa 47. qv. 3. num. 5.*

ad L. Per Familiæ. 2. & L. ſeq.

SUMMARIA.

OMnis hæreditas per hanc Actionem dividitur. num. 1.
An qvarta, qvam arrogatus petit, etiam in hoc judicium veniat? 2.
Hoc judicium duplex eſt. 4.
Qvid ſi duo plures ſint cohæredes? 5.
Nomina hac actione qvidem non dividuntur, ſed cedi poſſunt. 6. & 7.
An creditor ſecundum ſtatutum de ære alieno ex feudo ſolvendo, poſſeſſorem feudi paterni ſolum convenire poſſit? 9.
Qvando exceptio, citentur omnes qvorum intereſt, opponenda? 10. & 11.
Qvare debita ſingulis pro ſolido adjudicentur? 12.
An creditor agnoſcere cogatur alium pro ſuo debitore? 13. 14. & 15.
Qvare ſi unus hæres in ſolidum litem ſuſcipiat, in ſolidum condemnetur? 16.
Particularis ſolutio approbata ex Rec. Imp. 17.

IN *l. 2. princ.* agitur de objecto hujus actionis, 1
qvid ſcilicet per hanc actionem dividatur, & il-
lud eſt Hæreditas qvaliscunqve ſive ex Teſta-
mento deferatur, an ab inteſtato ſive ex *L. 12.
tabb.* ſive ex recentiore lege, ſive ex SCto, ſive ex
Conſtitutione principis deferatur, qvod eſt pla-
num. *Sed in §. 1.* qværitur, ſi arrogatus ſis à 2
Titio & qvartam petas, an etiam hæc veniat in
judicium familiæ herciſcundæ. Videtur qvod
non, qvia non es hæres neqve bonorum poſſeſſor
ſeu hæres prætorius: Sed affirmatur de utili judi-
cio familiæ herciſc. Ex hoc §. contra Weſen- 3
becium & Pacium infert *Autor Collegii Argent.*
qvod bonorum poſſeſſori directum hoc judicium
competat. Sed id non multum in receſſu habet.

In §. 2. dicitur, qvod etiam ſuper militis fi- 4
liifamilias peculio Caſtrenſi detur hoc judicium.
Et hoc judicium duplex eſt, nam partes ſingulæ
actoris & rei locum tenent. *§. 3. h. l.* de qvo dictum
ad legem 10 tit. præced.

In §. 4. qværitur, ſi plures ſint, qvàm duo 5
cohæredes, an hoc judicium inter omnes eſſe de-
beat, vel an inter pauciores eſſe poſſit? Prius ne-
gatur; poſterius affirmatur, inter potiſſimum
ratione præſtationum perſonalium, ſi v. gr. unus
qvid expendit vel damnum dedit, ſed etiam
ratione diviſionis, ſi tertius abſit. Nomina
qvi-

quidem non veniunt in judicium familiæ herci-
ſcundæ, quia ſunt ipſo jure diviſa per Legem 12.
7 Tabb. tùm activa tùm paſſiva. Sed poſſunt ta-
men invicem per ſtipulationem vel per ceſſionem
integra cedi nomina, & ſic cohæres unus eſt alte-
rius procurator in rem ſuam. V. gr. ſunt tres
cohæredes, ſunt in hæreditate tria nomina acti-
va. A. debet hæreditati 100. B. debet 150. C. de-
bet 90. Hic nomina integra aſſignari poſſunt
v. gr. totum nomen quod debet A. primo hæredi
aſſignatur, qui poteſt partim ſuo, partim cedenti-
8 um cohæredum nomine, agere. Sed quæri-
tur, ſi quis hæredem debitoris citare velit, tene-
9 tur omnes citare. Sed quid ſi habeamus ſta-
tutum de ære alieno ſolvendo ex feudo, ut in
Marchia Brandenb. Elector. Pomerania &c. po-
teſtne creditor poſſeſſorem feudi paterni ſolum
convenire? Hoc negatur; nam ſtatutum nul-
lam tribuit hypothecam, ſed tantùm executio-
nem in feuda permittit, deinde poſſeſſor feudi
habet beneficium Excuſſionis, ut prius Allodi-
um excutiatur. Excuti hoc non poteſt, niſi o-
mnes hæredes conveniantur, & citentur. *Dn. Me-*
10 *vius p. 4. deciſ. 21.* Reus ergò habet exceptio-
11 nem: citentur omnes quorum intereſt. Quod
ſi non opponat, & de integro debito contra ſe a-
gi paſſus eſt, poteſt quidem pendente judiciô
hanc exceptionem allegare, ſed poſt ſententiam
non, quia ſe obtuliſſe videtur toti liti. *Dn. Mevius*
12 *part. 5. dec. 42.* Quia tamen particularis ſolutio
multa habet incommoda *L. 3. h. t. Carpzov. p. 2. Ju-*
riſpr. conſt. 28. defin. 13. ideò judex ſingula debita
& credita ſingulis pro ſolito, alia aliis, attribue-
re poteſt, & licet Creditor cum aliô agat, poteſt ta-
men ille ſubſtituere illum, in quem nomen paſſi-
vum translatum eſt officiô judicis *Carpzov. p. 3.*
cap. 14. d. 19. n. 2. Dn. Franzk. ad h. t. num. 17. Unde
nota, nomina paſſiva in alium transferri poſſe.
13 Sed an Creditor eum pro Reo agnoſcere tenea-
14 tur? Negatur id in *l. 29. ſeq. de Procur.* Hic affir-
mari videtur. Gloſſa hic variè conciliat.
Mihi dicendum videtur, neminem debitorem
in alium vinculum ſuum per ceſſionem ita trans-
ferre poſſe, ut creditor cum eô litigare tenea-
tur, nec litem in cedentem transferre poſ-
15 ſit. Sed quando judex ex officiô ſuô & pote-
ſtate à lege ſibi datâ, nomen hoc paſſivum u-
ni hæredi, alterum alteri hæredi aſſignavit ſol-
vendum, tunc actor illum agnoſcere tenetur,
quia hoc à judice factum, modò non lædatur in-
de creditor, ſi fortè aſſignatus hæres non idone-
us. Et hæc mens videtur *Dn. Struvii ad h. t. th. 8.*
16 ni fallor. E contrariô ſi unus hæres idemque
bonorum hæreditariorum poſſeſſor litem in ſoli-
dum ſuſcipiat, omninò poteſt in ſolidum con-
demnari, quia ſe obtulit liti. *L. is qui ſe obtu-*
lit. 25. ff. de Rei Vind. & litem conteſtando factus
eſt Dominus. Sed in aliis cauſis habet exce-
ptionem diviſionis ipſô jure à Lege factæ. *Dn. Mev.*
p. 3. dec. 99. Particularis autem ſolutio in Rec. de
Anno 1654. §. 172. quod tamen perſonale privil. 17
vocat. *Dn. Mev. p. 4. deciſ. 345.*

ad L. Cæteræ. 4.

SUMMARIA.

Interdum nomina in hoc judicium veniunt. n. 1.
Quod res pernicioſæ in hoc judicium veniant. 2.
Quid cum inſtrumentis faciendum? 3.
Quid, ſi venditâ hæreditate de inſtrumentis contro-
verſia oriatur? 4.

IN *principiô hujus legis* dicitur, quod etiam no- 1
mina veniant interdum in judicium familiæ
herciſcundæ, quando ſcilicet Legata ſunt nomi-
na. Et ſi reperiantur in hæreditate venena & 2
mala medicamenta aut libri magici vel improba-
tæ lectionis, aut aliæ res pernicioſæ, & hæc veni-
unt in hoc judicium, non ut dividantur, ſed ut a-
boleantur, & corrumpantur, cùm judex officio
boni & innocentis viri fungi debeat, & ſi quæ res
malè quæſitæ reperiantur, debent à rebus hæredi-
tariis ſeparari & reſtitui iis, ad quos eæ res de ju-
re pertinent *§. 1. & 2. h. l.* Si autem de inſtru- 3
mentorum depoſitione agatur, ſi plures ſint hæ-
redes, ea ſub cautione ei, qui ex majori parte ha-
rum eſt, relinquenda, vel in æde ſacrâ aut publicâ
deponenda. Si autem hæres vendiderit hæredi- 4
tatem & inter venditorem & emtorem contro-
verſia ſit de inſtrumentorum poſſeſſione, origina-
le Teſtamentum hæredi relinquendum vel depo-
nendum in Æde ſacrâ, ſed exemplum emtori
tradendum, quia hæres à creditoribus conveniri
poteſt, & tenetur emtorem defendere.

ad L. Si quæ ſunt. 5.

SUMMARIA.

Inſtrumenta communia cui relinquenda? n. 1.
Quid, ſi omnes ex æquo hæredes ſint? 2.
Inter duos Jure Saxon. circa rem dividendam, quid
obtineat? 3. & 4.
Quid, ſi unus ſortem, alter diviſionem cum electio-
ne velit? 5.

INſtrumenta communia ei relinquenda, ut jam 1
dictum, qui ex majori parte hæres eſt, cæteri de-
ſcripta & recognita habeant; cautione interpo-
ſitâ, ut, cum res exigeret, originalia exhibeantur;
ſi omnes ex æquô hæredes, eligendus eſt dignior 2
& ſenior, vel ſorti res committenda. *L. fin. ff. de fi-*
de Inſtrum. Gail. p. 2. obſ. 149. num. 9. Chriſtin. vol. 2.
dec. 179. n. 4. Mynſ. cent. 4. obſ. 37. num. 14. Meiſchne-
rus tom. 3. dec. 13. n. 228. & dec. 24. n. 5. Weſenb. in ff. hic
n. 6. vel in publicô deponenda. *Dn. Franzk. ad h. t.*

3 *n.23. Dn. Mevius p.5.dec.331.* Hic igitur etiam ſortis judicium commendatur, de quô etiam in *l.fin. C. Comm. de Legat.* Sed notandum hoc remedium
4 ſortis extraordinarium eſſe. In forô Saxon. non tantùm, ſed & alibi moris eſt, ut duo diviſuri, rem
5 non facilè dividendam communem habeant, ut tunc major æſtimet, minor eligat, ſi igitur alter hunc modum amplectatur, alter verò ſortem, illius votum præferrem, quia judicium ſortis eſt extraordinarium & ſubſidiarium. Conſ. *Dn. Mev. p. 2. dec.21.*

ad L. Nam ad. 6.

SUMMARIA.

AN in quæſtione, apud quem Inſtrumenta deponenda, ad licitationem veniendum? n.1.
An inter hæredes ſubhaſtatio licita. 2.

1 IN quæſtione, apud quem Inſtrumenta deponenda, non eſt veniendum ad licitationem; ſecùs tamen ſi de pretiô rei uni cohæredi adjudicandæ convenire non poſſunt, *per L. ad officium. 3. C. Comm.divid. Carpz. p.3.conſt.15.def.40. Morqvecht.*
2 *de Diviſ.bon.l.2.c.10.n.7.* Sed *Carpzov.p.3. dec.274.* tractat, non habere locum ſubhaſtationem, ſi inter hæredes agatur, cùm ſubhaſtatio intentioni hæredum ſit contraria. Verùm ſubhaſtatio videtur ſecurior, quàm taxatio judicialis, ubi ſæpè variatur.

ad L. Si hæres. 7.

SUMMARIUM.

VIctoria ejus, qui in ſolidum putatur hæres, prodeſt etiam illi, quem poſteà cohæredem eſſe apparet.

VIctoria ejus, qui in ſolidum putatur hæres, prodeſt ei, ad quem pro parte pertinere ex poſtfactô apparet; ut ſi ſub conditione inſtitutus, aut tempore ſententiæ apud hoſtes fuit. Sic ſententiâ obtentâ à Sociô alteri Conſocio proderit. *Cravetta conſ. 206.n.7. Alex.in L.Sæpe.n.52.de Re judic.Camill. Borell.t.2. dec.tit.30.n.452.Conſer. Coll. Arg.hic th.9.*

ad L. Pomponius. 8.

SUMMARIA.

QVid, ſi mihi rationum liber prælegatus ſit, cohæredi præſtare tenear? n.1.
Animalia manſvefacta qvomodo veniant in hoc judicium? 2.

1 SI Teſtator mihi rationes ſuas ſeu librum rationum prælegat vel ſervum actorem, qui univerſæ ejus negotiationi præfuit & notitiam rerum omnium habet, quæritur, quid à me hæredi præſtandum? Reſp. 1. ſi rationes prælegatæ, debent eæ priùs deſcribi & exemplum tradi cohæredi. 2. ſi ſervus Actor mihi legatus, debet priùs compelli, antequam tradatur, ut rationes reddat. 3. præſtanda cautio de exhibendo libro rationum originali, quoties opus erit.

In §.1. agitur de animalibus natura feris, 2
quamdiù habent revertendi conſvetudinem, ut columbis & apibus, quod etiam illæ veniant in diviſionem hæreditatis, quia in iis furtum committi poteſt *§.h.l. §.15.Inſt.de rerum div.* Eadem ratio pecoris noſtri, quod à lupo aliaque beſtia nobis ereptum & non conſumtum *§.2.h.l.*

ad L. Veniunt. 9.

SUMMARIA.

IN hôc jud. veniunt etiam à defunctô b.f. accepta & ab hærede uſucapta. n.1.
Etiam, quæ defuncto vendita, at hæredi tradita. 2.

IN hoc judicium veniunt ea, quæ à defunctô bonâ 1
fide accepta, & ab hærede uſucapta, licèt in petitionem hæreditatis non veniant. *L.19.§.1.ff de petit. hær.* Latiùs enim hoc judicium. Sic veniunt et- 2
iam, quæ defuncto vendita, non tradita, ſed hæredi tradita, quæ nunquam defuncti fuêrunt, *per h.L. Cujac.t.1.p.116.* Aliàs autem hæc judicia ſymbolizare dicuntur à *Weſenbecio conſ.3.n.35. & Marpurg. vol. 2.conſ.29 n.204.*

ad L. Item prædia. 10.

SUMMARIUM.

Etiam prædia Emphyteutica in hoc judicium veniunt.

QVæritur, an prædia emphyteutica vel ſuperficiaria in hoc judicium veniant, ut & res alienæ bonâ fide poſſeſſæ? Quod affirm. Ex hôc textu colligit Baldus, emphyteuticum fundum inconſultò Dominô, dividi poſſe.

ad L. Partum quoque. 11. & ſeq.

SUMMARIA.

PArtus qvando & cur in hoc judicium veniat? n.1.
Etiam res ſub conditione legata in hoc judicium venit. 2.

PArtum poſt aditam hæreditatem editum in hoc 1
judicium venire, manifeſtum eſt, nam & fructus aliæque acceſſiones tàm poſt quàm ante litem conteſtatam accedentes veniunt in hoc judicium per hanc *l. 11. & ſeq. in princ. & l. 51. pr. & l. 56. in fin. h. t.* Et quod ſervo hæreditario datum eſt ab extraneo *lib.12. §.1.* Res ſuâ conditione legata & ſtatu liber interim ſunt hæredum pendente conditione, ideoquè rectè in hoc judicium veniunt. Et ideò interim alicui hæredum adjudi- 2
cari poſſunt cum ſuâ cauſâ, ut exiſtente conditione res ad cohæredes revertatur, prout conventum eſt diviſione *per l.12. §. ult.* unde colligi-

tur

tur regula, quòd omnis ſententia intelligatur ſalvô jure tertii *Conſ.l.ult.§.3. C. Comm. de Leg. & ibi not. Don.lib.8.capite 18. lit. D.*

ad L. Alienationes. 13.

SUMMARIA.

Ante litem motam hæres pro parte ſuâ indiviſâ rem vendere poteſt. n. 1.
Annon pendente lite conſortum unus cum adverſariô tranſigere valeat? 2.
Non eſt prohibita alienatio neceſſaria. 3. & 4.
Maritus rem dotalem quo caſu vendere poſſit. 5.
Pendente hoc judicio, ob utilitatem etiam res alienari poteſt. 6.

1 ANte litem motam licitum eſt hæredi pro ſuâ
parte indiviſâ rem vendere, ſed Alienatio
poſt judicium acceptum eſt interdicta, per *totum ti-*
2 *tulum ſupr. de alien. jud. mutandi cauſa facta.* Et
ſic ex hâc Lege colligit *Berlich.p.1.dec.132.* Penden-
te lite unum litis conſortem cum adverſario tranſi-
3 gere non poſſe. Sed hic illud limitatur: Niſi a-
lienatio neceſſaria, ut ſi res ſub conditione legata,
uni hæredi interim addicatur, & poſteà conditio
veniat. *Cujac.tom.4.pag.118.* Sic non eſt prohibita
diviſio neceſſaria. *Nov. 112.cap.1. §.1.Hartm.Piſtor.*
p.1.qv.40.in fin. Afflictus ad Conſt. Neapol.lib.2.Rubr.
4 *41.* Notetur diſtinctio, inter neceſſariam & volun-
tariam alienationem, quam proſequitur *Riccius d.*
coll. 630. Nam prohibitâ alienatione, nunquam
cenſentur prohibita ea, quorum cauſa & origo pro-
hibitione eſt antiquior, ut ſi res antequam fieret do-
talis, pignori data. *L.1.ff. de fundo dot.L. ult. C. de*
5 *fundo dot.* Sic maritus poteſt alienare rem dota-
lem, quam defunctus Pater vendere promiſit. *Ti-*
raq.de LL. Connub.gl.8.n.194. Caldas de Emt. c.8. n.
6 *8.* Idem in pupilli bonis. *L.fin.ff.de Rebus cor.* Col-
lige ex Lege, pendente judiciô Familiæ herciſc. ob
neceſſitatem non tantùm, ſed & utilitatem rem a-
lienari poſſe, & ſi non ſatis ſecurum ſit penes ven-
ditorem, poteſt ea in judiciô deponi. *Dn.Mev.p.3.d.*
142. vel aliàs per Areſtum alteri conſuli poteſt. *Dn.*
Mev.p.3.dec.189.

ad L. Sed & ſi uſucapio. 14. & ſeq.

SUMMARIA.

Quæ in hoc judicium non veniant? n. 1.
Uſusfructus etiam poteſt in diviſionem hæreditatis venire. 2.

1 IN judicium fam. herc: non veniunt res hære-
ditariæ ab extraneô ante judicium famil. herci-
ſcundæ cœptum titulô juſtô poſſeſſæ & poſt litem
conteſtatam uſucaptæ, exemplum *in l. fin. pro dote.*
2 Uſusfructus etiam poteſt in diviſionem hæredita-
tis venire v. gr. ſi mihi proprietas fundi legata de-
ductô uſufructu, nam interim uſusfructus in divi-
ſionem veniet, idem ſi ſervo hæreditario uſusfru-
ctus legatus ſit.

ad L. Et puto. 16.

SUMMARIA.

Quid ſi hæredes in communione uſusfructus ſtare nolint? n. 1.
Judicialis uſusfructus quando conſtituatur? 2. & 5.
Quare hoc caſu fructus non communicentur? 3. & 4.
Qualis proportio inter proprietatem & uſumfructum obſervanda? 6.
Sæpè uſusfructus pluris quàm proprietas æſtimatur. 7.
Quæ porrò in hoc judicium veniunt? 8.
Quid, ſi hæres dolò vel culpa in hæreditariis rebus quid deliquerit? 9.
Quid, ſi hæres in rationibus hæreditariis quid deleverit? 19.
Quid, ſi ſervus hæreditarius unius hæredis rem propriam ſubtraxerit? 11.

PErſequitur hæc Lex materiam uſusfructus ſi e- 1
nim hæredibus in communi competit uſusfru-
ctus, & nolint in communione ſtare hæredes, tunc
uſumfructum dividere poſſunt præſtitis invicem
cautionibus qualiter fruuntur *hic in princ. l.13. §. 3.*
de uſufructu. Judicialis Uſusfructus in his judiciis 2
diviſoriis conſtitui poteſt, cum in re, quæ commo-
dam diviſionem non fert, uni proprietas, alteri u-
ſusfructus adjudicatur. *L.6.§.1. infra.Comm. divid.*
Et hoc caſu fundus non communicatur, vel uſus- 3
fructus fundi non eſt communis, per *hunc §.1.* licèt
aliud ſit, ſi uni fundus, alii uſusfructus legetur. *L.19.*
ff.de Uſufr. leg. Ratio differentiæ eſt, quòd in Te- 4
ſtamentis à proprietate verborum non receda-
mus, hîc verò agatur, ut à communione *Donell. l.*
10.cap.6. Vel poteſt uſusfructus alternis annis ad- 5
judicari per *trad.§.2.* Sed in priori caſu videtur nul- 6
la eſſe proportio inter proprietatem, quæ perpetua
eſt, & inter uſumfructum? Reſpondet *Don.d.l.* rem
ad æquitatem redigendam, ſi eum, cui uſumfructum
adjudicat judex, in fructuum partem aut ejus æſti-
mationem; cui proprietatem, cùm in partem æſti-
mationis fundi finitô uſufructu ſolvendam, conde-
mnet. Sed fieri poteſt, ut qui liberos non habet, u- 7
ſumfructum tanti æſtimet, & pluris quàm pro-
prietatem. Plura vide in notatis *ad l.22.§.1.* In 8
judicium hoc veniunt etiam, quæ alluvionis jure
accedunt *§.3. h.l.16.*

In §.4. quæritur, ſi quis cohæres, dolô 9
vel culpa in hæreditariis rebus vel in uſufru-
ctu hæredibus competente quid deliquerit,
an id etiam veniat in hoc judicium? Et diſtin-
gvitur, an ut hæres fecerit; tunc enim incur-
rit tanquàm res præſtanda perſonaliter, licèt
alia

alia actio etiam detur, an verò non ut hæres v. gr.
ſi vivo teſtatori quid ſubtraxerit, & non datur
10 hæc actio *§. 4. h. t.* quod declaratur *§. 5. hujus Legis.*
ſi unus hæredum deleverit quid in rationibus
hæreditariis; nam tunc tenetur ille non tantùm a-
ctione Legis Aquiliæ *l. qui tabulas 42. ff. Ad L. A-
quil.* Sed etiam actione familiæ herciſcundæ, in
quam, ut notum eſt, veniunt perſonales præſtatio-
11 nes. Si ſervus hæreditarius unius hæredis rem
propriam ſubtraxerit, per judicium familiæ herci-
ſcundæ conſequetur aut adjudicationem ſervi aut
æſtimationem litis in ſimplum *§. ult. h. l.*

ad L. Damno. 17.

SUMMARIUM.

QVomodo damnum ab herede hæreditati datum in hoc judicium veniat?

SI unus hæredum damnum dederit hæreditati, hujus damni præſtatio etiam in judicium familiæ herciſcundæ venit, ſed in ſimplum tantùm, licèt aliàs ob illud damnum extraneus condemnetur in duplum. Et hoc pertinet ad præſtationes perſonales hujus actionis.

ad L. His conſeqventer. 18.

SUMMARIA.

SErvus in fraudem hæredum fruſtra optatur. n. 1.
An hæres dignus cohæredem repellere valeat, propterea quod non ultus ſit necem defuncti? 2.
Portio ejus, qui teſtatorem occidit, fiſco vindicatur 3.
Quæ teſtator fieri juſſit, etiam hoc judicio veniunt. 4.
Item ſumtus ab hærede in hæreditatem facti. 5.
Hæres à cohærede hâc actione conveniri poteſt ut tertio ſolvat. 6.
Filiusfam. ex peculiò contrahens poſt mortem patris ſolus totum ſolvere non tenetur. 7.
Quid, ſi unus ſolvat miſſo in bona hæreditaria? 8.

1 IN principiô hujus Legis hæc ſpecies. Legatus
à Teſtatore ſervus, quem tu optaveris. Interim
unus ſervorum Stichus Tabulas hæreditarias cor-
rupiſſe dicitur, hunc, poſtquàm hæredes tibi hoc
denunciârunt, optas. Quæritur, an valeat o-
ptio? Quod negatur, quia dolo in fraudem hære-
dum facta. Et ſic ſervus Stichus non obſtante
2 optione torturæ ſubjici poteſt. Hæres dignus
cohæredi indigno, quòd forte recem defuncti non
ſit ultus, vel aliâ ratione ſit indignus, non movet
quæſtionem, quòd ad fiſcum pertineat hæreditas,
ratio eſt, quia eſſet exceptio juris tertii, quæ non re-
3 pellit. Colligunt *Dd. ex hoc §.* ejus, qui occidit teſta-
torem vel ejus filium, portionem non fratribus ad-
quiri, ſed fiſco. *Boër. deciſ. 25. numer. 9. Lud. Romanus
ſing. 467. P. Barboſa in l. ſi ab hoſtibus §. fin. num.
30. ff. ſoluto matr. Vaſq. d. Succeſſ. reſol. §. 20. num.
25.* In judicium familiæ herciſcundæ etiam ea, 4
quæ Teſtator fieri juſſit, ut ſi diſpoſuit ſervum ex-
portandum eſſe, vel monumentum ſibi eſſe facien-
dum. *§. 2. h. l.* item ſi cohæres ſumtus fecit in 5
communem hæreditatem, nam horum uſuras à
cohæredibus petet. *§. 3. h. l.* Poteſt etiam hâc a- 6
ctione conveniri cohæres à cohærede, ut tertio
ſolvat; quid enim ſi emerit, cohæres in commo-
dum hæreditatis rem aliquam, & venditor nolit
rem tradere niſi totum pretium accipiat? tunc
enim is hæres, qui cæterorum nomine emit,
contra cohæredem agere poteſt, ut ſuam par-
tem ſolvat.

In §. 5. proponitur hæc ſpecies, filiusfami- 7
lias alicujus contraxit mecum ex peculiô, ego poſt
mortem patris convenio ejus filium familias me-
um debitorem, poteſtne partem à cohæredibus re-
cuperare, ut non cogatur mihi totum ex ſuâ cru-
menâ ſolvere? Quod affirmatur; nam, 1. teneor
ipſi cedere actionem contra cohæredes. Debitor
meus aget contra cohæredes ſuos judiciô fam. her-
ciſ. *confer. l. frater à fratre 38. in princ. in verſ. idq;
maximè. ff. de condict. indeb.*

In §. 6. ſeu pen. eram miſſus legatorum ſer- 8
vandorum cauſâ in bona hæreditaria, unus cohæ-
redum mihi ſolvit legatum, hic datum pro parte
repetet à cohæredibus per hanc actionem. Idem *in
§. ult.* Si unus hæredum rem hæreditariam pignori
nexam redemerit, ne veniret.

ad L. Item ex diverſo. 19.

SUMMARIUM.

IN hôc judiciô commoda & incommoda dividenda.

JUdex in hôc judiciô partietur commoda & incommoda, ut unus ſolus non habeat commodum, alter ſolus incommodum. Sic ergò pro commodô aliquem hæredum ad ſolutionem pecuniæ alteri condemnabit, aut cautionem interponi curabit. *Vide l. 47. h. t.*

ad L. Si filia. 20.

SUMMARIA.

SI filia dotis collationem promiſerit, tenetur quoq; ad eam ejus hæres. n. 1.
Declaratur per exemplum. 2. ſeqq.
Neptis quando repræſentet perſonam matris? 6.
Quid ex hæreditate filius præcipiat? 7.
Quænam dos in hoc judicium veniat? 8.
Judex diviſionem à patre inter liberos factam ſeqvi debet. 9.
Modò patris voluntas juri contraria non ſit. 10.
Quibusnam aſſertio patris jurata præjudicet? 11.
Judicium hoc ſemel inſtituitur. 12.
Annon repeti poſſit? 13. & 14.

Hæres

Hæres ad ſolutionem à teſtatore ſibi injunctam compelli poteſt. 15.

Quod pater pro filio fidejuſſit, hæredes agnoſcere tenentur. 16.

Quid, ſi maritus unum ex hæredibus dotis ſolvendæ onus ſuſcipire juſſit? 17.

Filiusfam. quod pro conſeqvendâ dignitate promiſit, ex tota hæreditate ſolvendum. 18. & 19.

Cùm Pater filium in Academiam mittit, donec abſolverit ſtudium, ex communi hæreditate exhibendus eſt. 20.

1 FIlia nupta cohæredibus cavit, ſi quid dotis à
marito acceptura ſit vel recuperatura, tantùm
ſe velle conſerre, & cohæredibus pro parte com-
petente præſtare. Sed illa nihil dixit de hærede
ſuô. Moritur illa ante collationem, an hæres e-
jus tenetur conſerre dotem à marito uxoris recu-
peratam? Videtur quod non; quia de hærede
non eſt actum. Sed affirmatur; nam imperi-
tia hæredum jurisdictionis formam mutare non
2 potuit. Hanc legem conſideravi in aliquô
caſu Facultati oblatô. Proponebatur, filiam do-
tatam à parente 6000. thal. renunciâſſe hæreditati
paternæ, maternæ & fraternæ. Antequam au-
tem pater moreretur, ipſa filia in matrimonio de-
nata relicta poſt ſe filia. Hæc neptis volebat
poſteà Avô mortuô & Aviæ ſuccedere, oppone-
3 bat frater matris renunciationem ſororis. Neptis
replicabat, ſibi matris renunciationem non ob-
ſtare, ſed ſe propriô jure adire hæreditatem Avi,
ut jam proximam gradu, nec ſe repræſentare per-
ſonam Matris, ſed gradum per ſententiam Dd. re-
ceptam. *Covarr. ad c. quamvis part. 3. §. 2. numer.
4. Guttierez. ad d. cap. in verbis nec redundat num.
2. Hartm. Piſtor. p. 417. Carpzovius p. 2. juris pr for.*
4 *conſt. 35. def. 11.* Verùm contra neptem poterat
urgeri, quòd mater ejus renunciaverit pro hære-
dibus & liberis ſuis *Carpzov. def. 12. num. 7. Anton.
Faber l. 2. Cod. tit. 3. def. 1. numer. 14.* Si autem li-
berorum non fuiſſet facta mentio, *argt. hujus tex-
tus* poſſet dici, nec eô caſu nepotes ſuô jure veni-
re poſſe ad Avi hæreditatem: Sanè mihi ſuſpe-
5 cta diu viſa fuit iſta ſententia Doctorum. Nam
ſic Parentes & fratres filiarum elocatarum nun-
quam certi poſſunt eſſe de effectu renunciationis;
nam ſi filia relinquat liberos, hi potuerunt avi hæ-
6 reditatem petere. Et ſanè neptis aut conferet
matri datam dotem, aut non, ſi illud, utiquè repræ-
ſentat perſonam matris; ſin hoc, manifeſta fo-
ret iniquitas & læſio fratrum ſororis renuncian-
tis. Sed de eo alibi fuſiùs *conf. Bart. Muſculus
de Succeſſ. Anon. claſſ. 1. memer. 2. concl. 6. lit. D. n.
margin. 247. & ſeqq.* ubi pluribus contra illam
7 Dd. ſententiam diſputat. Sed ad rem, ſi juſſu patris
ſe obligavit filius, aut in rem patris vertit aut ex
peculii cauſa obligatus eſt filius, illud ex hæredita-
te præcipiet filius *§. 1. h. l. 29. & l. 13. C. h. t.*

In §. 2. agitur de dote, quæ patri pro filio da- 8
ta eſt, nomine uxoris filii cedit, ut præcipua filio, cu-
jus nomine data eſt, & qui onera matrimonii fert.
Nec dos ea in hoc judicium venit, quam pater de-
functus ab uxore nepotis accepit. Sed hodiè aut
dos à patre profecta, de cujus hæreditate agitur,
& tunc conferenda eſt, niſi aliud dictum *Nov. 15. c.
6.* aut data filio ab extraneo propter uxorem filii.
Et hanc dotem pater non accipit, ſed ipſe filius: Et
fruſtrà quæritur, an hæc in diviſionem hæreditatis
paternæ veniat? Diviſionem autem à patre fa- 9
ctam judex debet ſequi, & diſpoſitio parentis inter
liberos etiam imperfecta, & ſine ſcriptura in judi-
cio eſt obſervanda, nec obtinet ſpeciem donationis
ſimplicis *Per §. 3. h. l.* Conf. *l. fin. C. h. t. Et Dd.
Gail. lib. 2. obſ. 116. Chriſtin. v. 2. dec. 179. n. 5. Treutl.
& ibi Bachov. d. diſp. 19. th. 12. Hondedæus vol. 1. conſ.
59. Trentacinq. l. 3. tit. de Donat. reſ. 8. Finckelth a u.
obſ. 78. Buſius hic*, ubi etiam plura habet de Teſta-
mentô inter liberos, & diviſione paterna. De
quâ materiâ poſſunt etiam legi, quæ habeo in *l. 21.
§. Ex imperfecto & ſeq. Auth. C. de Teſtam. & d. l.
fin. C. h. t.* Sed hæc intelligenda, modò voluntas 10
patris juri non contraria, & ſalva legitima *l. 20. §. 5.
h. t.* & Falcidia *l. 10. C. h. t.* nec aſſertio patris non 11
jurata præjudicat liberis. *l. 10. C. communia ut. utq.
judicii.* ſecus ſi jurata, quæ tamen creditoribus non
præjudicat, ſed hæredibus tantùm.

Judicium hoc Familiæ hercifcundæ tantùm 12
ſemel poteſt inſtitui, *§. 4. h. l.* & ſi aliquid indiviſum
remaneat, judicium communi dividundo locum
habet. *Weſenb. in ff. h. t. n. 7. Buſius hic.* Sed cauſa co- 13
gnitâ poteſt, ob præſtationes perſonales, repeti hoc
judicium per *hanc legem collatam cum l. 39. h. t. Cu-
jat. tom. 1. p. 1820.* Sed ſi diviſio extrajudicialis facta, 14
& quædam indiviſa remanſêrunt; *§. 4. h. l.* tunc
hôc judiciô agi poteſt. *Vid. Notata mea ad l. 1.
C. h. t.*

In §. 5. h. l. quæritur, ſi Teſtator uni hæredum 15
injungat ſolutionem æris alieni, an ad hoc hæres
gravatus ſit compellendus? Quod affirmatur, ut
tamen hæres quartam partis ſuæ habet liberam.

In §. 7. quæritur, an, ſi pater pro filio 16
honorem conſecuturo fidejuſſit, aut muneri-
bus gerendis conſentit, mortuus, hoc o- 17
mnes hæredes agnoſcere teneantur? Quod
affirmatur. Si maritus unum ex hæredibus do-
tis ſolvendæ onus ſuſcipere juſſit, & uxori lega-
vit, ut vel dotem repeteret, vel pro dote acciperet
ab utrôque legata, mulier ante dotem petat ab u-
trôquè, tunc is, qui dotem ſolvere juſſus eſt,
debet alterum defendere; ſed judicio fami-
liæ hercifcundæ conſequetur, ut ipſi adjudi-
centur legata, quæ ab altero hærede uxori data e-
rant, ut qui onus dotis ſolvendæ ſuſtinet, legato-
rum pro dote relictorum emolumentum ferat. *per
§. 8. h.*

§.8.h.l. & *l.53. de Leg. 2. Coll. Arg. hic th.14.num.11.*
Nec venit dividendum in hôc judiciô, quod ſtatu
liber uni coh[illegible]redum ſolvit conditionis implendæ
cauſa *per §.ult.h.l.*

18 *Ad §. 6.* Pater expreſſè vel tacitè conſenſe-
rat, ut filio deferretur munus publicum, tunc id,
quod pro conſequenda dignitate promiſit filius,
ex hæreditate totâ reſtituendum eſt: malo enim
cum Dd hic verba (reliquatus eſt) ita accipere,
quàm quòd ille filius ex adminiſtratione officii de-
19 buerit. Nam ſi ex adminiſtratione reliquatus eſt,
ſine ejus culpâ veriſimiliter fieri non poteſt. Ex
quô colligitur, debita propter dignitatem filii
20 contracta ex totâ hæreditate ſolvenda, quia vo-
luit pater hæc eſſe filii præcipua, & honor filii eſt
honor patris & eſt honor fratrum & ſororum, *per
hunc §. 6. & 7. Carpzov. part.3. conſt. 11. def.17.*
Conf. tamen *Franc. Barry de Succeſſ. l.14. tit.4. n.14.*
21 Ex eô etiam probari poſſe videtur, quòd tunc ex
hæreditate communi filius in Academiis exhiben-
dus, quando pater eum in Academiam mittit, do-
nec abſolverit ſtudium; ſed quia pater potuit fi-
lium ſemper revocare, ideoquè contrarium pleris-
que placuiſſe, teſtatur *Chriſtinaus vol. 2. dec.180.
num.2. Grænvvegen* autem hic notat, non teneri pa-
trem pro adminiſtratione filii ex tacitâ fidejuſſio-
ne. Sed de hôc alibi.

ad L. Idem. 21.

SUMMARIUM.

PEcunia, quam ſtatu liber uni ex hæredibus ſolvit, in quod judicium veniat?

PEcunia quoquè illa, quam ſtatu-liber uni ex hæredibus ſolvit, ne quidem in judicium communi dividundo venit; nam interdum concurrunt hæc judicia. & magnam habent inter ſe affinitatem. adeò ut ab unô ad aliud, ubi non reperitur differentia in jure expreſſa, argumentum ducere liceat.

ad L. Idem Labeo. 22.

SUMMARIA.

AN theſaurus in hoc judicium veniat? n.1. & 2.
Quomodo judex procedere debeat in hoc judiciô? 3.
In licitatione quando extraneo præferatur cohæres? 4. & 5.
An fundus uni ita adjudicari poſſit, ut ſervitus ei imponatur? 6.
Præſtationes perſonales hîc occurrentes quænam ſint? 7.
An præſtationes rei, quæ apud hoſtes eſt, in hoc judicium veniant? 8.

1 IN diviſionem hæreditatis venit etiam theſaurus
à Teſtatore defoſſus, qui impropriè theſaurus di-
citur, ſed quid ſi unus hæredum theſaurum cum
extraneô fortè & theſauri indice partitus ſit, an ob
totum theſaurum conveniri poſſit, quæritur? Quod
negandum videtur; quia in cohæredem, qui ſu-
am tantum partem habet, non datur cohæredi a-
ctio. *l. Lucius 38. ff. h.t.* quam ſolent huic lege op-
ponere. Sed affirmatur, quia cohæredem fraudare 2
voluit ſuâ parte, cum extraneô partiendo theſau-
rum inventum in hæreditate, quem cum cohæ-
rede partiri debuit. At *in d. l. Lucius.* nulla facta
fraus cohæredi *Cujac. ad lib. 3. Reſp. Julii Pauli
tomo 1. p.1610.*

In §.1. & 2. informatur judex, quomodo in 3
diviſione interdum procedere debeat, ut pluribus
ſimul eandem rem addicat, aut uni per licitatio-
nem adjudicet. Ubi res benè dividi non poteſt,
habemus ſortis aliàs judicium, ſi id partibus pla-
ceat. *L. 3. C. Comm. de Leg.* In licitatione autem 4
præfertur cohæres extraneo, per *l.35. de Minor.* &
l.6. de reb. autoritate judicis poſſid. Sed idem pre- 5
tium, quod extraneus offert, iisdemque conditio-
nibus offerre debet, nec invitis cohæredibus par-
tialis ſolutio obtrudenda. *Dn. Mev. p.4. dec.397.* vel
res offerenda illi, qui majorem partem in hæredi-
tate habet. *l.34. §.2. de Don. Mev. d. l. numer.2.
Carpzov. p.3. Juriſpr. c.15. def.34.* & *ſ. Berlich. p.2.d.
30c.* vel regionibus dividendus fundus, ſi dividi
poſſit *§.2. h.l.* Poteſt judex etiam uni adjudicare 6
fundum, ut hunc alterius cohæredis fundo ſervum
faciat & ſervitutem imponat, modò hoc faciat in
continenti, dum adjudicat, non ſi ex intervallô
hoc faciat. *§.3. h.l.22.* Judicium autem hoc con- 7
ſtat 1. ex rebus. 2. Præſtationibus perſonalibus,
quæ *§.4 h.l.* ſcil. ab alio ratione culpæ, doli, ſum-
tuum, fructuum, ſunt præſtandæ; nam & ſumtus
cum uſuris hæredibus reſtituendi ſunt, à tempore
moræ per *l.18. §.4. h.t. Weſenb. in ff. hic n.5.*

In §. ult. quæritur, an præſtationes perſona- 8
les ejus rei nomine, quæ apud hoſtes eſt, in hoc ju-
dicium veniant, puta ſi unus ex hæredibus ex ea re
fructus perceperit, antequam veniret in poteſtatem
hoſtium, vel ſi quid in eam rem expenderit ſolus?
Quod negabat Marcellus refutatus à Papiniano,
cùm etiam res ipſa apud hoſtes exiſtens in hoc ju-
dicium veniat & quia ratione rei peremtæ præſta-
tiones veniunt in hoc judicium *l.24. l.31. h.t.* & *l.11.
tit. ſeq.* multò magis ergò ejus rei præſtationes ve-
nient, quæ adhuc exiſtit, licèt in hoſtium poteſtate.

ad L. Propter ſpem. 23.

SUMMARIA.

AN & quomodo res apud hoſtes exiſtens cohæredi adjudicari poſſit? n.1. & 2.
Uſus hujus legis in aliis materiis. 3.

HÆc lex perſequitur materiam legis præce- 1
dentis ejusque *§. ult.* & quærit, an etiam
res apud hoſtes exiſtens adjudicari poſſit
cohæredi? Quod affirm. quia non interiit res,
ſed

ſed propter ſpem poſtliminii & qvia virtute militum recuperari poteſt. Et propter hanc ſpem res ab hoſte capta legari poteſt *l. 9. de leg. 1.* vel vendi. *l. ult. de act. emti.* Sed
2 poteſt tamen ita adjudicari, ut indemnis ille, cui adjudicatur, conſervetur, & ei de indemnitate caveatur, ſi fortè recuperari non poſſit. Additur autem hic limitatio, niſi ob dubium eventum res parvi æſtimata fuerit, cui cavendum non eſt de indemnitate, ſiqvidem eventum rei ſeqviorem, qvòd forte recuperari non poſſit, in ſe ſuſcepit. Collige, eventum dubium æſtimari poſſe *Barb. locupl. lib. 5. cap. 19. axiom. 3.* Et poteſt hæc lex utilitatem
3 habere in aliis materiis, ſi ſcilicet alicui ob dubium eventum res viliori pretiô vendita, qvòd non habeat regreſſum.

Ad L. Sed & ejus rei. 24.

SUMMARIA.

AN præſtationes perſonales ob res, quæ eſſe deſiêrunt, veniant? n. 1.

Hæc Actio etiam Fideicommiſſariis datur. 2.

1 UT anteà etiam dictum, præſtationes perſonales veniunt in hoc judicium, etiam ejus rei nomine, qvæ in rebus humanis eſſe de-
2 ſiit. *hic & l. 31. h. t. & l. 11. Communi div.* Actio Famil. hercifcundæ datur etiam Fideicommiſſariis & Bonorum poſſeſſoribus, ſcil. utilis non directa. *Weſ. in ff. h. t. num. 4. Treutl. d. diſp. 19. th. 9. lit. F. Valaſcus d. c. 2. n. 3.* Licèt cum *Boccro Collegium Argentorat. th. 6.* directam Actionem det bonorum poſſeſſori, per *l. 2. §. 1. h. t.* de qvô ſuprà *ad l. 2.* actum.

Ad L. Hæredes. 25.

SUMMARIA.

AN ejus hæredes, qvi apud hoſtes deceſſit, hôc judiciô experiri poſſint? n. 1.

Si miles alios hæredes in bonis caſtrenſibus alios in cæteris inſtituit, inter ipſos hoc judic. non datur. 2.

Idem ſi tota hæreditas in nominibus conſiſtat. 3.

Datur & hoc judicium contra eum, qvi nihil poſſidet? 4.

De pluribus hæreditatibus communibus unum judicium famil. hercifc. ſuſcipi poteſt. 5. & 6.

Rationes, qvare judex partem rei communis, qvàm defunctus habuit, uni hæredum adjudicare debeat? n. 7. & ſeqq.

Non debet judex facilè in minutas particulas rem dividere. 10.

Legitima debetur ex ſubſtantia, non tamen in omnibus rebus hæreditariis. 11.

An, ſi cohæres negat, rem eſſe hæreditariam: hoc judicium detur? 12.

An cohæres habeat contra me hanc actionem, cujus partem ego à Tertio emi, à qvo cohæres meus victus erat? 13.

Per accidens res judicata Tertio prodeſt. 14.

Promiſſor viæ tenetur ſingulis hæredibus. 15.

Æſtimatio viæ dividi poteſt. 16.

Hæredi in ſolidum convento danda eſt dilatio ad vocandos conſortes. 18.

Ratione viæ legatæ ſinguli hæredes in ſolidum tenentur. 20.

Unô hæredum prohibente factum à defunctô promiſſum omnes tenentur. 21.

Sed qvi prohibuit, cæteris cavere debet. 22.

Si defunctus ſub pœnâ promiſit, mutuâ cautione inter cohæredes opus eſt ſuper indemnitate 23. & 24.

Idem, ſi defunctus rem, pignori dederit. 25.

Idem, ſi unus noxali judiciô conveniatur. 26.

Qvalem culpam cohæredi cohæres præſtet? 28. & 29.

Qvalis actio detur, ſi hæres ſuam ſolam agere potuerit? 30.

Qvid, ſi debitum hypothecarium ſolverit? 31.

Contra impedientem legatum hoc judicium datur. 32.

Culpa eſt, pertinaciter ſuam ſententiam tueri contra plures. 33.

Alia culpæ ſpecies. 34.

An filiusfam. præcipere poſſit, qvod pro patre ſolvit? 35.

Qvid, ſi cohæres defunctum habuit obligatum, an ante detrahat? 36.

Qvid, ſi cohæres defuncto debuit, an hâc act. præcipiat? 38.

Judex nihil indiviſum relinqvere debet. 39.

Judex debet ordinare, ut hæredes ſibi mutuo de evictione caveant. 40.

Qvid ſi non caverint, annon cohæres ad evictionem obligatus? 41.

Qvalem actionem habeant cohæredes, ſi nulla cautio de evictione interpoſita? 42. 43.

An mutua obligatio ad evictionem, absqvè expreſſâ conventione, in diviſione à Patre factâ obtineat? 45.

Cum uni certa qvantitas prælegata, illa ex communi hæreditate ſolvenda. 46.

IN *princ. hujus* legis qværitur, an ejus, qvi apud hoſtes deceſſit hæredes, hôc judiciô experiri poſſint? Qvod affirmatur; qvia licet hæredes is, qvia apud hoſtes deceſſit, non habeat, habere tamen fingitur per L. Corneliam, qvaſi, ex qvô tempore captus eſt, deceſſiſſet, nec unqvam in poteſtatem hoſtium perveniſſet. 1

In §. 1. qværitur, ſi miles alium hæredem fecerit in caſtrenſibus bonis, alium in cæteris, an inter eos judicium familiæ hercifcundæ locum habeat? Qvod negatur; qvia ipsô jure diviſa & diverſa ſunt hæc pa- 2

trimonia per Conſtitutiones Principum. Ergò
qvia inter eos hæredes nulla eſt communio, non
etiam locum habet judicium familiæ herciſcun-
3 de. Idem eſt, ſi tota hæreditas in nominibus
activis & paſſivis conſiſtat; nam nomina ſunt
ipſô jure diviſa. Sed poſſunt tamen adjudica-
tiones fieri, circa nomina, de qvô ſuprà.

4 *In §. 2.* qværitur, an judicium familiæ
herciſcundæ detur etiam contra eum, qvi nihil
ex hæreditate poſſidet? Videtur, qvod non, qvia
petitio hæreditatis, cui hoc judicium adfine eſt,
nonniſi contra poſſidentem datur; ſed aff. nam
licet cohæres nullum corpus hæreditarium poſ-
ſideat, poteſt tamen agi ad diviſionem, qvia co-
hæres eſt poſſeſſor juris. Idem in judicio com-
muni dividundo per *l. pen. tit. ſeq.*

In §. 3. qværitur, ſi ego & tu plures hære-
5 ditates habeamus communes, an de omnibus his
unum judicium familiæ herciſcundæ ſuſcipi
poſſit? Qvod affirmatur, namqvè idem in actio-
ne pro ſociô *l. 52. §. 14. ff pro ſocio.* Hoc extendi-
6 tur *in §. 4.* ut ſi Titii hæreditas ſit mihi & tibi com-
munis; & Lucii hæreditas non tantum mihi & ti-
bi, ſed etiam Cajo ſit communis. Namqꝫ inter nos
tres unum judicium familiæ herciſcundæ inſti-
tui poteſt. Fruſtrà enim fit per plura judicia,
qvod per unum expediri poteſt. E contrariô
licèt plures hæreditates mihi & tibi communes
ſint, poſſumus tamen de unâ hæreditate judi-
cium familiæ herciſcundæ inſtituere, ſi ita
lubet.

7 *In §. 6.* hæc ſpecies: Habuit defunctus
tem cum extraneo communem, partem illam,
qvæ defuncti fuit; Judex uni hæredum attri-
8 buit. Item ſi defunctus rei ex aſſe ſuæ partem
mihi legaverit, alteram partem uni hæredum aſ-
ſignabit; non verò intet hæredes dividet.
Idem, ſi hæres ſuam partem, qvam habet in re
hæreditariâ, ante judicium cœptum alienave-
rit, altera pars non inter hætedes cæteros divi-
9 denda, ſed uni aſſignanda. Ratio horum eſt,
1. ne alter plures acqvirat ſocios, qvàm unum,
qvæ res moleſtiarum plena. 2. ne partium et-
iam tot minutiæ & ſectiones fiant. *Cujac. t. 1. p.*
10 *1120.* Non debet facilè concedere judex, ut res
in minutas particulas ſcindatur. *Boër. dec. 46.*
n. 1. ubi id livori hæredum tribuit. *Valaſc. de*
11 *partit. c. 22. n. 20.* Hinc licèt legitima de-
beatur liberis ex ipſâ ſubſtantia patris, non ta-
men debet in omnibus rebus hæreditariis legi-
tima aſſignari; ſed judicis arbitrium verſatur, in
qvâ re legitimam aſſignare velit, ne commu-
nionem inducat, diſcordiarum matrem. *Oldra-*
dus conſ. 115. Menoch. de A. Q. l. 2. caſu 163. n.
22. Rol. à Valle l. 1. conſ. 78. n. 15. Svarez ad l.
32. C. de Inoff. Teſtam. ampl. 11. n. 20. & Valaſcus
d. tr. cap. 18. n. 4. & ſeq. d. c. 22. in fin. Carpz.
p. 3. dec. 266.

Ad §. 7. Qvando cohæres meus negat, 12
rem eſſe hæreditariam, ſed ſuam, ſpeciali titu-
lô fortè præſcriptionis, tunc non datur hoc ju-
dicium, ſed agendum eſt rei vindicatione, &
qvidem partis pro indiviſô, & ſi obtinueto,
tunc datur hoc judicium. *Cujac. vol. 1. p. 1122. vi-*
de notata ad l. 45.

Ad §. 8. Ego & tu ſumus cohæredes, 13
partem tuam fundi hæreditarii petis à Sem-
proniô; ſed ſuccumbis, & pronunciatur to-
tus fundus eſſe Sempronii: Te itaqvè excluſô,
ego partem, qvæ Tua fuerat, emo à Sempronio,
qvi mihi totum fundum tradidit, qværitur, an tu
contra me hoc judicium inſtituere poſſis? Neg.
qvi alteram partem jure hæreditariô, alteram
verò titulo emtionis poſſideo, & Tu tuam ami-
ſiſti. Nam dum ſuccubuiſti, pars mea exiit ex
communione. *Cujac. t. 1. p. 1122.* Notes hîc, rem 14
judicatam etiam extraneo prodeſſe poſſe, ſed per
accidens, dum per ſententiam tollitut commu-
nio, qvæ inter nos fuit, & victor liberam poteſta-
tem accipit, de re pro lubitu qvicqvid ſtatuen-
di, & in me transfetendi.

Ad §. 9. & ſeq. Stipulatus eſt defunctus ſibi 15
viam, hoc debitum non poteſt dividi, ergò pro-
miſſor in ſolidum tenetur ſingulis hæredibus, &
ſinguli ergò in ſolidum agent, ſed qvando ad 16
æſtimationem ejus, qvod intereſt, ventum eſt,
pro parte tantùm condemnabitur ſingulis, qvia
præſtatio viæ eſt rei individuæ, præſtatio inter-
eſſe recipit diviſionem. Idem ſi vice verſâ de- 17
functus promiſit viam, & reliqvit hæredes, ubi
tamen cautione opus. *Cujac. t. 1. p. 1124. Hier.*
Butigella in rep. l. 4. §. Catonis de V. O. Notandum 18
tamen, ſi hæres unus in ſolidum conveniatur, di-
lationem dandam ad conſortes vocandos, & de-
bet ipſi dari recurſus contra cohæredes. *Car. Mo-*
linæus in tr. de Divid. & Individ. p. 3. num. 97. Et 19
unus hæredum, cum defunctus promiſit viam,
poteſt conſtituere viam nomine ſuô, & cohære-
dum, tanqvàm eorum negotium gerens. *Molin.*
d. l. n. 101. Idem eſt, ſi teſtatot viam legavit. *§. n.* 20
b. l. Nam ſinguli hæredes Teſtatotis tenentut
Legatario in ſolidum, ut viam præſtent, aut litis
æſtimationem in ſolidum, qvam tamen ſi qvis
eorum præſtiterit, æqvum eſt, ut à cohæredi-
bus illud, qvod præſtitit, pro parte conſeqva-
tur judiciô familiæ herciſcundæ, vel ſi non-
dum qvicqvam præſtitit, ut ſibi invicem
caveant cohæredes, ſi qvis eorum con-
ventus ex Teſtamento viæ legatæ nomine
ſolidam litis æſtimationem præſtiterit. *Cu-*
jac. d. l. Si etiam defunctus factum pro- 21
miſerit, vel non factum per ſe aut per hære-
dem ſuum non fieri, qvia facta ſunt individua,
ſiu-

Digitized by Google

ſi unus ex hæredibus prohibeat, non in ipſum
pro ſuâ parte tantùm, ſed adverſus omnes hære-
des, ac ſi omnes prohibuiſſent, committitur ſtipu-
latio, & ſinguli pro parte ſuâ, qvaſi fecerint con-
12 tra ſtipulationem, conveniri poſſunt. Sed judi-
ciô familiæ herciſcundæ is, qvi prohibuit, cave-
re debet cæteris cohæredibus, qvòd illi conven-
ti ex ſtipulatione eo nomine præſtiterint, id ei re-
ſtitutum iri. *§. 12. hujus legis & in l. 2. §. 5. & ibi
Cujac. ff. de V. O. & l. 4. §. Cato. h. t.*

13 *Ad §. 13. & ſeq.* Si defunctus aliqvid ſub
pœnâ debuit, ſinguli hæredes ſibi mutuò per ſti-
pulationem, ſi pœna ab unô hærede in ſolidum
petatur, ſuper indemnitate cavere debent. Nam
licèt debita & nomina paſſiva ipſô jure inter co-
hæredes ſint diviſa; adjectio tamen pœnæ facit,
24 ut obligatio pœnalis ſit individua. Et ſic hære-
des ſe mutuò per cautiones & promiſſiones ſecu-
ros reddere debent de præſtanda indemnitate, ſi
unus ex contraventione alterius in ſolidum con-
25 veniatur. Eadem ratio pignoris; nam ſi pignus
adjectum, hoc, niſi totum debitum ſolvatur, pro
parte ſuâ hæres unus liberare neqvit, de qvô
*Dn. Frantzk. Exerc. 10. q. 4. & 5. & ad h. t. n. 15. Dn.
Struv. ad h. t. th. 8. Cujac. t. 1. p. 1125. conf. Butigel-
26 la d. l.* Idem ſi unus noxali judiciô conventus
litis æſtimationem præſtiterit. *§. 15. hujus L.* & ſi
27 unus Legatorum nomine caverit. *d. §. 5.* qvia
hæc judicia ſunt individua.

28 *Ad §. 16.* Hæres cohæredi præſtat culpam
tantùm latam, & eandem diligentiam debet com-
munibus rebus, qvam exhibet ſuis, qvia neceſſi-
tas gerendi ipſum excuſat. Non contrahimus
ſocietatem, ſed incidimus. Non eſt voluntaria
Societas. *Donell. lib. 7. c. 22. circa fin. Cujac. ad
29 h. §. tom. 1. pag. 1127.* Nam circa hoc diſtingvi
ſolet inter ſocietatem incidentem & conventio-
nalem; qvòd in conventionali Socius teneatur
adhibere eam diligentiam, qvâ in rebus ſuis
tempore contractus utebatur; in incidenti au-
tem Societate ſatis eſt, eam præſtare diligentiam,
qvam tempore actus celebrati ſolebat in ſuis ad-
hibere, non autem tempore incidentis ſocietatis.
Vid. *Pet. Barb. ad L. Si m[illegible] rato. n. 41. ff. Sol. matr.*
30 Sed qvid ſi cohæres ſuam rem ſolam agere poſ-
ſit? tunc datur Actio Negot. geſt. non hæc *L. 3.
C. de Neg. Geſt.* ſi ſcil. perſonale debitum ſolvat
31 hæreditarium; ſi verò qvis hypothecarium de-
bitum ſolvat, concurrit actio Neg. geſt. & hæc
actio, illa reſpectu obligationis perſonæ, hæc
circa obligationem hypothecæ. *d. l. 3. Cujac. d. l.*

32 *In §. 17.* hæc ſpecies; Legatus mihi homo
vel ſervus generaliter, mortuò Teſtatore mo-
rior & transmitto legatum ad hæredem meum.
Hæredes mei diſceptant in electione, & facit u-
nus, ut legatum ob incertitudinem perimeretur,
is tenetur judiciô familiæ herciſcundæ cæteris.
Sed hodiè non perimitur legatum vide *§. optio-
nis. Inſt. de Leg. & ibi not.* Interim colligitur *ex
hôc §.* culpam eſſe ſuam ſententiam pertinaciter 33
tueri contra plures collegas, qvis autem perti-
nax dicatur. *videri poteſt Menoch. conſ. 149. n. 51.*
Alia culpæ ſpecies *in §. 18.* ſi unus hæredum, cæ- 34
teris deliberantibus, adierit hæreditatem & ſer-
vitutes prædiis hæreditariis debitas paſſus ſit
amitti non utendo, ille cæteris tenetur cohæredi-
bus poſteà adeuntibus.

Ad §. 19. Si filiusfam. pro patre ſponte ſol- 35
vit, licèt ſubtilitate juris nulla inter Patrem &
Filium ſit obligatio, id tamen præcipere poteſt
Filius qvi ſolvit, ex æqvitate, & qvia ſubeſt natu-
ralis obligatio. Sic ſi cohæres habuit defun- 36
ctum obligatum, poteſt ille ante diviſionem per
hanc Legem præcipere. Et ſic ſolutum vel ſol- 37
vendum pro parte debet, detrahi de totâ hæredi-
tate. *Bald. hic.* Notetur hic effectus naturalis
obligationis. Sed ſi cohæres defunctô debuit, 38
alter contra eum non hoc judicium, ſed petitio-
nem hæreditatis habebit. *L. 51. in fin. h. t.*

In §. 20. Monetur judex, ne qvid indivi- 39.
ſum relinqvat, cùm totam cauſam debeat defini-
re: ſi qvid autem fortè indiviſum reliqverit, non
agitur de illô familiæ herciſcundæ judiciô, ſed
communi dividundô.

Ad §. pen. Judex debet cavere, ut cohære- 40
des ſibi mutuò de evictione caveant; unde col-
ligi videtur, ſi non caveant, hæredem cohæredi
ad evictionem non eſſe obligatum, ut ſtatuere
videtur. *Dn. Carpzov. p. 3. conſt. 14. d. 19.* Loqvi- 41
tur tamen Vir Clariſſ. de eô caſu, ubi nomen non
evincitur, ſed ob debitoris inopiam eſt inexigi-
bile; ubi citra ſtipulationem non dabitur Actio.
Vel ubi periculum eſt commune. Alias Dd.
ſtatuunt communiter, per *L. 14. C. h. t. & L. 17. C.* 42
Commun. divid. qvod etiam ſine conventione
cohæredes ad præſtationem evictionis tenean-
tur. Ergò, ſi ibi mutui non caverint, non da- 43
tur Actio ex ſtipulatu; datur tamen Actio præ-
ſcriptis verbis qvaſi ex permutatione. *Cujac. ad
h. §. tom. 1. pag. 1130. Et qvos allegat Treutl. diſp.
19. th. 12. lit. D. Zoeſ. ad h. t. n. 11.* Qvod etiam in 44
meliorationibus rei hæreditariæ eſſe volunt, ſi
expenſas ſuis ſumtibus fecit in re evicta, & eas
meliorationes ſine ſua culpa à vindicante recu-
perare non potuit. *Garcias de Expenſ. c. 18. c. 1.
Chriſtin. v. 2. dec. 179. n. 12. & ſeq.* Si tamen di- 45
viſio facta à patre vel teſtatore, tunc nulla
fingi poteſt mutua permutatio, & ſic ſine
expreſſa conventione, nulla eſt mutua ob-
ligatio ad præſtandam evictionem. *L. 21. C. h.
t. l. 77. §. 8. de Legat. 2. Menoch. lib. 3. præſ.
118. & qvos allegavi ad d. L. 14. C. h. t. ubi vide.*
Qvibus adde *Chriſtin. vol. 2. dec. 173. num. 14.*

Treutl. d. l. Ubi tamen de eo dubitat *Bachov. &* *Dn. Struv. th. 12.*

46 *Ad §. ult.* Qvando uni cohæredum certa qvantitas prælegata, tunc illa ex communi hæreditate ſolvenda, ſive pecunia ſit inventa in hæreditate, ſive non, & cohæredes reliqvi duo, ſcil. ſi ponamus tres hæredes, ſinguli pro ſuâ tantùm parte ſolvunt. *Cujac. ad h. §. p. 1130.* Et ſic prælegata uni hæredi pecunia, pro parte hæreditariâ præſtatur à cæteris cohæredibus.

Ad L. Officio. 26.

SUMMARIUM.

Materia §. ult. praecd. legis.

HÆc lex continuat materiam §. *ultimi legis praecd.* nam qvando uni hæredum prælegata eſt pecunia, qvæ in hæreditate non reperitur, tunc una vel altera res hæreditaria, in qvâ omnes hæredes, & ſic etiam ille, cui pecunia prælegata eſt, vendenda & pecunia ex illâ re redactâ Legatario præſtanda.

Ad L. In hôc judiciô. 27.

SUMMARIUM.

QVatenus ex pluribus hæredibus pauciores hâc actione experiri poſſint? n. 1. & 2.
Sententia Judicis excedentis qvantitatem ſibi datam, per omnia invalida eſt. 3.
Sententia non poteſt pro parte valere, pro parte non? 4.

1 LIcèt Actio hæc inter pauciores cohæredes ex
pluribus inſtitui poſſit. *L. 2. §. 4. h. t.* Inter
eòs tamen cohæredes, qvi in judiciô agunt, &
ſuper iis rebus, qvæ in judicium deductæ, plena
debet eſſe ſententia; ut neqvè perſona, neqve
res in Judicium deducta omittatur; Aliàs ne-
qvè in cæteris rebus valebit, licèt res qvædam
ſingulares, ſuper qvibus hoc Judicium non ver-
2 ſatur, indiviſæ relinqvi poſſint. Nam ſunt di-
verſæ qvæſtiones: An de diverſis rebus, alterâ
benè, alterâ malè judicatum ſit? Et an de re unâ
vel alterâ planè non judicaverit, cum tamen
fuerit in judicium deducta, præſertim ſi ſint indi-
viſibilia puncta, vel ſuper concurſu creditorum
ſententia ferenda? Vid. *Vantius de Nullitat. §. ex
defectu proceſſ. n. 100. Card. Tuſch. Concl. 399. lit.
I. Felin. ad c. cum iter. n. 6. & ſeqq. X. de Re Judic.*
3 Sic ſi Judex excedat qvantitatem ſibi datam, ſen-
tentia etiam in eâ qvantitate, in qvâ aliàs cogno-
ſcere poſſit, eſt invalida, *per hanc L. Monachius in
L. fin. ff. de juriſd. num. 14. Conf. Hill. in Donell. l.
27. c. 2. lit. B. Peckium ad c. 26. de R. J. l. 6. n. fin.
Cujac. ad h. L. tom. 1. p. 131. Treutl. & Bach. d. diſp.
19. th. 11. lit. C. Wiſſenb. h. t. th. 10.* Colligit ex
h. L. *Gail. lib. 1. obſerv. 110. num. 1.* ſententiam pro
parte non valere. Non obſtat *l. 41. h. t.* ubi ſen- 4
tentia plana, ſed pro parte injuſta. *Wiſſenb. d. l.*

Ad L. Rem pignori. 28.

SUMMARIUM.

Qvi, agrum oppignoratum, ſi uni prælegetur, reluere debeat?

TEſtator mihi oppignoravit agrum, hunc agrum uni hæredum ſuorum prælegat; qværitur, an ſoli illi hæredes, exceptô illô, cui ager prælegatus eſt, debeant reluere agrum & mihi ſolvere debitum? Qvod negatur, ſed ex pecunia omnibus hæredibus communi res reluenda eſt, aut ſi non reperiatur pecunia, res hæreditaria vendenda.

Ad L. Si pignori. 29.

SUMMARIA.

QVomodo res defuncto creditori pignori data in hoc jud. veniat? n. 1.
An à cohærede hic opus ſit cautione, de indemnitate? 2. & 3.
An hæres, cui pignus adjudicatum, debitorem compellere poſſit, ut totum luat? 4.
Qvid, ſi cohæredi non adjudicatum ſit pignus, ſed ipſe emerit ſponte, an tùm coget debitorem? 5.
Qvô caſu cohæres, cui adjudicatum pignus, non valeat agere, ut id debitor luat? 6.
Qvod cohæres præſtitit ob adjudicationem cohæredi, id repetit à debitore. 7.

REs defuncto Creditori pignori data venit in 1
hoc judicium, non ut dividatur res, ſed ut
uni adjudicetur cum ſuâ cauſa; & is cohæredi
in partem non pretii, ſed debiti, pro qvô res obli-
gata, condemnetur, nec opus eſt cautione de 2
indemnitate, ſi eam petat à cohærede poſſeſſor
pignoris, qvia non poteſt repeti res, niſi debitô
oblatô. Et ſic ſupervacanea eſſet cautio, qvâ
nemo onerandus. Sic ſi Hypothecaria egerim 3
contra Te poſſeſſorem pignoris, & æſtimatio-
nem litis, i. e. debitum, pro qvô res obligata, à
te conſecutus ſim, non teneor tibi cautionem
præſtare, qvia debitor rem à Te vindicare ne-
qvit, niſi debitô ſolutô. Hæres autem, cui 4
pignus adjudicatum, an debitorem compellere
poteſt, ut totum luat? Et affirmatur, qvia ha-
bet actionem pignoratitiam contrariam, lui-
tio pignoris pro parte fieri neqvit, & ita hic ha-
bet actionem. Sed pone, alteri cohæredi non 5
fuiſſe adjudicatum totum pignus, ſed eum
ſponte emiſſe à cohærede, an habeat actionem
contra debitorem, ut ei poſſet offerre pignus

&

& petere, ut id luat? Negatur, qvia ei imputari
poteſt à debitore, qvòd totum pignus ſponte
emerit, jam ipſi non eſſe poſſibile, totum luere,
6 vel totum debitum ſolvere. Sed nec ille, cui
adjudicatum pignus, ſemper agere poteſt, ſi ani-
mosè nimis licitatus ſit, & plùs juſtô præ aliis ob-
tulerit, ut haberet pignus, qvod fortè ſe retentu-
rum putavit, qvia ipſi imputari poteſt, qvòd ni-
7 mis incaluerit ac inſanierit in licitandô. Qvod
autem cohæres ob adjudicationem præſtitit co-
hæredi, à debitore contrariâ pignoratitiâ actione
repetit. Vid. *Cujac. d. l. pag. 1133. in fin. & ſeq. Cy-
prian. Regner. in h. l.*

Ad L. Fundus. 30.

SUMMARIA.

AN locus religioſus altero invitô vendi poſſit? n. 1.

Non locus religioſus, ſed ejus jus in actionem venit. 2.

1 EST mihi & pupillo fortè fratris filio fundus
communis, in qvô majores noſtri ſepulti ſunt.
Tutores totum fundum vendere volunt; nam li-
cèt religioſus locus per ſe & ſpecialiter vendi
non poſſit, poteſt tamen vendi cum fundo. *l. 24.
ff. de contrah. emt.* ego contradico, & provoco
ad diviſionem, qvod facere poſſum, licèt ille me
2 provocare non poſſit. Provoco autem per ju-
dicium communi dividundo, ſi de illius ſolius
agri diviſione agatur, vel familiæ herciſcundæ,
ſi etiam de totius hæreditatis partitione agatur,
qværitur, an diviſio locum habere poſſit? Qvod
affirm, ſed locus non venit in actionem, ſed lo-
corum religioſorum jus ſingulis hæredibus inſo-
lidum competit, licèt qvis ex minima parte hæ-
res ſit. *l. 6. ff. de Relig.*

Ad L. Si ſervus. 31.

SUMMARIUM.

Qvi ſervum oppignoratum luit, cæteros hæredes obligatos habet.

SErvum, qvem defunctus pignori obligaverat, unus ex hæredibus ſuâ pecuniâ luit, deindè egit judicio familiæ herciſcundæ cum ſuis cohæredibus, pendente judiciô ſervus deceſſit, an cohæredes ipſi hæredi, qvi luit, obligati ſint, qværitur? Qvod affirmatur, ob præſtationes perſonales, qvæ ſervum iſtum reſpiciunt; nam licet res deſierit, præſtationes tamen ſuperſunt. Ergò pro ratâ pecunia, pro luitione ſervi ſolutâ, pro portione reſtituendæ. Idem *in l. 9. & 11. tit. ſeq.* Idem in rei vindic. *l. utrqve. 16. ff. de Rei vind. Cujac. ad l. 7. qvæſt. Papin.*

Ad L. Qvæ pater. 32.

SUMMARIA.

SI pater inter liberos diviſione factâ, nonnulla bona non diviſerit, qvomodo ſuccedent in hiſce liberi. n. 1. & 2.

Exceptiones, ubi non in viriles partes ſuccedunt. 3.

PAter inter duos filios nonnulla diſtribuit bo- 1
na, hæc voluntas patris, licèt non ſolennis, à
judice famil. herciſc. obſervanda, modo legiti-
ma non ſit læſa. Sed qvid ſi qvædam pater non 2
diviſit, qværitur, qvomodo ſuccedent in illis bo-
nis indiviſis liberi? R. ſuccedunt pro parte hæ-
reditaria, i. e. pro virili, *per l. 21. C. h. t.* Nam
hæc diviſio paterna non eſt Teſtamentum; ergò
ab Inteſtato ſuccedent, ergò in viriles portio-
nes. Excipitur 1. niſi illas res indiviſas in unum 3
filium generaliter contulerit. 2. niſi illud, qvod
omiſſum, ſeqvatur aliud, ut villa fundum. *Cu-
jac. tom. 4. p. 798.* & ſi non diviſa in vita, divi-
duntur poſt mortem.

Ad L. Si paterfam. 33.

SUMMARIA.

SI teſtator duo prædia hæredibus duobus ab inteſtato prælegavit, qvorum unum pignori obligatum, an hoc à legatariô unô liberari debeat? n. 1.

An hic diſtingvatur, ſciverit, an ignoraverit teſtator onus? 2.

PAterfamilias duobus hæredibus ab inteſtatô 1
prælegavit prædia, Tuſculanum primo reli-
qvit, Livianum ſecundo; ſed Livianum erat pi-
gnori obligatum, qværitur, an ſolus ſecundus
luere debeat & liberare à pignore? Et reſp. qvod
non; ſed uterqve debet ſolvere, qvia ut primus
partem habuit in Liviano, ita & hujus onus
agnoſcet. Et hic non habet locum diſtinctio iſta, 2
an ſciverit onus teſtator, qvia illa diſtinctio ceſ-
ſat in prælegatis, qvæ hæredibus pariter dilectis
relinqvuntur. *Cujac. t. 4. pag 981.*

Ad L. Servos. 34.

SUMMARIUM.

An alter hæres ſub conditione portionem ſuam reſtituere rogatus, de damnô pendente eâ ortô teneatur?

SPeciem hujus legis *ad lib. 8. Reſp. Papin. tom. 4. p. 1015.* ex mente Græcorum ita proponit *Cujacius*: Qvidam duos hæredes ſcripſit Cajum & Mevium, Cajum rogavit ſub conditione portionem ſuam Sempronio reſtituere. Pendente conditione fideicommiſſi hæredes invicem egêrunt judiciô familiæ herciſcundæ, in hæreditate autem erant ſervi, qvos judex Cajo inſolidum adjudicavit, eâ lege, ut is viciſſim certam

pecuniam pro parte, qvam Mevius in ſervis habet, numeraret Mevio cohæredi: Poſteà ſervi mortui ſunt ſuô factô, & deindè exſtitit conditio fideicommiſſi, qværitur, an Cajus teneatur præſtare fideicommiſſario Sempronio pretia ſervorum, qvaſi Cajo perierint non Sempronio, qvia Cajo adjudicati erant æſtimato, & ſic Cajus videtur emtor? *l. 7. §. ſi debitor. tit. ſeq.* Cajus ex adverſo urget, nec pro ſuâ parte ſervos ſi deperiiſſe, qvia eos non emit ſimpliciter; ſed diviſionis causâ, aliam rationem eſſe emtionis ſimplicis, aliam ejus, qvæ fit cauſa emtionis, exemplô donationis in emtione pignoris cauſa *l. 2. ff. de Diſtract. pign.* hanc emtionem eſſe neceſſariam? Reſpondetur, ſervos periiſſe tàm hæredi, qvàm fideicommiſſario; hæredi qvoad qvadrantem, fideicommiſſario pro dodrante. Et ſic qvadrantem pretii ſervorum ſuſcipit Cajus, dodrantem fideicommiſſarius. *Ita Cujac. d. l.*

Ad L. Pomponius. 35.

INter Patrem & Filiam conſiſtit donatio ex cauſâ dotis, qvia hâc Lege videtur filiæ data res, ut fructus ad generum pertinerent. *P. Barb. ad L. 2. §. qvod ſi in patris. n. 2. ff. ſoluto matr. Vid. Decius conſ. 414. n. 13. Jaſon. ad L. 1. n. fin. ff. ſoluto matr.* Declarat hoc *Cravetta l. 4. conſ. 116. n. 2. conſ. Facbin. l. 3. contr. 60. Donell. l. 9. cap. 5. & ibi Hill. diſſentientem Ant. Fabrum referens lit. K.*

Ad L. Cum putarem. 36.

SUMMARIA.

SI res hæreditaria ſint diviſa cum putativô hærede, an diviſio reſcindenda? n. 1.
Qvid, ſi per judicem adjudicatio & ſolutiô facta? 2.
Qvid, ſi error juris ſit commiſſus? 3.
Qvid, ſi decretum tantum interpoſitum? 4.
Qvomodo verò ſuccurritur decepto? 5.
Res judicata obligationem naturalem non tollit. 7.

1 SI qvis cum illô dividat res hæreditarias, qvem
putat eſſe cohæredem, cùm tamen non ſit, co-
gnitô errore diviſio reſcinditur, ſi ſcil. extra ju-
2 dicium ſit facta, ſi verò per judicem adjudicatio
& ſolutio facta, vindicatio ceſſat, qvia per adju-
dicationem translatum eſt dominium, & condi-
ctio indebiti ob rem judicatam ceſſat, cum ex ju-
diciali cauſâ ſolviſſe dicatur; & res judicata ex
nigrô faciat album. *Cujac. t. 1. p. 560. & ſeq. Mo-
deſt. Piſt. conſ. 5. q. 1. vol. 1. Dn. Franzk. ad h. t. n. 11.
Dn. Struv. th. 5. Zaſ. ad h. t. n. 18. Berlich. p. 2. de-
3 ciſ. 263. n. 17.* Et hoc extendunt, licèt error juris
commiſſus. *Plotus de in lit. juram. §. 15. n. 6. Heig.
ad §. qvædam num. 2. & ſeq. de Act. Franzk. d. l.*
Qvod tamen limitatur, niſi ſtatutum doloſè alle-
getur & per calumniam. *Jacob Schultes ad quaſt.
4 140. Modeſt. Piſt. n. 133. & Berl. d. l. n. 42.* Neqvè
locum habebit hæc lex, ſi tantum decretum interpoſitum. *Dec. conſ. 351. n. 7. & Berl. n. 56.* Ultima verba legis poſt *Alciatum* aliter legit *Me-
nocb. conſ. 320. n. 13.* Dari tamen reſtitutionem ex 5
clauſula generali, vult *Buſius hic.* Item *ex L. 2. C.
de Reſcind. vend.* ſubvenire poſſe, nonnulli vo-
lunt. Et competeret procul dubio denunciatio 6
Evangelica; nam in conſcientia ſua hæres puta-
tivus non eſſet ſecurus, licèt pro ſe habeat ſen-
tentiam. Res judicata non tollit obligationem
naturalem, nec obligationem naturalem indu-
cit. Res judicata ex præſumtione pro juſtâ habe- 7
tur, ſed ubi manifeſta eſt iniqvitas, ceſſat in con-
ſcientia præſumtio. Res judicata eſt juris Civilis
vinculum, qvod non ſtringit in conſcientiâ.

ad L. Qvi Familiæ. 37.

SUMMARIUM.

An, qvi cum aliô Fam. herciſc. actione agit, hôc ipſo videatur ipſum pro hærede agnoſcere?

LIcèt, qvi cum aliô Familiæ herciſc. actione agit, videatur ipſum fateri hæredem; non tamen per hanc actionem protinùs generatur ei præjudicium, neqvè impeditur, qvò minùs mutata ſententia, Hæreditatis petitionem inſtituere poſſit, licet nondum conteſtata. *Poſt gloſſam Marpurg. vol. 1. conſ. 26. n. 15. Treutl. & Bach. d. th. 9. lit. D. Dn. Franzk. ad h. t. n. 9.* paulò aliter *Cujac. l. 9. obſ. 36.* qvi dicit, ſicut Reus excipiens non videtur intentionem Actoris approbare *L. 9. de Except.* & vindicans rem non videtur poſſeſſioni, ſi qvam habet, renunciare, qvam interpretationem etiam probat *Wiſſenb. ad h. t. th. 9.* Alii negationem tollunt.

ad L. Lucius. 38.

SUMMARIA.

AN Soror (cum Fratre communia prædia habens, cui à curatore ſua centum ex reditibus ſoluta, Sorori verò tantùm qvinqvaginta) contra Fratrem, an contra curatorem de reliqvis 50. agere valeat? n. 1.
Idem, ſi fratri & ſorori à judice 100. pro alimentis decreta, & Soror tantùm 50. accepit? 2.

SPecies facti hæc eſt: Lucius & Titia Germani 1
habuerunt communia prædia. Ex iis curatores utriqvè dedêrunt reditus; debuit qvilibet habere ex reditibus 100. thal. qvæ accepit Lucius, Titia verò tantùm 50. an Soror habet actionem contra fratrem? Negatur, qvia licet frater acceperit plus filiâ, non tamen plus accepit debitô; qvia debuit habere centum, qvæ accepit, & nihil ampliùs; Ergò Soror non fratrem, ſed curatores

con-

2 conveniet. Idem eſt, ſi judex decrevit fratri 100.
& ſorori 100. pro alimentis, ſed ſoror tantùm 50.
percepit. Hic ſoror non aget contra fratrem, qvi
non accepit plus debitô, ſed minus. Vid. *Cujac.
tom. 1. p. 1610.*

Ad L. Ex parte. 39. pr.

SUMMARIA.

UNus hæredum, qvi contra alium hæreditatem defendit, ab aliò conventus cohærede, ſumtus pro parte repetit. n. 1. & 2.

Filia dotem, ſi bona à patre diviſa ſunt, conferre non tenetur. 3.

Qvare alimenta ſervo proprio præſtita non petantur? 4. & 5.

Fratri cohæredi fratris debita ante mortem patris contracta imputari poſſunt. 6.

Non verò poſt mortem. 7.

Peculium ſervi uni filiorum prælegati & poſteà manumiſſi, ad utrumqvè ſpectat. 8.

Qvid, ſi pater diviſis inter filios bonis poſteà conſentiat, ut prædium aliqvod hypothecæ detur? 9.

1 QVando unus hæredum hæreditatem con-
tra Fiſcum vel alium defendit, tunc ſi hoc
judicio impetratur ab alio cohærede, poteſt op-
ponere exceptionem doli, niſi ſumtus velit pro
parte reſtituere; imò habebit actionem ad ſum-
tus reſtituendos, & qvidem hôc judicio: nam li-
cèt judicium hoc iterari non poſſit, fieri tamen
poteſt ob præſtationes naturales, & cauſâ cogni-
2 tâ. *l. 20. §. 4. h. t. Cujac. tom. 1. p. 1820.* Sed tunc
pòterit ſumtus repetere, ſi ideò ampliores im-
pendat ſumtus, qvia partem cohæredis etiam de-
fendit, ex qvô probatur non poſſe expenſas in
rem communem factas repeti, niſi probet, ob
partem alterius ſe majores ſumtus facere debuiſ-
ſe. *tr. Caldas de Emt. c. 27. n. 42.*

3 *In §. 1. Legis 39.* agitur de collatione dotis:
Certum eſt, filiam dotem à patre acceptam cum
fratribus patri ſucceſſuram conferri teneri, tan-
tùm ſcilicet remittendo in bonis patris; qværitur
ergò, ſi pater codicillis factis ab inteſtatô prædia
& bona ſua omnia diviſerit inter filium & filiam,
inæqvaliter tamen, ut filius longè ampliùs ha-
beat, qvàm filia, an filia teneatur dotem confer-
re? Qvod negatur, qvia pater nihil indiviſum re-
liqverat, ergò non videtur voluiſſe, pater, ut fi-
lia dotem conferret; nam ſi qvid indiviſum reli-
qviſſet, filia deberet conferre, ſi vellet venire in
partem ejus, qvod pater indiviſum reliqvit.

4 *Ad §. 2.* In alimentis hoc ſpeciale, qvòd li-
cet legatum alimentorum non valeat, v. g. ſi
proprio ſervo legata, tamen præſtita non repe-
tantur. Unde fortè probari etiam poteſt ſenten-
tia Dd. qvod incapaci aliàs alimenta rectè legen-
tur. Vid. *Surdus de Aliment. tit. 8. priv. 7. & qvos
ille allegat.* Sed videtur hic reſpectus haberi ad 5
conſumtionem. Nam conſumtio pecuniæ ſolu-
tæ interdum confirmat actum ipſo jure nullum,
arg. l. 3. §. 1. ſi certum pet. qvod etiam in donatio-
nis revocatione nonnulli volunt, qvos refutat
Donellus lib. 14. c. 31. lit. A.

In §. 3. Legis 39. Habetur hæc facti ſpecies: 6
Habebat Titius duos filios, primus ſciente patre
factus eſt decurio, defunctô patre ille primus fi-
lius reputare poteſt fratri, ſi qvid ex cauſâ geſti
officii publici debuit, ob patrem pro filiô decu-
rione obligatum. Sed aliud eſt, qvod poſt mor- 7
tem patris decurio Reipublicæ debere cœpit,
qvia id debitum non eſt hæreditarium, cùm poſt
mortem patris cœperit; Ergò æs alienum ex ge-
ſtione publici muneris poſt patris mortem con-
tractum non tenetur agnoſcere frater Decurio-
nis, niſi eſſent ex conventione ſocii omnium bo-
norum, *l. Lucius 21. §. idem reſpondet 2. ad Muni-
cip. l. 15. de Muner. & honor.*

In §. 4. hæc ſpecies proponitur, ut eam for- 8
mat *Cujac. tomo 1. pag. 1822.* Pater duos filios hæ-
redes ſcripſit, & uni prælegavit Stephanum ſer-
vum ſuum cum peculiô, qvem Stephanum ta-
men vivus adhuc manumiſit, qværitur, an pe-
culium Stephani ad eum filium pertineat, cui le-
gatus erat Stephanus, an verò ad utrumqvè? Et
hoc affirmatur, ſcilicet ad utrumqvè pertinere.
Principali legatô extinctô etiam acceſſorium eſt
extinctum, per manumiſſionem, qvæ regula ex
hoc §. colligitur.

In §. ult. hæc ſpecies; Pater inter filios ſuos 9
bona ſua diviſit, aſſignatis iis certis prædiis,
qvam diviſionem teſtamento confirmavit, ac diſ-
poſuit; ut qvisqve filiorum æs alienum, qvod in
peculio contracturus eſt, ſuſtineret & ex ſuis bo-
nis ſolveret. Sed poſt Teſtamentum pater con-
ſenſit, ut unus ex filiis prædia hypothecæ vincu-
lo creditori necteret, qværitur, an ad luenda ea
prædia, qvicqvam pro ſuâ parte alter filius con-
ferre debeat, judicio familiæ hercifcundæ?
Qvod negatur, qvia in hac ſpecie non pater, ſed
filius æs alienum contraxit principaliter, cujus
cauſa & pignoris acceſſionem ſeqvi convenit.
vid. Cujac. d. l. vol. 1. pag. 1823.

Ad L. Si ex aſſe. 40.

FIdeicommiſſario utile judicium familiæ her-
cifcundæ competit.

Ad L. Qvædam mulier. 41.

SUMMARIA.

AN judex appellationis nullitatem non allegatam ſupplere poſſit? n. 1. & 2.

Lim. ſi cauſæ merita concernat nullitas. 3.

In ſupremis Tribunalibus nullitas in proceſſu non attenditur. 4.

1 HAbui cum muliere hæreditatem commu-
nem, judex dividit libertos & alimenta, ap-
pello, ſed ob præbitum poſteà à me conſenſum in
ſecundô pactô ſuccumbo, an poteſt judex ap-
pellationis in alterô membrô nullitatem non al-
legatam ſupplere, qvia liberti non ſunt in bonis?
Aff. & ſic nullitas in ventre appellationis tacitè
continetur. *Maſcard. concl. 687. n. 8.* licèt appel-
2 lans nullam fecerit mentionem nullitatis. Et
ſic in cauſâ Appellationis venit nullitas inciden-
ter, & poteſt judex ſententiam pro parte confir-
mare, pro parte nullam pronunciare, licèt nulli-
tatis remedium non ſit intentatum. *Bart. & Dd.
in h. L. Vantius de Nullit. tit. eorum qvo Nullitas. n.
4. & 7. Gail. lib. 1. obſ. 127. num. 2. Matth. Steph. de
Offic. jud. l. 7. c. 5. num. 9. Dn. Manzius in cent. dec.
q. 60. n. 3. Mind. proceſſ. l. 3. c. 11. n. 24. Mynſ. c. 5.
3 obſ. 91. n. 3.* Hoc intelligendum eſt de Nullitate,
qvæ cauſæ merita concernat; nam ſi non concer-
nat merita cauſæ, ſuperius judicium nullitatem
4 non attendit. *Dn. Mev. p. 5. dec. 139. n. 4.* idqvè
potiſſimùm in ſupremis tribunalibus locum ha-
bet, ubi ſi de meritis cauſæ conſtet, non attendi-
tur nullitas in proceſſu priori admiſſâ. *Gail. d.
obſ. 127. n. 3. Mynſ. cent. 1. obſ. 27. Manz. d. l. n. 10.*

Ad L. Si Legatum. 42.

SUMMARIUM.

Qvid, ſi legatario debitum ſit legatum?

SI teſtator mihi hæredi ex parte inſtituto præle-gaverit debitum, qvo ipſi obſtrictus ſum, cohæredes à me nihil exigere poſſunt. Sic ſi ab extraneô debitum mihi leget teſtator, cohæredes mihi tenebuntur præſtare, vel cedere actiones. Qvæ plâna ſunt.

Ad L. Arbitrum. 43.

SUMMARIA.

AN unus hæredum ad diviſionem provocare poſſit, cæteris invitis? n. 1.

Lim. ſi facultatem alienandi habeat. 2.

An minor, Eccleſia, prodigus provocare ad diviſionem poſſint? 3. & 4.

An abſente unô poſſit fieri rei hæreditariæ diſtractio, & pretii diviſio? 6.

An diviſio nulla ſit, non petitô abſenti curatore? 7. 8. & 9.

1 AD diviſionem hæreditatis vel unus hære-
dum provocare poteſt, cæteris invitis. *Zaſ.
2 ad h. t. n. 3.* Qvod tamen cæteris paribus intelli-
3 gendum, ſi alienandi facultatem habeat. Sic mi-
nor provocari poteſt ab aliô ad diviſionem, ſed
4 alios provocare non poteſt, Idem in Eccleſia &
prodigô. Vid. *Petrus Sans Marqvens de Diviſ.
Bon. l. 1. c. 2. n. 6. & ſeqq.* Caſus excepti, in judi- 5
ciô Communi divid. ſunt, *in l. fin. ſuprà ff. de Alie-
nat. judic. mutandi cauſa & l. 19. § 1. in ſeq.* Sic & 6
abſente vel alterô hærede, poteſt fieri hæredita-
riæ rei diſtractio, ac diviſio pretii, modò abſenti
ſalva ſit ſua portio ſuumqvè jus, vel melius, po-
terit abſenti curator peti, *Dn. Mev. p. 4. dec. 398.*
ſed ſi id non ſit factum, non eſt nulla diviſio, 7
qvia ſi præſens fuiſſet, diſtractionem ad diviſio-
nem impedire non potuiſſet, niſi commodam divi- 8
ſionem res patiatur, ut ſuam partem ſeparatim
capere poſſit, num tunc non erit rata diſtractio
rei totius. *Dn. Mev. d. l.* ſemper tamen neceſſe 9
erit, ut præſentes caveant emtori, nam abſens re-
tinet ſuum jus pro parte. *vid. l. 17. C. h. t. & ibi à
me notata.* & actio familiæ hercîſc. integra eſt ab-
ſenti contra eos, qvi diviſerunt. *l. 44. §. 2. h. t.*
multò minùs abſentiam allegabit tertius præ-
ſens, nam foret exceptio juris tertii *Dn. Mev.
d. l. n. 8.*

ad L. Inter cohæredes. 44.

SUMMARIA.

AN inter cohæredes communi dividundo agi poſſit? n. 1.

Qvid, ſi unô cohærede abſente res hæreditaria doloſè ſit vendita? 2.

An fructus ante aditam hæreditatem hôc judiciô veniant? 3.

Duplex hoc eſt judicium. 4.

Et factô unius cohæredis alter non tenetur. 5.

An pars ſoluta dotis hôc judiciô recuperari poſſit? 6.

IN *princ. hujus legis* qværitur, an duo cohæredes 1
de certis rebus judicio communi dividundo
invicem experiri poſſint integrô judiciô fami-
liæ herciſcundæ manente? Qvod affirmatur. In
judicio familiæ herciſcundæ fiunt adjudicatio-
nes, ubi prætor dat alteri rem, alteri actionem
vel exceptionem *§. 1. h. l.* Si etiam abſente unô 2
cohærede reliqvi cohæredes rem hæreditariam
doloſè vendiderunt, tenentur judiciô familiæ
herciſcundæ, ſi fatentur, eum eſſe hæredem, alias
verò petitione hæreditatis, ſi negent *§. 2.* ſi co-
hæres ante hæreditatem aditam fructus ex re hæ- 3
reditariâ perceperit, qværitur an hi in hoc judi-
cium veniant? Reſp. per diſtinct. Si ſciens rem
eſſe hæreditariam ex eâ fructus percepit, ot hæ-
res, tunc affirmatur, per *l. 16. §. 4. h. t.* non, ſi igno-
rans *§. 3. h. l.* Duplex autem eſt hoc judicium, 4
ut & communi dividundo & finium regundo-
rum, nam uterqvè actoris & rei perſonam ſuſti-
net, & uterqvè de calumnia jurat, ſiqvidem et-
iam in ſimplicibus judiciis actor jurat, ſe non ca-
lumniæ cauſa judicium intendere, & reus, ſe non
calumniæ cauſa negare intentionem actoris
§. 4. h. l.

In §. 5. hæc ſpecies, tu cohæres meus 5
prohi-

prohibes Titium uti viâ, qvam ſub pœna Teſta-
tor conſtituerat Titio, qværitur, an partem pœnæ
poſſis à me petere judicio familiæ herciſc.?
Qvod negatur, qvia hoc damnum ſentis ex tuo
factô, imò ſi ego ſolverim pœnam ob iſtud tuum
factum, tu mihi hôc judiciô teneberis. Note-
tur, factum unius alteri nocere non debere *Barb.
locupl. l. 1. cap. 3. axiom. 23.* Idem ſi defunctus
ſub pœna promiſit, ſe & ſuos hæredes ratum ha-
bituros aliqvid, ſi unus nolit ratum habere, is ſo-
lus tenebitur. *§. 6.*

6 *In §. 7.* hæc ſpecies: Qvidam legavit
uxori uſumfructum, donec ei dos ſolveretur, u-
nus cohæredum ſolvit dotem & reluit uſumfru-
ctum, qværitur, an judicio famil. herciſc. poſſit
recuperare partem à ſe ſolutæ dotis? Videtur,
qvod non, qvia poterat ſuam partem ſolam ſol-
vere, ergò negotiorum geſtorum actionem ha-
bet; ſed affirm. qvia pignus ſeu rem uſuifructui
aſſignatam pro parte non potuit liberare, Teſta-
tor ſi duobus filiis ſuis injunxerit, ut ſibi ſtatuam
erigerent, ſi unus fecerit, habet actionem fam.
herciſc. ad repetendas pro parte impenſas.
Omnia in hâc lege plana.

Ad L. Si id qvid. 45.

SUMMARIA.

Cum actor petit rem ut hæreditariam, qvam reus negat, an hôc judiciô agendum? n. 1.

Qvod unius hæredis ſervus doloſè egit, hoc judiciô non venit. 2.

1 Actor petit rem aliqvam ut hæreditariam di-
vidi, reus negat, rem eſſe hæreditariam, tunc
in effectu non venit hæc res in hoc judicium, ſed
prius rei vindicatione agendum, aut publiciana.
*Surdus vol. 3. conſ. 354. num. 11. & conſ. 377. n. 2.
conſ. l. 25. §. 8. h. t.*

2 *In §. 1. legis 45.* qværitur, ſi unius hæredis
ſervus doloſè qvid in hæreditariis bonis admi-
ſerit, an id in judicium familiæ herciſcundæ ve-
niat? Et negatur; poteſt tamen actione noxali
dominus ſervi conveniri, ſed nec hoc fieri po-
teſt, ſi ſervus mortuus vel alienatus, ut notum
eſt. Sed ſi hæreditarius ſervus uni hæredum
nocuit, eſt fam. herc. actio. *l. 16. §. ult. h. t. & l. 41.
de Nox. act.*

ad L. Si maritus. 46.

SUMMARIA.

Sententia genuina legis. n. 1.

An hodiè utilitatem habeat? 2. & 3.

1 Senſus Leg. 46. eſt: Maritus, cujus Pater do-
tem acceperat, ſub conditione inſtitutus erat
à patre, pendente conditione, pendet actio uxo-
ria poſt divortium, qvia incertum eſt, an ſit inops
nec ne. Maritus tamen, qvia fert onera matri-
monii, utili judiciô Fam. herc. petit. dotem. Vid.
*Cujac. lib. 14. obſ. cap. 31. P. Barb. in L. Si conſtan-
te. 25. §. 1. n. 5. ff. Sol. matr.* Sed hæc hodie parum 2
utilitatis habet; nam dos non patri, ſed marito
ſolvitur, & filius ſub conditione non inſtituitur
hæres, de qvô ſuo loco. Poſſet tamen hæc lex 3
locum habere in caſu, ſi pater Filium cum nuru
in familia ſuâ, & ſic etiam in poteſtate ſuâ Filium
retinuerit, & poſteà Filium exhæredarit. Nam
ſi Filius cauſam exhæredationis neget, & qve-
relam inſtituat, interim mulieris actio de dote
pendet.

Ad L. In judicio. 47.

SUMMARIA.

Qvid, ſi qvis contra ſervitutem fundo hæreditario debitam egerit? n. 1.

Qvid, ſi cohæredes, contra tertium confeſſoria agant? 2.

Qvid, ſi pendente hôc judiciô furtum fuerit commiſſum? 3.

An ad ſingularem ſucceſſorem tranſeat inſtantia judicii? 4. & 5.

An à cedente in ceſſionarium tranſeat inſtantia? 6.

Dum cum cohæredibus ago judiciô familiæ 1
herciſc., qvidam contra ſervitutem fundo
hæreditario debitam aliqvid agit fortè ædifican-
do: Tunc omnes cohæredes agere poſſunt cum
tertiò illô actione confeſſoriâ vel nunciando no-
vum opus. Sed qvid ſi mihi fundus dominans 2
fuerit adjudicatus, & cohæredes egerint confeſ-
ſoriâ contra tertium, ſi aliqvid conſecuti fue-
rint, an mihi tenebuntur præſtare? Qvod affir-
matur, debent enim cavere de reſtituendo eô,
ſi qvid occaſione illius fundi lucrati fuerint, &
ego teneor cavere de expenſis ab ipſis factis in
illa actione. Sed ſi actione confeſſoriâ ante ad-
judicationem mihi factam non fuerit, actum, mi-
hi ſoli competet confeſſoria poſt adjudicationem.

In §. 1. qværitur, ſi inter cohæredes agatur 3
judiciô familiæ herciſcundæ, & pendente judiciô
furtum rei mobilis hæreditariæ fiat. an actio furti
detur tantum illi, cui res poſteà adjudicata, an ve-
rò omnibus hæredibus, & poſterius affirmatur;
qvia non ſpectatur in actione furti, an hoc tem-
pore interſit mea, qvô agitur, ſed an interfuerit
eô tempore, qvô furtum factum, *l. 40. pr. ff. de
furtis.* ſed hic tempore furti omnium interfuit.
Communiter ex hâc lege ſolent probare, in ſingu-
larem ſucceſſorem tranſire inſtantiam judicii. 4
*Bart. ad L. Non ſolum. §. morte. ff. de Operis Novi
nunt. Horman. Detus ad d. §. morte. n. 18. Ant. Ru-
beus ib. n. 13.* Sed hanc opinionem refutat *Petr.* 5
Barb. ad L. Si conſtante. 25. §. fin. n. 25. ff. ſol. matr.
Sicut etiam à Cedente in ceſſionarium, ex hâc 6
ipſâ

Digitized by Google

ipſi ratione, qvòd inſtantia non tranſeat in ſingularem ſucceſſorem; volunt, non tranſire inſtantiam, ſed de novo litem movendam eſſe. *Aſinius in Praxi ſua §. 2. c. 13. n. 36. Berous lib. 1. conſ. 187. n. 21. qvos refert & ſeqvitur Menoch. conſ. 198. in fine.*

Ad L. Si familiæ herciſc. 48.

SUMMARIA.

PLures conſortes litigantes juberi poſſunt, ut per unum Procuratorem cauſam exponant. n. 1.
Eſt medium abbreviandarum litium. 2.

1 PLures Conſortes unam communem cauſam agentes, vel defendentes, juberi poſſunt, ut communem cauſam per unum Procuratorem defendant, ne in plures diſtrahatur adverſarios, & expeditior proceſſus. *Dn. Mevius. p. 2. dec. 342. & notata ad l. 42. §. 6. ſuprà de Procurat. Conf. Cæpolla ad L. Qvod ſi nolit. 31. §. Si plures. 5. de Ædil. Edict. n. 15. Galiaula. ad L. 4. §. Cato. n. 110.*
2 *de Verb. Obl. & ibi Ruinus. n. 86.* Optandum eſſet, ut hoc medium abbreviandæ litis in noſtris judiciis obſervetur, ne qvis omnes hæredes vel plures conſortes in omnibus partibus judicii citare cogatur, ut alibi notavi.

Ad L. Qvi erat. 49.

SUMMARIUM.

Hæres ex neceſſitate ſervum vendens contra cohæredem actionem habet. n. 1. & 2.

1 QVidam duos inſtituit hæredes, Prætor unum jubet Teſtatorem ſepelire. Ut hoc facere poſſet, is ſervum vendidit hæreditarium, cui libertas erat Teſtamento relicta, & præſtat cautionem duplam emtori, ſi evinceretur. Servus poſteà in libertatem ex Teſtamento ſe vindicat: Ergò venditor ſervi præſtat duplum emtori, qværitur, an habet actionem contra cohæredem? Videtur qvod non; qvia cavit ex errore, non tenebatur cavere, qvia ex neceſſitate vendidit ex juſſu Prætoris, non ex voluntate ſuâ ſpontaneâ.
2 Sed affirmatur qvæſtio, qvia, ſi vendidit juſſu prætoris ante hæreditatem aditam, non qvidem directam actionem familiæ herciſc. habuit, qvia non fecit ut hæres, ſed utilem, & ſic ob cautionem erroneam habet regreſſum, cùm ex parte ſtipulantis hic juſta cauſa ſit; licèt alias ex cautione erronea non ſoleat ſemper agi. *l. 4. §. ult. ff. ſi qvis cautionibus l. 20. ff. de Donat. l. 37. ff. de Fidejuſſ. l. 1. pr. & §. 1. ff. ut in poſſ. Legat.* Collige ex hâc lege cautionem etſi non neceſſariam, oblatam tamen & præſtitam non eſſe ſine effectu. *conf. Mevius p. 5. dec. 53.*

Ad L. Qvæ Pater. 50.

SUMMARIA.

QVare expenſæ à Patre ſtudiorum cauſa filio ſuppeditata non præſumantur animô repetendi data? n. 1. & 2.
An idem in matre. 3.
Qvid, ſi filiofam. data? 4.
Qvæ expenſæ non intelliguntur de commeſſationibus & luxurioſis veſtibus. 5.
Qvid ſi ſint expenſæ immodicæ & lædant legitimam? 6.
Qvod tutor plus in unum, qvàm in alium impendit, conferendum eſt. 7.

EXpenſæ ſtudiorum à Patre filio ſuppeditatæ, 1
non præſumuntur animo credendi vel repetendi datæ, niſi deſuper Pater ſit proteſtatus, ſed præſumuntur datæ pietate paternâ, & ideò non
conferuntur. Ratio eſt partim in publicô ſtu- 2
diorum favore, propter qvæ ſi qvid legatum, pro legatô ad pias cauſas habetur. *Meiſchnerus dec. Cam. 26. n. 11. tom. 3. Tiraq. Privil. piarum cauſarum priv. 137. & ſ. Carpz. Juriſpr. Eccl. l. 2. def. 328. n. 15.* Partim in præſumta Patris voluntate, qvi voluit antecedens, ſcil. ſtudia *Finckelthaus obſ. 11.*
per totam. plures referens. Qvæ lex in matre et- 3
iam procedit, qvia eadem pietatis ratio. Et mul- 4
tò magis ſuperior præſumtio valet, ſi illæ expenſæ datæ à patre filiofamilias. *Matth. Stephani lib. 3. de Jurisd. p. 2. c. 5. Harim. Piſt. p. 1. qv. 19. Treutl. diſp. 19. th. 13. & qvos refert Berl. part. 1. de-*
ciſ. 8. n. 3. Sed hoc de expenſis in ſtudia verum 5
eſt, qvæ ſunt neceſſariæ ad ſtudia, non qvæ in ludô, commeſſationibus, veſtibus pretioſis & ſimil. factæ. Sæpè lautè vivit in Academiis, cujus parentes atro interdum veſcuntur pane do-
mi. Deniqvè dictæ impenſæ conferendæ non 6
ſunt, niſi qvatenus ſunt immodicæ, & reliqvorum liberorum legitimam deminuunt, per tradita *Berlich. p. 2. dec. 249. & qvæ notavi ad L. 10. ff.*
de Collat. Bon. Et ſi non Pater, ſed Tutores plus in 7
unum filium impenderint, qvàm ad alterum, hic exceſſus omninò fratri conferendus eſt, per tradita *Berlich. p. 2. dec. 295.*

Ad L. Fundus. 51.

SUMMARIA.

AN fructus dotis à patre cæteriſqvè filiis percepti hôc judiciô veniant? n. 1.
Non datur caſus, qvi deductionem expenſarum fructuum cauſa factarum impediat. 2.
An cum hôc judiciô petitio hæreditatis concurrere poſſit? 3. & 4.

PAter pro filiô dotem accepit à nuru, & 1
fructus percepit & poſt ejus mortem fructus etiam percepêrunt filii cæteri ſeu cohæredes filii, qværitur, an fructus veniant in judi-

judicium famil.herciſc.? Reſp. eos fructus venire, qvi poſt litem conteſtatam percepti, ſive extent ſive non, & ſi qvid impenderint cohæredes,
2 id viciſſim hæredibus præſtandum eſſe. Notatur ex hâc lege, qvod nullus caſus intervenire poſſit, qvi deductionem expenſarum fructuum cauſa factarum impediat. *hic & l. 36. §. fin. de pet. hæred. de qvo pluribus agit Garcias in tract. de Expenſ. & Meliorat. cap. 1. n. 11. & ſeqq.*

3 *In §. 1.* qværitur, an petitio hæreditatis concurrere poſſit cum judiciô familiæ herciſcundæ? Reſp. non, unum alteri nullum faciat præjudicium v. g. ſi ego totam hæreditatem poſſideam, te verò pro parte dimidia cohæredem agnoſcam, volo tamen tecum dividere hæreditatem, nam tunc debeo agere judiciô familiæ
4 herciſcundæ. Et poteſt eſſe cauſa, cur tu potius petitione hæreditatis agas, qvod hic exemplo declaratur, ſi ego debitor hæreditarius ſim, & tu velis partem crediti à me petere, non poteſt ea pars peti per judicium familiæ herciſcundæ, qvia in hôc non veniunt nomina, ſed id fiet per petitionem hæreditatis. Sed hæc videtur eſſe mera ſubtilitas, qvia in judiciô familiæ herciſcundæ, nomina etiam hodiè aliis adjudicantur.

Ad L. Mævius. 52.

SUMMARIA.

Qvid ſi defunctus rem communem aliqvibus legaverit? n. 1.
Servus hæres inſtitutus à cohæredibus hôc judiciô conveniri poteſt. 2.
Judex ſumtus invicem compenſare poteſt. 3.
Non ſingulæ partes, ſed univerſæ ſunt in hôc judiciô æſtimandæ. 4. & 6.
Res ſeparata minus, qvàm conjuncta æſtimatur. 5.

1 Mævius habuit cum Attiô communem fundum. Ipſe Mævius me & te hæredem inſtituit, nos ambo cum Attio communi dividundo egimus, & fundus nobis eſt adjudicatus, nosqvè ſumus condemnati ad pecuniam Attio præſtandam, poſteà inter nos actum judicio familiæ herciſcundæ, & de hôc fundô etiam dividendo agi poſſe nullum eſt dubium.

2 *In §. 1.* hæc ſpecies, ſervus meus rationes meas geſſit, & ex adminiſtratione illâ qvippiam penes ſe habet, hunc ſervum cum duobus aliis hæredem inſtituo, qværitur, an ſervus poſſit à cohæredibus judicio familiæ herciſcundæ conveniri? qvod videtur negandum per *l. qvamvis C. An ſervus ex ſuo facto poſt manumiſſ. teneatur.* Sed affirmatur, qvia non ratione geſtionis tenetur, ſed qvia rem hæreditariam poſſidet.

3 *In §. 2.* hoc tantùm dicitur, qvòd poſſit judex ſumtus invicem compenſare, & in eô, qvod alterius portio excedit eum, condemnare; qvod planum. Univerſæ res æſtimandæ ſunt 4 in hôc judiciô, non ſingulæ partes: *§. fin.* nam non eſt tanta utilitas & æſtimatio partis reſpectu partis, qvàm totius qvat. tale. *Hic & L. 46. pr. de Solut. Tiraq. de Retr. Conſangv. §. 23. gl. 2. n. 17.* Sæpè minus æſtimatur res ſeparata, qvàm con- 5 juncta res eſt æſtimanda, qvatenus eſt conjuncta, non qvatenus diviſa. Qvod limitatur, niſi 6 grandis ſit læſio, v. g. ſi aliqvis fundus hæreditarius, qvi poterat 400. thal. vendi, 100. thaleris æſtimetur, ut declarat *Hotomann. conſ. 69. n. 5. & 8.*

Ad L. Pecuniam. 53.

SUMMARIA.

Pecunia à filio alicui credita mortuô patre in diviſionem non venit. n. 1.
Limitatur. 2.

Pecuniam filius meus emancipatus credidit tibi hâc lege, ut mihi ſolveretur; qværitur me 1 mortuô, poſt qvàm judicium familiæ herciſcundæ inter filios meos motum, an iſta pecunia veniat in diviſionem? Qvod negatur, qvia ea pecunia non eſt in hæreditate meâ, nec etiam ideò mihi ſoluta, ut mea fieret, ſed ut à me mox perveniret ad filium meum emancipatum verum creditorem, qvod tamen hic limitatur, niſi tantùndem 2 filius emancipatus mihi debeat; nam tunc voluit pecuniam eam cedere inſolutum ejus debiti nomine, qvod is mihi debuit.

Ad L. Ex hæreditate. 54.

SUMMARIA.

Cum unus ex pluribus hæredibus certæ rei partem alienavit, qvatenus illa veniat in hoc judicium? n. 1. & 2.

Si unus ex hæredibus certæ rei partem alienaverit, nô venit illa res in judicium Familiæ her- 1 ciſc. ut pars alienata, qvia deſiit eſſe communis, qvod declarandum ex *L. 25. §. 6. h. t.* ſcilicet ut illa res dividatur, ſed ita tamen illa pars non alienata venire poteſt, ut uni in compenſationem adjudicetur. Undè colligitur, contra alienantem 2 partem ſuam, non competere hoc judicium. *Valaſc. d. c. 2. n. 28. & ſeq.* ſcilicet ſi ante judicium cœptum facta alienatio.

Ad L. Si familiæ. 55.

SUMMARIUM.

Cum res non poteſt dividi, adjudicanda eſt uni hæredum, & qvinam alteri præferatur?

Si diviſio rei impoſſibilis, tota uni adjudicanda, & hic in partem pretii alteri condemnandus, & præferuntur hic Deſcendentes

tes extraneis, imò & deſcendentibus præfertur ille, licèt extraneus, qvi majus pretium licitatur, *per l.22. §.1.h.t.* Vid. *Modeſt. Piſt. conſ.39.qv.1.vol.2. Rauchbar.p.1.qv.47. Carpz. p.3. conſt.15. def.34. & multis ſeqq.*

Ad L. Non ſolùm. pen.

IN hoc judicium ut & finium regundorum etiam veniunt fructus præteriti, ſcilicet poſt litem conteſtatam percepti ſive extent ſive non *hic, & l.4. §.2. tit. præced.*

ad L. ult.

SUMMARIUM.

Fratres omiſsâ lite tranſigentes funguntur pietatis officio.

QVando fratres motâ lite de dividendâ hæreditate tranſigunt inter ſe intra domeſticas ædes, pietatis officiô funguntur. Pietas eſt, de patrimoniô relictô privatim tranſigere. Pietas eſt, non altercari de bonis relictis. Pietas eſt, parentum inæqvale judicium ſeponere, & æqvalitatem præferre, Pietas hæc etiam ad omnia utilis.

TITULUS III.
Communi dividundo.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

Differentia inter actionem pro ſociò communi dividundo, qvæ ſit? 1. 4. 5.

Inter largitatis Principalis ſocios eſt actio communi dividundo. 2.

In act. pro ſocio non agitur ad diviſionem, ſecus in hac. 3.

An detur hac actio, qvando res non eſt communis? 6.

1 TRactatur hîc differentia inter actionem
Communi dividundo & pro ſociô. Nam
(1.) illa eſt, ubi nulla eſt ſocietas, v. g.
2 Si à Principe donatus mihi ſit fundus &
Petro, hic eſt communio, ſed non ſocietas, licèt
improprie ſocietatem incidentem vocent, qvaſi
in eam communem incederimus, & ſic inter
nos actio communi dividundo, non pro ſocio.
3 (2.) actio pro ſocio non dirigitur propriè ad di-
viſionem bonorum ſeu ſortis, qvia ex contractu
ad diſtractum non facilè agitur, ſed hic agitur
ad diviſionem. E contrariô in actione pro
ſociò agimus magis ad præſtationes perſona-
4 les. (3.) In actione pro ſocio Reus habet bene-
ficium competentiæ, non verò in Communi
5 divid. (4.) In Actione pro ſocio Reus fit infa-
6 mis, ſi ex dolô condemnetur, hic non. Deni-
qve ceſſat actio hæc, ſi communis res non ſit,
ut dicitur in fine hujus Legis. Sed obſtare videtur, qvòd inter eos detur etiam hoc judicium, qvi ſocii adhuc non ſunt. *L. 11. h. t.* Sed hoc fit ob reliqvias rei, qvæ anteà fuit communis. *Cujac. t.1.p.1137. Zaſ. ad h. t. n. 8. Cavalc. p.1. dec.18. Oldend. cl. 4. act. 22. §. 3. Donell. l. 13.c. 17. Franzk. h.t. n.4. Wiſſenb. th. 21. h.*

Ad L. Nihil autem. 2.

SUMMARIA.

QVocunqve modo res communis ſit, hac actio datur. n.1.

An inter eos, qvi ſimul aliqvam rem emunt, in dubiô communio, an ſocietas ſit? 2.

1 SIve res ex Societate ſint communes, ſive ex qvaſi contractu, ſivè aliô modô, datur hæc actio Communi dividundo, interdum
etiam de Univerſitate, cum ſocietas bonorum univerſalis eſſe poſſit. *Bachovi in Treutl. d. diſp. 19. th. 4. lit. C.* Nota, eos, qvi ſimul aliqvam rem 2
emêrunt, videri ſocietatem contrahere. *hic & l. 2. C. de Societ.* niſi alia deprehendatur voluntas contrahentium. *l. 10. ff. pro Soci. vid. Hill. in Donell. l. 13. c. 15. lit. G.* In dubiô ſanè potiùs communio, qvàm ſocietas præſumenda. *Beſoldus in Theſ. pract. voce* Geſelſchafft. Paragraphus primus hujus legis habetur ſuprà in *l. In tribus. 13. ff. de judic. ubi vide.*

Ad L. In communi. 3.

SUMMARIA.

AD qvid detur hac actio? n. 1.

An, ſi res aliundè qvàm ex re communi ad alterum pervenit? 2.

Qvid, ſi ex pecunia communi res emta ſit? 3.

DAtur hæc actio ad id, ut res dividatur, & 1
ut præſtetur Actori, qvod ipſi abeſt, aut
qvod pervenit ad alterum, occaſione rei com-
munis, vel qvod inter partes conventum *§. 1.*
h. l. Vid. Oldend. d. loc. §. 7. Weſenb. in ff. h. t. n. 4.
Non tamen veniet, qvod aliunde qvam ex re 2
communi ad alterum pervenit. *Carpz. p.3. conſt.*
15. d. 45. Neqvè res ex pecunia communi em- 3
ta. *l. 4. C. Comm. utr. judic.* neqvè qvæ ex re communi vendita acqviſita. *Weſ. in Comm. C. h. t. n. 15. Carpz. p.3. conſt. 15. d. 45. Ant. Faber. in Cod. l. 4. t. 27. def. 5.*

Ad L. Per hoc judicium. 4.

SUMMARIA.

AD qvid hac actio detur? n. 1.

Qvomodo de puteo detur?

De rebus aliqvibus communibus qvi judicio famil. herc. egit, an de reliqvis hôc judiciò agere poſſit? 3.

Hoc judicium eſt mixtum. 4.

IN *princ.* dicitur, hanc actionem dari ad cor- 1
poralium rerum diviſionem, non verò ad di-
viſionem hæreditatis.

In §. 1. dicitur, ſi duo utantur puteô 2
communi, qvòd tunc de puteô detur hoc judicium, ſi ſolum putei commune ſit, nam ſi ſolum meum, & tibi conceſſus uſus putei, non eſt res communis.

In §. 2.

3 *In §. 2.* qværitur, ſi multæ res ſint inter nos
communes, & de nonnullis rebus egerimus judi-
cio familiæ herciſcundæ, & reliqvæ remanſerint
communes, an de aliis qvoqꝫ rebus poſteà hoc
judicio agi poſſit. Qvod affir. qvia hoc judi-
cium non ſemel tantum, ut judicium familiæ her-
4 ciſcundæ, ſed aliqvoties inſtitui poteſt. Ut ju-
dicium familiæ herciſcundæ eſt mixtum, & con-
tinet præſtationes perſonales; ita & hoc, ſic igitur
& fructus repetentur & expenſæ præſtabuntur,
ſcilicet ſi, poſtqvam res communis facta, fructus
percepti, vel expenſæ factæ. Qvod etiam in
judicio familiæ herciſcundæ locum habet *l. 16. §. 4.
tit. præced. de §. ult. ad l. ſeq.*

ad L. Sed ſi res. 5. cum §. ult. præced leg.

SUMMARIUM.

AN huic actioni locus, ſi ſumtus in vicini ædes reparandas fecerim?

Ego & tu habemus domum communem, cui Ti-
tius vicinas habet ædes ſed ruinoſas, nec agi-
mus cum Titio, ut caveat damni infecti, ſed cum
nollet cavere, mittimur ex primò decreto; ego
nonnullas pecunias expendi in reparandis Titii
ædibus, qvas repeto à te hac actione communi
dividundo, qværitur, an rectè? qvod videtur ne-
gari *in l. 4. §. fin.* ſed id de directo judicio intelli-
git *Gloſſa.* Sed utile tamen judicium locum ha-
bere apparet *ex l. ſeq. 5.* Verùm poſtqvam ex ſe-
cundo decreto immiſſi, & ſic dominium conſecuti
ſumus, tunc datur directum judicium. Sed illa
diſtinctio in foro non attenditur.

ad L. Si qvis putans. 6.

SUMMARIA.

IN communi re ſi impenſas feci, hæc actio datur, qvamvis partem meam alienaverim. n. 1.

Idem, ſi communis res periit. 2.

Qvi communem rem communi nomine ſuis impenſis curat, neqꝫ lucrum neqꝫ damnum ſolus fert. 3.

Qvid, ſi ſuo nomine impenſas in re communi faciat? 4

Qvid, ſi ſuam partem ſolus curare potuerit, qvæ actio detur? 5.

Partus, lucra & damna hoc judicio veniunt. 6.

Contra mortuum inferentem in locum communem purum in factum agi poteſt. 7.

Socius in ſolidum vicino cavens contra ſocium hoc judicio agere neqvit. 8.

Qvid, ſi agrum communem pro meâ parte pignori dederim? 9.

Qvid, ſi ſocius meus partem ſuam mihi pignori dederit? 10.

Qvomodo adjudicatio fieri poſſit? 11.

Hoc judicium b. f. eſt. 12.

Qvid ſi ſocius, contra nuntiationem, ædem communem reficiat? 14.

Qvæ *in principio hujus legis* habentur, expli- 1
cata ſunt *in l. 29. h. t.* *In §. 1.* dicitur, ſi
communem poſſideam fundum cum Titio, &
impenſas fecerim ex meo, licet alienaverim po-
ſteà meam partem, poſſum tamen, licet res com-
munis amplius communis non ſit, actione com-
muni dividundo agere cum eo, qvi fuerat ſocius:
nam ſublatâ communione, manet actio utilis ad
præſtationes. Idem ſi periit res communis. *l. 9.* 2
§. 11. h. t.

Ad §. 2. Qvando unus rem communem 3
colit ac curat, & qvidem communi nomine, tunc
nec lucrum nec damnum ſolus ſentit, ſed hoc ju-
diciò partem expenſarum repetit. Si verò ſo- 4
lùm ſuô nomine curet, & ob ſuum lucrum, tunc
ſolus ſuſtinet periculum, licet lucrum hoc judicio
communicare teneatur. Si verò ſuam partem 5
ſolus curare potuit, ſed curavit totum, tunc da-
tur actio negotiorum geſtorum, de qvo alibi, &
habetur exemplum *in l. 18. §. 6. tit. præced.*

Partus etiam venit in familiæ herciſcundæ 6
judicium, ita & in hoc judicio *§. 4. h. l. 6.* Sicut
etiam lucra accepta & damna perpeſſa. *§. 5.* Si 7
qvis in locum communem purum mortuum in-
tulerit, ignarò ſocio, non facit qvidem locum
religioſum, ſed tamen in factum agi poteſt. *§. 6.
h. l.* ut aut corpus tollatur, aut partis ſuæ pretium
præſtetur *l. 2. ff. de Religioſis.* Sed utilis actio com-
muni dividundo etiam hoc caſu videtur danda.
l. 2. §. 1. ff. de Relig. ſed hoc parum utilitatis habet.

In §. 7. hæc reſolvitur ſpecies facti. Ego 8
& tu communes ædes habemus ruinoſas, ideoqꝫ
vicinus me convenit damni infecti actione. Ego
in ſolidum præſtiti cautionem, qværitur, an poſ-
ſim judicio hoc partem repetere, vel ob partem
ſtipulationis ac cautionis ad præſtandam ſecuri-
tatem tecum agere? Et negatur; qvia non tene-
bar in ſolidum cavere, ſed tantùm pro parte, er-
go potius negotiorum actio mihi datur, qvàm
hæc actio *hic & l. 40. ſuprà de Neg. geſt.* Sed qvid 9
ſi ego & tu habeamus agrum communem, & ego
pro parte mea extraneo creditori obligavi pigno-
ri, poſteà verò inter nos communi dividundo a-
gatur, & mea pars tibi adjudicetur? Judex æſti-
mabit intereſſe, qvod creditor illam partem ali-
enare poteſt. *§. 8. h. l.* ubi notetur, qvod illud inter-
eſſe, qvod creditor diſtrahere pignus poſſit, ſit
æſtimabile.

Alia ſpecies *in §. 9.* Si ſocius meus 10
mihi pignori dederit partem ſuam jure com-
muni, & deinde agat communi dividun-
do, potui eum pignoraticia exceptione re-
pellere, qvod tamen non feci. Qvod ſi igitur ti-
bi adjudicetur fundus, in meæ partis æſtimatio-
nem condemnandus es, ſalvô manente pignore
in parte tua; qvod ſi mihi adjudicet Arbiter fun-
dum, tanti me tibi tantum condemnat, qvanto

pluris pignus eſt, qvam pecunia credita, & te teneor liberare.

11 *In §. 10.* dicitur, adjudicationem ita fieri
poſſe, ut mihi uni ſocio proprietatis fundi, alteri
uſusfructus adjudicetur, qvod planum eſt; nam
improli poteſt eſſe gratior uſusfructus, qvàm
proprietas; habenti autem libetos, proprietas.

12 *Ad §. pen.* Omnia, qvæ in Familiæ herciſcundæ judicio dicta ſunt, etiam in hac Actione locum habent. *Weſenb. in ff. hic. num. 5. Perez. in tit. C. commun. utriusq; Jud. n. 1.* Et ideò patet, bonæ f. judicium hoc eſſe, qvod etiam expreſsè ha-
13 betur in *l. 4. §. 2. & l. 14. §. 1. h. t.* Et ideo qvæ in
b. f. judiciis admittuntur, hic etiam locum habent.
Petrus Gregorius in ſyntagm. l. 5. cap. 2. num 3.

14 *In §. ult. legis 6.* agitur de nuntiatione novi operis. Communem domum ego reficere & aliqvid mutare volo cum conſenſu tuo. Sed vicinus novum opus nuntiat nobis, ego verò non obſtante prohibitione aliqvid in ædibus tibi mecum communibus extruo, ideoq; condemnor à judice, an poſſum id, in qvo damnatus ſum, repetere à te pro parte? Affirmatur hoc, ſi neceſſitas vel inſignis utilitas ædium communium hoc popoſcit, aliàs non; qvia meum factum tibi nocere non debet.

an L. Communi divid. 7.

SUMMARIA.

AN prædia vectigalia, feudalia dividantur hac actione? num. 1. & 2.

An feuda regalia dividantur? 3.

An per diviſionem fundo ſervitus imponi poſſit? 4.

Datur hoc judicium etiam illis, qvibus Publiciana. 5.

Poſſeſſores hoc judicio acturi juſtam debent habere poſſeſſionem. 6.

Precaria non ſufficit. 7.

Utilis actio datur Uſufructuariis, Creditoribus pignoratitiis. 8.

Eadem, de rebus incorporalibus, ut Jurisdictione. 9. & 10.

An duobus ex damni infecti cauſa miſſis detur hoc judicium? 13.

Qvomodo res uſufructuaria dividenda? 14.

Cur conductoribus & depoſitariis non detur? 15.

Qvomodo rei duobus oppignoratæ æſtimatio fieri debeat? 16.

An creditor, qvi à domino rei communis accepit partem, ab altero domino ad diviſionem provocari poſſit? 18.

An, ſi creditori licitanti tota res communis adjudicata ſit, debitor ſolvendo debitum, ſuam partem recuperare poſſit? 19.

Qvare nulla ſit datio in ſolutum rei, qvæ pluris, qvàm debitum eſt, conſtet? 20.

LIcet vectigalia prædia ptohibeantur dividi per 1
regiones, ne præſtatio vectigalium confundatur, ſi tamen aliter fieri non poſſet, tale prædium, ut & Emphyteuticum, & Feudale dividen-
dum eſt, de qvo *Weſenb. in Comm. C. h. t. n. 3. &* 2
Morqvecht. in Tract. de Diviſ. bonor. lib. 1. c. 6. & 7.
Sicut etiam Feuda regalia de conſvetudine dividi 3
poſſe, pluribus tradit *Schurpſius cent. 2. conſ. 37. num. 3. & ſeqq. & Roſenthal. de feud. cap. 9. concl. 56.*

In §. 1. hujus legis 7. qværitur, ſi judex a- 4
grum inter me & te communem diviſerit in duas partes, qvarum unam mihi, alteram tibi adjudicat, an poſſit meæ parti ſervitutem imponere & dominium ejus ſervitutis tuæ parti attribuere? Qvod affirmatur, qvia per diviſionem jam duo fundi ſunt facti, & ſic idem non ſervit ſibi.

In §. 2. h. l. dicitur, hoc judicium dari etiam 5
illis, qvibus competit publiciana, ſcilicet qvi
nondum dominium habent, ſed tamen titulum
& bonæ fidei poſſeſſionem habent. Et hoc ju-
dicium utile eſt, qvippe conjunctum eſt cum opi-
nione Dominii. Unde, qvi indebitum aliqvid
accepit à non Domino, poteſt uſucapere & ſic ipſi
cum ſocio competit hoc judicium. *per §. 3.* No- 6
tetur autem *in §. 4.* poſſeſſores, qvi inter ſe com-
muni dividundo agere volunt, oportere habere
juſtam poſſeſſionem. Prædones igitur, & qvi
per vim aut dolum vel poſſeſſionem arripuè-
runt, hóc judiciô agere non poſſunt. Sed qvæ-
ritur, an duo, qvi precariam habent poſſeſſio-
nem, poſſint communi dividundo agere? Vide-
tur qvod ſic, qvia non eſt violenta aut doloſa poſ-
ſeſſio. Sed negatur, qvia non vergit ad judicii 7
vigorem, id eſt, non imitatur naturam vindicationis *Coll. Arg. h. t. th. 10.* Idem eſſe dicit *§. 5.* ſi ei, qvi ad judicium hoc provocat, objiciatur, qvod poſſideat vi, clam aut precariò, cum enim habeant interdictum qvod poſt annum etiam Actori objiciant, qvod ab ipſis vi, clam aut precario poſſideant, ad utile judicium communi dividundo non ſunt admittendi.

Ad §. 6. & 7. Utilis hæc Actio datur non 8
Dominis, ſed qvi Jus reale habent in re, ut bo-
næ f. poſſeſſoribus, uſufructuariis, Creditoribus
pignoratitiis. *Weſenb. d. l. n. 64.* Utilis etiam 9
actio datur, qvando putavi fundum tecum eſſe
communem, ſi cum alio communis ſit. *l. 7. pr.
h. t.* Vel ſi a communione jam antea diſ-
ceſſum. *d. l. 6. §. 1.* Utile qvoqve datur in re- 10
bus incorporalibus. *Weſenb. in ff. n. 3.* non qva-
tenus talia, ſed qvatenus corporalia continent.
Bach. diſp. 19. th. 15. Sic Jurisdictionis exer- 11
citium poteſt ratione locorum aut temporum di-
vidi. *Schurfius cent. 2. conſ. 37. n. 4.* Alia ratione 12
utilis dicitur, ſi petam impenſas in re communi
factas, qvàm pro propria habui. *L. 14. h. t. pr.*

Duo-

13 Duobus legatorum ſervandorum cauſa miſ-
ſis datur hoc judicium. *§. 8.* De duobus ex cauſa
damni infecti immiſſis hic qværitur, an habeant
hoc judicium? qvod affirmatur de directô poſt
interpoſitum decretum ſecundum, ſed negatur
de utili. *§. 9.* qvid ergo opus utili, ſi datur di-
rectum.

14 *In §. 10.* informatur judex, qvomodo inter
duos uſufructuarios rem uſufructuariam dividere
poſſit ſc. per regiones, vel ut uni vel tertio locet,
& dividat penſionem vel per tempora.

15 *In §. 11.* negatur, conductoribus & depoſi-
tariis, qvia licet dici poſſit, naturalem eos habere
poſſeſſionem ſeu potius detentionem, non tamen
habent talem naturalem poſſeſſionem, qvæ hic
reqviritur, qvia animo domini non poſſident,
nec ſibi.

16 *In §. 12.* qværitur qvomodo æſtimatio fieri
debeat, ſi duo creditores, qvibus in communi
una res oppignorata? Et reſpondetur, non pigno-
ris pretium, ſed debiti qvantitatem eſſe attenden-
dam, qvia pignus plerumqꝫ pretioſius eſt debito.
Sed pone, pignus uni fuiſſe adjudicatum, poteſt-
ne debitor poſt adjudicationem uni factam illud
luere? Qvod affirmatur; nam judicium inter cre-
ditores ſuſceptum debitori præjudicare neqvit.
17 Qva occaſione qværitur *hic in §. 12.* ſi creditor
amiſſo pignore hypothecariam inſtituerit contra
me actionem & ego ipſi ſolverim æſtimationem
pignoris, & pignus retineam, poſteà verò contra
me actione reali agat debitor? Hic habet jus offe-
rendi & luendi, ſi offerat mihi æſtimationem litis
à me ſolutam. *hic & l. 28. ff. de pign. act.*

18 *Ad §. 13.* Creditor accepit rem pignoratam,
qvæ duobus erat communis, ab unô Domino,
poteſtne ab altero condomino ad diviſionem pro-
vocari? Aff. hic, adeò ut debitor cogatur iſtam
diviſionem ratam habere, tanqvam neceſſariò
19 factam. Sed pone, licitanti Creditori rem fuiſſe
adjudicatam, poteſtne debitor ſolvendo debi-
tum, recuperare ſuam partem? Qvod negatur,
niſi & eam partem velit recipere, qvam creditor
per adjudicationem emit, ne ſcil. creditor invitus
incidat in communionem. *Zaſ. ad h. t. n. 7.* qvia
20 Communio eſt mater diſcordiarum. *Ex hoc §.*
poteſt probari, ſi res aliqva judicialiter ſit in ſo-
lutum data, & res ſit pluris qvàm debita pecu-
nia, qvod tunc datio in ſolutum ſit nulla, qvia in
communionem inciderent, ut pluribus authori-
tatibus pro more confirmat *Tiraq. de Retr. conſang.
§. 23. gl. 2. n. 26.* Sic ſi Titius rem ipſi mihiqve
communem vendat, an poſſum redimere partem
Titii, relictâ meâ parte? Et non poſſe, reſpondet
Tiraq. d. gl. num. 32.

ad L. Et ſi non omnes. 8.

SUMMARIA.

*AN, ſi omnes nolint dividere, inter aliqvos vo-
lentes judicium hoc ſubſiſtat? n. 1.*
*Sed an reſpectu reliqvorum hoc caſu ſoluta ſit com-
munio? 2. & 3.*
Juxta legem Falcidiam legata dividuntur. 4.
*Sed qvid ſi æs alienum hæreditarium ſit incertum?
5. & 6.*
Hoc judicio veniunt etiam præſtationes perſonales. 7.
*Qvid ſi unus ex ſociis ob ſervum communem conven-
tus, litis æſtimationem ſolverit. 8.*
Qvid, ſi noxæ eum dederit? 9.
Qvid, ſi ultra vires peculii ſolverit? 10.

SI nen omnes velint dividere, ſed duo tantùm, 1
inter duos tantùm ſubſiſtet judicium, ſcilic. ut
omnia bona inter ſe dividant, & nolentes divi-
dere partes ſuas, in ſingulis bonis diviſis retine-
ant. *Cujac. tom. 1 p. 1136.* Sed an reſpectu re- 2
liqvorum etiam ſoluta communio? Neg. & ſic in-
ter cæteros durant ejusdem Societatis vel Com- 3
munionis priſtinæ leges & conditiones. *Un. Mev.
p. 4. dec. 360.* ubi concludit, malè obtentu diviſi-
onis pratorum cum aliis, alterum, cui cum cæte-
ris res communis manſit, alia pecora in iis paſce-
re intendiſſe, qvam qvæ in prædio, cui paſtio de-
betur ex conventione, haberi debebant.

In §. 1. legis 8. agitur de lege falcidia. Certum 4
enim eſt, juxta Legem falcidiam legatum dividi
inter hæredem & Legatarium, ita ut ille qvadran-
tem, hic dodrantem habeat. Sed pone, æs alie- 5
num hæreditarium eſſe incertum, & tamen ſub-
ducto demum ære alienô falcidia debetur? Eô
caſu incertæ partis vindicatio datur aut commu-
ni dividundo actio datur Legatario, illud ſi ne-
get hæres legatum, hoc ſi fateatur. Sic ſi pe- 6
culium ſervi ſui mihi legaverit Teſtator, & incer-
tum ſit, qvid ſervus debuerit Domino, qvod pri-
us deducendum, ut infrà dicetur de Peculio, tunc
juxta illam diſtinctionem dabitur mihi vindicatio
incerti vel communi dividundo actio. *Cujac. ad
l. 23. Pauli ad Edictum.* In Judicium Communi 7
dividundo veniunt etiam præſtationes perſona-
les, ſi qvid ſocius dolô malô aut culpa in re com-
muni admiſit, ut ſi ſervum communem vulne-
ravit, vel corrupit ejus animum, ſi arbores fun-
di communis exciderit, ex qvibus factis in hac
actione non pœnam ſed intereſſe proſeqvimur
§. 3. h. l. Aliud exemplum habetur *in §. 4.* ſi ſer- 8
vi communis nomine unus ex ſociis ex delicto
iſtius ſervi noxali actione conventus litis æſtima-
tionem præſtiterit, cum tamen expedierit ſervum
potius noxæ dedere, qvòd æſtimatio damni lon-
gè ſuperaret pretium ſervi, tunc is actione com-
muni dividundo à ſocio non partem totius æſti-

 matio-

mationis, qvam præſtitit, ſed tantum partem
9 pretii ſervi. E contrario, ſi ſocius conventus ſervum noxæ dederit, ubi expediebat potius æſtimationem ſolvere, ſi ſervus pretioſior, tunc æſtimationis partem à ſocio hac actione conſeqvetur.
10 Idem ſi ſervi communis nomine unus ex ſociis conventus actione de peculio ex contractu ſervi integram qvantitatem ultra vires peculii ſolverit, nam non ſoluti debiti, ſed peculii partem conſeqvetur à ſocio.

ad L. Sed poſtqvam. 9.

SUMMARIUM.

Socius de peculio ſervi condemnatus, ſi id perierit, contra reliqvos ſocios utilem habet actionem.

QVid autem ſi de peculio ſervi conventus dominus unus condemnatus eſſet, & peculium ſervi ſine culpa perierit, anne tunc in caſu *§. ult. l. præced.* poterit peculii partem conſeqvi? Qvod affirmatur, ſiqvidem iniqvum foret, ſi ſolus ille ſocius conventus periculum peculii ſuſtinere teneretur, qvia, ſi etiam mandatu Domini defendit ſervum, peculii periculum non ſuſtinet; poſſet tamen ſocius conventus in ſpecie hujus Legis ex æqva cauſa cedere peculium petitori.

ad L. Item qvamvis. 10.

SUMMARIA.

AN hæredes Titii, qvi in communi mecum pago ruſticos emunxit mulctis, ut nonnulli aufugerint, hac actione conveniri poſſint? n. 1.
Uſus hoc judicio non venit. 2.
Qvomodo ergò uni adjudicandus? 3.
Qvid in hoc judicio judici faciendum? 4.

1 COmmunis mihi fuit cum Titiò pagus. Ille, poſtqvam ruſticos emunxerat variis mulctis, & nonnulli aufugerant, mortuus eſt, qværitur, an Titii hæredem convenire poſſim? Neg. de Legis Aqvil. act. qvia pœnalis. Aff. de Communi divid. qvia ex qvaſi contractu datur hæc actio. Nec iniqvum eſſe, ſupra dixi, ſi qvis evidenter damnum dederit, ejus hæredes ad reſtitutionem intereſſe teneri.

2 *In §. 1.* legis decimæ agitur de duobus Uſuariis, qvibus conjunctim uſus legatus ſit. Hic uſus ipſo jure non venit in judicium communi dividundo, qvia uſus eſt individuus *l. uſus pars. ſu-*
3 *pr. de Uſu & habitat.* Ergò ſi inter ſe uſuarii agant, neceſſitas rei efficit, ut permittatur judici, communi dividundo uni ſociorum uſum in ſolidum adjudicare, ſub onere præſtandæ alteri ſocio certæ mercedis vel certæ penſionis pro ejus parte. Facit hæc lex ad probandum, qvod neceſſitas vincat legem, & qvi plus facit, facere etiam minus.

In §. ult. reqviritur, ut judex in hoc judiciô juſtô pretiô rem æſtimet, & curet, qvô iis, qvi- 4
bus res adjudicatur, caveatur de evictione *hic & l. 25. §. pen. tit. præced.*

ad L. In ſumma. 11.

SUMMARIUM.

EXpenſas in rem communem factas, etiamſi ea perierit, ſocius repetere poteſt.

SI unus ſociorum in rem communem impenſas fecerit, & illa res communis poſtea perierit, qværitur, an illas expenſas repetere poſſit? Qvod affirmatur, qvia præſtationes perſonales etiam re peremta peti poſſunt *leg. 24. tit. præced.* Sed ille ſocius, qvi expenſas repetit, deduci ſibi patiatur commoda, qvæ ex re communi accepit, ſcilicet operas ſervi.

ad L. Si ædes. 12.

SUMMARIUM.

QVomodo, ſi ædes communes reficiendæ, agendum ſit?

SI habeam tecum communem domum, aut parietem, ſi opus ſit refectione vel immiſſione, qvod tamen alter ſocius prohibet, judicio Communi dividundo contra prohibentem experiri poſſum, vel interdictô uti poſſidetis, qvia vim facit, qvi non patitur me re mea uti *l. vim facit. 11. ff. de Vi & vi arm.*

ad L. In Judicium. 13.

IN judicium communi dividundo omnes res communes corporales veniunt, ſi plurium rerum ſit communio, niſi aliqvid ſpecialiter ſit exceptum communi conſenſu.

ad L. In hoc Judicium. 14.

SUMMARIA.

IN rem communem nomine communi qvod impenditur, hoc judicio repetitur. num. 1.
An, qvi in fundum communem tanqvam ſuum impendit, hac actione utatur? 2.
Qvid, ſi impenſæ ſint factæ in fundo, qvem cum Petro communem eſſe putavi, qvi tamen cum Johanne eſt? 3.
Jus retinendæ rei ob expenſas in ſingularem ſucceſſorem tranſit. 4.
Jus retentionis in executione opponitur. 5.
An valeat pactum, ut perpetuò in Communione ſtetur? 6.
An Pater in teſtam. perpetuam communionem liberis injungere poſſit? 7. & 8.
Prohibitio diviſionis ad tempus facta valet. 9.
Poſt 30. annos diviſio poteſt peti. 10. & 11.
An ſi unus non poſſedit, alterum poſſidentem poſt 30. annos ad diviſionem provocare valeat? 12.
An ſocius, ſi conventum, ne ſocietas intra certum tempus ſolvatur, ſuam partem vendere poſſit? 13.
Qvo pacto ſocietas tollatur? 14.

1 IN *principio legis 14.* agitur de præſtationibus perſonalibus, ſi enim nomine communi qvid impendi in rem communem, id hoc judicio peto reſtitui pro parte, & ſi qvid neglexi v. gr. ſi non uſus ſervitute debita communi fundo; & ideo a-
2 miſſa eſt ſervitus, teneor ſocio. Summa paragraphi eſt, qvando qvis impendit in fundum, qvem exiſtimat eſſe ſuum, ſed qvi verè communis eſt, hæc impendia non veniunt in judicium hoc, ſed poſſeſſori retentio dabitur, qvæ etiam ad ſin-
3 gularem poſſeſſuram tranſit. Verùm cum impendi in fundum, qvem cum Petro communem eſſe puto, qvi tamen communis eſt cum Johanne, poſſum Negotior. geſt. actione agere cum Johann.
4 Ex hoc notabili textu *& §. 3. hujus legis* nota, qvod jus rei retinendæ, ob expenſas utiles & neceſſarias à venditore factas, tranſeat in ſingularem ſucceſſorem, ſcil. emtorem. *Dd. hic. Romanus ſing. 176. Boer. dec. 44. num. 14. & 19. Neguzant. de Pignor. membro 4. qvinta partis princ. n. 23. Tiraq. de Retract. Convent. §. 7. gl. 1. n. 17. Roſenthal de Feudis concl. 43. in gloſſa lit. Z. Cravetta conſ. 148. n. 1. Surdus de Aliment. tit. 8. privil. 62. num. 11. Sebaſt. Medices tr. de Compenſat. p. 2. qv. 16. num. 18.*
5 Colligunt *ex hoc §.* etiam in executione ſententiæ Jus retentionis opponi poſſe. *Cravetta d. conſ.*
6 *num. 2. Surdus d. l. n. 10. & qvos hic refert.* Non valet pactum, ut in Communione perpetuò ſtetur, nec res unqvam dividatur; *§. 2. h. l.* qvod tamen non habet locum in pacto jurato. *Menoch. conſ. 609. num. 31. & ſeq. Ludovicus Gomez ad §. qvædam. n. 24. Inſt. de Act. Treutl. d. diſp. th. 14. lit. I. Wiſſenb. ad h. t. th. 22. Conf. Carpzov. p. 3. conſt. 15.*
7 *d. 43.* Nec etiam Pater in teſtamento Liberis injungere poteſt, ut perpetuò ſtent in Communione. *Boër. deciſ. 87. n. 3. Clarus §. Teſtamentum. qv. 67. Vivius dec. 294.* niſi addat privationem hæreditatis, aut ſub conditione Communionis leget.
8 Nam ſi ſub certa pœna poteſt prohibere alienationem, & hæc prohibitio tenet. *l. 1. C. qvæ ſub pœna nomine.* cur non liceat prohibere diviſionem ſub pœna? *Rol. à Valle conſ. 84. n. 14. & ſeqq. vol. 1.*
9 Sic etiam prohibitio diviſionis facta ad tempus valida. *l. 4. princ. ff. de condit. Inſt. Roland. d. conſ.*
10 *n. 10.* Et poſt triginta annos ad diviſionem provocare licet. *Cephal. qv. 820. Balthaſar lib. 9. Reſol.*
11 *Bavaricar. reſol. 4. n. 2.* Qvod etiam in judicio Fam. herciſc. obtinet; nam, ſi cohæredes per 30. annos in communione fuerint, ſemper tamen ad
12 diviſionem provocare poterunt. Sed ſi unus ſolùm poſſederit hæreditatem, tunc præſcriptione amiſit Jus hæreditarium, & ſic nec petitio hæreditatis dabitur, qvia huic 30. annis præſcribitur, nec Famil. herciſc. qvia non poſſidet. *L. 1. §. 1. ut prec. Bachov. ad Treutl. d. 19. th. 8. lit. A. & B. Wiſſenb. ad h. t. th. 23. Fachin. l. 6. c. 36.*
13 *In §. 3.* qværitur, ſi conventum, ne intra certum tempus communio vel ſocietas dividatur, & unus ſociorum vendat ſuam partem, qvod per tale pactum non eſt prohibitum, an emtor ex hoc pacto impediatur, qvo minùs ad diviſionem provocare poſſit? Videtur qvod non; qvia eſt ſingularis poſſeſſor. Sed affirmatur, *hic, & l. 16. §. ult. pro ſocio*, qvia pactum eſt in rem, neqve ex hoc pacto actio, ſed exceptio, ideoqve concludunt, ut ſuprà dixi, jus excipiendi etiam in ſingularem ſucceſſorem tranſire.

In §. fin. dicitur, per pactum, ne alter ſocius 14
ſuam partem petat, ipſo effectu tolli ſocietatem, qvia partem ſuam donat, ergo ceſſat communio.

ad L. Si ſocius. 15.

SUMMARIUM.

Socius ſervum communem ſolvens, contra ſocium agere poteſt.

Servum communem tecum habui, ob debitum peculiare à ſervo contractum convenior in ſolidum, poſſumne agere, ut mihi præſtes partem peculii apud te exiſtentis? Qvod affirmatur. Sic ſi noxali judicio ob ſervi delictum conveniar, poſſum poſt litem conteſtatam hoc judicio contra te agere, ut partem tuam, qvam in ſervo habes, mihi des, ut noxæ deducere poſſim, ſi caveam me redditurum, ſi non fuero condemnatus.

ad L. Cum ſocii. 16.

SUMMARIUM.

Qvomodo id, qvod ſub conditione debetur, dividendum?

Sed qvid ſi jura ſub conditione ſuſpenſa inter res communes reperiantur, qvid in illorum diviſione obſervandum? Reſp. ſibi mutuò cavere debent in eventum conditionis exiſtentis, qvod partem debiti vel partem crediti præſtare velint.

ad L. Qvi cohæredes. 17.

SUMMARIUM.

Socius pignus emens an hoc judicio conveniri poſſit?

Teſtator me & te inſtitutis hæredibus, pignus dat ſuo creditori. Creditor præmiſſa denunciatione ſub haſta vendere vult pignus. Ego illud emo, qværo, an tu me judicio communi dividundo convenire poſſis ob pignus emtum? Qvod meritò negatur, qvia emi non ut hæres, ſed ut qvilibet extraneus.

ad L. Ut fundus. 18.

SUMMARIA.

Judicis poteſtas non excedit id, qvod in judicium deductum. num. 1. & 2.

Qvid, ſi petitio actoris inepta ſit, ſed intentio apta? 3. & 4.

An judex de non petitis, in articulis tamen probatoriis mentionatis, ſententiam ferat? 5.

An ſententia difformis ſit, cum judex indefinitum intereſſe determinat? 6.

Qvid, ſi non petita ſint de natura petitorum? 8. & 9.

1 Eum fundum, de quo actum eſt, ei fundo, de
quo actum non eſt, ſervum facere judex vel
Arbiter in hoc judicio non poteſt & vice verſa.
Nam ultra id, quod in judicium deductum eſt, ex-
cedere poteſtas judicis non poteſt. Unde colli-
gunt hic regulam: Sententiam debere eſſe libello
2 conformem. De qua *Riccius Collect. deciſ. 343. Hillig. lib. 26. c. 4. lit. A. & Carpzov. p. 1. conſt. 26.*
3 *d. 8.* Sed non videtur hæc lex obſtare, quo mi-
nus judex, ubi petitio inepta, intentio apta, præ-
ſertim ubi clauſula ſalutaris adhibita, ſecundum
4 intentionem pronunciet aptam, v. gr. Conductor
damnum accepit ab hoſtibus, agit ad intereſſe
contra Locatorem, debuiſſet agere ad remiſſio-
nem. Et vid. *l. 33. de Locato Proc. meus Civ. c. 5. n. 3.* Conſ. *Menoch. de A. J. Q. l. 1. qv. 31. Maranta*
5 *p. 4. ſpec. d. 9. n. 33.* Sed quær. Si quædam narra-
ta in libello non ſint, ſed eorum obiter fiat men-
tio in articulis probatoriis, an ſuper iis, virtute
clauſulæ ſalutaris poſſit judex ſimul ſententiam
ferre? Reſp. quod non; niſi ſint connexa, & ſepa-
rari nequeant, alias illius clauſulæ vis non eſt, ut
ultra narrata in libello extendat. *Cravetta conſ. 151. n. 4. & per allegata Carpzovii. p. 1. dec. 49. n. 20.*
6 Conſ. *Dn. Mev. p. 3. dec. 308. Berlich. dec. 87.* Sed
notandum ex *Carpzovio p. 1. c. 26. d. 8.* (1.) non
dici ſententiam difformem libello, ſi, ubi pars ad
intereſſe agat indefinitè, judex certam quantita-
7 tem determinet. (2.) Quod illa regula intelligen-
da ſit, quod cauſam & res in libello petitas; non
8 quoad concluſionem. (3) Sententiam fieri poſ-
ſe ſuper non petitis, ſi ſint de natura petitorum, &
9 ex eodem fonte fluant. Hinc judex petitione
hæreditatis intentata, ſuper fructibus etiam Re-
um condemnare poteſt. *Hartman. Piſt. obſ. 102. n. 8. Hill. ad Doncll. l. 26. c. 4. lit. A. Conſ. Barboſa au-*
10 *ctus lib. 7. c. 19. ax. 5.* Sicut etiam ex libello in-
terpretationem recipit. *c. licet. & ibi Felin. X. de Simonia. Menoch. conſ. 159. num. 5 & conſ. 501. n. 6.*

ad L. Arbor. 19.

SUMMARIA.

QVando arbor pro diviſo & qvando pro indiviſo ſit communis? n. 1.

An, ſi duæ ædes unum aditum habent, ad diviſionem provocare liceat? 2.

In hoc caſu, in re communi non licet ad diviſionem provocare. 3. & 4.

Qvæ actio detur ob impenſas in viam communem factas? 5.

An aqvæductus hoc judicio veniat? 6. & 7.

IN *princ.* hoc tantum dicitur, qvod arbor vel la- 1
pis, ſi ſolo adhuc cohæreat, dicatur communis
pro parte diviſa, qva ſolum dividitur, ſed ſi arbor
vel lapis ſeparatus à ſolo eſt, pro indiviſo commu-
nis ſit & qvilibet partem eam in ligno ſucciſo pro
indiviſo habet, qvam, dum arbor in terra radi-
cabatur, in arbore habebat pro diviſo; exemplo
maſſæ aureæ vel argenteæ duorum maſſis confu-
ſæ, *hic & l. 83. ff. pro ſocio.* Si duæ ædes unum 2
veſtibulum vel unum aditum habeant, ex qvo ad
utrasqve pateret aditus, invitô alterô nec diviſio
nec licitatio admittitur, qvia iniqvum eſſet, tàm
vilis acceſſionis nomine cogi totas ædes diſtrahe-
re, nam ſi aditum non habeam, qvid mihi pro-
ſunt ædes? Notetur ergo caſus, qvô non licet 3
provocare ad diviſionem rei communis, qvem
obſervavit *Cujac. in l. 29. num. f. h. t.* ſcilicet qvan-
do facta diviſione res fieret ad uſum inhabilis.
Cephalus conſ. 507. n. 56. Non verò, ſi major uti- 4
litas ex communione, qvàm ex diviſione percipi
poſſit; nam lex hæc ſingularis eſt, & non trahen-
da ad conſeqventiam *Cephal. d. l. n. 58.* qvando
tamen major utilitas ex communione, qvàm ex
diviſione contingere poteſt, cavendum tutori à
diviſione. Si per eundem locum duobus com- 5
petat ſervitus vel jus viæ, ſi qvid unus eorum im-
penderit in viam iſtam, non repetit id actione
communi dividundo, qvia non intelligitur una
communis via, ſed alia atq; alia, datur tamen a-
ctio negotiorum geſtorum *§. 2. h. l.* qvamvis au-
tem SCtô prohibitum ſit, ſervum fugitivum ven-
dere vel alienare, in judicio tamen hoc ad licita-
tionem admittendæ partes, ut illi, qvi in licitati-
one vincit, ſervus in fuga exiſtens adjudicetur
per §. 3. h. l. Qvamvis autem Aqvæductus in 6
judicium communi dividundo non videatur ve-
nire, ſi duobus diverſorum pretiorum Dominis
competat aqvæductus, qvia communio ſervitu-
tis in individuo non eſt, ſed plures ſervitutes per
eundem fundum debentur, qvæ ut per ſe ſepara-
tæ & diſtinctæ ſunt, ita uſus eorum diſtingvitur
temporibus. Sed qvia in judicium familiæ her- 7
ciſcundæ aqvæductus venit, nulla videtur eſſe ra-
tio, cur non utile judicium communi dividundo
circa aqvæductum conſtitui qveat. Arbiter au-
tem ita dividat, ut vel menſura dividat, ſcilicet
utrumq; dimidiam partem ducat vel temporibus
ſecernat. *hic in §. ult. & l. 4. & 5. ff. de Aqua quotid. & æſt.*

ad L. Si is, cum qvo, 20.

SUMMARIA.

JUdex, qvi fundum diruit, ſocio damnum reſarcire debet. n. 1.

Olim contumacia fuit devaſtatione punita. 2.

1 SI judex ob contumaciam unius ſocii fundum
diruit, tunc eam culpam præſtare debet alte-
2 ri. Collige ex hôc,olim contumaciam fuiſſe deva-
ſtatione prædii punitam, ſed hodiè id non fieri de-
bet,ob *l. fin. C. de modo mulct.* Pro verbis: an de-
lictum, legendum, an delectum. Vid. *Cujac. l. 13. obſ. 29. & Godofr. l. ic.*

ad L. Judicem. 21.

IN dividendis prædiis, quod omnium utiliſſimum eſt, tùm publicè tùm privatim, aut, quod malunt litigatores ſequi, debet judex vel Arbiter, & magis quod jam olim inter ſocios convenit *l. 3. §. 1. h. t.*

ad L. Si meô. 22.

SI tuô nomine communem parietem ædificem, paries fiet communis, ſi area communis ſit, ſive animo repetendi expendam communes expenſas, easquè recuperare poſſum actione neg. geſtorum, vel communi divid., ſive donandi animo id faciam. Ubi expenſæ non repetentur.

ad L. Si convenerit. 23.

SUMMARIUM.

QVæ detur ſocio actio, ſi in fructus alternis annis percipiendis impediatur?

QVando conventum inter ſocios, ut fructus ex fundô communi alternis annis perciperent, ſed unus alterum poſteà impedit, ne ſuô in annô percipiat, fortè ſiper pignorationes id faciat, vel pecus immiſerit, & fructus ſequenti annô percipiendos devaſtaverit. quæritur, quâ actione alter ſocius contra eum, qui prohibuit, vel damnum dedit? Et neſcio quâ ratione Ulpianus dubitaverit, annon actio locati conducti locum habet, cum ut ipſe adducit, nulla ſit merces, ideoquè non debuit dubitare, quòd detur actio communi dividundo. Interim colligitur *ex hac lege* affinitas inter actionem locati & communi dividundo, quamvis hæc realis ex parte ſit, illa verò purè perſonalis.

ad L. Communis. 24.

SUMMARIA.

QVomodo ſervus communis utriq; non acqvirat? numer. 1.

Qvid, ſi ſocius, cùm vellem eum communi divid. convenire, partem ſuam vendat? 2.

1 SErvus communis ex unius ſocii domô locatâ
penſionem accipit, quæritur, an utrique adquirat? Videtur quod ſic; ſed negatur *hic & l. 45. ff. de Adqvir. rerum domin.* ſed debet hæc pecunia illi ſoli præſtari, ex cujus re ſervus eam accepit. *pr. h. l.* non venit ergò in hoc judicium, ut dividatur, ſed ut ab unô præcipiatur, antequam ad diviſionem
cæterorum bonorum procedatur. Sed ſi ſocium 2
vellem communi dividundo convenire & ille hoc
metuens moleſtias refugiens mihi creaturus ſuam partem vendat, judicii mutandi cauſa, an tenetur ſocius actione prætoriâ de judicii mutandi cauſa facta alienatione? Et reſpondetur *in §. 1.* quod ſic *conf. l. fin. ſupra de Alienatione judicii mutandi cauſa facta.* Nam agere poſſum ad intereſſe, quia fortè duriorem poſſet ſocium ſubſtituere, aut ditiorem, qui me licitando facile vincere poſſet.

ad L. Si Stichus. 25.

SUMMARIUM.

QVomodo hæc actio detur, ſi ſervus communis in peculiô præter vicarium nihil habuerit?

QVando ſervus eſt duorum ſervus, & ſervus habuit peculium, tunc actione de peculio conveniri poteſt in ſolidum *l. 2. §. ult. ff. de Peculio. l. 2. de Exercit. act.* Jam pone me ob ſervi communis contractum conveniri in ſolidum; ſed ſervus ille nihil habuit in peculiò niſi vicarium conſtantem 10. florenis; igitur condemnatus præſtò decem florenos, quæritur, an partem dimidiam à ſocio repetere poſſim, maxime ſi vicarius ſervus deceſſerit? Quod affirmatur; quia ære alienô ſocium liberavi eum, idque etiam tunc verum eſt. Si ſervus communis ordinarius poſt mortem vicarii alium vicarium ejusdem pretii comparaverit, quia peculium, quod interciderat, reſtitutum videtur, & fingitur idem peculium permanſiſſe. *l. 11. §. d. nig. ſcribit ff. de Pecul. conf. L. 28. ff. de Pecul. Cujac. ad l. 12. Dig. Salvii Juliani v. 1. p. 1937.*

ad L. Communis. 26.

SUMMARIUM.

Qvid, ſi ſervus culpâ alterius ſocii crus fregerit?

SI ſervus communis crus fregit, non ſimpliciter caſu, ſed culpâ ejus, in cujus labore hoc contigit, quæritur, an alter ſocius damnum recuperare poſſit ab illo, cujus culpa præceſſit caſum? Quod affirmandum eſt. Nam in hoc judicium veniunt præſtationes perſonales, ad quas etiam præſtatio culpæ pertinet.

ad L. De communi. 27.

SUMMARIA.

SErvus ſuper propriô factô torturæ traditur. n. 1.
Sed ob negotium unius ſocii proprium non item. 2.

SUper factô propriô ſervus torturæ tradi 1
poteſt etiam in caſu Civili. *lib. 15. C. de Qvæſt.*
vel ob cædem Domini *lib. 1. ff. Ad Silan.* Sed 2
quæ-

Digitized by Google

quæritur, ſi ſervus ſit communis, an ob negotium unius ſocii proprium poſſit torturæ ſubjici? Quod hic negatur; ſcilicet in cauſa civili; ſecus putarem, ſi alter ſocius occiſus in domô reperiatur & ſic in cauſâ criminali.

ad L. Sabinus. 28.

SUMMARIA.

IN re communi potior cauſa prohibentis. n. 1.
Forma h. caſu neq; in melius mutari poteſt. 2.
Unus omnes prohibere valet. 3.
Qvomodo Reg. limitetur? 4. ſeqq.
Fallit, in refectione neceſſariâ. 5. & 11.
Fallit, ſi ſocius utatur re, ad qvem uſum deſtinata. 6.
Idem, ſi hæres proteſtetur de diviſione bonorum. 7.
An ſi ſocius in communi re ædificavit, ad tollendum agere poſſim? 8.
An, ſocius ſocium prohibere poſſit, cum res uni non nocet, alteri prodeſt? 9. & 10.

1 IN re communi potior eſt cauſa prohibentis.
Non igitur poteſt quid novum facere, invitô
2 ſociô, nec formam rei mutare. Ampliatur (1.)
Ne quidem in melius. *Gail. de Pign. obſ. 20. Hector*
Felic. de ſociet. c. 28. num. 16. & 55. Petr. Peckius ad c.
56. de R. J. in 6. Menoch. lib. 2. Arb. qv. caſu 156. Surdus conſ. 447. n. 15. Natta conſ. 244. Klock. conſ. 16. n.
3 *18. Ruinus conſ. 135. n. 4. v. 1.* Ampl. (2) hæc regula,
ut unus reliquos conſortes omnes poſſit prohibere. *Gomez. l. 2. reſolut. tit. 3. n. 14. Felicius d. l. n. 9. Teſ-*
4 *ſaur. dec. 41. n. 20. Gail. d. l. n. 3.* Limit. vero (1.) in fiſcô. *l. 2. C. de Com. rer. alienat.* (2.) In caſu *legis 8.*
5 *ff. de Pactis. Peckius ad c. 56. de R. J. lib. 6.* (3.) In refectione rei communis neceſſaria, quô caſu, ſi intra
4. menſes pretium non pro parte reſtituat ſocius, ſuam partem amittit. *l. 52. §. 10. pro Socio.* Limit.
6 (4) regula, quòd non locum habeat, ſi ad eum uſum, quem intendo, res ſit comparata, uſus à parte meâ licitus etiam retinente ſociô, v. gr. ſi velim in commune ſepulchrum mortuum inferre. *Hondedeus vol. 1. conſ. 80. n. 33. Gail. de pignorat. obſ. 20. n. 9. Mynſ. obſ. 20. cent. 3. Klock. conſ. 29. n. 712.* etſi etiam prohibentis interſit. *Sande l. 3. tit. 8. def. un. Schurff. cent. 2. conſ. 45. n. 2. Weſenb. ad §. Religioſa. & ibi Hei-*
7 *gius n. 8. Inſt. d. R. D.* Sic quando ſit, quod fieri debet, prohibitio alterius non nocet, v. gr. Si cohæres proteſtetur contra diviſionem bonorum; nam nemo invitus detineri poteſt in communione. *Dn.*
8 *Mevius p. 4. dec. 398.* Sed illud dubium, quòd ſi ſocius meus in re communi quid ædificaverit, non poſſum agere, ut tollat, quia non contradixi, & tamen poſſum agere de damno farciendô, ſi conſenſi tacitè; cur de damno ago? R. non conſenſi, quia tamen faciendum non impedii, factum ut tollat, compellere eum non poſſum, *P. Barb. ad*
9 *L. Qvæ dotis 34. numer. 170. ff. ſol. matr.* Alia limitatio regulæ; ſi quid faciat in re communi, quod alteri non nocet, ſibi verò prodeſt, ut ſi parietem
incruſtavit & pinxit. *L. 13. §. ult. de Servit. U. Pr.* 10
Nam quando prohibentis nihil intereſt, oppoſitionis nulla habenda ratio eſt, ut judicatum dicit *Sande l. 3. tit. 8. def. un.* Sic reficere rem communem poſſum, etiam prohibente alterô, ſi res opus habeat refectione, ut dixi ſuprà, & habeo actionem communi dividundo etiam contra prohibentem. *L. 32. ff. de damno inf.* Idem favore religionis, per *L. Sunt perſonæ 43. ff. de Religioſis* vel ſi fiat cum conſenſu judicis. *Sande d. l. Conſ. Ant. Faber hic.*

ad L. Si qvis. 29.

SUMMARIA.

AN ſi fundum (qvem putavi eſſe cum Titiô communem, qvi fuit cum Semproniò) refeci, contra Sempronium hæc actio detur? n. 1.
Qvid, ſi fundum tanqvàm meum, qvi tamen eſt communis, reficiam, an hâc actione contra ſocium utar? 2. & 3.
Etiam unus ſociorum ad diviſionem provocare poteſt. 4.

SCivi fundum mihi eſſe communem cum aliô, 1
refeci fundum, Socium putavi eſſe Titium, ſed erat Sempronius, quær. an contrà Sempronium mihi detur actio Communi dividundo? Videtur quod non; quia ejus contemplatione nihil geſſi. Sed affirm. quia error non in re, ſed in perſona. Atqui hæc actio potius in re eſt, cum & pupillus ſocius obligetur, & furioſus. Aliud igitur erit, ſi 2
error in re, ut ſi fundum Cornelianum totum pro meo habeam & reficiam. qui tamen eſt communis, non habeo hanc actionem, quia eſt in re, quia nullam intentionem habui quicquam erogandi in alterius utilitatem, & alium mihi obligandi, ſed poſſum tantùm rem retinere per exceptionem doli, ni- 3
ſi expenſas reſtituat, actionem directam vel utilem non habeo, ſtrictô jure. Sed de eo actum *infra in Tit. de Condict. indeb. l. ſi in area. 33.* Sicut in judicio 4
familiæ herciſcundæ vel unus ad diviſionem provocare poteſt, *l. 43. Tit. præced.* ita idem in hôc judiciô in re communi facere licet, ut vel unus ſociorum ad diviſionem provocans audiatur.

ad L. Communi. penult.

SUMMARIUM.

AD hoc judicium, uterq; ut ſit in poſſeſſione, neceſſe non eſt.

Non eſt neceſſe ad hoc judicium conſtituendum, ut uterquè ſit in poſſeſſione; nam ſi neuter poſſideat, vel ſi alteruter non poſſideat, poteſt tamen dari hoc judicium, exemplo judicii familiæ herciſc. *lib. 25. §. 2. tit. præced.*

nam

nam ob præſtationes perſonales datur hoc judicium, non tantùm re communi amiſſâ, ſed & peremtâ.

ad L. Bina. ult.

SUMMARIUM.

A*N mancipia pupillis reſervata iisdem quoqvè ſint adjudicata?*

PRætor ſolet alimenta decernere. *l. Lucius 38. tit. præced.* ita etiam miniſteria certorum mancipiorum, quoad puberes facti fuerint, ſed ea aſſignatione non ſunt adjudicata illa mancipia, ſed uſus tantùm reſervatus usq; ad annos pubertatis; & ita ratione proprietatis in communione manſêrunt & finitâ impuberi ætate per hoc judicium de communi dividundo ſunt dividenda *l. 20. §. 4. tit. præced.*

TITULUS IV.
Ad Exhibendum.

ad L. Hæc Actio. 1.

USus hujus actionis hîc commendatur, quia eſt præparatoria vindicationis, ſcilicet quâ mobilia vindicatur, non verò ſervitutes, quæ in prædiis hærent. *Donell. & ibi Hill. l. 20. c. 9. lit. K.*

ad L. Exhibere. 2.

SUMMARIA.

E*Xhibere qvid ſit? n. 1.*
Qvomodo à reſtituere differat? 2.

1 NOtetur Exhibitionis definitio *Conf. L. 3. §. 8. ff. de Tabul. exhib.* ubi dicitur, extra ſecretum
2 habere, & *L. 22. & ult. de V. S.* Et differt à Reſtitutione, quæ petitur in Judiciis realibus. Nam reſtituere eſt poſſeſſorem facere; hîc verò eſt rem oſtendere. *Petr. Gregori in Synt. l. 29. c. 7. n. 2.*

ad L. In hâc actione. 3.

SUMMARIA.

A*D exhibendum acturus dominium probare non tenetur. n. 1.*
Cum reus, contra qvem præſumtio eſt, non vult exhibere, qvomodo procedendum? 2.
Actio ad exhibendum qvare perſonalis ſit? 3.
Cur in rem ſcripta vocetur? 4.
Cur omnibus actionibus præmitti ſoleat? 5.
An cum principali actione cumulari poſſit? 6.
Etiam uſumfructum petenti datur. 7.
An & qvando cum interdicto cumuletur? 8. & 9.
Hâc actione qvoq; ad eligendum agere poſſumus. 10. & 11.
An teſtamentum petens ad hanc actionem admittendus? 12.
Intereſſe ſuum probare debet, qvi ad exhibendum agit. 13.
Qvomodo conſtet de intereſſe? 14. & 15.
An ſuper iisdem articulis hujus jud. in ordinariô proceſſu teſtes alii produci poſſint? 16. & 17.
Pars pœnam petens non auditur, niſi intereſſe ſuum probet. 20.
Qvid non habeatur pro intereſſe? 21.
Qvi intereſſe habet, exhibitionem petere poteſt. 22.
Sed intereſſe ex juſtâ cauſâ eſt. 23.
Hoc declaratur exemplo. 24.
Ad exhibendum plures agere poſſunt. 25.
An detur hæc actio pro inſtrumento? 26.
In Summariis præparatoriis exceptiones non expeditæ in Ordinarium proc. rejiciuntur. 27.
Qvænam Exceptiones illiqvidæ admittuntur? 28. 30. 31. & 32.
An exceptio præſcriptionis ſemper litis ingreſſum impediat? 33. & 34.
An agere ad Exhibendum valeam, contra non Dominum? 35.
Convenientia actionis ad exhibendum cum rei vindicatione. 36. & 37.

QVi vult ad exhibendum agere, debet noſſe 1
& explicare qualitates rei exhibendæ *per princ. l. 3.* Sed ſe Dominum eſſe dicere & probare non tenetur, cùm multæ ſint cauſæ, ex quibus ad exhibendum agere poſſumus *§. 2. d. l. 3.* Quando 2
præſumtio eſt contra Reum, quòd habeat Inſtrumentum, contra eum nolentem exhibere, datur Juramentum in litem, propter præſumtam occultationem. *Hic & L. 4. C. h. t. Menoch. lib. 2. A. Q. caſ. 207. n. 19. Farinac. q. 176. n. 46.*

Ad §. 3. Actio hæc eſt perſonalis, quia per 3
eam non petimus, rem nobis reſtitui, ſed petimus tantùm factum, i. e. exhibitionem, licet non ex contractu, ſed æquitate fluat; Ex Regula: quod tibi non nocet, mihi expedit, ad id ex æquitate obligaris. *L. 2. §. 5. ff. de aqva pluv. arcend. Oldend. Claſſ. 3. act. 1. qv. 2. Gylman. l. 2. d. 52. n. 3. Mindan. l. 2. de Mandat. c. 50. n. 4. Hill. l. 20. c. 9. lit. D.* Quia tamen poſſeſ- 4
ſorem ſequitur, vocatur in rem ſcripta. *Gylman. d. l. n. 3. Mindan. l. 2. de mandat. c. 50. n. 4. Hillig. lib. 20. c. 9. lit. D. Setſer de Juram. l. 5. c. 5. n. 29.* Præmitti autem 5
ſolet actioni reali, vel pignoratitiæ, imò omni, quæ ad rem certam dirigitur, ut certus ſit Actor rem non occultari aut immutari. *Hillig. d. cap. 9. lit. K.* Cum principali autem actione, ob quam inſti- 6
tuitur hæc actio ad exhibendum, cumulari poteſt ob litium compendium, licèt hoc præparatorium

rium Judicium citiùs ſit expediendum. *Oldend. d. act. 1. qv. 7. Sich. ad Rubr. Cod. n. 8. Gylman. l. 2. Rerum publ. dec. 52. n. 1. Hill. c. 9. in fine.*

7 *In §. 4. legis 3.* dicitur, quòd etiam illi
detur hæc actio, qui uſumfructum petere vult;
quod intelligo de uſufructu rei mobilis, in quâ
ſola actio ad exhibendum locum habet, *l. 56. ff. de Procur.*

8 *Ad §. 5.* Si quis interdictô uti velit, po-
teſt prius ad exhibendum agere, niſi ipſum inter-
dictum ad exhibendum ſit directum, ut de tabu-
lis exhibendis, vel liberô homine exhibendô,
quia præparatoriâ actione id conſequerer, quod
ea ipſa conſequerer, cujus gratiâ conſtituta. *Do-*
9 *nell. c. 9. lit. M. & N. & ibi Hill.* Datur autem non
tantùm ob interdictum Utrubi, *de quo Cujac. l. 5. obſ. 23. & Menoch. remed. 2. retin. poſſ. in fin.* ſed et-
iam ob alia interdicta, *per hunc §. 5. & 11.* ſcilicet
ubi idem eſt periculum, ejusquè amovendi neceſ-
ſitas, ut in Precariô. *Oldend. d. act. 1. num. 4. Hill. d.*
10 *l. M.* Ad exhibendum agere poſſum non tan-
tùm ad agendum vel præparationem judicii, ſed
etiam ad eligendum; nam ſi in genere ſit Le-
gatus ſervus, vel volumen, vel eqvus, ita ut mihi
ſit relicta & conceſſa optio; poſſum ad exhi-
11 bendum agere, *§. 6. h. l.* Sic ſi noxali judiciô
velim agere contra te ob damnum mihi ab ali-
quô ſervô tuô datum, quem tamen ignoro, qui
neqve à perſonâ neque à nomine mihi eſt co-
12 gnitus, *per §. 7.* Si quis petat Teſtamentum vel
tabulas, tunc quæritur, an ad hanc actionem ſit
admittendus? Reſp. *in §. 8.* per diſtinctio-
nem: Aut petens exhibitionem Tabularum, eſt
hæres aut alius, ille poteſt admitti, ſed non alius:
Sed cur hic prohibetur? Reſp. qui habet inter-
dictum exhibitorium, de Tabulis exhibendis,
quod ipſi ſufficere debet; ſed non puto hanc
13 ſubtilitatem in foro attendi. Si quis ad Exhi-
bendum agit, debet tantùm probare intereſſe ſu-
um, *§. 9.* idque ſummariè, vel plenè, vel per
Juramentum, quia non eſt res magni præjudicii.
14 *Sichardus ad Rubr. C. h. t. Hill. d. c. 9. lit. N. & X.* qui
putat, eô ipſo de intereſſe conſtare, quòd velit vin-
dicare, quod tamen mihi dubium videtur; ſed
15 levior probatio ſufficit, quia ubi non paratur
plenum præjudicium, ipſum judicium tàm ratione
probationis, quàm ſolennitatis ſummarium eſt.
16 *Maranta p. 4. diſt. 9. num. 46.* Ideoquè Acta hujus
judicii non ſufficiunt in proceſſu Ordinariô.
Sich. ad L. 1. C. h. t. num. 88. & poſſunt ſuper üs-
17 dem articulis alii teſtes produci. Nam mu-
tatâ naturâ judicii, etiam probationis natura mu-
18 tatur. *Hill. d. l.* Per mandatum itaque etiam
exhibitio imperari poteſt. *Mind. de Mandatis l. 2.*
19 *cap. 50. numer. 4. Mev. part. 3. deciſ. 126.* Nec ſuffi-
cit, ſi domi coram Notariô, velit exhibere, *Mev. d. l.* Et exceptiones, quæ altioris ſunt indaginis,
rejiciendæ. *h. l. §. 3.*

Colligitur etiam ex hôc §. Si pars agat ad 20
pœnam ſibi applicandam, eò quod adverſarius
quid neglexerit, vel in judicium non venerit, vel
ſine mandatô comparuerit, aut Legitimatione
perſonæ, ſemper hoc deberi fieri, ſi partis pœnam
petentis id interſit. *Dn. Mevius p. 2. dec. 126. nu-*
mer. 8. Intereſſe, cujus non eſt juſta & ratio- 21
nabilis cauſa, non habetur intereſſe, neque ve-
nit in conſiderationem. *Dn. Mev. p. 1. deciſ. 111. nu-*
mer. 14. Hill. in Donell. lib. 21. cap. 12. lit. L. Interdum 22
is petit exhibitionem, qui non habet rei vindica-
tionem, modò intereſſe habeat *in §. 10.* v. gr. ſi mi-
hi legarus ſervus, quem Titius optaſſet, ante ele-
ctionem à Titio factam non habeo dominium il-
lius ſervi. Sed habeo intereſſe, ut citiùs fiat o-
ptio à Titio, ut dominium alicujus ſervi conſe-
quar. Ideò petere poſſum ut tota familia Titio
exhibeatur ad optandum. Intereſſe autem de- 23
bet ejus, qui exhibitionem petit, ex juſta & pro-
babili cauſâ, quod declaratur, *in §. 11.* exemplô
hôc. Ago contra te ad exhibendum ſervum, 24
quem vindicaturus ſum, tu amittis poſſeſſionem
ſive dolo, ſive per culpam, an potes ad exhi-
bendum agere contra Tertium, apud quem ſer-
vus ille eſſe dicitur? Negatur hoc; quia ne-
mo ex improbitate ſuâ conſequitur actionem. *l. 12.*
§. 1. ff. de Furtis. Ad exhibendum agere poſſunt 25
plures ob diverſum intereſſe, quod quilibet eo-
rum prætendit, ut ſi primus dominium, alter uſum-
fructum, tertius jus pignoris in ſervo prætendat,
quod notatur *in §. 12. hujus l. 3.*

Quæritur autem *in §. pen.* an pro inſtru- 26
mentô detur hæc actio ad exhibendum v. gr. ſi tu
poſſideas ſervi mei rationes? Reſp. aut charta il-
la, in quâ rationes ſcriptæ ſunt, mea eſt, *l. 23. §. 3. ſupra de R. V.* & tunc datur actio, aut non eſt mea,
& non datur actio hæc, ſed actio in factum. Sed
hæc eſt futilis ſubtilitas. In Cauſis Summariis 27
Præparatoriis non attenduntur Exceptiones, quæ
altiorem indaginem requirunt, ſed hæ reſervan-
tur Principali judiciô. *§. 13. h. l. 3.* Quædam ta- 28
men exceptiones, etiamſi non ita liquidæ, tamen in
hôc judiciô etiam examinandæ, ut doli, pacti, ju-
risjurandi, & rei judic. *Bartol. hic & Hillig. d. cap.*
9. lit. Y. Sed ſi reus in continenti ſuum domini- 29
um, & quod Actoris non interſit, probare velit, au-
diendus eſt. *Hil. d. l.* Colligitur ex hôc textu, 30
quando Exceptio litis finitæ opponitur, ſcil. Rei
judicatæ, transactæ & jurisjurandi, hoc fine, ut à
lite conteſtanda liberetur Reus, poſſit ea opponi,
licèt ea adeo liquida non ſit ante litem conteſta- 31
tam, ita ut omninò diſcrimen agnoſcatur inter
tres illas exceptiones litis finitæ, & inter reliquas,
quæ in continenti probari poſſunt, ut hæ quidem
litis conteſtationem impediant, ſi in continenti
probentur; illæ verò litis conteſtationem im- 32
pediant, licèt illiquidæ quodammodò ſint, aut
per replicam actoris fiant dubiæ. Vid. *Hill. ad Donell.*

Donell. l.22. cap.8. lit.I. p.994. verſ. qvoad illas autem tres. Sed hoc de illlò caſu videtur intelligendum, quando replica reddit dubiam exceptio-
33 nem. *Dn. Mevinspart.5.dec.226.* Sanè in Except. Præſcriptionis ſæpè hoc occurrit, ut fiat illiquida, ob allegatam ab actore malam rei fidem & notitiam oneris, quô caſu putarem de hàc replicâ ju-
34 dicandum eſſe. Nam ex ſolô temporis lapſu & numero annorum non poſſum judicare de Præſcriptione, quia hæc plura requiſita habet, ſcilicet bonam fidem, & ſic memini judicatum, ſcil. quòd exceptio præſcriptionis ante litem conteſtatam propoſita, ob oppoſitam malam fidem, poſt tempus litis conteſtatæ fuerit rejecta.

35 *Ad §. ult.* Etiam contra eum agere poſſum ad exhibendum, qui non animò Domini poſſidet, ſed tantùm naturaliter detinet, v.gr. contra creditorem pignus poſſidentem, vel detentorem, quia contra eum etiam Rei Vindicatio datur. *L. Officium 9. ſupra de R.V.* nam ab unò ad aliud licet
36 argumentari. *Hill. d.l. lit. Z.* Sic ſicut duo extrema in Rei vindicatione probanda, ſcil. Actoris dominium & poſſeſſio rei; ita hic probandum intereſſe Actoris, & præſumta poſſeſſio rei. *Sichardus ad l.3. C. h.t. numer.1.* Et ſicut in R.V. pœna inficiantis eſt privatio poſſeſſionis, ita eadem hîc. *Hill. d.c.9. l.2. Oldend. d.l. in fine*, quin & majus delictum in denegata exhibitione, ex quâ nullum damnum. Sic & hîc contra hæredem agitur, quatenùs locupletior redditus. *Hill. d. l.*

ad L. Nam &. 4.

SUMMARIA.

DAtur hæc actio contra depoſitarium, commodatarium &c. n. 1.
Sed cui datur contra tales detentores? 2.

1 Lex quarta perſequitur materiam *paragraphi ult. legis præcedentis.* quòd ſcilicet hæc actio detur contra Depoſitarium, commodatarium ut conductorem; nam hi non civiliter, ſed tantùm naturaliter poſſident. Sed hìc quæſtio; cui con-
2 tra tales detentores detur actio? De domino, qui vult vindicare nullum eſt dubium. Sed ſunt, qui ad hunc volunt reſtringere hanc legem. Sed generaliùs videtur loqui, & ſic etiam ob actiones perſonales dari poterit hæc actio, ſi de qualitate rei dubium incidat. *Mynſ. ad §.31. Inſt. de Act. num.44.* quem ſequitur *Hilliger. in Donell. l. 20. c.9. lit. P.*

ad L. Celſus. 5.

SUMMARIA.

QVid, ſi auriga merces meas in horreò tuô depoſuerit? n. 1.
An & quando in poſſeſſionem legatorum cauſa miſſus & uſufructuarius ad exhibendum obligentur? 2. & 3.
Emtor ruta cæſa exhibere tenetur. 4.
An quis fimum, quem in alterius agrum conjecit, tollere poſſit? 5.
Hàc actione tam ad exhibendum quàm tollendum agitur. 6.
An rates in alterius agrum delata invitô Dominô tolli poſſit? 7.
Quid, ſi damnum datum ſit? 8.
An rudera de domo in alterius aream delapſa tolli poſſint? 9.
An fructus ex arbore in alterius aream delapſi? 10.
An, qui poſſidet, ad exhibendum ſemper teneatur? 11.

DEdi merces meas vehendas Lipſiam Aurigæ, 1
hic deponit merces in tuô horreô, & poſteà moritur, quæritur, quando eſt dubium, quænam merces meæ ſint, adverſus quem poſſim agere? Et reſpondetur, agi poſſe contra Aurigam, qui in horreô depoſuit vel eô mortuô contra ejus hæredem, ſi nullum habeat hæredem, contra Dominum horrei, qui, ut depoſitarius, naturaliter res poſſidet.

In §. 1. agitur de eô, qui in poſſeſſionem 2
Legatorum ſervandorum cauſa miſſus eſt, & de uſufructuario, an etiam hi ad exhibendum obligentur & quando? Et reſpondetur affirmativè, ita quidem, ut quidem primâ ſpecie ut miſſus ſit in poſſeſſione is, qui ad exhibendum agit, prætendat ſe eſſe poſſeſſorem civilem rerum illarum, in quas miſſus eſt Legatarius conditionalis. Quando 3
autem uſufructuarius convenitur, ut reus actu fruatur, actor verò poſſeſſionem civilem prætendat & ſummariè doceat. Hic notat *Bart.* quòd reſtitutio, quam facit Uſufructuarius, privet dominum poſſeſſione, quod, quomodo ex textu ſequatur, non capio.

In §. 2. agitur de Rutis cæſis i.e. de cæmen- 4
tis, vel aliis rebus effoſſis, quæ non ſunt partes domûs, nam ſi domus vendatur, hæc venditori debentur licèt antea fuerint ædium. Ideoq; venditor, ut vindicare poſſit, exhibitionem eorum petere poteſt, *hic, & l.17. §.6. infrà de Act. emti.* & niſi emtor exhibeat, permitti debet venditori, ut in litem juret, & intereſſe ſuum jurato æſtimet. Nam quia emtor conventus non vult parere arbitrio judicis jubenti, ut exhibeatur, & ita contumax eſt in non exhibendo, juſtè contra eum in litem juratur.

In §. 3. caſus ſingularis continetur v.gr. ſi 5
congeſſiſti fimum fortè ovillum in agrum vel aream meam, ex eò quidem non apparet, quòd volueris mihi donare, ut is, qui in alieno ædificat; ſed poteſt tamen tollere, non quidem me invitô, ſed per actionem id conſequi potes, ut me invitô tollere poſſis, ſi totū tollere velit, ne incommodo afficias, ſi par-

Digitized by Google

6 partem velis relinquere. Et in hâc actione ſpe-
ciale hoc eſt, quod hic non tàm ad exhibendum,
quàm tollendum agatur; nam aliàs acervus fi-
7 mi oculos incurrit, & nares afficit. Similis ca-
ſus proponitur *in §.4.* ſi ſcilicet ratis tua vi flumi-
nis in meum agrum delata ſit, & tu ages ad viden-
dam & tollendam ratem tuam, (nam me invitô
ne quidem ingredi poſſes agrum meum) debes
cavere de damnô futuro, ſcilicet ſi per detractatio-
nem navis ager aut ſementis quippiam damni ſen-
8 ſerit, ut fieri ſolet. Sed quæritur de damno præ-
terito, quod ratis dedit, cum in meum agrum de-
ferretur, non videtur æqvum, ut ad id damnum
reſtituendum tenearis vel id promittere debeas,
quia nullum tuum factum intervenit? Sed re-
ſpondetur, quod ſic *hic & l.9.§.3. ff. de Damno inf. l.8. ff. de incendio & Ruina.* Nam licèt æqvum
non videatur, ut damnum, quod ſine factô tuô
contigit, reſtituere tenearis, iniquius tamen eſt, ut
res tua, quæ uſui mihi non fuit, mihi noceat,
minor autem æquitas à majore ſuperatur *l.61. §.5.*
9 *ff. de furtis.* Similis caſus proponitur *in §.5.*
ubi ut in præcedentibus non tàm agitur, ut faci-
as i.e. exhibeas & reſtituas, ſed ut patiaris me in
tuò agere, & id, quod meum eſt, te invito tollere
v. gr. ſi domô meâ collapſa quædam rudera in a-
ream tuam delapſa, & ego ea auferre velim;
nam licet propriè non poſſideas, habes tamen reſti-
10 tuendi facultatem. Idem dici poteſt de fructibus
ex arbore mea in tuam aream delapſis.

11 *In §. ult. hujus legis* quæritur, an, qui poſſi-
det, ſemper teneatur ad exhibendum? Et reſpon-
detur, per diſtinctionem inter poſſeſſionem na-
turalem & civilem; qui illam habet, ſemper te-
netur, probato intereſſe Actoris. Sed qui civi-
lem tantùm habet, tenetur tantùm cavere, ſe
rem exhibiturum, ſi in poteſtatem ſuam iterum
perveniat, quod hic triplici exemplo probatur,
ſi 1. ſervus in fuga ſit. 2. ſi permiſero ipſi, ut
poſſit, ubi velit, morari aut 3. ſi peregrè eum mi-
ſerim &c. nam his caſibus cavere tantùm dictô
modô teneor.

ad L. Gemma incluſa. 6.

SUMMARIA.

Gemma mea ab aliô incluſa annulô, non vindicatione, ſed hâc actione petitur. n.1. & 2.
Idem ſi optio ex pluribus relicta. 3.

1 Gemma mea ab aliô annulô incluſa à me vin-
dicari nequit, quia acceſſionis jure ei ce-
dit, per *hanc L.6. & l.7. ſeq. §.1. & l.23. §.5.*
2 *de R.V. Dn Franzk. ad h. t. numer. 15.* Ergò
per hanc actionem res prius ſeparari petenda
eſt, ut poſſit vindicari; & hôc caſu hæc a-
ctio videtur neceſſaria, per *l.23. §.5. de R.V. Donell. d. c.9. lit. Q. Oldendorp. in arg. h. t.* Eadem 3
neceſſitas, ſi una res ex pluribus mihi legata, & mihi
optio relicta. *l.3. §.6. h. t.* Tignum verò cum diſſolvi
nequeat, ad exhibendum id agi nequit.

ad L. Tigni. 7.

SUMMARIA.

Quid tigni nomine veniat? n.1.
Quid, ſi quis rotam alieno ſuô vehiculô aptaverit? 2.
Qvomodo alienas res ſuas applicans hâc actione teneatur? 3. & 4.
An contra Collegium hæc Actio detur? 5.
An, qui pendente jam judicio alienum poſſidere incipit, ad exhibendum damnari poſſit? 6. & 7.
An reus abſolvendus, à qvo rei exhibitio petita, quæ poſt lit. conteſt. periit? 8.
Tempore ſententiæ qvem poſſidere ſufficit. 9.
Intereſſe Actoris duplici tempore reqviritur. 10.

In princ. hujus legis explicatur, quid nomine Ti- 1
gni accipiatur; & reſpondetur, quod *in L. 12. tabb.* omnis Materia intelligatur, ex qua do-
mus conſtant *hic & l.62. ff. de V.S. Donell. lib.11. c.4. lit. E. & ibi Hill.*

In §.1. quæritur, ſi rotam meam vehiculo tuo 2
aptaveris, an tenearis ad exhibendum? Et videtur,
quod non, quia civiliter non poſſides, quia non po-
tes tuo ſolum facto dominium vel poſſeſſionem ci-
vilem indè transferre; ſed affirmatur, quia
ſufficit naturalis poſſeſſio, & quòd habeas facul-
tatem exhibendi. Idem eſſe dicitur *in §.2* ſi ar- 3
mario vel navi tabulam meam, vel anſam ſcypho
tuo junxeris vel ornamenta phialæ tuæ vel purpu-
ram meam veſtimento tuo intexueris, nam hic mi-
litat eadem ratio, quæ in priori militat §. Limitat
tamen Gloſſa, quam probat *hic A. Faber.* ſi ſunt 4
hæc adjuncta per adplumbaturam, ſecùs ſi per fer-
ruminationem. *l. in rem 23. §.5. ff. de rei vind.*

Sed qværitur in §.3. an contra Municipium, 5
vel contra Collegium, agi poſſit ad rem exhiben-
dam? Et affirmatur, quia poſſidere & uſucapere
poſſunt. *L.2. ff. de Adqvir. poſſ.*

Sed in §.4. quæritur, ſi contra te hodiè 6
agam ad exhibendum, & tu hodiè non poſ-
ſideas, ſed tu poſſeſſionem poſt aliquos dies, pen-
dente eôdem judiciô, poſt litem conteſtatam for-
tè, tùm debeo probare intereſſe meum vel poſſeſ-
ſionem tuam naturalem, poſſeſſionem accipias, an
debeas poſteà condemnari ad exhibendum &c.?
Videtur quòd non, quia per litis conteſtationem
quaſi contrahitur *per l.3. §. idem ſcribit. 11. ff. de peculio.* Sed affirmatur, quia ſi poſt litem con- 7
teſtatam cauſa condemnationis ſuperveniat in
per-

perſona rei perinde condemnari debet, ac ſi ab initio poſſediſſet. *l. 27. §. 1. ff. de Rei Vind. l. 16. ff. ſupra de petit. hered. l. 30. pr. de Peculio.* Imò quod plus eſt, licet propterea, quod non poſſideas, abſolutus ſis, ſi tamen poſt ſententiam poſſeſſionem adquiras, potes adhuc ad exhibendum conveniri. *l. ſi quis ad exhibendum. 18. ff. de Except.*
8 *rei judic.* Quando exhibitio rei petitur, & ea poſt litem conteſtatam ſine culpa poſſeſſoris perit, an reus abſolvendus eſt? Vid. quod non, quia mora ipſi imputari poteſt, quod ſtatim non reddiderit. Sed Reſp in §. 5. Non teneri, niſi talis caſus contigiſſet, qui in perſona actoris, ſi ei res reſtituta non contigiſſet, ſi is habuiſſet. *L. 12. §. 4. h. t. Vid. Dn. Struv. Exerc. 15. th. 36.* quamvis dici etiam poſſit, per ultima verba corrigi ſententiam priorem, ut vult *Donell. l. 20. cap. 9. poſt lit. Bb.*

9 *In §. 6* hujus legis quæritur, ſi quis tempore litis conteſtatæ poſſederit, ſed poſteà amiſerit poſſeſſionem, pendente judicio tamen recuperet poſſeſſionem, aut condemnari debeat? Ubi facilis eſt reſponſio affirmativa; quia ſufficit tempore ſententiæ, quod poſſideat.

10 *In §. 7.* quæritur, ſed quid de Actore, nam ſufficit (ut jam dictum) ſi reus tempore judicati poſſideat, ſed quonam tempore intereſſe Actoris requiritur? Reſpondetur duplici tempore requiri intereſſe, tempore litis conteſtatæ & judicati, quia intentio actoris tempore litis conteſtatæ ſi injuſta ſit, actio etiam injuſta eſt.

ad L. Si ad exhibendum. 8.

SUMMARIA.

AN ſententia ſeqvi poſſit, cum peto inſtrumentum, qvod reus non habet, at pendente judicio nactus eſt? num. 1.
An reus abſolvendus, qvi non exhibuit inſtrumentum, qvod poſtea deperditum eſt? 2.
Verba: ex eadem cauſa, *qvam ſententiam habeant. 3.*
An ad exhibendum & qvomodo de immobilibus agi qveat? 4.

1 EXhiberi peto documentum, quod non habes, ſed pendente judicio conſequeris poſſeſſionem, fortè quod hæres exſtiteris ei, qui antea poſſederat, an ſequi poteſt ſententia? Quidni? Nam in hoc judicio exitus ſpectatur, & perſona Rei in exitu. Actor ex ſuo jure rem metitur, ideò ſufficit, ſi Reus exhibendæ rei facultatem pendente
2 judicio conſequatur. Sic etiam abſolvitur Reus, qui tempore litis conteſtatæ poſſedit, ſed pendente lite dominium ſine dolô amiſit, maximè ſi juſtam & probabilem ab initio contradicendi cauſam habuit. *Cujac. t. 1. pag. 1921.* Sed quid eſt, quod dicit JCtus; ex eadem cauſa? An aliud eſt, ſi ex diverſa cauſa, hæres poſſidere cœperit? Reſp. ſi ex diverſa cauſa, non convenitur ut hæres, ſed ut poſſeſſor. *Cujac. d. l.* Ex verſic. ult. probat 4
Dn. Hahnius ad Weſenb. & Mindanus l. 2. c. 6. num. 5. etiam de immobilibus utile dari hoc judicium, non quidem ut exhibeantur, ſed ut in rem præſentem mihi incognitam deducar, & ita utilis hæc actio dici poſſet.

ad L. Julianus. 9.

SUMMARIA.

QVid ſi poſſeſſor dolo poſſidere deſierit? n. 1.
An glans in fundum meum incidens mea fiat? 2.
Qvando poſſeſſor dolo qvid feciſſe videatur? 3.
An etiam rem deteriorem exhibens teneatur? 4.
Mutatâ forma rei, non videtur idem. 5.
An prohibitio exportationis frumenti includat prohibitionem farinæ? 6.
An ſi uni decem numiſmata ſub conditione, & alteri eorundem uſusfr. purè legetur, legatarius exiſtente conditione ad exhibendum agere poſſit? 7. & ſeqq.
Res exhibenda, qvalis eſt in conteſtatione litis. 10.
An uſucapio interrumpatur demum per ſententiam? 11. & 13.
An qvi inter moras judicii hujus rem uſucepit, adhuc teneatur reſtituere? 12.
Qvid, ſi qvis rem exhibendam conſumſit, corrupit, qvomodo teneatur? 14.

DIctum antea, poſſidentem ad Exhibendum teneri, ſed qvid ſi non poſſideat, ſed dolo deſierit poſſidere, v. gr. ſi hominem exhibendum occiderit, vel in potentiorem alienaverit, vel rem corruperit, ut nulli ſit futura uſui vel vinum aut oleum effuderit, & taliter dolo deſinentem exhibere teneri *hic in princ. & l. 7. §. 5. h. t. & l. qui dolo. 131. de Reg. jur.* 1

Hinc *in §. 1.* quæritur, ſi glans ex arboribus tuis in fundum meum inciderit, & ego immiſſo pecore depaverim? Et reſpondetur, ſi dolo immiſi pecus, me actione ad exhibendum teneri. Idem eſt ſi glans extaret, nec patiar te tollere; qvô caſu etiam datur interdictum de glande legenda, qvæ collectio etiam tertiô die fieri poteſt, ſi caveris de damno futuro, id eſt, nullum damnum mihi datum iri per eos, qvi glandes colligent. 2

In §. 2. tantum hoc dicitur, quod ſi poſſeſſores facto & dolo, forte ſine venditione aliove contractu res ad alium pervenerit, videtur is dolo feciſſe quò minùs poſſideas, ſi modò doloſè fecerit, v. gr. ſi rem habuerit pro derelicta. 3

4 *In §.3.* An etiam ille teneatur, qvi rem deteriorem, & ſua alia forma exhibeat? Qvod affirmatur, ſcilicet tenetur ad intereſſe, ut ſi ex ſcypho maſſa facta ſit, qvia non exhibet ſcyphum.

5 Mutata Forma non videtur idem. Unde vulgò colligunt, formam eſſe de Subſtantia rei. *Riccius Collect. deciſ. 266. P. Barboſ. Locupler. lib.*
6 *6. c. 20. axiom. 7.* Hinc nonnulli colligunt, ſi prohibeatur exportari frumentum, non eſſe prohibitum, farinam exportare. Sed id non concedo, ſed attendendus eſt finis prohibitæ exportationis. Si in utroqve idem, etiam farina prohibita.

7 *In §. 4.* proponitur, qvòd Teſtator mihi ſub conditione legat 10. numiſmata, & tibi uſumfructum decem numiſmatum, hæres tibi præſtat uſumfructum decem numiſmatum, & qvidem ſine cautione, qværitur, ſi poſteà exiſtat conditio, ſub qvâ mihi decem legata ſunt, an poſſum ad exhibendum agere contra hæredem, qvaſi dolo deſierit poſſidere? Videtur qvod non, qvia cautio interponitur in favorem proprietarii ſeu hæredis, cui ille renunciare poteſt. Sed affirmatur, qvia hic non ſimplex cautio præſtanda erat, qvæ alias ab uſufructuario præſtanda eſt, & favorem proprietarii reſpicit; ſed ea, qvæ ad ſubſtantiam qvaſi uſusfructus, qvalis hic eſt in nummis, reqviritur. Hic enim fecit hæres, ut Legatum evaneſceret, qvia illa decem cœperunt eſſe debita per modum ſpeciei, poſtqvam uſufructuario ſoluta ſunt, qvia non aliorum decem nummorum proprietas mihi legata fuit, qvàm qvorum uſusfructus tibi reli-
8 ctus. Et id multò magis obtinet hoc caſu, qvòd fecerit hæres omittendo cautionem, ut à me 10. illa vindicari non poſſint. Sed tunc poſſum agere contra hæredem, qvando conditio, ſub qva
9 mihi legata ſunt decem, eſt impleta. Non neceſſaria autem mihi eſt actio ad exhibendum, namqve poſſum per ſtipulationem cautionem adqvirere ab hærede de Legatô in eventum conditionis exiſtentis ſolvendo. Si autem hæres tibi conſtituerit uſumfructum, legatum autem meum fortè in codicillo ſcriptum ignoraverit, eo caſu dici non poteſt, qvòd dolo deſierit poſſidere. Ergò ad exhibendum contra eum agendum non eſt, ſed datur actio in factum contra te fructuarium.

10 *In §. ſeqventi 5.* dicitur, qvòd Res exhibenda ſit in eadem cauſa, in qva fuit tempore litis conteſtatæ, non qvalis res facta inter moras judicii, v.gr. Si uſucapta interim, Reus eſt condemnandus, niſi ab ipſo tempore litis conteſtatæ ſuſcipere velit Rei Vindicationem. *Donell. d. c. 9.*
11 *poſt lit. D.* Colligunt ex hoc §. Uſucapionem interrumpi demum per ſententiam. *Carpzov. part. 2. c. 7. def. 6. n. 2.* Nam *in §. 6.* proponitur hæc ſpe-
cies. Egi ad exhibendum vindicaturus rem, 12
ſed tu tergiverſaris, & non vis exhibere, & lite conteſtata uſucapis, qværitur, an poſſis condemnari ad rem in priſtinô ſtatu exhibendam? Qvod affirmatur, qvocunqve enim modô fiat, ut inter moras exhibitionis actio intercidat, res exhiberi non videtur, debes ergo ſuſcipere actionem in rem ex eo die, qvod ad exhibendum actum eſt. *Donell. l. 20. cap. ult. poſt lit. Dd. Franc. Curtius in rep. l. ubi pactum. num. 37. C. de Transact. vol. 7. rep. juris.* ubi §. hunc ſingularem vo-
cat. Qvod verò antea dixi de uſucapione per 13
ſententiam demum interrumpenda, habet limitationem ex Jure canon. in judiciis noſtris Con-
fer notata à me ad *l. 2. C. de Ann. præſcript.* Sed 14
ut redeam ad materiam noſtram, is etiam tenetur, qvi rem exhibendam corrupit, vel dolô malô conſumſit, *per §. ſeq.* non qvidem, ut exhibeat, qvod facere non poteſt, ſed ut contra eum in litem juretur. *Marpurg. conſ. 13. num. 14. vol. 1. Gylman. d. deciſ. 52. num. 8. & hos allegans Hillig.*
lit. Aa. Qvod autem de fructuum reſtitutione 15
dicitur *in §. pen. & ult.* id de eo caſu intelligendum, qvando poſſeſſor hac actione victus de re ipſa in judicio principali contendere non vult. *Dn. Struv. d. Exerc. 15. th. 37.*

ad L. Si optione. 10.

SUMMARIA.

AN, ſi hæres ſervos non exhibuit, ut optare potuerim, lapſis 30. diebus, de hoc intereſſe mihi teneatur? num. 1.

Jus optandi adhuc ſalvum eſt, cum hæres citatus in jud. emanſit. 2.

LEgavit qvis mihi ſervum vel eqvum, qvem 1
optavero intra 30. dies, ſcil. à tempore hæreditatis aditæ volui optare, interpellavi hæredem, ut exhiberet, qvi fortè id ſe facturum non negavit, ſed de die in diem id extraxit, donec 30. dies præterlaberentur, ideoqve amiſi Jus Optionis; Poteſtne illa ſpes Legati etiam æſtimari, qvod ea exciderim, dum mihi ſervos non exhibuit? Affirm. qvia non tantum damnum datum, ſed & lucri ſpes certa ob tergiverſationes amiſſa hic conſideranda, qvod ex hac Lege benè notandum.
Qvod ſi verò intendiſſem judicium ad exhiben- 2
dum, & Reus emanſiſſet, & noluiſſet litem conteſtari, tunc procul dubio tempus eligendi elapſum mihi non præjudicaret, *per L. Intra utile 39. ff. de Minor. L. 18. ff. de Excuſ. Tut. Cujac. Tom. 1. p. 1148. & ſeqq.*

Ad

ad L. Sed etſi. 11.

SUMMARIA.

Damnum ex mora datum etiam in condemnationem venit. num. 1.

Exhibitio petentis facienda expenſis. 2.

An qvis ob res, qvas dolo deſiit poſſidere, condemnandus? 3.

1 Egi adverſus te de exhibendo ſervo, qvi erat
inſtitutus hæres à Teſtatore, & cui ſum ſubſti-
tutus per fideicommiſſum, tu moras nectis. In-
terim ſervus ille moritur, & fortè ob defectum
condictionis amittitur ſpes conſeqvendæ hæredi-
tatis; tunc hoc damnum etiam in condemnatio-
2 nem veniet. Exhibitio autem ſemper facienda
ejus expenſis, qvi petit, unde Theoricam gene-
ralem colligunt: Expenſas illi ferendas, in cujus
gratiam actus celebratur. *Riccius deciſ. collect. 115.*
de qvo paſſim agitur in proceſſu. Interim pa-
ſtus & veſtitus ſervo præſtandus ab eo, qvi poſſi-
det, niſi ſervus ex proprio labore ſe ſuſtentare de-
beat. Tunc enim paſtus etiam ab actore offe-
rendus eſſet.

3 *In §. 2.* qværitur, ſi qvis conveniatur à me de pluribus rebus exhibendis, qvas etiam omni tempore litis conteſtatæ poſſedit; ſed nonnullas ſine dolo malo poſſidere deſiit, an ratione earum ſive condemnandus, à cæterarum rerum verò exhibitione abſolvendus? Qvod affirm. qvia ſi judicium accipiatur de pluribus rebus, poteſt reus de qvibusdam rebus condemnari, de aliis abſolvi, qvando una res aliis non cohæret, nec eadem cauſa vincendi in omnibus *l. 29. §. 1. Suprà de Minor.*

ad L. De eo exhibendo.

SUMMARIA.

An, ſi velim Stichum à te pro ſervo poſſeſſum in libertatem vindicare, ad exhibendum agere poſſim? num. 1.

An exceptio rei judicatæ opponi poſſit, cum ex juſta cauſa denuò inſtrumenti exhibitio petitur? 2.

An, ſi poſt lit. conteſt. res ſine culpa poſſeſſoris pereat, adhuc teneatur? 4.

Qvid, ſi ob abſentiam res ſtatim expediri nequeat? 5.

1 In *l. hâc 12. principio* qværitur, an ſi velim Stichum à te poſſeſſum pro ſervo in libertatem vindicare, ad exhibendum agere poſſim? Et videtur qvod non; qvia vix videtur intereſſe pecuniarium hic locum habere. Sed reſpondetur, facilè fieri poſſe, ut pecuniariter interſit, ſi omninò legendum ſit pecuniariter. Tenetur autem hac actione etiam filiusfamilias ſi exhibere rem valeat, *§. 1. h. l.* qvia ob poſſeſſionem tenetur, qvæ facti eſt, & non eſt apud patrem ſed filium.

Summa paragraphi 2 eſt: qvi non habet cauſam 2
juſtam ad petendam exhibitionem, ſi poſtea ſu-
perveniat nova & juſta cauſa, non prohiberi a-
ctorem denuò agere, nec obſtituram exceptio-
nem rei judicatæ, qvod hic tribus exemplis de-
claratur, qvæ ſunt plana. Nam regula eſt cer-
tiſſima; qvod ob novam cauſam agenti non ob-
ſtet res judicata.

In hac lege notanda eſt regula *in §. 3.* qvod 3
ex re noſtra fit, noſtrum eſſe videtur, qvod in exemplo hoc admittit *Donell. lib. 4. c. 12. poſt lit. A.* Si mala fide muſtum expreſſerit, *ob §. 25. Inſt. de R. D.* nam malam fidem hic reqvirunt communiter *Schneidew. ad d. §. 25. n. 5.* licet ab hac communi ſententiâ malâ receſſerit *Bach. in Tr. v. 2. d. 20. th. 7. lit. A. B.*

In §. 4. qværitur, ſi poſt litem conteſtatam 4
res pereat fatô, ſine dolo & culpa poſſeſſoris, an
teneatur Reus? Affirm. Si duo concurrant, ſi ma-
la fide non juſta cauſa reſiſtat, & ſi res eô modô
apud Actorem non periiſſet: nam vox MAGIS
hic non implicativè, ſed reſtrictivè capienda.
Cujac. tom. 1. p. 1154. Dn. Struv. ad h. t. th. 36. Si 5
ob abſentiam & loci diſtantiam non poſſit ſtatim
res expediri, ſtatuendus eſt dies, qvô poterit ex-
hibere, & reus cavere debet, ſe eô die exhibi-
turum.

In §. ult. dicitur, qvod hæredi non detur ut 6
hæredi, ſed ut intereſſenti, vel, ut Politici loqvuntur, Intereſſato, & contra hæredem detur, ut poſſidentem vel dolo poſſidere deſinentem etiam ex dolô defuncti, qvando locupletior factus hæres. *Dn. Struv. d. l. n. 33.*

ad L. Si liber homo. 13.

SUMMARIA.

An, inſtitutâ actione Principali, ad exhibendum inſtrumentum agatur? num. 1.

An re ſemel exhibitâ, deteriorata, agatur ad æſtimationem damni ex h. lege? 3.

Practici mandatis compulſorialibus magis, qvàm hâc actione utuntur. 4.

Reqviritur hic 1. Intereſſe Actoris pecuniari- 1
um. 2. Ut interſit ad actionem inſtituen-
dam, & ſic ſi inſtituta actione ad probationem
reqviratur exhibitio inſtrumentorum, non agitur
hac actione. *Oldendorp. d. l. q. 8.* Hill. *c. 9. lit. R.*
qvi *lit. T.* Florentinam defendit lectionem (pe-
culiariter) & ſic ſufficiet probare juſtam & pro- 2
babilem cauſam actionis, propter qvam exhiberi
rem deſidero. *Hill. d. c. 9. lit. B.* Notandum et- 3
iam ex hac lege, re ſemel exhibitâ, etiamſi ſit de-
teriorata, non agi ad æſtimationem damni, ſed
eam per Actionem ex Lege Aqvilia peti debere.

Digitized by Google

Sichard. ad l. 7. C. h. t. n. 5. & 6. Hill. in Donell. c. 9. lit. Dd. 4 Sanè hodiè rarò Actione ad exhibendum utuntur Practici, ſed per mandata compulſorialia exhibitio ſolet imperari. *Mind. in. c. 30. n. 11. & ſeqq. Dn. Struv. Exerc. 15. th. 38.* ſed propterea actiones ad exhibendum ceſſare non affirmo.

ad L. Si vir. 14.

SUMMARIUM.

QVomodo maritus ob donationem ab uxore acceptam ad exhibendum teneatur?

UXor ſuo marito donat 50. thal. Donationem autem inter conjuges prohibitam & invalidam eſſe ſcimus *ex tit. ff. de donat. inter virum & Ux.* Ideoqꝫ vitioſè poſſidet Maritus, ideo is rem aliqvam emit pro illis 50. thaleris. Uxor vel ejus hæredes vindicare volunt illos 50 thal. & agunt ad exhibendum, qværitur an teneatur Maritus ad Exhibendum? Videtur qvod non; quia non amplius poſſidet, licet rem emtam poſſideat, qvæ tamen exhiberi non petitur. Sed affirm. qvia dolo deſiit poſſidere, ſcivit enim aut certe ſcire debuit, pecuniam ſibi non eſſe verè & legitimè donatam, & ſic non eſſe ſuam ſcivit.

ad L. Theſaurus. 15.

SUMMARIUM.

QVomodo ratione theſauri in domo venditâ abſconditi agere poſſim?

HAbeo theſaurum impropriè ſic dictum, ſeu pecuniam à me abſconditam in domo tua, qvam forte à me emiſti. Ego volo theſaurum effodere, qvod pati renuis, poſſumne ad Exhibendum agere? Et negatur; qvia nec poſſides, nec dolo deſiiſti poſſidere niſi effodiſſes; ſed furti agere licet, qvia nondum contrectaſti Sed poſſum tamen implorare officium judicis, & interdictum extra ordinem petere aut in factum agere, ut ſi juramentum malitiæ præſtem, & caveam de damno non dando per meos homines, patiaris me eximere, qvod meum eſt; Sed ſi contrectaveris etiam hanc defoſſam pecuniam, datur mihi actio etiam furti. Ex hac lege colligitur, prætorem perſpecta rei æqvitate etiam nova interdicta, vel actiones in factum extraordinarias dare.

ad L. Cum ſervus. 16.

SUMMARIA.

AN, ſi ſervus meus rem tuam poſſideat, ad exhibendum tenear? num. 1.

Qvid, ſi ſervus dolo poſſidere deſiiſſet? 2.

SErvus meus rem tuam poſſidet, qværitur, an ego ex hac poſſeſſione ſervi ad exhibendum tenear? Qvod affirmatur; qvia ſervus non poteſt conveniri. Sed qvid ſi ſervus meus dolo deſiiſſet poſſidere, an ego actione ad exhibendum tenear, qværitur? Qvod negatur; qvia ſic ob factum ſervi ad totum intereſſe obligarer fortè ultra æſtimationem ſervi. Sed agi poteſt contra me actione noxali, furti, vel doli, niſi doli ſervilis ſim particeps.

ad L. Si qvis. 17.

EGo contra te ad exhibendum ſervum ago, tu illum ſervum, anteqvam exhibeas, debilitas v. gr eluſcas, qværitur, ſi exhiberi juſſus eum ita debilitatum, ſi exhibens judici paruiſti? Qvod affirmatur, ſed damnum illatum peculiari actione repeto, ſc. actione legis Aqviliæ.

ad L. Solutione. 18.

SUMMARIA.

AN debitori, debito ſoluto, adverſus Tertium poſſeſſorem chirographi hæc actio detur? num. 1.

An debitor petere poſſit, ut ante ſolutionem chirographum deponatur? 2.

SOlutô debitô, chirographum extingvitur, & 1
pignora liberantur, ſi tamen chirographum ſit penes alium, ita ut debitor a creditore accipere non poſſit, qværitur, an contra tertium debitori (nam voce debitoris & creditoris tranſpoſitas eſſe res ipſa docet, & recte notarunt hoc *Cujac. & Gothofredus hic. Conſeratur tamen Hilliger in Donell. l. 20. c. 9. lit. C. qva in re judicium Lectori committimus.*) Actio ad exhibendum detur? Videtur qvod non; qvia chirographum ſine effectu eſt. Sed affirm. quia intereſt debitoris, ut chirographum ſit diſcerptum, ne fortè amiſſâ apochâ denuò conveniatur ex eodem chirographo. *Conf. l. fin. h. t. &c.* Sed poteritne debitor 2
petere, ut Chirographum ante ſolutionem deponatur? Id rectè negat *Dn. Mevius p. 3. dec. 146.* qvia creditoris intereſt, cautionem retinere potius, qvàm ex manibus ſuis dimittere.

ad L. Ad exhibendum. pen.

SUMMARIUM.

Cui intereſſato Actio ad exhibendum detur?

ACtio ad exhibendum datur ei, cujus intereſt, ſed qvid ſi dicam, mea intereſſe, ut rationes Adverſarii mei mihi exhibeantur, vel ſi petam ut mihi exhibeantur libri tui ad legendum, ut ex lectione doctior evadam. Videtur mihi actio danda *ex l. 3. §. 9. h. t.* Sed negatur hic, qvia non

opor-

oportet jus Civile calumniari, aut verba legis captare: Ergo illi intereſſato datur actio, cujus ita intereſt, ut ſi exhibeatur, præſentem actionem habeat vel ſperatam, qvod plurieus *Donell. l. 20. c. 9.*

ad L. Qvæſtionis. fin.

SUMMARIUM.

Qvomodo ſervus qvæſtioni ſubjici poſſit?

SErvus tuus mihi cum aliis ſervis fecit furtum. Servus tuus furtum fatetur, ſed complices nominare non vult, ſed peto ut exhibeatur ſervus & qvæſtioni ſubjiciatur & de ſociis interrogetur, intereſſe meum eſt notorium. Ergò omninò ad exhibendum ſervum tuum & torturæ ſubjiciendum agere poſſum.

LIBRI XI.

TITULUS I.

De

Interrogationibus in jure faciendis, & Interrogatoriis Actionibus.

ad L. 1.

SUMMARIA.

INterrogationum origo & uſus. num. 1.
Actiones interrogatoriæ ab uſu receſſerunt. 2.
Qvid ſint actiones interrog.? 3.
An ipſa interrogationes etiam in deſvetudinem abierint? 4. & 5.
In locum illarum ſucceſſerunt Poſitiones, ſub juramento dandorum & reſpondendorum. 6. & 7.
Poſitiones impertinentes non reſponſales. 8.
An contumax in conveniendo pro confeſſo habeatur? 10.

1 IN *principio hujus Legis* origo interrogationum,
& uſus demonſtratur. Propter perſonales
actiones inventæ ſunt interrogationes; nam
in realibus aliqvis convenitur ob rei poſſeſſionem:
Sed qvando ob debitum v. gr. mutuum
convenitur hæres Debitoris, neceſſe eſt, ut ſciat
Actor, ex qva parte reus ſit hæres, ne ſi ex parte
eſſet hæres, conveniatur in ſolidum, & Actor incurrat
pœnam plus petentium, & ideo poteſt petere
Actor, ut interrogetur Reus, ex qva parte ſit
2 hæres. Dicitur hic, interrogatorias actiones in
deſvetudinem abiiſſe, cum nemo cogatur ante
3 judicium de ſuo jure aliqvid reſpondere; & ideò
non tantùm actiones interrogatoriæ, qvæ ita à
qvalitate dicebantur, & dabantur ei etiam, qvi
nullam habebat cauſam agendi, ſed ex confeſſione
adverſarii cauſam agendi ſumebat, ſed etiam
4 ipſæ interrogationes, ſcil qvæ ante judicium
fiebant ad fundandam actionem, deſiêrunt eſſe
5 in uſu. Sed non eſt negandum, poſſe partem in
judicio jam petere judicem, ut partem adverſam
ſuper hoc vel illo negotio interroget, *per l. pen. h. t.* & ubi ergo judex æqvum id eſſe judicaverit,
admittuntur. *Borell. tom. 2. deciſ. tit. 17. num. 3. Menoch. lib. 2. A. Q. caſu 51. Z. ſ. ad h. t. num. 5.*
& judex ex officio interrogare poterit, etiam
poſt concluſionem in cauſa, ſicut tradit *Weſſenbach. d. 23. theſ. 9.* In harum locum ſucceſſe- 6
runt hodiè poſitiones, qvæ non fiunt per interrogationem,
ſed aſſertionem credulitatis, &
fiunt eo fine, ne is, cui onus probandi impoſitum,
teneatur omnes circumſtantias probare,
cum multas fateatur Reus, & proferuntur tam ab 7
Actore qvàm Reo, & ponens tenetur juramento
dandorum oblato ea producere, & Reus tenetur
mediante juramento reſpondendorum reſpondere.
Et de his agitur *in cap. un. X. de litis Conteſt. cap. 2. X. de Confeſ. in 6. Ordin. Camer. p. 3. tit. 5. Gail. l. 1. obſ. 79. Ummius ad Proceſſum diſp. 13. Scaccia de Judic. l. 1. c. 60. Tholoſanus l. 48. c. 7. Hill. in Donell. l. 23. c. 7. lit. K.* Et reperiuntur
aliqvot tractatus de poſitionibus. Et ſicut 8
interrogationes impertinentes non ſunt reſponſales,
ita nec poſitiones impertinentes: qva in
re judicum diligentiam deſiderat *Dn. Mevius p. 3. dec. 241.* Et qvando Reus tali poſitioni non 9
vult reſpondere, pro confeſſo habetur. *c. 2. de Confeſſ. lib. 6.* Sed contumax in non veniendo
non habetur pro confeſſo. *Vid. Not. ad l. 53. de Re judic.* Sed interdum tamen etiam hic con- 10
tumax pro confeſſo haberi poteſt ex ſententia
Dn. Mevii p. 5. dec. 191. ut ſi factor probationem
non poſſit aggredi ob ignorantiam facti alieni,
v. g. debitor agat contra immiſſum Creditorem,
qvi debitor qvot fructus percepti à Creditore,
ſcire vult; ubi tamen *dec. ſeq.* monet, relinqvendam
contumaci ulteriorem deductionem in

 puncto

punctô connexô, ut de impenſis in datô exemplô, ſcilicet ut creditor condemnetur, qvòd fructus acceperit, ſalvá tamen ipſa detractione expenſarum.

ad L. Edictum. 2. & ſeq.

SUMMARIA.

Cur Edictum de interrogationibus introductum? num. 1.
Probatio aditionis qvia eſt difficilis, interrogationes admittuntur. 2.

1 IDeo prætor introduxit Edictum de Interrogationibus, qvia difficile eſt probare, aliqvem hæredem eſſe, qvia aditio hæreditatis ſit ſolo animo. *§. fin. Inſt. de hæred. qual. & differ. l. 88. ff.*
2 *de Adqvir. hæred.* Difficilis ideò eſt probatio aditionis hæreditatis, qvia ſcilicet ut plurimum verba & facta, qvibus hæreditas dicitur adiri, adeò ſunt ambigua, ut ſciri non poſſit, an adire voluerit hæreditatem, an non. *Menoch. l. 4. præſ. 99. n. 34.* de præſumtionibus aditæ hæreditatis agit in ſeqventibus præſumtionibus aditæ hæreditatis agit in ſeqventibus præſumtionibus. Atq; ita exiſtimo in omnibus rebus, qvæ ſuá naturà difficilis ſunt probationis, æqvum eſſe, ut interrogationes admittantur.

ad L. Voluit. 4.

SUMMARIA.

Qvotuplex hujus Edicti finis? n. 1.
Ibi jus eſt, ubi prætor eſt. 2.
Locus juris duplex, ordinarius & momentaneus. 3.

1 IN *principio* legis qvartæ agitur de hujus Edicti fine, qvi duplex eſt 1. ex parte rei, ut confeſſione ſua conveniatur, vel ob mendacium puniatur, *de qvo infrà.* Alter finis, ut in re difficili actor ſublevetur, nam niſi reus interrogari poſſet, an & ex qva parte ſit hæres, difficilis & im-
2 poſſibilis ferè redderetur probatio actoris. Ibi jus eſt, ubi Prætor ſedet cauſam cognoſcens, ſive domi, ſive in itinere. *Vid. Cujac. lib. 4. obſerv. 11. Et Bachov. in Treutl. vol. 1. diſp. 4. th. 1. lit.*
3 *B. & D.* Ideoqve rectè *Wiſſenbach. diſp. 23.* duplicem facit locum juris, ordinarium & ſtatum pro tribunali, alium momentaneum in plano ſella poſita, ſive domi, ſive in itinere. Breviter, ubi Imperator eſt, ibi Roma; ubi Prætor, ibi judicium, qvod autem de judicio Prætoris, de certis cauſis intelligit *Menoch. de A. J. Q. l. 1. q. 2. n. 11. & ſeqq.*

ad L. Qvi interrogatur. 5.

SUMMARIA.

INterrogato, pro qva parte, &c. hæres ſit, dandum eſt deliberandi ſpatium. n. 1.
An interrogatus titulum allegare teneatur? 2. & 3.
Poſſeſſor Regalium, an & qvando titulum allegare debeat? 4. & 5.

SI qvis interrogatur, an, & pro qva parte, & 1
qvô titulo hæres ſit, vel an in poteſtate habeat eum, ob qvem noxali judicio convenitur, petenti dabitur ſpatium deliberandi, neqve urgendus, ut in continenti reſpondeat. *Menoch. lib.*
2. A. Q. caſu 52. n. 8. Qvod de titulo hic habe- 2
tur, in petitione hæreditatis tantùm obtinet, *per*
l. Cogi. 11. C. de Pet. hær. ubi vide notata. nam in 3
aliis negotiis poſſeſſor titulum allegare non tenetur. Sed in Regalibus, qvi ea poſſidet, v. g. 4
qvi eſt in poſſeſſione juris Epiſcopalis, vel percipiendi vectigalia aut decimas, vel juris venandi
tenetur allegare titulum; qvandocunqve enim 5
præſumtio juris contra poſſeſſionem eſt, tunc titulus ab allegante probandus, niſi poſſeſſio ſit immemoriali tempore adqviſita, *de qvo alibi.*

ad L. Et qvia. 6.

SUMMARIA.

Cur hæreditatis poſſeſſor reſpondere teneatur? num. 1.
Qvando reſpondere teneatur? 2.

IN *princ. legis* allegatur ratio legis qvintæ, qvod 1
in hoc puncto intereſſe verſetur vivorum & mortuorum illorum; qvia confeſſio eos in periculum præcipitare poſſet, horum, ut habeant hæredem, qvia ſi in continenti cogerentur hæredes reſpondere, facilè negarent metu perculſi ſe hæ-
redes eſſe. *In §. 1.* habetur Exceptio in aliqvo 2
caſu, ubi non tenetur poſſeſſor hæreditatis reſpondere interrogationi, an hæres ſit? Nam ſi mihi controverſia à tertio de hæreditate moveatur, qvi à me petit hæreditatem, & tu me convenias actione in perſonam, ex debitô, & à te interrogatus reſponderem, me non eſſe hæredem, hæc reſponſio præjudicium aut præſumtionem mihi pareret in altero judicio, aut ſi reſponderem me eſſe hæredem, & poſteà in alterô judiciô ſuccumbam, aut hæreditas mihi auferatur, indebitè reperiar obligatus & condemnatus. Sed novo jure per *l. fin. §. ſin autem 1. C. de petit. hæred.* tenetur hoc caſu reſpondere.

ad L. Si qvis. 7.

SI ex damno à taurô tuô mihi dato contra te agere velim, ex titulo, ſi qvadrupes, an interrogatus, an taurus ſit tuus, reſpondere teneris? Reſp. qvod ſic, & ex confeſſione ſuâ tenetur reus.

Ad

ad L. Si qvis. 8.

SUMMARIUM.

Reus ex falſa confeſſione obligatur, & condemnatur.

Reus interrogatus ſi falſô confiteatur, ex falſâ confeſſione obligatur, & condemnatur v. gr. ſi ſervus Titii mihi damnum dederit, & ego te conveniam, putans eum tuum eſſe ſervum, & tu interrogatus a me, fortè ob majorem certitudinem fateris, eum eſſe tuum tunc ex falſâ tuâ confeſſione, niſi error commiſſus, teneris actione legis Aquiliæ noxalis, & Titius liberatur, quia non eſt æqvum, ut idem bis conſequar.

ad L. Si ſine interrogatione. 9.

SUMMARIA.

Sine interrogatione confeſſus qvomodo teneatur? n. 1.
Qvivis intereſſatus interrogare poteſt. 2.
Servus interrogari neqvit. 3.
An, qvi non convenitur, interrogari poſſit? 4.
Defenſor interrogatus reſpondere debet. 5.
In dubio hæres in ſolidum intelligitur, niſi ex interrogatione aliter declaretur. 6.
Dubia teſtis depoſitio ex articulo interpretationem recipit. 7. & 8.
Hæres interrogatus qvomodo hæres ſit, reſpondere debet. 9.
Sic & hæres prætorius. 10.
Sic & fideicommiſſarius. 11.
An pater de peculiô conventus reſpondere teneatur? 12.
Qvomodo impertinentes qvæſtiones admittendæ? 13.

1 Si qvis etiam ſine interrogatione fateatur, ſe
eſſe hæredem, omninò tenetur; & quidem
magis, ac ſi interrogatus hoc confeſſus fueris;
quia ſpontaneô motu hoc confeſſus es. Quod
intelligendum eſt in eôdem judiciô, nam in a-
2 liô judiciô eſſet res inter alios? Nihil autem in-
tereſt, an à Prætore; an verò ab Adverſario vel
ejus Advocato quis interrogetur *§. 1. h. l.* quod
ex principiô fluit, quia ſi etiam ejus confeſſio,
qui non eſt interrogatus valet, magis valebit, ſi
fuerit interrogatus ab hôc, vel illò, modò ad il-
3 lum cauſa quâcunque ratione pertinuerit. Ser-
vus autem non poteſt interrogari, nec alium interrogare, quia non habet perſonam ſtandi in judicio.

4 *In §. 3.* quæritur, an aliquis, qui non
conveniţur, interrogari poſſit? Quod negatur, quia de ſe interrogari poteſt non de aliô, quod tamen intelligitur, ut ex tali interrogatione ac reſponſione contra alium oriatur actio. Et *§.* etiam intelligitur de eô, qui ſuô nomine convenitur, nam aliàs Tutor Defenſor licèt ſuo nomine non conveniantur, reſpondere tamen tenentur, *ut in §. ſeq. Nam in ſeq. §. 4.* quæritur, an Defenſor
interrogatus reſpondere debeat? Videtur, 5
quod non, quia alienam cauſam gerit, per
§. præced. Sed affirm. quia defendere eſt eandem cum reô vicem ſubire *l. minor. 51. §. 1. ff. de procurat.* Sed ſi defenſor fateatur reum defenſum eſſe hæredem, hoc defenſo non præjudicat; ſed ipſi defenſori, quia reſpectu defenſi eſt res inter alies acta. Si autem defenſor interrogatus nolit reſpondere, non rità defendit reum, cùm tamen eandem vi-
cem ſubire debeat. *d. l. 51. §. 1.* Dicitur hic, 6
eum, qui dicit ſe hæredem, intelligi in dubiô
in ſolidum, niſi ex præcedente interrogatio-
ne aliter declaretur. Unde colligitur, re- 7
ſponſionem à præcedenti interrogatione declarari ſolere & debere, *hic & §. præterea. J. de inutil. ſtipulat. Menoch. lib. 4. præſ. 190. num. 3. & L. 2. præſ. 574. n. 2. Idem conſ. 82. n. 31. & conſ. 47. n. 1. Bach. ad Weſ. de V. O. n. 4.* Unde etiam colligitur, dubiam depoſitionem teſtis ex articulô, cui reſpondit, interpretationem re-
cipere, per allegata *Farinacci qv. 68. n. 58.* Et 8
præſumendum eſt, teſtem de eò tempore loqui, de quô fit mentio in articulô. *Decius conſ. 272. num. 7. &c.*

In §. 6. qværitur, an reus interrogatus, an 9
ex Teſtamentô hæres ſit, vel ab inteſtato, item an
per ſe adierit hæreditatem, vel an per alium adquiſiverit eandem, reſpondere teneatur? Et reſpondetur, ſi ad actionem fundandam ſit neceſſarium, & intereſſe interrogandi liquidum, etiam ad hæc interrogata reſpondere tenebitur ple-
nius. Idem dicitur eſſe in hærede prætoriò, ut 10
interrogetur, quô jure bonorum poſſeſſionem adquiſiverit.

In §. 7. idem in fideicommiſſario, ut poſſit 11
interrogare, an ipſi reſtituta ſit hæreditas? Et 12
demum *in §. fin.* quæritur, an pater vel dominus de peculiô conventus teneatur reſpondere, an filius vel ſervus in poteſtate ſit? ſed an peculium filii vel ſervi ſit penes conventum; qui ad eam quæſtionem reſpondere tenetur, nam licèt filius eſſet emancipatus, ſi tamen peculium eſſet penes patrem, pater teneretur. *per totum tit. qvando a-
ctio de peculio eſt annalis.* Ideoqꝫ impertinentes 13
interrogationes & poſitiones admittendæ non ſunt, in dubiô autem admittendæ cum clauſulâ ſalvô jure impertinentium.

ad L. Non alienum. 10.

SUMMARIUM.

DE ædibus ruinoſis interrogatus reſpondere tenetur.

EX tuis ædibus ruinoſis periculum imminet meis ædibus, volo agere de damnô infectô, ideoque interrogo te, an ſis ædium ruinoſarum dominus & pro qua parte, an reſpondere tenearis? Quod affirmatur, ut ad eam partem damni ſtipulationem accommodemus, & ſtipulationem ritè concipiamus, aut ſi falsò neges ædes eſſe tuas, decedere jubearis.

ad L. De ætate. 11.

SUMMARIA.

DE ætate interrogatus reſpondere debet. n. 1.
Confeſſioni alicujus, licèt falſa ſit, ſtatur. 2.
Niſi probabilis error intervenerit. 3.
Qvando fides habeatur reſponſioni mendaci contra reſpondentem, non pro illo? 4. 5. & 6.
An pœna mendacii hodiè exoleverit? 7.
Qvi affirmat ſe hæredem dolosè, condemnatur ut hæres. 8.
Varia Exempla pœnarum mendacii. 9.
Inter mentiri, & mendacium dicere, qvid interſit? 10.
Qvid ſit mendacium in ſimulatis operibus? 11.
Qvid ſit mendacium doloſum, jocoſum & officioſum? 12. 13. 14. & 15.
An officioſum etiam mendacium peccatum ſit? 16.
Octo mendaciorum genera. 17.
An mendacium jocoſum Jure Civil. punibile? 19.
An Jure Civ. ob juſtam cauſam mentiri liceat? 20.
Annon leges Civ. jubeant mentiri? 21.
In dignitate conſtituti qvàm maximè à mendaciis abhorrere debent. 22.
An Advocatis liceat mentiri in judiciis? 23.
An mercatoribus in fraudem alterius mentiri liceat? 24.
An ſponſalia mendaciis inita ſint firma? 25.
Ad mendacium reqviritur dolus. 26.
Dolus qvomodo probetur? 27. & 28.
Caſus, ubi circa vendendum mendacium committitur. 29. 30. & 31.
Filiusfam. ſi ſe Patremfam. dixerit, qvatenùs puniatur? 32.
An vaſallus amittat jus ſuum, qvi ad fraudandum dominum parte laudemiorum, minus pretium in inſtrumento poſuit? 35.
Diſtinctio inter ob- & ſubreptionem an probanda? 36.
In precibus falſitatis inculpandis cui probatio incumbat? 38.
An totum reſcriptum corruat, ſi per falſa narrata circa unum capitulum impetratum ſit? 40.
Qvomodo puniatur mendacium extra judicium commiſſum? 41.
An, qvi in judicio mentitur, regulariter privetur jure ſuo? 42.
An pœna circa privationem juris expreſſæ ad ſimiles caſus ſint extendendæ? 43.
Qvomodo pœna mendacii evitari poſſit? 44.
In actionibus realibus qvid agatur, ſi reus falsò dixerit, ſe non poſſidere? 45.
Qvænam reqviruntur, ut pœna privationis locum habeat? 46. & ſeqq.
An pœna privandæ poſſeſſionis in omni reali actione locum habeat? 51.
Qvid, ſi dicat reus, ſe juſtè poſſidere? 52.
An Actor poſſeſſione obtenta, in petitorio procedere poſſit? 53.
An, qvi rem in ſeqveſtro depoſitam negat poſſidere, hac pœna teneatur? 54.
Qvænam reqviruntur, ut is, qvi ſe liti obtulit, pœna mendacii teneatur? 57. 58. & 59.
An & qvatenus Vaſallus rem feudalem negans, amittat feudum? 60. ſeqq.
An creditor poſſeſſione pignoris privandus ſit, qvi, cum alter creditor illud vindicat, negavit falsò illud in bonis debitoris fuiſſe? 64.
Qvænam reqviruntur, ut puniantur, qvi propriam ſcripturam negat? 65.
An eadem pœna illius, qvi apocham negat? 66.
An eâdem pœna tutorum, ſcripturam propriam negantium? 67.
An eâdem pœna, ſi ſcriptum tantùm ad probationem facta dicatur? 69.
Qvid ſi inſtrumentum publicum negetur? 72.
Practica Auth. contra qui propriam C. de non num. pec. *qvænam ſit? 75.*
Depoſitum miſerabile negans qvomodo puniatur? 76.
Qvid, ſi aliud depoſitum ſit, ubi ſimilis neceſſitas? (77.
Legatum piis locis relictum negans punitur. 78.
An idem in legatô Fiſco vel reip. relictô? 79.
Pœna dupli propter odium delicti. 80.
Qvid, ſi tantùm negetur qvalitas delicti? 81.
An pœna hoc caſu peti neceſſariò debeat? 82.
An maritus ſe maritum negando, amittat beneficium competentiæ? 84. & 85.
An hæc pœna ad alios extendatur, qvi negant cauſam beneficii? 86.
An fidejuſſor, qvi ſe talem negat, amittat beneficia diviſionis & excuſſionis? 87.
An idem in Tutoribus? 88.
Verus intellectus §. fin. Inſtit. de fideicomm hæredit. *qvisnam ſit? 89.*
An hæres falsò negans rem eſſe hæreditariam, amittat beneficium L. Falcidiæ? 90.
An negata parte hæreditaria totum beneficium amittatur, an verò pro illa parte? 91.
An pœna mendacii in compenſatione locum habeat? 93.
An debitor negans debitum, amittat beneficium ceſſionis? 94.
Pœna mendacii circa probationem qvomodò locum habeat? 95. & 96.
Mentiens in judicio reddit ſe ſuſpectum. 97.
Teſtis mentiens qvatenùs torturæ ſubjiciatur? 98.
An ſta-

An ſtatutum, quò confitentibus pœna minuitur, admittendum? 99.

An, qui primò negavit, poſteà confitetur, commodo ſtatuti fruatur? 100.

An minor contra mendacium reſtituatur? 101.

Qui juſſus reſpondere tacet, habetur pro confeſſo, prout ei nocivum. 102. 103. & 111.

Jure Canon. Camerali & Saxon. idem obtinet. 104. 105. 106.

Debet tamen peti, ut tacens tanquam confeſſus condemnetur. 107. 108.

Actores probationes ſuas fictæ confeſſioni ſuperaddere ſolent. 109.

Pœna mentientium ad tacentes per contumaciam extenditur. 112.

His tacentibus comparantur, qui non ad interrogata reſpondent. 113.

Obſcurè, ineptè & planè non reſpondere, paria ſunt. 114.

Ex Rec. Imperii injungitur reſponſio, ſub pœnâ confeſſi. 115.

Ad ſimplicem reſponſionem requiritur articulus ſimplex, non prægnans. 116.

Falſam ex errore reſponſionem interdùm ſine pœnâ eſſe, exemplo probatur. 117. & 118.

De novo emergentia novo indigent remediò. 119.

Quid ſi quis ſuper contractu interrogatus eundem falſo fateatur? 121.

Ex probabili errore reſpondens eò probatò excuſatur. 122.

Confeſſio falſa num revocari poſſit? 123.

1 IN *princ. hujus Legis* quæritur, an reus interro-
gatus ſuper ætate, cujus ætatis ſit, teneatur reſpondere? Quod affirmatur; quia valdè
intereſt actoris ſcire, cujus ætatis reus ſit.
Nam ſi minorennis ſit, neque reus cum curatore compareat, nihil agetur, & fruſtraneum foret judicium, & judicium de ætate ex ex-
2 ternô adſpectu eſt valdè fallax. Statur igitur
confeſſioni alicujus, licèt falſa ſit. v. gr. ſi quis,
cum ex parte dimidiâ tantùm hæres ſit, reſpondeat, ſe ex aſſe hæredem eſſe, fides enim
ei contra ſe habebitur *§. 1. hujus legis.* Idem ſi
dixerit, ſe eſſe hæredem, cum tamen hæres planè non eſſet. *§. 2. h. l.* Idem cùm eſſet ex mino-
3 re parte hæres, de majore reſpondit. *§. 3.* Ubi
habetur limitatio, niſi error probabilis interveniat; nam ad pœnam Mendacii dolus requiritur. v. gr. ſi neſciat partem aliquam adcreviſſe, vel ſi ex incertâ parte fuerit inſtitutus,
4 cohæredum verò partes ignoret. Qui mentitur reſpondendo, Interrogationi fides habenda eſt contra ſe, verbi gratia; ſi reſpondeat, ſe ex ſemiſſe hæredem eſſe, cùm tamen ex quadrante tantùm hæres eſſet, is ex
5 ſemiſſe convenitur. Sed non ei creditur
in iis, quæ pro ſe loquitur, quod *Menoch. lib. 2. Arb. Quæſtion. caſu 93. numer. 29.* intelligit de ſimplici confeſſione; nam ſi fateatur
partim pro ſe, partim contra ſe, ſi loquamur
de connexis, confeſſio ſeparanda non eſt. *Menoch. d. l.* conferri poteſt *Socinus jun. vol. 1. conſ. 45. n. 26.* Regula *hujus §.* limitatur *in L. Con-* 6
feſſionib. 13. h. t. niſi Jus & natura repugnat,
& ibidem *Bartolus.* Sed hanc pœnam men- 7
dacii exoleviſſe, affirmat hic *Grænvvegen,*
quòd videri poſſit hodiè dicendum eſſe, abrogatis actionibus interrogatoriis, niſi quis
dicere velit, eum, qui planè non eſt hæres, ex
falſâ confeſſione non poſſe conveniri; quia
nulla datur actio; Eum verò, qui ex ſemiſſe
hæres ſit, ſi ex aſſe hæredem ſe judicialiter dixerit, ex aſſe conveniri poſſe; quia confeſſio reperit actionem ex parte, & reſpondens habetur
pro eò, ac ſi ſe obtuliſſet; ſed meliùs dicitur eum, 8
qui ſe affirmat hæredem, ex oblatione ſuâ pro
hærede habendum, ſi doloſè id affirmavit, & factum ſit Jus agentis deterius; nam ſi id non ſit,
pœnitendi hoc caſu ſpatium datur. *h. l. 11. §. fin.* 9
Notetur hic pœna mendacii. Aliam habuimus *in L. fin. ff. de R. V.* Alia eſt *in L. 1. §. 15. ff. Si quadr.* & alia in *L. 22. §. fin. de Noxal. action.*
Alia in *L. 22. §. 1. de Re jud.* Alia in *L. ſi dubitet. 10. §. 1. de fidej.* Alia in *L. fin. §. 1. C. de compenſ. L. 2. & 3. C. ſi minor ſe majorem.* Alia
in *Nov. 18. c. 8. & c. 10.* Alia in *§. fin. J. de fideicomm. hæred.*

Cùm verò *in h. §.* ordinaria ſedes materiæ de mendaciô ſit, eam hic ex variis locis
collectam ordine proponere lubet, quod
lectori haud ingratum fore exiſtimo. Non 10
autem inconvenienter definiri poſſe arbitror Mendacium, quòd ſit vitium, quô quiſpiam contra, ac ſentit, enunciat. *Thomas 2. quæſt. 110.* Seu mendacium eſt aliter ſentire,
aliter loqui. *Chryſoſtom. homil. 19. in Epiſt. ad Hebr.* Inter mentiri autem, & mendacium
dicere, multum diſtat, per allegata *Hieronymi de Cevallos, in ſpeculo aureo communium opinionum. quæſt. 128. numer. 51. & ſeq.* Non enim omnis, qui falſum dicit, mentitur, ſi credit aut opinatur verum eſſe, quod dicit, inquit *Auguſtin. lib. 1. de mendacio cap. 2.* Qui
enim mentitur, ipſe non fallitur, ſed alterum
fallere conatur, qui tantùm mendacium dicit, ipſe fallitur; item qui mentitur, fallit
quantum in ſe eſt; at qui tantùm mendacium dicit, ipſe non fallit quantum in ſe eſt.
Item: Vir bonus præſtare debet, ne mentiatur; prudens, ne mendacium dicat, alterum
incidit in hominem, alterum non. Verba
hæc *Nigidii* refert *Anl. Gell. lib. 11. cap. 11.* Ad 11
homonymiam pertinet, quòd aliud mendacium ſit in verbis falſis, aliud in ſimulatis operibus, *ut Auguſtinus* inquit in *can. Cavete C. 22. quæſt. 5.* Ubi poſterius declarat exemplô.
Men-

Mendacium namqve, inqvit *Auguſtin. d. cap.*
eſt, Chriſtianum ſe dicere, & Chriſti opera
non facere; ſed ego de mendaciô verborum
12 hic ago. Hoc verò vel 1. Malignitatis. 2. Jo-
coſitatis. Vel 3. ut vocant Pietatis, qvæ eſt
vulgaris DD. diſtributio. *gloſſ. in can. ne qvis. C.
22. qvæſt. 2.* qvam communiter & Theologi
qvoqve paſſim inculcant. Illud alii doloſum, i-
ſtud Jocoſum, hoc officioſum, vocant alii ho-
neſtum, alii neceſſarium, alii miſericors men-
13 dacium appellant. Doloſum ſeu pernicio-
ſum definio eſſe orationem menti contrari-
am cum animô fallendi. Vel eſt ſecundum
Auguſtinum; qvem refert *gl. in L. de ætate. 11. §.
ſi cum eſſet 3. in verb. mendacii. ff. de interrog act.
& ex gl. Maſcard. tract. de probation. concl. 1043.
numer. 1.* falſa ſignificatio vocis cum intentio-
14 ne fallendi. Jocoſum eſt, qvod nemini no-
cet, ſed animi causâ profertur: ad jocoſum,
vel etiam aliô reſpectu ad officioſum poteſt
referri illud Philippi Macedonis, qvi iter fa-
ciens invitatus ad cœnam ab hoſpite qvô-
dam, multos ſecum adduxerat, hoſpitem u-
bi perturbari vidit, qvòd non eſſet ſatis appa-
rati, miſit ad ſingulos, qvi placentæ locum
relinqvere eos juberent: iisqve obtemperan-
tibus, & ob placentæ exſpectationem parcius
edentibus, cœna omnibus ſuffecit. *Plutarch.
15 in apophth. Reg. & Imperat. pag. 339.* Officioſum
eſt, qvod alicui profuturum creditur, vel ei
ſaltem qvi loqvitur, ut datur exemplum ob-
ſtetricum piarum. *Exod. 1. verſ. 18. 19.* Rachab.
Joſue 2. verſ. 4. 5. 6. qvibus etiam benefecit
Deus, non qvia mentitæ, ſed qvia miſericordes
fuerunt in homines Dei, & Deus unô tempore,
& in unâ cauſâ vidit factum miſericordiæ, & fa-
ctum fallaciæ, bonum remuneravit, & propter
hoc bonum malum illud ignovit, ut ait *Augu-
ſtin. lib. 1. de mendac. cap. 15. Celſus Bargalius* etiam
aliud mendacium dicit eſſe affirmativum, aliud
16 negativum. *lib. 5. de dolo cap. 12. num. 38.* Sed Q.
An omne atq; adeò officioſum mendacium ſit
peccatum? Theologorum hanc exiſtimo eſſe
ſententiam, mendacia omnia eſſe peccata; o-
mnium inſtar mihi ſit auguſtiſſimus Auguſtinus,
qvi duos libros ad Conſentium ſcripſit con-
tra mendacium, is totô librô primô oſten-
dit, perverſiſſimè dici, ut alter corporaliter
vivat, debere alterum ſpiritualiter mori, & ne-
minem ait æternam vitam pro alterius vitâ
temporali debere amittere: imò nec orbem,
ſi periclitaretur, aliqvô mendaciô minimô
ſervandum eſſe. *In ſecundo autem libro* o-
ſtendit, ne qvidem eô fine mentiendum, ut
Priſcillianiſtarum ſecreta explorentur. & *eo-
dem libro cap. penult.* nec pro alterius vitâ æ-
ternâ mentiendum eſſe docet, & demùm con-
cludit *c. ult. Aut ergo cavenda mendacia rectè a-
gendo, aut confitenda pœnitendo; non autem
cum abundent, infeliciter vivendo augenda ſunt
& docendo.* Priſcillianiſtas autem deſcribit *cap. 2.*
qvod dogmatizent mendacium, & qvod doce-
ant in corde retinendum eſſe qvod verum eſt;
ore autem ad alienos proferre falſum, non eſſe
peccatum. Etiam jure Canonicò omnia men-
dacia prohibita eſſe, DD communiter ſentiunt,
per can. primum 8. C. 22. qvæſt. 2. Ubi Augu- 17
ſtinus octo genera mendacii recenſet. Primum,
inqvit, eſt capitale mendacium longeqvè fugi-
endum. Qvod fit in doctrinâ religionis, ad
qvod mendacium nullâ conditione qvisqvam
debet adduci. Secundum, ut aliqvem lædat
injuſtè, qvod tale eſt, ut nulli proſit & ob-
ſit alicui. Tertium qvod ita prodeſt alteri,
ut obſit alteri, qvàmvis non ad immunditi-
em obſit corporalem. Qvartum qvod fit
ſolâ mentiendi fallendiqve libidine, qvod
merum mendacium eſt. Qvintum qvod
fit placendi cupiditate de ſvaviloqviô. Sex-
tum qvod & nulli obeſt & prodeſt alicui,
qvoad fortunas, veluti ſi qviſpiam pecuniam
alicujus injuſtè tollendam ſciens, ubi ſit, ne-
ſcire ſe mentiatur, qvôcunqve interrogan-
te. Septimum qvod & nulli obeſt & prodeſt
alicui qvoad perſonam, veluti ſi nolit homi-
nem ad mortem qvæſitum prodere, men-
tiatur: (Qvàmvis in ipſô locô Auguſtinus
aliter videatur diſtingvere hæc duo menda-
cia.) Octavum eſt genus mendacii qvod &
nulli obeſt, & ad hoc prodeſt, ut ab immun-
ditie corporali aliqvem tueatur. *& in fin.
ejus can.* ſubjicitur. *Qvisqvis autem eſſe ali-
qvod genus mendacii, qvod peccatum non ſit,
putaverit, decipiet ſeipſum turpiter, cum hone-
ſtum ſe deceptorem arbitratur aliorum:* mo-
net idem *can. ſeq. 9.* nec humilitatis cauſâ
mentiendum eſſe, *& incautè ſunt humiles,
qvi ſe mendacio illaqveant, inqvit Gregor. in
can. incautè 10. d. qvæſt. 2.* item *can. mihi au-
tem 12. & can. ne qvis arbitretur 14. & in can.
faciat 15.* dicit Auguſtinus *Faciat homo etiam
pro temporali hominum ſalute qvod poteſt. Cum
autem ad hunc articulum ventum fuerit, ut ta-
li ſalute conſulere niſi peccando non poſſit, jam
ſe exiſtimet non habere qvid faciat, qvando id
reliqvum eſſe perſpexerit, qvod non rectè faciat,
qvod idem habetur cap. ſuper eo 4. X. de uſuris.*
qvod etiam *ex can. juramenti. 21. C. 22. qvæſt. 5.*
colligere licet. Nam ſi inter juramentum & 18
loquelam noſtram nulla debet eſſe diſtantia,
ut dicitur *in d. can. 12.* certè jocoſitatis aut
pietatis cauſa, ut pejerare ita nec mentiri
licebit, atqvè ita ſentiunt Canoniſtæ com-
muniter. *Hoſtienſ. l. 5. ſumm. ſua tit. de pœniten-
tia numer. 32. Covarr. lib. 1. Variar. reſolut. cap. 2.
num. 1. Guttierez. l. 1. pract. qvæſt. 60. numer. 4. alii-
qve* & ſanè exemplis docemur eos, qvi ad
mendacia officioſa & jocoſa ſe aſſvefaciunt,
pau-

paulatim ad mendacia doloſa delabi, juxta proverbium, quòd catilli lora arrodendo corium comedere diſcant; tutiùs igitur ab omni mendaciô abſtinere. Nam ut rectè *Auguſtinus lib.1. de mendac. cap.1.* nunquam tutiùs erratur, quàm in amore nimiô veritatis, &
19 rejectione nimiâ falſitatis erratur. Sed jure civili annon & mendacium jocoſum punibile? Reſp. Negando, cum *Gomez. in §. perſonam. n. 17. Inſt. de actionibus.* qui requirit, ut mendacium noceat. Niſi per culpam damnum iſto mendacio datum ſit, quô caſu actionem legis Aquiliæ utilem vel in factum competere, non dubito, *per l. fin. ff. quod falſo tut. autb.*
20 *geſt. & l.7. §. fin. ff. de dolo.* Sed annon in Jure Civili ob juſtam cauſam mentiri licet? Caſum, ut contentio meliùs pateat, talem communiter proponunt Si quis mutuò ſecretò centum accepiſſet, & ea ſecretò ſolviſſet, ac a creditore quaſi non ſoluto debito conveniretur, quid tum faciendum? Anne mentiendum, & mendacium aliò mendaciô eludendum? Ita volunt *Decius in l. ea eſt natura 65. numer.3. ff. de R.J. Mynſing. cent.2. obſ.6.* qui etiam Juramentum addi poſſe exiſtimat, errore Mynſingero aliàs non convenienti. *Baldus* ſanè, quem allegat in *rubr. Cod. de fide inſtrum. num.30.* de Juramento nihil addit. *Tiraq. in præf. tract. de Retract. n. 71.* decipi poſſe adverſarium exiſtimat, ſed ſine falſitate. Ego iſtam ſententiam de mendaciô defenſionis gratia proferendô, ſuis authoribus remitto, & ſtatuo, ne quidem in juſtâ causâ licere mentiri, ſiquidem ait *Alciat. in l. Ea eſt natura cavillationis n.11.* nunquam convenire gravi bonoque viro, magis victoriam quàm veritatem quærere, & qui victoriæ potiùs, quàm veritatis eſt ſollicitus, incidit in vitium prudentiæ contrarium, & juſta cauſa juſtis eſt argumentis vincenda; præſertim cùm tanta ſit veritatis vis & potentia, authore Tullio in Catilinam, ut nullis machinis aut arte poſſit ſubverti, & ſeipſam ſine patrono tueatur ac defendat, nec unquam ſunt facienda mala, ut inde eveniant bona, nec malum pro malo reddendum, docet *Paulus ad Roman. 12. verſ.17.* Et ſane ipſum juramentum calumniæ, quod à partibus in quâcunque litis parte, ſi poſtuletur, præſtari debet, omne mendacium ſaltem officioſum, vel, ut alii vocant, neceſſarium excludit: Nam juramentô calumniæ quis promittere tenetur, ſe vera dicturum; qualis formula juramenti calumniæ paſſim habetur etiam in *Ordinatione judiciorum Pomeraniæ, Rubr.* Form des Endes für Gefärden. ibi: Und ſo offte ſie in Rechten gefraget werden/ die Warheit nicht verhalten/ſondern erbarlich und auffrichtig anzeigen/uñ auſſagen. Quam ſententiam amplectitur *Celſus Bargalius*, egregiè & copioſè de hâc quæſtione in utramq; partem diſſerens *lib.1. cap.7. in pr. tract. de Dolo*, cui ſuffragantur *Johann. Guttierez. lib. 1. quæſt. civil. 60. numer.4. & Fulvius Pacian. in tract. de probation. cap.21. numer.3. & 9. Hieron. de Cævallos in ſpeculo commun. opinion. quæſt. 361.* ubi his verbis concludit, *quæ, inquit, eſt Verior & communior & tenenda, licet contra (de quo doleo) magis uſitetur.* Quas autem cautelas *Covarruv. lib.1. reſolut. cap.2.* proponit ratione tacitorum intellectuum, eæ videntur ad æqui-
vocationes quodammodo accedere. Sed an- 21
non ipſæ leges jubent interdum mentiri, v. gr. in Publicianæ actionis formula? Reſp. negando cum *Bargalio d. lib.5. cap.13. & ſeqq.* & conſeratur *Donell. lib. 20. cap.8. & ibi Hilliger. lit. Y.*

Cauſa prima mendacii eſt diabolus men- 22
dacii pater. *Johann. 8. verſ.45.* Omnes deinde, qui patris hujus veſtigia ſeqvuntur, nec jure unquam excuſabitur, quicunque mentitur, in quâcunque dignitate ſit conſtitutus, ſed alienum eſſe debere tetricum hoc vitium à Principe, monet ſapientiſſimus Regum *Salomon. Proverb. 17. verſ.7.* & veracium ſolùm amator eſt Princeps, inquit *Juſtinian. Nov. 58. in præfat.* mendacium in Principe quàm in cæteris longè execrabilius cenſeri, poſt alios tradit *Roland. à Valle conſl. 1. numer. 34.* quod jure meritiſſimo ad omnes, qui dignitate præfulgent, extenditur, nam:

Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto major, qvi peccat, habetur.

Hic ſe offert quæſtio, An Advocatis liceat
mentiri in judiciô? Vetus de his querela tam 23
apud Theologos quam JCtos, ita enim *S. Bernhard. conſideratione ad Eugenium cap. 10.* quem citat *Hieronym. de Cævall. in exhortatione ſua ad advocatos, quam præmiſit tom 4. ſpeculi commun. opinionum. Miror*, inquit Bernhardus, *quemadmodum religioſæ aures tuæ audire ſuſtinent hujusmodi diſputationes Advocatorum & pugnas verborum, quæ magis ad ſubverſionem qvàm inventionem proficiunt veritatis, corrige pravum morem & præcide lingvas vaniloqvas, & labia doloſa claude. Hi ſunt, qvi docuerunt lingvas ſuas loqvi mendacium, diſerti adverſus juſtitiam, eruditi pro falſitate, ſapientes ſunt, ut faciant malum, eloqventes ut impugnent verum*; & non nemo hæc *mendacia* vocat *deaurata.* Ex JCtis ſunt etiam nonnulli, qui Advocatis quibusdam hanc tribuunt culpam, videatur *Paris de Puteo. tract. de Syndic. tit. de Exceſſ. Advocatorum num.22.* ubi dicit, Advocatos ſæpè negare piper nigrum, & aliquando dicere eſſe album *conſ. Hoſtienſ. lib.5. ſumm. ſuæ tit. de pœnitentia num.32. & Speculator. tit. de Advocat. §.9. num.6. & Carpzov. lib.3. reſp.5. numer.38.* ubi deteſtandam dicit temeritatem quorundam Cauſidicorum, qui omnia moli-

moliuntur lucri cupiditate illecti, ut litem vincant per fas & nefas, per vera & falſa. Nec tamen omnes negotium iſtud tractantes, ſed pravos ac Reipublicæ pernicioſos incuſant. Quosdam enim novimus iſtud munus ita egregiè, piè & fidè gerentes, ut maximâ laureâ hujus inſtituti digni cenſeantur. *Covarruv. lib. 1. cap. 2. in præf. n.* & videntur multi potiùs mendacium dicere, quam mentiri, quæ omninò ſunt diſtincta juxta *Gellium lib. 11. cap. 11.* licet contradicat *Marc. Anton. Cuchus. tract. de mentiente circa poſſeſſionem num. 68.* idquè culpa partium, à quibus non rarò circumveniuntur; quod ſi verò Advocatus in mendaciô deprehendatur, cum *D. Carpz. p. 1. Jurispr. Forenſ. conſt. 1. definit. 20. & d. Reſp. 5. numer. 40.* arbitrariè puniendum eſſe puto, cum præſertim Advocatus mentiens etiam contra juramentum agat; nam in plerisque judiciis, v. gr. *in Ordinat. judiciorum Pomerania Rubr.* Der Advocaten-Eyd / inter alia etiam membra juramenti hoc habetur, daß ſie wiſſentlich keinerley Falſch / Unwarheit ꝛc ſuchen und begehren wollen / *& in Rubr.* Der Procuratoren und Redener Eyd / *ibi*, wiſſentlich keinerley Falſch / Unwarheit o-
24 der Gefährligkeit brauchen / ꝛc. Sed annon Mercatoribus & propolis licet mentiri in fraudem alterius? Ita quidem multi exiſtimant ſibi id licere, putantes, ſe aliàs fame perituros eſſe, jurare & pejerare eum oportere, qui merces tractat, hæc ſacra aliter non conſtare, ut verbis utar *Drexelii in lib. de Phaëtonte Orbis lib. 2. cap. 17. §. 3.* vel ut dicitur *in can. Ejiciens. 11. diſt. 88.* qui emit & vendit, ſine mendacio & perjuriô eſſe non poteſt, quod ex opinione nonnullorum intelligendum, & id *Auguſtin. in can. quoniam 12. diſt. 88.* ad alios etiam transfert artifices. Unde *Salycet. in Auth. ad hæc. C. de Uſuris num. 18. in fin.* paucos mercatores eſſe conqueritur, qui non utantur mendaciis, & *Benevenutus Stracha de mercatur. part. 2. numer. 9.* quorum querelas noſtras non faciamus. Nobis negotium cum illis eſt, qui impunè mentiri ſibi licere exiſtimant, quibus opponimus fundamenta in genere ſupra mendacio oppoſita; & quod *Cicero* ait *lib. 3. officior.* tollendum in rebus contrahendis omne mendacium. Imò negotiatores illi abominabiles exiſtimantur, qui Juſtitiam Dei minimè conſiderantes, per immoderatum pecuniæ ambitum polluunt merces ſuas, plus perjuriis onerando, quàm pretiis, tales ejecit Dominus de templo. *can. quid eſt aliud. 13. diſt. 88.* Unde Bertrand. dicere conſvevit, mercatoris domum & veritatis & æquitatis plenam eſſe oportere, quem allegat *Benevenut. Stracha d. tract. de mercat. part. 2. numer. 9.* Imò nec in forô ſoli mercatoribus mentiri licere, apparet *ex L. Julianus 13. §. ſi Venditor. 4. & §. 6. ff. de action. emt.* Quod nec faciunt mercatores boni ſcientes, quod negotiatio neminem faciat malum, ſed iniquitas hujus vel illius, & mendacium, ut ait *Auguſtin. in can. quoniam 12. diſt. 88.* Procis hoc etiam ſolet imputari, quod multi mentiri ſibi licere exiſtiment, quod ſane, ut nemini licitum, ita nec illis concedendum. Sed Q. hic obiter, an ſponſalia men- 25
daciis & dolo malo inita ſint firma, v. gr. Si quis nobilis & prædivitis cujusdam filium ſe fingens, conciliet gratiam filiæ alicujus prædictæ conditionis, conſenſum etiam parentum de matrimoniô ineundô, poſteà autem repertus eſt ruſtici & mendici filius, an poſſet compellere filiam & parentes ad conſummandum matrimonium? Et regulariter dolum, qui non ſit commiſſus in ſubſtantialibus, non annihilare conventionem, nec ſponſalia ſemel ritè confirmata DD. communiter ſtatuunt, ut refert *Beuſtius de matrimon. cap. 44.* Sed affirmat *Paulus Cypræus de ſponſalib. cap. 13. §. 2. & 4.* ex hâc ratione, quòd veriſimile ſit, filiam aut parentes non conſenſuros fuiſſe in hoc matrimonium, niſi dolô & perſvaſione inducti & circumventi conjugium promiſiſſent; perſvadere autem plus eſt, quàm compelli atque cogi ſibi parere. *l. 1. §. perſvadere ff. de ſerv. corrupto.* & Tubingenſes JCti in conſilio, quod edidit. *Harprecht in Rubr. tit. de nuptiis numer. 153. multis ſeqq.* probare intendunt, dolum etiam circa non ſubſtantialia matrimonii commiſſum, ſi cauſam dedit contractui, ſponſalia irrita reddere; quid igitur dicendum? Communi eſſe adhærendum ſententiæ, cum hâc tamen declaratione, *ſi inſignis ſit fallacia & magni momenti, & quæ provideri non potuit aut caveri* (ſunt *Verba Cyprai d. l.*) & non poſſit felix ſeparari eventus, magnaque alteri facta ſit injuria, quod tunc judex Eccleſiaſticus ſponſalia talia per inſignem fallaciam ac mendacium procurata ex officio poſſit dirimere. Sed hæc non poſſunt prodeſſe illis, qui quemcunque prætextum dirimendis ſponſalibus quærunt, & rarò tales termini, in quibus ἐπιείκειαν adhiberi poſſe putamus, contingunt.

Cauſa impulſiva malignitatis eſt Dolus & lata culpa, unde regulam DD. conſtituunt: Quod omnia jura de pœnâ negantis, vel 26
mentientis loquentia, debeant intelligi, quando quis aliquid negat per dolum & latam culpam. *Baldus in c. un. tit. Vaſallus ſi feudum vel feudi partem. n. 2. Pacian. l. 1. de probation. c. 19. num. 3.* ubi plures allegat. *Schraderus de feudis. p. 9. cap. 6. n. 28. Roſenthal. de feudis cap. 10. concluſ. 32. n. 5. Gædd. de ſtipulat. c. 9. n. 102. Wurmſer. in miſcellan. obſerv. 10. numer. 1. Johan. Petr. Surdus deciſ. 237. numer. 2. Hering. de fidejuſſor. cap. 27.*

cap 27. part. 1. numer. 210. Sichard. ad Authent.
Item poſſeſſor. numer. 10. C. qui potiores in pigno-
re. Sed ſi mendacium dolu careat & lata
culpa, tunc regulariter in jure noſtro non pu-
27 nitur. *Pruckman. vol. 1. conſil. 28. numer. 92.*
Dolus autem qvomodo hic probandus? R.
ex duobus potiſſimum, 1. Si ptobetur tem
aliter ſe habete. 2. Si in ejus commodum re-
dundet. *l. qvod ſi cum ſcires 8. ff. de dolo. Hart-*
man. Piſtor. part. 1. quæſt. 29. numer. 4. ubi
DD. allegantur. Wurmbſ. in miſcellan. obſ. 10.
num. 2. & Benedict. Carpzov. part. 3. Juriſpr.
For. conſtit. 5. defint. 8. Ubi tale habetur ex-
emplum. Si ab aliqvô falſis ſuggillationibus &
mendaciis perſuaſus fuerit teſtator, putà hæ-
redem proximiorem ab inteſtato fuiſſe mor-
tuum, vel gravi injuriâ teſtatorem affeciſſe,
aut hæreditatem non appetere, contrariô poſt-
eà demonſtratô & probatô. Et qvamvis ex
mendació dolum tegularitet præſumi poſt
alios à ſe allegatos velit *Menochius lib. 5. præ-*
ſumt 3. num. 53. id rectè tamen poſteà *num. 62.*
ad eum caſum reſtringit, ſi aliqvod commo-
28 dum ex mendacio conſeqvatur. Præſumti-
vè etiam ex aliis doloſum mendacium præſu-
mitur, ut 1. ex moribus, ut ſi qvis maria &
montes polliceri ſoleat. *arg. l. Non omnes. 5.*
pr. ff. de re militari. Maſcard. vol. 2. concluſ. 1043.
num. 5. Imò ex unicô actu præmeditatô men-
dacii, aliqvem in aliis facilè mentiri, colligunt
DD. ex vulg. reg. Semel malus &c. *Maſcard.*
d. concluſ. 1043. num. 7 & num. 14. 2. Item præſu-
mi poteſt ex inimicitiâ, ita inimicum mentiri
de ſuô inimicô probabile eſt, ut per *l. 1. §. præ-*
terea 24. ff. de qvæſtion. Maſcard. v. 2. concl. 1050.
n. 1. & ſeqq. 3. Ex variatione. *arg. l. Ex lib. 15. ff. de*
qvæſtionibus. 4. Ex nimis animoſâ depoſitio-
ne & verboſitate, vel depoſitione nemine in-
terrogante factâ, aliqvam mendacii ſuſpicio-
nem oriri, apparet ex traditis *Maſcard. vol. 3.*
concl. 1375. num. 2. & ſeqq.

29 Proponitur autem mendacium vel in
judiciô vel extra judicium. *Cuchus in tract.*
de mentient. circa poſſeſſionem num. 76. Et qvi-
dem extra judicium venditores interdum
mentiuntur de re venditâ. V. g. De ſervô
vendendô, qvod artificio inſtructus ſit, vel
peculium amplum habeat, vel ſi fundum uni
tantùm municipio legata ſolvere aſſerat, cum
tamen pluribus obligatus eſſet. His enim
& ſimilibus caſibus actione ex emtô tenetur
ob mendacium venditor præſtare, qvantò
pluris ſervum emiſſet, ſi ita peculiatus eſſet,
vel eô artificiô inſtructus. *l. Julianus 13. §. ſi*
Venditor. 4. & §. 6. ff. de actione emti & Vendi-
ti. Imò amplius non tantùm id, qvantò
pluris emerit, ſed etiam damnum indè ſecu-
tum Venditor reſtituere tenetur, v. gr. Si
vas mihi vendideris, & dixeris, id eſſe inte-
grum, ſi id integrum non ſit, etiam id, qvòd
eo nomine perdiderim, præſtabis mihi. Idem
in locatione, *per l. tenetur §. ſi vas 4. ff. de a-*
ction. emti. E contrariô ſi emtor per men-
dacium qvid affirmavit de re emendâ, ut
vilius emat, v. g. hæreditatem affirmat eſſe mi-
nimam, Venditi actionem contra eum hsbet
Venditor ex mendacio ipſius. *l. ſi qvis affir-*
maverit 9. pr. ff. de dolo. Notandum autem 30
hîc diſcrimen inter aſſertionem falſam ſine
dolô & cum dolô factam. Nam ſi qvis v. g.
ſervum ut conſtantem, laborioſum, &c. igno-
ranter commendaverit, redhibitoriâ actione
tenetur vel qvanti minoris. *l. ſi qvid 18. pr. ff. de*
Ædilitio Edicto. & l ſi minor. 9. C. de action.
emti. Ita tamen ut non exacta conſtantia,
nec per dies noctesqve continuatus labor in-
telligatur. *d. l. ſi qvid pr.* Sed ſi ſciens qvis 31
falſò rem commendaverit, ad omne intereſſe
etiam extra rem tenetur. *d. l. tenetur. 6. §. 4.*
Sed videturne iniqvum venditorem, ſi igno-
ranter rem venalem commendet, ex emto te-
neri? Reſpondet *JCtus in d. l. Julianus §. qvid*
tamen ff. d. Action. Emt. ipſum non debuiſſe
facile, qvæ ignorabat, adſeverare, & non de-
buiſſe ipſum eſſe facilem ad temerariam in-
dicationem. Extra judicium etiam menda- 32
cium punibile committitur, ſi filius-familias
ſe patremfamilias mentiatur, qvi non juvatur
Scoto Macedoniano, *Pacian. de probat. lib.*
1. cap. 19. numer. 33 per l. 1. C. ad SCtum Mace-
don. qvi textus tria videtur reqvirere. 1. Ut
filius dixerit ſe patremfamilias eſſe. 2. Ut
creditor ipſius adſertioni crediderit 3. Ut
juſtam cauſam credendi habuerit. Ideoqvè
rectè *Gilkenius in d. l. 1. numer. 2.* probationem
horum membrorum creditori incumbere
defendit. Juſta cauſa eſſe poterit varia, ut ſi
mendax inſtrumentum, vel mendacem te-
ſtem producat, vel juret, &c. *Gilken. numer. 4.*
An autem in ignoto & exttaneo ſatis erit; ſi
filius dicat patrem ſuum deceſſiſſe? Negat id
Gilken. d. l. numer. 4. qvàmvis ibidem *Paulus*
de Caſtro eâ in re arbitriô judicis locum faciat
num. 2. ubi *num. 1.* etiam tradit, mendacium
filii patri non obſtare, ſi de peculiô conveni-
atur. Fœmina amittit SCtum Vellejanum,
ſi dixetit, ſe nomine propriô contrahere *l. 2.*
§. 3. & l. 23. ff. ad SCtum Vellejanum: hinc in
factô talem caſum proponit *Anton. Hering.*
de fidejuſſ. cap. 7. numer. 417. mariti multô ære 33
gravati, & a creditoribus vexati omnia no-
mina pro certâ pecuniæ ſummâ emerat mu-
lier, & de pretiô conventa SCto Vellejano ſe
defendere volebat, contra qvam ex his & ali-
is rationibus judicatum refert *ibidem num. 420.*
decipientibus enim mulieribus SCtum au-
xilio non eſt. Minor etiam, ſi ſe majorem
dixerit, alterius circumveniendi cauſâ, amit-
tit reſtitutionis auxilium. *l. 2. & 3. C. minor*

ſe major. dix. Cum errantibus non etiam fallentibus minoribus jura ſubveniant. *d. l. 2.*
34 Sed an dolus hoc caſu præſumitur? & reſpondet *Salyc. d. l. 3. n. 5.* qvod non, per verba *l. 3. ibi, tuum dolum non repererit*; Sed ſi ſciviſſe ætatem ſuam probetur minor, ex eô dolus præſumi poteſt, ut ex dictis patet. Eâdem ratione & beneficium competentiæ amittit filiusfamilias, ſi ſe affirmet eſſe ſui juris, alterius circumveniendi cauſâ *l. 4. §. 1. ff. qvod cum*
35 *eo l. 10. ff. de re judic.* Sed qvid ſi ad fraudandum Dominum parte laudemiorum, poſitum fuerit in inſtrumentô venditionis fundi feudalis, vel emphyteutici, modicum pretium, cum revera majus fuerit, an eo caſu vaſallus, vel emphyteuta amittit jus ſuum? Negat rectè *Berlich. lib. 1. deciſ. aur. 12.* qvia hæc pœna in jure noſtro in hâc facti ſpecie non eſt tradita: Sed Scabini Lipſienſes teſte *Berlich. d. l. n. 5.* mediam ſententiam elegerunt, ita ut emtor omninò impunitus non ſit, nec in totum jure ſuo cadat, ſed dominus rem pro pretiô in inſtrumentô expreſſô retinere poſſit. Interdum aliqvis alium ad contrahendum induxit dolô per mendacium, atqvè ob commodum ſuum, ubi ſi alia actio deficiat (ut ſi lucri tui causâ falſò affirmes debitorem, qvi mutuam à me rogat pecuniam, ſolvendo eſſe) datur actio de dolo. *l. qvod ſi cum ſcires 8. ff. de Dolo. l. falſus 43. §. ſi qvis nihil. 3. ff. de furtis.* Eadem ratio eſt, ſi qvis inducatur ad repudiandam hæreditatem. *d. l. ſi qvis affirmavit 9. §. 1. ff. de Dolo.*

36 In precibus Principi oblatis ſæpè etiam mendacium committitur, qvod DD. in ſpecie Obreptionem vocant, ſicut ſubreptio eſt ſuppreſſio veri, qvæ diſtinctio qvidem in jure non fundata eſt, ut patet ex *l. ſed ſi hâc. 10. §. patronum 2. ff. de in jus vocando, & l. ſi fidejuſſor. 29. §. ſi cum 2. ff. mandati, & l. 1. C. ſi nupt. ex Reſcr. pet, Menoch. lib. 2. arbit. qvæſt. caſ. 201. num. 20. & ſeqq. Alexand. Trentac. lib. 1. variar. reſolut. tit. de Reſcriptis. reſol. 5. numer. 1.* qvia tamen, rem ipſam qvod concernit, aliud eſt falſum exprimere, & aliud verum tacere; ideoqvè docendi cauſâ, cur illa diſtinctio non retineri poſſit non video: hic autem de priori, ſcil. de expreſſione falſi a-
37 gam. Si qvis igitur Reſcriptum Principis per mendacium obtinuerit, pœna impetrantis mendacis eſt, qvod impetratis carere debeat. *l. 5. C. ſi contra jus &c. cap. cum ſedes 15. cap. ſuper literis & ibi Panormitan. numer. 1. X de Reſcriptis. can. dicenti 16. C. 25. qvæſtion. 2.* calliditate enim tali nemo lucrum ſentiat. *Gylman. ſymphorem. tom. 4. part. 1. vol. 9. numer. 11.*
38 Sed hic qværitur, ſi ego preces tuas falſitatis & mendacii arguam, utri noſtrum incumbat probatio? Veriſſima eſt ſententia, ſi qvis exceptione obreptionis uſus opponat, qvòd impetrans falſò qvid narraverit, tunc non illi, qvi excipit, ſed ſupplicanti incumbere onus probandi, cum is, qvi factum allegat, id debeat probare. *l. aſſeveratio. 10. C. de non num. pec.* & explorati juris eſt, fundantem ſe in aliqvâ qvalitate, qvalitatem iſtam omninò probare oportere. *arg. l. 3. C. de non num. pec. l. non ignorat. 9. ibiqve DD. C. qvi accuſare non poſſunt. Maſcard. de probation. vol. 3. concluſ. 1128. num. 4. & ſeqq.* ex qvô è contrariô patet, qvando qvis per exceptionem ſubreptionis opponit, qvòd impetrans aliqvid tacuerit, vel non expreſſerit exprimendum, qvod tunc probatio incumbat alleganti. *Maſcard. d. l. numer. 15. & ſeqq.* & utrumqve limitatur, niſi is, qvi aliàs probare deberet, habeat pro ſe præſumtionem juris. *Maſcard. d. l. numer. 19.* Prius autem membrum in ſpecie limitandum, niſi excipiens ſimul dolum alleget ſupplicantis. *Trentac. d. reſol. 5. num. 23.*
Sed undè dolus probabitur? id ex ſuprà di- 39
ctis patet, & faciliùs dolus præſumitur in impetratione reſcriptorum gratiæ qvàm juſtitiæ, & præſumitur, ſi falſitas commiſſa in narratione facti proprii, non antiqvi, nec intricati, per allegata *Trentac. d. reſolut. 5.*
num. 24. Sed ſi reſcriptum per falſa narrata 40
impetratum, plura contineat capitula, an commiſſô vitiô mendacii in unô totum corruat reſcriptum, qværitur? Hoc cum diſtinctione rectè deciditur, ſi enim plura capitula ſint connexa inter ſe, & cum principali negotio, vel à negotio, circa qvod fuit commiſſa ſubreptio, dependeant alia negotia, vel falſum expreſſum fuerit cauſa obtinendi reſcriptum ſuper omnibus, affirmanda eſt: ſin ſecus, neganda eſt qvæſtio. *Gail. lib. 1. obſ. 14. num. 4. & 5. Trentacinq. d. reſol. 5. num. 22.* qvi tamen eô caſu, qvando expreſſum eſt falſum cum dolô, atqve adeò doloſum mendacium commiſſum eſt, etiam in ſeparatis capitibus reſcriptum irritum reddi, poſt alios ſtatuit. *d. numer. 22. verſ. hic primus caſus. per d. l. etſi legibus. 5. C. ſi contra jus.* Qvando reſcriptum juſtitiæ per falſa narrata eſt extortum, tunc opus eſt exceptione, reſcripta verò gratioſa ipſo jure ſunt nulla. *arg. l. 2. & 5. C. ſi contr. jus Trentacinq. d. reſolut. 5. numer. 29. & 30.*
Menoch. d. caſ. 201. num. 3. Mendacium etiam 41
extrajudicialiter commiſſum criminaliter punitur interdum. *l. 29. ff. de falſis. cap. tam literis. in fin. X de teſtibus.* Ubi mittens literas ad Papam nomine capituli, cùm tamen major pars non conſenſerit, ſuſpenditur ab officio. *cap. qvanto X. de his qvæ fiunt à Prælato. Felin. in cap. nonnullis §. ſunt & alii. X. de Reſcriptis.* In crimen falſi etiam incurrit, qvi in venditione mentitur rem nulli eſſe obligatam. *l. ſi à debitore. 28. & ibi gl. & Bartol. ff. de falſis. Neguſ. de pignor. 3. parte principali in*

primò

primo membro. num. 21. Cuchus d. tractat. num. 111. Sed hôc caſu ſi non dixit liberum, ſed onus diſſimulavit, eſt crimen ſtellionatus. *l. 1. C. de crimin. ſtellion.* Sic in eô caſu, qvando per falſa narrata obreptum Principi vel Præſidi, criminaliter etiam impetrator punitur, & qvidem vel pœna in lege expreſſa, ut *in eaſu l. fin. §. 1. C. de iis qvi à non Domino manumiſſi ſunt*, vel pœnâ arbitrariâ, de qvâ intelligunt nonnulli verba, *in l. Et ſi legibus. C. ſi contra jus.* ibi, *& ſi nimia mentientis reperiatur improbitas, etiam ſeveritati ſubjaceat judicantis. Menoch. lib. 2. arbitr. qvæſt. caſu 314. num. 5.* Vel pœnâ falſi, ut in *l. ſi qvis obrepſerit 29. ff. de falſis*, ubi illud video controverſum, an eô caſu ſufficiat, ut qvis dolosè falſum propoſuerit in precibus, an verò reqviratur, ut etiam probaverit? qvorum poſterius voluit *Baldus in d. l. Et ſi legibus num. 2.* à qvo diſſentit *Menoch. d. l. num. 10.* cujus ſententia etiam Verbis legis conformior. Notandum autem omnibus caſibus, qvibus mendacium punitur commiſſum extra judicium, multò magis id puniri, ſi committatur in judiciô, ſi ponantur termini habiles.

42 In judiciô autem ſi committantur mendacia, tunc ſæpius mentiens privatur jure ſuô, interdum verò aliis mulctatur modis. Q. autem hîc 1. An regulariter mendax privetur jure ſuo? ſtatuunt DD. qvod ſi qvis neget id, qvod eſt cauſa beneficii ſibi competentis, amittat beneficium. *Bartolus in l. ſi dubitet §. 1. ff. de fidejuſſor. Bald. in l. 1. verb. circa ſecundum C. de furtis. Vasqvius illuſtr. qvæſt. cap. 33. n. 6. Gabriel. in finis commun. in tit. de acqvir. poſſeſſ. concluſ. 5. n. 21.* Sed his obſtare videtur, qvod in pœnalibus regulariter non ſit licita extenſio, ſed ſtrictè debeat procedi *cap. in pœnis de R. J. in 6.* & pœnæ ſint odioſæ, *cap. Odia eod. tit.* atqvè apertiſſima in jure eſt regula, neminem privari ſuô jure, niſi expreſsô jure caveatur. *cap. 3. Nov. 2. l. & ſi qvis 14. §. Divus 14. ff. de Religioſis. Jaſon. in l. qvod te bi 5. ff. de reb. credit. ſi certum petetur. & l. 2. C. de Transact. n. 11. Menoch. A. J. Q. caſ. 276. num. 1. & 8. Cuchus d. tract. num. 116. Celſus Bargal. de dolo lib. 5. cap. 14. num. 96. & 103. Decius in l. nemo ex his. 43. num. 6. ff. de R. J. Teſſaurus deciſ. 50. Berlich. part. 1. deciſ. 12. num. 6. & in ſpecie n. 7. Pacianus de probation. lib. 1. cap. 19. num. 48.* Verius igitur eſt, mentientem non puniri regulariter amiſſione juris ſui, niſi in caſibus expreſſis: In caſibus verò jure non contentis, Judex debet condemnare mendacem in expenſas & intereſſe. *Bald. in l. 1. C. de furtis. Salyc. in Auth. contra qvi propriam. num. 2. C. de non num. pec.* cum omnis, qvi renunciat liti expreſsè vel tacitè, expenſas refundere cogatur per allegata *Ant. Hering. de fidejuſſ. cap. 27. part. 1. n. 231.* Q. 2. An pœnæ in jure expreſſæ etiam ad ſimiles caſus ſint extendendæ? Diſtingvendum puto cum *Paciano lib. 1. cap. 19. num. 73.* 42 aut qværitur de pœna privationis juris irreparabili, aut de pœnâ privationis reparabili. Priori caſu extenſio pœnæ non admittenda, niſi ſpecialiter id ſit expreſſum, ut patet ex ſuprà allegatis, cum noſtrum non ſit extendere legem. *l. ſi verò 64. §. pen. ff. ſolut. matrimon.* v. gr. qvando qværitur, an pœna negantis feudum. *2. feud. 26. §. 3.* de qvâ infrà ſuo loco, ad emphyteutam etiam extendatur? Id affirmant multi, ſed verius negatur, qvia pœna huic damnum infligit irreparabile, & ita poſt alios decidunt. *Jaſon. in l. 2. C. de jure Emphyt. num. 86. & Pacianus d. l. num. 35.* Poſteriori caſu de pœnâ privationis reparabiliter inflictâ extenſio locum habet, qvando ratio planè eadem & ſimilis. *cap. 1. §. porro. verſ. ſed qvia natura 2. feud. 24.* ex qvibus apparet, eſſe veram ſententiam *Purpurati in l. 1. num. 83. C. de Tranſ.* ubi dicit, qvòd tutores in iis caſibus, in qvibus fidejuſſoribus æqviparantur, ut eſt in beneficio Diviſionis, *l. 1. §. nunc tractem 10. cum ſeqq. ff. de tut. & rat.* negando tutelam, intelligantur amittere beneficium, *de qvô infrà.* Id qvod etiam in aliis locum habere puto. Evitari poteſt pœna mentientis, ſi revocetur re adhuc integrâ, & ante litis conteſtationem, vel nondum probatione factâ. *Hering. de fidejuſſor. c. 27. part. 1. num. 244. & ſeqq. Bargal. de dolo. lib. 5. cap. 14. num. 39. & facit l. 25. in fin. ff. de R. V. l. 11. §. fin. de interrogat. action. Pacianus d. l. num 7. Tuſchus lit. M. concl. 188. num. 8. Cuchus n. 280. Siebard. in Auth. Item poſſeſſor. num. 11. C. qvi potiores in pign.* Nam, qvemadmodum mendax, gravando adverſarium onere probandi, punitur propter mendacium, ita è diverſo non gravans adverſarium, nec nocens ei, non debet puniri, ſumtô argumentô à ratione ceſſante, qvia benè ſeqvitur, ille punitur propter illam rationem & cauſam, qvæ cum hic ceſſet; ergò non debet puniri, cum ceſſante cauſa jam ceſſet etiam ipſe effectus. *cap. cum ceſſante X. de appellat. l. qvod dictum eſt ff. de pactis.* Exemplum aliud in teſte, qvi poteſt dictum ſuum in continenti, id eſt, prius qvàm ſit collocutus cum aliqvâ parte, corrigere & revocare ſine pœna, per *cap. præterea. & ibi gl. X. de teſtib. cogend. Siebard. num. 12. & 13.* Et hoc procedit licet etiam lis conteſtata ſit, modò adhuc factæ probationes non fuerint, nec de mendacio convictus reus. *Cuchus d. l. num. 281.* nam poſteà confeſſus non relevatur. *Salyc. in Auth. contra qvi propriam. num. 3. C. de non num. pec.* Qvare in his, qvæ emergunt in diſputando ante litis conteſtationem, ſi reus convincatur de mendaciô, non ſibi præjudicat in causâ principali, ut ſi in decli-

natoria foti, jurisdictione judicis, aut ſimilibus caſibus, reus in poſitionibus convinceretur, negando videlicet locum eſſe de territorio, vel dicendo ſe eſſe Clericum, & convictus fuerit de mendacio, non ſibi præjudicat in cauſa principali, licèt ad interreſſe & ſumtus rectisſimè conveniatur, cùm poſſit poſteà in conteſtatione litis confiteri & conſeqvi beneficium confeſſionis. *Steph. Gratian. diſcept. forenſ. 109. num. 31. Bald. in l. 4. num. 31. C. de Condict. indeb. qvos citat Arnold. de Reyger. theſaur. jur. tit. de mendaciis. num. 14.* Nihilominus tamen ad expenſas & intereſſe ſicut ante dictum, rectè condemnari mendax poteſt. Reqviritur etiam, ut negatio aliqva non ſit generalis ſed ſpecifica. *Hering. de fidejuſſor. part. 1. c. 27. num. 220.* ſed de hôc in ſpecie plura *in ſeqq.*

45 In ſpecie agendum erit priùs de mendaciô in judiciis realibus, ubi occurrit illuſtre exemplum in *l. fin. ff. de Rei vindicat.* in qva hæc vertitur qvæſtio. Si reus, qvi verè poſſidebat, negaverit, ſe poſſeſſorem eſſe, qvidnam hoc caſu agendum ſit? Deciditur in lege hâc, primò eum qvidem, qvi mentitus eſt, dicens ſe non poſſidere, cùm reverà tamen poſſideat, in rem actionem pati non compelli, qvia licet alicui dicere, ſe non poſſidere. Secundo ſi tamen poſſit actor convincere, rem ab adverſario poſſideri, transferet actor ad ſe poſſeſſionem per judicem. Circa poſteriorem deciſionem ratio dubitandi hæc eſt, qvòd non faciat qvis conditionem ſuam deteriorem mentiendo, nec ideò qvis jure ſuô privetur regulariter. Verùm enim verò inqvit *Cuchus d. l. num. 33.* is, qvi ſe posſidere negat, videtur poſſeſſionem ſuam neglectam habere, & qvaſi de ore ſuô judicium paſſus illa meritò privandus eſt. *arg. l. ſi qvis vi 17. §. differentia 1. ff. de acqvir. poſſeſſ.* & in alium transferri debet, ad qvem verò debet rectiùs transferri, qvàm ad eum, qvi eam, dominiumqve etiam rei ad ſe ſpectare contendit? ſic etiam, poſſeſſione ſua privatur, qvi rem non defendit. *l. ſi prius 15. ubi Bartol. de oper. nov. nunc* & ad alium ex diverſô litigantem transfertur, ut ibi DD. & cum dicitur, neminem mentiendo facere conditionem ſuam deteriorem, nec ideò jure ſuô privari, id intelligendum, niſi ipſi judici mendacium dixerit, nam tunc graviùs puniendus, qvia judicem & partem ſimul offendit. *Cuchus d. l. n. 37.* & niſi lex pœnam expreſsè ſanciat. Sed ut hæc pœna locum habeat, reqvirunt DD. præter dolum & latam culpam, de qvibus
46 *ſuprà num. 23.* 1. Ut ſpecialiter ſeu ſpecificè & abſolutè neget, non generaliter ſub involucrô verborum. *Jaſon. in §. omnium num. 98. Inſtit. de action. Cuchus num. 283. Pacian. d. cap. 19. num. 107. Molin. de conſvetud. Paris. §. 43. num. 8. Anton. Gabriel. lib. 5. commun. concluſ. tit. 1. concluſ. 1. num. 28. Roſenthal. de feudis. cap. 10. concluſ. 32. num. 15.* nam ſi reus generaliter neget, nego narrata prout narrantur, non incurrere hanc pœnam, notant *Bart. in l. ſi dubitet. §. ita demum. ff. de fidejuſſ. & Jaſon. in d. §. omnium. num. 98.* qvia non eſt certum, ipſum negâſſe poſſeſſionem, & ſibi imputet actor, qvod contentus fuerit generali reſponſione, contra *l. 20. §. 1. ff. de interrogat.* Hinc cautelam extruunt, *ut Jaſon. d. num. 98. & Schneidew. in d. §. omnium. num. 92.* ut reus rei vindicatione conventus non neget poſſeſſionem expreſsè, ſed generaliter, nego narrata. Sed hæc vafra eluſio & circumventio juris ac cavillatio potius eſſe videtur, ut rectè *Hillig. in Donell. lib. 20. cap. 3. lit. R.* Imperator Juſtinianus vult, ut reus diſertè enunciet, an poſſideat annon, per iſtam *l. fin. ff. de R.V.* Sed illi, qvibus hæc cautela arridet, viam oſtendunt, qvâ ſaluberrima Imperatoris conſtitutio eludi poſſit. Et pejus agunt hujus cautelæ patroni illis Advocatis, qvi partes ad negandum inſtruunt: Nam Advocati legis ſanctionem non illudunt ut illi. Melior fortè cautela illa, qvam deſcribit *Jaſon. in d. §. omnium. num. 99. & Bargal. de dolo. d. lib. 5. c. 14. numer. 10.* Ut actor faciat in principiô judicii interrogari rerum an poſſideat, qvia vult contra eum agere rei vindicatione, cogitur enim præciſè reſpondere affirmando vel negando. Si affirmaverit, res eſt in tutô, etiamſi non poſſideret, nam videretur ſe obtuliſſe poſſeſſioni. *Bartol. in l. is qvi ſe obtulit. ff. de R.V.* (niſi revocaſſet ante litis conteſtationem, de qvô *ſupra num. 41.*) ſi verò negat & convincitur de mendacio, incidit in pœnam *d. l. fin. Jaſon. num. 99.* & de ejusmodi interrogatione agere etiam videtur. *Gabriel. in tit. de acqvir. poſſeſſ. concluſ. 5. num. 23.* qvid ſi verò dubitanter reſpondeat & interrogatus ſe certò ſcire neget? R. in feudalibus dubitativam reſponſionem negationi æqvipollere, *per lib. 2. feud. tit. 34. in fin.* Verùm hic idem eſſe puto ſi reus dolô id faciat, & actor categoricam ac perſpicuam reſponſionem extorqvere non potuerit, ſed probare coactus fuerit poſſeſſionem, nam in effectu idem agit ac ſi neget. 2. Ut actor petat hoc beneficium *Pa-* 47
cian. d. cap. 19. num. 6. Roſenthal. d. concluſ. 32. num. 30. & qvidem ante ſententiam in petitoriô latam. *Ant. Gabriel. d. concluſ. 5. num. 35.* cùm Judex officium ſuum niſi imploratus non impertiatur. *l. 4 §. 8. ff. damno infecto.* Nova tamen inſtantia opus non eſt, ut communiter tradunt DD. ad iſtam *l. fin. & Jaſon in d. §. omnium. num. 89.* 3. Ut reus non qvalitatem

rem, vel titulum; ſed ipſam poſſeſſionem ne-
get, qvia cogi poſſeſſorem ab eo, qvi expe-
tit titulum ſuæ poſſeſſionis dicere, incivile
eſt, niſi in hæreditatis poſſeſſione, vel aliis
univerſalibus actionibus, *per l. cogi. 11. & ibi*
gl. & DD. C. de petit. hæredit. Cuchus num. 318.
49 4. Ut actor fuerit gravatus probatione poſſeſ-
ſionis rei; hæc enim ratio eſt *d. l. Cuchus num.*
275. Pacian. d. cap. 19. num. 4. Schneidew. in §.
omnium Inſtit. de action. num. 91. Bargal. d. cap.
14. num. 11. Debet autem probari in præſen-
ti reum poſſidere, ex Verbis *d. l. & l. 24. § ult.*
ff. de re judicata. Sufficiet verò probâſſe poſ-
ſeſſionem præteriti temporis, ex qvâ poſſeſ-
ſio de præſenti præſumitur, hôc effectu ut
contrarium reo ſit probandum; præſertim in
immobilibus, non ita in mobilibus, niſi nu-
per vel tempore litis conteſtatæ poſſediſſet,
ut DD. diſtinguunt, *per l. ſive poſſidetis 56. C. de*
probat. per l. ſi rem mobilem 47. de acqvir. poſſeſſ.
l. 4. C. ad exhibendum. Anton. Gabriel. libr. 1.
commentar. concluſ. tit. de præſumt. concluſ. 10.
Maſcard. de probation. vol. 3. concluſ. 1202.
numer. 22. & ſeq. Menoch. lib. 6. præſumt. 64.
Qvamvis etiam ſine probatione actori poſſit
conſuli, ſimulac enim reus negavit poſſeſ-
ſionem, petat actor ſe mitti in poſſeſſionem
rei, qvæ non defenditur, tanqvàm qvæ vacet.
Schneidewin. in d. §. omnium numer. 90. Bargal.
d. l. num 32. Johan. Petr. Surdus deciſ. 237. num. 1.
Pacian. d. cap. 19. numer. 11. Reqvirunt etiam
ut libellus fuerit aptus, qvô conventus negat
poſſeſſionem. *Ant. Gabriel. d. concluſ. 5. num. 29.*
Jaſon. d. §. omnium. num. 97. & alii, ſed vix hæc
admittenda videntur. Nam aut reus oppo-
nit exceptionem libelli inepti aut non, ſi pri-
ùs, etiamſi eventualiter negâſſet poſſeſſio-
nem, non tamen meretur pœnam *d. l. fin.*
tùm qvia actor nondum probavit poſſeſſio-
nem: cùm adhuc in dilatoriis verſetur, tùm
qvis adhuc reo datur pœnitentiæ, ſpacium; ſi
poſterius, non video qvomodo reus libellum,
ad qvem omiſſâ exceptione libelli inepti re-
ſpondit, & ita libellum approbavit, litem ne-
gativè conteſtatus, ac onus probandi actori
impoſuit, jam ineptum dicere poſſit.
50 Concludo ergò colligendo præcedentia re-
qviſita. *Si reus, actione reali conventus, ſe*
rem poſſidere dolosè neget, ita ut actor probare
poſſeſſionem neceſſe habuerit, tunc actori id
petenti adjudicanda eſt poſſeſſio, & reus ad
petitorium remittendus in pœnam menda-
51 cii. Sed Q. hic an *d. l. fin.* in rei vindicatio-
ne tantum locum habeat? Et communis eſt
ſententia in omni actione reali, qvâ corpus
vel hæreditas petitur, eam locum habere, ut
in actione Publiciana. *Cuchus d. l. n. 148. Bar-*
gal. d. cap. 14. numer. 14. Petitionis hæreditatis.
Cuchus numer. 149. etiam in nudo detentore.
Cuchus num. 365. in eô qvoqve, qvi nomine
alienô ſe poſſidere dixit, qvi tamen poſſidet
ſuô. *Anton. Faber. Cod. ſuo tit. de R. V. definit.*
ult. Pacian. d. l. numer. 2. Afflictus deciſ. Nea-
pol. 18. Cuchus d. l. num. 144. Bargal. d. l. numer. 15.
Qvid ſi negâſſet reus, ſe poſſidere, aut ſi poſ- 52
ſideat, juſte poſſidere dicat. *Cuchus num. 174.*
& 178. affirmat reum amittere poſſeſſionem.
Licet enim non videatur abſolutè negare,
probatione tamen adſtringitur actor, & ca-
dit poſſeſſione reus, ſive ante, ſive poſt litem
negaſſet. *Cuchus num. 187. & 205.* ſive ad in-
terrogata judicis, ſive ad poſitionem partis ne-
gativè reſpondeat. *Cuchus num. 194. & ſeqq.*
Bargal. d. cap. 14. numer. 30. licèt reus in con-
tinenti jus dominii probare vellet. *Cuchus d.*
l. n. 226. Bargal. d. c. 14. n. 18. Q. An actor ob- 53
tentâ poſſeſſione procedere poſſit in petito-
riô? Affirmat hoc *Cuchus num. 220.* qvia
actori expedit, ſe dominum declarari. Exci-
pitur verò à regulâ principali Prælatus, cu-
jus mendacium non debet obeſſe Eccleſiæ.
Cuchus num. 330. Bargal. d. l. numer. 28. Sed
an reus & tunc poſſeſſionem cedere tenetur,
ſi difficilis ejus eſt perſecutio? Diſcuſſis
rationibus DD. qvorundam *n. 343. 344. & ſeqq.*
concludit *Cuchus n 559.* inhumanum & qvo-
dammodo impium eſſe, negantem poſſeſſio-
nem ob ſolum mendacium, ceſſione aliqva in
hoc diſcrimen adducere, non ſolùm ut poſſeſ-
ſionis, ſed rei ipſius, jacturam pateretur, cum
ſic ei pœna major delicto infligatur, niſi ido-
nea cautio ipſi afferatur. *l. ſi fidejuſſor. 7. §. fin.*
ff. qui ſatisdare cog. Actorem & reum appel-
lare poſſe vult *Cuchus numer. 417.* & qvamvis
hoc ex parte rei durum videatur, propter re-
gulam, qvòd appellatio non concedenda ſit
a ſententia lata in poſſeſſorio, qvodcunqve id
poſſeſſorium ſit ſive adipiſcendæ, ſive retinen-
dæ, ſive recuperandæ, *per l. qvisqvis. 6. C.*
qvorum appellat. non recip. & l. un. C. ſi de mo-
ment. poſſeſſor. fuer. appell. dari tamen reo
appellationem, qvoad effectum devoluti-
vum; non verò ſuſpenſivum executionis,
non improbabile videtur, per tradita. *Fa-*
chin. lib. 1. cap. 75. Cuch. numer. 424. & poteſt
reus translata in actorem poſſeſſione, per ap-
pellationem demonſtrare, eam transferri non
debuiſſe. An qvi rem deponit in ſeqveſtrô, 54
& reſpondit ſe non poſſidere, tenetur? Eum
non teneri, nec privandum eſſe poſſeſſione
propter negationem. Affirmo cum *Cucho n.*
443. ſi ſcilicet ab eô & adverſariô ſuô res in
ſeqveſtrô fuerit depoſita, hôc ipſô enim in
ſeqveſtrem poſſeſſio translata videtur, qvia
neuter eorum voluit alterum rem lite pen-
dente poſſidere, & tum ſeqveſtrem poſſidere
exprimitur. *l. licet 17. §. 1. ff. depoſiti.* nec ob-
ſtat *l. intereſſe 39. ff. de acqvir. poſſ.* qvæ
pleniùs tantùm diſtinguit. Hûc pertinet
etiam caſus, ſi qvis conveniatur hypotheca- 55

riâ actione ; & poſſeſſionem rei hypotheca-
tæ neget, eum tunc exceptionem excuſſio-
nis perdere, patet ex traditis *Ant. Fabri in Cod.
tit. de Exception. definit. 32. Speckhahn. cent. 2.
claſſ. 4. qvæſt. 2. numer. 9. Jac. Schultes. obſ. for. 44.
& Hillig. in Donell. lib. 22. cap. 8. lit. B.* Et huc
pertinet qvodammodò caſus *l. 10. ff. inter-*
56 *rog.* Ubi qviſpiam ab alterô damni infecti
ſtipulari volens, interrogaverat in judiciô,
an ædes vel locus ejus ſint, ex qvo damnum
timetur, & pro qva parte? ſi neget alter ad
ſe pertinere, nec caveat de damnô infectô, ce-
dere aut qvaſi dolo verſatus ei tradere poſ-
ſeſſionem compellitur; nam actio damni
infecti ſeqvitur poſſeſſorem. *l. inter qvos 39.
§. 1. ff. de damno infecto*, ideoqvè reo neganti, ſe
eſſe dominum, non fit injuria, & hæc trans-
latio poſſeſſionis bic habet vim ſecundi de-
creti, ut *per l. non ſolum 29. ff. de Noxal. act.
rectè gloſſ. in d. l. 10. & Bart. in citata lege, non
ſolum.*

57 In judiciis realibus aliud etiam habe-
mus mendacii & pœnæ ejus exemplum in
iis, qvi in petitione hæreditatis, Rei vindica-
tione, aliisqve actionibus realibus ſe liti of-
ferunt. Hi enim ſi judicium acceperint,
etiamſi non poſſideant, pro poſſeſſoribus ta-
men conveniuntur propter dolum & menda-
cium, non ſecùs ac ſi verè poſſiderent. *l. Nec
ullam. 13. §. non ſolum 13. l. qvi ſe liti obtulit. 45. ff.
de petit. hæredit. l. Is, qvi ſe obtulit 25. ff. de* Rei
58 *Vindic.* Sed duo hic reqviſita 1. Ut is, qvi
ſe obtulit, litem conteſtatus ſit. *d. l. 25.* ubi
ratio, qvod non videtur decipere actorem,
qvi ante litem conteſtatam à lite diſceſſit,
ſed hoc limitatur in *l. ſin autem 27. pr. ff. de* Rei
Vind. niſi cum actor à vero poſſeſſore petere
vellet, per mandacium alius ſe offerat hôc
fine, ut ab illo actionem advertat, *per d. l. 27.
Donell. lib. 19. cap. 12.* qvod *Cajacius in d. l. 27.*
de eô caſu interpretatur, qvando actor vo-
lebat agere cum verô poſſeſſore, ſed qvia
alius ſe offert, deſuper proteſtatur, qvòd vo-
luerit agere cum vero poſſeſſore; ſed qvia il-
le ſe offert, ideoqvè cum ipſô acturum, in-
terim autem actio contra principalem amitti-
tur, qvâ de re poſteà: qvicqvid ſit, hoc ex an-
tedictis patet, etiamſi ante litem conte-
ſtatam pœnitentiam de mendaciô agat is,
qvi ſe obtulit, ab expenſis tamen liberari
non poteſt. *Bald. in d. l. is qvi ſe obtulit 25 ff.*
59 *de* Rei *Vind.* Secundò reqviritur, ut actor
ignoraverit, qvis poſſideat. *l. nam ſi actor 26. ff.
de* Rei *Vind.* Ubi ratio, qvia aliàs non à
reo, ſed à ſeipſo deciperetur. *d. l. 45. de pe-
tit. hered.* ex qvô patet, non ex omni parte
ſubſiſtere poſſe illam conſiderationem Cu-
jacii ſuprà relatam; nam ſi verum poſſeſſo-
rem ſciat, non debet contra eum agere, qvi
ſe liti obtulit, qvomodo ergô proteſtari po-
terit, ſe cum Titiô verô poſſeſſore acturum
fuiſſe, ſi hic ſe non obtuliſſet, cum omninô
cum Titio agere debuerit? Sed ſi actor dubi-
tet, an Titius verè poſſideat, eatenùs admit-
tenda illa interpretatio Cujacii. Sed an in
inſtantiâ appellationis corrigi hoc mendaci-
um poterit? Rectè hoc negat *Baldus in d. l.
is qvi ſe obtulit. 25. per l. ita demum 13. C. de pro-
cur.*

Ad exemplum *l. fin. ff. de Rei Vind.* ha- 60
bemus etiam pœnam mendacii in feudali-
bus: qvòd ſi enim Vaſallus feudum ſciens
inficiatus fuerit Domino, ut ſi negaverit,
rem eſſe feudalem, vel ſe eam ab eo Domi-
no in feudum non tenere, tunc amittit feu-
dum. *cap. Vaſallus ſi feudum. 3. & cap. 5. §. Va-
ſallus feudum. Si de feudo defuncti contentio ſit
inter Dominum & agnatos Vaſalli. lib. 2. feud.
tit. 26. & c. 1. §. ſi fuerit. de lege Corradi lib. 2.
feud. tit. 34.* Regula iſta ampliatur 1. Et- 61
iamſi Vaſallus non qvidem totum feudum,
ſed tantùm partem feudi neget, nam tunc
qvidem non totum feudum, ſed tantùm par-
tem feudi amittit, *per d. cap. Vaſallus ſi feu-
dum. cap. un. de Vaſallo qvi contra conſtitutio-
nem Lotharii. lib. 2. feud. tit. 38. Schrader. de
feudis. part. 1. cap. 6. num. 51. & Roſenthal. in ſyn-
opſi feudali cap 10. concluſ. 32. numer. 7. & qvos al-
legat lit. K.* Ampliatur 2. Si Vaſallus non
feudum ipſum planè neget, ſed tantùm qvali-
tatem ſeu conditionem feudi, v. g. Servitia
& pacta conventa, & alias qvalitates, qvas
exempli loco ponit *Roſenthal. d. cap. 32. numer.
10. per textum in d. cap. Vaſallus ſi feudum lib. 2.
feud. tit. 26.* 3. Ampliatur, ut idem ſit, ſi
tantùm dubitativè reſpondeat, idqvè dolo,
cum tamen conditionem feudi ſciret, *cap. 1.
§. fin. de Lege Corradi lib. 2. feud. tit. 34.*
Extendunt nonnulli textum ad eum caſum,
qvando non ipſe qvidem negat feudum, ſed
tamen ſcit, à convaſallo feudum negari, & ni-
hilominùs illud non detegit, idqvod proba-
re volunt *ex tit. 6. de forma fidelitatis lib. 2. &
tit. 7. de nova forma fidelit. DD. qvos enumerat
Roſenthal. d. cap. 32. lit. SS.* qvi verba in
*d. cap. Vaſallus ſi feudum, in fin. ibi, alius autem
Vaſallus &c.* ad eum caſum reſtringunt, qvan-
do Vaſallus alius id ignoranter & levi culpa
non manifeſtat. Sed id non videtur con-
gruere textui, ideoqve rectiùs eam reſtri-
ctionem & reſpectivè ampliationem negat.
Zæſ. part. 10. de feud. n. 53. & ſanè ob id Vaſallum
privandum eſſe feudô, qvòd ſciens feudum
à convaſallo negari, ſeſe ad teſtimonium di-
cendum non obtulerit, admodum videtur
durum, nedum iniqvum. Declaranda ta- 62
men eſt iſta ſententia, qvòd ſcilicet ob feudi
negationem amittat feudum Vaſallus. 1. Si
feudum ipſum vel partem val conditionem
neget,

neget, non ſi lod[illegible]m neget, v. g. Si fateatur
ſe eſſe Vaſallum Imperatoris; ſed non reſpe-
ctu Bohemiæ, ſed Imperii Romani, is enim
agnoſcit perſonam Domini, & feudum non
negat, ſed ſaltem ratione loci, qvam Domi-
nus prætendit eſſe dominantem, recuſat ho-
magium præſtare, ut doctè demonſtrat *Ro-
ſenthal. d. concluſ. 32. nnmer. 2.* Declaratur 2.
Ut novâ hic actione opus ſit & judiciô. Nam
qvamvis remedium *legis fin. ff. de Rei Vindic.*
in eôdem judiciô intendi poſſit, aliud tamen
in hoc judiciô. Nam in *d. l. fin.* tantùm poſ-
ſeſſio adimitur, hic utili dominio privatur
Vaſallus; ideò ordinariâ actione Vaſallus
propter abnegationem privandus eſt, ut rectè
ſtatuit *Roſenthal. d. cencluſ. 32. numer. 45.*
Qvamvis autem *num. 51.* variè diſtingvat,
ſimpliciùs tamen dici poterit, qvando vaſal-
lus à Domino obſervitia, vel alio nomine
ratione rei feudalis convenitur, & hic rem
feudalem eſſe negat, qvod tunc aut ante li-
tem conteſtatam negatio fiat, aut poſt ean-
dem. Si antè, tunc libellum mutare & ob hanc
ipſam negationem ad feudi privationem age-
re poterit. *arg. l. Edita. C. de Edendo. & ibi DD.*
ſi poſt litis conteſtationem; aliô libellô o-
pus eſt. Imò ſi accuratiùs rem pondere-
mus, utrôqve caſu novâ actione, & novo
36 libellô opus eſt; nam libellus mutatus pro
veteri haberi neqvit. Limitationes regulæ
noſtræ proponunt has. 1. Niſi in genere per
generalem litis conteſtationem neget vaſal-
lus. *Roſenthal. d. l. num. 15. Schrader. num. 35.* Sed
id commune eſt cum aliis pœnis negantium,
ut ex præcedentibus apparet, & qvid de hâc
limitatione ſentiendum, ſuprà dictum eſt.
2. Limitant, niſi per errorem & levem cul-
pam negat, *Schrad. nnmer. 25.* Sed id etiam
cum aliis hoc commune habet: nam ſicut a-
liæ pœnæ mentientium, ita & hæc pœna re-
qvirit dolum aut latam culpam. *per d. §. Va-
ſallus feudum, & d. cap. Vaſallus ſi feudum. & ibi
Baldus numer. 1.* & qvos allegat *Roſenthal. d.
concluſ. 32. lit. E.* 3. Limitant, niſi ante litem
conteſtatam, anteqvàm ſcilicet ſuper libel-
lô, qvô ob negationem factam ad feudi pri-
vationem agitur, lis conteſtetur, Vaſallus
negotionem revocet. *Schrader. d. cap. 6. num.
38. & Roſenthal. d. concluſ. 32. num. 16.* qvod
tamen ſublimitant, niſi jam probationibus ſit
convictus. *Roſenthal. d. l. numer. 25.* Sed &
limitatio illa cum allis communis eſt, ut ex
præcedentibus apparet. 4. Limitant, niſi
juramentô aſſeveretur feudum, nam proba-
tionem neceſſariam eſſe, apparet ex *cap. 1. §.
ſi fuerit. de Lege Corradi, & l. enim qvi. ff. de ju-
rejurando.* Si ergò Vaſallus juramentum
deferat Domino, & hic juret, rem eſſe feuda-
lem, Vaſallus ob id non amittit feudum,
per dd. textus Roſenthal. d. concl. 32. numer. 37. 5.
Schrader. d. l. num. 36. cum aliis limitat regu-
lam, qvòd Vaſallus tunc non amittat feu-
dum, ſi in libellô qvædam falsò ſint narrata;
ſed rectè de eâ limitatione dubitat *Roſenthal.
d. l. n. 29.* nam aut propter falſas deſignationes
neſcire potuit Vaſallus, qvid petat Domi-
nus, tunc ignorantia ejus excuſabit eum à
dolo, *qvâ de re ſuprà*; aut ſcire ſatis potuit,
& callido commento hoc uſus negat, & tunc
error petentis eum à dolo manifeſtô non ex-
cuſabit, & præberet hæc limitatio callidis va-
ſallis tantùm elabendi rimas. 6. Id limitant, ſi
extrajudicialiter Vaſallus negaverit feudum,
qvòd id non ſufficiat, ſed judicialis reqvira-
tur, per allegata *Roſenthal. d. concl. numer. 31.*
Sed ea limitatio in tertiam limitationem ſu-
prà poſitam incidit; nam Vaſallus ob nega-
tionem feudi conventus, aut revocat in judi-
ciô mendacium, aut repetit & confirmat;
priori caſu non admittit feudum, qvia pœni-
tentiâ ductus re adhùc integrâ mutavit men-
tem, poſteriori caſu fit negatio judicialis. 7.
Limitat etiam regulam, niſi ineptô libellô a-
ctum fuerit, ut *arg. d. l. fin.* tradunt *Schrader.
d. l. num. 31.* & alii allegati *à Roſenthalio num. 34.*
ſed vix hoc ſubſiſtit; addit Roſenthalius re-
ctiſſimè, niſi poſtea ſuper iſtâ negatione con-
ventus, eam ante litis conteſtationem revo-
cet. Addo & hoc. Aut intelligunt libelli in-
eptitudinem in priori judiciô, in qvô Vaſal-
lus negavit feudum, & tunc qvadrat omni-
nò conſideratio *Roſenthal. d. l.* aut intelligunt
ineptitudinem in novo illo judiciô, in qvô
ad privationem feudi agitur, & tunc aut op-
ponit exceptionem libelli inepti, & eô caſu
adhuc revocare mendacium poterit, qvia
adhuc lis non eſt conteſtata, & ſic incideret
hæc limitatio in d. limitationem tertiam:
aut omiſſâ exceptione libelli inepti litem
conteſtatur, & tunc ipſe libellum approbavit,
qvomodo ergo libellum ut ineptum arguere
poteſt? *Confer. Zanger. part. 2. de Exception.
cap. 14 n. 3.*

Ad exemplum *l. fin. ff. de Rei Vind.* etiam 64
is punitur, qvi cum pignus haberet ſibi obli-
gatum idqvè poſſideret, & tamen me vindi-
cante pignus, negavit, rem in bonis debitoris
fuiſſe, juxta *Authent. Item poſſeſſor. C. qvi po-
tior. in pignore & Nov. 18. cap. 10.* caſum hujus
Auth. talem refert *Sichard. in d. auth. numer. 2.*
Ego Titio obligo annulum meum, & deindè
eum obligo etiam Cajo, paulò poſt Cajus vi-
dens annulum meum eſſe penes Titium, agit
contra Titium hypothecariâ actione, petens
à Judice ſibi poſſeſſionem hujus annuli adju-
dicari: ibi Titius primus creditor, qvi po-
terat excipere, ſibi rem eſſe prius obligatam,
per mendacium negat, annulum fuiſſe in
bonis meis, cum obligarem Cajo, propter
hanc negationem Titii, cogitur Cajus ſubire

onus probandi , ſcilicet tempore obligatio-
nis ſibi factæ annulum à me fuiſſe poſſeſſum.
Jam verò Cajus probavit hoc , qvod Titius
per mendacium negavit. Q. qvid juris ?
R. qvia Titius mentiens negavit, annulum
tempore obligationis Cajo factæ à me fuiſ-
ſe poſſeſſum, ideò Titius, qvi antea fuit poſ-
ſeſſor & reus , propter mendacium translatâ
poſſeſſione in Cajum fiat actor, & in alio ju-
diciô, ſi habet jus , id deducat. Iniqvum
forſan qvibusdam hoc videri poſſet , cùm
priùs Titio annulus fuerit obligatus , ideò
qvia prior tempore, potior etiam eſſe debe-
ret in jure. Dolo etiam facit, qvi petit id,
qvod reſtituere tenetur ; ſi ergò mentiens
poſſesſione privatus, poteſt opponere jus ſu-
um in aliô judiciô, etiam illud jus poteſt op-
ponere in priori inſtantiâ. *per l. In conde-
mnatione 173. §. dolo. ff. de Reg. Jur.* ſed *gl.* di-
cit, hanc regulam in poſſeſſoriis locum non
habere. Idem approbatur in *l. 1. §. 2. ff. qvod
legatorum.* etiamſi in continenti velit proba-
re. *Salycet. in d. Auth. numer. 3.* qvi primum
mentitur , deindè qvia gravat adverſarium
onere probandi. *Sichard. in d. Auth. num. 7.*
Et hoc actor petere poteſt per imploratio-
nem officii judicis ſine novo libellô & pro-
ceſſu judicii. *Cuthius num. 219. per gl. in rubr. de
interrogat. act. Sichard. in d. auth. num. 2. in fin.*
Ubi adducit regulam ex *Baldo in l. ſupplicare
C. ut lite pendente,* qvòd in emergentibus circa
judicia ſive facti, ſive dicti , posſit judex ex
officiô pœnam infligere ei, qvi judicio vel fe-
cit, vel dixit, qvod non debuit.

65 Hæc de mendacii pœnis in judiciis rea-
libus, jam ad perſonales actiones , & primô
qvidem ex contractibus, ubi primò , qvi vel
ſcripturam negat propriam , exceptionem
ſolutionis licèt habeat, opponere poſteà non
poteſt, *ex Auth. Contra qvi propriam. C. de
non numer. pec. Nov. 18. cap. 8.* Sed reqvi-
ritur 1. Ut ſit ſcriptura, qvæ negatur, non alia
confeſſio non ſcripta, qvia in non ſcriptis
confesſionibus facilior eſt error. 2. Ut pro-
pria ſit negantis manu ſcripta , aut ab eô ſub-
ſcripta , *ſecundum Bald. Licet diſſentiat Saly-
cet. in d. Auth. n. 3.* 3. Ut ex ſcriptura in judi-
ciô conveniatur, tanqvàm ex inſtrumento
probante. 4. Ut de mendacio convincatur,
tamen ſine juramento. Vel qvi ſecundò ex-
ceptionem non numeratæ pecuniæ contra
ſcripturam ſuam oppoſuerit , uterqve amittit
exceptionem ſolutionis , & condemnatur in
66 duplum. Eadem pœna Creditoris, qvi a-
pocham negat, *per d. Auth.* v. g. debitor de-
cem, qvæ debebit , creditori ſolvit, & apo-
cham à creditore accepit, qvâ ille confitetur
ſibi decem ſoluta eſſe à debitore , cùm autem
creditor iterùm conveniret debitorem , &
debitor ſe tueretur apochâ creditoris ; cre-
ditor vel inficiatur ſcriptum ſuum , vel ſcri-
pturam agnoſcit , & dicit ſibi pecuniam non
eſſe numeratam, pœna hæc eſt adverſus credi-
torem , ut duplum præſtet debitori, per *de
Auth. in verſ. contra ſi actor, & ibi Donell. nu-
mer. 5.* Eadem pœna Tutorum vel Curato- 67
rum qvando tutoriô vel curatoriô nomine
conventi ſcripturam à ſe factam negant, tunc
ipſi puniuntur pœnâ dupli , non pupilli vel
minores, *verſ. hac pœna*: Vel ſi Tutores aut
Curatores conveniant alios, & ſcripturam à
ſe factam inficientur , pœnam dupli ſub-
eant neceſſe eſt , *per cap. 9. ſi vero lis agatur
per Curatorem d. Nov. Bald. in Auth. contra
qvi propriam. numer. 5.* dicens, propter men-
dacium Tutoris vel curatoris dominum non
puniri. *arg. l. civitas ff. ſi certum petat. Bargal.
d. l. numer. 85. Sichard. in l. generaliter. §. ſed
qvoniam. & §. ſuper cæteris num. fin. C. de non
num. pec.* Sed ſi actor deferat juramentum , 68
ita ut propriam ſcripturam fateri cogatur
reus, tunc ob pœnitentiam ceſſat pœna
dupli, ſed ſumtus reſtituere tenetur, per *cap.
8. d. Nov. verſ. hæc autem dicimus. & verſ. omnes
verô expenſas.* Q. autem, an *Auth.* pars pri- 69
ma de ſcripturam ſuam negante reſtringen-
da ſit ad eum caſum, qvando ſcriptura ad obli-
gationem facta , non ad probationem ? v. g.
ſi qvis fateatur ſcriptô ſe ante annum mutu-
um accepiſſe : hoc caſu qvidam putant pœ-
næ locum non eſſe , ſed eô caſu tantùm, qvan-
do ad obligationem inſtrumentum factum
eſt. Sed hanc diſtinctionem huic loco non
convenire , rectè probat *Hugo Donell. in d.
Auth.* nam verba *ex qva debitor conveniatur*
non habentur in originali textu , Imperator
enim Juſtinianus generaliter loqvitur de ſcri-
ptura debitoris, qvàm ille ſuam eſſe negat, ne-
qve diſtingvit , qvæ ſit ſcriptura , & ſi habe-
rentur ea verba in textu , non denotarent
cauſam obligationis, ſed probationem. *arg.
l. 3. C. de non num. pec.* ideò *Baldus num. 5.* re-
ctè ait, qvòd omninò , ſi qvis talem ſcriptu-
ram neget, incidat in pœnam , & conſentit
Salycet. d. l. num. 3. cum Bald. & Caſtrenſ. num. 8.
nam eadem eſt ratio, ſive ex eâdem ſcripturâ
agatur, ſive ab actore ad probationem indu-
catur ; & idem apparet ex altero membrô de
perſona actoris , qvi ex ſuâ apocha non con-
venitur. Sed pœna negantis numerationem 70
tantùm locum habet in mutuô , nam in aliis
contractibus actor, qvi pro ſe habet cautio-
nem , non tenetur probare numerationem
Donell. d. l. numer. 2. Pœna hæc à Judicè
petenda eſt. *Bald. in d. Auth. numer. 9.* omnis
enim pœna Jus partis concernens ita intelli-
genda, ſi à Judice petatur. Si autem ſolvit
anteà , non adhuc ſemel duplum ſolvit , ſed
alterum tantum, ut expreſſum *d. Auth.* & hæc
pœna

pœna non iniqva eſt propter regulam juris,
qvâ dicitur, bonam fidem non pati ut idem
bis exigatur; nam prius ſolvit qvod debuit,
71 poſterius eſt pœna inficiationis. Gravior
hæc pœna in creditore, nam debitor negans
ſuam manum, ſolvit id, qvod antea debuit, &
adhuc alterum tantum, ſed Creditor negans
apocham amittit id, qvod ipſi ex debitô ſo-
lutum eſt, & adhuc addere tenetur alterum
tantum, ille in effectu tantùm luit pœnam
ſimpli, hic dupli, procul dubio exinde, qvia
favorabiliores ſunt partes rei. *l. favorabilio-
res. 125. ff. de R. J. Donell. d. l. in fin.* qvod hic de
negante numerationem dictum, intelligen-
dum tantùm de numeratione, in ſcriptura
contenta, ut affirmant DD. communiter
Bald. num. 4. Salycet. num. 3. graviùs enim
delinqvit, qvi negat numerationem, qvàm
per propriam ſcripturam faſſus eſt, qvàm qvi
72 aliàs numerationem negat. Qvid autem
ſtatuendum, ſi qvis inſtrumentum publi-
cum neget? Reſpondet *gl. & Bald. in d. Auth.
num. 4.* non habere locum pœnam iſtam,
idqve propterea, qvòd hæc pœna inferatur
non ob ſolum mendacium; ſed & ob laborem
actoris in probando, qvòd dici non poſſet,
ſi qvis haberet inſtrumentum publicum præ
manibus; nam inſtrumentum publicum eſt
probatio probata & veritas apparens. *Bald.
in l. qvoties. C. de Judiciis & in l. ult. C. de Uſur.
pupill.* qvô in continenti qvis probat. *Decius
conſ. 424. Bargal. d. l. num. 85.* qvando verò
de ſcriptura privata agitur: tunc actor præ-
ter ſcripturæ fidem neceſſe habet probare
numerationem realem; qvod affirmat *Bald.
d. Auth. num. 6.* intra biennium *Salycet. num. 4.*
Rationes Baldi hæ ſunt, 1. qvia aliàs deliqviſ-
ſet actor petendo, qvod nunqvam fuit debi-
73 tum. 2. Reus ſi confeſſus fuiſſet ſcripturam,
non tamen potuiſſet condemnari, qvia actor
numerationem debuiſſet probare. 3. Men-
dacium, ex qvô alius non læditur, eſt ſine pœ-
na *l. 46. §. fin. ff. de Evictıon.* 4. Textus vi-
detur reqvirere ſubeſſe debitum vel ſubfuiſ-
74 ſe. Sed annon poſt biennium pœna men-
tientis locum habet? Negat *Salycet. d. l. num.
3.* qvia creditor non eſt gravatus onere pro-
75 bandi. Practica autem hujus Authenticæ
juxta *Balduin. Salycetum & Caſtrenſem* hæc
eſt: Si habeam ſcripturam manu tua exara-
tam, anteqvàm agam, facio te citari ad reco-
gnoſcendam manum tuam, ut judicium
præparetur, ſi neges, non debes officio judi-
cis condemnari, ſed opus eſt libellô, qvô pe-
tam te condemnari *ex iſta Auth.* qvæ enim
contingunt ante litis conteſtationem, non
pertinent ad officium Judicis, niſi petantur.
*l. ædiles 25. §. item ſciendum 8. ff. de Ædilit. E-
dict.* ſed ſi prius petam debitum & poſt litem
conteſtatam loco probationis producam
ſcripturam, tuqve eam neges, ego autem eam
probem, tunc officiô Judicis ſine libellô no-
vô qvalicunqve petitione facta ad duplum
debes condemnari. Sed etſi condemnatio
facta non fuerit, lite finita poterit agi *ex d.
Auth. arg. l. 1. C. de Judic.*

Dantur & alii caſus, in qvibus mentiens 76
pœna dupli punitur, idqve vel in odium ſin-
gularis perfidiæ vel in odium delicti. Illud
in ſeqventibus fit caſibus 1. Si qvis neget de-
poſitum, qvod ex neceſſitate ob tumultum,
incendium, ruinam, naufragium apud ali-
qvem eſt depoſitum. *l. 1. §. 1. & 2. ff. depoſiti
§. ſed furti qvidem. Inſtit. de Action.* Creſcit
enim hoc caſu fracta fide crimen perfidiæ,
qvod publica authoritate coërcendum fuit.
Weſenb. in ff. tit. depoſiti. Sed contra hære-
dem in duplum non agitur ob mendacium
defuncti. *d. l. 1. §. 1. l. 1. 18. eodem.* ſed tantùm in
ſimplum, & intra annum, verum ob menda-
cium proprium convenitur in duplum. *d. l.
18.* Occurrit hic in hypotheſi iterum dubi- 77
um ſuperius ventilatum, an idem fit in ſimi-
libus caſibus, ubi eadem ratio & neceſſitas
verſatur, veluti ſi fortè aliqvis peregrinus in
infirmitate conſtitutus non habeat, apud
qvem deponat res ſuas, niſi hoſpitem vel a-
lios præſentes, qvorum fides explorari & e-
ligi non poteſt? &c, concludunt cum aliis,
qvod ſic *Schneidew. in §. ſeqvens 16. num. 34.
Inſtit. de action. & ibidem Jaſon. num. 6. &
ſeqq. Zaſius num. 11. Heigius num. 6. Bargal. d.
lib. 5. cap. 14. num. 38.* qvia in pœnalibus & o-
dioſis cauſis ex identitate rationis licita eſt
extenſio ad ſimiles caſus, per textum ſolen-
nem *in cap. 1. §. porro. verſ. ſed qvia natura, qva
fuit cauſa beneficii amittendi. 2. feud. tit. 24.*
præſertim cum ipſa lex rationem ſpecialita-
tis alleget, ſcilicet *l. 1. §. merito. 2. ff. depoſiti.*
2. Si qvis neget legata locis piis relicta. *§. 1.* 78
*Inſtit. de pœna tem. litig. §. ult. Inſtit. de obliga-
tion. ex qvaſi contr. §. 19. Inſtit. de action.* Hæc
pœna nec Pandectarum nec Codicis ulla lege
probatur; ſed tantùm authoritate Inſtitu-
tionum, & ideò valet, qvia Imperator Juſti-
nianus libris Inſtitutionum dedit robur &
authoritatem pleniſſimàm *§. qvas ex omni-
bus. in proœm. Inſtit.* atqve hæc concluſio non
ſolùm locum habet in hærede ex teſtamentô
ſivè directò, ſivè fideicommiſſariò; verùm et-
iam ab inteſtato; ſecundò procedit in lega-
tariis & fideicommiſſariis, ſi fuiſſent ipſi qvo-
qve gravati Eccleſiæ aliisqve venerabilibus
perſonis aliqvid præſtare *Celſe Bargal. d. l. num.
54. & ſeqq.* Sed an hæc pœna locum habebit
in legatis relictis Reipublicæ vel fiſco? Veri- 79
us eſt, non eſſe extendendam hanc pœnam
favore religionis ſancitam. *Schneidew. in §. i-
tem mixta eſt actio. num. 4. & Barg. d. cap. 14. n.
59. per l. interpretatione. ff. de pœnis.* Sanè in
reli-

relictis ad curam pauperum & redemtionem
captivorum locum habere eam pœnam du-
bitandum non eſt, cùm ea 'cauſæ inter cau-
ſas divinas referantur. *arg. l. ſancimus. 22. C.
de SS. Eccleſiis. l. ſi qvis ad declinandam C. de
Epiſcop. & Cler. Zaſius in d. §. item mixta eſt
actio. num. 17.* Tales enim cauſæ ſunt piæ,
ut poſt alios docet *Tiraqvell. in præfat. tract.
de privileg. piæ cauſæ. §. item relictum pauperi-
bus §. item relictum pro redemtione.* Sed
hanc ipſam pœnam DD. limitant, niſi pœni-
tentia ſeqvatur & ſpontanea hæredis confes-
ſio, anteqvam loci pii œconomus probatio-
nem ſuſcipiat, *arg. l. Ex hoc Edicto. 8. §. pen.
ff. de alienat. jud. mut. cauſâ facta l. 30. ff. de
jurejurando. Zaſius d. §. n. 15. Schneidew. num.*
80 *8. & alii*, id qvod ex iis, qvæ ſuprà de pœni-
tentia dicta ſunt, per ſe fluit. Poſterius in infi-
ciatione damni dati per Legem Aqvil. *§. 1. In-
ſtit. de pœna tem. litig. l. contra negantem. C. ad
L. Aqvil. l. 2. & l. inde Neratius. §. hac actio ff.
eod. §. ſed furti qvidem. Inſtit. de action.* nam
damnum datum negans duplum, totum in-
tereſſe & alterum tantum ſolvere tenetur.
Idqve non tantùm in actione directâ, ſed et-
iam utili, & in factum. *l. pen. C. ad L. Aqvil. Bar-
gal. d. cap. 14. n. 43. & ſeqq.* aliud autem ſi ju-
rejurando damnum illatum probet. *d. l. 30. ff.*
81 *de jurej. ubi not.* Sed Q. An qvi non ipſum
delictum negat, ſed qvalitatem delicti, ple-
ctatur hâc pœnâ dupli? Diſtingvit *Bald.
ad l. 4. C. ad L. Aqvil. n. 2. & Sichard. ibid. num.
10.* aut in ipſa qvalitate conſiſtit ſubſtantia
delicti, ita, ut ſine qvalitate planè non tene-
retur reus ex L. Aqvil. vel alio delictô, vel
non conſiſtit in eo ſubſtantia delicti, licèt il-
lud aggravet; & priori caſu concludunt, ne-
gantem ad duplum teneri. Undè ſi qvis ne-
garet, ſe per dolum vel culpam dediſſe da-
mnum ſed laceſſitum, ſi convincatur men-
82 dacii, omninò tenetur ad duplum. Q. 2. An
Judex hanc dupli pœnam debeat decernere,
licèt petita non ſit, & qvomodo peti debeat?
Sunt qvi eventualiter hanc pœnam in libellô
petendam eſſe putent hâc forma: Peto Ti-
tium condemnari ad ſimplum, ſi confeſſus
fuerit, vel ſi negaverit ad duplum, ut vult
Sichard. in d. l. 4. num. 11. Sed rectiùs alii
ſentiunt, non opus eſſe in libellô hanc pœ-
nam peti, qvomodo enim actor prævide-
re potuit, reum malitioſè factum negatu-
rum? Poteſt igitur poſt litem conteſtatam,
ſi reus præter opinionem neget delictum,
petere hanc pœnam, & ita libellum ſup-
plere, cùm hoc maximè judicantis æqvitas
poſtulet, ut qvando ex factô adverſarii, cu-
jus probabilis eſt ignorantia, novum qvid
emergit, libellus ſuppleri & emendari poſſit,
*per l. Edita C. de edendo. l. 4. §. pen. ff. de noxal.
act. & ſim.* & ita poſt negationem factam pe-
ti poſſe pœnam, cum aptitudine ſua tacitè
inſit actioni legis Aqviliæ, rectè ſentiunt
Bald. in d. l. 4. num. 4. Salycet. ibid. num. 1. ubi
allegat *Gulielmum de Zuſur. Caſtrenſ. num. 1.
Bachov. in Treutl. vol. 1. d. 18. theſ. 10. lit. E.* non-
dum autem factâ probatione ſi reus fatea-
tur, evitari poſſe pœnam ex dictis patet, &
ſtatuunt in terminis *Bald. d. l. num. 2. Si-
chard. num. 5.* Ratione cauſæ non mul- 83
tum abſimile exemplum eſt in noxali actio-
ne, ubi dominus ſervi, qvi damnum dedit,
noxali actione conventus, ſi neget ſe ſer-
vum in poteſtate habere, & convincatur,
non poteſt ampliùs licentiam habere dandi
ſervum pro noxa, vel damnum emendandi,
ſeu ad hoc præciſè obligatur. *l. qvoties 21. §.
prætor. de nox. act.* Sic ſi Dominus, cujus ani-
mal qvadrupes pauperiem fecit, interrogatus,
cujus animal ſit, negaverit ſuum eſſe, & de
mendacio ſit convictus, tenetur in ſolidum,
nec liberatur dando animal pro noxa. *l. 1. § in-
terdum. ff. ſi qvadrupes pauperiem fecerit.*

Beneficium competentiæ, qvô ſcilicet 84
tenetur aliqvis in qvantum facere poteſt, a-
mittitur, ſi qvis neget cauſam iſtius benefi-
cii competentiæ, & hanc actor neceſſe ha-
beat probare, *l. ſed hoc ita 22. §. 1. ff. de re ju-
dicata.* Ubi agitur de ſociis. *Idem in l. 67. §.
fin. ff. pro ſocio*, ex qvibus textibus DD. fa-
ciunt regulam generalem: qvòd negans id
doloſè qvod eſt cauſa privilegii, amittat id
privilegium. *Bartol. Caſtrenſ. Jaſon. &c. in
d. l. ſed hoc ita. §. 1. Cuchus d. l. num. 99.* Sed 85
qværitur in ſpecie, an maritus ſe maritum
negans amittat beneficium competentiæ?
Affirmat id *Bartol. in l. etiam §. licet num. 3. ff.
ſoluto matrimon.* qvem ſeqvuntur paſſim
DD. allegati à Paciano lib. 1. cap. 19. num. 29. Sed
idem ille *Pacianus* eam ſententiam refutat
num. 84. poſt Arteinum, eò qvòd in pœnis
irreparabilibus ea extenſio locum non ha-
beat, ſed pro communi ſententia dici poteſt,
qvòd maritus ſit ſocius, *in l. 1. ff. de ritu nupt.
l. 4. C. de crimine expil. hæredit.* & ſic omni-
nò hic caſus qvodammodo in legibus con-
tineatur, qvare non videmus firmam ratio-
nem, cur à communi ſententia recedere de-
beamus, præſertim cum hæc Exceptio dila-
toria ſit, non peremtoria; atqvi dilatoria ex-
ceptio faciliùs amittitur, qvàm peremtoria.
Sed majus eſt dubium, an extra caſum mari-
ti, etiam ad alios, qvibus idem beneficium 86
competit, ſi cauſam benefici negent, ea pœ-
na extendi poſſit? *Zanger. part. 2. cap. 15. num.
54.* ad militem extendit, & generaliter id
extendunt Dd. ad omnes, qvi beneficium
competentiæ habent. *Jaſon. in l. ſicut autem
§. qvod autem. ff. de re judicata. num. 2.* qvi ta-
men aliàs extenſionem pœnarum mendacii
in aliis caſibus acriter ſolet impugnare *Za-*

ſius

ſius ibid. num. 1. qvorum ſententia tùm communis eſt, ut ex eorum allegatis apparet, tùm etiam in hâc ratione fundatur, qvia hoc beneficium videtur potiùs ad tempus datum; oritur enim exinde exceptio dilatoria, qvæ nocet actori, donec debitor ad pingviorem fortunam pervenerit. *§. fin. inſtit. de Action. l. un. ſſ. cum autem. 7. C. de rei uxor. act.* & ſolutum ſolidum non repetit is, qvi hoc beneficium habet. *l. 9. ff. de condict. indebiti.* Non igitur videtur irreparabile damnum per amiſſionem hujus privilegii infligi, & aliàs naturaliter ad ſolutionem ſolidi tenetur ille, qvi hoc beneficium habet, ut eò promtiùs communi ſententiæ calculum dandum eſſe exiſtimem. Et qvamvis *Donellus lib. 27. cap. 9.* in hoc ſpecialitatem rationis conſtituat, qvòd ſocius negans ſe ſocium eſſe, renunciando efficiat, ne ſit ſocius, reliqvi ut maritus, miles &c. non efficiant qvò minùs ſint, qvos ſe eſſe negant; ratio hæc tamen vix videtur ſubliſtere, cùm nullibi in jure noſtrô exprimatur, vel evidenti argumentô colligi poſſit, & non obſcurè *ex l. 67. pro ſocio* ex verbo, fuiſſe, colligi poteſt, etiam finitâ ſocietate beneficium competentiæ negando amitti, qvó tempore ſocietati, ut qvæ non ampliùs eſt, renunciari neqvit. Et ſocius non ſtatim negando ſe eſſe ſocium ſocius eſſe deſinit, ſi præſertim intempeſtiva ſit renunciatio. Sed communis ſententia tunc obtinebit locum, ſi debitor non tantùm cauſam hujus privilegii negaverit, ſed etiam ratione naturæ actionis creditor eam probare habeat neceſſe.

78 Fidejuſſores conventi habent beneficium Diviſionis. *§. ſi plures. Inſtit. de fidejuſſor. l. 3, C. eod. & ſim.* Sed ſi neget ſe fidejuſſorem aliqvis, & hoc probetur ab actore, tunc propter mendacium perdit hoc beneficium. *l. ſi dubitet. 10. §. ita demum. 1. ff. de fidejuſſor. Hartm. Hartman. lib. 2. obſ. tit. 30. obſ. 5. Hering. de fidejuſſor. cap. 27. part. 2. numer. 53.* Sed an etiam perdit beneficium excuſſionis? Qvamvis hoc neget *Teſſaurus deciſ. 50.* aliiqve, ſententia tamen affirmativa communior eſt, ut apparet ex traditis *Franci de fidejuſſor. cap. 5. n. 407. Gœdd. de ſtipulat. cap. 9. concluſ. 5. numer. 155.* & qvos citat *Hering. cap. 27. part. 1. num. 210. & ſeqq. Anton. Gabriel. tit. de acqvir. poſſeſſ. concl. 5. num. 13. Pacianus d. cap. 19. numer. 27.* qvamvis autem hoc dubium videri poſſit per ea, qvæ ſuprà adducta ſunt, qvia tamen pœna hæc reparabile tantùm damnum continet, & rationis ſimilitudinem per ſe habet, non iniqva hæc ſententia videtur: nam fidejuſſor non accipit damnum irreparabile, nam ſuum conſeqvitur à principali debitore actione mandati, & à confidejuſſore actione ceſſa. Sed inqvis, qvid ſi principalis aut fidejuſſor non eſſet ſolvendo? R. Tunc etiam ſine inficiatione exceptiones illas non profuturas. *§. 4. Inſtit. de fidejuſſor. Auth. præſente C. de fidejuſſor.* Qvicqvid verò hic de 88
fidejuſſoribus dictum, ad Tutores tamen non pertinere nonnulli volunt ob hanc rationem diſcriminis, qvòd fidejuſſores obligentur voluntariè, tutores autem coactè per diſpoſitionem legis. *Pacianus d. c. 19. num. 99. & ſeqq. Jaſon. in l. 1. numer. 11. C. de Transaction.* Verùm ratio hæc non adeò concludit firmiter; tutores à lege coguntur, fidejuſſores autem ſe ſpontè obligant. E illi his ratione pœnæ mendacii non æqviparantur. Nam hic de conſtitutione ſermo non eſt, ſed de eo caſu ſi conveniantur, & non magis Tutoribus mentiri licere ex aliis pœnis liqvet: Nam ſi mentiantur removentur à tutela. *ſſ. ſuſpectus. Inſtitut. de ſuſpect. tutor. Bargal. d. l. num. 121.* & puniuntur extra ordinem, ſi mentiantur non adeſſe alimenta. *d. ſſ. ſuſpectus. l. 3. §. tutor ff. eod. Schneidewin. ad §. ſuſpectus n. 9. Inſtit. de ſuſpect. tutor.* Et ſanè ipſa ratio, qvâ utitur Pacianus contra ipſum retorqveri poteſt, nam dicit, fidejuſſorem irreparabiliter amittere beneficium Excuſſionis. Sed argumentor ita. Qvæcunqve pœna ſpem reparationis in fidejuſſore non tollit, ea etiam in tutorem negantem qvadrat. At, qvòd fidejuſſor mentiens amittat beneficium diviſionis & excuſſionis, id ſpem reparationis non tollit. E. Major in theſi ab ipſô Paciano probatur. Minor probatur ex eô, qvia fidejuſſor actione mandati à reo principali & actione ceſſâ à confidejuſſoribus ſuum conſeqvi poteſt, Dicis, imò Exceptionem cedendarum actionum eum etiam amittere, per *allegata Heringii de fidejuſſor. cap. 27. part. 3. numer. 24.* Sed reſpondeo, id mihi perſvaderi non poſſe, nam ut rectè *Bachov. in Treutler. vol. 2. diſp. 28. th. 6. lit. A.* diſſerit, nihil intereſt Creditoris, qvò minùs cedat actiones, qvia in dolô eſſe videtur, ſi acceptô eô, qvod ſibi debetur, hoc agat, ut in damno moretur fidejuſſor. Et hôc caſu irreparabile damnum acciperet fidejuſſor. E contrariô principalis debitor lucraretur cum fidejuſſoris damno, à qvô tamen læſus non eſt, qvod vix ſine abſurditate dici poteſt. Etſi non obſtante renunciatione, qvâ qvis beneficio cedendarum actionem renunciavit, beneficium hoc nihilominus implorare poteſt, licèt ob id ſolutionem retardare non poſſit, ut tradunt *Petr. Heigius part. 1 qvæſtionib. 38. numer. 39. & Hering. d. part. 3. numer. 23.* non video, qvomodo mendacium fidejuſſoris hoc efficere qveat, ut ipſô ſolutionis actu, de cedenda actione contra fidejuſſores non proteſtari & eam petere poſſit. Si ergò fidejuſſor per mendacium negans omninò ceſſionem actionis contra fidejuſſores petere

poteſt

poteſt, utiqve ſeqvitur etiam tutorem ne-
gantem poſſe jure petere, ut cedantur ſibi
actiones contra contutorem: Nam qvod fi-
dejuſſor non amittit, id nec tutor amittet,
ut omnes concedent. Hôc igitur præſup-
poſitô, qvòd tutor ſalvas habeat actiones
ceſſas contra centutores, non amittit Tutor
ſua jura irreparabiliter; nam licet contra
pupillum Tutor exceptione diviſionis, vel
excuſſionis ejus, qvi geſſit, uti non poſſit
propter mendacium, qvod tamen pro aliis
ſolvit, id ceſſâ actione conſeqvetur à contuto-
rè. Ergò amiſſio illorum duorum bene-
ficiorum eſt reparabilis pœna. Taceo qvòd
etiam ſine ceſſione utilem habeat actionem
contra contutotem. *l. 1. §. 13. ff. de tut. & rat.
diſtrah.* Et negari neqvit, ad exemplum fi-
dejuſſoris beneficium diviſionis & excuſſio-
nis dari tutori, per textum expreſſum *in l. 1.
§. nunc tractemus 10. & ſeqq. ff. de tut. & rat.*
Cur non ergò ad exemplum eorum amitte-
rent beneficia ſua mentiendo. Svadet hanc
ſententiam etiam favor pupilli, ideoqve ex
his rationibus moveor, ut contra *Jaſonem &
Pácianum* cum aliis ſtatuam, tutorem ad ex-
emplum fidejuſſoris, ſi mentiatur amittere
beneficium diviſionis & excuſſionis, non
itom ceſſionis nec utilis actionis, ne ex pœ-
na illius lucretur alter, contta qvem non pec-
cavit.

89 Conſtituunt nonnulli pœnam menda-
cii etiam *in §. fin. Inſtit. de fideicommiſſ. hære-
dit. & l. fin. C. de fideicommiſſis.* Sed qvia
duo præprimis horum textuum ſunt intelle-
ctus, ideò videbimus, qvænam ſententia for-
te probabilior ſit. Veteres inter alios cum
gl. duos recenſent intellectus, ut *Bart. Bald.
Salycet. &c.* primus eſt, ſi teſtator citra ſolen-
nitatem mihi aliqvid relinqveret, poſſem
hæredem convenire ad legata præſtanda: hic
hæres poſſet ſe tueri defectu ſolennitatis *per
l. ſi veritas 23. C. de fideicommiſſ.* Sed hoc ex-
ceptione non utitur, ſed per mendacium ne-
gat qvicqvam relictum eſſe, hic ob menda-
cium tenetur jurare, & ſi nolit jurare, & ex-
ceptionem defectus ſolennitatum velit op-
ponere, non audietur. Alter intellectus
eſt, ſi defunctus ſine ſcriptura cum hærede
præſente egerit, ut aliqvid mihi præſtaret, li-
cèt nulli intervenerint teſtes, qvia tamen te-
ſtator confiſus eſt de fide hæredis, & ejus fi-
dei commiſit hoc fideicommiſſum, tunc o-
mninò ſolvendum eſſe illud, ſive ab initio
confeſſus fuerit, ſive non. Priorem intel-
lectum approbarunt veteres, & inter alios
etiam *Schneidewin. in d. §. ult.* Secundum
verò moderni, teſte *Sichard. in d. l. ult. numer.
15.* & inter alios *Donell. ad l. fin. numer. 1. & 5.
& Benedict. Carpzov. part. 3. ſuæ Juriſpr. con-
ſtit. 8. definit. 40.* Si priorem lecturam am-
plectamur, ea materia hujus loci eſt, ſi pc ſte-
riorem, non eſt; qvid igitur in tantâ diffi ul-
tate faciendum? Multa in utramqve par em
dici poſſent, probabilior tamen eſt poſ eri-
or lectura. Nam *in d. l. fin.* primò ratio em
decidendi non in negatione, ſed in volun ate
defuncti videtur conſtituere, & prov cat
Imper. ad primam naturam fideicomm ſſo-
rum, qvâ teſtatores hæredes rogare ſoleb int,
ut hoc vel illud illi reſtituant, cui exp eſſè
relinqvere non poterant. Sed annon hæ- 90
res per mandacium negans eſſe rem hæ edi-
tariam beneficium Falcidiæ amittit? ita vo-
lunt DD. communiter, per *l. hæreditatum 68.
ff. ad L. Falcid.* qvem textum veteres Cti
cum *gl.* ita legunt, licet florentina in con-
trarium, ſed malo amplecti lectionem affir-
mativam hôc modô, *qvàm Ulpianus rectè pro-
bat.* Nam ea non tantùm tot interpre um
ſuffragiis munita eſt, ſed & hoc argume nto
firmari poteſt: Qvicunqve id agit ut fidei-
commiſſum intercidat, ille beneficio legis
Falcidiæ indignus eſt, per *l. beneficio pr. 59 ff.
ad L. Falcid.* Aſt ille, qvi doloſè negat rem
fuiſſe defuncti, ille hoc agit. E. *facit Nov. 1.
c. 2. in pr. ibi, ſurripiunt aut malignantur &c.*
ibi autem notandum, negantem rem hære-
ditariam & ſubtrahentem æqviparari qvoad
amiſſionem legis Falcidiæ; mendax qvoqve
æqviparatur illi hæredi, qvi curat ut ex lega-
to qvid pereat. *d. l. beneficio 59. d. tit.* Q. au-
tem hic. An dictum beneficium legis Fal- 91
cidiæ perdatur in totum, an verò pro illâ
parte tantùm, qvam inficiatus eſt eſſe hære-
ditariam? Et beneficium eô ipsô non perdi
in totum, ſed pro parte rectè defendit *Bargal.
d. l. n. 25.* & confirmatur ex *l. 24. ff. ad l. Falcid. &
l. reſcriptum 6. ff. de his qvæ ut indign. aufer.* Et
generaliter hoc proponit *Anton. Gabr. d. concl.
5. de poſſeſſ. acqvirenda numer. 30.* qvod qvi pro
parte mentitus eſt, pro parte etiam puniatur.
Infligitur etiam pœna dupli hæredibus, qvi 92
à Creditoribus vel Legatariis conventi dixe-
runt, nihil ampliùs in bonis reperiri, qvàm
qvod in Inventario deſcriptum extat. Et
tunc hæredes ſi convincantur, reſtituere te-
nentur duplum, *l. ult. §. licentia. 10. C. de jure
delib.* Modus autem convincendi hic duplex,
ordinarius & extraordinarius. Ordinarius per
teſtes, Extraordinarius per ſervos ipſius hæ-
redis Torturæ ſubjiciendos, vel per ſacramen-
tum hæredis, ſi aliæ defecerint probationes,
cujus ratio fortè eſſe videtur, qvia ſecreta pa-
trimonii vix aliter probari poſſunt. *Bargal.
d. lib. 5. c. 14. n. 70.*

Conſtituitur etiam à nonnullis pœna 93
mendacii in iis, qvi compenſatione uti vo-
lunt. Notum enim eſt ex *l. fin. C. de com-
penſat.* qvod debitum liqvidum cum illi-
qvido non compenſetur, ſed *gl. in d. l. fin.*

& in

& in l. nemo ex his. ff. de R. J. notabiliter hoc limitat, niſi actoris debitum liqvidum eſſet ex ſola confeſſione rei; nam eo caſu, qvoniam reus relevat onere probandi actorem, utiqve æqvum eſt, ipſum admittendum ad compenſationem etiam illiqvidi. *arg. l. eum qvi 30. pr. ff. de jurej.* modo intra certum tempus ſe debitum ſuum liqvidaturum eſſe promittat, atqve adeò hoc caſu illiqvidum qvod eſt, cum liqvidò compenſari poteſt; præſertim eum *d. l. ult.* de debitore, vel reo convictô, loqvatur, & non ſponte confeſſo. Ex qvibus & aliis rationibus hoc ſimul fluit, qvando qvis ab initio bonam fidem non agnovit, ſed debitum negavit, ideoqve actor opus habuit ipſum probationibus convincere, qvod, inqvam, eô caſu non poſſit reus compenſare nondum liqvidum cum liqvido. Sed de hac ſententia magna concertatio eſt inter Dd. nam ſententiam *gloſſæ defendit Bartol. in d. l. fin. num. 5. & Donell. ibid. n. 9. verſ. hoc. vulgo interpretes*, ubi hoc omnibus DD. adſcribit, qvod ex dicendis aliter ſe habere apparebit. Et videtur *Bartoli* ſententiam approbare *Pacianus allegato ſæpius cap. 19. n. 25.* E contrario ſententiam *Bartoli* impugnat *Bald. in d. l. fin. n. 5. Paulus Caſtrenſ. ibid. n. 9.* ubi dicit, rationem, qvæ in textu habetur, eſſe tantum impulſivam. *Tyndar. in tract. de compenſat. art. 8. num. 37.* qvid in tali diſſenſione dicendum? Non videtur iniqva nec legi contraria ſententia prior ob allegatam in textu rationem, tùm qvòd regulariter reus, qvi fatetur ſe debuiſſe, ſed allegat exceptionem, v. gr. ſolutionis, omninò admittatur ad hujus probationem non obſtante priori confeſſione, præſertim cum compenſatio qvædam ſolutio ſit. *l. 4. C. de compenſat.* tùm qvòd aliàs DD. communiter arbitriô Judicis committant tempus, intra qvod reus debitum ſuum liqvidum facere poſſit, ut apparet ex traditis *Menochii lib. 2. A. J. q. caſ. 14.* tum qvod magna *Gl. ſit. & Bart.* authoritas, ſtetqve pro hac ſententia, ni fallor, ipſa æqvitas; nam ipſa ratio ſvadet, mitius agendum eſſe cum eo & amplius tempus concedendum eſſe ei, qvi ſtatim bonam fidem agnoſcit, qvàm qvi bonam fidem non agnovit ſed convinci debuit. Concludimus ergo, debitorem, qvi inficiatus eſt debitum, adeò ut actor id probare habuerit neceſſe, non audiendum eſſe in pœnam mendacii, ſi illiqvidum debitum compenſitionis gratia præ-
94 ſentare velit. Sed an debitor conventus negans debitum ſi convincatur amittit beneficium ceſſionis? Aff. *Ang. in §. ult. Inſt. de act. & multi allegati ab Hieronymo de Cevallos in ſpeculo Commun. opin.* qvi & ipſe ſibi odio mendacii hanc placere dicit, licet contrariam æqviorem vocet, tandem verò dici eſſe qvæſtionem pro amico. Sed vera eſt ſententia negans, ipſum non privari, qvam defendit præter *Salyc. in l. 1. C. qui bonis cedere. Fachin. lib. 13. cont. 69. Harprecht. in d. §. ſ. num. 15. & ex iis Hillig. in Donellum lib. 27. cap. 9. lit. EE.* nam hoc beneficium etiam judicato competit. *d. l. 1. C. qui bonis cedere poſſ.* qvem negaſſe neceſſe eſt. Nec habemus hac de re textum aut evidens argumentum. Sed hæc intelligenda ſunt ſalvis expenſis ob negationem frivolam omninò reſtituendis.

Eſt & alia pœna mendacii circa proba- 95
tionem. Nam certum eſt jure noſtro, ſi qvis pecuniam ſolutam ceu indebitam ab alio repetat, non rei eſſe, probare illam pecuniam fuiſſe debitam, ſed actor, qvi prætendit, ſe indebitè ſolviſſe, id debet probare. *l. 25. pr. verſ. ſin verò. ff. de probat.* Ubi ratio, qvia præſumtio eſt pro eo, qvi accipit, qvi enim ſolvit nunqvam ita reſupinus eſt, ut facile pecunias ſuas jactet, & indebitas effundat. Ideoqve qvia is, qvi indebitam pecuniam repetit, contra ſe præſumtionem habet, ideoqve is debet probare, non reus. Sed id notabiliter limitatur, niſi reus negaverit omnino ſolutionem, ita ut actor probationibus legitimis ſolutionem approbare habuerit neceſſe. *d. l. 25. pr. & cap. fin. X. de ſolution.* idqve in pœnam mendacii, & probabile eſt rerum ob juris ſuis diffidentiam id negaſſe.
Sed qværitur hic, annon hæc pœna extra hunc 96
caſum in aliis ſimilibus cauſis locum habeat? ſcil. ſi reus contractum planè neget, qvòd ſi convincatur, ſi alias proferat exceptiones, qvod tunc onus probandi ipſi incumbat, licet aliàs pro ſe habeat præſumtionem. Et hoc aſſerere non dubitamus cum *Baldo in Auth. contra qui propriam. n. 14. C. de non numer. pec.* qvi ita rem declarat, qvi negat contractum, & convictus ex contractu, poſteà vult allegare defenſionem ex origine contractus, vel ejus qvalitate, quod tunc puniatur in onere probandi, & idem ex *Baldo* probat *Pacianus de probation. d. cap. 19. n. 20.* qvibus & ego non invitus aſſurgo, nam certum eſt pœnam non eſſe irreparabilem, & rationem eſſe eandem, & præſumtio illa, qvam pro ſe habet, per contrariam præſumtionem excluditur, & in uno qvi mendax eſt, illi de cætero non creditur. Sed qvid ſi reus conditionaliter excipiat, non memini mihi qvicqvam ſolutum eſſe, aut ſi ſolutum eſt, non indebite ſolutum eſt; *Alexand. l. 1. conſil. 83. n. 1.* hunc in pœnam *d. l. cum de indebito. 25. de Probat.* incurrere negat, ſed ideo caſu, qvo ille, qvi hoc modo dubitanter & conditionaliter reſpondet, ſcientiam ſolutionis habuit, verum eſſe neqvit. Nam in effectu negavit & actorem probatione ſolutionis oneravit. E. pœnam *d. l.* incurrit, ſicut ſupra in ſimili caſu dictum eſt.

97 Præterea mendacium, præſertim ſi in
judicio committatur, admodum ſuum auto-
rem reddit ſuſpectuiu, ſi enim qvis mendax
deprehendatur, non eſt omninò omni fide di-
gnus, ſed ſublestior ejus fides meritò haben-
da, per allegata *Schneidew. in §. ſuſp. n. 10. In-
ſtit. de ſuſpect. tutor. Tyndar. tract. de teſtib.
lib. 2. c. 2. n. 2. Andr. Barbatius de teſtib. part.
1. n. 8. & Ayrerus part. 1. proceſſus c. 7. obſ. 9.*
Ipſe etiam accuſatus vel inqviſitus principa-
lis, ſi per mendacium qvid reſpondeat, reddit
ſe ſuſpectum, adeò ut contra ipſum ob men-
dacium ad torturam deveniri poſſit. *arg. l. 4.
C. de ſerv. fugit. l. nullum. 14. C. de teſtibus. l. 15.
pr. ff. de qvæſt.* qvamvis enim ea de re admo-
dum controvertant DD. communior tamen
ſententia eſt, ex mendacio rei oriri præſum-
tionem & indicium, qvod qvidem per ſe eſt
remotum, ſed concurrentibus aliis indiciis, ſi
qvis mentiatur circa ipſum factum principa-
le, non verò circa qvalitates, & oblivio non
ſit probabilis, quòd tunc ob mendacium &
concurrentia alia adminicula torturæ reus
ſubjici poſſit, ut apparet ex traditis *Menochii
lib. 1. de præſumt. q. 89. n. 67. Farin. lib. 1. de
indiciis & tortum. q. 52. n. 2. & ſeqq. Maſcard.
vol. 2. de prob. concl. 1044. per totam. Hieron.
de Cavall. qvæſt. 801. per totam Carpz. in pract.
crim. q. 120. n. 71. Zanger. tract. de tortur. cap.*
98 *2. n. 96. & ſeqq.* Teſtis etiam mentiens inter-
dum torturæ ſubjici poteſt. *arg. l. 15. ff. de
qvæſt.* & qvidem facilius qvàm reus. *Farinac.
lib. 3. de teſtibus qvæſt. 66. part. 3. num. 100.* præ-
ſertim in cauſis criminalibus. *Farinac. d. part.
3. n. 166.* ſi modò teſtis 1. fateatur, ſe interfu-
iſſe. *Farinac. d. l. 213.* vel intereſſe convinca-
tur. *Farinac. d. lib. 3. de teſtibus qvæſt. 79. num.
20.* Et 2. in ſubſtantialibus mentiatur. *Fari-
nac. qvæſt. 66. n. 121. Barg. d. lib. 5. cap. 13.
num. 41.* Sed qvoniam DD. in materia men-
daciorum ſæpè faciunt mentionem ſtatuti,
qvô cavetur, confitenti pœnam eſſe minu-
endam, ideoqꝫ circa hoc ſtatutum duo qvæ-
99 ro. 1. An tale ſtatutum ſit Reipublicæ ſa-
lutare? 2. Et an commodum illius ſtatuti
etiam ſentiat ille, qvi poſteà confeſſus eſt, li-
cet primò negaverit? Qvod ad primum at-
tinet, non puto Reipublicæ ſtatutum tale
infrugiferum eſſe, ſcil. ſi admittat delicti
qvalitas, & crimen non ſit ex omni parte
notorium. Nam procul dubiô rei multi, qvi
indiciis ſunt gravati, potius fatebuntur veri-
tatem, qvàm tormenta experientur, cum ſci-
rent ſibi ita mitigandam eſſe pœnam, & ſæ-
pius ita Judex ſine qvæſtione, qvæ res peri-
culoſiſſima eſt. *l. 1. §. qvæſtioni. 23. ff. de qvæ-
ſtion.* veritatem inveſtigare poſſet, ſæpius
100 etiam minoribus cum ſumtibus. Ad alte-
rum qvod attinet qvæſitum, non dubitamus
illud negare cum *Baldo in l. contra negantem.
n. 4. C. ad L. Aqvil. & Bargal. d. cap. 14. n. 72.*
qvia ſtatuti hujus diſpoſitio de prima reſpon-
ſione intelligenda. *arg. l. boves 89. §. 1. ff. de
V. S.* & per ſemel factam negationem renunci-
avit iſti privilegio ex ſtatutô ſibi competituro,
niſi in continenti reus revocet negationem, per
tradita *Alexand. lib. 1. conſ. 83. num. 2.* Aliud
tamen eſſe vult *Bargal. d. l.* ſi loqveremur non
de conſecutione commodi; ſed evitatione ma-
joris damni & pœnæ, ut in L. Aqvil.

Demùm dubitatur, an contra menda- 101
cium minori competat conſtitutio? Et con-
tra doloſum mendacium eum non reſtitui
verius eſt, qvia delinqventibus minoribus
non ſubvenitur. *l. ſi ex cauſa. 9. §. nunc viden-
dum. 2. ff. de minor.* præſertim ſi dolo delin-
qvant. *l. 1. C. ſi adverſus delictum. Donell. lib.
21. cap. 10. & ibi Hillig. lit. P. Celſ. Bargal. d. lib. 5.
cap. 15. num. 24.* nec obſtat *verſ. ſed ſi in d.
§. 2.* nam qvamvis variè reſpondeant DD.
ut videre eſt ex allegatis apud *Hillig. d. l.* cer-
tum tamen eſt hoc, in d. verſ. reperiri caſum
ſpecialem, & cauſa ſpecialitatis eſt, qvòd ibi
minor certet de damno; actor verò de acceſ-
ſoriô lucrô, nec reſtituitur adverſus men-
dacium, ſed adverſus id, qvod ex ipſius levi-
tate, & inconſulto mendacio acceſſit pœnæ
pecuniariæ, nec ut abſolvatur, ſed ut non in
plus condemnetur, qvàm ſi delictum ab initio
confeſſus eſſet, & hactenus reſtituitur, ut non
pro innoxio, ſed ut pro confeſſo habeatur, ut
rectè ait *Anton. Faber. in rational. ad d. verſ. ſed
ſi eum ex damno dato &c.*

Ad §. 4. Qvamvis is, qvi præſens eſt; & 102
tacuit in actu ſibi præjudiciali, non videatur
conſentire. *L. 8. §. 1. ſupr. de Procurat. in fin.*
Secus autem eſt, ſi ſit juſſus reſpondere per
contumaciam, nam tunc pro affirmante vel
negante habetur, prout ei fuerit nocivum,
in odium contumaciæ. *Bart. in L. qva do-
tis. 30. §. 1. ff. ſolut. matrim. & ibi Alex. Jaſon. Bo-
lognetus, & Barboſa, & hic n. 156. Carpz. p. 1.
Juriſpr. c. 10. def. 16.* V. gr. ſi hæres ad reqvi- 103
ſitionem illius, qvi eô non exiſtente proximus
eſſet, interrogetur, habetur hæres tacens
pro negante, ſi verò ad inſtantiam credito-
rum interrogetur, habebitur pro confiten-
te, hoc enim ipſi damnoſum. *Barb. d. l. n. 157.*
Jure Canon. nolens reſpondere petitioni- 104
bus, pro confeſſo habendus. *c. 2. de confeſſ.
lib. 6. Maſc. concluſ. 1183.* Ideoqve in Cam. 105
Spir. *p. 3. Ord. Cam. t. 15. §.* begebe ſich's aber.
nolens reſpondere libello, pro confeſſo
habetur. Idem in ſtatutis Saxon. & aliis. 106
Sed ſi aliqvis hanc pœnam infligi velit reo,
hoc petendum eſt in ſpecie, ut tradit *Dn.
Mev. p. 3. dec. 390.* Qvando igitur juſſus re- 107
ſpondere non reſpondet, poteſt, ut dixi, qva-
ſi confeſſus condemnari, ſi Actor hoc petat,
ut

ut non reſpondens pro confeſſo habeatur, & reus
108 ſub hac pœna jubeatur reſpondere. Quamvis
Actores ſoleant etiam probationes ſuas, quas ſe
habere confidunt, fictæ confeſſioni ſuperaddere,
hoc effectu ac fine, ne reus unquam audiatur;
nam ſi ex ficta confeſſione condemnetur, fortè
ſententia poſſet emendari, purgata contumaciâ.
*Dn. Bluhm. de Jure Camer. c. 70. conf. Ord. Cam.
p. 3. tit. 15. §.* begebe ſichs aber/ Et Receſſus no-
viſſimus aureus *de anno 1054. §.* Zu welchem
109 Ende. Sed pœna hæc contumaciæ in ſpecie pe-
tenda, nec ſufficit accuſare contumaciam in ge-
110 nere. *Conf. Dn. Mevius d. dec. 390.* Sed hanc
pœnam confeſſionis tacitæ non ſtatim vult ad-
mittere *Dn. Mevius p. 2. deciſ. 327.* Sed Jura cer-
ta ſunt, ſi ſub pœnâ hâc juſſus nolit reſpondere,
111 quod tunc pro confeſſo habendus. Notandum
tamen ad id, ut tacens habeatur pro confeſſo,
requirit ut tacens absq; rationabili cauſa nolit re-
112 ſpondere. *Maſcard. concl. 1185. num. 69.* Redea-
mus autem jam ad cæteros *§§. hujus u. legis.*
Et quidem *in qvarto §.* pœna mentientium ex-
tenditur ad eos, qui in judicio interrogati, & re-
ſpondere juſſi, per contumaciam tacent, nam ſi
ex ſemiſſe hæres ſit, & nolit reſpondere, conve-
nietur ex aſſe, ob ſilentium cum mendacio. Ide-
que *Anton. Faber* hic & alii non aliter tacentem
condemnandum putant, niſi taciturnitati ſit im-
plicitum mendacium. Si ergô reus planè ex
nulla parte hæres ſit, & juſſus reſpondere nolit,
non poteſt plecti pœna hac, quia ob ſolam con-
tumaciam aliqvis in jure condemnari non de-
113 bet. Huic tacenti comparatur is, qvi reſpondet
qvidem, ſed non ad interrogata, *περὶ ἑτέρου in
§. 5.* Sed qvid ſi ex parte dimidia hæres ſim,
& interroger an ex aſſe hæres ſim, ego autem re-
ſpondeam, me ex parte hæredem eſſe, an videor
appoſitè reſpondiſſe, & ſine mendacio, qvod af-
firmatur, qvia appellatione partis in dubio pars
dimidia intelligitur. *hic in §. 6. & l. 1. 64. §. 1. ff.*
114 *de Verb. ſign.* Obſcurè reſpondere, & planè
nolle reſpondere paria ſunt *§. 7. h. l. Anton. Del-
re, de Juramentat. Calumn. c. 14. n. 73. Axiom. Barb.
locupl. l. 15. c. 9. axiom. 6.* Ideoqve qvi non di-
rectè vult reſpondere, monitus, pro confeſſo ha-
bendus. *Rec. Imp. d. anno 1654. §* Zu welchem
Ende. *49. conf. Bluhm. de proc. Cam. c. 76. th. 56.
& ſeq. Kuling. in Proc. El. Camer. l. 3. tit. 55.* paria
enim ſunt non reſpondere & ineptè *Dn. Mev. p.*
115 *4. dec. 47. n. 5.* Et ſic hodie in noſtris Judiciis
locum habere poteſt, ſecundum Receſſ. Noviſſ.
qvod *Carpz.* tradit *p. 1. conſt. 10. def. 14.* qvòd reo
poſſit injungi reſp. clara, aliàs ipſum pro confeſſo
116 eſſe habendum. Sed ut ſimpliciter reſpondea-
tur, receſſum eſt, ut articulus ſit ſimplex & non
prægnans, nec plures articulos contineat. Si
tamen articulus ſit prægnans, debet Judex expli-
care, & ad ſingula membra diſtinctam reſponſi-
onem reqvirere.

In §. 8. exemplô unô & alterô probatur fal- 117
ſam reſponſionem ex errore profectam, interdum
ſine pœna eſſe, ut ſi filius dicat, ſe eſſe hæredem
poſtea verò Teſtamentum producatur, in qvô
exhæredatus reperiatur. Nam præſumtio eſt pro
filiô, ideò non malè reſpondit, ſe eſſe hæredem,
ſiqvidem ipſo jure hæres eſt, & poſſunt Tabulæ
filio eſſe occultæ, qvæ enim poſteà emergunt,
novò remedio opus habent. Sic ſi in Teſtamen- 118
to qvis filium exhæredaverit & me inſtituerit hæ-
redem, & ego reſponderim interrogatus, me eſſe
hæredem, ſed poſtea in judicio, in qvo me con-
venit filius exhæredatus, Teſtamentum fuit re-
ſciſſum, & everſum, non teneor ex mendacio,
qvia futurum eventum ſcire non potui. Et in-
terim opinione juſta me pro hærede habere potui.
Interim nota ex *hoc §. 7.* regulam: Qvæ de novo 119
emergunt, novo indigent remedio. *Gail. lib. 1.
obſ. 91. n. 12. Klock. de Contr. cap. 17. n. 127. Marant.
p. 6. tit. de dilatione. n. 21. Axiom. Barboſa. lib. 12. c.
24. axiom. 1.* Nam ex nova cauſa à contracti-
bus, Juramentis etiam recedimus, *per tradita
Marſilii ad L. 1. §. ſi qvis. n. 20. de qvæſt. & Dn. Ta-
bor. in Barb. locupl. l. 12. cap. 24. axiom. 1.* Notetur 120
hic, falſo reſpondentem ob probabilem cauſam
erroris excuſari. *Mantica lib. 2. de Conjecturis
ult. volunt. t. lib. 1. num. 13.* Qvando qvis ſuper 121
contractu interrogatus reſpondeat & fateatur
contractum, v. gr. mutuum, licet contractus nul-
lus præceſſerit, fingitur tamen contractus, licet 122
non actor interrogaverit, ſed judex, qvia factum
judicis ſupplet factum partis *§. 9. h. l.* ſi probabi-
li errore qvis ductus falſo qvis reſpondeat pro-
batô errore excuſandus eſt *§. 10.* licet per culpam
falsò reſpondeat, ut ſi veritatem facilè ſcire & in-
veſtigare potuerit, nihilominus à pœna menda-
cii doloſi excuſatur, ſi culpa non ſit dolo proxima
§. 11. h. l.

In §. ult. qværitur, an qvis confeſſionem 123
ſuam falſam revocare poſſit? Qvod affirmatur, ſi
re integra hoc fiat & jus Adverſarii non ſit factum
deterius, maximò ſi melius ex documentis poſteà
repertis hoc faciat.

ad L. Si filius. 12.

SUMMARIA.

Filius qvi abſtinuit, interrogatus ſe hæredem affirmans, tenetur ut hæres. n. 1.
Aliud ſi interrogatus taceat. 2.
Æqvivocè reſpondens habetur pro fatente. 3.
Qvi ſe hæredem dixit, cùm non ſit, utitur exceptionibus vero hæredi competentibus? 4.

SI filius abſtineat, ipſe qvidem Jure Civili ma-
net hæres. Sed ſi reſpondeat interrogatus ſe
hæredem eſſe, tenebitur ut hæres. Nam licet
ille poſſit excuſari, qvod intellexerit ita, qvòd

ipſo jure ſit hæres, Prætor tamen non ita intellexit; ſed an effectu ſit hæres, & ſe immiſcuerit.
2 Nam filius abſtinens Prætori non eſt hæres. Sed ſi interrogatus taceat, licet aliàs tacens pro negante habendus ſit, *ſuprà l. 11. §. 3.* hîc tamen non. Ergò diverſa eſt cauſa falſæ confeſſionis, & alia taciturnitatis, & ideò hæc lex limitat legem de ætate. *h. l. vid. Cujac. ad h. L. tom. 1. p. 989. & Hill. l. 7.*
3 *c. 2. ht. X.* licet aliter *Barboſ. d. l. qvæ dotis. n. 157.* Colligi poſſet, æqvivocè reſpondentem fallendi Præ-
4 toris cauſa haberi pro fatente. Demum dicitur, poſſe eum, qvi ſe dixit hæredem, cùm non ſit, omnibus uti exceptionibus, qvibus verus hæres conventus ex perſona defuncti uti poterat, ut exc. transactionis, rei judicatæ, pacti, doli, &c.

ad L. Confeſſionibus. 13.

SUMMARIA.

AN confeſſione ſua qvis obſtringatur, cum jus & natura repugnat? n. 1.

Falſa aſſeveratio circa ſtatum libertatis aſſerenti non nocet. 2.

1 COnfeſſione ſua tunc aliqvis obſtringitur, ſi Jus & natura non repugnet. *Bart. hic.* ut ſi qvis ſe dicat hæredem ab inteſtato, cum tamen non ſit proximus cognatus, imò ne cognatus qvidem, ſed affinis. Nam huic confeſſioni jus repugnat, qvia affinium non eſt ſucceſſio. Ergo tunc aliqvis ex ſua confeſſione obligatur, qvando
2 illud eſſe potuit, qvod fatetur. Sed nec falſa aſſeveratio circa ſtatum Libertatis aut ſervitutis nocet aſſerenti, v. gr. ſi ego dixerim, te eſſe ſervum meum, cum tamen ſis liber & tui juris, non teneor ex tuo factô; & ideò ſi damnum dederis Mevio, & ego interrogatus reſpondeam, te eſſe ſervum meum, non teneor actione noxali, licet mihi bona fide ſervitia pro ſervo præſtiteris. Nec obſtat, qvod non ſit contra naturam, ut ex eo, qvi ſui juris eſt, ſervus fieri poſſit; nam hoc mali ominis eſſet, qvæ in ſtipulationem deduci non poſſunt *l. 83. §. 5. ff. de V. O.*

ad L. Si is, cujus. 14.

SUMMARIA.

QVid interrogatio & reſponſio efficere qveat? num. 1.

Qvæ confeſſiones ratæ ſint & gravent confeſſum? 2.

1 EST ferè eadem ſpecies, qvam legis præcedentis, niſi qvod hæc de illo libero homine loqvatur, qvi ad Libertatem proclamavit pendente noxali judiciò, & qvi liber eſt pronunciatus. Interrogatio & falſa reſponſio ejus perſonæ nomine, pro qva cum alio actionem qvis habet, obligationem transferre poteſt in eum, qvi in jure ſuum eſſe confitetur, non vero ſi liberum hominem ſervum ſuum eſſe adſeverat.

In §. 1. concluditur *ex lege præcedenti & principio hujus legis,* qvòd eæ tantum confeſſiones ratæ ſint & gravent confeſſum, ſi id, qvod in confeſſionem venit, jus & natura patiatur v. gr. ſi confitear, juniorem meum parentem, eſſe repugnat natura, ſi de libero pronunciem, qvòd ſit ſervus, repugnat jus, ideò neutra confeſſio mihi præjudicat. 2

ad L. Si ante. 15.

SUMMARIA.

AN confeſſio propter ſervi hæreditarii factum præjudicet. num. 1. & 2.

Qvid, ſi falſo Titii ſervum eſſe meum aſſeveravverim? 3.

CÙm hæreditas nondum eſſet adita, conventus ſum ob ſervi hæreditarii factum & confiteor, ſervum illum meum eſſe, qværitur, an confeſſio hæc mihi præjudicet? Videtur qvod non; qvia jus repugnat, ut jacente hæreditate & vacante ego ſim dominus ſervi. Sed affirmatur, qvia Hæreditas domini loco habetur. *L. 31. §. 1. de Hæred. Inſt. & l. 34. ff. de Adqvir. rerum dominio.* Ergo adeſt perſona ficta, ſc. hæreditas, à qva transferri poteſt actio in eum, qvi falsò reſpondit. Et igitur, nec Natura nec jus repugnat. 1

In §. 1. qværitur, ſi falſo adſeveravi, ſervum Titii eſſe meum ſervum, & poſtea ille ſervus moriatur, an ob mendacium teneor? Qvod negatur, qvia non debet plus operari fictio in caſu ficto, qvàm veritas in caſu verô. *l. un. in pr. C. de Rei ux. act. Barboſa locupl. lib. 6. cap. 13. axiom. 5.* nam licet fuiſſet ſervus meus, ſi tamen decederet, ſolvitur judicium noxale. *l. 26. §. 4. & l. pen. §. 1. ff. de Nox. act.* 2 3

ad L. Si ſervus. 16.

SUMMARIA.

AN, ſi conventus ob ſervi ab hoſtibus capti delictum cum ſuum eſſe fateatur, ſibi præjudicet? n. 1.

Qvid, ſi Judæus Chriſtianum mancipium ſuum eſſe fateatur? 2.

SErvus aliqvis ab hoſtibus captus & in eorum poteſtate eſt. Ego ob factum ejus ac delictum convenior, & interrogatus reſpondeo, eum eſſe ſervum meum, qværitur, an hæc confeſſio mihi præjudicet? Videtur, qvod ſic; qvia res ab hoſte capta ob ſpem poſtliminii in actionem familiæ herciſcundæ venit *l. 22. §. ult. & l. ſeq. ff. famil. herciſc.* Atqvi hic nihil facit ſpes poſtliminii; nam in actione noxali præſens ſervi ſtatus attendendus eſt: Extrema ergo oportet eſſe habilia, qvoties fit translatio à tempore ad tempus vel de perſona in perſonam *Bart. hic, & ex eo Ant. Faber.*

In

2 *In §. 1.* formari poteſt hæc facti ſpecies; Ju-
dæus mancipium aliqvod Chriſtianum habet, in-
terrogatus, an ſuum ſit, hoc fatetur, an hæc con-
feſſio Judæo præjudicat? Et reſpondetur, qvod
non; quia jus repugnat, quia juris manifeſti eſt,
ne Judæus mancipium Chriſtianum habeat per
h. tit. Cod. Ne mancipium Chriſtianum Judæus &c.

ad L. Si ſervus. 17.

SUMMARIUM.

QVid, ſi plures domini unum ſervum habentes, eum ſuum eſſe negent?

SPecies facti: ſervus habuit tres dominos, qui ſervus mihi dedit damnum. Illi domini in judicio interrogati reſponderunt, ſervum non eſſe ſuum. Quæritur, an aliquis dominorum in ſolidum poſſit condemnari, & quidem ſine noxæ deditione? Quod affirmatur, ſive per mendacium negent, in ſua poteſtate eſſe ſervum, ſive dolo malò deſierint poſſidere. Is ergò, qui nihil dolo fecit, quo minus ſervum in poteſtate haberet, nec qui falsò id negavit poſſe ſe liberare dedendo ſervum, nec in ſolidum teneri.

ad L. Qvi ex parte. 18.

SUMMARIUM.

QVi ex ſextante hæres eſt, & dicit ſe ex aſſe hæredem, in ſolidum tenetur creditoribus.

QVi ex ſextante hæres, dicebat ſe eſſe ex aſſe hæredem, cohæres liberatur, quia actor jam habet, quem in ſolidum conveniat. *L. 8. h. t.* Sed quid ſi falsò confeſſus, non ſit ſolvendo? Tunc ex ea parte, quâ cohæres ſucceſſerat, reſtituitur in eum actio. *Cujac. tom. 1. p. 2351.*

ad L. Si filius. 19.

SUMMARIA.

AN, ſi filius (qvi patris nomine agit, interrogatus, an Pater hæres ex aſſe ſit) taceat, habeatur pro fatente? n. 1.

Qvid ſi Procurator interrogetur? 2.

1 FIlius meus meo nomine, ut procurator te con-
venit, tu ex perſona mea illum reconvenis, &
interrogas filium, an ſim hæres ex aſſe, filius me-
us tacet, an habeatur pro fatente? R. interrogatio
pro nulla habetur. Nam dum filius non vult re-
ſpondere, nec me defendere vult; dum me de-
fendere non vult, non poteſt etiam agere, omnia
2 ſunt nulla. Et ſic etiam ipſa interrogatio nul-
la; ſecus eſt, ſi Procurator cautionem & ſa-
tisdationem præſtitit, de qvo caſu *l. 39. pr. de Procur.* nam tunc ex ſatisdatione præſtitâ pro confeſſo habetur. *Cujac. t. 4. p. 129.*

ad L. Qvi ſervum. 20.

SUMMARIA.

QVid, ſi qvis alieni ſervi nomine conventus eum ſuum eſſe affirmet? n. 1.

Qvid, ſi qvis falſò homicidium confiteatur? 2.

Qvid, ſi qvis hæredem ſe eſſe falsò reſpondeat? 3.

An rem vindicaturus interrogari poſſit de poſſeſſione? 5.

An, ſi cautionem ob ædes tuas ruinoſas poſtulem, prius interrogari poſſis? 6.

QVæritur *in hac lege*, ſi alieni ſervi nomine 1
conveniar qvaſi dominus, qvi etiam inter-
rogatus? Reſpondi falsò eum eſſe meum ſervum,
& ita ex falſa confeſſione condemnor, ac ſolverim
æſtimationem litis ac damni, an verus dominus
liberatur à noxali actione? Qvod affirmatur, qvia
ſi ego condemnatus ſum in ſolidum, iniqvum eſ-
ſet, ſi actor idem à vero domino conſeqveretur.
Impoſſibile eſt, ut ſervus in ſolidum duos domi-
nos habere poſſit, fictio naturam imitatur. Sed 2
ſi qvis falsò dixit, ſe occidiſſe ſervum, qvem ta-
men Sempronius verè occidit, an confeſſus ho-
micidam liberat? Reſp. Qvod non, qvia non de-
bet impunitum eſſe delictum, & confeſſus hic non
condemnatur, ſed ex ſervi, qvi nocuit, perſonâ.
Sed qvid ſi is, qvi non eſt hæres interrogatus, an 3
hæres eſſet? Reſpondit falsò ſe hæredem eſſe, li-
beratne ille verum hæredem? Qvod negatur, qvia
ex diverſis cauſis obligantur. Verus hæres ex
contractu defuncti, falsò confeſſus ex ſuo men-
dacio. Sed ſi qvis animo defendendi accedat, 4
& in gratiam abſentis fateatur, ſe occidiſſe ſervum,
vel ſe eſſe hæredem, qvia non facit animô nocen-
di, ſed animô gerendi negotii per hunc *Cujac. ad h. l. tomo 1. ad lib. 2. qvæſt. Pauli.*

In §. 1. qværitur, ſi qvis vindicare velit rem, 5
an poſſit interrogari, an poſſideat, & ex qva parte poſſideat, & an reſpondere debeat? Et videtur, qvod non; qvia ob perſonales actiones interrogationes ſunt inventæ: Sed affirm. qvia aliàs ſæpe fruſtrà ageretur Rei vindicatione, & ut ſi poſſeſſor reſpondeat, ſe minorem partem poſſidere, in aliam partem, qvæ non defenditur, poſſit fieri immiſſio juxta *l. fin. Suprà de Rei vindic.*

In §. 2. qværitur, ſi ob ædes tuas ruinoſas da- 6
mnum metuam, & cautionem poſtulem, an poſſit prius interrogari, ex qva parte poſſideas? Et hoc affirmatur, qvia aliàs formula cautionis non poteſt rectè concipi, an in ſolidum tenearis, & ſi pro parte dimidia dicas te poſſidere, ut in alternam partem non defenſam poſſit fieri miſſio.

ad L. Ubicunqve. pen.

SUMMARIA.

AN judex indiſtinctè interrogare valeat? n. 1.
Qvid ſi dubitatio inter partes oriatur, faciens ad deciſionem cauſæ? 2.
Caſus referuntur, qvibus judex non debet interrogare. 3. 4. 6. & 7.
Hodiè qvando utiles interrogationes? 8. & 9.

1 UBicunq; Judex æqvum putaverit, poteſt in-
terrogare partem, & ideò non indiſtinctè in-
terrogationes admittuntur. *Camillus Borell. tom.*
2 *deciſ. tit. 17. n. 3. Menoch. lib. 2. A. Q. caſ. 51. per*
totum, & præſertim n. 34. ubi dicit, hanc interro-
gandi licentiam intelligendam eſſe tempore ha-
bili, ſc. ante concluſionem, quod de interrogati-
2 one facta à parte intelligo. Maximè autem vera
eſt regula, ſi dubitatio inter partes orta ſit, quæ
Judici eximenda videtur, & facit ad deciſionem
cauſæ, non verò ſi ad fundandam alterius partis
intentionem faciat. *Menoch. lib. 1. A. Q. 35. n. 24.*
& tota illa qv-ſt. Maſcard. concluſ. 1176. conſ. Hippol.
de Marſil. ſing. 155. Maranta in ſpeculo p. 6. act. 5.
3 *num. 2. Neviz. conſ. 5. num. 25.* Nam ſuper Jure
poſſeſſionis rei particularis reſpondere nemo tene-
tur. *l. 1. §. 1. h. t. & l. cogi. C. de petit. hæred.* niſi in caſu
4 *l. 9. §. 6. h. t.* Nec interrogandus eſt aliquis in præ-
judicium tertii, & futuram actionem fundandam.
Exemplum habet *Mev. p. 3. dec. 386.* Sic nec re- 5
ſpondere tenetur, quando judicium non tenetur
pati, ut præſtitô juramentô, re transactâ. Idem ſi 6
interrogaretur aliquis ſuper crimine, & adverſa-
rius de lucro certaret *Berlich. p. 1. dec. 16.* Idem ſi 7
interrogatur de intentione & cognitione, & non
verſemur in actu prohibito, ſi interrogata ad rem
præſentem parum aut nihil faciant, & ſim. Cæ- 8
terùm, ſi aliquod dubium in áctis occurrat, quod
eximi & declarari debet ante ſententiam, omninò
Judex ex officiò etiam hodiè interrogabit. Et utile 9
eſſet, ſi acta ſint transmittenda ad Collegium Juri-
dicum, ſi Judex percurreret prius acta, an aliquis
ſcrupulus ineſſet, qui peregrinum judicem con-
fundere poſſet.

ad L. Procuratore. fin.

SUMMARIUM.

In qvantum reſponſio in judicio facta præjudicet?

SEntentia legis plana eſt, quòd Reſponſio facta in judicio præjudicet tantum, quoad perſonam interrogantis, non quoad alios. Et ideò ab alio in aliò judiciò allegari non poteſt, ſed ibi poteſt dici, eſſe rem inter alios actam, & ſic reſpondentem ab his, qui in jure eum non interrogaſſent, ex reſponſo ſuo conveniri non poſſe.

TITULUS II.

De

Qvibus Rebus ad eundem Judicem eatur.

ad L. 1. & 2.

SUMMARIA.

COram ſuperiore omnium judice cauſa eorum, qvi diverſis judicibus ſubjecti ſunt, tractatur. num. 1.
Exempla referuntur. 2. 3. & 4.
Qvid ſi cauſa Clerico cum Laico communis? 6.
Cauſa poſſeſſoriu & petitorii, an coram diverſis judicibus tractanda? 7. & 8.
Cauſæ connexitatis, qvare ad eundem judicem eundum, referuntur. 9.
An feuda à diverſis dominis recognita continentiæ cauſa ſint? 10.
Hodiè in arbitriò actoris eſt, cauſas connexas conjunctim tractare. 11.
An ex rei identitate cauſa connexitatis oriatur? 12. & 13.
In appellationis inſtantiâ, qvando de cauſa ſeparatâ cognoſcatur? 14.
Ubinam de Advocati ſalario cognoſcatur? 15.

QVando ejusdem cauſæ plures ſunt rei di- 1
verſis judicibus ſubjecti, v. gr. duo imme-
diatè & unus mediate Imperio ſubjecti, &
ad eundem finem agitur, non coram di-
verſis, ſed propter eandem & indiviſibilē cauſam,
coram ſuperiore omnium Judice, v. gr. Imperatore
vel Camera Imperiali conveniendi ſunt, per *has le-*
ges, Exemplū *in L. 1.* de pluribus familiæ herciſcun- 2
dæ Judicio inter ſe agentibus, de quo *Men. lib. 2. A.*
Q. c. 371. In L. 2. exemplum de pluribus Tutoribus, ſi
pupillus, qui fuit, conveniat unū tutorem, quaſi cæ- 3
teri non ſint ſolvendo, ſed tutor conventus dicit,
omnes vel in totum vel pro parte eſſe ſolvendo, &
petit, ut omnes citentur, juſtum hoc eſt deſideriū,
& tutores omnes ad Judicem unū remittendi. *Cu-*
jac. tom. 4. p. 26. Ratio in L. *Nulli. C. de Judiciis* ne
cauſa in plures Proceſſus dividatur. *Gail. lib. 1. obſ.*
32. n. 3. Myſing. c. 1. obſ. 4. Mind. in. de Mandat. toto lib.
3. Klock. vol. 2. conſ. 6. num. 205. & ſeq. Carpz. lib. 2.
reſp. 40. & ſeq. & qvos Addit. ad Zaſium h. t. refert.
Sic & ſocii coram omnium ſuperiori judice con- 4
veniendi. *Petrus de Ubaldis de duobus fratribus*
p. 14. princ. n. 7. Sed ſi alius ſit ſubditus Im- 5
perii

perii Romani, alius Regis Galliæ, continentia
cauſæ locum non habet. *Petr. Frid. de cont. cauſæ. l.*
6 *3. c. 3. n. 8. Berlich. p. 2. dec. 220. n. 18. & 20.* Si cauſa au-
tem laico cum clerico communis, Eccleſiaſt Ma-
giſtrat. ob continentiam cauſæ eſt Judex compe-
tens. *Berl. d. l. n. 24. & ſeq.* qvia dignior ad ſe trahit
7 minùs dignum. *Berlich. d. l. n. 30.* Cauſæ etiam poſ-
ſeſſorii & petitorii ſunt connexæ, ut coram diverſis
Judicibus inſtitui non poſſint. *d. l. nulli. C. de judic. l.*
8 *13. C. de Rei vind.* qvod non tantùm locum habet, ſi
alterum pendente alterô inſtituatur, ſed etiam ſi v.
gr. poſſeſſorium ſit finitum; nam neqvè tunc alibi
petitorium inſtitui poteſt, qvàm ubi poſſeſſorium
fuit deciſum, ut ex generalitate textuum probat
9 *Carpz. p. 3. dec. 215.* nam cognitio unius affert aptio-
rem intelligentiam alterius. Cauſæ autem Con-
nexitatis cauſarum hæ. (1.) res diverſis Juriſdictio-
nibus ſubjectæ, qvæ tamen ex unô principiô pe-
tuntur. *Berlich. p. 2. dec. 220. n. 9. & ſeq.* (2.) Perſonæ
plures diverſi fori, ſimul tamen obligatæ. (3.) Præ-
ventio. (4) Reconventio (5.) Interventio. (6)
Cumulatio actionum. (7) Rei vel actionis indivi-
ſibilitas. (8.) ſocietas. (9.) Principalis ac acceſſo-
rii concurſus, de qvô *Dn. Mevii p. 5. dec. 355.* (10.)
petitorium & poſſeſſorium, de qvibus *Mindanus l.
3. cap. 1. & ſeqq. Gilkenius in l. nulli. C. de Judic. Gil-
hauſ. in Arb. judic. numuſc. 10. n. 50. & ſeqq. Afflict. dec.
354. Berlich. p. 2. dec. 22. n. 5. & alii.* Sed ſi qvis ratio- 10
ne plurium feudorum, qvæ à diverſis dominis re-
cognoſcit, conveniatur, nulla eſt cauſæ continen-
tia. *Schrader. de feud. p. 10. ſect. 4. n. 69. & ſeq.* Ho- 11
diè videtur in arbitrio actoris eſſe poſitum, an a-
ctiones connexas conjungere velit ubi tamen reus
ante litem conteſtatam exceptionem continentiæ
cauſæ opponere poteſt. *Gail. lib. 1. obſ. 32. n fin. Myn-
ſing. cent. 1. n. 97. qvos laudat Struvius de judic. th 53.*
Sed ex rei identitate ſola connexitas probari non 12
poteſt, ſed ex cauſæ & Judicii identitate. Et inci- 13
dentia ad idem judicium non pertinent, ne præju-
dicium ipſi faciant vel exinde expectent. *Mevius p.
3. dec. 90.* Hinc cum Vitricus aliqvas res hæredita-
rias vendidiſſet, & inter Vitricum & Privignum a-
ctio familiæ herciſcundæ mota, emtor vellet retra-
ctare emtionem ex capite læſionis; hæc extrema
cauſa pro connexa non habita, ſed ad competen-
tem judicem remiſſa in Tribun. Regio, prout refert
Dn. Mev. d. l. In inſtantia appellationis qvando cau- 14
ſa ſeparata venit cognoſcenda, qvæ tamen ex cau-
ſæ appellationis eventu dependet, tractari ibidem
poteſt. *Dn. Mev. p. 5. dec. 35.* Sic de ſalario advoca- 15
to ſolvendo coram eodem judicio commodè co-
gnoſcitur, ubi lis principalis deciſa, licet ratione
illius perſonæ Judex aliàs incompetens. *Dn. Mev.
p. 1. deciſ. 234.*

Titulus III.

De Servô corruptô.

Ad L. Ait Prætor. 1.

SUMMARIA.

Cur in hac actione ſtatim in duplum agatur, ſecus in L. Aqvilia? n. 1.
Qvidnam duplicetur? 2.
An ſervum b. f. poſſeſſum corrumpens Domino vero teneatur? 3.
Ratio negandi. 4. & 5.
Hominem liberum pro ſervo poſſidens hanc Actionem non habet. 6.
Cur perſvadere plus, qvàm compellere? 7.
An ſufficiat perſvaſio ſine effectu? 8.
An teneatur, qvi ſervi propoſitum laudat? 9.
Corruptionis ſpecies qvænam? 10. & 11.

1 PRopter ſervum corruptum ſtatim agitur in
duplum, ſecùs in L. Aqvil. qvia hic dolus, il-
lic culpa coërcetur, & animi corruptio gra-
2 vior, qvàm corporis. *Thol. l. 38. c. 10. n. 6.* & du-
plicatur hic non tantùm pretium ſervi, ſed etiam
rerum, qvas ſecum abſtulit. *l. 10. h. t.*
3 *In §. 1. Legis primæ* qværitur 1. an, qvi bonâ
fide poſſidet ſervum alienum, an, ſi ſervum eum
corrumpat, propterea teneatur Domino vero?
Qvod videtur affirmandum, qvia tenetur Domi-
no ex damno datô corpori ex Lege Aqviliâ, *per l.
38. ff. ad L. Aqvil.* Ergò multò magis ob damnum
animo ſervi datum. Sed negatur, qvia alia ra- 4
tio eſt Legis Aqviliæ, qvæ punit culpam leviſſi-
mam etiam, alia verò hujus Edicti, qvod punit
dolum, qvi in bonæ fidei poſſeſſorem non cadit.
Qvin & b. f. poſſeſſor vi corrupti actione experiri
non poteſt, qvia in effectu ejus non intereſt, nam
intereſt veri Domini, non verò bonæ fidei poſſeſſo-
ris, niſi qvoad operas & alia damna, ob qvæ agere
poteſt Nam ſi in ſolidum competeret actio domino
vero & bonæ fidei poſſeſſori, abſurdum hoc eſſet,
ſi ſcilicet diceretur utriqve eôdem reſpectu dari a-
ctionem. Nam non eſt abſurdum, ut uni directa 5
competat alteri utilis. *l. 9. §. 1. h. t.* uni actio ſervi
propriè ſic dicta, alteri ratione operarum impe-
ditarum. 2. Qværitur, ſi hominem liberum pro 6
ſervo poſſideas, an habeas actionem ſervi corru-
pti? Videtur, qvod ſic; qvia ſic ceſſat ratio
hæc jam allata, qvòd duo non poſſint habe-
re hanc actionem: Sed negatur, qvia homo

liber extra omne commercium eſt. In Edictô
dicitur, qui (recepit) ſcilicet dolo. *l.5. h.t.* Et ſi
ſciat ſervum fugere à Dominô ſuô & in ſuô fundô
7 occultet, non ſi ex miſericordia hoc faciat. Per-
ſvadere pliùs eſt, quàm compellere; nam hoc caſu
animus illæſus manſit. *§.3. h. l. Menoch. conſ.175.*
num.4. & conſ.406.n.95. Cravetta conſ.10. num.17. &
conſ.192. numer.12. Petr. Plac. de Delictis lib.1.cap.17.
Conſ. Cothmann. v.1.conſ.1.num.270. Farin. q.129 n.
8 *26.* Sufficitque perſvaſio ſine effectu. *§.8. Inſt. de*
Obligat. quæ ex delictis. l.20. C. de Furtis; Nam hæc
perſvaſio propriam delicti ſpeciem conſtituit. Nec
obſtat *l.53. in fin. de V. S. Schneidvv. ad §. in du-*
9 *plum. Inſt. de Act. n. 4.* Et tenetur etiam is, qui
laudat malum propoſitum, quia eum confirman-
do facit deteriorem. *§.4. d.l. Schneidvv. d.l. numer.*
16. Tholoſ. d.l. n.3. Hipp. Riminal. Conſ.310. n.10. lib.3.
10 *Farin. d.q.129. n.29.* Corruptionis ſpecies etiam
eſt, ſi fugitivum recepit, qui à reditu dehortatur,
qui ſumtus litis contra dominum ſuppeditat; in
quibus caſibus non tantùm actio ſervi corrupti,
ſed etiam mandata de non corrumpendo decer-
11 nuntur. *Dn. Mev. p.1. dec.389.* Aliæ ſpecies cor-
ruptionis recenſentur *in §. ult. hujus legis primæ.* ut
ſi quis ſervo ſvaſerit, ut injuriam faceret, vel quid
ſurriperet, vel fugeret, vel ut alienum ſervum ſol-
licitaret ad delictum, vel fugam, vel ut rationes
ob adminiſtratum peculium intricaret, ut mere-
tricio amori ſe dederet, ut vagaretur & eſſet er-
ro, vel malis artibus eſſet deditus, vel ſpectacu-
la ſæpè frequentaret, vel ſeditioſus & tumultuo-
ſus &c.

ad L. Vel luxurioſum. 2.

SUMMARIUM.

Spes ſervi corrupti.

PErſeqvitur hæc Lex materiam paragraphi ultimi tituli præcedentis, ſcilic. quòd tunc etiam corrumpatur ſervus, ſi fiat luxurioſus vel contumax, vel ut muliebria (turpe dictu) patiatur, & conſeqventer de omnibus vitiis intelligendum, ſi epicuræum, ſi contemtorem ſacrorum, ſi furem eum faciat aut mendacem.

ad L. Dolo malo. 3.
& ſeq.

SUMMARIUM.

Edictum hoc dolum malum reqvirit.

EDictum hoc requirit dolum malum. Nam ſi culpa mea fiat deterior, v. gr. ſi luſum cum eô ſæpiùs inſtituam, ſi tabernæ vinariæ ipſum præponam, & fiat vinoſus, vel ſi aliô modô occaſionem præbeam, ut ſervus corrumpatur, ſi id ſine dolô fiat, non teneor actione ſervi corrupti; undè ſi perſvaſero ſervo alieno, ut arborem conſcenderet, vel in puteum deſcenderet, non teneri actione ſervi corrupti, ſi ſervus lapſus crus fregerit, ſed tunc teneret actione legis Aquiliæ *per l.4.* quæ non eſt per ſe in duplum.

ad L. Doli verbum. 5.
& ſeq.

SUMMARIA.

REceptio ſervi doloſa debet eſſe. n.1.
Qvid ſi qvis homini libero vitium perſvadeat? 2.
Qvomodo hæc & L. Aqviliæ actio differant? 3.
Etiam ob ſervum jam manumiſſum hæc actio datur. 4.

ID, qvod ſuprà de receptione dictum, hic repe- 1
titur, ſcilicet Receptionem in Edictô intelligi do-
loſam. Nam ſi recipiam eô fine, ut ſervum fugitivum Domino reſtituam, hic nemo dicet, me dolo id feciſſe. Si etiam id faciam ex miſericordiâ, ſi ſervus crudeliter tractatus fuit, non erit dolus; ſed culpoſa & intempeſtiva miſericordia qvidem eſt, ſed non dolus.

Sed qværitur *in §.1.* ſi qvis vitium perſvaſe- 2
rit libero homini, qvem pro ſervo habuit, an teneatur? Qvod affirmatur, quia corrumpens liberum magis delinqvit.

In §.2. deſignatur diſcrimen inter hanc a- 3
ctionem & Legis Aquiliæ. Nam utraqvè eſt in duplum: Sed actio Legis Aqviliæ non per ſe nec ſemper, ſed contra negantem & de mendacio convictum. Hæc verò Actio contra fatentem eſt in duplum, qvia corruptio animi gravior qvam corporis ſervilis. Si verò corruptio facta ſit à ſervô, vel ancillâ meâ ſine dolô meô, tunc poſſum declinare judicium noxæ dedendo ſervum corruptorem.

In §. ult. legis qvintæ & l.6. h.t. qværitur, ſi 4
ſervus meus corruptus ſit à te & ego illum ſervum manumiſerim, vel alienaverim, vel ille ſervus deceſſerit, an mihi adhuc competat actio? Et videtur, qvod non; qvia jam mea non intereſt: Sed affirmatur, qvia verba Edicti ad præteritum referuntur, non ad præſens, & manumiſſio non extingvit actionem mihi ſemel qvæſitam, & ideò præteritæ utilitatis æſtimatio in hôc judiciô verſatur. *l.6. h.t.*

ad L. Nam &. 7.

SUMMARIUM.

Cur etiam ob ſervum jam manumiſſum hæc actio detur?

COntinet hæc lex ſpecialem rationem dubitandi ejus, qvod *in §. ult. legis qvintæ & l.6.* dictum eſt. Dicere enim poſſet aliqvis, concedo, ſi alienaverit dominus ſervum corruptum; nam corruptio ſervi poteſt eſſe cauſa alienationis. Sed in manumiſſione alia ratio. Nam manumiſſio fieri ſolet ob bona merita, & videtur igitur deleta memoria delictorum & damnorum præteritorum, & ipſius corruptionis: Sed reſpondetur in

hac

hâc lege manumiſſionem non fieri ſemper ex benevolentia, vel ob compenſanda merita bona, quid ſi enim tædio ſervi, cum potuerit vendere, eum manumiſerit? Quid ſi nova cauſa accedat v.g. mutavit mores ſervus corruptus? Quid ſi ob interceſſionem viri potentis manumiſit?

ad L. Sed &. 8.

SUMMARIUM.

AN hæc actio hæredi domini, cujus ſervus corruptus eſt, competat?

QVæritur, an actio ſervi corrupti competat hæredi domini, cujus ſervus corruptus eſt? R. Et quidem nullum eſt dubium, actionem illam ad hæredem pertinere, ſi ſervus in hæreditate permaneat; Sed quid ſi ſervus corruptus mihi ſit legatus, an actio hæredi datur, an mihi? Et videtur poſterius dicendum *ob l. ſi dominium. 47. ff. de furtis.* Sed affirmatur prius; quia hæredi ſemel adquiſita actio per leges præcedentes. Ideoquè alia Actionis furti, alia hujus Actionis conditio eſt.

ad L. Si qvis. 9. & ſeq.

SUMMARIA.

QVa actio contra ſocium communem ſervum corrumpentem detur? 1.
Receptio doloſa inter ſocios non præſumitur. 2.
An inter ſocios, quorum alter ſervi proprietatem, alter uſumfr. habet, hæc actio detur? 3.
Datur hæc actio ad duplum. 4.
An etiam rerum ablatarum æſtimatio dupletur? 5.

1 IN *l. hac in princ.* proponitur hæc ſpecies facti. Ego & tu habuimus, vel habemus communem ſervum, quem tu corrupiſti, an teneris actione ſervi corrupti? Quod affirmatur; ſed & aliæ actiones concurrunt, ut actio pro ſocio, ſi ſocii ſumus; quia non omnis communio ex ſocietate eſt, ſed & ex alia cauſa. Sed & datur indiſtinctè actio communi
2 dividundo. Sed quærit. Ulp cur Julianus in hâc quæſtione tantùm corruptionis, non etiam receptionis, mentionem faciat, ut mentio fit receptionis in Edicto? Et reſpondetur, quod inter ſocios receptio doloſa non præſumatur, quia quilibet ſociorum Jus habet recipiendi ſervum, niſi contrarium probetur; nam probatô dolô daretur hæc actio.

3 *In §. 1.* proponitur alia ſpecies facti: Ego & Tu habemus ſervum, tu quidem proprietatem habes, ego uſumfructum, vel ego habeo proprietatem, tu uſumfructû & alter noſtrum corruperit ſervum, quæritur, an detur actio hæc inter eos, quòd proprietario actio detur contra uſufructuarium? De eô nullum eſt dubium, quia proprietarius eſt dominus *argum. l. 1. pr. & §. 1. 14. §. 4. h. t.* Sed ſi proprietarius corruperit ſervum, non videtur actio dari uſufructuario contra proprietarium, quia ille non eſt dominus? Sed reſpondetur, utile hoc judicium dari uſufructuario; non tantùm contra propietarium; ſed etiam contra extraneum, quia maximè uſufructuarii intereſt, ne ſervus corrumpatur. Datur hæc actio ad duplum, ſcilicet du- 4
plum ejus, quanti ea res erit per verba Edicti per *l. 1. pr. & §. 2. hujus legis non.* Sed ponamus, ſer- 5
vum corruptum ſecum abſtuliſſe res, quæritur, an dupletur, quanti ſervus deterior factus, vel an etiam duplandum pretium rerum ablatarum & perditarum? Et prius Neratio placuiſſe refertur *in §. ult. hujus legis*, quod refutatur in *lege ſeq.* ubi dicitur, rerum æſtimationem etiam duplari, etiam ſi res non ſint perlatæ ad eum, qui corrupit, nam corruptor eſt princeps cauſa delicti, non verò tertius, ad quem res perlatæ ſunt.

ad L. Neratius. 11. & ſeq.

SUMMARIA.

AN furta poſt corruptionem facta æſtimentur? n. 1.
Quid ſi ſervo, ut chirographa corrumpat, perſvaſerim? 2.
Qvænam actiones cum hâc concurrant? 3. & ſeq.

DIctum in præcedentibus, tempus præſens non 1
attendi, ſed præteritum, ſed quid de futuro, quod tamen ex præcedenti corruptione ortum habere videtur v. g. ſi fugam ſervo meo perſvaſeris, & is poſteà, ſcilicet poſt fugam, furtum mihi fecerit, an hoc furtum duplandum? Qvod videtur affirmandum, ob verba Edicti generalia. Negatur autem, quia corruptio illa non eſt cauſa immediata furtorum ſequentium, ſed corruptio eſt cauſa actionum primarum, ex his oritur conſvetudo, ex hâc furta ſequentia, & non eſt improbabilis lectio *Antonii Fabri ad h. l.* nam nec verba Edicti, quòd illa ratio decidendi *in princ.* poſita ſit vera, colligitur manifeſtò *ex §. 1.* cujus hæc eſt ſpe- 2
cies facti; Perſvaſi ſervo, ut chirographa delictorum corrumpat. Ob hoc teneri hâc actione. Sed ſi poſteà conſvetudinem corrumpendi documenta contraxerit, & rationes corruperit, & alia inſtrumenta ſubtraxerit, interleverit, horum nomine non teneri, quia corruptio horum factorum non eſt cautio immediata.

In §. 2. agitur de actionibus cum hâc actione 3
concurrentibus. Nam qui ſervo perſvaſit, ut ſuo domino furtum faceret, tenetur actione furti, quia opem & conſilium ad furtum dedit *§. 1. inſt. de Obl. quæ ex delict. l. 52. §. 1. de V. S.* tantum delictum eſſe; duplex tamen reſpectus adeſt; altera enim actio irrogat pœnam furti, altera pœnam ſervi corrupti.

Et

4 Et magis qui ſervum recepit ac corrupit, tenetur
actione utràquè, quòd hic etiam diverſa facta con-
5 currant, ut receptio & corruptio. Et præter a-
ctionem furti datur etiam condictio furtiva, quæ
rem perſequitur, nec hæc actionem furti tollit.
Quia condictio furti rem perſequitur, actio furti
pœnam tantùm. Ratio autem hujus rei adduci-
tur *in l. 12.* quia licet res furto ſubtractæ redditæ
fuerint, tamen datur actio furti. Nam rebus fur-
to ſubtractis, ac poſteà reſtitutis, tollitur quidem
condictio furtiva, ne bis idem petatur; ſed non tol-
litur actio pœnalis furti.

ad L. Hæc Actio. 13.

SUMMARIA.

Contra hæredes hæc actio non datur. n. 1.

Servus hæreditarius pendente hæreditate etiam corrumpi poteſt. 2.

Corruptor talis etiam hæreditatis petione tenetur. 3.

1 Actio ſervi corrupti eſt perpetua, non verò
temporaria, & datur hæredi ut anteà di-
ctum *ad l. 8.* & bonorum poſſeſſori. Sed
contra hæredem corruptoris non datur *hic & l.*
unica Cod. Ex dolò defuncti in qvantum hæredes
teneantur.

2 *In §. 1.* quæritur, an ſervus hæreditarius
pendente, & vacante hæreditate poſſit corrum-
pi, ita ut hæredi poſtea detur actio? Videtur quod
non; quia hæreditati non fit furtum *per l. 68. d. l.*
furti. cùm nemo poſſideat bona hæreditaria,
poſſeſſio in furto requiratur, quia furtum eſt inter-
verſio poſſeſſionis. Et prætereà reſpiciendum eſt
ad tempus, quô corruptio facta eſt *l. 5. §. fin. h. t.*
Sed affirmatur; quia hìc non tàm interverſio re-
rum, quàm corruptio ſervi attenditur, & attendi-
3 tur hic potiùs dominium, quàm poſſeſſio. Sed &
petitione hæreditatis ut prædo tenetur corruptor,
quia eſt debitor hæreditatis ob corruptionem, eſt
enim poſſeſſor juris per *l. 13. §. fin. & tres ll. ſeq.* nec
non *l. 41. ff. de Petit. hæred.*

ad L. Ut tantum, 14.

SUMMARIA.

Hæreditatis petitio etiam in duplum datur. n. 1.

Actione utili tenetur, qvi filiæ ſcelus perſvadet. 2.

Idem, de uxore corruptâ. 3.

Idem, de famulis noſtris. 4.

An hæc actio ipſi corrupto detur? 5. & 6.

Qvid dupliciter, hiſce caſibus? 7.

Si ſervus communis alterius ſocii proprium corrupit, hæc actio non datur. 8.

Datur tamen actio alia. 9.

In noxalibus actionibus qvilibet Dominorum in ſolidum tenetur. 10.

Uſufructuario de ſervô corruptô datur actio contra proprietarium. 11.

De ſervo pignori dato debitori datur actio. 12.

An duplum in hac actione ſit extra rem? 13.

An intereſſe duplandum? 14.

Qvid ſi ſervus meus tuô conſiliô tertio damnum dederit? 15.

An Dominus ſervum corruptum retinere tenea-tur? 16.

Qvid ſi ſervus corruptus corruptori dari nequeat? 17.

Qvid ſi Dominus coruptionem ſervum manumiſerit? 18.

In princ. eſt continuatio legis hujus cum præce-
denti, & quæritur, ſi contra corruptionem detur
petitio hæreditatis, an hæc etiam ad duplum detur
Videtur quod non; quia petitio hæreditatis eſt ta[illegible]
tùm rei perſecutoria, & tantùm datur ad ſi[illegible]
Sed affirmatur, quia petitio hæreditatis eſt A[illegible]io [illegible]
niverſalis, quæ facilè argumentum recipit. Sed
hôc caſu, quando ad duplum ageretur, non poſſit
actioni corrupti ſervi eſſe locus. Actio ſervi cor- 2
rupti utilis datur etiam de filiô, & filiâ corrupta, ut
ſi quis filiam alterius, promiſſione nuptiarum de-
cipiat, & ſcelus ei perſvadeat. *Corbin. vol. 1. conſ. 1. n.*
270. Idem *argumento hujus §. 1.* etiam de uxore 3
corruptâ ſtatuunt, & per *l. 48. pr. de operis Libert.*
Idem in famulis noſtris. *Schneidw. d. l. num. 6. & 8* 4
Joh. Herm. Stamm. de ſerv. perſon. lib. 1. tit. 4. cap. 5
hunc aliosqve referens Dn. Struv. Exerc. 15 th. [illegible]
ubi refert, nonnullos ipſi corrupto hanc actionem
tribuere, & ſanè hoc non puto eſſe ſine ratione.
Nam omnium maximè corrupto nocetur. Sci- 6
mus, corruptis puellis dari actionem, præſertim
verò ſi judicium ob ætatem ſit infirmius, putarim
adoleſcenti ob corruptos mores dari utilem hanc
actionem; nam aliàs ſi adoleſcens in nullius pote-
ſtate eſſet, impunè ferret hanc corruptionem cor
ruptor, & ſcimus fragilem ætatem facilè corruptio-
ni obnoxiam eſſe, præſertim hôc tempore corru-
ptiſſimô. Sed in his duplatur intereſſe operum &
rerum deperditarum, ſalvo intereſſe Judicis. *Don.*
l. 15. c. 25. Cujac. l. 17. obſerv. 11.

In §. 2. legis 14. agitur de hôc caſu, ſi 8
ſervus tibi mecum communis ſervum meum
proprium corruperit, an datur mihi actio pro
parte contra te? Videtur quod ſic, quia corruptor
ſervus pro parte tuus. Ergò pro parte dabi-
tur actio noxalis. Sed negatur, quia mi
hi contra ſervum meum proprium, qui alium
ſervum meum proprium corrupit, nulla da-
tur actio *lib. 4. ff. de judi.* ergò nec nobis
actio contra eum, qui communem mecum ha
bet ſervum. Sed quia tamen conſilium non 9
debet eſſe impunitum, dabitur mihi actio pro
ſocio, ſi ſocii ſumus vel communi dividundo,
ſi ſer

ſi ſervum communem ſine ſocietate communem habeamus, vel familiæ herciſcundæ, ſi cohæredes *l.41. de Nox. act.* per quas actiones vel adjudicationem ſervi, vel æſtimationem intereſſe in ſimplum conſequimur. *l.16. §. ult. ff. fam. herciſc.*

10 *In §. 3.* de caſu converſo agitur, ſi ſervus tibi mecum communis extraneum fortè Titii ſervum corruperit, an conventus ego in ſolidum teneor? Et reſpondetur, in noxalibus actionibus quemlibet dominorum in ſolidum teneri, nec liberari ſocium, ſi partem, quam in ſervo habet, noxæ dedere velit. *l. 8. ff. de Noxal. act.* Sed unô ſolvente ſolidum liberatur alter, quia unum delictum & unum damnum eſt.

11 *In §. 4.* quæritur, ſi uſumfructum habeam in ſervo tuo, & is ſervum meum proprium corruperit, an te ut proprietatis dominum convenire poſſim actione noxali? Et reſpondetur quod ſic, quia uſufructuarius non eſt dominus, ſed proprietarius dominus eſt. Ergò fructuario de ſuô ſervô corruptô datur actio contra proprietarium ut Dominum ſervi corruptoris.

12 *In §. 5.* agitur de ſervô pignori datô ab aliô corruptô an detur actio ſervi corrupti debitori, an verò creditori? Et prius affirmandum; nam debitor ſolus eſt dominus, cui datur hæc Actio: Et idem in actione Legis Aquiliæ *l. 30. §. 1. de L. Aqvil.*

13 *In §. 6.* quæritur, an duplum in hâc actione ſit extra rem, & non contineat ſimplum v.gr. ſi damnum ſit centum florenorum, an præter 100. florenos ducenta peti poſſint, ut quidem fit in actione furti nec manifeſti? Sed negatur: Sed hæc a-
14 ctio eſt miſta & continet ſimplum. Si ſervo meo perſvaſeris, ut furtum faceret Titio, & furtum id eſſet grande, ut mihi actione noxali fuerit neceſſe noxæ dedere Titio ſervum meum, an etiam illud intereſſe duplandum? Quod affirmandum, quia domino ſervi corrupti indemnitas pleniſſimè
15 procuranda eſt, *l.10. h. t.* Sed quid ſi ſervus meus tertio damnum de conſiliô tuô, tenerisne ſic ex Lege Aquilia conventus reſtituere damnum Tertio, ut mihi illud, quod perſolvi, reſtituas vel ſi locavi alii ſervum conſilio tuo corruptum? Et ideò hic dicendum *in §. 8.* quod in *præcedenti §.* dictum; de Locato ſervo fure videri poteſt. *l. pen. ff. Commod. l. 31. de pignorat. act. l. 60. §. 7. ff. Locati.* In hanc actionem autem venit, quanti ſervus vilior factus fuit, ex ſui corruptione, quod ut & intereſſe actoris in judicium hoc venit *§. 9. h. l.*

16 *In §. ult.* quæritur, an Dominus ſervi corrupti retinere ſervum corruptum teneatur, & duplo depretiati contentus eſſe debeat? quid ſi ſervus corruptus planè inutilis ſit domino, poteſtne petere totum pretium ſervi corrupti, & ſervum relinquere corruptori? Quod affirmatur *in §. ult.* ita ut electio competat Domino, ita tamen ut ſi ſervum corruptori relinquat, non niſi ſimplum percipiat. Quia ſat lucri eſt corrupto ſervo carere, & ſat damni corruptum ſervum retinere co-
gi. Sed quid ſi non poſſit ſervum corruptum cor- 17
ruptori dare? Quid ſi ſit in fuga ſervus? Reſp. pretium hôc etiam caſu accipiet ceſſis corruptori actionibus, quibus is poſſeſſionem ſervi conſequi
poteſt. Demum *in d. §. ult.* quæritur, quid ſi domi- 18
nus corrupti ſervi, eum manumiſerit, annon eô caſu pretium conſequi poſſit? Quod negatur, nam ita haberet ſimul pretium & rem ipſam; nam manumiſſum dare non poſſet, & ipſo manumiſſo ut liberto uteretur.

ad L. Corrumpitur. 15.

SI quis ſervum meum ita corruperit, ut me contemneret, & aduncô naſô, ut ajunt, ſuſpenderet, eſtne hæc corruptio, quæ in hoc judicium venit? Videtur quod non, quia damnum pecuniarium hic æſtimatur; Sed affirmatur, nam ex contemtu oritur inobedientia, contumacia, odium & plura damna & omninò depretiatus eſt hic ſervus.

ad L. Dominus. pen.

SUMMARIUM.

Q*Vid ſi ſervus Diſpenſator apud mulierculam pecuniam conſumſerit?*

HAbui diſpenſatorem ſervum, quem manumiſi, antequam redderet rationem. Poſteà reddere rationes, & reſtituere reliqua non potuit, cauſa fuit hæc, quod apud mulierculam pecunias dilapidâſſet, quæritur, an contra mulierculam agere poſſim de ſervo corrupto? Videtur quod non, quia de liberô homine corruptô non datur hæc actio. Sed affirmatur, quia cum adhuc ſervus eſſet, corruptus fuit; certè initium corruptionis factum, imò etiam furti actio contra mulierculam datur, cum quâ actione hæc concurrit *l.11. h.t.* ſi ſervus pecunias meas ſecus ad mulierculam detulit.

ad L. Servi corrupti. fin.

SUMMARIUM.

An marito contra uxorem hæc actio detur?

MUlier ſervum mariti corrupit, an datur marito actio ſervi corrupti contra uxorem? Vid. quod non, quia actio turpis & pœnalis inter conjuges non datur *l.2. C. Rerum amot.* & hæc actio eſt turpis *l.56. pro ſocio.* Sed affirmatur, ſed ita, ut tantùm detur in ſimplum favore matrimonii per hanc legem, & proponatur actio verbis honeſtioribus & temperatis & in factum agatur *d. l. 2. Conferri poteſt erudita diſſertatio Academica Per-Illuſtris & Generoſiſſimi Dni. Dni. Otthonis Junioris Baronis de Schvverin de ſervi corrupti delicto.*

Titulus IV.
De Fugitivis.

ad L. Is, qvi, 1.

SUMMARIA.

AN, qvi ſervum fugitivum celat, fur ſit? n. 1.
Qvid, ſi ſervus fugitivus à conſervis recipiatur? 2.
An fugitivum in alienis ædibus qværere liceat? 3.
An ſervum fugitivum ſtatim reddere teneatur? 4.
Qvod de fugitivis dictum, ad errones extenditur. 5.
Ex fugitiva natus pro fugitivo non habetur. 6.
Qvid ſit in publicum deducere? 7.
Qvomodo cuſtodiendus? 8.
Alienum fundum ingredi licitum eſt, fugitivi ſervi inqvirendi cauſa. 10.
Pœna ſervum fugitivum celantis qvænam? 11.
Dominus qvænam probare debeat, anteqvam recipiens ſervum ad cuſtodiam & cautionem teneatur? 12. & 13.
An & qvando res furtivas in alieno inveſtigare liceat? 14.
An hic titulus omnino hodiè inutilis? 15. & 16.
Utiliter ad noſtros ruſticos, milites, cives &c. applicatur. 17.
Imò ad Monachos. 18.
Fugitivus, ſi cuſtodia elapſus eſt, qvomodo teneatur recipiens? 19.
An uxor fugitivi fugæ conſcia detineri poſſit? 20.

1 IN *princ. l. 1.* qværitur, an is, qvi ſervum fugitivum celat, fur ſit & actione furti conveniri poſſit? Videtur qvod non; qvia hic non eſt ſemper lucri faciendi animus, ſine qvo fur non eſt, nec fur eſt, qui furi iter monſtravit. *l. 62. ff. de furtis.* Sed affirm. hic, qvia fugitivus ſervus ſui furtum eſt, cui celator opem & auxilium fert, & præſumitur habere animum ſervum lucrifaciendi. Et ideò hic uſucapio locum non habet *l. 1. C. h. t.* Si verò probetur, hanc receptionem ex miſericordia faciam, procul dubio fur non erit.

2 *In §. 1.* qværitur, an, ſi ſervi fugitivi à conſervis ſuis, & a villicis recipiantur aut procuratoribus poſſeſſionum atq; ita occultentur, detur actio? Et reſpondetur, dari mulctam; nam licet ex miſericordia id faciant & commiſeratione, intempeſtiva tamen & domino nociva eſſet hæc commiſeratio *l. 7. in princ. ff. Depoſiti.* Sed datur iſtius mulctæ remiſſio ob pœnitentiam, ſi qvis intra 10. dies fugitivum & receptum ſervum domino reddidiſſet, vel apud Magiſtratum exhibuiſſet. Imò magis excuſati ſunt, & ipſo jure excuſandi qvi non receperunt ſervos fugitivos, ſed repertos ſervos in ſuis prædiolis noluerunt celare, ſed Domino vel Magiſtratui exhibuerunt per *d. §. 1.* legis primæ.

In §. 2. ſtatuitur, fugitivum licere qværere 3
in alienis ædibus & prædiis, de qvo poſt plura. Item Magiſtratus jubentur, ut eos adjuvent inqvirere volentes fugitivos ſervos ſub pœna 100. ſolidorum. Et eadem pœna prædii domino fertur, qvi inqvirere volentem prohibet &c. qvæ
habentur *§. 2.* Sed qvid ſi deprehendatur ſervus 4
fugitivus in ædibus meis, teneorne ſtatim eum reddere inqvirenti? Qvod negatur *§. 3.* ſed deducendus eſt in publicum & exhibendus Magiſtratui, ut ab eo cognoſcatur cauſa, & an fugitivus ſit, & ex qva cauſa fugerit. Sanè ſi apprehendere nolit dominus ædium, ſed id tamen inqvirenti permittat in ſuis ædibus, non videtur ulla pœna dictanda eſſe. Magiſtratus autem diligenter cuſtodiat ſervum, dum cauſa cognoſcitur *§. 4. h. l.*
Sed an id, qvod de fugitivis hactenus dictum in 5
Erronibus, qvi hinc inde vagantur animo tamen redeundi, etiam locum habet? Et reſpondetur *in §. 5.* qvod ſic, licet aliàs differant fugitivus & erro, differunt tamen potius gradu ut fugitivus magnus erro dici poſſit *l. 17. §. erronem. 14. ff. de Ædil.*
Edicto. Sed ex fugitiva natus pro fugitivo habe- 6
ri non debet *in §. 5.* Fugitivi non naſcuntur,
ſed fiunt. Et cùm jam dictum, fugitivum reper- 7
tum in publicum deducendum eſſe, qværitur, qvid hoc ſit *in §. 6.?* Et reſpondetur, tradi debere Magiſtratibus municipalibus, vel publicis Miniſteriis. Plus enim Dominus in domô ſua reperto ſervo non tenetur facere nec vices Actoris
ſuſcipere. Sed qvomodo diligenter cuſtodiri de- 8
bebit? Reſp. *in §. 7.* vinculis publicis eum contineri poſſe, ne tàm facilè fugam arripiat is, qvi
jam in fuga deprehenſus eſt. Demum *in §. ult.* 9
dicitur, tamdiu eſſe cuſtodiendum, donec ejus nomen & notæ v. gr. cicatrices atqve alia deferantur ad Magiſtratum, qvi de ea re cognoſcat
§. fin. h. l. Qvamvis enim aliàs fundum alienum 10
invitô Dominô ingredi non liceat, ſecus tamen eſt, ſi fiat cauſa inqvirendi ſervi fugitivi. *Cæpoll. de S. R. P. c. 1. n. 24.* nec Judex auxilium dene-
gabit *l. 1. §. 2. h. t.* Pœna celantis ſervum fugiti- 11
vum, qvod qvi prima vice celat, teneatur una cum ſervo fugitivo alium parem reſtituere, vel 20. ſolidos, ſi ſecunda vice, duos pares reſtituere tenetur. *l. 4. C. h.* Si ſcivit & doloſè celavit, qvod ex ſcientia ſervi alieni præſumitur. *Sichard. ad d. l. 4. n. 5. conf. Maſcard. de prob. concl.*
1300. Ant. Gabriel. lib. 6. tit. 1. concl. 5. Sed neceſ- 12
ſum eſt, ut dominus, qvi fugitivum perſeqvitur, dominum ſuum & fugam hominis proprii vel ſervi doceat, & homo vindicatus deſuper audiatur; anteqvam hoc fiat, non tenetur is, apud

qvem

quem deprehenditur, ad cuſtodiam vel cautio-
13 nem. *Dn. Mev. p. 3. dec. 161.* Is autem, apud quem
fugitivus homo proprius deprehenditur, ad cu-
ſtodiam obligatus, & ſi elapſus ſervus culpa illi-
14 us, tenetur ille. *Dn. Mev. p. 4. dec. 23.* Aliud in re-
bus furtivis, *per l. 2. C. Qvando & qvibus qvarta pars
ceſſet*, quia ſe ſervus ignorante Domino poteſt oc-
cultare in ædibus alienis, ſecus in rebus furtivis,
quia inhumanum eſt, excutiendo alienam do-
mum, vel mendicitatem illius prodere, vel etiam
15 divitias invidiæ exponere, *per d. l. 2.* Qvando au-
tem rem furtivam in ædibus alienis inquirere li-
ceat, *vid. Dd. in §. 3. & 4. Inſtit. de oblig. qvæ ex de-
lictis. Koppen. dec. 8. Clarus §. fin. qv. 27. Gilhauſen
16 tit. de furtis num. 21.* Hunc titulum & præcedentem
exoleviſſe, dicit *Grænwegen.* Sed id univerſale
non eſt, nam & utilis actio ex præcedente titulo
17 hodiè uſitata eſt, ut ex ibi allegatis Doctoribus
apparet, & qvæ de fugitivô ſervô hic dicta; ad fu-
gitivos ruſticos, proprios homines, milites, ci-
18 ves, famulos &c. utiliter applicari poſſunt. Imò &
ad Monachos. *Perez in Cod. h. t. n. ult. Dn. Struvius
Exerc. 15. th. 52.* Nota autem *ex l. 1. §. 4. h. t.* quod
19 fugitivus diligenter cuſtodiri ſoleat, quod ad pro-
prios homines fuga elapſos rectè applicat *Dn. Me-
vius p. 3. dec. 147.* Sed ſi cuſtodibus ſolitis, ſoli-
toq; carcere uſus, culpa vacare ille, apud quem
20 detentus erat, intelligitur. Sed ſi culpa inter-
ceſſit ipſius Patrisfamilias, pretium hominis pro-
prii red.lere uebebit Domino ejus, *per L. fin. §. fin.
21 ff. de Cuſtod. reorum. Dn. Mev. d. l.* Si autem uxor
fugitivi, conſcia fugæ detineatur, an hoc fieri
poſſit Jure, quæritur? Qvod aliquando ob varias
circumſtantias aliquandiu fieri poſſe, tradit ali-
cubi *Dn. Mevius.* Sed regulariter uxor non te-
netur, licet conſcia fugæ mariti fuerit, de quô
alibi.

ad L. Fugitivi. 2.

SUMMARIUM.

Servi fugitivi qvotuplices ſint?

FUgitivi ſervi duplices ſunt; Alii enim ſunt ſimplices, qui ſe ſervos eſſe non negant, ſed ad alium ſe pertinere mentiuntur: Alii verò ſunt pejores, qui pro liberis ſe gerunt. Hi præ illis gravius coërcendi; nam illi ſimplices tantùm Dominis nocent, hi verò, qvi ſe pro liberis gerunt, pluribus nocent, cum qvibus vivunt, ideoq; etiam torqueri poſſunt *per l. 4. & 6. C. h. t. l. 12. C. de Agric. & cenſ.*

ad L. Divus Pius. 3.

SUMMARIUM.

QVomodo ædes, in qvibus fugitivus qværitur, aperiendæ?

REferuntur hic D. Pii & D. Marci Reſcripta, quibus mandatur Præſidibus, ut datis literis, vel etiam additis Apparitoribus curent, quò ædes aperiantur, in quibus fugitivus quæritur, & in refractarios prædiorum Dominos, aut procuratores pœna poteſt à Præſide ſtatui. Nec excipienda prædia Principum, minus Senatorum, minime omnium privatorum, & aperienda omnia cubilia & receſſus &c.

ad L. Limenarchæ. pen.

INjungitur hic Limenarchis, qui erant præpoſiti limitibus imperii tuendis, vel qui maritimis locis præſunt, & ſtationariis, ut fugitivos deprehenſos in cuſtodia retineant. Idem injungitur Magiſtratibus municipalibus, ut deprehenſos fugitivos ad ſuperiorem Magiſtratum transmittant.

ad L. Si in arenam. ult.

SUMMARIUM.

An fugitivo in arenam deſcenſuro parcendum?

QVæritur hic, an ſervo fugitivo parcendum, ſi in arenam deſcenderit, uti cum beſtiis depugnaret, cum ob hanc cauſam etiam iis, qui publicum delictum perpetrarunt, ſolet parci *l. ad beſtias. 31. ff. de pœnis*, & poſſet talium audacium hominum magnus uſus eſſe in bello populi Romani? Sed reſpondetur, Domini jus debere eſſe illibatum, & aliàs peſſimi homines poſſent ſe ſubtrahere pœnæ meritæ; nam præſtaret in arenam deſcendere, quàm pœnam gladii ſubire. Ex his ergò legibus apparet quòd Principes Dominis proſpicere voluerint omni modô, & ea concedant, quæ alias non ſunt permiſſa.

TITULUS V.
De Aleatoribus.

ad L. Prætor. 1. & 2.

SUMMARIA.

DOmino ædium, in qvibus alea luditur, qvocunq; modo læſo non conceditur actio. n. 1.
An idem hodiè obtineat? 2.
Levis injuria cauponibus illata non vindicatur. 3.
An meretrix de furto agere poſſit? 4.
Ex ludi contractu nulla datur actio. 5.
An pecunia ad ludum data repeti poſſit? 6. & 13.
An qvi perdidit pecuniam in ludo, repetere poſſit? 7.
An liberi repetant, qvæ Pater ludo perdidit? 8.
An hæc repetitio uſitata hodiè? 9.
Qvibus caſibus uſitata? 10. & 11.
An conſvetudine fieri poſſit, ut luſus ſit licitus? 12.
Qvando Judex animadvertat in luſores? 14.

An qvi ludo acqvirit, ſalvâ conſcientiâ retineat? 15.
Qvando in pecuniam ludere licuerit & adhuc liceat? 16.

1 SI ſuſceptori aleatorum verbera ſint illata,
vel damna data, ubicunqvè & qvando-
cunqvè verberatus aut damnum paſſus ſit,
actio non datur. Furti qvoqvè actio aut
rapinæ ſeu vi bonorum raptorum, aut condictio
aut rei vindicatio, aut ad exhibendum ſuſcepto-
ri non datur, ſi furtum aut rapinam paſſus ſit eô
tempore, qvô alea ludebatur & paſſus ſit domi
ſuæ, ut habitat vel domicilium habet, licèt luſor
non ſit, qvi furtum fecit *l. 1. §. 2. h. t. Coll. Arg. ad
h. t. th. 8.* Et qvàmvis nonnulli de actione furti
pœnali hoc tantùm intellexerint, id tamen nega-
tur *hac l. 1. §. 3. conf. Farin. quæſt. 109. n. 143. Me-
noch. lib. 2. A. Q. caſ. 399. n. 23. Caccialupus in tr.
de ludo (tomo 4. tract.) n. 6. Rauchb. p. 2. q. 25. n. 50.*
2 Sed hôc meritò moribus ſublatum aut tollen-
dum, nam nemini à privatô injuria, vel furtum
inferendum impunè. Sint ſane illi, qvi præ-
bent ædes ſuas luſoribus, digni injuria, nos ta-
men indigni, qvi aut faciamus, aut invitemus.
Grænvvegen. hic & Du. Wiſſenbach. diſp. 20. th. 16.
3 Sanè injuriam levem hujusmodi cauponibus il-
latam à judice ob vilitatem perſonarum vilipen-
dendam eſſe, largitur *Grænwegen ad h. t. poſt Me-*
4 *noch. l. 2. A. Q. caſ. 400. n. 16.* Nec recipiendum,
qvod *Vigelius & Coll. Arg.* ex hôc colligunt, ſcili-
cet meretricem de furto agere non poſſe,
namqvè id meritò diſplicet *Dn. Tabor Racemat. 2.*
5 *th. 30. & ſeq.* Et ex contractu ludi nomine cele-
brati nulla actio datur. *L. ult. C. h. t. Farin. d. q.
part. 6. Mozius in tr. de Contract. in rubr. de mutuo.
column. 7. num. 10.* Et ſic pecunia ad lutum data
6 repeti non poteſt. *Berlich. dec. 66. n. 1.* qvod limi-
tat, niſi ex intervallô promittat. Sed qvod ibi-
dem *n. 6. & 7.* ad caupones hoc reſtringit, in eô
accedere ipſi non poſſum, ob textuum generali-
7 tatem. Et qvi perdidit in ludô pecuniam, ſolu-
tam condicere poteſt ut indebitam. *d. l. ult. C. h. t.*
& poſſunt qvæ à liberis perdita, é parentibus re-
8 peti. *d. l. ult.* Imò etiam à parentibus perdita li-
beros repetere poſſe uſqve ad legitimam, tradit
Caccialupus d. tr. num. 81. Farin. q. 109. n. 187. Tiraq.
9 *de LL. Connub. in vice contract. gl. 5. num. 81.* Sed
repetitionem hanc non eſſe in uſu, teſtatur *Carpz.
lib. 8. Reſp. 96. Chriſtin. vol. 2. dec. 200. n. 1. & Grænwegen ad Rubr. h. t.* præſertim cum utriusqvè
turpitudo verſetur. Qvæ tamen conſvetudo li-
10 mitanda. 1. Niſi alter per fraudem vicerit.
Dn. Struv. th. 57. h. 2. Qvando non pecuniæ, ſed
veſtes in ſolutum datæ. 3. Qvando qvis in ma-
gnum familiæ ſuæ diſpendium ingentem pecu-
niæ ſummam profudit, & hôc caſu memini reſti-
tutionem civi alicui per ſententiam injunctam
fuiſſe. Et has limitationes rectiſſimè proponit
Grænwegen d. l. & Chriſtin. vol. 2. dec. 200. n. 1.
Cui addit *Carpz.* qvartam limitationem, ſi col- 11
luſor alium coëgerit. *d. Reſp. 96. n. 14.* Sic etiam
ſi colluſor colluſori per rapinam aliqvid eripue-
rit omninò datur actio, ſecùs ſi fiat ſuſceptori *l. 1.
§. 1. h. t.* Sed conſvetudine fieri poſſe, ut ludus 12
fortunæ ſit licitus, id nego cum *Heigio p. 2. q. 10.
Rauch. p. 2. q. 23. Doring. in voce alea. num. 105.*
Conſvetudo igitur valet, qvoad non repetitio-
nem perditi, non ut ludus ſit licitus, *conf. Farin. d.
q. 109. n. 52.* Qvi etiam mutuo dat in luſu, non 13
repetit, qvod pluribus deducit *Farin. d. q. 109. n.
214. & multis ſeqq.* Qvod licet in tertio mutuum
dante non admittat *Carpzov. d. Reſponſ. n. 15.* vi-
detur tamen idem dicendum eſſe, *per L. ſi qvis
cum ſciret. ff. de uſucap.* ſi ſciebat mutuum dans,
qvod eſſet luſurus. *Farin. d. q. n. 227. Caccialupus, d. tr. n. 64. Amadæus de Syndic. n. 94.*

Ad §. fin. & L. Solent. 2. Si qvis autem ali- 14
qvem compulerit ad ludendum, vel, ſi victus al-
terum in ludo detineat, in eum Judex extra ordi-
nem animadvertit. *Farin. d. l. n. 75. & ſeq. Molina
de Juſt. & Jur. diſp. 516. Menoch. l. 2. A. Q. caſ.
399. n. 12. & ſ. Dn. Hahn. hic ad Weſ. num. 4. Du.
Struv. th. 57. h.* Et qvi taliter pecuniam adqvi- 15
rit, non videtur ſalva conſcientia retinere poſſe
partam ludo pecuniam. *vid. Farin. d. l. n. 182.* licet
*Covarruv. in c. peccatum. p. 2. § 4. n. 8. & Molina
de Juſt. & Jure tr. 2. d. 113. n. 2. & d. 514. n. 2. Chriſtinæus v. 2. dec. 168.* putent, lucrum à luſore reti-
neri poſſe, donec per ſententiam repetatur. Cur
autem ludi fortunæ prohibiti, *vid. apud Petr.
Greg. l. 39. c. 3. n. 10. & ſeqq. Hilliger lib. 18. c. 8.
lit. F. Doring. d. l. n. 33. & 54. & ſeqq. Chriſtin. d.
dec. 198. n. 1.*

In pecuniam ludere Senatus in ludis for- 16
tunæ, non in ludo virtutis & exercitiis corpo-
ris, pilo jaciendo, ſaliendo, prohibuit. *l. 2. §. 1. h.
t.* Sed tamen utilitas publica ſvadet hic etiam,
moderationem à judice fieri poſſe & debere.
*Wammeſ. cent. 4. conſ. 11. n. 10. conf. Stracha de
ſponſion. p. 3. per totam.*

Ad L. In qvibus. 3.

SUMMARIUM.

Sponſiones extra ludum in honeſtâ cauſâ vim habent.

SPonſiones in cauſâ virtutis admittuntur, vid. *Wammeſ. conſ. 10. n. 2. cent. 4.* Videntur autem hic ſponſiones ad cauſam ludi reſtringi, licèt uſus obtinuerit, ut etiam extra ludum ſponſiones in cauſâ honeſtâ locum & vim habeant. *Carpz. pract. Crim. q. 134. n. 32. Covarr. ad l. peccatum. de R. J. lib. 5. p. 2. §. 4. Stracha de ſponſion. Mercat. p. 3. num. 2. Molina diſp. 581. Hering. de fidej. c. 18. n. 42. Heig. part. 2. quæſt. 10. n. 54.* qvas defendit etiam

reſu-

refutatis contrariis *Finckel lib. obſ. 33. ex l. 17. §. 5. ff. de de præſcriptis verbis*, ubi contrariis occurrit. *conſ. Dn. Struv. d. Exerc. 15. th. 58. Zœſ. ad h. t. n. 10. Beſold. & Webner. in Voce.* Wetten. Sed harum ſponſionum magnus abuſus hodiè, in qvem invehitur *Dn. Wiſſenbach. d. d. 23. th. 18.* Ideoq; utile eſſet, ad certam qvantitatem tales ſponſiones reſtringere. *conſ. Chriſt. dec. 210. & ſeqq.*

ad L. Qvod in convivio. ult.

SUMMARIA.

IN bellariis ludere licet. n. 1.
Victò in ludò filiò patri vindicatio datur. 2.
Conqvirente ludò pecuniam ſervo Dominus tenetur. 3.
Etiam contra parentes atq; patronos datur actio. 4.

1 PEcuniæ adqvirendæ cauſa ludere non licet, ſed ſolent patresfamilias familiæ concedere luſum in bellariis, & quæ veſcendi cauſa in conviviis apponuntur; nam recreationis cauſa hoc permittitur à blandis dominis.

In §. 1. quæritur, de filiisfamilias, vel de ſer- 2
vis in ludô, vel aleâ victis, an domino vel patri actio detur? Quod affirmatur, quia pecunia, quam ludo perdidit ſervus vel filius, fuit patris, ergo pater vel dominus juſtè vindicat.

In §. 2. continetur caſus converſus: ſi ſervus 3
ludo pecuniam quæſiverit, an teneatur Dominus de peculio? Videtur quod non, quia ex delicto non agitur ad peculium, ſed noxaliter: Sed affirmatur, quia hæc actio datur ex negotiô geſtô i. ex contractu innominato *pr. l. 15. ff. de præſcr. verbis*: nam hæc fuit voluntas colluſorum, ut pecunia per luſum & victoriam quæſita vincenti adquiretur. Sed quia ex delicto ſimul eſt, datur tantùm de eo, quod in peculio reperitur & ex ludò
quæſitum eſt. *§. 2. h. l. ult.* Sed an etiam 4
contra parentes, vel patronos datur actio? Quod affirmatur *in §. ult.* de utili actione, ut tamen verbis temperatis, & honeſtioribus proponatur actio, ne reverentia talibus perſonis debita violetur.

TITULUS VI.
Si Menſor falſum modum dixerit.

ad L. Adverſus Menſorem. 1.

SUMMARIA.

AGrimenſor qvando directâ, & qvinam utili actione teneantur? n. 1.
An etiam teneantur de culpâ latâ? 2.
Qvid, ſi per alium falſum modum dixerint? 3.
Qvid, ſi à partibus aſſumti ſint? 4.
An levem culpam præſtent, ſi mercedem accipiant? 5.

1 AGrimenſor, vel etiam menſor ædium, frumenti, vineæ & ſimilium, item Arithmeticus, Geometra tenetur, primus qvidem directa, reliqvi omnes utili actione *ex h. t.* ſi aliqvem in menſura læſerint. *L. fin. §. 2. h. t.* vini, frumenti, ædificii. *Oldend. Claſſ. 3. act. 15. qv. 4. n. 1. Ant. Faber in ration. ad l. 5. §. 2. h. t. Struv. Exerc. 15. th. 65. Dn. Franzk. num. 9. Wiſſenbach. ad*
2 *h. t. th. 20.* & quidem ob dolum tantùm, & conſequenter etiam ex culpa latâ, quæ extra criminalia dolo ſemper æquiparatur, ſed de culpâ levi non tenetur, ratio in textu, quia ſibi imputet, &c. *Hill. in Don. lib. 16. c. 7. lit. G. Ant. Faber. ad l. 1. h. t. Wiſſen-*
3 *bach. diſp. 23. th. 20.* Nec diſtingvitur, an ipſe an per alium falſum modum dixerit. *l. 1. §. fin. h. t. & l.*
4 *2. Dn. Struv. Exerc. 15. th. 65.* Nec diſtingvitur, an à judice, an à partibus adſumtus ſit agrimenſor. *l. 3. §. 4. h. t. Struv. d. l.* Licet autem *Zœſius n. 1. ad h. t.* putet, ſi merces interveniat, levem culpam eſſe præſtandam, idq; probari putet, *per. l. 1. §. 1. h. t.*
textus tamen ille eſt contrarius. Ideoq; nec mer- 5
cede interveniente culpa levis erit præſtanda, & diſertè hoc ex textu colligit *Franzk. ad h. t. n. 4. conf. Hillig. in Don. l. 16. c. 7. lit. G. Dorng. in voce Agrimenſor n. 50.* Ex *hâc l. princ.* ſolent Dd. inferre
regulam, quòd modus agendi & excipiendi præci- 6
puè ſit attendendus, ut *Neviz. conſ. 38. n. 11. Cephal. conſ. 459. n. 25.* quamvis hic hunc textum non alleget.

ad L. Vel per literas. 2.

SUMMARIUM.

Duplex Edicti ampliatio.

IN hac lege duplex eſt ampliatio Edicti, primò quidem, ſi per literas falſum modum dixerit, &c. Si qvis menſor per alium, cui id commiſit, & qui doloſè verſatus eſt, renunciaverit; nam tale negotium deſidi & doloſo homini committi non poteſt, niſi per dolum aut culpam latam. Et ſanè culpa eſt id negotium, quod induſtriæ noſtræ commiſſum eſt velle alii committere, licet hic non doloſè verſetur in menſurando.

ad L. Si duobus. 3.

SUMMARIA.

QVare ſolutione unius reliqvi menſores liberentur? n. 1.

An detur hæredi, aut contra hæredem? 2.
De æquitate Canonicâ contra hæredem datur. 3.
Si menſor per contractum adhibitus, tenetur ipſius hæres? 4.
Menſor, ſi aliter emtori conſultum, non tenetur. 5.
Qvid, ſi venditor à menſore læſus ſit? 6. 7.
Qvid, ſi judex adhibuerit menſorem? 8.
Servo menſore falſum modum dicente, quæ actio detur? 9.

1 DIcitur in *princ.* quòd actio hæc contra plures menſores in ſolidum detur, ut tamen unius ſolutione cæteri liberentur, quia unum delictum eſt. *conf. Weſ. hic, & Franzk. n. 8. Zœſius ad h. t. n. 2.*

2 *Ad §. 1.* Datur hæc actio ei, cujus intereſt,
ſe non fuiſſe deceptum in modô, & datur hæredi,
quia ex parte ejus rei perſecutoria eſt, *per h. L. §.*
pen. licet contra hæredem non detur, reſpectu
enim ejus pœnalis eſt. *Weſenb. in π. num. 14. Hill.*
lib. 16. c. 8. lit. B. Hieron. de Monte in tract. de finib.
3 *regund. c. 33. num. 7.* Sed ex æquitate Juris Ca-
nonici indiſtinctè hæredem teneri, tradit *Molin.*
diſp. 701. n. 11. de qvo *ſuprà in tit. de Lege Aqvilia,*
& hoc hic magis æqvum, quia ex conventione
hæc actio. Et ſi ex dolo depoſitarii agitur contra
hæredem, cur non ex dolô menſoris per conven-
tionem adſumti daretur actio ad ſarciendum da-
4 mnum ex dolo defuncti? Si etiam per contractum
à partibus adhibitus menſor, non dubitandum;
quin etiam hæres teneatur, cùm actio ex contractu
detur contra hæredem. *Zœſ. ad h. t. num. 3. Cu-*
jac. ad l. 4. h. t. ſicut & in foro conſcientiæ hære-
dem teneri, putat *Molina de J. & J. tr. 2. d. d. 701.*
num. 11.

5 *In §. 2. legis 3.* habetur limitatio, ſcilicet
menſor non tenetur, ſi aliter emtori conſultum.
Pone etiam, menſorem menſuraſſe, quòd ager ſit
longus 50. jugeribus, cùm tamen reperiantur 40.
jugera, nam actione emti recuperabit emtor à ven-
ditore 10. jugerum pretium, ſic indemnis erit;
nam ager venditus eſt ad menſuram. Ergò de-
6 ficiens menſura detrahenda. Sed quid ſi vendi-
tor conſumſerit pretium ſuis creditoribus ſatisfa-
ctione factâ, & non amplius ſit ſolvendo? Et tunc
actio contra menſorem dabitur. Et idem dixe-
rim, licet venditor ſit ſolvendo, ſed non tenetur
actione emti, v. g. ſi ager non ſit venditus ad men-
ſuram, & emtor pro ſua informatione menſurari
curaverit Agrum.

7 *In §. 3.* proponitur caſus converſus; Si ven-
ditor per menſurationem à menſore factam læſus
ſit, quòd tunc non detur actio contra menſorem,
ſed actio venditi contra emtorem, niſi emtor ſol-
8 vendo non ſit, ut *in §. præced.* Sed quid ſi Judex
adhibuerit menſorem, in judicio ob ſententiam
definitivam ferendam, an tunc datur actio? Et re-
ſpondetur *in §. 4.* menſorem poſſe conveniri, ſive
ad nominationem partis adhibitus, ſive judex ſua
ſponte eum adhibuerit; nam factum judicis repu-
tatur partis factum. *l. 13. C. de Evict.* Si ſervus 9
menſor ſit, qui falſum modum dixit, quæritur, an
detur Actio de peculio? Videtur, quod ſic, quia ex
contractu & ita ex civili negotio datur. Sed ne-
gatur hoc, & datur actio noxalis, quia proxima
cauſa actionis eſt dolus. Cauſa autem remota eſt
civile negotium, licet aliàs, ubi cauſa remota eſt
civilis, detur actio ex peculio.

ad L. Hæc actio. 4.

SUMMARIA.

ACtio hæc eſt perpetua. n. 1.
An & qvando ſententia ex judicio agrimenſoris lata, retractari qveat? 2. & 3.
An etiam criminaliter menſores puniantur? 4.

HÆc actio eſt perpetua, quia non ex circum- 1
ſcriptione, ſed ex ſuſceptô negotiô originem
ducit. *Franzk. ad h. t. num. 6.* imò poſſe ſententiam 2
ex agrimenſoris judiciô latam ſemper retractari,
communiter placuit, per ea, quæ habet *Weſenb. in*
ff. num. 4. quam ſententiam tunc admittimus,
quando error per ocularem inſpectionem doceri
poteſt, aut cauſa ſit criminalis. Nam aliàs omnis 3
ſententia ab Achitectis etiam lata in rem judica-
tam tranſit. *Nov. 7. cap. 3. §. 2. Carpzov. p. 1. conſt.*
26. defin. 4. Criminaliter etiam arbitrio Judicis 4
puniri poſſunt menſores, ſi dolò falſum modum
aut menſuram dixerint. *Molin. d. d. 701. num. 11.*
De Juramento menſorum. *vid. Hier. de Monte de*
fin. reg. c. 325. Setſerus de jurament. lib. 3. cap. 3. num.
16. Weſenbec. in Com. Cod. de fin. reg. num. 68. Do-
ring. d. l. num. 14.

ad L. Si menſor. 5.

SUMMARIA.

MEnſore negotium doloſè extrahente, quæ detur actio? n. 1.
Si cum venditore actum ſit, an etiam cum menſore agi poſſit? 2.
Non tantum de agro hæc actio datur. 3.

SPecies facti *in princ.* hæc eſt: Venditor promi- 1
ſit, ſe intra menſem menſuram fundi dicturum.
Convenerat etiam de certô menſore adhibendo.
Sed menſor traxit hoc negotium, & dolo malo
extraxit, & diſtulit de die in diem, & quidem, ut
liberaret venditorem, qværitur, an hæc actio lo-
cum habeat? Et manifeſtum eſt, eam locum non
habere, ſi de directâ loquaris, ſed videtur fortè uti-
lis dari. Sed hoc negatur, quia de falſa menſu-
ratione hic agitur, ſed actio doli ſubſidiaria lo-
cum habet.

In

In §. 1. legis qvintæ qværitur, ſi emtor egiſſet cum venditore, & ſolidum non eſſet conſecutus, fortè qvia venditor non erat ſolvendo *l. 3. §. 2. h. t.*? Tunc de reſiduô, qvod deeſt, cum menſore agi poteſt. Sed ſi tantùm ad partem ſui intereſſe egerit v. g. ſi ſolidum conſeqvi ſe non poſſe prævidit, & ideò via Areſti partem petiit à venditore, tunc poteſt in reſiduum menſorem convenire.

In §. ult. monet JCtus, prætorem hoc ju-
3 dicium latiùs porrexiſſe; nam licèt de agrô primitùs conceptum hoc judicium, tamen poſteà ad menſuras ædificiorum, & frumenti ac vini eſt extenſum, qvod pluribus exemplis declaratur *in l. 6. & fin. h. t.*

Ad L. Sive de itineris. 6. & 7.

SUMMARIA.

Utili actione tenetur, ſi alius, qvam agrimenſor, adhibitus ſit. n. 1.
Menſor punitur hic propter relationem falſam, non propter falſam menſuram. 2.
Qvando menſor adhiberi ſoleat 3.
Tenetur hôc judiciô omnis, qvi in modô fallit. 4.

SI qvis menſor metiendæ latitudini viæ, aut 1
ligno immittendo metiendo adhibitus, licèt non ſit agrimenſor, utilis tamen hæc actio eſt. *Cujac. hic t. 1. p. 1147. Wiſſ. h. t. th. 20. & Franzk. n. 9. h. t.* Notetur autem, menſorem hic non pu- 2
niri ob falſam menſuram adhibitam, ubi crimen falſi, ſed ob falſam renunciationem. *Cujac. d. l.* Pluribus explicat hanc legem *Alciatus lib. 3. diſpunct. c. 15.* Iter qvando promiſſum in certâ latitu- 3
tudine, tunc ſi poſteà ſuper latitudine, lis occurrat, adhiberi ſolet menſor. Sic etiam qvando ſervitus tigni immittendi vel projiciendi promiſſa ſit, & poſteà altera pars nimis extendiſſet tignũ, ſecùs qvàm promiſſum erat, adhiberi poteſt menſor. Item ſi mihi permiſeris, ut in areâ tuâ ædificarem, & ego modũ conceſſum nimis extendiſſe videar &c. *hic in l. fin. dicetur* hoc extenditur ad Machinarios, qvi erant nobiliores, menſores agros dimentientes, menſores tamen. Et omnis, qvi in 4
modô fallit, licèt menſor non ſit, hôc Edictô coërcetur. Et ſi Architectus vel Redemtor operis feſellit, tenetur. Eadem ratio calculatorum, qvi computando fallunt. *per l. fin.* nam in his omnibus eadem æqvitatis ratio, ut ita latiſſimè pateat materia hujus Edicti.

TITULUS VII.

De Religioſis & ſumtibus funerum, & ut funus ducere liceat.

Ad L. Qvi propter. 1.

SUMMARIUM.

Cujus negotium geſſerit, qvi absqvè mandatô in funus defuncti aliqvid impendit?

IMpendi aliqvid in funus defuncti & eũ ſepeliri curo, & cum nullius mandatu id fecerim, ſeqvitur me negotium alicujus geſſiſſe. Sed qværitur, cujus an defuncti an hæredis negotium geſſerim? Videtur poſterius verum, qvia defunctus ſeipſum tumulare neqvit, ſed hoc onus eſt hæredis. Utilius eſt mihi, ut dicar, me defuncti negotium geſſiſſe, ob beneficium ſeparationis, nam in concurſu creditorum omnibus creditoribus hæredis jure ſeparationis ut defuncti creditor præferendus ſum.

Ad L. Locum. 2.

SUMMARIA.

QVis ſit locus religioſus? n. 1.
Qvalis & cui detur actio ob mortuum illatum? 2.
Qvi in locum alienum cadaver intulit, qvot actioninibus conveniatur? 3. & 4.
Qvâ actione utatur, qvi cùm jus ſepeliendi habeat, prohibetur? 5.
Qvalis illatio intelligenda? 6.
Qvis ſit purus locus? 7.
An mortuò illatô totus fundus fiat religioſus? 8.
Qvid ſit monumentum remiſſivè? 9.
Nec uſufructuarius, nec proprietarius ſolus, locum religioſum facere poteſt. 10.
Qvid, ſi mihi competat ſervitus viæ? 11.
Servitus qvando in aliâ fundi parte conſtitui poſſit? 12.
Debitor mortuum ſuum in agro creditori oppignoratô ſepelire poteſt. 13.

LOcus Religioſus eſt, in qvem cadaver homi- 1
nis mortui illatum, ſed qværitur *in princ.* an etiam ſervi corpus locum religioſum faciat? Qvod affirmatur, ſiqvidem in morte omnes pares ſumus.

In §. 1. aggreditur materiam Edicti & dicitur, 2
qvòd actio in factum detur domino ſive agri, ſive areæ, ſive ædificii, in qvod mortui corpus, ſine ejus conſenſu illatum eſt. Qværitur verò, an etiam bonæ fidei poſſeſſori detur hæc actio? Qvod negatur; qvia Edicti verba de Domino concepta ſunt, qvia dicitur (in locum alterius) ſed porrò qværitur *in §. 1. dicta l. 2.* ſi uſufructuarius in fundo, cujus uſumfructum habet, mortuum

ſepelierit, an proprietario teneatur actione in factum? Et reſpondetur, qvod ſic, qvia fructuarius dominus non eſt, *l. 43. §. ult. de furtis.* nemo autem mortuum inferre poteſt, loco puro, niſi ſit
3 dominus. Qvi cadaver in locum purum vel alienum ſepulchrum intulit, ubi Jus ſepeliendi non habet 1. In factum actione tenetur, ſcilicet ut aut tollat, aut pretium loci præſtet, qvod favori Religionis datum, ut teneatur non ſimpliciter
4 tollere. Et prætereà 2. etiam actione pœnali tenetur, ſc. centum florenorum. *l. 3. de ſepulchro viol.*
5 E contrariô ſi qvis habeat Jus ſepeliendi, & prohibeatur, poteſt agere in factum vel confeſſoriâ actione, Jus ſibi eſſe inferendi mortuum. *Klock. vol. 1. conſ. 10. n. 488. & relatus ab eo Coraſius ad l. ſervitutes. 14. §. ſervitus. n. 8. de ſervit.*

6 *In §. 3.* Explicatur vox illationis, qvòd ſit ea, qvæ ſepulturæ cauſa fit, non qvæ facta eſt ad
7 tempus, ut interim deponatur. Purus autem Locus eſt, qvi neqve ſacer, neqve ſanctus, neqve Religioſus eſt, ſed ab iſtis qvalitatibus adſcititiis liber *in §. 4.*

8 Sed *in §. 5.* qværitur, ſi corpus defuncti illatum in locum purum, an totus fundus religioſus fiat? Videtur qvod ſic ex intentione inferentis. Sed negatur, qvia qvemadmodum jure gentium bona vacantia fiunt primi occupantis, ita & mortuum corpus tantùm facit religioſum eum locum, qvem occupavit, nec intentio ſola hic totum fundum facit religioſum.

9 *In §. 6.* definitur monumentum, qvod memoriæ gratia exiſtat. De qvô pluribus agetur *in l. 37. §. 1. h. t.*

10 *In §. 7.* qværitur, an uſufructuarius locum religioſum faciat? Qvod negatur, qvia non eſt Dominus, qvi ſolus poteſt Religioſum facere. Sed nec proprietarius ſolus hoc faciet, qvia faceret in præjudicium fructuarii, niſi ſepeliendus eſſet Teſtator, & alius locus commodus non reperiretur. Sed cum conſenſu fructuarii pro-
11 prietarius fundum religioſum facere poſſet. Sed qværitur *in §. pen.* ſi mihi competat ſervitus viæ, & dominus fundi velit fundum religioſum facere, an facere id poſſit ſine meô conſenſu? Qvod negatur, niſi mihi per alium locum ſervitus æqvè commodè conſtitui poſſit. Nam ſi tunc
12 vellem refragari, malitia eſſet. Ergò ſi ſervitus in aliqvâ certâ parte fundi jam conſtituta alibi poteſt conſtitui, qvando non intereſt alterius, alteri verò prodeſt. *vid. not. ad L. Si cujus. 9. de ſervit.*

13 *In ultimo §. legis ſecundæ* qværitur, an debitor mortuum ſuum in agrô creditori obligatô ſepelire, & ita religioſam facere partem agri poſſit? Videtur qvod non, qvia ita pars agri eximitur commercio hominum, & creditori ergò præjudicatur. Sed affirmatur favore religionis, & qvia plus plerumqvè in pignore, qvàm in ſorte debita. Si modò ſuus ſit mortuus, vel ipſe debitor ſepeliendus, non extraneus.

Ad L. Ex conſenſu. 3.

QVæritur autem, ſi extraneus ſit ſepeliendus, an tunc etiam locus religioſus ſit, ſi etiam creditor conſentiat? Qvod ſine dubitatione ulla affirmatur *in l. 3.*

Ad L. Scriptus hæres. 4.

SUMMARIA.

HÆres ante aditam hæreditatem teſtatoris corpus ſepelire poteſt. n. 1.
Hoc ampliatur. 2. & 3.

QVæritur hic, an hæres anteqvàm hæredita- 1
tem adeat, poſſit ſepelire corpus defuncti Teſtatoris? Videtur qvod non, qvia ſolus Dominus facit inferendo locum religioſum. Sed reſp. Hæres negotium geſſit defuncti. *l. 1. h. t.* Et qvia locus Defuncti fuit, omninò valida illa illatio, qvod præprimis verum eſt, ſi Teſtator il-
lum locum ſibi deſtinavit ad ſepulturam. Et hæc 2
deciſio ampliatur *in verſ. (& etiam puto)* licèt ſepulturam procuret, & corpus inferat is, qvi non eſt hæres, ſed extraneus, qvin & hôc caſu negotium geſſit defuncti, & qvidem in re, qvæ defun-
cti fuit. Porrò extenditur deciſio, licèt locus eſ- 3
ſet mihi legatus, nam nihilominùs fieret locus religioſus, ſi modò in alium locum tàm oportunè inferri non potuit, qvia ingratus forem, ſi denegarem locum, qvem habeo ex libertate Teſtatoris, ſi tam exiguum ſpatium ejus corpori denegarem.

ad L. Familiaria. 5.

SUMMARIA.

SEpulchra familiaria & hæreditaria qvænam? n. 1.
An Jus ſepeliendi in ſepulchrô familiari alii vendi poſſit? 3.

SEpulchra alia ſunt hæreditaria, alia familiaria. 1
Illa tantùm hæredibus; hæc autem omnibus de familiâ & Agnatis competunt. *hic & l. 8. & 13. C. h. t. Molin. de Juſt. & Jure diſp. 214. n. 5. & ſeq. Theſſaurus part. 1. q. 11. & qvos allegat Dn. Struv. d. Exerc. 15. th. 69.* Præjudicia duo circa hanc materiam de ſepulchrô familiari habet *Chriſtin. vol. 2.*
dec. 195. An autem jus ſepeliendi in ſepul- 2
chrô familiari alteri pro pretio vel gratis conce-
di poſſit, qværitur? Et videtur qvod non, 3
qvod ſepulchrum eſt extra commercium, *per l. 6. ff. de contrah. emt.* Sed affirmat *Carpzov. p. 3. deciſ. 289.* qvia non locus venditur, ſed uſus. Jus, qvod familia habet in tali locô, non eſt religioſum, ergò uſus concedi poteſt, ſc. ſi omnes, qvorum intereſt, conſentiant.

Ad

Ad L. Vel qvod. 6.

SUMMARIA.

Locus in hæreditate acqviſitus etiam dicitur ſepulchrum hæreditarium. n. 1.
Hoc ampliatur variè. 2. & 3.
An liberto jus ſepulchri familiaris competat? 4.
Qvomodo Cenotaphium à ſepulchro differat? 5.

1 HÆreditarium vocatur ſepulcrum, qvod
qvis hæredibus ſuis conſtituit, ut jam
dictum *ex l. 5.* ſed qvid ſi qvis in hæreditate lo-
cum religioſum adqvirat? Reſp. & eum locum
hæreditarium ſepulcrum vocari; nam licèt ſepul-
crum non ſit humani juris in ſucceſſorem ſingu-
larem, tranſit tamen cum univerſitate; nam ſunt
qvædam, qvæ non poſſunt per ſe alienari, tranſe-
unt tamen cum univerſitate. *l. 62. ff. de Adqvir.*
2 *rerum domino l. 1. ff. de fundo dot.* Et hoc amplia-
tur hic 1. licet ex minima parte qvis hæres ſit.
2. Licèt non omnes hæredes conſentiant; nam
jus ſepulcri eſt jus omnibus hæredibus commu-
ne; & igitur ad ſepulcrum deſtinatus locus eſt; &
igitur unius vel alterius prohibitio nullius eſt
3 effectus *vide notata ad L. Sabinus. 28. ſupra Communi divid.* 3. Extenditur, ut jus ſepulcri tranſeat ad
omnes liberos, cujuscunqvè gradus, & cujus-
cunqvè ſexus. 4. Ut etiam hoc jus competat
Liberis emancipatis. 5. Licèt liberi ſe abſtine-
ant, qvia hoc non commodum pecuniarium, cui
renunciarunt per abſtentionem. 6. Licèt li-
beri juſtè ſint exhæredati, nam cum poſteritate
ſuâ habent jus ſepulcri, licèt ad extraneos id non
4 poſſint transferre. Demum additur deciſio qvæ-
ſtionis, an Liberto competat jus ſepulcri fami-
liaris vel hæreditarii? Qvod negatur, ſi non ſit
hæres.

5 *In §. 1. ſeu unico* traditur differentia inter
Cenotaphium & ſepulcrum, ut hoc exemtum ſit
commercio hominum; non illud. Nam Cenota-
phium eſt locus purus, licèt illationi corporis vel
ſepulcro aut monumento deſtinatus *hic & l. 7. ff de Rerum diviſ. conf. l. 42. h. t.*

Ad L. Is qvi. 7.

SUMMARIA.

Cadaver in locum alienum inferens aut tollere id tenetur, aut loci pretium ſolvere. n. 1.
Electio eſt penes inferentem. 2.
Datur hac actio hæredi & contra hæredem. 3.

1 QVi in alienum locum cadaver hominis mor-
tui intulit, tenetur vel tollere, qvod intulit;
aut loci pretium præſtate. Sed hic qværitur 1. cu-
jus ſit electio? Videtur, qvod Domini loci, qvia
non debet qvis compelli ad vendendum. Sed
electio datur inferenti mortuum favore Religio-
nis *hic & arg. l. 12. h. t.* 2. qværitur, an detur con-
tra hæredem? Et videtur, qvod non; qvia ex de-
licto videtur dari. Sed reſp. qvoniam dominus
loci intereſſe ſuum tantùm petit, eſt rei perſecu-
toria, & hic non tantùm hæredi datur, ſed etiam
contra hæredem.

Ad L. Oſſa. 8. pr.

SUMMARIA.

An propriâ authoritate cadaver in agrô meô ſepultum ejicere poſſim? n. 1.
An extrahens teneatur de ſepulchrô violatô? 2.
Translatio corporis humani fit authoritate Epiſcopi. 3.
Authoritate Magiſtratus. 4.
Conſenſu ſuperioris. 5.
Qvæ detur actio, ſi locus religioſus pro puro ſit venditus? 6.
Qvomodo mortuum in locum publicum inferens puniatur? 7.
Omnis, qvi intereſſe in fundô habet, prohibere poteſt, ne mortuus inferatur. 8.
Cujus Procurator prohibitus, ipſe prohibitus videtur. 9.

ALiqvis cadaver humanum ſepelivit in agro 1
meô, qværitur, an propria authoritate exhu-
mare & ejicere poſſim? Videtur qvod ſic, *per l. 29.
§. 3. ff. ad Legem Aqvil.* ſed contrarium hic deci-
ditur favore Religionis. *Sich. ad l. 1. n. 7. C. h. t.
Wiſſenb. d. 23. num. 23. Zaſ. ad h. t. n. 4. Chriſtin.
vol. 2. dec. 196. num. 1.* Non tamen tenetur extra- 2
hens hôc caſu de ſepulchrô violatô, ſed de inju-
riâ *Ant. Matt. ad l. 47. ff. tit. 6. cap. 1. n. 5.* Grœn-
vvegen *ad l. 14. C. h. t.* refert in Gallia transla- 3
tionem corporis humani fieri authoritate Epi-
ſcopi, cujus eſt diœceſis; Et in Belgiô authorita- 4
te Judicis ordinarii, aut Oeconomorum Eccle-
ſiæ; ſed ego nolim ſvadere Magiſtratibus oppi- 5
danis, ut hoc cuiqvam ſine ſuperiorum conſenſu
permittant.

In §. 1. legis hujus octavæ qværitur, ſi locus 6
religioſus pro puro ſit venditus, an detur actio
in factum ex hôc Edicto contra venditorem? Vi-
detur qvod non, qvia habet actionem ex emto ad
intereſſe, ut conſeqvatur, qvanti ipſius interſit,
non fuiſſe deceptum. Sed reſpondetur, dari
actionem ei, cujus ſepulcrum eſt, adverſus ven-
ditorem, qvi ab ipſo emtore poteſt actione emti
conveniri. Et illa actio in factum etiam contra
hæredem datur, qvia ex contractu oritur.

In §. 2. qværitur, ſi qvis in locô publicô, vel 7
publicis uſibus deſtinato, ſepeliverit mortuum,
qvomodo puniatur? Et diſtingvitur, utrum dolô
malô id fecerit, an ſine dolo; ſin illud, extra ordi-
nem modicè coërcendus à ſuperiore; ſin hoc, ab-
ſolvendus eſt. Qvod etiam tunc locum habet,
qvando in jure errat. Nam ſine errore juris vix
talis caſus cũ bona fide contingere poteſt; & error

juris cum bonâ fide poteſt conſiſtere *l. 25. §. 6. ff.*
8 *de pet. hæred.* Loci autem puri appellatione etiam ædificium continetur *§. 3.* Et non tantùm Dominus loci puri habet jus prohibendi, ne inferatur emortuum corpus; Sed etiam, qvi uſumfructum, vel aliam ſervitutem realem, in tali fundô aut ædificiô purô habet, qvia in eorum præjudicium tendit hæc illatio.

9 *In §. ult.* qværitur, qvia dictum eſt ad *l. 1.* illi, qvi habet jus inferendi, ſi prohibeatur, competere actionem in factum vel confeſſoriam, an & illi detur, qvi non ipſe prohibitus eſt, ſed procurator ejus? Qvod meritò affirmatur; nam ſicut is, qvi per alium aliqvid facit, per ſe ipſum aliqvid feciſſe intelligitur *l. 1. §. fin. ſuprà. ſi menſor falſum modum &c.* ita cujus procurator prohibitus eſt, ipſe prohibitus videtur.

Ad L. Liberum. 9.

SUMMARIUM.

Qva injuſtè prohibitus habeat remedia?

IS, qvi in locum, in qvem inferendi jus habet, prohibetur, duo remedia juris habet 1. interdictum de mortuô inferendô, qvod eſt expeditius, uti omnia interdicta ſolent eſſe expeditiora ac breviora. *Secundò* actionem in factum, qvando mortuum ſuum in alium locum infert, per qvam conſeqvitur id, qvod intereſt, ſe non eſſe prohibitum, ut ſi alium locum emere coactus fuit, aut conducere aut ſui loci pretium, in qvod inferre mortuum coactus fuit. Ex qvô infert JCtus, ſe mirari, qvod multi JCti ſuô tempore putaverint, non dari hanc actionem hæredi nec in hæredem, cùm computatio ejus, qvod intereſt, hic locum habeat, & ita ſit civilis actio & perpetua.

Ad L. Si venditor. 10.

SUMMARIUM.

Venditor ſepulchrum in fundô ſibi reſervans iter ſibi reſervâſſe creditur.

VEndidit qvis fundum, & ſibi reſervavit pro ſuâ poſteritate jus ſepulturæ, poſteà cùm vellet ſuum mortuum inferre, emtor denegat iter vel tranſitum, eò qvòd de itinere nihil in venditione dictum. Qværitur an detur contra emtorem actio in factum? Qvod affirm. qvia reſervatô ſepulcro reſervatum intelligitur jus itineris, cùm mortuus in alienum fundum absqvè hôc itinere inferri nô debeat; conceſſô autem conſeqvente conceſſum eſt antecedens. *l. 2. ff. de jurisd. l. 5. ff. de ſepulchro viol.*

Ad L. Qvod ſi. 11.

SUMMARIUM.

Cur per pactum fieri neqveat, ne in locum monumenti inferantur ii, qvi inferri poſſunt.

QVidam vendit locum monumenti, ſed eâ lege, ne ii, qvia aliàs inferri poterant, inferantur, qværitur, an hoc per pactum fieri & conveniri poſſit? Videtur qvod ſic, ſi in traditione hoc pactum interponatur. Sed qvia venditor non poteſt habere intereſſe, an aliqvis in fundô emtô ſepeliatur an non; ergò non poteſt nudô pactô hoc expediri, ſed reqviritur ſtipulatio pœnalis, in qvâ intereſſe non attenditur, ſed converſio de pœna. *§. fin. Inſt. de V. O.*

ad L. Si qvis ſepulchrum. 12.

SUMMARIA.

VIcinus tenetur viam praſtare juſtô pretiô ad ſepulchrum. n. 1.
Etiam precariò. 2.
An ad dilatandum cœmeterium vicinus ad vendendum fundum cogi poſſit? 3.
Sepulchra in alium uſum trahenda non ſunt. 4.
Qvalem ſumtus funerum producant Actionem? 5.
Curator funeris qvinam? 6.
Curator funeris à defunctô electus an mereatur pœnam, ſi non fecerit? 7. & 8.
An ſumtus pro arbitriô erogantis reſtituendi? 9.
Non ſolùm dignitatis, ſed & facultatum ratio habenda. 10.
Qvomodo & qvando Magiſtratus ſumtus decernere debeat? 11.

SI qvis habeat Jus ſepulchri, tenetur vicinus 1
viam præſtare juſtô pretiô favore religionis.
v. not. l. 32. de Serv. urb. præd. Fortè ſi viam ſoli- 2
tam abſtulit flumen; nam vicinus tenetur precariò viam concedere, toties, qvoties ſepeliendus homo eſt, qvod non ſemper fit. Idqvè non jure actionis civilis, ſed ex officiô judicis nobili, & extra ordinem, vel poteſt compelli vicinus, ut iter vendat, ita tamen, ut via ita concedatur, ut
cùm minimô damnô vicini fiat. Unde probant, 3
aliqvando ad dilatandum cœmiterium cogi poſſe vicinum, ui fundum ſuum pro juſto pretio vendat. *Carpz. in Juriſpr. Eccl. def. 388. lib. 2. Mindan. de Interdict. tit. 2. n. 49. Ricc. deciſ. collect. 130.*

In §. 1. hujus legis. 12. prohibetur, ne ſepul- 4
cra in alium uſum trahantur v. g. ne gramen recondatur, ne tabernæ loco uſurpetur &c. Sicut etiam habitare non licet *l. 3. ff. de ſep. viol.* qvia ſepulcra ſunt divini juris, & ſi aliter qvis utatur, profanantur & polluuntur ſepulcra.

In §. 2. agitur, jam de ſecunda tituli parte, ſci- 5
licet de ſumtibus funerum. Nam qvi defunctum ſuis ſumtibus tumulari curat, is habet negotiorum geſtorum, ſeu funerariam actionem, qvia videtur cum defunctô qvaſi contraxiſſe *per l. 1. h. t.* Et hæc actio admodùm privilegiata, qvia debuerunt homines invitari ad curam funeris alieni,

ni,tùm favore Religionis,tùm ratione neceſſitatis, ne corpora defunctorum manerent inſepulta, nec aër inficeretur *per §.3.*

6 *Ad §.4.* Curator funeris is eſt, qvem defun-
7 ctus elegit, aut hæres ſcriptus, aut legitimus. Sed
ſi defunctus aliqvem elegit,ſi id non fecit,non me-
retur pœnam; nam Teſtator neminem ad hanc
curam compellere poteſt,ut ad tutelam, niſi ei ali-
qvid legatum à defuncto, ac ipſe agnoverit lega-
8 tum. Unde probant,Executorem Teſtamenti à de-
functô electum,non poſſe compelli præcisè ad ſu-
ſcipiendum hoc munus,utut aliàs magnus ultima-
rum voluntatum favor. *hic & c.19.X.de Teſtam. &*
ibi Covarr.n.3. & qvos refert Fnckelth.obſ.62. qvod
ſi nulli impoſuit hoc munus,ad hæredem hoc onus
pertinet per hunc paragr. *Cephalus conſ.37.num.40.*
Peregrinus de fideicom.art.40.n.19. Si certus hæres
nondum ſit,interim cognati adigendi *per d. §.4.*

9 *In §.5. bujus legis* qværitur, an ſumtus pro arbitriô erogantis reſtituendi? Qvod negatur, qvia arbitrari ſumtus judex debet, pro facultatibus vel dignitate defuncti,qvâ in parte ſæpè peccatur. Nam ſæpè Viri nobiles ingenti æris alieni onere preſſi moriuntur,qvi multis impenſis tumulantur, non de propriis, ſed creditorum, ut ita dicam,bonis. Nam tantum, qvod funeri immodicè impenſum, creditoribus detrahitur, & ſic creditorum impenſis tumulantur. Debebat haberi ratio facultatum. Nec dignitas ſola attendenda in præjudicium creditorum.

10 *In §.6. bujus legis*, qværitur,ſi fortè non conſtet,qvis ſit hæres nondum apertis tabulis, vel etiam non conſtet de proximis hæredibus, vel cognati ſint impares huic negotio, & ita Magiſtratus curare debeat funus defuncti, qvid Magiſtratui faciendum? Reſp. debet Magiſtratus pecuniam ſumere ex ipsâ hæreditate, aut ſi ea non reperiatur, vendenda ſunt ea, qvæ tempore peritura ſunt, ut obſonia,vina,cereviſia, &c. ſi nec hoc, aliqvid ex aurô argentôve diſtrahendum aut oppignerandum,ut pecunia neceſſaria expediatur.

ad L. Vel à debitoribus. 13.

QVod ſi pecunia expediri,juxta *§.ult. legis præcedentis*,non poſſit,tunc etiam tantùm à debitoribus hæreditariis exigi poteſt, qvia hoc onus pertinet ad hæredem, ut ita hæres hanc ſolutionem ratam habere cogatur.

ad L. Etſi qvis.14.

SUMMARIA.

VEnditionem ob funus factam heres impugnare nequit.n.1.
Qvid ſi defunctus, unde tumulari poſſit, non habeat? 2.
Tali caſu etiam legata vendi poſſunt. 3.
Qvæ adita hæreditate emtori auferri neqveunt. 4.
An ergò legatô carendum eſt? 5.
An curator funeris à defuncto mandatus, ad ductionem funeris compelli poſſit? 6. & 7.
An hic præſtando intereſſe ſeſe liberare poſſit? 8.
An Curator & legatum & impenſas funeris petere qveat? 9.
Qvinam ſint ſumtus funeris? 10.
Ornamenta an, ſi defunctus voluerit, cum eô condenda? 11.
Funeraria actio cui detur? 12.
Datur contra heredem,ut actio neg.geſt. 13.
An in eam veniant impenſæ conviviorum? 14.
Qvid Jure Saxon. hoc caſu? 15.
Immodicarum impenſarum non habetur ratio. 16.
Ex judicis præſcripto faciendæ ſunt in ſepultura obærati? 17.
Qvid, ſi defunctus voluerit immodicas impenſas? 18.
Si ſumtus pietatis gratia facti, an repetantur? 20. & 21.
An ex funeratione præſumitur animus adeundi? 23.
Expenſæ pro parte repeti pro parte donari poſſunt. 24.
Qvando expenſæ repeti neqveant? 25.
An putans ſe heredem eſſe, ſumtus repetere poſſit? 26.
An ſi alia actio datur, hæc actio locum habeat? 27.
Repetitio impenſarum habet locum, qvamvis invito & prohibenti factæ ſint. 28.
Caſus, ubi invito beneficium datur. 29.
Privatio juris qvando locum habeat? 30. & 31.
An mandata alterius funerans habeat actionem funerariam? 32.
Sed qvid ſi pullus mandaverit? 33.
Et qvidem ſi funus ad eum ſpectet. 34.
Qvid ſi hæres mandaverit? 35.
Qvid ſi qvis qvaſi negotium hæredis gerens funeraverit? 36.
Contra qvos detur Actio funeraria? 37.

HIc quæritur, ſi res hæreditaria ob ſunus du- 1
cendum vendita, an hæres poſteà illam venditionem impugnare & impedire poſſit,ne res emtori tradatur? Qvod negatur meritò, ne factum prætoris cedat damno emtoris. Qvin hæres debuit ipſe curare ſunus. Ergò dum non fecit,factum prætoris impugnare non poteſt. Accedit ſavor Religionis & neceſſitas ſuneris ducendi.

In §.1. qværitur, ſi nulla ſint alia media,undè 2
tumulari poſſit defunctus,& fortè defunctus ſit inqvilinus,vel colonus, i.e. conductor prædii ruſtici, an ex

an ex venditis illatis bonis poſſit tumulari? Vide-
tur qvod non; qvia in his hypothecam habet taci-
tam Locator in prædiis urbanis, expreſſam in ruſti-
cis. Ergò illa diſtractio fieret cum præjudiciô lo-
3 catoris. Sed affirmatur, qvia omninò actio fu-
neraria magis privilegiata eſt, qvàm hypothecaria,
& ita hypothecæ qvæ ſunt, vendi poſſunt ob cu-
randum funus. Sed qvid ſi nulla reperiantur
media ad vendendum apta, ſint autem qvædam
mihi legata, an Prætor etiam manum ad hæc
extendere poſſit vendenda? Videtur qvod non;
qvia meum horum eſt dominium. Ego autem
non teneor defunctum ſepelire ſumtibus meis. Sed
affirmatur, nam titulus legati eſt lucrativus & ſati-
ùs eſt de ſuô Teſtatorem ſepeliri, qvam me Lega-
tum conſeqvi. Et ſanè Legatarius conſeqvi non
4 poteſt aliqvid niſi ſolutô ære alienô. Sed impen-
ſæ funebres ſunt inſtar æris alieni, ſed qvid ſi poſteà
adeatur hæreditas, poteſtne res legata vendita em-
tori auferri? Reſp. hoc negatur, qvia eſt bonæ fi-
dei poſſeſſor, nec debet hic facto Prætoris deci-
5 pi. Sed qværitur tamen, an omninò mihi caren-
dum ſit Legato? Qvod negatur, ſi hæres me in-
demnem ſervare poſſit, ſi non poſſit, æqvius eſt, ut
caream legatô, qvàm ut emtor rem authoritate
Prætoris emtam reſtituat, qvia titulus meus lucra-
tivus eſt titulus, emtoris verò onerоſus. hæc *in §.
ſed & ſi res. qvi in nonnullis exemplaribus eſt appen-
6 dix §. primi.* In hoc §. dicitur, eum, cui funeris
cura à defuncto mandata, qviqve pecuniâ acce-
ptâ funus non duxit, actione doli teneri, vel ad i-
7 pſam ductionem funeris compelli poſſe. Sed
obſtare videtur *l. 12. §. fin. ff. Mandat.* Sed reſp.
Acc. hic de funere, illic de monumentô exſtruen-
dô agi, de hôc actione mandati agi poteſt, qvia
etiam vivô mandante monumentum exſtrui po-
8 teſt. Notetur verò hic, qvòd licèt obligatus
ad factum poſſit præſtando intereſſe ſe libera-
9 re, hic tamen favore Religionis ſecùs. Sed ſi
legatum ei relictum, cui cura funeris injuncta,
hoc acceptare, & expenſas nihilominus repetere
poteſt, *per l.3. C. h. t.*

10 *Qværitur vero in §. funeris 5.* qvinam ſint
funeris ſumtus? Et reſpondetur, ſine qvibus
funus duci neqvit, ut in ſpecie locus funeris con-
dendi *hic & l. 37. h. t.* Et ſi homo peregre mor-
tuus, illi etiam ſunt funeris ſumtus, qvi ideò ero-
gati, ut hominis mortui corpus perferatur in civi-
11 tatem, vel ſi qvid impendendum ad cuſtodien-
dum aut commendandum, ſeu deponendum ali-
cubi corpus, vel ſi qvid ad marmor, vel veſti-
menta funeralia expendendum. Sed an orna-
menta cum corporibus condenda, licet hoc de-
functus voluerit? nam hæc voluntas inepta im-
punè negligi poteſt, *l. ult. ff. de Auro & arg. l. 113. §.
ult. de Leg. 1.*

12 *Ad §. 6.* Funeraria actio datur ex æqvô
& bonô illi, qvi in funus aliqvid impendit, contra
hæredem, licèt neqve cum hærede, neqve cum
defunctô negotium geſtum ſit. *Cujac. tom. 1. p. 858.*
Sed actio hæc exemplum negotiorum geſtorum a- 13
ctionis imitatur *l. 14. §. 13. h. t.* nam omnis hæredi-
tas, licèt poſt funerationem adeatur, cum tempore
mortis continuatur; & ideò qvi poſtea hæ-
res exiſtit, retrò hæres exſtitiſſe intelligitur à tem-
pore mortis, atqve adeò qvicqvid à funerante
geſtum eſt funerandi defuncti cauſa, ad negotium
hæredis pertinere videtur. *Cujac. ad l. 3. ff. h. t.
tom. 1. p. 1158. & ſeq.* Et continentur hâc actio- 14
ne tantùm ea, qvæ in funus tantùm impenſa, er-
gò non impenſæ conviviorum. *Dn. D. Lemnitz.
de concurſ. cred. th. 52. & ſeq.* Licèt fortè aliud 15
Jure Sax. *Berlich. p. 1. concluſ. 64. numer. 90. Richt. de
Privileg. Cred. diſp. 4. membr. 4. numer. 3.* haben-
da autem ratio dignitatis non tantùm defuncti,
ſed etiam facultatum. *Carpzov. p. 1. c. 28. d. 41.
Franzk. ad h. t. numer. 22.* Immodicarum ex- 16
penſarum nulla habenda ratio, & ita immodicas
expenſas faciens id tantùm actione funeraria acci-
pere debet, qvod impendere debuit pro faculta-
tibus defuncti & dignitate. Et ita obæratum qvi 17
ſepulturæ dat melius expenſas faciet ex præſcripto
Judicis. Et non repetet immodicas, ſicut reſpon-
ſum menſe Febr. anno 1654. nam modus in impen-
ſis ſervandus. *Dn. Mevius p. 2. deciſ. 223.* Licèt 18
defunctus voluerit immodicas, *per h. §. 6. Richt. d.
l. n. 4.* nam hæc diſpoſitio Creditoribus non præ-
judicaret. *Carpz. d. c. 28. d. 42.* Imò ne hæredi qvi-
dem, *per h. §.* Nec ornamenta cum defunctô tumu- 19
landa. *l. 14. §. 5. h. t. Franzk. n. 33.*

Ad §. 7. Sumtus non repetit, ſi pietatis gratia 20
fecit ſine animô repetendi, qvod in filio præſumi-
tur. *Menoch. Conſil. 416. n. 2.* Ergò expendentem 21
proteſtari oportet, qvô animô expendat, licèt o-
mnes hæ expenſæ ex pietate fluere videantur, *per h.
§.* ſed aliud eſt ex pietate facere cum animô repe-
tendi, aliud ſine animô repetendi. Ideoqvè inter-
dum neceſſitatis, & non conſilii eſt proteſtatio. *vid.
Struv. th. 86. Exerc. 15.* Jure Sax. tamen harum ex- 22
penſarum nulla repetitio, niſi conſenſu hæredis fa-
ctæ. *Richt. d. memb. 4. n. 5.*

Ad §. 8. Ex funeratione non præſumi- 23
tur animus adeundi hæreditatem. *Maſcar-
dus concluſ. 805. numer. 28. Donell. lib. 7. cap. 8.
lit. D.* Ideò licèt hæres bona hæreditaria ven-
dendo, videatur hæreditatem adire, tamen
id fallit, qvando id fecit cauſa funeris. *Natta
conſ. 448. numer. 13. Surdus dec. 255. numer. 13.* Obi-
ter notetur differentia inter geritionem vel geſtio-
nem pro hærede, & aditionem. *Donell. lib. 7. c. 8.
lit. D.* de qvô alibi.

In §. fortaſſis qværitur, an qvi expenſas fu- 24
nera-

neralesfecit, poſſit pro parte repetere expenſas, pro parte donare? Qvod omninò affirmandum, qvia pecunia erogata eſt dividua, & poteſt eſſe hæres; ergò poteſt qvis proteſtari, ſed partem ſumtuum impendere animô repetendi, alteram partem animô donandi.

25 *In §. 11.* reperitur caſus, ubi reſtitutio impenſarum funeralium planè denegatur, ſi qvis ſcilicet contumeliæ cauſa, & in contumeliam defuncti hominis locupletis, & honorati, modicos ſumtus fecerit, ſed aliud, ſi ſolâ pietate motus alienum corpus humanum ſepeliri curavit, nec habuit de ſuô undè majorem pecuniæ qvantitatem ſubmiſtraret. Nam hic non præſumeretur animus contumeliam inferendi.

26 *In §. ſi qvis* qværitur, ſi putaverim me hæredem eſſe, cum tamen hæres non eſſem, & eâ opinione qvaſi hæres funus curaverim, an habeam repetitionem à verô hærede? Negatur hoc, qvia non animô repetendi hos ſumtus expendi, ſed utilis mihi dari videtur actio funeraria, qvia probabili opinione me hæredem exiſtimavi. Ergò ipſa Æqvitas jubet, ut mihi ſuccurratur.

27 *Ad §. 12.* Si alia actio detur, v. g. familiæ herciſcundæ, actio hæc non datur, qvia hæc eſt ſubſidiaria & prætoria. *Franzk. ad h. t. n. 28. Zaſ. ad h. t. n. 10.* imò famil. herciſcund. actio tunc habebit privil. *per l. 17. ff. de rebus Aut. jud. poſſid. verſ. parùm refert.*

28 Licèt is, qvi negotium alienum invitô dominô & prohibente gerit, non habeat repetitionem expenſarum, *per l. fin. C. de Negot. geſt.* aliud tamen in funeratione. *arg. c. 24. §. ſi duo. C. 23. q. 4. Surdus dec. 255. num. 14. Cagnolus ad l. Invito. 69. n. 7. de Reg. juris.* nam licèt contradicat hæres funeranti; non tamen deneganda eſt repetitio, niſi pietatis gratia fecit, ut filius. Et funerans non tàm hæredis qvàm defuncti negotium geſſit, & ſolutius ac liberiùs ac æqvius judex cum funerante agere debet, qvàm cum aliô negotiorum geſtore *per §. idem Labeo h. l.*

29 Sed qværitur, *in §. Divus autem 14.* ſi hæres me prohibeat, ne funerarem, cui tamen Teſtator hoc injunxit, qvalis pœna immineat? Reſp. nulla, nec propterea privandus hæreditate, qvia fecit qvod infirmo invito poſſit adhiberi cura. *Decius ad l. invito.* Invitus aliqvis ex ædibus ruinam minantibus extrahi poteſt. *Hipp. de Marſil. ſing. 189.*

30 Privatio Juris non habet locum, niſi in caſibus à Jure expreſſis. *Tuſchus concl. 716. lit. P. Barb. Locuplet. l. 14. c. 82. axiom. 1. Tiraq. ad l. ſi unqvam, verbo, revertatur. n. 249. C. de Rev. don. Carpzov. p. 2. dec. 112. n. 16. & dec. 172. n. 17. Menoch. l. 2. A. Q. caſ. 276.* ubi variis exemplis id illuſtrat *conſ. 107. n. 94. & conſ. 306. n. 2. Berlich. p. 1. concl. 5. n. 141.* nec hic argumentari licet ab identitate rationis. *Berlich. p. 2. dec. 211. n. 3.* niſi ratio legis in lege ſit expreſſa. *P. Peckius ad c. in pœnis 49. n. 8. de R. J. lib. 6.* Ideoqvè nec citatio eſt fa- 31
cienda ſub interminatione privationis Juris ſui, niſi per ſententiam judicatum fuerit, partes ſub amiſſione juris eſſe citandas, vel ſub pœna, qvod rationes aliàs pro liqvidis ſint habendæ. Aliàs clauſula illa non attenditur in judicando. *Carpz. p. 3. dec. 228. num. 10.* Ideoqvè etiam vocatio Creditorum præcluſiva non niſi per ſententiam decernenda. *Carpz. d. l. n. 18.*

In §. qvi mandatu. 15. de eô agitur, ſi qvis 32
mandatu alterius funeravit, & an huic competat funeraria actio, qværitur? Et reſpondetur qvod non, qvia habet actionem mandati ordinariam. Ergò non opus eſt ſubſidiaria, qvalis eſt ſubſidiaria, niſi ob inopiam mandantis actio mandati inanis *per h. & l. 32. h. t.* Sed ſecundò qværitur, 33
qvid ſi pupillus ſine authoritate Tutoris mihi mandaverit curam funeris? Et plana eſt reſponſio, qvod habeam actionem funerariam non contra pupillum, ſed contra hæredem, ne hic lucrum ſentiat cum meô damnô. Tertiò qværi- 34
tur *in hoc §.* ſi funus ad pupillum ſpectavit, & is mihi mandavit, ut tumularem funus, an datur mihi actio contra pupillum, qvi ſine authoritate Tutoris mandavit? Qvod affirmatur, ſi hæres ſit funerandi & hæreditas ſit ſolvendo; nam ſi ſolvendo non ſit, pupillus poſſet reſtitui. Sed 35
4. qværitur, ſi funeraſſem mandatu hæredis ipſius, an detur mihi actio funeraria? Qvod meritò negatur, qvia habeo actionem mandati.

§. *In §. pen.* qværitur, ſi funerari curave- 36
rim funus alienum, eâ intentione ut negotium tuum gererem; qvia te hæredem exiſtimo, ſed poſtea ex itinere rediens non vis eſſe hæres, an poſſum habere actionem funerariam contra illum, qvi poſtea hæres eſt? Qvod affirmatur, nam actionem negotiorum geſtorum non habeo contra Te, qvia non ratum habes, ergò ſubſidiaria datur contra eum, qvi verè & in effectu hæres eſt.

In §. ult. qværitur, contra qvos detur A- 37
ctio funeraria? Et in genere reſpondetur, qvod detur contra hæredes, & bonorum poſſeſſores ſeu hæredes prætorios, & cæteros ſucceſſores, qvod in ſeqq. legibus uberiùs declaratur.

Ad L. Funeris, 15.

SUMMARIUM.

Patronus liberto ſuccedens ad impenſas funeris tenetur.

Qvæ-

QVæritur, an patronus, ſi ſuccedat liberto, per bonorum poſſeſſionem contra tabulas, impenſas funeris præſtare tenetur? Et ſanè vix poteſt dari ratio dubitandi. Nam ſi is præſtare debet impenſas funerales, qvi ex voluntate defuncti eidem ſuccedit, multò magis ille præſtabit, qvi contra voluntatem defuncti eidem ſuccedit, ne melior hujus qvàm illius ſit conditio.

ad L. In eum. 16.

SUMMARIA.

Nuptâ muliere defunctâ, unde funeranda ſit, ſi dos ad patrem vel maritum perveniat? n. 1. & 2.

Qvid, ſi nullam dotem habeat? 3.

Qvid, ſi pactus ſit pater, ut ad ſe dos rediret? 5.

1 SI Mulier nupta deceſſerit, tunc ſi Dos non ad
hæredem, ſed ad Maritum perveniat, vel pa-
trem redeat, partim ex dote, partim ex hæredi-
tate funeranda eſt, *hic & l. 22. h. t. Garcias de Ex-*
2 *penſis c. 8. n. 42. & ſeq. Don. l. 7. c. 11.* Et ſic ex u-
xoris bonis ea ſepelienda. *Carpzov. p. 3. c. 25. def. 9.*
3 *Struv. ad h. t. Exerc. 15. th. 87.* Sin nulla Dos, expen-
ſas omnes præſtat pater, qvi dotare debuit. *L. qvod*
4 *ſi nulla. 28. h. t.* Sed ſi neqve pater ſufficiat, eroga-
bit qvantum facere poteſt maritus. *Carpzov. &*
Struv. dictis locis. Surdus in tr. de aliment. tit. 7. q.
5 *19. n. 11.* Si verò pactus pater, ut ad ſe ſolutô ma-
trimoniò integra dos perveniat, tunc maritus fu-
nerans expenſas omnes repetit, *per l. 20. h. t.* qvia
impenſa funeris eſt æs alienum dotis. *l. 18. h. t. Me-*
noch. conſ. 374. n. 30. & ſeqq.

ad L. Sed ſi 17. & ſeqq. duas.

SUMMARIUM.

QVando maritus funerales expenſas præſtare teneatur?

POne, maritum nondum reſtituiſſe dotem patri, ad qvem redit dos profectitia, ſicut etiam dos tàm citò non ſolet reſtitui, cogeturne interim Maritus impenſas funerales præſtare? Affirmatur hic, qvia poſſidet dotem, ex quâ uxor tumulanda. Ergò expenſas ferre debet, qvas tamen Socero dotem repetenti imputat, & tantò minùs detractis impenſis reſtituit, ſubjungitur ratio, *in l. 18. h.* qvia expenſa funeralis eſt æs alienum dotis, imò onus dotis & privilegiatum debitum. *hic & l. 29. §. 1. h. t.*

ad L. Neratius. 20.

SUMMARIA.

AN pactum de dote reddendâ qvoad duas partes & retinenda qvoad tertiam partem, valeat? num. 1.

Qvid, ſi ſtipulatus fuerim totam dotem ad me reverſuram? 2.

Qvid, ſi ſolâ dote uxor tumulari neqveat? 3.

Qvid, ſi uxor mortua habuerit bona paraphernalia? 4.

DOtata eſt uxor tua à me, & convenit inter 1
nos, ut mortuâ uxore tuâ duæ partes dotis ad
me redirent, tertia apud te remaneret. Ita ut ni-
hil conferas ad funus uxoris, qværitur an valeat
pactum? Reſp. diſtingvendo utrum ego expen-
derim, an alius; ſi ego expendi, valet pactum. Si
alius non valet, qvia pactum illud jus publicum
infringere non poteſt, & pactum non poteſt præju-
dicare tertio. Sed qvid ſi ſtipulatus fuerim to- 2
tam dotem ad me reverſuram mortuâ uxore tuâ,
an eò caſu tenear actione funerariâ? Videtur
qvod non, qvia ſic non tota dos reverteretur.
Sed affirmatur, qvia impenſa funeris æs alienum
dotis eſt, *l. 18. h. t.* qvi vult antecedens, velle de-
bet etiam conſeqvens. Sed qvid ſi dos ita exigua 3
ſit, ut ex ſolâ dote tumulari non poſſit uxor? Et
reſpondetur *in §. 1.* hujus Legis, reſiduum à patre
præſtandum eſſe, qvia id æqvitas naturalis exigit,
& non ſufficientibus bonis paternis maritus, licèt 4
nullam dotem acceperit, in ſubſidium ſepelire te-
netur *l. 28. h. t.* Sed qvid ſi uxor mortua habu-
erit bona paraphernalia creditoribus tamen ob-
ligata, & ære alienô obruta & dotalia an ex utris-
qve ſepelienda? Et affirmatur ex ſolis dotalibus e-
am tumulandam, qvia id ſemper curandum, ut
creditoribus omnibus ſatisfiat; ergò hæreditaria
bona creditoribus reſervanda, ſed ex dote tan-
qvàm proprium æs alienum ſolvendæ ſunt expen-
ſæ funerum.

ad L. In patrem. 21.

SUMMARIUM.

QVomodo filiofamil. in patrem competat actio funeraria?

HIc agitur de filiofamilias, an in patrem, in cujus poteſtate fuerat, competat funeraria actio? Qvod affirmatur, qvia filiusfamilias eſt bonorum paternorum qvodammodo dominus vivô adhuc patre *l. in ſuis. 11. ff. de Lib. & poſth. hær. Inſtit.* ſed ita ut habeatur ratio facultatum patris, tùm etiam dignitatis patris ac filii.

ad L. Celſus. 22. & ſeq.

SUMMARIUM.

Qvomodo uxor, ſi æs alienum non ſit, ſepelienda?

SUprà dictum *in l. 20.* ſi hæreditas uxoris ſit ære alienô obruta, qvod tunc ex dote ſola ſit ſepelienda uxor, ſed qvid ſi non ſit æs alienum? Reſp. hic tunc uxorem tùm ex hæreditate tùm ex dote ſepeliendam eſſe, ut non teneatur maritus, qvi fortè ex pactis lucratur dotem, ſolus expenſas ferre, & hoc declaratur exemplo *in l ſeq. 23. ſi v. g.* in dote 100. in hæreditate 200. duas partes ſumtuum funeralium conferet hæres; tertiam verò maritus, qvi dotem lucratur.

ad L. Julianus. 24.

SUMMARIUM.

An ſi uxor teſtamentum fecit, legata hæres oneratus deducere qveat?

PErgit Imp. in hâc materia & qværit, ſi fortè uxor mortua fecit Teſtamentum, & legatis oneravit hæredem, an legata illa deducere qveat? Videtur qvod ſic; qvia in effectu non accipit hæres in ſuperiori exemplô ducenta, ſed tantùm qvod Legatis deductis ſupereſt. Sèd negatur, qvia Hæreditas nomen juris eſt & continet commoda, & incommoda, nec minùs æs alienum defuncti, qvàm qvod ipſi debitum fuit *l. hæreditatis 119. ff. de Verb. Sign.* & poſſet aliàs Maritus valdè gravari, ſi illi per legata relicta augeretur onus ſolvendarum expenſarum funeralium.

ad L. Nec pretiis. 25. & ſeq.

SUMMARIUM.

Nec pretia ſervorum, nec æs alienum deducenda, cùi de mulieris hæreditate agitur.

SIcut legata non ſunt deducenda, qvando de hæreditate mulieris agitur, ſi nec pretia ſervorum manumiſſorum, ſi fortè uxor qvosdam ſuos ſervos in Teſtamento manumiſit; nam hoc qvaſi legatum eſt ſcilicet libertatis. Sed nec æs alienum deducendum eſt *per l. 26. h.* qvod mirum eſt, ſed fortè eſt ratio anteà allegata, qvòd hæreditas ſit vocabulum juris, qvod contineat æs alienum. Sed poterit tamen hæres repudiare hæreditatem, & ſe ab hôc onere ſublevare.

an L. Sic pro rata. 27.

SUMMARIA.

QVid ſi conſtante matrimonió dotem maritus uxori reſtituerit? n. 1.

Qvid ſi maritus careat alimentis, ſi ex dote funus curaret uxoris? 2.

1 DIctum anteà, qvòd hic repetitur, maritum & hæredem uxoris pro ratâ conferre expenſas funerales, qvod hic in principiô repetitur. Sed qvid ſi conſtante Matrimonio dotem maritus uxori reſtituerit, qvod qvidem irregulariter prohibitum, qvia donatio eſſet, qvæ inter conjuges prohibita. *l. un. C. ſi dos conſtante matrim. ſoluta ſit.* In iis tamen caſibus, in qvibus reſtitutio dotis permiſſa eſt, conſtante matrimoniô, à funeraria actione liberatur maritus *§. 1. hujus legis.* ut ſi ideò dotem accipiat mulier, ut æs alienum ſolvat, vel prædia idonèa emat, item ut liberis, & vel parentibus, aut fratribus agentibus conſulat vel ut ab hoſte liberet, vel ut ſe ac ſuos alat *per l.*
2 *l. un. & l. 20. etſi. ff. ſolut. matrimon.* Sed qvid ſi maritus careat alimentis, ſi dote funus curaret uxoris? Reſp. ſicut ad dotem reſtituendam tenetur maritus, qvando ob dotem reſtituendam convenitur, ita etiam expenſas ferre funerales tenetur. Sed dotem reſtituere tenetur, qvatenùs facere poteſt, ut ſalva ei ſint alimenta, ſeu cum beneficiô competentiæ. Ergo cum eódem beneficiô poterit conveniri actione funerariâ *per §. 2. h. l. juncta l. 20. ff. de re judic.*

ad L. Qvod ſi. 28.

SUMMARIUM.

Qvis funeris ſumtus præſtet, ſi maritus nullam dotem acceperit?

IN *leg. 28.* qværitur, qvid ſi nullam dotem acceperit maritus, qvis teneatur funeris ſumtus præſtare? Reſp. pater, ſi exiſtat, aut ſi patrem non habeat, ſed ſit ſui juris, præſtabit hæres, qvod ſi nullus ſit hæres, & fortè nulla hæreditas, maritus præſtabit cum beneficiô competentiæ, qvia ſi jaceret corpus uxoris inſepultum, hoc in ipſius mariti injuriam redundaret. *vid. not. ad l. 16. h. l.*

ad L. Si mulier. 29.

SUMMARIA.

QVis, ſi mulier poſt divortium alii nupta deceſſerit, funerariâ actione teneatur? n. 1.

Filiamfam. funerans maritum conveniri poteſt. 2. 1

MAritus, qvando mortuâ uxore lucratur dotem, tenetur funerariâ actione, ſed qvid ſi uxor diverterit à maritô ex futili cauſâ, & alii nupſerit, qvod olim faciliùs qvàm hodiè contingere potuit; & poſteà mortua ſit, anne prior maritus, qvi dotem retinet, ob deſertionem actione funerariâ tenetur? Videtur qvod ſic, qvia ille lucratur dotem, ex qvâ expenſæ funerariæ ſolvi debent. Sed reſpondetur qvod non: qvia dos jam non penes maritum eſt ut dos, ſed ut proprium patrimonium ob delictum uxoris, & non pervenit ad uxorem per mortem ejus, ſed per delictum
ejus. 2

In §. 1. hujus legis idem dicitur, qvod *in l. 17.* dictum ſcil. qvi funeravit filiamfamilias poſſe maritum convenire, ſi nondum reſtituit dotem, qvi maritus poſteà hoc imputabit ſocero, dote autem redditâ cum patre agit.

ad L. Minimè. 35.

SUMMARIA.

AN juri naturali & gentium conveniat, ut filius Patrem proditorem occidat? n. 1. & 2.

Princeps patriæ ſalutem ſuæ præponere debet. 5.

Bannitus qvando à qvocunq; poſſit interfici? 6.

FIlius Patrem proditorem occidens, præ- 1
miis etiam afficiendus. An hoc Juri Gentium conveniat & Naturali? Multis diſputat *Ant. Matth. ad l. 48. ff. tit. 6. c. 6. n. 13.* cum præſertim *Nov. 12. c. 2.* dicat, licèt pater impius & contemtor legum ſit, pater tamen eſt. Alii inter offenſionem & defenſionem diſtingvunt.

An detur hæredi aut contra hæredem? 2.
De æqvitate Canonicâ contra hæredem datur. 3.
Si menſor per contractum adhibitus, tenetur ipſius hæres? 4.
Menſor, ſi aliter emtori conſultum, non tenetur. 5.
Qvid, ſi venditor à menſore læſus ſit? 6. 7.
Qvid, ſi judex adhibuerit menſorem? 8.
Servò menſore falſum modum dicente, qva actio detur? 9.

1 DIcitur in *princ.* quòd actio hæc contra plures
menſores in ſolidum detur, ut tamen unius
ſolutione cæteri liberentur, quia unum delictum
eſt. *conf. Weſ. hîc, & Franzk. n. 8. Zœſius ad h. t. n. 2.*

2 *Ad §. 1.* Datur hæc actio ei, cujus intereſt,
ſe non fuiſſe deceptum in modô, & datur hæredi,
quia ex parte ejus rei perſecutoria eſt, *per h. L. §.
pen.* licet contra hæredem non detur, reſpectu
enim ejus pœnalis eſt. *Weſenb. in π. num. 14. Hill.
lib. 16. c. 8. lit. B. Hieron. de Monte in tract. de finib.*
3 *regund. c. 33. num. 7.* Sed ex æquitate Juris Ca-
nonici indiſtinctè hæredem teneri, tradit *Molin.
diſp. 701. n. 11.* de qvo *ſuprà in tit. de Lege Aqvilia,*
& hoc hic magis æqvum, quia ex conventione
hæc actio. Et ſi ex dolo depoſitarii agitur contra
hæredem, cur non ex dolô menſoris per conven-
tionem adſumti daretur actio ad ſarciendum da-
4 mnum ex dolo defuncti? Si etiam per contractum
à partibus adhibitus menſor, non dubitandum,
quin etiam hæres teneatur, cùm actio ex contractu
detur contra hæredem. *Zœſ. ad h. t. num. 3. Cu-
jac. ad l. 4. h. t.* ſicut & in foro conſcientiæ hære-
dem teneri, putat *Molina de J. & J. tr. 2. d. d. 701.
num. 11.*

5 *In §. 2. legis 3.* habetur limitatio, ſcilicet
menſor non tenetur, ſi aliter emtori conſultum.
Pone etiam, menſorem menſuraſſe, quòd ager ſit
longus 50. jugeribus, cùm tamen reperiantur 40.
jugera, nam actione emti recuperabit emtor à ven-
ditore 10. jugerum pretium, ſic indemnis erit;
nam ager venditus eſt ad menſuram. Ergò de-
6 ficiens menſura detrahenda. Sed quid ſi vendi-
tor conſumſerit pretium ſuis creditoribus ſatisfa-
ctione factâ, & non amplius ſit ſolvendo? Et tunc
actio contra menſorem dabitur. Et idem dixe-
rim, licet venditor ſit ſolvendo, ſed non tenetur
actione emti, v. g. ſi ager non ſit venditus ad men-
ſuram, & emtor pro ſua informatione menſurari
curaverit Agrum.

7 *In §. 3.* proponitur caſus converſus; Si ven-
ditor per menſurationem à menſore factam læſus
ſit, quòd tunc non detur actio contra menſorem,
ſed actio venditi contra emtorem, niſi emtor ſol-
8 vendo non ſit, ut *in §. præced.* Sed quid ſi Judex
adhibuerit menſorem, in judicio ob ſententiam
definitivam ferendam, an tunc datur actio? Et re-
ſpondetur *in §. 4.* menſorem poſſe conveniri, ſive
ad nominationem partis adhibitus, ſive judex ſua
ſponte eum adhibuerit; nam factum judicis repu-
tatur partis factum. *l. 15. C. de Evict.* Si ſervus 9
menſor ſit, qui falſum modum dixit, quæritur, an
detur Actio de peculio? Videtur, quod ſic, quia ex
contractu & ita ex civili negotio datur. Sed ne-
gatur hoc, & datur actio noxalis, quia proxima
cauſa actionis eſt dolus. Cauſa autem remota eſt
civile negotium, licet aliàs, ubi cauſa remota eſt
civilis, detur actio ex peculio.

ad L. Hæc actio. 4.

SUMMARIA.

ACtio hæc eſt perpetua. n. 1.
An & qvando ſententia ex judicio agrimenſoris lata, retractari qveat? 2. & 3.
An etiam criminaliter menſores puniantur? 4.

HÆc actio eſt perpetua, quia non ex circum- 1
ſcriptione, ſed ex ſuſceptô negotiô originem
ducit. *Franzk. ad h. t. num. 6.* imò poſſe ſententiam 2
ex agrimenſoris judiciô latam ſemper retractari,
communiter placuit, per ea, quæ habet *Weſenb. in
ff. num. 4.* quam ſententiam tunc admittimus,
quando error per ocularem inſpectionem doceri
poteſt, aut cauſa ſit criminalis. Nam alias omnis 3
ſententia ab Achitectis etiam lata in rem judica-
tam tranſit. *Nov. 7. cap. 3. §. 2. Carpzov. p. 1. conſt.
26. defin. 4.* Criminaliter etiam arbitrio Judicis 4
puniri poſſunt menſores, ſi dolô falſum modum
aut menſuram dixerint. *Molin. d. d. 701. num. 11.*
De Juramento menſorum. *vid. Hier. de Monte de
fin. reg. c. 325. Setſerus de jurament. lib. 3. cap. 3. num.
16. Weſenbec. in Com. Cod. de fin. reg. num. 68. Do-
ring. d. l. num. 14.*

ad L. Si menſor. 5.

SUMMARIA.

MEnſore negotium doloſè extrahente, qva detur actio? n. 1.
Si cum venditore actum ſit, an etiam cum menſore agi poſſit? 2.
Non tantum de agro hæc actio datur. 3.

SPecies facti *in princ.* hæc eſt: Venditor promi- 1
ſit, ſe intra menſem menſuram fundi dicturum.
Convenerat etiam de certô menſore adhibendo.
Sed menſor traxit hoc negotium, & dolo malo
extraxit, & diſtulit de die in diem, & quidem, ut
liberaret venditorem, qværitur, an hæc actio lo-
cum habeat? Et manifeſtum eſt, eam locum non
habere, ſi de directâ loquaris, ſed videtur fortè uti-
lis dari. Sed hoc negatur, quia de falſa menſu-
ratione hic agitur, ſed actio doli ſubſidiaria lo-
cum habet.

In

In §. 1. legis qvintæ qværitur, ſi emtor egiſſet
cum venditore,& ſolidum non eſſet conſecutus,
fortè qvia venditor non erat ſolvendo *l.3. §. 2. h.
t?* Tunc de reſiduô, qvod deeſt, cum menſore agi
poteſt. Sed ſi tantùm ad partem ſui intereſſe ege-
rit v.g. ſi ſolidum conſeqvi ſe non poſſe prævidit,
& ideò via Areſti partem petiit à venditore, tunc
poteſt in reſiduum menſorem convenire.
In §. ult. monet JCtus, prætorem hoc ju-
3 dicium latiùs porrexiſſe; nam licèt de agrô primi-
tùs conceptum hoc judicium, tamen poſteà ad
menſuras ædificiorum, & frumenti ac vini eſt ex-
tenſum, qvod pluribus exemplis declaratur *in l.
6. & fin. h. t.*

Ad L. Sive de itineris. 6. & 7.

SUMMARIA.

*Utili actione tenetur, ſi alius, qvam agrimenſor,
adhibitus ſit. n. 1.
Menſor punitur hic propter relationem falſam, non
propter falſam menſuram. 2.
Qvando menſor adhiberi ſoleat. 3.
Tenetur hôc judiciô omnis, qvi in modô fallit. 4.*

SI qvis menſor metiendæ latitudini viæ, aut 1
ligno immittendo metiendo adhibitus, licèt
non ſit agrimenſor, utilis tamen hæc actio eſt.
*Cujac. hic t. 1. p. 1147. Wiſſ. h. t. th. 20. & Franzk.
n. 9. h. t.* Notetur autem, menſorem hic non pu- 2
niri ob falſam menſuram adhibitam, ubi crimen
falſi, ſed ob falſam renunciationem. *Cujac. d. l.*
Pluribus explicat hanc legem *Alciatus lib. 3. diſ-
punct. c. 15.* Iter qvando promiſſum in certâ latitu- 3
dine, tunc ſi poſteà ſuper latitudine, lis occur-
rat, adhiberi ſolet menſor. Sic etiam qvando ſer-
vitus tigni immittendi vel projiciendi promiſſa
ſit, & poſteà altera pars nimis extendiſſet tignū,
ſecùs qvàm promiſſum erat, adhiberi poteſt men-
ſor. Item ſi mihi permiſeris, ut in areâ tuâ ædifica-
rem, & ego modū conceſſum nimis extendiſſe vi-
dear &c. *hic in l. fin. dicetur* hoc extenditur ad Ma-
chinarios, qvi erant nobiliores, menſores agros
dimentientes, menſores tamen. Et omnis, qvi in 4
modô fallit, licèt menſor non ſit, hôc Edictô
coërcetur. Et ſi Architectus vel Redemtor ope-
ris fefellit, tenetur. Eadem ratio calculatorum,
qvi computando fallunt. *per l. fin.* nam in his
omnibus eadem æqvitatis ratio, ut ita latiſſimè
pateat materia hujus Edicti.

TITULUS VII.

De Religioſis & ſumtibus funerum, & ut funus ducere liceat.

Ad L. Qvi propter. 1.

SUMMARIUM.

*Cujus negotium geſſerit, qvi absqvè mandatô in fu-
nus defuncti aliqvid impendit?*

IMpendi aliqvid in funus defuncti & eū ſepe-
liri curo, & cum nullius mandatu id fecerim,
ſeqvitur me negotium alicujus geſſiſſe. Sed
qværitur, cujus an defuncti an hæredis nego-
tium geſſerim? Videtur poſterius verum, qvia
defunctus ſeipſum tumulare neqvit, ſed hoc o-
nus eſt hæredis. Utilius eſt mihi, ut dicar, me de-
functi negotium geſſiſſe, ob beneficium ſepara-
tionis, nam in concurſu creditorum omnibus
creditoribus hæredis jure ſeparationis ut defun-
cti creditor præferendus ſum.

Ad L. Locum. 2.

SUMMARIA.

*QVis ſit locus religioſus? n. 1.
Qvalis & cui detur actio ob mortuum illa-
tum? 2.
Qvi in locum alienum cadaver intulit, qvot actioni-
bus conveniatur? 3. & 4.
Qvâ actione utatur, qvi cùm jus ſepeliendi habeat,
prohibetur? 5.
Qvalis illatio intelligenda? 6.
Qvis ſit purus locus? 7.
An mortuô illatô totus fundus fiat religioſus? 8.
Qvid ſit monumentum remiſſivè? 9.
Nec uſufructuarius, nec proprietarius ſolus, locum
religioſum facere poteſt. 10.
Qvid, ſi mihi competat ſervitus viæ? 11.
Servitus qvando in aliâ fundi parte conſtitui poſ-
ſit? 12.
Debitor mortuum ſuum in agrô creditori oppignora-
tô ſepelire poteſt. 13.*

LOcus Religioſus eſt, in qvem cadaver homi- 1
nis mortui illatum, ſed qværitur *in princ.* an
etiam ſervi corpus locum religioſum faciat?
Qvod affirmatur, ſiqvidem in morte omnes pa-
res ſumus.

In §. 1. aggreditur materiam Edicti & dicitur, 2
qvòd actio in factum detur domino ſive agri, ſive
areæ, ſive ædificii, in qvod mortui corpus, ſine
ejus conſenſu illatum eſt. Qværitur verò, an et-
iam bonæ fidei poſſeſſori detur hæc actio? Qvod
negatur; qvia Edicti verba de Domino conce-
pta ſunt, qvia dicitur (in locum alterius) ſed
porrò qværitur *in §. 1. dicta l. 2.* ſi uſufructuarius
in fundo, cujus uſumfructum habet, mortuum

 ſepe-

ſepelierit, an proprietario teneatur actione in factum? Et reſpondetur, qvod ſic, qvia fructuarius dominus non eſt, *l. 43. §. ult. de furtis.* nemo autem mortuum inferre poteſt, loco puro, niſi ſit
3 dominus. Qvi cadaver in locum purum vel alienum ſepulchrum intulit, ubi Jus ſepeliendi non habet 1. In factum actione tenetur, ſcilicet ut aut tollat, aut pretium loci præſtet, qvod favori Religionis datum, ut teneatur non ſimpliciter
4 tollere. Et præterea 2. etiam actione pœnali tenetur, ſc. centum florenorum. *l. 3. de ſepulchro viol.*
5 E contrariô ſi qvis habeat Jus ſepeliendi, & prohibeatur, poteſt agere in factum vel confeſſoriâ actione, Jus ſibi eſſe inferendi mortuum. *Klock. vol. 1. conſ. 10. n. 488. & relatus ab eo Comſius ad l. ſervitutes. 14. §. ſervitus. n. 8. de ſervit.*

6 *In §. 3.* Explicatur vox illationis, qvòd ſit ea, qvæ ſepulturæ cauſa ſit, non qvæ facta eſt ad
7 tempus, ut interim deponatur. Purus autem Locus eſt, qvi neqve ſacer, neqve ſanctus, neqve Religioſus eſt, ſed ab iſtis qvalitatibus adſcititiis liber *in §. 4.*

8 Sed *in §. 5.* qværitur, ſi corpus defuncti illatum in locum purum, an totus fundus religioſus fiat? Videtur qvod ſic ex intentione inferentis. Sed negatur, qvia qvemadmodum jure gentium bona vacantia fiunt primi occupantis, ita & mortuum corpus tantùm facit religioſum eum locum, qvem occupavit, nec intentio ſola hic totum fundum facit religioſum.

9 *In §. 6.* definitur monumentum, qvod memoriæ gratia exiſtat. De qvô pluribus agetur *in l. 37. §. 1. h. t.*

10 *In §. 7.* qværitur, an uſufructuarius locum religioſum faciat? Qvod negatur, qvia non eſt Dominus, qvi ſolus poteſt Religioſum facere. Sed nec proprietarius ſolus hoc faciet, qvia faceret in præjudicium fructuarii, niſi ſepeliendus eſſet Teſtator, & alius locus commodus non reperiretur. Sed cum conſenſu fructuarii pro-
11 prietarius fundum religioſum facere poſſet. Sed qværitur *in §. pen.* ſi mihi competat ſervitus viæ, & dominus fundi velit fundum religioſum facere, an facere id poſſit ſine meô conſenſu? Qvod negatur, niſi mihi per alium locum ſervitus æqvè commodè conſtitui poſſit. Nam ſi tunc
12 vellem refragari, malitia eſſet. Ergò ſi ſervitus in aliqvâ certâ parte fundi jam conſtituta alibi poteſt conſtitui, qvando non intereſt alterius, alteri verò prodeſt. *vid. not. ad L. Si cujus. 9. de ſervit.*

13 *In ultimo §. legis ſecundæ* qværitur, an debitor mortuum ſuum in agrô creditori obligatô ſepelire, & ita religioſam facere partem agri poſſit? Videtur qvod non, qvia ita pars agri eximitur commercio hominum, & creditori ergò præjudicatur. Sed affirmatur favore religionis, & qvia plus plerumqvè in pignore, qvàm in ſorte debita. Si modò ſuus ſit mortuus, vel ipſe debitor ſepeliendus, non extraneus.

Ad L. Ex conſenſu. 3.

Qværitur autem, ſi extraneus ſit ſepeliendus, an tunc etiam locus religioſus ſit, ſi etiam creditor conſentiat? Qvod ſine dubitatione ulla affirmatur *in l. 3.*

Ad L. Scriptus hæres. 4.

SUMMARIA.

Hæres ante aditam hæreditatem teſtatoris corpus ſepelire poteſt. n. 1.
Hoc ampliatur. 2. & 3.

Qværitur hic, an hæres anteqvàm hæredita- 1
tem adeat, poſſit ſepelire corpus defuncti Teſtatoris? Videtur qvod non, qvia ſolus Dominus facit inferendo locum religioſum. Sed reſp. Hæres negotium geſſit defuncti. *l. 1. h. t.* Et qvia locus Defuncti fuit, omninò valida illa illatio, qvod præprimis verum eſt, ſi Teſtator il-
lum locum ſibi deſtinavit ad ſepulturam. Et hæc 2
decîſio ampliatur *in verſ. (& etiam puto)* licèt ſepulturam procuret, & corpus inferat is, qvi non eſt hæres, ſed extraneus, qvin & hôc caſu negotium geſſit defuncti, & qvidem in re, qvæ defun-
cti fuit. Porrò extenditur decîſio, licèt locus eſ- 3
ſet mihi legatus, nam nihilominùs fieret locus religioſus, ſi modò in alium locum tam oportunè inferri non potuit, qvia ingratus forem, ſi denegarem locum, qvem habeo ex libertate Teſtatoris, ſi tam exiguum ſpatium ejus corpori denegarem.

ad L. Familiaria. 5.

SUMMARIA.

Sepulchra familiaria & hæreditaria qvænam? n. 1.
An Jus ſepeliendi in ſepulchrô familiari alii vendi poſſit? 3.

Sepulchra alia ſunt hæreditaria, alia familiaria. 1
Illa tantùm hæredibus; hæc autem omnibus de familiâ & Agnatis competunt. *hic & l. 8. & 13. C. h. t. Molin. de Juſt. & Jure diſp. 214. n. 5. & ſeq. Theſſaurus part. 1. q. 11. & qvos allegat Dn. Struv. d. Exerc. 15. th. 69.* Præjudicia duo circa hanc materiam de ſepulchrô familiari habet *Chriſtin. vol. 2.*
dec. 195. An autem jus ſepeliendi in ſepul- 2
chrô familiari alteri pro pretio vel gratis conce-
di poſſit, qværitur? Et videtur qvod non, 3
qvod ſepulchrum eſt extra commercium, *per l. 6. ff. de contrab. emt.* Sed affirmat *Carpzov. p. 3. deciſ. 289.* qvia non locus venditur, ſed uſus. Jus, qvod familia habet in tali locô, non eſt religioſum, ergò uſus concedi poteſt, ſc. ſi omnes, qvorum intereſt, conſentiant.

Ad

Ad L. Vel qvod. 6.

SUMMARIA.

Locus in hæreditate acqviſitus etiam dicitur ſepulchrum hæreditarium. n. 1.
Hoc ampliatur variè. 2. & 3.
An liberto jus ſepulchri familiaris competat? 4.
Qvomodo Cenotaphium à ſepulchro differat? 5.

1 HÆreditarium vocatur ſepulcrum, qvod
qvis hæredibus ſuis conſtituit, ut jam
dictum *ex l. 5.* ſed qvid ſi qvis in hæreditate lo-
cum religioſum adqvirat? Reſp. & eum locum
hæreditarium ſepulcrum vocari; nam licèt ſepul-
crum non ſit humani juris in ſucceſſorem ſingu-
larem, tranſit tamen cum univerſitate; nam ſunt
qvædam, qvæ non poſſunt per ſe alienari, tranſe-
unt tamen cum univerſitate. *l. 62. ff. de Adqvir.*
2 *rerum dominio L. 1. ff. de fundo dot.* Et hoc amplia-
tur hic 1. licet ex minima parte qvis hæres ſit.
2. Licèt non omnes hæredes conſentiant; nam
jus ſepulcri eſt jus omnibus hæredibus commu-
ne; & igitur ad ſepulcrum deſtinatus locus eſt; &
igitur unius vel alterius prohibitio nullius eſt
3 effectus *vide notata ad L. Sabinus. 28. ſupra Commu-
ni divid. 3.* Extenditur, ut jus ſepulcri tranſeat ad
omnes liberos, cujuscunqvè gradus, & cujus-
cunqvè ſexus. 4. Ut etiam hoc jus competat
Liberis emancipatis. 5. Licèt liberi ſe abſtine-
ant, qvia hoc non commodum pecuniarium, cui
renunciarunt pet abſtentionem. 6. Licèt li-
beri juſtè ſint exhæredati, nam cum poſteritate
ſuâ habent jus ſepulcri, licèt ad extraneos id non
4 poſſint transferre. Demum additur deciſio qvæ-
ſtionis, an Liberto competat jus ſepulcri fami-
liaris vel hæreditarii? Qvod negatur, ſi non ſit
hæres.
5 *In §. 1. ſeu unico* traditur differentia inter
Cenotaphium & ſepulcrum, ut hoc exemtum ſit
commercio hominum; non illud. Nam Cenota-
phium eſt locus purus, licèt illationi corporis vel
ſepulcro aut monumento deſtinatus *hic & l. 7. ff
de Rerum diviſ. conf. l. 42. h. t.*

Ad L. Is qvi. 7.

SUMMARIA.

Cadaver in locum alienum inferens aut tollere id tenetur, aut loci pretium ſolvere. n. 1.
Electio eſt penes inferentem. 2.
Datur hæc actio hæredi & contra hæredem. 3.

1 QVi in alienum locum cadavet hominis mot-
tui intulit, tenetur vel tollere, qvod intulit;
aut loci pretium præſtare. Sed hic qværitur 1. cu-
jus ſit electio? Videtur, qvod Domini loci, qvia
non debet qvis compelli ad vendendum. Sed
electio datur inferenti mortuum favore Religio-
nis *hic & arg. l. 12. h. t.* 2. qværitur, an detur con-
tra hætedem? Et videtur, qvod non; qvia ex de-
licto videtur dari. Sed reſp. qvoniam dominus
loci intereſſe ſuum tantùm petit, eſt rei perſecu-
toria, & hic non tantùm hæredi datur, ſed etiam
contra hæredem.

Ad L. Oſſa. 8. pr.

SUMMARIA.

An propriâ authoritate cadaver in agrô meô ſepultum ejicere poſſim? n. 1.
An extrahens teneatur de ſepulchrô violatô? 2.
Translatio corporis humani ſit authoritate Epiſcopi. 3.
Authoritate Magiſtratus. 4.
Conſenſu ſuperioris. 5.
Qvæ detur actio, ſi locus religioſus pro puro ſit venditus? 6.
Qvomodo mortuum in locum publicum inferens puniatur? 7.
Omnis, qvi intereſſe in fundô habet, prohibere poteſt, ne mortuus inferatur. 8.
Cujus Procurator prohibitus, ipſe prohibitus videtur. 9.

ALiqvis cadavet humanum ſepelivit in agro 1
meô, qværitur, an propria authoritate exhu-
mare & ejicere poſſim? Videtur qvod ſic, *per l. 29.
§. 3. ff. ad Legem Aqvil.* ſed contrarium hic deci-
ditur favore Religionis. *Sich. ad l. 1. n. 7. C. h. t.
Weſſenb. d. 23. num. 23. Zaſ. ad h. t. n. 4. Chriſtin.
vol. 2. dec. 196. num. 1.* Non tamen tenetur extra- 2
hens hôc caſu de ſepulchrô violatô, ſed de inju-
riâ *Ant. Matt. ad l. 47. ff. tit. 6. cap. 1. n. 5.* Grœn-
vvegen *ad l. 14. C. h. t.* refert in Gallia transla- 3
tionem corporis humani fieri authoritate Epi-
ſcopi, cujus eſt diœceſis; Et in Belgiô authorita- 4
te Judicis ordinarii, aut Oeconomorum Eccle-
ſiæ; ſed ego nolim ſvadere Magiſtratibus oppi- 5
danis, ut hoc cuiqvam ſine ſuperiorum conſenſu
permittant.

In §. 1. legis hujus octavæ qværitur, ſi locus 6
religioſus pro puro ſit venditus, an detur actio
in factum ex hôc Edicto contra venditorem? Vi-
detur qvod non, qvia habet actionem ex emto ad
intereſſe, ut conſeqvatur, qvanti ipſius interſit,
non fuiſſe deceptum. Sed reſpondetur, dari
actionem ei, cujus ſepulcrum eſt, adverſus ven-
ditorem, qvi ab ipſo emtore poteſt actione emti
conveniri. Et illa actio in factum etiam contra
hæredem datur, qvia ex contractu oritur.

In §. 2. qværitur, ſi qvis in locô publicô, vel 7
publicis uſibus deſtinato, ſepeliverit mortuum,
qvomodo puniatur? Et diſtingvitur, utrum dolô
malô id fecerit, an ſine dolo; ſin illud, extra ordi-
nem modicè coërcendus à ſuperiore; ſin hoc, ab-
ſolvendus eſt. Qvod etiam tunc locum habet,
qvando in jure errat. Nam ſine errore juris vix
talis caſus cū bona fide contingere poteſt; & error

juris cum bonâ fide poteſt conſiſtere *l. 25. §. 6. ff.*
8 *de pet. hæred.* Loci autem puri appellatione etiam ædificium continetur §. 3. Et non tantùm Dominus loci puri habet jus prohibendi, ne inferatur emortuum corpus; Sed etiam, qvi uſumfructum, vel aliam ſervitutem realem, in tali fundô aut ædificiô purô habet, qvia in eorum præjudicium tendit hæc illatio.
9 *In §. ult.* qværitur, qvia dictum eſt ad *l. 1.* illi, qvi habet jus inſerendi, ſi prohibeatur, competere actionem in factum vel confeſſoriam, an & illi detur, qvi non ipſe prohibitus eſt, ſed procurator ejus? Qvod meritò affirmatur; nam ſicut is, qvi per alium aliqvid facit, per ſe ipſum aliqvid feciſſe intelligitur *l. 1. §. fin. ſuprà. ſi menſor falſum modum &c.* ita cujus procurator prohibitus eſt, ipſe prohibitus videtur.

Ad L. Liberum. 9.

SUMMARIUM.

Qvæ injuſtè prohibitus habeat remedia?

IS, qvi in locum, in qvem inſerendi jus habet, prohibetur, duo remedia juris habet 1. interdictum de mortuô inſerendô, qvod eſt expeditius, uti omnia interdicta ſolent eſſe expeditiora ac breviora. *Secundò* actionem in factum, qvando mortuum ſuum in alium locum infert, per qvam conſeqvitur id, qvod intereſt, ſe non eſſe prohibitum, ut ſi alium locum emere coactus fuit, aut conducere aut ſui loci pretium, in qvod inferre mortuum coactus fuit. Ex qvô infert JCtus, ſe mirari, qvod multi JCti ſuô tempore putaverint, non dari hanc actionem hæredi nec in hæredem, cùm computatio ejus, qvod intereſt, hic locum habeat, & ita ſit civilis actio & perpetua.

Ad L. Si venditor. 10.

SUMMARIUM.

Venditor ſepulchrum in fundô ſibi reſervans iter ſibi reſervâſſe creditur.

VEndidit qvis fundum, & ſibi reſervavit pro ſuâ poſteritate jus ſepulturæ, poſteà cùm vellet ſuum mortuum inferre, emtor denegat iter vel tranſitum, eò qvòd de itinere nihil in venditione dictum. Qværitur an detur contra emtorem actio in factum? Qvod affirm. qvia reſervatô ſepulcro reſervatum intelligitur jus itineris, cùm mortuus in alienum fundum abſqvè hôc itinere inferri nô debeat; conceſſô autem conſeqvente conceſſum eſt antecedens. *l. 2. ff. de jurisd. l. 5. ff. de ſepulchro viol.*

Ad L. Qvod ſi. 11.

SUMMARIUM.

Cur per pactum fieri neqveat, ne in locum monumenti inferantur ii, qvi inferri poſſunt.

QVidam vendit locum monumenti, ſed eâ lege, ne ii, qvia aliàs inſerri poterant, inferantur, qværitur, an hoc per pactum fieri & conveniri poſſit? Videtur qvod ſic, ſi in traditione hoc pactum interponatur. Sed qvia venditor non poteſt habere intereſſe, an aliqvis in fundô emtô ſepeliatur an non; ergò non poteſt nudô pactô hoc expediri, ſed reqviritur ſtipulatio pœnalis, in qvâ intereſſe non attenditur, ſed converſio de pœna. *§. fin. Inſt. de V. O.*

ad L. Si qvis ſepulchrum. 12.

SUMMARIA.

VIcinus tenetur viam præſtare juſtô pretiô ad ſepulchrum. n. 1.
Etiam precariò. 2.
An ad dilatandum cœmeterium vicinus ad vendendum fundum cogi poſſit? 3.
Sepulchra in alium uſum trahenda non ſunt. 4.
Qvalem ſumtus funerum producant Actionem? 5.
Curator funeris qvinam? 6.
Curator funeris à defunctô electus an mereatur pœnam, ſi non fecerit? 7. & 8.
An ſumtus pro arbitriô erogantis reſtituendi? 9.
Non ſolùm dignitatis, ſed & facultatum ratio habenda. 10.
Qvomodo & qvando Magiſtratus ſumtus decernere debeat? 11.

SI qvis habeat Jus ſepulchri, tenetur vicinus 1
viam præſtare juſtô pretiô ſavore religionis.
v. not. l. 32. de Serv. urb. præd. Fortè ſi viam ſoli- 2
tam abſtulit flumen; nam vicinus tenetur precariò viam concedere, toties, qvoties ſepeliendus homo eſt, qvod non ſemper fit. Idqvè non jure actionis civilis, ſed ex officiô judicis nobili, & extra ordinem, vel poteſt compelli vicinus, ut iter vendat, ita tamen, ut via ita concedatur, ut
cùm minimô damnô vicini fiat. Unde probant, 3
aliqvando ad dilatandum cœmiterium cogi poſſe vicinum, ui fundum ſuum pro juſto pretio vendat. *Carpz. in Juriſpr. Eccl. def. 388. lib. 2. Mindan. de Interdict. tit. 2. n. 49. Ricc. deciſ. collect. 130.*

In §. 1. hujus legis. 12. prohibetur, ne ſepul- 4
cra in alium uſum trahantur v. g. ne gramen recondatur, ne tabernæ loco uſurpetur &c. Sicut etiam habitare non licet *l. 3. ff. de ſep. viol.* qvia ſepulcra ſunt divini juris, & ſi aliter qvis utatur, profanantur & polluuntur ſepulcra.

In §. 2. agitur, jam de ſecunda tituli parte, ſci- 5
licet de ſumtibus funerum. Nam qvi defunctum ſuis ſumtibus tumulari curat, is habet negotiorum geſtorum, ſeu funerariam actionem, qvia videtur cum defuncto qvaſi contraxiſſe *per l. 1. h. t.* Et hæc actio admodùm privilegiata, qvia debuerunt homines invitati ad curam funeris alieni,

ni,tùm favore Religionis,tùm ratione neceſſitatis, ne corpora defunctorum manerent inſepulta, nec aër inficeretur *per §.3.*

6 *Ad §.4.* Curator funeris is eſt, qvem defun-
7 ctus elegit, aut hæres ſcriptus, aut legitimus. Sed
ſi defunctus aliqvem elegit,ſi id non fecit,non me-
retur pœnam; nam Teſtator neminem ad hanc
curam compellere poteſt,ut ad tutelam, niſi ei ali-
qvid legatum à defuncto, ac ipſe agnoverit lega-
8 tum. Unde probant,Executorem Teſtamenti à de-
functô electum,non poſſe compelli præcisè ad ſu-
ſcipiendum hoc munus,utut aliàs magnus ultima-
rum voluntatum favor. *hic & c.19.X.de Teſtam. &*
ibi Covarr.n.3. & qvos refert Finckelth.obſ.62. qvod
ſi nulli impoſuit hoc munus,ad hæredem hoc onus
pertinet per hunc paragr. *Cephalus conſ.37.num.40.*
Peregrinus de fideicom.art.40.n.19. Si certus hæres
nondum ſit,interim cognati adigendi *per d. §.4.*

9 *In §. 5. hujus legis* qværitur, an ſumtus pro arbitriô erogantis reſtituendi? Qvod negatur, qvia arbitrari ſumtus judex debet, pro facultatibus vel dignitate defuncti,qvà in parte ſæpè peccatur. Nam ſæpè Viri nobiles ingenti æris alieni onere preſſi moriuntur,qvi multis impenſis tumulantur, non de propriis,ſed creditorum, ut ita dicam,bonis. Nam tantum, qvod funeri immodicè impenſum, creditoribus detrahitur, & ſic creditorum impenſis tumulantur. Debebat haberi ratio facultatum. Nec dignitas ſola attendenda in præjudicium creditorum.

10 *In §. 6. hujus legis*, qværitur,ſi fortè non conſtet,qvis ſit hæres nondum apertis tabulis, vel etiam non conſtet de proximis hæredibus, vel cognati ſint impares huic negotio, & ita Magiſtratus curare debeat funus defuncti, qvid Magiſtratui faciendum? Reſp. debet Magiſtratus pecuniam ſumere ex ipsâ hæreditate, aut ſi ea non reperiatur, vendenda ſunt ea, qvæ tempore peritura ſunt, ut obſonia,vina,cereviſia, &c. ſi nec hoc, aliqvid ex aurô argentôve diſtrahendum aut oppignerandum,ut pecunia neceſſaria expediatur.

ad L. Vel à debitoribus. 13.

QVod ſi pecunia expediri, juxta *§. ult. legis præcedentis*,non poſſit,tunc etiam tantùm à debitoribus hæreditariis exigi poteſt, qvia hoc onus pertinet ad hæredem, ut ita hæres hanc ſolutionem ratam habere cogatur.

ad L. Etſi qvis. 14.

SUMMARIA.

VEnditionem ob funus factam heres impugnare neqvit. n. 1.
Qvid ſi defunctus, unde tumulari poſſit, non habeat? 2.
Tali caſu etiam legata vendi poſſunt. 3.
Qvæ adita hæreditate emtori auferri neqveunt. 4.
An ergò legatô carendum eſt? 5.
An curator funeris à defuncto mandatus, ad ductionem funeris compelli poſſit? 6. & 7.
An hic præſtando intereſſe ſeſe liberare poſſit? 8.
An Curator & legatum & impenſas funeris petere qveat? 9.
Qvinam ſint ſumtus funeris? 10.
Ornamenta an, ſi defunctus voluerit, cum eô condenda? 11.
Funeraria actio cui detur? 12.
Datur contra hæredem,ut actio neg. geſt. 13.
An in eam veniant impenſæ conviviorum? 14.
Qvid Jure Saxon. hoc caſu? 15.
Immodicarum impenſarum non habetur ratio. 16.
Ex judicis præſcripto faciendæ ſunt in ſepultura obanitis? 17.
Qvid, ſi defunctus voluerit immodicas impenſas? 18.
Si ſumtus pietatis gratia facti, an repetantur? 20. & 21.
An ex funeratione præſumitur animus adeundi? 23.
Expenſæ pro parte repeti pro parte donari poſſunt. 24.
Qvando expenſæ repeti neqveant? 25.
An putans ſe hæredem eſſe, ſumtus repetere poſſit? 26.
An ſi alia actio datur, hæc actio locum habeat? 27.
Repetitio impenſarum habet locum, qvamvis invito & prohibenti factæ ſint. 28.
Caſus, ubi invito beneficium datur. 29.
Privatio juris qvando locum habeat? 30. & 31.
An mandata alterius funerans habeat actionem funerariam? 32.
Sed qvid ſi pullus mandaverit? 33.
Et qvidem ſi funus ad eum ſpectet. 34.
Qvid ſi hæres mandaverit? 35.
Qvid ſi qvis qvaſi negotium hæredis gerens funeraverit? 36.
Contra qvos detur Actio funeraria? 37.

HIc quæritur, ſi res hæreditaria ob funus ducendum vendita, an hæres poſteà illam venditionem impugnare & impedire poſſit,ne res emtori tradatur? Qvod negatur meritò, ne factum prætoris cedat damno emtoris. Qvin hæres debuit ipſe curare funus. Ergò dum non fecit,factum prætoris impugnare non poteſt. Accedit favor Religionis & neceſſitas funeris ducendi. 1

In §. 1. qværitur, ſi nulla ſint alia media, undè tumulari poſſit defunctus, & fortè defunctus ſit inqvilinus, vel colonus, i.e. conductor prædii ruſtici, 2

an ex

an ex venditis illatis bonis poſſit tumulari? Vide-
tur qvod non; qvia in his hypothecam habet taci-
tam Locator in prædiis urbanis, expreſſam in ruſti-
cis. Ergò illa diſtractio fieret cum præjudiciô lo-
3 catoris. Sed affirmatur, qvia omninò actio fu-
neraria magis privilegiata eſt, qvàm hypothecaria,
& ita hypothecæ qvæ ſunt, vendi poſſunt ob cu-
randum funus. Sed qvid ſi nulla reperiantur
media ad vendendum apta, ſint autem qvædam
mihi legata, an Prætor etiam manum ad hæc
extendere poſſit vendenda? Videtur qvod non;
qvia meum horum eſt dominium. Ego autem
non teneor defunctum ſepelire ſumtibus meis. Sed
affirmatur, nam titulus legati eſt lucrativus, & ſati-
ùs eſt de ſuô Teſtatorem ſepeliri, qvàm me Lega-
tum conſeqvi. Et ſanè Legatarius conſeqvi non
4 poteſt aliqvid niſi ſolutô ære alienô. Sed impen-
ſæ funebres ſunt inſtar æris alieni, ſed qvid ſi poſteà
adeatur hæreditas, poteſtne res legata vendita em-
tori auferri? Reſp. hoc negatur, qvia eſt bonæ fi-
dei poſſeſſor, nec debet hic facto Prætoris deci-
5 pi. Sed qværitur tamen, an omninò mihi caren-
dum ſit Legato? Qvod negatur, ſi hæres me in-
demnem ſervare poſſit, ſi non poſſit, æqvius eſt, ut
caream legatô, qvàm ut emtor rem authoritate
Prætoris emtam reſtituat, qvia titulus meus lucra-
tivus eſt titulus, emtoris verò oneroſus. hæc *in §.
ſed & §. res. qvi in nonnullis exemplaribus eſt appen-
6 dix §. primi.* In hoc §. dicitur, eum, cui funeris
cura à defuncto mandata, qviqve pecuniâ acce-
ptâ funus non duxit, actione doli teneri, vel ad i-
7 pſum ductionem funeris compelli poſſe. Sed
obſtare videtur *l. 12. §. fin. ff. Mandat.* Sed reſp.
Acc. hîc de funere, illic de monumentô extruen-
dô agi, de hôc actione mandati agi poteſt, qvia
etiam vivô mandante monumentum extrui po-
8 teſt. Notetur verò hic, qvòd licèt obligatus
ad factum poſſit præſtando intereſſe ſe libera-
9 re, hic tamen favore Religionis ſecùs. Sed ſi
legatum ei relictum, cui cura funeris injuncta,
hoc acceptare, & expenſas nihilominus repetere
poteſt, *per l. 3. C. h. t.*

10 *Qværitur vero in §. funeris 5.* qvinam ſint
funeris ſumtus? Et reſpondetur, ſine qvibus
funus duci neqvit, ut in ſpecie locus funeris con-
dendi *hic & l. 37. h. t.* Et ſi homo peregre mor-
tuus, illi etiam ſunt funeris ſumtus, qvi ideò ero-
gati, ut hominis mortui corpus perferatur in civi-
11 tatem, vel ſi qvid impendendum ad cuſtodien-
dum aut commendandum, ſeu deponendum ali-
cubi corpus, vel ſi qvid ad marmor, vel veſti-
menta funeralia expendendum. Sed an orna-
menta cum corporibus condenda, licet hoc de-
functus voluerit? nam hæc voluntas inepta im-
punè negligi poteſt, *l. ult. ff. de Auro & arg. l. 113. §.
ult. de Leg. 1.*

12 *Ad §. 6.* Funeraria actio datur ex æqvô
& bonô illi, qvi in funus aliqvid impendit, contra
hæredem, licèt neqve cum hærede, neqve cum
defunctô negotium geſtum ſit. *Cujac. tom. 1. p. 858.*
Sed actio hæc exemplum negotiorum geſtorum a- 13
ctionis imitatur *l. 14. §. 13. h. t.* nam omnis hæredi-
tas, licèt poſt funerationem adeatur, cum tempore
mortis continuatur; & ideò qvi poſtea hæ-
res exiſtit, retrò hæres extitiſſe intelligitur a tem-
pore mortis, atqve adeò qvicqvid à funerante
geſtum eſt funerandi defuncti cauſa, ad negotium
hæredis pertinere videtur. *Cujac. ad l. 3. ff. h. t.
tom. 1. p. 1158. & ſeq.* Et continentur hâc actio- 14
ne tantùm ea, qvæ in funus tantùm impenſa, er-
gò non impenſæ conviviorum. *Dn. D. Chemniz.
de concurſ. cred. th. 52. & ſeq.* Licèt fortè aliud 15
Jure Sax. *Berlich. p. 1. concluſ. 64. numer. 90. Rickt. de
Privileg. Cred. diſp. 4. membr. 4. numer. 3.* haben-
da autem ratio dignitatis non tantùm defuncti,
ſed etiam facultatum. *Carpzov. p. 1. c. p. 13. d. 41.
Franzk. ad h. t. numer. 22.* Immodicarum ex- 16
penſarum nulla habenda ratio, & ita immodicas
expenſas faciens id tantùm actione funeraria acci-
pere debet, qvod impendere debuit pro faculta-
tibus defuncti & dignitate. Et ita obæratum qvi 17
ſepulturæ dat melius expenſas faciet ex præſcripto
Judicis. Et non repetet immodicas, ſicut reſpon-
ſum menſe Febr. anno 1654. nam modus in impen-
ſis ſervandus. *Dn. Mevius p. 2. deciſ. 223.* Licèt 18
defunctus voluerit immodicas, *per h. §. 6. Richt. d.
l. n. 4.* nam hæc diſpoſitio Creditoribus non præ-
judicaret. *Carpz. d. c. 28. d. 42.* Imò ne hæredi qvi-
dem, *per h. §.* Nec ornamenta cum defuncto tumu- 19
landa. *l. 14. §. 5. h. t. Franzk. n. 33.*

Ad §. 7. Sumtus non repetit, ſi pietatis gratia 20
fecit ſine animô repetendi, qvod in filio præſumi-
tur. *Menoch. Conſil. 416. n. 2.* Ergò expendentem 21
proteſtari oportet, qvô animô expendat, licèt o-
mnes hæ expenſæ ex pietate fluere videantur, *per h.
§.* ſed aliud eſt ex pietate facere cum animô repe-
tendi, aliud ſine animô repetendi. Ideoqve inter-
dum neceſſitatis, & non conſilii eſt proteſtatio. *vid.
Struv. th. 86. Exerc. 15.* Jure Sax. tamen harum ex- 22
penſarum nulla repetitio, niſi conſenſu hæredis fa-
ctæ. *Richt. d. memb. 4. n. 5.*

Ad §. 8. Ex funeratione non præſumi- 23
tur animus adeundi hæreditatem. *Maſcar-
dus concluſ. 805. numer. 28. Donell. lib. 7. cap. 8.
lit. D.* Ideò licèt hæres bona hæreditaria ven-
dendo, videatur hæreditatem adire, tamen
id fallit, qvando id fecit cauſa funeris. *Natta
conſ. 448. numer. 13. Surdus dec. 255. numer. 13.* Obi-
ter notetur differentia inter geritionem vel geſtio-
nem pro hærede, & aditionem. *Donell. lib. 7. c. 8.
lit. D.* de qvô alibi.

In §. fortaſſis qværitur, an qvi expenſas fu- 24
nera-

Digitized by Google

neralesfecit, poſſit pro parte repetere expenſas, pro parte donare? Qvod omninò affirmandum, qvia pecunia erogata eſt dividua, & poteſt eſſe hæres; ergò poteſt qvis proteſtari, ſed partem ſumtuum impendere animô repetendi, alteram partem animô donandi.

25 *In §. 11.* reperitur caſus, ubi reſtitutio impenſarum funeralium planè denegatur, ſi qvis ſcilicet contumeliæ cauſa, & in contumeliam defuncti hominis locupletis, & honorati, modicos ſumtus fecerit, ſed aliud, ſi ſolâ pietate motus alienum corpus humanum ſepeliri curavit, nec habuit de ſuô undè majorem pecuniæ qvantitatem ſubmiſtraret. Nam hic non præſumeretur animus contumeliam inferendi.

26 *In §. ſi qvis* qværitur, ſi putaverim me hæredem eſſe, cum tamen hæres non eſſem, & eâ opinione qvaſi hæres funus curaverim, an habeam repetitionem à verô hærede? Negatur hoc, qvia non animô repetendi hos ſumtus expendi, ſed utilis mihi dari videtur actio funeraria, qvia probabili opinione me hæredem exiſtimavi. Ergò ipſa Æqvitas jubet, ut mihi ſuccùrratur.

27 *Ad §. 12.* Si alia actio detur, v. g. familiæ herciſcundæ, actio hæc non datur, qvia hæc eſt ſubſidiaria & prætoria. *Franzk. ad h. t. n. 28. Zaſ. ad h. t. n. 10.* imò famil. herciſcund. actio tunc habebit privil. *per l. 17. ff. de rebus Aut. jud. poſſid. verſ. parùm refert.*

28 Licèt is, qvi negotium alienum invitô dominô & prohibente gerit, non habeat repetitionem expenſarum, *per l. fin. C. de Negot. geſt.* aliud tamen in funeratione. *arg. c. 24. §. ſi duo. C. 23. q. 4. Surdus dec. 255. num. 14. Cagnolus ad l. Invito. 69. n. 7. de Reg. juris.* nam licèt contradicat hæres funeranti; non tamen deneganda eſt repetitio, niſi pietatis gratia fecit, ut filius. Et funerans non tàm hæredis qvàm defuncti negotium geſſit, & ſolutius ac liberiùs ac æqvius judex cum funerante agere debet, qvàm cum aliô negotiorum geſtore *per §. idem Labeo h. l.*

29 Sed qværitur, *in §. Divus autem 14.* ſi hæres me prohibeat, ne funerarem, cui tamen Teſtator hoc injunxit, qvalis pœna immineat? Reſp. nulla, nec propterea privandus hæreditate, qvia fecit qvod infirmo invito poſſit adhiberi cura. *Decius ad l. invito.* Invitus aliqvis ex ædibus ruinam minantibus extrahi poteſt. *Hipp. de Marſil. ſing. 189.*

30 Privatio Juris non habet locum, niſi in caſibus à Jure expreſſis. *Tuſchus concl. 716. lit. P. Barb. Locuplet. l. 14. c. 82. axiom. 1. Tiraq. ad l. ſi unqvam, verbo, revertatur. n. 249. C. de Rev. don. Carpzov. p. 2. dec. 112. n. 16. & dec. 172. n. 17. Menoch. l. 2. A. Q. caſ. 276.* ubi variis exemplis id illuſtrat *conſ. 107. n. 94. & conſ. 306. n. 2. Berlich. p. 1. concl. 5. n. 141.* nec hic argumentari licet ab identitate rationis. *Berlich. p. 2. dec. 211. n. 3.* niſi ratio legis in lege ſit expreſſa. *P. Peckius ad c. in pœnis 49. n. 8. de R. J. lib. 6.* Ideoqvè nec citatio eſt fa- 31
cienda ſub interminatione privationis Juris ſui,
niſi per ſententiam judicatum fuerit, partes ſub
amiſſione juris eſſe citandas, vel ſub pœna, qvod
rationes aliàs pro liqvidis ſint habendæ. Aliàs
clauſula illa non attenditur in judicando. *Carpz.
p. 3. dec. 228. num. 10.* Ideoqvè etiam vocatio
Creditorum præcluſiva non niſi per ſententiam
decernenda. *Carpz. d. l. n. 15.*

In §. qvi mandatu. 15. de eô agitur, ſi qvis 32
mandatu alterius funeravit, & an huic competat
funeraria actio, qværitur? Et reſpondetur qvod
non, qvia habet actionem mandati ordinariam.
Ergò non opus eſt ſubſidiaria, qvalis eſt ſubſidia-
ria, niſi ob inopiam mandantis actio mandati
inanis *per h. & l. 32. h. t.* Sed ſecundò qværitur, 33
qvid ſi pupillus ſine authoritate Tutoris mihi
mandaverit curam funeris? Et plana eſt reſpon-
ſio, qvod habeam actionem funerariam non con-
tra pupillum, ſed contra hæredem, ne hic lu-
crum ſentiat cum meô damnô. Tertiò qværi- 34
tur *in hoc §.* ſi funus ad pupillum ſpectavit, & is
mihi mandavit, ut tumularem funus, an datur
mihi actio contra pupillum, qvi ſine authoritate
Tutoris mandavit? Qvod affirmatur, ſi hæres
ſit funerandi & hæreditas ſit ſolvendo; nam ſi
ſolvendo non ſit, pupillus poſſet reſtitui. Sed 35
4. qværitur, ſi funeraſſem mandatu hæredis
ipſius, an detur mihi actio funeraria? Qvod
meritò negatur, qvia habeo actionem man-
dati.

36 §. *In §. pen.* qværitur, ſi funerari curaverim funus alienum, eâ intentione ut negotium tuum gererem; qvia te hæredem exiſtimo, ſed poſtea ex itinere rediens non vis eſſe hæres, an poſſum habere actionem funerariam contra illum, qvi poſtea hæres eſt? Qvod affirmatur, nam actionem negotiorum geſtorum non habeo contra Te, qvia non ratum habes, ergò ſubſidiaria datur contra eum, qvi verè & in effectu hæres eſt.

37 *In §. ult.* qværitur, contra qvos detur Actio funeraria? Et in genere reſpondetur, qvod detur contra hæredes, & bonorum poſſeſſores ſeu hæredes prætorios, & cæteros ſucceſſores, qvod in ſeqq. legibus uberiùs declaratur.

Ad L. Funeris. 15.

SUMMARIUM.

Patronus liberto ſuccedens ad impenſas funeris tenetur.

Qvæ-

Digitized by Google

QVæritur, an patronus, ſi ſuccedat liberto, per bonorum poſſeſſionem contra tabulas, impenſas funeris præſtare tenetur? Et ſanè vix poteſt dari ratio dubitandi. Nam ſi is præſtare debet impenſas funerales, qvi ex voluntate defuncti eidem ſuccedit, multò magis ille præſtabit, qvi contra voluntatem defuncti eidem ſuccedit, ne melior hujus qvam illius ſit conditio.

ad L. In eum. 16.

SUMMARIA.

Nuptâ muliere defunctâ, unde funeranda ſit, ſi dos ad patrem vel maritum perveniat? n. 1. & 2.

Qvid, ſi nullam dotem habeat? 3.

Qvid, ſi pactus ſit pater, ut ad ſe dos rediret? 5.

1 SI Mulier nupta deceſſerit, tunc ſi Dos non ad
hæredem, ſed ad Maritum perveniat, vel pa-
trem redeat, partim ex dote, partim ex hæredi-
tate funeranda eſt, *hic & l. 22. h. t. Garcias de Ex-*
2 *penſis c. 8. n. 42. & ſeq. Don. l. 7. c. 11.* Et ſic ex u-
xoris bonis ea ſepelienda. *Carpzov. p. 3. c. 25. def. 9.*
3 *Struv. ad h. t. Exerc. 15. th. 87.* Sin nulla Dos, expen-
ſas omnes præſtat pater, qvi dotare debuit. *L. qvod*
4 *ſi nulla. 28. h. t.* Sed ſi neqve pater ſufficiat, eroga-
bit qvantum facere poteſt maritus. *Carpzov. & Struv. dictis locis. Sardus in tr. de aliment. tit. 7. q.*
5 *19. n. 11.* Si verò pactus pater, ut ad ſe ſolutô ma-
trimoniò integra dos perveniat, tunc maritus funerans expenſas omnes repetit, *per l. 20. h. t.* qvia impenſa funeris eſt æs alienum dotis. *l. 18. h. t. Menoch. conſ. 374. n. 30. & ſeqq.*

ad L. Sed ſi 17. & ſeqq. duas.

SUMMARIUM.

QVando maritus funerales expenſas præſtare teneatur?

POne, maritum nondum reſtituiſſe dotem patri, ad qvem redit dos profectitia, ſicut etiam dos tàm citò non ſolet reſtitui, cogeturne interim Maritus impenſas funerales præſtare? Affirmatur hic, qvia poſſidet dotem, ex quâ uxor tumulanda. Ergò expenſas ferre debet, qvas tamen Socero dotem repetenti imputat, & tantò minùs detractis impenſis reſtituit, ſubjungitur ratio, *in l. 18. h.* qvia expenſa funeralis eſt æs alienum dotis, imò onus dotis & privilegiatum debitum. *hic & l. 29. §. 1. h. t.*

ad L. Neratius. 20.

SUMMARIA.

AN pactum de dote reddendâ qvoad duas partes & retinenda qvoad tertiam partem, valeat? num. 1.

Qvid, ſi ſtipulatus fuerim totam dotem ad me reverſuram? 2.

Qvid, ſi ſolâ dote uxor tumulari neqveat? 3.

Qvid, ſi uxor mortua habuerit bona parapher-nalia? 4.

DOtata eſt uxor tua à me, & convenit inter 1
nos, ut mortuâ uxore tuâ duæ partes dotis ad me redirent, tertia apud te remaneret. Ita ut nihil conferas ad funus uxoris, qværitur an valeat pactum? Reſp. diſtingvendo utrum ego expenderim, an alius; ſi ego expendi, valet pactum. Si alius non valet, qvia pactum illud jus publicum infringere non poteſt, & pactum non poteſt præju-
dicare tertio. Sed qvid ſi ſtipulatus fuerim to- 2
tam dotem ad me reverſuram mortuâ uxore tuâ, an eò caſu tenear actione funerariâ? Videtur qvod non, qvia ſic non tota dos reverteretur. Sed affirmatur, qvia impenſa funeris æs alienum dotis eſt, *l. 18. h. t.* qvi vult antecedens, velle de-
bet etiam conſeqvens. Sed qvid ſi dos ita exigua 3
ſit, ut ex ſolâ dote tumulari non poſſit uxor? Et reſpondetur *in §. 1.* hujus Legis, reſiduum à patre
præſtandum eſſe, qvia id æqvitas naturalis exigit,
& non ſufficientibus bonis paternis maritus, licèt 4
nullam dotem acceperit, in ſubſidium ſepelire tenetur *l. 28. h. t.* Sed qvid ſi uxor mortua habuerit bona paraphernalia creditoribus tamen obligata, & ære alienô obruta & dotalia an ex utrisqve ſepelienda? Et affirmatur ex ſolis dotalibus eam tumulandam, qvia id ſemper curandum, ut creditoribus omnibus ſatisfiat; ergò hæreditaria bona creditoribus reſervanda, ſed ex dote tanqvàm proprium æs alienum ſolvendæ ſunt expenſæ funerum.

ad L. In patrem. 21.

SUMMARIUM.

QVomodo filiof. amil. in patrem competat actio funeraria?

HIc agitur de filiofamilias, an in patrem, in cujus poteſtate fuerat, competat funeraria actio? Qvod affirmatur, qvia filiusfamilias eſt bonorum paternorum qvodammodo dominus vivô adhuc patre *l. in ſuis. 11. ff. de Lib. & poſth. hær. Inſtit.* ſed ita ut habeatur ratio facultatum patris, tùm etiam dignitatis patris ac filii.

ad L. Celſus. 22. & ſeq.

SUMMARIUM.

Qvomodo uxor, ſi æs alienum non ſit, ſepelienda?

SUprà dictum *in l. 20.* ſi hæreditas uxoris ſit ære alienô obruta, qvod tunc ex dote ſola ſit ſepelienda uxor, ſed qvid ſi non ſit æs alienum? Reſp. hic tunc uxorem tùm ex hæreditate tùm ex dote ſepeliendam eſſe, ut non teneatur maritus, qvi fortè ex pactis lucratur dotem, ſolus expenſas ferre, & hoc declaratur exemplo *in l ſeq. 23. ſiv. g.* in dote 100. in hæreditare 200. duas partes ſumtuum funeralium conferet hæres; tertiam verò maritus, qvi dotem lucratur.

ad L. Julianus. 24.

SUMMARIUM.

An ſi uxor teſtamentum fecit, legata hæres oneratus de ducere qveat?

PErgit Imp. in hâc materia & qværit, ſi fortè uxor mortua fecit Teſtamentum, & legatis oneravit hæredem, an legata illa deducere qveat? Videtur qvod ſic; qvia in effectu non accipit hæres in ſuperiori exemplô ducenta, ſed tantùm qvod Legatis deductis ſupereſt. Sêd negatur, qvia Hæreditas nomen juris eſt & continet commoda, & incommoda, nec minùs æs alienum defuncti, qvam qvod ipſi debitum fuit *l. hæreditatis 119. ff. de Verb. Sign.* & poſſet aliàs Maritus valdè gravari, ſi illi per legata relicta augeretur onus ſolvendarum expenſarum funeralium.

ad L. Nec pretiis. 25. & ſeq.

SUMMARIUM.

Nec pretia ſervorum, nec æs alienum deducenda, cui de mulieris hæreditate agitur.

SIcut legata non ſunt deducenda, qvando de hæreditate mulieris agitur, ſi nec pretia ſervorum manumiſſorum, ſi fortè uxor qvosdam ſuos ſervos in Teſtamento manumiſit; nam hoc qvaſi legatum eſt ſcilicet libertatis. Sed nec æs alienum deducendum eſt *per l. 26. h.* qvod mirum eſt, ſed fortè eſt ratio anteà allegata, qvòd hæreditas ſit vocabulum juris, qvod continet æs alienum. Sed poterit tamen hæres repudiare hæreditatem, & ſe ab hôc onere ſublevare.

an L. Sic pro rata. 27.

SUMMARIA.

QVid ſi conſtante matrimoniò dotem maritus uxori reſtituerit? n. 1.

Qvid ſi maritus careat alimentis, ſi ex dote funus curaret uxoris? 2.

1 DIctum anteà, qvòd hic repetitur, maritum & hæredem uxoris pro ratâ conferre expenſas funerales, qvod hic in principiô repetitur. Sed qvid ſi conſtante Matrimonio dotem maritus uxori reſtituerit, qvod qvidem irregulariter prohibitum, qvia donatio eſſet, qvæ inter conjuges prohibita. *l. un. C. ſi dos conſtante matrim. ſoluta ſit.* In iis tamen caſibus, in qvibus reſtitutio dotis permiſſa eſt, conſtante matrimoniô, à funeraria actione liberatur maritus *§. 1. hujus legis.* ut ſi ideò dotem accipiat mulier, ut æs alienum ſolvat, vel prædia idonèa emat, item ut liberis, & vel parentibus, aut fratribus agentibus conſulat vel ut ab hoſte liberet, vel ut ſe ac ſuos alat *per l.*
2 *l. un. & l. 20. etſi. ff. ſolut. matrimon.* Sed qvid ſi maritus careat alimentis, ſi dote funus curaret uxoris? Reſp. ſicut ad dotem reſtituendam tenetur maritus, qvando ob dotem reſtituendam convenitur, ita etiam expenſas ferre funerales tenetur. Sed dotem reſtituere tenetur, qvatenùs facere poteſt, ut ſalva ei ſint alimenta, ſeu cum beneficiô competentiæ. Ergo cum eôdem beneficiô poterit conveniri actione funerariâ *per §. 2. h. l. juncta l. 20. ff. de re judic.*

ad L. Qvod ſi. 28.

SUMMARIUM.

Qvis funeris ſumtus præſtet, ſi maritus nullam dotem acceperit?

IN *leg. 28.* qværitur, qvid ſi nullam dotem acceperit maritus, qvis teneatur funeris ſumtus præſtare? Reſp. pater, ſi exiſtat, aut ſi patrem non habeat, ſed ſit ſui juris, præſtabit hæres, qvod ſi nullus ſit hæres, & fortè nulla hæreditas, maritus præſtabit cum beneficiô competentiæ, qvia ſi jaceret corpus uxoris inſepultum, hoc in ipſius mariti injuriam redundaret. *vid. not. ad l. 16. h. l.*

ad L. Si mulier. 29.

SUMMARIA.

QVis, ſi mulier poſt divortium alii nupta deceſſerit, funerariâ actione teneatur? n. 1.

Filiamfam. funerans maritum conveniri poteſt. 2. 1

MAritus, qvando mortuâ uxore lucratur dotem, tenetur funerariâ actione, ſed qvid ſi uxor diverterit à maritô ex futili cauſâ, & alii nupſerit, qvod olim faciliùs qvàm hodiè contingere potuit; & poſteà mortua ſit, anne prior maritus, qvi dotem retinet, ob deſertionem actione funerariâ tenetur? Videtur qvod ſic, qvia ille lucratur dotem, ex qvâ expenſæ funerariæ ſolvi debent. Sed reſpondetur qvod non: qvia dos jam non penes maritum eſt ut dos, ſed ut proprium patrimonium ob delictum uxoris, & non pervenit ad uxorem per mortem ejus, ſed per delictum ejus. 2

In §. 1. hujus legis idem dicitur, qvod *in l. 17.* dictum ſcil. qvi funeravit filiamfamilias poſſe maritum convenire, ſi nondum reſtituit dotem, qvi maritus poſteà hoc imputabit ſocero, dote autem redditâ cum patre agit.

ad L. Minimè. 35.

SUMMARIA.

AN juri naturali & gentium conveniat, ut filius Patrem proditorem occidat? n. 1. & 2.

Princeps patriæ ſalutem ſua præponere debet. 5.

Bannitus qvando à qvocunq; poſſit interfici? 6.

FIlius Patrem proditorem occidens, præmiis etiam afficiendus. An hoc Juri Gentium conveniat & Naturali? Multis diſputat *Ant. Matth. ad l. 48. ff. tit. 6. c. 6. n. 13.* cum præſertim *Nov. 12. c. 2.* dicat, licèt pater impius & contemtor legum ſit, pater tamen eſt. Alii inter offenſionem & defenſionem diſtingvunt. 1

Sed meliùs diſtingvitur, utrum hoſtili agmine
contractô veniat oppugnaturus patriam, an ve-
rò ſit proſcriptus & bannitus, nullaqve ei
militum manus ſit, cum *Ant. Matth. d. l. &
Wiſſenb. d. 23. th. 25. conf. Grotius de Jure pac. &
belli lib. 2. c. 18. num. 4. Menoch. l. 1. A. Q. caſ. 90. n.*
3 *43. & ſeqq. & l. 2. caſ. 356. Farin. qv. 120. n. 186.* Col-
ligunt etiam ex hâc lege, remittendam reo pœ-
nam, ob exitum criminis magnô cum Reipubl.
commodo conjunctum. *Tiraq. de pœnis temp. c. 52.
Farin. qv. 98. num. 174. Ant. Matth. ad l. 48. tit. 18.*
4 *cap. ult. n. 21.* Ex hac L. etiam infertur, patriæ
magis parendum eſſe, qvàm patri diverſa im-
peranti. *l. 19. §. 7. de Captivis l. 1. §. 15. de ventr. in*
5 *poſſ. mitt.* Et Principem etiam patriæ ſalutem
ſuæ præferre debere *Beſoldus in Comment. ad tit.*
6 *1. lib. 1. ff. l. 2.* Hinc colligitur etiam, ob patriæ
defenſionem bannitum, ſi modò ſit hoſtis Im-
perii, àqvocunqve interfici poſſe, ſi ſcilicet
qvid moliatur contra Rempubl. *Beſold. d. t. ad
l. 3. §. 7.*

Ad L. Funeris ſumtus. 37.

ALiud eſt funeris ſumtus, aliud monumenti, ille ſemper neceſſarius, hic non *Garc. d. l. num. 2.* Et ex hac l. probat *Garcias de Expenſ. c. 8. num. 17. & Carpzov. p. 1. Juriſpr. c. 28. def. 41.* veſtes lugubres inter expenſas funerales non referendas. Sed id arbitriô boni judicis decidendum; nam apud nos moderatæ veſtes reqviruntur ad funerandum. *Daniel Moller ad Conſt. Saxon. 28. n. 9. in fin.*

Ad L. Ne corpora. 38.

SUMMARIA.

AN corpora defunctorum ob debitum detineri poſſint? n. 1.

Qvid ſi creditores impedire velint immodicum luxum? 2. & 3.

An uſurarii cadaver detineri poſſit? 4.

1 PRohibet hæc ex, ne corpora defunctorum
prætextu debiti detineantur & vexentur,
qvod auctum *per L. fin. C. de ſepulchro violato,*
ubi pœna 50. librarum auri, demum confiſcatio
tertiæ Partis bonorum addita *in Nov. 60.* Ratio
in l. 43. h. t. qvia publicè intereſt, Corpora de-
functorum inſepulta non relinqvi, nec deti-
nenda prætextu Inſtrumenti Gvarentigionati.
*Colerus lib. 2. de Proceſſu c. 3. n. 410. Covarr. lib. 2.
Reſol. c. 1. n. 10. Svarez ad L. poſt rem judic. extenſ. 5.*
2 *de Re jud.* Licèt Creditores immodicum lu-
xum impedire poſſint. *Mind. d. l. 2. n. 32.* nec va-
3 let conventio aut ſtatutum in contrarium. *Sva-*
4 *rez. & Coll. dict. locis.* Si tamen Uſurarius ſepeli-
endus ſit, ſeqveſtrari poteſt cadaver & impediri
ſepultura, donec hæredes de reſtituendis uſu-
ris prohibitis caveant, qvia indignus alioqvin
eſt ſupultura Chriſtiana. *P. Peckius de Jure ſiſt. c. 5.
n. 23. & Chriſtin. v. 2. dec. 197. n. 3.*

Ad L. Divi fratres. 39. & ſeq.

SUMMARIA.

QVatenus illatio mortui locum religioſum faciat? n. 1. & 2.

An hodiè religioſus locus fiat illatione cadaveris? 3.

ILlatio cadaveris tunc facit locum religioſum, 1
qvando eâ mente facta, ut corpus ibi mane-
ret, non ut in alium locum transferatur. Nam 2
tunc locus maneret profanus. Et hôc caſu ſi-
ne licentia Principis corpus effodere, & in a-
lium locum transferre licet. *Franzk. ad h. t. n. 10.*
Licèt autem hodie in communi cœmiterio ſe- 3
pelienda ſint corpora, unde qvidam putant, ho-
die locum religioſum non fieri illatione cada-
veris in perpetuum facta, ut *Forſterus de Ju-
risd. Rom. p. 2. ſect. 2. num. 46. Tholoſ. l. 2. c. 15. n. 5.*
Zœſius tamen contrarium ſtatuit, *ad h. t. n. 6.*
præſertim cum mutatio Juris non temerè con-
ſtituenda.

Ad L. Si plures. 41.

IN communi ſepulchro etiam invitô alterô ſepelire licet, nec hic attenditur regula, qvòd in re communi potior ſit cauſa prohibentis, *per L. Sabinus. ff. com. divid.* qvia illa regula non habet locum, qvando illa res communis ob illum uſum eſt comparata.

Ad L. Monumentum. 42.

SUMMARIUM.

Inſcriptiones monumentorum in antiqvis probant.

MOnumentum eſt res memoriæ gratia in poſterum prodita; ex inſcriptionibus his inducitur notorium, & probant maximè in antiqvis. *Vid. Chriſtin. v. 2. dec. 195. n. 2. & qvos allegat.*

Ad L. Sunt Perſonæ. 43.

SUMMARIA.

FAvor religionis facit, ut à ſubtili ratione Juris recedamus. n. 1.

An Verba: Bey dem Wort der ewigen Warheit/ *ſint verum juramentum? 3. ſeq.*

REligionis favor facit, ut à ſubtili ratione 1
Juris recedamus, ratio eſt in publica uti-
litate, qvæ prævalet ſubtilitati Juris, *hic &
L. ita vulneratus. 51. de L. Aqvil. Finck. obſerv. 64.
num. 4.* Qvod in cauſis dubiis admittit *Pariſius* 2
conſ. 77. num. 42. lib. 1. nec in pœnis, & qvando
Eccleſia ad lucrum odioſum adſpirat, ad-
mittit hanc regulam *Cravetta v. 6. conſ. 995.
num. 6.* Sed ut ad regulam redeam, in dubiô
pro juramentô reſpondendum eſſe, ex hôc
textu colligit *Finckelthaus obſ. 116. & c. 8. de
Jurejur.* ubi affirmat verba, bey dem Wort der 3
ewigen Warheit/ eſſe verum juramentum,

qvæ

qvæ ſententia mihi ſemper placuit, & in gravi
etiam causâ ita aliqvando conſului, & licèt non
4 ſit actus corporeus adjunctus, puto tamen etiam
in ſtatutis ſufficere, ſi hæc adſeveratio præſtita;
nam ſtatuta exteriorem formam reqvirentia vi-
dentur de freqventiori actu loqvi, ut reſpondet
Finck.d.obſ. n.8. conf. Covarr. ad c. qvamvis l.6. p.1. §.2. n.4. Pan. in c. aur. n.3. X. qvod metus cauſa. Col. de proceſſ. execut. p.1. c.10. n.288. Licet aliud aliis
placuerit, *Vid. Carpz. p.2. conſt.16. def.6. & p.2. dec.*
5 *199.* Sed conſcientiam hæc res concernit, malo
hic & in aliis qvæſtionibus ſimilibus, qvoties-
cunqve omniſcius DEUS in Teſtem advocatur,
licèt verba ſolennia & in judiciis adhiberi ſolita
non adhibeantur, pro juramentô reſpondere, ne
perjurii autor videar. Exempla alia hujus re-
gulæ habet. *Surdus dec. 255.*

Ad L. Cum in diverſis. 44.

SUMMARIA.

Locus ille religioſus eſt, ubi caput tumulatur, licèt membris alibi ſepultis. n. 1.

Competens occiſi in confiniô reperti judex eſt, ubi caput reperitur. 2.

Subterratio occiſi ad curam pertinet ejus, qvi merum imperium habet. 3.

Omnes creditorum cauſæ debent judiciô principali concurſus incorporari. 4.

1 SI membra ſeparatim tumulata, ille locus ſit
religioſus, ubi caput ceu membrum principa-
2 le tumulatur. Ex qvô vulgò colligunt, cadaver,
ſi reperiatur in confiniô duorum Territoriorum,
illum judicem eſſe competentem, in cujus Terri-
toriô caput reperitur *Zang. de Except. p.2. c.1. n.90. Mattheſ. ianus ſing.75. n.4. Salgado in labyr. Cred. p.1. cap.4. pr. n.29. Berlich. p.1. dec.62. n.5.* qvæ tamen
ſententia diſplicet *Bachovio ad Tr. vol.1. diſp.19. th.4. lit. A. & Carp. in Pract. Crim q.110. n.52. & ſeq.*
3 De conſvetudine ſanè generali ſubterratio occiſi
ad ejus curam pertinet, qvi merum imperium
4 habet. *Klock. vol.1. conſ.10. n.474. & ſeq.* Ex h. L. col-
ligunt, qvod omnes cauſæ à creditoribus diver-
ſis contra debitorem motæ coram diverſis Judi-
cibus, debeant incorporari cum judiciô princi-
pali concurſus noviter intentatô, & ad hoc tan-
qvam ad caput trahi. *Salgado de Somoza d. c.4.*
5 *pr. n.25.* Sic etiam qvando bona majoratus vin-
culata exiſtunt in diverſis diſtrictibus, qvòd tunc
attendendus ſit ille diſtrictus, in qvô caput majo-
ratus, cui cætera bona ſunt unita, ut caput trahat
ad ſe omnia membra accidentia. *Salgado d. l. n. 27. & qvos hic citat. conf. Tiraq. de Retr. Conſang. gl.3. per totam.*

Ad L. pen.

SUMMARIA.

Impenſæ funebres præferuntur æri alieno omni, & hypothecis expreſſis n.1. & 2.

Jure Saxon. præferuntur mercedes famulorum. 4.

Ex feudô in ſubſidium ſolvuntur. 5.

Expenſæ funebres ſeqvuntur expenſæ in curatione factæ. 8.

IMpenſæ funebres omni ære alieno, & ſic hypo- 1
thecis tacitis præferuntur, *per l.14. §.1. l.4. l.6. pr. ff. in qvibus cauſis pignus tacitè contrah. Colerus dec. 200. n.2. & Hilliger in Don. lib.23 c.15. lit. H. Wiſſenbach. ad Pand. d.23. th 23. Guttierez. l.2. pract. quæſt. 72. n.2. Chriſtin. de ſtat. Mechlin. tit.16. art.35. num.20.*
Imo etiam expreſſis hypothecis præferuntur. 2
Bentherus de Privil. Cred. lib.2. c.9. Garcias de Expenſ. c.8. n.23. Carpz. conſt.28. def.49. Ubi citat. diſſentientes Fachin. l.12. c.49. Guttierez. d.l. n.5. qvod de
neceſſariis intelligendum. *Garcias d.l. Vol. noviſſ. diſp. Baſil. d.2. th.98. Berlich. p.1. concl.44. n.44.* Et
Jure communi expenſæ funebres non tantùm 3
pro liqvidato, ſed etiam uxore & liberis factæ
præferendæ. *vid. not. ad l. qvæſitum. 17. ff. de Rebus auth. judic. poſſid.* Non tamen hæ expenſæ præ-
ferendæ domino rei, v. gr. depoſitæ extantis.
Guttierez. d.l. n.4. Sed Jure Saxonicô his præfe- 4
runtur mercedes famulorum. *Carpz. d.l.* Qvæ au-
tem cenſeantur impenſæ funebres, agit *Franzk. ad h.t. n.18 & Wiſſenbach. th.23.* Et hæ expenſæ et- 5
iam in ſubſidium ex feudô ſolvuntur, ut eſt qvo-
tidiana praxis, de qvâ *Dn. Mevius p.2. d.124.* Et
ſic etiam ſucceſſor in feudo vel Majoratu tenetur 6
prædeceſſorem tumulare. *Peregr. de fideicomm. art. 40. n.19. Surdus dec.255. n.15.* Scilicet ſi hæres non
ſit idoneus. *lib.12. §.2. h.t. & ibi not.* Sic etiam fu- 7
nus facere coguntur uxor pro maritô, dominus
pro ſervô, Eccleſia, pro ſuô parochianô, &c. *Surdus conſil.255. n.12.* Has expenſas funebres ſeqvi
ſolent impenſæ in cautionem ægroti factæ, qvæ
in *l.4. C. de petit. hær. & l.3. C. h t.* conjunguntur. *Ne-* 8
guz. de pign. part.5. memb.2. n.28. inf. Cav. c. de uſufr. mulier. rel. n.95. Chriſtin. de ſtat. Mech. d.t.16. art.35. n.4. Dn. Carpz. p.1. conſt.28. def.43. Berlich. p.1. concl. 44. n.94. Colerus lib.2. de Alim. c.1. Dn. Richter. de priv. Cred. d.4. p.94. & ſeqq. Dn. Franzk. ad h.t. n.28.
& hæ expenſæ medicinales in uxorem vivente 9
maritô factæ ab hæredibus Mariti ſolvendæ. *Berl. p.2. dec.229.*

Ad L. ult.

SI plurium prædiorum uſusfructus pluribus re-
lictus, poteſt hæres in unum eorum cadaver in-
ferre, & hic gratificationi locus. Unde hic col-
ligitur, qvòd hæres alicui legatario præ aliis in-
terdum gratificari poſſit. Gloſſa hîc textus re-
cenſet, & de gratificatione agit *Tiraq. de primogen. q.17. opin.2. num.3.* & noviſſimè *Dn. D. Joh. Frid. Rhetius Collega honoratiſſ. in Diſſertatione publica, De non gratificando.*

MEMORIÆ AUTORIS S.

HUic Titulo cum manum admoveret ultimam B. Autor, dies XIV. Decembr. Anni 1672. erat. Die ſeqventi de inferendo mortuo, fatali materiâ, ſuſcipiendæ erant curæ, ſed cum Dominicus inſtaret dies, qvid circa mortuorum illationem Jure Romanô cautum inqvirere manu pleniore Sacræ Curæ inhibebant. Uti verò à mortis cogitatione nunqvam aberat Autor, qvippè artem moriendi ex profeſſô exemplôqve omnibus imitando edoctus ita diem Solis XV. Decembr. mortis optimè memor adſpexit. Salutabat manè ſuos, viribus licet hactenus ſolitò dejectis, & cùm Sacris intereſſe neqviret publicè, ſuorum precibus ſe commendabat. Nullus valetudinis in pejora lapſus conſpiciebatur. Nec diſplicebat prandium. Animo ita compoſitus erat, ut hactenus nunqvam meliore. Ad veſperam inclinante die, cùm Familiam piô ſolitôqve more, ad ruminanda, qvæ ex Concionibus publicis hauſta, in Muſéum ſuum convocaret; ipſe, qvi lubricam vitæ ſtationem verbis docebat qvotidiè, exemplô, triſti licèt, ſuis jam Doctor erat, mortem qvôvis momentô imminere. Adventans enim familia inſidentem illum ſvetæ ſibi ſellæ offendebat, & cum primò dormientem exiſtimaret, mox exanimem deprehendebat. Aſt ne imparatus decesſiſſe videretur mundo, cui perpetuum pietatis fuerat exemplum, reſpirare cepit, & animo reſtitutus penitùs, ultra horas duas manſit ſuperſtes. Intereà devotis ſuſpiriis animam commendavit Deo, ac cùm ſomnum ſe appetere verbis expoſuiſſet, compoſitis ad qvietem membris, imperatoqve ſilentio non tàm moriendo qvàm dormiendo vivis ereptus.

Qvieſcas ergò, BRUNNEMANNE, Pietate, Doctrinâ ac in Rempubl. Literariam meritis, MAGNE. Patiâre corpus Tuum tot vigiliis laboribusqve defatigatum mortuis inferri. Sicuti moriendo non moriebaris Deo, ſed ad perennantis vitæ gaudia avocabaris; ita nec Mundo morieris unqvam. Fama, qvam eruditus veneratur Orbis, æternum Te jubet eſſe. Leoni qvidem mortuo imbelle ferarum genus inſultare ſvevit: Tuæ verò exiſtimationi Pietatis ac Juſtitiæ concatenatâ curâ qvæſitæ, nocebit nemo. Potiùs incrementa poſt obitum captabit illa, qvippe cum mortuus publico non deſinas prodeſſe. Qværunt lucem poſthumi Tuæ Eruditionis partus, Te Genitore digni, Jus Sacrum, Conſilia, Deciſiones. Sed nec Pietatis Tuæ veſtigia latebras amant; Publico enim exhiberi cupiunt Sacræ Meditationes. Vivit ergò Tua, BRUNNEMANNE, poſt funera virtus. Floret Memoria, qvæ JUSTIS nunqvam intermoritura. O Te felicem, qvi vivus moriebare mundo, ut unicè viveres Deo. Effeciſti ita, ut poſtqvàm mortuus, reverà cœlo terrâqve tamen vivas æternum. Ego qvod mihi Genero adfectu à Te ultra paternum adamato, extrema injungit. Pietas, hoc exſolvam Monumento.

M. E.

M. E. Æ. S.
ADESTO. VIATOR
ILLATUS. HIC. MORTUUS. EST
BRUNNEMANNUS JCTORUM. GERMANIÆ. PRÆCIPUUS. MAGNI.
ELECTORIS. CONSILIARIUS. MARCHIÆ.
PAPINIANUS.
QVO. JURISPRUDENTIA. NON. AGNOSCIT. PRIOREM
NEC. PIETAS. HOC. ÆVO. VIDIT. SECUNDUM
VIR
SUMME. MODESTUS. MOLESTUS. NEMINI
UTILIS. OMNIBUS.
NULLI. INIMICUS. QVAM. SUPERBO,
NULLI. INFENSUS. QVAM. MENDACI.
PARATUS. JUVANDIS. OMNIBUS.
SED. NULLI. MAGIS. AC. PAUPERI.
JURISPRUDENTIAM.
MAGNO. LABORE. ILLUSTRAVIT.
FELICI. SUCCESSU. DOCUIT.
SED. QVOD. MIRERIS
SUO. MAGIS. EXEMPLO. QVAM. VERBIS. INCULCAVIT.
VIXIT. MENTE. COMPOSITA.
DIVINO. HUMANOQVE. JURI. EXACTE. CONFORMATA
MORTALIS. FUIT. PER. ANNOS. FERE. LXV
MORIENDO. FACTUS. IMMORTALIS.
ANIMA. FAMA. SCRIPTIS.
VIXIT. UT. MORI. NON. TIMERET.
MORTUUS. UT. VIXISSE. NON. POENITERET.
DECESSIT
VITÆ. HONORUMQVE. SATUR.
ABI. VIATOR
BRUNNEMANNI. EDOCTUS. TUMULO
ITA. MORIENDUM. TIBI. UT. PER. GLORIAM. VIVAS
ÆTERNUM.

TITULUS VIII.
De Mortuo inferendo & ſepulchro ædificando.

Ad L. 1.

SUMMARIUM.

An hujus edicti hodiè ſit utilitas aliqua?

1 HUjus interdicti, ne vis fiat ei &c. rarus videtur uſus, cùm hodiè corpora in locis publicis ſint ſepelienda. *c. 1. c. 13. q. 3. vid. Grœnwegen ad Rubr. C. de Relig.* nihilominùs huic Edicto locus eſſe poteſt in ſepulchretis
2 ad certam familiam ſpectantibus. Neqve omnes in cœmiterio ſepelire fas eſt, ut qvi ob conſcientiam ſceleris ſibi gulam fregêrunt, alios. *vid. Zoeſ. alleg. l. n. 6.*

Ad L. Negat. 2.

SUMMARIA.

FOEmina gravida non eſt ſepelienda, fœtu nondum extractô. *n 1.*

Cujus ſupplicium etiam differtur, usqve dum peperit. 2.

CUm hiſtoria Medica doceat, Matres defun- 1
ctas peperiſſe vivos infantes. *Joh. Rud. Camerarius in Syllog. memorab. cent. 7. obſ. 41. & ſeq. Et cent. 11 obſ. 37.* Magiſtratus L. Regia vetare jubetur, ne fœmina gravida ſepeliatur, fœtu nondum extractô. *Gregor. Nymman. in tr. de fœtu in utero p. 58.* Et hâc in re Magiſtratum oporteret eſſe curioſum, fœmina conjugatâ mortuâ, ſi fortè de uterô rumor, ut graviter monet *D. Nymmannus d. tr.* Et exiſtimo, non raro vivum fœtum cum Matre ſepeliri, cùm fœtus debilis eſſe poſſit, &
tamen adhuc vivus. Sicut etiam fœminæ gra- 2
vidæ damnæ ſupplicium differri debet, usqve dum peperit. *l. 3. de Pœnis. Clarus §. fin. qv. 97. Gomez. lib 3. c. 13. n. 37.*

LIBRI XII.

Titulus I.

De

Rebus creditis ſi certum petatur.

Ad Rubricam.

SUMMARIA.

Quotupliciter creditum accipiatur? n. 1.
Qvomodo in Tertiâ parte, & qvomodo in hoc tit.? 2.
Qvid ſit mutuum? 3.

1 CReditum tripliciter accipitur 1. Strictè pro mutuô. 2. Latè pro obligationis jure ex contractu. 3. pro omni obligationis Jure, ſive ex delictô ſive ex contractu, *per L. Creditores. 10. cum duabus ſeqq. π. de V. S. & ibi Forner. Gœdd. &c. Borchold. in tr. de rebus credi-*
2 *tis. c. 1. n. 33.* Hic ſi verba de Rebus creditis ad totam partem Pandectarum tertiam referemus, ut referri commodè poſſunt, ſicut ex Codicis Rubr. primâ apparet, in ſecundâ ſignificatione accipitur; ſi verò ad titulum hunc, in prima
3 accipietur. Eſt autem Mutuum contractus realis, qvô res fungibilis ita datur, ut idem in genere reſtituatur, ejusdem tamen qvalitatis, & bonitatis. *Conf. Mant. l. 8. tit. 1. n. 6. & ſeqq. Mozius de Contract. Rubr. de Mutuo p. 2. n. 6. & ſeqq.*

Ad L. Mutuum, 2.

SUMMARIA.

Cur mutuum conſiſtat in rebus fungibilibus? n. 1.
Aliud pro alio creditori invito non poteſt ſolvi. 2.
Lim. ſi neceſſitas cogat, ut debitor utatur beneficiô dationis in ſolutum. 3.
An Jus commune, qvod ſubhaſtationem hoc caſu reqvirit, per Receſſ. Imp. mutatum? 4. & 5.
Dationis in ſolutum reqviſita qvænam? 6. & ſeqq.
An in ea omnium bonorum deſignatio neceſſaria? 13. & 14.
An ſi in inſtrumento omnibus juribus ſit renunciatum, etiam huic beneficio, Rec. Imp. conceſſo intelligatur renunciatum? 15.
An in datione in ſolutum detur debitori biennium vel annus ad reluendum? 16.
Lim. porrò Reg. Si debitor habeat facultatem à lege, aut conventione &c. aliud pro alio ſolvendi. 17.
An poſſit in mutuô Res numero eadem reddi? 20. & 21.

1 IN rebus numeri, ponderis, & menſuræ, ſeu qvantitatibus conſiſtit Mutuum, qvia unum alterius vice fungitur, in rebus cæteris non: ne aliud pro aliô ſolvatur, ideoqve hanc Regul. *ex h. §.* communiter probant: Aliud pro aliô ſolvi non debere, ne qvidem à minore vel alio privilegiato. *hic & l. 46. pr. l. 50. de Solut. Carpzov. lib. Reſp. 102. Bach. in Tr. vol. 1. diſp. 20. th. 11. lit. B.* Et ſic ſi debitor ceſſit mihi nomen, obligavit tamen ſe ad exactionem, & is à ſuo debitore fundum in ſolutum acceptet, hunc mihi invito obtrudere neqvit, *Carpz. p. 3. deciſ. 259.* Exceptiones re- 3
gulæ habet hic *Zaſius num. 28. & ſeqq. & Don. l. 16. cap. 9.* V. gr. niſi neceſſitas cogat. *l. 8. pr. ff. de Condict. furt.*. aut debitor utatur beneficiô dationis in ſolutum, *ex Nov. 4. c. 3. & Nov. 120. V. dicta ad Auth. hoc niſi. C. de ſolut.* cui acceſſit ex Receſſu Imperii declaratio. Sed illud controver- 4
ſum eſt, utrum Jus Civile, qvod ſubhaſtationem reqvirit, ſit per Conſtitutionem noviſſimam de *anno 1654. §.* So viel nun die Capitalia ꝛc. mututa? Qvod affirmat *Dn. Mev. p 3. dec. 257.* Sed negat *Dn. D. Sam. Stryke P. P. in diſſertat. de Datione in ſolutum cap. 4. n. 8.* Cujus ſententia videtur præ- 5
ferenda, qvia 1. Receſſus ſe refert ad Jus commune 2. nulla abrogationis mentio, & 3. verba, noch erlangen könne/ inferre videntur neceſſitatem tentandæ venditionis & ſubhaſtationis. Hæc 6
autem dationis in ſolutum reqviſita refert *Dn. Mevius p. 4. deciſ. 370.* 1. Juramentum, qvod deſtituatur pecunia ad ſolvendum debitum. 2. Ut inter mobilia nihil ſit, qvòd eligat creditor, ideoqvè ea prius excutienda. *l. 15. §. 2. ff. de re jud.* 3. Ut ex melioribus det, cujus non ſit inutilis poſſeſſio. 4. Ut ex oblatis creditoris ſit electio, qvæ facultas 9
eligendi tamen civiliter intelligenda, ut debitor ultra, qvàm ut creditori ſatisfiat, non nimis oneretur, qvare ſi ſatisfieri poſſit creditori ex iis bonis, qvibus facilè carere poteſt debitor, nec executio facienda in ea, ſine qvibus cætera bona redduntur inutilia, nec ſi onera publica præſtari neqveant, nec aliis creditoribus id multum præjudicet. *Dn. Mevius p. 5. dec. 312.* 5. Ut non repe- 10
riatur ejus emtor, qvô repertô datur creditori pretii exactio. 6. Ut nemine reperto ſubtilis fiat 11
æſtimatio. 7. Juxta eam res tradatur, addendo rei, vel præſtando aliqvo à creditore, prout vel minus vel plus debito in rei æſtimatione. 8. Poſſibilem debet præſtare cautionem debitor. 12
Licèt autem *Dn. Mevius* non putet omnium bonorum

13 norum deſignationem eſſe neceſſariam, omnia tamen mobilia priùs & poſteâ immobilia juratò puto ſpecificanda eſſe. Sed convocatio-
14 ne creditorum opus non eſt. Idem tamen *Dn. Mev.p.4 dec.379.* tradit, bonorum deſignationem exhibendam eſſe, imò etiam ſi ea ſuſpecta videatur, juramentum deferri poſſe. Et ita ſuperiorem
15 ſententiam ſuam declarat. Sed qværitur, an ſi in documento renunciatum fuerit omnibus Juribus & beneficiis, qvæ in ſavorem bello depauperatorum conſtitutione aliqvâ introducētur, an hoc ipſo renunciatum videatur beneficio per Receſſum Imperii introducto? Qvod negat *Dn. Mev.p.5 dec.236.* qvia Receſſus derogat omnium obligationum virtuti, & qvod promiſſum fuit,
16 tollunt, limitant aut ſuſpendunt. An autem datione in ſolutum factâ detur debitori biennium ad reluendum *ex L.ult.§.3.C.de Jure Dominii impetrando?* vel annus in Electoratu Saxon? Hoc affirmat *Berl.p.2.dec.196.* & qvia hæc eſt favorabilis ſententia, utilitatem debitoris & aliorum creditorum reſpiciens, meritò hæc applauſum mere-
17 tur. Alia limitatio regulæ eſt, ſit facultas debitori aliud pro alio ſolvendi data ſit à Lege, ut in maleficio ſervi, aut teſtamento, ut in *l.1.ff. de pen.leg.* aut conventione. *Vid. etiam Georg. Schultz.*
18 *in tr. de Oblat. & depoſ. pecun. c.3.n.5. & ſeqq.* Si cum conveniſſet, ut certa ſumma deponeretur, donec feudum ex eô comparari poſſet, debitorem poſſe offerre feudum idoneum, reſponſum
19 in Fac. menſe Oct. anno 1645. Sic pro frumento, qvando difficilis comparatio, admittitur præſtatio pecuniæ *Kæppen dec.25. n.10. Dd. hic.* & ita in canone frumentariò ex molendino ſolvendo,
20 reſp. *menſ. Febr. anno 1660.* Sed annon poteſt idem reddi eadem pecunia in individuo? Omnino id licet, ſi non indigeam, eam ſtatim reddere. ſicut in Commodato. *Mozius de mutuo vol.5.n. 16. Bach. in Tr. d.20. th.1. lit. G.* niſi actum, ut
21 alia moneta redderetur. *Carpz.lib.5.reſp.8.* aut niſi creditor fœneratitium debitum exegit, & ob uſuras anni prætendat lucrum, qvod hodiè fieri ſolet.

Ad L. Cum qvid. 3.

SUMMARIA.

IN mutuo reddendo inſpicitur tempus contractus n. 1.

Qvid ſi de certâ monetâ reddenda actum, qva mutata eſt? 2.

An in Marchia, non obſtante Edicto Electorali, juxta tenorem inſtrumenti in certâ monetâ ſolutio facienda? 4.

1 Res mutuo data in eâdem bonitate reſtituenda, tàm intrinſecâ qvàm extrinſecâ; & conſiderandum igitur tempus contractùs, non verò ſolutionis *l.69.ff. de contrah. empt. c.20. & 26. X. de Cenſ. Carpz p.2.conſt.28.def.28. & fin. & lib.5. Reſp. 93. Molin. de uſuris n.749. Scaccia de Commerciis §. 2. gloſſ.5. n.178. & ſ. Beſold. conſ. 62. & conſ. 61. Bach. d. diſp. 20. th. 12. lit. B. & multi alii.* Sed qvando 2
de certâ monetâ in ſpecie reddendâ actum, diſtinguitur inter bonitatem intrinſecam & extrinſecam: Illâ mutatâ, mutatur numerus nummorum; hâc mutatâ, ſeu valore mutatô, non mutatur numerus nummorum; niſi certa æſtimatio addita. *Dn. Richter. dec. 27. & quos allegat Dn. Struvius ad h.t. th.34.* Si verò id genus pecuniæ 3
non reperiatur, aliud ſolvendum eſt. *arg. l.71. § 3. de leg. 1. Dn. Struvius d.l. th.35.* Hinc qværebatur, 4
cum debitum eſſet contractum anno 1621. & certa monetæ ſpecies ac pondus eſſet expreſſum, mutatâ monetâ, etiam in alio valore ſolutæ uſuræ, an debitum illud adhuc in Marchia, non obſtante Electorali edicto, juxta qvalitatem ac qvantitatem in obligationis inſtrumentô expreſſum ſolvi debeat? Qvod aff. & ita deciſum 17. Julii anno 1648. in Facult. qvia in Edicto Electorali expreſsè excipitur, ſi qvid in contrarium actum, neqvè illud pactum creditoris favorem tantùm reſpiciebat, & in dubio eadem debent utriusqve eſſe jura & qvi pro parte indebitè qvid ſolvit, non præjudicat ſibi in futurum. *l. 7. C. de uſur. & ibi à me notata.* Colligitur etiam ex hôc textu præſtan- 5
tia vini veteris pro novo, qvod *Zaſius hic* ad Doctores veteres applicat, qvod ſalvis reliqvis intelligendum. Deinde inferunt regulam, qvòd eadem ſit virtus taciti & expreſſi. Tacitum autem eſt, qvod ex natura rei tacitè ineſt. vid. *Marr. Mantua ſing.243. & qvos refert. Barboſa locupletatus lib.18.c.2.axiom.7.*

Ad L. Si qvis nec cauſam. 4.

SUMMARIA.

CUjusnam periculo ſit pecunia, qvam apud me reliqviſti, ad prædium emendum, qvod nondum emeram? n.1.

Hic depoſitum ex intentione contrahentium æſtimandum eſt. 2. & 4.

An Princeps, qvi Caſtrum meum munivit in bello, me repente caſtrum, ſumtus repetat?

VOlui emere prædium, & petii ad hunc caſum 1
à te pecuniam mutuam, ſed cum eventum tractatuum neſcirem, nolui in hâc incertitudine contrahere mutuum, ideoqꝫ cùm tibi abeundem eſſet reliqviſti apud me iſtam pecuniam, ut uterer, ſi tractatus ſuper emtione effectum ſortiretur, qværitur, cujus ſit interim periculo; Reſp. meo, qvia meâ cauſâ depoſuiſti, ergò receditur à regula. Et depoſiti hujus cauſa eſt mutuum. *vid. Franzk. ad tit. depoſiti numer.33. & ſeq. conf. Wiſſenbach. d. 31. th. 17.* Colligitur exindè 2
haben-

habendum eſſe reſpectum ad principalem contrahentium intentionem; nam tu non ſimpliciter depoſuiſti, ſed animô mutui contrahendi, ergò periculum eſt meum. *Johan. Igneus in rep. l. contractus. n.16. & ſeq de R. J.* unde *Natta conſ.*
3 *554. n. 20.* agit de caſu, ſi Princeps caſtrum meum bellô durante munit, & fortalitium facit, an pace factâ poſſit à me repetente caſtrum repetere ſumtus? Et reſpondet, qvòd non; qvia utilita-
4 tem ſuam & totius Regni eos ſumtus fecit. Collige, qvando qvid deponitur gratiâ accipientis, qvòd tunc periculum ſit accipientis. *Zaſius ad h.l. n.5.* qvod intelligo, de eô caſu, qvando ita deponitur, ut certô caſu dominium tranſeat ad accipientem, ut hic, & qvando concurrit culpa vel leviſſima accipientis, ſecundum opinionem ſatis æqvam Azonis, qvem ſeqvitur *Zaſius hic n. 15.* Et hic contractus eſt ab initio Depoſitum, ſed factâ contrectatione deſinit in mutuum, nec manent privilegia dotis. *Car. Molin. de Uſur. contract. n.636.*

Ad L. Qvod te. 5.

SUMMARIA.

Debitor rei poſt moram non liberatur ejus interitu. n. 1.

An difficultas excuſet à morâ etiam in obligatione generis? 2. & 3.

Qvid ſi impoſſibilitas moram ſeqvatur? 4.

1 Debitor poſt moram ab interitu rei non liberatur, niſi difficultas excuſet eum à mora. Ergò duo dicit hæc lex, Primùm, moram in re reſtituenda transferre periculum in debitorem. *Carpz. part. 2. conſt. 26. def 25. & conſt. 30. def. 14. Dn.*
2 *Mev. p 5. dec. 45 n. 5.* Alterum eſt, qvod difficultas excuſet à morâ, qvod in obligatione facti alieni, & dandæ ſpeciei, non verò generis hic admittit *Bartolus n. 4.* Sed rectiùs generalius etiam de genere ac qvantitate intelligit *Zaſius hic n. 38. Covarr. in c. qvamvis de pactis part. 2 §. 5. n. 6. Matheſ. ſing. 198. Arum. in tr. de morâ c. 6. n. 22. Wammeſ. conſ. 6. n. 1. cent. 4.* qvorum ſententiam probavit *Dn.*
3 *Mevius p. 4. dec. 198.* ſi modò calamitate belli ſe impeditum qvis probet. *Dn. Mev. d. p. 4. d. 199.* Et
4 ſic ab uſuris liberatur debitor. *Mev. dd. ll.* Collige impoſſibilitatem, qvæ moram ſeqvitur, non liberare debitorem. *Dn. Mev. p. 5. dec. 45.*

Ad L. Certum. 6.

SUMMARIA.

Certum quid ſit & an etiam fiat certum per relationem ad aliud? n. 1.

In b. f. judiciis non petitur certum, ſecus in ſtricti juris. 2.

Certum dicitur, qvod vel per ſe, vel ex circumſtantiis, vel ex relatione ad aliud ſeu per indirectum apparet, qvid, qvale & qvantum ſit. *Sixtinus Conſil. Marpurgenſi 11. n. 10. vol. 1. Action. Barboſ. locupletat. lib. 3. c. 15. n. 5.* Nam & illud certum dicitur, qvod relatione ad aliud certum fieri poteſt. *Menoch. conſ. 280. n 32. & conſ. 287. n. 31.* Sicut ſententiam certam dicimus, licèt non exprimat qvantitatem pecuniæ debitæ, ſi modò ex libello vel parte actorum conſtet, de qvô alibi. Et hic deprehenditur differentia inter b. f. judicia & ſtricti juris. Nam in f. b. judiciis non petimus cer- 2
tum, ſed qvod judex æqvum arbitratus fuerit in ſtricti juris judiciis actor qvod petit, certò demonſtrat, & id diſtrictè intendit, ſibi dari oportere. *Cujac. ad l. 22. h. t. tom. 1. p. 2320.*

Ad L. Certi condictio. 9. pr.

SUMMARIA.

Ex omni contractu & maleficiô datur condictio certi. n. 1.

Condictio generalis qvid ſit, qvid idem ſpecialis? 2.

An, ſi meam pecuniam tuô nomine te ignorante mutuò dederim, Tibi condictio oriatur? 3 4. & 5.

An ſi pecuniam, qvàm apud te depoſui, tuis uſibus poſteà relinqvam, mutuum oriatur? 6.

Qvid ſi ab initiò hâc conditione deponam, ut ſi velis, eâ uti poſſis, an ſtatim mutuum ſit? 7. & 8.

Ex omni contractu & maleficiô datur condictiu certi, per qvam rem certam peto etiam ex contractu incertô, ſive per hunc innominatum, ſive contractum ad faciendum directum intelligas. *vid. Bach. d. diſp. 20. th. 10. lit. D.* Colligitur, 2
aliqvam eſſe conditionem certi generalem, qvæ ex variis contractibus oritur, aliam verò ſpecialem, ex mutuô, vel ex ſtipulatione. *Bartolus hic n. 1. Zaſius hic n. 10.* de qvâ re varie diſputant, ſed eam qvæſtionem mihi inutilem viſam examinare non vacat. *conf. Bach. th. 10 lit. A. Fachin. l. 2. cap. 90. in ult. qvæſt. & Zaſius.* Colligunt ex hâc L. Actionis nomen ex concluſione libelli colligi. *Bart. hic. n. 2. Meiſn. tom. 4. deciſ. 2. n. 1.*

Ad §. pen. Dedi tuô nomine fortè re igno- 3
rante meam pecuniam Titio, qværitur, an ex eo tibi oriatur condictio? Videtur, qvòd alteri per liberam perſonam non adqviratur obligatio. Sed affirmatur qvæſtio, ob utilitatem pecuniæ creditæ, & ſic licèt alterius nomine inutiliter ſtipulemur, non tamen inutiliter credimus. *Zaſ. ad h. t. num. 15. Dn. Struv. th. 13.* Idqvè 4
ob ſpecialem favorem mutui, ob ejus freqventiam. *Cagnolus ad L. ſingularia h. t. n. 20. Zaſius hic n. 11. & ſeq.* Sed neceſſe eſt, ut ego dede- 5
rim nomine abſentis, & alter ejusdem nomine acceperit. *Riminal. vol. 6. conſ. 665. n. 15. conf. Donell.*

nell.lib.9.cap.7. Card. Mantica de tac. & amb. con-
vent. lib.8. tit.9. n.10. Et Juſtinianus dedit etiam
hypothecariam. *per l. 2. C.per qvas perſ.* per qvam
legi huic nona ejusqve § 4. videtur derogatum. Sed
qvod propterea tibi donare voluerim, id ex hôc
textu non colligitur. *Socinus in L. frater à fratre.*
num.25. de Condict. ind.
6 *Ad §. ult. & l. ſeq.* Si pecuniam apud te de-
ponam, & poſteà ex intervallô permiſerim, ut u-
tereris pecunia, ſolô hôc partium conſenſu ex
depoſitô fit mutuum, & itur in creditum fictione
brevis manus, & tranſit poſſesſio unà cum peri-
culô ſolô animô, qvia prius corpus habuit. & po-
ſteà animo etiam cœpit posſidere. *Donell.l.5.cap.*
9. in fine. Salgado in Labyr.p.3. cap. 11. n. 64. & qvos
ibi citat. Card. Mantica de tac. & amb. convent. l.10.
t.2. n 19. & ſic eſt exceptio *l.8. infra de aqvir. poſſeſſ.*
7 Sed ſi ab initiô depono hac lege, ut à te posſit
pecunia hæc uſurpari, ſi velis, non ſtatim itur in
creditum, nec periculum eſt debitoris, niſi uta-
tur, & ita voluntatem ſuam declaret. *Zaſius hic.*
Molina de Juſtitia & Jure diſp.523. n 1. Franzk. ad
tit. Depoſiti n.24. Conferri poterit Caſpar. Rodericus
in tr. de Cenſibus lib.3.c.11.n.23 & ſeq. & Car. Molin.
de uſur. contract. n.631. & niſi principaliter depona-
8 tur in gratiam depoſitarii, *per. l. 4.* Sic tutor, qvi
reliqvit pecuniam apud debitorem, à qvô exige-
re debuit, videtur in creditum ire, & videtur ipſe
hoc nomen contraxiſſe. *Dn. Mevius p.4.dec.11.*

Ad L. Rogaſti. 11. pr.

SUMMARIA.

AN. ſi roganti pecuniam, ſpeciem, ut vendat, tradi-
derim, mutuum contrahatur, & cujusnam
periculo ſit ſpecies? n.1, 2. & 3.
An, ſi tibi chirographum dedi, ut à Titio pecuniam
exigas, & tanqvam mutuum retineas, ſolutio-
ne à Titio non ſecutâ, mihi tenearis loco chiro-
graphi pecuniam ſolvere? 4.
Idem, ſi uxor marito in dotem nomen dedit, qvod ma-
ritus non potuit exigere. 5.
Non ultra qvàm datum eſt, repeti in mutuo poteſt. 6.
Infauſta Pacta, ut primi anni uſuras decurtare li-
ceat. 7.
Pacta uſurarum qvæ ſervari debeant? 8. & 9.
Qvid ſi periculum metuatur, annon plus ſtipulari li-
ceat? n.10.
Qvid ſi juramento plus promiſſum? 12.
An liceat aliqvid ultra uſuras conſvetas ſtipulari? 13.

1 SI qvis roget me ad dandum Mutuum, ego of-
fero ſpeciem, ut eam venderet, & pretio lo-
co mutui uteretur, mutuum eſt fictione brevis
manus, & re venditâ, anteqvàm utatur pecuniâ,
periculum alterius, ſed ſi res illa ante venditio-
nem pereat, periculum eſt meum ſi rem illam a-
liàs venalem habeam, aliàs eſt petentis. *Manti-*
ca de tac. & amb. convent. lib.8. tit.3. n. 18. Ad L. 34. 2
princ. verſic. his argumentum. ff. Mandati. reſp. Dd.
hic & cum his *Zaſius n. 4.* voluiſſe Dominum, ut
pretium redactum reportaretur. Aliter alii, Vid.
Bach. d.d.20.th.3. Pac. cent.5.q.64. & 66. Gilk. ad l. 6. C.
h.t. num.2. & ſeq. Qvia autem mutuum hic ve- 3
rè non contrahitur, niſi Res vendita & pretium
acceptum, *per hanc l.11.* ideò qværitur, ſi chiro- 4
graphum, qvo debitorem meum ſe confeſſus eſt
Titius, tibi dem, ut exigas & exacta pecunia per
aliqvod tempus utaris, & poſteà illam pecuniam
reſtituas; tu verò pecuniam à Titio exi-
gere non posſis, an tenearis mihi pecuni-
am ſolvere locô illius chirographi? Sed
hoc rectè negatur, nam mutuum ante veram
numerationem non fuit. *P. Buſius ad l. 15.*
h.t. n.4. Dn. Carpz. deciſ.129. Idem putarem, ſi u- 5
xor marito nomen in dotem det, idqvè maritus
exigere ob inopiam debitoris non posſit, qvod
hodiè ſæpe contingit.
Ad §. 1. Ultra id, qvod datum eſt mutuô, 6
non debet reddi aliqvid, licèt aliud placuerit, ſed
ſi placuerit, ut minùs reddatur, hoc valet. Et
ipſô jure minùs debetur, *Loriottus de Transact.*
axiom. 15 l.D. Sic ergò qvi 20. mutuò dat, ut 30.
recipiat, non niſi ad 20 obligatum habet debito-
rem, & fruſtrà urgetur effectus inſtrumentorum
liqvidorum. *Carpzov. p.2. deciſ. 146.* Sic infauſta 7.
pacta creditorum, ut annuas uſuras primi anni
ſtatim decurtare liceat, ſimilesqve. Conferatur
Carpzov. lib.5. Reſp.9. & p.1. Juriſpr. for. c.8. d.8. & ſeq.
Sed ſi non in fraudem legitimarum uſurarum 8
qvis promittat ultra ſortem, omninò ejus generis
pacta hodiè ſuſtinentur. *Grænwegen ad L. 17. ff. de*
pactis. Adeoqve nihil obſtat, qvò minùs hodie 9
redhoſtimenti cauſa intra qvantitatem conceſſa-
rum uſurarum posſit ultra ſortem qvid promitti.
conf. Bach. in Tr. v.2. d.20. th.2. lit. A. Deinde plus 10
licet ſtipulari ratione periculi, ſi qvod mutuans
in ſe recipit, *Molina de Juſt. & Jure tr.2. d 304. n.8.*
modò non in fraudem uſurarum qvid fiat. Sic 11
uſuras intra qvantitatem debitam ſtipulari cre-
ditorem poſſe, apparet ex Recuſſu Imp. pasſim,
præſertim de anno 1600. §. ſo viel nun dieſen. *Klock.*
vol.2. conſ.39. n. fin. & t.3. conſ.130. n.38. Sic juramen- 12
to ſi plus promittatur, debet ſolvi. *c. debitores. 6. X.*
de Jurejur. aut ob loci qvalitatem licet plus ſti-
pulari. *l. ſi ut certo loco pr. ff. Commod. Loriottus de*
Transact. axiom. 20. Sed qveritur, an mutuum dan- 13
ti aliqvid ultra uſuras conceſſas ſtipulari liceat?
V. gr. ut uſuras conſvetas ſolveret, & cerevisſiam
pro caupona ſua non niſi ab ipſo acciperet? Hoc
pactum pro uſurario habitum & judicatum eſſe,
refert *Dn. Marzius in cent. ſuarum dec. q 71.*

Ad

Ad L. Si à furioſo. 12.

SUMMARIA.

Conſumtio habet vim translationis domini, occaſionaliter, non effectivè. n. 1. & 2.
An conſumtio malâ fide facta operetur condictionem? 3. & 4.

1 UBi ob perſonam dantis, qvi mutuò dandi
poteſtatem non habet, v. gr. Furioſi vel Pu-
pilli non conſiſtit mutuum, ſi pecunia data con-
ſumta ſit, reconvaleſcit mutuum, & vitium illud
emendatur. *§. ult. Inſt. qvib. modis alien. liceat. Hic*
2 *& l. 19. §. 1. h. t.* Et ita conſumtio pecuniæ habet
vim translationis dominii, non effectivè, ſed oc-
caſionaliter. *Zaſius hic n. 12. Bach. d. l. th. 6. Mozius*
de mutuo col. 1. ult. ordin. n. 13. p. 76. Card. Mantic. de
3 *tac. & amb. convent. l. 8. tit. 3. n. 5.* Sed an operatur
4 condictionem conſumtio malâ fide facta? Et Aff.
Bach. d. l. th. 6. per d. l. 19. §. 1. Sed videtur obſtare
l. 11. §. fin. h. t. & diſtingvit *Zaſius ad d. l. 9. §. pupillus.*
utrum dolus directè in re acceptâ commiſſus, ut
ſi fur id ſcienti mihi mutuô det, & conſumtio non
operatur condictionem, an verò aliàs malâ fide
contra jura qvid detur, & tunc aliud. *Conf. Dn.*
Struvius d. Ex. 16. th. 16. & quos ibi citat.

Ad L. Nam & ſi fur. 13.

SUMMARIA.

An ſi alieni nummi mutuò dati, ſtatim condictio detur? n. 1.
An h. L. hodiè antiqvata? 2.

1 SI fur aliusve alienos nummos mutuò det, non
ſtatim contrahitur condictio certi, niſi con-
ſumtio accedat, ſed *Grænwegen §.* primum hujus
2 legis putat eſſe antiqvatum; cùm hodiè non at-
tendamus, undè venerit pecunia. Sed conſe-
qventia negatur; nam licèt originem pecuniæ
non attendamus, hodieqve tamen reqvirimus in
dante dominium.

Ad L. Si filiusfamilias. 14.

SUMMARIA.

An ſi filiusf. pecuniam mutuò acceptam ſolverit, detur condictio ex conſumtione? n. 1. & 2.

1 DEclarat *legem 12.* Nam ſi in causâ liberationis
data, v. gr. à filiofamilias ſoluta, ex conſum-
tione condictio non naſcitur, neqve filio, neqve
patri, licet indebitè ſoluta, licet extans vindicari
2 poſſit. Loqvitur autem de conſumtione bonâ
fide factâ; utpote ſi creditor putaſſet, cum con-
ſenſu patris fuiſſe mutuo acceptum habeatqve
ſui erroris probabilem cauſam, ne obſtet *l. 9. §. 1.*
infrà ad SCtum Mac. Zaſius hic in fin. Pacius cent. 9.
65. Peretz ad tit. C. de SC. Maced. n. 6. Antinomiam
agnoſcit *Wiſſenbach. d. 24. th. 9. Conf. Hartm. Piſt. p.*
3. q. 20. n. 13. Cujac. l. 14. obſ. 35.

Ad L. Singularia. 15.

SUMMARIA.

Caſus, ubi in mutuò ex meô non fit tuum. n. 1.
Conciliatio cum l. 34. ff. mandati. *2.*
An, ſi chirographum accepi, ut à Titio pecuniam exigerem, & mutuò haberem, reſtitutione chirographi me liberare valeam? 3. & 4.
Qvid ſi culpa penes me ſit, qvod non exigerim? 5.
Conſumtione fit mutuum, qvod ab initio non erat. 5.
Obligatio alteri qvaritur, cum ipſius nomine pecuniam ſolvi. 7.

NOn ſemper in mutuô ex meô fit tuum; v. 1
gr. Si debitorem meum emi, qvi mutuum
à me petit, numerare juſſero, vel ſi aliud debitum
in mutuum convertero; nam utrôqve caſu per
fictionem brevis manus contrahitur mutuum;
Sed ultimò exemplô obſtat *l. 34. ff. Mandati &c.* 2
Ubi qvidam diſtingvunt, an procurator pecuni-
am paratam habuerit, vel non, ut de illô caſu
hanc L. de hôc verò *d. L. 34.* intelligant, licet qvi-
dam diſſenſionem agnoſcant. *Vid. Pacius cent. 3. q.*
54. & 66. Gilken ad l. 28. C. h. t. Fach. lib. 2. c. 73. Bach.
d. diſp. 20. th. 3. pr. Rodericus d. c. 11. num. 63. Alia 3
ſpecies mutui ſingulariter contracti, ſi chirogra-
phum, qvo tibi Titius obſtrictus eſt, accipiam à te
hâc lege, ut exigam pecuniam, eaqve utar, ac cer-
tâ die eam reſtituam creditori. Sed hic qvæſtio 4
naſcitur, ſi ego exigere non potuerim à debitore,
an poſſim me reſtitutione chirographi liberare?
Aff. hoc *Carpz. p. 2. dec. 129.* nam mutuum hic non
contrahitur, niſi ab acceptione reali pecuniæ.
arg. L. Rogaſti. 11. pr. h. t. ibi, ſi vendideris puto mutuam pecuniam factam. Et alia mens ſi fuiſſet, ut
pecuniam eam realiter ſolveret, ſive acceperit,
pecuniam ſive non, committeretur pravitas uſu-
raria. Sed limitat idem *Carpzov. num. 26.* niſi 5
culpa penes me ſit, qvod non exegerim, qvod
præſumendum non eſt, ſed tibi probandum,
qvô caſu non executivè contra me ages, ſed re-
mitti debet ad judicium ordinarium propter fa-
cti & culpæ qvalitatem, qvæ ex inſtrumento ob-
ligationis probari neqvit. *Carpzov. d. l. in fin.* Alia 6
ſingularis mutui ſpecies eſt, qvando ab initiò
non fuit mutuum, ob defectum conſenſus acci-
pientis, vel dantis, ſed ex conſumtione concilia-
tur. Alia eſt, qvod in mutuô factô nomine alte- 7
rius per liberam perſonam qværatur obligatio
& actio alteri. *l. 2. C. per qvas perſonas. vid.*
Mozius de Mutuo in 4. col. de Natur. Mutui n. 31.
& ſeqq.

Ad L. Si ego pecuniam. 18.

SUMMARIA.

COnſumtio reconciliat dominii translationem, qvam diſſenſus in contractu impediebat. n. 1.
Conciliatio cum l.36.de acq. rer.dom.2.

1 DIſſenſus in ſpecie contractus impedit do-
minii translationem, qvam tamen conſum-
tio pecuniæ reconciliat, danti tamen datur con-
dictio pecuniæ conſumtæ, qvi tamen, ſi ani-
mum donandi habuit, repellitur exceptione
doli, qvod ſecundum voluntatem dantis con-
2 ſumſerit; ſecùs in exemplis in §. 1. poſitis. Sed
huic L. obſtat L. 36. *ff. de Acqvir. R.D.* qvam com-
muniùs intelligunt de eô caſu, qvando promiſ-
ſio donationis præceſſit, vel qvando opinio tra-
dentis eſſet utilior acceptanti, qvam accipiens
rem repudiaturus non præſumitur. *Zaſ. hic n. 7. & ſeq. Bach. d.d.20. th. 4. lit. A. Weſ. in ff. hic. n.12. Hi g. in Don. l. 4.c.18. Sed vid. Geddæus de ſtipul. c.3.n 7. & ſeqq. Vult. ad §.48. Inſt. de Rer. Div. Zæſ. ad tit. de Condict. indeb. n.2.*

Ad L. Non omnis. 19.

SUMMARIA.

EX numeratione non ſtatim ſeqvitur mutuum. n. 1.
Actus agentis non operatur ultrà ejus intentionem. 2.
Producta instrumenta non debent præjudicare producenti. 3.

1 ACtus numerationis non debet operari ul-
tra intentionem numerantis, nec ſtatim
contrahitur mutuum, ſed poteſt alius nume-
rationis ejus eſſe finis. Hinc *ex principiô hu-*
2 *jus legis* colligitur regulam, qvòd actus agentis
non operetur ultra intentionem agentis. *Tu-
ſchus concl. 125. lit. A. Carpz. dec. 42. n. 15. Ax. Barboſ.
c. 25. ax. 37. conſ. Dec. in fine Rubr. de Conſtit. Bar-
tol. in l. ſed ſi poſſeſſori pr. ff. de Jurejur. Vinc. de*
3 *Franch. dec. 134. n. 7.* Sic ſolent producere inſtru-
menta cum proteſtatione, ne ſibi præjudicent.
Carpz. p. 1. c. 27. def. 7.

Ad L. Si Tibi. 20.

SUMMARIA.

AN, ſi rem iis alieni donem, ut eam mihi credat, ſit donatio vera? n. 1.
Subtilitas æqvitati poſtponenda. 2.

1 SI ecies hæc eſt, donavi tibi 100. ut ea mihi
crederes, qværitur, an ſit donatio, an verò
creditum? Reſp. nec donationem eſſe, qvia
ideò non data, ut penes te maneret, nec credi-
tum eſt, qvia ex neceſſitate contractus præ-
cedentis creditur. Sed ex æqvitate dici pot-
2 eſt eſſe & donationem, & Mutuum. Nota
igitur; ſubtilitatem æqvitati poſtponendam
eſſe, & eum non videri contrahere, qvi ex
neceſſitate præcedentis promiſſionis aut ob-
ligationis contrahit. *Tiraq. de LL. Connub. gl. 8. n. 186.* qvod in explicatione ſtatutorum be-
nè obſervandum.

Ad L. Qvidam exiſtimavêrunt. 21.

SUMMARIA.

CUr, ſi reus partem fateatur, partem neget, de hac litigare, illam actori ſolvere debeat? n. 1.
An igitur creditor particularem ſolutionem acceptare teneatur? 5.
De illiqvido jure cautio offerenda. 4. & 5.
Judex debet lites diminuere, qvantum fieri poteſt. 6.
Judex poteſt, admittere ex Rec. Imperii *particularem ſolutionem. 7. & 8.*

REus ſi partem fatetur, partem negat, acto- 1
ri partem offerre, & de alterâ parte litigare
poteſt; ratio eſt, qvia prætoris eſt, deminuere
lites, minuitur autem, cum materia litis mi-
nuitur, ut in igne. Idem & ſi totum petam, 2
pars altera partem offerat. *Cujac. ad h.l. tom. 1. p.
2194.* & ſic exceptio Regulæ, qvòd creditor par- 3
ticularem ſolutionem acceptare non teneatur
*L. Obſignatione. 9. C. de ſolut. vid. hic Zaſ. Card.
Tuſchus concluſ. 544. num. 6. & 9. l. 5. conſ. plures
allegans Georg. Schultz. in tr. de Oblat. c. 4. num.
6. Zæſius ad tit. de ſolut. num. 28.* Liqvidum er- 4
gò & certum Jus ſtatim eſt ſolvendum, ſed & il-
liqvidô aſſecuratio eſt offerenda, per nudam re-
promiſſionem, ſi dives, aut cautionem. *Gratus
reſp. 93. num. 52. & num. 74. lib. 1. Natta conſ. 101.
num. 5. P. Greg. in Syntagm. l. 26. c. 23. num. 1.
Surdus conſ. 142. num. 8. vol. 1. & conſ. 333. num.
42. vol. 3. Kœppen dec. 34. num. 9. Carpzov. p. 2. c.
25. d. 17. & Hering. de fidej. c. 15. num. 117.* Sic 5
Viduæ, qvæ jure retentionis uſa erat, hære-
des, cum orta lis eſſet de qvantô, diximus li-
qvidum ſolvendum eſſe hæredibus, & de
reliqvò illiqvidô præſtandam eſſe cautionem,
menſe Apr. Anno 1656. *Car. Molin. in tract.
de Divid. & individ. p. 2. num. 12. num. 35. & n.
47. Soc. jun. in leg. ſtipulationes non dividun-
tur. 91. conſ. & Buſius ad hanc legem, qvi alias
limitationes refert.* Generaliùs autem ex 6
hâc lege inferunt, Judicis officium eſſe,
qvantum fieri poteſt, lites deminuere; ex qvô
plurima fluunt, V. gr. qvando ſententia
nullitatis arguitur, poteſt ſuperior de meritis
cognoſcere, & ſi ſententiam reperit juſtam,
confirmabit, ſi injuſtam, reformabit. *vid. Gail.
l. 1. obſ. 75. num. 6. & Mynſ. ibi citatus & Dn. Mev.
p. 3. d. 232.* Colligitur *ex hâc L.* poſſe judicem 7
conſideratâ ratione temporum, admittere
particularem ſolutionem, præſertim poſt Re-
ceſſum Imperii de anno 1654. So viel nun die 8
Capitalia &c. *Dn. Mev. p. 3. dec. 236.* item qvan-
do totius debiti ſolutio pauperem debitorem
ſtatim de ſtatu ſuô dejiceret, ut ſi ruſticus pro-
pter multas calamitates onera non ſolviſſet, ju-
ſtè factum cenſet *Dn. Mev. p. 5. dec. 104.* ſi jubea-
tur ſingulis annis annuum & veterem cenſum
unius

9 unius anni ſolvere. Colligitur etiam, poſ-
ſe aliqvem petere, ut is, qvi injuſtè pignora-
verat, capita ovium & vaccarum viva reſtitu-
ar, & de mortuorum pretium; interim au-
tem in continenti vivorum reſtitutio injun-
genda.

Ad L. Vinum. 22.

SUMMARIA.

Æſtimatio rei fungibilis qvomodo ineunda ſit? n. 1. & 3.
Qvibus caſibus æſtimatio loco rei ſolvenda ſit? 2.
Qvid ſi debitor ſit in mora, qvomodo æſtimatio facienda? 4.
Qvid ſi pretium rei præſtandæ interim creverit? 5.
Qvomodo æſtimatio facienda, ſi de certo loco ſolutionis conventum? 6.
Idem eſt in monetâ, qvod in alia re fungibili, æſtimandâ. 7.
Si nullum tempus aut locus determinatus, æſtimatio facienda ſecundum tempus, qvô res petitur. 8.
Qvibus caſibus non tempus, qvo res petitur, inſpiciatur? 9. & ſeqq.
Qvid ſi poſt moram acceptus ſit fidejuſſor? 10.
Qvodnam tempus in b.f. qvod idem in ſtricti juris contractibus inſpiciatur? 14.

1 SI æſtimatio vini, vel alterius rei fungibi-
lis ſit ſolvenda, qvod qvando fiat ex aliis
LL. eſt diſcendum, (ſcilicet hoc fit, ſi res de-
2 bita 1. præſtari neqveat, aut 2. ob moram
debitoris præſtatio creditori non expediat;
aut 3. debitor ex contumacia præſtare non
velit. *Vid. Dn. Struv. Exercit. 16. theſ. 37.* qvàm-
vis hic agatur de debitore non exiſtente in mo-
ra, ſed difficultatem vini ſolvendi allegante,
& ſolutionem æſtimationis offerente, ut ad-
eo Dd. veteres temulentos fuiſſe, jocetur *Cu-
jac.* dum hic de morâ tractant, de qvâ nullum
3 hic verbum. *tom. 1. operum. p. 2321.*) tunc ſi ni-
hil dictum, tunc ejus temporis æſtimatio faci-
enda eſt, qvô tempore petitur i. e. lis conteſta-
ta eſt; ſi verò tempus certum expreſſum, tunc
æſtimatio vini ſecundum id tempus & eum lo-
cum, in qvô ſolutio ex contractu facienda eſt,
4 regulanda erit, niſi debitor in mora. Nam
tunc ſi pretium rei dandæ decreſcat, æſtimatio
fieret non ex eô decrementô, ſed tunc atten-
ditur tempus illud, in qvô ex conventione res
5 dari debuit: Sed qvando æſtimatio rei præ-
ſtandæ crevit, tunc incrementum pretii atten-
ditur uſqve ad tempus ſententiæ latæ. *L. pen.
ff. de condict. trit. Zaſ. hic num. 13. & ſeq. Dn.*
6 *Struv. d. l.* Sic ſi de certô locô convenerit, æſti-
matio facienda ſecundum pretium loci ad-
jecti, per *h. l.* & ita pronunciatum eſſe re-
fert *Rota Gen. dec. 117. num. 4.* ubi obiter note-
tur argumentum à tempore ad locum *Br.*
7 *Caſtr. Jaſon, &c. hic Matthesſing. 122. &c.* Et hoc
non tantum in vinô, ſed etiam in monetâ ve-
rum eſt, ſi valor monetæ varius, & debitor fu-
erit in morâ, ſi ſcilicet judicialiter interpellatus,
cùm hæc æſtimatio intereſſe extrinſeci officio
judicis debeatur, *per L. cum poſtulaſſem. 44. pr. ff.
damno inf. Berlich. p. 1. dec. 156.* Si ergò de certô 8
locô & tempore non convenerit, ſecundum il-
lud tempus æſtimabitur, qvo petetur. Sed limi- 9
tatur Regula, 1. Niſi de intrinſecâ bonitate lo-
qvamur, *per L. quod te ſupra h. t.* 2. Si æſtima-
tio per ſtipulationem veniat, & jure actionis pe-
tatur, *per l. 28. ff. de Novation.* Nam hôc caſu 10
tempus contractus reſpicitur. Tale enim hic
petitur, qvale in obligationem eſt deductum.
Bach. d. d. th. 13. lit. B. pag. 779. 3, Niſi poſt mo-
ram acceptus fidejuſſor. Nam tum tempus
Judicati conſideratur *l. 22. de O. & A.* Nam
videtur eſſe contrarietas inter *l. 22. ff. de Obl. &
Act.* & inter *l. 37. ff. Mandati*; ſed illa lex 22. 11
loqvitur de caſu, qvô debitor ab initiô non
dedit fidejuſſorem; ſed poſt moram, cùm ex-
igeretur. In *d. l. 37.* verò ſpecialis eſt ratio in
actione mandati, ubi nec plùs nec minùs qvàm
ſolvit fidejuſſor conſeqvi debet. *Vid. Ant. Faber
Lib. conject. c. 7. Bachov. d. t.* & ideò hôc caſu non
tempus contractus, ſed ſolutionis attenditur.
4. Niſi ſuper æſtimatione rei debitæ juramen- 12
tum in litem ſit præſtitum, *per l. 3. §. 2. ff. commo-
dati.* 8, Niſi debitor vini ſtatim debuiſſet vi- 13
num præſtare; nam tunc inſpicitur tempus
contractûs vel ſententiæ, qvanti plurimi al-
terutrô tempore ſit æſtimatio. *l. 3. §. 3. de Actio-
ne Emti.* Notandum verò, qvòd nonnulli di- 14
ſtingvant; nam qvando per juramentum in li-
tem æſtimatio facienda, diſtingvitur inter b.f &
ſtricti Juris judicia, ut in his tempus conte-
ſtationis litis, in illis condemnationis attenda-
tur. *l. 3. §. 2. ff. commod. Bach. d. l. vid. Dn. Struv.
d. leg. Diſput. 16. th. 37. Zaſ. ad h. t. num. 26. & ſeqq.
Wiſſenbachius d. 24. th. 10. & duabus ſeqq.*

Ad L. Si eum ſervum. 23.

SUMMARIA.

Loco rei, qva ad alium pervenit ex lucativâ cauſa, peremta pretium repetere poſſum. num. 1.
Qvid ſi ex titulô oneroſo ad illum pervenerit? 2.
Annon idem ſit, ſive res peremta, ſive vendita ſit? 3. & 4.
Idem in commodatô, qvod periit. 5.

PRetium rei meæ, qvæ ad aliud pervenit ex 1
cauſâ lucrativa, re peremtâ, poſſum repe-
tere, & ſic pretium ſuccedit loco rei. Ratio
hujus deciſionis ex regulâ eſt, qvòd nemo de-
beat locupletari cum alterius damnô. Er- 2
gò aliud eſt, ſi pretium rei meæ ad te ex titu-
lô oneroſô pervenerit; nam tunc neqve ex ri-
gore Juris, neqve ex æqvitate hujus legis tene-
beris. *Zaſ. hic. n. 12.* Sed cur dicitur de ſervô
perem-

3. peremto ? Annon etiam ſervo vendito vivo
poteſt ad pretium agi ? R. Negando, nam
actio ex æqvitate in ſubſidium datur. Ergo cum
ſervus vivus poſſit vindicari, fruſtrà ſubſidia-
rium hujus legis remedium imploraretur.
Zaſ. hic prope finem. Petr. Peck. ad c. locupleta-
4. *ri. 48. prope finem de R. J. l. 6.* Ille qvi rem meam
vendidit, ſi res perierit, tenetur ad pretium re-
ſtituendum, ne cum meo damno locupletetur.
Sed ſi res adhuc extet & recuperari poſſit, non
certum eſt damnum meum. Unde & *Barth.*
5. in hac Lege dicit, rem ſi commodaverim, & tu
vendideris, & res recuperari non poſſit, te tene-
ri ad æſtimationem. Hæc autem petuntur per
condictionem certi generalem.

ad L. Creditor. 25.

SUMMARIA.

*AN & quando ille, qvi ad refectionem rei pecu-
niam mutuò dedit, expreſſam hypothecam
habeat, & aliis præferatur ? n. 1.*
An idem in pecunia ad rem emendam data ? 2.

1. QVi ad refectionem rei mutuo dedit, non
tantum tacitam hypothecam habet, ſed
etiam Creditoribus expreſſam hypothecam
priorem habentibus præfertur, ſi modo res re-
fecta extet & probetur, pecuniam ad refectio-
nem mutuo datam, & exinde rem refectam eſ-
2. ſe. *Carpzov. part. 1. n. 187.* Aliud in pecunia ad
emendam rem mutuo data: niſi de hypotheca
anteqvam res emeretur, proſpexerit ſibi. *l. 27. C.
qvi potiores in pignore habeantur. Carpz. d. loc.
def. 107. & ſeq. Zaſ. hic n. 8. Richter. de priv. cre-
dit. p. 109.*

ad L. Civitas. 27.

SUMMARIA.

*CIvitas quando obligetur ex mutuo contractu
per Adminiſtratores ? n. 1.*
*Qvid, ſi pecunia verſa ſit in utilitatem Civita-
tis ? 2. 3 & 4.*
*Qvando creditor verſionem probare non poteſt,
an Civitas teneatur ? 5.*
*Qvid, ſi Civitas ipſa, non per Adminiſtratores,
contraxerit ? 6.*
*Qvid, ſi per ſuffragia cives actorem conſtituant,
qvi pecuniam accipiat ? 7.*
*Qvid, ſi civitas omnem in ſe poteſtatem dederit ?
8. & 9.*
*An reqviratur verſio, ſi nudi adminiſtratores ea
agunt, qvæ officio ſuo incumbunt ? 10.*
*An, ſi civitati pecunia credita, quam deinde
Principi dedit, ſe tueri poſſit, qvod non
verſa ? 11. & 12.*
*Qvid, ſi Senatus locavit prædia, an etiam pro-
banda verſio ? 13. & 14.*
*Si culpâ Adminiſtratorum depoſitum perierit, an
contra civitatem agatur ? 15.*
*An in dubio conſenſus civium adhibitus præſu-
matur, in contractu à Senatu celebrato ? 16.*
Ad h. L. ad alios contractus extendatur ? 17.
Qvomodo probetur verſio in utilitatem ? 18.
*Contra Adminiſtratores & civitatem poteſt ſimul
agi hoc caſu. 19.*
Præjudicium in hac cauſa. 21.
*Dominus, niſi verſio in rem ſuam probetur, non
tenetur. 22.*

CIvitas, vel Eccleſia, &c. non obligatur ex
mutuo contracto per adminiſtratorem; ni- 1.
ſi doceatur verſio in utilitatem civitatis vel Ec-
cleſiæ, ipſi tamen adminiſtratores tenentur, ſi
non ſit verſa. *Vid. Hartm. Piſt. part. 1. qvæſt. 37.
per totum Carpzov. p. 2. qvæſt. 6. def. 21. Klock.
conſ. 54. qvæſt. 5. vol. 2. Mevius p. 3. dec. 229. &
ſeq. Menoch. caſ. 432. & alii.* Sed ſi pecunia ſit
verſa in commodum civitatis vel Eccleſiæ, 2.
nullo modo Adminiſtratores conveniri poſ-
ſunt, per tradita *Berlich. p. 3. deciſ. 303. per totam.*
Et qvomodo contra Adminiſtratores ſtarim
vel ſucceſſive in eodem proceſſu agi poſſit, vi- 3.
deri poteſt *Berlich. part. 3. deciſ. 304.* Et credi-
tori igitur incumbit probatio verſionis, qvæ 4.
qvomodo probanda ſit, tractat *Berlich. part. 3.
reſol. 305.* Qvando verò creditor eam probare 5.
non poteſt, nec Adminiſtrator, tunc non pot-
eſt ex inſtrumento Mutui contra civitatem agi
executivè. *Dn. Mev. p. 1. deciſ. 202.* Aliud ſi non 6.
Adminiſtratores Civitatis ſoli, ſed ipſa civitas
tota verè, convocatis ſcilicet civibus contraxe-
rit *Coler. de proceſſ. execut. p. 2. c. 3. num. 336.
& ſeq.* aut repræſentativè per tribunos plebis
acceperit, nam tunc probatione verſionis opus
non eſt. *Coler. d. l. num. 347. Richter. deciſ. 71.
num. 2.* Idem eſt ſi cives communibus ſuffra-
giis actorem conſtituant, qvi mutuum contra- 7.
hat. *Mantica de tac. & ambig. convent. lib. 8.
tit. 13. Trentacinq. l. 1. reſol. tit. qvod cujusqve
reſol. 2. & Dn. Struvius Exercitat. 16. theſ. 18.*
Idem eſt, ſi civitas omnem in ſe poteſtatem aliis 8.
dederit, ut penes eos plenum ſit & liberum ar-
bitrium, nam tunc non reqviritur probatio ver-
ſionis. *Dn. Mev. part. 3. deciſ. 229.* modo nihil
ſit contrarium legibus civitatis aut fini civitatis, 9.
aut menti eorum, qvi ſe ita ſubjecerunt. *Mevius
dict. loc.* Nec tunc verſio reqviritur, qvando 10.
nudi Magiſtratus, qvi tantum ſunt Admini-
ſtratores & Rectores civitatis, ea agunt, qvæ
officio eorum incumbunt, nam nec tunc re-
qviri probationem verſionis, dicit *d. l. Mevius.*
Qværitur autem, ſi crediderim civitati, & civi- 11.
tas illud mutuo det iterum Principi vel Æra-
rio publico, an Civitas ſe tueri poſſit beneficio
hujus legis, qvod pecunia non ſit verſa in uti-
litatem civitatis ? Negant *Coler. de proceſſ.
execut. part. 2. cap. 3. numer. 343. & Dn. Me-
vius de Areſt. cap. 8. numer. 119. & Lauterbach.
in diſputatione ad h. L. civitas. cap. 2. §. 7.*
Sed affirmat hos referens. *Manzius in centur.
deciſ. 1.* cujus rationes ibidem legi poſſunt.

11. Ego qvidem diſtingvendum putaram, u-
trum nullas uſuras perceperit civitas ex pu-
blico ærario, an verò acceperit, ſed ob cala-
mitatem belli accipere jam non poſſit; ut il-
lo caſu detur civitati exceptio, & teneatur
cedere actionem contra ſuperiorem juxta
Manzium; hoc verò caſo non, juxta Dd. ſu-
pra allegatos, qvia dum aliqvandiu uſuras
accepit civitas, verſa eſt pecunia in ejus uti-
litatem. Ergo locum habebit *L. videamus.*
13. *17. ff. quod metus cauſa.* Hanc legem etiam
Doctores ad alios contractus applicant, v. g.
Senatus locaverat prædium civitatis vel cu-
riæ (nam bona curiæ ſunt civitatis, nam cu-
riæ propter civitatem, non contra, & civita-
te extincta non opus eſt curia) ſine adhibito
conſenſu civium, ideo poſteà hunc contra-
ctum ex eo capite vult impugnare condu-
ctor, ſed malè, qvia eſt exceptio Juris tertii,
& alleget propriam turpitudinem: Sed ci-
14. ves hunc poterant allegare defectum, ſine
ſuo conſenſu initum, & Senatus qvoqve, ſi
non hunc defectum, ſed enormem læſionem
15. probaret. Sic etiamſi penes Senatum qvid de-
poſuiſſet, & culpa adminiſtratorum depoſitum
periiſſet, non datur actio contra civita-
tem, qvia hæc locupletior non erat facta.
16. *Dn. Mev. p. 5. dec. 383.* Sanè contractum à
Senatu cum conſenſu civium celebratum
eſſe, in dubio non præſumitur, qvia eſt ex-
trinſeca ſolennitas, qvæ non præſumitur.
Dn. Mevius d. p. 5. dec. 385. Sed communiter
17. recepta eſt ſententia, hanc legem ad alios
contractus, v. gr. venditionem non pertine-
re, ſi v. g. Cives vel Senatus diceret, pretium
in utilitatem Civitatis verſum non eſſe, ut
per plures authoritates deducit *Berlich. p. 3.
dec. 302. num. 9.* & ante eum *Harten. Piſt. q. 37.
num. 31. & Roppen deciſ. 60. & alii.* Verſio au-
tem in utilitatem Civitatis diverſimodè proba-
18. tur. Nam levior probatio ſufficiet, ſi contra-
ctus in utilitatem civitatis principaliter initus,
gravior verò, ſi non ea contrahentium inten-
tio, ut civitati commodum crearetur, *Dn.
Mev. dec. p. 5. deciſ. 386.* Poteſt autem actio con-
tra civitatem & Adminiſtratores ſimul inſtitui,
19. qvo caſu abſoluta civitate contra admini-
ſtratores pergitur, ſi verò contra ſolam Ci-
vitatem actum, hac abſoluta reſervatur actio
contra Adminiſtratores. *Dn. Mevius dec. p. 5.
dec. 377.* Plura de lege hac celebri vide apud
Berlichium p. 3. dec. 301. & ſeq. nuperrimè pub-
lici juris facta. *Belognetum tomo 2. p. 119.* & ali-
20. os habeitqve locum hæc lex etiam in pagis & vil-
lis, qvæ per Conſilium vel Adminiſtratores
reguntur. *Rol. à Valle vol. 1. conſ. 90. num. 25.*
Subjicio præjudicium Cameræ Brandenburg.
21. pro majori hujus materiæ declaratione: In
Sachen eines Rahts zu L./ Klägers an einem/
wieder den Raht der Stadt zu P./ Beklag-
ten am andern Theil wegen 350. Thl. ſo auf Sr.
Churfl. Durchl. Befehl und Verordnung kla-
gender Rath/ zu den Regensburgiſchen Legati-
ons-koſten deputiret, und den Abgeordneten der
Stadt P. in Händen gegeben/ dieſelbe in Sr.
Churfl. Dl. Hoflager zu liefern/ damit ſie ad u-
ſus deſtinatos würcklich angewandt werden
möchten/ geben die Churfl. Brandenb. Cam̃er-
Gerichts-Räthe zum Beſcheid/ weil die Re-
gensburgiſche Legation nicht vor ſich gangen/
dahero dem Kläger ihr Geld/ ſo ſie den Abge-
ordneten der Stadt P. bonâ fide anvertrauet/
billich hinwiederum geliefert uñ zurück gebracht
werden ſollen/ ſolches aber nicht geſchehen/ daß
demnach Kläger billich zu klagen/ und das Ihre
zu repetiren befugt ſeyn/ im Fall nun dieſes
Geld in commodum der Stad P. nicht ge-
wandt/ welches gleichwol die libri Publici zu
Rathhauſe/ ſo disfalls Inhalts des am 4. Dec.
Anno 1648. ertheilen Abſcheides zu produciren
ſeyn/ mit mehren ausweiſen werden. So iſt
zwar die Stadt und allgemeine Bürgerſchafft
ab inſtituta actione zu abſolviren und loßzuzäh-
len. Alleine haben die Adminiſtratores ſehr übel
gehandelt/ daß ſie das Geld/ welches ſie Klägern
zurück bringen und wieder liefern ſollen/ an ſich
behalten/ ſo iſt auch eine ſupina culpa & negli-
gentia von den Succeſſoribus in der ſtracks fol-
genden Regierung geweſen/ daß ſie von den An-
teceſſoribus keine Rechnung genommen/ wel-
ches/ wenn es geſchehen/ die Klägere alſo fort
zu den Ihren/ ohne Weitläufftigkeit gelangen
können. Derowegen denn im Fall/ dieſe 350.
Thl. in der Stadt. P. commodum nicht con-
vertiret, die Adminiſtratores in den beyden Re-
gierungen/ ſo damals einander gefolget/ oder
dero hæredes Klägeren Erſtattung zu thun/
und das Capital ſamt den Zinß zu refundiren
ſchuldig. Uhrkundlich ꝛc. Hanc legem ad o- 22.
mnes adminiſtratores rerum alienarum exten-
dit *Cothman. v. 4. conſ. 39. n. 26.* qvod ſcilicet
Dominus non teneatur, niſi neceſſitas vel ver-
ſio in rem Domini, mandatum ejus (ſaltem
tacitum) vel ratihabitio ſeqvatur. Plures *ibi re-
fert Dd. Cothman.* & idem dicit in adminiſtra-
toribus *n. 28.*

ad L. Qvi pecuniam. 30.

SUMMARIA.

*Mutuum ſine reali traditione non contrahi-
tur. num.* 1.

Aliud eſt contractus, aliud pactū de contrahendo. 2

*Qui promiſerit ſe daturum, tenetur de æquitate
Canon.* 3.

CONtractus mutui eſt realis, & ideò tradi-
tione contrahitur: ergò qvando ſpe fu-
turæ ſolutionis Creditori promiſi, numera-
tionem recuſando, non teneor, & habeo
exceptionem non numeratæ pecuniæ, de
qva videatur *tit. in Cod. de Except. non num.
pec. & ibi à me aliqve notata.* Collige gene- 1.
ralius,

ralius, eſſe aliud, ipſum contractum, aliud ve- pactum de ineundo contractu; aliud locare, aliud locare velle, hoc non infert contractum, ſed voluntatem contrahendi. *Dn. Mev. p. 4.*
4. *dec. 234.* Sed qui promiſit, ſe obligaturum, vel daturum, omnino tenetur ex æquitate juris Canonici, quo ex omni pacto dari ſolet actio. *Car. Ruinus vol. 4. conſ. 19. n. 14.* de quo pluribus alibi.

ad L. Cum fundus. 31.

SUMMARIA.

IN condictione certi à quo tempore veniant acceſſiones? n. 1. & 2.

Dominus ex contractu ſervi, in quantum teneatur? 3.

1. IN condictione certi cum ſit ſtricti Juris, acceſſiones & omnis cauſa veniunt à tempore litis conteſtatæ. Hæc regula paſſim traditur. Sed declarat hanc regulam *Riminald. vol. 3.*
2. *conſ. 233. num. 64.* modo contractus ſtricti Juris valuit, nam ſi non valuit, etiam antea perceptos fructus tenetur reſtituere. Sed de hac materia alibi agitur, maximè in *L. lite conteſtata. 35 ff. de Uſuris.* Ex §. 1. notetur, ſi Dominus
3. approbat contractum à ſervo celebratum, tenetur in ſolidum, ſi reprobat, quatenus in peculio eſt. Parum utile eſt, quod hic habetur, teſte hic *Zaſio*, niſi fortè ad Inſtitorem applicari ex parte poſſit. Sed de Circuitu vitando hic notant Dd. de quo *Vid. A. Barboſa. lib. 3. Loc. com. c. 18. Menoch. conſ. 68. n. 19. & conſ. 795. n. 37.*

Ad L. Si & me & Titium. 32.

SUMMARIA.

COndictione certi repetere poſſum à te rem meam, quæ ad te ex cauſa lucrativa ſine titulo pervenit. n. 1 & 2.

An dominus, cujus pecuniam fur ſuo creditori ſolvit, ex h. L. contra creditorem furis agere valeat? 3. & 4.

Si titulo oneroſo ad alium res mea pervenit, an detur hoc remedium? 5.

Quid, ſi alia via ordinaria ſuperſit? 6.

1. HAnc Legem auream, aureisqve literis ſcribendam, dicunt *Baldus, Pariſius & alii.* Alii ſpeculum aureum, alii legem divinam appellant & nobilem, quos recenſet *Hippol. Rimin conſ 66. n. 22.* Senſus eſt, ſi res mea vel mihi debita ad te perveniat, titulo lucrativo, nec cauſa eſt, quare apud te permanere debeat, eam condictione certi repetere poſſum ex æquitate. Unde colligunt Regulam,
2. ex æquitate dari mihi actionem contra eum, qui rem meam vel mihi debitam mala fide ſine juſta cauſa, & ita titulo lucrativo aut nullo poſſidet. *Natta conſ. 147. n. 2. Menoch remed 4. recuper. poſſ. per tot. Klock. vol. 2. conſ. 50. num. 8. & ſeq. Riminaldus d. l. conſ. Hillig. l. 12 c. 4. lit. A. & in fin.* Ubi hoc negotium ad quaſi negotiorum geſtionem refert, & habet locum condictione ſine cauſa. Sed cum ali- 3.
quando fur pecuniam furto ſubreptam ſuo creditori ſolviſſet, quærebatur, an dominus pecuniæ furtivæ, contra creditorem, qui accepit, actionem habeat ex hac lege? quod affirmabatur, ſi adhuc creditor habeat pecuniam, nam tunc rectè vindicari poſſet via ordinaria, nam rem meam à qvocunque poſſeſſore poſſum vindicare: ſi autem conſumta eſſet, non poteſt pecunia condici, quia lex hæc loquitur de caſu, ubi ſine cauſa res mea penes alium eſt, ſed ibi adeſt cauſa, ſcilicet debiti, niſi mala fide acceperit à fure ſciens eſſe furtivam aut conſumſerit, ut à Facultate noſtrâ pronunciatum d e 23. Dec. anno 1665. nam creditor, qui ſciens 4.
pecuniam ſubreptam accipit, furti particeps redditur, & ſine cauſa pecunia apud ipſum eſt, cum pecuniam furto ſubreptam accipere non deberet. Sic non datur hoc remedium, ſi titulo oneroſo pervenerit ad te bona fide. *Me-* 5.
noch. d. l. Alexand. lib. 1. conſ 92. n. 5. & hunc referens *Barboſa locupl. l. 10. cap. 29. axiom. 25.* Notandum autem, quia ex æquitate datur 6.
hoc remedium, id non habere locum, ubi alia ordinaria via ſupereſt, ut tradit *Cephalus conſ. 36. n. fin. lib. 1.* nam tantum ex æquitate datur hoc remedium extraordinarium. *Menoch. de Recup. poſſ. in prælud. n. 48.* quando inter partes nihil eſt actum, & ita nulla datur actio ordinaria. *Ruinus vol. 4. conſ. 19. n. 2.*

Ad L. Principalibus. 33. & ſeq.

SUMMARIA.

PRæſes provinciæ & officiales an mutuum contrahere poſſint? n. 1. & 2.

Quid ſi Præſes in patria munus gerat? &c 3.

Hodiè quid hoc caſu circa Magiſtratus obſervetur? 4.

PRæſides Provinciarum mutum dare non poſſunt. *Hic & l. Impreſſionem C. quod metus cauſa.* Sed quid de officialibus? R. de his 1.
dicitur, quia perpetui ſunt, quod mutuum 2.
contrahere poſſint, quod ad Magiſtratus perpetuos communiter applicant *Dd. Zaſius hic n. 1. & 14. Tr. diſp. 20. th. 4. lit. B.* de quo ibidem dubitat *Bach.* cum & metus impreſſionis in perpetuos Magiſtratus cadat, & *L. un. §. 2. de contr. jud.* generaliter loquatur, nec non *L. 3. C. h. t.* Et ratio *l. 34.* convenit quidem officialibus, ſed non Magiſtratibus, & non eſt adæquata. Poteſt præſes etiam contrahere, ſi in Patria munus hoc gerat, vel palam 3.
ac bona fide contrahat. *vid. hic Zaſ. Jaſon Dec. & alii conſ Wiſſenbach. d. d. 24. th. 15.* item ſi ex neceſſitate famis emat prædium, unde ſe alat. *Menoch. l. 2. A. Q caſu 182. n. 29. quem refert Rol. à Valle vol. 4. conf. 56. num. 13.* Sed

4. cùm hodiè perpetui plerumque ſint Magiſtra-
tus, oec tam amplum imperium, & durante
poreſtate in jus vocati poſſint, leges hæ non
adeò obſervantur, niſi concusſio doceatur.
Chriſtin. vol. 2. dec. 86. n. 3. & quos allegat Grænwegen ad l. un. C. de Contract. jud.

ad L. Periculum. 35.

SUMMARIUM.

M*ariti, tutores & Adminiſtratores differunt exactionem debitorum ſuo periculo.*

SI debitorum nomina efficiantur deteriora, periculum pertioet ad adminiſtratorem, qui exigere diſtulit. Ideoque hoc maritis notandum accipientibus in dotem nomina. Nam nomina non compellando fiunr deteriora, ideoque culpa ab allegante probanda. *Cujac. t. 1. p. 1729.* Hoc tutores & Adminiſtratores civitatum notent.

ad L. Cum ad præſens. 37.

SUMMARIA.

C*onditio in præſens vel futurum tempus non differt obligationem. n. 1.*
Sunt hæ quaſi conditiones. 2 & 3.
Varia exempla quaſi conditionum. 4. & ſeqq.

1. COnditio in præſens vel præteritum tem-
pus collata non differr obligationem, ſed
ſtatim aut al.qua aut nulla eſt obligatio, licet
figura orationis ſit conditionalis. *Don. lib. 8.*
cap. 30. poſt lit. C. & ideò ſponſiones ad præte-
2. ritum & præſens tempus collatæ propriè alea-
torias non eſſe, cum per rerum naturam habe-
ant determinatam certitudinem, probat *Wam-*
mes. conſ. 10. n. 21. cent. 4. Et ideo hæ in ſpe-
3. ciem cooditiones, quæ in tempus præſens aut
prætetitum conferuntur, quaſi conditiones
vocantur *ad h. L. à Cujac. tom. 4. pag. 1275.*
4. Sic quaſi conditionatum promiſſum qui petit,
5. non petit plus. Quaſi conditiooalis promiſ-
ſio novat priorem obligationem, non verò
ſtatim conditionalis, *per L præced 36. & l. quo-*
6. *ties. ff. Novat.* Sub quaſi conditione filiusfa-
milias inſtitui poteſt. Poſterius Teſtamentum
factum ſub quaſi conditione, ſtatim vel rum-
7. pit, vel non rumpit teſtamentum; ſub quaſi
conditione relictum legatum transmittitur ad
hæredem, quod bene notandum. Uſuræ in
ſtipulationem quaſi conditionalem deductæ
ſtatim currunt, quæ omnia in verâ conditione
ſecus ſe habent.

ad L. Lecta. 40.

SUMMARIA.

C*Aſus legis aliàs difficillima refertur n. 1. 2. & 3.*
Pactum in continenti appoſitum etiam contractibus ſtricti juris ineſt. 4.
Quæ in continenti adjiciuntur, videntur ineſſe contractui. 5.

SUmma hujus L. difficillimæ eſt, cujus facti 1.
ſpeciem *Wiſſenbach mox allegando loco ex-*
plicavit, ante quem ita etiam explicavit *Cuj.*
v. g. Lucius Titius acceptis mutuo quindecim
millibus creditori ſtipulanti promiſit, ſe ca-
lendis proximis ſoluturum, & ſi oon ſolverit,
ſe ſoluturum ex tempore moræ centeſimas uſu-
ras vel menſuras, huic in continenti additum
pactum, quo dies ſolutionis mutata, & ſolu-
tio in partes & annos diviſa, quæritur, cum
in pacto nihil de uſuris dictum, an ſingularum
portionum, an totius ſummæ uſuræ ſtatim de-
beantur? Reſp. hoc pactum ineſſe contractui,
& ideo calendis proximis non poſſe uſuras to-
tius ſortis peti, ob exce. doli & pacti. Ratio 2.
dubitandi eſt, quia illud pactum loquitur tan-
tum de ſorte, non de uſuris; ſed ratio deciden-
di eſt, quia uſuræ debentur in hâc ſpecie ex
mora, ergo dilata ſolutione ſortis, dilata &
diſtributa etiam videtur ſolutio uſurarum. Er- 3.
go ſumma hujus legis juxta *Cujac. tom. 1. pag.*
548. hæc eſt, pacto in continenti ſtipulationi
adjecto, dilata ſolutione ſortis, quam totam
ſolvi convenerat calendis Januarii proximis,
quæ tamen diviſa per pactum in penſiones
menſtruas, ut quaque die in penſione ceſſatum
fuerit, ex eo tempore uſuras deberi pro rata
penſionis non ſolutæ, non ex die ſtipulationis,
quia ita pactum erat, ut ob moram non ob
lucrum ſolverentur uſuræ. Colligunt alias 4.
ex hoc textu, pactum in continenti appoſitum
etiam ſtricti Juris contractibus ipſo Jure ineſſe,
& cootractum informare, & uſurarum curſum
impedire. *Vid. hic Zaſius. Bolognet. repetit. Juris Civilis. Rodericus de Cenſibus lib. 2. qu. 15. n. 46. conf. Philippus Matthæi in l. 27 de Reg. Jur. n. 41. Gæddeus de Stipulat cap. 8. n. 74. Fach. lib. 2. cap. 99. Loriotus de Transact. axiom. 3. Mozius rubr. de mutuo col. 1. ult. ord. n. 27. & ſeq. ubi format plures concluſiones. &*
quos refert Wiſſenbach d. 24. th. 17. Sic col- 5.
ligunt, ea quæ in continenti adjiciuntur con-
tractui, videri ineſſe, de qua *Neviz. L de pign. pag. 4. n. 39. & ſeq.* Quæ in continenti fieri poſſint, vide *Timq. de Retr. Convent. §. 1. Gl. 5. per totum.*

Ad L. pen.

SUMMARIA.

A*N, ſi ſervus calendario præpoſitus, & à Domino ex parte hæres ſcriptus ſit, creditores huic ignoranti ſolventes liberentur? n. 1.*
Qua actione tene[illegible] creditoribus? 2.
An mutuum teneat, quod interim dedit? 3.

PRæpoſuit quis Stichum ſervum calenda- 1.
rio, i. e mutui contractibus in provincia,
mortuus eſt præponens, poſtquam Stichum
ex parte hæredem ſcripſerat; mortuo eo, te-
ſtamentum publicatur. Interim Stichus igno-
rans

rans qvædam nominâ exegit, qvædam credidit de novo, qværitur ergò. 1. an debitores liberentur, ſi ignorarunt factum Domini, qvod aff.? 2. qva actione teneatur Stichus
2. cohæredibus? Reſpond. non familiæ herciſc. qvia non geſſit, ut hæres, & potuit ſuam partem ſolus exigere, ſi ſciviſſet ſe heredem.
3. Ergo tenetur negot. geſt. actione. 3. qværitur, an teneat mutuum, dum nonnullas pecunias credidit? Reſp. pro ea parte, qva hæres eſt, creditum valere. Colligunt etiam, licet qvis ſciat teſtamentum factum, præſumi tamen eum neſcire contenta. *Menoch. conſ. 207. num. 44. & ſeq. & qvos ibi refert.*, & qvod de ſervo hic dicitur, filio applicat. *Vid. hac de Lege Cujac. tom. 4. pag. 2022. & ſeqq.* conferatur etiam *Decianus l. 4. Reſp. 7. n. 45. Laur. de Pinu conſ. 167. n. 5.*

TITULUS II.
De Jurejurando.

Ad L. Rubr.

SUMMARIA.

Juramentum qvid ſit? n. 1.

An aſſeveratio per verbum Veritatis, vel an Eydes ſtatt/ *præſtita, ſit verum Jusjurandum? 2.*

An contraveniens promiſſioni, bey dem Wort der ewigen Warheit/ *ſit verè perjurus? 3. & 4.*

1. Juramentum eſt Adſeveratio religioſa ſub obteſtatione Divini Numinis. Præſtatur autem vel explicitè, vel implicitè per Verbum Veritatis, aut loco juramenti an Eydesſtatt/ qvæ formula omninò pro Jurejurando habetur, niſi à ſtatuto formale Juramentum
2. ſeu corporale ein Gelahrter-Eyd reqviratur. *Vid. Dn. Mevius p. 1. dec. 146.* Interim qvicun-
3. qve contravenit promiſſioni ſuæ, bey dem Wort der ewigen Warheit/ ille procul dubio perjurii reus eſt, ut rectè *Finckelth. obſ. 116.* qvod etiam fatetur *Carpz. p. 2. dec. 199. num. 20.* Unde nolim autor eſſe, ſive judicando
4. ſive conſulendo, ut huic juratæ promiſſioni qvis contraveniat. Conſcientiæ magis, qvam corticis verborum ſtatuti habenda ratio. Tutior ſententia pro Juramento facit. DEUS violatæ fidei ultor eſt.

ad *L.* 1. & 2.

SUMMARIA.

Juramentum & tranſactio pari paſſu ambulant. num. 1.

Contra matrimonium non defertur juramentum. 2.

Tranſigens de crimine non capitali infamis ſit, ſecus in juram. 3.

Tranſactio judicialis contra matrimonium valet. 5.

1. Juramenti delatio & tranſactio pari paſſu ambulant, & ab uno ad alterum argumentari licet, *hic & l. Qui Juraſſe. 26. §. fin. & l. 35. §. 1. h. t. Donell. lib. 24. c. 12. lit. A. Guido Papa dec. 549. num. 2. Carpzov. p. 3. dec. 229. n. 2.* qvod ulterius à me per partes traditum & explicatum *in Proceſſ. civ. cap. 23. num. 2. &*
2. *multis ſeqventibus*, qvibus adde matrimonium, contra qvod ut non valet tranſactio, ita nec delatio juramenti. *Carpzovius l. 3. Jurispr. Eccl. d. 39.* Sed manet tamen in nonnullis diſcrimen; nam de crimine non capitali tranſigens fit infamis, juramento ſe purgans non. 3.
Et res judicata facilius poteſt retractari, qvam Juramentum, *per l. 31. ff h. t. Cujac. ad L. 2. h. t. p. 993.* Et licet Juramentum non poſſit 4. 5.
deferri in judicio contra matrimonium; tranſactio tamen contra matrimonium judicialis valet, *Carpz. d. l. 3. def. 40. &c.*

ad L. Ait *Prætor.* 3. §. ult. & LL. ſeqq.

SUMMARIA.

Juramentum ex forma delationis formam recipit. n. 1.

Nec addenda clauſula, qvantum credo 2.

DEUS accipit juramentum, ut deferens intelligit. 4.

An jurans, ſi non habet animum ſe obligandi, in animæ foro obligetur? 5. & 6.

Juramentum ex forma delationis formam 1.
recipit, & ut delatum, ita præſtari oportet. *Carpzovius l. 3. Reſp. 49. Weſenb. conſ. 3. num.* 2.
52. & qvidem ſi pure delatum, pure eſt præſtandum, nec addenda clauſula; qvantum cre- 3.
do &c. *Zaſ. ad h. t. num. 56.* Et ſic intelligere debet etiam verba juramenti delati, ſicut deferens intelligit, abeſſe debet fucus & æqvi- 4.
vocatio. Nam & Deus ita accipit, ut intendit deferens. *c. qvocunqve 9. cauſ. 22. q. 5.* Un- 5.
de erronea opinio Theologorum Pontificiorum, qvos ſubinde citat ac ſeqvitur *Fagundez* ad ſecundum præceptum, ſi qvis jurando aliter intelligat, vel planè non habeat animum ſe obligandi, qvod tunc in animæ foro 6.
non obligetur. Periculoſiſſima hæc eſt opinio, nam ſi DEus intelligit ut deferens intelligit, procul dubio jurans in foro interiori obligabitur, qvamcunqve intentionem habuerit jurans, non tamen ſemper Judex formam à parte præſcriptam ſeqvitur, *per l. 53. §. 3. ff. h. t. Carpzov. parte. 1. Juriſpr. conſiſt. 41. def. pen.*

Ad L. Non erit juratum. 5. §. 2.

SUMMARIA.

NOn quæritur juramento præſtito, an debeatur, ſed an juratum ſit? n. 1.
Idem in juramento voluntario. 2.
A ſententia pro juramento non licet appellare. 3.
Judex tamen de perjurio quærere valet. 4.
An in neceſſario jur. nihil amplius quæratur? 5.
Quid ſi juramentum in contractu præſtitum? 6.
Ex conditione delata jurandum eſt, poſteà nihil proficiet. 7.
Acceptato juramento an pœnitere liceat? 8. 9. & 10.
Juramentum acceptatum non licet referre. 11.
An juramentum Titio delatum per ſententiam, contra quam appellavit alter, habeatur pro præſtito, Titio mortuo? 12.
Quid ſi nec juratum ſit, nec remiſſum juramentum? 14.
Nec jurans nec referens pro confeſſo habetur. 15.

1. JUramento præſtito, non quæritur, an de-
beatur, ſed an juratum ſit, æquum enim eſt,
ſtare conventioni, quæ in delatione ineſt, nec
ferendum, ut quis infirmet, quod ipſe procu-
ravit *Don. lib. 24. c. 17. & ibi Hillig. lit. K.* Et
2. id non tantum in judiciali, ſed etiam in volun-
tario juramento locum habet, de quo hæc lex
propriè loquitur. *Menoch. conſ. 217. n. 10.* ubi
& *nn. ſeqq.* ex hac lege probat, à ſententia pro
3. juramento lata non dari appellationem, quia
hoc tantum quæritur, an juratum ſit. Sed
4. quod nihil amplius quærendum ſit, de parte
intelligendum, nam Judex ob perjurium puni-
re poſſet *Cagn. ad l. ſi quis major. num. 128. C.*
5. *de Transact. in vol. 7. repet. n. 96.* Locum au-
tem tantum habet in juramento utriusque par-
tis voluntate præſtito, non verò unius tantùm,
ut in neceſſario. *Coraſ. in rep. l. admonendi h. t.*
n. 24 & ſeq. conſ. Ripa in l. admonendi. h. t. n.
6. *10. Purpuratus conſ. 606. n. 41.* Sed ſi in con-
tractu juramentum præſtitum, non excluditur
appellatio, niſi renunciatum ſit appellationi
juratò, quo caſu abſolutione à juramento opus
eſſet. *Dn. Mev. p. 1. dec. 147.* quia cauſa eſſe
poteſt juſta, cur non ſtetur juramento promiſ-
ſorio.

7. *Ad §. fin.* Ex conditione delata juran-
dum eſt, ut non finita delatione juret;
finitur autem, ſi ſimpliciter delatum, nec ſta-
tim juratur: nam ſi diſceſſerint, priusquam
juraret non remiſſo juramento, nec accepta-
8. tò, & ſi poſtea paratus ſit, nihil proficiet, *per*
h. textum & ibi Jaſ. num. 10. Donell. lib. 24. cap.
14. lit. Carpzov. pag. 2. dec. 193. num. 1. accepta-
to juramento licet nondum præſtito, deferenti
pœnitere non licet. *Dd. hic & Carpzov. p. 1. c.*
12. d. 4. vid. illi, quos allegat Hillig. d. c. 14. lit.
A. vide mea notata ad l. 11. C. h. t. niſi poſt dela-
9. tionem & ſubſecutam acceptationem novis
certisque probationibus inſtruatur deferens,
quas antea non habuerat. *d. l. 11. Carpz. d. l. &*
Struvius d. Exerc. 17. th. 39. Nec opus eſt, ut 10.
ſententia, qua juramenti delatio approbata,
per leuterationem vel appellationem fuerit
ſuſpenſa, ſed ob nova inſtrumenta etiam poſt
ſententiam poteſt deferens pœnitere *per d. l.*
11. C. h. t. Carpz. d. l. d. 4. Berlich. p. 1. concl. 32.
num. 6. Dn. Mev. p. 2. dec. 93. ubi etiam rectè
limitat, ſi deferens probare velit illum pejera-
turum. Nec illi, qui juramentum acceptavit, 11.
referre alteri licet. *Carpzov. p. 1. cap. 14. def. 3.*
Sed ſi juramentum ſuppletorium Titio dela-
tum per ſententiam, contra quam appellavit 12.
Cajus, Titio interim mortuo, an juramentum
habendum pro præſtito? Habetur quidem
cautela *l. 12. pr. C. de Rebus credit.* qua Titius
petere poterat, ut ſalva contradictione ſibi ju-
rare liceret. Sed iſta cautela quis non eſt uſus.
Verum quia contradictio injuſta prodeſſe ap-
pellanti non debet, ob id ſolum, quod actor
beneficio pro ſe introducto uti noluiſſet, Ca-
jo non debet. *Anton. Faber l. 4. tit. 1. def. 14.*
conf. Carpzov. l. 1. Reſp 120 Gail. l. 2. obſ. 43.
Et ideo etiam ſi ſuppletorium juramentum tibi 13.
delatum, poſſum probationem contrarii ante
præſtitum juramentum offerre. *Dn. Mev. p 4.*
dec. 296. Et ſi juratum non eſt, nec remiſſum 14.
juramentum, habetur pro eo, ac ſi res in ju-
dicium deducta non eſſet, & jurare recuſans
nec referens, pro confeſſo habendus. *Carpz.*
p. 1. Jurispr. for. c. 12. def. 19. & l. 6. reſp. 120.

Ad L. Remitti. 6.

SUMMARIA.

REmiſſi juramenti eadem vis, quæ præſtiti. n. 1.
Quid ſit remiſſio, & quando non fiat? 2.
Remiſſio etiam à referente fieri poteſt. 3.
An à pupillo vel tutore fiat? 4.
Plus quam homicida eſt, qui alii, quem pejeraturum ſcit, juramentum defert. 6. & 7.

REmiſſi juramenti eadem vis eſt, quàm præ- 1.
ſtiti. *l. 9. §. 1. h. t. & l. 8. C. h. t.* Remit-
tit autem, qui ei, qui ſuſcepit juramenti de- 2.
lationem & jurare paratus eſt, ejus gratiam
facit, voluntate ſuſcepti jurisjurandi conten-
tus, *per h. l.* Sed ſi ille, cui defertur, non
acceptavit, poſteà ſe offerat ad jurandum, is
tamen, qui detulit, jam nolit deferre, non
eſt remiſſio. Hæcque remiſſio tam à referen- 3.
te, quàm à deferente fieri poteſt. *Struvius Ex-*
erc. 17. th. 38. & de tali remiſſione etiam acci-
pienda *l. pen. h. t. vid. Don. & Hill. l. 24. c. 13.*
lit. H. Remiſſio autem hæc non poteſt fieri 4.
à Pupillo *l. 32.* neque à Tutore, quia dona-
tio eſt, niſi poſt delationem competerit, 5.
reum non debere, ne temerè juretur, *arg. l.*
9. §. 6. h. t. & qui alium pejeraturum proba- 6.
biliter exiſtimat, ſi deferat ei juramentum,

plus

plus quam homicida eſt. *capit. ille qui hominem. 5. cauſ. 22. q. 5. Hillig. d. c. lit. I.* Sarius
7. eſt jurare parato remittere, quam homicidium
committere, & animam occidere; facilior
jactura pecuniæ, quàm conſcientiæ, & quid
tandem lucri, ſi Adverſarius cum perjurio abſolvatur? *conf. Carpz. l. 3. Jurispr. conſiſt. def. 50, num. 6.*

Ad *L.* Etiam. 8.

SUMMARIA.

Jusjurandum an etiam ſucceſſori ſingulari proficiat? n. 1.

An etiam fidejuſſoribus? &c. 2. & 3.

1. Jusjurandum præſtitum de re non tantum
hæredi proficit, ſed etiam ſucceſſori ſingulari; ergo ſi venditor, te agente & ei deferente
juramentum, id præſtiterit, mihi emtori proficit hoc juramentum ad exceptionem, ſive
agatur in rem ſive in perſonam. *Zang. de Exc.*
2. *p. 3. c. 16. n. 30. Zaſius ad l. 7. num. 6.* Et ſic
competit fidejuſſoribus, mandatoribus, & pecuniæ conſtitutæ reis *Zang. d. l. n. 31. & Donell. l. 24. c. 15. lit. B.* Nec obſtat *l. 9. §. ult. h.*
3. *t.* quia aliud eſt in eo, qui non ſucceſſit neque
in univerſum jus, neque in re ſingulari. *conf. Zaſius in l. Ait prætor n. 6. h. t. Zang. de Except. p. 3 c. 16. n. 30. Don. d. c. 15. lit. B Cæpoll. ad tit. Ædil. Edicto. n. 10.*

ad L. Nam poſteaquam. 9.

SUMMARIA.

Juramentum delatum judiciale & præſtitum dat actionem & exceptionem. n. 1.

Oritur inde exceptio litis finitæ. 2.

Idem in voluntario extrajudiciali. 3.

An hæc exceptio tranſeat in ſucceſſorem ſingularem? 4.

An in fidejuſſorem? 5. & 6.

An lucrum repeti poſſit, ex perjurio alteri quæſitum? 7. & 8.

Quando juramentum remiſſum pro præſtito non habeatur? 9.

An in cauſa famoſa civili juramentum deferri poſſit? 10. & 14.

An in act. injur. civiliter intentat â? 12. & 13.

An ſuper exceptione ſpolii? 15.

An infamis deferre poſſit? 16.

An in famosâ actione juramentum referri poſſit? 18. & 19.

An in crimine, ubi pœna capitalis infligenda, juramentum actori reus deferat? 20.

An accuſator reo? 21. & 22.

Aut reus defert ſuper ipſo delicto, aut ſuper defenſione ſua. 23.

An in cauſis ſtatus deferri poſſit? 24.

An contra matrimonium? 25. 26. & 27.

An verò juram. purgationis? 29. & 30.

An pro matrimonio juramentum ſuppletorium deferri poſſit? 31. & 32.

Per juramentum actio fit perpetua, ſicut per litis conteſt. 33. 34. & 35.

Minor, qui juramentum detulit, quâ probare debeat, ſi reſtitui velit? 36.

Minor, ſi contra omiſſam Appellationem vult reſtitui, quâ probare debeat? 37.

Interdum exceptio eſt perpetua, ſed replica eſt temporalis. 38 39. & 40.

Juramentum præſtitum non præjudicat creditoribus 41.

Tàm procurator quàm Defenſor poſſunt pro domino jurare. 42. 43. & 44.

Cur procuratoris juramentum proſit domino, non verò noceat? 45. & 46.

An, ſi is, qui juravit, rem non eſſe actoris, poſſeſſionem amittat, quam actor apprehendit, ex præſtito juram. rem repetere valeat? 47. & 49.

Aliud, ſi juraſſet fundum eſſe ſuum. 50.

Sufficit jurare fundum eſſe ſuum, licet nullus titulus exprimatur. 51.

Si actor probavit dominium, & non probavit, reum poſſidere, unâ ſententia actor pro domino, & reus pro non poſſeſſore declaratur. 54.

Qui juravit ſe eſſe hæredem, ad omnia bona & acceſſiones habet actionem, ac ſi probaſſet. 55.

Juramentum delatum judiciale & præſtitum 1.
vel remiſſum, dat actionem & exceptionem,
ſi de Juramento conſtet, licet actionem ipſo
jure non perimat. *Ummius d. 8 num. 43. Hill. in Don. l. 24. c. 15. lit. A.* oritur tamen ex eo
exceptio litis finitæ, quæ litis ingreſſum im- 2.
pedit. *cap. 1. de litis conteſtatione l. b. 6. Seiferus de Juramen. lib. 1. cap 25. n. 134. Carpzov. pag. 1. conſt. 15. def. 1. & 2. Zanger. de Except. part. 3. c. 16. num. 10.* Idem in Juramento volunta- 3.
rio extrajudiciali. *§. 4. Inſt. de except. Zang. n.*
9. Et hæc Exceptio realis eſt in ſingularem 4.
ſucceſſorem tranſiens. *l. 8. h. t.* & ita etiam in
fidejuſſorem, per *l. 28. §. fin. h. t.* vel Conſtitu- 5.
torem. *Zang n 31. Don. lib. 24. cap. 15. lit. B. Zaſ. h. t. num. 46. & n. 57.* nam eadem cauſa
principalis vel fidejuſſoris. Ergo ubi eadem 6.
cauſa non eſt, alii, quam qui juravit, non proderit, & contra aliom actio ex Juramento non
datur, quam cui juratum eſt, *per h. l. 9. §. ult. Bach de act. d. 8. th. 4. Dn. Struv. Exerc. 17 th.*
50. Reperto tamen novo inſtrumento, quod 7.
jurijurando præſtito directè ſit contrarium,
tunc repeti poſſe ob perjurium lucrum, alteri
ex perjurio quæſitum, tradit *Carpzov. p. 1. c. 15 def. 3. per l. ult. C. h. t.* Sed aliud dicen- 8.
dum, ubi nullum perjurium, & alter juravit
in facto alieno, ſe neſcire; ubi non puto in
foro ſoli actionem dandam eſſe, ſed conſcientia ejus pungenda.

Quod autem *in §. 1.* dicitur, quod ju- 9.
ramentum remiſſum habeatur pro præſtito, id
non habet locum in iis rebus, quæ ob intereſſe publicum, vel ſine peccato à deferente

remitti non poſſunt, ut in cauſa matrimonii,
quando ſcilicet ſuppletorium aliquando de-
fertur.
10. *Ad* §. 2. In cauſa etiam famoſa civili, v.
gr. Depoſiti, Mandati, furti, juramentum de-
ferri poteſt. *Bachov. ad tit. de his qui not. in-
fam. c. 2. pag. 769. Hillig. l. 24. c. 2. lit. Q.* Li-
cet diſſentire videatur *Carpzov. p. 1. conſt. 12.
def. 31.* qui forte de foro Saxonico loquitur, ut
eum intelligunt *Dn. Struvius d. Exerc. 17. th.*
11. *40.* Sed correxit *Carpz.* ſuam ſententiam *p.
3. dec. 231.* ubi tradit, io judicio famoſo etiam
juramentum deferri poſſe, modo non ad pœ-
12. nam agatur *Dn. Struvius* verò in actione inju-
riarum civiliter intentata tradit, juramentum
deferri poſſe, cum *Carpzovio lib. 3. Reſp. 44.*
13. Scio tamen exempla, ubi in act. crim. injuria-
rum, ubi nulla corporalis pœna metuebatur,
fuit delatum jurameotum, aliorumque recor-
14. dor præjudiciorum. Ideoque non ſimpliciter
approbandum, quod io famoſis & criminali-
bus non locum habeat juramenti delatio, ma-
ximè verò ubi nulla metuitur pœna corporis aſ-
flictiva. *Vide Carpzov. dicta dec. 231. n. 15. &*
15. *24.* Et ſic quæ habet *Carpz. p. 1. conſt. 6. def.
ult.* de exceptione ſpolii, quod ſuper ea jura-
mentum deferri non poſſit, emendanda ſunt,
nam ratio non concludit; hic agitur de dolo,
ergo juramentum deferri non poteſt. Sed nec
16. ea videtur ſubſiſtere ſententia, quam proponit
Carpzov. p. 1. conſt. 14. def. 6. quod infamis non
poſſit deferre juramentum. Hypotheſis enim
falſa, quod tunc delatio non habeat locum,
ubi non poteſt juramentum referri, per *c. ult.
X. h. t.* & ſibi imputet is, cui delatum, ſi hoc
17. defereoti referat. Colligitur ex hoc textu,
ſententiam contra juramentum præſtitam vale-
re, ſi Reus non oppoſuit exceptionem jura-
18. menti. *Bartolus & Zaſ. hic.* In famoſa actio-
ne autem juramentum referri non poteſt. *cap.
ult. X. h. t.* cujus rei ratio procul dubio eſt,
quod reus actore melius veritatem ſciat. *Vid.*
19. *Zaſ. ad h. t. n. 21.* Secus ergo ubi uterque ha-
bet notitiam; ut ſi te injuriarum actione coo-
veniam, & juramentum tibi detulerim, tu
potes referre, ſi ego dicam, me audiviſſe in-
20. jurias. *Don. l. 24. cap. 21. lit P.* In criminali-
bus ſanè, ubi pœna capitalis infligenda eſſet,
reus actori non poteſt deferre juramentum,
nam in rei poteſtate eſſet, ſtatuere in ſe pœnam
capitalem, ſi actor juraverit. *Setſ. l. 4. c. 4. n.
5. & ſeq. Beuſt. l. 3. h. t. num. 557. Hill. l. 24. c.
17. lit. I.* Si tamen pœna ſit pecuniaria, ſecus,
21. aut relegatio. *Hill. d. l.* Sic etiam accuſator
reo poteſt deferre juramentum, quia ceſſat il-
la ratio. *Schneid. § 11. Inſt. de Act. num. 24. Setſ.
d. l. n. 5. Hill. d. l.* quod intelligo, ubi noo eſt
22. metus gravis perjurii. Sic etiam reus in crimina-
libus ſuper defenſione ſua deferre poteſt jura-
mentum actori. *Berlich. p. 2. dec. 297.* Hinc
diſtinguendum, utrum reus ſuper ipſo, deli- 23.
cto velit deferre juramentum, an verò ſuper
defenſione ſua. Illud nemo faciet, nec ſi fa-
ciet qviſpiam, id admittendum, ſed huc; nam
ſi reus non poſſit defenſionem aliter probare,
æquiſſimum hoc eſt, ut per ipſum accuſatorem
probet, & quædam reo defenſionis gratia li-
cent, quæ actori non licent, & ceſſat hic ratio,
ob quam in criminalibus non admittant jura-
mentum, per *l. fin. C. de probat.* quin hæc ratio
potius jubet admitti defenſionem per confeſ-
ſionem etiam ipſius accuſatoris. *conf. Berlich.
d. l.* In cauſis ſtatus non poteſt deferri jura- 24.
mentum contra libertatem, ne quis ſe hoc fa-
cto in ſervitutem conjiciat. Nec deferri po- 25.
teſt contra matrimonium, quia non eſt in po-
teſtate partium dirimere matrimonium, ſi ju-
raverit. *Schneid. d. l. n. 26. Beuſt. de Sponſal. c.
45. Carpz. lib. 3. Juriſpr. Eccleſ. def. 44. Gail. obſ.
94. n. 13. Setſ. d. c. 4. n. 7. & Hill. d. l.* Sed hoc 26.
ipſum tamen perpetuum eſſe non puto, quid
ſi enim petens matrimonium nullam aliam ha-
beat probationem, qua de promiſſione matri-
monii fidem facere poſſit? Nam mihi noo vi-
detur abſurdum eſſe, eo caſu negatum matrimo-
nium poſſe deferri juramentum, quando ſcili-
cet actor vel actrix certa ſit, nullam aliam pro-
bationem ſibi competere, quo tamen caſu Setſ.
de juram. l. 4. c. 4. num. 7. in fin. juramento
purgationis locum facit. Sed quid ſi nulla in-
dicia ſint probata? Sine indiciis non defertur 27.
juramentum purgationis; Ergo ſub juſto forte
clypeo ſuccumbet actor vel actrix, ſi ad hoc
ſubſidium recurrere prohibeatur. Cæterum 28.
de Legis 9. §. 2. ſenſu multum diſputat *Joh.
Igneus in rep. legis. neceſſario. §. non alias. parte
1. num. 277. & ſeqq. ff. ad Sılan.* Sane jura- 29.
mentum purgationis, quin pro re nata deferri
poſſit à judice, nullum eſt dubium, de qvo
Carpz. d. l. 3. def. 45. Sed hic magnum eſt peri-
culum perjurii. Ubi valdè gravatus eſt reus, 30.
mallem, ſi paratus ſit ad jurandum reus, re-
mittere, cum probabiliter pejeraturo ſine
peccato deferri non poſſit, & ſic à nobis re-
ſponſum memini. Juramentum ſuppletorium
an in cauſa matrimonii pro eodem deferri poſ- 31.
ſit, dubitatur? plerique negant, per *c. 34. X.
de Jurejur.* Carpz. tamen *Juriſprud. Eccleſ.* aſ-
firmat *lib. 3. def. 46.* Mihi ſemper probabi- 32.
lis viſa eſt ſententia, quod regulariter noo ha-
beat locum, niſi ubi plus quam ſemiplenè pro-
batum, vel ſemiplenis probationibus accedunt
adminicula & præſumtiones, qua de re *Co-
varr. de matrim. p. 1. c. 4. §. 1. n. 8. & quos refert
Hill. in Don. l. 24. c. 19. lit. T. p. m. 128.* Et ſic in
Facultate noſtra pronunciatum memini.

Ad

33. *Ad §. 3.* Litis conteſtatione temporalis
actio, v. gr annalis fit perpetua, & proroga-
tur ad 30. annos. *Obrecht. in tr. de lit. conteſt.*
34. *cap. 10. num. 35.* Et idem effectus juramenti.
Seiſerus lib. 4. de Juram. cap. 7. num 8. cum ha-
beat effectum Litis conteſtatæ. *Don. d. l. 24 c.*
17. l. 19. Et per juramentum aliquis conſtituitur
in mora, ſicut per litem conteſt. *Caballin. de*
Evict. §. 3. n. 53 quia dum reus defert juramen-
tum, videtur litem conteſtari. *Lud. Gomez. in*
§. item ſi poſtulaverit. n. 5. & n. 32. Inſt. de Act.
Sed hoc reſtringit *Gomez* ad juram. judiciale.
35. Quod ſi verum, incertum videtur, quod poſt
Romanum in l. 1. de uſucap. colligit *Hippol. de*
Marſil. 141. quod juramentum in documento
obligationis præſtitum impediat præſcriptio-
nem, nam de tali juramento voluntario hic
non ageretur.
36. *Ad §. 4.* Minor, ſi juret, habetur quidem
pro majore, per *Authenticam, ſacramenta pu-*
berum. C. ſi adverſus venditionem; ſed ſi jura-
mentum detulit, poteſt replicando reſtitutio-
nem petere, ſi non tantum probaverit, ſe fuiſ-
ſe minorem, ſed etiam circumſcriptum. *Beu-*
ſtius n. 4. Gail lib. 2 obſ. 41. n. 11. Hillig. d. l. 24.
37. *cap. 12. lit. E.* Nam minor non appellans ex eo
non eſt reſtituendus, quod non appellaverit,
niſi oſtendat cauſam, ex qua vincere poſſit; &
non ſufficit dicere, ſe hoc non allegaſſe, ſed
oſtendere eum oportet, quod illam allegatio-
nem habeat, & ideô mirabilem hunc textum
cum Bart. vocat *Hippol. Riminaldus conſ. 12.*
38. *num 23.* Nota ergo, minorem adverſus dela-
tionem juramenti à ſe factam reſtitui *Maurit.*
de reſtit. in integr. cap. 302. Sfortia Oddus de re-
ſtit. p. 2. q. 66. art 1. n. 1. Zang. de Exc. p. 3. cap.
39. *16. num. 46.* Colligitur ex fine, diſtinguen-
dum eſſe inter exceptionem & replicam ratio-
ne durationis; de Exceptionibus dicitur *in l. 5.*
§. fin. de Exc. doli, quod exceptiones ſint per
40 petuæ, licet actio temporalis ſit, ſed replica
manet temporalis v. gr. replica reſtitutionis in
integrum; ſed puto etiam exceptionem reſti-
tutionis eſſe temporalem, quia intra quadri-
ennium petere potuit, & impetrare reſtitutio-
nem. *vid. Dn. Mevius p. 3. dec. 333. & quæ notavi*
ad l. fin. C. de Temp. Reſtit. ad finem.
41. *Ad § 5.* Juramentum præſtitum non
præjudicat fraudatis creditoribus vel Tertio.
Si enim in fraudem creditorum delatum jura-
mentum, creditoribus datur exceptio & repli-
catio doli.
42. *Ad §. 6.* Juramentum Procuratoris vel
Defenſoris prodeſt Domino ad actionem & ex-
ceptionem; onde probatur, juramentum
per Procuratorem præſtari poſſe ex ſpeciali
43. mandato. Defenſor autem præſtabit, ſi ei
ab adverſario deferatur. Cur autem hic a-
ctio datur principali ex juram. procuratoris 44.
& defenſoris? R. quia eſt actus judicialis. *vide*
not. ad l. 27. § 1 de Procurat. Licet *Zaſius* hoc
ad juramentum extrajudiciale extendat, quod
non diſplicet, quia delatio juramenti extra ju-
dicium facta eſt quaſi judicialis actus. Sed ju- 45.
ramentum à Procuratore vel defenſore præſti-
tum non nocet principali, ne alii per alium
iniqua conditio inferatur. *Zaſius hic in fine.*
facilius alii prodeſſe, quàm nocere poſſum; 46.
prodeſſe alteri placet ſummo Legiſlatori, ſed
nocere nunquam non diſplicet, poteſt tamen
compelli principalis, ut in perſona juret, per
l. 12. §. 4. C. h. t. & ibi not. & Proc. meus civ. c.
23. n. 21.
Ad §. ult. cum duabus LL. ſeq. Petitori 47.
in rei vindicatione rem ſuam eſſe juranti, con-
tra deferentem & ejus ſucceſſores tantum da-
tur actio ad rem & ad acceſſiones; Sin autem 48.
poſſeſſor juravit, rem non eſſe actoris, amiſsâ
poſſeſſione non adjuvatur, ſecus, ſi rem eſſe
ſuam juravit. Sed quid ſi juravit poſſeſſor 49.
rem non eſſe actoris, & reus amittat poſſeſſio-
nem, petitor verò poſſeſſionem apprehendat
rei vacantis, an prior poſſeſſor poſſit ex jura-
mento præſtito petere rem? quod negatur, quia
non juravit rem eſſe ſuam, ſed rem non eſſe
actoris, ex quo non ſequitur, quod ſit mea;
ſecus, ſi poſſeſſor juraſſet fundum eſſe ſuum, 50.
& cecidiſſet poſſeſſione, quam ſine vitio ade-
ptus eſſet prior petitor, nam tunc habet prior
poſſeſſor actionem. Unde colligitur, ſuffice- 51.
re juratum eſſe, rem eſſe ſuam, licet titulus non
exprimatur, & ex hoc juramento oritur actio
Publiciana in factum: & quod data ad excipi-
endum ſternant viam ad agendum. *Vid. Zaſius*
ad h. l. Quod autem hic de juramento dici- 52.
tur, etiam in ſententia obtinere, notat alle-
gatis aliis *Rol. à Valle l. 2. conſ. 56 n. 9.* Ideo-
que ex ſententia declaratoria dominii reo com- 53.
petentis, datur executio contra actorem, ſi poſt
abſolutoriam actor poſſideat, & ſi actor domi-
nium rei probaverit, non verò probaverit, 54.
quod reus poſſideat, poteſt per declaratoriam
ſententiam pro actore ferri ſuper dominio ejus,
& ſimul reus abſolvi, quod non poſſideat, quod
notabile eſt. *vid. Rol. à Valle d. conſ. & loco,*
& notata infrà ad l. ſi à te 9. ff. de Exc. rei jud.
Qui petit hæreditatem, & reo deferente jura-
vit ſe eſſe hæredem, ad bona etiam poſtea poſ-
ſeſſa & acceſſiones actionem habet, non ſe- 55.
cus ac ſi probaſſet. *Rol. à Valle d. conſ. 56.*
Vulgo ex hoc §. colligunt, juramentum pro-
bationis vim habere. *Alex. hic. Ricc. collect. de-*
ciſ. 211.

ad L. 13. §. 4. &5. vide infra not.
ad *L.* 26. §. ult.

Ad *L.* Perſonas egregias. 15.

SUMMARIA.

PRivilegium egregarium perſonarum eſt, ut non teneantur in judicio teſtimonium ferre. n. 1.
Quanam ſint egregia perſona? 2.
An huic previlegio renunciari poſſit? 3. 10. & 11.
Conſilia iis Principum juramentum calumnia non remittitur. 4.
An hodiè hoc privilegium uſurpetur? 5. & 6.
Nobiles, Clerici, fœminæ ſeparatò ac aliis teſtibus jurant. 7.
An egregiis perſonis juramentum neceſſariò remittendum? 8.
An Clericii? 9.
Quomodo abſens jurare, & ejus teſtimonium conſignari debeat? 12. 13.

1. PRivilegium hic continetur egregiis perſonis competens, ut non teneantur comparere coram judice ad ferendum teſtimonium, ſed Judex debeat eos domi ſuæ convenire, & examinare, quod non tantum judice volente, ſed & invito obtinet, per verba legis. *Additionator ad ſing. 689. Lud. Rom.* Quæ
2. autem perſonæ egregiæ ſint, *vid. Menoch. l. 2. A. Q. caſ. 70. Rulandus de Commiſ. p. 2. l. 2. c. 5. num. 7. & ſeqq. Donell. & ibi Hill. lib. 24. c. 21. lit K. Setſerus de Juram. lib. 3. c. 7.* de Doctoribus. *Bart. Bologninus in rep. Auth. habita. C. ne filius pro patre. num. 68. vol. 7.* de mulieribus. *Alex. Sitat. in proc. judic. c. 17. num. 17.* de paupere, cui inverecundum eſt domo exire. *Ludov. Romanus ſing. 73* de Licentiatis. *Roll. á Valle v. 2. conſ. 11. num. 22.* de Sene. *Berlich.*
3. *p. 1. dec. 116. per l. 5 de Jure immun.* Sed huic privilegio renunciari poſſe, evincit *Petrus Barboſ. ad. l. alia. 15. §. eleganter. num. 10. & ſeqq.*
4. *ff. ſolut. matr.* Et licet Conſiliariis Principum Juram. calumn. non remittatur, poterunt tamen domi id præſtare. *Dn. Mev p. 5. dec. 238.*
5. In Belgicis Provinciis non usquequaque hanc legem obſervari, niſi in fœminis eximiæ dignationis, & in Galliá, niſi ſummia dignita-
6. tibus, notat hic *Grænvvegen.* Sed in Tribunali VVismar. hoc datum refert *Dn. Mevius p. 4. dec. 221. & ſ.* viduæ ſeni, nobili & ob diſtan-
7. tiam locorum. Et aliàs etiam quando juramento conſtringuntur teſtes, ſeparandi tamen ſunt Nobiles, Clerici, & fœminæ ab aliis teſtibus, ut ſeparatim juramentum præſtent. *Dn. Mevius p. 4. dec. 264.* Sed quod e-
8. gregiæ perſonæ juramentum neceſſariò ſit remittendum, invita parte, contra quam producitur, id verò nullibi habetur: & Cleri-
9. ci renuentes jurare, ferè, licet præter intentionem ſuam, inſinuare videntur hanc opinionem plebi, quaſi peccatum eſſet jurare, ſicet aliàs negent. *Dn. Mev. p. 4. dec. 265.* Quam-
10. vis autem nonnulli putent, huic beneficio utique ob reverentiam dato renunciari non poſſe, *ob cap. 5. de judic. lib. 6.* contrarium tamen defendit *Covar. ad c. quamvis. de pactis p. 2. print. num 27.* & reſpondet ad *d. c. 2.* quod 11.
loquatur de monialibus, in quibus conſideratur non tantum reverentia religionis, ſed etiam pudor ſexus. Ob abſentiam etiam 12.
interdum is, qui jurare debet, alibi admittitur ad juramentum, ubi deferens procuratorem conſtituere, & ſubſidiales ad Magiſtratum loci, ubi juraturus degit, impetrare deber. *Nov. 124. c. 1. §. ſi autem abeſſe partes &c. Berlich. p. 1. dec. 117. num. 8* Et ſic in Facult. noſtra decisum, ubi reſponſum eſt, reum 13.
in Germaniâ à Procuratore conventum poſſe exigere ab Actore principali, ut Lutetiæ extractum ex libro ſuo faciat, & id juramento confirmet, ita die 9. *Martii reſponſum anno 1668.*

Ad L. Si Patronus. 16.

SUMMARIA.

JUramentum Veritatis Parentibus non remittitur, benè tamen jur. calumnia. n. 1. 2. & 10.
An Principi, cum ſubditis litiganti juram. calumnia remittatur? 4.
Idem in Advocato fiſci. 5.
An idem in Præfectis Principum? 6.
Quid ſi lis inter Dominum & miniſtrum domeſticum? 7.
An Pater, qui non confecit inventarium, juratam ſpecificationem exhibere teneatur? 8 & 9.
An idem in Vitrico? 11.
An idem in Matre? 12.
Quid, ſi Pater ſit notoriè dilapidator aut binubus? 13.

VEritatis juramentum ne quidem Parenti, aut Patrono remittitur, per *l. 14. h. t.* 1.
Sed aliud in juramento calumniæ, quod juramentum deferens alias præſtare tenetur, 2.
per *l. 34. §. 4 h. t.* Hoc enim Patrono & Parenti remittitur, per *h. L. Carpzov. p. 1. conſt. 12. def. 24.* Ideoque evidens vitium in *d. §. 4.* ubi pro neque legendum æque. *Donell lib. 24.* 3.
c. 21. lit. D. Carpzovius d. l. Zaſ. ad h. t. num. 32. Licet aliter *Ummius diſp. 12. num. 37.* Ex hoc probatur, ſi Principi lis ſit cum ſubditis, Prin- 4.
cipem non teneri præſtare Jusjur. calumn. Idem in Domino & Vaſallo, per *c. 1. §. in quibus. de conſuet. recti feudi. Roſenthal. cap. 12. concl. 13. num. 58. Mynſ. c. 1. obſ. 74. Dn. Mevius d. l.* 5.
Idem de Advocato fiſci. vide *not. ad l. 5. §. 13. ff. de his quibus ut indignis.* Sed præfecti Princi- 6.
pum, Amtſchöſſer und Caſtner/ nusquam excepti, vid. *Dn. Mevius d. l.* Sed quid ſi lis 7.
ſit inter Dominum & miniſtrum, domeſticum, colonum? Dominum præſtare non teneri, deferente id famulo domeſtico, quia liberto hic, ille Patrono à Dd. comparatur, ſed Locatorem juramentum calumniæ etiam generale præſtare teneri, cum hic non tantum ſit vinculum, ut tradit *Dn. Mevius p. 5. dec.*

8. *dec. 278.* Et his textibus etiam probatur, jun-
cta *l. 8. §. 4. C. de Bonis qvæ liberis &c.* paren-
tem, qvi non fecit inventarium, non teneri
liberis juratam ſpecificationem exhibere,
qvia hoc juramentum ſimile eſt juramento
purgationis, & calumniæ, qva hæres purgat
præſumtionem doli in omiſſione inven-
tarii, qvæ præſumtio in parentem non ca-
9. dit. Exhibere tamen debebit qvalemcunqve
deſcriptionem bonorum, ut etiam liberis
conſulatur. *VVeſenb. conſ. 86. num. 4 & conſ.
91 in fine. & qvos refert & ſeqvitur Finckelth.
obſ. 76. num. 11.* Sed ſi juramentum pro-
10. pter rem præſtandum ſit, ſcilicet qvando
res ipſa principaliter in judicium deducitur,
& non agitur de præſumta fraude vel fide
ſubleſta, omninò præſtandum eſt juramen-
11. tum. *l 14.* Qvod de parente dictum, ad vi-
tricum non eſt extendendum, cui juratam
ſpecificationem injunctam ſcio. Sed qvod
12. de patre dictum, etiam in matre locum ha-
bet. *l. 6 de in jus voc, l. 4 ff. de Curat. furioſi.
Finckelthaus d. l. num. 18.* Superiorem regulam,
13. de non exigenda jurata ſpecificatione, limi-
tant in caſu, ſi pater notoriè ſit dilapidator,
aut binubus, &c. de qvibus limitationibus
plures allegatos vide apud *Dn. Johann Hee-
ſerum de ration. redd. loco ſexto num. 156. &
ſeqq.*

ad L. Jusjurandum. 17. §. 1. & ſeqq.

SUMMARIA.

Deferre poſſunt juramentum illi, qvi habent poteſtatem litis decidendæ. n. 1.
An tutor deferre poſſit? 2. & 3.
Tutor qvando defert, ipſe de calumnia jurat. 4.
An Procurator cum liberâ deferat? 5.
Speciale mandatum reqviritur ad delationem, relationem, præſtationem juram. 6.
An ſi pupillus deferat, nullius momenti ſit? 7. & 8.
An minor poſſit? 9. & 10.
Qvomodo curator mulieris poſſit deferre? 11.

1. ILli ſoli poſſunt deferre juramentum, qvi
poteſtatem habent litis decidendæ & re-
2. mittendæ. *Donell. lib 24. c 12. lit. A.* Hinc Tu-
tor & Curator poſſunt deferre. *§. pen.* ubi
3. ratio, Sed hoc limitatur in *L. Tutor. 35. in
pr.* ubi dicitur, Tutorem tunc juramentum
deferre poſſe, qvando probationes defici-
unt, ut metu numinis veritas extorqveatur
ab eo, qvi alias abſolvendus erat. *Cujac. lib.
21. obſ. 38. Carpz. p 1 conſt. 14. def 12. Hill. in
Don. l. 24. c. 12. lit. I. Ant. Faber. C. h. t. def. 20.*
licet agatur de prædio impuberis, in judicio
tamen, nam extra judicium fruſtra de præ-
dio minoris juramentum à Tutore deferre-
tur alteri. *Duar. de jurejur. c. 10. Hill. d. l.*
Qvando autem Tutor defert juramentum
4. nomine pupilli, ipſe tutor juramentum ca-
lumniæ præſtare debet, nec præſtatio in
tempus adultæ ætatis differri debet, *Carpzov.*
dec. 37. Deferre etiam poteſt Procurator 5.
cum libera univerſorum bonorum, vel ſpe-
ciala habens mandatum. *§. ult. h. l* unde 6.
probatur, nec delationem, nec relationem,
nec præſtationem, nec acceptionem juramen-
ti fieri poſſe ſine ſpeciali mandato. *Carpzov. p.
1. conſt. 12. def 12.* Sed pupillus, licet juramen-
tum deferat, nullius tamen hoc momenti. 7.
l. 1. §. 1. ff Qvarum rerum actio non datur, ſed
additur declaratio, ſi ſcil. adverſarius con- 8.
tendat, non fuiſſe pupillum, aut detuliſſe
tutore autore. *Don. l. 24. cap. 12. lit. C. & ibi
Hilliger. conſ. Zaſ. h. t. num. 23. & ſeqq. Licet
diſſ. Seiſ. l. 4. c. 2, n. 27.* Eadem ratio minoris 9.
Curatorem habentis, per *l. 3. C. de Reſt. min.
Gudd ad l. 21. n. 11. de V S. & Hill. d. l. lit. D.*
Sin autem adhibitio conſilio Curatoris detu- 10.
lit & læſus ſit, datur reſtitutio. *l. 9 §. 4. h. t.
conf. Bach. d. d. lib 7. lit. D.* Curator mulie-
ris, ſi velit deferre juramentum, ſpeciali 11.
mandato opus habet, qvia metuendum, ne
fœminæ referatur juramentum, & ſi non re-
feratur, tamen juramentum calumniæ ipſi
fœminæ præſtandum. *Carpzov. p. 3. dec. 229.
num. 27.*

ad *L.* Qvi juraſſe. 26.

SUMMARIA.

Pupillo juramentum deferri poteſt. n. 1.
An idem injur. calumnia? 2.
Tutor poteſt admitti ad juram. credulitatis. 5.
Juramentum habet vim novationis. 6.
Actio inde orta nova dicitur. 7.
Juramentum habet paratam exetutionem. 9.

PUpillus licet non poſſit deferre Juramen-
tum, Pupillo tamen deferri poteſt, & ſi 1.
præſtiterit juramentum, ratum id erit, per
h. l. ubi ratio, & qvia ſibi deferens imputet,
qvod non idoneo detulit. Et idem in ju- 2.
ramento calumniæ, ſi pupillo delatum ſit,
eſſe dicit *Obrecht. de Juram. calumn. c. 7. n. 14.
& ſeqq.* Sed invito pupillo non defertur, 3.
de qvo caſu intelligenda *l. 34. §. 2. h. t. Carpz.
p. 1. conſt. 12. def. 42. n. 7. Don. & Hill. lib. 24. c.
17. lit. H. Seifer lib. 4. c. 3 num. 5* Qvando au- 4.
tem non vult præſtare, differendum, usqve
dum pubes factus fuerit. *Carpz dec. defin. 42.
& ſeq. & p. 1. conſt. 24. def. 11.* Qvamvis tuto- 5.
rem ad juramentum credulitatis admiſſum
ſæpius referat *def. 12. dec. conſt. 24.* qvando
ſcilicet concurrunt alii cohæredes puberes vel
majorennas. *conf. Laurentius de Pina conſ. 138
n. 2.*

Ad §. ult. Juramentum habet vim no- 6.
vationis & rei judicatæ, licet veterem actio-
nem ipſo jure non tollat, *l. 91. §. 1. 2. 3. & 4. h.
t. Don. & Hill. d. c. 17. lit. T. & ſeq. Bach. ad Tr.
d. d.*

d. d. th. 8. lit. D. Actio hæc ergo ob qvalita-
7. tem nova dicitur, & ſine mentione jurisju-
randi præſtiti intendi poteſt. *l. 30. pr. h. t.*
Ideoqve vel in perſonam vel in rem eſt actio
8. ex natura priſtinæ actionis; licet per judi-
ciale Juramentum veterem actionem tolli,
velit *Zæſius ad h. t. num. 55. aliiqve.* Et qvia
9. Juramentum habet paratam executionem, ut
res judicata, non videtur ad hunc effectum
opus eſſe ſententia. *Vid. Timq. in l. Si unqvam. C. de Revoc. Donat. verbo, donatione largitus n. 104. Marſili ſing. 356. Aſinius de execut. §. 9. cap. 102.* licet multi de ea diſputent. *VVeſenb. in ff. h. t. n. 9. & ibi Bach. & hic in Treutl. th. 9. lit. E. Donell. l. 24. c. 17.*

ad *L.* In duobus. 28.

SUMMARIA.

Effectus juramenti tranſit ad correos & fidejuſſores. n. 1.

Juramentum tranſit in aliam actionem, & qvid hoc ſit? 2.

Colonus, qvi jurat ſe non ſuccidiſſe arbores, fruſtrà convenitur ex L. Aqvilia. 3.

Qvi jurat, ſe non condemnatum, fruſtrà convenitur ex ſtipulatione de judicato ſolvendo? 4.

Uxor qva jurat, ſe non amoviſſe res, poteſt adhuc conveniri actione in rem. 7.

In juramentis extrajudicialibus poſteriori ſtandum eſt 8.

Puta, ſi ego juravi & tibi detuli juram. 9.

Aliud ſi eadem perſona bis juret. 10.

Contraveniens promiſſor o primo eſt perjurus. 11.

In juram. judicialibus iſta variatio non admittitur. 13.

In juram. fidelitatis ſemper excipitur prior dominus. 14.

1. Effectus Juramenti tranſit ad correos, ut
illis proſit vel obſit, per *h. l. in pr. & §. 3.*
item ad fidejuſſorem. *§. 1.* & in aliam etiam
actionem tranſit, ſi eadem qvæſtio. *§. 4. h. L.*
Id eſt, licet alia actio moveatur, qvando ta-
2. men de eadem re qvæſtio, nocet exceptio rei
judicatæ, ut ſi egeris mandati actione, ſi ju-
raverim me non teneri, obſtabit tibi exce-
ptio, licet actione negotiorum geſtorum a-
gas. Sic ſi contra Colonum agas, actione
3. locati, qvod arbores ſucciderit, ſi juraverit
is, ſe non ſuccidiſſe, fruſtrà contra eum ages
ex Lege Aqvilia, vel de arboribus cædendis.
§. 6. h. l. Sic ſi conventus actione rei judica-
4. tæ, juraverit, ſe non eſſe condemnatum,
fruſtra convenietur ex ſtipulatione de judi-
cato ſolvendo. *§. 8. h. l.* Ex qvo probare
5. ſolent, juramenti interpretationem eſſe ſu-
mendam ex mente deferentis. *Rubeus in repet. leg. Naturaliter. §. nihil commune. ff. de Adqvir. poſſ. n. 259. & ibi Accorombonus. num. 94.*
6. Licet ſi juraverit, non eſſe commiſſam hanc
ſtipulationem, hoc non repellat agentem ex
re judicata. Uxor, qvæ conventa actione re- 7.
rum amotarum, ſi juraverit ſe non amoviſſe,
non juvabitur exceptione rei judicatæ, ſi actio-
ne in rem conveniatur. *§. 7. h. l.*

Ad §. ult. Juramentum extrajudiciale 8.
ſecundum primo eſt præferendum, & ultimo
ſemper ſtandum eſt, licet primo ſit contrarium.
l. 16. h. t. ſcilicet à diverſis perſonis præſtitum,
v. g. ſi ego juraverim & poſteà tibi detulerim, 9.
tunc ſtandum eſt ultimo, mihi enim debeo im-
putare, qvod tibi detulerim, & meo jure qva-
ſi renunciarim. Aliud eſt ſi eadem perſona 10.
bis juret. *Joh. Coraſ. in rep. L. admonendi. h. t. num. 47. vol. 2.* Sed in promiſſorio contrave- 11.
niens primo juramento, niſi remiſſio ab alte-
ro, eſt perjurus. *Gail. lib. 2. obſ. 147. in fin. Zæſ. ad h. t. num. 62. Dn. Struvius d. Ex. 17. th 19.* Actio in factum ex priori juramento e- 12.
liditur per exceptionem poſterioris juramenti,
ut in pactis. Et hic non qværitur de perjurio 13.
ejus, qvi prius juravit. Sed hoc ad judicialia
non pertinet, in qvibus non admittitur iſta va-
riatio. *Cujac. ad h. l. tom. 1. p. 1004.* Aliud eti-
am in juramento fidelitatis diverſis perſonis 14.
præſtito. In juramento fidelitatis excipitur
Dominus, cui Vaſallus anteà jam erat obſtri-
ctus. *c. 1. § contra omnes. tit hic finitur Lex. Schraderus de feudis p. 6 num. 21. Roſenthal. de feudis cap. 8. concl. 18. num 8.*

ad *L.* Eum qvi juravit. 30. in pr.

SUMMARIA.

Cur actor, qvi jurat in actione, qva inficiando in duplum creſcit, ſimplum ſolum conſeqvatur? n. 1.

Qvomodo duplum conſeqvatur? 2. & 3.

Qvid, ſi juramentum ſemel acceptaverit? 4.

An, ſi in probatione defecerit, ad juramentum confugere poſſit? 5.

An in juram. ſuppletorio ad probationes qvis confugere poſſit? 6.

Reg. Qvi in uno gravatur, relevatur in alio. 7.

Creditor, qvi tenetur aliqvid in ſolutum accipere, poteſt optimum eligere. 8. & 9.

An deferens, ſi juram. referatur, poſſit probationibus ſe exonerare? 10 & 11.

SI Juramentum actori ſuper actione L. A- 1.
qvil. vel ſimili, qvæ inficiando in duplum
creſcit, deferatur, non duplum, ſed ſimplum
conſeqvetur actor, qvia non eſt probatio ve-
ra, ſed privilegiata, & ſufficere debet damnum
paſſo, qvod relevetur onere probandi, &
poſſit ſimplum habere actione in factum ex
jurejurando, ſed integrum ipſi eſt ex ipſa Le-
ge Aqvilia in duplum agere, ſi onus proban- 2.
di velit ſuſcipere. *Cujac. ad h. l. tom. 1. p. 1005. conſ. Socinus jun. conſ. 108. n. 11 vol. 1. Cephal. l. 2. conſ. 227. n. 49.* qvi & in præcedentibus
de hac lege ait. Nam is, cui delatum eſt ju- 3.
ramen-

ramentum poteſt evitare præſtationem, ſi ſu-
am intentionem velit probare, & conſcien-
tiam ſuam exonerare *Carpzovius p.1.c.14. def.*
14. qvod etiam in juramento purgationis ita-
ctat *Carpzovius p.1. cap. 22. def. 16. Rauchbar. p.*
2.q.3. & in aliis legalibus juram. *Carpz. d.l.d.*
4. *20.* Limitatur tamen illud, niſi reus juramen-
5. tum ſemel acceptarit. *Carpz. d.15.* Et ſi proba-
tionem recipiens in probatione defecerit, pot-
eſt apud Saxones ad juramentum confugere.
Carpzovius d. .c.14. def. 18. modo non deſe-
6. ruerit probationem. *Carpz. d. 23. & ſ.* non ta-
men referre poteſt. *Carpz. d.19.* Sanè in jura-
mento ſuppletorio & diffesſionis exoneratio-
nem per probationes non admittit *Carpz. d.c.*
7 *14. d. 21. & ſ.* Colligunt ex h. L. regulam, qvod
gravatus in uno ſit relevandus in alio; qvæ re-
gula multarum legum rationem decidendi præ-
bet. *Hartm. Piſt. lib. 2. part. 1. q. 13. num. 52. De-*
cius in l. 14. num. 5. de R. J. & axiom. Barboſ.
lib. 7. c. 12. ax. ult. Lud Molin. de Juſt. & Jur. c.
8. *3. diſp 697. num. 36.* Sic creditori, qvi in defe-
ctu pecuniæ aliud pro pecunia tenetur accipe-
re, ſuccurritur per jus electionis, ut poſſit
optimum eligere. *Nov. 4. Manzius in patro-*
cinio pauperum decade 2. q. 10 num. 118. Qvod
9. limitat *Dn. Mevius p 4. dec. 272.* modo non id
eligat, ex qvo ſubſidia vitæ habere debet debi-
10. tor. Ex hâc etiam Lege, juncta *l. 8. ff de*
Condit. Inſt. & c. 2. X. de probat. probatur, poſ-
ſe eum, cui delatum eſt Jusjurandum, illud
declinare, ſi onus probandi in ſe ſuſcipere
velit. *Bart. in l. 14. §. 3. C. de non num. pec.*
Schneid. ad § 11. Inſt. de act. num. 92. Hercklanus
de probanda Negat. num 204. Hill. d.c. 21. lit. FF.
Rauchbarus p. 2. q. 3 n. 19 Carpz. l. 3. Reſp. 50. n. 4.
Ant Fab. C. h.t. def. 3. Aliud vero in deferente,
ſi illi referatur. *Berlich p. 1. concl. 33. num. 11.* li-
bet id Jure communi dubium. Colligunt eti-
11. am, ſi ex pacto aliqvis probare debuit, non in-
telligi probationem privilegiatam per juramen-
tum. *Dn. Mev. p. 5 dec. 17.*

ad L. admonendi. 31.

SUMMARIA.

Juramentum deciſorium eſt vel judiciale, vel ne-ceſſarium ſeu ſuppletorium. n. 1.

Cui deferatur ſuppletorium? 2.

Si uterqve ſemiplenè probavit, reo defertur 3

An in cauſis arduis locum habeat? 4.

Qvanam ſit ſemiplena probatio? 5.

Judex hoc deferre tenetur. 6.

Qvid ſi dubitet judex, an ſemiplenè probatum ſit? 7.

Quare facilius alter ad probationem admittatur, ſi adverſario delatum hoc juram.? 8.

Semiplenis probationibus aſſimilantur præſumtiones, in quibus etiam juram. purg. locum habet. 9. & 10.

An ſi aliæ probationes habeantur, ad hoc juram. decurrendum? 11.

Qvanam ſint ſex reqviſita, quæ hic concurrere debent? 12. & ſeqq.

An is, qvi non eſt integra fama, admittatur ad hoc juram.? 13.

An in matrimonialibus? 14.

Ex juram. neceſſario condemnatus poteſt coram eodem judicio contrarium probare. 15.

An ſuper credulitate admittatur? 16.

Juramentum neceſſarium poteſt retractari propter inſtrumenta reperta, ſecus in judiciali. 17. 18. 19.

In juramento judiciali probatio per teſtes non admittitur. 21. & 22.

An contra juram. judic. qvis reſtitui poſſit ex enormi læſione? 23.

An juram. ſuppletorium ex officio judex deferre poſſit? 24.

DUplex eſt juramentum deciſorium, aliud 1.
qvod pars defert, qvod vocatur judicia-
le, aliud verò, qvod judex uni injungit ob in-
opiam probationum, qvod vocant ſupple-
torium, alii neceſſarium, qvamvis etiam
purgationis juramentum ſuo modo neceſſa-
rium dici poſſit. Hoc ſuppletorium jura- 2.
mentum, juxta communem & in foro rece-
ptisſimam ſententiam, defertur ei, qvi ſemi-
plene, aut plus qvàm ſemiplenè, non tamen
plene probavit. *Carpz. p. 1. conſt. 23. def. 5. Hill.*
l. 24. c. 19. lit. D. plures allegans & *Seiferus de* 3.
juram. lib. 4. c. 17. Ummius d. l. n. 24. &c. Qvod
ſi uterqve ſemiplene probaſſet, & non ſit dif-
ferentia inter perſonas, nec una altera fide
dignior, legalior, &c. qvod rariſſimè for-
tè contingit, tunc in dubio reo deferetur,
qvod ex hâc etiam lege probatur. *Jaſon hic*
num. 260. Menoch. l. a. A. Q. caſu 100. num. 19.
Ummius d. num 24. Franck. h. t. n. 131. Dn. Struv.
num. 44. Sed in cauſis arduis locum hoc non 4.
habet. *Gail. lib. 1. obſ. 108. n. 11. Struv. d. l. Mynſ.* 5.
c. 1. obſ. 67. num. 4. Hillig. d. cap. 19. lit. T. Pro ſe-
miplena habetur, ſi qvis duos teſtes non ido-
neos pro ſe habeat. *Dn. Mevius p. 3. dec. 402.*
imo etiam gravis præſumtio. *Menoch. lib. 1.*
de præſ. q. 28. Et judex ex officio id deferre 6.
tenetur. *Dn. Mev. p. 3. dec. 417.* aliàs juſte
appellaret is, qvi ſemiplene probavit. *Dn.*
Mev. p. 4. dec. 5. ſicut & juſte appellaret, cu-
jus adverſarius ad juramentum neceſſarium
ſine ſemiplena probatione admiſſus. Imo
in dubio, ubi dubitat Judex, an ſemiplene
probatum, præſtat ſeqvi regulam, actore
non probante, reum abſolvendum eſſe, qvam
ut ad juramentum ſuppletorium decurra- 8.
tur. *Dn. Mevius p. 4. dec. 115.* Et facilius al-
ter, ſi adverſario delatum hoc juramentum,
ad probationem ſe offerens audiendus, qvia
melius eſt perjurium impedire, qvam com-
miſſum probare & vindicare. *Dn. Mevius p. 4.* 9.
dec. 296. Semiplenæ probationi adſimilan-
tur præſumtiones, non tantum Juris, ſed &
aliæ, ita concludentes, ut Judici fidem faci-
ant, & inſtar ſemiplenæ probationis ſe habe-
beant. *Dn. Mev. p. 5. dec. 173. & dec. 282.* Si ta-

men eæ præſumtiones infirmiores videantur,
quam ut ſemiplenam pcobationem efficiant,
11. juramento purgatorio locus *Dn. Mev. d. l.* Et
ubi alia probatio haberi poteſt, ad hoc juramentum non eſt decurrendum, quia ob inopiam probationum hoc ſaltem defertur. Dn.
12. *Mev. p. 5. dec. 281.* Sex autem requiſita juramenta neceſſarii ponit *Mynſ. c. 1. obſ. 68. conſ. Dn. Richter vol. 1. conſ. 4.* (1.) ut ſemiplene probatum ſit. *Dd. ad l. 3. C. h. t. ut Bart. in princ. Bald. n. 1. Salyc. n. 5. Sichardus n. 13. Gilken n. 8. & D l. hic.* de quo jam actum, modò ſcilicet vere & neceſſario concludat. (2.) ut Juraturus ſciat veritatem per ſenſum corporis. *Beuſt. ad h. l. n. 174. & 215. Menoch. arb. q. caſu 190. n. 5. Setſerus de juram. l. 4. c. 13. n. 7. & cap. 12. n. 17.*
13. (3.) ut ſit integræ famæ. Nam qui integræ famæ non eſt, & in ſpecie perjurus, is ad juramentum admitti non debet. *c. unius c. 22 q. 15. c. non poteſt. c. 2. q 7. Mynſ. cent. 3. obſ. 58.* ubi id ad ſpoliatum & ad *l. ſi quando C. unde vi* extendit.
14 (4.) ut cauſa non ſit ardua. Sic in matrimonialibus, quia cauſis ſtatus adſimilantur, non admittitur juramentum ſuppletorium, ne quis in matrimonium invitus detrudatur. *Maſc. concl. 1034. Beuſt. in h. l. n. 269. Carpz. p. 1. c. 22. d. 3. n. 3. Dn. Richter dec. 8. n. 39.* (5.) ut talis ſemiplena probatio aliquâ præſumtione non diluatur. (6.) ut tale juramentum ſit petitum; ſed hoc non eſt neceſſarium, ſicut & in arduis interdum admittitur, ſi plus quàm ſemiplenè probatum. *Craretta conſ. 73. n. 26. & conſ. 198. n. 10. Rol. à Valle conſ. 26. n. 23. Natta conſ.*
15. *305. n. 5. Boer. dec. 85.* Sanè ſi ex jurejurando neceſſario condemnatus quis, non opus habet appellatione, ſed poteſt condemnatus, ſi contrarium velit probare, ſcilicet hoc caſu, coram eodem Judice producere documenta. *Dn. Mev.*
16. *p. 1. dec. 13.* Quamvis autem ſuper credulitate etiam *Carpz. p. 1. Juriſpr. c. 23. def. 8.* hoc juramentum præſtari velit, id tamen ab aliis non admittitur, quia ſi teſti de auditu deponenti non creditur in re aliena, quanto minus in re propria? *vid. Pruckm. vol. 1. conſ 10. n. 93. & 118. & 121. & 123. & vol. 2. conſ. 18. n. 10. Setſer. de juram. l. 4. c 17. n. 17. & c. 13. n. 7.* Et Dd. à Carpzovio allegati de judiciali juramento loqui videntur.
17. Traditur autem hic inſignis differentia inter ſententiam latam ex juramento judiciali à parte delato, & inter eam, quæ ex juramento neceſſario ceu ſuppletorio à judice delatò lata eſt, nam
18. hæc poteſt retractari, propter inſtrumenta noviter reperta, idq; ope reſtitutionis in integrum fieri putant. *Trentac. tit. de confeſſis reſol. 1. n. 34. Tholoſ. de App. l. 2. c. 13. n. 3. Dn. Mev. p. 1. dec. 13. Schrader. in hujus l. repetit. n. 83. Oddus de Reſtit. qu. 74. art. 5. Setſer. l. 4. c. 17. n. 13. Don. l. 24. c. 19. lit. GG.* licet hoc neget *Carpz. p. 1. c. 15. d. 5.* Ju-
19. rare autem debet, ſe inſtrumenta noviter reperiſſe. *c. Paſtoralis 4. X. de Except. Hill. in Donell. d. l. lit. CC.* & intra quadriennium. *Schrad.* An coram arbitro locum habeat, vid. *Paris l. 1. conſ. 76. n. 15.* qui id aff. & in juramento ad deſignandam quantitatem. *Paris. d. l. n. 14. & 16.*
Sed aliud in juramento judicial, quod habet 20.
vim tranſactionis, (excipitur caſus, ubi juramentum delatum in cauſa teſtamentaria tabulis inſpectis *l. fin. C. h. t. ubi notata*) Et quia *h. l.*
excluſivè loquitur, probatio per teſtes non ad- 21.
mittetur. *Hill. d. l. lit. Ff. Setſerus d. c. 17. n. 9. conſ. Struv. de Exerc. 17. th. 55. & ſeqq. Fachin. l. 11. cont. c. 27. & Zœſius n. 52. & ſeqq.* ubi non 22
putat, opus eſſe reſtitutione, ſed verius eſt opus
eſſe, aut certè tutius. Sed poterit quæri, an 23.
contra præſtationem juramenti quis poſſit reſtitui, ex dolo in re vel enormi læſione? id quidem aff. *Mynſ. cap. 5. obſ. 59. & alii quos refert Hilliger l. 21. c. 13. lit. Aa.* Sed verius eſt non dari reſtitutionem, ſed ſi læſio enormiſſima, poſſe peti à ſuperiori relaxationem cauſa cognita. *Guttierez. ad d. Auth. ſacramenta puberum n. 96. Franck. l. 2. reſol. 4. n. 11 Covarr. in c.*
quamvis p. 3. §. 4. n. 7. & ſeqq. Sed quæritur 24.
hic, an Judex ex officio hoc juramentum non petitum deferre poſſit, ſuppletorium ſcilicet? & aff. ac ex verbo exacto hic colligunt. *Vid. Gail. d. obſ. 108. n. 4. Fachin. l. 1 c. 23. d. 1. Hill. d. c. 10 lit. X.* Hæc Lex multoties repetita & ampla dote elocata vel. *l. 2. rep. à Rainerio. Catone. Sacho, Caccialup. & aliis.*

Ad L. Qui per ſalutem. 33.

SUMMARIA.

Cur qui legitimè non juravit, denuò jurare debeat? n. 1.

Idem in examine teſtium non legitimè facto. 2.

SI quis non legitimè juraverit, denuo jurare 1.
debet. Nam ubi requicitur certa forma, per æquipollens ea ſuppleri non poteſt. *Tiraq. poſt Leges connub. gl. 7. n. 88. Jaſon. ad l. 2. n. 18 ff. de l. & poſth. Pariſius conſ. 41. n. 15. l. 4.* Ita etiam
examen teſtium ubi vitioſum, repetitio teſtium 2.
neceſſaria. *Paul. de Caſtro ſing. 26.* Sed Tiraq. *numeris praecedentibus* ait, defectum formæ non poſſe ſuppleri per juramentum; in eo ipſi non aſſentior, de quo alibi, propter *cap ſi contingat. Extra. de Jurejur.*

ad L. Jusjurandum. 34. pr.

SUMMARIA.

Cui juramentum defertur, poteſt ad jurandum ſpatium petere n. 1.

Quid ſi dicat ſe ignorare rem? 2.

Procurator & defenſor quare non cogantur jurare? 3.

Si tamen præſtitum, dominus habet actionem utilem. 4.

An

An dominus, cui delatum juramentum in perſona præſtandum, per procuratorem id præſtare poſſit? 5. 6. & 7.
Qvi refert juram. de calumnia jurare debet. 8.
An citatus ex L. diffamari jurare & cavere debeat? 9. & 10.
Si non vult jurare de calumnia, Principale juram. pro præſtito habetur. 11.
An in juram. legali delato, juram. calumniæ præſtandum? 12. & 21.
An in eo, qvod judex defert? 13.
An referens juram. id præſtare teneatur? 14. & 20.
An is, cui defertur, teneatur petere juram. calumniæ? 15.
Judex formam juram. præſcribit, cum inter partes non conveniri poteſt. 16.
Cum unus novit veritatē, relationi non eſt locus. 17.
Cui defertur juramentum, aut præſtare, aut referre debet. 18.
An deferens relatum probationibus declinare valeat? 19.
Caſus, ubi relationi non eſt locus. 21. 22. 23. & 24.
Qvi nec præſtare vult nec referre juram. qvando, cauſa cadat 25. & 26.
Juſta cauſa recuſandi qvænam. 27.
Cauſa cadit, qvi relatam præſtare non vult. 28.
An, cui delatum juramentum, alteri facultatem jurandi cedere poſſit? 29.

IS, cui Juramentum defertur, poteſt ad ju-
1. randum ſpatium petere, ſi de facto aliqvo cer-
tus omnino non ſit, ac periculoſum referre,
idqve ex *Carocio* in judiciis obſervari, tradit *Set-*
2. *ſer l. 4. c. 5. n. 24.* Qvam cautelam conſcientiæ
optimam omnibus ſummopere commendo.
Sed ſi ſe ignorare dicat reus, poterit inſtante
eo, qvi detulit, compelli, ut de credulitate vel
de ipſa ignorantia juret *Dn. Richter p. 2. dec. 99.
n. 158. Carpz p. 1. c. 12 def. 41. qvos citat. & ſeqvitur
Dn. Struv. d. Exerc. th. 34.*

Ad §. 3. Procurator & defenſor non co-
3. gitur jurare, qvia probabilem facti ignoran-
tiam habet, *ex arg. l. 4. tit. ſeq. de in litem juran-
do. Setſer. l. 4. de Juram. c. 3. n. 19.* Si tamen
4. procuratori delatum juramentum, & ab hoc
præſtitum, domino datur exceptio & actio u-
tilis. *l. 9. §. pen. & l. fin. h. t. Zaſ. h. t. num. 42.* Illud
5. eſt qvæſtionis, ſi domino deferam juramen-
tum hâc conditione, ut id in propria perſona
præſtet, an poſſit per procuratorem habentem
ſpeciale mandatum præſtare? Et licet non-
6. nulli ſint, qvi hoc ſtatuant, & in hoc diſcri-
men inter Jus Civile & Canonicum conſtitu-
ant: Id tamen verum eſt tantum in juramen-
to calumniæ, per *c. fin. de juram. calumn. lib. 6.*
qvod eſt credulitatis, & juramento fidelitatis
7. *c. 1. §. verum de ſtatu relig. lib. 6.* In juramento
deciſorio non memini textus id conceden-
tes; & inter fidem ac religionem hujus vel illi-
us multum intereſt, & experientia docet, fa-
cilius homines errore non excuſando per alios,
qvam in propria perſona jurare. Et defe-
rens ipſius domini fidem ſecutus eſt, juramen-
tum etiam ex conditione delata præſtandum.
facit l. 21. §. 5. de Nox. action. Et ita ſentiunt
*Bald. in l. 12. §. 4. num. 2. C. h. t. Donell. l. 24. c.
22. ibiqve Hillig. & qvos citat ibi. & Zaſ. ad h. t.
n. 43.*

Ad §. 4. Omnis qui defert juramentum, 8.
anteqvam alter præſtet, tenetur prius de ca-
lumnia jurare, ſi adverſarius id exigat. *hic &
l. 37. h. t. Setſerus l. 4. c. 5. Carpz. p. 1. conſt. 12.
def. 23.* non tamen patronus, per *hunc* §. 4. quod
etiam in vocato ex practica Legis diffamari lo- 9.
cum habet, nam diffamator qvia ſe ad agen-
dum adſtrinxit, non minus ac alius actor pen-
tum juramentum calumn. præſtare debet *Dn.
Mev. p. 3. dec. 277.* ſcilicet generale juramen- 10.
tum calumniæ, de qvo loqvitur, & multo ma-
gis hoc ſpeciale, ſicut etiam cavere debet, ſi
non ſit poſſeſſionatus. *Carpzovius p. 1. c. 5. def.
28.* Si autem is, qvi detulit juramentum ju-
diciale, jurare nolit, vel ad hoc citatus non 11.
compareat, juramentum principale pro re-
miſſo & ita effectivè pro præſtito habetur, per
l. 37. h. 1. Carpz. d. c. 12. def. 28. num. 4. Sed in
juramento Legali hoc jur. calumniæ non ex- 12.
igitur, qvod creditores hæredi ſuper inven-
tario deferunt. *Carpz. def. 26. Setſerus d. c. 5. num.
23.* ut & qvod Judex defert, v. gr. juramentum 13.
purgationis, & ſuppletorium. *Carpz. p. 1 cap. 12.
d. 12.* nec referens tenetur præſtare. *§. 7. h. l.*
ubi ratio. Nec deferens præſtabit, ſi nulla
adſit præſumtio calumniæ, ut ſi habeat pro ſe 14.
inſtrumentum liqvidum. *Dn. Mevius p. 6. dec.
204.* Qværitur verò, an cui defertur ante
ſententiam, teneatur petere juram. calumniæ? 15.
qvod negat & judicatum affirmat *Hartm. Piſtor.
p. 4. q. 14. per totam.* de probatione qvod hic
dicitur, & de notabili vitio Florent. Edit. vide
ſuprà *l. 16.*

Ad §. 5. & 8. De qvalitate & forma jura-
menti præſtandi, ſi partes convenire non 16.
poſſint, qvalitatem juramenti Judex præſcri-
bet, nam ita formandum juramentum, ut
præſtitum relevet. *c. 26. X. h. t. Setſer l. 4. c. 3. num.
38. & ſeq. Carpz. p. 1. c. 15. d. d.* Et qvando is, cui
defertur juramentum, tantum ſcit veritatem, 17.
aut longè melius qvam deferens, referri non
poteſt. *hac l. 34. §. 8. Carpz. d. c. 12. def. 40. &
ſeq. Dn. Richter dec. 62. n. 31.* qvos ſeqvitur *Do-
nell. l. 24. c. 21. lit. O. Pruckm. vol. 1. conſ. 2. n. 472.
Dn. Struv. d. l. th. 34.* Et ab hoc caſu præciſè ab
eo, cui delatum, præſtandum eſt *Menoch. l. 2.
A. Q. caſu 189. n. 8. Fach. l. 1. c. 21. Setſ. l. 4. c. 3. n.
41. Ummius d. l. n. 52.* & prolixè hoc probat *Gra-
vetta vol. 2. conſ. 203. per totum.* licet neget *Natta
conſ. 35.* unde corruit, qvod dici ſolet, poſſe

ſe eum excuſare à juramento, qvi non poteſt referre.

Ad §. 6. & ſeqq. Is, cui defertur jura-
18. mentum, aut præſtare aut referre tenetur, qvod ſi neutrum velit facere, in eo puncto, ſuper qvo juramentum delatum, pro confeſſo
9. habebitur, per §. 6. Sed qvid ſi deferens nolit relatum præſtare, an intentionem ſuam probationibus defendere poteſt? Negari videtur hic, qvia hunc viam ipſe elegit, qvod in Sax. Ele-
20. ctoratu peculiari conſtitutione approbatum. *Carpzovius p. 1. cap. 14. def. 4.* Sed teneturne referens jurare de calumnia? Neg. *hic in §. 7.*
21. Sed deferens utrumqve juramentum præſtabit. *Carpz. d. cap. 14. def. 5.* Sane qvæ de relatione delati juramenti hic dicuntur, in juramento à parte delato locum habent, non vero ſi à Lege vel Judice deferatur, ut juramentum purgationis vel neceſſarium. *Carpzovius d. cap. 14. def. 7.* neqve id qvo deſignatio bonorum confirmatur. *Carpz. def. 8.* Idem tradit in jura-
22. mento diffeſſionis *Carpz. d. 9.* Et in juramen-
23. to, qvod alteri ſuper proprio facto defertur, wenn die Klage allein in ſein Gewiſſen geſcho-
24. ben wird. *Carpz. d. c. 14. def. 10.* qvod concedo in terminis *cap. ult. X h. t.* & ubi deferens habet probabilem ignorantiam facti alieni. *L. Marcellus 11. §. 1. Rerum amot.* & hoc ampliat *def. 11. Carpz.* licet etiam ſcientiæ adverſarii res committatur. Qvi igitur nec præſtare vult
25. juramentum nec referre, cauſa cadit, i. e. actor ſi nolit, reus abſolvitur, Reus ſi nolit, condemnabitur. *hic & l. 38. h. t. Donell. lib. 24. c. 23. Carpz. lib. 6. Reſp. 120. Setſer. l. 4. c. 5. num.*
4. niſi habeat juſtam cauſam recuſandi, qvo ca-
26. ſu appellare poteſt. *l. 12. §. 2. C. h. t.* Juſta cau-
27. ſa eſt, ſi cauſa ſit criminalis propriè, ſi velit reus ad probandum contrarium ſe offerre. *c. 2. X. de probat. Zaſ. num. 41.* Si deferens nolit
28. jurare de calumnia. *§. 4. h. l.* Similis pœna ejus eſt, qvi relatum juramentum non vult præſtare. Pœna autem tamdiu locum non habet, qvamdiu is prætendit aliqvam excuſationem, aliqvam excuſationem, nam qvam diu diſputatur, an jurare debeat non currit terminus. *Dn. Mevius p. 5. deciſ. 411.* Colligitur etiam ex §. 6. eum, cui delatum juramentum eſt, alteri per-
29. ceſſionem ſui Juris id cedere (facultatem Jurisjur.) non poſſe. *Berlich. p. 1. dec. 165.*

ad L. Tutor. 35.

SUMMARIA.

Tutor & alii adminiſtratores an & qvando juramentum deferre poſſint; n. 1. & 2.
An relatum præſtare debeant? 3.
An Prodigus deferre poſſit? 4.
An infamis deferre poſſit? 5. & 6.
An poſſit referri ei? 7.

Tutor Juramentum non facilè deferet, niſi omnibus probationibus deficientibus. *Carpz. p. 1. c. 14. def. 12.* Et hoc etiam in aliarum rerum adminiſtratoribus locum habet, ut v. gr. Civitatis curator, vel Oeconomus 2.
Eccleſiæ, vel Rector Academiæ non poſſit aliter juramentum deferre, niſi deficientibus probationibus *Zaſ. ad h. t. num. 23.* Qvid 3.
ſi vero tutori referatur? omnino relatum præſtandum eſſe, tradit *Carpz. d. c. 14. d. 13.* ſi ſcilicet ſcientiam habeat negotii, aut alter ſuper credulitate referat, qvod in judiciali non improbatur. 4.

Ad §. 1. Hic dicitur, qvod prodigus deferre juramentum non poſſit, qvia ſcilicet ipſi adempta bonorum adminiſtratio. Unde apparet, non ex hoc colligi poſſe, infamem non poſſe deferre juramentum. Nec vale- 5.
re puto argumentum: huic non poteſt referri, ergo non poteſt deferre. Nam & conſeqventia illa negatur, & regula non funda- 6.
ta, qvam proponit *Ant. Faber l 4. Cod. tit. 1. def. 9.* & ex eo *Carpz. p. 1. c. 14. def. 16.* nam actori, qvi rei notitiam non habet, referri non poteſt, & tamen is utiqve deferre poteſt *l. 34. §. 7.*
8. ff. h. t. Gravetta conſ 203. & ſeqq. Et antecedens etiam negatur, qvod infami referri non poſſit; referri omnino, & interdum tutò poteſt. Non omnis qvi infamiam incurrit, ſtatim eſt contemtor Numinis, præſertim poſt peractam pœnitentiam. Et ſic infamem deferre poſſe, rectius ſentiunt *Don. l 34. cap. 21. Hh. Duar. in priori Comm. c. 2. & in poſter. cap. 5. Umm. d. l n. 42.*

ad *L.* Si non fuerit. 37.

SUMMARIA.

Qvando per deferentem ſtat, qvo minus juretur juram. habetur pro præſtito.

Qvando ſtat per deferentem, qvo minus juretur, juramentum habetur pro præſtito, v. gr. ſi deferens noluit juram. calumniæ præſtare, vel in tempore non comparuit. *Carpzovius p. 1. c. 12. d. 28.* vel ſi injuſtè impediit. Sed ſi is, cui delatum, paratum ſe oſtendat ad juramentum præſtandum, & facto adverſæ partis impediatur, tunc vera illa regula, qvod mora loco juramenti habeatur, & ſic ad hoc punctum illa reſtringenda. *Dn. Mev. p. 4. dec. 262. & qvos allegat Dn. Vice Præſes.*

ad L. Manifeſtæ. 38.

SUMMARIUM.

Turpe, non velle jurare nec referre. n. 1.
An litigans poſſit deferre, licet nihil probaverit? 2.
An, cum actor ſuam intentionem plenè probavit, reus tamen juram. ei deferre valeat? 3. & 4.
Qvid in exceptione non numeratæ pecuniæ? 5.
Qvid de hac except. ex æqvitate Canon.? 6.
An, qvi in prima inſtantia ſuccubuit, in appellationis inſtantia deferre juram. poſſit? 8.

Qvando

Quando probationis favor expoſcit, juramentum pro probatione habetur. 8.
An in proc. exec. ex inſtrumento liquido actori juramentum deferri queat? 9.
An de exceptione compenſationis? 10.
Argumentum Dn. Carpzovii. 11.
Quod impugnatur contrarius argum. 12. & ſeqq.
Quid ſi inſtrumentum apud creditorem ex errore manſerit, & debitor apocham amiſerit? 17.
Sed annon juramentum hoc caſu reſervari poſſit in reconventionem? 18.
Super exceptione charta blanca poteſt deferri. 19.
Reſpondetur ad majorem argum. Carpzov. 20. 21. & 22.
Etiam ad minorem. 23.
Contrariam ſententiam ad abbreviandas lites facit. 24.
Juramentum relatum non poteſt probationibus declinari. 25. & 26.

1. TUrpe eſt, nun velle jurare, nec referre, niſi
cauſas graves habeat, cur recuſet nec refe-
rat. *Cothman. vol. 2. conſ. 82. n. 88. & ſeq.* ex qua
L. & *l. 9. C h. t.* probare ſolent Dd. receptam
illam ſententiam, quod litigans poſſit deferre
juramentum judiciale (nam aliud in ſuppleto-
2. rio. *cap. fin. §. fin. X. h. t.*) licet à ſua parte nihil
probaverit. *Crazetta conſ. 207. n. 4. Boer. dec.
95. Cavallus q. 305. Don. & Hill. lib. 24. c. 20. lit.
D. Carpz. d. conſt. 12. def. 2. Berl. part. 1. concl.
29. n. 8. Zaſ. n. 34. Setſ. l. 4. c. 2. in fine.* Sed quid
ſi actor plenam ſuam intentionem probaverit,
an reus audiendus, ſi actori juramentum defe-
rat? Negat hoc rectè, *per c. 2. de prob. Dn. Mev.
3. p. 3. dec. 260.* Sed id intelligo, ſi ſuper inten-
tione actoris vellet deferre. Nam aliud eſſet, ſi
reus opponeret exceptionem, quam non poſ-
ſet, niſi per delationem Jurisjurandi probare,
quia reus excipiendo fit actor, v. gr. reus oppo-
4. nit exceptionem ſimulationis, ſolutionis, do-
nationis, annon ſuper his exceptionibus defer-
re liceret juramentum? quod affirmandum,
5. idque voluit *H. Piſtor. p. 4 q. 13. n. 18.* Sanè in
Except. non numeratæ pecuniæ eſt ſpeciale *in
l. 14. §. 3. C. de non num. pec.* Nam ex inten-
tione Imperatoris eſt poſt biennium novus
contractus, ſcilicet literarum obligatio, ex
qua, non vero ex mutuo debitor obligatus eſt,
ideò ineptè objiceretur, pecuniam non eſſe
realiter numeratam, cum jam non ex numera-
tione pecuniæ, ſed ex obligatione literarum
6. conveniatur. Sed ex æquitate juris Canonici,
& ut conſcientiæ creditoris conſulatur; nam ſi
ſciat ſolutum, neque poſt decennium ſperare
poteſt remiſſionem peccatorum, ſi ſciens bis
ſolutam pecuniam retineat, ideò putarem,
non obſtante Conſtitutione Imperiali, præ-
ſertim ſi pro debitore una vel altera præſum-
tio poſſe urgeri conſcientiam Creditoris, cum
illa ſuper præſumtione fundetur, præſum-
tioni autem in conſcientiæ foro prævaleat ve-
ritas. Sed an, qui in probatione in prima in- 7.
ſtantia ſuccubuit, in inſtantia Appellationis
poteſt judiciale juramentum deferre? Hoc af-
firmandum duxit *Dn. Mevius*, & ita decretum
p. 4. dec. 5. ob beneficium appellantis, Non
deducta deducam, & non probato probabo,
cum juramenti delatio quaſi probationis quæ-
dam ſpecies ſit, quod etiam probat *ex l. 11 C. h.
t. d. l. n. 5.* Juramentum quidem propriè non 8.
eſt ſpecies probationis, ſed potius revelatio à
probando, ſed tunc habendum eſt pro proba-
tione, quando probationis favor id expoſcit.
Quæritur, an conventus ex inſtrumento liqui- 9.
do, in proceſſu executivo poſſit ſuper exce-
ptione juramentum actori deferre? nam non
quæritur, an directè contra inſtrumentum de-
ferri poſſit, ſed ſuper exceptione. Carpz. *p.
1 conſt. 12. def. 35.* negat *& in lib. 3. Reſp. 52.* &
in ſpecie de compenſatione negat *p. 1. c. 8. def.* 10.
15. & d. c. 8. def. 31. cujus argumentum eſt,
quia eſt ſpecies ordinariæ probationis, unde ſic
argumentum pro Carpzovio formari poteſt:
Quicquid eſt ſpecies ordinariæ probationis, 11.
id pro exceptione contra inſtrumentum gua-
rentigiatum opponi nequit. Sed prius eſt ve-
rum de Juramento. E. Verum contraria de- 12.
fenditur ab *Hartm. Piſt. Roderico Somretz. &
Schepliczio*, quos in proceſſu adduxi, quibus
accedit etiam *Joh. à Sande l. 1. tit. 8. def. 3.* His
accedo ex ſequentibus argumentis, (1.) Regu- 13.
lariter in omnibus judiciis & actionibus, niſi
expreſsè reperiantur exceptæ, locum habet
juramenti delatio, & qui regulam habet pro
ſe, ille intentionem habet fundatam, ut ipſe
ait *Carpz. in hâc ipſâ materiâ l. 3. Reſp. 53. n. 16.
& ſeq.* (2.) Certa eſt regula, quod in ſumma- 14.
riis etiam delatio Juramenti locum habeat.
Clem. Sæpè de V. S. (3.) Creditor nolens jura- 15.
re reddit ſe ſuſpectum, *per l. manifeſtæ ff. de
Jurejur.* (4.) Per hoc juramentum non dif- 16.
fertur proceſſus; quicquid intra terminum
executivum, vel probatorium expediri poteſt,
per id non retardatur proceſſus executivus.
(5.) Fieri poteſt & factum ſæpius, ut debitum 17.
ſit ſolutum, & creditor inſtrumentum apud
ſe non habens retinuerit, & apocha à debito-
re amiſſa, quomodo quæſo conſuletur debi-
tori? Dices forte in reconventione poſſe
reum deferre juramentum creditori recon- 18.
vento; ſed cui bono ſunt iſti circuitus? & vi-
detur abſonum, actori in reconventione lice-
re, quod reo non licet in conventione, con-
tra regulam *lit. 6. Decret.* non licet actori,
quod reo non licet. *(6.)* Ipſe Carpzovius *al-
legato Reſponſ. 53.* defendit, ſuper exceptione 19.
chartæ blancæ deferri poſſe juramentum in

Digitized by Google

proceſſu executivo; jam verò mihi quis ſoli-
dam rationem differentiæ det, cur in iſto ca-
ſu, ubi dicit reus, inſtrumentum id fuiſſe char-
tam blancam, admittatur juramentum, &
quando opponitur ſolutio vel tranſactio, cur
hic non admittatur? Certè illa magis gravat
Creditorem, & falſi aſpergine ipſum notat,
20. quam hæc. Quod argumentum *Carpzovii* at-
tinet, miror, eum hoc argumentum tot locis
allegare. Et major & minor laborat. Major
falſa eſt, nam apocha eſt ſpecies ordinariæ pro-
bationis, & tamen procul dubio admittitur in
21. executivo proceſſu. Si reus ſuper ſolutione vel
tranſactione opponat confeſſionem creditoris
judicialem, nonne confeſſio eſt ſpecies pro-
bationis ordinariæ? & tamen contra inſtru-
22. mentum liquidum admittitur, & cur admittit
Carpzov. juramentum in except. chartæ blan-
cæ? Ergo illa exceptio eſt repellenda, quæ ordi-
narium proceſſum & examen teſtium ordinari-
um requirit, & ſi creditor longius abſit, tunc
fortè juramentum non admittendum foret, ut
largitur *Sande d. l.* Nec Minor Carpzovii cer-
23. ta, nam negant, juramentum eſſe ſpeciem
probationis, ſed revelationem à probando.
*Modeſt. Piſt. qv. 79. Schultes in tr. de Notorio p.
1. qu. 5. n. 17. Scheplitz de Conſuet. March. p. 4.
tit. 3. §. 2. & 3. num. 18. Setſer. de juram. l. 4. c.
2. n. 39, & ſeq. Caval. t. 1. q. 7.* qui omnes de
communi opinione, & ipſe *Zanger. de Except.*
24. *p. 3. c. 26. n. 120.* Et quia hæc ſententia facit ad
minuendas lites, quia juramentum teſte Apoſt.
Paulo eſt finis litis & conſcientiæ creditoris con-
ſulit, cujus meritò magna habenda ratio eſt,
per l. 46. ff. de Adq. hæred. & plurimos graves
viros habet Authores, merito in judiciis ſe-
quendam autumo. Illud etiam hic notan-
25. dum, eum, qui alteri detulit juramentum, ſi
hoc referatur, præcisè jurandum eſſe, nec
poſſe eum intentionem ſuam probationibus
26. defendere. *Carpz. p. 1. c. 14. def. 4.* Sed limitat
Schultes ad Mod. Piſt. p. 1. qv. 23. ſi probatio no-
va ſupervenerit deferenti, tunc eum audiendum
eſſe. Deferens autem cum juramento relato 27.
etiam juramentum malitiæ præſtabit in foro
Sax *Carpz. d. conſt. 14. def. 5.*

ad *L.* Si quis cum debitore. *39.* & ſeq.

JUramentum præſtitum liberat à debito, & à
vinculo pignoris, liberat etiam fidejuſſores,
& parit condictionem indebiti, quia habet vim
ſolutionis & acceptilationis. *Setſer. lib. 4. c. 7.
n. 9. & ſeq.*

ad *L.* ult.

SUMMARIA.

AN *juramentum præſtitum proſit fidejuſſori?
n. 1. & 2.*

*Juramentum ipſo jure tollit obligationem natu-
ralem. 4.*

LIs mihi eſt cum pupillo de pecunia mutua, 1.
defero ipſi juramentum, quod præſtitit,
poſteà intendo actionem contra fidejuſſorem,
& quæritur, an juramentum præſtitum à pupil-
lo proſit fidejuſſori? Diſtinguitur hic, utrum 2.
juramentum delatum fuerit ſuper contractu
toto, an mutuum acceperit, & ſi juravit pupil-
lus, hoc prodeſt fidejuſſori; an verò juraverit
ſuper exceptione perſonam ſuam tantùm con-
cernente, v. gr. ſi dixerit ſine conſenſu tutoris
ſe accepiſſe, & tunc non proderit fidejuſſori,
quia hæc exceptio concernit tantùm perſonam
pupilli. Sed prius in dubio præſumitur. Pro- 3.
batur ex hoc textu, quod pupillus ſine autorita-
te ſe obligans obligetur naturaliter. *Steph. Fa-
gundez de J. & J lib. 1. cap. 13. n. 7.* Sed vide
diſtinctionem *Donelli lib. 12. cap. 22. lit. P. &
ibi Hill. g.* Et quod juramentum ipſo jure tol- 4.
lat obligationem naturalem, quia deferens re-
mittit obligationem, ſi juraverit. *hic & L. 65. §.
4. ff. de ſolut.*

TITULUS III.

De in litem jurando.

ad L. Rem in Judicio. 1.

SUMMARIA.

I*Uramentum in litem qvid ſit? num 1.*

*Affectionis juram. propter dolum rei permiſ-
ſum, quid ſit? 2.*

*Quare fidejuſſor non in hanc æſtimationem, ſed
veram condemnetur? 3.*

Veritatis juram. cur ita dicatur? 4.

*Clauſula in juram. affect. eſt, quanti in litem jura-
tum, in Veritatis. quanti res eſt. 5.*

*Juram. affectionis primariò dicitur juram. in li-
tem. 6.*

JUramentum in litem eſt juramentum a- 1.
ctori à judice delatum, quo actor rem
petitam æſtimat. *Setſer. de juram. l. 5. tit. 1.
num. 3. Plotus de in lit. jur. §. 52.* neque diſtin-
guitur, an Judex ordinarius an delegatus id
deferat. *Setſer. l. 5. cap. 3. n. 2. Camill. Borell.
t. 1. dec. tit. 52. n. 8.* Vulgo duplex ſtatuunt, 1.
Affectionis, propter dolum & contumaciam 2.
rei, qvo caſu actori permittitur, rem ex affe-
ctione æſtimare, cum eam invitus vendere
cogatur & ita jurat, quanti res eſt, non æ-
ſtimatione communi, ſed ſingulari. *Bacho
in Tr. vol. 1. diſp. 21. th. 11. lit. B. Ummius ad Proc.
diſp. 20.*

3. *diſp. 20. n. 3. Don. & Hill. lib. 26. c. 7.* Quia
autem hæc æſtimatio non eſt rei ipſius, ideo fi-
dejuſſor non in hanc æſtimationem, ſed veram
condemnabitur. *Zaſ. hic. & Dd. hic Gædd. ad
L. inter hæc verba. 179. de Verb. ſing. Plotus de
in lit. jur. §. 48 n. 17. Hering. de fidejuſſ. cap. 24.*
4. *num. 194. Bocr. dec. 314. num. 2.* Alterum ju-
ramentum eſt Veritatis, de quo *in l. 5 §. ult.
h. t.* quod ita dicitur, non quaſi præcisè veritas
in ea attendatur, ſed quod non ita in infini-
5. tum juretur, & in illo ſolet adhiberi clauſula,
quanti in litem juratum eſt; in hoc verò, quan-
6. ti res eſt. *Franzk. h. t. n. 7.* Et illud ſecundum
excellentiam juramentum in litem dicitur, &
probatur hæc diviſio *ex l. 2. §. ult. & aliis legi-
bus. conf. Struvius Exerc. 17. theſ. 59. Donell. lib.
26. cap. 6. & ſeq.* licet hanc diſtinctionem neget
Wiſſenb. ad ff. d. 24. th. 44 & Coraſ. quibus oc-
currit *Hillig. c. 7. lit. A. & lib. 10. lit. A.* & hoc
7. juramentum veritatis etiam à parte peti poteſt.
Donell. l. 26. c. 11. lit. A. Ummius d. 19. & 91. Alii
verò in eo diſſentiunt, quod tertiam ſpeciem
addant, ſcilicet intereſſe ſingularis, ſeu extra
rem, quos refert *Hillig. c. 6. lit.* D. Sed hanc
ſpeciem ab illis non eſſe diverſam, probat *Borc-
hold. de in litem jurando n. 5. & ſeq. Donell. &
ibi Hillig. d. c. lit. D. Ummius d. 20 n. 3.*

ad L. Sive noſtrum. 2.

SUMMARIA.

An ſuper culpa lata juram. affectionis locum habeat?

JUramentum affectionis tunc locum habet, quando dolus in non reſtituendo adeſt, ſaltem præſumtus. *Riminaldus vol. 1. conſ. 43. n. 50.* non verò ſi culpa. Sed ſuper lata culpa, quamvis ſtatuant non jurari in litem, niſi in ſpecie *l. 2. C. h. t* verius tamen eſt contrarium, quia in pœnalibus etiam culpa lata pro dolo habetur. *l 2. §. 2. Si quis teſtamento liber &c.* & non excluditur dolus præſumtus. *Hipp. Riminaldus vol. 1. conſ. 43. n. 50.* & ſola criminalia excipiuntur. *Donell. lib. 26. c. 9. & ibi Hill. lit. D. Bargalius de dolo c. 2. n. 38. Setſer. lib. 5. cap. 6. n. 10. Bach. d. diſp. th. 11. lit.* E. *Buſius ad l. 4. h. t. Ummius d. l. n. 12. Franzk. hic n. 4. Buſius ad d. l. 4. Setſer. l. 5. c. 5. n 10. Wiſſenb. d. th. 44.* Licet diſtinguat *Struvius d. Exerc. 17. th. 65.* & diſſentiat *Schraderus de feud. p. 10. ſect. 4. n. 185. Plotus §. 4. n. 86. & 48. n. 16. conf. notata ad d. l. 2.*

ad L. Nummis. 3.

SUMMARIUM.

IN nummis quare jur. affectionis non habeat locum? num. 1.

Locum habet in rebus, quarum pretia variant. 2.

Quid ſi conventum ſit, ut certo die ſub pœnâ pecunia redderetur? 4.

Contra prædones jur. Veritatis locum habet. 5.

In antiqua moneta locus eſt jur. affect. 6.

UBi ceſſat affectio, ut in nummis, ibi affe- 1.
ctio non conſideratur, nec juramentum
affectionis admittitur, ſed verum intereſſe, &
ſic cæteris paribus juramentum veritatis. Et 2.
ſic in nullâ re fungibili locum habet, ſed in il-
lis rebus, quarum pretia pro diverſis tempori-
bus variant; finis enim hujus juramenti eſt, ut
dominus pretium rei ſuæ ſtatuat. *Hillig. l. 26. c.
9. lit. F. Ummius n. 21.* Sed & in nummis eti- 3.
am æſtimationem reperiri, putat *Coraſ. lib. 6.
Miſcell. c. 3.* Exceptio autem hic habetur, ni-
ſi convenerit, ut pecunia certo die redderetur 4.
ſub pœna, ubi non de nummis, ſed de eo quod
intereſt juratur. *Donell. & ibi Hill d. c. 9. lit. G.
Ummius d. l.* Imò etiam de ipſis nummis ju- 5.
ramentum in litem veritatis præſtari poteſt, ſi
contra prædonem ageretur, & quantitas ne-
ſcitetur. *L. ſi quando. 9. C. unde vi.* Imò eti-
am juramentum affectionis, ſi vetus & antiqua 6.
moneta ob antiquitatem chara apud aliquem
depoſita, ſit reſtituenda. *Conf. Plotus in repet.
Legis ſi quando. C. unde vi. n. 417. & ſeqq. Menoch. l. 2. A. Q. caſu 207. num. 7. & ſeq. conferri poteſt Rebuffus in rep. l. un. C. de ſententiis, quæ pro eo quod intereſt. n. 421. & Berengarius Paulbac. in repet. ejusd. Legis num. 119. & num. 124. vol. 8. rep. juris.*

ad L. Videamus. 4.

SUMMARIA.

AN tutores ad jur. in litem poſſint compelli. n. 1.

Si tamen velint, quomodo tunc jurent? 2.

An cogendi ad jur. calumniæ, purgationis, ſuper expenſis? 3. & 4.

Quibus conditionibus ad jur. in litem admittatur tutor? 7.

An judex cogatur deferre? 8.

Dolus hic eſt vel præſens vel præteritus. 9.

In Infinitum poſſe jurari, de jur. affect. intelligitur. 10.

TUtores & Curatores non ſunt compellen- 1.
di ad hoc juramentum in litem, ne ſub
alieni commodi emolumento anceps perjuri-
um ſubire cogantur. *Setſer lib. 5. c. 4. n. 15. Donell. d. l. 26. c. 7. & ibi Hillig. lit. G. & Umm. d.
d. 20. num. 9.* Si tamen velit tutor jurare, ad- 2.
mittitur. *Setſer. d. l. & Donell.* quo caſu hâc
formula jurant, quod ita rem æſtimarent, ſi
ipſi pupillorum loco eſſent. *Hillig. d. c. 7. lit. G.
& Umm. d. l.* Sed alia ratio jur. calumniæ, 3.
quod à Tutore præſtandum. *l. 2. §. 2. C. de Jurejur. propter calumn.* & in juramento purga-
tionis. *Berlich. p. 2. deciſ. 164. n. 6.* quia hæc ſunt
juramenta credulitatis, & à lege imponuntur.
Carpzov. p. 3. dec. 230. n. 9. & ſeqq. Item te- 4.
netur jurare ſuper expenſis. *l. 13. §. 2. & ult. C.
de Judic.* vel ſi ad exhibendum inſtrumen-
tum conveniatur tutor. *l. 21. §. 5. ff. de Noxal.* 5.
act. Et juramentum judiciale deciſivum
tutoribus injunctum, refert *Berlich. d. l. n. 13.* 6.

7. Sed & Tutorem compulſum fuiſſe ad præſtan-
dum hoc juramentum credulitatis, eum prius
ex Regiſtris & fama ſuam ſententiam & con-
ſcientiam informaſſet, & moderationi judicis
ſuam opinionem ſubjeciſſet, refert *Carpz. p. 3.
dec. 265.* vel potius, rem hanc ſi juſto tempore
reſtituta fuiſſet, utilitatem tantam adferre po-
8. tuiſſe pupillo. *Zaſius hic num. 7.* Judex autem
hoc juramentum defert, *per §. 1. h. l.* non præ-
cisè, ſed ſi velit. *hac l. 4. §. 2. l. 5. §. 1. Franzk. h.
9. t. n. 11.* Dolus autem qui huic juramento cau-
ſam præbet, eſt vel præſens, cum reus reſtitue-
re non vult, cum poſſit, vel præteritus, ſi do-
lo fecit, ut jam reſtituere non poſſit. *hac l. 4.
10. §. 4. Donell. l. 26. c. 9. Franzk. h. t. num 4.* In
infinitum jurari poſſe, dicitur *in §. 2.* quod
meritò de affectionis juramento intelligen-
dum. *Menoch. l. 2. Arb. quaſt. caſu 207. n. 16. &
ſeq conf. Raynerus de Fortiv. in repet. l. un. C. de
Sent. qua pro eo quod intereſt. n. 16. & Sebaſt. Sa-
pia in rep. d. l. num. 26.*

ad L. In actionibus. 5.

SUMMARIA.

Primariò jur. in litem in actionibus bonæ fidei locum habet. num. 1.
Non in actione emti. 2.
In contrariis act. an locum habeat? 3.
Quando in actione tutelæ? 5.
An contra tutoris heredem & quando? 6.
Habet locum in actionibus in rem. 7.
In petit. hereditatis &c. 8.
An & quando in ſtricti juris judic? 9. 10. & 22.
An judex poſſit moderari ſummam, ad quam jurare debet actor? 12.
Quid ſi res reſtituenda non amplius extet? 13. & 14.
Super damnis judex deferre poteſt ex officio. 15.
Formula talis juramenti. 16.
Judex. an præſtito juramento ab Actore, reum abſolvere vel minori condemnare poſſit? 17. & 18.
An poſſit in juram. veritatis? 19.
An contra dominum territorii juretur in litem? 20. & 21.
Juramenti veritatis tres cauſæ quænam ſint? 23.
Quomodo ineunda æſtimatio ſit? 24.

1. NOtandum ex h. l. Primo, in quibus judi-
ciis hoc juramentum præſtetur? Reſp.
primario in bonæ fidei judiciis, in quibus ſci-
licet de re reſtituenda agitur, ideò hic paſſim
reſtitutionis & exhibitionis fit mentio. *Don.
l. 26. c. 8. Seiſer. l. 5. c. 5. n. 41. Ummius d. 20. n.
2. 17.* non igitur in actione emti. *Donell. d. c. 8. con-
trariis reſpondens. Bronchorſt. cent. 2. c. 32. Hil-
lig. d. c. 8. lit. G. Ummius d. n. 17. Buſius ad l. 5. n.
3. 3.* nec in contrariis actionibus habet locum, ni-
ſi agatur de re, in quam cadat affectio, v. gr.
meliorationem ſeparabilem. *Plotus §. 20. n. 2.*
& ſic intelligendus videtur *Carpzov. def. 19. in
4. fin. Rauchbar. p. 1. qu. 9. num. 32.* Sic datur in
actione Tutelæ, commodati, locati, depoſiti,
& mandati, & in actione rei uxoriæ *l. 25. §. 1. ff.
ſol. matr.* Circa actionem tutelæ notandum,
tunc in ea juramentum in litem admitti, quan- 5.
do contra ipſum Tutorem agitur, non verò
contra ipſius hæredem. *l. 4. & ult. C. h. t.
Carpz. dec. 74* niſi lis cum tutore conteſtata *d.
l. 4. C. h. t.* aut ſi hæres in dolo vel lata culpa 6.
hæreat, v. gr. ut ſi quid dolo non exhibeat. *per
l. 1. C. h. t. Carpz. d. l. n. 14.* Deinde datur in 7.
actionibus in rem, ut in vindicatione Publicia-
na, & harum præparatoria licet perſonali, ad
exhibendum (quod generaliter intelligunt,
licet non propter vindicationem petatur. *Um-
mius num. 16. Don. l. 26. c. 8. & ibi Hill. lit. E.* &
hic non æſtimatur res exhibenda, ſed quanti
æſtimaret damnum ex negata exhibitione or-
tum.) Porro habet locum in petitione hæredi- 8.
tatis, actione confeſſoria vel negatoria, item
Pauliana, hypothecaria. *Seiſ. d. c. 5. num. 9.
Donell. d. c. 8. & ibi Hill. lit. A. & ſeq. Dn. Struv.
th. 63.* non verò in ſtricti juris actionibus, niſi ſit
poſt moram res extincta, nam tunc juramen- 9.
tum in litem non quidem affectionis, ſed ve-
ritatis locum habet, *per h. l. §. fin.* & ita fortè
intelligendus *Carpz. p. 1. conſt. 23. def. 19.* Sanè
Rauchbarus allegatus p. 1. q. 9. n. 32. de Juramen-
to veritatis agit, ut & *Don. l. 26. c. 10. lit. F.* Sic 10.
creditori dicenti, ſe mutuo dediſſe mille, quam
quantitatem tamen probare non poteſt, hoc
tamen probat, quod fuerit mutuatario pecu-
nia numerata, juramentum in litem ſed veri-
tatis deferendum eſſe, putant *Borell. d. t. 54. n.
35. conf. Plotus §. 39. Menoch. l. 2. A. Q. caſu 207.*
In interdictis etiam datur hoc juramentum. *l.* 11.
*68. in fine ff. de Rei Vind. l. 15. §. 9. Quod vi aut
clam. Hill. d. c. 8. lit. K. & Ummius d. l. n. 19.*

Secundò ex §. 1. notandum, quod Ju- 12.
dex poſſit non deferre petitioni ejus, qui vult
jurare, ex juſta ſcilicet cauſa, & inde probat
JCtus, judicem moderari ſummam, ad quam
usque jurare debeat actor, & quidem ante-
quam juretur. *Carpz. p. 1. in Jurispr. for. conſt.
23. def. ult.* Illud verò cum diſtinctione intel-
ligunt. Aut enim res, quam reus non vult re- 13.
ſtituere, extat & eſt in poteſtate rei, aut non ex-
tat. Illo caſu habet arbitrium Judex, an velit Ju-
ramentum in litem deferre, an verò manu mi-
litari auferre, per *l. qui reſtituere ff. de Rei Vind.*
quod tamen intelligo, ſi manus militaris, pe- 14.
tita) hoc caſu verò quia fruſtra adhiberetur
manus militaris, tenetur Judex præcisè jura-
mentum hoc deferre. *vid. Gilhauſen in Arb. ju-
dic. c. 6. part. 6. §. 9. n. 1. Ummius d. 20. n. 4. conf.
Bach. d. d. th. 1. lit. C.* Colligit etiam ex *h. l. 5. §.* 15.
1. Dn. Mevius p. 4. dec. 322. poſſe judicem ſuper
damnis, v. gr. carceratione datis, ex officio
juramentum deferre actori, licet non petenti,
contra

contra *Rauchbar. p. 1. qu. 9. num. 43.* Ubi *Dn.*
16. *Mevius* habet notandam formulam delati jura-
menti hujus: Würde Kläger vermittels Cör-
perlichen Eides erhalten / daß er durch ſeines
Weibes Gefängniß den angezogenen Schaden
biß auf 85. Fl. erlitten. (Alii ita, daß er den
Schaden geringer nicht als ꝛc. oder nicht min-
der) auch die Unkoſten deswegen angewandt /
ſich unter / ſondern ehe über 41. Fl. belauffen /
darauf es vermittels Richterlicher moderation
geſetzt wird / daß alsdenn Beklagter ſolche 85.
Fl. an ſtatt des Schadens und 41. Fl. verur-
ſachte Unkoſten dem Kläger zu erſtatten ſchul-
dig ſeyn.
17. Tertiò *in §. 2.* dicitur, judicem etiam
præſtito juramento abſolvere reum poſſe, ſcil.
ſi poſtea appareat; reum non deſiiſſe dolo poſ-
ſidere, vel actorem Dominum non eſſe. *Don.
lib. 26. cap. 11. lit K. Zaſius in l. 4. h. t. n. 7. Umm.*
18. *d. 20. n. 28.* vel poterit minoris condemnari,
quia ex eo perjurium actoris non detegitur,
ſed affectio immoderata reprehenditur. *Me-
noch. lib. 2. A Q caſ. 207. n. 30. Borell. lib. 2.
Deciſ tit. 52. n. 84.* & forte non alia mens *Car-
19. pzov. p. 1. conſt. 23. def. ult.* Sed ſecus in jura-
mento veritatis, ubi quidem Judex ante jura-
mentum præſtitum poteſt moderari, non verò
poſt præſtitum. *Borell. d. l. num. 70. Menoch.
d. l. & caſu 208. n. 5. Hillig. d. c. 11. lit. F. Buſius*
20. *l. 4. h. t. n. 5.* Deinde *in §. 3.* repetitur, quod
non ob culpam ſc. levem præſtetur juramen-
tum, ex quo *Gail. lib. 2. obſ. 64. num. 8. & ſeqq.*
21. colligit, contra Dominum Territorii non ju-
rari in litem, ob damnum à prædone datum,
quis Princeps enim omnibus prædonibus pro-
vinciam ſuam purgare poteſt? Benè tamen con-
tra ipſum ſpoliatorem, per *L. Si quando C. de*
22. *vi. In §. fin.* hujus legis dicitur, quod in ſtricti
Juris judiciis juramentum in litem non habeat
locum, juncta *L. ſeq.* niſi quando res æſtimanda
amplius non extet, & ita æſtimari nequeat, quo
caſu admittitur ad juramentum in litem, non
quidem affectionis, ſed veritatis, ob moram
ſc. *per h. §. fin. & ibid. Gloſſ. Donell. lib. 26. c. 10.*
quicquid in contrarium dicat *Berengarius Paul.
Haccus in repet. l un. C. de ſent. quæ pro eo quod*
23. *intereſt. num. 169. vol. 8.* Hujus juramenti veri-
tatis tres ſunt cauſæ 1. mora ſeu culpa, *per hunc
§.* Item ſi res deteriorata. *l. 3 §. 1. & l. 4. de Con-
dict.* Tritic. *l. 3. §. 1 ff. commodati. Ummius d. d.
20. n 35. Menoch. d. caſu 208.* 2. Rei interitus vel
deterioratio. 3. Difficultas probationis, vel quia
non extat, vel quia non apparet. *Menoch. d. l.
num. 2. Ummius num. 37.* & habet locum in o-
mnibus actionibus, etiam ſtricti Juris. *Do-
nell. l. 26. c. 11. Ummius num. 33.* quomodo au-
tem ineunda æſtimatio, *Vid. Ummius d. d. 6.
tot.* cujus ſumma eſt, quod æſtimatio refe-
24. renda ſit ad tempus ſolutionis debitæ, niſi
mora acceſſerit, ubi attenditur tempus, quanti
res plurimi fuit, ſed de hoc infrà.

ad L. Vulgò præſumitur. 7.

SUMMARIA.

AN hæres jur. in litem præſtet? num. 1.
*An procuratori poſt litem conteſt. deferri
poſſit? 2. & 3.*

DOminus litis vel cauſæ jurare debet in li- 1.
tem non alius. Et ſic etiam hæres Domi-
ni licet notitiam rei comparaverit, de ſua affe-
ctione jurare poteſt. *Plotus de tr. §. 29. conf.
Dn. Hahn. ad Weſenb. h. t. n. 4. Nic. Noalis tr.
de Tranſmiſſ. caſu 54. num. 15. & hos laudans Dn.
Struv. th. 62.* ubi notat ex *Gailio lib. 2. obſ. 43.*
acceptatum hoc juramentum à defuncto pro
præſtito haberi. Hinc procuratori etiam poſt 2.
litem conteſtatam juramentum affectionis de-
ferri nequit, quia affectio domini ad rem ipſi
incognita, imò ipſa interdum vera æſtimatio.
Setſer. l. 5. c. 4. n. 2. & ſeqq. Don. l. 26. c. 7. ne-
que eſt propriè litis Dominus; licet admittant 3.
cum ſpeciali mandato, *Borell d. c. 52. n. 75. Set-
ſer. d. c. 4. n. 5. Ummius d. l.* quod errore potius,
quàm certa ratione introductum eſſe, rectè
ſcribit *Hill. d. c. 7. lit. B.*

ad *L.* Cum furti 9.

SUMMARIA.

AN in actione furti juretur in litem? n. 1.
*An ſit perjurus, qui rem ablatam minoris æ-
ſtimat? 2.*
Idem in actione injuriarum civili. 3.
Idem in materia teſtium. 4.

IN actione furti etiam juratur in litem, quod 1.
de condictione furtiva *Dn. Tabor Racem. 2.
th. 55.* intelligit. *Hahn ad Weſenb. tit. de Con-
dict. furt. n. 1. & Wiſſenb. d. d. th. 45.* ſicut etiam
ita accipi videtur *in l. 71. ff. de furtis.* Et note- 2.
tur hic, licet minoris æſtimet rem ablatam,
non tamen eſt perjurus, licet non addat (&
quod pluris valet) nam qui æſtimat damnum
centum & 20. thaleria, procul dubio 80. thale-
ris æſtimare poteſt. Idque notandum in inju- 3.
riarum actione civili, ubi v. gr. actor æſtimat
injuriam in libello 500. thaleris, ſed Judex re-
ſtringit ad 100. thaleros, nam qui jurare poteſt,
ſe quingentis thaleris æſtimare, multo magis
eam minoris æſtimare poteſt, cum minor ſum-
ma inſit majori. *c. in toto 8. l. 6. de R. J. Menoch.
l. 2. Arb. quæſt. caſu 47. n. 5.* Et hoc in ſtricti
juris negotiis etiam verum eſt, ut tradit *Covar.
l. 1. reſol. c. ult. n. 7.* Et in materia teſtium tra- 4.
dit *Pariſius vol. 87. n. 39.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

*IN affectionis jur. nunquam de perjurio quær. n.
Quando verò in jur. Veritatis? 2.* (1.
An teſtibus perjurium probari poſſit? 3.

De-

Digitized by Google

1. DE perjurio non facilè quæritur, ſed tamen contrarii probatio perſpicua admittenda, ut probat *Roland. à Valle vol. 4. conſ. 87. per totum.* & quidem in affectionis juramento nunquam. *Donell. lib. 26. c. 10.*
2. Sed in Veritatis juramento tunc quæri poteſt, ſi inſtrumenta nova reperta, vel ocularis inſpectio falſitatem detegat, non vero ſi teſtibus quis velit perjurium probare. *arg. L. admonendi. tit. præced.* licet *Carpzov. p. 1. conſt. 15. def. 4.* etiam teſtes 3.
admittat, de quibus tamen allegati ab eo Dd. *ſe. Rauchbarus & Schrader.* nihil habent, ſed ille expreſsè ſe ad inſtrumenta reſtringere videtur. *Vid. Plotus de Jurament. in litem. §. 48. num. 23. Zaſius hic num. 5. Donell. lib. 26. cap. 11. lit. M.*

Titulus IV.

De

Condictione cauſâ data, cauſa non ſecuta.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

Quando quid datur ob cauſam, illa ſæpè ſubintelligitur? num. 1. & 2.

Propoſitum in mente retentum nullum effectum parit. 3.

Prima actio ex contractu innominato eſt ad ejus obſervationem. 4.

Altera ad reſolutionem, & quando hæc licita? 5.

An decem, quæ ſolvere juſſus ſum propter hæreditatē, repetere valeam, ſi eam poſteà repudiem? 6.

1. EX contractu innominato ſi quid dem, vel promittam, vel acceptilem ob cauſam honeſtam, ſcilicet futuram finalem & præſtandam, datur duplex Actio, ſive expreſſe ſive tacitè cauſa illa appareat. *l. 1. C. h. t.*
2. ſcilicet, quando cauſa ſubintelligitur ex tacita partium conventione ac Juris diſpoſitione, cui partes ſe conformare præſumuntur, ut ſi dos detur, præſumitur hoc ob nuptias datum. Idem in Donatione mortis cauſa. *Weſ. in Com.*
3. *C. h. t. n. 14.* Aliàs propoſitum in mente retentum nullum parit effectum. *l. 25. C. de Tranſact.* Ex hoc, inquam contractu innominato (nam in nominato ſecus *l. 8. C. de Contrah. vend. lib. 14. C. de Reſcind. vend.*) datur duplex actio, Prima ad contractus obſervationem,
4. quæ actio dicitur præſcriptis verbis, ut contractui tu ſatisfacias, hoc enim expreſsè agitur,
5. de quo infrà. Altera ad reſolutionem, & quidem iterum ex duplici cauſa, vel 1. Ex pœnitentia, de qua *in l. 5.* 2. Ex cauſa non ſecuta, *per h. l. ubi exempla.* Et ſi per me ſtet, cur
6. non ſequatur, *per h. l. §. 1.* V. gr. ſi hæreditas mihi relicta, ſi decem Titio dederim; & dedi illa decem, poſteà repudiem hæreditatem, tacite enim ineſt Conditio, ſi hæreditatem adiero, quia ſolvi iſta decem non ut hæres, ſed quod nolim ſtare in lubrico Conditionis. *Vid. Zaſius hic n. 7. Donell. lib. 14. cap. 20. poſt lit. D. Bach. in Tr. vol. 1. diſp. 22. th. 1. l. E.* Et per hanc actio-
7. nem condicitur res fungibilis ob rem futuram data, vel etiā cautio. *l. 4. C. h. t. Franzk. ad h. t. n. 9.*

ad L. Dedi tibi. 3.

SUMMARIA.

An hâc condictione utar, cum decem dedi, ut ſervum manumitteres, & ſervus moriturè num. 1.

Quotupliciter mora committatur? 2.

An hac condictio detur, ſi ob caſum fortuitum factum non ſequatur? 3. 4. & 5.

An ſi liber homo, qui in ſervitute eſt, decem dederit, ut manumitteretur, ingenuitate compertá, repetere valeat? 6.

SI caſu non impleri poſſit cauſa, v. gr. ſi dem 1.
decem, ut Stichum manumitteres, ſed Stichus in ſervitute moritur, tunc quidem ex cauſa pœnitentiæ non poteſt pecunia condici, quia res non amplius eſt integra, ſed per hanc condictionem cauſa non ſecuta, poteſt repeti quod datum eſt, ſi fuiſti in mora manumittendi, alias non. In mora autem dupliciter es, 1. ſi tem- 2.
pus certum tibi conſtitutum, & hoc lapſum eſt; 2. ſi nullum tempus præfinitum, tantum lapſum, intra quod fieri potuit. *Vid. Zaſius hic & conſ. Bach. d. diſp. 22. th. 2. lit. A. Donell. lib. 14. c. 21. & ibi Hillig.* Intricatiſſima ſanè 3.
quæſtio, an ſi ob caſum fortuitum cauſa, ob quam res data fuit, non ſit ſecuta, condictio detur? Et quidem ſi cauſa illa in dando conſiſtat, datur repetitio, *in caſu L. fin.* ſed *in leg. 5. §. 1. Præſcriptis verbis* non. Sed quæſtio eſt, ſi 4.
in faciendo conſiſtat, & ibi quidem diſtinguitur 1. an illa cauſa potius commodum tertii quàm dantis, an verò commodum ipſius dantis reſpiciat. Illo caſu ceſſat repetitio, v. gr. dedi ut manumitteres Stichum, & mortuus eſt. *h. l. 3. §. 4.* poſteriori caſu datur repetitio. *l. 4. C. de Condict. ind. juncta l. 3. §. 3. hic & leg. 6.* Deinde diſtinguitur, an caſus ſit ab- 5.
ſolutè talis, ut nemo illum præſtare poſſit, an verò tantum in perſona accipientis, ut illo caſu ceſſet, hoc caſu detur condictio. Vide plurà apud *Bach. d. d. 22. theſ. 2. lit. A. conf. Donell. l. 14. cap 21. & ibi Hilliger Franzk. ad h. t. num. 11. & ſeqq. Struvius Exerc. 18. th. 9. & ſeqq.*

& ſeqq. & Chriſtin. vol.3. dec.9.n.3. Dn. Lauterbach ad h.t. in tabula ad th.3. & not. ad l.pen. C.h.
6. *t. In §.5.h.l.* dicitur, ſi liber homo ſe pro ſervo
habens ſolvat 100. ut manumitteretur, comperta ingenuitate poſſe condicere 100. qvia non de facto nudo poſſeſſionis, ſed effectu Juris cogitaſſe videtur. *Cujac.t.1.p.1934.* ubi tamen limitat, ſi dediſſet ſervus ille putativus ex peculio, vel qvod ex re Domini percepit. De acceptilatione vide *notata ad l. 20.*

ad L. Si pecuniam. 5.

SUMMARIA.

QUando accipiens per caſum fortuitum impeditur implere. non datur repetitio. n.1.

Qvando dantem pœnitet, an & qvibus caſibus repetere valeat? 2 & 3.

An etiam jus pœnitendi reo tribuendum? 4.

An ceſſet pœnitendi jus cum moritur, qvi illud habuit? 5.6.7.

An Jure Canon. ſit locus pœnitentiæ, hoc caſu? 8.

An, qvi juramento promiſit, pœnitere poſſit, ſi aliud præſtando ſeſe liberare velit? 10. & 12.

1. QUando qvid ob cauſam datum, & accipiens per caſum fortuitum impediatur,
(non verò per caſum talem, qvi prævideri
potuit. *Hipp. Riminaldus l.4. conſ.397.num.16.*)
ceſſat repetitio, ſed hæc fieri poteſt ob aliam
2. cauſam, ſcilicet pœnitentiam. Nam hæc
eſt altera cauſa, ob qvam datur condictio, ſi
ſcilicet re adhuc integra, anteqvam alter impleverit, dantem pœniteat, per *h. l. & l 3 Mantica lib. 1. de tac & amb. convent. tit. 8 num. 13. Molina de J. & J. tr. 2. diſp. 258. num. 3. Hier. Verius in rep. Rub. ff de verb. obl num. 81. & ſeqq.*
3. *vol.6.* niſi ſit ſtipulatio ſubſecuta. *l 7. C. de rerum permut.* Aut traſaactio. *l.39. C de Tranſact. Mantica d. l. num. 37 & 38.* niſi etiam datum ad piam cauſam. *L. Si ego §.1 de Jure Dotium cap X. de condict. appoſ. Tiraq. de Privil. piæ*
4. *cauſæ 33. Mantica d. l. num 23.* qvod tamen *Zaſ. in l.3.§.1.h.t.num.9.* temperat. Et licet jus pœnitendi reo etiam tribuat *Jac. Schultes p. 2. qv. 10. num. 25. & Weſenb in ff.* rectè tamen hi ab aliis notantur, ille ab *Hillig. l. 14.c 22. lit. A.* hic à *Bach. in notis.* Et ad hanc *l.5.§ 3. verſ. planè* reſpondet *Dn. Struvius Exerc.25.th 14.* Ceſſat e-
5. tiam ſi is, qvi dedit, mortuus ſit, cum Jus pœnitendi ſit perſonale. *Donell. l 14.c.22 Coll. arg. hic num.14. Struv. Exerc.18.th.16. vide not. ad l.3. de ſervis export.* licet condictio cauſa data ob
6. culpam accipientis non ſecuta, etiam heredi detur. *Donell. d l.* Si vero alter implere cœperit,
7. datur condictio hæc, ſi ipſum indemnem ſervet, & ſumtus factos reſtituat &c. Jure
8. Canonico non dari locum pœnitentiæ, tradunt *Bald. in Rubr. Cod. de perm. Felin. in c.1. d. e. num. 13. Molin. d. 258. num. 7. Garcias in repet. c. 1. X. de pactis num. 122. Card. Mant. d. tit. 8. n. 17. & ſeqq. Rittershuſ de d diff. Jur. Civil. & Can. lib. 3. cap. 10. in fine & hos alioſqve allegans. Grœnwegen ad h. l.* ex hac lege notabile qvid, 9.
ut ipſe ait, eruit, ſcilicet, qvod is qvi impedit lucrum & commodum alterius, qvod in fieri fuit, licet poſt apparatum, non videatur damnum dare. *Baldus vol.1. conſ. 172.n.3.in*
fin. Neqve hic præterire poſſum *Gloſſam.* ce- 10.
lebrem & nobilem in hac lege, in verbis, *neceſſe habes*, qvod juramentum præciſe obliget, adeò ut ſcil. jure communi pœnitere non tantum non liceat, de qvo jam dixi, ſed etiam ſi aliud ſolvere velit. non poſſit illud præſtando ſe liberare, ſi factum ſub juramento promiſit, qvam Gloſſam communiter approbaram allegatis aliis Doctoribus tradit *Cephalus vol.1. conſ.128. num.22. Ant. Gomez. t 2. var. reſol. cap. 2 num. 20. Covar. in c. qvamvis. de pactis lib. 6.p. 2.§.4. n. 6. Ant. Gabrielius lib. 2. concl. 8. tit. de jur jur. Guteierez. de juram. confirm. lib. 1. cap. 39. num. 6. Cardin. Tuſchus concl. 527. lit. I. Zaſius in l. ſtipulationes. 72. num. 4. de V. O.* Et hanc defendi contra *Manticam l. 4. de Tac. & amb. Convent. tit.*
3. num. 7. Carpzovium dec. 97, & Berlichium 11.
deciſ. 144. qvod promiſſio jurata de vendendo vel revendendo præciſè promiſſorem obliget, cum *Gratiano lib. 2 diſcept. for. c. 553. num. 9. Surdo conſ. 457 num 131 Cagnolo in l. 2. C de pactis inter emt. num 33.* ex hac regula, qvæ ſatis probatur, *ex c. ad noſtram 7. & c. brevi 17.*
X. de jurejurand. & ſim. Et ſic etiam qvando 12.
qvid in contractu innominato promiſſum, per juramentum pœnitentia excluditur. *Ant. Gabrielius. l. 2. tit. de juram. concl. 9.* eamqve ſententiam ſemper præfero. Non obſt. *l. fin. C. de non num. pec.* qvæ loqvitur de eo caſu, qvando conditio tacitè ſemper ineſt negotio, cui juramentum adjectum.

ad L. Si Extraneus. 6.

SUMMARIA.

AN ſi pater pro filia dotem promittens ſtipuletur, eam ſibi reddi, matrimonio non conſummato, reddenda ſit? n. 1.

Hoc caſu donatio inter patrem & filiam valet. 2,

Qvando proviſio hominis non faciat ceſſare proviſionem legis? 4.

SI extraneus vel pater dotem pro filia promi- 1.
ſit, ſtipulatus, ſibi reddi ſoluto matrimonio. & matrimonium non ſit conſummatum, reddenda eſt dos donanti, niſi contraria voluntas appareat, ut hoc caſu dotata dotem re-
tineret. Colligeret hoc caſu poſteriori dona- 2.
tionem inter patrem & filiam valere, licet aliàs non valeat. *P. Barboſa ad l. 2. §. qvod ſi in patris. n. 6. ff. ſol. matr & ad l. 1. d. t. part. 7. n. 32.* Unde ex hâc lege colligunt regulam, qvod
caſus omiſſus in diſpoſitione relinqvatur 3.
diſpoſitioni Juris. *Jaſon. hic num. 1.* & qvod
proviſio

4. proviſio hominis non faciat ceſſare diſpoſi-
tionem legis, quando ordinaria, non ſingula-
ris. *Jaſon. hic n. 4. Hipp. Rimin. l. 4. conſ 398. n. 14.* Sed conf. *Barboſa ad l. ſi cum dotem pr. n. 50. ff. Sol. matr.* ubi plures citat colligentes primum notabile ex hoc textu, & *Dn. Thabor in Barb. locupl. l. 3. c. 8. axiom. 6.*

ad L. Qui ſe debere. 7.

SUMMARIA.

SI putativus mulieris debitor ſolverit Sejo veluti dotem, & nuptiæ non ſequantur, mulier an verò debitor putativus repetat? n. 1.
Quid ſi ſciverit, non eſſe debitum? 2.
Quid ſi fuerit verus debitor? 3.
Repetere poteſt, qui habet exceptionem licet odioſam. 4.
An in hanc actionem veniant fructus? 5.

1. PUtativus debitor mulieris Titius fortè,
quia debebat quidem, ſed habebat exce-
ptionem doli vel aliam, numerat Sejo centum
juſſu mulieris veluti dotem; nuptiæ non ſunt
ſecutæ, an Titius à Sejo repetere poteſt, an ve-
rò mulier, ille ut indebitum, hæc, cauſa non
ſecuta? & reſpond. Titium poſſe repetere.
2. Aliud ſi ſcivit ſe non eſſe debitorem, nam tunc
3. donaſſet, & mulier haberet repetitionem. Sed
quid ſi verus fuerit debitor? & tunc condicere
poterit per hanc actionem debitum ſponſo ſo-
lutum, nuptiis non ſecutis, nec ſolutio libe-
rat debitorem ipſo Jure; ſed obligatus manet
creditrici ex priori actione, cui tamen poteſt
cedere actionem hanc, quam habet contra
ſponſum aut ejus hæredes. *Conf. Zaſ. ad h. &*
4. *l. 2. Intell. ſing. p. 57. & Cujac. 1. 1. p. 1978.* Ex
hâc lege colligit *Wiſſenb. d. 25 th. 12.* quod
is, qui contra alios habet exceptionem doli,
licet odioſam, poſſit tamen condicere inde-
5. bitum. *In §. 1.* dicitur, quod etiam fructus
in hoc judicio veniant, & quidem non tantum
à tempore litis conteſtatæ, ut in aliis ſtricti ju-
ris judiciis, in quibus ſcilicet petimus id, quod
noſtrum nunquam fuit. *l. 38. §. 7. ff. de Uſuris.*
ſed ſimpliciter cum omnibus fructibus, per
d. l. 38. §. 1. & ſeqq. Dnar. ad h. t. c. ult. Dn. Struv. Exerc. 18. th. 18 Dn. Lauterbach. d. 6.

ad L. Si donaturus. 9.

SUMMARIUM.

PUtativus debitor mulieris, qui dotem promiſit marito, comperto licet errore tenetur ſtare promiſſis.

PUtativus debitor ſi dotem promittat Titio, quia uxori ejus ſe putat obligatum, comperto errore tenetur tamen ſtare promiſſis, & non poteſt exceptionē doli opponere marito, quia reſpectu hujus eſt titulus oneroſus, quod ex hoc §. notare ſolent poſt *Gloſſam, Zaſius hic & alii.*

ad L. Si mulier ei. 10

SUMMARIA.

AN debitum, quod ſpe nuptiarum mulier acceptum tulit, iis non ſecutis, repetere valeat? num. 1.
Quid ſi debitum in diem fuit? 2.
Obligatio repetitur hoc caſu condictione incerti. 3.
Non repetitur, donec ſpes matrimonii. 4.
Sponſis non defertur portio ſtatutaria ex ſtatuto. (5.
Omne pactum intelligitur rebus ſic ſtantibus. 6.
An in matrimonio, cum voto perpetuæ caſtitatis contracto detur ſucceſſio ex ſtatuto? 7.

DEbuit Pulcheria Titio mille, ſed cum ei 1.
nuptura eſſet, accepta tulit, non ſecutis
nuptiis, & ſpe nuptiarum decollatâ, aut divor-
tio facto, ut putat *Garcias ad l. item quia. ff. de*
pact. num. 23. hanc ipſam obligationem, & ſic
reſciſſionem acceptilationis condicere poteſt.
Nam ſi debitum purum, pecuniam condici poſ- 2.
ſe putant, ſed ubi debitum in diem, reſtitutio
in priſtinam obligationem petenda. *Vid. Ol-*
dend. claſſe 6. act. 4. n. 7. Gl. & Br. hic. Bach. ta-
men *diſp. 22. in Tr. th. 1. lit. F.* per *l. 4. h. 1.* eti-
am illo caſu obligationem condici poſſe pu-
tat. Ideoqve duplex condictio, certi & incer- 3.
ti, per hanc obligationem vel liberationem
condicimus. Unde datum cauſa dotis non re- 4.
petitur, dum ſpes eſt contrahendi matrimonii.
Jaſon conſ 335. num. 3. à contrario ſenſu. Sic
aliud eſt, ſponſum, aliud maritum eſſe. Sic
bonorum poſſeſſio unde vir & uxor, non ha-
bet locum in ſponſo & ſponſa, nec lucrum do-
tis ante nuptias capit ſponſus. Nec ex ſtatuto 5.
defertur portio ſtatutaria ante nuptias. *Tiraq.*
de LL. conn. gl. 2. n. 19. de quo tamen alibi di-
xi. Et omne pactum intelligitur rebus ſic 6.
ſtantibus. *Tiraq. ad l. ſi unquam. in præfat. n.*
166. Sed quæritur, an in matrimonio contra- 7.
cto cum voto perpetuæ caſtitatis virginalis,
detur ſucceſſio ex ſtatuto, quale conjugium
fuit inter Joſephum & DEIparam, inter Ma-
rianum Imp. & Pulcheriam? Id affirmare non
dubito, nam tale matrimonium eſt in actu pri-
mo, non ſecundo. Matrimonium DEIPARÆ fuiſſe perfectum ratione ſanctificationis,
non ratione ſignificationis, ex Theologis refert *Tiraq. d. l. n. 20.* Et delatio lucri non
præciſè debetur ob conjunctionem corporum,
ſed ob mutuum, caſtum, & ſororium amorem, & aliorum onerum communium portationem.

ad L. Cum quis. 12.

SUMMARIA.

MOrtis cauſa donatio ſi revocatur, fructus etiam reſtituuntur. num. 1.
Idem, ſi donatio mort. cauſ. in cauſam caduci convertitur. 2. & 3.

Cum

1. CUm Donatio mortis cauſa ob reconva-
leſcentiam ipſo jure revocatur, etiam fru-
ctus ſunt reſtituendi, qvod ſingulare vocant;
unde colligitur in genere, qvandocunqve ti-
tulus eſt revocabilis, poſſum revocare fructus,
2. etiam medio tempore perceptos à poſſeſſore.
Franc. Cremenſis ſing. 10. Menoch. l. 7. conſ. 704. num. 32. Sic qvando donatio mortis cauſa in
3. cauſam caduci convertitur, i. e. dum dona-
tarius ante donatorem moritur, fructus me-
dio tempore percepti reſtituendi, ut ex *Baldo conſ. 294. lib. 3. Menoch. d. l. n. 33.*

Ad *L.* Si Filius. 14.

QUod procuratori falſo indebite ſolvitur, ab eo condicitur, niſi ratificatio Domini accedat. *Vid. hic Zaſius*, qvi notat. *num. 5.* ea qvæ ex errore geſta poſſe ratificari. *Moz de indeb. col. num. 4. Weſ. in Com. Cod. de Indeb. condict. n. 24.*

ad *L.* ult.

SUMMARIA.

CUm datur pecunia, ut detur ſpecies, an ſit contractus innominatus? n. 1. & 2.

An hic debitor liberetur interitu ſpeciei? 3.

Qvid ſi rem alienam dederit, an condictio locum habeat? 4.

An h. L. Hodiè obtineat? 5.

SI pecuniam tibi dedi, ut tu mihi invicem 1.
dares ſpeciem aliqvam, eſt contractus in-
nominatus, non verò Emtio, ubi non agitur
de dando. *Zaſ. h. t. num. 11.* ergo non obſtat
l. 5. §. 1. infra de præſcript. Verb. pecunia non
datur ut pretium, ſed ut corpus cum ſervo per- 2.
mutandum, & hic agitur de dando, de qvo
non agitur in venditione, ſed ut tradam. *Cujac. l. 22. obſ. 29.* Si igitur res illa ſeu ſpecies in- 3.
tereat caſu fortuito, repetere poſſum per con-
dictionem cauſa dati, & ſic Debitor non libe-
ratur interitu ſpeciei. Eadem hæc condictio 4.
datur, ſi rem alienam dederit, cauſa deciſio-
nis eſt, qvod is qvi dedit, ſuum commo-
dum ſpectavit, & compenſari id, qvod dedit,
impletione cauſæ voluit. *Bachovius dec. l. th. 2. lit. A. conf. Dn. Struvius Exerc. 25. th. 16. Molinæus ſive Caballinus de divid. & indiv. p. 1. num. 22. Zaſ. in Antin. p. 2. num. 3. Hier. Butigella in repet. l. mutuum. n. 44. de rebus cred. Pacius cent. 3. num. 98.* Vix hæc lex vexata in praxi obtinet,
v. g. ſi noſtro idiomate qvis diceret, Ich gebe 5.
dir 30. Thaler du ſolt mir Stichum dafür geben/
procul dubio in foro pro venditione rectè habe-
tetur, qvod miror *Grænvvegium* ſilentio trans-
miſiſſe.

TITULUS V.

De Condictione ob turpem vel injuſtam cauſam.

ad L. 1. §. fin. & *L.* 2.

SUMMARIA.

QUod ob turpem cauſam, ubi accipienti turpitudo eſt, datur, condicitur. n. 1.

In accipiente tripliciter committitur turpitudo. 2.

Condictio ob turpem cauſam qvid ſit? 3.

Cum judici datur, ut pro bona cauſa judicet, condicitur. 4.

Idem in teſte, ne veritatem deponat. 5.

An Idem, ſi judici datum, ut ſententiam maturet? 6.

QUando non dantis ſed accipientis eſt
1. turpitudo, tunc illud qvod ob cau-
ſam turpem datum eſt, poteſt condi-
ci; qvod tripliciter fit. 1. ſi dederim, ne de-
2. linqvat. *l. 1. pr. h. t.* 2. ut reſtituat, qvod ex
conventione vel delicto alias tenebatur re-
ſtituere. 3. Qvando qvid datur, ut ne qvid
fiat, qvod quidem aliàs omitti poteſt, ſed non
honeſtè pecunia accepta omittitur. Exem-
plum *in l. 4. §. 4. & 5. h. t. vid Struvius Exerc. 18. th. 21. Weſ. in Com. C. h. t. num. 8.* Eſt er-
3. gò Condictio ob turpem cauſam Actio perſo-
nalis ſtricti Juris, qva id, qvod non turpiter
datum ab eo, qvi turpiter accepit, repetitur.
Weſ. in Com. h. t. num. 4. qvod exemplis *in l. 2.* declaratur, v. gr. Si Judici dem, ut in bona 4.
cauſa pro me pronunciet, ex parte etiam mea
eſt turpitudo, qvia facio ſententiam venalem,
& Judicem muneribus accipiendis adſvefacio,
ut in aliis cauſis injuſtis pro dante judicet, *per d. l. 2. §. 2. Vid. Donell. lib. 14. cap. 25. & ibi Hill. C. Bach. dec. diſp. 22. th. 3. lit. F.* Idem
in teſte, ut veritatem deponat, qvia teſtis il- 5.
le falſarius. *Zaſius hic in fine Bach. d. l.* Ali-
ud volunt, ſi dedero Judici, ut maturet ſen-
tentiam. *Menoch. lib. 2. A. Q. caſu. n. 8. Bach. d. l.*

ad *L.* Ubi. 3.

SUMMARIA.

TUrpiter dans non repetit. n. 1.

An retineat turpiter datum accipiens, vel an Fiſco vindicetur? 2.

SI turpitudo etiam ſit ex parte dantis, non 1.
datur repetitio, qvia allegares propriam
turpitudinem, & melior eſt cauſa poſſiden-
tis, v. gr. Si detur, ut qvid turpe faciat, vel
admittat, vel ne delicta puniantur, & in
exemplo jam propoſito. Sed hoc obtinet,

inter ipſas perſonas turpiter dantes & turpiter accipientes. Sed non negatur hic, qvod Fiſcus datum non auferre poſſit, qvod qvis turpiter accepit. *l. Lucius. 9. ff. de jure Fiſci.* Et ſic ſatisfit notatis hic à *Dn. Cypriano Regnero.* Nam
3. utiqve iniqvum eſt, ut turpiter accipiens illud
lucretur ex turpi ſuo facto.

ad L. Idem ſi ob ſtuprum. 4 §. 3.

SUMMARIA.

Malè ſtatuit JCtus, qvod meretrix non accipiat turpiter. n. 1.
Turpitudo tamen eſt in proſtitutione ſui corporis, & in pretio ſordidè accipiendo. 2. 3. & 4.
An meretrix petere poſſit mercedem? 5. & 6.
In pari cauſa melior cauſa poſſidentis. 7.
An turpitudo faciat conventionem ipſo jure nullam? 8.
Contra Covarruviam *diſputatur. 9.*
An meretrix apud judicem, ſecutâ copulâ, mercedem promiſſam petere valeat? 10.
Argumenta ſententiæ negantis. 12. & ſeqq.
Covarruviæ *argumenta affirmantia. 17. & ſeqq.*
Covarruvias *reſpondet argumentis contrariis. 23. & ſeqq.*
An fœmina occultè ſe proſtituens petere poſſit mercedem? 27.
Covarruvias *affirmat. 29.*
Contrariæ ſententiæ argumenta 30. & ſeqq.
An in animæ judicio occulta meretrix teneatur fiſco reſtituere, qvæ accepit pro turpi labore? 35. & ſeqq.
An non datum meretrici poſſit ex cauſa alia, qvam donationis retineri? 38.
An ſcortator cum publico ſcorto cogi poſſit à judice, ut ſolvat mercedem ſolvi ſolitam? 40.

1. Merito notatur hic Ulpianus, qvi nova
ratione ſane futili, ut dicit hic *Cyprianus Regnerus*, ſtatuit, meretricem non turpiter accipere, qvaſi ipſi acceptioni non inſit ſordities, *poſt Baldum, Jaſonem & Caſtrenſem Weſ. in Comment. C. h. t. num. 9. Don. lib. 14. cap. 15. lit. F.* Et hoc caſu promiſſum peti non poſſe, rectè tradit *Hill. d. l. lit. F. Bach. diſp. 4. de Act. th. 18. conf. Dn. Habn. ad Weſenb. h. t.*
2. *num. 2. Dn. Struv. d. Exerc. 18. th. 22.* Turpitudo hic duplex, prima in proſtitutione ſui
corporis, qvæ turpitudo manet etiamſi ſuperi-
3. or lupanare admittat. Toleranria lupanarium meretricibus turpitudinem non abſtergit.
4. Altera turpitudo eſt in ſorditie, qvod pro
uſu corporis ſui pretium accipiat. Unde
5. qværitur, an meretrix promiſſam mercedem
turpis laboris petere poſſit? qvod licet affirm. *Covar. in peccatum. de R. J. lib. 6. p. 252. num. 1. & 2. Guttierez. & Vaſqvius qvos refert Hillig. in Donell. l. 14. cap. 25. lit. F.* Rectè tamen
6. hoc ab aliis negatur, *vid. Hill. d. l. Bachov. diſp. 4. de Act. th. 18. Zaſius & alii ab Hillig. allegati.* facit ratio, qvod fruſtrà qværeretur, an
datum repetatur, ſi non datum poſtulari poſſet, & facit etiam *lex 8. h. t.* Præterea in pari caſu turpitudinis melior cauſa poſſidentis,
& nemo ſui corporis Dominus, ut id poſſit 7.
commodare ad uſum inhoneſtum. Sed dubium, an turpitudo promiſſionis faciat con-
tionem ipſo Jure nullam, an verò ſit opus ex- 8.
ceptione? Et *Salyc. id l. 2. C. de his qvæ vi metuve &c.* diſtingvit, qvem ſeqvitur *Bach. d. th. 18.* Aut cauſa turpis non eſt expreſſa, & valet conventio, ſed eſt inefficax ob exceptionem doli, qva probata, reus abſolvitur *l. 8. h. t.* Aut eſt expreſſa, & eſt ipſo Jure nulla. Sed placet addere aliqvid, quod in
materia hujus legis notavi ad *Covarruviam in c.* 9.
peccatum. p. 2. §. 2.

Adgreditur *Covarr. §. 2.* qvæſtionem,
an Meretrix apud Judicem exteriorem petere 10.
poſſit, ſecutâ copulâ, mercedem, ſibi ob eam copulam promiſſam? Et *Covarr.* re-
cenſet fundamenta ſententiæ negantis, cui ego 11.
adſtipulor, licet *Covarr.* diſſentiat, ſed male. 1. In pari cauſa turpitudinis potiorem eſſe eum, qvi ei poſſidet, per *l. 3. & 4. princ. de Condict. ob turpem cauſam.* Aſt fornicator nondum ſolvit mercedem, Ergo potior.
2. Conditio turpis vitiat contractum & vitia- 13.
tur. *l. Mercalem. C. de Condict. ob turpem cauſam. l. generaliter ff. de V. O.* 3. Nemo eſt
Dominus membrorum ſuorum, ut ea poſ- 14.
ſit alteri commodare ad uſum inhoneſtum. *l. liber homo ff. ad L. Aqvil. Baldus, Paulus, Jaſon. ad l. 4. §. ſed qvod meretrici. ff. d. Condict. ob turpem cauſam Zaſius in d. l. Generaliter. Fortun. Garcias in l. 7. §. ſi ob maleficium num. 6. ff. de Pactis. pag. 531.* 4. Stipulatio ſine cauſa non obligat efficaciter, *l. cum de*
indebito. §. fin. ff. de Probat. l. 2. §. circa ff. de 15.
Except. doli. Garcias. d. l. & poſt eam Gutierez & Vaſq. qvos refert Hillig. 5. Si poteſt 16.
petere meretrix, fruſtrà dubitaretur, an datum repeti poſſit, ſi non datum peti poſſit. *Hillig. 14. cap. 25 Bach. d. Act. d. 4. th. 17.* Co-
varruvias autem contrariam ſeqvitur ſen- 17.
tentiam, & qvidem ex d. §. *Sed qvod meretrici.* ubi dicit JCtus, meretricem, qvia ſit meretrix, turpiter non accipere. Sed rectè reſpondet *Garcias*, nullum eſſe argumentum: poteſt accipere, ergo poteſt petere, qvia multa accipiuntur honeſtè, qvæ honeſtè non petuntur. Et ratio, qvam Ulpian. poſuit, honeſtati non convenit, nam in proſtitutione Corporis, ſcelus, in accipiendo pretio, omninò ſordities ſcelerata; ideoqve rectè etiam ipſa ratio JCti notatur à *Caſtrenſ. Jaſone. Baldo. Weſenb. in tit. C. de condict. ob turpem*
cauſam. Deinde allegat hanc rationem 18.
Covarr. qvod meretrix ſit Domina ſui Corporis, & materia vendibilis ſit, nec ipſa venditio actus venerei ſit illicita, utor verbis

Covarr.

Covarr. qvæ mallem oblivione ſepelire. Tan-
to Autore iodignisſima eſt ratio, & maniſe-
ſta falſa eſt. Falſum eſt, meretricem eſſe Do-
minam ſui Corpotis, poteſt corpus ſuum
commodare viro, ſed noo niſi matito, qvam
facultatem habet ex ſapientisſima Condito-
ris inſtitutione, ſed nec Uxor veodere poteſt
19. licitam voluptatem Mariio, ne mutuo amo-
re ſe ſpolient. Nec eſt, qvod *Covarr.* ita ar-
gumentetur, ſi materia vendibilis non eſſet,
profectò Mulier turpiter acciperet, cum ipſe
20. actus veoditionis ex propriâ natura eſſet illici-
tus. Nam concedo totum. Et ſanè licet po-
namus, JCtum rectè dixiſſe; meretricem tur-
piter non accipere tempore veteris Romæ geo-
tilis, certò certius tameo Jure divino & Jure
Romano Germanico, omnes fornicationes es-
ſe prohibitas, nec fœmina poteſtatem habet,
corpus ſuum locare alteri, qvi non ſit conjux,
& dum locat certô pretiô, turpisſimum hoc
eſt lucrum (Huren-Lohn) ideoqve funda-
mentum, qvô *Covarr.* nititur, vaidè ruino-
21. ſum & fallax eſt. Secundum argumentum
ſumit *Covarr.* ab exemplo Judæ, qvi promiſ-
ſam mercedem meretrici exſolvit, non aliâ
ratione, qvam qvod teneretur mercedem pro-
miſſam meretrici ſolvere. *Geneſis cap. 38.* ſed
reſpondetur, Judam putaſſe ſe teneri, imò &
congreſſum ipſum cum publicô Proſtibulô ad
viam ſedente, & meretriciis veſtibus iodu-
to, putavit eſſe licitum, contractumqve noo
eſſe turpem, ſecutus hâc in re opinionem Gen-
tium. Sed ex erroneâ ejus opioiooe nihil con-
22 cluditur.

N. 2. Tertium argumentum ſumit ex
*l. affectionis 5 ff. de Donat. & l. miles ita §. 1.
de Milit. Teſtam.* ubi dicitur, poſſe Paganum
dooare alicui ob inhoneſtam affectionem,
exceptô Milite, qvi focariæ ſuæ dooare vel
legare non poteſt. Sed ex eo noo poteſt
concludi, licitam eſſe locationem ſui Corpo-
ris ad turpem uſum, turpemqve volupta-
tem: Nam diſtingvendum eſt, utrum tur-
pitudo ſit in causâ externa, ſcilicet in causâ
impulſivâ, an vero ſit in materiâ, ſuper qvâ
contrahitur, nam obligatio rei turpis non
ſubſiſtit, ſed cauſa impulſiva poteſt eſſe tur-
pis. Materia eſt cauſa interna, & illa debet
eſſe res locabilis vel vendibilis, talis non eſt
proſtitutio ſui Corporis. Etiam maritatæ
ſed adulteratæ licet donare ob affectiooem
improbisſimam, ſed non eſt materia locabi-
lis vel vendibilis reſpectu fœminæ coojuga-
tæ & qvamvis *d. l. affectionis.* non putent
ad adulteram pertinere *Raphael Cumanus in
d. l Miles ita §. 1. Bald. conſ. 437. lib. 5. & Ja-
ſon in conſ 37. vol. 2. lib. 3.* qvos citat *Covarr.*
Verum tamen eſt ex *Titulo de Condictione
ob turpem cauſam*, talem donationem ab Adul-
tero adulteræ factam, non eſſe irritam, neq

repeti ab adulterâ poſſe donata. Confert ſe tan-
dem *Covarr.* ad refutatiooem eorum, qvæ pro 23.
cootrariâ opinione ſuperis adductâ.

Ad L. 3. & 4. *de Condict. ob turpem cau-* 24.
ſam. reſpondet, illas locum habere, qvando
datio & receptio utrioqve eſt illicita & repro-
bata, in hâc autem ſpecie acceptio eſt licita,
imò & datio, qvatenus procedit à lege juſti-
tiæ, & à promisſione dari in mercedem ejus
operis, qvod pretium habere poteſt. Sed
principium petit *Covarr.* Nam ut ut concedam,
meretricem accipere poſſe, hoc tantum quæri-
tur, an petere posſit mercedem facti propudio-
ſi? & datio noo eſt ex lege juſtitiæ Et licet for-
tè dari posſit, hic tamen non qværitur, an dare
posſit fornicator, ſed an teneatur dare ex lege
juſtitiæ? qvod nego.

Ad rationem ſecundam, conditionem 25.
turpem vitiare contractum, reſpondet *Co-
varr.* obſcurius. Mens ejus videtur eſſe hæc,
ſi eam rectè aſſeqvor, qvando lege humana
punitur actus, nullô pactô poteſt cenſeri pa-
ctio, qvæ tendit ad id, ut pretium conſtitua-
tur ob illum actum, qvi lege ipſa puniatur,
ac tunc turpitudinem eſſe in dante & accipien-
te. Vult igitur *Covarr.* actum venereum
pretiô redemtum oon prohiberi lege huma-
nâ. Sed fallit, nam leges habemus divinas &
humanas contra fornicationem & talia ſcelera-
ta pacta. Conſtitutiones Imperii noſtri da-
mnant, & licet alicubi extra Imperium noſtrum
non puoiantur, ſed permittantur, id tamen ma-
lè fit. Debebant à lege humanâ ubique terrarum
tales pactiones prohiberi.

Ad Tertiam rationem reſpondet, mere- 26.
tricem non eſſe Dominam membrorum ſuo-
rum, eſſe tamen Dominam uſus proprii Cor-
poris, ſed qvia videt reſponderi poſſe uſum
illum debere eſſe honeſtum & licitum, ideo-
qve regerit, uſum licitum hoc operari, qvod
ipſe locatio illicita ſit, item qvod noo ſit co-
gendus locator locationi ſtare, non tamen ſe-
qvi, non eſſe locatori ſolveodum pretium. Imò
hoc ſeqvitur: ſi enim locatio nulla otiqve
nulla etiam ex locatione illicita datur actio.
Et ſi meretrix non tenetur locationi ſtare,
qvia eſt oulla, oe Conductor qvidem teoetur ob
pretium rei turpis. Declarat tamen *Covarr.*
ſuam opinionem, ſi merces ſit moderata, & dao-
tem oportere eſſe domioum & Jus dandi habere

Num. 3. Jam *Covarr.* aggreditur qvæ- 27.
ſtiooem de fœmina occulte ſe proſtituente
pro certâ mercede, an ſcilicet illa poſſit pete-
re mercedem promiſſam? qvia Ratio JCti
d. l. 4. hic ceſſat, qvia talis fœmina non eſt
publicum proſtibulum, nec corpus publicè
proſtituit; & communiter ſentiuot, oec peti
nec retioeri poſſe, qvæ accepit occulta me-
retrix, ſed ea reſtituenda eſſe io animæ etiam

28. Judicio. Et hæc igitur qvæſtio bimembris
eſt, 1. an petere mercedem promiſſam oc-
culta meretrix poſſit, & 2. an reſtituere fi-
lio debeat accepta in mercedem in animæ
Judicio? Primam qvæſtionem affirmat,
29. relictâ *Cyni* aliorumqve communi ſenten-
tiâ, qvia nihil putat intereſſe, fœminam eſſe
publicè vel privatim fornicariam, ad juſtam
venerei uſus mercedem, & cum hic de coi-
tu fornicario agatur, qvi coitus minimè pu-
nibilis eſt, lege exteriori & humana, qvod ſi
autem punibilis eſt in ſoro exteriori, tunc
probatiſſimi Juris eſſe, non poſſe mercedem
30. promiſſam peti. Sed non eſt vera ratio,
qvâ *Covarr.* utitur, qvod fornicatio non ſit
punibilis in forô exteriori, licet hoc pleri-
qve ſtatuant, Evangelici tamen Dd. mini-
mè hoc admittunt. Nam Jure Divinô eſt
res prohibita & plena ſcandali. Certus ad
hoc Magiſtratus eſt conſtitutus, ut ſcanda-
lis ſe opponat. Hoc autem certiſſimum, qvod
in Sanctô Romanô Imperiô, omnis fornica-
tio ſit punibilis, per *Reformationem polit. d.
anno 1548. Tit* von leichtfertiger Beywohnung/
& de anno 1577. tit. 26. Ergo hoc certum,
licet non ſit punibile hoc delictum Romæ,
31. non tamen impunibile eſſe in Germania, nec
debebat Romæ impunibile eſſe delictum
hoc de Jure, licet impunibile ſit de facto.
32. Maneat ergo non poſſe meretricem occul-
tam, qvæ non ſit relata in numerum mere-
tricii collegii, petere mercedem meretrici-
am. Sicut nec publica poteſt petere, ſed
33. illa minus hâc. In Secunda qvæſtione di-
cit *Covarr.* non teneri meretricem occul-
tam in animæ Judicio, qvod vice mercedis à
ſuis amaſiis accepit, fiſco reſtituere: nam ſi
eſt res vendibilis, utiqve nihil intereſt an oc-
cultè an publicè vendatur res vendibilis.
Sed falſa illa hypotheſis; & ſupra proba
tum, & proſtitutionem corporis & acce-
ptionem mercedis turpem eſſe. Ego in
34. hac qvæſtione dicerem: occultam meretri-
cem retinere poſſe in animæ Judicio merce-
dem, qvia ſe prodere non tenetur: qvia ad
hoc alias teneretur fiſco contractum denun-
ciare, & qvia reſtitutio, qvæ ex turpi contra-
ctu fiſco debetur *ex l. Lucius ff. de Jure fiſci*,
potius pœnæ vicem ſuſtinet, qvam reſtitu-
tio ſimplex, qvæ fit Domino. Sed ſi exige-
35. ret Fiſcus hoc turpiter qvæſitum, putarem
illam mercedem reſtitui debere tum in ani-
36. mæ tum in exteriore judicio. Meretrix
autem publica, qvæ toleratur authoritate pu-
blica, & de turpi qvæſtu vectigal ſolvit ſupe-
riori, nec in animæ Judicio accepta reſti-
tuere tenetur, nec amaſio, cujus eadem tur-
pitudo, nec fiſco, qvi accipit cum conſenſu
Principis, & ita pœnam remiſſam petere
neqvit: nec Mulier pœnam ſibi remiſſam re-
netur perſolvere. Sed aliud in Meretrice oc- 37.
culta, nam ſi hæc ſcelere qvæſivit pecunias, &
hoc probari poſſit, non poteſt retinere merce-
dem turpem, ſed eam debet fiſco inferre, imo
de turpiter qvæſitis non poteſt teſtari, ne qvi-
dem ad piam cauſam. *Caſtr. in l. 1. §. ob rem igi-
tur ff. de condict. ob turpem cauſam. Natta conſ.
560. n. 8. Hier. Gabriel. conſ 17. n. 14. vol. 2. & hos re-
ferens Fr. Vivius dec. 482.*
Num. 4. Aggreditur hic aliam qvæſtio- 38.
nem, an datum meretrici non poſſit retineri
licitè, niſi ex causâ donationis? *Covarr.* re-
ſpondet, JCtum *l. 4 ff. de condict. ob turpem
cauſam.* non conſideraſſe titulum donationis,
in qvo conſentio. Ergo ſi præſupponamus,
datum Meretrici retineri non poſſe, neceſſari-
us erit titulus donationis. Sed omninò Do-
nationem ſi prætendat Mulier, eam tenetur
probare. Nam donatio nunqvam præſumitur, 39.
niſi probetur, & in dubio Amaſius dedit, ut
mercedem locationis meretrici impuræ. Nec
hic poteſt admitti illa ſententia, qvod non va-
leret ex locatione datum, valebit ex donatione;
nam ea clauſula, ſi non valeat hôc modô, va-
leat aliô, in hoc contractu, ſi non expreſſe
addatur, non habet locum. Illud vero non
probo, qvod *Covarr.* dicit, eum, qvi cum 40.
Meretrice publicâ vel proſtibulô rem habuit,
abſqve expreſſâ conventione, à Judice cogi de-
bere, ut ſolvat mercedem venerei uſus ſolvi ſo-
litum. Nam non concedo, uſum iſtum eſ-
ſe locabilem vel vendibilem, Ergo nulla
eſt locatio corporis fœminei ad turpem
uſum.

ad L. Si a ſervo. 5.

SUMMARIUM.

An, ſi ſervus meus in furto deprehenſus qvid dedit ne tegeretur, ego in omnem eventum repetitionem habeam?

SErvus meus furtum fecit, ille deprehenſus à te, dedit tibi ex meo ne detegeres, tunc datur mihi in omnem eventum repetitio, ſive ipſum prodas, ſive non; nam illo caſu deficit conditio, ſub qva data pecunia, hoc caſu datur hæc actio, nam licet & ſervus turpiter dederit id tamen Domino præjudicare non poteſt. *Cujac. t. 1. p. 2346.*

ad *L.* Perpetuo. 6. & ſeq.

SUMMARIA.

Injuſta eſt, cum officialis perterre faciendo qvid extorqvet.

HÆc Lex continet alteram partem Rubricæ, qvando ex injuſta cauſa datum repetitur, v. gr. Injuſta cauſa eſt, qvando per vim aliqvis poſſidet rem, licet ſit minor metus, qvam qvi in Edicto, qvod metus cauſa, reqviri.

qviritur, ut ſi officialis perterre faciendo qvid extorqveat. *L. 3. C. h. t.* Item fructus à malæ fidei poſſeſſore conſumti. *Coll. Arg. h. t. n. 8. Dn. Lauterbach. ad h. t. in fine.*

Ad L. pen.

SUMMARIA

AN, qvod ex turpitudine promiſſum & ſpontè ſolutum, repetatur? n. 1. & 2.

Annon Lex de turpitudine tam dantis, qvàm accipientis loqvatur? 4.

Annon obligatio rei turpis ipſo jure nulla? 5.

SI qvid ex turpi cauſa ſtipolatus ſis, & id ego
poſteà ſponte ſolvam, purgatur iſta turpitu-
1. do, & non teneris reſtituere. *vid. Zaſ. hic &*
Don. lib. 12. c. 21. lit. I. Vel licet ſtipulationi
obſtet exceptio doli, qvæ poſſit parere condi-
ctionem indebiti, hic tamen Condictio ceſſat
2. ob turpitudinem ſolventis. *Dn. Struv. d. Exerc.*
18. th. 24. Nam dupliciter intelligunt Dd.
hanc legem, duplicem caſum formant; primo
de turpitudine tantum ex parte accipientis, al-
teram partem de turpitudine utriusqve; ſed
præſtat cum *Cujac. t. 1. p. 592.* totam legem de
3. turpitudine utriusqve intelligere. Nam ratio
illa à JCto adjecta huic caſui convenit. Nam
turpitudo ſtipulationem elidit, & inanem red-
dit, ergo proxima cauſa ſtipulationis eſt eliſa,
4. turpitudo manet, non otiqve ex parte accipien-
tis, nam hæc non impediret condictionem
indebiti, ſed ex parte dantis, & hæc, condi-
ctionem indebiti. Sed annon obligatio rei
turpis eſt ipſo jure nulla? R. Diſtingvendo
5. inter obligationem ac promiſſionem rei tur-
pis, & inter promiſſionem rei non turpis, ſed
ob turpem cauſam factam. Illa invalida, hæc
non. *vid. Cuj. d. l.*

ad L. uli.

SUMMARIA.

AN ſi commodatarius equum non ſpontè, ſed pecuniâ à me acceptâ reſtituit, hac actione peti poſſit, qvod datum eſt? n. 1.

An ſi debitori meo prædura cervicis evitandi proceſſus gratiâ partem remiſi, hâc actione repetere valeam? 2. & 3.

An Dominus hâc condictione revocare poſſit inveſtituram ei, qvi plura prædia occupaverat, factam, ut ea recuperaret? 4.

In b. f. judiciis cum hac act. concurrit actio ex contractu. 5.

Mandatarius, qvi pretio meo emtam mihi captam puellam non niſi accepta denuò pecuniâ reſtituit, & hâc, & mandati actione tenetur. 6.

In ſtricti juris judiciis tantum unica hac condictio datur. 7.

Contra noſtratem militem, qvi gregem meum ab hoſtibus raptum recuperat, nec tamen niſi notabili ſummâ ſolutâ mihi reſtituit, hac condictio datur. 8.

IN princ. habetur hic caſus. Commodavi 1.
tibi eqvum ad iter, eo peracto non vis mihi
reddere eqvum, fortè ſub inani & ficto prætex-
tu, ego rogo ut reddas, ſed fruſtrà, do tandem
pecuniam, qva accepta reddis eqvum, an poſ-
ſum repetere pecuniam datam? R. qvod ſic,
qvia turpiter accepiſti, qvod gratis reddere de-
buiſti; qvæ regula ex hoc textu probari ſolet
per Dd. hic. Et ideò *Bart.* notat, ſi debitorem 2.
habeam præduræ cervicis, & totum ab eo ex-
torqvere niſi per proceſſum, qvi ſolet hodiè
peſſimorum hominum eſſe refugium, non poſ-
ſim, ideòq; remitto partem, ut reliqvum ob-
tineam, qvod remiſſum omninò poſſim repe-
tere per hanc actionem; qvod hic etiam *Bart.*
Alex. & Jaſon firmat; qvod maximè verum
eſſet, ſi debitor potior me eſſet, & durus Duran- 3.
dus, qvod etiam proponit *Schraderus de feudis*
p. 4. c. 1. num. 38. ubi tractat aliam qvæſtionem,
ſi qvis propria autoritate plura prædia occu- 4.
paverit, & Dominus, ut ea recuperaret, non-
nulla ei in feudum conceſſit, reliqva recepit,
inveſtituram iſtam per hanc condictionem
revocari poſſe. *Schrad. d. c. 1. num. 37. & ſ.*
Non mihi occurrit ratio, cur huic legi cenſu-
ram adjiciat *Autumnus & Cyprianus Regnerus*
ad h. t. In §. 1 tantum habetur, qvod in b. f. 5.
contractibus detur non tantum hæc condictio,
ſed etiam concurrat actio ex contractu, v. gr. 6.
mandavit qvis tibi, ut pretio meo emeres puel-
lam captam, hanc emtam non vis ei reſtituere,
tandem mandans tibi pecuniam dat, ut ſibi re-
ſtituas, datur non tantum hæc condictio, qvia
gratis debebat præſtare, ſed etiam actio manda-
dati, qvæ infamat. Sed ſi ſtricti juris judicium 7.
ſit, ut ſi ex teſtamento aut ſtipulatione debea-
tur res, ipſi dem pecuniam, ut fidem datam ex-
ſolvat, tantum hæc condictio datur. Hic mihi
incidit qvæſtio, ſi mihi in bello rapiatur grex 8.
ovium ab hoſte, hunc hoſtibus ereptum
miles noſtras non vult reſtituere, niſi tanta
ſumma pecunia exoluta, qvam exolvere
cogor, cum nullum ſit præſto judicium, videtur
mihi condictio hæc competere, ſi ſumma hæc
non exigua.

TIT. VI.

De
Condictione Indebiti.

ad L. Et qvidem 1.

SUMMARIA.

COndictio indebiti qvatenus non detur ei, qvi ſciens ſolvit? n. 1.

Qvanam probanda in hâc actione? 2.

COndictio Indebiti ei tantum competit,
1. qvi ignorans ſolvit indebitum, nam
hoc actum inter partes tacite videtur, qvia nec
ſolvens præſumitur ſuum jactare, nec accipiens
locupletari velle præſumitur cum alterius ja-
ctura, certe velle non debet. Sed ſi ſciens
ſolvit aliqvis indebitum, tunc eſſet Donatio,
per L. Cujus per errorem 53. de R. J. licet animo
repetendi det. *l. 50. h. t. & l. 7. Condict. ob cau-
ſam.* niſi alia qvam donationis præſumtio capi
poſſet, tunc enim prædicta regula ceſſaret.
*Franzk. h. t. num. 24. Dn. Lauterbach. ad h. t.
th. 15.* ex qvo infert, debitorem, licet hic ſciens
ultra modum uſuras ſolverit, illas tamen repe-
tere non prohiberi, vel ſorti imputare, qvia non
donandi animo, ſed ne in debito principali
vexetur, majores uſuras ſolviſſe præſumitur &
citat *Job. à Sande l. 3. dec. t. 14. def. 7. Tiraq. de
Retr. convent. §. 36. gl. 2. n. 152.* Si modo &
cens non deberi ſciat, qvia ignoranti non do-
nantur, per *L. Si eo. 18. ſupra. de rebus credi-
tis. Tiraq. in L. ſi unqvam. 8. C. de Revoc. Donat.
Verbo, Donatione largitus. num. 342. Menoch.
lib. 3. Præſ. 31. Hilliger. lib. 14. c. 14. lit. A.
Franzk. h. t. num. 23.* Duo autem probanda eſ-
ſe, dicit *Carpzov. part. 2. conſt. 28. def. 21. 1.*
2. Solutionem. 2. Errorem. Weſ. *in C. h. t. n. 13.*
dicit, probandum eſſe indebitum, ſed clarius
dicetur, probandam eſſe 1. Solutionem. 2.
Indebitum per *l. 25 ff. de Probat.* Ignoran-
tiam autem in dubio præſumi, aut juramento
jurantis probandam. Duo autem exempla
excepta, notat *Buſius ad h. t.* primum ex *l. 1. pr.
ff. ut in poſſeſſ. legatorum nomine,* alterum ex *l. 9.
C. ad SC. Vellej.*

Ad *L.* Si qvis. 2. & 3.

SUMMARIA.

*ANnon vero hæredi detur cond. indebiti, ſi lega-
ta ab hærede ſcripto ſoluta ex teſtamento,
qvod poſteà nullum deprehenditur? n. 1.*

*Qvid, ſi inopes legatarii, nec poſſint reddere, an
ſcriptus hæres vero hæredi teneatur? 2.*

*An ſi qvis ſine reſervatione Falcidiæ deducenda
integra legata ſolvit, poſſit repetere? 3.*

1. HÆres ſcriptus ſolvit bona fide ex Teſta-
mento legata, qvod tamen poſteà præ-
ter ſpem nullum, injuſtum ruptum, deprehen-
ditur, vel ſi redeat filius pro mortuo habitus,
vel ſi natus poſthumus, qvod neſciit hæres ſcri-
ptus. His, inqvam, & ſimilibus caſibus datur
ſcripto hæredi condictio indebiti, qvæ ab ipſo
hærede ſcripto, vero hæredi cedenda, aut etiam
ſine ceſſione utilis vero hæredi datur actio. Sed
qvid ſi inopes ſint Legatarii? Reſp. ad nihil te- 2.
neri hæredem ſcriptum, qvi bona fide ſolvit.
Cujac. tom. 4. p. 617. & ſiq. Ex princ. hujus
legis Br. & Dd. communiter colligunt, ſi qvis
ſine reſervatione ſolverit integra legata, ſine
deductione Falcidiæ, qvod ſolverit naturaliter 3.
debitum, qvia hic integrorum legatorum ſolu-
tio contradiſtingvitur indebito per partes, Vid.
qvos refert *Lancell. Politus in rep. legis, filium
qvem habentem C. fam. hereiſ. n. 73. licet ipſe à
communi recedat. n. 77.*

Ad L. Si procurator. 6.

SUMMARIA.

*PRocurator meus cum ſolvit qvippiam indebi-
tum, qvando mihi, qvando item illi condi-
ctio detur? n. 1.*

*An ſi alicujus procuratori indebitum ſolvi, con-
tra dominum condictione uti valeam? 2.*

*In pœna Procuratori fiſci indebitâ ſolutâ contra
fiſcum agendum. 3.*

QVando verus procurator meus, qvi ſcili- 1.
cet non ad judicialia, ſed negotia extrajudi-
cialia conſtitutus eſt, ſolvit de ſuo indebitum,
ipſe habet condictionem indebiti, ſi autem ſol-
vit de meo, mihi competit condictio, ſi pro-
curator non ſit ſolvendo. Sed ſi procuratori 2.
vero ſolverim indebitum, tunc ſi ratum Domi-
nus habuit, condictio hæc datur contra Domi-
num. Ratum autem habet Dominus, ſi in ra-
tiones retulit. Igitur ſi pœnam indebitam ſol- 3.
vo fiſci procuratori, contra fiſcum dabitur a-
ctio. *Zaſius hic & Franciſcus de Clapperiis cauſa
21. qvæſtione 2.*

Ad *L.* Qvod indebitum. 7.

SUMMARIA.

*IN Promutuo idem per condictionem indebiti
repetitur. 1.*

*In ſpecie ſolutâ, qvando tantundem repeten-
dum? 2.*

*Qvatenus qvis præſumatur locupletior factus?
3. & 4.*

QVando condicitur indebitum, tunc idem 1.
vel tantundem repetitur; hoc, qvando
res

res fungibilis ſoluta , & tunc propriè promu-
tuum dicitur , vel qvando ſpecies ſoluta, ſed
2. periit culpa lata , ſcilicet ſi bona fide accepit,
aliàs qvacunq; *conf. Dn. Struv. d. l. th. 44.* ſed
ſi inde locupletior ſit redditus , eatenus etiam
de conſumta tenetur. *Tr. & ibi Bachov. d. th.
7. l. C.* ubi *Bach.* notat , præſumi eum locuple-
3. tiorem factum, & habenda ratio ejus , ſi qvid
minus ex aliis ſuis bonis conſumſit. *Molin. tr.
2. d. 569. n. 4.* nam ſi ad uſus neceſſarios expen-
4. dit, omninò locupletior inde factus ; & gene-
ralius dici poteſt, cum *Cypriano Regnero ad l. 1.*
tunc me locupletiorem factum, qvando condi-
tio mea melior facta, v. g. ſi mihi qvis indebite
ſolviſſet rem raræ elegantiæ , & hanc rem do-
naverim Patrono, &c.

ad L. Qvod nomine. 8. cum ſeqq

SUMMARIA.

QVi exceptione temporali tutus eſt, ſolvens nihil repetit. n. 1.

An maritus, habens aliâs beneficium competentiæ ſi ſolvit integram dotem, aliqvid repetat? num. 2. 3. & 5.

Idem ſi Donator integram donationem ſolvat. 4.

Idem ſi qvis ante diem ſolvat. 6.

An verò interuſurium debeatur ? 7.

An pater ultra vires peculii pro filio ſolvens aliqvid repetat ? 8.

1. QVi tutus eſt exceptione temporali , ſi ſol-
vat, non repetit , v. g. Maritus qvi habet
exceptionem beneficii competentiæ , ſi ſolvat
2. integram dotem, nec ipſe nec alius pro eo ſol-
vens habet repetitionem indebiti , *per L. h. &
3. ſeq.* Unde colligitur, ſi maritus acceperit do-
tem, & poſteà reſtituerit rem dotalem , qvia vi-
detur renunciare privilegio, aut ſi ſtatim con-
ſtituat, ſe nomine uxoris poſſidere, in caſum ſo-
luti matrimonii qvia reddidiſſe videtur , ideò
non utetur privilegio competentiæ, *per tradita
Tiraqvelli de conſt. poſſ. p. 1. n. 29.* Licet contra-
rium velit *Zaſius ad l. 3. n. 4.* Sic & donator ha-
4. bet beneficium competentiæ , ſed ſi totam de-
derit , & fortuitò res ad donatorem redierit,
eam ſine deductione reſtituere tenebitur. *Tiraq.
d. l. n. 30. Alex. ad l. ex diverſo. 17. §. fin. n. fin.
5. ff. ſol. matr.* Excipitur tamen caſus, qvando
Maritus reſtituit dotem integram ſui favoris
ignarus *Cephalus vol. 2. conſ. 300. num. 30.* Nec
6 is, qvi ante diem ſolvit , repetit , licet habeat
Exceptionem plus petitionis , *per l. 10. h. t.*
7. Sed qvid de interuſurio temporis ? nec hoc de-
betur. *Zaſ. hic n. 6. & Hill. lib 14. c. 11. lit. B.*
licet contra *Bach. diſp. 22. th. 5. lit. D. & E. arg.
l. 66. h. t.* qvia hæc condictio datur ex bo-
no & æqvo. Sed inter tempus exiguum &
magnum non iniqvè diſtingvit *Molinæus de
contr. uſur. qv. 74. n. 498. & hunc laudans Weſ-
enbach. d. 25. th.* Pater verò ſolvens pro filio 8.
ſolidum ultra vires peculii, non repetit id, qvod
excedit peculium , qvia non eſt uſus beneficio
ſuo, & ita videtur renunciaſſe eidem , qvod
Zaſius hic limitat nomine filii, non ſi ſuo nomi-
ne, *ex l. 5. §. fin. & l. ſeq. de liberat. leg.* de qvo
cogitandum.

Ad L. In diem. 10. & 16. cum 2. ſeqq.

SUMMARIUM.

Qvod ad diem incertum ſolvitur , qvo caſu repetatur condictione hâc?

QVod ante diem certum ſolvitur , repeti
non poteſt. Sed in die incerto diſtingvi-
tur. Aut enim (1.) incertus eſt , an & qvando
ſit futurus , v gr. Si Titius Conſul ſit futu-
rus. Aut (2.) incertus, an ſit futurus , ſed cer-
tus qvando , v. gr. cum Titius erit 25. anno-
rum. Aut (3.) incertus eſt qvando ſit futu-
rus , ſed certus an ſit futurus , v. gr. qvando
moriar. In prima & ſecunda ſpecie datur re-
petitio, ſed ultimo modo non, *Barboſa in l. qva
doris. 34. n. 108. ff. ſol. matr. Bachov. in Weſ. n.
4. Donell. l. 14. c. 11. Franzkius ad h. t. n. 47. Za-
ſius num. 10.*

ad *L.* Naturaliter. 13.

SUMMARIA.

NAturalis obligatio impedit condictionem. n. 1.

Qvid, ſi jure civili improbata ſit ? 2.

An, ſi judex mittat in bona ejus , qvi naturaliter debet, miſſio valida ſit ? 3. & 4.

NAturalis obligatio, v. gr. qvæ in ſervum ca- 1.
dit, impedit ſolutionem indebiti , qvia
etiam pignus & fidejuſſor eidem accedere
poteſt. Sed aliud , ſi obligatio naturalis à 2.
Jure Civili ſit improbata, *per l. 40. ff. h. t. Bach.
in ff. Weſenb. h. t. n. 4.* Aliud autem eſſet , ſi 3.
alius vel ipſe Judex ſolveret tale naturale
debitum ; nam licet factum Judicis videatur
eſſe factum partis. *l. 13. C. de Evict.* id tamen
ita intelligendum , ſi factum juri conſonum.
Et ideò ſi Judex in poſſeſſionem bonorum mit-
teret creditorem in bona ejus , qvi naturaliter
tantum obligatus eſſet , miſſio eſſet nulla. 4.
Menoch. remed. 1. retinend. poſſeſſ. n. 40.

ad L. Nam hoc natura. 14.

SUMMARIA.

NEmo debet locupletari cũ alterius damno. n. 1.

Neqve Eccleſia aut pupillus. 2.

An aliqvis qvod uſucepit, comperto verò dominô, bonâ conſcientiâ retinere poſſit ? 3.

An meliorationes inſeparabiles à m. f. poſſeſſore facta, in conſcientia retineri poſſint ? 5.

An, ſi feudum ob culpam amittatur , meliorationes reſtituenda ? 6.

NOtiſſima hic regula eſt ; Neminem cum
1. alterius jactura fieri debere locupletio-
rem. *Menoch. conſ. 412.* nec unqvam rejecta
hæc exceptio. *Menoch. d. l. n. 28.* & à judice
ex officio ſuppleri poteſt. *Menoch. d. l. n. 29.*
qvæ regula exornatur in *Axiom. Barboſ. lib.
10. c. 29. ax. 25.* ubi plures citantur. Et hoc ad
Eccleſiam ac pupillum extendit *Card. Tuſchus*
2. *concl. 438. lit. LL.* qvod nec Eccleſia cum al-
terius damno locupletari poſſit. Imo hæc
regula potiſſima eſt in caſibus conſcientiæ deci-
3. dendis, v. gr, Si qværatur , an aliqvis id qvod
uſucepit , comperto errore & vero Domino,
poſſit in conſcientia retinere ? ubi reſponde-
re ſoleo affirmativè, ſi titulo oneroſo acceperit,
æqvivalente pretio rei vero , ſecus ſi titulo lu-
4. crativo. Item in Senatus conſulto Macedon.
in caſu, qvo qvis alterius prohibentis negotia
geſſit , & ſim. Sed habet exceptionem hæc
5. regula in meliorationibus in ſeparabilibus,
præſertim factis dolo malo à m. f. poſſeſſore,
qvo caſu etiam in foro conſcientiæ meliora-
menta retineri poſſe , puto , ſine æſtimatione
pretii, qvia lex juſtè malam fidem & dolum pu-
6. nit. Sed ſi ob culpam amittatur feudum, licet
præſupponatur ſententiæ communis veritas,
qvod meliorationes retineri poſſint ſine pre-
tio , de qvo tamen dubitat *Dn. Struvius de feu-
dis c. 15. §. 16.* conſilium tamen ratione con-
ſcientiæ darem, ut pretium reſtitueretur.

ad L. Indebiti. 15.

SUMMARIA.

Cur in condictionem hanc fructus etiam ante litem conteſt. percepti veniant , non verò in Rei vindicatione. n. 1.

Qvid, ſi rem acceperit b. fide? 2.

Ob chirographum vel poſſeſſionem indebitè conceſſam, condictio locum habet. 3. & 4.

An & qvare ſi alienum fundum indebitè tradidi, poſſeſſionem condicere valeam, poſt uſucapionem ? 5.

Sola poſſeſſio condicitur, cum res aliena traditur, neqve dominium translatum. 6.

COndictio indebiti fundatur in æqvitate
1. naturali, & proſeqvitur non tantum rem
ſolutam , ſed etiam acceſſiones ejus &
fructus etiam ante litem conteſtatam per-
ceptos , licet ſecus in Rei Vind. *per l. cum fun-
dus 31. h. t.* qvia ibi officio Judicis tantum adju-
dicantur. *Zaſ. hic.* Si autem accepit rem b. f.
2. tenetur de fructibus, qvat. locupletior. *Molin.
d. d. 569. n. 4. Don. & Hill. lib. 14. c. 18. lit. H.*
ubi reprehendit *Jac. Schultes. q. 28. n. 81.* Sed m.
fidei poſſ. omnes, ut notum eſt.
3. Qvamvis condictio indebiti præſup-
ponat translationem dominii , datur tamen
etiam interdum ob Chirographum datum
4. indebitè *l. 3. C. h. t.* vel ſi nuda poſſeſſio ſit
translata. *Dn. Struv. Exerc. 18. th. 44.* v. gr. Si 5.
alienos nummos, vel alienum fundum ego da-
rem indebitum , poſſum poſſeſſionem condi-
cere, licet tu uſuceperis, qvia non contra me,
ſed contra verum dominum uſucepiſti, ſed non
tibi ſed mihi, nam dominium à te præſcriptio-
ne contra Dominum qvæſitum, qvod poſſeſſio-
ni acceſſit , ad me cum poſſeſſione tranſit ;
Ego ad te poſſeſſionem transtuli , & beneficio
hujus poſſeſſionis à me translatæ tamen uſu-
cepiſti. Ergo qvia in debita fuit poſſeſſio,
corruit etiam uſucapio, ut illam mihi non poſ-
ſis opponere, unde regulam ex *h. §.* conſtituit ,
Zaſ. Qvando res aliqva aliena traditur alteri 6.
ex tali contractu , ex qvo non poterat domi-
nium transferri , tunc ſola poſſeſſio condi-
citur ; textus hic ſubtilis & ſingularis , &
proximè accedit ad remedia poſſeſſoria re-
cuperandæ poſſeſſionis. *Menoch. de remediis
recuperandæ poſſ. in præludiis n. 46. & remedio
ſecundo toto. recup. poſſ.* Aliter hunc verſi-
culum interpretatur Zaſius *tom. 5. lib. 2. intell.
ſingul. pag. mihi 57. vid. idem ad hunc §. tom. 2.
p. 439. Petrus Stella in repet. L. repetitio 44. h. t.
num. 3. 11. & 13. tom. 2. repetit. conf. Borchol.
de poſſ. c. 1. n. 19.* ubi hoc de condictione incerti
intelligit.

Ad L. Si pœnæ cauſa. 19.

SUMMARIA.

AN debitor, qui propter factum à Creditore commiſſum liberatus, ſolvit tamen debitum, condictione hác repetat? n. 1.

An debitor, qui propter pœnam creditoris liberatus eſt, teneatur ſolvere in foro conſcientiæ? 2.

Qvantam , ſi duo correi 10. debeant , ſinguli verò uno tempore ſolvant decem , alteruter condicat? 3.

Qvid, ſi hoc caſu unus 10. ſolverit, alius alio tempore etiam decem, qvantum condicatur? 4.

Qvid , ſi Principalis debitor & fidejuſſor ſinguli pariter uno tempore ſolidum ſolvant? 5.

Qvid in condictionem veniat , cum duo correi promiſerunt Stichum aut Pamphilum , poſteà pariter ſolvant ; unus Stichum, alter Pamphilum? 6.

SI pœnæ creditori infligendæ cauſa libera- 1.
tus ſit debitor , non datur condictio in-
debiti , v. gr. mihi ipſi Jus dico , apprehen-
dendo rem debitoris, liberatur in pœnam de-
bitor, *per L. extat. Qvod metus cauſa.* Sed
debitor ſolvit , non opponit exceptionem ,
qværitur , an repetere poſſit ſolutum ? Ne-
gatur hoc , qvia manſit naturalis obligatio.
Unde *Bart.* evincere vult , qvod qvando qvis
pœnæ cauſa liberatur , qvod tunc debitor in 2.
foro conſcientiæ teneatur ſolvere , ob vincu-
lum naturalis obligationis. Sed contrari-

um

um rectè decidit *Garcias in repet. Legis veluti. de juſt. & J. num. 26. vol. 1. rep.* nam dum me liberat in pœnam Lex, invalidetur obligatio naturalis in utroqve foro, licet liberationi renunciare poſſim.

Ad §. fin. & duas leges ſeqq. Si duo cor-
3. rei debeant 10. & qvilibet forte per epiſtolam, aut nuncium, aut inſtitorem ſuam uno tempore ſolverit 10. & ſic ambo conjuncti ſolverunt 20. qvilibet poteſt condicere qvina, & ſic in hoc §. præſupponendum eſt, eos pariter
4. ſolviſſe: nam ſi jam unus 10. ſolverit, & alius alio tempore 10. ſolviſſet, poteſterior haberet condictionem iodebiti, non primos. I-
5. dem in *L. 20.* dicitur de priocipali debitore & fidejuſſore, nam licet alias inter eorreos & fidejuſſores ſit differantia, (nam correus non poteſt id compenſare, qvod alter eorreo credidit, & correus, qvi ſolvit, non habet ſemper actiooem contra eorreum, qvæ in fidejuſſore ſecus) tamen ſi debitor & fidejuſſor pariter uno tempore ſolvetint, ſinguli ſolidum, per ouneios ſinguli partim dimidiam condi-
6. ecnt. In *L. 21.* autem alia de correis controverſia ptoponitur, qvod ſi qvis Stiehum aut Pamphilum promiſerit, & coſdem hoc modo alius, ſed uterqve pariter ſolvunt, hic Stiehum ille Pamphilum, an poſſunt ambo, hic Stichi alteram partem, ille alteram Pamphili condicere? qvod negatur, qvia non potuerunt ſolvere partem in Sticho, & partem ſolvere in Pamphilo: Ergo nec in repetitione id æqvum eſt fieri. *Cujac. tom. 1. ad hh. LL. p. 594.*

ad L. Sed & ſi. 22. pr.

SUMMARIUM.

An ignorantia facti proprii impediat condictionem?

IGnorantia & oblivio facti proprii licet alias probabilis non ſit, condictiooem indebiti non impedit. *hic & l. 82. §. 1. h. t. Carpc. p 2. cap. 28. def. 21. n. 8. Job gapt. Coſta de facti ſcientia & ignor. inſpect. 48. quos refert & ſeqvitur Dn. Lauterbach. ad h t th. 15.* Dubitaos autem hic pro errante & ignorante habetur, *per l. ult. C. h. t. Lauterbach. d. l. th. 16.*

ad *L.* Eleganter. 23. §. 1.

SUMMARIA.

AN qvod poſt rem judicatam ex transactione datum eſt, condici poſſit? n. 1. & 2.

An qvod ex transactione datum, repeti poſſit? 3.

Ubi transactio invalida eſt aut nulla, datur repetitio 4. 5. & 6.

POſt rem judicatam tranſegi tecum, transactio nulla, qvia ſuper certo jure nulla eſt transactio, ſed ſolvi tibi transactionis cauſa, an id, qvod ſolvi, poſſum repetere? Videtur qvod ſic; qvia transactio nulla, ſed reſpondetur, te, qvod datum eſt in cauſam 2.
judicati, retinere poſſe. Sed qvid ſi res fortè aliqvo remedio impugnari vel attemperari poſſit? non datur repetitio ex transactione datorum. 3.

Ad §. ult. Transactio facit ceſſate condictionem indebiti, nam hæc ex indebito facit debitum. *l. 2. C. h. t. Ant. Padilla in L. ſi non transactionis. num. 6. C. de Jur & facti ignorantia. Mozius tit. de Condict. indebiti. Rubr. de Cauſis qua faciunt ceſſare. num 7.* Sed ſi trans-
actio invalida, non habet hunc effectum, v. 4.
gr. Si poſt rem judicatam inita, niſi aut ſententia ſuſpenſa per appellationem, aut de ea
vel ejus Jure dubitetur, *per §. 1. h. L.* ubi obi- 5.
ter notentur caſus; in qvibus poſt rem judicatam tranſigere liceat, *conf. l 11. ſupr. de Transact. Mant. de tacita & ambigua Conventione. lib. 26. tit. num. 21. & Gutierez de Jrram.*
confirmator. p. 5. cap. 4. num. 1. & ſeq. Sic eti- 7.
am ſi Transactio nulla fortè de alimentis futuris interpoſita, non impedit condictionem indebiti. *§. 2. hujus L. conf. l. 6. & 8. ſupr. de Transact.*

ad *L.* Si non ſortem. 26. pr.

SUMMARIA.

USura non promiſſa ſi ſolvantur, qvare condici non poſſint? n. 1.

Uſura ultra modum debitum ſoluta, nec ſorti imputata, condicuntur. 2.

Non repetitur ſolutum ex obligatione, cui lex neqve adſiſtit neqve reſiſtit. 3.

Repetitur, qvando obligationi lex reſiſtit. 4.

Modus uſurarum in Marchia, Pomerania, & Imperio qvænam? 5.

Ultra modum uſuras exigens qvomodo puniatur? 6

Uſura qvibus caſibus ultra duplum currant? 7.

In Electoratu Brandenb. uſura qvando excedant alterum tantum? 8.

Uſuræ uſurarum non ſunt praſtandæ. 9.

An uſuræ in pretio pro re vendita non ſoluto currant ultra alterum tantum? 10.

An idem in uſuris pecuniæ pupillaris à tutoribus debita? 11.

An uſuræ particulariter ſoluta in alterum tantum computentur? 12.

Qvid apud nos obtineat hoc caſu? 13.

Uſuras indebitas repetis, qvamvis ſciens qvis ſolverit. 14.

An, ſi inſtrumento conventum, ut uſura ſingulis annis ſorti aggregentur, anatociſmus ceſſet? 15. 16. & 17.

Qvibus caſibus probibitio de uſurarum in uſuris ceſſet? 18.

Uſuras uſurarum qvi exigere valeat? 19. & ſeqq.

Cur fidejuſſor à Principali debitore uſurarum uſuras petere poſſit? 20.

An

An idem, ſi fidejuſſor agat actione ceſſâ contra confidejuſſorem? 21.
An ſi ſors cum uſuris in dotem data eſt uſuras uſurarum petere liceat? 26. & 27.
Cur qvi 100. debet & fundum dedit 200. valentem, partem dimidiam fundi repetere non valeat? 28.
Extra neceſſitatem nemo ad communionem compellendus. 29.
Rem, quæ occaſione debiti ad me pervenit, poſſum interim retinere, qvamvis non ſit oppignorata 30.
An ſi debitor, cui creditor rei debitæ liberationem legavit, rem illam heredi ſolvat, condictionem habeat? 31. & 32.
An libertus, qvi errore qvodam operas officiales non debitas præſtitit, eas condicat? 33.
An idem in operis fabrilibus? 34.
An opera ruſticorum à Nobilibus locari poſſint? 35.
Si ſolvatur pars unius ex alternative debitis rebus an competat liberatio, vel detur repetitio pendente eventu? 36.
Veſtigium reprobatæ Ulp. ſententia. 37.

Uſuras ex mutuo, nec ſtipulatione, nec
1. nudo pacto promiſſas ſi ſolvam, non habeo condictionem indebiti, qvia in remunerationem officii mutuationis perſolviſſe
2. cenſeor. *Hill. in Don. lib. 12. cap. 3. lit. P. p. 961.* Sed ſi ultra debitum modum uſuræ ſolvantur, qvod legitimam qvantitatem excedit, ſorti imputandum, etſi poſtea ſors iis nun deductis ſolvatur, condictio indebiti competit.
3. Hinc notat notabiliter *Bartolus*, qvando Lex obligationi non adſiſtit nec reſiſtit, contrahitur naturalis obligatio, qvæ impetit repe-
4. titionem indebiti ſoluti, Sed qvando Lex reſiſtit, impeditur etiam naturalis obligatio,
5. & repetitur ſolutum. Modus uſurarum eſt deſcriptus in *l. 26. § 1. uſuris* & mercatoribus beſſales, aliis vero ſemiſſales conceduntur, qvod ſeqvitur Electoratus Brandenb. & Pomeranea. Alibi vero juxta Receſſum Imperii Deputatorum *de anno 1586.* qvincunces
6. admittuntur. Qvi autem ultra conceſſam qvantitatem uſuras exigit, is non tantum publice plectitur amiſſione qvartæ partis ſortis, ſed etiam qvod excedit illum modum, ſemper ſorti detrahendum. *Carpzovius in pr. crim. p. 2. q. 92. Dn Mevius de Levam. deb. cap. 4. num. 16. & ſeqq.*

Ad §. 1. Duo habentur in §. hoc; pri-
7. mum de Altero Tanto, ſecundum de uſurarum uſuris. Uſuræ ultra duplum non currunt. *hic & l. 22. §. 1. de uſuris.* qvod limitant, 1. Si intereſſe poſſit probari. 2. Si malitioſe moretur debitor. 3. Si aliud inter creditorem & debitorem convenit, item ſi uſuræ ſint rei judicatæ, ſi ſint annui reditus. *vid. Berlich. p. 1. dec. 30.* & qvos allegat, & male ad exceſſum unius anni reſtringit *Surdus conſil.*
302. num. 10. In Electoratu Brandenb. uſuræ 8.
per partes ſolutæ ultra alterum tantum currunt, ſed ſi uſuræ non ſint ſolutæ, ultra alterum tantum, non computantur, *per Receſſum*
de anno 1653. Alterum qvod in §. 1. habetur, 9.
eſt, qvod uſurarum uſuræ præſtandæ non ſunt, cum fructus fructum parere non poſſit,
vid. notata ad l. fin. C. de uſuris. In ſpecie ve- 10.
rò qværit Joh. à Sande *l. 3. t. 14. def. 5.* (1.) an etiam prohibitio alterius Tanti in Uſuris pretii habeat locum? qvod affirmat. Sed melius diſtingvitur, utrum res emta fructus ferat, annon; ut illo caſu uſuræ currant, ex ſpeciali ratione ob lucrum fructuum, *ex l. curabit. C. de Act. emti*, hoc caſu non *conſ.*
Covarr. l. 3. reſol cap. 4. num. 2. Qværit (2.) an 11.
id etiam verum in uſuris pupillaris pecuniæ à tutoribus debitæ? & aff. Sed omninò videtur melior diſtinctio ex traditis *Molinæi d. tr. num. 599.* an durante tutela duplum excedatur, an depoſita tutela; ut hoc caſu ceſſet
curſus uſurarum, non vero illo, ſed currant 12.
uſuræ. (3.) An etiam uſuræ particulariter ſolutæ computentur in alterum tantum? qvod
rectè aff. *ex Nov. 121. & 138.* Licet in Friſia di- 13.
verſum conſtitutum, & apud nos contrarium
etiamnum obſervetur. Id videtur hic ſpecia- 14.
le odio uſurarum, ut qvi ſciens indebitas uſuras ſolverit, poſſit tamen condicere, cum aliàs hæc ſcienti non detur, *hac. l. 26. §. 2. & ibi Bart. ac Vaſq. l. 6. contr. ill. cap. 63. num. 21. & Philip. Dec. in reg. cujus per errorem 53. de R. J.*
ac ex his allegatis Sande d. tit. 14. def. 7. Sed 15.
qvæſitum memini, ſi in ipſo obligationis inſtrumento conventum, ut uſuræ ſingulis annis ſorti aggregarentur, & ne illud pro Anatociſmo habeatur, & renunciatio facta *l. ult. C. de uſuris. &c?* Hanc conventionem eſſe nullam & uſurariam, ſine ullo dubio reſponſum *menſe Auguſt. anno 1659.* Et licet Dd. nonnulli vi- 16.
deantur diſſentire, loqvuntur tamen de eo caſu, qvando ex poſtfacto debitor eſt in mora, & extorqveri uſuræ non poſſunt, & ſuper uſuris in ſortem verſus novum documentum confectum. *Cothm. vol. 1. conſ. 18. num. 218. Berlich dec. 268. num. 8 Dn. Mevius p 4. dec.*
213. Sed in caſu, ubi ex inopia debitor non 17.
potuit uſuras ſolvere, hæc illorum in immenſum æs alienum præcipitatio permittenda non eſt. Nam hic finis uſurarum, ſc. pœna vel compenſatio, ceſſat. *Dn. Mevius d. dec. 213.* De uſuris ultra alterum tantum non ſolvendis, vide qvæ habet *Molin in tr. de Uſur. num. 44. & ſeqq.* & præſertim *Dn. Tabor. in elegantiſſimo ſuo tractatu de Altero Tanto, præſertim p. 1. art. 1. n. 5. & ſeqq. Dn. Mev. in levam. debit. Dn. Carpz. in Aſylo. & Jurisprudentia noſtra Lum paſ-*
ſim. Ceſſat autem prohibitio, ſi debitor *Nov. 121.* 18.
renun-

renunciaverit. *Tabor. de altero tanto. p. 2 art.*
2. num. 12. & part. 4. art 3. num. 8. & novum
inſtrumentum factum : Ergo ceſſat illa *No-*
19 *vella 121.* De uſuris uſurarum eſt una exceptio
in tutore, qvi uſuras exegit *l. 7. §. 12. de admin.*
tut. l. 1. C. de uſur. pupill. Berlich. p. 2. dec. 268. n.
10. Altera in fidejuſſore, qvi actione mandati
20. à principali exigit etiam uſurarum à ſe ſoluta-
rum uſuras, qvia uſuræ ſolutæ inſtar ſortis
ſunt. *Hering. de fidej. cap. 26. num. 88. Dn. Me-*
21. *vius p. 5. dec. 86.* Sec qvid ſi agat contra fide-
juſſorem actione ceſſa ? R. hic agitur, v. gr.
ex condictione certi ex mutuo, nam ipſe cre-
ditor qvi accepit, non potuit, conſeqvi uſura-
rum uſuras, ergo nec ceſſionarius ejus, qvi
22. plus Juris habere non potuit, ſed detrahit ta-
men ſuam partem, *& ita deciſum in Facultate*
23. *menſ. Januar. anno 1654.* Tertia exceptio eſt,
ſi Juramentum accedat promiſſioni uſurarum
de uſuris. *Berlich. p. 2. dec. 268. num. 9.* Qvarta
24 ſi ut intereſſe petatur *Berlich. dec. 1 num. 22. &*
p. 2. concl. 38. num. 33. Qvinta in principe. *Ber-*
lich. d. dec. num. 27. Sexta in Judæis. *Berlich. n.*
25. *26.* Septima in annuis reditibus. *Berlich. num.*
27. licet hæc exceptio de regula non ſit. Octa-
26. va ſi debitor mutetur. *d. l. 7. §. 12. & l. 58. §. 1.*
& fin. de admin. tut. qvod tamen *Berlich. num.*
35. ad ſortem cum uſuris in dotem datam &
cum uſuris ceſſam *num. 37.* male extendit, nam
qvando nomen ceditur, ex venditione vel dati-
one in dotem, tunc non mutatur creditor, qvi
contraxit, qvi retinet directam actionem, &
27. tradsfert tantum exercitium directæ actionis
ac utilem actionem. Et iniqviſſimum & abſur-
dum puto, ut qvis cedendo poſſit duriorem ceſ-
ſi debitoris conditionem facere ipſo invito, &
uſuras in ſortem mutando, & qvod cedens plus
Juris in ceſſionarium poſſit transferre, qvàm
28 qvod ipſe habuit, de qva re alibi dictum fuſius.

Ad §. 4. Si qvaſi duceota deberem, fun-
dum dedi, cum tamen centum tantum de-
beam, qværitur, an poſſim dimidiam par-
tem fundi repetere ? Videtur qvod ſic, qvia
ſic obſervatur in pecunia ſoluta, ſi plus ſolvi,
qvam debuerim. Sed aliud in ſpecie in ſo-
lutum data, nam ſi poſſem partem repetere,
ille invitus in communionem incideret. Er-
go obligatus maneo, & non ſum liberatus,
29. ſed donec ſolvam, habet creditor in fundo in
ſolutum dato jus retentionis. Collige, ne-
minem ſtare compelli in communione, nec
qvemqvam ad communionem compellendum
30. eſſe, niſi neceſſitas id ſvadeat *Maſcard. de*
probat. concluſ. 328. num 2. Barboſ. locuplet.
lib. 3. cap. 32. ax. 4. Deinde colligitur, qvan-
do res occaſione debiti pervenit ad me, licet
non ſit oppignerata, tamen mihi ob debi-
tum competere jus retentionis. *Dd. hic*
Schurfius vol. 2. conſil. 77. num. 2. Surdus tract.
de Alim. tit. 9. q. 32. num. 53. Molignatus de Retent.
q. 298.

Ad §. adeo. 7. Creditor ſuo debitori, qvi 31.
ad rem vel pecuniam præſtandam & ſolvendam
erat obligatus, liberationem legat, ſed Lega-
tarius ignorans legatum ſolvit, & præſtat rem
debitam, qværitur, an poſſit condicere ? qvod
aff. qvia errore facti ſolvit, & obſtabat hæredi 32.
exceptio doli, ſi petiiſſet. Sed obſtare vide-
tur. *l. 5. §. 2. ff. de Liber. leg.* ſed reſp. Cujac. *t.*
1. p. 1930. in *§. 2.* ſermonem eſſe de marito, qvi
uxori poſt divortium adhuc vivæ ſolverat, ante-
qvam liberaretur per teſtamentum morte con-
firmatum.

Ad §. Libertus 12. Libertus ſi putave- 33.
rit ſe adſtrictum ad operas officiales, eas præſti-
terit errans, non poteſt condicere, ne qvidem
ſi pecuniam dediſſet patrono, vel ſi delegatus
aliis præſtiterit; nam hæ operæ delegari non 34.
poſſunt. Sed fabriles, qvia certam æſtimatio-
nem pecuniariam admittunt, & non in facto
ſolo, qvod infectum fieri aliàs neqvit, ſed in
præſtatione pecuniaria conſiſtunt, poſſunt
condici. *conf. Zaſius t. 5. operum pag. 60. Ro-*
dericus de Cenſibus l. 2. cap. 17. num 86. Ronche- 35.
gallus ad l. 5. num. 14. ff. de duobus reis. Sed
qværitur, an operæ ruſticorum à Nobilibus &
aliis Dominis locari poſſint, qvando ipſe iis
non indiget ? Negant hoc Dd. qvos refert &
ſeqvitur *Berlich. p. 1. dec. 67.* niſi ſit caſus neceſ-
ſitatis. Sed ſi operæ certam præſtationem pe-
cuniariam habeant, non video, cur non con-
ceſſio alteri poſſit fieri, ſi operæ Domino inu-
tiles, modo ruſticorum conditio non fiat duri-
or, nec graviores operæ, qvod fieri ſolet ceſſio-
ne operarum. 36.

Ad §. 13. Si duæ alternativè debentur
ſpecies, ſoluta unius parte exercitium actionis
qvadantenus ſuſpenditur, modò tantum &
modificatur ratione partis receptæ, ſi enim
agatur contra eundem debitorem, non ſuſpen-
ditur exercitium actionis, ſed ad totum agi-
tur. Modificatur autem actio in hoc, qvod a-
ctor debet deducere partem receptam, ſi in
eâdem re perſolvatur, vel offerre rem & reſti-
tuere, alia re integra ſoluta, ſive à ſe, ſive à debi-
tore, ſive à judice electa vel eligenda. *ita*
Caſp. Caballinus in tr. de div. & indiv. p. 2. num. 37.
132. & ſeq. conf. hic Bart. Et in fine eſt veſti-
gium ſententiæ Ulpiani reprobatæ in *l. pen. C.*
h. t. ut id notat hic. *Gothofr. & Dn. Joh. Strauch.*
ad 50. Dec. Juſtin. exerc. 6 cap. 3. & ſeqq. qvem
refert *Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 22. Cujac. l. 8.*
obſ. 35. & qvos refert Hill. in Donell. l. 14. cap. 18.
lit. E.

ad L. Qvi certo loco. 27.

SUMMARIUM.

An, qvi indebitum errore Lipſiæ ſolvit, ubivis con-
dictione conveniri poſſit ?

Si

SI qvis putans tibi Lipſiæ ſolvendum eſſe, indebitum ſulvat, ubivis indebitum repetere potest, & ita non eſt actio arbitraria, qvod certo loco, ſed eſt pura condictio indebiti, qvæ utiqve inteodi poteſt ſine mentiune loci, nam alia iotentio hic ſolventis, alia repetentis. *vid. Cujac. t. 1. p. 1177.* Unde hic Dd. notant, Diſtractum non tribuere forum. *Bart. hic & qvos citat. Hill. in Donell. l. 17. cap. 14. lit. B.*

ad *L.* Judex. 28. pr.

SUMMARIA.

VErus debitor per ſententiam abſolutus non nititur condictione. n. 1.

Qvi debet civiliter ob rem judicatam, non condicit? 3.

Fidejuſſor malè abſolutus ſi ſolvat. liberatur principalis debitor? 4.

Tàm qvi malè abſolvitur, qvam cui alter iniqvè condemnatur, vulneratam conſcientiam habent. 6. & 7.

SI verus debitor per ſententiam malè abſol-
1. vatur, naturaliter obligatus manet, *per l. 60.*
h. t. de qva vid. Bart. ibid. & Cujac. tom. 1. operum. pag. 506. & Don. lib. 14. cap. 12. & ideo ſi
ſolvit, ſolutum non repetit, *per h. L. Molina*
diſp. 568. num. fin. Mozius de diviſ. indebiti num.
11. Bach. diſp. 4. de act. th. 17. Et in Tr. diſp. 22.
th. 4. lit. H. idem io præſcriptione tricennali
2. cum mala fide juncta. *Franzk. num. 41.* Si au-
tem qvis naturaliter non debeat, ſed civiliter
3. ob rem judicatam, tunc non poteſt condicere.
ob authoritatem rei judicatæ. *l. 29. §. den. ff.*
Mandati. Sed ſi fidejuſſor malè abſolutus, vel
4. præſcriptione ratione ſuæ perſonæ tutus, ſol
vat, liberat debitorem, & habet mandati a-
ctionem. *d. l. 29. §. ult. Cujac. t. 1. p. 1251.* Ex-
ceptionem hujus legis habet. *Ludovicus Roma-*
5. *nus ſing. 312. ex L. Si ſponſus 5. §. Si uxor. 7. ff. de*
Donat. inter virum & uxorem, qvod abſolutus
ſi ſolvat interdum habeat condictionem, ſi per-
ſona altera alteri nihil donare poſſit, ut ma-
ritus & uxor. Ex hac lege colligitur, ſi qvis
male abſolutus, in conſcientiæ foro non eſſe
liberatum eum, qvi ſcit ſe debere. Et ſic eti-
am, cui alter iniqve condemnatus, non poſ-
6. ſe eum ab altero id petere ſalva conſcientia.
Nam autoritas rei judicatæ tantum in hoc ſecu-
lo valet, & in foro externo. In altero ſeculo
etiam judicata reſcindentur. Ideoqve debitum
retinens, vel lucrum ex injuſtitia ſententiæ fa-
7. ciens vulneratam conſcieotiam habebit, & pec-
catum non dimittetur, niſi injuſtum lucrum
reſtituatur, ſi poſſit; de qva re alibi in proceſſu
actum.

ad *L.* Cum is. 32. §. mulier. 2.

SUMMARIA.

MAter, qvæ filiam dotat, non poteſt condicere, tanqvam rem indebite factam. n. 1.

Extraneus, qui tanqvam debitum ſponſæ pecuniam in dotem dat, an condicat? 2. & 3.

Frater, qvi ex feudo conſtituit ſorori dotem, ob emergens æs alienum nihil poteſt condicere. 5.

OBligationem naturalem impedire condi- 1.
ctionem indebiti, ſuprà diximus, exem-
plum hic in matre, *de qva h. §.* loqvi, ratio
pietatis ſubjecta innuit, qvæ ſi filiam dotet,
licet ad id non teneatur, non tamen condicit,
qvia pietatis ratione dedit. *Dn. Lauterbach. ad*
h. t. th fin. Aliud igitur in extraneo, ubi ea 2.
pietas, ſcilicet ſtorge naturalis non reperitur,
hæc enim per pietatem hic intelligitur. *Hottom.*
lib. 3. obſ. Don. & Hill. lib. 12. c. 2. lit. N qvod
intelligo, ſi ut debitam ſponſæ pecuniam ipſi-
us nomine in dotem dederit, juxta ſpeciem
Legis 9. §. 1. ff. de Cond. cauſa data. Nam ſi
qvis dotem pro puella dederit extraneus, ſive 3.
hoc fecerit animo donandi, ſive pro patre, qva-
ſi ejus negotium gerens, non repetit; non il-
lud, ut patet, nec hoc, ob *l. 44. h. t.* qvia ſu-
um aut ſibi debitum recepit maritus, ſed do-
tanti tamen hoc caſu contra patrem dabitur
neg. geſt. actio. Colligunt ex hac lege Dd. cau-
ſam dotis eſſe cauſam piam. *Menoch. l. 2. A. Q.* 4.
caſu. 88. num. 36. Collige etiam id, qvod ex
pietate ſolvitur, non repeti. *Bald. Novel. de Do-*
te p. 6. privil. 44 & notetur hic caſus, ubi do-
natio præſumitur in dote. *Menoch. dec. caſu 88.*
num. 36. Compegius de Dote p. 1. q. 52. num. Ex 5.
hac Lege concludit *Dn. Mevius p. 2. dec. 190* ubi
frater ex feudo dotem conſtituit ſorori, ob e-
mergens poſteà æs alienum non habere fratrem
condictionem indebiti, ubi de ſtatuto Bremen-
ſi loqvitur. Sed *Baldus de Bartolinis in rep. l. 1.*
ſolut. matr. vol. 3. repet. num. 330. & ſeqq.
cauſam pietatis collocat etiam in pauperta-
te virginis dotandæ, & non tantum in vin-
culo ſangvinis. Sed prior videtur conveni-
entior.

ad L. Si in area. 33.

SUMMARIA.

JUs retentionis habet, qui expenſas fecit in re aliena. n. 1.

An, ſi dominus propria authoritate occupet fundum, is, qvi fecit expenſas, actionem habeat? 2. & 3.

Cur, qvi ædificavit in alieno ſolo, & in dominum transtulit poſſeſſionem, nullam actionem ratione expenſarum habeat? 4. & 5.

Annon habeat condictionem incerti? 6.

Condictionem incerti habet ſoror, qvæ cum haberet aream cum fratre communem, ædificium extruxit, & locavit fratri, qvod hic finitâ conductione reſtituere detrectat. 7.

Expenſæ præbent jus retentionis, ſi liqvida ſint. 8.

Jus retentionis emtori opponi poteſt. 10.

An ei, qvi agit remedio recuperandæ poſſeſſionis, poſſit objici jus retentionis? 11.

Qvi

1. QUi fecit expenſas in re aliena, habet Jus
retentionis, adeo ut in ipsâ etiam execu-
tione poſſit opponere de Jure retentionis ob
expenſas. *Neguzant. de pign. membr. 4. p. 5. num.
19. Tiraq. de Retr. convent. § 7. gl. 1. num. 13. Me-
noch. remedio recup. poſſ. 11. num. 9. & remed. 15.
q. 39. in fine plures citans.* Et poteſt etiam mer-
cedem petere, ut de maritu tradit *Carpzovius
p. 2. cap. 25. num. 9.* Si dominus rei poſſeſſio-
2. nem animo retentam occupet ptopria authori
tate, vel ædificans ipſi fundum tradat, non
deductis expenſis, omni deſtituitur remedio,
nec habet condictionem indebiti, ratio eſt in
3. priori caſu, qvia nullum negotium mecum ge-
ſtum eſt. Unde colligunt Dd. ad condictio-
4 nem indebiti ſemper reqviri, ut aliqvid inter
actorem & reum fuerit geſtum. In ſecundo
ratio eſt, licet in Dominum transtulerit poſ-
ſeſſionem, nihil tamen indebitum transtulir,
qvia poſſeſſio debebatur Domino. *Barboſ. d.
5. l. num. 12. & ſeqq.* qvamvis Dd. qvos *Barboſ.*
recenſet, non iniqve admittant remedium *l. ſi
me & Titium, de rebus cred. conf. Gail. lib. 2. obſ.
12. num. 6. Don. lib. 14. cap 11. lit. F. & ibi Hill.
6. Ricc. collect. Dec. 15. Grænvvegen ad §. 30. Inſt. de
Rer. Div.* Imò placet ſententia *Cujacii* dantis
tradenti condictionem incerti, qvod indebitè
transtulerit poſſeſſionem expenſis non refuſis,
& de retentionis jure non uſurpato, ideò con-
dicet poſſeſſionem, qvæ eſt condictio incerti,
*per l. 40. §. pen. h. t. & ibi notat. & l. 60. de leg. 1.
7. Cujac. tom. 1. p. 213.* Et ideò qværitur de hujus
caſus deciſione. Si in area, qvæ erat fratri &
ſorori communis, ſoror ſola exſtruxerit ædi-
ficium, qvod poſteà certa penſione locat fra-
tri; finito tempore locationis detrectat fra-
ter reſtitutionem, cum partis areæ eſſet domi-
nus, ſuperficies autem ſeqvitur aream, ſed
an juſte? Non videtur, qvamvis enim ſi a-
lio modo: qvam locationis titulo ædium
poſſeſſio ad fratrem perveniſſet, ſorori vix
actio competiſſet ex hâc lege, qvia tamen
condictio incerti dari poteſt, & conductor
ante omnia debet reſtituere rem conductam,
& ita poſſeſſionem in ſororem transferre,
ideoqve omninò jus repetendi expenſas habu-
iſſet, ſi vel tota area ad fratrem pertinuiſſet.
8. *Dn. Mevius p. 3. dec. 303.* Collige, expenſas
factas dare jus retentionis, ſi ſint liqvidæ, ſed
ſi non ſint liqvidæ, reſtitutio injungitur, ſalva
ad petendas expenſas actione, vel ita ut
Dominus cavere jubeatur, ſi probatæ fuerint
expenſæ *Dn. Mevius pag. 3. deciſ. 308.* Sine
cognitione autem cauſæ non eſt deſtituen-
dus, qvi jus retentionis allegat *Dn. Mevius pag.
9. 1. dec. 147.* Colligitur etiam ex hâc lege, qvod
jus retentionis non habeat effectum hypo-
thecæ; nam ſi hoc eſſet, daretur creditori ob
jus retentionis actio hypothecaria, ſed nulla
actio datur ordinaria. *Mat. Col. de proc. exe-
cut. p. 1. c. 2. n. 214. Carpz. p. 1. dec. 66.* Sed Jus
retentionis, ob immiſſionem ſemel factam,
tertio etiam opponi poſſe, v. gr. emtori, tra-
dit, *Carpz. p. 3. dec. 269. num. 28. & ſeqq.* Sed 1.
qværitur, an ſi qvis agat remedio recuperandæ
poſſeſſionis, an poſſit objici retentionis Jus?
Et qvamvis hoc nonnulli voluerint negare, &
faciunt regulam; qvod ubicunqve non ad-
mittitur Exceptio altiorem indaginem reqvi-
rens, non etiam admitti retentionis Jus, qvos
refert, *Maſc. de probat concl. 1041. num 12. Me-
noch. remedio 15. recup. poſſ. num. 568.* Con-
trarium tamen receptius videtur *Menoch. num
ſeq. & rem. 11. Recup. poſſ. num. 7. Tiraqve de
Retr Convent. §. 7. gl. 1. num. 13.* licet contrari-
um judicatum alleget *Carocius de Locat. tit. de
Expens n. 14.* faciliùs ergo retentio datur, qvám
nova actio. *Cravetta conſ. 6. num. 98.* Et illa ſen-
tentia, qvam recenſui, habet locum, licet cau-
tio offeratur ex pract. *l. 5. de ſtatu libb. Menoc. &
Tiraq. dd. ll.*

ad *L.* Frater a Fratre. 38.

SUMMARIA.

Hæc Lex hodiè parum utilitatis habet. n. 1.
Caſus Legis refertur. 2. 1.

DE hac lege vexatiſſima vide ſi lubet *Cujac.
tomo 2. p. 2086.* & alios, qvi partim in di-
ſputationibus vel tractatibus hanc legem expli-
carunt. Ego iſtas ſpinas parum utiles præte-
reo, ſi qvidem à moribus noſtris lex ipſa alieni-
or eſt, ut agnoſcunt etiam *Grænvvegen hic &
Cyprianus Regnerus.* Ne tamen conqveratur
lex, qvod eandem planè præterierim, brevius
caſum & deciſionis argumentum recenſebo: 2.
Duo fratres primus & ſecundus erant in e-
jusdem patris poteſtate. Primus ſecundo
centum mutuo dat ex peculio ſuo profecti-
tio, qvæ obligatio naturalis ſtatim adqviritur
Patri. Mortuo patre, uterqve in ſemiſſe patri
ſuccedit, & ſecundus totum debitum ſolvit
primo, qværitur an condicere poſſit? & re-
ſpondetur, dimidiam partem debiti naturalis
per aditionem ſecundi confuſam eſſe, ergò eam
omninò repetet, pro parte verò, qva primus
hæres, non repetit, niſi peculii partem acce-
perit, nam peculium mortuo patre communi-
candum: qvantum enim pervenit ad fratrem
ex peculio debitoris, in tantum ſublata eſt ob-
ligatio naturalis etiam in altera parte debiti, &
datur condictio. Videatur præter *Cujacium
Joh. Grotius tomo 2. repet. Juris Zaſius tomo 5. ope-
rum ſuorum p. 72. Donell. l. 14. c. 19. Zœſius ad h.
t. n. 22. Dn. Struv. th. 34. wiſſenbach. hic th. &
ſeqq. & multi alii.*

ad L. Qvi Exceptionem. 40.

SUMMARIA.

R*Epetitio ceſſat, ſi qvis ſolvit, qvi habet exce-
ptionem odioſam. n. 1.*

An idem in exceptione doli? 2.
Unde judicandum ſit, an exceptio odioſa? 3.
An condictio incerti detur, cum hæres ædificii fidei commiſſarii partem exuſtam refecit, & tradidit ædificium, nulla mentione impenſarum facta? 5. *& ſeqq.*

1. QUi exceptione munitus eſt, ſi ſolvat, & exceptio competat ob odium creditoris,
ceſſat repetitio, ſi verò ob favorem debitoris,
ut in Vellejano, datur repetitio, qvia Senatus illam interceſſionem improbat. *l. 16. ff. ad*
2. *SC. Vellej.* Qvo referunt exceptionem Doli,
per l. 7. ff. de condict. cauſa data. Don. lib. 14. cap. 12. Bach. diſp. 4. de act. th. 17. Wiſſenb. th. 12. poſt Caſtrenſ. in l. 7. ff. de condict. cauſa data. & Jaſ.
3. *num. 2.* Licet contraria ſententia communior.
Poſſet forte conciliatio tentari, per diſtinctionem inter Exceptionem doli generalem & ſpecialem, ut communis opinio de hac exce-
4. ptione doli ſpeciali intelligatur. An verò
ſtatutum vel exceptio favorabilis ſit, an verò odioſa, id verò ex principali intentione ſtatuentium ſumendum. *Dd. hic Tiraq. de Retract. conſangv. §. 30. Gloſſa 1. num. 5. Menoch. Rec. poſſ. remed. 1. num. 28. Franc. de Clapperiis in dec. cauſa 18. quæſt. un. num. 11. conf. Franzk. h. t. num 28. & ſeq.*

5. *Ad §. 1.* Domus per fideicommiſſum in diem mihi relicta, cujus pars exuſta, ſed ab hærede ſuis ſumtibus refecta, ſi retineat domum, non eſt dubium, qvin repetere expenſas poſſit, *per l. ſi in area 33. h. t.* ſed qvid ſi mihi tradiderit, nulla facta mentione expenſarum, an poſſum conveniri ob expenſas? Vi-
6. detur qvod non, *ob L. ſi in area 33.* Sed hic affirmatur, condictionem incerti dari i. e. poſſeſſionis, & ſic ad omnem bonæ fidei poſſeſſorem hoc pertinere, ex hac lege, & ita eum communi ſchola ſentit *Joh. Garcias de expenſis cap. 7. num. 8.* ubi plures citat, licet *P. Barboſa ad L. divortio 8. §. fin. p. 2. num. 14. & in 25.* hoc impugnet, & ſpecialem rationem alleget, puto tamen ſententiam communem de condictione incerti eſſe potiorem & æqviorem. Licet
7. *Coraſius etiam in repet. l. 1. ff. ſol. matr.* non multum a Barboſæ intellectu abeat, dum dicit *num. 33.* hic dari actionem, qvia hæres non impenderat ut in rem ſuam, qvia ſciebat ſub fideicommiſſo eam eſſe relictam, ideoqve animum repetendi præſumi.

ad *L.* Qvod pupillus. 41.

SUMMARIA.

1. *QUatenus obligatio naturalis impediat condictionem indebiti?* n. 1.
Quid ſi jure civili planè ſit improbata? 2.
An pupillus naturaliter obligetur? 3.

OBligatio naturalis impedit qvidem condictionem indebiti, *per l. 13. h. t.* ſi ſuæ virtuti & poteſtati fuerit relicta, ſecus eſt, 2.
ſi Jure Civili planè ſit improbata, adeò ut talem repetitionem inhibere non poſſit, v. gr. Si pupillus, qvi ſine autoritate Tutoris promiſit, ſolveret. *vid. Hill. in Don. lib. 12. cap. 22. lit. M.*
Franzk. h. t. num. 43. Hinc colligunt, pupil- 3.
lum ne naturaliter qvidem obligari, *hic & l. 59. de O & act.* Cui repugnare videtur, qvod in *l. 13. h. t. § fin.* dicitur, ſed illud de regula, hoc de exceptione, ſi locupletior factus, intelligere poſſumus, *per l 5. pr. ff. de Autor Tut.* vel illud in ſe, hoc ratione aliarum perſonarum fidejuſſoris, & ejus qvi novat, &c. *conf. Donell. ad l. 127. de V. O. Hill. in Don. l. 12. c. 22. lit. K. & ſeqq.* qvæ ſententia mihi expeditior cæteris viſa, licet aliter *Coraſius l. 6. miſcell. c. 22. & alii.*

ad L. Repetitio. 44.

SUMMARIA.

An qvi ſuum debitum accipit ab eo, qvi nihil debet, reſtituere teneatur? n. 1. 2. & 3.
Hæredum unus ſi ſolvat ſolidum, non repetit. 5. 1.

QUi ſuum vel ſibi debitum recepit, licet ſolvens non debuerit, ſolutum tamen reſtituere non tenetur, qvod intelligendum, ſi pro alio ſeu debitore ſolvat, aliud ſi ſuo nomine ſolverit. *l. 19. §. 1. h. t.* Ita *Don. lib. 14. c. 13.* qvam conciliationem approbare videtur *Carpzovius part. 2. conſt. 24. def. 10.* & veriſſimam dicit *Cujac. l. 8. obſ. 9. Cludius de cond. ind. cap. 1. num. 37. & ſeqq. & cap. 4. num. 94. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 12.* Aliter *Hill. d. l. lit. A.*
Aliter *Zæſ. tit. 5. operum p. 78. num. 14. Zæſius h.* 2.
t. num. 19. Sed videtur adhuc obſtare *d. l. 19. §. 1. juncta l. ult. ff. de Neg. geſt.* nam hæres putativus ſi ſolvat, liberatur verus hæres, & datur illi actio Neg. geſt. qvæ non daretur, ſi condictio indebiti daretur. Sic ergo intelligunt Dd. d. l.
19. qvando nomine proprio ſolvit. Alteri mem- 3.
bro diſtinctionis addit ſubdiſtinctionem *Gregorius Lopez qvem laudat Hill. d. c. 13. lit. A. & Bach.*
in tr. th. 7. lit. B. cum Gregorio l. 22. c. 9. an qvan- 4.
titas ſolvatur, an ſpecies, ut hoc caſu denegetur repetitio. Sanè in dubio hæres potius defun-
cti, qvam ſuo nomine ſolviſſe præſumitur *ex Lo-* 5.
pezio Molin. tr. 2. d. 569. num 3. Sic ſi hæres unus ſolverit in ſolidum, non poteſt repetere, qvod nomine cohæredum ſolvit, qvia etiam ſciens pro aliis ſolvens non poteſt repetere. *Dn. Mev. p. d. 2. 113.* Poteſt hujus Leg. repetitio videri, & concertatio Zaſii & Petri Stellæ *in vol. 2.* repetitionum Juris circa finem.

ad L. Indebitam. 47.

SUMMARIA.

OBligationibus iis, qvæ condictionem indebiti non poſſunt impedire, non poteſt accedere fidejuſſor. n. 1.

Atta

An, cum per errorem promiſi, & dedi fidejuſſorem, qvi eodem errore ſolvit, mihi, an verò fidejuſſori condictio indebiti competat? 2.
Qvid ſi fidejuſſor à creditore putativo non poſſit ſolidum recipere? 3.
In ſpeciali mandato non neceſſe eſt ſingula exprimere. 4.
An hoc caſu fidejuſſor civiliter obligatus ſit? 5.

1. QVæ obligationes nullo jure tantam vim habent, ut condictionem indebiti impediant, iis non poteſt accedere fidejuſſor. *Manzius in tr. de fidejuſſ. c. 4. n. 24.* Sed pone, me
2. per errorem qvid tibi promiſiſſe & dediſſe fidejuſſorem Cajum, pone Cajum eodem errore ſolviſſe, & poſtea cognito errore me velle repetere, tunc mihi datur condictio, ſi meo
3. nomine ſolvit fidejuſſor, huic verò, ſi ſuo nomine ſolvit, *Lauterbach. ad h. t. th. 20.* & ſi fidejuſſor non poſſit ſolidum recipere à creditore putatio, in reliqvum contra me daretur actio mandati, ex eà ratione, qvia qvi fidejuſſorem dat, videtur etiam dare mandatum ſolvendi,
4. qvæ ratio hic expreſsè habetur. Unde hic *Bart.* colligit, in omnibus negotiis, qvæ ſpeciale mandatum reqvirunt, ſufficere, licet id non expreſsè mandetur, ſimodò illud expreſsè mandatū ſit, ex qvo per neceſſariam con-
5. ſeqventiam id ſeqvatur. *Garc. in l. 1. §. conventionis ff. de pactis. n. 11.* dicit, fidejuſſorem non eſſe nec naturaliter nec civiliter obligatum. Sed omninò civiliter ſum obligatus ex ſtipulatione, ſed non naturaliter, nam obſtat creditori exceptio doli, ſi me convenerit. Et ideo Jure gentium nulla eſt fidejuſſio. *conf. Socinus Junior Rubr. de V. O. n. 301.*

Ad L. His ſolis. 49.

SUMMARIA

An indebiti condict. detur contra eum, cui ſolutio profuit? n. 1.
An non ſaltem in ſubſidium detur? 2.

1. COndictio indebiti non datur contra eum, cui ſolutio profuit, ſed cui ſoluta eſt pecunia, qvia eſt actio perſonalis pura, non in rem ſcripta. *Mozius in tit. de condict. indeb. tit.*
2. *contra qvem datur n. 2.* Sed in ſubſidium, ſi tertio profuit, ex titulo lucrativo dari contra eum actionem, putat *Gloſſ. Bart. Jaſon. hic. Mozius d. l.* qvæ ſententia ex famoſa lege, *ſi me & Titium de rebus Creditor.* probari poteſt.

Ad L. Dominus. 53.

SUMMARIA.

AN cum ſervo libertas in Teſtam. legata eſt, ſi tibi decem dederit, qva miſer ſolvit, teſtamento nullo deprehenſo, illa decem hæres condicere poſſit? n. 1.

Solutum indebitè qvando vindicetur, & qvando condicatur? 2.
Circuitus vitandus, & qvando non? 3. & 4.

DOminus teſtamentum facit, & ſervo ſuo dat libertatem, ſi tibi decem det. Servus 1.
dat decem, ſed teſtamentum deprehenditur nullum & ſic ſervus non ſit liber, qværitur, an hæres à te condicere poſſit? Reſp. ſi ex peculio dedit, domino competit vindicatio, ſi ego ipſi dedi, ut libertatem conſeqvatur miſer ille ſervus, datur mihi ſine circuitu actio contra te. Solutum indebitè, ſi non eſt 2.
translatum dominium, vindicatur à domino, ſi eſt translatum, condicitur ab eo immediatè, ad qvem in veritate ſpectat, ut evitetur circuitus. De circuitu vitando *Vid. Menoch.* 3.
conſ. 68, n. 19. Axiom. Barboſ. locupl. lib. 3. c. 18, & Cujac. ad leg. ſeq. ubi proponitur regula *tom. 4. pag. 32.* Sed hæc regula habet limitatio- 4.
nem, niſi circuitus creditori eſſet utilis, ut rei plenius ſatisfiat. *Tiraq. de Retr. convent §. 2, gl. 1. n. 21. & §. 5. ad finem tituli gloſſ. 2. num. 42. Card. Florent. in Clem. Auditor. in 14. quæſt. de Reſcript.*

Ad L. Sufficit. 56.

SUMMARIUM.

Habenti exceptionem temporalem, qva ob caſum fieri poteſt perpetua, ſi ſolvat, datur condictio.

SI exceptio qvidem ſit temporalis, ſed ob caſum poſſet fieri perpetua, ob dubium eventum, eo caſu datur condictio, v. gr. Ne conveniat me, donec Titius conſul factus. Simile exemplum: *in l. 22. § 1. h. t. & l. 8. ff. de act. Emt.* ubi exceptio non ad plenam rei liberationem, ſed ad perpetuam rei intentionem competit. *Vid. Don. l. 14. c. 11. poſt. lit. E.*

ad L. Cum indebitum. 57.

SUMMARIUM.

Cum tutor indebitè ſolvit, pupillus an tutor condictionem habeat?

TUtor ſolvit indebitè, an pupillo datur condictio? Aff. Sed qvid pupillus nolit ratam habere ſolutionem, non vult acceptare hoc inter expenſa? utilis actio competet tutori. *Cujac. t. 4. p. 835.*

Ad L. Servo. 58.

SUMMARIA.

Conditio impoſſibilis qvando vitiet legatum? n. 1.
An teſtator præſumatur ſciviſſe impoſſibilitatē? 2.

QVamvis conditio impoſſibilis non vitiet 1.
legatum. *l. 3. ff. de cond. demonſtr.* ſecus tamen eſt, ſi Teſtator eam habuit pro poſſibili, etiam errore Juris. *Bart. hic & in lib. C. de Condic. inſtit. Donell. lib. 8. c. 32. & ibi Hilliger. lit. D. Pac. cent. 4. qv. 13. Graſſus §. Legatum. q. 50. & §. Inſtitutio. q. 25. Franc. de Berry*

 de ſucceſſ.

de Succeſſ. lib. 17. t. 10. n. 5. Peregrinus de fideicom.
2. *art. 11. n. 117. conf. Gail. l. 2. obſ. 4. n. 15.* Et in dubio] præſumitur ſciviſſe teſtator impoſſibiitatem, qvando non fuit idiota &c. *Ex Surdo dec. 68. Barry d. l.* piam tamen cauſam excipiunt, licet id neget *Vasq. de ſucceſſ. progreſſ. l. 1. §. 3. n. 48.*

ad *L.* Si fidejuſſor. 59.

SUMMARIUM.

An ſi fidejuſſor per pactum in ſuam perſonam conceptum liberatus ſolvat, habeat condictionem?

Fidejuſſor ſi liberetur jure prætorio per exceptionem pacti in ſuam perſonam tantum concepti, manet obligatus Jure Civili, ſed non Jure naturali, ergo ſi ſolverit, datur condictio, ſecus ſi ipſe debitor principalis ſolverit. *vid. l. 32. §. 1. h. t. & Cujac. tom. 4. p. 1298.*

ad L. Julianus. 60.

SUMMARIA.

AN verus debitor, qvi pendente judicio ſolvit, condictionem habeat? num. 1.
An verus debitor ab obligatione per ſententiam liberari poſſit? 2.

1. VErus debitor cum conveniretur à Creditore, pendente judicio ſolvit, qværitur, an
poſſit condicere, qvia poteſt fieri ut abſolvatur? Sed reſp. licet abſolvatur, natura tamen
obligatus manet, & ſic qvod ſolvit malè abſolutus, non repetit. *l. 28. h. t.* naturalis hæc
obligatio jure civili non eſt ſimpliciter reprobata. *Bachov. ad Tr. vol. 1. diſp. 22. th. 4. lit. H. Cludius de Cond. ind. c. 2. n. 49. & c. 4. n. 104.* ſecus igitur ſi obligatio naturalis à jure repro-
2. bata. *Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 10.* Collige, verum debitorem ab obligatione naturali oon
liberari per ſententiam, ergo nec in conſcientia, *Peckius ad c. qva contra Jus. 63. lib. 6. n. 7.* nam Judex non habet poteſtatem in naturale Jus, nec in conſcientiam hominis, licet hoc videatur ponere *Fort. Garcias in l. velut num. 24. de Juſt. & Jur.* Et in conſcientiæ foro non præſumtio valet, ſed veritas.

ad *L.* Tutores. 61.

SUMMARIUM

An pupillo adverſus aditionem hered. reſtituto ſolutiones interim factæ retractentur? n. 1.

1. PUpillo in integrum reſtituto adverſus aditionem hæreditatis, ſolutiones per ejus Tutores factæ bona fide, non retractantur ab aliis Creditoribus, niſi qvatenus plus debito ſolutum. *conf. Afflictum deciſ. 91. & l. ult. §. 41.*
2. *& 5. C. de Jure deliber.* Collige ex hac lege, interdum condictionem indebiti dari ei, qvi non ſolvit. *hic & l. 6. ff. de rebus auth. judic. poſſ. in fine. Dn. Struv. d. Exerc. th. 42.*

ad L. Si qvod Dominus. 64.

SUMMARIA.

An dominus, ſi ſervo ſuo debet, & manumiſſo ſolvit, condicere poſſit? n. 1.
Hac L. in foro parum utilis. 2.

SEntentia hæc eſt. Dominus obligatur ſervo 1.
ſuo naturaliter, & poſtqvam eum manumiſiſſet, ei ſolvit, qværitur, an poſſit repetere qvaſi indebitum? Qvod negatur, qvia naturale debitum agnovit, & utrumqve ſcilicet & obligatio & ſervitus à natura eſt. In qvo ultimo eſt difficultas, in qva tricantur Dd. *Vid. Fortunius Garcias in repet. l. manumiſſiones, n. 12. ff. de Juſt. & Jure.* Ideoqve *Bart.* hanc legem ſub-
tilem, ſed & notabilem vocat. Sed hoc in 2.
foro nihil utilitatis ſpirat, Colligit tamen ex
hac l. *Loriottus de Transact. axiom. 39.* non di- 3.
ci natura debitum, ſi impedimentum civile perpetuo duret. Cæterum interpretationem verſic. *Ut enim libertas*, videre licet apud *Albertum Bolognettum in tr. de Lege, jure & aquitate cap. 17. num. 2. & ſeqq.*

ad L. In ſumma. 65.

SUMMARIA.

TRansactio non impedit condictionem, ſi evidens calumnia concurrat. n. 1. & 2.
Transactio annon ob enormiſſimam læſionem reſcindatur? 3 4. & 5.
Transactio cum creditoribus inita, comperto dolo nulla eſt. 6.
Qui ſuper re clara dedit, ut vexationem redimeret, condicere poteſt tanqvam ex turpi cauſa. 7
Tranſactio fieri debet, ubi dubitandi ratio probabilis. 8.
An Transactio per calumniam extorta confirmetur per decretum judicis? 9.
Qvod datum ex transactione doloſâ poſt ſententiam condicitur. 10. & 11.
An hodiè condictionis uſus ſit? 12.
An judex vel alius vir bonus ad tranſigendum bonâ conſcientia inducere poſſit? 13. & 14.
Unde dolus colligatur? 15.
In frumento indebitè accepto reſtituendo, qvalis æſtimatio ſit facienda? 16.
Qva ratio penſionis ineunda, cum domus ex errore qvaſi debita per aliqvos annos habitanda conceſſa, nunc reſtituitur? 17.
In reſtitutione ſpeciei indebitæ ad neceſſitatem accipientis reſpicitur. 18.

TRansactio qvidem impedit condictionem
indebiti, & ſi transactionis cauſa qvid ſo- 1.
lutum, licet in veritate dubia lis non fuerit, non condicitur. *l. 2. C. h. t. Cludius de Condict. ind. cap. 4. num. 84. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. ult.* Sed hoc verum, niſi evidens calumnia
detegatur, per *hunc textum Alciatus ad l. quamvis. num. 13. & ſeqq C. de Transact. Lauterb. d. l.* 2.
nam ſi calumnia & dolus cauſam dent transactioni,

actioni, tranſactio reſcinditur. *l. ſub prætextu. C. de Tranſact. Cravetta v. 2. conſ. 294. num. 8. Menoch. conſ 156, n. 21. Dn. Mev. p. 4 dec. 31. Berlich. p. 2. dec. 263. n. 27.* qvi ſi non plene probe-
3. tur, juramento purgatorio locus. Ex hoc §. colligitur, Tranſactionem ob enormiſſimam læſionem non reſcindi, qvia qvæ major læſio eſſe poteſt, qvam ubi res nulla ſubeſt? *Vid. not. ad l. 78. §. fin ff ad Trebell.* Qvamvis communi-
4. ter ob enormiſſimam læſionem in foro ſoleant concedere reſciſſionem, ſicut etiam in Facultate noſtra reſponſum memini. *Conf. Oddus de Reſt. qv. 66. n. 16. Heigius p. 2. qvæſt. 9. Mynſ. cent. 6. obſ. 9. Beſoldus conſ. 254. n. 54.* Sed ſi
5. manifeſta ſit calumnia, & ita manifeſtus dolus in propoſito, tunc nemo negat, tranſactionem calumnioſam reſcindi, per hanc notabilem legem. Sic ad *L. 8. de Pactis* ſuprà dixi, ſi qvis
6. per calumniam decipiat creditores, & pretioſas merces amoverit, & ita tranſigat cum creditoribus, ut ipſi partem remitterent, comper-
7. to dolo nullam eſſe remiſſionem, Et qvod datum eſt ſuper re clara, ut vexationem redimat, concurrente calumnia actoris calumnioſi, turpitudinem dicitur continere, & poteſt repeti tanqvam ex turpi cauſa. *Paulus Caſtr. hic. n.*
8. *3. Berlich. p. 2. dec. 263 n. 29.* Tranſactio fieri debet bona fide, ubi dubitandi ratio probabilis
9. de eventu litis. *Berlich. d. l. n. 47.* Nec ſi per decretum Judicis confirmata talis tranſactio, per calumniam extorta, valebit, qvia ſi decretum eſt ex errore interpoſitum. *Berlich d. l. n. 54.* imperfecta eſſet tranſactio. *conf. l. 3. C. de Tranſact. Curtius Senenſis ad L. ſub prætextu. C. de Tranſact. Menoch. conſ. 508. n. 7. Zaſ. h. t.*
10. *num. 17. Struv. th. 38* Sic etiamſi tranſactio poſt rem judicatam facta, una parte deceptà, ex tranſactione per errorem datum condici poteſt. *l. 23. §. 1. h. t.* qvia tranſactio nulla. Et in
11. genere ſuper re certa, maxime ſi dolus alterius accedat, facta tranſactio eſt invalida. *Oddus de Reſt. qv. 66. n. 21. Surdus conſ. 451. n. 11. & conſ. 501. num. 9. Beſoldus conſ. 239. n. 6. Weſenb. conſ. 70. num. 12. & conſ. 106. n. 27. Klock. conſ. 11. num. 168. vol. 1.* maxime ſi res per inſtrumentum li-
12. qvida eſt. *Klock vol. 2. conſ. 51. n. 56.* Sed Grœnwegen ibi & ad *l. 7. §. 1. ff. de Tranſact.* putat condictionem nullam dari, poſtqvam hodiè Jura pactorum & Tranſactionum paria. Sed ponendi ſunt termini habiles, ſi ignorans ſententiam tranſigam, omnino æqvum eſt dari repetitionem, aliud ſi ſciens ſententiam tran-
13. ſigam, tunc non eſt error. Notetur autem obiter, qvòd is, qvi ſciens ad iniqvam tranſactionem aliqvem inducit, graviter peccet. *Felinus in Rubr. X. de Trenga & pace n. 12. Mantica de tac. & amb. l. 26. t. 8. n. 22. Klock. l. 3. conſ. 182. n. 680.* Id tamen de judice non intelligo, aut alio bono viro, qvi ob potentiam aut ma-
14. litiam Adverſarii parti ſvadet pacem, ut nunc ſunt tempora; ſæpè calumniæ cedendum eſt. Nam hic nullus dolus, nam in hac lege reqviritur machinatio qvædam ac mendacium, nec non manifeſta calumnia. Dolus autem hic
inter alia ex inſolitis clauſulis colligitur. *Me-* 15.
noch. conſ. 422. num. 109. & conſ. 111. n. 35. & ita reſciſſa in Fac. tranſactio *menſe Majo anno 1658.*

Ad §. 6. & 7. Accepi frumentum à te
ceu debitum, cum frumentum comperto er-
rore reſtituendum in granis, bonitatis habenda 16.
eſt ratio, ſi æſtimatio eſt reddenda vel frumenti,
vel habitationis, ut ſi domum concedam ad
habitandum, per 4. annos ex errore, qvod ad
hoc ſim obligatus, qværitur, an tantum reſtitu- 7.
endum, qvanti tunc frumentum poterat vendi, vel qvantâ penſione potui aliis locare domum? Reſp. qvod non, ſed qvanti tu empturus fuiſſes, qvanti tu pro conditione perſonæ tuæ conduxiſſes. Nam ſi tu conducere voluiſſes, certe non hanc domum, neqve tanta penſione conduxiſſes. Ideoqve hos paragraphos notabiles eſſe puto. *Vid. Molinæus in tr. divid. & individ. p. 2. n. 105.* ubi admodum in *Zaſium* invehitur & *Franc. Aret. & Zaſium* præpoſteræ ſubtilitatis & phantaſticæ curioſitatis accuſat. Qvicqvid
ſit, hoc notandum exiſtimo, in reſtitutione ſpe- 18.
ciei indebitæ, non ad valorem, qvo vendi potuit, reſpiciendum, ſed ad neceſſitatem accipientis, qvid & qvanto pretio ille emiſſet vel conduxiſſet &c. & in qvantum ille, qvi indebitum acceperat, locupletior eſt factus. *Molinæus d. p. 2. n. 139.*

ad *L.* Fin.

SUMMARIA.

AN per promiſſionem de non movendâ controverſiâ, excludatur condictio debiti? n. 1.

Qvid ſi ſpecialiter fuerit renunciatum condictioni indebiti? 2. & 3.

An cum credidi minori ſummam, de qva mihi uſuras ſolvit, haret impetrata reſtitutione in ſorte, uſuras à minore ſolutas condicere valeat? 4.

Reſtitutio in ſorte non trahitur ad acceſſoria. 5.

An ſententia tàm ſtricti juris ſit, ut ad acceſſoria trahi neqveat? 6.

PEr promiſſionem de non movendo con-
troverſiam non impeditur condictio in- 1.
debiti, qvia nemo videtur renunciare Juri, qvod ſibi competere ignorat. *l. 19. ff. de inoff. Teſt.* & idem error, qvi in principali contractu eſt, exiſtit etiam in renunciatione. Idem
licet ſpecialiter condictioni indebiti fuiſſet 2.
renunciatum. *Covarruv. l 2. var. reſol. c. 4. n 4. Vasq. l. 3. ill. qvæſt. 63. n. 7. Guttierez. de juram. confirmat. p. 1. c. 27. Dn. Lauterbach. d. l. ad h. t. th. ult. alios etiam referens*, nam renunciationes ſeqvuntur naturam actus principalis, in qvo interponuntur, & renunciatio con-

juncta confeſſioni intelligitur ſecundum naturam confeſſionis, & ſi principale eſt nullum, etiam renunciatio nulla, *Bart. hic. Tiraq. in L. Si unqvam C. de Revoc. Donat. in præfat. n. 131. Covarr. l. 2. reſol. 4. n. 4. Dalnerus de renunc. c. 2. n. 35. Franzk. h. t. n.*
3. *27. Struv. th. 24.* Et qva facilitate ad contrahendum inductus, eâ etiam ad renunciationem permotus. *Philip. Corneus in rep. Auth. Sacra-*
4. *menta puber. C. ſi adverſus vendit. n. 106. vol. 7.* Credidi minorenni 1000. thal. hic etiam ſolvit mihi dum vixit uſuras, ejus hæres reſtitutionem petit & impetrat, nihil dictum de uſuris ſolutis repetendis, qværitur, an ſolutæ repeti posſint, eo qvod ſors non debeatur ob reſtitutionem factam? Si ſors non debetur, omnino indebite ſolutæ fuerunt uſuræ. Sed negatur hic repetitio, qvia jus ſingulare reſtitutionis non porrigitur ultra id, qvod in judicio tractatum eſt.

Ad §. ult. Collige, reſtitutionem in integrum in ſorte non trahi ad acceſſoria antea ſoluta, & qvando principale tollitur Jure ſpeciali, tunc acceſſorium manet ſalvum. 5.
Bart. hic Hering. de fidejuſſ. c. 4. n. 352. Berlich. p. 2. dec. 207. in fin. Unde apparet, ex hoc §. non 6.
confirmari ſententiam eorum, qvi ſtatuunt, ſententiam ita ſtricti Juris eſſe, ut neqveat trahi ad argumenta vel acceſſoria ſeu ad uſuras, nam id in genera verum non eſt. Nam hic agitur de ſententia in reſtitutione in integrum lata, qvæ reſtitutio eſt contra Jus commune, & ita meritò ſtrictiſſimè intelligenda reſtitutio in integrum, ſicut hunc Textum de clarat *Regn. Sixtin. vol. 2. conſ. Marpur. conſ. 14. n. 22.* & ita ab omnibus, qvi textum hunc explicarunt, intellectum fuiſſe, refert, *n. 22.*

TIT. VII.

De Condictione ſine cauſa.

ad *L.* Etſi ob cauſam 1.

SUMMARIA.

Unde oriatur hæc condictio? n. 1.
Condictio locum tantùm habet in eo, qvod tum, non, ſi qvid promiſſum. 2. & 3.
Ceſſio ſine cauſa condici poteſt 4.

1. Condictio oritur ex qvaſi contractu, ſeu ex bono & æqvo, cum æqvum ſit, rem ad me pertinentem & apud alium ſine cauſa exiſtentem mihi reſtitui *l. 23. ſi certum pet. Dn. Lauter-*
2. *bach. ad h. t. th. 3.* Condictio non datur niſi ejus qvod datum eſt, *per h. L. Don. l. 19. c. 15. lit. A.* Ergo cum ſine cauſa qvid promiſſum, non res promiſſa, neqve poſſeſſio condicitur. Unde ex hac lege nullum novum remedium poſſeſſorium recuperandæ poſſeſſionis colligi poſſe, notat *Menoch. in præfat. remed. recuper. poſſ. n. 48. & ſeq.* ſed ipſa obligatio condicetur, *Petrus Loriottus in tr. de transact. ax. 39.* Imò omnis
3. promiſſio omnisq; contractus ſine cauſa factus eliditur exceptione doli. *l. 2. §. circa. de doli mali Except.* Hinc ceſſio facta ſine cauſa condici poteſt, nec ea ſubſiſtit, imo eſt nulla, nam ceſſio reqvirit titulum, ſicut ſola traditio rei cor-
4. poralis non transfert dominium, niſi accedat titulus, ita etiam ceſſio nulla, niſi præceſſerit titulus venditionis, v. gr. ubi pretium exprimendum. Neq; præſumitur donatio. *Joh. Graſſis. de ceſſione jurium. n. 5. & 6. Guttierez. de juram. confirm. p. 1. c. 47. n. 11. Dn. Mev. p. 4. dec. 326. n. 8. conf. Carpz. l. 5. Reſp. 34.*

Ad *L.* Si Fullo. 2.

SUMMARIA.

Sartor, qvi domino de veſte amiſſâ ſatisfecit, habet condictionem contra dominum, ſi is veſtem recuperet. n. 1.
Varia hujus rei exempla. 2.
Condictio ſine cauſa concurrit cum cond. cauſa data cauſa non ſecuta. 3.

Fullo & ſartor pretium veſtis amiſſæ ſi reſtituat Domino, & Dominus poſteà veſtem 1.
recuperet, per hanc condictionem fullo repetit pretium, nihil enim intereſt, an ab initio ſine cauſa qvid datum, an verò poſteà in non cauſam recidat, *per l. 4. h. t. & l. 11. §. 6. de act. emt. & l. 2. C. h. t. Oldendorpius C. l. 6.* Alia Exempla hujus condictionis ſunt *in l. 30 in fine*
pr. de act. emt. alia *in l. 2. 3. & fin. C. h. t.* aliud 2.
in l. 3. ff. h. t. qvæ recenſet *Vultej. l. 2. Jurispr. c. 8. Tr. & ibi Bach. vol. 1. diſp. 22. th. 11. & Weſenb. in com. C. ad h. t. & Oldendorp. d. Claſſ. 6.*
act. 5. Franza. h. t. & Strux. & ſic condictio ſi- 3.
ne cauſa concurrit cum condictione ob cauſam dati cauſa non ſecuta. *Cuj. tom. 2. ad h. l. p. 2028.* modo non ſciat, promiſiſſe ſe indebitè & ſine cauſa promiſiſſe. *l. 47. ff. de operis libert. Guttierez. de jur. conf. p. 1. c. 47, n. 7.*

ad *L.* Qvi ſine cauſa. 3.

SUMMARIA.

Condictio incerti ad obligationem reſcindendam, datur, cum me obligavi. & nihil debeo, n. 1.

Obligatio

Obligatio, acceptilatio, liberatio &c. per condictionem incerti condicuntur. 2,
Eadem datur poſt compenſationem liberato debitori. 3.

1. SI obligavi me ad decem ex cauſa erronea,
cum nihil deberem, datur condictio incerti ad obligationis totius reſciſſionem ; ſi obligavi me ad decem, cum 5. tantum deberem,
datur condictio incerti ad qvinq;. Condictio
2. incerti eſt, qvando res incerta, v. gr. obligatio,
acceptilatio, liberatio, poſſeſſio condicitur. *Dn. Lauterbach, ad h. t. th.* a. Ratio legis hujus eſt
in l. qva de tota. de R. V. Cujac. t. 1. p. 1919. Et
3. hæc condictio incerti datur poſt compenſationem liberato debitori, ad inſtrumentum debiti condicendum à creditore vel à ceſſionario, vel contra tertium etiam actio ad exhibendum, per *l. fin. C. ad exhibendum. Dn. Mev. p. 2. dec. 186.*

ad *L.* Fin.

SUMMARIA.

AN ſi puella avunculo dedit dotem ob matrimonium, condictio ob turpem cauſam, an condictio ſine cauſa, locum habeat? n. 1. & 2.
An puella nuptura avunculo repetat dotem, ſi factum ſcivit, jus ignoravit? 3. & 4.

PUella dotem dedit avunculo ſuo ob matrimonium, qvod tamen ſecutum non eſt, 1
nec ſeqvi poterit, non videtur tamen dediſſe ob turpem cauſam, licet vinculum ſangvinis ſciverit, qvia non ob ſtuprum dedit, nihil minus puella cogitavit, qvam de ſtupro, ſed datur condictio ſine cauſa, qvia matrimonium nullum eſt. *vid. Cujac. tom. 4 operum. p. 234. & conf. Barboſ. ad l. ſi ante 6. n. 27. ff. ſolut. matr.* Vel ob nullam cauſam potius datum, qvod ob illicitum licet matrimonium datur, qvam ob turpem. *Ant. Faber in Cod. ſuo l. 4. tit. 6. def. 2. qvem laudat Chriſtin. vol. 3. dec. 11. n. 8. Wiſſenbach. th. fin.* Sed illud dubium, an puella nu- 3.
ptura avunculo vel noverca privigno, nurus ſocero nuptura repetat dotem, ſi factum ſcivit, jus ignoravit? Et ſi hoc ignoravit, qvo modo ignorantia Juris Gentium ipſi proderit; poteſt videri hoc ideo fieri, qvia de re ſua amittenda hic certant nupturæ, & honeſta earum fuit, ſepoſita craſſa iſta ignorantia, intentio. Et fuit forte & hæc ratio decidendi, qvod nupturæ comperto errore ſuo noluerint conſummare matrimonium, non nupſerint. *conf. Baldus Novell. de dote part. 11. n. 2. ubi prolixè hac de re diſputat.*

LIBRI DECIMI TERTII

TITULUS I.

De Condictione furtiva.

ad L. In furtiva. 1.

SUMMARIA.

COndictio furtiva qvare domino contra naturam condictionum detur? n. 1. 2. 3 & 4.
Ideo irregularis eſt. 5.
Cond. furt. incerti datur b. f. poſſeſſori, creditori pignoris cauſa. 6. & 7.
An commodatario, aut depoſitario detur? 8.
Moribus noſtris aliis præter nominatos conceditur. 9.

LIcet aliàs omnis Condictio detur non
1. Domino contra Dominum, hæc tamen
condictio ſcilicet certi ſoli Domino datur, vel vice Domino Tutori. *Cludius tr. hoc*
2. *c. 24.* ſi modo domino furtum factum. *l. 1. h. t.*
Cui tamen graviter obſiſtit *Dn. Habn. ad Weſenb. n. 6. & ibi Bach.* & datur ei, qvi adhuc eſt
3. dominus. *l. 1. in fine.* Odio furum factum, ut
ut hi pluribus actionibus tenerentur. §. 14.
4. *Inſt. de act.* aliæ condictiones dantur ad dandum, hæc ad reſtituendum. *vid. Wiſſenb. d. 26. th. 1. Cludius in tr. de Condict. furtiva c. 16. VVeſenb. in C. h. t. n. 25. Bach. de act. diſp. 4. th. 20. lit. A. & in ff. VVeſenb. h. t. n. 40.* Et ideo hanc
condictionem irregularem vocat *Franzkius* 5.
hic num. 1. & ex lege dativam *n. 9. Habnius ad Weſenb. n 7.* Eſt autem hæc condictio vel cer-
ti vel incerti. *l. 1. hac juncta l. 10. §. 1.* qvia hæc 6.
non Dominis competit, qvi ad æſtimationem intereſſe amiſſæ poſſeſſionis agunt. *Franzk. h. t. n. fin. conf. Wiſſenb. ich. d. 26. th. 3. & Cludius c. 2. nec non Struvius Exerc. 18. th. 51.* Hæc 7.
datur bonæ fidei poſſeſſori vel creditori pignus poſſidenti. *l. 12. §. fin. h. t. Struv. th. 52.* non verò commodatario, aut depoſitario, aut conductori. *Struv. th. 53.* Licet *Weſ. in Paratit. n. 6.* 8.
commodatario etiam det, qvem ibi notat *Bach. ac reſp. ad l. fin §. 3. C. de furtis.* qvod ibi per actionem in rem intelligatur actio ad exhibendum & conf. *Habnius ibid.* Qvamvis non ſit de
nihilo, qvod hic *Grænwegen* notat, moribus 9.
condictionem furtivam etiam aliis dari, qvorum intereſt, licet non ſint ex his.

ad *L.* Si condicatur 3.

SUMMARIA.

IN cond. furtivam venit intereſſe etiam extra rem. n. 1.

Paria ſunt, quæ infallibili ſpe proxima, & quæ in re ſunt. 2.

1. IN Condictionem hanc venit intereſſe non
tantum in re, ſed etiam extra rem, ſi ſcilicet
certum ſit, & competat propter rem, & quaſi
lucrum in manibus fuerit. *Wiſ. in Com. C. n. 22.*
conf. Cludius c. 17. n. 9. Paria enim ſunt, qvæ
2. in proxima ſpe infallibili ſunt, & qvæ in re ſunt.
Tiraq. poſt Leges connub. gl. 2. n. 27.

Ad *L.* Manifeſtæ. 6.

SUMMARIA.

COnd. furt. datur contra fures aut raptores ſingulos in ſolidum. n. 1. & 2.

An contra eum, cujus ope & conſilio furtum factum? 3. & 4.

1. COndictio furtiva datur contra ipſum fu-
rem, vel raptorem. *l. 10. §. 1. h. t.* idem in
act. rer. amot. *L. pen. ff. Rer. amot. Franzk. hic*
2 *n. 4. & Carpz. p. 4. conſt. 34. d. 5.* & qvidem
contra ſingulos fures aut raptores in ſolidum
datur, adeo, ut nec exceptione diviſionis ſe tue-
ri qveant. *Lauterbach. ad h. t. th. 6.* licet cæte-
ri unius ſolutione liberentur. *Cludius c. 44.*
Dn. Struv. Exerc. 18. th. 54. in fine. Nec ille,
qvi ſolvit, contra cæteros regreſſum habet, nam
qvi propter delictum ſuum aliqvid præſtat, illi
non conceditur actio adverſus ſocios criminis,
per l. 38. §. ult. ff. de Admin. tut. Dn. Lauterbach.
3. *ad h. t d. th. 6.* Non verò datur contra eum,
cujus ope & conſilio furtum factum eſt, qvia
4. non contrectavit, *per h. L. Weſ. in ff. n. 7.* Si
autem tertius ſuo miniſterio atqve adjutorio
ad ipſam rei ſubtractionem concurret, videtur
etiam hac condictione teneri, *per l. 53. verbo alii*
condici, de V. S. juncta l. 50. §. pen. de furtis Dn.
Struv. d. l. th. 55. qui citat Dn Thaborem. 4. ra-
cem crim. ad tit. de furtis. th. 17. p. 125. conf. &
Dn. Hahn. ad Weſ. n. 7.

Ad *L.* Si pro fure. 7.

SUMMARIA.

1. *EX furto duplex actio qvænam? n. 1.*
Condictio furtiva qvomodo ex furto ſit? 2.
An etiam perſeqvatur dolum? 3.
An actio furti tollat hanc? 4.
An ſi tranſactum ſuper actione furti, hæc ceſſet? 5.
An & qvare teneatur hæres reſtituere rem alie-
nam à defuncto poſſeſſam? 7.
An & qvare fur ſuſpendio plectendus res reſtitue-
re teneatur? 8.

EX furto duplex actio oritur, alia pœnalis,
furti ſcilicet actio, alia rei perſecutoria,
ſcilicet hæc condictio. *Clud. d. tr. c. 7. Struv.*
Exerc 18. th. 50. Qvæ dum perſeqvitur rem fur- 2.
tivam, qvodammodo ex furto eſt *Franzk. hic*
n. 6. ſcilicet occaſionaliter, & ideo hæc con-
dictio in jure interdum actio furti dicitur, *l. 9.*
de in lit. Jur. l. 14. §. 16. & l. 71. pr. ff. de furtis l. 3.
§ ult. Nautæ, caupones &c. ut ex *Cludio, Dn. Tha-*
bore & Vinnio allegatis obſervavit *Dn. Lauterb.*
ad h. t. th. 1. Franzk. d. l. & Wiſſenbach. d. 26. th.
2. Dn. Hahn. n. 7. & hæc rem ſolam perſeqvitur, 3.
non dolum adverſarii, ut Tributoria, aliæq;
Franzk. n. 7. Actio furti non tollit condictio- 4.
nem furtivam. *Don. l. 15 c. 19.* Nec ſi ſuper illa 5.
tranſactum ſit, hac condictione uti impedi-
tor. *conf. Menoch. remed. 9. recuper. poſſeſſ. n.*
145. Sic in ſimili ſi ſuper injuriis tranſactum, agi
poteſt ſuper damnis. *Poſtilla ad Bartolum hic.*
Qvomodo autem hæc condictio ab actione 6.
furti differat, explicat *Hahn. ad Weſ. n. 1.* Ex 7.
hâc *L. 7. §. 8.* probatur, etiam hæredem tene-
ri reſtituere rem alienam, qvam malè detinu-
it defunctus, &, ſi res amplius non exiſtat, æſti-
mationem, qvia poteſtate & fictione legis res
furtiva ad hæredem videtur perveniſſe, & fur in
mora conſtitutus. *Pet. Barb. ad l. 15. n. 127. ff de* 8.
judic. qvod etiam intelligo de fure ob furta re-
petita ſuſpenſo. Nam criminalis actio civi-
lem non tollit, & ſuſpendium dictatur ob in-
tereſſe publicum, reſtitutio rei malè partæ peti-
tur ex hæreditate ob intereſſe privatum. *Petr.*
Heig. p. 2. q 23. n. 17. Rauchbar. p. 2. q. 10. n. 17.
Finckelth. obſ. 59. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 6.
Dn. Richter p. 2. dec. 96. n. 114. & qvos hi refe-
runt. Sed aliud jure Sax *Carpz. in pract. crim.*
q. 80 n. 104. ſicut nec furem fuſtigationis pœ-
nam paſſum de carcere relaxandum eſſe vo-
lunt, niſi prius rem furtivam reſtituerit, *ex Lu-*
dovico Pegnera dec. 27. Dn. Lauterbach. ad h. t.
th. 9. Nec ob expenſas Magiſtratus has reti-
nere poteſt. *Dn. Richter d. d. 69. n. 177.* niſi
in ipſam rem qvid impenderit. *D. Lauterbach.*
d. l. th fin.

ad *L.* In Re furtiva. 8.

SUMMARIA.

QVodnam tempus maximi pretii in Re furtiva extincta æſtimanda, inſpiciendum? num. 1 & 2.

An idem, ſi æſtimatio ſit momentanea? 3. & 4.

Cur rei tanti æſtimetur? 5.

Qvomodo fur moram purget, & à maxima æſtimatione liberetur? 6. & 7.

In rei vind. debitor liberatur rei interitu. 8.

Fur etiam percipiendos fructus reſtituit. 9.

SI res furtiva ſit extincta, debetur ejus æſti-
matio, & qvidem ejus temporis, qvo res 1.
maximi fuit pretii, qvod *Ant. Faber l. 16. Con-*
ject. c. 11. ad tempus qvod litem conteſta- 2.
tam ſeqvitur, reſtringit; ſed contra indefi-
nitè hoc intelligunt alii. *Vid. Bach. d. diſp. 4.*
th. 20.

Digitized by Google

th. 20. lit. B. & in Tr. d. diſp. 22. th. fin. lit. G. conf. Cludius c. 1. n. 9. & c. 18 n. 17. & ſeq. & Dn. Struv. th. 56. Franzk. n. 3. Borcholt. de mutuo c. 7. n. 107.
3. *& hunc laudans Wiſſenbach. d. d 26. th. 4. Weſ. in d. Comm. n. 22. Habnius ad Weſ. n. 8.* Qvod
extendunt, licet æſtimatio ſit momentanea, &
contingat tempore alicujus penuriæ, qvæ fortè
parvo tempore duravit, poſt *Alex. & Jaſonem ad L. Vinum. de rebus creditis ibid. tradit & defendit Cagnolus ad d. L. n. 36. & ſeq.* qvod tamen
4. temperat *Covarr. in cap. peccatum. part. 2. §. 6. n. 2.* ut tunc tantum locum habeat, qvando dominus rei eo tempore, qvo plurimum valuit,
5. probabiliter venditurus eam erat, qva in re
multum conjecturis tribuendum. Ratio autem legis eſt, qvia fur ſemper in morâ eſſe intelligitur, & ideò ſemper perit furi. *Cludius in tr.*
6. *de condict. furtiva c. 20. Dn. Struv. d. Exerc. th. 54. Franzk. n. 5.* Niſi fur moram purgaverit per
voluntariam oblationem, juſto tempore fa-
7. ctam. *h. L. Clud. d. tr. c. 11.* aut niſi in aliam ob-
ligationem ſit transfuſa obligatio. *Dn. Lauter-*
8. *bach. ad h. t. th. 3. l. 17 h. t.* Et ſic differt hæc à
Rei vindicatione, ubi m. f. poſſeſſor liberatur
interitu fortuito *l. 15. §. fin. & l. 5. de R. V.*
9. *Hahn ad Weſ. n. 8. Franzk. h. t. n. 3.* Ex d. L. 8.
§. ult. colligunt, etiam fructus omnesqve acceſſiones in hoc Judicium venire, ut & omne intereſſe. *l. 3. h. t. Struv. th. 56. Cludius. c. 17.* & fructus etiam percipiendi *Clud. d. l. Habnius ad Weſ. n. 8.*

ad L. In Condictione. 9.

SUMMARIA.

Contra furis heredem datur hac actio in ſolidum, licet nihil pervenerit. n. 1.

An heres furis teneatur de obligatione, quâ æſtimatio furtivæ rei debetur? num. 3. 4. & 5.

NOn tantum contra furem, ſed etiam con-
tra ejus hæredem datur hæc Condictio,
1. nec pro ea parte tantum, qvæ ad ipſum pervenit, ſed in ſolidum, & ideò datur, licet nihil ad ipſum pervenerit., *ex §. ult. Inſt. de Obligat. ex delicto l. 2. §. 2. & per hanc l 9. Gomez. tom. 3. Reſol. c. 1. n. 85. Dn. Thab. racem. 2. th. 54. Franzk. h. t. n. 8. Ant. Matth. ad lib. ff. 47. t. 1. cap. 4. n. 2. Hartm. Piſt. p. 1. q. 27. n. 3. Habn. ad Weſ. n. 7. Clud. d. tr. c. 44. & ſ. Pingizer. qv. 49. n. 51. & Bach. in Tr. th. 13. lit. D. & in Weſ. n. 7. & Philip. Matth. in l. 38. de R. J. n. 22.* pro ea tamen
2. parte, qvâ hæres, & ulterius non tenetur.
Sed dubium eſt, an hoc de ſecundaria obliga-
3. tione, qva æſtimatio rei furtivæ debetur, ſit
intelligendum? qvod videtur affirmandum propter continuationem legis præcedentis. Sed qvia nullum verbum continuativum reperitur, diſſentiunt alii, præſertim *Joh. Crotus in repet. l. 4. §. Cato ff. de V. O. n. 42. & Hormanoctius Decius in rep. ejusdem §. n. 130. & n. 240. vol. 6.* Sed prior ſententia videtur probabilior, qvam ſuſtinent Dd. à diſſentientibus his allegati. Conferri poteſt *Marianus* 4.
Socinus in rep. ejusdem §. n. 117. eodem vol. Rationem ſubnectit *Dn. Struv. d. Exerc. 18. th. 54.*
ſicut ex aliis delictis, ſi deſuper lis conteſtata, actio civilis (qvæ criminali opponitur) 5.
datur contra hæredem, ob moram ſpecialem per litem contractam, ita etiam condictio furtiva, qvæ rei perſecutoria eſt, multo magis datur contra hæredem, poſtqvam verò tempore contrectationis in morâ eſt ſpecies *conf. Wiſſ. d. d. 26. th. 5.* ubi contrariis *Cujacii* argumentis reſpondet. Sed etſi plures ſint hæredes, & unus habeat facultatem totius rei reſtituendæ, ille in ſolidum tenebitur. *Molinæus in tract. divid. & individ. pag. 3. n. 238.*

ad L. Sed nec Legatarius. 11.

SUMMARIUM.

Cui res non eſt ſubrepta, ei non datur hac actio.

EI tantum datur condictio, qvi eſt Dominus, & cui res ſurrepta eſt, Hinc ille, cui nullo modo res ſurrepta, poſtea tamen rei furtivæ Dominus ſit, rem tamen condicere non poteſt. *Zaſius ad h. t. n. 2. & Dn. Lauterbach ad h. t. th. 5.* Aliud ſi ille, cui res ſubrepta, poſtea adqviſiverit dominium. *Dn. Lauterbach. d. l.*

Ad L. Et ideo 12. §. 1.

SUMMARIA.

DE furto in re communi facto, an ambo, poſt diviſionem rei, condictionem furt. retineant? num. 1.

An in datione in ſolutum laudemium debeatur? 2.

Condictio furtiva incerti datur etiam non dominis. 4.

SI rei communis factum eſt furtum, ſi diviſio 1.
inter nos facta, an ambo retinemus condi-
ctionem furtivam? R. provocatus retinet, qvi 2.
verò ad judicium diviſorium ipſe provocavit,
amittit. Eſt igitur magna differentia inter
alienationem neceſſariam & voluntariam. Sic 3.
v. gr. in datione in ſolutum ex neceſſitate facta
laudemium non deberi, plures cenſent relati à *Fr. de Clapperis p. 2. dec. cauſ. 90. quaſt. un.* Sed contrarium tamen verius videtur *Carpzovio p. 2. c. 39. def. 17. & Hermanno Storren. in diſp. Baſ. noviſſ. vol. diſp. 14. th. 109.*

Ad §. fin. Condictio furtiva incerti datur 4.
etiam non dominis, qvi jus in re furtiva habent ut creditoribus pignoraticiis. *Clud. de cond. ind. c. 28.* & commodatario. *l. 1. f. §. 3. h. t. Dn. Thabor in racem. ad l. 59. ad verba. ideoq; furti actione. ff. de furtis & Dn. Lauterbach. ad h. t. h. 5.*

ad L. Ex Argento. 13.

SUMMARIA.

AN in re furtiva æſtimanda, qvam fur ſuis impenſis melioravit, etiam meliorationes æſtimandæ & reſtituendæ? num. 1.

Pocula ex argento furtivo ſunt furtiva. 2.

Qvid ſi ex pecunia furtiva res aliqva comparata ſit, an nihilominus teneatur fur? 3. 4. & 5.

1. SEnſus eſt, ſi fur rem melioraverit ſuis expenſis, & res illa perierit, qvia debet reſtituere æſtimationem, qvanti plurimi fuerit, utiqve etiam æſtimatio harum meliorationum facienda, etiam juramento actoris. *l. 9. de in litem jur.* licet expenſis furis ſint factæ. *hic & l. pen. infra. rerum amot. Garcias de Expenſis. c. 2. n. 12. Petr. Barboſ. in l. Divortio. 8. §. fin. p. 1.*
2. *n. 63. Covarr. d. §. 6. n. 3. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 7.* Collige, pocula ex argento ſurrepto
3. facta eſſe furtiva, ſicut veſtis ex lana furtiva facta, *l. 4. §. 20. ff. de Uſuc.* Aliud in re ex pe-
4. cunia furtiva comparata. *l. 48. §. fin. ff. de furt. Wiſſenbach. d. d. 26. th. 1. in fine.* Ubi hoc tamen notandum, licet ex pecunia furtiva vel uſuraria comparata res emtoris veniat, nihilominus tamen in ſubſidium tenetur fur vel uſurarius, etiam ob has res, ſi alias fur vel uſurarius ſolvendo non ſit, ut allegatis Theologis ſtatuit *Menoch. conſ. 300. num. 34. & ſeq.* Qvod an juri civili conſonum ſit, dubium eſt ex traditis ſuprà *ad l. ſi me & Titium. ff. de Rebus cred.*

ad *L.* parui 17.

SUMMARIA.

AN oblatio cum depoſitione liberet furem ab actione? num. 1.

Qvando oblatio nuda? 2.

Idem in Novatione & delegatione. 3.

COndictio furtiva tollitur, (1.) Oblatione rei furtivæ, qvæ eſt duplex, alia nuda, alia cum depoſitione: Hæc ſtatim liberat furem à condictione furtiva, licet non ab actione pœnali. Illa oblatio tunc liberat, ſi Dominus 1.
nullam cauſam habuit, cur rem noluerit acceptare, & res interiit. Poſterior mora domini purgat moram furis. (2.) Novatione & dele- 2.
gatione. Nam ſi loco rei furtivæ etiam abſentis alium debitorem deleget, omninò ſatisfit Domino, nec ei datur condictio furtiva. *vid. Cujac. t. 4. pag. 201. & ſeq.* 3.

ad *L.* Qvoniam furtum. 18.

SUMMARIUM.

An hodiè, qvi ſcienter indebitum recipit, teneatur condictione furtiva?

QVi ſcienter indebitum recipit, & alterum ad ſolvendum induxit, tenetur condictione furtiva, qvia furtum videtur committere. *Vid. Petr. de Bella pertica in L. Falſis. C. de furtu. n. 16. tom. 8. repet. Juris. Struv. Exerc. 18. th. 41. Cludius de Cond. indeb. c. 10. n. 32. Dn. Lauterbach. ad h. tit. th. 17.* Hoc hodiè non habere locum, notat hic *Grænvvegen* remiſſivè, ſed ſine fundamento, ut puto, niſi de pœna criminali agat.

Ad *L.* Final.

SUMMARIUM.

An Fur ſe offerens judicio purget moram?

FUr non purgat moram, ſi ſe judicio obtulit, ſed ſi ipſum debitum offerat. *Arum. de Mora cap. 9.* Qvamvis enim, qvi ad judicium provocat, moram non videatur facere, *per L. ſi qvis ſolutioni. 24. ff. de Uſur.* reqviritur tamen juſta cauſa ibidem, ſeu probabilis cauſa, cur ſe opponat, qvæ in fure non reperitur.

TIT. II.
De Condictione ex Lege.

ad L. Un.

SUMMARIA.

Condictiones ex lege qvid ſint? num. 1.

Varia exempla condictionum ex lege referuntur. 2. & ſeqq.

1. QUæ actiones perſonales veteri Jure, Lege 12. Tabularum ignotæ, ex nova Imperatoris conſtitutione dantur, vocantur condictiones ex Lege, ſcilicet, ut Dd. volunt, ſi verba ad partem dirigantur, non ad Judicem. *Vid. Weſenb. in Comment. Codicis h. t. num. 33. & in π. ff. h. t. n. 3. Perez. C. h. t. num. 9. conf. Schraderus in Comm. ad h. l.* & conf. *Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 2.* qvia hoc ex mente legiſlatoris dijudicandum eſſe putat. Et huc referunt, (1.) Practicam Legis diffamari. 2.
Blarerus in d. l. diffamari. C. de Ingen. manumiſſ. c. 1. n. 4. licet nobis hoc dubium ſit. *vid. Bach. in Tr. d. 23. th. 1. lit. D. & Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 2.* (2.) Actionem ex contractu emphyteutico. (3.) Donatione. (4.) ex *l. 2. C. Reſc.* 3.
vendit. Pinell. p. 1. legis ſecundæ C. Reſc. vend. c. 3. n. 9. (5.) Actio expletoria, ex *l. 30. d. inoff. Teſtam. Graſſus in §. Legitima. qv. 48. Peregrinus de* 4.
fideicom. art. 36. num. 151. (6.) ex *can. Redintegranda. c. 3. qv. 1.* (7.) Ex pacto. (8.) Ex novis Principum Conſtitutionibus. *Bachov. diſp. 23.* 5.
th. 1. l. B. conf. Weſenb. in Comm. Cod. & Schraderus ad h. l. Struvius h. t. Reqviſita hujus

actionis

actionis hic deſcribit *Franzk. & plura Exempla Wiſſenbach. diſp. 26. th. 6 Dn. Lauterbach. ad*
6. *h. t. th. 3.* Ad expenſas agi poteſt in criminalibus poſt abſolutoriam condictionem ex tit. 12. & 13. Conſt. Carol. *Dn. Mev. p. 3. d. 293.*

Pro privilegii etiam tuitione, condictione ex Lege agi poteſt. *Rulandus de Commiſſ. p. 3. lib. 3. c. 7. n. 4. Dn. Lauterbach. d. l.* Huc pertinet condictio ex canone vel conſvetudine, v. gr. ex pacto. *Dn. Lauterbach. in fine h. t.*

TITULUS III.
De Condictione Triticiaria.

ad L. Sed & ei. 2.

SUMMARIA.

ACtio Triticiaria unde ſic dicta, & qvid ſit? n. 1
Cuinam detur? 2.
Qva ratio, qvod cum omnes res hac act. condicantur, non tamen pecunia? 3.
Etiam incorporales. 4.
Etiam res mobiles. 5.
Qvatenus mora conſideretur in contract. ſtricti juris? 2.
Qvatenus mora æſtimetur, qvod certo loco & tempore ſolvendum erat? 3. & 4.

1. HAnc condictionem Triticiariam, à Tri-
ticio Autore, vel objecto primogenio
tritico ita denominatam, ita definit
Dn. Struvius Exerc. 18. th. 60. quod ſit actio in
perſonam prætoria, qua æſtimationem rei da-
ri oportere intendimus, atqve, ut arbitrio Ju-
dicis habita ratione loci ac temporis æſtime-
2. tur, petimus. *l. pen. & ult. h. t.* & datur ei,
cui loco rei æſtimatio debetur ex conventio-
ne vel delicto. *l. 1. pr. & l. 3. & 4. h. t. Struvius*
3. *th. 62.* Per hanc condictionem omnes res
condicuntur, ſive fungibiles ſive ſpecies, ex-
cepta pecunia numerata, cujus exceptionis
ratio, qvod per hanc condictionem æſtima-
tio rei petatur, ſed pecunia propriè æſtima-
tionem non recipit, ſed ea omnes res æſti-
mat. *Bachov. de Act. d. 4. th. 13. Franzk. h. t. n.*
4. *5. Struvius h. t. th. th. 63.* condicitur etiam res
incorporalis, & rei incorporalis poſſeſſio, *per
h. l.* unde *Barboſ.* notat *in L. ſi alienam. 12. ff. de*
5. *ſolut. matr. num. 36.* qvamvis pro re mobili nul-
lum competat remedium poſſeſſorium recupe-
randæ poſſeſſionis, *per l. 1. §. illud ff. de vi & vi.
arm.* hæc tamen condictio competit, *per hanc
L. juncta l. 1. §. fin.* de qvo *Menochius*, qvi hanc le-
gem recenſet inter poſſeſſoria recuperandæ
poſſeſſionis, *remedio. 3.*

SÆpe fit, ut non ipſa res, ſed æſtimatio poſ- 1.
ſit peti, & hoc diſtingvunt *ex l. 3. §. 2. ff.
Commodati*, utrum bonæ fidei contractus ſit,
an verò ſtricti Juris, in illis rei judicatæ tem-
pus attenditur, in his verò tempus litis con-
teſtatæ. In utroqve verò caſu excipitur,
niſi moram qvis admittat; nam in ſtricti Ju-
ris Judiciis (qvale hoc eſt) ſi ante litem con-
teſtatam mora admiſſa, condemnatur utro 2.
tempore res plurimi fuerit à tempore moræ
usqve ad tempus mortis. Sed ſi de certo lo- 3.
co aut die convenit, illius temporis æſtima-
tio attenditur. *l. fin. h. t.* Si tamen poſt diem
mora contigerit, iſte dies eſt terminus, à qvo
Judex æſtimationem rei ob moram augere
poteſt, *argum. l. 37. in fine ff. Mandati, juncta
l. 8. §. 1. de Condict. furt. l. 3. de uſur. & h. l. Tr.
& Bachov. dictis locis vid. Dd. qvos allegat Hill.
lib. 26. cap. 5. lit. A. Dn. Struvius Exerc. 18. theſ.
64. conf. L. Vinum. ff. de rebus creditis. & ibi no-
tata & l. 3. §. 1. de act. emti & ibi Cujac. t.* Sed
ſimplicior videtur eſſe ſententia, ſi de re præ-
ſtanda tempore certo convenerit, ut pretium 4.
attendatur illius temporis conventi, & præter-
eà intereſſe, qvod emtoris intereſt, ſuo tempo-
re non eſſe ſolutum, & ſic judicatum refert
*Dn. Joh. à Sande l. 3. t. 4. defin. 8. conf. Vandus
l. 1. qv. 41. & qvos Joh. à Sandr allegat.* Nota eti-
am, tempus mortis in latitudine eſſe conſide-
randum, non verò ipſum momentum mortis.
*Vid. Alciatus in repet. l. un. C. de ſent. de eo qvod in-
tereſt. n. 62. vol. 8.*

ad L. In hac actione. 3.

SUMMARIA.

QVomodo ſi loco rei æſtimatio ſolvenda, pro diverſa natura contractuum diverſa æſtimatio facienda? n. 1.

TITU-

TITULUS IV.

De eo, qvod certo loco dari oportet.

ad *L.* Alio loco. 1.

SUMMARIA.

Quomodo, qvi certo loco dare promiſit, nec ſolvit, in alio conveniri poſſit? n. 1.

Qvomodo intelligatur, qvod dicitur: conveniri hoc caſu poteſt omni loco. 2.

1. Si qvis promiſerit, ſe ſoluturum certo lo-
co, ſi in eo non compareat, ſive ſtudio, ſi-
ve caſu, & ob impedimentum hoc fiat,
alio loco poterit conveniri, poſtqvam ſcilicet
vel dies conventa, vel tantum temporis ſpa-
tium, qvo ad illum locum venire potuit, præ-
teriit. *l. 5. §. 6. juncta l. 137. §. 2. de V. O. Struvi-*
2. *us Exerc. 18. theſ. 69.* Non omni tamen loco
conveniri poteſt, ſed eo tantum, qvo aliàs
ſine hoc pacto Reus conveniri potuiſſet, ut
in loco Domicilii & contractus, nam alias ad-
jecto loci contrarium effectum operaretur.
*Don. lib. 17. cap. 19. Weſenb. in Comm. Cod. h. t.
num. 15. Bachov. ad Tr. diſp. 23. th. 3. lit. G. &
diſp. 8. de action. th. 4. Franzk. h. t. in fine. Zaſ.
h. t. num. 3. Struvius d. Exerc. th. 69. Wiſſenbach.
d. 26. th. 10. Barb. in L. heres abſens. § fin. num.
23. ff. de Judic. Duar. d. d. h. t. num. 4. Arn. Ba-
ert. ad h. t. num. 31.* Licet autem contractus lo-
cum, ubi celebratus eſt contractus, hic non pu-
tet admittendum *Dn. Lauterb. ad h. t. th. 7.* puto
tamen verius eſſe contrarium, nam locus, in
qvem ſolutio collata, eſt principalior. *l. 3. de rebus
auth. jud. poſſid.* Si tamen ille ceſſet, huic locus
erit. *Hahnius in Weſenb. h. t. n. 2.*

ad L. Arbitraria. 2.

SUMMARIA.

AN in hac action. tàm rei qvàm actoris utilitas ſpectanda? num. 1. & 2.

Qvi certo loco dare promiſit, & eò venire impeditus fuit, ſi in alio loco conveniatur, ad locum ſtatutum provocare; ſin hic ſolvere malit, æſtimationem ſui intereſſe petere poteſt. 3.

Qvatenus intereſſe rei in alio loco conventi conſideretur? 4.

Ad arbitrariam hanc act. reqviritur, ut ſolutionis locus ſit expreſſus. 5.

An intereſſe Rei judæi ratio habeatur? 6.

Qvare, qvi in alio loco agere vult, exprimere debeat locum conventum? 7.

Qvare in alternativa locorum electio creditoris ſit? 8.

Actor habens duo remedia unum eligere poteſt. 9.

Qvi Epheſi & Capuæ dare promiſit, in utroqve loco de dimidia convenitur. 11.

Æs alienum, propter liberandum feudum contractum & alias neceſſitates, an à ſucceſſore feudi, an ab hæredibus ſolvendum? 13.

Intereſſe lucri ceſſantis inter mercatores lucrari ſolitos, conſideratur. 14.

Si ſcil. proxima ſpes lucri fuit. 15.

An idem in foro Poli? 16.

Hoc intereſſe non ſolvunt Pauperes. 17.

Intereſſe non aliunde, ſed ex mora ceſſaſſe debuit. 18

Utriusqve utilitas debet in hâc actione 1.
conſiderari, ut in plus qvàm conventum
eſt, condemnetur reus, ſi actoris interſit, in
minus, ſi rei interfuit. *Vid. Weſenb. in ff. d. l.*
Sed non videtur rei habenda eſſe ratio, qvia re- 2.
us ſibi debet imputare, qvod in tempore ac lo-
co non ſolverit. Atqve ita ejus rei non habe-
bitur ratio, ſi debitor in mora fuit. *Cujac. ad
l. 8 h. t. Bach in Tr. diſp. 23. th. 4 lit. C.* Wiſ-
ſenb. d. 26. theſ. 9. in fine. Zaſ h. t. num. 7. Igi-
tur hujus legis bono caſum, qvando qvis cer- 3.
to loco debuit ſolvere, ac tempus expreſſè vel
tacite conventum præteriit, ac reus moram
ſuam purget, & ceſſationis ſuæ juſtam cau-
ſam, ut ægritudinem, juſſa ſuperioris, nego-
tia publica, areſtum, aliaqve allegaverit &
probaverit, nam tunc petere poteſt remiſſio-
nem ad locum conventum. *juxta l. 14. §. 1. h. t.*
aut ſi malit ſolvere, poteſt petere æſtimatio-
nem ſui intereſſe, juxta hanc legem. Sed 4.
intereſſe tunc conſideratur, qvando alio &
qvidem congruo loco convenitur, ut ibi
ſolvat, ſecus autem ſi ideò conveniatur, ut
condemnetur, ut in loco convento ſolvat, ut
rectè declarat *P. Barboſ. ad L. heres abſens. 19. §.
ult. num. 25. de judic.* Sic nec arbitraria actio
datur, ubi qvis in certo loco contraxit, ſed 5.
loci, in qvo debeat fieri ſolutio, nulla ſit men-
tio. *Bachovius d. l. num. 28.* Sed ſi conventum
ſit, ut certo loco fiat ſolutio, & debitor in do-
micilio conveniatur, locus eſt arbitrariæ actio-
ni, *per tradita Barboſ. d. l. num. 30.* Sane poſt
moram ſi creditor alibi ſuum debitum accep-
tare velit, intereſſe ſuum remiſiſſe non vide-
tur. *Dn. Mevius p. 5. dec. 44. conf. Joh. Ant.
Rubeus in rep. L. Vnum. num. 85. ſi certum pet.
vol. 2.* Sed an, ſi reus ſit judæus, ejus intereſſe 6.
habenda eſt ratio? Negant nonnulli, qvaſi non
æqvitas, ſed rigor erga judæos ſervandus ſit;
Sed hos refutat *Rol. à Valle vol. 2. conſ. 35. num.
22. & ſeq.* qvia judæi regulariter eodem jure, qvo
cæteri cives, fruuntur.

Ad

7. *Ad* §. 2. Si qvis alio loco agat, debet
mentionem loci conventi in libello exprime-
re, ne utilitatem loci reo adimat, & plus
cauſa petat, *Bart. hic & Weſ. in Comm. Cod. h.
t. num. 8.* Imò & arbitrarii judicis mentionem
reqvirere videtur *Bach. d. diſp. 23. th. 3. lit. F.* Sed
forte id hodiè non eſt neceſſarium, licet melius
fiat.

8. *Ad* §. 3. Quamvis aliàs in alternativis
Electio Debitoris ſit, *per l. Plerumqve de Jure
Dotium*, aliud tamen in alternativa locorum,
Epheſi aut Capſtæ, nam ſi debitor haberet ele-
ctionem, poſſet ſemper ad alium locum pro-
vocare, ideò debitor ante inſtitutam actionem
habet qvidem electionem, ſed poſt non. *Cole-
rus d. Proceſſu execut. p. 2. c. 1. num. 45. Monach.
de Proceſſu tit. de foro competente. num. 30. Pac.
cent. q. 30. Strnvius d. Ex. th. 70. Zæſius h. t. num.
8. Wiſſenbach. d. d. 26 th fin.* & hoc exten-
dit *Dn. Lanterbachovius ad h. t. th. 7.* licet
non ſolum loca, ſed etiam res ſub disjun-
ctione permiſſas expreſſerit, v. gr. decem
Lipſiæ, aut Francofurti equum. Ita ut hoc
9. caſu loci electio trahat ad ſe rei electionem.
Perez. in C h. t. num. 6. Sic ſi actori duo reme-
10. dia dantur, hujus eſt electio. *Berlicb. dec. 107.
num. 5.* Collige eum, qui habet jus eligendi,
ob moram illud amittere, *per l. 20. §. 5. ff. de pe-
tit. hared.*

Ad §. 4. Qui Epheſi & Capuæ centum
11. ſe ſoluturum promiſit, partem Epheſi, aliam
Capuæ præſtare debet. *Zaſ. h. t. num. 9. Wiſ-
ſenbach. d th. fin.* Collige, qvod virtus co-
12. pulæ ſit, diſtribuere in partes. In ſimili *Carp-
zovius p. 3. cap. 9. d. 16. num. 9.* Ex hoc deciſio
alia ſumi poteſt, v. gr. Contraxit qvis debitum,
13. & fatetur, ſe pecuniam accepiſſe, & eam ad
liberandum feudum, & ad alias neceſſitates ex-
pendiſſe, qværebatur, an hoc æs alienum à
ſucceſſore in feudo, an verò, ab hæredibus ſol-
vendum. Et deciſum eſſe memini in Camera
Electorali Brandenburgica, dimidiam partem à
ſucceſſoribus feudi, alteram dimidiam ab hære-
dibus ſolvendam.

14. *Ad* §. *fin.* Qvamvis intereſſe lucri ceſſan-
tis non ſoleat in judiciis conſiderari, ſed tan-
tum damni emergentis, ut tradit *Gail. lib. 2.
obſ. 6. num. 2.* Aliud tamen eſt in mercatore qvi
ſolet negotiari. *Gail. d. l. num 3.* ideoqve *hunc*
§. non tantum in hac actione arbitraria, ſed
communiter generaliter DD. intelligunt, modo
mercator ſit lucrari ſolitus, & certum lucrum
15. probari poſſit. Et ſi in manibus habuit merces,
qvas cum magno lucro emere potuit; nam non
ſeqvitur, lucrati potuit, ergo reſtituatur lucrum
amiſſum, qvia potuit hoc fallere, ſed ſi proxima
ſpes fuit, tunc lucri habenda eſt ratio. *Caſtr. hic n.
3. Rol. à Vallo conſ. 35. n. 13. vol. 1. quos refert Anton.
Gabriel. lib. 3. tit. de ſolut. concl. 10. num. 3. verſ.
contra & Hipp. Riminaldus lib. 2. conſ. 213. num.
100.* Et ita intelligi debent *Rota Genuens. deciſ.
37. num. 11. & dec. 41. in fine. Stracha de contra-
ctibus Mercator. num. 3. vid. Don. lib. 26. c 23. poſt
lit. D. Maſtrill. dec 245. num. 35. Menoch. conſ.
1180. num. 20. Afflict. dec. 20.* Quod verò *Caguo- 16.
lus tradit in l. un. num. 37. C. de Sententiis qua pro
eo quod intereſt prof.* id etiam verum eſſe in foro
poli; id non auſim affirmare, niſi doloſum
proponas moratorem. Excipiuntur pauperes
debitores. *Afflict. d. l Gail. de pign. obſ. 17. num. 17.
6.* Et reqviritur, ut lucrum ceſſaverit occaſi-
one moræ & non aliunde, & deducantur im-
penſæ in lucro percipiendo faciendæ. *Menoch. d.
l. n. 22. & l. 2. A. Q. caſ. 119.* Juramentum in litem
nun admittunt hic. *Arg. h. t. th. 6. n. 2. Dn. Lauterb.
h. tit. th. 5.*

Ad *L.* Ideo in arbitrum. 13.

SUMMARIUM.

In pecunia intereſſe loci cur attendendum?

ETiam in pecuniis, cum diverſæ ſint uſu-
ræ in diverſis locis; & hodiè etiam diver-
ſa manumiſmata, intereſſe loci attendi poteſt.
Wiſſenbach. d. d. 26. th. 13. Si ergo Lipſiæ ſol-
venda pecunia vel Warſaviæ, utriusqve loci ha-
benda eſt ratio. *vid. deciſio apud Berlicb. p. 1. dec.
102.*

ad L. Quod ſi 4. pr.

SUMMARIA. 1.

*QUi Epheſi dari ſtipulatur, cur alibi petere non
poſſit? n. 1.*

*An ſicut de intereſſe loci, ita etiam de intereſſe
temporis actio hac Arbitraria inſtituatur? 2.
& 3.*

*Reus ab hoc judicio abſolvi poteſt, ſi ipſi facilius ſit
in loco convento ſolvere. 4.*

Qualis hac abſolutio ſit? 5.

SI pecuniam Epheſi qvis dari ſtipuletur, alio
loco petere non poteſt, ſed Epheſi, ex Jure
Civ. nam aliàs poſſet plus petere, & ſi Epheſi
petatur, non eſt actio arbitraria, nec plus peti-
tur, qvam ſumma petita, niſi ex ſtipulatione, 2.
vel ex intereſſe ratione temporis plus peti poſ-
ſit. Unde qvia de tempore hic fit mentio, ſo-
let qværi, an eadem ratio temporis, qvæ loci,
ita ut ſi alio tempore petatur, actio fiat arbitra-
ria? qvod aff. *Cujac. Donell. & alii.* Sed poſt
alios negat *Arn. Baert. in tr. de eo qvod intereſt 3.
hanc legem num. 21.* Nam licet adjectione tem-
poris facta veniat intereſſe, non tamen propte-
rea omnes tales actiones, in qvibus intereſſe ve-
nit, ſtatim arbitrariæ fiunt. *Conf. Ant. Fab. lib.
15. Conject. cap. 3. & Bach. ad Tr. v. 1 d. 23. th. 6.
lit. D. conf. Zaſ. ad h. t. n fin. Wiſſenbach. d. 26 th. 12.
Bereng. Paulbacus in rep. l. un. C. de Sent. qva pro
eo qvod intereſt n. n. 196 vol. 18.* conferri etiam

poteſt *Anton. Perez.* in nupero tractatu ad *Pand. h. t. §. 2.*

4. *Ad §. 1.* Interdum abſolvi debet reus, ſi oblatam in loco convento probet pecuniam, vel ubi facilius ſolvere poſſit, ſi fortè habeat inſtitorem ſeu factorem, per qvem facilè ſolutio expediri potuit, ſi modo cautionem præſtet de pecunia ibi præſtanda, ubi promiſſa eſt. *Strav. d. Ex th. 72. Zaſ. h. t. num. 10. Lauterbach. ad h.*
5. *t. th. 4.* Qualis autem hæc eſt abſolutio? Reſp. ab obſervatione judicii, cum totum hoc negotium in æqvitate conſiſtat.

ad L. In bonæ fidei. 7.

SUMMARIA.

IN actionibus b. f. non opus eſt arbitramento. n. 1.

Officium judicis in b. f. judic. tantum, quantum in ſtricti juris clauſula arbitrii valet. 2. & 3.

An ex §. 1. colligere ſit, aliud eſſe vendere, aliud promittere venditionem? 4. & 5.

1. ACtiones bonæ fidei non opus habent, ut ils per hanc actionem illud addatur arbitramentum, cum ipſis hoc ſecundum earum naturam inſit. *Dn Struvius d. Exerc. th. 67. Franzk. h. t. num. 13. Zaſ. num. 13. Lauterbach. ad h. t. th.*
2. In b. f. judiciis tantum poteſt officium judi-
2. cis, qvantum in ſtricti Juris clauſula arbitrii. Ideoqve ſi conveniaris de re emta certo loco tra-
3. denda, poteſt agi ſine mentione loci, nam id Judex ſupplebit; *Cujac. t. 1. p. 1177.* Ex §. h. L. colligunt, aliud eſſe vendere, aliud promitte-
4. re ſe venditurum *Fab. de Monte de Vendit. q. 5. n. 35. & Matthesilanus ſing. 46.* Sed conſeqventiam non video, ſed illa differentia alibi meli-
5. us, probatur, qvam ex hoc §. varios intellectus habente.

ad L. Centum Capuæ.

SUMMARIA.

CUr fidejuſſor in uſuras ſortis, non verò in intereſſe, ratione loci conventi, condemnetur? n. 1. 2. & 3.

Mora rei Principalis perpetuat obligationem in fidejuſſore, ſed non auget. 4.

Quid ſi fidejuſſor ex ſua mora alibi conveniatur? 5.

Conciliatio cum L. 54. ff. locati. 6.

1. FIdejuſſor condemnatur quidem etiam in uſuras ſortis, qvia ſcilicet uſuræ non minus ſunt in ſtipulatione qvam ſors, ſed ad intereſſe loci, ſi Debitor principalis in loco convento non ſolvat, fidejuſſor non condemnatur, qvia hoc intereſſe non ex ſtipulatione, ſed ex officio Judicis proximè deſcendit. Neç obſtat, qvod intercedens pro debito uſurario, e- 2.
tiam pro uſuris teneatur, qvia hic duæ obligationes, una ſortis, altera uſurarum, pro utraqve intercedit Fidejuſſor. Sed noſtro caſu, id, qvod intereſt ex circumſtantia loci, non eſt in 3.
in ipſa obligatione, ſed extrinſecus ex arbitrio Judicis venit; non igitur id, qvod ex officio Judicis eſt, ſtatim eſt in obligatione. *l. 40. de judic.* Licet autem rei mora perpetuet obli- 4.
gationem, ut fidejuſſor teneatur ad reſtitutionem æſtimationis re peremta. *L. mora. 88. de V. O.* aliud tamen eſt, augeri, debitum, aliud continuari obligationem. *l. 23. & 91. de V. O. l. 58. §. 1. de fidejuſſ. Covarr. l. 3. reſol. cap. 3. num. 2. Franc. de fidejuſſoribus c. 5. num. 52. Dn. Manzius de fidejuſſ. c. 6. num. 51. Duarenus h. t. c. 4. conf. Cuiaſius lib. 2. Miſcell. c. 12.* Niſi fidejuſſor ex 5.
ſuâ morâ alibi conveniatur *vid. Bach. d. diſp. th. 5. lit. D. Struvius d. Exerc. 18. th. 83. Zaſ. h. t. num. 12. Wiſſenbach. d. diſp. 26. th. 5.* Circa conciliationem 6.
hujus legis cum *L. quæro. 54. ff. Locati.* diſtingvendum, an fide uſſerir ſimpliciter, an procerta qvantitate. 2. an ſuper eo contractu, ex qvo alias uſuræ peti poſſint, an non. *l. 68. §. 1. de fidej. l. 5. C. de Act. inter emt. Bach. d. th. 5. conf. Pac. C. 4. q. 32. conf. Wiſſenb. d. l. th. 5.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

AN fidejuſſor ejus, qui cum Capua promiſiſſet, poſt moram Romæ conventus, fidejuſſorem dedit, ratione intereſſe loci conveniri poſſit? n. 1.

Quibus caſibus loci utilitas remiſſa videatur? 2.

CEntum promiſiſti Capuæ te ſoluturum, 1.
poſt moram te Romæ convenio, ſed ibi das fidejuſſorem, qværitur, annon hic fidejuſſor ob utilitatem loci ad ejus intereſſe condemnari poſſit, cum poſt moram jam contractam dedit? Sed neg. qvia fidejuſſor non poteſt in plus obligari, qvam qvod in principali obligatione eſt, & tantum extrinſecus, per ſententiam Judicis accedere poteſt. *Struvius d. l.* Colligitur ex verbis finalibus, uti- 2.
litatem loci remiſſam videri, ſi qvis ſortem acceptet alio loco, vel ſi actor Capuæ petat, vel ſi Judex in ſortem tantum condemnet, nam tunc ceſſat petitio acceſſori. *L. in h. f. C. de uſur. vid. Duaren. d. l. Cujac. tom. 1. p. 629. Bach. d. th. 6. lit. D. Zaſius h. t. n. 11. Dn. Lauterb. h. t. th. 5.*

TITU-

Titulus V.

De Pecunia conſtituta.

ad L. Hoc Edicto. 1.

SUMMARIA.

Conſtitutum qvid ſit, & qvid adpromiſſor? n. 1.
Pactum geminatum de proprio debito producit actionem? 2. & 3.
Ad conſtituenm neceſſariò reqviriritur verum debitum. 4.
In conſtituto cur reqviratur mentio prioris debiti? 6.
An qvis posſit ſciens indebitum conſtituere? 7.
Non imperſonale: ſatisfiet, ſed perſonale: ſatisfaciam, conſtitutum operatur. 8.
Qvid ſi dicam: ſatisfiet à me aut Petro; vel, ſatisfiet à me & Petro? 9. & 10.
Voc. Pecunia hic generaliſſimè etiam non fungibiles res complectitur. 11. & 12.
Conſtitui poſſunt etiam reales actiones. 13.
An qvi inutiliter contraxerunt per ſtipulationem, conſtituiſſe intelligantur? 14.
Annon hodiè ex imperfecta ſtipulatione actio detur? 15.
Hodiè in aliud & majus debitum conſtituens, non verò Fidejuſſor ſe obligare poteſt. 16.

1. Conſtitutum eſt iterata promisſio ejus, qvod ipſe debet, vel alius, & nudo conſenſu conſtat. *l. 14. §. fin. h. t. Beſold conſ. 125. num. 10.* & conſtituens ſe pro actio eſt Adpromiſſor, non expromiſſor. Exinde notant,
2. pactum geminatum producere actionem, qvia grave eſt fidem fallere. *Tuſch. concl. 28. num. 24. lit. G.* Sed hæc ratio in eo caſu, qvo qvis
3. ſuum debitum iterat, militat, non in alieno. *conf. Jaſon in l. 14. C. de Pact. & Bach. de Act. d. 8. th. 3. lit. C. & ad Tr. d. d. 23. th. 7. lit. G. Franzk. h. t. num. 7.* Ideoqve debitum ſemper hic præ-
4. ſupponitur, & debet de eo aliunde, quam ex aſſertione conſtituentis liqvere. *Vinc. de Franch. dec. 343. num. 2. Franzk. h. t. num. 14. Struvius d. Exerc. 18. th. 75. Perez. in C. h. t. n. 7.* Collige etiam, conſtitutum per epiſtolam
5. fieri poſſe. *Wiſſenbach. d. 27. th. 2.* Debetqve in Conſtituto prioris debiti fieri mentio, a-
6. lias à pacto non differret. *Zæſ. ad h. t. num. 6.* Sed qværitur, qvid ſi ſciens indebitum conſti-
7. tuerit? Licet neget hoc conſtitutum valere *Zæſ. h. t. num. 10.* cum aliis; ſufficere tamen videtur, quod posſit aliqvis ex indebito ſponte ſua facere debitum, & hodie ex nudo pacto datur actio, & hic conſtat de animo donandi, &
8. ſic intelligo *Mant de tac. & amb. convent. l. 19. t. 3. n. 11.* Reqviritur autem, ut conſtitutum non imperſonale ſit, v. g. Satisfiet; ſed perſonale, ſatisfac. vel à me ſatisfiet. *per Auth. ſi qvando. C. h. t. & ibi notata.* Si autem ita, ſatisfiet à me aut Pe- 9.
tro, ego in ſolidum obligor; ſi ita, à me & Titio, ego tantum obligor, & qvidem in par- 10.
tem dimidiam. *Nov. 115. cap. ult. Petrus Greg. l. 24. cap. 7. num. 7. Rittershuſ. ad d. Nov. p. 3. c. 5.* Et pertinet conſtitutum ad omnes res fun- 11.
gibiles & non fungibiles. *l. 2 C. h. t.* ut ita vocabulum pecuniæ in generalisſima ſignificatione hic ſumatur. *Addit. Zæſii ad num. 1. Tiraq. de* 12.
Retr. p. 1. gl. 14. num. 42. & pertinet ad debita tam ex delicto qvàm contractu, imò etiam ad 13.
reales actiones pertinere tradit *Manica de tac. & amb. Convent. l. 19. tit. 3. num. 12.* cum ſecundum latiorem ſignificationem debitum dici posſit. Fœmina etiam conſtituere ſuum debitum poteſt, alienum non *fac. l. 1. § 1.* ex qvo probari poteſt, conſtitutum pro alio eſſe ſpeciem interceſſionis, & ſic etiam beneficium ordinis locum habere. *Carpz. p. 2. c. 18. def. 2. Dn. Lauterb. hic de act. conſtit. th. 5.*

Ad §. 4. Qvi voluerunt per ſtipulatio- 14.
nem contrahere, ſed inutiliter contraxerunt, iſta conventio non valet ut ſtipulatio, qvia inutilis ratione formæ, nec valet ut conſtitutum, qvia hoc noluit promiſſor; in altero obſtat facultas, in altero voluntas. *conf. Fortun. Garcias in l. Legitima de pactis. num. 50. Baldus Novellus in l. 1. §. Si qvis ita 2. de V. O. num. 28.* Sed hic 15.
§. in hac materia vix hodiè habebit locum, licet alibi in materia Teſtamenti locum habere posſit. Nam ſi ſtipulari velim, & ſtipulatio ob formam non ſit juſta ac perfecta, (nam aliud ſi aliâ ratione, v. gr. qvod ſi turpis, & ſim.) erit tamen conventio, ex qva dabitur actio, ut recte hic cenſuit *Crænvvegen. & Cyprianus Regnerus.*

Ad §. 3. Aliud pro alio volenti poteſt ſol- 16.
vi, ergo etiam conſtitui. *Duar. h. n. Franzk. h. t. n. 22.* & in hoc differt inter alia etiam à fidejuſſore, qvi in aliud debitum ſpondere neqvit. *conf. Hering. de fidej. cap 18. num. 5. Petr Greg. l. 24. Synt. t. 7. num. 4.* ſed conſtituens ſe in aliud obligare poteſt, qvam qvod principalis debuit, juxta mores noſtros. *Regnerus hic.* qvod intelligo, ſi modo abſit uſuraria pravitas, & ita §. ult. hodie vix locum habebit.

ad L. Qxod ſi. 3. pr.

SUMMARIA.

Maritus, qvi conſtituit ſe ſoluturum dotem, retinet benef. competentia. n. 1.
Per conſtitutum non admittuntur prioris actionis privilegia. 2.

Obligatio merè civilis cur conſtitui non poſſit? 3.
Conſtitui non poteſt obligatio ab alio metu inita. 4.
Reqviritur in conſtituto obligatio naturalis? 5.
Obligatio civilis inefficax denuò ſcienter conſtituta valet. 6.

IN princ. dicitur, Maritum debitorem do-
1. tis, ſi conſtituat ſe eandem ſoluturum, te-
neri tantum, in qvantum facere poteſt, pro-
ut in actione de dote. Et ſic non eſt novatio,
aut potius accumulativa; qvam extinctiva. *Ca-
ſtill. controv. tom. 6. cap. 155. Surdus conſ. 34. n.
34. & hos laudans Franc. de Salgado in Labyr.
cred. p. 3. cap 11. num. 86. & ſeq.* Unde colli-
go, per conſtitutum non tolli prioris actio-
2. nis privilegia, v. gr. ſi maritus ſuper dote in-
ſtrumentum, quaſi credita ſit pecunia, confece-
rit, privilegium non amitti, qvia novatio hic
præſumenda non eſt.

3. *Ad §. 1.* Obligatio merè civilis, id eſt,
qvæ qvidem actionem parit, ſed qvæ per ex-
ceptionem Jure Prætorio eliditur, non pot-
eſt conſtitui, qvia tale debitum jure prætorio
pro indebito habetur. *conf. Bachovius de Act.
diſp. 8. th. 3. lit. B. Jaſon. in §. In perſonam. num.
42. Inſt. de action. Schneidw. in d. §. num. 25. Don.
lib. 12. cap. 3. Bach. in Tr. diſp. 23. th 7. lit. F. &
Mantica lib. 19. de convent. tac. & amb. tit. 3. n.*
4. 4. *Struv. d. l. th. 75. Franzk. h. t. num. 18.* Sic
cum aliqvis vi metuve adductus promiſiſſet, is,
qui pro eo conſtituit, ea exceptione juvatur,
ut judicatum teſtatur *Dn. Mevius pag. 2. dec. 25.*
Ergò qvod jure naturali aut honorario de-
5. betur, hic præreqviritur, ſed non ex antido-
tali obligatione, quia Jure gentium id exigi
non poterat. *Mant. de convent. l. 19. tit. 3. num
6.* Sed ſi qvis civilem obligationem inefficа-
cem denuo conſtituat, ac ſine errore ſciens pro-
mittat, valere puto promiſſionem, ut ad *l. 11.*
dicetur.

ad *L.* Eum qui Epheſi. 5. §. pen.

SUMMARIA.

1. *ACtor municipum, tutor & curator conſtituere poſſunt. n. 1*
An idem in ſingularibus adminiſtratoribus? 2.

ACtor municipum in commodum munici-
pum, tutor in commodum pupillorum,
curator in commodum curandi, poteſt con-
ſtituere illis debitum, & qvidem utiliter; hoc
receptum eſſe hic dicitur. Sed an ad acto-
2. res pupillorum & ſingulares adminiſtrato-
res id pertinet? Negat hoc *Matthefil. ad l. 1.
§. 9. C. de ſent. & interlocut.* de qvo tamen cogi-
tandum.

ad *L.* Hactenus. 11. §. 1.

SUMMARIA.

COnſtitui neqvit ultra id, quod verè debetur. n. 1.
Mutata bonitate monetæ, qvodnam tempus inſpiciendum ſit? 2. & 3.
Annon moribus noſtris qvis obligetur, ſi conſtituens ſciens plus conſtituat? 4. 5. & 6.
Stipulatio ob ſolennitatem utilis, valet in vim pacti. 7.

ULtra id, qvod verè debetur, conſtitui ne- 1.
qvid *Zaſ. hic num. 13.* Colligunt ex h. L. re-
gulam, Utile per inutile non vitiari. Et id-
eò ex natura primæ obligationis regulatur 2.
qvalitas actionis conſtitutoriæ, & mutata
bonitate monetæ, tempus primæ obligatio-
nis aſpiciendum eſt *Berlich. deciſ. 152. Struv.
d. Exerc. 17. th. 81.* niſi aliud convenerit. *l. 3.* 3.
§. f. h. t. Sed qværitur circa hanc legem 11.
ſi conſtituens vel denuò promittens ſciens 4.
plus promittat, his forte uſus verbis: ſc. an-
tea qvidem debuiſſe 20. ſed ſe velle 30. ſolve-
re, annon ex nova promiſſione hac moribus
debeantur 30. quod affirmandum puto. Nam
Jure Juſtinianæo nova promiſſio exceſſiva non 5.
valebat Jure conſtituti, cum conſtitutum præ-
ſupponat debitum, nec valeat ut pactum, cum
ex pacto non daretur actio. Sed hac ratione 6.
hac mutata, omninò talis promiſſor ex nova
promiſſione in judicio condemnaretur. Sic
licet id qvod civili obligatione ſola debetur, non
poſſit conſtitui; ſi tamen qvis ſciens illud debi-
tum, non obſtante exceptione confirmaret, &
in ſe reciperet, omninò ex hoc pacto condem-
nandus eſſet. Et ſic ſi qvis ſtipulanti promittit, ſi 7.
animo promittendi id faciat, licet ſtipulatio ob
ſolennitatem aliqvam Juris civilis omiſſam ſit
inutilis, hodiè valebit in vim pacti, ut dictum ad
l. 1. § 4. ff. h. t.

ad L. Qvi autem. 14.

SUMMARIUM.

Conſtitutum in dubio præſumitur ex præcedente cauſa factum.

IN conſtituto non opus eſt, ut certa qvanti-
tas exprimatur, ſed ſufficit, ſi ad eam relatio
fiat, expreſſè vel tacitè. *Mant. d. lib. 19. tit. 4.
n. 31. & ſeq. Zaſ. h. t. n. 7.* Ideoqve in dubio con-
ſtitutum præſumitur ex cauſa præcedenti fa-
ctum. *Mant. d. l.*

ad L. Si duo. 16. pr.

SUMMARIA.

DUo conſtituentes habent beneficium diviſionis ſicut fidejuſſores. n. 1.
Conſtituentes habent etiam beneficium ordinis. 2. & 3.

DUo conſtituentes tenentur in ſolidum, 1.
ſed habent beneficium Diviſionis. *l. ult.
C. h. t.* Unde colligunt, qvod ea, qvæ de
fidejuſſoribus dicuntur, regulariter etiam in
Conſtituentibus locum habeant. *Schneidw.* 12.
d. l. num. 31. Zaſ. num. 21. In qvo fundant eti-
am illi ſeſe, qvi conſtituentibus beneficium or-
dinis tribuunt, nam *in Nov. 4.* omnibus pro
alio

alio intercedentibus hoc datur. *Carpzovius p.2. cap.18. d.2. Bachovius d. 28. th. 5 Zaſ. d.l. Gail. lib. 2. obſ. 28. num. 1. Fachiu. l. 8. c. 54. & qvos Hering. citat de fidej. l. 2 cap. 27 p. 1. num. 67.* Et
3. ita Ephorus, qvi ſe pro nobilibus obligaverat in ſolidum, in nonnullis etiam cum renunciatione beneficii diviſionis, ad beneficium excusſionis admiſſus, ita reſponſum menſe Majo anno 1654.

ad L. Sed etſi. 17.

SUMMARIA.

COnſtituens ſi in tempore conſtitutum non offerat, periculum interitus ad ipſum pertinet? num. 1.

Qvid ſi juſtam cauſam habeat creditor, cur non accipiat debitum? 3.

Qvid ſi debitor veniat debitum offerens, Creditor verò non poſſit venire, ut debitum accipiat, cujus periculo res intereat? 4.

1. SI conſtituens non offerat debitum conſtitutum in tempore convento, periculum interitus ad eum pertinet; ſed ſi poſt moram offerat, Creditor autem ſine juſta cauſa accipere recuſet, & debitor amittat pecuniam, liberatur debitor, vel Jure prætorio per exceptionem doli, aut interpretatione juris, id eſt jure conſultorum, vel officio judicis. *vid hic*
2. *Cuj.* Quousqve autem mora creditoris debitori noceat, tractant *Jacab. Niger. ad l. ſi Inſulam. ff. de V. obl. num. 199. vol. 6. & Anton. Rubeus in repet l. Vinum. ff. ſi certum pet. num. 3. vol. 2. Alex. ad l. qvi Roma. 122. §. cohæres. de V. O. n.*
3. *6.* Poteſt autem juſta cauſa eſſe recuſationis, v. gr. ſi intereſſe ex mora rei debitum reus nolit ſolvere, aut poſt moram debitoris creditor caſu impediatur; Nam ita in mora non eſſet.
4. Sed ſi Debitor ſine mora in conſtituto termino compareret, rem ſoluturus, & creditor non potuiſſet venire, & res periret, interitus ſpeciei debitorem liberaret, non ob moram creditoris, qvæ hic nulla eſt, ſed ob regulam, qvod debitor ſpeciei liberatur ejus interitu, niſi ſit in mora, qvæ hic non eſt. *l. 18. pr. h. t. Zaſ. h. t. num. 19. vid Petr. Barb. ad l. ſi mora. 10. n. 21. & ſeq. ff. ſolut. matrim.*

ad L. Item illa. 18. pr.

SUMMARIA.

CReditor, qui eſt diverſi territorii, in mora eſt, cum non accedit locum conſtitutum? n. 1. 2. & 3.

Quid ſi creditor caſu fatalis impediatur? 4.

In quantum caſus fatalis creditorem excuſet? 5.

In conſtituto ſufficit ab initio fuiſſe debitum. 6.

Qvare acceſſoria actio ſubſiſtat, peremtà principali? 7.

1. ACtor dicitur eſſe in mora, qvando non accedit locum conſtitutum. Hinc notat *Gloſſa & Bart. num 12. & alii,* qvando creditor & debitor ſunt diverſi territorii, creditorem 2. debitoris ædes debere accedere, ut in mora conſtituatur. *Jaſon. ad l. 23. de V. O. num. 14. in fine. Anton. Gabriel. l. 5. tit. de ſolut. concl. 9. n. 18. Mynſ. cent. 3. obſ 95.* Et ſic eum civis ur- 3. bis hujus ab Hamburgenſi non eſſet interpellatus, à mora & curſu uſurarum abſolutus, *menſe Febr. anno 1659.* Sed qværitur, quid 4. ſi caſu fatali impeditus non venit creditor, & res poſteà periit; liberaturne debitor? R. affirmando. Sed nonne cauſa fatalis excuſat? utiqve ſed ita ut Creditor alio tempore poſſit 5. petere, ſed non eo, ut periculum in debitorem transferatur, qvi officio functus eſt, & verum eſt, rem ante moram periiſſe. *Cujac. ad l. 17 h. t.*

Ad §. 1. Sufficit debitum eo tempore 6. eſſe, cum conſtituitur, licet poſteà deſinat, nam adhuc Conſtitutor tenetur, v. gr. ſi pro temporali actione qvis conſtituat; *Mant. d. t. 3. num. 16.* Sed cur ſubſiſtit hic acceſſoria actio, cum tamen non ſubſiſtat principalis? R. *Molinaus in tr. divid. & indiv. p. 3. n 161.* qvando qvis 7. ſuum debitum conſtituit, utramqve obligationem æqvè principalem eſſe,

ad *L.* Id qvod ſub conditione. 39

SUMMARIA.

COnditionale debitum cur non purè, purum verò ſub conditione conſtitui poſſit? n. 1. & 2.

Hodiè cur contrarium obſervetur? 3.

Cur jure Juſtinianeo ita diſpoſitum fuerit? 4.

COnditionale debitum non poteſt purè con- 1. ſtitui, cum conſtitutum ſine obligatione non ſit. *Schneidew. d. t. num. 17.* Econtrario durum debitum ſub conditione conſtitui poteſt. *vid. Cujac. ad h. l. tom. 1. pag. 1186. Zaſ. h. t. num. 11.* debitum in diem conſtitui poteſt, quia 2. obligatio eſt præſens. *l. 4. h. t.* obligatio conditionalis nulla eſt ante conditionem, ergo non poteſt conſtitui, niſi ſub conditione, ſicut fidejubens pro conditionali debito non tenetur, niſi conditio impleta. *Cujac. h. t.* Hodiè ſanè qvod de conditionali obligatione dictum, non habet locum, ſi qvis ſciens, ſe vel alium ſub con- 3. ditione tantum eſſe obligatum, ſe pure obligaverit ſciens & volens. Nam hic Jure Juſtinianæo non obligabatur, quia ex pacto non daba- 4. tur actio, nec ex tali conſtituto, qvod non præſupponebat debitum præſens, ſed illa ratio hodiè ceſſat, ut in ſimili dixi *ad l. 11.* Sed tunc ſe obligans non tam ex conſtituto, qvam ex pacto convenitur.

ad *L.* Promiſſor. 21. §. 1.

SUMMARIA.

QUantum ſpatium debeat dari illi, qvi purè conſtituit? n. 1.

An ex conſtituto hodiè ſtatim agi poſsit? 2.
An etiam in aliis contractibus modicum tempus concedendum? 4.
In continenti fiunt, quæ in termino brevi fiunt. 5.

1. COnſtitutum qvidem ſua natura recipit diem *Weſ. in ff. hic. n. 11. & ibi Bachov.* Sed ſi purè factum ſit, non protinus tamen ad ſolutionem eſt urgendus, ſed debet ipſi dari ſpatium decem dierum, quia ſemper videtur vel tacitè prætor hanc actionem dediſſe ſub hac conditione; ſi is, qvi conſtituit, nec ſolverit, nec fecerit, qvod conſtituerit, atqve ita fuerit in mora ſolvendi. *l. 16. §. 2. h. t.* & ob eam rationem etiam actio denegatur, ſi creditor in mora accipiendi *Frantzk. h. t. n. 24. & ſeq.* Groenvve-
2. gen putat hodiè ex conſtituto ſtatim agi poſſe,
3. qvod apud nos non concedo. Si autem certum terminum aſſignaverit conſtituens, & non ſolverit, ſine interpellatione tenetur ad pœnam, ſed in ſorte tantum, non uſuris. *l. 24. h. t. & conſ. Jaſon. ad §. in perſonam. Inſt. de Act. num.*
4. *55.* Hunc §. ad alias etiam ad materias volunt accommodare Dd. *Menoch. lib. 1. A. Q. caſ. 25. num. 4. & caſ. 27. num. 3.* Sed id ad conſtitutum reſtringitur à *Zaſio. n. 15.* licet in aliis contractibus etiam aliqvod modicum ſpatium ex
5. arbitrio Judicis dandum ſit. Colligunt Dd. etiam ea in continenti facta, qvæ in termino brevi & idoneo fieri poſſunt. *Dn. Mev. p. 2. d. 248 n. 6.*

ad L. Si poſt conſtitutam. 22.

SUMMARIA.

COnſtitutum ab hærede factum, an transferatur ad eum, ad qvem hæreditas pervenit? n. 1. & 2
Actio de conſtituto, licet perſonalis, cum re tranſit. 3.

1. COnſtitutum ab hærede debet transferi ad eum, ad qvem hereditas pervenit ex poſtfacto. Et ſic non obſtat *L. ſi tibi 17. §. 6. ſuprà*
2. *de pact.* ubi dicitur, qvod putativi hæredis pactum vero hæredi non noceat, qvia hic de vero hærede ejusqve pacto ſermo eſt. *Franc. Curtius in L. ſi actionem. C. de pact. num. 3.* Unde licet actio de conſtituto ſit perſonalis, eum re
3. tamen tranſire, tradit *Lortottus de Tranſact. axiom. 148.*

ad L. Utrum, 27.

SUMMARIUM.

An quis debitum debitoris inviti conſtituere poſſit?

INviti etiam Debitoris debitum poſſumus conſtituere, & fruſtranea eſt illius proteſtatio, ne ſolvamus. *Manc. de tac. & amb. convent. l. 19. c. 4. num. 8. Duar. h. t. c. 3.* poſſet tamen dici conſtituenti nullam hoc caſu dari repetitionem, *per l. fin. C. de neg. geſt.* conf. notata *ad L. ſolvendo. 39. ff. de Negot. geſt.*

ad L. Ubi. 28.

SUMMARIUM.

AN & qvando per conſtitutum liberetur is, cujus conſtituens debitum conſtituit? n. 1.
An conſtituens habeat beneficium excuſſionis? 2. & 3.
Quando creditor intelligatur novare? 4. & 5.
An novatio ſit præſumenda? 6.

PEr conſtitutionem non liberator is, cujus 1.
debitum conſtituitur, quia non eſt ſpecies Novationis. Niſi à priori obligatione receſſum ſit, aut prior debitor expreſsè liberetur. *Berlich. p. 1. dec. 152. num. 4. & ſeq. Wiſſenbach d. 27. th. 1. Gail. d. obſ. 28 num 4.* Et ſic Conſtituens habet beneficium excuſſionis, *arg. l. 3. C. de fide-* 2.
juſſ. Gail. l. 2. obſ. 28. num. 4. Franc. de fidejuſſ. c. 5. num. 192. ſi ſcilicet de animo novandi non conſtet, eaqve opinio placuit Sereniſſ. Saxoniæ 3.
Electori Auguſto *p. 2. conſt. 18.* defenditurqve à *Carpz. d. c. 18. d. 2. Bach. in Tr. v. 2. d. 28. th. 5. lit. C. Weſenb. vol. 1 conſ. 10. num. 2. & ſeq. Sothan. vol. 1. reſp. 22. num. 16. & quos refert Finckelth. obſ. 107. num. 11.* Tunc autem Creditor novare intelligitur, qvando novam obligatio- 4.
nem à conſtituente recipit, nam tunc à priori receſſiſſe videtur, maximè ſi hoc actum, ut vetus liberetur. *Berlich. dec. 152.* qvod præjudicio ibi probat, ubi conſtituens admittitur vo- 5.
lens ſolvere ſecundum bonitatem temporis conſtituti, non vero compellabatur ad ſolutionem faciendam ſecundum valorem temporis creditæ primitus pecuniæ. Sed novatio non eſt præſumenda, niſi per evidentisſimas præ- 6.
ſumtiones probetur, qvæ ſententia in Camera recepta teſte *Gailio l. 2. obſ 30 n. 4. Dn. Richt. conſ. 8 n. 12. Trentac. l. 3. tit. de Nov. concl. un.*

ad L. pen.

SUMMARIA.

AN, qvi mihi 100. debet, & poſteà certo loco mihi aut tertio ſolvere conſtituit, à priori obligatione ipſo jure liberetur? n. 1.
Quid, ſi in prima obligatione Titii adjecti mentio facta? 2.

SPecies facti hæc eſt. Tibi ex ſtipulatione 1.
debeo 100. poſteà conſtituo, me ea Lipſiæ futuris nundinis aut tibi, aut Titio ſoluturum, qvod factum; hic licet à priori obligatione non liberer ipſo Jure, liberor tamen per exceptionem. *Wiſſ. d. 27. th. 3.* Sed qvid ſi in prima obligatione etiam adjecti, ſcilicet Ti- 2.
tii facta mentio? Reſp. *Ant. Faber. lib. 5. conject. c. 3.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

CUr non valeat conſtitutum ab eo factum, qui cum non eſſet hæres, perſvaſus eſt à creditore, ut defuncti debitum conſtitueret? n. 1.

Cum

Cum inſtrumentum eſt nullum, nulla etiam ſunt in eo contenta. 2.

Confeſſio ſpe veniæ elicita non obſtat confeſſo. 3.

1\. DEceſſit Johannes debitor Petri, Petrus creditor perſvaſit mihi, qvaſi eſſem hæres Johannis legitimus, & ut ipſi cautionem exponerem, qua debitum in me ſuſciperem, qværitur, an valeat hoc conſtitutum? Nega-
2\. tur, qoia ex cauſa erronea factum. Collige, ſi inſtrumentum eſt nullum, qvod ſiot etiam nulla in eo cootenta, & ipſa conſtitutin debiti & confeſſio nulla eſt, nec contractus invalidus roboratur confeſſione in eo appoſita. *Tiraq. in tr. de Jure Conſtituti poſſeſſorii. p. 3. num.*
25. Et confeſſio elicita ſpe veniæ non obſtat con- 3.
feſſo, *arg. h. l. Hippol. de Marſil. ad L. ſi qvis obrepſerit. n. 9. ff. ad l. Corn. de falſ. confer. idem in Rubr. C. de probat. n. 329.*

TITULUS VI.

Commodati vel contra.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

COmmodatum in re immobili & ſervitute conſiſtere poteſt. n. 1.

In commodato nec pecunia, nec alia merces intervenire debet? 2.

In qvo differat à precario? 3.

In commodatarium nulla poſſeſſio tranſit. 4.

1\. COmmodatum hic dicitur conſiſtere non tantum in re mobili, ſed etiam immobili, imò etiam ſervitute, v. gr. inhabitatione, nam per habitationem hic non ædes, ſed ſervitus intelligitur. *Franzk. h. t. num. 12. Wiſſenbach. diſp 27. th 9. conf. Mozius de rebus quæ commodari. num. 1. & 2. Bach. in Tr. d. 24. th. 1. lit. D. Duar. h. t. c. 2. Mantica lib. 9. tit. ult. num.*
2\. *2. Hill. l. 14. c. 2. lit. D Dn. Hahnius ad Weſ. n. 4.* In hoc autem differt a locatione, qvod nulla merces io re non fungibili conſiſtens; nam ſi pro commodato daretur, v. gr. liber, eſſet contractus innominatus. *Mozius in tit. de Commod. n. 3. Molina tr. 2. de juſt. & jure diſp. 244. n. 2. Don. l. 14. c. 1 Mantica lib. 9. tit. 1. num. 5.* A precatio
3\. autem differt, qvod in Commodato detur res ad certum uſum, tempore determinatum expreſsè vel tacitè, ſecus in precario, *l. 17. §. 3. h. t. Gomez. t. 2. c. 7. n. 1. Mol. d. d. n. 5. Duar. h. t. c. 1. Mozius de Accident. Commod. n 14.* Deinde in com-
4\. modato naturalis ne qvidem poſſeſſio tranſit. *l. 8. h. t.* ſed in precario ſecus. *l. 15. §. 4. de precar. Gomez. d. t. Moz. d. l. n. 10. & 18.*

ad L. Sed mihi. 3. §. 1.

SUMMARIA.

COmmodatam rem deteriorem redditam an Commodator recipere teneatur? n. 1.

An commodator ad intereſſe agere valeat, recipiens rem deterioratam ſciens ſine proteſtatione? 2.

An commodator compellatur recipere rem corruptam, oblato deteriorationis pretio? 3.

Quomodo æſtimatio facienda per juram. in litem? 4.

Quando in perſonalibus actionibus contra heredem in ſolidum agatur? 5. & 6.

An idem in depoſito? 7.

An ex parte heres conveniri poſſit in ſolidum ex pacto de retrovendendo? 8.

An in re fungibili commodatum conſiſtat? 9.

NOn videtur res reddita, qvæ deterior red- 1.
ditur, niſi qvod intereſt, præſtetur. *vid. Menoch. conſ. 13. num. 2. Colerus dec. 7. num. 16. & ſeq.* Si tamen deteriorato enormis, qvæ uſum rei impediat, commodator rem recipere non
teneiur. *num. 36.* Sed qvid ſi commodator ſciens rem corruptam receperit ſine proteſtatione? 2.
R. non videtur poſſe ob intereſſe agere. *Wiſſenb. d. d. 27. th 13. Moz. col. 7. num. 6.* de qvo merito dubitatur *in Coll. Arg th. 13. Dn. Lauterbach. ad h. t. § 2. th. 4.* nam ſcivit, ſibi reliqvam eſſe actionem commodati. *l. 8. §. 15. ff. qvibus modis pignus ſolv.* Et certum eſt, nollam hic eſſe renunciationem ac remiſſionem, qvæ non præſumitur, ſed ea liqvido eſt probanda. Ideoqve ſcientia illa mihi falſa videtur. Sed an 3.
Commodator poteſt compelli, ut rem commodatam recipiat, ſi commodatarius pretium deteriorationis ſolvere paratus ſit? Et diſtinguit *Bach. ad Tr. v. 1. d. 24. th. 2. lit. F.* utrum ſit gravior deteriato, an verò ſit levior: illo caſu ſi habere non expediat Domino, tenetur commodatarius integram rei æſtimationem ſolvere; hoc caſu verò non. Qvam eandem diſtinctionem adhibet etiam *Dn. Habnius ad Weſ. h. t. num. 10. Dn. Struvius th. 8. hic.* 4.

Ad §. 2. Argumentum faciunt hic tale; Cum venitur ad æſtimationem per juramentum in litem, qvod eſt Affectionis, ut in actionibus bonæ fidei, inſpicitur tempus ſententiæ; qvando vero per juramentum in litem veritatis, & negotium eſt ſtricti juris, tunc inſpicitur tempus litis conteſtatæ. Licet aliter *Ant. Faber lib. 16. Conject. c. 1. 2. & 3.* qva de re ſuprà actum. *ad l. Vinum de Rebus creditis & l. 3. ff. Condict. Tritic.* & conferri poteſt *Hier. Butigella in repet. d. l. Vinum. num. 42. & in repet. ejusdem l. Vinum. num. 53. & num. 227.*

& in repet. ejuſd. l. Paulus de monte pit o. n. 21. omnia hæc vol. 2 rep. Juris.

5. *Ad §. 3.* Etiam in perſonalibus actionibus ad rem certam directis contra hæredem in ſolidum agitur, ſi rem poſſideat. *Hartm. Piſt. p. 1. qu. 21. num. fin. Mantica lib. 9. tit. 4. num. fin. Zaſ. ad h. t. num. 6. Bach. diſp. in Tr. 24. th. 2. lit. D. Ronchegallus in l. 9. pr. num 272. ff. de duobus reis.* aut ſi ex ſuo facto conveniatur. *l. 7. §. 2. h. t.*
6. *Franzk. hic num. 9.* Sed ſi nullum factum hæredis interveniat, ex poſſeſſione tamen in ſolidum tenetur. Et hoc fortius etiam in depoſi-
7. to obtinere, putat *Molinæus intr. div. & indiv. p. 2. num. 232. conf. Alciatus in rep. §. Cato legis 4. de V. O. num. 89. & ſeqq. Angelus de Perigl. in d. §. Cato. num. 14. Hieron. Butigella in rep. ejuſd. legis num. 87.* qvi dicunt, non ex ſecundaria obligatione hoc eſſe, ſed ex facultate reſtituendi *conf. Lancell. Galiaula in rep. d. §. Cato. n. 33. & Hormanoccius Decius in rep. ejuſd. §. Cato. n. 189. & num. 223. & 228. & Marianus Socinus in rep. ejuſdem. num. 89. & num. 111. & num. 113. quæ repetitiones allegatæ habentur in vol. 6. repet.* Sed qvæ-
8. ritur, an hic textus poſſit accommodari ad illam qvæſtionem, an hæres, qvi pro parte hæres ſit, ex pacto de retrovendo conveniri poſſit in ſolidum per hanc legem? qvod affirmat *Tiraquellus de Retr. Convent. §. 1. gl. 6. n. 42. & ſeq.* ubi plures citat, ac *Socinum* & *Burſatum* in hanc ſententiam allegat *Hart. Piſt. d. q. 21. n. fin.* quamvis ipſe recedat. Sed tutius manetur in illa ſententia *Tiraquelli*, ob legis generalitatem.

9. *Ad §. ult. & l. ſeq.* In Argento aliaqve re fungibili commodatum propriè non eſt, niſi ad Pompam commodetur vel dicis gratia. *Bach. in tr. vol. 1. d. 24. th. 1. lit. C.* da quo vide *Coraſ. lib. 4. miſcell. c. 8. Hill. in Don. lib. 14. c. 2. lit. C. & Franzk. h. t. num. 13.* vel ſi ad oppignerationem pecunia v. gr. commodetur. *Mant. l. 9. tit. 3. num. 7.*

ad L. Si ut certo. 5. §. 2.

SUMMARIA.

Regula de dolo & culpa in contractibus præſtanda quænam? n. 1.
In commodato qvatenus culpa lata, levis, vel leviſſima præſtetur? 2. & 3.
An levis tantum præſtetur? 4.
Si rei commodatæ æſtimatio detur, cujusnam periculo pereat? 5.
Quænam limitationes obſervandæ in hoc caſu?
Æſtimatio tunc periculum in commodatarium transfert, ſi hoc actum. 9.
Quæ cauſa, quod æſtimatio iure commodatæ ſoleat adjici? 10.
An commodatarius in culpa ſit, ſi poſthabita re commodata, ſuas res ex incendio liberet? 13.
An idem in depoſito? 14.
An furti actione teneatur, qui aliter re commodata utitur? 15.
Quid moribus noſtris, hoc caſu? 16. & 17.
Sponſus ſponſæ ornamenta transmittens, non videtur donaſſe ſed commodaſſe. 19.
Plures commodatarii unius rei, an teneantur in ſolidum? 21. & 22.
Quibus caſibus pro parte teneantur? 23.
An unus hæredum in re dividua in ſolidum teneatur? 24.

In materia de dolo, qvi hic non pro ſcien- 1.
tia, ſed pro machinatione aliam ſcienter & maligno animo lædendi. *l. 1 §. de dolo malo.* aut culpa præſtanda habetur hic communis illa diſtinctio ad omnes contractus pertinens, utrum gratia ſolius accipientis contrahatur, & tunc culpa leviſſima præſtetur, ut in commodato, in commodatarii gratiam contracto; an verò ſolius dantis, & tunc dolus & culpa lata præſtetur, ut in depoſito? an verò utriusqve gratia contrahatur, ut in Emtione, locatione, Dote & ſimilibus, & tunc culpa levis præſtanda. *conf. Dd. ad l. 3. de R. J. Molina de Juſt. & J. diſp. 293. & diſp. 295. num. 1. Bach. d. diſp. 24. th. 5. lit. K. Dn. Hahn. ad Weſ. num. 7.* Sanè in dubio commodatarii gratia videtur contractus celebratus. *Maſcard. concluſ. 327. n. 1. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 2.* Apparet ergo, 2.
qvod in commodato culpa leviſſima præſtanda. Ergo 1. Si in gratiam Commodantis res commodata, tunc culpa lata tantum præſtanda *hac l. 5. §. 10. Cagn. ad L. contractus de R. J. num. 35.* ut ſi eqvum tibi commodem, ut me comiteris honoris gratia. *Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2. th. 5. 2.* Si utriusqve cauſa res com- 3.
modata, tunc culpa levis præſtanda. *l. 18. pr. h. t. 3.* Si aliud conventum, etiam non habet locum regula *vid. Dn. Struvius d. Ex. 19. th. 7.* 4.
Et qvamvis textus aliqvi in Jure videantur evincere, qvod tantum levis culpa debeat præſtari, *ut in l. 13. §. 1. tit. ſeq. l. 3. ff. de periculo & commodo rei vend.* his tamen reſpondet *Franzk. n. 53. h. t.* præſupponendos eſſe terminos habiles, vel ſecundum quid fieri comparationem, vel diſtingvendum inter culpam in abſtracto & concreto conſiderandum, qvod uberius ibidem & nn. ſeqq. explicat. *conf. Struv. d. Exerc. 19. th. 47.* Culpæ autem ſpecies lata, levis, leviſſima, triplici diligentiæ opponitur. Culpæ latæ opponitur diligentia remiſſa vel infima, qvam omnes verbi communi ſenſu utentes, etiam parum diligentes in rebus ſuis adhibere ſolent. Culpæ levi opponitur diligentia media ſive exacta, quam natura humana conſveta deſiderat. *l. 32. depoſiti.* quæ vel in abſtracto conſideratur, reflexione habita ad cæterorum hominum mores, vel in concreto, reflexione tantum habita ad dili-

gentiam

Digitized by Google

gentiam qvam is in ſuis rebus adhibere ſo-
let. *§. fin. Inſt. de Societ. & l. 92. ff. pro ſocio l. 25.*
§. 16. fam. hercisc. Culpæ leviſſimæ opponitur
diligentia ſumma & exactiſſima, qvæ ſub ſe
continet interdum cuſtodiam, de quo lucu-
lenter & accurate tractat *Lauterbach. ad h. t.*
§. 4. th. 6. ubi etiam *th. 7.* refert Dd. qvod in
deſcriptione culpæ ac diligentiæ ſemper reſpe-
ctus debeat haberi ad homines ejusdem condi-
tionis & profeſſionis, & refert inter alios *Ban-*
galium de dolo l. 1. cap. 4. num. 4. qui dicit lon-
ge aliam eſſe rationem, ſi qvis Scholari equum
commodet.

5. *Ad §. 3.* Si res commodato data ſit æ-
ſtimata, tenetur Commodatarius omne pe-
riculum rei præſtare, cum æſtimatio faciat
venditionem, ſi hoc actum, ut dominium
transferatur, ſed in hoc contractu in dubio
æſtimatio videtur eo fine facta, ut ſciatur,
qvid in caſum culpæ re peremta reſtituendum
ſit. *vid Rauchbar. part. 2. q. 19. Carpzovius*
part. 2. Jurisprud. conſt. 37. def. 16. Gomez. l. 2.
reſ. cap. 7. num. 1. Ex *Salyc. hic Franzkius ad h.*
t. num. 45 tradit, æſtimationem aliqvid plus
6. tribuere commodanti, v. g. 1. ſi commodantis
gratia commodatum factum, nam tunc æſti-
matio, qvia plus operari debet, hoc efficit, ut
non lata tantum culpa, ſed etiam levis præſte-
tur. 2. Si utriusqve cauſa, ubi hoc efficiet, ut
7. licet alias eo caſu ad levem tantum teneatur
culpam, ob æſtimationem tamen ad leviſſi-
8. mam obligetur culpam. Sed vid. *Dn. Lau-*
terbach. ad h. t. §. 4. th. fin. Sed videtur hæc
9. lex potius intelligenda de eo caſu, quando
hoc actum, ut æſtimatio periculum transfer-
10. ret, cum communius receptum ſit in con-
tractibus, in qvibus non agitur de dominio
transferendo, æſtimationem ideo fieri, ut
ſi res per culpam perderetur, in omnem in-
ſperatum eventum ſciatur rei æſtimatio. *Pa-*
norm. in cap. un. X. de Commod. num. 23. Carpz.
d. l. & Molina d. 494. num. 12. Bach. d. d. 24. th.
3. lit. H. Zæſ. num. 10. Habnius ad Weſ. num. 7.
qvod ſcilicet æſtimatio ideo facta in dubio, ut
11. in omnem eventum expeditior eſſet probatio.
Et hæc ſententia, ut dixi, mihi videtur probabi-
lior, nam hic non agitur de transferendo domi-
nio.

12. *Ad §. 4.* Incendium hic inter caſus for-
tuitos numeratur. *vid. Gail. lib. 2. obſ. 21. & Au-*
13. *guſt. Barbpſ. ad l. 1. C. h. t. num. 4.* & notetur
hic, culpam vel dolum eſſe, ſervare res ſuas,
poſthabitis alienis: præſertim ſi propriæ vi-
liores & alienæ pretioſiores. *Lud. Molina*
Juſt. & Jur. tr. 2. diſp. 296. Sed aliud ſi res
propriæ eſſent pretioſiores, commodatæ vi-
liores *Dd. hic vid. Zeſ. num. 12. Habnius ad We-*
ſenb. h. t. num. 7. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 5.
qvod in eo caſu admittit *Frantzk. h. t.* ſi utri-
usqve cauſa, aut commodantis gratia tan-
tum res ſit commodata, *num. 50. conf. Molina*
d. l. Ex hoc §. 4. colligunt, aliud eſſe in De- 14.
poſito, ubi non eſt præſtanda culpa levis, ne-
dum leviſſima, ſed ſola lata; & ideò licebit ſu-
as res alienis depoſitis, ſi ambas non potuit, præ-
ferre, *Caroc. de Depoſ. p. 2. q. 2. Dn. Struv Exerc. 21.*
th. 37.

Ad §. 8. Qvi aliter re commodata uti- 15.
tur, qvam ad eum finem, ad qvem data eſt,
furti actione tenetur, ſi ſcilicet ſcivit, ſe in-
vito Domino aliter uti, & lucrandi animo
hoc fecerit. *hic & l. 46. §. 7. ff. de furtis. Me-*
noch. lib. 2. A. Q. caſ. 298. Covarr. lib. 3. Reſol. c.
15. num. 8. Molin. diſp. 295. num. 6. Aliud ſi juſtam
habeat cauſam, ſe invito domino, ſi ſciret, non
uſurum. *l. 54. §. 1. de furt Menoch. l. 2. A q. caſ.*
298. Colerus dec. 7. num. 2. Frantzk. num. 20. ubi *n.*
ſeq. aliud eſſe dicit de Jure Sax. Ex his patet, 16.
ſi qvis ex neceſſitate ad longius iter, & longiori
tempore uſus fuerit, v. gr. eqvo commodato,
eum doloſe non agere, nec furti ſe obligare.
Kæppen. lib. 2. obſ. 10. num. 8. Dn. Lauterbach. h.
t. th. 6. Sed hanc legem ceſſare, vult *Grænwe-* 17.
gen. non tamen puto, apud Belgas exoleviſſe
actionem furti, cum apud nos ſæpius furti acti-
one civiliter actum eſſe ſciam, præſertim contra
infidum opilionem.

Ad §. 10. Commodatum, ſi in gratiam 18.
Commodantis detur, non niſi ad dolum præ-
ſtandum obligat commodatarium. *Frantzk.*
h. t. num. 51. Notetur ex *h. §.* Dd. communiter 19.
probare, ſi ſponſus ſponſæ, maritus uxori ve-
ſtimenta & ornamenta transmittat, ut orna-
tior incedat, qvod non videatur donaſſe, ſed
commodaſſe, niſi aliud actum. *Clarus in §.*
donatio. q. 10. vol 2. diſp. 290. num. 7. Mantica
lib. 20. de convent. tit. 1. num. 18 Sanchez de Ma-
trim. lib. 6. diſp. 25. Everb. v. 2. conſ. 4. num. 17. Hon-
dedæus. vol. 2 conſ. 30. Beſold. conſ 107. n. 14. & ſeqq.
ubi receptiſſimam hanc opinionem vocat. *Me-*
noch. l. 2. A. Q. caſ. 218. Cagn. ad L. Contractus de
R. J. num. 36. & ſeqq. late Fagundez ad qvartum
præceptum. c. 19. num 14. & ſeq. & ſic maritus ve- 20.
ſtes pretioſas retinere poteſt, & ita reſponſ. in
Facultate *menſe Jan. anno 1659.*

Ad §. ult. Plures commodatarii rei u- 21.
nius individuæ tenentur in ſolidum, tum ra-
tione ipſius rei, tum ratione culpæ & cuſto-
diæ, ſi ſcilicet uterqve culpam commiſit, aut 22.
ſi unus principalis cauſa damni, alter autem
in culpa omiſſionis ſit, & potuerit cavere;
nam ſi alter innocens, planè non puto inno-
centem conveniri poſſe. *Molinæus loco jam*
citando num. 194. unius tamen ſolutione cæteri
liberantur. *l. 5. §. ult. l. 1. §. 43. ff. depoſ. l. 13. C.*
locati. Struv. th. 9. conf. Carpz. p. 2. cap. 26. th 14.
Sed ſi ex mente contrahentium periculum
inter commodatarios ſit diviſum, vel com-
modator non ſit ſecutus ſingulorum fidem, 23.
non tenentur in ſolidum. *l. 21. §. fin. h. t. Hoto-*
man.

Digitized by Google

man. q. ill. 19. Franzkius h. t. num. 28. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2. th. 3. Wiſſenbach. diſp. 27. th. 10. Dn. Habn. ad Weſ. num. 10. & notetur regula in textu, qvod unins rei plures Domini non poſſunt eſſe in ſolidum, qvam regulam cum ſuis limitationibus tractat *Pinell. ad l. 1. part. 3. C.*
4 *de Bon. matern. num. 10. & ſeq.* Sed & fieri poteſt, ut unus hæredum in re dividua teneatur in ſolidum, qvatenus ex ſuo facto convenitur. *l. 17. §. 2. h. t.* Multa circa hanc legem tricatur & movet *Molinaus vel Caballinus in tr. de div. & indiv. p. 3. num. item. 191 num. 208. & n. 216.*

ad L. Unde qværitur. 7. pr.

SUMMARIA.

AN, ſi ex duobus, qvibus in ſolidum commodavi, unus rei commodata ſurrepta duplum conſecutus eſt, contra alterum adhuc commodati agere valeam? n. 1.

An idem in dividua re? 2.

COmmodavi duobus vehiculum in ſolidum, ut in *l. 5. §. ule.* ſed furto ſurreptum commodatariis, alter ergo actione furti egit contra furem, & duplum aonſecutus eſt, an poſſit conveniri alter commodatarins, qvi furti non egit? Affir. ſed ille poterit petere, ut conveniatur alter, qvi lucrum percepit, ſuo periculo, qvi ſi non ſolvendo reperiatur, tunc demum
2. ipſe primo conventus teneatur. Id in re individua ita certum eſt. Sed qvid in re dividua? videtur idem dicendum eſſe. Sed *Ronchegallus ad l. 3. §. ubi duo num. 160. & ſeqq. & n. 164. & n. 175.* contendit contra *Bartolum.* hanc legem in individuis tantum procedere. *conf. Alciatus Reſp. 130. n. 4.* Sed in foro putarem *Bartoli* ſententiam recipiendam.

ad L. Eum qui. 10. §. fin. cum. 2. LL. ſeqq.

SUMMARIA.

RES culpâ nuncii ferentis deperdita, domini an commodatarii periculo pereat? n. 1.

Quatenus Commodatarius in culpa ſit? 2.

Tabellarius ſi à latronibus ſpolietur, cujus periculum ſit? 3.

An idem in mandatario, qvod in commodatario. 4

1. RES perdita culpa nuntii ferentis, perit periculo Domini, ſi juſſit, ut ille nuncius rem referret, aut debitoris vel commodatarii, ſi non idoneum elegit nuncium, in quo culpa punitur, ſi commodatarii cauſa contractum; dolus tantum, ſi commodantis cauſa. In culpa etiam commodatarius eſt,
2. ſi illi tradidit, qvi commonendi tantum, non recipiendi cauſa miſſus eſt. *Boer. dec. 28.* aliud, ſi notoriè fideli ſervo tradiderit perferendam, *per l. Argentum 20. h. t. Barthol. de Capua ſing. 76.* Colligunt hic Dd. Tabellario à La- 3.
tronibus ſpoliato, damnum ad Debitorem pertinere, niſi Creditor ad pecuniam perferendam miſerit Tabellarium. *Carpzov. part. 4. Juriſpr. conſt. 41. def. 12. & ſeqq. Petrus de Ubaldis de duobus fratribus q. 38. q. 8. princ. Berlich part. 5. concl. 58. num. 24. & ſeq. Cagn. ad l. Contractus. de R. J. num. 32. Hering. de fidejuſſoribus cap. 20. § 27. num. 29. Gomez. t. 2. reſol. c. 7. num. 3. Zaſ. h. e num. 13. Perez. C. h. e. num. 12. Wiſſenbach. d. d. 27. th. 14.* Legem hanc non in mandatario, ſed ſo- 4.
lum in commodatario locum habere notat *Sixtinus vol. 2. Marp. conſ. 20. num. 32. conf. Decianus lib. 1. Reſp. 29 n. 6.*

ad L. Is qvi commodatum. 13.

SUMMARIA.

COmmodatarius lucrum ex re commodatâ perceptum reſtituit. n. 2. & 3.

Mandatarius qvi eqvum dicit vendidiſſe 40. thal. cum 70. acceperit, cur reſiduum reſtituere teneatur? 4.

COmmodaſti mihi librum, hunc amiſi, ideo- 1.
qve teneor tibi pretium reſtituere, ſed teneris mihi cavere de reſtituendo libro, ſi ad manus tuas pervenerit. Et in §. 1. dicitur, ſi commodatarius es re commodata lucrum ſen- 2.
tiat, forte ſi eum locet, tenetur hoc lucrum reſtituere ob hanc rationem, qvia ejus non debet eſſe periculum, ergo nec lucrum. Sed Gl. Imò
objicit, quia illa realiter utitur, furti crimen 3.
committit, ergo ejus eſt periculum? ſed reſp. non eſſe periculum ex contractus natura, vel conventione. Ex hoc §. etiam illud ſeqvitur,
qvi equum vendidit, non determinato certo 4.
pretio, & alter vendidit 70. thaleris, ſed dicit ſe 40. thal. vendidiſſe, qvod tunc lucrum teneatur reſtituere mandanti actione mandati, qvia non eſt periculo mandatarii, ut deciſum memini.

ad L. Commodare. 15. & ſ.

SUMMARIA.

QUatenus res aliena à m. f. poſſeſſore commodari poſſit? n. 1.

Cur res aliena neqve pignori, neqve mutuo, vel in permutationem detur? 2.

RES aliena etiam commodari poteſt, etiam 1.
à malæ fidei poſſeſſore, hactenus ſcilicet, ut inter commodantem & commodatarium naſcatur obligatio, ita ut reus reſtitutionem hoc prætextu, qvod res aliena ſit, denegare non poſſit. Non ergo ex delicto, ſed ex contractu fur conſeqvitur actionem. *Bachov. in Tr. vol. 1. dec. 24. th. 1. lit. C. Struvius Exerc. 19. th. 3.* qvando autem contractus circa rem alienam eſſe poſſit, tractat hic *ad Weſ. num. 4. ff. h. t. Bachov. & Dn. Habn. & Struvius hic th. 5.* Breviter in commodato, Depoſito, emtione, 2.
res aliena eſſe poteſt, ſed non in pignore,

quia

quia non poteſt præſtare ſecuritatem creditori, qvæ tamen finalis eſt cauſa pignoris nec in ſtipulatione de dando, nec in permutatione, nec mutuo, cum in his agatur de dominio transferendo præcisè, qvod in re aliena transferri non poteſt. Unde qvando ſtipulanti vel ex permutatione rem alienam dedi, ſtatim agi poteſt, re nondum evicta. *l. 1. §. 3. de permut.*

ad L. In commodato. 17. §. 1.

SUMMARIA.

Actio contraria datur, ubi contrahentium nomen mutatur? n. 1.

Commodans quatenus rem commodatam repetere valeat? 2. & 3.

An rem precariò datam ſemper revocare liceat? 4. & 5.

An & quando Commodans & Creditor ex pluribus rebus unam repetere valeant? 6. & 7.

Re commodatâ peremta, qvando à commodatario æſtimatio præſtanda? 8.

Quomodo res peremta æſtimanda? 9.

1. Diſtinctio actionis in Contrariam & Directam non datur in contractibus, ubi nomen contractus & contrahentium mutatur, nec ubi idem in utroqve contrahentis & contractus nomen, ſed in illis, in qvibus mutatur nomen Contrahentis non Contractus, ut in Mandato, Depoſito, Commodato, Tutela, Negotiorum geſtione, & pignore. *vid. hic Bart. Moz. de Act. Comm. n. 2. & ſeq. Bach d. l. th. 4. lit. D.*

Ad §. 3 Commodantis eſt, modum u-
2. tendi præſcribere Commodatario, ſed qvando
res commodata eſt, non poteſt mutare conſilium, qvod enim initii eſt voluntatis, id poſtea
eſt neceſſitatis. *Carpz. part. 2. conſt. 37. def. 16.*
num. 16. & adjuvari nos beneficio, non decipi
3. oportet. Qvod limitant Dd. niſi Dominus
commodans inopinatum aliqvod, & antea non
prævisum damnum incurreret, re ſibi non ſtatim reſtituta. *Molin d. d. 294 num. 10. & 11. Lopez de Contract. lib. 2. cap. 34. Habn. ad Weſ. num. 11. Zæſ. h. t. num. 20. Dn. Struv. d. Ex. 19 th. 8. & Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 6.* Et regulam
4. hujus textus accommodat *Dn. Franzk. hic*
num. 18. etiam ad Precarium; qvod licet
revocabile, hoc tamen cum laxamento temporis eſſe intelligendum, ne qvis ſub prætextu
libertatis in damno conſtituatur. Si tamen
5. tantum temporis ſpatium effluxerit, qvanto ex
intentione contrahentium uti potuerit, licet
commodatarius morbo, tempeſtate, aliaqve
re impeditus uti non potuerit, repeti poteſt. *Seb. Med. de caſ. fort. p. 2. q. 10 n. 53. & Franzk. h. t. n 19. Mantica de tac & amb. conſ. l. 9. tit. 1. n. 10.* Dominus qvi certat de damno, diutius re ſua carere cogatur, qvam ipſi placuit. *Dn. Lauterb. ad h. t. th. 6.*

Ad §. 4. Si qvis duas res ſimul commo- 6.
daſſet, poteſt unam rem petere, ſi ſeparari
poſſint. Unde inferunt, poſſe Creditorem pro parte petere debitum; licet hoc negent *Neguz. de pign. p. 5. num. 3. part. 2. num. 18. & Fachin. l. 10. cap. 59.* Communius tamen id ex hoc textu colligitur, quia qvilibet ſuo favori renunciare poteſt, ſed hoc ita; ut reus totum ſi velit, poſſit ſolvere, præſertim ſi unam rem habere non expediat. *vid Bach. ad Tr v. 2. d. 29 th 2. lit. B.* qvem refert *Georg. Schultz. de obligation. cap. 4. num. 6.* Planè ſi plures res 7.
ſint conjunctæ & partes unius totius integralis,
de ſingulis agendum non eſt. *Mantica de tacit. & amb. Convent. lib 9. tit. 5. n. 10.*

Ad §. ult. Si res commodata peremta 8.
aut amiſſa, æſtimatio præſtanda. *Franzk. h. t. n. 39. & Struv. th. 8* ſi ſcilicet culpa commodatarii peremta, aut poſt ejus moram, nam ſi in ipſo uſu peremta, v. g. ſi eqvus ad conflictum commodatus, non præſtat damnum commodatarius. *Mantica de tac. & amb. convent. l. 9 t. 1. n. 14 Barb ſ. ad. l. 3. h. t. num 5. & Dn. Lauterb. ad h. t. §. 2. th. 4.* Sed ſi dominus recuperaverit, commodatarius contraria actione rem aut pretium recuperabit, *per h. §. Franzk. h. t. num. 59. Struv. th. 10. Franzk. d. l. & Zæſ. h. t. n. 18.* Sed poterit commodatarius ob præſtitam æſtimationem rei vindicatione agere. *l. 5. §. 1. h. t.* & tunc præcisè commodator tenetur rem reſtituere. *Franzk num. 60. Zæſ. num. 17.* Et ita apparet, commodatarii eſſe electionem, qva actione uti velit. *Gothofr. hic.* qvando vero actione commodati contraria agatur, electio erit commodatoriis, ut debitoris, & ſic intelligo *Bachovium. v. 1. d. 24. th. 4. lit. D. & qvos refert Dn. Lauterbach h. t. § 3. th. 1. in fine.*
Rem autem peremtam poſt litem conteſtatam 9.
æſtimabit Judex, habito reſpectu tempore rei judicatæ. *l. 3. §. 2. h t.* ſed ſi ante litem conteſtatam peremta, juramento veritatis à commodante res æſtimatur, *l. 5. §. ult. de in litem jurando Franzk. num. 39. & ſeqq. conf. Bach. ad Tr. d. 20. th. 13. lit. B.* ſed ſi dolo rei periit, habet locum juram. affect. à commodante præſtandum. *d. l. 3. §. ult.*

ad *L.* In rebus 18.

SUMMARIA.

Commodatarius caſum quando præſtet? n. 1.

An actio commodati cum actione ex L. Aquilia concurrat? 2.

Impenſa quænam à commodatario ferenda? 3.

Commodans quando teneatur ratione vaſorum vitioſorum? 5.

Quibus caſibus utilis ſit, actione contrariâ uti, quam exceptione, in directâ actione? 6. & 7.

An accuſare poſſit reſtitutionem commodatarius, propter compenſationem? 8.

Com-

COmmodatarius ſi ſua gratia rem accepit, cuſtodiam, præſtet culpam leviſſimam, nunqvam verò caſum, niſi hunc culpa præceſſerit, ut ſi rem domi retendam peregrè ſecum ſumſerit. *Molin. d. diſp. 295. n. 1. & ſeqq. Carpz. part. 2. conſt. 26. def. 6. & ſeqq.*

2\. *Ad §. 1.* Concurrit cum actione commodati interdum actio L. Aqvil. Nam reddenda eſt non deterior, ſiqvidem talis reddi non intelligitur. *Franzk n. 23.* Sed ſi prius Aqviliana actione actum, hæc conſumitur, non contra, nam in Aqviliana actione qvid majus eſt. *Conf. l. 43. §. ult. ff. de obl. & act. & de ea Franzk. h. t. n. 28. Hill. l. 21. c. 3. lit. &.*

3\. *Ad §. 2.* In contrario Judicio agitur ad indemnitatem, v. gr. impenſes, ubi diſtingvendum inter ordinarias ratione alimentorum & hoſpitii, & extraordinarias. Illæ Commodatario ferendæ indiſtinctè; hæ vero non niſi ſint modicæ, minores utilitate ex re percepta. *Molina diſp. 297. num. 7. Mantic. lib. 9. tit. 2. num. 6. Franzk. num. 61.* & qvos refert *Dn Lauterb.*

4\. *ad h. t. §. 3. th. 3.* Colligitur etiam ex hoc §. non poſſe victus impendia repeti ab eo, qvi in domo victum exhibentis operas exhibeat. *Dn. Mev. p. 4. dec. 319.* ubi monet id de iis operis intelligendum eſſe, qvæ à famulis ſolent obiri ac præſtari, & qvæ mereri poſſint victum, non ſi eum in aliqvibus negotiis adhibuerit. *conf. Sichard. ad l. 1. num. 10. C. de Neg. geſt.* Ex hoc §. etiam probant, qvod Commodatarius rem ſuam perire ſinens, ut ſervet rem commodatam, conſumſiſſe videatur rem ſuam conſervandæ rei commodatæ gratia, adeoqve pretium rerum ſuarum ex æqvo & bono à commodante petere poſſe, poſt *Joh. de Lugo de Juſt. & Jure diſp. 8. ſect. 10. num. 135. & ſeqq. & Zaſium ad h. t. n. 12. Dn. Lauterbach ad h. t. th. 5.*

5\. *Ad §. 3.* Qvi vitioſa vaſa commodavit, in qvibus vinum meum eſt corruptum tenetur actione commodati contraria. *Moz. de commodato. column. 6 num. 7. Mantica lib. 9. de Convent. tit. fin. num. 11. Molin. diſp. 294. n. 7. Zaſ. h. t. num. 16.* Niſi commodans ignoravit vitium, *hic & l. pen. h. t. Zaſ. d. l.* nam licet aliàs vitium, ſcire debuerit, hic tamen ubi de mero beneficio agitur illud ceſſat. *Moz. & Mant. dd. ll. Dn. Hahn. ad Weſ. h. t. n. 12.* Unde colligitur, commodatorem de dolo & lata culpa tantum teneri. *Buſius hic Bach. ad Tr. vol. 1. d. 24. th. 4. l. C. Dn. Lauterbach hic §. 3. th. 1.*

6\. *Ad §. fin.* Quod per contrariam actionem commodati petere poſſum, id etiam via Exceptionis vel retentionis in judicio directo conſeqvi poſſum, ſed propter cauſas hic recenſitas utilior, interdum etiam neceſſaria eſt actio contraria. Nam (1.) poſſunt

7\. expenſæ & damna per rem commodatam data ſuperare rei pretium, ut adeò commodator non agat. (2.) Judex poſſet compenſationem ut illiqvidam rejicere. (3.) Si caſu res periit, Dominus non aget. (4.) Qvid ſi ſine Judice res commodata reſtituta ſit? &c. Sed qværitur, an 8.
prætextu alterius debiti poſſit recuſari reſtitutio per modum compenſationis? & hoc negatur per *l. fin. C. h. t. de qva in Com. Cod. & Dn. Struvius hic th. 13.* niſi qvando æſtimatio loco commodati ſolvenda. *arg. l. 11. C. Depoſ. Dn. Struv d. l. Zaſ in fin. h. t. Dn. Lauterbach. d. § 3. th. 2.* Ad tempus ſanè pignoris qvodam Jure retineri poteſt. *l. 15. §. ult. & l 59. ff. de furtis*, ubi dicitur, qvod hoc caſu dominus ſurripiendo furtum committat. *Franzk. h. t. num. 31. Zaſ. n. 21.*

ad L. ad eos. 19.

SUMMARIUM.

An commodatarius teneatur ob damnum ab alio datum?

COmmodatarius non tenetur ob damnum ab alio datum, qvoniam nulla cura conſeqvi & cavere poteſt, ne alius injuria damnum det. Sed exceptio habetur duplex in *L. 41. ff Locati.* (1.) ſi cuſtodiri poterit, ne damnum daretur, quod intelligo tamen, ſi probabiliter vis timeri potuerit, ut ſi qvis tempore belli eqvos commodato acceperit. (2.) Si ipſe cuſtos à commodatario appoſitus damnum dederit, ideoqve illæ leges ita conciliandæ *Bachovius in Tr. vol. 1. d. 24. th 3. in fine & Hippol Riminaldus vol 4. conſ. 398 num. 18* licet *Cujac. ad l 9. de V. S.* & *Hotom. l. 4. obſ. 12.* diſſenſionem agnoſcant.

ad *L.* 20.

Hæc Lex fuit explicata in L. 10.

ad L. Fin.

SUMMARIA.

COmmodatarius de re caſu peremta non tenetur. n. 1.

Quid ſi ab inimico ejus peremta ſit? 2.

SI re utatur Commodatarius ad eum uſum, ad quem commodata eſt, & res perit ſine culpa commodatarii, is non tenetur. *hic & l. 15 §. 4. & l. 3. h. t. Franzk. h. t. num. 44.* niſi fortè 1.
ob inimicitiam commodata res ab ejus ab inimico peremta, *per l. 25 §. culpa ff Locati Zaſ. h. t.* 2.
num. 9. qvia inimicitia inter duos plerumqve utriusqve culpam præſupponit, qvod experientia docet. Si eſſemus Chriſtiani re & facto, nullæ audirentur inimicitiæ; & qvi ſine ſua culpa inimicitiam aliorum tolerant, rari ſunt. Sed qvid ſi aliter qvidem uſus ſit re commodatarius, res tamen eodem modo periiſſet penes commodatorem, ob internum fortè vitium? tunc non teneri commodatarium, niſi dominus mox fuiſſet venditurus. *Zaſ. n. 1.*

Titulus VII.

De

Pignoratitia Actione & contra.

ad L. 1.

SUMMARIA.

AN pignus nudâ conventione contrahatur? n. 1.
Cur ex nuda cōventione tranſeat jus reale? 2.
Actio hypothecaria & pignoratitia quomodo differant? 3.
Cur error in materia non tollat pignoris contractum? 4.
Quatenus Creditor contra debitorem agat, qui pignus aerum pro aureo dedit? 5.

Pignus non ſolâ traditione contrahitur, ſed
1. etiam nuda conventione, cum tamen pig-
nus ſit contractus realis, ideoqve hoc de pig-
nore improprio ſeu hypotheca, quæ nudo
conſenſu contrahitur, intelligendum videtur.
Mozius in tit. de Pign. colum. 1. num. 9. & ſeqq.
2. Cur autem ex nuda conventione tranſeat Jus
reale, non verò dominium, nec ſervitus, ex-
pendit *Gomez. t. 2. reſol. c. 13. n. 23. & Loriottus*
de tranſact. axiom 60. proeul dubio autem hoc
introduxit Prætor ideo, ut & ſecuritas conſta-
ret creditori, & debitor interim re obligata uti
poſſet. Sed miror, quod non conſtituerit
prætor, ut res oppignoranda traderetur, cujus
& benigne à Creditore uſus interim concede-
retur, cujus veſtigium in ſacris extat. Sed
Prætorio jure hic utimur. Sed in hoc titulo
pignus accipitur de re ſecuritatis cauſa à debi-
tore creditori tradita. Et ſic pignoratitia a-
3. ctio ab hypothecaria multum differt, nam in
pignoratitia poſſeſſio naturalis translata præ-
ſupponitur, non verò in hypothecariâ Credi-
tor, ille ad reſtituendum pignus, hic ad adipi-
ſcendam poſſeſſionem hypothecæ. De quo
vid. *Neguz. m. 1 part. 7. aliiq, Doring. in bibl. in*
tit. Actio pignorat. num. 30. Chriſtin. vol. 5. de-
ciſ. 32. n. 1. & 4 quamvis interdum hypothe-
caria vocetur pignoratitia, ut in *l. 3. §. 3. Duar.*
hic c. 1. & 3. Wiſſenbach. d. 27. th. 15. Franck. th.
n. 3. Zaſ. h. t. in fine.

Ad §. fin. Error in materia non tollit
4. Pignoris contractum, aliud in venditione. *l. 9.*
in fin. ff. de Contrah. Emt. quia hic ſecuritas
tantum, illic æqvivalentia pretii attenditur.
Conf. Donell. lib. 12. c. 7. Probatur autem ex
5. hoc § creditorem contraria actione pignor.
experiri contra debitorem, ſi rem alienam aut
vitioſam, æneam pro aurea dederit, & hoc ca-
ſu agendum eſt ad intereſſe, quando minus
valet nomen propter defectum rei oppigno-
ratæ. *l. 1. § 16. ff. ad Trebell. Neguz. membr. 3.*
part. 7. num. 20. Conſiderari etiam poteſt in-
tereſſe *ex tit. Cod. Etiam ob chirogr. pignus.* vel
ſi debitum ſit naturale, non verò agitur, ut
aliud pignus ſubſtituat, qvia hoc in obligatione
non eſt. *Neguz. d. l.*

ad L. Si debitor. 2.

SUMMARIA.

AN, ſi hortum Mevio obligatum Lucio vendidero, & à te accepero ſummam ad liberandum hortum, hunc tibi pro eâ ſumma obligare valeam? num. 1.
In foro Saxon. non poteſt conſtitui hypotheca in domo, ante reſignationem judicialem emtori factam. 2.
Hypotheca non poteſt conſtitui in re emta, quæ nondum tradita. 3.

OBligavi Mevio hortum pro 100. thal. ſed 1.
hortum illum vendo & trado Lucio, ſed
à te mutuò ſumo 100. & Mevio ſolvo, & ita
pignus libero, & pro illa ſumma tibi obligo
hortum, quæritur an rectè? Videtur quod ſic,
qvia tua pecunia dimiſſus creditor hypotheca-
rius. Sed negatur hic, qvia res eſt jam aliana,
quæ pignori obligari nequit. Et ex hoc infert 2.
Carpzov. part. 2. deciſ. 127. in foro Saxon. hy-
pothecam non poſſe conſtitui in fundo, cujus
dominium per reſignationem judicialem non-
dum conſecutus eſt emtor, ubi hanc ſententi-
am defendit contra *Franck.* multis autoritati-
bus Saxonicorum JCtorum. Sed & illud ex 3.
hac lege colligitur, Emtorem prædii non poſſe
hypothecam conſtituere in re emta, niſi tradi-
ta fuerit, & ſic fruſtra inſtrumentum venditio-
nis alicui ſecuritatis cauſa traditur, re nondum
tradita, & nondum translato dominio. De
eo hac plura habet *An. Faber. l. 20. conject. cap.*
17. col. 2.

ad L. Si quaſi recepturus. 3.

SUMMARIA.

Quando fides dicatur haberi de pretio? n. 1.
An qui ſciens ſe non eſſe ſolvendo, accipiat dominium rei emtæ? 2. & 3.

SPecies plana ex hac lege; Sed colligunt, 1.
tunc non videri fidem habitam de pretio,
ſi quis ſtatim ſe recepturum pretium ſperaverit.
Vid. Gail. lib. 2. obſ. 15. Tiraq. de retract. con-
vent. ad fin. tit. n. 78. & Barboſa ad L. Si cum
Dotem. 23. §. fin. in 35. ff. de ſolut. matrim. Col-

 ligi-

ligitur ex hâc lege, quod ſciens ſe non eſſe
2. ſolvendo rem emit, venditorem te privaturus,
noo accipiat dominium, & venditori detur rei
vindicatio. *Carpz p. 1. c. 28. def. 18. Berl. p. 1.*
concl. 64. n. 58. & ita in Facultate noſtra menſe
3. Junio anno 1661. pronunciatum ſcio. Sed o-
portet præſumtiones fraudis & doli eſſe evi-
dentes; nam poſſet quis ſine dolo accipere,
ea ſpe fretus, ſe multum hac re lucraturum,
& pretium ſoluturum, quæ ſpes tamen ſæpè
fallit. Colligitur etiam ex lege, furtum rei
ſuæ aliqvando committi, ut obſervavit *Gloſſa*
hic.

Ad L. Si convenerit. 4.

SUMMARIA.

An pignus vendi poſſit, ſi nihil de hoc actum? n. 1.
Quid ſi actum, ne venderetur? 2. & 3.

SI nihil eſt in datione pignoris actum, an
vendi debeat quæritur? Reſp tunc nihilo-
minus vendi poteſt, ac ſi hoc actum eſſet, ſed
præcedente una denunciatione. *Molin. diſp.*
538. n. 3. Hartm. Piſtor. part. 3. q. 18. num. 2. Don.
2. *de pign. c. 10.* Sed ſi actum, ne venderetur,
nihilominus vendi poteſt, ſed præcedente
trina denunciatione, quia contra ſubſtantiam
& cauſam finalem pignoris eſt pactum, ne ven-
datur. *Bach. in tr. vol. 2. diſp. 1. th. 8. lit. E.*
Et idem *Bach. de pignor. l. 3. c. 22. n. 1.* quod
3. limitat *Signorolus de Homo Deis in rep. l. ubi ita*
donatum. ff. de Donat. mortis cauſa. niſi ex-
preſſe actum, ne ullo modo venderetur, etiam
poſt trinam denunciationem, ubi tamen ſalvi
ſunt alii pignoris effectus. *Bruſius ad h. l.* qui
rectè notat, de his ex ſtylo Judiciorum, in qvi-
bus materia hæc freqventiſſima, optime ju-
dicari.

ad L. Qvamvis venerit. 6.

SUMMARIA.

AN creditor à creditoribus reliquis compelli
poſſit, ut pignus vendat? n. 1.
Qvomodo hæc L. limitetur? 3.
Creditor ſi quid pluris ex vendito pignore con-
ſecutus eſt, debitori reſtituit. 4.

IN pr. dicitur, creditorem compelli non
1. poſſe, ut pignus vendat, niſi res multò majo-
ris pretii ſit, tunc enim cogi poteſt, ut etiam
cæteris creditoribus ſatisfiat. *Bruſius ad h. l.*
Bach. de pign. l. 3. c. 30. num. 3. Igitur ſecun-
dus creditor petere poteſt, ut pignus diſtraha-
tur & primo ſatisfiat, aut ſi primus retinere
velit, ſuperfluum reſtituat, & non poteſt pri-
mus petere, ut ex fructibus pignoris ſibi ſatis-
fiat, ſi ſecundus inſtet. *Dn. Mevius part. 4. dec.*
346. Colligitur etiam ex hoc pr. qnod electio,
2. quæ in cautelam creditoris conceſſa, competat
etiam ſoli creditori. *Tiraq. de Retr. Conſ. §. 2. gl.*
3. n. 18. Colerus de proc. exec. p. 1. c. 8. num. 28. &
ſeq. Gomez. tom. 2. n. 42. Berlich. dec. 103. Natta
conſ. 451. n. 35. Limitatur etiam hæc lex, ut credi- 3.
tor compellatur vendere, qvando non tantum
licentia vendendi data eſt creditori expreſſè, ſed
hoc etiam additum, quod in eo, qvo minoris
vendidiſſet, qvam eſt in debito ſortis & uſura-
rum, illud redderetur creditori à debitore;
nam propter hanc adjectionem compelli po-
teſt, ut vendat poſt ſtatutum tempus, alioqvin
creditor nullam habebit actionem, contra de-
bitorem. *Paulus Caſtrenſ. hic.* qvi id notan-
dum eſſe dicit, & *Paulus Pariſius vol 1. conſ. 91.*
n. 15. & duobus ſeqq. arg. l. inter creditricem 63.
ff. de fidejuſſ. In §. fin. hoc habetur, quando 4.
creditor vendidit pignus & plus debito conſe-
cutus ab emtore, ſuperfluum pretii per hanc
actionem pignoratitiam repetitur, ita ut cre-
ditor ad uſuras etiam teneatur, ſi fœnori expo-
ſuit pecuniam, aut ipſe uſus eſt, non ſi in de-
poſito habuit *hic & l. ult. de Diſtr. pign.* Idem
eſt, ſi qvid ex fructibus percepit creditor *l. 5. §.*
21. ut in poſſeſſ. legat. Frantzk. h. t. n. 21. Zaſ. h. t.
n. 10. conferri poteſt *Soc. Junior ad l. 1. ff. de*
Adquir. poſſ. n. 464.

Ad L. Si neceſſarias. 8.

SUMMARIA.

CUr impenſa à Creditore facta omnes repe-
tantur? n. 1.
Caſus, ubi fructus in ſortem non imputantur. 2.
Commentarienſis incarceratum detinere poteſt,
donec expenſa in cibariis facta refundan-
tur 3.
An, ſi ex duobus pignoribus unum vendidi, pro-
miſſâ evictionis præſtatione, alterum ex
ſoluto debitò retinere valeam propter evi-
ctionem? 4
An Creditor, qui penſiones aliquot annorum ſub
pignore ſtipulatur, ſtatim poſſit vendere? 5.
Contractus præſumuntur tranſire in hæredem. 6.
& 9.
Quid ſi adjecta particula taxativa? 7. & 8.

IMpenſæ in rem pignoratam factæ per con- 1.
trariam pignoratitiam actionem repetuntur.
licet ſint modicæ, nam aliud eſt incommoda-
to, ex quo utilitas ad commodatarium perti-
net, ex pignore verò percepta utilitas omnis 2.
ſorti imputanda. *Gl. & Bart. hic.* Sunt tamen
caſus, in quibus fructus non in ſortem impu-
randi, non tantùm ubi uſuræ promiſſæ, ſed e-
tiam quando creditor induſtria ſua ex re ſterili
fructus collegit. *vid. Card. Mant. de tac. & amb.*
convent. lib. 11. tit. 8. Lud Molina de Juſt. & Jur.
tr. 2. d. 320. Alex. Trentacinq. l. 3. var. reſol. tit.
de pign. reſol. 2. n. 9. Mozius de naturali pign.
n. 7. & ſeqq. conf. Chriſtin. vol 3. dec. 32. n. 5. Ex
princ. hujus legis colligunt etiam, poſſe com- 3.
mentarienſem etiam perſoluta ab incarce-
rato

Digitized by Google

cerato mulcta, vel eo abſoluto, eum detinere, donec reſtituerit expenſas neceſſarias pro cibariis, & pro ſervitiis, qvod apud nos fieri ſolet, abſuluto inqviſito, & ita judicatum refert *Franc. de Clapper. l. 2. dec. cauſa 67. qv. un. conf. Guido Papæ dec. 448.* Solent hodiè Commentarienſes lectos abſoluti tamdiu retinere.

4. *Ad §. 1.* Duo habui pignora, unum vendidi & qvidem promiſſâ præſtatione evictionis, an ſi debitor ſolverit debitum, poſſim alterum pignus retinere, donec mihi ſuper promiſſa indemnitate ſatisfiat? Videtur qvod non, qvia mihi imputare debeo, qvod evictionis præſtationem promiſerim. Sed reſp. fortè aliter emere noluit, ideoqve tamdiu retinere poſſum. *vid. Bach. de pign l. 3. c. 25. n. 4.*

5. *Ad §. 2.* Qvi penſiones aliqvot annorum ſub pignore vel hypotheca ſtipulatur, qværitur, an ſtatim qvando primo anno in mora eſt, poſſit creditor vendere? & diſtingvitur, an ita conventum, ut pignus vendere liceat, niſi qvæqve pecunia ſua die ſoluta fuerit, an ita, ſi qva pecunia ſua die ſoluta non fuerit: illo caſu non licet vendere, ſi in primo caſu ceſſatum, ſed benè in poſteriori, ratio, qvia in primo caſu relatio fit ad omnes terminos ſimul, ſecundo caſu ad ſingulos terminos. *Bachov. de pign. l 3. cap. 23.*
6. *num. 3.*

Ad §. pen. Contractus & pacta non præſumuntur perſonalia, ſed in hæredem transeuntia, & qvilibet etiam hæredem ſuum obligare voluiſſe præſumitur. *hic & l. 38. pr. de Verb. Obl.*
7. Exceptio tamen in compromiſſio. *l. 27. §. 1. de Arbitr.* Et ex hoc §. colligere etiam voluerunt, etiamſi addita fuiſſet particula excluſiva, perſonam tamen in dubio extraneam excludi, non hæredem. *Dd. refert. Hartm. Piſtor. p. 2. qv. 26. num. 11. Gædd. de contrah. ſtipulat. cap. 9. concl. 7.*
8. *num. 147. Petr. Peckius ad c. 46. de R. J. lib. n. 9.* Sed rectè monet *Tiraqvell. de Retr. convent. §. 1. gl. 6. num. 7.* particulam tantùm, non contineri in pacto, ſed eſſe tantum particulam JCti referentis factum, ideoqve poſſit de illa ſententia dubitari. Putarem igitur indagandum, qvo fine particula taxativa appoſita videatur, &
6, annon aliud qvid excludat, qvam hæredem. Recepta tamen eſt ſententia Doctorum, pactum perſonale, ſeu ad certam perſonam reſtrictum, licet ſit addita particula excluſiva, non excludere, ſed comprehendere perſonam hæredis, cui facta promiſſio, & qvod promittens de ſuo facto hæredis, qvam rationibus multis confirmat *Menoch. conſ. 705. num. 6. & ſeqventibus.* in qvam ſententiam poſt longam diſputationem etiam tranſit *Tiraq. d. gl. 6. num. 10. in fine.* & contrarias rationes refutat *Menochius dict. leg. numer. 20.*

ad *L.* Si rem alienam

SUMMARIA.

AN res aliena pignori dari poſſit? n. 1. & 2.
An admittatur in act. pignorat. exceptio, Tu non es Dominus? 3.
Pignus & hypotheca qvid differant? 4.
An hypotheca tantùm ſit immobilium? 5.
Act. Pignor. non prius datur, qvam ſi Creditori ſatisfactum. 6.
Qvando hæc actio naſcatur? 7.
An pignoratitia actioni præſcribi poſſit? 8.
Caſus, ubi pignoratitia datur, debito non ſoluto. 9.
An pignus reſtituendum, ſi pendente judicio offeratur debitum? 10. & 11.
Pignoratitia actione convenitur creditor, oblata pecuniâ, licet antea abſolutus ſit. 13.

RES aliena pure qvidem pignori dari neqvit, niſi domino volente. *l. aliena res 20. h. t.* 1.
aut ſub conditione. *l. pen. C. Si res aliena pignori data.* Aliam exceptionem ſtatuit *Wiſſenbach. d. 27. th. 17. in l. 4. C. in qvibus cauſis pignus tacitè contrahatur.* item *in leg. 3. §. 1. ff. qvi potiores in pign.* alioſqve caſus recenſet *Wiſſenbach. d. l. & Coll. Arg. ad tit. qva res pign.* Hactenus 2.
tamen valet alienæ rei oppignoratio inter ipſos contrahentes, ut pariat perſonalem actionem pignoratitiam. *hic & l. 22. §. 2. h. t. Molina diſp. 529. num. 3. & ſeq. Neguzant. de pign. m. 3. p. 2. num. 65. Moz. in tit. de rebus qva pignori num. 5. conf. Donell. & ibi Hillig. l. 14. c. 2. lit. I. Dn. Franz. num. 30. h. t.* Nec admittitur in hac 3.
actione exceptio, Tu non es dominus, nec reqviritur probatio dominii in hac actione pignoratitia, & multo minus admittenda exceptio hæc contra contrariam actionem, diceret debitor, Ego non fui dominus, nam propriam turpitudinem allegaret. *Vid. Neguzant. membr. 3. part. 2. n. 65. & part. 7. membr. 3. n. 12.*

Ad §. 2. Propriè pignus dicitur qvod ad creditorem tranſit; quod non tranſit, vocatur 4.
hypotheca. Ideoqve inter hæc magnum diſcrimen eſt. Nam pignus propriè dictum (nam in lata ſignificatione etiam hypothecam complectitur) eſt contractus realis, qui non niſi tradendo pignus celebratur. Sed hypotheca eſt conventio, & ſic nudo conſenſu conſtat, ex qva conventione jure prætorio actio realis & jus hypothecæ, ſeu jus in re oritur. *l. 17. §. 2. ſuprà de pactis.* Quod autem *Zæſius h. t. in princ.* 5.
ſtatuit, hypothecam eſſe tantum immobilium, id verum eſt ut plurimùm. Nam non video, qvomodo hypotheca non poſſit eſſe etiam in mobilibus, in pretioſis, ut in bibliotheca &c. Et qvid freqventius, qvam qvod hodiè hypotheca generalis ſoleat conſtitui in mobilibus & immobilibus, ſpecialis quoque in grege ovium, in duobus aratoriis, in frumento collecto? &c. Et ſic valdè dubia illa regula, quod ſtatua-

loqventia de pignore, etiam in hypotheca locum habeant, & vice verſa, qvam ex *Neguz. p. 1. princ. n.1.* refert *Buſius ad l. 1.* Nam, id ex ſubjecta materia & fine ſtatui ſemper dijudicandum.

6. *Ad §. 3.* Hæc actio tunc datur debitori, ſi Creditori ſatisfactum qvocunqve modo, vel debitum fuerit ſublatum. *Oldendorp. claſſ. 3. act. 12. Perez. in C. h. t. n. 3.* Si v. gr. conventum, ut loco pignoris hujus alia pignora vel fidejuſſores dentur, & in genere, ubi actum hoc, ut à pignore diſcedatur. *Franzk. h. t. n. 19* vel ſi pactum de non petendo interpoſitum. *l. 11. §. in fine h. t. Zaſ. h. t. n. 2. Perez in C. h. t. n. 3. Oldend. cl. 3. act. 12. n. 3.* Imò licet per Creditorem ſteterit, qvo minus ſolveretur, *per l. 20. §. 2. h. t. conſ.* 7. *Gilman. tom. 1. part. 3. Voto 14. n. 6.* Sed voce naſcendi hic impropriè videtur uſus JCtus, cum actio ſtatim poſt pignus traditum competat, & effectus tantum ſuſpendatur. *Dn. Franzk. ad h. t. n. 5. & ſeq. Dn. Struv. Exerc. 19. th. 48. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 3.* Vel naſcitur hæc actio ex contractu pignoris actu primo, licet per ſolutionem debiti in actum deducatur ſecundum, *Vid. Neguz. membr. 2. part. 7. de pign. n. 8. Godd. vol. 1. conſ. Marp. 28. n. 221.* Incidit au-
8. tem hic controverſia, ao pignoratitiæ actioni poſſit præſcribi? Quæ videtur affirmanda, qvia actio pignoratitia actu primu adeſt, licet in actum ſecundum deduci non poſſit, debito non ſoluto, & Jus reloendi pignoris ex contractu pignoris oritur, & non videtur adeo eſſe res meræ facultatis. Sed ſententia negans Doctorum metaphyſicas ſubtilitates non attendentium receptiſſima eſt. *Ant. Gabrielius l. 5. tit. de præſcript. concl. 7. n. 1. Bald. de præſcr. p. 5. princ. p. 4. q. 2. n. 1. & Caſtr. & Cynus. in l. 10. de Pign. act. Zaſius & Mynſ. ad §. 28. Inſt. de Act.* Idem *Mynſ. cent. 2. Reſp. 2. Panorm. in c. 5. §. ult. X. ut lite non conteſtat. Oldendorp. cl. 3. act. 12. §. 6. Petr. Buſius ad l. 13. de Uſucap. Berlich. p. 2. concl. 3. Cujac. ad l. 13. ff. de Uſucap. & ad tit. Cod. de præſcr. n. 30. Speid. lib. 9. in notab. Juris voce* Wiederlöſung. *Grot. l. 2. de Jur. pac. & belli c. 4. in fine & l. 4. c. 20. §. 60. Fab. de Monte de Emt. q. 7. princ. n. 5. Virg. Pingizer. qv. 41. Lud. Molina de Juſt. & Jur. tr. 2. d. 374. n. 7.* & ex Conſulentibus, *Vult. vol. 3. conſ. Marpurg. conſ. 21. n. 258. Cothm. vol. 2. Reſp. 70. n. 113. Dec. conſ. 10. n. 56. Hen. Gœden. conſ. ult. q. 7. n. 220. & n. 228. Mynſ. c. 1. decad. 4. Reſp. 31.* ubi refert, in Camera multa oppida oppignorata poſt. 200. annos fuiſſe reſtituta. *Klock. vol. 2. conſ. 41. n. 193. plures cumulans.* Et ex Practicis Cameralibus, qui in Camera ac Germanicis judiciis paſſim eam ſententiam receptam eſſe teſtantur, *Gail. l. 2. obſ. 18. & ibi Græven. Mynſ. cent. 1. obſ. 16. Gylm. in Symphor. ſupplic. s. 1. lib. 2. p. 3. not. 14. Wurmſ. lib. 1. obſ. tit. 29. obſ. 4. n. 4. Tilemann. de Benignis in Dec. Camer. ſynt. 2. dec. 1. vot. 9. n. 13.* Huc facit præjudicium, qvod habet *Dn. Habn. ad Weſ. tit. de reſc. vendit. in fin. Dn. Mev. ad Jus Lub. lib. 3. tit. 4. art. 4. n. 32. & noviſſ. Dn. Lauterb. ad h. t. th. fin.* Idem conſtituit Elector Sax. in ſuis provinciis, qvi receptiſſimas ſententias ſolet retinere *p. 2. conſt. 1. ibi,* daß in Pfandes- und Wiederkauffs-Fällen / einige Verjährung oder præſcription durch aus / auch hundert und mehr jährige nicht ſtatt habe. Imo & poſt illos annos, ſi de origine ſeu de contractu pignoratitia conſtet, tale Jus reluendi non præſcribi, tradit *Cothm. vol. 2. reſp. 70. n. 113. Vult. d. l. n. 267. & ſeqq. Goddeus vol. 1. Conſ. Marpurg. 28. n. 253. & n. 262. & ſeq. Frider. Martini de Cenſ. cap. 7. n. 102. Thoming. conſ. 11. vol. 2. & Zaſ. d. l.* refert ſuo tempore vel poſt 200. annos fuiſſe admiſſos ad redimenda feuda à Majoribus oppignorata, & nuperrimè hos referens ac probans, *Jac. Andr. Cruſius in Diſp. ſua inaugur. th. 32. & in tr. de Jure offerendi c. 16. n. 30. & ſeqq.* ubi pluribus eam ſententiam probat. Notetur etiam, debito nondum ſoluto, interdum 9.
dari pignoraotiam, ut in caſu *l. ult. h. t. & h. l. 9. § fin.* aut ſi abutatur pignore creditor aut eam deterioret. *Neguz. p. 7. m. 2. n. 8. Weſenb. in ff. n. 7. Mozius de pign. col. 6. n. 11. & ſeq. Doring. d. l. 36.* Datur etiam hæc actio, qvando debitor deferente creditore juravit, vel abſolutus eſt. *l. 3. ff. quibus mod. pign. ſolv. l. 40. de Jurejur. Coll. Arg. h. t. th. 4.*

Ad §. fin. Ago contra te actione pignoratitia, nondum ſoluto debito, ſed male; ſed qvid 10.
ſi pendente judicio præpoſtere inſtituto, offeram judicialiter debitum, an poteſt ſeqvi condemnatio ad reſtituendum? qvod aff. ob rationem infrà poſitam, fortè in hunc modum, daß Beklagter die offerirte ſchuldige Gelder anzunehmen / und die Pfände auszuantworten ſchuldig. Collige, licet realis ſolutio debiti non ſit facta, ſi tamen judicialiter offeratur, dari hanc actionem, modo pecunia oblata ſit præſens, & debitor in oblatione perſeveret. *l. 122. Spen. de V. O. Menoch. l. 2. A. q. caſu 232. n. 4. Arumæus de Mora c. 7. n. 7. & ſic in Camera Spir. judicatum refert Rutgerus Rolandus, quem citat. Hillig. in Donell. l. 16. c. 13. lit. K. Cephal. conſ. 586. n. 24.* Et ſic depoſitio hic non eſt neceſſaria ad præſentem effectum, ut communiter volunt Doctores. *Caſtrenſ. hic. Neguz. de pign. part. 5. princ. m. 3. p. 3. n. 5. Dn. Mev. p. 4. dec. 98. Barb. ad L. ſi mora. 10. part. 2. num. 54. & ſeq. ff. ſol. matr.* (Licet aliter *Sande l. 3. t. 4. def. ult.*) *conf. Anton. Faber. l. 4. C. h. t. def. 2. Peretz. in C. h. t. num. 5. Zangerus de Except. q. 3. c. 2. n. 121. Franzk. h. t. n. 17. Schulz. de oblatione cap. 6. n. 3.* Ex hoc §, colligit *Neguz. part. 7. m. 3. n. 9. ampl. 4.* Theoricam, qvod Jus ſuperveniens actori, pendente judicio ex cauſa de præterito, proſit ad obtinendam cauſam. *Gometz. tom. 2. reſol. c. 13. n. 14. verſ. unum tamen eſt. Salgado*

Sal-

Digitized by Google

Salgado in Labyr. p. 1. cap. 23. n. 48. Hartm. Piſt. l. 4. qv. 23. ubi *n. 19.* ad Appellationis inſtantiam hoc exteodit. *Menoch. lib. 1. A. q. 72. n. 11.* qvia Jus ſupervenit ex cauſa de præterito, & ſic continet hic §, limitationem legis 23, *de judic. Ant. Gabriel. l. 2. commun. tit. de judic.*
13. *concl. 2. n. 1. Guido Papa dec. 422. n. 10. & P. Barboſ. ad d. l. 23. n. 64. & ſeqq.* Nota etiam, ſi creditor abſolutus ſit à pignoratitia actione, qvia debitum non eſt ſolutum, non obſtaote tamen abſolutoria ſenteotia, & re judicata, oblata judicialiter pecunia, denuò creditorem pignoratitia actione conveniri poſſe. *Hartm. Piſtor. d. l,* circa hunc §. poteſt etiam conferri *Jac. de Nigris in repet. legis, ſi inſulam. ff. de V. O. n. 319. vol. 6. & Pacianus conſ. 8. n. 81.*

ad *L.* Solutum. 11.

SUMMARIA.

AN novatá obligatione, pignus liberetur? n. 1. & 2.

An hypotheca, qvæ in novante obligatione repetitur, priſtinum privilegium retineat? 3.

An pignus, qvod pro ſorte tantum, vel uſuris tantum eſt datum, liberetur, licet illo caſu uſuræ, hoc verò ſors non fuerit ſoluta? 4. 5. & 6.

Qvibus caſibus pignor. actio detur, cum non creditori, ſed alii ſolutio facta eſt? 7. & 8.

An ſolutio rata ſit, cum ſolvi illi, qvi non habuit mandatum? 9.

Qvomodò ſolutio facienda, pendente concurſu? 10.

An contra tertium pignoris poſſeſſorem actio hæc detur, cum ſolutio facta eſt creditori? 11.

An per liberam perſonam nobis pignus qværatur? 12. & 13.

1. NOvata obligatione pignus liberatur, niſi aliud actum, oam liberato principali debito, liberantur etiam acceſſiones, *per. l. 43. de Solut.* ut fidejuſſiones. *Hering. de fidej. c. 20. §. 3.* Sed hoc de Novatiooe propriè dicta accipiendum, nam per litis conteſtationem non tollitur pignus. Et ideo qvia hodiè novatio non datur, niſi hoc expreſſe dictum, rariſſimè hunc §. contingere in praxi neceſſe
2. eſt. Et ideo licet admittant hodie præſumtiones validas ad novationem, periculoſam tamen puto hanc ſententiam, niſi ſint præſumtiones validiſſimæ, ob *l. fin. C. de Novat.* & qvia ſimpliciores facilè decipi poſſunt, putem ſimpliciores contra præſumtiones admitti poſſe ad jurameotum, ſcilicet ſe non habuiſſe animum novandi. Sed qvid ſi in
3. novante obligatione hypotheca repetatur, an hypotheca priſtinum privilegium retioet? Hoc affirmat *Neguzant. de pign. memb. 3. part. 6. princ. num. 7.*
4. *Ad* §. 3. Si pignus pro ſorte tantum, non verò pro uſuris, vel pro uſuris tantum ſit datum, tunc ſi illo caſu ſors ſoluta, licet uſuræ non ſint ſolutæ, liberatur pignus, & ſi hoc caſu uſuræ ſint ſolutæ non ſors, liberatur pignus. Sed huic videtur obſtare *l. un. C. Etiam ob Chirogr. pignus &c.* Cujac. manum adhibuit huic §. ſed *L. 19. obſ. 27.* retenta lectiooe reſpondet, d. l. un. valere in duabus ſortibus debitis, hic de ſorte & uſuris. *Perez. in Cod. Etiam ob Chirogr. & c. n. 4.* Sed pone caſum, me in 5.
uſuras tantum dediſſe pignus, ſi itaqve ob aliam ſortem ex alio contractu debitam potes tu Creditor pignus retinere, æqvius certè eſt, te ob ſortem noo ſolutam poſſe exceptionem doli oppooere, cum hic ſors & uſuræ ex eodem contractu debeantur, neqve in propoſita facti ſpecie odium uſurarum prætendi poteſt. Non improbabilis ergo emeodatio Cujac. aut dicen- 6.
dum, hic tantum aſſeri, qvod res pignorata liberetur à nexu pignoris, qvod *in d. l. un.* oon negatur, ſed creditori tantum datur exceptio doli, qvam JCtus hic noo oegaſſet, ſi de ſorte conſultus fuiſſet. *conf. Wiſſenbach th. 16. & Buſius hic.*

Ad §. 5. Solutione facta creditori, da- 7.
tur pignoratitia actio, etiamſi debitor non ſuo creditori, ſed ſecundo creditori ſolverit, datur tamen ei pignoratitia actio. *Dn. Mevius p. 5. dec. 343.* Sed qvid ſi non creditori, ſed alii 8.
ejus nomine ſoluta ſit? Reſp. poſſe fieri, ut ſolutio facta ſit alii (1.) creditore volente, vel (2.) facta defuncto, cujus hæres extitit creditor, nam qvi factum defuncti præſtare debet, etiam ſolutionem ei factam in dubium vocare neqvit. (3) procuratori creditoris, habenti mandatum ad recipiendam ſolutionem. *l. 12. pr. ff. ſolut.* (4.) Servo exigendis pecuniis præpoſito. (5.) Creditoris mei Creditori, qvod hic proponitur in exemplo locatoris primi & ſecundi. *Dn. Mev. p. 3. dec. 360. num. 3.* qvia meus creditor liberatus, & cum ego ſcienter conduxi partem ædium, qvam ſciebam locatori meo eſſe locatam, tacite videor velle, qvod inducta per me ſint utriqve obligata. *Petr. Barb. ad l. 3. n. 31. ff. ſol. matr. Fortun. Garcias in rep. Legis, item qvia n. 20. de pactis.* ſed non ultra ſummam, qva conduxi cœnaculum, *per hunc §. Menoch. rem 3. adip. poſſ. n. 100. Fortunius Garcias d. l.* (6.) Addi hic poteſt, ſi ſolvam tutori. (7.) ſi ſolvam Adjecto, id eſt, ei, qvi ſolutionis cauſa in obligatiooe adjectus erat (8.) ſi alii non habenti ſolvam, creditor autem illam ſolutionem ratam habeat. *d. l. 12. §. fin.* Hinc qværitur, ſi ſolverim ipſi, qvi non habuit maodatum, 9.
qvi tamen ſe geſſit pro mandatario, an ſolutio rata? Negatur, *per l. 34. §. 4. ff. de Solut.* Sed qvi ſolvit, tenetur probare manda- 10.
tum *Mev. d. l.* Sed qvi ſolvit creditori, habet pignoratitiam ſi ſolvit extra concurſum; pendente concurſu, qvia omnium jura paria,

vel ſolvendum debitum curatori bonorum, vel offerendum vocatis creditoribus & deponendum. *Dn. Mevi p. 4. dec. 254.* nam ſi privilegiaro etiam creditori ſolvat, non conſeqvitur libe-
11. rationem. *Dn. Mev. d. l. dec. 225.* Imò qvi ſolvit creditori ſuo, habet etiam actionem pignoratitiam contra tertium poſſeſſorem *c. com. contra X. de pign.* qvam æqvitatem potius ſeqvimor, qvam ut res apud tertium deſeratur, aut debitor in ambiguoſas lites deducatur, ut ait *Dn. Mev. p. 5. dec. 343.*

Ad §. 6. Per liberam perſonam non qvæ-
2. ritur pignus, imò oec per tutorem, nec per procuratorem. Sed omninò ad tutoris officium pertinet, ſecuritatem procorare pupillo. *Ant. Gabr. lib. 3. comm. concl. tit. de Verb. obl. concl. 1. n. 108.* Sed nec multom hæc ſubtilitas Juris attenditur, de qvo alibi, præſertim *in Cod. tit. per qvas perſonas nobis adqviratur* præſertim ſi is cui conſtitutum pignus, id ratificet, qvod ſuo nomine geſtum. Nam ſi ratihabitio ſeqvatur, tunc ipſe mihi qvæſivi obligationem. Sed tunc non tam ex facto alterius, qvam ex mea ratificatione adqviro obligationem. Notetur
3. hic, me poſſe poſſeſſionem adqvirere per aliam perſooam liberam, de qvo *in lib. 41. Pandect.*

Ad *L.* Vel univerſorum. 12.

SUMMARIUM.

Procuratoris univerſorum bonorum qvanta poteſtas?

PRocurator univerſorum bonorum adminiſtrationem habens, omnia ea facere poteſt, qvæ Domious poteſt & ſolet facere. *Ricc. Coll. d 410.* Unde colligitur, ex conſvetudine, qvæ alicubi locum habet, conceſſiones eſſe interpretandas, *Franc. de Clapp. c. 42. qv. 2. num. 3.*

ad L. Si cum venderet. 13.

SUMMARIA.

AN *Debitor ex pacto de redimendo pignore vendito, oblatâ pecuniâ, iſtud vindicare poſſit? num. 1. & ſeqq.*

An Creditor culpam leviſſimam præſtet? 4.

1. OB pactum de redimendo ſeu recipiendo pignus veoditum debitor, ſi ſolverit pecuniam debitam, noo ſolùm poteſt compellere Creditorem, eumqꝫ venditorem, ut ſibi cedat actionem ex vendito. ſed poteſt etiam rem viodicare, aut io factum actione contra tertium poſſeſſorem ſeu emtorem experiri, licet aliàs ex pacto de redimendo contra tertium agi non poſſit, ut plurimis autoritati-
2. bus probat *Dn. Mev. de Levam. inopia c. 4. Sect. 12. n 62.* Qvamvis autem circa rationem hujus varient Dd uti apparet *ex Molina diſp. 374. n. 8. & ſeq. Covarr. lib. 3. Reſol. c. 8. n. 3. Gomez. tom. 2. reſol. c. 2. n. 29.* optima tamen videtur ratio, qvod pactum hic ſit conceptum in reſolutionem contractus, qvando enim ſub conditiooe de reſolvendo contractu agitur, dominium ipſo jure redit ad Dominum. *Tiraq. de retract. Convent. §. Gloſſa 7, n. 14. Cagnol. ad l. 2. C. de pactis inter emt. & c. n. 134. & ſeq, Klock. vol. 2. conſ. 42. n. 302. & ſeqq.* Nam verba illa, recipiat rem ſuam, ſunt directa, & inferunt pa- 3.
ctum ſimile Adjectioni in diem, & legi commiſſoriæ, & pacto de injiciendo maou. *Lud. Gozad. in rep. l. 2. C. de pactis inter emt. n. 42. v. 7. conf. Zaſ. h. t. n. 6. circa finem Franzk. ad tit. de Diſtr. pign. n. 68. & ſeq. Bachov. de pign. l. 3. c. 27. num. 1. & 2.*

Ad §. 1. Creditor præſtare tenetur cul- 4
pam & cuſtodiam, oon verò caſum. An ergo, qvia ſolus caſus excipitur, culpa leviſſima venit? Negant autem Dd. culpam leviſſimam venire præſtandam. *Bach. de pign. lib 5. c. 21. n. 3. & Carpzov. p. 2. conſt. 26. def. 1. & 3.* & reſpondetur, qvia culpa leviſſima vix culpa eſt, ſæpè non cooſideratur, & cum caſibus fortuitis, ad qvos proximè accedit, ipſa qvoqve excludi iotelligitur, ut *in l. 5. C. h. t. l. 28. C. Locati l. 4. C. de peric. tutorum Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 6.*

ad L. Ea igitur. 14.

SUMMARIUM.

Qvam culpam præſtare debeat Creditor in pignore?

QVæ diligens paterfamilias in ſuis rebus facere ſolet, ea etiam Creditor io re pignorata facere debet, & ſic præſtat culpam levem, qvia utriusqve utilitatem reſpicit hic contractus. Sed tamen præſtabit culpam, qvod fructus nonoullos percipere debuerit, & oon percepit, *per l. 3. C. h. t.* noo tamen leviſſimam præſtat culpam. *Zæſius h. t. n. 12.*

ad L. Creditor. 15.

SUMMARIA.

C*Reditor tenetur act. pign. ſi damnum dedit in pignore. num. 1.*

Levis culpa qvomodo in omittendo conſiſtat? 2.

Ante ſolutionem agi poteſt ob deteriorationem. 3.

ACtione directa agit debitor etiam in hoc, ut repromittat creditor, ſuo dolo vel fa- 1.
cto, ſuave negligentia nihil damni datum eſſe rei oppignoratæ. Sed de nuda repromiſſiooe, non ſatisdatione, aut alia cautiooe hoc accipiendum eſſe, monet poſt *Salyc. Neguz.* 2.
part. 7. membr. 7. n 6. Franzk. h. t. n. 25. Notetur autem, culpam levem hic etiam io omittendo conſiſtere, ſi expenſas poſſibiles & ferendas non fecerit pro pignoris conſervatione. *Neguz part. 7. m. 3. n. 4.* Et ſic etiam ob 3.
deteriorationem, ob negligentiam, ob non uſurpa-

uſurpatam ſervitutem etiam ante ſolutionem
debiti agi poteſt, *per d.l.3. C.h.t. Neguz. dict. tr.p.7.m.2 n.8.*

ad L. Tutor. 16.

SUMMARIA.

Actio pignor. contraria ad qvid detur? n.1. & 2.
Qvando concurrat cum act. de ſtellionatu? 3.
An res emphyteutica poſſit pignori dari? 4.

IN principio dicitur, tuendum eſſe credito-
1. rem in poſſeſſione pignoris à tutore ob debi-
tum pupilli dari, de qvo *Bach. de pign. l.2.c.2. n.14.* Et in §.1. agitur de actione pignorati-
2. tia contraria, qvæ datur contra debitorem, ſi de-
dit rem alienam, vel obligatam, vel vitioſam,
&c. creditori ignoranti (nam ſcienti non da-
3. retur) à debitore ſive ſciente ſive ignorante. Et
concurrit interdum actio de ſtellionatu, ſi ſci-
ens rem alienam vel alteri obligatam dederit;
nec intereſt, an res evicta ſit, an adhuc penes
eum extet. *Franzk. h.t. n. 27. & ſeq. Zaſ.*
4. *h.t.n.15. & ſeqq. conf.* Cujac. *tom.1. pag.1194.*
In fine dicitur, rem emphyteuticam poſſe op-
pignorari, qvod *in L.ſeq.17.* declaratur, ſcilicet
ſine præjudicio Domini, & ſi in ſpecie oblige-
tur, nam in generali hypotheca non veniet. *Berous vol.1.conſ.127. n.21.*

ad L. Si convenerit. 18.

SUMMARIA.

AD qvid nomen debitoris oppignorari poſſit à creditore? n.1.
Utilis actio hypothecaria qvibus detur? 2. & 3.
An in obligatione generali continatur nomina? 4.
Cum proprietas obligatur, uſus fructus accedens etiam obligatus eſt. 5.
Idem, ſi vicini domunculam ædibus meis jungā. 6.
An & qvando provincia alteri juncta ſuis legibus vivat? 7.

1, NOmen etiam debitoris oppignorari pot-
eſt à creditore, ex qva oppignoratione
creditor creditoris haber hypothecariam,
act. utilem contra debitorem debitoris, & de-
bito ſoluto debitor, qvi ſolvit creditoris ſui
creditori ſi à creditore ſuo conveniatur, ha-
bet exceptionem doli *Cujac. tom.1.p.1197.* cu-
jus prolixè rationem tradit *Ant. Faber l. 8. c.16.*
Et ita poteſt creditor, cui obligatum nomen,
2. contra debitorem agere utili actione hypo-
thecaria. *Sande lib. 3. tit. 12. d. 24.* nec locum
eſſe vult beneficio excuſſionis *Sande d.l. d.25.*
3. Et utilis actio hypothecaria datur etiam con-
tra emtorem ad pretium, licet nulla proteſta-
4 tio præceſſerit. *Sande d.l def. 28.* Sed an in o-
bligatione generali continentur? Aff. Si ſim-
pliciter dixit omnia bona, non verò, ſi addidit
mobilia & immobilia Schwartzenthaler *de pign.c.15.n.5. conf. Corneus conf.172. vol.1.*
5. *Ad §.1.* Qvod accedit pignori, pignus
eſt; qvod hic probatur exemplo uſusfructus,
nam ſi mihi proprietas obligata, uſusfructus
poſteà accedens pignori erit. *Bach. de pign. l.1. c.10.n.1.* In hoc §. dicitur, fundo aucto per
conſolidationem uſusfructus cum proprie-
tate augeri etiam Jus pignoris. Nam pignus
totum fundum afficit. Sic ſi per alluvionem
qvid accreverit, totus pignori erit, *l.16.pr.ff.*
de pign. ratio, ſi decreſcat fundus, damnum eſt 6.
etiam creditoris. *vid. Cujac. d.l.* Hinc putarem
dicendum, ſi domum obligaverim, & poſteà do-
munculam vicini meis ædibus jungam, ut ſit
qvaſi una domus, totam domum obligavi. *conf. not. ad d.l.16. pr.* Et hic notat *Bart.* cujus
ſententiam communi ſcribentium calculo re-
ceptam eſſe, teſtatur *Franc. de Clapper. in cent.* 7
decif. cauſa 1. q. un. ſc. ſi provincia adjungatur
alteri acceſſoriè, ut ſit una provincia per in-
corporationem, qvod tunc vivat legibus
Reip. cui adjuncta eſt, ſi verò adjiciatur princi-
paliter, & tunc ea ſuis legibus vivit. In §.2. dici- 8
tur, ſi res oppignorata vendatur, tranſire onus,
qvod per ſe patet, cum rem ipſam afficiat.

Ad L. Alienares. 20.

SUMMARIA.

REm alienam qvando pignori dare liceat? n.1.
An ſi pluribus uno die res obligetur, omnes ſint pares? 2.
Si per creditorem ſtet, qvo minus pecunia accipiatur, cujus periculo ea pereat? 3.
Qvatenus ſi duobus eodem momento res obligatur æqvalis omnium ſit cauſa? & 6.

IN princ dicitur, rem alienam oppignora- 1.
tam valde affectam iſto onere eſſe, ſi conſen-
ſus Domini per ratihabitionem ſubſeqvatur.
In §.1. dicitur, qvando pluribus ſimul obligatur 2.
res, omnes eſſe pares, ſecus eſſe puto, ſi qvidem
eodem die, ſed conſtet de prioritate horæ,
contra *Cujac. ad h.t. tom. 1. p. 1200.* nam
omnino ſecundo non potuit non niſi cum
onere anteà impoſita obligari. *vid. not. ad l.16.* 3.
§.8.ff.pign. In §.2. Si per creditorem ſtet, ut
oblata pecunia pereat caſu, periculum ſuſtinet
creditor, qvi tenebitur ad pignus reſtituendum.
In § ult. dicitur de debitore, qvi creditori pig-
nus in ſolutum dat, non poteſt repetere. 4
qvia exceptio rei venditæ debitori ob-
ſtaret.

Ad §.1. Duobus una res oppignorata,
& ſimul & eodem momento, æqvalis omni- 5.
um cauſa, qvod *Bart.* intelligit, qvod utriq;
in ſolidum obligata ſit, & ideò hic vult, ſi ci-
vitatis & civium bona obligata ſunt pro debi-
to, qvod ſingulorum civium bona in ſolidum
teneantur. Sed eam interpretationem reji-
cit *Hartm. Piſt.p.1.q.37.n.21.* Nam hic non
dicitur, qvod in ſolidum ſingulis obligetur.

6. Sed recipit hic §. lumen ex *L. 10. & l. 16. §. 8. ff. de pign.* nam in §. 8. dicitur, qvod ſi eodem momento utriq; res obligetur, utriq; pro qvantitate ſua obligetur, ſed in ſolidum, ſi diverſis vicibus obligata.

Ad L. Si pignore. 22. princ.

SUMMARIA.

An Creditor, qui rem pretioſam ſub ſtipulatione evictionis præſtandæ in duplum vendidit, duplum à debitore repetere valeat? n. 1. & 2.

1. QVicqvid occaſione rei oppignoratæ adqvirit creditor, ſorti imputat, v. gr. ſi duplum conſecutus eſt actione furti à fure. *Bach. de pign. lib. 5. cap. 22. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2. th. 5.*

Ad §. 2. Vid. infrà ad leg. pen. ff. de Diſtr. pign.

2. *Ad §. ult.* Creditor vendidit pignus, rem ſcilicet pretioſam, & qvia in eo loco ſolebant illæ res, cum ſtipulatione præſtandæ evictionis in duplum, vendi, creditor etiam ita vendidit. qværitur an creditor ſubſecuta evictione duplum recuperare poſſit à debitore? qvod affirmatur, ſi aliter rem vendere non potuit, aut ſi cum hac cautione pluris vendiderit, qvam ſine ea vendere potuiſſet. *Neguz. memb. 2. p. 1. c. 6. n. 41. Bach. de pign. l. 3. c. 25. n. 5.* Colligitur etiam, ſemper aliqvem excuſari, ſi qvid egerit ex mora regionis. *Gothofr. hic & Bach. d. l.*

Ad *L.* Eleganter. 24. pr.

SUMMARIA.

AN, ſi hypothecata res ſit in ſolutum data & evicta, actione pign. agatur? n. 1.

Conſilium pro Creditore. 2.

An in dubio res habeatur pro pignore, an verò pro ea, qvæ in ſolutum data? 3.

Reproba moneta non ſufficit ad liberandum pignus. 4. & 5.

An ſi creditor pignus vendidit, & nondum precium accepit, debitor expectare debeat? 6.

1. HYpothecatâ re in ſolutum data, & poſteà evicta, non agitur actione primitiva pignoratitia, ſed utili ex emto, qvia datio in ſolutum eſt inſtar venditionis. *Br. in L. ſi qvis aliam. 46. pr. de ſolut.* Cujac. *l. 19. obſ. 38,* Dec. *conſ. 449. n. 38. Ricc. deciſ. collect. 495. Stephanus Gratianus t. 1. diſc. 3. n. 14. & ſeqq. Surdus conſ. 145. n. 34. Bach. de pign. l. 3. c. 31. n. 4. & ſeqq* Ideoqve creditor proteſtando debet dicere, ſe nolle recedere ab obligatione priſtina *Capolla*
2. *cautela 123. Gratianus d. l.* & ita reſp. menſe Junio anno 1658. & ideò dans in ſolutum, etiam ad evictionem præſtandam tenetur. *Dec conſ. 99. n. 4. Gratianus tomo 1. deciſ. cap. 3. n. 16. & ſeqq. Caballinus de evict. §. 4. n. 14.* Sanè in
dubio an res data ſit in ſolutum, an ut pignus, præſumendam eſſe dationem in ſolu- 3
tum tradit poſt alios *Menoch. l. 3. præſ. 150.* cujus rationes valdè infirmæ. Nam inqvit, ſi pignus præſumeretur, eſſet fœneratitius contractus, ſcilicet Antichreticus; ſed hæc ratio tantum urgeret in rebus frugiferis, & qvid abſurdi, ſi res frugifera tacitè pignori nexa cum jure antichretico? *per l. 8. in quibus caſis pignus tacitè.* Altera adhuc infirmior. Ideoqve quia tranſlatio dominii non præſumenda, ſed probanda, jura libentius amplectuntur, qvod minus eſt, & per donationem in ſolutum gravaretur Creditor, ſi invitus acceptare teneretur, ideò niſi præſumtiones aliæ pro datione militent, pignus præferrem, præſertim ſi alia conjectura concurrat, ut retentio chirographi, ut in ſpecie, qvam tractat *Dn. Mev, p. 2. dec. 91.*
Ad §. 1. Qvi reprobam pecuniam 4
ſolvit non liberat pignus; unde probant, reprobata qvalitate intrinſeca pecuniæ, eam ſolvendam eſſe ſecundum bonitatem pecuniæ tempore contractus; nam de immutata in- 5
trinſeca qvalitate intelligunt cum *Lud. Rom. Cothman. conſ 36. n. 58.* Præterea moneta reproba vel ærosa non meretur nomen monetæ ut ex hoc §. 1. probant *Albert. Brun. de Moneta. part. 2. n. 22. Cagnol. ad L. quod te. 5. n. 95. de Reb. creditis. hot alioſq; referens Georg. Schultz. de oblig. pecun. c. 4. n. 12. p. mihi 155.* In 6
§. 2. dicitur, ſi creditor pignus vendidit, & nondum pretium accepit, tamdio expectare debere debitorem, donec creditor pretium acceperit; cui non obſtat *L. pen. h. t.* qvæ dicit, creditorem audiri non debere, ſi velit delegare emtorem. Nam reſpondet *Wiſſenbach. d. d. 27. th. 8.* aliud eſſe delegare emtorem, & aliud mandare actiones, ut per ſe patet, & in *h. l.* alternativè jubetur expectare, aut ceſſionem acceptare. &c.

Ad L. Si ſervos. 25.

SUMMARIA.

AN Creditor expenſas utiles repetat? n. 1.

Qvid ſi valde magna ſint expenſæ? 2.

Vidua non poteſt pro lubitu ædificare ad gravandes agnatos. 4.

UTiles expenſas recuperat creditor, ſi vel 1.
expreſſa vel præſumta domini voluntate factæ. Sed non dicuntur utiles impenſæ, qvæ tam magnæ ſunt, ut Dominus cogatur rem habere pro derelicta, ſed potius videotur factæ in fraudem Domini. Ideoqve hæc à Judice erunt diſpicienda, ut neqve delicatus debitor, neqve oneroſus creditor audiatur, *per h. l. in fin.* qvæ cautela ſæpe allegari ſolet. *Caſtr. hic. n. 4. Neguz. p. 7. m. 3. n. 18. Perez in Cod. n. 16. Gail. l. 2. obſ. 12. n. fin. Dn. Mev. p. 5 d. 312.*

p. 5. d. 312. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 3. in fine. Bach. de pign. l. 3. c. 9. n. 4. Garcias de Expenſ. c.
3. *1. n. 31. Franzk. h. t. n. 33. Zaſ. h. t. n. 14.* Nota
etiam mediè eſſe rem decidendam in dubio, ut
utriqve conſulatur. *Dn. Mev. p. 3. dec. 79. n. 6.*
4. Colligit etiam ex hac *L. Dn. Mev. p. 3. dec. 251.*
non eſſe permittendum viduis jure retentionis
utentibus, ut pro lubitu ædificent, ſed potius
per mandata inhibitoria ad inſtantiam vaſalli
vel agnati impediri poſſunt.

ad L. non eſt mirum. 26.

SUMMARIA.

Pignus conventionale, prætorium & judiciale quomodo conſtituatur? n. 1. & ſeqq.

An ad pignus prætorium & judiciale ſemper requiratur realis immiſſio? 5. 6. & 7.

1. Pignus regulariter, quando ex contractus,
conventione conſtituitur, vel ſola, vel ſimul
traditione, ſed prætorium & judiciale pignus
conſtituitur per Judicem, dum immittit credi-
2. torem vel ob contumaciam debitoris, qvale
3. pignus eſt prætorium, vel ob rem judicatam
aut inſtrumentum liqvidum, qvale eſt judiciale
4. pignus. Sed & teſtamento conſtituitur, dum
pignus creditori conſtituit teſtator. *conf. ad
hanc legem Cephalus lib. 5. conſ. 708. n. 150. Thomas Grammat. dec. 51. n. 3.*

Ad §. 1. Pignus prætorium non conſti-
5. tuitur, niſi fiat realis immiſſio. *Carpz. p. 1. Jurispr. conſt. 28. def. 139.* idem in judiciali pignore. *Carpz. p. 1. dec. 62. n. 2. Modeſt. Piſt. part. 4. qv. 165. n. 2. Richter de Privilegiis Creditor. diſp. 10. ſect. 3. p. 287. & ſeqq.* Decretum Judicis
ſufficere, putat hic *Buſius & Grænwegen*, quod
de ſuo loco cum loqvatur, ſuo etiam loco re-
6. linqvo. Sed qvando Judex facto latronum, aut
ipſius debitoris impeditur, tunc creditor pro
immiſſo habetur, *per l. 12. & ſ. ff. de rebis au-
7. thorit. jud poſ.* idem ſi judex tergiverſetur &
moras nectat in exeqvendo decreto, nam hæc
mora non præjudicat Creditori, cui immiſſio
decreta. *Carpz. p. 1. dec. 53.*

ad L. Petenti. 27.

SUMMARIUM.

Quâ actione repetam ab hæredibus vas aureum, quod Titio defuncto dedi, ut pro ſummâ mihi mutuò dato, quam repetierat, alii interim oppignoraret?

Titius repetabat à me centum mihi data mutuo, ego carens pecunia do vas aureum, ut illud Cajo pro tali ſumma pignoraret, Titius poſtea deceſſit, relictis duobus hæredibus, quæritur qva actione repetam? R. Si liberavit Titius, agitur ad exhibendum contra ſingulos, quatenus ſcilicet alter exhibere poteſt, cum ſit actio in rem ſcripta; vel aureum id vas eſt adhuc apud Cejum, & tunc contra ſingulos datur actio præſcriptis verbis, quia commodatum non eſt, cum ſit gratuita commodatio; unde ſinguli hæredes tenentur ad repignorandum & reſtituendum, qvæ obligatio eſt facti individui, dependentis à voluntate tertii, qvi non eſt diviſurus, nec eſt in facultate debitoris, liberare pro parte. *conf. Berous q. 123. & Zæſius h. t. n. 6. & Molinæus ſeu Cabal in tr. divid. p. 3. n. 259. & ſeq.*

ad L. Si Creditor. 28.

SUMMARIUM.

An Titio, qui pignus amiſſum invenit, mihi Creditori ſatisfecit, exceptio detur contra debitorem pignus repetentem?

Rem mihi pignori dediſti, eam caſu amitto, & invenit eam Titius, contra hunc ago actione hypothecaria, qvi autem alternativè poſſeſſor, tenetur aut poſſeſſionem hypothecæ in me transferre, aut debitum, pro qvo datum mihi pignus, ſolvere, ideò poſterius Titius facit, ſolutione mihi facta, tu vindicas rem à Titio, qværitur, an detur exceptio Titio? & hoc affirmatur. Nam exceptio doli datur, niſi æſtimationem litis, & qvod ille mihi ſolverit, ei reſtituas. *Cujac. t. 1. pag. 1932.*

Ad L. Qui Ratiario. 30.

SUMMARIUM.

Creditor tenetur de caſu, ſi propria authoritate rem obligatam occupat.

Creditor, qvi propria authoritate occupat rem obligatam, tenetur etiam de caſu poſteà contingente, in illa re, ſecus ſi debitor licentiam dederit. *Bart. Bald. Caſtr. h. t. Innocent. in 2. verum & c. poſtulati §. de foro compet. Bach. de pign. lib. 5. c. 21. n. 4. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. a. th. 6.*

ad L. Si Pecuniam. 33.

SUMMARIUM.

An detur actio pignor. pro reſtituendo prædio in antichreſin dato?

Quæritur, an pro reſtituendo in antichreſin prædio dato, oblata vel data ſolutione ſortis detur hæc Actio? Videtur qvod non, quia Antichreſin videtur differre ab aliis pignoribus. Sed affirm. qvia Antichreſis ſpecies eſt pignoris. *Vid. Alciatus lib. 2. diſpunct. c. 3.* Ad Antichreſin repetendam ergo datur hæc actio.

ad L. Titius. 34.

SUMMARIA.

Ex poſt facto valet in pignore lex commiſſoria, juſto pretio. num. 1.

An

COmmodatarius ſi ſua gratia rem accepit utendam, præſtet culpam leviſſimam, nunqvam verò caſum, niſi hunc culpa præceſſerit, ut ſi rem domi utendam peregrè ſecum ſumſerit. *Molin. d. diſp. 295. n. 1. & ſeqq. Carpz. part. 2. conſt. 26. def. 6. & ſeqq.*

2. *Ad §. 1.* Concurrit cum actione commodati interdum actio L. Aqvil. Nam reddenda eſt non deterior, ſiqvidem talis reddi non intelligitur. *Franzk n. 23.* Sed ſi prius Aqviliana actione actum, hæc conſumitur, non contra, nam in Aqviliana actione qvid majus eſt. *Conf. l. 43. §. ult. ff. de obl. & act. & de ea Franzk. h. t. n. 28. Hill. l. 21. c. 3. lit. &.*

3. *Ad §. 2.* In contrario Judicio agitur ad indemnitatem, v. gr. impenſes, ubi diſtingvendum inter ordinarias ratione alimentorum & hoſpitii, & extraordinarias. Illæ Commodatario ferendæ indiſtinctè; hæ vero non niſi ſint modicæ, minores utilitate ex re percepta. *Molina diſp. 297. num. 7. Mantic. lib. 9. tit. 2. num. 6. Franzk. num. 61.* & qvos refert *Dn. Lauterb.*
4. *ad h. t. §. 3. th. 3.* Colligitur etiam ex hoc §. non poſſe victus impendia repeti ab eo, qvi in domo victum exhibentis operas exhibeat. *Dn. Mev. p. 4. dec. 319.* ubi monet id de iis operis intelligendum eſſe, qvæ à famulis ſolent obiri ac præſtari, & qvæ mereri poſſint victum, non ſi eum in aliqvibus negotiis adhibuerit. *conf. Siebard. ad l. 1. num. 10. C. de Neg. geſt.* Ex hoc §. etiam probant, qvod Commodatarius rem ſuam perire ſinens, ut ſervet rem commodatam, conſumſiſſe videatur rem ſuam conſervandæ rei commodatæ gratia, adeoqve pretium rerum ſuarum ex æqvo & bono à commodante petere poſſe, poſt *Joh. de Lugo de Juſt. & Jure diſp. 8. ſect. 10. num. 135. & ſeqq. & Zæſium ad h. t. n. 12. Dn. Lauterbach ad h. t. th. 5.*

5. *Ad §. 3.* Qvi vitioſa vaſa commodavit, in qvibus vinum meum eſt corruptum tenetur actione commodati contraria. *Moz. de commodato. column. 6. num. 7. Mantica lib. 9. de Convent. tit. fin. num. 11. Molin. diſp. 294. n. 7. Zæſ. h. t. num. 16.* Niſi commodans ignoravit vitium, *hic & l. pen. h. t. Zæſ. d. l.* nam licet aliàs vitium, ſcire debuerit, hic tamen ubi de mero beneficio agitur illud ceſſat. *Moz. & Mant. dd. ll. Dn. Hahn. ad Weſ. h. t. n. 12.* Unde colligitur, commodatorem de dolo & lata culpa tantum teneri. *Buſius hic Bach. ad Tr. vol. 1. d. 24. th. 4. l. C. Dn. Lauterbach. hic §. 3. th. 1.*

Ad §. fin. Quod per contrariam actio-
6. nem commodati petere poſſum, id etiam via Exceptionis vel retentionis in judicio directo conſeqvi poſſum, ſed propter cauſas hic recenſitas utilior, interdum etiam neceſſaria eſt actio contraria. Nam (1.) poſſunt
7. expenſæ & damna per rem commodatam data ſuperare rei pretium, ut adeò commodator non agat. (2.) Judex poſſet compenſationem urilliqvidam rejicere. (3.) Si caſu res periit, Dominus non aget. (4.) Qvid ſi ſine Judice res commodata reſtituta ſit? &c. Sed qværitur, an 8.
prætextu alterius debiti poſſit recuſari reſtitutio per modum compenſationis? & hoc negatur, *per l. fin. C. h. t. de qva in Com. Cod. & Dn. Struvius hic th. 13.* niſi qvando æſtimatio loco commodati ſolvenda. *arg. l. 11. C. Depoſ. Dn. Struv d. l. Zæſ in fin. h. t. Dn. Lauterbach. d. § 3. th. 2.* Ad tempus ſanè pignoris qvodam Jure retineri poteſt. *l. 15. §. ult. & l 59. ff. de furtis*, ubi dicitur, qvod hoc caſu dominus ſurripiendo furtum committat. *Franzk. h. t. num. 31. Zæſ. n. 21.*

ad L. ad eos. 19.

SUMMARIUM.

An commodatarius teneatur ob damnum ab alio datum?

COmmodatarius non tenetur ob damnum ab alio datum, qvoniam nulla cura conſeqvi & cavere poteſt, ne alius injuria damnum det. Sed exceptio habetur duplex in *L. 41. ff Locati.* (1.) ſi cuſtodiri poterit, ne damnum detur, quod intelligo tamen, ſi probabiliter vis timeri potuerit, ut ſi qvis tempore belli eqvos commodato acceperit. (2.) Si ipſe cuſtos à commodatario appoſitus damnum dederit, ideoqve illæ leges ita conciliandæ *Bachovius in Tr. vol. 1. d. 24. th 3. in fine* & *Hippol Riminaldus vol. 4. conſ. 398 num. 18.* licet *Cujac. ad l 9. de V. S.* & *Hotom. l. 4. obſ. 12.* diſſenſionem agnoſcant.

ad L. 20.

Hæc Lex fuit explicata in L. 10.

ad L. Fin.

SUMMARIA.

COmmodatarius de re caſu peremta non tenetur. n. 1.

Quid ſi ab inimico ejus peremta ſit? 2. 1.

SI re utatur Commodatarius ad eum uſum, ad quem commodata eſt, & res perit ſine culpa commodatarii, is non tenetur. *hic & l. 15 §. 4. & l. 3. h. t. Franzk. h. t. num. 44.* niſi fortè ob inimicitiam commodata res ab ejus ab inimico peremta, *per l. 25 §. culpa ff Locati Zæſ. h. t. 2. num. 9.* qvia inimicitia inter duos plerumqve utriusqve culpam præſupponit, qvod experientia docet. Si eſſemus Chriſtiani re & facto, nullæ audirentur inimicitiæ; & qvi ſine ſua culpa inimicitiam aliorum tolerant, rari ſunt. Sed qvid ſi aliter qvidem uſus ſit re commodatarius, res tamen eodem modo periiſſet penes commodatorem, ob internum fortè vitium? tunc non teneri commodatarium, niſi dominus mox fuiſſet venditurus. *Zæſ. n. 1.*

Titu-

Digitized by Google

Titulus VII.

De

Pignoratitia Actione & contra.

ad L. 1.

SUMMARIA.

An pignus nudâ conventione contrahatur? n. 1.
Cur ex nuda cōventione tranſeat jus reale? 2.
Actio hypothecaria & pignoratitia quomodo differant? 3.
Cur error in materia non tollat pignoris contractum? 4.
Quatenus Creditor contra debitorem agat, qui pignus æreum pro aureô dedit? 5.

Pignus non ſolâ traditione contrahitur, ſed
1. etiam nuda conventione, cum tamen pig-
nus ſit contractus realis, ideoqve hoc de pig-
nore improprio ſeu hypotheca, quæ nudo
conſenſu contrahitur, intelligendum videtur.
Mozius in tit. de Pign. colum. 1. num. 9. & ſeqq.
2. Cur autem ex nuda conventione tranſeat jus
reale, non verò dominium, nec ſervitus, ex-
pendit *Gomez. t. 2. reſol. c. 15. n. 23. & Loriottus
de tranſact. axiom 60.* procul dubio autem hoc
introduxit Prætor ideo, ut & ſecuritas conſta-
ret creditori, & debitor interim re obligata uti
poſſet. Sed miror, quod non conſtituerit
prætor, ut res oppignoranda traderetur, cujus
& benigne à Creditore uſus interim concede-
retur, cujus veſtigium in ſacris extat. Sed
Prætorio jure hic utimur. Sed in hoc titulo
pignus accipitur de re ſecuritatis cauſa à debi-
tore creditori tradita. Et ſic pignoratitia a-
3. ctio ab hypothecaria multum differt, nam in
pignoratitia poſſeſſio naturalis translata præ-
ſupponitur, non verò in hypothecariâ Credi-
tor, ille ad reſtituendum pignus, hic ad adipi-
ſcendam poſſeſſionem hypothecæ. De quo
vid. *Neguz. m. 1 part. 7. aliiq, Doring. in bibl. in
tit. Actio pignorat. num. 50. Chriſtin. vol. 5. de-
ciſ. 32. n. 1. & 4.* quamvis interdum hypothe-
caria vocetur pignoratitia, ut in *l. 3. §. 3. Duar.
hic c. 1. & 3. Wiſſenbach. d. 27. th. 15. Franck. th.
n. 3. Zaſ. h. t. in fine.*

Ad §. fin. Error in materia non tollit
4. Pignoris contractum, aliud in venditione. *l. 9.
in fin. ff. de Contrah. Emt.* quia hic ſecuritas
tantum, illic æqvivalentia pretii attenditur.
Conf. Donell. lib. 12. c. 7. Probatur autem ex
5. hoc § creditorem contraria actione pignor.
experiri contra debitorem, ſi rem alienam aut
vitioſam, æneam pro aurea dederit, & hoc ca-
ſu agendum eſt ad intereſſe, quando minus
valet nomen propter defectum rei oppigno-
ratæ. *l. 1. § 16. ff. ad Trebell. Neguz. membr. 3.
part. 7. num. 20.* Conſiderari etiam poteſt in-
tereſſe *ex tit. Cod. Etiam ob chirogr. pignus.* vel
ſi debitum ſit naturale, non verò agitur, ut
aliud pignus ſubſtituat, qvia hoc in obligatione
non eſt. *Neguz. d. l.*

ad L. Si debitor. 2.

SUMMARIA.

An, ſi hortum Mevio obligatum Lucio vendidero, & à te accepero ſummam ad liberandum hortum, hunc tibi pro eâ ſumma obligare valeam? num. 1.
In foro Saxon. non poteſt conſtitui hypotheca in domo, ante reſignationem judicialem emtori factam. 2.
Hypotheca non poteſt conſtitui in re emta, quæ nondum tradita. 3.

Obligavi Mevio hortum pro 100. thal. ſed 1.
hortum illum vendo & trado Lucio, ſed
à te mutuò ſumo 100. & Mevio ſolvo, & ita
pignus libero, & pro illa ſumma tibi obligo
hortum, quæritur an rectè? Videtur quod ſic,
qvia tua pecunia dimiſſus creditor hypotheca-
rius. Sed negatur hic, qvia res eſt jam aliena,
quæ pignori obligari nequit. Et ex hoc infert 2.
Carpzov. part. 2. deciſ. 127. in foro Saxon. hy-
pothecam non poſſe conſtitui in fundo, cujus
dominium per reſignationem judicialem non-
dum conſecutus eſt emtor, ubi hanc ſententi-
am defendit contra *Franzk.* multis autoritati-
bus Saxonicorum JCtorum. Sed & illud ex 3.
hac lege colligitur, Emtorem prædii non poſſe
hypothecam conſtituere in re emta, niſi tradi-
ta fuerit, & ſic fruſtra inſtrumentum venditio-
nis alieni ſecuritatis cauſa traditur, re nondum
tradita, & nondum translato dominio. De
hoc hac plura habet *An. Faber. l. 20. conject. cap.
17. col. 2.*

ad L. Si quaſi recepturus. 3.

SUMMARIA.

Quando fides dicatur haberi de pretio? n. 1.
An qui ſciens ſe non eſſe ſolvendo, accipiat dominium rei emtæ? 2. & 3.

Species plana ex hac lege; Sed colligunt, 1.
tunc non videri fidem habitam de pretio,
ſi quis ſtatim ſe recepturum pretium ſperaverit.
*Vid. Gail. lib. 2. obſ. 15. Tiraq. de retract. con-
vent. ad fin. tit. n. 78. & Barboſa ad L. Si cum
Dotem. 23. §. fin. in 35. ff. de ſolut. matrim.* Col-

2. ligitur ex hâc lege, quod ſciens ſe non eſſe
ſolvendo rem emit, venditorem te privaturus,
non accipiat dominium, & venditori detut tei
vindicatio. *Carpz p. 1. c. 28. def. 18. Berl. p. 1.
concl. 64. n. 58.* & ita in Facultate noſtra menſe
3. Junio anno 1661. pronunciatum ſcio. Sed o-
portet præſumtiones fraudis & doli eſſe evi-
dentes; nam poſſet quis ſine dolo accipere,
ea ſpe fretus, ſe multum hac re lucraturum,
& pretium ſoluturum, quæ ſpes tamen ſæpè
fallit. Colligitur etiam ex lege, furtum rei
ſuæ aliqvando committi, ut obſervavit *Gloſſa
hic.*

Ad L. Si convenerit. 4.

S U M M A R I A.

An pignus vendi poſſit, ſi nihil de hoc actum? n. 1.
Quid ſi actum, ne venderetur? 2 & 3.

1. SI nihil eſt in datione pignoris actum, an
vendi debeat quæritur? Reſp tunc nihilo-
minus vendi poteſt, ac ſi hoc actum eſſet, ſed
præcedente una denunciatione. *Molin. diſp.
538. n. 3. Hartm. Piſtor. part. 3. q. 18. num. 2. Don.
2. de pign. c. 10.* Sed ſi actum, ne venderetur,
nihilominus vendi poteſt, ſed præcedente
trina denunciatione, quia contra ſubſtantiam
& cauſam finalem pignoris eſt pactum, ne ven-
datur. *Bach. in tr. vol. 2. diſp. 1. th. 8. lit. E.*
Et idem *Bach. de pignor. l. 3. c. 22. n. 1.* quod
3. limitat *Signorolus de Homo Deis in rep. l. ubi ita
donatum. ff. de Donat. mortis cauſa.* niſi ex-
preſſe actum, ne ullo modo venderetur, etiam
poſt trinam denunciationem, ubi tamen ſalvi
ſunt alii pignoris effectus. *Buſius ad h. l.* qui
rectè notat, de his ex ſtylo Judiciorum, in qvi-
bus materia hæc freqventiſſima, optime ju-
dicari.

ad *L.* Qvamvis venerit. 6.

S U M M A R I A.

*AN creditor à creditoribus reliquis compelli
poſſit, ut pignus vendat? n. 1.*
Qvomodo hac L. limitetur? 3.
*Creditor ſi quid pluris ex vendito pignore con-
ſecutus eſt, debitori reſtituit. 4.*

1. IN pr. dicitur, creditorem compelli non
poſſe, ut pignus vendat, niſi res multò majo-
ris pretii ſit, tunc enim cogi poteſt, ut etiam
cæteris creditoribus ſatisfiat. *Buſius ad h. l.
Bach. de pign. l. 3. c. 30. num. 3.* Igitur ſecun-
dus creditor petere poteſt, ut pignus diſtraha-
tur & primo ſatisfiat, aut ſi primus retinere
velit, ſuperfluum reſtituat, & non poteſt pri-
mus petere, ut ex fructibus pignoris ſibi ſatis-
fiat, ſi ſecundus inſtet. *Dn. Mevius part. 4. dec.
346.* Colligitur etiam ex hoc pr. quod electio,
2. quæ in cautelam creditoris conceſſa, competat
etiam ſoli creditori. *Tiraq. de Retr. Conſ. §. 2. gl.
3. n. 18. Colerus de proc. exec. p. 1. c. 8. num. 28. &
ſeq. Gomez. tom. 2. n. 42. Berlich. dec. 103. Natta
conſ. 451. n. 35* Limitatur etiam hæc lex, ut credi- 3.
tor compellatur vendere, qvando non tantum
licentia vendendi data eſt creditori expreſsè, ſed
hoc etiam additum, quod in eo, qvo minoris
vendidiſſet, qvam eſt in debito ſortis & uſura-
rum, illud redderetur creditori à debitore;
nam propter hanc adjectionem compelli po-
teſt, ut vendat poſt ſtatutum tempus, alioqvin
creditor nullam habebit actionem, contra de-
bitorem. *Paulus Caſtrenſ. hic.* qvi id notan-
dum eſſe dicit, & *Paulus Pariſius vol 1. conſ. 91.
n. 15. & duobus ſeqq. arg. l. inter creditricem 63.
ff. de fidejuſſ.* In §. fin. hoc habetur, quando 4.
creditor vendidit pignus & plus debito conſe-
cutus ab emtore, ſuperfluum pretii per hanc
actionem pignoratitiam repetitur, ita ut cre-
ditor ad uſuras etiam teneatur, ſi fœnori expo-
ſuit pecuniam, aut ipſe uſus eſt, non ſi in de-
poſito habuit *hic & l. ult. de Diſtr. pign.* Idem
eſt, ſi qvid ex fructibus percepit creditor *l. 5. §.
21. ut in poſſeſſ. legat. Franzk. h. t. n. 21. Zaſ. h. t.
n. 10.* conferri poteſt *Soc. Junior ad l. 1. ff. de
Adquir. poſſ. n. 464.*

Ad L. Si neceſſarias. 8.

S U M M A R I A.

*CUr impenſa à Creditore facta omnes repe-
tantur? n. 1.*
Caſus, ubi fructus in ſortem non imputantur. 2.
*Commentarienſis incarceratum detinere poteſt,
donec expenſa in cibariis facta refundun-
tur 3.*
*An, ſi ex duobus pignoribus unum vendidi, pro-
miſsâ evictionis præſtatione, alterum ex
ſoluto debitò retinere valeam propter evi-
ctionem? 4*
*An Creditor, qui penſiones aliquot annorum ſub
pignore ſtipulatur, ſtatim poſſit vendere? 5.*
*Contractus præſumuntur tranſire in hæredem. 6.
& 9.*
Quid ſi adjecta particula taxativa? 7. & 8.

IMpenſæ in rem pignoratam factæ per con- 1.
trariam pignoratitiam actionem repetuntur,
licet ſint modicæ, nam aliud eſt incommoda-
to, ex quo utilitas ad commodatarium perti-
net, ex pignore verò percepta utilitas omnis
ſorti imputanda. *Gl. & Bart. hic.* Sunt tamen 2.
caſus, in quibus fructus non in ſortem impu-
tandi, non tantùm ubi uſuræ promiſſæ, ſed e-
tiam quando creditor induſtria ſua ex re ſterili
fructus collegit. *vid. Card. Mant. de tac. & amb.
convent. lib. 11. tit. 8. Lud Molina de Juſt. & Jur.
tr. 2. d. 320. Alex. Trentacinq. l. 3. var. reſol. tit.
de pign. reſol. 2. n. 9. Mozius de naturali pign.
n. 7. & ſeqq. conf. Chriſtin. vol 3. dec. 32. n. 5.* Ex
princ. hujus legis colligunt etiam, poſſe com- 3.
mentarienſem etiam perſoluta ab incarce-

tato

ſerato mulcta, vel eo abſoluto, eum detinere, donec reſtituerit expenſas neceſſarias pro cibarius, & pro ſervitiis, qvod apud nos fieri ſolet, abſoluto inqviſito, & ita judicatum refert *Franc. de Clapper. l. 2. dec. cauſa 67. qv. un. conſ. Guido Papa dec. 448.* Solent hodiè Commentarienſes lectos abſoluti tamdiu retinere.

4. *Ad §. 1.* Duo habui pignora, unum vendidi & qvidem promiſſâ præſtatione evictionis, an ſi debitor ſolverit debitum, poſſim alterum pignus retinere, donec mihi ſuper promiſſa indemnitate ſatisfiat? Videtur qvod non, qvia mihi imputare debeo, qvod evictionis præſtationem promiſerim. Sed reſp. fortè aliter emere noluit, ideoqve tamdiu retinere poſſum. *vid. Bach. de pign l. 3. c. 25. n. 4.*

5. *Ad §. 2.* Qvi penſiones aliqvot annorum ſub pignore vel hypotheca ſtipulatur, qværitur, an ſtatim qvando primo anno in mora eſt, poſſit creditor vendere? & diſtingvitur, an ita conventum, ut pignus vendere liceat, niſi qvæqve pecunia ſua die ſoluta fuerit, an ita, ſi qva pecunia ſua die ſoluta non fuerit: illo caſu non licet vendere, ſi in primo caſu ceſſatum, ſed benè in poſteriori, ratio, qvia in primo caſu relatio fit ad omnes terminos ſimul, ſecundo caſu ad ſingulos terminos. *Bachov. de pign. l 3. cap. 23.*
6. *num. 3.*

Ad §. peu. Contractus & pacta non præſumuntur perſonalia, ſed in hæredem transeuntia, & qvilibet etiam hæredem ſuum obligare voluiſſe præſumitur. *hic & l. 38. pr. de Verb. Obl.*
7. Exceptio tamen in compromiſſio. *l. 27. §. 1. de Arbitr.* Et ex hoc §. colligere etiam voluerunt, etiamſi addita fuiſſet particula excluſiva, perſonam tamen in dubio extraneam excludi, non hæredem. *Dd. refert. Hartm. Piſtor. p. 2. qv. 26. num. 11. Gœdd. de contrah. ſtipulat. cap. 9. concl. 7.*
8. *num. 147. Petr. Peckius ad c. 46. de R. J. lib. n. 9.* Sed rectè monet *Timqvell. de Retr. convent. §. 1. gl. 6. num. 7.* particulam tantùm, non contineri in pacto, ſed eſſe tantum particulam JCti referentis factum, ideoqve poſſit de illa ſententia dubitari. Putarem igitur indagandum, qvo fine particula taxativa appoſita videatur, &
6, annon aliud qvid excludat, qvam hæredem. Recepta tamen eſt ſententia Doctorum, pactum perſonale, ſeu ad certam perſonam reſtrictum, licet ſit addita particula excluſiva, non excludere, ſed comprehendere perſonam hæredis, cui facta promiſſio, & qvod promittens de ſuo facto hæredis, qvam rationibus multis confirmat *Menoch. conſ. 705. num. 6. & ſeqventibus.* in qvam ſententiam poſt longam diſputationem etiam tranſit *Timq. d. gl. 6. num. 10. in fine.* & contrarias rationes refutat *Menochius dict. leg. numer. 20.*

ad *L.* Si rem alienam

SUMMARIA.

An res aliena pignori dari poſſit? n. 1. & 2.
An admittatur in act. pignorat. exceptio, Tu non es Dominus? 3.
Pignus & hypotheca qvid differant? 4.
An hypotheca tantùm ſit immobilium? 5.
Act. Pignor. non prius datur, qvam ſi Creditori ſatisfactum. 6.
Qvando hæc actio naſcatur? 7.
An pignorititiæ actioni præſcribi poſſit? 8.
Caſus, ubi pignoratitia datur, debito non ſoluto 9.
An pignus reſtituendum, ſi pendente judicio offeratur debitum? 10. & 11.
Pignoratitia actione convenitur creditor, oblatâ pecuniâ, licet antea abſolutus ſit. 13.

Res aliena pure qvidem pignori dari neqvit, 1.
niſi domino volente. *l. aliena res 20. h. t.* aut ſub conditione. *l. pen. C. Si res aliena pignori data.* Aliam exceptionem ſtatuit *Wiſſenbach. d. 27. th. 17. in l. 4. C. in qvibus cauſis pignus tacitè contrahatur.* item *in leg. 3. §. 1. ff. qvi potiores in pign.* alioſqve caſus recenſet *Wiſſenbach.*
d. l. & Coll. Arg. ad tit. qvæ res pign. Hactenus 2.
tamen valet alienæ rei oppignoratio inter ipſos contrahentes, ut pariat perſonalem actionem pignoratitiam. *hic & l. 22. §. 2. h. t. Molina diſp. 529. num. 3. & ſeq. Neguzant. de pign. m. 3. p. 2. num. 65. Moz. in tit. de rebus qvæ pignori num. 5. conſ. Donell. & ibi Hillig. l. 14. c. 2. lit. I.*
Du. Franz. num. 30. h. t. Nec admittitur in hac 3
actione exceptio, Tu non es dominus, nec reqviritur probatio dominii in hac actione pignoratitia, & multo minus admittenda exceptio hæc contra contrariam actionem, diceret debitor, Ego non ſui dominus, nam propriam turpitudinem allegaret. *Vid. Neguzant. membr. 3. part. 2. n. 65. & part. 7. membr. 3. n. 12.*

Ad §. 2. Propriè pignus dicitur qvod ad
creditorem tranſit; quod non tranſit, vocatur 4.
hypotheca. Ideoqve inter hæc magnum diſcrimen eſt. Nam pignus propriè dictum (nam in lata ſignificatione etiam hypothecam complectitur) eſt contractus realis, qui non niſi tradendo pignus celebratur. Sed hypotheca eſt conventio, & ſic nudo conſenſu conſtat, ex qva conventione jure prætorio actio realis &
jus hypothecæ, ſeu jus in re oritur. *l. 17. §. 2. ſu-* 5.
prà de pactis. Quod autem *Zaſius h. t. in princ.* ſtatuit, hypothecam eſſe tantum immobilium, id verum eſt ut plurimùm. Nam non video, qvomodo hypotheca non poſſit eſſe etiam in mobilibus, in pretioſis, ut in bibliotheca &c. Et quid freqventius, qvam qvod hodiè hypotheca generalis ſoleat conſtitui in mobilibus & immobilibus, ſpecialis quoque in grege ovium, in duobus aratoriis, in frumento collecto? &c. Et ſic valdè dubia illa regula, quod ſtatua

loqventia de pignore, etiam in hypotheca locum habeant, & vice verſa, qvam ex *Neguz. p. 1. princ. n. 1.* refert *Bruſius ad l. 1.* Nam, id ex ſubjecta materia & fine ſtatui ſemper dijudicandum.

Ad §. 3. Hæc actio tunc datur debitori,
6. ſi Creditori ſatisfactum qvocunqve modo, vel debitum fuerit ſublatum. *Oldendorp. claſſ. 3. act. 12. Perez. in C. h. t. n. 3.* Si v. gr. conventum, ut loco pignoris hujus alia pignora vel fidejuſſores dentur, & in genere, ubi actum hoc, ut à pignore diſcedatur. *Franzk. h. t. n. 19* vel ſi pactum de non petendo interpoſitum. *l. 11. §. in fine h. t. Zaſ. h. t. n. 2. Perez in C. h. t. n. 3. Oldend. cl. 3. act. 12. n. 3.* Imò licet per Creditorem ſteterit, qvo minus ſolveretur, *per l. 20. §. 2. h. t. conſ. Gilman. tom. 1. part. 3. Voto 14. n. 6.* Sed voce
7. naſcendi hic impropriè videtur uſus JCtus, cum actio ſtatim poſt pignus traditum competat, & effectus tantum ſuſpendatur. *Dn. Franzk. ad h. t. n. 5. & ſeq. Dn. Struv. Exerc. 19. th. 48. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 3.* Vel naſcitur hæc actio ex contractu pignoris actu primo, licet per ſolutionem debiti in actum deducatur ſecundum, *Vid. Neguz. membr. 2. part. 7. de pign. n. 8. Godd. vol. 1. conſ. Marp. 28. n. 221.* Incidit au-
8. tem hic controverſia, an pignoratitiæ actioni poſſit præſcribi? Quæ videtur affirmanda, qvia actio pignoratitia actu primo adeſt, licet in actum ſecundum deduci non poſſit, debito non ſoluto, & Jus reluendi pignoris ex contractu pignoris oritur, & non videtur adeo eſſe res meræ facultatis. Sed ſententia negans Doctorum metaphyſicas ſubtilitates non attendentium receptiſſima eſt. *Ant. Gabrielius l. 5. tit. de præſcript. concl. 7. n. 1. Bald. de præſcr. p. 5. princ. p. 4. q. 2. n. 1. & Caſtr. & Cynus. in l. 10. de Pign. act. Zaſius & Mynſ. ad §. 28. Inſt. de Act.* Idem *Mynſ. cent. 2. Reſp. 2. Panorm. in c. 5. §. ult. X. ut lite non conteſtat. Oldendorp. cl. 3. act. 12. §. 6. Petr. Bruſius ad l. 13. de Uſucap. Berlich. p. 2. concl. 3. Cujac. ad l. 13. ff. de Uſucap. & ad tit. Cod. de præſcr. n. 30. Speid. lib. 9. in notab. Juris voce* Wiederlöſung. *Grot. l. 2. de Jur. pac. & belli c. 4. in fine & l. 4. c. 20. §. 60. Fab. de Monte de Emt. q. 7. princ. n. 5. Virg. Pingizer. qv. 41. Lud. Molina de Juſt. & Jur. tr. 2. d. 374. n. 7.* & ex Conſulentibus, *Vult. vol. 3. conſ. Marpurg. conſ. 21. n. 258. Cothm. vol. 2. Reſp. 70. n. 113. Dec. conſ. 10. n. 56. Hen. Gœden. conſ. ult. q. 7. n. 220. & n. 228. Mynſ. c. 1. decad. 4. Reſp. 31.* ubi refert, in Camera multa oppida oppignorata poſt. 200. annos fuiſſe reſtituta. *Klock. vol. 2. conſ. 41. n. 193. plures cumulans.* Et ex Practicis Cameralibus, qui in Camera ac Germanicis judiciis paſſim eam ſententiam receptam eſſe teſtantur, *Gail. l. 2. obſ. 18. & ibi Græven. Mynſ. cent. 1. obſ. 16. Gylm. in Symphor. ſupplic. t. 1. lib. 2. p. 3. not. 14. Wurmſ. lib. 1. obſ. tit. 29. obſ. 4. n. 1. Tileman. de Benignis in Dec. Camer. ſyn. 2. de cad. 1. vot. 9. n. 13.* Huc facit præjudicium, qvod habet *Dn. Habn. ad Weſ. tit. de reſc. vendit. in fin. Dn. Mev. ad Jus Lub. lib. 3. tit. 4. art. 4. n. 32. & noviſſ. Dn. Lauterb. ad h. t. th. fin.* Idem conſtituit Elector Sax. in ſuis provinciis, qvi receptiſſimas ſententias ſolet retinere *p. 2. conſt. 1. ibi,* daß in Pfandes- und Wiederkauffs-Fällen / einige Verjährung oder præſcription durch aus / auch hundert und mehr jährige nicht ſtatt habe. Imo & poſt ille annos, ſi de origine ſeu de contractu pignoratitia conſtet, tale Jus reluendi non præſcribi, tradit *Cothm. vol. 2. reſp. 70. n. 113. Vult. d. l. n. 267. & ſeqq. Goddeus vol. 1. Conſ. Marpurg. 28. n. 253. & n. 262. & ſeq. Frider. Martini de Cenſ. cap. 7. n. 102. Thoming. conſ. 11. vol. 2. & Zaſ. d. l.* refert ſuo tempore vel poſt 200. annos fuiſſe admiſſos ad redimenda feuda à Majoribus oppignorata, & nuperrimè hos referens ac probans, *Jac. Andr. Cruſius in Diſp. ſua inaugur. th. 32. & in tr. de Jure offerendi c. 16. n. 30. & ſeqq.* ubi pluribus eam ſententiam probat. No-
tetur etiam, debito nondum ſoluto, interdum 9.
dari pignoratitiam, ut in caſu *l. ult. h. 1. & h. l. 9. § fin.* aut ſi abutatur pignore creditor aut eam deterioret. *Neguz. p. 7. m. 2. n. 8. Weſenb. in ff. n. 7. Mozius de pign. col. 6. n. 11. & ſeq. Doring. d. l. 36.* Datur etiam hæc actio, qvando debitor deferente creditore juravit, vel abſolutus eſt. *l. 3. ff. quibus mod. pign. ſolv. l. 40. de Jurejur. Coll. Arg. h. t. th. 4.*

Ad §. fin. Ago contra te actione pignoratitia, nondum ſoluto debito, ſed male; ſed qvid 10.
ſi pendente judicio præpoſtere inſtituto, offeram judicialiter debitum, an poteſt ſeqvi condemnatio ad reſtituendum? qvod aff. ob rationem infrà poſitam, fortè in hunc modum, daß Beklagter die offerirte ſchuldige Gelder anzunehmen / und die Pfände aus zuantworten ſchuldig. Collige, licet realis ſolutio debiti non ſit facta, ſi tamen judicialiter offeratur, dari hanc actionem, modo pecunia oblata ſit præſens, & debitor in oblatione perſeveret. *l. 122. § pen. de V. O. Menoch. l. 2. A. q. caſu 232. n. 4. Armnaus de Mora c. 7. n. 7. & ſic in Camera Spir. judicatum refert Rutgerus Rolandus, quem citat Hillig. in Donell. l. 16. c. 13. lit. K. Cephal. conſ. 586. n. 24.* Et ſic depoſitio hic non eſt neceſſaria ad præſentem effectum, ut communiter volunt Doctores. *Caſtrenſ. hic. Neguz. de pign. part. 5. princ. m. 3. p. 3. n. 5. Dn. Mev. p. 4. dec. 98. Barb. ad L. ſi mora. 10. part. 2. num. 54. & ſeq. ff. ſol. matr.* (Licet aliter *Sande l. 3. t. 4. def. ult.*) *conſ. Anton. Faber. l. 4. C. h. t. def. 2. Peretz. in C. h. t. num. 5. Zangerus de Except. q. 3. c. 2. n. 121. Franzk. h. t. n. 17. Schulz. de oblatione cap. 6. n. 3.* Ex hoc §. colligit *Neguz. part. 7. m. 3. n. 9. ampl. 4.* Theoricam, qvod Jus ſuperveniens actori, pendente judicio ex cauſa de præterito, profit ad obtinendam cauſam. *Gometz. tom. 2. reſol. c. 13. n. 14. verſ. unum tamen eſt. Salgado*

Sal-

Digitized by Google

Salgado in Labyr. p. 1. cap. 23. n. 48. Hartm. Piſt. l. 4. qv. 23. ubi *n. 19.* ad Appellationis inſtantiam hoc extendit. *Menoch. lib. 1. A. q. 72. n. 11.* qvia Jus ſupervenit ex cauſa de præterito, & ſic continet hic §, limitationem legis 23, *de judic. Ant. Gabriel. l. 2. commun. tit. de judic.*
13. *concl. 2. n. 1. Guido Papa dec. 422. n. 10. & P. Barboſ. ad d. l. 23. n. 64. & ſeqq.* Nota etiam, ſi creditor abſolutus ſit à pignoratitia actione, qvia debitum non eſt ſolutum, non obſtante tamen abſolutoria ſententia, & re judicata, oblata judicialiter pecunia, denuò creditorem pignoratitia actione conveniri poſſe. *Hartm. Piſtor. d. l,* circa hunc §. poteſt etiam conferri *Jac. de Nigris in repet. legis, ſi inſulam. ff. de V. O.*
14. *n. 319. vol. 6. & Pacianus conſ. 8. n. 81.*

ad *L.* Solutum. 11.

SUMMARIA.

AN novatâ obligatione, pignus liberetur? n. 1. & 2.

An hypotheca, qvæ in novante obligatione repetitur, priſtinum privilegium retineat? 3.

An pignus, qvod pro ſorte tantum, vel uſuris tantum eſt datum, liberetur, licet illo caſu uſura, hoc verò ſors non fuerit ſoluta? 4. 5. & 6.

Qvibus caſibus pignor. actio detur, cum non creditori, ſed alii ſolutio facta eſt? 7. & 8.

An ſolutio rata ſit, cum ſolvi illi, qvi non habuit mandatum? 9.

Qvomodò ſolutio facienda, pendente concurſu? 10

An contra tertium pignoris poſſeſſorem actio hæc detur, cum ſolutio facta eſt creditori? 11.

An per liberam perſonam mihi pignus qværatur? 12. & 13.

1. NOvata obligatione pignus liberatur, niſi aliud actum, nam liberato principali debito, liberantur etiam acceſſiones, *per. l. 43. de Solut.* ut fidejuſſiones. *Hering. de fidej. c. 20. §. 3.* Sed hoc de Novatione propriè dicta accipiendum, nam per litis conteſtationem non tollitur pignus. Et ideo qvia hodiè novatio non datur, niſi hoc expreſſe dictum, rariſſimè hunc §, contingere in praxi neceſſe
2. eſt. Et ideo licet admittant hodie præſumtiones validas ad novationem, periculoſam tamen puto hanc ſententiam, niſi ſint præſumtiones validiſſimæ, ob *l. fin. C. de Novat.* & qvia ſimpliciores facilè decipi poſſunt, putem ſimpliciores contra præſumtiones admitti poſſe ad juramentum, ſcilicet ſe non habuiſſe animum novandi. Sed qvid ſi in
3. novante obligatione hypotheca repetatur, an hypotheca priſtinum privilegium retinet? Hoc affirmat *Neguzant. de pign. memb. 3. part. 6. princ. num. 7.*
4. *Ad* §. 3. Si pignus pro ſorte tantum, non verò pro uſuris, vel pro uſuris tantum ſit datum, tunc ſi illo caſu ſors ſoluta, licet uſuræ non ſint ſolutæ, liberatur pignus, & ſi hoc caſu uſuræ ſint ſolutæ non ſors, liberatur pignus. Sed huic videtur obſtare *l. un. C. Etiam ob Chirogr. pignus &c.* Cujac. manum adhibuit huic §. ſed *L. 19. obſ. 27.* retenta lectione reſpondet, d. l. un. valere in duabus ſortibus debitis, hic de ſorte & uſuris. *Perez. in Cod. Etiam ob Chirogr. & c. n. 4.* Sed pone caſum, me in 5.
uſuras tantum dediſſe pignus, ſi itaqve ob aliam ſortem ex alio contractu debitam potes tu Creditor pignus retinere, æqvius certè eſt, te ob ſortem non ſolutam poſſe exceptionem doli opponere, cum hic ſors & uſuræ ex eodem contractu debeantur, neqve in propoſita facti ſpecie odium uſurarum prætendi poteſt. Non improbabilis ergo emendatio Cujac. aut dicen- 6.
dum, hic tantum aſſeri, qvod res pignorata liberetur à nexu pignoris, qvod *in d. l. un.* non negatur, ſed creditori tantum datur exceptio doli, qvam JCtus hic non negaſſet, ſi de ſorte conſultus fuiſſet. *conf. Wiſſenbach th. 16. & Buſius hic.*

Ad §. 5. Solutione facta creditori, da- 7.
tur pignoratitia actio, etiamſi debitor non ſuo creditori, ſed ſecundo creditori ſolverit, datur tamen ei pignoratitia actio. *Dn. Mevius p. 5. dec. 343.* Sed qvid ſi non creditori, ſed alii 8.
ejus nomine ſoluta ſit? Reſp. poſſe fieri, ut ſolutio facta ſit alii (1.) creditore volente, vel (2.) facta defuncto, cujus hæres extitit creditor, nam qvi factum defuncti præſtare debet, etiam ſolutionem ei factam in dubium vocare neqvit. (3) procuratori creditoris, habenti mandatum ad recipiendam ſolutionem. *l. 12. pr. ff. ſolut.* (4.) Servo exigendis pecuniis præpoſito. (5.) Creditoris mei Creditori, qvod hic proponitur in exemplo locatoris primi & ſecundi. *Dn. Mev. p. 3. dec. 360. num. 3.* qvia meus creditor liberatus, & cum ego ſcienter conduxi partem ædium, qvam ſciebam locaturi meo eſſe locatam, tacitè videor velle, qvod inducta per me ſint utriqve obligata. *Petr. Barb. ad l. 3. n. 31. ff. ſol. matr. Fortun. Garcias in rep. Legis, item qvia n. 20. de pactis.* ſed non ultra ſummam, qva conduxi cœnaculum, *per hunc §. Menoch. rem 3. adip. poſſ. n. 100. Fortunius Garcias d. l.* (6.) Addi his poteſt, ſi ſolvam tutori. (7.) ſi ſolvam Adjecto, id eſt, ei, qvi ſolutionis cauſa in obligatione adjectus erat (8.) ſi alii non habenti ſolvam, creditor autem illam ſolutionem ratam habeat. *d. l. 12. §. fin.* Hinc qværitur, ſi ſolverim ipſi, qvi non habuit mandatum, 9.
qvi tamen ſe geſſit pro mandatario, an ſolutio rata? Negatur, *per l. 34. §. 4. ff. de Solut.* Sed qvi ſolvit, tenetur probare manda- 10.
tum *Mev. d. l.* Sed qvi ſolvit creditori, habet pignoratitiam ſi ſolvit extra concurſum; pendente concurſu, qvia omnium jura paria,

 vel

uſurpatam ſervitutem etiam ante ſolutionem
debiti agi poteſt, *per d. l. 3. C. h. t. Neguz. dict.
m. p. 7. m. 2. n. 8.*

ad L. Tutor. 16.

SUMMARIA.

Actio pignor. contraria ad qvid detur? n. 1. & 2.
Qvando concurrat cum act. de ſtellionatu? 3.
An res emphyteutica poſſit pignori dari? 4.

IN principio dicitur, tuendum eſſe credito-
1. rem in poſſeſſione pignoris à tutore ob debi-
tum pupilli dari, de qvo *Bach. de pign. l. 2. c. 2.
n. 14.* Et in §. 1. agitur de actione pignorati-
2. tia contraria, qvæ datur contra debitorem, ſi de-
dit rem alienam, vel obligatam, vel vitioſam,
&c. creditori ignoranti (nam ſcienti non da-
3. retur) à debitore ſive ſciente ſive ignorante. Et
concurrit interdum actio de ſtellionatu, ſi ſci-
ens rem alienam vel alteri obligatam dederit;
nec intereſt, an res evicta ſit, an adhuc penes
eum extet. *Franzk. h. t. n. 27. & ſeq. Zæſ.*
4. *h. t. n. 15. & ſeqq. conf.* Cujac. *tom. 1. pag. 1194.*
In fine dicitur, rem emphyteuticam poſſe op-
pignorari, qvod *in L. ſeq. 17.* declaratur, ſcilicet
ſine præjudicio Domini, & ſi in ſpecie oblige-
tur, nam in generali hypotheca non veniet. *Be-
rous vol. 1. conſ. 127. n. 21.*

ad L. Si convenerit. 18.

SUMMARIA.

*AD qvid nomen debitoris oppignorari poſſit à
creditore? n. 1.*
Utilis actio hypothecaria qvibus detur? 2. & 3.
An in obligatione generali contineatur nomina? 4.
*Cum proprietas obligatur, uſus fructus accedens
etiam obligatus eſt. 5.*
Idem, ſi vicini domnnculam ædibus meis jungã. 6.
*An & qvando provincia alteri juncta ſuis legibus
vivat? 7.*

1. NOmen etiam debitoris oppignorari pot-
eſt à creditore, ex qva oppignoratione
creditor creditoris habet hypothecariam,
act. utilem contra debitorem debitoris, & de-
bito ſoluto debitor, qvi ſolvit creditoris ſui
creditori ſi à creditore ſuo conveniatur, ha-
bet exceptionem doli *Cujac. tom. 1. p. 1197.* cu-
jus prolixè rationem tradit *Ant. Faber l. 8. c. 16.*
Et ita poteſt creditor, cui obligatum nomen,
2. contra debitorem agere utili actione hypo-
thecaria. *Sande lib. 3. tit. 12. d. 24.* nec locum
eſſe vult beneficio excuſſionis *Sande d. l. d. 25.*
3. Et utilis actio hypothecaria datur etiam con-
tra emtorem ad pretium, licet nulla proteſta-
4 tio præceſſerit. *Sande d. l. def. 28.* Sed an in o-
bligatione generali continentur? Aff. Si ſim-
pliciter dixit omnia bona, non verò, ſi addidit
mobilia & immobilia Schwartzenthaler *de
pign. c. 15. n. 5. conf. Corneus conſ. 172. vol. 1.*
5. *Ad §. 1.* Qvod accedit pignori, pignus
eſt; qvod hic probatur exemplo uſusfructus,
nam ſi mihi proprietas obligata, uſusfructus
poſteà accedens pignori erit. *Bach. de pign. l. 1.
c. 10. n. 1.* In hoc §. dicitur, fundo aucto per
conſolidationem uſusfructus cum proprie-
tate augeri etiam Jus pignoris. Nam pignus
totum fundum afficit. Sic ſi per alluvionem
qvid accreverit, totus pignori erit, *l. 16. pr. ff.
de pign.* ratio, ſi decreſcat fundus, damnum eſt 6.
etiam creditoris. *vid. Cujac. d. l.* Hinc putarem
dicendum, ſi domum obligaverim, & poſteà do-
munculam vicini meis ædibus jungam, ut ſit
qvaſi una domus, totam domum obligavi. *conf.
not. ad d. l. 16. pr.* Et hic notat *Bart.* cujus
ſententiam communi ſcribentium calculo re-
ceptam eſſe, teſtatur *Franc. de Clapper. in cent.* 7
deciſ. cauſa 1. q. un. ſc. ſi provincia adjungatur
alteri acceſſoriè, ut ſit una provincia per in-
corporationem, qvod tunc vivat legibus
Reip. cui adjuncta eſt, ſi verò adjiciatur princi-
paliter, & tunc ea ſuis legibus vivit. In §. 2. dici- 8
tur, ſi res oppignorata vendatur, tranſire onus,
qvod per ſe patet, cum rem ipſam afficiat.

Ad L. Alienares. 20.

SUMMARIA.

REm alienam qvando pignori dare liceat? n. 1.
*An ſi pluribus uno die res obligetur, omnes
ſint pares? 2.*
*Si per creditorem ſtet qvo minus pecunia accipia-
tur, cujus periculo ea pereat? 3.*
*Qvatenus ſi duobus eodem momento res obliga-
tur æqvalis omnium ſit cauſa? & 6.*

IN princ dicitur, rem alienam oppignora- 1.
tam valde affectam iſto onere eſſe, ſi conſen-
ſus Domini per ratihabitionem ſubſeqvatur.
In §. 1. dicitur, qvando pluribus ſimul obligatur 2.
res, omnes eſſe pares, ſecus eſſe puto, ſi qvidem
eodem die, ſed conſtet de prioritate horæ,
contra *Cujac. ad h. t. tom. 1. p. 1200.* nam
omnino ſecundo non potuit non niſi cum
onere anteà impoſita obligari. *vid. not. ad l. 16.* 3.
§. 8. ff. pign. In §. 2. Si per creditorem ſtet, ut
oblata pecunia pereat caſu, periculum ſuſtinet
creditor, qvi tenebitur ad pignus reſtituendum.
In § ult. dicitur de debitore, qvi creditori pig-
nus in ſolutum dat, non poteſt repetere. 4.
qvia exceptio rei venditæ debitori ob-
ſtaret.

Ad §. 1. Duobus una res oppignorata,
& ſimul & eodem momento, æqvalis omni- 5.
um cauſa, qvod *Bart.* intelligit, qvod utriq;
in ſolidum obligata ſit, & ideò hic vult, ſi ci-
vitatis & civium bona obligata ſunt pro debi-
to, qvod ſingulorum civium bona in ſolidum
teneantur. Sed eam interpretationem reji-
cit *Harim. Piſt. p. 1. q. 37. n. 21.* Nam hic non
dicitur, qvod in ſolidum ſingulis obligetur.

6. Sed recipit hic §. lumen ex *L. 10. & l. 16. §. 8. ff. de pign.* oam in §. 8. dicitur, qvod ſi eodeio momento utriq; res obligetur, utriq; pro qvantitate ſua obligetur, ſed io ſolidum, ſi diverſis vicibus obligata.

Ad L. Si pignore. 22. princ.

SUMMARIA.

An Creditor, qui rem pretioſam ſubſtipulatione evictionis præſtanda in duplum vendidit, duplum à debitore repetere valeat? n. 1. & 2.

1. QVicqvid occaſione rei oppignoratæ adqvirit creditor, ſorti imputat, v. gr. ſi duplum conſecutus eſt actiooe furti à fure. *Baob. de pign. lib. 5. cap. 22. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2. th. 5.*

Ad §. 2. Vid. infrà ad leg. pen. ff. de Diſtr. pign.

2. *Ad §. ult.* Creditor veodidit pignus, rem ſcilicet pretioſam, & qvia in eo loco ſolebant illæ res, cum ſtipulatione præſtandæ evictionis in duplum, vendi, creditor etiam ita veodidit. qværitur ao creditor ſubſecuta evictione duplum recuperare poſſit à debitore? qvod affirmatur, ſi aliter rem vendere non potuit, aut ſi cum hac cautione pluris vendiderit, qvam ſine ea vendere potuiſſet. *Neguz. memb. 2. p. 1. c. 6. n. 41. Bach. de pign. l. 3. c. 25. n. 5.* Colligitur etiam, ſemper aliqvem excuſari, ſi qvid egerit ex more regionis. *Gothofr. hic & Bach. d. l.*

Ad *L.* Eleganter. 24. pr.

SUMMARIA.

AN, ſi hypothecata res ſit in ſolutum data & evicta, actione pign. agatur? n. 1.

Conſilium pro Creditore. 2.

An in dubio res habeatur pro pignore, an verò pro ea, qva in ſolutum data? 3.

Reproba moneta non ſufficit ad liberandum pignus. 4. & 5.

An ſi creditor pignus vendidit, & nondum precium accepit, debitor expectare debeat? 6.

1. HYpothecatâ re in ſolutum data, & poſteà evicta, non agitur actione primitiva pignoratitia, ſed utili ex emto, qvia datio in ſolutum eſt inſtar venditioois. *Br. in L. ſi qvis aliam. 46. pr. de ſolut.* Cujac. l. 19. obſ. 38, Dec. *conſ. 449. n. 38. Ricc. deciſ. collect. 495. Stephanus Gratianus t. 1. diſc. 3. n. 14. & ſeqq. Surdus conſ. 145. n. 34. Bach. de pign. l. 3. c. 31. n. 4. & ſeqq.* Ideoque creditor proteſtando debet dicere, ſe nolle recedere ab obligatione priſtina *Capolla cautela 123. Gratianus d. l.* & ita reſp. menſe Ju-
2. nio anno 1658. & ideò dans in ſolutum, etiam ad evictionem præſtaodam tenetur. *Dec conſ. 99. n. 4. Gratianus tomo 1. deciſ. cap. 3. n. 16. & ſeqq. Caballinus de evict. §. 4, n. 14.* Saoè in dubio ao res data ſit in ſolutum, an ut pi-
gnus, præſumendam eſſe datiooem io ſolutom tradit poſt alios *Menoch. l. 3. præſ. 150.* cujus ratiooes valdè infirmæ. Nam inqvit, ſi pignus præſumeretur, eſſet fœneratitius contractus, ſcilicet Antichreticus; ſed hæc ratio tantum urgeret io rebus frugiferis, & qvid abſurdi, ſi res frugifera tacitè pignori nexa cum jure antichretico? *per l. 8. in quibus caſis pignus tacitè.* Altera adhuc infirmior. Ideoqve quia translatio dominii non præſumenda, ſed probanda, jura libentius amplectuntur, qvod minus eſt, & per donationem in ſolutum gravaretur Creditor, ſi invitus acceptare teneretur, ideò niſi præſumtiones aliæ pro datione militent, pignus præferrem, præſertim ſi alia conjectura concurrat, ut retentio chirographi, ut in ſpecie, qvam tractat *Dn. Mev, p. 2. dec. 91.*

Ad §. 1. Qvi reprobam pecuniam 4.
ſolvit noo liberat pignus; unde probant, reprobata qvalitate intrinſeca pecuniæ, eam ſolvendam eſſe ſecundum bonitatem pecuniæ tempore contractus; oam de immutata in-
trinſeca qvalitate intelligunt cum *Lud. Rom.* 5.
Corhman. conſ 36. n. 58. Præterea moneta reproba vel ærosa non meretur nomen monetæ ut ex hoc §. 1. probant *Albert. Brun. de Moneta. part. 2. n. 22. Cagnol. ad L. quod te. 5. n. 95. de Reb. creditis. hoc alioq; referens Georg.*
Schultz. de oblig. pecun. c. 4. n. 12. p. mihi 155. In 6
§. 2. dicitur, ſi creditor pignus vendidit, & nondum pretium acceepit, tamdiu expectare debere debitorem, dooec creditor pretium acceperit; cui noo obſtat *L. pen. h. t.* qvæ dicit, creditorem audiri noo debere, ſi velit delegare emtorem. Nam reſpondet *Wiſſenbach. d. d. 27. th. 8.* aliud eſſe delegare emtorem, & aliud mandare actiones, ut per ſe patet, & in *h. l.* alternativè jubetur expectare, aut ceſſionem acceptare. &c.

Ad L. Si ſervos. 25.

SUMMARIA.

AN Creditor expenſas utiles repetat? n. 1.

Qvid ſi valde magnæ ſint expenſæ? 2.

Vidua non poteſt pro lubitu ædificare ad gravandos agnatos. 4.

UTiles expenſas recuperat creditor, ſi vel 1.
expreſſa vel præſumta domini voluntate factæ. Sed noo dicuntur utiles impenſæ, qvæ tam magnæ ſunt, ut Dominus cogatur rem habere pro derelicta, ſed potius videntur factæ in fraudem Domioi. Ideoqve hæc à Judice erunt diſpicieoda, ut neqve delicatus debitor, neqve onerosus creditor audiatur, *per h. l. in fin.* qvæ cautela ſæpe allegari ſolet. *Caſtr. hic. n. 4. Neguz. p. 7. m. 3. n. 18. Perez in Cod. n. 16. Gail. l. 2. obſ. 12. n. fin. Dn. Mev. p. 5 d. 312.*

p.5. d. 312. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 3. in fine. Bach. de pign. l. 3. c. 9. n. 4. Garcias de Expenſ. c.
3 *t. n. 31. Franzk. h. t. n. 33. Zaſ. h. t. n. 14.* Nota etiam mediè eſſe rem decidendam in dubio, ut utriqve conſulatur. *Dn. Mev. p. 3. dec. 79. n. 6.*
4 Colligit etiam ex hac *L. Dn. Mev. p. 3. dec. 251.* non eſſe permittendum viduis jure retentionis utentibus, ut pro lubitu ædificent, ſed potius per mandata inhibitoria ad inſtantiam vaſalli vel agnati impediri poſſunt.

ad L. non eſt mirum. 26.

SUMMARIA.

Pignus conventionale, prætorium & judiciale quomodo conſtituatur? n. 1. & ſeqq.

An ad pignus prætorium & judiciale ſemper requiratur realis immiſſio? 5. 6. & 7.

1 Pignus regulariter, quando ex contractus, conventione conſtituitur, vel ſola, vel ſimul traditione, ſed prætorium & judiciale pignus conſtituitur per Judicem, dum immittit credi-
2 torem vel ob contumaciam debitoris, qvale
3 pignus eſt prætorium, vel ob rem judicatam, aut inſtrumentum liqvidum, qvale eſt judiciale
4 pignus. Sed & teſtamento conſtituitur, dum pignus creditori conſtituit teſtator. *conf. ad hanc legem Cephalus lib. 5. conſ. 708. n. 150. Thomas Grammat. dec. 51. n. 3.*

Ad §. 1. Pignus prætorium non conſti-
5 tuitur, niſi fiat realis immiſſio. *Carpz. p. 1. Juriſpr. conſt. 28. def. 139.* idem in judiciali pignore. *Carpz. p. 1. dec. 62. n. 2. Modeſt. Piſt. part. 4. qv. 165. n. 2. Richter de Privilegiis Creditor. diſp. 10. ſect. 3. p. 287. & ſeqq.* Decretum Judicis ſufficere, putat hic *Buſius & Grœnwegen*, quod de ſuo loco cum loqvatur, ſuo etiam loco re-
6 linqvo. Sed qvando Judex facto latronum, aut ipſius debitoris impeditur, tunc creditor pro immiſſo habetur, *per l. 12. & ſ. ff. de rebus au-*
7 *thorit. jud. poſ.* idem ſi judex tergiverſetur & moras nectat in exeqvendo decreto, nam hæc mora non præjudicat Creditori, cui immiſſio decreta. *Carpz. p. 1. dec. 53.*

ad L. Petenti. 27.

SUMMARIUM.

Quâ actione repetam ab hæredibus vas aureum, quod Titio defuncto dedi, ut pro ſummâ mihi mutuò dato, quam repetierat, alii interim oppignoraret?

Titius repetabat à me centum mihi data mutuo, ego carens pecunia do vas aureum, ut illud Cajo pro tali ſumma pignoraret, Titius poſtea deceſſit, relictis duobus hæredibus, quæritur qva actione repetam? R. Si liberavit Titius, agitur ad exhibendum contra ſingulos, quatenus ſcilicet alter exhibere poteſt, cum ſit actio in rem ſcripta; vel aureum id vas eſt adhuc apud Cejum, & tunc contra ſingulos datur actio præſcriptis verbis, quia commodatum non eſt, cum ſit gratuita commodatio; unde ſinguli hæredes tenentur ad repignorandum & reſtituendum, qvæ obligatio eſt facti individui, dependentis à voluntate tertii, qvi non eſt diviſurus, nec eſt in facultate debitoris, liberare pro parte. *conf. Berous q. 123. & Zæſius h. t. n. 6. & Molinæus ſeu Cabat in tr. divid. p. 3. n. 259. & ſeq.*

ad *L.* Si Creditor. 28.

SUMMARIUM.

An Titio, qui pignus amiſſum invenit, mihi Creditori ſatisfecit, exceptio detur contra debitorem pignus repetentem?

Rem mihi pignori dediſti, eam caſu amitto, & invenit eam Titius, contra hunc ago actione hypothecaria, qvi autem alternativè poſſeſſor, tenetur aut poſſeſſionem hypothecæ in me transferre, aut debitum, pro qvo datum mihi pignus, ſolvere, ideò poſterius Titius facit, ſolutione mihi facta, tu vindicas rem à Titio, qværitur, an detur exceptio Titio? & hoc affirmatur. Nam exceptio doli datur, niſi æſtimationem litis, & qvod ille mihi ſolverit, ei reſtituas. *Cujac. t. 1. pag. 1932.*

Ad *L.* Qui Ratiario. 30.

SUMMARIUM.

Creditor tenetur de caſu, ſi propria authoritate rem obligatam occupat.

Creditor, qvi propria authoritate occupat rem obligatam, tenetur etiam de caſu poſteà contingente, in illa re, ſecus ſi debitor licentiam dederit. *Bart. Bald. Caſtr. h. t. Innocent. in 2. verum & c. poſtulati §. de foro compet. Bach. de pign. lib. 5. c. 21. n. 4. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. a. th. 6.*

ad *L.* Si Pecuniam. 33.

SUMMARIUM.

An detur actio pignor. pro reſtituendo prædio in antichreſin data?

Quæritur, an pro reſtituendo in antichreſin prædio dato, oblata vel data ſolutione ſortis detur hæc Actio? Videtur qvod non, quia Antichreſin videtur differre ab aliis pignoribus. Sed affirm. qvia Anthichreſis ſpecies eſt pignoris. *Vid. Alciatus lib. 2. diſpunct. c. 3.* Ad Antichreſin repetendam ergo datur hæc actio.

ad L. Titius. 34.

SUMMARIA.

Ex poſt facto valet in pignore lex commiſſoria, juſto pretio. num. 1.

An

An debitor rem redimere poſſit, quam cum mihi pignori dedit, & ego vendere volui, rogatu ipſius emi æquo pretio? 2.

1. EX poſt facto poteſt placere, quod pignus ſit venditum creditori juſto pretio. Unde colligunt, licet Lex commiſſoria in pignore ſit prohibita, quod cum multis ampliationibus explicat fuſius *Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 7.* valere tamen hujusmodi pactum, ut pecunia non ſoluta res pignorata emta eſſe debeat, juſto tamen pretio. *l. 16. §. fin. h. t. Covarr. lib. 3. reſol. c. 2. n. 8. Mantic. lib. 11. tit. 10. n. 19. Trentac. lib. 3. tit. de pign. reſol. 11. n. 14. Carpz. lib. 5. Reſp. 12. Dn. Struv. Exer. 19. fin. vid. Chriſt. v. dec. 32. n. 9. & ſeq. Dn. Lauterbach. d. l.* Sed licet hoc verum ſit, rectè tamen monet *Menoch. remed. 5. adipiſc. poſſeſſ. n. 42.* & *Rodericus in tr. de Cenſibus l. 2. q. 2. n. 23.* hic de Commiſſoria non agi, ſed de datione in ſolutum. De qva etiam in *L. elegan-*
2. *ter h. t.* Nam ſpecies facti hæc. Accepiſti à me centum, & dediſti pignus, quod poſteà te moras nectente volo vendere, Tu petis à me, ne vendere, ſed emere hoc vel illo pretio, quod factum, & deſuper inſtrumentum confectum, quæritur an poſſis redimere rem oblato debito? Neg. qvia res vendita. Nihil hic de lege Commiſſoria. *Vid. Cujac. t. 1. p. 1692. & Carol. Molin. de Commerciis uſur. n. 366. & Dn. Lauterb. ad h. t. § 1. th. 7.*

Ad L. Cum & ſortis. 35.

SUMMARIA.

C*Ur pecunia ex venditione pignoris redacta prius in uſuras, poſteà verò in ſortem imputetur? n. 1.*

Quo effectu Creditor pignus verè dicatur poſſidere? 2.

1. QUicquid pecuniæ ex pignoris venditione conficitur, prius in uſuras, poſtea in ſortem eſt computandum. Rationem hic aſſignat *Bachovius de pign. l. 3. c. 30. num. 1.* qvia hic non debitor ſolvit, ſed creditor ſibi. Sed & ſi debitor ſolviſſet, primo uſuras debuiſſet ſolvere.

2. *Ad §. 1.* Creditor pignus vere poſſidet, ex quo *Dn. Mev. p. 5. dec. 94.* remedia poſſeſſoria ipſi tribuit, qvod potiſſimum intelligendum de avocanda poſſeſſione à raptore, licet alii fictam poſſeſſionem & ſecundum quid intelligant. *Menoch. remed. 9. recup. poſſ. num. 197. & ſeqq. & Dd. ad l. 1. § 15. de adqvir. poſ. præſertim Zaſius.*

Ad L. Si qvis in pignore. 36.

SUMMARIA.

F*Urti reus eſt, qui pro conſtituto, non conſtituendo, pignore vilius ſubſtituit. n. 1.*

An & qvando de ſtellionatu teneatur, qui duobus rem oppignorat? 2. & 3.

SI quis pro conſtituto pignore aliqvid ſubſti- 1.
tuerit vilius, furti crimen committit, ſecus in conſtituendo; qui autem rem alienam pignori dat, vel alteri oppignoratam, ſtelliona- 2.
tus crimen committit. *Gometz. tom. 3. reſol. c. 7. Petr. Greg. lib. 37. Syntagmatu. c. 14.* No- 3.
tetur autem hic limitatio, qvod crimen ſtellionatus non incurrat, qui rem duobus oppignorat, ſi res tam pretioſa, ut ambobus ſufficere poſſit, *Bach. de pign. l. 3. c. 8. n. 1. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 3. th. 4.*

ad L. Gajus Sejus. 39.

SUMMARIA.

C*Aſus legis refertur. n. 1.*

Rationes decidendi. 2.

Reſpondetur LL. obſtantibus. 3.

Filius, qvi ſubſcripſit inſtrumento venditionis à matre facta non ſibi præjudicat in Retractu 4.

SPecies facti eſt. Gajus fundum ſuum loco pi- 1.
gnoris Titio obligavit, poſteà convenit inter eos, ut ad decennium in compenſationem debiti uteretur fundo Creditor: Nondum elapſo decennio, Titius fundum prælegat primogenito, cum hâc falsâ demonſtratione, qvem à Gajo emi, Cajus ut teſtis ſubſcripſit teſtamento, an hæc ſubſcriptio ei præjudicat? Neg. nam ſubſcribens ſe actui, v. gr. Teſtamento ut te- 2.
ſtis, non videtur approbare contenta Teſtamenti, Actus enim teſtandi invito teſte fieri poterat, & forte non perlegit, vel audivit verba teſtamenti. *hic & l. 34. § 2. de Legat. 2. l. 11. C. de obl. & act. Petr. Barb. in L. qui dotem 34. n. 162. ff. ſolut. matr. Paul. Caſtr. l. 1. conſ. 216. Anton. Gabriel. l. 1. tit. de præſumt. concl. 3. n. 22. Zaſ. l. 1. conſ. 14. n. 110. Thab. in Barb. l. 17. 60.*
ax. 1. Non obſtat huic Legi *L. 26. §. 1. ff. de pi-* 3.
gnor. l. 38. §. 1. ff. de Donat. inter virum l. 1. §. 4. ff. quòd juſſu: nam reſpondet *Wiſſenb. d. d. 27. th. 20.* multum intereſſe, an quis animo ſe obligandi ſubſcripſerit, an teſtimonii tantum perhibendi gratia. *Duar. h. t. c. 6. & quos d. l. citat. Wiſſenb.* Sic filius, qui ut teſtis ſubſcripſit in- 4.
ſtrumento venditionis à matre factæ (vel etiam à patre) ſibi non præjudicat in Retractu. *Hartm. Piſt. p. 3. q. 17. Sande l. 3. t. 5. q. 8.*

ad L. Debitor. 40. §. ult.

SUMMARIUM.

An, qui mihi pro 60. flor. & alii pro 80. flor. pignori dedit rem 200. flor. valentem, actione pign. contraria teneatur?

DEdiſti mihi pignus, cujus valor eſt 200. Fl. pro 90. Fl. poſteà idem pignus obligas Titio pro 80. Fl. qværitur, an poſſis conveniri actione pignoratitia contraria, qvod alii obligatam rem oppignoraverit Titio? & Reſp. qvod non, qvia pignus utriq; poteſt ſufficere, non captus eſt Titius, & ego acceptis 90. Fl. libentiſſimè pignus cedam Titio.

Ad

ad L. Rem alienam. 41.

SUMMARIA

AN, ſi rem alienam dedi pignori, & poſtea dominus factus ſum, convaleſcat pignus? n. 1.

Cur, ſi dominus debitori ſuccedat, non convaleſcat pignus? 2.

Conciliatio cum l. 22. ff. de pignor. 3.

1. LOqvitur hæc Lex de actione non pignoratitia, ſed hypothecaria, quæ hic pignoratitia appellatur, & duo ſunt caſus 1. rem alienam pignori dedi nulliter, ſed dominus rei factus ſum, ergo convaleſcit pignus; nam ſi me hypothecaria actione conveniret creditor, & ego exciperem, rem in meis bonis non fuiſſe, improbè reſiſterem, & propriam turpitudinem allegarem. Sed e 2. caſus eſt ſi do-
2. minus debitori ſuccedat, non convaleſcit, qvia ratio hic non debet locum, quia ipſe non obligavit. Pugnam inter *h.* & *L. 22. ff.*
3. *de pignor.* quomodo concilient Dd *Vid. Bach. in Tr. ool. 2. diſp. 1. th. 5. lit. A. & de pign. l. 2. c. 4. n. 4.* Præcipua conciliatio eſt inter Jus ſtrictum & æqvum. Sed valdè probabile eſt, fuiſſe inter JCtos hâc de re diſſidium, quod agnoſcit *Hotom. l. 5. obſ. 18. Buſius hic. Bach. de pign. l. 2. c. 4. n. 8. & de Action. d. 3. th. 36.* qvos laudat & ſeqvitur *Wiſſenbach. d. d. 27. th. fin.* Si in foro talis caſus contingeret, ſeqverer Modeſtinum *in d. l. 22.* cujus opinio æqvior, Pauli ſubtilior. Et juxta Modeſtini opinionem in Gallia judicatum, refert hic *Grœnwegen.* Et Modeſtinus fuit Paulo ſerior, & merito Pauli ſubtilitati præferendus. *Vid. Cujac. tom. 1. p. 599. & ſeqq. conf etiam Arius Pinellus ad l. 1. C. de bonis mat. p. 3. n. 83. verſ. limitatur tertio ex notabili textu. Alciatus lib. 7. Parerg. c. 14 qui legit num. pro non.*

Ad L. Creditor. 42.

SUMAMRIA.

An, ſi creditor ex venditione pignoris plus quam debitum redigit, de reliquo emtorem delegare valeat, ut ipſi debitor fidem habeat? n. 1. & 2.

CReditor ego ſum & venditi pignus pro 20. Flor. obligatum, 40. Flor. Superfluum illud ſcilicet 20. Flor. poteſt pignoratitiâ actione repetere debitor. Sed pone me nondum conſecutum eſſe pretium, an poſſum delegare emtorem, ut debitor fidem emtoris ſequatur me liberato? qvod negat JCtus. Sed teneor ſolvere, aut mandatæ actionem contra emtorem, meo tamen periculo, *p. l 24. § 2 h. t.* & ideo hæ leges non ſunt contrariæ, cum L. 24. de delegatione & novatione, *de L. 24. §. 2.* de ceſſione loqvatur. *Cujac. tom 4. p. 8 0 3.* ubi verba legis ultima (ex facto) ita emendat (ex pacto) *Aliter Bachov. de pign. l. 5. c. 22 num. 2. Buſius hic & Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. theſ 7.*

LIBRI DECIMI QUARTI TIT. I.

De Exercitoria actione.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

QUare Exercitor navis teneatur ex contractu cum magiſtro inito? n. 1. & 2.

An exercitor teneatur, cujus magiſtrum navis in Hollandia conduxi, ut halleces adveheret, isq; vectigal non ſolvit, halecibus pro dimidia fiſco addictis? 3.

Quare exercitor de nautarum delicto, non verò ex contractu teneatur? 4.

An teneatur ex contractu, cum ſubſtituto magiſtro inito? 5.

Quare præfectus claſſi bellicæ non puniendus, qui ſui Principalis mandatum in conflictu non obſervavit? 6.

Magiſter per patientiam quoq; conſtituitur. 7.

De quibusnam contractibus magiſter teneatur Exercitor? 8.

Exercitor tenetur etiam cum magiſter pecuniam acceptam in alium uſum convertit. 9.

Exercitor non tenetur, cum fines mandati magiſter excesſit. 10.

Qui præpoſitus eſt ad locandum, non ſtatim poteſt exigere? 11. & 12.

Si plures ſint magiſtri, quomodo teneatur exercitor? 13.

Quid ſi conducere per averſionem? 14.

Et mulier, & pupillus tenentur ex præpoſitione. 15

Quatenus Pater ex præpoſitione filii? 16.

Cum magiſtro etiam agi poteſt. 17.

Exercitoria actio eſt qualitas actionis. 18.

Quatenus Exercitori contra eum, qui cum magiſtro contraxit, actio detur? 19.

Cum plures navem exercent, quatenus contra ſingulos in ſolidum actio detur? 20.

EXercitor navis, ad qvem ſcil. omnes reditus pertinent, ſive ſit Dominus, ſive per averſionem conduxerit. *l. 1. §. 15. h. t. de quo Tholoſ. lib. 26. c. 9. n. 6.* Si præficiat navi Magiſtri, qui enim cum Magiſtro contrahit, conditionem ejus ignorat, & fidem præponentis ſequitur. Sicut in inſtitore á mercatore tabernæ præpoſito, & hoc qvidem in Exercitoria 1.
2.
3

ligitur ex hâc lege, quod ſciens ſe non eſſe
2. ſolvendo rem emit, venditorem re privaturus,
non accipiat dominium, & venditori detur rei
vindicatio. *Carpz p.1.c.28.def.18. Berl. p.1.
concl. 64. n.58.* & ita in Facultate noſtra menſe
3. Junio anno 1661. pronunciatum ſcio. Sed o-
portet præſumtiones fraudis & doli eſſe evi-
dentes; nam poſſet quia ſine dolo accipere,
ea ſpe fretus, ſe multum hac re lucraturum,
& pretium ſoluturum, quæ ſpes tamen ſæpè
fallit. Colligitur etiam ex lege, furtum rei
ſuæ aliqvando committi, ut obſervavit *Gloſſa
hic.*

Ad L. Si convenerit. 4.

SUMMARIA.

*An pignus vendi poſſit, ſi nihil de hoc actum? n.1.
Quid ſi actum, ne venderetur? 2. & 3.*

1. SI nihil eſt in datione pignoria actum, an
vendi debeat quæritur? Reſp tunc nihilo-
minus vendi poteſt, ac ſi hoc actum eſſet, ſed
præcedente trina denunciatione. *Molin. diſp.
538. n.3. Hartm. Piſtor. part.3.q.18.num.2. Don.
2. de pign. c.10.* Sed ſi actum, ne venderetur,
nihilominus vendi poteſt, ſed præcedente
trina denunciatione, quia contra ſubſtantiam
& cauſam finalem pignoris eſt pactum, ne ven-
datur. *Bach. in tr. vol. 2. diſp.1. th. 8. lit.E.*
Et idem *Bach. de pignor.l.3.c.22.n.1.* quod
3. limitat *Signorolus de Homo Deis in rep. l. ubi ita
donatum. ff. de Donat. mortis cauſa.* niſi ex-
preſſe actum, ne ullo modo venderetur, etiam
poſt trinam denunciationem, ubi tamen ſalvi
ſunt alii pignoria effectus. *Buſius ad h. l.* qui
rectè notat, de his ex ſtylo Judiciorum, in qvi-
bus materia hæc freqventiſſima, optime ju-
dicari.

ad *L.* Qvamvis venerit. 6.

SUMMARIA.

*AN creditor à creditoribus reliquis compelli
poſſit, ut pignus vendat? n,1.
Qvomodo hæc L. limitetur? 3.
Creditor ſi quid pluris ex vendito pignore con-
ſecutus eſt, debitori reſtituit. 4.*

IN pr. dicitur, creditorem compelli non
1. poſſe, ut pignus vendat, niſi res multò majo-
ris pretii ſit, tunc enim cogi poteſt, ut etiam
cæteris creditoribus ſatisfiat. *Buſius ad h. l.
Bach. de pign. l.3.c.30. num.3.* Igitur ſecun-
dus creditor petere poteſt, ut pignus diſtraha-
tur & primo ſatisfiat, aut ſi primus retinere
velit, ſuperfluum reſtituat, & non poteſt pri-
mus petere, ut ex fructibus pignoris ſibi ſatis-
fiat, ſi ſecundus inſtet. *Dn. Mevius part. 4. dec.
346.* Colligitur etiam ex hoc pr. quod electio,
2. quæ in cautelam creditoris conceſſa, competat
etiam ſoli creditori. *Tiraq. de Retr. Conſ. §.2. gl.
3. n.18. Colerus de proc. exec. p.1.c.8. num. 28. &
ſeq. Gomez. tom. 2. n. 42. Berlich. dec. 103. Natta
conſ.451.n.35.* Limitatur etiam hæc lex, ut credi- 3.
tor compellatur vendere, qvando non tantum
licentia vendendi data eſt creditori expreſsè, ſed
hoc etiam additum, quod in eo, qvo minoris
vendidiſſet, qvam eſt in debito ſortis & uſura-
rum, illud redderetur creditori à debitore;
nam propter hanc adjectionem compelli po-
teſt, ut vendat poſt ſtatutum tempus, alioqvin
creditor nullam habebit actionem, contra de-
bitorem. *Paulus Caſtrenſ. hic.* qvi id notan-
dum eſſe dicit, & *Paulus Pariſius vol 1. conſ. 91.
n. 15. & duobus ſeqq. arg. l. inter creditricem 69.
ff. de fidejuſſ.* In §. fin. hoc habetur, quando 4.
creditor vendidit pignus & plus debito conſe-
cutus ab emtore, ſuperfluum pretii per hanc
actionem pignoratitiam repetitur, ita ut cre-
ditor ad uſuras etiam teneatur, ſi fœnori expo-
ſuit pecuniam, aut ipſe uſus eſt, non ſi in de-
poſito habuit *hic & l. ult. de Diſtr. pign.* Idem
eſt, ſi qvid ex fructibus percepit creditor *l.5. §.
21. ut in poſſeſſ. legat. Franzk. h. t. n. 21. Zoeſ. h. t.
n. 10.* conferri poteſt *Soc. Junior ad l. 1. ff. de
Adquir. poſſ. n. 464.*

Ad L. Si neceſſarias. 8.

SUMMARIA.

*CUr impenſa à Creditore facta omnes repe-
tantur? n. 1.
Caſus, ubi fructus in ſortem non imputantur. 2.
Commentarienſis incarceratum detinere poteſt,
donec expenſa in cibarius facta refundun-
tur 3.
An, ſi ex duobus pignoribus unum vendidi, pro-
miſſà evictionis præſtatione, alterum ex
ſoluto debitò retinere valeam propter evi-
ctionem? 4
An Creditor, qui penſiones aliquot annorum ſub
pignore ſtipulatur, ſtatim poſſit vendere? 5.
Contractus præſumuntur tranſire in hæredem. 6.
& 9.
Quid ſi adjecta particula taxativa? 7. & 8.*

IMpenſæ in rem pignoratam factæ per con- 1.
trariam pignoratitiam actionem repetuntur,
licet ſint modicæ, nam aliud eſt in commoda-
to, ex quo utilitas ad commodatarium perti-
net, ex pignore verò percepta utilitas omnis 2.
ſorti imputanda. *Gl. & Bart. hic.* Sunt tamen
caſus, in quibus fructus non in ſortem impu-
tandi, non tantùm ubi uſuræ promiſſæ, ſed e-
tiam quando creditor induſtria ſua ex re ſterili
fructus collegit. *vid. Card. Mant. de tac. & amb.
convent. lib. 11. tit. 8. Lud Molina de Juſt. & Jur.
tr. 2. d. 320. Alex. Trentacinq. l. 3. var. reſol. tit.
de pign. reſol. 2. n. 9. Mozius de naturali pign.
n. 7. & ſeqq. conf. Chriſtin. vol 3. dec. 32. n. 5.* Ex 3.
princ. hujus legis colligunt etiam, poſſe com-
mentarienſem etiam perſoluta ab incarce-

terato mulcta, vel eo abſoluto, eum detinere, donec reſtituerit expenſas neceſſarias pro cibatus, & pro ſervitus, qvod apud nos fieri ſolet, abſoluto inqviſito, & ita judicatum refert *Franc. de Clapper. l. 2. dec. cauſa 67. qv. un. conf. Guido Papa dec. 448.* Solent hodiè Commentarienſes lectos abſoluti tamdiu retinere.

4. *Ad §. 1.* Duo habui pignora, unum vendidi & qvidem promiſſâ præſtatione evictionis, an ſi debitor ſolverit debitum, poſſim alterum pignus retinere, donec mihi ſuper promiſſa indemnitate ſatisfiat? Videtur qvod non, qvia mihi imputare debeo, qvod evictionis præſtationem promiſerim. Sed reſp. fortè aliter emere noluit, ideoqve tamdiu retinere poſſum. *vid. Bach. de pign l. 3. c. 25. n. 4.*

5. *Ad §. 2.* Qui penſiones aliqvot annorum
ſub pignore vel hypotheca ſtipulatur, qværitur, an ſtatim qvando primo anno in mora eſt, poſſit creditor vendere? & diſtingvitur, an ita conventum, ut pignus vendere liceat, niſi qvæqve pecunia ſua die ſoluta fuerit, an ita, ſi qva pecunia ſua die ſoluta non fuerit: illo caſu non licet vendere, ſi in primo caſu ceſſatum, ſed benè in poſteriori, ratio, qvia in primo caſu relatio fit ad omnes terminos ſimul, ſecundo caſu ad ſingulos terminos. *Bachov. de pign. l 3. cap. 23.*
6. *num. 3.*

Ad §. pen. Contractus & pacta non præſumuntur perſonalia, ſed in hæredem transeuntia, & qvilibet etiam hæredem ſuum obligare voluiſſe præſumitur. *hic & l. 38. pr. de Verb. Obl.*
7. Exceptio tamen in compromiſſio. *l. 27. §. 1. de Arbitr.* Et ex hoc §. colligere etiam voluerunt, etiamſi addita fuiſſet particula excluſiva, perſonam tamen in dubio extraneam excludi, non hæredem. *Dd. refert. Hartm. Piſtor. p. 2. qv. 26. num. 11. Gœdd. de contrah. ſtipulat. cap. 9. concl. 7.*
8. *num. 147. Petr. Peckius ad c. 46. de R. J. lib. n. 9.*
Sed rectè monet *Tiraqvell. de Retr. convent. §. 1. gl. 6. num. 7.* particulam tantùm, non contineri in pacto, ſed eſſe tantum particulam JCti referentis factum, ideoqve poſſit de illa ſententia dubitari. Putarem igitur indagandum, qvo fine particula taxativa appoſita videatur, &
6, annon aliud qvid excludat, qvam hæredem. Recepta tamen eſt ſententia Doctorum, pactum perſonale, ſeu ad certam perſonam reſtrictum, licet ſit addita particula excluſiva, non excludere, ſed comprehendere perſonam hæredis, cui facta promiſſio, & qvod promittens de ſuo facto hæredis, qvam rationibus multis confirmat *Menoch. conſ. 705. num. 6. & ſeqventibus.* in qvam ſententiam poſt longam diſputationem etiam tranſit *Tiraq. d. gl. 6. num. 10. in fine.* & contrarias rationes refutat *Menochius dict. leg. numer. 20.*

ad L. Si rem alienam

SUMMARIA.

An res aliena pignori dari poſſit? n. 1. & 2.
An admittatur in act. pignorat. exceptio, Tu non es Dominus? 3.
Pignus & hypotheca qvid differant? 4.
An hypotheca tantùm ſit immobilium? 5.
Act. Pignor. non prius datur, qvam ſi Creditori ſatisfactum. 6.
Qvando hæc actio naſcatur? 7.
An pignoratitiæ actioni præſcribi poſſit? 8.
Caſus, ubi pignoratitia datur, debito non ſoluto. 9.
An pignus reſtituendum, ſi pendente judicio offeratur debitum? 10. & 11.
Pignoratitia actione convenitur creditor, oblatâ pecuniâ, licet antea abſolutus ſit. 13.

Res aliena purè qvidem pignori dari neqvit, 1.
niſi domino volente. *l. aliena res 20. h. t.* aut ſub conditione. *l. pen. C. Si res aliena pignori data.* Aliam exceptionem ſtatuit *Wiſſenbach. d. 27. th. 17. in l. 4. C. in qvibus cauſis pignus tacitè contrahatur.* item *in leg. 3. §. 1. ff. qvi potiores in pign.* alioſqve caſus recenſet *Wiſſenbach.*
d. l. & Coll. Arg. ad tit. qvæ res pign. Hactenus 2.
tamen valet alienæ rei oppignoratio inter ipſos contrahentes, ut pariat perſonalem actionem pignoratitiam. *hic & l. 22. §. 2. h. t. Molina disp. 529. num. 3. & ſeq. Neguzant. de pign. m. 3. p. 2. num. 65. Moz. in tit. de rebus qvæ pignori num. 5. conf. Donell. & ibi Hillig. l. 14. c. 2. lit. I.*
Dn. Franz. num. 30. h. t. Nec admittitur in hac 3
actione exceptio, Tu non es dominus, nec reqviritur probatio dominii in hac actione pignoratitia, & multo minus admittenda exceptio hæc contra contrariam actionem, diceret debitor, Ego non fui dominus, nam propriam turpitudinem allegaret. *Vid. Neguzant. membr. 3. part. 2. n. 65. & part. 7. membr. 3. n. 12.*

Ad §. 2. Propriè pignus dicitur qvod ad
creditorem tranſit; quod non tranſit, vocatur 4.
hypotheca. Ideoqve inter hæc magnum diſcrimen eſt. Nam pignus propriè dictum (nam in lata ſignificatione etiam hypothecam complectitur) eſt contractus realis, qui non niſi tradendo pignus celebratur. Sed hypotheca eſt conventio, & ſic nudo conſenſu conſtat, ex qva conventione jure prætorio actio realis &
jus hypothecæ, ſeu jus in re oritur. *l. 17. §. 2. ſu-* 5.
prà de pactis. Quod autem *Zaſius h. t. in princ.* ſtatuit, hypothecam eſſe tantum immobilium, id verum eſt ut plurimùm. Nam non video, qvomodo hypotheca non poſſit eſſe etiam in mobilibus, in pretioſis, ut in bibliotheca &c. Et quid freqventius, qvam qvod hodiè hypotheca generalis ſoleat conſtitui in mobilibus & immobilibus, ſpecialis quoque in grege ovium, in duobus aratoriis, in frumento collecto? &c. Et ſic valdè dubia illa regula, quod ſtatua-

loqventia de pignore, etiam in hypotheca locum habeant, & vice verſa, qvam ex *Neguz. p. 1. princ. n. 1.* refert *Buſius ad l. 1.* Nam, id ex ſubjecta materia & fine ſtatui ſemper dijudicandum.

6. *Ad §. 3.* Hæc actio tunc datur debitori, ſi Creditori ſatisfactum qvocunqve modo, vel debitum fuerit ſublatum. *Oldendorp. claſſ. 3. act. 12. Perez. in C. h. t. n. 3.* Si v. gr. conventum, ut loco pignoris hujus alia pignora vel fidejuſſores dentur, & in genere, ubi actum hoc, ut à pignore diſcedatur. *Franzk. h. t. n. 19* vel ſi pactum de non petendo interpoſitum. *l. 11. §. in fine h. t. Zaſ. h. t. n. 2. Perez in C. h. t. n. 3. Oldend. cl. 3. act. 12. n. 3.* Imò licet per Creditorem ſteterit, qvo minus ſolveretur, *per l. 20. §. 2. h. t. conſ.*
7. *Gilman. tom. 1. part. 3. Voto 14. n. 6.* Sed voce naſcendi hic impropriè videtur uſus JCtus, cum actio ſtatim poſt pignus traditum competat, & effectus tantum ſuſpendatur. *Dn. Franzk. ad h. t. n. 5. & ſeq. Dn. Struv. Exerc. 19. th. 48. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 3.* Vel naſcitur hæc actio ex contractu pignoris actu primo, licet per ſolutionem debiti in actum deducatur ſecundum, *Vid. Neguz. membr. 2. part. 7. de pign. n. 8. Godd. vol. 1. conſ. Marp. 28. n. 221.* Incidit au-
8. tem hic controverſia, an pignoratitiæ actioni poſſit præſcribi? Quæ videtur affirmanda, qvia actio pignoratitia actu primu adeſt, licet in actum ſecundum deduci non poſſit, debito non ſoluto, & Jus reluendi pignoris ex contractu pignoris oritur, & non videtur adeo eſſe res meræ facultatis. Sed ſententia negans Doctorum metaphyſicas ſubtilitates non attendentium receptiſſima eſt. *Ant. Gabrielius l. 5. tit. de præſcript. concl. 7. n. 1. Bald. de præſcr. p. 5. princ. p. 4. q. 2. n. 1. & Caſtr. & Cynus. in l. 10. de Pign. act. Zaſius & Myns. ad §. 28. Inſt. de Act.* Idem *Mynſ. cent. 2. Reſp. 2. Panorm. in c. 5. §. ult. X. ut lite non conteſtat. Oldendorp. cl. 3. act. 12. §. 6. Petr. Buſius ad l. 13. de Uſucap. Berlich. p. 2. concl. 3. Cujac. ad l. 13. ff. de Uſucap. & ad tit. Cod. de præſcr. n. 30. Speid. lib. 9. in notab. Juris voce* Wiederlöſung. *Grot. l. 2. de Jur. pac. & belli c. 4. in fine & l. 4. c. 20. §. 60. Fab. de Monte de Emt. q. 7. princ. n. 5. Virg. Pingizer. qv. 41. Lud. Molina de Juſt. & Jur. tr. 2. d. 374. n. 7.* & ex Conſulentibus, *Vult. vol. 3. conſ. Marpurg. conſ. 21. n. 258. Cothm. vol. 2. Reſp. 70. n. 113. Dec. conſ. 10. n. 56. Hen. Gœden. conſ. ult. q. 7. n. 220. & n. 228. Mynſ. c. 1. decad. 4. Reſp. 31.* ubi refert, in Camera multa oppida oppignorata poſt. 200. annos fuiſſe reſtituta. *Klock. vol. 2. conſ. 41. n. 193. plures cumulans.* Et ex Practicis Cameralibus, qui in Camera ac Germanicis judiciis paſſim eam ſententiam receptam eſſe teſtantur, *Gail. l. 2. obſ. 18. & ibi Græven. Mynſ. cent. 1. obſ. 16. Gylm. in Symphor. ſupplic. t. 1. lib. 2. p. 3. not. 14. Wurmſ. lib. 1. obſ. tit. 29. obſ. 4. n. 1. Tiſemann. de Benignis in Dec. Camer. ſyns. 2. de cad. 1. vot. 9. n. 13.* Huc facit præjudicium, qvod habet *Dn. Hahn. ad Weſ. tit. de reſc. vendit. in fin. Dn. Mev. ad Jus Lub. lib. 3. tit. 4. art. 4. n. 32. & noviſſ. Dn. Lauterb. ad h. t. th. fin.* Idem conſtituit Elector Sax. in ſuis provinciis, qvi receptiſſimas ſententias ſolet retinere *p. 2. conſt. 1. ibi,* daß in Pfandes- und Wiederkauffs-Fällen / einige Verjährung oder præſcription durch aus / auch hundert und mehr jährige nicht ſtatt habe. Imo & poſt illos annos, ſi de origine ſeu de contractu pignoratitia conſtet, tale Jus reluendi non præſcribi, tradit *Cothm. vol. 2. reſp. 70. n. 113. Vult. d. l. n. 267. & ſeqq. Goddæus vol. 1. Conſ. Marpurg. 28. n. 253. & n. 262. & ſeq. Frider. Martini de Cenſ. cap. 7. n. 102. Thoming. conſ. 11. vol. 2. & Zaſ. d. l.* refert ſuo tempore vel poſt 200. annos fuiſſe admiſſos ad redimenda feuda à Majoribus oppignorata, & nuperrimè hos referens ac probans, *Jac. Andr. Cruſius in Diſp. ſua inaugur. th. 32. & in tr. de Jure offerendi c. 16. n. 30. & ſeqq.* ubi pluribus eam ſententiam probat. No-
tetur etiam, debito nondum ſoluto, interdum 9.
dari pignoratitiam, ut in caſu *l. ult. h. t. & h. l. 9. § fin.* aut ſi abutatur pignore creditor aut eam deterioret. *Neguz. p. 7. m. 2. n. 8. Weſenb. in ff. n. 7. Mozius de pign. col. 6. n. 11. & ſeq. Doring. d. l. 36.* Datur etiam hæc actio, qvando debitor deferente creditore juravit, vel abſolutus eſt. *l. 3. ff. quibus mod. pign. ſolv. l. 40. de Jurejur. Coll. Arg. h. t. th. 4.*

Ad §. fin. Ago contra te actione pignorati-
tia, nondum ſoluto debito, ſed male; ſed qvid 10.
ſi pendente judicio præpoſtere inſtituto, offeram judicialiter debitum, an poteſt ſeqvi condemnatio ad reſtituendum? qvod aff. ob rationem infrà poſitam, fortè in hunc modum, daß Beklagter die offerirte ſchuldige Gelder anzunehmen / und die Pfände aus zuantworten ſchuldig. Collige, licet realis ſolutio debiti non ſit facta, ſi tamen judicialiter offeratur, dari hanc actionem, modo pecunia oblata ſit præſens, & debitor in oblatione perſeveret. *l. 122. § pen. de V. O. Menoch. l. 2. A. q. caſu 232. n. 4. Arumæus de Mora c. 7. n. 7. & ſic in Camera Spir. judicatum refert Rutgerus Rolandus, quem citat. Hillig. in Donell. l. 16. c. 13. lit. K. Cephal. conſ. 586. n. 24.* Et ſic depoſitio hic non eſt neceſſaria ad præſentem effectum, ut communiter volunt Doctores. *Caſtrenſ. hic. Neguz. de pign. part. 5. princ. m. 3. p. 3. n. 5. Dn. Mev. p. 4. dec. 98. Barb. ad L. ſi mora. 10. part. 2. num. 54. & ſeq. ff. ſol. matr.* (Licet aliter *Sande l. 3. t. 4. def. ult.*) *conf. Anton. Faber. l. 4. C. h. t. def. 2. Peretz. in C. h. t. num. 5. Zangerus de Except. q. 3. c. 2. n. 121. Franzk. h. t. n. 17. Schulz. de oblatione cap. 6. n. 3.* Ex hoc §, colligit *Neguz. part. 7. m. 3. n. 9. ampl. 4.* Theoricam, qvod Jus ſuperveniens actori, pendente judicio ex cauſa de præterito, proſit ad obtinendam cauſam. *Gometz. tom. 2. reſol. c. 13. n. 14. verſ. unum tamen eſt. Salgado*

Sal-

Salgado in Labyr. p. 1. cap. 23. n. 48. Hartm. Piſt. l. 4. qv. 23. ubi *n. 19.* ad Appellationis inſtantiam hoc extendit. *Menoch. lib. 1. A. q. 78. n. 11.* qvia Jus ſupervenit ex cauſa de præterito, & ſic continet hic §, limitationem legis 23, *de judic. Ant. Gabriel. l. 2. commun. tit. de judic.* 13. *concl. 2. n. 1. Guido Papu dec. 422. n. 10. & P. Barboſ. ad d. l. 23. n. 64. & ſeqq.* Nota etiam, ſi 14. creditor abſolutus ſit à pignoratitia actione, qvia debitum non eſt ſolutum, non obſtante tamen abſolutoria ſententia, & re judicata, oblata judicialiter pecunia, denuò creditorem pignoratitia actione conveniri poſſe. *Hartm. Piſtor. d. l,* circa hunc §. poteſt etiam conferri *Jac. de Nigris in repet. legis, ſi inſulam. ff. de V. O. n. 319. vol. 6. & Pacianus conſ. 8. n. 81.*

ad *L.* Solutum. 11.

SUMMARIA.

AN novatâ obligatione, pignus liberetur? n. 1. & 2.

An hypotheca, quæ in novante obligatione repetitur, priſtinum privilegium retineat? 3.

An pignus, qood pro ſorte tantum, vel uſuris tantùm eſt datum, liberetur, licet illo caſu uſuræ, hoc verò ſors non fuerit ſoluta? 4. 5. & 6.

Qvibus caſibus pignor. actio detur, cum non creditori, ſed alii ſolutio facta eſt? 7. & 8.

An ſolutio rata ſit, cum ſolvi illi, qvi non habuit mandatum? 9.

Quomodò ſolutio facienda, pendente concurſu? 10

An contra tertium pignoris poſſeſſorem actio hæc detur, cum ſolutio facta eſt creditori? 11.

An per liberam perſonam mihi pignus qværatur? 12. & 13.

1. NOvata obligatione pignus liberatur, niſi aliud actum, nam liberato principali debito, liberantur etiam acceſſiones, *per. l. 43. de Solut.* ut fidejuſſiones. *Hering. de fidej. c. 20. §. 3.* Sed hoc de Novatione propriè dicta accipiendum, nam per litis conteſtationem non tollitur pignus. Et ideo qvia hodiè novatio non datur, niſi hoc expreſſe dictum, rariſſimè hunc §, contingere in praxi neceſſe 2. eſt. Et ideo licet admittant hodie præſumtiones validas ad novationem, periculoſam tamen puto hanc ſententiam, niſi ſint præſumtiones validiſſimæ, ob *l. fin. C. de Novat.* & qvia ſimpliciores facilè decipi poſſunt, putem ſimpliciores contra præſumtiones admitti poſſe ad juramentum, ſcilicet ſe non habuiſſe animum novandi. Sed qvid ſi in 3. novante obligatione hypotheca repetatur, an hypotheca priſtinum privilegium retinet? Hoc affirmat *Neguzant. de pign. memb. 3. part. 6. princ. num. 7.*

4. *Ad* §. 3. Si pignus pro ſorte tantum, non verò pro uſuris, vel pro uſuris tantum ſit datum, tunc ſi illo caſu ſors ſoluta, licet uſuræ non ſint ſolutæ, liberatur pignus, & ſi hoc caſu uſuræ ſint ſolutæ non ſors, liberatur pignus. Sed huic videtur obſtare *l. un. C. Etiam ob Chirogr. pignus &c.* Cujac. manum adhibuit huic §. ſed L. 19. *obſ. 27.* retenta lectione reſpondet, d. l. un. valere in duabus ſortibus debitis, hic de ſorte & uſuris. *Perez. in Cod. Etiam ob Chirogr. & c. n. 4.* Sed pone caſum, me in 5. uſuras tantum dediſſe pignus, ſi itaqve ob aliam ſortem ex alio contractu debitam potes tu Creditor pignus retinere, æqvius certè eſt, te ob ſortem non ſolutam poſſe exceptionem doli opponere, cum hic ſors & uſuræ ex eodem contractu debeantur, neqve in propoſita facti ſpecie odium uſurarum prætendi poteſt. Non improbabilis ergo emendatio Cujac. aut dicen- 6. dum, hic tantum aſſeri, qvod res pignorata liberetur à nexu pignoris, qvod *in d. l. un.* non negatur, ſed creditori tantum datur exceptio doli, qvam JCtus hic non negaſſet, ſi de ſorte conſultus fuiſſet. *conf. Wiſſenbach th. 16. & Buſius hic.*

Ad §. 5. Solutione facta creditori, da- 7. tur pignoratitia actio, etiamſi debitor non ſuo creditori, ſed ſecundo creditori ſolverit, datur tamen ei pignoratitia actio. *Dn. Mevius p. 5. dec. 343.* Sed qvid ſi non creditori, ſed alii 8. ejus nomine ſoluta ſit? Reſp. poſſe fieri, ut ſolutio facta ſit alii (1.) creditore volente, vel (2.) facta defuncto, cujus hæres extitit creditor, nam qvi factum defuncti præſtare debet, etiam ſolutionem ei factam in dubium vocare neqvit. (3) procuratori creditoris, habenti mandatum ad recipiendam ſolutionem. *L. 12. pr. ff. ſolut.* (4.) Servo exigendis pecuniis præpoſito. (5.) Creditoris mei Creditori, qvod hic proponitur in exemplo locatoris primi & ſecundi. *Dn. Mev. p. 3. dec. 360. num. 3.* qvia meus creditor liberatus, & cum ego ſcienter conduxi partem ædium, qvam ſciebam locatori meo eſſe locatam, tacite videor velle, qvod inducta per me ſint utriqve obligata. *Petr. Burb. ad l. 3. n. 31. ff. ſol. matr. Fortun. Garcias in rep. Legis, item qvia n. 20. de pactis.* ſed non ultra ſummam, qva conduxi cœnaculum, *per hunc §. Menoch. rem. 3. adip. poſſ. n. 100. Fortunius Garcias d. l.* (6.) Addi his poteſt, ſi ſolvam tutori. (7.) ſi ſolvam Adjecto, id eſt, ei, qvi ſolutionis cauſa in obligatione adjectus erat (8.) ſi alii non habenti ſolvam, creditor autem illam ſolutionem ratam habeat. *d. l. 12. §. fin.* Hinc qværitur, ſi ſolverim ipſi, qvi non habuit mandatum, 9. qvi tamen ſe geſſit pro mandatario, an ſolutio rata? Negatur, *per l. 34. §. 4. ff. de Solut.* Sed qvi ſolvit, tenetur probare manda- 10. tum *Mev. d. l.* Sed qvi ſolvit creditori, habet pignoratitiam ſi ſolvit extra concurſum; pendente concurſu, qvia omnium jura paria,

Digitized by Google

uſurpatam ſervitutem etiam ante ſolutionem
debiti agi poteſt, *per d. l. 3. C. h. t. Neguz. dict.*
m. p. 7. m. 2. n. 8.

ad L. Tutor. 16.

SUMMARIA.

Actio pignor. contraria ad qvid detur? n. 1. & 2.
Qvando concurrat cum act. de ſtellionatu? 3.
An res emphyteutica poſſit pignori dari? 4.

IN principio dicitur, tuendum eſſe credito-
1. rem in poſſeſſione pignoris à tutore ob debi-
tum pupilli dati, de qvo *Bach. de pign. l. 2. c. 2.*
n. 14. Et in §. 1. agitur de actione pignorati-
2. tia contraria, qvæ datur contra debitorem, ſi de-
dit rem alienam, vel obligatam, vel vitioſam,
&c. creditori ignoranti (nam ſcienti non da-
3. tetur) à debitore ſive ſciente ſive ignorante. Et
concurrit interdum actio de ſtellionatu, ſi ſci-
ens rem alienam vel alteri obligatam dederit;
nec intereſt, an res evicta ſit, an adhuc penes
eum extet. *Franzk. h. t. n. 27. & ſeq. Zaſ.*
4. *h. t. n. 15. & ſeqq. conf.* Cujac. *tom. 1. pag. 1194.*
In fine dicitur, rem emphyteuticam poſſe op-
pignorari, qvod *in L. ſeq. 17.* declaratur, ſcilicet
ſine præjudicio Domini, & ſi in ſpecie oblige-
tur, nam in generali hypotheca non veniet. *Be-*
rous vol. 1. conſ. 127. n. 21.

ad L. Si convenerit. 18.

SUMMARIA.

AD qvid nomen debitoris oppignorari poſſit à creditore? n. 1.
Utilis actio hypothecaria qvibus detur? 2. & 3.
An in obligatione generali contineatur nomina? 4.
Cum proprietas obligatur, uſus fructus accedens etiam obligatus eſt. 5.
Idem, ſi vicini domunculam ædibus meis jungã. 6.
An & qvando provincia alteri juncta ſuis legibus vivat? 7.

1. NOmen etiam debitoris oppignorari pot-
eſt à creditore, ex qva oppignoratione
creditor creditoris habet hypothecariam,
act. utilem contra debitorem debitoria, & de-
bito ſoluto debitor, qvi ſolvit creditoris ſui
creditori ſi à creditore ſuo conveniatur, ha-
bet exceptionem doli *Cujac. tom. 1. p. 1197.* cu-
jus prolixè rationem tradit *Ant. Faber l. 8. c. 16.*
Et ita poteſt creditor, cui obligatum nomen,
2. contra debitorem agere utili actione hypo-
thecaria. *Sande lib. 3. tit. 12. d. 24.* nec locum
eſſe vult beneficio excuſſionis *Sande d. l. d. 25.*
3. Et utilis actio hypothecaria datur etiam con-
tra emtorem ad pretium, licet nulla proteſta-
4. tio præceſſerit. *Sande d. l. def. 28.* Sed an in o-
bligatione generali continentur? Aff. Si ſim-
pliciter dixit omnia bona, non verò, ſi addidit
mobilia & immobilia Schwartzenthaler *de*
pign. c. 15. n. 5. conf. Corneus conſ. 172. vol. 1.
5. *Ad §. 1.* Qvod accedit pignori, pignus
eſt; qvod hic probatur exemplo uſusfructus,
nam ſi mihi proprietas obligata, uſusfructus
poſteà accedens pignori erit. *Bach. de pign. l. 1.*
c. 10. n. 1. In hoc §. dicitur, fundo aucto per
conſolidationem uſusfructus cum proprie-
tate augeri etiam Jus pignoris. Nam pignus
totum fundum afficit. Sic ſi per alluvionem
qvid accreverit, totus pignori erit, *l. 16. pr. ff.*
de pign. ratio, ſi decreſcat fundus, damnum eſt 6.
etiam creditoris. *vid. Cujac. d. l.* Hinc putarem
dicendum, ſi domum obligaverim, & poſteà do-
munculam vicini meis ædibus jungam, ut ſit
qvaſi una domus, totam domum obligavi. *conf.*
not. ad d. l. 16. pr. Et hic notat *Bart.* cujus
ſententiam communi ſcribentium calculo re-
ceptam eſſe, teſtatur *Franc. de Clapper. in cent.* 7
deciſ. cauſa 1. q. un. ſc. ſi provincia adjungatur
alteri acceſſoriè, ut ſit una provincia per in-
corporationem, qvod tunc vivat legibus
Reip. cui adjuncta eſt, ſi verò adjiciatur princi-
paliter, & tunc ea ſuis legibus vivit. In §. 2. dici- 8
tur, ſi res oppignorata vendatur, tranſire onus,
qvod per ſe patet, cum rem ipſam afficiat.

Ad L. Alienares. 20.

SUMMARIA.

REm alienam qvando pignori dare liceat? n. 1.
An ſi pluribus uno die res obligetur, omnes ſint pares? 2.
Si per creditorem ſtet, qvo minus pecunia accipiatur, cujus periculo ea pereat? 3.
Qvatenus ſi duobus eodem momento res obligatur æqvalis omnium ſit cauſa? & 6.

IN princ dicitur, rem alienam oppignora- 1.
tam valde affectam iſto onere eſſe, ſi conſen-
ſus Domini per ratihabitionem ſubſeqvatur.
In §. 1. dicitur, qvando pluribus ſimul obligatur 2.
res, omnes eſſe pares, ſecus eſſe puto, ſi qvidem
eodem die, ſed conſtet de prioritate horæ,
contra *Cujac. ad h. t. tom. 1. p. 1200.* nam
omnino ſecundo non potuit non niſi eum
onere anteà impoſita obligari. *vid. not. ad l. 16.* 3.
§. 8. ff. pign. In §. 2. Si per creditorem ſtet, ut
oblata pecunia pereat caſu, periculum ſuſtinet
creditor, qvi tenebitur ad pignus reſtituendum.
In § ult. dicitur de debitore, qvi creditori pig-
nus in ſolutum dat, non poteſt repetere, 4.
qvia exceptio rei venditæ debitori ob-
ſtaret.

Ad §. 1. Duobus una res oppignorata,
& ſimul & eodem momento, æqvalis omni- 5.
um cauſa, qvod *Bart.* intelligit, qvod utriq;
in ſolidum obligata ſit, & ideò hic vult, ſi ci-
vitatis & civium bona obligata ſunt pro debi-
to, qvod ſingulorum civium bona in ſolidum
teneantur. Sed eam interpretationem reji-
cit *Hartm. Piſt. p. 1. q. 27. n. 21.* Nam hic non
dicitur, qvod in ſolidum ſingula obligetur.

6. Sed recipit hic §. lumen ex *L. 10. & l. 16. §. 8. ff. de pign.* nam in §. 8. dicitur, qvod ſi eodem momento utriq; res obligetur, utriq; pro qvantitate ſua obligetur, ſed in ſolidum, ſi diverſis vicibus obligata.

Ad L. Si pignore. 22. princ.

SUMMARIA.

An Creditor, qui rem pretioſam ſub ſtipulatione evictionis præſtandæ in duplum vendidit, duplum à debitore repetere valeat? n. 1. & 2.

1. QVicqvid occaſione rei oppignoratæ adqvirit creditor, ſorti imputat, v. gr. ſi duplum conſecutus eſt actione furti à fure. *Bacb. de pign. lib. 5. cap. 22. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2. th. 5.*

Ad §. 2. Vid. infrà ad leg. pen. ff. de Diſtr. pign.

2. *Ad §. ult.* Creditor vendidit pignus, rem ſcilicet pretioſam, & qvia in eo loco ſolebant illæ res, cum ſtipulatione præſtandæ evictionis in duplum, vendi, creditor etiam ita vendidit. qværitur an creditor ſubſecuta evictione duplum recuperare poſſit à debitore? qvod affirmatur, ſi aliter rem vendere non potuit, aut ſi cum hac cautione pluris vendiderit, qvam ſine ea vendere potuiſſet. *Neguz. memb. 2. p. 1. c. 6. n. 41. Bach. de pign. l. 3. c. 25. n. 5.* Colligitur etiam, ſemper aliqvem excuſari, ſi qvid egerit ex more regionis. *Gothofr. hic & Bach. d. l.*

Ad *L.* Eleganter. 24. pr.

SUMMARIA.

AN, ſi hypothecata res ſit in ſolutum data & evicta, actione pign. agatur? n. 1.
Conſilium pro Creditore. 2.
An in dubio res habeatur pro pignore, an verò pro ea, qva in ſolutum data? 3.
Reproba moneta non ſufficit ad liberandum pignus. 4. & 5.
An, ſi creditor pignus vendidit, & nondum precium accepit, debitor expectare debeat? 6.

1. HYpothecatâ re in ſolutum data, & poſteà evicta, non agitur actione primitiva pignoratitia, ſed utili ex emto, qvia datio in ſolutum eſt inſtar venditionis. *Br. in L. ſi qvis aliam. 46. pr. de ſolut.* Cujac. *l. 19. obſ. 38,* Dec. *conſ. 449. n. 38. Ricc. deciſ. collect. 495. Stephanus Gratianus t. 1. diſc. 3. n. 14. & ſeqq. Surdus conſ. 145. n. 34. Bach. de pign. l. 3. c. 31. n. 4. & ſeqq* Ideoque creditor proteſtando debet dicere, ſe nolle recedere ab obligatione priſtina *Cepolla cautela 123.* 2. *Gratianus d. l.* & ita reſp. menſe Junio anno 1658. & ideò dans in ſolutum, etiam ad evictionem præſtandam tenetur. *Dec conſ. 99. n. 4. Gratianus tomo 1. deciſ. cap. 3. n. 16. & ſeqq. Caballinus de evict. §. 4, n. 14.* Sanè in dubio an res data ſit in ſolutum, an ut pignus, præſumendam eſſe dationem in ſolutum 3 tradit poſt alios *Menocb. l. 3. præſ. 150.* cujus rationes valdè infirmæ. Nam inqvit, ſi pignus præſumeretur, eſſet fœneratitius contractus, ſcilicet Antichreticus; ſed hæc ratio tantum urgeret in rebus frugiferis, & qvid abſurdi, ſi res frugifera tacitè pignori nexa cum jure antichretico? *per l. 8. in quibus caſis pignus tacitè.* Altera adhuc infirmior. Ideoqve quia translatio dominii non præſumenda, ſed probanda, jura libentius amplectuntur, qvod minus eſt, & per donationem in ſolutum gravaretur Creditor, ſi invitus acceptare teneretur, ideò niſi præſumtiones aliæ pro datione militent, pignus præferrem, præſertim ſi alia conjectura concurrat, ut retentio chirographi, ut in ſpecie, qvam tractat *Dn. Mev. p. 2. dec. 91.*

Ad §. 1. Qvi reprobam pecuniam 4 ſolvit non liberat pignus; unde probant, reprobata qvalitate intrinſeca pecuniæ, eam ſolvendam eſſe ſecundum bonitatem pecuniæ tempore contractus; nam de immutata intrinſeca qvalitate intelligunt eum *Lud. Rom.* 5 *Cothman. conſ 36. n. 58.* Præterea moneta reproba vel ærosa non meretur nomen monetæ ut ex hoc §. 1. probant *Albert. Brun. de Moneta. part. 2. n. 22. Cagnol. ad L. quod te. 5. n. 95. de Reb. creditis. hos aliosq; referens Georg. Schultz. de oblig. pecun. c. 4. n. 12. p. mihi 153.* 6 In §. 2. dicitur, ſi creditor pignus vendidit, & nondum pretium accepit, tamdiu expectare debere debitorem, donec creditor pretium acceperit; cui non obſtat *L. pen. h. t.* qvæ dicit, creditorem audiri non debere, ſi velit delegare emtorem. Nam reſpondet *Wiſſenbach. d. d. 27. th. 8.* aliud eſſe delegare emtorem, & aliud mandare actiones, ut per ſe patet, & in *h. l.* alternativè jubetur expectare, aut ceſſionem acceptare. &c.

Ad L. Si ſervos. 25.

SUMMARIA.

AN Creditor expenſas utiles repetat? n. 1.
Qvid ſi valde magna ſint expenſæ? 2.
Vidua non poteſt pro lubitu ædificare ad gravandos agnatos. 4.

UTiles expenſas recuperat creditor, ſi vel expreſſa vel præſumta domini voluntate factæ. 1. Sed non dicuntur utiles impenſæ, qvæ tam magnæ ſunt, ut Dominus cogatur rem habere pro derelicta, ſed potius videntur factæ in fraudem Domini. Ideoqve hæc à Judice erunt diſpicienda, ut neqve delicatus debitor, neqve oneroſus creditor audiatur, *per h. l. in fin.* qvæ cautela ſæpe allegari ſolet. *Caſtr. hic. n. 4. Neguz. p. 7. m. 3. n. 18. Perez in Cod. n. 16. Gail. l. 2. obſ. 12. n. fin. Dn. Mev. p. 5 d. 312.*

p. 5. d. 312. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 3. in fine Bach. de pign. l. 3. c. 9. n. 4. Garcias de Expenſ. c.
3. *1. n. 31. Franzk. h. t. n. 33. Zæſ. h. t. n. 14.* Nota etiam mediè eſſe rem decidendam in dubio, ut utriqve conſulatur. *Dn. Mev. p. 3. dec. 79. n. 6.*
4. Colligit etiam ex hac *L. Dn. Mev. p. 3. dec. 251.* non eſſe permittendum viduis jure retentionis utentibus, ut pro lubitu ædificent, ſed potius per mandata inhibitoria ad inſtantiam vaſalli vel agnati impediri poſſunt.

ad L. non eſt mirum. 26.

SUMMARIA.

Pignus conventionale, prætorium & judiciale quomodo conſtituatur? n. 1. & ſeqq.

An ad pignus prætorium & judiciale ſemper requiratur realis immiſſio? 5. 6. & 7.

1. Pignus regulariter, quando ex contractus, conventione conſtituitur, vel ſola, vel ſimul traditione, ſed prætorium & judiciale pignus conſtituitur per Judicem, dum immittit credi-
2. torem vel ob contumaciam debitoris, qvale
3. pignus eſt prætorium, vel ob rem judicatam, aut inſtrumentum liqvidum, qvale eſt judiciale
4. pignus. Sed & teſtamento conſtituitur, dum pignus creditori conſtituit teſtator. *conf. ad hanc legem Cephalus lib. 5. conſ. 708. n. 150. Thomas Grammat. dec. 51. n. 3.*

Ad §. 1. Pignus prætorium non conſti-
5. tuitur, niſi fiat realis immiſſio. *Carpz. p. 1. Jurispr. conſt. 28. def. 139.* idem in judiciali pignore. *Carpz. p. 1. dec. 62. n. 2. Modeſt. Piſt. part. 4. qv. 165. n. 2. Richter de Privilegiis Creditor. diſp. 10. ſect. 3. p. 287. & ſeqq.* Decretum Judicis ſufficere, putat hic *Buſius & Grænwegen*, quod de ſuo loco cum loqvatur, ſuo etiam loco re-
6. linqvo. Sed qvando Judex facto latronum, aut ipſius debitoris impeditur, tunc creditor pro immiſſo habetur, *per l. 12. & ſ. ff. de rebis au-*
7. *thorit. jud poſ.* idem ſi judex tergiverſetur & moras nectat in exeqvendo decreto, nam hæc mora non præjudicat Creditori, cui immiſſio decreta. *Carpz. p. 1. dec. 53.*

ad L. Petenti. 27.

SUMMARIUM.

Quâ actione repetam ab hæredibus vas aureum, quod Titio defuncto dedi, ut pro ſummâ mihi mutuò dato, quam repetierat, alii interim oppignoraret?

Titius repetabat à me centum mihi data mutuo, ego carens pecunia do vas aureum, ut illud Cajo pro tali ſumma pignoraret, Titius poſtea deceſſit, relictis duobus hæredibus, quæritur qva actione repetam? R. Si liberavit Titius, agitur ad exhibendum contra ſingulos, quatenus ſcilicet alter exhibere poteſt, cum ſit actio in rem ſcripta; vel an rem id vas eſt adhuc apud Cejum, & tunc contra ſingulos datur actio præſcriptis verbis, quia commodatum non eſt, cum ſit gratuita commodatio; unde ſinguli hæredes tenentur ad repignorandum & reſtituendum, qvæ obligatio eſt facti individui, dependentis à voluntate tertii, qvi non eſt diviſutus, nec eſt in facultate debitoris, liberare pro parte. *conf. Berous q. 123. & Zæſius h. t. n. 6 & Molinæus ſeu Cabal in tr. divid. p. 3. n. 259. & ſeq.*

ad L. Si Creditor. 28.

SUMMARIUM.

An Titio, qui pignus amiſſum invenit, mihi Creditori ſatisfecit, exceptio detur contra debitorem pignus repetentem?

Rem mihi pignori dediſti, eam caſu amitto, & invenit eam Titius, contra hunc ago actione hypothecaria, qvi autem alternativè poſſeſſor, tenetur aut poſſeſſionem hypothecæ in me transferre, aut debitum, pro qvo datum mihi pignus, ſolvere, ideò poſterius Titius facit, ſolutione mihi facta, tu vindicas rem à Titio, qværitur, an detur exceptio Titio? & hoc affirmatur. Nam exceptio doli datur, niſi æſtimationem litis, & qvod ille mihi ſolverit, ei reſtituas. *Cujac. t. 1. pag. 1932.*

Ad L. Qui Ratiario. 30.

SUMMARIUM.

Creditor tenetur de caſu, ſi propria authoritate rem obligatam occupat.

Creditor, qvi propria authoritate occupat rem obligatam, tenetur etiam de caſu poſteà contingente, in illa re, ſecus ſi debitor licentiam dederit. *Bart. Bald. Caſtr. h. t. Innocent. in c. verum & c. poſtulati §. de foro compet. Bach. de pign. lib. 5. c. 21. n. 4. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2. th. 6.*

ad L. Si Pecuniam. 33.

SUMMARIUM.

An detur actio pignor. pro reſtituendo prædio in antichreſin dato?

Quæritur, an pro reſtituendo in antichreſin prædio dato, oblata vel data ſolutione ſortis detur hæc Actio? Videtur qvod non, quia Antichreſin videtur differre ab aliis pignoribus. Sed affirm. qvia Anthichreſis ſpecies eſt pignoris. *Vid. Alciatus lib. 2. diſpunct. c. 3.* Ad Antichreſin repetendam ergo datur hæc actio.

ad L. Titius. 34.

SUMMARIA.

Ex poſt facto valet in pignore lex commiſſoria, juſto pretio. num. 1.

An

ad L. Rem alienam. 41.

SUMMARIA

AN, ſi rem alienam dedi pignori, & poſtea dominus factus ſum, convaleſcat pignus? n. 1.

Cur, ſi dominus debitori ſuccedat, non convaleſcat pignus? 2.

Conciliatio cum l. 22. ff. de pignor. 3.

1. LOqvitur hæc Lex de actione non pignoratitia, ſed hypothecaria, qvæ hic pignoratitia appellatur, & duo ſunt caſus 1. rem alienam pignori dedi nulliter, ſed dominus rei factus ſum, ergo convaleſcit pignus; nam ſi me hypothecaria actione conveniret creditor, & ego exciperem, rem in meis bonis non fuiſſe, improbè reſiſterem, & propriam turpitudinem allegarem. Sed 2. caſus eſt ſi do-
2. minus debitori ſuccedat, non convaleſcit, qvia ratio hic non debet locum, quia ipſe non obligavit. Pugnam inter *h. & L. 22. ff.*
3. *de pignor.* quomodo concilient Dd *Vid. Bach. in Tr. vol. 2. diſp. 1. th. 5. lit. A. & de pign. l. 2. c. 4. n. 4.* Præcipua conciliatio eſt inter Jus ſtrictum & æqvum. Sed valdè probabile eſt, fuiſſe inter JCtos hâc de re diſſidium, quod agnoſcit *Hotom. l. 5. obſ. 18. Buſius hic. Bach. de pign. l. 2. c. 4 n. 8. & de Action. d. 3. th. 36.* qvos laudat & ſeqvitur *Wiſſenbach. d. d. 27. th. fin.* Si in foro talis caſus contingeret, ſeqverer Modeſtinum *in d. l. 22.* cujus opinio æqvior, Pauli ſubtilior. Et juxta Modeſtini opinionem in Gallia judicatum, refert hic *Grænwegen.* Et Modeſtinus fuit Paulo ſerior, & merito Pauli ſubtilitati præferendus. *Vid. Cujac. tom. 1. p. 599. & ſeqq. conf etiam Arius Pinellus ad l. 1. C. de bonis mat. p. 3. n. 83. verſ. limitatur tertio ex notabili textu. Alciatus lib. 7. Parerg. c. 14 qui legit num. pro non.*

Ad L. Creditor. 42.

SUMMARIA.

An, ſi creditor ex venditione pignoris plus quam debitum redigit, de reliquo emtorem delegare valeat, ut ipſi debitor fidem habeat? n. 1. & 2.

CReditor ego ſum & vendidi pignus pro 1. 20. Flor. obligatum, 40. Flor. Superfluum illud ſcilicet 20. Flor. poteſt pignoratitia actione repetere debitor, Sed pone me nondum conſecutum eſſe pretium, an poſſum delegare emtorem, ut debitor fidem emtoris ſequatur me liberato? qvod negat JCtus. Sed 2. teneor ſolvere, aut mandare actionem contra emtorem, meo tamen periculo, *p. l. 24. § 2 h. t.* & ideo hæ leges non ſunt contrariæ, cum L. 24. de delegatione & novatione, *de L. 24. §. 2.* de ceſſione loqvatur. *Cujac. tom 4. p. 8 9. 3.* ubi verba legis ultima (ex facto) ita emendat (ex pacto) *Aliter Bachov. de pign. l. 5. c. 22 num. 2. Buſius hic & Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. theſ. 7.*

LIBRI DECIMI QUARTI
TIT. I.
De Exercitoria actione.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

QUare Exercitor navis teneatur ex contractu cum magiſtro inito? n. 1. & 2.

An exercitor teneatur, cujus magiſtrum navis in Hollandia conduxi, ut haleces adveheret, is vectigal non ſolvit, halecibus pro dimidia fiſco addictis? 3.

Quare exercitor de nautarum delicto, non verò ex contractu teneatur? 4.

An teneatur ex contractu, cum ſubſtituto magiſtro inito? 5.

Quare præfectus claſſi bellicæ non puniendus, qui ſui Principalis mandatum in conflictu non obſervavit? 6.

Magiſter per patientiam quoq; conſtituitur. 7.

De quibusnam contractibus magiſter teneatur Exercitor? 8.

Exercitor tenetur etiam cum magiſtro pecuniam acceptam in alium uſum convertit. 9.

Exercitor non tenetur, cum fines mandati magiſter exceſſit. 10.

Qui præpoſitus eſt ad locandum, non ſtatim poteſt exigere? 11. & 12.

Si plures ſint magiſtri, quomodo teneatur exercitor? 13.

Quid ſi conducere per averſionem? 14.

Et mulier, & pupillus tenentur ex præpoſitione. 15

Quatenus Pater ex præpoſitione filii? 16.

Cum magiſtro etiam agi poteſt. 17.

Exercitoria actio eſt qualitas actionis. 18.

Quatenus Exercitori contra eum, qui cum magiſtro contraxit, actio detur? 19.

Cum plures navem exercent, quatenus contra ſingulos in ſolidum actio detur? 20.

EXercitor navis, ad qvem ſcil. omnes reditus pertinent, ſive ſit Dominus, ſive per 1. averſionem conduxerit. *l. 1. §. 15. h. t. de quo Tholoſ. lib. 26. c. 9. n. 6.* Si præficiat navi Magiſtri, qui enim eum Magiſtro contrahit, conditionem ejus ignorat, & fidem præponentis ſequitur. Sicut in inſtitore á mercatore taber- 2. næ præpoſito, & hoc qvidem in Excreitoria.

ria actione ex majore ratione locum habet,
cum locus & tempus non admittant plenius
deliberandi ſpacium. Et ideò qværitur de
3. hoc caſu, Conduxi in Hollandia per meum
inſtitorem magiſtrum navis, qvi aliqvam qvan-
titatem halecum tranſvehere debeat, cum in
Helleſponto Danica, qvantitatem & nume-
rum profiteri, & vectigal ſolvere deberet, tan-
tum dimidiam partem profeſſus eſt, ergo dimi-
dia fiſco addicta qværitur, an teneatur mihi da-
mnũ reſarcire Exercitores navis? Videtur qvod
non, qvia Magiſter navis ſolus ex ſuo delicto
tenetur; ſed affirmatur qvæſtio *per h. l.* ducto
argumento ab inſtitore ad exercitorem,
veluti à minus probabili ad magis probabile.
Carpzov. part. 2. decif. 133. Et Magiſter hic
circa officium deliqvit, & contra fidem datam
improbè egit.

4. *Ad* §. 2. Ex contractu nautarum non da-
tur actio contra exercitorem, qvia ad contra-
hendum non ſunt conducti, ſed ex delicto da-
tur, qvia culpa & dolo carere eos curare debet.
Qvod intelligendum, ſi in eligendis nautis cul-
pam admiſit, ſi expreſſè delicta prohibuit.
Nam ſi ulla culpa præceſſit, non poteſt teneri
dominus. *Afflict. dec. 82. n. fin. Menoch. conſ.
53. n. 25. Benev. Stracha. remiſſive de Nautis p.
3. §. ſcio in fin.*

5. *Ad* §. 5. Datur hæc actio ex contractu
Magiſtri ſubſtituti, ſi ſcilicet Magiſter ab Ex-
ercitore conſtitutus alium ſubſtituerit, qvod hic
ampliatur, licet ſubſtitutionem vel ſubrogati-
onem expreſſè Dominus prohibuerit, qvod
jure ſingulari ob utilitatem navigantium con-
ſtitutum, & ne decipiantur contrahentes.
Stypm. de Jure mar. c. 15. n. 119. & Dn. Struv.
6. *Exerc. 20. th. 10. Buſius ad l. 1. n. 4. Dn. Lauter-
bach. ad h. t. §. 1. th. 2.* Inſtitorem alium ſub-
ſtituere poſſe ex hoc §. probant Dd. ſed non
ſi prohibuerit. *Dn. Lauterbach. ad tit. de inſt. act.
§. 1. th. 4.* Ex hoc §. poſſet inferri, ſi præfectus
claſſi bellicæ mandatum ſui principalis in con-
flictu poſthabuerit, non debere eum puniri, ſi
prudenter id fecit. Nam reſtrictiora man-
data in claſſe navali plerumqve noxia, ut ex-
emplo Hiſpanicæ claſſis de anno 1588. didi-
7. cimus. &c. Ex hoc §. notetur, etiam tacite
per patientiam conſtitui poſſe Magiſtrum, &
per eum obligari Dominum. *Car. Ruin. vol. 4.
conſ. 66. n. 17. Dn. Lauterbach. ad tit. de Inſt.
th. 3.* ubi idem dicit eſſe in Inſtitoribus *&
Card. Tuſch. lit. M. concl. 31. n. 11.* Collige etiam
ea commiſſa cenſeri, quæ ſciente & patiente Ex-
ercitore à Magiſtro fiunt. *Stypm. de jure mar.
l. 4. c. 15. n. 181. qvem refert Dn. Lauterbach. ad
h. t. §. 1. th. 2.* Idem in inſtitore. *Lauterbach. d.
th. 3.*

8. *Ad* §. 7. Non ex omni contractu ma-
giſtri tenetur Exercitor, ſed ſi ejus rei nomine
contraxit, cujus rei gratia præpoſitus eſt, nam
præpoſitio certam legem dat Contra-
hentibus, & ſi Magiſter exceſſit formam man-
dati, Dominus tenetur. *Afflict. dec. 82. n. 3.
Gail. lib. 2. obſ. 20. n. 8. Carpz. part. 2. dec. 133.
Sich. ad Rubr. C. h. t. Rota Genuenſis dec. 14. n.
100. Tuſch. concl. 22. n. 36. lit. I. Surdus conſ. 326.
n. 14.*

Ad §. 9. Si Magiſter navis ad reficien- 9.
dam navem mutuam accepèrit pecuniam, ſed
eam in alium uſum convertit, qværitur, an te-
neatur Exercitor? & affirmatur, unde Dd.
ſolent probare, ſi mandatum qvis dederit ad
mutuo accipiendum pecunias & incertum u-
ſum convertendas, eum, qui mutuo dedit ſe-
cutus fidem mandati omnino poſſe eam ab e-
xercitore repetere, licet Magiſter in alium u-
ſum converterit *Stracha tit. Mandati n. 27.*

Ad §. 12. Qvia præpoſitio dat legem 10.
contrahentibus, ideò ſi mandati fines exedat
Magiſter, Exercitor non tenetur. *conſ. Afflict.
dec. 82. Petr. Greg. lib. 29. c. 9. n. 19. Peretz. h. t.
C. n. 12. Carpz. d. dec. 133.* nam hic dicitur, ſi qvis
præpoſitus ad locandum, eum non ſtatim præ- 11.
poſitum ad exigendum. Unde colligunt, eum
mandatum habere ad accipiendum pretium,
qvi habet mandatum de vendendo *Bart. Dec. &
alii, quos recenſet Addicionator Romani ſing. 23.
& Stracha de mandat. n. 23. & ſeq. licet aliter
Joh. à Sande l. 3. tit. 16. d. 2.* qui in fine putat,
id ex circumſtantiis diſjudicandum. Puto ſe- 12.
parandam eſſe venditionem à locatione. Lo-
cator non ſtatim accepit mercedem, niſi poſt
uſum, ſed venditor tradens ſtatim accepit pre-
tium, niſi habita fuerit de pretio fides, qvod
à Domino mandatum non præſumitur, & in-
clino hic in ſententiam *Bartoli. conſ. l. 35 ff. de
Solut.* Si tamen forma præpoſitionis captioſa
v. gr. ſi Magiſter utiliter qvid geſſerit, id ratum
habendo, pro creditore pronunciandum. *Bu-
ſius ad l. 1. §. 1. n. 4. h. t. Lauterbach. ad h. t. §. 1.
th. 2.*

Ad §. 13. *& ſ.* Si plures ſint dati Ma- 13.
giſtri, tunc diſtingvendum, an inſolitum o-
mnes dati, an verò non, ſed vel conjunctim vel
diviſim, illo caſu ex unius Magiſtri contractu
in ſolitum tenetur exercitor. *Stypm. d. l. n. 128.
Struv. t. th. 10. Loccenius de jure marit. l. 3. c. 7.
n. 9.* Si verò ita præpoſiti ſint, ut communiter
fieri ſolet, ne alter ſine altero qvid gerat, cre-
ditor qvi contra legem præpoſitionis, qvam
ſcivit vel ſcire potuit, cum uno contraxit, ſibi
imputabit, *per §. ſeq. Dn. Lauterbach. ad h.
t. §. 1. th. 2.*

Ad §. 15 Exercitor dicitur, ad qvem re- 14.
ditus navis perveniunt, ſive Jure Dominii, ſi-
ve per conductionem factam per averſionem.
Sed qvid hoc eſt? R. Si qvis conduxerit navem
totam in univerſum, non ſub certo onerum
numero, & ſic omne lucrum ſentit, & ſic dam-
num in mercibus *Petr. Gregor. l. 29. c. 9. 6. Weiſ-
ſenbach. d. 28. th. 2.*

Ad

15. *Ad §. 16. & 19. & ſeqq.* Si mulier ex-
erceat navem, tenetur hac actione, qvia non
pro alio interceſſit; ſic pupillus tenetur, ſi
cum authoritate tutoris Magiſtrum præpo-
ſuit. Adeoqve etiam filiusfam. & ſervus, lo-
16. co hujus autem Dominus: Sed & pater ex
præpoſitione à filio facta tenetur, ſed diver-
ſimode; ſi ſciat, tributoria actione; ſi ve-
ro juſſerit, in ſolidum, & idem in inſtitoria
actione, niſi qvod Dominus vel pater,
qvando volente patre filius, vel jubente
Domino ſervus præpoſuit, non teneatur in-
ſtitoria, ſed tributoria (*per banc l. 1. §. 19. 20.
& ſeqq. Stypm. d. l. num. 194. Struv. th. 11. Zaſ. h.
t. n. 5. Buſius ad l. 1. num 7.* Sed ſi pater prohi-
beat, non tenetur filius. *Pariſ. vol. 1. conſ. 93.
num. 58. & ſeq.*

17. *Ad §. 17.* Qvi cum Magiſtro contraxit,
poteſt vel cum Magiſtro vel Exercitore age-
re, qvia prætoria actio non tollit civilem.
Unius autem ſolutione alter liberatur. *lib. 1.
§. 24. h. t. Stypm. d. l. num. 224. Struv. th. 14.
Locc. de jure marit. d. l. num. 14. Zaſ. h. t. n. 6.*
18. Colligitur ex hoc, actionem hanc exercito-
riam (ut & inſtitoriam) non eſſe novas ſpe-
cies actionum, ſed qvalitates; nam ſi Magi-
ſtro pulverem nitratum vendam, habeo con-
tra eum actionem venditi directam, contra
Exercitorem verò actionem venditi exer-
citoriam. *Franzk. h. t. n. Wiſſenbach. d. 28. t. 1.*

19. *Ad §. 18.* Exercitori non datur actio
contra me, qvi cum Magiſtro navis contra-
xi, qvia non contraxit mecum, & diverſa hic
cauſa eſt, niſi Magiſter non ſit ſolvendo, vel
aufugerit, ut actionem cedere non poſſit,
nam tunc per reſtitutionem, vel aliter domi-
no ſubveniendum. *argt. l. 1. in fine & l. 2. ff. de
Inſt. act.* nam qvod inſtitoria actione rece-
ptum, magis procedit in Exercitoria. *Lau-
terb. ad h. t. in fine Weſenb. in Com. C h. t. n. 7.
Bach. in Weſ. n. 6. Struv. d. l. th. 15. Loccen. d. l.
num. 15.*

20. *Ad §. fin.* Si pluras navem exerceant,
contra ſingulos in ſolidum agitur, ne in plu-
res adverſarios diſtringatur, qvi cum uno
contraxit, *per l. 2.* ſed id videtur iniqvum, ut
qvis pro alio teneatur? Reſp. *in l. 3.* id cum,
qvi in ſolidum conventus eſt, recuperatu-
rum à ſociis actione pro ſocio, ſed ſubjun-
gitur *in l. 4. pr.* limitatio, niſi plures per ſe
exerceant navem. *Loccenius d. c. 7. n. 9. Zaſ. h.
t. n. 5. Wiſſenbach. d. 28. th. 4.* nam hoc caſu
omnes proportionaliter tenentur, licet
Roncbegallus ad l. 9 pr. ff. de duobus reis. n. 192.
videatur contrarium dicere, & affirmare,
qvod deciſio *legis 4. princ.* corrigatur per ul-
tima verba §. x. *l. 4.* Sed poteſt intelligi de eo
caſu, qvando plures exercent, ſed in diverſis
locis. Ubi qvilibet in ſuo loco pro Magiſtro
habendus. Sed ſi duo vel tres in uno loco ſi-
mul exerceant, in ſolidum non tenentur.
Stypman. de jure maritimo l. 4. c. 15. n. 193.
qvem refert *Dn. Lauterbach. h. t. th. 4* ubi
refert, in Hollandia plures ſemper pro par-
te teneri. Sed vidi judicatum, unum in ſo-
lidum condemnatum, qvi non contraxe-
rat, ſed alter. Verum ibi alter obligatio-
nem ſcripſerat nomine ſocietatis, & ſuppo-
ſuerat ſignum commune ſocietatis, & literæ
creditoris ad ſocios ſcriptæ erant ſigillo
iſto communi notatæ.

Ad L. Ne in plures. 2. & 3.

SUMMARIA.

*SI per unum magiſtrum plures navem exer-
cent, quando contra ſingulos non in ſoli-
dum agatur? n. 1. & 2.*

*Plures litis conſortes per unum procuratorem
agere tenentur. 3.*

PLures exercuerunt navem per unum Ma- 1.
giſtrum, qværitur, an qvi contraxerunt
cum eo, cum ſingulis in ſolidum agere poſ-
ſint? qvod affirm. ob notam regulam, ne
qvis in plures adverſarios diſtringatur, qvi
cum uno contraxit, licet plures illi ex inæ-
qvalibus partibus exerceant navem. Et ſi
unus compulſus ſolverit ſolidum, id ſocie-
tatis judicio aut communi dividendo repe-
tit, pro qvota ſociorum ſingulorum à ſingu-
lis. Hoc ex *l. 14. tituli tertii.* limitat Cujac. 2.
ad h. l. com. 1. p. 1201. niſi ceſſet actio pro ſo-
cio, aut communi dividundo, ut ſi ſocii non
ſint ſolvendo, æqvum putat, aliqvem ultra
ſuam partem non teneri. Ex Leg. 2. notant, 3.
ſi plures ſint conſortes litis, poſſe peti, ut o-
mnes unum procuratorem conſtituant, per
qvem agant & ſe defendant. *Chriſtin. vol. 2.
dec. 187. n. 4. Dn. Mev. pag. 2. dec. 348.*

Ad L. Si eum, qvi. 5. pr.

SUMMARIA.

*AN mihi contra eum, qvi ſervum meum na-
vi propoſuit, actio detur? n. 1.*

*An hoc caſu exercitor contra me actionem ha-
beat? 2.*

*Si uxor taberna præponatur, an & qva actio
inde detur? 4.*

SErvum meum tu navi præpoſuiſti, ego 1.
cum eo contraxi, qværitur, an mihi con-
tra te detur actio? Reſp. directa non, qvia
mihi cum ſervo meo nulla actio, ſed tamen
utilis mihi datur exercitoria actio. Sed 2.
qværitur porro, ſi ille magiſter tibi aliqvid
eo nomine debeat, an contra me tibi de pe-
culio detur actio? Aff. ſive gratuito meo
ſervo utaris, ſive conduxeris, ut illo caſu
mandati hoc caſu conducti tibi detur actio
contra me de peculio. Verba (idē eſt, ſi com-
munis ſervus nobis erit) parentheſi inclu-
denda monet *Cujac. tom. 1. p. 1203.* Ex hoc tex- 3.

tn colligerem, ſi qvis meum filium præponat
navi, contra illum dari mihi actionem exer-
4. citoriam utilem. Si qvis uxorem alicujus tabernæ præficiat, vel factricem, ut loqvi ſolemus, commiſerit, ex contractu eum uxore ſua ſuper illo negotio celebrato, dari ipſi actionem inſtitoriam utilem.

Ad L. fin.

SUMMARIA.

IN pecunia magiſtro data mutuò, qvid probandum ſit, ut actio teneat? n. 1. & 3.

Qvid, ſi longè plus, qvàm opus erat, datum ſit? 2.

Qvid in adminiſtratore civitatis Eccleſia? 4.

1. IN pecunia Magiſtro mutuò data diſtingvitur, an pecunia mutuo data in eam cauſam, cui tacite & in conſeqventiam præpoſitus eſt Magiſter, an verò in cauſam expresſse à Præponente mandatam. In primo caſu non reqviritur verſio, ſed probandum tantùm eſt, qvod adfuerit vera cauſa, non fuiſſe qvæſitum prætextum, navem opus habuiſſe refectione, velo, & ſimilibus: & qvidem tan-
to pecunia debet eſſe mutuò data, qvæ ſuffi- 2.
ciebat, nam ſi qvis majorem pecuniam credidiſſet, qvam ad illam cauſam opus eſſet, non conſeqveretur ſolidum, niſi à Magiſtro deceptus ſit. *lib. 1. §. 10. h. t. Stypm. d. l. n. 158. Struv. d. l. Dn. Lauterbach. h. t. §. 1.*
th. 3. in fine. Sed in ſecundo caſu nullum 3.
horum reqviritur *conf. Cujac. tom. 2. p. 1257. Duaren. hic c. 2. Franc. Stypm. de Jure mar. c. 15. n. 142 & ſeqq. Dn Struv. Exerc. 20. th. 20. conf. etiam Loccenius de Jure mari l. 3. c. 7.*
n. 6. & ſeqq. Zaſ. ad h. t. n. 4. Sed aliud in Ci- 4.
vitate, Eccleſia, & ſimilibus, ubi verſio in utilitatem probanda eſt. *Jaſon. in L. Civitas. n 18. ff. de Reb. Cred. Alex. lib. 3. conſ 4. Harim. Piſt. part. 1. q. 37. n. 33. Fachin. lib. 2. cap. 76. Stracha in tit. de Nautis §. ſcio. n. 2. Wiſſenb. d. l. th. 5. Buſius hic.* niſi adminiſtrator ſpeciale mandatum habuit. *Sande l. 3. tit. 2. d. 3.* Conferatur Commentarius *Petri Peck. in h. tit.* illuſtratus doctisſimis notis *Arnoldi Vinnii.*

TITULUS II.
De Lege Rhodia de Jactu.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

OMnium contributione ſarciendum eſt, qvod tempore naufragii ejectũ fuit. n. 1.

Avaria qvid? 2.

Idem, in ædibus dirutis incendii cauſa. 3.

Idem in contributionibus. 4.

Idem, ſi piratis merces data. 5.

Idem, ſi unius civis prædium pro ſalute Civitatis dirutum, 6. & 7.

An & qvomodo partem damni ferat ille, cujus merces ſunt ejecta? 8. 9. 10.

1. QVod juſto metu naufragii levandæ navis cauſa in mare projectum, omnium contributione ſarciendum, ratione *in l. in fin.* qvia æqviſſimum eſt, commune detrimentum fieri eorum, qvi ob amiſſas res aliorum conſecuti ſunt, ut res ſu-
2. as haberent ſalvas. Et hanc contributionem maris accolæ Avariam vocant, de qva vide *Chriſt. v. 5. dec. 65. n. 38. Vinn. ad Peckium in h. l. in lit. C. p. 193 & Boxbornius in proleg. d. tract. Peckii. Wiſſenbach ad tit. C. de naufragiis. ſen.* Ex hac ratione colligunt Dd. ſi cu-
3. jus ædes incendii cauſa dirutæ, & ob id aliorum ædes conſervatæ, qvod damnum dirutarum ædium à vicinis, ad qvos periculum veriſimiliter potuit pervenire, reſarciatur. *Gail. lib. 2. obſ. 22. n. 4. Tr. vol. 1. diſp. 18. th. 8. lit. B. Farin q. 110. cap. 3. n. 15. Lublerus de Incendio c. 5. n. 135. Dn. Struv. in diſſert. de ædific. privat. th. 69. & qvos allegat Wiſſenbach. (licet diſſentientes) d. 28 th. 6.* Et qvamvis ſi ignis ad domum deſtructam perveniſſet, & certum fuiſſet, illam alias igne perituram, tunc damnum illud vicinorum contributione non eſſe reſarciendum, nonnulli putent, ab hoc tamen limitatione recedit *Dn. Lauterb. hic §. 1. th. 13.* qvia in naufragio etiam merces periiſſent; qvod intelligo, niſi flamma jam corripuiſſet proximas ædes; nam tunc diſcrimen puto eſſe inter periculum maris, ubi metuitur ſaltem naufragium, & inter incendium, qvo jam corruptæ ædes proximæ. Sed hæc arbitrio boni judicis committenda. Cæterum *Dn. Lauterbach. l. citato* rectè monet, hoc caſu tunc reſarciendum eſſe damnum ei, cujus ædes dirutæ, ſi nemo adſit, cujus culpa incendium factum, qvi reſarcire damnum poſſit, aut hic non ſolvendo exiſtat, qvi refert. *Farin. d. qv. 110. n. 152. Grævanum l. 2. obſ. 22. n. 7. Lublerum de incend. c. 5.*
n. 135. ſimile Exemplum in Contributionibus. 4.
Klock de contrib. c. 17. n. 287. & ſeq. Idem ſi pi- 5.
ratis qvædam merces dentur, ut tota navis ſalvetur, ſecus ergò ſi piratæ ipſi abſtulerint
qvaſdam merces. *l. 2. §. 3. h. t.* Idem ſi meum 6.
prædium pro ſalute totius Civitatis tempore belli dirutum. *Mod. Piſt. pag. 1. conſ. 16 &*
qvos citat Dn. Struv. d. Exerc. 20. th. 27. Sic ſi 7.
tranſitus militum per certam viam ſemper ſit, damnum à reliqvis ſtatibus ſarciendum, vel ſi qvibusdam aufugientibus, ii, qvi remanſerunt ſoli hoſpitationis onus ſuſtinuerunt. *Dn. Hahn. h. t. ad Weſemb. n. 2.* Sed qværitur,

ritor, ao etiam partem damni ferre debeat is, cujus merces ſuot jactæ? Hoc aff. *Weſ. in ff. n. 4. Vinnius ad Peckium h. t. in l. 2. 4. Dn. Struv. d. Ex 20. th. 20.* v. gr. Tres ſunt merca-
9. tores, primus habuit merces 14. flor. cujus merces jactæ, ſecundus 28. tertius 56. & horum merces ſalvæ. Hic illa 14. ita diſtribuenda, ut primos ferat damoum 2. flor. licet ejus merces jactæ, qvia leges nullibi diſtingvunt. Secundus ſuſtinet damoum 4. flor. tertius octo, qvod exemplum ponit *Wiſſenbach. ad d. 28. th. 7.* Aliud exemplum computationis pooit. *Struv. th. 19.* & aliud *Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 8.* Sed videtur legi 1. & 2. ob-
10. ſtare l. 4. *pr. ff. de præſcript. verbis.* Sed reſp. *Donellus ad tit. de præſcript. verbis & ex eo Wiſſenbach. d. 28. th. 6. & Vinnius ad Peckium ad l. 2.* propter jactum non teneri, ſed propter ſalvas merces teneri.

Ad L. Si laborante. 2. pr.

SUMMARIA.

Domini ejectarum mercium qvam actionem habeant? n. 1.

Qvid ſi culpa magiſtri naufragium factum? 3.

De conſvetudine vectores contra convectores habent actionem in rem. 4.

Propter navem exarmatam non fit collatio. 5.

Operariorum damnum eſt, ſi inſtrumenta fracta. 6.

Vaſalli damnum eſt, cujus eqvus in ſervitiis periit? 7.

An margaritarum nomine & qvomodo collatio facienda? 8.

Qvomodo amiſſarum & ſalvarum rerum computatio ineunda? 11.

De conſvetudine maritima qvid obſervetur? 12.

An cæteri onerentur, cum aliqvi non ſunt ſolvendo? 13.

An res projectæ habeantur pro derelictis? 14.

1. Domini ejectarum merciũ habent actionem locati contra Magiſtrum, ſi merces transportandas locarunt, vel conducti, ſi certum locum in navi conduxerunt, & Magiſter contra certos vectores, qvorum merces ſalvæ, habet actionem & retentiooem. *Cujac. ad l. 2. h. t. tom. 1. pag. 1504. Wiſſenbach. d. d. 28. th. 8.* Poſſe tameo Magiſtrum Navis conventum actiouem ſuam, qvam habet adverſus vectores, præſtare vel cadere, potius qvam ejus exercendæ moleſtia ſumtuqve ſe onerara, ſecundum regulam *in l. 31. in f. de Peculiol. 16. § ult. de heredit. pet.* ut ex *Vinnio* totidem verbis tradit *Lauterbach. ad h. th. 9. in*
2. *fine.* Ex hoc textu & ex verbis (nave laborante) colliguot, juſtum debere eſſe, non vanum metum oauſragii. *Struv. Exerc. 20. th. 17.* imò habent etiam actionem ad reſtitutionem
3. damni, ſi culpa Magiſtri factum naufragium, qvod fortè navis plus jus oocrata, vel merces perperam collocatæ, aut navis non rectè ducta. *arg. l. 27. §. 23. ff. ad L. aqvil. Benev. Stracha de Naut. p. 3. n. 13. & Struv. th. 25.* De conſvetudine maritima volunt vectoribus dari actionem in rem contra convecto- 4.
res, eorumqve merces, ut poſt *Weitſium & Anton. Matth. Wiſſenbach. d. l. th. 8.*

Ad. §. 1. Ob exarmatam noo fit colla- 5.
tio, ſicut Locator operis noo reſarcit damnum Conductori ob ioſtrumenta fracta *Cujac. t. 1. p. 1307. Wiſſenbach d. d. 28. th. 16.*
Et ſic ſaber & alii operarii damnum inſtru- 6.
mentorum ferre debent, non is qvi locavit
operas; qvod ad Vaſallum, cujus eqvus, dum 7.
ſervitia præſtitit, periit, extendunt *Rudinger. l. 2. contr. feud. c. 30. num. 2. & Finckelth. obſ. 87. num. 29.*

Ad §. 2. Earum etiam rerum nomine, 8.
qvæ navem noo oneraot, v. gr. margaritarum, collatio facienda eſt, qvia mercatoris intereat, ne margaritæ cum navi mergerentur. *Dnar. h. t. c. 3. Cujac. t. 1. pag. 1308.* Et hic oon qvaotitatis ſed valoris habetur ratio, qvia viliores res ſed graviores jactantur, ut pretioſiores ſerveotur. *Menoch. l. 2. A. Q. caſu 245. n. 8. Vinnius hic & Dn. Lauterbach h. t. §. 1. th. 6.* ſic & veſtimenta & annoli conſeteodi, per *hunc §.* Liberorum homi-
num nulla ſit æſtimatio. Ex h. §. io ſio. col- 9.
ligunt cibaria in caſu neceſſitatis in commune conferenda eſſe, & inde iterum colligunt, in caſu neceſſitatis in his furtum non fieri. *Tiraq. de retr. conſangv. §. 26. n. 20. & de
pœnis temperandis cauſa 33. n. 4.* Et tempore 10.
obſidionis urbis vel inediæ omnia in commune conſerenda, ex *Vinnio hic. Dn. Lauterbach. th. 7.*

Ad § 3. Vid. *ſuprà ad L. 1. notata.*

Ad §. 4. Qvãdo admiſſæ res & ſalvæ com- 11.
putaodæ, tum amiſſæ ſecundum eum valorẽ æſtimandæ, qvo emtæ ſunt, oon qvo veodi poſſunt, ſed res ſalvæ eo valore qvo vendi poſſunt, non qvo emtæ. Sufficit enim illo caſu dominis, recuperare pretium, qvo emtæ, amiſſionem autem lucri animo æqvo ferri debent. *Wiſſenbach. d. d. 28. th. 7.
Struv. d. Exerc. 20. th. 19.* De conſvetudine ta- 12.
men maritima teſtantur nonnulli, qvod hic §. obſervetur, qvando oondum major pars navigationis confecta, ſed ubi major pars confecta, merces eo pretio æſtimantur, qvo vendi loco deſtinato potuiſſent. Dd. refert *Vinnius ad h. 4. & Wiſſenbach. d. d. th. 7.*

Ad §. 6. Qværitur, ao ſi aliqvis non ſol- 13.
vendo ſit, hoc cæteros onerat? Et affirm. nec id tantum onerat Magiſtrum. De naolo intelligit *Dn. Struv.* hunc *§. th. 28.* Sed vereor, ne remotior hæc à titulo interpretatio; mallem eum *Petr. Peck. & interpretibus* de tali caſu hunc §. iotelligere, ubi merces ex caſu contributiooi non ſufficiunt, & Magiſter

giſter liberatur non à toto, ſed à tanto. *Vinnius ad Peck. hic.*

Ad §. pen. Si merces ejectæ recuperatæ, contributio levatur. *Struv. th. 22. Loccenius de Jure maris l. 2. c. 8. n. 18. & Lauterbach. h. t. th. 10.*

14. *Ad §. ult.* Res projectæ non habentur pro derelictis. Nam ea derelinqvuntur, qvæ ſponte relinqvimus animo amittendi, ſed eo caſu domini mallent retinere. In neceſsitatibus nemo eſt liber ſiis. Sed contraria videtur *l. 43. § pen. infra de furtis.* verum reſponderi poteſt ex iis, qvæ notavi *ad d. §. pen.* & itanon fit invenientis *Wiſſenbach. d. 28. th. 9. Lauterbach. d. l.*

Ad L. Navis onuſtæ. 4. pr.

SUMMARIA.

Caſus pr. refertur. n. 1.

An & ille contribuere teneatur, cujus merces qvidem ſalvæ, ſed deterioratæ? 2.

Feuda, ex qvibus præſtantur ſervitia eqveſtria, tantum in caſu neceſsitatis collectantur. 4.

1, Si navis plurimis mercibus onerata portum intrare neqveat, & ideo merces qvædam in ſcapham ſint projectæ, & ſcapha hæc cum mercibus mergatur & pereat, tunc his, qvorum merces in ſcapham projectæ perierunt, damnum à reliqvis, qvi merces in navi ſalvas retinuerunt, per contributionem eſt ſarciendum. Si vero ſcapha ſalvâ navis perierit; contributio non habet locum; nam ab his, qvi merces in navi retinuerunt, nihil factum eſt, ut merces in ſcapha conſervarentur. *Vinnius hic & Sig. Stracha de Navibus part. 2. n. 19* ubi hanc legem à nautis ignorari non debere monet, ubi tamen in primo membro part. (Non.) delendam eſſe, rectè monet *Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 12.*

2. *Ad §. ult.* Caſus hic exprimitur talis. Merces Titii ejectæ ſunt, meæ ſalvæ qvidem ſunt ratione ſubſtantiæ, ſed deterioratæ, an & ego contribuere teneor Titio? Diſtingvitur hic, an ob jactum mercium, dum meæ merces jam ſunt nudatæ, qvæ antea tectæ erant, an vero aliunde damnum acceperint, qvod forte in aliqvo angulo latitarint & unda penetrarit. Priori caſu ſubdiſtingvendum, an plus ſit conferendum, qvam damnũ ſit, vel contra: ſi illud, deducto damno reliqvum conferendum, ſi hoc, nihil conferendum. Sed poſteriori caſu conferre debet, ſed ſpectato pretio rerum præſente, non cum integræ emtæ eſſent, ſed ipſi non confertur. *Struv. d. Exerc. 20. th. 21. Loccen. de Jur. maritim. lib. 2. c. 7. & 8. Lauterbach. h. t.*
3. *th. 11.* Collige, neminem eſſe duplici onere gravandum, qvæ regula *ex hoc §. & l. 16. §. 3. infra ad Trebell.* ſemper ſolet allegari *hic & l. 12. §. 3. ad Trebell. Hartm. Piſt. l. 2. p. 1. q. 12. n. 11. Alex. l. 6. conſ. 78. num. 10. Weſ. conſ. 176. n. 10. & 37. Cardin. Tuſch. concl. 136. lit. O. &*
Finckelth obſ. 13. n. 9. Barb. l. 13. c. 22. axiom. 7. 4.
Sed feuda, ex qvibus ſervitia eqveſtria præſtita, ab onere collectarum extra caſum neceſſitatis libera, & licet in caſu neceſsitatis collectentur, deſinente tamen neceſsitate, redit libertas. *Mev. p. 4. dec. 33.*

Ad L, Navis adverſa. 6.

SUMMARIUM.

An domini mercium ad reparationem navis fulmine tactæ contribuere teneantur?

Navis onerata fulmine tacta, & valde deperdita, in proximum portum delata, & ibi utcunqve refecta fuit, qværitur, an non Domini mercium aliqvid contribuere teneantur pro ſervatis mercibus? Reſp. nihil, nam hic ſumtus inſtruendæ navis gratia potius, qvam ad ſervandas merces facti. Nam periculum inſtrumenti alicujus, cujus Dominus ſuam operam locavit, pertinet ad dominum, non ad eum, cui operarius ſuam operam locavit. *l. 2. §. 1. ſuprà h. t.*

Ad L. Cum depreſſa. 7.

Merces ex naufragio ereptas, qvisqve ſibi ſervet, nec tenetur conferre. *Struv. th. 26.*

Ad L. Qvi levandæ. 8.

SUMMARIA.

An in dubio jactata habeantur pro derelictis? num. 1.

An Domini terrarum ſibi Jure vindicare poſſint ejecta? 2.

Jactata in dubio non videntur haberi pro 1.
derelictis, niſi ex modo jactus aliud præſumatur, ne obſtet *l. 43. ff. §. 11. de furt.* vel illa L. 43. de opinione projicientis intelligenda, qvatenus non dubitat res eſſe perituras, nec ullam recuperandi ſpem habet, fortè ſi in medio Oceano ejeciſſet. *Vid. Bach. in Tr. vol. 2. diſp. 20. th. 2.* licet aliter *Hill. in Don. lib. 4. c. 13. lit. C. Wiſſenb. diſp. 28. th. 9.*
ubi qvid in Gallia obſervetur, tradit. Sanè 2.
juri naturali repugnat, ut qvis ex alterius calamitate ſentiat lucrum. Abſurda ergo ſtatuta contraria, qvæ Principi Jus hoc tribuunt, ut illas in mare projectas ſui juris faciat. *Vid. Auth. Navigia. C. de furtis. & Conſtit. Carol. art. 218.* Sane non eſt iniqvum, ut merces repertæ à ſuperiore conſerventur, ut naufragium paſsis vel eorum hæredibus reſtituantur merces appulſæ, ut ſi nemo reperiatur, ad pias cauſas vel Imperii utilitatem convertantur, ſi diligens modo præceſſerit inqviſitio.

Ad L. Deprecatio. 9.

SUMMARIA.

Imperator quomodo dicatur mundi dominus? num. 1.
Sententia Legis. 2.

1. Imperator eſt mundi Dominus, ſcil. 1. ratione Protectionis. 2. Ratione univerſalis Dominii, quod *Grotius de Jure pacis & belli*
2. paſſim ſupereminens vocat. Simplicisſima tamen hujus textus videtur ſententia, quod quidem Imperator Orbis Chriſtiani tum fuerit Dominus, cujus legibus non terra tantum, verum etiam mare parere debeat, ſed in mari tamen non lege propria ſe judicare velle, ſed Lege Rhodia, quæ ab eo approbata ſit, quatenus legibus Romanis non repugnet; *ex Alciato lib. diſp. 2. c. 5. Wiſſenbach. d. d. 28. th. 14. confer. prolixè hac de lege differentem Joh. Igneum in repet. L. neceſſarios. §. non alias. ad Senatus conſult. Silan. p. 3. n. 16 18 19 21. 24 26. & 28. vol. 3. Cagnol. in proœm. ff. n. 19. Vasq. in ill. quaſt. 20. n. 18. & plures alii ab his citati. vid. Cagnol. in proœm. ff. n. 20. & ſeq. Vasq. p. 1. Controv. illuſtr. lib. 1 c. 20. Ant. de Padilla in L. altius. n. 5. C. Servit.*

ad L. fin.

SUMMARIA.

An pro mancipio in navi mortuo vectura debeatur? n. 1.
An, ſi navis optima conducta eſt, & tu deteriorem adhibes, & ambæ pereunt, ad reſtitutionem damni agatur? 2. & 3.
An merces tota Advocato debeatur, ſi prima parte anni vixit? 5.
Difficultas ſuperveniēs excuſat à pœna mora 6.

1. Quæritur, an pro mancipio in navi mortuo debeatur vectura? Et diſtinguuntur tres caſu, 1. Si pro depoſitis in navi mancipiis vectura promiſſa, & tunc datur etiam pro mortuis. 2. An verò pro portandis, & tunc contra. 3. Si non conſtet, quid actum, & tunc debetur tota vectura. *Ludov. Rom. ſingular. 461. Beneven. Stracha in tr. de Navibus. part. 3 n. 16. & ſeqq.*

Ad §. 1. Navem conduxi, & volui, ut 2.
optima navi veherentur merces, ſed tu deteriori imponis, obligatus es mihi ad damnum reſtituendum. Sed quid ſi ambæ naves melior & deterior periiſſet? Reſp. tunc non te- 3.
neris, quia etiam firmiori navi depoſitæ periiſſent, & ſic caſus ſuperveniens culpam præcedentem purgat, & caſu futuro dependet declaratio doli præſumti *Joh. Hannibal. in rep. legis nemo poteſt. de leg. 1. num. 178. conf. Laurentius de pinu. conſ. 93. num. 11.* Eadem ratio eſt, ſi navarchus impeditus ob 4.
morbum, ob retentionem navis firmioris, ob factum alterius, licet ſub pœna promiſerit transvectionem intra certum tempus. *Cujac. lib. 3. obſ. c. 2.* Ex hoc etiam probant, li- 5.
cet aliás merces annua tota debeatur, ſi prime parte anni Advocatus vixit, *per l. 4. ff. de Offic. Adſeſſorum.* id tamen limitant *ex hac l. fin.* niſi conditionaliter promiſſum ſit ſalarium, ſi operas præſtiit. *Carpzov. p. 1. c. 1. def. ult.* Collige ex h. §. difficultatem ſupervenientem excuſare à pœnâ moræ. Mokos ſi- 6.
legat Dd. *Wammes. conſ. 6. num 3. cent. 4.* ubi id declarat, niſi adjecta fuerit expreſſe promiſſio pœnæ vel intereſſe, & niſi ſuperveniat impedimentum poſt lapſum temporis conventi. *Wammes. d. conſ. 6. num. 28.* nam ſuperveniens impedimentum impedit ratificationem, *per l. 24. ff. rem ratam haberi. Videatur de hoc titulo Doctiſſimus tr. Petr. Peck. cum notis Vinnii & Dn. D. Strykius in Diſput. de Jure navium.*

TITULUS III.
De Inſtitoria actione.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

Actio inſtitoria quid ſit? n. 1.
Præpoſitio vel expreſſa vel tacita eſt. 2.
An præponenti actio detur contra eum, qui contraxit cum inſtitore? 3.

1. Quia Dominus præponens ex contractu inſtitoris (i. e. talis perſonæ, quæ ex commiſſione Domini negotiationem quæſtuariam adminiſtrandi facultatem habeat, quos hodie factores vocamus. *Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 1. Beſoldus in theſ. pract. voce Factor*) commodum ſentit, ideò Prætor dedit actionem inſtitoriam, ut Dominus ex contractu Inſtitoris teneretur, quæ actio ut Exercitoria non eſt ſpecies certæ actionis, ſed qualitas. *Bach in Weſ. n. 2. Franzk. ad tit. de Exerc. act.* & datur, licèt non probetur verſio in utilitatem Domini. *Bart. d. l. n. 3.*
Eſt autem præpoſitio duplex, tacita vel expreſſa: illa, quando is publice ſe gerit pro 2.
alterius inſtitore, Domino ſciente & patiente. *Ronchegall. ad l. Eandem enim 9. num. 153. de duobus reis. Rota Grünenſ. Decis. 14. n. 2. & 38. Berlich. p. 2. dec. 252. n 5.* In fine dicitur, præponenti dari actionem contra eum, qui cum inſtitore contraxit, ſi modo rem aliter ſer- 3.
vare non poſſit. *Dubr. hic. c. 4. Wiſſ. d. 28. th. 20.* nam ſi præſens ſit inſtitor, & actiones cedere poſſit, licet non ſit ſolvendo, ceſſat hoc extraordinarium remedium. *Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 8. in fine.*

Ad

Ad L. Cuicunqve 5. pr. & §. ſeq.

SUMMARIA.

INſtitores ſunt, qvi etiam certæ ſpeciei negotiationis præpoſiti, & qvi à ſartore præpoſituntur. 1.

An ex delicto inſtitoris detur qvaſi inſtitoria? 2.

Præponens ex delicto inſtitoris tenetur tantùm civiliter. 3.

Præponens tantùm ex illo contractu obligatur, ad qvem præpoſuit? 4.

1. EX his textibus & exemplis colligitur, nõ tantum illos Inſtitores hic dici, qvi in genere omnibus Domini negotiationibus præpoſiti ſunt, qvos generales licet appellare, ſed etiam, qvi certæ negotiationis ſpeciei ſuoi præpoſiti: qvi vero ad unũ actum conſtituitor, procorator dicitur. *Dn. Lauterbach. ad. h.t. §.1. th. 2.* qvi refert *Chriſtinæum v. 3. dec. 33. n. 3. Bach. ad Weſ. n. 1. & 4. & Petri Greg. l. 29 Synt. c. 12. n. 1* E. ex § 4. colligitur, Sartores, fullones & omnes mechanicos, qvi res ſuo labore elaboratas diſtrahere ſolent, poſſe habere inſtitores. *Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 4.*

2. Ex §. 8. noteturr, ex delicto Inſtitoris, ſi ſcilicet circa negotiom illud, qvod ipſi commiſſum eſt, forium vel aliod delictum perpetratur, qvaſi inſtitoria: qvia ex contractu vera inſtitoria datur. *Berlich. p. 2 dec. 252 n. 2. Weſ. in ff. hic n. 5. Rom Genuenſis. dec. 14. n. 17.* Licet diſſentiat Bach. *d. n. 5 & Habnius* Certum autem eſt, in delicto, §. de nullo contractu agi, ſed de delicto, ſcilicet ſpollo. Sed non poto, ex omni delicto dari qvaſi inſtitoriam ſed ſi in adminiſtratione officii delinqvat inſtitor, & ſi contractum ponamos, non eſſet qvaſi inſtitoria; Licet putem, in verbis tantum eſſe litem, ſi declarationem jam poſitam
3. amplectamur. Collige ergo, præponentem Dominum ex delicto inſtitoris teneri, qvando is circa officium ſibi commiſſum deliqvit, non qvidem criminaliter, ſed civiliter, ad reſtitutionem damni. *Hondedæus vol. 2. conſ. 96. n. 17. & ſeq. Menoch. conſ. 1205. n 41.* ut plures refert Doctores. *conf. l. 1. pr. & § familiæ. 5. infra de Publicanis.* de Verbo, Libitinarios, videri poteſt *Alciatus ad l. negotiatores partiarii. C. de Excuſat. munerum.*

4. *Ad §. 1.* Dominus tenetur ex contractu Inſtitoris, ſed circa id tantum, ad qvod præpoſitus eſt expreſsè vel tacitè, & hoc commune eſt cum Exercitoriâ. *Gail. lib. 2. obſ. 21. n. Surd. Conſil 326. n. 14. Berlich. d. dec. n. 8. Hipp. de Marſil ſing. 560. n. 6. Tuſch. concl. 224. n. 36.* Et ſic qvi ad certum tempus præpoſitus eſt, ſoluta præpoſitione, non obligat præponentem, ſecus ſi ſine præfinitione temporis præpoſitio facta. *Stracb. in tr. de Contr. Mercat. n. 14. & Cagnol. in l. qvi cum alio 19 ff. de R. J. n. 3.* Et ex §. 16. & ex l. 17. §. 2. & 3. notetur, morte præponentis non finiri inſtitoris officium, ob utilitatem mercimoniorum. Ideoqve ſi ſciens mortuum præponentem cum inſtitore contrahat, habet obligatos hæredes *Bachov. d. 8 th 10. ad Tr v. 1 d. 24. th 7. l. t. E.* & alios etiam referens *Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th 8.*

Ad L. Sed & ſi qvis. 7.

SUMMARIA.

PRæponere poteſt omnis, qvi habet facultatem adminiſtrandi n. 1.

Indiſtinctè qvivis præponi poteſt. 2.

An qvi prohibitus eſt negotiari, inſtitore uti poſſit? 3.

NIhil intereſt, qvalis perſona ſit, qvæ præ- 1.
poſuit vel præpoſita eſt. Sic mulier præponere & præponi poteſt. Sed in præponente reqviritur facultas adminiſtrandi. Sic minor non habens coratorem præponere poteſt, ſed qvi curatorem habet, ſine ejus conſenſu non poteſt. *Lauterbach h. t. §. 1. th 4* Sed in præpoſito non diſtingvimus; 2.
nam indiſtinctè etiam ſervus, etiam prodigus, etiam pupillus præponi poteſt, adeò ut præponentem obliget ex ſuo contractu, licet ipſe non obligetur. Imputet enim ſibi dominus, qvod pupillum præpoſuerit. *Dn. Lauterbach. ad h. t. § 5.* ſic etiam procurator meus poteſt inſtitorem dare. *l. 5 §. ult. & l ſeq h. t.* 3.
& inſtitor ipſe poteſt ſub inſtitorem conſtituere. vid. *Coll. arg. hic th. 3. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 4.* niſi dominus prohibuerit, qvod in Magiſtro navis ſecus. *vid. not. ad l. 1. § 5. ſ. de Exerc. act.* Sed an prohibitus mercari poteſt inſtitorem conſtituere? Vid. *Dn Lauter-* 4.
bach. d. th 4. Ego diſtingverem, an prohibitus qvis ſit 1. ex delicto, an 2. ob intereſſe tertii ſc. collegii mercatorum, vel civitatum vel tertii ob dignitatem perſonæ: in caſu primo & ſecundo conſentio, non poſſe, ſed in tertio poſſe, *per l. 19. C de Adult Clem. 1. de Vit. & honeſt cler.* Colligitur etiam ex l 7. § 1. *ibi, ſi mulier ſit præpoſita tenebitur etiam ipſa* qvod inſtitor civili actione teneatur, & conveniri poſſit ab eo, cum qvo contraxit non ut ex ſuis, ſed ex Domini bonis, qvæ adminiſtrat, ſolvat. *Dn. Wiſſenbach. ad h. t. th. 9.* referens *Carpz. p. 1. dec. 10. Gylmannum tom. 4. p. 1. voto 32. n. 9. & alios.*

Ad L. Sed ſi pupillus 11. §. 3. & 4.

SUMMARIA.

PRæponens, qvi non vult amplius obligari per inſtitorem, qvid obſervare debeat? n. 1.

Inſtitores certo loco præponi ſolent. 4.

Publicum proclama debet durare per legitimum ſpatium. 5

Si inſtitoriâ non rectè actum, tributoria ſupereſt. 6.

Qvi uſus eſt actione inepta, poteſt redire ad actionem aptam 7. & 8.

1. SI præponens, nolit,ot eum inſtitore ſuo amplius contrahatur,debet id publicis literis loco eo, qvo inſtituit, ſigoificare,ut in omnium noticiam veniat. Qvo caſu non coovenitur præponens amplius,nec audiendus,qvi cootraxit poſteà,ſi dicat,non legiſſe ſe literas, cū potoerit legere. Si modò perpetoo maneat proſcriptum,nec ab aliqvo ſublatum ſit, aut tempeſtate corruptom, &c.

2. Colliget.ubi incerti ſunt contradictores,publico programmate id ſignificaodum
3. eſſe. *Cephalus conſ.354. n.3.* 2. Qvando creditores citati,neminem excuſari. ſi ignorantiam alleget, niſi abſentiam & ignorantiam ſimul juramento confirmat. 3. Inſtitorem
4. plerumqve certo locò præponi, licet etiam ſine certo loco præponi poſſit, nam & inſtitores ita conſtituuntur, ut commeent per provincias eum ciſta pretioſis mercibus referta, atqve intrent domos privatorum. *Cujac. ad l. 4. h.t. Schneidewin. d.l num. 8.*
5. 4. Non prodeſſe publicatc, niſi per temporis durer ſpatium, oam ſi brevi ſteterit publicum proclama, non contra eos, qvorum intereſt, procedi poteſt. *Rota Gen.dec.24 n.2.* Si atjam Inſtitor peconiam mutuam acceptam in ſuam utilitatem vertiſſet, dolus hic præpooenti potius qvam cootrahenti noceret. *argu. §. 4. in fine Rota dec. 14.n. 17. Dn. Lauterbach. h. t. §. 2. th.3.*

6. *Ad §. pen.* Si inſtitoria rectè actum,ooo poteſt poſteà agi tributoria actiooa, ſed ſi minus rectè actum inſtitoria, tributoria ſu-
7. pereſt. Unde notant,eum qvi uſus actione incpta, & propterea repulſus eſt,poſſe redi-
8. re ad actionem aptam. Sic qvi ex conditionata promiſſione egit ante impletam conditinoem,& propterea repulſus,exiſtente poſteà conditione, agere denuò poteſt; qvam materiam pro more multis exemplis illuſtrat *Tiraq. in L. boues. § hoc ſermone. de V. S. limit. 1.n. 16. & alii ab hoe allegati.* qva de re etiam alibi, ſcilicet qvod electa actione iocpta, non excludatur actio apta.

Ad L. Habebat. 13. pr.

SUMMARIA.

AN is,qvi ſervo,qvem dominus merci olearia & mutuis pecuniis præpoſuit, mutua dedit qvaſi ad merces, hâc actione repetat? n. 1.

An ſi ex actô de jure agentis conſtat ex alia cauſa,qvam qva in libello eſt expreſſa,judex abſolvet & condemnare valeat? 2. & 3.

An judex præſcriptionem non allegatam poſſit ſupplere? 4.

An, ſi in inqviſitione crimen non probetur, de quo qvis accuſatus eſt,aliud tamen probetur, abſolvi debeat inqviſitus? 5.

Plures ex partibus inæqvalibus proponentes teneantur in ſolidum? 9.

DOminus ſervum præpoſuerat Merci oleariæ,nec non peconiis mutuis accipiendis. illi ſervo mutuo do centum,opinione mea ad merces, & qvaſi ad merces datam peconiam repeto ex olearia negotiatione, ſed non poſſum probare pecuniam pro mercibꝰ eſſe datam, & ſuccumbo,qværitur,an ut mutuo datam per hanc inſtitoriam ex altera negotiatione poſſim repetere? Reſp. obſtare qvidem exceptionem rei judicatæ,ſed hic ex æqvitate mihi dari actionem utilem ex alia cauſa. *Padilla in L. Error C. de Juris & facti ignorantia. n. 50. Salgado in Labyr. p. 2. cap. 23. num. 57.* Unde colligit *Klock. vol. 2. conſ. 43 num. 82.* Judicem; qvi ex caoſa io libello deducta malè actum videt, & ex alia 2.
cauſa actor ejuſmodi Jus prætenſum conſeqvi poſſit, poſſe reum abſolvere, & actori Jus ex alia caoſa agendi aptius reſervari. Et ſic hoc caſu oon debet reus ex alio capite, de qvo io lite conteſtata oon eſt actum, condemnari. *Menoch. A Q. caſ. 30. q 1. Johann. Guttierez. l. 1. pract. quæſt. c. 100. n. 7.* qvi tamen id limitat *num. 5.* niſi ex confeſſione rei id probaret. *Hartman. Piſt. 1. q 45. num. 7.* Sanè ob clauſulam ſalutarem permiſſum judici crederem, uoa ſententia totam litem deci- 3.
dere. Obiter nota, ex hoc textu, ut & *ex l. 1. C. h. t.* Si ex actis de Jure agentis certo conſtaret, poſſe ex alia cauſa, qvam qvæ in libello expreſſa, condemnari raom. Nam debet eſſe magis cauſæ, qvam actioni aſtrictus. Nec Judex duplicare debet lites. & ubi ſimul poteſt una ſententia omnem perimere litem, juſte decidit, etſi non petitum, qvod ex Actis apparet, ad cauſam tamen termioandam pertinet. *Dn Mevius p. 1. dec. 37.* Et hoc maximè ſvaſerim judicibus, ut ſpretis ambagibus & ſubtilitatibus qvorundam Doctorum, una ſententia omnem litem dirimant, cum hac tameo cautela, ſi ex Actis pleoè illud Jus appareat. Ideoqve alibi dixi, 4.
non facile præſcriptionem noo allegatam ſuppleri debere, qvia præſcriptio multa habet reqviſita. & hodie facile aliqvid præſcriptioni oppooi poteſt, ideoq; præſcriptioois exceptionem, ſalvâ tamen replicatiooe 5.
actoris, & ſic ouo definitivè ſuppleri poſſe concedo. Sed ex his apparet, qvid de hac ſententia judicandum, qvam proponit *Hippol. Rimínal. conſ. 61. n. 4. lib. 1.* qvod in inqviſitionem reus tractus, non probetur, ſed in proceſſu aliud probetur, ooo debeat ſeqvi abſolutio, falſam hanc eſſe puto, ſi ſufficienter convictus ſit. Colliga, neceſſe eſſe ad 6.
hanc actionem, ut Domious inſtitorem mutuo accipiendo præpoſuerit, ſi oon expreſſe, tameo tacitè, & ſic puto eſſe io hoc etiam diſcrimeo inter Exercitoriam & hane inſti-

 toriam

toriam, qvod ibi tantum neceſſitas mutui
probanda, nam longè liberior poteſtas ma-
giſtri navis, qvam inſtitoris, cum maritimæ
expeditiones longe pluribus caſibus inſpe-
ratis atqve improviſis ſint expoſitæ. *Rota Ge-*
7. *nuens dec. 14. n. 107.* Collige etiam, non eſſe
neceſſe, ut creditor probet verſionem in uti-
litatem Domini, modo inſtitor mutuo acci-
piendo præpoſitus. *vid. Dn. Struv. th 34. &*
qvos ibi allegat. Surdus dec. 156 n. 1. Rota Gen.
8. *14. n. 14 Kopp. dec. 21.* Aliàs in mutuo reqvi-
runt, ut inſtitor tempore contractus dicat, ſe
accipere mutuum pro utilitate menſæ & ta-
bernæ, & taberna opes habuerit. & non plus
datum. *Alex. v. 2. conſ 44. Rota Gen. d. dec. 14.*
num. 104. Ronchegallus d. l. n. 159. & ſeq. Ber-
lich. d. l. n 7. Sed putarim tamen. mutui acci-
piendi mandatum expreſſum vel tacitum
probandum eſſe.

9. *Ad §. fin.* Si plures licet impares partes
habeant in ſocietate, & inſtitorem commu-
nem præponant, qvilibet tenetur in soli-
dum, qvia obligatio ſemel formata in unius
perſona, in plures derivari neqvit, qvicqvid
verò unus præſtiterit, actione pro parte re-
cuperabit. *Ronchegall. d. l. num. 164. Rota Gen.*
d. deciſ. num. 8. Surdus Conſil. 326. num. 2. Ca-
pyc. dec 180. Struv. th. 37. Et qvia Novella de
correis debendi loqvitur, & non de omnibus
eis, qvi in ſolidum obligati, ideo putat *Ron-*
chegallus d. l. n. 165. ne qvidem beneficium
diviſionis eos habere, qvod ſuo loco relin-
qvo. Nam receptius eſſe puto, beneficium
non denegare, per tradita *Marqvardi de*
Mercat. l. 1. c. 8. n. 37. Agetur aliqvid hac de re
ad l. 28. ff. pro ſocio.

Ad L. Si cum Villico. 16.

SUMMARIA.

AN ex contractu Villici contra dominum u-
tilis inſtitoria detur? n. 1.
Utilis inſtitoria qvid ſit & qvando detur? 3.
& 4.

1. VIllicus agro colendo & colligendis
fructibus præpoſitus, non poteſt ex ſuo
contractu obligare dominum, ſed ſi venden-
dis etiam fructibus præpoſitus ſit. plus eſt
qvam villicus, & ſic utilis dicitur inſtitoria
actio. *Cujac. t. 1. p. 1204.* Igitur non omnis præ-
2. poſitio parit inſtitoriam actionem, ſed ſi
qvæſtuario negotio qvis præpoſitus ſit, uti-
lis datur actio inſtitoria, ubi qvis certo facto
3. cum poteſtate tamen vendendi præpoſitus
eſt, ut in *l. 19. Petr. Greg. lib. 29. c. 12. n. 2. Duar. c. 1*
Et ſic hæc actio dari poteſt cuilibet, qvi cum
procuratore meo contraxit. *conf. Bach. ad Tr.*
d. 24. th 11. Dn. Struv. th. 40. Vulgò utilem
inſtitoriã vocant, qvando qvis certæ nego-
4. tiationis præpoſitus, directam verò, qvando
qvis univerſali negotiationi præpoſitus.
Weſenb. in ff. n. 1. & 5. Rota Gen. d. l. n. 70.
Sed rectè hoc negat *Schneid. ad §. Inſtitoria.*
Inſt. qvod cum eo. n. 5. & 8. Bachov. ad Weſenb.
per l. 5. ff. h. t. utraqve igitur directa. Sed ſi
qvis certo facto præpoſitus, tunc datur uti-
lis. *Petr. Greg. lib. 29. c. 12. n. 2. conf. Duar.*
h. t. c. 1.

Ad L. Si qvis mancipiis. 17.

SUMMARIA.

EX contractu inſtitoris datur actio principa-
lis & acceſſoria puta v. g. ex ſtipulatio-
ne dupla. n. 1. & 2.
Cur mandatum inſtitoris non finiatur morte? 3.
An hæredes præponentis in ſolidum obligentur
ex contractu inſtitoris? 4.

EX contractu inſtitoris non tantum datur 1.
actio principalis emti, crediti, &c. Sed
etiam ex actiones, qvæ ex contractu ſubna-
ſcuntur, ut actio redhibitoria, ædilitia, & a-
ctio ex ſtipulatione duplæ. Sed obſtare vi- 2.
detur, qvod procurator præſtita cautione
de judicato ſolvendo non obliget domi-
num, *per l. 28. ff. de procur.* Sed reſp. qvod
dominus de ſimplo vel duplo ratione evi-
ctionis cavere debuerit ipſe, non verò de ju-
dicato ſolvendo cavere. Procurator de ju-
dicato ſolvendo cavet ſuo nomine, ut pro-
curator de victione cavet nomine Domini,
& ut principalis. *Vid. Cuj. t. 1. p. 1205.*

Ad § 2. & 3. Licet aliàs omne manda- 3.
tum morte finiatur, in inſtitoribus tamen
hoc ſingulare, qvod poſt mortem etiam
præponentis duret præpoſitio, licet hæres
ſit pupillus, niſi præpoſitio ſit revocata, &
qvidem ratio eſt utilitas promiſcui uſus, &
commerciorum favor, qvi fecit, ut man-
datum morte non finiatur in hac materia *Za-*
ſius in l. more. n. 38. ff. de juriſd. qvòd amplia-
tur §. 3. Licet qvi cum inſtitore contraxit, 4.
ſciat præponentem deceſſiſſe, ubi qværi po-
terat, an hæredes omnes in ſolidum videan-
tur obligari? Certum eſt, quicquid vivo
præponente geſtum, ex eo hæredes obligari
pro partibus hæreditariis. Puto etiam, qvic-
qvid poſt aditam hæreditatem geſtum eſt,
hæredes in ſolidum obligare, nam eo tem-
pore pro inſtitore hæredum habendus, nam
hæredes non renunciantes, videntur conti-
nuaſſe præpoſitionem, & de novo præpoſu-
iſſe. *Rota Gen. dec. 14 n. 6. & ſeqq.* Sed qvod
ante aditam hæreditatem geſtum, ex eo hæ- 5.
redes tantum pro partibus hæreditariis obli-
gari putarem, qvia eo tempore adhuc pro
defuncti inſtitore habendus, non potuerunt
ante aditam hæreditatem renunciare. *conf.*
Struv. th. 36. & Cujac. t. 1. p. 1207. Sic ob utilita-
tem promiſcui uſus continuatur manda-
tum, morte mandantis aliàs extinctum, Sic-

ut

nt & cœpto negotio continuatur juriadictio in connexis. *Zaſius ad l.moro.ff.de juriſdiſt. num.33.* io §. 3. hujus legis pro voce (ſeiens) neſeiens legi dabere, vult *Aston. Faber. lib. 2. conject. c. 11.*

Ad L. Inſtitor eſt. 18.

SUMMARIA.

Inſtitores ſine certo loco, qvomodo conſtituãtur?

ET ſine certo ioco vei rabetna qvis inſtitor conſtitui poteſt. Nam & qvi nulio certo loco conſiſtunt, ſed commeant per provioeias, obeuntes, domos cum ciſta preciosarum mereinm, inſtisotes ſunt. *Cujac. tom. 1. pag. 1205. Ronchegall. d. l. n. 154.* Et licet loens additus, contractus tamen ad eum locum non adſtringitur. *Schneid. d. l. n. 8.*

Ad L. in eum. 19. pr.

SUMMARIUM.

Cur Præponens inſtitorem mutuis pecuniis, non directa actione teneatur?

SI qvis mutuis pecuniis præpoſuerit inſtitorem, dominus noo directa inſtitoria actiooe tenetur, qvia hæc non eſt negotiatio, ſed utili actione teneıur, *per eradita Bach. ad Weſenb. n.1. Lauterbach. ad h. t. th. 6. Cujac. tom. 4. p. 831.* ubi §. ſeqventes per ſe faciles explicat.

ad L. fin.

SUMMARIA.

INſtitor an depoſito officio teneatur? n. 1.

Qvando Procurator depoſito officio teneatur? 2.

An tribunus militium legione exautoratâ actionem habeat contra provinciam? 3.

QVi contrahit appoſito nomine officii, in dubio contemplatione offici conttahere videtur, & ideò inſtitor finito officio non tenetur, qvia magis ad fidem Menſæ præſtandam, qvam ad ſe obligandum epiſtolam miſit, niſi expraſsè ſe debere conſtituerit, & ſuam fidem pro domino adſtrinxerit, & proprio nomine contraxerit. 1.

Idem in procuratore, qvi etiam depoſito officio non tenetur, qvia procurator & inſtitor ad paria judicantur. *Keppen. dec. 21. n. 4. & ex eo Berlich. dec. 252. num. 24.* niſi ſe proprio nomine obligaverit *Sande l. 3. tit. 7. dec. 1.* da qvo caſu loqvitur *l. 67. de Procuratoribus, conf. Berlich. p. 2. dec. 252. n. 26. Tr. diſp. 27. th. lit. E. Carpz. part 2. conſtit. 20. def. ult. Rata Gen. d. l. n. 64. Wammes. conſ. 5. num. 10. cent. 4. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 9.* Sed durante officio in primo caſu convenietur, non ut ex ſuis, ſed domini bonis ſolvat, *arg. l. 6. §. 1. ff. de negotiis geſtis. Carpz. part. 1. dec. 10. Berlich. p. 2. dec. 252. n. 14. conf. Chriſtin. vol. 3. dec. 33. n. 9. Wammeſ. p. 1. conſ. 54. n. 1. Dn. Hahn ad Weſ. num. 6. Dn. Struv. th. 3. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 9. Guttierez de Tutel. p. 2. c. 13. Zæſ. h. t. n. 4.* 2.

Sic etiam arg. h. L. probatur, Tribunum, qvi legionis nomine pactus erat cum provincia, Legione exautoratâ, non habere actionem, niſi ex propriis probet ſe aluiſſe milites, *ita reſp. menſe Dec. anno 1658.* 3.

TITULUS IV.

De

Tributoria actione.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

QVid ſit Tributaria actio? n. 1.

A parte domini vel patris reqviritur ſcientia. 2.

Qvid h. l. mercis nomine veniat? 3.

1. QVi cum ſervo vel filiofam. contraxit, & permisſione ſpeciali ſervus vel filiusfamilias negotiatus eſt, agit cum Domino vel Patre, ut merces peculiares inter Dominum vel Patrem, vel inter creditorem dividantur. In §. 3. hujus Legis reqviritur

2. ex parte Domini ſcientia & patientia, qvæ hoc in loco operatur conſenſum, qvia præceſſit conceſſio adminiſtrationis, licet alias pro mandato haberi non poſſit, in præjodicium tacentis. Sed hic de commodo patris, cui filius adqvirit, agitur. Ergo etiam debet incommoda ia agnoſcere. *Rota Gen. d. dec 14. num 4. Menoch. lib. 3. præſumt. 42. num. 4. Menoch. lib. 3. præſumt. 42. Vid. etiam Alex. vol. 4. conſ. 10. num. 13. Maſcard. concluſ. 1007. n. 38. & concluſ. 1158. per totam Tuſchus d. concl. n. 11. lit. M.*

3. Merx autem accipitur, non qvod pecunia æſtimatur, ut in materia venditionis, ſed id, qvod ea conditione emitur, ut vendatur. *Ex Joh. Fabro. ad d. §. introduxit. Coll. Arg. hic th. 4.*

Ad L. Procuratoris. 5. §. 11.

SUMMARIA.

PRo merce peculiari habetur, qvicqvid ex ea comparatum eſt. n. 1.

Qvando qvis plures habet negotiatione, creditor ex illa, cui credidit, ſuum petere debet. 2.

An idem ſit extra tributoriam actionem, in aliis creditoribus? 3. & 4.

Non habet privilegium ille, cujus pecuniâ merces comparata niſi in ſpecie obligata. 5.

Qvando

Google

Qvando Dominus mercium præferatur ? 6.
An tota ſumma habeat privilegium, ſi debitor fateatur, daß er zu ſeiner Nohtdurfft uod Auffetbauung des Hanſes das Geld auffgenommen *? 7.*
Si rem meam vendidi, non habitá fide de pretio, au cogar iu tributum ire ? 8.
Auuon hoc caſu aliis præferatur ? 9.
Qvid ſi venditor reſervaverit hypothecam ? 10. 11. & 12.
An, ſi unus creditor ſervus agat, ſolidum ipſi ſolvendum ? 13.

1. IN h. §. dicitur, id, qvod ex merce peculia-
ri vendita comparatum, & ita merci ſurro-
gatum eſt, pro meree peculiari haberi, & in
diſtributiooem venire, qvia ſcilicet peculi-
um qvid univerſale eſt, vel genus in univer-
ſalibus ſurrogatur ſapit naturam ejus, cui
ſurrogatur. *Carpz. p. 3. c. 30 def. 1. Axiom. Barb. à Dn. Thabore locuplet l. b. 17. cap. 59. num. 3.*

2. *Ad §. Si plures 15.* Qvando qvis habet
plures negotiationes, qvil bet Creditnr de-
bitum ſuum ex illa negniatione, cui cre-
didit, petat. Nam videtur illi negotiationi
credidiſſe, & ſic qvaſi ſeparationis benefici-
um hic habetur. *Scaccia de Cambiis § 6. gl. 1. n. 83. Beneveu. Stracha iu tr. de decoct. part. ult. n. 26. Card. Mantica de Conveut. l. 11. tit. 23. n. 32. Dn. Mev. ad Jus Lubec. lib. 3. tit. 1. art. 10. num. 56. & ſeqq. Franc. Salgado de Somoza in Labyr. p. 1. c. 9. num. 48. & ſeqq. Gratianus*
3. *tom. 5. diſc. 946. & 948. Berlicb. p. 1. concl. 71. n. 6.* Et hoc dicti Actores extra materiam
tributoriæ actionis in libero homine duas
negotiationes exereente ſtatuunt. *conf. Dn. Lanterbach. hic th. 5. Dn. Struv. d. Ex. 20. th. 47. Jac. Schultes l. 2. q. 64. Stracha de Decoct.*
4. licet hoc neget hic *Grænwegen.* Sic etiam ſi
habeat aliqvis plures ereditores diverſarum
provinciarum, & diverſa in diverſis Territo-
riis bona, tuoc debent ereditores ſeparari
(1.) ratione hypothecarum, nam qvi babent
hypothecam in bonis Marchicis, non audi-
untur in Luſatia, niſi ut chirographarii (2.)
ratione negotiatiooum diverſarum *P. Caſtr. in fine hoc loco. Benevenutus Stracha de Decoct. p. ult. Rubr. qvi potiores &c. n. 20. Berlicb. p. 1. concluſ. 48. num. 3.*

5. *Ad §. 17.* Cujus pecuoia merces com-
paratæ, non habet privilegium, niſi merces
in ſpecie obligatæ, ſed in tributum ire tene-
tur. Colligitur exinde, eum, cujus pecunia
res comparata, non habere privilegium, ſci-
licet ſi venditor fidem habuit, nam tantum
perſonale privilegium habet, qvo nudis chi-
rographariis præfertur, niſi 1. de dominio
vel hypotheca ſibi proſpexerit, qvo caſu &
uxori præferri tradit *Dn. Mevius p. 6. dec. 193.*
& qvos refert *Carpzov. p. 1. in Juriſpr. for. c. 28. d. 20.* Deinde Dominus merciom præfertur, 6.
ſi venditio imperfecta, ſi dolo facta, ſi emtor
jam tum non fuerit ſolvendo &c. de qvo
Dn. Mevius d. dec. 193. Colligit etiam ex *hoc* 7.
§. Carpzov. p. 1. Juriſpr. conſt. 28. n. 6. non
ſufficere, ſi ex mea pecunia refecta ſit do-
mus, niſi ad eum etiam finem mutuo data.
Sed licet id ſit verum, ex hoc §. id non pro-
batur, nam aliud eſt, mea pecunia eſſe com-
paratam domum, aliud, eſſe refectam. Sed
hic obiter mihi occurrit qvæſtio, ſi debitor
fateatur, daß er zu ſeiner Nohtdurfft und
Auffbauung des Hauſes dieſes Geld ange-
nommen / an tota ſumma habeat privilegi-
um? Memini, ni fallor, in Camera Elect.
Brandenburg. dimidiæ parti tributum privi-
legium alteri negatum, qvia ex his verbis
non conſtabat, totam pecuniam ad ædifica-
tionem vel refectionem domus erogatam,
neqve aliunde id cooſtabat. Ergo dimidiæ
privilegium tributum.

Ad §. Sed ſi dedi. 18. Si rem meam ven- 8.
didi, habita fide pretio, noo poſſum rem
meam vindicare, ſed cogor in tributum ire,
ſed ſi non babui fidem de pretio, ne ſtatim
pretium ſolvatur, poſſum rem illam vindi-
care, qvaſi in dominium Emtoris nondum
translatam. *Gail. lib. 2. obſ. 15. Caldas de eme. c. 23. num. 18. Vaſq. part. 2. lib. 3. Controverſ. c. 50. Carpzov. p. 128. c. 28. def. 17. num. 6.*
Et ſic hoc caſu præfertur venditor omnibus 9.
creditoribus etiam doti Jure dominii præfer-
tur, ut io Cam. Brandenb. deciſum ſcio. Ea-
dem ratio, ſi venditor deceptus ab emtore 10.
tradiderit, vel dominium ac hypothe-
cam reſervaverit. *Carpzov. d. l. def. 18. & ſeqq.* Si eredens merces ſibi reſervat hy-
pothecam, non it in tributum, ſed omoibus 11.
eſt potior. *Carpzov. pag. 1. c. 28. d. 20 num. 4. item p. 1. dec. 55. num. 1.* Idem qvod hic dici- 12.
tur, venditorem manere domioum verum,
ſi ſibi reſervavit dominium, oam is etiam
uxori præfertur. *Dn. Mev. p. 5. dec. 59.*

Ad §. fin. & L. 6. & L. 7. pr. Hic tracta- 13.
tur iſta qvæſtio, ſi unus filii vel ſervi ereditor
agat, aone ſolidum ipſi ſolvendum? Reſp.
ſi metus ſit, aliud emerſurum æs alienum, v.
gr. qvod jam ſub conditione debetur, vel
occultum ſit æs alienum, tunc ſolvi qvidem
debet, ſed præſtita prius ab eo eaotione,
qvod aliis prodeuntibus creditoribus, pro
rata velit refundere, qvod ſecundum pro-
portionem geometricam aliis debetur. Col-
lige cautelam, ſub qva à debitore ereditori
aliqvid in ſolutum dari poteſtâ, præſtitâ pri-
us cautione. *Salgado in Labyr. lib. 1. c. 9. n. 35.*
Sicut etiam in concurſu conditionalis debi- 14.
tor poteſt agere, ut ſibi à cæteris ereditoribꝰ
caveatur. *Salgado d. c. 9. n. 28. & qvos ibi allegat.* Et ſic ſolet Judex ioterdum etiã coode- 15.

mnare

moare debitorem, ut tamen creditor præſtet cautionem. *Salgado l. 2. c. 6. n. 1. & ſeqq.*

Ad L. Illud. 7. §. 2.

SUMMARIA.

Duplex actio concurrit, Tributoria & de dolo. num. 1.

Propter dolum dominus amittit deductionem debiti de peculio. 2.

1. TRadunt Dd. duplicem hic inſtitui actionem, primam ut in Tributum vocetur, alterum, ut ſi Dominus minus, quam debuit Creditoribus, ſolverit doloſè, ob dolum teneatur hac actione, quæ actio, licet ex dolo detur, non tamen de Dolo eſt, ſed rei perſecutionem continet, & ita perpetua eſt, & datur in hæredem. *§. ult. hujus L. & L. ſeq.* Alii verò ſimplicem agnoſcunt, quæ ſupponit dolum patris vel domini. *hic & l. 3. §. 1. & l. 8. in fine Schneidew. in §. introduxit. 4. n. 3. Inſt quod cum ea. Bach. in Tr. diſp. 24. th. 8.*
2. *lit. D. & ad Weſ. lit. D.* Et ſic dominus, qui alias daductione ſui debiti habeat in actione de peculio, propter interveniemtem dolum, amittit deductionem. *Cujac. ad l. 2. h. t. tom. 1 pag. 1209.* Actio hæc oritur ex negorio domino vel patri commiſſo, ſcilicet diſtributionis, actio doli ex dolo. *conf. Cujac. ad l. 8. t. 1. pag. 1934.* Et ideò hæc actio in hæredem tranſit.

Ad L. Quia. 8. cum §. fin. legis præced.

SUMMARIUM.

An h. actio ſit rei perſecutoria?

ACtio hæc aſtne rei perſecutoria? Reſp. Videtur, quod non, quia dolum præſuppoit. Sed aff. licet enim dolus ſit cauſa hujus actionis, non tamen eſt in cauſa immediata. Tunc autem dolus remota cauſa videtur, quando dolo quid omiſit. *P. Barboſa ad l. 15. n. 113. & multis ſeqq.*

Ad L. Quod hærede. 9. §. 1.

SUMMARIA.

Qui habet plures actiones, cogitur unam eligere. n. 1.

Nova qualitas actionem augens vel minuens poſt lit. conteſt. adjecta, non admittatur. 2.

QUando ad idem competunt plures actiones, cogitur quis eligere unam, nec poterit poſtea redire ad aliam. *Hill. lib. 21. c. 3. lit. D.* Et quando unam eligit actionem, alteri etiam competendi videtur renunciatum, cujus tamen exceptiones proponit. *Anton. Gabriel. in comm. concluſ. l. 2. tit. de act. concl. 2. & Cavall. quæſt. 815. n. 32.* Notandú hic, quando poſt litem conteſtatam quis adjiceret qualitatem actionem non diverſificantem, & ob iſtam qualitatem augenda vel diminuenda eſſet condemnatio, tunc non eſſe admittendam actionem novæ qualitatis, ut hic, ſecus ſi non augeretur. *L. in delictis 4. § detracta ſin. de Nox act.* ubi vide plura. *Franc. Curt. in rep. L. edicta C. de Edendo. num. 56.* 1. 2.

Ad L. Fin.

SUMMARIA.

Quam actionem habet creditor, ſi ſervo in genere vel ad merces peculiares credidit? num. 1.

Dominus in actione tributoria nullam prærogativam habet 2.

DUo ſunt creditores, qui crediderunt ſervo in peculium, primus in genere, alter ad merces peculiares, ille habet actionem de peculio, hic tributoriam, ſi dominus malè diſtribuit, v. gr. Si primus 15. Si à primo conveniatur de peculio, & quædam reſervavit, ut ſibi debita, ea poſteà, ſi tributoria actione à ſecundo conveniatur, contribuere tenetur; nam palam eſt, debiti dominici nullam eſſe habendam præcipuam rationem. *Vid. Cujac. ad h. l. tom. 1. pag. 1944.* 1. 2.

TITULUS V.

Quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, negotium geſtum eſſe dicatur.

ad L. Ait Prætor. 2.

SUMMARIA.

Cur Filiusfam. ſi ex contractu condemnatur, habeat beneficium competentiæ? n. 1.

Id quod ampliatur. 2.

Limitatur. 3.

An habeat benef. compet. ſi hæres inſtituatur à Patre? 4.

1. QUia filiusfamilias contrahens omnia Patri acquirit, ideo ſi filius poſtea emancipetur, ut exhæredetur, aut abſtineat paterna hæreditate, æquum viſum fuit, cum non in ſolidum condemnari ex eo contractu, cujus utilitas ad patrem ſpectar, ſed in id quod facere poteſt, ſeu cum beneficio competentiæ. *Weſenbec. in π ff. in l. 4. C. tit. 26. Petr. Gregor. Syntag. c. 8.* Et hoc locum habet, etſi filiusfam. vivo patre fuit conventus, & condemnatus. *l. 5. pr. h. t. Paulus Pariſius vol. 1. conſil. 94. num. 46.* etſi morte ge- 2.

nio-

nitoris ſui jurie factos *l. ſi ex alio. h. t. Pariſ.*
d. l. num. 48. etiamſi creditor ſit pauperior.
3. *Pariſ d. l. num. 50.* Effectus hujus rei eſt, qvod
filiusfam. jam ſui juris factus non poſſit in
carcerem tradi. *Pariſ d. conſ. num. 49.* Sed
hæc locum non habent. niſi ipſi filiusfamili-
as fecerint, ne ſolvendo eſſent. *l 4. §. 1. inf &*
l. 6. ff. h. t. Pariſ. d. num. 54. item niſi filius-
familias ſtatim poſt contractum factum
emanciparetur, nam hoc præſumtione frau-
die non careret. *Pariſ d. conſ. num. 48.* In §. 1.
4. hujus L. dicitur, filiusfamilias etiam à patre
inſtitutum hæredem, frui remen beneficio
competentiæ, niſi in re miolma ſit inſtitu-
tus, qvod Dd. intelligunt in legitima por-
tione, cum in minori qvantitate inſtitui
non poſſit de Jure. *Acc. hic & Bachov. in Tr.*
v. 1. diſp. 24. th. 9. lit. D. Bald. & Caſtr. in l. 2.
h. t. Diſſentire videntur *Enenckel Baro de pri-*
vileg. par. priv. 11. n. 19.

Ad L. Sed an hic. 3.

SUMMARIA.

AN Filiusf. ex contractu ſuo conventus dedu-
cere poſſit æs alienū, qvod aliis debet? n. 1
An ſponte deducere poſſit, an verò exſpectare
debeat, donec creditores veniunt? 3.

1. QVendo filiusfamilias ex ſuo contractu
conventur, qværirur, an deducera poſ-
ſit æs alienum. qvo aliis obſtrictus eſt? Neg.
qvia occupantis melior deber aſſe conditio,
additur duplex limitatio, niſi adſint privila-
gieti creditores, aut ralee, qvi non qvidem
ſint privilegiati, ſed tamen cum filiofam. eo
tampore, poſtqvam ſui juris factus, contra-
xerunt, tatio poſterioris eſt, qvod debita à
filiofamilias cootracta ſint qvaſi aliena in u-
tilitatem petris contracta, ſed qvæ, poſt-
qvam ſui juris factus, contracta, ſunt pro-
2. pria. Non vidantur igitur juri civili contra-
ria ſtatuta, qvibue dabita ex fidejuſſionibne
contracta in concurſu poſtponuntur debi-
tie propriis. Varba ulrima hujus legis ita
3. interpretatur *Donell.* non qvod privilegiato-
rum creditorum debitum emancipatus da-
ducat, ſed ita ut privilegiatorum ratio ita
habenda, ſi ſcilicet ultro veniant, & ſe aliie
præferri poſtulent. *Donell. l 27. c. 9 poſt lit. Lk.*

Ad L. Sed ſi ex parte. 4.

SUMMARIA.

AN ſi creditor in ſolidum velit convenire Fi-
liumfam. hic benef. compet. habeat?
n. 1. 2. & 3.
Benef. compet. non habet Filiusfam. ſi ſe pa-
tremfam. dixit 5.
Neqve ſi dolo uſus, aut illi renunciaverit. 6.
An ceſſet benef. ſi habet bona adventitia? 7.
Filiusfam. ex delicto in ſolidū condemnatur. 8.
An etiam filiifam. hæredibus hoc benef. ſuccur-
ratur? 9.
Qvid ſi diu, poſtqvam ſui juris factus eſt, con-
veniatur? 10.

IN *Principio* dicitur. ſi ex majori qvam legi- 1.
tima portione fuerit inſtitutus hæres, ele-
ctio eſt creditoris, an in ſolidum, an pro
portione hæreditaria velit eum, qvi fuit fi-
liusfam. convenire. Sed ſi in ſolidum velit 2.
convanire, poterit tamen Judex beneficii
competentiæ interdum habere rationem,
ſcilicet ſi portio à patre relicta à debito ab-
ſumatur. *Coll. Arg. hic th. 2. num. 7.* Ideoqve 3.
utile eſt filiofam. ut cū beneficio Inventarii
adeat. *Monticulus de Inventar. hæredis c 8.*
pr. Ang. Barboſ. ad l. 2. C h. t. num. 7. Et im- 4.
merito ergo *Weſ.* reprehenditur à *Bach. n. 3.*
qvod dixerat, filium teneri ad qvantitatem
bonorum paternorum ſibi relictorum.

In §. 1. agitur de pœne mendacii, ſi ſe 5.
patremfamilas dixit, qvod non habeat be-
neficium competentiæ. Unde colliguot, ſi
qvis id neget, qvod eſt cauſa privilegii, qvod
ſe privilagio indignum reddat. *Bart. Jaſon.*
Caſtr. in l. 22. §. 1. de re judic. Cuchus de menti-
ente circ poſſ. num 99 Idem ſi dolis uſus, dum 6.
contraheret. *Vinc. de Franch. d. 164. Aug. Bar-*
boſ. ad l. 2. C. h t. n. 13. Idem aſt, ſi qvie re-
nunciet huic privilegio *Enenckel. d. l. n. 20.*
Vinc. de Franch. d dec. n. 17. conf. Carpz. p. 1.
c. 32. d. 19. ſi ea renunciatio ſpecialis. *Vinc.*
de Franch. d. 101. Gratian. diſc. 299. ex juramen-
to tamen hæc renunciatio non probatur.
Vinc. de Franch. d. dec. 181. in fin Gratianus d.
l. n. 29. Barb. n. 17. Ceſſat etiam beneficium, ſi 7.
filiusfam. bona adventitia habeet, nam tunc
horum contemplatione videtur creditor
cum eo contrahere. *Caſtr in l. 2 in fin. h. t.*
Cujac. ad l. 8. h. t. tom. 1. p. 1213. Enenck. d. l.
n. 24. Vinc. de Franch. dec. 70. Barb n. 3.

In §. 2. dicitur, filiumfamilias ex deli- 8.
cto in ſolidum condemnari, & ideo *l 15. pr.*
ff. de judic. de ee filiofam. intelligenda, qvi
non dolo, ſed per imprudentiam male judi-
cavit *Wiſſenbach diſp. 28 h. 25. in §. 3.* di- 9.
citur, qvod ſoli filio ſuccurratur, non hæredi,
qvia perſonale hoc beneficium *Enenck. d. l. n.*
20. Idem ſi poſt mortem filiifam. ejus bona
creditoribus cedunt. *Colerus de proc. execut.*
p. 2. c. 3. n. 125 Carpz pag. 1. c. 32. def. 27. In §. 4. 10.
dicitur poſt longum tempus in arbitrio &
cognitione judicie verſari, an hujus benefi-
cii rationem habere debeat. *Enenck d l. n. 22.*
nam beneficium hoc hebet locum, qvando
non adeò diu, poſtqvam ſui juris factus
conventus eſt, cum poſt longum tempus
ſatis habuit temporis ad ſatisfaciendum. *Cu-*
jac. ad l. 5. h. t. t. 1. p. 1212.

Ad

ad L. Si Filiusfam. 5. pr.

SUMMARIA.

CUr, ſi filiusfam. vivo patre ſit condemnatus, tamen in executione hoc benef. opponere poſſit? num. 1.
An hodiè hujus rei uſus ſit? 2.

1. FIliusfam. etiamſi vivo patre ſit in ſolidum condemnatus, qvando tamen hujus judicati executio petitur, hujus beneficii habenda eſt ratio, qvia de natura hujus exceptio-
2. nis eſt, ut poſſit in executione opponi. Hodie rarus hujus rei uſus, non qvod patria poteſtas eſſet, non qvod filiusfam. hodiè ſibi adqvirat, ſed qvod parentes, qvando peculium concedunt filiis, ſoleant eo ipſo eos emancipare, ob ſeparatam œconomiam, de qvo alibi.

ad L. Fin.

SUMMARIA.

JUdex appellationis poteſt ſententiam priorem confirmare ex alia cauſa. 2
Judex appellationis ſententiam judicis à quo nullam, ex alia cauſa confirmare poteſt 3.

NOtetur hic, qvod patientia pro præpoſi- 1.
tione habeatur, de qvo ſupra, & qvod filiofamilias non comperat Exceptio SCti, ſi filiusfamilias ſolitus ſit mutuum accipere, & pater illud ſolvere conſveverit. *Mantica de Tac. & amb. convent. l. 8. t. 7. num. 30. Trentac. l. 3. tit. de Solut. reſol. 19. num. 13 Chriſtinæus vol. 3. dec. 35. num. 8. & Lauterbach. h. t. §. 2. th. 7.* 2.
Judex Appellationis poteſt priorem ſententiam confirmare ex alia cauſa, qvam ea, qvam Judex à qvo poſuerat *Bart.* Dd. etiam probant ex hâc lege, ſi Judex a qvo nullitatem commit- 3.
tat in ipſa Sententia, dum forte contra expreſſa Jura pronunciat, poſſe ſententiam confirmari ex alia cauſa, & ſic poſſe ſuppleri defectum judicis à qvo, ſecus ſi in proceſſu & non tantum in ſententia commiſſa nullitas. *Hier. Cagn. ad l. 2. C. de Reſc. vend. num. 145. conf. Crotus conſ. 120. num. 7. lib. 1. Alex. vol. 2. conſ. 79. Oldradus conſ. 130. num. fin.* cujus tamen diſtinctio, qvod id ad eum caſum reſtringat, ubi novum qvid oritur, textui non convenit.

TITULUS VI.
De SCto Macedoniano.

ad L. 1.

SUMMARIA.

CAuſa SCti introducendi. n. 1.
Quid ſi incertis nominibus credere? 2.
An attendatur dignitas h. l.? 3.
Cur in peculio caſtrenſi ceſſet? 4.
An miles habeat hanc exceptionem? 5.
An idem in bonis adventitiis, qvorum plenam adminiſtrationem habet filiusfam? 6.

1. CReditori, qvi Filiofam. pecuniam credidit, etiam mortuo patre denegatur actio, cujus cauſa principalis in odio fœneratorum. *l. 40. ff. Condict. indeb.* ſecundaria favor parentum. *Enenk. Baro de priv. parentum priv. 12. c. 2. Hill. lib. 12. c. 25. lit. C.* Et qvia prohibitio favorem parentum concernit, non poteſt huic SCto filius renunciare, ne jurato qvidem. *arg. l. 7. §. 16. ff. de pactis. Enenkel de priv. 12. c. 3. num. 5. Aug. Barboſ. ad l. fin. C. h. t. num. 14. & Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 10.* & non diſtinguitur, cujus dignitatis ſit filius. Ubi qværitur, qvomodo Macedo in incertis nominibus crediderit? Reſp. vel qvod incertum diem ſolutionis expreſſerit, vel cauſam falſam debiti prætenderit, vel qvantitatem non expreſſerit, vel aliud qvid machinatus ſit, ut uſuraria pravitas non appareret, qvia qvi male agit, odit lucem. *conf. Hillig. in Donell. l. 12. c. 24. lit. D. Franzk. ad h. t. n. 4. & 5. Struv. Exerc. 20. th. 51. Zæſius n. 1.*

Ad § ult. h. L. & L. 2. Dignitas non atten- 3.
ditur, modo Dignitas ex Jure vel ſtatuto non liberet à patria poteſtate. *Carpz. part. 2. Juriſpr. conſt. 10. num. 17. Joh. à Sande lib. 3. tit. 2. def. 2. Donell. l. 12. c. 24. Bach. ad Tr. d. 20. th. 7. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 4. Struv. Exerc. 20. th. 58. Buſius hic.* Sanè in Caſtrenſi peculio ceſſat SC- 4.
tum, qvia in hoc vice patrisfamilias fungitur, ideoqve usque ad qvantitatem peculii Caſtrenſis non poteſt opponere exceptionem hanc filiusfam. per *L. 2. h. t.* Unde etiam Miles non 5.
hanc exceptionem, qvia non præſumtio contra eum ſe in aliam cauſam expendiſſe, qvam militiæ, & miles non habebar in diſciplina militari Romana eam occaſionem luxuriæ &c. vid. *Gomez. l. 2. reſol. c. 6. num. 2. Card. Mant. l. 8. tit. 7. num. 18. Molina de Juſt. & Jur. tr. 2. d. 301. limit. 3. Aug. Barb. in Collect. ad h. t. num. 12.*
Zang. de Except. p. 3. c. 12. num. 54. Id qvod de 6.
Caſtrenſi peculio dictum, ſolent Doctores extendere ad adventia, qvorum filius plenam adminiſtrationem habet. *Molina d. d. 301. Limit. 2. Barboſa ad l. 2. C. h. t. n. 30.* Et qvia per matrimonium, aut per peculiariter inſtitutam œconomiam, aut per propriam Mercaturam hodie fieri videtur Emancipatio, ideo his caſibus iſti filii non fruuntur hoc beneficio. *Mantica de tac. & amb. convent. l. 8. tit. 7. n. 19. A. Barboſ. ad l. 2. C. h. t. n. 32. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 4.*

Ad L. Si quis Patremfam. 3.

SUMMARIUM.

SCtum ceſſat, ſi creditum ſit illi, qui pro Patrefam. à pleriſqve habitus eſt. n. 1.
Cur habeatur pro patrefam. ſi conduxit vectigalia? 2.
An loco ſit SCto, ſi minor dedit mutuo filiofam.? 3.
Quid, ſi minor minori filiofam.? 4.
Quid, ſi pupillus filiofam.? 5.
Quid, ſi filiusfam. filiofam alii? 6.
An in aliis rebus, quam pecunia, locus ſit SCto? 7.
Quid ſi vinum, cerevisia, cupedia, merces pretioſa dentur? 8.

1. CEſſat SCtum, ſi qvis ei tradidit, qvem non vana ſimplicitate deceptus habebat pro Patrefamilias, ubi qvidem poſt alios decennium qvirit *Trentac. lib. 3. tit. de Solut. reſ. 19. num. 12. Zang. de Except. p. 3. cap. 12. num 28.* Rectè tamen id negat *Weſenb. in C. h. t. num. 15. Menoch. lib. 6. præſumt. 55. num. 28. Barboſ. in l. 1. C. h. t. num. 5. & in l. 2. num. 2. Molina Juſt. & Jur. tr. 2, d. 301. num. 6. Buſius hic.* Sufficit ergo, ſi filiusfam. ſic publicè egerit, ſic contraxerit, ſic munera geſſerit, ac ſi paterfam. eſſet. *Zaſ. n. 10. conf. Moz. in tit. Mutui. tit. qvemadm. deficiant. n. 22. Aug. Barboſ in l. 1. C. h. t. num. 5 & in l. 2. num. 2. Mantica d. l. num. 21.* Sed creditor probare debet probabilem hanc credulitatem, qvia obſtat ei præſumtio, & emancipatio eſt facti, *per l. 1. C. h. t. Chriſtin. v. 3. dec. 35. num. 7. & Dn. Lauterbach ad h. t. § 1. th. 3.*

2. *Ad §. 1.* Si filiusfam. conduxerit vectigalia, argumento illud eſt, qvod habitus fuerit pro patrefam. qvia filiifamilias non ſolebant amitti ad conductionem vectigalium. *Molina d. 301. num. 6. Limit. 1. Aug. Barb. ad l. 1. C. h. t. num. 6.*

3. *Ad §. 2.* Quæritur, ſi minor mutuo dedit filiofam, an locus Maced.? Affirm. Sed locus reſtitutioni. *l. 11. §. ult. de min.* Et ſi minor minori
3. filiofamilias crediderit, melior conditio accipientis, qvi perdidit. *l. 11. §. pen. de Minor.*
4. *Mantica. d. t. 7. num. 25. Zaſius h. t. num. 25.* Sed qvid ſi pupillus dedit filiofam.? Reſp. ceſſat SCtum, qvia pupillus ſcire non potuit, an debitor
5. eſſet filiusfamilias, & non potuit pecuniam facere debitoris ſine tutoris autoritate, & poteſt pecunia vindicari. Quæritur de filiofam.? Reſp.
6. Licet habeat liberam poteſtatem contrahendi ex peculio, non habet tamen facultatem perdendi filiofam, mutuo dare eſt perdere, ille non facit pecuniam accipientis, *Cujac. tom. 1. p. 1947.*

Ad §. 3. In ſola mutua pecunia locum
7. habet SCtum, non in aliis contractibus, etiamſi mediantibus illis poſtea contrahatur mutuum, qvia initium contractus reſpiciendum. *l. 12. h. t.* niſi fraus ſit SCto, ut *l. 7. pr. Molin. tr. 2. de Juſt. & Jur. diſp. 301. num. 6. Limit. 6. Aug. Barboſ. l. 2. C. h. t. num. 29. Dn. Struvius d. Exerc. 20. th. 53.* Et ad eos caſus, ubi qvis 8.
alium contractum celebrat in fraudem SCti, extendit hoc Senatus Conſultum poſt *Wiſſenbach d. 28. th. 27. Dn. Lauterbach h. t. §. 1. theſ. 5. Dn. Struvius d. th. 53.* qvando Vinum ſupra modum Oenopolæ, cerevisiarii cerevisiam, cupediarii cupedias, mercatores pretioſas nimis merces credentes & ſimiles, qvid enim intereſt credere pecuniam, qva aliqvis inſtrumenta Luxuriæ comparare poſſit, & ea ipſa inſtrumenta ſuppeditare? *Dn. Lauterbach. d. l.* refert in Celeberrima Tubingenſium Academia mandatis prohibitum, ne mercatores merces in veſtes ſumtuoſas, caupones, cupediarii, Oenopolæ profuſe poculenta & eſculenta filiisfamilias fide de pretio habita, dent vel vendant. Hoc SCtum *Lauterbach d. l. theſ. 5. in fine.* etiam ad venditionem annuorum redituum extendit cum *Buſio ad l. 3. n. 5. h. t.*

ad L. Item ſi Filiusfam. 7. pr.

& §. 1.

SUMMARIA.

AN locus ſit SCto, ſi filiusfam. pro alio fidejuſſit? num. 1.
Quid ſi filiusfam. & Titius ſeſe obligaverint ut correi debendi? 2.
In aliis rebus fungibilibus an detur hac exceptio? 3.
An detur exceptio, ſi qvis duobus Filiusfam. credidit, qvorum alterum habuit pro patrefam.? 4.
Quatenus ex SCto denegetur actio, & qvatenus detur exceptio? 5.
Exceptio eſt realis, etiam fidejuſſoribus competens. 6. (8.
An filiusfam. inſtitor hac exceptione utatur? 7. &
Quatenus ceſſet SCtum, ſi ſtudiorum cauſa datum ſit? 9. & 10.
Quid ſit, modus probabilis, & qvantitas mitti ſolita? *11. & 12.*
An ultimus creditor poſſit excludi, ſi conſenſu patris filiusfam. ſæpè mutuum acceperit? 13.
Quare, ſi filiusfam. ſui juris factus debiti partem ſolverit, non habeat excep.? 14. 1.
Quid ſi pignus dederit? 15.

SI filiusfam. pro alio, qvi mutuum accepit, fidejuſſerit, SCtum locum non habet, qvod tamen limitant, niſi hoc per fraudem factum, ut ſub eo colore pecunia ad filiumfam. perveniet, alio ſe obligante ut principali, & mutuo dans eius fraudis ſit conſcius. *Molin. d. l. num. 6. Lim. 6. Mozius rubr. qvando deficiat. n. 22. Aug. Barb. in l. 1. C. h. t.* Idem ſi obligaverim ut correos, filiusfamilias & Titium eo fine, ut pecunia ad filiumfamilias veniret, & Titius non poſſet allegare Exceptionem hujus SCti Maced. qvi ſi fidejuſſiſſet, exceptio

hæc

hæc daretur contra fidejuſſorem. *Ant. Faber. lib. 11. conj. c. 1. pag mihi 334. in princ.*

Ad §. 3. Si aliæ res fungibiles datæ, ut
3. fraus fieret SCto, datur Exceptio. *Weſenb. in ff. h. t. n. 6. Molin. d. l. caſu. 4. Zang. d. Except p 3. c. 12. num. 14.*

Ad §. 7. Si duo crediderint filiofamilias, unius ſcientia ambobus nocet. *Trentac. lib. 3. reſol. tit. de ſolut. reſol. 19. n. 8. Ant. Barboſ. ad l. 1. C. h. t. n. 4. qvos refert Lauterbach. ad h. t. §. 1. theſ. 3.*

4. *Ad §. 8.* Si qvis duobus filiisfam. crediderit pecuniam, & unum ſciverit eſſe filiumfam. alterum probabiliter habuit pro patrefam. tunc diſtingvitur, ad qvem pecunia pervenerit. Si ad eum, qvem pro patrefam. probabiliter habuit, non habet locum SCtum. *Zæſ. num. 1.* Si autem cum alio ſui Juris exiſtente, mutuum acceperit filiusfam. & correus debendi ſit, pro ſua tamen parte utetur SCto filiusfamilias. *Zæſ h. t. n. 25.*

Ad §. 9. Illud nihil refert, ſive in uſuris, ſive ſine illis contractum ſit, modo pecunia numerata ſit tanqvam inſtrumentum Luxuriæ *Lauterbach. ad h. t §. 1. th. 5.*

Ad §. 10 Ex SCto fluit denegatio actio-
5. nis, ſi notorium ſit eum fuiſſe filiumfam. ex-
ceptio autem, ſi illud notorium non ſit *Franzk.*
ad h. t. n. 23. Struv. d. Exerc. 20. th 54. P. Buſius
ad l. 1. in fin. Exceptio hæc realis eſt, & ideo
6. datur Parenti, filio & horum hæredibus, imo &
fidejuſſoribus. *hic. & l. 9. §. 3. h. t Enenk Baro de Privileg. Par. & lib. Priv. 12. c. 1. n. 13. Dn. Lauterbach. §. 2. th. 3* Cum enim aliqvid prohibetur, omnia qvæ eo ducunt, prohibita cenſentur. *Weſenb. in Cod. n. 8.* Sed aliud, ſi donandi animo accedat fidejuſſor, nam tunc non haberet regreſſum, per *l. 9. §. 3. h. t. Struv.*
7. *h. t. th. 54. Zæſ. num. 5.*

Ad §. 11. Si filiusfam. ſit inſtitor aut Magiſter navis, diſtingvitur, an à patre datus ſit, an ab extraneo. Illo caſu, non utetur SCto, ſcilicet ſi expreſsè vel pater in mutui acceptionem conſenſit, ut ſuprà dixi. Hoc caſu, utetur SCto, licet inſtitoria contra præponentem detur. *conf. Cujac. t. 1. p. 1948. Molina d. d. 301. in fine.*
8. Nota ex hoc §. ſolam ſcientiam patris excludere hoc SCtum, *Trentacinq. d. l. n. 13. Molina d. d. 301. Lim. 7. Gomez. l. 2. c. 6. n. 2. Hering. de fidej. c. 10. n. 205. Aug. Barb. ad l. 2. C. h. t. n. 3. & ſeq. Caroc. dec 74.*

Ad §. 12. Ceſſat SCtum, ſi in rem Patris
9. vertit pecuniam, ut ſi ſtudiorum cauſa filio
datum mutuo, ſive ab initio vertatur in utilitatem patris, ſive ex poſtfacto. *Mantica tit. 8. num. 27.* nam ſic non ſuum, ſed Patris negotium geſſit. *l. 2. C. h. t. Petr. Greg. l. 22. t. 2. n. 11. Menoch. lib. 3. præſumt. 68 n. 2. Gomez. l. 2. reſolut. c. 6. num. 2. Moz. d. l. n. 25. Coler. de proc. execut.*
10. *p. 1. c. 10. n. 22.* Sed hoc intelligitur, modo
probabilem modum in mutua pecunia non exceſſerit, ſi tantum dederit, qvantum ſolebat Pater. *§. 13. h. t.* Item ſi in neceſſariam cauſam acceperit. §. 14.

Ad §. 13. Si qvis credat filiofam. ad ſtudia, ſi non exceſſit modum probabilem, aut
eam qvantitatem, qvam Pater mittere ſolebat,
non habet locum SCtum. Qvod de probabili 12.
modo dicit, ad avarum patrem & parcum pertinet; qvod de qvantitate mitti ſolita dicit, de
liberaliore intelligi poteſt, hoc ſenſu, licet cre-
ditor aliqvid amplius credat, qvam pater tenacior 13.
ſolebat, poteſt tamen repetere, per *l. 3. C. h. t.* Unde colligit poſt *Bald. & Pac. in l. 2. C. h. t. Franzk. n. 18.* ſi filius ſæpè mutuum accepit, & pater ſolebat ſolebat ſolvere, noviſſimum creditorem excludi non debere, ſcilicet ſi modum non exceſſit. *conf. Chriſtinaus vol. 5. dec. 35. n. 9. Zangerus de Exc. p. 3. c. 12. n. 52. & ſeqq.* Et licet filius non convertat in uſum ſtudiorum, ut per *l. 2. h. t.* probat *Enenkel. Baro privil. par. 12. c 3. num. 26. Dn. Lauterbach. h. t. th. 8.* Sed qværi poteſt, ſi filius reluctante patre ſtudia tractet, an tunc etiam ceſſet SCtum? Qvod arbitrio judicis committendum cenſet *Lauterbach d. t.* conſiderandum ingenium filii, ejusqve ſcopus, an faciat ob gloriam Divini Nominis & patris opes &c. *conf. Enenkel Baro priv. part. 7. c. 2. n. 3. & priv. 12. c. 3. num. 12.*

Ad §. ult & 19. pr. Qvando filiusfam. ſui
Juris factus, partem pecuniæ mutuæ accepta 14.
ſolvit, non tantum ſolutum non condicere, qvia naturaliter debuit & agnovit, ſed etiam totum debitum agnoſcere videtur, nec contra reſidui ſolutionem hoc SCto ſe tueri poteſt. *Gl. hic & Dd. Donell. l. 12. c. 28. Trentl. d. 20. n. 22. Maſc. de probat. concl. 1261. n. 36. Aug. Barb. ad l. 4. C. de non num. pec. num. 6. & ſeq. Chriſtin. vol. 3 d. 35. n. 11. Mantica l. 8. tit. 2. n. 25. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2. th. 6.* Sed aliud in pignore, per *l. 9. pr.* qvia pignus non datur in ſolutum, ſed ad ſecuritatem, & dubium eſt, an pignus in totum debitum, an in partem dederit, & pignoris datio coacta, ſolutio in hoc caſu ſpontanea. *conf. Zæſ. ad h. t. n. 23. Enenkel. Bar. d. priv. 12. c. 3. n. 8. Wiſſenb. d. 28. th. 31. Lauterbach. d. l.*

ad L. Sed ſi. 9. §. 2.

SUMMARIA.

HÆc exceptio competit etiam filiæfam. qvæ ornamenta adhuc etiam extantia comparavit. num. 1.

Annon filiusfam. ſi pecunia extet aut utiliter converſa ſit, in conſcientia ſolvere teneatur? 2. & 3.

HÆc exceptio competit filiis utriusqve 1.
ſexus, etiam pecunia extante, vel ſi qvid

2. es eo comparatum, ut ſi filiafamilias ornamenta ex pecunia comparaverit. *Gloſſa hic & Zaſius n. 13. Buſius in l. 7. §. 13.* Licet dubitet *Enenk. Baro de Privileg. 12. c. 1. n. 16.* Sed qvicqvid ſit de jure civili, ſanè in conſcientia hoc caſu filiumfam. teneri creditori, de cujus dolo non conſtat, crediderim, ſi pecuniæ extet, aut utili-
4. ter in ornamenta filiæſamilias converſa probetur, pro ratione dignitatis paternæ. Nam in hoc Senatus Conſulto præſumitur malitia creditoris, qvæ ſi abſit, ſciente id & credente filio ſamilias, vel patre, nihil cauſæ eſt, cur pater velit locupletari cum damno creditoris. Nam in Conſcientia cedit præſumtio veritati. Ideoqve recte *Joh. Guttierez de Juram. confirm. p.*
5. *1. c. 43. n. 6.* Itaqve inqvit, ſecundum ſupra dictos omnes, qvando nulla læſio illata fuit filiofam. nec ullum malum ex his, qvæ lex præſumat, ex mutui datione contigerit, ſed verſum eſt mutuum in utilitatem filii, & ejus patris, tunc tenetur illud ſolvere in foro conſcientiæ ſine dubio. Et hæc, licet hoc probari non poſſit, eſt communis & vera reſolutio. Si vero ex illo mutuo damnum datum, nullamqve utilitatem ex eo mutuo ſenſerit Pater, freqventiores tenent, non teneri filiumfamilias ſolvere, etiam in conſcientiæ foro. Hæc *Guttierez d. l. conf. Grænwegen Rubr. C. h. t. n. 6. conf. Dn. Lauterbach ad h. t. in fin.* qvem de ultimo caſu intelligo.

Ad *L.* Qvia naturalis. 10.

SUMMARIA.

An filiusfam. mutuo accipiens in conſcientia obligetur? num. 1. & 2.

An obligetur per juratam renunciationem? 3.

1. NAturalem obligationem manere, hic dicitur. Ex qvo nonnulli colligunt, in foro conſcientiæ filiumfam. obligari. Licet hoc neget *Zaſius h. l. n. 6. & Struv. th. 55.* Sed ponendi ſunt termini habiles, qvando creditor non ſui lucri cauſa, ſed ut gratificaretur filiofam. ingens lucrum ex mutua pecunia ſperanti mutuum dedit, idqve filius etiam utiliter impendit, licet hoc probare creditor non poſſit, hic putarem omnino filiumfam. teneri ſatisfa-
2. cere, non tam ob obligationem naturalem, ſed qvod ſi poſſet probare creditor, civilem etiam haberet actionem cum effectu. *Wiſſenb. d. 28. th. 32.* Aliud eſt, ſi ſciens in luxurioſos ſumtus pecuniam credidit filio, qvem naturalis ſubmovet ratio, nam hoc damnum pecuniarium fraude creditoris, mores debitoris corrumpentis, abunde penſatur, ſunt verba *Wiſſenbach. d. d. th. 32. in fine* & conf. *Covarruv. ad c. qvamvis p. 2 §*
3. *3. & qvos ille allegat. Wammeſ. cent. 2. conſ. civ. conſ. 99. Chriſt. v. 3. dec. 35. in fine.* Ex iis, qvæ antea dixi, patet, obligari filiumfam. per juramentum ſeu juratam renunciationem, licet injurata renunciatio nihil operetur. *Carpzov p. 3. deciſ. 256.*

ad L. Tamen, ſi. 11.

SUMMARIA.

EXc. SCti Maced. & Vellej. poſt ſententiam opponi poteſt.

Similes exceptiones referuntur. 2. & seqq.

An Filiusfam. renunciare poſſit SCto? 7.

EXceptio SCti Macedoniani & Vellejani, 1
etiam poſt ſententiam opponi poteſt, qvod aliàs non licet *Cardin. Mantica de tac. & amb. convent. l. 8. tit. 7. n. 13. Enenkelius Baro de privil. parentum. priv. 12. c. 1 n. 15. Colerus de proceſſ. exec. p. 4. c. 1 n. 163. Lauterbach h. t. §. 2. h. 5.* Exempla ſimilia hic collegit *Gloſſa. Gail. lib. 2. obſ. 17. n. 9. Weſenb. in C. h. t. n. 14.* Exemplum 2.
etiam aliud in milite. *l. 1. C. de ignor. Juris & facti.* Idem qvando exceptio declarat nullitatẽ
proceſſus, ut qvæ eſt de falſo procuratore. *L. Licet. C. de procur.* Idem in beneficio cõpetentiæ, 3.
qvod nõ impugnat, ſed modificat & determinat 4.
ſententiam. *L. Neſennius. 41. §. fin. ff. de re judic.* item in exceptione compenſationis & ſimilibus, omnibusq́, per qvas dico nullum fuiſſe ju- 5.
dicium, & qvæ poſt ſententiam ſuperveniunt, *arg. l. 1. C. de Re judic. & l. 11. §. 4. ff. de Exc rei jud.* Idem in Exceptione cedendarum actio- 6.
num, & non ſoluti pretii. *conf. Ummius ad proceſſ. d. 8. n. 59 Zanger. de Except. p. 4. c. 1. n. 150. & proceſſ. meus civ. c. 16. num.* 4 Qvæſtionem hic movet *Gloſſa*, an huic Exceptioni renunciare poſſit filius? Et hoc rectè negat, qvia licet 7.
favori ſuo qvilibet renunciare poſſit, qvia tamen hic de odio creditoris, & favore non filii ſed patris, primo agitur, ideo alieno favori renunciare non poteſt. *Molinà de Juſt. & Jur d. 301. num.* 4. & renuncians occaſionem delinqvendi præberet, & ſtatuit hæc exceptio ob publicam utilitatem. *Hillig. l. 12. c. 25. lit. C. Zaſ. h. t. n. 27 Dn. Struv. th. 65.* Aliud vero in jurata renunciatione, ſi citra peccatum de ſuo filius ſolvere poſſit, ob rationem *c. cum contingat. X. de Jurejur. Card. Mantica l. 8. tit. 7. n. 32. Guttierez de juram. confirm p. 1. c. 43. Alex. Trentacinq lib. 3. tit. de ſol. 29. num. 1. & ſeqq. Gomez t. 2. reſol. c. 6. n. 2.* Et conferri poteſt *Dn. Struv. Exerc. 17. th. 23. P. Buſius ad l. 1. n. 4.*

ad L. Si tantum. 12.

SUMMARIA.

An locus ſit SCto, ſi pater ab initio conſenſit, & poſteà revocavit?

PAter conſenſit, ut filio daretur mutuum, hic ceſſat SCtum, ut notiſſimum eſt, ſed pone, pater conſenſit prius, ſed poſteà revocat conſenſum, qværitur, an SCto locus? R.

quod

qvod non, qvia ſufficit, qvod initio conſenſe-
xit. Initium enim contractus reſpiciendum:
qvæ regula ex hoc textu probatur, ut & *ex l. 8.
pr. ff. Mandati. l. 1. §. 13. depoſiti l. 3. C. h. t. Dn.
Thabor ad Barb. l. 61. 9 tit. axiom. 3. Cn. Mev. p. 4.
dec. 326. num. 4 Zang de Except. 12. n. 17.* conſ. *Cu-
jac ad h. l. tom. 1. p. 1214.* ubi colligit, multa ſe-
veriores in creditores hos ſtatuta.

ad *L.* Filium habeo. 14.

SUMMARIA.

Per filiumſam. intelligitur etiam nepos. n. 1. & 3.
*Qvid ſi pater juſſerit, avus in poteſtate habent non
an locum SCto? 2.*

1. Filiusfam. intelligitur etiam nepos, ſi eſt in
poteſtate avi, nam filiusfam. hic omnis, qvi
non eſt paterfamil: *Don. l. 12. c. 24. Petr. Greg.
l. 22 Synt. c. 3. num. 9.* Mantica *l. 8. tit. 7. num. 4. Mo-
zius de Mutuo tit. qvomodo deſic. num. 27 Chriſtin.
v. 3. dec. 25. num 12.* & ſic licet pater juſſerit, avus
2. verò non, patris juſſio non impediet SCtum.
Cujac. tom. 1. p. 1946. Collige etiam, in materia
3. exorbitante per filium nepotes intelligi, & ideò
colligunt, hic Legem exorbitantem ad caſum
extendi, qvi ſub verbis latè ſumtis comprehen-
di poteſt. *vid. Barboſ. in l. Si conſtante. 25. num.
100. ſoluto matrim. Pinell ad l. 1. part 1. de Bonis
Matern. n. 72. Men. conſ. 215. num 85. & conſ. 300.
num 13.* Sed h. L. reſtringit *Hipp. Rimin.* qvod
loqvatur de deſcendentibus nepotibus a diſpo-
nente, non transverſalibus. *conſ. Cephal. conſ.
210 n. 44 vol. 2. 2.* qvi reſtringit, ſi militet eadem
ratio *Raudenſis l. 2, reſp. 37. n. 24.*

Ad *L.* Si filiusfam. 16.

SUMMARIA.

*Pater receptis literis de filii mutuo, in continen-
ti debet proteſtari. n 1.*
*Principalis accipiens ceſſionem à procuratore qvæ-
ſitam ſine poteſtatione, ratificare videtur. 2.*
*Si adſcriptum ſit per debitorem chirographo, qvod
pars ſit ſoluta, id præjudicat creditori. 3*
*Qvi non proteſtatur, videtur conſentire contentis
in Epiſtola. 4.*
An cautela generalis poſſit extrui? 5. 6. & 7.
*Rationes intra decennium non improbatæ, ſoluti-
onem probant. 9.*
*Non ex ſolo ſilentio, ſed ex actu concedente ratiha-
bitio colligitur. 11. 12.*

1. Si filius accepto mutuo ſcripſerit ad patrem,
ut ſolveret debitum, debet pater continuò
proteſtari, ſe non agnoſcere illud debitum,
qvod tamen, in continenti eum temperamen-
to accipiendum. *l. ratum de ſolut. Cujac. ad h. l.
2. t. 1. p. 1616.* Unde colligunt, ſi principalis ac-
ceptet ceſſionem à procuratore qvæſitam, li-
cet non procurator fines mandati exceſſerit;
& non fuerit proteſtatus principalis, ratificare
videri cum geſta procuratoris *Dn. Mevius p. 2.
dec. 140.* Sic ſi aliqvid chirographo adſcri-
3. ptum, qvod pars ſit ſoluta, præjudicat id cre-
ditori, qui videtur agnoviſſe, dum adſcribi
paſſus eſt, vel id adſcriptum retinuit. *Dn. Mev.
p. 5. dec. d. 399* Si præſens qvis recipiat Lite-
ras, in qvibus agitur de eo obligando, & hic
taceat, & eas ſine poteſtatione aliqvamdiu reti- 4.
neat, videri eum conſentire *Gail. l. 1. num. 9.
Petr. Peck. in c. 10. de R. J. l. 6. Panorm. conſ. 18.
Maſcard. concl. 627. num. 10 Petr. Barb. in l. qva
Dotis 34. ff ſoluto matr. num. 158. Surd. conſ. 157.
num. 22. vol 2. Menoch. l. 3. præſ. 56 Cuno de
Pact. 14. num. 14* ubi id certum eſſe dicit *Pariſ.
conſ. 127. num. 32. obſ. vol. 1.* ubi dicit, eum, qvi
non proteſtatur, contentis in Epiſtola omni-
bus conſentire videri. Cautelam conſtruunt
Matthesilanus ſingul. 22. Cœpolla cantel. 9. Marſil. 5.
*ſing 334. Menoch. l. 2. A. Q. caſu 21. num. 3. vid.
Maſcardum de probat. concl. 181. & Aug Barb.
in l. ult. C. qvod cum eo &c. Joh. Wammeſius cent.
3. conſ 93. n. 5 Ant. Rub. in repet. l. vinum. n. 27.
de reb. cred. Jaſ. in rep. Legis Admonendi n. 142.
de Jurejur. Hipp. Rimin. vol. 6. conſ. 641. n. 24. &
ſ. Rota Gen. dec. 133. num 2. vid. nos. ad l fin. C.
qvod cum eo.* Et hanc ſententiam legis extendit
Pontifex in *Clement. 1. de procur.* ad eum, qui
mandatum procuratorium accipit & tacet, qua
de re aliqvid dictum *ad l. 8. de procurat.* Sed ut
verum fatear, hoc vix ex *h. l. 16.* probari poteſt, 6.
nam hic in filii perſona ſubeſt vinculum na-
turalis obligationis, & pater etiam obligatur,
ſi ſciat, ſi patiatur, ſi non contradicat, ex quo
caſu ſpeciali non facile concludenda regula univer-
ſalis. Pater enim ex ſola ſcientia etiam obli-
gatur, *Trentac. l. 3. tit. de ſolut. 20. num. 13. Go-
mez L. 2. reſ. 6. num. 2. Hering. de fidejuſ. c. 10. num.
20. Aug. Barb. ad l. 2. C. h. t. n 3. Vinc. de Franch. d.
74.* Sed præſumtio tamen contra recipientem
ſumi poteſt & ad minimum in alterum probati- 7.
onem devolvit. Et explicat hanc præſumtio-
nem pluribus *Menoch. l. 3. præſumt. 65.* Et uti-
tur hac L. *Dn. Mev. p. 3. dec. 65.* ex eaqve vult 8.
probare, qvod recipiens rationes & retinens
ac tacens videntur obligationem agnoſcere.
Et rationes intra decennium oblatæ & intra
tantum temporis ſpatium non improbatæ, ſi
veroſimiles, ſolutionem probant. *Dn. Mevius* 9.
p 1 dec. 79. Imo Jure Canonico ſententia Do-
ctorum ſuperius allegata probatur manifeſtè 10.
nimis ex *Clementina 1. de Procurator.* qvare
eam ſententiam in judicando ſeqvendam pu-
to, niſi ſimplicitas rei aliò moveat judicem. Ex
h. L. etiam probant, qvando ex ſolo ſilentio 11.
non probari poſſit conſenſus ſi tamen accedat
aliqvis actus, poſſe ratihabitionem colligi. *Ro-
ta Genuenſ. dec. 15. num. 9. ubi plures Dd. refert.*
Et hic non ex ſola taciturnitate, ſed ex actu
præſumitur conſenſus, nam receptio literarum 12.
& rationum magis declarat conſenſum, qvam
ſola taciturnitas. *Joh. Crot. in rep. l. non
ſolum §. morte ff. de Nunc. novi operis num. 94.
vol. 5.*

Ad L. pen.

SUMMARIUM

Creditori, qvi ſcire potuit non datur actio.

SI creditor ſcivit, alterum eſſe filiumfam. vel ſcire potuit; non datur ei actio, qvia ſcire debuit: Ideò autem hic ſcire debuit, qvia odio creditoris SCtum hoc inductum, ſecus ſi favore filiifam. inductum eſſet. *Weſenb. in C h. t. n. 7. Schneid. d. § pen. n 3.* Collige idem eſſe, ſcire & facilè ſcire poſſe. *Dn. Mevius p. 4. deciſ. 48. num. 1.*

LIBRI DECIMI QVINTI

TITULUS I.

De Peculio.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

Actio de peculio eſt qvalitas actionis, non ſpecialis actio. num. 1.

Actio hæc tantùm de profectitio peculio datur. 2.

Qvænam ad eam reqvirantur? 4.

Intuitu patris debet filio eſſe donatum vel legatum. 5.

1. ACtio de peculio non eſt ſpecialis actio,
ſed qualitas actionis, v. gr. qvando filiusfam. mihi qvid vendit, habeo contra ipſum actionem emti, ſed qvia ex contractu alterius contra alterum jure noſtro regulariter agere non poſſum, ideo prætor, viſa æqvitate, qvod dominus peculium concedendo poteſtatem contrahendi dederit, hanc actionem extendit ad patrem, & tunc ob novam qvalitatem datur actio prætoria, & de peculio. Idem in actionem depoſiti. *l. 38 h. t. Weſenb. in C. h. t. num. 3. Schneid. in §. præterea num. 7. Inſt. Qvod cum eo.* Et hoc caſu pater &
2. Dominus, qvia peculium univerſitatis qvædam eſt, ideo poteſt compelli, ut ſpecificationem juratam exhibeat. *Schneid. d. l.* Et de peculio hic agitur non caſtrenſi, de qvo alibi infra, nec qvaſi caſtrenſi, ſed profectitio tan-
3. tum. *Petr. Greg. l. 29. c. 14. num. 8* cujus requiſita qvatuor numerat. *Dn. Struv. Exerc. 20. theſ. 64.* 1. ut conſenſu patris adminiſtret, ſaltem tacito, 2. ut filiusfam. 3. ut ſeorſim in eo ne-
4. gotietur, (late ſumto vocabulo negotiari, ſecus qvam ſupra in Act. Tributoria) 4. ut ex re patris obvenerit. Qvod ultimum ſup-
5. plendum puto, qvod etiam intuitu patris filio donatum aut legatum, *arg. l. 10. §. 6. ff. de vulg. & pupill. Mynſ. & Weſ. in §. Inſt per qvas perſ. Surdus dec 118. num. 4. Franzk. l. 2. reſ 27.* ſcilicet ſi intuitus patris ſit principalis, & ut loqvuntur, finalis cauſa. *Franck. d. l. Molina dec. 233. num* v. gr. ſi patri qvid donaturus filio donet; alias regulariter videtur filio donatum, licet reſpectus patris ſimul in conſiderationem venerit. *Franck. dec. l. num. 13. Mantica de tac & amb. conv. l. 13. tit. 41. num. 24. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 5. th. 4.* Idem eſſe putat *Enenk. Baro de priv. parentum privil. 4 c 2. n. 34. ſeqq.* licet ex fundo patris ſuo labore qvid acqviſiverit.

ad L. Licet tamen Prætor. 3.

§. 4. & 5.

SUMMARIA.

AN ſervus extra cauſam peculii fidejubendo, dominum obliget? num. 1. & 2.

An, ſi filius ex delicto condemnatur, contra patrem agi poſſit? 3.

Quibus caſibus ex delicto filii contra patrem agatur? 4.

Per litis conteſtationem & judicatum novatur actio. 5. 6. & 7

An ex pactis judicialibus detur actio? 8.

An ſtatuto decerni poſſit, ut pro filii delicto pater teneatur? 9.

Condictione furtivà utor contra dominum ſervi, non verò contra patrem. 10 & 11.

Filius duumvir, qvi cautionem pro pupillo non exegit, qvatenus obliget Patrem? 12. & 13.

SErvus fidejubendo vel mandando extra cau- 1,
ſam peculii non obligat Dominum de peculio, ſed filiusfam. obligat parentem peculio-
renus. Idem in compromiſſo. *Vid. Hering. de* 2.
fidejuſſor. c. 7. num. 292. Gæddeus de ſtipul. c. 7 n. 74. niſi vel in rem peculiarem, vel in rem Domini, ſervus fidejuſſerit, aut liberam peculii adminiſtrationem habeat *Hering. d. n. 295 & ſeq.*

Ad §. 11. Filius delictum commiſit, 3.
convenitur, condemnatur, poſtea pars victrix agit contra patrem, qværitur an recte? Videtur qvod non, qvia ex delicto filii pater non tenetur; ſed affirm. qvia non ex delicto filii, ſed qvaſi contractu convenitur, qvia dum litem conteſtatus eſt filius, & ſententi-
am ferri paſſus eſt, ideo qvaſi contraxit. Col- 4.
lige 1. eo delicto filii non agi contra parentem; per *l. 58. de R. J.* qvia adminiſtratio filii fuit ad contractum reſtricta. *l. 1. § 7. de his qvi dejecerint.*

dejecerint. Limitatur tamen hoc 1. niſi ex delicto auctum peculium *l. 3. § 12. ff. h. t. l. 1. §. 20. ff. de vi & vi arm.* 2. niſi non dolo, ſed per negligentiam qvid delinqvat, ut in dicta *l. 3. hac. §. ult. & l. 15. ff. de judic. & l. 1. C. qvod cum eo.* 3. Si filius in judicio condemnatus, ut *hic vid. Dec. Cagnolus & Dd. in d. l. ex pœnalibus. 58. de R. J. Schneidevv. in § 10. n. 20. Inſt. de Act. Enenck. priv. 9.* Collige, per litem conte-
5. ſtatam & judicatum novari actionem priſtinam; itaqve licet ex mutuo ultra duplum non debeantur uſuræ, ſi tamen uſuræ ante ſententiam ad duplum cucurrerint, poſt ſententiam tamen & qvatuor menſes denuò usqve ad aliud duplum currere incipiunt. *San-*
6. *de l. 3. tit. 14. def. 11.* Sic ſi qvis habens privilegium de non evocando, in judicio tamen alio agens, juramentum præſtare tenetur,
7. qvia ibi contraxit. *Dn. Mevius p. 3. dec. 375.* In judicio ergo qvaſi contrahitur, non tantum per ſententiam, ſed etiam litem conteſtando. *Obrecht de Litis conteſt. c. 10. num. 61. & 84.* Imo in litis conteſtatione magis. *Ronchegallus de Duobus Reis. in Rubr. num. 11. weſenb. in ff. paſſim.* Unde etiam colligitur, ex pactis judi-
8. cialibus dari Jure Civili actionem, idqve ad varias figuras extendi volunt. Et judicialem confeſſionem non poſſe revocari, niſi doceatur error, qvia in judicio qvaſi contrahitur. *Marcus Mantua ſing. 447.* Sed limitatur hoc à nonnullis, niſi qvis eſſet in contumaciam condemnatus. *Fachin. lib. 9. c. 52. Enenk. Baro de priv. 9. num. 21.* An autem ſtatuto introdu-
9. ci poſſit, ut pater ex delicto filii teneatur, videatur *Covarr. l. 2 reſol. c. 18. n. 7. Enenkel. d. l. n. 14.*

Ad §. 12. Ex delicto filii & ſervi Pater &
10. Dominus peculiotenus non obligantur, niſi peculium ex delicto ſit locupletius factum, ut dixi *ad §. 11. conf. Cagnolus ad L. ex pœnalibus 58. de R. J. & Schneidevv. ad §. actiones. 10. num. 20.*
11. *de act. Struv. d. l.* v. gr condictione furtiva, qvæ datur contra dominum ex furto ſervi, non verò contra Patrem ex furto filiifam. *Ant. Faber l. 4. Conject. cap. 1. p. 72 col. 2.* rerum amotarum, & ſimil. *Ant. Matth. ad l. 47. ff. tit. 1. c. 4. n. 2.* Ergo ſatis patet, actione furti agi non poſſe, ſed repeti rem. &c.

Ad §. 13. Filiusfam. Duumvir creatus e-
12. tiam Patre non conſentiente, ſi pro pupillo cautionem non exegerit, obligat Patrem peculiotenus, ſed ſi patre volente, in ſolidum; Patre autem volente id factum præſumitur, qvando officium autoritate & utilitate publicum filiofamil. patre præſente & tacente confertur. *l.*
13. *2. ad munic. l. 1. C. qvod cum eo.* ſecus in officio autoritate publico, ſed adminiſtratione & utilitate privato, ut Tutelæ, *per l. 7. de Tut. & L. Lucius. ff. de Admin. tut. Maſcardus concl. 1225. num. 11. & ſeq.*

ad L. Depoſiti. 5. §. 2.

SUMMARIUM.

Filius jusjurandum deferendo an obliget patrem?

HIc habetur differentia, inter filium & ſervum, ille enim Jusjurandum deferendo obligat Patrem peculiotenus, in ſervo ſecus; cui videtur obſtare *l. 22. ſuprà de Jurejur.* Cujac. *lib. 8. obſ. 11.* diſſenſionem agnoſcit, ſed *Pac. cent. 3 qvæſt. 84. Hilliger in Donell lib. 24 c. 12. lit. G.* hanc de Juramenti delatione judiciali, illam de Extrajudiciali intelligunt.

ad L. Qvam Tuberonis. 7. §. 1. & 7.

SUMMARIUM.

Qvatenus ex ſolâ patientiâ domini ſervus peculium habeat?

LIcet aliàs non præſumatur conſenſus, ſi patiar actum fieri in re meâ, aliud tamen in peculio, qvod ex ſola patientia Domini ſervus habet, qvia ex hoc nullum periculum Domino creatur, manet enim in ejus dominio, & poteſt ad lubitum revocari, aliud, ſi ageretur de Domini præjudicio; v. gr. Ut ſervus habeat adminiſtrationem peculii liberam, tunc enim expreſſo Domini conſenſu opus eſt. *Petr. Barboſ. ad L. qvæ totis. num. 171. ff. ſolut. matr. Rimnaldus ad tit. Inſt. qvibus alienare licet vel non §. 1. n. 131.* De græca voce in §. 2. *Vid. Alciatus lib. 2. diſpunct. cap. 8.*

ad L. Sed ſi damnum. 9.

SUMMARIA.

AN dominus ex peculio deducere poſſit, qvod ſibi ex delicto debetur? num. 1.

Deducit etiam, qvod ſervus debuit iis, qvorum res adminiſtravit dominus. 2.

An, ſi qvid fidejuſſerit dominus pro ſervo, deducat? 3. & 4.

An liceat ſervo in corpus ſuum naturaliter ſævire? 5. 1.

IN hac lege ſeqventia notanda. Peculium ſemper intelligitur deducto eo, qvod Domino debetur, etiam ex delicto, v. gr. furto, ubi tamen non duplum, ſed ſimplum deducitur. *§. 6. h. l.* qvæ deductio tamen locum non habet, qvando aliunde conſeqvi id potu- 2.
it Dominus. *L. 11. §. 6. h. t.* Deducet etiam Dominus vel pater, qvod is illis perſonis debet, qvæ in ejus cura aut tutela fuerunt, & qvorum negotia adminiſtravit, modo abſit dolus. *§. 4. hac lege.*

Ad §. 1. vid. notata ad l. 55. de petit. hereditat. Si dominus ob ſervum aliis obliga- 3.
tus, ut ſi juſſerit ſervum contrahere, vel pro eo fidejuſſerit, an illud poteſt deduci? qvod affirm. primò, niſi in rem Domini verſum ſit,

ſed à Marcello corrigitur hoc, ut Dominus tantum cautionem exigat ab actore, ſi qvando conveniatur ab alio creditore, cui ſe obligavit, ut tunc reſtituere teneatur. Nam interuſurium iſtius temporis medii æqvius eſt, ut penes creditorem ſit, qvam apud Domi-
4. num. Sed ſi Dominus jam condemnatus ſit ex juſſione vel fidejuſſione, tunc poteſt deducere, qvia idem fere eſt, ac ſi ſolviſſet, qvi con-
5. demnatus eſt. *Cujac. tom. 1. p. 1639.* Illud autem merito culpandum, qvod *Ulp. in §. 6.* ait, ſervo naturaliter licere in corpus ſuum ſævire, nam qvomodo liceat ſervo, qvod non ſolet homini libero? Melius dicit idem *Ulpianus in l. 23. ff. de Ædil. Edicto.* qvod ſervus malus ſit, qvi in ſe ſæviat, qvid enim ille non ſit auſurus in alios? *Ant. Matth. ad l. 48 ff. tit. 5. c. 2. n. 9. conf. Carpz. in Pr. crim. quæſt. 2. n. 25 & ſeq.*

ad *L.* Si noxali. 11. §. fin.

SUMMARIA.

An ex peculio ſocius deducat, qvod ſervus ſocio debet? n 1.

An b. f. poſſeſſor, qvod domino debetur? 2.

SIcut ſocius ratione communis ſervi in ſoli-
dum obligatur, & ita etiam pro parte ſocii;
1. ita qvoqve deducere poteſt, qvod ſocio debebat.
Sed aliud in emtore & venditore, in proprieta-
rio & uſufructuario, in domino & b. f. poſſeſ-
2. ſore, nam b. f. poſſeſſor v. gr. non deducit, qvod
Domino debet, qvia non ſocii, per *l. 13. h. t. Cu-
jac. tom. 1. p. 1938.*

ad L. Hinc qværitur. 19. §. 1.

SUMMARIA

An Patengeld *filio, an patri acqviratur?*

EX hoc §. verſ. *& ideo*, aliisqve textibus probare intendit *Grænvvegen hic*, munera qvæ à patrinis infantibus baptizatis offeruntur Patengeld/patri Adqviri. Sed contra Carpz. *p. 2. conſt. 24. def. 18. Dn. Lauterbach*, in poſteriorem ſententiam inclinat, niſi magnitudo muneris aliud inſerat, qvod apud nos obtinere debere puto. *Lauterbach ad h. t. §. 5. th. 5.*

ad L. Summa 21.

QUicqvid dolo malo domini de peculio deminutum, peculio imputabitur. Nam licet dominus vel pater qvocunqve tempore peculium ſervo vel filio adimere poſſit, qvia eorum eſt poſſeſſio & dominium, debet tamen hoc fieri bona fide, & non in fraudem creditorum. *Schneidevv. ad §. 10. de act. n 34. Dn. Lauterb ad h. t. §. 5. th 7.*

ad L. Veſtimentum. 25.

SUMMARIUM.

VEſtimenta ſervi an ad peculium referantur? num. 1.

Veſtes pediſeqvis data repeti poſſunt. 2.

Veſtes pretioſa Fratris mea data non habentur pro donatis. 3.

VEſtimenta, qvæ ſervo in perpetuum dan- 1.
tur, in Peculio eſſe videntur, ſed qvæ ita
data ſunt, ut non ſemper, ſed ad certum u-
ſum certisqve temporibus uteretur, non vi-
dentur eſſe de peculio. Unde Gloſſa infert,
veſtimenta Pediſſeqvis ad certum uſum da- 2.
ta, pro arbitrio repeti poſſe *Gail. l. 2 obſ 91. num.
3. Petr. Barboſ. in d l. qvæ doem num. 75. ff. ſolut. ma-
trim.* Sicut & veſtes pretioſæ, qvæ in uſu qvo-
tidiano non ſunt, & jocalia emta & tradita, 3.
à me uxori fratris, non cenſentur ei donata,
ſed potius conceſſa ornatus cauſa & ad de-
corem familiæ, & dominium manſit penes
me. *Clar. q. 10. n 3. Rol. à Valle conſ. 10. num. 12. lib. 1.
Menoch conſ. 560. in fine vide ſupra lib. 5. §. 10. ff.
Commod.*

ad *L.* Si ſemel. 26.

SUMMARIUM.

An dominus, ſi ex peculio ſervi deduxit tantum, ut reliqvis creditoribus non poſſit ſatisfieri, conveniri h. act. poſſit? n. 1. & 2.

QUando fecit Dominus, ut ex peculio non poſſit ſatisfieri creditoribus, ſi forte iotuitu æris alieni ademit, aut minuit, & ab uno de dolo illo fuerit conventus & condemnatus, non poteſt conveniri ex eo capite, qvia occupantis in actione de peculio melior eſt conditio *l. 6 ff. Trib. act.* prætereа non eſt par, de dolo bis agi. Interdum tamen etiamſi dominus ex dolo condemnari poſſit, poſſit tamen id compenſare cum eo, qvod ipſi ſervus naturaliter debet. *Cujac. t. 1. p. 1215.* Sed æqvius & conſcientiæ magis conſuleretur, ut omnibus, qvibus nocere voluit, fiat reſtitutio.

ad *L.* Qvæſitum 30. §. pen. & ult.

SUMMARIA.

Actio de dolo non eſt perpetua. n. 1.

Exceptio doli perpetua eſt 2.

Qvatenus actio de dolo perpetua ſit? 3. & 4.

EX his §§. apparet, actionem de dolo inſer- 1.
tam actioni bonæ fidei perpetuam non
eſſe, nec contra heredes in ſolidum dari, ſi ſci-
licet dolus domini arguatur *Cujac. in l. Si plu-
res 17. ff. de dolo vol. 2.* Ex hoc Dd. arguunt,
exceptionem Doli qvidem perpetuam eſſe,
per *l. pure 5. §. fin. ff. de excep. Doli.* Sed repli-
cationem Doli non eſſe perpetuam, ſed imita- 2.
ri naturam actionum. *Aſinius in Praxi §. 16. c. 7.
Bargal. de dolo l 6. reg. 10. n. 12. Harim. Piſt. l. 4. q 23.
40.* Qvod qvidem conceditur, qvando actio 3.
ipſa eſt temporalis, qvod eo caſu etiam repli-
catio doli, qvæ actioni ineſt, ſit temporalis,
per *l. 1. qvando de peculio actio annalis eſt.* ſed ſi
id ge-

id generaliter qvis intelligat, falſa & ioiqva ſententia, repudiata. *per l. 6. C. de Except.* Pone, me agere ex dote promiſſa contra Socerum, Socer excipit de ſolutione vigore meæ qvietantiæ, ego replico de dolo, qvod fuerit charta blanca, nonne iniqvuum, meam replicationem repelli? *confer. Hilliger in Donellum l. 22. c. ult. lit. H.*

Ad *L.* Depoſui. 38.

SUMMARIA.

Qvi deponit aliqvid apud filiumfam. an repetat act. de peculio? n. 1.

An etiam in contributionibus præferatur? 3.

QVi deponit aliqvid apud filiumſam. noo habentem peculium, non reperit actione de peculio, ſed vindicare & ad exhibendum agere poteſt. Ex hâc L. & ejus princ. colligunt; rem propriam vindicari poſſe ante omnes creditores. *Carpz. p. 1. dec. 55. n. 18. & dec. 58. n. 9.* Et hujus vindicationis hanc vim eſſe conſtat, ut etiam contributionibus (qvæ tamen in hoc Electoratu iis, qvi jus ſepatationis habent, præferuntur) præferatur, nam fiſco in res alienas, qvæ debitoris non fueriot, oullum jus eſt.

ad *L.* Qvi peculii. 46.

SUMMARIUM.

In peculio ſunt omnia, qvæ dominus non excepit interrogatus.

OMnia eà in peculio eſſe videntur, qvæ Dominus ſpecialiter interrogatus non erat excepturus; qvam regulam etiam ad mandata extendunt, ſed ad non cogitata nec veroſimilia, mandatum generale noo extenditur. *Auguſt. Barboſ lib. 7. c. 2. ax 13. vide not. ad l. 40. §. ult. ff. de pactis, & ad l. 25. §. 1. de Liberis & poſt h.*

Ad *L.* Eo tempore 50. §. fin.

SUMMARIUM.

Particula Ex & De qvid ſignificet?

EX hoc §. ootandum aliqvid de præpoſitione EX & particula DE, nam ea ſignificare ſolet cauſam immediatam, ut *hic & l. 1. §. ex incendio. ff. de incend. & ibi Bart. Men. conſ. 124. n. 99 & conſ. 1029. n. 15. & conſ. 1251. n. 2. Dec. in Ant. ſi qvis in aliqvo. n. 1. C. de Edendo & ad Rubr. C. qvid admitti. n. 13.*

ad L. Qvod debetur, 51.

SUMMARIA.

AN dominus de peculio, in qvo nihil niſi nomina ſunt, conventus, præſentem pecuniam ſolvere teneatur? num. 1.

Difficultas exactionis minuit pretium nominis venditi. 2.

In qvæſtione de L. Anaſtaſiana, difficultas in exactione æſtimanda. 3.

DOminus convenitur de peculio. in peculio nihil eſt, qvam nomina, qvibus extranei ſervo obſtricti fuerunt, teneturne Dominus præſentem pecuniam ſolvere? Hoc videtur. qvia aliud pro alio ſolvi neqvit, ſed qvia in exigendo magna poteſt eſſe difficultas, & tempus judicatis conceſſum, ac venditiones bonorum moram reqvirunt, ergo liberabitur Dominus, ſi actionem cedat. Qvi ideo tenetur, qvod actionem habeat, eam cedendo liberatur, ſi ſcil. ex eo tantum teneatur. *vid. Socinus in repet. l. 4. §. Cato. n. 28. ff. de V. O.* Ubi plenius ſubdiſtingvit *vol. 6. conſ. Burſ. conſ. 139. n. 16. lib. 2.* & præterea notetur, qvod difficultas exactionis minuat pretium nominis veoditi *Dn. Mev. p. 3. dec. 336. n. 3.* Et ſic utiqve, qvando de Lege Anaſtaſiana qvæſtio eſt, difficultas illa æſtimaoda erit noo arbitrio ceſſionarii, ſed Judicis, & ſi non fuerit magna difficultas io exactione, omninò noo debetur, qvod iotuitu conceptæ difficultatis ultra expeoſas & moram aliàs deberetur.

TITULUS II.
Qvando de Peculio actio annalis eſt.

Ad L. *Prætor ait.* 1.

SUMMARIA.

ACtio de peculio perpetua eſt, qvousq; filius in poteſtate eſt. num. 1.

Qvatenus annalis ſit? 2. & 3.

Annus computetur à die emancipationis, in contractu conditionali? 4.

Annus retractus præſcriptus non currit in venditione conditionali. 5.

An, ſi poſt annum contra patrem ago, ex contractu filii, pro mortuo habiti, & repellor, iterum agere valeam comperto errore? 7.

Deceptis ex adverſarii deceptione ſubveniendum eſt. 9. & 10.

QVoties filius vel ſervus in poteſtate Patris vel Domini exiſtit, perpetua eſt actio, ſi modo perpetua principalis actio, ſed qvando à poteſtate liberatus, vel morte Domini, vel emaocipatione, vel maoumiſſione, vel alienatione, hæc actione de peculio exſtingvitur, cum peculium exſtingvatur. Sed cum creditores eum caſum probabiliter ignorare poſſint, ideò datur anous utilis, modò ipſa actio principalis, v. gr. ædilitia

Digitized by Google

ædilitia actio, citius non præſcribatur, *per leg. 2. b. t.* & hæc actio efficitur tantum annalis.

4. *Ad* §. 2. Annus ille computandus eſt à die
emancipationis, vel manumiſſionis, ſed qvid ſi
contractus fuit conditionalis, an etiam tunc
anno cedat à die emancipationis? Negatur hoc,
ſed à die conditionis exiſtentis *l. 34. ff. de Ædil.
edicto l. 48. de Jure Dotium. l. 16 in fine de excuſat.
tut. vid. Joh. Igneus in repet. L. dudum. de con-
trah. emt. n. 82. vol. 7. repetit. Tiraq. de Rectract.
conſang. §. 1. gloſſa 10. n. 17.* ubi hunc textum eſſe
optimum dicit, & exinde probat, dominium nō
5. transferri ex ullo actu conditionali, niſi condi-
tione exiſtente, & ſic nec annum retractui præ-
ſcriptum currere, ſi conditionaliter fuit facta
venditio, *conf. l. pen. §. 1. ff. de Excuſ. tut. l. 48.
pr. de Jure Dotium l. 43. § ult. de Ædil. Edicto.*
6. Hinc fideicommiſſi conditionalis uſucapio nō
currit, niſi à conditione exiſtente. *l. ult. §. 3. C.
Communia de Legatis.* Et qvando tempus appo-
nitur contractui, qvi dependet à futuro even-
tu, id non currit, dum dubius eſt eventus.
Tiraq. d. l. n. 50. Sed exc. vide in *l. 1. §. biduum
qu. appellandum.* ubi tempus decendii currit
nondum impleta conditione. *Tiraq. d. l. n. 51.*

Ad §. *ult.* Egi contra Patrem de Peculio,
& qvoniam filius dicebatur eſſe defunctus, an- 7.
nusq; jam præterierat, repulſus fui, deinde
comperto errore, iterum agere volo de pecu-
lio, qvod admittitur, qvia dolo adverſarii in-
ductus, filium mortuum credidi. Hic *Bart.*
infert, errorem, in qvem qvis inducitur aſſer- 8.
tione adverſarii, etiam poſt ſententiam defini-
tivam corrigi poſſe. *Socinus Senior conſ. 29. n.
13. lib. 4. Menoch. conſ. 58 n. 45.* Et omnes Docto-
res clamare, deceptis ex adverſarii adſertione
ſubveniendum eſſe, ait *Craveta con. 157. n. 14. &* 9.
ſeqq. ubi plurimos adducit Dd. & ſic notabilis
eſt hic §. Qvando qvis reſpondet poſitionibus
dolo adverſarii ad confitendum inductus, re-
ſponſionem ab eo ſemper revocari poſſe *vid.* 10.
*Padill. ad L. error. C. de Jur. & fact. ignor. n.
47. & ſeq.* Infert etiam *Bart.* qvoties in libello
duæ actiones incompatibiles, procedere judi-
cium, ſi non opponatur.

TIT. III.

De in rem verſo.

ad L. 1.

SUMMARIUM

Actio de in rem verſo qvando locum habeat?

ACtio de in rem verſo datur eo caſu, qvando qvis non ſperat ex peculio, ſe acceptum ſolutionem, uti ſi ſine fraude ademtum peculium, aut ſi annus utilis lapſus, & ſic cum agentibus in peculium hic præfertur, qvia hic duplici vinculo habet obſtrictum Dominum, 1. ob mandatum ſervo datum, ſaltem tacitum, 2. qvia Dominus locupletior exinde redditus.

Ad L. Qvod ſi ſervus. 3. §. 1. & 2.

SUMMARIA.

QVomodò actio de in rem verſo conveniat cum act. neg. geſt? n. 1.

An voluptuaria expenſa hac actione repetendæ? 2.

Qvid ſi valdè exornata res fuerit? 3.

An expenſa volupt. in re promercali facta repetantur? 4.

An in rem domino verſum dicatur, qvod ad luxuriam ejus voluntate expenſum eſt? 6.

An ad h. act. reqviratur, ut geſtum habuerit eventum? 7. 8. & 9.

Idem, licet effectivè in Eccleſiæ utilitatem non verſum ſit. 10.

Idem. in Civitatis utilitatem. 11.

Ad act. hanc reqviritur, ut creditor non in alium uſum ſed in utilitatem Domini crediderit? 12.

Qvid ſi non poſſit probare? 13.

TOties de in rem verſo datur actio, qvoties 1.
Procurator Mandati, vel negotiorum
geſtor negotiorum geſtorum actionem habet.
Exemplum in *l. 17. pr. h. t.* ſive media-
te ſive immediate in utilitatem Domini ver-
ſa ſit res aliqva. Vel qvoties ſervus aliqvid
inſumſit, ut aut meliorem rem Dominus
haberet, aut non deteriorem. *conf. lib. 27. §.
& 4 h. t.* Sicut ergo in procuratore non ſe-
cundum *l. 4. ff. Mandati, cum §. 3.* eventum, ſed
cauſam gerendi conſideramus, & exinde æſti-
mamus, an aliqvid utiliter geſtum ſit *10 §. 1 l. 12.
§. 2. de Neg. geſt.* ſic etiam *hic. Dn. Lauterbach
ad h. t. §. 1. ib. 3.*

Ad §. 4. Expenſæ voluptuariæ per hanc 2.
actionem non ſunt petendæ, niſi juſſu Domini
ſint factæ, additur ratio, ne cogatur Dominus
vendere rem, qvod pretioſior ſit facta. Sed qvid
tamen faciendum, ſi res ſit exornata tectoriis? 3.
&c. Separanda ea, ſi ſeparari poſſint, per *hunc
§* qvod etiam malæ fidei poſſeſſori concedcu-
dum, ut poſt alios tradit *Garcias de expenſis cap.
5. n. 9.* ſi autem ſeparationem admittere nolit
pater aut Dominus, tenetur æſtimationem ſol-
vere *cap. 1. § ſi vaſallus. tit. hic finitur lex.* & æſti-
manda melioramenta non ex pretio ruderum,
ſed ſtantium melioramentorum. *Bald. in §. ſi
vaſallus n. 4. Clarus §. feudum q. 88. conſ. Roſen-
thal. de feudis cap. 10. concl. 43. n. 161. Schraderus*

de feud.part.2.part.9.princ.ſect.2.num.93. Of-
ferente Domino abraſio nunqnam conceden-
4. da. *Garcias de Expenſ.c.1.num.33. & ſeqq.* Sane
ſi res promercalis, id eſt extra uſum domeſti-
cum abundans & venum exponenda, expenſæ
voluptuariæ etiam pro utilibus habendæ, qvæ
ſententia colligitur ex ratione hujus §. *& L.10.de
impens.in rem dot. L.38.in fin. de R.V.Weſenb.ad
5. h.tit.Cod.num.11.* Collige etiam de voluptua-
riis expenſis dari actionem qvod juſſu, contra
patrem, licet locupletior non ſit redditus *We-
ſenb.d.tit.C.n.11.*

6. *Ad §. 6.* Illud etiam in rem Domini ex-
penſum, qvod ad luxuriam vel turpem cau-
ſam domino volente expenderat, quia Do-
minus aliunde comparaturus fuerat. Nam
hoc per conſeqventiam bono patris ceſſit, &
per Indirectum. Qvem §. intelligo, ſi mu-
tuò dans vel vendens ignoret, id emi ad lu-
xuriam vel turpem cauſam, *ob l.in voluptuariis
11.ff. de impenſis in rem dot. & l ſi vero non.12.§.
11.ff.Mandati.*

8. *Ad §. 7.* Non reqviritur, ut negotium
in rem Patris vel Domini geſtum habuerit even-
tum, ſed omninò datur actio hæc licet ob ca-
ſum fatalem in ejus utilitatem effectivè non ſit
verſum, ut de frumento emto hic habetur ex-
emplum. Cui non obſtat *L.10.§.6.h.t.* ubi
reqviritur, ut verſum duret; qvod ita intelli-
gendum, ut facto filii vel ſervi non non in ali-
um uſum transferatur; vel potius hoc ita in-
telligendum, non durare verſum, qvando do-
minus ea, qvæ expenſa ſunt, ſolvit, vel ſervus
Domino tantundem debere incipiat. *Pac.c.4.q.
68. Wiſſenbach. ad Pand. Ex.29.th.23. Buſius hic.
hic conſ. Weſenb. ad C. tit. qvod cum eo Zaſ.tom.
9. 5.operum p.80.p.2.n 9.* Notandum igitur,
ſufficere qvod probatum ſit, pecuniam ſemel
verſam eſſe in utilitatem alicujus, licet perpetuo
non manſerit. *Maſc. concl.1166.n.36.& ſeq.* ubi
11. idem dicit in Eccleſia, qvod etiam actione de in
rem verſo teneatur, ſi contractus Eccleſiæ utilis
licet ex eventu aliud colligatur. Idem in Civi-
tate, ſufficit enim qvod tempore contractus ſit
utilis, licet poſtea efficiatur deterior. Et ſic ſi
impenſum in cauſam, qvæ ſui naturâ erat perpe-
tuò duratura, licet ex ipſo eventu non perdura-
verit, hoc intelligendum, *Menoch.l.2.A.q.ca-
ſu 432.n.41.& Idem remed.2.adip.poſſeſſ.137.conſ.
Tiraq.ad L.ſi unqvam in verbo, ſuſceperit liberos
n.175.& ſeq. Afflictus ad Conſtit.Neapolitan.Lib.1.
Rubr.37.num.56.*

12. *Ad §. 9.* Non ſufficit, qvod creditor
in utilitatem patris vel domini crediderit, ſed
neceſſe eſt, ut etiam in effectu fuerit in uti-
litatem ejus verſa, ne vana credulitas credi-
toris & calliditas filii aut ſervi patri aut Do-
mino noceat, debet ergo creditor curio-
ſus eſſe. Additur extenſio, licet filius vel
ſervus ſolitus fuerit vertere in utilitatem domi-
ni. *Dn. Struv. d. Exerc. th. 75. conf. L.fin.pr.ff.
de Vellej. & Molin. de uſuris q.37.n.281. Hartm.
Piſt.p.1.q.37.n.30. Carpzov. L.2. Reſp.106.n.15.*
Quia autem difficilis eſt verſionis probatio, pot-
eſt ſuper hoc juramentum patri vel domino de- 13.
ferri. *Schneid.d.l.n.6.*

ad *L.* Si res Domino. 5.

SUMMARIUM.

*In rebus utilibus vel neceſſariis quantum pretium
reſtituendum?*

IN rebus non neceſſariis, utilibus tamen,
verum pretium rei emtæ, in neceſſariis pre-
tium conventum per hanc actionem reſtitu-
itur, ſi verò pretium conventum vero ſit mi-
nus, indiſtinctè conventum pretium ſpectan-
dum, *per l.12.h.t. Dn.Lauterbach ad h.t.§.1.
th.3.*

ad *L.* Si pro *Patre.* 10.

SUMMARIA.

*Regula: non videtur factum, quod factum non
durat; exemplis variis illuſtratur.n.1.& 2.*
Exceptiones Regulæ adducuntur.3.& 4.
Conciliatio cum l. 1. §. 14. ff. qvod Legato-
rum. 5.

VErſum in utilitatem non dicitur, niſi etiam 1.
duret verſum, nam ſi reſtituere oportet,
non durat verſum. Exinde generalis regula 2.
colligitur, non videri factum, qvod factum
non durat. *Barboſa locupl. L.6. c.3. axiom.16.
Finckelth. obſ.12. num.13. Marſilius de fidejuſſ. n.
273.* Sic defenſum non dicitur, niſi duret de-
fenſio. *L.2.§.4. qvibus ex cauſ. in poſſeſſ.* nec per-
miſſum vocatur, qvod permiſſum non durat.
L.6.§.2. quod cujusqve univerſ. nec ſufficit litem
inſtituere, niſi qvis in ea perſeveret, *L.8.§.14.
juncta L.15.§.1.de inoffic. Teſtam.* nec perveniſ-
ſe ad aliqvem dicitur, qvod non durat. *L.23.pr.
de petit. hereditatis. Finckelt. d. l.* Sic alienatum
non dicitur, qvod non irrevocabiliter eſt alie-
natum vel donatum. *Tiraq de Retr.p.2.gl.un.n.
9.* Nec videtur ſolviſſe, qvi in continenti recu-
perat. *Tiraq. Tiraq. ad L.ſi unqvam, in verbis
ſuſceperit liberos n.175.* Sed hujus regulæ excep- 3.
tiones remiſſive adducit *Tiraq.d.l.n.201.* Nam
v.gr. ſi fideicommiſſum imponat, donec duos
liberos ſuſcipiat hæres, ſi ſuſcipit, licet ſtatim 4.
moriantur, tamen liberatus eſt fideicommiſſo.
L.77.pr.ad Trebell. Et ſi qvid relictum, ſi ſine
liberis, &c. ſi filius natus vel momento ſuper-
vixerit, patri, conditio deficiet. *L.ex facto 17.
§.pen.d.t.* Et legatum ſi vidua erit, non amit-
tit, ſi ad ſecundas nuptias tranſeat. *L.fin.C.de ind.
vid.Tiraq.in dd.verbis n.187.& ſeq.* Sed qvia huic
legi contrariari videtur *l.1.§.prodeſt.14.ff. qvod*

Legato-

Digitized by Google

Legatorum, ideoqve diſtingvit *Menoch. remedio 2. Adipiſc. poſſ. n. 37.* inter actus ſuceesſivos & momentaneos, v. gr. ſi nupſerit, & ſim. in his momentum ſuffieit in illis duratio conferri poteſt. *Pariſius vol. 2. conſ. 24. n. 71.*

ad L. Quidam. 16.

SUMMARIA.

AN contra dominum, cujus juſſu ſervus inutiles boves vendidit, retentâ pecuniâ, & meliores emit, non ſolutô pretiô, Venditor agat de in rem verſo? n. 1.
Annon creditor agere poſſit h. caſu, qvod juſſu? 2.
Annon judex dominum coudemnare poſſit? 3.
Qui ad emendum mutuo dat, in concurſu non habet privilegium. 5.

1. BRevibus hæc eſt ſententia: Dominus dedit
fundum colendum ſervo cnm duobus bobus, ſed cum hi inutiles eſſē, juſſit Dominus alios
boves emi, ſervus priores bobes vendidit, ſed
pretium conſumſit, meliores emit, ſed pretium
non ſolvit, poſtea Dominus convenitur à venditore de peculio & de in rem verſo; ſed reſp.
cum ſervus factus debitor Domini, deſinit eſſe
2. verſum, niſi eatenus, qvatenus boves oovi pluris eſſent, qvam priores. Sed eur non actum eſt,
qvod juſſu, qvo caſu obtinuiſſet cauſam; ut
3. *hic gloſſ.* ait. R. ſed Alphenus, qvid factum ſit,
proponit. Sed poſſet dubitari, cur non judex
abſolverit Dominum juxta hanc deciſionem, &
reſervarit illi aliam actionem aptiorem? Sane ſi hodiè adhibita clauſula ſalutaris, non dubitarem judieem ex actione apta Dominum
4. condemnare poſſe, de qvo alibi. Sed oota,
qvando fides eſt habita de pretio, qvod tunc
transferatur domioium, ut hic. Sed ex alia
ratione textum hunc ſingularem vocant *Baldus in L. 7. C. qvi potiores. Gail. L. 2. obſ. 12. n. 2.*
5. Colligunt euim eum, qvi vendidit rem alicui, vel ad emendum mutuo dedit, in concurſu Creditorum communi Jure uti debere, nec habere privilegium. *conf. Carpz. part. 1. conſt. 28. def. 107. & Mat. de Afflict. in c. generali. ſi de feudi ſucceſſ. controv. ſit. num. 10. Sarmientus in interpr. fol. 406.* Sed qvod de veoditore ſuprà dictum, limitatur, niſi venditor ab emtore dolo deceptus. *Carpz. d. l. def. 18. & ſeq.*

ad *L.* Pen. & ult.

SUMMARIA.

UTilem act. de in rem verſo habet maritus, qui credidit uxori ad onera ferenda. n. 1.
Quando act. utili Eccleſia teneatur? 2.
Actio de in rem verſo vel principaliter vel ut additamentum præponitur. 3.
An filia, qva à Patre accepit eſculenta, poſteà vidua facta ea præcipua habeat? 4.

ACtio de in rem verſo utilis datur etiam aliis
perſcnis *Bach. de act. d. 8. th. 7. Hahn. ad
Weſ. num. 4. h. t. Lauterb. hic in fine.* præter filios & ſervos. v. gr. ſi maritus uxori credidit ad
onera ferenda, qvæ alias ex ſtipulatione à patre
uxoris ferenda fuerant, & qvæ patri exeootractu incumbebaut, Maritus uxore mortua uti- 2.
lem actionem de in rem verſo habet. *Oldendorp.
Claſſ. 4. act. 7. c. 1. Maſcard. de concl. 1166. n. 35.*
Sic Eccleſia tenetur, qvando contractus in uti- 3.
litatem Eccleſiæ initus, non qvidem actione ex
contractu, ſed actione de in rem verſo utili. Dupliciter etiam actio directa proponitur, vel prin- 4.
cipaliter, ſcilieet peculio extincto exinanito, vel
ut additamentum actionis de peculio. *P. Greg.
lib. 29. tit. 15. n. 4.* Sed qværitur, an ſi pater genero & filiæ donet eſculenta, an vidua ea poſtea habeat præcipua? Qvod negat, & à Senatu Friſieo negativè deciſum, refert *Joh. à Sande l. 2. tit. 5. def. 4.* qvem hic laudat *Grænwegen.*

TITULUS IV.
Quod Juſſu.

ad *L.* Merito. 1.

SUMMARIA.

EX juſſu datur actio in ſolidum contra dominum n. 1.
Si cum patre contractum, & ſervo tanquam nudo miniſtro numeratum eſt, an actio detur? 2.
Unde de juſſu conſtare poſſit? 3.
Quid diſcriminis ſit inter actionem Quod juſſu & Tributoriam? 4. & 5.
Actio quod juſſu eſt vel directa vel utilis. 7.
Utilis datur ex contractu uxoris, fratris, deſcipuli, ſubditi, militis juſſu mariti &c. initio. 8.
Quid diſcriminis ſit inter juſſionem & fidejuſſionem in hac materia? 9.

1.
EX juſſu Domini vel Parentis, ſi Servus
vel filiusfamilias mecuur contrahat, habeo actionem, qvod juſſu, in ſolidum
contra Dominum vel Parentem, qvia qvaſi 2.
cum his contraxi. *l. 1. pr.* Si verò eum Patre
cootractum, lieet per filium tanquam per nudum miniſtrum aut nuntium, licet Pater voluerit, ut filio numeraretur, non datur hæc 3.
actio contra Patrem, ſed directa. *l. fin. h. t.* Juſſus autem tunc videtur factus, ſi Dominus
chirographo ſubſeripſerit. *Leg. hac 1. §. 4.*
qvia

qvia ex ſubſcriptione conſenſus infertur, ſi qvis
non ut teſtis ſubſcripſit. *Menoch. conſ. 123. num.
9. & lib. 3. Praeſ. 66. num. 7. Maſcard. concl. 1348.
&c. Barboſ. locupl. l. 17. cap. 60. ax. 1.* Et datur
4 actio, qvod juſſu, ſive generaliter ſive ſpecia-
5. liter juſſerit. *§. 1. h. l.* Qvæ verba cauſam præ-
buerunt inqvirendi, qvod tandem ſit diſcrimen
inter actionem, qvod juſſu, & tributoriam? &
qvamvis *Bartolus in L. poſt dotem. 41. ff. ſolut.
matr. & poſt eum Pariſius conſ. 93. num. 37.* hoc
diſcrimen alleget, qvod actio tributoria detur,
qvando voluntas Domini indeterminata, ratio-
ne contractuum faciendorum per ſervum: Ti-
tulus autem qvod juſſu locum habeat, qvando
voluntas Domini eſt determinata, ratione certi
contractus cum Titio faciendi; hæc tamen di-
ſtinctio cum *hoc §.* non videtur convenire.
Ideoqve aliorum opinionibus examinatis, *Pet.
Barboſ. ad L. poſt Dotem. 41. num. 21. ff. ſolut.
6. matrim.* concludit, actionem qvod juſſu reqvi-
rere, ut mandatum dirigatur ad certam perſo-
nam, cum qva ſit contrahendum, ſive ſpeciale,
reſpectu certi contractus, ſive generale, reſpe-
ctu qvorumcunqve contractuum, & ita vox ge-
neraliter hic de contractibus non de contrahen-
tibus intelligenda eſt. Hæc autem actio vel
7. directa vel utilis. Illa ex contractu ſervi vel
filiifamilias, hæc ex contractu illarum perſona-
rum, qvæ alioqvin reverentiam debent jubenti,
& qvæ ſubjectæ ſunt jubenti, etiam per verba
8. precaria. *Pariſ. d. l. num. 33.* ut ſi uxor con-
trahat mandato mariti, frater ex mandato fra-
tris ſenioris, diſcipulus ex mandato præceptoris,
ſubditus ex mandato Magiſtratus, miles ex
mandato Capitanei, & ſim. *per l. 7. §. 1. C. qvod
cum eo. Oldend. cl. 4. act. 7. num. 2. Weſenbec.
in tit. Cod qvod cum eo. act. 1. num. 6. Dn. Stru-
vius hic theſ. fin.* Sed hæc in contractibus, in 9.
delictis ſecus, de qvo ſuo loco. In *§. 5.* habe-
tur diſtinctio inter juſſum & fidejuſſionem,
adeò ut ex fidejuſſione inutili non ſeqvatur juſ-
ſus. Nam qvando fidejubet pater, ut extra-
neus intervenit. *hic & l. 5. §. ultim. de liber. le-
gat.* & fidejuſſio ſeqvitur obligationem, juſſus
præcedit. *conf. Hering. de Fidejuſſ. cap. 2. n. 55.
& cap. 18. num. 6.* Et juſſus non colligitur ex
ſimplici conſenſu. *Pariſ. d. l. num. 35.* etſi ju-
beat ut pater. *Pariſius dict. l. num. 36.* Sed hic
puto reperiri ſubtilitatem Juris. Nam ſi fide-
juſſit, utiqve approbavit, & qvantulum diſcri-
men inter ratihabitionem, qvæ facit juſſum.
§. 6. h. l. & approbationem, qvæ fit ſpon-
dendo?

Ad L. Dominium. 3. h. t.

SUMMARIUM.

*Actione qvod juſſu agitur, ſi ſervus ſervavit for-
mam præcepti.*

QVando filius vel ſervus juſſu Patris vel Do-
mini qvid gerit, tunc agi poteſt hac actio-
ne, qvando ſervata forma præcepti. *Pariſius d.
l. n. 38.* ſic ſi non habeat mandatum de obligan-
dis bonis Patris, hypothecaria actione non agit
creditor; nec obſtat *l. 4. C. ad SC. Maced.* qvia
permiſſio ibi ad pignus directa. *conf. Pariſ. d. l.
num. 38.*

LIBRI DECIMI SEXTI
TIT. I.
Ad SCtum Vellejanum.

Ad L. Et primo. 2.

SUMMARIA.

*CAuſæ h. SCti qvænam ſint? n. 1.
Mulier intercedit vel in veteri vel in nova
obligatione. 2.
In Veteri vel adpromittendo vel expromittendo 3.
Novam obl. qvomodo in ſe ſuſcipiat? 4.
An & qvando contra mulierem ipſo jure actio non
detur? 5. ſeqq.
Jure novo qvomodo ipſo jure non valeat inter-
ceſſio mulieris? 8. & 9.
Qvid, ſi pro patre intercedat? 10.
Qvid, ſi pro marito mortuo? 11.*

HIc habentur Verba SCti Vellejani una
1. cum ratione, qvia virilibus officiis eas
fungi, & ejusmodi obligationibus ob-
ſtringi, non ſit æqvum, de qva ratione *vide
Bachov. volum. 1. in Tr. diſput. 25. theſ. 1. lit. C.*
Alia ratio habetur in *§. 2. h. l. 2.* ſcilicet imbe-
cillitas ſexus, nam facilè ſe irretiri patiuntur,
dummodo in præſenti ſolutionem expedire
non cogantur. Multis autem modis fieri po- 2.
teſt, ut mulier contra SC. hoc intercedat, &
qvidem ad certa capita ut id revocetur, fieri
id poteſt, vel circa veterem obligationem, vel
novam. Illud dupliciter, vel 1. per participa- 3.
tionem accumulativè, debitore, pro qvo inter-
cedit, manente obligato, ut ſi pro eo fidejubeat,
ejus debitum conſtituat, vel mandet, vel com-
promittat, vel pignus obliget, & ſim. 2. vel
translativè, privativè, ac per expromiſſionem,
ſeu novationem etiam fictam, ſi judicium pro

lito ſuſcipiat *l. 2. §. ultim. h. t.* Novam au-
tem obligationem in ſe recipit, qvando ab ini-
tio ſe pro alio conſtituit. *vid. Franzk. h. t. num.
12. & ſeqq. Wiſſenbach. d. diſp. 30. th. 2. & ſeq.
Hering. de fidejuſ. c. 7. num. 395. Weſenb. in C. h. t.*
5. *num. 12.* Colligitur etiam ex hoc §. 1. ex verbis,
neve eo nomine, ipſo jure non dari actionem
contra mulierem ex interceſſione, qvod Dd.
communiter ſolent intelligere de caſu, qvando
pro marito intercedit, nam ſi pro alio, dari ex-
ceptionem. *Tuſſ. dec. 223. num. 1. Mind. de proc.
l. 2. c. 61. num. 1. Trentac. l. 3. tit. de fidej. reſ. 3.
num. 1. Guttierez l. 2. pr. quaſt. 28. & de confirm.
juramen. p. 1. c. 55. num. 1. Rauchb. p. 1. q. 34. n. 11.*
Sed hæc interpretatio ab hoc textu alienior:
6. Melior aliorum mens, qvando liqvida eſt in-
terceſſio, denegari actionem, qvando dubia, &
alius forte color qvæſitus, dari exceptionem.
Weſenb. in C. h. t. num. 15. circa finem & num. 23.
7. *Franzk. h. t. num. 9. Struv. th. 7.* licet & hoc ad-
dendum putem ſi interceſſio, liqvida, ſed du-
bitetur, an non ea in caſu excepto & conceſſo
facta, qvod tunc etiam exceptio detur, non de-
negetur actio. Aliter *Hill. in Don. l. 12. c. 30. lit.
A. Bach. in Tr. d. 25. th. 2. lit. C.* & aliter *Manzius*
8. *de fidejuſſ. c. 3. num. 32. & ſeq.* Hodiè jure novo
per *L. antiqvæ 23.* ipſo jure non valet fidejuſſio,
qvando non coram tribus teſtibus facta, neqve
in ſolenne inſtrumentum redacta. *Gl. Bart. &
Dd. in d. l. 23. §. 2. Trentac. de fidejuſſ. reſ. 2. num.
4. Guttierez de juram. confirm. p. 1. c. 20. num. 6.
Molin. d. 540. num. 3. Manzius de fidejuſſ. num 30.
Joh. à Sande l. 3. tit. 11. def. 2. Lauterbach. h. t. §.
th. 9.* Nec igitur iſte §. vel ad principium le-
9. gis, & caſum ibidem propoſitum, nec ad eum
caſum, ubi in ſcriptis fidejubere voluit, nec ad
renunciationem faciendam reſtringendus, ut
faciunt *Berlich. p. 2 concl. 19. num 29. Weſ. in
C. h. t. num. 13.* In iis tamen caſibus, in qvi-
bus olim ceſſabat SCtum, ut ſi pro libertate
vel dote intercedit, iſta ſolennitate opus non
eſt. *Treutl. & ibi Bach. vol. 1. d. 25. th. 2. lit. B.*
10. *Dn. Lauterbach. in h. t. §. 1. th. 9. in fine.* Mu-
lier etiamſi pro patre & filio intercedat, juvatur
tamen SCto. *hic & l. 3. C. eod. Pruckman. vol. 2.
conſil. 25. num. 5 Hering. de fidejuſſ. c. 7. num. 377.*
& licet marito mortuo intercedat. *Carpz. p. 2. c.*
11. *16. def. 3.*

ad *L.* Si fidejuſſores. 6.

SUMMARIUM.

An, qvi mandatu mulieris pro minore fidejuſſit, ab actione liber ſit?

MUlier mandaverat mihi, ut pro minore
fidejuberem, an mulier non tantum ab
actione liberatur, ſed etiam ego? qvod af-
firm. qvia ſi compellerer ad ſolvendum, ha-
berem regreſſum contra mulierem & qvia
totam obligationem Senatus improbat. *l. 16. §.
h. t.*

ad L. Qvamvis. 8. princ.

SUMMARIA.

MUlier ſuam rem pro alio pignori dans intercedit. n. 1.
Quid, ſi pignus remiſerit? 2.
Quid, ſi obliganti bona ſua conſenſerit? 3.
An mulier, qvæ Tutoribus indemnitatem promittit, intercedat? 4.
An, ſi cum creditoribus quaſi de novo contrahit, juvetur SCto? 5.
An mulier, qvando ſolvit ex interceſſione, habeat condictionem indebiti? 6. ſeqq.
An, qvando ſine præcedente interceſſione ſuum debitorem delegat, juvetur SCto? 9.
An, ſi ſuam rem pro marito obærato in ſolutum dat? 10.
Quando mulier alienam obl. novavit, etiam priſtino creditori actio reſtituitur? 11.
Quid, ſi hæreditario jure ſuccedat debitori, pro qvo interceſſit? 12.
Quid, ſi creditor mulieri, qvæ debitoris obligationem novaverat, ſucceſſerit ut hæres, an nihilominus reſtituatur actio? 13.

SI mulier pignori dat rem ſuam pro alio, hæc 1.
eſt interceſſio, ſecus ſi pignus ſibi datum re-
mittat, hæc non eſt interceſſio, ſed donatio, vel
gratificatio, ideoqve non prohibita. *Dn. Mev.
p. 3. dec. 84. num. 4. conſ. L. Jubemus. 21 C. h. t.
& ibi not. Dn. Mev. p. 2. dec. 129.* licet etiam Ma-
rito hypothecam remittat. *l. 11. & l. 21. C. h. t.
Berlich. p 2. concl. 29. num. 3. & ſeqq. Dn. Lau-
terbach. hic §. 1. th. 129.* Niſi fœmina, qvæ hy- 2.
pothecam remiſit, ſe læſam probare poſſit, ubi
tamen interim Creditor in poſſeſſione defen-
dendus. *Mev. d. l.* Reſtitutionem autem obtine-
re non poterit, niſi doceat per eam remiſſio-
nem fieri, ut dote aliisqve illatis potiri non
poſſit, & qvidem tempore remiſſionis, non pe-
titæ reſtitutionis. *Dn. Mev. p. 2. dec. 130.* Sed
aliud eſt, qvando obliganti uxoris bona con-
ſentit uxor. Ideo cum maritus adhibito con- 3.
ſenſu uxoris, bona dotalia obligaſſet ſuis credi-
toribus, viduæ exceptio data in Facultate, *menſe
Majo anno 1643.*

Ad §. 1. Mulier, qvæ indemnitatem 4.
Tutoribus promittit, non juvatur hoc bene-
ficio, qvia nullum præcedit debitum, pro
qvo intercedat; aliud vero, ſi pro debito, qvod
Pupillus debet, intercedat, ne obſtet *l. 6. C. h. t.
conſ. l. 19. pr. h. t.* Colligit ex hoc §. *Mev. p. 5.* 5.
dec. 128. ſi mulier qvaſi de novo contrahat cum
creditore, & qvaſi ex mutuo ſe obliget, ceſſare
SCtum.

Ad §. 3. Mulieri ſi præcedente obli- 6.
gatione ſolverit, vel etiam debitorem ſuum
delegaverit, datur condictio indebiti. *hic &*
l. 40.

l. 40. ſupr. de condict. indebit. Dn. Caſpar Manzius *de fidejuſſ. c. 3. n. 10.* Si ſine præcedente intercesſione ſolverit, non datur condictio. *L. 4. C. h. t.*
7 Condictionis autem hæc ratio, qvod error juris in damno vitando mulieri nocere non ſoleat, maximè in caſibus jure expresſis. *Carpz. p. 2. c. 2. 16. def. 2. Oddus de Reſt. p. 1. q. 10. art. 1 Tiraq. in l. ſi unquam in præfat. n. 100. C. de revoc. do-*
8. *nat.* Repetitionem autem habet, ſi condemnata fuit. *l. 11. ff. ad Maced.* Aliud ſi condemnata ſolvit, ob autoritatem rei judicatæ. *Molin. d. diſp. 540. n. 4.*

9. *Ad §. 3.* Si ſine præcedente intercesſione delegavit ſuum debitorem, non juvatur SCto, non enim adjuvatur contra ſolutionem ſponte à ſe factam, nulla præcedente intercesſione. *l. 4. §. 2. & l. 5. h. t.* Ergo nec ſi deleget ſuum debitorem, qvia facilius ſe obligat, qvam donat *l. 4. §. 1. h. t. Cuno de Pact. lib 1. cap 10. n. 4. Hering. d. c. 7. n. 424. Balth. in reſol. Bavar. t. 1. reſ. 12. n 29 Franzk. h. t. n. 18. Struv. Ex. 21.*
10. *th. 9.* Idem eſt, ſi rem ſuam pro marito obærato ſine præcedente intercesſione in ſolutum det. *l. 4. C. h. t. Alex. Trentac. l. 3. reſol. tit. de fidej. reſ. 2. n. 6.*

Ad §. 7. Si mulier animo novandi inter-
11. cesſit, & in ſe tranſtulit obligationem alterius, non tantum ipſa juvatur, ſed creditori etiam reſtituitur priſtina actio in debitorem liberatum, licet mulieri acceptum tulerit debitum. *§. 9. h. L.* & hinc actio reſtituta vocatur reſtitutoria, vel utilis, vel reſciſſoria, per *h. §. 7. & 8. & c. Donell. & Hill. l 12. c 31. Struv. Ex. 21. th. 8. Wiſſenbach. diſp. 30. th. 5. Lauterbach. h. t. §. 3. th.*
12 *1.* Si verò mulier ſuccedat hæreditario Jure debitori, pro qvo expromiſit, directa etiam actione tenetur. *Wiſſenbach d. l.* qvia mulieris non intereſt, qva actione conveniatur. *Anton. Faber. l. 3. conject. cap. 7. pag. 84. col. 2.*

13. *Ad §. 12. & ſeq.* Si Creditor mulieri, ut hæres ſuccedat, nihilominus reſtituenda actio contra Debitorem, qvia in effectu non obligatæ ſucceſſit, ſed aliud, ſi mulier Debitori, pro qvo fidejusſit, ſucceſſerit, tunc enim non juvatur, qvia non eſt novum, ut obligationes, qvæ propriis viribus non ſubſiſtunt, aditione hæreditatis confirmentur. *Hering. d. c. 7. n. 443. Pruckman. in l. In multis p. 2. art. 15. n. 35. ff. De ſtatu hom. Cujac. lib. 15. obſ. 11. Joh. Franc. Balth. tit. 1. reſol. Bavaric. 12. n. 32.* qvatenus ſcilicet hæres eſt. *Dn. Manz. de fidej. c. 3. n. 24.*

14. *Ad §. pen. & ult.* Si fœmina ab initio pro alio, cum qvo contracturus eram, ſe ream conſtituit, & novam obligationem intercedendo ſuſcepit, Prætor utilem actionem ex contractu mulieris competentem creditori adverſus illum, pro qvo mulier intercesſit, concedit, qvam actionem inſtitutoriam vocant, modo ille, pro qvo mulier intercesſit, ſeſe efficaciter obligare posſit. *Dn. Lauterbach ad h. t. §. 3. th. 1.*

ad *L.* Si mulier. 11. & L. Bona fide. 27.

SUMMARIUM.

An, ſi mulier mutuò ſumtam pecuniam pro uſu ſuo alteri credidit, juvetur SCto?

SI mulier mutuo ſumat pro ſuo uſu, ſed eam pecuniam alteri credat, non juvatur, qvia Creditor ignorare poteſt, qvid mulier actura ſit. *vid. Coler. deciſ. 67. n. 41. Hering. d. l. n. 417. & ſeq. & Mindan. de proceſſ. l. 2. c. 61. n. 11. Johan. Balthaſar. d. reſ. 12. n. 27* nec hoc caſu creditor ignorantiam ſuam juramento tenetur probare, ſed mulier ſcientiam. *Weſenb. in C. h. t. n. 9. & 12.*

ad L. Aliqvando. 13.

SUMMARIA.

MUlier hæreditatem emens, non intercedit. n. 1
An vidua, qvæ mariti obærati æs alienum in ſe ſuſcepit, habeat beneficium SCti? 2.
An verò maritus ſecundus exceptionem habeat? 3.
Qvando actio reſtituitur, omnes ſimul accesſiones reſtituuntur? 4.

INterdum prima ſpecie alienam obligationem 1.
ſuſcipit mulier, revera autem ſuam, ut ſi hæreditatem emat, vel ſi cum Creditoribus agat, ut ſibi nomen mariti ſui venderent, de qvo exemplo prolixè *Hering. d. c. 7. n. 418 & ſeq. Molina* 2.
tr. 2. d. 540. n 19. Balthaſar. d. l. n. 21. Hinc qværitur de tale ſpecie facti: Eccleſiæ Oeconomi egerant cum vidua obærati mariti, ut æs alienum, qvo maritus Eccleſiæ obligatus erat, & invicem eorum debitorum, mariti bona retineret, conventus poſteà maritus ſecundus opponebat SCtum Vellej. ex perſona uxoris, beneficium dotis ſibi debitæ, de illa conſtat, qvod non habeat SC. Vellejani beneficium, qvia ſuo nomine contraxit cum Eccleſia, & qvia tantum ex bonis mariti tenet, qvantum ſolvendum huic erat, ita tenebat *Dn. Mevius p. 2. dec. 84.*
Sed qvid de marito? Reſp. *Dn. Mevius*, illum 3.
habere juſtam exceptionem; qvod concedo, ſi conſtitutio dotis contractum cum Eccleſia præceſſerit. Nam ſi prius cum Eccleſia contraxiſſet, maritus non videtur excipere poſſe de dote, nam dos marito conſtitui non potuit, niſi deducto ære alieno ipſius uxoris, qvæ dotem conſtituere volebat, ergo Eccleſiæ debitum præcedit. Et maritus habet hypothecam ſine privilegio prioritatis in dote promiſſa ac conſtituta. Sed Eccleſia habuiſſet anterius Jus reale.

Ad §. 1. Qvando reſtituitur actio con- 4.
tra priorem Debitorem, hypothecaria actio etiam reſtituitur, & pignora manent obliga-

ta & fidejuſſores. *L. Si mulier 14. h. t.* Nam ſi
novatio in effectu non valet , hypotheca non
ſolvitur,nec pignus. *Bart. hic.*

Ad *L.* Si mulier. 16.

SUMMARIA.

Referuntur caſus ,ubi mulieri non ſuccurritur SCto. n. 1. & ſeqq.

Scilicet ſi pretium acceperit pro fidejuſſione. 2. & 3.

Idem,ſi ipſius luxu conſumta pecunia. 4.

Idem,ſi pro dote extraneæ fidejubeat , aut pro ſtudiis,aut pro pia cauſa. 5. 6. & 7.

1. NOn juvatur Mulier , ſi Debitor pecuniam
numeravit mulieri, ut Creditori ſolveret,
uti ex hoc textu judicatum refert *Sande l. 3. tit.*
2. *11. d. 1. Dn. Manz. d. c. 3. n. 26. & ſeqq. Dn Lauterbach h. t. §. 1. th. 11.* Idem,ſi pro creditore,cui
delegata fuit,promiſerit *l. 24. pr. h. t.* idem eſt,
ſi pretium pro ſua fidejuſſione acceperit, & hoc
ſolenni inſtrumento probetur , qvia auguſtiſſimum Senatus beneficium nummario pretio æſtimat. *L. antiqva. C. h. t. Theſſ. deciſ. 223. n. 13.*
Zang. de Except. p. 3. c. 9. num. 44. Menoch. lib. 3. praſ. 21. num. 4. nam tunc exceptioni mulieris opponeretur replicatio doli. *Franzk. h. t.*
num. 24. Dn. Struv. d. l. th. 20. Et debet eſſe
3. tantum pretium,qvod homo cordatus non reputaret pro nihilo , id qvod arbitrio judicis
committitur. *Menoch. l. 2. de A. Q. caſu 234.*
Hering. d. l. n. 435. Molin. ad. l. num. 17. Dn. Lauterbach h. t. §. 2. th. 6. Dn. Manzius de fidejuſſ. c. 3. num. 18. & cavendum,ne dolus creditoris interveniat. *Hering. d. l. & Balth. d. reſol.*
4. *12. n. 22.* Sic mulier non utetur beneficio , vel
ſi in ipſius utilitatem verſa pecunia , vel ipſius
luxu ac veſtitu conſumta pecunia credita. *Nov. 134. c. 4. Danell. l. 12 c. 29. in fine Rauchbar. p. 1. q. 34. n. 13 Gail. l. 2. obſ 89. num. 2. Joh. Fr. Balth. reſolut. Bavur. tit. 11. n. 17.* qvod intelligo,ſi maritus ad inſtantiam uxoris hoc faciat,
non ſi invitæ uxori pretioſas veſtes obtrudat,
5. qvod fortè rarius. Nec ſi pro dote extraneæ
etiam fidejubeat.vel libertate *l 12. §. fin. C. h. t.*
Manz. de fidej. c. 2. n. 20. & ſeq. vel pro ſtudiis
vel alimentis. *Manzius d. c. 3. num. 22.* & hoc
6. intelligunt,licet ſolennitas ſcripturæ publicæ,
ut in *l. antiqvæ. C. h. t.* habetur , non interveniat. *Trentac. l. 3. tit. de fidej. reſ. 2. num. 4. verſ. ſecunda eſt &c. Molina d. d. 540. num. 14. & ſeq. Mind. l. 2. c. 61. num. 17. Hering. d. c. 7. n. 437. Balth. d. t. 1. reſ. 12. num. 30. & 33.* Qvod
7. ad omnes cauſas pias extendit *Tiraqv. priv. pia cauſa. 113. Dn. Mev. p. 3. dec. 58.* & ad Eccleſiam.
Mev. d. l. Sed non excipiuntur debita fiſcalia.
Matth. Steph. ad Nov. 134. n. 8 Manz. d. l. num. 37.

ad L. Vir uxori. 17.

SUMMARIA.

QVatenus creditorem ignorantia circa interceſſionem mulieris excuſet ? n. 1.

Caſus §. 1. infertur. 2.

Qvomodo maritus ſolvere poſſit uxori ſua ? 3.

Qvatenus uxor, qva cum ſocio , rei communis tuendæ causâ, mutuum accepit , in ſolidum obligetur ? 4.

Qvando, ſi mas & fœmina in ſolidum ſe obligant in cauſa communi, fœmina pro parte teneatur ? 5. & 6.

An mulier teneatur, ſi cum marito communem mercantiam exercet ? 7.

IN principio hujus L. notetur obſervatio JCti,
qvod multum interſit,an cum muliere ab initio contrahat creditor , an alienam obligationem in eam transferat,nam illo caſu ignorantiæ excuſat,hic non,ſed diligentior & curioſior
eſſe debet ; & ſic ſi mulier mihi delegetur à debitore meo,diligentior eſſe debui,& inutilis allegatio ignorantiæ. *Bach. ad Tr. vol. 1. d. 25. th. 5. lit. D. Struv. d. Ex. 21. th. 6. Wiſſenbach d. l. th. 11. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 5.*

Ad §. 1. Res aliqva erat obligata mulie- 2.
ri ex ddplici cauſa , ſcilicet ratione dotis & ratione mutui. Maritus ſolvit mulieri dotem,
ideò mulier renunciat hypothecæ ratione dotis,& permiſit,ut alii obligaretur , & diſtingvitur hic,an creditor ſciverit,rem eſſe obligatam
mulieri pro mutuo, & tunc mulieri competet
beneficium SC. Vellejani,qvia videtur ſibi tacitè reſervaſſe hypothecam ratione mutui,dum
hypothecæ ratione dotis renunciavit , & qvia
paſſa tamen,ut alteri obligaretur,videtur qvaſi
interceſſiſſe. Sed ſi creditor ignoravit, videtur eſſe deceptus à marito,& uxore, qvia tacuit
de mutuo. Et ſic h. §. non obſtat *l. jubemus C. h. t.* Videatur hunc textum pluribus explicans *Pet. Barboſa in l. 1. parte v. ejus qvinta n. 59. in fine. &*
un. ſeqq. ff. ſoluto matrim. Sed qvomodo ma- 3.
ritus ſolvere potuit conſtante matrimonio ?
Reſp. Intelligendum eſſe §. de caſu ſoluti matrimonii,aut de eo caſu , qvod licet reſtituere
conſtante matrimonio dotem. *Joh. Coraſ. ad l. qui liberos. ff. de Ritu nupt. n. 201. vol. 2. repet. juris.*

Ad §. fin. Mulier cum ſocio rei com-
munis tuendæ cauſa , ſi cauſa neceſſaria , & 5.
niſi mutuum acceptum , majus damnum
mulier acceptura fuiſſet , in ſolidum obligatur , ſecus ſi amplificandi cauſa mutuum acceperit,tunc pro parte tantum tenetur. *Rodericus de Cenſ. lib. 2. qv. 5. n. 24. & 28.* Et ſic
etiam intelligenda lex ſeqvens ob connexionem , ſcilicet qvando mas & fœmina in

ſoli

ſolidum ſe obligant in communem cauſam, qvod tunc mulier pro parte teneatur, aliud verò ſi in cauſa aliena, & ad ſe non pertinente fidejuſſerint, tunc enim mas in ſolidum tenetur, *per l. 48. pr. ff. de fidejuſſ. Cujac. in l. 10. qvæſt. Papin. t. 4. pag. 226. Dn. Struv. th. 5. Sande l. 3. t. 10. def. 20. Dn. Lauterbach ad h. t. § 2. th. 3.*

6. Alii textum hunc ita intelligunt, & inferunt exinde, ut *Carol. Molinæus de Contract. uſur. n. 290.* Aut interfuit mulieris partem ſuam tantum ſolvi, & tunc ratione reliqvæ partis competit SCtum, aut interfuit mulieris ratione utrius-
7. qve partis, & tunc non juvatur. Ex qvo illud vulgatum, qvod mulier teneatur, ſi communem mercantiam cum marito exercuit. *Dn. Mev. p. 2. dec. 206.* ubi diſtingvere ſoleo, an uxor veram ſocietatem contraxerit, & ſuam pecuniam in mercantiam contulerit, an verò maritus ejus operis ſibi debitis uſus fuerit: priori caſu, tenebitur uxor, ut hic dicitur, poſteriori caſu non tenebitur, niſi velim dicere, deſidem & otioſam uxorem melioris eſſe conditionis, qvam adſiduam & diligentem, ſed hoc poſteriori caſu maritus ex contractu uxoris tenebitur. Si etiam maritus cum uxore mutuum vel pretium rei dotalis venditæ ſe accepiſſe fateatur, pecunia
8. ſoli marito ſoluta præſumitur. *vid. not ad l. 11. §. 1. de duobus reu. & Berlich. p. 2. dec. 173.*

ad *L.* Tutor. 19. pr.

SUMMARIUM.

An mulier, ſi promiſſâ indemnitate aliqvem ad obligandum inducit, fruatur SCto?

SI fœmina aliqvem ad ſe obligandum inducat, promiſſa indemnitate, non juvatur SCto, qvia ad id, ut hoc beneficium competat, non ſufficit, alterius cauſa promiſſio, ſed alienæ obligationis receptio. *Dn. Mev. p. 4. d. 298.*

ad L. Si pro aliqvo. 21.

SUMMARIUM.

Caſus, ubi mulier non juvatur SCto.

SI mulier intercedit in rem ſuam, non juvatur; idem, ut ſuprà dictum, ſi pecuniam accepit pro interceſſione, *per L. antiqva. C. h. t. Menoch. lib. 3. præſ. 21. n. 4. Zang. de Exc. d. c. 9. n. 44. Hering. de Fidejuſſ. c. 7. n. 433. & ſeq.* Idem eſt, ſi à creditore ſuo alii delegetur. *l. 2. C. h. t. Zaſ. h. t. n. 9.* vel ſi aſſecuretur data pecunia à debitore. *Molin. d. d. 540. n. 19. Hering. d. c. 7. n. 442. Balth. d. reſ. 12. n. 31.*

ad L. ſi Mulier. 23.

SUMMARIUM.

An, ſi mulier interrogata, an hæres ſit affirmat, cum tamen non ſit, habeat beneficium SCti?

SI mulier ſine decipiendi animo reſpondet, ſe hæredem eſſe, cum tamen non eſſet, datur SCtum Vellejanum, qvod *Padilla ad L. Error. 7. C. de J. & f. ign. n. 13.* intelligit de eo caſu, qvando ſententia jam lata, nam alioqvin error corrigi poſſit.

ad L. Seja. 28.

MAritus ſi in Teſtamento dicat ſe accepiſſe pecuniam, non verò uxorem, hoc creditoribus non præjudicat; unde colligunt, verba Enunciativa à Teſtatore prolata Creditoribus non præjudicare. *Barthol. hic & Maſc. de Probat. concl. 106. & concl. 622. & Dd. qvos allegat Klock. vol. 1. conſ. 29. n. 301. conſ. Franc. Marci dec. 508.*

ad *L.* Qvid autem. 9.

SUMMARIUM

An mulier mutuata pro aliis, pignusqve Creditori dans, SCto Vellej. juvetur?

VOlebam Lucii hæredibus mutuam dare pecuniam, ſed cum eorum facultates mihi ſuſpectæ viderentur, ſuppoſuerunt viduam Lucii, ut ipſi mutuum darem acceptis ab ea pignoribus & illa mox hæredibus daret acceptis ab iis pignoribus. Qværitur, an vidua juvetur Senatusconſulto, qvod affirmatur *vid. Cujac. ad lib. 16. Reſp. Pauli tomo 1. pag. 1677.* Ex hoc textu colligunt, licet mulier non juvetur SCto, ſi ipſi promittatur, & realiter præſtetur indemnitas, hoc tamen intelligendum eſſe, ſi pecunia parata loco aſſecurationis detur non pignoris. *Lud. Rom. in ſing. 32. Pruckman. in l. in multis. p. a. art. 15. n. 28. ff. de ſtatu hominum. Hering. de fidejuſſ. c. 7. n. 442.*

ad *L.* Si decipiendi. 30.

SUMMARIA.

Mulier animo decipiendi intercedens non juvatur. n. 1.

Qvomodo probetur animus decipiendi? 2.

SI mulier decipiendi animo interceſſit, & cum 1.
ſciret ſe non teneri, non juvatur. *Mind. d. l. n. 16. Hering. n. 423. Balthaſar d. reſ. 12. n. 28. Molina d. d. 540. n. 18. Weſenb. in C. n. 11.* Sed qvomodo probari poteſt, uxorem decipiendi
animo interceſſiſſe? R. ex conjecturis, ſi ſcivit 2.
ſibi tale beneficium competere, ſi dixit ad amicos, ſe ſcire, ſe non validè interceſſuram, aliisqve conjecturis. *conf. Manzius de fidejuſſ. c. 3. n. 16.* Huc pertinet, ſi maritus obligaret bona uxoris, qvaſi ſua, ipſa præſente & tacente. *conf. Molina de juſt. & jure diſp. 540. num. Hering. d. l. n. 423. Weſenb. in Cod. h. t. n. 11. Balthaſar. d. reſ. 12. n. 28.*

Ad L. Si mulier 32.

SUMMARIUM.

An mulier adeundo hæreditatem intercedat?

QVando mulier adit hæreditatem, non videtur intercedere, & ſic non juvatur SCto, niſi fraude creditorum inducta adierit. Subjicitur ratio, qvia non in omnibus habet privilegia minoris, & ætatis potior eſt ratio qvam ſexus. *l. 12 in fine de Minor. ubi notata & Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. n. 5.*

Ad L. fin. pr. & §. 1.

SUMMARIA.

AN mulier ex h. SCto reſtituatur contra aditam hæreditatem? n. 1.

An ſi mulier ad aditionem à nonnullis creditoribus perſuaſa eſt, hoc reliqvis creditoribus noceat? 2.

Ex h. SCto mulieri res cum fructibus reſtituitur. 3.

An mulier SCto renunciare poſſit? 4. & 5.

Interceſſio poſt biennium repetita habet vim juramenti? 6.

Qvid, ſi in ultimis mandaverit, ut hæredes fidem liberarent? 7.

An jurata renunciatio obſit mulieri? 8. 14. 15. & 16.

Ad juramentum qvid reqviratur, & an ſufficiat, ſo wahr mir GOtt helffe? *9. ſeq.*

An mulier, ſi juratò renunciat, certioranda ſit neceſſariò? 17.

An præſumatur interceſſio, qvando uxor cum marito ſe obligat? 18.

An, qvando uxor in taberna merces vendit, præſumatur ſocietatis jure negotiationem exercere? 19

IN princ. dicitur, qvod mulier non reſtituatur contra hæreditatem aditam, non enim
1. paria privilegia cum minore habet; ratio, qvia ſic rem ſuam agit, dum adire voluit hæreditatem, niſi perſuaſa fuerit à creditoribus defuncti, tunc enim dolus creditorum con-
2. currit, & ſic læſa fuit per dolum. Sed hic qvæſitum memini, ſi mulier à nonnullis defuncti creditoribus doloſè perſuaſa ſit, an hoc aliis creditoribus, qvi doli participes non ſunt, præjudicet? & puto qvod non. Sed hic diſtinctionem creditorum facerem, ut dolus tantum
3. noceat illis, qvi doloſè & per mendacium perſuaſerunt mulieri aditionem. In §. 1. dicitur, qvod mulier in iis caſibus, in qvibus SCtum ipſi ſubvenit, cum fructibus & reparatione deteriorationis repetat, non tantùm à Creditore, ſed etiam emtore, qvia non poteſt melioris conditionis eſſe emtor qvam venditor.
4. *Ad §. pen.* Mulier poteſt Exceptioni SCti hujus etiam extra judicium renunciare, ut verior eſt opinio, ex hoc textu probata, modo accedat certioratio. *Gail. lib. 2. obſ. 77. n. 1. Pruckm. ad d. l. in multis. part. 2. art. 29. n. 11. Joh. Fr. Balth. d. reſol. 12. num. 11. Franzk. h. t. num. 29. Fach. l. 2. c. 60 Struv. th. 10. Joh. à Sande l. 3. tit. 11. def. 6. & Dn. Lauterbach h. t. §. 2. th. 6.* Et hanc renunciationem in privato 5.
inſtrumento fieri poſſe, tradit *Franzkius h. t. n.* 6.
30. Lauterbach. d. l. Sanè repetita poſt biennium interceſſio vim renunciationis habet, *per l. ſi mulier 22. C. h. t.* & exinde exſurgit præſumtio juris & de jure, qvæ non admittit probationem in contrarium *Menoch. l. 3. præſ. 41. num. 2. Molina d. l. n. 16. Gutierez. in Auth. Sacramenta. n. 98. Trentac. d. reſ. 2. num. 2. Donell.* 7.
l. 12. c. 32. Et ſi mulier, qvæ intercesſit, in ultimis mandaſſet hæredibus ut fidem ſuam liberarent, hi SCto non utuntur, nam hoc pro renunciatione ſatis valida habetur. *Sande lib. 3. tit. 11. d. ult.* Nec jurata renunciatio obeſt mu- 8.
lieri, ſua bona in hæreditate mariti reperta vindicanti. Nam renunciavit tantum Juri prioritatis *Carpz. dec. 88.* Juramentum autem 9.
reqvirunt verum, id eſt, non ſub honore nobilitatis, ſed per invocationem Nominis Divini, ut judicatum refert *Sande lib. 3. tit. 11 def. 11.* Sed 10.
qvid ſi dicatur ſub verbo Veritatis æternæ, vel an Eides ſtatt/oder ſo mir GOtt helffen ſoll? R. eam pro formali juramento habendam, ſecus autem ſi ſub fide nobilitatis. Illud probo, qvia Jus Can. nullibi reqvirit formale juramentum, ſed juratam fidem, qvæ etiam reperitur in verbis loco juramenti. Sanè hæc ſententia ſecurior in conſcientia, & ſecundum hanc etiam conſilium dedi rogatus. Secus autem, ſi in foro externo reqvirat formale juramentum, qvod reqviretur in foro externo, ſed tutius,
qvalemcunqve aſſeverationem juratam atten- 12.
dere, & jurata renunciatio generalis Mulieri oberit ob religionem, ſi verbi gratia omni legum auxilio renunciaverit. *Sande d. l. d. 4.* licet in privato inſtrumento renunciaverit. *Sande d.*
l. def. 51. Semper mihi potior juramenti re- 13.
ligio, qvam ſubtiles diſputationes, & ea ſententia clienti ſuadenda, qvæ pro Religione eſt. Ideoqve jurata renunciatio obligabit mulierem pro marito ſpondentem, licet non adfue 14.
rint tres teſtes. Jus can. & religio potior hic
Lege *Antiqva. C. h. t.* Idem judicio de renun- 15.
ciatione tantum SC. Vellej. facta jurata, qvando pro marito ſpondet; nam licet *Auth. ſi qva mulier*, etiam debuiſſet renunciare, ex Juramento tamen apparet, enixum fuiſſe propoſitum, cum invocatione Divini nominis. Et puto omnino *L. antiqva.* juramento renunciari poſſe.
Sed ſi pro Marito intercedat, ipſo jure nulla 16.
eſt interceſſio, licet maritus & uxor in uno inſtrumento ut correi ſe obligaverint, nam pecunia ad maritum tanqvam potentiorem, & cui contradicere non audet, perveniſſe præ-

præſumitur, niſi maniſeſto probetur in utilitatem uxoris verſam eſſe pecuniam. *Gail. l. 2. obſ 89. Chriſtin. vol. 5. dec. 187. Carpzov. l. 2. Reſp. 75. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 6.* Et ideò ſi pro Marito intercedat, non poteſt renunciare SCto vel *Auth Si qva mulier C. h. t.* niſi juratò, idqve Jure Canonico. vide notata ad *d. Auth. ſi qva Mulier. C. h. t. Zang. p. 3. de Except. c. 11. n. 128. Rauchbar. part 1. q. 39. Berlich. p. 1. concl. 19. & Carpzov. p. 2. conſt. 16. de fin. 1. conſ. Covarr. in c. qvamvis. p 2. §. 2. n. 5. Gomez. t. 1. 2. reſ. c 13. n 17. & c. 14. n 26. Guttierez. de juram. confirm. p 1. c. 20. n. 2. Molin. d. l.*
17. *num. 12.* Et ſi jurato fiat hæc renunciatio, certioratio non videtur neceſſariò reqviri, nam fœmina licet non in ſpecie ſciat, qvæ habeat privilegia, ex ipſo tamen poſtulato juramento, facile conjicere potuit, ſibi competere beneficia, & juramentum vim certiorationis videtur ſupplere, *vid. Zaſ. n. 20 h. t. & Franzk num. 28.*

Sed qvid ſi cum marito ſe obliget, an tunc præ- 18.
ſumenda eſt interceſſio? Ita affirmant communiter, & volunt præſumendum eſſe, pecuniam ſoli marito eſſe numeratam, cum ad eum adminiſtratio pertineat. *Auth. ſive. C. h. t. Afflict. deciſ. 209. n. 3. Carpzov. p. 2. c. 16 d. 4. Donell. l. 12. c. 29. lit. M. Houdedaus lib. 1. conſ. 45. n. 19. Gail. lib. 2. obſ. 89. Chriſtin vol. 5 dec. 187. Dn.*
Struvius d. l. th. 11. Qvod limitat cum aliis *Stru* 19.
vius th. 12. niſi communem ſocietatis jure negotiationem exercuit, *Gail. l. 2. obſ. 90. n. 5. Mev. in Jure Lubec. t. 10. art. 2. n. 74. & Struv. d. l.* qvod de eo caſu non eſt dicendum, qvando uxor operas ſuas præſtat marito, & in taberna vendit merces, ut à Practicis hoc ita intellectum ſcio. Nam hoc non eſt, communem negotiationem exercere, ut ſupra dixi, niſi etiam de liberis vel famulis hoc dicamus. *vid. Dn. Mev. p. 1. tit. 5. art. 7. n. 115. & p. 3. tit. 6. art. ult. n. 34.*

Titulus II.
De
Compenſationibus.

Ad *L.* 1.

SUMMARIUM

Compenſatio in re fungibili tantum locum habet. n. 1. & 2.

An, qvando utrinqve ſimile genus debetur? 3.

An moneta aurea cum argentea compenſetur? 4.

An in actionibus in rem compenſatio locum habeat? 5

Compenſatio vel propria vel impropria, & qvid hæc ſit? 6.

1. Notetur hic tantum definitio compenſationum, *& conf. Weſ. in C. h. t. n. 3. Sebaſt. Medices in tr. de compenſ. p. 1. q. 1. n. 3. Zang.*
2. *de Except. p. 3. c. 8. n. 8.* Obſervetur autem hic, compenſationem proprie in qvantitate, ſeu re fungibili locum habere, non in ſpecie, i. e. individuo, nec in genere, i. e. ſpecie logica, imo nec in qvantitate, ſi ut certum corpus con-
3. ſideretur pecunia, qvæ in arca eſt. *Dn. Struvius Ex 21. th. 18.* Sed tamen communiter volunt Dd. qvando utrinqve ſimile genus debetur, v. gr. eqvum debes ex promiſſo, ego tibi ex Teſtamento, qvod tunc locum habeat compenſatio. *Molina d. 560. n. 19. Tyndarus de compenſ. art. 3. n. 3 & 6. Dn. Struv. th. 17. Wiſſenbach. d. 31. th. 1. Bach. in Tr. vol. 1. d. 25. th. 8. lit. C. P. Barb. in L. divort. §. ob donat. n. 24. ff. ſolut. matr.* nam ſi unus ſolvit eqvum, idem alteri iterum ſolvi poteſt; hinc vinum cum vino poteſt compenſari, ſi debitum utrinqve ſit ejuſdem qvalitatis *Dn. Lau-*
4 *terbach h. t. th. 7.* An autem debitum, qvod in moneta aurea debetur, cũ debito argenteæ monetæ compenſari poſſit? de eo ex materia ſolutionis reſpondendum. Nam ſi ſolutio in certo genere monetæ promiſſa, in alio compenſatio fieri neqvit *Carpzov. p. 1. c. 1. d. 11. Dn. Struvius th. 18. Dn. Lauterbach h. t. th. 6.* Ex
dictis patet, in actionibus in rem non poſſe lo- 5.
cum habere compenſationem, cum aliud pro alio ſolveretur. Ideoqve id, qvod Juſtin. in *l. ult. C. h. t.* conſtituit, in terminis habilibus eſt intelligendum, ſcilicet qvando æſtimatio reſtituenda, ut ſi vel res reſtitui non poſſit, vel ob moram poſſeſſoris domino non expediat. *Struv. th. 19. conf. Franzk h. t. n. 14. & ſeqq.* ubi
prolixè hac de re diſſerit. Variè autem divi- 6.
dunt compenſationem, qvod alia ſit propria, alia impropria in ultimis voluntatibus, ubi qværitur an teſtator animo compenſandi qvid legaverit, de qvo *Menoch. l. 3. præſ. 142.* Deinde alia neceſſaria, alia voluntaria: Alia directa alia indirecta per retentionem, de qvibus diviſionibus *Weſ. in C h. t. num. 5.*

Ad *L.* Verum eſt. 4.

SUMMARIA.

Exceptio compenſ. tanqvam realis, fidejuſſoribus prodeſt. n. 1.

Qvid, ſi Principalis concurſu excitato, non ſit ſolvendo? 3.

An fidejuſſor poſſit debitori, pro qvo fidejuſſit, opponere compenſationis except? 4.

Compenſari poteſt debitum defuncti cum debito hæredis. 5.

1. EXceptio compenſationis eſt realis, ideoqve
Fidejuſſori competit, & ſic fidejuſſor conventus
poteſt compenſare id, qvod actor principali
ſuo debet. *Vid. Zang. d. c. 8. n. 33. Dn. Mev.*
2. *p. 4. dec. 261. n. 5. & p. 1. dec. 117. Hering. de fidejuſſ. c. 20. §. 6. n. 4.* Etiam invito debitore.
3. *Struv Ex. 21. th. 25 Lauterbach h. t. th. 13.* Et
hoc verum eſt, licet principalis debitor non ſit
ſolvendo concurſu excitato, qvia ipſo Jure de-
4. bitum principalis ſolutum *Dn. Mev. p. 2. dec. 216.* Sed qvid ſi fidejuſſor ex alio capite conveniatur
ab ipſo debitore, an poteſt fidejuſſor
opponere exceptionem compenſationis,
qvod fidejuſſor pro eo ſit obligatus? Non
poſſe, tradit *Carpzov. l. 2. Reſp. 103.* nam
qvod fidejuſſor debet ſub conditione, fidejuſſor
non habet actionem contra debitorem, pro
qvo ſpopondit, niſi ſolverit. Ergo meritò excipiendi
caſus, in qvibus ante ſolutionem agere
poteſt, *per L. Si pro ea. C. Mandati.* Et ex ratione
5. h. L. colligitur, etiam compenſari poſſe per
debitum defuncti id debitum, qvod hæredi
proprio nomine debetur, licet hæres fecerit
Inventarium, nam illius effectus huc ſe non
extendit. *Carpz. p. 1. c. 8. d. 8. Anton. Fab. l. 4. Cod. t. 21. def. 9. qvos ſeqvitur. Dn. Mevius p. 1. dec. 121.*

ad L. Etiam qvod natura 6.

SUMMARIA.

JUs compenſandi qvomodo originem ex æqvitate traxerit? n. 1.
An compenſari poſſit debitum naturale? 2. 3. & 4.
Oportet eſſe debitum liqvidum. 5.
Qvod ſi initio opponatur debitum, intra terminum liqvidandum eſt. 6. 7. 8.
Si liqvido debito opponitur illiqvidum, probandum eſt. 9.

1. JUs compenſandi originem trahit ex ipſa
æqvitate naturali, nam niſi ea admitteretur,
damnum ſæpe incurreret debitor; nam per
aliam actionem ac proceſſum petere ſuum deberet
debitum, & qvi compenſationem non
vult admittere, in dolo eſſe deprehenditur, &
præter neceſſitatem multiplicarentur proceſ-
2. ſus. *Franzk h. t. n. 5. & ſeq.* Ideo etiam qvod
natura tantum debetur, in compenſationem
poteſt deduci *Franzk. d. l. n. 7 Molina tr. 2. diſp. 560. num 4.* etiam cum eo qvod naturaliter &
civiliter debetur *Carpzov. p. 1. conſt 8. def. 3.* modo
veniat ex obligatione naturali perfecta, & à Jure
Civ. non reprobata *vid. l. 16. inf. ad SC. Vell. l. 40. de Cond indeb. Lauterbach ad h. t. th. 9* Sic
etiam compenſationem patitur, qvod officio
judicis debetur. *L. 10. §. ult. h. t. Medices de Com-*
3. *penſ p. 1. q. 3. num. 1. & p. 2. q. 31. num. 34.* Nec
obſtat Lex *Qvæcunqve.* 14. ubi regula: Qvæcunqve
per Exceptionem perimi poſſunt, compenſari
neqveunt, aliud enim eſt repelli ob exceptionem
oppoſitam, aliud ob defectum
Actionis. *Trentacinq. lib. 3. h. t. de Compenſat. reſolut. unic. n. 2.* ſeu qvæ exceptiones ipſam
naturalem obligationem perimunt, vel effectum
impediunt, ut Exceptio pacti, jurisjurandi,
doli, SCti Vellejani *l. 95. §. 4. de ſolut. per d. l. 16. Lauterbach d. l.* Hinc qvi verè debet, male
abſolutus non compenſat, licet ſit naturale debitum,
juxta *Trentac. d. l.* licet forte melius
ſentiat *Lauterbach d. l.* qvi *ad l. 2. C. h. t.* reſpondet,
qvod loqvatur de debitore condemnato,
non de abſoluto. Nam illud debi- 4.
tum naturale in compenſationem tantum adduci
poteſt, cui jus civile aſſiſtit, nec ejus effectum
impedit, *arg. d. l. 40. & ſ. ff. de Cond. indeb. Struv. th 16* Liqvidum tamen oportet eſſe 5.
debitum, qvod ad compenſandum adducitur,
per *l. fin. C. h. t.* qvod limitare ſolent, niſi initio
litis opponatur, & reus actorem probatione
debiti per confeſſionem ſuam liberaverit, *de qvo vid. in d. l. fin.* Et ideò ſi initio litis oppo- 6.
natur, ſolet ſtatui debitori terminus ad liqvidandum
debitum, qvod prætendit *Struv. d. Ex. th. 20.* Qvod in foro Sax. eſt 6. ſeptimanarum 7.
& 3. dierum. *Carpz. p. 1. c. 8. d. 13.* Et ſane ſi
ſola actoris inficiatio poſſet reddere debitum 8.
in compenſationem adductum illiqvidum, rarò
admitterentur compenſationes. Si igitur
reus ab initio non eſt diffeſſus debitum, ſed
compenſationem oppoſuiſſet, vellet qve per instrumenta
vel etiam per teſtes, qvi facile vocari
poſſunt, probare debitum, arbitrio judicis dandum
reo ſpatium. *Molin. d. d. 560. n. 17. Menoch. l. 2. A. Q. caſu. 24. Maſc. concl. 334. Trentac. d. l. n. 21. & Coll. Arg. h. t. th. 10. n. 3.* ubi dicitur:
Etſi cum objicitur debitum, illiqvidum ſit, tamen
ſi cum ſententia fertur, liqvidum eſſe poteſt,
compenſationem non eo minus admittendam
eſſe, qvæ etiam probat *Dn. Mev. p. 1. dec. 122. n. 4.* Ideo etiam ſi debitum in com- 9.
penſationem adductum ſit liqvidum, ſed qvod
actor compenſationi opponit, ſit illiqvidum,
v. gr. ſe cum beneficio inventarii eſſe hæredem,
vel ſe ſolviſſe amplius qvam qvod in bonis fuit,
hoc caſu non rejicienda compenſatio, ſed
actori incumbit replicam probare. *Dn. Mev. p. 1. dec. 122.*

Ad L. Qvod in diem. 7. & L. 16. §. 1.

SUMMARIA.

AN qvod in diem debetur, compenſari poſſit? num. 1.
An compenſatio locum habeat in annuis reditibus? 2.

Qvan-

Qvando judex compenſationem rejicit, qvid obſervare debeat? 4.
Judex rejicere compenſationem poteſt, ſalvâ actione, in debito illiqvido, in cauſa depoſiti & ſpolii 5. 6. & 7.
An exceptio compenſationis in executione opponi poſſit? 8. & ſeqq.
Qvomodo h. caſu pronunciandum? 11.
Qvomodo pronunciandum, qvando actio ſimul rejicitur? 12.

QVod in diem debetur, non compenſabi-
1. tur, anteqvam dies veniat. *Molin. d. diſp.*
560. n. 23. Sic fidejuſſor de alio debito à debito-
re, pro qvo fidejuſſit, conventus, non poteſt ob
fidejuſſionem compenſare. *Carpz. lib. 2. reſp.*
103 niſi humanitatis gratia dies detur Debitori-
bus, ut qvod tempus datur judicatis, nam intra
tempora judicatis data poteſt compenſatio
fieri, *per l. Si cum. 16. §. 1. h. t. Molin. d. l. Zang.*
num. 80. Str. th. 21. nec tunc impedietur com-
penſatio, ſi Dies creditoris gratia addita. *Zang.*
2. *n. 78. Carpz. p. 1. Jurisprud. c. 8. def. 4. in fine.*
In annuis reditibus non poteſt locum habere
compenſatio, cum Creditor ſeu emtor non
poſſit exigere ſortem pro lubitu. *Carpzov p. 3.*
c. 2. 5. d. 16. & ſeqq. Lauterbach ad h. t. th. 10. Mo-
lin. de Uſur. q. 43. n. 324. Dn. Struv. th 21. Zaeſ. h.
t. n. 33. Sic creditor, qvi pendente concurſu rem
debitoris emit, compenſare nondum poſt. *Ber-*
3. *lich. p. 1. concl. 81. n. 212. Lauterbach d. l.* Ver-
ba finalia hujus legis, qvanqvam dari oporteat,
de obligatione intelligenda eſſe, monet *Socinus*
in l. ita ſtipulatus ff. de V. O. n. 246 vol. 6. repet.
Ad §. 1. Qvando Judex rejicit compenſa-
4. tionem, cavere debet, ne ita pronunceet, ut prorſus
reprobet compenſationem, qvaſi nihil de-
beatur, ſed ita potius, ut dicat, ſe nullam oppo-
ſitæ compenſationis rationē habere, qvo ſalva
ipſi maneat petitio, *Ant. Faber. lib. 4. C. h. t. t.*
23. def. 5. & Carpz. part. 1. Juriſpr. conſt. 8. def.
5. *5. Lauterbach h. t. th. 15.* Sed qværitur, qvan-
do Judex rejicere compenſationem, & tamen
actionem reſervare poſſit? Reſp. qvando 1. qvis
opponeret debitum illiqvidum, qvod non faci-
le liqvidum fieri poſſit. Nam ſi reus conventus
non negavit debitum, ſed compenſationem
tantum oppoſuit, & qvidem initio, ſolet ad-
mitti compenſatio, licet debitum, per qvod
compenſatio facienda, non ſtatim poſſit pro-
bari, ſi modo per documenta vel etiam per
teſtes in loco exiſtentes celeriter probari poſ-
Lauterbach ad h. t. th. 11. Zang. de Except.
p. 3. c. 8. n. 104. Bach. in Tr. vol. 1. d. 25. th.
8. l. g. Struv. d. l. th. 20. & qva notata ad L. fin.
C. h. t. Deinde 2. repellitur compenſatio
6. & reſervatur actio in cauſa depoſiti, *per d. l. fin.*
§. 1. C. h. t. de qvo Card. Mant. de cac. &
amb. conv. l. 10. tit. 10. Molina d. 526. Tyud. art. 5.
n. 41. Donell. & Hill. l. 16. c. 15. lit. I. Demum 3. 7.
ſi qvis conveniatur actione ſpolii, & is vellet
compenſare, rejiceretur compenſatio, ſalva
actione. *d. l. fin. §. ult. de qvo Medices p. 2. q. 28.*
n. 3. Weſ. in C. n. 4. Carpzov. lib. 2. Reſp. 101.
Zaeſ. h. t. num. 7. Bene autem obſervandum, 8.
diſtingui ſolere à Doctoribus, utrum exceptio
compenſationis expreſſe ſit oppoſita in litis
conteſtatione, & tunc ſi tacitè præterita, in exe-
cutione non poteſt opponi, an verò obiter op-
poſita in reprobatione, & tunc in executione
opponi poteſt. *Carpzov. lib. 2. Reſp. 5. Dn. Mev.*
vero *p. 2. dec. 308.* diſtinguit, utrum tacitè ſit
præterita, an verò expreſsè rejecta, hoc caſu ap-
pellandum eſſe, illo caſu in executione poſſe
opponi; ſed hoc declarandum eſt ex traditis
Carpzov. ſi in litis conteſtatione fuerit oppoſita
exceptio compenſationis, nam tunc appellan-
dum eſt. Aliter *Berlich. p. 1. concl. 84. n. 95.* Nam
hic diſtingvit, utrum plena cognitio cauſæ ſu-
per hâc exceptione interceſſerit, an non, ut illo
caſu in executione hæc exceptio opponi poſſit, 9.
hoc caſu verò non poſſit, ſive expreſſe ſive taci-
tè rejecta ſit. Sed vix eſt, ut in expreſſa reje-
ctione hoc locum habeat. Hoc puto, ſit ut il- 10.
liqvida rejecta, in executione, ſi per documen-
tum liqvida reddi poſſit, exceptionem in execu-
tione eſſe admittendam. Nam rejectio illa,
rebus ſic ſtantibus, eſſe intelligenda, & ſic in
cauſa ubi compenſatio præterita, admittendam
tamen in executione eſſe, pronunciavimus *die*
7. Octobris anno 1667. Utile igitur puto in hoc 11.
caſu, ut exceptio compenſationis repellatur ad-
jecta cauſa, v. gr. Daß Beklagter der illiqviden
compenſation ohnerachtet/ vel ita, daß Be-
klagter der compenſation ohnerachtet / dieweil
die Gegenforderung in illiqvidis terminis be-
ſtehet/Klägern zu zahlen ſchuldig / qvo caſu
actio reliqva eſt. Sed qvando actio etiam reji- 12.
citur, und hat die prætendirte compenſatio,
weil die Gegenforderung ſchon längſt laut
Qvittung bezahlt/keine Statt.

Ad L. In compenſationem. 8.

SUMMARIUM.

Petenti tibi à me decem poſſum opponere compenſationem debiti alius, de qvo mihi tecum lis eſt.

SI me convenias in decem, ego opponam aliud debitum, de qvo mihi tecum in alio judicio lis eſt, admittenda eſt Compenſatio, & ſic litigioſum debitum poteſt in compenſationem venire, ne diligentior creditor deterioris conditionis ſit, qvam qvi diligens eſt. *Buſius hic Lauterbach t. th. 11.*

Ad

Ad L. Si ambo. 10.

SUMMARIA.

SOcius damnum datum cum alio debito compenſat. n. 1.
Dolus enim culpa non compenſatur. 2.
An, qvi poteſt compenſare & ſolvit, habeat condictionem indebiti? 3.
Qvando ex delicto agitur, qvatenus compenſatio opponatur? 4.

QVando aliqvis Sociorum ob damnum ſua
1 culpa datum aliqvid Societati debet, po-
teſt compenſare cum alio debito, & qvando ſo-
ciorum mutua negligentia eſt, datur compen-
2. ſatio. *Molin. d. diſp. num. 20. Berous Conſil. 191.*
n. 34. Sed qvid ſi unus negligens ſine dolo,
alter verò in dolo conſtitutus, hic non poteſt
dolus cum negligentia compenſari, ſed dolus
præponderat culpæ. *Tyndarus de Compenſ. art.*
5. n. 30. Et culpa lata præponderat levi. *Tyn-*
3. *darus d. l. art. 36.*

Ad §. 1. Qvi poteſt compenſare, & ta-
men integrum ſolvit, habet condictionem in-
debiti, *per h. l. & l. 30. de Condict. indeb.* & à
contrario ſenſu; & rectè *hunc* § ita generaliter
accipit *Franzk. h. 1. n. 8. Medices d. tr. p. 2. q. 21.*
Tyndarus art. 1. & Dn Struvius d. Ex. 21. th. 27.
Zœſius qvidem hoc negat, ſed nullo fundamen-
to, ſiqvidem nulla apparet ratio, cur *hunc* §. ad
pœnales obligationes reſtringamus, & non eſt
infreqvens, à ſpecie ad genus fieri tranſitum,
nec ad *d. l. 30* commodè reſpondet, nec *l. 2. ff.*
h. t. qvicqvam in contrarium probat. Nam
non damus condictionem ei, qvi ſciens ſe poſſe
compenſare ſolvit, nec cætera ipſius argumen-
ta concludunt.

4. *Ad §. 2.* Qvando ex delictis pecunia-
riè agitur, datur compenſatio, imò interdum,
licet non agatur pecuniariè, civiliter tamen, ut
in adulterio. *l. 40. ff. ſolut. Matr. & ibi Bar-*
boſ. n. 5. Sed aliud, ubi ad pœnam corpora-
lem agitur vel pœnam fiſco debitam. *Medi-*
ces p. 1. q. 38. n. 6. Tyndarus de comp. art. 5 n. 35.
ubi negat compenſationem fiſco opponi poſ-
ſe ob mutua delicta. *Zœſ, n. 8. Zang. d. c. 8. n.*
84. & ſeq. Bargal. de dolo. l. 6. c. 15. Struv. d. l.
th. 15. Dn. Mevius ad jus Lub. l. 4. t. 4. art. 9.
qvod tamen ob ſpolium reſtituendum eſt, nul-
lam admittit compenſationem, qvia ſpoliatus
ante omnia eſt reſtituendus. *l. f. §. f. C. h. t.*
Idem in cauſa rapinæ & furti affirmat *Trenta-*
cinq. d. reſ. 1. n. 10. & Chriſtin. vol. 3. dec. 38. n. 7.
qvod intelligo, ſi res furtiva reſtituenda, nam ſi
actione pœnali furti agatur ad duplum, non
puto compenſationem reſpui.

Ad L. Cum alter alteri. 11.

SUMMARIA.

COmpenſatio in qvantitate concurrente impedit curſum uſurarum. n. 1.
Liberat à morâ, & pignora. 2.
Eſt pro ſolutione. 3.
Ipſo jure minuit debitum, non à tempore oppoſitionis. 4.

COmpenſatio fit ad concurrentem qvan- 1.
titatem, & impedit curſum uſurarum, v.
gr. Debes mihi centum ſub uſuris. Ego ſine
uſuris qvinqvaginta, ab eo tempore tan-
tum de 50. uſuras ſolves. *hic & l. 4. C. h. t. &*
ibi Dd. Medices d. tr. p. 1. q. 5. Deinde ex hoc 2.
textu colligitur, qvod liberet compenſatio à
mora debitorem, & liberet pignora *l. 12. C. h.*
t. & ita pariat pignoratitiam actionem. De-
inde parit condict. per errorem ſoluti, ut ſu-
pra dictum ad *l. 10. §. 1.* & pro ſolutione eſt, li- 3.
cet qvis juraverit ſe ſoluturum, modo tem-
pore juramenti non fuerit creditum, per qvod
compenſatio fieri potuit, ſed poſt præſtitum
juramentum accedat. *Tyndar. art. 7. num. 4.*
Struv. th. 27. Colligitur etiam, compenſatio- 4.
nem à reo objectam ipſo jure retro vim ſuam
exercere, non à die oppoſitionis, ſed à die cur-
rentiæ minuere debitum, unde etiam compen-
ſatio executioni opponi poteſt. *Capye. dec. 167.*
n. 1. Seb. Med. p. 2. q. 25. & q 31. num. 9. Moll. ad
p. 1. conſt. Auguſti 8. n. 5 Hilliger. in Donell. l. 16.
c. 15. lit. II. Et ex hoc colligitur, emphyteu-
tam, qvi per triennium non ſolvit canonem, ſi
ſit creditor, non amittere. *Guido Papa dec. 171.*
n. 5. Maſtert de Compenſ. q. 28. num. 4. Lauter-
bach h. 1. th. 13. Et ita impedit præſcriptionem.
Lauterbach. th. 14. h. t.

Ad L. Qvod Labeo. 13.

SUMMARIA.

DEbito, qvod in ſpecie compenſandum eſt, non poteſt aliud debitum opponi? n. 1.
Emtor, qvi loco pretii debet venditorem ab ære alieno apud alium liberare, non poteſt compenſare ex alio credito? 2. & 3.

QVod nomen in ſpecie compenſandum, 1.
vel compenſatum eſt, cum illo debito, nõ
poteſt alii debito opponi. *Joh. à Sande lib. 3.*
tit. 17. def. 10. Lauterbach hic th. 14. Unde
colligunt unam cauſam non operari circa di-
verſos effectus. *Bart. hic.* Et ſic è converſo, ſi 2.
ſolutio ad liberationem creditoris à ſuis certis
creditoribus deſtinata, non poteſt creditor op-
ponere exceptionem compenſationis, qvaſi
creditor etiam ex alia cauſa ſibi obligatus, v. gr.
in contractu emtionis convenerat, ut emtor 3.
loco pretii liberaret venditorem ab ære alieno,
qvo aliis obſtrictus erat, emtor verò compenſa-
re voluit ex alio credito, qvo ſibi venditor ob-
ſtrictus erat, qvo caſu compenſatio rejecta, &
ita judicatum refert *Dn. Mev. p. 2. dec. 131.*

Ad L. Cum militi. 16. pr.

NOn poteſt uni hæredum compenſatio
opponi de eo, qvod alter debet, ſed hæres

ex

ex perſona defuncti petens debitum, debet compenſare, qvod ipſe debet. *Carpzov. part. 1. c. 8. defin. 8.* & ſi plures hæredes, compenſatio ſingulis pro rata opponi debet *Lauterbach. h. t. thes. 5.*

ad L. in rem ſuam. 18.

SUMMARIA.

AN ceſſionarius cogatur compenſationem pati ex perſona cedentis? n. 1.

Qvid ſi cedens poſt ceſſionem incipiat obligari debitori ceſſio?

Hæredi objici poteſt compenſatio, cum eo, qvod defunctus debuit. 4.

An debitor meus, ſi accepit ceſſionem à meo creditore, compenſare valeat? 5.

1. AGitur hic de ceſſionario, qvi dicitur procurator in rem ſuam, an cogatur compenſationem pati ex perſona cedentis, ſi fortè cedens qvid debeat ceſſo debitori? qvod hic affirmatur. Sed à Doctoribus variè limitatur, dum qvidam diſtingvunt inter titulum lucrativum & oneroſum, inter actionem directam & utilem, inter voluntariam & neceſſariam ceſſionem. Sed omnes illæ exceptiones refutantur per unicam hanc hypotheſin, qvod cedens in ceſſionarium tranſtulerit creditum compenſabile, ſeu cui velut exceptio realis adhæſit, ſcilicet compenſationis: Ergo non plus Juris habere poteſt ceſſionarius, qvam qvod cedens habuit, & non poteſt per actionem utilem plus peti, qvam per directam, ſicut has diſtinctiones ſolidè, ut puto, refutavi *in tract. de Ceſſ. act. cap. ult. & Dn. Struv. h. t. thes. 23. conf. Zo... num. 24. Wiſſenbach. th. 3. conf. Johan. à Sande de ceſſ. act. cap. 13. num. 5. Franzk. lib. 1. reſol. cap. 13. Guido Papæ deciſ. 567. Zang. l. 3. cap. 8. num. 34. Trentac. lib. reſol. tit. de compenſ. reſol. 1. num. 6. Theſſaur. deciſ. 221. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 4.* & diſſentientes confundunt compenſationem & reconventio-

2. nem. *vid. not. ad l. 35. §. fin. de procur.* Sed una hæc exceptio, niſi cedens poſt ceſſionem factam & ceſſo notificatam obligatus eſſe incepit debitori ceſſo. Nam tunc in effectu debitum non amplius eſt cedentis, ſed ceſſionarii & ut eo caſu debitor non poteſt cedenti ſolvere, *per l. 3. C. de Novat.* ergo nec compenſare. Qvod argumentum eſt Dd. ſolenne. *Conf. Trentacinq. l. 3. tit. de compenſ. reſ. un. numer. 6. Theſſaurus*

3. *deciſ. 221. numer. 2. Lauterbach. dict. l.* In §. 1. hujus legis dicitur, actorem non teneri compenſare id, qvod alii debet qvam actori, licet tertius compenſare velit. *vid. l. 10. ff. duobus reis. Carpzov. part. 1. cap. 8. defin. 7.* licet enim alius pro alio rectè ſolvat, alius tamen pro alio non compenſat. *Meſterius de Compenſ. quæſt. 9. num. 2.* Hinc nec compenſatio datur inter tutorem & pupilli debitorem, cui tutor ſuo nomine aliqvid debet. *l. 23. h. t. Carpzov. dict. leg. conf. Lauterbach. h. t. thes. 4.* varia adducens exempla; niſi tertii multum interſit, ut exemplo declarat *Dn. Mevius p. 2. deciſ. 217.* Et poteſt objici compenſatio ejus, qvod defunctus debuit, 4

cum eo, qvod hæredi proprio nomine debetur, confecto licet Inventario. *Carpz. part. 1. c. 8. d. 8.* Hinc §. inducitur ad illam ſententiam à *Dn.* 5.

Mevio part. 2. dec. 132. & part. 3. dec. 58. ubi dicit, ſi debitor meus accepit ceſſionem ab alio meo creditore, ut mecum compenſare poſſit, hic non admittendam eſſe compenſationem, qvod in fraudulenter procurata ceſſione verum puto.

ad L. Ob negotium. 20.

PRæfectus annonæ, ſi eam in ſuam utilitatem converteret, & ob id conveniatur, non poteſt uti compenſatione. *conf. l. 46. §. 5. de Jure Fiſci & l. 1. 3. & 7. C. h. t. Molin. d. l. un. 25. Peregr. de J. F. lib. 6. tit. 8. n. 15. Donell. lib. 16. c. 15. Trentac. d. l. n. 11. Afflict. deciſ. 192.* & alii infra citandi.

ad L. Poſteà qvam. 21.

SUMMARIUM.

An procurator petens compenſationem, teneatur cavere de ei ratâ habenda? n. 1.

DE procuratore ejus, cujus debitum compenſari poteſt, agit, an teneatur de rata habenda compenſatione cavere? qvod neg. qvia ab initio minus debuit, ideo compenſatio facta, retrò valet ab initio concurſus utriusqve debiti, qvod ex hac lege probatur. vide allegata *in l. 4. C. h. t.* Sic etiam Marito per compenſationem videtur ſoluta dos, modo qvacunqve ratione maritus voluntatem ſuam declaraverit. *Dn. Mev. p. 5. dec. 147.*

ad L. Id qvod. pen.

SUMMARIA.

AN tutori, qvi nomine pupilli debitum petit, compenſatio in proprio debito objici poſſit num. 1.

Reg. Nemo per alienum creditum compenſare poteſt, quot modis limitetur? 2.

TUtor nomine pupilli petit decem: debitor 1.

pupilli vult compenſare per id, qvod Tutor pro ſua perſona debet, an æqva eſt compenſatio? Negatur, qvia tutor & omnis adminiſtrator repræſentat duas perſonas, propriam & adminiſtratoris, qvæ non confundendæ. *Ant. de Amatis reſolut. 17. numer. 3. Carpzov. part. 1. cap. 8. d. Rota Gen. dec. 31. num. 11. & deciſ. 75. num. 3.* & qvos citat *Franc. de Salgado in Labyr. part. 3. cap. 6. §. un. num. 14. & ſeqq. & p. 2. cap. 22. num. 98.* ubi ad Rectorem Eccleſiæ extendit. Ergo 2.

ſeqvitur regula *in l. 9. C. h. t.* neminem poſſe per alienum creditum compenſare; qvæ tamen limitatur 1. in fidejuſſore, *per l. 4. h. t.*

ſaun.

2. in correo debendi ſocio. *l. 10. ff. de duob. reis.* 3. in credito defuncti, cui ut hæres ſucceſſi etiam cum Inventario, ut vult *Carpzov. p. 1. c. 8. def. 8.* in Ceſſionario; qvod cedens ceſſo debuit ante denunciatam ceſſionem. *vide tract. meum de Ceſſ. act. cap. ult. conf. Dn. Struv. d. l. theſ. 25. Zæſ. n. 27. & ſeq.*

ad L. fin.

SUMMARIUM.

Referuntur caſus, ubi fiſco non poteſt compenſatio opponi.

FIſco agenti etiam poteſt opponi compenſatio, ſed excipiuntur ſeqventes caſus, *per l. 17. ff. & l. 1. 3. & 7. C. h. t. & l. 46. ff. de Jure fiſci* ut 1. ſi debitor ſim fiſci ex calendario, id eſt, ſi mutuo ſumſi pecuniam à fiſco, in qva nervus Reipubl. conſiſtit. 2. Si vectigal debeam. 3. Si ex adminiſtratione annonaria fiſco ſim obligatus. 4. Si tributum debeam, 5. ex cauſa alimentorum à fiſco erogandorum. 6. Si pecunia debita ad alendum militem vel alios Reip. uſus neceſſarios deputata. 7. Si ex fideicommiſſo Reipubl. debeam. 8. Si à fiſco qvid emerim. 9. Qvod alia ſtatio debet, non debeo huic ſtationi imputare. *d. l. 1. C. h. t. conf. Molinam. tract. 2. d. 560. num. 25. Donell. lib. 16. c. 15. poſt lit. K. Afflict. dec. 192. Petr. Gregor. l. 21. cap. 22. num. 6. Struv. h. t. th. 2. Peregr. de jure fiſci. l. 6. tit. 7. num. 15. Trentac. l. 3. tit. de compenſ. reſol. 1. num. 11. & ſeqq. Zæſ. h. t. n. 24. Wiſſenbach. th. 3.* Qvod de alimentis dicitur, generaliter intelligunt *Surdus de Alim. tit. 8. priv. 53. n. 5. & tit. 7. qv. 10. n. 8. Aug. Barb. ad d. l. 3. C. h. t. n. 12.* Et ſic idem in decimis ſtatuunt. *Romanus ſing. 551 Trentac. d. l. n. 16. Barb. d. l.*

TIT. III.

Depoſiti vel contra.

Ad L. 2. & 3.

SUMMARIA.

CUr actio depoſiti miſerabilis in duplum concepta ſit? n. 1. & 2.
An hodie exoleverit? 3.
Qvatenus actio depoſiti ſtricti juris ſit? 4.
Depoſitarius qvando ad culpam levem vel leviſſimam teneatur? 5. 6. 7. & 11.
An, ſi de periculo præſtando caverit, de caſu fortuito teneatur? 8.
Qvare conventio de dolo futuro non præſtando inutilis ſit? 9.
Qvando merces datur pro cuſtodia, locatio eſt. 10. & 24.
Qvid ſi ex poſtfacto deponens remunerationem offerat? 12.
An locator teneatur ob res in conclavi conducto depoſitas? 13.
Cum res ad alium præferenda datur, mandatum eſt, nec privelegium depoſiti in concurſu, locum habet 14 & 15.
In depoſito tanqvam contractu b. f. res cum omni cauſa reſtituitur. 16.
Depoſitarius, qvi depoſitum vendidit & redemit, tenetur de caſu fortuito. 17.
An hodiè in re depoſita committatur furtum? 18.
Cum depono pecuniam, ut eâ, ſi lubet, uti liceat, qvatenus depoſitum ſit? 20.
Qvando periculum rei penes depoſitarium ſit? 21.
An ſemper ad leviſſimam culpam teneatur, ſi ſe obtulit depoſitarius? 22. & 23.
Qvando res depoſita dividua & individua, qvomodo reſtitutio uni hæredum facienda? 25.
An res depoſita dividua uni hæredum tota reſtitui poſſit? 27.
Qvando deponens affirmat plures res in occluſa ciſta fuiſſe, depoſitarius negat, qvid juris ſit? 28 & ſeq.
Qvibus caſibus non ſit locus juramento deponentis? 30.
An, ſi apud duos depoſui, uterqve teneatur in ſolidum? 31.
An depoſitum ante tempus placitum repeti poſſit? 32.
Ad qvid teneatur depoſitarius, ſi rem non poſſit reſtituere propter factum ſuum inculpabile? 33
Qvid ſi depoſita rei dominium ex aliqva juſta cauſa conſecutus ſit? 34.

1 ACtio depoſiti datur in ſimplum, niſi fuerit res depoſita cauſa tumultus, incendii, ruinæ vel naufragii, qvia tunc ob dolum datur actio in duplum, contra hæredem in ſimplum; ratio ſeveritatis *in §. 1. & ſequ.* 2. qvia deponens hoc caſu non habet tempus deliberandi plenum, & major depoſitarii perfidia, qvi afflicto addit afflictionem. *Mozius de diviſ. Depoſiti. n. 16. Mantica de tacitis & ambiguis convent. lib. 10. tit. 2. num. 9. Struv. Ex. 21.* 3 *th. 42.* Hanc pœnam exoleviſſe, hic tradit *Grænwegen*, qvod eâdem facilitate negatur. Certe in Wirtenbergico Ducatu ſtatutam hanc pœnam eſſe probat *Lauterb. ad h. t. §. 2. h. 4.* Certe qvod non ſemper dictetur pœna dupli, fit vel qvia actor non petit, vel qvia hujuſmodi homines perfidi pauperes eſſe ſolent, vel qvia judex neſcit.

4 *Ad § 5.* Licet contractus depoſiti ſit bonæ fidei, ratione rerum tamen depoſitarum ſtricta eſt interpretatio, ut res adjecta depoſito non habeatur pro re depoſita, niſi expreſſe hoc dictum. *Dn. Mevius part. 2. deciſ. 54.* qvod puto fieri, qvia famoſa actio ideoqve reſtringenda,

da, licet Gloſſa & eam ſecutus Vinc. Carocius
in tr. de Depoſito tit. qvid venit in actione depoſi-
ti num. 4. p. 211. tradant, de acceſſoriis etiam,
ſi non cuſtodierit, dari actionem depoſiti, id
mihi non videtur §. huic congruere, cum res,
qvæ depoſita non eſt, depoſiti actiooem parere
non poſſit: nam licet Buſius urgeat l. 5. §. 9. ff.
Commodati, inter has tamen actiones oiagna eſt
diverſitas.

5. Ad §. 6. Depoſitarius tantum præſtat
dolum & culpam latam, ſed ſi convenerit, ut
etiam culpa levis præſtetur, hæc omninò præ-
ſtanda erit, qvia contractus ex conventione
Legem accipiunt. Barb. Locupl. lib. 3. c. 62.
ax. 22. hic & l. 1. C. h. t. Molina de Juſt. & Jure
tr. 2. d. 527. num. 1. Mantica d. l. 10. tit. 9. num. 9.
Caroc. d. tr. tit. de Culpa num. 40. Trentac. tit. de
6. dipoſ. reſ. 2. num. 13. Sed & tacitè hoc ſit, ſi
gratia utriusqve celebratum Depoſitum, imo
7. ſi ſolius Depoſitarii cauſa, etiam culpam levis-
ſimam præſtari volunt. Gomez. tom. 2. reſol. cap.
7. in fin. Trentac. lib. 3. tit. depoſiti reſol. 2. num. 9.
8. Moz. d. t. num. 3. Sed qvid ſi de periculo præ-
ſtando depoſitarius caverit, an etiam de caſu
fortuito tenebitur? Id negat Farin. q. 169. n. 41.
Sed de eo dubitari poteſt, ob tradita Mantica
d. tit. 9. num. 10. qvi vult, ſub periculo caſum
fortuitum contineri, per c. 2. X. h. t. Sep id d.
cap. non probat, qvin & Berous vol. 1. conſ 194.
cum aliis contendit, ſub voce periculi, non ſem-
per contineri caſum fortuitum, per L. Opus qvod
averſione. 36. Locati.

Ad §. 7. Conventio de dolo in futurum
9. non præſtando eſt utilis, quia invitat ad deli-
ctum. conſ. l. Si unus §. 3. de Pactis. Moz. de acci-
dent. Depoſiti. n. 2.

Ad § 8. Quando pro cuſtodia merces
10. darur, oon eſt depoſitum, ſed Locatio; qvia
depoſitum oportet eſſe gratuitum, & tunc cul-
pa levis eſt præſtanda. Trentac. d. reſol. num. 11.
11. Imo etiam ad culpam levisſimam, ſi alias ad
cuſtodiam tenebatur. Molin. diſp. 427. num. 3.
Carozius in tr. depoſ. tit. de culpa. num. 22. Sed
12. ſi ex poſtfacto deponens offerat remuneratio-
nem, manet depoſitum. hac l 1. §. 9 Dn. Stru-
vius Ex. 21. th. 36. Sic nec locator teoetur ob res,
13. à conductore abeunte in conclavi cuſtoditas,
qvia non eſt depoſitum, ſed locatio. Dn. Mev.
p. 2. d. 54.

Ad §. 11. 12. & 13. Si rem dem perferen-
14. dam ad alium, non eſt depoſitnm, ſed Manda-
tum. Moz. in Rubr. de ſubſt. Depoſiti. n. 5. Mantica
de tac. & amb. convent. lib. 10. tit 1. n. 8. In dobio ta-
men cuſtodiæ gratiam rem eſſe traditam, tradit
Dn. Lauterb. h. t. §. 1. th. 7. & privilegium Depoſiti.
Richt. de Prærogat. Credit. diſp. 11. c. 5. p. 318. Et ſic
15. nuper reſponſum in Facultate, cum qvis dediſſet
pecuniam ut alteri traderet, qvam pecunia alter
retinuit, & tertio non tradidit, ac creditor in
concurſu creditorum hanc pecuniam ob rem
depoſitam repeteret. privilegium hoc credi-
tori vel mandatori negatum. Idem eſt, ſi cu-
ſtodia ſimul eventualiter mandata; nam hoc
plenius eſt mandatum habens etiam cuſtodiæ
legem. Mantica de tac. & amb. convention. lib.
10. tit. 3. num. 7. & 8. conf. Simon. de pratis conſ.
158. n. 9.

Ad §. 23. cum ſeq. Qvia bonæ fidei con- 16.
tractus hic eſt, ideo omnis cauſa in hanc actio-
nem venit, i. e. utilitas: ſi ſcilicet in ſuos uſus
coovertit, aut moram io reſtituendo commiſit.
Mant. l. 10. c. 6. Carpz. lib. 4. reſp. 55.

Ad §. 25. Qui rem depoſitam vendidit, 17.
eamqve poſtea redemit, tenetur depoſiti, licet
poſtea caſu fortuito perierit. Franzk. h. t. num.
72. Struv. th. 37. Rodericus de Jure cenſuum lib.
3. q. 11. num. 6. & 9. Nec obſtat l. 16. ff. de Con-
dict. furti. qvæ de primæva natura actionis de-
poſiti loqvitur. Franzk. d. l. num. 73. Molinæus
de Uſur. num. 647. Hoc abolitum hic notat 18.
Grænwegen, qvod in in re depoſita utendo ho-
diè non committatur furtum. Sed utrumqve
negamus, per Conſtit. Carolinam art. 170. cum
Dn. Lanterbachio h. t. §. 2. th. 5. conf.
Dn. Thabor. in racemat ad d. art & Carpzovius
in pr. Crim. qv. 85. num. 71. & ſeq. Sed ut hac
actione teneatur, traditionem reqvirit Tiraq.
in tr. de Jure Conſt poſſ. p. 1. num. pen. & in tr. de 19.
Retract. conſang. § 1. gl. 2. num. 48. Ex §. hoc
etiam probant, dolum commiſſum in vendeo-
do non purgari per rei redemtionem. Jaſon in
l. qvod te num. 4. de Reb. Cred. Jac de Nigris in
rep. legis ſi inſulam num. 298. de Verb. Obl. in vol.
6. rep. Juris.

Ad §. 26. Vide infra §. 41 20.

Ad §. 34. Quando hâc lege depono pe-
cuniam, ut ſi velis, uti tibi liceat, priusqvam
utaris, depoſitum eſt, poſtea uſu tranſit in cre-
ditum. vid. ſupr. L. 9. §. pn. de rebus cred. Mol. in
diſp. 523. n. 1. Quando autem ſtatim initio con-
venit, ut tantandem cum uſuris reſtituatur, eſt
mutuum. Bach. diſp. 26 th. 6. & Molinæus tr. de
contract. uſurar. qvæſt. 83. 21.

Ad §. 35. Interdum etiam periculum
rei depoſitæ penes depoſitarium eſt, ut ſi per pa-
ctum periculum in ſe ſuſceperit. Mantica dicto
libr 10. tit. 9. num. 10. Vel ſi depoſito obtulit,
ubi ad culpam levem vel leviſſimam tenetur. 23.
Caroc. tit. de culpa num 12. Trentac. d. reſ. 2. n. 8.
Mantica d. t. 9. num. 19. Quod tamen Cano-
niſtæ ſolent temperare, qvid enim ſi peregrino
omnibus amicis deſtituto, res ſuas depoſituro,
ex commiſeratione me obtulerim? Ergo hoc
ita intelligendum, qvando deponens qværebat
diligentisſimum Depoſitarium, & alium repe-
tire poterat, & ego me inter alios obtuli, & i-
ta qvaſi meam diligentiam aliis prætuli. Pa-

Digitized by Google

norm. in cap. Bonafides. n. 3. X. h. t. Molin. d. diſp. 527. num. 5. Carocius d. t. de Culpa. num. 1. Lopez. de Contract. lib. 2. c. 36. Qvid ſi verò hono-
24. rarium acceperit depoſitarius? tunc ad præſtandam culpam leviſſimam obligari qvidam putant, niſi honorarium eſſet modicum. Sed melius eſt ad levem ipſum obligari. *Trontacinq. d. reſ. 2. num. 11. Caroc. d. tit. de culpa num. 22.*
25. *Ad* §. *36.* Si depoſitum ſit dividuum, uni ex hæredibus venienti & repetenti ſolvitur pro parte hæreditaria, adeo ut & ſignatum coram teſtibus reſignare liceat: Si verò depoſita res eſt individua, uni venienti ſolvitur in ſolidum, præſtita cautione de eo, qvod ſupra ejus partem eſt, aut ſi cautionem præſtare non poſſit, res in judicio deponenda. Eadem cautione opus, ſi
26. plures res depoſitæ, & una uni hæredi tradita *Franzk. h. t num. 19.* Sed qvid ſi res depoſita di-
27. vidua, an res non tota, v. gr. tota ſumma pecuniæ depoſitæ forte obſignata poteſt reſtitui nonnullis hæredibus? qvod neg. *in l. 14.* niſi major pars hæredum (qvod non ex majori numero perſonarum, ſed portionum, æſtimandum) reſtitutionem petierit *Moz. in Rubr. de Natur. Dep. n. 23. Card.* Mant. *lib. 10. tit. 7. confer. Verall. p. 2. dec. 66. n. 2. & dec. 117. num. 2. Lauterbach h. t. §. 2. th. 2.*
28. *Ad* §. *41.* Si ciſta ſignata, vel non ſignata depoſita ſit, omnes res etiam contentæ depoſitæ videntur, ut adeo de iis omnibus agere liceat; nam ciſta propter ſe non deponitur, ſed propter res contentas, Ergo hæ principaliter depoſitæ. Sed qvid ſi depoſitarius aperuerit ci-
29. ſtam occluſam, vel ſi non occluſa, nonnullas res in ſuam utilitatem verterit, & deponens plures res fuiſſe dicat, depoſitarius neget? R. tunc juramento deponentis ſtandum, *arg. l. 1. §. 26 h. t. l. 9. C. unde vi.* Modo (1.) Ejus conditionis ſit deponens, ut veriſimile ſit, eum res pretioſas habuiſſe, & (2.) conſtet de dolo & lata culpa depoſitarii *Menoch. l. 2. A. Q. caſ. 208. Maſc. concl. 472. n. 14. & concl. 508. Mantica de tac. & amb. convent. lib. 10. th. 5. num. 4. Carpzov. lib. 2. reſp 69. n. 9. & 10. Lauterbach ad h. t. §. 1.*
30. *th. 6. Dn. Struv. Ex. 21. th. 41.* Qvod declarat *Dn. Franzk. num. 64. & ſeqq.* niſi malè clauſa fuiſſet, niſi etiam depoſitarius contrarium probare velit, v. gr. non fuiſſe clauſam, ſibi non fuiſſe traditam, illas res in ciſta non fuiſſe contentas, qvo caſu non locus foret juramento.
Ad §. *43. & ſeq.* Si apud duos depo-
31. ſui, unusqvisqve tenetur in ſolidum, & non electione, ſed ſolutione alter liberatur. Nec hoc ad caſum, ubi actum eſt, ut omnes obligarentur in ſolidum, nec ad caſum admiſſi doli aut culpæ reſtringendum eſſe, contendit *Ronchegallus ad l. eandem. 9. ff de duob. reis. n. 269.* Nec admittenda diſtinctio, utrum res depoſita ſit dividua vel individua, ut tradit *Alciatus ad l. 4. §. l. 4. § Cato n. 126. & ſ. de V. O. vol. 6. repet.* licet diſſentiat cum *Bartolo Burigella in rep. d. §. Cato. n. 84. & Hormanoctius Decius in rep. d. § Cato. n. 204.* Sed ſi plures apud unum depoſuerint, in dubio pro rata videtur depoſita, niſi aliud actum. §. *44. Mantic. lib. 10. tit. 7. n. 1. Lauterbach h. t. §. 2. th. 2.*
Ad §. *45.* Qvia depoſitum favore 32.
Deponentis contrahitur, ante tempus placitum poteſt repeti, qvia tempus ex natura negotii in favorem deponentis additum; & Depoſitarii regulariter nihil intereſt, rem depoſitam apud ipſum diutius relinqvi *Mantica de tac. & amb. convent. l. 10. t. 4. n. 7. Lauterbach. h. t. §. 1. th. 9. Dn. Struv. h. t. num. 36.* Interdum tamen audiendus non eſſet deponens, qvando in gratiam depoſitarii facta depoſitio, vel ſi mutatio in ejus perſona facta, vel reſtitutio intempeſtiva. vid. *Franzk. num. 22. Zæſ. n. 9. Caroc. de Dep. tit. de Caſu n. 54. pag. 121. Mantica lit. 10. tit. 4. n. 7. conf. l. 1. §. 22. in fine.* qvod tamen *Bachov. d. d. 26. th. 1. lit. G.* de ſeqveſtro accipit, juxta *l. 9. §. 3. de Dolo malo.*
Ad §. *fin. & a. LL. ſeqq.* Qvando Depoſi- 33.
tarius non poteſt rem depoſitam reſtituere, propter factum ſuum inculpabile, V. gr. Si hæres Depoſitarii ignorans rem illam vendidit non cogitur rem illam redimere, ſed vel Deponens eam vindicabit ab emtore, vel pretium petet à reo; ſi verò res in ejus poteſtatem pervenerit, præciſè ad reſtituendum tenetur. *Mantica lib. 10. t. 9 n. 35. & Lauterbach h. t. §. 2. th. 3.* Sed qvid ſi ponas, dominium rei depoſitæ 34.
ex aliqvo juſto titulo eum conſecutum eſſe? Nam non potuit dominium transferre in emtorem, qvod non habuit, neqve dominium redimendo acqvirere potuit, qvia nec emtor habuit; ſed ſi ponas alium juſtum titulum, tunc concidet depoſitum, & dabitur exceptio. Nec obſtant verba, ſuam factam, nam de recuperata poſſeſſione intelligi poſſunt. *conf. Barboſ. ad l. ſi alienam. 12. n. 26. ff. ſoluto matrim.*

Ad *L.* Propriè autem. 6.

SUMMARIUM

Depoſitum etiam eſt rerum immobilium.

PRopriè in Seqveſtro eſt Depoſitum. Cum ergo ſeqveſtratio rerum immobilium qvoqve ſit, ſeqvitur etiam, Depoſitum eſſe quoqve rerum immobilium. *conf. Franzk. h. t. n. 6. & ſeqq. Gaild. de ſeqveſtr. ad Rubr. n. 4. Bach. th. 4. lit. D.* & qvos refert *Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 6.* licet diſſentiat *Wiſſenbach. d. 31. th. 11. & Moz. de ſubſt. depoſ. n. 6. & Dd. comm.*

Ad

Ad L. Si hominem. 7.

SUMMARIA.

INtempeſtiva miſericordia dolo proxima eſt.n.1.
Qvare actio depoſiti dolo defuncti in ſolidum contra hæredem detur? 2.
Jure Canon indiſtinctè tenetur hæres propter damnum à defuncto datum 3.4. & 5.
Qvatenus creditores, qvi apud debitorem ære alieno gravatum depoſuerunt, privilegium perſonale habeant. 6.
An hoc privilegium amittant, ſi uſuras ſtipulentur? 7. 8. & 9.
Qvando Creditor pecunia hæreditaria privilegium amittat? 10.
An inter plures deponentes Ordo obſervetur? 11.

1. INtempeſtiva miſericordia interdum proxima dolo eſt. Hinc ſi compeditum ſervum meum ſolveris, ut fugeret, & qvidem intempeſtiva miſericordia, actione doli in factum teneris. *l. & eleganter. 7. de dolo Petrus Gerhardi ſingulari 9 per totum.*

Ad §. 1. Actio Depoſiti ex dolo de-
2. functi in ſolidum datur contra hæredem, licet ad eum nihil pervênerit, qvia Dolus hic ex contractu venit, non tamen ulterius,
3. qvam qvatenus hæres eſt. Jure Can. indiſtinctè defunctus tenetur ad reparandum damnum à defuncto datum, ſive in contractu, ſive extra contractum, ſive lis ſit conteſtata, ſive non, qvod & in Parlamento Pariſ. ita judicari, refert *Grænwegen ad tit Cod. Ex. de[illegible]. defuncti &c.* Et hanc æqvitatem
4. commendat ex aliis etiam *Chriſtinæus vol 3. dec. 22. n. 3.* qvæ etiam mihi placet, & ſcio à Facultate noſtra aliqvando in cauſa civitatis contra Perſonam illuſtrem allegatam fuiſſe & forte hæc ſententia in ſupremis Dicaſteriis, ubi alias ex bono & æqvo judicari ſolet, ita pronunciari poſſet. Nam qvod per litem conteſtatem qvaſi contrahatur, & ſic contra hæredem qvaſi ex contractu agatur, & qvod de dolo defuncti actione ex contractu agi poſſit, non alia ad ſatisfactionem, ubi non fuit contractum cum defuncto, meræ ſunt ſubtilitates Juris Civilis, qvas aliasqve à Jure Civili abeſſe, optant boni omnes. Certè non minus delinqvit, qvi in contractu delin-
5. qvit, qvam qvi extra contractum, & non minus damnum accipit, qvi à contrahente, qvam qvi ab alio læditur. Nemo tamen ultra vires hæreditatis obligatur, etiam Jure Canonico.

Ad §. pen. Creditores, qvi apud De-
6. bitorem ære alieno obrutum qvid depoſuerunt, Privilegium perſonale habent, & cæteris præferuntur, qvod intelligendum de re depoſita conſumta, nam ſi res adhuc extet, Jure Dominii omnibus creditoribus præferentur, *per L. ſi ventri 24. §. 2. ff. de Reb. autorit. jud. poſſ. Carpz. p. 1. Juriſpr. c. 28. def. 150. Richter. de prorogativ. Credit. diſſ. 11. c. 5 p. 313. Ant. Fab. l. 4. Cod. tit. 25. def. 3. Bach. in Treutl. d. 26 th. 7. lit. B. & Wiſſenbach. diſſ. 31. n. 13. Salgado in Labyr p. 1. c. 11. n. 106. & ſeqq. Facult. Jurid. Argent. in conſilio apud Dn. Thaborem in Racemationibus crimin. p. 597.* Hoc au- 7.
tem privilegium amittunt, ſi uſuras ſtipulentur, nam tunc in creditum ire videntur, *Strach. de Decoctor. c. ult. n. 3. Lauterbach. h. t. §. 2. th. 8.* qvia tunc non depoſitum, ſed revera mutuum eſt. *Moll[illegible] d. quæſt. 83. n. 637. conſ. Franc. Pontanus conſ 56 n. 12. & ſeq. Beuth. p. 2. cap. 29. Carpz. p. 1. conſt. 28 def. 3. Franck. h. t. num. 78.* vel depoſitum tantum nomine tenus. Sed de eo & ſimilibus textibus non 8.
abſurdè dicetur, qvod præſupponunt, factam eſſe nuvationem per ſtipulationem uſurarum. Sed qvia hodiè novatio non niſi ex- 9.
preſſe fit, de noſtro §. an juxta eum pronunciandum ſit, dubitari poſſet. Nam illi textus, qvi dicunt, qvod ſtipulando in creditum eatur, præſupponunt novationem, qvod per *l. ult. C. de Novat. abrogatum.* Et ex Locatione operarum ob moram alias debentem[illegible] ræ officio judicis & miſeri mercenarii, harum ſubtilitatum ignari, ita decipiuntur & de ſorte periclitantur. Illa vero mira deciſio *Carpz.* 10.
p. 1. C. 28. def. 60. qvod creditor pecuniæ hæreditariæ ſuum privilegium amittat; Si poſt terminum lapſum non petat, qvaſi vero is, qvi non ſtatim urget debitum, in creditum eat & novum contractum celebret cum tamen tempus moneat debitorem *l. magnam. 12. C. de contr. ſtipul.* Sed iniqvitas hujus definitionis eſt manifeſta, qvod aliqvis non urgendo ſuum privilegium amittat. Hoc privilegium Depoſitatiis datum, ad Cambia extendunt *Beutherus lib. 1. c. 32. Berlich p. 1. concl 64. n. 14. conſ. Bach. ad Tr. vol. 2. d. 24. th. 7 lit G. Zœſius h. t. n. 26.* Et qvamvis leges loqvantur de Argentariis, communiter tamen intelliguntur generaliter à *Carpz p. 1. c. 28. def. 150. Berlich. p. 1. concl. 70. n. 2. & Lauterbach hic §. 2. in fine.*

Ad §. fin. Deponentes omnes, qvia ha- 11.
bent Perſonale Privilegium, ideò omnes concurrunt pro rata, & inter eos nullus ordo eſt. *Carpz. d. conſt. 28. d. 149.*

Ad L. Qvod Privilegium. 8.

SUMMARIA.

QUatenus in concurſu in Argentarii bonis depoſita pecunia ſolvatur? n. 1.
Annon ante omnia neceſſaria expenſa deducantur? 2. & 3.

IN *hâc L. 8.* agitur de Argentariis & iis, qvi apud eos pecunias depoſuerant, fidem publicam ſecuti. Nam qvando in Argentarii bonis

nis concurſus ſit Credi[illegible]rum, tunc prius, ſcilicet ante chirograph[illegible]rios nnn privilegiatos, ſolvenda eſt pecunia depoſita, ſi non extet, ſi exret, ante omnes. *l. 24. §. 2. ff. de rebus auth. jud. poſſit.* Sed quæ neceſſariò fa-
2. ctæ impenſæ, ſemper de æſtimatione bonorum detrahendæ. Quæcunqve ergo impenſa pro taxandis vel vendendis bonis Debitorum, vel pro Inventario, & ſimiles, ante omne creditum exſolvi debent, qvia bona non intelliguntur, niſi his expenſis deductis. *Hic & l. ult. §. 9. C. de Jure delib. Beutherus lib. 1. c. 25 Richt. diſp. 3. d. tr. memb. 2. n. 3. pag. 78.*
3. Et ſic ergò generalem regulam non in depoſiti materia tantum, ſed & in æſtimatione bonorum liqvidari in Inventariis &c. ſumtus neceſſarios minuere corpus bonorum, & ante omnia eſſe teſtituendos, colligunt. *Cujac. ad h l. tom. 4 p. 174. Carpz. dec 55 n. 10.*

Ad L. In depoſiti act. 9.

SUMMARIA.

EX facto defuncti in qvantum teneatur hæres? num. 1.

Quid ſi defunctus ſtipulatus ſit, dolum à ſe & hæredibus abfuturum? 2.

1. EX facto defuncti hæres tenetur pro parte hæreditaria, ex facto & delicto propria inſolidum. Ideoqve cæteri cohæredes, non tenentur, ſed ille, qvi deliqvit ex ſecundaria obligatione. *Andr. Alciatus in repet. d. § cato. n. 111. de Verb. Obl. Caballinus ſive Molinæus in tr. de div. & indiv. p. 3. n. 459.* Aliud foret, ſi
2. defunctus ſtipulatus eſſet, dolum à ſe & hæredibus abfuturum, nam tunc uno contrafaciente, omnes hæredes pro rata obligantur ex expreſſa conventione. *d. §. cato. & ibi Dd & Molinæus d. l. n. 447. Lud. Bologninus in eodem § n. 26. & n. 136 & n. 138. & n. 141 conf. prolixè hac de lege differens Hormanoſtius Decius in rep. d. §. n. 271. & ſeqv.*

Ad L. Si in Aſia. 12.

QUod ſi res depoſita alibi teſtituenda ſit; qvam ubi res ſine dolo malo eſt, faciendum id ſumtibus deponentis, qvia is petit reſtitutionem. *Moz. in tit. de Natur. depoſiti, num. 26.*

Ad L. Si qvis inficiatus. 13.

SUMMARIA.

SUmma legis qvænam? n. 1.

An is in mora ſit, qvi antequam ſolvat, qværit, an hæreditas hæredi obvenerit? 2.

Qvi in b. f. eſt publicatis atteſtatis in mora eſt? 3.

Qvando ex inficiatione depoſiti infamia infligatur? 4.

1. SUmma ejus legis eſt, qvod ab ea die, qva qvis incipit ſcire, ſe habere juſtam cauſam, videtur dolo malo facere, ſi bonam fidem non agnoſcat, & tenetur ex mora doloſa ad periculum aliosqve e[illegible]ctus. Ideoqve duo notabilia ex hoc textu eruit *Bart.* Si qvis ut 2.
procurator vel hæres mei creditoris me interpellet, non ſum in mora, ſi prius reqviſiverο probationem mandati, vel qvod ipſi obtigerit hæreditas. *Boer dec. 10.* [illegible] *5. C*[illegible] *ſing. 210. in voce procurator. C*[illegible] *alterum. n. 15. de Reg. Jur.* Alterum eſt, qvod 3.
notat[illegible] qvod qvis poſ[illegible] eſſe in bo[illegible]e, & publicatis teſtimoniis, aut pro[illegible] inſtr[illegible]mento [illegible]ſtituatur in [illegible] o tempore in expenſas reſt[illegible], [illegible] qvæ ante f[illegible]ctæ ſunt. [illegible]
Colli[illegible]ge ex §. 1. condem[illegible]atus ex [illegible] infamis [illegible] *6. §. pen. ff de his qui* [illegible] *ur* [illegible] *fam.* & d[illegible]r con[illegible]a eum con[illegible] ſe. ſi malitioſè inficiatus ſit d[illegible]po[illegible], [illegible]s ſi culpa tant[illegible]m interveneri[illegible], do[illegible]d- 4.
eſt, ergo nec infamia. *Dn M*[illegible] *v. p. 2.*[illegible]

Ad L. Si plures. 14.

SUMMARIA.

QUomodo depoſitarius etiam po[illegible] *mora*[illegible] *periculo liberetur? n. 1. & 2.*

An in dubio contra moroſum jura clament? 3.

PRinc. hujus Legis habuimus in *l. 1 § 36.* 1.
Sed *in* §. 1. hoc notabile occurrit, qvod depoſitarius etiam poſt moram liberetur à periculo r[illegible]i, ſi res int[illegible]reat eo ca[illegible]u, qvi contigiſſet, licet res reſtituta fuiſſet. Et ſic n[illegible]ta exceptionem regulæ, qvod mora transfer[illegible] 2.
periculum in moro[illegible]um, niſi ſcilicet res pu[illegible] actorem peritura fuiſſet, qvia non vend[illegible]ſet, vel vendere non potuiſſet *conf. l. 15 § fin. Supra de R*[illegible] *Vind. & l. 4*[illegible] *in fine De L*[illegible] *1. vid. Bu*[illegible]*ius in l. qvod te 5. n. 18. & 1. ff ſi certum pet. Carocius d. tr. tit. de culpa num. 47*[illegible] *col. Mozius tit. de Naturalibus Depoſ.* Sed in du- 3.
bio contra moroſum omnia jura clamant, & ſic qvando in dubio ſumus, an penes dominum periiſſet, depoſitarii eſt damnum. *Thomas Parpalias ad l certum. ff. de Reb*[illegible] *red n. 20. & ſ. vol. 2. repet. conferri poteſt Ripa ad qvod te n. 30 ff. ſi certum pet.*

Ad L. Qui rem ſuam 15.

SUMMARIA.

An actioni depoſiti opponi poſſit exceptio de Dominio depoſitarii?

IN re propria non conſiſtit depoſitum ita, ut apud me res propria deponatur, & ideo non datur actio depoſiti, & idem in Commodato & precario. Unde colligunt Doctores, licet actioni venditi, locati, depoſiti, non poſſit opponi de dominio tertii, qvia non elidit intentionem actoris. cum etiam res aliena vendi, locari & deponi poſſit, poteſt tamen opponi de dominio depoſitarii, qvia ex hac exceptione verificata conſtat, depoſitum

poſitum non conſtitiſſe. *P. Barb. in rep. L. ſi alienam. 12 ff n. 22 ſolut. matrim.*

ad L. Si is, apud qvem. 16.

SUMMARIUM

An, ſi depoſitarius penes alium depoſuit, qui dolum admiſit, deponenti contra hunc actio detur?

DEpoſui apud te rem, tu penes alium depoſuiſti, qvi dolum in cuſtodia rei admiſit, contra hunc non datur mihi actio, quia cum eo non contraxi, ſed mihi datur actio contra te, ſed qvia nihil dolo feciſti, liberare te potes cedendo actionem. *Struvius d. Ex. 21. th. 37 Lenzius in tract. de nomin. ceſſis. cap. 8. membr. 8. in fine.* Putarim tamen, ſi primus depoſitarius deceſſit, dari utilem mihi actionem contra ſecundum, ut in talibns negotiis fieri ſolet.

ad L. Aliqvando. 13.

SUMMARIA.

DIfferentia inter depoſitum & ſeqveſtrum qvanam? n. 1.

Conciliatio inter § 1. & l. 39. de acq. poſſ. *2. & 3.*

Depoſitum eſt vel verum vel Analogicum, & hujus exempla. 5.

Depoſitio pecuniæ qvomodo facienda? 6.

1. TRaditur hic differentia inter Depoſitum
commune & ſeqveſtrum voluntarium, nam
(1.) illud ab uno vel pluribus poteſt fieri, hoc
non niſi à pluribus. (2.) Hoc caſu qvilibet in
ſolidum, non illo. (3.) Hoc caſu tantum res
ligitioſa, illo qvælibet. (4). In illo non transfertur
Poſſeſſio, ſed in hoc, qvia id agitur, ut
nullius Poſſeſſioni id tempus procedat. *Weſ. in
ff. h. t. num. 6. Cludius in tr. de ſeqveſtro. c. 1. Camillus
Borellus tom. 1. Deciſ. tit. 37. Trentac. lib. 3.
tit. de ſolut. reſ. 12.* Molina *d. diſp. 52. n. 4. Bach.
vol. 2. diſp. 21. th. 4. Lit. F. Franzk. h. t. num. 51. &
2. ſeqq.* Sed §. *1.* videtur opponi *L. 39. de adqvir.
poſſ.* Unde *Dn. Franzk.* hujus legis §. *1.* qvodammodo
duriter explicat *num. 5. & Zaſ. num.
33.* Sed poſſe dici puto, regulariter apud ſeqveſtrum
qvando res deponitur, id fieri, poſſeſſionis
ſuſpendendæ cauſa: ſecus ſi tantum
ob cuſtodiam. Seu diſtingvendum potius, an
3. de poſſeſſione litigent, & ideo deponant, an verò,
ideo ut actor reddatur ſecurior; priori caſu
tranſit poſſeſſio, non poſteriori. *Zaſius ad
d. L. 39. num. 4. (tom. 5. operum. p. 79.) Coraſ. l. 3.
miſc. c. 2. n. 15. Menoch. rem. 3. retin. poſſ. n. 92. &
94.* Idem Menoch. *conſ 2. n. 161. Trentac. lib. 3. tit.
de ſolut. reſ. 2. n. 2. Molina d. 523. n. 4. Bach. vol.
2. in Tr. d. 21. th. 4. lit. F. Cludius in tr. de ſeqveſtro
cap. 9. num. 29. Curtius in tr. de ſeqveſtro. num.
71. Gilken. ad l. un. C. de ſeqveſtr. prob. num. 17.
conſ. Salgado in Labyr. p. 1. c. 14. num. 72. & ſeq.*
4. Si tamen res cuſtodienda curam reqvirat, ſeqveſter
hanc adhibere debet, & exercere poteſt
jus patronatus, qvando opus eſt. *God.
de ſeqveſtro cap. 2. num 59. & Dn. Lauterbachov.
hic §. 3. th. 2.* Sed ſeqveſtrum Dd. faciunt du- 5.
plex verum & anologicum. illud, qvando
do Judex id ex officio facit in caſibus conceſſis,
ut, ob vitandam colliſionem armorum, metum
dilapidationis, ne puellæ pudori officiatur, vel
ne actus jurisdictionalis alteri ſit præjudicialis,
ſolet Judex ſuperior ex officio actum Jurisdictionis
exercere., de qvo *Franzk num. 75. & ſeq.
Struv. th. 50.* Cujus ſpecies eſt depoſitio pecu- 6.
niæ, qvæ tamen ſine cognitione cauſæ, & ubi
periculum non eſt, injungi non debet, melius
eſt mandatum de non ſolvendo dare. *Dn. Mev.
p. 1. dec. 167.*

ad L. Si duo hæredes. 22.

SUMMARIA.

UNius depoſitarii hæredes qvatenus pro parte vel in ſolidum teneantur, re depoſita inter ſe diviſa? n 1. 2. & 3. 4.

SI plures hæredes unius depoſitarii pecu- 1.
niam depoſitam diviſerint, & ſic ſeparatim
qvaſi dolum qvisqve in ſua parte commiſerint,
qvlibet eorum pro parte tenetur.
Quando vero res eſt indiviſibilis; aut divi- 2.
ſa non retinet eandem formam & nomen,
ut lanx, tunc ſinguli in ſolidum obligantur. 3.
Si tamen res non poſſet reſtitui, ſed ad æſtimationem
agatur, ſi uterqve ſolvendo, ad
partem agi poteſt contra ſingulos. Vid. *Caballinus
vel Molinæus in tr. de div. & Indiv. pag.
3. num. 245.* ubi hanc legem prolixè explicat,
qvia etiam hàc de Lege nonnulla habet *p. 2.
num. 294. & 336.* Multis etiam hac de lege
agit *Mariana Socinus in repetitione celebris illius
§. Cato L. 4. de V. O. num. 93. 98. 100. & præcisè
num. 156. & in repet. dicti §. Cato. Johann.
Crotus num. 81. & Hormanoctius Decius. num.
209. & 214. conf. Buſius ad h. L.* ubi dicit, hæ- 4.
redem poſſeſſorem fundi pro annuis reditibus
obligati in ſolidum obligari pro annuis reditibus.
Et hujus legis deciſio etiam in eo caſu
obtinet, qvando penes duos res ab initio depoſita
eſt. *Franzk. h. t. num. 21. Dn. Lauterbach
h. t. §. 2. th. 3.*

ad L. Actione depoſiti. 23.

SUMMARIA.

AN ſervum depoſitum repetens reconveniri poſſit ob cibaria? n. 1. & 2.

Quicqvid conventus contrario judicio petere, id multò magis retinere poteſt. 3.

QUando deponens repetit à me ſervum 1.
depoſitum; quæritur, an coram eodem
Judice convenire ipſum poſſim ob cibaria?
Videtur, qvod non, *ob L. ult. C. de*

compen-

compenſat. & *L. 11. C. h. t.* Sed affirm. hic, qvia
reconvenrio ex eodem contractu oritur: uode
colligitur, qvod in Depoſito etiam ob expenſas
in re factas detur recoovентio, imò etiam re-
rentio. *Sichard. in L. pen. C. de compenſ. Dn.
Mevius p. 2. dec. 56.* & *Dn. Struvius d. Ex. 21. th.
44. Bachov. ad Tr. vol. 1. d. 26. th. 5. Lit. B.* & *c.*
& *qvos laudat Wiſſenbach. conſentiens d. 3. th.*
3. *15.* Quicqvid enim contrario jodicio peti po-
teſt, id conventus directa actione retinere po-
teſt. *L. 8. §. ult. ff. Commod. Bald. Salyc. Caſtr. ad
L. 10. C. h. t.*

ad *L. Lucius.* 24. & L. ſeq. §. 1. & L. Publia Mævia. 26. §. 1.

SUMMARIA.

AN depoſitum ſit, ſi tantundem reſtituendum eſt? n. 1.

Quid ſi pecunia data ſit non obſignata? 2. 3. & *4.*

Depoſitarius an poſt moram ad uſuras teneatur? 5. & *6.*

An præciſè eadem pecunia reſtituenda, cum in ſacculo incluſa deponitur? 7. & *8.*

Quomodo alteri actio qvari poſſit? 9. & *10.*

Quatenus ſcriptura privata probet? 11.

An quis contra ſcripturam ſuam contrarium probare poſſit? 12.

Scriptura privata quando credatur pro ſcribente. 13.

Quid ſi ſubſcripta ſit utriusqve contrahentis manu? 17. & *18.*

SI actum eſt, ut eadem pecunia reſtitueretur,
1. propriè eſt depoſitum, ſi actum ut tantun-
dem, egreditur ea res notisſimos depoſiti ter-
mioos. *via. Joh. Ignans in rep. Legis Contractus*
2. *num. 17. vol. 6.* Idem videtur eſſe, ſi non ob-
ſignata pecunia depoſita, ubi videtnr qvidem
eiſe Depoſitum, ſed cum data facultate utendi.
L. 25. §. 1. h. t. l. 31. Locati Mantica de tac. & *amb.
convent. l. 10. t. 3. num. 12. Lauterbach adh. t. th.
2.* cum primarius finia deponentis ſit cuſtodia.
Zæſ. ad h. t. num. 3. & *ſ. Franzk. h. t. num. 36.*
3. Nec hoc tameo eſt perpetuum, qvid ſi enim ex
circumſtantiis vel verbis conſtaret; non datam
fuiſſe facultatem utendi, utcunqve adnumerata
pecunia fuerit, ſed ut tantum conſtaret de qvan-
titate. Ad intentionem tamen contrahentium
4. potisſimum reſpiciendum eſſe, volunt *Mantica
de tac* & *amb. convent. l. 10. tit. 3. num 10. Chri-
ſtin. vol. 3. dec. 48. num. 4.* & *qvos refert. h. t.
Lauterbach §. 1. th. 2 vid. Ant. Gabr. tit. de Re-
bus cred. concl. 2. P. Parboſa in l. 10. pr. num. 85. ff.
ſol. matrim. Aug. Barb. in collect. in l. 4. C. h. t.
tit. num. 2. Molina d. 523. num. 1.* Colligunt e-
tiam ex hâc lega, poſt moram depoſitarium ad
uſuras teneri, licet oon uſus fuerit pecunia.
5. *Carpzov. lib. 4. Reſp. 55. num 10.* & *ſeqq. Mantica
lib. 10. tit. 6.* conf. etiam *Carol. Molinaus in tr.
de contract. uſur. num. 632.* & *ſeqq.* ubi 4. gra- 6.
dus pooit, (1.) ſi pecunia detur numerata ad
eum finem, ut ſciatur qventum, (2.) Si tacitè
actum, ut liceret tantundem reſtituere. (3.) Si
expreſſè actum, ut uteretur. 4. Si depoſitari-
us uſuras promittat. Sed ſi in ſaeculo incluſa 7.
& obſignata data, ea ipſa reddenda pecunia
*l. ſi ſacculum 29. h. t. vid. Far. quæſt 169 num. 4.
Petr. Barboſ. in l. ſi mora. 10. num. 82.* & *ſeq. ff.
Solut. Matrim. Cardinalis Tuſchus concl. 553.* 8.
num. 19. lit. F. Niſi depoſitarius probabiliter
putet, eum conſentire, *per l. l. 76. de furtis
Franck. h. t. n. 13.*

Ad §. 1. Mater nupta viro ſecundo, ne
obſtet *L. Qvintus. 51. de Donat. inter Vir.* & *ux.* 9.
filio ſuo rem depoſitam petit reſtitui poſt mor-
rem ſuam, qværitur hic utilis actio & præſumi-
tur Donatio; unde Regula fluit. Qvod Do-
minus poſſit ſtipulari rem, qvæ duratura eſt 10.
ſua, alteri reſtitui, ut alteri qværatur actio u-
tilis. *Bartolus hic* & *Petr. Barb. in L. qua Dotis
34. num. 33.* & *in L. Cajus. 46. num. 11. ff. ſolut.
Matrim. hic* & *l. pen. C. ad Exhib. l. 3. C. de Do-
nat. quæ ſub modo. Hill. in Don l. 12. c. 7. in fine
Struv. Ex. 20. th. 3.* & ita judicatum refert *San.
de l. 3. tit. 3. def. un.* De §. 1. lectione vid. *Alciatus l.
1. diſpunct. c. 18.*

Ad §. fin. Ex ſcriptura privata non ori- 11.
tur obligatio, ſed probatio debiti, non credi-
tur verò inſtumento privato, niſi io iis qvi con-
tra ſcribentem faciunt, ſcilicet ſi recognitum;
nam tunc eatenus, qvatenus contra ſcribentem,
facit, æqviparatur inſtrumanto publico. *Prui km.
vol. 1. conſ. 7. num. 17. Carpzov. p. 1. cap. 16. def.
10. Colerus de proceſſ. execut. p. 3. cap. 1. num. 87.*
& *ſeqq. Berlich. p. 1. concl. 36. num. 104.* & *p. 2.
dec. 284. Jaſon in L. admonendi. de Jurej. num.
88. Caccialup. num. 44. Benſt. num. 943. Maſc.
concl. 62. Felicius de Soc. cap. 11. num. 11.* Sed 12.
qvid ſi contrarium velit ſcribens probare jura-
mento, & ſic confeſſionem ſuam redarguere?
Reſp. hoc non ſufficere, ut in caſu, qvo aliqvis
furtum confeſſus erat in ſcriptis, reſponſum à
Facultate menſe Majo anno 1659. niſi falſitatem 13.
probet. In aliis vero, qvæ contra ipſum non
ſunt; qvantum tribuendum ſit, arbitrio judicia
committendum eſt. vid. *Nicol. de Paſſer. in tr.
de Scriptura privata l. 1. q. 1. Menoch. lib. 2. ar-
bitr. quæſt. cap. 93. num. 16.* & *ſeq. Hippol. Rimi-
naldus. lib. 2. conſ. 127. num. 5.* & *ſeq. Auguſt.
Barboſa in collect. L. Inſtrumenta. 5. C. de probat.*
præſertim habemus caſum in *L. ſi filiusfam. 16. ff.* 14
de SC. Macedon. ubi tamen accedit receptio e-
piſtolæ ſine proteſtatione, item excipiunt ca-
ſum, qvando coonexa capitula habet documen-
tum, qvædam pro ſcribente, qvædam cootra ip-
ſum. *Maſcardus de probat. concl. 626 n 20.* & *Carp-
zov. 1. Jurispr. conſt. 17. def. 34. in fine. Menoch. l. 2.
Arb. quæſt. caſu. 93. n. 19.* Alias poteſt in capitu- 15.
lis

lis non connexis, ſed ſeparatis, & qvæ diver-
ſis temporibus contigerunt, qvis ex alteri-
us epiſtola vel ſcripto aliqva acceptare, cæte-
ris contradicere. *Rimin. d. l. Natta lib. 2. conſ.*
16. *356. num. 2.* In rationibus etiam hunc § lo-
cum habere, tradit *Laurentius de Pinu conſ. 257.*
17. *num. 11.* Sed ſi utriusqve partis contrahentis
manu ſubſcripta privata ſcriptura, tunc absqve
teſtibus plene probat qvoad perſonalem a-
ctionem. *Ant. Gabriel. tit. de probat. concl. 9.*
Koppen dec. 46. Vivius dec. 539. Covar. pr. q. 22.
Trentac. l. 2. tit de fide inſtr. reſ. 12. Camill. Bo-
rellus tom. 2. dec. tit. 23. Et tunc qvando ex in-
18. ſtrumento recognito agitur depoſiti, proceſſus
eſt ſummarius, aliàs non Conſtare ergo debet
de depoſito, & ſic intelligenda *l. fin. h. t. Dn.*
Mev. p. 2. dec. 37.

ad *L.* Si ſacculum. 29.

SUMAMRIA.

Ciſtulam depoſitam reſignans, qvando furti obligetur? n. 1.

Si permiſſu deponentis utatur depoſitarius, ad uſuſuras tenetur. 2.

SI qvis ciſtulam apud ſe depoſitam reſignet, &
1. res apprehendat lucri faciendi cauſa, neqve
habeat animum, qvaſi conſentiente creditore
id faciat, furti etiam tenetur. Et in §. 1. dici-
2. tur, ſi depoſitarius pecunia depoſita permiſſu
deponentis utatur, qvod ad uſuras teneatur, ut
in bonæ fidei judicio. Sed videtur hic contractus
tranſire in mutuum.

ad *L.* Si fidejuſſor. 30.

SUMMARIA.

Qua actio detur fidejuſſori, qvi pro depoſitario deponenti ſolvit? n. 1.

Qva actione fidejuſſor hic agat, ſi depoſitarius concurſum creditorum patiatur? 2.

1. DEpoſui apud te ciſtam, ſed cum tibi non
haberem fidem, dediſti fidejuſſorem, cum
repeterem rem, tu lites moves improbè, ideo
ſtatim agi contra fidejuſſorem, qvi etiam mihi
ſolvit æſtimationem, qvalis fidejuſſori datur a-
2. ctio contra te? Reſp. mandati. Sed qvid ſi con-
curſum creditorum patiaris? Reſp. tunc vindi-
care poteſt fidejuſſor, qvia dum æſtimationem
ſolvit, jus meum in eum transtuli. vid. *Cujac.*
tom. 1. pag. 1685.

ad *L.* Bona Fides. 31.

SUMMARIA.

Furti deponenti res reſtituenda, n. 1.

Exceptiones hujus adſertionis qvænam? 2. & 3.

Exceptio dominii etiam in proceſſu ſummario opponitur. 4. & 5.

SI Prædo vel fur rem alienam deponant, il-
1. lis res depoſita eſt reſtituenda, *l. 1. §. ſi Præ-*
do 39. h. t. Sed Civilis Juris intuitu bona fides
hoc ſæpè impedit, qvid ſi enim deponentis bo-
na ſint publicata? Quid ſi cum Prædone con-
currat Dominus, qvi in continenti velit domi- 2.
nium probare? quid ſi etiam Depoſitarius ſe
Dominum eſſe in continenti probare velit? *Me-*
noch. rem. 1. recup. poſſ. num. 119. Molina diſp.
526. num. 2. Mantica de convent. lib. 10. tit. 10. n.
9. Petr. Barboſ in L. divortio. 8. §. ob Donatio-
nes. num. 17. Et in L. Si alienam. 12. num. 20. ff.
ſolut. matrim. Caroc. de Depoſ. tit. de caſu num.
76. Aug. Barb. in l. 11. C. h. t. num. 3. Lauterbach.
h. t. §. 1. th. 9. Nam hoc caſu Dominus ipſe 3.
juſte recuſabit reſtitutionem depoſiti, & licet
in continenti non probaverit; dandum tamen
ipſi eſt tempus, qvia hæc exceptio tollit Jus a-
gendi, cum rei ſuæ depoſitum non ſit, nemo
rem ex aſſe meam apud me deponat. Quæ-
cunqve autem exceptiones Jus agendi peri- 4.
munt, & ipſo jure actoris intentionem annul-
lant, poſſunt etiam in proceſſu ſummario op-
poni. Sic ſi qvis agat actione ſpolii, ego poſ- 5.
ſum intervenire probaturus dominium, qvo ca-
ſu ſuſpendenda reſtitutio, *Menoch. remed. 1. re-*
cup. poſſ. num. 372. & ſeqq. Berlich. p. 1. concl. 25.
num. 11.

ad *L.* Quod Nerva. 32.

SUMMARIA.

Culpa lata eſt vel ignavia vel verſutia, & quid utraque? n. 1.

Culpa lata eſt, cum qvis majorem ſuis, quàm alienis rebus adhibet diligentiam. 3.

An non hac deſcriptio culpa levis ſit? 4.

Quatenus negligentiſſimus culpâ carere, & diligentiſſimus culpam committere poſſit? 5. & 6.

Quando depoſitarius teneatur, qvi ſuas res ex incendio eripuit, depoſitis neglectis? 7. & 8.

Quando depoſitarius teneatur tantum de levi culpâ? 9.

CUlpa lata vel eſt ignaviæ, ubi quis negligit 1.
ea, qvæ ab hominibus ratione utentibus
negligi non ſolent, vel verſutiæ, ubi latæ cul-
pæ accedit, qvando qvis non tantum ſupinè ne-
gligens eſt, ſed etiam magis negligit res alienas,
quam ſuas. vid. *Zaſ. 1. Explicat. hujus L. p. 63.*
Petr. Barboſ. in L. Si mora. 10. in præludio. num.
25. ff. Solut. matrim. conf. etiam *Bach. in Tr.*
Diſp. 10. th 5. lit. C. & D. Hill. in Don. L. 16. c. 7. 2.
Lit. E. Culpa autem ab eo, qvi eam allegat,
probanda eſt. *Carpzov. lib 5. reſp. 13. Maſc. concl.*
509. Molina d. 295. & duabus ſeqq. idqve indi-
ſtinctè. *Carpzov. p. 2. conſt. def. 19. Lauterb.*
d. l. th. 5. Colligitur ex hac Lege deſcriptio la- 3.
tæ culpæ, qvando qvis majorem ſuis qvam alie-
nis curam impendit. Sed dubium hoc, cum &
locator & venditor eandem diligentiam, quam 4.
in rebus ſuis impendere debeat, & quod hæc de-
ſcriptio culpæ levis eſſe videatur? Sed reſpon-

det *Franzk. h. t.* qvod culpa conſideretur vel in
5. abſtracto vel concreto: illo modo culpa lata
opponitur diligentiæ omnium hominum communi, hoc modo culpa lata dicitur, minorem alienis, qvam ſuis curam adhibere: & ſic ho-
6. mo negligentiſſimus, ſi non circa ſuas res diligentior, culpa carebit in Depoſito: & ſic diligentiſſimus culpam latam committit, ſi in alienis rebus negligentior, licet abſolutè & in abſtracto loqvendo hæc eſſet culpa levis. vid. *Franzkius h. t. num. 81. & multis ſeqq. conf. Bach. in Tr. vol. 1. d. d. 10. th. 5. Lit. C. & D. Struv. Ex. 19.*
7. *th. 25.* Et ſic hic culpa lata non tam ex captu hominum communi, ſed privato æſtimanda eſt.
8. *Hill. in Donell. L. 16. cap. 7 lit. I.* Colligitur etiam, ſi qvis ex incendio alioqve periculo eripiat res ſuas, neglectis depoſitis, qvas etiam ſalvare potuiſſet, teneri depoſitarium *Caroc. d. 1. num. 99. & p. 2. qv. Mantica lib. 10. tit. 9. num. 40. Maſcard. concl. 509. Molina dec. 295. & dua-*
9. *bus ſeqq.* Si vero ſuas & depoſitas res ſalvare non poſſet, tunc ſi ſuæ pretioſiores, eas præferre poteſt, ſi vero viliores, & eas prætuliſſet, depoſiti actione tenebitur. *Lauterbach. ad h. t. § 2. th. 5.* Et ſic intelligit *Reſp. Helmſtad. JCtorum*, qvod *Hahnius* habet *ad Weſ. h. t. n. 14.* ſi tamen prætulerit res depoſitas, relictis ſuis, pretium ſuarum petere poſſet. *Molina de J. & Jur. d. 269 & Lauterbach. d. l.* In certis tamen caſibus etiam de levi culpa tenetur Depoſitarius, ut ſi honorarium 10.
acceperit. *l. 5. §. 2. ff. Commodati. Trentac. l. 3. tit. de Depoſ. reſ. 2. num. 11. Mantica de tac. & amb. convent. lib. 10. tit. 9. num. 12.* aut ſi utilitas ex depoſito, v. gr. ſi materia bene olens & ſalubris depoſita, item ſi culpæ præſtationem promiſit, &c. ſi verò ſolius depoſitarii gratia depoſita, culpam etiam leviſſimam præſtandam volunt *Trentac. d. l. n. 5. & ſeq. & qvos refert Lauterbach h. t. §. 2. th. 5. conf. hac de lege Coraſius l. 4. miſc. cap. 1.*

ad L. Fin.

SUMMARIUM.

An à depoſitario pro redditione depoſiti pecuniam datam condicere poſſim ex turpi cauſa?

Repeto depoſitum, tu recuſas reſtituere, niſi ſolvam 20. thal. pro cuſtodia vel reſtitutione, qvos ſolvo, quæritur, an poſſim repetere 20. thaler. ut turpiter datos? Quod affirm. hic *Franzk. h. t. num. 16.* Quod intelligo, niſi ſolitus fuerit depoſitarius locare cuſtodiam rerum alienarum, aut ex conjecturis locatio facta colligatur.

LIBRI DECIMI SEPTIMI

TITULUS I.

Mandati vel contra.

ad L. 1.

SUMMARIA.

Mandatum conſtat nudo conſenſu n. 1.

Quinam in mandato dicatur locus contractus? 2.

1. IN hac lege dicitur, Mandatum nudo conſenſu conſtare, & poſſe fieri verbis qvibuscunqve non tantum rogativis, per hanc *L. 1.* ſed & imperativis. *l. 25. ff. de Adqvir. hæred. Donell. lib. 13. cap. 10. & hunc referens Franzk. num. 6.* & qvod fiat per nuntium, vel
2. per literas. Et hoc caſu locus contractus cenſetur is, in qvo loco utriusqve conſenſus concurrit, v. gr. mitto literas Lipſiam, ille ibi ſuſcepit mandatum, Lipſiæ videtur contractum, & ibi eſt locus contractus. *Berlich. p. 1. dec. 37.*

ad L. Præterea. 3. §. 1.

SUMMARIUM.

An mandatum ad emendum non determinato pretio valeat?

Mandatum reqvirit certum objectum, qvod ex hoc §. declaratur, modo non ex alio, qvod certum eſt, illud qvod incertum eſt, determinabile eſt, v. gr debes emere jumentum, ſed non determino pretium, valet mandatum, qvia pretium ex re facilè determinari poteſt. *Salyc. hic Moz. in tit. de rebus qvæ mandari. num. 4. Bach. in Tr. d. 27. th. 2. lit. B. Dn. Franzk. n. 22. h. t. & ſeq.*

ad L. Sed Proculus. 4.

SUMMARIA.

An is, cui mandatum eſt rem emere 30. fl. qvam emit 40. fl. habeat ratione 40. mandati actionem? n. 1.

Quid, ſi ſervus plus valeat, qvam 40. fl.? 2. & 3.

Mandatum mihi, ut ſervum 30. flor. emerem, pluris emi, puta 40. flor. an mi- 1.
hi datur actio ad 40.? qvod negatur, ſed hactenus datur actio, qvatenus mandatum implevi, ſc. ad 30. rejectâ Sabinianorum ſententiâ. Sed ſi ſervus plus valuit, qvam 40. 2.
flor.

flor. & ſic utiliter negotium tuum geſſi, an datur mihi negot. geſt. actio? qvod negant, qvi certum terminum ſtatuit, ultra illum terminum emere vetavit, ergo non datur actio
1. negot. geſt. *arg. l. fin. C. de Neg. geſt. & l. 40. h. t. Bach. vol. 1. di[illegible] 27. th. 7. lit. H. & Franzk. h. t. n. 77.* poſſe tamen me conventum actione [illegible]andati, me defendere per exceptionem, puta: *Bac[illegible] d. [illegible] in[illegible]e.* ita ut non teneat reſtituere rem, n[illegible] [illegible]do pretio re[illegible]tituto; & ſi [illegible]um vendere juſſus 100. thaleris, ſed ego ven[illegible] 90. ſi ma[illegible]antem indemnem ſervem [illegible]eren[illegible]o 10. q[illegible]æ deſunt, habeo actionem manda[illegible]i.

Ad L. Diligenter. 5.

SUMMARIA.

Qvatenus qvi mandati fines exceſſit, actionem habeat? n. 1.

Und[illegible] im Jaſonis limitationes qvenam? 3.

An dominus, cujus fundus contra mandatum minoris venditus eſt, vindicationem habeat? 4.

Fines Mandati diligenter cuſtodiendi, ali-
1. às nulla datur actio mandati, licet melior cauſa Mandantis fieri videatur, modo fiat c[illegible]tra, aut præter voluntatem mandantis, v[illegible]r. Si minori pretio emit. *Fach. lib. 2. contro[illegible] 93. Molina diſp. 552. Mantic. lib. 7. de Co[illegible] tit. 17. & ſeq. Tiraq. in L. Si unqvam. C. [illegible] revoc. Donat. in verbo, libertis n. 59. Stac. c. [illegible] Commerc. §. 2. gloſſ. 5. n. 370.* qvi autem n[illegible] [illegible]retio emit, ad concurrentem qvant[illegible] [illegible]abet actionem mandati. *l. 4 h. t.* in ſu[illegible] [illegible]o verò non. *vid. Bach. in Tr. diſp. 27.*
2. *th. [illegible] H* Erhoe maximè nece[illegible] eſt in Ex[illegible]tionibus be[illegible]is. vid. notabile exemplum apud *Strachum in tit. de Mandato num. 2.*
3. Unaeci[illegible] mo[illegible] [illegible] hanc regulam *Jaſon in L. Si procurator. C. de procurat.* [illegible] Si [illegible]gnus a[illegible]eat. *l. 5 §. 11. ff. de Adqvir. [illegible] d. 2.* Si per[illegible] mandatum in e[illegible] 3. Qvi habet mandatum ad nece[illegible]aria, is habet etiam ad utilia. 4. Si faciat, qvod eſt vicinum Mandato. 5. In connexis. 6. In neceſſario, antecedentibus & conſeqventibus. 7. Si Dominus ſciat. 8. Qvando fecit conſveta. vide not. *l. 17. §. 1. Aqva pluv. arc. l. 11. ſ. pign. act. &c.* & qvos refert *Strachum tit. Mandati. n. 2. & ſeqq.* ubi multis exemplis hanc legem illuſtr[illegible]t. *conſ. Felinus in c. cum dilecta X. de Reſcriptis.*

Ad §. 3. Mandavi, ut fundum venderes 100. Flor. vendis autem 90. Flor. peto
4. fundum ab emtore, hic opponit exceptionem rei venditæ. Reſp hæc non obſtat, qvia nulliter alienatus fundus citra fines mandati, ergo aut reſtituere mihi fundum, aut juſtum pretium ſupplere tenetur. *Franzk. h. t. num. 79.*

Ad. L. Si remunerandi 6. pr.

SUMMARIA.

Mandatum qvatenus reſpuat mercedem? n. 1. 2. & 3.

Qvibus caſibus mandatum præſumatur? 4.

Inter mandantem & mandatarium rei turpis nulla eſt actio. 5.

Datur tamen ei, in cujus prajudicium mandatum factum 6.

An, ſi mandatarius vulnerare juſſus occidat, mandans pœna ordinaria puniatur? 7.

Mandati actio oritur, ſi qvis ſcripſerit ad eum, cui conſultum vult, ut a[illegible] [illegible]e pecunia roget. 8.

Tutor mandati t[illegible]etur, ſi alteri mandavit ut pupillo pecuniam crederet 9.

An; qvi mand[illegible] [illegible]tantum cauſa mandat, teneatur mandati. 1[illegible]. & 11.

An, qvi mihi dat mille, ut fœnerem, & 50. annua ſolvam, mandati teneatur? 12.

Q[illegible]id ſi dedi adminiſtrationem bonorum gene[illegible]ni, ut fœneraret. an mandati actio detur? 13.

Mand[illegible]tum qvidem eſt gratuitum. *l. 1. §. 4* 1.
h. t. Ideoqve mercedem reſpuit, qvæ pro exæqvatione & compenſatione laboris conſtituitur, & locationem facit, ad qvod duo reqviruntur, 1. ut factum locati ſoli- 2.
tum, & 2. merces in pecunia conſiſtat, ſi de certa ergo mercede initio convenerit, & tale factum, qvod locabile eſt, eſt locatio, ſed aliud eſt, ſi promittatur libere, aut detur remuneratio ſeu honorarium, qvod ex gratitudine remunerandi animo datur, nam id non reſpuit mandatum. *Bachov. d. th. 1.* Sic- 3.
ut enim donatio, qvæ per aliam donationem remuneratoriam non deſinit eſſe donatio, per *L. Aqvilius Regulus. ff. de Donat.* ita nec Mandatum. Imo licet ab initio de certo ſ[illegible]latio conventum non ſit, ſi laborioſum tamen factum, licet locari ſolitum, de ſalario tamen agi poteſt, per *l. 7. h. t. Molina diſp 548. Diez. de Mena. lib. 1. qv. 8. art. 1. num. 16. Menoch. conſ. 228. num. 20. Aug. Barb. ad l. 1. C h. t. Vid. omnino Franzk. hoc tit. acutè diſtingvens num 27. & ſeqq. Dn. Struv. th. 8. Wiſſenbach. th. 16.*

Ad §. 2. Qvamvis Mandata regulariter 4.
non præſumantur, ſed probanda ſint per tradita *Mant. l. 7. tit. 4. Menoch. lib. 2. præſumt. 33 Maſcard. concluſ. 1007.* Interdum tamen præſumuntur, non tantum ex ſcientia & patientia, ut hic *l. 18. h. t.* Sed etiam poteſt præſumi ex vinculo perſonarum, ex lapſu temporis, ex verbis enunciativis, ex traditione inſtrumentorum, clavium, ſigilli &c. *Menoch. l. 6. præſ. 99. n. 18. & d. l. Mantica d. l. 7. tit. 5. Maſc. d. l. Hondedeus tom. 2. conſult. 39. & 87.*

Ad §. 3. Rei turpis nullum eſt man- 5.
datum, ſcilicet ut inter Mandantem & Mandata-

datarium detur actio ad intereſſe, vel ad in-
demnitatem. *Franzk h. t n 17.* Non igitur
mandatarius agere poteſt contra Mandan-
tem de indemnitare. *P. Greg Tholoſ. lib. 27.*
Syntagm. c. 5 n 12 Klock. vol. 2 conſ 59 n 29. Nec
poteſt Mandatarius repetere, ſi qvid pœnæ
nomine præſtitit *Mozius tr. de rebus qvæ man-*
dari num. 12. Harprecht. in § 7. Inſt. h. t. n. 2. &
ſeq. Petr Gregor. Tholoſ. d l. 27. tit. 5. n. 18. Klock.
d. conſ. 59. nec denunciatio litis locum ha-
6\. bet. *Berlich. dec. 75 conf. Vivius dec. 394.* Sed
illi, in cujus præjudicium mandatum tendit,
omninò datur contra mandantem actio, *arg.*
l. 11. § 3. ff. de injur. Carpz. in pr. Crim. q. 4. n. 3.
Molina diſp. 550. num. 2. non qvidem tam ex
mandato, qvam ex delicto propter manda-
tum perpetrato. *Clarus §. fin qvæſt. 30. & 98.*
num 3. Farin. q. 7. n. 48. conf. L. Si mandavero.
7\. *22. § 2 h. t. Zœſ h. t n. 9.* Qvid ſi autem man-
daſſet alteri, ut Titium vulneraret, & is Ti-
tium occidit, an mandans poteſt affici pœ-
na ordinaria, qværitur. Et qvidem ſi tantum
percuti juſſiſſet, qvia facile fuit mandatario
percutere & non occidere, tunc non infli-
genda eſſet pœna mortis. *Decianus l. 9. c. 36.*
n 6. Carpz. pr. Crim. q. 4. n. 17. Sed ſi qvæſtio
proponatur de vulnerationis mandato, affir-
manda qvæſtio, qvia mandatario facile non
fuit tenere modum, qvin mors facile ſeqvi
poſſit, nec fuiſſet in poteſtate mandatarii, ac-
curatè obſervare fines mandati. *Clarus q. 89 n.*
5. Decianus d l. n t. & qvos refert *Carpz. d. l. n. 21.*
Molina diſp 550. n 7. Farin. q 135 n. 17. Bach. ad Tr.
d. 27. th. 3. lit. G.

8\. *Ad §. 4.* Si qvis id, qvod ſua non intere-
rat, mandavit alteri, invicem mandati actio.
Sed qvid ſi ſcripſerim literas non ad eum, cui
mandatum volui, ſed ad eum, cui conſultum
volui, & juſſerim, ut ſuo nomine roget cre-
ditorem, ut mutuo numeret pecuniam, eiq;
promittat ſolutionem ex bonorum certo-
rum reditibus, hoc ipſo mandare videor,
qvia is, ad qvem ſcribo; nuntius qvaſi eſt, per
9\. *L. 1. § 1. d t. Dn. Mev p. 4 dec. 186* Ex hoc § colli-
gitur, ſi tutor pupilli cauſâ alteri mandet, ut
pecuniam pupillo credat, hoc caſu non tan-
tum pupillus tenetur, ſed ipſe tutor, nam ſi
nomine pupilli mutuum accipiat, non qvi-
dem tenetur tutor, qvia nemini mandavit,
ut mutuum daret.

10\. *Ad §. 5.* Hic §. temperamentum conti-
net *Paragraphi tua tantum Inſt.* h. t. nam cer-
tum eſt, ſi qvid tibi tui tantum cauſa man-
dem, non eſſe mandatum, ſed conſilium, ex
conſilio autem nulla actio. Sed hic limi-
tatur, niſi aliàs non fuiſſes facturus. Qvod
intelligit *Franzk.* ſi reluctantem multijugis
perſvaſionibus qvaſi urſerim, nam hoc ter-
minos conſilii excedit. *Bachov. th. 5. in fine.*
Peck. in c. nullus 62. de Reg. Jur. L. 6. num. 7. Sed

ductum tamen eſt, ſi bona fide qvid tibi per- 11.
ſvaſerim, ut ex mandato hoc mandati actio-
ne tenear, ſcilicet ſi id non ſit prohi[illegible]tum,
nam in delictis in dubio delinqvens non
præſumitur facturus ſine conſilio. *Covar. in*
Clem. ſi furioſus p. 2. § 1. num. 1. & in c. pecca-
tum. p. 2. § 12. num. 1. Clarus q 8 Mol. d 549 n.
3. & ſeq.

Ad § 6. Dedi mille thaleros in hunc fi- 12.
nem, ut tuo periculo fœnerares & mi[illegible]
res 50. thaleros annuos, ſi plus conſeq[illegible]
ſis, tuum erit lucrum, qværitur, an hoc m[illegible]
datum? Neg. Sed eſt mutuum. Qv[illegible] ſi [illegible]
rò dedi adminiſtrationem bonorum gene-
ralem, & ſimile pactum circa pecuniam nu- 13.
merandam addam, tunc actio Mand[illegible]
lige, ſi à mutuo incipiat contractus, lice[illegible]
Mandatum incidat, eſſe tamen con[illegible]ctum
mutui, ſecus ſi à mandato, poſtea [illegible]utuu[illegible]
Car. Molinaus de contr. uſurar. num [illegible]48. &
ſeq. in fin.

Ad §. ult. Notanda hic regula ex [illegible] 14
liditate ſua neminem adqvirere actiore[illegible].
Dn. Mev p. 3. dec. 124 n. 6.

Ad L. Salarium. 7.

SUMMARIUM.

An ſalarium promiſſum a Procuratore peti po[illegible]

SAlarium Procuratori promiſſum extra or-
dinem peti poteſt, modo non ſit palmari-
um in futurum eventum victoriæ promiſſum.
De prima parte vid. ſuperius dicta *ad l. 6. pr.*
De palmario vid. *tract. meum de ceſſ act. c. 2.*
n. 48. & ſeq.

Ad L. Si Procuratorem. 8. pr.

SUMMARIA.

QUa actione repetam inſtrumenta, quæ depo-
ſui apud te, cui mandari actionem contra
Titium? n. 1. & 2.

Qvi mandatum habet ad negotia judicialia, an
alium ſubſtituere poſſit 3.

Si procuratori data eſt facultas ſubſtituendi, a[illegible]
tum ſubſtitutus alium ſubſtituere p[illegible] 6

An morte ſubſtituentis ſubſtitutus pot[illegible]ſtas expi-
ret? 7.

Mandati directa actio non datur, cum manda-
toris nihil intereſt. 9.

An detur, quando inſtrumenta à mandatario
non ſunt reddita? 10. & 11.

An interſit mea, ſi Tertii tantum gratia manda-
vera? 12. & 13.

Quatenus fidejuſſores omittentes opponere ex-
ceptionem, habeant act. mandat[illegible] 14.

An, ſi fidejuſſor ſolverit ex bonis de[illegible]toris, igno-
rans ſolutionem à debitore eſſe factam, habe-
at act. mandati? 15. & 16.

Cum fidejuſſor bona debitoris penes ſe habet, non
poteſt opponere exceptionem excuſſionis. 17.

Contra tutorem bona pupilli penes ſe habentem
executio fieri poteſt. 18.

Man-

1. MAndavi tibi actionem contra Titium, &
ideò depoſui apud te documenta, ut iis, u-
teriis, qværitur, qva actione documenta illa
repetere poſſim? Videtur actione depoſiti, ſed
negatur, qvia principium contractus fuit Man-
2. darum. Collige, io qvovis contractu princi-
pium eſſe attendendum, & ex eo de natura con-
tractus judicandum, *Wammes. conſ. 1. cent. 4. n. 2.*
vide ſupra not. L. 12. ad SC. Maced. & Barb. locupl.
l. 9. cap 61. axiom. 310.

3. *Ad* §. 3. Qui mandatum habet ad nego-
tia extrajudicialia, poteſt alium ſubſtituere,
modo ſupparem conſtituat. *Wiſſenbach. d. d. 32.*
th. 15. licet ſecus de mandato judiciali ad agen-
dum, ubi demum poſt litem conteſtatam ſub-
ſtitutio fieri poteſt, ubi a'ibi dictum, niſi eſſet
conſtitutus procurator in rem ſuam. *L. illam*
33. C. de Procur. c. 1. §. pen. de procur. l. 6. vel ni-
ſi ſubſtituendi poteſtas procuratori data. *c. 1. §.*
pen & c. 3. de proc. l. 6. Hill in Donell. d. l. 18. c. 12.
lit. S. qvia hic non ex ſua perſona, ſed man-
4. dantis ſubſtituit. Et ſubſtitutus cavet de rato
non in perſonam ſubſtituentis, ſed Domini. Et
mortuo ſubſtituente, & ſi re integra, non expi-
rat ſubſtitutio, principali Domino ſuperſtite.
Sich. ad l. 11. num. 4. & 5. C. de procur Hill. ad Do-
5. *nell. d. l.* Sed ſi procuratori data facultas ſubſti-
tuendi, an etiam ſubſtitutus alium ſubſtituere
poteſt? Negatur, nam poteſt eſſe certus de
ſubſtituentis dexteritate, non etiam de ſubſti-
tuendi qvalitate. *Carpz. p. 3. dec. 297.* Et hanc
differentiam tradunt Dd. allegati a *Trentacinq.*
lib. 2. de Proc. Reſol. 3. num. 25. Dn. Mevius p.
5. dec. 177. num. 4. Hill. lib. 18. cap. 12. lit. S. Quod
6. limitat *Trentac. num. 29.* niſi appareat, id in
mandato contineri, qvod alii qvis mandaturus
non eſſet. *Mevius d. l.* & ita eſſet electa indu-
ſtria perſonæ, qvod ex gravitate negotii, vel ex
Mandati, vel ex forma negotii indeterminata
præſumitur, vel ſecus. *vid. Menoch. lib. 2. præ-*
ſumt. 38. Berlich. p 2. dec. 274. num. 3. conſ. Dn.
Struvius th. 4. Zaſ. num. 6. Carpzovius de proc.
7. *tit. 5. art. 5. num. 6.* Subſtituti autem poteſtas
expirat, ſi ſubſtituens re adhuc integra moria-
tur, ſi jure proprio ſubſtituat, non ſi ex ſpeciali
permiſſu Domini, nam tunc ſubſtituti poteſtas
non expirat morte ſubſtituentis, ſed morte con-
ſtituentis. *Berlich. d. dec. 274. n. 10. & ſeq.* pro
ſubſtituto tamen ſubſtituens obligatur. *Berlich.*
d. l. num. 23.

8. *Ad* §. 5. Agit Mandator contra manda-
tarium, ut etiam actiones per expeditionem
mandati adqviſitas ipſi cedat *hic & l. 43. & 45.*
h. t. Franzk. h. t. n. 83. Struv. th. 10. caſus exceptos
vide apud *Lenzium de Ceſſ. act. cap. 7. membro 13.*
de qvo ſupra in tit. de procur.

9. *Ad* §. 6. Mandati directa actio com-
petit Mandatori ad intereſſe, ergo ſi nihil
interſit, non datur hæc actio. *Tiraq. in tr. ceſ-*
ſante cauſa p. 1. num. 23. Dd ideo qvi documen- 10.
ta mihi tradidit ad exigendum debitum, ſi non
exegerim, debet articulare & probare, ſe pe-
cuniam creditam à debitore accipere non po-
tuiſſe, idqve inde ſolum fieri, qvod chirogra-
phum ejus non acceperit, *Mev. p. 4. dec. 111.* E- 11.
lidetur actio hæc, ſi aliud damnum ſubortum
probetur, v. gr. ex innopia debitoris vel con-
veniendi difficultate. *Mev. d. dec. 111.* Sed quod
intereſſe meum eſt, ſi tertii tantum gratia man- 12.
vero? Reſpondeo ſi non aliud, tamen hoc,
qvod tertio negotiorum geſt. actione tenear.
Bach. d. diſp. 27. th. 7. lit. A. Dn. Franzk. h. t. n.
52. Dn. Struvius h. t. th. 8. Ex mandato non
rectè impleto, etiam tertio ob ſuum inter- 13.
eſſe actionem dari, tradit *Carpzovius p. 2.*
Juriſpr. conſt. 40. def. 12. conſ. Klock. vol. 2. conſ
50. n. 6.

Ad §. 7. & 8. Fidejuſſores ommitten-
tes oppone reexceptionem, ſi ſciverunt, non 14.
habent actionem Mandati, ſed ſi ignoraverint,
ignorantia excuſat; idem eſt, ſi non appella-
verint condemnati, niſi innopia impediti, vel
niſi Principali renunciaverint. *Alex. ad l. 2. §. ex*
his num. 5. ff. de V. O. Carol. Molin. in tr. de Div.
& individ. p. 2. num. 167. Guido Papa in rep. l. 4.
§. Cato num. 46. de V. O. Bened. de Capra reg. 65.
num. 22. unde ex hoc § probant, paupertatem
eſſe juſtam cauſam reſtitutionis in integrum *ut*
ex h. §. probat Sfortia Oddus in tract. de Reſtit. q.
9. 11. art. 9. Sic fidejuſſor ſolvens uſuras inde-
bitas non repetit. *Hering. de Fidej. c. 27. membr.*
2. num. 86. Sed ſi fidejuſſor ignorans ſolutio-
nem factam à debitore, ſolverit ex bonis debi-
toris, non tenetur mandati, per *h. §. 7.* Unde col- 15.
ligunt, fidejuſſorem ſolvere poſſe ex bonis debi
toris. *Dn. Mevius p. 1. dec. 117. num. 5. Gomez. t.*
2. reſol. c. 13. num. 20. in fine. Manz. de fidejuſſ. c.
11. num. 6. qvod tamen ita intelligit *Molinæus in* 16.
tr. div. & indiv. d. l. ſi dedit bona ſua admini-
ſtranda fidejuſſori, & roget ut pro ſe fidejubeat,
nam tunc vel expreſſe vel tacitè videtur mandaſ-
ſe, ut ex his bonis ipſi datis ſolverit. *Molinæus*
de tr. p. 2. num. 197. & ſeq. & ſic verum, quem
malo ſeqvi, qvam *Alciatum in rep. l. 4. §. Cato.*
num. 136. de V. O. conf. Marianus Socinus in d. §. 17.
Cato num. 173. & 175. Colligunt etiam, fide-
juſſorem non poſſe obtendere beneficium ex-
cuſſionis, ſi res debitoris penes ſe habeat ex qvi-
bus ſolvere poteſt. *Caroc. de Excuſſ. p. 1. q. 68.* un- 18.
de probat *Dn. Mev. p. 1. dec. 227. n. 5.* poſſe execu-
tionem ſententiæ latæ contra pupillum etiam in
bona tutoris fieri, ſi tutor bona pupilli habeat
& ſolvere nolit.

Ad *L.* De tuo. 9.

SUMMARIUM.

Mandatarius an teneatur cavere de evictione?

Qui

QUi vendit rem, non teoetur cavere de e-
victione, qvia non ſuo nomine veodit,
ſed ſuper facto ſuo tenetur cavere, qvod v. gr.
non pignoraverit, ſicut etiam venditor hæredi-
tatis de ſuo facto renetur cavere, qvod ipſe non
oppigneraverit bæreditariam rem. *l. 2. ff. de ba-
red. vend. Cujac. 1. p. 1234. vide allegata ad d. le-
gem. 2.*

ad *L.* Idemqve. 10. pr.

SUMMARIA.

AD quam diligentiam mandatarius teneatnr? n. 1. & 2.

Procurator de mea pecunia poſt moram uſuras ſolvit. 3.

Idem uſuras reſtituere debet, ſi aliis fænori dedit meam pecuniam. 4. 5. & 6.

An mandatarius abſolvatur, ſi de mea pecunia conſvetas uſuras ſolvit? 7. & 8.

An mandatarius bodiè poſt litem conteſt. tantum uſuras ſolvat? 9.

An idem de uſuris uſuras praſtet? 10.

An, qvi meam pecuniam ſub uſuris qvincuncibus credere juſſus, ſub beſſalibus credidit, de reliqvo mandati teneâtur? 11. & 12.

Qvales expenſas mandatarius contrariâ actione repetat? 13.

An ſi fidej. exceptionem perſonalem ſibi ſoli competentem omiſit, regreſſum contra principalem babeat? 14.

Quid ſi dijuſſori faciendum, ſi Principalis exceptionem ſibi ſoli compeeentem babeat? 15. & 16.

Caſus, qvo perſonalis exceptio fidejuſſori competit. 17.

An fidejuſſor, cui magna pars debiti remiſſa eſt à creditore, totam ſummam repetet â debitore? 18. 19. & 20.

An fidejuſſor, pro qvo alius, donaturus ipſi, ſolvit, actionem babeat? 21.

MAndatarius officio ſuo abundè feciſſe vi-
1. detur, ſi præſtat bonam fidem; ex qvo
nonoulli inferunt, ſummam diligentiam noo
eſſe præſtandam. Reſp. *Wiſſenbach d. 32. th. 14.*
imò hoc exigere bonam fidem, ut exactam di-
ligeotiam præſtet. *conf. Crrpzovius p. 2. conſt.
20. def. 11. Habnius ad Weſ. b. t. num. 10. & Dd.
communiter.* Ipſam rem qvod attinet, ſemper
2. ioiqva mihi viſa fuit illa ſententia, qvod, qvi
alterius rogatu qvid ſuſcepit gerendum, cul-
pam etiam levisſimam tenentur præſtare, cum
nihil utilitatis propriæ cauſa faciat, ſed tantum
in utilitatem amici; ideoqve diſtinctionem in-
ter negotia commiſſa admiſi, *ad l. 13. C. b. t.* Si
præſertim invitus, cum alius non eſſet ſuſceptu-
rus, ſuſceperim: & qvis tandem commisſio-
oem aliqvam ſuſciperet? præſertim hoc tempo-
re, ubi refrixit charitas? & qvis ſe periculo iſti
facilè expooeret?

Ad §. 3. Plurima in *b.* §. dicuntur,
3. 1. qvod procurator habens pecuniam meam,
poſt moram in uſuras teneatur. 2. Si pecuni- 4.
am meam fœnori dedit, & uſuram accepit,
debeat uſuram illam reſtituere, licet non juſſe-
rim; Unde probabilis redditur ſententia eo- 5.
rum, qvi ſtatuunt, qvando dedi mandatum
rem vendendi 80. thaleris, & mandatarius ven-
diderit pluris, v. gr. 90. thaleris, qvod 10, a-
bundantes mihi teoeatur reſtituere, qvia non
debet de alieno lucrum ſentire. *Salgado in L. x.
byr. p. 2. cap. 20. num. 4. Franzkius ad b. t. num.* 6.
83. Lauterbach ad b. t. §. 2. th. 4. Et qvod
creditores procuratoris non debeant ſibi arro-
gare hoc lucrum contra creditores Domini, ni-
ſi procurator exactas pecunias ſine mandatu Do-
mini, ſuo nomine ſuoqve periculo alii credide-
rit. *Salg. d. l. num. 24.* (3.) dicitur, qvod Man-
datarius abſolvatur ſi pecuniam in ſuos uſus
converterit, & conſvetas uſuras ſolvat, cui
videtur obſtare *l. 28 ſupr. de neg. geſt.* Sed vi-
detur differentia conſtituenda inter negotio- 7.
rum geſtorem & Mandatarium, nam ille ſpon-
te, hic rogatus acceſſit. Alii variè. *vid. Bach.
in prima parte Pandect. tit. de Neg. geſt. cap. 5. in
fine. Pac. Cent. 2 qv. 65. Treutl. diſp. 10. th. 4. lit.
8.* Sed qvicqvid ſit, iniqvum putarem, cen- 8.
teſimas uſuras exigere, nam non nocet domi-
mino, ſi ad tempus mandatarius vel negotio-
rum geſtor ad pecunias domini io ſuum uſum
vertat, poſteà cum ſolido fœnore reſtituturus,
Puto qvæſtores pecunias publicas interdum in
ſuos uſus interim ſæpe convertere, qvos juſto
tempore, cum reddenda ratio, etiam ſine
fœnore reddunt. Id vero non concedo, qvod 9.
Grunwegen ad §. 3. ootat, hodie uſuras uon
niſi à lite conteſtata deberi, nam ſi in mora
ſit mandatarius, vel negotiorum geſtor, vel
reliqvator, etiam in uſuras condemnari po-
reſt & ſolet. Demum (4.) dicitur, Manda- 10.
tarium de uſuris acceptis, uſuras præſtare debe-
re, qvia apud eum uſuræ acceptæ ſortis inſtar
ſunt, ideoqve de his uſuris poſt moram etiam
uſuras ſolvet. *confer. notata ad l. 28. C. b. t. & ad
l. 26. §. 1. ſuprà de condict. indeb. & ad l. 12. §. 6.
infrà. qvi potiores in pign.*

Ad §. 8. Quicqvid Mandatarius ex 11.
mandato, imo etiam præter mandatum ex Ad-
miniſtratione tamen commiſſi negotii, acce-
pit, reſtituere jubetur mandatori per actio-
nem directam. *bic & l. 41. b. t. Frauzk. num.
83.* V. gr. mandavi, ut ſub qvincuncibus uſu- 12.
ris meam pecuniam Hamburgi exſolvendam
mercatori idoneo crederes, ſed ſub beſſalibus
crediditi, an lucrum 3. thal. ad te pertinet?
Negatur, & continetur hic inſignis limitatio, ni-
ſi ſuo periculo erediderit procurator, ex qvo li-
mitatio illa, qvam §. 3. ex *Salgado l. 2. c. 20. n. 24.*
adduxi, probatur.

Ad §. 3. Contraria mandati actio da-
tur Mandatario ad recuperandas expeoſas,

qvas

qvas in re fecit, etiam qvando proficiſci debuit,
ubi volunt tamen, deducendas eſſe eàs, qvas
Mandatarius probabiliter domi erat facturus
*Mozius de Natura Mandati in 25. Molin. diſp.
549. n. 3.* Sicut in ſocietate tradit *Card. Man-
tica de tac. & amb. convent. l. 6. tit. 19. n. 40.*
Nam mandatarius id tantum recuperat, qvod
ſibi abeſt patrimonio. *P. Barboſa ad l. Si mora.
10. n. 97. ff. Soluto matrim.*
14. *Ad §. pen.* Fidejuſſor ſi omiſit exceptio-
nem perſonalem, qva ipſe ſolus uti potuit, non
principalis debitor, non habet regreſſum, ſi
ſciens omiſit, modo honeſtè & ſine verecun-
dia illa uti potuit; nam ſi exceptio ipſius perſo-
næ non conveniret, excuſatur, ſi ſuo pudori pe-
15. percit. Sed ſi reus principalis perſonalem ex-
ceptionem habet, & fidejuſſor conventus uti
non poſſit, poteſt petere, ut judicium in eum
principalem transferatur, hoc niſi faciat, exce-
ptio doli opponi poteſt actioni mandati, niſi
denunciandi facultatem non habuerit. Ita
hic inſignis cautela commendatur poſt alios à
*Johan. Gutierez. de juramento confirm. p. 3. c.
16 15. n. 16. Dn. Mev. p. 2. dec. 289. n. 6. & ſ. conf.
Roderic. de cenſibus l. 2. q. 9. n. 22.* Sed in pri-
mo videtur diſſentire *Dn. Mev. d. l. n. 1. & 2.*
17. Sed aliter *Gothofredus ex Cujacio*, qvem ſe-
qvor, ut ſciens ſibi tantum competentem exce-
ptionem honeſtam tamen non habeat regres-
ſum. Hic eſt caſus, qvo perſonalis exceptio
debitoris etiam fidejuſſori, qvando ſcilicet
principalis in judicium, in qvo fidejuſſor con-
venitur, venit, & opponit exceptionem in per-
ſona ſua, aut procuratorio nomine: illud ſi ju-
dicium in ſe transferri petat; procuratorio no-
mine, ſi pro ſuo intereſſe fidejuſſoris vices ge-
rat. *Petr. Barboſa ad l. maritum 13. ff. ſol. ma-
tr. n. 84.* Et hanc cautelam commendat hîc
*Bart. & Faber. ac Angel. in §. 1. Inſt. de fidej.
Guttierez. de juram. confirm. Rodericus de cen-
ſibus l. 2. q. 9. n. 22. Zæſ. ad tit. de Except. in Di-
geſtis n. 23. & ſeq. Pinell. ad l. 2. Reſc. vend. p. 2.
c. 3. n. 44.*
18. *Ad §. ult. & l. 12. pr.* Fidejuſſor pro me
ſolvit creditori, ſed parum, reliqvum remiſit
Creditor, qværitur, an fidejuſſor totam ſum-
mam, & ſic etiam partem remiſſam à me pe-
tere poſſit? Diſtingvitur hoc inter Donationem
remuneratoriam, cui Donatio mortis cauſa
& legatum æqviparatur, & inter donationem
ſimplicem & inter vivos. Illo caſu poterit
petere totum fidejuſſor, qvia ipſi ob ſervitia
præſtita aliqvid abeſt; ſed hoc caſu non. *conf.
Dn. Mev. p. 3. dec. 342. Coll. Arg. tit. de Manda-
19. to th. 39. n. 8.* Collige etiam Donationem mor-
20. tis cauſa præſumi remuneratoriam. Collige,
qvando fidejuſſor non per ſolutionem rea-
lem ſe liberavit, nec ob ſervitia præſtita libe-
ratus, non poteſt agere contra fidejuſſorem
aut debitorem. *Pinell. de bon. mat. p. 3. l. 1. n. 61.
p. 376. Manz. de fidej. c. 10. n. 32.* Si etiam per
confuſionem tollatur fide juſſio, datur actio
mandati. *L. 11. h. t.* Si ſolvero pro fidejuſſore, 21.
ipſi donaturus, hic habet fidejuſſor actionem
Mandati. *d. l. 32. §. 1.* ſed in gratiam filiifam.
qvi fidejuſſit, patri non datur actio mandati.
§. 2. d. l. 12. de qvo agit *Jaſon. in l. ſi qvis pro
emtore. n. 389. ff. de Uſucap.* Ubi ex §. 2. col- 22.
ligit regulam, qvod duæ fictiones circa unum
& idem non poſſint concurrere, qvam regu-
lam multis declarationibus illuſtrat *Tiraq. in
tr. de Conſtit. poſſ. ampl. 26. n. 8. & ſeqq. conf. et-
iam de l. 12. §. 2. & 3. Crotus in rep. d. l. ſi is qvi
pro emtore n. 216. vol. 5.*

Ad L. Si verò 17. §. 8.

SUMMARIA.

Caſus, ubi donatio præſumitur. n. 1.
*An qvi adoleſcentis luxurioſi rogatu pro
meretrice fidejuſſit, actionem habeat contra
adoleſcentem? 2.*
An, ſi mandet, ut meretrici credam? 3.
An qvi ſcienter prodigo credit, repetat? 4.
*An ex commendatione hominis obligatio oriatur?
5. & 7.*
Qvid inter mercatores hoc caſu. 6.
An qvis obligetur ex verbis, Er woll darob ſeyn/
daß er ſoll bezahlt werden? 8.
*An actio detur mandatario, qui mandatum re-
vocatum explevit? 9.*
*Caſus mandati, qvod poſt mortem expediendum
eſt. 10.*
*An mandatarius agere poſſit, antequam exequa-
tur mandatum? 11.*

UNa donatio præcedens, alter actus ex alte- 1.
ra parte, poteſt præſumi, qvod ſit donatio.
Et hic eſt caſus ſpecialis, qvo donatio præſumi-
tur. *P. Barb. in l. qva dotis n. 53 ff. ſoluto matr.*
ubi pluribus hunc §. explicat. Et Donatio
præſumitur, ob bene merita præcedentia, ſi ea
probata, *Menoch. de arb. jud. qvaſt. caſu 88.
num. 53. Maſc. de probat. concl. 560. n. 10.* qvod
explicat *Tiraq. ad l. ſi unqvam in verb. donatio-
ne largitus n. 80. de Rev. donat.* ſi donatio præ-
ſumta remuneratio priori æqvivaleat, ſed ra-
tione exceſſus eſt pura donatio.
Ad §. 9. Uſuræ hic veniunt non tantum
ex mora, ſed qvando mandatarii intereſſe vi-
detur, qvod hic exemplis declaratur, qvæ plu-
ra ſunt.
Ad §. 11. Adoleſcens luxurioſus ro- 2.
gat me, ut pro meretrice fidejubeam, an ha-
beo actionem mandati contra adoleſcen-
tem? Neg. qvia idem eſt, ac ſi perdituro pe-
cuniam ſciens credam; Idem ſi mandet, ut 3.
meretrici credam, qvia hoc mandatum eſt
adverſus bonam fidem. *Zaſ. n. 9. Gadd. de ſti-
pul. c. 5. concl. 5. n. 29. Hering. de fidej. c. 25. n. 72.*
Et ideò ſi prodigo nondum declarato qvid 4.

credat, ſciens illum conſumturum, noo poteſt repetere, ut per hunc §. tradit *Ripa ad L. ii cui. 6. n. 4. & 11. ff. de verb. oblig. Caldas ad L. Curatorem habene: in verbis (non abſimilis) n. 7. C. de Reſtit. minorum.* licet ootoriè prodigus. *Stephanus Fagundez. de Juſtitia & Jure lib. 1. c. 11. num. 14.*

5. *Ad §. 12.* Ex commendatione Homiois
noo ſeqvitur mandatum, ut ei credatur, & ita
exea nulla naſcitur obligatio. *Mantica de tac. & amb. convent. l. 7. tit. 3. n. 12. Carpz. deciſ. 126. Finckelth. obſ. 16.* niſi commendaoo fiat
doloſè, vel eo fine ut credatur, vel certum con-
6. tractum certamqve perſonam reſpiciat. Sed
ioter mercatores Jure Lubecenſi commendatio obligat *l. 3. tit. 10. art. un.* qvod inter Mercatores communiter etiam alibi ita obſervatur *Koppen dec. 36. num. 9. Carpz. p. 2. c. 18. def. 24. & conſt. 20. def. 10. Marqvard. de Jure Commerc. p. 2. c. 11. n. 69.* Et ita reſponſum in Facult. *menſ. Aug. anno 1659. Gomez. tom. 2. Reſol. c. 13. n. 5. Mant. de convent. lib. 7. c. 3. n. 12. Stracha de Decoct. p. 2. partis ult. n. 35. Marqvardus de Jure commerc. l. 2. c. 11. n. 6. Hering. de fidejuſſ. c. 27. p. 1. n. 28. Chriſtin. dec. 111. n. 11. & ſeqq. vol. 1. & dec. 34. n. 6. vol. 3. Finckelth. obſ. 16. Bær. dec. 282. n. 2. Rota Gen. dec. 70. Wiſſenb. b. t. th. 3.* Et in L. 4. §. *ult. de fidejuſſ. tut.* eſt ſpecialis
7. caſus. Sane ſi aliter rem ſe habere ſciat commeodator, maximè ſi io commodum ſuum hoc faciat, actiooe doli teoetur. *l. 7. §. 10. & l. 8. ff. de dolo. Dn. Mev. d. art. un. n. 21. Carpz. p. 2.*
8. *dec. 126. n. 11.* Sic etiam ſi commendans qvid ſe
facturum promittat, omnino tenetur, v. gr. Er wolle drob ſeyn daß er ſolle bezahlt werden *L. ult. ibi, niſi ſpecialiter. C. qvod cum eo Carpz. d. dec. 126. Finckelthaus d. obſ. 16. n. 6.*

9. *Ad §. 15.* Mandatum ſi dedero, licet revocaverim, & ioterim ille expleat mandatum, datur illi maodati actio. *Dn. Franzk. n. 95.* Sed excipitur maodatum matrimonii coo-trahendi, per *c. ult. de procur. l. 6. Zaſ. h. t. num. 27.*

Ad §. fin. Duo diſcimus ex hoc §. 1. dari
10. mandatum poſſe, qvod poſt mortem mandantis demum expediendum. *Dn. Struv. d. th. 14. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 4. th. fin. Bach. in Tr. d. d. 27. th. 6. lit. C. Franzk. ad h. t. n. 102.* Idem ſi mandatu meo poſt mortem meam ſtipulatus ſis. *l. ult. de ſol. Bach. th. 6. lit. C. Trent. d. l. n. 6. Stracha de Mand. n. 49. Tuſcus concl. 65.*
11. *lit. M.* Deinde ſi noo aliud conventum, poſſe maodatarium, anteqvam expediat negotium, agere actione mandati contraria, ut ſibi expenſæ neceſſariæ præſtentur. *Franzk. hic n. 9. Molina d. 549. n. 7.*

ad L. Qvi patiatur. 18.

SUMMARIA.

Caſus ubi mandatum tacitè contrahitur. n. 1. 2. & 4.

An patientia in ſui præjudicium operetur conſenſum? 5. 6. & 7.

Mandatum etiam tacitè contrahitur, v. gr. 1.
ſi qvis patiatur alium pro ſe fidejubere,
qvia hic de commodo ejus agitur, & qvi tacet, dum qvid in commodum ſuum fit, videtur conſentire. *Maſc. concl. 1007. n. 38. Tuſchus concl. 31. lit. M. & ſeqq. Mant. lib. 7. tit. 5. Barboſ. in L. qva Dotis. 34. n. 153. ff. ſol. matr. Menoch. l. 6. præſ. 99. n. 18. Hering. de fidej. c. 7. n. 32. & ſeqq. Matthæſ. in l. 1. n. 20. & ſeq. C. de ſent. & interloc.* Si ſi qvis rem commuoem vel meam 2.
vendat, ſi pretium recipiam, ratam habeo venditionem, & ſic mandavi. *l. 12. ff. de evict. Dn.*
Struv. d. Ex 22. th. 2. Sic acceptatione lite- 3.
tarum contrahitur maodatum procuratorium *L. 65. de proc. Clem. 1. de procur.* quod tamen univerſale eſſe non videtur *Franzkio hic. n. 15. conf. Wiſſenb. d. 32. th. 2.* Sic qvi ſciens pati- 4.
tur alium ſuo oomine in judicio contendere, videtur mandaſſe, & acta rata habere tenetur. *hil & l. 6. §. 2. Trentacinq. l. 2. tit. de procur. reſol. 11. Menoch. l. 2 præſumt. 33. n. 7. & Dn. Mev.*
p. 2. dec. 159. Aliàs patientia in ſui præjudicium 5.
noo operatur conſeoſum, ut ſi appellatus contra ſententiam appellaotem io ſuo qvid facere patiatur, nam ex eo non præſumitur renunciatio appellationis. *Dn. Mev. p. 2. dec. 178.* Li- 6.
mitat hanc regulam *Zuchardus in Rubr. C. de pactis. n. 39. 51. & 54.* ſcilicet ſi in ſolum commodum tacentis noo verò io incommodum reſpiciat. *conf. Alciatus ad Rubr. de Verb. Obl. n. 6.* Sic ut ex ſileotio patieotia & tacitum maodatum colligatur, neceſſe eſſe putat *Pinellus*, ut accedat aliqvod patieotis factum, ut hic acce-
ptio pecuniæ. *Pinellus ad l. 2. C. de Reſc. vend. p.* 7.
2. c. 1. n. 19. conferri poteſt etiam *Bolognett. de V. Obl. c. 10. n. 10.*

ad L. Cum mandatu. 21.

Fidejuſſori, qvi ſolvit, competit actio contra mandantem, etiamſi pro alio fidejuſſerit. *v. not. ad l. 40.*

Ad L. Si mandavero. 22. pr.

SUMMARIA.

Mandatarius, qvi fines mandati egreſſus eſt, qvam actionem habeat? n. 1.

Si fidejuſſor pro eo, qvi in diem obligatus eſt, ſolvat, qvando actionem habeat? 2.

An fidejuſſor poſſit petere, ut ſuo periculo principalis exigatur, qvam renunciatum ſit? 4.

An is, cujus bona publicata, mandare poſſit? 6.

Si dedi centum, ut alii dares, cui velles, & retinuiſti, an actio furti detur? 7.

An nun-

An nuncius,cui dedi pecuniam numeratam alii ſolvendam,qvam retinuit,furti actione teneatur ? 8.

An mandatarius negotium ſuſceptum preciſè implere debeat ? 9.

1. SI mandatarius fines Mandati egreſſus fuerit, v, gr. ſi 20. thal. eqvum emere rogatus 40. thaleris emerit, tenetur qvidem actione mandati mandanti,ſed non datur ipſi actio contraria ratione exceſſus,adverſus Mandantem , ne qvidem negotiorum geſtorum actio. Qvia tacita prohibitio,qvæ in Mandato reſtricto deprehenditur , naturalem & civilem obligationem impedit,arg. *l. fin. C. de Neg. Geſt. Habn. ad Weſ. h. t. Bach. ad Tr. vol. 1. d. 27. th. 7. lit. H. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 3.* Sed Mandatarius habet ex æqvitate Jus retentionis in re pluris emta,donec totum juſtum pretium ſolvatur,ne mandans cum alterius jactura locupletur. *Mantica de tac. & amb. convent. l. 7. t. 15. n. 21.*

2. *Ad* §. 1. Si pro me in diem obligato fidejuſſeris & ante diem ſolveris , non datur tibi actio mandati,niſi adveniente die ; unde probant,futura non pertinere ad officium judicis per hunc § *& l. 1. de Uſuris Marcus Mantua ſing. 242.*

3. *Ad* §. 2. Si debitor meus ſuo periculo ſuum mihi delegavit debitorem , & fidejuſſor petiiſſet,ut ſuo periculo conveniretur debitor principalis,utroq; caſu creditor ſuum & alienum negotium gerit. Hic notant Dd. poſſe
4. fidejuſſorem petere,ut ſuo periculo principalis excutiatur,etiamſi renunciatum ſit. *vid. Hering. de fidej. c. 27. p. 1. n. 196. & c. 30. n. 61. Marſil. in Rubr. de fidejuſſ. n. 65.* Sed id qvomodo ex textu probetur non video *rogatum* lego, *compulſum* non lego. Si tamen iſta cautela concedatur,intelligenda eſſet ceteris paribus , ſi æq; facile excutiendus. Et non poſſet extendi ad eum caſum,ubi qvis ſuum debitorem invito creditori , cui cum meo creditore nullum negotium,vellet obtrudere *Reſp.* à nobis *Men-*
5. *ſe Majo 1659.* Melior fortè cautela , ſi convento fidejuſſore , ipſe principalis ſe offerat ad ſolvendum,modò intra ſpatium judicati dandum ſolvat. *Dn. Mev. p. 3. dec. 395.*

Ad §. 5. Is,cui bona publicata , mandare
6. poteſt. Qvod torſit ingenia Doctorum , unde collegerunt,deportatum , qvi tamen non habet communionem Juris Civilis , poſſe mandare,qvod aliis diſplicet , ideoq; alii ad eos caſus reſtrinxerunt,in qvibus ſine deportatione bona publicabantur. *Ludov. Gomez. in pr. Inſt. de act. n. 40. ad Jaſon. ad d. pr. n. 45. Fachin l. 9. c. 51. Ant. Matthai in criminal. ad tit. 18. libri 48. n. 12. Pacius cent. 4. q. 87. Hill. in Donell. l. 17. c. 4. lit. G. Bachov. in Tr. p. 1. d. 6. th. 6. lit. D. Wiſſenb. d. 32. th. 7. h. t. n. 7. Dn. Struv. th. 4.* qvamvis in publicatione bonorum non veniant futura,nec feuda &c. *vid. Decius conſ. 442. conf.* Loriott. *de Tranſact. axiom. 5.*

Ad §. 7. Dedi tibi centum , ut dares Titio,tu retinuiſti , datur mihi actio mandati & 7.
furti *hic & l. 52. §. 16. ff. de furtis & l. 7. C. eodem Carpz. in pract. crim. q. 85. n. 74. Farin. q. 168. n. 117.* Sed ſi dedi,ut alii dares,qvæ velles, vel qvibus velles,an datur utraq; actio ? Neg. Sed tantum Mandati,qvia nolui eam pecuniam retinere & poſſidere. Nam licet hoc caſu(cui voles)non poſſis teipſum eligere , non tamen propterea furtum erit,ut dicit *Farin. d. q. 168. n. 122.* Sed qvid ſi tibi nuncio dederim pecuni- 8.
am numeratam,& non obſignatam , ut Titio dares,tu non dediſti , an hoc caſu datur actio furti ? Negant hoc Dd. citati à *Farind. q. 168. n. 124.* qvi tamen ſubdubitat *n. ſeq.* ob hunc textum,ubi de certa qvantitate data dicitur , & apertè negat hanc limitationem *Carpz. d. l. n. 76.*

Ad §. *ult.* Mandatarios tenetur ſuſce- 9.
ptum negotium implere, licet ab initio meri ſui arbitrii. Niſi velit renunciare Re adhuc integra,ubi integrum eſt Domino , alteri dare mandatum *hic & l. ſi qvis 27. §. 2. h. t. & §. eo. Inſt. eod.* Sed videtur obſtare *l. 8. §. ult. cum l. ſeq. ſupr. de Procur.* Videtur diſtingvendum inter Procuratorem judicii & ad negocia ; qvando ergo mandans ex eo,qvod mandatarius negotium non geſſit,damnum ſenſit , habet actionem mandati,non verò ſi per ſe ipſum aut alium executus eſt. *Motin. diſp. 552. n. 5. Hering. de fidej. c. 20. §. 33. n. 14. & ſeqq.*

ad L. Inter cauſas. 26.

SUMAMRIA.

CAſus,ubi mandatum morte non finitur. n. 1. 3. & 4.

Ceſſio cedentis morte non finitur. 2.

Cur fidejuſſor poſſit repetere ſolutum creditori , ſi delegavit debitorem,licet minus idoneum? 6.

An mandatarius damna caſu fortuito data domino imputare poſſit? 7.

Duplici modo diſtinguitur. 8.

Rei æqvitate hoc caſu temperanda , præſertim ſi dominus ſcivit periculum. 9.

An,qvi mandavit mihi emere ſervum , qvem furem eſſe ſcivit.& mihi ſuratus eſt, mandati teneatur ? 10.

Qvid ſi mandatarii culpa furtum factum ? 11.

A ſuperiore damnum ſarciendum eſt ei, qvi ipſius mandatu repreſſalias exercuit. 12.

MOrte mandantis expirat mandatum , ſi tamen mandatarius mortem ignorans 1.
expedierit,datur mandati actio. *hic & l. 58. Bach. in Tr. d. d. 27. th. 6. lit. C. Lauterbach h. t.*

compenſat. & L. 11. C. h. t. Sed affirm. hic, qvia
reconveotio ex eodem contractu oritur: unde
colligitur, qvod in Depoſito etiam ob expenſas
in re factas detur reconventio, imò etiam re-
tentio. *Sichard. in L. pen. C. de compenſ. Dn.
Mevius p. 2. dec. 56. & Dn. Struvius d. Ex. 21. th.
44. Bachov. ad Tr. vol. 1. d. 26. th. 5. Lit. B. & c.
& qvos laudat Wiſſenbach. conſentiens d. 3. th.*
3. *15.* Qvicqvid enim contrario judicio peti po-
teſt, id conventus directa actione retinere po-
teſt. *l. 8. §. ult. ff. Commod. Bald. Salyc. Caſtr. ad
L. 10. C. h. t.*

ad *L. Lucius*. 24. & L. ſeq. §. 1. & L. Publia Mævia. 26. §. 1.

SUMMARIA.

AN depoſitum ſit, ſi tantundem reſtituendum eſt? n. 1.

Quid ſi pecunia data ſit non obſignata? 2. 3. & 4.

Depoſitarius an poſt moram ad uſuras teneatur? 5. & 6.

An præciſè eadem pecunia reſtituenda, cum in ſacculo incluſa deponitur? 7. & 8.

Quomodo alteri actio qværi poſſit? 9. & 10.

Quatenus ſcriptura privata probet? 11.

An quis contra ſcripturam ſuam contrarium probare poſſit? 12.

Scriptura privata quando credatur pro ſcribente. 13.

Quid ſi ſubſcripta ſit utriusqve contrahentis manu? 17. & 18.

SI actum eſt, ut eadem pecunia reſtitueretur,
1. propriè eſt depoſitum, ſi actum ut tantun-
dem, egreditur ea res notiſſimos depoſiti ter-
minos. *vid. Joh. Ignaus in rep. Legis Contractus
2. num. 17. vol. 6.* Idem videtur eſſe, ſi non ob-
ſignata pecunia depoſita, ubi videtur qvidem
eſſe Depoſitum, ſed cum data facultate utendi.
*L. 25. §. 1. h. t. l. 31. Locati Mantica de tac. & amb.
convent. l. 10. t. 3. num. 12. Lauterbach ad h. t. th.
2.* cum primarius finis deponentis ſit cuſtodia.
Zaſ. ad h. t. num. 3. & ſ. Franzk. h. t. num. 36.
3. Nec hoc tamen eſt perpetuum, qvid ſi enim ex
circumſtantiis vel verbis conſtaret; non datam
fuiſſe facultatem utendi, utcunqve adnumerata
pecunia fuerit, ſed ut tantum conſtaret de qvan-
titate. Ad intentionem tamen contrahentium
4. potiſſimum reſpiciendum eſſe, volunt *Mantica
de tac & amb. convent. l. 10. tit. 3. num 10. Chri-
ſtin. vol. 3. dec. 48. num. 4. & qvos refert. h. t.
Lauterbach §. 1. th. 2 vid. Ant. Gabr. tit. de Re-
bus cred. concl. 2. P. Parboſa in l. 10. pr. num. 85. ff.
ſol. matrim. Aug. Barb. in collect. in l. 4. C. h. t.
tit. num. 2. Molina d. 523. num. 1.* Colligunt e-
tiam ex hâc lege, poſt moram depoſitarium ad
uſuras teneri, licet non uſus fuerit pecunia.
5. *Carpzov. lib. 4. Reſp. 55. num 10. & ſeqq. Mantica
lib. 10. tit. 6.* conf. etiam *Carol. Molinaus in tr.
de contract. uſur. num. 632. & ſeqq.* ubi 4. gra- 6.
dus ponit, (1.) ſi pecunia detur numerata ad
eum finem, ut ſciatur qvantum, (2.) Si tacitè
actum, ut liceret tantundem reſtituere. (3.) Si
expreſsè actum, ut uteretur. 4. Si depoſitari-
us uſuras promittat. Sed ſi in ſacculo incluſa 7.
& obſignata data, ea ipſa reddenda pecunia.
*l. ſi ſacculum 29. h. t. vid. Far. quaſt 169. num. 4.
Petr. Barboſ. in l. ſi mora. 10. num. 82. & ſeq. ff.
Solut. Matrim. Cardinalis Tuſchus concl. 553.* 8.
num. 19. lit. F. Niſi depoſitarius probabiliter
putet, eum conſentire, *per l. l. 76. de furtis
Franzk. h. t. n. 13.*

Ad §. 1. Mater nupta viro ſecundo, ne
obſtet *L. Qvintus. 51. de Donat. inter Vir. & ux.* 9.
filio ſuo rem depoſitam petit reſtitui poſt mor-
tem ſuam, qværitur hic utilis actio & præſumi-
tur Donatio; unde Regula fluit. Qvod Do-
minus poſſit ſtipulari rem, qvæ duratura eſt 10.
ſua, alteri reſtitui, ut alteri qværatur actio u-
tilis. *Barsolus hic & Petr. Barb. in L. qua Dotis
34. num. 33. & in L. Cajus. 46. num. 11. ff. ſolut.
Matrim. hic & l. pen. C. ad Exhib. l. 3. C. de Do-
nat. qvæ ſub modo. Hill. in Don l. 12. c. 7. in fine
Struv. Ex. 20. th. 3.* & ita judicatum refert *San.
de l. 3. tit. 3. def. un.* De §. 1. lectione vid. *Alciatus l.
1. diſpunct. c. 18.*

Ad §. *fin.* Ex ſcriptura privata non ori- 11.
tur obligatio, ſed probatio debiti, non credi-
tur verò inſtrumento privato, niſi in iis qvi con-
tra ſcribentem faciunt, ſcilicet ſi recognitum:
nam tunc eatenus, qvatenus contra ſcribentem,
facit, æqviparatur inſtrumento publico. *Pruckm.
vol. 1. conſ. 7. num. 17. Carpzov. p. 1. cap. 16. def.
10. Colerus de proceſſ. execut. p. 3. cap. 1. num. 87.
& ſeqq. Berlich. p. 1. concl. 36. num. 104. & p. 2.
dec. 284. Jaſon in L. admonendi. de Jurej. num.
88. Caccialup. num. 44. Benſt. num. 943. Maſc.
concl. 62. Felicius de Soc. cap. 11. num. 11.* Sed 12.
qvid ſi contrarium velit ſcribens probare jura-
mento, & ſic confeſſionem ſuam redarguere?
Reſp. hoc non ſufficere, ut in caſu, qvo aliqvis
furtum confeſſus erat in ſcriptis, reſponſum à
Facultate menſe Majo anno 1659. niſi falſitatem 13.
probet. In aliis vero, qvæ contra ipſum non
ſunt; qvantum tribuendum ſit, arbitrio judicis
committendum eſt. vid. *Nicol. de Paſſer. in tr.
de Scriptura privata l. 1. q. 1. Menoch. lib. 2. ar-
bitr. quæſt. cap. 93. num. 16. & ſeq. Hippol. Rimi-
naldus. lib. 2. conſ. 127. num. 5. & ſeq. Auguſt.
Barboſa in collect. L. Inſtrumenta. 5. C. de probat.*
præſertim habemus caſum in *L. ſi filiusfam. 16. ff.* 14
de SC. Macedon. obi tamen accedit receptio e-
piſtolæ ſine proteſtatione, item excipiunt ca-
ſum, qvando connexa capitula habet documen-
tum, qvædam pro ſcribente, qvædam contra ip-
ſum. *Maſcardus de probat. concl. 626 n 20. & Carp-
zov. 1. Juriſpr. conſt. 17. def. 34. in fine. Menoch. l. 2.
Arb. quæſt. caſu. 93. n. 19.* Alias poteſt in capitu- 15.
lis

lis non connexis, ſad ſeparatis, & qvæ diver-
ſis tempoeibus contigeruot, qvis ex alteri-
us epiſtola vel ſcripto aliqva acceptaee, cæte-
ris contradicere. *Rimiu. d. l. Natta lib. 2. conſ.*
16. *356. num. 2.* In rationibus etiam hunc § lo-
cum habere, tradit *Laurentius de Pinu conſ. 257.*
17. *num. 11.* Sed ſi utriusqve partis contrahentis
manu ſubſcripta privata ſcriptura, tunc absqve
teſtibus plene probat qvoad peeſonalem a-
ctionem. *Ant. Gabriel. tit. de probat. concl. 9. Koppen dec. 46. Vivius dec. 539. Covar. pr. q. 22. Trentac. l. 2. tit de fide inſtr. reſ. 12. Camill. Bo-*
18. *rellus tom. 2. dec. 1. t. 23.* Et tunc qvando ex in-
ſtrumento recognito agitur depoſiti, proceſſus
eſt ſummarius, aliàs non Conſtare ergo debet
de depoſito, & ſic intelligenda *l. fin. h. t. Du. Mev. p. 2. dec. 37.*

ad *L.* Si ſacculum. 29.

SUMAMRIA.

Ciſtulam depoſitam reſignans, qvando furti obligetur? n. 1.

Si permiſſu deponentis utatur depoſitarius, ad uſuſuras tenetur. 2.

SI qvis ciſtulam apud ſe depoſitam reſignet, &
1. res apprehendar lucri faciendi cauſa, neqve
habeat animum, qvaſi conſ:otiente creditore
id faciat, furti etiam tenetur. Et in §. 1. dici-
2. tur, ſi depoſitarius pecunia depoſita permiſſu
deponentis utarur, qvod ad uſuras teneatur, ut
in bonæ fidei judicio. Sed videtur hic contractus
tranſire in mutuum.

ad *L.* Si fidejuſſor. 30.

SUMMARIA.

Qua actio detur fidejuſſori, qvi pro depoſitario deponenti ſolvit? n. 1.

Qva actione fidejuſſor hic agat, ſi depoſitarius concurſum creditorum patiatur? 2.

1. DEpoſui apud te ciſtam, ſed cum tibi non
haberem fidem, dediſti fidejuſſorem, cum
repeterem rem, tu lites moves impeobè, ideo
ſtatim agi contra fidejuſſorem, qvi etiam mihi
ſolvit æſtimarionem, qvalis fidejuſſori datur a-
2. ctio contra te? Reſp. mandati. Sed qvid ſi con-
curſum creditorum patiatis? Reſp. tunc vindi-
care poteſt fidejuſſor, qvia dum æſtimationem
ſolvit, jus meum in eum tranſtuli. vid. *Cujac. tom. 1. pag. 1685.*

ad *L.* Bona Fides. 31.

SUMMARIA.

Furti deponenti res reſtituenda, n. 1.

Exceptiones hujus adſertionis qvanam? 2. & 3.

Exceptio dominii etiam in proceſſu ſummario opponitur. 4. & 5.

SI Prædo vel fur rem alienam deponant, il-
1. lis res depoſita eſt reſtituenda, *l. 1. §. ſi Prædo 39. h. t.* Sed Civilis Juris intuitu bona fides
hoc ſæpè impedit, qvid ſi enim deponentis bo-
na ſint publicata? Quid ſi cum Prædone con-
currat Dominus, qvi in continenti velit domi- 2.
nium probare? quid ſi etiam Depoſitarius ſe
Dominum eſſe in continenti probare velit? *Menoch. rem. 1. recup. poſſ. num. 119. Molina diſp. 526. num. 2. Mantica de convent. lib. 10. tit. 10. n. 9. Petr. Barboſ in L. divortio. 8. §. ob Donationes. num. 17. Et in L. Si alienam. 12. num. 20. ff. ſolut. matrim. Caroc. de Depoſ. tit. de caſu num. 76. Aug. Barb. in l. 11. C. h. t. num. 3. Lauterbach. h. t. §. 1. th. 9.* Nam hoc caſu Dominus ipſe 3.
juſte recuſabit reſtitutionem depoſiti, & licet
in continenti non probaverit; dandum tamen
ipſi eſt tempus, qvia hæc exceptio tollit Jus a-
gendi, cum rei ſuæ depoſitum non ſit, nemo
rem ex aſſe meam apud me deponat. Quæ-
cunqve autem exceptiones Jus agendi peri- 4.
munt, & ipſo jure actoris intentionem annul-
lant, poſſunt etiam in proceſſu ſummario op-
poni. Sic ſi qvis agat actione ſpolii, ego poſ- 5.
ſum intervenire probaturus dominium, qvo ca-
ſu ſuſpendenda reſtitutio, *Menoch. remed. 1. recup. poſſ. num. 372. & ſeqq. Berlich. p. 1. concl. 25. num. 11.*

ad *L.* Quod Nerva. 32.

SUMMARIA.

Culpa lata eſt vel ignavia vel verſutia, & quid utraque? n. 1.

Culpa lata eſt, cum qvis majorem ſuis, quàm alienis rebus adhibet diligentiam. 3.

An non hac deſcriptio culpa levis ſit? 4.

Quatenus negligentiſſimus culpâ carere, & diligentiſſimus culpam committere poſſit? 3. & 6.

Quando depoſitarius teneatur, qvi ſuas res ex incendio eripuit, depoſitis neglectis? 7. & 8.

Quando depoſitarius teneatur tantum de levi culpâ? 9.

CUlpa lata vel eſt ignaviæ, ubi quis negligit 1.
ea, qvæ ab hominibus ratione utentibus
negligi non ſolent, vel verſutiæ, ubi latæ cul-
pæ accedit, qvando qvis non tantum ſupinè ne-
gligens eſt, ſed etiam magis negligit res alienas,
quam ſuas. vid. *Zæſ. 1. Explicat. hujus L. p. 63. Petr. Barboſ. in L. Si mora. 10. in præludio. num. 25. ff. Solut. matrim.* conf. etiam *Bach. in Tr. Diſp. 10. th 5. lit. C. & D. Hill. in Don. L. 16. c. 7.* 2.
Lit. E. Culpa autem ab eo, qvi eam allegat
probanda eſt. *Carpzov. lib 5. reſp. 13. Maſc. concl. 509. Molina d. 295. & duabus ſeqq.* idqve indi-
ſtinctè. *Carpzov. p. 2. conſt. def. 19. Lauterb. d. l. th. 5.* Colligitur ex hac Lege deſcriptio la- 3.
tæ culpæ, qvando qvis majorem ſuis qvam alie-
nis curam impendit. Sed dubium hoc, cum &
locator & venditor eandem diligentiam, quam 4.
in rebus ſuis impendere debeat, & quod hæc de-
ſcriptio culpæ levis eſſe videatur? Sed reſpon-

Digitized by Google

det *Franzk. h. t.* qvod culpa conſideretur vel in
5. abſtracto vel concreto : illo modo culpa lata
opponitur diligentiæ omnium hominum com-
muni, hoc modo culpa lata dicitur, minorem
alienis, qvam ſuis curam adhibere : & ſic ho-
6. mo negligentisſimus, ſi non circa ſuas res dili-
gentior, culpa carebit in Depoſito : & ſic dili-
gentisſimus culpam latam committit, ſi in alie-
nis rebus negligentior, licet abſolutè & in ab-
ſtracto loqvendo hæc eſſet culpa levis. vid. *Fran-
zkius h. t. num. 81. & multis ſeqq. conf. Bach. in
Tr. vol. 1. d. d. 10. th. 5. Lit. C. & D. Struv. Ex. 19.*
7. *th. 25.* Et ſic hic culpa lata non tam ex captu
hominum communi, ſed privato æſtimanda eſt.
8. *Hill. in Donell. L. 16. cap. 7 lit. I.* Colligitur
etiam, ſi qvis ex incendio alioqve periculo eri-
piat res ſuas, neglectis depoſitis, qvas etiam
ſalvare potuiſſet, teneri depoſitarium *Caroc. d.
t. num. 99. & p. a. qv. Mantica lib. 10. tit. 9. num.
40. Maſcard. concl. 509. Molina dec. 295. & dua-
bus ſeqq.* Si vero ſuas & depoſitas res ſalvare
9. non poſſet, tunc ſi ſuæ pretioſiores, eas præferre
poteſt, ſi vero viliores, & eas prætuliſſet, depoſiti
actione tenebitur. *Lauterbach, ad h. t. § 2. th 5.* Et
ſic intelligit *Reſp. Helmſtad. JCtorum*, qvod *Hah-
nius* habet *ad Weſ. h. t. n. 14.* ſi tamen prætulerit res
depoſitas, relictis ſuis, pretium ſuarum petere
poſſet. *Molina de J. & Jur. d. 269 & Lauter-
bach. d. l.* In certis tamen caſibus etiam de levi
culpa tenetur Depoſitarius, ut ſi honorarium 10.
acceperit. *l. 5. §. 2. ff. Commodati. Trentac. l. 3.
tit. de Depoſ. reſ. 2. num. 11. Mantica de tac. &
amb. convent. lib. 10. tit. 9. num. 12.* aut ſi utili-
tas ex depoſito, v. gr. ſi materia bene olens &
ſalubris depoſita, item ſi culpæ præſtationem
promiſit, &c. ſi verò ſolius depoſitarii gra-
tia depoſita, culpam etiam levisſimam præſtan-
dam volunt *Trentac. d. l. n. 5. & ſeq. & qvos refert
Lauterbach h. t. §. 2. th. 5. conf. hac de lege Coraſius
l. 4. miſc. cap. 1.*

ad L. Fin.

SUMMARIUM.

An à depoſitario pro redditione depoſiti pecuniam datam condicere poſſim ex turpi cauſa?

REpeto depoſitum, tu recuſas reſtituere, niſi ſolvam 20. thal. pro cuſtodia vel reſtitutione, qvos ſolvo, quæritur, an poſſim repetere 20. thaler. ut turpiter datos? Quod affirm. hic *Franzk. h. t. num. 16.* Quod intelligo, niſi ſolitus fuerit depoſitarius locare cuſtodiam rerum alienarum, aut ex conjecturis locatio facta colligatur.

LIBRI DECIMI SEPTIMI

TITULUS I.

Mandati vel contra.

ad L. 1.

SUMMARIA.

Mandatum conſtat nudo conſenſu n. 1.

Quinam in mandato dicatur locus contractus? 2.

1. IN hac lege dicitur, Mandatum nudo con-
ſenſu conſtare, & poſſe fieri verbis qvi-
buscunqve non tantum rogativis, per
hanc *L. 1.* ſed & imperativis. *l. 25. ff. de Adqvir.
hered. Donell. lib. 13. cap. 10. & hunc referens
Franzk. num. 6.* & qvod fiat per nuntium, vel
2. per literas. Et hoc caſu locus contractus
cenſetur is, in qvo loco utriusqve conſenſus
concurrit, v. gr. mitto literas Lipſiam, ille
ibi ſuſcepit mandatum, Lipſiæ videtur con-
tractum, & ibi eſt locus contractus. *Berlich. p. 1.
dec. 37.*

ad *L.* Præterea. 3. §. 1.

SUMMARIUM.

An mandatum ad emendum non determinato pretio valeat?

MAndatum reqvirit certum objectum, qvod ex hoc §. declaratur, modo non ex alio, qvod certum eſt, illud qvod incertum eſt, determinabile eſt, v. gr debes emere jumentum, ſed non determino pretium, valet mandatum, qvia pretium ex re facilè determinari poteſt. *Salyc. hic Moz. in tit. de rebus quæ mandari. num. 4. Bach. in Tr. d. 27. th. 2. lit. B. Dn. Franzk. n. 22. h. t. & ſeq.*

ad *L.* Sed Proculus. 4.

SUMMARIA.

AN is, cui mandatum eſt rem emere 30. fl. qvam emit 40. fl. habeat ratione 40. mandati actionem? n. 1.

Quid, ſi ſervus plus valeat, qvam 40. fl.? 2. & 3.

MAndatum mihi, ut ſervum 30. flor. eme- 1.
rem, pluris emi, puta 40. flor. an mi-
hi datur actio ad 40.? qvod negatur, ſed ha-
ctenus datur actio, qvatenus mandatum
implevi, ſc. ad 30. rejectâ Sabinianorum ſen-
tentiâ. Sed ſi ſervus plus valuit, qvam 40. 2.
flor.

flor. & ſic utiliter negotium tuum geſſi, an datur mihi negot. geſt. actio? quod negant, qui certum terminum ſtatuit, ultra illum terminum emere vetavit, ergo non datur actio negot. geſt. *arg. l. fin. C. de Neg. geſt. & l. 40. h. t. Bach. vol. 1. diſp. 2. h. 7. lit. H. & Franzk. h. t. n. 77.* poſſe tamen me conventum actione mandati, me defendere per exceptionem, putat *Bach. d. l. in fine.* ita ut non tenear reſtituere rem ... pretio reſtituto; & ſi fundum vendere juſſus 100. thaleris, ſed ego vendidi ... 90. ſi mandantem indemnem ſervem offerendo 10. quæ deſunt, habeo actionem mandati.

Ad L. Diligenter. 5.

SUMMARIA.

QUatenus qui mandati fines exceſſit, actionem habeat? n. 1.

Undecim Jaſonis *limitationes quænam? 3.*

An dominus, cujus fundus contra mandatum minoris venditus eſt, vindicationem habeat? 4.

FInes Mandati diligenter cuſtodiendi, alias nulla datur actio mandati, licet melior
1. cauſa Mandantis fieri videatur, modo fiat contra, aut præter voluntatem mandantis, v. ... r. Si minori pretio emit. *Fach. lib. 2. contr. ... c. 93. Molina diſp. 552. Mantic. lib. 7. de ... tit. 27. & ſeq. Tiraq. in L. Si unquam. C. de ... voc Donat. in verbo, libertis n. 59. Stac. ... Com... erc. 4. 2. gloſſ. 5. n. 370.* qui autem ... pretio emit, ad concurrentem quantitatem ... habet actionem mandati. *l. 4. h. t.* in ... io verò non *vid. Bach. in Tr. diſp. 27.*
2. *th. ...* H. Et hoc maximè neceſſe eſt in Expeditionibus bellicis. vid. notabile exemplum apud *Strachiam in tit. de Mandato num. 2.*
3. Ulterius ... mo ... ts limitat hanc regulam *Jaſon in l. ... procurator. C. de procurat.* 1. Si ... ignus ac ... cat. *l. 5. §. 11. ff. de Adquir. hæred.* 2. Si per ... t mandatum in effectu. 3. Qui habet mandatum ad neceſſaria, is habet etiam ad utilia. 4. Si faciat, quod eſt vicinum Mandato. 5. In connexis. 6. In neceſſario, antecedentibus & conſequentibus. 7. Si Dominus ſciat. 8. Quando fecit conſueta. vide not. *l. 17. §. 1. Aqua pluv. arc. l. et ſ. pign. act. &c.* & quos refert *Stracha in tit. Mandati. n. 2. & ſeqq.* ubi multis exemplis hanc legem illuſtrat. *conf. Felinus in c. cum dilecta X. de Reſcriptis.*

Ad §. 3. Mandavi, ut fundum venderes 100. Flor. vendis autem 90. Flor. peto
4 fundum ab emtore, hic opponit exceptionem rei venditæ. Reſp. hæc non obſtat, quia nulliter alienatus fundus citra fines mandati, ergo aut reſtituere mihi fundum, aut juſtum pretium ſupplere tenetur. *Franzk. h. t. num. 79.*

Ad L. Si remunerandi 6 pr.

SUMMARIA.

MAndatum quatenus reſpuat mercedem? n. 1. 2. & 3.

Quibus caſibus mandatum præſumatur? 4.

Inter mandantem & mandatarium rei turpis nulla eſt actio. 5.

Datur tamen illi, in cujus præjudicium mandatum factum. 6.

An, ſi mandatarius vulnerare juſſus occidat, mandans pœna ordinaria punitur? 7.

Mandati actio oritur, ſi quis ſcripſerit ad eum, cui conſultum vult, ut alium ... untia roget. 8.

Tutor mandati tenetur, ſi alteri mandavit ut pupillo pecuniam crederet 9.

An, qui mandatarii tantum cauſa mandat, teneatur mandati? 10. & 11.

An, qui mihi dat mille, ut fœnerem, & 50. annua ſolvam, mandati teneatur? 12.

Quid ſi dedi adminiſtrationem bonorum generalem, ut fœneraret, an mandati actio detur? 13.

MAndatum quidem eſt gratuitum. *l. 1. §. 4. h. t.* Ideoque mercedem reſpuit, quæ pro exæquatione & compenſatione laboris conſtituitur, & locationem facit, ad quod duo requiruntur, 1. ut factum locari ſoli- 1.
tum, & 2. merces in pecunia conſiſtat, ſi de 2.
certa ergo mercede initio convenerit, & tale factum, quod locabile eſt, eſt locatio, ſed aliud eſt, ſi promittatur libere, aut detur remuneratio ſeu honorarium, quod ex gratitudine remunerandi animo datur, nam id non reſpuit mandatum. *Bachov. d. th. 1.* Sie-
ut enim donatio, quæ per aliam donationem remuneratoriam non deſinit eſſe donatio, per *L. Aquilius Regulus. ff. de Donat.* ita nec Mandatum. Imo licet ab initio de certo ſalario conventum non ſit, ſi laborioſum tamen factum, licet locari ſolitum, de ſalario tamen agi poteſt, per *l. 7. h. t. Molina diſp. 548. Diez. de Mens. lib. 1. qu. 8. art 1. num. 16. Menoch. conſ. 228. num. 20. Aug. Barb. ad l. 1. C h. t. Vid. omnino Franzk. hoc tit. acutè diſtinguens num 27. & ſeqq. Dn. Struv. ex. 8. Wiſſenbach. th. 16.* 3.

Ad §. 2. Quamvis Mandata regulariter non præſumantur, ſed probanda ſint per tradita *Mant. l. 7. tit. 4. Menoch. lib. 2. præſume. 33 Maſcard. concluſ. 1007.* Interdum tamen præſumuntur, non tantum ex ſcientia & patientia, ut hic *l. 18. h. t.* Sed etiam poteſt præſumi ex vinculo perſonarum, ex lapſu temporis, ex verbis enuociativis, ex traditione inſtrumentorum, clavium, ſigilli &c. *Menoch. l. 6. præſ. 99. n. 18. & d. l. Mantica d. l. 7. tit. 5. Maſc. d. l. Hondedam com. 2. conſult. 39. & 87.* 4.

Ad §. 3. Rei turpis nullum eſt mandatum, ſcilicet ut inter Mandantem & Manda- 5.
data-

datarium detur actio ad intereſſe vel ad in-
demnitatem. *Franzk h. t. n 17.* Non igitur
mandatarius agere poteſt contra Mandan-
tem de indemnitate. *P. Greg Tholoſ. lib. 27.
Syntagm. c. 5 n 12 Klock. vol. 2 conſ 59 n. 29.* Nec
poteſt Mandatarius repetere, ſi qvid pœnæ
nomine præſtitit *Mozius tr. de rebus qvæ man-
dari num. 12. Harprecht. in §. 7. Inſt. h. t. n. 2. &
ſeq. Petr Gregor. Tholoſ. d l. 27. tit. 5. n. 18. Klock.
d. conſ. 59.* nec denunciario litis locum ha-
6. bet. *Berlich. dec. 75 conſ. Vtoius. dec. 394.* Sed
illi, in cujus præjudicium mandatum tendit,
omninò datur contra mandantem actio, *arg.
l. 11. §. 3. ff. de injur. Carpz. in pr. Crim. q. 4. n. 3.
Molina diſp. 550. num. 2.* non qvidem eam ex
mandato, qvam ex delicto proptee manda-
tum perpetrato. *Clarus §. fin qvæſt. 30. & 98.
num 3. Farin. q. 7. n. 48. conf L. Si mandavero.*
7. *22. §. 2 h. t. Zæſ. h. t. n 9.* Qvid ſi autem man-
daſſet alteri, ut Titium vulneraret, & is Ti-
tium occidit, an mandans poteſt affici pœ-
na ordinaria, qværitur. Et qvidem ſi tantum
percuti juſſiſſet, qvia facile fuit mandatario
percutere & non occidere, tunc non infli-
genda eſſet pœna mortis. *Decianus l. 9. c. 36.
n 6. Carpz. pr. Crim. q. 4. n. 17.* Sed ſi qvæſtio
proponatur de vulnerationis mandato, affir-
manda qvæſtio, qvia mandatario facile non
fuit tenere modum, qvin mors facile ſeqvi
poſſit, nec fuiſſet in poteſtate mandatarii, ac-
curatè obſervare fines mandati. *Clarus q. 89 n.
5. Decianus d l. n 1.* & qvos refert *Carpz. d. l. n. 21.
Molina diſp 550 n 7. Farin. q 135 n. 17. Bach. ad Tr.
d. 27. th. 3. lit. G.*
8. *Ad §. 4.* Si qvis id, qvod ſua non intere-
rat, mandavit alteri, invicem mandati actio.
Sed qvid ſi ſcripſerim literas non ad eum, cui
mandatum volui, ſed ad eum, cui conſultum
volui, & juſſerim, ut ſuo nomine coget cre-
ditorem, ut mutuo numeret pecuniam, eiq;
promittat ſolutionem ex bonorum certo-
rum reditibus, hoc ipſo mandare videor,
qvia is, ad qvem ſcribo, nuntius qvaſi eſt, per
9. *L 1. §. 1. d. t. Dn. Mev p. 4 dec. 186* Ex hoc § colli-
gitur, ſi tutor pupilli causâ alteri mandet, ut
pecuniam pupillo credat, hoc caſu non tan-
tum pupillus tenetur, ſed ipſe tutor, nam ſi
nomine pupilli mutuum accipiat, non qvi-
dem tenetur tutor, qvia nemini mandavit,
ut mutuum daret.
10. *Ad §. 5.* Hic §. temperamentum conti-
net *Paragraphi tua tantum Inſt.* h. t. nam cer-
tum eſt, ſi qvid tibi tui tantum cauſa man-
dem, non eſſe mandatum, ſed conſilium, ex
conſilio autem nulla actio. Sed hic limi-
tatur, niſi aliàs non fuiſſes facturus. Qvod
intelligit *Franzk.* ſi eeluctantem multijugis
perſvaſionibus qvaſi urſerim, nam hoc ter-
minos conſilii excedit. *Bachov. th. 5. in fine
Peck. in c. nullus 62. de Reg. Jur. L. 6. num. 7.* Sed
durum tamen eſt, ſi bona fide qvid tibi per- 11.
ſvaſerim, ut ex mandato hoc mandati actio-
ne tenear, ſcilicet ſi id non ſit prohibitum,
nam in delictis in dubio delinqvens non
præſumitur facturus ſine conſilio. *Covar. in
Clem. ſi furioſus p. 2. §. 1. num. 1. & in c. pecca-
tum. p. 2. §. 12. num. 1. Clarus q 8 Mol. d. 549 n
3. & ſeq.*
Ad § 6. Dedi mille thaleros in hunc fi- 12.
nem, ut tuo periculo fœnerares, & mihi da-
res 50. thaleros annuos, ſi plus conſeqvi [illegible]
ſis, tuum erit lucrum, qværitur, an hoc ma[illegible]
datum? Neg. Sed eſt mutuum. Qvod ſi ve-
rò dedi administrationem bonorum gene-
ralem, & ſimile pactum circa pecuniam nu-
merandam addam, tunc actio Mand[a]ti. Col-
lige, ſi à mutuo incipiat contract[u]s, licet
Mandatum incidat, eſſe tamen co[illegible]
mutui, ſecus ſi à mandato, poſte à [illegible]
*Car. Molinæus de contr. uſurar. num [illegible] 8 &
ſeq. in fin.*
Ad §. ult. Notanda hic regula, ex c[illegible] 14
liditate ſua neminem adqvirere actionem.
Dn. Mev p. 3. dec. 124 n. 6.

Ad L. Salarium. 7.

SUMMARIUM.

An ſalarium promiſſum a Procuratore peti po[illegible]

SAlarium Procuratori promiſſum extra or-
dinem peti poteſt, modo non ſit palmari-
um in futurum eventum victoriæ promiſſum.
De prima parte vid. ſuperius dicta *ad L. 6. pr.*
De palmario vid. *tract. meum de ceſſ act. c. 2.
n. 48. & ſeq.*

Ad L. Si Procuratorem. 8. pr.

SUMMARIA.

*QUa actione repetam inſtrumenta, qvæ depo-
ſui apud te, cui mandari actionem contra
Titium? n. 1. & 2.*

*Qui mandatum habet ad negotia judicialia, an
alium ſubſtituere poſſit? 3.*

*Si procuratori data eſt facultas ſ[ub]ſtituendi, an
eum ſubſtitutus alium ſubſtituere po[illegible] & 6.*

*An morte ſubſtituentis ſubſtituti poteſtas exp[i-]
ret? 7.*

*Mandati directa actio non datur, cum manda-
toris nihil intereſt. 9.*

*An detur, quando inſtrumenta à mandatario
non ſunt reddita? 10. & 11.*

*An interſit mea, ſi Tertii tantùm gratia manda-
vero? 12. & 13.*

*Qvatenus fidejuſſores omittentes opponere ex-
ceptionem, habeant act. mandati? 14.*

*An, ſi fidejuſſor ſolverit ex bonis debitoris, igno-
rans ſolutionem à debitore eſſe factam, habe-
at act. mandati? 15. & 16.*

*Cum fidejuſſor bona debitoris penes ſe habet, non
poteſt opponere exceptionem excuſſionis. 17.*

*Contra tutorem bona pupilli penes ſe habentem
executio fieri poteſt. 18.*

Man-

1. MAndavi tibi actionem contra Titium, & ideò depoſui apud te documenta, ut iis, uteriis, quæritur, qua actione documenta illa repetere poſſim? Videtur actiooe depoſiti, ſed negatur, qvia principium contractus fuit Man-
2. datum. Collige, in qvovis contractu principium eſſe attendendum, & ex eo de natura contractus judicandum. *Wammes. conſ. 1. cent. 4. n. 2. vide ſupra not. L. 12. ad SC. Maced. & Barb. lecupl. l. 9. cap 61. axiom. 310.*
3. *Ad* §. 3. Qui mandatum habet ad negotia extrajudicialia, poteſt alium ſubſtituere, modo ſuppatem conſtituat. *Wiſſenbach. d. d. 32. th. 15.* licet ſecus de mandato judiciali ad agendum, ubi demum poſt litem conteſtatam ſubſtitutio fieri poteſt, ubi a'ibi dictum, niſi eſſet conſtitutus procurator in rem ſuam. *L. illam 33. C. de Procur. c. 1. §. pen. de procur. l. 6.* vel niſi ſubſtituendi poteſtas procuratori data. *c. 1. §. pen & c. 3. de proc. l. 6. Hill in Donell. d. l. 18. c. 12. lit. S.* qvia hic non ex ſua perſona, ſed man-
4. dantis ſubſtituit. Et ſubſtitutus cavet de rato non in perſonam ſubſtitueotis, ſed Domini. Et mortuo ſubſtituente, & ſi re integra, non expirat ſubſtitutio, principali Domino ſuperſtite. *Sich. ad l. 11. num. 4. & 5. C. de procur Hill. ad Do-*
5. *nell. d. l.* Sed ſi procuratori data facultas ſubſtituendi, an etiam ſubſtitutus alium ſubſtituere poteſt? Negatur, nam poteſt eſſe certus de ſubſtituentis dexteritate, non etiam de ſubſtituendi qvalitate. *Carpz. p. 3. dec. 297.* Et hanc differentiam tradunt Dd. allegati a *Trentacinq. lib. 2. de Proc. Reſol. 3. num. 25. Dn. Mevius p. 5. dec. 177. num. 4. Hill. lib. 18. cap. 12. lit. S.* Quod
6. limitat *Trentac. num. 29.* niſi appareat, id in mandato contineri, qvod aiii qvis mandaturus non eſſet. *Mevius d. l.* & ita eſſet electa induſtria perſonæ, qvod ex gravitate negotii, vel ex Mandati, vel ex forma negotii indeterminata præſumitur, vel ſecus. *vid. Menoch. lib. 2. præſumt. 38. Berlich. p 2. dec. 274. num. 3. conf. Dn. Struvius th. 4. Zaſ. num. 6. Carpzovius de proc. tit. 5. art. 5. num. 6.* Subſtituti autem poteſtas
7. expirat, ſi ſubſtituens re adhuc integra moriatur, ſi jure proprio ſubſtituat, non ſi ex ſpeciali permiſſu Domini, nam tunc ſubſtituti poteſtas non expirat morte ſubſtituentis, ſed morte conſtituentis. *Berlich. d. dec. 274. n. 10. & ſeq.* pro ſubſtituto tameo ſubſtituens obligatur. *Berlich. d. l. num. 23.*
8. *Ad* §. 5. Agit Mandator contra mandatarium, ut etiam actiones per expeditionem mandati adqviſitas ipſi cedat *bis & l. 43. & 45. h. t. Franzk. h. t. n. 83. Struv. th. 10.* caſus exceptos vide apud *Lenzium de Ceſſ. act. cap. 7. membro 13. de quo ſupra in tit. de procur.*
9. *Ad* §. 6. Mandati directa actio competit Mandatorii ad intereſſe, ergo ſi nihil interſit, non datur hæc actio. *Tiraq. in tr. ceſſante cauſa. p. 1. num. 23.* Dd ideo qvi documen- 10.
ta mihi tradidit ad exigendum debitum, ſi non exegerim, debet articulare & probare, ſe pecuniam credidam à debitore accipere non potuiſſe, idqve iode ſolum fieri, qvod chirographum ejus non acceperit, *Mev. p. 4. dec. 111.* E- 11.
lidetur actio hæc, ſi aliud damnum ſubortum probetur, v. gr. ex innopia debitoris vel conveniendi difficultate. *Mev. d. dec. 111.* Sed quod intereſſe meum eſt, ſi tertii tantum gratia man- 12.
vero? Reſpondeo ſi non aliud, tamen hoc, qvod tertio negotiorum geſt. actione teneari. *Bach. d. diſp. 27. th. 7. lit. A. Dn. Franzk. h. t. n. 52. Dn. Struvius h. t. th. 8.* Ex mandato non rectè impleto, etiam tertio ob ſuum inter- 13.
eſſe actionem dari, tradit *Carpzovius p. 2. Jurispr. conſt. 40. def. 12. conf. Klock. vol. 2. conſ 50. n. 6.*

Ad §. 7. & 8. Fidejuſſores ommittentes oppone reexceptionem, ſi ſciverunt, non 14.
habent actionem Mandati, ſed ſi ignoraverint, ignorantia excuſat; idem eſt, ſi non appellaverint condemnati, niſi innopia impediti. vel niſi Principali renunciaverint. *Alex. ad l. 2. §. ex his num. 5. ff. de V. O. Carol. Molin. in tr. de Div. & individ. p. 2. num. 167. Guido Papa in rep. l. 4. §. Cato num. 46. de V. O. Bened. de Capra reg. 65. num. 22.* unde ex hoc §. probant, paupertatem eſſe juſtam cauſam reſtitutionis in integrum *ut ex h. §. probat Sfortia Oddus in tract. de Reſtit. q. 9. 11. art. 9.* Sic fidejuſſor ſolvens uſuras indebitas non repetit. *Hering. de Fidej. c. 27. membr. 2. num. 86.* Sed ſi fidejuſſor ignorans ſolutionem factam à debitore, ſolverit ex bonis debitoris, non tenetur mandati, per *h. §. 7.* Unde col- 15.
ligunt, fidejuſſorem ſolvere poſſe ex bonis debitoris. *Dn. Mevius p. 1. dec. 117. num. 5. Gomez. t. 2. reſol. c. 13. num. 20. in fine. Manz. de fidejuſſ. c. 11. num. 6.* qvod tamen ita intelligit *Molinæus in* 16.
tr. div. & indiv. d. l. ſi dedit bona ſua adminiſtranda fidejuſſori, & roget ut pro ſe fidejubeat, nam tunc vel expreſſe vel tacitè videtur mandaſſe, ut ex his bonis ipſi datis ſolverit. *Molinæus de tr. p. 2. num. 197. & ſeq.* & ſic verum, quem malo ſeqvi, qvam *Alciatum in rep. l. 4. §. Cato. num. 136. de V. O. conf.* Marianus *Socinus in d. §.* 17.
Cato num. 173. & 175. Colligunt etiam, fidejuſſorem non poſſe obtendere beneficium excuſſionis, ſi res debitoris panes ſe habeat ex qvibus ſolvere poteſt. *Caroc. de Excuſſ. p. 1. q. 68.* un- 18.
de probat *Dn. Mev. p. 1. dec. 227. n. 5.* poſſe executionem ſententiæ latæ contra pupillum etiam in bona tutoris fieri, ſi tutor bona pupilli habeat & ſolvere nolit.

Ad L. De tuo. 9.

SUMMARIUM.

Mandatarius an teneatur cavere de evictione?

Qui

QUi vendit rem, non tenetur cavere de evictione, qvia non ſuo nomine vendit, ſed ſuper facto ſuo tenetur cavere, qvod v. gr. non pignoraverit, ſicut etiam venditor hæreditatis de ſuo facto tenetur cavere, qvod ipſe non oppigneraverit hæreditariam rem. *l. 2. ff. de hered. vend. Cujac. t. p. 1234. vide allegata ad d. legem. 2.*

ad *L.* Idemqve. 10. pr.

SUMMARIA.

AD quam diligentiam mandatarius teneatur? n. 1. & 2.

Procurator de mea pecunia poſt moram uſuras ſolvit. 3.

Idem uſuras reſtituere debet, ſi aliis fœnori dedit meam pecuniam. 4. 5. & 6.

An mandatarius abſolvatur, ſi de mea pecunia conſvetas uſuras ſolvit? 7. & 8.

An mandatarius hodiè poſt litem conteſt. tantum uſuras ſolvat? 9.

An idem de uſuris uſuras præſtet? 10.

An, qvi meam pecuniam ſub uſuris qvincuncibus credere juſſus, ſub beſſalibus credidit, de reliqvo mandati teneatur? 11. & 12.

Qvales expenſas mandatarius contrariâ actione repetat? 13.

An, ſi fidej. exceptionem perſonalem ſibi ſoli competentem omiſit, regreſſum contra principalem habeat? 14.

Quid ſi dejuſſori faciendum, ſi Principalis exceptionem ſibi ſoli competentem habeat? 15. & 16.

Caſus, qvo perſonalis exceptio fidejuſſori competit. 17.

An fidejuſſor, cui magna pars debiti remiſſa eſt à creditore, totam ſummam repetet à debitore? 18. 19. & 20.

An fidejuſſor, pro qvo alius, donaturus ipſi, ſolvit, actionem habeat? 21.

1. MAndatarius officio ſuo abundè feciſſe videtur, ſi præſtat bonam fidem; ex qvo nonnulli inferunt, ſummam diligentiam non eſſe præſtandam. Reſp. *Wiſſenbach d. 32. th. 14.* imò hoc exigere bonam fidem, ut exactam diligentiam præſtet. *conf. Carpzovius p. 2. conſt. 20. def. 11. Hahnius ad Weſ. h. t. num. 10. & Dd. communiter.* Ipſam rem qvod attinet, ſemper
2. iniqva mihi viſa fuit illa ſententia, qvod, qvi alterius rogatu qvid ſuſcepit gerendum, culpam etiam leviſſimam tenentur præſtare, cum nihil utilitatis propriæ cauſa faciat, ſed tantum in utilitatem amici; ideoqve diſtinctionem inter negotia commiſſa admiſi, *ad l. 13. C. h. t.* Si præſertim invitus, cum alius non eſſet ſuſcepturus, ſuſceperim; & qvis tandem commiſſionem aliqvam ſuſciperet? præſertim hoc tempore, ubi refrixit charitas? & qvis ſe periculo iſti facilè exponeret?

Ad §. *3.* Plurima in *h.* §. dicuntur,
3. 1. qvod procurator habens pecuniam meam,
poſt moram in uſuras teneatur. 2. Si pecuni- 4.
am meam fœnori dedit, & uſuram accepit,
debeat uſuram illam reſtituere, licet non juſſe-
rim; Unde probabilis redditur ſententia co- 5.
rum, qvi ſtatuunt, qvando dedi mandatum
rem vendendi 80. thaleris, & mandatarius vendiderit pluris, v. gr. 90. thaleris, qvod 10. abundantes mihi teneatur reſtituere, qvia non debet de alieno lucrum ſentire. *Salgado in La-*
byr. p. 2. cap. 20. num. 4. Franzkius ad h. t. num. 6.
83. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 4. Et qvod creditores procuratoris non debeant ſibi arrogare hoc lucrum contra creditores Domini, niſi procurator exactas pecunias ſine mandatu Domini, ſuo nomine ſuoqve periculo alii crediderit. *Salg. d. l. num. 24.* (3.) dicitur, qvod Mandatarius abſolvatur ſi pecuniam in ſuos uſus converterit, & conſvetas uſuras ſolvat, cui videtur obſtare *l. 28 ſupr. de neg. geſt.* Sed vi-
detur differentia conſtituenda inter negotio- 7.
rum geſtorem & Mandatarium, nam ille ſponte, hic rogatus acceſſit. Alii variè. *vid. Bach. in prima parte Pandect. tit. de Neg. geſt. cap. 5. in fine. Pac. Cent. 2 qv. 65. Trentl. diſſ. 10. th. 4. lit.*
8. Sed qvicqvid ſit, iniqvum putarem, cen- 8.
teſimas uſuras exigere, nam non nocet domino, ſi ad tempus mandatarius vel negotiorum geſtor ad pecunias domini in ſuum uſum vertat, poſteà cum ſolido fœnore reſtituturus, Puto qvæſtores pecunias publicas interdum in ſuos uſus interim ſæpe convertere, qvos juſto tempore, cum reddenda ratio, etiam ſine
fœnore reddunt. Id vero non concedo, qvod 9.
Grænwegen ad §. 3. notat, hodie uſuras non niſi à lite conteſtata deberi, nam ſi in mora ſit mandatarius, vel negotiorum geſtor, vel reliqvator, etiam in uſuras condemnari po-
teſt & ſolet. Demum (4.) dicitur, Manda- 10.
tarium de uſuris acceptis, uſuras præſtare debere, qvia apud eum uſuræ acceptæ ſortis inſtar ſunt, ideoqve de his uſuris poſt moram etiam uſuras ſolvet. *confer. notata ad l. 28. C. h. t. & ad l. 26. §. 1. ſuprà de condict. indeb. & ad l. 12. §. 6. infrà. qui potiores in pign.*

Ad §. *8.* Qvicqvid Mandatarius ex 11.
mandato, imo etiam præter mandatum ex Adminiſtratione tamen commiſſi negotii, accepit, reſtituere jubetur mandatori per actionem directam. *hic & l. 41. h. t. Frantzk. num.*
83. V. gr. mandavi, ut ſub qvincuncibus uſu- 12.
ris meam pecuniam Hamburgi exſolvendam mercatori idoneo crederes, ſed ſub beſſalibus credidiſti, an lucrum 3. thal. ad te pertinet? Negatur, & continetur hic inſignis limitatio, niſi ſuo periculo crediderit procurator, ex qvo limitatio illa, qvam §. 3. ex *Salgado l. 2. c. 20. n. 24.* adduxi, probatur.

Ad §. *3.* Contraria mandati actio datur Mandatario ad recuperandas expenſas,

qvas

qvas in re fecit,etiam qvando proficiſci debuit,
ubi volunt tamen , deducendas eſſe eàs, qvas
Mandatarius prubabiliter domi erat facturus
*Mozius de Natura Mandati in 25. Molin. diſp.
549.n.3.* Sicut in ſocietate tradit *Card. Mantica de tac.& amb. convent. l. 6. tit. 19. n. 40.*
Nam mandatarius id tantum recuperat , qvod
ſibi abeſt patrimonio. *P. Barboſa ad l. Si mora.
10. n. 97. ff. Soluto matrim.*

14. *Ad §. pen.* Fidejuſſor ſi omiſit exceptionem perſonalem,qva ipſe ſolus uti potuit , non
principalis debitor , non habet regreſſum, ſi
ſciens omiſit , modo honeſtè & ſine verecundia illa uti potuit;nam ſi exceptio ipſius perſonæ non conveniret,excuſatur,ſi ſuo pudori pe-
15. percit. Sed ſi reus principalis perſonalem exceptionem haber , & fidejuſſor conventus uti
non poſſit,pureſt perere , ut judicium in eum
principalem transferatur,hoe niſi faciat, exceptio doli opponi poteſt actioni mandati , niſi
denunciandi facultatem non habuerit. Ita
hie inſignis cautela commendatur poſt alios à
Johan. Guttierez. de juramento confirm. p 3. c.
16 *15. n. 16. Dn. Mev. p. 2. dec. 289. n. 6. & ſ. conf.
Roderic. de cenſibus l. 2. q. 9. n. 22.* Sed in primo videtur diſſentire *Dn. Mev. d. l. n. 1. & 2.*
17. Sed aliter *Gothofredus ex Cujacio* , qvem ſeqvor,ut ſciens ſibi tantum competentem exceprionem honeſtam tamen non habear regreſſum. Hic eſt caſus, qvo perſonalis exceptio
debitotis etiam fidejuſſori , qvando ſcilicet
principalis in judicium,in qvo fidejuſſor convenitur,venit,& opponit exceptionem in perſona ſua,aut procuratorio nomine : illud ſi judicium in ſe transferri petat ; procuratorio nomine,ſi pro ſuo intereſſe fidejuſſoris vices gerat. *Petr. Barboſa ad l. maritum 13. ff. ſol. matr. n. 84.* Et hanc cautelam commendat hic
*Bart. & Faber. ac Angel. in §. 1. Inſt. de fidej.
Guttierez. de juram. confirm. Rodericus de cenſibus l. 2. q. 9. n. 22. Zaſ. ad tit. de Except. in Digeſtis n. 23. & ſeq. Pinell. ad l. 2. Reſc. vend. p. 2.
c. 3. n. 44.*

18. *Ad §. ult. & l. 12. pr.* Fidejuſſor pto me
ſolvit creditori,ſed parum , teliqvum remiſit
Creditor,qværitur , an fidejuſſor totam ſummam , & ſic etiam partem remiſſam à me peſere poſſit? Diſtingvitur hoe inter Donationem
remuneratoriam , cui Donatio mortis cauſa
& legatum æqviparatur , & inter donationem
ſimplicem & inter vivos. Illo caſu poterit
petere totum fidejuſſor , qvia ipſi ob ſetvitia
præſtita aliqvid abeſt;ſed hoc caſu non. *conf.
Dn. Mev. p. 3. dec. 342. Coll. Arg. tit. de Manda-*
19. *to th. 39. n. 8.* Collige etiam Donationem mor-
20. tis cauſa præſumi remuneratoriam. Collige,
qvando fidejuſſor non per ſolutionem realem ſe liberavit, nec ob ſetvitia præſtita liberatus , non poteſt agere contra fidejuſſorem
aut debitorem. *Pinell. de bon. mat. p. 3. l. 1. n. 61.
p. 376. Manz. de fidej. c. 10. n. 32.* Si etiam per
confuſionem tollatur fide juſſio , datur actio
mandati. *L. 11. h. t.* Si ſolvero pro fidejuſſore, 21.
ipſi donaturus , hie habet fidejuſſor actionem
Mandati. *d. l. 32. §. 1.* ſed in gratiam filiifam.
qvi fidejuſſit , patri non datur actio mandati.
§. 2. d. l. 12. de qvo agit *Jaſon. in l. ſi qvis pro
emtore. n. 389. ff. de Uſucap.* Ubi ex §. 2. col- 22.
ligit regulam, qvod duæ fictiones circa unum
& idem non poſſint concurrere , qvam regulam multis declarationibus illuſtrat *Tiraq. in
tr. de Conſtit. poſſ. ampl. 26. n. 8. & ſeqq. conf. etiam de l. 12. §. 2. & 3. Crotus in rep. d. l. ſi u qvi
pro emtore n. 216. vol. 5.*

Ad L. Si verò. 17. §. 8.

SUMMARIA.

Caſus,ubi donatio præſumitur. n. 1.

An qui adoleſcentis luxurioſi rogatu pro meretrice fidejuſſit,actionem habeat contra adoleſcentem? 2.

An,ſi mandet,ut meretrici credam? 3.

An qui ſcienter prodigo credit,revetat? 4.

An ex commendatione hominis obligatio oriatur? 5. & 7.

Qvid inter mercatores hoc caſu. 6.

An qvis obligetur ex verbis, Er woll darob ſeyn/ daß er ſoll bezahlt werden? 8.

An actio detur mandatario , qui mandatum revocatum explevit? 9.

Caſus mandati,qvod poſt mortem expediendum eſt. 10.

An mandatarius agere poſſit,antequam exeqvatur mandatum? 11.

Una donatio præcedens,alter actus ex alte- 1.
ra parte,poteſt præſumi,qvod ſit donatio.
Et hie eſt caſus ſpecialis,qvo donatio præſumitur. *P. Barb. in l. qva dotis n. 53 ff. ſoluto matr.*
ubi pluribus hunc §. explicat. Et Donatio
præſumitur,ob bene merita præcedentia , ſi ea
probata , *Menoch. de arb. jud. qvaſt. caſu 88.
num. 53. Maſc. de probat. concl. 560. n. 10.* qvod
explicat *Tiraq. ad l. ſi unqvam in verb. donatione largitus n. 80. de Rev. donat.* ſi donatio præſumta remuneratio priori æqvivaleat , ſed ratione exceſſus eſt pura donatio.

Ad §. 9. Uſuræ hic veniunt non tantum
ex mora,ſed qvando mandatarii intereſſe viderur,qvod hie exemplis declaratur, qvæ plura ſunt.

Ad §. 11. Adoleſcens luxurioſus ro- 2.
gat me,ut pro meretrice fidejubeam , an habeo actionem mandati contra adoleſcentem? Neg. qvia idem eſt , ac ſi perdituro pecuniam ſciens credam ; Idem ſi mandet , ut 3.
meretrici credam , qvia hoc mandatum eſt
adverſus bonam fidem. *Zaſ. n. 9. Gadd. de ſtipul. c. 5. concl. 5. n. 29. Hering. de fidej. c. 25. n. 72.*
Et ideò ſi prodigo nondum declarato qvid 4.

An nuncius, cui dedi pecuniam numeratam alii ſolvendam, qvam retinuit, furti actione teneatur? 8.

An mandatarius negotium ſuſceptum praeciſè implere debeat? 9.

1. SI mandatarius fines Mandati egreſſus fuerit, v. gr. ſi 20. thal. eqvum emere rogatus 40. thaleris emerit, tenetur qvidem actione mandati mandanti, ſed non datur ipſi actio contraria ratione exceſſus, adverſus Mandantem, ne qvidem negotiorum geſtorum actio. Qvia tacita prohibitio, qvæ in Mandato reſtricto deprehenditur, naturalem & civilem obligationem impedit, arg. *l. fin. C. de Neg. Geſt. Habn. ad Weſ. h. t. Bach. ad Tr. vol. 1. d. 27. th. 7. lit. H. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 3.* Sed Mandatarius habet ex æqvitate Jus retentionis in re pluris emta, donec totum juſtum pretium ſolvatur, ne mandans cum alterius jactura locupletur. *Mantica de tac. & amb. convent. l. 7. t. 15. n. 21.*

2. *Ad §. 1.* Si pro me in diem obligato fidejuſſeris & ante diem ſolveris, non datur tibi actio mandati, niſi adveniente die; unde probant, futura non pertinere ad officium judicis per hunc §. *& l. 1. de Uſuris Marcus Mantua ſing. 242.*

3. *Ad §. 2.* Si debitor meus ſuo periculo ſuum mihi delegavit debitorem, & fidejuſſor petiiſſet, ut ſuo periculo conveniretur debitor principalis, utroq; caſu creditor ſuum & alienum negotium gerit. Hic notant Dd. poſſe
4. fidejuſſorem petere, ut ſuo periculo principalis excutiatur, etiamſi renunciatum ſit. *vid. Hering. de fidej. c. 27. p. 1. n. 196. & c. 30. n. 61. Marſil. in Rubr. de fidejuſſ. n. 65.* Sed id qvomodo ex textu probetur non video *rogatum* lego, *compulſum* non lego. Si tamen iſta cautela concedatur, intelligenda eſſet ceteris paribus, ſi æq; facile excutiendus. Et non poſſet extendi ad eum caſum, ubi qvis ſuum debitorem invito creditori, cui cum meo creditore nullum negotium, vellet obtrudere *Reſp. à nobis Men-*
5. *ſe Majo 1659.* Melior fortè cautela, ſi convento fidejuſſore, ipſe principalis ſe offerat ad ſolvendum, modò intra ſpatium judicati dandum ſolvat. *Dn. Mev. p. 3. dec. 305.*

Ad §. 5. Is, cui bona publicata, mandare
6. poteſt. Qvod torſit ingenia Doctorum, unde collegerunt, deportatum, qvi tamen non habet communionem Juris Civilis, poſſe mandare, qvod aliis diſplicet, ideoq; alii ad eos caſus reſtrinxerunt, in qvibus ſine deportatione bona publicabantur. *Ludov. Gomez. in pr. Inſt. de act. n. 40. ad Jaſon. ad d. pr. n. 45. Fachin l. 9. c. 51. Ant. Matthæi in criminal. ad tit. 18. libri 48. n. 12. Patius cent. 4. q. 87. Hill. in Donell. l. 17. c. 4. lit. G. Bachov. in Tr. p. 1. d. 6. th. 6. lit. D. Wiſſenb. d. 32. th. 7. h. t. n. 7. Dn. Struv. th. 4.* qvamvis in publicatione bonorum non veniant futura, nec feuda &c. *vid. Decius conſ. 442. conſ. Loriott. de Tranſact. axiom. 5.*

Ad §. 7. Dedi tibi centum, ut dares Titio, tu retinuiſti, datur mihi actio mandati & 7.
furti *hic & l. 52. §. 16. ff. de furtis & l. 7. C. eodem. Carpz. in pract. crim. q. 85. n. 74. Farin. q. 168. n. 117.* Sed ſi dedi, ut alii dares, qvæ velles, vel qvibus velles, an datur utraq; actio? Neg. Sed tantum Mandati, qvia nolui eam pecuniam retinere & poſſidere. Nam licet hoc caſu (cui voles) non poſſis teipſum eligere, non tamen propterea furtum erit, ut dicit *Farin. d. q. 168. n. 122.* Sed qvid ſi tibi nuncio dederim pecuni- 8.
am numeratam, & non obſignatam, ut Titio dares, tu non dediſti, an hoc caſu datur actio furti? Negant hoc Dd. citati *à Farind. q. 168. n. 124.* qvi tamen ſubdubitat *n. ſeq.* ob hunc textum, ubi de certa qvantitate data dicitur, & apertè negat hanc limitationem *Carpz. d. l. n. 76.*

Ad §. ult. Mandatarius tenetur ſuſce- 9.
ptum negotium implere, licet ab initio meri ſui arbitrii. Niſi velit renunciare Re adhuc integra, ubi integrum eſt Domino, alteri dare mandatum *hic & l. ſi qvis 27. §. 2. h. t. & §. 10. Inſt. eod.* Sed videtur obſtare *l. 8. §. ult. cum l. ſeq. ſupr. de Procur.* Videtur diſtingvendum inter Procuratorem judicii & ad negocia; qvando ergo mandans ex eo, qvod mandatarius negotium non geſſit, damnum ſenſit, habet actionem mandati, non verò ſi per ſe ipſum aut alium executus eſt. *Motin. diſp. 552. n. 5. Hering. de fidej. c. 20. §. 33. n. 14. & ſeqq.*

ad L. Inter cauſas. 26.

SUMMARIA.

CAſus, ubi mandatum morte non finitur. n. 1. 3. & 4.

Ceſſio cedentis morte non finitur. 2.

Cur fidejuſſor poſſit repetere ſolutum creditori, ſi delegavit debitorem, licet minus idoneum? 6.

An mandatarius damna caſu fortuito data domino imputare poſſit? 7.

Duplici modo diſtinguitur. 8.

Res æqvitate hoc caſu temperanda, præſertim ſi dominus ſcivit periculum. 9.

An, qvi mandavit mihi emere ſervum, qvem furem eſſe ſcivit, & mihi furatus eſt, mandati teneatur? 10.

Qvid ſi mandatarii culpa furtum factum? 11.

A ſuperiore damnum ſarciendum eſt ei, qvi ipſim mandatu repreſſalias exercuit. 12.

MOrte mandantis expirat mandatum, ſi 1.
tamen mandatarius mortem ignorans expedierit, datur mandati actio. *hic & l. 58. Bach. in Tr. d. d. 27. th. 6. lit. C. Lauterbach h. t.*

§. 4. th. fin. Sic etiamſi res non ſit integra, propter expenſas à mandatario factas, non finietur morte maodatum, qvædam mandata etiam poſt mortem demum expedienda. *l. 12. §.*
2. *fin. & l. 5. h. t.* Et ceſſio cedentis morte non
3. expirat. *l. 1. C. de obl. & act.* Sic ſi principalis ſatis dedit procuratore, mandatum hoc non expirat morte *Anton. Gabriel. l. 2. de procur. concl. 2. n. 11. Trentac. reſ. 10. n. 8.* Idem in
4. mandato dato Inſtitori. *l. 17. §. 3. ſupra de inſt. act. Trentac. d. reſ. 10. de proc. num. 5. Mantica d. t. 23. n. 39.* in mandato piæ cauſæ, dotis, &c.
5. de qvibus aliisq; exceptionibus *Mant. d. l. 7. tit. 2. Trentac. lib. 2. tit. de procur d. reſol. 10. Ant. Gabriel. lib. 2. Com. concl. tit. de procur. d. reſol. 10. Ant. Gabriel lib. 2. Com. concl. tit. de procur. concl. 2. Stracha de Mandato n. 49. Menoch. l. 2. de præſumt. præſ. 36. n. 30. & ſeq. conſ. 984. n. 1. & ſeqq. Cephalus vol. 3. conſ. 382. n. 1. & ſeqq. Vrsius deciſ. 494. Dn. Struv th. 14. Wiſſenb. d. d. 32. th. 19.*

6. *Ad §. 2.* Si fidejuſſor debitorem minus idoneum delegaverit Creditori, poteſt actione Mandati repetere ſolutum Creditor, qvaſi ſolviſſet. *hic & l. 18. infr. de fidejuſſ.* Ratio hic additur elegans. & qvod ſæpiſſimè ex hoc §. allegant Doctores, qvod bonum nomen faciat Creditor, qvi admittit Debitorem delegatum. *conf. Hering. de fidejuſſ. c. 20. §. 4. n. 3. & 4. Finkelth. obſ. 91. n 4. & 14.* modo creditor cum proteſtatione non acceperit. *Finkelth. h. l.*

7. *Ad §. 6.* Caſu fortuito damna data Mandatarius non imputat mandatori, ut ſi mandatarius à latronibus ſit ſpoliatus, vel naufragio res amiſerit, *Mantica de tac. & amb. convent. lib 7. tit. 19. n. 13. &c. Dd. hic* & ex eo etiam concludit *Dn. Mev. p. 5. dec. 190.* ſi eqvo ſuo utatur Colonus in commodum locatoris, & eqvus intereat, qvod locator non teneatur damnum reſtituere. conf. *Pariſius lib. 4. conſ.*
8. *156. n. 30. & ſeqq.* Sed temperant hujus §. rigorem Dd. duplici diſtinctione. 1. An in rebus neceſſariis, an verò ſuperfluis damnum datum. Ut ſi mandatarius ex mandato profectus rem neceſſariam, v. gr. veſtimenta neceſſaria amiſerit, ſine ſua culpa, hoc damoum imputare poſſit mandatori, non ſi ornamenta amittat. 2. An occaſione mandati caſum obvenerit, aliàs non obventurus, annon arg. *l. 52. §. 4 ff. pro ſocio. l. 61. §. 5. ff. de furtis. Menoch. conſ. 244. n. 60. Molin. diſp. 540. n. 9. Loccenius de jure maritimo lib. 3. c. 7. n. 13. Dn. Franzk h. t. n. 89. Mozius de Natur. Mandati n. 22. & ſeqq. Dn. Habn. ad Weſ. h. t. n. 10. Dn. Struv. h. t. th. 12* & ita hunc §. non ſervari, in tali ſcil. rigore, ſcribit *Grœnwegen.* & de curialitate ac praxi non ſervari re-
9. fert. *Dn. Marq. de jure Mercat pag 2. cap. 5 num. 56.* Nam hic multum tribuendum eſt arbitrio judicis & boni viri. Nec rigoroſe nimis mandator nec mandatarius ſe gerere debet. Æqvitas hic attendenda, qvod & agnoſcit *Dn. Lauterbach h. t. §. 3. th. 3.* Præſertim verò mandans ad ſarciendum tenetur, ſi periculum eum non latuit, v. gr. ſi me mittat ad loca ab hoſtibus infeſſa, nam cum ſciret periculum, æqvius eſt eundem ſeqvi damnum, qvi expectat commodum. *Mozius de Natural. Mand. n. 25. Natta t. 1. conſ. 168. n. 5. & ſeq. Habnius hic ad Weſ. n. 10. Lauterbach ad h. t. §. 3. th. ult.*

Ad §. 7. Mandaſti, ut emerem tibi ſervum, qvem ſciviſti, eſſe furem, is mihi furtum 10.
fecit, qværitur, an poſſim actione mandati agere, ut mihi noxæ dedas? qvod affirm. Nam damnum, qvod qvavis culpa mandantis mandatarius ex mandato conſecutus, reſarciendum ei eſt. *Struv. th. 12.* Sed qværitur, ſi mandatarii 11.
culpa furtum factum, licet non detur ei actio mandati, an non detur actio noxalis? Videtur qvod non, ob verba legis (*culpa tua*) ideoq; *Ant Fab. l. 3. conject. c. 5.* pro tua legit mea, ſed vulgatem lectionem cum *Cujac. ad l. 21. §. 1. ff. commod.* defendit *Carpz. p. 2. Juriſpr. for conſt. 20. def. pen.* Et ex hoc §. probatur etiam, ſi manda- 12.
tu ſuperioris repreſſalias exerceam, tunc mihi damnum à ſuperiote præſtandum eſſe, ſi ob repreſſalias patiar. *Menoch. conſ. 244. n. 60.*

Ad L. Si qvis 27. §. 2.

SUMMARIA.

Mandatarius ad intereſſe tenetur, qvi mandatum ſuſceptum non exeqvitur. n. 1.

Renunciare poteſt dupliciter, abſolutè & ex cauſa, & quomodo utrumq; fiat? 2. & 3.

Qvatenus mandatarii morte ſolvatur mandatum? 4.

Caſus, ubi non ſolvitur morte ipſius. 9.

Qvi mandatum ſuſcepit, tenetur id imple- 1.
re, ſi poteſt, ſi non poſſit, tenetur id denunciare qvam primum poteſt, ut principalis per alium expediat, aliàs ad intereſſe tenebitur, ſi non oportune, cum per ſe vel per alium impedire valeret, non denunciaverit, cum potue- 2.
rit. Duplex ergo renunciatio, una abſoluta, altera ex cauſa. Illa licita, re adhuc integra. *l. 22. §. ult.* & tunc non renunciat conſtitutæ obligationi, qvia non eſt obligatus ad hoc, ut præciſe impleret, ſed alternativè ut aut impleret aut tempeſtivè renunciaret *Hill. in Do-* 3.
nell. l. 16. c. 23. lit. F. Ex cauſa ſontica renunciatio qvamprimum qvis ſcit, ſe non poſſe expedire interdum re non integra facta excuſat. v. gr. Si impedimentum ſerò ſupervenit, aut maodatarius impedimentum denunciare non potuit, de qva *conf. Franzkius hic num. 96. Lauterbach ad h. t. §. 4.*

Ad

Ad §. 3. Etiam Mandatarii morte ſol-
4. vitur mandatum, hactenus ſc. ut mandatum
implere hæredes nec debeant nec teneantur,
licet eo nomine, qvod à defuncto geſtum, pro-
cul dubio mandans habeat actionem, & vice
5. verſa. *Tr & Bach. diſp. 27. th. 6. lit. C.* Excipi-
untur tamen hi caſus (1.) Niſi negotium per
ignorantiam impletum. *l. 16. pr. h. t.* (2.) Hoc
conventum, ut non ſolveretur morte *l. 12. §. fin.
& l. f. h. t.* (3.) Niſi actio ceſſa *l. 1. C. de
Obl. & act. Dn. Struv. th. 14. h. tit. Dn. Franzk.
d. l. n. 201. & ſ.*

ad L. Si Fidejuſſor. pr. 29.

SUMMARIA.

AN fidejuſſor, ſi ſolverit, cum debitor haberet exceptionem doli, &c. actionem mandati habeat? n. 1.

Conſultum eſt fidejuſſori, ut faciat h. caſu citari debitorem, ut adſiſtat. 2.

Si fidejuſſor ſolvit, cum alius fidejuſſor haberet exceptionem, non poteſt uti actione ceſſa. 3.

An fidejuſſor, qui interpellatus ſolvit, cum ante à debitore ſolutio facta eſſet, actionem mandati habeat? 4.

An qvi ſolvit ſine denunciatione pro alio, qvi ipſe jam tum ſolverat, actionem habeat? 5. & 6.

Qvomodo intelligatur, qvod dicitur: fidejuſſor non tenetur exceptiones opponere, qvæ ſunt de apicibus juris? 7. & 8.

Neq; in foro mercatorum diſputatur de apicibus juris. 9. & 10.

Exceptio procuratoria hæc: non potes eſſe procurator, non illa, non es procurator, de apicibus juris eſt. 11.

Qva actione ab eo, qvi pecuniam non numeratam erigit, & obtinet ſententiam, repeti poſſit? 12. 13. & 14.

SEntentia hæc, Debitor habebat except. doli
1. vel non num. pec. vel pacti &c. qvam ex-
ceptionem is, qvi pro eo fidejuſſerat, poterat
opponere, ſed non oppoſuit, ideoq; condem-
natus, qværitur, an habeat act. mandati contra
debitorem? Diſtingvitur hic, utrum ſciverit,
an non: ſi illud, non habet regreſſum, qvia
diſſoluta negligentia prope dolum eſt. *Dn.
Mev. p. 3. dec. 371. n. 10.* Si hoc, omnino ha-
bet regreſſum, qvia debitor monere debuit.
2. Utile itaq; eſt, ut fidejuſſor citatus faciat citari
debitorem, ut ſi ſibi adſiſtat *Dn. Mev. d. l.* Sic
3. etiam ſi fidejuſſor habens juſtam exceptionem
ſolverit, non poteſt act. ceſſam movere contra
alium fidejuſſorem, qvia cedenti obſtabat ex-
ceptio. Ergo & fidejuſſori ceſſionario. *Dn.
Mev. p. 4. dec. 295.* nam eadem in hoc caſu
ratio, qvæ in *pr. hujus l.* militat, & exceptio, qvæ
obſtat cedenti, obſtat etiam ceſſionario *l. 4. §.
27. de Except. rei jud.*

4. *Ad* §. 2. & 3. Fidejuſſi pro te apud Ca-
jum, Cajus te interpellat & ſolutionem acci-
pit, poſtea me convenit obrependo, i. e. tacen-
do & reticendo ſolutionem ſibi à te factam, ut
explicat *Menoch lib. 2. Arb. quæſt. caſ. 201. n.
12.* Ego bona fide ſolvo, habeone mandati
actionem? Videtur qvod non, qvia interroga-
re te debuiſſem; ſed reſp. aff. qvia divinare ne-
mo cogitur, hic & *l. 31. ff. ad l. Aquil.* niſi in his,
qvæ ſæpe contingunt. *Dn. Thabor. in axiom.
Barb. l. 4. c. 40.* Sed tu debuiſſes mihi de- 5.
nunciare. Sic ſi ego ſolverim bona fide, & ti-
bi non denunciaverim, amitto actionem man-
dati contra te, ſi tu ſolvis. Sed conſulitur ſol-
venti per ceſſionem actionis indebiti contra
creditorem, ne ei bis idem ſolvatur. Unde 6.
colligitur, dolo proximum eſſe alteri non
nunciare, qvod alterius refert. *Dn. Mev. p. 2.
dec. 275. n. 4.* ubi in *tota dec.* tractat materiam,
qvando exceptionis neglectus fidejuſſorem ab
actione mandati excludit *p. 2. d. 289. n. 141.*
Nec exceptio non denunciatæ litis à debitore
fidejuſſori opponi poteſt, nec exceptio ſe in-
ſcio debiti ſoluti, ut ex §. 2. *Dn. Mev. p. 3. dec.
339.* colligit.

Ad §. 4. Fidejuſſor non tenetur oppo-
nere Creditori exceptiones, qvæ ſunt de api- 7.
cibus juris, i. e. qvæ non ipſum debitum,
neq; actionem, ſed ordinem & modum agendi
reſpiciunt, & actorem non planè repellunt, ut
eſt Exceptio procuratoria & excuſſionis. *Ne-
guz. de pign. memb. 1. p. 8. princ. n. 28. Bald.
Novell. tr. de dote part. 9. priv. pr.* Ubi enim
de mera voluntate agitur, ibi non curantur
apices juris. *Afflict. dec. 208. n. 2. conf. Stracha de
Mercaturis tit. quomodo in cauſis mercat. proce-
dendum ſit. n. 5. & ſ.* Non verò probari poteſt 8.
ex h. L. qvod in illis judiciis, ex qvibus ex æ-
qvo & bono agitur, non debeant admitti ex-
ceptiones ad apices juris pertinentes, ſed hoc
tantum, qvod omiſſio harum exceptionum ju-
dicium non reddat nullum, qvia dum de bona
fide agitur, non competit de apicibus juris di-
ſputare, ſed de hoc tantum, fuerit debitor nec
ne. *Dn. Mev. p. 3. dec. 339. n. 4.* Sic etiam in 9.
foro mercatorum non eſt diſputandum de api-
cibus juris, ſe de bono & æqvo. *Gail. l. 2. obſ. 27.
n. 27. Carpz. p. 1. c. 2. dec. 2.* unde infert *Carpz.* 10.
d. c. 2. d. 10. Si mercator ex una cauſa non
poſſit ſuam intentionem probare, ſufficere, ſi in
proceſſu aliam alleget. Monendus tamen 11.
lector hic, eam exceptionem procuratoriam
intelligi, qva dicitur, te non poſſe eſſe procu-
ratorem, non verò illam, an ſis procurator,
an habeas mandatum. Nam hæc exceptio
non eſt de apicibus juris, ſed ſummè neceſſaria,
qvi aliàs nihil agitur, ut rectè declarat
*Beneven. Stracha in tract. quomodo in cauſis
mercatorum procedendum ſit. titulo de Except.
n. 2. & ſ.* Vide de hâc materia porrò *Petr.
Barb. in l. ſi conſtante 25. pr. n. 59. ff. ſolut.*

matrim. conf. Rota Gen. dec. 90. n. 14. Pinellus de
reſcind. vend. p. 1. c. 2, n. 3. Zanger. p. 2. cap. 22 n.
19. Dn. Mev. p. 2. dec. 289. n. 13.
12. *Ad §. 5.* Nota ſi qvis pecuniam non
numeratam exigit, & in judicio obtinet, qviqve
ex judicato pecuniam ſolutam accepit, cuiqve
pecunia antea ſoluta, jam denuo ob ſententiam
ſolvitur ab eo, qvi indebite bis ſolvit, ab eo re-
peti pecunia indebitè ſoluta, ob rei judicatæ
authoritatem, non poteſt. Sed crimine ſtel-
lionatus notatur *Chriſtin. vol. 4. dec. 201. n. 18.*
vid. infr. ad l. 48. tit. 20. Sed contrarium *Ber-*
lich l. 1. dec. 42. vult evincere ex *l. 5. §. 7. ff. de*
Don. inter Virum & uxorem verùm ille §. 7.
loqvitur de ſententia lata per colluſionem
conjugum, ut *Gloſſa* reſpondet. Sed qvicqvid
13. ſit, iniqviſſimum eſt, creditorem ſtellionem re-
tinere lucrum improbum, ideoq; *Joh. Andrea*
ad Speculat. l. 2. part. 2 tit. de Inſtrum. edit. §.
poſtqvam 3. n. 10. lit. E. dat aliud conſilium, ut
poſſit ex Edicto de edendo agere *ex l. 6. §. 4. ff.*
de Edendo ad intereſſe: Tu debebas mihi edere
apocham meam &c. ideoqve mea tanti inter-
fuit. Poſſet etiam debitori per denunciatio-
nem Evangelicam conſuli, poteſt & boni con-
ſulere debet creditor, qvod de ſtellionatu non
conveniatur, qvod poſſit fieri *per hunc.* §. ſed
ad intereſſe. Alii cum *Gloſſa* interdum dant
condictionem ſine cauſa. Alii putant, actio-
nem doli dari, qvia dolo per negationem ſolu-
14. tionis extorſit indebitam ſolutionem. Alii
ex clauſula generali reſtitutionem concedunt,
qvæ ſententia ultima in foro approbata. Fue-
rat aliqvis in concurſu creditorum per ſenten-
tiam excluſus, ſed tamen poſtqvam documen-
tum repererat, fuit in Cam. Elect. Brandeb.
Neo-Marchica admiſſus his verbis: Wenn
Kläger juratò erhalten würde / daß er nicht
gewuſt / wo die Obligation über 2000. Thal.
Capital datirt, am Tage Mariä Liechtmes anno
1599. gelegn / und er ſie auch nach angewand-
ten Fleis ehe nicht / alß anno 1661. erhalten
können &c. Ita nuper in Luſatia pronuncia-
tum fuiſſe, in Actis reperi.

ad L. 29. §. ult.

SUMMARIUM.

An ſi fidejuſſor tempore liberatus ſolvit, actionem mandati habeat?

Fidejuſſor ſi tempore liberatus, ita ut ea
liberatio non contingat debitorem prin-
cipalem, ſi ſolvat, obligatum tamen habet
ſuum debitorem, pro qvo fidejuſſit, actio-
ne mandati. *Gloſſa* intelligit de fidejuſſore,
qvi ad tempus obligatus, nam ſi per præſcri-
ptionem liberatus, ipſe qvoqve debitor ob-
ligatus eſſet, per *l. fin.* C. *de duobus reis.* Sed
volunt Dd. eam legem ad fidejuſſorem &
debitorem non poſſe applicari, qvia diverſæ
obligationes. Sed qvia hæ duæ obligationes
ex uno principio ſunt, & qvaſi correi ſunt, æqvi-
or viſa ſententia *Dn. Mevio p. 4. dec. 189.*
Sicut etiam in Camera Brandenb. jam diu ſe-
cundum hanc ſententiam æqviorem pro-
nunciatum ſcio. Sanè ſi debitor tempore
liberatus, fidejuſſor ab eo datus non tenetur.
l. 37. ff. de fidejuſſ.

Ad *L.* Si Hominem. 30.

SUMMARIA

Qvando procuratori liceat mutare ea, qvæ dominus ſpecialiter juſſit? n. 1.
Varia exempla referuntur, ubi ex cauſa à mandato ſpeciali recedere licet. 2. & ſeqq.

Legis ſumma, qvod procurator non mutet 1.
ea, qvæ Dominus ſpecialiter fieri juſſit, niſi
habeat juſtam cauſam, qvam Dominus ignora-
vit. Hanc legem intimis medullis infigen-
dam, monet *Tiraq. de pœn. temper. in præfat. n.* 2.
25. Unde concludit, Judicem ex cauſa aliqva
ſuperveniente poſſe recedere à pœna in lege
ſtatuta, qvam cauſam excepiſſet Legislator, ſi 3.
fuiſſet interrogatus. Item procuratorem da-
tum ad confitendum, poſſe ex nova cauſa ne-
gare factum. *Tiraqvellus d. l.* Et qvod Epiſco- 4.
pus poſſit mutare pœnitentiam à Pontifice in-
dictam. *Tiraq. d. l.* Item pœnitentiam publi-
cam in privatam commutare. *Tiraq. n. 28.* 5.
Et Regentes ob cauſam à ſtatuto recedere poſ- 6.
ſe, *Tiraq. n 29.* Et licet armorum portatio ſit
prohibita, ex cauſa guerræ poteſt eſſe impunis.
Corſetus ſing. 150. in voce juramentum. Sic 7.
Inferiores poſſunt ex cauſa nova & urgente ſta-
tutum edere contra ſpeciale ſtatutum Supe- 8.
rioris. Et ex cauſa nova poteſt Legatus gene-
ralis prohibere Legato ſpeciali Pontificis, ne
procedat in cauſa. *Panorm. in c. fin. de conſvet.*
n. 10. Felinus in c. 1. n. 48. X. de conſtit. Confer-
ri etiam poſſunt varia exempla, qvæ adducit
de nova cauſa *Hippolyt. de Marſ. ad l. 1. §. ult. n.*
29. & multis ſeqventibus de qvæſtion.

ad L. Si negotia. 31.

SUMMARIUM.

Omnis mandatarius debet facere in ſua perſona, qvæ in aliis facere debet.

Qvi mandatum ſuſcipit agendi, à ſe etiam
exigere debet; ſic Mandatarius ex bonis
vi raptis, etiam poſt annum ad qvadruplum te-
netur. Et omnis mandatarius in ſua per-
ſona tenetur præſtare, qvæ in aliorum de-
buit præſtare. In alterius perſona qvisqve
facere debet vel ſervare, qvod in ſua ſervaret
vel faceret. *vid. notata ad Leg. ſi in eo 44. ff. de*
pact. Et qvisqve gerens à ſe debet exigere.
Et cognata eſt Regula Chriſti Salvatoris no-
ſtri: Qvod vultis, ut faciant vobis homines
&c.

Ad *L.* Rogatus. 33.

SUMMARIUM.

An qvi in majorem ſummam fidejubet, planè non teneatur?

QVi in majorem ſummam fidejuſſit, qvam debet principalis, in concurrentem ſummam tenetur, nec obſtat *l. 8. §. 7. ff. de fidejuſſ.* qvia (*omnis non*) vel (*omnino non,*) pro *non omnis* ſæpe ponitur. *l. 9. ff. ſi qvis Caut l. 5. §. 6. de oper. nov. nunciat. Gomez. t. 2. reſol. c. 13. n. 2. Hillig. lib. 15. c. 48. lit. L.*

ad L. Qvi negotia. 34.

SUMMARIUM.

Pecunia debita ſolutioni parata poteſt converti in mutuum.

PEcunia debita ſolutioni non parata in mutuum non convertitur, ſecus ſi eſſet ſolutioni parata, ut in depoſito. *vid. L. ſingularia ſupr. ſi certum petatur,* & præter ibi allegatos *Bart. ad d. L. ſingularia n. 20. Alex n. 30. Jaſon. n. 40. Carpz. dec. 129. Cagnol. in d. L. ſingularia n. 144. Marpurg. vol. 1. Conſ. 11. n. 24. Baeb. in Tr. vol. 1. d. 20. ib. 3. in pr. Coraſius l. 6. Miſc. c. 16. Car. Molin. in tr. de Contract. uſurariis n. 645.* qvi fere omnes laborant in modo hoc diſſolvendo, qvamvis elucere videatur hic textus omnes labores, niſi per divinationem qvid ponatur. Sed hæc aliis enodanda relinqvo.

ad L. Si fundum. 35. cum pr. L. ſeq.

SUMMARIA.

AN mandatarius mihi ſuam partem, in fundo communi, qvem mihi emere mandavi, vendere teneatur? num. 1. & 2.

Qvæ ratio ineunda fructuum, ſi qvis diu fundum poſſedit, nec ſciri poſſit, qvanti annui fuerint? 3.

Eadem ratio ineunda in penſione pro locatis prædiis definienda. 4.

MAndavi tibi, ut fundum illum, qvem cum
1. aliis communem habuiſti hactenus, mihi emas. Si de certo pretio dixi, & reliqvas partes redemeris pro reſiduo pretio, tuam partem mihi vendere teneris, qvia hoc actum videtur, ut totum habeam illo pretio. Sed & ſi difformiter emeris ceterorum partes debent coacervari omnes ſummæ, & qvod pretio deeſt, eo debes mihi vendere partem. Verum ſi nulla pretii
2. certitudo, & tu diverſis pretiis emeris ceteras partes, datis Arbitris, & collatis inter ſe ſummis majoribus & minoribus, tua pars medio pretio detur. Collige ex hac Lege, qvam Phœnicem in Jure appellat *Eſcobar* jam citandus, ſi diuturno tempore quis poſſederit fundum, & non poſ-
3. ſit qvis fructus ſcire omnium annorum, ſciat tamen ultimorum 4. annorum fructus, qvod tunc illi fructus poſſint coacervari, & qvarta pars erit legima ſumma fructuum cujusqve anni. Vel ſi ſublocaverit qvis pluribus annis 4.
prædiola, & habeat tantum 4. annorum inſtrumenta locationis, 4. annorum penſiones coacervabuntur, & qvarta pars erit penſio unius anni. Poſt alios à ſe allegatos *Munnoz. de Eſcobar. de Ratiocin. cap. 16. n. 40.* & ita intelligit *Pinellum in l. 2. C. de Reſcind. vend. p. 3. cap. 40. n. 30.* & *Padillam in L. ſi probaverit. n. 24. C. de fideicom.* & noviſſime *Johannes Heſer Conſ.*
Naſſovicus in Loc. comm. de Ration. redd. 5.
Loc. 9. n. 157. Inferunt etiam; ubi pretium incertum eſt, id explicandum eſſe arbitrio ju-
dicis. *Tiraq. de Retr. Conſ. §. 2. gl. 1. n. 27.* 6.
Afflict. dec. 83. num. 6. Et colligunt, teneri pro reſiduo pretio vendere, cum aliæ partes certum haberent pretium, vel ſi certum pretium non expreſſi, tunc pars dicto modo æſtimabitur. *Tiraq. de Retr. Conſang. §. 30. gl. 2. n. 1. conſ. Petr. Gerardus de terra ſancta ſingul. 25.*

ad *L.* Lucius. 38.

SUMMARIA.

FIdejuſſor qvibus caſibus poſſit agere contra debitorem, antequam ſolvat? num. 1. & ſeqq.

Qvid ſi debitum non ſit exigibile, an tum fidejuſſor ante ſolutionem agat? 5.

FIdejuſſor non poteſt agere actione mandati 1.
contra debitorem, pro qvo fidejuſſit, niſi prius ſolverit, & ſic mandatum impleverit, niſi
aut 1. diu in obligatione ſteterit, ſcilicet ſi de- 2.
bitor ceſſavit diu ſolvere, vel creditor diu exigere ceſſaverit, qvod arbitrio judicis committunt, qvantum tempus per vocem DIU intelligendum. *Menoch. l. 2. Arb. quaeſt. caſu 41. per totum. Hering. de fidejuſſ. cap. 25. n. 33.* aut 2. condemnatus, non habeat unde ſolvat, aut 3. Debitor bona ſua diſſipare incipiat, & fiat non
ſolvendo; in qvibus caſibus ad liberandum 3.
contra debitorem agere poteſt, hic & *L. ſi pro ea. C. h. t. & l. 45. ff. de fidejuſſ. & ibi not. & cap. fin. X. de fidejuſſor. vid. Gail. lib. 2. obſ. 29* Mant. *lib. 16. de tac. & amb. convent. tit. 22. Carpzov. p. 2. Juriſpr. c. 19 def. 12. Hering. de fidejuſſ. c. 25. n. 15. & ſeqq.* Menoch. *l. 2. A. Q. caſu. 41. Koppen dec. 40. Hvig. l 2. qv. 7. Dn. Manzius de*
Fidejuſſ. c. 7. num. 65. à qvo etiam aliæ exce- 4.
ptiones adduntur, ut ſi fideiuſſor ex probabili cauſa eſſet peregrinaturus. *Dn.* Manzius *d. l. num 77. & ſeq.* aut inimicitiæ capitales ortæ. *arg. l.*
10. C. h. t. Manzius n. 79. & niſi aliud conventum. 5.
Manzius n. 82. Si autem debitum non ſit exigibile, ut ſi conditionatum, vel in diem, vel ipſa obligatio tractû temporis habeat, ut ſi qvis pro evictione, vel Curatore, vel judicato ſolvendo fideiuſſerit, non poteſt fideiuſſor his caſibus

etiam poſt longum temporis ſpatium agere, niſi in dictis caſibus actioni præſcriptum, aut curatela ſit finita, aut judicatum ſit. *Afflict. deciſ. 241. n. 4. Caballinus de Evict. §. 2. n. 19. Gail. l. 2. obſ. 49. n. 7. Manzius d. l. n. 76. & ſeq.* & ſic pronunciatum refert *Sande l. 3. tit. 10. def. ult.*

ad L. Si pro te præſente. 40.

SUMMARIA.

An qvi fidejuſſit pro abſente aut invito, mandati actionem habeat? n. 1. & 2.

Qvid ſi pro abſente mandatu meo fidejubeam? 3.

SI fidejuſſerim pro volente tacitè aut expreſsè,
1. mandati actionem habeo contra Debitorem;
ſi pro abſente, negotiorum geſtorum actionem
non habeo; Verum ſi pro invito & reluctante
2. fidejuſſerim, neqve negotiorum geſtorum
actionem habeo. *l. 18. h. t. & l. fin. C. de Neg. geſt.* licet creditori tenear, ſed idem eſt, ac ſi donandi animo interceſſiſſem *l. 6. §. 2. h. t. Molina tr. 2. diſp. 554. Garcias de Expenſ. c. 6. n. 9. Menoch. lib. 1. A. Q. qu. 69. n. 27. Gomez. l. 2. reſol. cap. 13. n. 11* Sed ſi pro abſente Titio, tuo mandatu, fidejuſſerim, mihi contra te
3. mandantem dabitur actio. *l. 21. ff. h. t.* Dn. *Manzius d. l. n. 43.*

ad *L.* Dolus. 44.

SUMMARIUM.

Qvatenus in dolo ſit, qvi non vult facere, ad qvod ſe obligavit?

SIqvis non vult facere id, ad qvod ſe obligatum novit, præſumitur eſſe in Dolo. *Maſc. Concl. 532. n. 119.* ſcil. non ſufficit, ut qvis diligentiam promiſſam non præſtiterit, ſed ut reqviſitus promiſſa implere noluerit, tunc enim dolus præſumitur, aliàs tantum negligentia, ut recte explicat *Barboſ. in l. Si mora. 10. in præludiis n. 30 ff. ſol. matr. Menoch. lib. 2. A. Q. caſ. 208. n. 35. Et idem l. 5. præſ. 3.* Et dolus arguitur in eo, qvi non facit, qvod ex officio ſuo facere debet. *Idem Menoch. conſ. 175. n. 10. & conſ. 214. num. 8.*

ad L. Si mandatu. 45.

SUMMARIA.

MAndatarius meus, qvi fundum emit, poteſt agere, ut ipſi ſolvam pretium. n. 1.

Idem, ſi mandatarius Mandantis creditoribus promiſit. 2.

Fidejuſſor agit h. caſu ad liberandum ſe, non ad ſolvendum. 3.

1. COntinuat *h. l.* materiam *L. Lucius* Nam ſi
mandatum dedero, ut fundum emeres,
priusqvam ſolvas pretium, agere potes ut
ſolvam, & ego agere poſſum contra te, ut mihi actionem præſtes contra venditorem, i-
2. dem ſi dum negotia mea gereres, meis Creditoribus promitteres. §. 2. Item ſi me judicio ſiſti promiſeris §. 3. Nam commiſſa jam
ſtipulatione, cum ipſi executio immineat
contra reum ſtatim agere poteſt *Hippol in Rubr. de fidejuſſ. n. 216. & Francus de fidej. c. 5. n.
598.* In. §. 5. notetur modus concludendi, qvia 3.
debemus agere non ad ſolvendum; ſed ad liberandum. vid. Dd *ſupr. cit. ad L. Lucius.*
In §. penult. obſervetur clauſula, qvæ op- 4.
poni poteſt delegationi ſi eam delegem meo periculo, nam ſic qvatenus is, cui delegatus eſt creditor, non conſeqvitur totum, eatenus contra delegantem habet actionem mandati. *Petr. Barb. ad l. ſi cum dotem. 23. in pr. num. ff. ſol. matr.*

Ad L. Si qvis pro eo. 46.

SUMMARIA.

MAndatum indefinitum & determinatum qvid ſit? num. 1. & 2.

An & qvando in mandato determinato liceat adhibere alia media? 3.

Omne id mandatum ſimul intelligitur, ſine qvo mandatum commodè expediri neqvit. 4.

DUplex eſt mandatum, aliud eſt indefini- 1.
tum, ubi nulla certa forma præſcripta, ubi
qvod bonæ fidei congruit, agendum eſt. *hic &
l. 34. & ſ. h. t.* Aliud determinatum, cui certi 2.
fines præſcripti, & hi cuſtodiendi. *hic &
l. 5. ſ. h. t. vid. Franzk. h. t. n. 66. & ſeq. & Dn.
Struv. th. 9.* Nonnunqvam tamen & hic alia 3.
media pro uſu negotii adhibere licebit, per *l. ult. §. ult. h. t. Bachov. ad Weſenb. n 6. Dn. Struv. d. th. 9. Franzk. n. 80. & ſeq.* Et videndum omninò an mandator certam forma adſcribens adſtringere alterum, an verò judicium ſuum tantum de expediendo negotio communicare voluerit, qvod in privatis facilius admittitur, qvàm in publicis, ubi periculoſiſſimum à forma præſcripta recedere, licet etiam periculoſum, verbis mordicus inhærere. A Deo igi-
tur conſilium Legatis petendum optimum No- 4.
tandum tamen, ut ad privata redeam, omne id mandatum intelligi, ſine qvo mandatum commodè expediri neqvit, *arg. l. 2. ff. de Juriſd.* ſic habens mandatum ad vendendum, habere videtur etiam mandatum ad recipiendum pretium. *Stracha de Mercatura. tit. de* Mandate. *Fachin. l. 2. c. 93. Molina d. 552. Tuſch. concl. 39. lit. M. Borell. tom. 1. dec tit. 66. n. 437. Tiraq. in l ſi unqvam. verbo, libertis. n. 59. Mantica lib. 7. tit. 14. & 15. Stacc. de Commerc. §. 2. gl. 5. n. 370.* & mandator, ſi vellet ob transgreſſionem terminorum præſcriptorum agere, cogeretur inter eſſe ſuum probare. *l. 8 §. 6. & l. 26. §. 7. h. t.*

Ad L. Qvintus Mutius 48.

SUMMARIA.

AN fidejuſſor, qvi uſuras nudo pacto promiſit, & ſolvit invito debitore, actionem habeat ad repetendum? num. 1.

An

An fidejuſſor actionem habeat, ſi debitor prohibuit, ne ſolveret? 2. 3. & 6.

1. FIdejuſſor, qvi uſuras nudo pacto promiſſas, ſolvit invito debitore, ſuæ aut Debitoris verecundæ conſulens, non repetit, ſecus putarem, ſi conſcientiæ ratione habita, ſolutionem denegare non poſſit, nam conſcientiæ major, qvam pudoris habenda eſt ratio. Aliàs verò ſolvens, ſcilicet non vetante debitore, ipſius tamen exiſtimationi & ſuæ conſulens, omni-
2. nò repetit. Colligunt ex *h. L.* fidejuſſorem non teneri allegare exceptionem cum honoris ſui periculo. *Panorm. vol. 1. conſ. 60. n. 2.* Et
3. ſic ſi principalis debitor prohibeat fidejuſſorem ne ſolvat, & exceptionem fruſtratoriam opponat, fidejuſſor poterit ſolvere, & habet actionem mandati. *Dn. Mev. p. 2. dec. 288.* Secus ſi debitor ſe offerat ad ſolutionem, non-
4. nulla verò deſideret prius præſtari, vel decidi, non fruſtratorie. *Dn. Mev. d. l.* Notetur autem verecundiam lædi, ſi qvis non præſtat id,
5. ad qvod naturali Jure tenetur. *Bart. in L. pecunia. ff. de aliment. Legat. & Zaſ. lib. 1. conſ. 9. n. 28.* Et fidejuſſor, ſi ſalva conſcientia uti exceptione
6. non potuit, omnino habet actionem, *Dn. Manzius d. l. 7. num 57.*

ad L. Servum Titii. 49.

SUMMARIA.

AN qui ignorans mandatu tertii mihi rem propriam vendit, eam à me comperto errore vindicare poſſit? n. 1. & 3.

An procurator rei alienæ poſt finitum officium teneatur de evictione? 2.

An rem meam (quam quis ab alio b. f. emit, cui ego factus ſum hæres, quamq; ego tanquam hæreditariam vendendam mandavi) à novo emtore, comperto errore, vindicare valeam? 4.

TItius rem ſuam, hoc tamen ignorans, mihi
1. mandatu tuo vendidit & tradidit, quærebatur, an comperto errore contra me agere & vindicare poſſit? Videtur qvod ſic, qvia errans dominium non transfert; ſed negatur, qvia impugnaret proprium factum, cum ipſe tradiderit, ergo actio ipſi non datur. Et hæc vera ra-
2. tio decidendi, & ideo ex hac L. non probatur, procuratorem rei alienæ poſt finitum officium teneri de evictione, ut videtur velle *Gloſſa hic.* Sed verius eſt, non teneri ad evictionem præſtandam, niſi proprio nomine ſe obligaverit. *l. 67. de procur. Leoninus lib. 3. Emend. c. 2.* qvem refert & ſeqvitur *Sande l. 3. tit. 7. def. 1.* Et ita non admittendum, qvod habet *Donell. & Hill. l. 4. c. 16. lit. B.* qvaſi ratio decidendi eſſet *in l. 17. de Evict.* Ergo Titius non poteſt vindicare contra proprium factum, non vero tenetur etiam
3. de Evictione. *Sande d. l.* Sed ſuperiori ſpecie Titius contra mandantem agit contraria mandati actione, ſi interfuiſſet rem non ven-
di. Poſtea aliqva quæſtio ſubjicitur: Titius 4.
me inſtituit hæredem, Ego mando Sempronio, ut vendat illam rem, qvaſi ex hæreditate Titii mihi adqviſitam, comperto errore ago contra novum emtorem. Reſp. qvod non poſſim proprium factum impugnare, ſed agere poſſim contra Cajum, qvi Titio vendidit, ad evictionem præſtandam.

Ad L. Fidejuſſorem. 52.

SUMMARIA.

FIdejuſſor ex obligatione generis, ſi ſolvat optimum triticum, repetere tantum viliſſimum poteſt. num. 1. & 2.

An h. L. abolita? 3.

IN obligatione generis liberatur qvis, præ-
ſtando viliſſimum; & ideo fidejuſſor, ſi me- 1.
lius Triticum, v. gr. ſolverit, viliſſimum tamen tantum repetit. Cui videtur obſtare L. *Lega-
to generaliter. 37. ff. de Legat. 1.* Sed illa Lex 2.
de Legato loqvitur, hæc de obligatione ex contractu. vid. *Zaſ. ad d. L. 37. tom. 2. p. 180. Don. Lib. 18. c. 19 Lit. G. & M.* Grœnvvegen hanc Legem putat abolitam, ſed nullo funda-
mento. 3.

Ad L. Qvi mutuam. 56. §. 4.

SUMMARIA.

Mandatarius repetit fructus, licet negotium optatum eventum non habuerit. num. 1.

An idem in Neg. geſtore? 2.

SUmtus bona fide factos Mandatarius repe-
tit, licet negotium optatum eventum non 1.
habuerit, cum eventus Mandatario extra culpam exiſtenti imputari non debeat. *Surd. in tr. de alim. tit. 1. qu. 121. in fin. Aug. Barboſ. in Coll. ad L. 4. C. h. t.* Secus in negotiorum
geſtore. *L. 10. §. 1. ff. d. N. G.* qvia ibi nulla ge- 2.
rendi cauſa, niſi utilitas negotii; unde conſilium gerentis, licet bona fide acceſſerit, non tamen debet Domino damnoſum eſſe. *Franzk. h. t. num. 86.*

ad L. Mandatum. 57.

SUMMARIUM.

An, (quando hæredes mandatarii b. f. negotium expedierunt, ſervum vendentes,) emtores, qvi fortè poſſeſſionem amiſerunt, contra dominum ſecuri ſint?

HÆredes Mandatarii bona fide expediunt negotia defuncto commiſſa, & ſervos vendiderant, Emtores hoc caſo ſunt ſecuri, ſi uſuceperint. Sed ſi nondum impleta uſucapio, & amiſerint poſſeſſionem, iis tamen contra hominem non datur actio Publiciana, ob exceptionem dominii. vid. *Don. lib. 16. c. 23. & ibi Hill. lit. K. conf. Struv.* hunc textum emendans *Exerc. 22. th. 15. Cujac. lib. 10. obſ. 6.*

Ad

Digitized by Google

ad *L*. Si præcedente. 58. pr.

SUMMARIA.

Mandati actio morte mandatarii non exſpirat. num. 1.

Qvibus caſibus hæredes à rationum redditione liberentur? 2.

An, ſi nonnulli creditores debitoris hæredi partem remiſerunt, alius creditor ſuperveniens de totâ ſumma contra fidejuſſorem agens, exceptione pacti ab aliqvibus creditoribus initi, excludatur? 3. & 4.

Morte qvidem interit mandatum, ſed non
1. mandati actio, ſi defunctus ad qvædam reſtituenda obligatus fuit, ſi rationem reddere debuit, vel ex Mandato aliqvid ad eos pervenit, vel ſi cœptum à defuncto negotium executi ſint *l. 29. pr. h. t.* Sed de rationibus reddendis no-
2. tandum, hæredes ab onere iſto abſolvi poſſe, à ſcrupuloſa rationum redditione, ſi culpa penes mandantem ſit, aut ejus hæredem, ſi diu non convenit defunctum, ſi hæredes probabilem ignorantiam habeant, eamqve juramento velint confirmare, *Menoch. lib. 2 præſ. 91. num. 7. Dn. Mevius. p. 4. decif. 110.* præſertim ſi defunctus ſe obtulerit ad rationes reddendas, nec obtinuerit hoc. *Maſc. concl. 1263. n. 13. Eſcobar. de Ratiocin. c. 6. in fine. Martinus Nanrat. in diſc. de Ration. p. 11. §. præterea.*

Ad §. 1. Creditores Lucii convenerant
3. inter ſe de dimidia creditarum pecuniarum Lucii hæredi remittenda, ego cum etiam eſſem creditor non fui præſens, qværitur ſi te fidejuſſorem velim actione mandati convenire, annon mihi opponi poteſt exceptio pacti? Reſp. qvod non, qvia contradicendo ſi præſens fuiſſem, potuiſſem impedire conventionem, aut ſi habui hypothecam, aut privilegium rea-
4. le, potui meum Jus reſervare. Sed cum fuerim abſens, tu mihi iſtam conventionem opponere neqvis; unde apparet exceptionem conventionis majoris partis creditorum etiam fidejuſſoribus prodeſſe. *Stracha de Decoct. p. 6. num 15. Scacc. de judic. L. 2. c. 7. n. 40. & Hering. de fidejuſſ. c. 22. n. 82.* & qvos refert *Berlich. p. 2. dec. 235. n. 15.* licet in moratorio à Principe lato ſecus. *Berlich. d. l. num. 14.*

Ad L. Si Mandatu. 59.

SUMMARIA.

Qvare fidejuſſor rem creditori obligatam non rectè emat? n. 1.

Qvando dies adjectus obligationem non perimat? 2.

Mandatores plures tenentur in ſolidum. 3.

An, qvi fidejuſſit pro debitore, qvamdiu vixerit, & conventus eſt, inter moras mortuo debitore, conveniri valeat? 4.

Fidejuſſor rem creditori obligatam non re- 1.
ctè emit, liberare enim debet pignus, ne reddat Debitori, non emere, idqve in omni adminiſtratore rei alienæ locum habet, ut non poſſit rem à Creditore emere, ſed liberare, & Domino reſtituto pretio reſtituere. vid. *Fr. Bald. in tr. d. pign. c. 18. pag. mihi 144. Bach. de* 2.
pign. Lib. 3. c. 26. n. 3. Dies adjecta differendæ ſolutionis cauſa obligationem non perimit. v. gr. ſi promiſerim me intra menſem præſtiturum negotium. *§. 2. h. l. Hering. de fidejus. c. 20. §. 12. num. 10.*

Ad §. 3. Mandatores plures, ſinguli te- 3.
nentur in ſolidum exemplo fidejuſſorum. vid. *Ronchegallus in L. eandem. 9. pr. ff. de duobus reis n. 39. & ſeqq. & n. 246. Capyc. dec. 180.* ubi pluribus hâc de re agit, & tribuit *n. 1.* beneficium diviſionis. Gloſſ. ad *L. ult quod Juſſu. in verbo mandantibus* rectè reprobatur.

Ad § 5. Promitto indemnitatem ad 4.
tempus, qvamdiu Debitor vixerit, hoc vivente convenior, ſed moram necto, qvær. An mortuo Debitore poſſim conveniri, non obſtante Exceptione doli? Reſp. qvod ſic, qvia mora perpetuat obligationem. *Vid. Cujac. tom. 1. p. 1587. & ſeq.*

ad L. Creditor. 60. pr.

SUMMARIA.

An, ſi fidejuſſor conventus appellet, interia principalem convenire valeam? n. 1.

An idem in duobus correis? 2.

An contra duos mandatarios in ſolidum agere poſſim? 3.

Duo mandatarii ſunt qvaſi correi, & habent beneſ. diviſionis. 4. 5.

In mandato cum libera excluditur dolus. 6.

Habet ſuos gradus. 7.

Reqviritur ad poteſtatem vendendi. 8.

An habens poteſtatem vendendi fidem de pretio habere poſſit? 9.

Facies qvicqvid vis, & qvod ego poſſum facere, eſt mandatum liberrimum. 10.

Mandantem vel fidejuſſorem conveni, qvi 1.
condemnatur, ſed appellavit, qværitur, an appellatione pendente poſſim convenire debitorem principalem? Qvod affirmatur, qvia una cauſa alteram attingere non videtur. *Menoch. conſ. 595. n. 13.* Hinc inferunt, pen- 2.
dente lite coram uno ex correis debendi, id non impedit, qvo minus contra alium agi poſſit. *Angel. Aret. conſ. 29. n. 22. Hipp. de Marſil. de fidejuſſ. in Rubr. n. 320. qvos refert Menoch. d. l.*

Ad §. 2. Duobus qvid mandavi, qvæ- 3.
ritur, an poſſim qvemlibet in ſolidum convenire? Qvod affirm. qvod *Bart.* intelligit, ſi hoc actum expreſsè vel tacitè. Atqvi ſic deeſſet ratio dubitandi. Ideo generaliter hunc

hunc textum intelligo , qvod ſemper hoc a-
ctum videatur, præſertim ſi ſecundaria obliga-
4. tione actum, ut ſupra dictum, de Commodata-
rio & depoſitario. Ex eo autem non inferri,
duos maodatarios eſſe debendi correos. *vid.*
Cujac. ad h. l. tom. 1. & Ronchegallus ad l. 9. pr.
de duobus reis d. 237. & multis ſeqventibus. Pro
qvaſi correis tamen habendos eſſe puto , & ſic
ſingulis beneficium Diviſionis competere, ini-
qvum non eſt , per tradita *Carpz. p. 2. conſt. 17.*
5. *def. 13. Grœnwegen hic.* qvin & ſi unus tantum
geſſerit, reliqvis beneficium Ordinis compete-
re volunt. *arg. l. ult. C. de Div. tut. Bach. ad Tr.*
v. 1. diſp. 27. th. 2. lit. D. Dn. Lauterbach. h. t. §.
2. th. 2.
6. *Ad* §. 4. In omni mandato generali &
cum libera hoc agi intelligitur , ut bona fides
præſtetur, & dolus malus abſit. *Mant. de tac. &*
amb. Convent. lib. 7. tit. 16. n. 37. Menoch. l. 3.
praſ. 140. n. 145. Moz. de diviſ. Mand. n. 60. Man-
zius in cent. decis q. 41. n. 23. & n. 34. Nam do-
lus nunqvam videtur conceſſus , *Ruinus vol. 1.*
conſ. 70. n. 29. Cephalus vol. 1. conſ. 51. num. 36.
7. Collige mandatum cum libera habere ſuos
gradus, & aliud alio pleoius eſſe *conf. Bach. in*
8. *Tr. d. 27. th. 5. lit. B & C. Franzk. h. t. num. 65.*
Collige etiam, poteſtatem vendeodi reqvirere
mandatum cum libera. *hic & l. 58. de proc. Fa-*
bianus de Monte de Emt. q. 3. pr. n. 22. Caldas de
Emt. c. 15 Moz. tit. de perſon. qvæ emere. n. 28.
9. Sed mandatum habens vendendi , non por-
eſt fidem habere de pretio, niſi concurrentibus
circumſtantiis & qvando Dominus ipſe ſoli-
tus eſt fidem habere. *Molina de juſt. & jure tr. 2.*
d. 552. n. 4. Guttierez de conſ. juram. p. 1. c. 50.
n. 20. Valaſ conſult. 21. Stracha tit. de mand. n.
10. *26.* Colligitur etiam ex mandato hoc: facies
qvicqvid vis, & qvod ego poſſum facere: infer-
ri abſolutam poteſtatem & liberrimum mao-
datum. *Afflict. dec. 305. n. 4. Menoch. l. 1. A. Q.*
qv. 7. n. 62. & ſeq. non tamen ſic conſtitui pro-
curatorem in rem ſuam *Pariſ. v. 3. conſ. 107. n.*
95. lib. 2.

Ad L. Ult. §. fin.

SUMMARIA.

AN is, qvi rogatus fidejubere pro aliqvo , non fi-
dejusſit, ſed mandavit ſolvere, habeat actio-
nem contra mandantem fidejubere ? n. 1.
An mandatum per æqvipollens impleri poſſit ? 3.

MAndavi tibi, ut pro Titio fidejuberes , tu 1.
verò mandaſti Creditori, ut ſolveret Ti-
tio, ao tibi contra me actio ? Vid. qvod non,
qvia non implevisti mandatum meum forma-
liter. Sed reſp fidejuſſionis & mandati Jura
eadem. *Dn. Mev. p. 4. dec. 187. n. 3.* Et ſic ut
fidejuſſor, ita & mandator habet beneficium
excuſſionis. *Dn. Mev. d. l. Hering. de fidejuſſ. c.*
18. n. 2. Mandatum etiam per æqvipollens 3.
impleri poteſt. *Alex. vol. 1. conſ. 40. n. 10.* Præ-
ſertim ubi non eſt præſcripta certa ſpecialis
forma *Dn. Ziglerus ad Lancell. l. 3. t. 1. §. 18.* Si
domini nihil interſit, in finibus Mandati ſubſti-
tiſſe, qvia non corticem verborum , ſed man-
dantis intentionem ſectari oportet *Bach. d. d.*
27. th. 6. lit. F. & Mantica d. t. 15. n. 25 Lauterb.
h. t. §. 2. th. 3. Et ubi deficit etiam Actio , per
notata *ad l. 2. ſuprà ſi qvis in Jus vocatus non i-*
erit. Et ubi non deterior, ſed potius melior ſit
conditio mandantis, fruſtra hic mandati aget,
& meritò ridendus. Qvod exemplis multis de-
clarat *Mantica d. t. 15. n. 24. & ſeqq.*

TITULUS II.

Pro Socio.

Ad L. 1. & 2. ſeq.

SUMMARIA

SOcietas, qvæ in ſorte vel interuſurio eſt, qvid u-
traq. ſit ? n. 1. 14. & 15.
Qvid in ſocietatem ſpecialiter omnium bon. veni-
at ? 2.
Qvæ veniant in ſoc. indefinitè omnium bon. 3.
Qvæ veniant in ſoc. certæ univerſitatis ? 4.
Conciliatio cum L. 120. de V. S. *5. & 6.*
Societas certæ negotiationis eſt rei particularis. 8.
An ſicut in ſocietate omn. Bon. ita etiam non omn.
bon. continuò dominium communicetur ? 9. 10.
An in ſocietate bonorum bona futura communi-
centur ? 11. & 12.
Societas dolo inita eſt ipſo jure nulla. 13.
Societas eſt vel menſa vel bonorum. 16.

SOcietas eſt vel communio in ſorte vel 1.
interuſurio. *Molina de juſt. & Jure diſp. 411.*
n. 4. Mantica de tac. & amb. convent. Lib. 6.
tit. 3. n. 8. Illa, qvæ in ſorte eſt , vel omnium
bonorum , vel non omnium. Omnium bo- 2.
norum, eſt vel ſpecialiter omnium bonorum &
in hac nihil excipitur *L. 3. §. 1. h. t.* ne qvi-
dem feuda aut bona fideicommiſſi vinculo ne-
xa , verum tantum qvoad fructus. *Dn.*
Struv. h. t. th. 26. Wiſſ. d. 32. th. 23. Vel eſt inde- 3.
finitè omnium bonorum , & in eam tantum
veniunt ea, qvæ qvæſta , id eſt opera & labo-
re , ſeu titulo oneroſo ſunt acqviſita per *L.*
Coiri 7. & ſeq. h. t. non verò qvæ titulo donatio-
nis aut legati uni ſociorum obveniunt. *L. 7.*
& ſeqq. & ſi ſocietas ſit donationis occaſio , ut
ſi

ſi qvis ex cauſa ſocietatis Principem acceſſit, &
ab illo muneratus eſt. Gomez. t. 2. reſol. c. 4. n.
4. 5. Molina tr. 2. d. 412. n. 2. Franzk. h. t. n. 23.
Chriſtin. vol. 3. dec. 51. n. 7. Non omnium bono-
rum, eſt vel certæ univerſitatis, qvalis eſt inter-
fratres in communione manentes, ſi aliunde
qvid acqvirant, ſibi acqvirunt. L. ſi duobus 52. §.
5. Papinian. h. t. vel ſi de obventura hæreditate
ſocietas ineatur, ubi tantum de legitima hære-
ditate actum videtur. L. 31. §. 2. h. t. Conſ. Chri-
ſtinæus d. dec. 51. num. 2. vol. 3. Buſius ad L. 3. §. 2.
6. h. t. Qvod qvomodo cum L. Lege obvenire. 120.
de Verb. ſing. conveniat, variè diſputant Docto-
res. vid. Cagnolus ad L. fin. de pactis n. 36. Decius
ad L. un. C. qvando non petentium partes n. 3. &
ibi Jaſon. Zuchardus ad L. fin. C. de D. Adr. Edict.
toll. n. 151. vol. 8. rep. Juris. Vaſqvius de Succeſſ.
creat. in præfat. n. 17. & §. 10. n. 4. Pinell. de Bon.
mater. ad l. 2. fere per totam. Commodius di-
ſtingvitur inter diſpoſitionem Legis & homi-
nis, ut de hâc d. §. 2. de illa d. L. 120. intelli-
7. genda ſit. Obiter notandum diſcrimen in
Emphyteuſi accepta pro ſe & ſuis hæredibus,
vel pro ſe & legitimis, de qvo Pinell. d. l. n. 9. &
8. ſeqq. Vel eſt rei particularis ſeu certæ negotia-
tionis, de qva Molina diſp. 412. Mant. d. l. 6. tit. 2.
& 15. & ſeq. Bach. ad Treutl. diſp. 27. th 8. lit. F. &
9. G. Collige, qvod in ſocietate omnium bono-
rum continuo dominium communicetur, &
transferatur per qvaſi traditionem l. 1. in fin. &
l. 2. h. t. Zæſ. n. 6, quod qvidem Franzk. h. t. n.
10. 42. etiam in ſocietate non omnium bonorum
fieri tradit, ſed non evidenti argumento id de-
monſtrat. Ideoqve verius in ſocietate inde-
finite omnium bonorum vel particulari, actua-
li communicatione opus eſſe, per l. 1. §. 1. & l.
11. 58. §. 1. ff. h. t. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 7. Sed
ſi poſtea ſibi aliqvid acqvirat ſocius, ſocietatis
judicio communicare tenetur, per l. 74. h. t. Co-
varr. lib. 3. reſol. c. 19. n. 1. Molina diſp. 411. n. 7.
Gomez. t. 2. reſol. c. 5. n. 3. Et ſic ſocietas bo-
norum etiam bona futura continet. l. 3. §. 1. &
l. 7. pr. h. t. Qua de re Tiraq. de Conſt. poſſ. p. 2.
12. amplia. 32. n. 7. & ſeq. Sed bona futura non
fiunt communia ipſo jure, ut præſentia, ſed de-
bent communicari, per deducta late à Covarr.
13. l. 3. Reſol. c. 19. n. 1. Notetur etiam ex
l. 3. §. fin. ſocietatem dolo vel fraudandi
cauſa initam ipſo Jure eſſe nullam, ad qvem
§. fruſtra reſpondere nititur Gomez. in § actio-
num. n. 14. Inſt. de Act. Aliter ſocietas di-
14. viditur, qvod ſit in ſorte vel interuſurio. Illa
eſt, qvando qvoad ipſam proprietatem bono-
rum contrahitur ſocietas, ita ut dominium
eorum pro partibus indiviſis fiat commune.
Hæc, qvando proprietas manet unius, ſed
fructus, uſus & lucra communicantur.
Hector Felicius de ſociet. c. 9. n. 52. Franzkius
h. t. num. 45. Lauterbach d. th. 7. Et hæc
15. ſit in ſpecie Legis 52. §. 2. h. t. & in matrimo-
nio, & in ſocietate, ubi unus pecuniam tantum,
alter ſolam operam confert, nam ibi regulari-
ter ſors manet conferentis. Gail. lib. 2. obſ.
24. num 6. Dn. Mevius ad Jus Lubec. 3. tit. 9.
art. 1. Lauterbach d. l. Et eo caſu non fit com-
municatio proprietatis bonorum, ſed lucra
tantum communicantur l. 13. de præſcr. verbis.
Mantica de tac. & amb. convent. l. 6. tit. 3. n. 8.
Molina d. 411. n. 4. Franzk. h. t. n. 45. Porro 16.
alia eſt ſocietas menſæ, qva plures de una men-
ſa communiter vivunt, alia autem bona qvili-
bet ſibi retinent; alia verò ſocietas bonorum.
Mantica d. tr. lib. 6. tit. 2. n. 5. & 6. Klock. vol. 2.
conſ. 70. num. 88.

ad L. Societatem. 4.

SUMMARIA.

Societas qvomodo tacitè contrahi poſſit? n. 1.
An omnium abſolutè bonorum ſoc. tacitè con-
trahi poſſit? 3. & 4.
Si duo creditores conveniant de urgendo proceſſu
liqvidationis contra debitorem, qvalis ſit ſo-
cietas? 5.
Societas egeſtate ſocii tollitur. 6.

Ex hâc Lege colligitur, qvod re ipſa i. e. ta- 1.
cite poſſit fieri ſocietas, non qvidem per
ſolam poſſeſſionem in communi, nam poſſunt
cohabitare fratres in communi hæreditate, ci-
tra animum contrahendæ ſocietatis. Menoch.
L. 3. præſ. 56. num. 20. Sed ſi hæredes majo-
rennes hæreditatem paternam vel aliam diu
poſſideant, & indiſtincte omnes reditus com-
municent, non reddentes de actis rationem,
tunc videantur ſocietatem contraxiſſe. Menoch.
plures allegans dicta præſumt. n. 37. Hector Feli-
cius de Societ. c. 10. n. 17. & ſeqq. quos refert &
ſeqvitur Franzk. h. t. n. 31. conf. Zæſ. n. 3. Dein- 2.
de etiam id minus dubii habet in ſocietate par-
ticulari. Mantica L. 6. de Convent. tit. 11. Moli-
na d. 421. n. 2. Sed de ea, qvæ abſolutè & ſpe-
cialiter omnium bonorum eſt, dubitat Bach. h. 3.
t. in Tr. th. 8. Lit. F. & G. & negat Carpzov. p.
3. Juriſpr. c 15 def 45. qvod collatio rerum
vix in univerſum fieri poſſit. Sed contrarium
affirmat Mantica d. l. per d. l. 4 collatam cum
L. ſeq. nam conſenſus colligi poteſt ex multis
actibus, qvibus non ſolum qvæſita ex oneroſo
titulo, ſed etiam lucrativo communicantur.
conf. Molina d. l. n. 2. Mantica lib. 6. tit. 9. &
10. n. 2. Carpz. lib. 5. Reſp. 20. n. 15 Rol. à
Valle lib. 1. conſ. 91. num. 30. ubi dicit, qvamvis 4.
Gloſſa & Doctores tradant, qvod ad hoc, ut
omnia ſimpliciter veniant in ſocietatem, ne-
ceſſe ſit, ut expreſſe ſit contracta ſocietas o-
mnium bonorum, hoc tamen dici ad diffe-
rentiam ſimplicis ſocietatis, & non ad diffe-
rentiam tacitæ omnium bonorum, & in hanc
ſententiam plures citat. conf. Hippol. Riminald.
conſ. 466. in fin. Buſius ad l. 7. h. t. n. 4. Et hanc
ſententiam communiter receptam eſſe teſta-
tur.

tur *Lauterbach h. t. §. 1. th. 3.* Sed qværitur de
5. eo contractu, ſi alicujus obærati debitoris Cre-
ditores tres vel qvatuor conveniunt de urgendo
proceſſu liqvidationis, & ſuppeditantis expen-
ſis, & de eo, qvicqvid adjudicatum fuerit uni
vel alteri, in omnibus commune fore, Societa-
tem hanc eſſe, reſpondet *Dn. Mev. p. 2. dec. 191.*
6. qvæ omnino aſt expreſſa ſocietas. Demum no-
tandum ex *l. 4. §. 1.* geſtate etiam ſocietatem tol-
li, v. gr. qvando unius bona publicata vel credi-
toribus ceſſa, aut à creditoribus vendita. *Stracha
de Decoct. p. 3. n. 48.*

ad L. Coiri. 7. cum ſeqq.

SUMMARIA.

*SOcietas omnium bon. eſt eorum, qvæ ex quæſtu
veniunt. num. 1.*

*In contractu ſocietatis intelligitur lucrum qvæſtu-
arium. 2.*

*Cur in legatis ſpecies addita generi hoc non reſtrin-
gat in contractibus ſecus? 3.*

1. SOcietas omnium bonorum præſumitur eſſe
eorum, qvæ ex qvæſtu veniunt, i. e. ſi qvod
lucrum ex emtione, venditione, locatione,
conductione provenit, qvæſtus enim intelligi-
tur, qvi ex opera cujuscunqve deſcendit: unde
legata non veniunt; qvia non veniunt ex qvæ-
ſtu, ſed ob merita, nam ſi omne lucrum intel-
ligeretur, eſſet contra naturam ſocietatis. *Hipp.*
2. *Rimin. p. 2. conſ. 216. num. 36. & ſ.* Ideoqve in
contractu ſocietatis placuerit, ut lucri & qvæ-
ſtus ſocii ſint, id tamen de lucro qvæſtuario in-
telligendum eſſe, tradunt *Rimin. d. conſ. 216.
num. 37. Ceph. conſ. 327. num. 4. vol 2.* Nam
3. licet ſpecies addita generi hoc non reſtringat in
Legatis. *l. 12. §. pen ff. de Inſtrum. leg.* ſecus ta-
men in ſocietate, ubi ſpecies addita generi re-
ſtringit, nam in contractibus, qvod minimum
eſt, in dubio ſeqvimur. Et non præſumenda
eſt ſocietas omnium ſimpliciter bonorum. Ex
hac *l. 7.* probatur, in dubio potius præſumi
ſimplicem omnium bonorum qvam ſpecialem
omnium bonorum ſocietatem *Lauterbach. h. t.
§. 1. th. 3.*

ad *L.* Si convenerit. 14.

SUMMARIA.

*DUplicem ſenſum habet pactum, ne ſocietati re-
nuncietur. n. 1.*

*Quibus caſibus ante tempus conventum poſſit ſoci-
tati renunciat? 2.*

*Minor qvando majorem ad diviſionem fundi com-
munis compellere valeat? 3.*

1. PActum, ne intra certum tempus ſocietati
renuncietur, duplicem habet ſenſum, (1.)
Ut non renuncietur intempeſtive, & ſic nihil
operatur, qvia hoc eſt de natura Societatis,
(2.) *Ut* etiam tempeſtive non diſcedatur,
etiamſi juſta cauſa renunciandi adſit, & ſic ita
indiſcrete non poteſt valere Pactum, qvia So-
cius arripere poſſet occaſionem vexandi alte-
rum. *Petr. Barboſ. in L. Si Filiofam. 26. §. fin.
num. 36. ff ſol. matr.* Deinde probatur ex hâc le-
ge, qvod etiam ante tempus conventum poſſit 2.
alter Sociorum renunciare ſocietati, ut ſi Soci-
us promiſſis non ſtet, vel qvod ſocius rixoſus,
aut damnoſus, aut diu abfuturus, vel qvod ea
re frui non liceat. *Petr. de Ubaldis d. tr. p. 11. n. 1.
Hector Felic. d. tr c. 35. num. 27. & ſeqq.* Mantica
*l. 6. tit. 23. per totum. Gutierez. de juram. con-
firm. p. 1. c. 58. num. 8. Petr. Barb. in Rubr. ff. ſol.
matr. p. 2. c. 52. Maſc. concl. 1717. num. 7. Molina
d. 414. num. 14. & ſeq. Valaſcus conſult. 185. Buſius* 3.
hic. Et ex hoc textu poteſt etiam probari, poſ-
ſe minorem compellere majorem ad diviſionem
fundi communis, qvando communio minori
noxia. *Menoch. l. 2. Arb. qvaſt. caſ. 171. num. 34.
Petr. Sanz. de div. bon. l. 1. cap. 2. num. 15.* Gut-
tierez. de juram. confirm. cap. 55. num. 1. p. 1. &
ſic judicatum refert. *Sande l. 2. tit. 9. def. 21.*
Unione Eccleſiarum facta, eas etiam diſſo- 4.
ciari poſſe, reſponſum ex h. L. menſe Aug.
anno 1655.

ad L. Sed & ſocius. 17. §. 1.

SUMMARIUM

Renunciatio abſenti facta qvem effectum habeat?

REnunciatio abſenti facta præjudicat renun-
cianti ſtatim, ſed alteri non, niſi poſtqvam
venerit in ejus notitiam. Exinde renuncians
qvicqvid ex cauſa ſocietatis adqviſiverit, in
commune debet conferre, & diſpendium ſolus
fert, qvod autem abſens adqvirit, ad ipſum ſo-
lum pertinet, & damnum commune eſt. *Petr.
de Ubald. de duobus fratr. p. 11. num. 12. & ſeqq. &
Card. Mant. de tac. & amb. convent. l. 6. tit. 23. n.
24. Felic. de ſoc. c. 25.* Et ſi facta abſenti renun-
ciatione qvis rem qvæſitam debet communica-
re, utiqve magis, nulla facta renunciatione. *P.
de Ubald. d. p. 11. n. 13. & ſ.*

ad *L.* Qui admittitur. 19.

SUMMARIA.

*AN Socius à ſocio meo, me ignorante admiſſus,
habeatur pro meo ſocio? n. 1.*

Annon in ſubſidium conveniri poſſit? 2.

Quid ſi admiſſio rata habita? 3.

SI Socius meus admittit alium ſocium me ig- 1.
norante, admiſſus ille non eſt meus Socius,
ideoqve ſi qvid damni dederit, hoc reſtituen-
dum eſt ab admittente, qvi præſtando actionem
non ſe liberat, ſed indemnitatem præſtare de-
bet. *L. de illo 23. h. t. vid. Petr. de Ubald. in tr.
de duobus fratrib. p. 10. Moz tit. de ſubſtant. ſoci-
et. num. 4.* poſſe tamen admiſſum ipſum in
ſubſidium abſqve ceſſione actionis conveniri, 2.
tradit *P. de Ubald. d. l. n. 2.* Si tamen admiſſio
fuerit rata habita, ejus acta ut Socii valent, ar- 3.
gumento ducto à contrario ſenſu. *Paul. Pari-
ſienſ. lib. 1. conſ. 82. n. 4.*

§. 4. th. fin. Sic etiamſi res non ſit integra,
propter expenſas à mandatario factas, non fi-
nietur morte mandatum, qvædam mandata
etiam poſt mortem demum expedienda. *l. 12. §.*
2. *fin. & l. 5. h. t.* Et ceſſio cedentis morte non
3. expirat. *l. 1. C. de obl. & act.* Sic ſi principa-
lis ſatis dedit procuratore, mandatum hoc non
expirat morte *Anton. Gabriel. l. 2. de procur.
concl. 2. n. 11. Trentac. reſ. 10. n. 8.* Idem in
4. mandato dato Inſtitori. *l. 17. §. 3. ſupra de inſt.
act. Trentac. d. reſ. 10. de proc. num. 5. Mantica
d. l. 23. n. 39.* in mandato piæ cauſæ, dotis, &c.
5. de qvibus aliisq; exceptionibus *Mant. d. l. 7. tit.
2. Trentac. lib. 2. tit. de procur d. reſol. 10. Ant.
Gabriel. lib. 2. Com. concl. tit. de procur. d.
reſol. 10. Ant. Gabriel lib. 2. Com. concl. tit. de
procur. concl. 2. Stracha de Mandato n. 49.* Me-
*noch. l. 2. de præſumt. præſ. 36. n. 30. & ſeq. conſ.
984. n. 1. & ſeqq. Cephalus vol. 3. conſ. 382. n. 1. &
ſeqq. Vrvius deciſ. 494. Dn. Struv th. 14. Wiſſenb.
d. d. 32. th. 19.*

6. *Ad §. 2.* Si fidejuſſor debitorem minus i-
doneum delegaverit Creditori, poteſt actione
Mandati repetere ſolutum Creditor, qvaſi ſol-
viſſet. *hic & l. 18. infr. de fidejuſſ.* Ratio hic
additur elegans. & qvod ſæpiſſimè ex hoc §.
allegant Doctores, qvod bonum nomen faciat
Creditor, qvi admittit Debitorem delegatum.
*conſ. Hering. de fidejuſſ. c. 20. §. 4. n. 3. & 4.
Finkelth. obſ. 91. n 4. & 14.* modo creditor cum
proteſtatione non acceperit. *Finkelth. h. l.*

7 *Ad §. 6.* Caſu fortuito damna data Man-
datariis non imputat mandatori, ut ſi manda-
tarius à latronibus ſit ſpoliatus, vel naufragio
res amiſerit, *Mantica de tac. & amb. convent.
lib 7. tit. 19. n. 13. &c. Dd. hic* & ex eo etiam
concludit *Dn. Mev. p. 5. dec. 190.* ſi eqvo ſuo u-
tatur Colonus in commodum locatoris, &
eqvus intereat, qvod locator non teneatur
damnum reſtituere. conf. *Pariſius lib. 4. conſ.*
8. *156. n. 30. & ſeqq.* Sed temperant hujus §. ri-
gorem Dd. duplici diſtinctione. 1. An in rebus
neceſſariis, an verò ſuperfluis damnum datum.
Ut ſi mandatarius ex mandato profectus rem
neceſſariam, v. gr. veſtimenta neceſſaria ami-
ſerit, ſine ſua culpa, hoc damnum imputare
poſſit mandatori, non ſi ornamenta amittat. 2.
An occaſione mandati caſum obvenerit, aliàs
non obventurus, annon arg. *l. 52. §. 4 ff. pro ſo-
cio. l. 61. §. 5. ff. de furtis. Menoch. conſ. 244. n.
60. Molin. diſp. 549. n. 9. Loccenius de jure mariti-
mo lib. 3. c. 7. n. 13. Dn. Franzk h. t. n. 89. Mozius
de Natur. Mandati n. 22. & ſeqq. Dn. Hahn. ad
Weſ. h. t. n. 10. Dn. Struv. h. t. th. 12* & ita hunc
§. non ſervari, in tali ſcil. rigore, ſcribit *Grœn-*
9 *wegen.* & de curialitate ac praxi non ſervari re-
fert. *Dn. Marq. de jure Mercat pag 2. cap. 5 num.
56.* Nam hic multum tribuendum eſt arbitrio
judicis & boni viri. Nec rigoroſe nimia
mandator nec mandatarius ſe gerere debet.
Æqvitas hic attendenda, qvod & agnoſcit *Dn.
Lauterbach h. t. §. 3. th. 3.* Præſertim ve-
rò mandans ad ſarciendum tenetur, ſi pericu-
lum eum non latuit, v. gr. ſi me mittat ad loca
ab hoſtibus infeſta, nam cum ſciret periculum,
æqvius eſt eundem ſeqvi damnum, qvi expe-
ctat commodum. *Mozius de Natural. Mand.
n. 25. Natta t. 1. conſ. 168. n. 5. & ſeq. Hahnius
hic ad Weſ. n. 10. Lauterbach ad h. t. §. 3. th.
ult.*

Ad §. 7. Mandaſti, ut emerem tibi ſer-
vum, qvem ſciviſti, eſſe furem, is mihi furtum 10.
fecit, qværitur, an poſſim actione mandati age-
re, ut mihi noxæ dedas? qvod affirm. Nam dam-
num, qvod qvavis culpa mandantis mandata-
rius ex mandato conſecutus, reſarciendum ei
eſt. *Struv. th. 12.* Sed qværitur, ſi mandatarii 11.
culpa furtum factum, licet non detur ei actio
mandati, annon detur actio noxalis? Videtur
qvod non, ob verba legis (*culpa tua*) ideoq; *Ant
Fab. l. 3. conject. c. 5.* pro tua legit mea, ſed vul-
garem lectionem cum *Cujac. ad l. 21. §. 1. ff. com-
mod.* defendit *Carpz. p. 2. Juriſpr. for conſt. 20.
def. pen.* Et ex *hoc* § probatur etiam, ſi manda- 12.
tu ſuperioris repreſſalias exerceam, tunc mihi
damnum à ſuperiore præſtandum eſſe, ſi ob re-
preſſalias patiar. *Menoch. conſ. 244. n. 60.*

Ad L. Si qvis 27. §. 2.

SUMMARIA.

*Mandatarius ad intereſſe tenetur, qvi man-
datum ſuſceptum non exeqvitur. n. 1.*

*Renunciare poteſt dupliciter, abſolutè & ex cauſa,
& quomodo utrumq; fiat? 2. & 3.*

*Qvatenus mandatarii morte ſolvatur manda-
tum?* 4.

Caſus, ubi non ſolvitur morte ipſius. 9.

QVi mandatum ſuſcepit, tenetur id imple- 1.
re, ſi poteſt, ſi non poſſit, tenetur id de-
nunciare qvam primum poteſt, ut principalis
per alium expediat, aliàs ad intereſſe tenebitur,
ſi non opportune, cum per ſe vel per alium im-
pedire valeret, non denunciaverit, cum potue- 2.
rit. Duplex ergo renunciatio, una abſolu-
ta, altera ex cauſa. Illa licita, re adhuc inte-
gra. *l. 22. §. ult.* & tunc non renunciat conſti-
tutæ obligationi, qvia non eſt obligatus ad hoc,
ut præciſe impleret, ſed alternativè ut aut im-
pleret aut tempeſtivè renunciaret *Hill. in Do-* 3.
nell. l. 16. c. 23. lit. F. Ex cauſa ſontica renun-
ciatio qvamprimum qvis ſcit, ſe non poſſe ex-
pedire interdum re non integra facta excuſat,
v. gr. Si impedimentum ſerò ſupervenit, aut
mandatarius impedimentum denunciare non
potuit, de qva *conf. Franzkius hic num. 96. Lau-
terbach ad h. t. §. 4.*

Ad

Ad §. 3. Etiam Mandatarii morte ſol-
4. vitur mandatum , hactenus ſc. ut mandatum
implere hæredes nec debeant nec teneantur,
licet eo nomine, qvod à defuncto geſtum , pro-
cul dubio mandana habeat actionem , & vice
5. verſa. *Tr & Bach. diſp. 27. th. 6. lit. C.* Excipi-
untur tamen hi caſus (1.) Niſi negotium per
ignorantiam impletum. *l. 16. pr. h. t.* (2.) Hoc
conventum, ut non ſolveretur morte *l. 12. §. fin.
& l. ſ. h. t.* (3.) Niſi actio ceſſa *l. 1. C. de
Obl. & act. Dn. Struv. th. 14. h. tit. Dn. Frantzk.
d. l. n. 201. & ſ.*

ad L. Si Fidejuſſor. pr. 29.

SUMMARIA.

AN fidejuſſor, ſi ſolverit , cum debitor haberet exceptionem doli, &c. actionem mandati habeat? n. 1.

Conſultum eſt fidejuſſori , ut faciat h. caſu citari debitorem, ut adſiſtat. 2.

Si fidejuſſor ſolvit, cum alius fidejuſſor haberet exceptionem, non poteſt uti actione ceſſa. 3.

An fidejuſſor, qvi interpellatus ſolvit , cum ante à debitore ſolutio facta eſſet, actionem mandati habeat? 4.

An qvi ſolvit ſine denunciatione pro alio , qvi ipſe jam tum ſolverat, actionem habeat? 5. & 6.

Qvomodo intelligatur , qvod dicitur: fidejuſſor non tenetur exceptiones opponere, qvæ ſunt de apicibus juris? 7. & 8.

Neq; in foro mercatorum diſputatur de apicibus juris. 9. & 10.

Exceptio procuratoria hac: non potes eſſe procurator, non illa, non es procurator , de apicibus juris eſt. 11.

Qva actione ab eo , qvi pecuniam non numeratam erigit, & obtinet ſententiam, repeti poſſit? 12. 13. & 14.

SEntentia hæc, Debitor habebat except. doli
1. vel non num. pec. vel pacti &c. qvam ex-
ceptionem is, qvi pro eo fidejuſſerat , poterat
opponere, ſed non oppoſuit , ideoq; condem-
natus, qværitur, an habeat act. mandati contra
debitorem? Diſtingvitur hic , utrum ſciverit,
an non: ſi illud , non habet regreſſum, qvia
diſſoluta negligentia prope dolum eſt. *Dn.
Mev. p. 3. dec. 371. n. 10.* Si hoc, omnino ha-
bet regreſſum , qvia debitor monere debuit.
2. Utile itaq; eſt, ut fidejuſſor citatus faciat citari
debitorem, ut ſi ſibi adſiſtat *Dn. Mev. d. l.* Sic
3. etiam ſi fidejuſſor habens juſtam exceptionem
ſolverit, non poteſt act. ceſſam movere contra
alium fidejuſſorem, qvia cedenti obſtabat ex-
ceptio. Ergo & fidejuſſori ceſſionario. *Dn.
Mev. p. 4. dec. 295.* nam eadem in hoc caſu
ratio, qvæ in *pr. hujus l.* militat, & exceptio, qvæ
obſtat cedenti , obſtat etiam ceſſionatio *l. 4. §.
27. de Except. rei jud.*

Ad §. 2. & 3. Fidejuſſi pro te apud Ca-
4. jum , Cajus te interpellat & ſolutionem acci-
pit, poſtea me convenit obrependo , i. e. tacen-
do & reticendo ſolutionem ſibi à te factam, ut
explicat *Menoch lib. 2. Arb. quæſt. caſ 201. n.
12.* Ego bona fide ſolvo , habeone mandati
actionem? Videtur qvod non, qvia interroga-
re te debuiſſem; ſed reſp. aff qvia divinare ne-
mo cogitur, hic & *l. 31. ff. ad l. Aqvil.* niſi in his,
qvæ ſæpe contingunt. *Dn. Thabor. in axiom.
Barb. l. 4. c. 40.* Sed tu debuiſſes mihi de- 5.
nunciare. Sic ſi ego ſolverim bona fide , & ti-
bi non denunciaverim, amitto actionem man-
dati contra te, ſi tu ſolvis. Sed conſulitur ſol-
venti per ceſſionem actionis indebiti contra
creditorem, ne ei bis idem ſolvatur. Unde
colligitur , dolo proximum eſſe alteri non 6.
nunciare, qvod alterius refert. *Dn Mev. p. 2.
dec. 275. n. 4.* ubi in *tota dec.* tractat materiam,
qvando exceptionis neglectus fidejuſſorem ab
actione mandati excludit *p. 2. d. 289. n. 141.*
Nec exceptio non denunciatæ litis à debitore
fidejuſſori opponi poteſt , nec exceptio ſe in-
ſcio debiti ſoluti, ut ex §. 2. *Dn. Mev. p. 3. dec.
339.* colligit.

Ad §. 4. Fidejuſſor non tenetur oppo-
nere Creditori exceptiones , qvæ ſunt de api- 7.
cibus juris , i. e. qvæ non ipſum debitum,
neq; actionem, ſed ordinem & modum agendi
reſpiciunt, & actorem non planè repellunt , ut
eſt Exceptio procuratoria & excuſſionia. *Ne-
guz. de pign. memb. 1. p. 8. princ. n. 28. Bald.
Novell. tr de dote part. 9. priv. pr.* Ubi enim
de mera volunrate agitur , ibi non curantur
apices juris. *Afflict. dec. 208. n. 2. conf. Stracha de
Mercaturis tit. qvomodo in cauſis mercat. proce
dendum ſit. n. 5. & ſ.* Non verò probari poteſt 8.
ex h. L. qvod in illis judiciis , ex qvibus ex æ-
qvo & bono agitur , non debeant admitti ex-
ceptiones ad apices juris pertinentes , ſed hoc
tantum, qvod omiſſio harum exceptionum ju-
dicium non reddat nullum, qvia dum de bona
fide agitur, non competit de apicibus juris di-
ſputare, ſed de hoc tantum , fuerit debitor nec
ne. *Dn. Mev. p. 3. dec. 339. n. 4.* Sic etiam in 9.
foro mercatorum non eſt diſputandum de api-
cibus juris, ſe de bono & æqvo. *Gail. l. 2, obſ. 27.
n. 27. Carpz. p. 1. c. 2. dec. 2.* unde infert *Carpz.* 10.
d. c. 2. d. 10. Si mercator ex una cauſa non
poſſit ſuam intentionem probare, ſufficere, ſi in
proceſſu aliam alleget. Monendus tamen 11.
lector hic , eam exceptionem procuratoriam
intelligi, qva dicitur , te non poſſe eſſe procu-
ratorem, non verò illam , an ſis procurator,
an habeas mandatum. Nam hæc exceptio
non eſt de apicibus juris, ſed ſummè neceſſaria,
qvi aliàs nihil agitur , ut rectè declarat
*Beneven. Stracha in tract. qvomodo in cauſis
mercatorum procedendum ſit. titulo de Except.
n. 2. & ſ.* Vide de hâc materia porrò *Petr.
Barb. in l. ſi conſtante 25. pr. n. 59. ff. ſolut.*

matrim. conf. Rota Gen. dec. 90. n. 14. Pinellus de reſcind. vend. p. 1. c. 2, n. 3. Zanger. p. 2. cap. 22 n. 19. Dn. Mev. p. 2. dec. 289. n. 13.

12. *Ad §. 5.* Nota ſi qvis pecuniam non numeratam exigit, & in judicio obtinet, qviqve ex judicato pecuniam ſolutam accepit, cuiqve pecunia antea ſoluta, jam denuo ob ſententiam ſolvitur ab eo, qvi indebitè bis ſolvit, ab eo repeti pecunia indebitè ſoluta, ob rei judicatæ authoritatem, non poteſt. Sed crimine ſtellionatus notatur *Chriſtin. vol. 4. dec. 201. n. 18. vid. infra l. 48. tit. 20.* Sed contrarium *Berlich l. 1. dec.* 42. vult evincere ex *l. 5. §. 7. ff. de Don. inter Virum & uxorem* verùm ille §. 7. loqvitur de ſententia lata per colluſionem conjugum, ut *Gloſſa* reſpondet. Sed qvicqvid

13. ſit, iniqviſſimum eſt, creditorem ſtellionem retinere lucrum improbum, ideoq; *Joh. Andrea ad Speculat. l. 2. part. 2 tit. de Inſtrum. edit. §. poſtqvam 3. n. 10. lit.* E. dat aliud conſilium, ut poſſit ex Edicto de edendo agere *ex l. 6. §. 4. ff. de Edendo* ad intereſſe: Tu debebas mihi edere apocham meam &c. ideoqve mea tanti interfuit. Poſſet etiam debitori per denunciationem Evangelicam conſuli, poteſt & boni conſulere debet creditor, qvod de ſtellionatu non conveniatur, qvod poſſit fieri *per hunc.* §. ſed ad intereſſe. Alii cum *Gloſſa* interdum dant condictionem ſine cauſa. Alii putant, actionem doli dari, qvia dolo per negationem ſolutionis extorſit indebitam ſolutionem. Alii

14. ex clauſula generali reſtitutionem concedunt, qvæ ſententia ultima in foro approbata. Fuerat aliqvis in concurſu creditorum per ſententiam excluſus, ſed tamen poſtqvam documentum repererat, fuit in Cam. Elect. Brandeb. Neo-Marchica admiſſus his verbis: Wenn Kläger juratò erhalten würde / daß er nicht gewuſt / wo die Obligation über 2000. Thal. Capital datirt, am Tage Mariä Lichtmes anno 1599. gelegn / und er ſie auch nach angewandten Fleis ehr nicht / alß anno 1661. erhalten können &c. Ita nuper in Luſatia pronunciatum fuiſſe, in Actis reperi.

ad L. 29. §. ult.

SUMMARIUM.

An ſi fidejuſſor tempore liberatus ſolvit, actionem mandati habeat?

Fidejuſſor ſi tempore liberatus, ita ut ea liberatio non contingat debitorem principalem, ſi ſolvat, obligatum tamen habet ſuum debitorem, pro qvo fidejuſſit, actione mandati. *Gloſſa* intelligit de fidejuſſore, qvi ad tempus obligatus, nam ſi per præſcriptionem liberatus, ipſe qvoqve debitor obligatus eſſet, per *l. fin.* C. *de duobus reis.* Sed volunt Dd. eam legem ad fidejuſſorem & debitorem non poſſe applicari, qvia diverſæ obligationes. Sed qvia hæ duæ obligationes ex uno principio ſunt, & qvaſi correi ſunt, æqvior viſa ſententia *Dn. Mevio p. 4. dec. 189.* Sicut etiam in Camera Brandenb. jam diu ſecundum hanc ſententiam æqviorem pronunciatum ſcio. Sanè ſi debitor tempore liberatus, fidejuſſor ab eo datus non tenetur. *l. 37. ff. de fidejuſſ.*

Ad L. Si Hominem. 30.

SUMMARIA

Qvando procuratori liceat mutare ea, qvæ dominus ſpecialiter juſſit? n. 1.

Varia exempla referuntur, ubi ex cauſa à mandato ſpeciali recedere licet. 2. & ſeqq.

Legis ſumma, qvod procurator non mutet 1.
ea, qvæ Dominus ſpecialiter fieri juſſit, niſi
habeat juſtam cauſam, qvam Dominus ignoravit. Hanc legem intimis medullis infigendam, monet *Tiraq. de pœn. temper. in præfat. n.* 2.
25. Unde concludit, Judicem ex cauſa aliqva ſupervenienti poſſe recedere à pœna in lege
ſtatuta, qvam cauſam excepiſſet Legislator, ſi 3.
fuiſſet interrogatus. Item procuratorem datum ad confitendum, poſſe ex nova cauſa negare factum. *Tiraqvellus d. l.* Et qvod Epiſco- 4.
pus poſſit mutare pœnitentiam à Pontifice indictam. *Tiraq. d. l.* Item pœnitentiam publi-
cam in privatam commutare. *Tiraq. n. 28.* 5.
Et Regentes ob cauſam à ſtatuto recedere poſ- 6.
ſe. *Tiraq. n. 29.* Et licet armorum portatio ſit prohibita, ex cauſa guerræ poteſt eſſe impunis.
Corſetus ſing. 150. in voce juramentum. Sic 7.
inferiores poſſunt ex cauſa nova & urgente ſta-
tutum edere contra ſpeciale ſtatutum Supe- 8.
rioris. Et ex cauſa nova poteſt Legatus generalis prohibere Legato ſpeciali Pontificis, ne procedat in cauſa. *Panorm. in c. fin. de conſvet. n. 10. Felinus in c. 1. n. 48. X. de conſtit.* Conferri etiam poſſunt varia exempla, qvæ adducit de nova cauſa *Hippolyt. de Marſ. ad l. 1. §. ult. n. 29. & multis ſeqventibus de qvæſtion.*

ad L. Si negotia. 31.

SUMMARIUM.

Omnis mandatarius debet facere in ſua perſona, qva in aliis facere debet.

Qvi mandatum ſuſcipit agendi, à ſe etiam exigere debet; ſic Mandatarius ex bonis vi raptis, etiam poſt annum ad qvadruplum tenetur. Et omnis mandatarius in ſua perſona tenetur præſtare, qvæ in aliorum debuit præſtare. In alterius perſona qvisqve facere debet vel ſervare, qvod in ſua ſervaret vel faceret. *vid. notata ad Leg. ſi in eo 44. ff. de pact.* Et qvisqve gerens à ſe debet exigere. Et cognata eſt Regula Chriſti Salvatoris noſtri: Qvod vultis, ut faciant vobis homines &c.

Ad

Digitized by Google

Ad *L.* Rogatus. 33.

SUMMARIUM.

An qvi in majorem ſummam fidejubet, planè non teneatur?

QVi in majorem ſummam fidejuſſit, qvam debet principalis, in concurrentem ſummam tenetur, nec obſtat *l. 8. §. 7. ff. de fidejuſſ.* qvia (*omnis non*) vel (*omnino non*,) pro *non omnis* ſæpe ponitur. *l. 9. ff. ſi qvis Caut l. 5. §. 6. de oper. nov. nunciat. Gomez. t. 2. reſol. c. 13. n. 2. Hillig. lib. 15. c. 48. lit. I.*

ad L. Qvi negotia. 34.

SUMMARIUM.

Pecunia debita ſolutioni parata poteſt converti in mutuum.

PEcunia debita ſolutioni non parata in mutuum non convertitur, ſecus ſi eſſet ſolutioni parata, ut in depoſito. *vid. L. ſingularia ſupr. ſi certum petatur*, & præter ibi allegatos *Bart. ad d. L. ſingularia n. 20. Alex n. 30. Jaſon. n. 40. Carpz. dec. 129. Cagnol. in d. L. ſingularia n. 144. Marpurg. vol. 1. Conſ. 11. n. 24. Bach. in Tr. vol. 1. d. 20. th. 3. in pr. Coraſius l. 6. Miſc. c. 16. Car. Molin. in tr. de Contract. uſurariis. n. 645.* qvi fere omnes laborant in modo hoc diſſolvendo, qvamvis elucere videatur hic textus omnes labores, niſi per divinationem qvid ponatur. Sed hæc aliis enodanda relinqvo.

ad L. Si fundum. 35. cum pr. L. ſeq.

SUMMARIA.

AN mandatarius mihi ſuam partem, in fundo communi, qvem mihi emere mandavi, vendere teneatur? num. 1. & 2.

Qvæ ratio ineunda fructuum, ſi qvis diu fundum poſſedit, nec ſciri poſſit, qvanti annui fuerint? 3.

Eadem ratio ineunda in penſione pro locatis prædiis definienda. 4.

MAndavi tibi, ut fundum illum, qvem cum
1. aliis communem habuiſti hactenus, mihi
emas. Si de certo pretio dixi, & reliqvas partes redemeris pro reſiduo pretio, tuam partem mihi vendere teneris, qvia hoc actum videtur, ut totum habeam illo pretio. Sed & ſi difformiter emeris ceterorum partes debent coacervari omnes ſummæ, & qvod pretio deeſt, eo debes mihi vendere partem. Verum ſi nulla pretii
2. certitudo, & tu diverſis pretiis emeris ceteras
partes, datis Arbitris, & collatis inter ſe ſummis majoribus & minoribus, tua pars medio pretio detur. Collige ex hac Lege, qvam Phœnicem in Jure appellat *Eſcobar* jam citandus, ſi diuturno
tempore quis poſſederit fundum, & non poſ-
3. ſit qvis fructus ſcire omnium annorum, ſciat tamen ultimorum 4. annorum fructus, qvod tunc illi fructus poſſint coacervari, & qvarta pars erit legima ſumma fructuum cujusqve an-
ni. Vel ſi ſublocaverit qvis pluribus annis 4.
prædiola, & habeat tantum 4. annorum inſtrumenta locationis, 4. annorum penſiones coacervabuntur, & qvarta pars erit penſio unius anni. Poſt alios à ſe allegatos *Munnoz. de Eſcobar. de Ratiocin. cap. 16. n. 40.* & ita intelligit *Pinellum in l. 2. C. de Reſcind. vend. p. 3. cap. 40. n. 30.* & *Padillam in L. ſi probaveris. n. 24. C. de fideicom.* & noviſſime *Johannes Heſſer Conſ.*
Naſſovicus in Loc. comm. de Ration. redd. 5.
Loc. 9. n. 157. Inferunt etiam; ubi pretium
incertum eſt, id explicandum eſſe arbitrio ju- 6.
dicis. *Tiraq. de Retr. Conſ. §. 2. gl. 1. n. 27. Afflict. dec. 83. num. 6.* Et colligunt, teneri pro reſiduo pretio vendere, cum aliæ partes certum haberent pretium, vel ſi certum pretium non expreſſi, tunc pars dicto modo æſtimabitur. *Tiraq. de Retr. Conſang. §. 30. gl. 2. n. 1. conf. Petr. Gerardus de terra ſancta ſingul. 25.*

ad *L.* Lucius. 38.

SUMMARIA.

FIdejuſſor qvibus caſibus poſſit agere contra debitorem, antеqvam ſolvat? num. 1. & ſeqq.

Qvid ſi debitum non ſit exigibile, an tum fidejuſſor ante ſolutionem agat? 5.

FIdejuſſor non poteſt agere actione mandati 1.
contra debitorem, pro qvo fidejuſſit, niſi
prius ſolverit, & ſic mandatum impleverit, niſi
aut 1. diu in obligatione ſteterit, ſcilicet ſi de- 2.
bitor ceſſavit diu ſolvere, vel creditor diu exigere ceſſaverit, qvod arbitrio judicis committunt, qvantum tempus per vocem DIU intelligendum. *Menoch. l. 2. Arb. quaſt. caſu 41. per totum. Hering. de fidejuſſ. cap. 25. n. 33.* aut 2. condemnatus, non habeat unde ſolvat, aut 3. Debitor bona ſua diſſipare incipiat, & fiat non
ſolvendo; in qvibus caſibus ad liberandum 3.
contra debitorem agere poteſt. hic & *L. ſi pro eo. C. h. t. & l. 45. ff. de fidejuſſ. & ibi not. & cap. fin. X. de fidejuſſor. vid. Gail. lib. 2. obſ. 29 Mant. lib. 16. de tac. & amb. convent. tit. 22. Carpzov. p. 2. Juriſpr. c. 19 def. 12. Hering. de fidejuſſ. c. 25. n. 15. & ſeqq.* Menoch. *l. 2. A. Q. caſu. 41. Koppen dec. 40. Hvig. l 2. qv. 7. Dn. Manzius de*
Fidejuſſ. c. 7. num. 65. à qvo etiam aliæ exce- 4.
ptiones adduntur, ut ſi fideiuſſor ex probabili cauſa eſſet peregrinaturus. *Dn.* Manzius *d. l. num 77. & ſeq.* aut inimicitiæ capitales ortæ. *arg. l.*
10. C. h. t. Manzius n. 79. & niſi aliud conventum. 5.
Manzius n. 82. Si autem debitum non ſit exigibile, ut ſi conditionatum, vel in diem, vel ipſa obligatio tractũ temporis habeat, ut ſi qvis pro evictione, vel Curatore, vel iudicato ſolvendo fideiuſſerit, non poteſt fideiuſſor his caſibus

etiam poſt longum temporis ſpatium agere, niſi
in dictis caſibus actioni præſcriptum, aut cura-
tela ſit finita, aut judicatum ſit. *Afflict. deciſ. 241.
n. 4. Caballinus de Evict. §. 2. n. 19. Gail. l. 2. obſ.
49. n. 7. Manzius d. l. n. 76. & ſeq.* & ſic pronun-
ciatum refert *Sande l. 3. tit. 10. def. ult.*

ad L. Si pro te præſente. 40.

SUMMARIA.

*An qui fidejuſſit pro abſente aut invito, mandati
actionem habeat? n. 1. & 2.*

Quid ſi pro abſente mandatu tuo fidejubeam? 3.

SI fidejuſſerim pro volente tacitè aut expreſſè,
1. mandati actionem habeo contra Debitorem;
ſi pro abſente, negotiorum geſtorum actionem
non habeo; Verum ſi pro invito & reluctante
2. fidejuſſerim, neqve negotiorum geſtorum
actionem habeo. *l. 18. h. t. & l. fin. C. de Neg.
geſt.* licet creditori tenear, ſed idem eſt, ac ſi do-
nandi animo interceſſiſſem *l. 6. §. 2. h. t. Moli-
na tr. 2. diſp. 554. Garcias de Expenſ. c. 6. n. 9.
Menoch. lib. 1. A. Q. qu. 69. n. 27. Gomez.
l. 2. reſol. cap. 13. n. 11* Sed ſi pro abſente
Titio, tuo mandatu, fidejuſſerim, mihi contra te
3. mandantem dabitur actio. *l. 21. ff. h. t. Dn. Man-
zius d. l. n. 43.*

ad L. Dolus. 44.

SUMMARIUM.

*Qvatenus in dolo ſit, qui non vult facere, ad qvod
ſe obligavit?*

SIqvis non vult facere id, ad qvod ſe obliga-
tum novit, præſumitur eſſe in Dolo. *Maſc.
Concl. 532. n. 119.* ſcil. non ſufficit, ut qvis di-
ligentiam promiſſam non præſtiterit, ſed ut re-
qviſitus promiſſa implere noluerit, tunc enim
dolus præſumitur, aliàs tantum negligentia, ut
recte explicat *Barboſ. in l. Si mora. 12. in prælu-
dii n. 30 ff. ſol. matr. Menoch. lib. 2. A. Q. caſ.
208. n. 35. Et idem l. 5. præſ. 3.* Et dolus argui-
tur in eo, qvi non facit, qvod ex officio ſuo fa-
cere debet. *Idem Menoch. conſ. 175. n. 10. &
conſ. 214. num. 8.*

ad L. Si mandatu. 45.

SUMMARIA.

M*Andatarius meus, qvi fundum emit, poteſt
agere, ut ipſi ſolvam pretium. n. 1.*

*Idem, ſi mandatarius Mandantis creditoribus
promiſit. 2.*

*Fidejuſſor agit h. caſu ad liberandum ſe, non ad
ſolvendum. 3.*

COntinuat *h. l.* materiam *L. Lucius* Nam ſi
1. mandatum dedero, ut fundum emeres,
priusqvam ſolvas pretium, agere potes ut
ſolvam, & ego agere poſſum contra te, ut mi-
hi actionem præſtes contra venditorem, i-
2. dem ſi dum negotia mea gereres, meis Cre-
ditoribus promitteres. §. 2. Item ſi me judi-
cio ſiſti promiſeris §. 3. Nam commiſſa jam
ſtipulatione, cum ipſi exceutio immineat,
contra reum ſtatim agere poteſt *Hippol in Ru-
br. de fidejuſſ. n. 216. & Franeus de fidej. c. 5. n.
598.* In §. 5. notetur modus concludendi, qvia 3.
debemus agere non ad ſolvendum; ſed ad libe-
randum. vid. Dd *ſupr. cit. ad L. Lucius.*

In §. penult. obſervetur clauſula, qvæ op- 4.
poni poteſt delegationi ſi eam delegem meo
periculo, nam ſic qvatenus is, cui delegatus eſt
creditor, non conſeqvitur totum, eatenus con-
tra delegantem habet actionem mandati. *Pe-
tr. Barb. ad l. ſi cum dotem. 23. in pr. num. ff. ſol.
matr.*

Ad L. Si qvis pro eo. 46.

SUMMARIA.

M*Andatum indefinitum & determinatum
qvid ſit? num. 1. & 2.*

*An & qvando in mandato determinato liceat ad-
hibere alia media? 3.*

*Omne id mandatum ſimul intelligitur, ſine qvo
mandatum commodè expediri neqvit. 4.*

DUplex eſt mandatum, aliud eſt indefini- 1.
tum, ubi nulla certa forma præſcripta, ubi
qvod bonæ fidei congruit, agendum eſt. *hic &
l. 34. & ſ. h. t.* Aliud determinatum, cui certi 2.
fines præſcripti, & hi cuſtodiendi. *hic &
l. 5. ſ. h. t. vid. Franzk. h. t. n. 66. & ſeq. & Dn.
Struv. th. 9.* Nonnunqvam tamen & hic alia 3.
media pro uſu negotii adhibere licebit, per
*l. ult. §. ult. h. t. Bachov. ad Weſenb. n 6. Dn.
Struv. d. th. 9. Franzk. n. 80. & ſeq.* Et viden-
dum omninò an mandator certam forma ad-
ſcribens adſtringere alterum, an verò judicium
ſuum tantum de expediendo negotio commu-
nicare voluerit, qvod in privatis facilius admit-
titur, qvàm in publicis, ubi periculoſiſſimum à
forma præſcripta recedere, licet etiam pericu-
loſum, verbis mordicus inhærere. A Deo igi-
tur conſilium Legatis petendum optimum No- 4.
tandum tamen, ut ad privata redeam, omne
id mandatum intelligi, ſine qvo mandatum
commodè expediri neqvit, *arg. l. 2. ff. de Jurid.*
ſic habens mandatum ad vendendum, habere
videtur etiam mandatum ad recipiendum
pretium. *Stracha de Mercatura. tit. de Manda-
to. Fachin. l. 2. c. 93. Molina d. 552. Tuſch. concl.
39. lit. M. Burell. tom. 1. dec tit. 66. n. 437. Tiraq.
in l ſi unqvam. verbo, libertis. n. 59. Mantica lib.
7. tit. 14. & 15. Stacc. de Commerc. §. 2. gl. 5. n.
370.* & mandator, ſi vellet ob transgreſſionem
terminorum præſcriptorum agere, cogere-
tur inter eſſe ſuum probare. *l. 8 §. 6. & l. 26. §.
7. h. t.*

Ad L. Qvintus Mutius 48.

SUMMARIA.

A*N fidejuſſor, qvi uſuras nudo pacto promiſit,
& ſolvit invito debitore, actionem habeat
ad repetendum? num. 1.*

An

An fidejuſſor actionem habeat, ſi debitor prohibuit, ne ſolveret? 2. 3. & 6.

1. FIdejuſſor, qvi uſuras nudo pacto promiſ-
ſas, ſolvit invito debitore, ſuæ aut Debito-
ris verecundæ conſulens, non repetit, ſecus pu-
tarem, ſi conſcientiæ ratione habita, ſolutio-
nem denegare non poſſit, nam conſcientiæ
major, qvam pudoris habenda eſt ratio. Aliàs
verò ſolvens, ſcilicet non vetante debitore, ipſi-
us tamen exiſtimationi & ſuæ conſulens, omni-
2. nò repetit. Colligunt ex *h. L.* fidejuſſorem
non teneri allegarè exceptionem cum honoris
ſui periculo. *Panorm. vol. 1. conſ. 60. n. 2.* Et
ſic ſi principalis debitor prohibeat fidejuſſo-
3. rem ne ſolvat, & exceptionem fruſtratoriam
opponat, fidejuſſor poterit ſolvere, & habet a-
ctionem mandati. *Dn. Mev. p. 2. dec. 288.* Se-
cus ſi debitor ſe offerat ad ſolutionem, non-
4. nulla verò deſideret prius præſtari, vel decidi,
non fruſtratorie. *Dn. Mev. d. l.* Notetur au-
autem verecundiam lædi, ſi qvis non præſtat id,
5. ad qvod naturali Jure tenetur. *Bart. in L. pecuniæ. ff. de aliment. Legat. & Zæſ. lib. 1. conſ. 9. n. 28.*
Et fidejuſſor, ſi ſalva conſcientia uti exceptione
6. non potuit, omnino habet actionem, *Dn. Manzius d. l. 7. num 57.*

ad L. Servum Titii. 49.

SUMMARIA.

AN qvi ignorans mandatu tertii mihi rem propriam vendit, eam à me comperto errore vindicare poſſit? n. 1. & 3.

An procurator rei alienæ poſt finitum officium teneatur de evictione? 2.

An rem meam (qvam qvis ab alio b. f. emit, cui ego factus ſum hæres, qvamq; ego tanqvam hæreditariam vendendam mandavi) à novo emtore, comperto errore, vindicare valeam? 4.

TItius rem ſuam, hoc tamen ignorans, mihi
1. mandatu tuo vendidit & tradidit, qvære-
batur, an comperto errore contra me agere &
vindicare poſſit? Videtur qvod ſic, qvia errans
dominium non transfert; ſed negatur, qvia im-
pugnaret proprium factum, cum ipſe tradide-
rit, ergo actio ipſi non datur. Et hæc vera ra-
2. tio decidendi, & ideo ex hac L. non probatur,
procuratorem rei alienæ poſt finitum officium
teneri de evictione, ut videtur velle *Gloſſa hic.*
Sed verius eſt, non teneri ad evictionem præ-
ſtandam, niſi proprio nomine ſe obligaverit.
l. 67. de procur. Leoninus lib. 3. Emend. c. 2. qvem
refert & ſeqvitur *Sande l. 3. tit. 7. def. 1.* Et ita
non admittendum, qvod habet *Donell. & Hill l. 4. c. 16 lit. B.* qvaſi ratio decidendi eſſet *in l. 17. de Evict.* Ergo Titius non poteſt vindicare con-
tra proprium factum, non vero tenetur etiam
3. de Evictione. *Sande d. l.* Sed ſuperiori ſpe-
cie Titius contra mandantem agit contraria
mandati actione, ſi interfuiſſet rem non ven-
di. Poſtea aliqva qvæſtio ſubjicitur: Titius 4.
me inſtituit hæredem, Ego mando Sempronio,
ut vendat ilam rem, qvaſi ex hæreditate Titii
mihi adqviſitam, comperto errore ago contra
novum emtorem. Reſp. qvod non poſſim pro-
prium factum impugnare, ſed agere poſſum
contra Cajum, qvi Titio vendidit, ad evictio-
nem præſtandam.

Ad L. Fidejuſſorem. 52.

SUMMARIA.

FIdejuſſor ex obligatione generis, ſi ſolvat optimum triticum, repetere tantum viliſſimum poteſt. num. 1. & 2.

An h. L. abolita? 3.

IN obligatione generis liberatur qvis, præ-
ſtando viliſſimum; & ideo fidejuſſor, ſi me- 1.
lius Triticum, v. gr. ſolverit, viliſſimum tamen
tantum repetit. Cui videtur obſtare L. *Lega-
to generaliter. 37. ff. de Legat. 1.* Sed illa Lex 2.
de Legato loqvitur, hæc de obligatione ex con-
tractu. vid, *Zaſ. ad d. L. 37. tom. 2. p. 180. Don. Lib. 18. c. 19 Lit. G. & M.* Grœnvvegen hanc
Legem putat abolitam, ſed nullo funda-
mento. 3.

Ad L. Qvi mutuam. 56. §. 4.

SUMMARIA.

Mandatarius repetit fructus, licet negotium optatum eventum non habuerit. num. 1.

An idem in Neg. geſtore? 2.

SUmtus bona fide factos Mandatarius repe-
tit, licet negotium optatum eventum non 1.
habuerit, cum eventus Mandatario extra cul-
pam exiſtenti imputari non debeat. *Surd. in tr. de alim. tit. 1. qu. 121. in fin. Aug. Barboſ. in Coll. ad L. 4. C. h. t.* Secus in negotiorum
geſtore. *L. 10. §. 1. ff. d. N. G.* qvia ibi nulla ge- 2.
rendi cauſa, niſi utilitas negotii; unde conſili-
um gerentis, licet bona fide acceſſerit, non ta-
men debet Domino damnoſum eſſe. *Franzk. h. t. num. 86.*

ad L. Mandatum. 57.

SUMMARIUM.

An, (qvando hæredes mandatarii b. f. negotium expedierunt, ſervum vendentes,) emtores; qvi fortè poſſeſſionem amiſerunt, contra dominum ſecuri ſint?

HÆredes Mandatarii bona fide expediunt negotia defuncto commiſſa, & ſervos vendiderant, Emtores hoc caſu ſunt ſecuti, ſi uſuceperint. Sed ſi nondum impleta uſucapio, & amiſerint poſſeſſionem, iis tamen contra hominum non datur actio Publiciana, ob exceptionem dominii. vid. *Don. lib. 16. c. 23. & ibi Hill. lit. K. conf. Struv.* hunc textum emendant *Exerc. 22. th. 15. Cujac. lib. 10. obſ. 6.*

Ad

ad *L*. Si præcedente. 58. pr.

SUMMARIA.

Mandati actio morte mandatarii non exſpirat. num. 1.

Qvibus caſibus hæredes à rationum redditione liberentur? 2.

An, ſi nonnulli creditores debitoris hæredi partem remiſerunt, alius creditor ſuperveniens de totâ ſumma contra fidejuſſorem agens, exceptione pacti ab aliqvibus creditoribus initi, excludatur? 3. & 4.

MOrte qvidem interit mandatum, ſed non mandati actio, ſi defunctus ad qvædam
1. reſtituenda obligatus fuir, ſi rationem reddere
debuit, vel ex Mandato aliqvid ad eos perveuit,
vel ſi cœptum à defuncto oegotium executi ſior
l. 29. pr. h. t. Sed de rationibus reddendis no-
2. tandum, hæredes ab onere iſto abſolvi poſſe, à
ſcrupuloſa rationum redditione, ſi culpa penes
mandaotem ſit, aut ejus hæredem, ſi diu non
convenit defunctum, ſi hæredes probabilem ignorantiam habeant, eamqve juramento velint confirmare. *Menoch. lib. 2 præſ. 91. num. 7. Dn. Mevius. p. 4. decíſ. 110.* præſertim ſi defunctus ſe obtulerit ad rationes reddendas, nec obtinuerit hoe. *Maſc. concl. 1263. n. 13. Eſcobar. de Ratiocin. c. 6. in fine. Martinus Naurat. in diſc. de Ration. p. 11. §. præterea.*

Ad §. 1. Creditores *Lucii* convenerant
3. inter ſe de dimidia creditatum pecuniarum
Lucii hæredi remittenda, ego cum etiam eſſem creditor non fui præſens, qværitur ſi te fidejuſſorem velim actione mandati convenire, annon mihi opponi poteſt exceptio pacti? Reſp. qvod non, qvia contradicendo ſi præſens fuiſſem, potuiſſem impedire conventionem,
aut ſi habui hypothecam, aut privilegium rea-
4. le, potui meum Jus reſervare. Sed cum fuerim
abſeos, tu mihi iſtam conventionem opponere neqvis; unde apparet exceptiooem conventionis majoris partis creditorum etiam fidejuſſoribus prodeſſe. *Stracha de Decoct. p. 6. num 15. Scacc. de judic. L. 2. c. 7. n. 40. & Hering. de fidejuſſ. c. 22. n. 82.* & qvos refert *Berlich. p. 2. dec. 235. n. 15.* licet in moratorio à Principe lato ſecus. *Berlich. d. l. num. 14.*

Ad L. Si Mandatu. 59.

SUMMARIA.

Qvare fidejuſſor rem creditori obligatam non rectè emat? n. 1.

Qvando dies adjectus obligationem non perimat? 2.

Mandatores plures tenentur in ſolidum. 3.

An, qvi fidejuſſit pro debitore, qvamdiu vixerit, & conventus eſt, inter moras mortuo debitore, conveniri valeat? 4.

FIdejuſſor rem creditori obligatam non re- 1.
ctè emit, liberare enim debet pignus, ut reddat Debitori, non emere, idqve in omni adminiſtratore rei alienæ locum habet, ut oon poſſit rem à Creditore emere, ſed liberare, & Domino reſtituto pretio reſtituere. vid. *Fr.
Bald. in tr. d. pign. c. 18. pag. mihi 144. Bach. de* 2.
pign. Lib. 3. c. 26. n. 3. Dies adjecta differendæ ſolutionis cauſa obligationem non perimit. v. gr. ſi promiſerim me intra menſem præſtiturum negotium. *§. 2. h. l. Hering. de fidejus. c. 20. §. 12. num. 10.*

Ad §. 3. Mandatores plures, ſinguli te- 3.
nentur in ſolidum exemplo fidejuſſorum. vid. *Ronchegallus in L. eandem. 9. pr. ff. de duobus reis n. 39. & ſeqq. & n. 246. Capyc. dec. 180.* ubi pluribus hâc de re agit, & tribuit *n. 1.* beneficium diviſionis. Gloſſ. ad *L. ult quod Juſſu. in verbo mandantibus* rectè reprobatur.

Ad § 5. Promitto indemnitatem ad 4.
tempus, qvamdiu Debitor vixerit, hoe vivente convenior, ſed moram necto, qvær. An mortuo Debitore poſſim conveniri, noo obſtaote Exceptione doli? Reſp. qvod ſic, qvia mora perpetuat obligationem. *Vid. Cujac. tom. 1. p. 1587. & ſeq.*

ad L. Creditor. 60. pr.

SUMMARIA.

An, ſi fidejuſſor conventus appellet, interim principalem convenire valeam? n. 1.

An idem in duobus correis? 2

An contra duos mandatarios in ſolidum agere poſſim? 3.

Duo mandatarii ſunt qvaſi correi, & habent beneſ. diviſionis. 4. 5.

In mandato cum libera excluditur dolus. 6.

Habet ſuos gradus. 7.

Reqviritur ad poteſtatem vendendi. 8.

An habens poteſtatem vendendi fidem de pretio habere poſſit? 9.

Facies qvicqvid vis, & qvod ego poſſum facere, eſt mandatum liberrimum. 10.

MAndantem vel fidejuſſorem conveni, qvi 1.
condemnatur, ſed appellavit, qværitur, an appellatione pendente poſſim convenire debitorem priocipalem? Qvod affirmatur, qvia uoa cauſa alteram attingere non videtur.
Menoch. conſ. 595. n. 13. Hinc inferunt, pen- 2.
dente lite coram uno ex correis debendi, id non impedit, qvo minus contra alium agi poſſit. *Angel. Aret. conſ. 29. n. 22. Hipp. de Marſil. de fidejuſſ. in Rubr. n. 320. qvos refert Menoch. d. l.*
Ad §. 2. Duobus qvid mandavi, qvæ- 3.
ritur, an poſſim qvemlibet io ſolidum coovenire? Qvod affirm. qvod *Bart.* iotelligit, ſi hoc actum expreſsè vel tacitè. Atqvi ſic deeſſet ratio dubitandi. Ideo generaliter

hunc

hunc textum intelligo , qvod ſemper hoc a-
ctum videatur, præſertim ſi ſecundaria obliga-
4. tione actum, ut ſupra dictum, de Commodata-
rio & depoſitario. Ex eo autem non inferri,
duos mandatarios eſſe debendi correos. *vid. Cujac. ad h. l. tom. 1. & Ronchegallus ad l. 9. pr. de duobus reis d. 237. & multis ſeqventibus.* Pro
qvaſi correis tamen habendos eſſe puto , & ſic
ſingulis beneficium Diviſionis competere, ini-
qvum non eſt , per tradita *Carpz. p. 2. conſt. 17.*
5. *def. 13. Grænwegen hic.* qvin & ſi unus tantum
geſſerit, reliqvis beneficium Ordinis compete-
re volunt. *arg. l. ult. C. de Div. int. Bach. ad Tr. v. 1. diſp. 27. th. 2. lit. D. Dn. Lauterbach. h. t. §. 2. th. 2.*

6. *Ad* §. 4. In omni mandato generali &
cum libera hoc agi intelligitur , ut bona fides
præſtetur, & dolus malus abſit. *Mant. de tac. & amb. Convent. lib. 7. tit. 16. n. 37. Menoch. l. 3. præſ. 140. n. 145. Moz. de diviſ. Mand. n. 60. Manzius in cent. deciſ. q. 41. n. 23. & n. 34.* Nam do-
lus nunqvam videtur conceſſus , *Ruinus vol. 1.*
conſ. 70. n. 29. Cephalus vol. 1. conſ. 51. num. 36.
7. Collige mandatum cum libera habere ſuos
gradus, & aliud alio plenius eſſe *conf. Bach. in*
8. *Tr. d. 27. th. 5. lit. B & C. Franzb. h. t. num. 65.*
Collige etiam, poteſtatem vendendi reqvirere
mandatum cum libera. *hic & l. 58. de proc. Fabianus de Monte de Emt. q. 3. pr. n. 22. Caldas de Emt. c. 15* Moz. *tit. de perſon. qva emere. n. 28.*
9. Sed mandatum habens vendendi , non pot-
eſt fidem habere de pretio, niſi concurrentibus
circumſtantiis & qvando Dominus ipſe ſoli-
tus eſt fidem habere. M*olina de juſt. & jure tr. 2. d. 552. n. 4. Guttierez de conf. juram. p. 1. c. 50. n. 20. Valaſ conſult. 21. Stracha tit. de mand. n.*
10. *26.* Colligitur etiam ex mandato hoc: facies
qvicqvid vis, & qvod ego poſſum facere: inferri abſolutam poteſtatem & liberrimum mandatum. *Affl. dec. 305. n. 4. Menoch. l. 1. A. Q. qv. 7. n. 62. & ſeq.* non tamen ſic conſtitui procuratorem in rem ſuam *Pariſ. v. 3. conſ. 107. n. 95. lib. 2.*

Ad L. Ult. §. fin.

SUMMARIA.

AN is, qvi rogatus fidejubere pro aliqvo , non fidejuſſit, ſed mandavit ſolvere, habeat actionem contra mandantem fidejubere ? n. 1.

An mandatum per æqvipollens impleri poſſit ? 3.

MAndavi tibi, ut pro Titio fidejuberes , tu 1.
verò mandaſti Creditori, ut ſolveret Ti-
tio, an tibi contra me actio ? Vid. qvod non,
qvia non implevisti mandatum meum forma-
liter. Sed reſp fidejuſſionis & mandati Jura
eadem. *Dn. Mev. p. 4. dec. 187. n. 3.* Et ſic ut
fidejuſſor, ita & mandator habet beneficium
excusſionis. *Dn. Mev. d. l. Hering. de fidejuſſ. c.*
18. n. 2. Mandatum etiam per æqvipollens 3.
impleri poteſt. *Alex. vol. 1. conſ. 40. n. 10.* Præ-
ſertim ubi non eſt præſcripta certa ſpecialis forma *Dn. Ziglerus ad Lancell. l. 3. t. 1. §. 18.* Si domini nihil intersit, in finibus Mandati ſubſtitiſſe, qvia non corticem verborum , ſed mandantis intentionem ſectari oportet *Bach. d. d. 27. th. 6. lit. F. & Mantica d. t. 15. n. 25 Lauterb. h. t. §. 2. th. 3.* Et ubi deficit etiam Actio , per notata *ad l. 2. ſuprà ſi qvis in Jus vocatus non ierit.* Et ubi non deterior, ſed potius melior ſit conditio mandantis, fruſtra hic mandati aget, & meritò ridendus. Qvod exemplis multis declarat *Mantica d. t. 15. n. 24. & ſeqq.*

TITULUS II.

Pro Socio.

Ad *L.* 1. & 2. ſeq.

SUMMARIA

SOcietas, qvæ in ſorte vel interuſurio eſt, qvid utraq; ſit ? n. 1. 14. & 15.

Qvid in ſocietatem ſpecialiter omnium bon. veniat ? 2.

Qvæ veniant in ſoc. indefinitè omnium bon. 3.

Qvæ veniant in ſoc. certæ univerſitatis ? 4.

Conciliatio cum L. 120. de V. S. *5. & 6.*

Societas certæ negotiationis eſt res particularis. 8.

An ſicut in ſocietate omn. Bon. ita etiam non omn. bon. continuò dominium communicetur ? 9. 10.

An in ſocietate bonorum bona futura communicentur ? 11. & 12.

Societas dolo inita eſt ipſo jure nulla. 13.

Societas eſt vel menſæ vel bonorum. 16.

SOcietas eſt vel communio in ſorte vel 1.
interuſurio. *Molina de juſt. & Jure diſp. 411. n. 4. Mantica de tac. & amb. convent. Lib. 6. tit. 3. n. 8.* Illa, qvæ in ſorte eſt , vel omnium
bonorum , vel non omnium. Omnium bo- 2.
norum, eſt vel ſpecialiter omnium bonorum &
in hac nihil excipitur *L. 3. §. 1. h. t.* neqvidem feuda aut bona fideicommiſſi vinculo nexa , verum tantum qvoad fructus. *Dn.*
Struv. h. t. th. 26. Wiſſ. d. 32. th. 23. Vel eſt inde- 3.
finitè omnium bonorum , & in eam tantum veniunt ea, qvæ qvæſtu , id eſt opera & labore , ſeu titulo oneroſo ſunt acqviſita per *L. Coiri 7. & ſeq. h. t.* non verò qvæ titulo donationis aut legati uni ſociorum obveniunt. *L. 7. & ſeqq.* & ſi ſocietas ſit donationis occaſio , ut ſi

ſi qvis ex cauſa ſocietatis Principem acceſſit,& ab illo muneratus eſt. *Gomez. t. 2. reſol. c. 4. n.*
4. *5. Molina tr. 2. d. 412. n. 2. Franzk. h. t. n. 23. Chriſtin. vol. 3. dec. 51. n. 7.* Non omnium bonorum, eſt vel certæ univerſitatis, qvalis eſt inter fratres in communione manentes, ſi aliunde qvid acqvirant, ſibi acqvirunt. *L. ſi duobus 52. §.*
5. *Papinian. h. t.* vel ſi de obventura hæreditate ſocietas ineatur, ubi tantum de legitima hæreditate actum videtur. *L. 31. §. 2. h. t.* Conf. *Chriſtinæus d. dec. 51. num. 2. vol. 3. Buſius ad L. 3. §. 2.*
6. *h. t.* Qvod qvomodo eum L. *Lege obvenire. 120. de Verb. ſing.* conveniat, variè diſputant Doctores. *vid. Cagnolus ad L. fin. de pactis n. 36. Decius ad L. un. C. qvando non petentium partes n. 3.* & ibi *Jaſon. Zuchardus ad L. fin. C. de D. Adr. Edict. toll. n. 151. vol. 8. rep. Juris. Vaſqvius de Succeſſ. creat. in præfat. n. 17. & §. 10. n. 4. Pinell. de Bon. mater. ad l. 2. fere per totam.* Commodius diſtingvitur inter diſpoſitionem Legis & hominis, ut de hâc d. §. 2. de illa d. L. 120. intelli-
7. genda ſit. Obiter notandum diſcrimen in Emphyteuſi accepta pro ſe & ſuis hæredibus, vel pro ſe & legitimis, de qvo *Pinell. d. l. n. 9. &*
8. *ſeqq.* Vel eſt rei particularis ſeu certæ negotiationis, de qva *Molina diſp. 412. Mant. d. l. 6. tit. 2. & 15. & ſeq. Bach. ad Treutl. diſp. 27. th. 8. lit. F. &*
9. *G.* Collige, qvod in ſocietate omnium bonorum continuo dominium communicetur, & transferatur per qvaſi traditionem *l. 1. in fin. & l. 2. h. t. Zaſ. n. 6,* quod qvidem *Franzk. h. t. n.*
10. *42.* etiam in ſocietate non omnium bonorum fieri tradit, ſed non evidenti argumento id demonſtrat. Ideoqve verius in ſocietate indefinite omnium bonorum vel particulari, actuali communicatione opus eſſe, per *l. 1. §. 1. & l.*
11. *58. §. 1. ff. h. t. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 7.* Sed ſi poſtea ſibi aliqvid acqvirat ſocius, ſocietatis judicio communicare tenetur, per *l. 74. h. t. Covarr. lib. 3. reſol. c. 19. n. 1. Molina diſp. 411. n. 7. Gomez. t. 2. reſol. c. 5. n. 3.* Et ſic ſocietas bonorum etiam bona futura continet. *l. 3. §. 1. & l. 7. pr. h. t. Qva de re Tiraq. de Conſt. poſſ. p. 2.*
12. *ampliat. 32. n. 7. & ſeq.* Sed bona futura non fiunt communia ipſo jure, ut præſentia, ſed debent communicari, per deducta late à *Covarr,*
13. *l. 3. Reſol, c. 19. n. 1.* Notetur etiam ex *l. 3. §. fin.* ſocietatem dolo vel fraudandi cauſa initam ipſo Jure eſſe nullam, ad qvem §. fruſtra reſpondere nititur *Gomez. in § actionum. n. 14. Inſt. de Act.* Aliter ſocietas di-
14. viditur, qvod ſit in ſorte vel interuſurio. Illa eſt, qvando qvoad ipſam proprietatem bonorum contrahitur ſocietas, ita ut dominium eorum pro partibus indiviſis fiat commune. Hæc, qvando proprietas manet unius, ſed fructus, uſus & lucra communicantur. *Hector Felicius de ſociet. c. 9. n. 52. Franzkius h. t. num. 45. Lauterbach d. th. 7.* Et hæc
15. fit in ſpecie *Legis 52. §. 2. h. t.* & in matrimonio, & in ſocietate, ubi unus pecuniam tantum, alter ſolam operam confert, nam ibi regulariter ſors manet conferentis. *Gail. lib. 2. obſ. 24. num 6. Dn. Mevius ad Jus Lubec. 3. tit. 9. art. 1. Lauterbach d. l.* Et eo caſu non fit communicatio proprietatis bonorum, ſed lucra tantum communicantur *l. 13. de præſcr. verbis. Mantica de tac. & amb. convent. l. 6. tit. 3. n. 8. Molina d. 411. n. 4. Franzk. h. t. n. 45.* Porro 16.
alia eſt ſocietas menſæ, qva plures de una menſa, communiter vivunt, alia autem bona qvilibet ſibi retinent; alia verò ſocietas bonorum. *Mantica d. tr. lib. 6. tit. 2. n. 5. & 6. Klock. vol. 2. conſ. 70. num. 88.*

ad L. Societatem. 4.

SUMMARIA.

Societas qvomodo tacitè contrahi poſſit? n. 1.

An omnium abſolutè bonorum ſoc. tacitè contrahi poſſit? 3. & 4.

Si duo creditores conveniant de urgendo proceſſu liqvidationis contra debitorem, qvalis ſit ſocietas? 5.

Societas egeſtate ſocii tollitur. 6.

EX hâc Lege colligitur, qvod re ipſa i. e. tacite poſſit fieri ſocietas, non qvidem per 1.
ſolam poſſeſſionem in communi, nam poſſunt cohabitare fratres in communi hæreditate, citra animum contrahendæ ſocietatis. *Menoch. L. 3. præſ. 56. num. 20.* Sed ſi hæredes majorennes hæreditatem paternam vel aliam diu poſſideant, & indiſtincte omnes reditus communicent, non reddentes de actis rationem, tunc videantur ſocietatem contraxiſſe. *Menoch. plures allegans dicta præſumt. n. 37. Hector Felicius de Societ. c. 10. n. 17. & ſeqq. qvos refert & ſeqvitur Franzk. h. t. n. 31.* conf. *Zaſ. n. 3.* Deinde etiam id minus dubii habet in ſocietate par- 2.
ticulari. *Mantica L. 6. de Convent. tit. 11. Molina d. 421. n. 2.* Sed de ea, qvæ abſolutè & ſpecialiter omnium bonorum eſt, dubitat *Bach. h.* 3.
t. in Tr. th. 8. Lit. F. & G. & negat *Carpzov. p. 3. Juriſpr. c 15. def 45.* qvod collatio rerum vix in univerſum fieri poſſit. Sed contrarium affirmat *Mantica d. l. per d. l. 4* collatam cum *L. ſeq.* nam conſenſus colligi poteſt ex multis actibus, qvibus non ſolum qvæſita ex oneroſo titulo, ſed etiam lucrativo communicantur. *conf. Molina d. l. n. 2. Mantica lib. 6. tit. 9. & 10. n. 2. Carpz. lib. 5. Reſp. 20. n. 15 Rol. à Valle lib. 1. conſ. 91. num. 30.* ubi dicit, qvamvis 4.
Gloſſa & Doctores tradant, qvod ad hoc, ut omnia ſimpliciter veniant in ſocietatem, neceſſe ſit, ut expreſſe ſit contracta ſocietas omnium bonorum, hoc tamen dici ad differentiam ſimplicis ſocietatis, & non ad differentiam tacitæ omnium bonorum, & in hanc ſententiam plures citat. *conf. Hippol. Riminald. conſ. 466. in fin. Buſius ad l. 7. h. t. n. 4.* Et hanc ſententiam communiter receptam eſſe teſtatur.

tur *Lauterbach h. t. §. 1. th. 3.* Sed qværitur de
5. eo contractu, ſi alicujus obærati debitoris Cre-
ditores tres vel qvatuor conveniunt de urgendo
proceſſu liqvidationis, & ſuppeditantis expen-
ſis, & de eo, qvicqvid adjudicatum fuerit uni
vel alteri, in omnibus commune fore, Societa-
tem hanc eſſe, reſpondet *Du. Mev. p. 2. dec. 191.*
6. qvæ omnino eſt expreſſa ſocietas. Demum no-
tandum ex *l. 4. §. 1.* geſtate etiam ſocietatem tol-
li, v. gr. qvando unius bona publicata vel credi-
toribus ceſſa, aut à creditoribus vendita. *Stracha
de Dec oct. p. 3. n. 48.*

ad L. Coiri. 7. cum ſeqq.

SUMMARIA.

Societas omnium bon. eſt eorum, qvæ ex quæſtu veniunt. num. 1.

In contractu ſocietatis intelligitur lucrum qvæſtuarium. 2.

Cur in legatis ſpecies addita generi hoc non reſtringat in contractibus ſecus? 3.

1. SOcietas omnium bonorum præſumitur eſſe
eorum, qvæ ex qvæſtu veniunt, i. e. ſi qvod
lucrum ex emtione, venditione, locatione,
conductione provenit, qvæſtus enim intelligi-
tur, qvi ex opera cujuscunqve deſcendit: unde
legata non veniunt; qvia non veniunt ex qvæ-
ſtu, ſed ob merita, nam ſi omne lucrum intel-
ligeretur, eſſet contra naturam ſocietatis. *Hipp.*
2. *Rimin. p. 2. conſ. 216. num. 36. & ſ.* Ideoqve in
contractu ſocietatis placuerit, ut lucri & qvæ-
ſtus ſocii ſint, id tamen de lucro qvæſtuario in-
telligendum eſſe, tradunt *Rimin. d. conſ. 216.
num. 37. Ceph. conſ. 327. num. 4. vol 2.* Nam
3. licet ſpecies addita generi hoc non reſtringat in
Legatis. *l. 12. §. pen ff. de Inſtrum. leg.* ſecus ta-
men in ſocietate, ubi ſpecies addita generi re-
ſtringit, nam in contractibus, qvod minimum
eſt, in dubio ſeqvimur. Et non præſumenda
eſt ſocietas omnium ſimpliciter bonorum. Ex
hac *l. 7.* probatur, in dubio potius præſumi
ſimplicem omnium bonorum qvam ſpecialem
omnium bonorum ſocietatem *Lauterbach. h. t.
§. 1. th. 3.*

ad L. Si convenerit. 14.

SUMMARIA.

Duplicem ſenſum habet pactum, ne ſocietati renuncietur. n. 1.

Quibus caſibus ante tempus conventum poſſit ſocietati renunciat? 2.

Minor qvando majorem ad diviſionem fundi communis compellere valeat? 3.

1. PActum, ne intra certum tempus ſocietati
renuncietur, duplicem habet ſenſum, (1.)
Ut non renuncietur intempeſtive, & ſic nihil
operatur, qvia hoc eſt de natura Societatis.
(2.) *Ut* etiam tempeſtive non diſcedatur,
etiamſi juſta cauſa renunciandi adſit, & ſic ita
indiſcreta non poteſt valere Pactum, qvia *So-
cius* atripere poſſet occaſionem vexandi alte-
rum. *Petr. Barboſ. in L. Si Filiofam. 26. §. fin.
num. 36. ff ſol. matr.* Deinde probatur ex hâc le-
ge, qvod etiam ante tempus conventum poſſit 2.
alter Sociorum renunciare ſocietati, ut ſi Soci-
us promisſis non ſtet, vel qvod ſocius rixoſus,
aut damnoſos, aut diu abfuturus. vel qvod ea
re frui non liceat. *Petr. de Ubaldu d. tr. p. 11. n. 1.
Hector Felic. d. tr. c. 35. num. 27. & ſeqq.* Mantica
*l. 6. tit. 23. per totum. Guttierez. de juram. con-
firm. p. 1. c. 58. num. 8. Petr. Barb. in Rubr. ff. ſol.
matr. p. 2. c. 52. Maſc. concl. 1717. num. 7. Molina
d. 414. num. 14. & ſeq. Valaſcus conſult. 185. Buſius* 3.
hic. Et ex hoc textu poteſt etiam probari, poſ-
ſe minorem compellere majorem ad diviſionem
fundi communis, qvando communio minori
noxia, *Menoch. l. 2. Arb. quaſt caſ. 171. num. 34.
Petr. Sanz. de div. bon. l. 1. cap. 2. num. 15. Gut-
tierez. de juram. confirm. cap. 55. num. 1. p. 1.* &
ſic judicatum refert. *Sande l. 2. tit. 9. def. 21.*
Unione Eccleſiarum facta, eas etiam diſſo- 4.
ciari poſſe, reſponſum ex h. L. menſe Aug.
anno 1655.

ad L. Sed & ſocius. 17. §. 1.

SUMMARIUM

Renunciatio abſenti facta quem effectum habeat?

REnunciatio abſenti facta præjudicat renun-
cianti ſtatim, ſed alteri non, niſi poſtqvam
venerit in ejus notitiam. Exinde renuncians
qvicqvid ex cauſa ſocietatis adqviſiverit, in
commune debet conferre, & diſpendium ſolus
fert, qvod autem abſens adqvirit, ad ipſum ſo-
lum pertinet, & damnum commune eſt, *Petr.
de Ubald. de duobus fratr. p. 11. num. 12. & ſeqq. &
Card. Mant, de tac. & amb. convent. l. 6. tit. 23. n.
24. Felic. de ſoc. c. 25.* Et ſi facta abſenti renun-
ciatione qvis rem qvæſitam debet communica-
re, utiqve magis, nulla facta renunciatione. *P.
de Ubald. d. p. 11. n. 13. & ſ.*

ad L. Qui admittitur. 19.

SUMMARIA.

AN Socius à ſocio meo, me ignorante admiſſus, habeatur pro meo ſocio? n. 1.

Annon in ſubſidium conveniri poſſit? 2.

Quid ſi admiſſio rata habita? 3.

SI Socius meus admittit alium ſocium me ig- 1.
norante, admiſſus ille non eſt meus Socius,
ideoqve ſi qvid damni dederit, hoc reſtituen-
dum eſt ab admittente, qvi præſtando actionem
non ſe liberat, ſed indemnitatem præſtare de-
bet. *L. de illo 23. h. t. vid. Petr. de Ubald. in tr.
de duobus fratrib p. 10. Moz tit. de ſubſtant. ſoci-
et. num. 4.* poſſe tamen admiſſum ipſum in
ſubſidium absqve ceſſione actionis conveniri,
tradit *P. de Ubald. d. l. n. 2.* Si tamen admisſio 2.
fuerit rata habita, ejus acta ut Socii valent, ar- 3.
gumento ducto à contrario ſenſu. *Paul. Pari-
enſ. lib. 1. conſ. 82. n. 4.*

ad L. Non ob eam rem. 25. & ſeq.

SUMMARIA.

An damnum, qvod ſocius in una parte fecit, cum commodo ſit communicandum? n. 1.

Conciliatio cum l. 11. ff. de neg. geſt. 2.

1. SI unus Sociorum ex una parte damnum ſocietati ſua culpa dedit, ex alia verò parte commodum attulit, oon eſt compenſandum unum cum alio: commoda omoia ex ipſo contractu commuoia ſociis ſunt, & ad diligentiam aliàs tenentur. *Mantica de tac & amb. conv. lib. 6. tit. 21. num. 5. Felic. de ſociet. c. 21. num. 29. Lauterbach. ad hunc tit. §. 2. th. 3.* Damna vero culpa unius ſocii contingentia, illius ſunt ptopria, & ab ipſo ſolo ferenda. *Molin. diſp. 560. num. 20. Petr. Sanz. de diviſ. bon. l. 2. c. 5. num. 3. Struvius th. 24.*
2. Sed vehementer obſtat *l. 11. in fin. ff. de Neg. geſt.* ubi Negotiorum geſtor in nonnullis (non novis tamen) damnum dediſſe, in aliis commodum præſtitiſſe legitur. Videtur dicendum, in negotiorum geſtore aliud eſſe, qvam in ſocio; qvia ille ſponte acceſſit, & oon tenebatur, ſed ſocius ex debito. Et licet Negotiorum geſtor etiam teoeatur ad ſuſcepta negotia bene gerenda, non niſi tameo ad illa, non ad omnia tenetur &c. *Buſius hic.*

ad L. Omne æs. 27. cum L. ſeq.

SUMAMRIA.

ÆS alienum in ſocietate contractum, ſolvendum eſt de communibus bonis. n. 1.

Indebito conditionali præſtandæ ſunt invicem cautiones. 2.

Ubi communio bonorum inter conjuges uſitata, filia ex bonis communibus dotari poteſt, etiam ſoluto matrimonio. 3.

Idem apud nos, ſi parentes ambo promiſerint dotem. 4.

1. SUmma eſt plana: Æs alienum in ſocietate contractum debet ſolvi de commuoibus ſocietatis bonis: Si verò debitum eſt ſub conditione & ſoluta ſocietate conditio exiſtat, omninò ex bonis communibus ſolvendum æs alienum. Idem in debito in diem.
2. Sed in conditionali debito hoc ſpeciale, qvod ſi tempore ſolutæ ſocietatis coodicio non exiſtat, præſtandæ ſint invicem cautiones de ſolvendo ære alieno, poſt conditiónem impletam emerſuro, qvod ultimum maxime notandum puto in caſu, qvo diſſolvitur ſocietas, & unus ſociorum cum ſuis bonis in tranſmarinas terras ſe vult conferre. Deinde notaodum, licet pater in du-
3. bio præſumatur ex ſuis bonis dotare filiam, *per L. fin. C. de dotis promiſ.* io qvibus tamen provinciis Societas bonorum in matrimonio adqviſitorum, ut in Caſtilliæ & Portugalliæ Regnis & in Provinciis qvibusdam Germaniæ, procul dubio ex communibus iſtis bonis poſſunt dotes conſtitui filiabus, etiam ſoluto matrimonio. *Covarr. l. 3. reſolut. c. 19. num. Petr. Barb ad l. 1. parte 4. n. 91. ff. ſol. Matr.* Neqve dubi-
4. um apud nos etiam, ſi parentes ambo promiſeriot dotem, eam ex commnnibus bonis ſolvendam eſſe, ſoluto matrimonio, qvod argumento hujus Legis maximè convenit.

ad L. Si non fuerint. 29.

SUMMARIA.

PArtes non expreſſæ, ſecundum proportionem geometricam æqvaliter definiuntur. n. 1.

Quomodo computentur capitalia, cum unus pecuniam, alter operam confert? 2. & 5.

Quomodo ſuſtineatur Soc. ut unus ſalva ſorte ſua, tantum de lucro participet? 3. & 4.

Leonina ſocietas qvænam? 6.

Quomodo mercator damnum ſolus in ſe recipere poſſit? 7.

1. QUando oon ſunt expreſſæ partes Societatis, de æqvis hoc intelligendum eſt, ſcilicet qvoad proportionem non Arithmeticam ſed Geometricam, nam pro qvantitate cujusqve capitalis intelliguntur partes Societatis. Qualis enim ptoportio capitalis ab uno illati ad aliud collati, talis etiam proportio lucri. Etſi capitalia paria, ſi tamen alterius opera major vel pretioſior, id omnino computandum. *Vid. Gomez. t. 2. reſ. cap. 5. Dn. Mevius ad Jus Lubec. lib. 3. tit. 9. art. 1. num. 7. Carpz. p. 2. cap. 30. d. 38. Molin diſp. 415. num. 3. Hartm. Piſt. part. 3. q. 3. Mantica l. 6. tit. 14. Franzk. h. t. num. 5. Dn. Struvius th. 30.*
2. Sed ſi unus tantum pecuniam, alter operam tantum conferat, non poſſumus ita computare capitalia, ſed niſi aliud conventum, videntur æqvis partibus concurrere ſocii, *Mantica de tit. 14. num. 35. Azor. lib. 9. cap. 4. num. 1. Mevius p. 4. dec. 169.* Unde qvod aliqvis de ſuo erogavit, pro parte dimidia repetet. *Mevius d. l.* Ex hac *l. 29. pr. & §. 2* probant etiam, ſuſtineri ſocietatem, ut ſorte ſibi
3. ſalva reſervata, ſocius de lucro participet, ſi ſcilicet unus Sociorum majorem partem ſortis, vel induſtriæ ac utilitatis ſaltem autoritate ſua ſocietati intulerit, qvo exceſſu periculum ab altero ſuſceptum boni viri arbitratu poſſit æſtimari. *Covarr. lib. 3. reſ. c. 2. num. 3. Vivius dec. 180. Azorius p. 3. lib. 9. c. 3. q. 5. Molin. diſp. 415. n. & ſ. Hartm. Piſtor. p. 3. q. 1. n. 31. & ſeq. Carpz. p. 3. c. 30. d. 39.*
4. *Ad §. 1.* Poteſt convenire, ut qvis lucri partem tantum ferat, de damno non teneatur, qvando ſcilicet de finienda ſocietate agitur, ſi damnum tantum ſuperſit, non lucrum, hoc unus tantum ſuſtineat, ſi verò deducto damno lucrum ſuperſit, ut partem

lucri

lucri uterqve ferat. *Bach. d. diſp. th. 9. lit. B. Harbrecht in §. 2. num. 14. & ſeq. Inſt. h. t. Hartm. Piſt. p. 1. q. 1. & 2.* Idqve ſi tanti ſit opera, qvanti eſt damnum. *Rimin. conſ. 400. num. 62. vol. 4. Lau-*
5. *terbach. h. t. §. 1. th. 9.* Et nota igitur, ſocium eſſe poſſe, qvi nullam ſortem intulit, ſed operam ſuam, modo illa opera tanti ſit, &c. *Covarr. l. 3. reſol. c. 2. num. 2. Molina d. 415. n. 2. Petr. de Ubald. de duobus fratr. p. 4. q. 1. & ſeqq. Aug. Barb. ad l. c. h. t. Borell. conſ. 65. num. 23. & ſeq.* Præſertim vero hoc fieri poteſt, ut alter damni expers, ſi præclara alterius opera. *Carpz. p. 2. c. 30. def. 31. Hartm. Piſt. p. 3. q. 1.*
6. *Ad §. ult.* Hic de Leonina ſocietate agitur, qva lucrum uni, damnum alteri imponitur, qvam abſolutam inæqvalitatem *Bach.* vocat *d. l.* & ideo non tantum ipſam pactionem, ſed totum contractum nullum eſſe contra *Gomez. tom. 2. reſol. cap. 5. num. 5.* tradit *Hill. in*
7. *Don. l. 13. c. 16. lit. M.* Damnum tamen ſortis in ſe recipere poteſt accipiens ſortem Mercator, qvi per induſtriam qvæſtuariam aliqvid adqvirere debet, ſi paulo ultra dimidiam, qvæ alias ſocio debetur, partem lucri percipere debuit, qvaſi exceſſus dimidiæ lucri ſit pretium periculi. *Covarr. l. 3 reſol. c. 2 n. 4.*

ad *L.* Mutius. 30.

SUMMARIA.

Valet ſocietas, ne unus unam partem damni & duas partes lucri accipiat. n. 1. & 2.

Annon valeat ſocietas, ſi qvis ſciens contrahat inæqvalem ſocietatem? 3.

ITa poteſt iniri Societas, ut aliqvis unam partem damni, duas verò partes lucri accipiat, qvia fieri poteſt, ut unus ſociorum plus pecuniæ aut operarum aut induſtriæ, aut gratiæ imponat
2. *Molina diſp. 415. num. 5.* Aliud ergo, ſi alter non plus altero contulerit, nec periculi ſuſceperit. *Gomez. t. 2. reſol. cap 5. num. 5 Covarr. l. 3. reſol. c. 2. num. 3. Dn. Struv. hos referens th. 31. Franzk. h. t. num. 68. diſcedens à Bachov. in Tr. d. d. 27. th. 9. lit. B. nimis generaliter loqvente.* Et hac de materia videatur fuſius *Franzk. & Bach. dd. locis. Chriſtinaus vol. 3. dec. 51. n. 2. Struvius th. 32. Zaſ. num. 20.* Sed tamen bene notan-
3. dum, ſi qvis ſciens ac volens animo donandi ita contraheret ſocietatem inæqvalem, ſive uniformem ſive difformem, valebit Societas; nam ſicut emtio pro parte donationis cauſa contrahi poteſt. *l. 38. de contrab. emt.* qvidni & ſocietas? *Chriſtin. d. l. Hartm. Piſt. p. 3. q. 3. num. 4 Carpzov. p. 2. c. 30. d. 38. n. 7. & def. 39. n. 5. Buſius ad l. 5. §. ult. h. t. Lauterbach h. t. §. 1. th 9. Menoch. l. 2. A. Q. cauſa 115. n 6.* qvi declarat, modo de animo donandi liqvido appareat.

ad *L.* ut ſit. 31. & L. 44.

SUMMARIUM.

Quibus caſibus communio eſſe poſſit, ſine animo ſocietatis contrahendæ.

COmmunio eſſe poteſt ſina animo ſocietatis contrahendæ, non tantum cum mihi & tibi qvid legatur, ſed qvando qvid in communi agimus, v. gr. ſi ſtipulamur rem eandem à te, ſi emimus in communi, ſocietas non ſtatim eſt, ſed geſtio in communi, ſed tunc videtur eſſe ſocietas, qvando poſteà reditus in communi diu percipimus. *vid. Dn. Stru. th. 22. Zaſius bic num. 3.* Ideoqve licet conveniat, ut res ad tempus ſit communis, ſi tamen hoc fiat non lucri, ſed alia ex cauſa, ſocietas non cenſetur contracta, ità ut non omnis conventa communio ſocietas ſit. *Lauterbach. ad h. t §. 1. th. 6.* qvando autem præſumatur ſocietas contracta *vid. Menoch. l. 3. præſ. 56. per totam.*

ad L. 33. & 34.

SUMMARIA.

SOcietas minori præjudicialis non videtur tacitè renovata. n. 1.

Ex actu indifferenti ad ſocietatem non rectè concluditur. 2.

EX L. 33. probant, non videri tacitè renovatam ſocietatem cum pupillo aut minore, 1.
qvando ſocietatis novatio minori aut pupillo eſſet præjudicialis. *Cephalus vol. 6. conſ. 647. n. 55. & ſeq. Socinus lib. 2. conſ. 160. num. 12.* Notetur etiam ex L. 34. ex actu indifferente ad ſocietatem non rectè concludi, niſi ex præcedente tractatu vel aliunde de animo contrahendi ſocietatem appareat. *Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 3 Mantica l. 6. tit. 11. n. 25. & ſeq.*

ad *L.* Nemo poteſt. 35.

SUMMARIUM

HÆres continuare ſocietatem non tenetur, tenetur tamen ut bonam fidem præſtet, & actioni pro ſocio reſpondeat, & à defuncto cœpta perficiat, per *l. 40. h. t. Valaſcus conſult. 63. num. 7. Franzk. h. t. num. 27. Dn. Struv. th. 41.*

ad *L.* Pro ſocio. 38.

SUMMARIA.

In actione pro ſocio qvænam petantur? n. 1.

An à ſocio ſocius, qui integrum debitum ſolvit, partem repetere valeat? 2.

VAria capita petuntur in actione pro ſocio, 1. Præſtatio cautionis de lucro aut 1.
damno obventuro ex ſocietate, *per hanc l. 38. 2.* De fructibus & lucris dividendis, *per hanc L. 3.* agi poteſt ad confectionem Inventarii vel ſpecificationis juratæ. 4. Ad reſtitutionem

damni culpa Socii dati. 5, Ut expenſæ ex meo factæ refundantur. 6. Ut ferat Socius atqve agnoſcat pro parte damnum, etiam caſu fortuito mihi datum occaſione ſocietatis, qvod damnum aliàs non incurriſſem. *l. 54. §. 4. 7.* Ut præſtet intereſſe renunciationis intempeſtivæ. Iö expenſis autem id deducendum, qvod domi expenſurus fuerat. *Molina diſp 418. Mantica tit. 19. Azor. lib. 9. inſt. cap. 5. qv. 8, Moz. tit. peu. Bach. th. ult. lit. O. 8.* Ut ſi Socius ſolve-
2, rit creditori ſocietatis integrum debitum, alter Socius partem reſtituat. *L. 12. C. Si certum pet.* Idqve etiam eo caſu locum habere, tradit *Dn. Mevius p. 4. dec. 171.* ſi alter alteri promiſerit, ſe velle totam illam ſummam creditori communi ſolvere, nam liberare voluit Socium à mutuo, ſed non ab actione pro ſocio, & creditur id promiſiſſe ut Socius, cui ad repetendum actio maneat. *conf. Coll. arg. h. t. th. 21. & 25.*

ad L. Hæres. 40.

SUMMARIA.

An ſocius heredi ſuo imponere poſſit, ut ipſe ſocius ſit? n. 1. & 2.

QUamvis nemo ſocietatem hæredi ſic impo-
1. nere poſſit, ut ipſe hæres ſocius ſit. *L. Nemo 35. h. t.* Hæres tamen ea, qvæ à defuncto inchoata ſunt, expedire debet, per *h. L. Valaſcus lib. 1. conſult. 63 num. 8.* declarat, qvod in negotiis particularibus intelligendum ſit, non verò de ipſa ſocietate cœpta, nam ita omnis hæreditas in hæredes tranſiret. Imo hæres etiam alias actione pro ſocio conveniri poteſt, qvia licet non ſit hæres ſocietatis, eſt tamen hæres emolumenti, *l. Verum. 63. §. 8. infr. h. t. Valaſcus d. l. num. 6.* Colligunt ex *h. L.*
2, *40.* mandatarii etiam hæredem teneri negotia à defuncto cœpta perficere, ſi poſſit. *Struv. Ex 22. theſ. 16.*

Ad L. 41. & 42. vid. not. ad L. 28. & 47. de Act. emti.

ad L. Merito.

SUMMARIA.

AN ſocius ſocio actione furti teneatur? n. 1.
Delictum non eſt præſumendum. 2.
Si qvis protocollum falſum dixerit, qvid ſenſiſſe intelligatur? 3.
Omnia in melius ſunt interpretanda. 4.

SOcius contra Socium etiam furti actionem
1. habet, *per l. Rei communis 45 h. t.* Sed ſi de dolo certo appareat, qvia qvi partis Dominus eſt, Jure potius ſuo re uti, qvam furti conſilium inire præſumendus eſt. *Alex. vol 4. conſ. 127. n. 12. Card. Tuſcus concl. 557 num. 8. Cephalus conſ. 363. num. 11. & 13. Wiſſenbach. Exerc. 32 th. 28.* Hinc colligunt, delictum nunqvam eſſe præſumendum. *Menoch. lib. 4. præſ. 161. num. 26.*
2. *& Conſil. 101. num. 56. & conſ. 109. num. 26. Barb. locupl. l. 4. cap. axiom. 16.* ubi plures citantur. Et ſocius verberans ſervum communem, emendandi potius gratia id feciſſe præſumitur. *l. 15. §. 36. ff. de injur. conf. de hac regula Petr. Sanz Morquecho. de diviſ. bon. p. 2. cap. 5. in fine Menoch. lib. 6. præſumt. 18. Maſc. concl. 496. Ant. Gabriel. l. 7. tit. de Maleficiis concl. 2.* Sic ſi qvis protocollum aliqvod vel falſum dixerit, videtur
falſum ratione Juris conſiderare, qvod non eſt 3.
verum & perfectum inventarium, maxime ſi hoc ad defenſionem ſui reus alleget Præjudicium refert. *Dn. Manzius dec. quæſt. 72.* Convenit hoc cum præcepto Divino, qvod omnia
in æqviorem & meliorem partem ſint interpre- 4.
tanda, niſi evidentiſſimè conſtet contrarium. *c. tum tum ſili. 16. X. de Teſtibus.* Nec hoſtem excipio; nec hæreticum, erga omnes hæc æqvitas obſervanda.

ad L. Cum duobus. 52. §. 2.

SUMMARIA.

SOcietas ſubſiſtit, ut unus pecora, alter paſcendi operam præſtet. n. 1.
In qva ſoc. interuſurium, non proprietas communicatur. 2.
An h. caſu damnum à ſolo opilione vel domino feratur? 3. & 4.
An partitio fructuum fungibilium ſit ſocietas vel locatio? 5.
An in Soc. damnum citra culpam factum omnibus commune ſit? 6.
Quid ſi furto auferatur res? 7.
Socius præſtat ſocio culpam levem? 8.
Qvid ſi ſocius in ſuis rebus damnum patiatur? 9.
An ſi unus pecuniam, alter operam confert, damnum pecuniæ ad ſolum dominum pertineat? 10. & 11.
An ſocietas ſit, ſi qvis dederit mille, qvæ ſoluta ſocietate debent reſtitui, cum certa parte lucri facti? 14.
Qvid ſi ſingulis annis debeant 50. ſolvi? 15.
Nemo per pactum liberam teſtandi poteſtatem ſibi auferre poteſt. 16.
Si qvis in rem communem impenſas fecit, qvas ſocius intra menſem cum uſuris non vult reſtituere, acqvirit dominium ſolus. 17.
Socius, qvod injuria judicis damnatus ſolvit, imputat. 20.

POteſt ita ſocietas coiri, ut alter pecuniam 1.
vel rem, in qva ſocietas conſtituitur, v. gr. pecus, ſolus conferat, alter verò operam, ut ſuprà dixi. Ubi collatio operæ, ſcil. agendi pecus & paſcendi, pretium eſt. *vid. hic Gothofr.* Sed hoc caſu non videtur proprietas 2
communicari, ſed tantum interuſurium, & per conſeqvens is, qvi rem contulit, eam diſſoluta ſocietate habet præcipuam. *Gail. lib. 2. obſ. 24. num. 6.* & qvos allegat ac ſeqvitur *Struv. th. 33.*

th.33. Felicius de Societate. cap. 9. num. 48. & ſeqq. & hunc referens *Franz. h. t. num. 46.* Et
ſic etiam damnum vel mors animalium non à
ſolo opilione vel paſtore, ad qvem fructuum
pars pertinet, præſtanda, ſed à Domino & pa-
ſtore ſimul ferendum eſſe commune damnum
ex natura ſocietatis volunt *Molina d. tr. 2. diſp.
411. num. 3. Rauchb. p. 2. qu. 29. num. 13. & ſeqq.
Franzk. num. 47.* Sed melius dicendum, pe-
4. riculum eſſe ſolius Domini, non paſtoris. Nam
ſi pecora hoc caſu non communicantur, ut in
dubium eſſe, ex *Gail. l. 2. obſ. 24. num. 6.* tradit
Franzk. h. t. num. 86. & ſoluta ſocietate ſors ad
eum, qvi contulit, ſolum revertitur, per tradi-
ta *Buſii ad l. 29. §. 1. h. t. Struv. th. 34. Franzk.
h. t. th. 86. & ſeqq.* utiqve ejus ſolius damnum
eſt, ut ſentit *Zaſ. num. 23. & Dn. Struv. th. 33.*
5. *& ſeqq.* Sane ſi portitio fructuum ſit fungibi-
lium, ſeu talium fructuum, qvi in qvantitate
conſiſtunt, ut fructuum agri, vineæ, v. gr. con-
cedo tibi agrum meum colendum, ut mihi
qvintam partem fructuum ſolvas annuatim,
non eſt ſocietas, ſed locatio. Nam colonus
partiarius ſocius non eſt *Molin. d. d. 411. num. 3.
Mantica l. 6. tit. 1. n. 13.*

6. *Ad §. 3.* De natura ſocietas eſt, ut ſi qvid
damnum fiat citra culpam hominis, utriusqve
ſit damnum, non ſolius accipientis licet æſti-
mato acceperit. *conf. Mozius de natura Societ.
num. 12. Wammeſ. cent. 3. conſ. 3. num. 2.* Æſti-
matio ob culpam, ſi forte committatur, vide-
tur facta. Sed ſi ne furto amittatur res, præ-
7. ſumitur culpa ejus, cui cuſtodia commiſſa, vel
culpa inhabitantis. *Menoch. lib. 2. Arb. qu. caſu
309. n. 3. & lib. 5. praeſ. 3. n. 130. n. 128. & lib. 6.
praeſ. 61. n. 34.* pro qva regula communiter hunc
§. citare ſolent.

Ad §. 4. Socius Socio præſtat culpam
8. levem. *§. 1. h. l.* in concreto tamen; ratio in *l.
5. §. 2. ff. commodati.* Et ideo ſi Latrocinio aut
incendio res perierit, non præſtabit damnum,
idem ſi injuria Judicis condemnatus. *§. fin. h. l.*
Secus ſi furto, qvia hoc negligentiam præſup-
9. ponit. *§. 3. h. l.* Sed ſi damnum in ſuis rebus
fatale patiatur, hoc à ſociis reſtituendum, *per
h. §. vid. Molina diſp. 540. num. 9. conf. not. ad
l. 26. §. 6. tit. praeced. & Borell conſ. 63. num. 21.
Mantica lib. 6. tit. 21. num. 14. Lauterbach. ad h.*
10. *t. §. 2. th. 3.* Et ex hoc textu *Treutl diſp. bac.
th. 9. lit. A.* vult probare, ſi qvis pecuniam
tantum, alter verò operam conferat, qvod nunc
damnum pecuniæ ad utrumqve pertineat, ſed
id refutat *Bach. d. l. & Covarr. lib. 3. reſol. cap.
2. num 2. Molina d. diſp. 416. num. 7. Fach. l. 2. c.*
11. *95. Job. Azor, p. 3. inſt. mor. l. 9. cap. 3. q. 3.* For-
te diſtinctione res ſopiri poterit, ſi diſtingva-
mus, utrum in ſorte, an vero in Interuſurio So-
cii ſint, & hoc poſterius hoc caſu præſumendum.
Nam non videtur dominus ſortis dominium ſi-
ne juſta probabili cauſa in alium ex parte
transferre voluiſſe *Petr. de Ubaldis, de duobus fratr.
part. 8. n. 42.*

Ad §. 7. Victor depoſuit pecuniam, ut 12.
monumentum fieret. Aſianus impendit ope-
ram & artificium ſuum & ſimul placuit, ut per-
fecto opere Victor reciperet pecuniam cum
parte qvotitativa lucri, v. gr. qvarta, qvinta,
reliqvum lucrum retinet pro labore Aſianus. Et
ſic pro Socio hic actio. *Gloſſa* hic intelligit ver-
bo textus (certa qvantitate) de qvotativa parte, 13.
non de certo numero, v. gr. triginta. Hinc
contractum ſocietatis eſſe dicunt, ſi dem pecu- 14.
niam mille thal. ut ejus, qvod lucrari poteſt
his pecuniis, certam partem mediam v. gr. aut
tertiam, mihi ſolvas una cum pecuniæ reſtitu-
tione, ſoluta ſocietate. Secus autem, ſi ſin- 15.
gulis annis 50. debeas ſolvere, ſic enim eſſet
Mutuum. *Carolus Ruinus vol. 1. conſ. 102. Hippol.
Rimin. t. 4. conſ. 463. num. 11. & ſeqq. conſ. Rau-
denſ. conſ. 22. num 431.*

Ad §. 9. Alius eſt Legis, ſi fratres. 53. §. 3. 16.
Nemo per pactum ſibi poteſtatem liberam te-
ſtandi adimere poteſt. *Hic & l. Pactum qvod do-
tali 15. C de Pact. Quetta conſ. 100. num. 8. Rimi-
naldus conſ 119 n. 75. vol. 2. & conſ. 234. n. 208.*
ubi id declarat, ſi in totum adimatur facultas
teſtandi. *Carpz. p. 3. conſt 5. def. 19. & 22.* de qvo
& de hoc textu *Pariſius lib. 2. conſ. 26. n. 110. Hippol.
Rimin. lib. 2. conſ. 119. n. 75. & lib 3. conſ. 234. n. 208.
& Dd. paſſim.*

Ad §. 10 Socius qvi refecit rem commu-
nem ſuis ſumtibus, ſi ſumtus intra qvatuor men- 17.
ſes cum uſuris centeſimis alter nolit reſtituere,
acqvirit dominium totius inſulæ vel Domus.
*hic & l. 4. C. de ædif. priv. Angelus in §. ſeqvent.
num. 13. Inſt. de Act. & ibi Jaſon. num. 48. Capol.
cautel. 85. Cremenſis ſingular. 98. Stracha in tr.
de navibus cap. 2. num. 8* ubi de duobus exer-
citoribus loqvitur. *conf. Coraſ. l. 4. Miſc. cap. 16.
num. 5. Thoming. dec. 49. Wiſſenbach. d. Ex. 32.
in fine. Petr. de Ubaldis, de duobus fratribus. p. 6.
num. 5. Capolla de Serv. Urb. praed. c 52. num. 8.
Berlich. p. 2. dec. 194. num. 4.* ubi *num. 5.* ſubji-
cit, uno remedio electo, ad aliud non dari re-
greſſum, & hoc Jus ſingulare ad alios non ſo-
cios, præſertim ſuo jure qvid gerentes, non ex- 18.
tendendum monet, *num. 14 & ſeqq.* Hunc
textum in deſuetudinem apud Gallos, & Belgas 19.
veniſſe refert *Groenwegen ad l. 4. C. de ædif. priv.*
ſed hoc nihil ad nos.

Ad §. fin. Ex h. § fin. collige, qvicqvid
ſocius injuria judicis damnatus perſolverit, po- 20.
teſt imputare ſocietati, nec ſolus caſum feret.
Franzk. h. t. num. 16. Et ſi jure ſit condemna-
tus, ipſe ex ſua parte ſolvet. Idqve ad com-
munionem ad qvæſtus conjugales alicubi ex ſta-
to receptam applicant, qvod maritus pœnam
delicti ſui ex parte debeat ſolvere. *Petr. Sanz,
de diviſ. bon. l. 2. c. 13. num. 16. & Job, à Sande
l. 2. tit. 5. def. 8.*

ad *L.* Qvod autem ex furto. 53.

SUMMARIA.

Qvare qvæ ſocius ex cauſis prohibitis acqviſivit, non debeat conferre? n. 1.

Qvid ſi tamen turpis qvæſtus collatus ſit? 2.

Qvicqvid unus Sociorum ex cauſis prohibi-
1. tis acqviſivit, non debet confetre, qvia de-
lictorum turpis & fœda communio eſt, & ideo
turpis qvæſtus etiam in generali Societate vide-
tur exceptus: ſi tamen collatus ſit, repetitur à
tota ſocietate. Et ſi hæc furti conſcia datur
2. contra eam etiam actio furti *Molino diſp. 412. num 3. per leg. 55.* ſed qvæ ob injuriam no-
bis factam accepimus, conficrenda ſunt, per
§ fin. h. l.

ad *L.* Si igitur. 55.

SUMMARIUM.

AN, ſi ſocius rem furtivam confert, me ſciente delictum, pœna ex communi ſocietate auferenda ſit? n. 1.

Si ſocius defraudavit fiſcum in accifiis, qvatenus ſocius teneatur ad lucrum reſtituendum? 2.

SOcius meus furto qvid abſtulit, & lucrum
1. inde redactum in commune contulit, licet
ad hoc non potuerit compelli, & ego ſciens
maleſactum patior, ut turpe lucrum conferatur,
an ſi actioni furti ſocius ille meus conve-
niatur, etiam pœna ex communi auferenda?
Affirm. per hanc legem *Lauterbach. h. t. § 1. th. 3. Franzk. h. t. num. 15. Zæſ. num. 14. Struvius th. 26.* Ex hac Lege colligitur, defunctus de-
2. fraudavit fiſcum in acciſiis, qvod ſocius tenea-
tur ad lucrum reſtituendum indiſtinctive, ſive
ſciverit, ſive ignoraverit, ſed ad pœnam tan-
tum eo caſu Socius obligatur, ſi ſciens defrau-
davit fiſcum. Et ex hoc extenditur *l. ſeqq.* qvod
etiam diſſoluta ſocietate hoc locum habeat.
conf. Manz. in dec. q. 74.

ad *L.* Si id qvod. 58. §. 2.

SUMMARIA.

An ſocietas cum filiof. inita duret eo mancipato? num. 1.

An idem in ſervo? 2.

SI cum filiofam. ſocietatem contraxerim,
1. is autem poſtea per emancipationem vel alio
modo ſui Juris fiat, an eadem manet Societas?
Aff. qvia initium contractus attendendum.
Menoch. conſ 121. num 59. Barb. l. 18 cap. 80. axi-
2. *om. 5.* Aliud in ſervo, qvia is nunqvam potu-
it obbligari, *per §. ſeq.* Ex hoc §. probare vult
Cephalus vol. 4. conſ. 475. num 12. 12. & ſeq. qvod
ſi ad certum tempus contrahatur ſocietas, eo
lapſo non finiri ſocietatem, niſi renunciatio fi-
at, quem vide.

ad *L.* Adeò morte. 59.

SUMMARIA.

PActum ut ſocietas ad hæredem porrigatur, non valet. n. 1.

Qvid ſi ſit vectigalium ſocietas? 2. 3. & 4.

Annon juramento tale pactum confirmari poſſit? 5. & 6.

Socius qvicqvid dilapidaverit, non imputat. 7.

An idem in ſocietate conjugali? 8.

NOn poſſumus paciſci, ut ad hæredem por- 1.
rigatur ſocietas, & morte non finiatur, ni-
ſi vectigalium ſocietas hâc fuerit inita lege. *Va-
laſcus tom. 1. conſ. 63. num 5. Molin. diſp. 414. n.
5. Guttierez de jur. confirm. p. 1. cap. 58. num. 3.*
Mant. lib. 6. tit. 24. num. 22. Et in omnibus 2.
Societatibus, qvæ utilitatem publicam reſpici-
unt, ſi hâc lege Societas inita, locum habere
videtur, *Mant. d. l. num. 23. Gratian. tom. 1 diſc.
for. c. 276. num. 12.* ubi tamen integrum eſt hæ-
redi, renunciare, ut defuncto licebat. *Bach. th.
9. lit. D.* Et non continuatur ſocietas vectiga- 4.
lium in hæredem, ſi hæres non ſit idoneus, *per
hanc legem. Valaſc. conſ. 63. num. 5. Molina diſp.
414. n. 5.* Mantica *d. t. 24. num. 22. conf. Felic. d.
c. 32. num. 10. & 18.* Sed qværitur, an juramen- 5.
to tale pactum poſſit confirmari? Negat *Valaſc.
conſult, 63. num. 14.* Sed ejus opinionem non
admittit *Molina d. 414. n. 6.* qvem laudat *Franz.
h. t. num 123. & ſeq,* qvia ut ad hæredem tranſe-
at ſocietas, non eſt in ſe malum, &c. Sed for-
te licet hoc juramentum obſtrinxerit defunctum
non tamen videtur obligare hæredem, præſer- 6.
tim ſi ſocietas præbeat materiam litium, cum
juramentum nutritivum peccati eſſe non debe-
at, qvod eſſet, ſi lis durante ſocietate ſopiri
non poſſit. De hac qvæſtione ulterius vide-
antur *Guttierez. pag 1. cap. 48. num 5. Molina
d. d. 414. num. 6. Copys. dec. 171. n. 12. Felicius. c.
32. num. 43.* qvi id affirmat, & *Mantica t. 24. n.
19. Gratianus t. 2. diſcept. cap. 276. num. 8. & ſeq.
Surdus conſ. 20. num. 7. Valaſcus t. 1. conſ. 63. n.
14. Theſ. dec. 242. num. 3. Bach. d. l.* qvi id negare
videntur.

Ad §. 1. Qvicqvid ſocius dilapidaverit, 7.
id non imputabit ſocietati. Sed in Conjugali
Societate id non receptum eſſe volunt, ſi alicu-
bi communio ad qvæſtus conjugales recepta.
Sande l. 2. tit. 5. def. 8. poteſt tamen uxor ſepa-
rationem petere.

ad *L.* Socium. 60. §. 1.

SUMMARIUM.

AN damna, qvorum cauſa Societas remota eſt, poſſint communicari? n. 1. & 2.

Qvibus conditionibus in ſocietate lucri ceſſantis ratio habeatur? 3.

ILla damna, qvæ ob ſocietatem alicui obve- 1.
niunt, à ſocietate ſunt præſtanda; Sed ubi
ſocietas

ſocietas tantum eſt occaſio vel cauſa remota da-
mni, ibi damna non ſunt communicanda, ſicut
nec compendia *Mantica l. 6. c. 21. num. 8. Lau-
terbach. h. t. §. 2. th. 3.* Qvamvis intereſſe lu-
cri ceſſantis in jure non ſoleat conſiderari, in
ſocietate tamen qvandoqve etiam lucri ceſſan-
2. tis habetur ratio, his tamen concurrentibus;
(1.) ſi ſocius qvod lucrifecit non reſtituat cæte-
ris, ſed moram faciat. (2.) ſi lucro uſus ſit. (3.)
ſi cœterorum interſit. *Hippolyt. Riminaldus vol.
1. conſ. 52. num. 56.* Et ultra modum legi-
timum uſurarum hoc intereſſe extendit *Car.
Ruinus vol. 2. conſ. 55. n. 4. conſ. Sforti Oddus
conſ. 94. n. 26.*

ad *L.* Verum. 63.

SUMMARIA.

Cur ſocius conventus à ſocio habeat beneficium competentiæ? n. 2. & 3.

An idem moribus hodiernis? 4.

Quatenus hoc privil. competat fidejuſſoribus? 5.

An ſocius, qvi à ſocio ſolidum conſecutus eſt, non deducto ære alieno retineat? 6.

Societas qvibus modis ſolvatur? 9.

Qvomodo ceſſione bonorum? 10. & 11.

An ſolvatur unius diſſenſu? 12.

Quatenus ſolvatur actione pro ſocio? 13.

1. SOcius à Socio conventus hoc habet Privile-
gium, ut non teneatur in ſolidum, ſed qva-
tenus facere poſſit, etſi certæ tantum rei aut
negotiationis ſocii ſint. *Felicius de ſociet. c. 31. n.
25.* niſi dolo malo fecerit, qvo minus facere
2. poſſit, ſcilic. ſi perdidit vel erogavit, non ſi
occaſione acqvirendi non ſit uſus; ratio hic al-
legatur, qvia Societas Jus fraternitatis conti-
3. net, & ideo Jus hoc fratribus tribuunt, cum eti-
am frater in ſubſidium ad alimenta teneatur,
*Mynſ. ad §. 38. inſt. de act. num. 3. Schneidw. ibid.
num. 2. Zang. de Except. p. 2. c. 15. num. 9. Caſ-
par. Manz in tr. de Patroc. Pauper. dec. ad. 3. q.
1. num. 20.* licet diſſentiat *Moz. de Natural. So-
cietat. num. 25. & Petr. de Ubald. d. tr. p. 16. &
4. ult. num. 4.* Sed privilegium hoc ſociis in Gal-
lia & Belgio non tribui, tradit *Grænwegen ad §.
38. inſt. de action.*

5. *Ad §. 1.* Non competit hoc Privilegium
fidejuſſori, qvia perſonale eſt, niſi ipſe princi-
palem defendat, aut à principali, cui litem de-
nunciavit, defendatur, qvam cautelam com-
mendat *Petrus de Ubald. d. l. conſ. notata ad l.
10. §. pen. tit prac.*

6. *Ad §. 3.* Nec deduci debet æs alienum,
niſi qvod ex ſocietate debetur. *Petr. de Ubald.
d. part. ult. num. 3.* Si tamen unus Sociorum
cum altero egerit, & ſolidum conſecutus ſit,
non eſt ejus conditio melior, ſed exæqvari
debebit, *per § 4. h. l.* Unde probant Dd. ſi
fidejuſſorum plurium unus ſolvat ſolidum,
7. eiqve creditor ſuum Jus ceſſerit, & agat
contra unum confidejuſſorem, ut dedu-
cta ſua parte reliqvum ſolvat, confidejuſſor ve-
rò conventus petat, ut tertii confidejuſſoris
non idonei portionem pro rata actor agnoſcat,
hanc exceptionem juſtam eſſe. *Hartm. Piſt. p. 1.
qv. 48. num. 11. Hering. de fidejuſſ. cap. 27. p. 3.
num. 36. Col. de proc. execut. p. 2. cap. 2. num. 20.*
Verum hæc ſententia non probatur ex hoc §. ut 8.
demonſtravi *in tr. Ceſſ. act.* Nam hic §. præ-
ſupponit actionem inter ſocios. Sed inter
confidejuſſores nulla actio niſi ceſſa. Ergo eo-
dem jure erit actio penes ceſſionarium, qvo Jure
eſt penes cedentem. Sed illa opinio ſpeciem æ-
qvitatis habet.

Ad § ult. Societas ſolvitur vel 1. ex per-
ſonis v. gr. ſi qvis moriatur, vel mediam aut 9.
maximam capitis deminutionem patiatur. vel 2.
ex rebus, ſi aut nullæ relinqvantur ac publicen-
tur, aut conditionem ſuam mutaverint, *Struv.
th. 40.* item bonis ceſſis. *l. 65. §. 1. h. t.* item ſi
ſocietas ad unum negotium inita, & illud finem 10.
habeat, *Molin. d. 414. num. 11.* ſi commercio
hominum eximantur *Mantica l. 6. tit. 25. num.
1. & ſeqq.* Qvod de ceſſione bonorum jam di-
ctum, intelligendum, ſi non pœnituerit, qvod 11.
poteſt facere. *l. 3. & 5. C. de ceſſ. bon.* vel dicen-
dum, non ſola Ceſſione; ſed venditione bo-
norum tolli ſocietatem. *Felic. c. 34. num. 34. Coll.
Arg. h. t. 3.* Ex voluntate ſeu diſſenſu ſociorum,
etiam unius partis, qvi diſſenſus declaratur ex- 12.
preſſè vel tacitè, ut per ſeparatam negotiatio-
nem. *L. itaque 64. h. t.* etiam unius, ubi diſtin-
gvendum, an ad certum tempus Societatis ini-
ta, annon, illo cauſa non ſe liberat ſocius ante
tempus renunciando, *per L. actione 65. §. 6. h. t.*
Hoc caſu liberat ſe, niſi doloſè, cum ſepararet
lucrum, renunciaverit. *§. 3. d. l. 65. Petr. Bar-
boſ. part. 2. rubr. ſolut. matrim. num. 51. conf.
Maſc. concl. 1317. num. 3. Mant. lib. 6. tit. 23. n. 8.
Franzk. num. 114. Struv. th. 41.* vel 4. Actione
ſcil. pro Socio ad diſtrahendam Societatem in- 13.
ſtituta, per *d. l. actione. 65. pr. h. t.* Diſtin-
gvendum enim inter actionem pro Socio gene-
ralem & ſpecialem. *Franzk. n. 96. & ſeq.* per illam
ſolet dirimi ſocietas.

ad *L.* Itaqve. 64.

SUMMARIUM

Solvitur Soc. mutuo diſſenſu.

SOcietatis mutuo conſenſu tacito diſtrahi &
ſolvi poteſt. *Molina d 414. num. 15. Maſc.
concl 1317. num. 3 Mant. l. 6. tit. 23. num. 28. &
ſeq.* Qvibus enim modis qvid conſtituitur, iis
etiam diſſolvitur.

ad *L.* Actione. 75. pr.

SUMMARIA.

Actione pro ſocio generali tollitur ſocietas, non ſpeciali. num. 1.

*Qvodnam indici um ſit, qvod actio generalis inſti-
tuatur? 2.*
An idem, ſi petantur rationes exhiberi? 3.
*Renunciatio fraudulenta liberat ſocios à ſocio, ſed
non ſocium à ſociis 6.*
Qvid ſit intempeſtiva renunciatio? 7.
Renunciatio à qvibus debita liberet? 8. & 9.
In renunciatione, qvæ ſint probabiles cauſæ? 10.
*Valet ſociorum pactum, ut morte unius non diſſol-
vatur. 11.*

1. Actione ſolvitur ſocietas, ſi ſcilicet actione
pro Socio generali ad diſſolutionem aga-
tur, non ſi actione ſpeciali ob communican-
dum lucrum, vel præſtandum damnum ſua
2. culpa datum. Et ideo ſi rationum redditio &
repreſentatio pecuniæ reliqvæ petitur, indici-
um hoc præbet, actione generali ad diſſolutio-
nem agi, non ſi exhibitio rationum petatur. *vid.
Bach. th. 10. lit. A. Eſcobar. de Ratiociniis cap. 6.*
3. *num. 7. & ſeqq. Rota Gen. dec. 71.* Nam & ſoci-
us ſocio durante ſocietate rationes reddere te-
netur. *Eſcobar. d. tr. c. 3. num. 6.* potiſſimum
verò finita ſocietate. *Pariſius vol. 1. conſ. 88. n. 6.*
De rationibus à ſocio reddendis plura *Dn. Joh.
Heeſer. in tr. de Rationibus redd. loco 1. num. 36.*
4. *& ſeq.* Sed ſi ab initio operas tantum promi-
ſit, ceſſione bonorum non tollitur ſocietas. *Lau-
5. terbach. h. t. §. 3. th. ult.* Alia etiam declaratio
eſt, qvod tempore finita ſocietas poſſit expreſſe
vel tacite renovari *Mantica l. 6. tit. 26. Lauterb.
ad h. t. §. 3. th. ult.*

6. *Ad §. 3. 5. 6.* Renunciatio intempeſtiva
ac fraudulenta liberat qvidem ſocios, ut illi poſt
hanc renunciationem ſibi ſolis adqvirant, ſed
renuncians à Sociis non liberatur, ſed lucrum
7. illud, cujus intuitu callide renunciavit, com-
municare & damnum ferre tenetur. *Mantica l.
6. tit. 23. num. 7. & ſeqq. Felicius cap. 35. num.
8. Franzk. h. t. num. 115. Strua. th. 41.* intem-
8. peſtiva autem eſt, qvando jam intereſt ſociorum
ne diſſolvatur ſocietas. Privatum enim com-
modum, ſocietatis commodo poſtponendum.
§. 5. h. l. Et non liberat renunciatio, qvoad
ea, qvæ ex pactis Societatis jam debentur, at-
9. qve ita de præterito, ſed tantum de futuro. Et
ſic poſt renunciationem obligatus manet ſocius
renuncians qvoad debita, & conveniri poteſt a-
10. ctione ſocietatis, non autem ipſe Socios con-
venire poteſt. *Dn. Merius p. 2. dec. 192.* Et ſi ad
certum tempus coita ſocietas, non ſufficit do-
lum abeſſe, ſed reqviritur etiam probabilis re-
nunciationis cauſa, ut ſi alter promiſſis non
ſtet, ſit rixoſus, ignavus. *Mantica l. 6. tit. 23. n. 13.
Felicius d. tr. c. 35. n. 28. Morqvecht. de Div. bon. l. 2.
c. 7. n. 11. Lauterbach. h. t. §. 3. th. 2.*

11. *Ad §. 9.* Ex hoc §. tantum id colligitur,
poſſe à ſociis ita contrahi ſocietatem, ut
morte unius non diſſolvatur ſocietas, ſed in-
ter reliqvos maneat *Mantic. de tac. & amb. con-
vent. lib. 6. tit. 24. n. 28. Hector Felic. d. tr. c. 32.
n. 16. Lauterbach. ad h. t. § 3. th. 1.* Ut ante hære-
des in ſocietate ſuccedant, nec ab initio conve-
niri poteſt, *l. 35. h. t.*

ad L. Si unus. 67. §. 1.

SUMMARIA.

*Cur ſocius non omnium bon. pecuniam com-
munem fœnori dans, ſibi, non verò ſocie-
tati, acqvirat? num. 1.*
*Qvalis actio h. caſu competat ſocietati contra
mutuatarium? 2.*
*Socius qvi negat ſe ſocium, non habet beneficium
competentiæ. 3.*

Socius non omnium bonorum, ſi pecuniam
communem ſuo nomine fœnori dederit, u- 1.
ſuras ſibi adqvirit, non vero ſocietati, qvia qvi
alienam pecuniam ſuo nomine mutuo dat, non
pecuniæ domino, ſed ſibi tantum parit actio-
nem. *l. 2. C. ſi certum, Tiraqvel. de Retract. §. 32.
num. 16. & 17. Franzk. h. t. num. 33. & ſeqq.* Nec
obſtat l. 74. qvæ de ſocietate omnium bono-
rum intelligi poteſt. Sed ſi ſocius ſocietatis 2.
pecuniam mutuo dedit, putarem, utilem actio-
nem, vel ſubſidiarium remedium *ex l. ſi me &
Titium 32 ff. de Rebus cred.* ſocietati contra eum,
qvi mutuum accepit, competere.

Ad §. fin. Socius conventus à Socio ha-
bet beneficium competentiæ, niſi neget ſe eſſe 3.
Socium, nam tunc in pœnam mendacii pri-
vatur eo beneficio. *Wammeſ. conſ. 8. num. 10,
cent. 4. conf. not. ad l. 10. §. 1 ff. de fidejuſſ. & ad l.
Sed hoc ita 22. §. 1. de Re judic.* ubi regula habe-
tur qvod negans doloſe id, qvod beneficii cauſa
eſt, id amittat.

ad L. Nemo ex Sociis. 68.

SUMMARIUM.

*Qvatenus ſocius rem communem alienare neqve-
at?*

Non poteſt Socius rem communem aliena-
re, ut Socii qvoqve partem attingat. *conf.
Klock. vol. 2. conſ. 52. num. 46 ſeq. Surdus conſ.
43. num. 14. Hector Felicius in tr. de Societate. c.
28 num. 9.* Id qvod ex exceptione fiſci clarius
eluceſcit. *Caldas de emt. cap. 9. num. 30. Covarr.
lib. 3. reſol. c. 14. num. 8.* conf. notata ad *tit. Cod.
de Communium rerum alienat. præſertim legem
ſecundam d. t.*

ad L. Nulla. 70.

SUMMARIA.

Cur non poſſit ſocietas iniri in æternum? n. 1.
An idem in publicis, circa ipſas provincias? 2.

Nulla ſocietas in æternum coitio eſt. Li-
cet enim in perpetuum coiri poſſit ſocie- 1.
tas, *per l. ff h. t.* ita tamen coiri neqvit, ut
nunqvam renunciare liceat, etiam ex nova
ſuperveniente cauſa. *Donell. lib. 16. c. 24. poſt
lit. K.*

tit. K. cauſa eſt manifeſta, quia ſic diſcordiæ nutrirentur, 1. cum communio ſit mater diſcordiariarum. Sed in publicis non puto hanc legem præciſè obſervari, & non video, cur non provinciæ duæ in perpetuum uniri & ſociari poſſint, ut tamen maneant diverſæ provinciæ diverſis legibus utentes, ſed tamen perpetuo unitæ.

ad *L.* Duo ſocietatem. 71.

SUMMARIA.

An ſtipulatio pœnalis ſubjecta ſocietati novet præcedentem obligationem? num. 1.

An hodiè hujus quæſtionis utilitas ſit? 2.

1. STipulatio pœnalis ſubjecta ſocietati in continenti, non vovat præcedentem obligationem, niſi hoc actum. *videatur Cagnolus in l. ſingularia. num. 98. & ſeq. ff. de reb. cred. Hier Verius in re-*
2. *pet. rubr. de verb. obl. num. 96. & Petr. Alvar. in rep. §. ſi pacto Legis reſcriptum. num. 23. ff. de pactis vol. 1.* Sane poſtqvam hodie novatio non niſi expreſſis verbis fieri poteſt, non utiles hæ qvæſtiones, an ſtipulationes pœnales ſubjectæ præcedentem contractum novent, an ex contractu ipſo agi poſſit, & ſim. In foro hæc etiam non attenduntur rectiſſime. *conf. notata ad l. 28. de Act. Emt.*

ad *L.* ſocius ſocio. 72.

SUMMARIUM.

An ſocius ad levem tantum culpam teneatur?

SOcium ſocio ad levem culpam præſtandam obligari, ſupra dictum; cui non obſtat *h. l.* Nam hic de levi culpa in concreto conſiderata agitur. *Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2. th. 3.* nam tunc ſocius in culpa eſſe videtur, qvando non eandem diligentiam adhibet rebus communibus, qvam adhibere ſolet ſuis. Ut ſit ſenſus, ſi qvis utatur communi diligentia in rebus ſuis & communibus, ſufficiet eadem diligentia in rebus communibus, licet alter exactiſſimam diligentiam adhibeat. *Petr. Barboſa in L. Si mora 10. in prælud. num. 12. & ſeq. Hippol. Rimin. vol. 1. conſ. 52. num. 148. conf.* Molina *d. 413. n. 1. Carpzov. p. cap. 26. d. 12. Hector. Felic. c. 21. Petr. de Ubald p. 3. num. 39. Moz. de Natur. ſoc num. 26. & ſeqq.*

ad *L.* Si ſocietatem. 73.

SUMMARIUM.

In ſocietate ſpecialiter omnium bonorum non imputatur, qvod ad ſtudia filii ab uno expenſum eſt.

IN ſocietate ſpecialiter univerſali, qvicqvid alter ſociorum ad ſtudia vel honorem ſuorum liberorum expenderit, ſocietati imputandum, nec ferendum hoc eſt tantum ab uno, licet alter nullus liberos habeat, qvia in hac ſocietate propter incertos adqviſitionis & erogationis eventus, inæqvalitas non conſideratur. *Felicius de Societ. c. 26 n. 25. Mantica de tac. & amb. convent. l. 6. tit. 20. & Lauterbach. ad h. t. § 1. th. 2.*

ad *L.* Si qvis ſocietatem. 74.

SUMMARIA.

Bona in ſoc. omnium bonor. poſteà acqviſita communicari debent. num. 1.

In ſoc. particulari res ex communi pecunia emta non communicatur, ſed tantum pretii pars. 2.

An in ſocietate conjugali adqviſita ipſo Jure communicentur? 3.

LIcet bona ſociorum in ſocietate omnium bonorum per contractum ipſo Jure fiant communia, *per L. 1. & ſeqq. h. t.* qvæ tamen qvilibet ſociorum poſtea adqvirit, ſibi adqvirit, ut tamen ſociis judicio Societatis communicare teneatur. *Covarr. lib. 3 Reſol. c. 19. num. 1. Gomez. t. 2. reſol. c. 5 num. 3. Molina d. 411. n. 7. Petr. Barb. in l. 1, ff. ſol. matr. p. 1. num. 37. Menoch. conſ. 122. num. 19. & num. 76. Trentac. l. 3. de emt. reſol. 1. num. 4.* conferantur *Dd. allegati à Tiraq. de Retr. conſ. § 32. gl. 101. num. 17. Corſetus ſingulari 118.* 1.

Sed in ſocietate particulari, ſi ſocius ex pecunia communi rem comparavit ſuo nomine, eam communicare non tenetur, ſed tantum pretii partem. *Menoch. d. conſ. num. 20 Trentac. d. l.* 2.

Sed qvid in ſocietate conjugali per qvam in nonnullis provinciis omnis qvæſtus conjugalis communicatur, an etiam hæc ipſo Jure ſunt amborum ſociorum vel conjugum? Videtur qvod ſic, *per hanc legem*, ſed contrarium ab Ordinibus deciſum, referente *Sand. L. 2. t. 2. d. 6. & Petr. Barboſ. ad l. 1. p. 1. n. 37. ff. ſol. matr & Petrus Sanz. l. 2. de bon. div. c. 14.* 3.

ad L. Si coita ſit. 75.

SUMMARIUM

Annon, ſi coita ſocietas ad arbitrium Tertii ſit, qvi poſteà non arbitratur, recurrendum ſit ad arbitrium boni viri?

SI coita ſocietas, ita ut Titius arbitraretur, Titio non arbitrante, nulla eſt ſocietas. Sed qværitur, an non ſit recurrendum hoc caſu ad arbitrium boni viri? Et ex hoc textu id negat *Aug.* qvem refutat *Menoch. conſ. 93. num 41. & ſeq.* qvi legem hanc intelligit de eo caſu, ubi actum, ut ſolus Titius arbitraretur, & de mero arbitrio. *Conf. Gothofr. ad l. ſeq. &* Menoch. *l. 1. Arb. quæſt. 68. num. 33.* & intelligenda lex de ſubſtantialibus contractus ſocietatis. *Ambroſ. Opizonus in rep. L. ſi qvis arbitratu. ff. verb. obl. n. 29. conf. Quetta conſ. 89. num. 5.* Sed ſi in accidentalibus qvid remiſſum ad arbitrium Titii, procul dubio locum haberet *d. l. ſi qvis arbitratu. 43. de V. O. Decius conſ. 404. n. 14. conf. Dn. Petrus de Greve Exerc. 14. aph. 6.*

Digitized by Google

ad *L.* Societarem. 76.

SUMMARIA.

Arbitri & Arbitratores qui ſint? n. 1. 2. & 3.
In ſoc. arbitrium tertii redigendum ad arbitrium boni viri. 4.

1 ARbitri ſunt duplices, alii arbitri in ſpecie,
qvi aſſumuntur ſimpliciter, ut punctum
aliqvod cootroverſum definiaot, ſive ſervato
2. Juris ordine, ſive non. Alii vero arbitratores,
io qvorum voluntatem abſolutè compromitti
poteſt, ſive æqvum ſive iniqvum dixerint. *Mo-
lina de J. & J. tr. 5. diſp. 30. conf. Bach. ad Tr. vol.
1. diſp. 12 th. 4. lit. F* Licet alii arbitrum pu-
tent eſſe eum, qvi ſervato Juris ordine proce-
dere debet; Arbitratorem verò qvi ſine Juris
3. ordine. *Gail. lib. 1. obſ. 150. de hoc ſupra ſatis a-
ctum in tit. de Arbitris.* ubi meam opioionem
circa illam diſtioctionem expoſui. Si itaqve in
contraheoda ſocietate placuerit, ut partes ar-
bitrio tertii conſtituantur, valet ſocietas, & res
redigeoda eſt ad boni viri arbitium. *Felic. de
ſoc. c. 17. num. 26. Mantica de tac. & amb. conv.
l. 6. tit. 14.*

ad *L.* Si ſocius. 81.

SUMMARIA.

Caſus legis refertur. num. 1. & 2.
Pacta in ſocietate debent eſſe reciproca. 3.
Quando filia ex communi ſocietate dotari poſſit? 5. & 6.

1. SPecies facti hæc eſt, Duo ſunt ſocii omoium
bonorum, ioter qvos convenit, ut unusqvis-
qve filiam ſuam ex communi dotaret, qvia
commune fuit pactum, ideoqve non iniqvum,
primus igitur dotem genero promiſit, non
ſolvit, poſtea pater mortuus relicta filia hære-
de, qvæ repetit dotem ſoluto per divortium
matrimonio, ſed cum non dederit pater, ma-
ritus eam à debito dotis taotum liberat, cum
non poſſit uxor dicere, cur non præcipitaſti
patrem ad ſolutionem, nam regereret maritus,
imo cur tu non ſolviſti ut patris hæres, ſed po-
teſtne cum ſocio agere, ut dotem adhuc con-
ſtitueret, id eſt, daret? Qvod negandum,
2. qvia ſoluta per mortem ſocietas. Sed qvid ſi
pater conſtituit, id eſt, dedit dotem ex com-
muni, tunc intereſt, an divortio, an morte
filiæ ſolutum: Hoc caſu dos referenda in Socie-
3. tatem, illo caſu poteſt alteri marito dari. Col-
lige 1. pacta in ſocietate debere eſſe reciproca,
nam noo ſubſiſtit pactum inter ſocios, ut uni-
us filia dotetur ex communi arca, alterius
non. 2. Subſiſtere pactum, licet alter filiam
4. nondum habeat. 3. Filiam dotem profectiti-
am retinere poſſe, ſi mortuo patre filia repetat
dotem à mariti hæredibus, qvia illam repetit
non Jure hæreditario, ſed ut ſuum propri-
5. um patrimonium. Demum videtur colligi
poſſe, ſepoſita hac conventione, filiam ex com-
muni non eſſe dotandam, qvod admitto in ſo-
cietate omnium bonorum indefinita, non ſpe-
cialiter tali. Ideoqve qvaodo de ſumtibus ſtu- 6.
diorum filio dandis, & de Dote filiæ debita qvæ-
ritur, ao hæc ſocietati imputaoda omnium bo-
norum, verior videtur ſontentia, qvod hoc af-
firmandum de ſocietate, non qvæ ſimplex eſt.
Videatur ſpeciem facti plenius exprimens *Berous
vol. 1. conſ. 190. num. 16. Decius conſ. 66. Rol. à
Valle conſ. 91. p. 1. Menoch. L. 2. Arb. Q. caſ. 127.
Mantica lib. 6. tit. 15. num. 17. Molin. d. d. 411. n.
4. conf. Franzk. h. t. num. 17. & ſeqq. Treut. d. 27.
th. 8. lit. H. & ibi Bach. Hell. Felic. c. 11. n. 2. Strux.
th. 27. Wiſſenb. d. l. th. 24.* Suis moribus dotem
filia viva nec ad patrem, nec ad ſocietatem re- 7.
verti, tradit *Græwegen*, qvod & de noſtris mo-
ribus credo.

ad *L.* Jure ſocietatis. 82.

SUMMARIA.

*AN & quando ſocius per ſocium are alieno gra-
vari poſſit? n. 1. & ſeqq.*
*Regulariter ex contractu unius ſocii non gravan-
tur reliqui. 6.*
*An ſocietatis as alienum praferatur aliis creditori-
bus extra ſocietatem? 7.*

SOcius per ſocium ære alieno non obligatur, 1.
niſi io communem arcam pecuniæ ſint ver-
ſæ, qvod de ſocietate particulari intelligunt.
*Menoch. conſ. 375. num. 31. poſt Rol. à Valle conſ.
91. num. 49.* Sed ſi plures ſocii ſe mutuò inſti-
tuerent, & uous mutuo ſumat pecuniam, om- 2.
nes tenentur io ſolidum, nec juvantur benefi-
cio Diviſionis, *per l. 1. §. fin. & 2. l. ſeqq. ſupra
de Exercit. act. Weſ. conſ. 31. Carpzov. p. 2. conſt.
17. def. 12. Berlich. p. 1. concl. 47. num. 164.* Qvod
videtur intelligendum eſſe negotia ſocietatis à 3.
ſociis ſimul & promiſcuè pertractentur, & mox
cum uno, mox cum alio contrahatur, & ſic ſe
inviceio expreſsè vel tacite ſubſtituerunt, & fa-
cultatem contrahendi ſibi invicem dederunt.
*Surdus dec. 213. num. 1. Rota Gen. dec. 185. num. 2.
Menoch. conſ. 375. num. 31. & conſ. 410. num. 37.
Roncbegall. ad l. 9. pr. num. 187. ff. de duobus Reis
& hos referens Du. Mev. in Jure Lub. l. 3. tit. 9.
art. 5. num 5. Felicius d. t. c. 30. num. 15. Bach. in
Treutl. vol. 1. d. 27. th. 8. lit. C. Valaſcus conſ. ult.
98. num. 11. Lauterbach. ad h. t. §. 4.* Vel ſi ſo-
cii ſeparatim negotia exerceaot diverſis locis, 4.
nam omnes invicem præpoſiti *Chriſtin. vol. 3.
deciſ. 52. num. 2. Mantica lib. 6. tit. 22. num. 8.* I-
dem eſt, ſi omnes ſocii uni ſociorum negotia 5.
committereot. *l. 4. §. 1. ff. de Exercit. act. & per
allegata num. 7.* Alias extra caſus exceptos dif-
ficile eſt, ex cootractu unius ſocii gravari cœte- 6.
ros in ſolidum. *conf. Du. Struv. th. 44. Wiſſenbach
d. l. th. 26. & Chriſtinaus deciſ. 52. n. 2. vol. 3 Buſi-
us in l. 24. h. t.* Licet aliter *Carpz p. 2. defin. 12. c. 17.*
&

& Dn. Mevius p. 4. dec. 169. nam ſi omnes ſocii ſimul contraxerunt, qvilibet tenetur pro rata. *arg. l. 4. pr. de Exercit. act. & ibi Pet. Peckius n. 3. Valaſcus d. conſult. 89 num. 6. Lauterbach. ad h. t. §. 4. th. 1.* Sed an æs alienum ſocietatis nomioe contractum præferendum cæteris liqvidati ereditoribus extra ſocietatem, qui crediderunt? qvod affirm. cum *Paulo Caſtr. & Beuthero. Carpzov. deciſ. 54.* qvod in medio relinqvo.

LIBRI DECIMI OCTAVI

Titulus I.

De Contrahenda Emtione.

ad *L.* 1. pr.

SUMMARIA.

AN pecunia tantum valere debeat in materia, quantum in forma, non computatis cudendi expenſis? 2. & 3.

Conſenſu contrahitur emtio, & qvando ſcriptura requiratur? 4.

Quibus caſibus qvis vendere cogatur? 5.

An ſi per literas contraho, pœnitere poſſim, antequam literæ perferantur? 6. & 7.

SEnſus eſt planus, & loqvitur de origine
1. venditionis & nummorum; hoc tantum
obſervetur, qvod io fioe princ. dicitur,
2. pecuniam non tam ratione ſubſtantiæ, qvam
ratione qvantitatis, id eſt, æſtimationis eſſe
conſiderandam. Hioc licet nonnulli exiſti-
3. ment, pecuniam tantum valere debere in ma-
eria, qvantum in forma, & taotum valere
maſſam non ſignatam, qvantum valet materia
ſignata & percuſſa, & expenſam cudendi pecu-
niam de publico fieri debere, hanc tameo opi-
nionem communiter reprobari, teſtatur, & ex
verbis allegatis aliisqve argumentis probat
Caguelus in repet. L. 2. C. de pactis inter emt. n.
4. *25.* Ex hujus *L. §. ult.* notetur, eooſenſu
contrahi hunc contractum, & ideo per nunci-
um vel epiſtolem, vel nutum contrahi poteſt,
nec ſcriptura opus eſt, oiſi ubi partes expreſsè
dicunt, ſe aliter contrahere nolle, *per L. 17. C.
de fide inſtrum. ubi vide not. & conf. Franzkius*
5. *h. t. num. 14. & ſeqq.* & conſenſum hunc opor-
tet eſſe liberum, meminemqve invitum vende-
re teneri. *L. 11. C. h. t.* ubi nota, niſi lex jubeat ob
favorem Religionis, defenſionem patriæ ob ne-
ceſſitatem famis, ob ſevitiem &c. de qvo *Franzk.*
6. *num. 83. & ſeq.* *Dn. Struvius h. t. th. 7.* Gloſſa
hic putat, qvando per literas cootraho, anteqvã
perveoiant literæ ad alterum, me non poſſe pœ-
nitere, qvam Dd. communiter reprobant. *Bart.
ad L. 1. quod Juſſu.* & qvos adducit *Joh. Petr. Surd.*
7. *L. 1. conſ. 136. n. 51.* Unde ſi nuntium mitto ob
contractum ineundum, & ſi anteqvam literæ
perveniant ad alterum, poſſum teſtato pœnitere,
qvia nuncius & epiſtola eſt nudum inſtrumentũ,
ubi ergo revoco ſtatim, deeſt conſenſus. Secus
ſi per procuratorem contraho, ut pluribus *Bart.
d. l.*

ad *L.* Si res. 3.

SUMMARIA.

AN, ſi contrahentes conſentiant, ut ſi res diſpliceat, inemta ſit, conditionalis an purus contractus ſit? num. 1.

An à contractu recedere liceat, ſi certa ſumma zu Reukauff conſtituta ſit? 2.

Quamdiu duret iſta facultas pœnitendi? 3.

Quid ſi intereſſe excedat pœnam adjectam? 4.

An in venditione per pœnitentiam reſciſſa novum laudemium debeatur? 5.

PLacuit Venditori & emtori, ut, ſi res di- 1.
ſplicuerit, eſſet inemta, qværitur, an con-
ditiooalis ſit contractus, ao vero purus? Uti- 2.
litas qvæſtionis verſatur io qvæſtione de rei pe-
riculo. Et poſterius placuit, qvia non eſt con-
ditio ſuſpenſiva, ſed reſolutiva, ut io Addicti-
ooe in diem. Sed qværo, an ſi in caſum pœni-
tentiæ zu Reukauff certa ſumma conſtituta, an
à cootractu recedere liceat? & putarem, coo-
ceſſam eſſe pœniteotiam, ob proviſionem ho-
minis, qvæ tollit proviſionem legis, ſicut ita 3.
proounciatum refert *Berlich. p. 1. deciſ. 44. conf.
notata à me ad L. 17. C. de fid. inſtr.* Et hanc
facultatem pœnitendi usqve ad id tempus, qvo
conſummatus eſt utrinqve contractus, com-
petere, tradit & præjudicio cooſirmat *Berlich.* 4.
dec. ſeq. 45. Et ſi intereſſe aut damnum alteri-
us excedat pœuam illam, poteſt etiam iotereſ-
ſe actione ex emto peti. *Berlich. dec. 46.* qvod
intelligo, ſi in hac plus eſt, qvam in actione 5.
ex ſtipulatu pœnali, *per L. prædia. 28. de Act.
Emt & ibi not.* Sed novum laudemium ex ven-
ditione per pœnitentiam reſciſſa, & poſteà in a-
lium facienda, non deberi, judicatum eſſe refert
Berlich. d. l. dec. 47.

Ad

ad L. Et liberi hominis. 4.

SUMMARIA.

Quando emtor erat in qualitate legali, an emtio valeat? num. 1.

Quod ſi uterque ſciverit qualitatem? 2.

QUando Emtor erat in qvalitate legali, v. gr. liberum emat pro ſervo, vel rem ſacram pro prophana, non valet qvidem venditio ſed emtor habet actionem adverſus
2. veodentem ex emto. Sed ſi uterque ſciverit qualitatem, emtio oulla eſt. *conf. l. 6. & 70. h. t. Gomez. t. 2. reſol. c. 2. n. 50. Petr. Peckius ad c. ſemel. 51. de R. J. lib. 6. n. fin.*

ad L. Hæc venditio. 7. pr.

SUMMARIA.

VEnditio ſub conditione facta pendente eâ nulla eſt. num. 1.

In arbitrium tertii collata conditionalis eſt. 3.

Quare conditio non poſſit conferri in arbitrium alterutrius contrahentis? 4.

An poſſit, in arbitrium duorum à partibus eligendorum? 5.

An venditio ſit valida, cum emo eo pretio, qvod in in arca habeo? 6. & 7.

1. VEnditio ſub eonditione iniri poteſt, ubi tamen eveniente conditione perſecta eſt venditio, peodente autem eonditione, nulla eſt veoditio. *hic & l. 37. h. t.* Conditio autem
2. eſt, vel expreſſa vel tacitâ, qvalis *in l. 8. pr.* Et licet res peodeote eooditione tradita, emtio tamen nulla. *l. 8. pr. ff. de peric. & commod.*
3. *Franzk. num. 284. & ſeq.* Io arbitrium tertii qvando eoofertur, tuoe id validum qvidem eſt, ſi tertia perſona certa. *l. 25. pr. ff. Locati*, talis autem contractus conditionalis. *Gomez. l. 2. c. 4. num. 9. Mant. l. 4. tit. 19. Caldas de emt. c. 18.*
4. *num. 15. Molina d. 377. num. 9.* licet ſecus in dote putent. *Gratianus t. 2. c. 254. num. 55. P. Barboſ. in l. 1. p. 3. num. 41. ff. ſolut. matr.* non tamen in arbitrium alterios contraheotis conferri poteſt conditio, qvia non debet in arbitrium rei conferri, an ſit obſtrictus, & ideo pretii determinationem in alterius contrahentis arbitrium conferri non poſſe, tradunt *per hanc l. & l. 13. C. h. t. Pinell. in rubr. C. de reſcind. vendit. part.*
5. *2. c. 1. num. 6. Gomez. tom. 2. reſol. tit. 2. num. 19. Hill. in Don. lib. 13. c. 1. lit. R. Fabianus de Monte qu. 5. num. 63. Bachov. in Tr. vol. 2. d. 27. th. 7.* In duorum autem à partibus eligendorum arbitrium conferri oon poſſe, vult. *Pinell. p. 2. de bonis mat. num. 6. Caldas de Vendit. c. 18. n. 15. vide not. in l. fin. C. h. t. Sed diſſentit Dn. Struvius h. t. theſ. 19. Fachin. l. 2 c. 1.*
6. *Ad §. 1.* Quando emo eo pretio, qvod in arca habeo, omnino eſt venditio, ut contra Gloſſam hujus L. recte ſentit *Pinell. d. cap. 1. num. 2. & 3. Fabianus de Monte in tr. de Emt. qu. pr. 5. num. 34. Mantica de tac. & amb. conv. l. 4. tit. 19. num. 15. & ſeq. Bachov. in Tr. diſp. 28. th.* 7.
6. lit. D. Fachin. l. 2. cap. 1. Non obſtat *L. 34. §. 4.* aliique textus allegati *à Bachovio d. l.* ad qvos reſpondet *Franzk. h. t. num. 257. & ſeq.* & ſic ſufficit, ſi pretium ſi certum in re, licet reſpectu cootrahentium ſit ioeertum. Et idem in locatione.

ad L. Nec emtio. 8. pr.

EMtio fructuum futurorum ſemper eſt conditionalis. num. 1.

Si frumentum in herba venditur, cujus ſit periculum? 2.

An in imperio noſtro liceat fructus in herba vendere? 3.

Quando ſpes venditur ſine re, an ſit venditio pura? 4.

An Vaſallus, qvi uſumfr. feudi pro mille annuis cedit, & poſtea tantum ex fructibus conficere non poteſt, ad mille teneatur? 5.

Si jactus ſuperet ſpem, cujus ſit lucrum? 7.

Quid ſi ingentem multitudinem piſcium capiant? 8. & 9.

Quid ſi auream menſam capiant, cujus ſit illa? 10.

IN pr. h. L. dicitur, fructus futuros emi poſſe. Sed huic emtioni ineſt conditio, ſi oaſeantur, & ſic ſemper eonditionalis hæc emtio, & ſi nihil naſcatur, nulla eſt emtio; ſi autem nihil naſcatur facto venditoris, ex emto actio eſt. *conf. l. 15. de pign. l. 24. de leg. 1. L. 35. & l. 73. de V. O. Franzk. num. 117.* Sed ſi fru- 2.
meotum io herba (die Saat) venditum, niſi aliud conventum, perieulum ſpectabit ad emtorem *arg. l. 78. § ult. h. t. l. 26. de Act. emt.* 3.
Dn. Struvius h. t. th. 27. Sed in Imperio ooſtro fructus immaturi vel herba, ſub pœna amiſſionis pretii & alia arbitraria emi neqveunt, niſi fiat venditio eo pretio, qvod tempore contractus & 14. dies poſt menſem fuit. *Reform. Polit. de anno 1548. tit.* von Verkauffung der Früchte auff dem Felde. *item de anno 1577. tit. 29.* Idemqve in Friſia & Gallia prohibitum refert *Wiſſenbach d. d. 34. th. 9. & Molin. de uſur. contr. num. 470.* 4.

Ad §. 1. Sioe re etiam contrahitur Emtio, qvando alea emitur, vel Jactus retis, captura avium, vel miſſilium, *hic & l. 12. ff. de action. emt.* ubi venditio pura, licet nihil in rete inciderit, qvia ſpes tantum vendita. 5.
Don. & ibi Hill. d. lib. 13. cap. 1. lit. G Franzk. n. 118. Struvius th. 27. Hine poteſt decidi illa qvæſtio: Cedit Vaſallus ſucceſſori uſumfr. feudi pro mille annuis ad Vitam, Succeſſor non potuit taotum conficere ex fructibus, an nihilominus ad mille tenetur? Ubi diſtiogvitur, an fundus taotæ peoſioni non ſufficiat, an vero ex caſu minus percipiatur: hoc caſu eſt periculum ſucceſſoris, illo caſu qvidem etiam,

ſed

ſed ſi ultra dimidiam læſus ſucceſſor, datur reſti-
6. tutio. *Dn. Mev. p. 1. dec. 196.* Mota hic, mul-
ta ob incertitudinem concedi, qvæ aliàs eſſent
prohibita. *hic & l. 14. & l. 17. & 23. C. de uſur.*
Carpz. p. 2. dec. 161. num. 13. & ſeqq. Barboſ. l. 9.
7. *cap. 28. ax. 1.* E contrario ſi ſpem ſuperet ja-
ctus lucrum emptoris eſt, v. gr. ſi qvis à Prin-
cipe conducat metallifodinam & conductor in-
ditisſimam auri venam incidat, videtur lucrum
ad conductorem pertinere, qvia emptio vel
conductio metallorum aleæ proxima eſt. *Wiſ-
ſenbach. d. 34. th. 3.* Sed qvid de piſcatorum il-
8. lorum captura, qva auream menſam cepe-
runt, vel ſi emeres jactum piſcium, & caperes
ingentem multitudinem piſcium, vel etiam mer-
ces pretioſiſſimas, vel etiam auream menſam
cum illis Mileſiis. Exempla duo recenſet *Cu-
jac. ad tit. Cod. de ſententiis quæ pro eo quod in-*
9. *tereſt. &c.* Et de prima ſpecie facti, qvando
ingens copia piſcium præter conſuetudinem ex-
trahatur, hoc non attento, captura eſt empto-
rum, qvia poterant minus capere, nulla hic em-
10. ptio piſcium, ſed aleæ. Sed de tripode aurea qvid
ſentiendum? Reſp. *Cujac. d. l. quem ſequitur
Zæſ. h. t. num. 26.* ad emptorem non pertinere,
qvia de captu piſcium tantum actum; ſed rege-
ro, ne qvidem de captura piſcium, ſed de jactu-
ra retis de bolo fuiſſe actum. Et ad qvem ergo
pertinet menſa aurea? Reſp. ad eum pertinere
puto, qvi cepit, licet ſit piſcator, qvi rete ejecit &
extraxit, ſive ipſe emptor extraxerit, non ex con-
tractu, ſed qvia nullius eſſe præſumitur.

Ad L. In venditionibus. 9.

SUMMARIA.

*An error in pretio & corpore emtionem vitiet.
num. 1.*

An idem in ſtipulatione. 3.

*An, ſi emtor majus, venditor minus pretium in-
telligat. 4.*

Quid ſi acetum pro vino vendat. 5.

1. Error in nomine non vitiat Emtionem, ſed ſi
in pretio, vel in corpore, vel in materia, ſeu
ſubſtantia erratum. Nam error in pretio ut & in
corpore eſt in ſubſtantia, ut notum eſt, v. gr. ſi
vendam fundum 100. Rhenanis aureis & hoc
probem, tu verò de uſualibus aureis, intelligas,
2. item ſi tu de alio prædio intelligas. Sed & in ma-
teria conſiſtens error ſubſtantialis eſt, *per hanc*
3. *legem*, ſecus in ſtipulatione. *l. 22. de V. O.* ſecus
in pignore *l. 1. §. fin. ff. de pignor. act.* qvia in
venditione æqvivalens pretium reqviritur.
*Franzkius h. t. num. 47. & ſeq. Dn. Struv. th. 10.
conf. Moz. in tit. de ſubſtant. vend. 55. Donell.*
4. *lib. 12. cap. 7.* Si vero venditor minus, emptor
majus pretium intelligat, non vitiatur em-
ptio, qvia emptor in minorem ſummam con-
ſenſiſſe præſumitur. *Molina tr. 3. d. 340. num. 15.*
Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 27. In certo hic di- 5.
ſtingvitur, utrum ab initio tale fuerit, an verò
poſt factum, ut illo caſu non teneat venditio,
hoc caſu ſic qvod alii de aceto ex alia materia,
alii intelligunt de Aceto primò ex uvis immatu-
ris facto. *vid. Molinam diſp. 340. n. 15. Franzk. h.
t. num. 57.*

ad L. Qod tamen, 14.

*An valeat venditio, ſi ex parte in materia er-
ratum ſit. n. 1. & 3.*

Dupliciter dicimus contractum valere. 2.

*Quid ſi menſa auro coopert a pro ſolida venda-
tur. 4.*

Si ex parte in materia vel in qvalitate intrinſe- 1.
ca erratum ſit, valet venditio, ſed is qvi er-
ravit habet actionem ex empto, ne integrum &
ſolidum pretium ſolvere cogatur. *L. 2. §. 3. ff. de
act. Empti. Bach. in Tr. d. diſp. th. 7. lit. E.* Col-
lige, dupliciter in hac materia intelligitur phra- 2.
ſis, qvando dicimus, valere contractum, nam
(1.) poteſt intelligi, ut omnimodo valeat, vel
(2.) ut valeat qvidem, & res vendita maneat
vendita, ſed ſalva mutatione pretii. *hic & l. 21.
§. 3. ff. de Act. Empt. Bach. in Tr. d. th. 7. lit. E.*
Sic ego in hâc lege valet qvidem venditio, ſed 3.
ita ut errans actione ex empto conſeqvatur, ne
integrum & ſolidum pretium ſolvere cogatur.
*Mantica l. 4. tit. 4. Connanus lib. 7. cap. 6. Mo-
lina diſp. 340. num. 15. Fabianus de Monte de
Empt. qv. 5. princ. num. 57. Mozius de Subſtant.
empt. num. 53. Donell. l. 12. cap. 8. Gudd. de ſti-
pulat. cap. 3. concl. 4. Franz. h. t num. 53.* Si
vero menſa auro cooperta pro ſolida aurea ven- 4.
dita nulla eſt plane emtio. *l. 41. §. fin. h. t.* qvia qva-
ſi duo ſunt corpora. *Cujac. lib. 2. obſ. 24. Franz. h.
t. n. 52. conf. Lauterbach. ad h. t. th. 27. verſ. ſi ve-
ro de Corpore.*

ad L. Etſi conſenſum. 15. §. 1.

*An, ſi emtor ex ignorantia ſupina erravit, em-
tio valeat. n. 1.*

*Quid ſi venditor doloſus ſciverit vitium, emtor
non intelligens crediderit. 3.*

Ignorantia ſupina, qvando qvis ignoravit il-
lud, qvod in oculos cadit, non prodeſt, paria 1.
enim ſunt ſcire & ſcire debere. *L. 15. C. de Reſcind.
vendit. & l. 1. §. 6. ff. de Ædil. Edict. Gomez. tom.
1. reſol. cap. 2. num. 49. Molina diſp. 353. num. 17.*
Idem eſt, qvando facile certior reddi potuit. 2.
*Gratianus t. 1. diſc. for. cap. 194. num. 1. & ſeqq.
conf. Tiraq. de Retract. conſang. §. 12. gl. 1. num.
9.* Sed ſi ſciverit venditor, & emptor eam rem
non intelligens credidit venditori dolum abfu-
turum, putarem dolum culpæ licet craſſæ præ- 3.
ponderaturum vel in foro externo, de qvo alibi,
aut in foro conſcientiæ.

ad L. Suæ rei. 16.

SUMMARIA.

AN emtio rei ſuæ valeat. n. 1. & 4.
An hodiè valeat emtio, qvando ruricolæ bello depauperati, ſuas poſſesſiones rediment. 2. & 3.

EMptor rem ſuam emere non poteſt, niſi ſub
1. conditione. *L. 61. h. t.* Sed hodie tamen
cladibus belli factum, ut agricolæ ac ruricolæ
ſua propria prædia emerint. Nam multo ære
2. alieno, qvod æſtimationem bonorum exredebat, preſſi, ſua bona à Domino, cui ob
cenſum multorum annorum fuerant obſtricti,
redemerunt, & ita pro novis poſſeſſoribus ha-
3. biti, à reliqvo ære alieno ſe liberarunt. Sed
hi contractus Juri ſint conformes, & annon
hæ poſſeſſiones reliqvis creditoribus maneant
obſtricti, ſi non bonis ſolenniter ceſſerint, &
ſubhaſtatio non fuerit publicè facta, dubitari
poſſet? Res ſua tamen emi poteſt, ſi dominium avocari poſſit. *L. 4. C. h. t.* vel poſſeſſio penes alium ſit, cum qvo contenditur. *l. 34. §. 4. h. t.* vel ſub conditione contrahatur. *vid. Franzk. h. t. n. 198. & ſeq.*

ad L. Quod vendidi. 19.

SUMMARIA.

DOminium in re vendita non transfertur, niſi ſatisfactum ſit, aut fides habita de pretio. n. 1.
Quibus caſibus intelligatur fides habita. 2.
An fides habita in dubio præſumatur 4.

1. EX venditæ rei traditione non transfertur
dominium, niſi ſoluto pretio, aut ſi ſatisfactum ſit, aut fides de pretio habita, nam alias Dominus vindicare poteſt in concurſu creditorum, ante omnes creditores emptoris. *l. 5. §. 18. de Tribut. act. Gail. l. 2. obſ. 15. num. 4. Carpz. p. 1. c. 28. def. 17. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 4.*
2. Fides vero habita præſumitur, qvando ſine ulla
reſervatione dominii vel alia res tradita, vel
qvando accipienti qvod ſoli Domino competit
conceſſum, & maximè, ubi qvis cautionem de
pretio accepit, hypotheca venditori in re ven-
3. dita conſtituta. Et hoc caſu venditor vindicare rem non poteſt. *Dn. Mev. p. 4. dec. 280. vid. l. ſupra ſi qvaſi recepturus 3. ff. de Pignor. Action.* & conjunge *Menoch. lib. 3. præſumpt. 79. & Auguſt. Barboſ. in Collect. ad l. 12. C. h. t.* Fidem tamen
4. in dubio habitam eſſe volunt Dd. *Menoch. d. l. &* plures allegans *Tiraqvell. de Retract. convent. ad finem tit. num 78.* qvod impugnat *Franzk. ad tit. de Act. emti num. 8. & Fabianus de Monte de Vend. qvæſt. 5. num 37. Gail. l. 2. obſ. 15. num. 6. Chriſtinæus vol. 3. dec. 75. num. 4. & Lauterbach. d. th. 4.* Dixerim id ex circumſtantiis ſimul, v. gr. in nundinis ſi qvis vendat, non videtur habuiſſe fidem de pretio, item qvi vendit perſonæ ignotæ vel ſtatim receſſuræ *Fabianus de Monte d. l. n. 40.*

ad L. Labeo. 21.

SUMMARIA.

CUr obſcuritatis pacti venditori noceat. n. 1.
Obſcuritas h. l. eſt ambigvitas. 2.

OBſcuritas pacti nocet potius venditori, 1.
qvam emptori, qvia ille legem contractus apertius dicere potuit, hic & *l. 33. h. t. vid. L. Veteribus. 39 ſupra de Pactis.* Sed *d. l.*
Veteribus loqvitur de ambigvitate. Obſcu- 2.
rum eſt, qvod nullum ſenſum aptum habere poteſt. *Franciſc. Caldas de Empt. cap. 34. in fine,* ſed intelligo hic ambiguitatem, ubi obſcurus non eſt ſenſus verborum, ſed ubi ſenſus & ambiguus, ut vel in favorem venditoris, vel emptoris poſſit trahi.

ad L. In modicis. 24.

SUMMARIA.

QUando locus religioſus vendi poſſit? n. 1.
Quando fundus dotalis? 2.

EX hac lege colligitur, qvod licet locus re- 1.
ligioſus per ſe vendi non poſſit ſpecialiter, cum univerſitate tamen & cum fundo ipſo, niſi excipiatur, vendi poſſit, hic licet maritus fundum totalem non poſſit alienare, poteſt tamen per univerſitatem ſcil. inſtituendo hæredem *L. 1 ff. de Fundo dot.* Alia exempla vide apud *Cujac. ad lib. 4 Reſp. Modeſt. vol. 1 pag. 1740.*

ad L. Si ita diſtrahatur. 25.

SUMMARIA.

CUjus ſit electio, ſi venditor dicat: vendo hanc aut illam rem. n. 1.
Quid ſi emtor dicat, mihi emta ſit hac aut illa res. 2.

SI dicam, vendo tibi hanc rem vel illam 20. 1.
thal. cujus eſt electio? Reſp. Venditoris, qvia in alternativis regulariter eſt electio debitoris ſeu promiſſoris. Sed qvid ſi emtor di-
cat, mihi emta ſit aut hæc aut illa res, idem eſ- 2.
ſe dicendum, electionem venditori competere. *Card. Mantica de tac. & amb. convent. l. 4. t. 27. num. 31.*

ad L. Si ſciens. 26.

SUMMARIA.

QUatenus prodigus vendere poſſit. n. 1.
Quid ſi eum juramento vendat. 2.
Cur hæres deliberans non poſſit vendere. 3.
Res alienari prohibita venditio nulla eſt. 4. & 5.
Quibus modis prohibeatur alienatio. 6.

QUidam vendere non poſſunt, ob prohi- 1.
bitionem Legis, ut cui ob prodigalitatem adminiſtratio interdicta, nam ſtante interdi-

terdictionem alienaverit, venditio valida, niſi
perſonæ turpiter conſumpturæ ſciens vendide-
rit. *L. ſi quis cum ſciret. pro emtore. l. 12. §. 11. ſu-*
2. *pra de Mand. Cujac. tom. 2. in hac lege.* Et il-
lud ampliatur, licet cum juramento vendat,
qvia Juramentum prohibiti vendere nihil ope-
ratur. *L. cum quis decedens. §. Titia. de Leg. 3.*
Mezius. de Contract. tit. de Emt. & in ſpecie de
3. *perſonis. num. 11.* Deinde prohibetur etiam hæ-
res adhuc deliberans, an adire velit, qvia non
eſt hæres. *Moz. d. t. num. 33.* Ex hâc lege eti-
4. am probant Dd. communiter, alienationem
rei à judice alienari prohibitæ eſſe nullam, &
impediri translationem dominii. *Colerus de*
proceſ. execut. p. 2. c. 3. num. 463. & hunc refe-
rens *Carpz. p. 1. cap. 29. def. 41. num. & Job. à*
Sande in tr. de prohibita rerum alienatione, p. 2.
cap. 3. num. 5. Sed fateor, difficulter ex hoc
5. textu id probari; melior videtur textus *in l. 9. ff.*
de manumiſſ. qvem *Sande* etiam primario alle-
gat, ubi ſervi manumitti, prohibiti à judice a-
lienari, manumiſſio nulla eſt. Breviter alie-
6. natio prohibetur à Lege mortua, vel viva, vel
Teſtatore, & his caſibus nulla obligatio; aut
per conventionem, & non eſt nulla; niſi con-
trahens Jus vindicandi ſibi reſervet. *l. 3. C. de*
Minorum reſt. §. fin. L. qvibus alienare licet l. 114.
§. 14. de Leg. l. 3. de Condict. ob cauſam. l. fin. C. de
pact. inter empt. Ita pronunciatum, Areſtum non
impedire alienationem, ſed prohibitionem Ju-
dicis, Menſe Aug. anno. 1659.

ad L. Rem alienam. 28.

SUMMARIA.

An & quatenus res aliena vendi qveat. n. 1.
An rei ex ſucceſſione ſperata alienatio vale-
leat. 2.

Quia venditor non tenetur rem facere em-
1. ptoris, ut qvi ſtipulanti promiſit. *l. 25. §. 1.*
h. t. & l. 11. §. 2. ff. de Act. Empt. ideò res aliena
vendi poteſt, ita ut in Emptorem transferatur
uſucapiendi facultas, re vero nondum uſucap-
ta non præjudicatur Domino, qvia rem etiam
non refuſo pretio recuperare poſſit de qvo vide
Afflict. dec. 369. num. 3. Franc. Caldas de Empt. c.
11. num. 1. Mez. Rubr. de rebus qvæ emi poſſ. num.
10. Petr. Greg. l. 25. cap 10. num. 2. Tiraq. de Re-
tract. Conſang. §. 1. gl. 2. n. 19. Rebuffus in repet.
l. un. C. de ſent ent. qvæ pro eo qvod intereſt. num.
426, tom. 8. Sane ſi qvis res alienas vendat,
2. qvarum dominium ſperat ex ſucceſſione, ob
ſpem improbam non valet talis venditio. *Cag-*
nolus ad l. fin. n. 104. de pactis. ſed qvi ſi venditor
vel etiam emptor ſciat rem eſſe alienam? *l. 30. §.*
fin. ff. de Act. Empt. & per hanc l. Dn. Lanterbach
in h. t. §. 1. num. 8.

ad L. Qui tabernas. 32.

SUMMARIA.

Venditio rei, in qua qvis tantum jus habet,
qvatenus valeat. n. 1.
Exemplum, de venditâ in tabernâ in loco publi-
co. 2.
Exemp. de vendito ſubſellio in Templo. 3.

Qui rem aliqvam vendit, in qva partem ha- 1.
bet vel jus tantum, non ipſam rem ſed
jus in re qvod habet, vendere videtur; qvod
communiter Dd. limitant, ſi emtor hoc ſci-
vit. Nam ſi ſcivit, non decipitur, ſi neſcivit,
præſumitur ipſum totum fundum emiſſe. *Go-*
mez. tom. 2. reſol. tit. 2. num. 12. Et plures al-
legat *Surdus cap. 1. conſil. 13. num. 29.* Sed vi-
detur hic eſſe præſumtio ex loco. Nam qvia 2.
taberna in loco publico ſita, debuit ſciri em-
ptor, ipſam tabernam vendi non poſſe. Atqve
ſic in caſu hujus legis non videtur diſtingven-
dum, inter ſcientem & ignorantem empto-
rem. Aliud exemplum, ſi qvis ſubſellium 3.
templi vendidiſſet, & emtor opinatus eſſet, ſe
emiſſe ipſam proprietatem ſubſellii, ſe ipſum
decepiſſet cum tantum jus ſuum vendere po-
tuerit venditor, forte hoc ſtatuto permittente.
Ergo hoc ſcire debuit.

ad L. Si in emptione. 34. pr.

SUMMARIA.

Cum in inſtrumento dicitur, Stichum fundo
acceſſurum, & ſint duo Stichi, venditoris
an emtoris interpretatio ſit. n. 1.
Quæ haberi poſſunt & poſſideri, poſſunt etiam ven-
di. 2.
An liber homo, ſi ſervus fuerit. 3.
An quis ſubſtitui poſſit Parocho, in caſum mor-
tis. 4.
An valeant ſponſalia in mortem mariti contra-
cta. 5.
An rei furtivæ & non vendibilis alienatio vale-
at. 6.
Quid ſi venditor & emtor vitium neſciverint. 7.
Quid ſi ſolus emtor vitium ſciat. 8.
Quid ſi ſolus venditor. 9.
Quid ſi quis emat rem furtivam cum proteſtatio-
ne nomine ejus cujus eſt. 10.
Venditio vini ad guſtationem & menſurationem
ratione periculi eſt conditionalis. 11.
An poſt deguſtationem & menſurationem impro-
bare liceat. 12. & 13.
An adminiſtrator rei alienæ, emere poſſit res, quas
adminiſtrat. 14. 15. & 16.

Dictum eſt, in venditionis inſtrumento 1.
Stichum fundo acceſſurum, ſed cum ſint
duo Stichi, & de alio intellexit venditor, de
alio Emtor, qværitur, an de eo id intelli-
gendum, qvem emtor intellexit? Videtur
qvod ſic, qvia contra venditorem debet fie-
ri interpretatio, *L. veteribus. de pactis & l. 33.*
h. t. præcedente, ubi dicitur, ſi conventum ut

ad *L.* Qvod autem ex furto. 53.

SUMMARIA.

Qvare qvæ ſocius ex cauſis prohibitis acqviſivit, non debeat conferre? n. 1.

Qvid ſi tamen turpis qvæſtus collatus ſit? 2.

QUicqvid unus Sociorum ex cauſis prohibi-
1. tis acqviſivit, non debet conferre, qvia de-
lictorum turpis & fœda communio eſt, & ideo
turpis qvæſtus etiam in generali Societate vide-
tur exceptus: ſi tamen collatus ſit, repetitur à
tota ſocietate. Et ſi hæc furti conſcia datur,
2. contra eam etiam actio furti *Molina diſp. 412. num 3, per leg. 55.* ſed qvæ ob injuriam nobis factam accepimus, conferenda ſunt, per § *fin. h. l.*

ad *L.* Si igitur. 55.

SUMMARIUM.

AN, ſi ſocius rem furtivam confert, me ſciente delictum, pœna ex communi ſocietate auferenda ſit? n. 1.

Si ſocius defraudavit fiſcum in acciſii, qvatenus ſocius teneatur ad lucrum reſtituendum? 2.

SOcius meus furto qvid abſtulit, & lucrum
1, inde redactum in commune contulit, licet
ad hoc non potuerit compelli, & ego ſciens malefactum patior, ut turpe lucrum conferatur, an ſi actioni furti ſocius ille meus conveniatur, etiam pœna ex communi auferenda? Affirm. per hanc legem *Lauterbach. h. t. § 1. ib. 3. Franzk. h. t. num. 15. Zæſ. num. 14. Struvius ib. 26.* Ex hac Lege colligitur, defunctus de-
2. fraudavit fiſcum in acciſiis, qvod ſocius teneatur ad lucrum reſtituendum indiſtinctive, ſive ſciverit, ſive ignoraverit, ſed ad pœnam tantum eo caſu Socius obligatur, ſi ſciens defraudavit fiſcum. Et ex hoc extenditur *l. ſeqq.* qvod etiam diſſoluta ſocietate hoc locum habeat. *conf. Manz. in dec. q. 74.*

ad *L.* Si id qvod. 58. §. 2.

SUMMARIA.

An ſocietas cum filiof. inita duret eo mancipato? num. 1.

An idem in ſervo? 2.

SI cum filiofam. ſocietatem contraxerim,
1. is autem poſtea per emancipationem vel alio
modo ſui Juris fiat, an eadem manet Societas? Aff. qvia initium contractus attendendum. *Menoch. conſ 121. num 59. Barb. l. 18 cap. 80. axi-*
2. *om. 5.* Aliud in ſervo, qvia is nunqvam potuit obbligari, *per §. ſeq.* Ex hoc §. probare vult *Cephalus vol. 4. conſ. 475. num 12. 12. & ſeq.* qvod ſi ad certum tempus contrahatur ſocietas, eo lapſo non finiri ſocietatem, niſi renunciatio fiat, quem vide.

ad *L.* Adeò morte. 59.

SUMMARIA.

PActum ut ſocietas ad hæredem porrigatur, non valet. n. 1.

Quid ſi ſit vectigalium ſocietas? 2. 3. & 4.

Annon juramento tale pactum confirmari poſſit? 5. & 6.

Socius qvicqvid dilapidaverit, non imputat. 7.

An idem in ſocietate conjugali? 8.

NOn poſſumus paciſci, ut ad hæredem por- 1.
rigatur ſocietas, & morte non finiatur, niſi vectigalium ſocietas hâc fuerit inita lege. *Valaſcus tom. 1. conſ. 63. num 5. Moliu. diſp. 414. n. 5. Guttierez. de jur. confirm. p. 1. cap. 58. num. 3.*
Mant. lib. 6. tit. 24. num. 22. Et in omnibus 2.
Societatibus, qvæ utilitatem publicam reſpiciunt, ſi hâc lege Societas inita, locum habere videtur. *Mant. d. l. num. 23. Gratian. tom. 1 diſc. for c. 276. num. 12.* ubi tamen integrum eſt hæredi, renunciare, ut defuncto licebat. *Bach. th.*
9. lit. D. Et non continuatur ſocietas vectiga- 4.
lium in hæredem, ſi hæres non ſit idoneus, *per hanc legem. Valaſc. conſ. 63. num. 5. Molina diſp. 414. n. 5. Mantica d. 1. 24. num. 22. conf. Felic. d.*
c. 32. num. 10. & 18. Sed qværitur, an juramen- 5.
to tale pactum poſſit confirmari? Negat *Valaſc. conſult, 63. num. 14.* Sed ejus opinionem non admittit *Molina d. 414. n. 6.* qvem laudat *Franz. h. 1. num 173. & ſeq,* qvia ut ad hæredem tranſeat ſocietas, non eſt in ſe malum, &c. Sed for-
te licet hoc juramentum obſtrinxerit defunctum 6.
non tamen videtur obligare hæredem, præſertim ſi ſocietas præbeat materiam litium, cum juramentum nutritivum peccati eſſe non debeat, qvod eſſet, ſi lis durante ſocietate ſopiri non poſſit. De hac qvæſtione ulterius videantur *Guttierez. pag 1. cap. 48. num 5. Molina d. d. 414. num. 6. Capyc. dec. 171. n. 12. Felicius. c. 32. num. 41.* qvi id affirmat, & *Mantica 1. 24. n. 19. Gratianus t. 2. diſcept. cap. 276. num. 8. & ſeq. Surdus conſ. 20. num. 7. Valaſcus t. 1. conſ. 63. n. 14. Theſ. dec. 242. num. 3. Bach. d. l.* qvi id negare videntur.

Ad §. 1. Qvicqvid ſocius dilapidaverit, 7.
id non imputabit ſocietati. Sed in Conjugali Societate id non receptum eſſe volunt, ſi alicubi communio ad qvæſtus conjugales recepta. *Sande l. 2. tit. 5. def. 8.* poteſt tamen uxor ſeparationem petere.

ad *L.* Socium. 60. §. 1.

SUMMARIUM.

AN damna, qvorum cauſa Societas remota eſt, poſſint communicari? n. 1. & 2.

Qvibus conditionibus in ſocietate lucri ceſſantis ratio habeatur? 3.

ILla damna, qvæ ob ſocietatem alicui obve- 1.
niunt, à ſocietate ſunt præſtanda; Sed ubi

ſocietas

ſocietas tantum eſt occaſio vel cauſa remota da-
mni, ibi damna non ſunt communicanda, ſicut
nec compendia *Mantica l. 6. c. 21. num. 8. Lau-
terbach. h. t. §. 2. th. 3.* Qvamvis intereſſe lu-
cri ceſſantis in jure non ſoleat conſiderari, in
ſocietate tamen qvandoqve etiam lucri ceſſan-
2. tis habetur ratio, his tamen concurrentibus;
(1.) ſi ſocius qvod lucrifecit non reſtituat cæte-
ris, ſed moram faciat. (2.) ſi lucro uſus ſit. (3.)
ſi cœterorum interſit. *Hippolyt. Riminaldus vol.
1. conſ. 52. num. 56.* Et ultra modum legi-
timum uſurarum hoc intereſſe extendit *Car.
Ruinus vol. 2. conſ. 55. n. 4. conſ. Sforti Oddus
conſ. 94. n. 26.*

ad *L.* Verum. 63.

SUMMARIA.

Cur ſocius conventus à ſocio habeat beneficium competentiæ? n. 2. & 3.

An idem moribus hodiernis? 4.

Quatenus hoc privil. compet. at fidejuſſoribus? 5.

An ſocius, qvi à ſocio ſolidum conſecutus eſt, non deducto ære alieno retineat? 6.

Societas qvibus modis ſalvatur? 9.

Qvomodo ceſſione bonorum? 10. & 11.

An ſolvatur unius diſſenſu? 12.

Quatenus ſolvatur actione pro ſocio? 13.

1. SOcius à Socio conventus hoc habet Privile-
gium, ut non teneatur in ſolidum, ſed qva-
tenus facere poſſit, etſi certæ tantum rei aut
negotiationis ſocii ſint. *Felicius de ſociet. c. 31. n.
35.* niſi dolo malo fecerit, qvo minus facere
2. poſſit, ſcilic. ſi perdidit vel erogavit, non ſi
occaſione acqvirendi non ſit uſus; ratio hic al-
legatur, qvia Societas Jus fraternitatis conti-
3. net, & ideo Jus hoc fratribus tribuunt, cum eti-
am frater in ſubſidium ad alimenta teneatur,
*Mynſ. ad §. 38. inſt. de act. num. 3. Schneidw. ibid.
num. 2. Zang. de Except. p. 2. c. 15. num. 9. Caſ-
par. Manz in tr. de Patroc. Pauper. dec. ad. 3. q.
1. num. 20.* licet diſſentiat *Moz. de Natural. So-
cietat. num. 25. & Petr. de Ubald. d. tr. p. 16. &
4. ult. num. 4.* Sed privilegium hoc ſociis in Gal-
lia & Belgio non tribui, tradit *Grœnwegen ad §.
38. inſt. de action.*

5. *Ad §. 1.* Non competit hoc Privilegium
fidejuſſori, qvia perſonale eſt, niſi ipſe princi-
palem defendat, aut à principali, cui litem de-
nunciavit, defendatur, qvam cantelam com-
mendat *Petrus de Ubald. d. l. conſ. notata ad l.
10. §. pen. tit prec.*

6. *Ad §. 3.* Nec deduci debet æs alienum,
niſi qvod ex ſocietate debetur. *Petr. de Ubald.
d. part. ult. num. 3.* Si tamen unus Sociorum
cum altero egerit, & ſolidum conſecutus ſit,
non eſt ejus conditio melior, ſed exæqvari
debebit, *per § 4. h. l.* Unde probant Dd. ſi
fidejuſſorum plurium unus ſolvat ſolidum,
7. eiqve creditor ſuum Jus ceſſerit, & agat
contra unum confidejuſſorem, ut dedu-
cta ſua parte reliqvum ſolvat, confidejuſſor ve-
rò conventus petat, ut tertii confidejuſſoris
non idonei portionem pro rata actor agnoſcat,
hanc exceptionem juſtam eſſe. *Hartm. Piſt. p. 1.
qv. 48. num. 11. Hering. de fidejuſſ. cap. 27. p. 3.
num. 36. Col. de proc. execut. p. 2. cap. 2. num. 20.*
Verum hæc ſententia non probatur ex hoc §. ut 8.
demonſtravi *in tr. Ceſſ. act.* Nam hic §. præ-
ſupponit actionem inter ſocios. Sed inter
confidejuſſores nulla actio niſi ceſſa. Ergo eo-
dem jure erit actio penes ceſſionarium, qvo Jure
eſt penes cedentem. Sed illa opinio ſpeciem æ-
qvitatis habet.

Ad § ult. Societas ſolvitur vel 1. ex per-
ſonis v. gr. ſi qvis moriatur, vel mediam aut 9.
maximam capitis deminutionem patiatur. vel 2.
ex rebus, ſi aut nullæ relinqvantur ac publicen-
tur, aut conditionem ſuam mutaverint, *Struv.
th. 40.* item bonis ceſſis. *l. 65. §. 1. h. t.* item ſi
ſocietas ad unum negotium inita, & illud finem 10.
habeat, *Molin. d. 414. num. 11.* ſi commercio
hominum eximantur *Mantica l. 6. tit. 25. num.
1. & ſeqq.* Qvod de ceſſione bonorum jam di-
ctum, intelligendum, ſi non pœnituerit, qvod 11.
poteſt facere. *l. 3. & 5. C. de ceſſ. bon.* vel dicen-
dum, non ſola Ceſſione; ſed venditione bo-
norum tolli ſocietatem. *Felic. c. 34. num. 34. Coll.
Arg. h. t. 3.* Ex voluntate ſeu diſſenſu ſociorum,
etiam unius partis, qvi diſſenſus declaratur ex- 12.
preſsè vel tacitè, ut per ſeparatam negotiatio-
nem. *L. itaque 64. h. t.* etiam unius, ubi diſtin-
gvendum, an ad certum tempus Societatis ini-
ta, annon, illo cauſa non ſe liberat ſocius ante
tempus renunciando, *per L. actione 65. §. 6. h. t.*
Hoc caſu liberat ſe, niſi dolosè, cum ſepararet
lucrum, renunciaverit. *§. 3. d. l. 65. Petr. Bar-
boſ. part. 2. rubr. ſolut. matrim. num. 51. conſ.
Maſc. concl. 1317. num. 3. Mant. lib. 6. tit. 23. n. 8.
Franzk. num. 114. Struv. th. 41.* vel 4. Actione
ſcil. pro Socio ad diſtrahendam Societatem in- 13.
ſtituta, per *d. l. actione. 65. pr. h. t.* Diſtin-
gvendum enim inter actionem pro Socio gene-
ralem & ſpecialem. *Franzk. n. 96. & ſeq.* per illam
ſolet dirimi ſocietas.

ad *L.* Itaqve. 64.

SUMMARIUM

Solvitur Soc. mutuo diſſenſu.

SOcietatis mutuo conſenſu tacito diſtrahi & ſolvi poteſt. *Molina d. 414. num. 15. Maſc. concl. 1317. num. 3 Mant. l. 6. tit. 23. num. 28. & ſeq.* Qvibus enim modis qvid conſtituitur, iis etiam diſſolvitur.

ad *L.* Actione. 75. pr.

SUMMARIA.

ACtione pro ſocio generali tollitur ſocietas, non ſpeciali. num. 1.

Qvodnam indiciumſit, qvod actio generalis inſtituatur? 2.
An idem, ſi petantur rationes exhiberi? 3.
Renunciatio fraudulenta liberat ſocios à ſocio, ſed non ſocium à ſociis 6.
Qvid ſit intempeſtiva renunciatio? 7.
Renunciatio à qvibus debita liberet? 8. & 9.
In renunciatione, qvæ ſint probabiles cauſæ? 10.
Valet ſociorum pactum, ut morte unius non diſſolvatur. 1.

1. ACtione ſolvitur ſocietas, ſi ſcilicet actione
pro Socio generali ad diſſolutionem agatur, non ſi actione ſpeciali ob communicandum lucrum, vel præſtandum damnum ſua
2. culpa datum. Et ideo ſi rationum redditio & repreſentatio pecuniæ reliqvæ petitur, indicium hoc præbet, actione generali ad diſſolutionem agi, non ſi exhibitio rationum petatur. *vid. Bach. th. 10. lit. A. Eſcobar. de Ratiociniis cap. 6.*
3. *num. 7. & ſeqq. Rota Gen. dec. 71.* Nam & ſocius ſocio durante ſocietate rationes reddere tenetur. *Eſcobar. d. tr. c. 3. num. 6.* potiſſimum verò finita ſocietate. *Pariſius vol. 1. conſ. 88. n. 6.* De rationibus à ſocio reddendis plura *Dn. Job. Heeſer. in tr. de Rationibus redd. loco 1. num. 36.*
4. *& ſeq.* Sed ſi ab initio operas tantum promiſit, ceſſione bonorum non tollitur ſocietas. *Lan-*
5. *terbach. h. t. §. 3. th. ult.* Alia etiam declaratio eſt, qvod tempore finita ſocietas poſſit expreſſe vel tacite renovari *Mantica l. 6. tit. 26. Lauterb. ad h. t. §. 3. th. ult.*

6. *Ad §. 3. 5. 6.* Renunciatio intempeſtiva ac fraudulenta liberat qvidem ſocios, ut illi poſt hanc renunciationem ſibi ſolis adqvirant, ſed renuncians à Sociis non liberatur, ſed lucrum
7. illud, cujus intuitu callide renunciavit, communicare & damnum ferre tenetur. *Mantica l. 6. tit. 23. num. 7. & ſeqq. Felicius cap. 35. num. 8. Franzk. h. t. num. 115. Struv. th. 41.* intempeſtiva autem eſt, qvando jam intereſt ſociorum
8. ne diſſolvatur ſocietas. Privatum enim commodum, ſocietatis commodo poſtponendum. *§. 5. h. l.* Et non liberat renunciatio, qvoad ea, qvæ ex pactis Societatis jam debentur, at-
9. qve ita de præterito, ſed tantum de futuro. Et ſic poſt renunciationem obligatus manet ſocius renuncians qvoad debita, & conveniri poteſt a-
10. ctione ſocietatis, non autem ipſe Socios convenire poteſt. *Dn. Merius p. 2. dec. 192.* Et ſi ad certum tempus coita ſocietas, non ſufficit dolum abeſſe, ſed reqviritur etiam probabilis renunciationis cauſa, ut ſi alter promiſſis non ſtet, ſit rixoſus, ignavus. *Mantica l. 6. tit. 23. n. 13. Felicius d. tr. c. 35. n. 28. Merqvecht. de Div. bon. l. 2. c. 7. n. 11. Lauterbach. h. t. §. 3. th. 2.*

11. *Ad §. 9.* Ex hoc §. tantum id colligitur, poſſe à ſociis ita contrahi ſocietatem, ut morte unius non diſſolvatur ſocietas, ſed inter reliqvos maneat *Mantic. de tac. & amb. convent. lib. 6. tit. 24. n. 28. Hector Felic. d. tr. c. 32. n. 16. Lanterbach. ad h. t. § 3. th. 1.* Ut ante hæredes in ſocietate ſuccedant, nec ab initio conveniri poteſt, *l. 35. h. t.*

ad L. Si unus. 67. §. 1.

SUMMARIA.

CUr ſocius non omnium bon. pecuniam communem fœnori dans, ſibi, non verò ſocietati, acqvirat? num. 1.
Qualis actio h. caſu competat ſocietati contra mutuatarium? 2.
Socius qvi negat ſe ſocium, non habet beneficium competentiæ. 3.

SOcius non omnium bonorum, ſi pecuniam communem ſuo nomine fœnori dederit, u- 1.
ſuras ſibi adqvirit, non vero ſocietati, qvia qvi alienam pecuniam ſuo nomine mutuo dat, non pecuniæ domino, ſed ſibi tantum parit actionem. *l. 2. C. ſi certum, Tiraqvel. de Retract. §. 32. num. 16. & 17. Franzk. h. t. num. 33. & ſeqq.* Nec obſtat l. 74. qvæ de ſocietate omnium bonorum intelligi poteſt. Sed ſi ſocius ſocietatis
pecuniam mutuo dedit, putarem, utilem actio- 2.
nem, vel ſubſidiarium remedium *ex l. ſi me & Titium 32 ff. de Rebus cred.* ſocietati contra eum, qvi mutuum accepit, competere.

Ad §. fin. Socius conventus à Socio ha-
bet beneficium competentiæ, niſi neget ſe eſſe 3.
Socium, nam tunc in pœnam mendacii privatur eo beneficio. *Wammeſ. conſ. 8. num. 10. cent. 4. conf not. ad l. 10. §. 1 ff. de fidejuſſ. & ad l. Sed hoc ita 22. §. 1. de Re judic.* ubi regula habetur qvod negans doloſe id, qvod beneficii cauſa eſt, id amittat.

ad L. Nemo ex Sociis. 68.

SUMMARIUM.

Quatenus ſocius rem communem alienare neqveat?

NOn poteſt Socius rem communem alienare, ut Socii qvoqve partem attingat. *conſ. Klock. vol. 2. conſ. 52. num. 46 ſeq. Surdus conſ. 43. num. 14. Hector Felicius in tr. de Societate. c. 28. num. 9.* Id qvod ex exceptione fiſci clarius eluceſcit. *Caldas de emt. cap 9. num. 30. Covarr. lib 2. reſol. c. 14. num. 8.* conf. notata ad *tit. Cod. de Communium rerum alienat. præſertim legem ſecundam d. t.*

ad L. Nulla. 70.

SUMMARIA.

Cur non poſſit ſocietas iniri in æternum? n. 1.
An idem in publicis, circa suas provincias? 2.

NUlla ſocietas in æternum coitio eſt. Li-
cet enim in perpetuum coiri poſſit ſocie- 1.
tas, *per l. ff h. t.* ita tamen coiri neqvit, ut nunqvam renunciare liceat, etiam ex nova ſupervenıente cauſa. *Donell. lib. 16. c. 24. poſt lit. K.*

tit. K. cauſa eſt manifeſta, quia ſic diſcordiæ
2. nutrirentur, cum communio ſit mater diſcordiariarum. Sed in publicis non puto hanc legem præcisè obſervari, & non video, cur non provinciæ duæ in perpetuum uniri & ſociari posſint, ut tameo maneant diverſæ provinciæ diverſis legibus utentes, ſed tamen perpetuo unitæ.

ad *L.* Duo ſocietatem. 71.

SUMMARIA.

An ſtipulatio pœnalis ſubjecta ſocietati novet præcedentem obligationem? num. 1.

An hodiè hujus quæſtionis utilitas ſit? 2.

1. STipulatio pœnalis ſubjecta ſocietati in continenti, non vovat præcedentem obligationem, niſi hoc actum. *videatur Cagnolus in l. ſingularia. num. 98. & ſeq. ff. de reb. cred. Hier Verius in re-*
2. *pet. rubr. de verb. obl. num. 96. & Petr. Alvar. in rep. §. ſi pacto Legis reſcriptum. num. 23. ff. de pactis vol. 1.* Sane poſtqvam hodie novatio non niſi expresſis verbis fieri poteſt, noo ntiles hæ qvæſtinnes, an ſtipulationes pœnales ſubjectæ præcedentem contractum novent, an ex contractu ipſo agi posſit, & ſim. In foro hæc etiam non attenduntur rectisſime. *conf. notata ad l. 28. de Act. Emt.*

ad *L.* ſocius ſocio. 72.

SUMMARIUM.

An ſocius ad levem tantum culpam teneatur?

SOcium ſocio ad levem eulpam præſtandam obligari, ſupra dictum; cui non obſtat *h. l.* Nam hic de levi eulpa in concreto conſiderata agitur. *Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2. th. 3.* nam tunc ſocius in culpa eſſe videtur, qvando non eandem diligentiam adhibet rebus communibus, qvam adhibere ſolet ſuis. Ut ſit ſenſus, ſi qvis utatur communi diligentia in rebus ſuis & communibus, ſufficiet eadem diligentia in rebus communibus, licet alter exactisſimam diligentiam adhibeat. *Petr. Barboſa in L. Si mora 10. in prælud. num. 12. & ſeq. Hippol. Rimin. vol. 1. conſ. 52. num. 148. conf.* Molina *d. 413. n. 1. Carpzov. p. cap. 26. d. 12. Hector. Felic. c. 21. Petr. de Ubald p. 3. num. 39. Moz. de Natur. ſoc num. 26. & ſeqq.*

ad *L.* Si ſocietatem. 73.

SUMMARIUM.

In ſocietate ſpecialiter omnium bonnrum non imputatur, qvod ad ſtudia filii ab uno expenſum eſt.

IN ſocietate ſpecialiter univerſali, qvicqvid alter ſociorum ad ſtudia vel honorem ſuorum liberorum expenderit, ſocietati imputandum, nec ferendum hoc eſt tantum ab uno, licet alter nullus liberos habeat, qvia in hac ſocietate propter incertos adqviſitionis & erogationis eventus, inæqvalitas non conſideratur. *Felicius de Societ. c. 26 n. 25. Mantica de tac. & amb. convent. l. 6. tit. 20. & Lauterbach. ad h t. § 1. th. 2.*

ad *L.* Si qvis ſocietatem. 74.

SUMMARIA.

BOna in ſoc. omnium bonor. poſteà acqviſita communicari debent. num. 1.

In ſoc. particulari res ex communi pecunia emta non communicatur, ſed tantum pretii pars. 2.

An in ſocietate conjugali adqviſita ipſo Jure communicentur? 3.

LIcet bona ſociorum in ſocietate omnium bonorum per contractum ipſo Jure fiant communia, *per L. 1. & ſeqq. h. t.* qvæ tamen qvilibet ſociorum poſtea adqvirit, ſibi adqvirit, ut tamen ſociis judicio Societatis communicare teneatur. *Covarr. lib. 3 Reſol. c. 19. num. 1. Gomez. c. 2. reſol. c. 5 num. 3. Molina d. 411. n. 7. Petr. Barb. in l. 1, ff. ſol. matr. p. 1. num. 37. Menoch. conſ. 122. num. 19. & num. 76. Trentac. l. 3. de emt. reſol. 1. num. 4.* conferantur *Dd. allegati à Tiraq. de Retr. conſ. § 32. gl. 10t. num. 17. Corſetus ſingulari 118.* Sed in ſocietate particulari, ſi 2. ſocius ex pecùnia communi rem comparavit ſuo nomine, eam communicare non tenetur, ſed tantum pretii partem. *Menoch. d. conſ. num.* 3.
20. Trentac. d. l. Sed qvid in ſocietate conjugali per qvam in nonnullis provinciis omnis qvæſtus conjugalis communicatur, an etiam hæc ipſo Jure ſunt amborum ſociorum vel conjugum? Videtur qvod ſic, *per hanc legem*, ſed contrarium ab Ordinibus deciſum, referente *Sand. L. 2. t. 2. d. 6. & Petr. Barboſ. ad l. 1. p. 1. n. 37. ff. ſol. matr & Petrus Sanz. l. 2. de bon. div. c. 14.*

ad L. Si coita ſit. 75.

SUMMARIUM

Annon, ſi coita ſocietas ad arbitrium Tertii ſit, qui poſteà non arbitratur, recurrendum ſit ad arbitrium boni viri?

SI coita ſocietas, ita ut Titius arbitraretur, Titio non arbitrante, nulla eſt ſocietas. Sed qværitur, an non ſit recurrendum hoc caſu ad arbitrium boni viri? Et ex hoc textu id negat *Aug.* qvem refutat *Menoch. conſ. 93. num 41. & ſeq.* qvi legem hanc intelligit de eo caſu, ubi actum, ut ſolus Titius arbitraretur, & de mero arbitrio. *Conf. Gothofr. ad l. ſeq. & Menoch. l. 1. Arb. qvæſt. 68. num. 33.* & intelligenda lex de ſubſtantialibus contractus ſocietatis. *Ambroſ. Opizonius in rep. L. ſi qvis arbitratu. ff. verb. obl. n. 29. conf. Quetta conſ. 89. num. 5.* Sed ſi in accidentalibus qvid remiſſum ad arbitrium Titii, procul dubio locum haberet *d. l. ſi qvis arbitratu. 43. de V. O. Decius conſ. 404. n. 14. conf. Dn. Petrus de Greve Exerc. 14. aph. 6.*

Ad

ad *L.* Societarem. 76.

SUMMARIA.

Arbitri & Arbitratores qvi ſint? n. 1. 2. & 3.
In ſoc. arbitrium tertii redigendum ad arbitrium boni viri. 4.

1 ARbitri ſunt duplices, alii arbitri in ſpecie,
qvi aſſumuntur ſimpliciter, ut punctum
aliqvod controverſum definiant, ſive ſervato
2. Juris ordine, ſive non. Alii vero arbitratores,
in qvorum voluntatem abſolutè compromitti
poteſt, ſive æqvum ſive iniqvum dixerint. *Molina de J. & J. tr. 5. diſp. 30. conf. Bach. ad Tr. vol.
1. diſp. 12. th. 4. lit. F.* Licet alii arbitrum putent
eſſe eum, qvi ſervato Juris ordine procedere
debet; Arbitratorem verò qvi ſine Juris
3. ordine. *Gail. lib. 1. obſ. 150. de hoc ſupra ſatis actum
in tit. de Arbitris.* ubi meam opinionem
circa illam diſtinctionem expoſui. Si itaqve in
contrahenda ſocietate placuerit, ut partes arbitrio
tertii conſtituantur, valet ſocietas, & res
redigenda eſt ad boni viri arbitium. *Felic. de
ſoc. c. 17. num. 26. Mantica de tac. & amb. conv.
l. 6. tit. 14.*

ad *L.* Si ſocius. 81.

SUMMARIA.

Caſus legis refertur. num. 1. & 2.
Pacta in ſocietate debent eſſe reciproca. 3.
Quando filia ex communi ſocietate dotari poſſit? 5. & 6.

1. SPecies facti hæc eſt, Duo ſunt ſocii omnium
bonorum, inter qvos convenit, ut unusqvisqve
filiam ſuam ex communi dotaret, qvia
commune fuit pactum, ideoqve non iniqvum,
primus igitur dotem genero promiſit, non
ſolvit, poſtea pater mortuus relicta filia hærede,
qvæ repetit dotem ſoluto per divortium
matrimonio, ſed cum non dederit pater, maritus
eam à debito dotis tantum liberat, cum
non poſſit uxor dicere, cur non præcipitaſti
patrem ad ſolutionem, nam regereret maritus,
imo cur tu non ſolviſti ut patris hæres, ſed poteſtne
cum ſocio agere, ut dotem adhuc conſtitueret,
id eſt, daret? Qvod negandum,
2. qvia ſoluta per mortem ſocietas. Sed qvid ſi
pater conſtituit, id eſt, dedit dotem ex communi,
tunc intereſt, an divortio, an morte
filiæ ſolutum: Hoc caſu dos referenda in Societatem,
illo caſu poteſt alteri marito dari. Col-
3. lige 1. pacta in ſocietate debere eſſe reciproca,
nam non ſubſiſtit pactum inter ſocios, ut unius
filia dotetur ex communi arca, alterius
non. 2. Subſiſtere pactum, licet alter filiam
4. nondum habeat. 3. Filiam dotem profectitiam
retinere poſſe, ſi mortuo patre filia repetat
dotem à mariti hæredibus, qvia illam reperit
non Jure hæreditario, ſed ut ſuum proprium
5. patrimonium. Demum videtur colligi
poſſe, ſepoſita hac conventione, filiam ex communi
non eſſe dotandam, qvod admitto in ſocietate
omnium bonorum indefinita, non ſpecialiter
tali. Ideoqve qvando de ſumtibus ſtu- 6.
diorum filio dandis, & de Dote filiæ debita qværitur,
an hæc ſocietati imputanda omnium bonorum,
verior videtur ſententia, qvod hoc affirmandum
de ſocietate, non qvæ ſimplex eſt.
Videatur ſpeciem facti plenius exprimens *Berous
vol. 1. conſ. 190. num. 16. Decius conſ. 66. Rol. à
Valle conſ. 91. p. 1. Menoch. l. 2. Arb. Q. caſ. 127.
Mantica lib. 6. tit. 15. num. 17. Molin. d. d. 411. n.
4. conf. Franzk. b. t. num. 17. & ſeqq. Treut. d. 27.
th. 8. lit. H. & ibi Bach. Hett. Felic. c. 11. n. 2. Struv.
th. 27. Wiſſenb. d. l. th. 24.* Suis moribus dotem
filia viva nec ad patrem, nec ad ſocietatem re- 7.
verti, tradit *Grænwegen*, qvod & de noſtris moribus
credo.

ad *L.* Jure ſocietatis. 82.

SUMMARIA.

AN & quando ſocius per ſocium ære alieno gravari poſſit? n. 1. & ſeqq.
Regulariter ex contractu unius ſocii non gravantur relinqui. 6.
An ſocietatis æs alienum præferatur aliis creditoribus extra ſocietatem? 7.

SOcius per ſocium ære alieno non obligatur, 1.
niſi in communem arcam pecuniæ ſint verſæ,
qvod de ſocietate particulari intelligunt
*Menoch. conſ. 375. num. 31. poſt Rol. à Vallo conſ.
91. num. 49.* Sed ſi plures ſocii ſe mutuò inſti-
tuerent, & unus mutuo ſumat pecuniam, om- 2.
nes tenentur in ſolidum, nec juvantur beneficio
Diviſionis, *per l. 1. §. fin. & 2. l. ſeqq. ſupra
de Exercit. act. Weſ. conſ. 31. Carpzov. p. 2. conſt.
17. def. 12. Berlich. p. 1. concl. 47. num. 164.* Qvod
videtur intelligendum eſſe negotia ſocietatis à 3.
ſociis ſimul & promiſcuè pertractentur, & mox
cum uno, mox cum alio contrahatur, & ſic ſe
invicem expreſsè vel tacite ſubſtituerunt, & facultatem
contrahendi ſibi invicem dederunt
*Surdus dec. 213. num. 1. Rota Gen. dec. 185. num. 2.
Menoch. conſ. 375. num. 31. & conſ. 410. num. 37.
Roncbegall. ad l. 9. pr. num. 187. ff. de duobus Reis
& hos referens Dn. Mev. in Jure Lub. l. 3. tit. 9.
art. 5. num. 5. Felicius d. t. c. 30. num. 15. Bach. in
Trentl. vol. 1. d. 27. th. 8. lit. C. Valaſcus conſ. ult.
98. num. 11. Lauterbach. ad h. t. §. 4.* Vel ſi ſo-
cii ſeparatim negotia exerceant diverſis locis, 4.
nam omnes invicem præpoſiti *Chriſtin. vol. 3.
decis. 52. num. 2. Mantica lib. 6. tit. 22. num. 8.* I-
dem eſt, ſi omnes ſocii uni ſociorum negotia 5.
committerent. *l. 4. §. 1. ff. de Exercit. act. & per
allegata num. 7.* Alias extra caſus exceptos dif-
ficile eſt, ex contractu unius ſocii gravari cæte- 6.
ros in ſolidum. *conf. Dn. Struv. th. 44. Wiſſenbach
d. l. th. 26. & Chriſtinaus decis. 52. n. 2. vol. 3 Buſius
in l. 24. h. t.* Licet aliter *Carpz p. 2. defin. 12. c. 17.*

&

& Dn. Mevius p. 4. dec. 169. nam ſi omnes ſocii ſimul contraxerunt, qvilibet tenetur pro rata. *arg. l. 4. pr. de Exercit. act. & ibi Pet. Peckius n. 3. Valaſcus d. conſult. 89 num. 6. Lanterbach. ad h. t. §. 4. th. 1.* Sed an æs alienum ſocietatis nomine contractum præferendum cæteris liqvidati creditoribus extra ſocietatem, qui crediderunt? qvod affirm. cum *Paulo Caſtr. & Beuthero. Carpzov. deciſ. 54.* qvod in medio relinqvo.

LIBRI DECIMI OCTAVI

Titulus I.

De Contrahenda Emtione.

ad *L.* 1. pr.

SUMMARIA.

An pecunia tantum valere debeat in materia, quantum in forma, non computatis cudendi expenſis? 2. & 3.

Conſenſu contrahitur emtio, & qvando ſcriptura reqviratur? 4.

Quibus caſibus qvis vendere cogatur? 5.

An ſi per literas contraho, pœnitere poſſim, antequam literæ perferantur? 6. & 7.

SEnſus eſt planus, & loqvitur de origine
1. venditionis & nummorum; hoc tantum
obſervetur, qvod in fine princ. dicitur,
2. pecuniam non tam ratione ſubſtantiæ, qvam
ratione qvantitatis, id eſt, æſtimationis eſſe
conſiderandam. Hinc licet nonnulli exiſti-
3. ment, pecuniam tantum valere debere in ma-
teria, qvantum in forma, & tantum valere
maſſam non ſignatam, qvantum valet materia
ſignata & percuſſa, & expenſam cudendi pecu-
niam de publico fieri debere, hanc tamen opi-
nionem communiter reprobari, teſtatur, & ex
verbis allegatis aliisqve argumentis probat
Cagnolus in repet. L. 2. C. de pactis inter emt. n.
4. *25.* Ex hujus *L. §. ult.* notetur, conſenſu
contrahi hunc contractum, & ideo per nunci-
um vel epiſtolem, vel nutum contrahi poteſt,
nec ſcriptura opus eſt, niſi ubi partes expreſſè
dicunt, ſe aliter contrahere nolle, *per L. 17. C.*
de fide inſtrum. ubi vide not. & conf. Franzkius
5. *h. t. num. 14. & ſeqq.* & conſenſum hunc opor-
tet eſſe liberum, neminemqve invitum vende-
re teneri. *L. 11. C. h. t.* ubi nota, niſi lex jubeat ob
favorem Religionis, defenſionem patriæ ob ne-
ceſſitatem famis, ob ſevitiem &c. de qvo *Franzk.*
6. *num. 83. & ſeq. Dn. Struvius h. t. th. 7.* Gloſſa
hic putat, qvando per literas contraho, anteqvã
perveniant literæ ad alterum, me non poſſe pœ-
nitere, qvam Dd. communiter reprobant. *Bart.*
ad L. 1. qvod Juſſu. & qvos adducit *Joh. Petr. Surd.*
7. *L. 1. conſ. 136. n. 51.* Unde ſi nuntium mitto ob
contractum ineundum, & ſi anteqvam literæ
perveniant ad alterum, poſſum teſtato pœnitere,
qvia nuntius & epiſtola eſt nudum inſtrumentũ,
ubi ergo revoco ſtatim, deeſt conſenſus. Secus
ſi per procuratorem contraho, ut pluribus *Bart.*
d. l.

ad *L.* Si res. 3.

SUMMARIA.

An, ſi contrahentes conſentiant, ut ſi res diſpliceat, inemta ſit, conditionalis an purus contractus ſit? num. 1.

An à contractu recedere liceat, ſi certa ſumma zu Reukauff *conſtitutu ſit? 2.*

Quamdiu duret iſta facultas pœnitendi? 3.

Quid ſi intereſſe excedat pœnam adjectam? 4.

An in venditione per pœnitentiam reſciſſa novum laudemium debeatur? 5.

PLacuit Venditori & emtori, ut, ſi res di- 1.
ſplicuerit, eſſet inemta, qværitur, an con-
ditionalis ſit contractus, an vero purus? Uti- 2.
litas qvæſtionis verſatur in qvæſtione de rei pe-
riculo. Et poſterius placuit, qvia non eſt con-
ditio ſuſpenſiva, ſed reſolutiva, ut in Addicti-
one in diem. Sed qværo, an ſi in caſum pœni-
tentiæ zu Reukauff certa ſumma conſtituta, an
à contractu recedere liceat? & putarem, con-
ceſſam eſſe pœnitentiam, ob proviſionem ho-
minis, qvæ tollit proviſionem legis, ſicut ita 3.
pronunciatum refert *Berlich. p. 1. deciſ. 44. conf.*
notata à me ad L. 17. C. de fid. inſtr. Et hanc
facultatem pœnitendi usqve ad id tempus, qvo
conſummatus eſt utrinqve contractus, com-
petere, tradit & præjudicio confirmat *Berlich.* 4.
dec. ſeq. 45. Et ſi intereſſe aut damnum alteri-
us excedat pœnam illam, poteſt etiam intereſ-
ſe actione ex emto peti. *Berlich. dec. 46* qvod
intelligo, ſi in hac plus eſt, qvam in actione 5.
ex ſtipulatu pœnali, *per L. prædia. 28. de Act.*
Emt & ibi not. Sed novum laudemium ex ven-
ditione per pœnitentiam reſciſſa, & poſteà in a-
lium facienda, non deberi, judicatum eſſe refert
Berlich. d. l. dec. 47.

Ad

ad L. Et liberi hominis. 4.

SUMMARIA.

Quando emtor erat in qvalitate legali, an emtio valeat? num. 1.

Qvod ſi uterqve ſciverit qvalitatem? 2.

QUando Emtor erat in qvalitate legali, v. gr. liberum emat pro ſervo, vel rem ſacram pro prophana, non valet qvidem vendi-
2. tio ſed emtor habet actionem adverſus
vendentem ex emto. Sed ſi uterque ſciverit qvalitatem, emtio nulla eſt. *conf. l. 6. & 70. h. t. Gomez. t. 2. reſol. c. 2. n. 50. Petr. Peckius ad c. ſemel. 51. de R. J. lib. 6. n. fin.*

ad *L.* Hæc venditio. 7. pr.

SUMMARIA.

VEnditio ſub conditione facta pendente eâ nulla eſt. num. 1.

In arbitrium tertii collata conditionalis eſt. 3.

Quare conditio non poſſit conferri in arbitrium alterutrius contrahentis? 4.

An poſſit, in arbitrium duorum à partibus eligendorum? 5.

An venditio ſit valida, cum emo eo pretio, qvod in in arca habeo? 6. & 7.

VEnditio ſub conditione iniri poteſt, ubi
1. tamen eveniente conditione perfecta eſt
venditio, pendente autem conditione, nulla
eſt venditio. *hic & l. 37. h. t.* Conditio autem
2. eſt, vel expreſſa vel tacitâ, qvalis *in l. 8. pr.* Et
licet res pendente conditione tradita, emtio
tamen nulla. *l. 8. pr. ff. de peric. & commod.*
3. *Franzk. num. 284. & ſeq.* In arbitrium tertii
qvando confertur, tunc id validum qvidem eſt,
ſi tertia perſona certa. *l. 25. pr. ff. Locati*, talis
autem contractus conditionalis. *Gomez. l. 2. c. 4. num. 9. Mant. l. 4. tit. 19. Caldas de emt. c. 68.*
4. *num. 15. Molina d. 357. num. 9.* licet ſecus in do-
te putent. *Gratianus t. 2. c. 254. num. 55. P. Barboſ. in l. 1. p. 3. num. 41. ff. ſolut. matr.* non tamen
in arbitrium alterius contrahentis conferri poteſt conditio, qvia non debet in arbitrium rei
conferri, an ſit obſtrictus, & ideo pretii determinationem in alterius contrahentis arbitrium
conferri non poſſe, tradunt *per hanc l. & l. 13. C. h. t. Pinell. in rubr. C. de reſcind. vendit. part.*
5. *2. c. 1. num. 6. Gomez. tom. 2. reſol. tit. 2. num. 19. Hill. in Don. lib. 13. c. 1. lit. R. Fabianus de Monte qv. 5. num. 63. Bachov. in Tr. vol. 2. d. 27. th. 7.*
In duorum autem à partibus eligendorum arbitrium conferri non poſſe, vult. *Pinell. p. 2. de bonis mat. num. 6. Caldas de Vendic. c. 18. n. 15. vide voc. in l. fin. C. h. t. Sed diſſentit Dn. Struvius h. t.*
6. *thes. 19. Fachin. l. 2 c. 1.*

Ad §. 1. Quando emo eo pretio, qvod in arca habeo, omnino eſt venditio, ut contra Gloſſam hujus L. recte ſentit *Pinell. d. cap. 1. num. 2. & 3. Fabianus de Monte in tr. de Emt. qv. pr. 5. num. 34. Mantica de tac. & amb. conv. l. 4. tit. 19. num. 15. & ſeq. Bachov. in Tr. diſp. 28. th.* 7.
6. lit. D. Fachin. l. 2. cap. 1. Non obſtat *L. 34. §. 4.* aliiqve textus allegati *à Bachovio d. l.* ad qvos reſpondet *Franzk. h. t. num. 257. & ſeq.* & ſic ſufficit, ſi pretium ſi certum in re, licet reſpectu contrahentium ſit incertum. Et idem in locatione.

ad L. Nec emtio. 8. pr.

EMtio fructuum futurorum ſemper eſt conditionalis. num. 1.

Si frumentum in herba venditur, cujus ſit periculum? 2.

An in imperio noſtro liceat fructus in herba vendere? 3.

Quando ſpes venditur ſine re, an ſit venditio pura? 4.

An Vaſallus, qvi uſumfr. feudi pro mille annuis cedit, & poſtea tantum ex fructibus conficere non poteſt, ad mille teneatur? 5.

Si jactus ſuperet ſpem, cujus ſit lucrum? 7.

Qvid ſi ingentem multitudinem piſcium capiant? 8. & 9.

Quid ſi auream menſam capiant, cujus ſit illa? 10. 1.
IN pr. h. L. dicitur, fructus futuros emi poſſe. Sed huic emtioni ineſt conditio, ſi naſcantur, & ſic ſemper conditionalis hæc emtio, & ſi nihil naſcatur, nulla eſt emtio; ſi autem nihil naſcatur facto venditoris, ex emto
actio eſt. *conf. l. 15. de pign. l. 24. de leg. 1. L. 35.*
& l. 73. de V. O. Franzk. num. 117. Sed ſi fru- 2.
mentum in herba (die Saat) venditum, niſi
aliud conventum, periculum ſpectabit ad
emtorem *arg. l. 78. § ult. h. c. l. 26. de Act. emt.* 3.
Dn. Struvius h. t. th. 27. Sed in Imperio noſtro fructus immaturi vel herba, ſub pœna amiſſionis pretii & alia arbitraria emi neqveunt, niſi fiat venditio eo pretio, qvod tempore contractus & 14. dies poſt menſem fuit. *Reform. Polit. de anno 1548. tit.* von Verkauffung der Früchte auff dem Felde. *item de anno 1577. tit. 29.* Idemqve in Friſia & Gallia prohibitum refert *Wiſſenbach d. d. 34. th. 9. & Molin. de uſur.*
contr. num. 470. 4.

Ad §. 1. Sine re etiam contrahitur Emtio, qvando alea emitur, vel Jactus retis, captura avium, vel miſſilium, *hic & l. 12. ff. de action. emt.* ubi venditio pura, licet ni-
hil in rete inciderit, qvia ſpes tantum vendita. 5.
Don. & ibi Hill. d. lib. 13. cap. 1. lit. G Franzk. n. 118. Struvius th. 27. Hinc poteſt decidi illa qvæſtio: Cedit Vaſallus ſucceſſori uſumfr. feudi pro mille annuis ad Vitam, Succeſſor non potuit tantum conficere ex fructibus, an nihilominus ad mille tenetur? Ubi diſtingvitur, an fundus tantæ penſioni non ſufficiat, an vero ex caſu minus percipiatur: hoc caſu eſt periculum ſucceſſoris, illo caſu qvidem etiam, ſed

ſed ſi ultra dimidiam læſus ſucceſſor, datur reſti-
6. tutio. *Dn. Mev. p. 1. dec. 196.* Mota hic, mul-
ta ob incertitudinem concedi, qvæ aliàs eſſent
prohibita. *hic & l. 14. & l. 17. & 23. C. de uſur.*
Carpz. p. 2. dec. 161. num. 13. & ſeqq. Barboſ. l. 9.
7. *cap. 28. ax. 1.* E contrario ſi ſpem ſuperet ja-
ctus lucrum emptoris eſt, v. gr. ſi qvis a Princi-
cipe conducat metallifodinam & conductor in-
ditisſimam auri venam incidat, videtur lucrum
ad conductorem pertinere, qvia emptio vel
conductio metallorum aleæ proxima eſt. *Wiſ-*
ſenbach. d. 34. th. 3. Sed qvid de piſcatorum il-
8. lorum captura, qva auream menſam cepe-
runt, vel ſi emeres jactum piſcium, & caperes
ingentem multitudinem piſcium, vel etiam mer-
ces pretioſisſimas, vel etiam auream menſam,
cum illis Mileſiis. Exempla duo recenſet *Cu-*
jac. ad tit. Cod. de ſententiis qva pro eo qvod in-
9. *tereſt. &c.* Et de prima ſpecie facti, qvando
ingens copia piſcium præter conſuetudinem ex-
trahatur, hoc non attento, captura eſt empto-
rum, qvia poterant minus capere, nulla hic em-
10. ptio piſcium, ſed aleæ. Sed de tripode aurea qvid
ſentiendum? Reſp. *Cujac. d. l. qvem ſeqvitur*
Zaſ. h. t. num. 26. ad emptorem non pertinere,
qvia de captu piſcium tantum actum; ſed rege-
ro, ne qvidem de captura piſcium, ſed de jactu-
ra retis de bolo fuiſſe actum. Et ad qvem ergo
pertinet menſa aurea? Reſp. ad eum pertinere,
puto, qvi cepit, licet ſit piſcator, qvi rete ejecit &
extraxit, ſive ipſe emptor extraxerit, non ex con-
tractu, ſed qvia nullius eſſe præſumitur.

Ad L. In venditionibus. 9.

SUMMARIA.

AN error in pretio & corpore emtionem vitiet,
num. 1.

An idem in ſtipulatione. 3.

An, ſi emtor majus, venditor minus pretium in-
telligat. 4.

Qvid ſi acetum pro vino vendat. 5.

1. ERror in nomine non vitiat Emtionem, ſed ſi
in pretio, vel in corpore, vel in materia, ſeu
ſubſtantia erratum. Nam error in pretio ut & in
corpore eſt in ſubſtantia, ut notum eſt, v. gr. ſi
vendam fundum 100. Rhenanis aureis & hoc
probem, tu verò de uſualibus aureis, intelligas,
2. item ſi tu de alio prædio intelligas. Sed & in ma-
teria conſiſtens error ſubſtantialis eſt, *per hanc*
3. *legem*, ſecus in ſtipulatione. *l. 22. de V. O.* ſecus
in pignore *l. 1. §. fin. ff. de pignor. act.* qvia in
venditione æqvivalens pretium reqviritur.
Franzkius h. t. num. 47. & ſeq. Dn. Struv. th. 10.
conf. Moz. in tit. de ſubſtant. vend. 55. Donell.
4. *lib. 12. cap. 7.* Si vero venditor minus, emptor
majus pretium intelligat, non vitiatur em-
ptio, qvia emptor in minorem ſummam con-
ſenſiſſe præſumitur. *Molina tr. 2. d. 340. num. 15.*
Dn. Lanterbach. ad h. t. th. 27. In certo hic di- 5.
ſtingvitur, utrum ab initio tale fuerit, an verò
poſt factum, ut illo caſu non teneat venditio,
hoc caſu ſic qvod alii de aceto ex alia materia,
alii intelligunt de Aceto primò ex uvis immatu-
ris facto. *vid. Molinam diſp. 340. n. 15. Franzk. h.*
t. num. 57.

ad L. Qod tamen, 14.

AN valeat venditio, ſi ex parte in materia er-
ratum ſit. n. 1. & 3.

Dupliciter dicimus contractum valere. 2.

Quid ſi menſa auro coopert a pro ſolida vende-
tur. 4.

SI ex parte in materia vel in qvalitate intrinſe- 1.
ca erratum ſit, valet venditio, ſed is qvi er-
ravit habet actionem ex empto, ne integrum &
ſolidum pretium ſolvere cogatur. *L. 2. §. 3. ff. de*
act. Empti. Bach. in Tr. d. diſp. th. 7. lit. E. Col-
lige, dupliciter in hac materia intelligitur phra- 2.
ſis, qvando dicimus, valere contractum, nam
(1.) poteſt intelligi, ut omnimodo valeat, vel
(2.) ut valeat qvidem, & res vendita maneat
vendita, ſed ſalva mutatione pretii. *hic & l. 21.*
§. 3. ff. de Act. Empt. Bach. in Tr. d. th. 7. lit. E.
Sic ego in hâc lege valet qvidem venditio, ſed 3.
ita ut errans actione ex empto conſeqvatur, ne
integrum & ſolidum pretium ſolvere cogatur.
Mantica l. 4. tit. 4. Connanus lib. 7. cap. 6. Mo-
lina diſp. 340. num. 15. Fabianus de Monte de
Empt. qu. 5. princ. num. 57. Mozius de Subſtant.
empt. num. 53. Donell. l. 12. cap. 8. Gædd. de ſti-
pulat. cap. 3. concl. 4. Franz. h. t. num. 53. Si
vero menſa auro cooperta pro ſolida aurea ven- 4.
dita nulla eſt plane emtio. *l. 41. §. fin. h. t.* qvia qva-
ſi duo ſunt corpora. *Cujac. lib. 2. obſ. 24. Franz. h.*
t. n. 52. conf. Lauterbach. ad h. t. th. 27. verſ. ſi ve-
ro de Corpore.

ad L. Etſi conſenſum. 15. §. 1.

AN, ſi emtor ex ignorantia ſupina erravit, em-
tio valeat. n. 1.

Quid ſi venditor doloſus ſciverit vitium, emtor
non intelligens crediderit. 3.

IGnorantia ſupina, qvando qvis ignoravit il-
lud, qvod in oculos cadit, non prodeſt, paria 1.
enim ſunt ſcire & ſcite debere. *l. 15. C. de Reſcind.*
vendit. & l. 1. §. 6. ff. de Ædil. Edict. Gomez. tom.
1. reſol. cap. 2. num. 49. Molina diſp. 353. num. 17.
Idem eſt, qvando facile certior reddi potuit. 2.
Gratianus t. 1. diſc. for. cap. 194. num. 1. & ſeqq.
conf. Tiraq. de Retract. conſang. §. 12. gl. 1. num.
9. Sed ſi ſciverit venditor, & emptor eam rem
non intelligens credidit venditori dolum abfu-
turum, putarem dolum culpæ licet craſſæ præ- 3.
ponderaturum vel in foro externo, de qvo alibi,
aut in foro conſcientiæ.

Digitized by Google

ad L. Suæ rei. 16.

SUMMARIA.

AN emtio rei ſuæ valeat. n. 1. & 4.
An hodiè valeat emtio, qvando ruricolæ bello depauperati, ſuas poſſeſſiones redimunt. 2. & 3.

EMptor rem ſuam emere non poteſt, niſi ſub
1. conditione. *L. 61. h. t.* Sed hodie tamen cladibus belli factum, ut agricolæ ac ruricolæ ſua propria prædia emerint. Nam multo ære
2. alieno, qvod æſtimationem bonorum excedebat, preſſi, ſua bona à Domino, cui ob cenſum multorum annorum fuerant obſtricti, redemerunt, & ita pro novis poſſeſſoribus ha-
3. biti, à reliqvo ære alieno ſe liberarunt. Sed hi contractus Juri ſint conformes, & annon hæ poſſeſſiones reliqvis creditoribus maneant obſtricti, ſi non bonis ſolenniter ceſſerint, & ſubhaſtatio non fuerit publicè facta, dubitari poſſet? Res ſua tamen emi poteſt, ſi dominium avocari poſſit. *L. 4. C. h. t.* vel poſſeſſio penes alium ſit, cum qvo contenditur. *L. 34. §. 4. h. t.* vel ſub conditione contrahatur. *vid. Franzk. h. t. n. 198. & ſeq.*

ad L. Quod vendidi. 19.

SUMMARIA.

DOminium in re vendita non transfertur, niſi ſatisfactum ſit, aut fides habita de pretio. n. 1.
Qvibus caſibus intelligatur fides habita. 2.
An fides habita in dubio præſumatur 4.

1. EX venditæ rei traditione non transfertur dominium, niſi ſoluto pretio, aut ſi ſatisfactum ſit, aut fides de pretio habita, nam alias Dominus vindicare poteſt in concurſu creditorum, ante omnes creditores emptoris. *l. 5. §. 18. de Tribut. act. Gail. l. 2. obſ. 15. num. 4. Carpz. p. 1. c. 28. def. 17. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 4.*
2. Fides vero habita præſumitur, qvando ſine ulla reſervatione dominii vel alia res tradita, vel qvando accipienti qvod ſoli Domino competit conceſſum, & maximè, ubi qvis cautionem de pretio accepit, hypotheca venditori in re ven-
3. dita conſtituta. Et hoc caſu venditor vindicare rem non poteſt. *Dn. Mev. p. 4. dec. 280. vid. l. ſupra ſi qvaſi recepturus 3. ff. de Pignor. Action.* & conjunge *Menoch. lib. 3. præſumpt. 79. & Auguſt. Barboſ. in Collect. ad L. 12. C. h. t.* Fidem tamen
4. in dubio habitam eſſe volunt Dd. *Menoch. d. l. &* plures allegans *Tiraqvell. de Retract. convent. ad finem tit. num 78.* qvod impugnat *Franzk. ad tit. de Act. emti num. 8. & Fabianus de Monte de Vend. qvæſt. 5. num 37. Gail. l. 2. obſ. 15. num. 6. Chriſtinæus vol. 3. dec. 75. num. 4. & Lauterbach. d. th. 4.* Dixerim id ex circumſtantiis ſimul, v. gr. in nundinis ſi qvis vendat, non videtur habuiſſe fidem de pretio, item qvi vendit perſonæ ignotæ vel ſtatim receſſuræ *Fabianus de Monte d. l. n. 40.*

ad L. Labeo. 21.

SUMMARIA.

CUr obſcuritas pacti venditori noceat. n. 1.
Obſcuritas h. l. eſt ambigvitas. 2.

OBſcuritas pacti nocet potius venditori, 1.
qvam emptori, qvia ille legem contractui apertius dicere potuit, hic & *l. 33. h. t. vid. L. Veteribus. 39 ſupra de Pactis.* Sed *d. L. Veteribus* loqvitur de ambigvitate. Obſcu- 2.
rum eſt, qvod nullum ſenſum aptum habere poteſt. *Franciſc. Caldas de Empt. cap. 34. in fine,* ſed intelligo hic ambiguitatem, ubi obſcurus non eſt ſenſus verborum, ſed ubi ſenſus & ambiguus, ut vel in favorem venditoris, vel emptoris poſſit trahi.

ad L. In modicis. 24.

SUMMARIA.

QUando locus religioſus vendi poſſit? n 1.
Quando fundus dotalis? 2.

EX hac lege colligitur, qvod licet locus re- 1.
ligioſus per ſe vendi non poſſit ſpecialiter, cum univerſitate tamen & cum fundo ipſo, niſi excipiatur, vendi poſſit, hic licet maritus fundum dotalem non poſſit alienare, poteſt tamen per univerſitatem ſcil. inſtituendo hæredem *L. 1 ff. de Fundo dot.* Alia exempla vide apud *Cujac. ad lib. 4 Reſp. Modeſt. vol. 1. pag. 1740.*

ad L. Si ita diſtrahatur. 25.

SUMMARIA.

CUjus ſit electio, ſi venditor dicat: vendo hanc aut illam rem. n. 1.
Quid ſi emtor dicat, mihi emta ſit hæc aut illa res. 2.

SI dicam, vendo tibi hanc rem vel illam 20. 1.
thal. cujus eſt electio? Reſp. Venditoris, qvia in alternativis regulariter eſt electio debitoris ſeu promiſſoris. Sed qvid ſi emtor di-
cat, mihi emta ſit aut hæc aut illa res, idem eſ- 2.
ſe dicendum, electionem venditori competere. *Card. Mantica de tac. & amb. convent. l. 4. t. 27. num. 31.*

ad L. Si ſciens. 26.

SUMMARIA.

QUatenus prodigus vendere poſſit. n. 1.
Quid ſi eum juramento vendat. 2.
Cur hæres deliberans non poſſit vendere. 3.
Res alienari prohibita venditio nulla eſt. 4. & 5.
Qvibus modis prohibeatur alienatio. 6. 1.

QUidam vendere non poſſunt, ob prohibitionem Legis, ut cui ob prodigalitatem adminiſtratio interdicta, nam ſi ante interdi-

terdictionem alienaverit, venditio valida, niſi
perſonæ turpiter conſumpturæ ſciens vendide-
rit. *L. ſi qvis cum ſciret. pro emtore. l. 12. §. 11. ſu-*
1. *pra de Mand. Cujac. tom. 2. in hac lege.* Et il-
lud ampliatur, licet cum juramento vendat,
2. qvia Juramentum prohibiti vendere nihil ope-
ratur. *L. cum qvis decedens. §. Titia. de Leg. 3.*
Mozius. de Contract. tit. de Emt. & in ſpecie de
3. *perſonis. num. 11.* Deinde prohibetur etiam hæ-
res adhuc deliberans, an adire velit, qvia non
eſt hæres. *Moz. d. l. num. 33.* Ex hâc lege eti-
4. am probant Dd. communiter, alienationem
rei à judice alienari prohibitæ eſſe nullam, &
impediri translationem dominii. *Colerus de*
proceſ. execut. p. 2. c. 3. num. 463. & hunc refe-
rens *Carpz. p. 1. cap. 20. def. 41. num. & Joh. à*
Sande in tr. de prohibita rerum alienatione, p. 2.
cap. 3. num. 5. Sed fateor, difficulter ex hoc
5. textu id probari; melior videtur textus *in l. 9. ff.*
de manumiſſ. qvem *Sande* etiam primario alle-
gat, ubi servi manumitti, prohibiti à judice a-
lienari, manumiſſio nulla eſt. Breviter alie-
6. natio prohibetur à Lege mortua, vel viva, vel
Teſtatore, & his caſibus nulla obligatio; aut
per conventionem, & non eſt nulla; niſi con-
trahens Jus vindicandi ſibi reſervet. *l. 3. C. de*
Minorum reſt. §. fin. L. qvibus alienare licet l. 124.
§. 14. de Leg. l. 3. de Condict. ob cauſam. l. fin. C. de
pact. inter empt. Ita pronunciatum, Areſtum non
impedire alienationem, ſed prohibitionem Ju-
dicis, Menſe Aug. anno. 1659.

ad L. Rem alienam. 28.

SUMMARIA.

AN & quatenus res aliena vendi qveat. n. 1.
An rei ex ſucceſſione ſperata alienatio vale-
leat. 2.

QUia venditor non tenetur rem facere em-
1. ptoris, ut qvi ſtipulanti promiſit. *l. 25. §. 1.*
h. t. & l. 11. §. 2. ff. de Act. Empt. ideò res aliena
vendi poteſt, ita ut in Emptorem transferatur
uſucapiendi facultas, re vero nondum uſucap-
ta non præjudicatur Domino, qvia rem etiam
non refuſo pretio recuperare poſſit de qvo vide
Afflict. dec. 369. num. 3. Franc. Caldas de Empt. c.
11. num. 1. Moz. Rubr. de rebus qvæ emi poſſ. num.
10. Petr. Greg. l. 25. cap 10. num. 2. Tiraq. de Re-
tract. Conſang. §. 1. gl. 2. n. 19. Rebuffus in repet.
l. un. C. de ſentent. qvæ pro eo qvod intereſt. num.
426, tom. 8. Sane ſi qvis res alienas vendat,
2. qvarum dominium ſperat ex ſucceſſione, ob
ſpem improbam non valet talis venditio. *Cag-*
nolus ad l. fin. n. 104. de pactis. ſed qvi ſi venditor
vel etiam emptor ſciat rem eſſe alienam? *l. 30. §.*
fin. ff. de Act. Empt. & per hanc l. Dn. Lanterbach
in h. t. §. 1. num. 8.

ad L. Qui tabernas. 32.

SUMMARIA.

VEnditio rei, in qvâ qvis tantum jus habet,
qvatenus valeat. n. 1.
Exemplum, de venditâ in tabernâ in loco publi-
co. 2.
Exemp. de vendito ſubſellio in Templo. 3.

QUi rem aliqvam vendit, in qva partem ha- 1.
bet vel jus tantum, non ipſam rem ſed
jus in re qvod habet, vendere videtur; qvod
communiter Dd. limitant, ſi emtor hoc ſci-
vit. Nam ſi ſcivit, non decipitur, ſi neſcivit,
præſumitur ipſum totum fundum emiſſe. *Go-*
mez. tom. 2. reſol. tit. 2. num. 12. Et plures al-
legat *Surdus cap. 1. conſil. 13. num. 29.* Sed vi-
detur hic eſſe præſumtio ex loco. Nam qvia 2.
taberna in loco publico ſita; debuit ſciri em-
ptor, ipſam tabernam vendi non poſſe. Atqve
ſic in caſu hujus legis non videtur diſtingven-
dum, inter ſcientem & ignorantem empto-
rem. Aliud exemplum, ſi qvis ſubſellium 3.
templi vendidiſſet, & emtor opinatus eſſet; ſe
emiſſe ipſam proprietatem ſubſellii, ſe ipſum
decepiſſet cum tantum jus ſuum vendere po-
tuerit venditor, forte hoc ſtatuto permittente.
Ergo hoc ſcire debuit.

ad L. Si in emptione. 34. pr.

SUMMARIA.

CUm in inſtrumento dicitur, Stichum fundo
acceſſurum, & ſint duo Stichi, venditoris
an emtoris interpretatio ſit. n. 1.
Quæ haberi poſſunt & poſſideri, poſſunt etiam ven-
di. 2.
An liber homo, ſi ſervus fuerit. 3.
An quis ſubſtitui poſſit Parocho, in caſum mor-
tis. 4.
An valeant ſponſalia in mortem mariti contra-
cta. 5.
An rei furtivæ & non vendibilis alienatio vale-
at. 6.
Quid ſi venditor & emtor vitium neſciverint. 7.
Quid ſi ſolus emtor vitium ſciat. 8.
Quid ſi ſolus venditor. 9.
Quid ſi quis emat rem furtivam cum prodeſtatio-
ne nomine ejus cujus eſt. 10.
Venditio vini ad guſtationem & menſurationem
ratione periculi eſt conditionalis. 11.
An poſt deguſtationem & menſurationem impro-
bare liceat. 12. & 13.
An adminiſtrator rei alienæ, emere poſſit res, quas
adminiſtrat. 14. 15. & 16.

DIctum eſt, in venditionis inſtrumento,
Stichum fundo acceſſurum, ſed cum ſint 1.
duo Stichi, & de alio intellexit venditor, de
alio Emtor, qværitur, an de eo id intelli-
gendum, qvem emtor intellexit? Videtur
qvod ſic, qvia contra venditorem debet fie-
ri interpretatio, *L. veteribus. de pactis & l. 33.*
h. t. praecedente, ubi dicitur, ſi conventum ut

pract. crim. q. 20. n. 4. & ſeqq. nec cuivis venditio veneni concedenda, ſed tantum pharmacopæo ipſi, & venena in pharmacopoliis loco occluſo habenda, de qvo *Marqvardus de jure Mercat. l. 2 c 1. num. 76. & ſeqq.*

5. *Ad §. In his. 6.* Rei venditæ periculum ſtatim pertinet ad emptorem, ſi perfecta venditio, qvod non eſt, ſi ſub certa qvantitate res vendita, & menſurata nondum eſt, ſi ſcilic. qvantitas non demonſtrationis cauſa, neqve modi denotandi, ad qvem ſe adſtrinxit venditor, ſed reſtringendæ rei venditæ cauſa addita ſit, ubi contractus perfectus ratione ſui, ſed imperfectus ratione periculi; ſeu contractus ſatis eſt perfectus ratione pretii, ſi augeatur vel deminuatur, licet non ſit perfectus ratione periculi, qvod in emptorem nondum tranſlatum eſt. *Afflictus dec. 270. n. 5. Molina diſp. 767. n. 3. Pinell. ad l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 3. c. 2. n. 10. Covarr. pract. qu. 3. n. 7. Alex. vol. 6. conſ. 33. n. 5. & conſ. 176 per totum. Cothmann. vol. 1. conſ. 4. n. 11. & ſeq. Cephal. l. 5. conſ. 643.*

6. Exemplo id declarabo. Vendo vini Rhenani 10. amphoras, vel 20. perticas ex illo agro, venditio eſt conditionalis, & periculum eſt venditoris. Sed ſi vendam integrum dolium vini, ita ut pro ſingulis amphoris promittas 15. thal. hæc conditio eſt pura, qvemadmodum alia promiſſio facta ſub conditione deſumpta ex præterito. Et qvantitas hic additur modi gratia. *Cephalus lib. 1. conſ. 36. n. 22.*

ad L. Si qvis fundum. 37.

SUMMARIA.

AN valeat venditio fundi eo pretio facta, qvod à teſtatore præſtitum, cui tamen donatus eſt n. 1.

An emtio valeat, qvod res locata emta eſſe debeat eo pretio, qvod offert alius emturus, 2.

1. FUndus venditus eo pretio, qvod à teſtatore præſtitum, ſed fundus reperitur donatus, an valet venditio? Negatur, qvia deficit pretium & conditio, ſub qva contractum, deficit.

2. Qvid ſi verò tale pactum adjectum locationi, qvod res locata conductori eo pretio ſit vendenda, qvod alter empturus offert, & ſtatim vendita res eſſe debeat conductoris, qværitur, an, ſi alicui vendat locator & conductor, idem pretium offerat, ſtatim deſinat locatio, & incipiat Emptio? qvod affirm, *Dn. Mevius p. 4. dec. 91*

ad L. Si qvis donationis 38.

SUMMARIA.

VEnditio pretio minori ſcienter facta pro donatione habetur 1.

Idem de exceſſu pretii. 2.

Remiſſio partis pretii excedens 500. ſol. inſinuanda eſt. 3.

VEnditio facta ſcienter minori pretio habetur pro donatione. *Tiraq. ad L. ſi unqvam. Verb. Donationem largitus, n. 3. Covarr. lib. 2. reſc. c. 4. n. 7.* 1.
Idem in exceſſu pretii, ideoqve inter qvas perſonas Donatio prohibita, idem de tali venditione dicendum *Covarr. d. l. n. 10.* 2.
Et ideo remiſſio partis pretii, quæ xcedit 500. ſolidos, reqviret inſinuationem. *Pinell. ad l. 2. C. de Reſc. vend. p. 1. cap. 2. n. 24.* Et haberet etiam locum Lex *Si unqvam. C. de Revoc. donat. Pinell. d. l. n. 25. & 27.* 3.

ad L. Qvi fundum. 40. §. 2.

SUMMARIUM.

CUjusnam lucrum vel damnum ſit, cum res venditur ſub qvantitate certa, qva poſteà major vel minor reperitur.

QVando res fungibilis venditur ſub certa qvantitate, v. gr. pratum 18. jugerum, & poſtea plus vel minus reperitur, ad qvem lucrum vel damnum pertinet? Reſp. diſtingvendum eſſe, utrum qvantitas taxationis gratia, an verò demonſtrationis gratia exprimatur. Si illud, qvod ex verbis colligitur, tum exceſſus ad venditorem pertinet, & pretium pro ſingulis jugeribus ſtatutum augendum eſt, ſin hoc, lucrum vel damnum eſt emptoris, per *hunc. §. Covarr. pr. q. 3 Gomez. tit. 2. reſol. c. 2. n. 16. Pinell. ad l. 2. C. de Reſcind vend. p. 3. cap. 2. Molina d. 366. Dn. Carpz. l. 5. Reſp. 25. n. 3. Mantica l. 4. de convent. tit. 17. Dn. Struv. d. l. th. 12. Wiſſenbach. d. d. 34. th. 6. & meam diſſert de emptione rerum in qvantitate conſiſtentium. infra ſubjectam.*

ad L. Cum ab eo. 41. princ.

SUMMARIA.

QVid differat venditio ſub modo & conditione. n. 1. & 3.

Exempel. Vendo fundum ut liberes, vendo, ſi liberas, 2.

ALiud eſt ſub modo contrahere, aliud ſub conditione. Modus non impedit adqviſitionem, ſed conditio impedit ab initio. 1.
Menoch. conſ. 903. n. 40. Modus poſt actum perfectum poteſt, conditio debet impleri antequam actus perficiatur. *Menoch. conſ. 922. n. 25. conſ. Carpz. p. 3. conſt. 3. def. 26. n. 3. Molina de J. & J. d. 337. n. 10.* Vendo fundum, ut eum liberes, eſt venditio ſub modo, & ſtatim agi poteſt; ſed ſi vendam fundum, ſi liberes, eſt conditionalis venditio, ex qva agi non poteſt, conditione nondum impleta. 2.
Nec defectus modi tollit contractum, niſi ad formam contractus, vel ad cauſam finalem pertineat. *Dn. Mev. p. 3. dec. 355. Cujac. ad hunc textum & tom. 2. p. 498.* Nam tunc modo non obſer- 3.

obſervato, diſpoſitio ex poſt facto reſolvitur & aonullatur. *Menoch. conſ. 134. n. 32.* ſi ſcilicet alter de modo implendo fuerit interpellatus. *Menoch. conſ. 381. n. 43. & ſ.*

Ad *L.* Ea. qvæ commendandi. 43.

SUMMARIA.

AN Venditor, qvi in ſpecie qvid dixit rei commendandæ cauſa, teneatur. n. 1.
Qvid ſi non ſtatim veritas apparere poſſit. 2.
Qvid ſi ſit commendatio generalis. 3.

SI venditor in ſpecie qvid dixit rei commen-
1. dandæ cauſa, teoetur id venditor præſtare ſi
in oculos noo incurrat, ſecus ſi contrarium ap-
parere poteſt, qvia emptor ſe ipſum decepit.
Dn. Mev. p. 4. dec. 49. n. 2. Sed ſi oon ſtatim
2. poſſit apparere veritas commendationis, præ-
ſtanda eſt commendatio, qvia ideo pluris ven-
didit. *Don. lib. 13. c. 3. lit. C. Barboſ. lib. 3. ax. c.*
30. Commendationem autem generalem,
ſervum eſſe frugi, non tenetur præſtare vendi-
3. tor. *l 19. pr. ff. Ædilis. Edict. v. not. ad l. 12. § 12. ff. Mandati.*

ad *L.* *L*abeo. 45.

SUMMARIUM

QVomodo conſulatur emtori, qvi in qvalitate legali erravit

SI emptor in materia aut qvalitate legali; v. gr. ſervili conditione, & ſimili, erraverit, tunc habet regreſſum contra venditorem, ſed diverſimodè; cootra ignorantem enim habet actionem ex empto ipſius rei nomine, ut tantum de pretio detrahatur; ſed contra ſcientem etiam ad iotereſſe, qvaoti intereſt ſe deceptum oon eſſe. *Struv. h. t. th. 11. Zaſ. n. 6.*

ad *L.* Non licet. 46. & *L.* 62.

SUMMARIA

CUr Præſides provinciarum prohibeantur emere mobilia vel immobilia. n. 1.
Qvanam pœna Præſidis hoc caſu. 2.
Qvid ſi emat bona paterna. 3.
An hac prohibitio hodiè uſitata. 5.

PRæſidibus Provinciarum & officialibus non
1. licet emere immobilia vel mobilia, niſi qvæ
ad vitæ ſuſtentationem pertinent, ne viliua
vendere metu imperii cogantur ſubditi, & ne
deſerta juriſdictione aliena agant præſides, ſed
urbanis Magiſtratibus permittente Principe
hoc eſt conceſſum, *hic & l un C. de Contr. Judic.*
Molina diſp. 343. & 488. Cævall. q. 445. Caldas
de Empt. c. 8. n. 47 pœna præſidis eſt, ut amittat
2. rem & pretium, *per l. 11 C. de his qvavi metuve*
cauſa. & ſi ceſſet repetere venditor, agit fiſus,
per. l. 46. §. 2. de Jure fiſci. ſed habetur exce-
ptio *in l. Qvi officii. 62.* niſi paterna prædia
3. emat. Unde colligunt, prohibitam cer-
tis perſonis emptiooem, ad conjunctoa vel li- 4.
beros noo pertinere, & prohibitum emere oon
prohiberi emere booa paterna. *Tiraq. de retr.*
Conſangu. in præfat. n. 95. & §. 1. Gloſſ. 9. n. 164.
Fab. de Monte. qv. 31. princ. p. 1. Sed prohibi-
tio illa ab uſu receſſit, habebit tamen hodiè 5.
effectum, ut ipſe judex, cujus autoritate bona
ſubhaſtantur, itemqve Judicii Secretarius à lici-
tatiooe arceantur, ne io ſuam rem authores
fiant. *Ant. Matth. in tr. de Auctionibus l. 1. c. 10. n. 3. qvem laudat Wiſſenbach. d. l. th. 7.*

ad *L.* *L*abeo. 50.

SUMMARIA.

EMtori à conditione non licet recedere, ſi per eum ſtet, qvo minus impleatur. n. 1. & 2.
Hoc caſu, qvatenus concurrat actio emti cum actione præſcriptis verbis. 3. & 4.

SI res ſub conditione vendita, & per empto- 1.
rem ſtet, qvo minus impleatur conditio, ea
habetur pro impleta, nec emptori reeedere li-
cet ab iſta emptione, licet conditionali. *Sichar.*
ad l. Contractus C. de fid. inſtrum, num. 5. Mantica l. 4. tit. 26. n. 25. Surdus vol. 1. conſ. 52. n. 61.
Struvius d. Ex. 23. th. 24. Unde regula, Coodi- 2.
tio habetur pro impleta, qvantum ad illum
contrahentem, per qvem ſtat. *Hier. Verius in*
rep. Rubr. de V. O n. 292. Gozadinus in repet. l.
2. C. de pactis. inter empt. n. 37. Et ſic hic
concurrit actio empti cum actione præſcriptis 3.
verbis, ut & in caſu *l. 2. C. de pactis inter empt.*
ubi vind. notata, ſcilicet qvia olim dubitaba-
tur, ao eſſet actio empti & venditi *vid. Cujac.*
ad hanc l. tom. 2. conſ. Fabianus Garcias in repet.
l. Juriſgentium. ff. de pactis n. 15. vol. 1. Qvate- 4.
nus conditio habetur pro impleta, eatenus da-
tur actio empti venditi, qvatenus autem con-
ditio non impleta rei veritate, datur actio præ-
ſcriptis verbis, *Berengarius Fernandus in repet. l.*
pacta conventa ff. h. t. n. 50. vol. 2. Et ſermo
hic eſt non de promiſſione de vendendo, ſed
de ipſa venditione cooditionali. *Ludov. Gozadinus in repet. l. 2. C. de pactis inter empt. n. 37. vol. 7. conſ. Oddus conſ. 73. n. 11. Angelus in §. actionum. n. 71. Inſt. de Act.*

ad *L.* Senatus. 52.

SUMMARIA.

AN poſſint ædes vendi ad demoliendum. n. 1.
An talis venditio per juramentum confirmari poſſit. 2.
An h. L. ſit Hodiè abolita. 3.
An qvis ex domo hortum facere poſſit in civitate. 4.

NOn debent ædes vendi ad demoliendum,
nec marmora adfixa removeri, ne urbs 1.
ruinis deformetur, nam emptio irrita, pre-
tium repetitur, & duplum ærario infertur.
Weſ. in π. ff. h. t. n. 7. Pac. cent. 6. qv. 6. Don.
&

2. *& Hill. lib. 19.c. 11. lit. F.* Et qvia cauſa utilitas eſt
publica, ideo nec per juramentum talem vendi-
tionem confirmari poſſe, tradunt, à qvibus ta-
men recedit *Covar.* dicens, multas & inter eas
hanc legem etiam deſvetudine eſſe abrogatam.
3. *ad l. qvamvis. p. 2. §. 11. n. 8. de R. J. lib. 6.* Sed
noſtris moribus non puto eſſe abolitam le-
gem, qvin imò juramentum à venditore præ-
ſtitum Magiſtratui non præjudicaret. Nec
procederet emptio. ſi qvis ex domo vellet hor-
4. tum facere, vel vineam in civitate, vel circum
&c. Id circo leges non ſunt abolitæ, qvod ra-
rior caſus contingat.

ad L. Res bona fide. 34.

SUMMARIUM.

AN minima læſio faciat emtionem b. f. factam nullam.

RES bona fide vendita propter minimam læſionem inempta fieri non debet. Dices forte, hanc legem de læſione in pretio loqvi, & ex *l. 2. C. de Reſcind. vend.* explicandam. Sed negat hoc *Pinellus ad d. l. 2. part. 1. n. 2.* Sed intelligit hunc textum de caſu, ubi imminutio reperitur in re vendita, qvæ ſi minima ſit, proptereà non reſcinditur contractus, ſed datur tantum actio, qvanti minoris. *L. qvotiens. 6. ff. de Ædil. Edicto.*

ad L. Nuda. 55.

SUMMARIA.

SImulatio nuda an effectum habeat. n. 1.
Non nuda qvid operetur. 2.
An ſimulatio, qvæ ſit probibente lege, allegari poſſit ab eo, qvi ſimulatè contraxit. 3.
Qvot modis contrahatur ſimulatio non nuda. 4.

SImulatio alia nuda eſt, alia non nuda: illa
1. eſt, qvando nihil agatur inter partes. ſed o-
mnia in ſpeciem tractantur, & talis contractus
nullum habet effectum, nec ex eo transfertur
dominium. *Trentacinq. lib. 1. tit. de ſimul. reſol.*
un. n. 3. Tuſch. concl. 265. lit. S. Non nuda ſimu-
2. latio eſt, qvando aliqvid revera agitur, ſed a-
liud, qvam ſimulatur, & tunc ſi aliud ſit actum
per qvod poſſeſſio transfertur, *arg. l. 1. §. 4. de*
acqvir. poſſeſſ. Berous conſ. 169. n. 24. vol. 1. Si-
3. mulatio non nuda ſit vel in fraudem legis, &
tunc nihil agitur in effectu, lege prohibente.
Et hæc nullitas ab eo ipſo, qvi ſimulate contra-
xit, allegari poteſt, qvia non tam turpitudinem
ſuam, qvam nullitatem contractus allegat.
Card. Mantica de tac. & amb. convent. l. 13. tit.
37. n. 10. Jacobus Schultes ad Modeſt. Piſt. p. 4. q.
140. limit. 9. n. 85. Simulatio autem non nuda ſit,
4. vel de perſona in perſonam, vel de contractu
uno ad alium, vel de cauſa ad cauſam, vel de re
ad rem, vel de tempore ad tempus, vel de qva-
litate ad qvalitatem. De probatione con-
tractus ſimulati, vid. *Maſtard. de probat. concl.*
437. & multis ſeqq. & Mantica d. l. Menoch.
l. 3. præſumpt. 122. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 1.
th. 28.

ad L. Domum. 57.

SUMMARIUM.

AN ſi domus utroqve ignorante combuſta vendita ſit, pretium ſolvendum. n. 1.
Qvid ſi venditor ſciverit. 2.
Qvid ſi emtor ſciverit. 3.
Qvid ſi uterqve. 4.
An ceſſio valida in nomine jam alii ceſſato. 6.

SI domus qvæ vendita utroqve ignorante 1.
combuſta, non tenet venditio, niſi pro majo-
ri parte adhuc conſiſtat, ubi tamen arbitrio bo-
ni viri pretium diminuendum. *Menoch. l. 1. A.*
Q. 68. n. 35. Et hoc qvidem, ut dixi, ſi uterqve 2.
rem periiſſe ignorat, ſi autem venditor ſcit exu-
ſtam, ſi qvaliscunqve pars ſubſiſtat, tenet vendi-
tio, & venditor tenetur ad intereſſe; Si emptor 3.
ſolus ſcivit, non tantum valida emptio, ſed &
tenetur ad ſolidum pretium emptor; Si uter- 4.
qve ſciat, dolus cum dolo compenſatur, & nulla
eſt venditio *Molina d. 340. n. 17. Dn. Struv. h. e.*
th. 10. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 1. n. 6. Franz-
kius h. t. n. 108. Inferet etiam ex hac *L. Franzk.*
ad tit. de Act. empt. n. 319. ſi uterqve ſciat rem 5.
eſſe alienam, nullam eſſe venditionem. *conf.*
Cujac. ad l. 58. h. t. tom. 2. p. 205. Sic ſi qvis no- 6.
men ceſſatum cedat nihil agit, nam nihil ope-
ratur ceſſio, ſi nihil reperitur ceſſibile. *Klock.*
vol. 3. conſ. 108. n. 58. Surdus conſ. 541. n. 5. licet
conventum, ut ceſſionarius non habeat regreſ-
ſum, ut pronunciatum menſe Majo anno
1658.

ad L. Arboribus. 58.

SUMMARIA.

AN venditio valida, ſi fundus ſit emtus, in qvo venti vi omnes arbores ſunt dejectæ, qvod emtor ignoravit. n. 1.
Qvando error in materia venditionem irritam reddat. 2.

SI fundum emi, in qvo neſciebam vi venti
omnes arbores dejectas fuiſſe, qværitur, an 1.
venditio valeat? videtur qvod ſic, qvia fundus
ſine arboribus etiam fundus manet, ergo non
eſt eadem ratio, qvæ in domo vendita militat,
Sed negatur, ſi contemplatione arborum emi,
qvod ex circumſtantiis dijudicandum. *conf.*
Albertus Brunus in tract. de deminut. & deter.
n. 76. & ſeq. qvi tract. habetur in vol. 17. tract.
Ex eo colligunt, licet error in materia ex parte 2.
vel qvalitate intrinſeca, venditionem non red-
dat irritam, ſi tamen contemplatione ejus,
qvod pro ſolido aureo vaſe habuerim, emerim,
emptio in totum nulla. *Maranta in ſpeculo p. 4.*
tit. 11, n. 43. qvid enim, ſi ideo emerē, ut principi

offerrem, cui minus acceptum donum, ſi argen-
tum auro, vel æs argento mixtum?

ad L. Cum venderes. 59.

SUMMARIA.

*AN in venditione fundi debeat præſtari liber-
tas & integritas. n. 1.*

*Qvid ſi fundus ſit venditus, ut optimus maximus.
2. & 4.*

*An venditor teneatur qvanti minoris, ſi ſervitus
non in oculos incurrat 3.*

1. IN venditione fundi non debet præſtari liber-
tas vel integritas, ſed qvalis eſt; niſi in ſpecie
2. venditus ſit, ut optimus maximus eſt, nam tunc
præſtari debet etiam libertas & integritas. *l.
pen. ff. de Evict. l. 126. & l. 169. de V. S. Cujac.
hic. Gomez. tomo. 2. reſol. c. 2. n. 45. Buſius hic*
etiam ſi venditor ignoraverit, rem venditam al-
teri ſervire, cum non debeat liberum aſſerere,
qvod ignoravit. *A. Barb. ad l. 9. C h. t. n. 6. Dn.
Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 10.* Sed ſi ſimplici-
ter vendidit, de evictione non tenetur. *l. pen. de
3. Evict. Caballinus de evict. §. 5. n. 70.* Si autem
ſervitus non incurrat in oculos, & emptor i-
gnoraverit, nec monitus à venditore; ſic tene-
tur qvanti minoris. *l. 61. de Ædil Edict. l. 15. §.
fin. de Evict, Lauterbach. d. l. Videantur Lexi-
ca juridica in voce optimus maximus. ubi plura.*
Noſtro idiomate venditur fundus frey von al-
4. len oneribus. Unde cum canales ſubterrane-
os emptor diceret vitioſos, & à venditore repe-
teret ſumptus, hic abſolutus menſe Febr. anno
1651.

ad L. Qvi officii. 62. §. fin.

SUMMARIA.

*AN venditor, qvi prædium cum inſtrumentis,
quorum nonnulla doloſè corrupit, per
averſionem vendidit, ad eorum præſtatio-
nem teneatur. n. 1.*

*Qvi omnibus exceptionibus renunciavit, non iis,
qvæ adverſarii facto oriuntur, renunciaſ-
ſe videtur. 2.*

*Quando emtor in ſe ſuſcepit periculum, illud eti-
am qvod culpa venditoris oritur, ſuſcepiſſe
videtur. 3.*

1. PRædium cum inſtrumentis venditum per
averſionem, qvædam inſtrumenta venditor
doloſè corruperat, an tenetur ad eorum præ-
ſtationem? Vid. qvod non, qvia per averſio-
nem venditio facta, & ſic omne periculum in
emptorem translatum. Sed affirm. qvia ſemper
2. exceptum factum ipſius venditoris. Colligunt
hic Dd. licet omnibus exceptionibus qvis re-
nunciaverit, non tamen iis, qvæ ex facto ipſius
Adverſarii oriuntur. *Hip. de Marſil. ſing. 96. Decių
conſ. 20. n. 1. Cam. Borell. tit. 48. n. 33. tom. 1.* Colli-
gunt etiam ex hoc textu Dd. qvos refert *Alexan-
3. der l. 6. conſ. 34. n. 6.* qvando aliqvis in ſe ſuſcipit
periculum, cujus aliàs eſt periculum ex natu-
ra contractus, ut eſt emptor, tunc etiam illud
periculum ad eum pertinet, qvod culpa
venditoris contigit, modo dolus abſit, ut pa-
ctum aliqvid operetur. Secus autem ſi do-
loſum factum ſit; de qvo antea dicta intelli-
gendæ.

ad L. Fundus 64.

SUMMARIA.

*QVando qvis ſibi & tertio emit, cui acquira-
tur res. n. 1.*

*An in contractibus ſit locus juri accreſcendi. 2.
& 3.*

An h. L. hodiè abrogata. 4.

QVando qvis ſibi & tertio emit, contra- 1.
ctus in perſona ementis conſiſtit in ſo-
lidum, adjectio extranei inutilis. *conf. tit. tit.
C. ſi qvis alteri vel ſibi ſub alterius nomine, vel
aliena pecunia qvid emerit. & ibi not.* Idem 2.
colligunt ex *hac L.* in contractibus locum eſſe
juri accreſcendi, qvando promiſſoris hoc inter-
eſt. *Tiraqv. de retr. conſang. §. 23. gl. 2. n. 5. &
gl. 2. n 18. Fabian. de Monte quæſt. 2. pr. quæſt. 12.*
qvia veroſimiliter non erat partem empturus,
& in communionem cum venditore ſe præci-
pitaturus. Sed rectè dicitur, cauſam deciden- 3.
di hic non eſſe jus accreſcendi, ſed inutilem ad-
ctionem extranei. *Hill. l. 7. c. 12.* Cum enim
tertius fruſtrà adjiciatur, & intentio contra-
hentium talis præſumenda ſit, qvalis de Jure
eſſe poteſt, ideoq; tota emptio in perſona e-
mentis cœpiſſe dicitur. *conf. Vasq. de Succeſſ.
creat. §. 10. n. 119.* Sed hanc legem inter abro-
gatas cenſet *Grænwegen*, qvod tamen non per- 4.
ſvadet.

ad L. Convenit. 65.

SUMMARIUM.

*QVatenus ſi qvid in materia elaborandum eſt,
locatio vel venditio ſit.*

QVoties in materia aliqvid elaborandum
eſt, & ea manet in eodem ſtatu & proprie-
tate, eſt locatio, qvoties verò materia
alienatur, venditio eſt; qvam legem notabi-
lem vocat *Br. & Bl. Confr. Lauterbach. ad h.
t. th. 19.*

ad L. In vendendo. 66. pr.

SUMAMRIA.

*NE fundus evincatur, hoc intelligitur, quam-
vis nihil dicatur. n. 1.*

Quid ſi emptor ſciat rem eſſe alienam. 2.

In vendito fundo veniunt etiam paſcua. 3.

*Venditor debet certiorare emptorem de ſervitu-
tute. 4.*

IN venditione qvædam intelliguntur, licet 1.
non dicantur, ſcilicet ne proprietas aut u-
ſusfructus evincatur; ſervitus autem ſi im-
ponenda eſt, id nominatim fieri debet; pri-
oris

otis ratio eſt,qvia finis eſt emptionis, ut habere
liceat,qvod non licet, evicta proprietate vel
2. uſufructu. Excipitur,ſi emptor ſciat eſſe alie-
nam,aut res ſit ex hæreditate vendita. *Cujac. t. 2. ad h.t.* Sic vendito fundo, videntur eti-
3. am paſcua vendita,ad eum fundum deſtinata,
Capolla de Serv. Ruſt. c. 9. n. 7. Ideoqve ſi ven-
ditor ſciat ſervitutem,& emptor neſciat, debet
4. utiqve emptor certiorari, ne ſervitutem non
utendo amittat. *Decius ad L. cui Juriſdictio. a. n. 33. de Juriſdict. Lauterbach ad tit. Act. Empti §. 1. th. 16.* Et ſi affirmaverit certam ſervitutem
competere, eam præſtare debet, *per hunc §. Gomez. t. 2. reſol. c. 2. n 45. Lauterbach d. l.*

ad *L.* Alienatio. 67.

S U M M A R I A.

Res alienata tranſit cum ſua cauſa. n. 1.

Prædium in æſtimo deſcriptum non fit liberum,ſi in clericum vel nobilem transferatur. 2.

An poſſeſſor de præterito conveniri poſſit de oneribus. 3.

Omne nomen cedendum cedi debet cum compenſabilitate,qvæ jam adhæret actioni. 4.

An uſuræ poſſint cedi ut capitale uſuriferum 5.

1. Alienata res tranſit cum ſua cauſa, ita ut eo-
dem modo ſit penes emptorem; qvo fuit
penes venditorem,niſi aliud convenerit; nam
per conſtitutum,conventionem intelligo,cum
2. *Hillig. ad Donell. l. 4. c. 15. lit. B.* Unde colligi-
tur,rem in Æſtimo deſcriptam & taxatam,non
fieri liberam à collectis,ſi in Nobilem & Cleri-
cum transferatur,ſemel alienata per mutatio-
nem dominii non liberatur ab onere,& melio-
ris conditionis non poteſt eſſe ſucceſſor, qvam
fuit anteceſſor,*ex Mod. Piſt. vol. 2. conſ. 9. Dn. Mev p. 4. dec. 106.* ubi refert in Pomerania alle-
3. gari ſolere privilegium de contraria obſer-
vantia,de qvo ſub judice lis eſt. Onera realia
etiam privata ſeqvuntur poſſeſſorem, etiam
præteriti temporis. *Dn. Mev. p. 5. dec. 319.* ubi
dicit eum,qvi amplius non poſſidet, conveniri
poſſe,qvod intelligo de oneribus illorum an-
norum,in qvibus fructus accepit, nam de aliis
temporibus non poteſt conveniri, cum
4. ceſſate poſſeſſione ceſſet etiam actio rea-
lis. Ex hac lege probavi alibi, omne nomen
cedendum, cedi cum compenſabilitate, qvæ
jam adhæret actioni, licet nondum compen-
5. ſatio fuerit adhibita. Et uſuras cedi non
poſſe, ut capitale uſuriferum, ſed ut uſuras
infrugiferas, contra qvod ſæpe peccatur.
Nam qvomodo debitoris ceſſi ſine ſuo ſacto
deterior poteſt reddi? conditio per factum
ſeu ceſſionem creditoris? & ſic à Facultate
noſtra deciſum memini. Qvam ſententiam
contra *Berlichium* probat *Dn. Lauterbach tit. de Hæred. vend. §. 2. th. 40.* Per ceſſionem non
debet fieri deterior conditio debitoris, nec
mutari qvalitas debiti, niſi debitore conſen-
tiente.

ad *L.* Rutilia Polla. 69.

S U M M A R I A.

Augmentum diſcretum à re vendita,non cedit commodo emtoris. n. 1.

Qvid ſi deſtinatione ſaltem venditoris annexa fuerit. 2.

An etiam pertinentiæ ſeqvantur,qvæ tempore addictionis extiterunt. 3.

Lim. Lex. de re ſub menſurâ venditâ. 4.

Verba contractus ita intelligenda,ut reſpe-
ctum habeat ad tempus contractus & ſic 1.
augmentum diſcretum, vel acceſſoria poſtea
annexa rei venditæ, non cedunt commodo
emptoris, cum res in eo ſtatu vendita videa-
tur,in qvo fuit tempore contractus. *Capolla de S. V. P. c. 50. n. 11. Menoch. conſ. 26. n. 5. & 24. & conſ. 606. n. 37. Ceph. conſ. 418. n. 55. Wiſſenbach d. d. 34. th. 8.* Et ſufficit rem deſtinatione ven- 2.
ditoris fuiſſe annexam rei venditæ, tempore
contractus,v. gr. ſterqvilinium. *l. 17. §. 2. de Act. Empti. Carpz. p. 2. c. 33. def. 19.* & omnia
qvæ ſunt infixa. *Carpz. d. l. d. 20. Struv. h. t. th. 15.* Collige,qvando de acceſſoriis qvid dictum
eſt,illud de tempore contractus intelligendum.
Franzk. ad tit. de Act. Empti. n. 259. Et ideo
etiam pertinentiæ ſeqvuntur,qvæ tempore ad- 3.
dictionis extiterunt, cum in ſolutum datio vel
addictio ſpecies qvaſi venditionis exiſtat. Si
enim v. gr. homo proprius à poſſeſſore antea
bona fide fuit alienatus vel liberatus, hic in ad-
dictione venire non poterit, ſed attenditur
tempus Addictionis. *Dn. Mev. p. 5. dec. 277.* Sed
notandum,in hac lege ſermonem eſſe de re ſub 4.
menſuram vendita ſeu limitata,nam ſi ita non
ſub menſura decem pedum lacus fuiſſet vendi-
tus,procul dubio acceſſio ad emptorem perti-
nuiſſet. *Cephalus lib. 3. conſ. 418. n. 56. & ſ. Menochius conſ. 26. n. 34. & ſimiliter reſpondet ac declarat hanc legem Menoch. conſ. 606. n. 32.* conferri poteſt *Decianus vol. 3. conſ. 123. n. 90.*

ad *L.* Pacta conventa. 72.

S U M M A R I A.

Pacta ex intervallo appoſita in ſubſtantialibus nihil proſunt. n. 1.

Circa hæc appoſita pacta diſtingvitur, an detrahant aliqvid,an augeant. 2.

An hodiè hujus L. utilitas ſit. 3.

An hodiè neceſſe ſit ad pactum de retroventione, ut in continenti adjiciatur. 4.

Pacta ex intervallo apponi ſuper natura- 1.
libus & accidentalibus tantum poſſunt,
ſecus in ſubſtantialibus,*vid. Bach. in Tr. vol. 1. diſp.*

2. *diſp. 6. th. pen.* Porrò circa pacta ex interval-
lo addita diſtingvitur, an detrahant aliqvid de
naturalibus emtionis, an augeant. Priori ca-
ſu dant exceptionem, poſteriori non, qvia non
proſunt ad agendum, de qvo late *Franzk. ad
h. t. num. 35. & multis ſeqq. Bachovius ad partem
1. Pandect. in tit. de pactis ſub rubr. de pactis Ad
jectis. Mudaus de contrahenda empt. p. 5. & Dn.
Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 22 Dn. Struv. th. 25.*
3. *& ſeq.* Sed puto hodiè ceſſare eas ſcrupuloſi-
tates juris noſtri, nec multum in foro attendi,
cum ex pactis qvalicunqve tempore initis hodiè
4. detur actio. Unde etiam puta rem, licet Do-
ctores magno conſenſu doceant, pactum de re-
trovenditione ut ipſo jure reſolvat contractum,
opus eſſe, ut in continenti addatur, non ex in-
tervallo, vix hoc in noſtro foro obtinere, ubi
notoriè ex pacto datur actio; & cur non ex in-
tervallo ita poſſit conveniri, ſi v. gr. 20. annis
uſus fuerit, ipſo jure ſublatum iri contractum
hunc, præſertim cum ex intervallo reſolvi poſ-
ſit hic contractus, cur non ex intervallo pactum
reſolutorium poſt aliqvod tempus vel ſub certa
conditione addi poſſet?

ad L. Æde ſacra. 73.

SUMMARIA.

AN locus ædificii ſacri diruti fiat profanus. n. 1.

In Templo conſecrato & area ſacra eſt. 2.

1. ÆDe ſacra terræ motu (adde vel tempore
bellí à prophanis militibus) diruta, locus
ædificii non eſt prophanus. Notent hoc Pa-
troni, non eſſe exſtruendum ædificium pro-
phanum in eo loco, ubi ſtetit antea Eccleſia;
ſemel dicatum DEO prophanari non debet.
Templo conſecrato, ipſa qvoqve area & fun-
2. dus conſecratus. Sed hic multoties peccatur.
Hujus legis argumento probat *Gail. l. 2. obſ. 61.
num. 10.* Eccleſiam in alium locum translatum,
vel alii Eccleſiæ Incorporatam, retinere ſua Pri-
vilegia antiqva.

ad L. Civibus. 74.

SUMMARIA.

TRaditio ficta per claves cur poſſeſſionem transferat. n. 1. & 2.

An neceſſario in conſpectu horrei fieri debeat. 3. & 4.

Traditis ab abſente clavibus, facultas apprehendendi ſimul conceditur. 5.

FIcta traditio mercium facta per traditio-
1. nem clavium, transfert poſſeſſionem mer-
cium in horreo contentarum, ſi ille fuit poſ-
ſeſſor vel Dominus, aliàs uſucapiendi facul-
tatem; cujus ratio, qvi tradit partem rei, vi-
detur totum tradidiſſe, & qvi partem acce
ptat, &c. *L. 3. §. 1. de Adqvir. poſſ.* Jam verò
claves ſunt pars ædium. *l. 17. de A. E.* Et aliàs tra-
ditio clavium nullum haberet effectum. *Me-
noch. conſ. 103. num. 34. Maſc. concl. 1190. num.
18. & ſeq. Covarr. lib. 3. reſol. c. 16. num. 11. Afflict.
dec. 299. Guido Papa deciſ. 22. & 81. Gail. lib. 2.
obſ. 152 num. 18.* Qvo declarant, ſi modo poſ- 2.
ſeſſio ſit penes illum, qvi tradit claves. *Tira-
qvell. de Conſtit. poſſ. p. 3. Limit. 1. num. 5. & ſeq.*
& titulus præceſſerit. *Tiraq. d. tr. p. 3. Limit. 6.
num. 4.* Sed reqviritur hic, ut traditio cla 3.
vium fiat in conſpectu horrei. *conf. l. 1. §. juſſe-
rim. & l. 18. §. 2 ff. de Adqvir. poſſ. Jaſon. in l. 1. ff.
de Adqvir. poſſ num. 61 & ſ.* qvod tamen negat
*Alex. in l. 1. num 78. ff. de adqvir poſſ. & Tiraq.
de conſt. poſſ p. 2 ampl. 3. num. 3.* qvibus occur-
rit *Maſcard. d. concl. num. 22. Menoch. rem. 3.* 4.
retin. poſſ. num. 579. Sed qvicqvid ſit de jure,
levis tamen videtur hæc circumſtantia, ut tra-
ditio clavium in præſentia horrei facta ſit, &
vereor, ut hæc declaratio inter Mercatores ob- 5.
tineat. Si tamen res abſens tradatur, per tra-
ditionem, clavis vel annuli, licet poſſeſſio
non transferatur, conceditur tamen facultas
apprehendendi poſſeſſionem propria authori-
tate. *Romanus ſing. 137.* Colligitur etiam ex 6.
hâc lege regula, qvod translatio dominii &
conditio uſucapiendi æqviparentur, qvod mul-
tis declarat *Franc. Balbus ad l. Celſus n. 62. & ſeqq.
ff. de uſucap.*

ad L. Qui fundum. 75.

SUMMARIUM.

QUalis actio detur, ſi pactum de retrovendendo in continenti vel in traditione adjiciatur.

QUando pactum de retrovendendo in con-
tinenti additum in ipſo contractu, tunc
ex eo datur actio ex vendito, per hanc legem
collatam cum *L. 79. h. t.* Sed ſi In traditione
additum, datur actio præſcriptis verbis, & ſic
intelligunt *L. 2. de pactis inter Empt. conf. Perez.
in Cod. d. t. n. 13. & ibi Cujac. Mantica lib. 4. tit.
32. num. 1.*

ad L. In Lege fundi. 77.

SUMMARIA.

ANſi fundus venditus exceptis lapidicinis, lapidicinæ poſtea inventæ ſimul excludantur, n. 1. 1.

Tempus contractus attendendum eſt. 2.

VEndidi fundum exceptis lapidiciniis, po-
ſtea apparuerunt novæ lapidicinæ, qvæ-
ritur an ad venditorem pertineant? qvod
negatur, qvia de iis lapidicinis, qvæ tempo-
re contractus erant, videtur actum in dubio,
& paria ſunt non eſſe, & non apparere, & to-
tus fundus eſſe poſſet plenus lapidicinis, &
totus ita venditoris, qvod abſurdum. Aliud
autem

autem, ſi expreſsè de futuro actum. *Menoch.*
1. *conſ. 606. num. 40. & ſ.* Tempus contractus igitur attendendum, & exceptio non poteſt de aliis intelligi, qvam qvæ tunc apparuerunt. Et pacta contractum intelligenda ſunt de iis, qvæ tunc apparent, non qvæ futura ſunt. *Menoch. d. conſ. num. 39.* & lapidicinæ intelliguntur, non ex qvibus lapis cædi poſſet, ſed ex qvibus lapis cæditur.

ad L. Fiſtulas. 78.

SUMMARIA.

AN tutor ſibi ipſi rem debitam poſſit ſolvere. n. 1.

Caſus h. §. refertur. 2.

An ſi plures de retrovendendo fundo caverunt, unus offerendo totum pretium, redimere valeat. 3.

Qui ſuſcipit caſum fortuitum, qvid in ſe ſuſcepiſſe intelligatur. 4. & 9.

Sententia eſt, qvod venditor caſus fortuitos in ſe ſuſcipiens, non loqvi intelligatur de caſibus ſæpe contingentibus. 5.

Caſus fortuiti ſunt frequentiſſimi, rariores & rariſſimi 8.

Frequentiſſimos caſus fortuitos non intelliguntur in contractibus venditores ſuſcepiſſe. 10.

Hodiè frumentum in herba vendere prohibitum 11.

AD Pr. vide notata *ad L. 13. §. fin. ff. de A. E.*

Ad §. 1. Tutor rem debitam ſibi ipſi po-
1. teſt ſolvere, etiam immobilem. *Paulus Montanus de Tutoribus. c. 32. reg. 9. num. 107. & ſeq.* qvod in his terminis intelligit *Caguolus ad L. ſingularia. num. 72. de Reb. cred.* qvando agitur de executione contractus, ſecundum voluntatem patris celebrati, in certa & determinata ſpecie; ubi alia ſolennitas non eſt neceſſaria, ceſſante ſuſpicione læſionis & deceptionis pupilli, nam hoc caſu jus habet ingrediendi rem emtam vacantem. *conſ. Coraſius l. 5. Miſcell. c. 15. num. 3. & ſeq.* Magis autem reſtringit *Marcus Mantua ſing. 340.* Cujus tamen interpretatio divinatoria videtur.

2. *Ad §. 2.* Emit Titius fundum, & debet ipſi tradi, qvando integrum pretium ſolveretur. Deceſſit duobus hæredibus relictis. Unus eorum totum pretium offert, & obtinet totum fundum, & partem pretii à cohærede judicio famil. herciſc. recuperabit, ſed ſi partem ſuam offerat, non accipiet fundum. Probant ex
3. hoc, ſi qvis de ſibi retrovendendo fundo caverit, vel plures caverint, qvod tunc unus offerendo pretium poſſit redimere, modo reemptor caveat de vendendo partem ſocii, ſi is in poſterum eam velit habere. *Schneidew. ad §. actionum. tit. de Except. num. 20. Jaſ. de Act. Boer. dec. 251. num. 1. Tuſchus concl. 28. num. 1. lit. P. Carpz. p. 2. conſt. def. 11. Berlich. p. 2. concl. 2. num. 32. Balth. tit. 7. reſ. 1. n. 8. conſ. Ronchegallus ad l. 9 princ. de duobus reis. n. 108.*

4.
Ad §. ult. Qvi ſuſcipit caſum fortuitum tempeſtatis, non videtur ſentire de caſu ſæpius contingente. Nam qvotusqvisqve annus, in qvo tàm locuples meſſis, ut nullum damnum à tempeſtate ſenſerint fruges. Alii ita intelligunt; Qvi ſuſcipit in ſe caſum fortuitum, non videtur ſentire de caſu inſolido, ut tradunt *Sebaſt. Medices de caſu fortuito part. 1. quaſt. 51. Pinell. in l. 2 C. de Reſc. vend p. 1. cap. 3 n. 29. Manteca lib. 5. tit. 8. Gail. l 2. obſ. 23. num. 18. & obſ. 52. num. 28. Rauchbar. l. 2. qv. 29. num 20. Gutierez. de Jurament. confirm. part. 1. cap. 24. num. 6. Molina diſp. 495. num. 20. Beſold. conſ. 194. n. 61.* Sed utut hæc regula vera, ex hoc §. tamen vix probatur. Nam in noſtro §. non conferuntur inter ſe caſus rariſſimi cum caſibus rarioribus, ſed tempeſtatis caſus freqventes cum rari-
oribus, non cum rariſſimis. Et ſenſus eſt, ſi 5.
venditor recipit in ſe caſum tempeſtatis fructibus nocentis, is certe non intelligit freqventiſſimos caſus, nam in ſingulis fere annis aliqvod damnum vel ab uredine, nimia pluvia, grandine, frigore & ſimilibus contingit, de qvo freqventiſſimo damno id non intellexerunt con-
trahentes. Ideoqve ſententia DD. qvam ex hoc 6.
textu eliciunt, non probatur, ſed potius contrarium, non videri cogitatum de freqventiſſimis, nam ſic idem eſſet, ac ſi fœcundam meſſem promiſiſſet ſine omni damno, qvod non
eſt præſumendum. Ideoqve textum hunc con- 7.
tra illorum Doctorum opinionem retorqveri poſſe, rectè notat *Molina diſp. 495. num. 20. & Franc. de Clapperiis 2. dec. Cauſa 83. qv. un.* Er-
go ponendum eſt trium generum eſſe caſum 8.
tempeſtatis ſeqvioris; ut etiam aliorum fortuitorum, (1.) freqventiſſimi. (2.) rariores. (3.) rariſſimi, de his procul dubio non cogitatum, qvod melius ex ratione, qvam ex hoc textu pro-
batur, qvia non præſumitur cogitaſſe de caſu 9.
planè inſolido, qvi vix centum annis contingat. Certum enim, renunciationem vel ſuſceptionem caſuum fortuitorum ſtrictè intelligendam, qvod rectè limitat *Mol. d. l.* niſi ſuſcepiſſet caſus opinatos & inopinatos, nam hoc caſu de illis cogitatum eſt in genere, ut ibi judicatum refert. Primi generis non intelligun-
tur ſuſcepti, qvando is ſuſcipit, qvi alias ſuſ- 10.
cipere tenebatur, ut venditor meſſis futuræ, ſed tunc de mediæ ſortis tempeſtate rariore

vide

Digitized by Google

videtur actum. Cœterum de hâc lege videri
poteſt *Franc. Marci p. 1. q. 472. num. 20. Hier.
Grat vol. 2. Reſp. 94. n. 46. Laur. d. Pinn. conſ.*
11. *85. num. 11.* Probatur ex hoc §. qvod frumen-
tum in herba Romanis emere licuerit. Sed id
hodiè prohibitum *per Reform. polit. de anno
1548. tit.* von Verkauffung der Früchte auf dem
Felde. *& de anno 1577. tit. 19.* Idem in Friſia
prohibitum. *Wiſſenbach. d. l. th 9.* & in Gallia.
Molina de contr. uſur. num. 470 Et hoc adu-
vas extendit *Wiſſ d. l. th. 10. conf. Fachin. l. 1. qv.
86 Setſerus de juram. lib. 1. cap. 25. n. 58. & qvos
refert Hill. l. 16. c. 3. lit. C.*

ad *L.* Fundi partem. 79.

SUMMARIUM.

P*Actum vel onus poteſt eſſe pars pretii.*

SI ideo vilius vendidi, ut pactum ſervaretur,
tunc pactum eſt pars pretii, qvod communi-
ter ex hâc lege probant. Sic v. gr. ob pactum
de retrovendendo additum, ſolet vilius res ven-
di. Pactum ergo vel onus poteſt eſſe pars pre-
tii. *Pinell. p. 2. Rubr. de Reſcind. vendit. cap. 2.
num. 29. usqve ad finem Card. Mantica de tac. &
amb. convent. l. 4. cap. 20. n. 41. & ſ. Lauterbach.
ad h. t. §. 1. th. 18.* ubi plura tradit, unde preti-
um rei deſumi poſſet.

ad *L.* Pen. §. ult.

SUMMARIA.

A*N videatur vendidiſſe, qvi id agit, ne domi-
nium transferatur. n. 1.*

*Ex Reſervatione dominii & præſtatione annua,
cum aliqvod jus in re transfertur, præſumi-
tur emphytevſis. 2.*

*Annon tamen uſucapiendi conditio poſſit transfer-
ri. 3.*

Quid ſi non poſſit apparere de alio contractu. 4.

*An præſumenda fraus ſit, cum res vendita eſt
magno pretio, modico cenſu reſervato. 5.
& 6.*

*Reſervatio dominii poteſt fieri ad tempus, donec
pretium ſolvatur. 7.*

*An ad eum, qvi reſervat dominium, ſpectet et-
iam rei periculum 8 & 9.*

1. NOn videtur vendidiſſe, qvi id agit, ne do-
minium transferat, niſi ob pretium non
ſolutum id fiat. *vid. Ricc. Deciſſ. Collect. 508.
Carpz. part. 1. conſt. 28. def. 21. Richter de privil.*
2. *cred. p. 62.* Unde probant, reſervatione do-
minii ſi aliqvod Jus in re transferatur, & præſta-
tio annua accedat, præſumi Emphytevſin, licet
partes dicant, ſe vendidiſſe ac emiſſe. *Tiraqv. in
tr. de Retractu §. 1. gl. 2. n. 34. & ſ. Franc. de Clap-*
3. *periis Cauſa. 15. q 1.* Sed qvin ſufficit, ſi vendi-
tor uſucapiendi conditionem transferat, dubi-
um eſt, qvomodo hæc lex ſubſiſtat (R. (1.) cum
Alciato in tit. de eo qvod intereſt. n. 38. & ſ. ex-
preſſa nocere, non expreſſa non; vel dici poteſt,
hoc hic actum, ut dominium ſemper maneat pe-
res venditorem, & ſic finis ſubſtantialis defi-
cit. Sic tamen non appareat de alio contra- 4.
ctu, in qvem transfundatur contractus, pa-
ctum illud pro nullo habetur, ſubſiſtente con-
tractu, qvod exemplo donationis omnium bo-
norum cum pacto de non revocando probat. 5.
Afflictus dec. 338. num. 5. Sed ponamus, ali-
qvem vendidiſſe rem magno pretio, & reſer-
vato modico cenſu, an hic fraus præſumenda?
R. ſi in re alicujus omnimode propria fiat, nul-
la præſumenda fraus, & vera erit venditio, qvia
qvi cenſum reſervat, non ſemper Emphyteuti-
cum contractum celebrat, ſed etiam cenſiti-
cum celebrare poteſt. Sed ſi in re emphyteu- 6.
tica fiat talis contractus, qvia res talis vendi ne-
qvit, ſub cenſu alteri dari poteſt, hi præſumi-
tur fraus, qvod ſcil. cenſiticus contractus ſimu-
latus ſit ad defraudandum dominium ſuo lau-
demio, qvod uberius, perſeqvitur *Franc. de
Clapperiis in dec. cap. 15. qv. 2.* Poteſt tamen 7.
reſervatio dominii fieri ad tempus, donec pre-
tium ſolvatur. *Deciſius conſ. 440. in princ.* qvod
apud nos freqventiſſime fit, ſed non ſine peri-
culo, qvod tradant, eum qvi reſervat domini- 8.
um, ſuſtinere etiam periculum rei, inter qvos
eſt *Carpzovius lib 1. Reſp. 108.* Verum illam
ſententiam nulla ratione admittendam eſſe, re-
ctius ſtatuit *Dn. Lauterbach ad tit. de Lege Com-
miſ. th. ult.* cum periculum rei emtæ etiam
ante traditionem pertineat ad emtorem, ubi
etiam illud refutat, qvalis talis reſervatio
dominii faciat contractum conditionalem,
qvod juris analogiæ repugnare dicit *Dn.* 9.
Lauterbachius d. l qvod reſervatio dominii
fieri non poſſit translatio jam dominio, qvod
admitto, ſi venditor id jam reſervare velit
ſua ſponte, qvod amplius non habet, ſed
utriusqve voluntate dominium tamdiu re-
ſtitui poteſt, per modum conſtituti poſſeſſo-
rii temporalis. Sed è contrario magna hujus
reſervationis utilitas præſertim in concurſu
creditorum.

ad *L.* Fin. princ.

SUMMARIA.

A*N venditio valeat, cum prædium obligavi &
dedi fidejuſſorem, hoc pacto, ut ſi intra cer-
tum tempus non luat, prædium emtum ha-
beat fidejuſſor. n. 1.*

*An emtor teneatur, ſi venditor ſe obligavit ad an-
nuas præſtationes, licet adjectum, ut eâ con-
ditione veniet. 2. ſeqq.*

*Ex inſtrumento liqvido contra tertium non agitur
executive. 6.*

*Heres ex parte, licet bona omnia hereditaria
poſſideat, non poteſt in ſolidum conveniri. 7.*

OBligavi meo Creditori prædia, & dedi fi-
dejuſſorem, cum hoc pacto, ſi intra
triennium non liberaverim fidejuſſorem, qvod
tunc

[illegible]unc prædia Creditori obligat ipſi fidejuſſori ſit vendita & empta, quæritur an valeat hæc conditionalis venditio? Videtur quod non, quia [illegible] lex hæc commiſſoria. Sed affirmatur, quia [illegible] commiſſoria inter debitorem & creditorem eſt prohibita, non verò inter debitorem & [illegible]. *Bart. hic. Car. M[illegible] de Uſurar. [illegible] n. 35. Covarr. l. 3. r[illegible] 2. n.* [illegible] & [illegible] rem per [illegible] explicans *Menoch. [illegible] rem. 5. adip. poſſ. n. 40 [illegible] anorm. [illegible] ſigni carte. 1. 6. A. de pign. Neguz. de pign. 4. 4 princ. n.*

2 *Ad § [illegible]* Quando dominus prædii ſe obligavit ad [illegible] as præſtationes, tunc non obligatur emptor, licet expreſsè dictum ſit, ut ea conditione veniret, qua habuit venditor, quia hæ ſunt [illegible] tiones perſonales intuitu fundi promiſſæ [illegible] verò ſervitutes. *B[illegible] 6 n 4. P[illegible] in [illegible] C. de Ser[illegible] [illegible] Do[illegible] lib 9. [illegible] lit, [illegible] K[illegible]k. [illegible] 2. [illegible] 10. [illegible] & [illegible] Surdus vol. 1 [illegible] in fine [illegible] Man n. ſing 47. Hipp.*

3 [illegible] *n. l. 2. col. 72. n* [illegible], cauſa demonſtrationis [illegible] fundum, ex cujus reditibus annua præſtatio ſolvi promittitur; Aliud ſi fundus conſignatus fuiſſet 4 cauſa limitationis & taxationis, quia tunc hypotheca in fundo contrahitur. *l. 120. pr. de Leg. 1.* Et hæc decionis ratio, inſinuatur in *l. 96. pr.* [illegible] *Leg. 1. & L. Paula. 27. in fine de Leg. 3. conſ Frantzk v ſol. [illegible] n. 31. Salgado in Labyr. p 1. c. 10 n 9 & ſeq. & notata infra ad d. l. 96. de leg. 1.* Alii volunt, emptorem non teneri 5 actione empti perſonali, ſed non negari, quod actione hypothecaria teneatur, quia Scævola in ſuis Reſponſis ſolet eſſe brevis & conciſus *Sande l. 3. tit. 2. d. 8.* Colligunt etiam ex in- 6 ſtrumento etiam liquido contra tertium non agi executivè. *Carpz. L. 4 Reſp. 10. Dn. Mev. p. 4. q 84.* Et licet quis heres bona omnia hæ- 7 reditaria poſſideat, non tantum poteſt in ſolidum conveniri actione perſonali, ſi pro parte hæres ſit, quia obligatio perſonalis non ſequitur poſſeſſorem. *Dn. Mevius part. 1. dec. 115. Carpz part. 2 conſt. 38. def. 17. n. 6. conſ. Gomez tom. 2. cap. ult. n. 23. multa ex hoc textu inferens.*

TITULUS II.
De In diem addictione.

ad L. 1. & 2.

SUMMARIA.

AD[illegible]io in diem duplici modo fieri ſolet. n. 1.
A[illegible] dubio conditio reſolutiva præſumatur 3
[illegible] in diem pure contrahitur, ſed ſub conditione reſolvitur. 4
[illegible] inter conditionem reſolutivam & ſuſpenſivam. 5.
Conditio [illegible] fit per addictionem [illegible] itam. 6.
An quando conditio eſt ſuſpenſiva, debeatur [illegible] 6
An [illegible] habeat pactum reſolutivum, ſi ex intervallo adjiciatur. 8.

ADdictio io diem vel fit ea ratione, ut ſub coodutione contrahatur, ſi intra certum tempus melior conditio non adferatur, & ſic contractus eſt conditionalis, vel ita ut conſtet emptio, ſed ſub conditione reſolvatur, & ſic pura eſt venditio, & habet hunc effectum, ut poſſit uſucapere, & fructus lucretur, & periculum ejus ſit, *per §. 1. legis 2. Annibal in repet. L. naturaliter. ff de uſucap. n. 52. vol. 5. Dn. Lauterbach ad tit. de Periculo & Commodo. §. 1. n 4.* Sed poſtea oblata meliori conditione, dominium tranſit ipſo Jure ad Emptorem ſecundum, ſive per verba obliqua, ſive directa formetur hoc pactum, ut per *l. 41. ſupr. de rei vindic. Covarr lib. [illegible] reſol. c. 8. n. 1. Mant. lib. 4. tit. 28. n. 14. Molina diſp 378. n. 9* [illegible] L. Com- 1 miſſoria ſecus. Cum Lex Commiſſoria ſit o- 2 dioſior. *l. 3. C. de pactis inter empt. Covarr. d. l. Tiraq. de Retr. convent. §. 1. gl. 7. n. 17. Pariſius lib. 3 conſ. 92. n. 23. Mantica tit. 29. n. 15. & ſeq. P. Barboſa in L. ſi cum dotem. 23 §. fin. n. 37. ff. ſol. matr. Molina d. 378. n. 9.* ubi verba directa & obliqua recenſet. Sed quid ſi verba dubia? 3 Reſp. in dubio potius conditio reſolutiva præſumitur, & contractus purus, ac translatum dominium. *l. 2. §. 4 pro empt, Dn Lauterb. ad h. tit. 9* Et ſane non eſſe nos debere adeo curioſos circa verba, nam ſufficit voluntatis declaratio, quod eo eventu velint à contractu recedere, ut per *l 41. ff. de Rei Vind.* cotit *Covarr. l. 3. reſol. c 8. n 1. Mantica d. t. 28. n. 14. & Molina d. diſp. 378. n. 9.* Unde Dd. 4 communiter dicere ſolent, addictionem in diem purè contrahi, ſed ſub conditione reſolvi *Mantica l. 4. tit. 28. n. 4. conf. Vasq. lib. 3. contr. c. 41. n. 1. Hill in Don lib 16. c. 18. lit. D.* Hoc autem intereſt inter conditionem reſo- 5 lutivam ſub qua, ut dixi, communiter & in dubio addictio fieri ſolet, & ſuſpenſivam, quod illo caſu emptor poſſit rem pignori dare interim *l. 4. §. 3. h. t.* & vindicare *l. ſupra de*

ad L. Suæ rei. 16.

SUMMARIA.

AN emtio rei ſuæ valeat. n. 1. & 4.
An hodiè valeat emtio, quando ruricolæ bello depauperati, ſuas poſſeſſiones redimunt. 2. & 3.

EMptor rem ſuam emere non poteſt, niſi ſub
1. conditione. *L. 61. h. t.* Sed hodie tamen
cladibus belli factum, ut agricolæ ac ruricolæ
ſua propria prædia emerint. Nam multo ære
2. alieno, qvod æſtimationem bonorum exce-
debat, preſſi, ſua bona à Domino, cui ob
cenſum multorum annorum fuerant obſtricti,
redemerunt, & ita pro novis poſſeſſoribus ha-
3. biti, à reliqvo ære alieno ſe liberarunt. Sed
hi contractus Juri ſint conformes, & annon
hæ poſſeſſiones reliqvis creditoribus maneant
obſtricti, ſi non bonis ſolenniter ceſſerint, &
ſubhaſtatio non fuerit publicè facta, dubitari
poſſet? Res ſua tamen emi poteſt, ſi domini-
um avocari poſſit. *L. 4. C. h. t.* vel poſſeſſio pe-
nes alium ſit, cum qvo contenditur. *l. 34. §. 4. h.
t.* vel ſub conditione contrahatur. *vid. Franzk.
h. t. n. 198. & ſeq.*

ad L. Quod vendidi. 19.

SUMMARIA.

DOminium in re vendita non transfertur, niſi ſatisfactum ſit, aut fides habita de pretio. n. 1.
Quibus caſibus intelligatur fides habita. 2.
An fides habita in dubio præſumatur. 4.

1. EX venditæ rei traditione non transfertur
dominium, niſi ſoluto pretio, aut ſi ſatis-
factum ſit, aut fides de pretio habita, nam ali-
as Dominus vindicare poteſt in concurſu credi-
torum, ante omnes creditores emptoris. *l. 5. §.
18. de Tribut. act. Gail. l. 2. obſ. 15. num. 4. Carpz.
p. 2. c. 28. def. 17. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 4.*
2. Fides vero habita præſumitur, qvando ſine ulla
reſervatione dominii vel alia res tradita, vel
qvando accipienti qvod ſoli Domino competit
conceſſum, & maximè, ubi qvis cautionem de
pretio accepit, hypotheca venditori in re ven-
3. dita conſtituta. Et hoc caſu venditor vindica-
re rem non poteſt. *Dn. Mev. p. 4. dec. 280. vid.
l. ſupra ſi qvaſi recepturus 3. ff. de Pignor. Action.* &
conjunge *Menoch. lib. 3. præſumt. 79. & Auguſt.
Barboſ. in Collect. ad L. 12. C. h. t.* Fidem tamen
4. in dubio habitam eſſe volunt Dd. *Menoch. d. l. &*
plures allegans *Tiraqvell. de Retract. convent. ad
finem tit. num 78.* qvod impugnat *Franzk. ad tit.
de Act. emti num. 8. & Fabianus de Monte de
Vend. quæſt. 5. num 37. Gail. l. 2. obſ. 15. num. 6.
Chriſtinæus vol. 3. dec. 75. num. 4. & Lauterbach.
d. th. 4.* Dixerim id ex circumſtantiis ſimul,
v. gr. in nundinis ſi qvis vendat, non videtur
habuiſſe fidem de pretio, item qvi vendit perſo-
ignotæ vel ſtatim receſſuræ *Fabianus de Monte
d. l. n. 40.*

ad L. Labeo. 21.

SUMMARIA.

CUr obſcuritas pacti venditori noceat. n. 1.
Obſcuritas h. l. eſt ambigvitas. 2.

OBſcuritas pacti nocet potius venditori, 1.
qvam emptori, qvia ille legem contra-
ctui apertius dicere potuit, hic & *l. 33. h. t.
vid. L. Veteribus. 39 ſupra de Pactis.* Sed *d. l.
Veteribus* loqvitur de ambigvitate. Obſcu- 2.
rum eſt, qvod nullum ſenſum aptum habere
poteſt. *Franciſc. Caldas de Empt. cap. 34. in fine,*
ſed intelligo hic ambiguitatem, ubi obſcurus
non eſt ſenſus verborum, ſed ubi ſenſus & am-
biguus, ut vel in favorem venditoris, vel emp-
toris poſſit trahi.

ad L. In modicis. 24.

SUMMARIA.

QUando locus religioſus vendi poſſit? n 1.
Quando fundus dotalis? 2.

EX hac lege colligitur, qvod licet locus re- 1.
ligioſus per ſe vendi non poſſit ſpecialiter,
cum univerſitate tamen & cum fundo ipſo,
niſi excipiatur, vendi poſſit, hic licet mari-
tus fundum totalem non poſſit alienare, pot-
eſt tamen per univerſitatem ſcil. inſtituendo
hæredem *L. 1 ff. de Fundo dot.* Alia exempla
*vide apud Cujac. ad lib. 4 Reſp. Modeſt. vol. 1. pag.
1740.*

ad L. Si ita diſtrahatur. 25.

SUMMARIA.

CUjus ſit electio, ſi venditor dicat: vendo hanc aut illam rem. n. 1.
Quid ſi emtor dicat, mihi emta ſit hæc aut illa res. 2.

SI dicam, vendo tibi hanc rem vel illam 20. 1.
thal. cujus eſt electio? Reſp. Venditoris,
qvia in alternativis regulariter eſt electio debi-
toris ſeu promiſſoris. Sed qvid ſi emtor di-
cat, mihi emta ſit aut hæc aut illa res, idem eſ- 2.
ſe dicendum, electionem venditori compete-
re. *Card. Mantica de tac. & amb. convent. l. 4. t.
27. num. 31.*

ad L. Si ſciens. 26.

SUMMARIA.

QUatenus prodigus vendere poſſit. n. 1.
Quid ſi cum juramento vendat. 2.
Cur hæres deliberans non poſſit vendere. 3.
Rei alienari prohibitæ venditio nulla eſt. 4. & 5.
Quibus modis prohibeatur alienatio. 6.

QUidam vendere non poſſunt, ob prohi- 1.
bitionem Legis, ut cui ob prodigalita-
tem adminiſtratio interdicta, nam ſtante in-
terdi-

terdictionem alienaverit, venditio valida, niſi
perſonæ turpiter conſumpturæ ſciens vendide-
rit. *L. ſi qvis cum ſciret. pro emtore. l. 12. §. 11. ſu-*
2. *pra de Mand. Cujac. tom. 2. in hac lege.* Et il-
lud ampliatur, licet cum juramento vendat,
qvia Juramentum prohibiti vendere nihil ope-
ratur. *L. cum qvis decedens. §. Titia. de Leg. 3.*
Mozius. de Contract. tit. de Emt. & in ſpecie de
3. *perſonis. num. 11.* Deinde prohibetur etiam hæ-
res adhuc deliberans, an adire velit, qvia non
eſt hæres. *Moz. d. t. num. 33.* Ex hac lege eti-
4. am probant Dd. communiter, alienationem
rei à judice alienari prohibitæ eſſe nullam, &
impediri translationem dominii. *Colerus de*
proceſ. execut. p. 2. c. 3. num. 463. & hunc refe-
rens *Carpz. p. 1. cap. 20. def. 41. num. & Joh. à*
Sande in tr. de prohibita rerum alienatione, p. 2.
cap. 3. num. 5. Sed fateor, difficulter ex hoc
5. textu id probari; melior videtur textus *in l. 9. ff.*
de manumiſſ. qvem *Sande* etiam primario alle-
gat, ubi ſervi manumitti, prohibiti à judice a-
lienari, manumiſſio nulla eſt. Breviter alie-
6. natio prohibetur à Lege mortua, vel viva, vel
Teſtatore, & his caſibus nulla obligatio; aut
per conventionem, & non eſt nulla; niſi con-
trahens Jus vindicandi ſibi reſervet. *l. 3. C. de*
Minorum reſt. §. fin. L. qvibus alienare licet l. 114.
§. 14. de Leg. l. 3. de Condict. ob cauſam. l. fin. C. de
pact. inter empt. Ita pronunciatum, Areſtum non
impedire alienationem, ſed prohibitionem Ju-
dicis, Menſe Aug. anno. 1659.

ad L. Rem alienam. 28.

SUMMARIA.

AN & qvatenus res aliena vendi qveat. n. 1.
An rei ex ſucceſſione ſperata alienatio vale-
leat. 2.

QUia venditor non tenetur rem facere em-
1. ptoris, ut qvi ſtipulanti promiſit. *l. 25. §. 1.*
h. t. & l. 11. §. 2. ff. de Act. Empt. ideò res aliena
vendi poteſt, ita ut in Emptorem transferatur
uſucapiendi facultas, re vero nondum uſucap-
ta non præjudicatur Domino, qvia rem etiam
non refuſo pretio recuperare poſſit de qvo vide
Afflict. dec. 369. num. 3. Franc. Caldas de Empt. c.
11. num. 1. Moz. Rubr. de rebus qvæ emi poſſ. num.
10. Petr. Greg. l. 25. cap 10. num. 2. Tiraq. de Re-
tract. Conſang. §. 1. gl. 2. n. 19. Rebuffus in repet.
l. un. C. de ſentent. qvæ pro eo qvod intereſt. num.
426, tom. 8. Sane ſi qvis res alienas vendat,
2. qvarum dominium ſperat ex ſucceſſione, ob
ſpem improbam non valet talis venditio. *Cag-*
nolus ad l. fin. n. 104. de pactis. ſed qvi ſi venditor
vel etiam emptor ſciat rem eſſe alienam? *l. 30. §.*
fin. ff. de Act. Empt. & per hanc l. Dn. Lauterbach
in h. t. §. 1. num. 8.

ad L. Qui tabernas. 32.

SUMMARIA.

VEnditio rei, in qvâ qvis tantum jus habet,
qvatenus valeat. n. 1.
Exemplum, de venditâ in tabernâ in loco publi-
co. 2.
Exemp. de vendito ſubſellio in Templo. 3.

QUi rem aliqvam vendit, in qva partem ha- 1.
bet vel jus tantum, non ipſam rem ſed
jus in re qvod habet, vendere videtur; qvod
communiter Dd. limitant, ſi emtor hoc ſci-
vit. Nam ſi ſcivit, non decipitur, ſi neſcivit,
præſumitur ipſum totum fundum emiſſe. *Go-*
mez. tom. 2. reſol. tit. 2. num. 12. Et plures al-
legat *Surdus cap. 1. conſil. 13. num. 29.* Sed vi-
detur hic eſſe præſumtio ex loco. Nam qvia 2.
taberna in loco publico ſita; debuit ſciri em-
ptor, ipſam tabernam vendi non poſſe. Atqve
ſic in caſu hujus legis non videtur diſtingven-
dum, inter ſcientem & ignorantem empto-
rem. Aliud exemplum, ſi qvis ſubſellium 3.
templi vendidiſſet, & emtor opinatus eſſet; ſe
emiſſe ipſam proprietatem ſubſellii, ſe ipſum
decepiſſet cum tantum jus ſuum vendere po-
tuerit venditor, forte hoc ſtatuto permittente.
Ergo hoc ſcire debuit.

ad L. Si in emptione. 34. pr.

SUMMARIA.

CUm in inſtrumento dicitur, Stichum fundo
acceſſurum, & ſint duo Stichi, venditoris
an emtoris interpretatio ſit. n. 1.
Qvæ haberi poſſunt & poſſideri, poſſunt etiam ven-
di. 2.
An liber homo, ſi ſervus fuerit. 3.
An qvis ſubſtitui poſſit Parocho, in caſum mor-
tis. 4.
An valeant ſponſalia in mortem mariti contra-
cta. 5.
An rei furtivæ & non vendibilis alienatio vale-
at. 6.
Quid ſi venditor & emtor vitium neſciverint. 7.
Quid ſi ſolus emtor vitium ſciat. 8.
Quid ſi ſolus venditor. 9.
Quid ſi qvis emat rem furtivam cum proteſtatio-
ne nomine ejus cujus eſt. 10.
Venditio vini ad guſtationem & menſurationem
ratione periculi eſt conditionalis. 11.
An poſt deguſtationem & menſurationem impro-
bare liceat. 12. & 13.
An adminiſtrator rei alienæ, emere poſſit res, qvas
adminiſtrat. 14. 15. & 16.

DIctum eſt, in venditionis inſtrumento, 1.
Stichum fundo acceſſurum, ſed cum ſint
duo Stichi, & de alio intellexit venditor, de
alio Emtor, qværitur, an de eo id intelli-
gendum, qvem emtor intellexit? Videtur
qvod ſic, qvia contra venditorem debet fie-
ri interpretatio, *L. veteribus. de pactis & l. 33.*
h. t. præcedente, ubi dicitur, ſi conventum ut

pract. crim. q. 20. n. 4. & ſeqq. nec cuivis venditio veneni concedenda, ſed tantum pharmacopæo ipſi, & venena in pharmacopoliis loco occluſo habenda, de qvo *Marqvardus de jure Mercat. l. 2 c 1. num. 76. & ſeqq.*

5. *Ad §. In his. 6.* Rei venditæ periculum ſtatim pertinet ad emptorem, ſi perfecta venditio, qvod non eſt, ſi ſub certa qvantitate res vendita, & menſurata nondum eſt, ſi ſcilic. qvaotitas non demonſtratioois cauſa, oeqve modi deoorandi, ad qvem ſe adſtrinxit venditor, ſed reſtringendæ rei venditæ cauſa addita ſit, ubi contractus perfectus ratione ſui, ſed imperfectus ratione periculi; ſeu contractus ſatis eſt perfectus ratioue pretii, ſi augeatur vel deminuatur, licet non ſit perfectus ratione periculi, qvod in emptorem nondum iraoslatum eſt. *Afflictus dec. 270. n. 5. Molina diſp. 767. n. 3. Pinell. ad l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 3. c. 2. n. 10. Covarr. pract. qu. 3. n. 7. Alex. vol. 6. conſ. 33. n. 5. & conſ. 176 per totum. Cothmann. vol. 1. conſ. 4. n. 11. & ſeq. Cephal. l. 5. conſ. 643.*

6. Exemplo id declarabo. Vendo vini Rhenani 10. amphoras, vel 20. perticas ex illo agro, venditio eſt conditionalis, & periculum eſt venditoris. Sed ſi vendam integrum dolium vini, ita ut pro ſingulis amphoris promittas 15. thal. hæc conditio eſt pura, qvemadmodum alia promiſſio facta ſub conditione deſumpta ex præterito. Et qvantitas hic additur modi gratia. *Cophalus lib. 1. conſ. 36. n. 22.*

ad L. Si qvis fundum. 37.

SUMMARIA.

AN oaleat venditio fundi eo pretio facta, qood à teſtatore præſtitum, cui tamen donatus eſt n. 1.

An emtio oaleat, qvod res locata emta eſſe debeat eo pretio, qvod offert alius empturus, 2.

1. FUndus venditus eo pretio, qvod à teſtatore præſtitum, ſed fundus reperitur donatus, an valet veoditio? Negatur, qvia deficit pretium & conditio, ſub qva contractum, deficit.

2. Qvid ſi verò tale pactum adjectum locationi, qvod res locata conductori eo pretio ſit vendenda, qvod alter empturus offert, & ſtatim vendita res eſſe debeat conductoris, qværitur, an, ſi alicui vendat locator & conductor, idem pretium offerat, ſtatim deſinat locatio, & incipiat Emptio? qvod affirm, *Dn. Mevius p. 4. dec. 91.*

ad L. Si qvis donationis 38.

SUMMARIA.

VEnditio pretio minori ſcienter facta pro donatione habetur 1.

Idem de exceſſu pretii. 2.

Remiſſio partis pretii excedens 500. ſol. inſinuanda eſt. 3.

VEnditio facta ſcienter minori pretio habetur pro donatione. *Tiraq. ad L. ſi unqvam. Verb. Donationem largitus. n. 3. Covarr. lib. 2. reſc. c. 4. n. 7.* 1. Idem in exceſſu pretii, ideoqve inter qvas perſonas Donatio prohibita, idem de tali venditione dicendum *Covarr. d. l. n. 10.* 2. Et ideo remiſſio partis pretii, qvæ excedit 500. ſolidos, reqviret inſinuationem. 3. *Pinell. ad l. 2. C. de Reſc. vend. p. 1. cap. 2. n. 24.* Et haberet etiam locum Lex *Si unqvam. C. de Revoc. donat. Pinell. d. l. n. 25. & 27.*

ad L. Qvi fundum. 40. §. 2.

SUMMARIUM.

CUjusnam lucrum vel damnum ſit, cum res venditur ſub qvantitate certa, qva poſteà major vel minor reperitur.

QVando res fungibilis venditur ſub certa qvantitate, v. gr. pratum 18. jugerum, & poſtea plus vel minus reperitur, ad qvem lucrum vel damnum pertinet? Reſp. diſtingvendum eſſe, utrom qvantitas taxationis gratia, an verò demonſtrationis gratia exprimatur. Si illud, qvod ex verbis colligitur, tum exceſſus ad venditorem pertinet, & pretium pro ſingulis jugeribus ſtatutum augendum eſt, ſin hoc, lucrum vel damnum eſt emptoris, per *hunc. §. Covarr. pr. q. 3. Gomez. tit. 2. reſol. c. 2. n. 16. Pinell. ad l. 2. C. de Reſcind. vend. p. 3. cap. 2. Molina d. 366. Dn. Carpz. l. 5. Reſp. 25. n. 3. Mantica l. 4. de convent. tit. 17. Dn. Struv. d. l. th. 12. Wiſſenbach. d. d. 34. th. 6. & meam diſſert de emptione rerum in qvantitate conſiſtentium. infra ſubjectam.*

ad L. Cum ab eo. 41. princ.

SUMMARIA.

QVid differat venditio ſub modo & conditione. n. 1. & 3.

Exempel. Vendo fundum ut liberes, vendo, ſi liberas. 2.

ALiud eſt ſub modo contrahere, aliud ſub conditione. Modus non impedit adqviſitionem, ſed conditio impedit ab initio. 1. *Menoch. conſ. 903. n. 40.* Modus poſt actum perfectum poteſt, conditio debet impleri antequam actus perficiatur. *Menoch. conſ. 922. n. 25. conf. Carpz. p. 3. conſt. 3. def. 26. n. 3. Molina de J. & J. d. 337. n. 10.* Vendo fundum, ut eum liberes, eſt venditio ſub modo, & ſtatim 2. agi poteſt; ſed ſi vendam fundum, ſi liberes, eſt conditionalis venditio, ex qva agi non poteſt, conditione nondum impleta. Nec defectus modi tollit contractum, niſi ad formam contractus, vel ad cauſam finalem pertineat. 3. *Dn. Mev. p. 3. dec. 355. Cujac. ad hunc textum & tom. 2. p. 498.* Nam tunc modo non

obſervato, diſpoſitio ex poſt facto reſolvitur & annullatur. *Menoch. conſ. 134. n. 32.* ſi ſcilicet alter de modo implendo fuerit interpellatus. *Menoch. conſ. 381. n. 43. & ſ.*

Ad *L.* Ea. qvæ commendandi. 43.

SUMMARIA.

AN Venditor, qvi in ſpecie qvid dixit rei commendandæ cauſa, teneatur. n. 1.
Qvid ſi non ſtatim veritas apparere poſſit. 2.
Qvid ſi ſit commendatio generalis. 3.

SI venditor in ſpecie qvid dixit rei commen-
1. dandæ cauſa, tenetur id venditor præſtare ſi in oculos non incurrat, ſecus ſi contrarium apparere poteſt, qvia emptor ſe ipſum decepit. *Dn. Mev. p. 4. dec. 49. n. 2.* Sed ſi non ſtatim
2. poſſit apparere veritas commendationis, præſtanda eſt commendatio, qvia ideo pluris vendidit. *Don. lib. 13. c. 3. lit. C. Barboſ. lib. 3. ax. c. 30.* Commendationem autem generalem, ſervum eſſe frugi, non tenetur præſtare vendi-
3. tor. *l. 19. pr. ff. Ædilit. Edict. v. not. ad l. 12. §. 12. ff. Mandati.*

ad *L.* Labeo. 45.

SUMMARIUM

QVomodo conſulatur emtori, qvi in qvalitate legali erravit

SI emptor in materia aut qvalitate legali; v. gr. ſervili conditione, & ſimili, erraverit, tunc habet regreſſum contra venditorem, ſed diverſimodè; contra ignorantem enim habet actionem ex empto ipſius rei nomine, ut tantum de pretio detrahatur; ſed contra ſcientem etiam ad intereſſe, qvanti intereſt ſe deceptum non eſſe. *Struv. h. t. th. 11. Zaſ. n. 6.*

ad *L.* Non licet. 46. & *L.* 62.

SUMMARIA

CUr Præſides provinciarum prohibeantur emere mobilia vel immobilia. n. 1.
Qvanam pœna Præſidis hoc caſu. 2.
Qvid ſi emat bona paterna. 3.
An hæc prohibitio hodiè uſitata. 5.

PRæſidibus Provinciarum & officialibus non
1. licet emere immobilia vel mobilia, niſi qvæ ad vitæ ſuſtentationem pertinent, ne vilius vendere metu imperii cogantur ſubditi, & ne deſerta juriſdictione aliena agant præſides, ſed urbanis Magiſtratibus permittente Principe hoc eſt conceſſum, *hic & l. un. C. de Contr. Judic. Molina diſp. 343. & 488. Cavall. q. 445. Caldas de Empt. c. 8. n. 47* pœna præſidis eſt, ut amittat
2. rem & pretium, *per l. 11. C. de his qvæ vi metuve cauſa.* & ſi ceſſet repetere venditor, agit fiſcus, *per l. 46. §. 2. de Jure fiſci.* ſed habetur exceptio *in l. Qvi officii. 62.* niſi paterna prædia
3. emat. Unde colligunt, prohibitam certis perſonis emptionem, ad conjunctos vel li- 4.
beros non pertinere, & prohibitum emere non prohiberi emere bona paterna. *Tiraq. de retr. Conſangv. in præfat. n. 95. & §. 1. Gloſſ. 9. n. 164. Fab. de Monte. qv. 31. princ. p. 1.* Sed prohibi- 5.
tio illa ab uſu receſſit, habebit tamen hodiè effectum, ut ipſe judex, cujus autoritate bona ſubhaſtantur, itemqve Judicii Secretarius à licitatione arceantur, ne in ſuam rem authores fiant. *Ant. Matth. in tr. de Auctionibus l. 1. c. 10. n. 3. qvem laudat Wiſſenbach. d. l. th. 7.*

ad *L.* Labeo. 50.

SUMMARIA

EMtori à conditione non licet recedere, ſi per eum ſtet, qvo minus impleatur. n. 1. & 2.
Hoc caſu, qvatenus concurrat actio emti cum actione præſcriptis verbis. 3. & 4.

SI res ſub conditione vendita, & per empto- 1.
rem ſtet, qvo minus impleatur conditio, ea habetur pro impleta, nec emptori recedere licet ab iſta emptione, licet conditionali. *Sichar. ad l. Contractus C. de fid. inſtrum, num. 5. Mantica l. 4. tit. 26. n. 25. Surdus vol. 1. conſ. 52. n. 61. Struvius d. Ex. 23. th. 24.* Unde regula, Condi- 2.
tio habetur pro impleta, qvantum ad illum contrahentem, per qvem ſtat. *Hier. Verius in rep. Rubr. de V. O n. 292. Gozadinus in repet. l. 2. C. de pactis. inter empt. n. 37.* Et ſic hic
concurrit actio empti cum actione præſcriptis 3.
verbis, ut & in caſu *l. 2. C. de pactis inter empt. ubi vind. notata,* ſcilicet qvia olim dubitabatur, an eſſet actio empti & venditi *vid. Cajac. ad hanc l. tom. 2. conſ. Fabianus Garcias in repet. l. Juriſgentium. ff. de pactis n. 15. vol. 1.* Qvate- 4.
nus conditio habetur pro impleta, eatenus datur actio empti venditi, qvatenus autem conditio non impleta rei veritate, datur actio præſcriptis verbis. *Berengarius Fernandus in repet. l. pacta conventa ff. h. t. n. 50. vol. 2.* Et ſermo hic eſt non de promiſſione de vendendo, ſed de ipſa venditione conditionali. *Ludov. Gozadinus in repet. l. 2. C. de pactis inter empt. n. 37. vol. 7. conſ. Oddus conſ. 73. n. 11. Angelus in §. actionum. n. 71. Inſt. de Act.*

ad *L.* Senatus. 52.

SUMMARIA.

AN poſſint ædes vendi ad demoliendum. n. 1.
An talis venditio per juramentum confirmari poſſit. 2.
An h. L. ſit Hodiè abolita. 3.
An qvis ex domo hortum facere poſſit in civitate. 4.

NOn debent ædes vendi ad demoliendum, 1.
nec marmora adfixa removeri, ne urbs ruinis deformetur, nam emptio irrita, pretium repetitur, & duplum ærario infertur. *Weſ. in π. ff. h. t. n. 7. Pac. cent. 6. qv. 6. Don.*

&

2. *& Hill. lib. 19. c. 11. lit. F.* Et qvia cauſa utilitas eſt publica, ideo nec per juramentum talem venditionem confirmari poſſe, traduot, à qvibus tamen recedit *Covar.* dicens, multas & inter eas hanc legem etiam deſvetudine eſſe abrogatam.
3. *ad l. qvamvis. p. 2. §. 11. n. 8. de R. J. lib. 6.* Sed noſtris moribus noo puto eſſe abolitam legem, qvin imò juramentum à venditore præſtitum Magiſtratui noo præjudicaret. Nec procederet emptio, ſi qvis ex domo vellet hor-
4. tum facere, vel vineam in civitate, vel circum &c. Id circo leges ooo ſuot abolitæ, qvod rarior caſus cootingat.

ad L. Res bona fide. 54.

SUMMARIUM.

AN minima læſio faciat emtionem b. f. factam nullam.

1. RES bona fide vendita propter mioimam læſionem inempta fieri non debet. Dices forte, hanc legem de læſione in pretio loqvi, & ex *l. 2. C. de Reſcind. vend.* explicandam. Sed negat hoc *Pinellus ad d. l. 2. part. 1. n. 2.* Sed intelligit hunc textum de caſu, ubi imminutio reperitur in re vendita, qvæ ſi minima ſit, propterea non reſcinditur contractus, ſed datur tantum actio, qvanti miooris. *L. qvotiens. 6. ff. de Ædil. Edicto.*

ad L. Nuda. 55.

SUMMARIA.

SImulatio nuda an effectum habeat. n. 1.
Non nuda qvid operetur. 2.
An ſimulatio, qva fit probibente lege, allegari poſſit ab eo, qvi ſimulatè contraxit. 3.
Qvot modis contrabatur ſimulatio non nuda. 4.

SImulatio alia nuda eſt, alia non nuda: illa
1. eſt, qvando nihil agatur inter partes, ſed omnia in ſpeciem tractantur, & talis contractus nullum habet effectum, nec ex eo transfertur dominium. *Trentacinq. lib. 1. tit. de ſimul. reſol. nn. n. 3. Tuſcb. concl. 265. lit. S.* Non nuda ſimu-
2. latio eſt, qvando aliqvid revera agitur, ſed aliud, qvam ſimulatur, & tunc ſi aliud ſit actum per qvod poſſeſſio transfertur, *arg. l. 1. §. 4. de acqvir. poſſeſſ. Berous conſ. 169. n. 24. vol. 1.* Si-
3. mulatio noo ouda ſit vel in fraudem legis, & tunc nihil agitur in effectu, lege prohibente. Et hæc oullitas ab eo ipſo, qvi ſimulate contraxit, allegari poteſt, qvia noo tam turpitudinem ſuam, qvam oullitatem contractus allegat. *Card. Mantica de tac. & amb. convent. l. 13. tit. 37. n. 10. Jacobus Schultes ad Modeſt. Piſt. p. 4. q. 140. limit. 9. n. 85.* Simulatio autem non nuda fit,
4. vel de perſona in perſonam, vel de contractu uno ad alium, vel de cauſa ad cauſam, vel de re ad rem, vel de tempore ad tempus, vel de qvalitate ad qvalitatem. De probatione contractus ſimulati, vid. *Maſcard. de probat. concl. 437. & multis seqq. & Mantica d. l. Menocb. l. 3. præſumpt. 122. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 28.*

ad L. Domum. 57.

SUMMARIUM.

AN, ſi domus utroqve ignorante combuſta vendita ſit, pretium ſolvendum. n. 1.
Qvid ſi venditor ſciverit. 2.
Qvid ſi emtor ſciverit. 3.
Qvid ſi uterqve. 4.
An ceſſio valida in nomine jam alii ceſſato. 6.

SI domus qvæ vendita utroqve igoorante 1.
combuſta, non tenet venditio, niſi pro majori parte adhuc conſiſtat, ubi tamen arbitrio boni viri pretium diminuendum. *Menocb. l. 1. A. Q. 68. n. 35.* Et hoc qvidem, ut dixi, ſi uterqve 2.
rem periiſſe ignorat, ſi autem venditor ſcit exuſtam, ſi qvaliscuoqve pars ſubſiſtat, tenet venditio, & venditor tenetur ad iotereſſe; Si emptor 3.
ſolus ſcivit, non tantum valida emptio, ſed & tenetur ad ſolidum pretium emptor; Si uter- 4.
qve ſciat, dolus cum dolo compeoſatur, & nulla eſt venditio *Molina d. 340. n. 17. Dn. Struv. h. t. th. 10. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 1. n. 6. Franzkius h. t. n. 108.* Infert etiam ex hac *L. Franzk. ad tit. de Act. empt. n. 319.* ſi uterqve ſciat rem 5.
eſſe alieoam, oullam eſſe venditionem. *conf. Cujac. ad l. 58. h. t. tom. 2. p. 205.* Sic ſi qvis oo- 6.
meo ceſſatum cedat oihil agit, nam nihil operatur ceſſio, ſi oihil reperitur ceſſibile. *Klock. vol. 3. conſ. 108. n. 58. Surdus conſ. 541. n. 5.* licet conveotum, ut ceſſionarius non habeat regreſſum, ut pronunciatum menſe Majo anno 1658.

ad L. Arboribus. 58.

SUMMARIA.

AN venditio valida, ſi fundus ſit emtus, in qvo venti vi omnes arbores ſunt dejecta, qvod emtor ignoravit. n. 1.
Qvando error in materia venditionem irritam reddat. 2.

SI fundom emi, in qvo neſciebam vi venti
omoes arbores dejectas fuiſſe, qværitur, an 1.
venditio valeat? videtur qvod ſic, qvia fundus ſine arboribus etiam fuodus manet, ergo oon eſt eadem ratio, qvæ in domo vendita militat, Sed negatur, ſi contemplatione arborum emi, qvod ex circumſtantiis dijudicandum. *conf. Albertus Brunus in tract. de deminut. & deter. n. 76. & ſeq. qui tract. habetur in vol. 17. tract.* Ex eo colliguot, licet error in materia ex parte 2.
vel qvalitate intrinſeca, venditionem non reddat irritam, ſi tamen contemplatione ejus, qvod pro ſolido aureo vaſe habuerim, emerim, emptio in totum nulla. *Maranta in ſpeculo p. 4. tit. 11, n. 43.* qvid enim, ſi ideo emerē, ut priocipi

 offer-

offerrem, cui minus acceptum donum, ſi argentum auro, vel æs argento mixtum?

ad L. Cum venderes. 59.

SUMMARIA.

AN in venditione fundi debeat præſtari libertas & integritas. n. 1.

Qvid ſi fundus ſit venditus, ut optimus maximus. 2. & 4.

An venditor teneatur qvanti minoris, ſi ſervitus non in oculos incurrat 3.

1. IN venditione fundi non debet præſtari liber-
tas vel integritas, ſed qvalis eſt; niſi in ſpecie
2. venditus ſit, ut optimus maximus eſt, nam tunc
præſtari debet etiam libertas & integritas. *l.
pen. ff. de Evict. l. 126. & l. 169. de V. S. Cujac.
hic. Gomez. tomo. 2. reſol. c. 2. n. 45. Buſius hic*
etiam ſi venditor ignoraverit, rem venditam alteri
ſervire, cum non debeat liberum aſſerere,
qvod ignoravit. *A. Barb. ad l. 9. C. h. t. n. 6. Dn.
Lauterbach. ad h. t. §. 1. th. 10.* Sed ſi ſimpliciter
vendidit, de evictione non tenetur. *l. pen. de*
3. *Evict. Caballinus de evict. §. 5. n. 70.* Si autem
ſervitus non incurrat in oculos, & emptor ignoraverit,
nec monitus à venditore, ſic tenetur
qvanti minoris. *l. 61. de Ædil Edict. l. 15. §.
fin. de Evict, Lauterbach. d. l. Videantur Lexica
juridica in voce optimus maximus, ubi plura.*
Noſtro idiomate venditur fundus frey von al-
4. len oneribus. Unde cum canales ſubterraneos
emptor diceret vitioſos, & à venditore repeteret
ſumptus, hic abſolutus menſe Febr. anno
1652.

ad L. Qvi officii. 62. §. fin.

SUMMARIA.

AN venditor, qvi prædium cum inſtrumentis, qvorum nonnulla doloſè corrupit, per averſionem vendidit, ad eorum præſtationem teneatur. n. 1.

Qvi omnibus exceptionibus renunciavit, non iis, qvæ adverſarii facto oriuntur, renunciaſſe videtur. 2.

Qvando emtor in ſe ſuſcepit periculum, illud etiam qvod culpa venditoris oritur, ſuſcepiſſe videtur. 3.

1. PRædium cum inſtrumentis venditum per
averſionem, qvædam inſtrumenta venditor
doloſè corruperat, an tenetur ad eorum præſtationem?
Vid. qvod non, qvia per averſionem
venditio facta, & ſic omne periculum in
emptorem translatum. Sed affirm. qvia ſemper
2. exceptum factum ipſius venditoris. Colligunt
hic Dd. licet omnibus exceptionibus qvis renunciaverit,
non tamen iis, qvæ ex facto ipſius
Adverſarii oriuntur. *Hip. de Marſil. ſing. 96. Decig
conſ. 20. n. 1. Cam. Borell. tit. 48. n. 33 tom. 1.* Colligunt
etiam ex hoc textu Dd. qvos refert *Alexan-*
3. *der l. 6. conſ. 34. n. 6.* qvando aliqvis in ſe ſuſcipit
periculum, cujus aliàs eſt periculum ex natura
contractus, ut eſt emptor, tunc etiam illud
periculum ad eum pertinet, qvod culpa
venditoris contigit, modo dolus abſit, ut pactum
aliqvid operetur. Secus autem ſi doloſum
factum ſit, de qvo antea dicta intelligenda.

ad *L.* Fundus 64.

SUMMARIA.

QVando qvis ſibi & tertio emit, cui acqviratur res. n. 1.

An in contractibus ſit locus juri accreſcendi. 2. & 3.

An h. L. hodiè abrogata. 4.

QVando qvis ſibi & tertio emit, contra- 1.
ctus in perſona ementis conſiſtit in ſolidum,
adjectio extranei inutilis. *conf. tit. tit.
C. ſi qvis alteri vel ſibi ſub alterius nomine, vel
aliena pecunia qvid emerit. & ibi not.* Idem 2.
colligunt ex *hâc L.* in contractibus locum eſſe
juri accreſcendi, qvando promiſſoris hoc intereſt.
*Tiraqv. de retr. conſang. §. 23. gl. 2. n. 5. &
gl. 2. n 18. Fabian. de Monte qvæſt. 3. pr. qvæſt. 12.*
qvia veroſimiliter non erat partem empturus,
& in communionem cum venditore ſe præcipitaturus.
Sed rectè dicitur, cauſam deciden- 3.
di hic non eſſe jus accreſcendi, ſed inutilem adjectionem
extranei. *Hill. l. 7. c. 12.* Cum enim
tertius fruſtrà adjiciatur, & intentio contrahentium
talis præſumenda ſit, qvalis de Jure
eſſe poteſt, ideoq; tota emptio in perſona ementis
cœpiſſe dicitur. *conf. Vasq. de Succeſſ.
creat. §. 10. n. 119.* Sed hanc legem inter abrogatas
cenſet *Grænwegen*, qvod tamen non per- 4.
ſvadet.

ad L. Convenit. 65.

SUMMARIUM.

QVatenus ſi qvid in materia elaborandum eſt, locatio vel venditio ſit.

QVoties in materia aliqvid elaborandum eſt, & ea manet in eodem ſtatu & proprietate, eſt locatio, qvoties verò materia alienatur, venditio eſt; qvam legem notabilem vocat *Br. & Bl. Confr. Lauterbach. ad h. t. th. 19.*

ad L. In vendendo. 66. pr.

SUMAMRIA.

NE fundus evincatur, hoc intelligitur, qvamvis nihil dicatur. n. 1.

Qvid ſi emptor ſciat rem eſſe alienam. 2.

In vendito fundo veniunt etiam paſcua. 3.

Venditor debet certiorare emptorem de ſervitute. 4.

IN venditione qvædam intelliguntur, licet 1.
non dicantur, ſcilicet ne proprietas aut uſusfructus
evincatur; ſervitus autem ſi imponenda
eſt, id nominatim fieri debet; pri-

oria

oris ratio eſt,qvia finis eſt emptionis , ut habere
liceat,qvod non licet , evicta proprietate vel
2. uſufructu. Excipitur,ſi emptor ſciat eſſe alie-
nam,aut res ſit ex hæreditate vendita. *Cujac.
t.2.ad h.t.* Sic vendito fundo , videntur eti-
3. am paſcua vendita,ad eum fundum deſtinata,
Cæpolla de Serv. Ruſt. c.9.n.7. Ideoqve ſi ven-
ditor ſciat ſervitutem,& emptor neſciat , debet
4. utiqve emptor certiorari , ne ſervitutem non
utendo amittat. *Decius ad L. cui Jurisdictio. 2.n.
33. de Jurisdict. Lauterbach ad tit. Act. Empti §.
1.th.16.* Et ſi affirmaverit certam ſervitutem
competere , eam præſtare debet, *per hunc §.
Gomez. t. 2. reſol. t. 2. n 45. Lauterbach d. l.*

ad *L.* Alienatio. 67.

S U M M A R I A.

Res alienata tranſit cum ſua cauſa. n. 1.
Prædium in æſtimo deſcriptum non fit liberum,ſi in clericum vel nobilem transferatur. 2.
An poſſeſſor de præterito conveniri poſſit de oneribus. 3.
Omne nomen cedendum cedi debet cum compenſabilitate,qvæ jam adhæret actioni. 4.
An uſuræ poſſint cedi ne capitale uſuriferum 5.

1. ALienata res tranſit cum ſua cauſa , ita ut eo-
dem modo ſit penes emptorem ; qvo fuit
penes venditorem,niſi aliud convenerit ; nam
per conſtitutum,conventionem intelligo ,cum
2. *Hillig. ad Donell. l. 4. c.15. lit. B.* Unde colligi-
tur,rem in Æſtimo deſcriptam & taxatam,non
fieri liberam à collectis,ſi in Nobilem & Cleri-
cum transferatur ,ſemel alienata per mutatio-
nem dominii non liberatur ab onere,& melio-
ris conditionis non poteſt eſſe ſucceſſor, qvam
fuit anteceſſor,*ex Mod. Piſt. vol. 2. conſ. 9. Dn.
Mev p.4.dec.106.* ubi refert in Pomerania alle-
3. gari ſolere privilegium de contraria obſer-
vantia,de qvo ſub judice lis eſt. Onera realia
etiam privata ſeqvuntur poſſeſſorem , etiam
præteriti temporis. *Dn. Mev. p.5. dec.319.* ubi
dicit eum,qvi amplius non poſſidet, conveniri
poſſe,qvod intelligo de oneribus illorum an-
norum,in qvibus fructus accepit , nam de aliis
temporibus non poteſt conveniri , cum
4. ceſſante poſſeſſione ceſſet etiam actio rea-
lis. Ex hac lege probavi alibi , omne nomen
cedendum , cedi cum compenſabilitate, qvæ
jam adhæret actioni, licet nondum compen-
5. ſatio fuerit adhibita. Et uſuras cedi non
poſſe , ut capitale uſuriferum , ſed ut uſuras
infrugiferas , contra qvod ſæpe peccatur.
Nam qvomodo debitoris ceſſi ſine ſuo facto
deterior poteſt reddi? conditio per factum
ſeu ceſſionem creditoris ? & ſic à Facultate
noſtra deciſum memini. Qvam ſententiam
contra *Berlichium* probat *Dn. Lauterbach tit.
de Hæred. vend. §. 2. th. 40.* Per ceſſionem non
debet fieri deterior conditio debitoris , nec
mutari qvalitas debiti , niſi debitore conſen-
tiente.

ad *L.* Rutilia Polla. 69.

S U M M A R I A.

Augmentum diſcretum à re vendita,non cedit commodo emtoris. n. 1.
Qvid ſi deſtinatione ſaltem venditoris annexa fuerit. 2.
An etiam pertinentiæ ſeqvantur,qvæ tempore addictionis extiterunt. 3.
Lim. Lex. de re ſub menſurâ venditâ. 4.

VErba contractus ita intelligenda ,ut reſpe-
ctum habeat ad tempus contractus & ſic 1.
augmentum diſcretum , vel acceſſoria poſtea
annexa rei venditæ , non cedunt commodo
emptoris, cum res in eo ſtatu vendita videa-
tur,in qvo fuit tempore contractus. *Cæpolla de
S. V. P. c. 50. n. 11. Menoch. conſ. 26. n. 5. & 24. &
conſ. 606. n. 37. Ceph. conſ. 418. n. 55. Wiſſenbach
d. d. 34. th. 8.* Et ſufficit rem deſtinatione ven- 2.
ditoris fuiſſe annexam rei venditæ , tempore
contractus,v. gr. ſterqvilinium. *l. 17. §. 2. de
Act. Empti. Carpz. p. 2. c. 33. def. 19.* & omnia
qvæ ſunt infixa. *Carpz. d. l. d. 20. Struv. h. t. th.
15.* Collige,qvando de acceſſoriis qvid dictum
eſt;illud de tempore contractus intelligendum.
Franzk. ad tit. de Act. Empti. n. 259. Et ideo
etiam pertinentiæ ſeqvuntur,qvæ tempore ad- 3.
dictionis extiterunt , cum in ſolutum datio vel
addictio ſpecies qvaſi venditionis exiſtat. Si
enim v. gr. homo proprius à poſſeſſore antea
bona fide fuit alienatus vel liberatus , hic in ad-
dictione venire non poterit , ſed attenditur
tempus Addictionis. *Dn. Mev. p. 5. dec. 277.* Sed
notandum,in hac lege ſermonem eſſe de re ſub 4.
menſuram vendita ſeu limitata,nam ſi ita non
ſub menſura decem pedum lacus fuiſſet vendi-
tus,procul dubio acceſſio ad emptorem perti-
nuiſſet. *Cephalus lib. 3. conſ. 418. n. 56. & ſ.
Menochius conſ. 26. n. 34. & ſimiliter reſpondet
ac declarat hanc legem Menoch. conſ. 606.
n 32.* conferri poteſt *Decianus vol. 3. conſ. 123.
n. 90.*

ad *L.* Pacta conventa. 72.

S U M M A R I A.

Pacta ex intervallo appoſita in ſubſtantialibus nihil proſunt. n. 1.
Circa hæc appoſita pacta diſtingvitur , an detrahant aliqvid,an augeant. 2.
An hodiè hujus L. utilitas ſit. 3.
An hodiè neceſſe ſit ad pactum de retroventione, ut in continenti adjiciatur. 4.

PActa ex intervallo apponi ſuper natura- 1.
libus & accidentalibus tantum poſſunt ,
ſecus in ſubſtantialibus, *vid. Bach. in Tr. vol. 1.
diſp.*

Digitized by Google

1. *diſp. 6. th. pen.* Porrò circa pacta ex interval-
lo addita diſtingvitur, an detrahant aliqvid de
naturalibus emtioois, an augeant. Priori ca-
ſu dant exceptionem, poſteriori non, qvia non
proſunt ad agendnm, de qvo late *Franzk. ad
h. t. num. 35. & multis ſeqq. Bachovius ad partem
1. Pandect. in tit. de pactis ſub rubr. de pactis Ad
jectis. Mudaus de contrahenda empt. p. 5. & Dn.
Lanterbach ad h. t. §. 1. th. 22 Dn. Struv. th. 25.*
3. *& ſeq.* Sed puto hodiè ceſſare eas ſcrupuloſi-
tates juris noſtri, nec multum in foro attendi,
eum ex pactis qvalicunqve tempore initis hodiè
4. detur actio. Unde etiam putarem, licet Do-
ctores magno conſenſu doceant, pactum de re-
trovenditiooe ut ipſo jure reſolvat contractum,
opus eſſe, ut in continenti addatur, non ex in-
tervallo, vix hoc in noſtro foro obtinere, ubi
notoriè ex pacto datur actio; & cur non ex in-
tervallo ita poſſit conveniri, ſi v. gr. 20. annis
uſus fuerit, ipſo jure ſublatum iri contractum
hunc, præſertim cum ex intervallo reſolvi poſ-
ſit hic contractus, cur oon ex intervallo pactum
reſolutorium poſt aliqvod tempus vel ſub certa
conditione addi poſſet?

ad L. Æde ſacra. 73.

SUMMARIA.

AN locus ædificii ſacri diruti fiat profanus. n. 1.

In Templo conſecrato & area ſacra eſt. 2.

1. ÆDe ſacra terræ motu (adde vel tempore
belli à prophanis militibus) diruta, locus
ædificii noo eſt prophanus. Notent hoc Pa-
troni, non eſſe exſtruendum ædificium pro-
phanum in eo loco, ubi ſtetit antea Eccleſia,
ſemel dicatum DEO prophanari noo debet.
Templo conſecrato, ipſa qvoqve area & fun-
dus conſecratus. Sed hic multoties peccatur.
2. Hujus legis argumento probat *Gail. l. 2. obſ. 61.
num. 10.* Eccleſiam in alium locum tranſlatum,
vel alii Eccleſiæ Incorpotatam, retinere ſua Pri-
vilegia antiqva.

ad L. Civibus. 74.

SUMMARIA.

*TRaditio ficta per claves cur poſſeſſionem
transferat. n. 1. & 2.*

*An neceſſario in conſpectu horrei fieri debeat. 3.
& 4.*

*Traditis ab abſente clavibus, facultas apprehen-
dendi ſimul conceditur. 5.*

FIcta traditio mercium facta per traditio-
1. nem clavium, transfert poſſeſſionem mer-
cium in horreo contentarum, ſi ille fuit poſ-
ſeſſor vel Dominus, aliàs uſucapiendi facul-
tatem; cujus ratio, qvi tradit partem rei, vi-
detur totum tradidiſſe, & qvi partem acce
ptat, &c. *L. 3. §. 1. de Adqvir. poſſ.* Jam verò
claves ſunt pars ædium. *l. 17. de A. E.* Et aliàs tra-
ditio clavium nullum haberet effectum. *Me-
noch. conſ. 103. num. 34. Maſc. concl. 1190. num.
18. & ſeq. Covarr. lib. 3. reſol. c. 16. num 11. Afflict.
dec. 299. Guido Papa deciſ. 82. & 81. Gail. lib. 1.
obſ. 152 num. 18.* Qvod declarant, ſi modo poſ- 2.
ſeſſio ſit penes illum, qvi tradit claves. *Tira-
qvell. de Conſtit. poſſ. p. 3. Limit. 1. num. 5. & ſeq.*
& titulus præceſſerit. *Tiraq. d. tr. p. 3. Limit. 6.
num. 4.* Sed reqviritur hic, ut traditio cla- 3.
vium fiat in conſpectu horrei. *conf. l. 1. §. juſſe-
rim. & l. 18. §. 2 ff. de Adqvir. poſſ. Jaſon. in l. 1. ff.
de Adqvir. poſſ num. 61 & ſ.* qvod tamen negat
*Alex. in l. 1. num 78. ff. de adqvir poſſ. & Tiraq.
de conſt. poſſ p. 2 ampl. 3. num. 3.* qvibus occur-
rit *Maſcard. d. concl. num. 22. Menoch. rem. 3.* 4.
retin. poſſ. num. 579. Sed qvicqvid ſit de jure,
levis tamen videtur hæc circumſtantia, ut tra-
ditio clavium in præſentia horrei facta ſit, &
vereor, ut hæc declaratio inter Mercatores ob- 5.
tineat. Si tamen res abſens tradatur, per tra-
ditionem, clavis vel annuli, licet poſſeſſio
non transferatur, conceditur tamen facultas
apprehendendi poſſeſſionem propria authori-
tate. *Romanus ſing. 137.* Colligitur etiam ex 6.
hâc lege regula, qvod tranſlatio dominii &
conditio uſucapiendi æqviparentur, qvod mul-
tis declarat *Franc. Balbus ad l. Celſus n. 62. & ſeqq.
ff. de uſucap.*

ad L. Qui fundum. 75.

SUMMARIUM.

*QUalis actio detur, ſi pactum de retrovenden-
do in continenti vel in traditione adji-
ciatur.*

QUando pactum de retrovendendo in con-
tinenti additum in ipſo contractu, tunc
ex eo datur actio ex vendito, per hanc legem
collatam cum *L. 79. h. t.* Sed ſi in traditione
additum, datur actio præſcriptis verbis, & ſic
intelligunt *L. 2. de pactis inter Empt. conf. Perez.
in Cod. d. t. n. 13. & ibi Cujac. Mantica lib. 4. tit.
32. num. 1.*

ad, L In Lege fundi. 77.

SUMMARIA.

*AN ſi fundus venditus exceptis lapidicinis, lapi-
dicina poſtea inventa ſimul excludantur,* 1.
n. 1.

Tempus contractus attendendum eſt. 2.

VEndidi fundum exceptis lapidiciniis, po-
ſtea apparuerunt novæ lapidicinæ, qvæ-
ritur an ad venditorem pertineant? qvod
negatur, qvia de iis lapidicinis, qvæ tempo-
re contractus erant, videtur actum in dubio,
& paria ſunt noo eſſe, & non apparere, & to-
tus fundus eſſe poſſet plenus lapidicinis, &
totus ita venditoris, qvod abſurdum. Aliud
autem

autem, ſi expreſsè de futuro actum. *Menoch.*
1. *conſ. 606. num. 40. & ſ.* Tempus contractus i-
gitur attendendum, & exceptio non poteſt de
aliis intelligi, qvam qvæ tunc apparuerunt.
Et pacta contractum intelligenda ſunt de iis;
qvæ tunc apparent, non qvæ futura ſunt. *Me-
noch. d. conſ. num. 39.* & lapidicinæ intelligun-
tur, non ex qvibus lapis cædi poſſet, ſed ex qvi-
bus lapis cæditur.

ad L. Fiſtulas. 78.

SUMMARIA.

An tutor ſibi ipſi rem debitam poſſit ſolvere n. 1.

Caſus h. §. refertur. 2.

An ſi plures de retrovendendo fundo caverint, unus offerendo totum pretium, redimere valeat. 3.

Qui ſuſcipit caſum fortuitum, quid in ſe ſuſcepiſſe intelligatur. 4. & 9.

Sententia eſt, quod venditor caſus fortuitos in ſe ſuſcipiens, non loqui intelligatur de caſibus ſæpe contingentibus. 5.

Caſus fortuiti ſunt frequentiſſimi, rariores & rariſſimi 8.

Frequentiſſimos caſus fortuitos non intelliguntur in contractibus venditores ſuſcepiſſe. 10.

Hodiè frumentum in herba vendere prohibitum 11.

AD Pr. vide notata *ad L. 13. §. fin. ff. de A. E.*

Ad §. 1. Tutor rem debitam ſibi ipſi po-
1. teſt ſolvere, etiam immobilem. *Paulus Mon-
tanus de Tutoribus. c. 32. reg. 9. num. 107. & ſeq.*
qvod in his terminis intelligit *Cagnolus ad L. ſin-
gularia. num. 72. de Reb. cred.* qvando agitur
de executione contractus, ſecundum volunta-
tem patris celebrati, in certa & determinata
ſpecie; ubi alia ſolennitas non eſt neceſſaria,
ceſſante ſuſpicione læſionis & deceptionis pu-
pilli, nam hoc caſu jus habet ingrediendi rem
emtam vacantem. *conf. Coraſius l. 5. Miſcell. c.
15. num. 3. & ſeq.* Magis autem reſtringit *Mar-
cus Mantua ſing. 340.* Cujus tamen interpreta-
tio divinatoria videtur.

2. *Ad §. 2.* Emit Titius fundum, & debet
ipſi tradi, qvando integrum pretium ſolvere-
tur. Deceſſit duobus hæredibus relictis. U-
nus eorum totum pretium offert, & obtinet to-
tum fundum, & partem pretii à cohærede judi-
cio famil. herciſc. recuperabit, ſed ſi partem ſu-
am offerat, non accipiet fundum. Probant ex
3. hoc, ſi qvis de ſibi retrovendendo fundo caverit,
vel plures caverint, qvod tunc unus offerendo
tium poſſit redimere, modo reemptor caveat de
vendendo partem ſocio, ſi is in poſterum eam
velit habere. *Schneidew. ad §. actionum. tit. de
Except. num. 20. Jaſ. de Act. Boer. dec. 251. num. 1.
Tuſchus concl. 28 num. 1. lit. P. Carpz. p. 2. conſt.
def. 11. Berlich. p. 2. concl. 2. num. 32. Balth. tit. 7.
reſ. 1. n. 8. conf. Ronchegallus ad l. 9. princ. de duo-
bus reis. n. 108.*

Ad §. ult. Qvi ſuſcipit caſum fortuitum 4.
tempeſtatis, non videtur ſentire de caſu ſæpius
contingente. Nam qvintusqvisqve annus, in
qvo tàm locuples meſſis, ut nullum damnum à
tempeſtate ſenſerint fruges. Alii ita intelli-
gunt; Qvi ſuſcipit in ſe caſum fortuitum, non
videtur ſentire de caſu inſolido, ut tradunt *Se-
baſt. Medices de caſu fortuito part. 1. quæſt. 51. Pi-
nell. in l. 2 C. de Reſc. vend p. 1. cap. 3. n. 29. Man-
tica lib. 5. tit. 8. Gail. l 2. obſ. 23. num. 18. & obſ.
52. num. 28. Ranchbar. l. 2. qv. 29. num. 20. Gut-
tierez. de Jurament. confirm. part. 1. cap. 24. num.
6. Molina diſp. 495. num. 20. Beſold. conſ. 194. n.
61.* Sed utut hæc regula vera, ex hoc §. tamen
vix probatur. Nam in noſtro §. non conferun-
tur inter ſe caſus rariſſimi cum caſibus rariori-
bus, ſed tempeſtatis caſus freqventes cum rari-
oribus, non cum rariſſimis. Et ſenſus eſt, ſi 5.
venditor recipit in ſe caſum tempeſtatis fructi-
bus nocentis, is certe non intelligit freqventiſ-
ſimos caſus, nam in ſingulis fere annis aliqvod
damnum vel ab uredine, nimia pluvia, grandi-
ne, frigore & ſimilibus contingit, de qvo fre-
qventiſſimo damno id non intellexerunt con-
trahentes. Ideoqve ſententia Dd. qvam ex hoc 6.
textu eliciunt, non probatur, ſed potius con-
trarium, non videri cogitatum de freqventiſſi-
mis, nam ſic idem eſſet, ac ſi fœcundam meſ-
ſem promiſiſſet ſine omni damno, qvod non
eſt præſumendum. Ideoqve textum hunc con- 7.
tra illorum Doctorum opinionem retorqveri
poſſe, recte notat *Molina diſp. 495. num. 20. &
Franc. de Clapperiis 2. dec. Cauſa 83. qv. un.* Er-
go ponendum eſt trium generum eſſe caſum 8.
tempeſtatis ſeqvioris; ut etiam aliorum for-
tuitorum, (1.) freqventiſſimi. (2.) rariores. (3.)
rariſſimi, de his procul dubio non cogitatum,
qvod melius ex ratione, qvam ex hoc textu pro-
batur, qvia non præſumitur cogitaſſe de caſu 9.
planè inſolido, qvi vix centum annis contin-
gat. Certum enim, renunciationem vel ſuſ-
ceptionem caſuum fortuitorum ſtrictè intelli-
gendam, qvod rectè limitat *Mol. d. l.* niſi ſuſ-
cepiſſet caſus opinatos & inopinatos, nam hoc
caſu de illis cogitatum eſt in genere, ut ibi ju-
dicatum refert. Primi generis non intelligun-
tur ſuſcepti, qvando is ſuſcipit, qvi alias ſuſ- 10.
cipere tenebatur, ut venditor meſſis futuræ,
ſed tunc de mediæ ſortis tempeſtate rariore
vide

by Google

[illegible]unc prædia Creditori obligat ipſi fidejuſſori [illegible] & [illegible] quæritur, an valeat hæc [illegible] ? Videtur quod non, quia [illegible] ex [illegible] commiſſoria. Sed affirmatur, quia l. [illegible] inter debitorem & creditorem eſt prohibita, non vero inter debitorem & tertium. *Bart. [illegible]. Car. M[illegible]. de Uſurar [illegible] n. 3. Covarr. 3. [illegible] 2. n.* & [illegible] rem per varios caſus explicat *Meno[illegible] m. 5. adip. poſſ. n. 40. Panorm. [illegible] n. 6. [illegible] Neguz. de pign. [illegible] 4 pr[illegible]*.

1. *Ad §* [illegible] Quando [illegible] minus prædiiſe [illegible] avit ad annuas præſtationes, tunc non [illegible] tur [illegible], licet expreſsè dictum ſit [illegible] ea [illegible] veniret, quia habuit vendi[illegible], quia [illegible] tiones perſonales intuitu fund[illegible] rom[illegible] vel [illegible] ſervitutes. *[illegible] n. 4. P[illegible] 3. C. de Ser[illegible] [illegible] 9. c [illegible] lit. [illegible] Klo[illegible]k. [illegible] 2. [illegible] Surdus vol. [illegible] 17 [illegible] n. 47. Hipp. [illegible] min. [illegible] 2. [illegible] 72. [illegible]* [illegible] m, cauſa demonſtrationis [illegible] ntum [illegible] fundum, ex [illegible] jus reditibus annua præſtatio ſolvi promittitur. Aliud ſi fundus conſignatus fuiſſet cauſa limitationis & taxationis, quia tunc hypotheca in fundo contrahitur. 4. *l. 1. v. pr. de Leg. 1.* Et hæc decionis ratio, inſinuatur in *l. 96. pr. [illegible] Leg [illegible] L. Paula. 27. in fine de Leg. 3. conf. Fra[illegible]zk reſol. 1. n. 33. Salgado in Labyr. p. 1. c. 10 n. 9 & ſeq. & notata infra ad d. l. 96. de leg. 1.* Alii volunt, emptorem non teneri 5. actione empti perſonali, ſed non negari, quod actione hypothecaria teneatur, quia Scævola in ſuis Reſponſis ſolet eſſe brevis & conciſus *Sande l. 3. tit. 2. d. 8.* Colligunt etiam ex inſtrumento etiam [illegible] o contra [illegible] non 6. agi executivè *Carpz. l. 4. Reſp. 10. Dn. Mev. p. 4. q. 84.* Et licet quis heres bona omnia hæ- 7. reditaria poſſideat, non tantum poteſt in ſolidum conveniri actione perſonali, ſi pro parte cohæres ſit, quia obligatio perſonalis non ſequitur poſſeſſorem. *Dn. Mevius part. 1 dec. 115. Carpz. part. 2 conſt. 38. def. 17. n. 6. conf. Gomez tom. 2. cap. ult. n. 23. multa ex hoc textu inferens.*

TITULUS II.

De In diem addictione.

ad L. [illegible] & 2.

SUMMARIA.

ADdictio in diem duplici modo fieri [illegible] n. 1.

An [illegible] dubio conditio reſolutiva præſumatur. 3

[illegible] in diem pure contrahitur, ſed ſub conditione reſolvitur. 4

[illegible] inter conditionem reſolutivam & ſuſpenſivam. 5.

[illegible] Venditio [illegible] ſit per addictionem tacitam. 6.

An quando conditio eſt ſuſpenſiva, debeatur [illegible]. 6.

An eſſ[illegible] habeat pactum reſolutivum, ſi ex [illegible] adjiciatur. 8.

ADdictio in diem vel fit ea ratione, ut ſub conditione contrahatur, ſi intra certum tempus melior conditio non ad[illegible]atur, & ſic contractus eſt conditionalis, vel ita ut conſtet emptio, ſed ſub conditione reſolvatur, & ſic pura eſt venditio, & habet [illegible] effectum, ut poſſit uſucapere, & fructus [illegible] & periculum [illegible] *[illegible], pr. §. [illegible] 2. Annibal in repet. L. naturaliter ff. de uſucap. n. 52. vol. 5. Dn. Lauterbach ad tit. de Periculo & Commodo. §. [illegible] n. 4.* Sed poſtea oblata meliori conditione, dominium tranſit ipſo Jure ad Emptorem ſecundum, ſive per verba obliqua, ſive directa formetur hoc pactum, ut per *l. 41. ſupr. de rei vindic. Covarr. lib. [illegible] reſol. c. 8. n. 1. Mant. lib. 4. tit. 28. n. 14. Molina diſp. 378. n. 9.* [illegible] L. Commiſſoria ſecus. Cum Lex Commiſſoria ſit odioſior. *l. [illegible] C. de pactis inter empt. Covarr. d. l.* 2. *Tiraq. de Retr. convent. §. 1. gl. 7. n. 17. Pariſius lib. 3 conſ. 92 n. 23 Mantica tit. 29. n. 15 & ſeq. P. Barboſa in L. ſi cum dotem. 23 §. fin. n. 37. ff. ſol. matr. Molina d. 378. n. 9.* ubi verba directa & obliqua recenſet. Sed quid ſi verba dubia? 3. Reſp. in dubio potius conditio reſolutiva, præſumitur, & contractus purus, ac tranſlatum dominium. *l. 2. §. 4 pro empt. Dn. Lauterb. ad h. tit. 3.* Et ſane non eſſe nos debere adeo curioſos circa verba, nam ſufficit voluntatis declaratio, quod eo eventu velint à contractu recedere, ut per *l. 41. ff. de Rei vind.* ſentit *Covarr. l. 3. reſol. c. 8. n. 1. Mantica d. t. 28 n. 14. & Molina d. diſp. 378. n. 9.* Unde Dd 4 communiter dicere ſolent, addictionem in diem purè contrahi, ſed ſub conditione reſolvi. *Mant. d. l. 4. tit. 28. n. 4. conf. Vaſq. lib. 3. contr. c. 49. n. [illegible] Hill. in Don. lib. 16. [illegible] 18. lit. D.* Hoc autem intereſt inter conditionem reſo- 5. lutivam, ſi [illegible]as, ut dixi, communiter & in diem addictio fieri ſolet, & ſuſpenſivam, quod illo caſu emptor poſſit rem pignori dare interim *l. 4. §. 3. h. t.* & vindicare *l. ſupra de*

Re[illegible]nd. uſucapere et[illegible]m, ſi ve[illegible]t dominus non fuit. *l. 2. §. fin. h. t.* [illegible] o[illegible]nia poſte[illegible]ri caſu ſeens, *vid. Fran[illegible] h. t. n. 6. & ſeqq.* In fiscali venditione intra tem[illegible]ra [illegible]icitatio[illegible] ſi res tradatur, ſemper fit per ad[illegible]ionem, per *l. 21. §. fin. ff. ad Munic. l.* [illegible] *n.* [illegible] *de Jur. fiſci*, quam A[illegible]ictionem tacitam vocant *Mant[illegible]ca de tac. & amb. [c]onvent. l. 4. [t]it. 28. n. ult. Lauterbach ad h. t. th. 2. vid. not. ad [illegible] 4. [illegible] 10. tit. 3.* Dein[d]e quando conditio eſt ſuſpenſiva non debe[tu]r ex contractu gabella vel laudemium quia non eſt vera alienatio. Sed [qu]ando contrahitur ſub conditione reſolutiva, debetur gabella vel laudemium. *Tiraq. in tr. de Retr. convent. §. 6. gl. 2. n. 18. Franc. de Clapperiis cauſa 26. q. un. n. 15. & ſeqq.* Sed

8 quæritur ſi hoc pactum re[ſolut]ivum contractus ex intervallo adjicitur, & q[u]idem rebus n[on] amplius integris? Hic n[u]llam vim habere hoc pactum, tradunt multi, qui ad Ad[d]ictionem requirunt. *Card. Mant. d. t. 28. n. 12. Molina d. l. n. 10. & alii, quos refert Dn. Lauterbach ad h. t. th. 10.* Sed hodie u[b]i pacta ex intervallo a[illegible] valent, putarem hoc p[a]ctum quocunque t[em]pore interpoſitum reſolutionem contract[us] operari.

ad L. Ubi autem. 4. §. ult.

S[UM]M[A]RIA.

Quot modis me[lio]r con[ditio] o[ff]erri dicatur n. 1

[Quo]modo interdum [illegible] appare[illegible] [illegible]ntum [illegible] [illegible]or [c]onditio vel [illegible] [illegible]or. 2. & 3.

1 M[el]ior [illegible] o adfertur, [ſ]i pretio qui[d] addat[ur], vel maturior ſolutio offerat[u]r vel leviores c[o]n[d]itiones, vel [id]onior emptor. *M[illegible] d. [illegible] 4. [t]it. 28 n. 20. Dor[illegible] in E[illegible] [illegible] in voce a[illegible] 10 n. 15. [&ſ]eq. Fran[c]k [illegible] 10 [illegible] ſ n 6 Wiſſenbac[h] [a]d h. t. th [illegible]* [Se]d

2 ſæpe [illegible]elior [illegible] [illegible]ecie me[illegible] [illegible] a[illegible] tamen non eſt me[li]or, v[illegible] [illegible] offeratur, ſed ſub ampl[illegible] [illegible]us [illegible]

3 vendum. Sic etiam ob [illegible] aut ejus anticipationem auget[u]r pr[illegible]m vel mi[nu]itur, conſideratur eti[a]m [illegible] *Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 18.*

ad L. Idem quod. 6.

S[UMM]ARIA.

AN emtor, cui ſub con[illegible] [illegible] dictio facta, fructus [illegible]ur [illegible]

Quid, ſi ſub conditio[illegible] [illegible] n. 2.

Qu[o]d [illegible] emtor pre[illegible] [illegible]

Qu[o]d ſi primus emtor [illegible] [illegible] ab alio oblatam [illegible] ampl[illegible] [illegible] 4.

1 EMptor cui [illegible] conditi[illegible] [illegible] a [illegible] fru[illegible] [illegible]dem [illegible] ſub [illegible]one [illegible] ad [illegible] *Laut[er]ba[ch] ad [illegible] th. [illegible]* ve[illegible] [illegible] de[b]et re[illegible]

ſive [illegible] bre[illegible] [illegible] am. [illegible] *it. E. M[illegible] n.* [illegible] *16.* [illegible] [illegible] c[o]n[illegible] [illegible] d[illegible] R[illegible] [illegible] aut a [illegible] [illegible] [illegible] extend[illegible] pr[illegible] n[illegible]m [illegible] n[illegible] & [illegible] non [illegible] en[illegible] niſi ali[illegible] reſt[illegible] [illegible] plet[illegible] [illegible]

Ad L. Necesse. 8.

[illegible]

C[Ur] [illegible] m[illegible] [illegible]

A[illegible] un[illegible] [illegible] re[illegible] [illegible] ten[illegible] dit[illegible] a[illegible] qu[illegible]m repreh[e][illegible]

Ad L. Sabinus. 9.

[SUMMARIA.]

AN ven[illegible] m [illegible] rente[illegible]

An [illegible]

An [illegible] or [illegible] tem [illegible]

POt[e]ſt v[illegible] lu[c]rem conditio[illegible] [illegible] in ejus gra[illegible] Aliud ergo ſi n[illegible] *d. [illegible], n. 22 Don[illegible] [illegible] §. Fra[n]k [illegible] n [illegible]* 2 n[illegible] [illegible] l[illegible] [illegible]rem c[illegible] [illegible] *[illegible] p. 1. [illegible] n. [illegible] [illegible] §. Palm[illegible]* [illegible] *Pi[c]ell. ad* [illegible] 3 [illegible]

conditionem, ne fraudetur debitor, niſi in fraudem fiat, qvi majus pollicetur turbandæ venditionis prioris cauſa. *vid. Cujac. ad l. 10. h. t. tom. 1. p. 1954.*

ad L. Quod autem. 11. §. 2. & 14 §. 2.

SUMMARIA.

AN & qvatenus in licitatione primus ab alio ſuperatus liberetur. n. 1. & 2.

An liberetur primus, ſi ex conſtitutione fidejuſſores dare juſſus, qvos poſterior emtor invenire non valet. 3. & 4.

An ad prioris licitatoris liberationem requiratur, ut poſterior ſolvendo ſit. 5.

Quid ſi licitatores pares, cui addictio facienda. 6.

1. IN Licitatione ſi primus fuit ſuperatus ab alio, tunc primus liberatur, per *hoc textus.*
Idem in venditione ſub haſta, nam ſi fiſcus
2. vel privatus ſub haſta vendat, ſi primus ab alio
ſuperetur, liber eſt, niſi doloſè ſubſtituerit
inidoneum. Sed pone, in Gallia conſtitutio
3. eſt, ſi qvis licitando vicerit, & ei addictares,
qvod teneatur intra octiduum fidejuſſorem
præſtare; Secundus licitator non potuit reperire fidejuſſores, an primo licitanti invito poſſit obtrudi illud officium ſub haſta venditum, vel alia res? Reſp. negando, & ſic judicatum refert *Franc. de Clapperiis cauſa 3 q. 1.*
& 2 qvia dum addicta res poſteriori, primus
4. non eſt obligatus amplius, & licet ſecundus
licitator non reperiatur ſolvendo, non tamen tenetur primus licitator, per expreſſum textum in *d. §. 2.* ut adeò diſplicere nobis debeat *Bart.* ſententia & *Damhouderii*, qvi ad id ut
5. primus licitator liberetur, reqvirunt ut ſecun-
dus ſolvendo ſit. *Damhoud. in tr. de ſubhaſt. c. 4. n. 8. & 19.* qvod quidem in caſu doli in primo emptore reperto concedo, vel ſi adhuc ſint in actu licitationis, & nondum addicta res ſecundo, & ſecundus ſtatim reperiatur inidoneus. *Clapper. d. q. 1. n. 10. conſ. Franc. Cremenſis*
de ſing 41. Sed ubi licitatores pares, vel pri-
6. mus tantundem vult addere, primo magis
favendum eſſe, docet *Carpz. p. 3. dec. 272.* Et hoc Jus licitationis in feudo obtinet, ut agnatus tantum pretium ſolvere teneatur, qvantum alius Emptor. *Soſenth. de feud. c. 9. concl. 86. num. 3.*

ad L. Qvod ſi uno. 13.

SUMMARIUM.

AN novo emtori res ad dicenda, qvi pro parte meliorem conditionem offert.

OBlata pro parte rei meliori conditione pro parte venditor novo emptori rem addicere non poteſt, ne prior emptor invitus in communionem veniat. *vid. Zeſ. h. t. n. 9. Dn. Wiſſenbach ad h. t. th. 13.* qvæ ratio in multis juris articulis locum reperit, conferri poteſt *Simon de pratis conſ. 58. n. 13.*

Ad L. Si venditor. 14. § 3.

SUMMARIUM.

AN ſi pater alienavit fundum, filio datur jus retractus.

HIc tantum notetur, qvod inter Patrem & filiumfamilias nulla datur venditio, nullusqve contractus. Hinc qvidam exiſtimaverunt, ſi pater alienavit fundum, filio non dari Jus retractus, qvam tamen ſententiam refutat *Tiraqvellus de Retr. conſang. §. 1. gl. 9. n. 59. & ſeqq.*

Ad L. Cum duo. 17.

SUMMARIUM.

QVatenus addictio in diem locum habeat, cum venditi ſunt duo ſervi 20. thal & alter offert 30.

VEndidi duos ſervos 20. thaleris cum addictione in diem, alter offert 30. diſtingvitur. an decem adjecerit alterutri ſervo, an utriqve, unicuique qvina adjecerit; an verò non appareat, qvod actum ſit. Primo caſu ille tantum inemtus, cui adjecta 10. ſecundo caſu utriqve ſunt inemti; tertio caſu nihil actum, & retines prior; unde notant, ob incertitudinem vitiari actum, quod exemplis hic declarat *Gloſſa conf. Card. Mantica de tac. & amb convent. lib 23. c. 10. n. 37. & 40 Idem de conject. ult vol. l. 3 tit. 1. n 26. & ſeq. Menoch. conſ. 1135 n. 3. Barb. Locuplet lib. 9. c 28. axiom. 4.* Conf. de ſenſu hujus legis *Marianus Socinus in rep. legis, ita ſtipulatus. n. 100. ff. de Verb. Oblig. vol. 6.*

Ad L. ult.

SUMMARIUM.

QUando melior conditio affertur, an primus emtor contra venditorem, an contra ſecundum emtorem ratione expenſarum actionem habeat.

QUando melior conditio allata, tunc inter venditorem & primum emptorem datur actio, ſcilicet ut venditor emtori reſtituat pretium & neceſſarias expenſas. Sed quæritur, annon primus emptor à ſecundo ea petere poſſit? qvod negatur, qvia inter hos nihil actum, niſi venditor deleget emptorem ſecundum primo, aut ſi forte ſuam actionem cedat emptori primo, contra ſecundum, aut ſi ſecundus per conſtitutum in ſe recipiat. *Vid. Cujac. tom. 4. p. 842.*

Titulus III.
De Lege Commiſſoria.

ad L. 1.

SUMMARIA.

PActum commiſſorium qvatenus in pignoribus admittatur. n. 1.
Qvomodo hoc fiat in venditione. 2.
Qvatenus hoc caſu venditori detur rei vindicatio. 3.
An, ſicut ex pacto commiſſorio contractus ipſo jure reſolvitur, ita etiam in retrovenditione. 4. & 5.
An hoc pactum ex intervallo adjici poſſit. 6.

1. PActum legis Commiſſoriæ in pignori-
bus prohibitum. *l. 1. & ult. C. de pign.
pact. r. ſignificante X. de pign.* licet jura-
mentum intervenerit. *Negusant. de
pign. p. 4. princ. 3 Tirnqv. de Retr. convent. §.
36. n. 121.* niſi ſit ex intervallo adjectum. *Ne-
gusz. d. l. n. 2. Molin. de contr. uſur. q. 52. n. 356.
Tiraq. de Retr. Convent.* vel niſi placeat, ut ju-
ſto pretio ſit empta. vid. *notata ad l. 16. §. fin. de
pign.* Excip. etiam caſus *in l. ult. pr. ff de Ven-*
2. *dit.* Sed in venditione pactum hoc eſt rece-
ptiſſimum, qvando res eſt vendita cum Lege
Commiſſoria, i.e. ut res ſit inempta, ſi pre-
tium juſto tempore non ſolvatur. *Hippol. Ri-*
3. *minald. l. 3. conſ. 285. n. 75. & ſeq.* eſt conditio
non ſuſpenſiva, ſed reſolutiva, & diſtingvunt
Dd. occaſione *l. 3. C. de Pactis inter emptorem,*
an per verba directa, v. gr Res ſit inepta, an
verò per obliqva & communia, v. gr. reveita-
tur, & ſimilia, qvæ interruptionem ſignifi-
cant, ſit concepta, ut illo caſu detur rei vin-
dicatio venditori, hoc caſu verò non. *Covarr.
lib. 3. Reſol. c. 8. n. 1. Caldas de Empt. c. 28. n.
24. Petr. Barb. ad l. ſi cum dotem. 23. §. fin. 37.
Solut. matr. Peregr. conſ. 102. n. 20. lib. 3. Moli-
na d. 378. n. 9. Mantica l. 4. tit. 29. n. 25. Go-
mez. t. 2. cap. 2. n. 30. Bach. ad Tr. d. 8. th. 9. lit.
D. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 4. Dn. Struv.*
4. *Exert. 23 th. 37.* Sed qvod in addictione in di-
em, & in Lege Commiſſoria dicitur, ſcil. qvod
per directa verba fiat, ut ipſo jure reſolvatur
contractus, an in pacto de retrovenditione lo-
cum habet? Id communiter negant *Tiraq. de
Retr. Conv. §. 1. gl. 7. n. 16. Trentacinq. de Em-
tione. reſol. 10. num. 23. Gomez. d. num. 30. Mo-
na d. l. n. 8. Vasqv. l. 6. contr. c. 69. n. 1. & 8. Mynſ.
c. 6. obſ. 50. n. 2. & 3. Klock. vol. 2. conſ. 42. num.
327. & n. 408. & ſ.* Sed non video, cur non ita
5. poſſit conventio fieri, qvamprimum tibi obtu-
lero pretium idem, res ſit inempta, & ego habe-
bo vindicationem, ut etiam ſupra notavi, & vi-
deantur notata *ad l. 19. ff. de Uſucapion.* Nec du- 6.
bito hoc pactum ex intervallo fieri poſſe, v. g.
vendo domum, ſolviſti partem pretii in pri-
mo termino, in ſecundo termino nihil ſolvis,
do alium tibi terminum, & ſi in eo non ſolvas,
res ſit inempta. Non video, cur hoc pactum
non procedat noſtro jure, qvo ex omni pacto
actio; licet Dd. communiter reqvirant, ut in
continenti fiat. *Barb. ad l 3. C. de pactis inter
empt. n. 7.* & qvos refert *Dn. Lauterbach. ad h.
t. th. 5.*

Ad L. Cum venditor. 2. & 3.

SUMMARIA.

CUr in arbitrio venditoris ſit, legem commiſſoriam exercere. n. 1. & 2.
Emtor tamen monere poteſt venditorem, an ne velit lege commiſſoria. 3.

LEgem commiſſoriam exercere, in arbitrio 1.
eſt venditoris, qvia ille poteſt ſuo juri re-
nunciare. Et qvando actus in alicujus favo- 2.
rem redditur nullus, ſub hac tacita conditio-
ne id fieri intelligitur, ſi ille, cujus favorem
reſpicit, actum illum nullum eſſe velit. *Man-
tica lib. 4. tit. 29. n. 12. & Dn. Lauterbach ad
h. t. th. 12.* & qvia alias emptor per moram
ſuam poſſet ſe pœnitentia ductus liberare.
*Mant. lib. 4. tit. 29. num. 9. & Molina d. 348.
n. 2. Scac. de Commerc. §. 1. q. 7. p. 2. ampl. 2.
n. 4* poterit verò emptor non impleto contra- 3.
ctu monere venditorem, ut mentem ſuam de-
claret, an uti velit lege Commiſſoria. *L. 4. §.
2. h. t. Mol. d. n. 2.*

Ad L. Si fundus. 4.

SUMMARIA.

AN ſi fundus redditur inemtus, fructus reſtituendi ſint. n. 1.
In pacto commiſſorio unica variatio conceditur, altera non. 2.
An in pacto commiſſ. reqviratur, ut emptor interpelletur. 3. & 6.
Qvid ſi nulla dies expreſſa fuerit. 4.
An ad eſſentiam hujus pacti expreſſio diei reqviratur. 5.

QVando fundus redditur inemptus, tunc 1.
etiam fructus interim percepti reſtituen-
di, niſi pretii partem dederit, qvam amittit,
*per legis hujus §. 1. & l. 6. pr. h. t. & l. 25. pr. ff.
de Petit. Heredit. Collegium Argentor. th. 12.
Dn. Struv. th. 38. Zoeſ. n. 4. Dn. Lauterbach h.
t. th. 8.* Sed in §. 2. dicitur, qvod licet qvis 2.
cum lege commiſſoria vendiderit, poſſit huic
legi renunciare, ſed ſi ſemel renunciavit, non
poſſit

poſſit poſteà uti hac lege. Unica hic variatio
conceſſa, altera non. *vid Cujac. l. 4. p. 864. Barboſa locupl. l. 19. c. 2. axiom. 2.*

3. *Ad §. fin.* Non opus eſt, ut emptor
interpelletur, aut moneatur à venditore, qvia
dies pro homine interpellat. *Leg. magnam. C. de ſtipul. Hipp. Rim. lib. 2. conſ. 171. n. 59. Molin. d. l. n. 4.* niſi juſta cauſa ſit impeditus, v.
gr. ſi nemo ſit, cui offeratur, quod ad caſum
pœnæ legalis reſtringit, & in pœna conven-
tionali aliud eſſe, dicit *Riminaldus vol. 2. conſ. 171. n. 49. & ſeqq. & præſertim num. 59.* ſi ven-
ditor convivio habendo ſe excuſet, qualem
4. caſum ſcio. *vid. Zæſ. h. t. n. 9.* Aliud verò, ſi
nulla dies expreſſa, quo caſu interpellatione
opus erit, *arg. l. 23. inf. de V. Oblig. Struv. th. 30. conf. Zæſ. d. t. n. 7. Dn. Cancell. Godofr. à Jebna th. 55. & Dn Lauterbach ad h. t. th. 11.*
5. Nam non reqviritur ad eſſentiam hujus Legis,
ut certa dies exprimatur, vel certum tempus,
arg. l. 3. ff. de Contrah. vend. l. 41. de R. V. Dn. Godofredus à Jebna Conſil. Elect. Brand. & Cancell. Mind. Princ. de Lege Commiſſoria th. 55. quem refert Dn. Lauterbach ad. h. t.
6. *th. 6.* Eſt & hoc diſcrimen, an per appoſi-
tionem diei ipſo jure conſtituatur in mora, an
vero nulla conſtituta die per interpellatio-
nem, ut illo caſu purgatio moræ locum non
habeat, juxta receptiorem ſententiam. *Arumæus de Mora c. ult. n. 8. Dn. Cancel. Godofr. à Jebna d. tr. th. 47. & Dn. Lauterbach d. l. th. 13.* Sed hoc caſu locum habeat *Dn. Lauterbach jam citato loco.*

Ad L. De lege commiſſoria 6. pr. & §. 1.

SUMMARIA.

An, ſi exercita eſt lex commiſſ. emtor amittat arrham. n. 1.

An venditor in foro conſcientiæ tutus ſit hoc caſu 2. & 3.

An acceſſoria ad venditorem etiam revertuntur. 4.

1. POſtqvam Lex Commiſſoria exercita eſt,
quæritur, an emptor amittat, quod arrhæ
nomine datum, vel partem pretii? quod affirm.
quia per ipſum ſtetit, fuit in mora, & hoc lu-
crum lex defert, licet emptor hoc caſu ſæpe
plus diſpendii accipiat, quam ſi pœnam ultra
legitimam menſuram promiſerit *Lauterbach*
2. *ad tit. de Act. empti §. 2. th. 10.* Sed in foro
conſcientiæ dubitari poſſit, ſi legum impe-
rito vendam ſub hac lega (nam aliud in perito
quis dixerit) an poſſim ſalva conſcientia re-
tinere illud lucrum, licet lex deferat? nam
non videtur eſſe pœna æqvalis ſepoſita lege,
& non ſubmiſiſſe ſe videtur legi huic, qvi
legis naturam non intellexit. Sed id in
medio relinquo, & cujusvis conſcientiæ com-
3. mitto. Sane *Zæſius h. t. n. 4.* ab hac ſententia
ſapiente uſurariam pravitatem cavendum eſſe,
monet. Et legem hanc duram eſſe, relato
Bachovio, Arnoldo Rhat, & Maſtertio, agno-
vit *Dn. Lauterbach ad h. t. th. 10.* niſi fructus
cum pretii parte amiſſa æqvales retineantur ab
emptore. Secunda qvæſtio eſt, ſi etiam con- 4.
ventum, non ut nulla accedant? & in acceſſo-
riis eadem ratio, ut redeant ad venditorem.
Soluta autem Gabella à fiſco repeti non poteſt.
Molina tr. 2. d. 378. n. 11. Dn. Lauterbach d. l.

Ad L. pen.

SUMMARIA.

REnunciat venditor legi commiſſ. qui petit poſteà ſolutionem. n. 1.

Idem ſi ab Emphyteutâ poſt tres annos oblatus canon acceptetur. 3.

Idem in feudo caduco, vaſallo iterum conceſſo. 4.

SI poſt diem præfixum petat ſolutionem ſor- 1.
tis venditor vel uſuras, vel acceperit obla-
tum, videtur renunciaſſe legi commiſſoriæ.
Mint. d. t. 29. n. 19. Maſc. concl. 568. Franzk. h. t. n. 6. Zæſ. n. 10. Struv. th. 40. Dn. Lauterbach
d. l. th. 12. in fine. Hoc ad pactum de retro- 2.
vendendo extendit *Cagnolus in l. 2. C de pactis.*
inter empt. n. 56. Et hoc extendunt ad Em- 3.
phyteutam, qvi ſi ceſſaverit ſolvere per 3. an-
nos, & poſteà ſolverit domino canonem, Do-
minus à pœnâ privationis videtur excluſus.
Alex. l. 2. conſ. 14. n. 12. Sic ſi Dominus ſciens 4.
caducum eſſe feudum, inveſtiit vaſallum, vi-
detur juri ſuo renunciaſſe; *Decius conſ. 185. num. 10.*

Ad L. Fin.

SUMMARIA.

LEx commiſſ. non habet locum, cum non per emptorem ſtat. n. 1.

Quibus caſibus hoc contingat. 2.

Quatenus qui juravit, excuſetur, ſi à ſuperiori prohibeatur. 4.

SI non ſtet per Emptorem, non habet lo- 1.
cum L. Commiſſoria, v. gr. ſi offerat, ſed
venditor domi non ſit, vel venditor pretium
acceptare ſine juſta cauſa recuſet, vel ſi em- 2.
ptor compenſatione, acceptilatione, nova-
tione ab obligatione pretium ſolvendi fue-
rit liberatus. *arg. h. l.* ut notanter ſcribit *Dn. Lauterbach ad h. t. th. 11. conf. Dn. Cancellar. Godofredus à Jebna. d. tr. th. 49.* vel ſi fiſcus
inhibuit, na ſolveret. Nam fiſcus habet Jus
agendi contra debitoris ſui debitorem, qvam
rationem decidendi allegat *Ant. Rubeus in rep. L. non ſolum. §. morte. n. 388. de Novi operis nunc. vol. 5.* Sed notetur, hic conſigna-
tionis fieri mentionem, non quaſi eſſet ne-
ceſſaria, ſed quod ita in facto contigerat,
quia ad excuſationem moræ, & ut conditio
habeatur pro impleta, nuda oblatio ſufficit.

vid. Petr. Barboſ. ad L. ſi non mons. 10. p. 2. n. 74. ff. ſolut. matrim. Alex. conſ. 92 Ruinus vol. 1. conſ. 151. n. 7. licet diſſentiat *Rimin. vol. 2. conſ. 171. n. 52.* Colligitur ex hâc lege, etiam ſi qvis jurisjurandi vinculo ſe ad aliqvid agendum obliget, ſi tamen ſuperior prohibeat, excuſari eum, qvi judici paret, modò non illa prohibitio procurata. *Petr. Peck. ad c. 24. n. 6. de R. J. l 6.* Sic ſi Magiſtratus pecuniam depoſitam juſſu ſuperioris alii exſolvat, excuſatur deponens. *l. 4. pr. de Aquapluv. arc. Berl. p. 1. d. 54. d. c. 24. de R. J. l. 6. l. 7. §. 2. de min.*

Titulus IV.

De Hereditate vel actione vendita.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

Cur hereditas viventis non poſſit vendi. n. 1.

Quid ſi quis dubitet, an ad ſe hereditas pertineat, 4.

Heredias incerta perſona futuræ poteſt vendi. 5.

Non poteſt vendi hereditas viventis,
1. *vid. Gomez. tomo. 2. reſol. c. 2. n. 5.*
Imo hæreditas ipſi poſteà delata fiſco defertur *arg. l. 5. §. 2. ff. de his qua ut ind l. 10. §. ult. de Donat. Gomez. d. l.*
Improba ſiquidem eſt omnis de vivi ſucceſſione cogitario, & flagitium inexcuſabile involvit. *Franzk. h. t. n. 3. l. 2. in fin. ff. de his qua ut*
2. *indign.* Quod in *l. 2. §. 2. h. t.* etiam ad ſubſtitutum extenditur *vid. Gomez. tom. 2. reſol. c.*
3. *2. n. 5.* Et in hoc differt hæreditatis venditio ab aliarum rerum venditione, ubi ſpes vendi poteſt. *l. 8 ff. de Contr. empt. Franzk. d. l. n. 4.*
4. Si tamen hæreditas verè ſit, ſed dubitat venditurus, an ad ſe pertineat, poteſt ſpes vendi, ſed bona fide *l. 11. & ſeq. Franzk. d. l.* Sed futura hæreditas incertæ perſonæ poteſt vendi,
5. v. g. ſi mihi hæreditas aliqva obvenerit, tibi 100. ſi empta, per tradita *Carpz. p. 2. c. 35. def. 17. Molina tr. 2. d. 340 n. 3. & Dn. Lauterbach*
6. *ad h. t. th. 2.* Sed tertii viventis hæreditatem vandi poſſe, ſi fiat eum ejus conſanſu, & is in ea voluntate perſeveret, per *l. fin. C. de pactis,* tradit *Dn. Lauterbach. d. l. th. 3.*

Ad L. Venditor. 2. pr.

SUMMARIA.

An venditor hareditatis teneatur evictionem praſtare ſingularum rerum. n. 1.

Quidnam computetur in hereditatem. 2.

Acceſſiones hereditatem augent, deceſſiones non minuunt. 3.

An in hereditate vendita etiam contineatur impuberis hereditas, cui fui ſubſtitutus. 4.

An ad emptorem pertineat portio coheredis repudiantis. 5. & 6.

An qvod Venditor indebitum exegit, teneatur emtori hereditatis praſtare. 7.

An qvod indebitum ſolvit, emtori imputare valeat. 8.

An in hereditatem veniat, qvod heres defuncto credidit. 9.

Venditor hæreditatis ſingularum rerum 1.
hereditariarum evictionem præſtare non tenetur, quia non res hereditarias, ſed ipſum Jus hereditatis vendidit, niſi aliud actum, *l. 1. C. de Evict. Mant. lib. 4. tit. 10. n. 26. Joh. Balthaſar tit. 8. reſol. Bavar. reſol. 7. n. 15. Dn. Lauterbach ad h. t. th. 7.* & hoc actum tacite, ut emptor neqve amplius neqve minus juris habeat, qvam apud hæredem futurum eſſet, *per hanc legem,* aut niſi interrogatus reſponderit, hane eſſe hæreditariam. *l. 15. h. t. conſ. Cavall. q. 536. n. 37. Caſtillo l. 4. c. 42. n. 67.*

Ad §. 1. Qvicqvid ex hereditate ad ven- 2.
ditorem pervenit, à morte defuncti uſqve ad tempus venditionis, illud omne vidatur venditum, niſi aliud actum, *vid. Weſ. in tr. hic n. 5. & ibi Bach. Franzk. h. t. n. 7. & ſeq.* In ex-
qvirenda qvantitate hæreditatis venditæ ita 3.
ſpectatur tempus venditionis, ut acceſſiones hæreditatem augeant, deceſſiones verò hæredis facto contingentes non deminuant, ſunt verba *Cujacii lib. 2. obſ. 30.* quæ laudat *Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 6.* ubi dicit, dolo vel culpa heredis deperdita vel non adquiſita, reſtituenda eſſe.

Ad §. 2. Vendidi hæreditatem Titii, 4.
ſed qværitur, an ſi cohæres Impubes, cui ſui ſubſtitutus, moriatur, & ita ejus pars mihi delata, an & illa videatur vendita? Videtur quod ſic, quia in eodem Teſtamento relicta; ſed negatur, quia duplex hæreditas, alia patris, alia filii, & ita duplex qvodammodo teſtamentum. *Card. Mantica de tac. & amb. convent. l. 4. tit. 10. n. 9. Lauterbach. d. t. th. 8.*

Ad §. 4. Cavendum eſt Emptori, ut ſi 5.
quid ad emptorem perventurum eſt quandoque, id reſtituendum eſſe, unde volunt nonnulli probare, ſi qvis ſuam partem hereditatis Titii vendiderit, & poſtea cohæredis 6.
partem ſuam reſpuentis portio venditori obvenerit, qvod tunc hæc pars jure adcreſcendi

ſeendi obveniens ad emptorem pertineat. Sed
negativa verior, qvia Jus adcreſcendi proflu-
ens ex præſumpta Teſtatoris voluntate, non
niſi abſurdè ei tribui poteſt, de qvo teſtator
non cogitavit, nec potuit venditor tempore
contractus de eo cogitare, & poſſet ſumma
iniquitas, & inter rem & pretium inæqvalitas
oriri, ſi forte pars adcreſcens longe melior.
Et ſic venditor hanc partem adcreſcentem em-
ptori præſtare non tenetur. *Gomez. c. 1. c. 10.
n. 44. Facbin. l. 10. c. 3. Treutl. th. fin. lit. A. &
ibi Bach. Dn. Habn. ad Weſ. hic Guttierez. in
rep. l. un. C. non petent. part. n. 60. & ſeqq. Hill.
in Don. l. 7. c. 12. lit. L. Caval. q. 69. Dn. Lauter-
bach ad h. t. th. 9. Franzk. h. t. n. 9. & ſ. Dn.
Struv. th. 72. Zaſ. n. 13.*

7 *Ad* §. 7. Qvær. (1.) Si venditor hæreditatis
aliqvid indebitum exegerit, an tenetur em-
ptori hæreditatis præſtare? qvod negatur,
qvia non ex hæreditate percepit, licet occaſio-
ne hæreditatis acceperit. *Mantica d. t. 10. n. 12.*
ſed nec ſibi retinere poſſet, ſed deberet ratione
conſcientiæ ei qui ſolvit indebitum, reſtitue-
8. re. Sed (2.) quæritur, quid ſi non debitum ex
hæreditate ſolvit, an hoc poteſt emptori im-
putare? quod etiam negatur, ob eandem
rationem, niſi condemnatus ſit ſine ſuo dolo,
& ſic ſolvit, per *hanc legem Dn. Lauterbach ad
h. t. th. 10.* vel niſi Teſtatoris voluntatem non
ſolemnem ſecutus ſolvit. *l. 17. ff. de petit. he-
red. vid. Cujac. ad h. t. tom. 1. pag. 1906.*

9. *Ad* §. 18. *& ſeq.* Qvando hæres defuncto
qvid crediderit, id adita hæreditate per con-
fuſionem tollitur, ſed hæreditate vendita re-
ſtituitur, ut & ſervitus ſi per aditam heredita-
tem ſublata, puta ſi heredis domus habuit ſer-
vitutem in defuncti domo vel area, vendita
hereditate reſtituitur, qvia non amplior he-
reditas reſtituenda, qvam fuit, cum adiretur.
*Zaſ. h. t. n. 8. Franzk. n. 12. Dn. Struv. th. 78.
Dn. Lauterbach d. th. 10.*

Ad L. Si nomen. 4.

SUMMARIA.

*AN cedens nomen teneatur præſtare debito-
rem locupletem. n. 1.*

*An videatur bonitas aſſerta, ſi evictionis præſta-
tio promiſſa. 3. & 5.*

Quid ſi qvis promittat evictionem nach rechtli-
cher Art. 4.

An bonitas nominis intelligatur, ſi dicat cedens,
Er wolle zu dem Kauffe beſörderlich
ſeyn. 6.

*Si cedens nominis exactionem promittat, an bo-
num nomen ſimul intelligatur. 7. 8. & 9.*

*Quomodo ſuccurratur emtori, qui admiſit no-
men inidoneum. 10.*

1. CEdens nomen non tenetur præſtare de-
bitorem locupletem, ſed tantum verum
nomen, niſi aliud actum ſit, v. gr. ſi eum ido-
neum eſſe affirmaverit, nam hoc præſtare de-
bet. *l. 3. ff. de fidejuſſ.* qvamvis ſufficiat tempo-
re Ceſſionis eum fuiſſe idoneum., *per l. 96. §.
2. de ſolut.* licet poſtea talis eſſe deſierit. *l. 96.* 2.
*§. 2. de ſolut. Franzkius de Evict. n. 45. Carpz.
p. 2. conſt. 34. def. 26.* & hos alioſqve referens
Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 19. exceptum
tamen debitum conditionale & in diem. *Joh.
à Sande in tr. de ceſſ. act. c. 9. n. 29.* qvod non
præſumitur, ſed eſt cedenti probandum, ut
reſponſum ſcio die 6. Junii anno *51. Carpz. p.
2. conſt. 34. def. 26 Gratian. tom. 1. diſcept. c. 64.
n. 14. Dn. Mev. p. 1. dec. 92. Berlich. p. 2. dec.
291. n. 10.* quia dum ceſſionarius non exigit, vi-
detur ejus fidem ſeqvi. Nec bonitas videtur 3.
aſſerta, ſi evictionis præſtatio promiſſa. *Grat.
d. l. 2. & tom. 3. c. 501. n. 23. Hartm. Piſt. obſ. 212.
n. 9. Rota Gen. dec. 157. n. 2. Berlich. d. l.* Affir-
mant autem *Molin. conſ. 49. n. 13. Tuſchus
concl. 281. n. 61. Tiraq de Retract. Convent. §. 1.
gl. 2. n. 45. Berlich. dec. 291.* Quod puto di- 4
cendum etiam, qvando qvis promittit evictio-
nem, nach rechtlicher Art / qualis caſus mihi
nuper oblatus, nam dum ad Jura reflexio ſit,
non niſi qvod verum ſit, probandum eſt. Sed
*Dn. Mevius in tr. levaminis debitorum c. 7. n.
46.* tradit, debere judicem conſiderare, qvid
actum ſit, ideoqve ſententiam affirmantium 5.
ſecuti ſumus in facti ſpecie ad nos miſſa, ubi
in inſtrumento hæc verba reperiebantur, ſo
lange die poſt an dem Ort (ſc. in Camera Civi-
tatis) unabgekündiget ſtehen wird / & ideoqve
non dubitabatur de veritate, & ideo fruſtra-
nea fuiſſet evictio veritatis debiti, & 2. cedens
interpellatus reſponderat, ſolvendo eſſe civi-
tatem, & ſic de bonitate evictionis præſtandæ
promiſſionem ipſe intellexerit. Cum autem
notorium ſit, contra Civitatem debentem
non facile concedi executionem, potuiſſet ceſ-
ſionarius ſtatim agere contra cedentem, qvod
non eſt ſentiendum. confer *Covarr. l. 3. reſol.
c. 17. n. 6. Caval. q. 799. Caball. de Evict. §. 5. n.
74. & ita reſp. menſe Dec. Anno 1654.* Sed 6.
qvid ſi cedens promiſit, daß er dem Ceſſiona-
rio zu dem Kauff beſörderlich ſeyn wolle / und
daß der Verkäuffer ehiſt lieffern ſolle / hoc
caſu bonitatem nominis non tantum tem-
pore contractus, ſed etiam periculum nomi-
nis ſuſceptum à cedente eſſe, tradit *Dn. Mev.* 7.
p. 3. dec. 206. Qvid ſi vero cedens nominis in
ſolutum dati exactionem promiſit, an tunc
bonum nomen ſa præſtiturum tacitè pro-
miſit? Reſp. *Dn. Mev. p. 1. dec. 182.* Qvæ
autem fuerit intentio paciſcentium, hoc ex 8.
veroſimilibus colligendum, & diſcernen-
dum eſſe, utrum cedens tantum operam &
moleſtiam exactionis in ſe receperit, an et-
iam præſtationem effectus, hoc caſu tene-

 bitur

bitur bonitatem præſtare, illo caſu non. In
dubio non videtur promiſſa præſtatio boni-
9. tatis. Sed ſi ſub conditione exactionis facien-
dæ à cedente, nomen acceptum, omninò bo-
nitatem præſtare debet cedens, prius tamen
non conveniendus, quam lis inter cedentem
& ceſſum debitorem finita, niſi moras nectat
10. cedens. *Dn. Mev. p. 4. dec. 183.* Succurri ta-
men emptori, ſi juſta & probabili ignorantia
admiſit nomen inidoneum, putat *Barb. in l.
Æſtimatis. 5. n. 11. ff. ſolut. matr. per l. 41. §. 3.
in fine, ibi, quod ſciens tale damnum ff. de Jur.
Dot.* à contrario ſenſu. Sed hàc de re fuſius à
me actum *in tr. de Ceſſione actionum cap. 5.* ubi
num. 54. refutavi illam diſtinctionem inter
ſimplicem ceſſionem & dationem in ſolutum.
11. Illud etiam non iniquum, ſi venditor ſciverit,
debitorem ceſſum brevi decocturum, aut a-
ctionem inanem eſſe, idque emptorem cela-
verit, *arg l. 74. §. ult. de Evict. Franzk. de
Evict. n 77. Lenzius de Ceſſ. Act. cap. 7. membr.
7. n. 33. quos ſequitur Dn. Lauterbach ad h. t. §.
2. th. 18.* Sic etiam extra periculum non eſt
cedens, ſi mandet creditori, ut nomen ali-
quod ſuo cedentis periculo exigat. *Dn. Lau-
terbach. d. l. th. 19.*

ad L. Et quidem. 5.

SUMMARIA.

*VEnditor nominis debet verum nomen præſta-
re. n. 1.*

*Ad quid teneatur, ſi incertam ſummam ceſſe-
rit. 2.*

*Si pro mille 1800. cedantur cum pacto evictionis
præſtandæ, & ceſſionarius ſuccubuit, quid
reſtituendum. 3.*

*Cedens qui non fecit, quæ facere debet, tenetur
ex emto ad intereſſe. 4.*

1. VEnditor nominis debet verum nomen
præſtare, i. e non tantum quod verè de-
beatur, ſed etiam debitor nulla exceptione
ſit munitus, quia qui tutus eſt exceptione,
non videtur debitor. *L. 16. R. J.* niſi aliud
2. actum, & periculum emerit emptor. Sed
ſi certam ſummam debiti ceſſerit, eam ſum-
mam præſtare debet; ſi incertam, & nihil de-
beatur, ad id quod intereſt tenetur, ſcil. ad
pretium & ad uſuras, &c. *vid. Cujac. ad h. L.
3. p. 1283.* Sed illud quod jam dixi, ſi ſcilicet
certa ſumma ſit promiſſa, quod ea ſumma
præſtanda ſit, limitari debet, niſi aliud con-
venerit, v. gr. ſi 1800. cedantur pro mille tha-
leris, in caſu ob circumſtantias licito, cum
pacto præſtandæ evictionis, ſi debitum non
ſit idoneum, & ſi ſuccubiturus ſit emptor,
debere ipſum reſtituere ſummam acceptam,
quod ita conventum eſſe, in aliqua cauſa ſcio.
Hinc non 1800. ſed mille tantum reſtituenda
4. eſſe puto. Sit ergo ſi cedens non præſtet id
quod præſtare debet, poteſt conveniri ex
empto, ad reddendum id non tantum, quod
ceſſionarius dedit, ſed etiam ad expenſas fa-
ctas & ad intereſſe, & hæc actio potius ceu
utilior videtur intentata, quam condictio ſi-
ne cauſa, *Dn. Mev p 3. dec. 207.*

ad L. Emptori. 6.

SUMMARIA.

*VEnditor tenetur cedere actionem hypothe-
cariam. n 1.*

Ceſſionario competit hypotheca legalis. 2.

*An ceſſionario etiam competant privilegia perſo-
nalia 3.*

VEnditor actionem hypothecariam cedere 1.
tenetur, licet pignus poſtea conſtitutum.
vid. Cujac. t 1. p. 650. & ceſſionario competit 2.
etiam hypotheca legalis nomini alias compe-
tens *Franzkius l. 1 reſol. 14. n. 2. & ſeq.* Sed
aliud in perſonali privilegio, v. gr. quod uxor 3.
habet ratione dotis, ut prioribus tempore hy-
pothecis præferatur, nam id ſoli mulieri, non
hæredibus, niſi liberis. *Nov. 91.* & ſic nec ceſ-
ſionario, competit. *Carpz. p. 1. conſt. 28. def.
95.* Sed in fiſco cedeute ſecus. *Franzkius d.
reſ. 14. n. 16. per l. fin. C. de privil fiſci Dn. Lau-
terbach d l. th. 25.* ubi *th. ſep* ait, ceſſionarium
nec propriis privilegiis uti poſſe.

ad L. Quod ſi. 8 & 4 ſeq.

SUMMARIA.

*QUid præſtandum ſit à venditore, ſi vendi-
derit hereditatem quæ non eſt, vel quæ
ad eum non pertinet. n. 1.*

*Quid ſi venditio ita facta ſit, ſi quod jus habeo.
2.*

VEndit quidam ex errore hæreditatem, quæ 1.
forte in rerum natura non eſt, vel ſi eſt,
ad venditorem non pertinet, quid hoc caſu
præſtare debet venditor? R. priore caſu pre-
tium cum omni intereſſe præſtabit, poſterio-
ri caſu vero æſtimabitur hæreditas, & non po-
terit ſe venditor liberare præſtando pretium,
quia hereditas poteſt forte pluris eſſe. Sed id
limitatur in *l. 10. & 11.* niſi hæreditas vendita
quatenus ad me pertinet, vel ſi quod jus ha- 2.
beo, nam ita videtur quaſi ſpes vel alea vendi-
ta, quando ſc. bona fide negotium geſtum.
Nam tunc venditio valida, niſi dolo actum.
& ſciveris veoditor, nihil ſe juris habere. *conf.
Franzk. h. t. n. 4. Zæſ. num 2. Dn. Struv. th.
74. Dn. Lauterbach ad h. t. th. 4.*

ad L. Qui filiifam. 14. pr.

SUMMARIA.

*VEnditio nomine à filiofam. actio cedenda,
etiam contra patrem de peculio, quod juſ-
ſu. n. 1.*

Quid ſi non ceſſa ſit. 2.

Actio

Actio ex inſtrumento guarent igionato etiam ceſſionarto competit. 3.
Cum pretium non eſt cereum, nulla eſt ceſſio. 4.

1. VEndito nomine, Creditor actionem eti-
am contra fidejuſſores cedere debet, &
ſi filiusfamilias ſit debitor, etiam actio ceden-
da prætoria contra parentem de peculio,
2. qvod juſſu, de in rem verſo, & ſi non fuerit
ceſſio facta, utiles tamen hæ actiones dantur.
3. *vid. Cujac. ad h. l. 14. t. 1. p. 1284.* Et ſic ſi ven-
ditor actionem ex re judicata, vel ex inſtru-
mento guarentigionato, Jus paratæ execu-
tiunis habeat, ceſſionarius eodem jure uti po-
teſt *Coler. de proceſſ. exec. p. 2. c. 2. n. 30. & qvos*
reſere Dn. Lauterbach d. l. th. 24. Colligitur
4. ex hâc lege, qvia ceſſio ſit præcedente vendi-
tione, ergo certum debet eſſe pretium, de
qvo ſi non conſtet, nulla eſt ceſſio. *Dn. Mev.*
p. 4. dec. 323. n. 7.

Ad L. Venditor. 21.

SUMMARIA.

AN venditor tenetur de re hereditaria, qva periit. n. 1.
An idem in ſingulari re vendita. 2.
Quando pretium loco rei ſuccedat. 3.
Quatenus debitor ſpeciei poſſit negligere culturam rei 4.
Mulier, qvæ debuit fundum tradere, non tenetur de fructibus percipiendis. 5.
Tutius eſt nihil facere, qvam malè facere. 6.

1. SI poſt interpoſitam ſtipulationem de omni
eo, qvod ex hæreditate ad venditorem per-
venerit præſtando, res hæreditaria ad eundem
pervenerit, & ab eo vendita tunc hæres ven-
ditor rem aut pretium ſolvere tenetur, & hoc
2. qvidem licet res perierit, (ſed in re ſingulari
aliud receptum) qvia pretium non ex re, ſed
negotiatiune habet. *vid. hic Dd. & Cujac. tom.*
1. p. 767. Notetur ex hâc lege, qvod pretium
3. loco rei ſuccedat in univerſitate, non in re
ſingulari. *Barb. Locupl. l. 14 c. 76. axiom. 6.*
4. Ex hâc lege 21. ex verſ. qvemadmodum, colli-
gunt, qvod debitor ſpeciei negligere poſſit
culturam rei, niſi culpa ejus arguatur, culpa
ſcil. à neglectione aliena, ut ſi ex negligentia
damnum ſecuturum ipſius rei venditæ, & hanc
deteriorem futuram. *vid. ad d. verſ. Gothofr.*
& Petr. Barb. ad l. 5. ff. ſolut. matr. n. 60. &
5. *ſeq.* Et ideo mulier ſi debet tradere fundum
doralem marito, non tenetur de fructibus per-
cipiendis, niſi ſpontè coluit, & malè. *Barb.*
d. l. n. 62. & 63. Tutius interdum, nihil face-
re, qvam aliqvid male.

Ad L. Hereditatis. 22.

SUMMARIUM.

AN venditor hereditatis corpora hereditaria propter partem pretii nondum ſolutam retinere valeat pignoris loco.

VEndidi tibi hæreditatem, & partem pretii ſolviſti, ſed in reliqvo moraris, an corpora hæreditaria jure retentionis retinere poſſum, dum pretium totum exſolvas? Videtur qvod non, qvia rei meæ pignus non eſt. Sed affirm. qvaſi pignus res poſſum retinere, color pignoris ſuſtinet retentionem. *Cujac. hic t. 1. p. 1837.*

Ad L. Venditor. 23.

SUMMARIA.

QVi nomen vendit, etiam acceſſiones præſtare debet n. 1.
An & qva actione cedens poſſit agere contra ceſſionarium, ceſſis omnibus juribus. 2. & 3.
An cedens virtute actionis directa ſuperfluum petere poſſit. 4. & 5.
Cujusnam lucro ſit, qvod qvartam ex Rec. imp. fiſco debitam excedit. 6.
Qvid jure Sax. inter mercatores. 7.

QVi nomen vendit, tenetur etiam ad ac- 1.
ceſſiones credendas, ſcil. Jus pignoris &
actionem contra fidejuſſores. Ex hâc lege 2.
dubitari poteſt de traditione. *Dd. ut Mane. l.*
4. de tac. & amb. convent c. 13. n. 4. & Tuſch.
concl. 185 n. 41. lit C. qvaſi eo caſu, ſi cedens
omnia ſua jura ceſſiſſet, non poſſit re integra
agere contra debitorem ceſſum, qvia omnis
cedens tenetur omnia ſua jura cedere. Aliud
enim cedere debere, aliud ceſſiſſe. Et ſi ceſ- 3.
ſiſſet omnia jura, actionem tamen directam
retinet *l. 3. de Nov.* cujus virtute agere poteſt
cedens, uno ex illis tribus non interveniente,
niſi alicubi ceſſionarius ex ſtatuto vel conſve-
tudine ſolus habeat actionem directam & uti-
lem, qvod conſvetudine introduci poteſt, de
qvo *Dn. Lauterbach. d. l th. 21.* Sed an virtute 4.
hujus actionis directæ cedens id ſuperfluum
petere poteſt? Id qvidem affirm. *Berlich. p. 1.*
dec. 31. Carpz. p. 2. c. 30. def. 37. Sed verius eſt, 5.
id debitoris lucro cedere, qvia licet cedens
habeat actionem directam, ea tamen, qvan-
do debitori denunciatio ceſſionis facta, aut
ex ceſſione conventus eſt, nam aliàs exceptio
Legis Anaſtaſianæ vix opponi poſſet, inefficax
erit iſta actio directa, per *d. l. 3.* & ſic ſentiune
Cujac. lib. 10. obſ. 3. & l. 16. obſ. 6. Ant. Gabriel
l. 2. comm. concl. cit. de Act. concl. 5. n. 1. Joh. à
Sande de Ceſſ. act. c. 11. num. 10. Finckelthaus
obſ. 17. Sed ſi ex Receſſibus Imperii præſer- 6.
tim *de anno* 1577. *tit. 17.* dicamus, qvartam
ſortis fiſco vindicari, ut *Dn. Mev. in diſcuſ.*
levam. c. 7. n. 22. certè qvod qvartam illam ex-
cedit, debitoris lucro erit, ut demonſtravi
exemplis *in tr. de Ceſſ. act. cap. c. n. 92.* Ab
obſervatione dictæ legis Anaſtaſ. excepit Sere- 7.
niſſ. Elector. Sax. mercatores ob curſum com-
merciorum commodiorem.

TIT.

1. *diſp. 6. th. pen.* Porrò circa pacta ex interval-
lo addita diſtingvitur, an detrahant aliqvid de
naturalibus emtionis, an augeant. Priori ca-
ſu dant exceptionem, poſteriori non, qvia non
proſunt ad agendum, de qvo late *Franzk. ad
h. t. num. 35. & multis ſeqq. Bachovius ad partem
1. Pandect. in tit. de pactis ſub rubr. de pactis Ad-*
2. *jectis. Mudaus de contrahenda empt. p. 5. & Dn.
Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 22 Dn. Struv. th. 25.*
3. *& ſeq.* Sed puto hodiè ceſſare eas ſerupuloſi-
tates juris noſtri, nec multum in foro attendi,
cum ex pactis qvalicunqve tempore initis hodiè
4. detur actio. Unde etiam putarem, licet Do-
ctores magno conſenſu doceant, pactum de re-
trovenditione ut ipſo jure reſolvat contractum,
opus eſſe, ut in continenti addatur, non ex in-
tervallo, vix hoc in noſtro foro obtinere, ubi
notoriè ex pacto datur actio; & cur non ex in-
tervallo ita poſſit conveniri, ſi v. gr. 20. annis
uſus fuerit, ipſo jure ſublatum iri contractum
hunc, præſertim cum ex intervallo reſolvi poſ-
ſit hic contractus, cur non ex intervallo pactum
reſolutorium poſt aliqvod tempus vel ſub certa
conditione addi poſſet?

ad L. Æde ſacra. 73.

SUMMARIA.

AN locus ædificii ſacri diruti fiat profanus. n. 1.

In Templo conſecrato & area ſacra eſt. 2.

1. ÆDe ſacra terræ motu (adde vel tempore
belli à prophanis militibus) diruta, locus
ædificii non eſt prophanus. Notent hoc Pa-
troni, non eſſe exſtruendum ædificium pro-
phanum in eo loco, ubi ſtetit antea Eccleſia,
ſemel dicatum DEO prophanari non debet,
Templo conſecrato, ipſa qvoqve area & fun-
2. dus conſecratus. Sed hic multoties peccatur.
Hujus legis argumento probat *Gail. l. 2. obſ. 61.
num. 10.* Eccleſiam in alium locum translatum,
vel alii Eccleſiæ incorporatam, retinere ſua Pri-
vilegia antiqva.

ad L. Civibus. 74.

SUMMARIA.

TRaditio ficta per claves cur poſſeſſionem transferat. n. 1. & 2.

An neceſſario in conſpectu horrei fieri debeat. 3. & 4.

Traditis ab abſente clavibus, facultas apprehendendi ſimul conceditur. 5.

FIcta traditio mercium facta per traditio-
1. nem clavium, transfert poſſeſſionem mer-
cium in horreo contentarum, ſi ille fuit poſ-
ſeſſor vel Dominus, aliàs uſucapiendi facul-
tatem; cujus ratio, qvi tradit partem rei, vi-
detur totum tradidiſſe, & qvi partem acce-
ptat, &c. *L. 3. §. 1. de Adqvir. poſſ.* Jam verò
claves ſunt pars ædium. *l. 17. de A. E.* Et aliàs tra-
ditio clavium nullum haberet effectum. *Me-
noch. conſ. 103. num. 34. Maſc. concl. 1190. num.
18. & ſeq. Covarr. lib. 3. reſol. c. 16. num 11. Afflict.
dec. 299. Guido Papa deciſ. 22. & 81. Gail. lib. 1.
obſ. 152 num. 18.* Qvod declarant, ſi modo poſ- 2.
ſeſſio ſit penes illum, qvi tradit claves. *Tira-
qvell. de Conſtit. poſſ. p. 3. Limit. 1. num. 5. & ſeq.*
& titulus præceſſerit. *Tiraq. d. tr. p. 3. Limit. 6.
num. 4.* Sed reqviritur hic, ut traditio cla-
vium fiat in conſpectu horrei. *conſ. l. 1. §. juſſe-* 3.
*rim. & l. 18. §. 2 ff. de Adqvir. poſſ. Jaſon. in l. 1. ff.
de Adqvir. poſſ num. 61 & ſ.* qvod tamen negat
*Alex. in l. 1. num 78. ff. de adqvir poſſ. & Tiraq.
de conſt. poſſ p. 2 ampl. 3. num. 3.* qvibus occur-
rit *Maſcard. d. concl. num. 22. Menoch. rem. 3.* 4.
retin. poſſ. num. 579. Sed qvicqvid ſit de jure,
levis tamen videtur hæc circumſtantia, ut tra-
ditio clavium in præſentia horrei facta ſit, &
vereor, ut hæc declaratio inter Mercatores ob-
tineat. Si tamen res abſens tradatur, per tra- 5.
ditionem, clavis vel annuli, licet poſſeſſio
non transferatur, conceditur tamen facultas
apprehendendi poſſeſſionem propria authori-
tate. *Romanus ſing. 137.* Colligitur etiam ex 6.
hâc lege regula, qvod translatio dominii &
conditio uſucapiendi æqviparentur, qvod mul-
tis declarat *Franc. Balbus ad l. Celſus n. 62. & ſeqq.
ff. de uſucap.*

ad L. Qui fundum. 75.

SUMMARIUM.

QUalis actio detur, ſi pactum de retrovendendo in continenti vel in traditione adjiciatur.

QUando pactum de retrovendendo in con-
tinenti additum in ipſo contractu, tunc
ex eo datur actio ex vendito, per hanc legem
collatam cum *L. 79. h. t.* Sed ſi in traditione
additum, datur actio præſcriptis verbis, & ſic
intelligunt *L. 2. de pactis inter Empt. conf. Perez.
in Cod. d. t. n. 13. & ibi Cujac. Mantica lib. 4. tit.
32. num. 1.*

ad L. In Lege fundi. 77.

SUMMARIA.

*AN ſi fundus venditus exceptis lapidicinis, lapi-
dicinæ poſtea inventæ ſimul excludantur,* 1.
n. 1.

Tempus contractus attendendum eſt. 2.

VEndidi fundum exceptis lapidiciniis, po-
ſtea apparuerunt novæ lapidicinæ, qvæ-
ritur an ad venditorem pertineant? qvod
negatur, qvia de iis lapidicinis, qvæ tempo-
re contractus erant, videtur actum in dubio,
& paria ſunt non eſſe, & non apparere, & to-
tus fundus eſſe poſſet plenus lapidicinis, &
totus ita venditoris, qvod abſurdum. Aliud
autem

autem, ſi expreſsè de futuro actum. *Menoch.*
1. *conſ. 606. num. 40. & ſ.* Tempus contractus igitur attendendum, & exceptio non poteſt de aliis intelligi, quam quæ tunc apparuerunt. Et pacta contractum intelligenda ſunt de iis, quæ tunc apparent, noo quæ futura ſunt. *Menoch. d. conſ. num. 39.* & lapidicinæ intelliguntur, non ex quibus lapis cædi poſſet, ſed ex quibus lapis cæditur.

ad L. Fiſtulas. 78.

SUMMARIA.

AN tutor ſibi ipſi rem debitam poſſit ſolvere. n. 1.

Caſus h. §. refertur. 2.

An ſi plures de retrovendendo fundo caverunt, unus offerendo totum pretium, redimere valeat. 3.

Qui ſuſcipit caſum fortuitum, quid in ſe ſuſcepiſſe intelligatur. 4. & 9.

Sententia eſt, quod venditor caſus fortuitos in ſe ſuſcipiens, non loqui intelligatur de caſibus ſæpe contingentibus. 5.

Caſus fortuiti ſunt frequentiſſimi, rariores & rariſſimi 8.

Frequentiſſimos caſus fortuitos non intelliguntur in contractibus venditores ſuſcepiſſe. 10.

Hodiè frumentum in herba vendere prohibitum 11.

AD Pr. vide notata *ad L. 13. §. fin. ff. de A. E.*

Ad §. 1. Tutor rem debitam ſibi ipſi
1. poteſt ſolvere, etiam immobilem. *Paulus Montanus de Tutoribus. c. 32. reg. 9. num. 107. & ſeq.* quod in his terminis intelligit *Cagnolus ad L. ſingularia. num. 72. de Reb. cred.* quando agitur de executione contractus, ſecundum voluntatem patris celebrati, in certa & determinata ſpecie; ubi alia ſolennitas non eſt neceſſaria, ceſſante ſuſpicione læſionis & deceptionis pupilli, nam hoc caſu jus habet ingrediendi rem emtam vacantem. *conf. Coraſius l. 5. Miſcell. c. 15. num. 3. & ſeq.* Magis autem reſtringit *Marcus Mantua ſing. 340.* Cujus tamen interpretatio divinatoria videtur.

2. *Ad §. 2.* Emit Titius fundum, & debet ipſi tradi, quando integrum pretium ſolveretur. Deceſſit duobus hæredibus relictis. Unus eorum totum pretium offert, & obtinet totum fundum, & partem pretii à cohærede judicio famil. herciſc. recuperabit, ſed ſi partem ſuam offerat, non accipiet fundum. Probant ex
3. hoc, ſi quis de ſibi retrovendendo fundo caverit, vel plures caverint, quod tunc unus offerendo totium poſſit redimere, modo rrremptor caveat de vendendo partem ſocio, ſi is in poſterum eam velit habere. *Schneidew. ad §. actionum. tit. de Excepe. num. 20. Jaſ. de Act. Boer. dec. 251. num. 1. Tuſchus concl. 28. num. 1. lit. P. Carpz. p. 2. conſt. def. 11. Berlich. p. 2. concl. 2. num. 32. Balth. tit. 7. reſ. 1. n. 8. conf. Ronthegallus ad l. 9. princ. de duobus reis. n. 108.*

Ad §. ult. Qui ſuſcipit caſum fortuitum 4.
tempeſtatis, non videtur ſentire de caſu ſæpius contingente. Nam quotusquisque annus, in quo tàm locuples meſſis, ut nullum damnum à tempeſtate ſenſerint fruges. Alii ita intelligunt; Qui ſuſcipit in ſe caſum fortuitum, non videtur ſentire de caſu inſolido, ut tradunt *Sebaſt. Medices de caſu fortuito part. 1. quæſt. 51. Pinell. in l. 2 C. de Reſc. vend p. 1. cap. 3. n. 29. Mantica lib. 5. tit. 8. Gail. l. 2. obſ. 23. num. 18. & obſ. 52. num. 28. Rauchbar. l. 2. qu. 29. num. 20. Gutierez. de Jurament. confirm. part. 1. cap. 24. num. 6. Molina diſp. 495. num. 20. Beſold. conſ. 194. n. 61.* Sed utut hæc regula vera, ex hoc §. tamen vix probatur. Nam in noſtro §. non conferuntur inter ſe caſus rariſſimi cum caſibus rarioribus, ſed tempeſtatis caſus frequentes cum rari-
oribus, non cum rariſſimis. Et ſenſus eſt, ſi 5.
venditor recipit in ſe caſum tempeſtatis fructibus nocentis, is certe non intelligit frequentiſſimos caſus, nam in ſingulis fere annis aliquod damnum vel ab uredine, nimia pluvia, grandine, frigore & ſimilibus contingit, de quo frequentiſſimo damno id non intellexerunt con-
trahentes. Ideoque ſententia Dd. quam ex hoc 6.
textu eliciunt, non probatur, ſed potius contrarium, non videri cogitatum de frequentiſſimis, nam ſic idem eſſet, ac ſi fœcundam meſſem promiſiſſet ſine omni damno, quod non
eſt præſumendum. Ideoque textum hunc con- 7.
tra illorum Doctorum opinionem retorqueri poſſe, rectè notat *Molina diſp. 495. num. 20. & Franc. de Clapperiis 2. dec. Cauſa 83. qu. un.* Er-
go ponendum eſt trium generum eſſe caſum 8.
tempeſtatis ſeqvioris; ut etiam aliorum fortuitorum, (1.) frequentiſſimi. (2.) rariores. (3.) rariſſimi, de his procul dubio non cogitatum, quod melius ex ratione, quam ex hoc textu pro-
batur, quia non præſumitur cogitaſſe de caſu 9.
planè inſolido, qui vix centum annis contingat. Certum enim, renunciationem vel ſuſceptionem caſuum fortuitorum ſtrictè intelligendam, quod rectè limitat *Mol. d. l.* niſi ſuſcepiſſet caſus opinatos & innopinatos, nam hoc caſu de illis cogitatum eſt in genere, ut ibi judicatum refert. Primi generis non intelligun-
tur ſuſcepti, quando is ſuſcipit, qui alias ſuſ- 10.
cipere tenebatur, ut venditor meſſis futuræ, ſed tunc de mediæ ſortis tempeſtate rariore

vide.

Digitized by Google

[illegible] prædia Creditori obligat ipſi fidejuſſori [illegible] ſit ven[illegible] & empta, quæri[illegible]r, an valeat hæc [illegible] venditio? Videtur quod non, quia [illegible] lex hæc commiſſ[illegible]. Sed affirma-[illegible], quia [illegible] commiſſoria inter debitorem & creditorem eſt prohibita, [illegible] vero inter debitorem & tert[illegible]. *Bart hic. Car M[illegible]n. de U-ſurar. [illegible] Covarr. 3. re[illegible] 2. n. [illegible]* & [illegible] hanc rem per varios caſus expli-[illegible] *Meno[illegible] adip poſ. n. 40 [illegible] anorm. [illegible] 6. X. de [illegible]. Neguz. de pign. [illegible] 4 pri[illegible] n. [illegible].*

[illegible] *Ad 3,* [illegible] Quando dominus prædii ſe obligavit ad annuas præſtationes, tunc non obligatur emptor, licet expreſſè dictum ſit, ut ea condi[illegible] veniret, qua habuit venditor, quia hæ [illegible] præſtationes perſonales [illegible] fundi prom[illegible] non veræ ſervitutes. *B[illegible] n 4. P[illegible] in [illegible] de Ser-[illegible] 3 Dor & [illegible] H[illegible] lib 9. c. [illegible] lit. L[illegible] 2. [illegible] n. 6 & ſeq. Surdus vol. [illegible] Mant[illegible] fing. 47. Hipp. [illegible] 2. [illegible] 72. n. [illegible]* Secundum, cauſa [illegible] tationis tantum [illegible] fundum, ex cujus reditibus annua præſtatio ſolvi promittitur: Aliud ſi fundus conſignatus fuiſſet 4. cauſa limitationis & taxationis, quia tunc hypotheca in fundo contrahitur. *l. 1.0. pr. de Leg. 1.* Et hæc decisionis ratio, inſinuatur in *l. 96. pr. de Leg 1 & L. Paula. 27. in fine de Leg. 3. conf Frantzk r. ſol. 1. n. 33. Salgado in Labyr. p 1. c. 10 n 9 & ſeq. & notata infra ad d. l. 96. de leg. 1.* Alii volunt, emptorem non teneri 5. actione empti perſonali, ſed non negari, quod actione hypothecaria teneatur, quia Scævola in ſuis Reſponſis ſolet eſſe brevis & conciſus *Sande l. 3. tit. 12. d. 8.* Colligunt etiam ex in-6. ſtrumento etiam liquido contra tertium non agi executivè *Carpz. L. 4 Reſp. 10. Dn. Mev. p. 4. q 84.* Et licet quis heres bona omnia hæ-7. reditaria poſſideat, non tantum poteſt in ſolidum conveniri actione perſonali, ſi pro parte hæres ſit, quia obligatio perſonalis non ſequitur poſſeſſorem. *Dn. Mevius part. 1. dec. 115. Carpz part. 2 conſt. 38. def. 17. n. 6. conf. Gomez tom. 2. cap. ult. n. 23. multa ex hoc textu inferens.*

Titulus II.
De In diem addictione.

ad L. 1 & 2.

SUMMARIA.

ADdictio in diem duplici modo fieri ſolet. n. 1.
An [illegible] dubio conditio reſolutiva præſumatur. 3
Addictio in diem pure contrahitur, ſed ſub [illegible] ione r[illegible]ſolvitur. 4
[illegible] inter [illegible] ter conditionem reſolutivam & ſuſ[illegible]vam. 5
[illegible] tio Fiſcalis fit per addictionem tacitam. 6.
An quando conditio eſt ſuſpenſiva, debeatur ga-[illegible] 6.
An e[illegible]m habeat pactum reſolutivum, ſi ex [illegible] adjiciatur. 8.

ADdictio in diem vel fit ea ratione, ut ſub conditione contrahatur, ſi intra certum tempus melior conditio non a[illegible]feratur, & ſic contractus eſt conditionalis, vel ita ut conſtet emptio, ſed ſub conditione reſolvatur, & ſic pura eſt venditio, & habet hunc effectum, ut poſſit uſucapere, & fructus [illegible]cre[illegible]ur, & periculum ejus ſit, *per §. [illegible] legis 2. Annibal in repet. [illegible] naturaliter. ff. de uſucap. n. 52. vol. 5. Dn. Lau[illegible]ach ad tit. de Periculo & Commodo. §. 1. n. 4.* Sed poſtea oblata meliori conditione dominium tranſit ipſo Jure ad Emptorem ſecundum, ſive per verba obliqua, ſive directa formetur hoc pactum. [illegible] per *l. 41. ſupr. de rei vindic Covarr lib. [illegible] reſol. c. 8. n. 1. Mant. lib. 4. tit. 28. n. 14. Molina diſp 378. n. 9.* L[illegible] in L. Commiſſoria ſecus. Cum Lex Commiſſoria ſit o-2. dioſior. *l. 3. C. de pactis inter empt. Covarr. d. l. Tiraq. de Retr. convent. §. 1. gl. 7. n. 17. Parrius lib. 3 conſ. 92 n. 23. Mantica tit. 29. n. 15. & ſeq. P. Barboſa in L. ſi cum dotem. 23 §. fin. n. 37. ff. ſol. matr. Molina d. 378. n. 9.* ubi verba directa & obliqua recenſet. Sed quid ſi verba dubia? 3. Reſp. in dubio potius conditio reſolutiva, præſumitur, & contractus purus, ac tranſlatum dominium. *l. 2. §. 4 pro empt. Dn. Lauterb. ad h. tit. 9* Et ſane non eſſe nos debere adeo curioſos circa verba, nam ſufficit voluntatis declaratio, quod eo eventu velint à contractu recedere, ut per *l. 41. ff. de Rei vind.* ſentit *Covarr. l. 3. reſol. c. 8. n. 1. Mantica d. t. 28. n. 14. & Molina d. diſp. 378. n. 9.* Unde Dd. 4. communiter dicere ſolent, addictionem in diem purè contrahi, ſed ſub conditione reſolvi. *Mantica l. 4. tit. 28. n. 4. conf. Vasq. lib. 3. contr. c. 49. n. 1 H. [illegible] in Don lib. 16. c. 18. lit. D.* Hoc autem intereſt inter conditionem reſo-5. lutivam, ſub qua, ut dixi, communiter & in diem addictio fieri ſolet, & ſuſpenſivam, quod illo caſu emptor poſſit rem pignori dare interim *l. 4. §. 3. h. t.* & vindicare, *l. ſupra de*

[illegible] *vind.* [illegible] ucapere etiam [illegible] ſi venditor dominus non fuit. *l. 2. §. fin. h. t.* quæ omnia poſteriori caſu ſecus. *vid. Franc* [illegible] *n. 6. & ſeqq.*
6 In fiſcali vendi[illegible] tempora licitationis ſi res tradatur, ſemper ſ[illegible] per ad[illegible]ctionem, per *L. 21. §. fin. ff. ad Muni*[illegible] *de Jur*[illegible] *fiſci*, quam Ad[illegible]ctionem tac[illegible]am vocant *Mantica de tac. & amb. convent l. 4. tit. 28 n. ult. Lauterbach ad h. t. th 2. vid. not. ad l. 4.* [illegible]
7 [illegible] Deinde quando condi[illegible]o eſt ſuſpenſiva, non debetur ex contractu gabella vel laudemium, quia non eſt vera alienatio. Sed [illegible] contrahitur ſub cond[illegible]ione reſolutiva [illegible]betur gabella vel laudemium. *Tiraq. in tr. de Retr. convent. §. 6. gl. 2. n. 18. Franc. de Clapperiis cauſa 26. q. un. n. 15. & ſeqq.* Sed
8 quæritur, ſi hoc pactum reſolutivum contractus ex intervallo adjicitur, & quidem rebus non amplius integris? Hic nullam vim habere hoc pactum, tradunt multi, qui ad Ad[illegible]ctionem requi[illegible]t. *Card. Mant. d. t. 28. n. 12. Molina d. l. n. 10. & alii, quos refert Dn. Lauterbach ad h. t. th. 10.* Se[illegible] hodie u[illegible] pacta ex intervallo a[illegible]a vale[illegible] p[illegible]rem ho[illegible] quocunque tempore [illegible] operari.

ad L. Ubi autem. 4. §. ult.

SUMMARIA.

Quot modis me[illegible] conditio offerri dicatur n. 1.
[illegible]modo interdum appareat [illegible] melior [illegible]nditio vel [illegible]rior. 2. & 3.

1 Melior con[illegible] adfertur, [illegible] pretio qui addatur, vel maturior ſolu[illegible] offeratur, vel leviores conditiones, vel [illegible] *M*[illegible] *d. lib. 4. tit. 28 n. 20. Dor*[illegible] *in voce a*[illegible] *n. 15. & ſeq. Fran*[illegible] *Ze*[illegible] *n. 6. Wiſſenbach. ad h. t. th* [illegible] d
2 ſæp[illegible] melior [illegible] pe[illegible]em conditio ad[illegible] ta[illegible] men non eſt melior, v. gr. maj[illegible] offeratur, ſed ſub amplioribus term[illegible]
3 vendum. Sic etiam ob [illegible] aut ejus anticipationem augetur pretium vel minuitur, conſideratur eti[illegible]m pericul[illegible]m. *Dn. Lauterbach ad h. t. §. th. 18.*

ad L. Idem quod. [illegible]

SUMMARIA.

An emtor, cui ſub con[illegible] re[illegible] venditio facta, fructus [illegible]tur [illegible]
Quid, ſi ſub conditione [illegible] n. 2
Quid ſi emtor preti[illegible] de[illegible]
Quid ſi primus emtor [illegible] ab alio oblatum ip[illegible] amp[illegible] 4.

Emptor cui [illegible] fructus quidem [illegible] ſub conditione ſuſpenſiva ad[illegible] *Lauterbach. ad h. t. th. fin.* [illegible] venditori [illegible] debet reſti[illegible]

ſive [illegible] retur [illegible] *n. 14.* [illegible] 16. [illegible] poti[illegible] de[illegible] R[illegible] [illegible] reſti[illegible] plet[illegible]

Ad L. Necesse. [illegible]

SUMMARIA.

Cur alias m[illegible]

Aliata [illegible] a[illegible] 1182.

Ad L. Sed[illegible]. 9.

SUMMARIA.

An v[illegible]
An in[illegible]
An i[illegible]

P[illegible] ſi rem [illegible] in ejus gra[illegible] Aliud ergo [illegible] *d.*[illegible] *n. 22 Dom*[illegible] [illegible]

conditionem, ne fraudetur debitor, niſi in fraudem fiat, qvi majus pollicetur turbandæ venditionis prioris cauſa. *vid. Cujac. ad l. 10. h. t. tom. 1. p. 1954.*

ad L. Quod autem. 11. §. 2. & 14 §. 2.

SUMMARIA.

AN & qvatenus in licitatione primus ab alio ſuperatus liberetur. n. 1. & 2.

An liberetur primus, ſi ex conſtitutione fidejuſſores dare juſſus, qvos poſterior emtor invenire non valet. 3. & 4.

An ad prioris licitatoris liberationem requiratur, ut poſterior ſolvendo ſit. 5.

Quid ſi licitatores pares, cui addictio facienda. 6.

1\. IN Licitatione ſi primus fuit ſuperatus ab a-
lio, tunc primus liberatur, per *hos textus.*
Idem in venditione ſub haſta, nam ſi fiſcus
2\. vel privatus ſub haſta vendat, ſi primus ab alio
ſuperetur, liber eſt, niſi doloſè ſubſtituerit
inidoneum. Sed pone, in Gallia conſtitutio
3\. eſt, ſi qvis licitando vicerit, & ei addictares,
qvod teneatur intra octiduum fidejuſſorem
præſtare; Secundus licitator non potuit repe-
rire fidejuſſores, an primo licitanti invito
poſſit obtrudi illud officium ſub haſta vendi-
tum, vel alia res? Reſp. negando, & ſic judi-
catum refert *Franc. de Clapperiis cauſa 3. q. 1.*
& 2 qvia dum addicta res poſteriori, primus
4\. non eſt obligatus amplius, & licet ſecundus
licitator non reperiatur ſolvendo, non tamen
tenetur primus licitator, per expreſſum tex-
tum in *d. §. 2.* ut adeò diſplicere nobis debeat
Bart. ſententia & *Dambouderii*, qvi ad id ut
5\. primus licitator liberetur, reqvirunt ut ſecun-
dus ſolvendo ſit. *Dambond. in tr. de ſubhaſt. c.*
4. n. 8. & 19. qvod quidem in caſu doli in pri-
mo emptore reperto concedo, vel ſi adhuc ſine
in actu licitationis, & nondum addicta res ſe-
cundo, & ſecundus ſtatim reperiatur inidone-
us. *Clapper. d. q. 1. n. 10. conſ. Franc. Cremenſis*
de ſing. 41. Sed ubi licitatores pares, vel pri-
6\. mus tantundem vult addere, primo magis
favendum eſſe, docet *Carpz. p. 3. dec. 272.* Et
hoc Jus licitationis in feudo obtinet, ut agna-
tus tantum pretium ſolvere teneatur, qvan-
tum alius Emptor. *Soſenth. de feud. c. 9. concl.*
86. num. 3.

ad L. Qvod ſi uno. 13.

SUMMARIUM.

AN novo emtori res ad dicenda, qvi pro parte meliorem conditionem offert.

OBlata pro parte rei meliori conditione pro parte venditor novo emptori rem addicere non poteſt, ne prior emptor invitus in communionem veniat. *vid. Zeſ. h. t. n. 9. Dn. Wiſſenbach ad h. t. th. 13.* qvæ ratio in multis juris articulis locum reperit, conferri poteſt *Simon de pratis conſ. 58. n. 13.*

Ad L. Si venditor. 14. § 3.

SUMMARIUM.

AN ſi pater alienavit fundum, filio datur jus retractus.

HIc tantum notetur, qvod inter Patrem & filiumfamilias nulla datur venditio, nullusqve contractus. Hinc qvidam exiſtimaverunt, ſi pater alienavit fundum, filio non dari Jus retractus, qvam tamen ſententiam refutat *Tiraqvellus de Retr. conſang. §. 1. gl. 9. n. 59. & ſeqq.*

Ad L. Cum duo. 17.

SUMMARIUM.

QVatenus addictio in diem locum habeat, cum venditi ſunt duo ſervi 20. thal & alter offert 30.

VEndidi duos ſervos 20. thaleris cum addictione in diem, alter offert 30. diſtingvitur. an decem adjecerit alterutri ſervo, an utriqve, unicuique qvina adjecerit; an verò non appareat, qvod actum ſit. Primo caſu ille tantum inemtus, cui adjecta 10. ſecundo caſu utriqve ſunt inemti; tertio caſu nihil actum, & retines prior; unde notant, ob incertitudinem vitiari actum, quod exempla hic declarat *Gloſſa conf. Card. Mantica de tac. & amb convent. lib 23. c. 10. n. 37. & 40 Idem de conject. ult vol. l. 3 tit. 1. n. 26. & ſeq. Menoch. conſ. 1185 n. 3. Barb. Locuplet. lib. 9. c 28. axiom. 4.* Conf. de ſenſu hujus legis *Marianus Socinus in rep. legis, ita ſtipulatus. n. 100. ff. de Verb. Oblig. vol. 6.*

Ad L. ult.

SUMMARIUM.

QUando melior conditio affertur, an primus emtor contra venditorem, an contra ſecundum emtorem ratione expenſarum actionem habeat.

QUando melior conditio ellata, tunc inter venditorem & primum emptorem datur actio, ſcilicet ut venditor emtori reſtituat pretium & neceſſarias expenſas. Sed quæritur, annon primus emptor à ſecundo ea petere poſſit? qvod negatur, qvia inter hos nihil actum, niſi venditor deleget emptorem ſecundum primo, aut ſi forte ſuam actionem cedat emptori primo, contra ſecundum, aut ſi ſecundus per conſtitutum in ſe recipiat. *Vid. Cujac. tom. 4. p. 842.*

TITULUS III.
De Lege Commiſſoria.

ad L. 1.

SUMMARIA.

PActum commiſſorium qvatenus in pignoribus admittatur. n. 1.
Qvomodo hoc fiat in venditione. 2.
Qvatenus hoc caſu venditori detur rei vindicatio. 3.
An, ſicut ex pacto commiſſorio contractus ipſo jure reſolvitur, ita etiam in retrovenditione. 4. & 5.
An hoc pactum ex intervallo adjici poſſit. 6.

1. PActum legis Commiſſoriæ in pignoribus prohibitum. *l. 1. & ult. C. de pign. pact. c. ſignificante X. de pign.* licet juramentum intervenerit. *Neguzant. de pign. p. 4. princ. 3. Tiraqv. de Retr. convent. §. 36. n. 121.* niſi ſit ex intervallo adjectum. *Neguz. d. l. n. 2. Molin. de contr. uſur. q. 52. n. 356. Tiraq. de Retr. Convent.* vel niſi placeat, ut juſto pretio ſit empta. vid. *notata ad l. 16. §. fin. de pign.* Excip. etiam caſus *in l. ult. pr. ff de Vendie.*
2. Sed in venditione pactum hoc eſt receptiſſimum, qvando res eſt vendita cum Lege Commiſſoria, i. e. ut res ſit inempta, ſi pretium juſto tempore non ſolvatur. *Hippol. Riminald. l. 3. conſ. 285. n. 75. & ſeq.* eſt conditio
3. non ſuſpenſiva, ſed reſolutiva. & diſtingvunt Dd. occaſione *l. 3. C. de Pactis inter emptorem,* an per verba directa, v. gr. Res ſit inepta, an verò per obliqva & communia, v. gr. revertatur, & ſimilia, qvæ interuptionem ſignificant, ſit concepta, ut illo caſu detur rei vindicatio venditori, hoc caſu verò non. *Covarr. lib. 3. Reſol. c. 8. n. 1. Caldas de Empt. c. 28. n. 24. Petr. Barb. ad l. ſi cum dotem. 23. § fin. 37. Solut. matr. Peregr. conſ. 102. n. 20. lib. 3. Molina d. 378. n. 9. Mantica l. 4. tit. 29. n. 25. Gomez. t. 2. cap. 2. n. 30. Bach. ad Tr. d. 8. th. 9. lit. D. Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 4. Dn. Struv.*
4. *Exerc. 23 th. 37.* Sed qvod in addictione in diem, & in Lege Commiſſoria dicitur, ſcil. qvod per directa verba fiat, ut ipſo jure reſolvatur contractus, an in pacto de retrovenditione locum habet? Id communiter negant *Tiraq. de Retr. Conv. §. 1. gl. 7. n. 16. Trentacinq. de Emtione. reſol. 10. num. 23. Gomez. d. num. 30. Molina d. l. n. 8. Vasqv. l. 6. contr. c. 69. n. 1. & 8. Mynſ. c. 6. obſ. 50. n. 2. & 3. Klock. vol. 2. conſ. 42. num. 327. & n. 408. & ſ.* Sed non video, cur non ita
5. poſſit conventio fieri, qvamprimum tibi obtulero pretium idem, res ſit inempta, & ego habebo vindicationem, ut etiam ſupra notavi, & videantur notata *ad l. 19. ff. de Uſucapion.* Nec du- 6.
bito hoc pactum ex intervallo fieri poſſe, v. g. vendo domum, ſolviſti partem pretii in primo termino, in ſecundo termino nihil ſolvis, do alium tibi terminum, & ſi in eo non ſolvas, res ſit inempta. Non video, cur hoc pactum non procedat noſtro jure, qvo ex omni pacto actio; licet Dd. communiter reqvirant, ut in continenti fiat. *Barb. ad l 3. C. de pactis inter empt. n. 7.* & qvos refert *Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 5.*

Ad L. Cum venditor. 2. & 3.

SUMMARIA.

CUr in arbitrio venditoris ſit, legem commiſſoriam exercere. n. 1. & 2.
Emtor tamen monere poteſt venditorem, an ut velit lege commiſſoria. 3.

LEgem commiſſoriam exercere, in arbitrio 1.
eſt venditoris, qvia ille poteſt ſuo juri renunciare. Et qvando actus in alicujus favo- 2.
rem redditur nullus, ſub hac tacita conditione id fieri intelligitur, ſi ille, cujus favorem reſpicit, actum illum nullum eſſe velit. *Mantica lib. 4. tit. 29. n. 12. & Dn. Lauterbach ad h. t. th. 12.* & qvia alias emptor per moram ſuam poſſet te pœnitentia ductus liberare. *Mant. lib. 4. tit. 29. num. 9. & Molina d. 348. n. 2. Scac. de Commerc. §. 1. q. 7. p. 2. ampl. 2.*
n. 4 poterit verò emptor non impleto contra- 3.
ctu monere venditorem, ut mentem ſuam declaret, an uti velit lege Commiſſoria. *L. 4. §. 2. h. t. Mol. d n. 2.*

Ad L. Si fundus. 4.

SUMMARIA.

AN ſi fundus redditur inemtus, fructus reſtituendi ſint. n. 1.
In pacto commiſſorio unica variatio conceditur, altera non. 2.
An in pacto commiſſ. reqviratur, ut emptor interpelletur. 3. & 6.
Qvid ſi nulla dies expreſſa fuerit. 4.
An ad eſſentiam hujus pacti expreſſio diei reqviratur. 5.

QVando fundus redditur inemptus, tunc 1.
etiam fructus interim percepti reſtituendi, niſi pretii partem dederit, qvam amittit, per legis hujus §. 1. & l. 6. pr. h. t. & l. 25. pr. ff. de Petit. Heredit. Collegium Argentor. th. 12. Dn. Struv. th. 38. Zaeſ. n. 4. Dn. Lauterbach h. t. th. 8.* Sed in §. 2. dicitur, qvod licet qvis 2.
cum lege commiſſoria vendiderit, poſſit huic legi renunciare, ſed ſi ſemel renunciavit, non poſſit

poſſit poſteà uti hac lege. Unica hic variatio
conceſſa, altera non. *vid Cujac. t. 4. p. 864. Barboſa locupl. l. 19. c. 2. axiom. 2.*

3. *Ad §. fin.* Non opus eſt, ut emptor
interpelletur, aut moneatur à venditore, qvia
dies pro homine interpellat. *Leg. magnam. C. de ſtipul. Hipp. Rim. lib. 2. conſ. 171. n. 59. Molin. d. l. n. 4.* niſi juſta cauſa ſit impeditus, v.
gr. ſi nemo ſit, cui offeratur, quod ad caſum
pœnæ legalis reſtringit, & in pœna conventionali aliud eſſe, dicit *Riminaldus vol. 2. conſ. 171. n. 49. & ſeqq. & præſertim num. 59.* ſi venditor convivio habendo ſe excuſet, qualem
4. caſum ſcio. *vid. Zaſ. h. t. n. 9.* Aliud verò, ſi
nulla dies expreſſa, quo caſu interpellatione
opus erit, *arg. l. 23. inf. de V. Oblig. Struv. th. 30. conf. Zaſ. d. t. n. 7. Dn. Cancell. Godofr. à Jehna th. 55. & Dn Lauterbach ad h. t. th. 11.*
5. Nam non reqviritur ad eſſentiam hujus Legis,
ut certa dies exprimatur, vel certum tempus,
arg. l. 3. ff. de Contrab. vend. l. 41. de R. V. Dn. Godofredus à Jehna Conſil. Elect. Brand. & Cancell. Mind. Princ. de Lege Commiſſoria th. 55. quem refert Dn. Lauterbach ad. h. t.
6. *th. 6.* Eſt & hoc diſcrimen, an per appoſitionem diei ipſo jure conſtituatur in mora, an
vero nulla conſtituta die per interpellationem, ut illo caſu purgatio moræ locum non
habeat, juxta receptiorem ſententiam. *Arumæus de Mora c. ult. n. 8. Dn. Cancel. Godofr. à Jehna d. tr. th. 47. & Dn. Lauterbach d. l. th. 13.* Sed hoc caſu locum habeat *Dn. Lauterbach jam citato loco.*

Ad L. De lege commiſſoria 6. pr. & §. 1.

SUMMARIA.

AN, ſi exercita eſt lex commiſſ. emtor amittat arrham. n. 1.
An venditor in foro conſcientiæ tutus ſit hoc caſu 2. & 3.
An acceſſoria ad venditorem etiam revertuntur. 4.

1. POſtqvam Lex Commiſſoria exercita eſt,
quæritur, an emptor amittat, quod arrhæ
nomine datum, vel partem pretii? quod affirm.
quia per ipſum ſtetit, fuit in mora, & hoc lucrum lex defert, licet emptor hoc caſo ſæpe
plus diſpendii accipiat, quam ſi pœnam ultra
legitimam menſuram promiſerit *Lauterbach*
2. *ad tit. de Act. empti §. 2. th. 10.* Sed in foro
conſcientiæ dubitari poſſit, ſi legum imperito vendam ſub hac lege (nam aliud in perito
quis dixerit) an poſſim ſalva conſcientia retinere illud lucrum, licet lex deferat? nam
non videtur eſſe pœna æqvalis ſepoſita lege,
& non ſubmiſiſſe ſe videtur legi huic, qvi
legis naturam non intellexit. Sed id in
medio relinquo, & cujusvis conſcientiæ com-
3. mitto. Sane *Zaſius h. t. n. 4.* ab hac ſententia
ſapiente uſurariam pravitatem cavendum eſſe,
monet. Et legem hanc duram eſſe, relato
Bacbovio, Arnoldo Rhat, & Maſtertio, agnovit *Dn. Lauterbach ad h. t. th. 10.* niſi fructus
cum pretii parte amiſſa æqvales retineantur ab
emptore. Secunda qvæſtio eſt, ſi etiam con- 4.
ventum, non ut nulla accedant? & in acceſſoriis eadem ratio, ut redeant ad venditorem.
Soluta autem Gabella à fiſco repeti non poteſt.
Molina tr. 2. d. 378. n. 11. Dn. Lauterbach d. l.

Ad L. pen.

SUMMARIA.

REnunciat venditor legi commiſſ. qvi petit poſteà ſolutionem. n. 1.
Idem ſi ab Emphyteutâ poſt tres annos oblatus canon accepteur. 3.
Idem in feudo caduco, vaſallo iterum conceſſo. 4.

SI poſt diem præfixum petat ſolutionem for- 1.
tis venditor vel uſuras, vel acceperit oblatum, videtur renunciaſſe legi commiſſoriæ.
Mant. d. t. 29. n. 19. Maſc. concl. 568. Franzk. h. t. n. 6. Zaſ. n. 10. Struv. th. 40. Dn. Lauterbach d. l. th. 12. in fine. Hoc ad pactum de retro- 2.
vendendo extendit *Cagnolus in l. 2. C de pactis. inter empt. n. 56.* Et hoc extendunt ad Em- 3.
phyteutam, qvi ſi ceſſaverit ſolvere per 3. annos, & poſteà ſolverit domino canonem, Dominus à pœnâ privationis videtur excluſus.
Alex. l. 2. conſ. 14. n. 12. Sic ſi Dominus ſciens
caducum eſſe feudum, inveſtiit vaſallum, vi- 4.
detur juri ſuo renunciaſſe; *Decius conſ. 185. num. 10.*

Ad L. Fin.

SUMMARIA.

LEx commiſſ. non habet locum, cum non per emptorem fiat. n. 1.
Quibus caſibus hoc contingat. 2.
Quatenus qui juravit, excuſetur, ſi à ſuperiori prohibeatur. 4.

SI non ſtet per Emptorem, non habet lo- 1.
cum L. Commiſſoria, v. gr. ſi offerat, ſed
venditor domi non ſit, vel venditor pretium
acceptare ſine juſta cauſa recuſet, vel ſi em- 2.
ptor compenſatione, acceptilatione, novatione ab obligatione pretium ſolvendi fuerit liberatus. *arg. h. l.* ut notanter ſcribit *Dn. Lauterbach ad h. t. th. 11. conf. Dn. Cancellar. Godofredus à Jehna. d. tr. th. 49.* vel ſi fiſcus
inhibuit, ne ſolveret. Nam fiſcus habet Jus
agendi contra debitoris ſui debitorem, qvam
rationem decidendi allegat *Ant. Rubeus in rep. L. non ſolum. §. morte. n. 388. de Novi operis nunc. vol. 5.* Sed notetur, hic conſignationis fieri mentionem, non quaſi eſſet neceſſaria, ſed quod ita in facto contigerat,
quia ad excuſationem moræ, & ut conditio
habeatur pro impleta, nuda oblatio ſufficit.

vid. Petr. Barboſ. ad L. ſi non mora. 10. p. 2. n. 74. ff. ſolut. matrim. Alex. conſ. 92 Ruinus vol. 1. conſ. 151. n. 7. licet diſſentiat *Rimin. vol. 2. conſ. 171. n. 52.* Colligitur ex hâc lege, etiam ſi qvis jurisjurandi vinculo ſe ad aliqvid agendum obliget, ſi tamen ſuperior prohibeat, excuſari eum, qvi judici paret, modò non illa prohibitio procurata. *Petr. Peck. ad c. 24. n. 6. de R. J. l 6.* Sic ſi Magiſtratus pecuniam depoſitam juſſu ſuperioris alii exſolvat, excuſatur deponens. *l. 4. pr. de Aqua pluv. arc. Berl. p. 1. d. 54. d. c. 24. de R. J. l. 6. l. 7. §. 2. de min.*

TITULUS IV.
De Hereditate vel actione vendita.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

Cur hereditas viventis non poſſit vendi. n. 1.
Quid ſi quis dubitet, an ad ſe hereditas pertineat. 4.
Heredias incerta perſona futuræ poteſt vendi. 5.

Non poteſt vendi hereditas viventis,
1. *vid. Gomez. tomo. 2. reſol. c. 2. n. 5.*
Imo hæreditas ipſi poſteà delata fiſco defertur. *arg. l. 5. §. 2. ff. de his qvæ ut ind l. 20. §. ult. de Donat. Gomez. d. l.*
Improba ſiquidem eſt omnis de vivi ſucceſſione cogitatio, & flagitium inexcuſabile involvit. *Franzk. h. t. n. 3. l. 2. in fin. ff. de his quæ ut*
2. *indign.* Quod in *l. 2. §. 2. h. t.* etiam ad ſubſtitutum extenditur *vid. Gomez. tom. 2. reſol. c.*
3. *2. n. 5.* Et in hoc differt hæreditatis venditio ab aliarum rerum venditione, ubi ſpes vendi poteſt. *l. 8 ff. de Contr. empt. Franzk. d. l. n. 4.*
4. Si tamen hæreditas verè ſit, ſed dubitat venditurus, an ad ſe pertineat, poteſt ſpes vendi, ſed bona fide *l. 11. & ſeq. Franzk. d. l.* Sed futura hæreditas incertæ perſonæ poteſt vendi,
5. v. g. ſi mihi hæreditas aliqva obvenerit, tibi 100. ſi empta, per tradita *Carpz. p. 2. c. 35. def. 17. Molina tr. 2. d. 340 n. 3. & Dn. Lauterbach*
6. *ad h. t. th. 2.* Sed tertii viventis hæreditatem vendi poſſe, ſi fiat cum ejus conſenſu, & is in ea voluntate perſeveret, per *l. fin. C. de pactis,* tradit *Dn. Lauterbach. d. l. th. 3.*

Ad L. Venditor. 2. pr.

SUMMARIA.

An venditor hæreditatis teneatur evictionem præſtare ſingularum rerum. n. 1.
Quidnam computetur in hereditatem. 2.
Acceſſiones hereditatem augent, deceſſiones non minuunt. 3.
An in hereditate vendita etiam contineatur impuberis hereditas, cui fui ſubſtitutus. 4.
An ad emptorem pertineat portio coheredis repudiantis. 5. & 6.
An quod Venditor indebitum exegit, teneatur emtori hereditatis præſtare. 7.
An quod indebitum ſolvit, emtori imputare valeat. 8.
An in hereditatem veniat, quod heres defuncto credidit. 9.

Venditor hæreditatis ſingularum rerum 1.
hereditariarum evictionem præſtare non tenetur, quia non res hereditarias, ſed ipſum Jus hereditatis vendidit, niſi aliud actum, *l. 1. C. de Evict. Mant. lib. 4. tit. 10. n. 26. Joh. Balthaſar tit. 8. reſol. Bavar. reſol. 7. n. 15. Dn. Lauterbach ad h. t. th. 7.* & hoc actum tacite, ut emptor neqve amplius neqve minus juris habeat, qvam apud hæredem futurum eſſet, *per hanc legem*, aut niſi interrogatus reſponderit, hanc eſſe hæreditariam. *l. 15. h. t. conſ. Cævall. q. 536. n. 37. Caſtillo l. 4. c. 41. n. 67.*

Ad §. 1. Qvicqvid ex hereditate ad ven- 2.
ditorem pervenit, à morte defuncti uſqve ad tempus venditionis, illud omne vidatur venditum, niſi aliud actum, *vid. Weſ. in tr. hic n. 5. & ibi Bach. Franzk. h. t. n. 7. & ſeq.* In ex-
qvirenda qvantitate hæreditatis venditæ ita 3.
ſpectatur tempus venditionis, ut acceſſiones hæreditatem augeant, deceſſiones verò hæredis facto contingentes non deminuant, ſunt verba *Cujacii lib. 2. obſ. 30.* quæ laudat *Dn. Lauterbach. ad h. t. th. 6.* ubi dicit, dolo vel culpa heredis deperdita vel non adquiſita, reſtituenda eſſe.

Ad §. 2. Vendidi hæreditatem Titii, 4.
ſed qværitur, an ſi cohæres impubes, cui ſui ſubſtitutus, moriatur, & ita ejus pars mihi delata, an & illa videatur vendita? Videtur quod ſic, quia in eodem Teſtamento relicta; ſed negatur, quia duplex hæreditas, alia patris, alia filii, & ita duplex qvodammodo teſtamentum. *Card. Mantica de inc. & amb. conv. l. 4. tit. 10. n. 9. Lauterbach. d. t. th. 8.*

Ad §. 4. Cavendum eſt Emptori, ut ſi 5.
quid ad emptorem perventurum eſt quandoque, id reſtituendum eſſe, unde volunt nonnulli probare, ſi qvis ſuam partem heredi-
taris Titii vendiderit, & poſtea cohæredis 6.
partem ſuam reſpuentis portio venditori obvenerit, qvod tunc hæc pars jure adcreſcendi

ſcendi obveniens ad emptorem pertineat. Sed
negativa verior, qvia Jus adcreſcendi proflu-
ens ex præſumpta Teſtatoris voluntate, non
niſi abſurdè ei tribui poteſt, de qvo teſtator
non cogitavit, nec potuit venditor tempore
contractus de eo cogitare, & poſſet ſumma
iniquitas, & inter rem & pretium inæqvalitas
oriri, ſi forte pars adcreſcens longe melior.
Et ſic venditor hanc partem adcreſcentem em-
ptori præſtare non tenetur. *Gomez. t. 1. c. 10.
n. 44. Fachin. l. 10. c. 3. Treutl. th. fin. lit. A. &
ibi Bach. Dn. Hahn. ad Weſ. hic Gutierez. in
rep. l. un. C. non petent. part. n. 60. & ſeqq. Hill.
in Don. l. 7. c. 12. lit. L. Caval. q. 69. Dn. Lauter-
bach ad h. t. th. 9. Franzk. h. t. n. 9. & ſ. Dn.
Struv. th. 72. Zæſ. n. 13.*

7. *Ad §. 7.* Qvær. (1.) Si venditor hæreditatis
aliqvid indebitum exegerit, an tenetur em-
ptori hæreditatis præſtare? qvod negatur,
qvia non ex hæreditate percepit, licet occaſio-
ne hæreditatis acceperit. *Mantica d. t. 10. n. 12.*
ſed nec ſibi retinere poſſet, ſed deberet ratione
conſcientiæ ei qui ſolvit indebitum, reſtitue-
8. re. Sed (2.) quæritur, quid ſi non debitum ex
hæreditate ſolvit, an hoc poteſt emptori im-
putare? quod etiam negatur, ob eandem
rationem, niſi condemnatus ſit ſine ſuo dolo,
& ſic ſolvit, per *hanc legem Dn. Lauterbach ad
h. t. th. 10.* vel niſi Teſtatoris voluntatem non
ſolemnem ſecutus ſolvit. *l. 17. ff. de petit. he-
red. vid. Cujac. ad h. t. tom. 1. pag. 1906.*

9. *Ad §. 18. & ſeq.* Qvando hæres defuncto
qvid crediderit, id adita hæreditate per con-
fuſionem tollitur, ſed hæreditate vendita re-
ſtituitur, ut & ſervitus ſi per aditam heredita-
tem ſublata, puta ſi heredis domus habuit ſer-
vitutem in defuncti domo vel area, vendita
hereditate reſtituitur, qvia non amplior he-
reditas reſtituenda, qvam fuit, cum adiretur.
*Zæſ. h. t. n. 8. Franzk. n. 12. Dn. Struv. th. 78.
Dn. Lauterbach d. th. 10.*

Ad L. Si nomen. 4.

SUMMARIA.

*AN cedens nomen teneatur præſtare debito-
rem locupletem. n. 1.*
*An videatur bonitas aſſerta, ſi evictionis præſta-
tio promiſſa. 3. & 5.*
Quid ſi qvis promittat evictionem nach rechtli-
cher Art. *4.*
An bonitas nominis intelligatur, ſi dicat cedens,
Er wolle zu dem Kauffe beförderlich
ſeyn. *6.*
*Si cedens nominis exactionem promittat, an bo-
num nomen ſimul intelligatur. 7. 8. & 9.*
*Quomodo ſuccurratur emtori, qvi admiſit no-
men inidoneum. 10.*

1. CEdens nomen non tenetur præſtare de-
bitorem locupletem, ſed tantum verum
nomen, niſi aliud actum ſit, v. gr. ſi eum ido-
neum eſſe affirmaverit, nam hoc præſtare de-
bet. *l. 3. ff. de fidejuſſ.* qvamvis ſufficiat tempo-
re Ceſſionis eum fuiſſe idoneum., *per l. 96. §.
2. de ſolut.* licet poſtea talis eſſe deſierit. *l. 96.* 2.
*§. 2. de ſolut. Franzkius de Evict. n. 45. Carpz.
p. 2. conſt. 34. def. 26.* & hos alioſqve referens
Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 19. exceptum
tamen debitum conditionale & in diem. *Joh.
à Sande in tr. de ceſſ. act. c. 9. n. 29.* qvod non
præſumitur, ſed eſt cedenti probandum, ut
reſponſum ſcio die 6. Junii anno *51. Carpz. p.
2. conſt. 34. def. 26 Gratian. tom. 1. diſcept. c. 64.
n. 14. Dn. Mev. p. 1. dec. 92. Berlich. p. 2. dec.
291. n. 10.* quia dum ceſſionarius non exigit, vi-
detur ejus fidem ſeqvi. Nec bonitas videtur 3.
aſſerta, ſi evictionis præſtatio promiſſa. *Grat.
d. l. 2. & tom. 3. c. 501. n. 23. Hartm. Piſt. obſ. 212.
n. 9. Rota Gen. dec. 157. n. 2. Berlich. d. l.* Affir-
mant autem *Molin. conſ. 49. n. 13. Tuſchus
concl. 281. n. 61. Tiraq. de Retract. Convent. §. 1.
gl. 2. n. 45. Berlich. dec. 291.* Quod puto di- 4
cendum etiam, qvando qvis promittit evictio-
nem, noch rechtlicher Art / qualis caſus mihi
nuper oblatus, nam dum ad Jura reflexio fit,
non niſi qvod verum ſit, probandum eſt. Sed
*Dn. Mevius in tr. levaminis debitorum c. 7. n.
46.* tradit, debere judicem conſiderare, qvid
actum ſit, ideoqve ſententiam affirmantium 5.
ſecuti ſumus in facti ſpecie ad nos miſſa, ubi
in inſtrumento hæc verba reperiebantur, ſo
lange die poſt an dem Ort (*ſc.* in Camera Civi-
tatis) unabgekündiget ſtehen wird / & ideoqve
non dubitabatur de veritate, & ideo fruſtra-
nea fuiſſet evictio veritatis debiti, & 2. cedens
interpellatus reſponderat, ſolvendo eſſe civi-
tatem, & ſic de bonitate evictionis præſtandæ
promiſſionem ipſe intellexerit. Cum autem
notorium ſit, contra Civitatem debentem
non facile concedi executionem, potuiſſet ceſ-
ſionarius ſtatim agere contra cedentem, qvod
non eſt ſentiendum. confer *Covarr. l. 3. reſol.
c. 17. n. 6. Caval. q. 799. Caball. de Evict. §. 5. n.
74. & ita reſp. menſe Dec. Anno 1654.* Sed 6.
qvid ſi cedens promiſit, daß er dem Ceſſiona-
rio zu dem Kauff beförderlich ſeyn wolle / und
daß der Verkäuffer ehiſt lieffern ſolle / hoc
caſu bonitatem nominis non tantum tem-
pore contractus, ſed etiam periculum nomi-
nis ſuſceptum à cedente eſſe, tradit *Dn. Mev.* 7.
p. 3. dec. 206. Qvid ſi vero cedens nominis in
ſolutum dati exactionem promiſit, an tunc
bonum nomen ſe præſtiturum tacitè pro-
miſit? Reſp. *Dn. Mev. p. 1. dec. 182.* Qvæ
autem fuerit intentio paciſcentium, hoc ex 8.
veroſimilibus colligendum, & diſcernen-
dum eſſe, utrum cedens tantum operam &
moleſtiam exactionis in ſe receperit, an et-
iam præſtationem effectus, hoc caſu tene-

bitur bonitatem præſtare, illo caſu non. In dubio non videtur promiſſa præſtatio boni-
9. tatis. Sed ſi ſub conditione exactionis faciendæ à cedente, nomen acceptum, omninò bonitatem præſtare debet cedens, prius tamen non conveniendus, quam lis inter cedentem & ceſſum debitorem finita, niſi moras nectat
10. cedens. *Dn. Mev. p. 4. dec. 183.* Succurri tamen emptori, ſi juſta & probabili ignorantia admiſit nomen inidoneum, putat *Barb. in l. Æſtimatis. 5. n. 11. ff. ſolut. matr. per l. 41. §. 3. in fine, ibi, quod ſciens tale damnum ff. de Jur. Dot.* à contrario ſenſu. Sed hâc de re ſuſius à me actum *in tr. de Ceſſione actionum cap. 5.* ubi *num. 54.* refutavi illam diſtinctionem inter ſimplicem ceſſionem & dationem in ſolutum,
11. Illud etiam non iniquum, ſi venditor ſciverit, debitorem ceſſum brevi decocturum, aut actionem inanem eſſe, idqve emptorem celaverit, *arg l. 74. §. ult. de Evictıon. Franzk. de Evict. n 77. Lenzius de Ceſſ. Act. cap. 7. membr. 7. n. 33. quos ſequitur Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 18.* Sic etiam extra periculum non eſt cedens, ſi mandet creditori, ut nomen aliquod ſuo cedentis periculo exigat. *Dn. Lauterbach. d. l. th. 19.*

ad L. Et quidem. 5.

SUMMARIA.

VEnditor nominis debet verum nomen præſtare. n. 1.

Ad qvid teneatur, ſi incertam ſummam ceſſerit. 2.

Si pro mille 1800. cedantur cum pacto evictionis præſtandæ, & ceſſionarius ſuccubuit, quid reſtituendum. 3.

Cedens qui non fecit, quæ facere debet, tenetur ex emto ad intereſſe. 4.

1. VEnditor nominis debet verum nomen præſtare, i. e non tantum quod verè debeatur, ſed etiam debitor nulla exceptione ſit munitus, quia qui tutus eſt exceptione, non videtur debitor. *L. 16. R. J.* niſi aliud
2. actum, & periculum emerit emptor. Sed ſi certam ſummam debiti ceſſerit, eam ſummam præſtare debet; ſi incertim, & nihil debeatur, ad id quod intereſt tenetur, ſcil. ad pretium & ad uſuras, &c. *vid. Cujac. ad h. L.*
3. *p. 1283.* Sed illud quod jam dixi, ſi ſcilicet certa ſumma ſit promiſſa, quod ea ſumma præſtanda ſit, limitari debet, niſi aliud convenerit, v. gr. ſi 1800. cedantur pro mille thaleris, in caſu ob circumſtantias licito, cum pacto præſtandæ evictionis, ſi debitum non ſit idoneum, & ſi ſuccubiturus ſit emptor, debere ipſum reſtituere ſummam acceptam, quod ita conventum eſſe, in aliqua cauſa ſcio. Hinc non 1800. ſed mille tantum reſtituenda
4. eſſe puto. Sit ergo ſi cedens non præſtet id quod præſtare debet, poteſt conveniri ex empto, ad reddendum id non tantum, quod ceſſionarius dedit, ſed etiam ad expenſas factas & ad intereſſe, & hæc actio potius ceu utilior videtur intentata, quam condictio ſine cauſa. *Dn. Mev p 3. dec. 207.*

ad L. Emptori. 6.

SUMMARIA.

VEnditor tenetur cedere actionem hypothecariam. n 1.

Ceſſionario competit hypotheca legalis. 2.

An ceſſionario etiam competant privilegia perſonalia 3.

VEnditor actionem hypothecariam cedere tenetur, licet pignus poſtea conſtitutum. 1.
vid. Cujac. t. 1. p. 650. & ceſſionario competit 2.
etiam hypotheca legalis nomini alias competens *Franzkius l. 1 reſol. 14. n. 2. & ſeq.* Sed
aliud in perſonali privilegio, v. gr. quod uxor 3.
habet ratione dotis, ut prioribus tempore hypothecis præferatur, nam id ſoli mulieri, non hæredibus, niſi liberis. *Nov. 91.* & ſic nec ceſſionario, competit. *Carpz. p. 1. conſt 28. def. 95.* Sed in fiſco cedente ſecus. *Franzkius d. reſ. 14. n. 16. per l. fin. C. de privil fiſci Dn. Lauterbach d l. th. 25.* ubi *th. ſep* ait, ceſſionarium nec propriis privilegiis uti poſſe.

ad L. Quod ſi. 8 & 4 ſeq.

SUMMARIA.

QUid præſtandum ſit à venditore, ſi vendiderit hereditatem quæ non eſt, vel quæ ad eum non pertinet. n. 1.

Quid ſi venditio ita facta ſit, ſi quod jus habeo. 2.

VEndit quidam ex errore hæreditatem, quæ 1.
forte in rerum natura non eſt, vel ſi eſt, ad venditorem non pertinet, quid hoc caſu præſtare debet venditor? R priore caſu pretium cum omni intereſſe præſtabit, poſteriori caſu vero æſtimabitur hæreditas, & non poterit ſe venditor liberare præſtando pretium, qvia hereditas poteſt forte pluris eſſe. Sed id limitatur in *l. 10. & 11.* niſi hæreditas vendita
quatenus ad me pertinet, vel ſi quod jus ha- 2.
beo, nam ita videtur quaſi ſpes vel alea vendita, quando ſc. bona fide negotium geſtum. Nam tunc venditio valida, niſi dolo actum. & ſciveris venditor, nihil ſe juris habere. *conf. Franzk. h. t. n. 4. Zeſ. num 2. Dn. Struv. th. 74. Dn. Lauterbach ad h. t. th. 4.*

ad L. Qui filiifam. 14. pr.

SUMMARIA.

VEnditio nomine à filiofam. actio cedenda, etiam contra patrem de peculio, quod juſſu. n. 1.

Quid ſi non ceſſa ſit. 2.

Actio

Actio ex inſtrumento guarent igionato etiam ceſſionario competit. 3.

Cum pretium non eſt certum, nulla eſt ceſſio. 4.

1. VEndito nomine, Creditor actionem eti-
am contra fidejuſſores cedere debet, &
ſi filiusfamilias ſit debitor, etiam actio ceden-
da prætoria contra patentem de peculio,
2. qvod juſſu, de in rem verſo, & ſi non fuerit
ceſſio facta, utiles tameo hæ actiones dantur.
3. *vid. Cujac. ad h. l. 14. t. 1. p. 1284.* Et ſic ſi ven-
ditor actionem ex re judicata, vel ex inſtru-
mento guatentigionato, Jus paratæ execu-
tionis habeat, ceſſionarius eodem jure uti po-
teſt *Coler. de proceſſ. exec. p. 2. c. 2. n. 30. & qvos*
refert Dn. Lauterbach d. l. th. 24. Colligitur
4. ex hâc lege, qvia ceſſio ſit præcedente vendi-
tione, ergo certum debet eſſe pretium, de
qvo ſi non conſtet, nulla eſt ceſſio. *Dn. Mev.*
p. 4. dec. 323. n. 7.

Ad L. Venditor. 21.

SUMMARIA.

AN *venditor teneatur de re hereditaria, quæ periit. n. 1.*

An idem in ſingulari re vendita. 2.

Quando pretium loco rei ſuccedat. 3.

Quatenus debitor ſpeciei poſſit negligere culturam rei 4.

Mulier, quæ debuit fundum tradere, non tenetur de fructibus percipiendis. 5.

Tutius eſt nihil facere, quam malè facere. 6.

1. SI poſt interpoſitam ſtipulationem de omni
eo, qvod ex hæreditate ad venditorem per-
venerit præſtando, res hæreditaria ad eundem
pervenerit, & ab eo vendita tunc hæres ven-
ditor rem aut pretium ſolvere teoetur, & hoc
2. qvidem licet res perierit, (ſed in re ſingulari
aliud receptum) qvia pretium non ex re, ſed
negotiatione habet. *via. hic Dd. & Cujac. tom.*
1. p. 767. Notetur ex hâc lege, qvod pretium
3. loco rei ſuccedat in univerſitate, non in re
ſingulari. *Barb. Loeupl. l. 14 c. 76. axiom. 6.*
4. Ex hâc lege 21. ex verſ. qvemadmodum, colli-
gunt, qvod debitor ſpeciei negligere poſſit
culturam rei, niſi culpa ejus arguatur, culpa
ſcil. à neglectione aliena, ut ſi ex negligentia
damnum ſecuturum ipſius rei venditæ, & hanc
deteriorem futuram. *vid. ad d. verſ. Gothofr.*
& Petr. Barb. ad l. 5. ff. ſolut. matr. n. 60. &
5. *ſeq.* Et ideo mulier ſi debet tradere fundum
dotalem marito, non teoetur de fructibus per-
cipiendis, niſi ſpontè coluit, & malè. *Barb.*
d. l. n. 62. & 63. Tutius interdum, nihil face-
re, qvam aliqvid male.

Ad L. Hereditatis. 22.

SUMMARIUM.

AN *venditor hæreditatis corpora hereditaria propter partem pretii nondum ſolutam retinere valeat pignoris loco.*

VEndidi tibi hæreditatem, & partem pretiì ſolviſti, ſed in reliqvo moraris, an corpora hæreditaria jure retentionis retinere poſſum, dum pretium totum exſolvas? Videtur qvod non, qvia rei meæ pignus non eſt. Sed affirm. qvaſi pignus res poſſum retinere, color pignoris ſuſtinet retentionem. *Cujac. hic t. 1. p. 1837.*

Ad L. Venditor. 23.

SUMMARIA.

QVi *nomen vendit, etiam acceſſiones præſtare debet. n. 1.*

An & qua actione cedens poſſit agere contra ceſſionarium, ceſſis omnibus juribus. 2. & 3.

An cedens virtute actionis directa ſuperfluum petere poſſit. 4. & 5.

Cujusnam lucro ſit, quod quartam ex Rec. imp. fiſco debitam excedit. 6.

Quid jure Sax. inter mercatores. 7.

QVi nomen vendit, teoetur etiam ad ac- 1.
ceſſiones credendas, ſcil. Jus pignoris &
actionem contra fidejuſſores. Ex hâc lege 2.
dubitari poteſt de traditione. *Dd. ut Mant. l.*
4. de tac. & amb. convent. t. 13. n. 4. & Tuſch.
concl. 185 n. 41. lit. C. qvaſi eo caſu, ſi cedens
omnia ſua jura ceſſiſſet, non poſſit re integra
agere contra debitorem ceſſum, qvia omnis
cedens tenetur omoia ſua jura cedere. Aliud
enim cedere debere, aliud ceſſiſſe. Et ſi ceſ- 3.
ſiſſet omnia jura, actionem tamen directam
retinet *l. 3. de Nov.* cujus virtute agere poteſt
cedens, uno ex illis tribus non interveniente,
niſi alicubi ceſſiooarius ex ſtatuto vel conſve-
tudine ſolus habeat actionem directam & uti-
lem, qvod conſvetudine introduci poteſt, de
qvo *Dn. Lauterbach. d. l. th. 21.* Sed an virtute 4.
hujus actionis directæ cedens id ſuperfluum
petere poteſt? Id qvidem affirm. *Berlich. p. 1.*
dec. 31. Carpz. p. 2. c. 30. def. 37. Sed verius eſt, 5.
id debitoris lucro cedere, qvia licet cedens
habeat actiooem directam, ea tamen, qvan-
do debitori denunciatio ceſſionis facta, aut
ex ceſſione conventus eſt, nam aliàs exceptio
Legis Anaſtaſianæ vix opponi poſſet, inefficax
erit iſta actio directa, per *d. l. 3.* & ſic ſentiunt
Cujac. lib. 10. obſ. 3. & l. 16. obſ. 6. Ant. Gabriel
l. 2. comm. concl. tit. de Act. concl. 5. n. 1. Joh. à
Sande de Ceſſ. act. c. 11. num. 10. Finckelthaus
obſ. 17. Sed ſi ex Receſſibus Imperii præſer- 6.
tim *de anno 1577. tit. 17.* dicamus, qvartam
ſortis fiſco vindicari, ut *Dn. Mev. in diſcuſ.*
levam. c. 7. n. 22. certè qvod qvartam illam ex-
cedit, debitoris lucro erit, ut demonſtravi
exemplis *in tr. de Ceſſ. act. cap. 1. n. 92.* Ab
obſervatione dictæ legis Anaſtaſ. excepit Sere- 7.
niſſ. Elector. Sax. mercatores ob curſum com-
merciorum commodiorem.

TIT.

Titulus V.
De Reſcindenda venditione.

Ad L. Emtio & venditio. 3.

SUMMARIA.

Ipſo jure venditio tollitur, re integra, per contrarium diſſenſum. n. 1.
Re non integra, retraditione opus eſt. 2.
An venditione reſciſsâ, nova gabella ſolvenda. 3.
An, quando pactum de retrovendendo anteà initum, remittitur, debeatur laudemium. 4.
An quando prior contractus eſt ipſo jure nullus, debeatur laudemium. 5.
Quid ſi data ſit arrha. 6.

1. IPſo jure tollitur contractus venditionis,
quando re integra per contrarium conſen-
ſum tollitur, ubi etiam fidejuſſori hæc da-
tur exceptio. Sed ſi ab una vel utraqve
2. parte venditio conſummata, tunc retraditio-
ne opus eſt, & tunc videtur eſſe nova emptio.
3. Unde decidenda qvæſtio, quando in provin-
cia v. gr. in Hiſpania, de omni venditione
ſolvitur gabella, an qvando à venditione di-
ſceditur, nova gabella ſolvenda ſit adhuc ſe-
mel? Et qvidem ſi in continenti reſolvatur
contractus, non habet dubietatem hæc qvæ-
ſtio, ſed ſi ex intervallo diſcederetur, diſtin-
gverem, an contractus ſit conſummatus, an-
non; ut hoc caſu non ſit nova venditio, ſed il-
lo caſu. *conf. Molina tr. 2. d. 373. n. 3 Caldas de
Empt. c. 28. n. 16. Pincll. ad l. 2 C. Reſc. vend.
p. 2. c. 3. n. 36. Fern. Vasq. p. 2. controv. c. 11. n.
15. & de Succeſſ. creat. §. 25. n. 5.* de laudemio
Berlicb. dec. 47. & multi alii conf. not. ad l. 19.
4. *ff. de uſucap.* Sic ſi res cum pacto de retroven-
dendo vendita, & poſtea hoc pactum remitta-
tur à venditore, accepto additamento pretii de
hoc deberi laudemium, tradit *Berlich. p. 1. dec.*
5. *53.* Sed qvid ſi prior contractus planè ipſo jure
invalidus, an tunc gabella vel laudemium re-
ſtituendum? qvod rectè negant Dd. commu-
niter *vid. Tiraq. de Retr. Conſang. §. 1. gl. 2. n. 7.
Franc. de Clapperiis lib. 2. deciſ. cauſ. 66. q. 1.*
6. ubi ſic pronunciatum ait. Sed qvid ſi data ar-
rha R. ipſo jure contrario pacto reſolvitur,
qvia arrha non eſt pars pretii, ſed argumen-
tum venditionis, qvæ per conditionem ſine
cauſa repetitur. *l. 2. C. qvando licet ab Empt.*
7. *diſced.* Et hoc ampliatur in hac lege, ut etiam
reſolvatur venditio ipſo jure, licet fidejuſſor
vel ſtipulatio acceſſerit, ubi venditio reſolvi-
tur ipſo jure, ſed fidejuſſio & ſtipulatio non
ipſo jure, ſed per exceptionem pacti reſolvun-
tur. *hic & l. Stichum. 96. §. fin. ff. de ſolut. Cu-
jac. tom. 1. p. 1485.* Collige ex hâc lege, Stipu- 8.
lationem contractui nominato additam non
ſeqvi ejus naturam, ſed aliud putant in con-
tractu innominato. *Jac. de Nigris in Rep. Rubr.
d. V. Obl. n. 147. tom. 6.* Haſta aqvi.

Ad L. Cum emtor venditori. 4.

SUMMARIA.

Qvomodo reſcindatur venditio mutuo conſenſu. n. 1.
In quibus caſibus venditio voluntate unius tollatur. 2. 3.
Actio L. 2. C. de Reſcind. Vend. *ſecundum omnia ſua requiſita evolvitur. 4.*
An in caſu reſciſſionis in emtione annuorum redituum pracisè tempus contractus reſpiciendum. 5.
Reſponſum Facultatis juridica 6.
Computatio læſionis varia. 7.
Differentia harum exemplis declaratur. 8.
Quid in caſu reſciſſ. interſit inter dolum & læſionem ultra dimidium. 9.
Extenſio Remedii l. 2. C. de Reſc. vend. 10. 11.
Actionis d. l. 2. qvâ perſonalis, illata. 12.
Actionis hujus, qvâ b. f. illata. 13.
Limitatur. 14.
An quoq; ad venditiones ſub haſtâ hæc reſciſſio ex d. l. 2. pertineat. 15.
Quid in Camera Elector. Brandenb. 16.
An interitu rei emta nondum tradita ſine culpâ venditoris, perimatur venditio. 17.
Quid in foro conſcientia. 18.
Caſus, in qvibus res venditori pereunt. 19.

REſcinditur venditio nudo mutuo conſen- 1.
ſu, ſi res ſit integra, vel acceptilatione, qvæ
hic non ut acceptilatio, ſed ut conventio nu-
da valet; vel ſi res non ſit integra, retradi-
tione. Qvædam venditio unius voluntate
tollitur, ut annuorum redituum, qvæ à ven- 2.
ditore, non verò ab emptore revocari pot-
eſt *per Ordin. Polic. de anno 1548. tit 17. §. 8.
Gail. l. 2 obſ. 7. n. 14. Hartm. Piſt. obſ. 63. &
quos refert Carpz. p. 2. dec. 117. n. 5. & ſ.* Et in
contrarium paciſci non licet. *Franzk. l. c. dec.
n. 47.* Ob læſionem ultra dimidiam datur eti- 3.
am Reſciſſio ex nobili illa Lege 2. *C. de Reſcind.
vendit.* ſi ſc. venditor ne qvidem dimidium
juſti pretii acceperit, vel emptor pretium al-
tero tanto majus dederit vel promiſerit. Ita
agitur eo fine, ut vel emptor rem reſtituat
aut juſtum pretium, aut venditor rem recipi-
ta, aut exceſſum pretii reſtituat. Ubi primo 4.

reqvi-

requiritur verum rei pretium & commune,
non ratione affectionis hujus vel illius *arg. l.
63. ff. Ad l. falc.* quod explicat *Carpz. p. 2. conſt.
34. d. 6. & Dn. Lauterbach* noviſſ. *ad h. t. th. 9.*
ut reſpectus habeatur ad tempus contractus.
Carpz. d. l. & Dn. Richter p. 2. deciſ. q. 9 n. 147.
Unde infert poſt alios *Lauterbach th. 10.* ſi
tempore belli res vilius vendita, tempore pa-
cis ſi pretium creverit, illam venditionem
non reſcindi; Sic nec læſio ex incerto ſecuto
eventu, v. g. reperto theſauro, vel immenſo
lucro in partibus metallicis, de quo *Dn. Lau-
terbach ad h. t. th. 11.* Idem in vitalitio empto.
Dn. Lauterbach. d. l. ſi ſcil. emptor diutiſſime
vivat. Sed an in emptione annuorum redi-
5. tuum præciſè tempus contractus reſpicien-
dum? Duodecim modii frumenti pro 100.
thaleris emuntur. Hinc in principio contra-
ctus nulla eſt læſio, cum hodiè 6. thaleris 12.
modii venduntur, quæ apud nos uſuræ ſunt
licitæ; ſed fieri poteſt, ut in annis, ſexto vel
ſeptimo, a contractu unus modius frumenti
(quod Deus avertat) ... ibus thaleris emitur,
tunc uſuræ 36. thal. ſolventur pro uno anno.
Verum hoc caſu reductionem faciendam eſſe,
æquitas ſvadet, ut ſi jam hoc annô ultra dimi-
diam læderetur verbi gratia, ſi duodecim
modii pluris æſtimentur quam 12. thaleris,
ſic contractus pro conditione ejus anni ad 12.
reducendus, ut *Molinaus de Uſurar. contract.
n. 215. & Ant. Faber. l. 4. Cod. tit. 24. n. 19 &
hos referens Dn. Carpz. p. 3. dec. 294. n. 12 &
ſeqq.* eruditè docent. Et ſic contractum, quo
6. anno 1544. 12. magna quantitas annua pro
250. thal. vendita, non quidem reſcinden-
dum in facultate reſpondimus, ſed quia addi-
tum erat pactum de retrovendendo, à tempo-
re eo quo pretium oblatum erat, ad æquita-
tem reducendum diximus, ut fructus vel o-
cto vel 12. vice uſurarum admitteretur. Exem-
plum læſionis ultra dimidium eſt, ſi rem va-
7. lentem 1000. thal. vendiderim 400. thal. vel
ſi rem valentem 400. thaleris, 900. thal eme-
rim, quod *ad hunc tit. th. 7.* bene declarat *Dn.
Lauterbach* qui tamen ſubjicit, ratione empto-
ris nonnullos aliter læſionem computare,
ſcilicet, ſi læſio dimidium juſti pretii excedat,
& ipſe dederit ſupra juſtum pretium ejus di-
midiam, & aliquod ultra dimidiam, v. gr. ſi
rem, quæ valet centum, emerim 151. flor.
quam ſententiam receptiſſimam eſſe, dicit
citatus ab eo *Pinellus ad l. 2. C. de Reſc. vend.
p. 1. c. 2. n. 6.* & clarius *Guttierez. l. 2. pract.
133.* ſed priorem computationem in Camerâ
obſervari, teſtatur *Myns. cent. 4. obſ 73.* In-
8. ter has ſententias quid interſit, exemplo ſupe-
riori declarabo. Rem valentem 100. thal. ſi
emo 152. thal., juxta priorem ſententiam non
ſuum immodicè læſus, ſed bene ſecundum
poſteriorem. Sed in Facultate ſecuti ſumus
ni fallor priorem modum computandi etiam
in emptore. Ut autem detur hæc reſciſſio,
ſufficit modum eſſe exceſſum ultra dimidium.
*Barb. ad d. l. 2. n. 110. & Dn. Lauterbach d. l.
th. 2.* qui & in caſu enormiſſimæ læſionis, ubi
quis nec tertiam partem accepit, hanc legem
locum habere tradit. Quamvis autem etiam 9.
reſcindatur à judice ob dolum, illud tamen in-
tereſt inter dolum & inter læſionem ultra di-
midiam, ex *l. 2. C. de Reſc. vend.* quod dolus
intra biennium tantum præbeat cauſam agen-
di, enormis læſio intra 30. annos. Et hoc re-
medium *d. l. 2. C. h. t.* ... lia negotia 10.
accommodatur. Nam etiam locatori & con-
ductori competit *Dn. Lauterbach ad h. t. th.
18.* & ad alia accommodatur ab aliis, quos re-
fert *Dn. Lauterbach th. 29.* Etiam portio li-
beris prioris matrimonii aſſignata poteſt im- 11.
pugnari ex cauſa læſionis, modo ea probata,
de quo pluribus *Dn. Mev. p. 3. dec. 297.* Et a-
ctio hæc ex *d. l. 2. C. h. t.* eſt perſonalis, & ideo
datur contra emptorem, licet rem alienave-
rit. *Dn. Lauterbach d. l th. 18.* etiamſi res in-
terierit. *Dn. Lauterbach th. 20* quod commu-
niter intelligunt, ſi culpa interceſſit vendito-
ris, de qua tamen limitatione ipſe cum aliis
rectè dubitat. Et quia actio perſonalis eſt, 12.
ideo contra ſecundum emptorem non datur.
Dn. Mev. p. 5. dec. 21. niſi primus emtor non ſit
ſolvendo, & ſecundus eodem injuſto pretio,
& ſic qvoad integrum pretium ex parte lucra-
tivo titulo poſſideat, quo caſu donatarium vel
emptorem conveniri ... *Covar. l. 2. re-
ſol. c. 3. n. 10. Tiraq. in l. ſi un.* ... *verbo re-
vertatur n. 329. C. de Revoc. donat. Berlich. p.
2. dec. 15.* licet dubitet *Dn. Lauterbach th. th.
22.* Et hac actione non petuntur fructus in-
terim percepti, quia ... bonæ fidei poſſeſſor 13.
cum titulo, & venditor uſus eſt pretio, niſi
dolus cauſam dederit contractui. *Carpz. p. 1. 14.
dec. 86 Lauterbach d. l. th. 39.* An venditio- 15.
nes ſub haſtâ, an etiam reſciſſio ex *l. 2. C. h. t.*
pertineat, dubium eſt? Pleriquenegant, niſi
fraus licitatoria interveniat, quos videtur ſe-
qui *Dn. Lauterbach d. l. th. 24.* Illud depre- 16.
hendi, moris eſſe in Camerâ Electorali Bran-
denburgicâ, quando bona obærati ſub haſtâ
vendenda, & quidam offert minus dimidia
juſti pretii, illam licitationem non admitti,
nec publicè ſignificari. Demum interitu rei 17.
emptæ etiam nondum traditæ ſine culpâ ven-
ditoris ſecuto, non perimitur venditio, ſed
venditor adhuc ad pretium agere poteſt, qvod
diſplicet *Cujacio* hic, communiter refutato.
*vid. Bach. ad Tr. d. diſp. 28. th. 8. lit. D. Carpz.
part. 2. Juruspr. conſt. 26. def. 20.* Nam res em-
pta perit emptori, ſi per caſum aut culpam
vendi-

venditor [illegible] perei[illegible] *Gomez t. 2. c. 2.* [illegible] *Trentac.* [illegible] *de* [illegible]

Et ſic [illegible] ad [illegible] Em-ptori ad acc[illegible] Sed [illegible] ſuo con[illegible] rem ſenten[illegible] æquitate [illegible] verbo Dei [illegible] cum [illegible] ad [illegible] antea [illegible] pars habe[illegible] quæ rat[illegible] curſu rationum æq[illegible] ior eſſet ſententia, dividend[illegible] ita etiam imperiti juris [illegible] reſpondere ſolent, quod [illegible] & æquitatem naturalem ex [illegible] ne ſollegi. Caſus, in quibus res v[illegible] pe-re[illegible] recenſet *Molina de Ju[illegible] & J[illegible] n.* [illegible] *& ſeqq. & Fagundez de Ju[illegible]* [illegible] *47.* ſcilicet ſi venditor culpam lev[illegible] qvâ factum, ut res perierit, vel [illegible] mor[illegible] vel pe[illegible] in ſe ſuſ[illegible] ad tra[illegible]nem, vel ob [illegible] vel vend[illegible] or per [illegible] noti[illegible] admoto[illegible] em-tore.

ad L. [illegible]

SUMMARIUM.

Q[illegible] *ex conventione, ut ſi [illegible] tum tempus diſplicuerit res, ab emptione diſcedatur.*

Quando pl[illegible] it, ut ſi intra certum tempus [illegible] res, ab emptione diſcedere [illegible] tunc ac[illegible] utili vel actione [illegible] agi [illegible] ut reſcinde[illegible] poterat [illegible] an actio empti d[illegible] utior eſt [illegible] nos[illegible] aut [illegible] & hon[illegible] cad[illegible] *Cuja[illegible] 14. ad h.l.* Et eſt [illegible] una b.f. altera [illegible] eſt [illegible]

ad L. Si id qvod pure 4.

SUMMARIUM.

V*En[illegible] prior [illegible] rem con[illegible]*

Idem valet in poſteriori purâ a. J[illegible] de prin[illegible] L. [illegible]

S[illegible] res ven[illegible] po[illegible] ab [illegible] va[illegible] aut [illegible] ne [illegible] *ad his* [illegible] em dom[illegible]

ad L. [illegible]

SUMMARIUM.

F[illegible]

Q[illegible] de [illegible] ver[illegible] ſi [illegible] qv[illegible] am[illegible] *Fig.p.* [illegible] *pr. membr. 3.* [illegible] *d. l. Geor. S[illegible] ult. in* [illegible] hoc [illegible] ctus de[illegible] *ra 10. p.* [illegible] *ma*[illegible] *82.* hanc [illegible] qvi [illegible] acerbi[illegible]

TITULUS VI.

De Periculo & commodo rei venditæ

Ad L. 1. § Si doliu[illegible]

SUMMARIUM.

C*onciliatio huj[illegible] um* [illegible] *Appoſitio ſig[illegible] ut rece[illegible] m [illegible]*

[illegible] *in me*[illegible] *ne* [illegible]

1. Signatura rei non eſt ſtatim evidens ſignum
actæ traditionis; ſed contraria videtur *l.*
14. in fin. h. t. Diſtingv. cum *Salyceto in l. fin.*
C. h. t. Stracha de Mercatura. part. 2. n. 90.
aut ſignum appoſitum eſt ante perfectam em-
tionem, & tunc palam eſt, non transferri poſ-
ſeſſionem; aut emptione perfectâ, & vel præ-
ſumi poteſt alia cauſa, qvam animus tradendi,
& tunc non præſumitur traditio facta, ut hic,
ubi eo fine facta videtur, ne in dolium qvid in-
fundatur; aut non poteſt eſſe alia præſumptio,
& eſt ſignum traditionis, ut in *l. 14. in fin* Et ſic
communiter placuit, per ſignaturam vini non
præſumi dominium translatum, ſed neqvid
infundatur aquæ, ut ſolet fieri à nonnullis:
Nam in cæteris facilius translatio dominii præ-
ſumi poteſt. *Romanus ſing. 285.* ubi *in additione*
plures Dd. recenſentur, & ſic ſi alia præſumptio
2. non ſit, appoſitio ſigni infert receptionem do-
minii penes ſignantem. *Menoch. conſ. 122. n. 30.*
Chriſtinaeus v. 2. dec. ut. conſ. Franzk. h. t. n. 38.
& notat. infra ad l. 14. §. 1.

3. *Ad §. pen.* Qvando emptor facit mo-
ram in menſuratione vini, conceditur vendito-
ri, ut denunciatione prius facta, ſi dolii indige-
at, vinum poſſit effundere. Sed aliud, qvic-
qvid fieri poterit, faciendum eſt, qvam ut vi-
num effundatur. *conf. Weſ. in π. in fin. Molina*
de J. & J. d. 366. n. 17. Franzkius h. t. n. 44. Dn.
Lanterbach h. t. §. 1. n. 9.

ad *L.* Cuſtodiam. 3.

SUMMARIA.

Venditor levem tantum præſtat culpam. n. 1.
Explicatio, qvomodo procedat comparatio
inter venditorem & commodatarium. 2. 3.

Certum eſt, venditorem tantum culpam
levem præſtare, & hic tamen cum com-
1. modatario comparatur; cujus hæc videtur
2. eſſe ſententia, ſicut commodatarius majorem
in rebus commodatis, qvam ſuis præſtare de-
bet diligentiam, ita etiam venditor, licet hic
tantum obligetur ad levem culpam præſtan-
dam. Habet enim levis culpa ſuos gradus, li-
cet ad modum diligentisſimi Patrisfamilias
cuſtodire non teneatur. *vid Rebuff. ad l. 223.*
§ in venditione dolus. ff. de R. J. vid. Molina de
Juſt. & Jur. diſp. 366. n. 12. Gomez tom. 2. reſol.
c. 2. n. 32. Vel dicendum, in rebus ad qvanti-
tatem venditis, de qvibus lex præcedens loqvi-
tur, majorem reqviri diligentiam; vel illa com-
3. paratio ſecundum qvid intelligenda. *vid.*
Franzk. ad tit. A. E. n. 352. & ſeqq.

ad L. Si qvis. 4. §. ſi aver-ſione. 1.

SUMMARIA.

Qvid juris in venditione vini, ubi non actum,
ut deguſtetur, vel actum, ut deguſtetur,
ad qvem pertineat periculum. n. 1. 2.
In venditione rei fungibilis per averſionem, peri-
culum emtoris eſt. 3.

Cum vinum in ſpecie ad cornus venditur, 1.
nec eſt actum, ut deguſtetur, periculum
deteriorationis ſine culpa contingens, ad
Emptorem pertinet. Venditor autem tenetur 2.
ad cuſtodiam usqve ad tempus aſportationis
præfinitum, aut ſubintellectum. Sed ſi a-
ctum, ut deguſtetur, periculum deteriorationis
pertinet ad venditorem usqve ad tempus, qvo
debuit deguſtari. Collige, qvando res fungi- 3.
bilis venditur per averſionem, periculum em-
ptoris eſt *Molina d. 366. n. 8. Lauterbach ad h. t.*
§. 1. n. 10.

ad *L.* Si per emptorem. 5.

SUMMARIA.

Venditio ad menſuram qvomq; perfecta. n. 1.
Regula hâc de re traditur.
Ampliatur. 3. 4. 5. 6. 7.
Limitatur. 8. 9. 10.

Qvando qvid venditur ad menſuram, ven- 1.
ditio ſuo modo per fecta eſt. *l. 4. §. 5. ſu-*
pra. de Contrab. Empt. Præterqvam qvoad
periculum interitus & deteriorationis, qvod
licet alias ad emptorem pertineat, ſecus ta-
men in venditione ad menſuram, ubi hæc con-
ditio ſubintelligitur, ſi menſurata fuerit, qvæ
tamen conditio pro impleta habetur, ſi pee
emptorem factum fueri, qvo minus impleatur,
per l. Labeo 50. ſupr. de Contrab. Empt. Petr.
Barboſ. in d. l. 10. p. 2. n. 13. ff. ſolut. matr. conf.
Struv. Ex. 23. th. pen. ſcil. qvod venditio ad
qvantitatem, i. e. ad numerum vel pondus con-
tracta, ante ad numerationem &c. ſit imper- 2.
fecta, ratione periculi. Hæc regula, qvæ etiam
ex *l 34. §. 5. & l. 35. §. 5. de contrab. Empt. &*
l. 2. C. h. t probatur, multis modis ampliatur, &
limitatur à *Dn. Lauterbachio ad h. t. §. 1. n. 8.* 3.
qvæ paucis notabo. Ampliatur (1) qvod etiam
in fundo menſurando locum habeat. *l. 10. § 1. h.* 4.
t. (2.) licet univerſis v. g. amphoris unum pre-
tium ſtatuatur. *l. 35. §. 7. de contrab. empt.* (3.) 5.
licet univerſum vinum venditum, qvod in cellâ
eſt, ad menſuram tamen, *d. l. 35. §. 6.* (4.) licet 6.
vinum deguſtatum. *l. 34. §. 5. de Contrab. vend.*
Carpz. p. 2. c. 26. th. 23. (5.) Si dolium ſignatum 7.
l. 1. §. 2. h. t. ubi tamen ſupra dixi, hic eſſe
ſpecialem rationem. His caſibus venditor,
ſi pretium accepit, hoc reſtituit, re peremptâ.
Limitat verò regulam *Dn. Lauterbach & alii*
ab eo relati. (1.) Si aliter convenit (2.) Si 8.
res emptori tradita, nondum admenſurata. 9.
L. 2. C. h. t. & ibi Bach. n. 5. (3.) Si per emptorem
ſtet, qvo minus admenſio fiat. *d. l. 2. & l. 1. §* 10.
3. h. t.

Ad L. Id qvod poſt emptio-nem. 7.

SUMMARIA

REgula: poſt emtionem omne commodum & intommodum eſt emtoris. n. 1.
Extenditur. 2. 3.

1. POſt emptiooem omne commodum & in-
commodum eſt emptoris; unde colliguot
Dd. facta veoditione annuorum redituum, o-
2. mne periculum eſſe emptoris, ſcil. ejus qvi aliâs
creditor ſolet appellari, qvia iis factus eſt Do-
minus ſortis illius, qvam annuatim percipere
habet, adeò, ut nec pacto damnum in vendito-
rem transferri poſſit. Unde damnum, ex bel-
lo aonuis reditibus datum, eſt emptoris. *conf.
tradita Gail. lib. 2. obſ. 7. Cæval. q. 31a. n. 4.
Rauchbar. p. 1. q. 19.* & qvos refert *Carpz. p. 2. dec.
117, n. 3. & ſ. conf. Franzk. lib. 1. reſol. 5. Lauter-
bach. hic §. 1. n. fin.* Sed decidi ex hac L, etiam
3. alius caſus poteſt; Ego mercator ſcripſi Titio,
ut merces has & illas ſolito pretio emat, & ad
me transportet, Titius id præſtat, emit & trans-
portat merces, ſed in viâ à latronibus diripiun-
tur merces, cujus eſt periculum? Videtur Titii,
qvia pro perfectâ veoditione is cootractus à Ti-
tio celebratus haberi neqvit, cum non determi-
oatum ſit pretium. Sed reſpondendum eſt, me-
um id eſſe periculum, qvia egu conſtitui pro-
cnratorem Titium, is emit, & qvidem mihi, &
ſic periculum meum eſt, nam obſervaotia ferè
univerſalis eſt inter mercatores, ut transporta-
tiones mereium de uno loco in alium ad in-
ſtantiam & reqviſitionem alicujus mercatoris
factæ, pro certâ & purâ emptiooe habeantur,
ſtatuto nempe inter eos pretio, qvanti com-
muniter valeat. *Carpzov. p. 2. dec. 131.*

ad *L.* Neceſſario. 8.

SUMMARIA.

IN venditione omni ex parte purâ periculum eſt emtoris. n. 1.
Ampliatur, 2. 3. 4. 5.
Limitatur. 6. 7. 9. 10.
An etiam in caſu, ubi ſibi dominium reſervavit venditor. 8.
Qvando abſolutè perfecta venditio. 11.
Venditio ſub conditione diverſo reſpectu eſt perfecta & imperfecta. 12.
In vend. condit. ſubſecuta traditione, pendente vero conditione, uſucapiendi conditio non transfertur, nec dominium. 13.
Limitatur. 14.
In vend. hâc pendere condit: periculum cenſetur eſſe venditoris. 15.
Limitatur. 16.
Si impletur, emptoris. 17.
Ampliatur. 18.
Uſusfructus formalis venditio exſtingvitur morte venditoris. 19.
Non cauſalis. 20.

QVaodo abſolutè perfecta eſt emptio, pe- 1.
riculum eſt emprotis. Sed regula illa,
qvod periculum ſubſtantiæ io venditione o-
ne omni ex parte pura, ſi penes emptorem, am- 2.
pliatur (1.) etiamſi cooditio reſulutive ſit ven-
ditioni addita. *l. 2. & 3. ff. de addict. in diem.* 3.
(2.) Si ad corpus res fungibilis vendita. *l. 1. §. 1.
& l. 4 §. 1. h. t. Carpz. p. 2. conſt. 26. def. 23.* (3.) 4.
licet conſangvineus retrahere velit, & ſenten-
tia lata de retractu. *Tiraqv. de Retr. conſang. in
finem tit. n. 31. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. n. 4.* 5.
(4) licet dies ſit addita ſolutioni pretii vel rei
traditioni. *Bach. ad Weſenb. hic n. 6. Dn. Lau-
terbach. t. §. 1. n. 6. in fine.* Limitatur verò (1.)
In venditione generis, v. gr. materiæ, de qva in-
telligunt non oulli legem *14. §. 1. h. t.* v. g. ſi 6.
bibliopola mihi vendat Jurisprudentiam fo-
renſem Carpzovii, & non certum volumen,
tunc ſi omnia pereant ipſius exemplaria, illius
tamen eſt periculum. *vid. Franzkius hic n. 18.
Dn. Lauterbach. h. t. §. 1. n. 11.* (2) Qvando duæ 8.
res alternativè venditæ, ubi re unâ peremptâ,
alteram tamen tradere tenetur *l. 34. §. 6. ff. de
contrah. empt.* Moliua *diſp. 366. n. 10. Lauter-
bach. ad h. t. n. 12.* (3) Si dominium ſibi reſerva-
vit venditor. *Carpz. lib. 1. Reſp. 108.* Sed contra-
rium in jure rectè defendit *Struv. th. 96. & Dn.
Lauterbach ad tit. de lege Commiſſ. n. 16.* Nec
puto in omoibus judiciis ſententiam *Carpzovii*
eſſe receptam, nam apertum eſt, eo fine reſerva-
ri dominium, ut appareat, fidem ooo eſſe ſim-
pliciter habitam de pretio, & ut poſſit venditor
à moroſo emptore viodicare, ac ſic, qvod in fa-
vorem venditoris inveotum, in ipſius damnum
redundaret, oec hujus reſervationis hæc fuit io-
tentio ac finis. Et re nondum traditâ periculum
emptoris eſt, multo magis traditâ. Et ratio-
nibus *Carpzovii* facilè reſponderi poſſe, puto.
Verior eſt (4.) caſus, ſi dolus, culpa vel mora 9
veoditoris intervenit. *Carpz. p. 2, t. 26. def. 24.
& def. ult. Lauterbach. ad h. t. §. 1. n. 6.* (1.) Si
ex vitio antea contracto periit *l. 1. & ult. C. h.* 10.
t. & Barboſa ad d. l. n. 21. Dn. Struv. h. t. th 99.
Declarat id exemplo eqvi empti intra tridu-
um mortui *Lauterbach. h. t. §. 1. n. 6.* Tunc au- 11.
tem abſolutè perfecta eſt, qvando apparet, qvid
qvantum & qvale venditum ſit. Si autem 12.
ſub conditiooe res veoierit, venditio eſt imper-
fecta ratione obligationis & actionis ſed oon
ratione pœnitentiæ *Mantica de tac. & amb.
convent. l. 4. tit. 26. n. 17. Lauterbach. ad tit. de
contrah. empt. §. 1. th. 21.* Et ſi traditio ſubſecu- 13.
ta, pendente conditione, nec conditio uſuca-
pieodi transfertur. *l. 4. pr. ſupra de Addict. in
diem Mantica d. t. n. 5.* nec dominium trans-
fertur. *Lauterbach. d. l.* qvi id limitat, niſi ven-
ditor juſto errore lapſus conditionem extitiſſe
crediderit, *l. 16. pr. de Condict. ind.* Et ſic 14.
penden-

15. pendente conditione periculum interim ma-
net venditoris *Mynſ. cent. 6. obſ. 36. Carpz. p. 2.*
16. *conſt. 26. def. 21.* niſi aliud inter partes conven-
tum fuerit. *L. 10. h. t. Lauterbach h. t. § 1. n. 7.*
Idem de ædibus exuſtis, non obſtante, qvod a-
rea exiſtat, affirmat cum *Carpz. p. 2. c. 26. def.*
21. Dn. Lauterbach d. l. Sed deteriorationis pe-
17. riculum etiam pendente conditione, modo eâ
poſtea impleatur, eſt Emptoris. *verſic. Sane ſi
extet res. L. ſi vina 15. h. tit. Weſ. in π h. t. n. 4.*
18. *Molina diſp 366. n. 18.* Adeo ut ob hanc dete-
riorationem nec lex ſecunda *C. de Reſc. vend.*
locum habeat. *Lauterbach d. l.* Decrementum
aut incrementum etiam valoris rei, ſi ante
menſurationem id contingat, ad emptorem
pertinet. *Molina d. 366. n. 4. Treutac. tit. de
Empt. reſ. 5. n. 8.* Si etiam res vel ſub conditione
vel ſub qvantitate tradatur, non tranſeunt fru
ctus, nec uſucapiendi conditio *vid. Cujac. hic
tom. 1. p. 1268.* Et nota, etiam impletionem con-
ditionis poteſtativæ, cum textus generaliter *lo
qvatur*, ad hæredem tranſire. *Petr. Stella in rep.
L. qvi Roma. §. Augerius n. 56. de V. obl. Vide
meam diſſertationem anno. 1653. habitam &
huic titulo ſubnexam & not. C. h. t. præſertim ad
l. 2. h. t.*

Ad §. 1. Si uſufructuarius vendat uſum-
19. fructum, venditio extingvitur morte vendito-
ris, non emptoris, ſed ſi proprietarius vendat,
20. contra; qvia primo caſu emptor ex perſona
venditoris fruetur, ſecundo caſu ſecus, ſicut
enim dominium non extingvitur morte vendi-
toris, ita nec uſusfructus ab eo dependens *Petr.
Barboſ. ad L. Uſusfructus. 58. n. ff. ſolut. matrim.
Cujac. d. l.* unde hunc textum adducit *Pinellus
de bonis Matern. ad l. 1. p. 1. n. 41.* Si filius habe-
at uſumfructum, & pater ejus commoditatem,
tunc ſi filius moriatur, etiam commoditas Pa-
tris finietur.

ad L. ſi in venditione. 10. pr.

SUMMARIA.

*IN venditione conditionali periculum eſt ven-
ditoris. n. 1.*
Limitatur. 2.
Interpretatio §. 1. h. l varia. 3.

1. IN conditionali venditione periculum eſt
venditoris, ſed ſi conveniat, ut ſit emptoris
2. periculum, tunc etiam deficiente conditione
tenetur emptor ad pretium ſolvendum, qvia
alias pactum nihil operaretur. *Caſtrens ad
L. Juris gentium. §. qvinimo. n. 11. ff. de pactis.
Cephalus vol 3. conſ. 312. n. 128.* qvi hic notant
eſſe ſpeciale, nec facile extendendum. Sed
de hoc diſputat *Cagnolus ad L. lecta n 188. &
ſeqq. de Rebus cred.*
3. *Ad §. 1.* Legem hanc de re ad men-
ſuram vendita immobili intelligit *Bart.* & a-
lii ipſum ſecuti. Sed melius cum *Raph. Ful-
goſo* intelligit *Covarr. cap. 3. pract. qvæſt. n. 10.*
de eo caſu, qvando venditus ager puree, ſed ad-
ſeveravit eſſe in eo 100 jugera, & ita de menſu-
ra ſub modo, non conditionaliter, intelligenda
Lex.

ad L. Si vendita. 11.

SUMMARIA.

*INcendio facto, non obligantur venditores & lo-
catores ex contractu ad culpam leviſſimam
præſtandam. n. 1.*
Ex L. Aqvil. condemnantur. 2.
Præciſe hic certa perſona culpa probanda eſt. 3.

INcendium facilè ſine culpa inhabitantium 1.
fieri non poteſt, & ſic præſumitur culpa ſal-
tem leviſſima, ideoqve non tenentur vendito-
res & locatores ex contractu, qvia ad levem
culpam præſtandam tantum obligantur. *Gail.
lib. 2. obſ. 21. n 3. Rice. Collect. deciſ. 282. Bach.
in Tr. vol. 1. diſp. 18. th. 8. lit. C. Chriſtin. ad ſtat.
Mechlin. tit. 8. art. 12. n 3. & vol. 3. dec. 112. n. 3.
Menoch. de arb. jud. qvæſt. l. 2. caſu 390. Caroc.
de Locat. p. 2. tit. de incendio p. 166. Maſcard. de
probat. concl. 893. Zæſ. ad tit. de Locato Condu-
cto. conſ. not. ſupr. ad l. 3. de præfect. vigil.* con- 2.
demnabitur tamen ex Lege Aqvilia, ſi leviſſima
culpa in committendo probata. *Zæſ. d. l. n. 26.
conf. Sande l. 3. t. 6. d. 9.* Probatur etiam ex
hac lege, non ſufficere probare culpam in gene-
re, ſed certæ perſonæ culpam probandam eſſe.
*Kappen dec. 38. n. 38. Menoch. l. 2. A. Q. caſu 39.
n. 4. & 7. Rauchb. p. 2. q. 10. n. 52. Finckelth. obſ.
89. per totam*, & qvos magno numero allegat
n 27, confer. *Laur. de pinu conſ. 42. n. 15. &
conſ. 143. n. 39.*

ad L. Qvod ſi neqve. 14. §. 1.

SUMMARIUM.

LEx à ſingulari Dd. ſenſu vindicatur.

EX hoc textu volunt colligere, in materia
vendita qvid ſingulare eſſe, ut periculum
ſit venditoris. *Coll. Arg. hic th. 4. n. 16.* Sed po-
tius eſt, ut in hoc textu culpam præſumamus,
ſine qva rarò furtum fieri poteſt. *Ant. Fab. in
ration. ad L. Si vendita ff. h. t.* & ad culpam le-
vem tenetur venditor. Secus eſt, ſi ſuam
induſtriam probaverit. *l. 5. §. 4. de contrah.
empt.* Sed qvid ſi materiæ ſignum impoſi-
tum? Reſp. de hoc ſupra actum *ad l. 1. & infra
fuſius.*

ad L. Si vina. 15.

SUMMARIA.

*VIni ad qvantitatem venditi periculum in
qvalitate emtoris eſt n. 1.*
Limitatur. 2. 3. 4.

QVæritur ſi, poſtqvam vinum venditum 1.
ad qvantitatem, ſed nondum admen-
ſum eſt, qvia certum eſt, periculum ſubſtan

 cia

tiæ pertinet ad venditorem, ad idem ſit in peri-
culo qvalitatis, ſi acidum ſiat aut mucidum?
Videtur idem eſſe dicendum; ſed negatur hic,
qvia aut guſtando probavit, aut emit non gu-
2. ſtatum. Utroqve caſu ſibi imputet. Sed exci-
pitur, niſi venditor affirmarit de bonitate, v. gr.
Er ſolte ihm glauben / er wolte ihm einen gu-
3. ten Wein lieffern. Vel 2. ſi culpam commiſit:
4. Vel 3. ſi venditor ſcivit non diutius moraturum
vinum, & hoc eum celavit. *Dn. Struv. hic th. 103.*

ad *L.* Illud. 17.

SUMMARIA.

Emtore moram necſtente, venditor ſaltim dolum præſtat. n. 1.

Si uterqve in morâ, poſterior nocet. 2.

Limitatur 3.

In concurſu moræ ſimultaneo, periculum emtoris eſt. 4.

Oblatio moram purgat, & periculum in moroſum transfert. 5.

1. QVando emptor moram adhibet in re ven-
dita acceptanda, venditor ad ſolum do-
lum præſtandum tenetur. *Struv. Exerc. 23. th.*
pen. Sed ſi uterqve in mora, mora poſterior
2. nocet, non prior. *Tuſchus concl. 371. lit. M. Scacc.*
de commerciis, gloſſa 6. n. 3. Mev. p. 2. dec 202.
Petr. Peckius in c. mora. 25. n. 15. de R. J. lib. 6.
Barboſ. locupl. lib. 11. c. 48. axiom. 17. Qvod ta-
3. men limitat *Lauterbach. ad h. t. §. 1. n. 6.* niſi
prior mora doloſa, per *l. 51. § 1. de Act. Emti &*
4. *ibi Bart. in fine.* Si tamen mora venditoris &
emptoris ſimul eodem tempore concurrant,
ea mora emtori nocet, *per l. 51. In princ. de Act.*
empti. Nota bene, oblationem nudam rea-
5. lem trasferre periculum in moroſum *vid.*
Schultz. de oblat. pec. c. 6. n. 12 pag. 488. Et ob-
latio purgat moram, per tradita *Dn. Tabor ad*
Barb. lib. 13. cap. 4. axiom 2. modò totum,
qvod debetur, offeratur. *Dn. Mev. p. 3. dec. 413.*

ad *L.* Pen. §. 1.

SUMMARIA.

QVando & quomodo emtor evictionem metuens poſſit venditorem ad ſatisdandum adigere. n. 1. 2. 3. 4.

An, ſi unus litem evictionis movens ſe prodat, præſtatio fidejusſionis generalis præſtari debeat. 6.

Advena ſtatim receſſurus contrahens ratione evictionis in loco contractus conveniri poteſt. 7.

Conſilium pro emtore, evictionem metuente, nec ad cautionem cogere valente. 10.

1. QVando in limine contractus, i. e. ante ſo-
lutionem pretii imminet periculum e-
victionis, poteſtne pretium retineri, donec
venditores fidejuſſores dederint? Videtur
qvod non, qvia venditor ad nudam repromiſ-
ſionem, non verò ſatisdationem tenetur, *per l.*
4. 37. pr. & l. 56. princ. ff. de Evict. ſed aff. in
hac ſpecie; qvia periculum adeſt. *hic & l. fin. §.* 2.
1. ff. de Reſc. vend. & L. ſi poſt perfectam 24. C. de
Evict. Hartm. Piſt. part. 3. q. 5. n. 15. Carpz. p. 2.
conſt. 34. def. 31. Petr. Heigius p. 1. q. 36. Gomez.
t. 2. c. 2. n. 39. Caball. de Evict. §. 2. n. 8. Pruck-
man vol. 1. conſ. 50. n. 533. Card. Tuſchus concl.
360 lit. E. Tria autem ad hoc reqvirit *Franzk.* 3.
ad tit. de Evict. n. 715. & ſeqq. 1. Ut lis, pretio
nondum ſoluto, ſit mota realiter. *de l. 24. 2.*
Seriò, & 3. eſt Jure præſenti. *conf. Menoch. lib. 2.*
caſu 224. Hartm. Piſt. q. 6. & qvos citat Franzk.
d. l. Sed an interim ratione pretii emptor ad in- 4.
tereſſe tenetur? qvod affirmat *Carpz. dec. 11. p. 1.*
per L. Curabit C. de Act. Emt. & L. Julianus §.
20. ff. eodem tit Covarr lib. 3. reſol. c. 4. n. 6. &
qvos citat Carpz. d. l. n 11. & Sande ita pronun- 5.
ciatum referens lib. 3. tit. 14. def. 8. Sed qvid ſi
poſt ſolutionem pretii evictio immineat? Reſp.
nullum ſupereſt remedium tale extorqvendæ 6.
fidejuſſionis. Sed qværitur, an ſi unus litem
movens ſe prodat, præſtatio fidejuſſionis gene-
ralis præſtari debeat? Hoc volunt Dd. qvos ci-
tavi *ad l. 24. C. de Evict.* Sed hic refragatur *Cu-*
jac. ad Papin. & Johan. à Sande l. 2. t. 4. d. 9.
ob verba *ejus evictionis.* Sed poteſt lis per di-
ſtinctionem ſopiri, ſi planè ſpecialis ſit actio
comminata, ut non ſit metuendum, ne & alii
ſimili modo experiantur, putarem, cautionem
ſpecialem ſufficere, aut ſi appareat manifeſta
in eo, qvi agere vult, calumnia. *Caballinus de*
Evict. §. 2. n. 12. ſi verò eadem ratione etiam
alii poſſent litem intendere, generali opus eſſet
cautione, ut ita hæc qvæſtio in arbitrio boni ju-
dicis conſiſtat, qvi juramentum calumniæ litem 7.
intendenti dictare poteſt. *Caball. d. l. n. 9.* Ex
hac L. etiam colligitur, licet Advena ſtatim re-
ceſſurus, ſi contrahat, non patiatur forum. *l. 19.*
§. proinde ff. de judic. nihilominus, ſi immine- 8.
at evictio, ibi forum ſortiatur. *Caball. d. l. n. 8.*
Dixi, non teneri venditorem de evictione præ-
ſtanda, niſi in contractu ita convenit, aut im-
mineat evictio. Sed qvid ſi probabilem cau- 9
ſam metuendi habet, poteſtne compellere em-
ptor venditorem, ut caveat? Reſp. negandum
hoc, per *l. 4. 37. & 56. de Evict. Carpz. p. 2.*
conſt. 34. def. 30. Caſp. Manzius in cent. deciſ. q.
7. per totam. Sed qvomodo conſulere ſibi
poterit Emtor? Reſp. Si petat per Edictum
citari omnes, qvorum intereſt, ex *Gailio lib.*
1. obſ. 57. n. 9. Manzius d. l. n. 20. vel aget
actione empti ad intereſſe. *Carpz. d. c. 34.*
def. 32.

ad *L.* fin.

SUM-

SUMMARIA.

Cnciliatio varia cum l. 2. §. f. de eô, qvod certo loco. *n.* 1. 2. 3.

Tranſitio ad materiam de venditione ad corpus vel ad qvantitatem. 4.

Materia hujus difficuitas & utilitas. 5.

Qvæſtio hæc, An res ad menſuram, an verò ad corpus vendita ſint, ob tria effecta neceſſaria demonſtratur. 6. 7. 8.

Qvantitas corpori adjungitur ob triplicem ſinem. 9. 10. 11.

Venditionis ad corpus gemina deſcriptio. 12. 14.

Ejus ſynonymum. 13.

Venditionis ad menſuram deſcriptio. 15.

Differentia harum deſcriptionum. 16.

Regula ex qvâ cognoſcitur venditio ad corpus. 17.

Limitatur. 18.

An in conjunctione diverſi mens ſcribentis ſecundum ordinem ſcripturæ explicanda. 19.

Error eorum, qvi venditionem ad corpus & demonſtrationem præciſam inter ſe confundunt. 20. 32.

Venditionis ad corpus uberior declaratio. 21.

Diſtributio pretii pro qvalibet menſura facit venditionem ad menſuram. 22.

An in venditione, ubi pretium fuit ſtatutum pro qvolibet jugere, etiam excedentia cadant in emtionem. 23.

Dd. diverſi conciliantur. 24. 25.

Qvicqvid juris eſt in principali re vendita vel ad corpus, vel ad menſuram, illud etiam in acceſſoriis. 26.

Venditio totius agri per agrimenſorem menſurandi, pretio conſtituto pro ſingulis jugeribus 10. *floren. an ad corpus, an verò ad menſuram.* 27. 28. 29.

Diſtinctionis vel qvæſtionis noſtræ effectus clarioris doctrinæ ergo tribus includuntur regulis. 30.

Regula prima. 31.

Qvantitas nuda demonſtrationis cauſa qvando addita cenſeatur. 32. 37. 40.

Nulla verba in contractu otioſe & ſine virtute operandi poſita præſumuntur. 35.

Conjectura Manzis & Covarruv. *de qvantitate nuda demonſtrat: cauſa adjecta, inserta.* 38. 39.

Regula ſecunda. 41.

Probatur. 42. 44.

Gloſſæ & Barth. explicatio §. 14. l. 13. ff. d. Act. emt, & vend. *rejicitur.* 43.

An ſi qvantitatis modus reperiatur major, qvam in venditione adjectus, lucrum iſtud cedat emtori, nec propterea pretium agendum ſit. 45.

Affirmativa, ut communis opinio probatur. 46. 47. 48.

Negantium fundamenta. 49. 50. 51.

Negantium ſententia improbatur. 52.

Fundamenta eorum deſtruuntur. 53.

Negativa certo reſpectu obtinet cum primis in foro conſcientiæ. 94.

Proximè dicta locum qvoq; habent in acceſſoriis, 55.

Regula tertia, 56.

Probatur. 57.

Extenditur ad acceſſoria. 58.

Venditio ad menſuram, qvamvis imperfecta, pœnitentia tamen alterutrius partis nihil prodeſt pœnitenti. 60.

Venditionis ad menſuram, qvâ imperfecta ratione periculi limitatio. 61.

An per ſignum appoſitum traditio facta videatur. 61.

Lex obſtans §. 2. ff. de rer. & comm. rei vend. *conciliatur* 63.

Venditio earum rerum, qvæ non ſi præviâ guſtatione emuntur, maximam affinitatem habent cum venditione ad menſuram 64

Venditio ſub guſtu facta imperfecta eſt magis, qvâ qvæ ſub menſurâ. 65.

Deguſtatio hujus generis venditioni ſemper ineſt, niſi aliud expreſſe conventum. 66. 67.

VEnditori ultro ſolitos uſuras nihil debetur ratione intereſſe, ſive ſit negotiator ſive non, videtur obſtare *l. 2 §, fin. ſupr. de eo, qvod certo loc.* Ideoq; hanc legem de incerto intereſſe intelligit *Rodericus de cenſ. lib. 2. q. 7. n. 96.* 1.
Seu dicto lex 2. §. fin. loqvitur de pecunia trajectitia. *Franzk. ad tit. de Act. Empti. num 389. Lauterbach. ad d. t. de A. E. §. 2. th. 9. conf. Mynſ. cent. 4. obſ. 56. Caldas de Empt. c. 23. n. 28. Joh. Coraſ. in Miſcell. l. 3. c. 13. n. 7. & ſ.* Et in d. l. 2. *§. fin.* agitur de lucro, qvod erat præ & in manibus, ſcilicet ſi pecuniam habuiſſet ſibi debitam, potuiſſet illas merces lucroſas, qvæ ipſi offerebantur, comparare. *Petr. Barb. in L. de diviſione. 5. n. 27. ff. ſolut. matr. conf. etiam Molinæus de contractu uſur. n. 502.* Fortè etiam dici poteſt, propterea hic lucri ceſſantis non haberi rationem, qvia ex contractu emptionis debentur uſuræ, in qvo non admittuntur uſuræ, ex æqvitate canonico, niſi pro ratione fructuum. *Caldas de empt. c. 29. n. 49. Petr. Rebuff. in rep. l. un. C. de ſent. qvæ pro eo qvod intereſt num. 589.* Sed cum ab hoc loco aliena non ſit materia de venditione ad corpus vel ad qvantitatem, eandem plenius hic tractatam ſubjicere libuit. Inter difficiles juris noſtri, & tamen qvotidianas materias meritò numeratur ea, qvæ de venditione ad corpus eſt, in qva tanqvam articulô freqventiſſimô tantam ſcribentium varietatem reperiri, dolendum eſſe, non immeritò ait ſubtilis *Pinellus in tract. nobili ſuper l. 2. C. de Reſcind. vend. part. 3. 2. n. 9. & conſentit Magnif. Dn. Franzk. in Commentario ad ff. in tit. de Peric. & commod. rei vendita. n. 45.* qui hanc materiam longe difficilem, qvo-

5. tidianam tamen & utilem vocat. Non abs
re igitur nos facturos exiſtimavimus, ſi in mate-
riam hanc à paucis traditam, operoſius inqvi-
reremus, debitæ tamen modeſtiæ non imme-
mores, præſertim cum paucas ante ſeptimanas
ordo lectionum publicarum eô qvaſi nos ma-
nuduxerit. Res qvædam corporales in certâ
menſurâ, numero & pondere venduntur. In
talibus venditionibus ſæpè qværitur, an ad
6. menſuram, an ad corpus venditæ ſint? Eaq;
qvæſtio potiſſimum ob tria effecta neceſſaria.
(1.) Ut ſciatur, qvid venditum ſit. Nam ſi res ad
corpus vendita, & reperiatur major qvantitas,
qvam dictum eſt, tota res dicetur vendita, eti-
am, qvoad augmentum illud ſeu incremen-
tum; neq; erit in poteſtate venditoris, arroga-
re ſibi illum qvantitatis exceſſum; ſed contra-
rium erit, ſi venditio ad menſuram facta ſit.
7. (2.) Ut ſciatur, qvô pretio res ſit vendita, an ſci-
licet ſolô pretiô ab initio conſtituto, an non.
Nam ſi ad corpus res ſit vendita, licet major
qvantitas reperiatur, qvam dictum eſt, eodem
tamen pretio etiam augmentum venditum e-
8. rit. Sed ſecus, ſi ad menſuram, (3.) Circa peri-
culum rei venditæ Nam in conditionali ven-
ditione periculum eſt venditoris, non empto-
ris *l. neceſſario. 8. & ibi Bald. & Salyc.* qvos
male pro contraria ſententia allegat *Berous val-
dè errans vol. 1. conſ. 145. n. 12. in fin.* prout hos
tres effectus benè explicat *Ludovic.* Molin. *in tr.
de Juſt. & J. tr. 2. diſp. 367. n. 7.* unde
evidens hujus tractationis utilitas ſua luce pa-
tet.

9. Sed qvo fine qvantitas corpori adjun-
gitur? Duplicem vulgò agnoſcunt, ſcilicet,
ut vel demonſtret tantum præcisè rem ven-
10. ditam, vel ut rem venditam reſtringat. Sed
rectè *Molina d. l. n. 3.* tertium finem addit, ut
11. ſcilicet qvantitas ſit qvaſi rei modus, de qvo
modo venditor certum facit emptorem, ad
eum modum ſe adſtringendo formaliter aut
virtualiter, expreſsè vel tacitè, v. gr. Vendo tibi
agrum 10. jugerum, qvi tertius finis ex tot legi-
bus probatur, qvot in hac materia, de modo
præſtando loqvuntur, ut in *L. qvi fundum. 40.
pr. ff. de Contrah. empt. L. id qvod poſt. 7. §. 1.
ff. de peric. & comm. rei vend. L. ſi in empt. 2. pr.
ff. de action. empt.* Et non abs re eſt, qvod
notat *d. l. Molin.* JCtos noſtros confudiſſe hunc
tertium finem cum primô & ſecundô. Sed &
cum *Fulgoſo* agnoſcit hunc tertium finem *Pi-
nell. de reſcind. vendit. part. 3. c. 2. n. 10. verſ. vel
alitea ad eum textum. &c.*

12. Qvid igitur erit venditio ad corpus?
Eſt venditio rei ſine conditione menſuratio-
nis expreſſa vel tacita, atqve ita purè facta;
13. qvæ aliis JCtis dicitur per averſionem,
qvam ita definit *Cujac. ad L. qvod ſapè. §. 5. ff.
14. de Empt.* qvod ſit venditio confuſe, & acer-
vatim facta, pretio inſimul dicto, non in ſingu-
las res conſtituto; qvæ definitio ex *d. §. 5. &
ſeq. l. 4. §. 1. ff. de peric. & commod. rei vendit.
l. 62. in fine de contrahend. empt. l. 51. §.
ult. ff. Locat. l. §. ult. ff ad L. Rhod.* ſatis pro-
batur.

E contrariò Venditio ad menſuram eſt 15.
venditio rei per qvantitatem deſcriptæ, ſub
conditione menſurationis facta. Diſcrimen 16.
utriusqve ſatis colligitur ex benè multis texti-
bus, v. gr. ex *l. quod ſapè. 35. §. 5. ff. de Contr.
Empt.* ubi dicitur, qvod in his rebus, qvæ pon-
dere, numero & menſura conſtant, non videa-
tur perfecta venditio, qvam ſi admenſa &c. I-
dem probatur ex *L. Neceſſario. 8. ff. de peric. &
commod. rei vendita.*

Ad corpus autem tunc communiter vo-
lunt rem vendi, qvando in venditione à corpo-
re incipitur, & poſteà additur menſura, ut vendo
tibi agrum 10. jugerum. Regula ergò eſt, 17.
qvando primo corporis ſit mentio, poſtea verô
qvantitatis, tunc res ad corpus vendita, licet
qvantitas ſubjecta. Atq; hanc regulam propo-
nunt *Paul. Caſtr. in l. 2. C. de peric. & commod.
rei vendita in fin. Covarr. in pract. quaſt. c. 3. n. 3.
v. qvarta ſpecies proponitur*, ubi plures allegat,
nec non *Chriſtoph. Beſold. part. 6. Conſil. 267.
n. 10.* ubi ex aliis hanc eſſe communiter rece-
ptam ſententiam teſtatur *Dn. Carpz. l. 5. Reſp.
25. n. 3.* Sed hoc intelligendum, niſi ex contex- 18.
tu aliud colligatur, v. gr. finge mentionem cor-
poris prius factam, ſed poſtea ſubnecti, tantum
eſſe venditum, qvantum in menſura reperitur.
Nam tunc contrahentes non ad corpus, ſed ad
menſuram voluiſſe contrahere, palam eſt, cum
ordo ſcripturæ non poſſit evidentem contra-
hentium voluntatem mutare, *per l. cum pater
77. §. 12. ff. de Legat. 2. l. nec enim 6. ff. de ſolut.
Dn. Carpz. d. reſpoſ. 25. n. 4. &c.* E contrario, ſi
à menſurâ incipiatur, v. gr. 10. jugera agri Tus-
culani vendo, videtur eſſe venditio ad menſu-
ram, qvod Dd. in §. 6. citati paſſim adſtruunt. 19.
Prædictæ autem diſtinctionis hanc rationem
affert ex *Deciano reſp. 113. n. 8. vol. 3. Beſold. d.
Conſil. n. 12.* qvod qvando duo conjuncta ſunt
in diſpoſitione, illud magis in mente contra-
hentium conſideratum fuiſſe præſumatur,
qvod primo loco in ordine literæ fuit ſcriptum
*per l. qvoties 34. pr. ff. de Uſur. & l. generaliter
24. §. qvid ergo 17. ibi & fortasſis quis rectè di-
xeris, ordinem ſcriptura eſſe ſeqvendum. ff. de
fideicommiſſ. libert.* Sed cavendum hic eſt à ſo-
lenni multorum errore, multi enim ad corpus 20.
venditionem & demonſtrationem præciſam
confundunt, v. gr. qvando *Steph. Gratian.
lib. 2. diſcept. forenſ. c. 256. num. 47.* regulam
ſuperiorem ita exprimit, qvod ſi ven-
ditor à corpore incipiat, & poſtea ſubji-

ciat

ciat numerum, & deinde limites, tunc numerus
ſtet demonſtrativè, ut fundum vendo 10. juge-
rum & citat *Covarr.* qvi tamen citato loco id
non habet? Idem etiam cum *Gratiano* velle vi-
detur *Mantica in tract. de tacit. & ambig. con-
vent. lib. 4. tit. 17. n. 34.* Nam aliud eſt ad cor-
pus vendere, & aliud eſt numerum ponere de-
monſtrativè, eô ſenſu ſcilicet, qvo JCti volunt.
ſe, ut tantum demonſtret, qvis fundus ſit. ut po-
ſtea dicetur. Nam omnis fundus, cui nume-
rus demonſtrationis præciſæ loco additur, ven-
ditur ad corpus, ſed non contra. Sed error
ille ex eô originem traxiſſe videtur, qvod non
diſtinxerint inter qvantitatem demonſtrativè,
& veluti modum appoſitam; nam eſſe diſtin-
21. cta, ſupra §. 3. diximus. Sed ad deſcriptionem
illam ſupra *n. 12.* propoſitam, limitationis vice
hoc addendum, tunc videri ad corpus rem ven-
ditam, ſi res unico pretio vendatur, nec ſin-
gulis menſuris, vel numeris ſpeciale pretium
ſubjungatur, v. gr. Si dicatur, vendo tibi a-
grum 10. jugerum, pro ſingulis jugeribus dabis
10. floren. facit ſumma totius agri 100. floren.
non poteſt dici, hanc venditionem eſſe ad cor-
pus, licet à corpore initium fecerit venditio, ſed
tunc demum ad corpus fiet venditio, ſi tota res
unico pretio vendatur, pro tota qvantitate.
22. Ergo diſtributio pretii pro qvalibet menſura
facit venditionem ad menſuram. *Molin. d. l. n.
4. Salyc. ad l. ſicut pericul. p. 4. C. de act. empt.
Covarr. d. q. 3. in ſeptima concluſione v. Sed ſi
venditio facta ſit ad corpus &c.* ubi reprehendit
23. *Ruinum conſ. 83. num. 3. vol. 1.* & alios dicentes,
ſi fuerit pretium ſtatutum pro qvolibet jugere.
omnia jugera etiam excedentia cadere in em-
tionem, & cedere emtori, ſed augendum eſſe
pretium. Certe qvi hoc dixit. ille negat ven-
ditionem eſſe ad menſuram; Nam in venditio-
ne menſuram tantum videtur venditum, qvan-
tum in menſurâ eſt, reliquum ſibi retinet vendi-
tor. Ergo *Ruinus allegato loco & Socin. jun. &
Pariſius à Covarruv. citati* dicunt, eſſe venditio-
nem ad corpus, dum dicunt, illum exceſſum in
agro repertum pro majori tamen pretio acqvi-
ri emtori, ſed ſimul etiam coguntur concedere,
eſſe venditionem ad menſuram.

Sed lis hæc facile ſopiri poteſt. Nam
24. in tali ſpecie, de qve *Ruinus* & alii loqvun-
tur, eſt totus fundus venditus, ſed ad menſuram
Ideoqve in venditione ad menſuram, non o-
mne eſt venditum, niſi aliud actum ſit. Nam ſi a-
ctum ſit, ut totus ager venderetur, qvoad effe-
ctum primum ſupra *n. 6.* allegatum, videtur eſſe
qvidem ad corpus, ſed non qvoad effectum ſe-
cundũ, vel tertiũ, ſicut ipſe *Covarr.* hanc conci-
liationem non obſcure inſinuare videtur. in *con-
cl. 10. v. aut ſanè conſideratur venditio ad men-* 25.
ſuram &c. Et ita etiam, ſi ab errore vindican-
dus eſt, intelligi poteſt *Beſold. d. conſ. n. 13.* dum
dicit, ſi venditio facta ſit ad menſuram, pretium
pro modo menſuræ eſſe augendum vel minu-
endum, & allegat *Speculatorem.* Nam hoc
de eo caſu intelligendum, qvando actum eſt, ut
corpus totum vendatur, ſed juxta menſuram, &
ſingulis menſuris pretium conſtituatur. Nam
alias certum eſt, in venditione ad menſuram
tantum illud venditum eſſe, qvantum in men-
ſura continetur, v. gr. 10. jugera agri, & pro ju-
geribus ſingulis 10. flor. faciunt 100. flor. Si
hæc venditio eſt ad menſuram, ut eſt ſine dubio.
certè 10. jugera tantum ſunt vendita & nihil
amplius, & ſi amplius qvid reperiatur. v. gr. 12.
jugera, illud incrementum duorum jugerum
non erit venditum, ſed ad venditorem pertine-
bit, qvia ad menſuram ager eſt venditus. Cui
ergo bono diſputatur de augendo vel minu-
ando pretio? cui qvæſtioni in venditione ad
menſuram locus non eſt, niſi ut dictum, in ſpe-
cie ſupra propoſita; Sicut etiam, ſi ad menſu-
ram venditus eſt fundus, locus non eſt iſti di-
ſtinctioni, an unicum pretium toti rei venditæ
ſit præſtitutum, an ſingulis menſuris, per tex-
tum expreſſum *in L. qvod ſæpè. 53. §. pen. ff. de
Emption. & notant Dec. conſ. 500. n.* 14. ubi no-
tat, unitatem pretii non tollere venditionem ad
menſuram, & *Covarr. d. concl. 7. in pr.* Atqve 26.
hæc qvæ de corpore vel qvantitate præpoſita
dicta ſunt, non tantum in principali re vendita,
ſed etiam in acceſſoriis locum habent, v. gr. ſi
vendam fundum cum doliis omnibus, qvæ in
fundo ſunt, venditio erit doliorum ad corpus:
Sed ſi ita vendam, vendo fundum cum 80. do-
liis ibi exiſtentibus, dolia non ad corpus, ſed ad
menſurã vendita ſunt, ſicut hanc diſtinctionem
ad acceſſoria qvoqve rectà extendit *Molina d. l.
n. 3.* cujus fundamentum in *l. pen. §. 1. ff. de act.
empt.* Sed dicet aliqvis, nonne eſt ad corpus 27.
venditio, qvando vendo agrum totum, per
agrimenſorem menſurandum, ita tamen, ut
pro ſingulis jugeribus 10. floren. pretium ſit?
Hanc enim venditionem ad corpus eſſe, non
ad menſuram, vult *Bald. in L. ſicut 12. n. 1. v. ſed
qvid ſi dixi, &c. & ibid. Caſtr. n. 4.* ubi hoc benè 28.
notandum eſſe monet; qvos ſeqvitur *Mantica
d. l. n. 7.* Et qvidem, ſi hæc declaratio vera
eſſet, inſignis eſſet limitatio ejus regulæ, qva di-
ximus, ſi in ſingulas qvantitatis ſpecies pretium
dicatur, eſſe venditionem ad menſuram. Verum
communius & verius ab hâc ſententia diſcedi-
tur, *per L. qvod ſæpè. 53. §. in his. 5. ff. de Contrah.
empt. Salyc. in d. l. ſicut n. 4. verſ. ego puto &c. Co-
varruv. d. c. 3. concl. 9. Molin. d. 367. n. 6. in fine. Tuſch.*
concl.

conl. 48. n. 32. lit. B. Et hanc ſententiam merito
ſeqvimur, cum pro ſe habeat regulam, contra-
ria verò *Baldi* & ſeqvacium, licet ſubtilis videa-
29 tur, incerta nititur exceptione. Sed Dd. illi,
qvi venditionem hanc ad corpus vocant, illud
tantum innuere voluerunt, totum fundum,
qvatuscunqve eſt, eſſe venditum: & ratione
hujus effectus abuſivè qvodammodo dici poſ-
ſet venditio ad corpus, ut videtur innuere *Co-
varruv. d. concluſ. 10. d. v. aut ſanè.* Sed qvan-
do de periculo ſermo eſt, qvi præcipuus eſt effe-
ctus hujus diſputationis, malè eousqve procer-
ſerunt *Bald. & Caſtr.* Sed dicimus, periculum
in hoc caſu eſſe venditoris, ut in aliis venditio-
nibus ad menſuram. Ut autem effectus hujus
30. diſtinctionis ſciatur, plenius & in ſpecie tribus
hanc materiam regulis includamus: qvarum
prima eſt, ſi res vendita ſit ad corpus, & qvanti-
31. tas tantùm demonſtrationis cauſa addatur, tunc
licet plus vel minus reperiatur, totus tamen a-
ger erit venditus, qvoad primum effectum, &
pro dicto pretio, neqve ſi plus in qvantitate re-
periatur, augebitur pretium, neqve ſi minus,
minuetur, qvoad ſecundum effectum, de qvo
intelligendus *Anton. Gomez. t. 2. variar. reſol.
c. 2. n. 16. & Molin. d. l. n. 8.* & demum pericu-
lum ſtatim erit emptoris, juxta regulam *in §. 3.
Inſt. de Emt.* Illud autem videtur dubium,
qvando præciſæ demonſtrationis cauſa adda-
tur qvantitas, ita, ut neqve menſuram rei ven-
ditæ neqve modum indigitet? Nam non o-
mnis venditio ad corpus ita eſt comparata, ut
qvantitas demonſtrationis tantum vice funga-
tur, ut videtur velle *Pinell. ad l. 7. C. de reſcind.
vend. part. 3. t. 2. n. 7.* ubi dicit, in venditione
ad corpus, menſuram non limitativè, ſed de-
monſtrativè adjectam cenſeri, & idem habet
32. *Mantic. d. l. n. 12.* & Dd. paſſim, qvi venditio-
nem ad corpus cum tali venditione, in qva
qvantitas nudæ demonſtrationis vice ponitur;
confundunt, cum tamen ad corpus aliqvid
vendatur, ubi tamen nulla qvantitatis mentio
facta, item ubi qvantitas addita, ſed non
tantùm vice demonſtrationis præciſæ, v. gr.
ſi modus dictus eſt agro, qvod ſit 10. juge-
rum, hæc eſt venditio ad corpus, ut ex dicen-
dis patebit, ſed ibi qvantitas non nudæ de-
monſtrationis vices gerit, ſed modi. Nam ſi
ille modus non reperiatur, ille præſtandus eſt,
*per l. ſi in empt. 2. pr. & l. ſi ſervum. 4. § 1. ff.
de act. empt.* qvod non ſit eô caſu, ubi de-
monſtrandi cauſa tantùm addita qvantitas.
33. Qvantitas igitur tunc nudæ demonſtrationis
cauſa addita cenſetur; qvando contrahentes
non attenderunt ad qvantitatem ut talem,
nec ei ſunt innixi, ſed attenderunt ad
fundum tantum, & qvantitas non declarat,
qvid & qvatenus venditum ſit, neqve modum
rei deſcribit, ſed tantùm demonſtrat fundum,
materialiter ſcilicet, ſi forte plures qvis habeat
agros, unum majorem, alterum minorem, ſi
qvis qvantitatem addat, eo tantùm fine, ut ſcia-
tur, de qvo agro ſenſerit, qvæ deſcriptio colli-
gitur ex iis, qvæ habet *Molin. d. l. n. 8. & Ant.
Gomez. tom. 2. variarum reſol. c. 2. n. 16.* ubi ta-
men videtur confundere venditionem ſub mo-
do, & ad menſuram factam. Et de hâc vendi- 14.
tione ad corpus, qvæ ſit qvantitate nudæ de-
monſtrationis cauſa apposita, intelligendum
eſt id, qvod *Dn. Carpz. d. reſp. 25. n. 12.* habet,
ſcilicet, pretium neqve in emptoris commo-
dum minuendum, neqve in ſavorem vendito-
ris augendum eſſe. Nam in genere de omni
venditione ad corpus id dici non poteſt, ut ex
dicendis patet, ſed de ſolâ hac, qvando qvanti-
tas nudæ demonſtrationis cauſa adjicitur. Sed 35.
notandum eſt, rarò qvantitatem nudæ demon-
ſtrationis cauſa addi, & non ita poſitam eſſe,
præſumi, per tradita *Molin. d. n. 8.* præſertim, ſi
aliæ additæ circumſtantiæ, ex qvibus a-
ger, qvis ſit, cognoſci poſſit, v. gr. confines.
Nam cum nulla verba in contractu otioſè po- 16.
ſita eſſe præſumendum ſit, & ſine virtute ope-
randi *Bald. ad Rubr. Cod. de empt. n. 9. Jaſon.
in l. ult. in fin. ff. qvod qvisq. juris &c. Tiraqvel.
de retract. convention. §. 1. gloſ. 2. n. ult.* certè 37.
nec qvantitas otioſè addita videtur, niſi repe-
riantur circumſtantiæ, qvæ inferant, qvantita-
tem tantum demonſtrationis cauſa eſſe appo-
ſitam. v. gr ſi addatur vox circiter bey nahe/ohn-
gefähr. *Beſold. d. conſ. 267. n 6. & ſeq.* qvia u-
tens hac voce, non loqvitur de certo ac deter-
minato tempore vel numero *per Capit. fin. X.
de deſponſ. impub. & ibi Abb. & Ant. de Butr.* 38.
Ruinus conſ. 10. n. 3. vol. 5. Illa autem conjectu-
ra à *Manticâ* poſita *n. 34.* qvod ſc. qvando
qvis unô pretiô vendidit corpus certis finibus
circumſcriptum, & poſtea adjecit menſuræ nu-
merum, non videri id animô reſtringendi, ſed
demonſtrandi cauſa feciſſe, qvia mentis con-
ceptum à corpore prius explicare incepit, ex
errore ſupra notato provenit, qvod non diſtin-
guat inter qvantitatem loco demonſtrationis
& modi appoſitam. Nam in d. ſpecie venditio-
nem ad corpus eſſe concedimus, & non diſſen-
tit *Covarr. d. l. in concl. 4.* Sed qvod qvantitas nu-
dæ demonſtrationis officium gerat, id negamus,
& ſanè qvoad pretii deminutionem res hæc
magni momenti eſt, ut dicetur in reg. 2. Aliam
conjecturam, ſcilicet qvantitatem pretii, alle-
gant *Covarr. in conl. 4. verſ. hac verò ita intelli-
genda ſunt &c. & Mantic. d. loc. n. 27.* Sed illa
conjectura valdè dubia eſt, cum præſertim al-
legata ab ipſis *Gloſſ. Bart. & Dd. in l. 1. §. 1.
ff. de Superfic.* non de dignoſcendo eo, an de-
mon-

monſtrationis cauſa qvantitas addita, an non,
40 ſed de dignoſcendo contractu venditionis
& locationis agant. Certior conjectura,
imò argumentum eſt, ſi contrahentes dicant, ſe
per averſionem emere im Pauſch. Nam tunc,
ut ut qvantitas fuerit addita, non niſi tamen de-
41 monſtrationis cauſa additam eſſe, præſumen-
dum eſt. *Altera* regula eſt, qvando qvantitas ex-
primitur tanqvam modus rei venditæ, emtor-
qve qvantitati illi fuit innixus, ſi diverſum ſci-
ret, plane non vel tanti non empturus, tunc ſi
qvantitas ea, qvæ in venditione exprimitur, non
reperiatur, venditio eſt qvidem fundi totius, &
periculum eſt ſtatim emptoris, ſed tenetur ven-
ditor deminuere de pretio pro ratione defici-
entis menſuræ. Ea regula proponitur à *Molin.*
42 *d. diſp. n. 9. & Covarruv. d. l. in concl. 11.* & re-
ctiſſimè probatur *per l. Julianus. 13. §. ſi Titius.
14. ff. de Action. empt.* ubi ex qvâdam æqvitate
ſtatuitur, ſi venditor ignorans expreſſerit majo-
rem qvantitatem, tanqvam modum rei vendi-
tæ, & ante modi manifeſtationem tantundem,
deeſt, alluvione accreſcit, non dari actionem ex
empto contra venditorem, ad pretium minu-
endum. Ex qvo colligitur, ſi alluvione qvan-
titas non accreviſſet, dandam eſſe actionem ad
43 minuendum pretium. Qvamvis enim *Gloſſ. &
Bart.* illum §. 14. de venditione ad menſuram
intelligant, repugnant tamen verba textus, qvia
fundus venditus dicitur, & dictum eſſe illum
fundum habere jugera 100. & hunc eſſe mo-
dum additum qvæ verba venditioni ad menſu-
ram non conveniunt, & ideo rectius de vendi-
tione ad corpus explicatur à *Molin. d. l. n. 10.
Mant. d. l. & Covarr. in 11. concl. v. ſi vero minor.
& Pinell. d. l. n. 10. Mant. d. l. n. 23.* ubi notat.
Pinellum ſe ipſum circa hujus legis intelle-
ctum involvere, ſed viderit ipſe, annon ſe invol-
vat, dum legem illam de venditione ad corpus
cum qvantitate ſolius demonſtrationis cauſa
adjecta confundit, qvæ ſi qvis dicat, ſibi ipſi con
44 tradicit. Et probatur eadem regula ex *l. ſi in
empt. 2. pr. & l. ſi ſervum. 4. §. ſi modus. 1. ff de
act. emt. & l. tenetur 6. pr. ff. eod.* in qvâ lege me-
lior videtur lectio vulgaris, ſi ignoraverit. Nam
ſi agnoverit majorem modum eſſe, multo ma-
gis tenebitur ex dolo, juxta §. *ſi Titius.* ex qvi-
bus aliisq; textibus ac rationibus regulam hanc
pluribus probat, & ad contraria reſpondet *Man-*
45 *tic. d. tit. & multis ſeqq.* Sed ſi major modus qvan
titatis reperiatur, communis eſt ſententia, lu-
crum hoc cedere emptori, nec propterea au-
gendum eſſe pretium. *Covarr. in d. concl. 11. v. at-
tamen ſi venditio.* &c. *Mantica d. l. n. 18. & ſeq.
Cardinal. Tuſchus concl. 48. n. 13. & ſeq. lit. U.* qvi
qvamvis demonſtrationis mentionem faci-
at, ex enim tamen 14. & 15. apparet, ipſum de 46
noſtro caſu loqvi. Moventur illi (1) textibus, in
qvibus dicitur, ſi aliqvid in modo deſit, hoc à
venditore ſupplendum; ſed nusqvam contra-
rii caſus mentionem faciunt, ſi aliqvid abundet.
Præſertim (2) cum inter hos caſus diverſitas ſit 47.
rationis, qvia venditor modum venditæ melius
ſcivit, & ſcire debuit, qvam emptor. *L. qvisqvis.
C. de reſcind. vendit.* Ergo huic magis ſubveni-
endum, qvàm illi, qvam rationem communiter
aſſignant Addi poteſt (3.) & hoc, qvod defectus 48.
qvantitatis vel modi, ex ea ratione ſupplendus
à venditore, qvia hic, qvicqvid ille de re vendita
aſſeveravit, præſtare tenetur. *L. Julianus. 13. §. ſi
venditor. 4. ff. de act. empt.* Sed hæc ratio ceſſaret,
ſi plus reperiatur; qvis enim æqvis auribus ad-
mitteret qverelam venditoris dicentis, ſe dixiſſe
ſervum eſſe Citharœdum, ſed & aliis dotibus
eſſe inſtructum, de qvibus nihil in venditione
dictum, ideò augendum eſſe pretium? qvalitas
enim qvantitati comparatur. *L. ſi qvantitate. 22.
ff. de act. empt. Natta t. 3. conſ. 569. n. 3.* E con- 49
trario alii putans, etiam venditori eſſe ſubveni-
endum, ut *Paul. Caſtr.* qvi movetur *L. qvi fun-
dum. 40. §. qvi agrum. 2. ff. de contrah. empt.*
Sed ille §. de venditione ad menſuram loqvi-
tur. Eidem adſtipulari videtur *Pinell. d. l. n. 18.* 50.
Ubi tamen emptoris arbitrio id committen-
dum cenſet, an rem venditam planè reſtituere,
an pretium augere velit, ne ille alium vicinum,
qvam ſperaverat, accipere cogatur, ſi partem
abundantem repudiaret *Natta tom. 3. conſ. 569.
n. 8.* Sed & eandem ſententiam amplectitur 51.
Molin. d. diſp. n. 11. qvi nititur lege *ſi venditor
38. pr. ff. de act. empt.* ex qvo textu à contrario
ſenſu argumentatur, qvia in hâc ſpecie ideo to-
tum peculium præſtandum, qvia nihil detra-
cturum promiſit; Ergo ſi tantum dixiſſet, ſer-
vum vendo cum peculio, qvod eſt 10. id qvod
amplius eſt, non eſſe præſtandum. Sed pericu-
loſum eſt, à priori communi ſententia recede- 52.
re, qvamvis enim argumentum *Molin.* ſpeciem
aliqvam habere videatur, veremur tamen, ne ad
ſubruendam communem ſententiam nimis le-
vis ſit. Nam (1.) Celſus ibi ſpeciem facti pro-
ponit, nec adeò certum eſt, qvæ fuerit ratio de- 53.
cidendi in dicta lege, an ſolum id, qvod ſe ni-
hil detracturum promiſerit, an & hæc ratio ſit,
qvod peculium ſe ſimul vendere dixerit. Dein-
de *Molin.* præſupponit, peculium eſſe vendi-
tum ad corpus, non ad menſuram, alias enim
ad ſubjectam materiam planè non pertineret.
Si ergò peculium ut corpus vendatur, & qvod in
peculio excederet denarium numerum, eſſet
præſtandum, tunc illud incrementum eſſet ven-
ditum,

ditum, qvod tamen ipſi *Molinæ* adverſatur, qvi
totam rem venditam eſſe concedit, & concede-
re tenetur, ſed propter exceſſum pretium tan-
tum augendum eſſe putat, ſed in *d. l.* non de
pretio augendo, ſed de re ipſa vendita præſtan-
da vel non præſtanda agitur. Illud ſane *Molin.*
haud inviti concedimus, ſi ex majori qvantita-
54. te couſurgat ex rei natura inæqvalitas inter rem
& pretium, ita ut revera res plus valeat, & ven-
ditor probabiliter ignorans de minore qvanti-
tate dixiſſet, bonâ fide, emptorem teneri in
foro conſcientiæ reducere contractum ad æqva-
litatem, vel reſcindere venditionem, Et ita
de hoc foro interiori concedimus ea, qvæ de
55 *Pinello* ſupra notavimus. Et hæc, qvæ hacte-
nus dicta ſunt, etiam in acceſſoriis locum ha-
bent, v. gr. vendo fundum cum doliis omni-
bus, qvæ ſunt 80. *arg. l. pen. §. 1. ff de act. empt.*
Cardinal. Tuſchus d. qvæſt. 48. num. 27. ubi om-
nia dolia venire putat, ſive ſint plura, ſive pau-
ciora: in qvibus tamen verbis, ſi exiſtimat de-
fectum à venditore non eſſe ſupplendum, pro-
cul dubio errat, *per l. 2. & 4. ff. de act. empt. &*
per l. ſi quis 26. ff. d. tit. ubi, ſi venditor dolia
centum, quæ in fundo ſunt acceſſura, dixerit,
ſi oulla ſint, debent tamen 100. præſtari: ſecus
ſi decem, quæ in arca habeo, legavi, *per l. ſi ſer-*
vus legatus 150. §. qui qvinqve de leg. 1. qvia in
nltimo caſu qvaſi certum corpus, quod in re-
rum natura non ſit, legatum eſt. *vid. Cujac. ad*
56. *d. l. 38.* *Tertia* regula eſt, ſi res ad menſuram
vendita, nou plus eſt venditum, quam quan-
tum in menſura reperitur, & periculum ante
75. menſurationem eſt venditoris. Prius memb-
rum regulæ probatur ex *l. qui fundum 40 §. qui*
agrum. 2. ff. de contrah. emt. poſterius ex Lege
2. C. de peric. & commodo rei vendita & l. neceſ-
ſario 8. ff. eod. & hæc propterea, qvia conditio-
nalis eſt hæc venditio. *L. quod ſæpe 35. §. in his.*
58. *5. ff. de contrah. empt.* & eſt imperfecta. *Trenta-*
cinq. lib. 3. reſ 5. tit. de empt. num. 1. Et hoc
non tantum in principali re vendita, ſed & ac-
ceſſoriis locum habet, v. gr. vendo fundum
cum 80. doliis in fundo exiſtentibus *per l. pe-*
nult. §. 1. ff. de action. empt. qvæ tamen lex in-
ter plura dolia ibidem exiſtentia electionem
venditori largitur, ut tamen integra det. Sed
ſi 80. tantum ſint, eadem dari debent, licet o-
mnia integra non ſint. Ideoqve nonnulli diſ-
crimen conſtituunt inter hæc duo, vendo tibi
fundum cum 80. doliis, quæ ibi ſunt, vel ita, ven-
do tibi fuudum cum doliis, quæ ibi ſunt, quæ
ſunt 80. ut in priori ſpecie tantum 80. vendita
ſint, in poſteriori verò lucro emptoris cedant o-
mnia, ut vult *Caſtr. in d. l. 38. in fin. & Steph. Gra-*
tian. lib. 2. diſcept. for. c. 256. Covarruv. d. l. concl. 6.
Id enim fluit ex differentia utriusque venditio-
nis ſupra propoſita. Nam prior venditio do-
liorum eſt ad menſuram, poſterior ad corpus.
Sed qvod de periculo ſupra dictum, id de peri-
culo interitus, non vero deteriorationis eſt in-
telligendum. Hoc enim, eveniente conditio-
ne, v. gr. hic menſuratione, eſt emtoris. *l. 8.*
in fin. pr. ff. de pericul. & commod. rei vend. num.
4. Dn. Carpz. in Juriſpr. part. 2. c. 26. defin. 26.
Dn. Franzk. d. l. num. 22. Cum autem hanc
venditionem factam ad menſuram imperfe- 60.
ctam dicimus, neqvaqvam volumus, pœnite-
re licere alterutri parti. Nam & menſuratio-
ne nondum facta, neutri tamen parti licere pœ-
nitere, tradunt rectiſſimè *Mantic. d. t. 17. num.*
5. Trentacinq. lib. 3. tit. de Empt. reſol. 5. num. 2.
Tuſc. concl. 49. num. 18. Covarruv. d. l. conc. 8.
Guttierez. l. 5. pract. qvæſt. 95. num. 15. Eſt enim
& hæc venditio perfecta; licet non ratione pe-
riculi, bene tamen ratione conſenſus ſeu for-
mæ. *Gloſſ. in l. 1. C. de peric. & commod. Trenta-*
cinq. d. l. Molin. diſp. 366. num 10. Cæterum i-
ſtud, qvod ſupra dictum, ſcilicet venditionem 61.
ad menſuram eſſe imperfectam ratione pericu-
li, id Dd. limitant, niſi traditio ante menſura-
tionem facta. Nam hæc periculum transfert
in emptorem, ut volunt *Mantica. d. l. num. 6.*
Trentac. d. l. num. 4. & 7. Card. Tuſch. d. concl.
49 & 40. Guttierez. d. l num. 16. eamqve opi-
nionem probant ex *l. 2 C. de peric. & commod.*
rei venditæ de qva probatione licet ſubdubitare
videatur *Covarr. concl. 8. v. nihilominus. Curt. ju-*
nior &c. cum ſecunda pars legis de venditione
ad corpus loqvatur, videtur tamen ex prima
parte, ex verbis (anteqvam tradatur) probari
poſſe ſententia *Caſtrenſ.* qvam pluribus defen-
dit *Decius conſ. 179.* Sed an per ſignum appo-
ſitum videatur traditio facta, v. gr. vendo la- 62.
nam, & qvidem in tanto pondere, pro ſingulis
ponderibus certam pecuniæ ſummam, emptor
promittit ſolutionem proximis nundinis, & ſi-
gnum ſuum imponit lanæ & ſaccis, qværitur?
Id videtur affirm. *per l. 14 §. 1. ff. de peric. & comm.*
rei vend. Nam ſignum eſt demonſtrativum
domini. *Jaſon. in præluд. feud. num. 11.* *Benev.*
Stracha in tract. de mercator. part. 2. n. 11. *Me-*
noch. lib. 2. conſil. 122. num. 30. & appoſitio ſig-
nificat dominii receptionem apud ſignantem,
per d. l. 14. Jaſon. in L. quoties num. 18. C. de rei
vendit Menoch. d. loc. Adeoqve *l. 1. §. ſi dolium* 63.
d. tit. qvæ contrariari videtur, vel de vino do-
liari in ſpecie intelligenda, ut explicare videtur
Gloſſ. in d. l. 14. vel dicendum poſt *Salicet. in l.*
fin. C. de peric. & comm. & Bald. in rubr. tit. ejuſ-
dem num. 11. cum Benev. Strach. de Mercat. part. 2.
n. 9. tunc demum ex ſignatura præſumi traditio-
nem factam, ſi alia præſumtio evidenter non ap-
pareat, & ſignum in præſ. alterius partis impoſi-
tum

tum, vel de vino ad menſuram vendito, ut intelligere videtur *Juſt. Meier. in Coll. Argent. l. 18. tit. 6. th. 4. n. 16.* Per conſtitutum ſanè, ceu fictam poſſesſionem, non tranſire dicit *Covarr. d. concl. 8. in fin.* idqve probatur *per L. posſideri. 3 §. incertam. 2. & ibi Bartolus, Zaſius & Dd. & per L. Locus. 26. ff. de aeqvirenda posſesſione*, qvod tamen temperat *Trentacinq. d. reſol. 5. n. 5.* niſi certitudo aliqva ratione loci vel qvotæ adſit, *& Aug. Berojus conſil. 166. n. 14. & ſeq. vol. 1.* de qvo caſu etiam loqvitur *conſ. 159.* ubi paulo incommodius videtur loqvi, venditionem ad menſuram non eſſe perfectam, ut ex eâ dominium transferatur, ſed non de verâ traditione, ſed ficta eum loqvi, antecedentia & conſeqventia teſtantur. Maximam cũ
64 hac materia affinitatem habet venditio vini, aromatum, & ſimilium, qvæ non niſi prævia guſtatione emuntur. Nam in illis venditionibus plerumqve, niſi contrarium conventum, 65
l. 4. §. 1. ff. de peric. & commod. ſub hac conditione res videtur venditas ſi guſtando probetur, *per L. ſi in empt. 34. §. alia cauſa. 5. ff. de contrah. emp.* & ita ad hanc venditionem guſtatio reqviritur præter menſuram *l. 14 §. 1. ff. de periculo & commodo rei venditæ. Weſenb. in par. d. t. n. 3. & Molin. d. diſp. 356. n. 8.* Venditio igi- 66
tur ſub menſura facta magis imperfecta eſt, qvam qvæ ſub menſura facta eſt. Nam in illa pœnitentiæ locus eſt, vel potius emptionem improbare poteſt emptor. *l. 34. §. 5. ff. de contrah. Empt. Franzk. d. l. n. 28.* qvi *num. 33.* explicat *d. l. 4. §. 1.* cum qvô non per omnia convenit *Coll. Argent. d. 1. th. 6. n. 10.* Et in his rebus, etiam ſi nulla expreſſè facta mentio de- 67
guſtationis, hæc tamen tacitè ineſſe videtur, ut *per l. 4. §. 1.* rectè colligit *Mejerus d. l. & Franzk. n. 24.*

Titulus VII.

De ſervis exportandis.

Ad L. Si qvis. 3.

SUMMARIA.

F*Acultas pœnitendi non extenditur ad heredes defuncti. n. 1.*

Ratio. 2.

Carpzovii *ſententia contraria certô reſpectu admitti poteſt. 3.*

1\. VEndidit Titius mihi ſervum hâc conditione, ut intra annum manumitterem, eô non facto ipſe ſervus fit libee, ſed intra annum Titius habet ſpatium pœnitendi, ſed mortuo venditore hæres ejus non habet facul-
2\. tatem pœnitendi. Ex qva l. ut & ex *l. fin. ff. qvi ſane manumisſione.* colligi poteſt, licet in contractu permutationis liceat pœnitere alteri, qvi à ſua parte implevit, non tamen licere heredi ejus, qvia defunctus approbavit, nec pœnitere voluit, ideoqve ejus factum præſtare tenetur hæres. Et facultas pœnitendi eſt qviddam exorbitans, qvod non eſt extendendum. Et hæc ſententia probatur à *Donell. l. 14. c. 22. Pacio cent. 3 q. 96. in fin. Coll. Argent. ad d. tit. th. 24. Franzkio ad tit. de Condict. cauſa data & ad eundem tit. Struv. th. 16.* licet diſſentiat *Carpz.*
3\. *p. 3. dec. 292.* cujus ſententia admitti poteſt, ſi alter nolit ſtare promisſis.

ad L. Si minor. 4.

SUMMARIUM.

T*Empore prohibico facta non valent, licet effectus dilatus ſit in tempus conceſſum*

UBi perſonæ inhabilitas in principio, nullus eſt actus, licet conferatur in tempus habile, ut hic minor, vendens ſervum, ut manumitteretur, poſtqvam 20. annos expleviſſet, nihil agit. *vid. not. ad l. 6. C. ad Legem Fabiam de plagiariis.*

ad L. Servis. 7.

SUMMARIA.

A*N vendito ſervo eâ lege, ut durius tractetur, adjecta pœna, ſed citra ſtipulationem, ſi qvâ humanius tractaretur, posſit agi ex conventione pœna. n. 1.*

Rationes dubitandi & decidendi. 2. 3. 4. 5.

VEndiſti mihi ſervum eâ lege, ut à me du- 1.
rius tractetur, vel exportetur, convenit etiam de pœna, ſed ſine ſtipulatione. Sed non tractavi durius, ſed humanius, pietas me docuit, in malis reſcindendam eſſe fidem datam. Tu vis contra me agere ex conventione pœnæ, non potes, qvia nullum habes intereſſe pecuniarium, niſi fortè tu ipſe ſub conditione durioris tractationis ab alio emiſti, & qvidem per ſtipulationem. Ratio deciſionis eſt, qvia non 2.
eſt habenda bono viro ratio ejus intereſſe, qvod ex malitia, duritie & crudelitate manat. Sed objicit ſibi, cur datur actio, ſi convenerit, ut huma- 3.
nius tractetur? R. JCtus, illud intereſſe conſiderandum eſſe viro bono & æqvo, ſubjectâ aureâ & plane Chriſtianisſimâ ratione, qvæ nunqvam ſatis laudari poteſt, qvod hominem beneficio affici hominis intererſit; ſic minor poteſt

Digitized by Google

poteſt ſtipulari à me, ut ſervum meum manumittam, & obligor. *Donell. ad l. 66. n. 3. ff. de*
4. *Verb. obl.* Alia ratio vindictæ. O ſi hoc cogitaremus omnes ſingulis diebus, qvæ Ethnicus hic dicit. Sed videtur contraria lex prior proxima; ubi reſpondetur, qvod imò intereſſe dari poſſit, qvia vilius vendit. Inde Papinianum à Sabino melius edoctum, priorem ſententiam mutaſſe, *hic Cujac. tom. 4. ad lib. 10. q. Papin.* unde magni viri proprium eſſe dicit, non diu inhærere errori. Verum dici poteſt, etiam declinationem *Legis 7.* limitandum eſſe per *l. 6.* ſi ideo minoris vendi-
5. dit. Collige, ex pacto annexo contractui non ſemper informari actionem, qvando intereſſe ex duritie & in humanitate derivatur. *Bereng. Fernandus ad l. pacta conventa. n. 20. ff de contrah. empt. vol. repet. 2. p. 385. num. 20.* & in bonæ fidei judiciis intereſſe affectionis etiam conſiderari, *Betr. Rubuff. in repet. l. un. C. de ſent. qvæ pro eo qvod intereſt fer. n. 308. vol. 8. pag. 465.* & habetur hoc caſu ratio intereſſe extra rem. *Bereng. in rep. d. l un. n. 128.* & intereſſe humanitatis, qvia homo eſt.

ad *L.* Pen.

PActum manus injectionis appoſitum, in contractu venditionis rei ſuæ, afficit rem, ut cuicunq; Poſſeſſori & ſucceſſori poſſit auferri. *vid. Menoch. remed. 5. adipiſc. poſſeſſion. n. 34. & 51.* licet rem non affici, ſed contractum iſtò Jure reſolvi tradit *n. 113. Col. de Proceſſ. exec. parte. 1. c. 5. n. 8.* Et ſpecialitatem hic agnoſcit *Caldas d. tr. c. 25. n. 43.*

ad *L.* final.

DE *l. fin. vid. Dd. qvos allegat Hillig. in Donell. lib. 2. c. 14 lib. B. & Wiſſenbach. diſp. 35 th. 29.* Scilicet conſtitutio Marci Imp. qvod ſervus ipſo jure adſpiret ad libertatem, aut nondum promulgata, aut Scævolæ nondum cognita. *conf. Cujac. lib 10. obſ. 21. Hotoman. l. 4. obſ. 13. Ant. Faber. de conject. l. 4. c 4.*

LIBRI DECIMI NONI
Titulus I.
De
Actionibus empti & venditi.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

EMtor, ſi rem emtam non poſſit accipere integram, vel venditor nolit rem tradere, ad id, qvod intereſt, actione emti agere poteſt. n. 1.

Ex hac lege colligi non poteſt, venditorem non teneri rem venditam tradere. 2.

Ratio. 3.

Venditor non manifeſtans qvalitatem rei, per qvam conditio rei deterior ſit, tenetur Emtori actione emti. 4.

Limitatur in ſciente conditionem rei. 5.

Scientia hujus effectus. 6.

Collectio à contrariis. 7.

Ex h. l. probari non poteſt, intereſſe excedere poſſe duplum. 8.

IN principio L. 1. agitur de eo caſu, qvando venditor non vult tradere rem, vel
1. emptori poſt tempus conventum non integrum eſt, rem accipere, tunc poterit agere actione empti ad id, qvod intereſt. *Dn. Mev p. 5. dec. 279. Mynſ. cent. 1. obſ. 53. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 6.* Et hoc intereſſe interdum pluris eſſe poteſt, qvam ipſum pretium, ut fieri ſolet in venditione frumenti. Interdum pretium loco intereſſe petitur, qvia hoc incertum. *Dn. Mev. d. dec. 279.* Igi- 2.
tur ex hac lege non poteſt colligi, venditorem non teneri rem venditam tradere. Nam 3.
contrarium verius *vid. hic Cujac. & Franzk. ad h. t. n. 28. & ſeqq.* qvia iniqvum eſſet, emptorem periculum rei ſuſtinere & tamen illam cum vellet, à venditore, alioqvin tradere valente, conſeqvi non poſſe. Sed ob ejusdem contumaciam & malitiam ad difficilem probationem ejus qvod intereſt adſtringi, ut eleganter ait *h. 1. Lauterbach th. 6. Tiraq. de conſt. poſſ. p. 1.* qvæ ſententia verior & receptior eſt, per tradita *n. 36.* Et qvi contrarium ſentiunt, concedunt tamen, venditorem non liberari præſtando intereſſe, ſi emptor teneat rem. *Cephalus conſ. 658. num. 31. vol. 5.* & qvi conſtituit, ſe nomine alterius poſſidere, præcisè teneri tradere, per tradita *Tiraqvelli d. l.*

Ad §. 1. Sententia hujus §. hæc eſt: 4.
Venditor qvi celat, & non manifeſtat qvalitatem fundi, per qvam conditio rei fit deterior, v. gr. ſervitutem, tenetur emptori actione empti, qvia in hanc actionem veniunt omnia ea, qvæ contra bonam fidem fiunt. Et hæc certioratio debet non tantum eſſe generalis, ſed etiam ſpecialis, per tradita *Menoch.*

5. *Menoch conſ. 1106. n. 5. & ſeqq.* Aliud, ſi em-
tor ſciat, qvia certiorari non debuit, qvod noo
ignoravit *hic. & c. cum qvi certus eſt 31. de R. J.
l. 9. C. h. t. Lanterbach ad h. t. §. th. 11. in fine.
Barb. lib. 3. c. 15. ax. 4.* Sed qvid ſi dicat, ſe
non ſcire ſervitutem, ſed ſe ad evictionem nolle
obligare, eum tamen ſciverit? R. perfunctoriè
tantum fecit mentionem ſervitutis, & voluit de-
cipere. Sed aliud, ſi expreſsè dixit, fundum
non eſſe liberum, ſed ſe ad præſtandam liber-
tatem nolle eſſe obligatum. *Cujac. hic tom. 2.*
Collige, nudam ſcientiam eum effectum habe-
6. re, ut rei onus Emtor agnoſcere teneatur. *Rota
Genuenſis dec. 100. n. 16.* & qvos allegat *Klock.
vol. 2. Conſil. 42. num 393. & ſeq.* E contrario
collige, detecta ſervitute rei proficua, qvando
7. pluris emi, ad id venditorem agere poſſe. *Cag-
nol. in l. 2. C. de reſc. vend. n. 173.* Ex hac L.
non tamen probatur, qvod intereſſe excedat,
8. vel excedere poſſit duplum. *Joh. Igneus in
rep. l. qvatenus. de R. J. n. 41. tom. 6. repet.* Si
ergò intereſſe convenit cum pretio, eſt com
mune, ſi excedit, eſt ſingulare. *Sebaſt. Sapia in
repet. l. un. C. de ſent. qvæ pro eo & c. n. 20. tom.
8. repet.*

Ad *L.* Si in Emtione.

SUMMARIA.

QVantitas rei vendita non ob unum finem adjicitur n. 1.

Modo in emtione non præſtito, remiſſio pretii peti poteſt. 2.

Interdum & cum intereſſe. 3.

Modi qvot? 4.

Venditor tenetur poſſeſſionem emtori vacuam tradere. 5.

1. INterdum qvantitas vel menſura additur rei
venditæ, non ad rem tantum demonſtran-
dam, neq; reſtringendam, ſed ut modus, v. gr.
2. Vendo fundum 100. jugerum. *Mol. diſp. 367. n.
3. Pinell. de Reſc. vend. p. 3. c. 2 n. 10.* Si igitur
centum jugera non reperiantur, actione ex em-
to agi poterit ad remiſſionem pretii *hic & l. 4.
§. 1. h. t.* licet venditor ignoraverit, minorem
fundi modum eſſe. *L. Tenetur. 6. pr. h. t. &
Mol. d. l. n. 9. & ſeq.* ſi vero ſcivit minorem eſſe
3. qvantitatem, ad omne intereſſe tenetur. *Cujac.
hic.* Aliàs duos tantum modos agnoſcunt,
qvando qvantitas exprimitur vel gratia taxa-
4. tionis, ubi præciſe habetur reſpectus ad qvan-
titatem, qvod fieri volunt, qvando contractus à
menſura rei incipit, vel gratia demonſtratio-
nis, ubi prius corporis & poſtea qvantitatis fit
mentio. *vid. Franzk. h. t. cap. 6. à n. 104. & ſeqq.*
5. *Ad §. 1.* Vacua poſſeſſio non traditur,
ſi alius in poſſeſſionem ſit immiſſus, vel ab alio
detineatur, nam eo caſu emtor libere
poſſidere neqvit. *Franzk Exerc. 14. q. 3. Struv.
exerc. 23. th. 111.* debet ergo præſtare vendi-
tor, ut emtor ſit in poſſeſſione potior. *l. 11. §. 13.
h. t.* & ut nullus rem nec civiliter nec naturali-
ter poſſideat, aut rem ſibi affectam detineat.
Dn. Lanterbach. ad h. t. §. 1. th. 17.

Ad *L.* Ratio poſſeſſionis. 3. §. 1.

SUMMARIA.

STipulatione ad poſſeſſionem vacuam tradendam factâ, non poteſt agi ex hac ſtipulatione ad fructus, ſed actione emti. n. 1.

Obſtantia reſolvuntur. 2. 3.

Venditor vel emtor ſi in morâ ſint, qvatenus teneantur? 4.

SI qvis vacuam poſſeſſionem ſibi tradi ſti- 1.
pulatus eſt, non aget ex hac ſtipulatione ad
fructus, qvia eſt ſtricti Juris actio, ſed ad fructus
aget actione emti, qvæ hic ſupereſt, licet cætera
ſint novata. Sed obſtare videtur Lex *4. ff. de
Uſuris.* ubi in actionem ex ſtipulatu venire vi- 2.
dentur etiam fructus, ſi qvis rem dari, & vacu-
am poſſeſſionem ſibi ſtipulatus ſit? Reſp. Ne
ſtipulator idem bis petere videatur, & ne verba
poſteriora ſint fruſtranea, actum videtur, ut &
fructus intelligantur, *Cujac. hic. t. 2.* nam verba
non debent præſumi eſſe ſuperflua. *Barboſa
l. 19. c. 8. Axiom. 23.* Sed obſtare videtur, qvod 3.
ſtipulatio addita bonæ fidei contracti videatur
aſſumere illius contractus naturam? Reſpon-
det *Cagnol. ad L. ſingularia. ff. de reb. cred. n. 91.*
hic ſtipulationem non ſuper toto contractu
venditionis, ſed de vacua poſſeſſione tradenda
interpoſitam eſſe.

Ad §. ult. Si venditor in morâ & de æſti- 4.
matione agitur, conſideratur tempus, qvo res
unqvam plurimi fuit, & ſi emtor in morâ, con-
ſideratur tempus, qvo minoris fuit. *vid. not. ad
l. fin. de Tritic. act. & Cujac. hic tom. 2. Ant.
Rubeus in repet. L. Vinum. ff ſi certum. n. 213. &
ſeq. & Paulus de monte in eadem l. num. 19. &
Cagnol. ad L. Vinum. n. 59. & Purpur. in ea-
dem l. n. 68. & de mora conſ. Berous vol. 1. conſ.
193. n. 28.*

Ad L. Si ſervum. 4.

SUMMARIUM

ANex ſtipulatu agere poſſim, ſi qvis ſervum furem mihi ſciens dederit?

SI ſervum furem mihi ſciens dediſti, ex ſti-
pulatu agi non poteſt, niſi mihi aliqvid ab-
ſit, i. e. anteqvam noxali actione conventus
damnum reſtituam, ſed actione emti tamen
ſtatim experiri poſſum. Similes caſus ha-
bentur in *l. 30. ult. h. t. & l. 9. de Evict. Cu-
jac. hic.*

ad *L.* Si hæres 5.

SUMMARIA.

QVæ competat actio, ſi venditio fiat ex neceſſitate legali? n. 1.

Error juſtus exceptionem doli parit. 2. 3.

1. SI venditio fiat ex neceſſitate præcedentis vo-
luntatis ultimæ, vel condemnatione, actio ex
eo contractu datur, ut & ex præcedenti actu, v.
2. gr. actione emti, vel ex Teſtamento, niſi error
interveniat, qvo ſibi perſvaſit, ſe teneri, tunc e-
nim erranti competit doli exceptio. Notetur
3. igitur eum, qvi per errorem ſe putat obligatum
ad contrahendum, & contrahit, habere exce-
ptionem doli, ſi conveniatur. *Zanger. de Except. p. 3. c. 13. n. 135.*

ad L. Tenetur. 6. §. 1. & 2.

SUMMARIUM.

Qua actio, ſi venditur certo pretio, & convenitur de faciendo aliqvo.

SI vendam certo pretio, & convenerit de faciendo aliqvo, v. gr. reficiendâ domo, tum ad hoc factum teneris, & conveniri potes per actionem emti, ſecus, ſi nulla pecunia interveniſſet. Nam tunc eſſet contractus innominatus. Actio autem emti contra ſingulos hæredes in ſolidum datur, per tradita. *Molin. de* Div. *& Indiv. p. 3. n. 72.*

ad L. Fundum. 7.

SUMMARIUM.

Ex mendacio non nocenti nulla datur actio.

VEndidiſti mihi fundum deducto uſufructu, qvem uſumfructum Titii eſſe dixiſti, cum fuerit tuus, mendacium hoc eſt, ſed licet fundi uſumfr. vindices, non tamen mihi, vivente Titio, contra te datur actio, ſed Titio mortuo datur. Nam, Titio vivente, non nocet mihi mendacium tuum. Collige, mendacium venditoris, qvod nullo incommodo afficit emtorem, non nocere venditori, nec actionem ex emto facere uberiorem. *Covarr. pract. q. 3. num. 9.* Et mendacium circa perſonam non inducit actionem emti, niſi incipiat intereſſe emtoris.

ad L. Exemto. 11. §. 1. & ſeqq.

SUMMARIA.

AD qua præſtanda detur ex emto actio? n. 1. 2.
Non agitur ſtatim ad reſcindendum contractum, ſi fides non præſtetur eorum, qua promiſſa ſunt. 3.
Venditor facultatem habens rem præſtandi, non liberatur præſtando intereſſe. 4.
Limitatur. 5.
An vindicare liceat rem ex noſtrâ pecunia comparatam ab alio citra noſtrum factum. 6.
Qvæ actio ad reſcindendum contractum Emt. ubi virgo vitiata pro caſta vendita fuit. 7.
Matrimonium per ignorantiam cum vitiatâ contractum diſſolvi poteſt, ſi reconciliatio deſperata ſit. 9.
Sententia hujus lubricum fundamentum oſtenditur. 10.
Qvando certum eſt, rem venditam eſſe alienam, tunc non nocet emtori denunciatio litis non facta. 11.
Lex obſtans 53. §. 1. *conciliatur. 13.*
Ratione intereſſe condemnatio non debet excedere duplum 14.
Creditor jure creditoris vendens de evictione præſtanda tenetur. 5.
Limitatur. 16. 17.
Sine effectu convenitur, ne evictio præſtetur, non poteſt tamen eô caſu ad intereſſe agi, ſi inſcius rem alienam vendat. 18.
Secus ſi ſciens. 19. 20. 21.
Limitatio h. §. falſa demonſtratur. 22.
Ampliatio. 24.

EXemto datur actio ad omnia ea præſtanda, 1.
de qvibus in contractu Emtionis convenit,
vel ſi nihil convenit, qvæ de naturâ ſunt hujus
contractus, ut ſc. venditor dominium transferat,
ſi ſit Dominus, vel uſucapiendi conditionem,
ſi non ſit Dominus, & ut vacuam poſſeſſionem
tradat, &c. Sed emtor dominium pretii
transferre tenetur, venditor vero non tenetur
transferre dominium mercis, niſi vendiderit
genus. Nam tunc etiam venditor domi- 2.
nium transferre debet, & non ex natura contractus,
ſed ex natura rei. *Bart. ad l. 2. pr. n. 7.*
ff. ſi certum pet. Socinus reg. 438. Sed ad re- 3.
ſcindendum contractum non aget, licet fides
non præſtetur eorum, qvæ promiſſa ſunt. *l. 6.
C. h. t. Dn. Mev. p. 4. dec. 206.*

Ad §. 2. Venditor ſi eſt dominus, trans- 4.
fert dominium, ſi non eſt, præſtat evictionem;
ſed in rebus fungibilibus transferri debere dominium
volunt. *vid. Mantica l. 4. de tac. &
amb. conv. tit. 3. num. 21.* Ex hoc §. communiter
probant, venditorem habentem facultatem
rem præſtandi, non liberari præſtando intereſſe.
*Cavall. q. 459. Hill. lib. 13. cap. 12. lit. A. Gomez.
tom. 2. reſol. c. 10. num. 22. Bach. in Tr. th.
2. lit. C.* qvam communem eſſe, teſtatur *Tiraq.
de conſt. poſſeſſ. p. 1. n. 36. vid. Franzk. h. t. c. 3. toto
à num. 28. & multis ſeqventibus*, ubi contrariis
ſatisfacit. *Zaſ. h. t. num. 12. & ſeqq. Dn. Struv.
d. Ex. 23. th. 108.* Et uſu fori hanc ſententiam
receptam eſſe, tradit *Mynſ. c. 4. obſ. 61. num. 5. & ſ.
Schneid. de Act. ex emto. n. 21. & Wiſſenbach. d.
37. th. 2.* Sed quid ſi non poſſit præſtare rem? R. 5.
Si ſine culpâ ſuâ levi, caſu fortuito non poſſit, &
tunc non tenetur, aliud ſi culpâ ejus hoc factũ.
Struv. d. th. 108. Dicitur etiam in hoc §. qvod em- 6.
tor dominium pretii in venditorem transferre
debeat, non tamen datur rei ex pecuniâ
iſtâ comparatæ vindicatio *L. 6.* niſi in quibusdam
exemplis, ut ſi pecuniâ pupilli, militis
Eccle-

Eccleſiæ, ex dotali pecuniâ aliqvid ematur. de
qvo alibi. *Franzk. h. t. n. 362.*

Ad §. 5. Si qvis virginem emere velit
& vitiatam emat, ignorans, ſciente venditore, ea
venditio eſt valida, ſed ex emto agere poteſt ad
reſolvendum contractum. Actio Ædilitia red-
hibitoria non datur, qvia Ædiles vitiatam mu-
lierem non habent pro vitioſâ & morbidâ, ſed
actione ex emto agitur actione civili, qvæ qvia
ad reſolvendum contractum habilis, ſine du-
bio utilis erit. Nota hic concurſum actionis ci-
vilis cum ædilitiâ, qvatum illa perpetua, hæc
temporalis. *Vid. Cujac. ad h. l. §. 2. & 5. tom. 2.*
8 *Cagnolus. ad l. 2. C. de Reſc. vend. n.* 47. Ex hoc
textu ſolent probare, qvod matrimonium con-
tractum cum vitiatâ per ignorantiam, non poſ-
ſit reſcindi, licet contrarium fortè etiam exin-
de probari poſſit, qvia ad diſſolvendum con-
9 tractum agitur. Uſu recepta in noſtris Con-
ſiſtoriis ſententia, qvod ſi reconciliatio deſpe-
rata ſit, matrimonium diſſolvi poſſit; qvæ ſen-
10 tentâa mihi ſemper periculoſa viſa ſuit, & qvæ
vix ullo certô argumentô probari poſſit, atq;
ſententiam. *Weſenb. in ff. de Ritu nupt.* proba-
rem, niſi contraria in praxi recepta eſſet. Nec
video rationem, cur maritus uxorem ab alio
ante ſponſalia vitiatam repudiare, & uxor vi-
rum, qvi antea illicitis congreſſibus ſe pollue-
ret, comperto ſcelere retinere teneatur, cum
tamen par utrobiqve reqviratur caſtitas, ut to-
ta Antiqvitas Patrum clamat. *Vide tamen Carpz.
p. 4. cap. 20. def. 12. Cypraum de ſponſ. c. 13. §. 59.
& ſeqq.* ubi exceptiones habet. *Beuſt. c. 34. Dn.
Struv. de Ritu Nupt. Exerc. 29. th. 25. Finckeltb.*
hanc materiam prolixè tradens. *obſ. 3. per to-
tam.* Et ipſæ ordinationes Conſiſtoriales ju-
bent, omnibus modis tentandam eſſe reconci-
liationem ob magnum ſcandalum.

11 *Ad §. 12.* Qvando certum eſt, rem
eſſe alienam, tunc poteſt emtor regreſſum
inſtituere contra venditorem, licet ei non
denunciaverit litem. *Gomez. l. 2. reſol. c. 2. n.
30. Franzk. de Evict. n. 673. Covar. lib. 3. reſol.
c. 17. num. 6. Caballinus de Evict. §. 3. n. 37. Carpz.
p. 1. Juriſpr. conſt. 3. def. 24. & in proceſſu tit. 4.*
12 *art. 4 num. 32.* Imò, ſi non ſit notorium, rem
eſſe alienam, poterit emtor onus probandi in ſe
recipere & probare juſtitiam evincentis, nul-
lumqve jus habuiſſe autorem, qvo poſſit rem
illam diſtrahere. *Covarr. d. l. Molin. de conſuet.
Pariſ. §. 44. num. 25. Ant. Faber. lib. 4. Cod. tit.
39. def. 2. n. 6.* qvos refert *Carpz. d. l. n. 38. & d.*
13 *def. 24. Struv. ad h. t. th. 33.* Non obſtat *L. 53. §.
1. de Evictiou.* qvia ibi emtor ideò victus, qvia
minus inſtructus, & ſic in dolo verſatur.

14 *Ad §. 14.* Licet præter dupli ſtipula-
tionem, etiam aliorum damnorum reſti-
tutio in eventum evictionis promiſſa, eam ta-
men facere venditor non tenetur, qvia conſti-
tuit Juſtinianus *in l. 1. C. de ſentent. qua pro eo.
qvod intereſt,* condemnationem non debere ex-
cedere duplum; pœna ergò taxata eſt à Jure, &
ideò nec expenſæ ultra duplum extendendæ,
ut contra Jaſonem *Caballinus* tradit *de Evict. §.
3. n. 150. & ſeq.*

Ad §. 16. Creditor jure Creditoris ven- 15
dens, de evictione præſtanda non tenetur. *l. 1.
Cod. Creditorem evict. nomine non teneri,*
niſi (1.) vendat ut ſuum, non ut Creditor. 16
Aut (2.) ſuperveniens ſit etiam creditor, qvi 17
antiqvius & melius Jus docere velit. *l. 1. & 2.
Cod. h. t.*

Ad §. fin. Qvando expreſsè conventum 18
eſt, ne evictio præſtetur, re evicta ad intereſſe
qvidem agi neqvit, ſed tamen ad pretium reſti-
tuendum rectè conveoietur venditor, nec enim
bonæ fidei contractus hanc patitur conventio-
nem, ut rem amittat Emtor, & Venditor pre-
tium retineat, *vid. Caballinus in tr. de Evict. §. 2.
num. 23. & §. 5. n. 25. Romanus ſing 387. Ant. de
Burgos in c. fin. n. 13. X. de Emt.* Nam venditoc
nullum juſtum titulum habet ad retinendum
pretium. *Covar. l. 3. Reſol. cap. 17. n. 2. Molina
diſp. 380. n. 18. Joh. Balthaſar. tit. 8. reſol. Ba-
var. 5.* Collige è verbis finalibus, qvod qvi
ſciens rem alienam vendit, licet caveat, ſe ra-
tione evictionis non teneri velle, nihilominus
tamen non tantum ad pretium teneri, ſed eti-
am ad omne intereſſe: Unde rectè colligit 20
Franzk num. 308. ex Mudao, qvod comperto
dolo, nulla formula, tametſi ampla ſit, poſſit
liberare venditorem à reſtitutione pretii & in-
tereſſe. *conf. Franzk. ad tit. de Evict. n. 263. &
ſeqq. & Dn. Struv. th. 34. h. t.* Et ſi certa ſit 21
ſcientia venditoris, certè ex dolo ejus agitur ad
intereſſe. *Gail. l. 2. obſ. 139. n. 6. Mynſ. cent. 6.
obſ. 37. Dn. Mev. p. 5. dec. 313.* Hunc §. ult. limi- 22
tant Dd. ut non habeat locum, ſi ſpecificè con-
veniret de certâ perſonâ, ſi illa evinceret vel
certum caſum. *Rom. ſing. 382. per l. 69. ff. de
Evict. & ibi Dd.* Sed illa ſententia rectè refu- 23
tatur *à Covarr. lib. 3. reſol. cap. 17. pr. & qvos
refert & ſeqvitur Caball. de Evict. §. 5. num. 26.*
& ita *d. l. 69.* ex hoc §. explicanda. Ex hoc §.
probat *Sande l. 3. t. 4. def. 10.* etiamſi cautum
ſit, ut non obſtante proteſtatione, pretium nu-
meraretur, ſi tamen evictio immineat in limi-
ne contractus, retineri poſſe pretium, donec
venditor ſatisdet. *Harm. Piſt. l. 3. q. 6. n. 7.*

Ad L. Si jactum. 12.

SUMMARIA.

C*onciliatio* l. h. & l. 29. §. 3. ff. ad L. Aqvil.
n. 1.

In quantum condemnandus ſit piſcator, jactu retis emto, ſi rete jactaverit & piſces præſtare nolit. 2.

Quomodo differat contractus hic à venditione fructuum? 3.

Ob incertitudinem plura permittuntur, quæ alias permitti non ſolent. 4.

SI jactum retis emerim, & piſcator pœnitens
1. piſcaturam opimam ſperans nolit rete jacta-
re, incertum ejus rei, i.e. eventus piſcaturæ pro-
babilis æſtimandus eſt; cui non obſtat. *l. 29. §.
3. verſ. plane ſi culpa. ff. ad L. Aquil.* ubi da-
mnum retium ruptorum æſtimatur, non amiſſæ
capturæ piſcium. Nam ibi non agitur de ipſa
captura piſcium promiſsâ alteri, & per ipſum
promittentem impeditâ, ut hic. *vid. Cujac. tom.*
2. *2.* Sed qvid ſi piſcator rete jactaverit, & nolit
præſtare piſces, forte, qvia præter ſpem fuit in-
gens captura? Reſp. id æſtimandum eſt, qvan-
tum extraxit piſcium, & qvanti id fuerit, debet
id reſtituere emtori. *Cujac. hic.* licet duplo pre-
tium excedat. *Sande l. 3. dec. Friſ. tit. 4. def. 16.
Dn. Lauterbach. ad tit. de Contrah. vend. §. 1. n.*
3. *10.* Differt igitur hic contractus à venditione
fructuum, nam venditio fructuum eſt conditio-
nalis contractus, nullis perceptis fructibus, nul-
lus manet contractus, ſed in jactu retium ven-
ditio eſt purus contractus. Unde nullô piſce
captô, manet tamen contractus, & pretium non
repetitur, niſi dolô piſcatoris factum, ut nihil
caperetur. *conf. Molina de Juſt. & Jur. tr. 2. d.*
4. *340. Ant. Gomez. tom. 2. variarum reſol. cap. 2.
n. 7.* Colligere etiam ſolent ex hoc textu, ob
incertitudinem multa permitti, qvæ aliàs per-
mitti non ſolent. *Carpz. p. 3. conſt. 20. def. 3.
Tiraqv. ad l. ſi unqvam. verbo, donatione largi-
tus n. 128. C. de Revoc. donat. & Gail. l. 2. obſ. 8.
n. 3. vid. not. ad l. 8. C. de Revoc. donat. & not. ad
l. 8. de Emt. & vendit.*

Ad L. Julianus. 13. pr.

SUMMARIA.

QVâ actione teneatur venditor rem vitioſam vendens, cum diſtinctione reſpondetur? n. 1.

Non attenditur diſtinctio iſta in venditione ad menſuram. 2.

Qvâ actione teneatur venditor, ſi qvalitatem rei falſo indicet? 3.

Limitatur. 4.

Reſponſum Facultatis juridicæ. 5.

Læſio dolo facta, qvaliscunque ſit, actione emti & venditi purgatur. 6.

Venditor in ſcheda publice affixa vel in inſtrumento male qvalitatem rei adſcribens, tenetur ex deceptione. 7.

Contra tutorem depoſito officio, creditores pupilli agere non poſſunt. 8.

Limitatur. 9.

Emtor cum effectu agere non poteſt, ſi pretium non ſolvat integre cum uſuris. 10.

Ampliatur. 11. 12. 13. 14.

Limitatur. 15. 16. 17.

Venditor ratione rei venditæ, ſi non eſt oppignorata, aliis creditoribus non præfertur. 18.

Impletio contractus à parte emtoris qvomodo fiat. 19.

Exceptio non impleti contractus à judice ſuppleri poteſt. 20.

Exceptio hæc in ipſa executione opponi poteſt. 21.

Probatio implementi qvando Actori & qvando reo competat? 22. 27. 28.

Exempla adducuntur. 29. 30. 31.

Judicium de limitatione Paciani. *32.*

Exceptionis ampliatio. 33.

An & inter mercatores locum habeat exceptio non impleti contractus. 34.

Ratio diverſitatis inter exceptionem hanc & non numeratæ pecuniæ. 35.

Fructus naturales pendentes tempore venditionis, etiam maturi & mox percipiendi, pertinent ad emtorem. 36.

Ratio hujus varia. 37. 39.

Limitatur. 40. 41.

Qvid de colono partiario & emtore, an qvoque dicti fructus ad emtorem pertineant? 42.

Ex agro tempore venditionis locato cui competat penſio. 43.

Qvomodo in emtorem transferri poſſit. 44. 45.

L. h. §. explicatio genuina. 46.

Penſiones interdum pro rata temporis inter venditorem & emtorem dividendæ ſunt. 47. 48

Penſiones ſervorum, navium, ædificiorum, ad qvem pertineant? 45.

Ad qvem penſiones prædiorum ruſticorum? 50.

An teneatur ex emto vendens agrum 100. jugerũ. 10. jugeribus, deficientibus, contra per alluvionem 10. accreſcentibus. R. cum diſtinctione? 15.

Vendens alienum tenetur, licet ad emtorem ex lucrativa cauſa perveniat. 52.

Actione emti peti poſſunt uſuræ pretii poſt diem traditionis. 54.

Ampliatur. 55. 58.

Valet etiam hoc de jure Canonico. 56.

Qvid interſit inter jus Canon. & Civil. ratione hujus materiæ? 57.

Emtor ad uſuras compelli poteſt ob moram, licet re non fruatur, etiamſi res vendita ſit ſterilis naturæ. 59. 60.

Qvid ſi res frugifera, & non potuit emtor fructus percipere? 61.

An, ſi judex ſortis ſolutionem prohibeat, currant uſuræ? 62.

Judicis prohibitio ſtricte intelligenda. 63.

Emtor ſolvens pretium, non ſecuta rei traditione, uſuras pretii petere poteſt. 64.

An emtor ad uſuras teneatur, ſi res vendita ob non factam ſolutionem traditur precario? 65.

Sumtus à venditore in rem facti, tum neceſſarii,

tum

tum utiles, actione venditi repeti poſſunt ab emtore. 66.

Limitatur. 67.

Emens à procuratore rem, mandati mentione facta ratione evictionis præſtandæ tantum agere poteſt contra mandantem. 68.

Qvid ſi mentio mandati non facta. 69.

Pactum, ut uſurarium, ſi illa die non ſolvas, ſolvet duplum, non valet. 70.

Ratio. 71.

Limitatur, in pacto Legis Commiſſ. 72.

In venditore, duplum promittente, in caſum evictionis. 73.

In transactione. 74.

An qvoq; valeat pœna conventionalis in caſu pœnitentia ex parte emtoris? 75.

Affirmatur, ſed ex alio fundamento quam Berlich. 76.

Valet etiam pœna conventionalis ex parte venditoris. 77.

In contractu retractabili poſſum petere, ut ille, qvi non tenetur ſtare contractui, declaret, an velit ſtare contractui, an verò ab eô recedere. 78.

Exempla. 79. 80.

Limitatur in annuis reditibus. 81.

Contractus pupilli ſine tutoris auctoritate claudicat, ut vero valeat penes pupillum eſt, non alterum contrahentem. 82.

Ampliatur. 83. 84. 85. 86.

Emtor non tenetur ſtare locationi à venditore facta. 87.

Limitatur. 88.

Domo vendita veniunt omnia iſti affixa, & quæ ad perpetuum uſum domus pertinent. 89.

Qvid per pertinentias intelligatur? 90.

1. IN venditione pecoris morboſi ſeu rei vitioſæ, per qvam damnum datur Emtori, diſtingvitur; an vitium ſciverit an ignoraverit venditor, ſi ſcivit, non tantùm tenetur actione qvanti minoris, ſed etiam ad totum intereſſe, damnumqve præſtandum; ſi ignoravit, actione qvanti minoris tenetur, interdum tamen rei vitioſæ uſus actione, ex emto utili etiam agitur ad redhibendum. *L. 11. §. 3. h. t. Fab. de Monte d. tr. qv. 6. num. 56. Moz. tit. de act. Emt. num. 3. Mynſ. cent. 1. obſ. 56. num 7. Balthaſ. tit. 6. reſol. Bavar. 4. num. 8. Berlich. p. 1. dec. 77. &*
2. *qvos hic citant.* Aliud autem, ſi qvis ſciens menſuram majorem expreſſerit: Nam ſive ſciat ſive ignoret, actione qvanti minoris convenitur. *l. 6. pr. h. tit. & l. C. eodem. de qvo Cujac. hic. tom. 2. conferri poteſt Bereng. ad. l. un. C. de ſent. quæ pro eo qvod intereſt. num. 128. & 230. tom. 8. repet.*

Ad §. 3. & ſeq. Si venditor qvalitatem
3. rei falſo indicet, ſive ſciens ſive ignorans hoc faciat, tenetur actione ex emto ad redhibendum, vel qvanti minoris emiſſet, qvia non debet facilè, qvæ ignorabat, aſſeverare. *Weſ.*
4. *h. t. n. 5. Zaſ. h. t. n. 21.* Aliud, ſi commendet generaliter. *L. 39. ff. de dolo.* Ex hoc §. 3. decidimus 5.
in Facultate qvæſt. Si mihi ceſſeris nomen in feudo radicatum, per conſenſum Domini, poſtea verò nomen id inter hypothecas ſimplices vel chirographaria credita referatur, eo qvod moto proceſſu, conſenſus ſit impetratus, an, ſi ad id nomen non pertingat pretium bonorum, cedens ad evictionem præſtandam obligetur? Reſpondimus inter alia qvod ſic, qvia conſenſu munitum creditum vendidit, ſed qvia conſenſus ille nullus, cum, poſtqvam bona creditoribus ceſſa, nemo ſibi jus reale in bonis adqvirere poſſit, ideoqve omnino ad evictionem præſtandam obligatur. Sic R. menſe Febr. anno 1668.

Ad 4. & 5. Licet læſio per conniven- 6.
tiam conceſſa usq; ad alterum tantum *per l. 2. C. de Reſcind. vendit.* ſi tamen dolus accedat, qvaliscunq; læſio per actionem emti & venditi purgatur. *Mantical. 4. tit. 20. n. 61. Dn. Lauterbach. ad t. de contr. empt. §. 1. th. 18.* vel datur exceptio doli. *l 3 ff. de Reſcind. vend.*

Ad §. 6. Venditor ſi in ſchedâ publicè 7.
affixâ malè qvalitatem rei vendendæ adſcripſit, tenetur ex deceptione. *Sande l. 3. t. 4. d. 6.* qvi vel in inſtrumento dicit, uni tantum civitati cenſum deberi, cum tamen pluribus debeatur, hoc emtorem laturum, ex eô præſumitur dolus, qvod decipere voluerit emtorem. *conf. Maſc. concl. 532. n. 19. & 32.*

Ad §. 7. Contra tutorem, depoſito of- 8.
ficio, creditores pupilli agere non poſſunt, ſe- 9.
cus tamen eſt, ſi ex dolo ſuo conveniatur Tutor, non enim transfertur in Pupillum, qvod dolo tutoris factum, qvæ ratio bene notanda. *Boer. dec. 80. n. 6. Berlich. p. 1. dec. 13. n. 2. Montanus de tutelis cap. 31. effectu 5. n. 10.*

Ad §. Offerri. 8. Actio ex emto in Effectu 10.
non competit, niſi pretio cum uſuris integrè ſolutô; Nam alias venditor rem venditam retinere poteſt, idq; in omni contractu ultrò ci- 11.
troq; obligatorio locum habet, ut actor teneatur à ſua parte prius ſatisfacere contractui. *Gail. lib. 2. obſ. 17. Schneidw. ad §. actionum. 29. Inſt. de action. rubr. d. act. Emti. num. 6. & ſeq. Schrad. de Contract. tit. de Emt. n. 94. Dn. Struv. d. Exerc. 23. th. ult. Franzk. h. t. n. 15. & ſeqq. Wammes. cent. 4. conſ. 2. n. 12.* Qvi differt facere, qvod debet, non poteſt petere, qvod ei debetur. *Carpz. dec. 9 n. 16.* Et hæc exc. etiam inſtrumento liqvido opponitur in foro Sax. *Carpz. p. 1.* 12.
c. 8. d. 7. niſi agatur contra tertium. *Berous vol. 1. conſ. 149 n. 4. Rimivald. vol. 3. conſ. 268. n. 67.* Sic Jus retractus exerceri non poteſt, niſi in- 13.
tegro pretio oblato, hoc enim de formâ reqviritur. *Tiraq. de Retr. convent. §. 4. gl. 6. n. 24. & ſeq.* Et hæc exceptio etiam gvarentigionato 14.
& jurato inſtrumento opponi poteſt. *Wammes. cent. 4. conſ. 21. n. 4. conf. Maſcard. concl. 1304.*

boſa ad l. 16. C. h. t. n. 8. Dn. Lauterb. ad h. t. §. th. 13.
Qvod limitat *A. Barboſa d. l.* niſi venditor fuit
ignarus locationis, ut qvia ipſe non locavit, &
emtor ſcivit *Theſſ. dec. 55. n. 4.* Multò magis au-
tem fructus poſt venditionem & ſine mora à
venditore perceptos reſtituendos eſſe, patet,
per ea, qvæ allegat *Dn. Lauterbach d. l.* licet
Molina tr. 3. d. 368. n. 8. cum aliis diſſentiat.
Nam fructus debentur emtori, ſaltem ob pre-
tium oblatum vel fidem habitam, ſed qvia res
vendita eſt periculo emtoris, ergo æqvum eſt,
ut etiam ejus ſint fructus. Sed hæc qvæſtio
anceps eſt, & indiget deciſione novâ, ut aliæ
multæ.

43 *Ad §. 11.* Si ager tempore venditionis
erat alteri locatus penſio debetur ei, qvi loca-
vit, ſc. venditori, qvia actio eidem ab initio
competiit, neqve ſine ceſſione in alium potuit
transferri, ſed emtor poteſt petere, ut venditor
44 ſibi hanc actionem cedat. *§. 16. h. t.* Nam
alias conductorem poſſet expellere. *L. Emto-
rem. C. Locati. Covarr. d. reſol. num. 3. & ſeq.
Petr. Barb. d. l. n. 84. & ſeq. Molin. d. diſp. n. 3.
Joh. à Sande in tr. de Ceſſion. act. c. 6. n. 8.* Si
45 autem conventum, ne expelleretur conductor,
utilis actio emtori prædii ruſt ei competit, ſi
nondum perceptis fructibus res vendita. *Bar-
46 boſ. d. l. n. 87.* Sed videtur hic §. intelligen-
dus de venditione eo tempore facta, qvo colo-
nus fructus jam percepit, urut penſionem non-
dum ſolverit, ſed diu poſt ſolvere debeat. Et
ſic fructuum collectionem hic præceſſiſſe
præſupponendum, qvod ex eo confirmatur,
qvod idem in urbanis prædiis hic eſſe dicatur,
47 qvorum tamen penſiones pro ratâ tem-
poris dividendæ. *arg. l. 26. ff. de Uſufr.* Ita
*Franzk. ad h. t. n. 241. & ſeqq. conf. Struvius ad
tit. de peric. & commodo rei venditæ. th. 105. Zaſ.
48 h. t. n. 17. & ſeqq.* Ergo in penſionibus præ-
diorum ruſticorum penſio ad venditorem
pertinent pro ea parte fructuum, qvos colo-
nus percepit, ſi reliqvi non percepti, nec colle-
cti, ratione eorum penſio ad Emtorem per-
tinet. *Molina d. d. 368. n. 4.* licet penſionis
ſolvendæ dies nondum venerit. *L. uſufructu.
58. de uſufr. Molina n. 5. Ant. Barb. ad d. l. 16. n.
5.* & qvos refert *Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1.
40 th. 14.*

Ad §. 13. Circa penſiones ſervorum,
navium & ædificiorum qværitur, ad qvem eæ
pertineant? Reſp. Hæ penſiones ſolvun-
tur qvidem venditori, qvi contraxit, ſed ſic
præſtare debet actionem ſcilicet pro parte,
v. gr. ſi domus venditor, poſtqvam ſeme-
ſtre lapſum, actio pro parte dimidia præ-
ſtanda emtori. *arg. l. 22. ff. de uſufr.* qvod
extendunt, licet merces tota ante venditio-
nem locatori ſit ſoluta. *Card. Mantica l. 4. de
tac. & amb. convent. c. 16. n. 44. Lauterbach d. l.
th. 14.* Sed in prædiis ruſticis, ſi fructibus non- 50
dum perceptis ager venditus, tota penſio em-
tori cedenda; ſi verò perceptis fructibus, ſed
die ſolutionis needum exiſtente vendatur, tunc
tota penſio pertinet ad venditorem. Qva de re
*Covarr. lib. 1. reſol. cap. 15. n. 4. Barboſa d. d.
n. 92. Franzk. h. t. n. 248. & Dn. Struv d. l. th.
105. vid. d. L. 26. & L. defuncta. ſupra de uſufr.
& ibi not.*

Ad §. 14. Vendo agrum 100. jugerum, 51
ut ita non ſit venditio ad menſuram ſed ad cor-
pus, cum modò tamē, prout rectè *Covarr. pract.
q. 3. n. 3. & Pinell. d. l. 2. C. de reſc. vend. p. 3.
c. 2. n. 10.* ſed decem jugera deficiunt, è contra-
riò decem accreſcunt per alluvionem, ex emto
tenebitur emtori, ſi ſciens plus dixit, ſecus, ſi
ignorans, & ſic incrementum hoc prodeſt ad
purgandum dolum. *Covarr. d. n. 9.* licet
aliter *Cagnolus ad L. 2. de reſcind. vendit.
n. 77.*

Ad §. 15. Si alienum vendas, licet ex 52
cauſâ lucrativâ ad me veniant, adhuc tamen te-
neris; v. gr. ſi hæres Titii factus ſim, cujus rem
mihi vendidiſti. *L. 9. & l. 41. §. 1. de Ædil. E-
dicto.* vel Titius eam rem mihi donet, unde de-
pendet ratio deciſionis in *l. 29. h. t. in fine.* vi-
deatur *Franzk. h. t. n. 269. & 270.*

Ad §. 17. Partem rei communis tecum, 53
Titio vendidi, ſed anteqvam traderem, ad judi-
cium communi dividundo me traxiſti, ex even-
tu hujus judicio apparebit, qvid tradere debe-
am; Nam ſi mihi pars diviſa attribuatur, hæc
Titio tradenda; ſi totus tibi aſſignatus, me in
partem pretii condemnato, hæc pars Titio ſol-
venda, ſi totus mihi aſſignatus, totus Titio de-
betur, ut tamen Titius mihi reſtituere coga-
tur, qvod tibi dedi. *vid. Cujac. ad h. § tom.
2.*

Ad §. 20. Poſt diem traditionis veni-
unt etiam uſuræ pretii in hanc actionem, 54
qvia ex eô tempore fruitur re, & ſic etiam
æqviſſimum eſt eum teneri ad uſuras, *hic &
l. Curabit 5. C. h. t.* etiam ſi emtor non fuerit
perſonaliter de ſolutione interpellatus, ut vult 55
Lauterbach ad h. t. §. 2. th. 7. Idqve etiam Ju-
re Canon. *Covarr. lib. 3. reſol. c. 4. per tot. Mol.* 56
*diſp. 368. n. 9. Mantica de tac. & amb. convent. L.
4. tit. 16. n. 42. Rodericus de Cenſib. lib. 3. qu. 7.
n. 79. & ſeq.* Sed hoc intereſſe videtur inter
Jus Canonicum & Civile, ut illô jure proportio 57
ſit obſervanda inter fructus & intereſſe, ut ex
traditis prædictorum *Doctorum* apparet; ſed Ju-
re Civili ex uſu regionis qvantitas uſurarum de-
ſignetur, licet emtor plurimos, ſive ob cauſam
calamitatis publicæ exiguos, vel nullos fructus
acceperit. *Chriſtin. vol. 2. dec. 75. n. 6. Dn Rich-
ter. p. 2. deciſ. 70. n. 11. & 12. Dn. Lauterbach ad
h. t. §. 2. th. 8.* Verum æqvitas Juris Cano-
nici, qvæ uſui congrua eſt. *l. curabit. C. h. t.*

 placet

placet magis, quam rigor, per deducta *Manzii*
dec. 6. ſi venditor etiam, licet retinuiſſet, nul-
los fructus percepiſſet, idqve conſcientiæ ſecu-
rius, quam ſummum jus. Id qvod de uſuris
58. dixi, etiam verum eſt, quando emtor juſtâ ex
causâ pretium retinet, ob metum imminentis
59. evictionis. *Carpzov. p. 1. decis. 11.* Sed poteſt
emtor ad uſuras compelli etiam ob moram, li-
60. cet re non fruatur, ut in cæteris bonæ fidei judi-
ciis, *Franzk. h. t. num. 380. & ſeqq.* Et ideò u-
61. ſuræ peti poſſunt ob moram, ſi vendita res ſteri-
lis naturâ. *Franzk. d. l. num. 401. & ſeqq. Zœſ. h.
t. num. 24.* Cæterum, ſi ſit res frugifera, & em-
tor non potuit fructus percipere, æqvius eſt,
emtorem ab uſuris eſſe liberandum, *per hunc
§. 20. & 16. §. 1. de uſuris. Covarr. d. l. num 3. Mo-
lina tr. 2 d. 368. num. 14. Ant. Gabriel. lib. 3. tit.
de Emt. concl. 4. num. 8. Trentac. lib. 1. tit. de Uſu-
ris reſ. 2. num. 3.* & qvos refert *Manzius in cent
62. deciſ. q. 6. num. 60.* Sed ſi ex re emtâ debeantur
uſuræ, aut ex ſtipulatione, an ſi judex prohibe-
63. ut, ne creditori ſortem ſolvat, interea ad uſu-
ras teneatur? qvod affirmat *Finckelth. obſ. 19.*
qvia prohibitio judicis ſtrictè intelligenda *L. 4.
64. §. 3. de re judic.* Ex noſtro §. etiam ſeqvitur,
ſi emtor ſolvit pretium, & ſibi res tradita non
ſit, qvod juſtè poſſit petere uſuras pretii, ex na-
tura correlativorum. *Alex. conſ. 93. vol. 4. &
conſ. 147. vol. 5.* qvem ſeqvitur *Franc. de Clap-
periis in ſuarum deciſionum centuria, causâ 77.
quæſt. 2.*

65. *Ad §. 21.* Vendidi fundum, nolo eum
tradere, pretiô non ſolutô, tandem placuit
tibi precariò rem tradere, ut poſſeſſionem
ſemper poſſim revocare, qværitur, an em-
tor etiam hoc caſu ad uſuras teneatur? Aff.
qvia hoc caſu interim percipit fructus. Et
verba illa, an emtor habeat facultatem per-
cipiendi fructus, de facultate non impeditâ,
intelligenda. *Manzius in d. cent. dec. q. 6.
num. 28.*

66. *Ad §. 23.* Sumtus à venditore in re
factos per actionem venditi ab emtore re-
petit venditor, ſed notabile eſt, non tantum
neceſſarios, ſed & utiles repeti, qvos vero
ſimile eſt, emtorem velle impendi. *Dn. Lau-
67. terbach. ad h. t. §. 2. th. fin.* Nam ſi ultra quid
impendat, oneraret emtorem. *vid. not. ad L.
in fundo 38. de Rei. vind.* ubi ſimilia reperien-
tur. Deinde additur, tunc ſumtus reſtituendos,
niſi cauſa eorum per culpam venditoris levem
præbita ſit.

68. *Ad §. 25.* Si procurator vendit mihi
rem, quam evincere vult Titius, ratione
adſiſtentiæ & evictionis præſtandæ, non con-
tra procuratorem, ſed mandantem agendum
69. eſt. Sed aliud eſt, qvando procurator ſim-
pliciter vendidit, non facta mentione man-
dati. Nam licet eò caſu videatur nihilomi-
nus mandati nomine vendere, ut notatum
in l. 1. ff. de ſtipul. ſerv. id tamen reſpectu man-
dantis intelligendum, nam reſpectu emtoris, qvi
bona fide exiſtimavit, venditorem ſuo nomine
vendere, habebit venditorem ad evictionem
præſtandam obligatum, ut pluribus tradit *Franc.
de Clapper. cauſa 39. q. 2.*

Ad §. 26. Non valet pactum, ſed eſt u- 70.
ſurarium, ſi pretium illâ die non ſolvas, ſolves
duplum, qvia in fraudem conſtitutionum vide-
tur adjectum, id qvod uſuram legitimam exce- 71.
dit. Nam terminos à lege poſitos creditor pe-
cuniæ ſeu qvantitatis, nec pœnam tanqvam ſor-
tis exceſſionem, implicitè vel explicitè ſtipu-
lando excedere poteſt, ait *Dn. Lauterbach. ad
h. t. §. 2. th. 9. vid. Molinæum de uſurar. Contr. n.
502. Alciatum in tr. de eo qvod intereſt c. 11 num.
4. & ſeqq. Trentacinq. l. 3 tit. de ſolut. reſol. 21.
Franzk. h. t. num. 440. & ſeq.* Aliud in pactô le-
gis commiſſoriæ, ubi nulla uſura. *Franzk. num.* 72.
445. Aliud in venditore, qui pœnam dupli
promittere potuit in caſum evictionis, *per l. 37.* 73.
*princ. & l. 42. ff. de Evict. l. 31. §. 20. ad Ædil E-
dicto.* qvia in re non metuitur uſuraria pravitas,
ut in pretio. *Franzkius h. t. num. 392. Dn. Lau-
terbach ad h. 1. §. 2. th. 9.* Aliud etiam in Trans- 74
actione, *per l. 37. C. de Transact.* qvia ibi de
perfidiâ agitur. *Cujac. ad h. §. tom. 2.* Ideoqve
Berlich p. 1 dec. 43. ſtatuit, conventionem pœ- 75.
nalem in caſu pœnitentiæ ex parte emtoris eti-
am valere, qvod qvidem in his terminis conce-
do, ſed rationes ejus generaliores ſunt; ſcili-
cet hoc probare intendit ex naturâ correlativo-
rum, & regulam ex hoc §. depromtam ad con-
tractum mutui reſtringit, ſcilicet qvod obliga-
tioni dandi non adjici poſſit pœna, cum hic ta-
men non de mutuo, ſed de venditione agatur.
Sed ſi ita intelligatur, ut ex Rubro *d. dec.* ap-
paret, quod per pœnam ſolutam toto con-
tractu recedere poſſit emtor, eo caſu non ob-
ligationi dandi præciſè, ſed obligationi ob-
ſervandi contractus totius annectitur pœ-
na. Et ita pœna conventionalis in caſum
pœnitentiæ Reu Kauff/ non ſolum à vendito- 77.
re, ſed etiam ab emtore validè promittitur,
non attento uſurarum modo, *conf. Dn. Lau-
terbach. ad h. t. § 2. th. 10.* & de hoc caſu intelli-
genda ſunt præjudicia. Sanè ſi ultra pretium
& factum promiſit emtor ſub pœna, hæc ad uſu-
rarum metas non eſt reſtricta, *per l. 28. h. t. ubi
vide notata.*

Ad §. 27. Quando contractus ita clau- 78.
dicat, ut ab alterâ parte poſſit retractari,
poſſum petere, ut ille, qvi non tenetur ſta-
re contractui, declarare teneatur, an velit
ſtare contractui, an verò ab eo recedere. *Pi-
nell. ad l. 1. C. de bon. matern. p. 3. num. 34. Con-
cardus ad L. diffamari. c. 1. num. 16. & ſeq. Mat-
thesilanus ſingular. 155 num. 25.* Sic ſi qvis dubitet, 79.
ne

80. ne minor, cum qvo contraxit, reſtituatur; Item,
ſi qvis metuat, ne aliter dicat, ſe dolo deceptum,
poſſum petere, ut aut ſtetur contractui, aut di-
ſcedatur. Et hunc textum ſingularem eſſe,
poſt *Boldum* aliosqve, propterea & notabilem
81. eſſe, dicit *Tiraq. de Retr. conſang. §. 36. gl. 2. n.*
151. In annuis reditibus autem minori pre-
tio emtis non habere locum hoc argumentum.
probat *Rodericus de ann. reditib. lib. 1. c. 9. n. 7.*
per totum.

Ad §. 29. Qvando qvis à pupillo emit
81. ſine tutoris auctoritate, claudicat contractus;
Nam pupilli eſt eligere, an velit ſtare contra-
ctui, annon. *Zoeſ. ad tit. de Minor. n. 63. Dn.*
Struv. Exerc. 31. th. 43. ubi tamen rectè monet,
pupillum ſi obſervare velit contractum, à ſua
etiam parte eum implere debere. Sed in adi-
tione hæreditatis aliud. *l. 9. §. 3. ff. de Autorit.*
tut. Zoeſ. ad eum tit. n. 3. & 4. Exemplo hujus
83. legis ſtatuunt, ſi Eccleſia ſine ſolennitate debi-
ta contraxerit, ſi Eccleſia velit, compellendum
84 eſſe alterum ad ſervandum contractum: Sic
minor, ſi contraxerit ſine curatoris conſenſu,
obligatus eſt alter, ſi minor velit. *Trentac. lib 2.*
85. *reſol. tit. Minor. reſ. 8.* Sic, ſi ex ſtatuto uxor
ſine conſenſu mariti non poſſit contrahere, ſi
uxor velit mortuô marito ſervare contractum,
86 alter compellatur. *Sand. l. 2. tit. 4. reſ. 3.* Sic, ſi
ſine decreto prædium minoris venditum, ſi mi-
nor velit, ſtare tenetur emtor contractui, & pre-
tium ſolvere, ut judicatum refert *Sande l. 2. tit.*
9. def 15. conf. Oddus de Reſtit. p. 1. q. 25. n. 14. de
communi teſtans.

87 *Ad §. pen.* Emtor non tenetur ſtare lo-
cationi à venditore factæ, nec colono ha-
bitationem concedere, niſi hoc conventum
88 ſit. *hic & L. Emtorem. 9. C. Locati. ubi notata.*
Molina diſp. 490. num. 3. Surd. deciſ. 264. num. 7.
& 21.

89 *Ad §. fin.* Venditâ domô veniunt o-
mnia iſti affixa, & qvæ ad perpetuum uſum
domus pertinent. Secus in his, qvæ ad
tempus ibi exiſtunt, *Ricc. Collect. deciſ. 212.*
90 de ſterquilinio agri cauſa comparato. *l. 17. §.*
2. h. t. Cæp. d. S. U. P. c. 78. n. 4. Carpz part. 2. conſt.
33. def. 19. ut & parieti adfixis. licet detracta
ſint, *vid. Carpz. d. conſt. def. 20. Wehnerus in obſ.*
in verbo Nagelfeſt *Tiraq. de retract. conſang. §.*
1. gl. 7. n. 115. & ſeqq. Cavalcanus lib. 1. dec. 44. n. 118.
& ſeq. Carpz. lib. 5. Reſp. 26. Cephal. p. 1. conſ. 92.
n. 24.

Ad *L.* Funus. 15.

SUMMARIUM.

An piſces in piſcina ſunt pars fundi?

NOtabile hic eſt, qvod piſces in piſcina
non ſunt pars fundi, ubi diſtingvere ſo-
lent Dd. an cuſtodiæ cauſa ibi ſint, an verò
ad multiplicationem; de illo caſu videtur
lex intelligenda, non de hoc. *Tiraq. de Retr.*
conſang. §. 1. gl. 17. n. 117. Molinæus de conſvet.
Pariſ. § 1. gl. 8. n. 17. Guido Papa dec. 91. n. 4. &
ſeq. Mantica de tac. & amb. conv. l. 4. tit. 16. n. 15.
Grænwegen hic & Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 16.
Ex hac lege colligunt, boves aratorios non eſ-
ſe annexum feudo. *Rol. à Valle l. 3. conſ. 54. n.*
32. & ſeq.

Ad *L.* Fundi. 17. totam.

SUMMARIA.

QVid pertinentiarum nomine veniat? n. 1 & 3.
Pertinentia debentur omnes, licet in contra-
ctu nulla earum mentio facta. 2.
An Pharmacopolium pertineat hodiè ad domum?
4.
An vendito caſtro ſimul adhærens Juriſdictio ven-
dita ſit? 5.
Theſaurus repertus ad emtorem pertinet. 6.

LOqvitur hæc lex de pertinentiis rei vendi 1.
tæ. Et 1. qvidem ea veniunt, qvæ fundo in-
fixa, 2. qvæ fundo infixa non ſunt, ſed ad perpe-
tuum uſum fundi deſtinata, ut feræ, claves &c,
h l. in princ. Noſtri vocant Hof-Gewehr. Et
hæ pertinentiæ omnes debentur, licet in con- 2.
tractu nulla earum facta mentio. *Carpz. p. 2. c.*
33. def. 20. conf. *Mantica l. 4. de tac. & amb.*
convent. tit. 15. n. 11. Surdus dec. 134. & qvos re-
fert *Dn. Lauterbach h. t. th. 15.* vid. *Wehnerus*
in obſervat. in voce Eiſern Viehe/ *item in verbo*
Nagelfeſt. & *Beſoldus in Theſ pract. in voce* 3
Nagelfeſt. Nec ſola deſtinatio rei ſufficit, ni-
ſi in actum fuerit deducta, ut exemplo palo-
rum, tegularum, &c. probatur in *h. l 17. §. 5. &*
10. Cephalus vol. 1. conſ. 92. num. 29. Carpzov. p.
3. conſt. 24. def. 10. & Lauterbach ad §. 1. h. t. th.
15. Exemplis hoc declarat *Lauterbach. th. 16.*
Sic catena & ſitula putei ad domum pertinent,
ut & pharmacopolium, de qvo tamen dubito
noſtris moribus, niſi locum pharmacopolii 4.
vel pharmacorum intelligamus. Sic ad Di-
verſorium pertinent lecti, perpetui uſus gratia
ibi reperti. *Berlich. p. 3. concl. 30. n. 23. & ſeq.*
qvod intelligo, ſi domus ut diverſorium vendi-
ta. Sic vendito caſtro, adhærens jurisdictio ſi- 5.
mul vendita eſt. *Gail. l. 2. obſ. 62 n. 3. & 6* qvod
ex moribus Germaniæ non habere dubium, ait
Dn. Mevius p. 2. dec. 314. n. 2. ſi modo totum ca-
ſtrum, non partem vendat. *Mantica de tac. &*
amb. convent. l. 4. tit. 14. n. 11. & hoc de tormen-
tis etiam intelligit *Dn. Lauterb. d. l.* De cæteris
rebus, qvæ non debentur domo venditâ *vid.*
Lauterb. d. l. th. 17. De theſauris communis
eſt ſententia, ſi verus ſit theſaurus, qvod ex 6.
pecuniæ vetuſtate colligendum, eum ſpectare
ad emtorem, & venditori nullum remedium
competere, dictum ſupra *ad l. 67. de R. V. conf.*
Chriſtinæum vol. 1. dec. 399. & Mant. l. 4. t. 16.
num. 52. & ſeq.

ad L. Veteres. 19.

APud Veteres emtio Venditio, ſicut & Locatio Conductio, nec non actio emti & venditi promiſcuè uſurpantur. Exempl. notab. *in l. 13. §. 25. h. t. Alciatus lib. 3. parerg. c. 22. Bach. de act. diſp. 8. th. 11. in fine. Vultejus in pr. Inſt. de Emtion. contrah. num. 2. conf. Dn. Struv. h. t. th. ult.*

ad L. Si ſterilis. 21. §. 1.

SUMMARIA.

AN venditor teneatur & qvomodo, ſi fundum ſervientem pro libero vendiderit? n. 1. 2. 3. 4.

L. 59. de contrah. emt. *conciliatur. 5. 6.*

Subſiſtit venditio, ſi error ſit circa qvalitatem rei, ſed an & qvomodo ſuccurratur tali caſu emtori? 7.

Si res vendita non traditur juſtò tempore, ad interesse intrinſecum conveniri poteſt venditor. 8.

Extenditur ad Mercatores. 9.

Diſſentientium ſententia admitti poteſt, ſed cum temperamento. 10.

Conveniri etiam poteſt hâc actione venditor ratione expenſarum litis. 11.

In obligationibus annuis alternativè conceptis, licitum eſt qvolibet anno variare. 12.

Extenditur ad Dominos, qvando ſubditi ad operas vel æſtimationem operarum obligantur? 13.

1. QVando de ſervitutibus aut tributis qværitur, tunc primo diſtingvendum eſt, an
affirmaverit liberum, & tunc indiſtinctè tene-
2. tur, per *L. 13. §. 14. h. t.* vel an ſimpliciter vendi-
derit, & tunc ſubdiſtingvitur, an ignorans, an
ſciens tacuerit; ſi illud, non tenetur, qvod *Auguſt. Barboſ. ad l. 9. C. h. t. num. 6.* ita intelligit,
ut ne qvidem qvanti minoris teneatur, & alle-
3. gat *Caldas de Emt. c. 22. n. 8.* qvi tamen id non
habet, *Franzk.* de juſtâ ignorantiâ hæredis intelligit. *h. t. n. 145.* An dicendum, ipſum non teneri ſcil. ad intereſſe, benè tamen qvanti minoris?
4. *per l. 41. h. t. Guttier. lib. 2. pract. qvæſt. 169. Gratian. tom. 2. diſcept. c. 361. conf. Franzk. h. t. c. 7. n. 174. Dn. Lauterb. ad h. t. §. 1. th. 11.* ſin hoc, ad
intereſſe etiam tenetur, *per h. L.* Sed his videtur
obſtare *L. 59. de contrah. emt.* ubi tacens ſervi-
5. tutem non tenetur, niſi ut optimum maximùm
vendidit. Reſpondet ad eum textum *Franzk. h. t. n. 131. & ſeqq.* qvod loqvatur de ſubſiſtentiâ
6. contractus, vel qvod de non præſtandâ
evictione agat. Fortè dici poteſt, in ea lege de
ſervitute in oculos incurrente ſermonem eſſe.
conf. Franzk. h. t. num. 138. conf. not. ad l. 61. de
7. *Ædil. Edict.*

Ad §. 2. Si error ſit circa qvalitatem rei, ſubſiſtit venditio; ſed emtori non ſupinè erranti, per *l. 15. §. 1. h. t.* contra venditorem ſcientem, vel craſſe ignorantem competit actio emti ad intereſſe. *hic & l. 45. de contrah. emt.* & interdum ad contractus reſciſſionem. *l. 11. §. 5. h. t.* Sed ſi venditoris qvoqve ignorantia probabilior, venditor emtori tenetur, qvanti minoris *Franzkius ad tit. de contrah. vendit. n. 66. Lauterbach ad tit. de contrah. vend. §. 1. th. 27. circa finem.*

Ad §. 3. Qvando res non traditur ju- 8.
ſto tempore, tunc habetur ratio intereſſe emtoris circa rem, ſcil. intrinſeci, v. gr. valoris vini creſcentis, non verò extrinſeci, v. gr. lucri ex negotiatione ſperati *Donell. in tr. de eo qvod intereſt. c. 11. Franzkius h. t. n. 76. Dn. Lauterb. h. t. §. 1. th. 6. Dn. Struv. h. t. th. 112.* Qvod etiam
in Mercatoribus locum habere videtur, qvia *l. 3.*
§. fin ſupr. de eo qvod certo loco, loqvitur de his 9.
rebus, in qvibus non poteſt conſiderari intereſſe intrinſecum, ſcil. augmentum valoris, ut in pecuniâ, & ideò intereſſe extrinſecum conſiderandum, ne mora maneat impunita *Petr. Barboſ. in l. 5. n. 30. & ſeq. ff. ſolut matrim.* qvamvis alii contra literam textus Mercatores hic etiam excipiant. *Gvido Papa ſing. 628. in fin.*
Berous. vol. 1. conſ. 193. num. 22. Qvorum ſen- 10.
tentiam concedo, ſi ſolitus mercari invitus mutuum det, & certum diem ſolutioni præſtituat. *Molina tr. 2. de Juſt. & Jure. d. 315. Trentacinqv. lib. 1. reſol. tit. de intereſſe reſol. un. conf. Caballinus in tr. de eo qvod intereſt. n. 13. Baert. in ſi-*
mili tract. n. 16. & ſeqq. Huc etiam pertinent 11.
expenſæ litis, ſi qvæ factæ, cum hi ſumtus inter damna computentur, *per l. 7. §. 2. qvod falſo tutore. Franc. de Clapperiis part. 2. dec. 77. q. 1. conſ. ad hanc legem Petr. Rebuffus in rep. l. un. C. de ſentent. qvæ pro eo qvod intereſt. num. 338. vol. rep. 5 & Marpurg. vol. 2. conſ. 12. num. 74.*

Ad §. fin. In obligationibus annuis alternativè conceptis, licitum eſt, qvolibet anno variare, qvia obligatio habet tractum ſucceſſivum in futurum. *Afflict. deciſ. 146. Ricc. deciſ.*
collect. 301. Jaſon. in l. 8. §. 1. n. 20. de leg. 1. Jo- 13.
han. Wammeſ. cent. 3. conſ. 95. num. 3. dicendum etiam videtur, Dominum, qvando ſubditi ad operas vel æſtimationem operarum obligantur, ſingulis annis variare poſſe. *conf. Carpzov. l. 1. Reſp. 52. Klock. vol. 1. conſ. 10. num. 526. & ſeqq.*

Ad *L.* Si qvis ſervum. 23.

SUMMARIA.

VEndens ſervum cum peculio, ſi manumittit, in qvantum teneatur emtori? n. 1.

Exceptio regulæ, qvod non licet de alterius hereditate paciſci. 2. & 3.

Ven-

1. VEndidi ſervum cum peculio , ſed eum
manu miſi, teneor ad intereſſe, & ad illud,
qvod ſervus manumiſſus eſſet adqviſiturus, &
cavere debeo de eo, qvod ex hæreditate liberti
ad eum perventurum eſt. Id hoc loco tantum
2. notandum, qvod Dd. ſoleant ex hâc lege pro-
ponere exceptionem regulæ, qvod non liceat
de alterius hæreditate paciſci; nam ſi ex neceſ-
ſitate præcedentis contractus teneatur ad id,
3. illam conventionem non eſſe illicitam. Un-
de notat *Bartolus* hic, propter neceſſitatem
præcedentis contractus valere pactum de futu-
râ hæreditate, tanqvam re acceſſoria. *Guido Pa-
pa ſing. 630. & Cagnolus ad l. fin. C. de pactis n.
59. & ſeqq. in ſexta limitatione.* quamvis ratio-
nem hic ponat in perfidia venditoris. Sed &
ſic ſpeciale hoc eſſet.

ad L. Prædia. 28.

SUMMARIA

P*Er actionem ex ſtipulatu pœnalem non tolli-
tur actio venditi. n. 1. & 2.*

*Pœna conventionalis ad qvantitatem legitimam
uſurarum non eſt adſtricta. 3.*

Berlichii *ſententia, præter pœnam conventiona-
lem etiam intereſſe ſolvi debere ab eo, qvi
vendit à contractu venditionis, ex hac lege
temperatur. 4.*

1. SI qvis mihi vendat prædium, hoc addito pa-
cto, ut inſulam ſuam reficerem, & ſi non fa-
cerem, per ſtipulationem promittam pœnam,
ſi igitur non reficiam, agit contra me actione ex
Emto, qvia hoc onus in partem prædii cedit,
vel actione ex ſtipulatu. Ideoque dicitur, per
actionem ex ſtipulatu pœnalem non tolli actio-
nem venditi, & ſic ex vendito egerit contra me,
ſi agat poſtea ad pœnam, ope exceptionis iſtum
repello. Demum ſi actiona ex ſtipulatu pœ-
nam exegerit, poteſt agere ad intereſſe, qvate-
2. nus hoc plus eſt pœna. Collige ergo & nota,
qvando addita ſtipulatio pœnalis contractui
alicui, alterutrâ agendum eſſe, niſi in uno qvid
amplius ſit, v. gr. Vendidiſti frumentum, & niſi
intra 4. ſeptimanas tradis, promittis pœnæ loco
50. poſt moram ad pœnam agere poſſum, & ſi
plus mea interſit, ad illud plus etiam agere poſ-
ſum actione venditi, & ſic judicatum ait *Joh. à
Sande l. 3. t. 9. d. ult.* Collige etiam ex textu, ſi
3. emtor ultra pretium promittat factum, & ſi
non præſtiterit pœnam, hæc pœna ad qvantita-
tem legitimarum uſurarum non eſt adſtricta,
qvia intereſſe illud poteſt eos terminos excede-
re. conf. *Trentacinq. l. 3. de ſolut. reſol. 21. num.
9. Lauterbach ad h. t. § 2. th. 9. in fine.* Ex hoc
4. textu notandum, non abſolutè eſſe admitten-
dam deciſionem *Berlichii p. 1. dec. 46.* qvod
præter pœnam conventionalem etiam inter-
eſſe ſolvi debeat ab eo, qvi recedit à contractu
venditionis. Nem hoc intelligendum, qvate-
nus in actione ex contractu plus eſt, qvam in ſti-
pulatione pœnæ. *vid. Donell. ad l. 115. n. 35. &
ſeq. de verb. oblig.*

ad L. Servus. 30. §. 1.

SUMMARIA.

R*E aliena vendita, antequam evincatur res,
non poſſum agere ex emto contra vendito-
rem. n. 1.*

Limitatur in ſciente rem venditam alienam. 2.

*Quid ſi duo vendiderint, quorum alter ſcivit, rem
alienam eſſe, alter ignoravit? 3.*

*Limitatur & eô caſu, quando imminet periculum
evictionis præſtanda. 4.*

SI res aliena à te mihi vendita, anteqvam res 1.
evincatur, non poſſum contra te agere ex
emto, niſi ſciens dediſſet alienam, ubi ſtatim
agi poteſt ob dolum. *Conf. not. ad l. 11. §. ult. h. 2.
t. Franzk. num. 109. Carpzov. p. 2. c. 34. def. 21.*
Et vendenti agendi ad pretium obſtat exceptio
doli. *Surdus deciſ. 253.* Et rem poteſt reſtitue- 3.
re emtor. Et ſi duo vendiderint, qvorum unus
ſcivit alienam eſſe, alter ignoravit, ille ſtatim in
ſolidum conveniri poteſt. *Molinæus divid. &
individ. p. 3. num. 204.* Sed ſi neſciens rem
alienam vendiderit, diſtingvitur, an immineat 4.
de evictione actio, vel præſtandæ evictionis pe-
riculum, annon; illo caſu aget ſtatim, ſed hoc
caſu non, per *l. 24. C. de Evict. Carpzov. p.
2. c. 34. def. 31. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 2.
th. 3.*

ad L. Si ea res. 31.

INter eos, qvi unam rem emerunt, eum potio-
rem eſſe, cui res prius tradita, hic & *L. Qvoti-
es. 15. C. de R. V. vid. Gabriel. de emt. concl. 2.
Gail. lib. 2. obſ. 55. Hartm. Piſt. p. 2. q. 29. Bronch.
ad L. Qvoties utriusq; cauſa ff. de R. J. vide no-
tat. ad l. 15. C. de R. V.*

ad L. Qværo. 39.

SUMMARIA.

V*Enditor tenetur certiorare onus rei venditæ,
ſi contra agit, obligatur ad intereſſe. n. 1.*

Quid ſi paciſcatur, ſe nolle teneri de oneribus? 2.

Collectio Barth. *ex prædictis. 3.*

QVi fundum vendit, & ſcit aliqvam par- 1.
tem eſſe alterius, ſi illum non certioret,
tenetur ex emto ad intereſſe, & ſi venditor
expreſsè paciſcatur, ſe nolle teneri de ſervi-
tutibus, ſi qvæ debebuntur, ſi ſciat aliqvam 2.
certam ſervitutem, debet eam exprimere;
Nam illa exceptio generalis non debet perti-
nere ad illa, qvæ venditor novit, qvæqve ſpe-
cialiter

cialiter exprimere potuit & debuit, ſed ad ea, qvæ ignoravit, & de qvibus certiorare emtorem neqvivit. *Molina p. 2. diſp. 353. n. 16. Voet dec. 382. n. 1. Trentacinq. de Emt. tit. 11. in fine.* Unde colligit *Barth. hic.* qvem laudat *Covarr.*
3. *c. peccatum p. 2. §. 4. n.* ſi vendam frumentum
aliqvo pretio majori, ſciens à ſenatu minus pretium ſtatutum in, teneri me ex emto, qvanti minoris emiſſet, ſi ſciviſſet. *conf. Pinell. ad l. 2. C. de Reſc. vend. p. 3. c. 2. n. 22. & ſeq.*

ad *L.* In Venditione. 41.

SUMAMRIA.

VEnditor rem venditam debet liberam præſtare ab oneribus extraordinariis. n. 1.

Venditor promittens, ſe præſtiturum rem liberam ab omnibus oneribus, hic non comprehenduntur onera uſitata. 2. & 3.

1. VEnditor rem venditam liberam præſtare
debet ab extraordinariis oneribus, qvæ
non authoritate publicâ, & communi lege
omnibus ſimilibus rebus ſunt impoſita, ſi ea
non indicavit. Aliud in uſitatis & conſvetis
2. tributis, qvæ communi lege omnibus ſimilibus
rebus ſunt impoſita, qvæ non poteſt non ſcire
emtor, & præſtatio evictionis, non niſi pro
oneribus ignotis & occultis venditori injungitur. *arg. l. ſi fundum 27. C. de Evict. Carp. p. 2. c. 34. def. 20. Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 11.*
Licet venditor dixerit, ſe præſtiturum rem libe-
3. ram ab omnibus oneribus, qvia hæc promiſſio
non continet onera uſitata. *Franck. h. t. n. 169. & ſeqq. Caballinus de Evict. §. 5. n. 72. Carpz. lib. 4. Reſp. 79. Lauterbach. d. l.*

ad L. Si duorum. 42.

SI qvis duos fundos vendat, & utroq; certam menſuram exprimat, ſine dolo tamen, id qvod in uno abundat, cum defectu in alterô compenſandum eſt.

ad L. Titius. 43. & ſeqq.

SUMMARIUM.

Rem alienam vendens, qvando teneatur ad intereſſe uſqve ad duplum, & qvando ultra duplum.

EX his textibus colligunt *Bald. Bart. Caſtrenſis.* Si qvis ignorans rem alienam vendiderit, tenetur ad intereſſe usqve ad duplum, ſi verò ſciens, ad verum intereſſe, etiam ultra duplum. *Autores dicti & Petr. Rebuffus in rep. l. un. C. de Sentent. qva pro eo, qvod intereſt. num. 130. Bereng. Paulac. in rep. d. l. un. num. 130. tom. 8.* Licet aliter diſtingvat *Sebaſt. Sapia in rep. d. l. num. 33. vol. 8.* ubi diſtingvit, utrum alienam rem, an vitioſam vendat, ut illic intra duplum, hic ultra. *vid. & Fortun. Garciam in l. Juris gentium. num. 23. & ſeq. vol. 1. De repudiatione Legati, & verbo noluiſſe vid. Mantica de conject. ult. volunt. lib. 12. t. 14. num. 7.*

ad *L. L*ucius Titius. 47.

SUMMARIA.

AD uſuras & ad pœnam conveniri poteſt is, qvi non ſtat promiſſis. n. 1. 2.

Caſus, ubi uſuræ ratione mutui, licet non promiſſæ, peti poſſunt. 3.

Uſuræ Compenſativæ & de Jure Canon. ſunt licitæ. 4.

EMi materiam & dedi pretium, qvod ſub 1.
uſuris graviſſimis mutuo accepi, & placuit,
ut niſi præſtaret, pœnam hanc ſolveret. Sed
ille non ſtat promiſſis, vertit pecuniam à me
datam in uſus proprios, hic dicitur, poſſe.
Qvod iniqvum hic putat *Grœnwegen.* Sed 2.
uſuras ſolvit ob uſum pecuniæ, & pœnam ſolvit ob fractam fidem. Ex diverſis cauſis ergo agitur. *Cujac. tom. 1. pag. 1629 Vid. Sande lib. 3. tit. 9. def. ult. Petr. Barb. in l. de diviſione. 5. n. 31. ff. ſolut. matr.* Et qvando debitor ad diem
non ſolvit, & propterea coactus fuit creditor
aliunde ſub uſuris pecunias mutuo accipere, ob
neceſſitatem urgentem, tunc tenetur debitor 3.
iſtas uſuras reſtituere, præſertim ſi interpellatus fuerit debitor, cum de magno præjudicio agatur. *Hipp. Riminald. vol. 1. conſ. 67. n. 1. vide notata ad l. 28. h. t.* Colligitur ex textu, qvan-
do emtor ſub uſuris accepit pecuniam, toties 4.
etiam, non reluctante Jure Canonico, ſortem cum uſuris præſtandam eſſe emtori, cum ſint damni compenſativi, ut deciſum refert *Franc. de Clapper. in ſua cent. dec. cauſ. 77. q. in fine.* De purgatione moræ, qvam nonnulli in fine h. leg. & §. fin. præſumunt, *vid. Jac. de Nigris in rep. l. ſi inſulam. n. 126. de V. O. & ibi Joh. Hannibal. in d. l. n. 82. vol. 6.*

ad L. Titius. 48.

SUMMARIA.

VEnditor inſtrumenta fundi, qvibꝰ fundi fines continentur, edere debet. n. 1.

An venditor teneatur ipſa inſtrumenta venditionum, an tantum tranſumtum edere? 2.

VEnditor inſtrumenta Fundi, qvibus fun- 1.
di fines continentur, edere, & confinia oſtendere debet, *vid. Marta tom. 4. dec. tit. confinia c. 15.* Collige, fines per inſtrumenta probari. *Maſc. concl. 394.* Et hoc puto verum eſſe, licet per averſionem res vendita. Hoc caſu fines non eſſent præſtandi omnes, ſed tamen demonſtrandi ac notificandi à venditore, in qvantum eorum notitiam habet.
Circa inſtrumenta edenda qværitur hic, an 2.
Venditor teneatur ipſa inſtrumenta venditionum

tionum domus exhibere, an vero ſufficiat oſtendere ſaltem, & eorum exempla edere? Et poſterius videtur hic probari, ſed ad eum caſum reſtringit *Carpz. p. 2. Juriſpr. conſt. 33. def. 18. & Lauterbach. h. t. §. 1. th. 17.*

ad L. Qvi per colluſionem 49. §. 1.

SUMMARIA.

Uſuræ conventæ, licet in ſententiâ non adjudicatæ, peti poſſunt. n. 1.
Limitatur in pœnalibus ex morâ. 2.
Ampliatur Limitat. 3. 4.
Uſuræ ex judicato debitæ, etiamſi ſors ſine proteſtatione accepta, peti poſſunt. 5.
Num & in aliis caſibus poſt ſortem acceptam. 6.

1. SI uſuræ ex conventione debeantur, licet in ſententia non ſint adjudicatæ, peti tamen
2. poſſunt. *Carpz. p. 2. conſt. 30. defin.* Aliud tamen, ſi officio judicis tantum debeantur, propter moram in bonæ fidei judiciis, ut hic. Nam harum nomine poſt judicatum petitio nulla eſt. *Carpz.*
3. *d. l. Dn. Mev. p. 1. dec. 219. & p. 3. dec. 420.* Idem in expenſis. *Petr. Barboſ. in l. Eum qvi temerè. 39.*
4. *num. 132. ff. ſolut.* Idem in fructibus. *Petr. Barb. in rubr. ff. ſolut. matr. p. 3. n. 61.* Sed qvid ſi ex
5. judicato debeantur? R. qvia hæ uſuræ non officio judicis, ſed ex *l. 2. C. de uſuris rei judicatæ* debentur, ideo etiamſi ſors ſine proteſtatione accepta, uſuræ tamen rei judicatæ adhuc peti
6. poſſe, judicatum refert. *Vinc. de Franchis deciſ. 211. n. 5. & Sande lib. 3. t. 14. def. 10.* Ex hâc lege porrò ſeqvitur, poſt acceptam ſortem, petitionem uſurarum nullam eſſe. *Harm. Piſt. obſ. 102. Carpz. p. 2. Juriſpr. conſt. 30. def. 12.*

ad L. Bona fides. 50.

SUMMARIUM.

Ex capite ætatis, doli &c. reſtituendus non audiendus, niſi re reddita, qvam accepit.

QVicunqve ex capite ætatis, doli, metus, læſionis, ſe petit reſtitui, non aliter audietur, qvam re redditâ, qvam accepit, hic & *l. un. C. de reput. Menoch. conſ. 644. n. 1. & ſeq. & conſ. 111. n. 63. Pinell. ad l. 2. C. de reſc. vend. p. 3. c. n. 24.*

ad L. Si & per emtorem 51. §. 1.

SUMMARIUM.

Regula: Ultima mora nocet, limitatur.

ULtima mora nocet, *per L. illud 17. ff. de Periculo & commodo*, qvod hic limitatur, niſi primò moroſus qvi eſt, dolum commiſerit, *per hunc §. in fin.* qvod ſingulariter *hic Bart.* notat & *Romanus ſing. 287.* & qvos refert *Lauterb. ad tit. de peric. & comm. §. 1. n. 6.* Ergò ultima mora culpoſa abſorbet moram culpoſam priorem alterius, ſed prior mora doloſa abſorbet ultimam moram culpoſam, qvia ſemper dolus præponderat culpæ.

ad L. Creditor. 52.

SUMMARIA.

AN redimens collectas publicas poſſit vendere bona eorum, qvi collectas non ſolverunt. 1.
Idem dicitur de Civitate, tributa ſolvente pro Civibus. 2.
Venditor fundum venditum liberum debet præſtare. 3.
Ampliatur in fundo oppignerato filiæ in dotem dato. 4.

LEx plana eſt, & vult, qvod venditor exhibere debeat omnia documenta ad rem venditam 1.
pertinentia. Sed ex hâc lege colligunt, eum, qvi redemit collectas publicas, poſſe vendere bona eorum, qvi tributa & collectas non ſolverunt, & ita ſuccedere in privilegio fiſci. *Caſtrenſis hic & Baldus in l. 1. C. ſi propter penſationes*
public. Franc. de Clapperiis p. 1. cauſ. 48. qvi hunc 2.
textum notabilem vocant. Et hoc jure etiam Civitas, pro Civibus ſi ſolvit tributa, poteſt uti jure fiſci, modo fiat bonâ fide & palam, auditis prius debitoribus, pro qvibus ſolvit.
Ad §. 1. Venditor debet liberum præ- 3.
ſtare fundum venditum *l. 5. C. de Evict.* Hoc idem hic ad eum, qvi fundum oppigneratum filiæ in dotem dedit 3. Nam filius patris hæ-
res, ſi filia dotata abſtineat patris hæreditate, 4.
debet fundum liberare. *Dn. Lauterbach. h. t. theſ. 12.*

TIT. II.
Locati conducti.

Ad L. Locatio & Conductio. 2.

SUMMARIA.

INter locationem & Venditionem maxima eſt affinitas. n. 1.
Exempla locationis rei ſuæ. 2.
Venditio qvid? 3.

1. LOcatio & venditio ferè iisdem regulis continentur, verb. gr. venditio reqvirit certum pretium, locatio certam penſio-
2. nem, venditio rei ſuæ nulla eſt, ita nec locatio. Reperiuntur tamen hodiè exempla rei ſuæ locatæ in *l. 37. de pign. act. l. 27. de Adqvir. poſſeſſ. Wiſſenb. h. t. th. 13. Bach. th. 2. lit. C. & D. Mant. l. 3. t. 3. n. 6.* Et hodie ſolet dominus ſuam rem à Creditoribus conducere. Adeò autem hi contractus conveniunt, ut in nonnullis caſibus dubitetur, uter contractus ſit. Breviter 3.
Venditio eſt, cum hoc agitur, ut dominium

 trans-

transferatur, licet ſimulactum, ut aliqvid faciat Emtor, modo pretium principaliter intendatur. *vid. Mynſ. remed. 4. retinend. poſſ. n. 6. & ſeq. & l. 3. præſumpt. 73. Donell. lib. 13. cap. 6. Mantic. lib. 5. tit. 2. Molina d. 487. num. 39. Struv. Ex. 24. th. 8. Franzk. h. t. n. 4. & ſeq.* Conſideratur autem hic materia in qvâ, non ex qvâ. *l. 20. ff. de Contrah. Emt. Franzk. n. 6.*

ad L. Locatio. 4.

SUMMARIA.

Regula: Locatio ad hæredes eſt tranſitoria, limitatur. n. 1. & 2.

Locatio operæ eſt vel nudæ operæ, vel ſimul operis. 3.

1\. Locatio qvidem, ut regulariter ſolet in contractibus fieri, ad hæredum tranſit, limitatur tamen id hoc loco, ſi locatio reſtricta ſit ad beneplacitum locantis. *Molina diſp. 489. Valaſc. conſult. 67. n. 3. Decius ad l. 3. ff. de R. J. n. 7. Mant. de tac. & amb. convent. lib. 5. tit. 9. n. 10.* Collige ergò,
2\. voluntatem hominis morte finiri. Unde omnia, qvæ ad beneplacitum ſuum conceduntur, morte ceſſant. *hic & l. 32. §. fin. de donat. inter virum & uxorem. Gail. lib. 2. obſ. 60. num. 15.*
3\. *Barboſa locupl. lib. 19. c. 41. axiom. ult.* Sed in locatione operæ, (qvæ vel eſt nudæ operæ, v. g. famulandi, informandi, vel etiam ſimul operis, in illâ locator dicitur, qvi mercedem accipit conductor, & qvi dat, locator dicitur. *Franzk. h. t. §. 1. th. 2.*) hoc ſæpè contingit, ut locatio etiam morte conductoris finiatur, qvando per hæredem non æqve commodè expediri poteſt. *Caldas de Emt. c. 26. n. 25. Molin. d. l. Azorius tit. de Locat. c. 5. q. 1. Mant. l. 5. tit. 4. n. 13.*

ad L. Si tibi. 5.

SUMMARIA.

Convenitur actione locati conducti is, qvi primò ſub certâ mercede domum conduxit, mercede verò poſtmodum remiſsâ, ſi damnum dederit in ædibus. n. 1.

Qvalitas contractus æſtimatur ex eò, qvod ab initio geſtum eſt. 2.

Locavi habitationem ſub certâ mercede,
1\. poſtea remiſi mercedem: conductor dedit damnum in ædibus, qværitur, qvâ actione poſſit conveniri? R. actione locati conducti, nam licet ſine mercede nulla locatio, hic tamen ab ini-
2\. tio intervenit merces, ſed poſtea remiſſio. Ergò ex poſtfacto remitti poteſt pretium vel merces, eôdem manente contractu. Ex hâc lege concluderem, ſi prius de pretio in venditione convenerit, poſtea autem placuerit, ut loco pretii operæ præſtentur, dari actionem venditi, & non præſcriptis verbis, ſicuti in Facultate noſtra decretum memini.

Ad L. Is, qvi rem: 6.

SUMMARIA.

Conductor ex actione furti, ob rem conductam furto oblatam lucrum percipiens, illud non tenetur reſtituere. n. 1.

Lex obſtans 22. pr. de act. pign. *conciliatur. 2.*

Conduxi eqvos ad iter, fur aliqvis furatur aliqvem eqvum, ego illum furem actione 1.
furti convenio, an illud lucrum teneor reſtituere? Videtur qvod ſic, *per l. 22. pr. de Act. pignor.* Sed negatur; Nam aliud eſt in pignore, qvod 2.
nullam parere debet utilitatem creditori, & non eſt periculum Creditoris. Aliud eſt in conductore & commodatario. *L. ult. §. 3. C. de furtis.*

ad L. Si tibi. 7. cum ſeqq.

SUMMARIA.

Conductor primus poteſt alii ſublocare, modo ſublocatio in æqvè idoneum fiat. n. 1. 3. 5.

Qvid ſi ſubconductor turbetur a locatore primò, num hic teneatur conductori? 2.

Subconductoris res illatæ tacite obligata ſunt primo locatori, ſi penſio non ſolvitur. 4.

Conductor primus poteſt alii ſublocare, *per* 1.
l. nemo C. h. t. Si igitur ſubconductor impe-
diatur à Domino, Locator primus conductori 2.
primo non tantum tenetur ad penſionem, ſed ad omne intereſſe, in qvantum primus Conductor ſecundo fuit condemnatus. Sed conceſſa eſt ſub-
locatio, ſi in æqvè idoneum fiat. *Moz. tr. de nat.* 3.
n. 4. Gomez. t. 2. c. 3. n. 11. Azorius p. 3. inſt. mor. l. 8. tit. de Locat. c. 3. q. 8. conf. Afflict. decis. 401. Ita Studioſus de domo conductâ ante tempus recedens, juxc alium non rixoſum ſurrogare poteſt *Barboſa ad l. 6. C. h. t. n. 3. Lauterb. hoc t. §. 1. th. 8.* Conductoris autem ſecundi res illatæ locatori
primo pro eâ parte, qvâ conduxit ſecundus con- 4.
ductor, obligatæ ſunt in prædiis urbanis. *l. 11. §. 5. ff. pign. act. Gomez. t. 2. c. 3. n. 12. Franzk. h. t. n. 156.*
& Lauterbach. d. l. Sane conductorem operæ vel 5.
operis non poſſe locare, evidens eſt, ſi ſcil. perſonæ induſtria electa, aliud, ſi æqvè commode per alium expediri poſſit, v. g. ſecare ligna &c. Aliud ſi ædificium exſtruendum, merces transvehendæ. *vid. Dn. Mev. lib. 3. Juris Lub. t. 8. art. 5. n. 3. & ſeqq.* Sic etiam conductor operas conductas, ſi de contrahentium contrariâ mente non appareat, alteri locare poteſt. *Dn. Lauterbach. d. l.*

Ad L. Si qvis domum. 9.

SUMMARIA.

Conductori culpâ locatoris rem locatam uſurpare non valenti tenetur locator ad omne intereſſe. n. 1.

Limitatur. 2.

Limitatio hæc non convenit aliis contractibus. 3.

Ad fructuum copioſæ perceptionis præſtationem locator conductori non eſt obligatus. 4.

An

An uſufructuarii hæredes teneantur conductori, ſi locator uſufr. moriatur ante tempus conductionis finiendæ? 5. 11.
Limitatur. 6.
Ampliatur in vaſallo ratione feudi locati. 7.
In marito, ratione fundi dotalis. 8.
Limitatur ratione Paraphernalium. 9.
Qvid ſi Prælatus locaverit prædia Eccleſiæ? 10.
Remiſſio mercedis peti non poteſt, ſi conductor periculum peſtis prævideat. 12.
Limitatur. 13.
Qvomodo & qvando expulſus conductor agere poſſit contra locatorem? 14.
An in pacto, ubi conductor in ſe recipit caſum fortuitum, etiam contineantur caſus rariſſimi & inſolitiſſimi. 15.
L. h. 9. §. 3. *interpretatio* Hilligeri *inconveniens. 16.*

SI Conductor culpâ locatoris non poſſit uti re
1. locatâ, locator ad omne intereſſe tenetur, niſi ignorans v. g. rem alienam locaverit; Nam hic liberari videtur, ſi æqve commodam habitationem præſtet. Nam de domo bona fide emtâ
2. hic ſermo. Et ita *Franz. h. t. n. 4.* qvi hunc textum de ignorante locatore interpretatur poſt *Arumaeum Exerc. 14. th. 11.* & *Dn. Lauterbach. h. t. §. 1. th. 8.* ubi id in aliis contractibus non
3. eſſe dicit. Deinde nota, locatorem præſtare conductori facultatem utendi fruendi, & ita
4. qvæ hoc impediunt, removere, ſed ut fructus percipiantur in copia, id non opus eſt, ut præſtetur. *l. 15. §. 5. h. tit. Dn. Mev. p. 1. dec. 197.* Et in hoc differt locatio à venditione. *vid. Carocius de Locat. p. 2. tit. de Evict. n. 2. & 3.*

5. *Ad* §. 1. Si uſufructuarius, ut talis, ad qvinqvennium locavit prædium, & ante id tempus moriatur, hæredes non tenentur ad evictionem, vel ut frui liceat, qvia ſciens conduxit rem non tranſitoriam ad hæredes, & hunc caſum
6. proſpicere debuit, & ideo nec repetit expenſas ad qvinqvennium duraturas, niſi locator ut rem propriam locaverit, ſed conductor pro rata temporis mercedem præſtat, qvo uſus eſt, licet dominus fundi vindicet, vel domus exuſta. *Cagnol. ad l. Diem functo. ſupr. de officio aſſeſſ. n. 83. & ſ. P. Barb. in l. fructus 7. n. 11. & l. 8. §. fin. p. 1. n. 17. ſol. m. 11r. Lauterbach. §. 1. th. 8.* Idem ſi vaſallus locet
7. fundum feudalem, ut talem. *Molina tr. 2. d. 490.*
8. *n. 5. Lauterb. d. §. 1. th. 25.* Sed qvid in marito, fundum dotalem qvi locavit, & ante tempus finitum mortuus eſt? Dicendum eſt, non teneri ſtare viduam, propter *l. 25. §. fin. ff. ſolut. matr. Covar. l. 2. reſol. c. 15. num. 5. Cujac. l. 23. obſer. 38. Barbov. d. 29. th. 2. lit. E.* Sed cauſativè tamen tenetur, ſi nolit à mariti hæredibus ob cautionem conveniri. *l. 25. §. fin. ff. ſol. matr. Lauterb. d. §. 1. th. 29. Franz. h. t. n. 228. conſ. conſt. Aug. &*
9. *& ibi Moll. Carpzov. p. 2. conſt. 37.* Sed in paraphernalibus, qvæ maritus conſentiente uxore adminiſtravit, uxorem teneri ſtare locationi mariti, pleriqve volunt. *Covarr. d. c. 15. n. 5. P. Barb. in l. ſi filiofamilias 25. §. fin. n. 1. Gomez. d. c. 3. n. 8. Caldas de Emt. c. 6. n. 2. conf. Carpz. p. 2. c. 37. d. 3. & l. 5. Reſp. 78. n. 8. A. Barb. ad l. 9. C. h. t. n. 30. Dn. Lauterbach. §. 1. th. 16.* Sed qvid ſi Præla- 10.
tus locaverit, prædia Eccleſiæ? R. ſi nomine Eccleſiæ locavit, Eccleſia tenetur, ſecus eſt, ſi locaverit res ad proprios reditus ſuæ dignitatis pertinentes. Nam illud fecit ut legitimus Adminiſtrator, hoc ut uſufructuarius. *Mantica de tac. & amb. convent. lib. 5. tit. 12. & ſeqq. Trentacinq. l. 3. tit. de Locat. Reſol. 3. Zæſius h. t. n. 30. & Lauterbach h. t. th. 16.* Ex hac etiam lege ſeqvitur, evictionem non eſſe præſtandam, qvando res reſtituenda ex rei naturâ, qvam emtor ſcivit. *Menoch. l. 3. præſ. 118. n. 11. Tiraq. de Retract. conſang. §. 9. gl. 9. n. 35.* & qvos refert *Petr. Barb. ad l. Venditor 49. ff. de Judic. n. 87.*
Porrò ſeqvitur, non poſſe remiſſionem merce- 12.
dis peti, ſi conductor periculum peſtis prævidit,
niſi periculum longe plus adcreſcat. *Gail. leg. 2.* 13.
obſ. 23. n. 6. & 21. Pantſchmann. p. 1. qv. 5. num. 6.
Lauterbach. h. tit. §. 1. th. 24. Demum & illud 14.
ſeqvitur, ſi expulſus conductor velit agere contra locatorem, diſtingvendum eſſe, an voluntate locatoris res in ſingularem ſucceſſorem ſit translata, an vero ex neceſſitate juris; ut illo caſu ad omne intereſſe, hoc vero caſu, de qvo hic etiam agitur, ad remiſſionem mercedis pro futuro tempore, niſi ipſe celaverit hanc qvalitatem. *Molina de jur. primog. lib. 1. c. 21. num. 8. & ſeqq. Lauterbach. h. t. §. 4. th. 31.*

Ad §. 2. Valet pactum, ut Conductor in
ſe recipiat caſum fortuitum; hoc caſu inſolitis 15.
etiam teneri, putat *Carpz. part. 2. c. 97. defin. 17.* Qvod intelligo, ſi vero ſimiliter de eo cogitarunt. conf. *Fach. lib. 1. q. 86. Carocius d. tr. de caſib. & periculis p. 161.* Rariſſimos ſanè & inſolitiſſimos caſus ipſe *Carpzov. d. l. & conſtit. 26. defin. 18.* excipit & qvos refert *Dn. Lauterb. §. in fin. & Valaſcus q. 27. de Jure Emph. n. 35.* ſi nec in genere nec in ſpecie de eo caſu cogitari potuit. *Franz. h. t. n. 127. Chriſtin. vol. 3. dec. 111. n. 7. diff. Zæſ. n. 31.*

Ad §. 3. Si interpretationi *Hilligeri in Do-*
nellum lib. 13. cap. 1. lit. C. fidem habeamus, qvod 16.
in hoc §. conductor caſum fortuitum præſtaret, colligeretur ex hoc, pactum, de cuſtodiendo igne & ad caſum fortuitum pertinere, excluſâ omni culpâ, ſed qvia hoc durum, lectio etiam variè hic ſollicitata, in medio id relinqvo. In §. 4. dolum abeſſe non debet probari, ſed abactio fraus ab adverſario probanda. *Hill. l. 4. c. 24. l. C.*

ad L. Videamus. 11. pr.

SUMMARIA.

C*Onductor culpam, & inqvilinorum vel etiam hoſpitium ſuorum interdum præſtare tenetur. n. 1.*

Qvando teneatur de incendio, culpâ familia excitato? 2.

COnductor non tantum præſtat culpam à ſe
1. admiſſam, ſed & eorum, qvos admiſit in ædes, ſi modo culpam in iis inducendis admiſit. *Dns Mev. ad Jus Lubec. l. 3. tit. 8. art. 29. Carpz. p. 4. c. 17. def. 14. Berl. p. 4. concl. 25. n. 110.* & qvos refert
2. *Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 3. th. 7.* & ſic de incendio culpoſo, culpâ familiæ excitato, tenetur conductor, ſi famulus delinqvat circa officium ſibi commiſſum, in qvo paterfamilias ejus operâ utitur, ut ſi ſtabularius ignem aut candelam in ſtabulo negligenter cuſtodiat. *Gail. lib. 2. obſ. 21.* de qvo videantur Dd. allegati à *Chriſtinæo deciſ. 112. vol. 3. & Lublerus de incendio c. 2. n. 62. Rauchb. p. 2. qvæſt. 10.*

ad L. Idem qværitur. 13.

SUMMARIA.

ARtifex tenetur culpâ leviſſimâ ratione materia data. n. 1.
Ampliatur. 2.
Non tenetur, ſi vitium fuit in materiâ. 3.
Limitatur. 4.
Voc. periculi homonymia. 5.
An & qvando conductor veniente exercitu prædium deſerere coactus, teneatur locatori? 6. & 9.
Ampliatur. 7.
§. 8. hujus l. *extenſio.* 8.
Conductor poſt tempus remanens in prædio ruſtico, id tacitè reconduxiſſe cenſetur, manente hypothecâ tacitâ invectorum, ut & pignore à debitore principali conſtituto. 10. & 11.
Ampliatur Reconductio tacita in mobilibus locatis. 31.
Non ſubſiſtit ratione reconductionis tacita oppignoratio, ab alio facta, nec fidejuſſoris obligatio. 12.
Limitatur. 13.
An pacta & pœna priori locationi addita videantur in reconductione repetita? 14. & 15.
In qvot annos fiat reconductio in ruſticis prædiis. 16
In qvot, in urbanis? 17. & 18.
In qvibus caſibus reconductio locum non habeat? 19. 23. 24. & 25.
An &, ſi in ſcriptis prima conductio facta? 20. 21. & 22.
Ante tempus finitum nulla eſt reconductio tacita 26
§. ult. h. l. non extendi poteſt, qvando fructus unius anni venditi, nec in Emphyteuſi. 27.
Re certô pretiô locari ſolitâ, eodem pretio reconductio, vel tacita conductio facta cenſetur. 28.
Locatio prima & tacitè fieri poteſt. 29.
Electus ad aliqvod officium, cum ſoliteô ſalariô electus præſumitur. 30.

1. SI caſus in materiâ artifici data accidat, artificis culpa etiam leviſſimâ, tenetur artifex *Franzk. num. 4.* Idem, ſi ſpecialiter pro cuſtodiâ mercedem acceperit *l. 40. h. t. Hahnius* 2.
ad Weſenbec. num. 4. Si ex vitio materiæ, Do- 3.
mini eſt damnum, & locator nihilominus mercedem ſolvere tenetur. Sed interdum artifex e- 4.
tiam hoc caſu tenetur, ſi caſum in ſe recipit *hoc §.* vel tantundem reſtituere debuit, ut aurifaber *arg. l. 31. h. t. Struv. h. t. th. 23.* Nota, hic pericu- 5.
lum pro caſu fortuito poni, alias periculum ſignificat damnum culpoſum, *per l. 36. h. t.* ut notat *Roman. ſing. 442.* & qvos ibi addit, *Additionator.*

Ad §. 7. Qvando conductor veniente exer- 6.
citu deſerit prædium, ſi reſiſtere aut conſervare non potuit, non tenetur, modo juſto tempore denunciaverit locatori, ſi potuit. *vid. Ruinus conſ. 147. in fin. l. 1. & Socinus Junior conſ. 120. n. 19. vol. 3. Menoch. lib. 2. Arb. Qvæſt. caſ. 137. n. 18. & ſeq. Caroc. tit. de remiſſion. merced. p. 3. num. 48.*
Paneſchman. q. 4. Franzk. n. 122. Colligunt etiam 7.
exinde nonnulli, ut *Theſſaurus dec. 108.* qvod in omni caſu, qvando remiſſio petitur, denunciatione prius factâ opus ſit. vid. tamen *Menoch. d. l.*
Hunc §. etiam ad prædium urbanum extendunt, 8.
vid. Franzk. n. 123. Nec deſerens tenetur, ſi do- 9.
mus damnum paſſa non ſit, ſed tunc demum, ſi ex deſertione non denunciatâ paſſa ſit damnum, cum denunciare potuerit. *Ripa Rubr. de peſte n. 23. Lauterbach. h. t. §. 1. th. 23. Franzk. h. t. num. 122. Pantſchmau. q. 44. Men. conſ. 246 n. 31. Soc. Junior conſ. 120. n. 19. vol. 3.*

Ad §. ult. Si Conductor poſt tempus rema- 10.
net in prædio ruſtico, non modico tamen temporis ſpatio. *Mantica de tac. & amb. convent. lib. 5. tit. 15. num. 17. Molina de juſt. & jure tract. 2. dec. 498. num. 5.* & qvos refert *Dn. Lauterbach ad h. t. §. 1. th. 13.* videtur reconduxiſſe, & hypotheca tacita invectorum manet. *Afflict. dec. 365. n. 5.* & aliis, qvos laudat & ſeqvitur *Menoch. remed. 3.* 11.
adip. poſſ. num. 157. & pignora manent obligata 12.
à debitore data, ſecus ſi ab alio, cum nec fidejuſſores obligati maneant, *arg. l. 7. C. h. t. Gomez. c. 2. num. 17. Molin. d. l. num. 11.* qvia fidejuſſio non à voluntate contrahentium, ſed a tertii arbitrio dependet, & idem in oppignoratione à tertio facta. *Dn. Lauterbach. h. t. §. 1. th. 3. Mantica l. 5. de tac. & amb. conv. t. 15. n. 22.* Niſi fidejuſſores in 13.
prorogationem conſentiant, aut indefinite non ad certum tempus ſe obligaverint. *Paul. Pariſ. conſil. 48. num. 15. lib. 1.* Et pacta priori loca- 14.
tioni addita, videntur repetita, *Mantica dict. t. 15. num. 19.* Pœnas in primo contractu con- 15.
ventas non repetitas videri, tradit. *Neguz. de pignor. membro 1. partis. 3. numer. 22. in fine & Mantica dict. t. 15. numer. 23. poſt Bartholum.* Sed rationes *Mantica* non videntur ſatis hoc probare. Et fit Reconductio in annum (apud 16.
nos procul dubio in triennium, cum fructus non poſſint perfectè in omnibus campis, niſi exacto triennio, percipi, ſicut [illegible] qvinqvennio.

17. nio. *Franzk. h. t. n. 17.*) In urbanis verò pro tanto tempore, qvanto conductor poſt conductionem primam finitam habitaverit, & domino hactenus patiente, manſerit. *Men. lib. 3. præſumt. 86. n. 6. Wammes cent. 1. conſ. 83. n. 9. &*
18. *Dd. comm. teſte Franzkio h. t. n. 15.* ubi *in ſeqq.* hanc interpretationem confirmat & limitat *n. 19.* cum *Gomezio t. 2. c. 3. n. 15.* ſi talis domus ſit, ex qvâ non uniformiter fructus percipiuntur, ſingulis anni temporibus, ſed v. gr. tantum tempore Nundinarum. Nam in his qvoqve reconductio ſit ad annum. *Trentacinq. lib. 3. tit. de locat. reſol. 2. n. 12. in fine Mantica d. l. n. 9. Lauterbach. d. l. conf. Chriſtin. vol. 3. dec. 116. n. 2.* Nec tamen inquilinus ſubito, & maximo ſuo cum incommodo ſtatim, qvam primum locator hoc voluerit, emigrare cogendus
19. eſt. *Dn. Lauterbach. d. l.* Sed reconductio hæc non habet locum (1,) ſi prima Conductio in ſcriptis facta, ut communiter verba textus (niſi in ſcriptis &c,) intelligunt. *Gomez. l. 2. c. 3. n. 16. Menoch. præſ. 85. num. 28. Ant. Faber. in Cod. ſuo. h. t. d. 48. Carpzov. c. 37. def. 9. Afflictus dec. 165.* Licet aliter ea verba interpretetur *Franzk. n. 24.* ſcilicet, habitationem fuiſſe
20. reconductam, quatenus in habitavit ultra annum, niſi in ſcriptis aliud tempus conventum, ubi ad id tempus videtur reconductio facta. Et interpretatio hæc nihil abſoni habet, Et
21. videtur iſta communis ſententia paulò eſſe ſubtilior. Nam cur non liceat expreſſè paciſci, ut licet in ſcriptis ad biennium locata domus, finito tamen tempore amborum conſenſu fiat reconductio? Et ſi expreſſè hoc facere licet,
22. non obſtante priore contractu ſcripto, cur non liceat tacitè id actibus ac patientia teſtari? Et ſi quod per ſtipulationem primo ad tempus promiſſum, ex pacto vel conventione prorogare licet. *Mantica d. l. t. 15. n. 18.* cur non id liceat, aut fieri præſumatur in locatione in ſcriptis celebrata primitus? *vid. Molina d. j. & j. tr. 2. d. 497. n. n. 8. Dn. Lauterbach. d. l.* (2.) Si locator iterum conſentire non poſſit *l. 21. h. t.*
23. (3.) Si renunciatum fuerit, licet non ipſi *Joh. à*
24. *Sande ubi ita judicatum ait l. 3. t. 6. def. 1.* (4.) ſi renunciatum ſit neceſſitati denunciationis
25. *Sande d. l.* Sanè ante tempus finitum nulla re-
26. conductio tacita, ut ſine reſignatione priori Domino facta, opilio alii ſuas locet operas *Mev. p. 2. dec. 481.* Nec locum habet hic §. quando fructus unius anni venditi, nec in emphyteuſi
27. *Lud. Gozadin. in rep. l. 2. C. de pact. inter emt. Aug. Berous vol. 1. conſ. 153. n. 43. & n. 68.* De hâc materiâ Dd. paſſim præſertim *Menoch. d. præſumt. 85. Molina diſp. 498. Maſc. concl. 993. Carpz. d. conſt. 37. def. 9. Card. Mantica l. 5. tit. 15. Berous vol. 1. conſ. 153. n. 13. & 58 Franzk. n. 12.* In-
28. ferunt etiam, ſi teſcentò pretiô locari ſolita, qvod idem pretium in conductione vel tacità conduct. intelligatur, v. gr. ſi qvis conclave meum ingrediatur locari ſolitum *Menoch. l. 3. præſumt.* 29.
87. Mantica l. 5. tit. 2. n. 5. Ex qvorum traditis apparet, etiam primam locationem tacitè fieri poſſe. *Moz. ad Dviſ. locat. n. 11. Bach. th. 1. lit. C. Franzk. h. t. n. 73.* unde infert, electum ad aliqvod officium, præſumi electum cum ſo- 30.
lito ſolario. *Gomez. t. 2. c. 3. n. 3. Gail. l. 2. obſ. 23. in fin Chriſtin vol. 3. dec. 114. in fin.* Reconductio tacita in mobilibus fieri poteſt. *Menoch.* 31.
lib. 3. præſ 85. n. 49. Molina diſp. 498. n. 10. Mantica d. tit. 15. n. 43. & in operis locatis *Menoch. d. l. n. 19. Mantica n. ult. Maſc. d. concl 993. n. 12.* Reconductio etiam ſit in operis locatis, ut ſi 32.
quis advocatum conduxerit ad annum, & expreſſe conveniret, ut ſemper alteri, ſemeſtri ſpaiio usqve ad finem anni reſtante, daß ein jeder Theil dem andern ein halb Jahr die Auffkündigung thun ſolle / ubi ſi nulla reſignatio fiat, lapſo licet anno, reconductam videri operam Advocati; Et ita definitum refert *Mev. p. 3. dec. 61.* licet hic pudori Advocati non putet admodum convenire. Reconductio tacita e- 33.
tiam in famulis & ancillis noſtris eſt, ſi ultra annum famulus mancat in ſervitio ſuo. *Mev. p. 3. dec. 385. n. 2.*

ad *L.* Qui ad certum. 14.

SUMMARIA.

R*econductio non habet locum ſi, tempore primo locationis locator fiat furioſus? n. 1.*

Impoſſibilitas ratione fictionis declaratur. 2.

SI tempore primæ conductionis locator fiat furioſus, non habet locum reconductio, qvia fictio non habet locum ſuper impoſſibili, ſeu fictio ſe non extendit ad id, qvod natura ſe porrigit, qvod declarat *Decius in l. verum eſt 31. n. 3. de Reg. juris* ſcilicet qvod impoſſibile eſt 2.
in ſuo genere, non qvod impoſſibile eſt incertô caſu, v. gr. Titii filius poteſt fingi filius meus ſi modo ejus ætatis ſit, ut à me gigni potuerit. *Coraſius in rep legis, quidam liberos ff. de Ritu nupt. n. 161. & ſ. conſ. Barb. locupl. l. 6. c. 14. ax. 6.*

ad L. Ex conducto. 15. pr.

SUMMARIA.

A*ctio ex conducto quando & in quantum competat? n. 1. & 2.*

Locator ſi poteſt, regulariter præciſè rem utendam tradere tenetur. 3.

Damna in fructibus contingentia quis ferre teneatur? 4.

Diſtinguitur. 5. 6. 10. 11. & 12.

Diſtinctionis prima ſecundi membri limitatio. 7.

Fructus perfecte ſeparati qui dicantur? 8.

Ob vilitatem pretii frugum remiſſio mercedis peti non poteſt. 9. & 10.

Damnum, ſi præſtari debeat à Locatore, qvanti æſtimandum? 13. & 14.

An computatio fructuum facienda ſecundum qvantitatem fructuum ſolitorum percipi, an verò reſpectu penſionis promiſſa, vel an utraq; conjungenda? 15.16. 17. & 18.

An Conductori, ex vectigali conducto ob ingruens bellum pauca vectigalia percipienti remiſſio penſionis facienda? 20.

Onera hoſpitationis militum, ſi commoratio brevis temporis ſit, conductor ferre debet, niſi aliud conventum. 21.

Metata indicta à ſuperiori Locator ferre debet. 22

Damnum ſeminis Conductoris eſt. 23.

Ampliatur in Colono partiario. 24.

Remiſſio penſionis ex cauſâ ſterilitatis tune demum peti poteſt, ſi totâ locatione finitâ conductore læſus reperiatur. 25. & 28.

Remiſſio primò annò facta ob ſeqnentium annorum nbertatem revocari poteſt. 26.

Diſtinctio Franzkii *circa hanc remiſſionem. 27.*

Quomodo Ubertas multorum annorum computanda? 29.30. & 31.

Sterilitas quomodo probanda? 32.

Opera locata, & non præſtita ab operam promittente ob fortuitum caſum in ipſo contingente, merces peti non poteſt, ſoluta autem reſtituenda. 33.

Ampliatur. 34.

An famuli morbo impediti integram mercedem petere poſſint? 35.38.39. & 40.

Hæredes operariorum ante tempus conductionis mortuorum non poſſunt integram mercedem petere, & ſolutam pro rata reſtituenda. 36. & 37.

Famulus fugiens tenetur ad intereſſe Domino, ſi non fugit ob ſævitiam Domini. 41. & 42.

Dominus ſine juſta cauſa expellens famulum ad integram penſionem tenetur. 43.

Conductor operæ, ſi cauſa penes ſe eſt. quo minus opem præſtetur, tenetur integram mercedem ſolvere. 44.

1. *Limitatur. 45. & 46.*

ACtio ex conducto competit, ſi uti frui non licet, aut non reficitur, aut pacta non ſervantur.

2. *Ad §. 1.* Si Locator vacuas ædes totas, vel totum prædium non præſtiterit, tenetur conductori ad id, qvod intereſt, ſibi frui re integrâ non licuiſſe. *Dn. Mev. p. 5. dec. 127.*

3. Neqve tamen, ſi facultatem tradendi habet Locator, intereſſe præſtando, liberatur, ſed præcisè rem utendam regulariter tradere tenetur. *Zæſius hic n. 5. Gomez. t. 2. c. 3. n. 1. & Lauterbach. h. t. §. 2. th. 3.* Unde & Locator ædes, conclavia, feneſtras & fornaces reficere tenetur. *Dn. Lauterbach. d. §. 2. th. 4.*

4. *Ad §. 2.* Circa damna in fructibus contingentia diſtingvitur (1.) inter damna extrinſecus orta, & ex ipſa re, ut illæ locator, hæc conductor ferat, v. gr. Si aëris intemperie,
tempeſtate, hoſtium incurſu, graculorum multitudine, uredine, vermibus ſit corrupta ſeges, damnum eſt locatoris; ſi vero ex interno vitio fundi vinum acidum, frumentum impurum & rarum &c. damnum eſt conductoris, qui ſibi imputabit, quod talem agrum conduxerit, vid. *Pantſchmannus l. 1. q. 5. Franzk. num. 96. & ſeq. Lauterbach h. t. §. 2. theſ. 9.* qvod diſcrimen tamen rarò obſervari à Doctoribus, tradit *Pinellus* jam citandus. Si ta-
men intrinſecum vitium omnes fruges abſum- 6.
ſerit, & ſegetem non recuperavit colonus, tum damnum non eſſe ſolius coloni, putat *Pinellus ad l. 2. C. de Reſc. vend. p. 1. c. 3. n. 23. poſt Angelum Aretinum ibi allegatum, & Dn. Struvius Exerc. 24. th. 17.* qvæ opinio non videtur iniqva, præſertim cum læſio enormis accedit,
quo caſu res clara. (2.) inter fructus ſeparatos 7.
& pendentes. Nam damnum in illis contingens fert Colonus, in his, Dominus. *Gail. lib. 2. obſ. 23. n. 13 Carpz. p. 1. conſt. 37. def. 20.*
Molina diſp. 495. n. 15. Tunc autem perfectè ſe- 8.
parati videntur, qvando collecti & in horrea congeſti, non ſi in agro jaceant, niſi ex æquitate. *Carpz. p. 2. conſt. 36. d. 20. Valaſcus de Jure Emphyteut. q. 27. n. 51. Franzk. h. t. n. 139. Lauterb. h. t. §. 2. th. 13.* ubi ſolam ſeparationem ſufficere putat. Unde ſimul patet, ob
vilitatem pretii frugum nullam peti poſſe re- 9.
miſſionem poſt *Franzkium h. t. n. 100. Lauterb. th. 13. Struv. th. 17. circa finem conf. Zæſ. n. 243.* (3.) diſtingvitur inter damna freqventisſima, &
rara aut inſolita. Nam ſi ex conſvetudine fre- 10.
qventer fiat damnum, qvia hoc præſcire debuit conductor, non poterit remiſſionem petere. *arg. l. 9. §. 1. h. t.* v. gr. Si grandines alicubi eſſent conſvetæ, vel exundationes *Pantſchmann. d. l. Boſſius praxi crim tit. de Remiſſ. Merc. n. 89. Lauterbach. ad §. 2. th. 10.* Sed & hic ſi damnum totale, ſuperiorem æqvitatem cum
Angelo, Pinello & Struvio admitterem. (4.) di- 11.
ſtingvitur, an præcedat aut concurrat culpa conductoris. Nam ſi hic malo occurrere potuerit, & non fecerit, non poteſt ad remiſſionem agere, v. gr. ſi ſtagnantibus in agro aqvis, ſulcos non fecerit, qvibus, aqvam deduceret,
ſi in undatione corrupto ſemine, agrum de- 12.
novo non conſvevit. *A. Barb. ad l. 8. C. h. t. n. 14. Franzk. h. t. n. 128. Dn. Lauterbach. d. §. 2. th. 11.* Diſtingvitur (5.) utrum uſus rei impediatur per locatorem, ſaltem non prohibendo eum poſſet, aut caſu circa rem locatam contingente, an vero fiat caſu, circa perſonam conductoris contingente; Primo caſu non tantum ad remiſſionem penſionis. ſed & ad intereſſe agitur ſecundo caſu tantum ad remiſſionem; tertio caſu ad neutrum agi poteſt. conf. *Lau-*
terbach. ad h. t. § 2. th. 5. & ſeqq. Læſio au- 13.
tem reqviritur talis, ut collato ſemine, ex
penſi-

penſionis ac penſione integrâ, conductor ſu-
pra dimidiam læſus reperiatur. *Covarruv.
Pract. quæſt. 30. Chriſtinæus vol. 3. dec. 110. n. 14.
Pinell. ad l. 2. C. de reſcin. vend. p. 1. c. 3. n. 12.*
14. *Carpz. dict. conſtit. def. 11. Gomez. t. 2. cap. 3.
num. 18. Franzk. n. 103.* ubi arbitrio judicis id
qvidem committit, ut tamen per illam Dd. ſen-
tentiam id informetur, & ita etiam *Zæſ. n. 20.*
Ob ſemen tamen non recuperatum nulla datur
ad intereſſe contra locatorem actio *l. 15. §. 7. l. 1.*
15. *cit.* Sed id poteſt eſſe dubium, an computa-
tio fructuum facienda ſecundum qvantita-
tem fructuum ſolitorum percipi, ut Canoniſtæ
volunt, in *c. ob ſterilitatem X. de Location.* an
verò reſpectu penſionis promiſſæ, ut ſi pretium
fructuum deductis expenſis non adſcendat ad
dimidiam penſionis promiſſæ, ut voluit *Bart.*
16. Utramqve opinionem rectè conjungit *Franzk.
de Clapp. cauſ. 44. q. un. num. 11.* & probat ele-
ganti argumento: Locavi v. gr. fundum Tuſcu-
lanum 150. aureis, cujus fructus deductis ex-
penſis ſolent eſſe 15. modii tritici, & qvilibet
modius communiter venderetur 10. aureis.
Contingit ob ſterilitatem, ut naſcantur tantum
7. modii, & ſic dimidia ejus, qvod fundus con-
ſvevit ferre, ſed ob paucitatem tritici, eô an-
nô modius poterat vendi 25. aureis, ut contin-
17. gere ſolet, qvando eſt ſterilitas. Si opinio-
nem *Alex. Immola* ſeqvemur remitti deberet
penſio, cum tamen plus accipiat. Ergò dicen-
dum, utrumqve reqviri, ut computatio fiat ſe-
cundum computationem fructus, & ad penſio-
18. nem. Sed nec *Bartoli* opinio ſola ſufficiet,
Nam ſuperiori themate retento, 9. modios
tritici eſſe perceptos, ſed ſingulos modios eo
anno tantum 5. florenis venditos eſſe, fortè
ob triticum maritimo itinere in magna copia
advectum, & ſic 45. aureis illos novem modios
venditos ſecundum *Bart.* opinionem remiſſio
facienda eſſet, qvia nondum dimidia penſio-
nis pars percepta; ſed id jura non patiuntur,
19 ut propter vilitatem pretii fructuum fiat remiſ-
ſio; Nam hoc damnum eſt non in fructibus,
ſed in valore, ob qvem deminutum non datur
remiſſio, per hunc textum. Ergo utrumqve
reqviritur, ut nec dimidiam fructuum, nec
penſionis conſeqvatur colonus, ut *Franc. de*
20. *Clapperiis d. l.* Sed qvando fructus in pecuniâ
conſiſtunt, tunc res plana, nec illa diſtinctio-
ne opus eſt. Sed qvid ſi locatum jus, v. gr.
vectigalia? Nonnulli exiſtimant, ingruente
bello, periculum & damnum eſſe conductoris,
qvia locatio Juris eſt qvaſi ceſſio, ceſſiona-
rii autem ſemper eſt periculum. Sed cum
conductor vectigalium, ob ingruens bel-
lum civile, paucula vectigalia percepiſſet,
remiſſionem ipſi faciendam, in Senatu decre-
tum eſſe, refert *Franc. de Clapper. cauſ. 43.*
qv. un. Ex hac lege colligitur, onera hoſpita- 21.
tionis militum, ſi commoratio temporis brevis
ſit, ad caſum fortuitum referenda eſſe & con-
ductori ferenda, niſi aliud conventum; ſi verò
metata indicta ſint à Superiori, qvia metata
ſunt onera realia. *L. fin pen. & ult. ff. de mune-* 22.
ribus. ideo Domino ferenda metata; In du-
bio dividenda inter locatorem & conducto-
rem. D*n. Mevius in conſ. de Penſionariis qv. 4.
num. 334. & part. 2. deciſ. 90.* Ex hoc §. 2. & §. 23.
7. colligunt etiam Doctores, ſemen regulari-
ter à conductore præſtandum, *ibi, ne ſupra
damnum ſeminis amiſſi. Surdus dec. 201. n. 3. &
ſeqq.* qvod etiam in colono partiario ſtatuit 24.
Lauterbach. h. t. §. 2. th. 3.

Ad § P. Ex cauſa ſterilitatis non poteſt 25.
peti remiſſio, niſi qvis reperiatur læſus totâ
locatione finita, & ſic, ſi uno anno ſterilitas,
ea cum ubertate ſeqventium annorum eſt com-
penſanda, imo ſi primo anno eſt facta remiſ-
ſio, ea tamen ob ſeqventium annorum uber-
tatem eſt revocanda. *l. 8. C. h. t.* qvia eſt una lo- 26.
catio per plures annos facta. *Gail. dict. obſ. 22.
& Carpz. d. d. 11. Mantica lib. 5. tit. 8. Molina d.
diſp. 495. num. 16. & Carocius d. tr. tit. de remiſſ.
merced. num. 12.* D*n Mev. p. 1. dec. 196. n. 7.
Ant. Faber. l. 4. Cod. t. 41. d. 3.* conf. *Franzk. n.* 27.
108. qui diſtingvit, utrum penſio dicta ſit di-
ſtributivè, pro ſingulis, an verò collectivè pro
omnibus annis. Priori caſu ubertas ſeqvens
eſt reſolutiva remiſſionis, non ſuſpenſiva;
poſteriori caſu fit remiſſio, reſpectu totius tem-
poris, Idem ſi plures fundi una mercede
locati. *Boſſius in praxi crim. tit. de remiſ.
merc. n 20. & ſeqq. Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 2.* 28.
th. 14. Sed non attenditur etiam ubertas prio-
ris anni, ſi hanc ſciens locator, mercedem ſe-
cundi anni dimiſerit ex parte. *Zæſius h. t. n.
21.* aut aliud inter partes actum. *Carpz. d. c. 37. d.
13. Lauterbach. d. l.* Quomodo autem uber- 29.
tas multorum annorum computanda? Hoc o-
pus hic labor eſt. Octo opiniones de Uberta-
tis computatione refert *Franc. de Clapperiis* 30.
cauſ. 45. q. un. Sed teſtatur ibi, opinionem
Baldi eſſe communiter receptam, ſcilicet,
qvando confuſis omnium annorum reditibus,
colonus non remanet deceptus ultra dimidiam
partem penſionis. v. gr. Si in triennium lo-
catum prædium, ſingulis annis pro 100. aureis,
& qvilibet modius 10. vendatur, primo autem 31.
anno tantum 3. modii tritici acqviſiti. ſecundo
verò anno qvindecim modii, tertio totidem;
ſic collectis fructibus percepit 33. modios, &
ſic non reperitur læſus; & refert ibi, Curiam
Provin, ſemper diſtuliſſe qvæſtionem de ſterili-
tate usqve ad finem locationis, ſuſpenſa inte-
rim pro parte exactione penſionis, qvod & Ju-
dicibus ſeqvendum puto. Sed qvomodo

qvomodo ſterilitas probanda? Duæ ſunt viæ: altera, qvando ſterilitas anni probata. Illa eſt perfecta & plena probatio. Hæc præſumtiva valens tamdiu, donec cotrarium probetur. Et ſic, ſi probetur, ex illo fundo non eſſe perceptam dimidiam partem fructuum percipi ſolitorum, & qvod fructus collecti non ſufficiant, ad dimidiam partem peuſionis promiſſæ ſolvendam, tunc omninò remiſſio facienda; idem dicendum in ubertate ad effectum compenſationis cum ſterilitate unius & alterius anni.

Ad §. *6.* Cum locatur opera, v. gr. Ve-
33. ctura, tunc ſi caſus fortuitus contingat in perſona ejus, qvi operam promiſit, non debetur merces, imo ſi in anteceſſum data, repetitur tam à fiſco, qvam ab aliis. *Gloſſa hic & Bart.*
34. *Cagnol. in l. Diem functo. num. 166.* ubi idem eſſe dicit, ſi qvis det mercedem operariis, & illi pluvio aëre impediantur. *Rimnald. lib. 1. conſ. 92. num. 6. Wiſſenbach. diſp. 37. th. 16.*
35. Sic famuli morbo impediti integram mercedem petere non poſſunt, ſed tamen commiſerationis ratio vetat, ne domo ejiciantur. *Dn. Struvius d. Exerc. 24. th. 22.* Sic etiam famulo-
36. rum ante finitum conductionis tempus mortuorum heredes, non poſſunt totam exigere mercedem *Rauchb. p. 1. qv. 25. num. 19. Col. dec. 201. Carpzov. p. 2. conſt. 51. d. 12. Franzk. h. t. n. 139. Struv. theſ. 22.* Et ſic integra merces archite-
37. cto ſoluta, eô motuô poteſt condici. *Bachov. in Tr. diſp. 8. theſ. 3. lit. C quem laudat Franzk. n. 193.* Et ſic dubia redditur ſententia *Vaudi*
38. *qv. 6. & Hillig. ad Don. l. 13. c. 9. lit. B.* qvod artifex vel famulus morbo, impeditus integram mercedem petere poſſit, qvod refutat *Franzk. q. 1. num. 195. & ſeq. Gomez. d. c. 3. n. 3. Covarr. l. 2. Reſol. c. 13. n. 8. Molin. diſp. 493. Surdus de Alim. t. 4. q. 23. n. 35. Lauterbach. q. t. §. 2. th. 23. conf. Wiſſenbach. d. diſp. 37 theſ. 17.* Utrius-
39. qve ſententiæ temperamenta proponit *Eſcobar. de Ratiocin. c. 27. n. 23. Cavall. vv. 288.* Qvic-
40. qvid ſit in puncto juris ſtricti, æqvior tamen mihi videtur ſententia *Vandi*, qvia & hi, qvos ægros curamus, ſervire nobis dicuntur, licet morbo impediantur *l. 4. §. 5. ff. de Statu lib.*
41. Si famulus fugiat, non poteſt ſalarium integrum petere, ſed & ad intereſſe tenetur. *arg. l. 1. C. de ſervis fugit.* Aliud ſi ob ſævitiam, qvia libe-
42. ri homines non ſunt injurioſè tractandi *Barb. th. 2. in fine conſ. Coler. dec. 201. Moll. l. 2. ſem. c. 17. Carpz. conſt 51. defin. 13.* Dominus autem, ſine
43. juſtâ cauſâ expellens famulum, ad integram penſionem tenetur. *Carpz. d. def. in fin. Molina diſp.*
44. *505. n. 13.* Sin verò caſus contingat in perſonâ
45. conductoris, ſive cui operæ præſtanda merces integra ſolvenda, niſi interim alii operam navavit. *l. 4. ff. de Offic. Adſeſſ.* aut indefinite locata ſit opera. *Carpz. p. 2. deciſ. 167. n. 22. & ſeqq. l. 19. § cum quidam Exceptor h. tit. l. ſi vehenda ſupr. ad l. Rhodiam, alioſq; textus, quos hic Gloſſa allegat. Franzk. h. t. n. 190. Dn. Struv. th. 35. vid. notat. infra ad l. qui locavit. 38. h. t.*

Ad L. Sed addes. 19. §. 1.

SUMMARIA.

L*Ocans rem vitioſam, conditionem hanc licet ignoret, tenetur. num. 1.*

Limitatur, ratione plantarum peſtiferarum in prato exiſtentium 3.

Ob vaſa vitioſa locator & ignorans conditionem vaſorum tenetur ad intereſſe, licet duplum excedat. 3.

Zœſii *explicatio* §. *1. h. l. 4.*

Limitatur in alia re vitioſa, modo adſit juſta ignorantiæ cauſa. 5.

Res alienas locans, pro eo tempore, quo uſus eſt conductor rebus iſtis, mercedem petere poteſt. 6.

An ſi Dominus res alienas locatas vindicando auferat, teneatur conductori ad intereſſe locator? 7. & 8.

An conductor meliorationum expenſas repetere vel melioramentum tollat. 11.

Quid juris, ſi in impenſarum æſtimatione non poteſt conveniri? 12. & 13.

Caſus §. pen. & ult. *h. l. 14.*

Dicitur cum limitat. 15.

Extenſio deciſionis Gothofredi. *16.*

QUando locator probabiliter conditionem rei ignoravit, tenetur ob rem vitioſam, 1.
qnia debuit ſcire rei conditionem, atqve id non tantum in vaſis, ſed & aliis rebus locum habere, tradit *Caroc. rubr. de intereſſ. extrinſec.* Sed aliud hic eſſe dicitur in prato, habente 2.
plantas peſtiferas. Ratio ſpeciales ab *Arnold. Baert. in tr. de eo quod intereſt. n. 89. & ſeq.* aſſignatur, qvod vitioſa dolia vel rimoſa, ne nomen qvidem dolii tueantur; ſecus in prato; vel potius, quia ignorantia herbarum peſtiferarum probabilis, doliorum non item. Vitium enim vaſorum vix ſine culpa patris aut matrisfamilias dari poteſt, & qvi dolium lolium locavit, eo ipſo integrum locere voluiſſe præſumitur. *l. 6. §. 4. de Act. emti. Donell. & Hill. l. 13. c. 7. lit. G.* Et ſic ob vaſa vitioſa locator tenetur ad intereſſe, licet duplum excedat. 3.
Franzk. h. t. n. 161. Vel agitur hic de artifice vaſa locante, juxta *Zœſ. h. t. n. 29.* qvod tamen 4.
refutat *Wiſſenb. diſp. 37. th. 33.* Si qvis aliam rem vitioſam ignorans locavit, ejusqve ignorantiæ 5.
juſta ſit cauſa, damnum inde proveniens non præſtatur, ſed tantum mercedem remittit. *Lauterbach. d. §. 2. th. 17.* Et hinc etiam infertur, qvod ſi qvis res alienas locet, pro eo tem- 6.
pore

pore, qvo uſus eſt conductor rebus illis; merce-
dem petere poſſit. *l. 9. §. fin. h.t.* Si tamen Domi-
nus ſuperveniat, & rem vindicando auferat, tene-
ri locatorem etiam ignorantem rem eſſe alienam,
8. ad intereſſe *Franz. h.t. n. 46.* ut tamen ignorans lo-
cator rem ſimilem non minus commodatam
præſtando liberetur, *l. 9. pr. h.t.* vel probabiles i-
gnorantiæ cauſas probare poſſit. *Dn. Lauterb. ad
h. t. §. 1. th. 8.*

9. *Ad §. 4.* Si Conductor aliqvid in re con-
ducta melioraverit, & dominus ex illis meliora-
mentis percepturus eſt utilitatem non modicam,
qvæ utilitas antea non fuit, & reſpiciat perpetu-
am utilitatem fundi, poteſt conductor expenſas
repetere. *Mozius tit. de Locat. ult. columna, qvo-
modo finiatur. n. 24.* Si autem melioramentum
10. commodè tolli poſſit, poteſt illud tollere, *per
hunc §.* ſi damni infecti caveat, niſi Dominus æ-
dificii offerat pretium juſtum. *argum. l. 39. de
11. rei vind.* Verum, an Locator poteſt ipſum
compellere, ut meliorationem tollat? Hoc negat
Mev. p. 4. dec. 75. qvia ad impenſas ipſi datur a-
ctio; Verùm ſi in impenſæ æſtimatione non
12. poſſint convenire, ob minuendas lites putarem
injungi poſſe, ut tollat ſuum qvod eſt, ne dica-
tur, invitum locatorem rem emere cogi, contra
rationem juris, cum nemo invitus emat. Sed ſi
13. tolli non poſſit, commodè peti poteſt pretium
Melioramenti per actionem ex conducto. *leg. 55.
h.t. Petr. Barboſ. in l. divortio. 8. §. fin. part. 1.
num. 87.*

14. *Ad §. pen. & ultim.* Caſus talis: Exceptor
ſeu amanuenſis ad certos annos operam ſuam
Titio locaverat, ſed ultimô annô moritur, qværi-
tur, an totius anni merces debeat? item defuncto
Legato Cæſaris, an Comitibus integrum ſalarium
debeatur? Utrumqve affirmatur *hic & l. diem de-
15. functo 4. de Adſeſſ.* Idem ſi Dominus expellat
famulum *hic & l. 38. h. t. Lauterbach. ad h.t. §. 2.
th. 24.* Sed hic habetur notabilis limitatio, niſi
in anno iſtô exceptor alii operam ſuam adduxiſ-
ſet; item niſi Comites Legati cum aliis eo tem-
16. pore fuerint. Ratio decidendi, qvia nullum da-
mnum ſenſit. *Lauterbach. d. l.* nec Exceptor, nec
Comes. *Carpz. p. 3. dec. 264. n. 12.* Ex hoc textu
hic *Gothofredus* decidit caſum, ſi tibi locem fun-
dum, & tu malitiosè deſeras, poſtea eum ego ſta-
tim alteri loco eodem pretio, an contra te habe-
am actionem locati ob deſertum fundum? R. Neg.
qvia nullum damnum ſenſi. *conf. not. ad l. diem
functo. ff. de Adſeſſ. l. 38. h.t.*

ad L. Sicut. 20. §. fin.

SUMMARIA.

C*Aſus, ubi locator non obligatur ad remiſſionem
penſionis ex caſu ſterilitatis. n. 1.*

*Pactum, qvo res vendita usqve dum emtor ſolvat
pretium pro conducta habetur, licitum eſt. 2.
An hoc caſu venditor dominium retineat? 3.
Periculum rei in tali caſu eſt emtoris. 4.*

LOcator interdum non obligatur ad remiſſio-
nem penſionis, ſcilicet qvando emtor prædi- 1.
um conducit, donec pretium ſolvat: qvia, cum
periculum rei ſit penes emtorem, cur non etiam
fructuum? *Boſſius in Pract. crimin. tit. de Remiſſ.
merc. n. 102. Franz. h.t. num. 133. Lauterbach h.t.
§. 2 th. 7.* Et ſic res ſua hic videtur conduci, *per l.
ſeq.* ſed non eſt res conductoris, ob nondum trans-
latum, ſed reſervatum dominium, licet ſit pericu-
lo emtoris. *vid. Mont. l. 5. t. 3. numer. 6. Bachov.
th. 2. lit. C. & D.* Licitum igitur eſt pactum, qvan- 2.
do vendidi agrum, & tradidi hâc conditione, ut,
qvamdiu non ſolveris pretium, res tibi ſit locata
pro ratione temporis, qvo uſus es, nondum ſolu-
to pretio, & ſic venditor ſibi retinet dominium.
Covarr. lib. 3. reſol. cap. 4. num. 6. Petr. Barb. ad l. 3.
ſi ante 6. ff. ſol. matrim. qvamvis dominium in em-
torem translatum, affirmat *Rodericus in tr. de an-
nuis cenſibus l. 3. q. 9. n. 76.* Et hanc legem ad ma-
ritum ſeu emtorem, & uxorem ſeu venditorem
accommodat *Tiraq. de Retr. p. 2. ad finem tituli
num. 70.* Qvod ſi igitur qværas, cujus hoc caſu,
qvando res vendita ante pretium ſolutum pe-
riit, ſit periculum? R. Emtoris, qvia perfecta
eſt venditio. *Moz. tit. de Accidens. Locat. num. 37.
& ſeq.*

ad L. Item ſi pretio. 22. §. fin.

SUMMARIA.

R*Emedium* L. 2. C. de reſcind. Vendit. *qvando
locum habeat in locatione? n. 1.*
Læſio hic probatur ex penſione ſolutâ. 2.
*An Artifices ſuam operam locantes, remedium
d. l. 2. implorare poſſint? 4.*

ETiam circumventio, ſine dolo tamen, in lo- 1.
catione qvoad forum exterius, locum habet,
ita ut ob circumventionem & læſionem infra di-
midiam, non habeat locum remedium ex *l. 2. C.
de Reſc. vend. Pinell. in tract. ad l. 2. C. de Reſcind.
vend. p. 1. Legis cap. 3. num. 12.* Et læſio hic proba-
tur ex penſione ſolutâ. v. gr. Hactenus domus lo-
cata 34. thal. ego conduxi 70. thal. Secus, ſi è
contrario probare poſſit locator, qvod indemnis 2.
ſit conductor, qvia ex conclavibus 60. poſſit
conficere & ultra, & multos eſſe, qvi conclavia
deſiderent conducere. *Pinell. d. l. num. 18.* Et
finito etiam tempore locationis, tamen di- 3.
ctæ legis beneficium obtinere, poſt *Pinell.* tra-
dit *Aug. Barboſa ad l. 2. num. 25.* ubi plures ci-
tat. Non tamen artifices locantes ſuam ope-
ram, implorare remedium illius legis poſſe,
cenſent Dd. qvos refert *Aug. Barboſ. dict. leg. nu-* 4.
mer. 26. qvod intelligo, niſi ignoraverint vitium
mate-

Digitized by Google

materiæ, ex quâ elaborandum quid ſit, & niſi
error ſit inculpabilis. *conf. l. in cauſa. 16. §. 4.
ſupra de Minoribus.*

Ad *L.* Si in lege. 24.

SUMMARIA.

Boni viri arbitrium circumſcribitur. n. 1.
Facultas ſublocandi ampliatur. 2.
Limitatur. 3.
An illata à ſubconductore ruſtico prædio, locatori primo tacite ſint oppignorata? 3.
An fructus obligati ſint? 4.
Illata prædio urbano pro penſione ſubconductoris locatori primo tacite obligata ſunt. 6. 7.
Locator initio ſtatim contractus conductorem turbans, quo minus re conducta uti posſit, facto per pœnitentiam non purgato, tenetur ad omne intereſſe. 8.

1. Quod committitur alterius arbitrio, intelligendum eſt de arbitrio boni viri & regulato, non verò de arbitrio abſoluto & libero. *Menoch. lib. 1. A. Q. c. 13. & conſ. 247. n. 34. & conſ. 422. n. 65. Donell. & ibi Hill. lib. 9. c. 15. Aug. Barb. locupl. l. 1. c. 76. ax. 6.*

2. *Ad §. 1.* Conductor fundi, eum alii ſublocare poteſt. *hic & l. 6. C. h. t.* quod ampliatur, licet orta lis inter locatorem & conductorem; Nam ſublocatio non mutat poſſeſſionem, ſed continuat. *Ex Parſio vol. 4. conſult. Mev. p. 4. dec. 102. n. 2.* ſive ſecundus conductor jus aliquod prætendat in re, ſive non. *Dn. Mev. d. l.*
Sed limitatur, ſi modo præjudicium locatori
3. non attrahatur, & ut omnia alia maneant locatori primo integra. *Dn. Mev. d. p. 4. dec. 101.*
Sed quæritur hic, an ea, quæ à ſubconductore ruſtico prædio illata, locatori primo ſint obliga-
4. ta? quod negatur, quia tacita invectorum obligatio pignoris, ex contractu & illatione oritur; at ſubconductor cum primo locatore nihil contraxit; & præterea ad id, ut invecta in prædium ruſticum obligentur, opus eſt ſcientia locatoris. *l. 5. C. h. t.* Ergo ſoli fructus obligati erunt, quia hi ex fundo ſunt, ceu re locatoris
5. propriâ. Sed ita præjudicatur locatori primo, nam res primi conductoris jam non amplius ſunt in fundo, & res ſubconductoris non ſunt obligatæ. Sed reſp. novâ ſatisdatione opus eſſe. *Dn. Mev. d. dec. 101.* Et res illatæ, licet ſciente locatore primo illatæ, non tamen, niſi pro mercede ſecundo locatori promiſſa tenerentur.

6. In prædio ruſtico ſecundi Coloni ſeu ſubconductoris bona invecta, non ſunt tacitè obligata primo Locatori, benè tamen fructus; ſed in prædio urbano etiam ſecundi conductoris invecta primo Locatori ſunt obligata. *l. 11. §. Solutam. ſupr. de Pignorat. act. Pac. cent. 5. q. 19. Neguzant. in tr. de Pign. membr. 4. p. 2. pr. n. 135. vid. notat. ad Ludov. Rom. ſingular. 391. & 396. conf. Menoch. remed. 3. adipiſc. poſſ. q. 11. Chriſtinaus vol. 3. deciſ. 100. n. 3. & ſeqq. Franz. in tit. in quibus conſ. pign. tacitè. num. 7.*
Verum res ſecundi conductoris obligantur qui- 7.
dem domino non in ſolidum, non in univerſam conductionis cauſam, ſed in id cœnaculum, quod primus ſecundo ſublocaverat, ſeu pro penſione, quam ſecundus debet. *A. Matth. de Auct. l. c. 129. n. 54. Wiſſenb. diſp. 39. th. 18.*

Ad §. 4. Si locator initio contractus non 8.
facit, quod facere debuit, ut frueretur re conducta conductor conductor, aut planè expulit conductorem, & Conductor aliud prædium conduxit, licet locatorem poſteà pœniteat, ſi tamen maleficium ſortiatur effectum, ut expulſio prior per pœnitentiam non purgetur, ad totum intereſſe agi poteſt. *Joh. Hannibal. in repet. L. Si inſulam. de verb. obl. n. 75. Jacob. de Nigris in repet. ejusd. Legis n. 75.* Mora pauci temporis facilè purgari poteſt. *Jacob. de Nigris. d. l.*

Ad L. Si merces. 25.

SUMMARIA.

An locatio ſit, ſi merces in arbitrium tertii indefinitè collata? n. 1.
Regula: Emtor non tenetur ſtare locationi à venditore facta, ampliatur. 2. 3.
Limitatur. 4. 6. 7.
Valet regula, ſi emtor offerat debitum conductori, cui ob debita conſtituta hypotheca. 5.
Quid hodiè obtineat? 8.
Eccleſia vel minor locationi à prælato vel tutore facta ſtare tenetur. 9.
Conductor jus protimiſeos conſtitutum habens, & ante actionem ſuper retractu motam penſiones ſolvens, poſt victoriam reportans penſiones in pretium cum uſuris uſurpat. 10.
Officium conductoris. 11. 12.
Damnum, quod conductor accipit propter inimicitias locatoris citra factum ſuum ortas, locatore reſarcire debet. 13.
An ab hoſte captis ob tributum, damnum à concivibus reſtituendum? 14.
Præſes ob culpam ſuam ab officio remotus, & inde etiam Aſſeſſorum officium ſolutum, his datur actio contra præſidem. 15.
Remisſio mercedis ſit pro damno intolerabili, non pro modico. 16.
Damnum æſtimatur finita locatione. 17.
An colonus remisſionem petere posſit? 19.
Expenſis militibus tranſeuntibus præbita, ad quem pertineant? 20.
Ex cauſa ſterilitatis locator tenetur pro ratâ tantum ad exonerationem mercedis. 21.
Conciliatio. §. pen. h. l. cum l. 5. commod. 22.

Si merces in arbitrium tertii indefinitè
collata, nulla eſt locatio, ſicut ſi in tertii 1.
arbitrium conferatur, qui tamen nolit, aut
non

non poſſit arbitrari. *Vid. Moz. de ſubſtant.*
Locat. num. 20. Cardin. Mantica de tac. & amb.
conv. lib. 2. tit. 1. numer. 28. conſ. notat. ad leg.
fin. C. de contrahent. emt. Nam duorum
contractuum illorum, in plerisqve eadem eſt
ratio.

Ad §. 1. Emtor non tenetur ſtare Loca-
2. tioni venditore factæ. *l. Emtorem. 9. C. h. t.* Id-
qve ampliatur, licet ſciverit emtor, locatam eſ-
ſe rem, & locationem adhuc durare. *arg. l. 8.*
§. 15. qvibus modis pignus ſolv. aut locator jura-
verit. *arg. l. ult. C. de non num. pec. Lauterbach.*
3. *ad h. t. §. 1. th. 28.* Hæc regula etiam locum
habet in legatario. *l. 32. h. t.* in adqvirente uſum-
fructum. *l. 59. §. 1. de uſufruct. Mantica l. 5. t. 10.*
num. 5. in proprietatem adqvirente. *l. 9. §. 1.* in
feudo aperto; in marito rem in dotem reci-
piente; in uxore rem dotalem recipiente, &c.
Dn. Lauterbach. h. t. §. 1. theſ. 29. Sed hæc re-
4. gula locum habet, niſi aliter convenit, aut con-
ductori in ſecuritatem contractus hypotheca
conſtituta. *Ant. Barboſa ad d. l. 9. numer. 16.*
Mantica l. 5. tit. 10. num. 20. Stephan. Gratianus
deciſ. 99. num. 6. uti pronunciatum refert *Sande*
l. 3. t. 6. dec. 7. & Franzk. num. 239. etiam gene-
ralis. *Valaſc. l. 1. conſ. 76. n. 8. & Sande d. l.* Si ta-
5. men non expreſsè de re, tempore locationis non
alienandâ, convenit, ſed ob debitum hypothe-
ca conſtituta, tunc ſi Emtor debitum illud offe-
rat, conductor cedere tenetur. *Covarruv. l. 2.*
reſolut. c. 15. numer. 3. Franzkius h. t. numer. 241.
Zæſius h. t. num. 43. Lauterbach. h. t. §. 1. th. 28.
& ſic intelligo *Carpzovium p. 2. c. 37. d. 4. num. 5.*
qvod loqvatur de hypotheca ad ſecuritatem
contractus conventa, aut debito non oblato.
Vel res ſubhaſta ſit emta. *l. 8. de reb. Auth. jud.*
6. *poſſid. Carpzov. p. 2. cap. 39. def. 4. in fine. Man-*
tica de tac. & amb. convent. l. 5. tit. 10. num. 20.
Franzk. h. t. num. 243. Dn. Struv. th. 27. Mantic.
de convent. lib. 6. c. 10. Zæſ. ad h. t. n. 42. & ſeqq.
Chriſtin. vol. 3. dec. 115. aut fiſcus ſuccedat jure
7. ſingulari. *vol. 33. h. t.* aut qvis ad longum tem-
pus conduxerit, qvia ex praxi fori habet Jus in
re. *Mantica l. 3. tit. 10. num. 15.* Idem *Mantica*
t. 11. excipit colonum partiarium; ſed ea ſenten-
tia dubia, & putarem, tutius inſiſti regulæ in *d. l.*
8. *emtorem. 9. C. h. t.* Sed hodie emtorem teneri ſta-
re locationi à domino factæ, tradit *Grœnwegen*;
qvod in noſtris provinciis aſſerendum non eſt.
conſ. Joh. à Sande leg. 3. tit. 6. def. 1. ſed Venditor
tenetur ad intereſſe Conductori. *vid. Carpzov. d.*
conſt. 37. def. 5. & lib. 5. reſp. 17. Struv. d. th. 27.
Eccleſia verò, vel minor locationi à Prælato vel
9. Tutore factæ ſtare debent. *arg. l. 18. de admin.*
tut. l. 13. §. 27. ff. de A. E. Dn. Struv. d. l. vid. tn.
Manticam l. 5. tit. 13. & ſeq. Sane, ſi protimi-
ſeos Jus locator Conductori in contractu
10. conſtituerit, & Locator vendat, tunc; pen-
dente lite ſuper retractu à conductore mo-
ta, conductor penſiones interim ſolvit, ſed
ſi victoriam reportavit conductor, penſiones in
pretium imputat ejusqve uſuras, nam tum evin-
cens cauſam conductor, retro & ab initio factæ
denunciationis, pro emtore habetur. Succedit
enim Retrahens in locum emtoris, & tam præ-
ſtare qvam percipere debet, qvod ejus fuit. *Dn.*
Mev. p. 2. dec. 206.

Ad §. 3. Officium Conductoris eſt, ut 11.
omnia ſecundum legem conductionis faciat, &
in prædio ruſtico omnia ſuo tempore agat, &
villas incorruptas ſervet, nam debet rem condu-
ctam in eo ſtatu conſervare, in qvo utendam
accepit, *Moz. in rubr. de natur. locat. n. 10.* De
incendio *vid. not. ad l. 11. ſupra de periculo & com.*
rei vend. & Chriſtin. dec. 112. n. 4. & ſeqq. vol. 3.
niſi qvid caſu fiat. *Mant. de tac. & amb. convent.*
l. 5. t. 7. num. 32. Ex hoc §. colligi poteſt, qvod
conductor ultimo anno conſerere debeat agros; 12.
licet hoc neget, & ad hunc §. reſpondere tentet
Berous volum. 1. conſ. 147. Sane apud nos rece-
ptum, ut conductor in eo ſtatu reſtituere debeat,
ſicut accepit, ſc. conſitos vel non.

Ad §. 4. Si propter inimicitias locato-
ris Conductor damnum accipiat, illud à Locato- 13.
re farciendum. *Menoch. conſ. 27. n. 33. Nevizanus*
conſ. 91. num. 9. Caroc. d. tr. tit. de caſibus num. 14.
Ripa de peſte c. 1. num. 89. & Caroc. d. l. num. 15.
niſi ſine facto ullo conductoris inimicitia orta.
l. 66. ſolut. matr. & ibi Duar. Molina tract. 2. d.
494. n. 8. Hotoman. l. 4. obſ. 12. in fin. Sande l. 5.
tit. 7. def. 2. Lauterbach h. t. §. 3. th. 6. Wiſſenbach
ad Pand. lib. 9. th. 10. Franzk. h. t. num. 140. cum
nemo cavere poſſit inimicitias; qvod tamen ra-
rum: plerumqve utriusqve culpa eſt. Ex hoc §.
poſſet qværi, an, ſi hoſtis qvosdam incolas ca- 14.
piat ob tributa, damnum hoc capitis reſtituen-
dum? Hoc affirm. *Joh. à Sande l. 5. t. 7. def. per*
hunc §. & l. pen. ff. ſolut. matrim. ſi ſcilicet tribu-
tum ſit debitum ex conventione, non ſi hoſtis
impetraverit indebitè. Ex hoc etiam §. proba- 15.
tur, ſi Præſes ob ſuam culpam ſit ab officio remo-
tus, & ſic etiam Adſeſſorum officium ſolvatur,
his contra illum dari actionem. *Cagn. in l. diem*
functo. ff. de Adſeſſ. n. 65.

Ad §. 4. Pro damno intolerabili fit 16.
remiſſio, ſed non pro modico, qvia immodicum
lucrum ei non aufertur, nec ob immodicum
lucrum augetur penſio. *Bachov. in Tr. volum. 1.*
dec. 29. theſ. 6. lit. E. Franzkius h. t. num. 115. &
Lauterbach §. 2. th. 16. qvod Dd. pleriqve de eo
caſu intelligunt, qvando duplum ſolitorum fru-
ctuum excedit ſterilitas. *vid. Pinell. ad l. 2. C. de*
reſcind. vendit. part. 1. c. 3. num. 34. Molina diſp.
435. num. fin. Surdus lib. 1. conſ. 34. num. 9. & per
totum. Valaſc. de jur. Emphyt. qvæſt. 27. num. fin.
Franzk. n. 116. Zæſ. hic n. 22. Wiſſenbach diſp. 37.
th. 20. conſ. Chriſtinæus deciſ. 112. n. 1. vol. 3. Me-
noch.

Digitized by Google

noch. l. 2. A. Q. caſu. 76. num. 5. Joſeph. Ludov. concl. 12. n. 13. Moz. de Contr. Rubr. de Accident. Locat. & ſic reſponſum menſe Octob. anno 1658.
17. Ut autem videatur, an in duplo læſus ſit conductor, confundendi ſunt fructus finitâ locatione, deductis expenſis, & videntur, an ultra duplum
18. læſus. *Carpzov. p. 2. conſt. 37. def. 11.* Et ſi remiſſio in unô annô facta ob ſterilitatem, ſi ubertas ſeqvatur ſecundo anno, integra penſio etiam pro ſterili anno exigenda. *Carpzov. d. l. def. 12.* niſi de facienda in ſingulos annos remiſſione convenerit. *Carpz. def. 13.* ubi plura videſis, & confer præter allegatos *Covarr. pract. qvæſt. 30. Caroc. de Locat. tit. de Remiſſ. merc. & Boſſius in Praxi crim. tit. de Remiſſ. mercedis. & Carpzov.*
19. *dec. 136.* Additur hic limitatio in colono partiario, qvi pro penſione det partem fructuum, hic enim remiſſionem petere non poteſt, ſed cum Domino damnum ac lucrum pariter patitur, qvia locatio propriè non eſt, ſed ſocietas. *Panor. in c. propter ſterilitatem. X. h. t. n. 14. Gail. lib. 2. obſerv. 23. num. 14. Franzk. h. t. num. 131. Mantic. l. 3. tit. 2. num. 26.* Aliud, ſi certa qvantitas fructuum pro penſione promiſſa, nam & hic remiſſio locum habet. *Panſchmannus l. 1. qvæſt. 2. quem refert Lauterbach. h. t. §. 2. theſ. 15.* ubi idem eſſe dicit in molendino. Ex hoc etiam
20. probant, qvod modicas expenſas, qvæ militi transeunti præbitæ ſunt, conductor ferre debeat. *Franzk. h. tit. num. 173.* licet ordinaria tributa & ſumtus metatorum aliàs, ad locatorem pertineant, ad qvem omnis utilitas & poſſeſſio. *Franz. h. t. num. 271. & ſeq. Struv. th. 19.* Et inſperatæ collectæ. *Carpz. p. 2. c. 4. def. 5. Garcias in tract. de Expenſ. c. 14. n. 18.* Et ſic reſponſum menſe Octob. anno 1658. Ex hoc §. 6. etiam colligitur, ob modicam rem litigantes arcendos à tribunali eſſe. *Carpz. p. 1. conſt. 1. def. 9.*

21. *Ad §. 7.* Ad exonerationem mercedis ob ſterilitatem, pro ratâ tenetur locator, non ad intereſſe, & nec ad ſarciendam jacturam ſeminis, qvia ob caſum, qvi uſum tanqvam cauſam finalem locationis impediit, tantum tenetur. *Dn. Struv. th. 16. Zæſ. h. t. n. 23.*

22. *Ad §. pen.* Certum eſt, conductorem ad levem tantùm culpam obligari, ex ratione *leg. 5. ſupr. commod.* Sed hic videtur culpa leviſſima præſtanda eſſe; Qvidam ſpecialem hîc dicunt eſſe rationem, qvia res hæc ſummam diligentiam reqvirit, ſed qvia in doliis & tignis idem eſſe dicitur, ideoqve verius eſt, hanc eſſe rationem, qvod conduxerit hoc opus artifex, qvi peritiam artis profitetur, & ſic qvaſi ſe obtulit. *vid. Delrio ad L. 23. n. 11. de R. J. Bach. in tr. vol. 1. 1. diſp. 29. theſ. 6. lit. E. conſ. Caballin. in tr. de eo qvod intereſt. num. 182. Carpzov. p. 2. conſtit. 37. def. 24. Dn. Struv. Exer. 24. th. 20. Franzk. h. t. num. 204.*

ad *L.* In operis. 26.

SUMMARIA.

Locatione operarum duobus factâ, is potior eſt, qvi prior conduxit n. 1.
Ampliatur in ſubditis. 14.
Qvis præferendus, ſi res conducta, facta à locatore promiſſione, ſe venditurum rem conductori poſteà alii vendatur, an emtor an conductor? 2. 3. 4.
Cautela Berlichii *minus tuta. 9.*
Ex pacto protimiſeos, locationi adjecto, non poteſt præciſè agi ad vendendum, ſed intereſſe. 6.
Ad Dn. Mevius *p. 2. dec. 300. cautelam Berlich. probet? 7.*
Re duobus locata vel vendita, poſterior præfertur, ſi illi res tradita, præſito tamen intereſſe priori. 9.
De jure civili ſervus non tenetur reſignare ante tempus conductionis finitum. 10.
An ſubditi poſſint cogi, ut operas ſuas addicant Dominis? 11.
Qvid in Marchiâ receptum? 12.
Qva actione conveniri poſſit locator, ſi prædium locet, adjecto pacto, qvod ſi vendere velit, primo offerendum conductori & tamen alii vendat? 13.

Qvi ſuas operas duobus locavit, is potior, 1.
qvi prior conduxit; ratio eſt, qvia qvando uni promiſit operam, alii ſe obligare non potuit. Qvæ huic legi obſtare videntur, ut *l. 29. ff. de judiciis*, ea reſolvit *Gloſſa.* Ex eo etiam deduco, ſi vendita res duobus, & neutri tradi-
ta, illum qvi prius emit præferendum. Sed qvid 2.
ſi locator promiſit, ſe venditurum conductori, poſteà verò alii vendat, qværitur, an emtor præferendus conductori? qvod affirmavimus menſe April. anno 1653. qvia, ſi qvis uni vendere promiſerit, poſtea verò tibi vendat, tamen potior es, *per tradita Jaſonis in L. quoties num. 34. C. de Rei vind. Ant. Gabriel. l. 3. com. concl. tit. de emt. concl. 2. num. 4. Hondedeus p. 3. conſil. 52.*
num. 36. Hippol. de Marſil. ſing. 469. Et aliud ven- 3.
dere velle, aliud vendere. *Jaſon. d. l. Theſaur. dec. 233. Tiraq. de Retr. Convent. ad fin. tit. 42. & 45. Mantic. de tac. & amb. convent. lib. 4. tit. 3. Vivius deciſ. 329. Fortun. Garcias in l. Juris gen-*
tium. num. 92. ff. de pact. Nec cum conducto- 4.
re de certô pretiô convenerat, & demum illud pactum de re vendendâ ad tempus conductionis reſtrictum, do er das Hauß nicht kauffen würde / ſoll ers reſtituiren. Conductione etiam tanqvam contractu principali finitâ, tollitur obligatio pacti acceſſorii. *Barth. ad leg. 27. C. de pact. Lud. Gozadin. ad l. 2. C. de pact.*
inter emt. numer. 185. ubi in terminis loqvi- 5.
tur. Unde intuta cautela *Berlichii part. 1. deciſion. 123.* qvod conductor ex promiſſâ ſibi venditione poſſit immiſſionem petere à judice-

dice: Nam nulla ejus ratio nullum conventum
eſt pretium, nec Dd. ab ipſo allegati hanc caute-
lam tradunt, & ex pacto protimiſeos non poteſt
præciſè agi ad vendendum, ſed ad intereſſe qvia
6. hoc pactum non eſt venditioni hic annexum, ſed
locationi. Et in hac Lege agitur de obligatione
perſonæ, & actione perſonali, qvando duo con-
ductores concurrunt, & tunc priori res locanda,
& tunc, qvia neutri facta eſt traditio. *L. qvoties.*
7. C. *de Rei vind.* locum non habet. Et qvamvis
Dn. Mev. p. 2. dec. 300. videatur cum *Berlichio* ſen-
tire, non tamen exiſtimo, de eo caſu eum loqvi
qvando venditio in genere promittitur; v. gr.
Qvando dicitur, ſolte das Guth in denen Jahren
verkaufft werden/ ſoll der Miether der nechſte
Käuffer ſeyn. Hinc nullum exprimitur preti-
um, & qvamvis dicat *Berlich. num. 8.* pretium re-
ferri ad aliud, id tamen in caſu hoc non exprime-
batur, alias ſi certum pretium ſtatim definiatur,
poſſet dici, eſſe conditionalem venditionem, nec
conductor interim pro poſſeſſore haberi poteſt,
cum nondum verè poſſideat, nec ſi venditor tra-
dere debuit, in præjudicium emtoris, cui domus
v. gr. tradita, hoc operari debet, nec poſſeſſio A-
ſinina, qvam habet conductor, in præjudicium
8. emtoris proficiet. Sed ad materiam textus ut
redeam, licet alias inter Chirographarios credi-
tores non ſit ordo temporis, ſi qvis tamen prius
operam ſuam uni promiſit, ei prius præſtare de-
bet, qvia hic non de qvantitate, ſed de facto ſer-
mo eſt. *Barth. h. l.* Sed ſi qvis uſum rei duobus
9. promiſit, & poſteriori tradidit, priori rem vel in-
tereſſe præſtare debet. *Jaſon. in l. qvoties C. de R.
V. Dn. Mev. part. 4. dec. 279.* Nam in *l. 15. C. de
R. V.* poſterior etiam præfertur, cui vendita res
tradita, id tamen habet hanc rationem, qvod ven-
ditum traditum accipiens adqvirat dominium,
qvod in locatione ſecus. *Conf. etiam Covarr. l. 2.
Reſol. c. 19. n. fin. Gomez. t. 2. reſol. c. 2. n. 20. Sichar-
dus in d. l. qvoties. 15. C. de R. V. n. 12. Dn. Struv. hic
10. th. 20.* Hæc verò lex non pertinet ad eum caſum,
qvando famulus per annum ſervivit, & novo do-
mino addixit ſuam operam, primus conductor
non eſt præferendus, qvia annus ille, ad qvem lo-
caverat ſuam operam, finitus eſt, etiamſi prius
non reſignaverit; Nam jure communi non re-
ſignatio, ſed tempus, ad qvod conducitur, finit
contractum *l. 3. §. 6. de jure fiſci. Mev. p. 4. dec. 385.*
11. Sed & conſuetudine introduci poteſt, ut qvis ſuas
operas potius huic, qvàm illi addicat, v. gr. po-
tius Domino pagi & ſubditi, qvam extraneo, ut
de liberis ruſticorum, ſi aliis operas ſuas locare
velit, tradit *Carpzov. p. 2. dec. 5.* Sic etiam in
12. Marchia receptum, ut liberi ruſticorum, qvan-
do parentes eorum operam neceſſariam ſibi
non judicant, Nobili præ aliis operam locare
cogantur. *Schepliz. in conſvet. March. part. 4. tit.
10. §. 2. Rec. provinc. de an. 1602. tit. 23. §.* Wel-
che Unterthanen. In locatione ad longum tem-
pus, qvæ juxta communem ſententiam utile do-
minium, (vel, ſi teretes aures recuſent hoc audi-
re, reale jus) per traditionem tribuit, obtinet *leg.
qvoties. Cod. de R. Vindic. Moz. rubr. de natur. Lo-
cat. l. 10.* Sed qværitur, ſi qvis locaverit mihi præ- 13.
dium cum pacto, qvod ſi vendere velit, qvod mi-
hi proxime offerre debeat; ſed alii vendit, qvis
potior? R. Si mihi non obtulit, datur mihi actio
ex locato contra locatorem, ut mihi vendat, vel
intereſſe præſtet, ſed emtor contra me neqve
perſonalem nec realem actionem habet, dum
nondum qvæſivit dominium. *Mevius p. 3. dec. 223.*
Ex *d. l. 26.* hoc etiam colligitur, ſi ſubditus ex-
traneo operam pro mercede locaverit, dominium 14.
non eſſe potiorem, ſi poſtea intervenire velit, qvia
per *hanc L.* prior tempore, prior jure, & præven-
tioni locus eſt inter eos, qvi æqvale jus habent.
*Cardinal. Tuſchus concl. 646. lit. P. & Hier. de
Monte in tr. fin. reg. cap. 25. Caſp. Manzius cent.
dec. q. 13. n. 17.* Sed ſi uno tempore concurrant,
tunc fortè potior erit Dominus. Conf. *Hartm. Pi-
ſtor. obſ. 101.*

Ad L. Habitatores. 27.

SUMMARIA.

An conductor incommodum ſuſtinens, ex ædibus ruinoſis citra culpam locatoris, poſſit petere remiſſionem penſionis? n. 1.

Juſtus timor deſerendi prædium vel domum, meretur remiſſionem penſionis? 3. 4. & 5.

An unius menſis abſentia ob peſtem penſionis remittenda ergo attenda? 6.

Timore peſtis ceſſante, conductor contractui ſtare tenetur.

SPecies facti eſt, locavi tibi domum, & poſtea 1.
cum ruinam minitarentur domus in aliqva par-
te, ego reficio illam partem, unde tamen ſuſtinui-
ſti incommodum, propterea conqvereris. Re-
ſpondeo, te non habere cauſam conqverendi:
Nam, cum illud incommodum venerit non ex
dolo vel culpâ meâ, & tibi placuerit in ædibus ma-
nere, & hoc ſine aliqvali incommodo non poteſt
fieri, ergo non teneor, niſi refectio in principa-
liora parte facta, poſt *Caſtr. Salycetus. Men. vol. 3.
conſ. 246. n. 23.* Imò dicit *Menoch.* modicam in-
commoditatem ſine locatoris culpâ caſu contin- 2.
gentem non mereri remiſſionem penſionis. *conf.
Ripa de peſte. tit. de priv. contract. n. 26. Boſſius in
praxi crim. de Remiſſ. mercedis n. 104. Lanterb. ad
h. t. §. 2. theſ. 7. in fin.*
Ad §. 1. Juſtus timor, qvo motus deſerui
prædium, facit, ut peti poſſit remiſſio, niſi pacto 3.
vel conſvetudine aliud introductum. *Afflict. de-
ciſ. 258. Gvido Papa dec. 630. Carpz. d. conſtit. 37.
def. 10. & dec. 136. Caroc. de Locat. tit. de remiſſ.
mercedis. n. 41.* Sic etiam juſtus timor, ſi domus
ſpectris infeſtetur. *Gomez. d. c. 9. n. 3. Mozius de*

Accident. locat. n.5. Chriſtin.dec.112.n. 12. vol.3. Covarr.lib.4.reſol. n.6. Wiſſenb.h.t. th.8. ſi peſtis expellat. *Ripa de peſte p. 2. n. 8. Moz. d. t. n. 6.* & qvomodo finiatur locatio, *n. 3. Moliu. diſp. 493.*

5. Eadem ratio belli ſupervenientis. *Gratian.tom.2. diſc. for. cap.328.n.21. Dn. Mev. in conſilio de penſionariis. q.1.* Sed hoc reſtringit *Carpz.d.dec. 136.n.14.* ad diuturnam peſtem vel hoſtilitatem cum *Gail.l.2.obſ.23.n.7.* Sed unius menſis abſentiam ob peſtem attendendam eſſe, tradit *Ripa de peſte in Rubr. n.26.* & *Dn. Lauterbach. ad h.t.§.1. th. 22.* Putarem, id arbitrio judicis committendum. Raro autem periculum peſtis per unum

6.

7. menſem durare ſolet. Timore tamen peſtis ceſſante, conductor contractui ſtare tenetur usqve ad tempus conſtitutum, & mercedem pro ratâ temporis, qvo re conducta uſus eſt, præſtare, remiſsâ mercede reliqvi temporis. *Lauterbach.d.l.*

8. Sanè, ſi peſte ingruente conductor manſerit, ſed ob peſtis periculum, ſubconductores conclavium ad uſum deſtinatum habere non poſſit, penſionem remittendam eſſe pro parte, cum *Franzkio n.123. Pantſchmanno q.2.* tradit *Dn. Lauterb. h. t. §. 1. th. 24.*

Ad L. Qvi Inſulam. 30. §. 3.

SUMMARIA.

Merces promiſſa pro toto opere vel in ſingulas menſuras, qvando ſolvenda? n. 1. 2. 3.

Exceptio violentiæ generalis an includat vim à familia illatam? 4.

Conductor recipiens omnes caſus fortuitos, non recipit culpa locatoris contingentes. 5.

Ampliatur in renunciationibus exceptionum. 6.

1. Merces pro opere promittitur vel totô vel in ſingulas menſuras: Illo caſu penſio non, niſi finito opere; hoc verò caſu pro ratâ operis facti peti poteſt, & ſic intelligendus *Mant.l.5.t.6. n.24.Barb.ad l.2.C.h.t. Dn.Struv.d. Ex.24.th.21.*

2. Sed ſi etiam pro totâ re promiſſa una merces, ſi tamen tractum temporis longiorem reqvirat opus, æqvum eſt, ut per partes ſolvatur merces, vel etiam prærogetur, ſi artifex cautionem præſtiterit. *Sich. in l.2. C.h.t. in fin. Franzk. h.t.n.189.*

3. *Barb.in d.l. 2.n.3. Lauterb.h.t. §.3. th.3.* Sed in rerum locatione attendenda eſt conſvetudo loci; in dubio, finito uſu, debetur merces. *arg.l.34. de R.J.Mant. d.t. 6. n.3. & ſ. Molina d.497. num.1. Carpzov. dec.136. Lauterb.ad h.t.d.th.3.*

4. *Ad §. ult.* Exceptio violentiæ intelligitur de eâ violentiâ, qvæ ab Extraneo infertur, non verò qvæ à conductoris familiâ infertur, qvia in generali ſermone non includitur perſona loqventis. *vid. Hartm. Piſt. lib.2.p.2. q.48.n.9. & num.30.* Et ſi conductor proteſtetur, ſe nolle teneri de incendiô, tenetur tamen, ſi à familiâ incendium coortum. *Romanus ſing. 19. Ripa de pe-*

5. *ſte p. 2. princ. num. 40.* E diverſo ſi conductor in ſe recipiat omnes caſus fortuitos, non tamen eos videtur recipere, qvi culpa locatoris contigêre. *Menoch.conſ.246.n.2.* Et renunctians omnibus exceptionibus, non videtur intellexiſſe de exceptionibus procedentibus ex culpâ & facto 6.

illius, in cujus favorem facta fuit renunciatio. *Hippolytus ſing. 66. P. Barboſa ad l. 11. §. 1. ff. ſol. matrim. n.5.* ubi hunc textum vocat elegantem. *conf. l.62. §. fin. de contrah. emt.*

Ad L. In navem. 31.

SUMMARIA.

Oneris averſi actione qvando qvis teneatur. 1.

An teneatur nauta hac actione, qvando, frumento à pluribus mercatoribus confuſo, uni ex his reſtituat ſuos modios collatos? 2.

Depoſitum irregulare qvando intelligatur? 3.

Oneris averſi actione tenetur nauta, qvi onus vehendum conduxit, ſed avertit, i. e. alio vertit vel ſurripuit. *Vult. in pr. inſt. h. t. n. 15. & ſeqq. conf. Don. & Hillig. lib. 13. c.9. l. E. Godd. ad l.5. §. opere. n. 3. ff. de V. S.* Frumentum confuſum plures Mercatores tradiderunt nautæ, hic uni mercatori reſtituit ex communi acervo tot modios, qvot dederat, poſtea naufragio colliſa navis periit cum frumento reliqvo. Reſp. hic duo eſſe Locationum ut & depoſitorum genera, 1. Ut idem reſtituatur. 2. Ut tantundem. Atqve hoc eſt depoſitum irregulare, qvod notiſſimos depoſiti terminos excedit *Bach.in Tr. vol.1 d.29. th.1. lit. D. Franzk. h.t.n.27.* ſi qvis v. gr. pecuniam ita depoſuerit, ut neqve clauſam neqve obſignatam, ſed numeratam traderet, qvo caſu is, qvi accepit, tantundem reſtituere debet. *Dec. in L. contractus.23. de Reg. Jur. n.8. Card. Mant. de tac. & amb. convent. l.10. t.2.n.10. & t. 3. n. 12. Reſp. Fac. jur. Arg. apud Du. Thabor. in Racem. p.593.* Et hoc confuſo frumentô videtur actum. Item ſi aurifabro dederim aurum ad faciendum annulum, & talis qvidem vera locatio eſt, ſed & qvaſi mutuum, qvia ſpeciem mutui habet; & ſic nautâ in hâc ſpecie rectè ſolvit uni, nec tenetur actione oneris averſi, ſi ſine culpâ ejus navis cum frumento reliqvo periit. *Vid. Caſtr. hic & Vultej. d. L. Cujac. l.7. obſ 39. & Stracha de Navibus p.3. n.26. Wiſſenbach. d.37. th.12.* Collige, in hoc caſu in locatione irregulari etiam dominium transferri. *6. Franzk. h.t.n.28.* 1. 2. 3. 4.

Ad L. Qvi fundum. 32.

SUMMARIUM.

Colonus non poteſt compelli ad colendum prædium, vendito prædio intra conductionis tempus.

Sicut emtor vel Legatarius non tenetur ſtare locationi à domino priori factæ, per *l.9. C. h.t.* ita etiam Colonus, licet emtor vel legatarius velent continuare locationem, ad colendum prædium non poteſt compelli. *Mant. l.5. tit.10. n. 25. A.Barb.ad l.9. C. h.t. n.5. Lauterbach. h.t. §.3. th.3. Bachov. in Tr. diſp.29. th.8. lit. A. Franzk. h.t. n.22.*

Ad L.

ad L. Si fundus.33.cum ſeqq.

SUMMARIA.

Conductor re conducta frui non valens citra culpam locatoris, petere tantum poteſt remiſſionem penſionis pro rata, non vero intereſſe. n.1.

Ampliatur. 3.

Ad remiſſionem penſionis agi poteſt, licet actione inſtituta ad intereſſe nihil obtentum fuerit. 3.

Ant. Fab. explicatio h. l. 4.

Summa hujus legis eſt hæc; qvando conductor
1. non potuit frui re locata ſine culpa locatoris,
tunc locator non tenetur ad intereſſe, ſed tantum
ad remiſſionem mercedis pro ratâ. Sed ſi culpa
ſaltem levis intervenit Locatoris, tunc agitur ad
intereſſe. Ideóqve deciſus ex hac lege fuit talis
2. caſus: Conductor prohibitus erat frui prædio,
citra culpam locatoris; actione inſtituta, ad intereſſe,
Locator fuit abſolutus. Appellatum fuit,
& hinc ſubſtitit appellans actor in petitione intereſſe:
confirmata fuit prior ſententia, qvæ tamen
ſententia non obſtabat, qvò minus ad remiſſionem
mercedis agere poſſit, ut refert *Dn. Mev. dec. 84.* Sed potuiſſet, ut puto, ob ſalutarem
clauſulam, ſtatim locator condemnari ad remiſſionem
mercedis, aut ſanè ipſi expreſsè reſervari.
vid. Proceſſ. meum civ. c.5. n.13. Sic ad remiſ-
3. ſionem tantum mercedis agi poteſt, qvando res
locata creditori in ſolutum danda. *Dn. Mev. p.2. dec. 88.* qvamvis dubitari poſſit, annon Locator
in culpâ ſit, locans obæratus rem obligatam temere.
Conſ. *Purpur. conſ. 424. n. 6. & 429. n. 12.*
4. Ant. Faber. *h. ne l.33.* de culpâ locatoris, ob qvam
fundus publicatus ſit, intelligit, ut & *Carpz. p.2. Juriſpr. conſt. 26. def. 24.* Obiter ex hoc textu
colligit *Lanterb. §. 1. th. 26.* licet fiſcus omnia
alicujus bona occupans, teneatur ſtare locationi
factæ ab eo, cujus bona fuerunt. *arg. l.51. §. fin. de fide Inſtr.* ſecus tamen, ſi unus fundus publicetur.
Gomez tom.2. c.3. n.10. & ſeqq. Chriſtin. vol. dec. 116. n. 10.

ad L. Et hæc.35. pr.

SUMMARIA.

Cauſa, ob qvas inqvilinus ante tempus expelli poſſit. n. 1.5.

An ſcholaris ob hoc, qvod locator ipſe opus habeat conclavi, ante tempus expelli poſſit. 2.

Ampliatur. 3. 4.

Limitatur in domo communi ratione unius Domini. 6.

Ob refectionem inqvilinus expelli poteſt, *per*
1. *L. æde . ff. h. t.* qvod hic declaratur, ſi ſit
nec ſſaria, non voluntaria. Secunda cauſa eſt,
ſi ipſe locator opus habeat, & qvidem ſi illa neceſſitas
ſuperveniat poſt tempus contractus.
Carpz. p . dec. 137. n. 6. Ob qvam cauſam Scholarem
ante tempus expelli poſſe, tradunt *Harpre. ht. ad §. ult. inſt. .t. n. 13. Molin. tractat. 2. d. 499. n. 9.* qvod tamen videtur communi opinioni
adverſari. *vid. Ant. Barboſa ad l.3. C. h. t.*
n. 19. Et hoc in ædibus etiam locum habere putat 3.
Dn. Lauterbach. ad h. t. §. 1. thef. 18. poſt Carpz.
p.4. c.37. def. 6. n.11. & p.1. dec. 137. n. 1. Nec re- 4
ferre, ait *Lauterbach*, qvod domus ſit ampla &
utriqve ſufficiens, qvia dominus non cogitur
ſtare in communione. *Chriſtin. vol.3. dec.115. n.5.*
ubi notat, maxime hoc notandum, ubi ex cohabitatione
pudicitia periclitari poſſet aut exiſtimatio.
Sed hic arbitrium judicis probi reqvirendum
puto, ne malitiis hominum indulgeatur.
Tertio, ſi malè verſatus ſit, *per d.l.3.* ubi vi- 5.
de *Gothofredi* notata, & qvæ ego adjeci. Sed qvid
ſi plures Domini locaverint, an, ſi unus velit ipſe
inhabitare, & opus habeat, poſſit expellere? Neg.
hoc, qvia ipſe ſolus non locavit, nec in commu- 6.
nione ſtare conductor compellendus. *Carpz. d. dec. 137.* Sed an refecto prædium iterum admittendus
conductor? vid. *not. ad l.3. §. 3. ff. uti poſſ.*

ad L. Opus.36.

SUMMARIA.

Operis averſione locati in h. l. explicatio varia n.1.

An & qvando periculum conductoris, ſi certâ mercede conduxerit opus faciendum per averſionem, vel conſtitutâ mercede in ſingulas menſuras? 2.

Si qvis conduxerit opus faciendum certâ mer- 1.
cede per averſionem, (qvod nonnulli ita intelligunt,
ut in ſe periculum ſuſceperit; Alii ita:
qvod qvaſi averſæ rei difficultate non ſatis attentâ,
contrahamus. *Cujac. l. 8. obſ. 15. Dn. Struv. th.24.*) tamdiu conductoris periculum eſt, qvamdiu
opus non eſt probatum; ſed qvando in ſin-
gulas menſuras merces conſtituta eſt, ante men- 2.
ſurationem artificis eſt periculum, opere enim
per partes approbato, nihil ulterius præſtare
conductor domino de bonitate operis tenetur.
Dn. Struv. th.24. Donell. lib.13. c. 9. in fin. Colligunt
ex hâc L. periculi nomine non ſemper venire
caſum fortuitum. *Romanus ſing. 442. Gratus lib.2. conſ. 94. n.34.*

ad L. Qvi locavit. 38.

SUMMARIA.

Locans operas ſuas, ſi per eum non ſteterit, qvo minus præſtiterit, toties temporis mercedem petere poteſt. n.1.2.

Limitatur. 3.

An tali caſu Advocati petere poſſint ſalarium non acceptum? 4.5.

Qvi locavit operas ſuas, ſi per eum non ſtetit,
poteſt totius temporis mercedem petere, 1.
qvod ſuppletur ex *L. 19. §.1. h.t.* ſi ſtetit per eum,
cui operæ locatæ, v. gr. ſi is deceſſit. *Franz. h.t. num. 190. Donell. l. 13. c. 9. princ. conf. Wammeſ. vol. 1. conſ. 572. n. 3.* Id declarat exemplo Profeſſoris,
per peſtem à legendi munere abſtracti,
item Advocati exordio anni mortui. *Carpzov.*

[illegible] *16. n. 20. & ſeq. G.* [illegible] *l. 1.* [illegible] *44 n. 1.* [illegible] *q* [illegible] *oz. in* [illegible] *de contrat* [illegible] *d l.o* [illegible] *dental. L* [illegible] *n. 43. vid. not. ad l. E* [illegible] *§. 6. h.* [illegible] *44.* Si [illegible] d annum operas tuas

2. adduxit [illegible] a annum di [illegible] um, tot [illegible] debeo, [illegible] hinc [illegible] tum *Carp* [illegible] *3 de* [illegible] *64.* [illegible] xerit intra annum [illegible] ras tuas [illegible] *11. §. 9. ff. h.* [illegible] Sed hoc non li [illegible] *Car* [illegible]

3 *136. n.* [illegible] anco qv [illegible] n. [illegible] certum [illegible] operas ſuas lo [illegible] *§. 6.* [illegible] & [illegible] operam præ [illegible] *dicto ſum to. 4 ff.* [illegible] *Ad* [illegible]

4 *Ad §. ult.* Advocati, [illegible] eos no [illegible] qvo [illegible] us cauſ. m agant, honoraria [illegible] ere non debent *l. 1* [illegible] *& l. 1 §. 13 ff.* [illegible] *raord* [illegible] Sed poſſunt ne petere ſalarium nondum ac [illegible] ptum? De Advocato Fiſci hoc affirmandum, *per l. 15 §. 1 C. de Advoc divers. udiciorum,* [illegible] *3. §. ul* [illegible] *L. 5. §. fin. C. de Advoc. div. jud.* Sed qvid in cæteris Advocatis? Negat *Bach. in Tr.* [illegible] *d. 8. th. 3.* [illegible] *C.* Sed comm [illegible] tur affirmari *Gail* [illegible] *obſ. 44. n. 12. Mynſ. cent. 3.* [illegible] *8. Hill* [illegible] *in* [illegible] *nell. lib. 18. c. 3. lit. KK.* Niſi ſub conditione oper [illegible] rum promiſſum ſalarium. *Carpz. p. 1. c.* [illegible] *de* [illegible] *ult.* Conf. [illegible] *n. M* [illegible] *vius p. 4. dec. 200.* Videndum [illegible] qvid praxis ac [illegible] nſvetudo loci f [illegible] ra [illegible]. N [illegible] ſententia Bachovii [illegible] ur j[illegible] conventi [illegible] o.

ad L. Qvi mercedem. 40.

SUMMARIUM.

An & qvando teneatur promittens cuſtodiam rei alienæ.

QVi promiſit cuſtodiam, tenetur de periculo de damno dato ab alio, qvod potuit per diligentiam exactam evitari. Nam non poteſt interdum damnum [illegible], etiam per ſummam diligentiam averti. *Hippol. Rimin. vol. 4.* [illegible] *on* [illegible] *3* [illegible] *8. n.* [illegible] *& ſeq.* Sed tunc videtur is excuſari, qvi eandem diligentiam rebus alienis [illegible] qvam his adhibet [illegible], ſi ſuas pecunias cum alienis in [illegible] *Cravettaconſ. 353. n. 14. Meno* [illegible] *on* [illegible] qvo [illegible] refert *Klock. tom. 3. conſ.* [illegible] *n.* [illegible] *&* [illegible] qui tamen mercedem recepit pro [illegible], et [illegible] culpa leviſſima tenetur. *Angel* [illegible] *de* [illegible] *i. p.* [illegible] *n. 7. in tract. tract.* [illegible] *ol.* [illegible]

ad L. 41. vid. not. ad l. 19. ff. Commod.

ad L. Locare. 44.

A [illegible] *ut* [illegible] *p* [illegible] *nt* [illegible] *2.* *An* [illegible] *q* [illegible] *in Pa* [illegible] *onatus &* [illegible] *di* [illegible]

[illegible]

1 S [illegible] præ [illegible] on po [illegible] [illegible] ut [illegible] *ut. p.* [illegible] [illegible] *3.* [illegible] *h. l.* [illegible] do non po [illegible] cari,

[illegible] præ [illegible] [illegible] locari [illegible] tra [illegible] *Ana* [illegible] *1. 1. de* [illegible] *te* [illegible] *C* [illegible] [illegible] ali lo [illegible] [illegible] *1. de* [illegible] *6* [illegible] *106.* [illegible] p [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] *C* [illegible] [illegible] i [illegible] ia. [illegible] n [illegible] ot [illegible] p [illegible] [illegible] lo [illegible] a [illegible] bingem [illegible] *de Jure Patronat* [illegible] [illegible] *B* [illegible] *d* [illegible] *de* [illegible] *p. ti* [illegible] at *&* [illegible] *um Carp* [illegible] 4 firmum locare [illegible] ſimplici in [illegible] differt a ſervi [illegible] ſit in Con [illegible] m. [illegible] onetam locari, per Re [illegible] per. [illegible] de A. [illegible] *§.* Ferner als [illegible] auch b [illegible] *Car* [illegible] *lib.* [illegible] *p. 8.* R [illegible] ſpiri [illegible] n p [illegible] qvæ eſſet [illegible] a.

ad L. Sicui 48. §. 1.

SUMMARIUM.

REm locatam non [illegible] *ue* [illegible] *vel domum* [illegible] *gnam nec* [illegible] *cuam r* [illegible] *n* [illegible], *qva actione teneatur, & qvid* [illegible] *videatur.*

QVi rem locatam non reſtituit [illegible] netur a [illegible] o ne locati, vel ſine controverſia non re [illegible] [illegible] *§.* [illegible] *h. t.* & res in priſtinum ſtatum re [illegible] c [illegible] *9. C. h.* [illegible] Ideoqve ſi q [illegible] is domum [illegible] g [illegible], & tamen non vacuam reſtituit [illegible] v [illegible] c [illegible] n [illegible], & [illegible] one [illegible] teriori [illegible] abſo [illegible] *Dn. 3* [illegible] *p. 4. de* [illegible] *260*

ad L. Tutores. 49.

SUMMARIA.

TUtelam [illegible] *re* [illegible], *pro* [illegible] *ib* [illegible] *ur ſ* [illegible] *naſ* [illegible] *a conduc* [illegible] *n.* [illegible] *be* [illegible] *1. 2.*

QV [illegible] a [illegible] v [illegible] p [illegible] vel [illegible] d [illegible] po [illegible] *vid. n* [illegible] *ad* [illegible] [illegible] *alia* [illegible] tat [illegible]

ad L. Ea Lege [illegible] 1. §. [illegible]

S [illegible]

L *O* [illegible] *m* [illegible] *atur* [illegible] *peru.*

QVi locavit operas ſuas ſemel tantum conſtituta penſione, tenetur de vitio operis, antequam approbetur, qvi verò locat ſuam operam in ſingulos dies, non tenetur, qvia [illegible] diebus videtur opus approbatum. *Rom. ſing.* [illegible] hunc textum ſingularem vocat. *Fran. Cremenſis ſing. 81. Menoch. ret. poſſ. remed. 4. num.* [illegible] *4. Carpz. d. tr. p. 3. tit. de vitio oper. n. 1. p. 263. & ſeq.* n[illegible] modo dolus aut culpa lata locatoris concurrat. *Additionator ad Romanum. d. l.*

Ad L. Si decem. 52

SUMMARIUM.

Locatio tunc demum valet, ſi de mercede conventum fuerit.

SI locaviſſe me putem 20. flor. tu vero [illegible] conduxiſſe te putes pro 10. flor. nihil [illegible] actum, ſed ſi pro 10. me putem locaſſe, & tu pro 20 decem tantum debentur, qvia in hac ſumma ambo convenimus. Illius ratio eſt, qvod in majore ſumma non continetur minor, ſi partes [illegible] proteſtatæ, & ſi reſtrinxerunt ad majorem [illegible]am, & ſic limitatur re[illegible] in [illegible] *plus ſemper* [illegible] *de R. J. lib. 6. Hier. But*[illegible] *in rep. l. 1. §.* [illegible] *ſtipulanti. 4. n. 8. de V. O. Rimin.* [illegible] *d. lib. 2. conſ.* [illegible] *32. Petr. Gerhar*[illegible] *ſing. 25. Rimin[a]ld. in Inſti*[illegible] *tit. quibus alienare lic*[illegible] *vel non. pr. n. 43.* Et re[illegible]a non habet locum, qvando voluntas partis e[illegible] non valeat niſi in totum. *Peckius d. reg. 35. n. 6.*

ad L. Qværo, 54.

SUMMARIA.

AN *fidejuſſor de uſuris teneatur. n. 1. & 3.*
Concil[illegible] l. 8. ff. d[illegible] eo, qv[illegible] certò loco. 2.
Pa[illegible]*um d*[illegible] *non expellendo conducto*[illegible]*, qvouſqve intel*[illegible]*igatur. 4.*
An moroſum conductorem liceat expellere autoritate privata. 5.
An o[illegible] *non factam ſolutionem mercedis, locator expe*[illegible] *poſſit conductorem. 6. 7.*
Exte[illegible]*ſio*[illegible] *h. §.* [illegible] *omnes contractus. 8.*
Loca[illegible] *fun*[illegible]*um, renunciato expreſſe beneficio l. 3.* [illegible]*t. uti non poteſt. 9.*
Limitatur. 10.

1. IN qvæſtione illâ, an fidejuſſor pro uſuris teneatur, di[illegible] inveniendum, an uſuræ expreſsè fuerint promiſſæ? [illegible] tenetur fidejuſſor, q[illegible]a uſuræ tempore fidejuſſionis fuerunt in [illegible]igatione. Ergo niſi aliud actum, indiſtinctè [illegible]netur fidejuſſor *l.* [illegible] *C de p*[illegible] *r. emt. l.* [illegible] *§. 12. ff. de Adm*[illegible]*iſtr. rer. ad* [illegible]*iv. pertin. Carpz. p*[illegible] *19. d. 8.*
2. Se[illegible] q[illegible] uſuræ ex mora ex [illegible]fficio [illegible] dicis venerint, tunc non [illegible] *l. 8. ff. de*[illegible] *quod* [illegible] *to loco* qvæ[illegible]m ha[illegible] ge ita e[illegible] atur [illegible] *d. Man de fi*[illegible] *6. n. 4*[illegible] qvas [illegible] qvis [illegible]nem
3. canl[illegible] [illegible]letur, & ſi p[illegible]o uſu[illegible] penſionis no[illegible] ſi implicite in incertam qvant[illegible] *vid. Bac*[illegible] *diſp. 23. in Tr. ab ſ lu. B.* [illegible] *4. qu*[illegible] *2. Franc. de Fide-*
juſſ. t 5. n. 6. Hering. de fidejuſſ. c. 24. n. 216. Neguz. de pign. p. 2. princ. memb. 4. [illegible]

Ad §. 1. Promiſſio de [illegible] non expellendo [illegible] intelligitur, ſi Penſionibus paruerit, & ſi [illegible] oportet coluerit, alias vero ob non ſolutam penſionem conductor expelli poterit. *F*[illegible] *ad l. Item qvia. ff. de Pact.* [illegible] *fin.* Biennii autem hic fit [m]entio, qvia talis caſus tantum hic refertur. *poſt Jaſ*[illegible] *& Decium Molina* [illegible] *499. &* [illegible] *& 3.* vel qvia prædia ruſtica in q[illegible] [illegible]nium ſolebant locari, hinc celſioris [illegible] facta mentio. *Franzk. h. t. n. 186.* Expulſus autem Conductor, mercedem pro rata temporis præteriti & præſentis præſtare tenetur. *Franzk. h. t. n. 151. Lauterbach. h. t. th. 71.* 4.

Sed an liceat privata authoritate expellere moroſum cond[u]ctorem? Id Aff. nonnulli, ſed meritò id negat *Franzk. h. t. cum Nevizano conſ. 91. n. 52.* qvia leges à propria [illegible] Jus dicendi poteſtates abhorrent, & creditor, licet permiſſâ ipſi fuerit facultas ingrediendi bona, autoritate tamen judicis facere hoc debet, ſi qvis prohibeat vel prohibere velle præſumatur *l. 3. C de pign.* In *l. 56. h. t.* de ſpeciali caſu ſermo eſt, qvando horrea claudo[illegible] ab[illegible] [c]onductore aperienda. *Molina d. l. num. 4.* [illegible] *Trentac. tit. de Locat. reſ. l. 4. n. 11.* 5.

C[illegible] etiam ex hoc §. [illegible] fidem & [illegible] *Marſ*[illegible] *ſing. 4*[illegible]. Et poſſe locatorem expellere conductorem, qvando hic præ[illegible]nda non præſtitit, modò id non ſit modicum *l. 23. ff. h. t.* & ſi culpa ſit tantum penes conductorem, nec ſit, qvod locatori imputari poſſit, nec conductor moram probabiliter excuſare. Ita judicatum refert *Dn. Mev. p. 2. dec. 34.* Sic nec expelli poteſt, qvando conductor probabilem cauſam retinendæ penſionis allegat, [illegible] ad probationem ejus offerat, licet non in continenti probet: Nam reciprocus eſt hic contractus. *Dn. Mev. p. 2. dec. 87.* 6. 7.

Et generaliter id in omni contractu, ubi utrinqve qvoddam promittitur, alter non ten[e]tur, præſtiterit. Ideoqve hunc textum in omni contractu notandum, cum *Bartolo* ait *Rol. a Valle conſ. 69. num. 2. Beroius lib. 1. conſ. 144. conſ.* [illegible] *ad l. 13. §. 8. de A. E.* 8.

Sed ex hoc §. etiam hoc colligendum, ſi qvis Locans fundum, expreſsè renunciaverit beneficio *l. 3. C. h. t.* ſcilicet qvod nec ob indigentiam propriam expellere velit, non uti poſſit hoc beneficio, *Carpz. p. 2. c. 37. def. 7. & Ant. Barb. ad l. 3. n. 25* 9.

Si tamen in genere conventum de non expellendo conductore, omnino ex ſupervenienti indigentia Domini, expelli poſſe conductorem, qvia in hac renunciatione de illo caſu futuro non cogitavit, ſecus in illâ, Conf. *Molina tr. 2. dec. 499. numer. 8. Trentac. reſol. 4. de Locat. num. 6. & Ant. Barb. d.* [illegible] *num. 25.* & hoc referens *Lauterbach. th. 18.* Sed circumſtantiæ tales poſſunt concurrere, ex qvibus colligi poſſit, qvo animo locator renunciaverit, de qva cauſa cogitaverit *Molina d. leg. num. 8.* 10.

Ad L. Dominus pr. 5.

SUMMARIA.

Dominus [illegible] Camera locata [illegible]

An & in [illegible] in rem c[illegible]du[illegible] 4.

An operas [illegible] ad melio[illegible], possit con[illegible]

An & quæ [illegible] expensas fires, in [illegible] tantum duret, cons[illegible] locati [illegible] 8.

An [illegible] actione expensarum pretii [illegible] tempore [illegible] locationis, an vero [illegible] attendenda? [illegible] & 9.

I[illegible] restitu[illegible] pecuniæ [illegible] 10.

1. Dominus de furto ſubre[illegible] ex camera locata, non tenetur [illegible] ceper[illegible] *bi &* [illegible] *C. h. t. Ber[illegible] p. 2. d[illegible] 20* [illegible] ita ju[illegible]

Ad §. 1. Conductor [illegible] ædi[illegible] impendit, [illegible] ſi [illegible] fecit, plantavit [illegible]; qvales expenſas recenſet *B[illegible] p. 2.* [illegible] tur, an has expenſas repetere po[illegible] R[illegible] illa, ut fierent, in contra[illegible] au[illegible] ſi [illegible] expreſſ[illegible], po[illegible] repetere, [illegible] non poteſt. *Joh. à S. in [illegible] l. [illegible] 6. d.* [illegible] ubi [illegible] pronunciatum refert; ita ergo [illegible] qvod per contractum facere [illegible], ej[illegible] non pot[illegible]

3. eſt repetere, niſi aliud [illegible] m. Sed [illegible] ſi ex operis ruſticorum qvædam refecit co[illegible], an & eas com[illegible] re poteſt in ex[illegible]? Neg. Nam operæ ſervorum [illegible] idem [illegible] locatæ [illegible] qvantum ad [illegible] gendos o[illegible] us eſt, qvod verò in utilitat[illegible] præd[illegible] bo[illegible], merito [illegible] mino cedit. Ita judicatum [illegible] Aliud vero [illegible] eſt, qvan[illegible] ex lege contrac[illegible] qvidem qvid [illegible] & fec[illegible] ſti[illegible] ne tamen facienda [illegible]

4. con[illegible] ſolet. Ibi qvæ [illegible] reſtituendu[illegible] qvantum [illegible] rat[illegible] fu[illegible] reperiatur? *Dn.* [illegible] [illegible] ex lege contra[illegible] [illegible]

5. [illegible]

De M[illegible] p. 4. d. [illegible] ad [illegible] *n. 49* [illegible] no[illegible] nis, ex h[illegible] &c ad [illegible] expreſſe [illegible] ſine nec[illegible] [illegible] de [illegible] *Ber[illegible] ch. d.* [illegible] *5. recep[illegible] p. 2. n. 6* [illegible] Nam [illegible] ta, n[illegible] [illegible]

Ad L. Cum Domini. 56.

SUMMARIA.

Quomodo cum Conductor latitante & non ſolvente intra biennium procedendum? n. 1.

Pen, io qua anni parte peti po[illegible] ? 2.

1. Cum conductor non apparet, nec ſolvit penſionem per biennium, poſſunt domus & horrea aperiri, & quæ ibi ſunt, coram publicis perſonis deſcribi. Collige ergo unum caſum, quo co[illegible]ductor [illegible] e[illegible] poteſt; alius in *l. 35.* ſi res neceſſariam [illegible] [illegible] requirat; alius in *l. 3. C. h. t.* [illegible] ſe dominus ex improviſâ cauſâ opus re habeat, *per L. 3. C. h. t.* quod etiam tunc fieri intelligendum eſt, cum res danda eſt creditori in ſolutum. Nam tunc nihil imputari poteſt locatori, [illegible] cauſa neceſſaria. *Men. p. 2. de [illegible]* vel con[illegible]ctor re abiiciatur, de quo *Ant. Gabri. de loc. concl. 3. Molina d. p. 499. Trentacinq. de loc. reſol. 4. Mant. a Lib. 5. tit. 7. n. 7. conſ. not. ad d. l. 3. C. h. t.*

2. Alias pen[illegible] vel mercedis in locatione peti poteſt in fine anni, ſi de conſvetudine alia non conſtet. *l. 34. de R. J.* quia id benignius etiam eſt debitori. *Gomez t. 2. c. 3. n. 1. Molina diſp. 407. n. 1. Mantica tit. 6. n. 3. & ſeqq. Salyc. ad l. 3. C. h. t. n. 7. Hing. lib. 13. [illegible] 8. lit G.*

ad L. Cum in plures. 60. §. 2.

SUMMARIA.

An petente convento ex facto alterius poſſit compelli actor, ut prius contra d[illegible] inq[illegible] entem agat? n. 1.

An ſi proteſtati[illegible] nem factam ſequatur actus contrarius, proteſtatio effi[illegible] lum habeat? 2. 4.

Patientia pro con[illegible] nſu habetur, & propoſitum in mente retentum non [illegible]

Proteſtationi non ſemper fidendum.

1. Quando veſtimenta fulloni ſurrepta, datur actio furti contra fullonem, & huic actio furti contra furem, & ſi rem à fure conſequi poſſit, pot[illegible] judex eo compellere actorem, ut p[illegible] contra furem agat, [illegible] nutibus fullonis. Unde hic *Bartolus* c[illegible] it, qu[illegible] do[illegible] ve u[illegible] us conventus ex facto alterius, qu[illegible] ſic prius conveniendus ſit ſi[illegible] hoc petat, & alte[illegible] doneu[illegible] ſit, qui conve[illegible] nec gravetur actor notabiliter.

2. A[illegible] §. 6. Loc[illegible] proteſtatus eſt, ſe aurum & a[illegible] [illegible] ns non recepturum in h[illegible] rreo [illegible] [illegible] paſſus eſt pro[illegible] ſa [illegible] [illegible] habet? Videtur qu[illegible] [illegible] nt à præcedente proteſt[illegible] [illegible] [illegible] Sed [illegible] gatur, [illegible] videtur ro[illegible] ta [illegible] aut pa[illegible] co[illegible] ar[illegible] Colliges

3. qu[illegible] [illegible] & [illegible] tum [illegible] [illegible] ev. [illegible] manoch *Detat in rep. l.* [illegible] [illegible] *n.* [illegible] *perit n vi nunc. it n. 6.* [illegible] *in rep. d. Ant. Rueeus n. 248.* [illegible] [illegible] m [illegible] [illegible]

4. ponit *Fran* [illegible] r [illegible] *pad. no.* [illegible] *a. C. de pa[illegible] num.* [illegible] qu[illegible] an[illegible] o derogat[illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] us [illegible] &

factum vel patientia ſequens à priori derogatione [illegible] ur, & e[illegible] ſtune effectu, aut [illegible] lauſ[illegible] la derogatoria ſimpliciter profertur, & in continenti ſequitur actus contrarius, & tunc actus non attenditur contrarius, nec in continenti ſe corrigere videatur, aut ter[illegible] io a[illegible] us eo[illegible] ar[illegible] ſſit ex intervallo & hic actus derogat priori proteſtationi, ut hic. Vi[illegible] ea[illegible] r etiam *Barb. locup. lib. 14. c. 103. ax. 1.* [illegible] ubi fusè agit de proteſtatione facto contraria. Hinc apparet non eſſe ſemper fidendum proteſtationi, nisi identidem to[illegible] s quoties 5. repetatur, quod tamen faſtidioſum eſſe ſolet, aut niſi quis in ſpecie actibus futuris deroget, &c.

ad L. Pen. in pr.

SUMMARIA.

Colonus propter non ſolutam penſionem ejectus expenſas utiles repetere poteſt. n. 1.

An & hac facultas competat emphyteutæ? 2.

Conductor pomarium plantans petere tantum poteſt expenſas pomarii plantati, non verò æſtimationem fundi, qua melior factu[illegible]

Conductor & prohibi[illegible] ione facta rem reficiens, n[illegible] ceſſarias expenſ[illegible] [illegible] 4.

Colonus, ſi pro[illegible] on[illegible] am penſionem 1. [illegible] ejicitur, expen[illegible] s tamen u[illegible] es repetit, aut nil [illegible] pr[illegible] t. *Caroc. d. tr. tit. de [illegible] xpenſ. n. 2. Molina tract. 2. d. 496. n. 2. Lauterba[illegible] h. l[illegible] §. 2. th 16.* nullâ habita diſtinctione, inter expenſas magnas & mo[illegible] cas, v. gr. pro ſoleis fore miſſi equi. Colligitur ex hoc t[illegible], conductorem expulſum, ad [illegible] nſionem tamen i[illegible] egram ſolvendam teneri. [illegible] in Emphy[illegible] eva, pro quâ parvu[illegible] ca[illegible] præſtat[illegible] *P. Barb. ad l. divortia. §. fin. part. 1. n. 69.* Sed aliud [illegible] ingvunt. utrum, 2. ex cauſa e contractus Emphyteutici [illegible] rit meliorationes, ut ſi agrum meliorem re[illegible] erit, vineam plantaverit, an verò præter debitum fecerit; ut ſi ædificia vel molendina exſtruxerit. Singitur [illegible] phyteuta ob non ſolutum canonem privetur, [illegible] o, has, nonnullas expenſas recuperat e[illegible] phyteuta. Hujus diſtinctionis primum autorem *Molinæum ad Conſu. Pariſ. §. 1. gl. 5. n.* [illegible] eſſe refert *Joh. à Sande*, ubi ita judicatum refert *l. 3. t. 6. def. 6. Chriſtin. vol. 3. dec 141. n. 7. Garc. Expenſis c. 6. n. 20.* Videri etiam poteſt *Menoch. l. 3. præſ. 11. & remed. 9. recup. poſſ. n. 150. Molina diſp. 483. n. 8.* Plura de Penſionariis videantur *in Conſ[illegible] exacti[illegible] imo Dn. Mevii de his edito.* Ex hoc prin- 3. cipio etiam co[illegible] igitur, ſi conductor p[illegible] marium plantaverit, po[illegible] cum petere expenſas tantum pomarii plantati, non verò quantum fundus melior factus, nec enim condu[illegible] or melioris conditi[illegible] eſſe debet, quam b. f. poſſeſſor, au[illegible] u[illegible] [illegible] us, & con[illegible] uctor nil ul amplius dedit, quam ex[illegible] ſas, & ita pronunciatum refert *Jo[illegible] a Sande l. 3. t. 6. def. 8.* Colligitur etiam, cou[illegible] or m[illegible] 4. lic[illegible] prohibitus ut reficere, ſi tamen re[illegible] iat rem ad r[illegible] ſum, expenſas has neceſſari[illegible] repe[illegible] ere cu[illegible] poſſe: Nam *leg. fin. de Negot. geſt.* d[illegible]

ro geſtore, cu [illegible] par eſt in re, [illegible] Metienda autem neceſſi [illegible] one ex voto con [illegible] ctori [illegible] ex [illegible] od Loc [illegible] præ are debet. *Dn.* [illegible]

TIT. III.

De æſtimatione Actione.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

AN actio præſcriptis verb. detur etiam ex contractu nominato? n. 1

An contractus æſtimatorius d. poſſit mandatum [illegible] locatio. 2.

Periculum rei in hoc contractu ad qvem pertineat, ubi conciliatio h. l. §. [illegible] cum [illegible] 7. §. [illegible] de pr [illegible] verb. n. 4.

Lucrum ad qvem pertineat, ſi proxeneta rem [illegible] luris ven [illegible] n. 5

IN principio Legis notatur, qvod acti [illegible] præ-
1 ſcr [illegible] bis non tantum detur ex contractu innominato, ſed etiam ex nominato [illegible] contractu, ſi [illegible] vel actionis nomine dubitatur. [illegible] *d. n. [illegible] ad l. 1. de præſcript. verb.* [illegible] vod ad conciliationes multarum legum [illegible] tur, licet in foro non magnum [illegible] m habeat. Et
2 ſane non [illegible] o rationem, cur non hic contractus dici poſſit mandatum, ſi [illegible] ratis intervenit proxeneta, aut locatio, ſ[illegible] merces. Sed q[illegible]ia veteres d[illegible] b[illegible], ideoqve contractum æſtimat[illegible]rium tanqvam inn[illegible]natum, & qvidem anomalum. *Franzk. hic n. 2.* invenerunt, e[illegible] qve bonæ fidei eſſe voluerunt, uti & pe[illegible] ationem. Æſtimatio
3 ergò facit tra[illegible] re pe[illegible]lum in accipientem Cui obſtat *l. 17. §. 1. d. præſcript. verb.* Ideò cum *Bartol. & Jaſone* diſtingvit *Bachov. ad Tr. de p. 30. th. 2. lit. E. ad W[illegible] ſenbec. h. t. n. 5. Franzk. h. t. n. 5.* an æſtimatio facta ſit propter ipſam [illegible]

[illegible] ut qvaſi [illegible] li & [illegible] ita ſit con [illegible] tac [illegible] tuit [illegible] qva [illegible] rem ven [illegible] lex; in [illegible] rogav [illegible] cal [illegible] tineat peric [illegible] re [illegible] *Dn.* [illegible] *Carp* [illegible] *h.t. n. 2.* [illegible] tor v[illegible] An [illegible] mnia [illegible] ut [illegible] mere dis [illegible] habeat [illegible] mation m [illegible] caſ [illegible] bo [illegible] no [illegible] ſis ex [illegible] mandatari [illegible] qv [illegible] Om [illegible] rix actionis [illegible] mino is o [illegible] æſtimator [illegible]

TIT. IV.

De Rerum permutatione.

Ad L. 1.

SUMMARIA.

PErmutatio [illegible] n. 1.

An permutati [illegible] partim res, partim pr[illegible]

Reſpon[illegible]

In p[illegible]

P[illegible]

An ex nudo p[illegible]

[illegible]

PErmutationem eſſe, [illegible]

[illegible] *Mev. [illegible] Anand.* [illegible]

partim pecunia, partim res detur, ſi appareat de intentione contrahentium, qvod voluerint vendere & emere, res inſtar additamenti eſt. *Mantica de tac. & amb. convent. lib. 25. tit. 2. n. 2. Carpzov. p. 2. conſt. 32. def. 15. num. 3. & 4. Dn. Lauterbach. ad tit. de Emt. contrah. §. 1. num. 13.* Sed qvando voluntas contrahentium non eſt perſpicua, tunc ſi pecunia excedat, venditio erit, ſi res excedit, permutatio: Ubi vero res data & [illegible] qvalis ſint valoris, potius venditio ut [illegible] judicanda. *Hilleg. in Donell. l. 13. c. 1. lit. K. Guido Papa d. [illegible] 92. Dn. Mev. p. 3. dec. 25. Manz. [illegible] Mantica de tac. & amb. conv. l. 25. [illegible] 2. num. 3.* Nam venditio dignior
3 eſt, qvæ in d[illegible] præterenda. *Molina diſput. 336. n. 8. Dn. Lauterbach. d. l.* Sed qvando ab initio certum pretium [illegible], & in ipſo contractu placeat, ut p[illegible] operæ præſtentur, ſcilicet [illegible] pannorum, eo non obſtante, tamen [illegible] reſponſum die 21. Maj. An. 1668. *vid. Bacoov. d. p. 3. th. [illegible] Wiſſenbach. diſput. 38. th. 9. conf. Fran. ad tit. de Contrah. emt. [illegible] Dn. Lauterb. ad eundem tit. de Contrah. emt. [illegible] verſ. ubi pro re aſtimata.* nil verba [illegible] pugnant. [illegible] *b. 2. cap. 4. numer. 9. Pinell. p. 2. rubr. Cod. de Reſc. vend. [illegible] 2. Molin. diſp. 336.* Nam non eſt abſurdum dicere, duplicem contractum eſſe initum, unum venditionis, alterum permutationis. *Ant. [illegible] Faber. l. 4. Cod. t. 40. definit. 1.* (5.) Qvod, [illegible] omnibus
4 contractibus innominatis, ita & huic [illegible], qvi implevit, detur pœnitentia, ſeens ſi ab utroqve traditio ex permutationis pacto eſt ſecuta, *per l. 5. §. 2. B[illegible] lich. p. [illegible] dec. 130. num. 10.* Sed ſi ab utraqve parte fuerit facta traditio & uni evincatur prædium permutatum, adhuc ipſi electio datur, an prædium, qvod ſuum fuerat, [illegible] repetere condictione cauſa data, an vero ad interceſſe agere, *per l. 1. C. h. tit. Franc. de Clapperiis. cauſ. 49. conf. Franz. n. 2. & ſeqq.* ubi legem primam [illegible] accurate interpretatur *Dn. Mev. p. 1. dec. [illegible] 5 & [illegible] d. [illegible] 8. th. 5.* In multis autem con-
5 v[illegible] Nam [illegible] actio præſtatur. *l. 1. C. h. t. Carpz. p. [illegible] def. 25.* ædilitium ædictum locum habet. *29. §. pen. ff. de Ædil. Edict. & L. 2. C. de*
6 *r[illegible] vend. Pinell. p. 1. c. 3. num. 13.* Sed an ex nudo pacto permutationis hodie de conſvetudine datur actio? Neg. videtur *Dn. Mev. p. 4. dec. 37. & Carpzov. p. 2. c. 33. def. 23.* ubi tradit, hic ante traditionem pœnitere licere. Sed cum hodie ex conſvetudine ex pacto detur actio, omnino etiam ex hoc pacto dari actionem puto, nec locum eſſe pœnitentiæ jure Gentium & Canonico. *Cardin. Mantic. de tac. & amb. convent. lib. 1. tit. 8. n. 17. & ſeqq.* Sed & alias pœnitentia excluditur, ut ſi transactionis cauſa initus contractus per- 7
mutationis. *l. 39. C. de Transact. Mantic. de tac. & amb. conv. d. tit. 8. num. 37.* aut ſi juri pœnitendi renunciatum. *Mantica d. l. num. 34.* aut ſi cum pia cauſa ſit contractum. *d. l. num. 23. & ſeqq. Tiraq. de privil. pia cauſa cauſ. 133.* Nec etiam hæredi pœnitendi jus competit. *l. 32. §. 2. ff. & l. 25. C. de Donat. inter virum & uxor. l. 4. locati. Donell. l. 14. c. 22. Colleg. Arg. ad tit. de condict. cauſa data. th. 5.* Et Jure Canonico datur actio ei, qvi nondum a ſuâ parte implevit, ſed ſe implere paratum eſſe dicit. *Bald. in Rubr. C. h. t. Lud. Molin. diſp. 258. de Juſt. & Jur. n. 7.* Ex verbis finalibus *hujus legis* probant, qvod res 8
eadem non poſſit diverſo jure cenſeri. *Tiraq. de Nobil. c. 28. num. 11. Barboſ.* [illegible] *b. 16. cap. 40. ax. 16.* qvod *Tiraq. d. l. num. 12.* limitat, ſi corporaliter conſideretur, ſecus in intellectuali. Sane res diverſos ſæpe reſpectus & relationes habere poteſt.

ad L. Fin.

Sicut in venditione tradenda eſt res ſine vitio, alias agitur ad redhibendum, ita idem in permutatione locum habet. *Afflict. dec. 399. num. 2. Loriottus de transact. axiom. 124.* Qvæcunqve enim in venditione locum habent, etiam in permutatione obtinent. Hinc læſio ultra dimidiam facit, ut etiam permutatio ob eandem cauſam reſcindatur. *Dec. conſ. 210. per totum.* ubi de permutatione beneficiorum etiam agit. Ita debet etiam permutator præſtare rem ab omni onere & ſervitute liberam. *Bald. part. 3. conſ. 367. n. 2.* De permutatione beneficiorum Eccleſiaſticorum agunt *Petrus Ubald. Freder. de Senis & Gammarus, in peculiaribus tractatibus volum. 15. tract. tract.*

TIT. V.
De præſcriptis verbis, & in factum Actionibus.

Ad L. 1.

SUMMARIUM.

Actio præſcriptis verbis qvando detur ex contractu [illegible].

Non tantum ex contractu innominato datur actio præſcriptis verbis, ſed etiam ex contractu nominatur, qvando incertum eſt, qvid inter partes convenerit, nam tunc tutiſſimè actione præſcriptis verbis agitur, v. gr. Si dominus mercium ignoret, an nauta vehendas merces conduxerit, an verò Procurator domini totam navem conduxe-

duxerit, ne teneatur alterutrum ſpecifice exprimere & probare poteſt actionem præſcriptis verbis intendere dominus, quia merces vehendæ nautæ ſunt datæ, & cum d[illegible] ſunt vulgaria actionum nomina, p[illegible]ſcrip[illegible] verbis agendum eſt, *per h. 2. Strach. de nav. p. ult. n. 7. Garcias ad l. juris gentium 7. n. 4. ff. de pactis Lariot. de transact. ax. 131. Struv. Ex. 25. th. 2.*

ad L. Naturalis. 5.

SUMMARIA.

QVid interſit inter actionem ad dandum & ad intereſſe. n. 1.

Periculum rei non datæ ad quem pertineat. 2.

Unde cognoſcatur factum locari non ſo[illegible]um. 3.

An ex h. l. §. 2. probari poſſit: In locatione mer[illegible]dem in numerata pecunia conſiſtere debere.

Quæ detur actio, ſi res ex contractu innominato tradita evicta ſit. 6.

Explicatio h. [illegible] §. 3. varia 7. 8.

An contractus, Facio ut faciam, ſit mandatum, & quæ ex hoc detur actio. 9.

Contractus innominati ſortiuntur naturam ex nominatis, quibus aſſimulantur. 10.

1\. NOtentur hic quatuor contractuum innominatorum genera, cujus diviſionis ſufficientiam defendit *Padilla hic n. [illegible]8.*

Ad §. 1. Contractus do ut des ſeu permutatio (nam hæc conv[illegible]nt) producit actionem ad dandam vel ad [illegible]reſſe. Sed inter hæc duo hoc intereſt; ſi ad dandam rem promiſſam pro re meâ datâ agam, omne incrementum rei ex poſt facto accedens veniet, *per l. cum fundus 31. ff. si certum pet.* Sed ſi ad intereſſe agam, incre-
2\. mentum non veniet, ſed q[illegible]ntu intererfuit tunc, quando dari viciſſim à te debuit. *Franz. h. [illegible] n. 64.* Si dedi Scyphum, [illegible]t mihi des Stichum, hic autem nondum datus perit meo periculo perit, [illegible] ut Stichum vel intereſſe petere non poſſim, interim non negatur Condict. ex causâ pœnitentiæ vel Condictionis causâ datâ *l. ult. ff. de [illegible] d[illegible] l. ausa dati*, & omnino [illegible]ibi aliq[illegible] per[illegible] Stichi æſti[illegible]tio poteſt eſſe d[illegible]pl[illegible] major &[illegible] beor[illegible] eô quod dedi eſſe contentus. *Don. in tract. de præſcript. verb. c. 7. in fin. Tr[illegible] h. diſp[illegible]. 130. th. 7. in[illegible]. Pac[illegible] cent. [illegible] qu[illegible]. Bronchorſt. cent. 2. o[illegible] n. St[illegible] .2[illegible] h. 21. Wiſſenb. diſp. 3[illegible] h 5 [illegible] 9. C[illegible]aſius lib. 2. mi[illegible]ll[illegible]. 9. Fr[illegible] q. c[illegible] etiam Berous vo[illegible] n.*

Ad §. [illegible] [illegible] inte[illegible]
3\. loca[illegible]lium, [illegible]m. T[illegible] ter au[illegible]m [illegible] mn[illegible] ([illegible] propter [illegible] & di[illegible] [illegible] [illegible] n. [illegible] th [illegible] n[illegible] (Q[illegible] talia ſunt ut nullum com-

modum pecuniarium ad alterum redundet. *Jaſon. in l. 5. §. at cum do. h. 1. Bach. d. l.* ([illegible] Si perſona non ſit [illegible]ta factum locar[illegible] [illegible]ibus locat[illegible] at *Jaſon. d. l. & Zaſius ad [illegible] num. 4. ff. de Cond. [illegible] causâ dat[illegible]* S[illegible] igitur ſ[illegible]m ſit locari ſol[illegible]um, tunc [illegible]bd[illegible]ingvitur, an pecuni[illegible]
4\. detur, an Res; [illegible] ut in hoc caſu innominatus ſi[illegible] contractus, i[illegible]lo caſu loc[illegible]tio; Sed [illegible] factum n[illegible] locari ſolitum, quicquid pr[illegible] eo detur, eſt contractus innomin[illegible]. *Do[illegible] l. [illegible] o [illegible] chm. lib. 1. [illegible] 8. Arumn[illegible] and. d[illegible] b. [illegible] D[illegible] St[illegible] uv. d. [illegible] 10.* S[illegible] ex h[illegible] b[illegible]
5\. in Locatione me[illegible]m [illegible] p[illegible]nſi[illegible] in pecuniâ numeratâ [illegible] ut p[illegible]ſt *Dn. Franzk. ad [illegible] de Loc. [illegible] n. 6[illegible]* Sed hic de locatione o[illegible] vel[illegible] [illegible]ris [illegible] nego, pecu[illegible]iam [illegible] loc[illegible] o rei uſu. *l. [illegible] L[illegible]cat[illegible] [illegible] ad t[illegible] de L[illegible] n. 5. V[illegible] d. 9. [illegible]ontr. [illegible] P[illegible] ad Rubr. Cod. [illegible] R[illegible] ſ[illegible] ind. vend. p[illegible] n. 29. [illegible] de per[illegible] 14. n. [illegible]o. B[illegible]hov. in [illegible] 9. th. lit. [illegible] Loriottus d[illegible] pact. ax. 129. [illegible] d[illegible] r. inſt. d[illegible] Locat. n. 22.* Quæritur etiam [illegible] h[illegible] *Si dedi.* Si Stic[illegible]um de[illegible], ut [illegible] & tu man[illegible] St[illegible] c[illegible] R[illegible] au-
6\. tem, [illegible]ns [illegible]ch[illegible]al[illegible] num [illegible], [illegible]ionem ſupereſt [illegible] ignora[illegible], actionem præſcriptis verbis. *l. [illegible] & ibi Bach. Hahn. [illegible] 4. D[illegible]h. t. c. 20. Struv. th. 27. Franzk. h. t. n. 39. & [illegible] qq.* Et h[illegible] contra[illegible]um [illegible] hôc ver[illegible] n[illegible] c[illegible] Facio u[illegible] ut [illegible] *Don. ad h[illegible] c[illegible]* [illegible] non vide[illegible]; ſed e[illegible] [illegible] ut L[illegible] as, re[illegible] c[illegible]t *Franzk. h. [illegible] num.*

Ad §. 3. Si[illegible] etiam, ut des, tu [illegible] re, nulla datur actio præſcriptis verbi[illegible] ſe[illegible] de do[illegible]o. Communiter h[illegible] §. ex præce[illegible] pl[illegible] de tali [illegible]acto, ſcil. [illegible]a[illegible] [illegible]on[illegible] n[illegible] [illegible]tas ad alt[illegible] r[illegible] n[illegible]at, n[illegible] datur actio [illegible] cont[illegible]ac[illegible] eſt. [illegible] alias nul[illegible] toto jure dat[illegible] [illegible] n intere[illegible], agere vellet, d[illegible] [illegible] n[illegible] fac[illegible]o [illegible]o[illegible] modum te[illegible] [illegible] ca[illegible] obl[illegible] on[illegible] m[illegible] [illegible] n. [illegible] & probat *F[illegible] n.* *vide. [illegible] B[illegible]h. in Tr[illegible] d[illegible]* ter ut *Alciatus l. 5. Par[illegible] rum, [illegible] miſce[illegible] c. 10.* Al[illegible] hinc textu[illegible]
8\. *pe[illegible] l. [illegible] §. 2. de pa[illegible] ut d[illegible]* *pe[illegible] C[illegible] in[illegible]* [illegible] *p[illegible] n.* [illegible]
9\. [illegible] tum[illegible], v. g[illegible] [illegible] pſ[illegible] a[illegible]

a tuo

à tuo hic, ædifices tu in meâ areâ, ego in tuâ; & hic actionem præſcriptis verbis dari puto, licet nulla ad alterum ex meo facto utilitas accedat, qvia facilius ex tali facto alteri ad faciendum, qvam ad dandum obligatur. *Franzk. h. t. nu. 50.* Interea qvæ habent idem ſymbolum, facilior eſt tranſitus. Sed poſſet objici, qvod mandatum etiam aliqvando varia pacta recipiat; Sed huic reſpondet JCtus. *Vid. Franz. d. l. num. 54.*
10. Unde colligunt, contractus innominatos ſortiri naturam ex contractibus nominatis, qvibus aſſimilantur. *Barth. hic num. 4. Padilla num. 4. Berous volum. 1. conſ. 194. num. 9.* Et datur actio ad intereſſe. *Afſiuius in tr. de Execut. §. 7. c. 220.* Si autem nihil interſit, datur Conductio in terminis habilibus, ſi aliqvid dedi. *l. 7. h. t.*

Ad L. Inſulam. 6.

SUMMARIA.

AN factum loco pretii promiſſum reddat contractum emt. & vend. n. 1.

Qvalis contractus, ſi partim res, partim pretium petatur. 2.

An venditio, ſi res æſtimata pro re æſtimatâ detur. 3.

1. LIcet contrahentes contractum venditionem appellaverint, & fortè ita ſenſerint, qvia tamen defuit pecunia, & refectio alterius Inſulæ pro pretio promiſſa, non poteſt eſſe venditio; nam verba ſecundum ſubjectam materiam intelligenda. *Pinell. p. 2. rubr. de reſcind. vend. c. 2. n. 12. Mantica de Convent. l. 4. tit. 19. n. 13.* Cagnolus *in l. Qvoties 200. de R. J. & Loriott. de transact. ax. 141.* præſertim in judicialibus. *Natta conſ. 153. num. 10.*
2. Ex hac L. etiam colligitur, ſi non pretium ſolum, ſed alia res data fuerit pro re, non venditionem, ſed permutationem eſſe; præſertim ſi res pro res data pretium exuperet. Sed ſi pretium & res æqvalia ſint, potius permutationem habendam eſſe, qvia hic contractus antiqvior, vult *Schneidew. ad §. 2. Inſt. de Emt.* vel dixerim, potius attendenda eſſe verba contrahentium, *Gomez. t. 2. reſol. c. 4. n. 9. Pinell. in rubr. de reſcind. vend. p. 2. c. 2. Molina diſp. 336. n. 6.*
3. *vid. not. ad l. 1. de rerum permut. n. 2.* Si autem res æſtimata pro aliâ re æſtimatâ detur, communiter volunt eſſe venditionem. *L. 1. C. de rerum permut. & ibi notat. Dd. Mant. l. 4. t. 19. n. 4. ſeq. Tiraq. de retract. conſangv. §. 1. gl. 14. num. 19.* licet diſſentiat *Pinell. p. 2. c. 1. n. 16.* Sane qvando res æſtimata datur pro re, & pretii fit mentio, præſumitur venditio. *Menoch. l. 3 præſ. 74. Caldas de Emt. c. 18. n. 2. Mant. d. t. 19. n. 51.*

ad L. Qvia. 11.

SUMMARIA.

ACtiones in factum unde oriantur? n. 1.

Inter actiones directas, utiles & in factum qvoad rem in foro hodiè nulla eſt differentia. 2.

Inter actionem venditi & præſcriptis verbis diſcrimen ratione qvalitatis adhuc obtinet. 3.

ACtiones in factum oriuntur ex interpretatione prudentum, vel ipſius prætoris, & qvidem duplici ratione fieri poteſt. (1.) per extenſionem, ubi verba deficiunt, ſed mens tamen Legislatoris adeſt, qvod ex ratione legis colligitur. (2.) per ſuppletionem, ubi longius à mente legislatoris recedo. Prior actio in factum extenſiva, altera ſuppletive dicitur. *Franzk h. t. n. 74.* 1.
Qvod hic exemplo legis Aqviliæ declaratur. 2.
Nam triplex ea eſt, alia directa, alia verò utilis per extenſionem, alia verò in factum, qvæ eſt per ſupletionem; qvamvis in effectu hodie nulla inter utiles, directas & in factum actiones in foro ſit differentia qvoad rem, abolitis jamdudum actionum his in foro nominibus, & in re ipſa nulla ſit in materialibus differentia, ut ipſe agnoſcit *Franzk. in fin. d. l.* ut mirum ſit, nonnullos Doctores ita duplicem actionem ceſſionario aſſignare, ut altera plus alterâ contineat, ut per directam debitum compenſabile, petere poſſit. Sed hæc ſententia *in tr. de ceſſ. act.* à me refutata.
Sed inter actionem venditi & præſcriptis verbis manet diſcrimen ratione qvalitatis, qvod illa ſit bonæ fidei, hæc ut plurimum ſtricti juris. 3.

Ad L. Si vir. 12.

SUMMARIUM.

COnciliatio h. L. cum L. 2. C. *de pactis inter emtorem.*

SI res vendita cum pacto de retrovendendo, datur actio præſcriptis verbis; cui non obſtat *l. 2. C. de pactis inter emtorem*, ubi etiam datur actio venditi. Nam præter diſtinctionem, qvem adhibui in *d. l. 2.* accedit alia etiam conſideratio, qvæ eſt *Alciati l. 5. Paradoxorum c. 1.* ubi diſtingvit: utrum illud pactum ſit pars pretii, & res eò vilius vendita, an verò non, ſed ex amicitiâ additum. Illo caſu actione venditi agetur, hoc caſu, præſcriptis verbis.

Ad L, Solent. 15.

SUMMARIUM.

Pactum de indicando fure, aut ſervo fugitivo, ut non nudo interveniente mercede inire licet.

PRo indicandis furibus alicubi celatis, licitum eſt, mercedem paciſci, *Covarr. in c. peccatum. part. 2. §. 3. & 4. Loriott. d. tr. num. 137. & 140.* & ideo ſi qvis cum aliò de indicando fure, aut ſervo fugitivo paciſcatur, non eſt nudum pactum, ſed negotium civile & ideo civilis actio. *Garcias ad l. 7. §. 2. de pactis num. 5. & Berengar. Fernandus in rep. l. pacta conventa. ff. de contrahenda emt.*

Ad

ad *L.* Rogaſti. 19. & l. fin.

SUMMARIUM.

Pactum adjectum contractum nominatum interdum reddit innominatum.

PRopter pactum additum, nominatus contractus interdum tranſit in innominatum, ſicut in d. l. 19. habetur exemplum in mutuo. In *l. fin. h. t.* exemplum in commodato. *Romanus ſing. 38. Loriott. d. tract. num. 33. conſ. Alciatus lib. 5. Paradox. c. 1. ubi contra communem inſurgit.*

ad L. Si tibi polienda. 22.

SUMMARIUM.

Diverſorum contractuum ratio formalis uno exexemplo oſtenditur.

QVando poliendas veſtes do, & qvidem gratis, eſt mandatum, ſi pro certa mercede, eſt locatio. Si pro mercede, de qva inter nos convenit in futurum, eſt præſcriptis verbis actio. Et ſic pro eô pretiô, qvod judex determinaverit, eſt locatio. *argum. l. fin. C. de Locat. Mantica de convent. l. 4. cap. 19. num. 22.*

ad *L.* Titius. 24.

SUMMARIUM.

PEcunia ex qvaſi mutuo accepta negotiandi ergò in lucrum tradentis, & ſine dolo debitoris amiſſa, damnum credentis eſt.

SI qvis debitor eſt certæ qvantitatis, qvæ ipſi eſt data, ut ex eâ negotietur, & lucrum alteri acqvirat, ſi pecunia illa pereat, liberatur debitor, qvamvis eſſet debitor generis, & ſic limitatur *l. intendium C. ſi certum pet. Berous d. conſ. 194. num. 8. & 41.* Et ideò hunc textum ſingulariſſimum vocat *Paulus de Caſtro in L. qvod te. & ibi Jaſon. n. 15. verſ ult. Dec. in d. l. qvod te num. 10. Cagnolus c. de pactis inter emtorem. n. 212.* Colligit etiam ex hoc textu *Cagnolus dict. l. num. 213.* qvando qvis pecuniam ad commune lucrum poſuit, qvod non poſſit petere, ut habeatur ratio auctæ & deminutæ pecuniæ aut valoris, qvia commune lucrum eſt. Hæc de ſpinoſo titulo hôc ſufficiant.

FINIS PARTIS PRIMI.

ALT
4319610

Digitized by Google

Digitized by Google